

Digitized by Google

~~Coll. lat. grec 1 / 243 i~~

6. 1. E. 7

Digitized by Google

Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZ.
ROMA
VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google

M.VERVS AVRELIVS ANTONINVS
IMPERATOR ET PHILOSOPHVS.

Digitized by Google

ΜΑ΄ΡΚΟΥ
ἈΝΤΩΝΙ΄ΝΟΥ
ΤΟΥ͂ ἈΥΤΟΚΡΑ΄ΤΟΡΟΣ,
ΤΩ͂Ν ἘΙΣ ἙΑΥΤΟ΄Ν,
ΒΙΒΛΙ΄Α ιβ΄.

MARCI
ANTONINI
IMPERATORIS,

De rebus ſuis, ſive de eis quæ ad ſe pertinere cenſebat,

LIBRI XII.

Locis haud Paucis Repurgati, Suppleti, Reſtituti:

VERSIONE inſuper LATINA NOVA;

Lectionibus item variis, *Lociſq; parallelis* ad *Marginem* adjectis:

AC

COMMENTARIO PERPETUO

EXPLICATI atque ILLUSTRATI.

Studio Operâque

THOMÆ GATAKERI, Londinatis.

Huic Secundæ Editioni acceſſere

Annotationes Selectiores A. D'ACERII

LATINITATE DONATÆ,

NECNON

MARCI ANTONINI *VITA*,

Paſſim aucta, & Idoneis Scriptorum Veterum Teſtimoniis firmata;

à GEO. STANHOPE, Coll. Reg. apud *Cantabr.* quondam Socio.

LONDINI: Impenſis *Edv. Millingtoni*, in Vico vulgò dicto *Little Britain*;
Veneunt apud Bibliopolas *Londin.* & utriuſque Academiæ. 1697.

Digitized by Google

Digitized by Google

Honoratiſſimo Illuſtriſſimóque Domino,

JOANNI

Domino SOMMERS,

Baroni de EVESHAM,

Summo *ANGLIÆ* CANCELLARIO,
Sacræ Majeſtati Regiæ à Sanctioribus Conſiliis.

QUOD *ſibi ſolent præſidii quærere, qui Magnorum Nominum umbone tecti Invidiæ extra jactum ſe ſiſtunt;* Id, Illuſtriſſime Domine, *ut mihi comparem, hujus Incepti ſuadet ratio. Præſertim cùm is ſim, qui non Malevolorum tantùm lividos, ſed accuratos etiam Eruditorum oculos jure merito reformidem. Et ſane limatum in paucis Judicium, atque exquiſita* Amplitudinis Veſtræ *Sapientia ſuſpenſum me & ſolicitum haberet nimis, niſi Optimis quibuſque & verè Magnis id eſſe familiare animo ſuccurreret, à Divino quo propiùs abſunt faſtigio, cultu demereri eos debito ſtudentibus tanto ut ſe præſtent æquiores. Hæc igitur*

Digitized by Google

poſtquam audentiorem feciſſet cogitatio, cùm Munuſculi aliquod digni de proprio minimè ſuppeteret penu, ad illorum Artificium confugere non ſum veritus, qui à Vicinis opulentioribus ea ſumunt mutuò, quibus & Officio fieri ſatis, & inopiæ ſublevari poſſit ſuæ.

Habeas itaque, Vir Illuſtriſſime, *animoque quo ſemper es in Literatos prono, excipias oro obteſtorque lucubrationes, non tàm Noſtras quidem, quàm D'Acerianas. Nam & alienam arrogare laudem mihi non eſt integrum; Et luculentior inde affulſit ſpes, Officii hoc qualecunque excuſatius apud Te futurum, quod Viri nomen præ ſe ferat, de Literis quidem humanioribus jampridem bene, de M. verò Antonino nunc tandem optimè meriti. Quanquam & ipſi D'Acerio nonnihil (ut ſpero) acceſſit incrementi. Qui jam Latinus noſtrâ prodiens operâ Beneficii fructum ſui diffundit longè pluribus percipiendum; Et Gatakero in ſocietatem adſcitus nihil quod in hoc Opere deſideretur amplius reliquit; Tum etiam Teſtimoniis firmatus, Veterum Scrutator & Interpres tum fidei tum diligentiæ ſpectatiſſimæ jam omnibus factus eſt palàm. Quod quidem quo conſtaret magis, per omnem Marci vitam ab ipſis potiùs hauriendum fontibus, & Authorum veſtigiis, imò & verbis utplurimùm inſiſtendum duxi.*

Sed nec D'Acerio innixus uni ad Virum plurimis honorandum nominibus *accedo. Hem etenim Regium, cui noſtri famulatus eſt uterque, Advenam! Quem etiam benigniſſimo excipiendum hoſpitio indoles & Illius*

&

& Veſtra fiduciæ facit plurimum. Id verò temere factum nequis ſuſpicetur, quòd Imperator Philoſophans cum ejuſmodi Viro conſueſcere geſtiat, animo ſecum recolat velim, in Amicitiâ quantum poſſit Morum & Ingenii Similitudo. Quod enim mihi de Te vel inaudienti, vel de longinquo tantùm ſuſpicienti interdum obtigit, id mirum nî Familiaribus & Neceſſariis tuis frequens & quotidianum credere eſt fas; Virum nempe graviſſimis diſtrictum negotiis horas tamen ſubciſivas in Literas impendentem bonas, Magnatem Amicis nihilominùs comem & in loco ſuavem, Conſiliarium arduis regni rebus perſpicaci proſpicientem ſolertiâ, Cancellarium jus dicendo indefeſſum, Cauſas perorantium Auditorem patientiſſimum, Judicem integerrimum diu noctuque cognoſcentem, ut ſuum quod eſt cuique quantum primum tribuatur; Hæc, inquam, atque alia qui conſpicantur ſimilia, quidnî Marcum videantur Aurelium in Muſéo, Foro, Curiâ, videre denuò redivivum?

Qui utique jam es, eſſe precor pergas diu, Sereniſſimæ Majeſtati, ſive Suis præſtò Adjutor idoneus, ſive peregrè profectæ Prorex vigilantiſſimus; Æqui Verique tum Indagator ſagaciſſimus, tum acerrimus explorati Vindex; Nequitiæ Malleus, & vafris Legum cauponatoribus hoſtis inexorabilis; Sanctiſſimum injuriâ vexatis Aſylum; Miſeris & egenis ſolatium & levamen; Virtuti & Literaturæ ingens & Præſidium & Ornamentum. Faxit denique Optimus Maximus, ut Deo & Eccleſiæ, Regi & Regno, Tuis atque Omnibus ità Te fidum, utilem, charum præbeas, ut (quod omnium eſt

inſtar,

Digitized by Google

inſtar, & pro Ordinis noſtri ratione obnixè præ cæteris efflagitandùm) *quos pompâ & honoribus anteis, Virtutum pariter ſplendore prælucens, ampliſſima tanti muneris præclarè geſti præmia in Illo tandem reportes Die.*

Nec id pigebit dicere, Antonini tum Philoſophiam, tum Exemplum momenti aliquantulum ad hoc conferre poſſe. Quippe quo nemo unquam hominum Imperii aut onus expertus eſt gravius, aut curas expedivit feliciùs, aut pericula & caſus lubricos tulit conſtantiùs, aut fortunæ blandientis lenocinia contempſit fortiùs. Hujus equidem dum ſingula expenderem, miro me ſenſi Sanctoque perfuſum gaudio. Quod in aliorum etiam animos ità demum credidi faciliùs illapſurum, ſi Libellum Veſtro priùs Patrocinio commendatum exhiberem. Hoc autem conſilio qui plurimis prodeſſe ſtudet, ſi Tibi ſaltem Uni gratum acceptumque fecerit, id verò feriò triumphabit

Illuſtriſſimæ Amplitudini Tuæ

Devotiſſimus

GEO. STANHOPE.

Digitized by Google

M. Aurelii Antonini Philoſophi

VITA;

AB

A. DACERIO,

ET

Aliis Authoribus excerpta, & Veterum Teſtimoniis firmata.

Jamdudum erant res Romanæ varias fortunæ vices expertæ, ex quo in unius ditionem redactæ fuiſſent, Triumvirorum ſcilicet, poſt Julium interfectum, Neronis & Domitiani crudelitatem, inſolentiam & tyrannidem calamitatibus funeſtis graviſſimiſque injuriis infamem perpeſſæ; Juſtitiæ verò, Clementiæ, & Pietatis fructibus ampliſſimis jucundiſſimiſque auctæ & refectæ optimorum Principum beneficio, imperantibus Auguſto, Veſpaſiano, Trajano, Adriano, & Antonino Pio. Sive igitur virtutem, ſive vitia ſpectes, dixeris Civitatem hanc, in rerum ſtatu tam diverſo, exempla utriuſque indolis ob oculos habuiſſe conſummatiſſima. Sed Is qui regnantium & ſeriem, & ingenia ita comparat Deus, prout vel infortuniis rempublicam aſtentare, vel infractam & lapſam erigere ſibi viſum fuerit, perfectam virtutis imaginem Marco demùm Aurelio reſervabat exhibendam; Præ cujus radianti fulgore quicquid antehac Cæſarum habitum eſt illuſtre, tanquam umbra, aut crepuſculum Soli, huic Virtutis laude & admiratione, facilè locum ceſſit. Ut verbo omnia Sapientiam hujus Principis ita videtur divinum compoſuiſſe conſilium, ut calamitatibus iſtis, quæ illum regnantem manebant funeſtiſſimæ, par is eſſet unus; qui omnium ferè quotquot uſpiam regnârunt, unus eſſe potuit par. Nunquam etenim imperio Romano tot ſimul, & tam atroces incubuerant procellæ, ab omni ferè plagâ co-ortæ, quibus non fractum tantùm, ſed & ſubmerſum deletúmque periiſſet fundiţus, abſq; illo fuiſſet gubernatore. His igitur *Lib. 9. § 24.* qui perlegendis operam impendunt, id unum monitos velim, nè callida Politicorum conſilia, nè technas aulæ ſolennes, & ſtructos dolos, ac ſimulationes hominum inſolentium involutas, nè denuò artes, (quas vocant) regnum adminiſtrandi callidè in hoc ſperent Principe. Sapuit is quidem, ſed ſapientiâ iſti longè diverſiſſimâ. Imperatorem nempe depingimus, ſed Imperatorem philoſophantem, Principem morum ſimplicitate, veritate, pietate, modeſtiâ, & candore, & omni vitæ ſanctitate ornatiſſimum. Regem, qui ſibi imperare primo, & nequid velle, præterquam quod & juſtitia vellet, & recta ſuaderet ratio, & edidicit, & omnium habuit primum.

Digitized by Google

Jul. Capitol. Eutrop. Dion.

In M. Aurelii originem recurrentibus, vix alia per Italiam ſubire poteſt animum familia, aut majorum ſtemmate perinde longo, aut pari virorum ſplendore, & claritate ſtirpis, inſignis. A Numâ ſiquidem pater ejus Annius Verus ſanguinem traxit, à Proavo ſatus eſt Prætore, & Patricio, Avo ter Conſule, & urbi Præfecto. Pater in Præturâ deceſſit, relictis liberis tantum duobus, Anniâ Cornificiâ, & Annio Vero, qui poſtea M. Aurelius eſt dictus. Cujus Amita Annia Galeria Fauſtina, Antonino Pio Imperatori juncta eſt connubio. Hoc tantùm de M. Aurelii origine paternâ poſteris innotuit. Mater Domitia Calvilla à [a] Rege Salentinorum ſtirpem duxit, Calviſii Tulli bis Conſulis filia, Avus etiam maternus Catillius Severus bis Conſul, & Præfectus urbi. [1] Natus eſt Marcus Romæ Sext. Calendas Maias in monte Cœlii, Proavo ejus [*] materno iterum Conſule, cujus & ipſi inditum eſt nomen Catilius Severus. [3] Adhæſit ei poſtea nomen Veriſſimi, ob amorem & ſtudium veritatis, quo is flagrabat maximo, ab Adriano impoſitum. Togâ verò indutus virili, paternum reſumpſit nomen, & Annius Verus audiit iterum, donec in Aureliam veniret gentem.

[a] Malennio ei nomen erat. Daſummi ſilio a quo Daſummiorum appellatio inter Romanos gentes deſluxit. Casaub. in Capitol.
[1] Capitol.
[3] Dio.
[4] Ibid.
[5] Lib. 1. § 4.
[6] Sect. 5.

[4] Sed ab Antonino Pio adoptante adſcitus, patris adoptivi ſuſcepit nomen, & Marcus Aurelius vocatus eſt. [5] Patre ejus, dum is teneram adhuc ætatem ageret; vitâ functo, apud avum eductus eſt, qui ſimul annos nutricum auxilio indigentes egreſſus eſſet, [6] Præceptori virtutis famâ celeberrimo tradendum curavit. Ab Euphorione literas, à Gemino Comœdo iſtius ætatis laudatiſſimo venuſtè pronunciandi morem, ab Androne Muſicam & Geometriam didicit; Grammaticis uſus eſt, Græco quidem [7] Alexandro, Latinis autem Troſio Apro, Pollione, & Eutychio Proculo [8] Africano; Oratoribus Annio Marco, Caninio Celere, & [9] Herode; Latino verò [10] Frontone Cornelio. Indole autem cùm eſſet eximiâ, & animo verè virili & erecto, qui ad majora contenderet Studia, præditus: Veritatis præſertim appetentiſſimus, non multum in his abſumpſit temporis, quæ cenſuit ejuſmodi, quibus pueris potius immorandum eſſet; ſed ad Scientiam ſublimem magis & neceſſariam, & tali ingenio dignam ſe contulit: [11] necdum duodecimum ingreſſus annum, ad graviſſimam Stoicorum Philoſphiam animum adjunxit omnem. Ad ſe igitur adjutores juſſit accerſendos, [12] Sextum Chæronenſem Plutarchi nepotem, [13] Junium Ruſticum, [14] Claudium Maximum, [15] Cinnam Catulum Stoicorum tunc temporis doctiſſimos clariſſimóſque, quibus etiam adjecit & [16] Claudium Severum ſcholæ quidem Peripateticæ, ſed nominis egregii virum.

[7] L. 1. § 10.
[8] Sicuti Capitol.
[9] Herodes erat is Atticus.
[10] L. 1. § 11.
[11] Capitol.
[12] L. 1. § 9.
[13] L. 1. § 7.
[14] L. 1. § 15.
[15] L. 1. § 13.
[16] Capitol.

Præceptores ſummo ſemper honore eſt proſequutus, & ſibi in pauciſſimis charos habuit; Princeps probè gnarus, quanti ſint, qui animo excolendo incumbant, & virtutum incremento fœlicem miniſtrent opem. Privatâ ſiquidem beneficii memoriâ haud contentus, publicas exhibuit grati animi ſignificationes; ſtatuas enim Frontoni in Senatu petiit, & Ruſtico etiam, poſtea & Julium Proculum ad Conſulatum provexit, & hujus quidem cùm res eſſet tenuior paulò, quàm quod oneri tanto ferendo eſſet, inopiam ſublevabat, & muneris impenſas de proprio ſuffecit. Illi verò tantum detulit, ut in publico convenientem, & etiam ante Præfectos Prætorio, oſculo eum excipere non dedignaretur. Sed quæ forſan aliis cum illo principibus communia, iſta minus moror; Hem itaque quod multò maximum, & Marco peculiare non agnoſcas ſolum, ſed & demirere. Virum ſapientiſſimum id omnium fefellit minimè, bona caduca, & brevi interitura, veris & ſempiternis bonis pari pretio & mercedi idoneæ eſſe non poſſe.

Capitol.

Quicquid igitur vel virtutis vel ſapientiæ, illorum lucubrationibus & miniſterio ſive ortum ſive culturam & incrementum in animo debuerat ſuo, id omne palàm faciendum decrevit, & tum præſenti ſæculo tum poſteris edicere, ſe non tam ſuæ ipſius ſive Solertiæ, ſive Induſtriæ & Studio, quàm illorum inſtitutis acceptum tuliſſe. Quod etiam libello, quem jam Lectori commendatum damus, adeò eſt familiare, ut vel hujus rei gratiâ excogitatum

* *Secundum Severi conſulatum, ad annum urbis conditæ 872. Chriſti autem 120. rejecit Helvicus in chronico, cui & Jul. Capitolinus accedit, Marcum Vero avo paterno iterum, & Augure Coss. natum referens, anno ſcil. proximè ſequenti, quod ad annum Chriſti 121. quadrat magis, quanquam Euſeb. in Chronico Severi conſulatum ad annum Chriſti 123. rejecit.*

gitatum & literis mandatum, ſit conjicere. Singularem prorſus habes animi gratiſſimi modeſtiam. Nec quiſquam ferè, quantum novimus, eſt hominum; vel veterum cujus ad exemplum ſe hac in re compoſuerit Marcus, vel recentiorum, qui ad Marci morem componat ſuum. Virtutes nimirum ſuas nemo non arrogat ſibi, ab illarum laude & ſplendore tantum exiſtimans detractum, quantum operæ deputatur alienæ. Sed à turpi iſto amore proprio abhorruit Marcus plurimùm, quò magis præceptores Deorum fere habuit, loco. Nam & opibus & honoribus poſteaquam vivos auxiſſet ornâſſetque, imagines defunctorum aureas in larario habuit ſuo, & ſepulchra aditu, hoſtiis, & floribus ſemper honoravit.

Quod à ſtudio Philoſophiæ percipitur commodi, in actione id poſitum eſſe omne certò certius eſt; huic itaque accedat juſtitiæ & juris ſcientia neceſſe eſt, ut & Principis officio fiat ſatis, & utilitati publicæ, (qui fructus etiam eſt ipſius Philoſophiæ ampliſſimus) conſulatur optimè. Hanc itaque magno excolendam ſtudio cenſuit Marcus, in quo L. Voluſium Mecianum celeberrrimum tunc temporis juriſconſultum, Ducem habuit & Prælectorem. *Capitol. Ariſtid. in Marc. Encom. Orat. 9. Tom. 1.*

A primâ uſque infantiâ Adriano charus, & in illius gremio educatus erat, qui etiam ſexenni equi publici honorem delatum illi voluit; ætati tam teneræ novum prorſus & inuſitatum. *Capitol.*

Juventuti tunc temporis Patricio prognatæ ſtemmate, id erat moris, ut in Sacerdotum cooptati collegium, ita tandem ad alia deligerentur munera. Is itaque, ubi annum pertigiſſet octavum, Saliis (Martis ii ſacerdotes erant) adſcriptus, munia obibat omnia, non illorum ad ritum, qui nonniſi hanc ad majora affectant viam, ſed aſſiduâ adeò & accuratâ operâ, ut ad id unum honoris culmen aſpirâſſe dixeris: Et Præſulis itaque officio, & Præcentoris & Magiſtri officiis ipſe eſt functus; Et, quod aliis haud ſolenne erat diligentiæ, formulas omnes memoriâ tenuit, ut & ordini accenſendos inaugurârit, & exaugurârit excedentes, nemine præeunte. Adeò quod aliis in mandatis dederat, & ipſe etiam eſt in omnibus obſequutus, ut *quicquid in manibus eſt ſtrenuè perageretur, prout virum decet, exquiſitâ quantum poterit, nec ſtudioſâ tamen nimis gravitate*, &c. *Ibid. Lib. 11. § 5. & alibi paſſim.*

In illo munere primum accepit imperii omen. Cùm enim coronæ in pulvinar pro more eſſent Sacerdotibus projiciendæ, aliæ quidem aliis hæſerunt locis, Hujus autem, velut manu de induſtriâ capiti impoſita, ſtatuæ Martis (quam ſertis coronare ad Imperatorem pertinebat unum) temerè projecta licet, aptata eſt. *Capitol. 4.*

Annos natus quindecim virilem togam ſumpſit, ſtatimque ei deſponſata eſt L. Cejonii Commodi filia (ex Adriani juſſu) nec multò poſt Præfectus eſt urbi, dum Conſules ad ferias Latinas in montem Albinum concederent. Quo quidem ita functus eſt officio, ut nec dignitatis Imperatoriæ, nec gravitatis & prudentiæ ſenilis quicquam in illo Roma deſideraret. *Ibid.*

In Annam Cornificiam ſororem, quam Numidio Quadrato collocaverat nuptum, Patrimonium paternum contulit, quin & Mater ut & ſua iiſdem conferret bona conceſſit, ne ſcilicet eo nomine à marito ſperneretur, quòd conjugem is opibus inferiorem eſſet nactus. *Ibid. 4.*

Artem pingendi gravioribus adjunxit ſtudiis, cui & ſub Diogneto magiſtro operam dedit. " Sed is an Diognetus fuerit Philoſophus, cujus in Lib. 1. meminit Marcus, eruditis inter ſe parùm convenit; quibus etiam id videndum relinquo, Philoſophus illi Diogneto diverſus necne, ad quem, ut Chriſtianæ veritatis fidem illi faceret, Epiſtolam habemus à Juſtino Martyre conſcriptam. Ipſe quidem, (licet multa, quæ ſuadeant concurrant ſimul opiniones) animo tamen hæreo. *Ibid. 4.*

Amavit pugilatum, luctamina, & curſum, pilâ luſit apprimè, venationem, & aucupatum exercuit, & in deliciis habuit; quæ tamen omnia non tam animi oblectandi, quàm ſanitatis tuendæ causâ adhibenda cenſuit. "Ariſtippum nempe & Socratem ſecutus duces, quibus, corporis exercitationem ad virtutem adipiſcendam momenti conferre plurimum, viſum novimus. *Ibid.*

Digitized by Google

Dio.

Apros etiam venatum ibat, & cùm ferociſſimis ſæpè conflixerat, ut laudem omnium idcirco & admirationem mereretur; & hæc quidem, dum adhuc vires ſupereſſent integræ, nec corpus nimiò curarum & ſtudiorum afficeretur impendio. Sed animum ſtudio veritatis intentum ab iſtis omnibus facilè abduxit Philoſophia. Cujus deſiderio, ab infantiâ uſque primâ, tam vehementi ardebat, ut habitum Stoicorum duodenarius aſſumpſerit. Nec habitum tantùm, ſed & omnem diſciplinæ iſti, quæ præ cæteris corpus tractabat durius, familiarem tolerantiam; *[Capitol. 2.]* adeò ut & humi, & in pallio cubare ſuſtinuerit; ut inſtrato ſaltem pellibus lectulo decumberet, matris precibus & conſilio, inductus quidem, ſed ægrè; ut obſequium Filii, non animi mollitiem agnoſcas. Et is quidem videtur à natura comparatus, qui iſtam demum Philoſophiam reſtitueret, virtutis integerrimæ & ſapientiæ cuſtodem fideliſſimam. Tanta enim, à puero uſque, animi erat gravitas & conſtantia, ut vultum nec gaudio unquam præſtiterit nec mœrore immutatum: *[Ibid. 4.]* ſed idem ſemper color, eadem ſemper ſerena frons. Quæ tamen ab eo, ut amicis comem minùs aut commodum redderet, aberat plurimùm; Serium quidem experti ſunt, quibuſcum erat conſuetudo, ſed nec auſterum nec difficilem; gravis enim erat ſine triſtitiâ, ſapiens & frugi ſine contumaciâ, ſuis indulgens & placendi ſtudioſus, ſine oſtentatione & ſordido nimis obſequio.

[Capitol. 5. Spartian. in Adrian. 24. in Æl. Vero. 3. Ann. Chriſt. 138. Adrianus ad Bajas mortuus. 6to Id. Julii Spartian. in Adrian. 25. Euſeb. Chron. Capitol. Ibid.]

Cejonium Commodum adoptaverat valetudinis parùm firmæ Adrianus, cujus non multò poſtea morte abrepti deſiderio quò animum ægrum levaret, ſimul & imperio Romano, quantum poterat optimè, de ſucceſſore conſuleret, in Marcum Aurelium oculos animùmque conjecit. Sed cùm is ætate erat tanto muneri inidoneâ, utpote qui ad decimum octavum nondum pertigiſſet annum, Antoninum cognomine Pium interea loci adſcitum voluit. Eâ tamen lege, ut Marcum is Aurelium, & Lucium Commodum, Verum proximè mortui filium, ſibi ſucceſſores adoptaret. Marcus igitur Aurelius decimum octavum jam nuper ingreſſus annum, à Pio, ſed Adriano ſuperſtite, eſt adoptatus: eodem fortè quo adoptatus eſt die, viſus eſt in ſomnio humeros eburneos habere; quos, an oneri ferundo ſatis eſſent apti, expertus, ſolito reperit fortiores. Inſignem ſanè & calamitatis rempublicam prægravaturæ, & viri imperium ſuâ unius moderatione atque prudentiâ ſuſtentantis imaginem.

[Capitol.]

Nuncium de adoptione apportatum, non hilaris aut in lætitiam effuſus (quod ſolet) excepit; ſed animo potius triſti & deterrito. Quod cùm familiares & domeſtici demirarentur, quid moleſti eſſet adeò in adoptione regiâ ſuſcitantibus de graviſſimis imperii malis eum verba feciſſe, & quibus illud difficultatibus & incommodis urgeatur, fuſiùs explicuiſſe perhibent.

[Spartian. in Adrian. Euſebii Chronic. Vid: Caſaub. in Capitol. Antonin. 6. Qui iſta de funere Annii Veri Avi paterni non adoptativi Adriani funere interpretatur. Capitol. in. Pio. 6. in Marco 6. Ubi vide Salmaſ. de his Nuptiis. Ann. 148. Euſeb. 141.]

Adoptatus itaque, & in domum Adrianam traductus, necnon Aurelii nomine inſignitus, paucis pòſt diebus, Quæſtor eſt deſignatus. Ætatis nempe gratiam fecerat Senatus, Adriano referente. Quod etiam amoris & benevolentiæ indicium omnium extremum ab illo imperatore acceptum tulit Marcus, priuſquam Baias morbi ergo concederet; ubi quum nihil profeciſſet, aquâ non ita multò poſt periit intercute. Huic Marcus Aurelius juſta magnificè explevit, gladiatorum etiam munere in honoris gratiam edito.

Poſt exceſſum Adriani ſponſalia ſtatim diſſolvit Pius, quibus L. Cejonii Commodi filia Marco conjuncta erat; ſuam ut duceret filiam Fauſtinam. Lucio quidem illa Vero deſponſata erat, ſed cùm is ætate eſſet adhuc nuptiis impari, Marcum ſibi generum maluit Antoninum. Quem etiam & Quæſtorem ante tempus deſignavit, & ad Conſulatum è Quæſtore provexit; & Cæſaris appellatione donavit, & Sevirum turmis equitum creavit; & edenti cum collegis ludos Sevirales adſedit, & aulico faſtigio renitentem ornavit, & in collegia Sacerdotum jubente Senatu recepit.

Marco intereà loci, qui ſe non tàm auctum quàm oneratum tantis honoribus ſenſerat, utpote minimè exoptatis, ſed ingratiis potius acceptis, id moleſtiæ haud paulum faceſſebat, quòd patris actibus & conſiliis neceſſariò intereſſe teneretur; ad regendum ſcilicet ſtatum hoc demum pacto formandus. Ex quo factum eſt, quò magis impeditum haberent & curis occupatum publica Imperii negotia, Philoſophiæ ut amor & ſtudium ingens eò accenderet animum

Digitized by Google

animum vehementiùs. Ab hic itaque perquam ægrè avulſus, morem ſibi geſſit quantum potuit plurimum, nec otii vel tantillum ſubtraxit, quin & ſtudiis impenderet, & lucro deputaret. *Capitol.*

Huic etiam Philoſophiæ amori ſovendo, Imperator ipſe Pius haud parum contuliſſe cenſendus. Nam & ſuo edoctum exemplo ſtimulabat, & Apollonium Chalcidenum, Philoſophum tunc temporis inter Stoicos celeberrimum, ab Athenis uſq; accerſendum curaverat; Cujus à præceptis & conſuetudine quantum Princeps adoleſcens emolumenti ceperit ab Antonino ipſo fas eſt Lectorem in ſequentibus diſcere. *Lib. 1. §8.* Iſte verò Philoſophus quis eſſet; & qualis tiam, qui hominis ſtultitiam riſerit, Imperator, vel ex illo ſcitu eſt facile: Quòd eum nempe cùm Pius ab Antoninâ ad Tiberianam domum in quâ habitabat, vocâſſet, ut Marcus illi traderetur præceptis illic inſtituendus; reſpondit ille, *Non magiſtri eſſe ad diſcipulum; ſed diſcipuli eſſe potiùs ad magiſtrum accedere.* *Capitol. in Pio c. 10.* Quo nuntio accepto, riſit eum Imperator, *Facilius nimirum* (inquiens) *Apollonio fuit, à Chalcide Romam venire, quàm à domo ſua in Palatium*; nec morem hominis moratus Marcum ad illum miſit erudiendum Domi.

Ad id ferè tempus Marci Educator diem vitæ extremum confecerat, quod eximio pietatis indicio locum præbuit. Is nempe gravi mœrore, & viri deſiderio perculſus, inſolitâ *Ibid.* morum conſtantiâ & animo caſibus immoto excidere ſuſtinuit, ut etiam in lachrymas effuſus ploraret mortuum; Quod cùm Aulici nè facere perſeveraret prohiberent, oſtentationem pietatis criminantes, & Philoſopho & Cæſare indignam: *Permittite* (inquit Imperator) *illi ut homo ſit, neque enim vel Philoſophia, vel Imperium tollit affectus.*

Fauſtinam duxit uxorem, ſecundo, ex quo factus eſt iterum Conſul, anno. Eximiæ quidem formæ, ſed ingenii deſultorii nimis fœminam, & ad amores proni magis, quàm vel honeſtam oportuit, vel conjugem Philoſophi. *Capitol. 6.* Matris ad exemplum mores compoſuit ſuos; nec quidquam in animò erat priùs, quàm ſi formæ captos illecebris ſuî poſſet amore incendere. Ex illo filiam ſuſcepit unam, primo ſtatim à nuptiis anno; quo etiam & Tribunitiâ auctus eſt poteſtate, & imperio Proconſulari, quod non niſi Imperatoriæ Majeſtati Romæ deferri ſolitum accepimus.

His etiam & illum adjecit maximum honoris cumulum, quem olim Auguſto ut aſſentaretur excogitaverat, Senatus. *Vid. Salmaſ. in Capitol. Marc.* Inventum verò Poſteri, nè ſibi in adulandis Imperatoribus majores antecellerent, omnem præter modum amplificatum dederant. Quicquid rerum in Senatu ageretur, non niſi ipſo Conſule qui cœtui præſidebat referente decretum eſt: Conſules autem, quò magis Auguſto obſequerentur, ab hoc jure receſſerunt ultrò; & id prærogativæ ſolenni quâdam lege Imperatori decreverunt, ut ipſi ſemel in unoquoq; die ad Senatum referre liceret: Quicquid nempe illi viſum eſt unum, ut illis acceptum haberet. Juris quidem vinculis ſemel laxatis, dictu eſt difficile, quò tandem obſequii & injuriæ evaſerint, aut quis ad ſervitutem feſtinantibus, poni poſſit modus. Quod & in hac re factum vidimus. Jus enim Relationis unicæ tantum Auguſto conceſſum, in ſecundæ tum poſtea, tertiæ, quartæ, necnon & quintæ (nam & illam jam Marco indulſerat Senatus) demum excreverat. Quibus ita Imperatori conceſſis, fruſtra fit Senatus neceſſe eſt; Quantulum enim Patribus decernendum erat reliqui, cùm nihil ad hos pertineret prorſus, donec Imperator quotidie quinquies quicquid ſibi viſum eſt petere, tuliſſet prius?

Quod verò, aliis commiſſum, exitio eſſe poſſet, id poteſtatis, non ſuo, ſed reipublicæ bono tranſmittit Marcus; *Capitol.* Libertatem potius tuendam, & populi fœlicitatem eò ſanctam magis & præ omnibus aliis antiquiorem habendam ratus, quò ipſi plus in illam licuiſſet, Et is ſane, quæ à populo ad principem emanârant commoda, non inſolentiæ ergò putabat & tyrannidis affectandæ donata, ſed, quò ille ad repentinos caſus paratior majora potuit, ſtudio ut vehementiori ad ſalutem & utilitatem publicam conferre ſe debere omnia; & læſæ fidei, nî faciat, obſtrictum crimine, ſentiret. Ita quæ ſuâpte quidem naturâ certiſſimum in exitium ceſſiſſent reipublicæ, Marco imperante in malorum remedium converſa ſunt.

Nec

Digitized by Google

Nec minùs exiſtimatione uſus eſt modeſtè, quam apud Antoninum adeptus erat maximam; ſiquidem is nunquam ſine eo quenquam facilè promoverit, quod eò quidem conſultiùs voluit, quoniam illius commendationem minimè vulgarem omnes intellexerant, utpote apud quem neminem gratioſum eſſe conſtitit, qui non & idem vir probus, & ad munus obeundum apprimè eſſet idoneus. Animum autem adeò non efferebat tanta potentia, ut quanto plus potuit, eò ſtudioſius Pio obſequeretur. Eandem prorſus in omnibus reverentiam, qualem patri ſuo privatorum quilibet, exhibuit; per viginti & tres annos in Pii domo ita verſatus, ut ejus quotidie amor creſceret, nec præter duas noctes per tot annos, ab eo manſit diverſis vicibus.

Capitol. in Pio 7.

Sedulitas iſta, & obſequii amoríſque certiſſima indicia, Antoninum jure prohibuêrunt optimo, iſtis ne aurem aut animum inſuſurrantibus accommodaret, qui id agebant, ut tantæ tamque ingenuæ virtutis ſuſpicionem illi haud levem incuterent. Uſque adeò ne ſimpliciſſimæ quidem & minimè fucatæ virtuti qui criminari ſtudent uſquam deſunt; cum nec Marcus ipſe à culpâ, confictâ ſaltem, vacaret. Præ cæteris autem quod feciſſe perhibetur Valerius Omulus minimè reticendum arbitror. Is Imperatori comes inter deambulandum adſcitus, ubi Lucillam (matrem Marci) in viridario venerantem ſimulacrum Apollinis vidiſſet; ita Pio inſuſurravit, *Quid illam cenſes nunc Deum tacitè rogare ſtudiì? ut diem nempe tuum claudas, & filius imperet.* Sed ea tamen erat Imperatoris fiducia, ea Marci probitas, & in principatu modeſtia, ut quod tyranni ſuffuſum animo & matrem poterat & filium in ultimum capitis diſcrimen adegiſſe, tantâ effatum malevolentiâ adeò non odio Pii ſubjecit, ut nihil omninò apud eum valeret. Integra igitur permanſit, & ſanctiſſima principum amicitia, non niſi morte alterutrius dirimenda. Quæ Antonino hujuſmodi contigiſſe narratur. Lorii febre commotus quum gravari ſe, & finem inſtare vitæ videret, vocatis amicis & præfectis, ut ſucceſſorem Imperii, (nec L. Veri interim mentione habitâ) Marcum omnibus commendavit atque firmavit: ſtatímque ſigno *Æquanimitatis* tribuno dato, (id nempe ſubindicans, quòd talem ſibi Imperii ſucceſſorem relinquenti, nihil erat quod ultrà deſiderandum reſtaret) Fortunam auream, quæ publicæ fælicitatis omen in Imperatorum cubiculo poni ſolebat, ad Marci cubiculum tranſire juſſit.

Capitol. 6.

Capitol in Pio 12. in Marc. 7.

Poſt exceſſum Divi Pii, à Senatu coactus regimen in ſe publicum ſuſcepit, cujus tamen id primum poteſtatis indicium eſſe voluit, ut fratrem ſibi in imperio quod illi ſoli detulerat ſenatus deſignaret participem; quem igitur & Cæſarem & Auguſtum dixit, indultâ ſimul Tribunitiâ poteſtate, & Proconſulatûs etiam honore delato. Ex eo pariter cœperunt rempublicam regere, & tunc primum Romanum imperium duos Auguſtos habere cœpit. Spectaculum eò magis & inſperatum, & planè mirum, iſti præſertim urbi, cui ingenti adeò civium & ſanguinis diſpendio unicum eligendi Dominum copia haud ità pridem, (nec ſemel quidem) ſteterat.

Ann. Ch. 161. Euſeb. Capitol. in Marc. 7. in Vero 4.

Eo ipſo die, Antonini nomen Marcus & ipſe recepit, & imperii conſorti addidit, filiámque ſuam Lucillam illi deſpondit. Lætitiam ob hanc conjunctionem quò magis animis conceptam facerent palàm, pueros & puellas novorum nominum frumentariæ perceptioni aſcribi præceperunt. Actis igitur quæ agenda fuerant in ſenatu, pariter caſtra prætoria petiverunt; & vicena millia nummûm ſingulis ob participatum imperium militibus promiſerunt, & cæteris pro ratâ. Adriani autem ſepulchro corpus Patris intulerunt magnifico exequiarum officio, & Juſtitio mox indicto, ad ritus in imperatoribus conſecrandis receptos, ordinem funeris expediendum curavere. Qui quidem qualis fuerit, lectori haud moleſtum fore credimus, ex ſequentibus advertere.

Capitol. Vide Salmaſ. in Notis.

Ceream imprimis imaginem Imperatori quantum potuit defuncto ſimillimam, fingendam juſſerunt, eámque in regiæ veſtibulo proponendam, ſupra eburneum lectum, maximum atque ſublimem, veſtibus inſtratum aureis. Et quidem imago illa ad ægroti ſpeciem pallida recubuit. Circa lectum verò utrinque magnam diei partem conſederunt, à lævâ quidem ſenatus omnis veſtibus atris amictus; à dextrâ verò matronæ, quas virorum aut parentum dignitas honeſtabat, quarum nulla vel aurum geſtans, vel ornata monilibus

Vid. Herodian. de Severi funere.

Digitized by Google

bus conſpecta eſt, ſed veſtibus albis exilibus indutæ mœrentium ſpeciem præbuerunt; Hæc ita per ſeptem dies fecerunt continuos, medicis ad lectum quotidie accedentibus, inſpectúmque velut ægrum deteriùs ſe habere, ſubinde pronunciantibus.

Dein ubi jam extremum obiiſſe diem renunciatum eſſet, lectum humeris extulerunt equeſtris & ſenatorii ordinis nobiliſſimi ac lectiſſimi juvenes, pérque viam ſacram in vetus forum detulerunt, ubi magiſtratus Romani deponere imperium conſueverant. Utrinque autem gradus quidem, ad ſcalarum ſimilitudinem extructi ſunt, in quibus, alterâ ex parte poſitus eſt è nobiliſſimis atque patriciis, puerorum chorus; alterâ, fœminarum illuſtrium, hymnos in defunctum pæanáſque canentium, verendo & lugubri admodum carmine emodulatos.

His ita peractis, lectum rurſus extulerunt extrà urbem, in campum Martium humeris geſtantes; ubi, quà campus patet latiſſimus, ſuggeſtus eſt quidam, ſpecie quadrangulâ in pyramidis formam gradibus aſſurgens & magna lignorum vi compactus. Is quidem cubiculi figuram nactus, interior totus eſt aridis fomitibus oppletus, extrà autem intextis auro ſtragulis, atque eburneis ſignis, variiſque picturis exornatus. Secundus verò gradus, minuſculus quidem, ſed formâ & ornatu priori perſimilis, portis januíſque patentibus. Tertius item & Quartus ſemper inferiore contractior; ac deinceps alii, donec ad extremum, eumque breviſſimum omnium, perventum fuerit. Lecto igitur in ſecundum tabernaculum ſublato, aromata & ſuffimenta omnis generis, fructus, herbáſque, ſuccóſque omnes odoratos acervatim huc effuderunt loci; quippe neque gens eſt, neque civitas, neque qui honore ullo aut dignitate præcellat, quin certatim pro ſe quiſque ſuprema illa munera principis honori deferant.

Ubi verò ingens aromatum acervus aggeſtus eſt, ac locus omnis expletus, tum circa ædificium illud obequitatum eſt univerſis equeſtris ordinis, certâ quidem lege ac recurſu, motu * Pyrrichio numeróque in orbem decurrentibus. Currus item ſimili circumacti ordine, inſeſſi purpuratis rectoribus, perſonas induti, quæ ducum omnium Romanorum Principumque illuſtrium imagines referebant.

* *De Pyrrichio motu, vid. Athenaeum. l. 14. p. 630. & Caſaub. in Notis.*

Hæc ubi celebrata ſunt, Auguſti duo, face manibus captâ, eam tabernaculo admoverunt; tum cæteri omnes undique ignem ſubjecerunt; cunctáque illicò fomitibus illis aridis & odoribus referta, igni valido correpta flammis emicuerunt. Mox ab extremo minimóque omnium tabernaculo, tanquam è faſtigio quodam ſimul cum ſubjecto igni aſcendit in æthérem aquila, quæ in cœlum credita eſt ipſam defuncti principis animam deferre: Qui jam ex illo inter Deos relatus, eodem cum cæteris numinibus cultu & honore habitus eſt Divus Antoninus Pius.

His ritè peractis, imperatores laudavere uterque pro roſtris patrem, flaminémque ei ex affinibus, & ſodales ex amiciſſimis Aurelianos creavere; poſtremò verò ludos in honorem defuncti gladiatorios, funebre munus dederunt. *Capitol. 8. 3. Pio 13.*

A Patre ſtatim conſecrato, literæ undique ſupplices ad Marcum frequentes delatæ ſunt, à Gentilium Sacerdotibus, Philoſophis, & Provinciarum Præſidibus conſcriptæ, id unum prolixè orantes, Chriſtianos ut ipſis liceret ſuppliciis exagitare; quos ab impetu & furore hoſtium veſano Adriani Piíque clementia jamdudum præſtiterat incolumes. Imperator, qui nec Patri, nec Avo virtutis & clementiæ priorem ceſſit gloriam; nec aliud maluit magis, quàm ut ad eorum exemplar rerum componeret adminiſtrationem; cæcam hominum amentiam improbans totus, rogatum abnuit. Quos autem maximo locorum intervallo diſtinctos præſenti tutelâ non potuit, ut authoritate tamen à nefariis malevolorum inceptis propugnaret, literas ad Commune Aſiæ, quod tum Epheſi convenerat, admiratione dignas dedit: Quas cùm Euſebius nobis integras ſervaverit, nos non pigebit hîc loci exhibere;

Ego

Ἐγὼ μὲν οἶδα ὅτι καὶ τοῖς θεοῖς ἐπιμελές ἐστι, μὴ λανθάνειν τοὺς τοιούτους. πολὺ γὰρ μᾶλλον αὐτοὶ κολάσαιεν ἂν τοὺς μὴ βουλομένους αὐτοὺς προσκυνεῖν, ἢ ὑμεῖς. οὓς εἰς ταραχὴν ἐμβάλλετε, βεβαιοῦντες τὴν γνώμην αὐτῶν ἥνπερ ἔχουσιν ὡς ἀθέων κατηγοροῦντες. εἴη δ᾽ ἂν κἀκείνοις αἱρετὸν, τὸ δοκεῖν κατηγορουμένους τεθνάναι μᾶλλον ἢ ζῆν ὑπὲρ τοῦ οἰκείου Θεοῦ. ὅθεν καὶ νικῶσι προϊέμενοι τὰς ἑαυτῶν ψυχὰς, ἤπερ πειθόμενοι οἷς ἀξιοῦτε πράττειν αὐτούς. περὶ δὲ τῶν σεισμῶν τῶν γεγονότων καὶ γινομένων, οὐκ ἄτοπον ὑμᾶς ὑπομνῆσαι ἀθυμοῦντας μὲν ὅταν περ ὦσι, παραβάλλοντας δὲ τὰ ὑμέτερα πρὸς τὰ ἐκείνων. οἱ μὲν οὖν εὐπαρρησιαστότεροι γίνονται πρὸς τὸν Θεόν· ὑμεῖς δὲ παρὰ πάντα τὸν χρόνον, καθ᾽ ὃν ἀγνοεῖν δοκεῖτε, τῶν τε Θεῶν καὶ τῶν ἄλλων ἀμελεῖτε, καὶ τῆς θρησκείας τῆς περὶ τὸν ἀθάνατον, ὃν δὴ τοὺς Χριστιανοὺς θρησκεύοντας ἐλαύνετε καὶ διώκετε ἕως θανάτου. ὑπὲρ δὲ τῶν τοιούτων, ἤδη καὶ πολλοὶ τῶν περὶ τὰς ἐπαρχίας ἡγεμόνων καὶ τῷ θειοτάτῳ ἡμῶν ἔγραψαν πατρί· οἷς καὶ ἀντέγραψε μηδὲν ἐνοχλεῖν τοῖς τοιούτοις, εἰ μὴ φαίνοιντό τι περὶ τὴν Ῥωμαίων ἡγεμονίαν ἐγχειροῦντες, καὶ ἐμοὶ δὲ περὶ τῶν τοιούτων πολλοὶ ἐσήμαναν· οἷς δὴ καὶ ἀντέγραψα, κατακολουθῶν τῇ τοῦ πατρὸς γνώμῃ. εἰ δέ τις ἐπιμένοι τινὰ τῶν τοιούτων εἰς πράγματα φέρειν ὡς δὴ τοιοῦτον, ἐκεῖνος ὁ καταφερόμενος ἀπολελύσθω τοῦ ἐγκλήματος, κἂν φαίνηται τοιοῦτος ὤν. ὁ δὲ καταφέρων ἔνοχος ἔσται δίκης. Euſeb. Eccl. Hiſt. Lib. IV. Cap. XIII.

Equidem ſcio Diis ipſis curæ eſſe, nè hujuſmodi homines lateant. Multò enim magis illis convenit punire eos qui colere ipſos recuſant, quàm vobis. Qui eorum adverſus quos tumultuamini ſententiam ac propoſitum ampliùs confirmatis, dum eos accuſatis tanquam impios. Illis autem longè optabilius fuerit ut in jus vocati mortem oppetere videantur pro Deo ſuo, quàm ut incolumes remaneant. Ita victores evadunt, animas ſuas potius projicientes, quàm ut ea facere quæ vos jubetis in animum ſuum inducant. Cæterùm de terræ motibus, qui vel facti ſunt, vel etiamnum fiunt, non abſurdum videtur vos commonere, qui & animos abjicitis quoties hujuſmodi caſus contingunt, & veſtra cum illorum inſtitutis comparatis. Atqui illi quidem majorem tunc fiduciam in Deo collocant. Vos verò per omne illud tempus, quo præ imperitiâ labi mihi videmini, Deos negligitis, & tùm alias cæremonias inſuper habetis, tùm cultum Immortalis illius: Et Chriſtianos qui illum venerantur expellitis, & ad mortem uſque infeſtiùs perurgetis. Porrò de his hominibus plurimi provinciarum rectores divo patri noſtro antea ſcripſerunt. Quibus ille reſcripſit, ejuſmodi homines nullâ moleſtiâ afficiendos eſſe, niſi forte contra ſtatum imperii Romani aliquid moliri viderentur. Sed & multi ad me de illis retulerunt. quibus ego patris mei conſtitutionem ſecutus reſpondi. Quòd ſiquis adhuc pergit cuiquam illorum negotium faceſſere, ex eo quòd Chriſtianus ſit, delatus quidem crimine abſolvatur; tametſi conſtet eum reipsâ Chriſtianum eſſe. Delator autem ipſe pœnis luat.

Propoſita eſt hæc Epiſtola Epheſi in publico conventu Aſiæ.

Capitol. Huic reſcripto obtemperatum eſt, pax & felicitas per omne imperium imperturbata initium hujus regni ſerenum adeò ſecuriſque præſtiterat, ut lenitatem Pii nemo deſideraret. Ita enim ſe civiliter ambo egerunt, ac ſi ejus ingenium & mores etiam jure quodam hæreditario adepti eſſent filii. Quod tamen eò mirum eſſe debeat magis, cum hominum ingeniis & moribus nimium quantum inter ſe diſtaret.

Marcus ſiquidem Antoninus, vir animi conſtantis & modeſti, gravis, ſed ità ut & facilis & comis tamen; Clementiſſimus ſimul & juſtus; Aliis tàm æquus & lenis, quàm ſibi durus, cui ſanè non pepercit uni; Gloriæ inanis expers, boni conſcientiâ contentus. In inceptis firmus, quæ quidem non niſi diu cogitata ſuſceperat; nihil ille præ animi impetu, vel pertinaciâ molitus; Delatoribus infenſus; citra oſtentationem pius; in dictis factiſque omnibus egregiè moderatus; Tantæ ſoliditatis, ut ſibi ſemper eſſet par, ſui ſemper compos; Rationi in omnibus obſequutus uni; Diſſimulare neſcius, Domitor amoris proprii vigilantiſſimus; Animo nec ægro, nec irrequieto, quem nullus rei eventus aut extulit, aut dejecit. Delinquentibus in ſe commiſſa ad condonandum facilis; in rempublicam, & in quibus vertebatur ſalus aliena, acerbus & inexorabilis; ità tamen, ut ad extrema ſumenda ſupplicia coactus quodammodo videretur. Leges tulit omnibus ex æquo utiles, Subditorum jura ſummâ religione tuenda exiſtimavit, non ſibi quàm ipſis ſubjectis minus

chara

Digitized by Google

chara. Quos igitur ſuo regere poterat arbitrio, liberos maluit. Id unum egit ſemper, ut bono in omnibus conſuleretur communi; propriæ interim Voluptatis, & Utilitatis, & Gloriæ, modò rei prodeſſet publicæ, minimè ſtudioſus. Ut verbo omnia. Hoc illi in votis erat atque animo, ut aliis ſe utilem poſſet præſtare, ut obſequentem Deo; ex quo factum eſt, ut in omni actione nihil non juſtum fuerit, in omni ejus ſermone nil niſi verum.

Lucius autem Verus, ingenio ab hoc diverſiſſimo, animo erat impotenti, & ad omnem libidinem ſoluto; nec eſt quod virtuti & laudi illi duci poſſit, præter hoc unum, quòd vitiis caruerit atrocioribus illis & Belluinis, quæ regiam poteſtatem in ſævitiam ſolent & Tyrannidis inſolentiam impellere. Hæc tamen morum contrarietas ad tempus fefellit plurimos; Is enim fratri, ſive quòd ita ferebat indolis lenitas, ſive quòd beneficii recordatio id grati animi indicium poſtulare eſt viſa, obſecutus eſt maximè: Et dum ſimul eſſet ad Marci mores ſe compoſuit, & perquam egit graviter. Nec ingenium tantùm & mores, ſed & ſtudia, & ſapientiam Marci in exemplum traxiſſe, videri ſaltem voluit; non tam imperii Socium, quàm Legatum ſe Proconſuli, aut Præſidem Imperatori præſtitit: Ut, nomine tantùm dempto, unicum adhuc Romæ Auguſtum, & Marcum regnare ſolum dixiſſes. Sed vim iſtam & ſimulationem vitium diutiùs ferre non poteſt; nec tàm tollitur in improbis libido, quàm laceſſitur ingratiis coercendo, & alienam induendo perſonam. Verus utique, ubi primùm tempus & locum nactus erat clam Marco peccandi, quis eſſet confeſtim oſtendit; &, tanquam ruptis obicibus, in omnem laſciviam & luxum prorumpens eò diffluit vehementiùs, quò magis invitus à Genio indulgendo ægrè antehac temperâſſet ſibi.

Primo hujus regni anno nondum abſoluto, editus eſt in lucem Commodus; nec deerant dira fatis, quæ principis humanæ naturæ infenſi & ſummo dedecori futuri nativitatem nobilitarent prodigia. ut nulli non & Diis iratis & hominibus infeſtus videri poſſet natus. *Nat. prid. Cal. Auguſt. 161.* "Siquidem & mater cum eſſet Commodo cum fratre prægnans, viſa eſt in ſomnis ſerpentes parere, ſed ex his unum ferociorem; quod poſtea res ipſa probavit, cum gemellos enixa, & hunc, & fratrem Antoninum (qui quadrimus elatus eſt) præſagia inſomnii ventura depingentis expleret." *Lamprid. in Commod.* Ex illo omnia continuò in pejus ruere, & Imperium calamitatibus publicis undique obſideri. Longa quidem malorum ſeries, ſed quæ à Tiberis inundatione initium traxit; Fluvius enim extra ripas effuſus ingenti torrentis impetu ipſam adortus eſt urbem; non domicilia tantùm disjecit, ſed & vicos, & magnam Romæ partem proſtravit; vim pecoris immenſam abſorpſit, ſegetes corrupit, campos vaſtavit, famem denique & inopiam extremam urbi agróque intulit. *Capitol. in Marc. 8.* Imperatores intereà loci, medelam huic malo quam poterant adhibere ſedulò; inediâ laborantibus opem ferre, & creſcentem omnibus modis annonam laxantes, metum & pauperiem ingraveſcentem ſublevare. Sed en triſtis iterum rerum facies! Hanc enim exundationem ſecuti confeſtim Terræ motus, Oppidorum incendia, Aeris univerſi corruptio, unde Inſectorum vis nata eſt incredibilis, quæ quicquid undis ſupereſſet reliqui, diripiunt devaſtántque omne. Quibus accedit, quòd armorum ſtrepitus, & bellorum ab omni parte ſimul ingruentium rumor & apparatus ingens impleverant omnia. Et Parthi quidem Vologeſo Duce Romanis inopinantibus ſupervenientes, exercitum ferè omnem cædunt, Atidium Cornelianum in fugam conjiciunt, & Syriam, quam ipſe adminiſtrabat, ingreſſi, impune depopulantur. Catti in Germaniam irruperant, igni ferróque omnibus minitati; nec minus infeliciter de Britannis nuntiatum, quod illi etiam ab officio defecerant, & motus non ciere tantùm, ſed bellum inſtaurandum denuò meditari.

Adverſus Britannos quidem Calphurnius Agricola miſſus eſt: contra Cattos Aufidius Victorinus; Parthicum verò Bellum, Senatu conſentiente, Vero reſervatum. *Cap. ed.*

Et Is quidem, paucis pòſt diebus, in expeditionem profectus eſt; Marcus autem remanſit Romæ, quòd res urbanæ Imperatoris præſentiam poſtularent. Verum nihilominùs officii ergò Capuam uſque proſecutus eſt, amicis etiam comitantibus à Senatu ornavit; auxit etiam officiorum omnium Principibus. Quam id fecerit ob cauſam, dubio eſt locus; ſive ut quid rerum gereretur hoc fieret pacto certior; ſive, (quod Antonini ingenio, ab omni ſuſpicione alieniſſimo, convenit maximè) ut Principi

Digitized by Google

Comitatûs ſplendore obſequium, & reverentiam conciliaret; ſeu denique (quod Marci ſapientiæ, ingenii humani probe gnaræ haud videtur abſimile) nimiam Juvenis licentiam veritus, ut fræno quodam coerceret; dum quicquid ſuaſerit libido, reprimeret pudor, & quem ſuî continuerat adhuc conſuetudo, ut neceſſariorum & miniſtrorum tum poſtea perinde contineret. Sed quod illi præſertim in animo erat, conjiciendum forſan. Id unum certò ſcimus; Conſilia hæc incaſſum recidiſſe omnia: Verus diu diſſimulando defeſſus, & perſonam abjiciendi nactus copiam, amicos, quos Marcus itineris adjunxerat comites, neglectui extemplò habere cœpit. A fratris itaque conſpectu ſimul ſeſe abſtraxerat, (quem dum verſaretur unà, Magiſtri illum loco veneratum diximus) ſublato metu: vel clam rati fore omnia, vel excuſſo jugo an fierent palam non jam ſolliciti, impetu recurrebat majori, & facilè obſequentem, imò fortiùs impellentem experta eſt natura. Legiones itaque Romanas ex improviſo cæſas fugatáſque, & Syriam jam à Romano deſciſcentem obſequio, inſuper habuit; Id unum agens, ut vitæ liberiori indulgeret; Et infamiam Reipublicæ parvam exiſtimans, niſi, qui iſtam ut deleret maculam miſſus, adeo non abſterſiſſet, ut graviorem inureret, & Sibi & Civitati: Laxatis itaque libidini & intemperantiæ habenis, adulteriis etiam & juventutis amoribus infamatus, in morbum incidit Canuſii: Gravem adeò, ut ad extremum vitæ diſcrimen penè deventum eſſet.

Capitol. Vix itaque Romam reverſus erat Marcus, quin Verum apud Canuſium graviter ægrotare acciperet; Quibus auditis, ab itinere quantumvis recens, proficiſcitur denuò, & rectà ad eum videndum contendit. Pietatis tamen etiam dum feſtinaret memor, vota in Senatu ſuſcepit priùs, quæ poſteaquam Romæ rediit, auditâ Veri tranſmiſſione, ſtatim reddidit.

Verus autem ad ſanitatem quidem reſtitutus, ſed morbo tamen nihilo ſapientior, aut moribus ſanior, in omnem iterum ſe luxum laſciviámque effudit. In itinere nullum non locum vitiis infamem reddidit; ſed ubi primum in Syriam venit, in deliciis apud Antiochiam & Daphnem vivere non erubuit. Locus iſte, (in quo omnia ad amœnitatem comparata ſunt, Cœli aeríſque temperamentum maximum, Solum & Naturâ & Arte luxuriæ accommodum, Arbores umbriferæ, florum gratia, aquarum & fontium Copia) mollitie diffluentibus gratiſſimus atque his adeò uſurpatus, ut infamis eſſet plane, nec citrà Turpitudinis notam honeſtis frequentandus. Nemus autem & urbem, quæ totum terrarum orbem nequitiâ & libidinum ſuperabat maculis, Verus nequiorem præſtitit, & vitiis infecit exquiſitis magis, & eò uſque vel Antiochiæ & Daphne ignotis.

Sed dum ipſe ſe Luxuriæ totum dedit, Duces Parthicum bellum confecerunt; Artaxata

Capitol. in Vero 7. Statius Priſcus ſubegit cepitque. Vologeſum Caſſius, & Martius Verus in fugam conjecerunt. Quo pulſo, & Seleuciâ deinde captâ, Babylonem & Cteſiphontem incendio vaſtabant, & magnificam Vologeſi Regiam æquabant ſolo. Copiis tamen in hoſtem victri-

Dion. Lib. 71. ces, quæque ad hominum quinquies mille per quadriennium profligaverant, hoſtis multo gravior revertentes manebat. Cum inediâ ſiquidem & ægritudine illis adhuc erat dimicandum; quibus adeò victi ſunt cæſique, ut illorum, quos Belli fortuna ſuperſtites reliquerat, enectis fame & morbo pleríſque, vix partem dimidiam reducem videret Imperator; Caſſius autem è ſuis perexiguam quidem partem in Syriam reportaret. Quæ tamen adeò Verum non commovebant, ut, tanquam res & fœliciſſimè fuiſſent, & Ipſo duce geſtæ, ob hanc victoriam inſolentior factus, animum extulerit. Gloriæ itaque vel inde ſibi acceſſiſſe incrementum exiſtimans *Armenicus* & *Parthicus* appellari ſuſtinuit. Titulos nimirum ſuſcepit non alio debitos nomine, niſi quòd in mediâ libidinum illuvie, dum omnes turpitudine & vitio facile exſuperaret, Victor idcircò nuncupari meruiſſet.

Marco interim Antonino, qui Fraternæ Libidinis neſcius videri ſaltem voluit, id erat

Capitol. in Vero 4. præſertim curæ, ut animum a mollitie turpi, & diſſolutâ vivendi ratione abſtraheret. Quocircà ab amoribus illicitis avulſum iri ratus, ſi nuptiæ quamprimum conficerentur, filiam continuò ſuam Lucillam eximiæ formæ virginem, Vero nupturam, ſorori ſuæ commiſit, in Syriam deducendam. Proficiſcentem verò Ipſe Brunduſium uſque proſecutus eſt. Ferunt quidem à Româ profectum eſſe, ad Verum uſque filiam deducendi animo, ſed rediiſſe Romam à Brunduſio, ne illorum malevolentiæ locum daret, qui ſermones ſpar-

gere

gere non ſunt veriti, Marcum gloriæ fraternæ invidentem, finiti velle belli gloriam ſibi *Capitol.* vindicare, atque idcircò in Syriam iter inſtituere. Frigidæ ſane illud Ambitionis nimis; quæque in hominem Philoſophum neutiquam cadat; alienæ ut interveniat gloriæ, qui non minimum in eo laudis ponit, ut ſit Contemptor ſuæ.

Filiam itaque ubi navigio vidiſſet impoſitam, Brundusium reliquit; Literis priùs ad Proconſules & Provinciarum, per quas eundum eſſet, Præſides datis, ne quis Filiæ iter facienti occurreret; ſed à pompâ potiùs & tumultu Principibus peregrè abeuntibus, nupturis præſertim, ſolenni abſtinerent. Cùm ex tantâ (inquit) hominum frequentiâ id unum efficitur, ut compluſculi ſub pedibus conculcentur.

Verus autem, Marcum ipſum Filiam ad ſe uſque deducere ratus, veritus ne libidines *Capitol. in Vero 7.* & ſcelera quibus Antiochiam nobilitaverat, reſciſcere poſſet, ſi ipſum accederet vitii Theatrum tam infame; occurrendum illi cenſuit, & Epheſi potius ſponſam excipiendum. Quo facto, ſtatim poſt celebrata nuptiarum ſolennia cum Imperatrice Antiochiam iterum conceſſit. Quæ quidem, ceu vel Loci, vel Mariti nequam contacta labe, adeò ſe ad ejus mores, & ingenium compoſuit, ut per omnem flagitioſiſſimæ famoſiſſimæque vitæ conſuetudinem, & Veri poſſes Conſortem, & Fauſtinæ Filiam agnoſcere.

Confecto demum bello, poſt Regem Armeniis præfectum, & Parthos in poteſtatem *Ann. Chriſt. 167, 168.* redactos, rediit Verus. Invitus tamen, quantumvis ad triumphum, quòd Syriam, tanquam ſuum regnum, relinqueret. Cum Fratre igitur pariter triumphavit. Victoris tamen reditus parum abſuit, quin funeſti magis Imperio Romano fati fuiſſet, quam hoſtis cujuſlibet ingruentis Impetus. Siquidem in omnes, per quas rediit, provincias Romam *Capitol. in Vero 8.* uſque, luem ſecum detulit. Et nata fertur peſtilentia in Babylone, ubi de templo Apollinis direpto, ex arculâ aureâ, quam in adyto quodam concluſo miles forte inciderat, *Ammian. Marcell. l. 23.* ſpiritus peſtilens evaſit, ab ipſis Perſarum finibus aduſque Rhenum & Gallias cuncta contagiis polluens & mortibus. Videtur autem longè vero ſimilius, labem iſtam ab iis ortum traxiſſe morbis, quibus ægri reduxit exercitûs reliquias Caſſius, à Parthis pulſis ſubactiſque in Syriam reverſus.

" Poſt Veri reditum Patris Patriæ nomen ambobus decretum eſt, quum ſe Marcus abſente Fratre erga omnes Senatores atque homines moderatiſſimè geſſiſſet. Corona præterea Civica oblata eſt ambobus, petiitque Lucius, ut ſecum Marcus triumpharet. Petiit præthereà, ut filii Marci Cæſares appellarentur. Sed Marcus tantâ fuit moderatione, ut quamvis Profligato bello uterque *Parthicus* appellatus eſt, & quum ſimul etiam triumphâſſet; poſt mortem tamen fratris, Lucium tantùm *Parthicum*, *Germanicum* ſe vocaret, quod ſibi bello proprio pepererat. *Capitol. 12.*

Namque, ut res plerunque ſunt humanæ, iſtius Victoriæ gaudia & triumphos non lues tantùm dira, ſed & belli rurſum ingruentis horror contaminavit. Siquidem eodem ferè tempore Germani, qui trans Rhenum incolunt, venere uſque in Italiam, agros *Ann. Chr. 168, 169.* devaſtârunt, &, nullo prohibente, Romanis maxima ac graviſſima incommoda attulerunt. Pertinax, (qui & poſteà Imperator factus eſt,) Virtutis ſpectatæ admodum vir, non- *Euſeb. Chron. Dio.* nullis tamen inviſæ (ut ſolet cæteris nimis antecellens) (cui nec ſua præclare geſta, nec Amicorum opes antehac efficere poterant, niſi ut copiis quibuſdam auxiliaribus præficeretur) jam tandem eam apud Imperatorem exiſtimationem eſt adeptus, ut omnî, quam, injecerant malevoli, amotâ ſuſpicione, is demum unà cum Pompeiano ejus amiciſſimo dux huic Barbarorum inundationi opponendæ deligeretur. Ambos itaque Legatos conſtituit ſuos, & Belli hujus Gloriæ participes voluit Marcus. Pertinax, (quem quanti Imperatoris exiſtimatio, & tanta in eo collocata fiducia ducenda eſſet, minimè fefellit) id ſedulo enixus eſt, ut ne quid Marcum Legati pœniteret. Multis itaque tum fortitudinis, tum prudentiæ, tum Amicitiæ & Gratitudinis in Principem fidiſſimæ indiciis, compertum Antonino præſtitit, & rebus Reipublicæ periclitantibus, & Diſciplinæ bellicæ, quàm opportunus is eſſet & idoneus adjutor. Hoſtes, ubi ventum erat ad pugnam, magno adortus eſt impetu; non minùs quidem ad pugnandum paratos; & fortiter diu, dubioque Marte utrinque dimicatum eſt. Sed cæſi ſunt tandem Germani, &, (quod in illâ

victoriâ minimè reticendum,) Inter Barbororum Cadavera corpora mulierum (ea erat & Conjugum in Maritos, & Matrum in Filios pietas) armata, & cum ſuis ſimul trucidata, reperta ſunt.

Dio. Prœlium quidem hoc pacto confectum eſt maximum; Quo tamen nec adeò ſe paſſus eſt efferri Marcus, ut Militibus poſtea pecuniam rogantibus ſtipendium adaugere ſuſtinuerit; Reſpondit nimirum id efflagitantibus pro victoriâ reportatâ prœmii; *Siquid plus quàm eſſet conſtitutum acciperent, id ex ſanguine parentum ipſorum propinquorúmque exactum iri; cujus & ſibi apud Deum, Principum illum judicem unum, reddendam eſſe rationem.* Adeò enim temperans & continens erat in Imperio, ut ne quid periculo commotus, cum tot tantáque bella gereret, faceret contra quàm fas eſſet, Aſſentationis aut Timoris cauſâ.

Ibid. Partâ deinde Victoriâ, *Imperator* quintò renunciatus eſt; & *Germanicus* audiit; cum anteà, ob illas quas Verus peperiſſet, ad quatuor uſque vices Imperatorio Nomine fuiſſet inſignitus. Pridie quàm manus cum Germanis conſererent, exploratorem prope Caſtra captum in ejus Tentorium milites deducebant. Quem cum interrogare voluiſſet, is nihil motus reſpondit; *Præ frigore vehementi loqui nequeo; ſiquid igitur ex me ſcire tibi eſt animus, veſtem inprimis jube, ſiqua ſuppetit, ut algenti circundent.* Non ægrè tulit Hominis confidentiam; & veſtimento, cujus indigebat, indutum dimiſit Marcus.

Ibid. Nec id ſilentio prætermittendum, quòd miles quidam, cùm eſſet noctu in Danubii cuſtodiâ, audirétq; trans flumen clamorem Romanorum, qui fortè in hoſtium manus inciderant; ſtatim, ut erat, tranavit, & cum liberâſſet captos, eâdem ſecum in caſtra reduxit viâ.

Anno proximè ſequenti, exortum eſt anceps magis, & periculoſius multo, iſtis quæ dudum profligaverat, bellis. In hoc uno tempeſtivum, quòd finito jam Orientali, diu Romanorum ducum qui aderant arte ſuſpenſo, id tandem agi poſſet. Marcomanni ſiquidem & Quadi, Gentes bellicoſiſſimæ, arma capiebant. Et hoſtes ferociſſimi metum ingentem incuſſerant; & graſſans indies peſtilentia, quæ omnia cadaveribus compleverat; ut vix mortuis domi terra condendis, nedum hoſti potentiſſimo eſſent propulſando, Romani. Imperator ſolus non deſperavit, & propriâ virtute mactus, & Divinâ fretus in arduis præſentiâ. *Capitol. 13.* Numini igitur (ut potuit) placando primam is operam dedit. Tantus enim Terror hujus Belli fuit, ut urbem omni genere luſtraverit; Lectiſternia per ſeptem dies Romano ritu celebraverit; tum, ne quid Diis deeſſe poſſet flectendis, peregrinos etiam acciverit Sacerdotes, ut illorum etiam ritus impleret. Quinetiam, quod nobis mirum eſſe debeat magis, Iſidis etiam ſacra, ab Auguſto uſque Imperante proſcripta & eliminata, reſtituit denuò. Nec Deam adorare dubitavit Marcus, cujus fanum, Tiberio regnante, dirutum, & æquatum eſt ſolo; Statua in Tiberim præcipitata, Sacerdotes autem obtruncati fuerant. Victimarum autem vis ingens adeò ad gratiam Deorum conciliandam cæſa eſt, ut Irriſoribus (quorum neque privato ullo neque publico infortunio repreſſa eſt unquam Audacia) locum dederit haud inficetè Superſtitionem perſtringendi; Id maximoperè metuendum dicentibus, ne ſi Marcus fortè reverteretur Victor, nihil per totum Imperium ſupereſſet amplius, quod Diis immolare poſſet pecoris, ubi gratiæ demum eſſent rependendæ.

Capitol. in Vero 9. Hâc itaque Pietatis ſpecie diu retardatus, tandem cum fratre Vero profectus eſt; quem nec ſine ſe ad bellum mittere, nec in urbe dimittere luxuriæ cauſâ, ſuſtinuit. Sed ſecum traxit invitum. Paludati itaque ambo Imperatores urbe egreſſi, ad Aquileiam rectâ contendunt. Nec mora, in hoſtes, qui caſtra haud procul erant metati, impetum fecerunt; *Capitol. 14.* exuerunt caſtris; & ingentem Barbarorum Stragem ediderunt. In hâc pugnâ Furius Victorinus præfectus Prætorio cum exercitus parte, & Juventute delectâ interiit: Sed neque ob hoſtes fugatos cæſoſque Securitas, nec ob ſuos amiſſos dolor Imperatoribus obſtitere, quò minùs inſtarent Victis; quos ad id uſque ſæpiùs proterendo redegerunt perturbationis, ut in partes ſcinderentur contrarias. Reges ergo plerique, quos defectionis jam tædebat ſuæ, cum populis ſuis ſe retraxerunt. Tumultûs illi authores interemerunt, &, *Capitol. in Vero 9.* Legatis ad Imperatorem miſſis, veniam ſibi & pacem ſupplices poſtulârunt, Et Lucius quidem

Digitized by Google

dem, quoniam Urbanas deſiderabat voluptates, iſto contentus obſequio, condonandum illis cenſebat, & Romam, ubi poterant primum, redeundum. *Nec enim, ut res ſe tunc habebant Romanæ, quid magni ſperandum eſſe amplius; Hoſtem ad deſperationem adigere, id eſſe & ſibi conſulere peſſimè, & ſuam, quæ celari debuit potius, debilitatem facere palàm; Id ſatius,* inquit, *& Imperatore dignius, ut ex illorum terrore & ignorantiâ quæſtum faciamus; nec tam vindictæ, quàm receptui aperiamus viam.* Ita quidem urgebat Verus, non tàm rem ipſam perpendens, quàm militiæ tædio motus; Cui contrà Marcus, Nihil Barbaris eſſe fidendum, fictam ſuſpicari ſe fugam; cæteraque quæ metûs & perturbationis præ ſe ferebant ſpeciem idcirco ſimulata, ne tanti apparatûs mole premerentur. Veritus itaque, ne ſi fictam pœnitentiam ſibi profeciſſe ſentientes, aliquid molirentur novi, conſultius id eſſe dixit, ut ne illis fractas disjectaſque copias recolligendi daretur ſpatium; ſed opus ut abſolvant, & animo jam & viribus inclinatos pergant proſternere, ne vel inimicorum redintegretur, vel Romanorum, morbo graſſante vergens in deterius, vix victis quidem par eſſet, Exercitus. Suos itaque in hoſtem promovendos ſtatuit

Denique tranſcenſis Alpibus longiùs proceſſerunt; cum hoſtibus ſæpiùs fælici prœlio *Capitol. 14.*
conflixerunt; Quibus tandem diſſipatis prorſus depulſiſque, citrà magnum ſuorum diſpendium reverſi ſunt; compoſitis prius, quæ ad munimen Italiæ atque Illyrici pertinebant omnia. Hieme jam ingraveſcente, Aquileiam redierunt, Anni tempeſtatem itineri commodam expectandi & illuc commorandi animo; ſed cum in illâ quoque urbe ſæviret pe- *Galen.*
ſtis, Romam cum parvâ manu aufugere coacti ſunt. Illud poſteaquam ingreſſi ſunt iter, *Ann. Chr.*
ſedens cum fratre in vehiculo Lucius, non longè ab Altino, ſubito morbo quem Apoplexin *170.*
vocant correptus eſt. Depoſitus ergò à vehiculo, & detracto ſanguine, ad Altinum per- *Capitol. in*
ductus eſt; illic quum triduo mutus vixiſſet, periit. Corpus ejus Romam deportatum *Vero. 9.* *Ibid. 11.*
ſupremis proſecutus eſt honoribus Marcus; Adriani id ſepulchro illatum, in quo & Cæſar pater ejus Naturalis erat ſepultus. Marcus autem, cujus adhuc in vivis vitia celaverat, quum ei vehementiſſimè diſplicerent, eundem mortuum Divum appellare non eſt grava- *Capitol. in*
tus; ſacris etiam plurimis honorare, & eodem quo Pium diximus ritu cultum voluit; quin *Marc. 15.*
& Flaminem inſuper, & Antoninianos ſodales, cæteróſque, qui Divis habentur honores Vero dedicavit.

Nec id mihi mirum eſſe fateor, quod ferunt nonnulli, Marcum fratris mortem tuliſſe, minùs quàm ſolent plerique familiariter. Quidni etiam inde vel gaudii aliquantulum percipere, & Viri eximiâ Virtute & Sapientiâ, & Amore, quo ſubditos eſt proſecutus, dixerim digniſſimum? Qui tamen longè abſum, ut idem illud quod ab aliquo Scriptorum prædicatur, crediderim: Imperatorem nempe dum gratias in Senatu ageret, id gaudii teſtatum fuiſſe palam. Quod quidem à Marco perquam alienum, & fide neutiquam dignum *Capitol. in*
arbitror. Is nempe aſſerere eſt auſus, Imperatorem inter perorandum in Senatu ſubmo- *Marc. 20.*
nuiſſe, Parthicum bellum, abſque ſuis eſſet conſiliis, inauſpicatò fuiſſe ceſſurum; enarrâſſe vero, ſe nunc demum quaſi à Principio acturum eſſe Rempublicam, amoto fratre remiſſiori, cum non eſſet amplius Imperii ſocium habiturus, luxu & inertiâ diffluentem. Antoninum ignoret prorſus oportet, qui hæc ſibi perſuaſa habeat: Non iſta hominis Ingenium, non mores tulerunt; Modeſtiam & Verecundiam facta ejus ſapiunt, Dicta etiam ſpirant omnia: Longe is aliter de Vero in primo *ad ſeipſum* libello; longe denique iſta ab Orationis tunc temporis habitæ conſilio. Quam cum idcircò inſtitueret, quòd, illo Referente, Verum Divis decreverant accenſendum; Veri laudibus & Virtuti vel tantil- *Capitol.*
lum ut detraheret, ab Incepto nimium quantum abhorruiſſe quis non videt? Hocce nimirum effinxerunt fabulæ, quos Marci Virtutes urebant malè, ut tetriori adhuc eſſet in *Capitol. in*
ſubſidiis; quam ſpargere nonnulli non ſunt veriti. Illum nempe de conſilio ipſius è vitâ *Marc. & Vero.*
tollendi à Vero initi edoctum, fratrem priuſquam inſidias ipſi ſtructas perageret, vel veneno ſuſtuliſſe, vel certè per medicum Poſidippum, qui ei ſanguinem dicitur intempeſtivè emiſiſſe. Hoc quidem, quantumvis Veri & cogitata & facta mererentur, de Marco tamen nefas eſt putari. Sed hominum uſque adeò, nedum Principum eſt nemo, quem non

gravis

Digitized by Google

Capitol. in Vero. gravis perſtringat fama. Quæ quidem injuria cæteris æquiori eſt animo ſuſtinenda, cùm etiam tantum poſſet malevolorum rumor, ut Marcus ipſe in iſtiuſmodi ſermonem venerit.

Capitol. in Vero. 10. Sed quam Imperatoris effecit virtùs fabulam ut purgatam totam & confutatam reſpuerent Scriptores, Fauſtinæ infamia non eſt perindè amolita. Verus nempe & Socrum inceſtâſſe dicitur, & ejus extinctus dolo; propterea quòd conſuetudinem, quam cum Matre habuerat, filiæ prodidiſſet. Sed iſta præ cæteris invaluit Sententia, quæ Uxori ejus flagitium, mortis aſſignat, idcircò quòd Fabiæ ſorori indulſerat Verus, Hujus potentiam, cùm uxor Lucii ferre poſſet minus, quam Viri contemptum (quippe quæ ſe efferebat inſolentiâ culpæ minime diſpari, nec jura cognationis violâſſe contenta ferociùs læſam & impotentiùs impeteret,) de Viro ſupplicium ſumere maluit. Sororem nempe faſtu tumidam, ità demum minùs impune laturam exiſtimans, ſi omni deſtitutam præſidio, ab illo deturbaret faſtigio; Et cùm nihil jam ei ſupereſſet quod Vero acceptum tulerat, præter unam Culpæ noxam & infamiam, non ultrà metuendum, ne Privata & Famôſa, Imperatoris ſe tum Filiæ, tum Viduæ poſthàc æquare auderet.

Honoribus ſupremis Vero perſolutis, & ipſo in Deorum cenſum adſcripto, ne tabem
Capitol. 9. feralem magis, quam quæ jam tantum graſſata eſt, in Aulâ & Urbe ſpargerent, qui Veri vitiis in Syria famulati erant Liberti; id egit Marcus ut hos amoveret procul. In quo tamen faciendo, ne memoriæ fratris impingeret maculam, ſpecie honoris abjiciendos curavit. Munera itaque & Dignitates impertitus eſt, iſtis quidem in commodum & honorem cedentia, reverà autem ut exularent honeſtiùs; Electo uno retento, cui magis fidebat; Deo
Lamprid. in Comod. 15. ità volente, ut hic demum à Patre Pientiſſimo, quid ſit futurum, (ut ſunt humanæ mentes) neſcio; tanquam ad Filii, hominum quotquot uſquam unquam fuerunt nequiſſimi, necem reſervaretur.

Ethnicorum jam furor, belli (ut ſolet) licentiâ expergefactus, Imperatoris reſcriptum ſuprà memoratum inſuper habuit, & partim infortuniis, (quæ ſolenne illis erat Chriſtianis adſcribere omnia) exagitatus; partim nihil non inter arma auſus; qui in provinciis agebant Româ diſſitis Chriſticolas denuò vexare cœpit. D. Polycarpum Epiſcopum Smyrnenſem illorum rabies primam immolaverat victimam; cujus rogo ſubjectus ignis, multos accendit. In Galliis præſertim atque Aſiâ Martyrum complures Fidei teſtimonium præſtiterunt, & Perſecutio vehementiſſimè flagravit. Non deſunt, qui Antoninum perſecutoribus animos addidiſſe autument. Galliarum ſiquidem Præſidi, quid de Chriſtianorum nonnullis in carcerem conjectis factum vellet conſulenti, reſcripſiſſe; *qui faſſi fuerint, illos ſupplicio Capitis mulctandos, cæteros autem continuò liberandos.* Quod tamen non ità intellexerim, ac ſi id habuiſſet in animo, quotcunque ſe profeſſi ſint Chriſtianos confeſtim capite truncandos, ſed qui Criminum, quorum inſimularentur, ſe reos agnoſcerent; & deferentium criminationes ſuo demum firmarent teſtimonio. Præſides etenim & Legati, cum id agerent præſertim, ut Chriſtianos eradicarent funditùs, nec aliter in illos ſævire poſſent, niſi Imperatori ſcrupulum & ſuſpicionem injicerent, technas ſtruere, falſas nectere calumnias, atrociſſima quævis flagitia audacter objicere, ſervos nempe vel mercede ſceleris conductos, vel metu miniſque coactos adhibere teſtes, in mediis cruciatibus quicquid iſti effutierint, Imperatori pro veris & idoneis reatûs indiciis exponere: Ita demum vel extortam habebant vel ſuffuratam prorſus, quæ in noſtros intentabant mala, infligendi poteſtatem. Quin & Facultatem falsò conceſſam, & verbis, ut ſolent iſtiuſmodi formulæ, latioribus paulò conceptam, ità ſunt interpretati, ut ſub eorum præſidio fræna furori & malevolentiæ laxare poſſent impunè. Quod ſi ità factum fuerit, cur id Antonino vertatur vitio, mihi minimè omnium conſtat. Nec enim quiſquam eſt Principum, cujus Legati, Duces, Magiſtratus, poteſtate ſibi conceſsâ non abutuntur; & quæ jure optimo indulta eſt agendi ſive imperandi copia, in injurias impendunt authoritate munitas. Abſit tamen, quæ Viri omnium peſſimi moliuntur, inferuntque, Imperatorum ut juſſu facta, aut his denique deputanda arbitremur. Cogites velim, Lector, Tempus, Locum & ſimilia; Cogites itidem indolem Marci egregiam, & mores ſanctiſſimos; quâ fuerit is Benevolentiâ,

Digitized by Google

volentiâ, Juſtitiâ, Animi Magnitudine & Conſtantiâ; His nimirum perſpectis perpenſiſque,
haud ſimile, ni fallor, videbitur vero, Illum ſceleri & Sævitiæ Chriſtianos inſequen-
tium jus fuiſſe daturum, quorum haud ità pridem majorum exempla ſecutum a-
trocitatem eundem cohibuiſſe conſtat. Nedum tum demum dediſſe, cum Imperium
teneret ſolus, Imperium tàm lue quam bello tantùm non ſubditis ſpoliatum exhau-
ſtumque. Iſta denique Perſecutio illius juſſu infenſiſſima, viderint, qui Antoninum
ſanguinis Sanctiſſimi reatu implicatum eunt, qui tandem cum iſtis convenire poſſit, *Ani-*
mam omnem nonniſi invitam veritate privari, nec ideo dignos eſſe odio, à rectâ errantes, ſed L. XI. 18.
quorum potius miſereſcere nos debeat. Sed nè diutius rei tam apertæ immorer, vel id unum
mihi ſatis eſt indicio, quantum à Chriſtianos mulctando male abhorruerit Marcus, quòd
Urbs Romæ cædibus aliàs infamis, Illo tamen regnante, nè ullius quidem Martyris San-
guine contaminata eſt.

“ Atque hæc quidem D'Acerius, ut Marcum ab omni ſuſpicione liberet perſecutionis
“ illo Imperante increſcentis plurimùm: Aliis haud perinde forſan erit perſuaſum, ſæ-
“ vitiam in provinciis tantam, clàm illo, aut ſub alio quovis prætextu, glîſcere adeò po-
“ tuiſſe. Nec huic Opinioni videtur vel Marci lene ingenium, vel publica Bellis mor-
“ biſque accepta Calamitas officere: Siquidem quò quiſque eximiæ magis eſt indolis, eò
“ magis eſt ad Pietatem in Deum pronus; Ipſe verò Pietatis in Deum affectus, ſi errori-
“ bus implicitus hoſtes ſuperſtitionis ſuæ tollendos crediderit, adeo non ingenii manſue-
“ tudine coercetur, ut, humanitate in furorem verſâ, alieno potiſſimum ſanguine litare
“ ſtudeat. Ab ipſo novimus Servatore notatos, *qui cum ſuos trucidarent, oblationem ſe* Johan. xvi. 2.
“ *Deo offerre arbitrarentur.* Quo minùs nobis eſſe poſſit mirum, ſi in mediis infortuniis,
“ & extremis Reipublicæ anguſtiis, in Chriſtianos impetum facerent maximè. Id enim
“ & Populi erat inſcitiæ, & Sacerdotum Ethnicorum aſtutiæ, ſive peſtis populum eſſet Tertull. Apol. c. 40.
“ depaſta, ſive Bella motuſque cierentur, ſive res alicunde publicæ ceſſiſſent malè, ut Chri-
“ ſtianis iſta deputata eſſent omnia. Marci quidem nomini inurere maculam neutiquam
“ eſt meum; Sed, ut quòd res eſt dicam, Baronii illud totus improbare nequeo, qui de
“ metu & ſuperſtitione Imperatoris Bellum Marcomannicum auſpicaturi, ità ſcripſit. *At* Ad ann. Chr. 179.
“ *ſi uti moris eſt, iis temporibus quærebantur à Diis reſponſa; eadem ſi non vera, ſaltem*
“ *conficta omnia pariter in necem Chriſtianorum conſpiràſſe; & quaſi prætextu placando-*
“ *rum Numinum, illorum hoſtes eſſe tollendos reſpondiſſe, Par. eſt exiſtimare. Quamobrem*
“ *qui inter Chriſtianos erant omnium ſpectatiſſimi, eos ad necem petendos ante alios Impe-*
“ *ratorum conſilium fuiſſe videtur. Quapropter ſanctus Polycarpus,* &c.

“ Fateor quidem quòd atrociùs tunc temporis tractarentur Chriſtiani, nonnullis à
“ Vero impulſore viſum; D'Acerium etiam de Marco Imperante ſolo præſertim locutum,
“ quem etiam Melitenſem ideò illam Legionem conſcripſiſſe, ut, dum peregrinos ritus Cuper. in Hiſt. Univerſ. Ep. 11.
“ omnes impleret, nequa ſibi gens hominum deficeret, quorum precibus Numen expe-
“ riretur præſens & propitium, non deſunt qui ſtrenuè ſatis afferant. Hæc, quo inter
“ ſe conveniant pacto, Lectori judicandum relinquo. Id nimis liquidò conſtat, ſævitiam
“ Ethnicorum, Marco imperante, adeo incruduiſſe, Martyrum complures ſanguinem
“ effudiſſe, Chriſtianos etiam multis in locis, adeo mulctatos male, ut tunc temporis ex
“ illis una incubuerit, quæ inter Decem acerbiſſimas Perſecutiones numerari mereretur?
“ Neque id ab Antonino alienum prorſus aut inſperandum puto, gratias ſiquidem is ha-
“ beat Diogneto maximas, quòd animum ejus adverſus ſuperſtitiones vanas præſtiterat Lib. I.
“ munitum, quibus, qui morem loquendi Ethnicis uſitatiſſimum norunt, quin Fides Chri-
“ ſtiana, Marco judice, accenſeri debuerit, vix illis dubio erit locus. Sed de his fortean plus
“ ſatis.

Filiam ſuam Lucillam luctûs tempore nondum decurſo, grandævo equitis Romani
filio Claudio Pompeiano dedit Marcus, non ſatis quidem nobili, ſed egregiæ tamen vir-
tutis Viro, & quæ ſummos poſſet honores promereri. Fides illi Intemerata, Probitas, Capitol. 20.
Fortitudo, Gravitas verè priſca, Uſus, & (quæ vel optimè merentibus non ſemper contin-
git) magna apud omnes Exiſtimatio. Hæc adeo commendatum apud Marcum habue-
runt,

runt, ut tali virtute præditum Magnatibus opulentiſſimis anteferre non dubitaverit. Quippe qui Generum non pro opibus aut proſapiæ claritate, ſed ex merito & virtute propriâ expendendum æſtimandumque cenſuit. Lucilla autem, quæ & Auguſta eſſet & Auguſtæ filia, longe aliter ſentire. Has itaque Nuptias, & Fauſtina, & ipſa quæ dabatur, invitæ habuerunt. Sed Antonino tamen id erat curæ, ut Filiæ prioris faſtigii jura conſervarentur integra, Viro etiam bis Conſule facto; quæ cum tàm Matri quàm Filiæ ſolatio ceſſerunt, nec defuit & illud rem æquius ferendi argumentum, quòd Licentiæ & libidini adhuc ſupereſſet loci: Nullo itaque diſpendio ſuo, privati licet conjux, pro Imperatrice etiamdum eſt habita; ſolutioris autem vitæ appetentior, cum non tàm Marito quàm Servo ſe junctam exiſtimaret, effrænatiùs ingenio obtemperari poſſe rata, commodè ſatis grandævo, ignobili collocata, & ſibi & Fauſtinæ viſa eſt. Solatia ſane haud abs re, ſed iſtâ tantum Matre, & iſtâ filiâ digna.

Capitol. 17. Id unum agebat Marcus ut Filiam Viri Boni committeret tutelæ, quo facto ad Bellum Marcomannicum proficiſcitur. Iſta nempe gens, Quadis, Sarmatis, Vandalis etiam firmo junctis fœdere, cum aliis etiam finitimis; & acriùs inſtabant, & copias multo magis quàm antea reformidandas in aciem produxerant. Omnia metûs plena; nec enim vel Hannibal, vel Cimbri olim graviorem Romæ incuſſerant terrorem. Bellum igitur quantum nullâ unquam memoriâ fuit, tùm virtute tum etiam fælicitate tranſegit; ità tamen ut in primis congreſſibus hoſte multò minor diſcederet. Huic etenim bello, illud accenſendum exiſtimo, quod tùm Romanum exercitum, tùm Aquileiam urbem in extremum diſcrimen adduxerat prœlium. Rem omnem ut erat Lucianus ordine expoſuit; nos breviori paulò compendio ſummam ejus exhibebimus.

Alexander Impoſtor, cujus Vitam & Res geſtas Lucianus pro ſuo lepore depinxit, tantam erat tunc temporis exiſtimationem adeptus, ut etiam Dei ferè haberetur loco. Is Imperatori, (quâ erat audaciâ) oraculum venditare non eſt veritus, hiſce verſiculis conceptum. *Lucian in Pſeudomant.*

Gurgitibus fluvii turgentis ab imbribus Iſtri
Immiſiſſe duos Cybeles edico miniſtros;
Monte feras alitas; tum quantum alit Indicus aer
Florum atque herbarum bene-olentum; moxque futura eſt,
Et Victoria, Pax & amabilis, & Decus ingens.

Antoninus, ſive religione commotus, ſive ut ex animi ardore, quo milites hoc vaticinio fretos incendi ſenſerat, ut aliquid percipere poſſet commodi, tentandum ſaltem decrevit. Miſſis igitur in fluvium Leonibus, herbis etiam, Aromatis, & ingenti florum vi; Feras quidem Barbari fuſtibus facilè arcebant, & ſimulac in hoſtium regionem enataſſent, ictibus continuò confectos dabant. Manum vero conferentibus utriſque, Romanorum protinus maxima ſtrages conſecuta eſt; viginti quinque millibus ſimul extinctis. Copiis vero disjectis fugatiſque Barbari ad Aquileiæ uſque portas à tergo inſtabant. &, abſque Imperatoris eſſet egregiâ animi virtute ac ſolertiâ, qui fuſos ægrè tandem in agmen denuò coegit, Urbs ipſa capta atque direpta ab hoſtibus fuiſſet. Romanis animos adjecit pudor. Admiſſo igitur dedecore acriùs poſteà ſtimulati, hoſtilem adorti ſunt exercitum, & multis deinde proſtratos prœliis, arcebant; id ſibi ſummæ rati fore infamiæ, ſi non omni Pannoniâ de integro vindicatâ, damnum & dedecus ità reſarcirent. *Baron. ad Ann. Chr. 171.*

Mauri, id tempus defectionem meditantibus opportunum rati, dum funeſtum adeò cum Marcomannis bellum Imperatorem haberet occupatiſſimum, mala multa & graviſſima Hiſpaniæ intulerunt. Ad hæc motus latronum in Ægypto, qui Bucoli, quaſi paſtores Boum dicuntur, factus eſt; cæteris etiam Ægyptiis à Sacerdote quodam, & * Iſidoro ad arma capienda ſollicitatis. Hi enim primo ornati muliebri veſtitu, ſimulanteſque ſe uxores Bucolorum eſſe Romanoque Centurioni aurum pro viris ſuis daturas; eum nimiâ credulitate captum, ubi ad illos accederat, dolosè interfecerunt, cæteris etiam qui in præſidio erant unà Militibus trucidatis. Id etiam, rebus adhuc feliciter geſtis inflati, immanitatis adjecerunt; quòd, quodam è Captivis mactato, in viſceribus ejus fumantibus conjuraverunt

Ann. Chr. 170, 171. quibuſdam 168.

** Ità Dion. Caſſ. ſeqq. &c. non Sacerdote quodam cui nomen Iſidoro, ut D'Acierius.*

verunt denuò, quæ etiam, ut ſolenniori ſe ad defectionem obſtringerent Sacramento, poſteà comederunt. Par erat Ducis fortitudini ſucceſſus. Iſidorus enim omnibus ætatis ſuæ antecellit. Et eo uſque proſperum graſſatum eſt ſcelus, ut Romanos in Ægypto ſæpius proſternerent; nec abeſſet multùm, quin ipſam cepiſſent Alexandriam. Caſſius itaque Dux è Syriâ adverſum eos miſſus, qui cum propter deſperationem & multitudinem aperto prœlio congredi non fuerit auſus, quo tumultuantes opprimere poſſet, iniit conſilium. Diſcordiâ is, & ſeditione inter ipſos clam concitatâ, ut à ſe ipſi diſtraherentur, & in obſequium redirent, citrà ſuorum diſpendium, quod viribus non poterat, dolo atque arte effecit.

Dion. in Marc. Lib. LXIII. Capitol. 21. Vulcat. in Caſſio. 6.

Idem fere Mauros in Hiſpaniâ rebellantes manebat exitus; agros vaſtantium partem pleramque interemerunt Legati, cæteros repulerunt disjeceruntque.

Capitol. 21.

Ipſe intereà loci Marcus rem non minus geſſit feliciter: Is à ſeptentrione rebelles aſſiduis laboribus prœliiſque fatigavit, repreſſit, confecit, quaſque ipſi viſum eſt leges imponere, in iis acquieſcere coegit. Quibus demum peractis, ad Romam reverſus Decennalia celebravit, votis pro more majorum factis, perſolutiſque quæ ad Deorum cultum pertinerent omnibus.

Nec minus ille pacis quàm belli ſtrenuus, & ſuis utilis. Siquidem, dum in tranquillo eſſent res Romanæ, ab illo pariter ſanis ſunt auctæ legibus; & Adminiſtratio Politica in melius reſtituta eſt. Inter hæc liberales cauſas ità munivit, ut quali quiſque ſtirpe prognatus fuerit, indiciis firmare certiſſimis in promptu eſſet. Primus nempe juſſit, apud præfectos ærarii Saturni unumquemque Civium natos liberos profiteri: Per provincias itidem Tabulariorum publicorum uſum inſtituit, apud quos idem de originibus fieret, quod Romæ apud præfectos ærarii. Ut ſi forte aliquis in Provinciâ natus cauſam liberalem diceret, teſtationes inde peteret, illi eſſet in proclivi; atque hanc totam legem de Aſſertionibus firmavit.

Capitol. 9.

Nec vulgare id Beneficium huic retulit acceptum populus, quòd is diſertè vetuit, ne de ſtatu defunctorum poſt quinquennium quæreretur. Ne quod autem maleficium negotiumve impunitate vel morâ elaberetur, diebus feſtis, qui maximo populi impendio agebantur frequentiſſimi, Auguſti ſecutus exemplum detraxit, & judiciarios addidit; Ità ut ducentos jam triginta dies quotannis, rebus agendis litibuſque diſceptandis conſtitueret. Unde non illud tantùm perceptum eſt Commodi, ut in jure dicundo, maturiùs dirimerentur controverſiæ; ſed & litigandi magnâ ex parte demptæ ſunt occaſiones, cùm id ſæpiùs otioſis & genio indulgentibus contingere ſoleat, qui rerum ſuarum negligentiores facti, (ut procax & laſcivum eſt hominum male ſeriantium ingenium) alienis injuriam inferre eò paratiores ſeſe præbent.

Capitol. 10.

Pupillorum curam habuit, & Prætorem primus Tutelarem fecit: Quum enim Tutores antehàc à Conſulibus poſcerentur, quibus de ſingulis dijudicare per otium minimè licuit; jam Huic id unum dedit negotii, ut ſummâ quâ potuit diligentiâ coram ipſo de Tutoribus tractaretur. De Curatoribus verò, cum antè non niſi ex lege Lætoriâ, vel propter laſciviam, vel propter dementiam darentur, ità ſtatuit, ut omnes adulti Curatores acciperent non redditis cauſis.

Ibid.

Id illi erat in primis Curæ, ut à nuptiis lege vetitis arceret ſubditos, quos arctiſſima jam ſanguinis conjunxerat propinquitas eos in matrimonium ne coire pateretur. Nobilis itaque fœminæ cujuſdam avunculo ſuo jamdudum locatæ (Flavia ea erat Tertulla) nuptias diremit, ità tamen ut liberi inde concepti pro legitimis haberentur. Marci & Lucii nomina præ ſe fert Reſcriptum, per libertum quendam miſſum, quòd hìc ſane locum nanciſcatur minimè indignum. Hem igitur tibi, Lector!

Movemur & temporis diuturnitate, quo ignara juris in matrimonio avunculi tui fuiſti; & quòd ab Aviâ tuâ collata es: & numero liberorum veſtrorum: idcircòque cùm hæc omnia in unum concurrunt, confirmamus ſtatum liberorum veſtrorum in eo matrimonio quæſitorum, quod ante annos quadraginta contractum eſt, perinde atque ſi legitimè concepti fuiſſent.

Digeſt. Lib. 23. Tit. 11. 57. Marcian. in Lib. 2. de Adultr.

Cavit

Cavit ſumptibus publicis, Gladiatoria ſpectacula omnifariam temperavit; ludis poſuit
Capitol. 11. modum, ne vel iſtis intenti nimium in levitatem delaberentur ſuorum animi; vel vanis & irritis impenſis ad iſta adornanda factis, aut res privatorum in poſterum profunderetur familiaris, aut inimicitiæ & ſimultates (quod ſæpe jam erat factum) inter optimates intercederent graviſſimæ. Scenicas etiam is donationes temperavit.

Ibid. 9. Vias urbis atque itinerum diligentiſſimè curavit. Leges de menſariis & auctionibus tulit. Leges etiam addidit de viceſimâ hæreditatum; quam extranei, ad quos ſive hæreditates ſive Legata devenerant, publico perſolvere tenebantur; cui tamen à * Trajano ali-
11. quantum olim detractum eſt oneri. De Bonis etiam maternis, & filiorum pro parte maternâ ſucceſſionibus, leges ſcripſit.

Vid. Digeſt. Lib. 1. Tit. 9. 11. de Senatoribus *Plin. Ep. 6.19.* Jamdudum legibus cautum fuerat, Senatores qui Romæ Magiſtratus & dignitates ambirent peregrini, Urbem atque Italiam pro patriâ quò deinceps haberent ſuâ, ut tertiam patrimonii partem in ea quæ ſolo continerentur, conſerrent. Quod Antoninus, cum graviuſculum cenſeret, ut ad Quartam tantùm in Italiâ poſſidendam obſtringerentur, decrevit.

Senatum honoribus quibus potuit maximis auxit; multis Cognitionibus, & maximè ad ſe pertinentibus, Judicem dedit; ità etiam ut ab illo ne liceret provocare. Multis Senatoribus vel pauperibus ſine crimine, dignitates Tribunitias, Ædilitiaſque conceſſit; Nec quenquam in ordinem legit, niſi quem & illi comprobâſſent prius ſuffragiis, & ipſe bene
Capitol. 10. ſciſſet. Hoc quoque detulit, ut quoties de eorum capite eſſet Judicandum, ſecretò pertractaret, atque ità in publicum prodiret; nec pateretur Equites Romanos talibus intereſſe cauſis. Semper autem quum potuit, interfuit Senatui, etiamſi nihil eſſet referendum, ſi Romæ fuit; Si verò aliquid referre voluit, etiam de Campaniâ ipſe venit. Curatores
11. multis Civitatibus, quo latiùs Senatorias tenderet dignitates, à Senatu dedit. Id, quod Auguſtus olim, arbitratus, Principem nempe Optimates & Magiſtratus honoribus & dignitatibus cumulando, ſuam ipſius Majeſtatem & Reverentiam, quæ nonniſi Juſtitiæ fundamentis inniti debeat, ſanctam & munitam magis eâdem operâ præſtare.

Nec tamen qui tantum in Senatum impendit curæ, cæteros neglectui habuit; cùm Omnis & Status, & Conditio ſollicitum illum & ſibi utilem experiretur. Inter cætera ſi-
Dio. quidem Pietatis ejus hæc quoque moderatio prædicanda eſt: Quòd nec Gladiatoribus
Capitol. 12. conceſſit acuto ferro dimicare, ſed obtuſis gladiis, & teretibus tantùm; Et Funambulis culcitras ſubjici juſſit; unde etiam diuturna ut rete illis prætenderetur invaluit conſuetudo.

13. Leges ſepeliendi Sepulchrorumque Peſte etiam graſſante, aſperrimas ſanxit; Tantaque clementia fuit, ut & ſumptu publico vulgaria funera juberet efferri. Ad condonandum verò quàm eſſet facilis vel ex illo ſatis patet indicio, hîc loci neutiquam reticendo. Planus quidam, cùm diripiendæ urbis occaſionem cum quibuſdam conſciis requireret; De Caprifici arbore in campo Martio concionabundus, ignem de cœlo lapſurum, finemque mundi affore dixerat; Si ipſe lapſus ex arbore in Ciconiam verteretur. Plebs Religionis vanæ, ut ſemper, credula, nuntio attonita, ſummâ cum reverentiâ vatem exceperat; ad Caprificum turba convenerat ingens; Conſciis interim Urbem incolis vacuam plane & diſertam, cùm ſceleris opportunum nacti eſſent tempus, pro arbitrio diripientibus.

* *Quæ de hâc Lege Plinius in Panegyrico paucis adnotanda cenſui. Novi, inquit, ſeu per Latium in Civitatem, ſeu beneficio principis veniſſent, niſi ſimul cognationis jura impetrâſſent, alieniſſimi habebantur, quibus conjunctiſſimi fuerant. Ità maximum beneficium vertebatur in graviſſimam injuriam; Civitaſque Romana inſtar erat odii, & diſcordiæ, & orbitatis; quum chariſſima pignora ſalvâ ipſorum pietate diſtraheret. Inveniebantur tamen, quibus tantus amor noſtri nominis ineſſet, ut Romanam Civitatem non vigeſimæ modò, verum etiam affinitatum damno bene compenſari putarent. Sed his maxime debebat gratuita contingere, à quibus tam magno æſtimabatur. Igitur Pater tuus ſanxit, ut quod ex Matris ad Liberos, ex liberis ad Matrem perveniſſet ad Matrem, etiamſi Cognationum jura non recepiſſent, quum Civitatem adipiſcerentur, ejus ne vigeſimam darent. Eandem immunitatem in paternis bonis filio tribuit, ſi modò reductus eſſet in Patris poteſtatem; ratus improbè, & inſolenter, ac pene impie his nominibus inſeri publicanum; nec ſine piaculo quodam ſanctiſſimas neceſſitudines velut intercedente vigeſima ſcindi; nullum eſſe tanti vectigal, quod Liberos ac Parentes faceret extraneos. Hactenus ille.*

Veterator

Veterator intereà loci ſtatuto tempore decidit, Ciconiam è ſinu pronus emiſit; ſeipſum verò turbæ extemplo immiſcens, ſpectatores fefellit. Populus prodigio obſtupefactus Cælos ardentes ſperare, flammas jam æthere erumpentes fingere ſibi, Romam mox (ut videbatur) interituram amentes repetere, omnia denique ſtrepitu atque tumultu implere. De quibus Marcus tandem factus certior, Impoſtorem exquirendum curat, perductum ad ſe interrogat, technam denique confeſſo veniam pollicitus, & dedit, &, tum Hominis aſtutiam, tum Populi Credulitatem cùm penitus perſpexiſſet, animo vultuque quo is erat conſtanti, ægrè tamen à riſu ſibi temperavit. *Ibid.*

Mores Matronarum compoſuit diffluentes, & Juvenum nobilium. Suâ interim ſuos emendari quantum intereſſet, plane inſcius. Conjugis ſiquidem Fauſtinæ Virum omnino fefelliſſe libidinem; Literæ ejus mox ſubdendæ evincunt ſatis. Nec mihi videtur vero ſimile, Marcum, ſi illam reſciviſſet demum, ad diſſimulanda potius flagitia, quàm idoneis cohibenda, & quantum poterat medenda remediis, ſe fuiſſe comparaturum. Ab illo ſiquidem ingenio indulgentia turpis adeò & vituperio omnium digna, abhorret maximè; præſertim cùm nec otioſus eſſet in hâc cauſâ dolor, Legibus vindictam & ſupplicium nequaquam aſpernandum iſti etiam in privatis impudicitiæ expoſcendum decernentibus. Non me fugit quidem quod apud Hiſtoriæ Scriptorem quendam occurrit. Marcum nempe, quum de Fauſtinâ ei diceretur, ut repudiaret ſaltem ſi non occideret, dixiſſe, *Si uxorem dimittimus, reddamus & dotem*; quod etiam & pleriſque fidem feciſſe, & vehementer placuiſſe, ſatis ſcio. *Capitol. 24.* *Capitol. 19.*

Sententiæ pervulgatæ, & diu conſenſu & calculis fere omnium receptæ; privatam opponere ſuam, quàm anceps ſit atque audax facinus, me neutiquam latet. Sed cùm Unius tantùm qui rem ſe in ſuſcepit referendam, ſuſpicione non immeritâ laboret fides, cùm is præſertim ſit, cujus nec perſpicacis ingenii, nec diligentiæ in rebus exquirendæ laudem unquam meruerint ſcripta; Reſponſum Marci iſtud, ſingulari eóque non magni nominis teſtimonio ſuffultum apud pleroſque locum obtinuiſſe, non tam rei, quòd vero ſit ſimilis; quàm Lectorum incogitantiæ, quibus Scriptorum probitati nimium confiſis narrata temerè excipere ſolenne eſt, deputandum exiſtimo. Mihi quidem videtur, Imperio quantumvis in dotem accepto; Antoninum tamen ad excuſationem frigidam adeò confugere neutiquam ſuſtinuiſſe; ſed potiùs Dignitatem Regiam tam ſordido & illiberali emptam pretio, apud Philoſophum & Probum ſordeſcere debuiſſe. Sed longe aberat ut illam à Socero acciperet Dotem; Ad imperium nimirum deſtinatus, ne ullâ quidem hujus conjugis ratione habitâ: Statim nempe ab ipſo adhuc puero in Familiam & Hæreditatem regiam adſcito, deſponſata eſt ei L. Cejonii Commodi filia ex Adriani voluntate. Quorſum igitur in re minime probabili, aut Viri moribus congruâ, Authori tantum deferatur, quem ſibi planè contrarium, & rationes labefactantem ſuas, in eâdem Marci vitâ deprehendere eſt? *Vid. Salmaſ. & Caſaub. in Capitol. c. 6.* *Capitol. 4.*

Nec multum apud me valet, quod mimi in ſcenâ, præſente Antonino, dixiſſe perhibentur: Ii nimirum, Tertullum, quem Marcus prandentem cum Uxore deprehenderat, perſtringentes, ſtupidum induxerant maritum adulteri uxoris nomen à ſervo quærentem, cui is ter reſpondit, *Tullus*; Et quum ille adhuc ſtupidus quæreret, reſpondit iterum ſervus, *Jam dixi, Ter, Tullus* dicitur. Quid enim obſtiterit, quò minus alteri cuivis id cenſeret tribuendum Marcus, nullus equidem intelligo. *Capitol. 29.*

Vehicula dudum antehac in urbem ingredi, aut equis in Civitatibus ſederi prohibuerat Adrianus; idem etiam interpoſitis vetuit pœnis Antoninus. Nec enim iſta vulgo uſurpanda ſuſtinuit, quæ Cæſar & Auguſtus ſolenni triumphorum pompæ reſervata, aut tunc tantùm, cùm Imperator ipſe maximè ſuſpiciendus prodiret, ſolebant conſcendere. *Spartian. in Adrian. 22. Capitol. 27.*

Principes, & ſuo & Reipublicæ peſſimo, indignos & immerentes ad munera & Magiſtratus evehere, rectè judicans; id ſibi præcipuè dedit negotii, ut nonniſi probis & virtutis ſpectatæ viris ad iſta emergere liceret. Nec itaque renuere illum rogantibus unquam præ pudore pigebat, quarum ſi conceſſiſſet, pudere debuiſſet. Quum autem quendam Veteraſinum famæ deteſtandæ honorem petentem moneret, ut ſe ab Opinionibus

 populi

Digitized by Google

populi vindicaret; & ille contrà reſpondiſſet, Multos qui ſecum in arenâ pugnâſſent, ſe Prætores videre: Patienter tulit Marcus cavillantem; id agens unicum, ita ab iſto edoctus, ut nè talibus in poſterum conviciis eſſet locus.

Siquis rem utilem faceret, eum ſine invidiâ collaudabat; eóque homine ad eam rem utebatur: Dicebat enim *Fieri non poſſe, ut homines aliquis tales efficiat, quales habere velit; iis vero qui ſint, prout aliquis eorum prodeſſe Reipublicæ poſſit, utendum eſſe.* Dio. Ex meritis & virtute unâ hominum quemque æſtimabat; cæteris, quæ honorem & gratiam conciliare ſolent, poſthabitis omnibus. Amicos nemo unquam principum libentiùs locupletavit: Horum alios ad dignitates ſummas evexit; alios, quorum vivendi ratio munera non tulit publica, donis cumulavit; aut Stipendiis auxit: In vitæ ſcilicet ſplendorem & honores repudiantis ſolatium. Ita tamen ut nequid publicæ in iſtos collocaretur pecuniæ, qui ſuis etiam Studiis non tantundem Civitati rependerent. Pium nempe ſecutus, qui Capitol. in Pio. 7. Salaria ſubtraxit otioſis, *Nihil eſſe* dicens *ſordidius, imo crudelius, quàm ſi Rempublicam ii arroderent, qui nihil in eam ſuo labore conferrent.* Illius opem nunquam incaſſum egeni popoſcere, quorum is egeſtatem lætus, & tanquam ſibi benefaciens ipſi, ſublevabat; Lib. 1. ad Seipſ. § 17. prolixas inſuper idcircò Diis habens gratias, quòd, quotieſcunque animus fuit hanc ex alieno commodo voluptatem percipere, nunquam ei non ſuppeteret, undè animo gratificaretur ſuo.

Crimina mos erat illi punire, minore quàm legibus plecti ſolent ſupplicio. Cauſas, Capitales præſertim hominum honeſtorum, ipſe cognovit, & quidem ſummâ æquitate; Capitol. 24. ita ut Prætorem reprehenderet, qui citò reorum Cauſas audierat, juberetque illum iterum cognoſcere: Dignitatis eorum intereſſe dicens, ut ab eo audirentur, qui pro populo 12. judicaret. Alium quoque Prætorem, dum peſſimè egerat, non abdicare ſe Præturâ juſſit, ſed Collegæ juriſdictionem mandavit. Per omnia denique moderatiſſimus, in hominibus deterrendis à malo; invitandis ad bona; remunerandis copia, indulgentia liberandis; fecitque ex malis bonos, ex bonis optimos.

Capitol. 23. Eorum quæ facere amant Principes, nihil non magnum quid aliis momenti confert, & optimo vel peſſimo exemplo admittitur. Vehemens utique, quo animum ad Philoſophiam adjunxerat Marcus ſtudio, parum id abfuit, quin Romanos maximis urgeret incommodis. Siquidem tanta ſubito Philoſophorum excreverat ſeges, quæ habitum & ſpeciem Virtutis & Sapientiæ veræ expertem arriperent, quanta non privatis tantùm eſſet oneri, ſed ipſam etiam vexaret rempublicam. Remedium is confeſtim adhibuit morbo, ſtipendiis & privilegiis protinus ſubtractis; ut inane nomen jactantibus nihil inde creſcere poſſet commodi. Quo facto, aperto ſtatim patuit indicio, inter Titulum & Rem ipſam, Philoſophiæ Virtutes, & Commoditates ambientes, quantum intereſſet diſcriminis. Ita demum Viri verè boni & Sapientes ſuis adhuc prærogativis, nullo malo publico, gaudebant; exploſis interim & depulſi, (quod æquum erat) nomen illud ſanctiſſimum ſibi temerè arrogantibus.

Sæpius dicebat, non decere Imperatorem properè quicquam & tranſcurſim agere: Cùm vel in minimis negligentia, rebus in quibus versantur maxima maculam non rarò inurat; & Principem graviſſimo probro afficiat. Idcircò maximè, quòd ſi in levibus prætermiſiſſe deprehenderetur, in cæteris calumniam effugere non poſſet. Advocatis, ubi jus Vid. Lib. 4. 43. redderet, liberam dicendi veniam, & quos vellent aquæ modios dari juſſit. Summæ enim & temeritatis eſſe & inſcitiæ, ſiquis Cauſis, priuſquam quales ſint conſtare poſſit, dicendis modum ponat præſtitutum. Perorantes ſiquidem expectare ad Juſtitiam cùm maximè pertinet; cujus officio ſit ſatius, ſi multa ſuperflua & inutilia veniam adipiſcantur, quàm ſi vel unico neceſſario non detur Copia. In Cauſis itaq; omnibus examinandis & diligenter cognoſcendis longior eſſe paulò, ut undecunque vel in leviſſimis, jus inveſtigaret; nec enim in jure reddendo, leve quid eſſe poſſe exiſtimabat. In gravioribus autem & Capitol. 10. momentoſis ſtatuminandis, etiam decem aliquando & duodecim dies abſumere non eſt gravatus. Interdum etiam & noctu cognovit; quin & Comitiis ad noctem uſq; frequenter interfuit; neque unquam receſſit de Curiâ, niſi Conſul dixiſſet, *Nihil vos moramur, Patres Conſcripti.*

Digitized by Google

Conſcripti. Quæ omnia & laude & admiratione tanto digniora, quòd is valetudine uſque adeò infirmâ erat, ut non modò frigus initio ſufferre non poſſet; ſed etiam modico cibo, idque etiam noctu, ſemper uteretur; Nihil enim capiebat interdiu præter Theriacum, quòd erat infirmo ſtomacho atque pectore. Sibi tamen minimè omnium pepercit, nec eum vel ſalutis ratio prohibere potuit, quò minus, quæ debita credidit Subditis, perſolveret; & iſta omnia & obiret & expleret munera, quibus ſe, quippe qui tum Legiſlator, tum Rex omnium præſtantiſſimus, ſanctiſſimè obſtrictum atque devinctum ſentiret. *Dio.*

Grande nimirum credebat nefas, & ſummæ impietatis poſtulandum, ſi vel tantillum temporis in rebus nihili contereret. Quoties igitur populari vitæ obſequendi gratiâ, ludis aut ſpectaculis interfuit, erat illi conſuetudo, ut legeret, aut audiret aliquid, aut denique ſubſcriberet. Idem in itinere fecit, & in caſtris. Quodque cæteri temporis animo ſolent oblectando, aut laborem fallendo impendere; Is adeò non ibat perditum, ut ſecum tum demum verſaretur per quàm familiariter; meditando, ſubmonendo quid factu opus, quæ jam fecerint rationem exigendo: Huic ſiquidem curæ ut nunquam non ſuo viveret compendio, Opuſculum planè mirandum retulimus acceptum. Ad calcem ſiquidem Libri primi & ſecundi notata, Carnunti hunc; Illum verò Quadis compoſitum docent: Bello interim omnium infeſtiſſimo cruentiſſimoque Regem nihilominùs ſollicitum habente. Pleraque etiam ejuſdem notæ alia Animus ſapientiæ feraciſſimus, & horarum adminiſtrator frugi produxit: quæ temporum injuriâ perierunt. Et illa quidem interiiſſe omnia minus eſſet iniquo ferendum animo; Si Commentarios ſaltem, in quibus vitam omnem moreſque depinxerat ſuos, & quos tanquam Archetypum ad quem ſe Filius componeret, reliquit, in tanti diſpendii ſolatium, meliora ſervâſſent auſpicia. *Capitol. 15.*

Salutem & Gloriam Reipublicæ in eo verti potiſſimum ratus, ut ſanis omnia maturentur Conſiliis; ſemper ille cum Optimatibus non ſolum Bellicas res, ſed etiam Civiles, priuſquam faceret aliquid, contulit; Sapientiſſimis nempe ex omni Civium ſtatu delectis. Nec id, ut ſolet ferè, oſtentationis causâ factum, aut inani laudis affectandæ ſtudio; ſed alienam potius ut inveſtigaret ſententiam quàm ambitioſè ut venditaret ſuam. Præcipuum nempe in ore illi fuit: *Æquius eſt ut tot & talium amicorum conſilium ſequar, quàm ut tot & tales amici meam unius voluntatem ſequantur.* Ad iſtam autem refutandam qua animos præpediri ſolenne eſt opinionem: Aliorum nempe judicio cedere, laudibus hoc eſſe detrahere ſui; id ſibi, nobiſque præcepti dediſſe, & veriſſimi, & maximi hac in re momenti: *Homines, ſcilicet, arbitrio proinde libero uti, aliorum obſequutos conſilio, ac à ſeipſis excogitata tantùm & animi proprii ſtudia inter agendum adhibentes.* *Capitol. 22.*

Fidem datam fallere ſumma illi Religio erat. Iſtis itaque quò minus Politicorum figmentis, veritatis interim diſpendio, morem gereret, qui Principem regnandi peritum à pacto omni & promiſſione liberum autumant, ex quo illi non pepigiſſe expediret magis; & ſuo Id inſculptum animo, & alienis infigendum penitus reliquit, Principibus verò præſertim ſanctiſſimè obſervandum, *Nihil unquam in pretio pro utili habeas, quod eò te adigat, ut fidem fallas.* *Lib. 1. § 7.*

Provincias ex Proconſularibus Conſulares, aut ex Conſularibus Proconſulares, aut Prætorias, pro Belli & Reipublicæ neceſſitate fecit. Quas utique Senatus Populuſque Romanus pro ſuis vindicabat, cum illis quæ Imperatoris habebantur propriæ ſæpe permutavit. Nec id temere factum. Ita enim, quod monuit olim Auguſtus, à quibus nihil erat metuendum, illas commiſit populo; in quibus autem illi fiduciæ erat parum, iſtas in ſe, per Præſides & Legatos, hoc demum pacto ſuſcepit coercendas. *Capitol. 22.*

Famæ erat ſuæ curioſiſſimus, & requirens ad verum quid quiſque de ſe diceret, non eo ut licentiam malevolorum comprimeret conſilio, ſed animo emendandi quæ bene reprehenſa viderentur; non, ut laudantium ſeſe efferret encomiis, ſed ut ad faſtigium virtutis, ità demum pergendo, tandem evaderet. Et is quidem, quia durus ex Philoſophiæ inſtitutione viſus, ad militiæ labores, & ad omnem vitam graviter carpebatur; ſed male loquentium dictis, vel literis vel ſermone reſpondebat; vel ut ſe omni eximere culpâ, vel ut illis falſi arguere, & ad rectum perducere poſſet. *Capitol. 20.* *Capitol. 22.*

Falſis

Digitized by Google

Capitol. 11. " Falſis delatoribus notam appoſuit; Delationes quibus fiſcus augeretur contempſit; " cui etiam in Cauſis Compendii nunquam judicans favit: Curatoribus Regionum ac " viarum poteſtatem dedit, ut vel punirent, vel ad præfectum urbi puniendos remitte- " rent, eos qui ultra vectigalia quicquam ab aliquo exegiſſent. Cum populo denique " non aliter egit, quàm eſt actum ſub Civitate liberâ.

Magnifica quæ cæteris Imperatoribus perquam grata erant Nomina, ſibi delata Marcus per verecundiam recuſavit. Ædem ſibi & aras extructas noluit. Virtutis eſſe unius Homines Diis conſociare exiſtimans, populi vero adulationes, & officioſa Senatûs decreta nihil ad id adjumento eſſe poſſe. Quicunque autem bene regnaverit, illi Totum terrarum orbem Templi, Sacerdotum probos pioſque univerſos, vice defungi certus.

Id unum intereà loci agebant Marcomanni, ut ficto lactatum obſequio amoverent procul Imperatorem; viribus per ejus abſentiam receptis, armis denuò, ubi primum idoneum nacti eſſent tempus, feroeiores adverſus Victorem inſurrecturi. Copiis igitur
Capitol. 22. adauctis, metum Romanis haud mediocrem incuſſerant, ea propter præſertim, quod Gentes omnes ab Illyrici limite Galliam uſque, belli ſibi ſocias adjunxiſſent. Hoſti tam formidando acceſſit & iſtud infortunii, quòd peſtis etiamdum ſæviret maximè, quæ magnam militum partem dudum abſumpſerat; nec Marco, unde Legionibus jàm morbo quàm prœlio confectis ſupplementa conſcriberet, facile erat excogitatu. Adhæc, ærarium ad hoc bellum jam omne exhauſtum difficili adeo rerum ambage implicuerat, ut quæ antehac Reipublicæ incubuerant mala, levia præ præſentibus viderentur omnia; Ad extrema igitur deventum eſſe exiſtimantibus, & quo ſe poſſent expedire pacto prorſus ignaris, in unâ Imperatoris Prudentiâ ſpei erat reliquum.

Militibus is igitur conſcribendis operam impendit quantam potuit maximam, &, urgen-
Capitol. 22. te rerum neceſſitate, Gladiatores armavit, Latrones etiam Dalmatiæ, Dardaniæque, necnon & ſervos ſtipendia facere coegit, quod etiam olim Bello factum Punico accepimus. Deforme quidem id, & famoſum nimis viſum eſt auxilium, ſed rebus deſperatis nihil aſpernandum eſſe medelæ, rectè exiſtimavit. Id forſan magis demirere, quòd Populus tanto terrore percitus, tot tantiſque ſimul attritus infortuniis, quo tamen res eſſent loco, aut parùm cogitans, aut præ voluptatibus & ſpectaculis (ut vulgi fert ingenium) nihil curans, pacem & Victoriam tanti emptam noluerit. Paſſim igitur audire erat Gladiatoria repoſcentes munera, vituperia etiam per vicos & graviſſima in Imperatorem jactata
Capitol. 23. Convicia; *Philoſophiæ nempe ſtudioſum, & ipſum ſeveriorem paulò, illos etiam jam ludis & ſpectaculis ſpoliatos, ut vel ingratiis fierent Philoſophi, coacturum.* Nihil ille querimonias, aut contumelioſas moratus obmurmurationes, utpote quem vulgi mores minimè omnium fefellerint. Nec abs re iſtos arbitror hariolatos, qui his in hâc causâ laceſſitum injuriis, id nobis Apophthegmatis verè aurei excogitâſſe exiſtimant, quod ad Lib. Τῶν εἰς ἑαυτὸν. iv. § 16. occurrit: *Intra decimum diem Deus illis ipſis videberis, quibus nunc pro Belluâ haberis, ſi ad decreta rationiſque cultum te retuleris.*

Cæterùm gravius longè de Fiſco opibus exhauſto reſtabat, cui haud perinde erat in
b Plin. in Panegyr. promptu medelam adhibere incommodo. Quod potuit tamen, [b] Nervam & Trajanum ſecutus duces, in tantâ pecuniæ inopiâ Bona Imperialia, & Supellectilia pretioſiſſima, venum decrevit ſecum exponenda. Provincialibus extrà ordinem aliquid imperare, (quod perpaucis eſſe ſolet regnantibus, durâ præſertim premente Ærarii anguſtiâ) ſumma erat illi Religio. Sed quoniam Privatis Ornamenta adeò magnifica, nedum Majeſtatis Imperatoriæ propria geſtare, aut illis uti fruive nefas eſſet; cautum eſt inprimis lege, ut viri clari eodem quo & ipſe uterentur cultu, vel miniſteriis ſimilibus convivia exhiberent, quin & alio quovis Supellectili ut auctis eſſe liceret. Pocula itaq; Aurea, Chryſtallina, & Myrrhina, vaſa etiam regia, Veſtem Uxoriam Sericam & Auratam, Gemmaſque quas in re-
Capitol. 17. Eutrop. poſitorio Sanctiore Adriani repererat multas, ſatius habuit vendere; quàm Belli Commeatum ratione aliquâ novâ, & Legibus ignotâ, Subditis extorquere. Per duos quidem menſes Auctio celebrata eſt in foro Trajani; nec fruſtrà illud fuit conſilii. Genti enim Romanæ (quo in Reges eſſe animo omnes ferè ſolent Populi) quibus, Bello quod ſuâ perinde

atque

Digitized by Google

atque illius intereſſet gerendo, aut unde optimi Principis extremis rerum impeditarum anguſtiis ſubveniri poſſet, nihil ſuppetebat argenti; tanta erat in promptu Ornamentis emendis pecuniæ vis; ut in Ærarium continuò redigeretur, quantum Marco reliquias belli Marcomannici ex ſententiâ perſequenti ſuffecerit. Poſtea idem poteſtatem Emptoribus dedit, ut ſiquis vellet empta reddere, atque aurum recipere, ſciret licere. Nec moleſtus ulli fuit, qui vel non reddidit empta, vel reddidit.

Sub ipſis profectionis diebus filium natu minorem, Nominè Verum Cæſarem, Septennem amiſit; Tubere ſub aure (præ Medicorum nimirum imperitiâ) intempeſtivè exſecto. *Capitol. 22.* Forti is & æquo tulit animo, Jovis Optimi Maximi qui tunc erant ludos luctu interpellatos publico noluit. * Medicos eſt ipſe conſolatus, & proemiis (quantumvis infelicis Operæ) ornavit; Ut ſtatuæ tantummodò filio mortuo decernerentur juſſit, & Imago aurea Circenſibus per pompam ferenda, & ut Saliari Carmini nomen ejus insereretur. Poſthæc conſolationibus tanto dignis viro vacans, publicis actibus ſe reddidit, Deorum ſacra ritè peregit, & votis pro more factis hoſti profectus eſt obviam.

* *Lectionem iſtam conſolatus Medicos Caſaub. & Salmaſ. improbant maximè ... Sed in iſta interpretum diſcrepantia, ut ipſe D'Acerii veſtigiis inſiſterem, muneris & ... populo.*

Bellum ità demum de integro orditus eſt, & diuturnum, & anceps, & operoſum, præ cæteris quibus implicitus eſt omnibus. In Carnunto ſtativa habuit, Copias ponti navigiis confecto impoſitas Iſtrum trajecit; ipſe Dux viæ in hoſtem profectus eſt. Plurimis potior factus prœliis, villas & domicilia vaſtavit incendio; Multos conjuratorum principes, quos victoriæ tam præcipitis inceſſerat formido, veniam poſcentes in gratiam & amicitiam recepit.

Fauſta tamen ineuntis belli auſpicia, parum abfuit, quin ingens luctu & dedecore contaminâſſet calamitas. Dum enim propter fluvium quendam opportuna forte militibus exploraret vada, qui & ſuis objectus moram faceret, & Barbarorum præſidio aggeris ad inſtar oppoſitus eſt; tantum ex improviſo lapidum imbrem effuderunt ab hoſte funditores, ut abſque Militum eſſet Clypeis, qui vim ingruentis procellæ, Imperatorem ſedulò circumfuſi, arcebant, obrutus illic cecidiſſet loci. Romani verò, ut & Ducis in ſummum adacti diſcrimen de hoſte ſumerent ſupplicium, & ſe adeò non periculis animos demittere, ut inde audaciores factos potiùs oſtenderent, fluvium magno impetu tranſeunt, & in hoſtem extemplò tantâ vi irruunt, quantam cum Barbari ſuſtinendo non eſſent, ingentem ediderunt ſtragem. Poſtquam à dimicando utrinque ceſſatum erat, Pugnæ locum reviſit Imperator, non ille quidem partâ victoriâ efferendi ſeſe, aut oculos cæde & ſanguine depaſcendi animo; ſed (ut erat ingenio omnium humaniſſimo) quò miſeris illachrymaret interemptis; tum ſi quid ſauciis opis aut medelæ ſupereſſet loci, ut vitæ ſaltem reliquias curaret ſervandas. Grati denique animi ob prœlium feliciter pugnatum indicio, victimas priùs immolandas juſſit, quàm illinc loci cum exercitu progreſſus eſſet.

Quadi, quod ipſa res erat, Hoſtes inſecuturos eſſe exiſtimantes, ſagittarios cum turmis equitum expeditiſſimis, qui illis in Subſidiis ſubſtarent, & vim Romanorum exciperent, in locorum anguſtiis collocaverant. Hi prœliantium ad tempus exhibere Speciem, & aditu venientes prohibere. *Dio.* Callidi nimis, ut quos rerum eventus incautos fecerat lætus, opportunum naciſcerentur opprimendi locum. *Baron. Annal. ad Ann. Chriſti 176.* Nec Spes homines fefellit, ſiquidem Romani, ardentiores quàm par erat, in Sagittarios impetu temerario effundebant ſeſe; qui pedem, (prout anteà inter ipſos convenerat) referentes, præcipiti quam dolo ſimulabant fugâ inſequentes eò perduxerunt, ut montibus tandem aridis prærupeiſque tenerent interclusos. Et Hi quidem, quanto premerentur periculo neſcii, conferti fortiter pugnârunt, omnia virtuti ſuæ pervia nulli dubitantes. Iſti verò prœlium interim diſtulerunt; nec enim id ſuo moliri periculo viſum eſt, quod locus ipſe & mora mox eſſent effectura. Romanos, quos temperandi à cæde conſilium quid ſibi vellet omninò latuit, Calor tandem Solis, vires exhauſtæ, vulnerum dolor, & ſitis importuna, morte quàm abeſſent propè, & quibus caperentur hoſtium inſidiis, edocuerunt. Serò quidem miſeris patuit, nec receptui ſupereſſe locum,

Digitized by Google

locum, nec pugnæ; Id unum reſtare, ut moribundos vel Ardor, & Sitis; vel gladius hoſtilis conficeret. Quum itaque in tantas difficultates incidiſſent, quibus nec furor ipſe potuit nec deſperatio mederi, Antoninus illorum vicem magis quàm ſuàm dolens, ordines obequitare, hortari, ſolari, rem facere divinam, ut Numine ſaltem pacato animos illis erigeret. Sed incaſſum omnia, cùm vel ab ipsâ ſpe jam decidiſſent. Occupatos itaque loci anguſtiis, & Solis ardore diu vexatos, penituſque effætos, hoſtes jam ad pugnam ſe parabant, ut victimarum inſtar mactarent. Illis neque in virtute, neque fortunâ, neque Diis ſuis amplius erat fiduciæ; ſed tanquam gladio præbentibus cervicem, nihil niſi Ejulatus, & Gemitus per omnem aciem. Cùm ſubito rebus deſperatiſſimis, in ipſo internecionis articulo, auxilium maturaret Deus. Nubes enim derepente ita coactæ ſunt, ut ipſi tenebras offunderent Soli, & Imber aquæ maximus in exercitum delaberetur. Miſera interim hominum ſpectra, quæ pedibus ſe ægrè ſuſtinuerant, animis ab aquâ decidente paululum reſumptis, quam largiorem alibi locorum effundi credebant, gradum quantum poterant promovebant, ut loca à Sociis relicta maturius occuparent; hi itaque in cœlum ſuſpicientes univerſi, imbrem non ore tantùm, ſed & ſcutis & galeis ſubjectis excepiſſe, inde etiam & ſorpſiſſe affatim, & equis ad bibendum dediſſe perhibentur.

Dio. Romani igitur, dum in eo eſſent toti ut ardentem ſitim extinguerent, nec locum tenere, nec ordines ſervare, nec mandatis obſequi; quorum de tumultu ut commodi aliquantum perciperent Barbari, magno undique impetu ingruebant. Hi vero gravia cùm damna propterea accepiſſent, quòd adeò in bibendo occupati eſſent, urgentibus tamen hoſtibus, & bibiſſe ſimul & pugnâſſe dicuntur, compluresque ſaucios ſanguinem infuſum in galeas fama eſt cum aquâ ſimul abſorbuiſſe.

Sed vel ità tandem ad vitam reſtitutis parum profeciſſet demiſſa cœlo pluvia, niſi & vehemens grando, & complura fulmina ſimul in hoſtes & numero longè plures & viribus potiores cecidiſſent. Videre utique erat in eodem loco aquam ignemque ſimul de cœlo cadere, atque ob eam cauſam humectari alios & ſitim levare, exuri autem alios & flammis opem humanam ludentibus interire. Nec deſunt, qui Ignem aut non attigiſſe prorſus Romanos autument, aut ſi quos forte attigiſſet, continuò extinctum; Imbrem itidem Barbaros minime irrigâſſe, ſed eos haud ſecus ac oleum inflammâſſe potiùs, ut etiam aquam miIbid. ſeri requirerent, dum pluviâ perfunderentur. Quin & partem ſibi vulnera ultrò inflixiſſe, quò ignem ſaltem ſanguine reſtinguerent; partem verò multo maximam ad Romanos confugiſſe, quaſi apud illos tantummodò Aqua ſalutaris eſſet. Quorum Marcus, quâ erat animi clementiâ, miſertus eſt maxime; Milites autem, apud quos plus acceptæ contumeliæ potuit pudor, quàm periculi vel ſui recordatio vel alieni Miſericordia, quicquid inimicorum ſe auſum eſt opponere neci tradiderunt, Cæteris vel Bello captis, vel in fugam conjectis.

Et de hoc quidem Exercitu ſtupendis planè modis ab internecione liberato, plurima (ut ſolet) & longe inter ſe diverſa tradidit Fama. Arnuphin quendam perhibent nonnulli, Ibid. qui cum Marco erat, Magum Ægyptium, dæmonas quibuſdam artibus Magicis Aereos inLamprid. in Heliogabal. 9. vocaviſſe, ac per eos pluviam extorſiſſe. Nec id nobis mirum eſſe debet, ſi inter tot tamque Superſtitioſa Ethnicorum deliramenta, id vehementi ageretur Studio, ut Romæ ſervatæ honos & remedia periculi ſpem omnem exſuperantis illorum Religionis figmentis, & Numinibus falsò creditis, accepta referrentur. Cujus tamen vel leviſſimæ Suſpicioni id unum c. 6. eliminandæ eſt ſatis, quod de ſe Marcus in Primo *Ad Seipſum* Libello poſteris mandavit; *Quòd is nunquam,* ſcilicet, *rebus inanibus impenderit ſtudium, neve eis fidem adhibuerit, quæ à Præſtigiatoribus & Magis de Incantationibus, déque dæmonibus averruncandis, aliiſque ejuſmodi impoſturis dicuntur.*

Capitol. 24. Precibus Alii unius Imperatoris, de Virtute ejus & Pietate, quæ reverà erant laudatiſſimæ, honorificè ſentientes, id tribuere Miraculi nulli dubitant; Ipſum enim, manibus in cœlum ſublatis, cum jam de ſe ſuiſque pene actum eſſet omnibus, ità ferè inclamâſſe, " *Domine Deus,* Vitæ *Author & Origo, Te ſupplex opem poſco; manibus ad te ſublatis, ab alieno ſanguine puris!*

Ethnici

Digitized by Google

Ethnici verò, ut ſuæ Religioni eventûs tam eximii tamque mirandi gloriam arrogent, dum tantam impendunt operam; id ſaltem nobis Veri de ſuis relinquunt exſculpendum mendaciis; ut ab operosè diſceptantibus unde facta fuerit, quin facta fuerit omnino res ipſa, diſceptationi nihil ſupereſſet loci. Quanquam nec ab inimicis Veritati petenda ſunt idonea Facti teſtimonia; cùm & certiſſimis, quæ ſera poteſt vel habere vel ſperare poſteritas, id traditum ſit nobis & compertum monumentis. Nec igitur verendum, ne aut credulitatis temerariæ arguamur, aut rei Chriſtianæ ſtudioſi nimis fabuloſis ſuſtentandam fulcris anxii curemus. Non iſtis indiget Fides noſtra adminiculis; non ii ſumus Chriſtiani qui veri ergô falſa fingere ſuſtineamus. Sed ut nec falſi ſimus nec creduli, manet tamen huic Narrationi ſolidum ſuum & idoneum veritatis fundamentum. Quid enim illis reponendum contrà excogitabis, quæ eâdem fere ætate Authores ſcriptis mandârunt, Dionem interim mendacii poſtulantes? Quòd nempe Marcus, quum Legionem unam haberet ex militibus Melitenis (è Cappadocia ſunt iſti) qui omnes Chriſtum colebant ad eum Præfectus Prætorianorum venit, neſcientem in illo prœlio quid conſilii caperet, timentemque *Xiph. lin.* toti exercitui. Ei hic fertur dixiſſe, Nihil eſſe quod ii qui Chriſtiani nominantur precibus impetrare non poſſint, eſſéque Legionem integram in exercitu hominum hujus generis. Opportunum itaque id fore oppidò, ſi quam aliunde ſperare non potuit Salutem, an ipſorum danda ſit precibus, experiretur. Marcum hâc re cognitâ ab iis convocatis petiiſſe, ut Deo ſuo preces funderent ſupplices. Quod quum feciſſent, Deum eos exaudiviſſe ſubitò, & hoſtes fulmine dum percuteret, Romanos autem recrearet pluviâ, ſe unum eſſe & verum Deum illo teſtatum indicio, cui venti & fulgura obtemperant ſoli, & Patres illorum ad extrema uſque diſcriminum adactos miris eripere modis olim erat ſolenne.

Sed nec id etiam iis qui mente ſunt ſanâ ambigendum, quin literis ad Senatum ſcriptis rei ut erat hiſtoriam retexuerit Marcus, Chriſtianos collaudaverit, nequid in illos atrocius admitteretur, ne quis impune Religionis ergò poſtularet, quin ſanctiſſimè inhibuerit. Quæ omnia certis ſatis indiciis eſſe poſſunt, opem cœlitùs demiſſam horum precibus cum acceptam retuliſſe. Has ſæpius apud Veteres memoratas conſtat, nec literas eſſent Imperatorias crepare auſi, Tertullianus, aliique ejuſdem ferè temporis Scriptores, temerè, *Tertul. Apolog. cap.* aut niſi iis qui jam tum ſuperſtites eſſent notiſſimas. Id nempe Procacitatis fuiſſet minimè ferendæ, id cauſam Chriſtianam adeò non coram perſequutoribus dicentis, ut labem potius eſſet inurentis, & Scapulam Senatumque quo potiſſimum ad ſævitiam & rabiem *Ad Scap. cap. 4.* incenderet pacto, ſedulò excogitantis.

Sed nec iis aſſentior tamen, qui Juſtini Apologiæ ad calcem adjectam ipſiſſimam opinantur Marci Epiſtolam. Iſta nimirum ad Senatum data eſt, hominum cœtum Superſtitionibus imbutorum, qui iſtius teſtimonii honorem Chriſtianis invidebant maximè: Nec illos non omnem moturos lapidem ſperare fas eſt, quò minus id intemeratum poſteris mandaretur, quod vim & potentiam Deorum ſuorum irritam, Chriſtianos autem voti compotes factos, & ipſorum Deum etiam in extremis omnium facile potentem prædicaret. Spiritui igitur Mendacii & Invidiæ tribuendum, quòd perierit Epiſtola Chriſtianis in honorem ſempiternum ceſſura. Periiſſe ſiquidem nullus dubito, cum nedum Euſebio Hiſtoriam ſcribenti genuinæ ſupereſſent Antonini literæ, ab illo nimirum (ſi ſecus fuiſſet) integræ operis ut ſolet filo intertexendæ. Iſtâ tamen ad Juſtinum Epiſtolâ ne ſe fraudatum conqueratur Lector, adjiciendam (hîc loci) curavimus.

MARCI IMPERATORIS EPISTOLA

ad Senatum Romanum: qua teſtatur, Chriſtianos victoriæ Romanorum contra barbaros cauſam fuiſſe.

Imperator Cæſar M. Aurelius Antoninus [Philoſophus] Germanicus, Parthicus, Sarmaticus, populo Romano & ſacro Senatui ſalutem. De magnitudine conſilii inſtitutique mei vos certiores feci. Supra modum conſequutæ ſunt in Germania ærumnæ graves ad confinium periclitantibus laborantibusq; & à ſeptuaginta quatuor draconibus nono miliario oppreſſis nobis in Cotino. Qui cum non longe abeſſent, exploratores id nobis indicarunt: & itidem Pompeianus copiarum noſtrarum Militarium præfectus ea ſignificavit, quæ prius nobis cognita erant. Oppreſſus autem eram ab ingenti multitudine, cum mecum eſſent copiæ delectæ legionis primæ, decimæ, geminæ, ferentariorum, miſtæ. Cum ergo renunciatum eſſet, exercitum ex omni turba conferta noningentorum ſeptuaginta milium adeſſe: ipſe quoque vires meas inquirens, & copiarum numerum iniens, & cum multitudine barbarorum atque hoſtium conferens, ad rem divinam diis patriis per preces faciendam decurri. Et vires meas in anguſtum redigi cernens, evocavi qui apud nos dicuntur Chriſtianos: ac per inquiſitionem magnum eorum inveni numerum: acriuſque in eos infremui. Quod quidem minime factum oportuit, propter eam quam in illis poſtea comperi eſſe virtutem: unde illi pugnam, non autem à telorum armorumque expeditione, neque à tubarum claſſico, exordiuntur: quod ingratum atque inimicum hoc eis ſit, propter Deum, quem in conſcientia gerunt. Quapropter æquum eſt, quos ἀθέους & à Diis alienos eſſe ſuſpicati ſumus, ut eos norimus Deum in conſcientia, ſuapte ſponte illapſum atque ibi incluſum [ſeu potius incolentem,] habere. Nam projicientes ſe in terram, non pro me tantum,

ΜΑΡΚΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ἘΠΙΣΤΟΛΗ

πρὸς τὴν σύγκλητον, ἐν ᾗ μαρτυρεῖ Χριστιανοὺς αἰτίους γεγενῆσθαι τῆς νίκης αὐτῶν.

Αὐτοκράτωρ Καῖσαρ Μάρκος Αὐρήλιος Ἀντωνῖνος Γερμανικὸς, Παρθικὸς, Σαρματικὸς, δήμῳ Ῥωμαίων, καὶ τῇ ἱερᾷ συγκλήτῳ χαίρειν. φανερὰ ὑμῖν ἐποίησα τὰ τοῦ ἐμοῦ σκοποῦ μεγέθη, ὁποῖα ἐν τῇ Γερμανίᾳ ἐκ περιστάσεως διὰ περιβολῆς ἐπικαλεσθήματα ἐποίησα ἐν τῇ μαθείᾳ, καμὼν καὶ παθὼν, ἐν Κοτίνῳ καταλαμβανομένου μου ὑπὸ δρακόντων ἑβδομήκοντα τεσσάρων, ἀπὸ μιλίων ἐννέα. γενομένων δὲ αὐτῶν ἐγγὺς ἡμῶν, ἐξπλωράτορες ἐμήνυσαν ἡμῖν, καὶ Πομπηϊανὸς ὁ ἡμέτερος πολέμαρχος ἐδήλωσεν ἡμῖν ἅπερ εἴδομεν (καταλαμβανόμενος δὲ ἤμην ἐν μεγέθει πλήθους ἀμίκτου, καὶ στρατευμάτων λεγεῶνος πρίμας, δεκάτης, γεμινας, φρεντησίας μίγμα κατηριθμημένον) πλήθη παρεῖναι πεμμίκτου ὄχλου χιλιάδων ἐνακοσίων ἑβδομήκοντα ἑπτά. ἐξετάσας οὖν ἐμαυτὸν καὶ τὸ πλῆθος τὸ ἐμὸν πρὸς τὸ μέγεθος τῶν βαρβάρων καὶ πολεμίων, κατέδραμον εἰς τὸ θεοῖς εὔχεσθαι πατρῴοις. ἀμελούμενος δὲ ὑπ᾽ αὐτῶν, καὶ τὴν στενοχωρίαν μου θεωρήσας τῆς δυνάμεως, παρεκάλεσα τοὺς παρ᾽ ἡμῖν λεγομένους Χριστιανοὺς, καὶ ἐπερωτήσας, εὗρον πλῆθος καὶ μέγεθος αὐτῶν, καὶ ἐμβριμησάμενος εἰς αὐτοὺς ὅπερ οὐκ ἔπρεπε, διὰ τὸ ὕστερον ἐπεγνωκέναι με τὴν δύναμιν αὐτῶν· ὅθεν ἀρξάμενοι, οὐ βελῶν παράρτησιν, οὔτε ὅπλων, οὔτε σαλπίγγων, διὰ τὸ ἐχθρὸν εἶναι τὸ τοιοῦτο αὐτοῖς, διὰ τὸν θεὸν ὃν φοροῦσι κατὰ συνείδησιν. εἰκὸς οὖν ἐστιν, οὓς ὑπολαμβάνομεν ἀθέους εἶναι, θεὸν ἔχουσιν αὐτόματον ἐν τῇ συνειδήσει τετειχισμένον. ῥίψαντες γὰρ ἑαυτοὺς ἐπὶ τὴν γῆν, οὐχ

ὑπὲρ ἐμοῦ μόνον ἐδεήθησαν, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τοῦ παρεστῶτος στρατεύματος, παρήγορον γενέσθαι δίψης καὶ λιμοῦ τῆς παρούσης. πεμπταῖοι γὰρ ὕδωρ οὐκ εἰλήφειμεν διὰ τὸ μὴ παρεῖναι. ἦμεν γὰρ ἐν τῷ μεσομφάλῳ τῆς Γερμανίας, καὶ τοῖς ὅροις αὐτῶν. ἅμα δὲ τῷ τούτους ῥῖψαι ἐπὶ τὴν γῆν ἑαυτοὺς, καὶ εὔχεσθαι θεῷ, ᾧ ἐγὼ ἠγνόουν, εὐθέως ὕδωρ ἠκολούθει οὐρανόθεν, ἐπὶ μὲν ἡμᾶς ψυχρότατον, ἐπὶ δὲ τοὺς Ῥωμαίων ἐπιβούλους, χάλαζα πυρώδης· ἀλλὰ καὶ εὐθὺ θεοῦ παρουσίαν ἐν εὐχῇ γινομένην παραυτίκα, ὡς ἀνυπερβλήτου καὶ ἀκαταλύτου. αὐτόθεν οὖν ἀρξάμενοι, συγχωρήσωμεν τοῖς τοιούτοις εἶναι Χριστιανοῖς, ἵνα μὴ καθ᾽ ἡμῶν τι τοιοῦτον αἰτησάμενοι ὅπλον, ἐπιτύχωσι. τὸν δὲ τοιοῦτον συμβουλεύω, διὰ τὸ τοιοῦτον εἶναι Χριστιανὸν, μὴ ἐγκαλεῖσθαι. Εἰ δὲ εὑρεθείη τις ἐγκαλῶν τῷ Χριστιανῷ ὅτι Χριστιανός ἐστι, τὸν μὲν προσαγόμενον Χριστιανὸν πρόδηλον εἶναι βούλομαι γίνεσθαι ὁμολογήσαντα τοῦτο, ἄλλο ἕτερον μηδὲν ἐγκαλούμενον, ἢ ὅτι Χριστιανός ἐστι μόνον· τὸν προσάγοντα δὲ τοῦτον, ζῶντα καίεσθαι. τὸν δὲ Χριστιανὸν ὁμολογήσαντα, καὶ συνασφαλισάμενον περὶ τοῦ τοιούτου, τὸν πεπιστευμένον τὴν ἐπαρχίαν εἰς μετάνοιαν καὶ ἀνελευθερίαν τὸν τοιοῦτον μὴ μετάγειν. ταῦτα δὲ καὶ τῆς συγκλήτου δόγματι κυροῦσθαι βούλομαι, καὶ κελεύω τοῦτο μου τὸ διάταγμα ἐν τῷ φόρῳ τοῦ Τραιανοῦ προτεθῆναι, πρὸς τὸ δύνασθαι ἀναγινώσκεσθαι. φροντίσει ὁ πραίφεκτος Βηράσιος Πολλίων εἰς τὰς πέριξ ἐπαρχίας πεμφθῆναι. πάντα δὲ τὸν βουλόμενον χρῆσθαι καὶ ἔχειν, μὴ κωλύεσθαι λαμβάνειν ἐκ τῶν προτεθέντων παρ᾽ ἡμῶν.

tantum, ſed & pro exercitu qui tum ibi aderat univerſo, precati ſunt; ita ut ſolatio nobis eſſent in præſenti fame & ſiti: in quintum enim jam diem aquam, quod ea defeciſſet, non ceperamus: nam in meditullio Germaniæ, & in finibus hoſtium eramus. Simul atque vero illi in terram ſunt provoluti, & Deum precatione invocarunt, quem ego ignorabam, confeſtim aqua de cœlo eſt conſequuta: ad nos illa quidem frigidiſſima, in Romanorum vero imminentes hoſtes grando ignea. Sed & cum oratione ipſa illico præſentia Dei affuit, tanquam inſuperabilis & invicti. Inde igitur incipientes, permittemus biſce, Chriſtianis eſſe: ut ne id genus armorum adverſus nos [precibus] illi utentes, voti compotes fiant. Quocirca conſulens ſtatuo, ne hominem hujuſmodi, quod videlicet Chriſtianus ſit, accuſare liceat. Si quis autem inveniatur Chriſtianum, propterea quod Chriſtianus ſit, deferre; delatum ipſum Chriſtianum, qui hoc ſit profeſſus, nulloque alio crimine accuſatum, quam quod Chriſtianus ſit, manifeſto ſe pro eo gerere: delatorem vero ipſum vivum comburi volo. At Chriſtianum confeſſum, ac proinde eo nomine tutum atque ſecurum, is cui provinciæ præfectura credita eſt, ad pœnitentiam ejuſmodi profeſſionis & ſtatum illiberalem non traducet. Hæc vero etiam Senatuſconſulto confirmari volo: & conſtitutionem hanc meam in foro Trajani proponi jubeo, ut legi poſſit. Illam quoque in provincias quaſque mittendam curabit Veraſius Pollio præfectus. Quicumque autem hac uti, & habere exemplar ejus voluerit, ne recipere id ex eo quod à nobis propoſitum eſt, probibeatur.

Iſtud etiam hallucinatos eſſe nonnullos non eſt diffitendum, quod Legionem Melitinenſem idcirco *Fulminatricem* nuncupatam autumant, quòd Quadi eorum precibus ſint fulmine percuſſi. Satis enim conſtat, Legionem, cui *Fulminatrix* erat cognomini, etiam apud Auguſti exercitum extitiſſe; titulo nimirum iſto inſignitam, ob Clypeos, in quibus Fulmen erat depictum, in manibus, diſcriminis ergô, geſtatos. Vid. *Baron. ad Ann. Chr.* 176. *Scalig. in Euſeb. Chron.* p. 222, 223.

Brachio, uti jam dictum eſt finito, Antoninus à Militibus ſeptimùm Imperator appellatus eſt. Quod etſi admittere non conſueverat, priùs quàm eſſet decretum à Senatu, tamen non repudiavit. Fauſtina quoque Auguſta *Mater Caſtrorum* appellata eſt. *Ann. Chr.* 174. *ad Euſeb.* *Dion. Epit.*

Digitized by Google

Marcus iſthic tam infamis loci minimè commorandum ratus, eâ ipſâ nocte diem portentoſum ſequutâ, caſtra movit; & ſpatia nactus commoda vallo ſepſit. Militibus deinde corpora curandi per dies aliquot indulta eſt copia; quibus exactis, de hoſtibus certior per Speculatores factus, adhibitis ad conſilium Præfectis, quam illi inſiſtebant viam in ſequendum decrevit. Caſtra propter fluvium metatos invenit, Pagis utrinque poſitis, qui exercitûs extrema clauderent. Flumen Copiæ trajecerunt, Funditoribus & Sagittariis quantumvis obnitentibus; ripam deinde ſimul adverſam attigiſſent, magnam in Barbaros Vim fecerunt. Et irruentem quidem illi aciem exceperunt, ſed, ubi fortiſſimos quoſque, & ad pugnam acerrimos primus iſte proſtraviſſet impetus, cæteri virtute parum ſiſi loco poſteà ceſſerunt. Cædes ibi ſecuta eſt atrociſſima, Campi omnes cadaveribus pleni; furorem enim Militis ægrè admodum cohibuit tandem Imperator; cui familiare id eſt, ut quamvis laboribus pene confectus, de victo tamen hoſte dum ſumit Supplicium, ut vires refici credat ſuas. Ingens hominum multitudo capta eſt, & è Regibus etiam conjuratis nonnulli, cum liberis etiam & uxoribus, ferro vincti ad Antoninum deducti ſunt.

Hâc partâ victoriâ exercitum Imperator ad Granum flumen admovit, (quod Quados
Vid. Subſcrip. à Sarmatis, Jazygum gente omnium quotquot Barbararum ſunt bellicoſiſſimâ, diſterminat;)
ad Calcem L. 1. & ut in promptu eſſet illi trajiciendo juſſit. Ab iſto non longe & alterum aberat, ſpatium autem fluminibus interjectum occupaverat omne Sarmatarum acies. Legio Fulminatrix prima caſtris educta, pontem navigiis junctum conſcendit, Sarmatas progredientes repellere conatos detrudit, quorum pleriſque vel trucidatis, vel in torrentem præcipitatis, in fluminis ſecundi ripâ Aquilas defixit. Dum hæc agerentur reliquus trajicitur exercitus; qui cum omnis ripam ulteriorem conſcendiſſet, Antoninus Diis ſacra facere extemplo, caſtrorum ambitum delineare, vallo denique & muniendis Caſtris incumbere. Tantis obſtupefacti & tam inopinatis progreſſibus, legatos confeſtim mittunt Barbari; ſed conditionibus ab Antonino reprobatis, Claſſicum canendum, & aciem illico in procinctu habendam juſſit. Alterum itaque amnem Legio Fulminans tranſiit prima, & in equitatum Jazygum tanto ſeſe effudit impetu, ut protinus in fugam converſus & profligatus fuerit omnis. Agri itaque profligatis his extemplo vaſtantur, præda reportata eſt ampliſſima, tam pecoris quam hominum vi magnâ captâ. Regionum circumjacentium Incolæ ſe Marco protinus dedunt, pacem orantes; Obſides ille fidei firmandæ traditos admiſit; & Principes, pro more Barbaris uſitato, concilia in locis variis atque deſertis habere, cum ab his accepiſſet; maturandum cenſuit, & gradu tam concitato produxit copias, ut inopinatos opprimeret. Iſti adventu tam improviſo, quique nuntios & famam ipſam anteverterat, attoniti, ſtupore magis quàm terrore perciti, ad genua ejus provoluti veniam obteſtantur. His itaque in caſtra ablegatis, ipſe cum copiarum delectu progreſſus eſt ultrà, Exercitum inter ſylvam & paludem arundine conſitam caſtrametatum, ut temporis & loci tulerit ratio, adorturus. Acriter utrinque eſt dimicatum; Romani præſertim tanto ſunt furore accenſi, ut fractis Sarmatarum copiis, occiſis pleriſque, numero Captivorum ingenti, agro atque oppidis flammâ ferroque devaſtatis nondum contenti, aufugientes facibus accenſis exquirerent, qui noctu ſe in ſylvam & paludoſas latebras receperant. At Antoninus ut ſe tunc temporis geſſerit reticere ſummum jure nefas haberetur, cùm omni id & victoriâ & Trophæo ſit virtutis monumentum perennius. Is ſylvam eſt ingreſſus, ut exploratos qui ibi laterent fugitivos furori militum ſubduceret, & non tàm rogantibus condonandi, quàm
Lib. VII. 13. 71. ut rogari clementiam ejus experiri ſuſtinerent, impetrandi animo. "Uſque adeò ſuum
Lib. XI. 4. & alibi. ipſius ingenium moreſque graphicè depinxit, dum qui aliis prodeſt, eâdem eum operâ ſibi præſertim benefacere monuit.

Hoſtem tot tantiſque cladibus atque infortuniis attritum nondum ſuæ Ditionis fecerat; pulſi Sarmatæ fugatique prœlium tamen redintegrant, nec niſi juſtâ demum victoriâ finis huic imponi bello potuit. Hanc autem de Barbaris reportare omnium erat difficillimum, quibus exercitum omnem diſcrimini objicere non eſt moris; ſed ita potiùs decertare, ut victis etiam ampla ſatis, ad hoſtem vel repellendum vel laceſſendum, ſuperſint ſemper copiarum Subſidia." Anni igitur jam in hyemem devergentis incommoda, ut quantum poſſet,

ſuis

Digitized by Google

ſuis amoliretur, quo tempeſtivum bellum confici poſſet nihil non tentavit. Legatos itaque, non tàm pacis conſequendæ, quàm temporis terendi gratiâ miſſos, inſuper habuit; In abdita penetrare certus, ut ſubſidiis, in quibus fiduciæ iis erat plurimum, ſimul deturbatis, direptiſque opum reconditarum præſidiis, ad rei perveniri exitum poſſet. Quod tamen anceps eo erat magis & aleæ plenum, quoniam & via longa erat, & loci aditu difficiles, & Milites à Barbarorum quotidianis irruptionibus vexarentur, & lentè progrediendum eſſet, ne præ nimiâ feſtinatione incauti vel cæcis opprimerentur inſidiis, vel regione parum perſpectâ, aut loco parùm commodo, ad arma deventum eſſet. Sed iſtis ſe demum difficultatibus emerſit Antoninus. Ad caſtra nempe Sarmatarum admovit copias, inter Sylvam ſpatioſam, & Iſtrum gelu ſtrigentem poſita. Hìc, habitâ prius deliberatione, quo potiſſimum pacto munitos aggrederetur, exercitum in aciem produxit. Fecerunt idem & Barbari. Claſſico protinus audito ſpicula Romani in hoſtes contorquent, qui firmo pede ingruentium impetum excepere. Ancipiti diu cruentoque decertatum eſt prælio; donec Romanos tandem ſe parum profeciſſe ægrè ferentes, & obnixu tam præfracto in furorem verſo, & ira ſtimularet & pudor. Ictus itaque ingeminant, & Equitatum tandem loco pulſum ad ripas Iſtri profligarant. Jam Flumen Hoſtes conglaciatum petunt, pedites Romani nihil ſibi metuentes periculi, ubi Salutem ſperabant Barbari, inſecuti ſimul; eò promptiores, quòd quos jam terrâ vicerant, Aquâ denuò vincendi deſiderio flagrarent. Hìc enim perinde, imò acrius & vehementiùs, quàm in continente erat, pugnatum eſt. Jazyges, quum Romanos ſe pone ſequi intelligerent, ſperarentque facile ſe poſſe eos conficere, quòd glaciei eſſent inſueti, Impetum jam impune ſuſtineri poſſe putaverunt. Ergo Romanos alii à fronte adoriuntur, alii à lateribus Equites irruunt, quòd eorum equi in hujuſmodi glacie currere tutò didicerant. Et ſanè concuſſa eſt impreſſione ferociſſimâ acies Imperitoria, effractáque eſſet penitùs, ni novum ſibi Scutorum uſum in locò excogitâſſent. Siquidem malè tractati animos tandem reſumunt, converſi adverſique facti hoſtibus magna pars ſecuta deponunt, atque quò minùs cadant, pedem in iis alterum firmant. Hoc pacto eorum impetum primò ſuſtinent, arreptiſque alii frænis, alii Scutis & contis eos ad ſe pertrahunt; Hinc implicati ſimul, & manus conſerentes, Seſſores equis dejiciunt. Nam Barbari, quòd leviter erant armati, Romanis qui gravioris erant armaturæ reſiſtere minùs poterant. Ex quo factum eſt, ut pauci admodum de multis vel in ſylvarum latibula aufugerent, vel in Caſtra munitionibus inſtructa, ſe reciperent. Imperator, de fugitivis parum ſollicitus, quos & timor imbelles reddiderat, & rerum inopia brevî retraheret, arces & propugnacula continuò adortus eſt. Nec prohibere poterat vel loci opportunitas vel obſtinatus propugnantium furor, quin is tandem potiretur, & ab extremo hoc in quo fiducia erat omnis poſita, perfugio Barbaros depelleret.

His ità compoſitis, Copias Antoninus in hiberna miſit, Syrmio ipſe uſus eſt, oppido ad belli ſubſidia & fomenta propter propinquitatem idoneo. Dum ibi ageret per Demoſtratum & Praxagoram delatus eſt apud illum Herodes, Horum Criminationem, & iſtius defenſionem ſibi cognoſcendam ſumpſit; Herodem iſti tyrannidis & inſolentiæ poſtulabant, necnon & Intimam, quæ Illi cum Vero interceſſerat conſuetudinem inſimulabant & amicitiam, Criminis participem inſinuantes Vero affiicti, & conjuratum ſimul in Marci vitam veneno tollendam. Herodes autem Inſidias ab ipſis, Athenienſes nempe in Regem excitantibus, ſibi inſtructas eſſe dictitabat. Herodis adverſarios fovebant ſtimulabantque Quintilii, qui cùm Græciæ præeſſent, magnam exiſtimationem adepti ſunt, Attico vero infenſi, Exitium ejus omnibus quibus poterant modis moliebantur. Quintilios ſiquidem is, cum magnis à Rege honoribus affectos videret, *Ejuſdem*, inquit, *Jovem Homericum reprehendo, quod Trojanos adeò diligat.* Momordit nimirum Viros Troade oriundos, & inveteratas peperit Simultates; Nec tanti quos voluit perſtringere, quanti ſibi conſtitit Authori, hæc Sententia. Quintiliis enim adjuti Demoſtratus & Praxagoras, qui abſque illorum eſſet ope parum potuiſſent, apud Imperatorem pollebant plurimùm, & magnas Herodi moleſtias faceſſebant.

Is eſt qui Marcum & Verum inſtituit Rhetor celeberrimus Herodes Atticus ſuprà memoratus.

Vid. Philoſtr. in Vitâ Herodis.

Aures

Philoſtr. Aures illis facillimas præbebant & Marcus & Auguſta etiam, & cauſam ſæpiùs dicentes tam prono excipiebant ſtudio, ut nullus dubitaret Herodes, quin Athenienſium cauſæ ut faveret magis, Conjugis & Filiæ, (quibus gratioſum ſe præſtiterat Demoſtratus,) precibus commotus Antoninus, animum induxiſſet ſuum. Herodes autem, tum ob æquiorem inimicis Imperatorem indignabundus, tum ob ærumnam, quam ob geminas puellas ſibi chariſſimas, (quas filiolas nuncupare ſolitus erat) fulgure ſimul noctu interfectas conceperat, amens animi factus, ad Regis prætorium manè acceſſit. Mortis utique cupidus, nec mentis compos. In Imperatorem acriter, & nudâ linguâ his vocibus invectus eſt. *Hæc ſcilicet affert mihi Lucii Commercium, quem Tu ad me diſcipulum & hoſpitem miſiſti; unde jus dicis, Mulierculæ, & Puellulæ triemni me concedens.* Ibi cùm Præfectus Prætorio, mortem minitatus, manum ei eſſet injecturus, Antoninus ne faceret interdixiſſe, quin & nec Supercilia contraxiſſe fertur, nec oculos torſiſſe; ſed tantùm ad Athenienſes converſus *Cauſam ut dicerent ſuam* juſſiſſe, *tametſi Herodes non permitteret.* Ibi verò Demoſtratum audiens in multis doluit, cum verò Herodem incuſabant, *beatos illos qui lue graſſante moriebantur*, prædicantem, ità concuſſus eſt corde, ut in apertas lachrymas adactus fuerit. Jam verò cùm Athenienſium Apologia libertorùm etiam Herodis accuſationem contineret, in iſtos iram convertit Marcus, caſtigatione tamen, pro more atque ingenio, quàm fieri potuit moderatâ uſus. Puellarum autem, quas modò memoravimus, patri pepercit, & ſupplicium in ſolidum remiſit; ſatis ſuperque Illi eſſe liberorum jacturam aſfirmans. Quæ omnia quàm Philoſophicè ſint à Marco peracta, Lectorum nemo non videt.

Aſcribunt porrò exilium Herodi, cum nec exilium ipſi indictum ſit, neque prorſus ſuſtinuerit. Sed in eo hallucinati ſunt, quòd cum diu Orici in Epiro commoratus eſſet, cum è Pannonia reverteretur morbo correptus, relegatum illuc putarent. Sed falſi arguuntur vel ex ipſius Marci teſtimonio. Cùm enim is ad Imperatorem ſcripſiſſet, an inſenſus eſſet ſibi facturus periculum, non tàm defenſionis, quàm expoſtulationis præ ſe ſpeciem ferebant Literæ. *Atenim mirari ſe aiebat, quid tandem de illo fuerit tempore ſuperiori factum cum ità crebrò ſcriberet, ut tres aliquando Tabellarii unâ eademque die ad ſe ab illo accederent.* Nec minus Sententiam iſtam convellunt, quæ Marcus deinde ad Herodem reſcripſiſſe perhibetur. Is nempe, cùm de Belli priùs hibernis verba feciſſet, & Mulierem defleviſſet recens ipſi mortuam, adjunctis etiam quibuſdam de corpuſculi tunc temporis ægrè affecti imbecillitate; Ita pridem exorſus, *Salvus mihi ſis, amice Herode*; *Te verò*, inquit, *& valere ex animo precor, ac de me ut tibi benevolo ita cogitare cupio. Neque te injuriâ affectum exiſtimare, ſi deprehenſis quibuſdam delinquentibus, animadverſione in eos uſus ſum, quàm fieri potuit æquâ. Propter illa quidem ne mihi ſuccenſeas. Quod ſi quâ te in re dolore affecerim, aut tibi ſim moleſtus, expoſcas velim à me pœnas, in Templo Minervæ Athenienſis, in Myſteriis Initiorum. Namque in votis habui, etiam quando bellum ingraveſceret maximè, Sacris initiari. Utinam id fiat etiam Te ſacrorum antiſtite.* Adeo benigna fuit Marci Oratio, ab iſtâ nimirum, quâ principes quos exilio mulctaverant alloqui ſolent, abhorrens plurimum.

Marcus vere primo exercitum ex hibernis eduxit, quò Barbaris novas ſibi copias adſciſcendi ſpatium interciperet. Danubio itaque trajecto, multis hoſtem prœliis attritum, Spe tandem omni tantâ virtute, vigilantiâ, Induſtriâ ſimul & Sapientiâ ducem debellandi præciſâ prorſus atque amiſsâ, Legatos qui pacem orarent mittere, & obſidibus datis fidem

Vid. Dion. ex Theodoſio. firmare coegit. Hoc illi jam reſtabat unum, ut Barbarorum Legatis reſponſa daret, & Reges finitimorum fidem & ſocietatem pollicitos, ad ſe accedentes exciperet. Sarmatarum quidem qualis adhuc eſſet Rex vel ex eo paruit, quòd centum millia Captivorum reſtituerit. Prætereà quòd nomine Societatis octo illi de ſuis equitum millia conceſſerit, quorum pleramque partem Imperator in Britanniam miſit.

Ibid. Cæterùm Marcus populos, qui cum illo per Legatos agebant, non omnes iiſdem conditionibus admittebat; ſed prout quilibet eorum digni erant, ſive animo ad obſequium proclivi magis, ſive ad deſciſcendum propenſo, ita vel plura illis remittenda vel legibus duris

Capitol. 24. Volcat. in Caſſio. 7. coercendos conſtringendoſque cenſebat. Voluit quidem Marcomanniam provinciam, voluit etiam Sarmatiam facere; & feciſſet, niſi Avidius Caſſius rebellâſſet ſub eodem in

Oriente,

Digitized by Google

Oriente, qui Imperatorem ſe appellavit. Illius igitur in Syriâ novas res tentantis & Marcum vehementer commovit nuntius, & Sarmatis addidit animos: Barbari itaque de libertate ſemper tuendâ quàm de fide ſolliciti, tempus ſe nactos opportunum oppido rati, quo aliquantum hinc elicerent ſibi commodi, Marcum, ut è conventis jam pactis quædam remitteret, compluta denuò concederet, pacem denique novis nixam legibus ut contra ſententiam animi ſui pangeret, premente jam rerum temporiſque anguſtiâ, cogebant. Hinc eſt factum arbitror, quòd ne quidem Senatui conditiones perſcripſerit, quibus in gratiam cum eis rediiſſet, quemadmodum alioqui facere conſueverat. *Dio.* *Theodoſ.*

Imperii quidem arripiendi ſibi conſilium nemo hominum erat qui ad ineundum Caſſio magis eſſet idoneus, nam & viri Mores & exiſtimatio exitum quem vellet huic præ cæteris ſpondere videbantur. Militibus is inprimis charus, & ob victorias in Armeniâ, Arabiâ, & Ægypto reportatas, ſummo habitus honore: Virtute bellicâ eximius, in hoſtes ferox, animi audax & inconcuſſus, moribus variis & ad libitum confictis; Avidus vini, & tamen idem abſtinens & inediæ patiens. Veneris cupidus & caſtitatis amator; Alieni appetens, ſui profuſus; Nonnunquam trux & aſper, aliquando mitis & lenis; ſæpe religioſus, aliàs contemptor ſacrorum; ingenium vero ad dolos & ſimulationem natum adeò uſu comparaverat, ut & naturæ quibus urgebatur vitiis velum obtenderet, & quas non habuit Virtutes, earum ut ſpeciem præ ſe ferret egregiam. *Vulcat. in Caſſio* 1.

Diſciplinæ Militaris tenaciſſimus fuit, & qui ſe Marium dici vellet; nec enim ſi quid in imperium peccatum eſſet, vel minimis ad ignoſcendum exorabilem ſe præbuit. Milites, qui provincialibus aliquid per vim tuliſſent, in illis ipſis locis in quibus peccaverant, Morte mulctavit. Is quum exercitum adverſus Germanos duceret, & inſcio ipſo manus auxiliaria, centurionibus ſuis auctoribus, tria millia Sarmatarum negligentiùs agentium in Danubii ripis occidiſſent, & cum prædâ ingenti ad eum rediiſſent; Sperantibus centurionibus præmium, quòd perparvâ manu tantum hoſtium, ſegnitis agentibus tribunis & ignorantibus, occidiſſent; rapi eos juſſit & in crucem tolli, ſervilique ſupplicio affici. Dicens evenire potuiſſe, ut eſſent inſidiæ, ac periret Romani imperii * reverentia. Ingens ob id Exempli tàm atrocis viſi exorta eſt in Exercitu ſeditio. Quâ Caſſius adeo non perterritus eſt, ut nudus campeſtri ſolo tectus proceſſerit, torvoque milites vultu intuitus, *Percutite,* inquit, *Me ſi audetis, & corruptæ diſciplinæ facinus adjicite.* Tunc conquieſcentibus cunctis meruit timeri, quia non timuit. Quæ res tantum diſciplinæ Romanis addidit, tantum terroris Barbaris injecit; ut exercitum imperii obſervantiſſimum, quique etiam Victores ſi temerè viciſſent ſupplicio affecit, inexpugnabilem rati, pacem continuò ſupplices peterent. *Ibid.* 4. * *Vid. Papyr. apud Liv. lib. viii. c.* 34.

Hic etiam primus Deſertoribus aliis manus excîdit, aliis crura incîdit & poplites; ut vivens miſerabiliter criminoſus majus exemplum quàm occiſus ederet. Idem præter Lardum, & Buccellatum, atque Acetum militem in expeditione portare prohibuit. Arma militum ſeptimâ die ſemper reſpexit, veſtimenta etiam, & calceamenta, & ocreas; Exercitium etiam ſeptimi diei fuit omnium, ut & Sagittas mitterent, & armis luderent. Dicebat enim, Miſerum eſſe, quum exercerentur Athletæ, Venatores, & Gladiatores, non exerceri Milites: Quibus minor eſſet futurus labor, ſi conſuetus eſſet. Luxum & Delicias omnes de caſtris ſubmovit, juſſitque reos hyemem ſub pellibus agere, niſi corrigerent ſuos mores; & egiſſent, niſi honeſtiùs vixiſſent. Severitas illa Antoninum perpulit, legiones dum Verus ageret in Syriâ mollitie diſcinctas, ut huic potiſſimum Duci, qui collapſam reſtitueret diſciplinam, mandaret. De quo extat Epiſtola Divi Marci ad Præfectum ſuum talis. *Vulcat. in Caſſio* 5. *Ibid.* 6.

Avidio Caſſio legiones Syriacas dedi, diffluentes luxuriâ, & Daphnicis moribus agentes, quas totas excaldantes ſe reperiſſe Cæſonius Vectilianus ſcripſit. Et puto me non erráſſe, ſiquidem & Tu notum habeas Caſſium, hominem Caſſianæ ſeveritatis & diſciplinæ. Neque enim Milites regi poſſunt niſi vetere diſciplinâ. Scis enim Verſum à bono Poetâ dictum & omnibus frequentatum. *Vulcat. in Caſſio* 5

Moribus antiquis ſtat res Romana, Viriſque. *Ennius.*

Tu tantùm fac adſint legionibus abunde commeatus, quos, ſi bene Avidium novi, ſcio non perituros. Præfecti

Digitized by Google

Præfecti ad Marcum reſponſio, quibus fuerit moribus, quâque exiſtimatione Caſſius luxurientiis adhuc docebit. Hem itaque!

Rectè conſuluiſti, mi Domine, quod Caſſium præfeciſti Syriacis Legionibus. Nihil enim tam expedit, quàm homo ſeverior Græcanicis militibus. Ille ſanè omnes excaldationes, omnes flores de capite, collo & ſinu militi excutiet. Annona militaris omnis parata eſt, neque quicquam deeſt ſub bono Duce: Non enim multum aut quæritur, aut impenditur.

Dio. Ille tamen Caſſius tantâ morum ſeveritate, quod magis mirere, natione erat Syrus, cui pater Heliodorus ille, qui propter multam artis Rhetoricæ peritiam, Adriano olim à Scriptis ſecretis, ad Ægypti deinde præfecturam pervenerat.

Quæ verò ſtirpem hominibus novis mutare nequit Fortuna, ut quâ ſint reverâ oriundi diſſimulare ſatagant, ſæpenumero facit. Caſſius utique, ut ſe ad magnitudinem evectum, & apud Imperatorem multum pollentem ſenſerat, ab illo demum Caſſio oriundus videri voluit, qui in Caium Julium conſpiravit. Arrogatæ ſibi proſapiæ Cauſam juvabat maximè nominis ſimilitudo; quæ vel per ſe ſatis nonnunquam habetur divitibus & imperio potitis in nobilium cenſum adrogandis. Deinde verò, quod iſtiuſmodi ferè ingeniis uſuvenire ſolet, ut quibus ſe jactant majoribus, ad illorum mores ſe ſummo componant ſtu-
Vulcat. in Caſſio 1. dio, ne à ſuis degeneri præditus animo videretur, odiſſe Caſſius Principatum cœpit, nec ferre poterat Imperatorium nomen; dicebatque *nihil eſſe gravius nomine Imperii, quod non poſſet è republica tolli, niſi per alterum, eodem nomine inſignitum.* Id etiam ſibi dedit negotii, ut illius inſtar Rempublicam & libertatem de integro reſtitueret; in ore ſi-
Ibid. 13. quidem iſthoc illi frequentiſſimum, *Tantùm Dii faveant bonis partibus, Reddent Caſſiani reipublicæ principatum.* Auxit Imperatoriæ Majeſtatis odium Animus Gloriæ avidiſſimus, & modum ſervare neſcius, eo confidentior, quòd Auguriis & Vaticiniis neſcio quibus de futurâ ejus magnitudine innitereretur. Quæ omnia jam tum adoleſcentem ad id perpulerant amentiæ, ut etiam Pio principatum tentaret extorquere; Sed per patrem Heliodorum, virum Sanctum & gravem, affectationem tyrannidis repreſſam, & impunem idcircò celatam referunt; quòd animum & mores tum procaciores, ætate & ſapientiâ ad maturitatem perductâ, correctum in ſpes magna ſubeſſet. Et iri quidem ſuperſtiti adhuc Patri ſatis eſt obſequutus, ſed illo demum extincto, ingenium (ut ſolent quæ vi magnâ cohibentur,) tanto prorupit impetu, quantum vel iſte adeo diſſimulandi peritus ægrèadmodum, ut ne omnibus fieret palàm, efficere potuit. Vero id olim ſuboluiſſe, cùm in Syriam copias educeret, ſatis eſt notum; qui occaſionem Viri deperdendi oblatam gaviſus, cujus Virtutis & rerum præclarè geſtarum laudes illum urebant male: Antoninum ad ejus exitium pertrahere, his demum literis enixus eſt.

Vulcat. in Caſſio 1. *Avidius Caſſius avidus eſt Imperii, quantum & mihi videtur, & jam inde ſub Avo meo Patre tuo innotuit, quem velim obſervari jubeas. Omnia ei noſtra diſplicent; Opes non mediocres parat; Literas noſtras ridet. Te Philoſopham Aniculam, Me Luxurioſum Morionem, vocat. Vide quid agendum ſit: Ego hominem non odi: Sed vide ne Tibi & Liberis tuis non bene conſulatur; quum tales inter præcinctos habeas, quales milites libenter audiunt, libenter vident.*

Suſpicionem hanc levem nimis arbitratus, & Veri animum, ſeu tantò duci æmulum, ſeu tacitâ quâdam ſimultate ægrum inceſſiſſe, ſequentibus reſcripſit Marcus.

Epiſtolam tuam legi, & ſollicitam potiùs quàm Imperatoriam, & non noſtri temporis. Nam ſi ei divinitus debetur Imperium, non poterimus interficere, etiamſi velimus. Scis enim * *proavi tui dictum,* Succeſſorem ſuum nullus occidit: *Sin minus: ipſe ſponte ſine noſtrâ crudelitate fatales laqueos inciderit, Adde, quod non poſſumus reum facere, quem nullus accuſat, &, ut ipſe dicis, Milites amant. Deinde in cauſis Majeſtatis hæc natura eſt, ut videantur vim pati etiam quibus probatur. Scis enim ipſe quid Avus tuus Adrianus dixerit,* Miſera Conditio Imperatorum quibus de affectatâ tyrannide niſi occiſis non poteſt credi. *Ejus autem exemplum ponere, quàm Domitiani, qui hoc primus dixiſſe fertur, malui. Tyrannorum enim etiam Bona dicta non habent tantum autoritatis quantum debent. Sibi ergo habeat ſuos mores Caſſius, maximè quum bonus dux ſit, & ſeverus, & fortis & Reipublicæ neceſſarius. Nam*

* Adriani id effatum pervulgatiſſimum.

Vulcat. in Caſſ. 2.

quòd

quod dicis, liberis meis cavendum eſſe morte illius, planè Liberi mei pereant, ſi magis amari merebitur Avidius quàm Illi; & ſi Reipublicæ expediet Caſſium vivere quàm Liberos Marci.

Certiorem poſtea Marcum res ipſa fecit, Verum de Caſſii conſiliis & ingenio nequaquam hallucinatum; & Ipſum potiùs virtute mactum ſuâ, & Caſſii ſeveritate productum, æquius paulò judicâſſe. Sed ita ferè fert ſincera morum ſanctimonia, à quibus ipſa abhorret plurimum, ea ab aliis admiſſa credere facinora, ut ne temere animum inducere poſſit ſuum.

Cogitata vero perficere, ob impenſum illum, quo Antoninum ſubditi ejus proſecuti ſunt amore atque ſtudio, Caſſio haud ita erat in proclivi. Nec, quas apud Syros & Ægyptios adeptus eſt opes, quicquam illi profeciſſent, niſi morte Antonini falsò creditâ adjutæ. Alii igitur dicunt, ementitâ hujus morte Caſſium Imperatorem ſe appellâſſe, quùm Divum Marcum appellâſſet. Deceptum alii à Fauſtinâ, quæ quum Virum ſuum imbecillum & annis infractum videret, ut jam de illius valetudine ſpei nil eſſet reliquum; Commodum autem adoleſcentem adhuc, & regio muneri ineptum cogitaret; Sibi etiam metuens, ne ſi principatus ad alium deveniret, privatam vitam agere cogeretur, ſimul etiam ut filios tueri poſſet; huic ſecretò perſuaſiſſe, ut ſe compararet, ut & Ipſâ pariter & Imperio potiretur. Sed mihi vero haud videtur ſimile, Fauſtinam imprudentem ita rationes iniiſſe; nec multis opus eſt ut ſententiam falſi arguamus, cui ſatis eſt convellendæ vel unum Caſſii ingenium. Eum nempe, utut ſe cætera habuerint, pervulgaſſe id nuntii conſtat, Marcum diem obiiſſe ſuum; non ſine mœroris graviſſimi eapropter concepti ſpecie; Exercitum etiam Pannoniæ tunc temporis agentem, cui Commodus regno immaturus videbatur, ipſum deſignâſſe Imperatorem, adjecit. Et quanquam non ità multò poſt verum reſcivit, tamen quòd ſemel motum fecerat, de ſententia non decedendum ſibi, ſed imperium potius armis firmandum, putavit. Præfectis igitur Exercitui, quorum in amicitiâ & virtute illi fiduciæ erat plurimum, quicquid in illud faſtigii contendenti obicem opponere potuit, aut conciliandum aut debellandum ſuſcepit. Et brevi quidem temporis ſpatio omnia quæ intra Taurum erant, ſui juris fecit.

Vulcat. in Caſſio. 7. Capitol. 24.

Vulcat. Ibid. Capitol. ibid. Dio.

Sub idem fere tempus Epiſtolam ad filium, ſeu generum ejus Drunciamum, qui tum Alexandriæ præſidebat conſcripſit; in quâ & conſilii rationem omnem enarrâſſe, & aliqualem facti purgationem inſtituiſſe videtur. Illa vero qualis fuerit, dijudicabit Lector, Ita enim ſe habet.

*Miſera Reſpublica, quæ iſtos divitiarum cupidos & divites patitur miſera. Marcus homo ſane optimus; qui dum clemens dici cupit eos patitur vivere, quorum ipſe non probat vitam. Ubi L. Caſſius, cujus nos fruſtra tenet nomen? Ubi Marcus ille Cato Cenſorius? Ubi omnis diſciplina Majorum, quæ olim quidem intercidit, nunc verò quæritur? Marcus Antoninus philoſophatur & quærit de Clementiâ, & de Animis, de Honeſto & Juſto, nec ſentit pro Republicâ. Vides multis opus eſſe gladiis, multis * Elogiis, ut in antiquum ſtatum publica forma reddatur. Ego verò iſtis præſidibus provinciarum —— An Ego Proconſules, an Ego Præſides putem, qui ob hoc ſibi à Senatu & ab Antonino provincias datas credunt, ut luxurientur, ut divites fiant? Audiſti Præfectum Prætorii noſtri Philoſophi, ante triduum quàm fieret, mendicum & pauperem, ſed ſubitò divitem factum. Unde quæſo, niſi de viſceribus Reipublicæ, & Provincialium fortunis? Sint ſane divites, ſint locupletes, ærarium publicum referciant. Tantum Dii faveant bonis partibus; Reddent Caſſiani Reipub. principatum.*

Vulcat. in Caſſio. 11.

** Titulus nomine quo ſolus puniendorum crimina indi gitantur.*

" Ad iſta quiſquis animum advertat, Caſſium de occupando imperio Marco quantum-
"vis ſuperſtite cogitâſſe, nec per mortui ejus nuntium ſtetiſſe quòd is nova moliretur,
" facilè exiſtimaturum conſtat. Quod ut obiter moneretur haud abs re cenſui.

Martius Verus Antonini Legatus victoriarum à Caſſio olim in Armeniâ reportatarum partem ſibi jure vindicare poſſet minimè contemnendam. Is jam Cappadociam obtinens, ad Marcum miſit primus, qui Caſſium ab illo defeciſſe nuntiarent. Ille Com-

Dio. Xiphil.

 modo

modo præſertim metuens, ne vel apprehenſum teneret Caſſius, vel de medio tolleret, literis ad Romam clàm ſcriptis ad ſe accerſit; rem autem intereà diſſimulat celatque. Poſteà tamen, ubi Milites perlato rumore commoveri vehementer cœperunt, & multa colloqui, exercitum convocari jubet, atque apud ipſos pauca in hanc ſententiam exponit.

Οὐκ ἀγανακτήσων, ὦ συστρατιῶται, οὐδ᾽ ὀδυρόμενος παρελήλυθα. χαλεπαίνειν μὲν γὰρ τί δεῖ πρὸς τὸ δαιμόνιον, ᾧ πάντα ἔξεστιν; ὀλοφύρεσθαι δὲ ἴσως ἀνάγκη τοὺς ἀδίκως δυστυχοῦντας· ὃ καὶ ἐμοὶ νῦν συμβέβηκε. πῶς γὰρ οὐ δεινὸν, πολέμοις ἡμᾶς ἐκ πολέμων συμφέρεσθαι; πῶς δ᾽ οὐκ ἄτοπον καὶ ἐμφυλίῳ συμπλακῆναι; πῶς οὐκ ἀμφότερα καὶ δεινότητι καὶ ἀτοπίᾳ νικᾷ, τὸ μηδὲν πιστὸν ἐν ἀνθρώποις εἶναι, ἀλλ᾽ ἐπιβεβουλεῦσθαί τε με ὑπὸ τοῦ φιλτάτου, καὶ εἰς ἀγῶνα ἄκοντα καθίστασθαι, μήτε τι ἠδικηκότα, μήτε τι πεπλημμεληκότα; τίς μὲν γὰρ ἀρετὴ ἀσφαλὴς, τίς δὲ φιλία ἔτι νομισθήσεται, ἐμοῦ ταῦτα πεπονθότος; πῶς δ᾽ οὐκ ἀπόλωλε μὲν πίστις, ἀπόλωλε δὲ ἐλπὶς ἀγαθή; ἀλλ᾽ εἰ μὲν μόνος ἐγὼ ἐκινδύνευον, παρ᾽ οὐδὲν ἂν τὸ πρᾶγμα ἐποιησάμην (οὐ γάρ που καὶ ἀθάνατος ἐγεννήθην) ἐπεὶ δὲ δημοσία τε ἀπόστασις, μᾶλλον δὲ ἐπανάστασις γέγονε, καὶ ὁ πόλεμος πάντων ὁμοίως ἡμῶν ἅπτεται, ἐβουλόμην, εἰ οἷόν τε ἦν, προσκαλέσασθαι τὸν Κάσσιον, καὶ δικαιολογήσασθαι πρὸς αὐτὸν παρ᾽ ὑμῖν ἢ παρὰ τῇ γερουσίᾳ· καὶ ἡδέως ἂν ἀμαχεὶ παρεχώρησα αὐτῷ τῆς ἡγεμονίας, εἰ τοῦτο τῷ κοινῷ συμφέρειν ἐδόκει. ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ γὰρ καὶ πονῶν καὶ κινδυνεύων διατελῶ· τοσοῦτόν τε ἐνταῦθα χρόνον ἔξω τῆς Ἰταλίας πεποίηκα, ἄνθρωπος καὶ γέρων ἤδη καὶ ἀσθενὴς, καὶ οὔτε τροφὴν ἄλυπον, οὔθ᾽ ὕπνον ἄφροντιν λαβεῖν δυνάμενος. ἐπεὶ δ᾽ οὐκ ἄν ποτε συγκαταβῆναι εἰς τοῦτο ὁ Κάσσιος ἐθελήσειεν, (πῶς γὰρ ἂν πιστεύσειέ μοι, ἄπιστος οὕτω περὶ ἐμὲ γεγενημένος;) ὑμᾶς γε, ὦ συστρατιῶται, χρὴ θαρρεῖν. οὐ γάρ που κρείττους Κίλικες, καὶ Σύροι, καὶ Ἰουδαῖοι, καὶ Αἰγύπτιοι ὑμῶν οὔτε ἐγένοντό ποτε, οὔτε ἔσονται, οὐδ᾽ ἂν μυριάκις πλείους ὑμῶν, ὅσῳ νῦν ἐλάττους εἰσὶν, ἀθροισθῶσιν. οὐ μὴν οὐδ᾽ αὐτὸς ὁ Κάσσιος, εἰ καὶ τὰ μάλιστα καὶ στρατηγικὸς εἶναι καὶ πολλὰ κατωρθωκέναι δοκεῖ, λόγου τινὸς ἄξιος νῦν ἂν φανείη. οὔτε γὰρ ἀετὸς κολοιῶν, ἢ καὶ λέων νεβρῶν ἡγησάμενος, ἀξιόμαχος γίνεται· καὶ τὸν Ἀραβικὸν τόντε Παρθικὸν ἐκεῖνον πόλεμον οὐ Κάσσιος ἀλλ᾽ ὑμεῖς κατειργάσασθε. ἄλλως τε εἰ καὶ ἐκεῖνος ἐκ τῶν πρὸς Πάρθους πραχθέντων εὐδόκιμός ἐστιν, ἔχετε καὶ ὑμεῖς Βῆρον, ὃς οὐδὲν ἧττον, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον αὐτοῦ καὶ ἐνίκησε πλείω καὶ κατεκτήσατο. ἀλλὰ τάχα μὲν καὶ ἤδη μετανενόηκε, ζῶντά με μεμαθηκώς. οὐ γάρ πού τι ἄλλως, ἢ ὡς τετελευτηκότος μου, τοῦτ᾽ ἐποίησεν.

Etſi non huc veni, Commilitones ſuccenſendi aut lamentandi animo (Quid enim Deo ſuccenſeatur in cujus poteſtate ſunt omnia?) *tamen eos qui præter meritum infelices ſunt, adverſam fortunam lamentari neceſſe eſt; id quod mihi quidem nunc evenit. Quàm enim grave eſt & moleſtum bella nobis ex bellis trahi? Quàm porrò calamitoſum civili bello nos implicari? Quàm vero utroque & gravius eſt & inſolentius, fidem apud homines nullam ſupereſſe? Inſidias autem in me ſtrui ab homine amiciſſimo; meque invitum, nullâ factâ injuriâ, nullo admiſſo delicto, in certamen rapi? Quæ Virtus uſpiam tuta, aut quæ tandem Amicitia firma exiſtimabitur, cùm mihi hæc facta ſit injuria? Nonne Fides, nonne bona Spes omnis periit funditùs? Quod ſi meum unius eſſet periculum, nihili certè facerem (nec enim ipſe natus ſum Immortalis.) Jam verò, cùm publica facta ſit defectio, vel rebellio potius, bellumque ad nos omnes pariter pertineat, Vellem, ſi fieri poſſit, evocatum Caſſium, ut cum eo apud Vos, aut coram Senatu, de jure diſceptarem. Nullo ſiquidem prælio commiſſo libenter imperium ei concederem, ſi id utilitati publicæ expedire videretur. Etenim Reipubl. gratiâ Labores & pericula ſuſtineo, ejus ergò tamdiu longe extra Italiam commoratus ſum, idque ſenio jam & imbecillitate confectus, ut neque cibum doloris expertem, neque ſomnum curis vacuum capere poſſim. Sed quoniam nollet Caſſius mecum in hâc convenire causâ, (quo pacto enim mihi Is habeat fidem, qui fidem mihi datam adeo jam læſerit?) Vos Commilitones, animo eſſe forti fas eſt. Nec enim Cilices, Syri, Judæi, & Ægyptii vobis unquam aut fuerunt, aut erunt potiores. Non, ſi Milites quantò nunc numero minores, eò plures quàm vos congrederentur. Sed neque Caſſii ipſius, quantumvis ille bonus videatur Imperator, multaque conſultè & proſperè geſſiſſe, ratio ulla impræſens habenda. Nec enim Aquila Graculorum, aut Leo Hinnulorum dux aptus eſſe ad bellum protinus gerendum poteſt. Jam verò illud Parthicum & Arabicum bellum non Caſſius, ſed Vos confeciſtis. Quòd ſi ille, præſertim de rebus contra Parthos geſtis, adeptus eſt gloriam, Vos quoque M. Verum habetis, non modò non illo inferiorem, ſed multò etiam potiorem, à quo longe plura Bello victa & parta ſunt. Quinetiam illum jam incepti fortaſſe pœnitere cœperit, quòd* Me vivere intelligat; Neque id nimirum, niſi me mortuum credidiſſet, facturum fuiſſe arbitror.

Quod

Digitized by Google

Quod ſi manet etiamdum in propoſito ſuſceptoque conſilio, ubi primum de profectione noſtrâ fuerit edoctus, reſipiſcet tamen; Et vos enim metuet, & me reverebitur. Itaque illud tantum vereor, Commilitones, ne aut Ipſe ſibi manus afferat, quòd ſcilicet præ pudore ſceleris, in noſtrum venire conſpectum non audeat; aut alius quiſpiam, cognito adventu meo, ad officiosè ſedulus faciat. Mihi enim amplum oppidò præmium belli atque victoriæ, quantum unquam reportavit nemo, ita demum eripiet. Quale verò iſthoc? Id nempe, Homini qui injuriam fecerit ignoſcere; Eique, qui amicitiam fidemque violaverit, amicum nihilominus & fidelem me præbere. Hæc vobis forſan fide majora videantur, quam tamen iſtis haud oportet derogatam, cum non omnia prorſus bona ex hominum commercio exterminata ſunt; Sunt enim & adhuc apud nos antiquæ virtutis reliquiæ. Quòd ſi quis mihi fidem parum habeat, tantò vehementiùs excupio, ea quæ videntur fieri non poſſe, omnibus ob oculos à Me effecta ponere. Hæc enim ſola mihi ex malis præſentibus lucranda foret utilitas, ſi rebus bene compoſitis, cunctis oſtendero; nos bellis etiam Civilibus bene uti poſſe.

ἂν δὲ καὶ ἐπιπλεῖον ἀντίσχῃ, ἀλλ' ὅταν γε καὶ προσιόντας ὑμᾶς πύθηται, πάντως γνωσιμαχήσει, καὶ ὑμᾶς φοβηθεὶς, καὶ ἐμὲ αἰδεσθείς. ἐγὼ γοῦν ἓν μόνον ὦ συστρατιῶται δέδοικα, (εἰρήσεται γὰρ πᾶσα πρὸς ὑμᾶς ἡ ἀλήθεια) μὴ ἤτοι αὐτὸς ἑαυτὸν ἀποκτείνῃ, αἰσχυνθεὶς ἐς τὴν ἡμετέραν ὄψιν ἐλθεῖν, ἢ ἕτερός τις μαθὼν ὅτι τε ἥξω καὶ ὅτι ἐπ' αὐτὸν ὁρμῶμαι, τοῦτο ποιήσῃ. μέγα γάρ μου ἆθλον καὶ τοῦ πολέμου καὶ τῆς νίκης, καὶ ἡλίκον οὐδεὶς πώποτε ἀνθρώπων ἔλαβεν, ἀφαιρήσονται. τί δὲ τοῦτό ἐστιν; ἀδικήσαντα ἄνθρωπον ἀφεῖναι, πρὸς φιλίαν ὑπερβάντα φίλον μεῖναι, πίστιν καταλύσαντα πιστὸν διαφυλάξαι. παράδοξα μὲν ἴσως ταῦθ' ὑμῖν φαίνεται, ἀλλ' οὐκ ἀπιστεῖν ὑμᾶς αὐτοῖς δεῖ. οὐ γάρ που καὶ ἁπλῶς πάντα τὰ ἀγαθὰ ἐκ τῶν ἀνθρώπων ἀπόλωλεν, ἀλλ' ἔστι καὶ παρ' ἡμῖν ἔτι τῆς ἀρχαίας ἀρετῆς λείψανον. ἂν δέ τῳ ἀπιστῇ τις, καὶ διὰ τοῦτο μεῖζόν ἐστί μοι τὸ ἐπιθύμημα, ἵνα ὃ μηδεὶς ἂν πιστεύσειε γενέσθαι δύνασθαι, τοῦτο ἴδῃ γιγνόμενον. ὡς ἔγωγε τοῦτ' ἂν μόνον ἐκ τῶν παρόντων κακῶν κερδάναιμι, εἰ δυνηθείην καλῶς θέσθαι τὸ πρᾶγμα, καὶ δεῖξαι πᾶσιν ἀνθρώποις, ὅτι καὶ ἐμφυλίοις πολέμοις ἔστιν ὀρθῶς χρήσασθαι.

Hæc Marcus & apud Milites concionatus eſt, & ad Senatum ſcripſit, qui Caſſium Hoſtem appellavit, & Bona ejus proſcripſit. Quæ, cum Antoninus in privatum ærarium congeri noluit, Senatu præcipiente in ærarium publicum ſunt relata. Commodus intereà loci ad Exercitum pervenerat, quem Marcus Tribunitio munere ornavit. Paratis jam omnibus ad iter capeſſendum neceſſariis, copias promoveri juſſit, ipſe interim in Italiam contendit, ut Auguſtam, & Regiorum Liberorum cæteros expeditionis comites adhiberet. Ubi verò Albanum uſque montem pertigiſſet, ad Fauſtinam literas dedit, quorum hòc exemplum eſt. *Dio. Capitol. 24. Volcat. in Caſſ. 7. Lamprid. in Commod. 2.*

Verus mihi de Avidio verum ſcripſerat, quòd cuperet imperare. Audiſſe enim te arbitror quod æruſcatores de eo nuntiarent. Veni igitur in Albanum ut tractemus omnia Diis volentibus, nihil timens. *Volcat. in Caſſ. 9.*

En itaque quæ reſcripſerit Fauſtina.

Ipſa in Albanum cras, ut jubes, veniam. Tamen jam hortor, ut ſi amas Liberos tuos, iſtos rebelliones acerrimè proſequaris, malè enim aſſueverunt & Duces & Milites, qui, niſi opprimuntur, opprimunt.

Cum autem nonnulla obſtarent, quò minus ad Albanum Imperatorem ex condicto conveniret: Ad Formianum accerſit denuò, ut ibi navigium ſimul conſcenderent. Sed Filiâ natu maximâ tum Romæ ægrotante, ab itinere inſtituto iterum depulſa, ita demum ſcripſit. *Volcat. in Caſſ. 10.*

*Mater mea Fauſtina Patrem tuum * Pium * ejuſdem in defectione Celſi ſic hortata eſt, ut pietatem primùm circa ſuos ſervaret, ſic circa alienos. Non enim pius eſt Imperator, qui non cogitat uxorem & filios. Commodus noſter vides in quâ ætate ſit. Pompeianus Gener, & ſenior eſt, & † peregrinus. Vide quid agas de Avidio Caſſio, & de ejus conſciis. Noli parcere hominibus qui Tibi non pepercerunt; & nec Mihi nec Filiis parcerent, ſi viciſſent. Ipſa iter tuum mox conſequor. Quia Fadilla noſtra ægrotabat, in Formianum venire non potui. Sed ſi te Formiis invenire non potero, aſſequar Capuam: Quæ civitas & meam & filiorum noſtrorum ægritudinem poterit adjuvare. Soteridam medicum in Formianum ut dimittas rogo. Ego autem Piſitheo nihil credo, qui puellæ virgini curationem neſcit adhibere.*

** Pium alii, al. ejuſdem eliminandum cenſent. Mihi videtur poſitus pro Celſi, delere reſcribi Caſſ. qui, ut ſupra dictum. Pro imperio dudum ibat exitium. † Fuit origine Antiochenſis.*

Signatas mihi literas Calphurnius dedit, ad quas reſcribam ſi tardavero; per Cæcilium ſenem Spadonem hominem (ut ſcis) fidelem; cui verbo mandabo quid uxor Avidii Caſſii, & filii, & gener de te jactare dicantur.

Caſſium neutiquam feſellit, magna & audacia facinora moram non pati, aditum igitur quò ſibi fæliciorem in Italiam aperire poſſet, Græciam ad ſuas partes pertrahere ſummo obnixus eſt ſtudio. Herodis nuper memorati facundia & exiſtimatio quantum apud illam gentem poſſent probè gnarus; nihil inexpertum reliquit, quo ſibi eum adjungeret. Sed ità demum ſe quo vellet perventurum ſperabat, ſimultate, quam is in Antoninum diu conceperat, denuò expergefactâ. Exitum habuerunt conſilia ab Authoris mente longè diverſum. Herodes enim, qui ne literas quidem perlegere ſuſtinuit, reſponſum breve perquam, ſed mordacem ſatis & illâ dignum causâ retuliſſe perhibetur, unico tantum verbo vecordiam hominis exprobrans.

Philoſtr. in vita Herodis. *Herodes Caſſio. Mairn. Inſanis.*

Multos etiam alios Caſſius expertus eſt fruſtrà, nec enim civitatem ex potentioribus ullam ab officio dimovere, aut ſceleris ſibi participes devincire, præterquam qui vel ære alieno, vel criminibus & vitiis obſtricti ſuis, niſi à rebus perturbatis quod ſperarent, non habuerunt. Hinc factum, ut, qui unicè olim à ſuis dilectus eſt auctoritate (ut ſolet quoties minùs rectè cedunt conſilia) infirmatâ, & amore in odium atque con-
Dio. Vulcat. in Caſſio 7. temptum verſo, hoſtem illum tollendum Milites primi meditarentur. Ita tandem Imperator, non tàm factus quàm ſibi viſus; Menſes tres cum ſex diebus ex quo defecerat, interemptus eſt. Antoninus enim Centurio in iter pedibus facientem irruit, & cervicem de improviſo vulneravit; Quod tamen cum non eſſet mortiferum vulnus, is equo concitato facinus imperfectum reliquit, ſed brevi abſolvit Decurio quidam, & capite Ducem truncavit.

Vulcat. in Caſſio 11. Capite ad Antoninum in Formiano agentem delato, is non elatus eſt; ſed ad Fauſtinam iterum reſcripſit. Quæ verò & qualia ſubdita perdocebit Epiſtola.

Tu quidem mea Fauſtina religiosè pro marito, & pro noſtris liberis agis. Nam relegi Epiſtolam tuam in Formiano, quâ me hortaris, ut in Avidii conſcios vindicem. Ego verò & ejus Liberis parcam, & Genero, & Uxori, & ad Senatum ſcribam, ne aut proſcriptio gravior ſit, aut pœna crudelior. Non enim quicquam eſt quod Imperatorem Romanum meliùs commendet gentibus, quam Clementia. Hæc Cæſarem Deum fecit, hæc Auguſtum conſecrávit, hæc Patrem tuum in primis Pii nomine ornavit. Denique, ſi ex meâ ſententiâ de bello judicatum eſſet, nec Avidius eſſet occiſus. Eſto igitur ſecura.

Dii me tuentur. Diis pietas mea
Cordi eſt. *Horat.*

Pompeianum noſtrum in annum ſequentem Conſulem dixi.

Capitol. 24. Tanta Imperatoris Clementia ab aliis illi erat laudi, ab aliis vitio ducta. Cùm autem quidam diceret reprehendendum Antoninum, quòd tàm mitis eſſet in hoſtem ſuum,
Vulcat. in Caſſio 9. ejuſque liberos & affectus; atque omnes quos conſcios tyrannidis reperiſſet, addente illo, *Quid ſi Caſſius viciſſet?* dixiſſe Marcus dicitur, *Non ſic Deos coluimus, nec ſic viximus, ut ille nos vinceret.* Enumeravit deinde omnes Principes, qui occiſi eſſent, habuiſſe cauſas quibus mererentur occidi; nec quenquam facilè Bonum, vel victum à Tyranno vel occiſum dicens. Meruiſſe Neronem, debuiſſe Caligulam, Othonem & Vitellium nec imperare valuiſſe. De Galba etiam paria ſentiebat, quum diceret, *In Imperatore avaritiam eſſe acerbiſſimum malum.* Denique non Auguſtum, non Trajanum, non Adrianum, non Parentem ſuum Pium à rebellibus potuiſſe ſuperari; quum &, multi fuerint, & ipſis vel invitis, vel inſciis, extincti. Præclara quidem illa, & quæ in Virtutis præſidio quantum ſibi erat fiduciæ ſatis oſtendunt; ſed quæ quantumvis in iſtis exemplis veriſſima, longe tamen abſunt, ut in omnibus & ſemper fuerint. Quocirca ita cum bonis actum iri principibus ſperare æquius eſt, quàm nunquam non agi aſſerere. Ad Senatum verò qualem poſthac orationem miſerit, intereſt ſcire.

Vulcat. in Caſſio 12. *Habetis igitur P. C. pro gratulatione victoriæ generum meum Conſulem, Pompeianum dico: Cujus ætas olim remuneranda fuerit Conſulatus niſi viri fortes interveniſſent, quibus*

bus reddi debuit, quod à Republicâ debebatur. Nunc quod ad defectionem Caſſianam pertinet, Vos oro atque obſecro, P. C. ut cenſurâ veſtrâ depoſitâ, meam pietatem clementiamque ſervetis, imò veſtram: Neque quenquam ullum Senatus occidat. Nemo Senatorum puniatur, nullius fundatur viri Nobilis Sanguis; deportati redeant, proſcripti bona recipiant. Utinam poſſem multos etiam ab Inferis excitare. Non enim unquam placet in Imperatore vindicta ſui doloris; quæ etſi juſtior fuerit, acrior videtur. Quare filiis Avidii Caſſii, & Genero, & Uxori veniam dabitis. Et quid dico Veniam, cum illi nihil fecerint? Vivant igitur ſecuri, ſcientes ſub Marco ſe vivere. Vivant in patrimonio parentum pro parte donato. Auro, argento, veſtibus fruantur. Sint divites, ſint ſecuri, ſint vagi & liberi, & per ora omnium ubique populorum circumferant Meæ, circumferant Veſtræ pietatis exemplum. Nec magna hæc eſt P. C. clementia, veniam proſcriptorum Liberis & Conjugibus dari. Ego verò à vobis peto ut conſcios Senatorii Ordinis & Equeſtris, à cæde, à proſcriptione, à timore, ab infamiâ, ab invidiâ, & poſtremò ab omni vindicetis injuriâ. Detiſque hoc meis temporibus, ut in Cauſâ Tyrannidis, qui in Tumultu cecidit, probetur occiſus.

"Hanc ejus clementiam Senatus acclamationibus & Benedictionibus proſequutus eſt, *Antonine pie, Dii te ſervent. Antonine clemens Dii te ſervent: Antonine clemens Dii te ſervent: Tu noluiſti quòd licebat, nos fecimus quod decebat. Fac ſecuri ſint Liberi tui. Bonum imperium nulla vis lædit. Præſentiam tuam rogamus. * Philoſophiæ tuæ Patientiæ tuæ, Doctrinæ tuæ; Nobilitati tuæ; Innocentiæ tuæ. Vincis inimicos, Hoſtes exſuperas. Dii te tuentur, &c."*

* *Scil. Fore precamur.*

Marcus interea loci Caſſii caput humandum curavit, & mortem ejus doluit palam. Quo facto iter inſtitutum progreſſus eſt ut Copias deſciſcentes in officio contineret, & Orientales reduceret. Ab Ægypto exorſus, Ignovit Civitatibus quæ Caſſio conſenſerant; & quum multa Alexandrini in Caſſium dixiſſent fauſta, tamen omnibus ignovit, & filiam ſuam, in paternæ benevolentiæ pignus, apud eos reliquit. *Capitol. 25, 26.*

Poſtquam ad Peluſium appuliſſet, ſacra Serapidis ibi celebrata comperit, confluente illuc undique ingenti hominum turba. Quantum inde excreverit licentiæ & libidinis, & quam famoſus fuerit Numinis hujuſce cultus, à pluribus jam notatum non opus eſt ut enarrem. Marcus itaque de populi querimoniis parum ſollicitus, qui Cultum Deorum immutatum iniquo ſemper ferunt animo, Ferias abrogavit, pompam conſuetam exegit, populum à Sacris faciundis arcendum juſſit, & ſolos deinceps Sacerdotes rituum conſcios permiſit. Ubicunque locorum venerat, Templa, Scholas, & conventus publicos ingreſſus, populum edocebat, in conſuetudinem & colloquium excipiebat; Nodos Philoſophiæ, & quæſtiunculas abſtruſiores diſcutiebat, enucleabat; nuſquàm non relictis & egregiis Sapientiæ veſtigiis, & maximâ ſui apud omnes, optimos præſertim & eruditiſſimos, admiratione. *Capitol. 23.* *Capitol. 26.*

Ubi primum deventum erat Syriam, Caſſii literas omnes in ſupellectili inventas conſcidit, & in ignem conjecit; nec perlectas voluit, ne cogeretur quenquam invitus odiſſe. Ferunt nonnulli, Martium Verum anteà in Syriam præmiſſum, (quam etiam in virtutis & fidei præmium regendam obtinuerat) ſponte priùs ſuâ aboleviſſe; id Marco gratum inprimis fore autumantem. Quòd ſi forte ob eam is cauſam ſuccenſeret, longe fore melius ſe unum pro multis interire. Exemplum Charitatis & Benevolentiæ inſigne ſane & in paucis eximium; in Ethnico, nedum in Aulico, præ mirâ paucitate planè ſtupendum. *Dio.*

Sub hujus anni exitum Antoninus Octavùm Imperator renuntiatus eſt, quod ex Nummis nobis colligere eſt, qui Titulum Imperator VIII. cum Anno Tribunitiæ poteſtatis XXIX. ſimul exhibent.

Fauſtinam uxorem ſuam inter hoc itineris in radicibus montis Tauri, exanimatam ſubito morbo amiſit; cujus Mortem vehementer luxit. Senatus itaque animum ejus Fauſtinæ conſiliis in Caſſiani ſceleris conſcios infenſiſſimum factum exiſtimans, nec in illo dolore, quem ex illius interitu conceperat, opportuno magis ſolatio uti poſſe, quam ſi Caſſio *Capitol. 26.* *Dio.*

qui

qui tuliſſent opem huic ægritudini devoti morte afficerentur, gravius in illos per adulationem & obſequium ſtatuere cœpit. Vitium uſque adeò non privatis tantùm, ſed publicis ſoleune nimium eſt, & auguſtiſſimis Conciliis, ut ſanguinem & cædem præ Principis Studio parvi pendant; & ſedulo nimis officio impulſi, quod nec fieri debuit, nec factum *Dio.* placet, maturent ultrò. Id nunc à Senatu factum, qui Marci Orationem aut negligentes, aut ad ſpeciem tantùm confictam arbitrati, eum uſque adeo perpulit, literas ut reſcriberet denuò, quæ vindictam de ſeditioſis ſumptam minimè omnium ſibi gratam affirmarent; Ab illius mente abeſſe plurimum ut quiſquam vel ſuo, vel illorum decreto capite damnetur. Quietiam ad extremum addidit, *Si id à vobis non impetrabo, ad mortem ipſe ibo celeriter.*

Reipublicæ interim ut ſaluti in poſterum & tranquillitati conſuleret, Conſtituit, ut *Dio.* nemo in eâ, unde ortus eſſet gente aut provinciâ, rerum potiretur. Caſſius etenim cum in Syriâ patriâ ſuâ imperium haberet, hoc fretus patrocinio res novas molitus fuerat.

Vulcat. in Caſſio, 7. Caſſii filios quod attinet, Mecianus natu maximus, cui erat commiſſa Alexandria, quique conſenſerat ſpe participatus Caſſio, invito atque ignorante Antonino, eo ipſo quo pater in Syriâ periit die, à ſuis interemptus eſt. Deportatus eſt Heliodorus, Alii vero liberum *Capitol. 25. Vulcat. 9.* exilium acceperunt cum Bonorum parte. Alexandria Filia, & Druncianus gener, liberam evagandi ubi vellent poteſtatem habuerunt. Jura illis integra ſervata ſunt; vixeruntque, non quaſi Tyranni pignora, ſed quaſi Senatorii Ordinis in ſummâ ſecuritate. Nam & illis etiam in lite objici fortunam propriæ vetuit domûs; damnatis aliquibus quòd in eos petulantes fuiſſent.

Senatus interim, cujus in rebelles plectendo acerbitas Imperatori diſplicebat maxime, an honoribus Fauſtinæ delatis gratiam ſibi conciliare poſſent, tentandum cenſuit. Æde itaque illi decretâ Auream etiam Fauſtinæ ſtatuam in ſellâ collocavit, quam quoties Marcus ſpe- *Dio.* ctaret, in primâ Theatri ſede, unde ſuperſtes ipſa ſpectare conſueverat, ponendam juſſit; eique ut omnes præſtantiſſimæ fœminæ aſſiderent. Quinetiam adulationi ſtudentes majoribus ignotæ, Marco & Fauſtinæ decrevit ſtatuas argenteas in Templo Veneris collocari; aramque extrui, in quâ virgines omnes quæ nuberent in Urbe, unà cum ſponſis ſacrificarent.

Capitol. 26. Laudata eadem ab Antonino, quam etiam Divam à Senatu appellatam publicè gratulatus eſt; Novas autem ipſe Puellas, Fauſtinianas in honorem uxoris mortuæ ut ſodales olim Antoninianos in Pii memoriam, inſtituit. Fecit & Coloniam vicum in quo obiit, & ædem illi extruxit, ſed hæc poſtea (fato tam impudico numine digno) Heliogabalo dedicata eſt, monſtro hominis omnium quotquot uſpiam fuerunt impuriſſimo.

Orientalibus rebus ordinatis, Romam redire decreverat Antoninus. Smyrnæ aliquantiſper commoratus eſt, ubi quoniam de Ariſtide multa acceperat, ne in magnâ ſalutantium turbâ deſpectus ipſi vir fuiſſet veritus, familiares nunquid is adeſſet interrogabat. Hoc enim illi ſemper erat ſolenne, quâvis virtute aut præſtantiâ cæteris prælucentes, honore & ſtudio proſequi palam. Quod cum Ariſtidi non factum ſuſpicaretur, male id ſe habere, Quintilii qui *Philoſtr. in Ariſtide.* Græciæ ut ſupradictum eſt præerant, edicit, ne vir egregiæ inter ſuos famæ neglectui habitum ſe indignaretur. Hi verò, neque ipſos eum conſpexiſſe aſſeruerunt; alioqui enim minimè fuiſſe prætermiſſuros, quò minus commendarent. Craſtino vero die redierunt, Ariſtidem deducentes comitem. Tum allocutus ipſum Imperator, *Quare*, inquit, *Te ſerò vidimus?* Subjecit Ariſtides; *Theoremati O Rex heri incumbebam, atqui mens occupata ab eo quod quærit ægre admodum ſe ſuſpenſam fert.* Exhilaratus Imperator viri indole tanquam ſimpliciſſimâ, *At quando*, inquit, *audiam te?* Cui Ariſtides contrà pari animi fiduciâ, *Hodie ſi lubet propone, & cras audies, non enim ex iis ſumus, qui quicquid in buccam venerit temere evomunt, ſed in iis qui accuratè loqui inſtituunt. Liceat autem, O Rex, notos etiam & Familiares intereſſe Auſculeationi. Licet*, inquit Marcus, *Concedatur etiam* (addidit Ariſtides) *ipſis exclamare & plaudere quantum* *Ariſtid. Tom. 1. Orat. 15.* *valent, nullâ Tui præſentis ratione habitâ. Hoc*, inquit Imperator ſubridens *in Te ſitum eſt.* Poſtero igitur die laudes Urbis Smyrnæ, fælici admodum facundiâ ornatas coram Antonino deprædicavit; quæ quidem ad nos uſque permanſit Oratio.

Smyrnâ Athenas conceſſit, quodque diu illi in votis fuerat, Cereris ſacris initiatus
eſt, quâ non ſanctior apud Ethnicos, aut ſolennior erat Religio. Hujus utique Tem- *Capitol. 27.*
plum ingreſſos, ſummâ morum innocentiâ & nullius ſibi ſceleris conſcios, oportuit. Quin
at Examine accuratius inſtituto opus erat, nec niſi qui Sacerdoti, cujus erat de ſingu-
lorum ſtatu dijudicare, ſe comprobarent, adeundi copiam mos erat elargiri. Quò magis
hanc ad vitæ integerrimæ famam affectabat viam Antoninus, ut virtutem tam luculento
teſtimonio cohoneſtatam, & ſeculo præſenti & poſteris commendaret.

Magnos itaque honores Athenienſibus tribuit; Doctores etiam in eorum urbe, annuâ *Dio.*
mercede conductos conſtituit, qui omnis generis Scientiam excolerent. Donis etiam *Philoſtr. in*
auxit munificentiſſimis, prærogativas etiam & immunitates plurimas ampliſſimaſque illis *vit. Adriani*
indulſit. Revertens ad Italiam navigio tempeſtatem graviſſimam paſſus eſt. Brunduſii *Capitol. 27.*
togam & ipſe ſumpſit, & milites togatos eſſe juſſit; nec unquam, eo imperante, Romæ,
aut in Italiâ ſagati prodiernnt milites.

Romam ut venit, omnia gaudio & acclamationibus plena; Ipſe autem, quum annos *Dio.*
octo peregrinatum abfuiſſet, Populo octo aureos viritim largitus eſt. Quicquid etiam *Capitol. 27.*
vel fiſco, vel ærario publico debebant, ab annis ſex ad quadraginta, abſque ſexdecim an-
nis Adriani, omnibus remiſit; juſſitque Syngraphas omnes de ære illo ſcriptas in foro
comburi. Commodum, quem puerum adhuc Cæſarem appellaverat, togâ virili induit, *Ann. Chriſti 176.*
Collegam in Tribunitiam poteſtatem junxit, cum eo triumphavit unà, Conſulem in an- *Capitol. 6.*
num ſequentem deſignavit; quem ut cohoneſtaret magis, ad Conſulis currum triumpha-
lem in Circo pedes ipſe cucurrit. Exinde Lavinium profectus eſt, ut in illo ſe receptu
Philoſophiæ totum impenderet; quam *Matrem* ſæpe ſuam, Aulam verò *Novercam* appel- *Vid. lib. vii. § 3.*
lare, familiare illi erat. Sententia Platonis ſemper in ore illius fuit, *Florere Civitates, ſi
aut Philoſophi imperarent, aut Imperatores philoſopharentur.* Cùm tamen populum victo-
rem & otioſum ſpectaculis gaudere, & prudentis eſſe noſſet, labores & dura belli ludis &
pompâ lenire; ſimul ut animos hujuſmodi oblectamentis occupatos, à novis & Reipub-
licæ noxiis abſtraheret moliendis, Congiarium, & magnifica inprimis ſpectacula donavit.
Ipſe quidem ſuopte ab his ingenio alieniſſimus, popularibus tamen ſuos attemperare mo-
res, ubi uſus eſſet, nequaquam dedignatus.

Roma interea, dum Imperatore tandem præſenti, dum gaudiis atque otio laboribus
ejus & periculis parto frueretur, triſtiſſimo perculſa eſt nuntio, Smyrnam nempe incen-
dio penè abſumptam, & terræ motu graviter conquaſſatam, ut pars ædificiorum multò
maxima ſolo æquata; incolas etiam pleroſque ruinis & ruderibus obrutos ſimul impro-
visâ morte opprimeret. Orationem ad Antoninum ſcripſit Ariſtides, miro planè artificio, *Dio.*
in quâ calamitoſæ urbis infortunia adeò deploravit, ut ſæpe ingemuerit is inter lectitan- *Philoſtr. in*
dum, tandem verò etiam in lachrymas effuſus, urbem confeſtim inſtaurandam Senatori *Ariſtide.*
mandaret; Pecuniam reficientibus largitus eſt ampliſſimam, ut ne priſtina quidem deſi- *Ariſtid. tom. orat. 20, 21.*
derari magnificentia, aut ſuo periiſſe diſpendio, potior ex ruinis rediviva, videretur. Æ- *Philoſtr. in*
neam cives Statuam in foro Smyrnenſi Ariſtidi erexerunt; grati ob urbem reſtitutam *Ariſtide.*
animi indicium; cum illius impulſu annuerit reſtaurationi Marcus. Honorem ſane ex-
emplo carentem! nec niſi fauſtis & virtutis ſtudioſis proprium temporibus, in quibus Mo-
numentum perenne vel Regiâ largitate dignum, Oratoris facundia mereri potuit. Sed
Antoninus Beneficium, non tàm contulit in Smyrnenſes, quàm officio pridem devinctus
rependit. Illi ſiquidem, dum Parthicum gereretur bellum, Atidium Cornelianum Syriæ
tunc temporis præfectum, fugatum ſauciumque, fuſaſque ejus copias, benigniſſimo ex-
ceperant hoſpitio. Cornelianum vulneribus confectum juſtis proſecuti erant exequiis;
Milites autem non humaniter tantùm, ſed etiam certatim curabant. Arma, Sumptus, Ve-
ſtimenta largâ ſuppeditabant manu, Venuſinæ olim poſt infamiam & Cladem Cannenſem
benevolentiæ æmuli. Sed nec his opus erat Antonino ad benignitatem & munificentiam
excitando; cùm aliis prætereà Civitatibus, non Italis tantùm, ſed peregrinis etiam largitus
eſſet; Carthagini ſcilicet, Epheſo, Nicomediæ pari concuſſis infortunio.

Sumptus

Digitized by Google

qui tuliſſent opem huic ægritudini devoti morte afficerentur; gravius in illos per adulationem & obſequium ſtatuere cœpit? Vitium uſque adeò non privatis tantùm, ſed publicis ſolenne nimium eſt, & auguſtiſſimis Conciliis, ut ſanguinem & cædem præ Principis Studio parvi pendant; & ſedulo nimis officio impulſi, quod nec fieri debuit, nec factum placet, maturent ultrò.
Dio. Id nunc à Senatu factum, qui Marci Orationem aut negligentes, aut ad ſpeciem tantùm confictam arbitrati, eum uſque adeo perpulit, literas ut reſcriberet denuò, quæ vindictam de ſeditioſis ſumptam minimè omnium ſibi gratam affirmarent; Ab illius mente abeſſe plurimum ut quiſquam vel ſuo, vel illorum decreto capite damnetur. Quinetiam ad extremum addidit; *Si id à vobis non impetrabo, ad mortem ipſe ibo celeriter.*

Reipublicæ interim ut ſaluti in poſterum & tranquillitati conſuleret, Conſtituit, ut
Dio. nemo in eâ, unde ortus eſſet gente aut provinciâ, rerum potiretur. Caſſius etenim cum in Syriâ patriâ ſuâ imperium haberet, hoc fretus patrocinio res novas molitus fuerat.

Vulcat. in Caſſii filios quod attinet, Mecianus natu maximus, cui erat commiſſa Alexandria, quique
Caſſio, 7. conſenſerat ſpe participatus Caſſio, invito atque ignorante Antonino, eo ipſo quo pater in Syriâ periit die, à ſuis interemptus eſt. Deportatus eſt Heliodorus, Alii vero liberum
Capitol. 25. exilium acceperunt cum Bonorum parte. Alexandria Filia, & Druncianus gener, liberam
Vulcat. 9. evagandi ubi vellent poteſtatem habuerunt. Jura illis integra ſervata ſunt; vixeruntque, non quaſi Tyranni pignora, ſed quaſi Senatorii Ordinis in ſummâ ſecuritate. Nam & illis etiam in lite objici fortunam propriæ vetuit domûs; damnatis aliquibus quòd in eos petulantes fuiſſent.

Senatus interim, cujus in rebelles plectendo acerbitas Imperatori diſplicebat maxime, an honoribus Fauſtinæ delatis gratiam ſibi conciliare poſſent, tentandum cenſuit. Æde itaque illi decretâ Auream etiam Fauſtinæ ſtatuam in ſellâ collocavit, quam quoties Marcus ſpe-
Dio. ctaret, in primâ Theatri ſede, unde ſuperſtes ipſa ſpectare conſueverat, ponendam juſſit; eique ut omnes præſtantiſſimæ fœminæ aſſiderent. Quinetiam adulationi ſtudentes majoribus ignotæ, Marco & Fauſtinæ decrevit ſtatuas argenteas in Templo Veneris collocari; aramque extrui, in quâ virgines omnes quæ nuberent in Urbe, unà cum ſponſis ſacrificarent.

Capitol. 26. Laudata eadem ab Antonino, quam etiam Divam à Senatu appellatam publicè gratulatus eſt; Novas autem ipſe Puellas, Fauſtinianas in honorem uxoris mortuæ ut ſodales olim Antoninianos in Pii memoriam, inſtituit. Fecit & Coloniam vicum in quo obiit, & ædem illi extruxit, ſed hæc poſtea (fato tam impudico numine digno) Heliogabalo dedicata eſt, monſtro hominis omnium quotquot uſpiam fuerunt impuriſſimo.

Orientalibus rebus ordinatis, Romam redire decreverat Antoninus. Smyrnæ aliquantiſper commoratus eſt, ubi quoniam de Ariſtide multa acceperat, ne in magnâ ſalutantium turbâ deſpectus ipſi vir fuiſſet veritus, familiares nunquid is adeſſet Interrogabat. Hoc enim illi ſemper erat ſolenne, quâvis virtute aut præſtantiâ cæteris prælucentes, honore & ſtudio pro-
Fulgſtr. in ſequi palam. Quod cum Ariſtidi non factum ſuſpicaretur, male id ſe habere, Quintiliis qui
Ariſtid. Græciæ ut ſupradictum eſt præerant, edicit, ne vir egregiæ inter ſuos famæ neglectui habitum ſe indignaretur. Hi verò, neque ipſos eum conſpexiſſe aſſeruerunt; alioqui enim minimè fuiſſe prætermiſſuros, quò minus commendarent. Craſtino vero die redierunt, Ariſtidem deducentes comitem. Tum allocutus ipſum Imperator; *Quare*, inquit, Te *ſerò* vidimus? Subjecit Ariſtides; *Theoremati* O Rex *heri incumbebam, atqui mens occupata ab eo quod quærit ægre admodum ſe ſuſpenſam fert.* Exhilaratus Imperator viri indole tanquam ſimpliciſſimâ, *At quando*, inquit, *audiam te?* Cui Ariſtides contrà pari animi fiduciâ; *Hodie ſi lubet propone, & cras audies, non enim ex iis ſumus, qui quicquid in buccam venerit temere evomunt, ſed in iis qui accuratè loqui inſtituunt. Liceat autem, O Rex, notos etiam & Familiares intereſſe Auſcultationi. Licet*, inquit Marcus, *Concedatur etiam* (addidit Ariſtides) *ipſis exclamare & plaudere quantum*
Ariſtid. Tom. *valent, nullâ Tui præſentis ratione habitâ. Hoc*, inquit Imperator ſubridens *in Te ſitum*
1. Orat. 15. *eſt.* Poſtero igitur die laudes Urbis Smyrnæ, fælici admodum facundiâ ornatas coram Antonino deprædicavit; quæ quidem ad nos uſque permanſit Oratio.

Smyrna

Digitized by Google

Smyrnâ Athenas conceſſit, quodque diu illi in votis fuerat, Cereris ſacris initiatus eſt, quâ non ſanctior apud Ethnicos, aut ſolennior erat Religio. Hujus utique Templum ingreſſos, ſummâ morum innocentiâ & nullius ſibi ſceleris conſcios, oportuit. Quin at Examine accuratiùs inſtituto opus erat, nec niſi qui Sacerdoti, cujus erat de ſingulorum ſtatu dijudicare, ſe comprobarent, adeundi copiam mos erat elargiri. Quò magis hanc ad vitæ integerrimæ famam affectabat viam Antoninus, ut virtutem tam luculento teſtimonio cohoneſtatam, & ſeculo præſenti & poſteris commendaret.

Capitol. 27.

Magnos itaque honores Athenienſibus tribuit; Doctores etiam in eorum urbe, annuâ mercede conductos conſtituit, qui omnis generis Scientiam excolerent. Donis etiam auxit munificentiſſimis, prærogativas etiam & immunitates plurimas ampliſſimaſque illis indulſit. Revertens ad Italiam navigio tempeſtatem graviſſimam paſſus eſt. Brunduſii togam & ipſe ſumpſit, & milites togatos eſſe juſſit; nec unquam, eo imperante, Romæ, aut in Italiâ ſagati prodierunt milites.

Dio. Philoſtr. in vit. Adriani. Capitol. 27.

Romam ut venit, omnia gaudio & acclamationibus plena; Ipſe autem, quum annos octo peregrinatum abfuiſſet, Populo octo aureos viritim largitus eſt. Quicquid etiam vel fiſco, vel ærario publico debebant, ab annis ſex ad quadraginta, abſque ſexdecim annis Adriani, omnibus remiſit: juſſitque Syngraphas omnes de ære illo ſcriptas in foro comburi. Commodum, quem puerum adhuc Cæſarem appellaverat, togâ virili induit, Collegam in Tribunitiam poteſtatem junxit, cum eo triumphavit unà, Conſulem in annum ſequentem deſignavit; quem ut cohoneſtaret magis, ad Conſulis currum triumphalem in Circo pedes ipſe cucurrit. Exinde Lavinium profectus eſt, ut in illo ſe receptu Philoſophiæ totum impenderet; quam *Matrem* ſæpe ſuam, Aulam verò *Novercam* appellare, familiare illi erat. Sententia Platonis ſemper in ore illius fuit, *Florere Civitates, ſi aut Philoſophi imperarent, aut Imperatores philoſopharentur.* Cùm tamen populum victorem & otioſum ſpectaculis gaudere, & prudentis eſſe nôſſet, labores & dura belli ludis & pompâ lenire; ſimul ut animos hujuſmodi oblectamentis occupatos, à novis & Reipublicæ noxiis abſtraheret moliendis, Congiarium, & magnifica inprimis ſpectacula donavit. Ipſe quidem ſuopte ab his ingenio alieniſſimus, popularibus tamen ſuos attemperare mores, ubi uſus eſſet, nequaquam dedignatus.

Dio. Capitol. 27. Ann. Chriſti 176. Capitol. 6. Vid. lib. vii. § 1.

Roma interea, dum Imperatore tandem præſenti, dum gaudiis atque otio laboribus ejus & periculis parto frueretur, triſtiſſimo perculſa eſt nuntio, Smyrnam nempe incendio penè abſumptam, & terræ motu graviter conquaſſatam, ut pars ædificiorum multò maxima ſolo æquata, incolas etiam pleroſque ruinis & ruderibus obrutos ſimul improviſâ morte opprimeret. Orationem ad Antoninum ſcripſit Ariſtides, miro planè artificio, in quâ calamitoſæ urbis infortunia adeò deploravit, ut ſæpe ingemuerit is inter lectitandum, tandem verò etiam in lachrymas effuſus, urbem confeſtim inſtaurandam Senatori mandaret; Pecuniam reficientibus largitus eſt ampliſſimam, ut ne priſtina quidem deſiderari magnificentia, aut ſuo periiſſe diſpendio, potior ex ruinis rediviva, videretur. Æream cives Statuam in foro Smyrnenſi Ariſtidi erexerunt; grati ob urbem reſtitutam animi indicium; cum illius impulſu annuerit reſtaurationi Marcus. Honorem ſane exemplo carentem! nec niſi fauſtis & virtutis ſtudioſis proprium temporibus, in quibus Monumentum perenne vel Regiâ largitate dignum, Oratoris facundia mereri potuit. Sed Antoninus beneficium, non tàm contulit in Smyrnenſes, quàm officio pridem devinctus rependit. Illi ſiquidem, dum Parthicum gereretur bellum, Atidium Cornelianum Syriæ tunc temporis præfectum, fugatum ſauciumque, fuſaſque ejus copias, benigniſſimo exceperant hoſpitio. Cornelianum vulneribus confectum juſtis profecuti erant exequiis; Milites autem non humaniter tantùm, ſed etiam certatim curabant, Arma, Sumptus, Veſtimenta largâ ſuppeditabant manu, Venuſinæ olim poſt infamiam & Cladem Cannenſem benevolentiæ æmuli. Sed nec his opus erat Antonino ad benignitatem & munificentiam excitando; cùm aliis præterea Civitatibus, non Italis tantùm, ſed peregrinis etiam largitus eſſet; Carthagini ſcilicet, Epheſo, Nicomediæ pari concuſſis infortunio.

Dio. Philoſtr. in Ariſtide. Ariſtid. tom. orat. 20, 21. Philoſtr. in Ariſtide.

Sumptus

Capitol. 21. Sumptus ſpectaculorum ingentes, munera populo crebrò donata, pecuniæ vis immenſa
in urbes incendio & terræmotibus labefactatas erogata; Debita Romanis & Vectigalia di-
miſſa, exhauſto etiam tunc temporis ærario, Viri indolem atque ingenium adeò prædi-
Dio. cant; ut illiberalitatis purgationem nefas ſit inſtituere. Frugi equidem Principem &
agnoſcimus & collaudamus; qui Pii exemplo edoctus res fiſci curaret ſeduló; largum
tamen & profuſum, ſiquem unquam alium, ubi aut Populo ex uſu fuerat, aut Romani
nominis intereſſet. Cogitavit nempe, & perſpectum penitus habuit Vir Sapientiſſimus,
tum tantùm cum res agitur publica, ſumptibus ponere modum Principi minimè decere;
Avaritiam verò in neceſſariis, & tempeſtivo rei gerendæ articulo, malum eſſe omnium
Capitol. 23. longè acerbiſſimum. Subditos, dicere ſolebat, tributa lubentiori perſolvere animo, qui
Dio. Principem in publicis magnificum, in domeſticis parciſſimum perſpexerint: Ab opibus
probè gnaros & copiam & fælicitatem ſuam proficiſci omnem; nec ab Imperatore
egeno bene rem geri poſſe. Nec tamen eſt, quòd Antoninum miremur injuriâ notatum;
cùm iſta ſola collaudare munera ſit populo ſolenne, quæ perperam & temerè conferuntur;
quæ verò regni commoditates ſuadent, & recta moderatur ratio, ea parſimoniæ inſimu-
lare. Rerum nempe, & quid ex uſu ſit prorſus ignari, quantum inter dandum & pro-
fundendum interſit, dijudicare nequeunt; Data verò non ex ipſâ re, aut accipientis me-
rito, ſed ex avido ſuo & inſatiabili ingenio æſtimant. Id ſatis conſtat, Antoninum præ
Ibid. cæteris qui Romæ imperitârunt beneficentiſſimum ſe præſtitiſſe; Is utique ædem primus
omnium extruxit in honorem Deæ Beneficiorum patronæ; quæ forſan virtutum unica
Beneficientiam dico, apud Romanos divinos honores nondum erat nacta. Sed ab Illo præ-
ſertim illius Numinis cultum inſtitutum oportuit, qui per omnem vitæ conſuetudinem, &
dona temperare, & virtutem excolere, & decorum in omnibus ſervare, & quæ temerè
dantes utrinque urgent vitia declinare novit; dandi peritiſſimus & ſcientiâ & uſu fa-
ctus. Antoninum hoc anno exeunte Imperatorem Romæ nonò renunciatum Nummi
compertum dabunt; illud enim anno Tribunitiæ poteſtatis trigeſimo primo factum do-
cent.

Fabia, quam, Veri quantumvis ſororem, cum illo tamen turpiſſimè conſueviſſe jam ſu-
prà memoravimus, ne minor videretur Imperii libido, quàm morum Impudicitia, eniſa
Capitol. in fine. eſt maximè, ut, Fauſtinâ mortuâ, in Marci matrimonium coiret. Is infamiæ ſuæ conju-
gis tametſi neſcius, at quid fœminæ Fabia eſſet probè gnarus, ſin minus, nec animo ad
alteras nuptias propenſo, technas ejus irritas dedit omnes. Fertur quidem ille Concubi-
nam ſibi aſciviſſe, ne tot liberis ſuperinduceret novercam: ſed fertur tantum, &, ni ani-
mus me fallit, temerè. Id minimè omnium me fallit, rumores non rectè ſemper refutatum
iri, ex eo quòd iſtiuſmodi facta à dictis abhorreant plurimùm; Sermonibus enim cum vitæ
conſuetudine nimium quantum inter ſe ſæpe ſæpius diſconvenit. Et hominum quidem
id vulgo familiare novimus, ſed de Antonino tale quid cogitare nefas. In ejus nimirum
ſcriptis hominis ingenium & mores legere eſt: ut non tam aliis quàm ſibi præcepta digno-
ſcas: Hujus itaque famam injuriâ hâc inuſtam labe vel inde æquum eſt credere, quòd
§ 17. in primo *Ad Seipſum* Libello, Gratias Diis adeò habuerit prolixas, *ob ſeipſum adoleſcen-
tem apud Avi concubinam non diutius enutritum.* Quo itaque ſe puerum non contamina-
tum exemplo ſeriò gratulatus eſt, eundem ſuis iſtud demum liberis ætate jam grandiorem
objeciſſe, ego equidem ut credam, animum haud facile induxerim.

Sed nec Pax, nec Romæ commoratio diuturna fuit. Triennio enim poſteà Scythæ, ad-
ſcitis etiam è Septentrionalibus auxiliis, arma ſumpſerunt denuò; Legatos adorti nihil tale
Dio. metuentes, nec ſibi aut provinciæ tuendis pares. Res igitur perturbatæ cùm Imperatoris &
præſentiam, & ingentem ex improviſo belli apparatum poſtularent, tum denique Mar-
cus primò pecuniam à Senatu petiyit. Erat quidem illa in principis Poteſtate, ſed quod
licebat, noluit tamen. Argentum is nempe cæteráque omnia eſſe Senatûs Populique
Romani exiſtimavit. *Nos enim*, inquit, Senatum allocutus, *uſque adeo nihil habemus pro-
prium, ut etiam veſtras ædes habitemus.*

Filio

Digitized by Google

Filio deinde ſuo Brutii Præſentis, Viri conſularis, filiam junxit, nuptiis celebratis exem- *Capitol.* 27.
plo privatorum. Deinde haſtæ cruentæ in Bellonæ templo Ritum pro more perfecit. *Dio.*
Ritus iſte apud Veteres, tunc tantùm, cum Bellum in Regiones tranſmarinas procul
transferrent, eſt uſitatus. Marcus itaque peregrè profecturus haſtam arripit in templo
repoſitam, & ſuprà columnam in Circo Flaminio oppoſitam, agrum hoſtium verſus
contorſit.

Romani Imperatori jam ſenio & laboribus infracto, novis etiam belli eunti obviam
periculis metuentes; tum etiam optimo Principe, & tam egregiâ quæ in hoc uno ſuperſtes *Ann.* 171.
viſa eſt ſapientiâ privatum iri ſe veriti, ad ædes ejus confluxerunt frequentes; animo &
moribus inſtituendis ab illo præcipienda avide accepturi. Hoc illis nimium in votis erat,
tum ob inſignem Viri Reverentiam, tum ſi ſibi Dii accenſendum eum decernerent, ut
Virtutis Viam, quam præeunte Illo & exempli facem præferente pridem inſtiterant, præ-
ceptorum olim memores pergerent porrò tenere. Antoninus, voluptate ex animis ita affe-
ctis perceptâ haud mediocri, rogatis annuit lubens; nec per Triduum integrum Scien-
tiæ Moralis quæſtiones exponere, difficultates expedire, bene vivendi regulas in breve re-
dactas compendium, & memoriæ facile commiſſas excogitare, atque impertire gravatus eſt.

Profectus deinde ineunte Menſe Auguſto, Filio etiam Commodo itineris ſocio, Co-
piis Paternum præfecit, eumque ad prælium cum hoſte committendum mittit. Exer-
citûs Hoſtilis partem multò maximam in illâ pugnâ confecerunt Romani, poſtquam à *Dio.*
primo manè uſque ad Veſperum, obfirmato utrinque animo, & ancipiti diu Marte eſſet
dimicatum. Quâ demum partâ victoriâ Antoninum Imperatorem decimò lætus renun-
ciavit exercitus.

Quas in annorum horum extremâ Antonini expeditione is res præclarè geſſerit, ex
illâ tantùm ſcire eſt quam Imperio Romano afferebant gloriam. Singulas autem oratione
poſſe perſequi inter optata nobis referendum eſt; cùm nemo ſuperſit Authorum, qui in ſe
ſuſcepit enarrandas. Id unum conſtat, bellum contra Scythas durum perinde & grave, ac
olim vel Parthicum fuerat, vel Marcomannicum. Pleroſque fidei ſuſpectæ duces Scy-
tharum regem ob clandeſtina cum hoſte conſilia, aut inita, aut ſaltem iniri credita, capite
truncâſſe; Marcum cum illis ſæpiùs cruento admodum & obfirmato prælio manum con-
flixiſſe; exercitum ejus hoſte potiorem, tanti ducis exemplo factum; qui animi ſoler-
tiâ planè incredibili omnia inter pugnandum diſponebat, ſuorum quantumvis ſenex ag-
men ducebat, pericula nulla detrectabat; Sed hoſtem ubi multis attritum prœliis,
arcibus extructis, & præſidiis per omnem regionem diſpoſitis, per biennium coercuiſſet;
Tertiam jam expeditionem ſuſcepturus; ineunte menſe Martii, Viennæ Auſtriorum,
vel ut alii Syrmii, graviſſimo correptus eſt Morbo, quo etiam paucos intra dies abſum-
ptus interiit.

Ferunt quidem nonnulli Medicos, quò Commodo gratificarentur magis, mortem ejus *Dio.*
maturâſſe: Quod ſi verum eſt, (& Dio ſanè veriſſimum eſſe præſtat.) quàm ſuis id erat
rebus opportunum, quod is in ore habuiſſe frequentiſſimum perhibetur? *Quàm multa ſunt* *Lib.* x. § 36.
*ob quæ à nobis liberari deſiderent haud pauci? Illi ipſi elatum me optant, pro quibus tam multa
exantlavi, ſupplicavi, procuravi: Illi inquam ipſi elatum me optant, tanquam qui levamen
forſan hinc aliquod ſperent.* Et is quidem ſuo tum prætertim præcepto, quod ibidem me-
moratum habes, obſequutus eſt. *Nec propterea tamen minus illis propitius diſcedas, ſed
moris tui tenax, amicus, benevolus, mitis.* Ab eodem utique Dione accepimus, Marcum
morti proximum Commodum militibus commendâſſe, (noluit enim videri, quòd ſibi ab
illo allata eſt credere) Tribuno etiam Militum Teſſeram poſtulanti, *Abi ad Orientem*, re- *Dio.*
ſpondiſſe, *Ego enim jam ad Occaſum commeo.* "Quod eo creditu eſt proclivius, quòd An-
toninum conſtet, quâ erat mirâ animi in ſuos benevolentiâ, propinquorum vitia diſſimu-
lare ſolitum."

Sed tenera adhuc Commodi ætas, quæ nondum indolis adeò turpis atque immanis
indicia dederat, ignominiam & culpam hanc injuriâ illi inuſtam ut credam facit. Præ-
ſertim, quum non niſi mortuo patre in vitia delapſum narret Herodianus. Mores ſanè *Herodian. in Commod.* 7.

cruenti

Digitized by Google

cruenti, quibus ſe omnibus brevi reddidit infeſtum, ut hujus etiam parricidii reum exiſtimarent, pleroſque poterant inducere; ut nequid ſit facinoris aut flagitii, quo non ipſe ſe contaminâſſe putaretur. Nec inſolens eſt iis omnibus facilem adhibere fidem, quæ etſi pridem, & illis forſan inſciis vel facta, vel conficta, extremo tamen vitæ actu Principes in ſe admitti potuiſſe oſtendunt. " Hæc quidem D'Acerius pro ſuo etiam in malos æqui-" ori ingenio: cujus affectum & mores benevolos non laudare nequeo: Sed id tamen mo-" nendum duxi, Herodiani teſtimonium à Capitolino perquam eſſe diverſum; qui & An-
Capitol. 27. " toninum perhibet moribundum *Sententiam de filio eandem quam Philippus de Alexandro* " *oſtendiſſe, quum de illo malè ſentiret*; (ſenſu nempe longè alio, Imperium Romanum Com-" modi vitiis & profuſæ libidini minimè ſuffecturum) quin & *minimè ſe ægrè mortem ferre,* " *cum filium ſuperſtitem relinqueret*, qualem verò docent ſequentia, *Nam jam Commo-* " *dum turpem ſe & cruentum oſtentabat.* Et mox tum poſtea. *Fertur illum mori voluiſſe* " *cum filium talem videret futurum, qualis extitit poſt ejus mortem; ne, ut ipſe dicebat,* " *ſimilis Neroni, Caligulæ, & Domitiano eſſet.*

Statim ex quo perculſus erat morbo, ſalus ejus deplorata eſt. In illum tum demum ſcopulum impingens, ubi naufragium faciunt pars hominum maxima; qualis revera eſſet, & quantum potuerit Virtus & Sapientia intimis animi ſenſibus inſculpta, omnibus o-
Herodian. in Com. 3, 4. ſtendit. Pectus tamen etiam conſtantiſſimi Viri diverſæ ſcindebant curæ. Quicquid divinæ viſum eſt voluntati, æquo ille & modeſto, quod Philoſophum decuit, animo tulit: Populus tamen, quem Imperatori inprimis charum oportuit, quid tandem ipſo vitâ functo fieret, cogitare acerbum; & anxio timore plenum. Diem quem morte clauſit extremum agebat mœſtus; Multa adeò, quibus animi angebatur, revolventi ſubibant mentem. Terrebat nempe ingenium adoleſcentium à rectâ honeſtâque diſciplinâ ad luxum voluptatéſque facilè delabens; nec hominem minimè imperitum fugit multorum memoria Principum, qui Juvenes imperium ſuſcepiſſent; qui vitiis & adulatione victi, voluptatibus tantùm ſtudebant, & imperio grave dedecus infligebant. Solicitabant etiam animum recentiora Neronis & Domitiani Exempla, qui nihil ſibi ad extremam crudelitatem reliqui fecerant. Filio itaque timebat ſuo, ne lubricum nactus locum ab inſtituto deſciſceret; bonis artibus, ſtudiiſque (quibus tanto curarum & laboris impendio ætas ejus tenera fuiſſet imbuta,) relictis, ebrietati ſeſe & crapulæ dederet: Virtutis etiam, Juſtitiæ, & in patriam Charitatis obrutis ſeminibus & extinctis, pro Patre Patriæ Tyrannum ageret. Terrebat præterea Germaniæ vicina gens, quam nondum planè ſubjecerat; ſed partim in ſocietatem adſciverat, alios autem armis belloque edomuerat; quibus, quantumvis metu principis in præſens contineantur, mos eſt tamen quamlibet levibus momentis ad arma reſumenda facillimè impelli. Quare dubitabat, ne deſpectâ mox filii ætate, & regnandi imperitiâ, conjurati iterum vindictam quærerent, & infamiam victoriarum à ſe reportatarum delendam. His igitur Curarum fluctibus æſtuans, amicos propinquoſque omnes, quotquot aderant, convocari jubet. Qui poſtquam convenerunt, conſtituto in eorum conſpectu adoleſcente filio, paululúmque ſe, ut potuit, è grabbato ſublevans, hujuſmodi habuit orationem.

Ibid. 4, 5.

Marci Imperatoris Oratio pro Commodo.

DOlere vos atque angi cum ita me affectum contemplamini, minime mirandum. Quippe humanum eſt humanis caſibus ingemiſcere: multoque magis miſericordiam provocant, quæ oculis uſurpamus. Cæterum peculiaris vobiſcum noſtra ratio eſt. Nam de mei erga vos animi conſcientiâ, mu-

Δημηγορία τοῦ βασιλέως Μάρκου περὶ Κομμόδου.

" ΑΧθεσθαι μὲν ὑμᾶς, ἐφ' οἷς ὁρᾶτέ με διακείμενον, θαυμαστὸν οὐδέν. φύσει τε γὰρ τὸ ἀνθρώπινον ἐλεεινὸν, ἐν ταῖς τῶν ὁμοφύλων συμφοραῖς· τά τε δεινὰ ὑπ' ὄψιν πεσόντα, οἶκτον ἐργάζεται μείζονα. ἐμοὶ δέ τι καὶ πλέον ὑπάρχειν παρ' ὑμῶν οἴομαι· ἐκ γὰρ ὧν αὐτὸς διάκειμαι πρὸς ὑμᾶς, ἀμοιβαίαν εὔνοιαν εἰκότως ἤλπικα.

Digitized by Google

τινα. νῦν δὲ καιρὸς εὔκαιρος, ἐμοί τε ἀπαιτῆσαι, μὴ μάτην πρὸς ὑμᾶς τοσούτῳ χρόνῳ τιμήν τε καὶ σπουδὴν κατατεθεῖσθαι· ὑμῖν τε ἀποδοῦναι χάριν, δείξασιν ὅτι ὑπὲρ ὧν ἐτύχετε, οὐκ ἀμνημονεῖτε. ὁρᾶτε δή μοι τὸν υἱὸν, ὃν αὐτοὶ ἀνεθρέψασθε, ἄρτι τῆς μειρακίων ἡλικίας ἐπιβαίνοντα, καὶ δεόμενον ὥσπερ ἐν χειμῶνι καὶ ζάλῃ, τῶν κυβερνησόντων, μή ποι φερόμενος ὑπ' ἀτελοῦς τῆς τῶν δεόντων ἐμπειρίας, εἰ φαῦλα ἐπιτηδεύματα προσαραχθῇ. γένεσθε δὴ οὖν αὐτῷ ὑμεῖς ἀντ' ἐμοῦ ἑνὸς, πατέρες πολλοὶ περιέποντές τε, καὶ τὰ ἄριστα συμβουλεύοντες.

tuam ſpero à vobis quaſi meo jure benevolentiam. Nunc autem illud accidit, cum & mihi ſit judicium faciendum, fruſtrane vobis honorem tam diu habuerim, ſtudiumque omne meum lubens detulerim: & vobis referenda gratia oſtendendum, non eſſe eorum quæ acceperitis immemores. Videtis filium, quem ipſimet educaſtis, primas nunc adoleſcentiæ metas ingredientem, quaſique in ſalo, atque in fluctu vitæ, gubernatoribus indigentem: ne rerum imperitiâ de recto quaſi curſu ablatus, malis artibus impingat. Eſte igitur vos illi pro me uno multi parentes, excolendo ſcilicet, atque optima ſuggerendo.

Οὔτε γὰρ χρημάτων πλῆθος οὐδὲν αὔταρκες πρὸς τυραννίδος ἀκρασίαν, οὔτε δορυφόρων φρουρὰ ἱκανὴ ῥύεσθαι τὸν ἄρχοντα, εἰ μὴ προϋπάρχοι ἡ τῶν ὑπηκόων εὔνοια. μάλιστα δὲ ἐκεῖνοι εἰς ἀρχῆς μῆκος ἀκινδύνως ἤλασαν, ὅσοι μὴ φόβον ἐξ ὠμότητος, πόθον δὲ τῆς αὐτῶν χρηστότητος, ταῖς τῶν ἀρχομένων ψυχαῖς ἐνέσταξαν. οὐ γὰρ οἱ ἐξ ἀνάγκης δουλεύοντες, ἀλλ' οἱ μετὰ πειθοῦς ὑπακούοντες, ἀνύποπτοι, καὶ ἔξω κολακείας προσποιήτου δρῶντές τε καὶ πάσχοντες διατελοῦσιν, οὐδέποτε ἀφηνιάζουσιν, ἢν μὴ βίᾳ καὶ ὕβρει ἐπὶ τοῦτο ἀχθῶσι. χαλεπὸν δὲ μετρῆσαί τε, καὶ ὅρον ἐπιθεῖναι ἐπιθυμίαις, ὑπηρετούσης ἐξουσίας. τοιαῦτα δὲ συμβουλεύοντες αὐτῷ, καὶ ὧν ἀκούει παρὼν ὑπομιμνήσκοντες, ὑμῖν τε αὐτοῖς καὶ πᾶσιν ἄριστον ἀποδείξετε βασιλέα, τῇ τε ἐμῇ μνήμῃ χαριεῖσθε τὰ μέγιστα, οὕτω τε μόνως ἀΐδιον αὐτὴν ποιῆσαι δυνήσεσθε.

Neque enim ut pecuniæ vis tyrannidis luxuriam explere, aut ſtipantia ſatellitum agmina tueri principem poſſunt, niſi illi ipſi quos reges, animum imperanti benevolentiamque accommodent. Quippe ii demum diu tutoque imperant, qui non metum ex crudelitate, ſed amorem ex bonitate civium ſuorum animis inſtillant. Neque enim quos ſervire neceſſitas coegit, ſed quos obtemperare ſua quemque voluntas adigit, ii ſunt in agendo, patiendoque à ſuſpicione omni, aſſentationeque vacui: nunquamque imperia detrectant, niſi violenter contumelioſeque ſint habiti. Eſt autem difficile, in maximâ licentiâ moderari ſibi, quaſique frenos imponere cupiditatibus. Quod ſi bene vivendi auctores illi fueritis, & quæ nunc coram audit, identidem admonueritis, unâ operâ & ipſum vobis reliquiſque omnibus optimum principem reddetis, & memoriam noſtram demeribemini quam ſcilicet immortalem hac una ratione poteritis efficere.

Talia dicentem Marcum ita repente animus defecit, ut ſtatim conticeſceret, ac languore nimio Supinus, in lectulum relaberetur. Quum itaque diem unum duntaxat & noctem ſupervixiſſet, fato eſt functus: ſic ut magnum ſuî deſiderium ejus ætatis mortalibus, poſteris verò etiam virtutis memoriam reliquerit ſempiternam.

Poſtquam illius mortem fama vulgavit, incredibilis repente exercitum ipſum, plebem, atque Italiam adeò omnem luctus occupavit. Nullus unquam nuntius tantum dolorem Romæ excitâvit, tantum unquam terrorem intulit. Imperii Gloriam & Felicitatem integram cum Antonino interiiſſe unà diceres; quem omnes certatim unâ voce, alii Parentem, Fratrem alii, alii Ducem Fortiſſimum, Bonum quidam Imperatorem, nonnulli etiam Probum, Continentem, Sapientem, Moderatum Principem, Virtutis denique conſummatiſsimæ Exemplar vocitabant; quodque vix alibi uſquam factum accepimus, tot in laudes ejus conſpirantium ne quiſquam ſanè aut fallus aut nimius habebatur.

Senatus

Digitized by Google

Capitol. 18. Senatus Populuſque, etiam priuſquam funus conderetur, non diviſis locis, ſed in unâ ſede propitium Deum dixit. Et parum ſanè fuit, quod illi & Aurea poneretur in æde Julii Statua, & honores divinos omnis ætas, omnis ſexus, omnis conditio ac dignitas dedit, niſi quòd etiam ſacrilegus judicatus eſt, ſiquis ejus imaginem in ſuâ domo non habuit, qui per fortunam vel habere potuit, vel debuit. Denique in multis domibus M. Antonini Statuas moris erat inter Deos penates conſiſtere.

Ann. Chriſt. 180. *Dio. Capitol. Sexageſimum primum egiſſe narrat. Dio* lviii. *annos, menſes* x. *dies* xxii. *natum occubuiſſe.* Ita demum conquievit omnium, qui Romæ unquam principatum rênuerunt, optimus, maximuſque Marcus, Diis vitâ & morte conjunctus, cùm annum ætatis quinquageſimum nonum nondum exegiſſet. Annos novem Fratrem habuit imperii participem; decem regnavit ſolus. Quem variis exagitatum fortunis, & plurima præclarè proſperéque gerentem, idcircò tamen præſertim fælicem ducere fas eſt, quòd immane Filii ingenium, & flagitia (quibus is humano generi & peſtem & probrum brevi ſe præſtitit) nefanda, parum adhuc perſpexiſſet.

PRÆ-

Digitized by Google

PRÆLOQUIUM,

IN QUO

De Diſciplina Stoica, cum Sectis aliis, Peripatetica, & Academica Vetere, Epicurea verò præcipuè collata; deque eorum, qui hanc ſecuti ſunt, quæ ſuperſunt, Senecæ, Epicteti, Marci noſtri cumprimis, ſcriptis diſſeritur: Operiſque hujus totius ratio atque inſtitutum exponitur.

S*Toicam Diſciplinam*, præ cæteris Philoſophorum priſcorum Sectis ad dogma Chriſtianum proximè acceſſiſſe, è noſtris qui cenſuerint, non deſunt. Et Joſephus quidem Judæus, ubi *vitæ ſuæ* rationem denarrat, de *Phariſæorum*; quam apud ſuos αἵρεσιν ἀκριβεστάτην fuiſſe [1] Paulus pronunciat, quamque horum uterque, & Joſephus & Paulus, aliquando ſectatus fuerat; [2] ἡ Φαρισαίων, inquit, αἵρεσις παραπλήσιός ἐστι τῇ παρ' Ἕλλησι Στωϊκῇ λεγομένῃ. *Phariſæorum Secta ei eſt affinis, quæ Græcis Stoica nuncupatur.* Hieronymus verò noſter verbis planè diſertis; [3] *Stoici*, inquit, *noſtro dogmati in pleriſque concordant.* Et in multis quidem convenire, ambigi non poteſt, ſi quis inſtituti utriuſque περὶ τῶν πρακτικῶν regulas legéſque ſecum invicem contulerit: in pluribus etiam, opinor, quàm Secta alia ulla; quum nulla, credo, comperta ſit, quæ pietatis ac virtutis ſtudium exercitiúmque aut pluris faciat, aut altiùs evehat, aut fortiùs ſpiret, aut acriùs urgeat, aut penitiùs inculcet, aut enixiùs provehat.

[1] Paul. apud Lucam, *Act.* 26. 5.
[2] Joſeph. in *Vita ſua de Bello Judaic.* libris *ſubjuncta.*
[3] *In Eſaiam Comment. cap.* 11.

Hoc quo clariùs eluceſcat, de Sectis eminentioribus quibuſdam cum iſta collatis videbitur. Atq; hìc mitto Pythagoræ, [4] myſticam an magicam dixerim, diſciplinam, cujus rudera duntaxat & λείψανα disjecta jam ſuperſunt. *Aureum* enim *carmen*, quod hujus nomine proſtat, ejuſdem eſſe notæ cenſent eruditi cum Phocylidæ *Monitorio*; ſuppoſititium utrumq;. Sed nec in ullo numero habendam exiſtimem,

[4] Videatur *Pythagoræ Vita*, apud Laert. l.8. & ab Jamblico conſcripta, *cap.* 13, 14, 23, 24. necnon *Jamblichi vita*, apud Eunap. in *Vit. Sophiſt.*

ſtimem, aut Cynicorum affectatam illuviem, fœdáq; in propatulo etiam perpetrata [5] χειρουργήματα ; (quos [6] *à Stoicis tunica tantùm diſtare*, haud ritè pronunciâſſe videtur Satyricus, quam illi [7] obſcœnitates iſtiuſmodi, ſordéſq; etiam, [8] tanquam à natura humana alienas, ſint averſati :) aut Academiæ etiam Novæ ἀκαταληψίαν, quæ cùm ſenſibus tam externis quàm & internis fidem omnem detrahat, [9] mentíſque pariter atque corporis oculos penitus revellat, hominem nec rationis particeps eſſe animal patitur.

Ad illos accedo, qui Philoſophiam nobis excultiorem dederunt, Scholáſq; frequentiores, ampliores, illuſtriores habuerunt. Ex his ſunt, qui è Platonis Gymnaſio prodière, *Academici Veteres*, & Peripatetici : quos, quia [10] *nominibus* ſolis *locíſq;* (cùm *Academiam* alteri, *Lycæum* alteri tenerent) à ſe invicem *diviſi*, *rebus* interim *conveniebant*, unà junxiſſe, compendio dabitur. Inter iſtos cumprimis emicuit Ariſtoteles. Is in ſcientiis diſciplinîſque omne genus tradendis, *Logicâ, Rhetoricâ, Poeticâ, Politicâ, Oeconomicâ, Ethicâ, Phyſiologicâ* [11], ad [12] miraculum uſq; tantum præſtitit, ut plus illi hac in parte totus eruditionis humanioris circulus debeat, [13] quàm priſcorum, non dico uni alteri alicui, ſed eis, quorum ſaltem ad ætatem hanc ſcripta perennârunt, etiam univerſis. Nam quòd [14] *Platonem* hujus Magiſtrum, familiæq; illius utriuſq; parentem, *excipere* ſolent, qui huic alioqui primas deferunt; haud advertiſſe ſatis videntur, Platonem non tam in diſciplinis tradendis, quàm in ſui temporis [15] Sophiſtis, ſub perſona Socratis, defricandis, ludendis, traducendis, refellendis, horum phaleris detrahendis, fucis detergendis, tricis exolvendis, operam maxima ex parte collocâſſe. Unde natum, ut in *Dialogis* pleriſque, per anfractuoſas diſceptationum ambages, artificio ſingulari ſibi invicem implicatas & innexas, in immenſum ferme protractâ diſſertationis ſerie, veri certíque ſitiens lector, niſi quòd dictionis amœnitate, inventionis varietate, ſtructuræq; elegantiâ, quæ feſſum interim reficiant, dum delinitur detinetur, logis longis ac lacinioſis penè delaſſatus, cùm [16] quod pro certo

[5] De quo videri poterit, ni pudor prohibeat, Dio Pruſ. *orat.* 6. in *Diogen.* ſive, *de Tyran.* & Laert. *l.* 6. in *Diogen.* quo loco vim vocabuli non aſſecutum Ambroſ. Camald. Interpretem, non eſt mirum, quum H. Stephan. præterierit.

[6] Juvenal. *Sat.* 13.

[7] Proinde Zeno αἰδήμων πρὸς τὴν κυνικὴν ἀναισχυντίαν, à Cratete defecit. Laert. *l.* 7.

[8] Τὸ καθάρειον πάντως ἐν τῇ φύσει τοῦ ἀνθρώπου περιέχεται· καὶ εἴ τινι ἄλλῳ, καὶ τούτῳ τῶν ζώων χωρίζεται. Epictet. *differt.* *l.* 4. & per totum *cap.* 11. quod his verbis clauditur, Πᾶσα ἐκ θεοῦ ἀπό τινος ἀνθρωπικοῦ γίνεται· αὕτη δ᾽ ἐγγύς ἐστι τοῦ μὴ ἀνθρωπικὴ εἶναι. *Naturâ homo mundum & elegans animal eſt.* Senec. *epiſt.* 92.

[9] Epictet. *differt. l.* 1. *c.* 5. & *l.* 2. *c.* 20. & Senec. *ad Lucil. ep.* 88.

[10] Cicer. *Academ. l.* 1.

[11] *Muſicam, Mathematicam, Medicam* non adjicio, quia periiſſe videntur, quæ de his ſcripſiſſe diſcimus ex Laertii laterculo : ſed nec Metaphyſicam, quia nomen priſcis illis ignotum ; aliúdque planè ſonat τὰ μετὰ τὰ φυσικά.

[12] *Talem eſſe unum hominem miraculoſum eſt potiùs, quàm humanum.* Averroes in *Proœm. Phyſic.*

[13] *Ariſtoteles meo judicio in Philoſophia prope ſingularis.* Cicer. Academ. *lib.* 4.

[14] *Ariſtoteles, excepto Platone, Philoſophorum princeps.* Cicer. *de finib. lib.* 1. *Ariſtot. longè omnibus (Platonem ſemper excipio) præſtans ingenio & diligentiâ.* Idem *Tuſculan. lib.* 1.

[15] *Sophiſtas è Platone intelligimus luſos à Socrate.* Cicer. *de finib. lib.* 2.

[16] *Platonis in libris nihil affirmatur ; & dum in utramque partem multa diſſeruntur, de omnibus quæritur, nihil certi dicitur.* Cicer. Academ. *lib.* 1.

ſtatuatur

Digitized by Google

ſtatuatur nihil occurrat, in quo pedem figat, nec jam animi pendens, opinatione dubitationéque omni depoſitâ, firmus conſiſtat, ac ſecurus acquieſcat, vix aut nè vix quidem tandem deprehendere queat.

Ariſtotelem itaque ſeligemus, qui in eis, quæ ad mores formandos, vitæque rationem ritè inſtituendam pertinent, (de his enim jam agimus) reliquorum nomine ſententiam ferat. Is poſt Platonem, cum agmine utroque dicto, in tres claſſes *Bona* diſpeſcit univerſa, *animi, corporis*, & quæ *extra horum utrumque* conſiſtunt, vitæ hujus adminicula. Quamvis autem *animi bona præſtantiſſima* eſſe cenſeat, & *per ſe* maximè eſſe *expetenda* concedat; tanti tamen poſteriora duo iſta facit, tantúmque [17] ad ſortem beatam conſtituendam momenti viriumque eis tribuit, ut [18] virum virtute licèt universâ inſtructum, ſed alteris illis orbatum ac deſtitutum, *beatorum* numero eximat, præſertim [19] ſi in adverſa graviora, calamitatéſque inſigniores inciderit; iſta ſiquidem, ubi incurſaverint, *beatitudinem*, quanquam, [20] *mutatu haud facilem*, [21] *intercidere* tamen, *abrumpere* & *corrumpere* prorſus.

At Stoici, adeò nihil hanc in partem efficaciæ corporeis externíſque iſtis permittebant, ut præ animi illis nec in *bonorum malorúmve* cenſu collocanda cenſerent; ſed pro rebus *mediis* prorſus haberent, quæ in neutram partem momenti multum conferrent: cùm [22] *nihil bonum* ſtatuerent, *niſi quod pium, juſtum, humanum, honeſtum foret*; *nihil malum, niſi quod impium, injuſtum, inhumanum, inhoneſtum* exiſteret. Proinde *miſerum* eſſe *inſipientem, iniquum, improbum, impium* quemque, quantumcunque, quæ aliis habentur, *bonis, corporeis exteriſque inſtructus ſuffultúſque vitam exegerit*; [23] *beatum* contrà *bonum piúmque* quemlibet, quantumcunque *malis*, quæ cæteris reputantur, *obſtrictus divexatúſque ævum tranſegerit*. Hunc denique ſolùm *ſapere*, verè *liberum* eſſe, *ſui compotem, numini charum, cujus ſub tutela curáque, cùm perpetim agat*, ſolùm poſſe [24] *ſecurum malique omnis metu*

[17] Τὴν εὐδαιμονίαν ἐκ πολλῶν ἀγαθῶν συντίθεσθαι. Ariſt. *Ethic. Magn. l.* 1. *c.* 2. Προσδεῖται γὰρ ὁ εὐδαίμων τῶν ἐν σώματι ἀγαθῶν, καὶ τῶν ἐκτὸς, καὶ τῆς τύχης. Idem. *Ethic. Eudem. l.* 6. *c.* 13. *Multi & magni Philoſophi hæc ultima bonorum juncta faciunt; ut Ariſtoteles, qui virtutis uſum cum vitæ perfecta proſperitate conjunxit.* Cic. *de fin. l.* 2.

[18] Ἄνευ τῶν ἐκτὸς ἀγαθῶν οὐκ ἐνδέχεται εὐδαίμονα εἶναι. Ariſt. *Eth. Mag. l.* 2. *c.* 8. [19] Οὐ μακάριος γε, ἂν Πριαμικαῖς τύχαις περιπέσῃ. Ariſt. *Eth. Nicom. l.* 1. *c.* 10. Οἱ δὲ τὸν τροχιζόμενον καὶ τὸν δυστυχίαις μεγάλαις περιπίπτοντα εὐδαίμονα εἶναι φάσκοντες, ἐὰν ᾖ ἀγαθὸς, οὐδὲν λέγουσι. Idem *Magn. l.* 6. *c.* 13. [20] Οὐκ εὐμετάβολος. [21] Θλίβει καὶ λυμαίνεται τὸ μακάριον. Ibid. idem *Eth. Nicom. l.* 1. *c.* 10. [22] Τῶν ὄντων, τὰ μὲν ἀγαθὰ εἶναι, τὰ δὲ κακά, τὰ δὲ οὐδέτερα. ἀγαθὰ μὲν τὰς ἀρετάς· κακὰ δὲ τὰ ἐναντία· οὐδέτερα δὲ, ὅσα μήτε ὠφελεῖ, μήτε βλάπτει, οἷον ζωὴ, ὑγίεια, ἡδονή. κάλλος, ἰσχὺς, πλοῦτος, δόξα, εὐγένεια. Laert. *l.* 7. *Zenon.* Μόνον τὸ καλὸν ἀγαθὸν, εἶπεν ἡ βάρβαρος φιλοσοφία. Clemens Alex. *ſtrom. l.* 5. Mox poſt nonnulla ejuſdem notæ interjecta, ταῦτα θρυλλοῦσιν οἱ Στωικοί. *Unum bonum eſt, quod honeſtum eſt: cætera falſa & adulterina bona ſunt.* Sen. *Epiſt.* 71. *Nihil eſt bonum niſi quod honeſtum eſt.* Id. *Ep.* 120. Sed & Ambroſ. noſt. idem *Scripturam aſſerere, Offic. l.* 2. *c.* 3. *Media, ſive indifferentia vocamus, quæ nec bona, nec mala, morbum, dolorem, paupertatem, exilium, mortem.* Sen. *ep.* 82. [23] *Virtus ad vitam beatam per ſe ipſa ſatis eſt.* [Hac prædito] *adjice cæcitatem, debilitatem, dolores continuos & graves, non fit miſer, Quem tam multa mala in miſeram vitam non transferunt, nec ex beata quidem educunt.* Sen. *epiſt.* 91. [24] Διὰ τί γὰρ φοβηθήσεταί τι τῶν γινομένων ἐν ἀνθρώποις; ἀλλὰ πρὸς μὲν τὸν Καίσαρα συγγένεια ἱκανὴ παρέχειν ἐν ἀσφαλείᾳ διάγοντας, καὶ ἀκαταφρονήτους, καὶ δεδοικότας οὐδ' ὁτιοῦν· τὸ δὲ τὸν θεὸν ἔχειν ποιητὴν καὶ πατέρα καὶ κηδέμονα, οὐχ ἡμᾶς ἐξαιρήσεται λυπῶν καὶ φόβων; Epictet. *diſſert. l.* 1. *c.* 9.

immunem

Digitized by Google

immunem degere, utpote [25] *cui mali nihil aut viventi aut morienti obtingere permiſſurus is ſit,* [26] *cui ipſe regendum ſe totum permiſerit: nec poſſe itaque fieri, ut vel ſorte beatâ unquam excidat, vel in calamitates ullas ejuſmodi incidat, quæ beatitudinem incidendo miſerum faciant.* Et hæc quidem fuêre Stoicorum dogmata, in quibus quatenus tam Peripateticos, quàm & Academicos veteres tranſcendebant, eò ad regulam populo Chriſtiano præſcriptam illis utriſque propiùs utique acceſſerunt.

Etiamſi autem concedere nequeam, quod poſt [27] Antiochum [28] Cicero, poſt Ciceronem [29] Auguſtinus, ab iſtis illos *vocabulis* tantùm *diſcrepantes rebus* interim *conveniſſe*, cùm hoc apud [30] Ciceronem Cato nervosè ac luculenter ſatis refellere videatur; nolim tamen diffiteri, quod Orator celeberrimus ille, [31] *honeſtum* ſaltem *inter hos certamen* fuiſſe, cùm *omnis* eſſet *de Virtutis dignitate contentio*; hoc tantùm intereſſet, quòd partes *primas* alteri, alteri *totas* integráſque *Virtuti* concederent. Cæterùm Epicuri hortulos cum Zenonis porticu, *Voluptatis* Magiſtros cum *Virtutis* patronis, molles cum rigidis, diſcinctos & diſſolutos cum altè cinctis, arctè ſtrictis committi & in certamen deſcendere, [32] indigniſſimum planè videtur, & à ratione omni alienum non immeritò habeatur. Nec defuere tamen iſtud qui tentarent: ídque, quod mirum magis minúſque ferendum, ex eis etiam, qui Stoicis nomen dederant, horum ſaltem in claſſe locum ambiebant. Sed quid in hunc ſenſum proferatur, audiamus, ab eo qui Stoicus ipſe haberi volebat.

[33] *Non eſt*, inquit, *quòd putes magnum, in quo diſſidemus.* Exiguum ſcilicet ſpatiolum interjectum fuerat, quod utroſque à ſe invicem diſpeſceret, cùm *Virtuti* illi *totum* deferrent, *Voluptatem* iſti pro *bono* vel *ſummo*, vel *ſolo* etiam haberent.

Sed, [34] *Quam*, inquit, *virtuti legem dicimus, illi dicit voluptati.* At Stoici *Virtuti legem non dicunt, à virtutis norma legem accipiunt* ipſi. Nec ſi eadem ſuis quæ & illi in nonnullis præcipiunt, ideo non longè à ſe invicem diviſi exiſtunt. Ecquis *Medicum* à *Philoſopho* non diſtare multùm dixerit? Eadem tamen ſuis in victu vitáque communi præcipiunt iſti, præſcribunt illi. Medicorum principem & parentem audiamus. [35] Πόνοι, inquit, σιτία, ποτὰ, ὕπνοι, ἀφροδίσια πάντα μέτρια. *Labores, eſcæ, potiones, ſomni, venerea; moderata ſunto omnia.* Ecquid aliud

[25] Ἐν τοῦτο διανοεῖσθαι δεῖ ἀληθὲς, ὅτι οὐκ ἔστιν ἀνδρὶ ἀγαθῷ κακὸν οὐδὲν οὔτε ζῶντι, οὔτε τελευτήσαντι. οὐδὲ ἀμελεῖται ὑπὸ Θεοῦ τὰ τούτου πράγματα. Socrat. apud Plat. in *Apol.* *Pro certiſſimo habeatur quod dicturus ſum. Nec cuiquam bono quicquam mali evenire poteſt, nec vivo nec mortuo, nec unquam res eorum à Deo negligentur.* Cic. ex Plat. *Tuſcul. l.* 1. & Epictet. *diſſert. l.* 3. *c.* 26. ecquid hæc, quàm quæ Solomon Paræm. 1. 33. & Paulus Rom. 8. 28.

[26] Ἄγε δή μ', ὦ Ζεῦ, καὶ σύ γ' ἡ πεπρωμένη Ὅποι ποθ' ὑμῖν εἰμὶ διατεταγμένος Ὡς ἕψομαί γ' ἄοκνος. Cleanthes. ὅπῃ παισὶ ὀνυτέον ταῦτα. Epictet. *enchir. c.* 52. *diſſert. l.* 3. *c.* 22. *Duc me parens, celſique dominator poli, Quocunque placuit: nulla parendi mora eſt; Aſſum impiger.* Sen. *epiſt.* 107.

[27] Cicer. *de Deorum nat. lib.* 1. [28] Cicer. *de finibus, lib.* 4. [29] Auguſt. *de Civit. Dei, lib.* 9. *c.* 4. [30] Cicer. *de finib. lib.* 3. [31] Cicer. ibid. *lib.* 2. [32] Χαλεπὸν, ἐλευθέρᾳ γυναικὶ πρὸς πόρνην μάχη. *dura res, Matronæ cum meretrice conteſtatio.* Menand. apud Cyril. *adverſ. Julian. lib.* 7. [33] Senec. *de Vit. beat. c.* 13. [34] Senec. *ibid.* [35] Hippocrat. *epidem. l.* 6. *ſect.* 6. § 5. & ex Hipp. Galen. *Hortat. c.* 6.

Philoſophus, ſive Stoicus, ſive Epicureus etiam, ſive alius quilibet? ſed aliis planè rationibus, & diverſis prorſus, ſinguli. [36] *Finem aiunt, dare appellationem, & in re ethica formæ rationem habere.* Iſtic ergò verè uſurpatur, quod diverbio vulgari dicitur,

[37] Χωρὶς τὰ Μυσῶν καὶ Φρυγῶν ὁρίσματα.
Fines Myſorum ſunt Phrygúmque diſſiti.

nec ſecus [38] *Medici & Philoſophici, Epicurei & Stoici* fines ſunt diviſi. Medicus ſiquidem valetudini proſpicit, ne in morbum mutet; Epicureus voluptati, nè in dolorem vertat; Stoicus virtuti, nè à tramite iſtius vel tantillum declinando, in vitium protinus proruatur. Toto denique, quod aiunt, cœlo à ſe invicem ſunt diſſiti, quorum alteri *Virtutem*, tanquam Reginam legitimam, Principem juſtam, cui cætera concedant omnia, in faſtigio ſummo collocant; *Voluptatem* huic vix in famulitium etiam admittunt, quæ vel ad pedes ſubſerviat, vel à tergo ſubſequatur; alteri *Virtuti* de Principatu dejectæ *Voluptatem* ſubſtituunt, [39] cui in ſolio regali ſedenti, ancillulæ inſtar, aſtet illa, hoc duntaxat officium ſuum ducens, Dominam in aurem admonere, caveat, ne quid perficiat, à quo dolor aliquis oriatur.

Sed, [40] *ſancta*, inquit, & *recta præcipit Epicurus*; imò *rigida* & *triſtia*, *fortia* etiam, *ſi propiùs acceſſeris*.

Et propiùs igitur accedamus, quò penitiùs & accuratiùs introſpiciamus. idque eò lubentiùs, quia [41] multòs monet Orator hac offuciâ allectos Epicureas partes ſequi, quia *recta & honeſta* ipſum plurimùm facere putant.

Sancta ergò ſcilicet præcipit is, cui [42] *numen rerum humanarum curam nullam planè gerit.* cui [43] πρᾶγμα ὁ Θεὸς, οὔτε αὐτὸς ἔχει, οὔτε ἄλλοις παρέχει. [44] *negotii quicquam Deus nec ipſe habet, nec alteri exhibet.* quod impii illi olim fæcibus ſuis immerſi infixique Judæi, [45] *Deus nec beneficio nec maleficio quenquam eſt affecturus*; [46] *nec propitius eſſe, nec iraſci cuiquam poteſt.* qui denique, uti gloriantur aſſeclæ ipſius, [47] *primus adverſus numen cæleſte oculos attollere* eſt *auſus*, [48] *omnémque funditus* (quantùm in ipſo fuerat) *religionem ſuſtulit.*

Recta verò ab eis quænam, aut quorſum quis expectet? *qui* [49] *amicitiam, fidem, juſtitiam, virtutem ullam, niſi* [50] *proprii vel emolumenti, vel oblectamenti intuitu, nec colant, nec colendam cenſeant*; (cùm

[36] Ὁρίζεται ἕκαστον τῷ τέλει. Ariſtot. *Ethic. l.* 3. *c.* 7.

[37] Strabo *geogr. l.* 12.

[38] Χωρὶς τὰ φιλοσόφων καὶ ἰατρῶν, ὥσπερ τινῶν Μυσῶν καὶ Φρυγῶν ὁρίσματα. Plut. *de valetud. præcept.* quod idem de *Vatibus & Philoſophis* uſurpavit Damaſcius in *Vit. Iſidori*, à Suida adductus, quem ex Photio alibi reſtitutum damus.

[39] Videatur Cleanthis pictura apud Cicer. *de fin. l.* 2.

[40] Senec. *ubi ſuprà epiſt.* 33. & alibi.

[41] Cic. *de fin. l.* 1.

[42] *Semota à rebus noſtris, ſejunctamque longè; Nec bene promeritis capitur, neque tangitur irâ.* Lucret. *l.* 1.

[43] Senec. Ἀποκολοκύνθ. τὸ μακάριον καὶ ἄφθαρτον, οὔτε αὐτὸ πράγματα ἔχει, οὔτε ἄλλῳ παρέχει. ὥστε οὔτε ὀργαῖς, οὔτε χάρισι συνέχεται. Epicur. apud Laert. *lib.* 10.

[44] Cicer. *de nat. Deor. lib.* 1.

[45] Zeph. 1. 12.

[46] Cicer. *in Piſon.*

[47] Lucret. *de rer. nat. lib.* 1.

[48] Cicer. *de nat. Deorum, lib.* 1.

[49] *Quia hæc benevolentiam conciliant, & quod aptiſſimum eſt ad quietè vivendum, charitatem.* Torquat. apud Cic. *de fin. lib.* 1.

[50] *Quia tutiorem vitam, & voluptatem efficiunt pleniorem.* Idem *ibid.*

[51] *nihil horum per ſe bonum, ſuique cauſsâ expetendum exiſtiment;* qui [52] *honeſtum ipſum inanem ſine re ſubjecta ſonum, nec tam ſolidum, quàm ſplendidum nomen pronunciant;* quin [53] *nec flagitio, facinore, ſcelere ullo, quod voluptatem conciliet, lucellúmve pariat, propter ſe abſtinendum ſtatuunt,* (*cùm* [54] *hujuſmodi nihil ex ſe malum reputent*) *niſi ſupplicii,* [55] *damni, mali alicujus inſecuturi metu coërceantur; nec à numine hoc* (*à quo iram vindictámve ob iſtiuſmodi quicquam, vel expectare, vel formidare vanitatis & ſuperſtitionis nomine, non damnant tantùm, verum etiam derident*) *ſed* [56] *ab hominum conſcientia, qui ab iniqua & ſceleſta perpetrantibus pœnas exigere, ac vindictam ſumere, ſive pro autoritate publica, ſive pro viribus privatis valent;* hos *autem* [57] *latendi fiducia nulla poſſit unquam haberi.*

Sed pergamus, & *rigida* ac *triſtia* iſta Epicurea videamus, ut [58] *imperitorum ſcil. errore ſublato*, ex horum patrono intelligamus, *ea quæ voluptuaria, delicata, mollis habetur diſciplina, quàm gravis, quàm continens, quàm ſevera ſit.* [59] Epicurus ergò ipſe τοὺς ἀκολάστους & ἀσώτους caſtigat & damnat, qui *voluptatis ſpecie objecta allecti, præſentium deliciarum blanditiis deliniti, cupiditatéque enormi corrupti & occæcati, luxuriis ac libidinibus conſtringendos ſe temerè tradunt, nec quid porrò eventurum ſit, quos morbos, quos dolores excepturi ſint, provident.*

Verùm quo fundamento iſtos reprehendat, extrema hæc ſatis liquidò produnt. [60] *Luxuriam* utique *ſeverus* iſte, *per ſe, aut propter ſe reprehendendam non putat:* ſiquidem [61] *Voluptas omnis*, inquit, *bonum eſt:* (ità nec turpiſſima re ulla perceptam excludit) Et, [62] *ſi ea*, inquit, *quæ ſunt luxurioſis efficientia voluptatum, liberarent eos Deorum & mortis & doloris metu, docerént q;, qui eſſent fines cupiditatum, nihil eſſet eorum quod reprehenderem, cùm undique complerentur voluptatibus, nec haberent ulla ex parte aut dolens aut ægrum, aut malùm.* Ità nec luxurioſos ob eam cauſſam reprehendit, quia luxurioſè vivant; probat potiùs ac collaudat, quia voluptatibus omni ex parte complentur; modò cætera caveant, quorum primum quidem & præcipuum eſt, ut omnem numinis è mentibus metum excutiant. Quâ ergò ratione caſtigat aſotos iſtos damnátque Epicurus? quia utique [63] *Voluptates*, quas immodicè ſectantur iſti, *Voluptatem* ipſam *multis modis conturbant &* *corrumpunt,*

[51] Nè juſtitiam quidem rectè quis dixerit per ſeipſam optabilem; ſed quia jucunditatem afferat. Idem *ib.* τὰς ἀρετὰς διὰ τὴν ἡδονὴν αἱρεῖσθαι, οὐ δι' αὑτάς. Epicur. apud Laert. *l.* 10. *Nihil juſtum eſſe naturâ, & crimina vitanda eſſe, quia metus vitari non poſſit.* Sen. *epiſt.* 97.

[52] Torq. *ubi ſup.*

[53] *Nihil tam turpe, quod hominum conſcientiâ remotâ non facturus videatur.* Cic. *de fin. lib.* 2. Vid. Sen. *ſup.*

[54] Ἡ ἀδικία οὐ καθ' ἑαυτὴν κακόν· ἀλλ' ἐν τῷ κατὰ τὴν ὑποψίαν φόβῳ, εἰ μὴ λήσει τοὺς ὑπὲρ τῶν τοιούτων ἐφεστηκότας κολαστάς. Epicur. apud Laert.

[55] *Plus hinc in ipſa injuria detrimenti eſt, quàm in eis rebus emolumenti, quæ injuriâ pariuntur.* Torquat. *ubi ſup.*

[56] Οὐκ ἔστι τὸν λάθρα τι ποιοῦντα πεπιστεῦσθαι ὅτι λήσει, κἂν μυριάκις ὑπὸ τοῦ παρόντος λανθάνῃ· μέχρι γὰρ καταστροφῆς ἄδηλον εἰ καὶ λήσει. Epic. apud Laert. *Eleganter Epicurus, poteſt nocenti contingere ut lateat, latendi fides non poteſt.* Sen. *epiſt.* 97. [57] *Tuta ſcelera eſſe poſſunt, ſecura non poſſunt.* Sen. ipſe *ibid.* [58] Torquat. apud Cicer. *de finib. l.* 1. [59] Torquat. *ib.* [60] Torq. idem *ib.* & Cicer. *de finib. l.*2. [61] Πᾶσα ἡδονὴ ἀγαθόν. Epicur. apud Laert. *l.* 10. [62] Epicur. in κυρίαις δόξαις Cicerone interprete, *de fin. l.* 2. Εἰ τὰ ποιητικὰ τῶν περὶ τοὺς ἀσώτους ἡδονῶν ἔλυε τοὺς φόβους τῆς διανοίας, τούς τε περὶ μετεώρων καὶ θανάτου καὶ ἀλγηδόνων, ἔτι τε τὸ πέρας τῶν ἐπιθυμιῶν ἐδίδασκεν, οὐκ ἄν ποτε εἴχομεν ὅ τι μεμψαίμεθα αὐτοῖς, πανταχόθεν ἐμπιπλαμένοις τῶν ἡδονῶν, καὶ οὐδαμόθεν οὔτε τὸ ἀλγοῦν, οὔτε τὸ λυπούμενον ἔχουσιν, ὅπερ ἐστὶ τὸ κακόν. Laert. *l.* 10. [63] Τὰ τινῶν ἡδονῶν ποιητικὰ πολλαπλασίους ἐπιφέρει τὰς ὀχλήσεις τῶν ἡδονῶν. Epicur. *ibid.*

Digitized by Google

corrumpunt, dum iſtis procurandis & proſequendis, [64] *in morbos graves, in damna, in dedecora incurrunt, ſæpe etiam legum judiciorúmque pœnis obligantur*. Hæc ſcil. *rigida*, hæc *ſevera*, hæc *triſtia* ſunt, quæ ſuis præcipit Epicurus. Voluptatibus vel fœdiſſimis, vel obſcœniſſimis indulgeant, totóſque ſe dedant, concedit; caveant duntaxat, nè uſu an abuſu immodico, vel morbum contrahant, vel facultates profundant, vel infamiam attrahant, vel legibus indicta in ſe arceſſant ſupplicia.

Sed temperantes, ſobrii, bonæque frugis fuiſſe referuntur, ex eis qui *Voluptatis* tamen *patroni* ac *magiſtri extitère*, eámq; pro *bono ſummo* habuerunt. [65] Gloriatur utiq; Epicurus ipſe, *aſſe non toto ſe paſci; Metrodorum, qui nondum tantùm profecèrit, toto.* [66] *diffluere ſe corpuſculi voluptate profitetur, aquâ & pane veſcentem, epuláſq; ſumptu magno comparatas deſpicere ac deſpuere:* [67] *aquam & polentam ſi habuerit, Jovi ipſi de felicitate controverſiam facturum:* [68] *ſummam enim iſta voluptatem exhibere, ubi indigentiâ affectus ea quis ſumſerit,* [69] *nec minorem voluptatem ex victu tenuiſſimo, & contemtiſſimis eſcis & potionibus percipi, quàm ex rebus ad epulandum exquiſitiſſimis, ubi quicquid dolorem creat, eis ſublatum fuerit.*

Et Eudoxo quidem, qui Epicuro prior, de *Voluptate* huic gemina tenuiſſe & tradidiſſe videtur, [70] *temperantiæ & ſobrietatis in victu inſignioris teſtimonium perhibet Ariſtoteles luculentum. quâ etiam* [71] *vitæ ratione fidem dogmati ſuo eſt ampliorem conſecutus; utpote qui* [72] *non affectu vitioſo, aut partium ſtudio, ſed judicio incorrupto* [73] *& veritatis victus* [74] *de principatu pro voluptate ſententiam tuliſſet.* de Epicuro verò ambigi non immeritò poteſt; quem Timochares narrat, non *aſſem nec totum*, ſed [75] *minam* integram *in victum diurnum quotidie impendere ſolitum*, idq; [76] ipſum alibi de ſe eſſe profeſſum. Aliud itaque fuiſſe videtur, quod ex uſu communi, aliud quod per exercitium peculiare factitabat. [77] *Certos* utiq; *habebat dies, quibus malignè famem extingueret, viſurus an aliquid deeſſet ex plena & conſummata voluptate, vel quantum deeſſet; & an dignum quod quis magno labore penſaret*, ſive, quibus tanquam [78] *ad palum exerceretur, nè imparatum fortuna deprehenderet*, & [79] *ut contra injurias fortunæ inter ejuſdem beneficia firmaretur.* Hoc per intervalla feciſſe videtur, quod Eudoxus forſan jugiter. Vi-

[64] Torq. apud Cicer. *de finib. lib.* 1.
[65] Senec. ep. 18.
[66] Βρυάζω τῷ κατὰ τὸ σωμάτιον ἡδεῖ, ὕδατι καὶ ἄρτῳ χρώμενος· καὶ προσπτύω ταῖς ἐκ πολυτελείας ἡδοναῖς. Epicur. apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 17.
[67] Ἑτοίμως ἔχειν καὶ τῷ Διῒ ὑπὲρ εὐδαιμονίας ἀγωνίζεσθαι, μάζαν ἔχων καὶ ὕδωρ. Idem apud eundem, ſed vitiatus, & ſic reſtituendus. quam vocem ἀσωτείας notat. Clem. Alex. *ſtrom. l.* 1. ac ampliùs intendit & extendit Seneca *Epiſt.* 110. *Faciamus, inquit, ero te, etiamſi iſta defuerint.* Et ipſe *Epiſt.* 25. *Intra hoc quiſquis deſiderium ſuum clauſit, cum ipſo Jove de felicitate contendat.*
[68] Καὶ μάζα καὶ ὕδωρ τὴν ἀκροτάτην ἀποδίδωσιν ἡδονήν, ἐπειδὰν ἐνδέων τις αὐτὰ προσενέγκηται. Epic. *ibid.*

[69] Idem apud Ciceron. *de finib. lib.* 2. Οἱ λιτοὶ χυλοὶ ἴσην πολυτελεῖ διαίτῃ τὴν ἡδονὴν ἐπιφέρουσιν, ὅταν ἅπαν τὸ ἀλγοῦν κατ' ἔνδειαν ἐξαιρεθῇ. apud Laert. *lib.* 10. [70] Διαφερόντως ἐδόκει σώφρων εἶναι. Ariſt. *Ethic. lib.* 10. *cap.* 1. [71] Ἐπιστεύοντο οἱ λόγοι διὰ τὴν τοῦ ἤθους ἀρετήν. Ibid. [72] Οὐχ ὡς φίλος τῆς ἡδονῆς. [73] Οὕτως ἔχειν κατ' ἀλήθειαν. *Ibid.* [74] Συνηγορῆσαι περὶ τῶν ἀριστείων τῇ ἡδονῇ. *Ibid. lib.* 1. *cap.* 12. [75] Μνᾶν ἀναλίσκειν ἡμερησίαν εἰς τὴν τράπεζαν. Laert. *lib.* 10. [76] In *Epiſt. ad Leontium meretriculam, & ad diſciplinæ ſuæ obſervantes Mitylenæos philoſophos.* [77] Senec. *epiſt.* 18. ex Epicuri *ad Polyænum epiſt.* [78] Idem *ibid.* [79] *Ibid.*

ctum autem tenuem ſimplicémq; qua de cauſſa lautiori ac multiplici, perpetim uſurpatæ præſertim, præferendam exiſtimet, rationes ab ipſo proditas habemus. Et primo quidem loco, [80] *non ob luxum ipſum aut intemperantiam,* [81] quam *nec propter ſe fugiendam,* uti [82] *nec temperantiam propter ſe expetendam,* definiat; ſed *ob moleſtias graves, quæ inde provenire poſſint.* Quia nimirum ex largiore ac lautiore victu jugiter habito, ingentes in re familiari excitantur tempeſtates, quibus, dum epulandi modus nullus adhibetur, facultates funditus exhauriuntur, & *patrimonia* integra, quaſi [83] *pilæ in modum convoluta,* [84] *ovi ſorbilis inſtar,* ità penitus *degluttiuntur,* ut rerum omnium egeſtas ſumma protinus conſequatur. Sed nec in re familiari tantummodo tam gravia iſtinc emergunt, ſed & in corpore ipſo, [85] quod eſt illis *boni maliq; omnis,* quia *voluptatis & doloris,* uti mox videbitur, *ſedes præcipua.* [86] *Conſequuntur enim,* inquit, *magni dolores eos, qui voluptatem ratione ſequi neſciunt:* dum [87] *quæ deſiderantibus alimenta erant, onera fiunt plenis;* [88] *multóſq; morbos multa faciunt fercula;* & [89] *miſerabilior ex cruditatibus quàm ex fame enaſcitur macies;* ex deniq; crapulam ebrietatémq; ſequuntur [90] *capitis vertigines,* oculorum ſuffuſiones, *cerebri æſtuantis verminationes,* artuum reſolutiones, corporis totius affectus moleſtiſſimi, [91] quos ſi vel præſentiſcerent homines, vel prævisos haberent, negat ille apud Comicum Græcum, futurum, ut luxui vinolentiæq;, aut toties, aut tantopere indulgerent. Adhæc proſpectum hac ratione volebant, cùm ipſe, tum & ipſius aſſeclæ, *ut* [92] *cùm in ipſa ſecuritate animus ad difficilia ſe præparâſſet, nunquam expaveſcerent, quod ſæpiùs experti, priùs didicerant, minúſq; moleſtè id perferrent, ſi neceſſitas incideret, cui antè aſſueverant.* Porrò ut experiundo addiſcerent, [93] *quàm exiguum natura ſatisfaciat, quantúmq; ex iſtis voluptatis percipi poſſit,* [94] *ubi indigentiâ affectus quis ſumſerit ea.* Deniq; ut [95] *ex victu lautiore voluptas plenior* accreſceret, cùm [96] *voluptates uſus rarior commendare* atque [97] *intendere ſit natus;* frequentior autem, & continuus magis multò ſenſum contrà obtundere atque hebetare conſueverit. ac proinde aſſiduam eſcæ delicatioris uſurpationem [98] *ſumtûs quàm oblectamenti amplius habere* pronunciant. [99] Acriores

[80] Οὐ δι' αὐτὰς, ἀλλὰ διὰ τὰ ἀκολουθοῦντα αὐταῖς δυσχερῆ. Epicur. apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 17.
[81] Torq. apud Cic. *de finib. l.* 1.
[82] Idem *ibid.*
[83] Σφαῖραν ἀπέδειξε τὴν πατρῴαν οὐσίαν, καὶ τὴν ὀπταμῶς ἅπαντα κατεμασήσατο. Alexis *Cnidia*, apud Athen. *lib.* 4.
[84] Ὥσπερ ᾠὸν ῥοφῶν, οὕτω ὥσπερ ἐρρόφηκε, καὶ ἐξεκόκκισε. Nicomach. apud eund. *l.* 2.
[85] Videantur, quæ apud Cic. ex Epicuro *de finib. lib.* 2. paulò poſt exhibentur.
[86] Torq. apud Cic. ex Epicur. ſententia, *de finib. l.* 1.
[87] Senec. *ep.* 95.
[88] Idem *ibid.*
[89] *Ibid.*
[90] *Ibid.*
[91] Εἰ τοῦ μεθύειν πρότερον τὸ κραιπαλᾷν Παρεγίνεθ' ἡμῖν, οὐδ' ἂν εἷς οἶνόν ποτε Προσίετο πλείω τοῦ μετρίου· νῦν δὲ τὴν τιμωρίαν οὐ προσδοκῶντες τῆς μέθης ἥξειν, προχείρως τὸν ἀκράτου πίνομεν. Alexis *Phryge.* Et in eandem mentem Clearchus *Corinth.* Εἰ ταῖς μεθυσκομένοις ἑκάστης ἡμέρας, Ἀλγεῖν συνέβαινε τὴν κεφαλὴν πρὸ τοῦ πιεῖν τὸν ἄκρατον, οὐδεὶς ἔπινεν ἄν· νῦν δὲ πρότερον γε τοῦ πόνου τὴν ἡδονὴν προλαμβάνοντες ὑστεροῦμεν τἀγαθοῦ. Habet utrumque Athenæus in *Dipnoſophiſtis*, hoc *l.* 1. illud *l.* 15. [92] Sen. *epiſt.* 18. περὶ τὴν τύχην ἀφόβως παρασκευάζειν. Epicur. apud Laert. *l.* 10. [93] Epic. apud Senec. & Laert. *ibid.* [94] Epicur. apud. Stob. *ſup.* [95] Torq. apud Cicer. *de finib. l.* 1. [96] Juv. *ſat.* 11. [97] Τῶν ἡδέων τὰ σπανιώτατα γινόμενα μάλιστα τέρπει. Democr. apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 17. [98] Τὸ περιβάλλον γὰρ τέρψις οὐκ ἔνεστι, πολυτέλεια δὲ. Alexis *Amante.* ſive Δαπάνη περίεστιν, ἡδονὴ δ' οὐχ ὑπεστιν. Idem. *Mentiente.* Athen. *l.* 10. [99] *Acriores ſunt morſus intermiſſæ libertatis, quàm retentæ.* Cic. *offic. l.* 2.

utique

utique ad res placitas intermiſſas revertimur: eſuíque [1] *lenocinium* eſt *antecedens* eſuries, ut liberationis *muneri metus*. [2] *Cibi* itaque *condimentum famem* Socrates dicebat, *potionis ſitim*. quemadmodum autem ille [3] *ad cœnam veſpertinam famem ſe obſonare* aiebat *ambulando*: Epicurus itidem [4] *ad epulas inſecuturas appetitum vehementiorem*, [5] *famem malignius extinguendo, aucupabatur*, quò amplior ex lautitiis haberetur voluptas. Cæterùm ad virtutem veram, laudémque juſtam nihil habet momenti, quicquid non honeſti cauſsâ, ſed vel lubentiæ ampliori conciliandæ, vel moleſtiæ majori amoliendæ ſuſcipitur.

Ità *rigida, ſevera, triſtia* vidimus; *fortia* videamus. *Fortis*, inquit, eſt Epicurus, *& fortia* loquitur: [6] *fortis, licèt manuleatus; fortis, ſed ſtolâ indutus*. Ecqua re fortis? Quia non prudenter tantùm, ſed & fortiter agit. Etiamſi enim [7] *Voluptatem omnem in ſe bonum, dolorem omnem in ſe malum* cenſeat; [8] *bono* tamen *quandoque tanquam malo utitur, & malo* viciſſim *tanquam bono*; [9] prout expedire *vel non expedire viſum fuerit*. [10] *ſiquidem & voluptatibus quibuſdam quandoque ſe abſtinet, ob moleſtias, quas admiſſæ eſſent pariturœ*; [11] *& labores doloréſque graviores etiam ac diuturnos nonnunquam ſponte lubénſque ſuſtinet, quò voluptatem inde ampliorem deinceps conſequatur*: ([12] *iſtius* enim *conſequendæ gratiâ univerſa & patrare & perpeti* diſertè profitetur) quod non prudentis duntaxat, ſed & fortis eſt.

Verùm non eſt illico *fortis* pronunciandus, quicunque aſperi aut adverſi quicquam ſubire ſuſtinuerit. Alioqui *fortes amantes* cum [13] Naſone prædicemus, vel *amentes* etiam; quorum illi libidinis œſtro perciti, nihil non laborioſum ſuſtinent ultronei; illi per mentis errorem arrepti abreptíque, in nihil non periculi plenum [14] citra formidinem ullam proruunt. *Fortis* fuerit [15] Mutium agens maleficus, qui *tunicâ præſente moleſtâ*, in focum ardentem manum ultrò immittit. *Fortes* fuerint, qui [16] *vitæ tædio, quam vitæ genere inquietam ſibi fecerint ipſi, ad mortem confugiunt*; adverſus quos [17] Epicurus ipſe pronunciat: *fortius* facturi, cenſente Epigrammatario, ſi [18] refugerit ille, [19] ſuſtinerent iſti. *Fortes* contrà, qui [20] vitæ cupidine nimiâ, cruciatûs & tormenti nihil ſubire ac perpeti recuſent, [12] non tam quò *vitam ulteriùs protollant*, quàm *quò mortem diutiùs protrahant*. *Fortis* fuerit Mæcenas,

[1] Senec. *de benef. l.* 1. *c.* 11.
[2] Cicer. *d finib. lib.* 2.
[3] Cicer. *Tuſcul. l.* 5. ὄψον συνάγειν πρὸς τὸ δεῖπνον. Laert. *lib.* 2.
[4] Τοῖς πολυτελέσιν ἐκ διαλειμμάτων προσερχόμενοις κρεῖττον ἡμᾶς διατίθησι. Epicur. apud Laert.
[5] Senec. *epiſt.* 18.
[6] Idem *ep.* 33. & *de vit. beat. cap.* 13.
[7] Πᾶσα ἡδονὴ διὰ τὸ φύσιν ἔχειν οἰκείαν, ἀγαθόν· καὶ ἀλγηδὼν πᾶσα, κακόν. Epicur. apud Laert. *lib.* 10.
[8] Χρώμεθα τῷ ἀγαθῷ κατά τινας χρόνους ὡς κακῷ, τῷ δὲ κακῷ τὸ ἔμπαλιν ὡς ἀγαθῷ. *Ibid.*
[9] Τῇ συμμετρήσει καὶ συμφερόντων καὶ ἀσυμφόρων βλέψει ταῦτα πάντα κρίνειν ἔστι.
[10] Ἔστι γὰρ ὅτε πολλὰς ἡδονὰς ὑπερβαίνομεν, ὅταν πλεῖον ἡμῖν τὸ δυσχερὲς ἐκ τούτων ἕπηται.
[11] Καὶ πολλὰς ἀλγηδόνας ἡδονῶν κρείττους νομίζομεν ἐπειδὰν μεῖζον ἡμῖν ἡδονὴ παρακολουθῇ, πολὺν χρόνον ὑπομείνασι τὰς ἀλγηδόνας. Id. *ib.* [12] Τούτου γὰρ χάριν ἅπαντα πράττομεν. *Ib.* [13] *Amor. l.* 1. *eleg.* 9. [14] *Mente lapſi, mortem non metuunt.* Sen. *ep.* 36. [15] *In matutina nuper ſpectatus arena Mutius, impoſuit qui ſua membra focis, Si patiens fortiſque tibi duruſque videtur, Abderitanæ pectora plebis habes.* Martial. *l.* 10. *ep.* 25. [16] Senec. *ep.* 2. [17] Idem *ib.* [18] *Nam cùm dicatur, tunicâ præſente moleſtâ,* Ure manum, *plus eſt dicere,* Non facio. Martial. *ubi ſup.* [19] *Rebus in anguſtis facile eſt contemnere vitam: Fortiter ille facit, qui miſer eſſe poteſt.* Id. *l.* 7. *ep.* 57. [20] *Optat ultima malorum, & quæ pati graviſſimum eſt, vitæ longioris mercede.* Sen. *ep.* 101. [21] Θάνατον, οὐ βίον μηκύνοντες. Plut. de ſer. num. vindict. *Quid hujus vivere eſt? diu mori.* Sen. *ep.* 101.

molli-

Digitized by Google

[1] *mollitie* infamis, ſi carmen illud horridum ex vero animi ſenſu emiſit;

[2] *Debilem facito manu,*
Debilem pede, coxâ:
Tuber aſtrue gibberum;
Lubricos quate dentes.
Vita ſi ſupereſt, bene eſt:
Hanc mihi, vel acutam
Subde, ſuſtineo, crucem.

[3] *Suffigas*, inquit, *licèt, & acutam ſeſſuro crucem ſubdas. eſt tanti vulnus ſuum premere, & patibulo pendere diſtrictum, dum differat id, quod eſt in malis optimum, ſupplicii finem. Fortis* demum fuerit, quicunque dura pertulerit, quò vel naturæ neceſſitatibus urgentibus ſatisdet, vel affectui vitioſo alicui gratum faciat. [4] *Cauſſa*, aiunt, *non pœna, martyrem facit.* nec fortem arguunt perpeſſiones ipſæ, ſed perpetiendi rationes. Ille duntaxat *fortis* jure cenſetur, [5] qui *honeſti cauſſâ* iſtiuſmodi ſtrenuè pertulerit. Nunquam autem *honeſti cauſſâ* quicquam perpeti ſuſtinuerit, cui *honeſtum* ipſum voluptate ſemotâ, vel pro nihilo, vel pro re nihili habetur, utpote quod [6] *umbram neſcio quam* meram reputat, cui ſolidi nihil ſubſit; quíque [7] *fortitudinem ex rei natura nullam* eſſe exiſtimat, niſi quòd *utilitatis ratione dura tolerantur.*

Sed *fortia* tamen Epicurus loquitur, extántque hujus revera quædam vaniloquæ magìs quàm magnanimæ voces. *Sapientem* utiq; ſuum affirmat, [8] *etiamſi torqueatur beatum fore*; imò, [9] *ſi in Phalaridis tauro peruratur, exclamaturum, Quàm ſuave, quàm dulce hoc eſt? quàm hoc non curo?* Se verò decumbentem ſpiritúmq; extremum trahentem, [10] *ſupremum eundem & beatiſſimum vitæ diem agere* profitetur, [11] *cùm tanti veſicæ viſcerúmque morbi cruciatúſque adeſſent ut nihil ad eorum magnitudinem poſſet accedere.* [12] *compenſatam enim cum ſummis torminibus lætitiam, quam ex inventorum ſuorum memoria capiebat.*

Cæterùm, [13] *non quid dicat quis, ſed quid ſentiat, refert.* Et iſta quidem is dicere poterat, cui [14] *unum bonum honeſtum, unum malum turpitudo*; cui [15] *nihil bonum malúmque ſit, niſi bonus malúſque animus*; cui [16] *virtus ſola ad vitam beatam ſufficit, &* [17] *ipſa per ſe ſatìs eſt*; cui per cruciatus quoſcunq;, quantoſcunq; [18] *de ſorte beata nihil deſtringitur*, nihil decedit, nihil deperit; cùm *virtus*, nec [19] *ad rotam* unà *aſcendere*, nec *ad equleum* unà deſcendere, defugiat; nec ad [20] *tunicam incendialem* admotam, aut indutam etiam deſerat, ſed in ea comes individua

adhæreat

[1] *Apparet mollem fuiſſe, non mitem.* Senec. *epiſt.* 114. cujus de eodem videri poteſt cenſura, cùm *ibi*, tum & *epiſt.* 19. & *epiſt.* 92.
[2] Apud Sen. *epiſt.* 101.
[3] Senec. *ibid.*
[4] Auguſt. *in Pſal.* 34. & *epiſt.* 167.
[5] Καλῶ ἕνεκα ὁ ἀνδρεῖος ὑπομένει καὶ πράττει τὰ κατὰ τὴν ἀνδρείαν. Ariſtot. *ethic. l.* 3. *c.* 7.
[6] Torquat. apud Cicer. *de finib. lib.* 1.
[7] Τὴν ἀνδρείαν φύσει μὴ γίνεσθαι, λογισμῷ δὲ τοῦ συμφέροντος. Epicur. apud Laert.
[8] Ἐὰν στρεβλωθῇ ὁ σοφὸς, εἶναι αὐτὸν εὐδαίμονα. Idem *ibid.*
[9] Idem, apud Cicer. Tuſcul. *lib.* 2. & *lib.* 5. & Senec. *epiſt.* 66.
[10] Μακαρίαν ἄγοντες καὶ ἅμα τελευταίαν ἡμέραν τοῦ βίου ἐγράφομεν ταυτί. Epicur. *epiſt. ad Idomen.* Laert. *lib.* 10. Cicer. *Tuſc. lib.* 2. & *de finib. lib.* 2. Senec. *epiſt.* 66. & 92.
[11] Στραγγουρικά τε παρηκολουθήκει, καὶ δυσεντερικὰ πάθη, ὑπερβολὴν οὐκ ἀπολείποντα τοῦ ἐν ἑαυτοῖς μεγέθους, Ibid.
[12] Ἀντιπαρετάττετο δὲ πᾶσι τούτοις τὸ κατὰ ψυχὴν χαῖρον, ἐπὶ τῇ τῶν γεγονότων ἡμῖν διαλογισμῶν μνήμῃ. Ibid.
[13] Senec. *ep.* 9.
[14] Idem *de vit. beat. c.* 4.
[15] Idem *ibid.*
[16] *Ibid. c.* 16.
[17] Idem *ep.* 92.
[18] Ibid.
[19] Cicer. *Tuſc. l.* 5.
[20] Tertull. ad Nat. *l.* 1. *c.* 18.

adhæreat, & [1] *per ignes* illos ipſos, qui corporis membra depaſcunt & abſumunt, *colluceat*. his principiis imbutum iſtiuſmodi proloqui fas eſt, quum decretis dicta ſint conſentanea, nec à dogmate ſermo diſſentiat. Ecquis verò eſt adeò aut mentis impos, aut ſenſûs communis expers, qui hæc ex animi ſententiâ protuliſſe, aut proferre potuiſſe credat eum, qui [2] *Voluptatem* ſtatuit eſſe *ſummum bonum, dolorem* & cruciatum *ſummum malum*, [3] *omneſque*, etiam *animi voluptates & dolores, ad corporis voluptates & dolores pertinere* contendit; qui negat [4] *gaudere quenquam niſi propter corpus*, aut [5] *animi gaudium eſſe ullum, niſi quod à corpore oriatur, & ad corpus referatur*; qui deniquè diſerte profitetur, [6] *nec intelligere quidem ſe poſſe, ubi ſit, aut quid ſit ullum bonum, præter illud, quod ſenſibus corporeis, ex cibis potioneque, formarum aſpectu, aurium delectatione, & obſcænâ voluptate percipiatur*.

[7] *Non eſt*, inquit poeta, *beatus, eſſe ſe qui non putat*. aſtipulatur Epicurus; nec, *qui non beatum ſe putat*, dixiſſe contentus, [8] *qui non beatiſſimum ſe judicat*, dixit. Quî autem, non jam, *beatum*, dico, *putare*, ſed *beatiſſimum* etiam *judicare* ſe poterat, cùm non in *ſummo* tantùm *malo*, ſed in ſummi mali gradu ſupremo, quo altiorem aut intenſiorem dari poſſe negat, verſatum ſe profitetur?

Sed diutiùs in hara hac, non quidem purganda, ſed luſtranda hæſimus. ab ea ad porticum, auræ liberiori ac ſalubriori captandæ, & contrà, quàm de ſe olim [9] Cynicus Lacedæmone Athenas proficiſcens, ἐκ τῆς γυναικωνίτιδος εἰς τὴν ἀνδρωνῖτιν, à *fœminis ad* [10] *viros*, à *mulierculis ad* [11] *mares*, tranſeamus.

Apud Stoicos ergò omnia, à veris ſaltem Epicureis illis, diverſa; imò eis adverſa planè.

Numen iſti cæleſte [12] *rerum humanarum curam gerere; nec univerſi tantummodo, ſed hominum etiam ſingulorum, & rerum quoque ſingularum; rebus humanis præſto eſſe*, [13] *generique humano, non ad bona verè ſic dicta duntaxat, ſed & ad vitæ hujus commoda & adminicula ſuppetias ferre*. Deum itaque *ante omnia* [14] *colendum*, [15] *ad omnia invocandum*, [16] *per omnia cogitandum, in omnibus* [17] *agnoſcendum*, & [18] *comprobandum*,

[1] Senec. *de benef. l.* 6. *c.* 4.
[2] Epicur. dogma apud Laert. *lib.* 10. & Cicer. *de finib. l.* 1, & 2.
[3] Cicer. *de fin. l.* 2.
[4] Torquat. *ib. l.* 1.
[5] *Ibid. lib.* 1. & 2.
[6] Οὐ γὰρ ἔγωγε ἔχω τί νοήσω τἀγαθόν, ἀφαιρῶν τὰς διὰ χυλῶν ἡδονάς, τὰς δ' ἀφροδισίων, καὶ τὰς δι' ἀκροαμάτων, καὶ τὰς διὰ μορφῆς. Epicur. *lib. de finib.* apud Laert. *lib.* 10. & Cicer. *de finib. l.* 2. & *Tuſcul. l.* 3.
[7] Poeta neſcio quis, apud Senec. *epiſt.* 9.
[8] Epicur. *ibid.*
[9] Ἐκ τῆς ἀνδρωνίτιδος εἰς τὴν γυναικωνῖτιν. Diogen. Laert. *lib.* 6.
[10] Ἡ ἀνδρωδεστάτη αἵρεσις Στωϊκή. Laert. *lib.* 6. in *Antiſthen. Stoici virilem ingreſſi viam.* Sen. *de conſtant. ſap. cap.* 1. *Stoicorum rigida & virilis ſapientia.* Idem *ad Helv. cap.* 12.
[11] *Tantum inter Stoicos & cæteros ſapientiam profeſſos intereſſe, quantum inter fœminas & mares.* Idem *de conſtant. cap.* 1.
[12] Epictet. *diſſert. lib.* 1. *cap.* 12. & *cap.* 14. & *cap.* 16. Marc. *lib.* 2. § 11. & *lib.* 6. § 43.
[13] Marc. *lib.* 1. § 17. & *lib.* 9. § 27. & § 40.
[14] Τί ἀρκεῖ ἄλλο, ἢ θεοὺς μὲν σέβειν καὶ εὐφημεῖν, ἀνθρώπους δὲ εὖ ποιεῖν. Marc. *lib.* 5. § 33.
[15] Ἐφ' ἅπασι δὲ θεοὺς ἐπικαλοῦ. Idem *l.* 6. § 23. Καὶ πᾶν καὶ τὸ μικρότατον οὕτω ποιεῖν. Idem *lib.* 3. § 13.
[16] Ἐκ πράξεως ἐπὶ πρᾶξιν μεταβαίνειν σὺν μνήμῃ θεοῦ. Idem *lib.* 6. § 7.
[17] Οὔτε γὰρ ἀνθρώπινόν τι ἄνευ τῆς ἐπὶ τὰ θεῖα συναναφορᾶς εὖ πράξεις, οὔτε ἔμπαλιν. Idem *lib.* 3. § 13.
[18] Τοῖς θεοῖς σύμφωνον ἐπαινοῦντα ἃ ἐκεῖνοι διανέμουσι καὶ ἀποτετάχασιν. Idem *l.* 6. § 16. Ἐγώ σοι ἀεὶ ἀνάστατον τύπον πρὸς τοὺς ἀνθρώπους ἀπολογήσομαι. Epictet. *lib.* 2. *cap.* 16.

di

Digitized by Google

[1] *de omnibus laudandum & celebrandum;* [2] *huic uni in omni negotio ſimpliciter obſequendum,* [3] *ab ipſo, quicquid obvenerit, animo promto ac lubenti excipiendum atque amplexandum;* [4] *nihil melius,* [5] *nihil convenientius,* [6] *nihil conducibilius,* [7] *nihil opportunius aut tempeſtivius, quàm id quicquid exiſtat, quod ipſe voluerit, exiſtimandum;* [8] *quocunque ducere viſum fuerit,* [9] *citra tergiverſationem aut murmurationem, ſponte ſequendum;* [10] *locum ſtationémque, quemcunque is aſſignaverit, ſtrenuè tuendum, enixè tenendum,* etiamſi *mortem millies oppetere oporteret.*

Hæc de *Numine* Stoici, & erga Numen affectu: de *Homine* quid, & officiis adverſus congenerem ſibi præſtandis?

Hunc & [11] *corditùs diligere, &* [12] *curare,* [13] *& ſuſtinere,* [14] *injuriáq; omni (ut quæ* [15] *impietatis etiam notam inurat) abſtinere, &* [16] *beneficentiâ proſequi,* [17] *nec ſibi ſoli genitum cenſere ſe, aut vivere, ſed* [18] *in commune bonum ac beneficum* [19] *cunctis, pro facultate viribúſque, ſemet exhibere;* [20] *re ipsâ, reique bene geſtæ conſcientiâ,* ([21] *nec hac etiam ipsâ quadantenus reputatâ) citra* [22] *teſtem, aut* [23] *mercedis ſpem,* [24] *commodíve proprii intuitum, contentum agere,* [25] *à beneficio uno præſtito ad aliud tranſire,*

[1] Περὶ δ᾽ ἐγὼ ἐξαίρετον, νῦν δὲ οὐκ ἔτι χάρις τῷ Θεῷ. Id. lib. 4. cap. 4. Ἐφ᾽ ἑκάστῳ τῶν ἐν κόσμῳ γινομένων, ῥᾴδιόν ἐστιν ἐγκωμιάσαι τὴν πρόνοιαν, ἂν δύο τις ἔχῃ, δύναμίν τε συνορατικὴν τῶν γεγονότων, καὶ τὸ εὐχάριστον. Id. lib. 1. cap. 6. & apud Stob. tom. 1. l. 1. c. 4. ex quo emaculandi codices Epicteti. Idem lib. ejuſd. c. 16. poſt recenſita varia providentiæ divinæ apoteleſmata. Ταῦτα, inquit, τίς ἐξαρκεῖ λόγος ὁμοίως αὐτὰ ἐπαινέσαι, ἢ παραστῆσαι; εἰ γὰρ νοῦν εἴχομεν, ἄλλο τι ἔδει ἡμᾶς ποιεῖν καὶ κοινῇ καὶ ἰδίᾳ, ἢ ὑμνεῖν τὸ Θεῖον, καὶ εὐφημεῖν, καὶ ἐπεξέρχεσθαι τὰς χάριτας; οὐκ ἔδει καὶ σκάπτοντας, καὶ ἀροῦντας, καὶ ἐσθίοντας, ᾄδειν τὸν ὕμνον τὸν εἰς τὸν Θεόν; Μέγας ὁ Θεὸς, ὅτι ἡμῖν παρέσχεν ὄργανα ταῦτα, δι᾽ ὧν τὴν γῆν ἐργασόμεθα. Μέγας ὁ Θεὸς, ὅτι χεῖρας δέδωκεν, ὅτι κατάποσιν, ὅτι κοιλίαν, ὅτι αὔξεσθαι λανθάνοντας, ὅτι καθεύδοντας ἀναπνεῖν. ταῦτα ἐφ᾽ ἑκάστου εὐφημεῖν ἔδει· καὶ τὸν μέγιστον καὶ θειότατον τὸν ὕμνον ἐφυμνεῖν, ὅτι τὴν δύναμιν ἔδωκε τὴν παρακολουθητικὴν τούτων, καὶ ὁδῷ χρηστικήν. Et quæ ſequuntur his gemina, homine Chriſtiano quovis non indigna; Chriſtum modò donatum nobis adjeciſſet. [2] Ἐγὼ ἔχω τινὰ ὑποτετάχθαι, τίνι πείθεσθαι δεῖ, τῷ Θεῷ, Epictet. differt. l. 4. c. 12. Ἑκὼν σεαυτὸν τῇ Κλωθοῖ συνεπιδίδου, παρέχων συννῆσαι, οἷστισί ποτε πράγμασι βούλεται. Marc. l. 4. § 33. [3] Ἀρεσκόμενος τοῖς ἐκ τῶν ὅλων ἀπονεμομένοις. Idem ibid. § 25. ἀσπαζόμενος ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς τὰ συμβαίνοντα πάντα. Idem l. 3. § 4. Ἁπλῶς μηδὲν ἄλλο θέλε, ἢ ἃ ὁ Θεὸς θέλει. Epictet. l. 2. c. 17. Προσκατατέταχά μου τὴν ὁρμὴν τῷ Θεῷ· ἃ ἐκεῖνος θέλει, κἀγὼ θέλω· ἃ ἐκεῖνος οὐ θέλει, κἀγὼ οὐ θέλω. Idem l. 3. c. 26. & l. 4. c. 7. [4] Κρεῖττον γὰρ ἡγοῦμαι, ὃ ὁ Θεὸς θέλει, ἢ ὃ ἐγώ. Idem ibid. [5] Μόνον φιλεῖν τὸ ἑαυτῷ συμβαῖνον καὶ ἀπονεμόμενον· τί γὰρ ἁρμοδιώτερον; Marc. l. 7. § 57. [6] Συμφέρει ἑκάστῳ, ὃ φέρει ἑκάστῳ ἡ τῶν ὅλων φύσις. Idem l. 10. § 10. [7] Καὶ τότε συμφέρει, ὅτε ἐκείνη φέρει. Ibid. [8] Τῷ Θεῷ ἑπόμενον ἀφελῶς παρέχειν. Marc. l. 12. § 27. & 31. Προσκείμενος διάκονος καὶ ἀκόλουθος ἐκείνῳ, συνορμῶ, συνορέγομαι, ἁπλῶς συνθέλω. Epict. l. 4. c. 7. Cleanthis votum, huic toties repetitum; Enchir. c. 52. differt. l. 2. c. 17. & c. 23. l. 3. c. 22. & l. 4. c. 4. [9] *Optimum eſt Deum, à quo omnia proveniunt, ſine murmuratione ſequi. malus miles eſt, qui Imperatorem gemens ſequitur.* Senec. epiſt. 107. [10] Ἣν ἂν χώραν καὶ τάξιν ἐγχειρίσῃς, μυριάκις ἀποθανοῦμαι πρότερον ἢ ταύτην ἐγκαταλείψαι. Epict. lib. 3. cap. 24. poſt Socrat. in Platon. apolog. [11] Ἴδιον τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ καρδίας φιλεῖν τοὺς ἀνθρώπους. Mor. lib. 7. § 12. Καὶ εὐνοεῖν αὐτοῖς, ὡς φύσει φίλοις. Idem lib. 7. § 29. [12] Καὶ κήδεσθαι αὐτῶν. Id. lib. 9. § 18. [13] Καὶ ἀνέχεσθαι αὐτῶν. Idem lib. 5. § 33. [14] Καὶ ἀπέχεσθαι αὐτῶν. Idem ibid. [15] Ὁ ἀδικῶν ἀσεβεῖ. Id. lib. 9. § 1. [16] Καὶ εὐποιεῖν. Idem lib. 5. § 33. [17] Κατεσκεύασται τὰ λογικὰ ἀλλήλων ἕνεκεν· τὸ μὲν οὖν προηγούμενον ἐν τῇ τοῦ ἀνθρώπου φύσει τὸ κοινωνικόν ἐστι. Idem lib. 7. § 55. [18] Ἀρκεῖ σοι ἡ φύσις λογική, τὰς ὁρμὰς ἐπὶ τὰ κοινωνικὰ ἔργα μόνα ἀπευθύνουσα. Idem lib. 8. § 5. [19] Πάντων κήδεσθαι. Idem lib. 3. § 4. [20] Ἀρκεῖ ἡ παροῦσα πρᾶξις κοινωνική. Idem lib. 7. § 6. Ἑαυτῷ ἀρκεῖσθαι δικαιοπραγοῦντι. Id. lib. 7. § 28. [21] Οὐδὲ οἶδεν ὃ πεποίηκεν. Idem lib. 5. § 6. *dediſſe dum daret, oblitus.* Senec. de benef. lib. 2. c. 6. [22] Οὐ δεόμενος ἀνθρώπου μάρτυρος. Marc. l. 3. § 5. *In omnibus factis re, non teſte, moveri.* Cicer. de fin. l. 2. [23] Μισθοῦ γὰρ ἀνθρώπων τις ἄνθρωπον φιλεῖ, κατ᾽ Ἐπίκουρον. Plut. de amor. prol. [24] Καταληπτικῶς δίδοται, ὥστε ἐξ αὐτῆς τῆς πράξεως, εὐθὺς ἀπειληφέναι πάντα τὸν καρπόν. Marc. l. 9. fin. [25] Ἑνὶ τέρπου καὶ προσαναπαύου, τῷ ἀπὸ πράξεως κοινωνικῆς μεταβαίνειν ἐπὶ πρᾶξιν κοινωνικήν. Id. l. 6. § 7. & l. 5. § 6.

fructus

[1] *nec unquam benefaciendo defetiſci;* [2] ſed *vitæ telam, tanquam vivendi fructus hic ſit, benefactis ſibi invicem continenter annexis ità totam pertexere,* [3] *ut nuſquam interveniat* [4] *hiatus ullus vel minimus;* [5] *beneficii loco, quòd benefecerit habentem;* [6] *ſibiq; profuiſſe exiſtimantem, ſi alii cuiquam uſui eſſe potuerit;* [7] *nec extra ſe proinde quicquam vel laudis humanæ vel lucelli, aut aucupantem aut expetentem.* Adhæc [8] *nihil mentis cultu antiquius,* [9] *nihil honeſti ſtudio potius aut pretioſius habere:* [10] *ab eo* denique, *quod officii ſui eſſe nôrit,* [11] *nullâ vel vitæ, nedum alius rei cujuſpiam, cupidine abducendum, nullâ mortis, cruciatúſve ullius, nedum damni aut detrimenti, formidine abigendum, ſe permittere.*

Hæc *Stoicorum* ſunt *decreta* & *præcepta,* & ipſorum principiis quidem planè congruentia, *ſancta, recta, ſevera, fortia; pietatem, caritatem, humanitatem, magnanimitatem* ſpirantia: quibus priora illa, quæ ſunt ſaltem verè Epicurea, nihil ſapiunt, nihil ſonant minús.

Sed adverſus Stoici nominis profeſſores objiciuntur, *raritas, hypocriſis, defectio, defectus.* de ſingulis videbitur.

Ac primo quidem loco *raritas* ſub animadverſionem venit. Pauciores utiq; omni ævo reperiri, qui diſciplinam hanc ſunt amplexati, quàm qui ad ſectas alias ſeſe applicuerint. Et hâc revera in parte triumphant ſplendidè, atq; efferunt ſeſe Epicurei, qui [12] Epicurum tot amicos & ſectatores nactum gloriantur, ut *nec urbes integræ eos capere poſſent.* agnoſcitq; qui in Torquato Epicurum oppugnat Cicero, [13] *populum, qui vim maximam, autoritatem minimam habet, cum Epicuro facere.*

Nec reverà quicquam iſtic mirandum occurrit. Notum eſt Stratonis Phyſici illud, [14] *Plures eſſe qui lavari, quàm qui ungi velint.* hoc eſt, ad thermas plures itare quàm ad palæſtras. [15] *Semitæ utique arctiori atque aſperiori pauciores inſiſtunt; latiore & læviore confertim inceditur.* [16] *Multitudo numerum habet; pondus non habet.* Calculi ubiq; numeroſiores ſunt quàm gemmulæ. Diverbium vetus eſt, [17] *Plures mali.* [18] *Turba peſſimi indicium eſt.* [19] *eximia, raritate commendat natura.* [20] *nec unquam*

[1] Καὶ μὴ κάμνειν. Id. *l.* 7. § 74.
[2] Τὸ ζῆν ἀπολαύειν, συνάπτοντα ἄλλο ἐπ' ἄλλῳ ἀγαθόν. Marc. *l.* 12. § 29.
[3] Ὥστε μηδὲ τὸ βραχύτατον διάστημα ἀπολείπεσθαι. Id. *ib.*
[4] Ἥτις γὰρ πρᾶξίς σου μὴ ἔχει τὴν ἀναφορὰν, εἴτε προσεχῶς, εἴτε πόῤῥωθεν, ἐπὶ τὸ κοινωνικὸν τέλος, αὕτη διασπᾷ τὸν βίον. Id. *l.* 9. § 23.
[5] Ἄνθρωπος εὐεργετικὸς πεφυκὼς ὁπόταν τι εὐεργετικὸν, ἢ ἄλλως εἰς τὰ μέσα συνεργητικὸν πράξῃ, πεποίηκε πρὸς ὃ κατεσκεύασται, καὶ ἔχει τὸ ἑαυτοῦ. Id. *l.* 9. *fin.*
[6] Ὠφελούμενος, ἐν ᾧ ὠφελεῖ. Ibid. § 74.
[7] Ὅταν σὺ εὖ πεποιηκὼς ᾖς, καὶ ἄλλος εὖ πεπονθὼς, τί ἔτι ζητεῖς τρίτον, ὥσπερ οἱ μωροὶ, τὸ καὶ δόξαι εὖ πεποιηκέναι, ἢ τὸ ἀμοιβῆς τυχεῖν; *Ibid.*

[8] Τὸ ἐν σοὶ κράτιστον τιμᾷν, τὸ τοῖς ἄλλοις χρώμενον, καὶ ὑφ' οὗ ὁ σὸς βίος διοικεῖται. Idem *lib.* 5. § 21. Πρὸς τούτῳ μόνῳ εἶναι ἀρκεῖ, καὶ τοῦτον γνησίως θεραπεύειν. Idem *l.* 2. § 13. [9] Μηδὲν κρεῖττον ἐν τῷ ἀνθρωπίνῳ βίῳ δικαιοσύνης, ἀληθείας, σωφροσύνης, ἀνδρείας, &c. τούτων τἄλλα πάντα μικρότερα καὶ εὐτελέστερα. Idem *l.* 5. § 21. Τί τίμιον καταλείπεται; τὸ κατὰ τὴν ἰδίαν κατασκευὴν κινεῖσθαι καὶ ἴσχεσθαι. Idem *lib.* 6. § 16. [10] Ἐγὼ τὸ ἐμαυτοῦ καθῆκον ποιῶ· τὰ ἄλλα με οὐ περισπᾷ. Idem *lib.* 6. § 22. Ὅτι ἄν τις ποιῇ, ἢ λέγῃ, ἐμὲ δεῖ ἀγαθὸν εἶναι. Idem *lib.* 7. § 15. Μεμνημένους, ὅτι ἀγαθόν σε εἶναι δεῖ, καὶ τί τῆς ἀνθρώπου φύσεως ἀπαιτεῖ, πρᾶξον τοῦτο ἀμεταστρεπτί. Idem *l.* 8. § 4. [11] Μηδὲ κίνδυνον ὑπολογίζεσθαι τοῦ ζῆν ἢ τεθνάναι ἄνδρα, ὅτῳ τι καὶ μικρὸν ὄφελος, ἀλλ' ἐκεῖνο μόνον σκοπεῖν, πότερον δίκαια ἢ ἄδικα πράττῃ, καὶ ἀνδρὸς ἀγαθοῦ ἔργα, ἢ κακοῦ. Idem ex Plat. *apol. l.* 7. § 44. [12] Φίλοι τοσοῦτοι τὸ πλῆθος ὡς μηδ' ἂν πόλεσιν ὅλαις μετρεῖσθαι. Laërt. *l.* 10. [13] Cicer. *de fin. l.* 2. [14] Πλείους εἶναι τοὺς λουσομένους ἢ τοὺς ἀλειψομένους βουλομένους. [15] Matt. 7.13, 14. [16] *Multi ſunt, & quis numeret? ſtateram profer, appende: vide contra pauca grana quantam paleam leves.* Aug. *in Pſal.* 37. [17] Πλεῖστοι κακοί. Bias. Auſon. *Lud.* 7. *Sap.* [18] Senec. *de Vit. beat. c.* 2. [19] Id. *ep.* 42. [20] Id. *de Vit. beat c.* 2

Digitized by Google

cum rebus humanis tam feliciter eſt actum, ut meliora pluribus placerent.

Verùm ſicut in diſciplinam hanc ſe pauciores dedêre; ità ab eadem hac ad alias, Epicuream præſertim, complures deſciverunt, cùm ab aliis ad hanc rari deprehendantur tranſiiſſe.

Nec hoc certè quam illud mirum magis. Celebre ſatis eſt Arceſilai illud, qui percunctanti, cur à ſectis aliis ad Epicureos tam frequentes deficerent, non contrà viciſſim ab his ad illos, reſpondit, *Quia* [1] *è viris Galli fiunt, non autem è Gallis viri.* Gallorum nomine non gentem aliquam, ſed Cybeles myſtas, qui teſtâ Samiâ reſecti, virilitatem exuebant, volens intelligi. nos noſtris familiari magis dicterio diceremus, *Quia* [2] *è gallis capi fiunt, non è capis viciſſim galli.* Nec gnarum minùs, quod Caliſtoni meretriculæ Socrates, glorianti Philoſopho præferendam ſe, ipſum enim ſuorum neminem ad ſe pellicere poſſe, cùm ipſa illius ſectatores pleroſq; ad ſe, ſi id vellet, traducere valeret; [3] *Probabile admodum eſſe quod dicat: ipſam enim ad declivia homines deorſum propellere, cùm ipſe contrà ad ardua ſurſum impellat.* Ad voluptatem utique proclivis eſt via; ad virtutem [4] acclivis ſemita. cùm autem *ingenium humanum* ex vitio innato ſit ſponte ſuâ propenſum ac [5] *proclive à labore ad libidinem*, ecquid mirum complures, itineris tædio devictos, hac desertâ, ad illam tranſcurrere.

Sed ex eis etiam qui in diſciplinæ hujus profeſſione perſtiterunt, extitiſſe haud paucos, qui à dogmate, quod mordicùs tamen tenebant, & enixè interim tuebantur, vitæ rationem diverſam & averſam planè inſtituerint; titulo habitûq; duntaxat ſpeciem Stoicam præferentes, cùm ex ſtudio vitæq; inſtituto Epicurei, aut aliud quid potiùs quàm Stoici jure cenſerentur, adverſus Stoicos, poſt [6] Lucianum, qui hoc nomine ſectam hanc paſſim inſectatur, ab aliis pariter intorquetur.

Nec eſt ſcil. hæc nova nupérve nata, ſed antiqua querimonia, in ſecta unaquaq; repertos, [7] *citharis*, [8] *lyris*, [9] *tubis*, *lituis* compares, quæ *eorum utique, quæ aliis modulantur, canunt, crepant, perſonant,* [10] *nihil quicquam audiunt, percipiuntve ipſæ.* Et in aliis ſectis, non Stoicâ ſolâ, [11] compertum eſt deprehenſos, quod ex Pacuvio Macedo, *homines ignavâ operâ; & philoſophâ ſententiâ*; ſive, quod ex Epicteto Favorinus, [12] *Verbis tenus Philoſophos, factis procul.* Quin & inter nominis Chriſtiani profeſſores, quod Scriptores quoque ſacros & confeſſos & conqueſtos legimus, comparuêre, qui [13] *Numinis notitiam, quam dictis jactitabant, factis abdicarent*; qui [14] *pietatis, cujus larvam gerebant,*

[1] Ἐκ μὲν γὰρ ἀνδρῶν Γάλλοι, ἐκ δὲ Γάλλων ἄνδρες οὐ γίνονται. Laert. *l.* 8.

[2] Varro *de re ruſtic. l.* 2. *c.* 7. & *l.* . *c.* .

[3] Καὶ μάλα γε εἰκότως· σὺ μὲν γὰρ ἐπὶ τὴν κατάντη αὐτοὺς πάντας ἄγεις, ἐγὼ δὲ ἐπὶ τὴν ἀρετὴν ἥκειν βιάζομαι. ὀρθία δὲ ἡ ἄνοδος καὶ ἀήθης τοῖς πολλοῖς. Æl. *hiſt. Var. l.* 3. *c.* 32.

[4] Prov. 15.24.

[5] Terent. *Andr.* 1. 1.

[6] In *Vitarum auctione, de ſectis, Micyllo,* alibi.

[7] Κιθάρας μηδὲν διαφέρειν, τοὺς σπουδαῖα λέγοντας, οὐ πράττοντας δέ. Diog. Laert. *l.* 6.

[8] Ὅμοιόν τι πάσχειν ταῖς λύραις, αἳ καλῶς φθεγξάμεναι οὐκ ἀκούουσι. de Peripateticis Cleanthes. Laert. *l.* 7.

[9] Σάλπιγγα Antiſthenem vocabat Diogenes: αὐτοῦ γὰρ οὐκ ἀκούειν φθεγγομένου μέγιστον. Dio Pruſ. *orat.* 8.

[10] Μήτε ἀκούειν, μήτε αἰσθάνεσθαι. Laert. *l.* 6.

[11] Gellius *Noct. Attic. l.* 13. *c.* 8.

[12] Ἄνευ τοῦ πράττειν, μέχρι τοῦ λέγειν. Idem. *l.* 7. *c.* 19.

[13] Θεὸν ὁμολογοῦσιν εἰδέναι, τοῖς δὲ ἔργοις ἀρνοῦνται. Paul. *ad Tit.* 1. 16.

[14] Ἔχοντες μόρφωσιν εὐσεβείας, τὴν δὲ δύναμιν αὐτῆς ἠρνημένοι. Id. *ad Tit. ep.* 2. 3. 5.

uim-

Digitized by Google

vim virtutémque abnuerent, qui [1] *gratiam divinam in laſciviam verterent*; *qui* [2] *libertatem Chriſtianam nequitiæ improbitatíſque velamentum facerent*; [3] *libertatémque aliis pollicerentur, cùm in corruptelæ ſervitio agerent ipſi*. nec ex horum tamen moribus de religione Chriſtiana ſententiam ferre, æquum fuerit, quum politiæ Chriſtianæ iſti, nec viva, nec vera, nedum ſana, aut integra membra jure cenſeantur, ſed φύματα potiùs mera [4] καὶ ἀποστήματα, ut cum Marco noſtro loquar, ſive [5] *vomicæ* & *carcinomata*, ut de ſuis Auguſtus. Haud eſt incelebre Cratetis illud, [6] *In malo Punico etiam probo, granum putre aliquod*; Varronis itidem, [7] *Nec in ſegete bona nullum ſpicum nequam* reperiri. In agro Dominico quoque [8] *zizania* ſteriléſque non *ſuccreſcunt* tantummodo, ſed [9] *dominantur* etiam aliquando avenæ: ex quibus tamen de ſegete tota judicari iniquiſſimum fuerit.

Quod denique præſcribitur, inſigniores etiam pleroſque non per omnia decretis præceptíſque ſuis conſentanea præſtitiſſe, ſed à norma reguláque, quam fixerant ipſi, in nonnullis declinâſſe.

Ecquem, quæſo, mihi dabis, ex eis etiam qui ſunt γνήσιοι Χριστιανοὶ, qui ab ea, quam profitetur, vitæ inſtituendæ ratione non quandoq; declinet. Ex eis inter hos fuerat, [10] qui *columnæ* & *exiſtimabantur* & revera exiſtebant, cujus ingenua vox illa, [11] *In multis offendimus omnes*; ſive *impingimus univerſi*. ad quæ verba [12] Beda noſter, *Non*, Offendiris, dixit; *ſed*, Offendimus, *inquit*; *&* In multis *præmiſit*; Omnes, *ſubjunxit*. Ex eiſdem & qui illud, [13] *Si dixerimus, quod peccatum non habemus, decipimus nos*, (dum [14] *peccantium* utique *numero excipimus*) *nec penes nos eſt veritas*. [15] *Nec*, habuimus, (inquit Auguſtinus) *Sed*, habemus, *dixit*; *ne de vita præterita*, (quæ *per ignorantiam* variáſque indè enatas *cupiditates* tota exacta eſt) *dictum quis ſuſpicetur*. Ex apoſtolis ipſis, qui Chriſtum proximè acceſſerant, quíque lateri ejuſdem comites individui adhæſerant, ut reliquos mittam, nec de proditore quicquam dicam, [16] *primi* & [17] *noviſſimi*, agmen qui ducit, & qui claudit, utriuſque etiam firmati jam, [18] nævi aliqui in tabulis ſacris proditi extant: ut apud exteros quoſvis diſciplinæ etiam ſeveriſſimæ profeſſores, ſectæque exactiſſimæ ſectatores, à dogmate aliena nonnunquam deprehendi, minùs mirum videri debeat. Oraculi vicem meritò ſibi vendicat Æſchyli illud,

> [19] Ἁμαρτάνει καὶ ὁ σοφῶν σοφώτερος.
> *Sapiente qui plùs ſapiat, eſt cùm labitur.*

[1] Τὴν τοῦ Θεοῦ χάριν μετατιθέντες εἰς ἀσέλγειαν. Jud. ep. v. 4.
[2] Ἐπικάλυμμα ἔχοντες τῆς κακίας ἐλευθερίαν. Pet. ep. 1. c. 2. v. 16.
[3] Ἐλευθερίαν αὐτοῖς ἐπαγγελλόμενοι, αὐτοὶ δοῦλοι ὑπάρχοντες τῆς φθορᾶς. Idem ep. 2. c. 2. v. 19.
[4] Marc. l. 2. § 16. Idem lib. 4. § 28.
[5] Sueton. l. 2. c. 85.
[6] Ἐν ῥοιᾷ καλῇ σαπρόν τινα κόκκον. Laert. l. 6.
[7] Varro *Leg. Mæn.* apud Nonium, in *Spicum*.
[8] Ζιζάνια. Matth. 13. 25. 27. de qua voce alibi diximus.
[9] De ſeculo ſuo, Salvian. *de Dei gubern.* l. 3. *Præter pauciſſimos quoſdam, qui mala fugiunt, quid eſt aliud penè omnis cœtus Chriſtianorum, quàm ſentina vitiorum?*
[10] Οἱ δοκοῦντες στῦλοι εἶναι, Paul. *ad Gal.* c. 2. v. 9.

[11] Πολλὰ πταίομεν ἅπαντες. Jacob. 3. 1. [12] Beda *in Jac. epiſt.* [13] Ἐὰν εἴπωμεν, ὅτι ἁμαρτίαν οὐκ ἔχομεν, ἑαυτοὺς πλανῶμεν. Joan. *ep.* 1. *c.* 1. *v.* 8. [14] De Phariſæo Luc. 18. 15. Bern. *de grad. humil. & ſuperb. Dum in ſe ſingulariter exultat, aliis arroganter inſultat, & ſe ſolum decipit, quem ſolum excipit, dum alios damnat.* [15] Aug. in 1 Joan. [16] Matt. 10. 2. [17] 1 Cor. 4. 9. & 15. 8, 9. [18] Gal. 2. 11. Act. 15. 39. [19] Stob. *tom.* 2. *tit.* 3.

 Stoici

Stoici certè præceptis decretiſque ſuis, [1] non tam quid ipſi valerent, aut aſſecuti jam eſſent, quàm ad quid contenderent, modiſque omnibus elaborandum atq; enitendum cenſerent, deſignatum volebant. quod & idem de ſe [2] Apoſtolus liberè ingenuéque profitetur.

Veruntamen ex eis qui ſectæ hujus in diſciplinam ſeriò ſedulóq; ſeſe dederunt, per ſingulas quaſq; fere ætates reperti ſunt, qui fide dignorum Scriptorum ſuffragiis conſenſu conſono atteſtantibus, ità dogmata ſua factis conſentaneis conſignata, decretáq; vitæ inſtituto æquabili fere comprobata exhibuerint, ut nominis etiam Chriſtiani profeſſoribus pleriſque pudorem incutere, ruborem ſuffundere meritò queat. In his fuere; poſt Zenonem, cui teſtimonium dat inſigne Athenienſium pſephiſma, quo [3] *virtutis ac temperantiæ nomine*, eò quòd [4] *vitâ ſuâ eis quæ diſſerebat congruente cunctis in exemplum expoſitâ, ad optima quæq; quoſq; incitaret*, [5] *imagine æreâ, coronâ aureâ donandum*, [6] *ſepulcrum ſumptu publico extruendum*, [7] *pilâſque duas, quarum utriq; teſtimonium iſtud incideretur, erigendas*, decernitur: poſt hunc, inquam, alióſque qui in Schola hac eidem ſucceſſerant, emicuêre viri magni, diſciplinâ iſtâ imbuti, virtutis maſculæ imagines vivæ vivacéſq; conditionis eminentioris ratione, Scriptorum nobilium calamis celebrati, (ut Philoſophiam disertè profeſſos prætercam) Cato Uticenſis, Thraſeas Pætus, Helvidius Priſcus, & Marcus cumprimis Antoninus, qui iſta commentandi occaſionem nobis præbuit.

Verùm à diſciplina ipſa, ad eos, qui eam ſcriptis ſuis illuſtrârunt, hos præſertim quos reliquos habemus, transeamus. Ex eis præcipui fuerant Zeno & Chryſippus: quorum alter Stoam primus condidit; unde & Straboni, [8] ὁ τῆς Στωικῆς αἱρέσεως ἀρχηγέτης & Galeno, [9] ὁ πατὴρ ἁπάσης τῆς τῶν Στωικῶν αἱρέσεως *ſectæ Stoicæ totius princeps paterque*; & Balbo apud Ciceronem, [10] *Stoicorum pater*, dicitur. alter eandem adeò ſtrenuè feliciterque [11] *ſuffulſit*, ut de eo dictum fuerit.

[12] Εἰ μὴ γὰρ ἦν Χρύσιππος, οὐκ ἂν ἦν Στοά.

Chryſippus ni fuiſſet, nec Stoa foret.

Et complura quidem uterque reliquit ſcripta: alter iſte [13] *uſque ad ſeptingenta quinque* συγγράμματα, ſive [14] *opuſcula*: cùm [15] Epicuri πολυγραφίαν æmularetur, [16] quem tamen aſſecutum negant; cùm [17] *ad* [18] *volumina ter centena uſq;* iſte pertigerit, quorum quodlibet utiq; συγγράμματα complura complectebatur: alioqui Chryſippum πολυγραφίᾳ non æquâſſet, nedum Scriptorum numeroſitate anteceſſiſſet. Cæterùm

[1] *Non dicebant, quemadmodum ipſi viverent, ſed quemadmodum vivendum eſſet.* Sen. *de vit. beat. c.* 18.
[2] Οὐχ ὅτι ἤδη ἔλαβον, ἢ ἤδη τετελείωμαι· ἓν δὲ, … ἐπεκτεινόμενος κατὰ σκοπὸν διώκω. Paul. *ad Phil.* 3. 12, 14.
[3] Ἀρετῆς ἕνεκα καὶ σωφροσύνης. pſephiſma apud Laert. *l.* 7.
[4] Πρὸς τὰ βέλτιστα, προτρέπει, παράδειγμα τὸν ἴδιον βίον ἐκθεὶς ἅπασιν, ἀκόλουθον ὄντα τοῖς λόγοις, παράρμα.
[5] Εἰκόνι χαλκῇ, χρυσῷ στεφάνῳ.
[6] Οἰκοδομῆσαι τάφον δημοσίᾳ.
[7] Ἐγγράψαι τὸ ψήφισμα στήλαις δυσί.
[8] Strab. *geogr. lib.* 14.
[9] Galen. *de dogmat. Hippoc. & Platon. l.* 2. *c.* 6.
[10] Cicer. *de nat. Deor. l.* 3. de *Zenone*, non *Cleanthe*, uti inadvertentiâ, an memoriâ, lapſus Lipſius, *manuduct. ad Stoic. philoſoph. diſſert.* 11.
[11] *Qui fulcire putatur porticum*, Cic. *Acad. l.* 4.
[12] Laert. *l.* 7.
[13] Idem *ibid.*
[14] Itâ malim vertere, eo ſenſu, quo *poſt mortem opera, non opuſcula penſanda*, dixit Sidonius *l.* 8. *ep.* 4. quàm cum Lipſio, *volumina*.
[15] Ex Carneade, Laert. *l.* 10.
[16] Πάντας ὑπερβαλλόμενος πλήθει βιβλίων. de Epic. Laert.
[17] Κύλινδροι γὰρ πρὸς τριακοσίους εἰσί. Laert. *ib.*
[18] Κύλινδροι, *volumina*, quæ *cylindri* figuram convoluta referebant. vocabulum notione eâ vix alibi repertum.

Digitized by Google

etrùm par ſcripta utriuſq; fatum ſunt experta. nec Zenonis ſiquidem, nec Chryſippi, quin nec ſeculi priſci illius è Stoa cujuſquam ſcriptum ullum integrum ad tempora noſtra perennavit. Superſunt fragmenta duntaxat, ἀποσπασμάτια, apud Plutarchum, [1] qui paſſim exagitat; Galenum, [2] qui plerumq; oppugnat; Laertium, [3] qui ſimpliciter recitat; Ciceronem, [4] qui in partem utramque diſceptat. Citerioris ævi ſuperant ex eis qui diſciplinam hanc ſunt aſſectati, quorum diſſertationes commentationéſque ad manus noſtras pervenerunt, Seneca, Epictetus, & Marcus noſter iſte.

Ætatis ratione Senecæ locum primum tribuo: quem dignitate tamen æſtimationéq; verâ è duobus illis alterutri poſthabendum exiſtimem. [5] Habet ille revera multa eximia, utilia, fortia, ſublimia; & arguta, ſubtiliáque complura; éſtque dignus admodum, qui non ab humanioris literaturæ tantùm, ſed à Theologiæ etiam ſtudioſis, ſedulò quidem, ſed judicio atque examine juſto adhibito, legatur. Verùm non eſt unius ejuſdémque ubiq; coloris; nec per omnia conſtat ſibi. Neque verò vitam attingo; quam Caſſius tamen arrodit, [6] *tanquam à dogmate præceptionibúſque quàm maximè diſſentaneam:* de ſcriptis ago. In his, [7] quàm fœdè Claudio, dum apud ſuperos, ex mente etiam Neronianâ, [8] *morabatur*; nec huic duntaxat, ſed & in gratiam illius, ejuſdem mancipio, [9] *licentiæ intolerandæ maſtigiæ*, Polybio, adulatur? quem tamen è vivis exemtum, [10] dictione Satyricâ & ſarcaſticâ, vernilitatis prægnate, acerbiſſimè proſcidit, & publicè ſubſannandum propinavit. De animæ corpore excedentis ſtatu, quàm repugnantia ſtatuit? dum τῇ ὑποθέσει δουλεύων, nunc [11] in ſedes cœleſtes integram ſubvehit, nunc [12] in flatum halitúmve merum diſpergit, tædæque inſtar, materiâ, quâ alebatur, abſumptâ, deficientis prorſus extinguit. Epicurum eſt ubi accuſat, increpat, deprimit, damnat, ut [13] *degeneris & humillimæ mentis, apud quem voluptas imperat hominem*, [14] *voluptatis Magiſtrum* ipſum, ſcholam, [15] *voluptatis officinam*, nuncupat. Eſt contrà, ubi (quo Lucilio ſuo forſitan hujus aſſeclæ, quem [16] *Virorum optimi* titulo ſubinde coheneſtat, gratum faciat) eundem non excuſat tantùm, ut qui [17] *immeritus malè audiat & infamis ſit*; ſed comprobat etiam & collaudat, ut qui [18] *ſancta & recta* præcipiat, *& ſi propiùs acceſſeris*, triſtia. Deniq; quod *in* [19] Chry-

[1] In *Stoic. repugnant. de commun. notitiis, & de paradox.*
[2] *In libris de dogmat. Hippocrat. & Platon.*
[3] *Lib. 7. in Zenon. & Chryſip.*
[4] In *Academ. Tuſcul. de finib. & de nat. Deor.*
[5] *Multæ in eo claræque ſententiæ; multa etiam morum gratiâ legenda. multa in eo probanda, multa etiam admiranda ſunt; eligere modò curæ ſit.* Fabius *inſtit. l.* 10. *c.* 1.
[6] Πάντα ἐναντιώτατα, οἷς ἐφιλοσόφει ποιῶν ἠλέγχθη. Dio Caſſ. *l.* 61. in Jo. Xiphil. *excerptis.*
[7] In *Conſolatorio ad Polybium.*
[8] *Morari* eum *inter homines deſiiſſe*, productâ primâ ſyllabâ jocabatur. Suet. *l.*6. *c.*33.
[9] Cùm in ſcena Pantomimus illud protuliſſet, Ἀφόρητός ἐστιν αὐτοχῶν, μαστιγίας, omnium oculos in Polybium hunc defixos refert Dio Caſſ. *l.* 60.
[10] In ἀποκολοκυνθώσει.
[11] *Ad Lucil. ep.* 102. *ad Polyb. conſol. c.*28. *ad Marc. conſol. c.*25. *ad Helv. c.*17.
[12] *Ad Lucil. ep.*54. cùm morti proximus videretur.
[13] *Ad Lucil. ep.*42.
[14] *Epiſt.*18.
[15] *Epiſt.*9.
[16] *Epiſt.*13. & 21. & 48. & *quæſt natur. præfac. l.*1.
[17] *De vit. beat. c.* 13.
[18] *Ibid.*
[19] *Chryſippi acumen nimis tenue retunditur, & in ſe ſæpè replicatur: etiam cum agere aliquid videtur, pungit, non perforat.* Sen. *de ben. l.*1. *c.* 4. *Chryſ. penes quem ſubtile acumen eſt, totum librum ſuum his ineptiis replet.* Ibid. *c.* 3.

ſippo & [1] Zenone non ſemel reprehendit, contráque id [2] quod ipſe præcipit, [3] ingenii acumini nimiopere indulgens, ad ſubtilitates rei vacuas non rarò delabitur, & argutiolis leviuſculis, frigidis etiam ineptíſque aliquoties ludit. Neque tamen hæc, quæ, nec primus, nec ſolus, dixi, ſed me priores, eruditione & judicio cum primis pollentes, ità ſumi velim, quaſi [4] à Senecæ lectione (quem tyronibus ſtudioſis de Scriptoribus eligendis legendíſque conſultus, inter alios commendare conſuevêrim) abſtentum quenquam, atque abſterritum, aut quò de viri tanti (quem eruditi quique indolis ingeniíq; acerrimi nomine ſuſpiciunt, imitandum etiam propoſuiſſe ſibi videntur haud pauci) magnitudine juſtâ quicquam detractum eam: ſed quò oſtendam, à virilitate illa Stoicis peculiariter ab ipſo etiam adſcriptâ (quam Chryſippus quoque ſubtilitate nimiâ enervâſſe, eidem ipſi [5] cum aliis incuſatur,) deſciviſſe; nec duobus illis alteris (Epictetum & Marcum dico) aut ſcripto, aut facto etiam, parem ſeſe præſtitiſſe: qui in ſorte diverſa, vel adverſâ etiam quàm maximè, in [6] ſervitii gradu infimo alter, ſummo alter in imperii faſtigio, poſiti; diſciplina hæc quanti ſit, quantúmque in ſtatu quovis poſſit, tum præceptionibus ſanctiſſimis virtutis genus omne ſpirantibus, tum & vitæ formâ ad decreta ſua accuratè compoſitâ uberrimè demonſtrârunt. Et noſter quidem (prout & [7] Epictetus eo prior, [8] cujus ex commentariis profeciſſe ſe profitetur) ſui per omnia ſimilis, *ſeriúſq*; ac *ſeverus* (quod [9] ille poſcit, licèt ipſe non ſervaverit) ubique deprehenditur.

Denique, ut ad illud revertar, quod in pagina liminari ex Hieronymo monueram, ad diſciplinam noſtram quod horum utriuſque ſcriptis monitíſque propiùs accedat, in exterorum priſcorum, quæ hodie extant, monumentis, nihil reperiri, fidenter pronunciari poſſe exiſti-

[1] *Libet ridere ineptias Græcas; quas quamvis mirer, (mirer ò Lipſ.) nondum excuſſi. non vis ſeveriùs loqui, nec morituro riſum movere? adverſus mortem tam minuta jacularis? ſabulâ leonem excipis? acuta ſunt iſta quæ dicis. nihil eſt acutius ariſtâ. quædam inutilia & inefficacia ipſa ſubtilitas reddit.* de Zenone. Idem *epiſt.* 82.

[2] *Pro veritate ſimplicius agendum eſt. Ibid. At qui ingenia ſanare, & officiorum memoriam ingerere volunt, feriò loquantur, & magnis viribus agant.* Idem *de benef. l.* 1. *c.* 4.

[3] *Rerum pondera minutiſſimis ſententiis frangit.* Fabius *inſtit. l.* 10. *c.* 1. Iniquiùs tamen illi, neſcio, qui apud Gellium (An Agellium, quod Lipſ. mavult) *Noct. Attic. l.* 12. *c.* 2. *Res atque ſententiæ, aut inepto inanique impetu, aut ut levi & quaſi dicaci argutiâ*, &c. Moderatius Eraſmus, *præfat. ad Sen. Habent nonnihil veri, quæ doctiſſimi ſcriptores de illo pronunciârunt, ſubinde ludit in Græculos, & interdum abſque cauſſa. Naſonem aliquoties attingit, quod indulſerit ingenio ſuo. at magis ipſe indulget ingenio ſuo in oratione proſa ac ſeriis argumentis, quàm Ovidius in poematibus plerunque ludicris. Jam hoc ipſum, quod in Seneca cum primis laudatur, corruptum eſt. Inſectatur mores hominum liberè ſalſéque; ſed non ſemper in loco; interdum immodicè; tum aliquoties affectatiùs, iiſque modis, ut non ità multum abſit à ſcurrilitate. quædam vitia ſic deſcribit, dum inſectatur, ut videatur ridere potiùs quàm odiſſe, atque doceat magis quàm deteſtetur. quin ubique plurimus videtur jocorum affectator, etiam in rebus maximè ſeriis, in quibus optarim illum aliquanto longiùs abeſſe ab ineptia, obſcœnitate, vitioque ſcurrilitatis.* Hæc inter alia Eraſmus. mitto enim ea, quæ cùm Marci patris ſint, Lucio filio, nomine communi deceptus, aſcribit. Lipſius deniq; ipſe, qui adverſus priores duos illos Senecam defendere ſatagit, in Judicio ſuper Senecam, ejuſque ſcript. *Ego Senecam univerſe admiratione magis quàm laude proſequendum arbitror. in partibus aliquid eſſe, quod cenſeas, aut cui ſuccenſeas, non nego. Sanè decidit interdum, aut à ſe mutat: ut in jocis aut dictis, quàm ineptus alibi, ſive affectatus eſt? in laudibus, vituperiis, ſine modo?* &c. [4] Quod apud Gellium cenſores rigidi atque importuni illi, *Cujus libros attingere nullum pretium operæ ſit. Noct. l.* 12. *c.* 2. [5] Notant eundem hoc nomine Plutarchus, Galenus, alii. [6] Δοῦλος Ἐπίκτητος γενόμην, καὶ σώμ' ἀνάπηρος, Καὶ πενίην Ἶρος. Leonid. *epitaph.* Epictet. [7] *Epict. verus ac Severus Stoicus & Stoicorum vel maximus.* Herodes apud Gell. *l.* 1. *c.* 2. *Philoſophorum maximus*, Favorinus *ibid. l.* 17. *c.* 19. [8] *Marc. lib.* 1. § 7. [9] Seneca *de benef. l.* 1. *c.* 4. & *epiſt.* 82.

Digitized by Google

mem. Certè quæcunque Dominus ipſe Chriſtus in concionibus collationibúſque ſuis Hiſtoriæ Evangelicæ inſertis intextíſque, de [1] *mali cogitatione etiam abſtinenda*, de [2] *affectibus vitioſis ſupprimendis*, de [3] *ſermone otioſo non inſuper habendo*, de [4] *animo cumprimis excolendo; & [5] ad imaginem divinam effingendo*, de [6] *beneficentia ſimpliciſſimè exhibenda*, de [7] *injuriis æquanimiter ferendis*, de [8] *admonitione & increpatione cum moderatione cautionéque accurata exercendis*, de [9] *rebus quibuſlibet, adeoque vitâ ipsâ, ubi res ratióque poſcit, nihili habendis*, de aliis denique pleriſque [10] *pietatis*, [11] *caritatis*, [12] *æquitatis*, [13] *humanitatis officiis* [14] *quam exquiſitiſſimè obeundis exequendíſque*, præcepta dedit; apud noſtrum hunc eadem, perinde acſi illa lectitâſſet ipſe, in diſſertationum commentationúmque harum congerie inſperſa paſſim, nec ſine vehementia & vivacitate inſigni, quæ in præcordia ipſa penitiùs penetret, atque in animo infixos altiùs relinquat aculeos, inculcata ſubinde, Lector quivis ſedulus advertet, ingenuus agnoſcet.

[1] Matth. 15. 19.
[2] Matth. 5. 22, 28.
[3] Matth. 12. 36.
[4] Matth. 5. 20. & 6. 33.
[5] Matth. 5. 45, 48.
[6] Matt. 6. 1, 3.
[7] Matth. 5. 39.
[8] Matth. 18. 15, 16.
[9] Luc. 14. 26, 33.
[10] Matth. 22. 37.
[11] Matth. 22. 39.
[12] Matth. 7. 12.
[13] Matt. 5. 44. Luc. 10. 37.
[14] Matth. 5. 19, 20.

Sed iſta forſitan dixerit quis, quorſum aliunde, ab extero præſertim, eóque fidei Chriſtianæ adverſo, petantur? quum è pagina ſacra, in qua proſtant, poſſit promtiùs haberi, & à Magiſtri ipſius ore profecta, cùm imperii autoritate potiore præcipiantur, tum & obſequii neceſſitate arctiore percipiantur.

Cui ego præſcriptioni poſſim verbulo occurrere; pari utique ratione rejici poſſe omnes in univerſum ab eruditis piíſque concinnatas Inſtrumenti ſacroſancti utriuſq; enarrationes: ut eodem tandem deveniatur, quo proceſſerant apud nos haud ità pridem, par ferè geminum, cerebri certè partim ſani uterq; quorum alter præter paginam ſacram nihil aut legebat, aut lectitandum cenſebat; alter, poſtquam Anachoretæ cujuſpiam inſtar, cum ſuis domi ſuæ ſe concluſerat, librorum (quam pro hominis privati ſorte cenſúq; amplam ſatis habebat) ſupellectilem omnem, Bibliis ſacris exceptis, foco accenſo, flammis abſumendam tradidit; neuter ſanè, aut fundo juſto, aut exemplo bono, & quod imitatione ſuâ dignum ſobrius quis ſanúſq; ſentiat.

Verùm enimvero ratione non unâ utilis eſſe poterit noſtri hujus in his, cum animadverſione ſeria conjuncta, lectio ſedula.

Primò, quod quæ in Sermonibus Dominicis (quorum Capita præcipua duntaxat, συλλήβδην plerunque apud Scriptores ſacros extant delibata & digeſta) ſummatim ferè propoſita habemus, iſtic latiùs diducta, fuſiùs explicata, magnâ argumentorum inſignium varietate firmata, illuſtrata, ingeſta, inculcata, ad vitæ uſum communem accommodata habeantur. quod ut eſt ſcriptis aliis cum iſto commune, ità in hoc genere haud paucis iſtud præcellit.

Tum

Tum nec illud levis eſt momenti, quòd dogmatis Chriſtiani æquitas rationi etiam ipſi conſentanea deprehenditur, dum ab ipſis etiam extraneis & adverſariis comprobata & collaudata demonſtratur. [1] *Grave eſt*, ponderíſq; non exigui (ut Iſidorus Ægyptius) *teſtimonium ab inimicis profectum*. Et, (quod Dio Pruſæus) [2] *Encomium ab eis, qui non ſuſcipiunt, & ſuſpiciunt tamen, palàm eſt illius*, ſive perſonæ, ſive diſciplinæ, *laudem eſſe præſtantiſſimam*. Non neſciebat hoc Apoſtolus, cùm ab [3] exterorum inſcriptionibus ſcriptíſque, ei quod afferebat & promulgabat, dogmati aſſerendo, teſtimonia advocabat. Nec parùm idcirco præcepti documentíque Dominici æquitati ac [4] *rationabilitati* (ſi ità loqui licuerit) apud quoſvis vindicandæ formandæq; conduxerit, quòd ab homine extero, nec nomini Chriſtiano favente (cùm nec myſterii noſtri gnarus eſſet, nec fidei rationes aſſequeretur) tanta tamen cum vehementia, argumentíſq; tam validis, commendata ac confirmata habuerimus. [5] *Quis non intelligat*, (inquit gravis Autor) *bonam eos habuiſſe cauſſam, qui eam apud medios judices obtinere potuerunt?* quid eam dixerit quis, quæ apud averſos & adverſos etiam, ubi [6] hoſtes ipſi judices conſident, obtineat?

Adhæc divina in iſtis relucet & providentia & benignitas, quòd in homine à ſe dilapſo imaginem ſui non intercidere omnino & aboleri prorſus paſſus eſt, ſed ſcintillulas quaſdam aſſervavit reliquas; quas & diſciplinis variis excitavit, & ad miraculum uſque evexit: partim, quò ſocietati humanæ conſervandæ ac continendæ proſpiceretur; nè [7] efferati prorſus homines, belluarum ritu, in exitium mutuum proruerent univerſi; quum [8] *abſque diſciplina nulla homine truculentior aut immanior ſit bellua*: partim, quò *Numini* [9] *dignoſcendo*, [10] & *indagando*, his adminiculis adjuti, poſſent operam dare; quæ ſi vel contemtim, vel neglectim haberent, [11] ἀναπολόγητοι planè haberentur. Verum eſt proculdubio Claravallenſis illud, [12] *Imaginem divinam uri poſſe, exuri non poſſe*. [13] *Imaginem* certè animæ rationali primitus impreſſam funditus eradere, [14] *facem* in mente hominis cœlitùs accenſam penitus extinguere, nec vitioſitas humana, nec malignitas diabolica valuêre: (tertium quiddam, [15] *flammas gehennales* adjecit ille) quam inter ruinas & incendia defectionem primitivam conſecuta, in generis humani commodum, ſuorúmque beneficium ſervatam confotámque volebat bonitas divina.

Quin nec divinæ erga nos miſericordiæ gratiæque planè gratuitæ teſtimonium monumentúmque luculentum minùs in iſtis oculis

[1] Σεμνὸν γὰρ ἡ παρὰ τῶν ἐχθρῶν μαρτυρία. Iſidor. Peluſ. *l.* 2. *epiſt.* 228. & *l.* 3. *ep.* 335.

[2] Τὸ γὰρ [μὴ] ἀποδεχομένων καὶ θαυμαζόντων ἐγκώμιον, δῆλον ὡς κάλλιστος ἔπαινος ἐκείνου ἂν εἴη. Dio Pruſ. *orat.* 51.

[3] Act. 17. 23, 28.

[4] Λογικὴ λατρεία. Rom. 12. 1. ἐπειδὴ τῷ λόγῳ καὶ τῷ Θεῷ. Marc. *l.* 12. § 31.

[5] Aug. *ep.* 170.

[6] Deut. 32. 31.

[7] Μηδὲν ἀσεβέστερον ἀνθρώπων μηδὲ θηριωδέστερον, ὅταν ἅπαξ ἀποθηριωθῇ. Polyb. *hiſt.* *l.* 1. & *legat.* 122.

[8] Ὁ ἄνθρωπος παιδείας μὴ τυχὼν, ἀγριώτατον γίνεται πάντων, ὅσα γῆ τρέφει. Plato *de legib.* *l.* 6.

[9] Τὸ γνωστὸν τοῦ [illegible] Rom. 1. 19. & v. 21. γνόντες τὸν Θεόν.

[10] Εἰ ἄρα γε ψηλαφήσειαν αὐτὸν καὶ εὕροιεν. Act. 17. 27.

[11] Rom. 1. 20.

[12] Bern. in *annunc. ſerm.* 1. [13] Gen. 1. 27. & 9. 6. [14] Prov. 20. 27. Rom. 2. 15. [15] *Imago in gehenna ipſa uri poterit, non exuri; ardere, non deleri.* Bern. *ubi ſup.*

noſtris

Digitized by Google

noſtris obverſatur; cum [1] eis, apud quos dotes tam eximiæ, tam admiratione penè omni ſuperiores, ſe produnt, præteritis, nobis, nobis, inquam, [2] in tenebris, umbrâq; ferali ac letifera cum illis pariter conſidentibus, imò in vitiorum cœno altiùs longè demerſis, fœdiùs contaminatis, tenaciùs etiam ac pertinaciùs infixis, lumen illud ſalutiferum, [3] *Sermonis* ſui ſacri *Spiritûſque* ſancti ope operâq; uſus, [4] effulgere procuraverit; [5] quo prævio ac prælucente, per [6] ſeculi tenebricoſi hujus caliginem pluſquam Cimmeriam, aut [*] Ægyptiacam etiam, veritatis ſupernæ, vitæq; verè ſic dictæ, inter diverticula tam frequentia, à recto utrinq; abducentia, tramitem & invenire, & inventum ad itineris exitum uſq; tenere poſſemus; & abſq; quo per obliquas & tortuoſas mundi hujus nequiſſimi ac perturbatiſſimi ſemitas, ſine luce, ſine duce temerè palantes, in exitii æterni voraginem horrendam præcipites tandem prolaberemur. Subit me certè ſubinde (ità iſta dum lego, affectum me ſentio, & ingenuè agnoſco) non ſtupor duntaxat, ſed horror etiam, cum arcani divini admiratione vehementiſſima conjunctus, ſeriò apud me reputantem, quàm longè in multis ab eo abſim, quod de ſe Vir iſte, veri ad ſalutem perducentis tramitis ignarus, de ſe profitetur, nec quin verè & ingenuè, ambigi poſſe videtur. Ut proinde & Marco & Epicteto altiùs aſſurgens, *Hymnum* [7] illius vel *maximo* majorem ac præſtantiorem decantare jugiter debeam; [8] *Magnus,* [9] *divéſq; miſericordiâ Deus, qui me miſerum,* [10] *cum gente humanâ univerſâ collapſum* [11] *& perditum, ſed cum paucis è turba reliqua* [12] *ſelectum,* [13] *maſſâ ſecretum,* [14] *mihi reſtituit,* [15] *ſibi reconciliavit,* [16] *Filium miſit,* [17] *qui redimeret;* [18] *Spiritum immiſit, qui* [19] *refingeret,* [20] *culpam omnino omnem remiſit, quo &* [21] *ſupplicio culpæ debito omni eriperet, & ſupplicii ſubeundi* [22] *metum dirum eximeret,* [23] *nequitiæ ſervitio liberum emiſit, quo* [24] *in famulitium ſuum adſciſceret, &* [25] *in filiorum ſuorum numerum cooptaret,* [26] *gratiam ſpiritualem impræſentiarum donavit,* [27] *gloriam cœleſtem deinceps* [28] *donaturum repromiſit.*

Eſt in his denique, quod ad altiora enitendi, nomen Chriſtianum profeſſis, calcar acerrimum ſubjiciat, cùm à fide ac familia ea exteros in tam celſa evaſiſſe adverterint; ac pudore meritò ſuffundat, quod in imis adhuc ſubſelliis ſubſiſtant hæreántq; cum adminiculis fortioribus firmioribúſq; tam amplis ad ea conſequenda inſtructi ſint, & adjutari, ni nolint ipſi, poſſint. Certè plùs poſſe naturæ jam collapſæ reliquas vires, diſciplinæ ſecularis accedentibus auxiliis, quàm gratiæ divinæ animis cœlitùs illapſæ, cujus operi etiam promovendo eadem illa pariter inſerviunt, pro dedecore inſigni non immeritò habeatur; éſtque quod probro eos, qui hujus participes

[1] Matth. 11. 25, 26.
[2] Eſai. 9. 2. Luc. 1. 79.
[3] Eſai. 59. 21.
[4] 2 Cor. 4. 6.
[5] Luc. 1. 79.
[6] Epheſ. 6. 12.
[*] Exod. 10. 22, 23.
[7] Epicteti *Hymnum* habes, ſupra ad marginem ex *diſſert. l.* 1. *c.* 16.
[8] Pſal. 145. 8, 9.
[9] Eph. 2. 4.
[10] Rom. 3. 19, 23.
[11] Matt. 18. 11.
[12] Matth. 20. 16. & 22. 14.
[13] Rom. 9. 21.
[14] Eph. 2. 5.
[15] Col. 1. 21.
[16] Gal. 4. 4.
[17] Apoc. 5. 9.
[18] Ezek. 36. 27.
[19] Joann. 3. 5. 2 Cor. 3. 18.
[20] Col. 2. 13.
[21] Rom. 8. 1. Gal. 3. 13. 1 Theſſ. 1. 10.
[22] Rom. 8. 15. Heb. 2. 15.
[23] Rom. 6. 22.
[24] Eph. 2. 19.
[25] Rom. 8. 14, 15. Gal. 4. 6.
[26] Joan. 1. 16.
[27] Rom. 8. 18, 30.
[28] Rom. 6. 23 χαρίσματα donativum Tertul.

Digitized by Google

ticipes ſe ferunt, jure merito afficiat, cum hoc ipſo nomine, nomini, quod profitentur, Chriſtiano [1] opprobrio eſſe ſe ſenſerint, quòd à nomine alienis hac in parte inferiores comperiuntur. Grande quippiam & inſigne viſus eſt, ſibi ſaltem, protuliſſe, qui adverſus mortis metum diſſertatiunculam clauſit monitu illo; [2] *Nec infantes, nec pueros, nec mente lapſos, timere mortem: & eſſe turpiſſimum, ſi eam ſecuritatem nobis ratio non præſtat, ad quam ſtultitia perducit.* futile revera & frivolum eſt. Pari ſiquidem ratione Epicurus probaverit, *Turpiſſimum eſſe, aut Numinis offenſam ſubvereri, aut ſceleris conſcientiam formidare; cùm neutrum hoc timeant, vel infantes, vel amentes, vel fatui; eámque nobis ſecuritatem non præſtare ſapientiam, ad quam inſcitia & deſipientia perducit.* [3] Fatui ſcil. laminam candentem contrectare non metuunt; [4] infantuli facis accenſæ flammæ manum admovere non formidant. num turpiſſimum ideo horum alterutrum ſcientem prudentem timendo refugere, quia neutrum neutri illi timeant? Verùm turpe eſt revera, dedecus, opprobria, damna, exilia, vulnera, tormenta, mortem ipſam, morteq; ipsâ pejores gravioréſq; mortis moras, pro veritate divina, fide Chriſtiana, aſſerenda, conſcientia integra & intaminata cuſtodienda, nî deficere & delinquere velimus interminata atque intentata; ſi defugere maluerimus, aut detrectare, nec mente promptâ, animo propenſo alacriter conſtanterq; ſubire ac perpeti; cùm hæc omnia pro pietate fideq; conſervandâ, homines ethnici, & fortiter libenterq; ſuſtinenda definierint, & ipſi ſtrenuè ſuſtinuerint. turpe eſt præcepta documentáq; Dominica, [5] *de ſui ipſius abnegatione,* [6] *déq; ſuorum omnium, bonorum, opum, facultatum, neceſſitudinum, affectuum, vitæq; adeò ipſius abdicatione* gravia, moleſta, dura, difficilia, triſtia, rigida, iniqua conquerendo ducere homines Chriſtianos; cùm à religione Chriſtianâ alieni quoque, argumentis etiam validiſſimis adjectis, hæc eadem pia, juſta, æqua, rationi rectæ conſentanea, naturæque humanæ congruentia cenſuerint; nec eam nobis magnanimitatem aut æquanimitatem præſtare fidem veram, ad quam ratio illos, recta quidem, nec renata tamen & recocta adhuc, perduxerit. Inſignis igitur Scriptorum iſtiuſmodi uſus, apud Chriſtianos etiam, nomine non uno, vel iſta quæ diximus, vel iſtis paria, feriò perpendenti, liquidò comperietur.

Illud interim obſervatu non indignum fuerit, aliâ ratione Epicteti, aliâ Marci monumenta fuiſſe ad nos tranſmiſſa. Epicteti ſiquidem [7] ab ore diſſerentis excepta, Arriani operâ ſunt ſcripto tradita, eiſdem ipſis, quantum aſſequi poterat, quibus ille diſſerebat verbis. quo modo à Domino Chriſto, dum in terris inter mortales agebat, habiti

[1] *Chriſtiani in opprobrium & contumeliam Chriſti.* Salvian. *de provid. lib.* 4.

[2] Senec. *ep.* 36.

[3] Fatui mentio fit in *Legend. Pontific.* apud *Diſcipul. de Tempor.* qui ferri candentis maſſam ſine læſione contrectavit imprudens. Credat qui volet.

[4] Ind. Joan. Chryſoſt. *de ſtatuis orat.* 4. ait, eos qui mortem metuunt, peccatum non metuunt, παιδικὸν φόβον φοβοῦνται. puerulis compares, qui larvam timent, lucernam non timent.

[5] Matt. 16. 24. Luc. 9. 23.

[6] Luc. 14. 26, 33.

[7] Ὅσα ἤκουον αὐτοῦ λέγοντος, ταῦτα αὐτὰ ἐπειράθην αὐτοῖς ὀνόμασιν, ὡς οἷόν τε ἦν, γραψάμενος. Arrian. *præfat. ad diſſert.*

habiti ſermones, (cùm [1] nihil ipſe ſcripſiſſet) [2] ab audientibus memoriter conſervati, Evangeliſtarum calamo, ſed Spiritu Sancto aſſiſtente, & linguâ quidem aliâ, Græcâ utique, cùm is Syriacâ uſus fuerit, ſunt evulgati. Id quod tam de Enchiridio, quàm de *Diſſertationum* libris, ex *Epiſtola* ejuſdem *ad Maſgalenum*, cui ſcriptum illud dedicabat Arrianus, licèt jam perierit, conſtare teſtatur, qui eam vidit, Simplicius. At Marci *diſſertationes* & *commentatiunculas* iſtas, ex ipſius *Adverſariis* deſumta liquet. quo modo Regis Sapientiſſimi *Paræmiarum* partem non exiguam ab Ezechiæ Regis amanuenſibus ex ipſius autographis fuiſſe deſcriptam, docet *Cap.* 25. præfixum lemma. In more namq; habebat Vir iſte ſummus, ſtudiis philoſophicis, ſive domi, ſive militiæ agebat, intentus, quæ inter meditandum ſuccurrebant, chartis, quas ad hos uſus jugiter præſtò habebat, illinere: nullâ rerum ipſarum ſerie continuâ conſtanter obſervatâ; ſed pro locorum temporúmque, quibus vel ab ipſo concipiebantur, vel aliunde in mentem memoriámq; ſe ingeſſerant, ratione digeſta. patet hoc ex locis alicubi, quibus ſcripſerat, nominatim deſignatis; cujuſmodi ſunt *libris*, vel *primo* & *ſecundo* adnexa, vel *ſecundo* potiùs *tertióque* (ut ego reor) præfixa lemmata, de quibus ſuo loco [3] diſſeruimus. Indè natum eſt, ut neque ſibi invicem cohæreant pleraque (quanquam *Liber primus* uno quaſi filo perpetuo totus pertexitur) eadémque ſæpiùs iterata reperiantur, prout mentem ſæpius pulſabant: nec ſuccinctè tantùm, ſed ſucciſè quoque repræſentata reperiantur complura; (prout in Ciceronis *ad Atticum* alióſque *Epiſtolis*, Græca, formularúmque uſitatarum haud pauca) quod ad rei ipſius notæ ſatis ac familiaris memoriam refricandam & reficiendam ſuffecerat, cùm ad uſum privatum maximè deſtinarentur. quin & ἀκέφαλα, & quaſi abruptè inchoata nonnulla. quod & de Serpentis ad Evam dictione prima prout à Moſe refertur, opinantur [4] Interpretes quidam eruditi. Indè aliis obſcuriora multa, & de dictionis vel ſenſu vel ſcopo divinationes incertæ; cùm vel quæ adnotantis mens, vel quæ adnotandi occaſio fuerit, conjicere difficile admodum exiſtat. ſed & de locis variis, quaſi vel mutilatis vel depravatis ſuſpiciones fruſtrà conceptæ, de lectione quaſi non ſincera & genuina vel integra ſolicitationes admiſſæ, immutationes tentatæ; cùm non aliter ſe habeant, quàm ab Autoris ipſius calamo primitùs prodierint. Verùm de iſtis, in *Commentario*, prout occaſio dabitur, ampliùs videbitur.

Atque hæc quidem ſuffecerint, cùm de *Stoica diſciplina* ipſa, tum & de eis hanc amplexis & ſecutis, quorum ad nos ſcripta pervenêre; Marco præſertim noſtro, cujus impræſentiarum denuo edendi conſilium

[1] Fictitiæ ſunt enim *literæ amœbææ Agbari ad Chriſtum, Chriſti ad Agbarum*, quomodo & *Senec.* ad *Paulum*, quarum meminere tamen Euſeb. *hiſt. Eccleſ. l.* 1. *c.* 13. & Hier. in *Script. Eccleſ. catalog.*

[2] Καθὼς παρέδοσαν ἡμῖν οἱ ἀπ᾽ ἀρχῆς αὐτόπται καὶ ὑπηρέται γενόμενοι. Luc. *præfat. Evang.*

[3] Cui adjectum velim, ex perpetuo dictionis contextu, tot temporum variorum res ſingulas complexo, domi potiùs per otium, quàm militiæ ſub pellibus agenti *Librum primum* confectum conſcriptúmq; videri.

[4] De hoc videri poterunt Tremellius & Junius; ſed inprimis Piſcator.

 ſilium

ſilium inſtitutúmque paucis expoſitum ubi dederim, in limine Lectorem non ſum diutius detenturus. Anni itaque ultra quadraginta jam exceſſerunt, ex quo, dum apud Juris noſtratis Profeſſores ac ſtudioſos in Hoſpitio Lincolnienſi, quod eſt in ſuburbano Londinenſi ſitum, agentes, Præconis Evangelici munus ſuſtinebam, in Marci Imperatoris ſcriptum hoc, à Viro doctiſſimo, & in negotio hoc exercitatiſſimo Gul. Xylandro Baſileæ iteratò cum Græcis aliis quibuſdam editum, inter codices à manu ſecunda (quod aiunt) venum expoſitos, incideram. Hoc nactus, per vacationem à munere publico autumnalem, ex Juſtitio ſolenni intercedente obvenientem, otium aliquod adeptus, dum ruri ago, cùm diligentiùs evolviſſem, adeò meditationibus ac præceptionibus pietatem, gravitatem, caritatem, magnanimitatem, virtutis nullum non genus ſpirantibus, à capite ad calcem uſque conſtipatum reperi, ut nec poſſem non perlecto ſummopere affici, nec lectione repetitâ etiam affectui ſatisfacere; cùm nihil in hoc genere apud exterum quenquam (Epicteto uno excepto; qûo nec inferiorem, niſi quòd ille amplior eſt, Marcum noſtrum cenſuerim) eximium magìs legiſſe meminiſſem. Cùm autem in multis vitiatum, mutilatum, lacerum, luxatum animadverterem, nec Verſionem Xylandrianam Græcis commodè ſatìs reſpondere, de recenſione & pariter verſione novâ inſtituendâ animum ſubibat cogitatio. Hæc meditanti ad manus venit ſcripti ejuſdem editio altera Lugdunenſis, à qua ſubſidium aliquod ſperabam: ſed fruſtra: cum Xylandriana ea, quâ uſus fueram, inquinatiorem ac corruptiorem deprehenderem. jam autem ex viri doctiſſ. cujus *Verſio* ſcripti hujus *Anglicana* poſt prodiit, D. Merici Caſauboni *prolegomenis* Editioni Græcæ à ſe nuper adornatæ præfixis, è Xylandri priore Tigurina (cujus in Baſileenſis *Præfatione* mentionem ipſe facit, quamque niſi in Viri Doctiſſ. manibus, cùm me comiter inviſiſſet, quod in *Prolegomenis* illis ipſe commemorat, nunquam oculis uſurpavi) expreſſam edoctus ſum. Cùm autem codicum penuriâ laborarem, partim ex ingenio, partim ex Suida ſcriptoribúſque aliis, qui ex libris his nonnulla laudaverant, partim eruditorum quorundam, quibuſcum neceſſitudinem aut familiaritatem aliquam habebam, conſilio opéque uſus, loca quæ vitii quoquo modo ſuſpecta videbantur, reſtituere annitebar. Quumque in Viri Illuſtriſſ. D. Cl. Salmaſii *commentariis* nullo non literaturæ humanioris genere refertiſſimis, Marci nonnulla ſecius, quàm in eis, quos penes me habebam, codicibus expreſſa offendiſſem; unde editionem aliam aliquam ſecutum ſuſpicabar; amici communis interventione uſus, (aliter enim compellare ignotum

tum

tum planè verecundia prohibebat) Virum Clariſſ. per literas conſulebam, quibus tum quid molirer ſignificabam, tum & de locis tam illis, quos ab ipſo aliter quàm aut Baſileenſis, aut Lugdunenſis habebat, exhibitos repereram, quàm aliis etiam, ad quos hæſitabam, ménſque tunc temporis ſuggerebat, nec conjecturis de quibuſdam propriis celatis, ſententiam illius cenſurámq; ſciſcitabar. Is pro eximia, quâ cumprimis pollet humanitate, inter cætera, in hæc verba ingenuè reſcripſit. *In tam utili ad vitæ præcepta ſcripto, & ad imbuendos virtute illâ forti & humanorum contemptrice animos, quam ponere operam deſtinas, ſummoperè laudo. Editum illud ſcivi linguâ Anglicanâ à Merico Caſaubono, ſed ultra nihil. quid enim præſtiterit, præ illius linguæ ignorantia haud etiam ſcire mihi licuit. Hoc tamen mihi pronunciare certò poſſe videor, ſatis operæ eſſe in illo opere perfectè abſolvendo quæ non ſolùm duos, ſed etiam plures fabros diſtineat: ità ſpiſſa eſt materia; vix multis cuneis evincenda, vix optimis runcinis dedolanda. Haud alium puto autorem ex antiquitate Græca corruptiorem ad nos, injuriâ temporum, fortean etiam hominum, qui eum interpolârunt, tranſmiſſum. Ubique hiatus, & lacunæ, quæ tamen ſolidum mentiantur. Tranſpoſitiones etiam multis locis commiſſæ ab hominibus, uti videtur, ſciolis, qui ſententias plerumquè minutis punctiunculis Stoico more ſignatas non capiebant. Præter ea, quæ obſervaſti, atque in ſchedam mihi miſſam conjeciſti, alia toto paſſim opere vitio laborant. & quædam ex his tibi impertienda duxi, ut locum expleant eorum, quæ à te propoſita diſſolvere non potui.* Hæc vir ſummus ille; qui & liberaliter admodum mecum, homine peregrino, nec de nomine etiam, opinor, antè noto, egit; cùm non de eis duntaxat, quæ quæſieram, ſed de aliis quoque, quæ inter ea diſquirenda occurrebant, nec requiſitus, animi ſui ſenſum ultroneus impertiretur; adjectâ inſuper invitatione humaniſſimâ, quâ ad alia quælibet ulteriùs operam præſtare promptum, *tempúſque* eo fine *negotiis aliis ſuffuraturum, nec imputaturum* profitebatur. Et de aliis quidem, pollicitatione tam liberâ, tam largâ animatus, per literas alteras Virum Clariſſimum ſum percontatus. Verùm per ſubitaneam illius occaſionibus quibuſdam Lugduno-Batavorum in Gallias ſuſceptam profectionem, (ſive literis meis ad manus illius non pervenientibus, ſive ab ipſo ad acceptas reſponſione in reditum dilatâ: ſimul per amici communis, cujus interventu uſus fueram, è partibus iſtis demigrationem, ſponſionis repetendæ opportunitate ſublatâ) factum eſt, ut à Viro Celeberrimo nihil ampliùs acceperim. Illud obiter monere viſum eſt, *Editione Argentinenſi* uſum ſe ſcribere, ſed quæ cum *Baſileenſi* per omnia convenire viſa ſit. Præter hunc operâ uſus ſum Viri Eruditiſſimi,

Digitized by Google

tiſſimi, linguarúmque peritiſſimi D. Arnoldi Bootii, Doctoris Medici, qui vir quantus in his ſit, *Animadverſionum Sacrarum* opus elaboratiſſimum uberrimè teſtatur. Is pro animi propenſione, & humanitate ſingulari, ſæpiùs conſulenti non deerat. Sed nec Virum Doctiſſimum, nec comitatis nomine illorum alterutri poſtponendum, D. Patricium Junium fas eſt mihi hîc prætcritum, qui & conjecturas mihi ſuas communicavit; ſicut & ipſe illi viciſſim meas; & ubi ad Conventum Veſtmonaſterienſem evocatus fueram, in partibus illis occurrentem non ſemel de Antonino edendo ſolicitabat. Ab his autem aliiſque, quorum ſcripta pervolutaveram, quicquid accepi, ſuo cujuſque loco mentione factâ, animo liberrimo lubentiſſimóque acceptum cuique gratanter fero.

Verſione ſiquidem jam confectâ, de *Annotationibus* ſuccinctioribus porrò adjiciendis cogitare primò ceperam. pòſt de *Commentario* juſto & ampliore etiam, qui Scriptum tam inſigne dignum valde videbatur. Huic conficiendo inter curas operáſque paſtorales, quibus per annos ultra quadraginta eodem loci, quò ab Hoſpitio dicto tranſieram, jugiter diſtrictus inſudavi, niſi quòd ante ſexennium morbo gravi correptus, ad tempus aliquod intermittere, tum reverſus denuo remittere aliquid, demum incidere ferè prorſus, coactus fuerim, inter horas ſubſecivas, quæ & rariores intervenerant, & per intervalla diductiora redierant. dum intendo, in molem eam opus iſtud excreviſſe animadverteram, ut de evulgando ſpem omnem abjicerem; ſiquidem, contrà quàm in Flacciano illo, *urceus inſtitui cùm cepiſſet, rotâ currente, amphora exiit*; expertus utique, Bibliopolæ & Typographi noſtri, quàm ægrè aliquid etiam minoris negotii in hoc genere ſuſcipiant. Verùm cùm annos apud me delituiſſet haud paucos, amicorum tandem quorundam flagitatione frequente, qui & edendum poſcebant, & de impenſa ad id perficiendum proſpectum iri, fiduciam faciebant, eorum in manus quod confeceram totum contradidi, pro ipſorum optione, vel premendum, vel prelo ſubjiciendum, & in lucem publicam (quod ab illis jam eſt effectum) emittendum.

Ipſe in hoc opere quid præſtiterim; præſtare ſaltem conatus ſim (dextrène ac feliciter, an ſeciùs alii viderint) ſic habeas. Primo loco; poſt Scriptorum variorum, tam antiquioris quam & ævi recentioris de *Marco* Scripti hujus Autore *elogia* & *encomia*, déque *Scripto* hoc ipſo *teſtimonia* & *judicia*; Marci *contextus Græcus* exhibetur, (niſi ſi, dum affectus imponit, ſpes fallat) vitiis mendiſque, quibus antè paſſim ſcatebat, haud paucis ſublatis, repurgatior; la-

cunis,

cunis, quibus hiabat, ſuppletis aliquot, integrior; loco motis quibuſdam ad ſedes proprias revocatis, aptiùs haud paulò concinnatus & compoſitus; interpunctionibus neceſſariis, & ſectionibus, ſive paragraphis, (uti Juriſtæ loqui ſolent) commodis (quod Lugdunenſis infelicijùs paulò primus tentaverat) accuratiùs quàm antea, pro dictionis ſenſu genuino interſtinctus, pro materiæ ſubjectæ ratione diſtinctus: ad marginem adſcriptis lectionibus variantibus, locíſque parallelis, in quibus ſententiæ, formulæ, voculæ, vel eædem, vel geminæ, reperiuntur, ut nec ad *Commentarium* ampliorem in ſingulis quibuſque recurrere neceſſum eſſet; & Marcus ex Marco ipſo, vel explicatus, vel illuſtratus, haberetur. Adjecta eſt *Verſio Latina* nova, ad Græcum contextum eo, quo ſuperiùs eſt dictum, modo reſtitutum, accommodata. Sequitur *Commentarius* in Scriptum totum perpetuus, in quo Verſionis à prioribus diſcrepantis, mutationis, ſuppletionis, commiſſionis, diſtinctionis, expunctionis cujuſque ratio redditur; *verſionibus* etiam atq; *annotationibus* antegreſſis, prout occaſio ſe tulerat, examini ſubjectis, & pro ea, quæ probabilis tunc videbatur, ratione, vel admiſſis, vel rejectis: formulæ Marco uſurpatæ, ex aliis, vel Græcis, vel Latinis, (nam & ex ſermone Latino hominem Romanum, licèt Græcè ſcribentem, mutuari non eſt inſolens) ſacris etiam nonnullæ Scriptoribus explicantur. Sententiæ & dogmata ex aliorum itidem, vel conſentientium, vel diſſentientium & diſſidentium etiam, ſive ſcriptis, ſive dictis, ſive moribus factíſque, vel firmantur, vel illuſtrantur. ad eos, eorúmque loca, à quibus, & è quibus, Marcus mutuo ſumſerit, aut excerpſerit quicquam, quantum aſſequi datum eſt, digitus intenditur. de hominibus locíſque, quorum mentio alicubi occurrit, ex monumentis hiſtoricis, quæ in manibus habentur, prout in horum etiam ruderibus ruſpando deprehendi quicquam poterat, lux aliqua datur. Sacræ denique paginæ periochæ formulæque nonnullæ, prout occaſio intervenerat, obiter, vel è Marco ipſo, vel aliunde enarratæ, aliorum quoq; Scriptorum emendatæ inſuper complures repræſentantur. In his autem quamvis diligentiâ aliquâ ſim uſus, multa tamen ſedulitatem meam ſubterfugiſſe nullus ambigo; plura quoque reſtare, quæ cum vel mihi forſitan ſine cauſſa ἀνίατα ſint viſa, vel dextrè minùs tentata aut curata fuerint, medici peritioris manum opémque requirant. Nihil in hoc genere, vel in alio ullo, prodit, cui non aliquid (meis quibuſque plurimum, ſat ſcio) adjecto opus ſit. latus amplúſque ſatis adhuc patet iſtic campus, in quo ingenia feliciora, cum laude fru-

ctúque

Digitized by Google

ctúque ſe exerceant. In meis his interim ſiquid præſtitum ſit, quod vel Theologiæ ſacræ candidatis, vel literaturæ humanioris ſtudioſis, vel aliis etiam quibuſcunque uſui eſſe poterit, laboris in eis ſuſcepti inſumtique merces ampla ſatis futura eſt. Siquid autem vel iſtîc, vel in Opere toto, (quod eveniſſe ſæpenumero ſuſpicor ipſe) humanitùs admiſſum occurrerit, quod notam ſequiorem ſeverioremve mereri jure videbitur, Lectorem humanum rogatum pervelim, ut nè ſtricto jure agere volupe ſit, ſed [1] ſortis memor humanæ, humanitatiſque (prout in Schola loqui amant) ſuæ quoque ſibi cônſcius, utpote qui, [2] *homo cùm ſit, humani nihil à ſe alienum* cenſere aut ſentire debeat, pro humanitate, quâ ingenitâ, quâ inſitâ, humaniter ignoſcat. Iſtam enimvero *diſſertatiunculam*, mente, ratione non unâ minùs validâ, oculo à ſenio caligante à lema lippiente; manu tam à frigore, (cùm nec rigens ignem propinquiorem ſuſtineam; quod nôrunt probè, qui me familiariter habent) quàm à morbo, tremulâ, (cùm ad manum amanuenſis nullus exiſteret) non tam concinnabam, quàm conſarcinabam, conſcribillabam magis quàm conſcribebam, in agri Surreienſis pago Urbi natali adſito Rotherithienſi, menſe Januario, hyeme ſæviente, cui & gemina altera, [3] *ætatis* & *invaletudinis*, (quæ [4] rariùs ſejunctæ reperiuntur) acceſſerat; Anno à Virginis Θεοφόρου & Θεοτόκου conceptu ſalutifero (ſecundùm computandi ritum vulgò receptum) Milleſimo ſexcenteſimo quinquageſimo primo; Ætatis propriæ, non tam currentis, quam decurrentis & devergentis, ſeptuageſimo octavo.

[1] Τὸ μηδὲν ἁμαρτεῖν ὄντως ὑπὲρ ἄνθρωπον, καὶ μόνου Θεοῦ. Gregor. Naz. *orat.* 15.

[2] Terent. *ſe punient.* 1. 1.

[3] Χειμῶνα τοῦ βίου, ſenectutem dixere, Pythagoras, apud Laert. *l.* 8. Ariſtoteles in *Chriis*, Eratoſthenes, & Patrocles, apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 117.

[4] — πῶς ἔχει, Μηδέποτ' ἐρώτα τοῦτ' ἰδὼν γέροντ' ἰδὼν, ἢ χαῖρε πρῶτον· ἴσθι δ' εὐθὺς, ὅτι κακῶς ἔχει. Philem. apud Stob. & Maxim. *collectan.* c. 41. Τὸ γῆρας ἐστιν αὐτὸ νόσημα. Apollodor. *Senectus ipſa morbus eſt.* Ter. *Phorm.* 4. 1. Senec. ad illud Virgilii ex *georg. lib.* 3. *Subeunt morbi, triſtiſque ſenectus. morbos & ſenectutem unà ponit; non immeritò: ſenectus enim inſanabilis morbus eſt.* *epiſt.* 108.

ΜΑ'ΡΚΟΥ

Digitized by Google

ΜΑΡΚΟΥ ἈΝΤΩΝΙΝΟΥ
ἈΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣ
Τῶν εἰς ἑαυτὸν Βιβλίον α'.

I. AB avo meo Vero accepiſſe agnoſco moris eſſe candidi, & ab iracundia alieni.

II. A fama memoriaque genitoris mei modeſtam ſimul ac maſculam indolem.

III. A matre, pietatis ſtudium, & largiendi promptitudinem; nec à malo patrando tantùm, ſed cogitando etiam continere. tum victu ſimplici, quique ab opulentorum more ac inſtituto abſcedat quàm longiſſimè, contentum eſſe.

IV. A proavo, quòd publicas exercitationes adierim; quódq; bonis præceptoribus privatim ſim uſus; & quod in res iſtiuſmodi impensè erogandum intellexerim.

V. Ab educatore, ne in certamine equeſtri Praſinæ, aut Venetæ factioni néve in gladiatorio Thraci aut ſecutori fautor fierem; aut labores ſuſtinerem; minimo contentus agerem, operi manus admoverem: negotiis alienis me neutiquam immiſcerem; nec delationem facilis ullam admitterem.

VI. A Diogneto, ne rebus inanibus ſtudium impenderem: néve eis fidem adhiberem, quæ à præſtigiatoribus magiſq; de incantationibus, déque dæmonibus averruncandis, aliiſque ejuſmodi impoſturis dicuntur: ne coturnices ad pugnam alerem, néve rebus iſtiuſmodi animum adjicerem; útque liberè dicta æquanimiter ſuſtinerem. eidem debeo, quòd philoſophiæ me addixerim; quódque [a] Bacchium primum, tum [b] Tandaſidem, & [c] Marcianum audiverim: quòd dialogos, puer adhuc, conſcripſerim; quódque pro ſtratis grabatulum ac pellem expetiverim; cæteráque inſtitutionis Græcanicæ adminicula.

VII. A Ruſtico, quod in eam cogitationem devenerim, morum cor-

I. ΠΑΡΑ τοῦ πάππου Οὐήρου, τὸ καλόηθες, καὶ ἀόργητον.

II. Παρὰ τῆς δόξης, καὶ μνήμης τῆς περὶ τοῦ γεννήσαντος, τὸ αἰδῆμον, καὶ [1] ἀρρενικόν.

III. Παρὰ τῆς μητρὸς, τὸ θεοσεβές, καὶ [2] μεταδοτικὸν, καὶ ἀφεκτικὸν οὐ μόνον τοῦ κακοποιεῖν, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἐπὶ ἐννοίας γίνεσθαι τοιαύτης· ἔτι δὲ τὸ λιτὸν κατὰ τὴν δίαιταν, καὶ πόῤῥω τῆς πλουσιακῆς διαγωγῆς.

IV. Παρὰ τοῦ προπάππου, τὸ μὴ [5] εἰς δημοσίας διατριβὰς φοιτῆσαι· καὶ τὸ ἀγαθοῖς διδασκάλοις κατ' οἶκον χρήσασθαι· καὶ τὸ γνῶναι, ὅτι εἰς [6] τὰ τοιαῦτα δεῖ ἐκτενῶς ἀναλίσκειν.

V. Παρὰ τοῦ τροφέως, τὸ μήτε Πρασιανὸς, μήτε Βενετιανὸς, μήτε παλμουλάριος ἢ [7] σκουτάριος γενέσθαι· καὶ τὸ [8] φερέπονον καὶ ὀλιγοδεὲς, καὶ αὐτουργικὸν, καὶ τὸ [9] ἀπολυπράγμον, καὶ [10] τὸ [11] δυσπρόσδεκτον διαβολῆς.

VI. Παρὰ Διογνήτου, τὸ ἀκενόσπουδον· καὶ τὸ [12] ἀπιστητικὸν τοῖς ὑπὸ τῶν τερατευομένων, καὶ γοήτων, περὶ ἐπῳδῶν, καὶ περὶ δαιμόνων ἀποπομπῆς καὶ τῶν τοιούτων λεγομένοις· καὶ τὸ μὴ [13] ὀρτυγοτροφεῖν, μηδὲ περὶ τὰ τοιαῦτα ἐπτοῆσθαι· καὶ τὸ ἀνέχεσθαι παῤῥησίας· καὶ τὸ οἰκειωθῆναι φιλοσοφίᾳ· καὶ τὸ ἀκοῦσαι, πρῶτον μὲν [14] Βακχείου, εἶτα [15] Τανδάσιδος, καὶ [16] Μαρκιανοῦ, καὶ τὸ γράψαι διαλόγους ἐν παιδί· καὶ τὸ σκίμποδος καὶ δορᾶς ἐπιθυμῆσαι, καὶ ὅσα τοιαῦτα τῆς Ἑλληνικῆς ἀγωγῆς ἐχόμενα.

VII. Παρὰ Ῥουστίκου, τὸ λαβεῖν φαντασίαν [17] τοῦ χρῄζειν διορθώσεως καὶ θερα-

[1] Confer l. 6. § 48. l. 9. § 29.
[2] L. 2. § 5.
[3] L. 6. § 30.
[4] Inf. § 14.
[5] τὸ μὲν vel, τὸ εἰς. Mer.
[6] [illegible] f. Jun.
[7] Σκυτάριος. Lipſ.
[8] L. 5. § 5. & l. 9. § 12.
[9] L. 3. § 5.
[10] L. 6. § 30.
[11] [illegible]
[12] [illegible] Suid.
[13] ὀρτυγοκοπεῖν. Suid.
[14] Εὐτυχίου. for.
[15] Ἀνδρῶνος. Caſ.
[16] Μαρκιανοῦ. f.
[a] Eutychium, f.
[b] Andronem, f.
[c] Mœcianum, f.
[17] L. 7. § 12.

Digitized by Google

πείας τοῦ ἤθους· καὶ [1] τὸ μὴ ἐκτραπῆναι εἰς ζῆλον σοφιστικόν, μηδὲ τὸ συγγράφειν περὶ τῶν θεωρημάτων, ἢ προτρεπτικὰ λογάρια διαλέγεσθαι, ἢ [3] φαντασιοπλήκτως τὸν ἀσκητικόν, ἢ τὸν [4] εὐεργετικὸν ἄνδρα ἐπιδείκνυσθαι· καὶ τὸ ἀποστῆναι [5] ῥητορικῆς καὶ ποιητικῆς, καὶ [6] ἀστειολογίας· καὶ τὸ μὴ ἐν [7] στολῇ κατ' οἶκον περιπατεῖν, μηδὲ τὰ τοιαῦτα ποιεῖν· καὶ τὸ τὰ ἐπιστόλια ἀφελῶς γράφειν, οἷον τὸ ὑπ' αὐτοῦ τούτου ἀπὸ Σινοέσσης τῇ μητρί μου γραφέν· καὶ [8] τὸ πρὸς τοὺς χαλεπήναντας καὶ πλημμελήσαντας εὐανακλήτως καὶ [9] εὐδιαλλάκτως, ἐπειδὰν τάχιστα αὐτοὶ ἐπανελθεῖν ἐθελήσωσι, διακεῖσθαι· καὶ τὸ ἀκριβῶς ἀναγινώσκειν, καὶ μὴ ἀρκεῖσθαι περινοοῦντα [10] ὁλοσχερῶς, μηδὲ τοῖς [11] περιλαλοῦσι ταχέως συγκατατίθεσθαι· καὶ τὸ ἐντυχεῖν τοῖς Ἐπικτητείοις ὑπομνήμασιν, ὧν οἴκοθεν μετέδωκε.

VIII. Παρὰ Ἀπολλωνίου, τὸ ἐλεύθερον καὶ [12] ἀναμφιβόλως ἀκύβευτον· καὶ [13] πρὸς μηδὲν ἄλλο ἀποβλέπειν, μηδ' ἐπ' ὀλίγον, ἢ πρὸς τὸν λόγον· καὶ τὸ [14] ἀεὶ ὅμοιον, ἐν ἀλγηδόσιν ὀξείαις, ἐν ἀποβολῇ τέκνου, ἐν μακραῖς νόσοις· καὶ τὸ ἐπὶ παραδείγματος ζῶντος ἰδεῖν ἐναργῶς, ὅτι δύναται [15] ὁ αὐτὸς σφοδρότατος εἶναι καὶ [16] ἀνειμένος· καὶ τὸ ἐν ταῖς ἐξηγήσεσι μὴ δυσχεραντικόν· καὶ τὸ ἰδεῖν ἄνθρωπον [17] σαφῶς ἐλάχιστον τῶν ἑαυτοῦ καλῶν ἡγούμενον τὴν ἐμπειρίαν, καὶ τὴν ἐντρέχειαν τὴν περὶ τὸ παραδιδόναι τὰ θεωρήματα· καὶ τὸ μαθεῖν πῶς δεῖ λαμβάνειν τὰς δοκούσας χάριτας παρὰ φίλων, μήτε ἐξηττώμενον διὰ [18] ταῦτα, μήτε ἀναισθήτως παραπέμποντα.

IX. Παρὰ Σέξτου, τὸ [19] εὐμενές· καὶ τὸ παράδειγμα τοῦ οἴκου τοῦ πατρονομουμένου· καὶ τὴν ἔννοιαν τοῦ [20] κατὰ φύσιν ζῆν· καὶ τὸ [21] σεμνὸν ἀπλάστως· καὶ τὸ στοχαστικὸν τῶν φίλων κηδεμονικῶς· καὶ τὸ ἀνεκτικὸν τῶν

rectione curationéq; indigere me: quódq; ad æmulationem ambitionémq; Sophiſticam nullus declinaverim, vel de theorematibus aliquid conſcribendo, vel oratiunculas hortatorias declamando, vel exercitia obire operáſq; edere potis ſpeciē præbendo, quo ad ſtuporem ac admirationem mei homines traherem. quòd rhetoricæ item, poeticæq;, & dictionis elegantioris ſtudiis abſtinuerim: ne togatus intra ædes obambularem, néve ejuſmodi alia, quæ faſtum reſiperent, facerem. epiſtolas etiam ſimpliciter ſcriberem, ad normam ſcil. earum quas Sinueſsà ad matrem meam idem ipſe dederat. adhæc ut placabilis & reconciliatu facilis eſſem, adverſus eos, qui offenſionis cauſam dederint, aut deliquerint aliquid, ſimulátq; illi in gratiam redire vellent. porrò ut accuratè legerem, nec comprehenſione ſummariâ contentus eſſem; nec garrulis quibuſvis temerè aſſentirer. huic deniq; debeo, quod Epicteti commentarios legerim, quorum is è domo ſuâ copiam mihi fecit.

VIII. Ab Apollonio, ut liber eſſem; firmúmq; ac certum citra fluctuationem omnem conſilii ingeniiq; tenorem retinerem; neq; aliud quicquam, vel minimum, præter rationem ſolam, intuerer: ut idem ſemper eſſem, in doloribus acerrimis, in liberorum amiſſione, in morbis diuturnis. adhæc, quod in ipſo, tanquam in exemplari vivo, evidenter cernere licuit, poſſe eundem, prout occaſiones ſe dabant, & vehementiſſimum & remiſſum eſſe: ſed & q^d in diſciplinis tradendis neutiquam moroſè ſe gereret: quódque hominem viderim, qui peritiam ſuam & in theorematibus tradendis ſolertiā, bonorum ſuorum minimum exiſtimare ſe, palam faceret. ab iſto didici, & quo modo beneficia, quæ dicuntur, ab amicis accipere oporteret, ut nec acceptis obnoxius fierem, nec citra ſenſum tamen omnem tranſmitterem.

IX. A Sexto, benevolum erga alios affectum: familiæ affectu paterno adminiſtratæ ſpecimen: de vita naturæ convenienter inſtituendâ cogitationem: gravitatem item neutiquam perſonatam: & ſedulam amicorum obſervationem: & imperitorum,

[1] Infr. § 16. & l. 6. 30.
[2] τὰ f.
[3] Infr. § 9, 11. & l. 9. § 12.
[4] ἀεργ Xyl.
[5] Infr. § 17. & l. 3. § 5.
[6] ἀστειολογ. Xyl. & Lugd.
[7] στολίῳ Suid.
[8] Infr. § 15.
[9] εὐανακλήτως, Suid. εὐδιαλλάκτως, Xyl.
[10] L. 5. § 36. & l. 9. § 3.
[11] περὶ [αὐτῶν] vel περὶ [ἄλλων] λαλ. Xyl.
[12] L. 3. § 9. & l. 9. § 7.
[13] Inf. § 16. & l. 3. § 6. & l. 2. § 16.
[14] Infr. § 16. & l. 11. § 21.
[15] Infr. § 16.
[16] L. 4. § 26.
[17] σοφῶς, F. Jun.
[18] ταύτας Jun.
[19] L. 3. § 4. & l. 9. § 11. & l. 11. § 9.
[20] Infr. § 17. & l. 3. § 4. & l. 4. § 49. & l. 5. § 29. & l. 7. § 55. & l. 10. § 15. & l. 12. § 32.
[21] L. 2. § 5. & l. 9. § 29.

Digitized by Google

ſitorum, confumq; qui citra conſiderationem opinione merâ ducuntur, tolerationem: & mores quibuſvis accommodatos, ita ut quamvis conſuetudo ipſius adulationem omnem ſuavitate vicerit, in veneratione tamen eiſdem ipſis eodem ipſo tempore non minus extiterit. adhæc dilucidam ac methodicã cùm inventionem, tum & diſpoſitionem, decretorum ejuſmodi, quæ ad vitam rectè inſtituendam conducerent. quódq; nec iracundiæ, nec perturbationis alius alicujus, indicium exhibebat; ſed cum affectibus immunis prorſus exiſteret, ad affectum genuinum erat tamen propenſiſſimus: favere promptus, ſed ſine ſtrepitu variéq;, citra oſtentationem, eruditus.

X. Ab Alexandro Grammatico, increpationibus abſtinere; nec probroſè excipere, ſi quis barbarũ quid, vel ſolœcum, vel abſonum protulerit, ſed illud tantùm, quod dici debuerat, dextrè proponere; idq; ſub ſpecie vel reſpondendi, vel calculũ dictis contribuendi, vel de re ipſa, non autem de dictione, unà deſpiciendi, vel per aliam aliquam iſtiuſmodi ſcitam, ſed quæ obliquè facta ſit, commonefactionem.

XI. A Frontone ut ſcirem, quæ invidentia, verſutia, ſimulatio tyrannidem conſequatur: quódq; ut plurimùm qui patricii nobis nuncupantur, ab affectu genuino alieniores exiſtant.

XII. Ab Alexandro Platonico, ne crebro, néve niſi neceſſitate adactus, aut dicto aut ſcripto ſignificem alicui, non vacare me: néve hoc modo ſub negotiorum diſtinentium prætextu officia ea, quæ vitæ hujus neceſſitudo à nobis exigit, ſolens deſeram.

XIII. A Catulo, ne inſuper haberem amicorum querimonias, etiamſi ratio earum nulla ſubeſſet, ſed in ſtatum ipſos priſtinum reſtituere annicerer: ut præceptores promptè impenſéque prædicarem; quod de Domitio atq; Athenodoto refertur; liberóſq; meos affectu ſincero proſequerer.

XIV. A fratre meo [a] Severo, fami-

ἰδιώταις· καὶ τὸ [1] ἀθεώρητον τῶν οἰομένων· καὶ τὸ πρὸς πάντας [2] εὐάρμοστον, ὥστε κολακείας μὲν πάσης προσηνεστέραν εἶναι τὴν ὁμιλίαν αὐτοῦ, αἰδεσιμώτατον δὲ αὐτοῖς ἐκείνοις παρ' αὐτὸν ἐκεῖνον τὸν καιρὸν εἶναι. καὶ τὸ καταληπτικῶς τε καὶ ὁδῷ ἐξευρετικόν τε καὶ τακτικὸν τῶν εἰς βίον ἀναγκαίων δογμάτων· καὶ τὸ [3] μηδὲ ἔμφασίν ποτε ὀργῆς, ἢ ἄλλου τινὸς πάθους παρασχεῖν, ἀλλὰ ἅμα μὲν ἀπαθέστατον εἶναι, ἅμα δὲ φιλοστοργότατον· καὶ τὸ εὔφημον, καὶ τοῦτο ἀψοφητί· καὶ τὸ πολυμαθὲς [4] ἀνεπιφάντως.

X. Παρὰ Ἀλεξάνδρου τοῦ γραμματικοῦ, τὸ ἀνεπίπληκτον· καὶ τὸ [5] μὴ ὀνειδιστικῶς ἐπιλαμβάνεσθαι τῶν βάρβαρον, ἢ σόλοικόν τι, ἢ ἀπηχὲς προενεγκαμένων, ἀλλ' ἐπιδεξίως αὐτὸ μόνον ἐκεῖνο, ὃ ἔδει εἰρῆσθαι, προσφέρεσθαι, ἐν τρόπῳ ἀποκρίσεως, ἢ συνεπιμαρτυρήσεως, ἢ συνδιαλήψεως περὶ αὐτοῦ τοῦ πράγματος, οὐχὶ περὶ τοῦ ῥήματος ἢ δι' ἑτέρας τινὸς τοιαύτης ἐμμελοῦς παρυπομνήσεως.

XI. Παρὰ Φρόντωνος, τὸ ἐπιστῆσαι οἵα ἡ τυραννικὴ βασκανία, καὶ ποικιλία, καὶ ὑπόκρισις· καὶ ὅτι ὡς ἐπίπαν οἱ καλούμενοι οὗτοι παρ' ἡμῖν εὐπατρίδαι, [6] ἀστοργότεροί πως εἰσί.

XII. Παρὰ Ἀλεξάνδρου τοῦ Πλατωνικοῦ, τὸ μὴ πολλάκις, μηδὲ χωρὶς ἀνάγκης λέγειν πρός τινα, ἢ ἐν ἐπιστολῇ γράφειν ὅτι ἄσχολός εἰμι· μηδὲ διὰ τοιούτου τρόπου συνεχῶς παραιτεῖσθαι τὰ κατὰ [7] τὰς πρὸς τοὺς συμβιοῦντας σχέσεις καθήκοντα, προβαλλόμενον [8] τὰ περιεστῶτα πράγματα.

XIII. Παρὰ Κατούλου, τὸ μὴ ὀλιγώρως ἔχειν φίλου αἰτιωμένου τι, κἂν τύχῃ ἀλόγως αἰτιώμενος, ἀλλὰ πειρᾶσθαι καὶ ἀποκαθιστάναι ἐπὶ τὸ σύνηθες· καὶ τὸ περὶ τῶν διδασκάλων ἐκθύμως εὔφημον, οἷα τὰ περὶ Δομιτίου καὶ Ἀθηνοδότου ἀπομνημονευόμενα· καὶ τὸ περὶ τὰ τέκνα [9] ἀληθινῶς ἀγαπητικόν.

XIV. Παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ μου [10] Σευήρου τὸ

[1] τὸ ἀθεωρήτως Salm. τῶν ἀθεωρήτως οἰομ. f.
[2] L. 6. § 16. B.
[3] L. 3. § 11. & l. 5. § 25. & l. 6. § 17, 26.
[4] Supr. § 7. & l. 7. § 67. & l. 9. § 29.
[5] Inf. § 16. & l. 11. § 13, 18.
[6] Infr. § 13.
[7] L. 3. § 1. & l. 8. § 27. & l. 11. § 18.
[8] Infr. § 15. & l. 6. § 11.
[9] Supr. § 11.
[10] Οὐήρου Scal. & Salm.
[a] An. Vero,

Digitized by Google

φιλοίκειον, καὶ φιλάληθες, καὶ [1] φιλοδίκαιον, καὶ τὸ δι' αὐτὸν γνῶναι Θρασέαν, Ἑλβίδιον, Κάτωνα, Δίωνα, Βροῦτον, καὶ φαντασίαν λαβεῖν πολιτείας ἰσονόμου, κατ' ἰσότητα καὶ ἰσηγορίαν διοικουμένης, καὶ βασιλείας τιμώσης πάντων μάλιστα τὴν ἐλευθερίαν τῶν ἀρχομένων· καὶ ἔτι παρ' αὐτοῦ τὸ ἀμελὲς, καὶ ὁμότονον ἐν τῇ τιμῇ τῆς φιλοσοφίας· καὶ τὸ εὐποιητικὸν, καὶ τὸ [2] εὐμετάδοτον ἐκτενῶς· καὶ τὸ εὔελπι, καὶ τὸ πιστευτικὸν περὶ τοῦ ὑπὸ τῶν φίλων φιλεῖσθαι· καὶ τὸ ἀνεπίκρυπτον πρὸς τοὺς καταγνώσεως αὐτοῦ τυγχάνοντας· καὶ τὸ μὴ δεῖσθαι στοχασμοῦ τοὺς φίλους αὐτοῦ περὶ τοῦ τί θέλει, ἢ τί οὐ θέλει, ἀλλὰ δῆλον εἶναι.

XV. [3] Παράκλησις Μαξίμου, τὸ κρατεῖν ἑαυτοῦ, καὶ κατὰ μηδὲν [4] παράφορον εἶναι· καὶ τὸ εὔθυμον ἔν τε τοῖς ἄλλοις [5] περιστάσεσι, καὶ ἐν ταῖς νόσοις· καὶ τὸ εὔκρατον τοῦ ἤθους, καὶ μειλίχιον, καὶ γεραρόν· καὶ [6] οὐ σχετλίως κατεργαστικὸν τῶν προκειμένων· καὶ τὸ πάντας αὐτῷ πιστεύειν, περὶ ὧν λέγοι, ὅτι οὕτως φρονεῖ, καὶ περὶ ὧν πράττοι, ὅτι οὐ κακῶς [7] πράττει· καὶ τὸ [8] ἀθαύμαστον, καὶ ἀνέκπληκτον· καὶ [9] μηδαμοῦ ἐπειγόμενον, ἢ ὀκνοῦν, ἢ ἀμηχανοῦν, ἢ κατηφὲς ἢ [10] προσσεσηρὸς, ἢ πάλιν θυμούμενον, ἢ ὑφορώμενον· καὶ τὸ εὐεργετικὸν, καὶ τὸ [11] συγγνωμονικὸν· καὶ τὸ ἀψευδὲς, καὶ ἀδιαστρόφου μᾶλλον ἢ [12] διορθουμένου φαντασίαν παρέχειν· καὶ ὅτι οὔτε ᾠήθη ἄν ποτέ τις ὑπερορᾶσθαι ὑπ' αὐτοῦ, οὔτε ὑπέμεινεν ἂν κρείττονα αὐτοῦ αὑτὸν ὑπολαβεῖν· καὶ τὸ [13] εὐχαριεντίζεσθαι.

XVI. Παρὰ τοῦ πατρὸς, τὸ ἥμερον, καὶ [14] μενετικὸν ἀσαλεύτως ἐπὶ τῶν ἐξητασμένως κριθέντων· καὶ τὸ [15] ἀκενόδοξον περὶ τὰς δοκούσας τιμάς· καὶ τὸ [16] φιλόπονον, καὶ ἐνδελεχές· καὶ [17] τὸ ἀκουστικὸν τῶν ἐχόντων τι κοινωφελὲς εἰσφέρειν· καὶ τὸ ἀπαραιτήτως εἰς τὸ κατ' ἀξίαν ἀπονεμητικὸν ἑκάστῳ· καὶ τὸ [18] ἔμπειρον, ποῦ μὲν χρεία ἐντάσεως, ποῦ δὲ

[1] L. 6. § 30.
[2] Supr. § 3, 4. & l. 6. § 48.
[3] Παρὰ Κλ. M. Mer. Παρὰ M. Salm.
[4] περίφορον Lug. & Mer. περίφ. Xyl. & Jun. l. 2. § 7.
[5] Sup. § 12. & l. 9. § 13, 39.
[6] L. 9. § 12.
[7] πράττει.
[8] L. 12. § 13.
[9] L. 7. § 69.
[10] προσσεσηρώς L. 11. § 18.
[11] Sup. § 7. & l. 7. § 26.
[12] L. 7. § 12.
[13] οὐ χαρ. Sup. § 7. & l. 3. § 5.
[14] L. 3. § 5, 15. & l. 11. § 9.
[15] L. 6. § 30. & l. 8. § 1.
[16] L. 5. § 2.
[17] L. 6. § 30.
[18] Sup. § 8.

-liares diligere; veri juſtiq; rationem habere. item quòd per eundē Thraſeam, Helvidiū, Catonem, Dionem, Brutum nôſſe ceperim; & quòd imaginem animo conceperim ſtatus popularis, in quo per æqualitatem juriſque æquabilitatem res adminiſtrentur; regniq;, in quo ſubditorum libertate nihil antiquius habeatur. ab eodem item didici, ſimpliciter vivere; in philoſophiæ cultu conſtanter perſiſtere; promptè benefacere, impensè largiri; ſpes bonas fovere; de amicorum dilectione nihil ambigere. quin & quòd ſi quorum mores minùs probaret, palā id præ ſe ferret; nec, quid vellet nollétve, familiaribꝰ conjectu difficile foret; adeò aperto erat pectore.

XV. A Maximo, mei compotem eſſe; nec ulla in re tranſverſum abripi. ſed & animo bono eſſe, cum in morbis, tum & in aliis caſibus adverſis; moribus eſſe probè temperatis, ſuavibus, verendis: negotia objecta citra quiritationem conficere. adhæc quòd ita ſe gerebat, ut fidem quibuſvis faceret, quæcunq; diceret, ex animi ſententia dixiſſe; quæcunq; faceret, animo haud malo feciſſe. tum quòd nihil admirabatur; ad nihil obſtupeſcebat; nuſquam feſtinus, aut ſegnis erat; nuſquam perplexus, aut dejectus, aut ringi ſolitus: nec rurſus iracundiæ, aut ſuſpicionibus deditus. adhæc quòd benefacere promptus, & ignoſcere. q; verax; quódq; hominis ejuſmodi ſpecimen dare videretur, qui perverti neſciret potiùs, quàm qui corrigi unquam opus haberet. quòd nemo quiſquam inventus ſit, qui vel contemptui ab illo haberi ſe exiſtimaret, vel præſtantiorem ſe illo opinaretur. deniq; quòd urbanitatis laudem neutiquam affectaverit.

XVI. A patre manſuetudinem, & in rebus accuratè jam decretis conſtantiam immotam. quòd in honoribus qui habentur, iſtis, gloriæ inani nihil conceſſerit; quòd laboribꝰ ferendis cùm libens, tum & aſſiduus, ſe dederit. qꝰ eos audire promptꝰ fuerit, qui afferre quid poterant, quod in publicū conduceret: quódque nemo illum abducere quiverit, quin pro merito ſuo unicuiq; rependeret. quòd probè noverat, ubi vehementiùs, ubi remiſſiùs

Digitized by Google

miſſius agere opus eſſet: quòd ab adoleſcentium amoribus coercuerat ſe. quòd civiliter admodum ſe geſſit. quòd amicis vel cœnandi ſecum, vel abſtinendi optionem liberã permittebat, nec peregrè euntem comitari, niſi ipſis allubeſceret, neceſſe erat: quòd affectum adverſus ſe pariter ſemper deprehendebant, etiamſi occaſione aliquâ impediti, eum neutiquam eſſent comitati. quòd in conſiliis, quid facto opus eſſet, accuratè perquirendo conſtanter inſiſtebat, nec ſpecie rerum obviâ quâvis acquieſcens, indagationem incidebat. quòd etiam amicorum retinendi ſtudioſus; nec faſtidio mutans, nec inſanè diligens. quòd in ſtatu quocunq; ſorte contentus, vultúq; ſerenus. è longinquo futuri præſagus; & de minimis quibuſq; citra tumultum providus. acclamationes omnémq; adulationem reprimere; imperio quæ neceſſaria erãnt, ſedulò cuſtodire; ſumptus cautè attemperare; de rebus iſtiuſmodi ſugillantes patienter ſuſtinere. nec in Deis colendis ſuperſtitioſus, nec in hominibus, aut muneribus, aut blanditiis auram captans popularem; ſed in rebus quibuſq; ſobrius, ſolidus, nuſquam ineptus, aut novitatis ſtudioſus. Porrò quòd ad vitam commodiùs tranſigendã conducentibus rebus, quarũ copiam illi dapſilem ſors ſuppeditabat, citra faſtum, nec liberò tamen minus, utebatur; ut & præſentibus ſimpliciter frueretur, neq; abſentiã multùm deſideraret. quòd nemo illum aut ſophiſtam, aut vernaculum, aut ſcholaſticum dixerit; ſed virum maturum, conſummatũ, adulatione ſuperiorem, rebus & propriis & alienis adminiſtrandis idoneum. adhæc quòd verè philoſophantes in honore habebat, cæteris nihil exprobrabat. in congreſſibus facilis & feſtivus, nec ad faſtidium id tamen, corporis ſui curâ tam probè attemperatã, ut nec vitæ avidus videretur, aut elegantiæ ſtudioſus, nec neglectui tamen id haberet; ſed per ſuam ipſius diligentiam efficeret, ut medicorum pharmacis fomentiſve externis quàm minimè indigeret. quod maximum eſt quod citra invi-

ἀνάγκης· καὶ τὸ παῦσαι τὰ περὶ τοὺς ἔρωτας τῶν μειρακίων· καὶ ἡ κοινονοημοσύνη· καὶ τὸ ἐφεῖσθαι τοῖς φίλοις μήτε συνδειπνεῖν αὐτῷ πάντως, μήτε συναποδημεῖν ἐπάναγκες· [1] ἀεὶ δὲ ὅμοιον αὐτὸν καταλαμβάνεσθαι ὑπὸ τῶν διὰ χρείας τινὰς ἀπολειφθέντων· καὶ [2] τὸ ζητητικὸν ἀκριβῶς ἐν τοῖς συμβουλίοις, καὶ [3] ἐπίμονον, [4] ἀλλ' οὐ τὸ [5] προαπέστη τῆς ἐρεύνης [6] ἀρκεσθεὶς ταῖς προχείροις φαντασίαις· καὶ τὸ διατηρητικὸν τῶν φίλων, καὶ μηδαμοῦ ἁψίκορον, μηδὲ ἐπιμανές· καὶ τὸ αὔταρκες ἐν παντί, καὶ τὸ φαιδρόν· καὶ τὸ πόρρωθεν προνοητικόν· καὶ τῶν ἐλαχίστων προδιοικητικὸν [7] ἀτραγῴδως· καὶ τὸ τὰς ἐπιβοήσεις, καὶ πᾶσαν κολακείαν ἐπ' αὐτοῦ [8] σταλῆναι· καὶ τὸ φυλακτικὸν ἀεὶ τῶν ἀναγκαίων τῇ ἀρχῇ, καὶ ταμιευτικὸν τῆς χορηγίας, καὶ ὑπομενετικὸν τῆς ἐπὶ τῷ τοιούτῳ [9] τινῶν καταιτιάσεως. καὶ τὸ [10] μήτε περὶ τοὺς θεοὺς δεισιδαίμονα, μήτε περὶ ἀνθρώπους δημοκοπικόν, ἢ [11] ἀρεσκευτικόν, ἢ ὀχλοχαρές, ἀλλὰ [12] νῆφον ἐν πᾶσι, καὶ βέβαιον, καὶ μηδαμοῦ ἀπειρόκαλον, μηδὲ καινοτόμον· καὶ τὸ τοῖς εἰς [13] εὐμάρειαν βίου φέρουσί τι, ὧν ἡ τύχη παρεῖχε δαψίλειαν, χρηστικὸν ἀτύφως ἅμα καὶ ἀπροφασίστως, ὥστε παρόντων μὲν ἀνεπιτηδεύτως ἅπτεσθαι, ἀπόντων δὲ μὴ δεῖσθαι· καὶ τὸ μήτ' ἄν τινα εἰπεῖν, μήτε ὅτι [14] σοφιστής, μήτε ὅτι οἰκογενὴς οὐερνάκλος, μήτε ὅτι σχολαστικός, ἀλλ' ὅτι ἀνὴρ πέπειρος, τέλειος, ἀκολάκευτος, προεστάναι δυνάμενος καὶ τῶν ἑαυτοῦ καὶ ἄλλων. πρὸς τούτοις δὲ καὶ τὸ τιμητικὸν τῶν ἀληθῶς φιλοσοφούντων· τοῖς δὲ ἄλλοις [15] οὐκ ἐξονειδιστικόν. ἔτι δὲ τὸ εὐόμιλον, καὶ εὔχαρι οὐ κατακόρως· καὶ τὸ τοῦ ἰδίου σώματος ἐπιμελητικὸν ἐμμέτρως, οὔτε ὡς ἄν τις φιλόζωος, οὔτε πρὸς καλλωπισμόν, οὔτε μὴν ὀλιγώρως· ἀλλ' ὥστε διὰ τὴν ἰδίαν προσοχὴν, εἰς [16] ὀλίγιστα [17] ἰατρικῆς χρῄζειν ἢ φαρμάκων καὶ ἐπιθημάτων [18] ἐκτός. μάλιστα

[1] Supr. § 8.
[2] L. 6. § 30.
[3] ἐπίμονον ἀλλ' οὐ πρ. Mer.
[4] ἀλλ' οὐ τὸ, Πρ. Caſ. ἀλλ' οὔ ποτε πρ. Boot. & Lug. καὶ ὅτι οὐ πρ. ſ.
[5] οὐ προαποστῆναι Jun.
[6] ἀρκεσθέντα, Jun.
[7] L. 11. § 3.
[8] συσταλ. Xyl.
[9] τινῶν.
[10] L. 6. § 30.
[11] L. 5. § 5.
[12] L. 4. § 28.
[13] L. 4. § 3.
[14] Sup. § 7. & L. 6. § 30.
[15] Sup. § 10.
[16] ὀλίγα πάνυ. Suid.
[17] ἰατρικῶν. Suid.
[18] ἐντὸς καὶ ἐκτός. Suid.

Digitized by Google

δὲ τὸ παραχωρητικὸν ἀβασκάνως τοῖς δύναμίν τινα κεκτημένοις, οἷον τὴν φραστικὴν, ἢ [1] τὴν τῆς ἐξ ἱστορίας νόμων, ἢ ἐθῶν, ἢ ἄλλων τινῶν [2] πραγμάτων· καὶ συσπουδαστικὸν αὐτοῖς, ἵνα ἕκαστοι κατὰ τὰ ἴδια προτερήματα εὐδοκιμῶσι. πάντα δὲ κατὰ τὰ πάτρια πράσσων, [3] οὐδ' αὐτὸ τοῦτο ἐπιτηδεύων φαίνεσθαι, τὸ τὰ πάτρια φυλάσσειν. ἔτι δὲ τὸ μὴ εὐμετακίνητον καὶ [4] ῥιπταστικὸν, ἀλλὰ καὶ τόποις, καὶ πράγμασι τοῖς αὐτοῖς ἐνδιατριπτικόν· καὶ τὸ μετὰ τοὺς παροξυσμοὺς τῆς κεφαλαλγίας, νεαρὸν, εὐθὺς καὶ ἀκμαῖον πρὸς τὰ συνήθη ἔργα· καὶ τὸ μὴ εἶναι αὐτῷ πολλὰ τὰ ἀπόρρητα, ἀλλὰ ὀλίγιστα καὶ σπανιώτατα, καὶ ταῦτα ὑπὲρ τῶν κοινῶν μόνον· καὶ τὸ ἔμφρον καὶ μεμετρημένον ἔν τε θεωριῶν ἐπιτελέσει, καὶ ἔργων κατασκευαῖς, καὶ διανομαῖς, καὶ τοῖς [5] τοιούτοις ἀνθρώποις, [6] πρὸς αὐτὸ δὲ τὸ δέον πραχθῆναι [7] δεδορκότος, οὐ πρὸς τὴν ἐπὶ τοῖς πραχθεῖσι εὐδοξίαν. [8] οὐκ [ἐν] ἀωρεὶ λούστης· [9] οὐχὶ φιλοικοδόμος· οὐ περὶ τὰς ἐδωδὰς ἐπινοητής, οὐ περὶ ἐσθήτων ὑφὰς καὶ χρόας, οὐ περὶ σωμάτων ὥρας· ἡ [10] ἀπὸ [11] χωρίου [12] στολὴ, διάγουσα ἀπὸ τῆς κάτω ἐπαύλεως, [13] καὶ τῶν ἐν Λανουβίῳ τὰ πολλά· τῷ [14] τελώνῃ ἐν Τούσκλοις [15] παραιτουμένῳ ὡς ἐχρήσατο, καὶ πᾶς [16] ὁ τοιοῦτος τρόπος. οὐδὲν ἀπηνὲς, οὐδὲ μὴν ἀδυσώπητον οὐδὲ λάβρον, οὐδ' [17] ὡς ἄν τινα εἰπεῖν ποτε, ἕως ἱδρῶτος· ἀλλὰ πάντα διειλημμένα λελογίσθαι ὡς ἐπὶ σχολῆς, ἀταράχως, τεταγμένως, ἐρρωμένως, [18] συμφώνως ἑαυτοῖς. ἐφαρμόσειε δ' ἂν αὐτῷ τὸ περὶ τοῦ Σωκράτους μνημονευόμενον, ὅτι καὶ ἀπέχεσθαι καὶ ἀπολαύειν ἐδύνατο τούτων, ὧν πολλοὶ πρός τε τὰς ἀποχὰς ἀσθενῶς, καὶ πρὸς τὰς ἀπολαύσεις ἐνδοτικῶς ἔχουσι. τὸ δὲ ἰσχύειν καὶ [19] ἔτι καρτερεῖν καὶ ἐννήφειν ἑκατέρῳ ἀνδρός ἐστιν ἄρτιον καὶ ἀήττητον ψυχὴν ἔχοντος, οἷον ἐν τῇ νόσῳ τῇ Μαξίμου.

XVII. Παρὰ τῶν Θεῶν, τὸ ἀγαθοὺς πάπ-

[1] τὴν ἐξ.
[2] πρ [ἐμπειριῶν] Jun.
[3] Sup. 7. 9. & l. 7. § 60.
[4] L. 5. § 5.
[5] τοιούτοις [καὶ] ἀνθρώποις π. Xyl. τοιούτοις τοῖς ἀνθρώποις Mer. τοιουτοτρόποις, ἀνθρώπου π. α. τ. Boot. τοιουτοτρόποις π. α. τ. vel τοιούτοις ἄνθρωπος δὲ π. α. τ. δ. Salm.
[6] L. 4. § 25. & l. 5. § 3. & l. 9. § 12. & l. 10. § 11, 12.
[7] δεδερκότος. F. Mer. δεδεγκώς. Salm.
[8] οὐκ ἀωρεὶ Lug.
[9] L. 60. § 30.
[10] [illegible] vel [illegible] Salm. [illegible]
[11] Λωρίου Lug.
[12] στόλος Lug.
[13] χιτὼν ἐν. Salm.
[14] φελώνῃ Sal.
[15] παραιτουμένως Salm.
[16] ὁ π. τοι. Boot.
[17] L. 6. § 30. & l. 9. § 12.
[18] Sup. § 8. & l. 6. § 30.
[19] ἐπικαρτ. vel ἐπιγχ. f.
[illegible] f.

dentiam eis concedebat, qui in facultate aliquâ claruerunt, ſive oratoriâ, ſive legum vel morum vel aliarum quarumvis rerum notitiâ: ſed & operam illis conferebat ſuam ut pro eis, quibus maximè præcellebant, dotibus, exiſtimationem ſinguli ſuam conſequerentur. quòd, cùm ſecundùm majorum inſtituta omnia exequeretur, ne hoc quidem affectaverat, ut majorum inſtituta præcisè obſervare videretur. quod nec dimoveri proclivis, nec divagari, ſed cum locis, tum & rebus eiſdem, immorari conſuerat. quòd poſt capitis, quibus affici ſolebat, dolores, recens ſtatim vegetúſque ad conſueta munera redibat. quòd arcana haud multa, ſed pauca admodum & rariſſima habebat; eáq; quæ ad rempublicam duntaxat pertinerent. prudentiam item & moderationem, in ſpectaculis exhibendis, fabricis extruendis, congiariis largiendis, aliiſq; iſtiuſmodi; utpote cùm is eſſet, qui non ad celebritatem ex rebus à ſe geſtis acquirendam, ſed id duntaxat quod facto erat opus, reſpiceret. non illi intempeſtivus balneorum uſus; non ædificandi ſtudium inſanum, non de victu, non de veſtium texturâ tincturâve, non de ſervitiorũ ſpe[illegible]quiſita curioſitas. toga, quâ [illegible]ebatur, à villa inferiore com[illegible]: Lanuvii tunicatus plerumq; in Tuſculano, ſed q' excuſare ſolebat, pænulatus. totius deniq; vitæ facies hæc fuerat. nihil immite, nihil immodeſtũ, nihil vehemens, aut de quo uſurpari poſſet, q' ſolet vulgò dici, *Ad ſudorem uſq;*: ſed quaſi per otium cum conſideratione matura, placidè, compoſitè, ſtrenuè, conſentaneè ſibi invicem diſpoſita univerſa: ità quadrabit in illum, quod de Socrate perhibetur, quòd & abſtinere & frui rebus eis nôrat, quibus plerīq; nec per infirmitatem abſtinere, nec frui citra intemperantiam poſſunt. poſſe autem in altero tolerantem, in altero temperantem ſe præſtare; illud verò verè viri eſt animo conſummato invictóq; planè præditi. deniq; quomodo in Maximi ægrotatione ſe geſſerit.

XVII. Deis acceptum fero, quòd bonos

bonos avos, bonos parentes, bonam ſororem, bonos præceptores, bonos familiares, neceſſarios, amicos, bona omnia ferè habuerim. tum quòd adverſus neminem eorū temerè aliquid deliquerim, etiamſi ità affectus fuerim, ut, ſi occaſio incidiſſet, ejuſmodi aliquid admiſiſſem. cæterùm numinis beneficio factum eſt, quod nulla ex rerum concurſu occaſio contigerit, quæ affectum illum proderet. ab eiſdem fuit quòd apud avi concubinam non ſim diutius enutritus: quòd ætatis florem indelibatum ſervaverim, nec ante tempus juſtum virilitatis ſpecimen dederim, ſed ultra etiam quàm opus erat, id facere diſtulerim. quòd principi patriq; eidem ſubditus fuerim, qui me à faſtu omni alienum redderet; fidémq; faceret, poſſe in aula ita degi, ut nec ſatellitio, nec veſtitu inſigniore, nec funalibus ſtatuiſq; iſtiuſmodi, atq; apparatu conſimili opus ſit: ſed poſſe eum, qui rebus præeſt, ità contrahere ſeſe, ut ad privati ſpeciem proximè accedat, nec propterea tamen, vel demiſſiùs, vel remiſſius ſe gerat in eis, quæ pro republica ad morem imperatorium ſunt exequenda. quòd fratrem eum nactus ſim, qui ad curam mei agendam ſuis moribus me extimularet, quiq; ſimul honore affectuq; erga me ſuo animum mihi oblectaret. quod liberi mihi neq; ingenio tardi, nec corpore diſtorti obtigere, quòd progreſſus non fecerim ampliores in rhetorica, poetica, ſtudiiſq; aliis ejuſmodi quæ me forſan præpeditum detinuiſſent, ſi in eis me feliciter profeciſſe ſenſiſſem. quòd nutritios meos ad honores, quòd expetere ipſi videbantur mihi, maturè evexerim, nec ſpe diſtulerim, cùm juvenes adhuc eſſent, deinceps id facturum me. quòd Apollonium, Ruſticum, Maximum nôrim. quòd de modo vitæ naturæ convenienter agendæ, claras ſatis ac frequentes eas, cogitationes in animo habuerim: ut, quantùm ad Deos attinet, ac ſuggeſtiones, adjutationes, inſpirationes ab ipſis profectas, nihil obſtet omnino, quo minùs juxta naturæ præſcriptum con-

πους, ἀγαθοὺς γονέας, ἀγαθὴν ἀδελφὴν, ἀγαθοὺς διδασκάλους, ἀγαθοὺς οἰκείους, συγγενεῖς, φίλους, [1] σχεδὸν ἅπαντας ἔχειν. καὶ ὅτι περὶ οὐδένα αὐτῶν [2] προέπεσον πλημμελῆσαί τι, καίτοι [3] διάθεσιν ἔχων τοιαύτην, ἀφ' ἧς, εἰ ἔτυχεν, κἂν ἔπραξά τι τοιοῦτο· τῶν Θεῶν δὲ εὐποιΐα τὸ μηδεμίαν συνδρομὴν πραγμάτων γενέσθαι, ἥτις ἔμελλέ με ἐλέγξειν. καὶ τὸ μὴ πλέον ἐκτραφῆναι παρὰ τῇ παλλακῇ τοῦ πάππου· καὶ τὸ τὴν ὥραν διασῶσαι· καὶ τὸ μὴ [4] πρὸ ὥρας ἀνδρωθῆναι, ἀλλ' ἔτι καὶ ἐπιλαβεῖν τοῦ χρόνου· τὸ ἄρχοντι καὶ πατρὶ ὑποταχθῆναι, ὃς ἔμελλε πάντα τὸν τῦφον ἀφαιρήσειν μου, καὶ εἰς ἔννοιαν ἄξειν τοῦ, ὅτι [5] δυνατόν ἐστιν ἐν αὐλῇ βιοῦντα μήτε δορυφορήσεων χρῄζειν, μήτε ἐσθήτων σημειωτῶν, [6] μήτε λαμπάδων, καὶ ἀνδριάντων τοιῶνδέ τινων, καὶ τοῦ ὁμοίου κόμπου. ἀλλ' ἔξεστιν ἐγγυτάτω ἰδιώτου συστέλλειν ἑαυτὸν, καὶ [7] μὴ διὰ τοῦτο ταπεινότερον ἢ ῥαθυμότερον ἔχειν πρὸς τὰ ὑπὲρ τῶν κοινῶν ἡγεμονικῶς πραχθῆναι δέοντα. τὸ ἀδελφοῦ τοιούτου τυχεῖν, δυναμένου μὲν διὰ ἤθους ἐπεγεῖραί με πρὸς ἐπιμέλειαν ἐμαυτοῦ, ἅμα δὲ καὶ τιμῇ καὶ στοργῇ εὐφραίνοντός με· τὸ παιδία μοι ἀφυῆ μὴ γενέσθαι, μηδὲ κατὰ τὸ σωμάτιον διάστροφα. [8] τὸ [9] μὴ ἐπὶ πλέον με προκόψαι ἐν ῥητορικῇ, καὶ ποιητικῇ, καὶ τοῖς ἄλλοις ἐπιτηδεύμασιν, ἐν οἷς ἴσως ἂν κατεσχέθην, εἰ ᾐσθόμην ἐμαυτὸν εὐόδως προϊόντα. τὸ φθάσαι τοὺς τροφέας ἐν ἀξιώματι καταστῆσαι, οὗ δὴ ἐδόκουν μοι ἐπιθυμεῖν, καὶ μὴ ἀναβαλέσθαι ἐλπίδι, τοῦ [10] μὴ, ἐπεὶ νέοι ἔτι ἦσαν, ὕστερον αὐτὸ πράξειν. τὸ γνῶναι [11] Ἀπολλώνιον, Ῥούστικον, Μάξιμον. τὸ φαντασιωθῆναι περὶ τοῦ [12] κατὰ φύσιν βίου [13] ἐναργῶς καὶ πολλάκις, οἷός τίς ἐστιν· ὥστε ὅσον ἐπὶ τοῖς Θεοῖς, καὶ ταῖς ἐκεῖθεν διαδόσεσι καὶ [14] συλλήψεσι, καὶ [15] ἐπινοίαις, [16] μηδὲν κωλύειν [17] ἤδη κατὰ

φύσιν

[1] [ἀγαθὰ] χ. f.
[2] προέπεσα Lug.
[3] L. 11. § 18.
[4] πρὸς Lug.
[5] L. 5. § 16.
[6] -δῶν Lug.
[7] νὴ Δία Lug. [Δία μὴ] διὰ Mer. διὰ μὴ τ. f.
[8] Sup. § 7.
[9] μὴ Lug.
[10] με.
[11] Sup. § 8. 7. 15.
[12] Sup. § 9.
[13] ἐνεργ. Mer.
[14] L. 9. § 40. & l. 12. § 14.
[15] ἐπινοίαις Mer.
[16] ἢ δὴ Lug.
[17] L. 2. § 9. & l. 3. § 12. & l. 4. § 49. & l. 5. § 34. & l. 6. § 17, 8. & l. 8. § 36. & l. 9. § 11. & l. 10. § 32. & l. 11. § 9. & l. 12. § 8. 26.

Digitized by Google

φύσιν ζῆν με, ἢ ἀπολείπεσθαι ἔτι τούτου παρὰ τὴν ἐμὴν αἰτίαν, καὶ παρὰ τὸ μὴ διατηρεῖν τὰς ἐκ τῶν Θεῶν ὑπομνήσεις, καὶ μονονουχὶ διδα-
¹ L. 6. § 29. σκαλίας· τὸ ¹ ἀντισχεῖν μοι τὸ σῶμα ἐπὶ τοσοῦτον ἐν τοιούτῳ βίῳ· τὸ μήτε Βενεδίκτης ἅψασθαι, μήτε Θεοδότου· ἀλλὰ καὶ ὕστερον ἐν ἐρωτικοῖς πάθεσι γενόμενον ὑγιᾶναι· τὸ χαλεπήναντα πολλάκις Ῥουστίκῳ, μηδὲν πλέον πρᾶξαι, ἐφ' ᾧ ἂν μετέγνων. τὸ μέλλουσαν νέαν τελευτᾶν τὴν τεκοῦσαν, ὅμως οἰκῆσαι μετ' ἐμοῦ τὰ τελευταῖα ἔτη. τὸ ὁσάκις ἐβουλήθην ἐπικουρῆσαί τινι πενομένῳ, ἢ εἰς ἄλλο τι χρῄζοντι, μηδέποτε ἀκοῦσαί με, ὅτι οὐκ ἔστι μοι χρήματα, ὅθεν γένηται· καὶ τὸ αὐτῷ ἐμοὶ χρείαν ὁμοίαν, ὡς παρ' ἑτέρου μεταλαβεῖν, μὴ συμπεσεῖν· τὸ τὴν γυναῖκα τοιαύτην εἶναι, οὑτωσὶ μὲν πειθήνιον, οὕτω δὲ φιλόστοργον, οὕτω δὲ ἀφελῆ· τὸ ἐπιτήδειον τροφέων εἰς τὰ παιδία εὐπορῆσαι. τὸ ² δι' ὀνειράτων βοηθήματα δοθῆναι ἄλλα τε, καὶ ὡς μὴ πτύειν αἷμα, καὶ μὴ ἰλιγγιᾶν, καὶ ³ τέτι ἐν Καιήτῃ ὥσπερ ⁴ χρήσῃ. ⁵ ὅπως τε ἐπεθύμησα φιλοσοφίας, μὴ ἐμπεσεῖν εἴς τινα σοφιστήν, μηδὲ ἀποκαθίσαι ⁶ ἐπὶ τοὺς συγγραφεῖς, ἢ συλλογισμοὺς διαλύειν, ἢ περὶ τὰ μετεωρολογικὰ καταγίνεσθαι. πάντα γὰρ ταῦτα θεῶν βοηθῶν καὶ τύχης δεῖται.

² L. 9. § 11, 27.
³ τοῦτο ἐν K. ὡς [illegible]χεῖσαι. vel τοῦτο ἐν K. εὐτυχῆσαι. Salm.
⁴ χρήσῃ f. Xyl. χρήσει, Boot. χρησμόν, Lug. χρυσῇ, Mer.
⁵ [τὸ] ὅπως τε ἐπ. Sal. τὸ ὅπως ἐπ. f.
⁶ -θίσαι, Lug. -θῆσαι, f.

Τὰ ἐν Κουάδοις πρὸς τῷ Γρανούᾳ.

feſtim vivam, niſi ipſe tande[m] culpa ſim, qui Deorum ſubmon[itio]nes, & tantum non claras præcep[ti]ones neutiquam obſervem. quòd [...] vita, qualis ea fuerit, corpus [...] tam diu perduraverit. quòd n[ec Be]nedictam, nec Theodotum atti[ge]rem: ſed & poſtea ex aff[ectibus] amatoriis, quibus correptus f[ue]ram, ad ſanitatem red[ierim]. quòd cum Ruſtico ſæpe ſu[...]ſerem nihil ultrà admiſerim, [...]jus pœnitere me poſſet. quod [...] mea, quamvis juvenis eſſet dec[...]ra, mecum tamen noviſ[...] annos tranſegerit. quod quot[ies]cunque animus fuit paup[er]i ali[cui], vel aliàs indigo, opem ferre, n[...] reſponſum eſt, non ſuppe[te]re [num]mos mihi, unde id fieret: q[...] nulla mihi unquam talis ne[...] obtigerit, ut ab alio ſumere c[...] quòd uxor ejuſmodi mihi obven[erit], tam obſequens, tam am[...] ſimplex. quod eâ fuerim [...] copiâ inſtructus, qui ad liberos ed[u]candos mihi idonei exiſterent. [quod] per inſomnia remedia mihi fu[...] indicata, cùm alia, tum adverſus [ſan]guinis excreationem & capitis ver[ti]ginem, quod & Cajetæ aliquand[o] factum eſt. quòd cum philoſophia[e ſtu]di cupiditas inceſſiſſet, non in [...]phiſtam aliquem inciderim, [...] commentariis evolvendis, vel [ſyllo]giſmis reſolvendis, vel m[...]gicis diſcutiendis, tempus [...] contriverim. etenim iſta omnia D[...] adjutoribus ac Fortunâ indig[...]

Quæ apud Quados ad Gran[...]

ΒΙΒΛΙΟΝ β.

¹ Εἴωθε. Xyl. ¹ Ἕωθεν προλέγειν ἑαυτῷ, συντεύξομαι περιέργῳ, ἀχαρίστῳ, ὑβριστῇ, δολερῷ, βασκάνῳ, ἀκοινωνήτῳ. πάντα ταῦτα συμβέβηκεν ἐκείνοις ² παρὰ τὴν ἄγνοιαν τῶν ἀγαθῶν καὶ κακῶν. ἐγὼ δὲ τεθεωρηκὼς τὴν φύσιν τοῦ ἀγαθοῦ, ὅτι καλόν, καὶ τοῦ κακοῦ, ὅτι αἰσχρόν, καὶ τὴν αὐτοῦ

² Inf. § 13. & l. 3. § 11. & l. 7. § 22, 26. & l. 11. § 18.

LIB. II.

MAnè prædicere me[...] tiæ. Hodie futu[...] ut rem habeam cũ [...] oſo aliquo, ingrato, [...] te vo, doloſo, invido, illiberali. [...] niunt illis iſta omnia a bonorũ [ma]lorũmq; inſcitiâ. ego verò, c[...] & naturam boni nôrim, qᵈ honeſt[...] liq; q inhoneſtum ſit, ipſámq; adeò delinquentis naturam, qᵃ con[...]

m

mihi ſit, non tam quod ſanguinis ſeminíſq; ejuſdẽ, quàm quòd mentis ac portionis divinæ mecum particeps; nec lædi poſſe me ab horum ullo compertum habeo; (neq; enim inhoneſtâ re aliquâ me quiſquam involverit) ſed nec ſuccenſere congeneri poſſum, eúmve odiſſe. ſiquidem ad mutuas operas nati ſumus; quo modo pedes, manus, palpebræ, dentium ſuperiorum inferiorúmq; ordines. adverſari itaq; ſibi invicem præter naturam: adverſantis eſt autem ſuccenſere & averſari.

II. Quicquid ſum; conſtat id omne carunculâ, animulâ, & parte principante. proinde mitte libros. nec diſtrahere ampliùs: (nihil obſtat, quò minùs hoc facias) ſed tanquam qui jam ſtatim moriturus ſis, carnes iſtas contemnas. cruor eſt, & oſſicula, & reticulum ex nervis, venulis arteriiſq; contextum. Quin & animam conſidera, qualis ſit. Spiritus eſt, ſive aër, nec is ſemper idem, ſed qui jugiter efflatus denuò reſorbetur. tertium reſtat, pars illa principatum gerens. tu ergò ſic tecum: ſenex es: partem tui principem ſervire ulteriùs ne ſiveris; ſed nec motibus à communione humanâ alienis raptari, nec quicquam, quod fato deſtinatum tibi fuerit, vel jam aſcitum averſari, vel futurum pavere.

III. Deorum opera providentiæ plena ſunt. nec quæ fortunâ fiunt, abſq; naturæ ope proveniunt, aut ſine connexu implexúq; rerum earũ quæ providentiâ diſpenſantur. indè profluunt omnia. accedit & neceſſitas quædam, & totius mundi, cujus tu pars es, utilitas. illud eſt autem parti unicuiq; bonum quod univerſi fert natura, quódque ad eandem conſervandam conducit. porrò conſervant mundum hunc, ſicut elementorum, ita & concretorum ex his mutationes. Iſta tibi ſufficiant: decretorum vice jugiter ſint. librorum verò ſitim pelle; ut ne murmurans moriaris, ſed verè propitius, Deóq; ex animo gratus.

τοῦ ἁμαρτάνοντος φύσιν, [1] ὅτι μοι συγγενὴς, οὐχὶ αἵματος ἢ σπέρματος τοῦ αὐτοῦ, ἀλλὰ νοῦ, καὶ [2] θείας ἀπομοίρας μέτοχος, [3] οὔτε βλαβῆναι ὑπό τινος αὐτῶν δύναμαι· αἰσχρῷ γάρ με οὐδεὶς περιβαλεῖ· [4] οὔτε ὀργίζεσθαι τῷ συγγενεῖ δύναμαι, οὔτε ἀπέχθεσθαι αὐτῷ. [5] γεγόναμεν γὰρ πρὸς συνεργίαν, [6] ὡς πόδες, ὡς χεῖρες, ὡς βλέφαρα, ὡς οἱ στοῖχοι τῶν ἄνω καὶ τῶν κάτω ὀδόντων. [7] τὸ οὖν ἀντιπράσσειν ἀλλήλοις παρὰ φύσιν. ἀντιπρακτικὸν δὲ τὸ ἀγανακτεῖν καὶ ἀποστρέφεσθαι.

II. [8] Ὅ,τί ποτε τοῦτό εἰμι, σαρκία ἐστὶ καὶ πνευμάτιον, καὶ τὸ ἡγεμονικόν. [9] ἄφες τὰ βιβλία· [10] μηκέτι σπῶ· οὐ δέδοται· [11] ἀλλ' [12] ὡς ἤδη ἀποθνήσκων, τῶν μὲν σαρκίων καταφρόνησον· [13] λύθρος καὶ ὀστάρια, καὶ κερκύφαντον, ἐκ νεύρων, φλεβίων, ἀρτηριῶν πλεγμάτιον. θέασαι δὲ καὶ τὸ πνεῦμα ὁποῖόν τι ἐστίν· [14] ἄνεμος οὐδὲ ἀεὶ τὸ αὐτὸ, ἀλλὰ πάσης ὥρας ἐξεμούμενον, καὶ πάλιν ῥοφούμενον· τρίτον οὖν ἐστὶ τὸ ἡγεμονικόν. ὧδε [15] ἀπονοήθητι· [16] γέρων εἶ· μηκέτι τοῦτο ἐάσῃς [17] δουλεῦσαι· μηκέτι καθ' ὁρμὴν [18] ἀκοινώνητον [19] νευροσπαστηθῆναι· μηκέτι [20] τὸ εἱμαρμένον, ἢ παρὸν δυσχερᾶναι, ἢ μέλλον [21] ὑποδύεσθαι.

III. [22] Τὰ τῶν θεῶν προνοίας μεστά. τὰ τῆς τύχης οὐκ ἄνευ φύσεως, ἢ [23] συγκλώσεως, καὶ ἐπιπλοκῆς τῶν προνοίᾳ διοικουμένων. [24] πάντα ἐκεῖθεν ῥεῖ· πρόσεστι δὲ [25] τὸ ἀναγκαῖον, καὶ [26] τὸ τῷ ὅλῳ κόσμῳ συμφέρον, [27] οὗ μέρος εἶ. [28] παντὶ δὲ φύσεως μέρει ἀγαθὸν, ὃ φέρει ἡ τοῦ ὅλου φύσις, καὶ ὃ ἐκείνης ἐστὶ σωστικόν. [29] σώζουσι δὲ κόσμον, ὥσπερ αἱ τῶν στοιχείων, οὕτως καὶ αἱ τῶν συγκριμάτων μεταβολαί. [30] ταῦτά σοι ἀρκείτω, ἀεὶ δόγματα ἔστω. [31] τὴν δὲ τῶν βιβλίων δίψαν ῥῖψον, ἵνα [32] μὴ γογγύζων ἀποθάνῃς, ἀλλὰ [33] ἵλεως ἀληθῶς, καὶ ἀπὸ καρδίας [34] εὐχάριστος τοῖς θεοῖς.

[1] L. 3. § 4, 11. & l. 7. § 22. & l. 9. § 22. & l. 12. § 26.
[2] Inf. § 4. & l. 5. § 27. & l. 12. § 26.
[3] L. 4. § 7, 8. & l. 11. § 18.
[4] L. 5. § 22. & l. 7. § 26.
[5] L. 3. § 4. & l. 4. § 3. & l. 5. § 16. & l. 7. § 55. & l. 8. § 56. & l. 11. § 18.
[6] L. 7. § 3, 19.
[7] Inf. § 16. & l. 7. § 24.
[8] L. 3. § 16. & l. 6. § 32. & l. 12. § 3.
[9] Inf. § 3. & l. 3. § 14.
[10] Inf. § 7. & l. 4. § 3, 26.
[11] σπᾶ; f. L. 3. § 14. l. 9. § 29.
[12] Inf. § 5, 11. l. 3. § 12. l. 7. § 29.
[13] L. 3. § 3. l. 8. § 37.
[14] L. 5. § 33. l. 6. § 15.
[15] ἐπιν. f.
[16] Inf. § 6.
[17] L. 3. § 3. l. 7. § 55. l. 11. § 19.
[18] L. 3. § 5. l. 7. § 72. l. 9. § 9, 23.
[19] L. 3. § 5, 16. l. 6. § 16. l. 7. § 3, 29. l. 12. § 19.
[20] Inf. § 5. l. 3. § 4. 16.
[21] [illegible] f.
[22] L. 4. § 27. l. 6. § 10, 38. l. 7. § 9.

[23] L. 3. § 16. [24] Inf. § 17. l. 4. § 26. l. 6. § 36. l. 8. § 23. l. 9. § 39. [25] L. 4. § 9. l. 10. § 28. [26] Inf. § 12. l. 5. § 8. l. 8. § 50. l. 12. § 23. [27] Inf. § 4, 14. l. 9. § 39. l. 10. § 6. [28] L. 6. § 44. l. 10. § 20. l. 12. § 23. [29] L. 4. § 46. l. 6. § 15. l. 7. § 18, 25. [30] L. 3. § 13. [31] Sup. § 2. [33] L. 3. § 3. l. 8. § 18. l. 9. § 37. [34] Inf. § 17. l. 5. § 33. l. 8. § 45. l. 9. § 3. l. 12. § 36. [35] L. 4. § 48.

IV. [1] Μέμνησο ἐκ πόσου ταῦτα ἀναβάλλῃ, καὶ ὁποσάκις προθεσμίαν λαβὼν παρὰ τῶν θεῶν, οὐ χρᾷ αὐταῖς [2]. δεῖ δὲ ἤδη ποτὲ αἰσθέσθαι, τίνος [3] κόσμου μέρος εἶ, καὶ τίνος [4] διοικοῦντος τὸν κόσμον [5] ἀπόρροια ὑπέστης· καὶ ὅτι [6] ὅρος ἐστί σοι περιγεγραμμένος τοῦ χρόνου, ᾧ ἐὰν [7] εἰς τὸ μὴ [8] ἀπαιθεριάσαι χρήσῃ, οἰχήσεται, καὶ οἰχήσῃ, καὶ αὖθις οὐκ ἥξεται.

V. Πάσης ὥρας φρόντιζε στιβαρῶς [9] ὡς Ῥωμαῖος, καὶ [10] ἄῤῥην, [11] τὸ ἐν χερσὶ μετὰ τῆς ἀκριβοῦς καὶ [12] ἀπλάστου σεμνότητος, καὶ φιλοστοργίας, καὶ ἐλευθερίας, καὶ δικαιότητος πράσσειν· καὶ [13] σχολὴν σαυτῷ ἀπὸ πασῶν τῶν ἄλλων φαντασιῶν πορίζειν. ποριεῖς δέ, ἂν [14] ὡς ἐσχάτην τοῦ βίου, ἑκάστην πρᾶξιν ἐνεργῇς, [15] ἀπηλλαγμένην πάσης εἰκαιότητος, καὶ ἐμπαθοῦς ἀποστροφῆς ἀπὸ τοῦ [16] αἱροῦντος λόγου, καὶ ὑποκρίσεως, καὶ φιλαυτίας, καὶ [17] δυσαρεστήσεως πρὸς [18] τὰ συμμεμοιραμένα. ὁρᾷς [19] πῶς ὀλίγα ἐστίν, ὧν κρατήσας τις, δύναται [20] εὔρουν καὶ θεουδῆ βιῶσαι βίον; καὶ γὰρ οἱ θεοὶ πλέον οὐδὲν ἀπαιτήσουσι παρὰ τοῦ ταῦτα φυλάσσοντος.

VI. [21] Ὕβριζε, ὕβριζε [22] αὐτήν, ὦ ψυχή· τοῦ δὲ τιμῆσαι σεαυτὴν [23] οὐκέτι καιρὸν ἕξεις. [24] εὖ γὰρ ὁ βίος ἑκάστῳ. [25] οὗτος δέ σοι σχεδὸν διήνυσται, μὴ αἰδουμένῃ σεαυτήν, ἀλλ' [26] ἐν ταῖς ἄλλων ψυχαῖς τιθεμένῃ τὴν σὴν [27] εὐμοιρίαν.

VII. [28] Περισπᾷ τί σε τὰ ἔξωθεν ἐμπίπτοντα· καὶ σχολὴν πάρεχε σεαυτῷ τοῦ προσμανθάνειν ἀγαθόν τι, καὶ παῦσαι [29] ῥεμβόμενος. ἤδη δὲ καὶ τὴν ἑτέραν [30] περιφορὰν φυλακτέον. ληροῦσι γὰρ καὶ διὰ πράξεων, οἱ κεκμηκότες τῷ βίῳ, καὶ [31] μὴ ἔχοντες σκοπόν, ἐφ' ὃν πᾶσαν ὁρμὴν καὶ καθάπαξ φαντασίαν ἀπευθύνουσιν.

VIII. [32] Παρὰ μὲν τὸ μὴ ἐφιστάνειν, τί

[1] L. 3. § 14.
[2] τοῖς Lug. An.
[3] Sup. 3. l. 4. § 14. l. 8. § 7.
[4] L. 6. § 1, 5.
[5] Sup. § 1.
[6] Inf. § 6. l. 4. l. 4. § 17, 28. l. 6. § 49.
[7] μὴ εἰς τό.
[8] L. 8. § 28.
[9] ὁ Ῥωμ. Caſ. L. 6. § 44.
[10] L. 1. § 2. l. 3. § 5. l. 4. § 3.
[11] L. 3. § 12. l. 6. § 2. l. 7. § 27, 29.
[12] L. 1. § 9. l. 9. § 29.
[13] L. 3. § 4.
[14] Sup. § 2. Inf. § 15. l. 3. § 12.
[15] Inf. § 13, 16. l. 3. § 4. l. 4. § 2. l. 12. § 20, 24.
[16] κρατοῦντος. Lug.
[17] Sup. § 2.
[18] L. 3. § 4. & l. 6. § 39.
[19] L. 4. § 3. l. 19. § 8.
[20] L. 5. § 34. l. 7. § 67. l. 10. § 6.
[21] Ὑβρίζεις, vel, Ὑβρίζοις.
[22] Inf. § 16.
[23] Sup. § 4.
[24] Βραχὺς Sal. ὁ βίος Boot φύγει f
[25] Sup. § 2. l. 5. § 31. l. 10. § 15.
[26] L. 6. § 40, 41. l. 12. § 4.
[27] L. 5. § 36.
[28] Μὴ περισπάτω σε Sup. § 24. l. 4. § 3, 26. & l. 8. § 1. [29] L. 3. § 4. l. 4. § 22. [30] παραφ. Jun. L. 1. § 15. [31] Inf. § 16. l. 10. § 37. l. 11. § 20. [32] Inf. § 13. l. 3. § 4. l. 4. § 18. l. 7. § 55.

IV. Memento, quamdiu iſta diſtuleris, & quoties opportunitates à Diis tibi oblatas neglexeris. tandem advertas oportet, cujuſnam mundi pars ſis, & cujuſnam mundi rectoris propago. ſed & præſcriptum eſſe tibi temporis terminum: quod niſi ad animum ſerenandum accommodaveris, avolaturum eſt illud, te ſimul abrepto, nec deinceps rediturum.

V. Cura hæc jugiter incumbat tibi, ut quicquid in manibus eſt, ſtrenuè peragas, prout Romanum, virúmq; decet, cum exquiſita, nec accerſita tamen, gravitate, humanitate libertate, juſtitiâ: animúmq; interim ab aliis omnibus cogitationibus abducas. abduces autem, ſi tanquam vitæ tuæ noviſſimam, actionem unamquamq; peregeris; temeritate omni liberam, & declinatione per affectus vim à rationis dictamine; ſimulatione itidem, & amore ſui, eorúmq; quæ à numine deſtinata ſunt averſatione. Vides, quam pauca ſint, quæ ſiquis tenuerit, proſperam ac divinam propemodum vitam degere detur. ſiquidem & dii ipſi nihil amplius exigent ab eo, iſta qui obſervaverit.

VI. Ignominiâ, ignominiâ, inquam, te afficis, ô anima. honorem autem tibi tuum vindicandi, haud erit ampliùs opportunitas. fugit enim unicuiq; brevis ætas. ea verò tibi propè confecta eſt, dum tui ipſius reverentiam nullam habes, ſed in aliorum animis felicitatem tuam collocas.

VII. Ne te diſtrahant, quæ extrinſecus obveniunt tibi; ſed otium tibi præſtes, quo boni aliquid addiſcas & huc illuc ferri deſinas. cæterùm & alia hìc hallucinatio cavenda eſt nugas ſiquidem agunt actuoſi haud pauci, dum vitam agendo conterunt, ſed ſcopum, ad quem conatus ſuos cogitationéſq; omnes dirigant, ſibi propoſitum nullum habent.

VIII. Vix, aut ne vix quidem

quiſquam,

quiſquam, ideo infeliciter agere deprehenſus eſt, quia in alienis animis quid ageretur non animadverterit. cæterùm qui animorum ſuorum motus non attendunt, hi verò infeliciter agant, neceſſe eſt.

IX. Horum meminiſſe ſemper oportet: quæ univerſi, quæ tua natura ſit; quomodo hæc ad illam affecta, qualiſq; pars qualis univerſi exiſtat; quod etiam nemo ſit, qui prohibere te poſſit, quò minùs ea facias dicáſq; ſemper, quæ naturæ illi, cujus pars es, conſentanea fuerint.

X. Philoſophicè Theophraſtus, in peccatis inter ſe conferendis (prout vulgò conferri ſolent) dicit; graviora eſſe quæ per cupidinem, quàm quæ per iram admittuntur. etenim, qui iraſcitur, cum dolore quodam & contractione animi occultâ à rationis tramite declinare videtur: qui verò per cupidinem delinquit, quia voluptate vincitur, intemperantior quodammodo, & in peccando effœminatior videtur. rectè igitur, nec indignè philoſopho, pronunciavit, ampliorìs eſſe criminis, quod cum voluptate, quàm quod cum dolore admittitur. atq; omnino alter ei ſimilior exiſtit, qui prior læſus, doloris ratione ad iraſcendum adigitur: cùm is ſponte ſuâ ad lædendum feratur, qui ad perpetrandum quidquam cupidine ducitur.

XI. Ita quæq; facias cogitéſq; oportet, ut qui confeſtim è vita hac poſſis diſcedere. humanis autem excedere, ſiquidem Dii ſunt, nihil eſt grave. neq; enim malo ulli illi involvent te. ſi verò, vel nulli ſunt, vel nullam rerum humanarū curam gerunt: quid attinet tandem vivere in mundo vel Deorum, vel providentiæ inani? cæterùm & ſunt illi, & res humanas curant: & ne in ea, quæ verè mala ſunt, incidat quiſquam, in ipſius arbitrio prorſus poſuere. reliquorum ſi quid malum exiſteret, & de hoc utique pariter proſpexiſſent, quò in ipſorum ſitum foret, in iſtud quoque ne incideret. at verò, quod hominem deteriorem non facit, vitam hominis deteriorem efficere qui poſſit? nec imprudens autem, nec pru-

ἐν τῇ ἄλλου ψυχῇ γίγνεται, οὐ ῥᾳδίως τις ὤφθη κακοδαιμονῶν· τοὺς δὲ τοῖς τῆς ἰδίας ψυχῆς κινήμασι μὴ παρακολουθοῦντας, ἀνάγκη κακοδαιμονεῖν.

IX. Τούτων ἀεὶ δεῖ μεμνῆσθαι· τίς ἡ τῶν ὅλων φύσις, καὶ τίς ἡ ἐμή, καὶ πῶς αὕτη πρὸς ἐκείνην ἔχουσα, καὶ [1] ὁποῖόν τι μέρος, ὁποίου τοῦ ὅλου οὖσα, καὶ ὅτι [2] οὐδεὶς ὁ κωλύων τὰ ἀκόλουθα τῇ φύσει, [3] ἧς μέρος εἶ, πράσσειν τε ἀεὶ καὶ λέγειν.

X. Φιλοσόφως [4] ὁ Θεόφραστος ἐν τῇ συγκρίσει τῶν ἁμαρτημάτων, ὡς ἄν τις [5] κοινότερον τὰ τοιαῦτα συγκρίνειε, φησί, βαρύτερα εἶναι τὰ κατ' ἐπιθυμίαν πλημμελούμενα τῶν κατὰ θυμόν. ὁ γὰρ θυμούμενος μετά τινος λύπης καὶ λεληθυίας συστολῆς φαίνεται τὸν λόγον ἀποστρεφόμενος· ὁ δὲ κατ' ἐπιθυμίαν ἁμαρτάνων, ὑφ' ἡδονῆς ἡττώμενος, ἀκολαστότερός πως φαίνεται, καὶ θηλύτερος ἐν ταῖς ἁμαρτίαις. ὀρθῶς οὖν καὶ φιλοσοφίας ἀξίως ἔφη, μείζονος ἐγκλήματος ἔχεσθαι, τὸ μεθ' ἡδονῆς ἁμαρτανόμενον, ἤπερ τὸ μετὰ λύπης. ὅλως τε ὁ μὲν προηδικημένῳ μᾶλλον ἔοικε, καὶ διὰ λύπην ἠναγκασμένῳ θυμωθῆναι· ὁ δέ, αὐτόθεν πρὸς τὸ ἀδικεῖν ὥρμηται, φερόμενος ἐπὶ τὸ πρᾶξαί τινα κατ' ἐπιθυμίαν.

XI. [6] Ὡς ἤδη δυνατοῦ ὄντος ἐξιέναι τοῦ βίου, οὕτως ἕκαστα ποιεῖν καὶ διανοεῖσθαι. τὸ δὲ [7] ἐξ ἀνθρώπων ἀπελθεῖν, [8] εἰ μὲν θεοὶ εἰσίν, οὐδὲν δεινόν· κακῷ γάρ σε οὐκ ἂν περιβάλοιεν· [9] ἢ δ' εἴ τι οὐκ εἰσίν, ἢ οὐ μέλει αὐτοῖς τῶν ἀνθρωπείων, [10] τί μοι ζῆν ἐν κόσμῳ κενῷ θεῶν, ἢ προνοίας κενῷ; ἀλλὰ [11] καὶ εἰσί, καὶ [12] μέλει αὐτοῖς τῶν ἀνθρωπείων· καὶ τοῖς μὲν κατ' ἀλήθειαν κακοῖς, ἵνα μὴ περιπίπτῃ ὁ ἄνθρωπος, [13] ἐπ' αὐτῷ τὸ πᾶν ἔθεντο· τῶν δὲ λοιπῶν εἴ τι κακὸν ἦν, καὶ τοῦτο ἂν προείδοντο, ἵνα ἐπ' αὐτῷ παντὶ τὸ μὴ περιπίπτειν αὐτῷ. ὃ δὲ χεῖρον μὴ ποιεῖ ἄνθρωπον, πῶς ἂν τοῦτο βίον ἀνθρώπου χείρω ποιήσειεν; [14] οὔτε δὲ κατ' ἄγνοιαν, οὔτε εἰδυῖα μέν, μὴ δυνα-

[1] L. 5. § 24. l. 12. § 32.
[2] L. 1. § 17. l. 3. § 12. l. 5. § 10, 29, 34. l. 6. § 17, 58. l. 10. § 32, 33. l. 11. § 39.
[3] Sup. § 3, 4.
[4] φιλόσοφος Lug. An.
[5] L. 6. § 45.
[6] Sup. § 2, 5. l. 5. § 29. l. 6. § 30. l. 7. § 29, 69.
[7] L. 3. § 3.
[8] L. 9. § 28.
[9] εἰ δὲ ἐπὶ Lug. An. εἰ δὲ ἤτοι f.
[10] L. 6. § 10.
[11] L. 12. § 28.
[12] L. 1. § 17. l. 6. § 44. & l. 9. § 11, 27.
[13] L. 8. § 55, 56. l. 9. § 40.
[14] L. [illegible]

μένη δὲ προφυλάξασθαι, ἢ διορθώσασθαι ταῦτα, [1] ἡ τῶν ὅλων φύσις παρεῖδεν ἄν· [2] οὔτ' ἂν τηλικοῦτον ἥμαρτεν, ἤτοι παρ' ἀδυναμίαν, ἢ παρ' ἀτεχνίαν, ἵνα τὰ ἀγαθὰ καὶ τὰ κακὰ [3] ἐπίσης τοῖς τε ἀγαθοῖς ἀνθρώποις καὶ τοῖς κακοῖς πεφυρμένως συμβαίνῃ· θάνατος δέ γε καὶ ζωή, δόξα καὶ ἀδοξία, [4] πόνος καὶ ἡδονή, πλοῦτος καὶ πενία, [5] πάντα ταῦτα ἐπίσης συμβαίνῃ ἀνθρώπων τοῖς τε ἀγαθοῖς καὶ τοῖς κακοῖς, [6] οὔτε καλὰ ὄντα, οὔτε αἰσχρά· οὔτ' ἄρ' ἀγαθά, οὔτε κακά ἐστι.

XII. Πῶς [7] πάντα ταχέως ἐναφανίζεται, τῷ μὲν κόσμῳ αὐτὰ τὰ σώματα, τῷ δὲ αἰῶνι αἱ μνῆμαι αὐτῶν; [8] οἷά ἐστι τὰ αἰσθητὰ πάντα, καὶ μάλιστα τὰ ἡδονῇ δελεάζοντα, ἢ τῷ πόνῳ φοβοῦντα, ἢ [8] τῷ τύφῳ διαβεβοημένα· πῶς [9] εὐτελῆ καὶ εὐκαταφρόνητα, καὶ ῥυπαρά, καὶ εὔφθαρτα, καὶ [10] νεκρά, νοερᾶς δυνάμεως ἐφιστάναι. [11] τί εἰσιν οὗτοι ὧν αἱ ὑπολήψεις καὶ αἱ φωναὶ τὴν εὐδοξίαν [12]. τί ἐστι τὸ ἀποθνήσκειν· καὶ ὅτι ἐάν τις αὐτὸ μόνον ἴδῃ, καὶ [13] τῷ μερισμῷ τῆς ἐννοίας διαλύσῃ τὰ ἐμφανταζόμενα αὐτῷ, οὐκέτι ἄλλο τι ὑπολήψεται αὐτὸ εἶναι ἢ [14] φύσεως ἔργον. [15] φύσεως δὲ ἔργον, εἴ τις φοβεῖται, [16] παιδίον ἐστί· τοῦτο μέντοι οὐ μόνον φύσεως ἔργον ἐστίν, ἀλλὰ καὶ [17] συμφέρον αὐτῇ· πῶς ἅπτεται [18] θεοῦ ἄνθρωπος, καὶ κατὰ τί ἑαυτοῦ μέρος, καὶ [19] ὅταν πῶς [20] ἔχῃ [21] διακέηται, τὸ τοῦ ἀνθρώπου τοῦτο μόριον.

XIII. Οὐδὲν ἀθλιώτερον τοῦ πάντα κύκλῳ ἐκπεριερχομένου, καὶ [22] τὰ νέρθεν γᾶς φησίν, ἐρευνῶντος, καὶ [23] τὰ ἐν ταῖς ψυχαῖς τῶν πλησίον διὰ τεκμάρσεως ζητοῦντος, μὴ αἰσθομένου δὲ ὅτι ἀρκεῖ πρὸς μόνῳ [24] τῷ ἔνδον ἑαυτοῦ δαίμονι εἶναι, καὶ τοῦτον γνησίως θεραπεύειν. θεραπεία δὲ αὐτοῦ [25] καθαρὸν πάθους διατηρεῖν, καὶ εἰκαιότητος, καὶ δυσαρεστήσεως τῆς πρὸς τὰ ἐκ [26] θεῶν καὶ ἀνθρώπων γινόμενα. τὰ μὲν γὰρ ἐκ θεῶν αἰδέσιμα δι'

dens utiq; ſed præcavere aut corrigere impotens, univerſi natura neglexit iſta; neo errorem tam immanem admiſiſſet unquam, ſive per impotentiam, ſive per imperitiam, ut bona ac mala, bonis maliſque ex æquo hominibus, nullo facto diſcrimine, contingere pateretur. atqui mors, & vita, honor & ignominia, dolor & voluptas, opes & paupertas, iſta omnia bonis pariter maliſq; contingunt, cùm nec honeſta ea nec inhoneſta ſint. nec bona itaque nec mala ſunt.

XII. Facultatis rationalis eſt, conſiderare, quàm velociter evaneſcant omnia, in mundo corpora, in ævo eorundem etiam memoria: cujuſmodi ſint omnia quæ ſub ſenſum cadunt; horúmque ea maximè, quæ vel voluptate alliciunt, vel dolore percellunt, vel cum faſtu celebrantur; quàm vilia, quàm contemnenda, quàm ſordida, caduca, mortua ſint. quinam ii ſint, quorum opiniones vocéſq; claritatem largiuntur. quid ſit ipſum mori; quódq; ſiquis rem ipſam per ſe intueatur, cogitationéq; ab illa ſubmoverit ea omnia, quibus tanquam larvis horrendis inſtructa imaginationi noſtræ ſe objicit, nihil eſſe aliud comperiet qu[illegible] opus naturæ. opus autem naturæ [illegible]lum quiſquis expaveſcit, puer e[illegible]. verùm enimverò mori non eſt opus tantùm naturæ, ſed quod eidem & conducat, ejuſdem demq; facultatis fuerit, conſiderare, homo Deũ quomodo, & quâ ſui parte contingat quóq; pacto habitura ſe ſit pars iſt[illegible] ubi corpore ſoluta fuerit.

XIII. Nihil homine illo miseri[illegible] eſt, qui omnia undiq; pervagatur, & cùm ea quæ ſubter terram ſunt, q[illegible] ille ait, ſcrutatur, tum quæ in animis alienis, conjecturâ nititur indagare; nec intelligit interim ſuf[illegible]re ſibi, ut cum eo, quem intra ſe gerit, genio verſetur, eúmq; legitim[illegible] colat. coler autem, ſi affectibus immunem cuſtodierit, & temeritate alienum, nec offenſum re aliquâ, qua vel Dii vel homines egerint, qu[illegible]

[1] L. 6. § 1.
[2] L. 12. § 12.
[3] L. 4. § 39. l. 5. § 10.
[4] L. 6. § 33. & l. 9. § 1. 5. § 10.
[5] L. 6. § 34.
[6] L. 7. § 64. l. 8. § 1. l. 12. § 23.
[7] L. 3. § 10. l. 4. § 3. 14, 32, 33. l. 5. § 23. l. 6. § 36. l. 7. § 10, 19. l. 8. § 18. l. 9. § 29. l. 12. § 21, 32.
[8] L. 3. § 6. l. 6. § 13.
[9] L. 4. § 48. l. 5. § 10, 12, 33. l. 12. § 27, 31.
[10] L. 12. § 33.
[11] L. 6. § 59. l. 8. § 53. l. 9. § 34. l. 10. § 13, 19.
[12] [χαρίζονται] f. ἀφαιροῦνται. Lug. An.
[13] L. 3. § 11. l. 4. § 21. l. 10. § 18. l. 11. § 2, 16.
[14] L. 4. § 5. l. 9. § 3. l. 10. § 36.
[15] Inf. § 17.
[16] L. 11. § 23.
[17] Sup. § 3.
[18] Θεὸς ἀνθρώπῳ. Lug. An. L. 12. § 2.
[19] π. ε. ὅ.
[20] ἔχον Bot.
[21] διακέηται vel διαχέηται p. διακεῖται Bot.
[22] Pindarus apud Platon. Theætet.
[23] L. 11. § 1.
[23] Sup. § 8. 36.
[24] Inf. § 17. l. 3. § 3, 5, 7, 16. l. 5. § 27. l. 12. § 26.
[25] [πάθους] κ. Suid. Sup. § 5. Inf. §
[26] θεῶν Suid.

nim Dii agunt, virtutis nomine, veneranda; quæ homines, cognationis ratione, ſunt amica; ſed & modo quodam miſeranda quandoq; ob bonorum malorúmque ignorationem. nec ſanè defectus hic minor eſt illo, qui alba & nigra internoſcere prohibet.

XIV. Etiamſi ter mille annos victurus eſſes, & totidem inſuper myriadas, illud tamen meminiſſe debes, nec ullam aliam vitam ab ea, quàm degit, amittere quenquam; nec aliam ab ea, quàm amittit, degere. eodem ergò redit longiſſimum ætatis ſpatium, cum eo quod eſt breviſſimum. præſens ſiquidem tempus eſt omnibus æquale: & quod amittitur ergò, æquale eſt omnibus. eadémq; ratione id quod amittitur, momentaneum tantùm eſſe conſtat. neq; enim aut præteritum, aut futurum amittere quis poteſt. nam quis cuiquam id, quod non habet, abſtulerit? horum itaq; duorum meminiſſe oportebit: alterius nimirum, quod omnia ab æterno conſimilia fuerint, & in orbem ferantur; itaque nihil intereſſe, per centum, an per ducentos, an per tempus interminatum, eadem quis viſurus ſit. alterius verò, quòd is qui quàm diutiſſimè vixerit, & is qui quàm celerrimè mortuus fuerit, tantundem vitæ prorſus amittit uterq; præſens ſiquidem duntaxat uterq; tempus amittit cùm hoc duntaxat habeat, nec amittere poſſit quis, quod non habet.

XV. In opinione ſita ſunt omnia. docent hoc, quæ à Monimo dicta ſunt. horum autem utilitas comparebit, ſi quis, quæ feſtivè ab illo conſcripta ſunt, quatenus veritatem habent patrocinantem, admiſerit.

XVI. Contumeliâ ſe afficit anima humana. imprimis, quando abſceſſus & quaſi ſtruma mundi, quantum in ipſa eſt, evadit. abſceſſionem enim facit à natura, in cujus parte aliquâ reliquorum omnium cujuſq; naturâ continetur, quirealiquâ obveniente offenditur. deinde cùm vel hominem quemcunq; averſatur, vel lædendi conſilio adverſatur alicui. hujuſmodi ſunt autem iraſcentium animæ. tertiò contumeliâ ſe afficit,

ἀρετῆς· τὰ δὲ ἐξ ἀνθρώπων [1] φίλα διὰ τὸ συγγενές· ἔστι δὲ ὅτε καὶ [2] τρόπον τινὰ ἐλεεινά, [3] δι' ἄγνοιαν ἀγαθῶν καὶ κακῶν· οὐκ ἐλάττων [4] ἡ πήρωσις αὕτη τῆς στερισκούσης τοῦ διακρίνειν τὰ λευκὰ καὶ [5] μέλαινα.

XIV. [6] Κἂν τρισχίλια ἔτη βιώσεσθαι μέλλῃς, καὶ τοσαυτάκις μύρια, ὅμως μέμνησο, ὅτι οὐδεὶς ἄλλον ἀποβάλλει βίον, ἢ τοῦτον ὃν ζῇ, οὐδὲ ἄλλον ζῇ, ἢ ὃν [7] ἀποβάλλει. εἰς ταὐτὸ οὖν καθίσταται τὸ μήκιστον τῷ βραχυτάτῳ. τὸ γὰρ παρὸν πᾶσιν ἴσον, [8] [εἰ] καὶ τὸ ἀπολλύμενον, [9] οὐκ ἴσον. καὶ τὸ ἀποβαλλόμενον οὕτως ἀκαριαῖον ἀναφαίνεται. [10] οὔτε γὰρ τὸ παρῳχηκός, οὔτε τὸ μέλλον ἀποβάλλοι ἄν τις. ὃ γὰρ οὐκ ἔχει, πῶς ἄν τις τοῦτο αὐτοῦ ἀφέλοιτο; τούτων οὖν τῶν δύο δεῖ μεμνῆσθαι· ἑνὸς μὲν, ὅτι [11] πάντα ἐξ ἀϊδίου ὁμοειδῆ, καὶ ἀνακυκλούμενα, καὶ [12] οὐδὲν διαφέρει, πότερον ἐν ἑκατὸν ἔτεσιν, ἢ ἐν διακοσίοις, ἢ ἐν τῷ ἀπείρῳ χρόνῳ τὰ αὐτά τις ὄψεται· ἑτέρου δὲ, ὅτι καὶ [13] ὁ πολυχρονιώτατος καὶ ὁ τάχιστα τεθνηξόμενος, τὸ ἴσον ἀποβάλλει. [14] τὸ γὰρ παρόν ἐστι μόνον, οὗ στερίσκεσθαι μέλλει, [15] εἴπερ γε ἔχει καὶ τοῦτο μόνον. καὶ ὃ μὴ ἔχει τις οὐκ ἀποβάλλει.

XV. Ὅτι [16] πᾶν ὑπόληψις. [17] δῆλα μὲν γὰρ τὰ πρὸς [18] τὸν Κυνικὸν Μόνιμον λεγόμενα· [19] δῆλον δὲ καὶ τὸ χρήσιμον τοῦ λεγομένου, ἐάν τις αὐτοῦ τὸ νόστιμον μέχρι τοῦ ἀληθοῦς δέχηται.

XVI. [20] Ὑβρίζει ἑαυτὴν ἡ τοῦ ἀνθρώπου ψυχή, μάλιστα μὲν ὅταν [21] ἀπόστημα, καὶ οἷον φῦμα τοῦ κόσμου, ὅσον ἐφ' ἑαυτῇ, γένηται. τὸ γὰρ δυσχεραίνειν τινὶ τῶν γινομένων, ἀπόστασίς ἐστι τῆς φύσεως, ἧς ἐν μέρει ἑκάστου τῶν λοιπῶν φύσεις περιέχονται· ἔπειτα δὲ, [22] ὅταν ἄνθρωπόν τινα ἀποστραφῇ, ἢ καὶ ἐναντία φέρηται, ὡς βλάψουσα, οἷαι εἰσὶν αἱ τῶν ὀργιζομένων. τρίτον ὑβρίζει ἑαυτήν, [23] ὅταν

[1] Sup. § 1. 13. § 4.
[2] L. 7. § 26.
[3] Sup. § 1. 5.
[4] L. 4. § 29.
[5] μέλανα.
[6] L. 3. § 10. l. 4. § 47, 50. l. 9. § 28, 33. l. 12. § 26.
[7] [ἂν] ἀποβάλλῃ Suid.
[8] delet Suid.
[9] ἔν f.
[10] L. 6. § 32.
[11] L. 4. § 32. l. 6. § 37, 46. l. 7. § 1. l. 9. § 28, 35. l. 10. § 27. l. 11. § 1. l. 12. § 24.
[12] L. 4. § 15. l. 9. § 37. l. 12. § 35.
[13] L. 4. § 50. l. 9. § 33.
[14] L. 12. § 3.
[15] ὥσπερ vel ὅπερ.
[16] L. 3. § 9. l. 4. § 3, 7. l. 7. § 14. l. 8. § 40, 47. l. 9. § 32. l. 11. § 18. l. 12. § 8, 22, 26.
[17] δηλοῖ f.
[18] τοῦ Κυνικοῦ Μονίμου f.
[19] δηλοῖ f.
[20] Sup. § 7.
[21] L. 4. § 29. l. 8. § 34. l. 9. § 23. l. 11. § 8.
[22] Sup. § 1.
[23] Inf. § 17. l. 3. § 4. l. 11. § 19.

 ταν

Digitized by Google

τὸ μὴ ἡσσᾶται ἡδονῆς, ἢ πόνου· τέταρτον, [1] ὅταν
ὑποκρίνηται, καὶ ἐπιπλάστως, καὶ ἀναληθῶς
τι ποιῇ, ἢ λέγῃ. πέμπτον, ὅταν πρᾶξίν τι-
να ἑαυτῆς καὶ ὁρμὴν, [2] ἐπ' οὐδένα σκοπὸν ἀ-
φίῃ, ἀλλὰ [3] εἰκῇ, καὶ ἀπαρακολουθήτως ὁτιοῦν
ἐνεργῇ· [4] δέον καὶ τὰ μικρότατα, κατὰ τὴν ἐπὶ
τὸ τέλος ἀναφορὰν γίνεσθαι· τέλος δὲ λο-
γικῶν ζώων, τὸ [5] ἕπεσθαι τῷ [6] τῆς πόλεως καὶ πο-
λιτείας τῆς πρεσβυτάτης λόγῳ καὶ [7] θεσμῷ.

XVII. Τοῦ ἀνθρωπίνου βίου, [8] ὁ μὲν χρόνος,
στιγμή· [9] ἡ δὲ οὐσία, ῥέουσα· [10] ἡ δὲ αἴσθησις, ἀ-
μυδρά· ἡ δὲ ὅλου τοῦ σώματος [11] σύγκρισις,
εὔσηπτος· ἡ δὲ ψυχὴ, [12] ῥόμβος· ἡ δὲ τύχη,
δυστέκμαρτον· [13] ἡ δὲ φήμη ἄκριτον. συνε-
λόντι δὲ εἰπεῖν, πάντα, τὰ μὲν τοῦ σώματος,
[14] ποταμός· τὰ δὲ τῆς ψυχῆς, [15] ὄνειρος καὶ [16]
τῦφος· ὁ δὲ βίος, πόλεμος καὶ ξένου ἐπι-
δημία· [17] ἡ ὑστεροφημία δὲ, λήθη. τί οὖν τὸ
παραπέμψαι δυνάμενον; ἓν καὶ μόνον φιλο-
σοφία. τοῦτο δὲ, ἐν τῷ τηρεῖν [18] τὸν ἔνδον δαί-
μονα ἀνύβριστον, καὶ ἀσινῆ, [19] ἡδονῶν καὶ πό-
νων κρείσσονα, [20] μηδὲν εἰκῇ ποιοῦντα [21] μη-
δὲ διεψευσμένως καὶ μεθ' ὑποκρίσεως, [22] ἀνεν-
δεῆ τοῦ ἄλλον ποιῆσαί τι, ἢ μὴ ποιῆσαι· ἔτι
δὲ [23] τὰ συμβαίνοντα καὶ ἀπονεμόμενα δε-
χόμενον, ὡς ἐκεῖθέν ποθεν ἐρχόμενα, ὅθεν
αὐτὸς ἦλθεν· ἐπὶ πᾶσι δὲ τὸν θάνατον [24] ἵλεῳ
τῇ γνώμῃ [25] περιμένοντα, ὡς οὐδὲν ἄλλο ἢ [26]
λύσιν τῶν στοιχείων, ἐξ ὧν ἕκαστον ζῷον συγ-
κρίνεται. [27] εἰ δὲ αὐτοῖς τοῖς στοιχείοις μηδὲν
δεινὸν ἐν τῷ ἕκαστον διηνεκῶς εἰς ἕτερον
μεταβάλλειν, διὰ τί [28] ὑπίδηταί τις τὴν
πάντων μεταβολὴν καὶ διάλυσιν; [29] κα-
τὰ φύσιν γάρ· [30] οὐδὲν δὲ κακὸν κατὰ φύ-
σιν.

Τὰ ἐν Καρνούντῳ [31].

cum voluptati vel dolori ſuccumbit: quartò, cùm ſimulat,ac fictè vel falsò agit quicquam, loquiturve. quintò, quoties actionem aut conatum ſuum ad nullum certum ſcopum deſtinat, ſed temerè agit, & neſcia ipſa, quid velit. cùm etiam minutiſſima quæque ità ſint agenda, ut ad finem ipſum referantur. finis autem animantium rationis participum hic eſt, ut civitatis ac politiæ antiquiſſimæ rationi legibuſque obſequantur.

XVII. Vitæ humanæ tempus, punctum eſt: materia, fluida: ſenſus, obſcurus: corporis univerſi fabrica, putreſcere prona: anima, vaga: fortuna, res imperveſtigabilis: fama, res incerta: & ut verbo dicam, omnia,corporis quidem, fluvius; animæ verò, ſomnium & fumus: vita, militia, & hoſpitis in peregrino mora: fama poſthuma, oblivio mera.quidnam eſt ergò,quod hominem deducere & tranſmittere poſſit? res ſola & unica eſt, philoſophia. ea autem in hoc conſiſtit,ut genium quis ſuum interim conſervet integrum, contumeliâ ac læſione omni immunem, voluptate ac dolore omni ſuperiorem, nihil temerè aut fictè ſimulatéq; agentem, ſibi ſufficientem, cùm ut alii faciant aut nè faciant quid, opus nihil habeat: porrò quæcunq; eveniunt ac deſtinantur ſibi ità excipientem, tanquam indè obvenientia,unde venerit ipſe: mente denique propitiâ placidâque mortem ipſam expectantem, tanquam elementorum eorum diſſolutionem, ex quibus animal unumquodq; conſiſtit. ſi autem elementis ipſis nihil grave contingit, quod in alterum unumquodq; eorum jugiter tranſmutatur, cur corporis univerſi mutationem ac diſſolutionem metuat aut ſuſpectam quis habeat? ſecundùm naturam quippe fit. nihil eſt autem malum, quod eſt naturæ conſentaneum.

Quæ Carnunti.

[1] Inf. § 17. l. 18. § 19.
[2] Sup. § 7.
[3] Sup. § 5.
[4] L. 1. § 8. l. 3. § 6. l. 9. § 23.
[5] L. 3. § 12, 16. l. 4. § 12. l. 12. § 31.
[6] L. 3. § 11. l. 4. § 3, 4, 23. l. 6. § 44. l. 12. § 36.
[7] L. 10. § 11.
[8] L. 3. § 10. l. 4. § 26. l. 5. § 24. l. 6. § 36.
[9] L. 5. § 33.
[10] Ibid.
[11] σύγκρασις Jun.
[12] ῥεμβός.
[13] L. 4. § 3. Xyl.
[14] L. 4. § 43. l. 5. § 23. l. 6. § 15.
[15] L. 6. § 31.
[16] L. 10. § 31. l. 12. § 29, 27.
[17] L. 3. § 10. l. 4. § 3, 19. l. 7. § 10.
[18] Sup. § 13.
[19] Sup. § 16. l. 8. § 8.
[20] Sup. § 5.
[21] Sup. § 16.
[22] L. 4. § 29.
[23] Sup. § 3. l. 8. § 23. l. 10. § 5.
[24] Sup. § 3. l. 4. § 48. l. 5. § 33.
[25] L. 5. § 10. l. 9. § 3.
[26] L. 4. § 5. l. 7. § 32, 50. l. 8. § 25.
[27] L. 8. § 18, 20. l. 10. § 7.
[28] L. 4. § 37.
[29] Sup. § 12.
[31] L. 6. § 1, 33. l. 10. § 7. l. 11. § 34. [31] νούτῳ Lug.

LIB

LIBER III.

NON eſt hoc tantum nobis cogitandum, ſingulis diebus abſumi vitam, minoremq; ejuſdem ſupereſſe portionem: ſed & illud reputandum, quod, ſi quis diutiùs vitam protraxerit, incertum ſit, utrùm mentis vires pariter idoneas ſit habiturus ad rerum intelligentiam, & ad contemplationem eam quæ ad rerum divinarum humanarúmq; peritiam contendit. nam ſi delirare cœperit, perſpiratio forſan, & nutritio, & imaginatio, & appetitus, & iſtiuſmodi reliqua, neutiquam deficient. ea verò vis, quâ ſeſe uti poſſit, & officii ſui numeros omnes abſolvere, & quæ animo conceperit diſtinctè explicare, & de hoc ipſo, an mortem ſibi conſciſcere debeat, conſiderare, & ejuſmodi univerſa, quæ rationem probè ſubactam deſiderant, hæc, inquam, vis jam prorſus extincta jacebit. Feſtinandum itaq;, non hâc ſolâ ratione, quia mortem propiùs per momenta ſingula acceditur, ſed hâc inſuper, quia rerum cogitatus & intellectus ante mortem nos ſæpenumero deſtituit.

II. Etiam iſtud eſt obſervatu non indignum, quod ea quoq; quæ à naturâ genitis ſuperveniunt, gratiam ſuam quandam & venuſtatem obtinent. quemadmodum panis cùm coquitur particulas quaſdam diffindi cernimus. attamen interciſa & biantia iſta, quamvis ab artis piſtoriæ inſtituto aliena, decoris ſpeciē quandā præ ſe ferunt, & comedendi deſideriū ſuo modo irritant. ficꝰ quoq; ubi plenè maturuerint, dehiſcunt. ſed & in olivis præmaturis, illud putredini vicinum, gratiam peculiarem quandam baccæ conciliat. ſpicæ itidem deorſum vergentes, & leonis ſupercilia, & aprorū ab ore diffluens ſpuma multaq; alia iſtiuſmodi; quæ ſeorſim ſiquis intueatur, ſunt venuſtate omni procul; quia tamen rebus naturalibus adnaſcuntur, & ornatum illis adjiciunt, & contemplantium quoq; animos afficiunt. proinde, ſiquis animum ac cogitationem norit altiùs defigere in ea quæ in u-

ΒΙΒΛΙΟΝ γ'.

ΟΥ χὶ τοῦτο μόνον δεῖ λογίζεσθαι, ὅτι καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀπαναλίσκεται ὁ βίος, καὶ μέρος ἔλαττον αὐτοῦ καταλείπεται· ἀλλὰ κἀκεῖνο λογιστέον, ὅτι εἰ ἐπὶ πλέον βιώη τις, ἐκεῖνό γε ἄδηλον, εἰ ἐξαρκέσει ὁμοία αὖθις ἡ διάνοια πρὸς τὴν σύνεσιν τῶν πραγμάτων, καὶ τῆς θεωρίας τῆς συντεινούσης εἰς τὴν ἐμπειρίαν τῶν τε θείων καὶ τῶν ἀνθρωπείων. ἐὰν γὰρ παραληρεῖν ἄρξηται, τὸ μὲν [1] διαπνεῖσθαι, καὶ τρέφεσθαι, καὶ φαντάζεσθαι, καὶ ὁρμᾷν, καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα, οὐκ ἐνδεήσει· τὸ δὲ [2] ἑαυτῷ χρῆσθαι, καὶ [3] τοὺς τοῦ καθήκοντος ἀριθμοὺς ἀκριβοῦν, καὶ τὰ προφαινόμενα διαρθροῦν, καὶ περὶ αὐτοῦ τοῦ, [4] εἰ ἤδη ἐξακτέον αὐτὸν, ἐφιστάνειν, καὶ ὅσα τοιαῦτα λογισμοῦ συγγεγυμνασμένου πάνυ χρήζει, [5] προαποσβέννυται. χρὴ οὖν [6] ἐπείγεσθαι, οὐ μόνον [7] τῷ ἐγγυτέρω τοῦ θανάτου ἑκάστοτε γίνεσθαι, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ τὴν ἐννόησιν τῶν πραγμάτων καὶ τὴν παρακολούθησιν προαπολήγειν.

II. Χρὴ καὶ τὰ τοιαῦτα παραφυλάσσειν, ὅτι καὶ [8] τὰ ἐπιγινόμενα τοῖς φύσει γινομένοις, ἔχει τι εὔχαρι καὶ ἐπαγωγὸν, οἷον ἄρτου ὀπτωμένου παραῤῥήγνυταί τινα μέρη· καὶ ταῦτα οὖν τὰ διέχοντα οὕτως καὶ τρόπον τινὰ παρὰ τὸ ἐπάγγελμα τῆς ἀρτοποιίας ἔχοντα, ἐπιπρεπῆ πως, καὶ προθυμίαν πρὸς τὴν τροφὴν ἰδίως ἀνακινεῖ. πάλιν τε τὰ σῦκα, ὁπότε ὡραιότατά ἐστι, κέχηνεν. καὶ ἐν ταῖς δρυπετέσι [9] ἐλαίαις, αὐτὸ τὸ ἐγγὺς τῇ σήψει, ἴδιόν τι κάλλος τῷ καρπῷ προστίθησιν. οἱ στάχυες δὲ κάτω νεύοντες, καὶ τὸ τοῦ λέοντος ἐπισκύνιον, καὶ ὁ τῶν συῶν ἐκ τοῦ στόματος ῥέων ἀφρὸς, καὶ πολλὰ ἕτερα, κατ' ἰδίαν εἴ τις σκοποίη, πόῤῥω ὄντα τοῦ εὐειδοῦς, ὅμως διὰ τὸ τοῖς φύσει γινομένοις ἐπακολουθεῖν, συνεπικοσμεῖ, καὶ ψυχαγωγεῖ. ὥστε εἴ τις ἔχοι πάθος καὶ ἔννοιαν βαθυτέραν πρὸς τὰ ἐν τῷ ὅλῳ γινόμενα, σχεδὸν οὐδὲν οὐ-

1 L. 6. § 16.
2 L. 5. § 21. L. 7. § 55.
3 L. 1. § 12. L. 6. § 26.
4 L. 5. § 29.
5 L. 12. § 15.
6 L. 2. § 4, 6.
7 [διὰ] τὸ Jun.
8 L. 6. § 36. L. 8. § 5.
9 πτία Lug. πίπτια Xyl.

χὶ

χὶ δόξει αὐτῷ καὶ τῶν κατ' ἐπακολούθησιν συμβαινόντων ἡδέως πως διασυνίστασθαι· οὕτως δὲ καὶ θηρίων ἀληθῆ χάσματα, οὐχ ἧσσον ἡδέως ὄψεται, ἢ ὅσα γραφεῖς καὶ πλάσται μιμούμενοι δεικνύουσιν. καὶ γραὸς καὶ γέροντος ἀκμήν τινα καὶ ὥραν, καὶ τὸ ἐν [1] παισὶν ἐπαφρόδιτον, τοῖς ἑαυτοῦ σώφροσιν ὀφθαλμοῖς ὁρᾷν δυνήσεται· καὶ πολλὰ τοιαῦτα οὐ παντὶ πιθανά, μόνῳ δὲ τῷ πρὸς τὴν φύσιν, καὶ τὰ ταύτης ἔργα γνησίως ᾠκειωμένῳ [2] προσπεσεῖται.

III. Ἱπποκράτης [3] πολλὰς νόσους ἰασάμενος, νοσήσας ἀπέθανεν. οἱ Χαλδαῖοι πολλῶν θανάτους προηγόρευσαν· εἶτα καὶ αὐτοὺς τὸ πεπρωμένον κατέλαβεν. [4] Ἀλέξανδρος, καὶ Πομπήϊος, καὶ Γάϊος Καῖσαρ, ὅλας πόλεις ἄρδην τοσαυτάκις ἀνελόντες, καὶ ἐν παρατάξει πολλὰς μυριάδας ἱππέων καὶ πεζῶν κατακόψαντες, καὶ αὐτοί ποτε ἐξῆλθον τοῦ βίου. Ἡράκλειτος, περὶ [5] τῆς τοῦ κόσμου ἐκπυρώσεως τοσαῦτα φυσιολογήσας ὕδατος τὰ ἐντὸς πληρωθεὶς βολβίτῳ κατακεχρισμένος ἀπέθανεν. Δημόκριτον δὲ οἱ φθεῖρες, Σωκράτην δὲ ἄλλοι φθεῖρες ἀπέκτειναν. τί ταῦτα; [6] ἐνέβης, ἔπλευσας, κατήχθης· ἔκβηθι. [7] εἰ μὲν ἐφ' ἕτερον βίον, οὐδὲν θεῶν κενὸν, οὐδὲ ἐκεῖ. εἰ δὲ ἐν ἀναισθησίᾳ, παύσῃ πόνων καὶ ἡδονῶν ἀνεχόμενος, καὶ [8] λατρεύων τοσούτῳ χείρονι [9] τῷ ἀγγείῳ. [10] ἢ περίεστι τὸ ὑπηρετοῦν. τὸ μὲν γὰρ νοῦς καὶ [11] δαίμων, τὸ δὲ [12] γῆ καὶ λύθρος.

IV. [13] Μὴ κατατρίψῃς τὸ ὑπολειπόμενον τοῦ βίου μέρος ἐν ταῖς περὶ ἑτέρων φαντασίαις, ὁπόταν μὴ τὴν ἀναφορὰν ἐπί τι κοινωφελὲς ποιῇ. [14] ἤτοι γὰρ ἄλλου ἔργου στέρῃ, τουτέστι, φανταζόμενος τί ὁ δεῖνα πράσσει, καὶ τίνος ἕνεκεν, καὶ τί λέγει, καὶ τί ἐνθυμεῖται, καὶ τί τεχνάζεται, καὶ ὅσα τοιαῦτα, ποιεῖ [15] ἀπορρέμβεσθαι τῆς τοῦ ἰδίου ἡγεμονικοῦ παρατηρήσεως. [16] χρὴ μὲν οὖν καὶ τὸ εἰκῆ καὶ μάτην ἐν τῷ εἱρμῷ τῶν φαντασιῶν περιΐστασθαι, πολὺ δὲ μάλιστα τὸ περίεργον,

[1] πᾶσιν Mer.
[2] προσαγαπᾷ.
[3] L. 4. § 48. l. 6. § 47. l. 7. § 19. l. 8. § 25.
[4] L. 4. § 32, 48. l. 6. § 24, 47. l. 8. § 31.
[5] L. 10. § 7. l. 11. § 1.
[6] L. 2. § 3. l. 12. § 36.
[7] L. 2. § 11.
[8] L. 2. § 2. l. 11. § 19.
[9] L. 10. § 38.
[10] ὅσῳ περ. ὅτι τὸ ὑπ. Bot. ὅσῳ π. Mer.
[11] ὁ, vel ἡ [ὁ] τ. ὑ. f. v. κ.
[12] L. 2. § 13.
[13] L. 2. § 2.
[15] L. 2. § 8, 13.
[14] ἤδη γ. α. ε. Boot. ἤτοι γ. α. ε. vel ἢ τοῦ α. ε. περιττὸς f. vid. Not.
[15] L. 2. § 7. l. 4. § 22.
[16] L. 2. § 5, 16.

niverſo hoc fiunt, nihil ferè etiam in eis, quæ quaſi appendicis cujuſdam loco res naturales conſequuntur, deprehendet, quod non etiam cum oblectatione quadam huic ipſi commendare ſeſe videatur. quin & idem ferarum rictus veros haud minore cum voluptate contuebitur, quàm pictorum fictorúmve arte per imitationem expreſſos. tam vetulæ item vetulíve maturitatem quandā ac decorem, quàm & quicquid in pueris venuſtatis animum allicientis deprehenditur, caſtis oculis ſpectare poterit. denique contingunt multa hujuſmodi, quæ non cuivis ſunt grata, ſed illi duntaxat qui adverſus naturam operáq; ejuſdem animum habuerit probè conciliatum.

III. Hippocrates, ubi multos ſuſtulerat morbos, morbo tandem & ipſe ſublatus eſt. Chaldæi, cùm multorum mortem prædixiſſent, morti demum & ipſi conceſſerunt. Alexander, Pompeius, C. Cæſar, cùm tot urbes funditùs evertiſſent, tot hominum myriades in prælio cecidiſſent, ipſi quoq; tandem vitâ exceſſerunt. Heraclitus, de mundi conflagratione cùm prolixè diſſeruiſſet, aquâ intercute viſcera diſtentus, ſtercoréq; oblitus bubulo, interiit. Democritum pediculi; Socratem etiam pediculi, ſed aliuſmodi, ſuſtulerunt. quorſum iſta? navem conſcendiſti, navigâſti, appuliſti: egredere. ſi ad vitam alteram; nihil, nè ibi quidem, numinis eſt inane. ſin ſenſu cariturus ſis, deſines voluptatibus ac doloribus diſtineri; deſines vaſi tanto deteriori inſervire. an non enim præſtantius eſt id quod inſervit? cùm alter mens & genius, alter limus & ſanies ſit?

IV. Quod ſupereſt vitæ reliquū, nè conteras in cogitationibus de rebus alienis, niſi ſiquid ad communem utilitatem ſpectaverit; puta, cogitando, quid iſte vel ille agat, & quorſum hoc vel illud agat, quid loquatur, quid cogitet, quid machinetur, & cætera. etenim operis alieni obſervatio, à mentis propriæ cuſtodiâ cogit evagari. oportet itaque in cogitationum ſerie fruſtraneum, & ſuperfluum omne declinare; curio-

ſum

ſum autem & malignum multò magis. aſſuefacere verò te debes, ut ea duntaxat cogites, de quibus ſiquis ſubitò te requiſiverit, quid nunc in animo verſas? liberè ſtatim reſpondere queas, iſtud vel illud. unde palam fiat extemplò, eſſe omnia apud te ſimplicia, benevolaq; animalis ſicut ſocialis, & cogitationes omnes neglectum habentes quæcunq; voluptatem aut luxum ullo modo reſpiciant, aut æmulationem etiam, aut invidentiâ & ſuſpicionem, aut aliud quidlibet, de quo proloqui pudeat, hoc te vel illud in animo habuiſſe. Vir itâ compoſitus, quò minùs in optimorum numero cenſeatur, jam nihil eſt. cùm deorum ſacerdos ac miniſter quidam exiſtat, eoq; quod intra ſe gerit, numine ritè utatur. quòd hominem utiq; præſtet intaminatũ voluptatibus, dolore omni illæſum, contumeliâ intactum, improbitatis nè ſentientem quidem; certaminis præſtantiſſimi, ne ab affectu ſcilicet ullo ſubvertatur, athletam; juſtitiâ penitùs imbutum; ex animo prorſus amplexantem quæcunq; ex lege divina illi attributa contigerint. qui rarò admodum, nec citra magnam aliquam atq; in commune utilem occaſionem advertat, quid alius quiſpiam dicat, faciat, cogitet. ſuis enim duntaxat agendis intentus eſt; ſibiq; ab univerſo deſtinata cogitat aſſiduè. & illa quidem honeſta præſtat, iſta optima eſſe perſuaſum habet. ſors enim unicuiq; aſſignata, & conducit ei, & in eum finem eſt eidem collata. meminit etiam, cognatum eſſe rationale omne: & naturæ ipſius humanæ rationem ab unoquoq; hoc exigere, ut hominum quorumvis curam habeat. porrò nec à quibuſlibet exiſtimationem eſſe capeſſendã, ſed ab eis tantùm, qui naturæ conſentaneam vitam agunt. qui ſeciùs vivunt, quales ſint domi, quales foris, quomodo noctu, quomodo interdiu ſe gerant, quales cùm qualibus volutentur, in memoria habet. itaque laudem illorum nihili pendit, qui nè ſibi quidem ipſis placent.

καὶ κακόηθες· καὶ [1] ἐθιστέον ἑαυτὸν μόνα φαν- [1] Inf. § 12. l. 12. § 4.
τάζεσθαι, περὶ ὧν εἴ τις ἄφνω διανέροιτο,
τί νῦν διανοῇ; μετὰ παρρησίας παραχρῆμα
ἂν ἀποκρίναιο, ὅτι τὸ, καὶ τό· ὡς ἐξ αὐτῶν
εὐθὺς δῆλα εἶναι, ὅτι πάντα [2] ἁπλᾶ καὶ [3] εὐ- [2] L. 11. § 15.
μενῆ, καὶ [4] ζώου κοινωνικοῦ, καὶ ἀμελοῦντος [3] Inf. § 12. l. 6.
ἡδονικῶν, ἢ καθάπαξ ἀπολαυστικῶν φαντα- § 47. l. 9. § 10.
σμάτων, ἢ φιλονεικίας τινός, ἢ βασκανίας [4] L. 5. § 16, 30. l. 9. § 9.
καὶ ὑποψίας, ἢ ἄλλου τινός, ἐφ᾽ ᾧ ἂν ἐρυ-
θριάσειας ἐξηγούμενος, ὅτι ἐν νῷ αὐτὸ εἶχες.
ὁ γάρ τοι ἀνὴρ ὁ τοιοῦτος, [5] οὐκ ἔτι [5] L. 8. § 22.
ὑπερτιθέμενος, τὸ ὡς ἐν ἀρίστοις ἤδη εἶναι,
ἱερεύς τις καὶ ὑπουργὸς θεῶν, χρώμενος καὶ
[6] τῷ ἔνδον ἱδρυμένῳ αὐτῷ, ὃ παρέχεται τὸν [6] Sup. § 3. Inf. § 5, 6, 7, 16. l.
ἄνθρωπον [7] ἄχραντον ἡδονῶν, ἄτρωτον ὑ- 2. § 13, 17.
πὸ παντὸς πόνου, πάσης ὕβρεως ἀνέπαφον, [7] L. 2. § 16, 17.
πάσης ἀναίσθητον πονηρίας, ἀθλητὴν ἄθλου
τοῦ μεγίστου, τοῦ ὑπὸ μηδενὸς πάθους κατα-
βληθῆναι, δικαιοσύνῃ [8] βεβαμμένον εἰς [8] L. 5. § 16. l.
βάθος, [9] ἀσπαζόμενον μὲν ἐξ ὅλης τῆς ψυ- 10, 34.
χῆς τὰ συμβαίνοντα καὶ ἀπονεμόμενα πάν- [9] L. 2. § 2. Inf.
τα· μὴ πολλάκις δέ, μηδὲ χωρὶς μεγάλης § 16. l. 4. § 1.
καὶ κοινωφελοῦς ἀνάγκης φανταζόμενον, 23, 25, 26. l.
[10] τί ποτε ἄλλος λέγει, ἢ πράσσει, ἢ δια- 10. § 11. l. 12. § 1, 3, 11.
νοεῖται. [11] μόνα γὰρ τὰ ἑαυτοῦ πρὸς ἐνέργειαν [10] L. 2. § 8, 13.
ἔχει, καὶ [12] τὰ ἑαυτῷ ἐκ τῶν ὅλων συγκλω- [11] L. 7. § 67.
θόμενα διηνεκῶς ἐννοεῖ· κἀκεῖνα μὲν κα- [12] L. 2. § 5.
λὰ παρέχεται, [13] ταῦτα δὲ ἀγαθὰ εἶναι πέ- [13] L. 10. § 1.
πεισται. [14] ἡ γὰρ ἑκάστῳ νεμομένη μοῖρα συ- [14] L. 4. § 10,
νεμφέρεταί τε καὶ συνεμφέρει. μέμνηται 23. l. 5. § 8.
δὲ, καὶ ὅτι [15] συγγενὲς πᾶν τὸ λογικόν· καὶ ὅτι l. 10. § 20. l. 12. § 23.
[16] κήδεσθαι μὲν πάντων ἀνθρώπων, κατὰ τὴν [15] L. 2. § 1. Inf. § 11.
τοῦ ἀνθρώπου φύσιν ἐστί· δόξης δὲ οὐχὶ τῆς [16] Inf. § 6. l.
παρὰ πάντων ἀνθεκτέον ἀλλὰ τῶν [17] ὁ- 9. § 3. l. 10. § 6.
μολογουμένως τῇ φύσει βιούντων μόνον. οἱ δὲ [17] L. 1. § 9.
μὴ οὕτως βιοῦντες, [18] ὁποῖοί τινες οἴκοι τε καὶ [18] L. 9. § 18,
ἔξω τῆς οἰκίας, καὶ νύκτωρ καὶ μεθ᾽ ἡμέραν, 27. l. 10. § 13. l. 11. § 18.
οἷοι μεθ᾽ οἵων φύρονται, μεμνημένος δια-
λεῖ. [19] οὐ τοίνυν οὐδὲ τὸν παρὰ τῶν τοιούτων ἔπαινον ἐν λόγῳ τίθεται, οἵγε [19] L. 6. § 57. l. 8. § 52, 53. l. 9. § 27.
οὐδὲ αὐτοὶ ἑαυτοῖς ἀρέσκονται.

Digitized by Google

V. Μήτε [1] ἀκούσιος ἐνέργει, μήτε [2] ἀκοινώνητος, μήτε [3] ἀνεξέταστος, μήτε [4] ἀνθελκόμενος· μήτε [5] κομψεία τὴν διάνοιάν σου καλλωπιζέτω· μήτε πολυρρήμων, μήτε [6] πολυπράγμων ἔσο. ἔτι δὲ [7] ὁ ἐν σοὶ θεὸς ἔστω [8] προστάτης ζώου [9] ἄῤῥενος, καὶ πρεσβύτου, καὶ πολιτικοῦ, καὶ Ῥωμαίου, καὶ ἄρχοντος, ἀνατεταχότος ἑαυτὸν, οἷος ἂν εἴη τις [10] περιμένων τὸ ἀνακλητικὸν ἐκ τοῦ βίου [11] εὔλυτος· μήτε ὅρκου δεόμενος, μήτε [12] ἀνθρώπου τινὸς μάρτυρος. [13] ἐν δὲ [14] τὸ φαιδρὸν, καὶ [15] τὸ ἀπροσδεὲς τῆς ἔξωθεν ὑπηρεσίας, καὶ [15] τὸ ἀπροσδεὲς ἡσυχίας, ἣν ἄλλοι παρέχουσιν· [16] ὀρθὸν οὖν εἶναι χρὴ, οὐχὶ ὀρθούμενον.

VI. [17] Εἰ μὲν κρεῖττον εὑρίσκεις ἐν τῷ ἀνθρωπίνῳ βίῳ δικαιοσύνης, ἀληθείας, σωφροσύνης, ἀνδρείας, καὶ καθάπαξ τοῦ [18] ἀρκεῖσθαι ἑαυτῇ τὴν διάνοιάν σου ἐν οἷς κατὰ τὸν λόγον τὸν ὀρθὸν πράσσοντά σε παρέχεται, καὶ ἐν τῇ εἱμαρμένῃ, ἐν τοῖς ἀπροαιρέτως ἀπονεμομένοις· εἰ τοῦτο, φημὶ, κρεῖσσόν τι ὁρᾷς, ἐπ' ἐκεῖνο ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς τραπόμενος, τοῦ ἀρίστου εὑρισκομένου ἀπόλαυε· εἰ δὲ μηδὲν κρεῖττον φαίνεται αὐτοῦ [19] τοῦ ἐνιδρυμένου ἐν σοὶ δαίμονος, τάς τε ἰδίας ὁρμὰς ὑποτεταχότος ἑαυτῷ, καὶ τὰς φαντασίας [20] ἐξετάζοντος, καὶ [21] τῶν αἰσθητικῶν πείσεων, ὡς ὁ Σωκράτης ἔλεγεν, ἑαυτὸν ἀφειλκυκότος, καὶ [22] τοῖς θεοῖς ὑποτεταχότος ἑαυτὸν, καὶ [23] τῶν ἀνθρώπων προκηδομένου· εἰ [24] τούτου πάντα τὰ ἄλλα μικρότερα καὶ εὐτελέστερα εὑρίσκεις, [25] μηδενὶ χώραν δίδου ἑτέρῳ, πρὸς ὃ ῥέψας ἅπαξ καὶ ἀποκλίνας, οὐκέτι [26] ἀπερισπάστως τὸ ἀγαθὸν ἐκεῖνο τὸ ἴδιον καὶ τὸ σὸν προτιμᾷν δυνήσῃ· ἀντικαθῆσθαι γὰρ τῷ λογικῷ καὶ [27] ποιητικῷ ἀγαθῷ, οὐ θέμις, οὐδ' ὁτιοῦν ἑτερογενὲς, οἷον τὸν παρὰ πολλῶν ἔπαινον, [28] ἢ ἀρχὰς, ἢ πλοῦτον, ἢ ἀπολαύσεις ἡδονῶν· πάντα ταῦτα, κἂν πρὸς ὀλίγον ἐναρμόζειν δόξῃ.

V. Neq; invitus quicquam agas, neq; ſocietatis communis immemor, nec niſi te probè priùs exploratâ, aggreſſus, nec affectibus abreptus. ſed nec ſenſus tuos exornet ſermonis elegantia; nec dictionis multæ fueris, nec negotii multi avidus. faxis verò, ut qui in te reſidet Deus, præſes ſit animantis maſculi, ætate provecti, reipub. ſtudioſi, Romani, principis; qui ita ſe compoſuerit, ut qui promptus decedere, claſſicum duntaxat, quò è vita avocetur, expectet. quiq; nec juramento proprio, nec alius cujuſquam teſtimonio opus habeat. porrò vultus adſit hilaris; animúſq; ita comparatus, ut nec externo aliquo indigeas miniſterio, nec tranquillitate ea, quam ab aliis ſuppeditari neceſſe ſit. rectum deniq;, non ſurrectum ac ſuffultum eſſe oportet.

VI. Si quid in vitâ humana deprehenderis præſtabili⁹ juſtitiâ, veritate, temperantiâ, fortitudine; &, ut uno verbo abſolvam omnia, animo ita affecto, ut in eis, quæ ſecundùm rationis dictamen peragenda ſunt, ſibimet ipſi, in eis quæ citra conſilii proprii opem obveniunt, fato acquieſcat. ſi quid, inquam, præſtantius hoc adverteris, eò te vertas, eodémq; tanquam bono præſtantiſſimo, quò fruaris, toto animo fac incumbas. ſin præſtabilius nihil offenderis, genio in te collocato, cùm ita fuerit comparat⁹, ut motus ſuos omnes ſibi ſubjecerit, & viſa quæq; diligenter exploret, & à ſenſuũ affectionibus, q⁴ Socrates dicebat, ſeſe abſtraxerit; Deis autem ſe regendum permiſerit, hominibúſq; quibuſvis curam lubens impendat. ſi animo ſic affecto inferiora vilioráque cætera omnia deprehendis, nulli alii rei cuiquam locum concedas, ad quam animo devergente ſi inclinaveris quicquam, bonum illud proprium & peculiariter tuum quò minus liberè colas præferáſq; obſtabit. bono ſiquidem rationali & publicum ſpectante nihil extraneum ex adverſum conſiſtere fas eſt; vulgi, puta, exiſtimationem, principatus, divitias, aut vitam voluptuariam. horum enim quiſquam ſi vel minimum adjungere viſum fuerit, prævalebit confeſtim & abripiet te. at tu ſimpliciter

[1] L. 5. § 1.
[2] L. 2. § 2.
[3] Inf. § 6. l. 8. § 2. l. 10. § 37.
[4] L. 2. § 2. l. 10. § 36.
[5] L. 1. § 7, 15. Inf. § 8.
[6] L. 1. § 5. l. 4. § 24.
[7] L. 1. § 3. l. 12. § 26.
[8] L. 5. § 27.
[9] L. 2. § 5.
[10] L. 9. § 3. l. 11. § 3, 20.
[11] εὐλύτως f. ut Inf. §. 7. l. 8. § 33. Inf. § 16.
[12] L. 7. § 67. l. 9. §. 29.
[13] ἐν Boot. ἔνι F. vel ἐστὶ.
[14] L. 10. § 12.
[15] L. 4. § 29. l. 7. § 16. l. 11. § 1.
[16] L. 7. § 12.
[17] Inf. § 7.
[18] L. 5. § 14, 15, 16. l. 9. § 20.
[19] L. 2. § 13. 17. Sup. § 3, 4, 5. Inf. § 7, 16.
[20] Sup. § 5.
[21] L. 5. § 26. l. 6. § 51. l. 7 § 57.
[22] L. 4. § 31, 34. l. 10. § 14.
[23] Sup. § 4.
[24] L. 7. § 72.
[25] L. 1. § 8.
[26] L. 2. § 16.
[27] πολιτικῷ ut l. 7. § 72. l. 10. § 2. l. 11. § 21.
[28] L. 1. § 8. l. 2. § 16.

Digitized by Google

pliciter liberéq; id quod præſtantius eſt eligito, eíq; ſtrenuè adhæreſcito. præſtat autem id quod conducit. itaq; ſi conducere tibi videbitur, quatenus ratione præditus es, retineas; ſin, quatenus animatus es tantùm, repudies; judiciúmq; quò minùs externâ rerum facie ſpeciéque corrumpatur, integrum ſervare curæ ſit, quò rerum examen exquiſitius inſtituas.

VII. Nihil unquam in pretio pro utili habeas, quod eò te adigat, ut fidem fallas, modeſtiam deſeras, oderis quenquam, ſuſpectum habeas, execreris, ſimules, appetas quicquam quod parietes circumjectos velamentaq; deſideret. qui enim mentem geniúmq; eundem ſuum, & virtutis hujuſce ritus ſacros, cæteris omnibus antetulerit, is tragœdiam nullam excitat, non ingemiſcit, non ſolitudine, non frequentiâ opus habet: quod eſt maximum, victurus eſt, mortis nec appetens, nec metuens. quin nec tantillum intereſſe cenſebit, ſpatio temporis prolixiore an contractiore animâ ſua corpore incluſâ utatur. utpote qui, ſi ſtatim demigrandum fuerit, perinde promptus ſit decedere, ac aliud quid agere, quod modeſtè & decorè agi oporteat. hoc autem unum per vitam totam cavet religioſè, ne mens ſibi quicquàm eorum ſubterfugiat, quæ animantis rationalis & civilis propria ſunt munera.

VIII. In hominis caſtigati atque expurgati animo, nihil ſuppurati, nihil impuri, nihil ſubdoli offendas. neq; verò vitam hujus non conſummatam fatum unquam abruperit. perinde ac ſi tragœdum dixerit quis ante fabulam peractam ſcenâ ceſſiſſe. quin nec ſervile quippiam in eodem aut affectatum deprehendas, aut addictum, aut abſciſſum, aut quod cenſuram refugiat, aut quod latebras requirat.

IX. Facultatem opinatricem venerare. in hoc enim ſita ſunt omnia, ut menti tuæ nulla inſit cogitatio, quæ vel naturæ, vel animantis ratione præditi conditioni

καταπεκράτησεν ἄφρω, καὶ περιήνεγκεν. σὺ δέ, φημι, ἁπλῶς καὶ ἐλευθερίως ἑλοῦ τὸ κρεῖττον, καὶ [1] τούτου ἀντέχου. κρεῖττον δὲ τὸ συμφέρον, [2] εἰ μὲν τὸ ὡς λογικῷ, τοῦτο τήρει· εἰ δὲ τὸ ὡς ζώῳ, ἀπόφηναι, καὶ [3] ἀτύφως φύλασσε τὴν κρίσιν μόνον, ὅπως ἀσφαλῶς τὴν ἐξέτασιν ποιήσῃ.

VII. [4] Μὴ τιμήσῃς ποτὲ ὡς συμφέρον σεαυτοῦ, ὃ ἀναγκάσει σέ ποτε τὴν πίστιν παραβῆναι, τὴν αἰδῶ ἐγκαταλιπεῖν, μισῆσαί τινα, ὑποπτεῦσαι, καταράσασθαι, ὑποκρίνασθαι, ἐπιθυμῆσαί τινος [5] τοίχων καὶ παραπετασμάτων δεομένου. ὁ γὰρ τὸν ἑαυτοῦ [6] νοῦν καὶ δαίμονα, καὶ τὰ [7] ὄργια τῆς τούτου ἀρετῆς προελόμενος, [8] τραγῳδίαν οὐ ποιεῖ, οὐ στενάζει, [9] οὐκ ἐρημίας, οὐ πολυπληθείας [10] δεήσεται. τὸ μέγιστον, ζήσεται, [11] μήτε διώκων, μήτε φεύγων· [12] πότερον δὲ ἐπὶ πλέον διάστημα χρόνου τῷ σώματι περιεχομένῃ τῇ ψυχῇ, ἢ ἐπ᾽ ἔλασσον χρήσεται, οὐδ᾽ ὁτιοῦν αὐτῷ μέλει. [13] κἂν γὰρ ἤδη ἀπαλλάσσεσθαι δέῃ, οὕτως [14] εὐλύτως ἄπεισιν, [15] ὡς ἄλλο τι τῶν αἰδημόνως καὶ κοσμίως ἐνεργεῖσθαι δυναμένων ἐνεργήσων· τοῦτο μόνον παρ᾽ ὅλον τὸν βίον εὐλαβούμενος, τὸ τὴν διάνοιαν [16] ἐν τινι τῶν οἰκείων νοεροῦ πολιτικοῦ ζώου [17] τροπῇ γενέσθαι.

VIII. [18] Οὐδὲν ἂν ἐν τῇ διανοίᾳ τοῦ κεκολασμένου καὶ ἐκκεκαθαρμένου πυῶδες, οὐδὲ μὴν μεμολυσμένον, οὐδὲ ὕπουλον εὕροις. [19] οὐδὲ ἀσυντελῆ τὸν βίον αὐτοῦ ἡ πεπρωμένη καταλαμβάνει, [20] ὡς ἄν τις εἴποι τὸν τραγῳδὸν, πρὸ τοῦ τελέσαι καὶ διαδραματίσαι, ἀπαλλάττεσθαι. ἔτι δὲ οὐδὲν δοῦλον, [21] οὐδὲ κομψὸν, οὐδὲ προσδεδεμένον, οὐδὲ [22] ἀπεσχισμένον, οὐδὲ ὑπεύθυνον [23] οὐδὲ ἐμφωλεῦον.

IX. [24] Τὴν ὑποληπτικὴν δύναμιν σέβε. [25] ἐν ταύτῃ τὸ πᾶν, ἵνα ὑπόληψις τῷ ἡγεμονικῷ σου μηκέτι ἐγγένηται ἀνακόλουθος [26] τῇ φύσει, καὶ τῇ τοῦ λογικοῦ ζώου κατα-

[1] L. 4. § 32.
[2] L. 10. § 2. l. 12. § 31.
[3] ἄτυφον f. L. § 12. l. 6. § 13.
[4] Sup. § 6.
[5] Inf. § 8, 16. l. 10. § 9.
[6] Sup. § 3, 5.
[7] ἔργα Lug. ἔργα Annot.
[8] L. 5. § 28. l. 9. § 29.
[9] Sup. § 4, 5. Inf. § 8, 16.
[10] δεήσεται Lug.
[11] [τὸν θάνατον] μ. f. L. 9. § 3. Inf. § 12.
[12] L. 2. § 14. Inf. § 8. l. 7. § 49. l. 10. § 1.
[13] L. 2. § 11.
[14] Sup. § 5.
[15] L. 6. § 2.
[16] Sup. § 6.
[17] τρόπῳ Lug.
[18] L. 9. § 3.
[19] Sup. § 7. l. 5. § 31. l. 7. § 69. l. 8. § 32. l. 10. § 1. l. 11. § 1, 3.
[20] L. 12. § 36.
[21] Sup. § 5. l. 4. § 51.
[22] L. 8. § 34.
[23] Sup. § 7.
[24] L. 5. § 21. l. 6. § 16. l. 11. § 1.
[25] L. 2. § 15.
[26] θος Lug.

Digitized by Google

σκοπῇ. αὕτη δὲ ἐπαγγέλλεται [1] ἀπροπτωσίαν, καὶ [2] τὴν πρὸς ἀνθρώπους οἰκείωσιν, καὶ [3] τὴν τοῖς θεοῖς ἀκολουθίαν.

X. Πάντα οὖν ῥίψας, [4] ταῦτα μόνον τὰ ὀλίγα σύνεχε· καὶ ἔτι συμμνημόνευε, ὅτι [5] μόνον ζῇ ἕκαστος τὸ παρὸν τοῦτο, τὸ ἀκαριαῖον· τὰ δὲ ἄλλα, ἢ βεβίωται, ἢ ἐν ἀδήλῳ. μικρὸν μὲν οὖν ὃ ζῇ ἕκαστος, [6] μικρὸν δὲ τὸ τῆς γῆς γωνίδιον ὅπου ζῇ· [7] μικρὸν δὲ καὶ ἡ μηκίστη ὑστεροφημία, καὶ αὕτη δὲ κατὰ διαδοχὴν ἀνθρωπαρίων τάχιστα τεθνηξομένων, καὶ οὐκ εἰδότων οὐδὲ ἑαυτοὺς, οὔτι γε τὸν πρόπαλαι τεθνηκότα.

XI. Τοῖς δὲ εἰρημένοις παραστήμασιν ἓν ἔτι προσέστω, [8] τὸ ὅρον ἢ ὑπογραφὴν ἀεὶ ποιεῖσθαι τοῦ ὑποπίπτοντος φανταστοῦ, ὥστε αὐτὸ ὁποῖόν ἐστι κατ' οὐσίαν [9] γυμνὸν, ὅλον δι' ὅλων [10] διῃρημένως βλέπειν· καὶ τὸ ἴδιον ὄνομα αὐτοῦ, καὶ τὰ ὀνόματα ἐκείνων ἐξ ὧν συνεκρίθη, καὶ εἰς ἃ ἀναλυθήσεται, λέγειν παρ' ἑαυτῷ. [11] οὐδὲν γὰρ οὕτως μεγαλοφροσύνης ποιητικὸν, ὡς τὸ ἐλέγχειν [12] ὁδῷ καὶ ἀληθείᾳ ἕκαστον τῶν τῷ βίῳ ὑποπιπτόντων δύνασθαι, καὶ τὸ ἀεὶ οὕτως εἰς αὐτὰ ὁρᾷν, ὥστε συνεπιβάλλειν ὁποίῳ τινὶ τῷ κόσμῳ, ὁποίαν τινὰ τοῦτο χρείαν παρεχόμενον, [13] τίνα μὲν ἔχει ἀξίαν ὡς πρὸς τὸ ὅλον, τίνα δὲ ὡς πρὸς τὸν ἄνθρωπον, [14] πολίτην ὄντα πόλεως τῆς ἀνωτάτης, ἧς αἱ λοιπαὶ πόλεις ὥσπερ οἰκίαι εἰσίν· [15] τί ἐστι, καὶ ἐκ τίνων συγκέκριται, καὶ [16] πόσον χρόνον πέφυκε παραμένειν τοῦτο, τὸ [17] τὴν φαντασίαν μοι νῦν ποιοῦν· καὶ [18] τίνος ἀρετῆς πρὸς αὐτὸ χρεία, οἷον ἡμερότητος, ἀνδρείας, ἀληθείας, πίστεως, ἀφελείας, αὐταρκείας, τῶν λοιπῶν. διὸ δεῖ ἐφ' ἑκάστου λέγειν, [19] τοῦτο μὲν παρὰ θεοῦ ἥκει· τοῦτο δὲ [20] κατὰ τὴν σύλληξιν, καὶ τὴν συμμηρυομένην σύγκλωσιν, καὶ τὴν τοιαύτην συντυχίαν τε καὶ τύχην. τοῦτο δὲ [22] παρὰ τοῦ συμφύλου καὶ συγγενοῦς καὶ κοινωνοῦ, ἀγνοοῦντος

[1] L. 4. § 49. l. 7. § 55.
[2] L. 7. § 31.
[3] L. 7. § 31, 67 l. 10. § 11. l. 12. § 27, 31.
[4] L. 2. § 5.
[5] L. 2. § 14.
[6] L. 4. § 3. l. 6. § 36. l. 8. § 21. l. 12. § 32.
[7] L. 4. § 3, 19. l. 5. § 33. l. 7. § 6. l. 8. § 21. l. 9. § 30.
[8] L. 2. § 12. l. 6 § 13. l. 7. § 68. l. 10. § 18 l. 11. § 2, 16. l. 12. § 8.
[9] L. 9. § 34. l. 12. § 2.
[10] L. 4. § 21.
[11] L. 10. § 11.
[12] L. 1. § 9.
[13] L. 6. § 3.
[14] L. 2. § 16.
[15] L. 2. § 12.
[16] L. 9. § 25.
[17] L. 12. § 18.
[18] L. 9. § 11, 42
[19] L. 2. § 3. l. 4. § 23.
[20] L. 4. § 26. l. 7. § 34.
[21] L. 2. § 1.

non ſit conſentanea. poſtulat autem iſta, ut nihil temerè ſtatuamus, ut hominibus benevoli, Deiſq; obſequentes ſimus.

X. Miſſis itaq; rebus cæteris, pauca iſta apud te habeas. memineriſq; inſuper, unumquemq; præſens tantummodo ætatis ſpatium, quod puncti inſtar obtinet, vivere: reliquum tempus vel jam exactum, vel in incerto planè ſitum. exiguũ eſt itaq; q' vivit quiſq;; exiguus & telluris, in quo vitã agit angulus: exiguũ quiddam, quæ & diutiſſimè prorogatur, poſthuma fama; eáq; homuncionũ morti celerrimè concedenrium, qui ne ſeipſos quidem probè nôrint, nedum jam olim defunctum quempiam, ſucceſſionibus propagata.

XI. His quæ dixi monitis ſalutaribus, illud unũ adjectũ ſit: ut definitio ſive deſcriptio fiat ſemper rei illius quæ ſub cogitationem cadit; quò ipſa per ſe nuda ex natura ſui, eadémq; integra, per partes ſui univerſas, quale quid ſit, diſtinctè poſſis dijudicare; útq; apud te perpendas, & quodnam ſit nomen ejus, quæq; eorum ex quibus conſtat, & in quæ futurum eſt ut reſolvatur denuò, nomina. nihil enim perinde magnanimitatem ingenerat, atq; expeditè veréq; diſcutere poſſe unumquodq; eorum quæ in vita contingunt; eadémq; ſic intueri ſemper, ut mentẽ ſimul ſubeat, quali mundo qualem uſum hoc præbeat, quamnam univerſi reſpectu dignitatem obtineat; quamnam, hominem quod attinet, qui civem agit civitatis ſupernæ illius cujus reliquæ civitates iſtæ quaſi familiæ exiſtunt; quidnam ſit, & ex quibuſnam principiis conſiſtat, & quamdiu durare natũ ſit, quod phantaſiam mihi afficit impræſentiarum: quanam item virtute adverſus rem eam ſit uſus; manſuetudine puta, fortitudine, veritate, fide, ſimplicitate, frugalitate, an alià aliquâ. de ſingulis ergo rebus dicendũ eſt; Hoc divinitùs venit: hoc à fati ſerie connexâ contextâq; vel à concurſu fortuito iſtiuſmodi: hoc à contribuli, congenere, ſodale; qui ipſe

quidem

quidem quid naturæ ſuæ conſentaneum ſit neſcit. cæterùm ego, cùm nôrim, ideo adverſus illum benevolè juſtéq; me gero, juxta ſocietatis legem à natura latam. interim tamen in mediis iſtis pro rei cujuſq; æſtimatione rationem ejuſdem habeo.

XII. Si rationi rectæ obſecutus, id quicquid eſt, quod jam inſtat, ſedulò, ſtrenuè; placidè egeris, nec extra opus inſtitutum acceſſorium aliquid reſpexeris; ſed genium tuum purum integrúmq; ſervaveris, ac ſi illum ſtatim redditurus eſſes: huic, inquam, ſi adhæſeris, nihil ulteriùs expectans, nihil fugitans: ſed quod præ manibus eſt juxta naturæ dictamen agere, & in dictis quibuſq; animo heroico veritatem liberè proloqui contentus; proſperè planè victurus es. hoc autem quin facias, qui impediat, nullus eſt.

XIII. Quemadmodum chirurgi inſtrumenta & ferramenta ſua ad curationes ſubitaneas ſemper habent ad manum: ita tu dogmata in promptu apud te habeas, quorum ope res cùm divinas tum & humanas dignoſcas; & rem quamq; etiam leviſſimam, ità peragas, ut qui memineris duo iſta eſſe invicē connexa. neq; enim, homines quod ſpectat, quicquam rectè egeris ſine habito ad res divinas reſpectu: nec vice verſâ.

XIV. Ne diutiùs evageris. neque enim futurum eſt, ut commentarios tuos perlegas, aut Romanorum ac Græcorum priſcorum res geſtas, aut ex autoribus variis excerpta, quæ, quò in ſenectute uſui tibi eſſent, repoſuiſti. ad finem itaq; feſtina, & ſpes vanas mittens, ſi rationem tui ullam habes, tibi conſule; quod licet.

XV. Neſciunt quàm variæ ſignificationis ſint vocabula iſtà, furari, ſerere, emere, quieſcere, quid facto opus eſt videre, quod quidem non oculis corporeis, ſed viſu quodam aliuſmodi efficitur.

XVI. Corpus, anima, mens. corporis ſenſus ſunt, animæ affectus, mentis decreta. viſorum imagines admittere, etiam pecudum commune eſt: affectibus tanquam fi-

μέντοι οὐκ οἶδε αὐτῷ κατὰ φύσιν ἐστίν. ἀλλ' ἐγὼ οὐκ ἀγνοῶ. διὰ τοῦτο [1] χρῶμαι αὐτῷ κατὰ τὸν τῆς κοινωνίας φυσικὸν νόμον, [2] εὐνόως, καὶ δικαίως· ἅμα μέντοι [3] τοῦ κατ' ἀξίαν ἐν τοῖς μέσοις συστοχάζομαι.

XII. Ἐὰν [4] τὸ παρὸν ἐνεργῇς, [5] ἑπόμενος τῷ ὀρθῷ λόγῳ ἐσπουδασμένως, ἐρρωμένως, [6] εὐμενῶς, καὶ μηδὲν παρεμπόρευμα, ἀλλὰ [7] τὸν ἑαυτοῦ δαίμονα καθαρὸν ἑστῶτα τηρῇς, [8] ὡς εἰ καὶ ἤδη ἀποδοῦναι δέοι· ἐὰν [9] τοῦτο συνάπτῃς, [10] μηδὲν περιμένων, μηδὲ φεύγων, ἀλλὰ τῇ παρούσῃ κατὰ φύσιν ἐνεργείᾳ, καὶ τῇ ὧν λέγεις καὶ φθέγγῃ, ἡρωϊκῇ ἀληθείᾳ ἀρκούμενος, εὐζωήσεις· [11] ἔστι δὲ οὐδεὶς ὁ τοῦτο κωλῦσαι δυνάμενος.

XIII. Ὥσπερ οἱ ἰατροὶ ἀεὶ τὰ ὄργανα καὶ σιδήρια πρόχειρα ἔχουσι πρὸς τὰ αἰφνίδια τῶν θεραπευμάτων· οὕτω [12] τὰ δόγματα σὺ ἕτοιμα ἔχε πρὸς τὸ τὰ θεῖα καὶ ἀνθρώπινα εἰδέναι, καὶ [13] πᾶν καὶ τὸ μικρότατον οὕτω ποιεῖν, ὡς τῆς ἀμφοτέρων πρὸς ἄλληλα συνδέσεως μεμνημένον. οὔτε γὰρ ἀνθρώπινόν τι [14] ἄνευ τῆς ἐπὶ τὰ θεῖα συναναφορᾶς εὖ πράξεις, οὔτε ἔμπαλιν.

XIV. [17] Μηκέτι πλανῶ· οὔτε γὰρ τὰ ὑπομνημάτιά σου μέλλεις ἀναγινώσκειν, οὔτε τὰς τῶν ἀρχαίων Ῥωμαίων καὶ Ἑλλήνων πράξεις, καὶ τὰς ἐκ τῶν συγγραμμάτων ἐκλογάς, ἃς εἰς τὸ γῆρας σαυτῷ ἀπετίθεσο· [16] σπεῦδε οὖν εἰς τέλος, καὶ τὰς κενὰς ἐλπίδας ἀφείς, [17] σαυτῷ βοήθει, εἴ τί σοι μέλει σεαυτοῦ, ὡς [18] ἔξεστιν.

XV. Οὐκ ἴσασι, πόσα σημαίνει τὸ κλέπτειν, τὸ σπείρειν, τὸ ὠνεῖσθαι, τὸ ἡσυχάζειν, τὸ ὁρᾶν τὰ πρακτέα, [19] ὃ οὐκ ὀφθαλμοῖς γίνεται, ἀλλ' ἑτέρᾳ τινὶ ὄψει.

XVI. [20] Σῶμα, ψυχή, νοῦς· σώματος αἰσθήσεις, ψυχῆς ὁρμαί, νοῦ δόγματα. τὸ μὲν [21] τυποῦσθαι φανταστικῶς, καὶ τῶν βοσκημάτων

τὸ

[1] *L.* 6. § 23. *l.* 8. § 29, 43.
[2] εὐμενῶς Jun. *l.* 6. § 46.
[3] *L.* 4. § 32. *l.* 6. § 3.
[4] *L.* 2. § 5. *l.* 8. § 2, 32, 36, 44. *l.* 9. § 1, 6. *l.* 12. § 1, 3.
[5] *L.* 10. § 12. *l.* 12. § 31.
[6] Sup. § 3. *l.* 4. § 25.
[7] *L.* 2. § 16.
[8] *L.* 2. § 5.
[9] τούτῳ. Mer.
[10] Sup. § 7.
[11] *L.* 1. § 17. *l.* 6. § 58. *l.* 7. § 16. *l.* 9. § 11.
[12] *L.* 2. § 3. *l.* 4. § 3. *l.* 6. § 48. *l.* 12. § 24.
[13] *L.* 12. § 27.
[14] *L.* 6. § 7, 23. *l.* 7. § 68.
[15] *L.* 2. § 2, 3, 7
[16] *L.* 2. § 4, 6. *l.* 4. § 17, 26. *l.* 6. § 47.
[17] *L.* 5. § 36.
[18] *L.* 2. § 2. *l.* 5. § 2, 5. *l.* 8. § 8, 55. *l.* 12. § 1.
[19] *L.* 10. § 26. *l.* 11. § 12.
[20] L. 2. § 2.
[21] L. 5. § 33. *l.* 6. § 16, 28.

[BIBLI]OTECA NAZ. ROMA [VI]TTORIO EMANUELE

Digitized by Google

[1] L. 2. § 2.
[2] Vide Not.
[3] [πάντα] π. Lug. αἰσχρὸν ὅ-πων] π. Xyl. [ὅπων] π. f.
[4] Sup. § 7, 8.
[5] L. 12. § 31.
[6] Sup. § 4.
[7] L. 2. § 4.
[8] Sup. § 3, 4, 5, 6.
[9] L. 12. § 3.
[10] Sup. § 12. l. 12. § 31.
[11] L. 6. § 47. l. 12. § 1, 3, 29.
[12] Sup. § 5. l. 7. § 62.
[13] L. 2. § 1. l. 5. § 32.
[14] L. 1. § 16. l. 11. § 8. l. 12. § 1, 14.
[15] Sup. § 5, 7.
[16] L. 10. § 28 l. 7. § 68.
[17] L. 4. § 23.

τὸ δὲ [1] νευροσπαστεῖσθαι ὁρμητικῶς, καὶ τῶν θηρίων, καὶ τῶν ἀνδρογύνων, καὶ Φαλάριδος, καὶ Νέρωνος· [2] τὸ [δὲ] τὸν νοῦν ἡγεμόνα ἔχειν ἐπὶ τὰ φαινόμενα καθήκοντα, καὶ τῶν θεοὺς μὴ νομιζόντων, καὶ τῶν τὴν πατρίδα ἐγκαταλειπόντων, καὶ τῶν [3] ποιούντων, [4] ἐπειδὰν κλείσωσι τὰς θύρας· εἰ οὖν [5] τὰ λοιπὰ κοινά ἐστι πρὸς τὰ εἰρημένα, λοιπὸν τὸ ἴδιόν ἐστι τοῦ ἀγαθοῦ, [6] φιλεῖν μὲν καὶ ἀσπάζεσθαι τὰ συμβαίνοντα, καὶ [7] συγκλωθόμενα αὐτῷ· [8] τὸν δὲ ἔνδον ἐν τῷ στήθει ἱδρυμένον δαίμονα μὴ φύρειν, μηδὲ θορυβεῖν ὄχλῳ φαντασιῶν, ἀλλὰ [9] ἵλεων διατηρεῖν. κοσμίως [10] ἑπόμενον ὡς θεῷ, [11] μήτε φθεγγόμενόν τι παρὰ τὰ ἀληθῆ, μήτε ἐνεργοῦντα παρὰ τὰ δίκαια. [12] εἰ δὲ ἀπιστοῦσιν αὐτῷ πάντες ἄνθρωποι, ὅτι ἁπλῶς καὶ αἰδημόνως καὶ εὐθύμως βιοῖ, [13] οὔτε χαλεπαίνει τινὶ τούτων, [14] οὔτε παρατρέπεται τῆς ὁδοῦ τῆς ἀγούσης ἐπὶ τὸ τέλος τοῦ βίου, ἐφ᾽ ὃ δεῖ ἐλθεῖν καθαρόν, ἡσύχιον, [15] εὔλυτον, [16] ἀβιάστως τῇ ἑαυτοῦ μοίρᾳ [17] συνηρμοσμένον.

diculis agitari, atque abripi, feris quoq; competit, & effœminatis, & Phalaridi, & Neroni, & Deos negantibus, & patriam deſerentibus, & poſtquam fores ſibi occluſerint, quidlibet perpetrantibus. Si cætera ergò eorum, qui jam dicti ſunt, communia fuerint, reſtat, ut viri boni hoc ſit peculiare, in eis quæ officii ſui eſſe videbuntur, mentis ductum ſequi, & fatis volventibus caſus vitæ intextos lubenter amplexari; genium verò intra ſe in pectore ſitum, nec polluere, nec viſorum congerie perturbare; ſed placidum ſervare; huic tanquam Deo, decenter obſequi: nihil à veritate alienum proloquendo, nihil à juſtitiæ ratione devium exequendo. Quòd ſi nemo illi fidem adhibuerit, quòd ſimpliciter, modeſtè, tranquillè degat, neque id à quoquam ægrè ferre, aut à via ea, quæ ad vitæ finem ducit, ideo divertere: ad quem par eſt accedere purum, pacatum, promptum, ſponte ſuâ fato ſuo ſeſe accommodantem.

ΒΙΒΛΙΟΝ δ΄.

[1] L. 10. § 38.
[2] L. 7. § 64.
[3] ἑστήκει. Jun.
[4] L. 3. § 4, 16.
[5] ὑποτε]. Jun.
[6] προκείμενα Xyl. προηγούμενα f. vel προηγμένα.
[7] L. 5. § 20. l. 6. § 50. l. 11. § 37.
[8] L. 6. § 50. l. 7. § 58, 68. l. 8. § 32.
[9] L. 10. § 31.

ΤΟ [1] ἔνδον [2] κυριεῦον, ὅταν κατὰ φύσιν ἔχῃ, οὕτως [3] ἕστηκε πρὸς τὰ συμβαίνοντα, ὥστε [4] ἀεὶ πρὸς τὸ δυνατὸν καὶ διδόμενον μετατίθεσθαι ῥᾳδίως. ὕλην γὰρ [5] ἀποτεταγμένην οὐδεμίαν φιλεῖ. ἀλλὰ ὁρμᾷ μὲν πρὸς τὰ [6] ἡγούμενα [7] μεθ᾽ ὑπεξαιρέσεως· [8] τὸ δὲ ἀντεισαγόμενον ὕλην ἑαυτῷ ποιεῖ· [9] ὥσπερ τὸ πῦρ, ὅταν ἐπικρατῇ τῶν ἐμπιπτόντων, ὑφ᾽ ὧν ἂν μικρὸς τις λύχνος ἐσβέσθη· τὸ δὲ λαμπρὸν πῦρ, τάχιστα ἐξῳκείωσεν ἑαυτῷ τὸ ἐπιφορούμενα, καὶ κατηνάλωσεν, καὶ ἐξ αὐτῶν ἐκείνων ἐπὶ μεῖζον ἦρθη.

LIB. IV.

QUÆ intra nos pars principatum obtinet, ubi ſecundùm naturam habuerit ſe, adversùs ea quæ contingunt ità eſt comparata, ut ad id quod poteſt & conceſſum eſt, facilè ſe transferat. neq; enim de materia certa ulla ſolicita eſt: ſed ad ipſa etiam præpòſita cum exceptione fertur: & quicquid eorum loco adverſi ſe ingerit, id pro materia, in qua exerceat ſe, habet: quemadmodum ignis validior, ubi ea, vel obvia facta, vel injecta, corripuerit, quæ lucernam exilem citò extinxiſſent, accommodat ſibi & abſumit, & ex eis ipſis incrementa capit.

II. Nihil

II. Nihil operis eſt fruſtra temeréve exequendum, neq; aliter quàm ut artis regulis quàm exactiſſimè reſpondeat.

III. Receſſus ſibi requirunt multi multos, villas agreſtes, litora, montes. iſtiuſmodi loca & ipſe plurimùm ſoles appetere. hoc autem totum vulgarium cum primis eſt hominū. cùm liceat, quocunq; ipſe volueris tempore, in teipſum ſecedere. nuſquam enim aut quietior aut otii amplioris cuiquam ſeceſſus datur, quàm in ſuam ipſius animam. præcipuè, ſi quis ea intra ſe repoſita habuerit, quorum contemplatione ſummam extemplò tranquillitatē conſequatur. tranquillitatem eam dico, quæ in animi probè compoſiti ſtatu conſiſtit. hoc itaq; receſſu jugiter uſus, te renova. habeas autem penes te brevia quædam & principalia documenta, quæ ſtatim ubi ſuccurrerint, omnem animi moleſtiam eluere tibi poſſint, remittántque te nihil ægrè ferentem eorum, ad quæ reverteris. ecquid eſt enim, quod ægrè ferre debeas? nunquid hominum improbitatem? perpendens tecum dogma illud, homines alterum alterius cauſſâ natos eſſe; tum æquanimitatem eſſe juſtitiæ portionem; porrò invitos delinquere; deniq; quàm multi ubi inimicitiis exercendis, ſuſpicionibus fovendis, odiis, litigiis, vitam exegiſſent, tandem defuncti & in cineres redacti ſint, deſine tandem tibi moleſtiam faceſſere. At univerſi ipſius adminiſtratio, & inde obvenientia, ægrè tibi faciunt. reduc tibi in memoriam disjunctivū illud, aut numinis providentiâ, aut atomorum concurſu conſtant univerſa: vel ea etiam argumenta, quibꝰ liquidò demonſtratur, mundum iſtū civitatis inſtar obtinere. Verùm tangunt angúntq; te ea quæ corpus attingunt. at tu conſidera, mentem tuam, ubi ſemel agnitâ vi propriâ, ſubduxerit ſeſe, ſpiritui ſive leniter ſive aſperè moto neutiquam immiſceri. quibus adjicias licet &, quæ de dolore ac voluptate audieris aliquando, & aſſenſu tuo comprobaveris. Sed gloriolæ cupido forſan te torquet. cogita quàm citò oblivione ſepeliantur omnia, quámq; vaſtum chaos infiniti ævi utrinq; conſiſtat:

II. Μηδὲν ἐνέργημα [1] εἰκῆ, μηδὲ ἄλλως ἢ [2] κατὰ θεώρημα συμπληρωτικὸν τῆς τέχνης ἐνεργείσθω.

III. Ἀναχωρήσεις [3] αὐτοῖς ζητοῦσιν, ἀγροικίας, καὶ αἰγιαλοὺς, καὶ ὄρη· εἴωθας δὲ καὶ σὺ τὰ τοιαῦτα μάλιστα ποθεῖν. ὅλον δὲ τοῦτο ἰδιωτικώτατόν ἐστιν, ἐξὸν ἧς ἂν ὥρας ἐθελήσῃς εἰς ἑαυτὸν ἀναχωρεῖν. οὐδαμοῦ γὰρ οὔτε ἡσυχιώτερον, οὔτε ἀπραγμονέστερον ἄνθρωπος ἀναχωρεῖ, ἢ [4] εἰς τὴν ἑαυτοῦ ψυχήν· μάλισθ', ὅστις ἔχει ἔνδον τοιαῦτα, εἰς ἃ ἐγκύψας, ἐν πάσῃ [5] εὐμαρείᾳ εὐθὺς γίνεται· τὴν δὲ εὐμάρειαν λέγω οὐδὲν ἄλλο, ἢ εὐκοσμίαν. [6] Συνεχῶς οὖν δίδου σεαυτῷ ταύτην τὴν ἀναχώρησιν, καὶ [7] ἀνανέου σεαυτόν. [8] Βραχέα δὲ ἔστω καὶ στοιχειώδη, ἃ εὐθὺς ἀπαντήσαντα, ἀρκέσει εἰς τὸ πᾶσαν [9] αὐτὴν [10] ἀποκλύσαι, καὶ ἀποπέμψαι σε, [11] μὴ δυσχεραίνοντα ἐκείνοις, ἐφ' ἃ ἐπανέρχῃ. [12] Τίνι γὰρ δυσχεραίνεις; τῇ τῶν ἀνθρώπων κακίᾳ; ἀναλογισάμενος τὸ κρίμα, ὅτι [13] τὰ λογικὰ ζῷα ἀλλήλων ἕνεκεν γέγονεν· καὶ ὅτι [14] τὸ ἀνέχεσθαι, μέρος τῆς δικαιοσύνης· καὶ ὅτι [15] ἄκοντες ἁμαρτάνουσι· καὶ [16] πόσοι ἤδη διεχθρεύσαντες, μισήσαντες, ὑποπτεύσαντες, διαδορατισθέντες [17] ἐκτέτανται, τετέφρωνται· παύου ποτέ. ἀλλὰ καὶ [18] τοῖς ἐκ τῶν ὅλων ἀπονεμομένοις δυσχεραίνεις· ἀνανεωσάμενος τὸ διεζευγμένον, [19] ἤτοι πρόνοια, ἢ ἄτομοι, ἢ ἐξ ὅσων ἀπεδείχθη, ὅτι [20] ὁ κόσμος ὡσανεὶ πόλις· ἀλλὰ τὰ σωματικά σου ἅψεται ἔτι· [21] ἐννοήσας ὅτι [22] οὐκ ἐπιμίγνυται λείως ἢ τραχέως κινουμένῳ πνεύματι ἡ διάνοια, ἐπειδὰν ἅπαξ ἑαυτὴν ἀπολάβῃ, καὶ γνωρίσῃ τὴν ἰδίαν ἐξουσίαν, καὶ λοιπὸν ὅσα περὶ πόνου καὶ ἡδονῆς ἀκήκοας, καὶ συγκατέθου. ἀλλὰ τὸ δοξάριόν σε [23] περισπάσει. ἀπιδὼν εἰς [24] τὸ τάχος τῆς πάντων λήθης, καὶ [25] τὸ χάος τοῦ ἐφ' ἑκάτερα ἀπείρου αἰῶνος,

1 L. 2. § 5.
2 L. 8. § 32.
3 αὐτοῖς.
4 L. 7. § 59.
5 L. 1. § 16.
6 L. 6. § 11.
7 L. 7. § 2.
8 L. 2. § 5. Sup. § 3.
9 ἀνίαν. Xyl.
10 ἀπολύσ. Jun.
11 L. 5. § 9.
12 L. 12. § 12, 24.
13 L. 2. § 1. l. 3. § 4.
14 L. 5. § 33.
15 L. 7. § 22, 63. l. 11. § 18
16 L. 7. § 58.
17 Inf. § 48.
18 L. 8. § 17.
19 Inf. § 27.
20 L. 2. § 16. Inf. § 4, 23.
21 ἐννόησον. Lug.
22 L. 5. § 26.
23 περισπᾷ Jun. L. 2. § 7.
24 L. 2. § 17. Inf. § 19, 32, 33, 35. l. 5. § 33. l. 8. § 37. l. 9. § 30.
25 Inf. § 50. l. 7. § 35.

&

Digitized by Google

[1] Inf. § 33. l. 5. § 33.
[2] L. 2. § 17. l. 8. § 52, 53. Inf. § 16.
[3] L. 9. § 18.
[4] εὐφημεῖν.
[5] L. 9. § 30.
[6] L. 8. § 24. l. 10. § 17.
[7] L. 3. § 10.
[8] L. 6. § 59. l. 7. § 62. l. 8. § 53.
[9] L. 7. § 28. 8
[10] L. 2. § 2.
[11] Inf. § 32. l. 6. § 26.
[12] L. 8. § 3, 4.
[13] L. 2. § 5. l. 3. § 5.
[14] L. 3. § 13.
[15] L. 5. § 19. l. 9. § 15. l. 11. § 11.
[16] L. 8. § 47.
[17] L. 2. § 12. l. 7. § 23, 25.
[18] μεταβαλεῖ. Jun.
[19] Inf. § 48. l. 6. § 56. l. 7. § 18.
[20] L. 8. § 6. l. 9. § 19. l. 10. § 7.
[21] L. 2. § 15.
[22] L. 7. § 8. l. 9. § 8.
[23] νοερόν.
[24] L. 2. § 16. Sup. § 3.
[25] L. 3. § 4.
[26] L. 9. § 8.
[27] L. 5. § 13.
[28] L. 11. § 35.
[29] L. 5. § 4, 13.
[30] L. 2. § 12.
[31] L. 5. § 4.

καὶ [1] τὸ κενὸν τῆς ἀπηχήσεως, καὶ [2] τὸ εὐμετάβολον, καὶ [3] ἄκριτον τῶν [4] ἐφ' ἡμῖν δοκούντων, καὶ [5] τὸ στενὸν τοῦ τόπου ἐν ᾧ περιγράφεται. [6] ὅλη τε γὰρ ἡ γῆ στιγμή, καὶ [7] ταύτης πόσον γωνίδιον ἡ κατοίκησις αὕτη; καὶ ἐνταῦθα πόσοι, καὶ [8] οἷοί τινες οἱ ἐπαινεσόμενοι; λοιπὸν οὖν [9] μέμνησο τῆς ὑποχωρήσεως τῆς εἰς τοῦτο τὸ ἀρθρίδιον ἑαυτοῦ· καὶ πρὸ πάντων [10] μὴ σπῶ, [11] μηδὲ κατατείνου, ἀλλὰ ἐλεύθερος ἔσο, καὶ [12] ὅρα τὰ πράγματα [13] ὡς ἀνήρ, ὡς ἄνθρωπος, ὡς πολίτης, ὡς θνητὸν ζῷον. Ἐν δὲ τοῖς [14] προχειροτάτοις εἰς ἃ ἐγκύψεις, ταῦτα ἔστω τὰ δύο, ἓν μέν, ὅτι [15] τὰ πράγματα οὐχ ἅπτεται τῆς ψυχῆς, ἀλλ' ἔξω ἕστηκεν ἀτρεμοῦντα· [16] αἱ δὲ ὀχλήσεις ἐκ μόνης τῆς ἔνδον ὑπολήψεως· ἕτερον δέ, ὅτι [17] πάντα ταῦτα ὅσα ὁρᾷς, ὅσον οὔπω [18] μεταβάλλει, καὶ οὐκ ἔτι ἔσται· καὶ [19] ὅσων ἤδη μεταβολαῖς αὐτὸς πα-ρατετύχηκας συνεχῶς διανοοῦ. [20] ὁ κόσμος, ἀλλοίωσις· [21] ὁ βίος, ὑπόληψις.

IV. Εἰ [22] τὸ [23] νοερὸν ἡμῖν κοινόν, καὶ ὁ λόγος καθ' ὃν λογικοί ἐσμεν κοινός· εἰ τοῦτο, καὶ ὁ προστακτικὸς τῶν ποιητέων, ἢ μή, λόγος κοινός· εἰ τοῦτο, καὶ ὁ νόμος κοινός· εἰ τοῦτο, πολῖταί ἐσμεν· εἰ τοῦτο πολιτεύματός τινος μετέχομεν· εἰ τοῦτο, [24] ὁ κόσμος ὡσανεὶ πόλις ἐστί. τίνος γὰρ ἄλλου φήσει τις [25] τὸ τῶν ἀνθρώπων πᾶν γένος κοινοῦ πολιτεύματος μετέχειν; ἐκεῖθεν δὲ ἐκ τῆς κοινῆς ταύτης πόλεως, καὶ αὐτὸ τὸ νοερὸν καὶ λογικὸν καὶ νομικὸν ἡμῖν, ἢ πόθεν; ὥσπερ γὰρ [26] τὸ γεῶδές μοι ἀπό τινος γῆς ἀπομεμέρισται, καὶ τὸ ὑγρὸν ἀφ' ἑτέρου στοιχείου, καὶ τὸ πνευματικὸν ἀπὸ πηγῆς τινος, καὶ τὸ θερμὸν καὶ πυρῶδες ἔκ τινος ἰδίας πηγῆς [27] (οὐδὲν γὰρ ἐκ τοῦ μηδενὸς ἔρχεται, ὥσπερ [28] μηδ' εἰς τὸ οὐκ ὂν ἀπέρχεται) οὕτω δὴ καὶ τὸ νοερὸν ἥκει ποθέν.

V. [29] Ὁ θάνατος τοιοῦτος, οἷον γένεσις, [30] φύσεως μυστήριον, [31] σύγκρισις ἐκ τῶν

tum quàm inanes planè applauſus iſti: quàm mutabile & judicii expers faventium vulgus; quàm anguſto deniq; ſpatio laus iſta terminetur. ſiquidem & terra tota puncti inſtar habet; hujuſque ipſius angulus quàm exiguus incolitur; iſtîc autem agentium quota pars, & hi quales ſunt, qui te celebraturi ſint? proinde, memento tandem in particulam iſtam ſecedere: & cum primis, cave diſtraharis, cave obnitaris. liber eſto potiùs, réſque ipſas intuere, ut vir, ut homo, ut civis, ut animal mortale. Iſta autem duo præ reliquis ad manum tibi ſint maximè, ad quæ jugiter intendas. alterum, quòd res ipſæ animam non attingunt, ſed extrinſecùs immotæ manent: moleſtiæ autem ab opinione ſola proveniunt. alterum verò, quòd univerſa quæ hîc vides, mox ſunt mutatura, nec futura ampliùs. ſed & perpende tecum, quàm multarum rerum mutationibus interfueris ipſe. alteratione mundus conſtat, opinione vita.

IV. Si intellectus nobis communis eſt, etiã ratio quâ rationales dicimur communis eſt. ſi ratio, etiam ea quæ quid agendum. quid omittendum præſcribit, ratio communis eſt. ſi hæc, lex quoq; communis eſt. hoc ſi conceditur, cives ſumus: & hoc dato, politiæ alicujus participes: & ex conſequenti, civitatis inſtar mundus eſt. ecquam enim aliam excogitaverit quiſquam politiam, cujus univerſum genus humanum ſit particeps? unde ergo nobis intellectu, ratione, atq; adeò lege agere poſſe, niſi inde, à communi illa civitate? ſicut enim quicquid in me terreum exiſtit, à terra aliqua mihi pro parte mea obvenit; quicquid humidum, ab elemento diverſo: quicquid aëreum, à fonte ſuo aliquo; quicquid calidum & igneum item à fonte aliquo peculiari: (nihil enim aut ex nihilo provenit, aut ad nihilum redit) ſic & intellectus alicunde manat.

V. Tale quiddam mors eſt, quale nativitas; naturæ utrumque myſterium eſt. ex eiſdem elementis concretio

αὐτῶν στοιχείων [1] εἰς ταὐτά. ὅλως δὲ [2] οὐκ ἐφ' ὧν ἄν τις αἰσχυνθείη. οὐ γὰρ παρὰ τὸ ἑξῆς τῷ νοερῷ ζώῳ, οὐδὲ παρὰ τὸν λόγον τῆς παρασκευῆς.

. concretio illic, in quæ iſtic reſolutio. nihil omnino, cujus quenquã pudeat: cùm nil ſubſit, quod animali intellectu prædito non congruat, vel conſtitutionis ejuſdem rationi repugnet.

VI. Ταῦτα οὕτως ὑπὸ τῶν τοιούτων πέφυκε γίνεσθαι [3] ἐξ ἀνάγκης· ὁ δὲ τοῦτο μὴ θέλων, θέλει [4] τὴν συκῆν ὀπὸν μὴ ἔχειν. ὅλως δ' ἐκεῖνο μέμνησο, ὅτι [5] ἐντὸς ὀλιγίστου χρόνου καὶ σὺ καὶ οὗτος τεθνήξεσθε· [6] μετὰ βραχὺ δὲ οὐδὲ ὄνομα ὑμῶν ὑπολειφθήσεται.

VI. Ab ejuſmodi hominibus fieri iſtiuſmodi neceſſe eſt. ſiquis aliter vult eſſe, idem ficum ſucco acri carere velit. illud interim omnino memineris, brevi futurum, ut veſtrum uterq; defungatur: tum paulò poſt nè nomina quidem utriuſque ſuperfutura.

VII. [7] Ἆρον τὴν ὑπόληψιν, ἦρται τὸ, βέβλαμμαι· ἆρον τὸ βέβλαμμαι, ἦρται ἡ βλάβη.

VII. Opinionem tolle, tollitur ſimul & querimonia illa, læſus ſum. hoc ſublato, tollitur damnũ omne.

VIII. [8] Ὃ χείρω αὐτὸν ἑαυτοῦ ἄνθρωπον οὐ ποιεῖ, τοῦτο οὐδὲ τὸν βίον αὐτοῦ χείρω ποιεῖ, [9] οὐδὲ βλάπτει, οὔτε ἔξωθεν, οὔτε ἔνδοθεν.

VIII. Quod hominem ipſum ſeſe deteriorem non facit, nec vitam illius fecerit deteriorem; ſed nec damno aut interiore aut exteriore affecerit.

IX. [10] Ἠνάγκασται [11] ἡ τοῦ συμφέροντος [12] φύσις τοῦτο ποιεῖν.

IX. Commodi ſui cauſsâ natura facere hæc cogitur.

X. Ὅτι [13] πᾶν τὸ συμβαῖνον, δικαίως συμβαίνει· ὃ ἐὰν ἀκριβῶς [14] παραφυλάσσῃς, εὑρήσεις, [15] οὐ λέγω μόνον κατὰ τὸ ἑξῆς, ἀλλ' ὅτι κατὰ τὸ δίκαιον, καὶ [16] ὡς ἂν ὑπό τινος ἀπονέμοντος τὸ κατ' ἀξίαν· παραφύλασσε οὖν ὡς ἤρξω· καὶ ὅ,τι ἂν ποιῇς, σὺν τούτῳ ποίει, σὺν τῷ [17] ἀγαθὸς εἶναι καθὸ νενόηται ἰδίως ὁ ἀγαθός. τοῦτο ἐπὶ πάσης ἐνεργείας σῶζε.

X. Cogita, etiam juſtè contingere, quicquid contingit, id quod ſi ſedulò obſervaveris, facilè deprehendes, non ex connexione duntaxat neceſſaria, ſed ex ratione juſta conſequi univerſa, & tanquam ab eo, qui pro dignitate cuique ſuum tribuit, provenire. hoc itaq; prout cepiſti, obſervare pergas; & quicquid feceris, bonum te præſtes, quomodo bonus quis propriè dicitur. in omni actione tua ſerves iſtud.

XI. [18] Μὴ τοιαῦτα ὑπολάμβανε, οἷα ὁ ὑβρίζων κρίνει, ἢ οἷά σε κρίνειν βούλεται· ἀλλ' ἴδε αὐτὰ [19], ὁποῖα κατ' ἀλήθειάν ἐστι.

XI. Tu nè ea opineris, quæ is autumat, qui contumeliâ te afficit; vel etiam quæ ille autumare te vult. verùm res ipſas, quomodo verè ſe habeant cogites.

XII. Δύο ταύτας [20] ἑτοιμότητας ἔχειν ἀεὶ δεῖ· τὴν μὲν, πρὸς [21] τὸ πρᾶξαι μόνον, ὅπερ ἂν ὁ τῆς βασιλικῆς καὶ νομοθετικῆς λόγος ὑποβάλλῃ, ἐπ' ὠφελείᾳ ἀνθρώπων. τὴν δὲ [22] πρὸς τὸ μετατίθεσθαι, ἐὰν ἄρα τις παρῇ διορθῶν καὶ μετάγων ἀπό τινος οἰήσεως. τὴν μέντοι μεταγωγὴν, ἀεὶ ἀπό τινος πιθανότητος, ὡς [23] δικαίου, ἢ [24] κοινωφελοῦς γίνεσθαι, καὶ τὰ παραπλήσια τοιαῦτα μόνον

XII. Duo iſta in promptu tibi ſemper ſunt habenda: alterum, nihil ut facias, niſi quod partis regere legémq; dare natæ ratio ſuggeſſerit, idque ad generis humani utilitatem. alterum, ut in partem diverſam tranſeas, ſiquis affuerit, qui te corrigat, & ſententiam tibi mutet. veruntamen ſententiæ mutatio iſta niti ſemper debet probabilitate aliquâ, vel juſtum eſſe, vel in publicum utile, vel aliud hujuſmodi, id ad quod tranſitur,

1 [καὶ διάλυσις] εἰς f.
2 Inf § 42. l. 2. § 11.
3 L. 8. § 14.
4 Sup. § 15.
5 L. 7. § 22.
6 L. 5. § 33. Inf. § 33. l. 8. § 25.
7 L. 7. § 14. l. 8. § 40, 47. 49.
8 L. 7. § 64.
9 L. 2. § 1.
10 L. 2. § 3. l. 3. § 4.
11 ἔταξα. f.
12 ἢ φ. f.
13 L. 4. § 4.
14 -βῶς.
15 Inf. § 45. l. 6. § 38.
16 L. 7. § 31. l. 10. § 25.
17 τῷ Lug.
18 Inf. § 18.
19 L. 3. § 11
20 L. 3. § 13.
21 L. 2. § 16. l. 3. § 12, 16
22 L. 6. § 21, 30. l. 7. § 12. l. 8. § 16.
23 L. 10. § 12.
24 L. 7. § 5.

ᾖ δεῖ, οὐχ ὅτι [1] ἡδὺ ἢ [2] ἔνδοξον ἐφάνη.

XIII. [3] Λόγον ἔχεις; ἔχω. τί οὖν οὐ χρᾷ; [4] τούτου γὰρ τὸ ἑαυτοῦ ποιοῦντος, [5] τί ἄλλο θέλεις;

XIV. Ἐνυπέστης, [6] ὡς μέρος· [7] ἐναφανισθήσῃ τῷ γεννήσαντι· μᾶλλον δὲ [8] ἀναληφθήσῃ εἰς τὸν λόγον αὐτοῦ τὸν σπερματικὸν κατὰ μεταβολήν.

XV. Πολλὰ λιβανωτοῦ βωλάρια ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ βωμοῦ, τὸ μὲν προκατέπεσεν, τὸ δὲ ὕστερον· [9] διαφέρει δ' οὐδέν.

XVI. Ἐντὸς δέκα ἡμερῶν [10] θεὸς αὐτοῖς δόξεις, οἷς νῦν θηρίον καὶ πίθηκος, ἐὰν ἀνακάμψῃς ἐπὶ τὰ δόγματα, καὶ τὸν σεβασμὸν τοῦ λόγου.

XVII. Μὴ ὡς μύρια μέλλων ἔτη ζῆν. [11] τὸ χρεὼν ἐπήρτηται. [12] ἕως ζῇς, ἕως ἔξεστιν, ἀγαθὸς γενοῦ.

XVIII. [13] Ὅσην [14] ἀσχολίαν κερδαίνει, ὁ μὴ βλέπων, τί ὁ πλησίον εἶπεν, ἢ ἔπραξεν, ἢ διενοήθη· ἀλλὰ [15] μόνον τί αὐτὸς ποιεῖ, ἵνα αὐτὸ τοῦτο δίκαιον ᾖ, καὶ ὅσιον, [16] ἢ κατὰ τὸν [17] ἀγαθὸν μὴ [18] μέλαν ἦθος [19] περιβλέπεσθαι, ἀλλ' [20] ἐπὶ τῆς γραμμῆς τρέχειν ὀρθὸν, μὴ διερριμμένον.

XIX. Ὁ περὶ τὴν ὑστεροφημίαν ἐπτοημένος, οὐ φαντάζεται ὅτι [21] ἕκαστος τῶν μεμνημένων αὐτοῦ τάχιστα καὶ αὐτὸς ἀποθανεῖται· εἶτα πάλιν καὶ αὖθις ὁ ἐκεῖνον διαδεξάμενος, [22] μέχρι καὶ πᾶσα ἡ μνήμη ἀποσβῇ διὰ ἐπτοημένων καὶ σβεννυμένων προϊοῦσα. ὑπόθου δ' ὅτι καὶ ἀθάνατοι μὲν οἱ μεμνησόμενοι, ἀθάνατος δ' ἡ μνήμη· [23] τί οὖν τοῦτο πρός σέ; καὶ οὐδὲν λέγω, ὅτι πρὸς τὸν τεθνηκότα; [24] ἀλλὰ πρὸς τὸν ζῶντα, τί ὁ ἔπαινος; πλὴν ἄρα δι' [25] οἰκονομίαν τινά; [26] πάρες γὰρ νῦν ἀκαίρως τὴν φυσικὴν δόσιν, ἄλλου τινὸς [27] ἐχόμενον λόγου λοιπόν.

XX. Πᾶν τὸ καὶ ὁπωσοῦν καλὸν, ἐξ ἑαυτοῦ καλόν ἐστι, καὶ [28] ἐφ' ἑαυτὸ καταλήγει, οὐκ ἔχον μέρος ἑαυτοῦ [29] τὸν

[1] L. 5. § 1. [2] L. 11. § 16. [3] L. 5. § 28. l. 11. § 39. [4] L. 6. § 22. [5] L. 5 § 6. l. 7. § 73. [6] L. 2. § 3. [7] L. 2. § 12. [8] Inf. § 21, 23. l. 6. § 24. l. 10. § 7. [9] L. 2. § 14. Inf. § 47. [10] Sup. § 3. [11] L. 2. § 4. [12] L. 8. § 22. l. 10. § 16. [13] L. 2. § 8. Inf. § 24. [14] εὐσχολ. [15] Inf. § 25. l. 5. § 34. l. 7. § 55, 67. [16] ἢ ἀγ. Jun. ᾗ, κ. τ. Lug. [17] Ἀγάθωνα. Xyl. Lug. [18] κατὰ γωθείας Jun. V. N. Inf. § 28. [19] περιτρέπεσθαι Boot. [20] L. 5. § 14. l. 8. § 57. l. 10. § 11. [21] L. 3. § 10. [22] L. 2. § 17. [23] Sup. § 3. [24] Inf. § 51. [25] Inf. § 32. [26] παρεὶς, vel παρεὶς f. παρείωτες Boot. [27] ἐχόμενος f. ἔχουσαν λόγον. λοιπὸν, πᾶν. Boot. [28] L. 5. § 34. l. 9. § 31. [29] L. 6. § 2.

non autem quod jucundum aut glorioſum exiſtat.

XIII. Ratione præditus es? Sum. cur ergo eâ non uteris? hæc enim ſi quod ſuum eſt fecerit, ecquid eſt amplius quod requiras?

XIV. Tanquam pars univerſi hujus, extitiſti. in id quod produxit te evaneſces. vel potiùs mutatione quâdam interveniente in rationem ſeminalem recipieris.

XV. Multæ thuris glebulæ in ara eadem; alia citiùs, alia ſeriùs decidit: citiùs autem an ſeriùs, nihil intereſt.

XVI. Intra decimum diem Deus illis ipſis videberis, quibus nunc pro bellua & ſimia haberis, ſi ad decreta rationiſque cultum te retuleris.

XVII. Tu nè tanquam annorum millia aliquot adhuc victurus, rem geras. inſtat fatum. dum vita ſuppetit, dum datur, bonus eſto.

XVIII. Quantum is otii lucratur ſibi, qui non animadvertit, quid proximus quis dixerit, egerit, cogitaverit; ſed quid ipſe tantùm agat, quò id juſtum ſit piúmq; nec, ut Agatho loquitur, mores nigros quod reſpiat. non eſt itaq; circumſpiciendum, ſed lineæ inſiſtendum, per quam citra evagationem omnem rectâ curras.

XIX. Qui de ſama poſthuma ſolicitus eſt, non cogitat fore, ut unuſquiſq; eorum qui ipſius meminerint, mox fato ſit conceſſurus; & qui huic ſucceſſerit, ipſe pariter; donec tandem memoria omnis prorſus per ſuſpicientes eoſdémq; mox extinctos protelata, & ipſa prorſus extinguatur. finge, verò & immortales, qui tuî meminerint, memoriámq; tui & ipſam immortalem fore, quid hoc ad te tamen? nec ad mortuum jam dico, ſed ad ſuperſtitem ipſum laus quid facit? niſi forſan ratione diſpenſationis cujuſdam. omittis enim intempeſtivè id quod in te natura poſuit, dum ab aliorum interim ſermonib⁹ pendes.

XX. Bonum etiam qualecunque, ex ſe bonum exiſtit, & in ſeſe terminatur, nec partem ſui ullam laudem habet.

habet. itaq; laudando nec melius, nec deterius efficitur. atq; hoc de eis quoq; dico, quæ vulgari ſermone bona dicuntur: putà, de rebus corporeis artiúmq; operibus. quod eſt igitur verè bonum, id nihilo ulteriùs indigebit. non magis quàm lex, quàm veritas, quàm benevolentia, quàm modeſtia. ecquid enim horum vel laude fit bonum, vel corrumpitur vituperio? ſmaragdus num deterior fit, niſi laudatur? quid aurum, ebur, purpura, pugio, floſculus, arbuſcula?

XXI. Animæ ſi perennant, quomodo eas ab æterno ceperit aër? quomodo verò, quæ ab ævo tam immenſo in ea condita ſunt, corpora terra capit? ſicut enim hìc corpora, ubi ad ſpatium aliquod temporis in terra permanſerint, mutata & diſſipata, cadaveribus aliis locum concedunt: ita & animæ, in aërem tranſlatæ, ubi aliquandiu ibi perſtiterint, mutantur, funduntur, ſuccenduntur, in ſeminalem univerſi rationem receptæ: locúmque hoc pacto faciunt aliis intra ſedes eaſdẽ inſuper recipiendis. hoc reſpondere licebit, ſi pro conceſſo ſumatur, animas corporibus eſſe ſuperſtites. quin & reputanda eſt non ſepultorum tantùm hoc modo corporum multitudo, ſed & animalium, quæ quotidie tum à nobis, tum à beſtiis, comeduntur. quàm ingens enim horum turba abſumitur, & in veſcentium viſceribus hâc ratione quaſi ſepelitur? & tamen capit hæc omnia locus iſte, dum partim in ſanguinem, partim in aëriam, igneamque naturam tranſmutantur. quænam eſt iſtic veritatis notitia? elicitur ea per diſtributionem rei in materiam & formam.

XXII. Noli divagari ſed in omni conatu tuo juſtitiæ ratio habeatur, in omni viſo intellectus integer ſervetur.

XXIII. Quicquid tibi convenit, ô Munde, convenit & mihi. nihil mihi immaturum vel ſerum eſt, q[uod] eſt tibi tempeſtivum. fructûs inſtar id eſt omne mihi, quod tempeſtates tuæ, ô Natura, ferunt. à te omnia

ἔπαινον· οὔτε γοῦν χεῖρον ἢ κρεῖττον γίνεται τὸ ἐπαινούμενον. τοῦτο φημὶ καὶ ἐπὶ τῶν κοινότερον καλῶν λεγομένων· οἷον ἐπὶ τῶν ὑλικῶν, καὶ ἐπὶ τῶν τεχνικῶν κατασκευασμάτων. τὸ δὲ δὴ ὄντως καλὸν [1] κινὸς χρείαν ἔχει, οὐ μᾶλλον ἢ νόμος, οὐ μᾶλλον ἢ ἀλήθεια· οὐ μᾶλλον ἢ εὔνοια, ἢ αἰδώς. τί τούτων διὰ τὸ ἐπαινεῖσθαι καλόν ἐστιν, ἢ ψεγόμενον φθείρεται; [2] σμαράγδιον γὰρ [3] ἑαυτοῦ χεῖρον γίνεται, ἐὰν μὴ ἐπαινῆται; τί δὲ χρυσός, ἐλέφας, πορφύρα, μαχαίριον, ἀνθύλλιον, δενδρύφιον;

XXI. Εἰ διαμένουσιν αἱ ψυχαί, πῶς αὐτὰς ἐξ ἀϊδίου χωρεῖ ὁ ἀήρ; πῶς δὲ ἡ γῆ χωρεῖ τὰ τῶν ἐκ τοσούτου αἰῶνος θαπτομένων σώματα; ὥσπερ γὰρ ἐνθάδε, [4] ἡ τούτων [5] περὶ ἥν τινα ἐπιδιαμονὴν μεταβολὴ καὶ διάλυσις χώραν ἄλλοις νεκροῖς ποιεῖ· οὕτως αἱ εἰς τὸν ἀέρα μεθιστάμεναι ψυχαί, ἐπὶ ποσὸν συμμείνασαι μεταβάλλουσι, καὶ χέονται, καὶ [6] ἐξάπτονται, [7] εἰς τὸν τῶν ὅλων σπερματικὸν λόγον ἀναλαμβανόμεναι. καὶ τοῦτον τὸν τρόπον χώραν ταῖς [8] προσσυνοικιζομέναις παρέχουσι. τοῦτο δ' ἄν τις ἀποκρίναιτο, ἐφ' ὑποθέσει [9] τοῦ τὰς ψυχὰς διαμένειν. χρὴ δὲ μὴ μόνον ἐνθυμεῖσθαι τὸ πλῆθος τῶν θαπτομένων οὕτω σωμάτων, ἀλλὰ καὶ τὸ τῶν ἑκάστης ἡμέρας ἐσθιομένων ζώων, ὑφ' ἡμῶν τε καὶ τῶν ἄλλων ζώων. ὅσος γὰρ ἀριθμὸς καταναλίσκεται, καὶ οὑτωσί πως θάπτεται ἐν τοῖς τῶν τρεφομένων σώμασι, καὶ ὅμως δέχεται ἡ χώρα [10] αὐτή, διὰ τὰς ἐξαιματώσεις, διὰ τὰς εἰς τὸ ἀερῶδες ἢ πυρῶδες ἀλλοιώσεις. τίς ἐπὶ τούτου ἡ ἱστορία τῆς ἀληθείας; [11] διαίρεσις εἰς τὸ ὑλικὸν, καὶ εἰς τὸ αἰτιῶδες.

XXII. [12] Μὴ ἀπορρέμβεσθαι, ἀλλ' ἐπὶ πάσης ὁρμῆς [13] τὸ δίκαιον ἀποδιδόναι· καὶ [14] ἐπὶ πάσης φαντασίας σώζειν τὸ καταληπτικόν.

XXIII. [15] Πᾶν μοι συναρμόζει, ὃ σοὶ εὐάρμοστόν ἐστιν, ὦ κόσμε. [16] οὐδέν μοι πρόωρον, οὐδὲ ὄψιμον, τὸ σοὶ εὔκαιρον. πᾶν μοι καρπὸς, ὃ φέρουσιν αἱ σαὶ ὧραι, ὦ φύσις·

[1] [κ] τινὸς, vel τινὸς
[2] L. 7. § 15.
[3] [οὐχ] ἑ. Lug.
[4] L. 2. § 3. l. 6. § 15.
[5] [μετ] πόσην τινὰ f.
[6] L. 12. § 5.
[7] Sup. § 14. l. 6. § 24.
[8] προσσυν.
[9] τοῦ Lug.
[10] αὐτὴ f.
[11] L. 2. § 12. l. 7. § 29. l. 8. § 11. l. 12. § 10, 18, 29.
[12] L. 2. § 7. l. 3. § 4.
[13] Sup. § 18. Inf. § 32.
[14] L. 5. § 36. l. 7. § 54.
[15] L. 3. § 4, 16 l. 6. § 39, 44. 45. l. 7. § 57.
[16] L. 10. § 20. l. 11. § 13. l. 12. § 35.

Digitized by Google

¹ L. 6. § 36. l. 10. § 1.
² L. 8. § 50.
³ Sup. 14, 21. l. 8. § 18.
⁴ Sup. § 3.
⁵ L. 3. § 11.
⁶ Democritus.
⁷ μηδὲν ἀμ. τῶν ἀν. Xyl.
⁸ L. 11. § 19.
⁹ L. 9. § 10. 12.
¹⁰ Sup. § 18. l. 12. § 2.
¹¹ L. 2. § 16. l. 3. § 4.
¹² L. 1. § 16. Sup. § 13.
¹³ L. 3. § 16. l. 7. § 66.
¹⁴ L. 3. § 3, 12. l. 7. § 3.
¹⁵ L. 7. § 16. l. 9. § 32.
¹⁶ L. 7. § 31. l. 10. § 9.
¹⁷ L. 9. § 4, 20, 38.
¹⁸ L. 2. § 3. l. 5. § 8. l. 8. § 23, 27.
¹⁹ L. 2. § 17.
²⁰ L. 2. § 4. l. 6. § 2. l. 8. § 44.
²¹ L. 1. § 16. l. 6. § 31.
²² L. 1. § 8.
²³ Inf. § 45. l. 6. § 10. l. 9. § 39. l. 12. § 14.
²⁴ L. 6. § 38.
²⁵ Inf. § 40.
²⁶ Sup. § 18.
²⁷ L. 5. § 11. l. 9. § 35.
²⁸ Inf. § 44, 46. l. 8. § 15, 49.

[1] ἐκ σοῦ πάντα [2], ἐν σοὶ πάντα, [3] εἰς σὲ πάντα. Ἐκεῖνος μέν φησι, πόλι φίλη Κέκροπος· σὺ δὲ οὐκ ἐρεῖς, ὦ [4] πόλι φίλη Διός;

XXIV. [5] Ὀλίγα πρῆσσε, [6] φησίν, εἰ μέλλεις εὐθυμήσειν· [7] μὴ ποτε ἄμεινον [8] τὰ ἀναγκαῖα πράσσειν, καὶ [9] ὅσα ὁ τοῦ φύσει πολιτικοῦ ζώου λόγος αἱρεῖ, καὶ ὡς αἱρεῖ. τοῦτο γὰρ οὐ μόνον τὴν ἀπὸ τοῦ καλῶς πράσσειν εὐθυμίαν φέρει, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ ὀλίγα πράσσειν. τὰ πλεῖστα γὰρ ὧν λέγομεν καὶ πράσσομεν, οὐκ ἀναγκαῖα ὄντα, ἐάν τις περιέλῃ, [10] εὐσχολώτερος καὶ ἀταρακτότερος ἔσται. ὅθεν δεῖ καὶ παρ' ἕκαστα ἑαυτὸν ὑπομιμνήσκειν, μή τι τοῦτο οὐ τῶν ἀναγκαίων; δεῖ δὲ μὴ μόνον πράξεις τὰς μὴ ἀναγκαίας περιαιρεῖν, ἀλλὰ καὶ φαντασίας· οὕτως γὰρ οὐδὲ πράξεις παρέλκουσαι ἐπακολουθήσουσι.

XXV. Πείρασον, πῶς σοι χωρεῖ καὶ ὁ τοῦ ἀγαθοῦ ἀνθρώπου βίος, τοῦ [11] ἀρεσκομένου μὲν τοῖς ἐκ τοῦ ὅλου ἀπονεμομένοις, [12] ἀρκουμένου δὲ τῇ ἰδίᾳ [13] πράξει δικαίᾳ καὶ [14] διαθέσει εὐμενεῖ.

XXVI. Ἑώρακας ἐκεῖνα; ἴδε καὶ ταῦτα. σεαυτὸν [15] μὴ τάρασσε. [16] ἅπλωσον σεαυτόν. ἁμαρτάνει τις; [17] ἑαυτῷ ἁμαρτάνει. συμβέβηκέ σοι τι; καλῶς· [18] ἐκ τοῦ ὅλου ἀπ' ἀρχῆς σοι συγκαθείμαρτο, καὶ συνεκλώθετο πᾶν τὸ συμβαῖνον. τὸ δ' ὅλον, [19] βραχὺς ὁ βίος· [20] κερδαντέον τὸ παρὸν σὺν εὐλογιστίᾳ καὶ δίκῃ. [21] νῆφε [22] ἀνειμένος.

XXVII. [23] Ἤτοι κόσμος διατεταγμένος, ἢ κυκεὼν συμπεφορημένος μέν, ἀλλὰ κόσμος. ἢ ἐν σοὶ μέν τις κόσμος ὑφίστασθαι δύναται, ἐν δὲ τῷ παντὶ ἀκοσμία; καὶ ταῦτα, οὕτως [24] πάντων διακεκριμένων καὶ διακεχυμένων καὶ [25] συμπαθῶν.

XXVIII. [26] Μέλαν ἦθος, θῆλυ ἦθος, περισκελὲς ἦθος, [27] θηριῶδες, βοσκηματῶδες, παιδαριῶδες, βλακικόν, κίβδηλον, βωμολόχον, καπηλικόν, τυραννικόν.

XXIX. Εἰ [28] ξένος κόσμου, ὁ μὴ γνω-

ſunt, in te conſiſtunt, ad te redeunt. O *Urbs amica Cecropis*, inquit ille: tu verò non dicturus es, O *Urbs amica Jovis*.

XXIV. *Pauca agas*, inquit, *ſi tranquillus eſſe cupis*. an nōn præſtiterat dixiſſe, quæ neceſſaria ſunt agas, quæq; animantis civilis ratio dictat, & quo modo dictat. iſtud enim nōn eam duntaxat, quæ bona agendo, ſed & eam, quæ pauca agendo comparatur, tranquillitatem producit. pleraq; enim eorum quæ dicere & facere conſuevimus, cùm neceſſaria non ſint, ſi amputaverimus, à negotiis multò vacabit magis, minúſq; perturbata futura eſt nobis vita noſtra. oportet itaq; ad ſingula ſibi ſuggerere, an non iſtud ex earum numero eſt, quæ non ſunt neceſſaria? nec actiones tantùm, ſed cogitationes etiam minùs neceſſariæ ſunt recidendæ. ſiquidem id agendo fiet, ut nec actiones conſequantur ſupervacaneæ.

XXV. Periculum facito, quomodo procedat tibi vita viri boni. eum dico, qui rebus ab univerſo ſibi aſſignatis acquieſcit, & propriâ actione, quæ juſta, affectione, quæ benevola ſit, contentus agit.

XXVI. Illa vidiſti? & iſta vide. nè te conturbes. ſimplicem te præſtes. peccat aliquis? ſibi peccat. boni aliquid tibi obvenit? abinitio tibi, quicquid contingit, ab univerſo deſtinatum & fato certo aſſignatū eſt. huc ſumma redit; brevis eſt vita: quod inſtat tempus lucrandum eſt, conſideratè juſtéq; agendo. in animo remittendo ſobriè te geras.

XXVII. Mundus vel eſt ordine juſto diſpoſitus, vel miſcela temeraria, congeſta quidem ea, ſed ut mundus ſit tamen. quid enim? fierine poteſt, ut in te mundus quidam ſit & diſpoſitio concinna, in univerſo verò inconcinnitas mera? idque rebus omnibus ita quanquam diſcretis ac diffuſis, conſpirantibus tamen.

XXVIII. Mores nigri, effœminati, præfracti, belluini, pecuini, pueriles, ſtolidi, ſubdoli, ſcurriles, perfidi, tyrannici.

XXIX. Si peregrinus in mundo eſt,

Digitized by Google

eſt, qui ignarus eſt eorum, quæ in mundo exiſtunt: perinde certè in mundo peregrinus eſt, qui ignarus eſt rerum quæ in eodem geruntur. profugꝰ,qui rationem civilem fugit. cæcus,qui mentis oculos clauſos habet. mendicus,qui alterius cujuſquã indiget. neq; apud ſe habet, quicquid ad vitam conducat. abſceſſus mundi, qui abſcedit, ſéq; à naturæ communis ratione ſejungit; dum eis quæ contingunt offenditur. hoc enim, quicquid eſt, profert eadem, quæ à te protulit. abſciſſus civitatis, qui animam propriam à rationalium reliquorum anima, quæ una omnium eſt communis, abſcindit.

XXX. Iſte ſine tunica philoſophatur; ille ſine libro: alius quiſpiam ſeminudus. panes, inquit,cùm deſint, rationi tamen inſiſto. mihi verò,inquit alter,cùm nec ex diſciplinæ exercitio qui præberi ſolet, commeatus ſuppetat,perſiſto tamen.

XXXI. Quam didiciſti artem, eam diligito, eidémq; acquieſcito. quod autem vitæ reliquum eſt, ita exigito,ut qui Diis tua omnia ex toto animo commiſeris; nulliq; homini vel ſervum vel tyrannũ te exhibeas.

XXXII. Cogita, verbi gratiâ, tempora ſub Veſpaſiano acta, eadẽ prorſus omnia, quæ nunc ſunt, deprehendes. nuptias contrahentes, liberos tollentes, ægrotantes, defungentes, militantes, ferias agentes, mercaturam exercentes, agros colentes, adulationi deditos, arroganter pervicaces, ſuſpicionibus indulgentes, inſidias ſtruentes, mortem aliquorum expetentes,de rerum ſtatu præſente quiritantes, opes congerentes, conſulatûs, regnive appetentes. ita tranſiit, nec jam uſquam eſt illorum vita: Rurſus ad Trajani tempora te transferas. eadem denuo cuncta comperies. iſtorũ quoq; vita morte jam commutata eſt. pari modo tempora alia notâ peculiari aliqua deſignata, vel etiam gentes totas contemplare; ſimúlq; conſidera,quàm multi cùm in rebus iſtiuſmodi enixè ſe contendiſſent,paulò poſt occiderint, & in elementa ſua reſoluti ſint. illi verò cum primis ſunt memoriâ recolendi, quos

γνωρίζων τὰ ἐν αὐτῷ ὄντα, οὐχ ἧττον ξένος, καὶ ὁ μὴ γνωρίζων τὰ γιγνόμενα· [1] φυγάς, ὁ φεύγων τὸν πολιτικὸν λόγον· [2] τυφλός, ὁ καταμύων τῷ νοερῷ ὄμματι· [3] πτωχός, ὁ ἐνδεὴς ἑτέρου, καὶ μὴ πάντα ἔχων παρ' ἑαυτοῦ τὰ εἰς τὸν βίον χρήσιμα. [4] ἀπόστημα κόσμου, ὁ ἀφιστάμενος, καὶ χωρίζων ἑαυτὸν τοῦ τῆς κοινῆς φύσεως λόγου, διὰ τοῦ δυσαρεστεῖν τοῖς συμβαίνουσιν.[5] ἐκείνη γὰρ φέρει τοῦτο, ἣ καὶ σὲ ἤνεγκεν· [6] ἀπόσχισμα πόλεως ὁ τὴν ἰδίαν ψυχὴν τῆς τῶν λογικῶν ἀποσχίζων, [7] μιᾶς οὔσης.

XXX. Ὁ μὲν χωρὶς χιτῶνος φιλοσοφεῖ, ὁ δὲ χωρὶς βιβλίου, ἄλλος [8] οὗτος ἡμίγυμνος. ἄρτους οὐκ ἔχω, φησί, καὶ ἐμμένω τῷ λόγῳ· ἐγὼ δὲ τροφὰς τὰς ἐκ μαθημάτων οὐκ ἔχω, καὶ ἐμμένω.

XXXI. [9] Τὸ τεχνίον, ὃ ἔμαθες φίλει, τούτῳ προσαναπαύου. [10] τὸ δὲ ὑπόλοιπον τοῦ βίου διέξελθε, ὡς [11] θεοῖς μὲν ἐπιτετροφὼς τὰ σεαυτοῦ πάντα [12] ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς, ἀνθρώπων δὲ μηδενὸς [13] [14] μήτε τύραννον, μήτε δοῦλον ἑαυτὸν καθιστάς.

XXXII. Ἐπινόησον λόγου χάριν τοὺς ἐπὶ Οὐεσπασιανοῦ καιρούς, [15] ὄψει [16] ταῦτα πάντα· γαμοῦντας, παιδοτροφοῦντας, νοσοῦντας, ἀποθνήσκοντας, πολεμοῦντας, ἑορτάζοντας, ἐμπορευομένους, γεωργοῦντας, κολακεύοντας, [17] αὐθαδιζομένους, ὑποπτεύοντας, ἐπιβουλεύοντας, ἀποθανεῖν τινας εὐχομένους, γογγύζοντας ἐπὶ τοῖς παροῦσιν, ἐρῶντας, θησαυρίζοντας, ὑπατείας, βασιλείας ἐπιθυμοῦντας. οὐκοῦν [18] ἐκεῖνος μὲν ὁ τούτων βίος, οὐκ ἔτι οὐδαμοῦ. Πάλιν ἐπὶ τοὺς καιροὺς τοῦ Τραϊανοῦ μετάβηθι. πάλιν τὰ αὐτὰ πάντα. [19] τέθνηκε κἀκεῖνος ὁ βίος. ὁμοίως καὶ τὰς ἄλλας ἐπιγραφὰς χρόνων καὶ ὅλων ἐθνῶν ἐπιθεώρει καὶ βλέπε, [20] πόσοι κατενταθέντες, μετὰ μικρὸν ἔπεσον, καὶ [21] ἀνελύθησαν εἰς τὰ στοιχεῖα· καὶ μάλιστα δὲ ἀναπιλητέον ἐκείνους, οὓς αὐτὸς ἔγνως [22] κενὰ σπωμένους,

[1] L. 10 § 25.
[2] L. 12. § 1, 13.
[3] L. 2. § 17. l. 3. § 5. l. 10. § 1. l. 11. § 1.
[4] L. 2. § 16.
[5] L. 2. § 3.
[6] L. 8. § 34. l. 9. § 23. l. 11. § 8.
[7] L. 9. § 8.
[8] ἔπος. f.
[9] L. 5. § 1, 9. l. 6. § 7, 43.
[10] L. 8. § 1. l. 7. § 46, 56.
[11] L. 3. § 6. Inf. § 34.
[12] L. 3. § 4.
[13] vi Lug. An.
[14] L. 7. § 66. l. 11. § 18.
[15] L. 2. § 14. l. 7. § 1.
[16] ταὐτά, vel τὰ αὐτά.
[17] L. 12. § 27.
[18] Sup. § 3, 19 l. 7. § 8.
[19] L. 8. § 25, 31.
[20] L. 3. § 3. Sup. § 3.
[21] L. 5. § 4. l. 7. § 50. l. 8. § 18.
[22] Sup. § 3.

σπωμένους,

ἀσχολουμένους, [1] ἀφέντας ποιεῖν τὸ κατὰ τὴν ἰδίαν κατασκευὴν, καὶ τούτου [2] ἀπρὶξ ἔχεσθαι, καὶ [3] τούτῳ ἀρκεῖσθαι. ἀναγκαῖον δὲ ὧδε τὸ μεμνῆσθαι, ὅτι καὶ [4] ἡ ἐπιστροφὴ [5] καθ' ἑκάστην πρᾶξιν, [6] ἰδίαν ἀξίαν ἔχει καὶ συμμετρίαν· οὕτως γὰρ [7] οὐκ ἀποδυσπετήσεις, ἐὰν μὴ ἐπὶ πλέον ἢ προσῆκε περὶ τὰ ἐλάσσω καταγίνῃ.

XXXIII. Αἱ πάλαι συνήθεις λέξεις, γλωσσήματα νῦν. οὕτως οὖν καὶ τὰ ὀνόματα τῶν πάλαι πολυυμνήτων, νῦν τρόπον τινὰ γλωσσήματά ἐστιν, Κάμιλλος, Καίσων, Οὐόλεσος, Λεοννάτος, κατ' ὀλίγον δὲ Σκιπίων, καὶ Κάτων, εἶτα καὶ Αὔγουστος, εἶτα καὶ Ἀδριανὸς, καὶ Ἀντωνῖνος. [8] ἐξίτηλα γὰρ πάντα, καὶ [9] μυθώδη ταχὺ γίνεται· ταχὺ δὲ καὶ παντελὴς λήθη κατέχωσεν. καὶ ταῦτα λέγω ἐπὶ τῶν θαυμαστῶς πως λαμψάντων. οἱ γὰρ λοιποὶ ἅμα τῷ ἐκπνεῦσαι, [10] ἄϊστοι, ἄπυστοι. τί δὲ καί ἐστιν ὅλως ἀείμνηστον; [11] ὅλον κενόν. [12] τί οὖν ἐστι, περὶ ὃ δεῖ σπουδὴν εἰσφέρεσθαι; ἓν τοῦτο, [13] διάνοια δικαία, καὶ πράξεις κοινωνικαὶ, καὶ λόγος οἷος μήποτε διαψεύσασθαι, καὶ διάθεσις [14] ἀσπαζομένη πᾶν τὸ συμβαῖνον, ὡς [15] ἀναγκαῖον, ὡς [16] γνώριμον, ὡς [17] ἀπ' ἀρχῆς τοιαύτης, καὶ πηγῆς ῥέον.

XXXIV. [18] Ἑκὼν σεαυτὸν τῇ Κλωθοῖ συνεπιδίδου, παρέχων συνυφῆναι, οἷς τισί ποτε πράγμασι βούλεται.

XXXV. [19] Πᾶν ἐφήμερον καὶ τὸ μνημονεῦον, καὶ τὸ μνημονευόμενον.

XXXVI. Θεώρει διηνεκῶς, [20] πάντα [21] κατὰ μεταβολὴν γινόμενα [22] γίνεται· καὶ ἐθίζου ἐννοεῖν, ὅτι [23] οὐδὲν οὕτως φιλεῖ ἡ τῶν ὅλων φύσις, ὡς τὸ τὰ ὄντα μεταβάλλειν, καὶ ποιεῖν νέα ὅμοια. σπέρμα γὰρ τρόπον τινὰ πᾶν τὸ ὂν τοῦ ἐξ αὐτοῦ ἐσομένου. [24] σὺ δὲ μόνα σπέρματα [25] φαντάζῃ τὰ εἰς γῆν, ἢ μήτραν καταβαλλόμενα· τοῦτο δὲ λίαν ἰδιωτικόν.

[1] Sup. § 19. l. 9. § 26.
[2] L. 3 § 6. l. 8 § 5.
[3] L. 5. § 14. l. 8. § 7, 45.
[4] L. 8. § 19. l. 10. § 11.
[5] L. 8. § 32.
[6] L. 3. § 11. Sup. § 22.
[7] L. 5. § 9.
[8] L. 3. § 10. Sup. § 19.
[9] L. 8. § 25. l. 12. § 27.
[10] Odyſſ. α. v. 242. l. 6. § 47
[11] Sup. § 3, 19
[12] L. 6. § 47.
[13] Sup. § 18, 22 Inf. § 37, 48.
[14] L. 3. § 4, 16.
[15] L. 2. § 3.
[16] Inf. § 44.
[17] L. 6. § 38.
[18] L. 3. § 4, 6. Sup. § 31. l. 7. § 46. l. 10. § 8, 11, 14, 28.
[19] Sup. § 19. Inf. § 48. l. 3. § 10. l. 8. § 21, 25. l. 9. § 14.
[20] [ὅπ[vel [πῶς] π. vel mox.
[21] L. 7. § 18, 25. l. 9. § 32, 33.
[22] γίνεσθαι.
[23] L. 7. § 23. l. 8. § 6. l. 10. § 34.
[24] L. 7. § 30. l. 10. § 26.
[25] φαντάζῃ.

ipſe nôris aliquando ſe rebus inanibus diſtinuiſſe, cùm id interim facere, quod conditioni propriæ conſentaneum erat, huic firmiter inhærere, eodémq; contentum eſſe, neglexerint. illud etiam iſtic meminiſſe oportet, in actione unaquaq; eam, quæ adhibetur, curam, pro rei dignitate ac congruentiâ eſſe attemperandam. ita fiet, nè quando faſtidio corripiaris, ſi in rebus minoris æſtimationis, non diutiùs, quàm par eſt, fueris occupatus.

XXXIII. Quæ fuerunt uſitata quondam vocabula, gloſſematū loco nunc habentur. pari modo & eorū, qui quondam celeberrimi fuerunt, nomina, quaſi gloſſemata quædam nunc facta ſunt: Camillus, Cæſo, Voleſus, Leonnatus: paulò poſt Scipio, & Cato: tum Auguſtus etiam: dein Hadrianus, & Antoninus. evanida enim ſunt omnia citóq; fabularum inſtar obtinent; mox & oblivione prorſus obruuntur. atq; hæc de eis dico, qui cum admiratione hominū aliquando claruerunt. cæteri enim ſtatim atque expiraverint, ignoti ac nè fando quidem auditi fiunt. porrò quidnam eſt hoc ipſum memoriam æternam conſequi? mera vanitas. ecquid eſt igitur, in quod ſtudium conferre par ſit? unū hoc, ut mens ſit juſta, actio ſocialis, dictio mentiri neſcia, affectio quicquid contigerit amplecti prompta, ut neceſſarium, ut familiare, ut à principio fontéq; iſtiuſmodi profluens.

XXXIV. Fato ſponte tuâ te dedas; ei permittens, quibuſcunq; libuerit rebus te deſtinet.

XXXV. Dieculæ ferè unius ſunt, & quod commemorat & quod commemoratur.

XXXVI. Hoc jugiter conſidera, omnia iſta quæ fiunt, mutatione fieri. & aſſueſce te cogitationi iſti, nihil æquè diligere univerſi naturam, ac ea quæ jam exiſtunt mutare, & ex eis ſic mutatis nova germina refingere. ſeminis enim rationem habet quandam quicquid eſt, ad id quod ex eodem futurum eſt. etenim ſemina ea ſola opinari, quæ in terram uterúmq; dejiciuntur, plebeium eſt nimis.

Digitized by Google

XXXVII. Jamjam moriturus es: necdum ſimplex es, imperturbatus, poſſe extrinſecus lædi ſuſpicione immunis, cunctis propitius; juſtè agere unicam prudentiam ratus?

XXXVIII. Mentes illorum intuere, & ſtudia etiam, qualia fugiant, qualia proſequantur.

XXXIX. In alterius mente malum tuum non eſt ſitum. ſed nec in mutatione & alteratione corporis animam ambientis. ubi ergo? in ea nimirum parte tui; quæ de malis opinatur. iſta malum nihil opinetur, & bene ſe habitura ſunt omnia. etiamſi, quod huic proximum eſt, corpuſculum ſecetur, uratur, ſuppuretur, putreſcat, quieſcat tamen pars ea quæ de iſtis opinatur. h. e. ne cenſeat aut malum aut bonum eſſe, quod viro malo bonóq; pariter poteſt obvenire. quicquid enim & ſecundùm naturam & præter eandem viventi ex æquo contingit, id ipſum neq; ſecundùm neq; præter naturam eſt.

XL. Cogita jugiter, mundum eſſe animalis unius inſtar, quod materiam unam, animámq; unam obtineat: item quomodo ad ſenſum hujuſce, unum & illum, omnia referantur: unóq; quaſi impetu ferantur univerſa, & ad omnia producenda cooperentur; quis deniq; rerum connexus & contextus ſit.

XLI. *Animula es cadaver geſtans*; aiebat Epictetus.

XLII. Nihil mali eſt rebus mutationem ſubeuntibus, ſicut nec eis quæ mutatione interveniente conſiſtunt.

XLIII. Flumen quoddam & torrens rapidus eſt ævum, ex eis quæ hic fiunt conſiſtens. ſimul enim atque comparuerit quicquam, abripitur; & aliud quidem abripitur, illud verò denuo inferetur.

XLIV. Quodcunque contingit, tam conſuetum támque notum eſt, quàm aut roſa vere, aut æſtate fructus. tale quiddam & morbus, &

XXXVII. [1] Ἤδη τεθνήξῃ, καὶ οὔπω οὔτε ἁπλοῦς, οὔτε ἀτάραχος, οὔτε [2] ἀνύποπτος τοῦ βλαβῆναι ἂν ἔξωθεν, οὔτε [3] ἵλεως πρὸς πάντας, οὔτε τὸ φρονεῖν [4] ἐν μόνῳ τῷ δικαιοπραγεῖν κείμενος;

XXXVIII. [5] Τὰ ἡγεμονικὰ αὐτῶν διάβλεπε, καὶ [6] τοὺς φρονίμους, [7] οἷα μὲν φεύγουσιν, οἷα δὲ διώκουσιν.

XXXIX. [8] Ἐν ἀλλοτρίῳ ἡγεμονικῷ κακὸν σὸν οὐχ ὑφίσταται· οὐδὲ [9] μὴν ἐν τινι τροπῇ καὶ ἑτεροιώσει τοῦ περιέχοντος. ποῦ οὖν; [10] ὅπου τὸ περὶ κακῶν ὑπολαμβάνον σοι ἐστί. [11] τοῦτο οὖν μὴ ὑπολαμβανέτω, καὶ [12] πάντα εὖ ἔχει. [13] κἂν τὸ ἐγγυτάτω αὐτοῦ τὸ σωμάτιον, τέμνηται, καίηται, διαπυΐσκηται, σήπηται, ὅμως τὸ ὑπολαμβάνον περὶ τούτων μόριον, ἡσυχαζέτω. [14] τουτέστιν, [15] κρινέτω μήτε κακόν τι εἶναι μήτε ἀγαθὸν, ὃ ἐπίσης δύναται κακῷ ἀνδρὶ καὶ ἀγαθῷ συμβαίνειν· ὃ γὰρ [16] καὶ τῷ κατὰ φύσιν βιοῦντι ἐπίσης συμβαίνει, οὔτε τοῦτο κατὰ φύσιν ἐστὶν, οὔτε παρὰ φύσιν.

XL. Ὡς [17] ἓν ζῶον τὸν κόσμον, [18] μίαν οὐσίαν, καὶ [19] ψυχὴν μίαν ἐπέχον, συνεχῶς ἐπινοεῖν· καὶ πῶς [20] εἰς αἴσθησιν μίαν τὴν τούτου, πάντα ἀναδίδοται· καὶ [21] πῶς ὁρμῇ μιᾷ πάντα πράσσει· καὶ πῶς πάντα πάντων τῶν γινομένων συναίτια· καὶ οἵα τις [22] ἡ σύννησις καὶ συμμήρυσις.

XLI. [23] Ψυχάριον εἶ βαστάζον νεκρόν, ὡς Ἐπίκτητος ἔλεγεν.

XLII. [24] Οὐδέν ἐστι κακὸν, τοῖς ἐν μεταβολῇ γινομένοις· ὡς οὐδὲ ἀγαθὸν ἐκ μεταβολῆς ὑφισταμένοις.

XLIII. [25] Ποταμός τις ἐκ τῶν γινομένων καὶ ῥεῦμα βίαιον, ὁ αἰών. [26] ἅμα τε γὰρ ὤφθη ἕκαστον, καὶ παρενήνεκται, καὶ ἄλλο παραφέρεται, τὸ δὲ ἐνεχθήσεται.

XLIV. Πᾶν τὸ συμβαῖνον οὕτως [27] σύνηθες καὶ [28] γνώριμον, ὡς τὸ ῥόδον ἐν τῷ ἔαρι, καὶ ὀπώρα ἐν τῷ θέρει· τοιοῦτον καὶ νόσος,

καὶ

[1] Sup. § 17. l. 10. § 1.
[2] L. 2. § 17. l. 7. § 53. l. 10. § 12.
[3] L. 8. § 26. l. 11. § 13.
[4] Sup. § 25.
[5] L. 9. § 18, 27.
[6] τὰς φρενίτιδας. f.
[7] L. 7, § 34. l. 10. § 13.
[8] L. 8. § 55, 56. l. 9. § 4, 38.
[9] μὲν
[10] L. 9. § 15.
[11] L. 2. § 15. Sup. § 7.
[12] L. 10. § 1.
[13] L. 7. § 68.
[14] τουτέστι Xyl.
[15] L. 2. § 11. l. 11. § 11, 18.
[16] [τῷ παρὰ φύσιν, καὶ.
[17] L. 5. § 8.
[18] L. 7. § 9. l. 12. § 30, 32.
[19] L. 6. § 14. l. 9. § 8.
[20] Sup. § 27.
[21] L. 6. § 42.
[22] L. 6. § 38, 39. l. 8. § 23.
[23] L. 9. § 24. l. 10. § 23.
[24] Sup. § 5. l. 7. § 23. l. 9. § 21. l. 11. § 17.
[25] L. 2. § 17. l. 7. § 19.
[26] L. 5. § 23. l. 6. § 15.
[27] Sup. § 32. l. 7. § 1. l. 9. § 14.
[28] Sup. § 29. l. 7. § 29, 66, 68.

Digitized by Google

καὶ θάνατος, καὶ βλασφημία. καὶ ἐπιβουλή, καὶ ὅσα [2] τοὺς μωροὺς εὐφραίνει ἢ λυπεῖ.

XLV. [3] Τὰ ἑξῆς ἀεὶ τοῖς προηγησαμένοις οἰκείως ἐπιγίνεται· οὐ γὰρ οἷον καταρίθμησίς τις ἐστὶν ἀπηρτημένως, καὶ μόνον τὸ κατηναγκασμένον ἔχουσα· ἀλλὰ [4] συνάφεια εὔλογος· καὶ ὥσπερ [5] συντέτακται συνηρμοσμένως τὰ ὄντα, οὕτως τὰ γινόμενα οὐ διαδοχὴν ψιλὴν, ἀλλὰ θαυμαστήν τινα οἰκειότητα ἐμφαίνει.

XLVI. Ἀεὶ τοῦ Ἡρακλειτείου μεμνῆσθαι· ὅτι [6] γῆς θάνατος ὕδωρ γενέσθαι, καὶ ὕδατος θάνατος ἀέρα γενέσθαι, καὶ ἀέρος πῦρ, καὶ ἔμπαλιν. μεμνῆσθαι δὲ καὶ [7] τοῦ ἐπιλανθανομένου ᾗ ἡ ὁδὸς ἄγει· καὶ, ὅτι ᾧ μάλιστα διηνεκῶς ὁμιλοῦσι λόγῳ, τῷ τὰ ὅλα διοικοῦντι, τούτῳ διαφέρονται· καὶ [8] οἷς καθ' ἡμέραν ἐγκυροῦσι, ταῦτα αὐτοῖς ξένα φαίνεται· καὶ, ὅτι [9] οὐ δεῖ ὥσπερ καθεύδοντας ποιεῖν, καὶ λέγειν· καὶ γὰρ τότε δοκοῦμεν ποιεῖν καὶ λέγειν· καὶ [10] ὅτι οὐ δεῖ [11] παῖδας τοκέων, ὧν τοῦτ' ἐστι, κατὰ ψιλὸν, καθότι παρειλήφαμεν.

XLVII. Ὥσπερ εἴ τίς σοι θεῶν εἶπεν, [12] ὅτι αὔριον τεθνήξῃ, ἢ πάντως εἰς τρίτην, οὐκ ἔτ' ἂν παρὰ μέγα ἐποιοῦ, τὸ εἰς τρίτην μᾶλλον ἢ αὔριον, εἰ γε μὴ ἐσχάτως ἀγεννὴς εἶ. [13] πόσον γάρ ἐστι τὸ μεταξύ; οὕτως [14] καὶ τὸ εἰς πολλοστὸν ἔτος μᾶλλον ἢ αὔριον, μηδὲν μέγα εἶναι νόμιζε.

XLVIII. Ἐννοεῖν συνεχῶς· [15] πόσοι μὲν ἰατροὶ ἀποτεθνήκασι, πολλάκις τὰς ὀφρῦς ὑπὲρ τῶν ἀρρώστων συσπάσαντες· [16] πόσοι δὲ μαθηματικοὶ, ἄλλων θανάτους, ὥς τι μέγα προειπόντες· [17] πόσοι δὲ φιλόσοφοι, περὶ θανάτου ἢ ἀθανασίας μυρία διατεινάμενοι· [18] πόσοι δὲ ἀριστεῖς, πολλοὺς ἀποκτείναντες· πόσοι δὲ τύραννοι, ἐξουσίᾳ ψυχῶν μετὰ δεινοῦ φρυάγματος, ὡς ἀθάνατοι, κεχρη-

[1] L. 5. § 23, 36. l. 7. § 73: l. 11. § 23.
[3] Sup. § 27, 40.
[4] L. 6. § 10.
[5] L. 5. § 8. l. 7. § 9.
[6] L. 7. § 47. l. 9. § 28. l. 10. § 11.
[7] L. 2. § 7.
[8] Sup. § 29. l. 12. § 1.
[9] L. 6. § 31.
[10] ὅτι δ. π. τ. [μεμνῆσθαι] οὐ κ. ψ. τουτέστι κ. ψ. Sal. ὅ. οὐ δ. ὡς π. τ. κ. ψ. κ. τοκ. π. ſ.
[11] πυθαγορεύειν [μεμνῆσθαι] Boot
[12] L. 10. § 8.
[13] Inf. § 50.
[14] L. 5. § 24.
[15] L. 3. § 3.
[16] L. 8. § 25.
[17] L. 6. § 45. l. 7. § 19. l. 8. § 25.
[18] L. 3. § 3.

mors, & calumnia, & inſidiæ, & quicquid fatuos homines vel exhilarat, vel contriſtat.

XLV. Subſequentia antecedentibus aptè annectuntur. neq; enim rerum enumeratio ſimplex eſt à ſe invicem diſcretarum, quæ neceſſitate tamen quadam contineantur; ſed rationi conſentanea connexio; & quemadmodum ea quæ in mundo exiſtunt, concinne admodum certo inter ſe ordine componuntur: ita & quæ fiunt, non ſucceſſionem nudam, ſed admirabilem quandam concinnitatem præ ſe ferunt.

XLVI. Dictum illud Heracliti in memoria ſemper habeatur; *terræ mors eſt, aquam fieri; aquæ mors eſt, aërem fieri; aëris verò, ignem fieri*: & è converſo. illius quoq; meminiſſe profuerit, qui quò via duceret, oblitus eſt. quódq; pleriq; à ratione illa diſſentiunt, quâ cum vel maximè converſantur jugiter, quâq; univerſa adminiſtrantur, & peregrina eis videntur, quibus quotidie occurrunt. item nihil tanquam per ſomnum agendum, dicendúmve, ſiquidem dormientes quoq; multa agere, & dicere videmur. ſed nec puerorum inſtar quicquam agendū, h.e. ex mera traditionis ratione, quia à parentibus ſic accepimus.

XLVII. Quemadmodum ſi Deorum quis prædiceret tibi, aut cras, aut ſummum perendiè, moriturum te, haud in magno poneres, niſi animi eſſes abjectiſſimi, perendiè potiùs quàm craſtino mori. quantulum enim intereſſet? pari modo nec magni quicquam exiſtimes, ad milleſimum annum potiùs, quàm ad craſtinum diem.

XLVIII. Crebrò apud te reputa, quot medici ſint mortui, qui ſuper decumbentes, tanquam conclamatos jam, ſupercilia contraxerint: quot mathematici, qui aliorum fata, quaſi magnum quid eſſet id poſſe, prædixerint: quot philoſophi, poſtquam de morte & immortalitate tam multa diſſeruiſſent: quot ſtrenui bellatores, cùm multos trucidaſſent: quot tyranni, poſtquam vitæ neciſq; poteſtatem, tanquam extra mortis aleam poſiti, dirò cum faſtu exercuerant:

quot

quot etiam urbes, ut ſic dicam intermortuæ ſint; Helice, Pompeii, Herculanum, aliæq; innumerabiles. Percurre itidem quoſcunq; noveris ipſe, qui vice frequenti, alii alios ubi ſepelierant, & ipſi tandem elati ſunt: quámque exiguo hæc omnia tempore contigerint. horum ſumma huc redit, ut humana omnia ſemper ſic aſpicias, tanquam quæ diurna & vilia ſint: quod enim heri mucus fuerat, eras ſalſura fit aut favilla. ítaq; temporis ideo punctum hoc inſecabile naturæ convenienter tranſigas, ac propitius decedas; perinde ac oliva maturitatem adepta ceciderit, naturam quæ protulit collaudans, arboriq; è qua prodiit, gratias agens.

XLIX. Promontorii par eſto, cui fluctus jugiter cùm allidantur, ipſum tamen conſiſtit, undarúmque circumfuſum ſibi æſtum compeſcit. Infelicem me, inquit ille, quòd mihi iſtud contigerit. imò, felicem me, quòd etiamſi contigerit, nil doleam tamen, nec aut præſentibus frangar, aut futura reformidem. accidere enim ejuſmodi quid cuivis poterat: at non quivis citra animi ægritudinem caſum ejuſmodi tuliſſet. quamobrem ergo illud infelicitatis potiùs, quàm felicitatis iſtud loco habetur? num illud hominis infortunium dicis, quod naturæ humanæ neutiquam adverſatur? aut naturæ humanæ adverſari quicquam dixeris, quod ſecundùm ejuſdem voluntatem contingit? quid autem ea velit, non eſt ut nunc diſcas. nunquid caſus ullus prohibeat te, juſtum eſſe, magnanimum, temperantem, prudentem, temeritate, errore immunem, modeſtum, liberum, aut alind quid eorum, quæ ubi affuerint, natura humana ſua obtinet univerſa? memineris deinceps, quoties inciderit quicquam quod ad triſtitiam impellat te, decreto hoc uti: Non eſt infelix caſus iſte, ſed fortiter ferre hoc felicitatis eſt.

μυρίοι· πόσαι δὲ πόλεις ὅλαι, ἵν' οὕτως εἴπω, [1] τεθνήκασιν, Ἑλίκη, καὶ Πομπήϊοι, καὶ Ἡράκλανον, καὶ ἄλλαι ἀναρίθμητοι. ἔπελθε δὲ καὶ [2] ὅσους οἶδας, ἄλλον ἐπ' ἄλλῳ, [3] ὁ μὲν τοῦτον κηδεύσας, εἶτα [4] ἐξετάθη, ὁ δὲ ἐκεῖνον· πάντα δὲ ἐν βραχεῖ· τὸ γὰρ [5] ὅλα, κατιδεῖν ἀεὶ τὰ ἀνθρώπινα ὡς [6] ἐφήμερα, καὶ [7] εὐτελῆ· καὶ ἐχθὲς μὲν [8] μυξάριον, αὔριον δὲ [9] τάριχος, ἢ [10] τέφρα. [11] τὸ ἀκαριαῖον οὖν τοῦτο τοῦ χρόνου [12] κατὰ φύσιν διελθεῖν, καὶ [13] ἵλεων καταλῦσαι· ὡς ἂν εἰ ἐλαία πέπειρος γενομένη ἔπιπτεν, εὐφημοῦσα τὴν ἐνεγκοῦσαν, καὶ χάριν εἰδυῖα τῷ φύσαντι δένδρῳ.

XLIX. Ὅμοιον εἶναι τῇ ἄκρᾳ, ᾗ διηνεκῶς τὰ κύματα προσρήσσεται· ἡ δὲ ἕστηκε, καὶ περὶ αὐτὴν κοιμίζεται τὰ φλεγμαίνοντα τοῦ ὕδατος. Ἀτυχὴς ἐγώ, ὅτι τοῦτό μοι συνέβη· οὐμενοῦν· ἀλλ' εὐτυχὴς ἐγώ, ὅτι [14] τούτου μοι συμβεβηκότος, ἄλυπος διατελῶ, οὔτε ὑπὸ τοῦ παρόντος θραυόμενος, οὔτε ἐπὶ τὸ ἰὸν φοβούμενος· συμβῆναι μὲν γὰρ τὸ τοιοῦτο παντὶ ἐδύνατο· ἄλυπος δὲ οὐ πᾶς ἐπὶ τούτῳ ἂν διετέλεσεν. διὰ τί οὖν ἐκεῖνο μᾶλλον ἀτύχημα, ἢ τοῦτο εὐτύχημα; λέγεις δὲ ὅλως ἀτύχημα ἀνθρώπου, ὃ οὐκ ἔστιν ἀπότευγμα τῆς φύσεως τοῦ ἀνθρώπου; ἀπότευγμα δὲ τῆς φύσεως τοῦ ἀνθρώπου εἶναί σοι δοκεῖ, ὃ μὴ [15] παρὰ τὸ βούλημα τῆς φύσεως αὐτοῦ ἐστι; τί οὖν τὸ βούλημα, μεμάθηκας. [16] μή τι [οὖν] τὸ συμβεβηκὸς τοῦτο κωλύσει δίκαιον εἶναι; μεγαλόψυχον; σώφρονα; ἔμφρονα; [17] ἀπροπτωτον; [18] ἀδιάψευστον; αἰδήμονα; ἐλεύθερον; τ' ἄλλα, [19] ὧν συμπαρόντων ἡ φύσις ἡ τοῦ ἀνθρώπου [20] ἀπέχει τὰ ἴδια; μέμνησο λοιπὸν ἐπὶ παντὸς τοῦ εἰς λύπην σε προαγομένου, τούτῳ χρῆσθαι τῷ δόγματι. [21] οὐχ ὅτι τοῦτο ἀτύχημα, ἀλλὰ τὸ φέρειν αὐτὸ γενναίως, εὐτύχημα.

[1] L. 10. § 18
[2] Sup. § 3.
[3] Inf. § 50. l. 8. § 25.
[4] Sup. § 3.
[5] ὅλον Mer.
[6] Sup. § 35. l. 9. § 14
[7] L. 2. § 12. l. 6. § 36.
[8] L. 6. § 13.
[9] L. 5. § 33.
[10] L. 12. § 27.
[11] L. 5. § 24.
[12] L. 1. § 9.
[13] L. 2. § 3.
[14] L. 9. § 4.
[15] L. 5. § 1.
[16] L. 5. § 29. l. 11. § 9.
[17] L. 3. § 9. l. 5. § 9.
[18] L. 2. § 17.
[19] ἂν σ.
[20] L. 8. § 32. l. 9. § 42. l. 11. § 1.
[21] ὅτι οὐχί.

L. [1] Ἰδιωτικὸν μὲν, ὅμως δὲ ἀνυτικὸν βοήθημα πρὸς θανάτου καταφρόνησιν, ἡ ἀναπόλησις τῶν [2] γλίσχρως ἐνδιατριψάντων τῷ ζῆν. τί οὖν αὐτοῖς πλέον, ἢ τοῖς ἀώροις; πάντως πού ποτε κεῖνται, [3] Καδικιανὸς, Φάβιος, Ἰουλιανὸς, Λέπιδος, ἢ εἴ τις τοιοῦτος, [4] οἳ πολλοὺς ἐξεκόμισαν, εἶτα ἐξηνέχθησαν. [5] ὅλον μικρόν ἐστι τὸ διάστημα, καὶ τοῦτο δι' ὅσων, καὶ [6] μεθ' οἵων ἐξαντλούμενον, καὶ ἐν οἵῳ σωματίῳ. [7] μὴ οὖν ὡς πρᾶγμα. βλέπε γὰρ ὀπίσω [8] τὸ ἀχανὲς τοῦ αἰῶνος, καὶ τὸ πρόσω ἄλλο ἄπειρον. ἐν δὴ τούτῳ, [9] τί διαφέρει ὁ τριήμερος τοῦ τριγερηνίου;

LI. [10] Ἐπὶ τὴν σύντομον ἀεὶ τρέχε· σύντομος δὲ ἡ κατὰ φύσιν. ὥστε [11] κατὰ τὸ ὑγιέστατον, πάντα λέγειν καὶ πράσσειν. ἀπαλλάσσει γὰρ ἡ τοιαύτη πρόθεσις, κόπων, στρατείας, καὶ πάσης [12] οἰκονομίας, καὶ [13] κομψείας.

[1] L. 9. § 3.
[2] L. 5. § 5.
[3] Καικιλιανὸς f.
[4] Sup. § 48.
[5] Sup. § 47.
[6] L. 5. § 10. l. 9. § 3. l. 10. § 36.
[7] L. 5. § 29.
[8] Sup. § 3. l. 5. § 24. l. 12. § 7
[9] L. 2. § 14. l. 9. § 33.
[10] L. 5. § 3. l. 8. § 50.
[11] L. 8. § 30.
[12] Sup. § 19. l. 11. § 18.
[13] L. 3. § 5. l. 8. § 30.

L. Vulgare quidem hoc eſt, efficax tamen ad mortem contemnendam adminiculum, ſi eos recolas qui vitæ avidi fuerint eidem diu immorati. quid enim amplius illis, quam immaturè defunctis contigit? Omninò jacent alicubi defuncti & illi, Cadicianus, Fabius, Julianus, Lepidus, aut ſi quis alius hujuſmodi, qui poſtquam multos extulerant, efferebantur & ipſi. exiguum enim omnino intercedit ſpatium; idq; per quot moleſtias, cum quibus hominibus, in quali corpuſculo exanclatum? nè ergo pro re momenti alicujus habeto. ſi enim ævi præteriti immenſitatem adverteris & futuri itidem infinitatem, quid tandem diſtabit, triduanus qui fuerit, ab eo qui ſecula tria tranſegerit?

LI. Viâ compendioſâ ſemper incedas. compendioſa eſt ea, quæ ſecundùm naturam eſt. In omni nimirum cùm dictione, tum actione veri rectiq; curam habere. etenim propoſitum iſtiuſmodi moleſtiis, militiâq;, ſed & diſſimulatione omni atque oſtentatione immunem præſtabit.

ΒΙΒΛΙΟΝ ε'.

Ὄρθρου [1] ὅταν δυσόκνως ἐξεγείρῃ, πρόχειρον ἔστω, ὅτι ἐπὶ ἀνθρώπου ἔργον ἐγείρομαι. [2] τί οὖν ἔτι δυσκολαίνω, εἰ πορεύομαι ἐπὶ τὸ ποιεῖν, ὧν ἕνεκεν γέγονα, καὶ ὧν χάριν προῆγμαι εἰς τὸν κόσμον; ἢ ἐπὶ τοῦτο κατεσκεύασμαι, ἵνα κατακείμενος τοῖς στρωματίοις ἐμαυτὸν θάλπω; ἀλλὰ τοῦτο ἥδιον. [3] πρὸς τὸ ἥδεσθαι οὖν γέγονας; ὅλως δὲ πρὸς τὸ ποιεῖν, ἢ πρὸς ἐνέργειαν; οὐ βλέπεις [4] τὰ φυτάρια, τὰ στρουθάρια, τοὺς μύρμηκας, τοὺς ἀράχνας, τὰς μελίσσας, τὸ καθ' αὑτὰς συγκοσμούσας κόσμον; σὺ [5] οὐ θέλεις [6] τὰ ἀνθρωπικὰ ποιεῖν; οὐ τρέχεις ἐπὶ τὸ κατὰ τὴν φύσιν; ἀλλὰ δεῖ καὶ ἀναπαύεσθαι, φῄς. ἔδω-

[1] L. 8. § 12.
[2] L. 6. § 33.
[3] L. 4. § 12. l. 7. § 73. l. 8. § 2, 19. l. 9. § 42.
[4] Inf. § 6. l. 10. § 8.
[5] [δ'] οὐ f.
[6] L. 6. § 33. l. 8. § 26.

LIB. V.

Manè, cùm gravatim exurgis, in promptu ſit tecum hoc modo differere; Ad opus humanum jam expergiſcor. num verò ægrè feram, ſi ad ea agenda proficiſcor, quorum gratiâ natus & in mundum productus ſum? aut nunquid ad hoc conditus ſum, ut ſtragulis involutū decumbens me foveam? At hoc, inquis, oblectat magis. Nunquid ergo ad oblectandum te natus es? non autem ad faciendum aut agendum aliquid? an non arbuſculas, aviculas, formicas, araneas, apiculas vides eam quam in mundo ſtationem obtinent, excolere ſatagentes? tu autem, quæ hominis ſunt, facere recuſas? & non properas potiùs ad id, quod naturæ tuæ convenit? At quiete quoq; opus eſt, inquis.

quis. Eſt fateor; ſed quieſcendi modum etiam natura præſcripſit. præſcripſit & edendi atq; bibendi. tu verò ultra modum; ultra id quod ſufficit, in iſtis procedis. cæterùm in agendo ſecùs te geris, & intra id quod poteras, contines te. etenim verè temet non diligis, alioqui naturam tuam, quæq; illa vult, diligeres. ſiquidem artes ſuas qui diligunt artifices, earundem operibus etiam intabeſcunt, illuvie inediâq; affecti. tu verò naturam tuam minoris æſtimas, quàm tornator tornaturam, aut hiſtrio hiſtrioniam, aut avarus argentum, aut ambitioſus gloriolam. & iſti enim, ubi rebus hiſce addicti fuerint, nec cibum, nec ſomnum capere magis expetunt, quàm iſta, ad quæ tam enixè feruntur, promovere: cùm tibi actiones ſocietatem humanam ſpectantes ſordeant magis, quàm ut pari induſtriâ dignæ cenſeantur.

II. Quàm facile eſt imaginationem omnem vel turbulentam vel inconvenientem ita amoliri & abſtergere, ut in ſumma ſtatim tranquillitate conſiſtas?

III. Nullum aut ſermonem aut actionem indignum te cenſeas, qui naturæ fuerit conſentaneus. neq; avertat ab eo te, quæ ſequi poſſit, quorumlibet hominum reprehenſio aut vituperatio. ſed ſi dictu factúve honeſtum fuerit, indignum te nè exiſtimes. habent enim illi mentem propriam, proprióq; ducuntur impulſu: quæ tu noli attendere, ſed rectà perge, naturæ tuæ propriæ, tum & communi obſecutus. eadem enim eſt harum utriuſq; via.

IV. Per ea quæ naturæ ſunt conſentanea incedo, donec occumbens tandem conquieſcam, eò expirando, unde ſpiritum quotidie haurio, eóq; recidendo, unde & ſeminium meū pater, & ſanguinem mater, & lac nutrix collegit; unde quotidianum per tot annos cibum potúmq; accepi; quod calcantem, & ad tam varios uſus eo abutentem me ſuſtinuit.

V. Acumen tibi non eſt, quod ſit admirationi cuiquam. multa tamen ſunt alia, de quibus dicere

καὶ τούτου μέτρα ἡ φύσις ἔδωκε, μέτρα δέ τοι καὶ τοῦ ἐσθίειν, καὶ πίνειν· καὶ ὅμως σὺ, ὑπὲρ τὰ μέτρα, ὑπὲρ τὰ ἀρκοῦντα προχωρεῖς. [1] ἐν ταῖς πράξεσι δὲ οὐκ ἔτι, ἀλλ' ἐντὸς τοῦ δυνατοῦ. οὐ γὰρ φιλεῖς σεαυτόν· ἐπεί τοι καὶ [2] τὴν φύσιν ἄν σου, καὶ [3] τὸ βούλημα ταύτης ἐφίλεις· ἄλλοι τε [4] τὰς τέχνας ἑαυτῶν φιλοῦντες, συγκατατήκονται τοῖς κατ' αὐτὰς ἔργοις, ἄλουτοι καὶ ἄσιτοι· σὺ τὴν φύσιν τὴν σαυτοῦ ἔλασσον τιμᾷς, ἢ ὁ τορευτὴς τὴν τορευτικὴν, ἢ ὁ ὀρχηστὴς τὴν ὀρχηστικὴν, ἢ ὁ φιλάργυρος τὸ ἀργύριον, ἢ ὁ κενόδοξος τὸ δοξάριον· καὶ οὗτοι, ὅταν [5] προσπαθῶσιν, οὔτε φαγεῖν, οὔτε κοιμηθῆναι θέλουσι μᾶλλον, ἢ ταῦτα συναύξειν πρὸς ἃ φέρονται. σοὶ δὲ αἱ κοινωνικαὶ πράξεις εὐτελέστεραι φαίνονται, καὶ ἥσσονος σπουδῆς ἄξιαι;

II. Ὡς εὔκολον, [6] ἀπώσασθαι καὶ [7] ἀπαλεῖψαι πᾶσαν φαντασίαν τὴν ὀχληρὰν, ἢ ἀνοίκειον, καὶ εὐθὺς [8] ἐν πάσῃ γαλήνῃ εἶναι.

III. [9] Ἄξιον ἑαυτὸν κρῖνε παντὸς λόγου καὶ ἔργου τοῦ κατὰ φύσιν· καὶ [10] μή σε παρασπάτω ἡ [11] ἐπακολουθοῦσά τινων μέμψις ἢ [12] λόγος. ἀλλ' [13] εἰ [14] καλὸν πεπρᾶχθαι, ἢ εἰρῆσθαι, μὴ σαυτὸν ἀπαξίου. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ [15] ἴδιον ἡγεμονικὸν ἔχουσι, καὶ ἰδίᾳ ὁρμῇ χρῶνται· [16] ἃ σὺ μὴ περίβλεπε, ἀλλ' [17] εὐθεῖαν πέραινε, [18] ἀκολουθῶν τῇ φύσει τῇ ἰδίᾳ καὶ τῇ κοινῇ· μία δὲ ἀμφοτέρων τούτων ἡ ὁδός.

IV. Πορεύομαι διὰ τῶν κατὰ φύσιν μέχρι πεσὼν ἀναπαύσωμαι, [19] ἐναποπνεύσας μὲν τούτῳ, [20] ἐξ οὗ καθ' ἡμέραν ἀναπνέω, πεσὼν δὲ ἐπὶ τούτῳ, ἐξ οὗ καὶ [21] τὸ σπερμάτιον ὁ πατήρ μου συνέλεξε, καὶ τὸ αἱμάτιον ἡ μήτηρ, καὶ τὸ γαλάκτιον ἡ τροφὸς, [22] ἐξ οὗ καθ' ἡμέραν τοσούτοις ἔτεσι βόσκομαι, καὶ ἀρδεύομαι· ὃ φέρει με πατοῦντα, καὶ εἰς τοσαῦτα ἀποχρώμενον ἑαυτῷ.

V. [23] Δριμύτητα σου οὐκ ἔχουσι θαυμάσαι; ἔστω· ἀλλὰ ἕτερα πολλά, ἐφ' ὧν οὐκ

[1] Inf. § 31.
[2] L. 8. § 26.
[3] L. 4. § 49.
[4] L. 4. § 31. l. 11. § 5.
[5] L. 12. § 3.
[6] L. 4. § 3. l. 8. § 47. l. 12. § 22, 25.
[7] L. 7. § 29. l. 11. § 16, 19.
[8] L. 7. § 33. l. 12. § 22.
[9] L. 11. § 16. l. 12. § 17.
[10] L. 1. § 16. l. 4. § 25. l. 6. § 2.
[11] ἐπικαλοῦσα. Jun.
[12] ψόγος. Jun.
[13] L. 12. § 17.
[14] εἰ κ.
[15] Inf. § 25. l. 8. § 56.
[16] L. 7. § 55.
[17] L. 8. § 57. l. 10. § 11.
[18] L. 6. § 14, 16. l. 9. § [illegible]
[19] L. 4. § 4, 21. l. 6. § 15. l. 7. § 50.
[20] L. 2. § 2.
[21] L. 10. § 26.
[22] Sup. § 7.
[23] L. 7. § 52, 67. l. 8. § 8.

ἔχεις εἰπεῖν, οὐ γὰρ πέφυκα. ἐκεῖνα οὖν παρέχου, [1] ἅπερ ὅλα ἐστὶν ἐν σοί, τὸ ἀκίβδηλον, τὸ σεμνόν, τὸ [2] φερέπονον, τὸ ἀφιλήδονον, τὸ ἀμεμψίμοιρον, τὸ [3] ὀλιγοδεές, τὸ εὐμενές, τὸ ἐλεύθερον, τὸ ἀπέριττον, τὸ ἀφλύαρον, τὸ μεγαλεῖον. οὐκ αἰσθάνει[4], πόσα ἤδη παρέχεσθαι δυνάμενος, ἐφ' ὧν οὐδεμία ἀφυΐας καὶ ἀνεπιτηδειότητος πρόφασις, ὅμως ἔτι κάτω μένεις ἑκών; ἢ δὲ [5] γογγύζειν, καὶ [6] γλισχρεύεσθαι, καὶ κολακεύειν, καὶ τὸ σωμάτιον καταιτιᾶσθαι, καὶ [7] ἀρεσκεύεσθαι, καὶ [8] περπερεύεσθαι, καὶ τοσαῦτα [9] ῥιπτάζεσθαι τῇ ψυχῇ, διὰ τὸ ἀφυῶς κατεσκευάσθαι, ἀναγκάζῃ; οὐ, μὰ τοὺς θεούς. ἀλλὰ τούτων μὲν πάλαι ἀπηλλάχθαι ἐδύνασο· μόνον δέ, εἰ ἄρα ὡς βραδύτερος, καὶ δυσπαρακολουθητότερος καταγινώσκεσθαι[10], καὶ τοῦτο δὲ ἀσκητέον, μὴ παρενθυμούμενον, μηδὲ ἐμφιληδοῦντα τῇ [11] νωθείᾳ.

VI. Ὁ μέν τίς ἐστιν, ὅταν τι δεξιὸν περί τινα πράξῃ, πρόχειρος καὶ λογίσασθαι αὐτῷ τὴν χάριν· ὁ δὲ πρὸς τοῦτο μὲν οὐ πρόχειρος, [12] ἄλλως μέντοι παρ' ἑαυτῷ, ὡς περὶ χρεώστου διανοεῖται, καὶ οἶδεν ὃ πεποίηκεν· [13] ὁ δέ τις τρόπον τινὰ οὐδὲ οἶδεν ὃ πεποίηκεν, ἀλλὰ ὅμοιός ἐστιν ἀμπέλῳ βότρυν ἐνεγκούσῃ, καὶ [14] μηδὲν ἄλλο προσεπιζητούσῃ, μετὰ τὸ ἅπαξ τὸν ἴδιον καρπὸν ἐνηνοχέναι. [15] ἵππος δραμών, κύων ἰχνεύσας, μέλισσα μέλι ποιήσασα, ἄνθρωπος δ' εὖ ποιήσας, οὐκ ἐπιβοᾶται, ἀλλὰ [16] μεταβαίνει ἐφ' ἕτερον, ὡς ἄμπελος ἐπὶ τὸ πάλιν ἐν τῇ ὥρᾳ τὴν βότρυν ἐνεγκεῖν. ἐν τούτοις οὖν δεῖ εἶναι, τοῖς τρόπον τινὰ ἀπαρακολουθήτως αὐτὸ ποιοῦσι; ναί· ἀλλ' αὐτὸ τοῦτο, δεῖ παρακολουθεῖν. [17] ἴδιον γάρ, φησι, τοῦ κοινωνικοῦ, τὸ αἰσθάνεσθαι ὅτι κοινωνικῶς ἐνεργεῖ, καί, νὴ Δία, [18] βούλεσθαι καὶ τὸν κοινωνὸν αἰσθέσθαι. ἀληθὲς μέν ἐστι ὃ λέγεις· τὸ δὲ νῦν

[1] L. 8. § 29. l. 9. § 11. l. 10. § 32.
[2] L. 1 § 16.
[3] L. 1 § 5.
[4] -νῃ.
[5] L. 9. § 37.
[6] L. 4. § 50.
[7] L. 11. § 14.
[8] περπερεύεσθαι Lug.
[9] L. 1. § 16.
[10] -σκῃ, vel σκε-ας [μάλλης.]
[11] νωθείᾳ f. νωθρίᾳ. Lug. An.
[12] ἀλλὰ f. vel, ἀλλ' ὅς.
[13] L. 7. § 73. l. 9. § 42.
[14] L. 4. § 13.
[15] Sup. § 1. l. 10. § 8.
[16] L. 6. § 7. l. 11. § 4. l. 12. § 9.
[17] Inf. § 16.
[18] L. 11. § 15.

nequeas, non eſſe te ad ea aptum natum. hæc itaq; præſta, quæ in te omnino ſunt ſita, animum ſincerum, gravem, laborum tolerantem, voluptatum abſtinentem, ſorte contentum, paucorum indigum, mitem, liberum, luxu alienum, ſerium, ſublimem. an non intelligis quàm multa præſtare cùm jam poſſis, ad quæ inhabilitatis naturalis aut ineptitudinis nullus ſuppetit prætextus, ſponte tamen in eis inferior adhuc perſiſtis? num & per conditionis naturalis defectum aliquem obmurmurare, reſtrictum eſſe, adulari, corpuſculum tuum incuſare, aſſentari, oſtentare te, animo tantopere jactari, cogeris? nequaquam, per Jovem; ſed his omnibus jam olim licuit tibi eſſe immunem. hoc tantummodo nomine ſi notari poteras, quòd tardiori hebetioriq; ingenio natus ſis, exercitatione vitium iſtud corrigere conandum fuerat, hebetudinem tuam neq; inſuper habendo, neque in eadem tibi complacendo.

VI. Eſt, qui ubi gratum quid alicui fecerit bneficium imputare proclivis ſit. eſt, qui etiamſi imputare haud ita proclivis ſit, pro debitore tamen apud ſe habet eum cui benefecit, quidq; fecerit, novit. eſt &, qui, quid fecerit, quodammodo nè novit quidem; ſed viti ſit ſimilis, quæ racemum ubi tulerit, fructumq; ſibi proprium ſemel dederit, nihil ulteriùs requirit. ſicut equus, ubi cucurrerit, canis venatus fuerit, apes mel confecerit; ità iſte, ubi benefecerit, non clamore proſequitur, ſed ad aliud ejuſmodi opus ſe transfert; quemadmodum vitis ad racemos alios denuo ſuo tempore producendos. in horum ergo numero eſſe oportet, qui quid faciant, ipſi quodammodo nè intelligunt quidem? ita planè. At hoc ipſum, inquis, quid agas, intelligere neceſſarium eſt. eſt enim ſocietatis legem colentis proprium hoc, ut ſentiat ſe ſecùndùm legem illam agere; utque velit etiam, per Jovem, cum quocum ſic agit, id perſentiſcere. Verum eſt, fateor, quod dicis. Veruntamen,

quod

quod jam dictum eſt, ſi ſeciùs ceperis, ex eorum numero futurus es, quorum priore loco memineram. ſiquidem & illi rationis ſpecie quadam probabili abducuntur. tu autem, ſi id quod dixeram rectè intelligere volueris, noli metuere, nè hac de cauſſâ benefaciendi occaſionem ullam ſis omiſſurus.

VII. Athenienſium votum erat, *Pluę, pluę, o care Jupiter, ſuper Athenienſium arva & prata.* aut nihil omnino precari, aut hoc modo ſimpliciter & ingenuè precari par eſt.

VIII. Cujuſmodi illud eſt, quod dici ſolet, *Æſculapium* huic vel illi *coordinaſſe*, ut equitet, ut frigidâ proluatur, ut diſcalceatus incedat: ejuſmodi quiddam eſt, & quod huic vel illi coordinavit univerſi natura, ut morbo teneatur, corpore mutiletur, liberos amittat, aut aliud tale quippiam. ſiquidem & ibi *coordinavit* illud, ſenſum hunc habet, acſi diceretur, hoc ad illud ordinavit, tanquam quod ad ejuſdem ſanitatem conducat: atq; iſtic pariter, quicquid unicuique contingit, ad illud ordinatur quodammodo quod fato congruum exiſtat. atq; hinc eſt quod ea convenire nobis dicimus: quomodo lapides quadratos in mœnibus aut pyramidibus convenire dicunt artifices, cùm ſibi invicem ſcitè compoſiti coaptantur. omnino enim una quædam eſt rerum omnium compages. & quemadmodum ex cunctis corporibus mundus iſte, quô corpus ejuſmodi ſit, conſummatur; ita ex cauſſis univerſis, quô cauſſa ſit ejuſmodi fatum conficitur. intelligunt hoc quod dico etiam rudiſſimi quiq;. dicunt enim *talis hoc illi*, ſors nimirum. hoc itaq; illi ferebatur; iſtúdq; illi coordinabatur. proinde ita excipiamus iſta, quomodo ea ſolemus, quæ Æſculapius præceperit. multa ſiquidem & in illis aſpera ſunt, quæ ſanitatis ſpe tamen libenter admittimus. ejuſmodi itaq; quiddam videatur tibi, eorum quæ naturæ communi viſa ſunt, perfectio & conſummatio, cujuſmodi eſt valetudo tua. eodémq; modo, quicquid evenerit, quamvis

λεγόμενον [1] παρεκδέξῃ, διὰ τοῦτο ἔσῃ εἷς ἐκείνων, ὧν πρότερον ἐπεμνήσθην. καὶ γὰρ ἐκεῖνοι λογικῇ τινι πιθανότητι παράγονται· ἐὰν δὲ θελήσῃς συνεῖναι τί ποτέ ἐστι τὸ λεγόμενον, μὴ φοβοῦ, μὴ παρὰ τοῦτο παραλείπῃς τι ἔργον κοινωνικόν.

VII. Εὐχὴ Ἀθηναίων, ὗσον, ὗσον, ὦ φίλε Ζεῦ, κατὰ τῆς ἀρούρας τῆς Ἀθηναίων καὶ τῶν πεδίων. ἤτοι οὐ δεῖ εὔχεσθαι, ἢ οὕτως ἁπλῶς καὶ ἐλευθέρως[2].

VIII. Ὁποῖόν ἐστι τὸ λεγόμενον, ὅτι συνέταξεν ὁ Ἀσκληπιὸς τούτῳ ἱππασίαν, ἢ ψυχρολουσίαν, ἢ ἀνυποδησίαν[3]· τοιοῦτόν ἐστι καὶ τὸ, συνέταξεν τούτῳ ἡ τῶν ὅλων φύσις νόσον, ἢ πήρωσιν, ἢ ἀποβολὴν, ἢ ἄλλο τι τῶν τοιούτων. καὶ γὰρ ἐκεῖ τὸ συνέταξεν, τοιοῦτόν τι σημαίνει, ἔταξε τοῦτο πρὸς τοῦτο, ὡς κατάλληλον εἰς ὑγείαν. καὶ ἐνταῦθα τὸ συμβαῖνον ἑκάστῳ τέτακταί πως πρὸς αὐτὸ κατάλληλον εἰς τὴν εἱμαρμένην. [4] οὕτως γὰρ καὶ αὐτὰ συμβαίνειν ἡμῖν λέγομεν, ὡς καὶ τοὺς τετραγώνους λίθους ἐν τοῖς τείχεσι, [5] ἢ ἐν ταῖς πυραμίσι συμβαίνειν οἱ τεχνῖται λέγουσι, συναρμόζοντας ἀλλήλοις τῇ ποιᾷ συνθέσει. Ὅλως γὰρ [6] ἁρμονία ἐστὶ μία. καὶ ὥσπερ [7] ἐκ πάντων τῶν σωμάτων ὁ κόσμος τοιοῦτον σῶμα συμπληροῦται· οὕτως ἐκ πάντων τῶν αἰτιῶν ἡ εἱμαρμένη τοιαύτη αἰτία συμπληροῦται. νοοῦσι δὲ ὃ λέγω, καὶ οἱ τέλεον ἰδιῶται. φασὶ γὰρ, τοῦτο ἔφερεν αὐτῷ. οὐκοῦν [8] τοῦτο τούτῳ ἐφέρετο, καὶ τοῦτο τούτῳ συνετάττετο. δεχώμεθα οὖν αὐτὰ, ὡς [9] ἐκεῖνα [10] ὁ Ἀσκληπιὸς συντάττει. πολλὰ γοῦν καὶ ἐν ἐκείνοις ἐστὶ τραχέα. ἀλλὰ ἀσπαζόμεθα τῇ ἐλπίδι τῆς ὑγείας. τοιοῦτόν τι σοι δοκείτω, ἄνυσις καὶ συντέλεια τῶν τῇ κοινῇ φύσει δοκούντων, οἷον ἡ σὴ ὑγεία. καὶ οὕτως ἀσπάζου πᾶν τὸ γινόμενον, κἂν ἀπηνέστε-

ρον

1 [ἂν] π. f.

2 θείως. Caſ.

3 L. 3. § 4. l. 4. § 10, 33. l. 6. § 16. l. 10. § 20. l. 12. § 23.

4 L. 4. § 23. l. 6. § 44, 45. l. 7. § 57. l. 9. § 39.

5 ἢ ἐν τ. Suid.

6 L. 4. § 27.

7 Sup. § 40.

8 L. 6. § 44. l. 10. § 6, 20. l. 12. § 23.

9 Inf. § 9.

10 ἃ, vel [ἃ].

ερον δοκῇ, διὰ τὸ ἐκεῖσε ἄγειν, [1] ἐπὶ τὴν τοῦ κόσμου ὑγίειαν, καὶ τὴν τοῦ Διὸς εὐοδίαν καὶ εὐπραγίαν. οὐ γὰρ ἂν [2] τοῦτό τι ἔφερεν, εἰ μὴ τῷ ὅλῳ συνέφερεν. οὐδὲ γὰρ ἡ τυχοῦσα φύσις φέρει τι, ὃ μὴ τῷ διοικουμένῳ ὑπ' αὐτῆς κατάλληλόν ἐστι. οὐκοῦν κατὰ δύο λόγους [3] στέργειν χρὴ τὸ συμβαῖνόν σοι. καθ' ἕνα μὲν, ὅτι σοι ἐγίνετο, καὶ σοι συνετάττετο, καὶ πρός σε πως εἶχεν, [4] ἄνωθεν ἐκ τῶν πρεσβυτάτων αἰτίων συγκλωθόμενον. καθ' ἕτερον δὲ, ὅτι [5] τῷ τὸ ὅλον διοικοῦντι τῆς εὐοδίας, καὶ τῆς συντελείας, καὶ νὴ Δία, τῆς συμμονῆς αὐτῆς αἴτιόν ἐστι. πηροῦται γὰρ τὸ ὁλόκληρον, ἐὰν καὶ ὁτιοῦν διακόψῃς τῆς συναφείας καὶ συνεχείας, ὥσπερ τῶν μορίων, οὕτω δὲ καὶ τῶν αἰτίων. [6] διακόπτεις δὲ ὅσον ἐπὶ σοι, ὅταν δυσαρεστῇς, καὶ τρόπον τινὰ ἀναιρῇς.

IX. [7] Μὴ σικχαίνειν, [8] μηδὲ ἀπαυδᾷν, μηδὲ [9] ἀποδυσπετεῖν, [10] εἰ μὴ καταπυκνοῦταί σοι τὸ ἀπὸ δογμάτων ὀρθῶν ἕκαστα πράσσειν· ἀλλὰ [11] ἐκκρουσθέντα, πάλιν ἐπανιέναι, καὶ [12] ἀσμενίζειν εἰς τὰ πλείω ἀνθρωπικώτερα, καὶ [13] φιλεῖν τοῦτο, ἐφ' ὃ ἐπανέρχῃ· καὶ μὴ ὡς πρὸς [14] παιδαγωγὸν τὴν φιλοσοφίαν ἐπανιέναι· ἀλλ' ὡς [15] οἱ ὀφθαλμιῶντες πρὸς τὸ σπογγάριον καὶ τὸ ᾠὸν, ὡς ἄλλος πρὸς κατάπλασμα, ὡς πρὸς καταιόνησιν· οὕτως γὰρ οὐδὲν [16] ἐπιδείξει τὸ πειθαρχεῖν τῷ λόγῳ, ἀλλὰ [17] προσαναπαύσῃ αὐτῷ. μέμνησο δὲ ὅτι [18] φιλοσοφία μόνα θέλει ἃ ἡ φύσις σου θέλει· σὺ δὲ ἄλλο ἤθελες [19] οὐ κατὰ φύσιν. [20] τί γὰρ τούτων προσηνέστερον; ἡ γὰρ ἡδονὴ οὐχὶ διὰ [21] τοὺς σφάλλει; ἀλλὰ σκέψαι εἰ προσηνέστερον μεγαλοψυχία, ἐλευθερία, ἁπλότης, εὐγνωμοσύνη, ὁσιότης. αὐτῆς γὰρ φρονήσεως τί προσηνέστερον; ὅταν τὸ [22] ἄπταιστον, καὶ [23] εὔρουν ἐν πᾶσι [24] τῆς παρακολουθητικῆς καὶ ἐπιστημονικῆς δυνάμεως ἐνθυμηθῇς.

[1] L. 2. § 3. l. 10 § 1.
[2] τινὶ τοῦτο f.
[3] L. 6. § 44, 49.
[4] L. 4. § 26. l. 8. § 23. l. 10. § 5.
[5] L. 2. § 3. l. 8. § 5.
[6] L. 4. § 29. l. 10. § 25. l. 11. § 8.
[7] Inf. § 10.
[8] L. 6. § 29. l. 7. § 70.
[9] L. 4. § 32.
[10] L. 9. § 29. l.
[11] L. 6. § 11, 12.
[12] L. 7. § 27.
[13] L. 4. § 3.
[14] L. 10. § 36.
[15] Sup. § 8.
[16] ἐπιδείξεις Boot. ἐπιδεήσει σε, vel ἐπιδεήσῃ τοῦ π. Sal. ἔτι δεήσει [εἰς] τὸ π. vel ἐπιζητήσεις [ἢ] τὸ π. f.
[17] L. 4. § 31. l. 6. § 12.
[18] L. 6. § 30. l. 10. § 2. l. 11. § 20.
[19] ἢ f.
[20] L. 8. § 12.
[21] τοῦτο Xyl.
[22] L. 4. § 49.
[23] L. 4. § 3. Inf. § 34. l. 10. § 6.
[24] L. 3. § 5. l. 7. § 4.

aſperius viſum fuerit, libens admittito, quandoquidem ad mundi integritatem Joviſque proſperitatem atque felicitatem ferat. neque enim tuliſſet is, niſi ad univerſi bonum contuliſſet. cùm nec natura quælibet quicquam ferat, quod non ei mundo, qui ab ipſa adminiſtratur, congruens exiſtat. ità duplici ratione diligas oportet, quicquid evenerit tibi. alterà, quod tibi natum & tibi coordinatum, & ad te quodammodo affectum eſt, à cauſſis antiquiſſimis retro tibi contextum. alterâ, q[a] univerſi gubernatori proſperitatis & conſummationis, atque adeò permanſionis ipſius procurandæ ex parte cauſſa ſit. mutilatur enim integrum ipſum, ſi quid vel minimum abſcindas à connexione & continuitate, ut partium univerſi, ita & cauſſarum. abſcindis autem quantum in te eſt, quando moleſtè fers aliquid, tolliſq; quodammodo.

IX. Noli ægrè ferre, aut animum deſpondere, aut ſtomachari, ſi juxta decreta recta agere volenti, haud perinde ſemper ſucceſſerit. verùm, ubi excuſſum aliquando te ſenſeris, regredere, pluribúſque pro officii humani ratione geſtis contentus ſis; atq; illud, ad quod regrederis, fac diligas. nec, tanquam ad pædagogum, ad philoſophiam redeas; ſed quomodo ad ovum & penicillum, qui oculis laborant, quomodo ad emplaſtrum alius, alius ad perfuſionem, confugit. ità nihil deerit ulteriùs, quod rationis obſequelæ conciliet te, ſed eà ſponte tuâ acquieſces. illud autem memineris, philoſophiam ea ſola velle, quæ natura tua ipſa velit. tu verò aliud aliquid velis, quàm quod naturæ tuæ convenit? ecquid enim iſtis blandius fuerit? voluptas autem nonne hâc ratione nos fallit? ſed vide, gratiórne ſit magnanimitas, liberalitas, ſimplicitas, æquanimitas, ſanctitas. ipſâ verò prudentiâ quid gratius compereris, cùm facultatem intelligentiâ ſcientiâque in te præditam ejuſmodi cogitaveris, quæ nuſquam impingat, ſed in omni re proſperè feratur?

X. Res

X. Res quidem ipſæ adeò ſunt abditæ, ut philoſophis haud paucis, nec vulgaribus eis, omnino percipi nihil poſſe viſum ſit, quin & Stoicis perceptu difficiles admodum videntur. eſtq; reverà aſſenſus noſter omnis labilis & mutabilis. ubinam enim gentium eſt, qui ſententiam, falſus quandoq; non mutaverit? ad ſubjecta jam ipſa ſi tranſieris, quàm caduca, quàm vilia ſunt; quæque etiam cinædo, ſcorto, latroni in poſſeſſionem cedere poſſint. mores autem eorum, quibuſcum degis, ſi adverteris, tales eſſe comperies, ut etiam gratiſſimum quemlibet vix ſuſtineas, ut ne adjiciam ſeipſum etiam vix ſuſtinere quenquam. in hujuſmodi itaque caligine ac ſorde, tantóq; materiæ, temporis, motuum, rerúmq; motarum fluxu, nihil poſſum comminiſci, quod æſtimatione ſtudióve dignum videatur. contrà potiùs ſolari ſe quemque par fuerit, diſſolutionem ſui naturalem operiendo, morémq; interea haud gravatè ferendo, dum duobus hiſce acquieſcit prorsùs; altero nimirum, nihil obtingere ſibi poſſe, quòd non ſit univerſi naturæ conſentaneum; altero, in ſua eſſe poteſtate ſitum, ut nihil faciat præter genii Deique ſui voluntatem. hanc enim tranſgredi qui cogat, nullus eſt.

XI. Quam ad rem animâ nunc utor meâ? hoc te jugiter interroga, ſimúlq; te percontare; Ecquid mihi nunc verſatur in parte mei illa, quæ principalis dici ſolet? aut cujuſnam ego nunc animam gero? num pueruli? num adoleſcentuli? num mulierculæ? num tyranni? num jumenti? num belluæ?

XII. Cujuſmodi ſint quæ pleriſq; bona videntur, hinc licet deprehendere. ſi quid eorum quæ reverâ bona ſunt mente quiſpiam conceperit, puta, prudentiam, temperantiam, juſtitiam, fortitudinem, iſta, inquam, ſi animo præconceperit, non ſuſtinebit adjectum huic audire quicquam, quod non rei bonæ probè congruat. at verò quæ vulgò

X. Τὰ μὲν πράγματα ἐν τοιαύτῃ τρόπον τινὰ ἐγκαλύψει ἐστὶν, ὥστε φιλοσόφοις οὐκ ὀλίγοις οὐδὲ τοῖς τυχοῦσιν ἔδοξε παντάπασιν ἀκατάληπτα εἶναι· πλὴν αὐτοῖς γε τοῖς Στωϊκοῖς δυσκατάληπτα δοκεῖ. καὶ πᾶσα ἡ ἡμετέρα συγκατάθεσις μεταπτωτή· ποῦ γὰρ ὁ ἀμετάπτωτος; μέτιθι τοίνυν ἐπ' αὐτὰ τὰ [1] ὑποκείμενα, ὡς [2] ὀλιγοχρόνια, καὶ [3] εὐτελῆ, καὶ [4] δυνάμενα ἐν κτήσει κιναίδου ἢ πόρνης, ἢ λῃστοῦ εἶναι. μετὰ τοῦτο ἔπιθι ἐπὶ [5] τὰ τῶν συμβιούντων ἤθη, [6] ὧν μόλις ἐστὶ καὶ τοῦ χαριεστάτου ἀνασχέσθαι, ἵνα μὴ λέγω, ὅτι καὶ [7] ἑαυτόν τις [8] μόλις ὑπομένει. ἐν τοιούτῳ οὖν ζόφῳ, καὶ [9] ῥύπῳ, καὶ τοσαύτῃ [10] ῥύσει τῆς τε οὐσίας, καὶ τοῦ χρόνου, καὶ τῆς κινήσεως, καὶ τῶν κινουμένων, τί ποτ' ἐστὶ τὸ ἐκτιμηθῆναι, ἢ τὸ ὅλως σπουδασθῆναι δυνάμενον, οὐκ ἐπινοῶ. τοὐναντίον γὰρ δεῖ παραμυθούμενον ἑαυτὸν [11] περιμένειν τὴν φυσικὴν λύσιν, καὶ [12] μὴ ἀγανακτεῖν τῇ διατριβῇ, ἀλλὰ τούτοις μόνοις [13] προσαναπαύεσθαι· ἑνὶ μὲν, ὅτι [14] οὐδὲν συμβήσεταί μοι, ὃ οὐκ ἔστι κατὰ τὴν τῶν ὅλων φύσιν· ἑτέρῳ δὲ, ὅτι [15] ἔξεστί μοι μηδὲν πράσσειν παρὰ τὸν ἐμὸν [16] θεὸν, καὶ δαίμονα. [17] οὐδεὶς γὰρ ὁ ἀναγκάσων τοῦτον παραβῆναι.

XI. Πρὸς τί ποτε ἄρα νῦν χρῶμαι τῇ ἐμαυτοῦ ψυχῇ; [18] παρ' ἕκαστον τοῦτο ἐπανερωτᾷν ἑαυτὸν, καὶ [19] ἐξετάζειν, τί μοί ἐστι νῦν ἐν τούτῳ τῷ μορίῳ, ὃ δὴ ἡγεμονικὸν καλοῦσι; καὶ τίνος ἄρα νῦν ἔχω ψυχήν; [20] μήτι παιδίου; μήτι μειρακίου; μήτι γυναικαρίου; μήτι τυράννου; μήτι κτήνους; μήτι θηρίου;

XII. [21] Ὁποῖά τινά ἐστι τὰ τοῖς πολλοῖς δοκοῦντα ἀγαθὰ, καὶ ἐντεῦθεν ἂν λάβοις. εἰ γάρ τις ἐπινοήσειεν ὑπάρχοντά τινα ὡς ἀληθῶς ἀγαθὰ, οἷον φρόνησιν, σωφροσύνην, δικαιοσύνην, ἀνδρείαν, οὐκ ἂν ταῦτα προεπινοήσας, ἔτι ἀκοῦσαι δύναιτο [22] τι. ὑπὸ τῶν ἀγαθῶν γὰρ ἐφαρ-

1 L. 8. § 22. 2 L. 7. § 1. 3 L. 4. § 48. 4 L. 2. § 11. l. 4. § 39. 5 L. 9. § 3. 6 L. 10. § 36. 7 L. 8. § 59. 8 μόλις Lug. 9 L. 9. § 14. 10 ῥύσει Inf. § 23. l. 6. § 15. 11 L. 2. § 17. Inf. § 33. l. 9. § 3. 12 Sup. § 9. 13 L. 6. § 12. 14 Sup. § 8. l. 8. § 4. l. 12. § 26. 15 L. 2. § 2. l. 3. § 14. 16 L. 3. § 3. Inf. § 27. 17 L. 2. § 9. 18 L. 8. § 2. l. 10. § 24, 37. l. 12. § 19. 33. 19 L. 10. § 37. 20 L. 4. § 25. l. 9. § 39. 21 L. 2. § 12. Inf. § 33. 22 π τ͂ ἀγαθῶν ὅσα ἐσ. Sal. n. ὅσα πρὸ α' ...

μοσ-

Digitized by Google

μόνῃ. τὰ δὲ γε τοῖς πολλοῖς φαινόμενα ἀγαθὰ προεπινοήσας τις, ἐξακούσεται, καὶ ῥᾳδίως δέξεται, ὡς οἰκείως ἐπιλεγόμενον τὸ ὑπὸ τοῦ κωμικοῦ εἰρημένον. οὕτως καὶ οἱ πολλοὶ φαντάζονται τὴν διαφοράν. οὐ γὰρ ἂν [1] τοῦτο μὲν οὐ προσέκοψεν καὶ ἀπηξιοῦτο [2]· τὸ δὲ ἐπὶ τοῦ πλούτου καὶ τῶν πρὸς τρυφὴν ἢ δόξαν εὐκληρημάτων παρεδεχόμεθα, ὡς ἱκνουμένως καὶ ἀστείως εἰρημένον. πρόϊθι οὖν καὶ ἐρώτα, εἰ τιμητέον καὶ ἀγαθὰ ὑποληπτέον τὰ τοιαῦτα. ὧν προεπινοηθέντων, οἰκείως ἂν ἐπιφέροιτο, τὸ τὸν κεκτημένον αὐτὰ, ὑπὸ τῆς εὐπορίας οὐκ ἔχειν ὅποι [3] χέσῃ.

[1] [ἐπὶ] τούτων, vel ἐπ᾽ ἐκείνων μ. f.
[2] τὸ τόδε ἐπὶ δὲ f.
[3] χέσῃ Boot.

XIII. [4] Ἐξ αἰτιώδους καὶ ὑλικοῦ συνέστηκα· [5] οὐδέτερον δὲ τούτων εἰς τὸ μὴ ὂν φθαρήσεται· ὥσπερ οὐδὲ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος ὑπέστη. οὐκοῦν [6] καταταχθήσεται πᾶν μέρος ἐμὸν κατὰ μεταβολὴν εἰς μέρος τι τοῦ κόσμου· καὶ πάλιν ἐκεῖνο εἰς ἕτερον μέρος τοῦ κόσμου μεταβαλεῖ· καὶ ἤδη εἰς ἄπειρον. κατὰ τοιαύτην δὲ μεταβολὴν κἀγὼ ὑπέστην, καὶ οἱ ἐμὲ γεννήσαντες, καὶ ἐπανιόντι εἰς ἄλλο ἄπειρον. οὐδὲν γὰρ κωλύει οὕτως φάναι, κἂν [7] κατὰ περιόδους πεπερασμένας ὁ κόσμος διοικῆται.

[4] L. 2. § 2. l. 6. § 32.
[5] L. 4. § 4.
[6] L. 2. § 3. l. 6. § 15. l. 7. § 18, 25. l. 8. § 18. l. 9. § 28.
[7] L. 10. § 7. l. 11. § 1.

XIV. Ὁ λόγος καὶ ἡ λογικὴ τέχνη [8] δυνάμεις εἰσὶν ἑαυταῖς ἀρκούμεναι, καὶ τοῖς καθ᾽ ἑαυτὰς ἔργοις. ὁρμῶνται μὲν οὖν ἀπὸ τῆς οἰκείας ἀρχῆς· [9] ὁδεύουσι δὲ πρὸς τὸ προκείμενον τέλος. καθὸ κατορθώσεις αἱ τοιαῦται πράξεις ὀνομάζονται, [10] τὴν ὀρθότητα τῆς ὁδοῦ σημαίνουσαι.

[8] L. 4. § 13, 25. l. 7. § 18. l. 8. § 7. l. 11. § 1.
[9] Inf. § 34. l. 8. § 60.
[10] L. 4. § 18, 51.

XV. Οὐδὲν τούτων ῥητέον ἀνθρώπου, [11] ἃ ἀνθρώπῳ, καθὸ ἄνθρωπος, οὐκ ἐπιβάλλει. οὐκ ἔστιν ἀπαιτήματα ἀνθρώπου, οὐδὲ ἐπαγγέλλεται αὐτὰ ἡ τοῦ ἀνθρώπου φύσις, οὐδὲ τελειότητές εἰσι τῆς τοῦ ἀνθρώπου φύσεως. οὐ τοίνυν οὐδὲ τὸ τέλος ἐν αὐτοῖς ἐστι τῷ ἀνθρώπῳ κείμενον, οὐδὲ συμπληρωτικὸν τοῦ τέλους τὸ ἀγαθόν. ἔτι εἴ τι τούτων ἦν ἐπιβάλλον τῷ ἀνθρώπῳ, οὐκ

[11] L. 8. § 12, 26.

pro bonis habentur, ubi animo præconceperit quis, auribus æquis accipiet, faciléq; admittet, tanquam aptè adjectum id, quod à comico quandóq; dictum eſt, ità etiam vulgus hominum differentiæ iſtius habent aliquam notitiam. alioqui enim non offenderet & tanquam dictu indignum repudiaretur, ſi de illis enunciaretur; cùm de divitiis eiſq; fortunæ bonis quæ ad luxum pompámve ferunt, tanquam aptè ſcitéq; dictum admittamus. Eas nunc & quæras licet, utrùm in honore habendæ, aut in bonis cenſendæ ſint res hujuſmodi, quibus animo priùs conceptis illud commodè poſſit adjici, homini iſtis inſtructo præ opulentia ſua *non ſuppetere, ubi ventris onus deponat.*

XIII. Formâ conſto & materiâ. harum neutra in nihilum interibit, quemadmodum nec ex nihilo proceſſit. omnis ergo pars mei, mutatione interveniente, in mundi partem aliquam pro ratione ſui redigetur. & hæc rurſus in aliam mundi partem mutabitur: & ſic in infinitū. mutationis autem hujuſmodi operâ & ipſe extiti, & qui me genuerant, atq; ita retro in aliud infinitum. nihil enim vetat, quo minus hoc dicam, etiamſi ſecundùm periodos finibus certis terminatas mundus iſte digeratur.

XIV. Ratio ársq; ipſa rationalis, facultates ſunt, quæ ſibi operibúſq; ſuis ipſæ ſufficiunt. à ſuo itaq; cientur prodeúntq; principio; at ad propoſitum ſibi finem rectà proficiſcuntur. unde & rectè factorum appellationem ſortitæ ſunt actiones iſtiuſmodi, quâ viæ rectitudo ſignificetur.

XV. Nihil horum hominis eſſe dicendum eſt, quod non ad hominem quà homo eſt, pertinet. iſta enim nec ab homine exiguntur, nec pollicetur ea natura humana, nec ad eam perficiendam ferunt. nec proinde in iſtis conſiſtit, aut naturæ humanæ finis, aut bonum aliquod quod ad finem hunc conficiendum conducat. tum ſiquid iſtorum ad hominem pertineret, hominis non eſſet

et

habere, eiſque ſeſe opponere, nec laude dignus haberetur, qui iſtis minùs indigentem ſe præſtiterit. imò ne bonus quidem vir eſſet, qui ſibi horum alicui interdixerit, ſiquidem ea verè bona exiſterent. atqui contrà, quò quis horum híſque ſimilium plura ſibi detraxerit, aut ab aliis detracta æquanimiter ſuſtinuerit, eò melior meritò cenſetur.

XVI. Talis futura eſt mens tua, qualia ea ſunt quæ creberrimè cogitaveris. imbuitur enim cogitationibus anima. imbue ergò illam cogitationibus iſtiuſmodi. verbi gratiâ; ubicunque vivere, ibidem & bene vivere licere. in aula verò vivere licere: ergo & in aula bene vivere dari. & rurſus, cujus gratiâ quidque conditum eſt, ad id agendum eſſe conditum; ad quod autem agendum conditum eſt, ad id ferri: ad quod fertur verò, in eo finem ſuum ſitum habere: in quo autem finis rei cujuſque ſitus eſt, eodem utile bonúmque ejuſdem conſtare. bonum itaque animantis ratione præditi, ſocietas eſt. ad hanc enim natos eſſe nos, ſupra demonſtratum eſt. an non enim liquet planè, deteriora quæque præſtantiorum gratiâ eſſe condita, præſtantiora ſui invicem? præſtant autem inanimatis quidem animata; ex animatis verò quæ ratione ſunt prædita.

XVII. Quæ fieri nequeunt ſectari, inſanum eſt. fieri autem non poteſt, quin iſtiuſmodi quædam improbi agant.

XVIII. Nihil cuiquam contingit, quin à natura habeat, ut id ferre poſſit. aliis eadem contigere, qui vel caſuum ſuorum ignari, vel animi magni ſpecimen dare cupidi, immoti illæſique manſerunt. indignum eſt autem ignorantiam & arrogantiam prudentiâ plus poſſe.

XIX. Res ipſæ nullâ ratione animam attingunt; neque aditum ullum ad eam habent; neque mutare eam, aut movere poſſunt. ipſa ſola ſeſe mutat movétque. qualia autem decreta fuerint, quibus ipſa

ἦν [1] τὸ ὑπερφρονεῖν αὐτῶν, καὶ [2] καταξανίστασθαι, ἐπιβάλλον ἦν. οὐδὲ ἐπαινετὸς ἦν, ὁ ἀπροσδεῆ τούτων ἑαυτὸν παρεχόμενος. οὐδ᾽ ἂν ὁ ἐλαττωτικὸς ἑαυτοῦ ἔν τινι τούτων ἀγαθὸς ἦν, εἴπερ ταῦτα ἀγαθὰ ἦν. νῦν δ᾽ [3] ὅσῳ περ πλείω τις ἀφαιρῶν ἑαυτοῦ τούτων, ἢ τοιούτων ἑτέρων, ἢ καὶ ἀφαιρούμενος [4] τι τούτων διέχηται, τοσῷδε μᾶλλον ἀγαθός ἐστι.

XVI. [5] Οἷα ἂν πολλάκις φαντασθῇς, τοιαύτη σοι ἔσται ἡ διάνοια· [6] βάπτεται γὰρ ὑπὸ τῶν φαντασιῶν ἡ ψυχή· βάπτε οὖν αὐτὴν τῇ συνεχείᾳ τῶν τοιούτων φαντασιῶν· οἷον, ὅτι [7] ὅπου ζῆν ἔστιν, ἐκεῖ καὶ εὖ ζῆν. ἐν αὐλῇ δὲ ζῆν ἔστιν· [8] ἔστιν ἄρα καὶ εὖ ζῆν ἐν αὐλῇ· καὶ πάλιν, ὅτι [9] οὗπερ ἕνεκεν ἕκαστον κατεσκεύασται [10], πρὸς ὃ δὲ κατεσκεύασται, πρὸς τοῦτο φέρεται. πρὸς ὃ φέρεται δὲ, ἐν τούτῳ τὸ τέλος αὐτοῦ· ὅπου δὲ τὸ τέλος, ἐκεῖ καὶ τὸ συμφέρον, καὶ τἀγαθὸν ἑκάστου· [11] τὸ ἄρα ἀγαθὸν τοῦ λογικοῦ ζώου, κοινωνία. ὅτι γὰρ [12] πρὸς κοινωνίαν γεγόναμεν, πάλαι δέδεικται. ἢ οὐκ ἦν ἐναργὲς, ὅτι [13] τὰ χείρω τῶν κρειττόνων ἕνεκεν, τὰ δὲ κρείττω ἀλλήλων; [14] κρείττω δὲ τῶν μὲν ἀψύχων, τὰ ἔμψυχα· τῶν δὲ ἐμψύχων τὰ λογικά.

XVII. Τὸ [15] τὰ ἀδύνατα διώκειν, μανικόν· [16] ἀδύνατον δὲ τὸ [17] τοὺς φαύλους μὴ τοιαῦτά τινα ποιεῖν.

XVIII. [17] Οὐδὲν οὐδενὶ συμβαίνει, ὃ οὐχὶ ἐκεῖνο πέφυκε φέρειν αὐτό. ἄλλῳ τὰ αὐτὰ συμβαίνει, καὶ ἤτοι ἀγνοῶν ὅτι συμβέβηκεν, ἢ ἐπιδεικνύμενος μεγαλοφροσύνην [19] εὐσταθεῖ, καὶ ἀκάκωτος μένει· [20] δεινὸν οὖν ἄγνοιαν καὶ ἀρέσκειαν ἰσχυροτέρας εἶναι φρονήσεως.

XIX. [21] Τὰ πράγματα αὐτὰ οὐδ᾽ ὁπωστιοῦν ψυχῆς ἅπτεται· [22] οὐδὲ ἔχει εἴσοδον πρὸς ψυχήν· [23] οὐδὲ τρέψαι, οὐδὲ κινῆσαι ψυχὴν δύναται. [24] τρέπει δὲ καὶ κινεῖ αὐτὴ ἑαυτὴν μόνη· καὶ οἵων ἂν κριμάτων καταξιώσῃ

[1] Inf. § 31. l. 8. § 8. l. 10. § 8.
[2] L. 8. § 39.
[3] L. 10 § 33.
[4] -νδς.
[5] L. 7. § 3. l. 12. § 1.
[6] L. 3. § 4.
[7] L. 8. § 45. l. 10. § 33.
[8] L. 1. § 17. l. 8. § 9.
[9] L. 6. § 16, 40. l. 7. § 55. l. 8. § 12.
[10] [πρὸς τοῦτο κατεσκεύασται.]
[11] Sup. § 6. Inf. § 34. l. 6. § 7. l. 7. § 74. l. 9. 42.
[12] L. 2. § 1. l. 7. § 5.
[13] Inf. § 30. l. 7. § 55. l. 11. § 10.
[14] L. 6. 23.
[15] L. 6. § 50. l. 11. § 18, 33.
[16] Inf. § 28. l. 9. § 42. l. 12. § 16.
[17] ἐκ Lug.
[18] L. 8. § 46. l. 10. § 3.
[19] L. 6. § 10. l. 11. § 9.
[20] L. 8. § 48.
[21] L. 4. § 3.
[22] L. 8. § 41. l. 11. § 6.
[23] L. 6. § 52. l. 7. § 16.
[24] L. 6. § 8.

ἑαυτὴν, τοιαῦτα ἑαυτῇ ποιεῖ τὰ προσυφεστῶτα.

[1] L. 2. § 1.
[2] Inf. § 33.
[3] L. 6. § 32. l. 8. § 56.
[4] L. 8. § 32, 41.
[5] L. 3. § 12. Inf. § 34. l. 10. § 33. l. 11. § 9.
[6] L. 4. § 1.

XX. [1] Καθ' ἕτερον μὲν λόγον ἡμῖν ἐστιν οἰκειότατον ἄνθρωπος, καθ' ὅσον [2] εὖ ποιητέον αὐτοὺς καὶ ἀνεκτέον· καθ' ὅσον δὲ ἐνίστανταί τινες εἰς τὰ οἰκεῖα ἔργα, [3] ἕν τι τῶν ἀδιαφόρων μοι γίνεται ὁ ἄνθρωπος, οὐχ ἧσσον ἢ ἥλιος, ἢ ἄνεμος, ἢ θηρίον. [4] ὑπὸ τούτων δὲ ἐνέργεια μέν τοι ἐμποδισθείη ἄν· [5] ὁρμῆς δὲ καὶ διαθέσεως, οὐ γίνεται ἐμπόδια [6] διὰ τὴν ὑπεξαίρεσιν, καὶ τὴν περιτροπήν· περιτρέπει γὰρ καὶ μεθίστησι πᾶν τὸ τῆς ἐνεργείας κώλυμα ἡ διάνοια εἰς τὸ προηγούμενον· καὶ πρὸ ἔργου γίνεται τὸ τοῦ ἔργου τούτου ἐφεκτικόν· καὶ πρὸ ὁδοῦ, τὸ τῆς ὁδοῦ ταύτης ἐνστατικόν.

[7] Inf. § 33.
[8] L. 6. § 5, 9.
[9] L. 3. § 9. l. 6. § 14, 16. l. 12. § 1, 19.
[10] L. 6. § 14.
[11] L. 3. § 1. l. 7. § 55.

XXI. [7] Τῶν ἐν τῷ κόσμῳ τὸ κράτιστον τίμα· ἔστι δὲ τοῦτο τὸ πᾶσι χρώμενον, καὶ [8] πάντα διέπον· ὁμοίως δὲ καὶ [9] τῶν ἐν σοὶ τὸ κράτιστον τίμα· ἔστι δὲ τοῦτο, τὸ [10] ἐκείνῳ ὁμογενές· καὶ γὰρ ἐπὶ σοῦ [11] τὸ τοῖς ἄλλοις χρώμενον, τοῦτό ἐστι, καὶ ὁ σὸς βίος ὑπὸ τούτου διοικεῖται.

[12] Inf. § 35. l. 6. § 44, 54. l. 8. § 55. l. 10. § 6.
[13] L. 2. § 1. l. 7. § 26.
[14] [δεικτέον δὲ] ſive, [ἀλλὰ δεικτ.] τί· Inf. § 28. l. 10. § 4. l. 11. § 13.

XXII. [12] Ὃ τῇ πόλει οὐκ ἔστι βλαβερὸν, οὐδὲ τὸν πολίτην βλάπτει· ἐπὶ πάσης τῆς τοῦ βεβλάφθαι φαντασίας τοῦτον ἔπαγε τὸν κανόνα. εἰ ἡ πόλις ὑπὸ τούτου μὴ βλάπτεται, οὐδὲ ἐγὼ βέβλαμμαι. εἰ δὲ ἡ πόλις βλάπτεται [13], οὐκ ὀργιστέον τῷ βλάπτοντι τὴν πόλιν. [14] τί τὸ παρορώμενον.

[15] L. 4. § 43.
[16] L. 2. § 43.
[17] Sup. § 10.
[18] L. 7. § 18, 25. l. 9. § 19. l. 11. § 35.
[19] L. 8. § 6.
[20] Inf. § 33.
[21] γὺς πάλ. f.
[22] L. 4. § 3. l. 12. § 7.
[23] L. 2. § 12.
[24] L. 4. § 44.

XXIII. Πολλάκις ἐνθυμοῦ, [15] τὸ τάχος τῆς παραφορᾶς καὶ ὑπεξαγωγῆς τῶν ὄντων τε καὶ γινομένων. [16] ἥ τε γὰρ οὐσία οἷον ποταμὸς ἐν διηνεκεῖ [17] ῥύσει, καὶ [18] αἱ ἐνέργειαι ἐν συνεχέσι μεταβολαῖς, καὶ τὰ αἴτια ἐν μυρίαις [19] τροπαῖς. καὶ σχεδὸν [20] οὐδὲν ἑστὸς, καὶ τὸ παρεγγύς [21]. τὸ δὲ [22] ἄπειρον τοῦ τε παρῳχηκότος καὶ μέλλοντος ἀχανὲς, [23] ᾧ πάντα ἐναφανίζεται. πῶς οὖν οὐ [24] μωρὸς ὁ ἐν τούτοις

in ſe locum dederit, talia facit ſibi adventitia quæque.

XX. Aliâ quidem ratione nobis conjunctiſſimus eſt homo; quatenus officii eſt noſtri juvare illos ac ſuſtinere. at quatenus in actionibus debitis obſiſtunt nobis quandoque, hac ratione inter res medias etiam mihi cenſetur homo; nihilo minus quàm aut ſol, aut ventus, aut bellua. hæc enim omnia actum impedire mihi poſſunt. Verùm conatûs aut affectûs impedimentum non datur, exceptionis atque circumverſionis beneficio, circumvertit enim mens transfértque effectionis impedimentum omne ad id quod eſt potius. ità fit ut & quod opus meum hoc inhibet, ad opus conducat; & ad viam conferat, quod viæ initæ obſtabat.

XXI. Eorum quæ mundus complectitur, quod præſtantiſſimum eſt colito. hoc eſt autem illud, quod cæteris omnibus utitur, quod reliqua omnia adminiſtrat. pari modo & quod in te præſtantiſſimum eſt, colito. hoc eſt autem, quod ſuperiori illi affine eſt. iſtud enim eſt, quod cæteris in te omnibus utitur; & à quo vita tua gubernatur.

XXII. Quod civitati non eſt noxium, nec civi nocet. hanc ad ea omnia regulam adhibe, quibus noceri tibi poſſe videbitur. ſi civitati ab hac re nihil nocetur, nec mihi: quin & etiamſi civitati nonnihil indè nocumenti accederet, ne ſic quidem ſuccenſendum eſſet civitatem lædenti, ſed oſtendendum in quo delinquat.

XXIII. Sæpe cogita, quanta cum celeritate abripiantur & ſubtrahantur, quæ ſunt fiúntq; univerſa. eſt enim rerum natura inſtar fluvii cujuſdam, qui in jugi ſit fluxu. effectiones verò mutationibus continuis, & cauſſæ ipſæ converſionibus innumeris ſubjacent. nec quod conſiſtat ferè quicquam eſt. cogita itidem vaſtum iſtud utrinque adjacens præteriti ac futuri temporis immenſum, quo conduntur univerſa. quî igitur non pro fatuo meritò habeatur, qui iſtis vel inflatur, vel cruciatur,

Digitized by Google

cruciatur, vel de re aliqua, quæ ad ſpatium perbreve moleſtiam exhibeat, quiritatur, quaſi diu id fiat.

XXIV. Memineris & naturæ univerſæ, cujus particulam exiguam admodum obtines; & ævi univerſi, cujus ſpatium breve & momentaneum tibi aſſignatum eſt; & fati, cujus quantilla es particula?

XXV. Peccat quis aliquid adversùs me? ipſe viderit: propriam habet diſpoſitionem, operationem propriam. ego nunc habeo, quod nunc habere me vult rerum natura; facióque quod nunc me facere vult natura mea.

XXVI. Quæ principatum ac dominium obtinet pars animæ tuæ, immota maneat, ad levem vel aſperum carnis tuæ motum: nec ſe carni immiſceat, ſed circumſcribat ſeſe, & intra membrorum limites coerceat affectiones iſtas. quòd ſi aliâ ratione ſe ad mentem ſubvexerint, quatenus nempe ea corpori unita eſt, tunc ſenſui, cùm à natura ſit, non eſt obnitendum, ſed ſiſtenda partis principalis cenſura, nè de his tanquam aut bonis aut malis ſententiam ullam ferat.

XXVII. Cum Deis vivendum. hoc autem faciet, qui animum exhibuerit ità jugiter affectum, ut rebus ſibi deſtinatis acquieſcat; faciátq; quæcunq; genius ille voluerit, quem ſui particulam à ſe avulſam Jupiter cuique attribuit, præſidem ducémque eidem futurum. hic autem cujuſque mens eſt & ratio.

XXVIII. Num ſuccenſes ei qui hircum olet? num ei, cui halitum gravem os emittit? quid enim fecerit? ejuſmodi os huic, illi alæ ſunt, ut fieri nequeat quin tale quid ab utroque ſe proferat. at homo, inquis, ratione præditus eſt, poteſtque ſi advertat, dignoſcere quid delinquat. Bene tibi ſit. proinde, tu quoque ratione cùm ſis præditus, rationali facultate tuâ eandem in illo excitato, errorem oſtendito, commonefacito. ſiquidem enim te audiverit, ſanâſti eum, nec

φυσώμενος, ἢ σπώμενος, ἢ σχετλιάζων, ὡς ἐν κινὶ χρόνῳ καὶ ἐπὶ μικρὸν ἐνοχλησόμενος.

XXIV. Μέμνησο τῆς συμπάσης οὐσίας, [2] ἧς ἐλάχιστον μετέχεις, καὶ τοῦ σύμπαντος αἰῶνος, οὗ [3] βραχὺ καὶ [4] ἀκαριαῖόν σοι διάστημα ἀφώρισται, καὶ τῆς εἱμαρμένης, ἧς πόστον εἶ μέρος;

XXV. [5] Ἄλλος ἁμαρτάνει [6] τι εἰς ἐμέ. ὄψεται. [7] ἰδίαν ἔχει διάθεσιν, ἰδίαν ἐνέργειαν. [8] ἐγὼ νῦν ἔχω, ὅ με θέλει νῦν ἔχειν ἡ κοινὴ φύσις, καὶ [9] πράσσω ὅ με νῦν πράσσειν θέλει ἡ ἐμὴ φύσις.

XXVI. Τὸ ἡγεμονικὸν καὶ κυριεῦον τῆς ψυχῆς σου μέρος, [10] ἄτρεπτον ἔστω, ὑπὸ τῆς ἐν τῇ σαρκὶ λείας ἢ τραχείας κινήσεως· καὶ [11] μὴ συγκρινέσθω, ἀλλὰ περιγραφέτω [12] αὐτὸ, καὶ περιοριζέτω [13] τὰς πείσεις ἐκείνας ἐν τοῖς μορίοις. ὅταν δὲ ἀναδιδῶνται κατὰ τὴν ἑτέραν συμπάθειαν εἰς τὴν διάνοιαν, ὡς ἐν σώματι ἡνωμένῳ, τότε πρὸς μὲν τὴν αἴσθησιν, φυσικὴν οὖσαν, οὐ πειρατέον ἀντιβαίνειν· [14] τὴν δὲ ὑπόληψιν, τὴν ὡς περὶ ἀγαθοῦ ἢ κακοῦ, μὴ προστιθέτω τὸ ἡγεμονικὸν ἐξ αὑτοῦ.

XXVII. [15] Συζῆν θεοῖς. συζῇ δὲ θεοῖς ὁ συνεχῶς δεικνὺς αὐτοῖς τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν [16] ἀρεσκομένην μὲν τοῖς ἀπονενεμημένοις, [17] ποιοῦσαν δὲ ὅσα βούλεται ὁ δαίμων, ὃν ἑκάστῳ [18] προστάτην καὶ ἡγεμόνα ὁ Ζεὺς ἔδωκεν, [19] ἀπόσπασμα ἑαυτοῦ. οὗτος δέ ἐστιν, ὁ ἑκάστου νοῦς καὶ λόγος.

XXVIII. [20] Τῷ γράσωνι μήτι ὀργίζῃ; μήτι τῷ ὀζοστόμῳ ὀργίζῃ; τί σοι ποιήσει; τοιοῦτον στόμα ἔχει, τοιαύτας μάλας ἔχει, [21] ἀνάγκη τοιαύτην ἀποφορὰν ἀπὸ τοιούτων γίνεσθαι. ἀλλ' ὁ ἄνθρωπος λόγον ἔχει, φησί, καὶ δύναται συννοεῖν ἐφιστάνων τί πλημμελεῖ. εὖ σοι γένοιτο· τοιγαροῦν [22] καὶ σὺ λόγον ἔχεις, κίνησον λογικῇ διαθέσει λογικὴν διάθεσιν· [23] δεῖξον, ὑπόμνησον· εἰ γὰρ ἐπαΐει, θερα-

[1] L. 2. § 9. l. 12. § 32.
[3] L. 4. § 26.
[4] L. 4. § 48. l. 11. § 18.
[5] L. 4. § 26. l. 11. § 13. l. 12. § 26.
[6] τις Xyl.
[7] Sup. § 3.
[8] L. 4. § 34. l. 7. § 57.
[9] L. 6. § 22.
[10] L. 4. § 3. Sup. § 19.
[11] L. 7. § 16, 67. l. 10. § 24.
[12] αὐτὸ f. l. 7. § 68.
[13] L. 3. § 6. l. 7. § 55. l. 8. § 26.
[14] L. 4. § 8. l. 7. § 14.
[15] L. 10. § 1. l. 12. § 5.
[16] L. 2. § 17. l. 3. § 16. l. 7. § 54.
[17] Sup. § 10.
[18] L. 3. § 5.
[19] L. 2. § 4. l. 12. § 26.
[20] L. 11. § 15.
[21] Sup. § 17.
[22] L. 4. § 13. l. 11. § 39.
[23] Sup. § 22. l. 6. § 27. l. 8. § 59. l. 9. § 11. l. 10. § 4. l. 11. § 13.

[1] L. 4. § 31. πόλις, καὶ οὐ χρεία ὀργῆς· [1] [οὔτε [2] τραγῳ-
[2] L. 3. § 7. l. 11. § 18. δὸς, οὔτε πόρνη]

[3] L. 2. § 11. l. 11. § 3. XXIX. [3] Ὡς ἐξελθὼν ζῆν διανοῇ,
οὕτως ἐνταῦθα ζῆν ἔξεστιν. ἐὰν δὲ μὴ ἐπιτρέ-
[4] L. 8. § 47. πωσι, τότε [4] καὶ τοῦ ζῆν ἔξιθι· οὕτως μέντοι,
[5] L. 2. § 11,12 ὡς [5] μηδὲν κακὸν πάσχων. [6] καὶ καπνός ἐστι,
[6] ἐι f.
[7] L. 4. § 50. ἀπέρχομαι. τί αὐτὸ [7] πρᾶγμα δοκεῖς; μέ-
χρι δὲ με τοιοῦτον οὐδὲν ἐξάγει, μένω ἐλεύ-
[8] L. 1. § 16. l. 2. § 9. l. 8. § 48. θερος, καὶ [8] οὐδείς με κωλύσει ποιεῖν ἃ θέ-
λω· θέλω δὲ [9] κατὰ φύσιν τοῦ λογικοῦ, καὶ κοι-
[9] L. 1. § 9. l. 3. § 4. Sup. § 16. l. 6. § 14. νωνικοῦ ζῴου.

XXX. Ὁ τοῦ ὅλου νοῦς κοινωνικός. πε-
[10] Sup. § 16. ποίηκε γοῦν [10] τὰ χείρω τῶν κρειττόνων ἕνε-
[11] L. 8. § 59. κεν· καὶ [11] τὰ κρείττω ἀλλήλοις συνήρμοσεν.
[12] Sup. § 8. l. 9. § 1. ὁρᾷς [12] πῶς ὑπέταξε, συνέταξε, καὶ τὸ
[13] L. 9. § 9. κατ' ἀξίαν ἀπένειμεν ἑκάστοις, καὶ [13] τὰ κρα-
τιστεύοντα εἰς ὁμόνοιαν ἀλλήλων συνήγαγε·

[14] L. 1. § 17. XXXI. [14] Πῶς προσενήνεξαι μέχρι
Sup. § 11. l. 6 νῦν θεοῖς, γονεῦσιν, ἀδελφοῖς, γυναικί,
§ 48. l. 10. § 37. τέκνοις, διδασκάλοις, τροφεῦσι, φίλοις, οἰ-
κείοις, οἰκέταις· εἰ πρὸς πάντας σοι μέχρι
νῦν ἐστι τὸ μήτε τινὰ ῥέξαι ἐξαίσιον, μήτε
εἰπεῖν. ἀναμιμνήσκου δὲ, καὶ δι' οἵων διελή-
λυθας, καὶ οἷα ἤρκεσας ὑπομεῖναι· καὶ ὅτι
[15] L. 2. § 14. [15] πλήρης ἤδη σοι ἱστορία τοῦ βίου, καὶ [16] τελεία
[16] L. 3. § 8. ἡ λειτουργία· καὶ πόσα ὦπται καλά· καὶ [17] πό-
[17] Sup. § 15. σων μὲν ἡδονῶν καὶ πόνων ὑπερεῖδες· [18] πόσα δὲ
[18] Sup. § 1.
[19] L. 7. § 65. ἔνδοξα παρεῖδες· [19] εἰς ὅσους δὲ ἀγνώμονας
εὐγνώμων ἐγένου.

[20] L. 2. § 1. l. 3. § 16. l. 6. § 35. XXXII. [20] Διὰ τί συγχέουσιν ἄτεχνοι
καὶ ἀμαθεῖς ψυχαὶ ἔντεχνον καὶ ἐπιστήμονα;
[21] L. 19. § 18. l. 8. § 3. τίς οὖν ψυχὴ ἔντεχνος καὶ ἐπιστήμων [21]; ἡ
[22] L. 4. § 40. εἰδυῖα ἀρχὴν καὶ τέλος, καὶ [22] τὸν διὰ τῆς οὐ-
σίας διήκοντα λόγον, καὶ διὰ παντὸς τοῦ αἰ-
[23] Sup. § 13. ῶνος [23] κατὰ περιόδους τεταγμένας [24] οἰκονο-
[24] Sup. § 21. μοῦντα τὸ πᾶν.

[25] L. 4. § 48. XXXIII. Ὅσον οὔπω [25] σποδὸς ἢ σκε-
[26] L. 12. § 27. λετὸς, καὶ [26] ἤτοι ὄνομα, ἢ [27] οὐδὲ ὄνομα·
[27] L. 4. § 0. l. § 13.
[28] L. 4. § 3. [28] τὸ δὲ ὄνομα, ψόφος καὶ ἀπήχημα. τὰ δὲ

irâ ampliùs opus jam erit. [Nec tragœdus, nec ſcortum.]

XXIX. Quo modo vivere cogitas vitâ mox exceſſurus, eodem, ſi volueris,vivere jam licet. ſin id minùs permiſerint, quibuſcum hîc degis, exeas licèt è vita; ità tamen, ne tanquam mali quid paſſus. ſi fumus moleſtus eſt mihi,diſcedo. cur hoc momenti alicujus eſſe videatur? interim verò dum nihil me ad educendum me adigit, liber maneo; utpote quem nemo prohibere poſſit, quo minùs faciam quæ velim; velim autem, quæ animantis ratione imbuti ad ſocietatem nati naturæ ſunt conſentanea.

XXX. Univerſi mens communionis mutuæ amans eſt. itaq; deteriora quæq; præſtantiorum cauſſâ fecit: præſtantiora ſibi invicem conciliavit. vides ut res ſingulas ordine juſto ſubdiderit, congeſſerit, pro dignitate ſua ſuum cuiq; attribuerit, præſtantiſſimas mutuo ſibi invicem conſenſu devinxerit.

XXXI. Recole tecum quo modo te hactenus geſſeris erga Deos, parentes,fratres,liberos, conjugē, præceptores, educatores, amicos, familiares, famulos; nunquid hactenus adversùs horum aliquem,quod minùs deceat, quicquam vel facto, vel dicto etiam admiſeris. recole quoq; quæ tranſegeris negotia, quibuſque ſuſtinendis ſuffeceris. cogita & vitæ tuæ hiſtoriam jam eſſe conſummatam, munereque tuo te jam defunctum. recole itidem, quot præclara videris; quot voluptates ac dolores ſpreveris; quot pro glorioſis habita neglectui habueris; quot improbis denique æquum te exhibueris.

XXXII.Quorſum arte inſtructum ac peritum quenquam rudes animæ imperitæq; conturbent? verùm quænam eſt anima perita arteq; inſtructa? Ea quæ principii finiſq; rerum eſt gnara rationiſque illius quæ res omnes permeat, ac per ævum omne ſtatis periodis univerſum hoc adminiſtrat.

XXXIII. Cinis jamjam futurus es, aut oſſa nuda; noménque tantùm, vel ne nomen quidem tui, ſuperfuturum eſt. nomen autem ip-

cv

Digitized by Google

ſum nihil eſt aliud quam ſonitus inanis & echo quædam. quin & illa ipſa,quæ in hac vita tanto habentur in pretio, vana ſunt, putida, exilia, canicularum inſtar invicem rixantium, aut puerulorum ſecum invicem litigantium, & ridentium modò, mox plorantium. Cæterùm fides, modeſtia, juſtitia & veritas,ad cœlum, à terra longè latéq; patente, ſeſe contulerunt. ecquid igitur reſtat quod te iſtic detineat? ſiquidem res ſenſui ſubjectæ, mutari pronæ, & conſiſtere neſciæ; ſenſus ipſi hebetes & imagines falſas admittere proclives: animula ipſa, exhalatio à ſanguine emiſſa: apud eos, qui iſtiuſmodi ſint, celebrem eſſe,inane quiddā. quin ergo expectas placidus, vel extinctionem tui, vel tranſlationem? iſtius tempus donec obvenerit, quid ſuffecerit niſi ut Deos colas celebréſq;, hominib⁹ benefacias, ſuſtineas eos eiſdémque abſtineas; memineríſq; ea omnia, quæ extra corpuſculi animulæque tuæ terminos conſiſtunt, nec tua eſſe, nec in poteſtate tua ſita?

ἐν τῷ βίῳ πολυκίμητα, [1] κενά, καὶ [2] σαπρά, καὶ [3] μικρά, καὶ [4] κυνίδια διαδακνόμενα, καὶ [5] παιδία φιλόνεικα, γελῶντα, εἶτα εὐθὺς κλαίοντα. πίστις δὲ καὶ αἰδὼς, καὶ δίκη, καὶ ἀλήθεια, [6] πρὸς ὄλυμπον, ἀπὸ χθονὸς εὐρυοδείης. τί οὖν ἔτι τὸ ἐνταῦθα κατέχον; εἴγε [7] τὰ μὲν αἰσθητὰ εὐμετάβλητα, καὶ [8] οὐχ ἑστῶτα· τὰ δὲ αἰσθητήρια, [9] ἀμυδρὰ καὶ εὐπαρατύπωτα· αὐτὸ δὲ τὸ ψυχάριον, [10] ἀναθυμίασις ἀφ' αἵματος· [11] τὸ δὲ εὐδοκιμεῖν παρὰ τοιούτοις, κενόν. [12] τί οὖν [13] περιμένεις; [14] ἵλεως [15] τὴν εἴτε σβέσιν εἴτε μετάστασιν. ἕως δὲ ἐκείνης ὁ καιρὸς ἐφίσταται, τί [16] ἀρκεῖ; τί δ' ἄλλο ἢ [17] θεοὺς μὲν σέβειν καὶ εὐφημεῖν· [18] ἀνθρώπους δὲ εὖ ποιεῖν, καὶ [19] ἀνέχεσθαι αὐτῶν καὶ ἀπέχεσθαι· ὅσα δὲ ἐκτὸς ὅρων τοῦ κρεαδίου, καὶ τοῦ πνευματίου, ταῦτα μεμνῆσθαι [20] μήτε σὰ ὄντα, μήτε ἐπὶ σοί;

[1] L. 4. § 32.
[2] L. 9. § 36.
[3] L. 6. § 36.
[4] L. 7. § 3.
[5] L. 9. § 24.
[6] Heſiod. *l.* 1. *v.* 195.
[7] *L.* 2. § 17. *l.* 6. § 4, 14.
[8] Sup. § 23.
[9] *L.* 2. § 17.
[10] *L.* 4. § 3.
[11] *L.* 4. § 33.
[12] πῇ ἢ π. ἰλ.
[13] Sup. § 10.
[14] *L.* 2. § 3.
[15] *L.* 7. § 32.
[16] Sup. § 14.
[17] *L.* 6. § 10, 30.
[18] *L.* 5. § 20.
[19] Sup. § 20.
[20] *L.* 12. § 3.

XXXIV. Proſperè tibi res tuæ ſunt perpetuò proceſſuræ, ſi ritè incedere potueris, rectâque methodo & opinari & agere. communia ſunt animæ ratione præditæ, ſive Dei, ſive hominis, ſive alius alicujus animantis duo iſta: alterum, quod ab alia re nulla poſſit impediri; alterum, quod in animi affectione actionéq; juſtâ bonum ſuum ſitum habeat,nec ultra hæc quicquam appetere neceſſe habeat.

XXXIV. Δύνασαι ἀεὶ [21] εὐροεῖν, εἴγε καὶ [22] ὁδεύειν, εἴγε καὶ [23] ὁδῷ ὑπολαμβάνειν, καὶ πράσσειν. [24] δύο ταῦτα κοινά, τῇ τε τοῦ θεοῦ, καὶ τῇ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ παντὸς λογικοῦ ζώου ψυχῇ· τὸ [25] μὴ ἐμποδίζεσθαι ὑπ' ἄλλου· καὶ τὸ [26] ἐν τῇ δικαϊκῇ διαθέσει καὶ πράξει ἔχειν τὸ ἀγαθόν, [27] καὶ ἐνταῦθα τὴν ὄρεξιν ἀπολήγειν.

[21] *L.* 2. § 5.
[22] Sup. § 14.
[23] *L.* 1. § 9.
[24] -σειν. ἀλ.
[25] Sup. § 20.
[26] Sup. § 16.
[27] *L.* 4. § 20. *l.* 9. § 31.

XXXV. Si nec aut vitioſitas hæc mea ſit, aut effectum vitioſitatis meæ; nec communitas ea læditur, cur de re iſta ipſe differor? communitatem autem quid læſerit?

XXXV. Εἰ [28] μήτε κακία ἐστὶ τοῦτο ἐμή, μήτε ἐνέργεια κατὰ κακίαν ἐμήν, [29] μήτε τὸ κοινὸν βλάπτεται, τί ὑπὲρ αὐτοῦ διαφέρομαι; [30] τίς δὲ βλάβη τοῦ κοινοῦ;

[28] Sup. § 25. *l.* 7. § 22. *l.* 9. § 4.
[29] Sup § 22.
[30] *L.* 8. § 55.

XXXVI. Ne imaginatione ullâ temerè abripiaris: ſed opis tuæ indigis, prout potes & par eſt, opem feras.nec ſi in rebus mediis hiſce detrimentum ſuſtinuerunt, ideò lædi eos exiſtimes. nihil enim mali ſubeſt. ſed quemadmodum ſenex diſcedens alumni turbinem poſcebat, cum turbinem tamen, hoc eſt, ludicrum quiddam,eſſe meminiſſet. ita & iſtic te geras. ad roſtra ubi declamitans fueris, an oblitus es,

XXXVI. Μὴ [31] ὁλοσχερῶς [32] τῇ φαντασίᾳ συναρπάζεσθαι· ἀλλὰ [33] βοηθεῖν μὲν κατὰ δύναμιν καὶ [34] κατ' ἀξίαν· κἂν εἰς τὰ μέσα ἐλαττῶνται, μὴ μέντοι [35] βλάβην αὐτὸ φαντάζεσθαι, κακὸν γὰρ [36] ἔθος· ἀλλ' ὡς ὁ γέρων ἀπελθὼν τὸν τοῦ θρέπτου ῥόμβον ἀπῄτει, μεμνημένος ὅτι ῥόμβος· οὕτως οὖν καὶ ὧδε. ἐπεί τοι [37] γένη καλῶν ἐπὶ τῶν ἐμβόλων·

[31] *L.* 9. § 3.
[32] *L.* 4. § 22. *l.* 7. § 43.
[33] *L.* 6. § 30.
[34] *L.* 3. § 11.
[35] Sup. § 35.
[36] ἔθον f.
[37] γίνῃ καλῶν Xyl.

ἄνθρωπε

[1] L. 9. § 29.
[2] L. 4. § 44.
[3] ἐ. π. εὐμ. Sal. γενόμενον ἄν, ὁ. καὶ εὐμ. Boot.
[4] --λειφθεὶς Sal. & Boot.
[5] ἄνθρωπε, σὺ δὲ εὐμ. ὁ. κατ. S
[6] L. 7. § 17.
[7] -θαὶ τρόποι. S.

ἄνθρωπε, ἐπελάθου τί ταῦτα ἦν; ναί· ἀλλὰ τούτοις περισπούδαστα. [1] Διὰ τοῦτ' οὖν καὶ σὺ [2] μωρὸς γένῃ; [3] ἐγενόμην ποτὲ, ὁπουδήποτε καταλειφθεὶς[4], [5] εὔμοιρος ἄνθρωπος· τὸ δὲ [6] εὔμοιρος, ἀγαθὴν μοῖραν σεαυτῷ ἀπονείμας· ἀγαθαὶ δὲ μοῖραι, ἀγαθαὶ [7] τροπαὶ ψυχῆς, ἀγαθαὶ ὁρμαί, ἀγαθαὶ πράξεις.

homo, hæc quidnam ſint? memini ſatis, inquis; verùm ea ſunt, in quibus iſti pretium ſtudiúmque ponunt. num ergo & te fatuum eſſe neceſſe eſt, quia illi ſunt? quocunq; loco deprehenſus, felix futurus ſis. felix eſt autem qui ſortem ſibi bonam comparaverit. ſors vero bona ſi quid ſit quæras, ea moribus bonis, motibus bonis, bonis denique actionibus conſtat.

ΒΙΒΛΙΟΝ ζ'.

[1] Inf. § 5. l. 7. § 23.
[2] L. 2. § 11. l. 10. § 7.
[3] L. 3. § 11. Inf. § 8.
[4] L. 1. § 16. l. 4. § 25. l. 5. § 3. Inf. § 7. l. 8. § 2.
[5] L. 7. § 44, 45, 46.
[6] L. 3. § 7. l. 10. § 8.
[7] L. 8. § 32. l. 9. § 6.
[8] L. 2. § 5. l. 3. § 12.
[9] L. 3. § 11. l. 5. § 36. l. 7. § 29, 30.
[10] L. 5. § 23. Inf. § 15.
[11] L. 8. § 25. l. 10. § 7.
[12] -αθήσεται. Lug.
[13] L. 2. § 4. Sup. § 1. l. 10. § 25.
[14] L. 7. § 15, 65.
[15] L. 8. § 26, 42.
[16] L. 4. § 31.
[17] L. 5. § 6.
[18] L. 3. § 13. Inf. § 23.

Ἡ τῶν ὅλων οὐσία, εὐπειθὴς, καὶ εὐτρεπής, [2] ὁ δὲ ταύτην διοικῶν λόγος οὐδεμίαν ἐν ἑαυτῷ αἰτίαν ἔχει τοῦ κακοποιεῖν· κακίαν γὰρ οὐκ ἔχει, οὐδέ τι κακῶς ποιεῖ, οὐδὲ βλάπτεταί τι ὑπ' ἐκείνου. [3] πάντα δὲ κατ' ἐκεῖνον γίνεται, καὶ περαίνεται.

II. Μὴ διαφέρου, πότερον ῥιγῶν, ἢ θαλπόμενος τὸ πρέπον ποιεῖς· καὶ πότερον νυστάζων, ἢ ἱκανῶς ὕπνου ἔχων· [4] καὶ πότερον κακῶς ἀκούων, ἢ εὐφημούμενος· καὶ [5] πότερον ἀποθνήσκων, ἢ πράττων τι ἀλλοῖον. [6] μία γὰρ τῶν βιωτικῶν πράξεων καὶ αὕτη ἐστί, καθ' ἣν ἀποθνήσκομεν· [7] ἀρκεῖ οὖν καὶ ἐπὶ ταύτης [8] τὸ παρὸν εὖ θέσθαι.

III. [9] Ἔσω βλέπε· μηδενὸς πράγματος μήτε ἡ ἰδία ποιότης, μήτε ἡ ἀξία, παρατρεχέτω σε.

IV. Πάντα τὰ ὑποκείμενα [10] τάχιστα μεταβάλλει, καὶ [11] ἤτοι ἐκθυμιαθήσεται [12], εἴπερ ἥνωται ἡ οὐσία, ἢ σκεδασθήσεται.

V. [13] Ὁ διοικῶν λόγος οἶδε πῶς διακείμενος, καὶ τί ποιεῖ, καὶ ἐπὶ τίνος ὕλης.

VI. Ἄριστος τρόπος τοῦ ἀμύνεσθαι [14] τὸ μὴ ἐξομοιοῦσθαι.

VII. Ἑνὶ [15] τέρπου καὶ [16] προσαναπαύου, τῷ ἀπὸ πράξεως κοινωνικῆς [17] μεταβαίνειν ἐπὶ πρᾶξιν κοινωνικὴν, [18] σὺν μνήμῃ θεοῦ.

LIB. VI.

UNiverſi materia obſequens eſt & parere prompta. mens rectrix ejuſdem, nullam in ſe maleficii cauſſam habet; cùm malitiam in ſe nullam habeat; neq; malefecit cuiquam, nec à quoquam læditur. ſecundùm hanc verò fiunt & perficiuntur univerſa.

II. Pari loco habeas, frigore rigens, an calore fotus, quod eſt officii tui, feceris. item ùtrùm dormituriens, an ſomni ſatur; malè audiens, an collaudatus; moriens itidem, an aliud quid agens, nam ex vitæ hujus officiis, hoc eſt etiam, quòd morimur. & in hoc ergò ſufficit, quod præ manibus eſt ritè diſponere.

III. Introſpice, cavéque ne rei cujuſquam qualitas dignitáſve propria te fugiat.

IV. Præſentia hæc omnia quàm citiſſimè mutabuntur; & vel in exhalationem abibunt, (ſiquidem unita ſit rerum omnium ſubſtantia) vel diſſipabuntur.

V. Novit mens univerſi rectrix, quomodo ſe habeat, quid faciat, & in qua materia verſetur.

VI. Optimus injuriam ulciſcendi modus eſt, inferenti ne ſis ſimilis.

VII. Hoc uno te oblecta, in eóque acquieſce, ut ab una, quæ communitatem juvet, actione, ad alteram tranſeas, numinis memor.

VIII. Pars

Digitized by Google

VIII. Pars animæ principalis ſe ſuſcitat, ſe vertit; ſe facit, qualem ipſa voluerit; quæque contingunt quælibet, talia ſibi videri facit, qualia ipſa voluerit.

IX. Secundùm univerſi naturam perficiuntur ſingula. neque enim ſecundùm aliam ullam, quæ vel exteriùs contineat, vel interiùs contineatur, vel extra etiam quaſi appenſa ſit.

X. Univerſum aut eſt cinnus quidam rerum, nunc concurſu fortuito invicem implexarum, mox diſſipatarum denuò; aut eſt compages rerum in unum ordine juſto convenientium, quæ providentiâ regatur. ſi prius illud, quid eſt, quod deſiderem in temeraria miſcela colluvieq; iſtiuſmodi ulteriùs commorari? aut cur aliud quicquam mihi curæ ſit, quàm ut quoquo modo in terram redigar? quorſum etiam perturbor? quicquid enim egero, ſuperveniet aliquando diſſipatio. ſin quod poſterius eſt poſitum, rectorem veneror, eodémque fretus, firmus animi conſiſto.

XI. Siquando à rebus circumſtantibus per vim quandam adactum perturbari te ſenſeris, citò ad te redi, nec plus quàm neceſſe eſt, ab animi tenore congruo recede. tenoris enim ſervandi valentior fies, ad eum jugiter recurrendo.

XII. Si novercam ſimul matrémque haberes, etiamſi & illam coleres, ad iſtam tamen frequentiſſimè te reciperes. harum inſtar habeant apud te, aula & philoſophia. ad hanc ſæpiùs accede, hac acquieſce, cujus ope, cùm quæ ibi occurrunt tibi futura ſunt toleratu facilia, tum & ipſe in eis toleratu facilis.

XIII. Quemadmodum de obſoniis atq; eduliis ejuſmodi cogitare licet, hoc piſcis eſſe cadaver, hoc avis, hoc ſuis: ac rurſus de falerno, eſſe uvulæ ſuccum; de purpura, eſſe oviculæ capillos conchylii cruore tinctos; de coitu, eſſe inteſtini fri-

VIII. [1] Τὸ ἡγεμονικόν ἐστι, τὸ ἑαυτὸ ἐγεῖρον καὶ τρέπον, καὶ ποιοῦν μὲν ἑαυτὸ οἷον ἂν καὶ θέλῃ, [2] ποιοῦν δὲ ἑαυτῷ φαίνεσθαι πᾶν τὸ συμβαῖνον, οἷον αὐτὸ θέλει.

[1] L. 5. § 14. l. 11. § 1.
[2] L. 3. § 9. l. 5. § 19. l. 7. § 14. l. 12. § 25.

IX. [3] Κατὰ τὴν τῶν ὅλων φύσιν ἕκαστα περαίνεται. οὐ γὰρ κατ' ἄλλην γέ τινα φύσιν, ἤτοι ἔξωθεν περιέχουσαν, ἢ ἐμπεριεχομένην ἔνδον, ἢ ἔξω ἀπηρτημένην.

[3] Sup. § 1, 4.

X. [4] Ἤτοι κυκεὼν, καὶ ἀντεμπλοκὴ, καὶ σκεδασμός· ἢ ἕνωσις καὶ τάξις, [5] καὶ πρόνοια. [6] εἰ μὲν οὖν τὰ πρότερα, τί καὶ ἐπιθυμῶ εἰκαίῳ συγκρίματι, καὶ φυρμῷ τοιούτῳ ἐνδιατρίβειν; τί δέ μοι καὶ μέλει ἄλλου τινὸς, ἢ τοῦ ὅπως ποτὲ [7] αἶα γίνεσθαι; τί δὲ καὶ ταράσσομαι; [8] ἥξει γὰρ ἐπ' ἐμὲ ὁ σκεδασμὸς, ὅ,τι ἂν ποιῶ. εἰ δὲ θάτερά ἐστι, [9] σέβω καὶ [10] εὐσταθῶ, καὶ θαῤῥῶ [11] τῷ διοικοῦντι.

[4] L. 4. § 27.
[5] [καὶ] πρ.
[6] L. 2. § 11.
[7] Iliad. η. v. 99.
[8] L. 7. § 46.
[9] L. 5. § 21, 33.
[10] L. 5. § 18.
[11] Sup. § 5, 9.

XI. Ὅταν ἀναγκασθῇς [12] ὑπὸ τῶν περιεστηκότων οἱονεὶ διαταραχθῆναι, [13] ταχέως ἐπάνιθι [14] εἰς ἑαυτὸν, καὶ μὴ ὑπὲρ τὰ ἀναγκαῖα ἐξίστασο τοῦ ῥυθμοῦ. ἔσῃ γὰρ ἐγκρατέστερος τῆς ἁρμονίας, τῷ συνεχῶς εἰς αὐτὴν ἐπανέρχεσθαι.

[12] L. 1. § 12. l. 11. § 9.
[13] L. 4. § 3. Inf. § 12.
[14] πρὸς Lug. An.

XII. Εἰ μητρυιάν τε ἅμα εἶχες καὶ μητέρα, ἐκείνην τ' ἂν ἐθεράπευες, καὶ ὅμως ἡ ἐπάνοδός σοι πρὸς τὴν μητέρα συνεχὴς ἐγίνετο. τοῦτό σοι νῦν ἐστιν ἡ αὐλὴ, καὶ φιλοσοφία· ὧδε πολλάκις [15] ἐπάνιθι, καὶ [16] προσαναπαύου ταύτῃ, δι' ἣν καὶ τὰ ἐκεῖ σοι ἀνεκτὰ φαίνεται, καὶ σὺ ἐν αὐτοῖς ἀνεκτός.

[15] Sup. § 11.
[16] L. 5. § 9, 19.

XIII. Οἷον δὴ, τὸ [17] φαντασίαν λαμβάνειν ἐπὶ τῶν ὄψων, καὶ τῶν τοιούτων ἐδωδίμων, ὅτι νεκρὸς οὗτος ἰχθύος, οὗτος δὲ νεκρὸς ὄρνιθος, ἢ χοίρου· καὶ πάλιν, ὅτι ὁ Φάλερνος, χυλάριόν ἐστι σταφυλίου· καὶ [18] ἡ περιπόρφυρος, τριχία προβατίου αἱματίῳ κόγχης δεδευμένα· καὶ ἐπὶ τῶν κατὰ τὴν συνουσίαν,

[17] L. 3. § 11. Sup. § 3. Inf. § 14. l. 7. § 29, 30.
[18] L. 9. § 34.

συνουσίαν, ἐντερίου παράτριψις, καὶ μετά τι-
¹ L. 4. § 48. νος σπασμοῦ ¹ μυξαρίου ἔκκρισις· ² οἷαι δὴ
² οἷαι vel ἃς. αὗταί εἰσιν αἱ φαντασίαι καθικνούμεναι αὐ-
³ L. 10. § 26. τῶν τῶν πραγμάτων καὶ διεξιοῦσαι δι' αὐ-
l. 11. § 2. τῶν, ὥστε ὁρᾶν ἅτινά ποτ' ἐστίν. ³ οὕτως δεῖ
⁴ L. 2. § 12. l. παρ' ὅλον τὸν βίον ποιεῖν, καὶ ὅπου λίαν ἀξιο-
10. § 9. l. 12. πιστότατα πράγματα φαντάζεται, ⁴ ἀπο-
§ 8. γυμνοῦν αὐτὰ, καὶ τὴν εὐτέλειαν αὐτῶν καθο-
⁵ ἐφ' f. ρᾶν, καὶ τὴν ἱστορίαν, ⁵ ὑφ' ἧ σεμνύνεται, πε-
⁶ L. 2. § 12. l. 3. § 6. ριαιρεῖν. ⁶ δεινὸς γὰρ ὁ τῦφος παραλογιστὴς καὶ
ὅτε δοκεῖς μάλιστα περὶ τὰ σπουδαῖα καταγί-
νεσθαι, τότε μάλιστα καταγοητεύει. ὅρα γοῦν ὁ
Κράτης, τί περὶ αὐτοῦ τοῦ Ξενοκράτους λέγει.

⁷ Sup. § 13. XIV. ⁷ Τὰ πλεῖστα ὧν ἡ πληθὺς θαυ-
μάζει, εἰς γενικώτατα ἀνάγεται, τὰ ὑπὸ
ἕξεως ἢ φύσεως συνεχόμενα, λίθους, ξύλα,
συκᾶς, ἀμπέλους, ἐλαίας· τὰ δὲ ὑπὸ τῶν ὀ-
λίγῳ μετριωτέρων, εἰς τὰ ὑπὸ ψυχῆς, οἷον,
ποίμνας, ἀγέλας· τὰ δὲ ὑπὸ τῶν ἔτι χαριε-
στέρων, εἰς τὰ ὑπὸ λογικῆς ψυχῆς, οὐ μέν-
τοι καθολικῆς, ἀλλὰ καθὸ τεχνικὴ, ἢ
ἄλλως πως ἐντρεχής, ἢ κατὰ ψιλὸν, τὸ πλῆ-
θος ἀνδραπόδων κεκτῆσθαι. ⁸ ὁ δὲ ψυχὴν
⁸ L. 3. § 9. λογικὴν ⁹ καθολικὴν καὶ πολιτικὴν τιμῶν,
⁹ L. 5. § 21. l. 12. § 30, 32. οὐδὲν ἔτι τῶν ἄλλων ἐπιστρέφεται· πρὸ ἁπάν-
¹⁰ L. 5. § 29. των δὲ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν ¹⁰ λογικῶς καὶ κοινω-
¹¹ ἰσχουσαν f. Inf. § 16. νικῶς ¹¹ ἔχουσαν, καὶ κινουμένην διασώζει, καὶ
¹² L. 5. § 21. ¹² τῷ ὁμογενεῖ εἰς τοῦτο ¹³ συνεργεῖ.
¹³ Inf. § 42.

¹⁴ L. 5. § 23. Sup. § 4. XV. ¹⁴ Τὰ μὲν σπεύδει γίνεσθαι, τὰ δὲ
σπεύδει γεγονέναι, καὶ τοῦ γινομένου δὲ
¹⁵ L. 2. § 3. l. 7. § 25. ἤδη τι ἀπέσβη· ¹⁴ ῥύσεις καὶ ἀλλοιώσεις. ἀ-
νανεοῦσι [τὸν ἄπειρον αἰῶνα] τὸν κόσμον
διηνεκῶς, ὥσπερ ἡ τοῦ χρόνου ἀδιάλειπτος
φορὰ νέον ἀεὶ παρέχεται ¹⁵. ἐν δὴ τούτῳ
¹⁵ -ται [τὸν ἄπειρον αἰῶνα.] ¹⁶ τῷ ποταμῷ, ¹⁷ τί ἄν τις τούτων τῶν
¹⁷ L. 2. § 17. παραθεόντων ἐκτιμήσειεν, ¹⁹ ἐφ' οὗ στῆναι οὐκ
l. 7. § [illegible] ἔξεστιν; ὥσπερ εἴ τις τι τῶν παραπετομένων
¹⁸ L. 5. § 1[illegible]. στρουθίων φιλεῖν ἄρχοιτο· ²⁰ τὸ δ' ἤδη ἐξ ὀφ-
¹⁹ Sup. § 23. θαλμῶν ἀπελήλυθεν. τοιοῦτον δή τι καὶ αὐτὴ
²⁰ L. 4. § 43.

ctionem, mucique cum convulſione quadam excretionem: cogitationes enim iſtæ ità res ipſas attingunt, eaſdémque pervadunt, ut quæ nam eæ ſint, penitiùs per hoc cernere detur. ad eundem modum per vitam totam agendum eſt, ut res eas etiam, quæ comprobatu digniſſimæ videbuntur, prorſus denudemus, vilitatémque earum intueamur, & tollamus eam, quâ evehi ſolent, narrationis pompam omnem. gravis enim impoſtor faſtus eſt; & tum maximè effaſcinat, cùm circa ea quis verſatur, quæ ſtudio digna videntur. Vide igitur de Xenocrate ipſo Crates quid dixerit.

XIV. Eorum quæ vulgus hominum admiratur, pleraque ad generaliſſima rerum capita referuntur, quæ vel formâ merâ vel naturâ continentur; qualia ſunt lapides, ligna, ficus, vites, oleæ: quæ autem moderatiores paulò ſuſpiciunt, ad ea referuntur, quæ animâ ſunt prædita, veluti greges & armenta. quæ verò politiores adhuc afficiunt, ad ea pertinent, quæ animâ continentur rationali, non quidem univerſali illâ, ſed quâ artium cultrix, aliâſve ſolers exiſtit, aut quâ merè talis, ut ſervitiorum turbam poſſidere. cæterùm qui animam rationalem univerſalem ac civilem veneratur, is reliquis rebus omnibus inſuper habitis, in hoc præcipuè incumbit. ut animam in eo ſtatu ſuam conſervet, quo rationi ac communioni conſentaneè ſe habeat gerátque, & congeneri ſuo cuilibet, ut hoc ipſum præſtet, operam itidem mutuatur ſuam.

XV. Quædam fieri properant, quædam fuiſſe: & illius etiam quod fit, aliquid jam abſceſſit. fluxus & mutationes mundum perpetim renovant, ſicut temporis ſucceſſio nunquam intermiſſa ævum interminatum exhibet novum ſubinde. in hoc igitur flumine, in quo conſiſtere non datur, quorſum quis horum ſic præterlabentium quicquam in pretio habeat? perinde ac ſi avicularum prætervolantium aliquam diligere quis inciperet, cùm ea è conſpectu ſtatim abſceſſerit. hujuſmodi res eſt & vita cujuſque, quaſi

quaſi exhalatio nempe quædam à ſanguine orta,& ab aëre ſpiritûs attractio. quale enim quiddam eſt aërem ſemel traxiſſe, mox reddere, quod momentis ſingulis facimus; tale quiddam eſt & totam illam reſpirandi facultatem, quam heri & nudiuſtertius in ortu acceperas, eò redonare, unde primò hauſeras.

XVI. Non eſt æſtimatione multâ dignum, aut perſpirari, quod & plantarum eſt; aut reſpirare, quod & pecudum & belluarum eſt; aut à ſenſibus rerum imagines impreſſas admittere; aut ab affectibus ſigillarium inſtar impelli; aut gregatim convenire; aut nutriri: hoc enim perinde eſt atque alimenti quod eſt ſuperfluum excernere. ecquid eſt igitur, quod pretio aliquo dignum ſit? num plauſibus excipi? nequaquam. itaque nec linguarum ſtrepitu excipi. quid enim ſunt aliud vulgi acclamationes, quàm linguarum ſtrepitus? ita cùm & glorioſam miſſam feceris,quid tandem ſupererit pretio dignum? hoc unum, opinor, ſecundùm conditionis ſuæ rationem, moveri ſéq; ſiſtere, hoc eſt, ad quod ſtudia reliqua artéſq; nos ducunt. omnis enim ars ad hoc collimat, ut quicquid producit, ad opus illud aptum ſit, ad quod productum eſt. ſiquidem hoc vinitor qui vites colit, hoc qui equos domat, hoc qui canes curat, intendit. quin & puerorum inſtitutiones & diſciplinæ ad quid aliud contendunt? iſtic ergo reperitur quod in pretio ſit habendum. atq; hoc benè ſi habuerit, nihil aliud quod acquiras, opus erit. non tu deſines tandem in pretio alia multa habere? nec liber itaque futurus es, nec tibi ſufficies, nec perturbationibus immunis eris. etenim neceſſe erit invidere, æmulari, eos ſuſpectos habere, qui his privare te poſſunt, eis ſtruere inſidias, qui id, quod tu tanti æſtimas, poſſident. omnino neceſſe erit macerari te, ubi horum tibi aliquid defuerit; & de Diis etiam ſæpenumero conqueri. at contra mentem propriam ſi in veneratione ac honore habueris, & tibi gratum id te faciat. & commu-

ἡ ζωὴ ἑκάστου, οἷον [1] ἡ ἀφ' αἵματος ἀναθυ- [1] L. 5. § 33.
μίασις, καὶ [2] ἡ ἐκ τοῦ ἀέρος ἀνάπνευσις. ὁ- [2] L. 2. § 2.
ποῖον γάρ ἐστι τὸ ἅπαξ ἑλκῦσαι τὸν ἀέρα καὶ
ἀποδοῦναι, [3] ὅπερ παρέκαστον ποιοῦμεν, τοιοῦ- [3] L. 8. § 54.
τόν ἐστι καὶ [4] τὸ τὴν πᾶσαν ἀναπνευστικὴν δύ- [4] L. 5. § 4.
ναμιν, ἣν χθὲς καὶ πρῴην ἀποτεχθεὶς ἐκτή-
σω, ἀποδοῦναι ἐκεῖ, ὅθεν τὸ πρῶτον ἔσπασας.

XVI. [5] Τίμιον, οὔτε τὸ [6] διαπνεῖσθαι [5] Ὡς τ φ τ υ. τ δ. Baſ. & Lug.
ὡς τὰ φυτά· οὔτε [7] τὸ ἀναπνεῖν, ὡς τὰ βο-
σκήματα καὶ τὰ θηρία· οὔτε [8] τὸ τυποῦσθαι [6] L. 3. § 1.
κατὰ φαντασίαν· οὔτε τὸ [9] νευροσπαστεῖσθαι [7] L. 8. § 54. [8] L. 3. § 16.
καθ' ὁρμήν· οὔτε τὸ [10] συναγελάζεσθαι. [9] L. 2. § 2. Inf. § 29.
οὔτε τὸ τρέφεσθαι· τοῦτο γὰρ ὅμοιον τῷ [11] ἀπο- [10] L. 9. § 9, 39.
κρίνειν τὰ περιττώματα τῆς τροφῆς. τί οὖν [11] L. 9. § 39.
τίμιον; τὸ κροτεῖσθαι· οὐχί. [12] οὐκοῦν οὐδὲ [12] L. 8. § 52.
τὸ ὑπὸ γλωσσῶν [13] κροτεῖσθαι· αἱ γὰρ παρὰ [13] L. 4. § 3. l. 5. § 33.
τῶν πολλῶν εὐφημίαι, [14] κρότος γλωσ- [14] L. 3. § 16. Sup. § 14.
σῶν. ἀφῆκας οὖν καὶ τὸ δοξάριον, τί κα-
ταλείπεται τίμιον; δοκῶ μὲν, τὸ κατὰ τὴν
ἰδίαν κατασκευὴν κινεῖσθαι, καὶ [15] ἴσχεσθαι, [15] ἴσχεσθαι Sup. § 14.
ἐφ' ὃ καὶ αἱ ἐπιμέλειαι ἄγουσι καὶ αἱ τέχναι.
[16] ἥ τε γὰρ τέχνη πᾶσα τοῦτο στοχάζεται, ἵνα [16] L. 5. § 14.
τὸ κατασκευασθὲν ἐπιτηδείως ἔχῃ πρὸς τὸ
ἔργον πρὸς ὃ κατεσκεύασται. ὅ τε φυτουρ-
γὸς ὁ ἐπιμελούμενος τῆς ἀμπέλου, καὶ ὁ πω-
λοδάμνης, καὶ ὁ τοῦ κυνὸς ἐπιμελούμενος,
τοῦτο ζητεῖ· αἱ δὲ παιδαγωγίαι, αἱ διδασκα-
λίαι ἐπὶ τί σπεύδουσιν; ὧδε οὖν τὸ τί-
μιον. καὶ τοῦτο μὲν ἂν εὖ ἔχῃ, οὐδὲν τῶν ἄλ-
λων περιποιήσῃ σεαυτῷ. [17] οὐ παύσῃ καὶ [17] Inf. § 41. l. 9. § 1.
ἄλλα πολλὰ τιμῶν; οὔτ' οὖν ἐλεύθερος
ἔσῃ, οὔτε αὐτάρκης, οὔτε ἀπαθής. ἀνάγκη γὰρ
φθονεῖν, ζηλοτυπεῖν, ὑφορᾶσθαι τοὺς ἀφελέ-
σθαι ἐκεῖνα δυναμένους, ἐπιβουλεύειν τοῖς
ἔχουσι τὸ τιμώμενον ὑπό σου· ὅλως πεφύρ-
θαι ἀνάγκη τὸν ἐκείνων τινὸς ἐνδεῆ· προσέτι
δὲ πολλὰ καὶ τοῖς θεοῖς μέμφεσθαι· [18] ἡ δὲ [18] L. 3. § 9 l. 11. § 1.
τῆς ἰδίας διανοίας αἰδὼς καὶ τιμὴ, σεαυτῷ
τε [19] ἀρεστόν σε ποιήσει, καὶ τοῖς κοινωνι- [19] L. 8 § 53.

συνουσίαν, ἐντερίου παράτριψις, καὶ μετά τινος σπασμοῦ [1] μυξαρίου ἔκκρισις. [2] οἷαι δὴ αὗταί εἰσιν αἱ φαντασίαι καθικνούμεναι αὐτῶν τῶν πραγμάτων καὶ διεξιοῦσαι δι' αὐτῶν, ὥστε ὁρᾷν ἅτινά ποτ' ἐστίν. [3] οὕτως δεῖ παρ' ὅλον τὸν βίον ποιεῖν, καὶ ὅπου λίαν ἀξιοπιστότατα πράγματα φαντάζεται, [4] ἀπογυμνοῦν αὐτὰ, καὶ τὴν εὐτέλειαν αὐτῶν καθορᾷν, καὶ τὴν ἱστορίαν, [5] ὑφ' ἧς σεμνύνεται, περιαιρεῖν. [6] δεινὸς γὰρ ὁ τῦφος παραλογιστής· καὶ ὅτε δοκεῖς μάλιστα περὶ τὰ σπουδαῖα καταγίνεσθαι, τότε μάλιστα καταγοητεύει. ὅρα γοῦν ὁ Κράτης, τί περὶ αὐτοῦ τοῦ Ξενοκράτους λέγει.

XIV. [7] Τὰ πλεῖστα ὧν ἡ πληθὺς θαυμάζει, εἰς γενικώτατα ἀνάγεται, τὰ ὑπὸ ἕξεως ἢ φύσεως συνεχόμενα, λίθους, ξύλα, συκᾶς, ἀμπέλους, ἐλαίας· τὰ δὲ ὑπὸ τῶν ὀλίγῳ μετριωτέρων, εἰς τὰ ὑπὸ ψυχῆς, οἷον, ποίμνας, ἀγέλας· τὰ δὲ ὑπὸ τῶν ἔτι χαριεστέρων, εἰς τὰ ὑπὸ λογικῆς ψυχῆς, οὐ μέντοι καθολικῆς, ἀλλὰ καθὸ τεχνικὴ, ἢ ἄλλως πως ἐντρεχὴς, ἢ κατὰ ψιλὸν, τὸ πλῆθος ἀνδραπόδων κεκτῆσθαι. [8] ὁ δὲ ψυχὴν λογικὴν [9] καθολικὴν καὶ πολιτικὴν τιμῶν, οὐδὲν ἔτι τῶν ἄλλων ἐπιστρέφεται· πρὸ ἁπάντων δὲ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν [10] λογικῶς καὶ κοινωνικῶς [11] ἔχουσαν, καὶ κινουμένην διασώζει, καὶ [12] τῷ ὁμογενεῖ εἰς τοῦτο [13] συνεργεῖ.

XV. [14] Τὰ μὲν σπεύδει γίνεσθαι, τὰ δὲ σπεύδει γεγονέναι, καὶ τοῦ γινομένου δὲ ἤδη τι ἀπέσβη. [14] ῥύσεις καὶ ἀλλοιώσεις ἀνανεοῦσι [τὸν ἄπειρον αἰῶνα] τὸν κόσμον διηνεκῶς, ὥσπερ ἡ τοῦ χρόνου ἀδιάλειπτος φορὰ νέον ἀεὶ παρέχεται [15]. ἐν δὴ τούτῳ [16] τῷ ποταμῷ, [17] τί ἂν τις τούτων τῶν παραθεόντων ἐκτιμήσειεν, [19] ἐφ' οὗ στῆναι οὐκ ἔξεστιν; ὥσπερ εἴ τις τῶν παραπετομένων στρουθίων φιλεῖν ἄρχοιτο· [20] τὸ δ' ἤδη ἐξ ὀφθαλμῶν ἀπελήλυθεν. τοιοῦτον δή τι καὶ αὐτὴ

[1] *L.* 4. § 48.
[2] εἶαι vel αἱ.
[3] *L.* 10. § 26. *l.* 11. § 2.
[4] *L.* 2. § 12. *l.* 10. § 9. *l.* 12. § 8.
[5] ἐφ' f.
[6] *L.* 2. § 12. *l.* 3. § 6.
[7] Sup. § 13.
[8] *L.* 3. § 9.
[9] *L.* 5. § 21. *l.* 12. § 30, 32.
[10] *L.* 5. § 29.
[11] ἴσχουσαν f. Inf. § 16.
[12] *L.* 5. § 21.
[13] Inf. § 42.
[14] *L.* 5. § 23. Sup. § 4.
[15] *L.* 2. § 3. *l.* 7. § 25.
[16] -ται [τὸν ἄπειρον αἰῶνα.]
[17] *L.* 2. § 17. *l.* 7. § [illegible].
[18] *L.* 5. § 10.
[19] Sup. § 23.
[20] *L.* 4. § 43.

ctionem, mucíque cum convulſione quadam excretionem : cogitationes enim iſtæ itá res ipſas attingunt, eaſdémque pervadunt, ut quæ nam eæ ſint, penitiùs per hoc cernere detur. ad eundem modum per vitam totam agendum eſt, ut res eas etiam, quæ comprobatu digniſſimæ videbuntur, prorſus denudemus, vilitatémque earum intueamur, & tollamus eam, quâ evehi ſolent, narrationis pompam omnem. gravis enim impoſtor faſtus eſt ; & tum maximè effaſcinat, cùm circa ea quis verſatur, quæ ſtudio digna videntur. Vide igitur de Xenocrate ipſo Crates quid dixerit.

XIV. Eorum quæ vulgus hominum admiratur, pleraque ad generaliſſima rerum capita referuntur, quæ vel formâ merâ vel naturâ continentur ; qualia ſunt lapides, ligna, ficus, vites, oleæ : quæ autem moderatiores paulò ſuſpiciunt, ad ea referuntur, quæ animâ ſunt prædita, veluti greges & armenta. quæ verò politiores adhuc afficiunt, ad ea pertinent, quæ animâ continentur rationali, non quidem univerſali illâ, ſed quâ artium cultrix, aliâſve ſolers exiſtit, aut quâ merè talis, ut ſervitiorum turbam poſſidere. cæterùm qui animam rationalem univerſalem ac civilem veneratur, is reliquis rebus omnibus inſuper habitis, in hoc præcipuè incumbit. ut animam in eo ſtatu ſuam conſervet, quo rationi ac communioni conſentaneè ſe habeat gerátque, & congeneri ſuo cuilibet, ut hoc ipſum præſtet, operam itidem mutuatur ſuam.

XV. Quædam fieri properant, quædam fuiſſe : & illius etiam quod fit, aliquid jam abſceſſit. fluxus & mutationes mundum perpetim renovant, ſicut temporis ſucceſſio nunquam intermiſſa ævum interminatum exhibet novum ſubinde. in hoc igitur flumine, in quo conſiſtere non datur, quorſum quis horum ſic præterlabentium quicquam in pretio habeat ? perinde ac ſi avicularum prætervolantium aliquam diligere quis inciperet, cùm ea è conſpectu ſtatim abſceſſerit. hujuſmodi res eſt & vita cujuſque, quaſi

Digitized by Google

quaſi exhalatio nempe quædam à ſanguine orta,& ab aëre ſpiritûs attractio. quale enim quiddam eſt aërem ſemel traxiſſe, mox reddere, quod momentis ſingulis facimus; tale quiddam eſt & totam illam reſpirandi facultatem, quam heri & nudiuſtertius in ortu acceperas, eò redonare, unde primò hauſeras.

XVI. Non eſt æſtimatione multâ dignum, aut perſpirari, quod & plantarum eſt; aut reſpirare, quod & pecudum & belluarum eſt; aut à ſenſibus rerum imagines impreſſas admittere; aut ab affectibus ſigillarium inſtar impelli; aut gregatim convenire; aut nutriri: hoc enim perinde eſt atque alimenti quod eſt ſuperfluum excernere. ecquid eſt igitur, quod pretio aliquo dignum ſit? num plauſibus excipi? nequaquam. itaque nec linguarum ſtrepitu excipi. quid enim ſunt aliud vulgi acclamationes, quàm linguarum ſtrepitus? ita cùm & glorioſlam miſſam feceris,quid tandem ſupererit pretio dignum? hoc unum, opinor, ſecundùm conditionis ſuæ rationem, moveri ſéq; ſiſtere, hoc eſt, ad quod ſtudia reliqua artéſq; nos ducunt. omnis enim ars ad hoc collimat, ut quicquid producit, ad opus illud aptum ſit, ad quod productum eſt. ſiquidem hoc vinitor qui vites colit, hoc qui equos domat, hoc qui canes curat, intendit. quin & puerorum inſtitutiones & diſciplinæ ad quid aliud contendunt? iſtîc ergo reperitur quod in pretio ſit habendum. atq; hoc benè ſi habuerit, nihil aliud quod acquiras, opus erit. non tu deſines tandem in pretio alia multa habere? nec liber itaque futurus es, nec tibi ſufficies, nec perturbationibus immunis eris. etenim neceſſe erit invidere, æmulari, eos ſuſpectos habere, qui his privare te poſſunt, eis ſtruere inſidias, qui id, quod tu tanti æſtimas, poſſident. omnino neceſſe erit macerari te, ubi horum tibi aliquid defuerit; & de Diis etiam ſæpenumero conqueri. at contra mentem propriam ſi in veneratione ac honore habueris, & tibi gratum id te faciat. & commu-

ἡ ζωὴ ἑκάστου, οἷον [1] ἡ ἀφ' αἵματος ἀναθυμίασις, καὶ [2] ἡ ἐκ τοῦ ἀέρος ἀνάπνευσις. ὁποῖον γάρ ἐστι τὸ ἅπαξ ἑλκύσαι τὸν ἀέρα καὶ ἀποδοῦναι, [3] ὅπερ παρ' ἕκαστον ποιοῦμεν, τοιοῦτόν ἐστι καὶ [4] τὸ τὴν πᾶσαν ἀναπνευστικὴν δύναμιν, ἣν χθὲς καὶ πρώην ἀποτεχθεὶς ἐκτήσω, ἀποδοῦναι ἐκεῖ, ὅθεν τὸ πρῶτον ἔσπασας.

XVI. [5] Τίμιον, οὔτε τὸ [6] διαπνεῖσθαι ὡς τὰ φυτά· οὔτε [7] τὸ ἀναπνεῖν, ὡς τὰ βοσκήματα καὶ τὰ θηρία· οὔτε [8] τὸ τυποῦσθαι κατὰ φαντασίαν· οὔτε τὸ [9] νευροσπαστεῖσθαι καθ' ὁρμήν· οὔτε τὸ [10] συναγελάζεσθαι. οὔτε τὸ τρέφεσθαι· τοῦτο γὰρ ὅμοιον τῷ [11] ἀποκρίνειν τὰ περιττώματα τῆς τροφῆς. τί οὖν τίμιον; τὸ κροτεῖσθαι· οὐχί. [12] οὐκοῦν οὐδὲ τὸ ὑπὸ γλωσσῶν [13] κροτεῖσθαι· αἱ γὰρ παρὰ τῶν πολλῶν εὐφημίαι, [14] κρότος γλωσσῶν. ἀφῆκας οὖν καὶ τὸ δοξάριον, τί καταλείπεται τίμιον; δοκῶ μὲν, τὸ κατὰ τὴν ἰδίαν κατασκευὴν κινεῖσθαι, καὶ [15] ἴσχεσθαι, ἐφ' ὃ καὶ αἱ ἐπιμέλειαι ἄγουσι καὶ αἱ τέχναι. [16] ἥ τε γὰρ τέχνη πᾶσα τοῦτο στοχάζεται, ἵνα τὸ κατασκευασθὲν ἐπιτηδείως ἔχῃ πρὸς τὸ ἔργον πρὸς ὃ κατεσκεύασται. ὅ τε φυτουργὸς ὁ ἐπιμελούμενος τῆς ἀμπέλου, καὶ ὁ πωλοδάμνης, καὶ ὁ τοῦ κυνὸς ἐπιμελούμενος, τοῦτο ζητεῖ· αἱ δὲ παιδαγωγίαι, αἱ διδασκαλίαι ἐπὶ τί σπεύδουσιν; ὧδε οὖν τὸ τίμιον. καὶ τοῦτο μὲν ἂν εὖ ἔχῃ, οὐδὲν τῶν ἄλλων περιποιήσῃ σεαυτῷ. [17] οὐ παύσῃ καὶ ἄλλα πολλὰ τιμῶν; οὔτ' οὖν ἐλεύθερος ἔσῃ, οὔτε αὐτάρκης, οὔτε ἀπαθής. ἀνάγκη γὰρ φθονεῖν, ζηλοτυπεῖν, ὑφορᾶσθαι τοὺς ἀφελέσθαι ἐκεῖνα δυναμένους, ἐπιβουλεύειν τοῖς ἔχουσι τὸ τιμώμενον ὑπὸ σοῦ· ὅλως πεφύρθαι ἀνάγκη τὸν ἐκείνων τινὸς ἐνδεῆ· προσέτι δὲ πολλὰ καὶ τοῖς θεοῖς μέμφεσθαι. [18] ἡ δὲ τῆς ἰδίας διανοίας αἰδὼς καὶ τιμὴ, σεαυτῷ τε [19] ἀρεστόν σε ποιήσει, καὶ τοῖς κοινωνοῖς

[1] L. 5. § 33.
[2] L. 2. § 2.
[3] L. 8. § 54.
[4] L. 5. § 4.
[5] Ὥς τ. φ. τ. τ. δ. Baſ. & Lug.
[6] L. 3. § 1.
[7] L. 8. § 54.
[8] L. 3. § 16.
[9] L. 2. § 2. Inf. § 29.
[10] L. 9. § 9, 39.
[11] L. 9. § 39.
[12] L. 8. § 52.
[13] L. 4. § 3. l. 5. § 33.
[14] L. 3. § 16. Sup. § 14.
[15] ἴσχεσθαι Sup. § 14.
[16] L. 5. § 14.
[17] Inf. § 41. l. 9. § 1.
[18] L. 3. § 9 l. 11. § 1.
[19] L. 8. § 33.

καὶ [1] εὐάρμοστον, καὶ τοῖς θεοῖς σύμφωνον, τουτέστιν, [2] ἐπαινοῦντα ὅσα ἐκεῖνοι διανέμουσι καὶ διατετάχασιν.

[1] L. 1. § 9.
[2] L. 5. § 8.

XVII. [3] Ἄνω, κάτω, κύκλῳ, φοραὶ τῶν στοιχείων. ἡ δὲ τῆς ἀρετῆς κίνησις ἐν οὐδεμιᾷ τούτων, ἀλλὰ θειότερόν τι, καὶ [4] ὁδῷ [5] δυσεπινοήτῳ προϊοῦσα [6] εὐοδεῖ.

[3] L. 9. § 28.
[4] Sup. § 14.
[5] Inf. § 22.
[6] L. 7. § 53. l. 8. § 7.

XVIII. Οἷόν ἐστιν, ὃ ποιοῦσι; τοὺς μὲν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ χρόνου, καὶ μεθ' ἑαυτῶν ζῶντας ἀνθρώπους εὐφημεῖν οὐ θέλουσιν· αὐτοὶ δὲ [7] ὑπὸ τῶν μεταγενεστέρων εὐφημηθῆναι, οὓς οὔτε εἶδόν ποτε, οὔτε ὄψονται, περὶ πολλοῦ ποιοῦνται. τοῦτο δὲ ἐγγύς ἐστι τῷ λυπηθῆναι ἄν, ὅτι οὐχὶ καὶ οἱ προγενέστεροι περὶ σοῦ λόγους εὐφήμους ἐποιοῦντο.

[7] L. 3. § 10. l. 8. § 44.

XIX. [8] Μὴ εἴ τι αὐτῷ σοι δυσκαταπόνητον, τοῦτο ἀνθρώπῳ ἀδύνατον ὑπολαμβάνειν. ἀλλ' [9] εἴ τι ἀνθρώπῳ δυνατὸν καὶ οἰκεῖον, τοῦτο καὶ σεαυτῷ ἐφικτὸν νόμιζε.

[8] L. 12. § 6.
[9] L. 8. § 36, 46.

XX. Ἐν τοῖς γυμνασίοις καὶ ὄνυξι [10] κατέδρυψέ τις, καὶ τῇ κεφαλῇ [11] ἐρραγείς, πληγὴν ἐποίησεν. ἀλλ' οὔτε ἐπισημαινόμεθα, οὔτε προσκόπτομεν, οὔτε ὑφορώμεθα ὕστερον, ὡς ἐπίβουλον· καί τοι φυλαττόμεθα, οὐ μὴν τοι ὡς ἐχθρόν, οὐδὲ μεθ' ὑποψίας, ἀλλ' ἐκκλίσεως εὐμενοῦς. [12] τοιοῦτόν τι γινέσθω, καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς μέρεσι τοῦ βίου· πολλὰ παρενθυμώμεθα, τῶν οἷον [13] προσγυμναζομένων. ἔξεστι γάρ, ὡς ἔφην, ἐκκλίνειν, μηδὲ καὶ ὑποπτεύειν, μηδὲ ἀπεχθάνεσθαι.

[10] L. 12. § 16.
[11] προσραγεὶς An. Lug. ἀρραγεὶς, vel ἐναραγεὶς, vel ἐνραγεὶς f.
[12] L. 4. § 3. Inf. § 26, 27. l. 7. § 22, 38. l. 10 § 6.
[13] L. 10. § 31.

XXI. [14] Εἴ τις με ἐλέγξαι, καὶ παραστῆσαί μοι, ὅτι οὐκ ὀρθῶς ὑπολαμβάνω, ἢ πράσσω, δύναται, χαίρων μεταθήσομαι· ζητῶ γὰρ τὴν ἀλήθειαν, ὑφ' ἧς οὐδεὶς πώποτε ἐβλάβη. βλάπτεται δὲ ὁ ἐπιμένων ἐπὶ τῆς ἑαυτοῦ ἀπάτης καὶ ἀγνοίας.

[14] L. 4. § 12. Inf. § 38. l. 8. § 16. l. 10. § 12.

XXII. Ἐγὼ [15] δὲ ἐμαυτοῦ [16] καθῆκον ποιῶ· [17] τὰ ἄλλα με οὐ περισπᾷ· ἤτοι [18] ἄψυχα, ἢ ἄλογα, ἢ [19] πεπλανημένα, καὶ [20] τὴν ὁδὸν ἀγνοοῦντα.

[15] τὸ f.
[16] L. 5. § 25. l. 7. § 15, 19.
[17] L. 2. § 7.
[18] L. 7. § 38.
[19] L. 9. § 42.
[20] L. 3. § 15.

nioni accommodum, & Diis conſentientem, dum quæcunque illi attribuunt ac conſtituunt, laudas.

XVII. Surſum, deorſum, in orbem feruntur elementa. virtutis verò motus nullâ harum vià fertur. ſed divinius eſt quiddam, viâque haud facili apprehenſu progrediens, proſperè ſemper procedit.

XVIII. Quale, quæſo, hoc eſt, quod faciunt homines? eos, qui eodem ſecum tempore vivunt, laudare cùm renuant; ipſi à poſteris, qui eos nec nôrint unquam nec viderint, celebrari plurimi faciunt. hoc autem idem eſt prope, ac ſi quis contriſtaretur, quia homines priſci encomiis eum non ſint proſecuti.

XIX. Noli, ſiquid tibi fuerit effectu difficile, opinari ideo, hominem nullum id poſſe. Sed ſiquid fuerit, quod poſſit quiſquam, hominiſque ſit munus, id te quoque aſſequi poſſe exiſtimes.

XX. Inter exercendum ſiquis unguibus lancinaverit, aut capite alliſo plagam impegerit, nullam indignationis notam edimus, nec offendimur, nec tanquam inſidiatorem deinceps ſuſpectum hunc habemus. cavemus tamen nobis ab eo quantum poſſumus, ſed nec tanquam ab hoſte, aut tanquam ſuſpicaces, verùm ita, ut animo pacato declinemus tantúm. eodem plane modo & in reliqua nos vita geramus. nè advertamus illis animum, quæ ab eis, qui nobiſcum in vita quaſi committuntur, hujuſmodi nobis multa contingunt. licet enim illos cavere & declinare citra ſuſpicionem ullam aut odium.

XXI. Si quis convincere me poterit, palámque mihi facere, quod in re ulla minùs rectè vel ſentiam vel me geram, læto lubentíque animo mutabo. ſector enim veritatem, à qua nemo unquam læſus eſt. læditur verò, qui in errore ſuo & ignorantia perſiſtit.

XXII. Ego, quod mei eſt officii, exequor. reliqua me neutiquam ſolicitum habent. aut enim ſunt inanima, aut rationis expertia, aut aberrantia, viæque neſcia.

XXIII. Ani-

Digitized by Google

XXIII. Animantibus, adeóque omnibus in univerſum rebus ac ſubjectis rationis exortibus, utpote ratione præditus ipſe qui ſis, magno liberóque utaris animo: homines verò, cùm rationis ſint tecum participes, tanquam ſocietate tibi conjunctos, habeas. in cunctis verò opem divinam advoces: nec intereſſe exiſtimes, quamdiu hæc facturus ſis ſuffecerint enim ſic exactæ vel horæ tres.

XXIV. Alexander Macedo, ejuſdémque muliò, ſimul ac mortui fuerant, ad idem planè redacti ſunt. vel enim in eaſdem mundi rationes ſeminales recepti, vel in atomos pariter ſunt diſſipati.

XXV. Cogita tecum, quot intra noſtrûm unumquemque, tam in corpore, quàm & in anima, uno eodemque temporis momento ſimul fiant. ita fiet, ne miraculo ſit, ſi plura multa, vel cuncta potiùs quæ fiunt, in hoc uno, quem mundum utique vocamus, univerſo, ſimul producantur.

XXVI. Si quis te rogaverit, Antonini nomen quomodo ſcribatur, nunquid cum vocis intenſione elementa ſingula proferres? quid igitur? ſi iraſcuntur tibi, num tu viciſſim illis ſuccenſebis? & non potiùs literas ſingulas placidè enumerare perges? proinde & iſtic pari modo memineris, officium omne quaſi numeris quibuſdam abſolvi: quibus obſervatis, oportet te nec perturbatum, nec indignationem indignatione penſantem, ſed rectà pergentem perficere quod præ manibus eſt.

XXVII. Crudele quiddam eſt, non permittere hominibus, ut ad ea ferantur, quæ ad ſe pertinere ſibique conducere opinantur. atqui hoc tu illis quodammodo non permittis facere, cùm peccare illos ægrè fers. feruntur enim prorſus, cùm peccant, ad ea de quibus ipſi ſic opinantur. Verùm res, inquis, aliter ſe habet. tu itaque illos doce, errorémque illis oſtende, ſed abſq; iracundia.

XXIII. Τοῖς μὲν ἀλόγοις ζώοις καὶ καθόλου πράγμασι καὶ ὑποκειμένοις, [1] ὡς λόγον ἔχων, λόγον μὴ ἔχουσι, χρῶ μεγαλοφρόνως καὶ ἐλευθέρως. τοῖς δὲ ἀνθρώποις, [2] ὡς λόγον ἔχουσι, χρῶ κοινωνικῶς. [3] ἐφ' ἅπασι δὲ θεοὺς ἐπικαλοῦ· καὶ [4] μὴ διαφέρου πρὸς τὸ πόσῳ χρόνῳ ταῦτα πράξεις· ἀρκοῦσι γὰρ καὶ τρεῖς ὧραι τοιαῦται.

XXIV. [5] Ἀλέξανδρος ὁ Μακεδὼν, καὶ ὁ ὀρεωκόμος αὐτοῦ ἀποθανόντες εἰς ταὐτὸ κατέστησαν· [6] ἤτοι γὰρ ἐλήφθησαν εἰς τοὺς αὐτοὺς τοῦ κόσμου σπερματικοὺς λόγους· ἢ διεσκεδάσθησαν ὁμοίως εἰς τὰς ἀτόμους.

XXV. Ἐνθυμήθητι πόσα κατὰ τὸ αὐτὸν ἀκαριαῖον χρόνον ἐν ἑκάστῳ ἡμῶν ἅμα γίνεται, σωματικὰ ὁμοῦ καὶ ψυχικά· καὶ οὕτως οὐ θαυμάσεις, εἰ πολὺ πλείω, μᾶλλον δὲ πάντα τὰ γινόμενα ἐν [7] τῷ ἑνί τε καὶ σύμπαντι, ὃ δὴ κόσμον ὀνομάζομεν, ἅμα ἐνυφίσταται.

XXVI. Ἐάν τις σοι προβάλῃ, πῶς γράφεται τὸ Ἀντωνίνου ὄνομα, μήτι [8] κατεντεινόμενος προοίσῃ ἕκαστον τῶν στοιχείων; τί οὖν; ἐὰν ὀργίζωνται, μήτι ἀντοργιῇ; μήτι οὐκ ἐξαριθμήσῃ πράως, προϊὼν ἕκαστον τῶν [9] γραμμάτων; οὕτως οὖν καὶ ἐνθάδε μέμνησο, ὅτι [10] πᾶν καθῆκον ἐξ ἀριθμῶν τινων συμπληροῦται. τούτους δεῖ τηροῦντα, καὶ μὴ θορυβούμενον, [11] μηδὲ τοῖς δυσχεραίνουσιν ἀντιδυσχεραίνοντα, [12] περαίνειν ὁδῷ τὸ προκείμενον.

XXVII. [13] Πῶς ὠμόν ἐστι, [14] μὴ ἐπιτρέπειν τοῖς ἀνθρώποις ὁρμᾶν ἐπὶ τὰ φαινόμενα αὐτοῖς οἰκεῖα καὶ συμφέροντα. καίτοι τρόπον τινὰ οὐ συγχωρεῖς αὐτοῖς τοῦτο ποιεῖν, ὅταν ἀγανακτῇς ὅτι ἁμαρτάνουσι. φέρονται γὰρ πάντως ὡς ἐπὶ οἰκεῖα καὶ συμφέροντα αὐτοῖς. ἀλλ' οὐκ ἔχει οὕτως. οὐκοῦν [15] δίδασκε, καὶ [16] δείκνυε [17] μὴ ἀγανακτῶν.

[1] L. 4. § 13. l. 5. § 36.
[2] L. 5. § 16, 30.
[3] Sup. § 7. l. 9. § 40.
[4] L. 9. § 33.
[5] L. 3. § 3.
[6] L. 4. § 14. l. 7. § 32.
[7] L. 4. § 40. l. 5. § 8.
[8] L. 4. § 3.
[9] προηγμάτων Xyl.
[10] L. 3. § 1.
[11] Sup. § 20. Inf. § 21, 3. l. 5. § 31.
[12] L. 5. § 34.
[13] Πῶς [ἐκ] ὠμόν, vel Ὠμόν πως ἐ.
[14] Inf. § 50. l. 7. § 58.
[15] L. 11. § 18.
[16] L. 10. § 4.
[17] L. 11. § 13

XXVIII. Θάνατος [1] ἀνάπαυλα αἰσθητικῆς [2] ἀντιτυπίας, καὶ ὁρμητικῆς [3] νευροσπαστείας, καὶ διανοητικῆς διεξόδου, καὶ [4] τῆς πρὸς τὴν σάρκα λειτουργίας.

XXIX. Αἰσχρόν ἐστιν, ἐν ᾧ βίῳ [5] τὸ σῶμά σοι μὴ ἀπαυδᾷ, ἐν τούτῳ [6] τὴν ψυχὴν προαπαυδᾶν.

XXX. Ὅρα μὴ ἀποκαισαρωθῇς, [7] μὴ βαφῇς· γίνεται γάρ. τήρησον [8] οὖν σεαυτὸν [9] ἁπλοῦν, ἀγαθὸν, ἀκέραιον, σεμνὸν, [10] ἄκομψον, τοῦ δικαίου φίλον, θεοσεβῆ, εὐμενῆ, φιλόστοργον, ἐρρωμένον πρὸς τὰ πρέποντα ἔργα. [11] ἀγώνισαι, ἵνα τοιοῦτος συμμείνῃς [12], οἷόν σε ἠθέλησε ποιῆσαι φιλοσοφία. [13] αἰδοῦ θεοὺς, [14] σῶζε ἀνθρώπους. [15] βραχὺς ὁ βίος· εἷς καρπὸς τῆς ἐπιγείου ζωῆς, διάθεσις ὁσία, καὶ πράξεις κοινωνικαί. [16] πάντα ὡς Ἀντωνίνου μαθητής· τὸ ὑπὲρ τῶν κατὰ λόγον πρασσομένων εὔτονον ἐκείνου, καὶ τὸ ὁμαλὲς πανταχοῦ, καὶ τὸ ὅσιον, καὶ τὸ [17] εὔδιον τοῦ προσώπου, καὶ τὸ μειλίχιον, καὶ τὸ [18] ἀκενόδοξον, καὶ τὸ περὶ τὴν κατάληψιν τῶν πραγμάτων φιλότιμον· καὶ [19] ὡς ἐκεῖνος οὐκ ἂν τι ὅλως παρῆκεν, μὴ πρότερον εὖ μάλα κατιδὼν, καὶ σαφῶς νοήσας· καὶ ὡς [20] ἔφερεν ἐκείνους τοὺς ἀδίκως μεμφομένους [21] μὴ ἀντιμεμφόμενος· καὶ ὡς [22] ἐπ' οὐδὲν ἔσπευδεν· καὶ ὡς [23] διαβολὰς οὐκ ἐδέχετο· καὶ ὡς ἀκριβὴς ἦν ἐξεταστὴς ἠθῶν καὶ πράξεων· καὶ [24] οὐκ ὀνειδιστὴς, οὐ ψοφοδεὴς, οὐχ ὑπόπτης [25], οὐ σοφιστής· καὶ ὡς [26] ὀλίγοις ἀρκούμενος, οἷον οἰκήσει, στρωμνῇ, ἐσθῆτι, τροφῇ, ὑπηρεσίᾳ· καὶ ὡς [27] φιλόπονος, καὶ μακρόθυμος· καὶ οἷος [28] μὲν ἐν τῷ μέχρι ἑσπέρας διὰ τὴν λιτὴν δίαιταν, μηδὲ τοῦ ὑποκρίνειν τὰ περιττώματα παρὰ τὴν συνήθη ὥραν χρῄζων· καὶ [29] τὸ βέβαιον καὶ ὅμοιον ἐν ταῖς φιλίαις αὐτοῦ· καὶ τὸ [30] ἀνέχεσθαι ἀντιβαινόντων παρρησιαστικῶς ταῖς γνώμαις αὐτοῦ, καὶ [31] χαίρειν εἴ τις δεικνύοι κρεῖττον· καὶ ὡς [32] θεοσεβὴς χωρὶς δεισιδαιμονίας· ἵν' [33] οὕτως εὐσυνειδήτῳ σοι ἐπιστῇ ἡ τελευταία ὥρα, ὡς ἐκείνῳ.

[1] L. 9. § 21.
[2] L. 3. § 16. Sup. § 16.
[3] L. 2. § 2.
[4] L. 3. § 3.
[5] L. 1. § 17.
[6] L. 5. § 9. l. 12. § 15.
[7] L. 5. § 16.
[8] -σον Lug.
[9] L. 7. § 31.
[10] L. 3. § 5.
[11] L. 10. § 8.
[12] L. 5. § 9.
[13] L. 5. § 21, 33. l. 7. § 31.
[14] L. 5. § 20. 36. l. 7. § 46.
[15] L. 2. § 4, 17.
[16] L. 1. § 16.
[17] εὔδιον Xyl.
[18] L. 1. § 16.
[19] Ibid.
[20] L. 11. § 13, 18.
[21] Sup. § 24.
[22] L. 1 § 16. l. 10. § 12.
[23] L. 1. § 5.
[24] Sup. § 16.
[25] Ibid.
[26] Ibid.
[27] Ibid.
[28] μέχειν ἐν τοῖς [αὐτῆς] μ. Caſ.
[29] Ibid.
[30] Ibid.
[31] Sup. § 21.
[32] L. 1. § 3.
[33] L. 2. § 11. l. 5. § 29.

XXVIII. Mors finem imponit ſenſuum impreſſioni, & affectuum impulſui, & mentis diſcurſui, & obeundo circa carnem miniſterio.

XXIX. Turpe eſt in vitæ tuæ inſtituto, priùs animam tibi deficere, quàm corpus deficiat.

XXX. Cave ne in mores Cæſareos transeas, ne inficiaris. Solet enim hoc fieri. itaque ſerva te ſimplicem, bonum, integrum, gravem, ſerium, juſti amantem, pium, placidum, affectu genuino præditum, in officio præſtando ſtrenuum. contende, talis ut perſiſtas, qualem facere te philoſophia volebat. Deos verere, homines tuere. brevis eſt vita. fructus unus hic terreſtris vitæ iſtius, diſpoſitio pia, actióque benefica. Tanquam Antonini diſcipulus, fac quæcunque facis. imitare conſtantem illius in rebus ritè geſtis tenorem, in cunctis æquabilitatem, pietatem, vultûs ſerenitatem, comitatem, gloriæ inanis contemptum, in rebus indagandis ſtudium; utque nihil omnino præterierit, priuſquam ſedulò conſideraſſet & liquidò perſpexiſſet: útq; tulerit immeritò reprehendentes, nec eos viciſſim redarguerit. ut nihil enixè aut feſtinè moliebatur: ut delationes non admiſerit. ut morum actionúmque accuratus explorator fuerit; non conviciator, non meticuloſus, non ſuſpicioſus, non ſophiſta: ut paucis contentus, tecto nempe, ſtrato, veſte, victu, ſervitio: ut laborum amans, iraſci tardus, eodem loci ad veſperam uſque, diætæ tenuis beneficio, manere potis; nec excernere, niſi tempore conſueto, neceſſe habens. adhæc conſtantiam & æquabilitatem in amicitiis colendis. útq; ſententiis ipſius liberè ſe opponentes ſuſtinuerit; gaviſus etiam, ſi quis melius quicquam proferret. deniq; ut citra ſuperſtitionem fuerit religioſus. hæc, inquam, imitare, ut probè conſcio tibi, ſicut illi olim ſuperveniat hora noviſſima.

XXXI. Exper-

XXXI. Expergiſcere, téque revoca. & ſomno excuſſo, ubi intellexeris, ſomnia mera fuiſſe, quæ te conturbabant, iſta vigilans jam denuo intuere, quo modo illa es intuitus, quæ in ſomniis vidiſti.

XXXII. Ex corpuſculo atque anima conſto. corpuſculo indifferentia ſunt omnia. neque enim res diſtinguere novit. menti verò indifferentia ſunt, quæcunque non ſunt peculiaria ejuſdem opera. hæc omnia in poteſtate ſua ſita habet: & ex his etiam ea ſola ad eam pertinent, quæ circa id quod in manibus jam eſt, verſantur. futura enim & præterita illius opera, & ipſa eidem jam ſunt indifferentia.

XXXIII. Nullus eſt pedi aut manui præter naturam labor. dum pes quod pedis eſt, manus, id quod manûs eſt, faciat. pari modo nec homini quà homo eſt, labor ullus eſt præter naturam, dum id quod hominis eſt, faciat. ſi autem præter naturam illi non eſt, nec malum eſt ei.

XXXIV. Quantâ voluptate perfunduntur etiam latrones, cinædi, parricidæ, tyranni?

XXXV. Nonne vides, ut artifices mechanici, etiamſi hominibus imperitis quadantenus concedant, artis tamen ſuæ rationem nihilominus enixè adversùs illos tueantur, nec ab ea quicquam abſcedere ſuſtineant? num ferendum ergo, archirectum medicúmve artis ſuæ rationem pluris facere quàm hominem ſuæ, quæ eſt illi cum Diis ipſis communis?

XXXVI. Aſia, Europa, orbis ſunt anguli. mare quodvis orbis guttula; Athos mons, ejuſdem glebula; tempus inſtans omne, punctum ævi. parva omnia, caduca, evanida. proveniunt indidem univerſa, à mente communi illa vel directè profecta, vel per conſequentiam neceſſariam; etiam rictus leonis, & venena, & noxium quidvis, ſicut ſpina, & lutum, quæ rerum illarum ſpecioſarum ac pulcrarum appendices ſunt. noli ergo iſta ab eo quem colis aliena opinari: ſed

XXXI. [1] Ἀνάνηφε καὶ ἀνακαλοῦ σεαυτόν. καὶ [2] ἐξυπνισθεὶς πάλιν καὶ ἐννοήσας, ὅτι [3] ὄνειροί σοι ἠνώχλουν, πάλιν ἐγρηγορὼς βλέπε ταῦτα, ὡς ἐκεῖνα ἔβλεπες.

[1] L. 7. § 2.
[2] L. 4. § 46.
[3] L. 2. § 17.

XXXII. [4] Ἐκ σωματίου εἰμὶ καὶ ψυχῆς. τῷ μὲν οὖν σωματίῳ πάντα ἀδιάφορα· οὐδὲ γὰρ δύναται διαφέρεσθαι. [5] τῇ δὲ διανοίᾳ ἀδιάφορα, ὅσα μὴ ἔστιν αὐτῆς ἐνεργήματα. ὅσα δέ γε αὐτῆς ἐστιν ἐνεργήματα, [6] ταῦτα πάντα ἐπ' αὐτῇ ἐστιν. καὶ τούτων μέντοι, [7] ἃ περὶ μόνον τὸ παρὸν πραγματεύεται· [8] τὰ γὰρ μέλλοντα καὶ παρῳχηκότα ἐνεργήματα αὐτῆς, καὶ αὐτὰ ἤδη ἀδιάφορα.

[4] L. 2. § 2. l. 5. § 13.
[5] L. 5. § 20. l. 7. § 58.
[6] L. 5. § 14.
[7] L. 3. § 12. l. 7. § 54.
[8] L. 12. § 1.

XXXIII. Οὐκ ἔστιν ὁ πόνος τῇ χειρὶ, οὐδὲ τῷ ποδὶ παρὰ φύσιν, μέχρις ἂν ποιῇ ὁ πούς [9] τὰ τοῦ ποδὸς, καὶ ἡ χεὶρ τὰ τῆς χειρός. οὕτως οὖν [10] οὐδὲ ἀνθρώπῳ ὡς ἀνθρώπῳ παρὰ φύσιν ἐστὶν ὁ πόνος, μέχρις ἂν ποιῇ τὰ τοῦ ἀνθρώπου. [11] εἰ δὲ παρὰ φύσιν αὐτῷ οὐκ ἔστιν, οὐδὲ κακόν οὐκ ἔστιν αὐτῷ.

[9] τὰ Lug.
[10] L. 5. § 1.
[11] L. 2. § 17. Sup. § 1.

XXXIV. [12] Ἡλίκας ἡδονὰς ἥσθησαν λῃσταὶ, κίναιδοι, πατραλῷαι, τύραννοι;

[12] L. 2. § 11. l. 5. § 10. l. 9. § 1.

XXXV. [13] Οὐχ ὁρᾷς πῶς οἱ βάναυσοι τεχνῖται ἁρμόζονται μὲν ἄχρι τινὸς πρὸς τοὺς ἰδιώτας, οὐδὲν ἧσσον μέντοι ἀντέχονται τοῦ λόγου τῆς τέχνης, καὶ τούτου ἀποστῆναι οὐχ ὑπομένουσιν; οὐ δεινὸν, εἰ ὁ ἀρχιτέκτων, καὶ ὁ ἰατρὸς μᾶλλον αἰδέσονται τὸν τῆς ἰδίας τέχνης λόγον, ἢ [14] ὁ ἄνθρωπος τὸν ἑαυτοῦ, ὃς αὐτῷ κοινός ἐστι πρὸς τοὺς θεούς;

[13] L. 4. § 31. l. 5. § 1, 32.
[14] L. 11. § 5.

XXXVI. Ἡ Ἀσία, ἡ Εὐρώπη, [15] γωνίαι τοῦ κόσμου· πᾶν πέλαγος, σταγὼν τοῦ κόσμου· Ἄθως [16] βωλάριον τοῦ κόσμου· πᾶν τὸ ἐνεστὼς τοῦ χρόνου, [17] στιγμὴ τοῦ αἰῶνος. [18] πάντα μικρὰ, εὔτρεπτα, [19] ἐναφανιζόμενα· [20] πάντα ἐκεῖθεν ἔρχεται, [21] ἀπ' ἐκείνου τοῦ κοινοῦ ἡγεμονικοῦ ὁρμήσαντα, [22] ἢ κατ' ἐπακολούθησιν. καὶ [23] τὸ χάσμα οὖν τοῦ λέοντος, καὶ τὸ δηλητήριον, καὶ πᾶσα κακουργία, ὡς [24] ἄκανθα, ὡς βόρβορος, ἐκείνων [25] ἐπιγεννήματα τῶν σεμνῶν καὶ καλῶν. μὴ οὖν αὐτὰ ἀλλότρια τούτου, οὗ σέβεις, φαντάζου·

[15] L. 4. § 3. l. 8. § 21.
[16] L. 12. § 32.
[17] L. 2. § 14. l. 3. § 16.
[18] L. 4. § 48.
[19] L. 2. § 12.
[20] L. 2. § 3.
[21] L. 7. § 75. l. 9. § 28, 39.
[22] τῆς f.
[23] L. 3. § 2.
[24] L. 8. § 50.
[25] L. 3. § 2.

Digitized by Google

[1] L. 3. § 11. l. 4. § 33. l. 8. § 23.
[2] L. 2. § 14. l. 11. § 1.
[3] Inf. § 46. l. 9. § 35.
[4] L. 4. § 40, 45. l. 7. § 9.
[5] al. Xyl. σύντονον f. l. 4. § 34.
[6] L. 4. § 40.
[7] L. 4. § 23, 25. l. 5. § 8. l. 8. § 23.
[8] L. 3. § 16. l. 4. § 34.
[9] L. 10. § 36.
[10] L. 7. § 22, 31.
[11] L. 9. § 42. l. 10. § 38.
[12] Sup. § 16. l. 5. § 16.
[13] L. 3. § 3, 4, 5, 6, 16.
[14] L. 2. § 6. Sup. § 15.
[15] L. 9. § 1, 26.
[16] Sup. § 16. l. 9. § 1. l. 12. § 31.
[17] L. 4. § 37.
[18] L. 3. § 6, 7.
[19] κρίνωμεν.
[20] L. 10. § 1.
[21] L. 4. § 40.
[22] -σέτως f.

φαντάζου. ἀλλὰ [1] τὴν πάντων πηγὴν ἐπιλογίζου.

XXXVII. [2] Ὁ τὰ νῦν ἰδὼν, πάντα ἑώρακεν, ὅσα τε ἐξ ἀϊδίου ἐγένετο, καὶ ὅσα εἰς τὸ ἄπειρον ἔσται· [3] πάντα γὰρ ὁμογενῆ, καὶ ὁμοειδῆ.

XXXVIII. Πολλάκις ἐνθυμοῦ [4] τὴν ἐπισύνδεσιν πάντων τῶν ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ σχέσιν πρὸς ἄλληλα. τρόπον γάρ τινα πάντα ἀλλήλοις ἐπιπέπλεκται, καὶ πάντα κατὰ τοῦτο φίλα ἀλλήλοις ἐστί. καὶ γὰρ ἄλλῳ ἑξῆς ἐστι τοῦτο, διὰ τὴν τοπικὴν [5] κίνησιν καὶ σύμπνοιαν, καὶ [6] τὴν ἕνωσιν τῆς οὐσίας.

XXXIX. [7] Οἷς συγκεκλήρωσαι πράγμασι, [8] τούτοις συνάρμοζε σεαυτόν. καὶ [9] οἷς συνείληχας ἀνθρώποις, [10] τούτους φίλει, ἀλλ' ἀληθινῶς.

XL. [11] Ὄργανον, ἐργαλεῖον, σκεῦος πᾶν, εἰ [12] πρὸς ὃ κατεσκεύασται ποιεῖ, εὖ ἔχει· καίτοι ἐκεῖ ὁ κατασκευάσας ἐκποδών. ἐπὶ δὲ τῶν ὑπὸ φύσεως συνεχομένων, [13] ἔνδον ἐστὶ, καὶ παραμένει ἡ κατασκευάσασα δύναμις· καθὸ καὶ μᾶλλον [14] αἰδεῖσθαι αὐτὴν δεῖ καὶ νομίζειν, [15] ἐὰν κατὰ τὸ βούλημα ταύτης ἔχῃς καὶ διεξαγάγῃς, ἔχειν σοι πάντα κατὰ νοῦν. ἔχει δὲ οὕτως καὶ τῷ παντὶ κατὰ νοῦν τὰ ἑαυτοῦ.

XLI. [16] Ὅ,τι ἂν τῶν ἀπροαιρέτων ὑποστήσῃς αὐτῷ ἀγαθὸν ἢ κακὸν, ἀνάγκη κατὰ τὴν περίπτωσιν τοῦ τοιούτου κακοῦ, ἢ τὴν ἀπότευξιν τοῦ τοιούτου ἀγαθοῦ μέμψασθαί σε θεοῖς, καὶ ἀνθρώπους δὲ μισῆσαι τοὺς αἰτίους ὄντας, ἢ [17] ὑποπτευομένους ἔσεσθαι, τῆς ἀποτεύξεως, ἢ τῆς περιπτώσεως· καὶ ἀδικοῦμεν δὴ πολλὰ, διὰ τὴν πρὸς ταῦτα διαφοράν. ἐὰν δὲ [18] μόνα τὰ ἐφ' ἡμῖν ἀγαθὰ καὶ κακὰ [19] κρίνωμεν, οὐδεμία αἰτία καταλείπεται, [20] οὔτε θεῷ ἐγκαλέσαι, οὔτε πρὸς ἄνθρωπον στῆναι στάσιν πολεμίου.

XLII. [21] Πάντες εἰς ἓν ἀποτέλεσμα συνεργοῦμεν, οἱ μὲν εἰδότως καὶ παρακολουθητικῶς, οἱ δὲ ἀνεπιστάτως [22]. ὥσπερ καὶ τοὺς καθεύδοντας.

rerum univerſarum originem tecum perpende.

XXXVII. Qui præſentia vidit, cuncta vidit, tum quæ ab æterno fuere, tum quæ in æternum futura ſunt. cuncta enim & cognata ſunt & uniformia.

XXXVIII. Perpende tecum jugiter rerum omnium, quæ in mundo ſunt, connexionem mutuam, quamq; ad ſe invicem affectionem habeant. ſunt enim omnia quodammodo ſibi invicem implexa, atq; eâ ratione ſibi invicem amica. alterum enim alterius conſequens eſt, & per connexionem localem, & per conſpirationem mutuam, & per materiæ continuitatem.

XXXIX. Quibus deſtinatus es rebus, eis te accommoda; & quibuſcum vivere ſortitus es, homines eos, idque veraciter fac diligas.

XL. Organum, inſtrumentum, vas quodlibet, ſi id ad quod conditum eſt facit, bene ſe habet. ibi tamen opifex, qui condiderat, jam abiit. at in eis, quæ à natura continentur, intus eſt, ibiq; reſidet, quæ ea condiderat, vis. proinde magis illam vereri oportet; exiſtimandúmque tibi, ſi ſecundùm illius voluntatem te habueris degeríſque, omnia tibi ex animi ſententia ſe habere. ſic autem & univerſo ex animi ſententia ſui habent de ſua.

XLI. Siquid eorum, quæ extra arbitrium tuum ſunt, bonum malúmve eſſe præſumpſeris, neceſſe erit, ut ubi iſtiuſmodi vel in malum incideris, vel bono excideris, Deos incuſes, oderis homines, qui horum alterutrius tibi vel autores fuerint, vel etiam fore ſuſpicaris. quin & multa iniquè agimus, dum ad iſta contendimus. at ſi ea ſola, quæ arbitrii ſunt noſtri, bona malaque cenſuerimus, nulla jam ſupererit amplius cauſſa, aut Deum incuſandi, aut inimicitias adverſus hominem quenquam gerendi.

XLII. Ad unum eundémque effectum operam conferunt univerſi ſuam; alii ſcientes ac intelligentes, alii effectionis inſcii. quomodo dormientes quoq; Heraclitus,

οἶμαι,

Digitized by Google

opinor, operarios eſſe dixit, & ad ea quæ in mundo aguntur, operas conferre. alius verò alio modo operam confert. ex abundanti verò & is qui quiritatur, & qui in adverſum nititur, & qui ea quæ fiunt, tollere conatur. nam & ſic affectis mundus opus habebat. proinde cogita tandem, quorum in numerum te referas. ſiquidem rector ille univerſi omnino te probè utetur, téque in operariorum operáſque mutuas conferentium partem recipiet. tu verò cave pars ejuſmodi ſis, qualis in fabula vilis & ridiculus verſus ille, cujus meminit Chryſippus.

XLIII. Nunquid Sol pluviæ munus ambit? aut telluris Æſculapius? quid ſidera ipſa, nonne diverſa quamvis ſint, ad unum tamen idémque efficiendum operas mutuas conferunt?

XLIV. Siquid de me eiſque quæ mihi ſunt obventura Dii conſuluerint, omnino bene conſuluerunt. etenim conſilii expertem Deum nec cogitare facile fuerit. ut autem malè mihi facerent, ecquid eos impelleret? ecquid enim vel illis ipſis, vel univerſo, cujus præcipuè curam gerunt, inde accederet? quod ſi de me ſpeciatim nihil conſuluerint, at de rebus univerſi ſaltem omnino conſuluerunt; quibus & mea cum conſecutione neceſſaria cohæreant, amplecti hæc debeo eiſque acquieſcere. ſin de nulla prorſus re conſilia ineunt, quod tamen impium eſt credere, quorſum tunc immolemus, ſupplicemus, juremus, alia faciamus, quæ facimus ſinguli, tanquam ſi Deos præſentes & converſantes nobiſcum habeamus? at ſi de nulla re, inquam, noſtrâ conſilia ineunt; quidni egomet mihi conſulam? mihi autem deliberatio competit, de eo quod conducat mihi. conducit verò unicuique, quod eſt conſtitutioni & naturæ ipſius conſentaneum. porrò natura mea rationalis & civilis eſt: civitas & patria quâ Antoninus Roma; quâ homo, mundus. hiſce civitatibus quæ utilia, & mihi ſunt bona.

οἶμαι, ὁ Ἡράκλειτος ἐργάτας εἶναι λέγει, καὶ
συνεργοὺς τῶν ἐν τῷ κόσμῳ γινομένων. ἄλ-
λος δὲ κατ' ἄλλο συνεργεῖ· [1] ἐκ περιου- ¹ L. 7. § 56.
σίας δὲ [2] καὶ ὁ μεμφόμενος, καὶ ὁ ἀντιβαίνειν ² L. 8. § 35. l.
πειρώμενος, καὶ ἀναιρεῖν τὰ γινόμενα. καὶ γὰρ 10. § 28.
[3] τοῦ τοιούτου ἔχρῃζεν ὁ κόσμος. λοιπὸν οὖν ³ L. 9. § 42.
συνὲς εἰς τίνας ἑαυτὸν κατατάσσεις· ἐκεῖνος
μὲν γὰρ πάντως σοι καλῶς χρήσεται [4] ὁ τὰ ὅλα ⁴ Sup. § 1, 5.
διοικῶν, καὶ παραδέξεταί σε εἰς μέρος τι [5] τῶν ⁵ Sup. § 14. l.
συνεργῶν καὶ συνεργητικῶν. ἀλλὰ σὺ μὴ τοι- 7. § 19.
οῦτο μέρος γένῃ, οἷος ὁ εὐτελὴς καὶ γελοῖος
στίχος ἐν τῷ δράματι, οὗ Χρύσιππος μέμνηται.

XLIII. [6] Μήτι ὁ ἥλιος τὰ τοῦ ὑετοῦ ἀξι- ⁶ L. 4. § 27.
οῖ ποιεῖν; μήτι ὁ Ἀσκληπιὸς τὰ τῆς καρ-
ποφόρου; τί δὲ τῶν ἀστέρων ἕκαστον, οὐχὶ [7] διά- ⁷ L. 9. § 9.
φορα μὲν, συνεργὰ δὲ πρὸς τὸ αὐτόν;

XLIV. [8] Εἰ μὲν οὖν ἐβουλεύσαντο περὶ ἐ- ⁸ L. 3. § 4. l.
μοῦ καὶ τῶν ἐμοὶ συμβῆναι ὀφειλόντων οἱ θεοί, 7. § 41. l. 9. §
καλῶς ἐβουλεύσαντο· [9] ἄβουλον γὰρ θεὸν οὐδὲ 28.
ἐπινοῆσαι ῥᾴδιον· [10] κακοποιῆσαι δέ με διὰ ⁹ L. 2. § 11.
τίνα αἰτίαν ἔμελλον ὁρμᾶν; τί γὰρ αὐτοῖς, ἢ ¹⁰ Sup. § 11.
τῷ κοινῷ, οὗ μάλιστα προνοοῦνται, ἐκ τούτου
περιεγένετο; εἰ δὲ μὴ ἐβουλεύσαντο κατ' ἰ-
δίαν περὶ ἐμοῦ, περί γε τῶν κοινῶν πάντως
ἐβουλεύσαντο, οἷς [11] κατ' ἐπακολούθησιν καὶ ¹¹ L. 5. § 8.
ταῦτα συμβαίνοντα, [12] ἀσπάζεσθαι καὶ στέρ- ¹² L. 3. § 16.
γειν ὀφείλω. εἰ δ' ἄρα περὶ μηδενὸς βουλεύ-
ονται, πιστεύειν μὲν οὐχ ὅσιον, ἢ μηδὲ θύωμεν,
μηδὲ εὐχώμεθα, μηδὲ ὀμνύωμεν, μηδὲ τὰ
ἄλλα πράσσωμεν, ἅπερ ἕκαστα ὡς πρὸς πα-
ρόντας καὶ συμβιοῦντας τοὺς θεοὺς πράσσομεν.
εἰ δ' ἄρα περὶ μηδενὸς τῶν καθ' ἡμᾶς
βουλεύονται, [13] ἐμοὶ μὲν ἔξεστι περὶ ἐμαυτοῦ ¹³ L. 9. § 28.
βουλεύεσθαι· ἐμοὶ δέ ἐστι σκέψις περὶ τοῦ συμ-
φέροντος· [14] συμφέρει δὲ ἑκάστῳ, τὸ κατὰ τὴν ¹⁴ Sup. § 16.
ἑαυτοῦ κατασκευὴν καὶ φύσιν· ἡ δὲ ἐμὴ φύσις 40.
λογικὴ καὶ πολιτική· [15] πόλις καὶ [16] πατρὶς, ¹⁵ L. 2. § 16. l. 3. § 11.
ὡς μὲν Ἀντωνίνῳ μοι [17] ἡ Ῥώμη, ὡς δὲ ἀν- ¹⁶ L. 12. § 1. ¹⁷ L. 2. § 5.
θρώπῳ, ὁ κόσμος. [18] τὰ ταῖς πόλεσιν οὖν ταύταις ὠφέλιμα, μόνα ἐστί μοι ἀγαθά. ¹⁸ L. 4. § 23. l. 5. § 22.

XLV.

Digitized by Google

[1] L. 5. § 8. XLV. [1] Ὅσα ἑκάστῳ συμβαίνῃ, ταῦ-
τα τῷ ὅλῳ συμφέρει· ἤρκει τοῦτο· ἀλλ' ἔτι
ἐκεῖνο, ὡς ἐπίπαν ὄψει παραφυλάξας, ὅσα
[2] ϰ) f. ἀνθρώπῳ [2] ἢ ἑτέροις ἀνθρώποις. [3] κοινότε-
[3] L. 2. § 9. ρον δὲ νῦν τὸ συμφέρον ἐπὶ τῶν μέσων λαμ-
βανέσθω.

[4] Ὥσπερ Lug. XLVI. [4] Ὥσπερ προσίσταταί σοι τὰ ἀμ-
Ὅσπερ Xyl. φὶ τὸ θέατρον καὶ τοῖς τοιούτοις χωρίοις, ὡς
[5] L. 2. § 14. [5] ἀεὶ τὰ αὐτὰ ὁρώμενα, καὶ τὸ ὁμοειδὲς, προσ-
Sup. § 37. κορῆ τὴν θέαν ποιεῖ· τοῦτο καὶ ἐπὶ ὅλου τοῦ
[6] L. 7. § 1. l. βίου πάσχειν. [6] πάντα γὰρ ἄνω κάτω τὰ αὐτὰ,
9. § 28. καὶ ἐκ τῶν αὐτῶν. μέχρι τίνος οὖν;

[7] L. 3. § 3. l. XLVII. Ἐννόει συνεχῶς [7] παντοίους ἀν-
4. § 48. θρώπους, καὶ παντοίων μὲν ἐπιτηδευμάτων, παν-
τοδαπῶν δὲ ἐθνῶν, τεθνεῶτας· ὥστε κατιέναι
τοῦτο μέχρι Φιλιστίωνος, καὶ Φοίβου, καὶ Ὀρι-
γανίωνος· μέτιθι νῦν ἐπὶ τὰ ἄλλα φῦλα·
ἐκεῖ δὲ μεταβαλεῖν ἡμᾶς δεῖ, ὅπου τοσοῦτοι μὲν
[8] L. 7. § 19. δεινοὶ ῥήτορες, τοσοῦτοι δὲ [8] σεμνοὶ φιλόσοφοι,
Ἡράκλειτος, Πυθαγόρας, Σωκράτης· τοσοῦ-
τοι δὲ ἥρωες πρότερον· τοσοῦτοι δὲ ὕστερον στρα-
τηγοὶ, τύραννοι· ἐπὶ τούτοις δὲ Εὔδοξος, Ἵπ-
παρχος, Ἀρχιμήδης, ἄλλαι φύσεις ὀξεῖαι, με-
[9] L. 10. § 9. γαλόφρονες, φιλόπονοι, πανοῦργοι, [9] αὐθάδεις·
αὐτοῦ τοῦ ἐπικήρου καὶ ἐφημέρου τῶν ἀνθρώπων
ζωῆς χλευασταὶ, οἷον Μένιππος καὶ ὅσοι τοι-
[10] Inf. § 56. οῦτοι. περὶ πάντων τούτων ἐννόει, ὅτι [10] πά-
[11] L. 7. § 23. λαι κεῖνται· τί οὖν τοῦτο [11] δεινὸν αὐτοῖς; τί
[12] L. 4. § 33. δὲ τοῖς [12] μηδ' ὀνομαζομένοις ὅλως; [13] ἓν
[13] L. 2. § 17. l. 4. § 33. ὧδε πολλοῦ ἄξιον, τὸ [14] μετ' ἀληθείας καὶ δι-
[14] L. 3. § 16. καιοσύνης [15] εὐμενῆ τοῖς ψεύσταις καὶ ἀδίκοις διαβιοῦν.
[15] Sup. § 11. l. 9. § 11. l. 11. § 9. 18.

XLVIII. Ὅταν εὐφρᾶναι σεαυτὸν θέλῃς,
[16] L. 5. § 31. [16] ἐνθυμοῦ τὰ προτερήματα τῶν συμβιούντων.
[17] L. 1. § 2. οἷον, τοῦ μὲν, τὸ δραστήριον· τοῦ δὲ [17] τὸ αἰδή-
[18] L. 1. § 3, 14. μον· τοῦ δὲ τὸ [18] εὐμετάδοτον· ἄλλου δὲ ἄλλο
τι. οὐδὲν γὰρ οὕτως εὐφραίνει, ὡς τὰ ὁμοιώμα-
τα τῶν ἀρετῶν ἐμφαινόμενα τοῖς ἤθεσι τῶν
συζώντων, καὶ ἀθρόα ὡς οἷόν τε συμπίπτον-
[19] L. 3. § 13. τα. διὸ καὶ [19] πρόχειρα αὐτὰ ἑκτέον.

XLV. Quæcunq; unicuiq; contingunt, univerſo conducunt. hoc ſufficere poterat. ſed & illud adjiciatur, quod in univerſum obſervatione habitâ deprehendes, quicquid alicui conducit, etiam aliis conducere. conducibilis verò vocabulum in ſenſu communi nunc ſumatur, cùm de rebus mediis adhibetur.

XLVI. Quemadmodum afficere te ſolent ea quæ theatro locíſque ejuſmodi repræſentantur, ut eadem ſemper uniformiter exhibita, ſpectandi ſatietatem pariant: eodem modo & in vita tota ſis affectus. univerſa enim ſunt ſurſum deorſum eadem, & ex eiſdem. quouſq; igitur?

XLVII. Iſtud jugiter cogita, omnis generis, omniumque tam ſtudiorum, quàm & nationum, homines, mortem obiiſſe. deſcende hoc modo uſque ad Philiſtionem, Phœbum, Origanionem. tum ad alias claſſes te transfer. eò nimirum nos concedere oportet, quò tot oratores diſerti, tot philoſophi verendi, Heraclitus, Pythagoras, Socrates; tot heroës priſci; tot hos ſecuti imperatores, tyranni: Eudoxus inſuper, Hipparchus, Archimedes; alia acuta, ſublimia, induſtria, verſuta, arrogantia ingenia: ipſi vitæ hujuſce caducæ & in dieculam durantis ſubſannatores, qualis Menippus, illiuſque ſimiles. hos omnes jam olim occubuiſſe memineris. at ecquid indè illis mali? ecquid & illis, quorum nè nomina quidem ſuperſunt? unicum ergo iſtic eſt, quod ſit plurimi faciendum, ut veritatem juſtitiámque colens ipſe, cum mendacibus injuſtíſque benevolè degas.

XLVIII. Oblectare te ſiquando libuerit, virtutes eorum, qui tecum vivunt, cogita; hujus induſtriam, illius modeſtiam, alterius liberalitatem, alterius aliam aliquam. nihil enim animum oblectat magis, quàm virtutum imagines in moribus eorum qui unà degunt nobiſcum exerentes ſe, &, quàm fieri poteſt confertiſſimè, mentis oculis ſe ingerentes. in promptu itaque eſto tibi iſtiuſmodi.

XLIX. Num-

XLIX. Nunquid quòd tot pondo, non autem trecentorum ſis, ægrè fers? nec itaq;, quòd tot annos, non autem plures, victurus ſis, ægrè feras. Sicut enim ſtaturæ, ſic & temporis, quantum aſſignatum eſt tibi, tanto contentus ſis oportet.

L. Aliis quæ juſta ſunt, perſuadere annitamur. Sed invitis etiam facito, quod juſtitiæ ratio exegerit. quòd ſiquis vi adhibitâ obſtiterit tibi, tu ad æquanimitatem & tranquillitatem te transfer, eóque quod obſtat ad virtutis alterius exercitium fac utare. memineris etiam, quòd cum exceptione opus aggrediebare, nec id appetebas, quod fieri non poteſt. quid ergo? conatum iſtiuſmodi: hunc autem aſſequeris, etiamſi ea quæ conatus fueras, non fiant.

LI. In actione aliena ambitioſus bonum ſuum ſitum opinatur: in paſſione ſua voluptuarius: in actione ſua vir prudens.

LII. Licet de re hac vel illa nihil opinari, atque ità animi perturbationem omnem effugere. neque enim habent in ſe res ipſæ vim ullam judicia noſtra eliciendi.

LIII. Aſſueſce eis quæ ab alio dicuntur animum ſedulò adhibere, & quantum poteris dicentis animo penitus intereſſe.

LIV. Quod examini non conducit, nec api conducit.

LV. Si gubernatori nautæ, medico ægroti maledicerent, ecquem alium auſcultarent? aut quo modo exequerentur illi, quod navigantibus ſalutem pareret, ægrotantib⁹ ſanitatem?

LVI. Quàm multi eorum, quibuſcum in mundum intraveram, ex eodem jam exceſſerunt?

LVII. Aurigine affectis mel amarum videtur; à cane rabido morſis, aqua formidabilis: contrà pueris pila pulcrum quid. quare igitur cuiquam ſuccenſes? an minùs poſſe putas mentis errorem, quàm apud arquatum bilem, apud lymphaticum virus?

XLIX. Μή τι δυσχεραίνεις, ὅτι [1] τοσῶνδέ τινων λιτρῶν εἶ, καὶ οὐ τριακοσίων; οὕτω δὴ καὶ ὅτι μέχρι [2] τοσῶνδε τῶν ἐτῶν βιωτέον σοι, καὶ οὐ μέχρι πλείονος. [3] ὥσπερ γὰρ τῆς οὐσίας, ὅσον ἀφωρισταί σοι, στέργεις, οὕτως καὶ [4] ἐπὶ τοῦ χρόνου.

L. [5] Πειρώμενοι πείθειν αὐτούς. [6] πρᾶττε δὲ καὶ ἀκόντων, ὅταν τῆς δικαιοσύνης ὁ λόγος οὕτως ἄγῃ. ἐὰν μέντοι βίᾳ τις προσχρώμενος ἐνίστηται, [7] μετάβαινε ἐπὶ τὸ εὐάρεστον καὶ ἄλυπον, καὶ συγχρῶ εἰς ἄλλην ἀρετὴν τῇ κωλύσει· καὶ μέμνησο ὅτι [8] μεθ' ὑπεξαιρέσεως ὁρμᾷς, [9] ὅτι καὶ [10] τῶν ἀδυνάτων οὐκ [11] ὀρέγου. τίνος οὖν; τῆς [12] τοίας δὲ τινος ὁρμῆς. τούτου δὲ τυγχάνεις, [13] ἐφ' οἷς προήχθημεν [14], ταῦτα [15] γίνεται.

LI. [16] Ὁ μὲν φιλόδοξος ἀλλοτρίαν ἐνέργειαν ἴδιον ἀγαθὸν ὑπολαμβάνει· ὁ δὲ φιλήδονος, [17] ἰδίαν πεῖσιν, [18] ὁ δὲ νοῦν ἔχων, ἰδίαν πρᾶξιν.

LII. [19] Ἔξεστι περὶ τούτου μηδὲν ὑπολαμβάνειν, καὶ μὴ ὀχλεῖσθαι τῇ ψυχῇ· [20] αὐτὰ γὰρ τὰ πράγματα οὐκ ἔχει φύσιν ποιητικὴν τῶν ἡμετέρων κρίσεων.

LIII. [21] Ἔθισον σεαυτὸν πρὸς [22] τῷ ὑφ' ἑτέρου λεγομένῳ [21] γίνεσθαι [23] ἀπαρενθυμήτως, καὶ ὡς οἷόν τε ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ λέγοντος γίνου.

LIV. [24] Τὸ τῷ σμήνει μὴ συμφέρον, οὐδὲ τῇ μελίσσῃ συμφέρει.

LV. Εἰ κυβερνῶντα [25] οἱ ναῦται, ἢ ἰατρεύοντα [26] οἱ κάμνοντες κακῶς ἔλεγον, ἄλλῳ τινὶ ἂν προσεῖχον; ἢ πῶς αὐτὸς ἐνεργοίη, τὸ τοῖς ἐμπλέουσι σωτήριον, ἢ τὸ τοῖς θεραπευομένοις ὑγιεινόν;

LVI. [27] Πόσοι μεθ' ὧν εἰσῆλθον εἰς τὸν κόσμον, ἤδη ἀπεληλύθασιν;

LVII. Ἰκτεριῶσι τὸ μέλι πικρὸν φαίνεται· καὶ λυσσοδήκτοις τὸ ὕδωρ φοβερόν· καὶ παιδίοις τὸ σφαιρίον καλόν. [28] τί οὖν ὀργίζομαι; ἢ δοκεῖ σοι ἔλαττον ἰσχύειν τὸ διεψευσμένον, ἢ τὸ χόλιον τῷ ἰκτεριῶντι, καὶ ὁ ἰὸς τῷ λυσσοδήκτῳ;

[1] τοσῶνδέ τινων.
[2] τοσῶνδε.
[3] L. 8. § 7.
[4] L. 2. § 4.
[5] L. 3. § 11.
[6] L. 11. § 9.
[7] L. 4. § 1. l. 7. § 58.
[8] L. 5. § 20.
[9] καὶ ὅτι.
[10] L. 5. § 17.
[11] ὠρέγου
[12] τοιᾶσδέ τινος
[13] [εἰ] ἐφ' Xyl. [ταῦ] ἐφ' f.
[14] -θης f.
[15] [αὐ] γ. vel -τ. [ἂν] γ.
[16] L. 2. § 7.
[17] L. 3. § 6. l. 10. § 33.
[18] L. 5. § 15, 34, 35. l. 9. § 16.
[19] L. 5 § 2. l. 7. § 2, 14.
[20] L. 5. § 19.
[21] L. 7. § 4, 30.
[22] τῷ vel -όμενον
[23] L. 10. § 8.
[24] L. 5. § 22.
[25] -νῶντα Cant.
[26] -οντα. Cant.
[27] L. 4. § 3. Inf. § 59.
[28] Sup. § 26, 27. l. 8. § 14. l. 11. § 18.

Digitized by Google

[1] L. 2. § 9.
[2] L. 5. § 8.
[3] L. 4. § 3. l. 7. § 62. l. 9. § 27
[4] L. 10. § 19.
[5] L. 2. § 12. l. 3. § 10.
[6] Sup. § 56.

LVIII. [1] Κατὰ τὸν λόγον τῆς σῆς φύσεως, βιοῦν σε οὐδεὶς κωλύσει· [2] παρὰ τὸν λόγον τῆς κοινῆς φύσεως, οὐδέν σοι συμβήσεται.

LIX. [3] Οἷοί εἰσιν, οἷς θέλουσιν ἀρέσκειν, καὶ [4] δι' οἷα περιγινόμενα, καὶ δι' οἵων ἐνεργειῶν· ὡς [5] ταχέως ὁ αἰὼν πάντα καλύψει, καὶ [6] ὅσα ἐκάλυψεν ἤδη.

LVIII. Quo minùs ſecundùm naturæ tuæ rationem vivas, nemo te coëgerit. præter rationem verò naturæ communis nihil tibi continget.

LIX. Perpende tecum, quales ſint quibus placere cupis, & quarum rerum potiundi cauſsâ id velis, quibúſque officiis iſta demerearis. item quàm citò ævum omnia condet, quótque etiam res jam condiderit.

ΒΙΒΛΙΟΝ ζ.

LIB. VII.

[1] Inf. § 58.
[2] L. 2. § 14. l. 6. § 17, 46.
[3] L. 8. § 15. l. 12. § 26.
[4] L. 8. § 6.
[5] L. 6. § 37.
[6] Συνήθη ἐς
[7] L. 5. § 11. Inf. § 23. l. 12 § 24.
[8] L. 8. § 1.
[9] ἃς f.
[10] L. 6. § 52.
[11] L. 5. § 19.
[12] L. 3. § 5. Inf. § 12.
[13] L. 4. § 3.
[14] L. 6. § 31.
[15] L. 12. § 29.
[16] Inf. § 48. l. 9. § 24.
[17] L. 4. § 3.
[18] L. 5. § 33.
[19] μέλισσ.
[20] L. 11. § 22.
[21] L. 2. § 2.
[22] L. 4. § 25. l. 8. § 5, 43.
[23] L. 5. § 16.

Τί ἐστι κακία; τοῦτ' ἐστιν, [1] ὃ πολλάκις εἶδες· καὶ ἐπὶ παντὸς δὲ τοῦ συμβαίνοντος, πρόχειρον ἔχε, ὅτι τοῦτό ἐστιν ὃ πολλάκις εἶδες. [2] ὅλως ἄνω κάτω τὰ αὐτὰ εὑρήσεις, [3] ὧν μεσταὶ αἱ ἱστορίαι αἱ παλαιαί, αἱ μέσαι, αἱ ὑπόγυιοι· ὧν νῦν μεσταὶ αἱ πόλεις καὶ οἰκίαι. [4] οὐδὲν καινόν· [5] πάντα [6] καὶ συνήθη [7] καὶ ὀλιγοχρόνια.

II. Τὰ δόγματα πῶς ἄλλως δύναται νεκρωθῆναι, ἐὰν μὴ αἱ κατάλληλοι αὐτοῖς [8] φαντασίαι σβεσθῶσιν; [9] ἃς διηνεκῶς ἀναζωπυρεῖν ἐπὶ σοί ἐστι. [10] δύναμαι, περὶ τούτου ὃ δεῖ ὑπολαμβάνειν. εἰ δύναμαι, τί ταράσσομαι; [11] τὰ ἔξω τῆς ἐμῆς διανοίας οὐδὲν ὅλως πρὸς τὴν ἐμὴν διάνοιαν· τοῦτο μάθε, καὶ [12] ὀρθὸς εἶ. [13] ἀναβιῶναί σοι ἔξεστιν· [14] ἴδε πάλιν τὰ πράγματα, ὡς ἑώρας· [15] ἐν τούτῳ γὰρ τὸ ἀναβιῶναι.

III. [16] Πομπῆς κενοσπουδία, ἐπὶ σκηνῆς δράματα, ποίμνια, ἀγέλαι, [17] διαδορατισμοί, [18] κυνιδίοις ὀστάριον ἐρριμμένον, ψωμίον εἰς τὰς τῶν ἰχθύων δεξαμενάς, [19] μυρμήκων ταλαιπωρίαι, καὶ ἀχθοφορίαι, [20] μυιδίων ἐπτοημένων διαδρομαί, [21] σιγιλλάρια νευροσπαστούμενα. χρὴ οὖν ἐν τούτοις [22] εὐμενῶς μὲν καὶ μὴ φρυαττόμενον ἑστάναι· παρακολουθεῖν μέντοι, ὅτι [23] τοσούτου ἄξιος ἕκαστός ἐστιν, ὅσου ἄξιά ἐστι ταῦτα περὶ ἃ ἐσπούδακεν.

Quid eſt vitioſitas? hoc, quod ſæpe vidiſti. in omni caſu occurrat idem, hoc eſt quod ſæpè vidi. omnino ſurſum deorſum eadem deprehendes, quibus refertæ ſunt hiſtoriæ priſcæ, mediæ, præſentes; quibus civitates atque familiæ ſcatent. nihil eſt novi. conſueta & caduca ſunt omnia.

II. Dogmata in te aboleri quo modo poterunt, niſi cogitationes bis congruæ extinguantur? quas reſuſcitare tibi, quoties libuerit, licet. poſſum de re iſta, quod oportet, opinari. Si poſſum, quid perturbatur mihi animus? nihil quicquam ad mentem faciunt, quæ extra mentem ſunt ſita. hoc modo ſis affectus, & rectus conſiſtis. reviviſcere tibi licet. res ipſas intuere prout priùs vidiſti: hoc eſt enim reviviſcere.

III. Pompæ ſtudium inane, fabulæ ſcenicæ, greges, armenta, velitationes, catulis projectum oſſiculum, offula in piſcinam immiſſa, formicarum ærumnæ & bajulationes, muſculorum perterritorum diſcurſus, ſigillaria verticillis cita. hoc genus ſunt externa cuncta. in his igitur benevolum placidúmque conſiſtere par eſt, non autem inſoleſcere: intelligere nihilominus, tanti quemque eſſe, quanti illud eſt in quo ſtudium poſuerit.

IV. In-

IV. In ſermone, eis quæ dicuntur; in conatu omni, eis quæ fiunt animum advertere oportet: & in altero quidem, quid deſignetur; in altero verò, quorſum referatur, conſiderandum.

V. Sufficitne ad iſtud mens mea, necne? ſi ſufficit, eâ tanquam inſtrumento ab univerſi natura mihi dato ad hoc efficiendum utor: ſi non ſufficit, aut opus illi concedo, qui me meliùs id efficere poteſt, niſi aliter ad officium meum pertinuerit; vel quod poſſum facio, eo adſcito qui mentis meæ operâ uſus id poſſit, quod ad ſocietatem humanam eſt hoc ipſo tempore tempeſtivum ac utile. quicquid enim, vel per me, vel cum alio fecero, ad id duntaxat tendere fas eſt, quod eſt ſocietati utile & congruum.

VI. Quàm multi qui celebres admodum olim extitêre, oblivioni nunc ſunt traditi? quàm multi etiam eorum, qui iſtos celebraverant, jam olim penitus aboliti ſunt?

VII. Auxilii nè te pudeat. hoc eſt enim tibi propoſitum, ut quod eſt muneris tui facias, quomodo militi in dimicatione murali. quid ergo, ſi ad propugnaculum aſcendere ſolus, quia claudus es, nequeas, ab altero verò adjutus poſſis?

VIII. De futuris ſolicitus nè ſis. accedes enim ad ea, ſi ita neceſſe fuerit, ratione inſtructus eâdem, quâ nunc ad præſentia uteris.

IX. Omnia ſunt ſibi invicem implexa, & vinculo quodam ſacro ſibi invicem ſic devincta, ut nihil alterum ab altero ſit alienum. coordinantur enim ſimul, eundémq; mundum cohoneſtant. etenim & mundus unus, & Deus unus eſt in omnibus, & materia una, & lex una; ratio nempe animantium intelligentium omnium communis; & veritas una: ſiquidem & perfectio una animantium ſibi invicem congenerum, ejuſdemque rationis participum.

IV. [1] Δεῖ κατὰ λέξιν παρακολουθεῖν τοῖς λεγομένοις, καὶ καθ' ἑκάστην ὁρμὴν τοῖς γινομένοις. καὶ [2] ἐπὶ μὲν τοῦ ἑτέρου, εὐθὺς ὁρᾶν, [3] ἐπὶ τίνα σκοπὸν ἡ ἀναφορά. ἐπὶ δὲ τοῦ ἑτέρου, παραφυλάσσειν, τί τὸ σημαινόμενον.

[1] Inf. § 30. l. 6. § 53.
[2] Vide Not.
[3] L. 2. § 16.

V. Πότερον ἐξαρκεῖ ἡ διάνοιά μου πρὸς τοῦτο, ἢ οὔ; εἰ μὲν ἐξαρκεῖ, χρῶμαι αὐτῇ πρὸς τὸ ἔργον, ὡς ὀργάνῳ παρὰ τῆς τῶν ὅλων φύσεως δοθέντι. εἰ δὲ μὴ ἐξαρκεῖ, ἤτοι παραχωρῶ τοῦ ἔργου τῷ δυναμένῳ κρεῖττον ἐπιτελέσαι, ἐὰν ἄλλως τοῦτο μὴ καθήκῃ· ἢ πράττω ὡς δύναμαι, [4] προσπαραλαβὼν τὸν δυνάμενον κατὰ προσχρῆσιν τοῦ ἐμοῦ ἡγεμονικοῦ ποιῆσαι [5] τὸ εἰς τὴν κοινωνίαν νῦν καίριον καὶ χρήσιμον. [6] ὅ,τι γὰρ ἂν δι' ἐμαυτοῦ, ἢ σὺν ἄλλῳ ποιῶ, ὧδε μόνον χρὴ συντείνειν, [7] εἰς τὸ κοινῇ χρήσιμον καὶ εὐάρμοστον.

[4] Inf § 7.
[5] Inf. 54, 55.
[6] L. 8. § 2. l. 9. § 23.
[7] L. 4. § 12.

VI. [8] Ὅσοι μὲν πολυύμνητοι γενόμενοι, ἤδη λήθῃ παραδέδονται; ὅσοι δὲ τούτους ὑμνήσαντες, πάλαι ἐκποδών;

[8] L. 3. § 3, 10.

VII. [9] Μὴ αἰσχύνου βοηθούμενος· πρόκειται γάρ σοι ἐνεργεῖν [10] τὸ ἐπιβάλλον, ὡς στρατιώτῃ ἐν τειχομαχίᾳ. τί οὖν ἐὰν σὺ μὲν χωλαίνων ἐπὶ τὴν ἔπαλξιν ἀναβῆναι μόνος μὴ δύνῃ, σὺν ἄλλῳ δὲ δυνατὸν ᾖ τοῦτο;

[9] Sup. § 5. l. 10. § 12.
[10] Sup. § 25.

VIII. [11] Τὰ μέλλοντα μὴ ταρασσέτω. [12] ἥξεις γὰρ ἐπ' αὐτά, ἐὰν δεήσῃ, [13] φέρων τὸν αὐτὸν λόγον, ᾧ νῦν πρὸς τὰ παρόντα χρᾷ.

[11] L. 8. § 36. l. 12. § 1, 3.
[12] Inf. § 46.
[13] L. 12. § 9.

IX. [14] Πάντα ἀλλήλοις ἐπιπλέκεται καὶ ἡ σύνδεσις ἱερά, καὶ σχεδόν τι [15] οὐδὲν ἀλλότριον ἄλλο ἄλλῳ· [16] συγκατατέτακται γάρ, καὶ [17] συγκοσμεῖ τὸν αὐτὸν κόσμον. [18] κόσμος τε γὰρ εἷς ἐξ ἁπάντων, καὶ Θεὸς εἷς διὰ πάντων, καὶ οὐσία μία, καὶ [19] νόμος εἷς, [20] λόγος κοινὸς πάντων τῶν νοερῶν ζώων, καὶ [21] ἀλήθεια μία. εἴγε καὶ τελειότης μία τῶν ὁμογενῶν, καὶ τοῦ αὐτοῦ λόγου μετεχόντων ζώων.

[14] L. 6. § 38.
[15] L. 9. § 1.
[16] L. 5. § 8.
[17] L. 4. § 23. Inf. § 48.
[18] L. 4. § 40.
[19] L. 2. § 16.
[20] L. 4. § 4.
[21] L. 9. § 1.

 X. [1] Πάν

X. [1] Πᾶν τὸ ἔνυλον, ἐναφανίζεται τάχιστα τῇ τῶν ὅλων οὐσίᾳ· καὶ πᾶν αἴτιον, [2] εἰς τὸν τῶν ὅλων λόγον τάχιστα ἀναλαμβάνεται· καὶ [3] παντὸς μνήμη τάχιστα ἐγκαταχώννυται τῷ αἰῶνι.

XI. Τῷ λογικῷ ζώῳ ἡ αὐτὴ πρᾶξις [4] κατὰ φύσιν ἐστὶ, καὶ κατὰ λόγον.

XII. [5] Ὀρθὸς, ἢ ὀρθούμενος.

XIII. Οἷόν ἐστιν ἐν ἡνωμένοις τὰ μέλη τοῦ σώματος, τοῦτον ἔχει τὸν λόγον [6] ἐν διεστῶσι τὰ λογικὰ, [7] πρὸς μίαν τινὰ συνεργίαν κατεσκευασμένα. μᾶλλον δέ σοι ἡ τούτου νόησις προσπεσεῖται, ἐὰν πρὸς ἑαυτὸν πολλάκις λέγῃς, ὅτι [8] μέλος εἰμὶ τοῦ ἐκ τῶν λογικῶν συστήματος. ἐὰν δὲ διὰ τοῦ ρω στοιχείου [9] μέρος εἶναι ἑαυτὸν λέγῃς, οὔπω ἀπὸ καρδίας φιλεῖς τοὺς ἀνθρώπους· οὔπω σε καταληπτικῶς [10] [11] εὐφραίνει τὸ εὐεργετεῖν· ἔτι ὡς πρέπον αὐτὸ ψιλὸν ποιεῖς. οὔπω ὡς [12] αὐτὸν εὖ ποιῶν.

XIV. Ὃ θέλει, ἔξωθεν [13] προσπιπτέτω τοῖς παθεῖν ἐκ τῆς προσπτώσεως ταύτης δυναμένοις. [14] ἐκεῖνα γὰρ, ἐὰν θελήσῃ, μέμψεται τὰ παθόντα. [15] ἐγὼ δὲ, ἐὰν μὴ ὑπολάβω ὅτι κακὸν τὸ συμβεβηκὸς, οὔπω βέβλαμμαι. [16] ἔξεστι δέ μοι μὴ ὑπολαβεῖν.

XV. [17] Ὅ,τι ἂν τις ποιῇ ἢ λέγῃ, [18] ἐμὲ δεῖ ἀγαθὸν εἶναι. ὡς ἂν εἰ ὁ χρυσὸς, ἢ [19] ὁ σμάραγδος, ἢ ἡ πορφύρα τοῦτο ἀεὶ ἔλεγεν, [20] ὅ,τι ἂν τις ποιῇ, ἢ λέγῃ, ἐμὲ δεῖ σμάραγδον εἶναι, καὶ τὸ ἐμαυτοῦ χρῶμα ἔχειν.

XVI. [21] Τὸ ἡγεμονικὸν, αὐτὸ ἑαυτῷ οὐκ ἐνοχλεῖ [22]. οἷον, λέγω, οὐ φοβεῖ [23] ἑαυτὸ [24] εἰς ἐπιθυμίαν. εἰ δέ τις ἄλλος αὐτὸ φοβῆσαι ἢ λυπῆσαι δύναται, ποιείτω. αὐτὸ γὰρ ἑαυτὸ ὑποληπτικῶς [25] οὐ τρέψει εἰς τοιαύτας τροπάς· [26] τὸ σωμάτιον μὴ πάθῃ τι, αὐτὸ μεριμνάτω, εἰ δύναται, καὶ λεγέτω, εἰ τι πάσχει· τὸ δὲ ψυχάριον, τὸ φοβούμενον,

[1] L. 2. § 12. Inf. § 19.
[2] L. 4. § 14.
[3] Sup. § 5.
[4] L. 1. § 9. l. 9. § 9.
[5] L. 3. § 5. Sup. § 2
[6] L. 9. § 9.
[7] L. 2. § 1.
[8] L. 8 § 7. l. 10. § 6.
[9] L. 2. § 3, 4.
[10] λιπτικῶς l. 9. § 42
[11] L. 8. § 26.
[12] Inf. § 74. l. 11. § 4.
[13] προσπιπτέτω. Lug. An.
[14] Inf. § 16, 33 l. 8. § 28.
[15] L. 4. § 7. l. 6. § 8.
[16] L. 6. § 52.
[17] L. 4. § 18, 19. l. 6. § 2, 22. l. 12. § 1.
[18] L. 8. § 5.
[19] L. 4. § 20.
[20] ὅ,τι ἄν τις π.
[21] L. 5. § 19. l. 8. § 29, 40.
[22] χλεῖ;
[23] ἐπεῖ;
[24] [οὐ λυπεῖ;] εἰς ἐπ. οὐ κινεῖ;] Boot. [οὐκ ἄγει] εἰς ἀθυμίαν Sal.
[25] L. 5. § 26.
[26] Inf. § 33. l. 8. § 28.

X. Materiale omne, in univerſi ſubſtantiam quàm celerrimè evaneſcit: cauſſale omne, in univerſi rationem non minùs citò reſorbetur; memoria denique rei cujuſq; pari celeritate in ævo quaſi defoſſa ſepelitur.

XI. Animali ratione prædito eadem actio eſt, & ſecundum naturam, & ſecundùm rationem.

XII. Aut rectus, aut erectus ſis.

XIII. Quomodo ſe habent in continuis corporis membra, eodem ſe habent in diſſitis quæ ratione ſunt prædita. ad mutuas enim rei eidem conficiendæ operas conferendas nata ſunt utraque. conſideratio hæc animum tuum magìs attinget, ſi te frequenter ſic allocutus fueris, Membrum ſum ego compagis iſtius quæ ex ratione præditis componitur. ſin partem duntaxat eſſe te dixeris, homines ex animo nondum diligis, hoc ipſum benefacere per ſe nondum oblectat te: adhuc tanquam quod fieri deceat tantùm facis, nondum perinde ac ſi tibi ipſi benefacias.

XIV. Quicquid voluerit, eis extrinſecùs accidat, quæ caſibus iſtiuſmodi affici poſſunt. ipſa enim, quæ affecta ſunt, conquerantur, ſi velint. ipſe niſi malum cenſuero id quod contingit, nondum ſum læſus. in me autem ſitum eſt, nihil tale opinari.

XV. Quicquid vel fecerit vel dixerit quiſquam, probum eſſe me oportet. haud aliter, quàm ſi aurum aut ſmaragdus aut purpura ita jugiter diceret, Quicquid fecerit dixeritve quiſquam, ſmaragdum eſſe me oportet, nitoremque meum retinere.

XVI. Mens an non ipſa perturbat ſe? verbi gratià, an non ipſa in formidinem, in mœſtitiam impellit ſe? alius quis ſi terrefacere eam aut contriſtari poſſit, faciat. in ipſius voluntate ſitum eſt, ut nè ad motus iſtiuſmodi opinando ſe commoveat. corpuſculum nè quid patiatur, ſibi curæ habeat, ſi poſſit; & quando patitur quicquam, conqueratur. animula verò, quæ timet,

Digitized by Google

timet, quæ dolet, quæ ſuper his omnino aliquid opinatur, nihil horum patietur, niſi ſi eam ipſe in judicium iſtiuſmodi demiſeris. nullius rei alterius per ſe indiga eſt mens, niſi ipſa ſibi indigentiam creaverit. eadémque ratione & perturbatione & impedimento omni immunis, niſi ipſa ſe perturbaverit aut impediverit.

XVII. Felicitas eſt bonus genius, ſive mens bona. quid igitur facis hic, ô phantaſia? faceſſe hinc, per deos, uti acceſſiſti: nihil enim opus te habeo. more antiquo acceſſiſti. nec ſuccenſeo tibi tamen: faceſſe tantùm.

XVIII. Cur mutationem quis metuat? ecquid enim fieri poteſt abſque mutatione? ecquid autem aut gratius aut familiarius univerſi naturæ? ipſe num balneo uti poteris, ni ligna mutationem ſubeant? num nutriri, ni edulia itidem mutentur? nunquid aliud utile quicquam perfici, niſi interveniente mutatione? an non vides ſimile quiddam eſſe & mutationem tui, nec univerſi naturæ minùs neceſſarium?

XIX. Per mundi ſubſtantiam, tanquam per torrentem, corpora tranſeunt univerſa, ipſi univerſo, prout membra ſibi invicem noſtra, coalita & eidem coöperantia. quot Chryſippos, quot Socrates, quot Epictetos jam dudum abſorpſit ævum iſtud? idem tibi de quovis cum homine, tum re ſuccurrat.

XX. Hoc unum me ſolicitum habet, nequid ipſe faciam, quod hominis conditio vel minus velit, vel ſecus velit, vel nunc nolit.

XXI. Inſtat tempus, quo tu omnium oblitus eris; inſtat, & quo omnes tui.

XXII. Hominis eſt, etiam eos qui offendunt diligere. hoc fiet, ſi unà ſuccurrat tibi, tum eſſe tibi cognatos, tum inſcios invitóſque peccare: adhæc, paulò poſt utroſque veſtrûm morti conceſſuros:

τὸ λυπούμενον, τὸ περὶ τούτων ὅλως ὑπολαμβάνον, οὐδὲν μὴ πάθῃ· [1] οὐ γὰρ ἄξεις [2] αὐτὸ εἰς κρίσιν τοιαύτην. [3] ἀπροσδεές ἐστιν ὅσον ἐφ' ἑαυτῷ, τὸ ἡγεμονικὸν, ἐὰν μὴ ἑαυτῷ ἔνδειαν ποιῇ· κατὰ ταυτὰ δὲ καὶ ἀτάραχον, καὶ [4] ἀνεμπόδιστον, ἐὰν μὴ ἑαυτὸ ταράσσῃ καὶ ἐμποδίζῃ.

XVII. [5] Εὐδαιμονία ἐστὶ, [6] δαίμων ἀγαθὸς, ἢ ἀγαθόν [7]. τί οὖν ὧδε ποιεῖς, [8] ὦ φαντασία; ἀπέρχου, [9] τοὺς θεούς σοι, ὡς ἦλθες· οὐ γὰρ χρῄζω σου. ἐλήλυθας δὲ κατὰ τὸ ἀρχαῖον ἔθος. οὐκ ὀργίζομαί σοι· μόνον ἄπιθι.

XVIII. Φοβεῖταί τις μεταβολήν; [10] τί γὰρ δύναται χωρὶς μεταβολῆς γενέσθαι; [11] τί δαὶ φίλτερον ἢ οἰκειότερον τῇ τῶν ὅλων φύσει; σὺ δὲ αὐτὸς λούσασθαι δύνασαι, ἐὰν μὴ τὰ ξύλα μεταβάλῃ; τραφῆναι δὲ δύνασαι, ἐὰν μὴ τὰ ἐδώδιμα μεταβάλῃ; ἄλλο δέ τι τῶν χρησίμων δύναται συντελεσθῆναι χωρὶς μεταβολῆς; οὐχ ὁρᾷς οὖν, ὅτι καὶ αὐτὸ τὸ σὲ μεταβαλεῖν ὅμοιόν ἐστι, καὶ ὁμοίως [12] ἀναγκαῖον τῇ τῶν ὅλων φύσει;

XIX. [13] Διὰ τῆς τῶν ὅλων οὐσίας, ὡς διὰ χειμάῤῥου διεκπορεύεται πάντα τὰ σώματα, [14] τῷ ὅλῳ συμφυῆ καὶ συνεργὰ, ὡς [15] τὰ ἡμέτερα μέρη ἀλλήλοις. [16] πόσους ἤδη ὁ αἰὼν Χρυσίππους, πόσους Σωκράτεις, πόσους Ἐπικτήτους καταπέπωκεν; τὸ δ' αὐτὸ καὶ [17] ἐπὶ παντὸς οὑτινοσοῦν τοι ἀνθρώπου τε καὶ πράγματος προσπιπτέτω.

XX. [18] Ἐμὲ ἓν μόνον περισπᾷ, μήτι αὐτὸς ποιήσω, ὃ ἡ κατασκευὴ τοῦ ἀνθρώπου οὐ θέλει, ἢ ὡς οὐ θέλει, ἢ [19] ὃ νῦν οὐ θέλει.

XXI. [20] Ἐγγὺς μὲν ἡ σὴ περὶ πάντων λήθη. ἐγγὺς δὲ ἡ πάντων περὶ σοῦ λήθη.

XXII. [21] Ἴδιον ἀνθρώπου φιλεῖν καὶ τοὺς πταίοντας. τοῦτο δὲ γίνεται, ἐὰν συμπροσπίπτῃ σοι, ὅτι καὶ [22] συγγενεῖς, καὶ [23] δι' ἄγνοιαν, καὶ [24] ἄκοντες ἁμαρτάνουσι, καὶ ὡς [25] μετ' ὀλίγον ἀμφότεροι

[1] εἰ γὰρ ἄξεις vel παρέξεις αὐτὸ Salm.
[2] αὐτῷ Xyl.
[3] L. 3. § 5. l. 11. § 1.
[4] L. 5. § 20.
[5] L. 5. § 36.
[6] L. 10. § 13.
[7] -θὸν [ἡγεμονικόν.]
[8] Inf. § 29.
[9] [πρὸς] τ. θ. σὺ Lug. An.
[10] L. 4. § 3, 40. Inf. § 25. l. 8. § 6. l. 9. § 19.
[11] L. 8. § 35. l. 9. § 21.
[12] L. 2. § 3.
[13] Sup. § 10. l. 4. § 43. l. 5. § 23. l. 9. § 29.
[14] L. 6. § 41.
[15] L. 2. § 1. Sup. § 13.
[16] L. 4. § 48.
[17] Sup. § 50.
[18] L. 2. § 7. l. 6. § 22. l. 8. § 1.
[19] Sup. § 2. l. 4. § 23. l. 5. § 25.
[20] L. 4. § 19. Inf. § 34. l. 8. § 21.
[21] Inf. § 26. l. 8. § 8, 26. l. 9. § 27.
[22] L. 2. § 1. l. 3. § 4. 11.
[23] L. 2. § 1. l. 3. § 11.
[24] Inf. § 63. l. 4. § 3.
[25] L. 4. § 3.

Digitized by Google

φότεροι τεθνήξετε, καὶ πρὸ πάντων, ὅτι [1] οὐκ ἔβλαψέ σε· [2] οὐ γὰρ τὸ ἡγεμονικόν σου χεῖρον ἐποίησεν, ἢ πρόσθεν ἦν.

XXIII. [3] Ἡ τῶν ὅλων φύσις, ἐκ τῆς ὅλης οὐσίας, [4] ὡς κηροῦ, νῦν μὲν ἱππάριον ἔπλασε· συγχέασα δὲ τοῦτο, εἰς δένδρου φύσιν συνεχρήσατο τῇ ὕλῃ αὐτοῦ· εἶτα εἰς ἀνθρωπάριον, εἶτα εἰς ἄλλο τι. [5] ἕκαστον δὲ τούτων πρὸς ὀλίγιστον ὑπέστη. [6] δεινὸν δὲ οὐδὲν τὸ διαλυθῆναι τὸ κιβώτιον, ὥσπερ οὐδὲ τὸ συμπαγῆναι.

XXIV. [7] Τὸ ἐπίκοτον τοῦ προσώπου λίαν παρὰ φύσιν, ὅταν [8] πολλάκις [9] ἐναποθνήσκειν ἢ πρόσχημα, [10] ἢ τὸ τελευταῖον ἀποσβέσθη, ὥστε ὅλως ἐξαφθῆναι μὴ δύνασθαι· αὐτῷ γε τούτῳ παρακολουθεῖν πειρῶ, ὅτι παρὰ τὸν λόγον. εἰ γὰρ καὶ ἡ συναίσθησις τοῦ [11] ἁμαρτάνειν οἰχήσεται, [12] τίς ἔτι τοῦ ζῆν αἰτία;

XXV. [13] Πάντα ὅσα ὁρᾷς, ὅσον οὔπω μεταβαλεῖ ἡ τὰ ὅλα διοικοῦσα φύσις, καὶ ἄλλα ἐκ τῆς οὐσίας αὐτῶν ποιήσει, καὶ πάλιν ἄλλα ἐκ τῆς ἐκείνων οὐσίας, [14] ἵνα ἀεὶ νεαρὸς ᾖ ὁ κόσμος.

XXVI. Ὅταν τις ἁμάρτῃ τι εἰς σέ, εὐθὺς ἐνθυμοῦ [15] τί ἀγαθὸν ἢ κακὸν ὑπολαβὼν ἥμαρτε. τοῦτο γὰρ ἰδών, [16] ἐλεήσεις αὐτόν, καὶ [17] οὔτε θαυμάσεις, [18] οὔτε ὀργισθήσῃ. [19] ἤτοι γὰρ καὶ αὐτὸς τὸ αὐτὸ ἐκείνῳ ἀγαθὸν ἔτι ὑπολαμβάνεις, ἢ ἄλλο ὁμοειδές. [20] δεῖ οὖν συγγινώσκειν. [21] εἰ δὲ μηκέτι ὑπολαμβάνεις τὰ τοιαῦτα ἀγαθὰ καὶ κακά, ῥᾷον [22] εὐμενὴς ἔσῃ τῷ παρορῶντι.

XXVII. [23] Μὴ τὰ ἀπόντα ἐννοεῖν, ὡς ἤδη ὄντα· ἀλλὰ τῶν παρόντων τὰ δεξιώτατα ἐκλογίζεσθαι, καὶ τούτων χάριν ὑπομιμνήσκεσθαι, πῶς ἂν ἐπεζητεῖτο, εἰ μὴ παρῆν. ἅμα μέντοι φυλάσσου. μὴ διὰ [24] τοῦ οὕτως [25] ἀσμενίζειν αὐτοῖς, ἐθίσῃς ἐκτιμᾶν αὐτά, ὥστε ἐάν ποτε μὴ παρῇ ταραχθήσεσθαι.

[1] L. 2. § 1.
[2] L. 9. § 38.
[3] Sup. § 18. Inf. § 25. l. 4 § 36.
[4] L. 6. § 1.
[5] Sup. § 1. l. 10. § 34.
[6] L. 4. § 42. l. 6. § 47. l. 8. § 20.
[7] L. 2. § 1. Sup. § 22. Inf. § 60, 65.
[8] L. 11. § 18.
[9] γίγνηται,] ἐναποθνήσκει, καὶ τὸ πρ. τ. ἀ. Boot.
[10] εἰ Mer.
[11] -τοῦ [μὴ] ἀ. Mer.
[12] L. 9. § 2. l. 10. § 8.
[13] Sup. § 23.
[14] L. 6. § 15. l. 8. § 50. l. 10. § 7. l. 12. § 23.
[15] L. 6. § 27. l. 8. § 14. l. 11 § 18.
[16] L. 2. § 13.
[17] L. 8. § 14.
[18] L. 5. § 28.
[19] L. 10. § 30. l. 11. § 18.
[20] L. 1. § 15.
[21] L. 2. § 1.
[22] L. 11. § 13. Inf. § 52, 63.
[23] L. 3. § 12. Sup. § 7. l. 8. § 32, 36.
[24] τὸ Lug An.
[25] L. 5. § 9.

præ omnibus denique, nihil eos te læſiſſe. neque enim mentem tuam deteriorem facere poſſunt, quàm priùs fuerat.

XXIII. Univerſi natura ex communi rerum omnium materia, tanquam è cera, nunc equuleum effingit; quem mox denuo diffingit, ejuſdémque materiâ ad arborem producendam abutitur; tum ad homuncionem, dein ad aliud quidpiam. horum autem quodlibet ad breve temporis ſpatium ſubſiſtit. iſtis autem, ſicut arcæ, diſſolvi nihilo magis moleſtum eſt, quàm compingi primò fuerat.

XXIV. Torvitas vultûs eſt valde præter naturam. ubi ei ſæpius aſſueverit quis, immori ſolet; vultúſque decor ita inde extinguitur, ut denuo reaccendi omnino nequeat. ex hoc ipſo autem intelligas licet eſſe præter rationem. Siquidem enim ita vultum quis obfirmaverit, ut peccati ſenſus omnis aufugerit, quorſum homo ſic affectus vitam protrahat amplius?

XXV. Quæcunque vides, univerſa mox eſt mutatura univerſi rectrix natura, aliáque ex eorum materia effectura, & ex horum rurſus alia, ut mundus perpetim renovetur.

XXVI. Cùm adversùs te quicquid peccaverit quis, conſidera ſtatim, quid bonum malúmve eſſe ratus id egerit. hoc enim perſpecto, miſereberis illius, nec aut miraberis, aut ſuccenſebis. forſan enim vel idem illud, quod ille, vel aliud quidpiam ejuſmodi, ipſe pariter cum illo bonum eſſe opinaris. hoc ſi fuerit, & illi te ignoſcere oportet. ſin ejuſmodi nec bona nec mala cenſueris, ex errore animi delinquentem æquanimiter feras.

XXVII. Non tam quæ deſunt tibi, quàm quæ adſunt, cogita. ex his autem ſelige quæ gratiſſima ſunt tibi, quo repures tecum quanto cum ſtudio ea, ni jam adeſſent, tibi requireres. cave tamen interim, nè, dum iſtis lubenter acquieſcis, eo in pretio habere aſſueſcas te, ut ſiquando deeſſe contigerit, turberis.

XXVIII.

Digitized by Google

XXVIII. In temet convolutus eſto. mens etenim rationalis ita eſt naturâ comparata, ut ſibi ſufficiat ipſa juſtè agens, & hoc ipſo nacta ſibi tranquillitatem.

XXIX. Imaginationes abſterge: affectuum motus compeſce: tempus præſens circumſcribe: dignoſce, quicquid vel tibi, vel alii cuiquam contingit. rem ſubjectam quamque divide & partire in formam & materiam. horam noviſſimam cogita. quod alteri peccatum eſt, ibi ubi extitit, relinque.

XXX. Eis quæ dicuntur, animum ſimul intende: in ea quæ fiunt faciúntve, mente altiùs deſcende.

XXXI. Exorna te ſimplicitate, modeſtiâ, affectu adversùs res medias indifferenti: genus humanum dilige. Deo obſequere.

—*Certè, inquit ille, decurrunt omnia lege.*

quid verò ſi elementa ſola? meminiſſe ſuffecerit, lege certâ pleraque ferri, aut paucis ſaltem duntaxat exceptis.

XXXII. Mortem quod attinet, ſive fuerit diſſipatio, ſive in atomos redactio, ſive exinanitio; vel eſt extinctio vel tranſlatio.

XXXIII. De dolore ſic habeas. ſi ferri non poteſt, interimit: ſi diutiùs duraverit, ferri poteſt. mens interim opinionis ope tranquillitatem ſervat ſuam; nec deterior quicquam inde fit pars animi princeps. corporis verò membra, quæ dolore ſunt afflicta, ipſa ſi quid poſſunt, de eo ſtatuant.

XXXIV. Quod ad gloriam, animos eorum, à quibus ea expetitur, conſidera, quales exiſtant, & qualia tum fugiant, tum & ſectentur: illud item diſpice. ſicut arenarum cumuli alii aliis ſuperingeſti priora abſcondunt; perinde in vita contingere, ut antegreſſa à ſuccedentibus quàm celerrimè abſcondantur.

XXXV. Platonis dictum. Cui igitur animus ſublimis fuerit, quiſq; & tempus omne, & ſubſtantiam omnem contempletur; nunquid

XXVIII. [1] Εἰς αὐτὸν συνειλοῦ. [2] φύσιν ἔχει τὸ λογικὸν ἡγεμονικὸν, ἑαυτῷ ἀρκεῖσθαι δικαιοπραγοῦντι, καὶ παρ᾽ αὐτὸ τοῦτο [3] γαλήνην ἔχοντι.

XXIX. [4] Ἐξάλειψον τὴν φαντασίαν. [5] στῆσον τὴν νευροσπαστίαν. [6] περίγραψον τὸ ἐνεστὼς τοῦ χρόνου. [7] γνώριζον τὸ συμβαῖνον, ἢ σοὶ, ἢ ἄλλῳ. [8] δίελε καὶ μέρισον τὸ ὑποκείμενον, εἰς τὸ αἰτιῶδες καὶ ὑλικόν. [9] ἐννόησον τὴν ἐσχάτην ὥραν. [10] τὸ ἐκείνῳ ἁμαρτηθὲν, ἐκεῖ καταλιπεῖν, ὅπου ἡ ἁμαρτία ὑπέστη.

XXX. [11] Συμπαρεκτείνειν τὴν νόησιν τοῖς λεγομένοις. [12] εἰσδύεσθαι τὸν νοῦν εἰς τὰ γινόμενα καὶ ποιοῦντα.

XXXI. [13] Φαίδρυνον σεαυτὸν ἁπλότητι καὶ αἰδοῖ, καὶ τῇ πρὸς τὸ ἀνὰ μέσον ἀρετῆς καὶ κακίας ἀδιαφορίᾳ. [14] φίλησον τὸ ἀνθρώπινον γένος. [15] ἀκολούθησον θεῷ.

—ἐκεῖνος μέν φησιν, ὅτι [16] πάντα νομιστί. [17] ἔτι εἰ [18] δαίμονα τὰ στοιχεῖα· ἀρκεῖ δὲ μεμνῆσθαι, ὅτι τὰ πάντα νομιστὶ ἔχει, ἢ [19] δηλαδὴ ὀλίγα.

XXXII. Περὶ θανάτου. [20] εἰ σκεδασμὸς, ἢ ἄτομοι, ἢ κένωσις, [21] ἤτοι σβέσις, ἢ μετάστασις.

XXXIII. Περὶ πόνου. [22] τὸ μὲν ἀφόρητον, ἐξάγει· τὸ δὲ χρονίζον, φορητόν. καὶ [23] ἡ διάνοια τὴν ἑαυτῆς γαλήνην κατὰ [24] ἀπόληψιν διατηρεῖ, καὶ [25] οὐ χεῖρον τὸ ἡγεμονικὸν γέγονεν. [26] τὰ δὲ κακούμενα μέρη ὑπὸ τοῦ πόνου, εἴ τι δύναται, περὶ αὐτοῦ ἀποφηνάσθω.

XXXIV. Περὶ δόξης. [27] ἴδε τὰς διανοίας αὐτῶν, οἷαι, καὶ οἷα μὲν φεύγουσι, οἷα δὲ διώκουσι. καὶ ὅτι [28] ὡς αἱ θῖνες ἄλλαι ἐπ᾽ ἄλλαις ἐπιφορούμεναι κρύπτουσι τὰ πρότερα· οὕτως ἐν τῷ βίῳ, τὰ πρότερα ὑπὸ τῶν ἐπενεχθέντων τάχιστα ἐκαλύφθη.

XXXV. Πλατωνικόν. [29] [30] ᾧ οὖν ὑπάρχει διάνοια [31] μεγαλοπρεπὴς [32], καὶ [33] θεωρία παντὸς μὲν χρόνου, πάσης δὲ οὐσίας, [34] ἆρα

[1] L. 4. § 3. l. 6. § 11. l. 8. § 48.
[2] L. 5. § 14. l. 6 § 11.
[3] L. 2. § 4. l. 8. § 28.
[4] Sup. § 17. l. 9. § 7.
[5] L. 2. § 2.
[6] L. 3. § 12. l. 6. § 32.
[7] L. 4. § 29. l. 6. § 3. l. 8. § 46.
[8] L. 4. § 21.
[9] L. 2. § 5. 11.
[10] L. 9. § 20, 33.
[11] Sup. § 4.
[12] L. 6. § 3.
[13] L. 4. § 26. l. 11. § 15.
[14] L. 3. § 9. l. 6 § 39. Sup. § 22. l. 11. § 16.
[15] L. 10. § 11. l. 12 § 27, 31.
[16] L. 3. § 11. l. 4. § 26. l. 6. § 33
[17] ἢ δαὶ εἰ μὴ α Mer. ἐπ[εὶ ἀλ]λον εἰ διάνοια Boot.
[18] δαιμόνια Xyl.
[19] ἢ δὴ λίαν Xyl. εἰ μὴ λ. Boot.
[20] ἢ Xyl. Mer.
[21] L. 5. § 33. l. 6. § 24. Inf. § 42. l. 8. § 25, 58. l. 10. § 7.
[22] L. 10. § 3.
[23] L. 5. § 2, Inf. 68.
[24] ὑπόλ.
[25] Inf. § 64. l. 4. § 7.
[26] Sup. § 15.
[27] L. 3. § 4. l. 4. § 38. l. 6. § 59. l. 9. § 18, 27.
[28] Sup. § 21. l. 4. § 14. 19. l. 5. § 33.
[29] Plato pol. l. 6.
[30] ᾧ οὖν.
[31] τοίᾳ.
[32] ἀρίστη. [33] L. 4. § 48, 50. l. 6. § 36, 37. l. 9. § 30. l. 10. § 17. [34] οἴοντε οἴει.

οἴει

Digitized by Google

φόπερ οἱ τεθνήξετε, καὶ πρὸ πάντων, ὅτι [1] οὐκ ἔβλαψέ σε· [2] οὐ γὰρ τὸ ἡγεμονικόν σου χεῖρον ἐποίησεν, ἢ πρόσθεν ἦν.

XXIII. [3] Ἡ τῶν ὅλων φύσις, ἐκ τῆς ὅλης οὐσίας, [4] ὡς κηροῦ, νῦν μὲν ἱππάριον ἔπλασε· συγχέασα δὲ τοῦτο, εἰς δένδρου φύσιν συνεχρήσατο τῇ ὕλῃ αὐτοῦ· εἶτα εἰς ἀνθρωπάριον, εἶτα εἰς ἄλλο τι. [5] ἕκαστον δὲ τούτων πρὸς ὀλίγιστον ὑπέστη. [6] δεινὸν δὲ οὐδὲν τὸ διαλυθῆναι τῷ κιβωτίῳ· ὥσπερ οὐδὲ τὸ συμπαγῆναι.

XXIV. [7] Τὸ ἐπίκοτον τοῦ προσώπου λίαν παρὰ φύσιν, ὅταν [8] πολλάκις [9] ἐναποθνήσκειν ἢ πρόσχημα, [10] ἢ τὸ τελευταῖον ἀπεσβέσθη, ὥστε ὅλως ἐξαφθῆναι μὴ δύνασθαι· αὐτῷ γε τούτῳ παρακολουθεῖν πειρῶ, ὅτι παρὰ τὸν λόγον. εἰ γὰρ καὶ ἡ συναίσθησις τοῦ [11] ἁμαρτάνειν οἰχήσεται, [12] τίς ἔτι τοῦ ζῆν αἰτία;

XXV. [13] Πάντα ὅσα ὁρᾷς, ὅσον οὔπω μεταβαλεῖ ἡ τὰ ὅλα διοικοῦσα φύσις, καὶ ἄλλα ἐκ τῆς οὐσίας αὐτῶν ποιήσει, καὶ πάλιν ἄλλα ἐκ τῆς ἐκείνων οὐσίας, [14] ἵνα ἀεὶ νεαρὸς ᾖ ὁ κόσμος.

XXVI. Ὅταν τις ἁμάρτῃ τι εἰς σέ, εὐθὺς ἐνθυμοῦ [15] τί ἀγαθὸν ἢ κακὸν ὑπολαβὼν ἥμαρτε. τοῦτο γὰρ ἰδών, [16] ἐλεήσεις αὐτόν, καὶ [17] οὔτε θαυμάσεις, [18] οὔτε ὀργισθήσῃ. [19] ἤτοι γὰρ καὶ αὐτὸς τὸ αὐτὸ ἐκείνῳ ἀγαθὸν ἔτι ὑπολαμβάνεις, ἢ ἄλλο ὁμοειδές. [20] δεῖ οὖν συγγινώσκειν. [21] εἰ δὲ μηκέτι ὑπολαμβάνεις τὰ τοιαῦτα ἀγαθὰ καὶ κακά, ῥᾷον. [22] εὐμενὴς ἔσῃ τῷ παρορῶντι.

XXVII. [23] Μὴ τὰ ἀπόντα ἐννοεῖν, ὡς ἤδη ὄντα· ἀλλὰ τῶν παρόντων τὰ δεξιώτατα ἐκλογίζεσθαι, καὶ τούτων χάριν ὑπομιμνήσκεσθαι, πῶς ἂν ἐπεζητεῖτο, εἰ μὴ παρῆν. ἅμα μέντοι φυλάσσου, μὴ διὰ [24] τοῦ οὕτως [25] ἀσμενίζειν αὐτοῖς, ἐθίσῃς ἐκτιμᾶν αὐτά, ὥστε ἐάν ποτε μὴ παρῇ, ταραχθήσεσθαι.

[1] L. 2. § 1.
[2] L. 9. § 38.
[3] Sup. § 19. Inf. § 25. l. 4 § 36.
[4] L. 6. § 1.
[5] Sup. § 1. l. 10. § 34.
[6] L. 4. § 42. l. 6. § 47. l. 8. § 20.
[7] L. 2. § 1. Sup. § 22. Inf. § 60, 65.
[8] L. 11 § 18.
[9] γίγνηται,] ἐναποθνήσκει, καὶ τὸ κτ. τ. λ. Boot.
[10] εἰ Mer.
[11] -τοῦ [μὴ] ἀ. Mer.
[12] L. 9. § 2. l. 10. § 8.
[13] Sup. § 23.
[14] L. 6. § 15. l. 8. § 50. l. 10. § 7. l. 12. § 23.
[15] L. 6. § 27. l. 8. § 14. l. 11 § 18.
[16] L. 2. § 13.
[17] L. 8. § 14.
[18] L. 5. § 28.
[19] L. 10. § 30. l. 11. § 18.
[20] L. 1. § 15.
[21] L. 2. § 1.
[22] L. 11. § 13. Inf. § 52, 63.
[23] L. 3. § 12. Sup. § 7. l. 8. § 32, 36.
[24] τὸ Lug An.
[25] L. 5. § 9.

præ omnibus denique, nihil eos te læſiſſe. neque enim mentem tuam deteriorem facere poſſunt, quàm priùs fuerat.

XXIII. Univerſi natura ex communi rerum omnium materia, tanquam è cera, nunc equuleum effingit; quem mox denuo diffingit, ejuſdémque materiâ ad arborem producendam abutitur; tum ad homuncionem, dein ad aliud quidpiam. horum autem quodlibet ad breve temporis ſpatium ſubſiſtit. iſtis autem, ſicut arcæ, diſſolvi nihilo magis moleſtum eſt, quàm compingi primò fuerat.

XXIV. Torvitas vultûs eſt valde præter naturam. ubi eì ſæpius aſſueverit quis, immori ſolet; vultûſque decor ita inde extinguitur, ut denuo reaccendi omnino nequeat. ex hoc ipſo autem intelligas licet eſſe præter rationem. Siquidem enim ita vultum quis obſirmaverit, ut peccati ſenſus omnis aufugerit, quorſum homo ſic affectus vitam protrahat amplius?

XXV. Quæcunque vides, univerſa mox eſt mutatura univerſi rectrix natura, aliáque ex eorum materia effectura, & ex horum rurſus alia, ut mundus perpetim renovetur.

XXVI. Cùm adverſùs te quicquid peccaverit quis, conſidera ſtatim, quid bonum malúmve eſſe ratus id egerit. hoc enim perſpecto, misereberis illius, nec aut miraberis, aut ſuccenſebis. forſan enim vel idem illud, quod ille, vel aliud quidpiam ejuſmodi, ipſe pariter cum illo bonum eſſe opinaris. hoc ſi fuerit, & illi te ignoſcere oportet. ſin ejuſmodi nec bona nec mala cenſueris, ex errore animi delinquentem æquanimiter feras.

XXVII. Non tam quæ deſunt tibi, quàm quæ adſunt, cogita. ex his autem ſelige quæ gratiſſima ſunt tibi, quo repútes tecum quanto cum ſtudio ea, ni jam adeſſent, tibi requireres. cave tamen interim, nè, dum iſtis lubenter acquieſcis, eo in pretio habere aſſueſcas te, ut ſiquando deeſſe contigerit, turberis.

XXVIII.

Digitized by Google

XXVIII. In temet convolutus eſto. mens etenim rationalis ita eſt naturâ comparata, ut ſibi ſufficiat ipſa juſtè agens, & hoc ipſo nacta ſibi tranquillitatem.

XXIX. Imaginationes abſterge: affectuum motus compeſce: tempus præſens circumſcribe: dignoſce, quicquid vel tibi, vel alii cuiquam contingit. rem ſubjectam quâmque divide & partire in formam & materiam. horam noviſſimam cogita. quod alteri peccatum eſt, ibi ubi extitit, relinque.

XXX. Eis quæ dicuntur, animum ſimul intende: in ea quæ fiunt faciúntve, mente altiùs deſcende.

XXXI. Exorna te ſimplicitate, modeſtiâ, affectu adverſus res medias indifferenti. genus humanum dilige. Deo obſequere.

--Certè, inquit ille, decurrunt omnia lege.

quid verò ſi elementa ſola? meminiſſe ſuffecerit, lege certâ pleraque ferri, aut paucis ſaltem duntaxat exceptis.

XXXII. Mortem quod attinet, ſive fuerit diſſipatio, ſive in atomos redactio, ſive exinanitio; vel eſt extinctio vel tranſlatio.

XXXIII. De dolore ſic habeas. ſi ferri non poteſt, interimit: ſi diutiùs duraverit, ferri poteſt. mens interim opinionis ope tranquillitatem ſervat ſuam; nec deterior quicquam inde fit pars animi princeps. corporis verò membra, quæ dolore ſunt afflicta, ipſa ſi quid poſſunt, de eo ſtatuant.

XXXIV. Quod ad gloriam, animos eorum, à quibus ea expetitur, conſidera; quales exiſtant, & qualia tum fugiant, tum & ſectentur: illud item diſpice, ſicut arenarum cumuli alii aliis ſuperingeſti priora abſcondunt; perinde in vita contingere, ut antegreſſa à ſuccedentibus quàm celerrimè abſcondantur.

XXXV. Platonis dictum. Cui igitur animus ſublimis fuerit, quiq; & tempus omne, & ſubſtantiam omnem contempletur; nunquid

XXVIII. [1] Εἰς αὑτὸν συνειλοῦ. [2] φύσιν ἔχει τὸ λογικὸν ἡγεμονικὸν, ἑαυτῷ ἀρκεῖσθαι δικαιοπραγοῦντι, καὶ παρ' αὐτὸ τοῦτο [3] γαλήνην ἔχοντι.

XXIX. [4] Ἐξάλειψον τὴν φαντασίαν. [5] στῆσον τὴν νευροσπαστίαν. [6] περίγραψον τὸ ἐνεστὼς τοῦ χρόνου. [7] γνώριζε τὸ συμβαῖνον, ἢ σοὶ, ἢ ἄλλῳ. [8] δίελε καὶ μέρισον τὸ ὑποκείμενον, εἰς τὸ αἰτιῶδες καὶ ὑλικόν. [9] ἐννόησον τὴν ἐσχάτην ὥραν. [10] τὸ ἐκείνῳ ἁμαρτηθὲν, ἐκεῖ καταλιπε, ὅπου ἡ ἁμαρτία ὑπέστη.

XXX. [11] Συμπαρεκτείνειν τὴν νόησιν τοῖς λεγομένοις. [12] εἰσδύεσθαι τὸν νοῦν εἰς τὰ γινόμενα καὶ ποιοῦντα.

XXXI. [13] Φαίδρυνον σεαυτὸν ἁπλότητι καὶ αἰδοῖ, καὶ τῇ πρὸς τὸ ἀνὰ μέσον ἀρετῆς καὶ κακίας ἀδιαφορίᾳ. [14] φίλησον τὸ ἀνθρώπινον γένος. [15] ἀκολούθησον θεῷ.

--ἐκεῖνος μέν φησιν, ὅτι [16] πάντα νομιστί.

[17] ἔτι εἰ [18] δαίμονα τὰ στοιχεῖα· ἀρκεῖ δὲ μεμνῆσθαι, ὅτι τὰ πάντα νομιστὶ ἔχει, ἢ [19] δηλίαν ὀλίγα.

XXXII. Περὶ θανάτου· [20] εἰ σκεδασμὸς, ἢ ἄτομοι, ἢ κένωσις, [21] ἤτοι σβέσις, ἢ μετάστασις.

XXXIII. Περὶ πόνου· [22] τὸ μὲν ἀφόρητον, ἐξάγει· τὸ δὲ χρονίζον, φορητόν· καὶ [23] ἡ διάνοια τὴν ἑαυτῆς γαλήνην κατὰ [24] ἀπόληψιν διατηρεῖ, καὶ [25] οὐ χεῖρον τὸ ἡγεμονικὸν γέγονεν· [26] τὰ δὲ κακούμενα μέρη ὑπὸ τοῦ πόνου, εἴ τι δύνανται, περὶ αὐτοῦ ἀποφηνάσθω.

XXXIV. Περὶ δόξης· [27] ἴδε τὰς διανοίας αὐτῶν, οἷαι, καὶ οἷα μὲν φεύγουσαι, οἷα δὲ διώκουσαι. καὶ ὅτι [28] ὡς αἱ θῖνες ἄλλαι ἐπιφορούμεναι κρύπτουσι τὰ πρότερα· οὕτως ἐν τῷ βίῳ, τὰ πρότερα ὑπὸ τῶν ἐπεισελθόντων τάχιστα ἐκαλύφθη.

XXXV. Πλατωνικόν· [29] [30] ᾧ οὖν ὑπάρχει διάνοια [31] μεγαλοπρεπὴς [32], καὶ [33] θεωρία παντὸς μὲν χρόνου, πάσης δὲ οὐσίας, [34] ἆρα

[1] L. 4. § 3. l. 6. § 11. l. 8. § 48.
[2] L. 5. § 14. l. 6 § 31.
[3] L. 2. § 4. l. 8. § 28.
[4] Sup. § 17. l. 9. § 7.
[5] L. 2. § 2.
[6] L. 3. § 12. l. 6. § 32.
[7] L. 4. § 29. l. 6. § 3. l. 8. § 46.
[8] L. 4. § 21.
[9] L. 2. § 5, 11.
[10] L. 9. § 20, 33.
[11] Sup. § 4.
[12] L. 6. § 3.
[13] L. 4. § 26. l. 11. § 15.
[14] L. 3. § 9. l. 6 § 39. Sup. § 22. l. 11. § 16.
[15] L. 10. § 11. l. 12 § 27, 31.
[16] L. 3. § 11. l. 4. § 26. l. 6. § 33.
[17] ἔτι δαὶ εἰ μὲ α Mer. ἔτι μάλλον, εἰ δαίμονα Boot.
[18] δαιμόνια Xyl.
[19] ἢ δηλίαν Xyl. εἰ μὴ λ. Boot.
[20] ἢ Xyl. Mer.
[21] L. 5. § 33. l. 6. § 24. Inf. § 49. l. 6. § 25, 58. l. 10. § 7.
[22] L. 10. § 3.
[23] L. 5. § 2. Inf. 68.
[24] ὑπόλ.
[25] Inf. § 64. l. 4. § 7.
[26] Sup. § 15.
[27] L. 3. § 4. l. 4. § 38. l. 6. § 59. l. 9. § 18, 27.
[28] Sup § 21. l. 4. § 14. 19. l. 5. § 33.
[29] Plato pol. l. 6.
[30] ἢ οὖν.
[31] -νοία.

[31] [illegible] [33] L. 4. § 48, 50. l. 6. § 36, 37. l. 9. § 30. l. 10. § 17. [34] οἴοντε οἴει.

οἴει

οἴει τούτῳ μέγα τι δοκεῖν εἶναι τὸν ἀνθρώπινον βίον; ἀδύνατον, ἦ δ' ὅς. οὐκοῦν καὶ [1] θάνατον οὐ δεινόν τι ἡγήσεται ὁ τοιοῦτος; ἥκιστά γε.

XXXVI. Ἀντισθενικόν. [2] βασιλικὸν, [3] μὲν εὖ πράττειν, κακῶς δὲ ἀκούειν.

XXXVII. Αἰσχρόν ἐστι, τὸ μὲν πρόσωπον ὑπήκοον εἶναι, καὶ σχηματίζεσθαι, καὶ κατακοσμεῖσθαι ὡς κελεύει ἡ διάνοια, αὐτὴν δ' ὑφ' ἑαυτῆς μὴ σχηματίζεσθαι καὶ κατακοσμεῖσθαι.

XXXVIII. [4] Τοῖς πράγμασιν γὰρ [5] οὐχὶ θυμοῦσθαι χρεών.
Μέλει γὰρ αὐτοῖς οὐδέν.

XXXIX. Ἀθανάτοις τε θεοῖς καὶ ἡμῖν
χάρματα δοίης.

XL. [6] Βίον [7] θερίζειν, ὥστε κάρπιμον (στάχυν.
Καὶ [8] τὸν μὲν εἶναι, [9] τὸν δὲ μή.

XLI. [10] Εἰ δ' ἠμελήθην ἐκ θεῶν καὶ
παῖδ' [11] ἐμώ,
[12] Ἔχει λόγον καὶ τοῦτο.

XLII. [13] Τὸ γὰρ εὖ μετ' ἐμοῦ καὶ τὸ δίκαιον.

XLIII. [14] Μὴ συνεπιθρηνεῖν, [15] μὴ σφύζειν.

XLIV. Πλατωνικά. [16] Ἐγὼ δὲ τούτῳ ἂν δίκαιον λόγον ἀντείποιμι· ὅτι οὐ καλῶς λέγεις, ὦ ἄνθρωπε, εἰ οἴει δεῖν κίνδυνον ὑπολογίζεσθαι τοῦ ζῆν, ἢ τεθνάναι ἄνδρα, ὅτου τι καὶ σμικρὸν ὄφελός ἐστιν, ἀλλ' οὐκ [17] ἐκεῖνο μόνον σκοπεῖν ὅταν πράττῃ, πότερον δίκαια ἢ ἄδικα πράττει, καὶ ἀνδρὸς ἀγαθοῦ ἔργα ἢ κακοῦ.

XLV. [18] Οὕτω γὰρ ἔχει, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τῇ ἀληθείᾳ, οὗ ἄν τις αὑτὸν τάξῃ ἡγησάμενος βέλτιστον εἶναι, ἢ ὑπ' ἄρχοντος ταχθῇ, ἐνταῦθα δεῖ, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, μένοντα κινδυνεύειν, μηδὲν ὑπολογιζόμενον, μήτε θάνατον, μήτε ἄλλο μηδὲν πρὸ τοῦ αἰσχροῦ.

XLVI. [19] Ἀλλ', ὦ μακάριε, ὅρα μὴ ἄλλό τι τὸ γενναῖον, καὶ τὸ ἀγαθὸν, [20] ἢ τὸ σώζειν τε καὶ σώζεσθαι. μὴ γὰρ τοῦτο μὲν, τὸ ζῆν ὁποσονδὴ χρόνον, τόν γε ὡς ἀληθῶς ἄνδρα, [21] ἐατέον ἐστὶ, καὶ οὐ φιλοψυχητέον, ἀλλ'

[1] L. 6. § 47.
[2] *Arrian. l. 4. c. 6.*
[3] εὖ μὲν πρ. vel πρ. μ. εὖ.
[4] *Eurip. Belleroph.* l. 11. § 6.
[5] L. 6. § 20, 22.
[6] *Euripid. Hypſipyl.*
[7] L. 11. § 34.
[8] [9] τὸν Lug.
[10] L. 11. § 6.
[11] ἐμοῦ Plur.
[12] L. 6. § 4. *l.* 12. § 3.
[13] *Ariſtoph. Acharn.*
[14] L. 5. § 36.
[15] Inf. § 69.
[16] *Plato Apolog.*
[17] L. 3. § 6, 7. 7 6. § 2.
[18] *Plato ibid.*
[19] *Plato Gorg.*
[20] ἢ τοῦ.
[21] ἐυκτέον.

huic magnum quiddam putas poſſe videri hominis vitam? Fieri, inquit, non poteſt. Neque mortem igitur grave quid reputabit. Minimè veró.

XXXVI. Antiſthenis illud. Malè audire, cùm benefacias, regium eſt.

XXXVII. Indignum eſt, vultum animo obſequentem, pro ejus imperio conformare & componere ſemet; ipſum autem animum ad ſuiipſius arbitrium non conformari & componi.

XXXVIII. *Nam neutiquam hominem rebus iraſci decet!*
Nil quippe curant ipſæ.

XXXIX. *Diis leto exemptis ac nobis gaudia dones.*

XL. *Spicas velut frugiferas, ſic vitam meti:*
Ut hic ſit, ille non ſit.

XLI. *Si me meóſque liberos Dii negligant,*
Hujus etiam conſtat ratio.

XLII. *Æquum bonúmq; à me eſt.*

XLIII. *Lamentantibus ne collamenteris, néve commovearis.*

XLIV. Platonis iſta. Ego huic reſponſum hoc, juſtúmque illud, referrem. Parùm rectè cenſes, mi homo, ſi hominem, qui vel ullius ſit uſûs, exiſtimas mortis vitæque diſcrimen in numero aliquo habiturum; nec hoc duntaxat conſideraturum, id quod agit, juſtum, ân injuſtum, hominiſque probi an improbi ſit.

XLV. Ejuſdem. Sic enim ſe revera habet, viri Athenienſes; quocunq; loco ſemet collocaverit quis, ſtatum eum ſibi optimum ducens, aut à principe fuerit collocatus, eum hunc tueri (uti mihi videtur) oportet, etiamſi cum diſcrimine conjunctum id ſit, nec ullius rei cujuſquam, nè mortis quidem, præeo quod eſt turpe, rationem habere.

XLVI. Ejuſdem. Verùm, ô bone vir, illud videris, annon aliud quid generoſum eſſe bonúmq; exiſtat, quàm ſervare & ſervari. neq; enim hoc eſt, quod, vir verè qui ſit, tantopere expetere debeat, ut temporis tantundem vivat; neque

vitæ

Digitized by Google

vitæ oportet avidum eſſe; ſed iſtis Deo dimiſſis, & mulierculis etiam fide adhibitâ, fieri non poſſe ut fatum quiſquam quoquo modo effugiat; hoc deinceps ei perpendendum, quomodo tempus hoc, quo victurus ſit, quàm optimè exigat.

XLVII. Aſtrorum curſus contemplare, tanquam unà cum iſtis circumactus. elementorum etiam mutationes mutuas animo jugiter revolve. iſtiuſmodi enim cogitationes vitæ hujus terreſtris ſordes expurgant.

XLVIII. Præclarum eſt & Platonis illud. Quin & de hominibus ſermonem inſtituentem, contemplari oportet, quaſi de ſpecula quadam deſuper, terreſtria quoque iſta, per cœtus, exercitus, agriculturas, nuptias, inducias, ortus, mortes, fori tumultus, loca deſerta, barbarorum gentes varias, feſta, funera, nundinas, miſcelam omnigenam, mundúmque ex rebus contrariis conſtatum & inſtructum.

XLIX. Præterita recole, tótque imperiorum mutationes. indè licet & futura proſpicere. ejuſdem enim generis omnino futura ſunt; nec poſſunt eorum quæ nunc fiunt modulum tranſgredi. proinde par eſt, per annos quadraginta vitam perluſtrare humanam, atque per annorum decem millia. quid enim ampliùs ſis viſurus?

L. *Retróq; meant, quæ terra dedit*
Iterum ad terram: ac quod ab ætherio
Venerat ortu, cæleſte poli
Repetit templum.——

aut hoc eſt atomorum invicem implexorum diſſolutio, aut elementorum ſenſûs expertium diſperſio.

LI. *Potu, cibóq; atq; id genus cupedii*
Curſum moramur, cita mors ne nos obruat.
Divinitus at ſpirantem auram
Pati neceſſe eſt cum labore & lacrymis.

LII. Eſt quiſquam te luctæ peritior. at vide ne liberalior, ne modeſtior, ne ad caſus quoſvis obſequentior, ne adverſus aliorum errata placidior.

[1] ἐπιτρέψαντα περὶ τούτων τῷ θεῷ, καὶ πιστεύσαντα ταῖς γυναιξὶν, ὅτι [2] τὴν εἱμαρμένην [3] οὐδεὶς ἂν ἐκφύγοι, τὸ ἐπὶ τούτῳ σκεπτέον, τίνα ἂν τρόπον, [4] τοῦτον, ὃν μέλλει χρόνον βιῶναι, ὡς ἄριστα βιώη.

XLVII. [5] Περισκοπεῖν [6] ἄστρων δρόμους, ὥσπερ συμπεριθέοντα· καὶ [7] τὰς τῶν στοιχείων εἰς ἄλληλα μεταβολὰς συνεχῶς ἐννοεῖν. ἀποκαθαίρουσι γὰρ αἱ τούτων φαντασίαι τὸν ῥύπον τοῦ χαμαὶ βίου.

XLVIII. Καλὸν δὲ τὸ τοῦ Πλάτωνος· καὶ δὴ περὶ ἀνθρώπων τοὺς λόγους ποιούμενον, [8] ἐπισκοπεῖν δεῖ καὶ τὰ ἐπίγεια, ὥσπερ ποθὲν ἄνωθεν, κατ' ἀγέλας, στρατεύματα, γεώργια, γάμους, διαλύσεις, γενέσεις, θανάτους, δικαστηρίων θόρυβον, ἐρήμους χώρας, βαρβάρων ἔθνη ποικίλα, ἑορτὰς, θρήνους, ἀγορὰς [9], τὸ παμμιγὲς, καὶ τὸ [10] ἐκ τῶν ἐναντίων συγκοσμούμενον.

XLIX. [11] Τὰ προγεγονότα ἀναθεωρεῖν [12] τὰς τοσαύτας τῶν ἡγεμονιῶν μεταβολάς. ἔξεστι καὶ τὰ ἐσόμενα προεφορᾶν. [13] ὁμοειδῆ γὰρ πάντως ἔσται, καὶ οὐχ οἷόν τε ἐκβῆναι τοῦ ῥυθμοῦ τῶν νῦν γινομένων. ὅθεν καὶ [14] ἴσον, τὸ τεσσαράκοντα ἔτεσιν ἱστορῆσαι τὸν ἀνθρώπινον βίον, τῷ ἐπὶ ἔτη μύρια. τί γὰρ πλέον ὄψει;

L. Καὶ [15] τὰ [16] ἐκ γῆς μὲν φύντα, εἰς γαῖαν· [17] τὰ δ' ἀπ' αἰθερίου βλαστόντα γονῆς, εἰς [18] αἰθέριον πάλιν ἦλθε πόλον. [19] ἢ τοῦτο διάλυσις τῶν ἐν τῶν ἀτόμοις ἀντεμπλοκῶν, [20] καὶ τοιοῦτός τις σκορπισμὸς τῶν ἀπαθῶν στοιχείων.

LI. [Καὶ] [21] σίτοισι καὶ ποτοῖς, καὶ [22] μαγ-(γανεύμασι
Παρεκτρέποντες [23] ὀχετὸν, ὥστε μὴ θανεῖν.
Θεόθεν δὲ πνέοντ' οὖρον
[24] Ἀνάγκη τλῆναι καμάτοις ἀνοδύρτοις.

LII. [25] Καββαλικώτερος· ἀλλ' οὐχὶ κοινωνικώτερος, οὐδὲ αἰδημονέστερος, οὐδ' [27] εὐτακτότερος ἐπὶ τοῖς συμβαίνουσιν, οὐδὲ [28] εὐμενέστερος πρὸς τὰ τῶν πλησίον παροράματα.

[1] L. 4. § 31, 46. l. 12. § 1.
[2] Sup. § 8. Inf. § 51. l. 6. § 10.
[3] οὐδ' ἄν τις.
[4] L. 4. § 31. Inf. § 56. l. 8. § 1. l. 12. § 3.
[5] L. 8. § 26. l. 11. § 1.
[6] L. 11. § 27.
[7] L. 4. § 46. l. 9. § 28.
[8] L. 8. § 26. l. 9. § 30. l. 12. § 24.
[9] Sup. § 3.
[10] Sup. § 9.
[11] L. 6. § 46, 47.
[12] L. 8. § 31. l. 10. § 27.
[13] L. 6. § 37.
[14] L. 2. § 14. l. 12. § 35.
[15] Eurip. Chryſip.
[16] L. 5. § 4. l. 9. § 9. l. 10. § 7.
[17] L. 4. § 21. l. 6. § 15.
[18] οὐράνιον Clem.
[19] Sup. § 32.
[20] ἢ, vel [illegible]
[21] Eurip. Supplic.
[22] μαγγανεύμασι Euripid. cod. μαγεύμασι Plut.
[23] ὄλεθρον Grot.
[24] Sup. § 46.
[25] L. 6. § 5.
[26] -κώτερος [ſc. ſed ne.]
[27] Inf. § 32.
[28] Sup. § 26.

LIII. [1] Ὅπου ἔργον ἐπιτελεῖσθαι δύναται κατὰ τὸν [2] κοινὸν θεοῖς καὶ ἀνθρώποις λόγον, ἐκεῖ οὐδὲν δεινόν· ὅπου γὰρ [3] ὠφελείας τυχεῖν ἔξεστι [4] διὰ τῆς εὐοδούσης, καὶ κατὰ τὴν κατασκευὴν προϊούσης ἐνεργείας, ἐκεῖ [5] οὐδεμίαν βλάβην ὑφορατέον.

LIV. [6] Πανταχοῦ καὶ διηνεκῶς [7] ἐπὶ σοί ἐστι, καὶ [8] τῇ παρούσῃ [9] συμβάσει θεοσεβῶς εὐαρεστεῖν, καὶ τοῖς παροῦσιν [10] ἀνθρώποις κατὰ δικαιοσύνην προσφέρεσθαι, καὶ τῇ [11] οὔσῃ φαντασίᾳ ἐμφιλοτεχνεῖν, ἵνα [12] μηδὲν ἀκατάληπτον παρεισρυῇ.

LV. [13] Μὴ περιβλέπου ἀλλότρια ἡγεμονικά· ἀλλ' ἐκεῖ βλέπε [14] κατ' εὐθὺ, [15] ἐπὶ ὅ σε ἡ φύσις ὁδηγεῖ. ἥ τε τοῦ ὅλου, διὰ τῶν συμβαινόντων σοι, καὶ ἡ σὴ, διὰ τῶν πρακτέων ὑπὸ σοῦ. [16] πρακτέον δὲ ἑκάστῳ τὸ ἑξῆς τῇ κατασκευῇ· κατεσκεύασται δὲ τὰ μὲν λοιπὰ τῶν λογικῶν ἕνεκεν, ὥσπερ καὶ ἐπὶ παντὸς ἄλλου, [17] τὰ χείρω τῶν κρειττόνων ἕνεκεν, [18] τὰ δὲ λογικὰ ἀλλήλων ἕνεκεν. τὸ μὲν οὖν προηγούμενον ἐν τῇ τοῦ ἀνθρώπου κατασκευῇ, [19] τὸ κοινωνικόν ἐστι· δεύτερον δὲ, [20] τὸ ἀνένδοτον πρὸς τὰς σωματικὰς πείσεις. [21] λογικῆς γὰρ καὶ νοερᾶς κινήσεως ἴδιον [22] περιορίζειν ἑαυτὴν, καὶ μήποτε ἡττᾶσθαι μήτε αἰσθητικῆς μήτε ὁρμητικῆς κινήσεως· ζωώδεις γὰρ ἑκάτεραι. [23] ἡ δὲ νοερὰ ἐθέλει πρωτεύειν, καὶ μὴ κατακρατεῖσθαι ὑπ' ἐκείνων· δικαίως γε. [24] πέφυκε γὰρ χρηστικὴ πᾶσιν ἐκείνοις. τρίτον ἐν τῇ λογικῇ κατασκευῇ [25] τὸ ἀπρόπτωτον καὶ ἀνεξαπάτητον. τούτων οὖν ἐχόμενον τὸ ἡγεμονικὸν [26] εὐθεῖα περαινέτω, καὶ [27] ἔχῃ τὰ ἑαυτοῦ.

LVI. Ὡς ἀποτεθνηκότα δεῖ καὶ μέχρι νῦν βεβιωκότα [28] τὸ λοιπὸν [29] ἐκ τοῦ περιόντος, ζῆσαι κατὰ τὴν φύσιν.

LVII. [30] Μόνον φιλεῖν τὰ ἑαυτῷ συμβαῖνον καὶ συγκλωθόμενον. [31] τί γὰρ ἁρμοδιώτερον;

[1] L. 2 § 17. l. 5. § 3, 14. l. 6. § 2.
[2] L. 12. § 23.
[3] Inf. § 74.
[4] L. 6. § 17.
[5] L. 10. § 12.
[6] L. 5. § 16. l. 10. § 32.
[7] L. 2. § 11. l. 3. § 12.
[8] L. 6. § 2, 32.
[9] L. 5. § 27. l. 10. § 6, 11.
[10] Sup. § 28. l. 4. § 33.
[11] παρούσῃ.
[12] L. 4. § 22. Inf. § 55. l. 8. § 7.
[13] L. 2. § 8. l. 5. § 3.
[14] L. 8. § 60.
[15] Inf. § 56. l. 8. § 1.
[16] L. 5. § 16.
[17] Sup. § 30.
[18] Sup. § 13.
[19] L. 3. § 4. Inf. § 67. l. 9. § 23. l. 11. § 37.
[20] L. 3. § 6. Inf. § 64.
[21] L. 3 § 16. l. 5. § 26. l. 11. § 1.
[22] Inf. § 67.
[23] L. 2. § 2. l. 11. § 20.
[24] L. 5. § 21. Inf. § 68. l. 10. § 38.
[25] L. 3. § 9. l. 4. § 49. Sup. § 54.
[26] L. 5. § 14, 34. l. 6. § 26. l. 10. § 11, 12.
[27] L. 9. § 42. l. 11. § 1.
[28] Sup. § 46.
[29] L. 6. § 42.
[30] L. 3. § 4. Sup. § 54.
[31] L. 4. § 23, 33, 34.

LIII. Ubicunque effici poterit opus ullum ſecundùm rationem eam, quæ mortalibus eſt cùm Diis ipſis communis, nihil ibi poteſt eſſe grave. ubi enim fructum conſequi licet actionis proſperè fluentis, & juxta conditionis propriæ naturam progredientis, nulla ibi ſupereſt damni ſuſpicio.

LIV. Omni loco omníque tempore, in te ſitum eſt, & caſu præſenti piè acquieſcere, & cum hominibus præſentibus ſecundùm jus fáſque verſari, & viſa præſentia peritè explorare, nequid incompertum clam ſubrepat.

LV. Nolito aliorum menteſcircumſpicere, ſed eò rectà intuere, quò natura te ducit; natura, inquam univerſi, in eis quæ tibi contingunt, & tua etiam, in eis quæ tibi ſunt agenda. illud autem eſt unicuique agendum, quod eſt conditioni ipſius conſentaneum. porrò, condita ſunt, reliqua quidem rationalium gratiâ, quemadmodum & in re omni alia, deteriora præſtantiorum; rationalia verò ſui invicem. itaque in hominis natura primum ac præcipuum eſt ſocietatem colere; ſecundum, corporis affectionibus neutiquam ſuccumbere. eſt enim hoc motus rationalis & intellectualis proprium, circumſcribere ſemet, & nec ſenſus nec affectus motibus unquam ſuperari: animalis enim uterque eſt. vis autem intellectualis principatum ſibi vendicat, nec ab eis in ordinem redigi patitur. jure quidem. etenim intellectus natus eſt eis omnibus uti. tertium in natura rationali eſt, lapſu & ſeductione immunem eſſe. his igitur adhærens mens rectâ procedat, habétque quicquid ſuum eſt.

LVI. Tanquam vitâ jam functus, ejuſdémque munere defunctus planè, quod reliquum eſt tanquam ex abundanti, naturæ convenienter fac vivas.

LVII. Id ſolum diligas, quod obvenit, & à fato deſtinatum eſt tibi. ecquid enim magis eſt congruum?

LVIII. In omni caſu eos ob oculos habeas, quibus eadem cùm contigiſſent, ægrè tulerunt, pro inſueto habuerunt, quiritati ſunt: at ubi tandem jam illi? nuſquàm planè. cur tu igitur horum ſimilis eſſe velis? aut cur non potiùs motus alienos eis relinquas, qui his alios afficiunt, & afficiuntur ipſi; ipſe totus in hoc intentus, quo modo caſibus iſtiuſmodi utare? etenim rectè uti poteris; virtutiſque materiam tibi ſuppeditabunt. tu tantùm attende tibi, atque in omni actione tua bonum præſtare te velis. denique in utroque horum memineris, medium quiddam eſſe illud, circa quod actio verſatur.

LVIII. Ἐφ' ἑκάστου συμβάματος ἐκείνους πρὸ ὀμμάτων ἔχειν, [1] οἷς τὰ αὐτὰ συνέβαινεν, εἶτα ἤχθοντο, ἐξενίζοντο, ἐμέμφοντο· νῦν οὖν ἐκεῖνοι ποῦ; οὐδαμοῦ. τί οὖν; καὶ σὺ θέλεις ὁμοίως; οὐχὶ δὲ [2] τὰς μὲν ἀλλοτρίας τροπὰς καταλιπεῖν τοῖς τρέπουσι καὶ τρεπομένοις; [3] αὐτὸς δὲ περὶ τὸ πῶς χρῆσθαι αὐτοῖς ὅλος γίνεσθαι; χρήσῃ γὰρ καλῶς καὶ [4] ὕλη [5] σου ἔσται· μόνον [6] πρόσεχε, καὶ [7] θέλε σεαυτῷ καλὸς εἶναι, ἐπὶ παντὸς τοῦ πράσσεις· καὶ μέμνησο [8] ἀμφοτέρων, ὅτι καὶ [9] διάφορον ἐφ' οὗ ἡ πρᾶξις.

[1] L. 4. § 3. 32. l. 11. § 6, 18.
[2] L. 6. § 27. l. 9. § 26, 27.
[3] L. 6. § 50. Inf. § 68.
[4] L. 4. § 1.
[5] σοι f.
[6] πρόσεχε καὶ θ. κ.
[7] Sup. § 15. Inf. § 67.
[8] [ἐπ'] ἀμφ. f.
[9] ἀδιάφ. l. 6. § 32.

LIX. Introſpice te. intus eſt boni fons, qui perenniter ſcatebit, ſi jugiter foderis.

LIX. [10] Ἔνδον βλέπε, ἔνδον [11] ἡ πηγὴ τοῦ ἀγαθοῦ, καὶ ἀεὶ ἀναβλύειν δυναμένη, ἐὰν ἀεὶ σκάπτῃς.

[10] L. 8. § 28. l. 10. § 38.
[11] Inf. § 62. l. 8. § 51.

LX. Corpus etiam fixum eſſe oportet, ut nec motu, nec geſtu temerè jactetur. quale enim in vultu ſpecimen ſui exhibet mens, dum ſcitè eum atque decenter componit; tale quiddam & in toto corpore exigitur. cæterùm iſta citra affectationem ſunt obſervanda.

LX. Δεῖ καὶ τὸ σῶμα πεπηγέναι, καὶ μὴ διερρίφθαι, μήτε ἐν κινήσει, μήτε ἐν σχέσει. [12] οἷον γάρ τι ἐπὶ τοῦ προσώπου παρέχεται ἡ διάνοια, συνετὸν αὐτὸ καὶ εὔσχημον συντηροῦσα, τοιοῦτο καὶ ἐπὶ ὅλου τοῦ σώματος ἀπαιτητέον. πάντα δὲ ταῦτα [13] σὺν τῷ ἀνεπιτηδεύτῳ φυλακτέα.

[12] Sup. § 24. l. 11. § 15.
[13] L. 1. § 16.

LXI. Ars vivendi eſt luctatoriæ quàm ſaltatoriæ ſimilior. cùm in hoc ſit poſita, ut adverſus contingentia improviſa in procinctu ſemper quis ac immotus conſiſtat.

LXI. [14] Ἡ βιωτικὴ τῇ παλαιστικῇ ὁμοιοτέρα ἤπερ τῇ ὀρχηστικῇ, κατὰ τὸ πρὸς τὰ ἐμπίπτοντα καὶ οὐ προεγνωσμένα, ἕτοιμος καὶ ἀπτὼς ἑστάναι.

[14] L. 11. § 1. l. 12. § 9.

LXII. Crebro tecum perpende, qualéſnam ſint à quibus probari & prædicari velis, qualéſq; ſint mente præditi. ità neq; aut incuſabis eos, ubi impingunt inviti, nec approbationem eorum expetes, ſi opinionis affectuumque fontes quos habeant, perſpexeris.

LXII. Συνεχῶς ἐφιστάναι, [15] τίνες εἰσὶν οὗτοι ὑφ' ὧν μαρτυρεῖσθαι θέλεις, καὶ τίνα ἡγεμονικὰ ἔχουσιν. οὔτε γὰρ μέμψῃ [16] τοῖς ἀκουσίως πταίουσιν, οὔτε [17] ἐπιμαρτυρήσεως δεήσῃ, [18] εἰ βλέπων εἰς [19] τὰς πηγὰς τῆς ὑπολήψεως καὶ ὁρμῆς αὐτῶν.

[15] L. 4. § 3, 38. l. 6. § 59.
[16] Inf. § 63. l. 11. § 18. l. 12. § 12.
[17] L. 3. § 4, 5.
[18] εἰς ἐμβλέψεις f. vel εἰ βλέψειας
[19] Sup. § 59.

LXIII. *Omnis anima*, inquit ille, *veritate privatur in vita.* quin & juſtitiâ pariter, & temperantiâ, & æquanimitate, & hujuſmodi quâvis virtute. hoc jugiter meminiſſe cumprimis neceſſarium eſt. eris enim erga omnes mitior.

LXIII. [20] Πᾶσα ψυχή ἄκουσα, φησιν, στέρεται ἀληθείας· [21] οὕτως οὖν καὶ δικαιοσύνης καὶ σωφροσύνης, καὶ εὐμενείας, καὶ παντὸς τοῦ τοιούτου. ἀναγκαιότατον δὲ τὸ διηνεκῶς τοῦ μεμνῆσθαι· [22] ἔσῃ γὰρ πρὸς πάντας πρᾳότερος.

[20] Plato Sophiſt.
[21] Sup. § 62.
[22] Sup. § 26.

LXIV. In dolore omni hoc præſto ſit, nec turpem eum eſſe, nec mentem gubernatricem facere deteriorem. neque enim eam, aut

LXIV. Ἐπὶ μὲν παντὸς πόνου, πρόχειρον ἔστω, ὅτι [23] οὐκ αἰσχρόν, [24] οὐδὲ τὴν διάνοιαν τὴν κυβερνῶσαν χείρω ποιεῖ· οὔτε γὰρ καθ' ὃ λογική

[23] L. 2. § 1, 11. l. 11. § 8.
[24] L. 4. § 8. l. 9. § 42.

ἐστὶν, οὔτε καθὸ κοινωνικὴ, διαφθείρει αὐτήν. ἐπὶ μέντοι τῶν πλείστων πόνων, καὶ τὸ τοῦ Ἐπικούρου σοι βοηθείτω, ὅτι [1] οὔτε ἀφόρητον, οὔτε αἰώνιον, ἐὰν τῶν ὅρων μνημονεύῃς, καὶ [2] μὴ προσδοξάζῃς. κἀκεῖνο δὲ μέμνησο, ὅτι πολλὰ πόνῳ τὰ αὐτὰ ὄντα, λανθάνει δυσχεραινόμενα, οἷον τὸ νυστάζειν, καὶ τὸ καυματίζεσθαι, καὶ τὸ ἀνορεκτεῖν. ὅταν οὖν τινι τούτων δυσαρεστῇς, λέγε ἑαυτῷ, ὅτι [3] πόνῳ ἐνδίδως.

LXV. Ὅρα [4] μήποτε τοιοῦτον πάθῃς πρὸς τοὺς ἀπανθρώπους, οἷον οἱ [5] ἄνθρωποι πρὸς τοὺς ἀνθρώπους.

LXVI. Πόθεν ἴσμεν, εἰ Τηλαύγης Σωκράτους διάθεσιν κρείσσων ἦν; οὐ γὰρ ἀρκεῖ, εἰ Σωκράτης ἐνδοξότερον ἀπέθανεν, καὶ ἐντρεχέστερον τοῖς σοφισταῖς διελέγετο, καὶ καρτερικώτερον ἐν τῷ πάγῳ διενυκτέρευεν, καὶ [6] τὸν Σαλαμίνιον κελευσθεὶς ἄγειν γενναιότερον ἔδοξεν ἀντιβῆναι, καὶ ἐν ταῖς ὁδοῖς ἐβρενθύετο· περὶ οὗ καὶ μάλιστ' ἄν τις [7] ἐπιστήσειεν, εἴπερ ἀληθὲς ἦν· ἀλλ' ἐκεῖνο δεῖ σκοπεῖν, ποίαν τινὰ τὴν ψυχὴν εἶχε Σωκράτης, καὶ εἰ ἐδύνατο [8] ἀρκεῖσθαι τῷ [9] δίκαιος εἶναι τὰ πρὸς ἀνθρώπους, καὶ ὅσιος τὰ πρὸς θεούς, [10] μήτε εἰκῇ πρὸς τὴν κακίαν ἀγανακτῶν, μηδὲ μὴν δουλεύων τινὸς ἀγνοίᾳ, [11] μήτε τῶν ἀπονεμομένων ἐκ τοῦ ὅλου ὡς ξένον τι δεχόμενος, ἢ [12] ὡς ἀφόρητον ὑπομένων, [13] μήτε τοῖς τοῦ σαρκιδίου πάθεσιν ἐμπαρέχων συμπαθῆ τὸν νοῦν.

LXVII. Ἡ φύσις οὐχ οὕτως συνεκέρασε [14] τῷ συγκείματι, ὡς μὴ ἐφεῖσθαι [15] περιορίζειν ἑαυτὸν, καὶ τὰ ἑαυτοῦ ὑφ' ἑαυτῷ ποιεῖσθαι. [16] λίαν γὰρ ἐνδέχεται θεῖον ἄνδρα γενέσθαι, καὶ ὑπὸ μηδενὸς γνωρισθῆναι. τούτου μέμνησο ἀεί· καὶ ἔτι ἐκείνου, ὅτι [17] ἐν ὀλιγίστοις κεῖται τὸ εὐδαιμόνως βιῶσαι· καὶ [18] μὴ ὅτι ἀπήλπισας διαλεκτικὸς καὶ φυσικὸς ἔσεσθαι, διὰ τοῦτο ἀπογνῷς καὶ [19] ἐλεύθερος [20],

[1] Sup. § 33. l. 10. § 3.
[2] L. 8. § 49.
[3] Sup. § 55. l. 11. § 18.
[4] L. 5. § 31. l. 6. § 6, 26. Sup. § 15.
[5] ἀπάνθρ. f.
[6] Plato Apolog.
[7] ἀπιστ. f.
[8] L. 4. § 13, 25. l. 6. § 14. Sup. § 28.
[9] L. 11. § 20. l. 12. § 1.
[10] L. 4. § 31. Sup. § 1.
[11] L. 4. § 29, 44. Inf. § 68.
[12] L. 8. § 46.
[13] L. 5. § 26. l. 10. § 24.
[14] [σὺ] τ. σ. f. τὸ σοῦ συγκειμάτιον Salm.
[15] Sup. § 55. l. 11. § 1.
[16] L. 3. § 4, 5. l. 10. § 9.
[17] L. 2. § 5.
[18] L. 5. § 5. l. 8. § 8.
[19] L. 4. § 49. l. 8. § 1.
[20] -θεος. Mer.

quatenus materiale quiddam, aut quatenus ſocietatis eſt ſtudioſa, corrumpit. in pleriſque verò horum Epicuri illud tibi adſit, nec intolerandum nec æternum eſſe, ſi terminorum memor fueris, nec opinionem adjeceris. illud etiam memineris, multa tædio nos afficere, quæ non advertimus eandem cum dolore rationem habere, verbi gratiâ, dormitare, quando vigilare libet, æſtu affici, faſtidio laborare: quoties ergo horum aliquid ægrè fers, dic tibi, dolori ſuccumbere te.

LXV. Cave erga inhumanos ſic afficiaris, quomodo ipſi erga homines ſolent.

LXVI. Unde conſtat nobis Socratem clarâ fuiſſe reliquiſque præſtantiore indole? neque enim hoc ſufficit, quòd mortem glorioſiſſimè oppetebat; aut quòd cum ſophiſtis acutiſſimè diſſerebat; aut quòd in frigore ſummo patientiſſimè ſub dio pernoctabat; aut quòd Salaminium illum ſiſtere juſſus, reſiſtere generoſiſſimè malebat; aut quod per compita faſtuosè incedebat; quod tamen an verum fuerit, meritò dubitaveris. verùm illud conſiderare oportet, quo modo affectam animam habuerit Socrates. utrùm hoc contentus agere poterat, quod in rebus humanis juſtus in divinis pius exiſteret, nec malitiæ cujuſquam fruſtra indignatus, nec cujuſquam inſcitiæ aſſentatus, nec ab univerſo aſſignatum quicquam, aut tanquam peregrinum quid excipiens, aut tanquam intolerandum ſuſtinens, nec carunculæ affectionibus mentem paſſus coaffici.

LXVII. Non ita commiſit natura compagem tui, ut tibi nequeas terminos figere, & quæ tui ſunt muneris per te exequi. omnino enim fieri poteſt, ut divinus homo quis ſit, & ignotus tamen cunctis degat. hoc ſemper memineris; ſed & illud paucíſſimis ad beatè vivendum opus eſſe: quódque etiamſi deſperes dialecticæ aut naturalis ſcientiæ peritiam, nihil eſſe tamen quod animam deſpondeas, quaſi liber & modeſtus

fieri nequeas, & communitatis cultor, & obſequens Deo.

LXVIII. Vi omni immunem, in ſumma animi hilaritate, vitam tranſigere licet, etiamſi quæ libuerit adverſus te vociferentur homines univerſi, etiamſi maſſæ iſtius corporeæ coalitæ & circumdatæ tibi membra feræ diſcerpant. quid enim obſtat, quo minus inter hæc omnia mens tranquillam ſe ſervet, de rebus circumſtantibus verè judicet, objectiſque commodè utatur? ut judicium occurrenti ac irruenti rei cuivis, dicat, Hoc es reverâ, etiamſi opinione aliuſmodi eſſe videaris. uſus dicat eidem, Te quærebam. etenim ſemper mihi præſens res omnis materiam præbet virtutis rationalis & ſocialis, artiſque prorſus vel humanæ vel divinæ exercendæ. ſiquidem quicquid contingit, vel ad hominem ſpectat vel ad Deum, nec aut novum eſt, aut tractatu difficile, ſed familiare & facile.

LXIX. Hoc in ſe habet morum perfectio, quod diem omnem tanquam noviſſimum exigit, nec aut feſtinat, aut torpeſcit, aut ſimulatè quicquam agit.

LXX. Dii, immortales cùm ſint, non ægrè ferunt tamen, quod per ævum tam immenſum ipſos oporteat omnino, tot taléſque qui ſint, improbos jugiter ſuſtinere. imò quod amplius eſt, omnimodam horum curam gerunt. tu verò, qui mox es deſiturus, malos tolerando defeciſceris? idque cùm ex eorum ipſe ſis numero.

LXXI. Ridiculum eſt, malitiam cùm tuam, quod potes, non effugias, fugere te velle, quod non potes, alienam.

LXXII. Quicquid intellectualis ſocialiſque facultas, nec ad intellectum nec ad uſum ſocialem facere deprehenderit, id ipſum inferius ſe meritò judicat.

LXXIII. Ubi bene tu alicui feciſti, & beneficio ille affectus eſt, quid ſtultorum inſtar tertium quippiam ultra hæc quæras, puta, beneficii hominis exiſtimationem, aut beneficii accepti remunerationem?

καὶ αἰδήμων, καὶ [1] κοινωνικὸς, καὶ [2] εὐπειθὴς θεῷ.

LXVIII. [3] Ἀβιάστως διαζῆν ἐν πλείστῃ θυμηδίᾳ, κἂν πάντες καταβοῶσιν ἅπερ βούλονται, κἂν τὰ θηρία διασπᾷ τὰ μελύδρια τοῦ περιτεθραμμένου τούτου φυράματος. [4] τί γὰρ κωλύει ἐν πᾶσι τούτοις τὴν διάνοιαν σώζειν ἑαυτὴν ἐν γαλήνῃ, καὶ [5] κρίσει τῇ περὶ τῶν περιεστηκότων ἀληθεῖ, καὶ [6] χρήσει τῶν ὑποβεβλημένων ἑτοίμῃ; ὥστε τὴν μὲν κρίσιν λέγειν τῷ προσπίπτοντι, [7] τοῦτο ὑπάρχεις κατ' οὐσίαν, κἂν κατὰ δόξαν ἀλλοῖον φαίνῃ· τὴν δὲ χρῆσιν λέγειν τῷ ὑποπίπτοντι, σὲ ἐζήτουν· [8] ἀεὶ γάρ μοι τὸ παρὸν, ὕλη ἀρετῆς λογικῆς καὶ πολιτικῆς, καὶ τὸ σύνολον τέχνης ἀνθρώπου ἢ θεοῦ· πᾶν γὰρ τὸ Συμβαῖνον, [9] θεῷ ἢ ἀνθρώπῳ ἐξοικειοῦται. καὶ [10] οὔτε καινὸν, οὔτε δυσμεταχείριστον, ἀλλὰ [11] γνώριμον καὶ εὐεργόν.

LXIX. Τοῦτο ἔχει [12] ἡ τελειότης τοῦ ἤθους, [13] τὸ πᾶσαν ἡμέραν ὡς τελευταίαν διεξάγειν, καὶ [14] μήτε σφύζειν, μήτε ναρκᾶν, [15] μήτε ὑποκρίνεσθαι.

LXX. Οἱ θεοὶ ἀθάνατοι ὄντες, [16] οὐ δυσχεραίνουσιν, ὅτι ἐν τοσούτῳ αἰῶνι δεήσει αὐτοὺς πάντως ἀεὶ τοιούτων ὄντων καὶ τοσούτων φαύλων ἀνέχεσθαι· προσέτι δὲ καὶ [17] κήδονται αὐτῶν παντοίως. σὺ δὲ [18] ὅσον οὐδέπω λήγειν μέλλων, [19] ἀπαυδᾷς; καὶ ταῦτα, [20] εἷς ὢν τῶν φαύλων;

LXXI. Γελοῖόν ἐστι τὴν μὲν ἰδίαν κακίαν μὴ φεύγειν, [21] ὃ καὶ δυνατόν ἐστι· τὴν δὲ τῶν ἄλλων φεύγειν, [22] ὅπερ ἀδύνατον.

LXXII. [23] Ὃ ἂν ἡ λογικὴ καὶ πολιτικὴ δύναμις εὑρίσκῃ [24] μήτε νοερὸν, [25] μήτε κοινωνικὸν, εὐλόγως [26] καταδεέστερον ἑαυτῆς κρίνει.

LXXIII. [27] Ὅταν σὺ εὖ πεποιηκὼς ᾖς, καὶ ἄλλος εὖ πεπονθὼς, τί ἔτι ζητεῖς τρίτον παρὰ ταῦτα, ὥσπερ [28] οἱ μωροὶ, τὸ καὶ [29] δόξαι εὖ πεποιηκέναι, ἢ τὸ ἀμοιβῆς τυχεῖν;

[1] Sup. § 55.
[2] L. 3. § 6, 9.
[3] L. 4. § 39.
[4] Sup. § 33. L. 8. § 28.
[5] L. 8. § 47.
[6] L. 10. § 32.
[7] L. 3. § 11.
[8] L. 4. § 1. Sup. § 58.
[9] L. 3. § 13.
[10] Sup. § 1, 66.
[11] L. 4. § 33, 44.
[12] L. 3. § 7.
[13] L. 2. § 11. Sup. § 56.
[14] Sup. § 43.
[15] L. 5. § 15.
L. 8. § 5.
[16] L. 9. § 11, 27.
[17] Sup. § 27.
[18] L. 8. § 5.
[19] L. 5. § 9. L. 12. § 15.
[20] L. 11. § 18.
[21] L. 8. § 55.
[22] Sup. § 4. L. 10. § 42.
[23] L. 3. § 8. L. 4. § 2.
[24] L. 8. § 2.
[25] L. 11. § 37.
[26] L. 3. § 6.
[27] L. 5. § 6. L. 9. § 42.
[28] L. 4. § 44.
[29] L. 8. § 1.

LXXIV.

LXXIV. Οὐδεὶς κάμνει ὠφελούμενος· ὠφέλεια δὲ πρᾶξις κατὰ φύσιν. [1] μὴ οὖν κάμνε [2] ὠφελούμενος, ἐν ᾧ ὠφελεῖς.

LXXV. Ἡ τοῦ ὅλου φύσις ἐπὶ τὴν κοσμοποιΐαν ὥρμησεν· νῦν δὲ [3] ἤτοι πᾶν τὸ γινόμενον κατ' ἐπακολούθησιν γίνεται, ἢ [4] ἀλόγιστα καὶ τὰ κυριώτατά ἐστιν, ἐφ' ἃ ποιεῖται ἰδίαν ὁρμὴν τὸ τοῦ κόσμου ἡγεμονικόν. εἰς πολλά σε [5] γαληνότερον ποιήσει, τοῦτο μνημονευόμενον.

[1] L. 5. § 6. l. 6. § 29.
[2] Sup. § 13, 53.
[3] L. 6. § 38. l. 9. § 1, 28. l. 10. § 5.
[4] τὰ λογικὰ καὶ κ. vel ἃ λογιστικά, τὰ κ. Mer.
[5] Sup. § 68.

LXXIV. Emolumentum capiendo nemo defatigatur. atqui emolumentum eſt actio omnis naturæ conſentanea. noli ergo defatigari emolumentum in eo capiendo, quod alteri præſtas.

LXXV. Ad mundum condendum univerſi natura olim ſe intendit. nunc verò, aut quicquid fit, conſequentiæ neceſſariæ lege certâ producitur, aut principalia etiam illa, ad quæ mundi mens peculiariter intenta eſt, ratione nullâ gubernantur. in multis tranquilliorem fecerit te, hoc in memoria ſi habueris.

ΒΙΒΛΙΟΝ η΄.

ΚΑΙ τοῦτο πρὸς [1] τὸ ἀκενόδοξον φέρει, ὅτι οὐκέτι δύνασαι τὸν βίον ὅλον, ἢ τόν γε ἀπὸ νεότητος φιλόσοφον βεβιωκέναι· ἀλλὰ πολλοῖς τε ἄλλοις, καὶ αὐτὸς σεαυτῷ δῆλος γέγονας, πόρρω φιλοσοφίας ὤν· πέφυρσαι οὖν· ὥστε τὴν μὲν δόξαν τὴν τοῦ φιλοσόφου κτήσασθαι, οὐκέτι σοι ῥᾴδιον· ἀνταγωνίζεται δὲ καὶ ἡ ὑπόθεσις. εἴπερ οὖν ἀληθῶς ἑώρακας ποῦ κεῖται τὸ πρᾶγμα, τὸ μὲν, [2] τί δόξεις, ἄφες. ἀρκέσθητι δὲ, εἰ κἂν [3] τὸ λοιπὸν τοῦ βίου, ὅσον δήποτε [4] ἡ σὴ φύσις θέλει βιώσῃς[5]· κατανόησον οὖν τί θέλει, καὶ [6] ἄλλο μηδέν σε περισπάτω. πεπείρασαι γὰρ [7] περὶ πόσα πλανηθεὶς, οὐδαμοῦ εὗρες τὸ εὖ ζῆν· οὐκ ἐν συλλογισμοῖς, οὐκ ἐν πλούτῳ, οὐκ ἐν δόξῃ, οὐκ ἐν ἀπολαύσει, οὐδαμοῦ· ποῦ οὖν ἐστιν; [8] ἐν τῷ ποιεῖν, ἃ ἐπιζητεῖ ἡ τοῦ ἀνθρώπου φύσις· πῶς οὖν ταῦτα ποιήσει[9]; ἐπὰν [10] δόγματα ἔχῃ, ἀφ' ὧν αἱ ὁρμαὶ καὶ αἱ πράξεις. τίνα δόγματα; [11] τὰ περὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν· ὡς [12] οὐδενὸς μὲν ἀγαθοῦ ὄντος ἀνθρώπῳ,

[1] L. 1. § 16.
[2] L. 7. § 73. l. 10. § 11.
[3] L. 7. § 46, 56.
[4] [σὺ] ἡ F.
[5] -σεις. Boot.
[6] L. 2. § 7. l. 7. § 20.
[7] L. 12. § 1.
[8] L. 7. § 54, 55, 56.
[9] -σει [τις] F.
[10] L. 3. § 13. l. 7. § 2.
[11] Inf. § 14.
[12] L. 2. § 11.

LIB. VIII.

HOC etiam ad inanis gloriæ ſtudium minuendum conducit, quòd vitam totam, eam ſaltem quæ à juventute hactenus tranſiit, non potes præſtare philoſophicè ductam. ſiquidem cum aliis haud paucis, tum & tibiipſi compertum eſt, à philoſophia longè te abeſſe. conturbatæ ſunt itaque rationes tuæ: neque adeò aut facile eſt tibi philoſophi exiſtimationem comparare; & vitæ etiam inſtitutum adverſatur. proinde ſi verè perſpexiſti in quo res ipſa ſita ſit, miſſâ exiſtimatione, in hoc duntaxat incumbe, ut vitæ quod ſupereſt, quantulumcunque id fuerit, pro naturæ tuæ ductu ac dictamine tranſigas. tu itaque illa quid velit, intuere, nec te aliud quicquam moleſtum habeat. etenim expertus jam es, per quàm multa divagatus vitam bonam beatámque nuſquam inveneris; non in ſyllogiſmis, non in divitiis, non in gloria, nec in voluptate, necullibi. in quonam ergo conſiſtit? in eis faciendis quæ exigit natura humana. at hæc quomodo quis faciat? ſi decreta nactus ſit, à quibus appetitiones actúſque iſtiuſmodi profluant. quænam, inquis, decreta? de bonis malíſque, ut nihil nimirum homini

mini bonum cenſeat, quod non juſtum, temperantem, fortem, liberalem faciat; nihil malum, quod non iſtis contrarium.

II. In omni actione interroga te, quomodo iſta mihi ſeſe habet? num futurum eſt, ut ejus pœniteat me? prope adeſt tempus, quo moriturus ſum, omniáque mihi tranſitura. quid ergo expeto ulterius, quàm ut illud quod impræſentiarum ago, opus ſit animantis rationalis, ſocialis, eadémque cum Deo ipſo lege agentis.

III. Alexander, Caius, Pompeius, quid ad Diogenem, Heraclitum, Socratem? iſti ſiquidem res ipſas perſpectas habebant, formáſque earundem & materias. atq; hoc modo inſtructæ erant mentes horum. illis verò, cùm ea neutiquam perſpecta haberent, de quàm multis ſolicitos eſſe neceſſe fuit? quàm multis rebus inſervire?

IV. Eadem nihilominus facturos memineris, etiamſi tu te ruperis.

V. In primis nè commovearis. obveniunt enim ſecundùm rerum naturam univerſa: ipſe autem paulò poſt, nullus, nuſquam futurus es, quomodo & Hadrianus, & Auguſtus. tum rem ipſam penitiùs intuitus, eam in ſe conſidera. ſimul memineris, probum eſſe te oportere. quod autem hominis à te natura exigit, hoc conſtanter facito, quodque juſtiſſimum videbitur, loquitor; placidè duntaxat, modeſtè, citráque diſſimulationem.

VI. Univerſi natura hoc ſolenne habet; quæ iſtic exiſtunt illò transferre, res mutare, hinc tollere, ille deponere, omnia vices has ſubeunt: uſitata ſunt omnia, ut metuendum non ſit, nequid novi emergat. Siremps denique omnibus de illis lex.

VII. Natura omnis ſeſe proſpere procedente acquieſcit, proſperè autem procedit rationalis natura, ubi in cogitando nec falsò, nec incertò aſſentitur, impulſus ſuos ad opera, quæ ſocietatem juvent, ſola dirigit, appetitiones & averſationes ad ea ſola, quæ in nobis ſita

ὃ οὐχὶ ποιεῖ δίκαιον, σώφρονα, ἀνδρεῖον, ἐλεύθερον[1], οὐδενὸς δὲ κακοῦ, ὃ οὐχὶ ποιεῖ τἀναντία τοῖς εἰρημένοις.

II. [2] Καθ' ἑκάστην πρᾶξιν ἐρώτα σεαυτόν· πῶς μοι αὕτη ἔχει; μὴ [3] μετανοήσω ἐπ' αὐτῇ; [4] μικρὸν καὶ τέθνηκα, καὶ πάντ' ἐκ μέσου. [5] τί πλέον ἐπιζητῶ, εἰ [6] τὸ παρὸν ἔργον ζώου [7] νοεροῦ, καὶ κοινωνικοῦ καὶ ἰσονόμου θεῷ;

III. [8] Ἀλέξανδρος δὲ καὶ Γάϊος, καὶ Πομπήϊος τί πρὸς Διογένην, καὶ Ἡράκλειτον, καὶ [9] Σωκράτην; [10] οἳ μὲν γὰρ εἶδον τὰ πράγματα, καὶ τὰς αἰτίας, καὶ τὰς ὕλας, καὶ τὰ ἡγεμονικὰ ἦν αὐτῶν [11] ταὐτά· ἐκεῖ δὲ ὅσων πρόνοια; καὶ [12] δουλεία πόσων;

IV. Ὅτι [13] οὐδὲν ἧττον τὰ αὐτὰ ποιήσουσι, κἂν σὺ διαρραγῇς.

V. Τὸ πρῶτον [14] μὴ ταράσσου· [15] πάντα γὰρ κατὰ τὴν τοῦ ὅλου φύσιν· καὶ [16] ὀλίγου χρόνου οὐδεὶς οὐδαμοῦ ἔσῃ· ὥσπερ οὐδὲ Ἀδριανός, οὐδὲ Αὔγουστος. ἔπειτα [17] ἀτενίσας εἰς τὸ πρᾶγμα, ἴδε αὐτό, καὶ συμμνημονεύσας, ὅτι [18] ἀγαθόν σε ἄνθρωπον εἶναι δεῖ, καὶ [19] τί τοῦ ἀνθρώπου ἡ φύσις ἀπαιτεῖ, πρᾶξον τοῦτο [20] ἀμεταστρεπτί· καὶ εἰπέ, ὡς δικαιότατον φαίνεταί σοι· μόνον [21] εὐμενῶς, καὶ αἰδημόνως, καὶ [22] ἀνυποκρίτως.

VI. [23] Ἡ τῶν ὅλων φύσις τοῦτο ἔργον ἔχει, τὰ ὧδε ὄντα ἐκεῖ μετατιθέναι, μεταβάλλειν, αἴρειν ἔνθεν καὶ ἐκεῖ φέρειν. [24] πάντα τροπαί· [25] οὐχ ὥστε φοβηθῆναι, [26] μή τι καινόν· [27] πάντα συνήθη· ἀλλὰ καὶ [28] ἴσαι αἱ ἀπονεμήσεις.

VII. [29] Ἀρκεῖται πᾶσα φύσις ἑαυτῇ εὐοδούσῃ· φύσις δὲ λογικὴ εὐοδεῖ, [30] ἐν μὲν φαντασίαις, μήτε ψευδεῖ, μήτε ἀδήλῳ συγκατατιθεμένη· [31] τὰς ὁρμὰς δὲ ἐπὶ τὰ κοινωνικὰ ἔργα μόνα ἀπευθύνουσα· [32] τὰς ὀρέξεις δὲ καὶ ἐγκλίσεις τῶν ἐφ' ἡμῖν μόνον πεποιημένη.

[1] [illegible] Mer. l. 7. § 67.
[2] L. 5. § 11.
[3] Inf. § 10.
[4] L. 7. § 70. Inf. § 5, 31.
[5] L. 5. § 3, 6.
[6] L. 6. § 2. l. 10. § 1.
[7] L. 7. § 72.
[8] L. 9. § 29.
[9] L. 7. § 66.
[10] L. 5. § 32. Inf. § 5. l. 9. § 25.
[11] ταῦτα Mer. ταὐτὰ Xyl.
[12] L. 9. § 29, 40. l. 10. § 19.
[13] L. 7. § 71. l. 12. § 26.
[14] L. 4. § 3. l. 5. § 23. l. 9. § 29, 37.
[15] L. 5. § 8, 10.
[16] Sup. § 2.
[17] Sup. § 3. l. 4. § 3.
[18] L. 7. § 15.
[19] L. 5. § 3. l. 7. § 55.
[20] L. 3. § 6. l. 4. § 32. l. 10. § 12. l. 11. § 9.
[21] L. 7. § 3.
[22] Sup. § 69.
[23] Sup. § 18. 23.
[24] L. 4. § 3. l. 5. § 23.
[25] ὥστε οὐχὶ f.
[26] L. 7. § 1. l. 9. § 35.
[27] L. 4. § 44.
[28] Inf. § 6.
[29] Inf. § 45. l. 5. § 1, 4, 34.
[30] L. 5. § 36. l. 7. § 54.
[31] L. 5. § 16.
[32] L. 6. § 50, 51.

τὸ

[1] L. 2. § 17. l. 3. § 4. — [1] τὸ δὲ ὑπὸ τῆς κοινῆς φύσεως ἀπονεμόμενον πρόθυμον ἀσπαζομένην· [2] μέρος γὰρ αὐτῆς ἐστιν, ὡς ἡ τοῦ φύλλου φύσις τῆς τοῦ φυτοῦ φύσεως. πλὴν ὅτι ἐκεῖ μὲν ἡ τοῦ φύλλου φύσις μέρος ἐστὶ φύσεως καὶ ἀναισθήτου, καὶ ἀλόγου, καὶ ἐμποδίζεσθαι δυναμένης· ἡ δὲ τοῦ ἀνθρώπου φύσις, [3] μέρος ἐστὶ [4] ἀνεμποδίστου φύσεως καὶ νοερᾶς καὶ δικαίας· [5] εἴγε [6] ἴσους καὶ κατ᾽ ἀξίαν τοὺς [7] μερισμοὺς χρόνων, οὐσίας, αἰτίου, ἐνεργείας, συμβάσεως, ἑκάστοις ποιεῖται· σκόπει δὲ, μὴ εἰ τὸ πρὸς τὸ ἓν ἴσον εὑρήσεις ἐπὶ παντός· ἀλλὰ εἰ συλλήβδην τὰ πάντα [8] τοῦ δὲ, πρὸς ἀθρόα τὰ τοῦ ἑτέρου.

VIII. [9] Ἀναγινώσκειν οὐκ ἔξεστιν· ἀλλὰ ὕβριν ἀνείργειν ἔξεστιν· ἀλλὰ [10] ἡδονῶν καὶ πόνων καθυπερτερεῖν ἔξεστιν· ἀλλὰ [11] τοῦ δοξαρίου ὑπεράνω εἶναι ἔξεστιν· ἀλλὰ [12] ἀναισθήτοις καὶ ἀχαρίστοις μὴ θυμοῦσθαι, προσέτι [13] κήδεσθαι αὐτῶν ἔξεστιν.

IX. Μηκέτι σου μηδεὶς ἀκούσῃ καταμεμφομένου [14] τὸν ἐν αὐλῇ βίον, μηδὲ [15] τὸν σεαυτοῦ.

X. [16] Ἡ μετάνοιά ἐστιν ἐπίληψίς τις ἑαυτοῦ, ὡς [17] χρήσιμόν τι παρεικότος· τὸ δὲ ἀγαθὸν χρήσιμόν τι δεῖ εἶναι, καὶ ἐπιμελητέον αὐτοῦ τῷ ἀγαθῷ καὶ καλῷ ἀνδρί· [18] οὐδεὶς δ᾽ ἂν καλὸς καὶ ἀγαθὸς ἀνὴρ μετανοήσειεν, ἐπὶ τῷ ἡδονήν τινα παρεικέναι· οὔτε ἄρα χρήσιμον, οὔτε ἀγαθὸν ἡδονή.

XI. [19] Τοῦτο τί ἐστιν αὐτὸ καθ᾽ ἑαυτὸ τῇ ἰδίᾳ κατασκευῇ· [20] τί μὲν τὸ οὐσιῶδες αὐτοῦ καὶ ὑλικόν· τί δὲ τὸ αἰτιῶδες· τί δὲ ποιεῖ ἐν τῷ κόσμῳ· πόσον δὲ χρόνον ὑφίσταται.

XII. [21] Ὅταν ἐξ ὕπνου δυσχερῶς ἐγείρῃ, ἀναμιμνήσκου, [22] ὅτι κατὰ τὴν κατασκευήν σου ἐστὶ, καὶ [23] κατὰ τὴν ἀνθρωπικὴν φύσιν, τὸ πράξεις κοινωνικὰς ἀποδιδόναι, τὸ δὲ καθεύδειν, κοινὸν καὶ τῶν ἀλόγων ζώων· ὃ δὲ κατὰ φύσιν ἑκάστῳ, τοῦτο οἰκειότερον καὶ προσφυέστερον, καὶ δὴ [24] καὶ προσηνέστερον.

[2] L. 2. § 3, 4.
[3] L. 7. § 13.
[4] L. 5. § 20, 34.
[5] ᾗ γε. Mer.
[6] Sup. § 6.
[7] L. 6. § 49.
[8] τοῦδε Mer.
[9] L. 3. § 14.
[10] L. 2. § 17. 5. § 15.
[11] L. 4. § 3.
[12] L. 2. § 1. l. 9. § 42.
[13] L. 3. § 4. l. 7. § 22, 70.
[14] L. 5. § 16.
[15] σὺ Lug.
[16] Sup. § 2. l. 12. § 16.
[17] L. 6. § 45.
[18] Inf. § 39. l. 5. § 15.
[19] L. 3. § 11.
[20] L. 4. § 21.
[21] L. 5. § 1.
[22] L. 5. § 16. l. 7. § 55.
[23] Sup. § 15. Inf. § 26, 45, 46. l. 9. § 23.
[24] L. 5. § 9.

ſita ſunt, adhibet, à rerum natura deniq; quicquid aſſignatum fuerit, amplectitur. hujus enim pars eſt, ut folii natura pars naturæ eſt arboris. hoc tantùm intereſt, quod ibi folii natura pars eſt naturæ ſensûs rationíſque exortis, & impedimento obnoxiæ. cùm hominis natura pars ſit naturæ impediri neſciæ, rationalis, juſtæ. hæc autem & tempora, & materiam, & formam, & facultates, & caſus ex æquo diſtribuit ſingulis quibuſque pro uniuſcujuſque dignitate. id quod deprehendere licebit, ſi non ſeorſim unum aliquod in re ulla conſideraveris, ſed iſtius omnia cum alterius alicujus confertim ſumptis contuleris.

VIII. Adeò es illiteratus, ut nec legere poſſis. at potes contumeliâ abſtinere, potes voluptate & dolore ſuperiorem te præſtare, potes gloriolam nihili facere, potes ſtupidis & ingratis non ſuccenſere, imò & illorum curam gerere.

IX. Nemo, aut vitam aulicam, aut tuam etiam, inſimulantem te audiat.

X. Pœnitentia eſt ſuiipſius reprehenſio quædam, ut qui utile aliquid omiſerit. bonum autem quódque neceſſariò etiam eſt utile; quódque eſt ejuſmodi, id viro bono probóque curæ eſſe oportet. at neminem virum bonum probúmque pœnituerit, quòd voluptatem unquam ullam omiſerit. neq; utile itaque, neque bonum voluptas eſt.

XI. Hoc quidnam in ſe eſt ex conſtitutione ſuâ? quænam illius ſubſtantia ſive materia? quæ forma? quid in mundo facit? quamdiu conſiſtit?

XII. Quando ſomnum gravatim excutis, reminiſcere, & conditioni tuæ & naturæ humanæ conſentaneum eſſe, ut actiones ad communitatem conducentes edas, cùm dormire etiam brutis animantibus commune ſit. quod autem eſt naturæ cujuſque conſentaneum, hoc & familiarius, & aptius, & jucundius eſt utique.

Digitized by Google

XIII. Aſſiduè, in omni, quantum potes, viſo menti oblato, conſidera, quænam ejus natura, ad mores quid faciat, quid in ſe habeat veritatis.

XIV. Ubi quenquam conveneris, ſtatim tu tecum, Iſte quænam habet de bonis maliſq; decreta? qui enim de voluptate ac dolore, & efficientibus utriuſq;, vel de fama & ignominia, morte & vitâ, decreta iſtiuſmodi habeat, ſi hujuſmodi fecerit, nihil mihi mirum novúmq; videbitur. ſimul & hoc ſuccurret, neceſſariò facere illum quæ facit.

XV. Memineris, æquè turpe eſſe mirari quenquam tanquam de re inſueta, quod ea mundus, quorum ferax eſt, profert; ac mirari quenquam, quod ficus ficus ferat, aut mirari medicum, quòd quis febricitaverit, gubernatorem, quod ventus adverſus flaverit.

XVI. Memineris, æquè tibi liberum eſſe ſententiam mutare & corrigenti parere, atque in te cœpta ulla perſiſtere. etenim & hæc tua eſt operatio, utpote quæ juxta intentionem judiciúmque tuum, atque adeò ex animi etiam tui ſententiâ perficiatur.

XVII. Si tui iſtud eſt arbitrii, cur facis? ſin alterius, quem incuſas? atomos, an Deos? inſani utrumque eſt. neminem igitur eſt incuſandum. ſiquidem enim potes, rem ipſam corrige. ſin minùs, quid tibi queri profuerit? nihil autem eſt agendum fruſtra.

XVIII. Nihil, quod moritur, mundo excidit. iſtic autem ſi manet ac mutat, iſtic & in ſua, quæ & mundi & tui eadem ſunt, elementa reſolvitur. atque hæc quoque mutant, nec murmurant tamen.

XIX. Ad opus aliquod natum eſt unumquodque puta, equus, vitis. quid miraris? ſol etiam ipſe, Diíque reliqui ad opus aliquod extitere. tu ergo ad quid? numquid ad oblectandum te? cogita tecum an ſenſus communis id ferat.

XX. Natura rei cujuſque rationem habet; tam finem, quàm ortum & durationem, quod attinet:

XIII. Διηνεκῶς καὶ ἐπὶ πάσης εἰ οἷόν τε φαντασίας, [1] φυσιολογεῖν, παθολογεῖν, διαλεκτικεύεσθαι.

XIV. [2] Ὧι ἂν ἐντυγχάνῃς, εὐθὺς σαυτῷ πρόλεγε· οὗτος τίνα δόγματα ἔχει [3] περὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν; [4] εἰ γὰρ περὶ ἡδονῆς καὶ πόνου, καὶ τῶν ποιητικῶν ἑκατέρου, καὶ περὶ δόξης, ἀδοξίας, θανάτου, ζωῆς τοιάδε [5] τινὰ δόγματα ἔχει, [6] οὐδὲν θαυμαστὸν ἢ ξένον μοι δόξει, ἐὰν [7] τάδε τινὰ ποιῇ· καὶ μεμνήσομαι, ὅτι [8] ἀναγκάζεται οὕτως ποιεῖν.

XV. [9] Μέμνησο, ὅτι, ὥσπερ [10] αἰσχρὸν ξενίζεσθαι, εἰ ἡ συκῆ σῦκα φέρει, οὕτως [11] εἰ ὁ κόσμος τάδε τινὰ φέρει, ὧν ἐστι φορός· καὶ ἰατρῷ δὲ καὶ κυβερνήτῃ, αἰσχρὸν ξενίζεσθαι, εἰ πεπύρεχεν οὗτος, ἢ εἰ ἀντίπνοια γέγονεν.

XVI. Μέμνησο, ὅτι, καὶ [12] τὸ μετατίθεσθαι καὶ ἕπεσθαι τῷ διορθοῦντι, ὁμοίως ἐλεύθερόν ἐστι. [13] σὺ γὰρ ἐνέργεια κατὰ τὴν [14] σὴν ὁρμὴν καὶ κρίσιν, καὶ δὴ καὶ κατὰ νοῦν τὸν σὸν περαινομένη.

XVII. Εἰ μὲν ἐπὶ σοί, τί αὐτὸ ποιεῖς; εἰ δὲ ἐπ' ἄλλῳ, [15] τίνι μέμφῃ; ταῖς ἀτόμοις, ἢ τοῖς θεοῖς; ἀμφότερα μανιώδη· [16] οὐδενὶ μεμπτέον. εἰ μὲν γὰρ δύνασαι, διόρθωσον τόδε πρᾶγμα αὐτό· εἰ δὲ τοῦτο μὴ δύνασαι, πρὸς τί ἔτι σοι φέρει τὸ μέμψασθαι; [17] εἰκῇ γὰρ οὐδὲν ποιητέον.

XVIII. [18] Ἔξω τοῦ κόσμου τὸ ἀποθανὸν οὐ πίπτει· εἰ ὧδε μένει καὶ [19] μεταβάλλει, ὧδε καὶ [20] διαλύεται· εἰς τὰ ἴδια ἃ στοιχεῖά ἐστι τοῦ κόσμου καὶ σά. καὶ αὐτὰ δὲ [21] μεταβάλλει, καὶ [22] οὐ γογγύζει.

XIX. [23] Ἕκαστον πρός τι γέγονεν, ἵππος, ἄμπελος· τί θαυμάζεις; καὶ ὁ ἥλιος [24] ἐρεῖ, πρὸς [25] τι ἔργον γέγονα, καὶ οἱ λοιποὶ θεοί. σὺ οὖν πρὸς τί; τὸ ἥδεσθαι; ἴδε εἰ ἀνέχεται ἡ ἔννοια.

XX. [26] Ἡ φύσις ἐστόχασται ἑκάστου, οὐδὲν τι ἔλασσον τῆς ἀπολήξεως, ἢ τῆς ἀρχῆς τε καὶ

[1] L. 10. § 9.
[2] L. 7. § 62. l. 9. § 18. l. 11. § 18.
[3] Sup. § 1. l. 7 § 26.
[4] ἢ γ. Lug. & Cas. ἢ ᾧ f. vel ἢ γ.
[5] [γάρ] τινα f. ἔχειν f.
[6] L. 6. § 27. Inf. § 15. l. 9. § 42.
[7] [τάδε τινὰ
[8] L. 4. § 6. l. 6 § 57. l. 10. § 30.
[9] Μιμνήσκομαι Lug.
[10] L. 4. § 6. l. 12. § 16.
[11] L. 4. § 29. l. 12. § 1, 13.
[12] L. 4. § 12.
[13] σοὶ Lug.
[14] σὴν Idem.
[15] L. 4. § 3. l. 12. § 24.
[16] L. 12. § 12.
[17] L. 2. § 5. l. 3. § 4. l. 4. § 2
[18] L. 4. § 23. Inf. § 50.
[19] L. 5. § 13.
[20] L. 4. § 32. Inf. § 25.
[21] L. 2. § 17. l. 9. § 19.
[22] L. 2. § 3.
[23] L. 5. § 1.
[24] ἄρα πρός τι f.
[25] τί ἐ. γέγονα Lug.
[26] L. 2. § 4. l. 6. § 49.

 διεξαγωγῆς

διεξαγαγὼν, ὡς ὁ ἀναβάλλων τὴν σφαῖραν. [1] τί οὖν ἀγαθὸν τῷ σφαιρίῳ ἀναφερομένῳ, ἢ κακὸν καταφερομένῳ ἢ καὶ πεπτωκότι; τί δὲ ἀγαθὸν τῇ πομφόλυγι συνεστώσῃ, ἢ κακὸν διαλυθείσῃ; τὰ ὅμοια δὲ καὶ ἐπὶ λύχνου.

XXI. [2] Ἔκστρεψον, καὶ θέασαι οἷόν ἐστι, γηρᾶσαν δὲ οἷον γίνεται, νοσῆσαν δὲ, [3] πορνεῦσαν. [4] βραχύβιον δὲ καὶ ὁ ἐπαινῶν καὶ ὁ ἐπαινούμενος, καὶ ὁ μνημονεύων, καὶ ὁ μνημονευόμενος. προσέτι δὲ καὶ [5] ἐν γωνίᾳ τούτου τοῦ κλίματος, καὶ [6] οὐδὲ ἐνταῦθα πάντες συμφωνοῦσι, καὶ [7] οὐδὲ αὐτὸς εἰς ἑαυτόν. καὶ [8] ὅλη δὲ ἡ γῆ στιγμή.

XXII. [9] Πρόσεχε [10] τῷ ὑποκειμένῳ, ἢ τῷ δόγματι, ἢ τῇ ἐνεργείᾳ, ἢ [11] τῷ σημαινομένῳ. [12] δικαίως ταῦτα πάσχεις. [13] μᾶλλον δὲ θέλεις ἀγαθὸς αὔριον γενέσθαι, ἢ σήμερον εἶναι.

XXIII. Πράσσω τι; [14] πράσσω ἐπ᾽ ἀνθρώπων εὐποιΐαν ἀναφέρων. συμβαίνει τί μοι; [15] δέχομαι, ἐπὶ τοὺς θεοὺς ἀναφέρων, καὶ [16] τὴν πάντων πηγὴν, ἀφ᾽ ἧς πάντα τὰ γινόμενα συμμηρύεται.

XXIV. Ὁποῖόν σοι φαίνεται τὸ λούεσθαι; ἔλαιον, ἱδρὼς, ῥύπος, ὕδωρ, γλοιώδη, πάντα σικχαντά. [17] τοιοῦτον πᾶν μέρος τοῦ βίου, καὶ πᾶν ὑποκείμενον.

XXV. [18] Λούκιλλα Οὗηρον, εἶτα Λούκιλλα. Σέκουνδα Μάξιμον, εἶτα Σέκουνδα. Ἐπιτύγχανος [19] Διότιμον, εἶτα Ἐπιτύγχανος. [20] Φαυστῖναν Ἀντωνῖνος, εἶτα Ἀντωνῖνος. τοιαῦτα πάντα. Κέλερ Ἀδριανὸν, εἶτα Κέλερ. [21] οἱ δὲ δριμεῖς ἐκεῖνοι, ἢ προγνωστικοὶ ἢ τετυφωμένοι, ποῦ; οἷον, δριμεῖς μὲν, [22] Χάραξ καὶ [23] Δημήτριος ὁ Πλατωνικὸς, καὶ Εὐδαίμων, καὶ εἴ τις τοιοῦτος. [24] πάντα ἐφήμερα, τεθνηκότα πάλαι. [25] ἔνιοι μὲν οὐδὲ ἐπ᾽ ὀλίγον μνημονευθέντες· οἱ δὲ εἰς μύθους μεταβαλόντες· οἱ δὲ ἤδη καὶ ἐκ μύθων ἐξίτηλοι. τούτων οὖν μεμνῆσθαι, ὅτι [26] δεήσει ἤτοι σκεδασθῆναι τὸ συγκριμάτιόν σου, ἢ σβεσθῆναι τὸ πνευμάτιον, ἢ μεταστῆναι, καὶ ἀλλαχοῦ καταταχθῆναι.

[1] L. 7. § 23. l. 9. § 17. l. 10. § 5. l. 12. § 23. 36.
[2] Ἔστρεψον Lug. Στρέψον Annot. l. 3. § 11. Sup. § 11. l. 11. § 17.
[3] σαπέντι, καὶ ἀποπνεῦσαν f. l. 9. § 2.
[4] L. 3. § 10. l. 7. § 6. l. 10. § 34.
[5] L. 3. § 10. l. 6. § 36.
[6] L. 4. § 3. l. 11. § 18.
[7] L. 3. § 4. Inf. § 53.
[8] L. 4. 3. l. 10. § 17.
[9] L. 4. § 32. l. 9. § 22.
[10] L. 5. § 10. l. 9. § 6.
[11] L. 7. § 4. l. 10. § 8.
[12] L. 9. § 26.
[13] L. 4. § 17.
[14] L. 10. § 0.
[15] L. 2. § 17.
[16] L. 6. § 36.
[17] L. 5. § 10. Inf. § 37. l. 9. § 14.
[18] L. 4. § 32, 33, 50. Inf. § 31, 37. l. 9. § 30. l. 10. § 27, 34.
[19] Inf. § 37.
[20] Α. Φ. εἶτα Α. Κ. Α εἶτα κ. τ. Salm.
[21] L. 4 § 48. l. 10. § 21.
[22] χάραξ Lug. Χάραξ f.
[23] L. 9. § 29.
[24] L. 4. § 35, 48. l. 9. § 4.
[25] L. 5. § 33.
[26] L. 7. § 32.

quemadmodum & is qui pilam mitti, pilæ pariter rationem habet. ecquid autem pilæ, vel ſurſum miſſæ boni, vel deſcendenti cadentique mali? ecquid & bullæ vel conſiſtenti boni, vel ſubſidenti mali? de lucerna idem dictum ſit.

XXI. Inverte corpus tuum, atq; inſpice, quale ſit, ubi ſenuerit; quale ſit, ubi morbidum fuerit; quale ſit, ſpiritum ubi efflaverit. brevis autem eſt vitæ & qui celebrat, & qui celebratur; & qui commemorat pariter, & qui commemoratur. adhæc & in plagæ iſtius angulo duntaxat id geritur; ubi etiam neq; omnes inter ſe conſentiunt, neque quiſquam ſibi. deniq; terra omnis puncti inſtar habet.

XXII. Animum adverte præſenti vel decreto, vel facto, vel dicto. meritò hæc pateris, qui bonus mavis cras fieri, quàm eſſe hodie.

XXIII. Facio quicquam? ita facio, ut ad homines juvandos referam. contingit mihi quicquam? ità excipio, ut ad Deos referam, fontémque rerum omnium, à quo, quæcunque fiunt, ordine præſtituto derivantur.

XXIV. Ipſum lavari quale quid tibi videtur? oleum, ſudor, ſordes, aqua, ſtrigmentum; putida omnia. tale quiddam eſt & vitæ pars quævis, & materia ſubjecta quælibet.

XXV. Lucilla Verum extulit; mox & Lucilla ipſa elata eſt. Secunda Maximum; mox & Secunda. Epitynchanus Diotimum; mox & Epitynchanus. Antoninus Fauſtinam; mox & Antoninus. Celer Hadrianum; mox & Celer. hujuſmodi ſunt omnia. quin & ſolertes illi, aut futurorum præſcii; aut faſtu inflati, ubinam jam ſunt? ſolertes inquam, quales Charax, Demetrius Platonicus, Eudæmon, & ſi quis alius ejuſmodi. omnia caduca ſunt, & jam olim morte ſepulta ſunt. alii nec brevem ſui memoriam ſunt conſecuti; alii in fabulas abierunt; alii etiam è fabulis evanuerunt. horum ergo memineris, aut compagem tui diſſipatum iri, aut extinctum ſpiritum, aut migraturum, atque alibi iri diſpoſitum.

XXVI. Homini volupe eſt, quæ hominis propria ſunt, facere. proprium autem eſt hominis, contribuli ſuo benevolum eſſe, ſenſuum motus inſuper habere, viſa probabilia diſcernere, univerſi naturam, eaq; quæ ſecundùm hanc fiunt, contemplari.

XXVII. Affectiones ſinguli quique tres habent; unam, ad cauſam ambientem; alteram, ad cauſam divinam, à qua proveniunt omnibus omnia; tertiam, ad eos quibuſcum in hac vita verſatur.

XXVIII. Dolor aut eſt corpori malum, quod ſi ſit, corpus id cenſeat. aut animæ. at illi licet etiam inter dolores ſerenitatem ſuam tranquillitatémque ſervare, nec opinari malum eſſe. omne enim judicium, & impetus, & appetitus, & averſatio intus eſt; quo mali nihil aſcendit.

XXIX. Imaginationes dele; ſæpe tecum ſic loquendo. In poteſtate mea nunc ſitum eſt, ut nulla in hac anima exiſtat improbitas, nulla cupiditas, nulla omnino perturbatio: ſed ut omnibus qualia reapſe ſint perſpectis, pro exiſtimatione ſua ſingulis utar. memento poteſtatis hujus à natura tibi tributæ.

XXX. Et in ſenatu, & apud quemlibet privatim, curæ ſit modeſtè potiùs quàm disertè loqui. ſano verò apud omnes ſermone utare.

XXXI. Auguſti aula, uxor, filia, nepotes, privigni, ſoror, Agrippa, cognati, familiares, amici, Arius, Mæcenas, medici, popæ, aula tota morti conceſſit: tum ad alia te transfer; mortémque cogita, non unius hominis, ſed gentis totius, Pompeiorum puta. nec illud minùs, quod tumulis inſcribi ſolet, *Ultimus hic generis ſui.* dein repura tecum, quàm anxiè egerint horum anteceſſores, ut ſucceſſorem aliquem ſibi ſuperſtitem relinquerent: cùm neceſſe tamen fuerit, ut aliquis tandem ultimus exiſteret. atque hic rurſus gentis totius mortem conſidera.

XXVI. [1] Εὐφροσύνη ἀνθρώπου[2], ποιεῖν [3] τὰ ἴδια ἀνθρώπου. ἴδιον δὲ ἀνθρώπου [4] εὔνοια πρὸς τὸ ὁμόφυλον, [5] ὑπερόρασις τῶν αἰσθητικῶν κινήσεων, [6] διάκρισις τῶν πιθανῶν φαντασιῶν, [7] ἐπιθεώρησις τῆς τῶν ὅλων φύσεως, καὶ τῶν κατ' αὐτὴν γινομένων.

XXVII. Τρεῖς [8] σχέσεις· ἡ μὲν πρὸς τὸ αἴτιον τὸ περικείμενον· ἡ δὲ πρὸς τὴν θείαν αἰτίαν, [9] ἀφ' ἧς συμβαίνει πᾶσι πάντα· ἡ [10] δὲ πρὸς τοὺς συμβιοῦντας.

XXVIII. Ὁ πόνος ἤτοι τῷ σώματι κακόν· [11] οὐκοῦν ἀποφαινέσθω· ἢ τῇ ψυχῇ· ἀλλ' [12] ἔξεστιν αὐτῇ τὴν ἰδίαν [13] αἰθρίαν καὶ [14] γαλήνην διαφυλάσσειν, καὶ [15] μὴ ὑπολαμβάνειν ὅτι κακόν. πᾶσα γὰρ κρίσις, καὶ ὁρμὴ, καὶ ὄρεξις, καὶ ἔκκλισις, [16] ἔνδον· καὶ [17] οὐδὲν κακὸν ὧδε ἀναβαίνει.

XXIX. [18] Ἐξάλειφε τὰς φαντασίας, συνεχῶς σεαυτῷ λέγων. [19] νῦν ἐπ' ἐμοί ἐστιν ἵνα ἐν ταύτῃ τῇ ψυχῇ μηδεμία πονηρία ᾖ, μηδὲ ἐπιθυμία, μηδὲ ὅλως ταραχή τις· ἀλλὰ [20] βλέπων πάντα ὁποῖά ἐστιν, [21] χρῶμαι ἑκάστῳ κατ' ἀξίαν. μέμνησο ταύτης [22] τῆς ἐξουσίας κατὰ φύσιν.

XXX. Λαλεῖν, καὶ ἐν συγκλήτῳ, καὶ πρὸς πάνθ' ὁντινοῦν κοσμίως, [23] μὴ περιτρανῶς. [24] ὑγιεῖ [25] λόγῳ χρῆσθαι.

XXXI. [26] Αὐλὴ Αὐγούστου, γυνὴ, θυγάτηρ, ἔγγονοι, πρόγονοι, ἀδελφὴ, Ἀγρίππας, συγγενεῖς, οἰκεῖοι, φίλοι, Ἄρειος, Μαικήνας, ἰατροὶ, θύται, ὅλης αὐλῆς θάνατος. εἶτα ἐπίθι [27] τὰς ἄλλας, μὴ καθ' ἑνὸς ἀνθρώπου θάνατον, οἷον Πομπηΐων. κἀκεῖνο δὲ τὸ ἐπιγραφόμενον τοῖς μνήμασιν, ἔσχατος [28] τοῦ ἰδίου γένους· ἐπιλογίζεσθαι, πόσα ἐσπάσθησαν οἱ πρὸ αὐτῶν, ἵνα διάδοχόν τινα καταλίπωσιν. εἶτα, [29] ἀνάγκη ἔσχατόν τινα γενέσθαι· πάλιν ὧδε ὅλου γένους θάνατον.

[1] L. 6. § 7. l. 7. § 13.
[2] -πω. f.
[3] L. 5. § 15, 16.
[4] L. 4. § 37. l. 7. § 22. l. 11. § 1. l. 12. § 30.
[5] L. 5. § 26.
[6] Sup. § 7. l. 5 § 36. l. 6. § 3.
[7] L. 7. § 47, 48.
[8] L. 1. § 12.
[9] L. 2. § 3, 17
[10] L. 11. § 18. l. 12. § 26.
[11] L. 7. § 16, 33.
[12] L. 5. § 2, 26. l. 7. § 68.
[13] L. 2. § 4.
[14] L. 7. § 28.
[15] Sup. § 47, 48.
[16] Sup. § 59.
[17] Sup. § 41, 48.
[18] Sup. § 29.
[19] Sup. § 5, 54. Sup. § 8.
[20] L. 3. § 11. Sup. § 11.
[21] L. 3. § 11. l. 11. § 18, 37.
[22] L. 5. § 3.
[23] L. 3. § 5.
[24] L. 4. § 51.
[25] -ῷ [ῷ] f.
[26] Τγ. λεγ. χρ. αὐλὴ A. Boot.
[26] Sup. 26. Inf. § 37.
[27] τὰ ἄλλα f.
[28] -τον. Lug. Annot.
[29] L. 4. § 50.

Digitized by Google

XXXII. [1] Συντεθῆναι δεῖ τὸν βίον, κατὰ μίαν πρᾶξιν· καὶ [2] εἰ ἑκάστη τὸ ἑαυτῆς παρέχει ὡς οἷόν τε, ἀρκεῖσθαι· ἵνα δὲ [3] τὸ ἑαυτῆς ἀπέχῃ, [4] οὐδὲ εἷς σε κωλῦσαι δύναται. ἀλλὰ ἐνστήσεταί τι ἔξωθεν; οὐδὲν εἴς γε τὸ δικαίως καὶ σωφρόνως καὶ εὐλογίστως· [5] ἄλλο δὲ τι ἴσως ἐνεργητικὸν κωλυθήσεται; ἀλλὰ [6] τῇ πρὸς αὐτὸ τὸ κώλυμα εὐαρεστήσει, καὶ τῇ ἐπὶ τὸ διδόμενον εὐγνώμονι μεταβάσει εὐθὺς ἄλλη πρᾶξις ἀντικαταστήσεται, [7] ἐναρμόζουσα εἰς τὴν σύνθεσιν, περὶ ἧς ὁ λόγος.

[1] L. 4 § 2, 25, 26. L. 12. § 35, 36. [2] L. 6. § 2, 32. L. 4. § 54. L. 9. § 6. [3] L. 4. § 49. [4] L. 2. § 9. L. 5. § 10. [5] L. 5. § 20. Inf. § 41. L. 10. § 12. [6] L. 4. § 1. L. 6. § 50. [7] Inf. § 35.

XXXII. In ſingulis actionibus vitam componere oportet; ut ſi unaquæque quantum datur, quod ſuum eſt tulerit, in eo acquieſcas. quo minùs autem ferat, quicquid ſuum eſt, prohibere nemo poterit. ſed exterius aliquid obſtabit? nihil, quicquam, quo minus juſtè, ſobriè, conſideratè in ea te geras. ſed alius alicujus facultatis fortaſſis effectus impedietur. atqui dum impedimentum ipſum placidè fers, & ad id quod datur æquo animo te transfers, alia ſtatim prioris vice actio emergit, quæ ad eam, de qua ſermo inſtituitur, vitæ compoſitionem non minùs aptè conducat.

XXXIII. [8] Ἀτύφως μὲν λαβεῖν, [9] εὐλύτως δὲ ἀφεῖναι.

[8] L. 1. § 16. [9] L. 3. § 5, 7, 16. L. 10. § 14.

XXXIII. Sic accipe, nè faſtuoſus fias; ſic poſſide, ut dimittere proclivis ſis.

XXXIV. Εἴ ποτε εἶδες χεῖρα ἀποκεκομμένην, ἢ πόδα ἢ κεφαλὴν ἀποτετμημένην, χωρίς πού ποτε ἀπὸ τοῦ λοιποῦ σώματος κειμένην, [10] τοιοῦτον ἑαυτὸν ποιεῖ, ὅσον ἐφ' ἑαυτῷ, [11] ὁ μὴ θέλων τὸ συμβαῖνον, καὶ [12] ἀποσχίζων ἑαυτὸν, ἢ [13] ὁ ἀκοινώνητόν τι πράσσων. ἀπέρριψαί πού ποτε ἀπὸ τῆς κατὰ φύσιν ἑνώσεως· ἐπεφύκεις γὰρ [14] μέρος· νῦν σεαυτὸν ἀπέκοψας. ἀλλ' ὧδε κομψὸν ἐκεῖνο, ὅτι [15] ἔξεστί σοι πάλιν ἑνῶσαι σεαυτόν. τοῦτο ἄλλῳ μέρει οὐδενὶ θεὸς ἐπέτρεψεν, χωρισθέντι καὶ διακοπέντι, πάλιν συνελθεῖν. ἀλλὰ σκέψαι τὴν χρηστότητα, [16] ᾗ τετίμηκε τὸν ἄνθρωπον· καὶ γὰρ ἵνα τὴν ἀρχὴν μὴ ἀπορραγῇ ἀπὸ τοῦ ὅλου, ἐπ' αὐτῷ ἐποίησε· καὶ ἀπορραγέντι πάλιν ἐπανελθεῖν, καὶ συμφῦναι, καὶ τὴν τοῦ μέρους τάξιν ἀπολαβεῖν ἐποίησεν.

[10] L. 4. § 29. [11] Inf. § 43. [12] L. 2. § 16. L. 3. § 8. [13] L. 9. § 23. [14] L. 2. § 3. [15] L. 11. § 8. [16] ᾗ Lug.

XXXIV. Si quando manum abſciſſam vidiſti, vel pedem, aut caput etiam amputatum, & ſeorſim alicubi à reliquo corpore ſitum; talem planè ſe facit, quantum in ipſo eſt, qui abſcindit ſeſe, dum vel id quod contingit non vult, vel adversùs ſocietatis jus aliquid perpetrat. revulſum quodammodo abjeciſti te aliquò ab ea quæ ſecundùm naturam eſt unione. pars enim naturâ fueras: nunc verò temet abſcidiſti. cæterum iſtic illud ſcitum eſt, quod unire te denuo licet. hoc autem nulli alii parti eſt à Deo conceſſum, ut revulſa ſemel & præciſa denuo coaleſcat. Verùm benignitatem ejus conſidera, quâ hominem cohoneſtavit; cùm & in ipſo poſuerit, nè primitùs ab univerſo revelleretur, & facultatem tribuerit, ubi fuerit revulſus, redeundi denuóq; coaleſcendi, & partis ordinem, quem tenuerat, recuperandi.

XXXV. Ὥσπερ τὰς ἄλλας δυνάμεις ἕκαστος τῶν λογικῶν σχεδὸν ὅσον [17] ἡ τῶν λογικῶν φύσις, οὕτως καὶ ταύτην παρ' αὐτῆς εἰλήφαμεν. ὃν τρόπον γὰρ [18] ἐκείνη πᾶν τὸ ἐνιστάμενον καὶ ἀντιβαῖνον ἐπιπεριτρέπει καὶ κατατάσσει εἰς τὴν εἱμαρμένην, καὶ μέρος ἑαυτῆς ποιεῖ, οὕτως καὶ [19] τὸ λογικὸν (ζῷον δύναται) πᾶν κώλυμα ὕλην ἑαυτοῦ ποιεῖν, καὶ χρῆσθαι αὐτῷ ἐφ' οἷον ἂν καὶ ὥρμησε.

[17] τῆς τῶν λογικῶν φύσεως Xyl. τῆς τῶν ὅλων φ. f. [18] L. 6. § 42. [19] L. 4. § 1. Sup. § 32.

XXXV. Sicut reliquas facultates rationalium unuſquiſque ferè ab univerſi natura accepit; ita hanc nos ab eadem facultatem accepimus: quod quemadmodum illa quicquid obſtat & renititur, in uſum ſuum circumvertit, & in fato diſponit, atque ita partem ſui facit; ita & animal rationale, ex impedimento omni materiam creare ſibi poſſit, eóq; uti ad illud quod intenderat, quodcunq; tandem id ſutire.

XXXVI. Nè

XXXVI. Nè confundat te vitæ tuæ totius cogitatio: neque animo ſimul complectere, quot qualéſq; moleſtias ſuperventuras eſſe tibi veriſimile ſit. ſed ad præſentium unumquodque interroga te, quidnam hac in re eſt, quod ſubiri aut ſuſtineri nequeat? confiteri námq; erubeſces. tum cogita tecum, nec quod futurum eſt, nec quod præteritum eſt, ſed id ſemper duntaxat quod præſens eſt, moleſtiam tibi faceſſere. minuetur autem iſtud, ſi ſeorſim per ſe circumſcriptum dederis, mentémque redargueris, ſi nè huic quidem ſoli tolerando ſufficerit.

XXXVI. [1] Μή σε συγχείτω ἡ τοῦ ὅλου βίου φαντασία· μὴ συμπερινόει ἐπίπονα οἷα καὶ ὅσα πιθανὸν [2] ἐπιγεγενῆσθαι· ἀλλὰ καθ' ἕκαστον τῶν παρόντων ἐπερώτα σεαυτόν, [3] τί τοῦ ἔργου τὸ ἀφόρητον καὶ ἀνύποιστον; αἰσχυνθήσῃ γὰρ ὁμολογῆσαι. ἔπειτα ἀναμίμνησκε σεαυτόν, ὅτι [4] οὔτε τὸ μέλλον, οὔτε τὸ παρῳχηκὸς βαρεῖ σε, ἀλλὰ ἀεὶ τὸ παρόν. [5] τοῦτο δὲ κατασμικρύνεται, ἐὰν αὐτὸ μόνον περιορίσῃς, καὶ ἀπελέγχῃς τὴν διάνοιαν, εἰ πρὸς τοῦτο ψιλὸν ἀντέχειν μὴ δύναται.

[1] L. 7. § 8.
[2] ἐπιγενήσεσθαι.
[3] L. 7. § 14. Inf. § 46.
[4] L. 2. § 15.
[5] L. 11. § 2.

XXXVII. Nunquid etiamnum Veri tumulo aſſidet Panthea; aut Pergamus? nunquid Hadriani Chabrias, aut Diotimus? ridiculum foret. verùm, ſi aſſiderent, nunquid ipſi hoc ſentirent? aut ſi ſentirent, nunquid illos juvaret? aut ſi eos juvaret, nunquid hi immortales futuri eſſent? annon & iſtis deſtinatum eſt, ut primò ſeneſcant, tum moriantur? ecquid ergò facerent illi, mortuis iſtis? fœtor eſt hoc omne, & ſanies in ſacco.

XXXVII. Μή τι νῦν παρακάθηνται τῇ τοῦ [6] κυρίου σορῷ, Πάνθεια, ἢ Πέργαμος; τί δὲ τῇ Ἀδριανοῦ, [7] Χαυρίας ἢ [8] Διότιμος; γελοῖον. τί δὲ εἰ παρεκάθηντο, ἔμελλον αἰσθάνεσθαι; τί δὲ εἰ ᾐσθάνοντο, ἔμελλον ἡσθήσεσθαι; τί δὲ εἰ ἥδοντο, ἔμελλον οὗτοι ἀθάνατοι εἶναι; [9] οὐ καὶ τούτους πρῶτον μὲν γραίας καὶ γέροντας γενέσθαι οὕτως εἵμαρτο, εἶτα ἀποθανεῖν; τί οὖν ὕστερον ἔμελλον ἐκεῖνοι ποιεῖν τούτων ἀποθανόντων; [10] γράσων [11] πᾶν τοῦτο, καὶ λύθρον ἐν θυλάκῳ.

[6] Κόρυ Lug. Ann. κύρυ Sal.
[7] χαβρίας Xyl. Mer.
[8] Sup. § 25.
[9] Sup. § 25.
[10] L. 2. § 2. L. 3. § 3. Sup. § 24.

XXXVIII. Si acutè cernere vales, acumine tuo utere, inquit ille, in rebus eis, quæ ſapientiam maximè exigunt.

XXXVIII. [12] Εἰ δύνασαι ὀξὺ βλέπειν, βλέπε [13] κρίνων, φησί, σοφωτάτοις [14].

[12] vid. L. 9. § 36.
[12] L. 10. § 12.
[13] Κρίνων, vel Κρίνον f. Sal.
[14] φαύτατα Xyl. σοφωτ. Sal.

XXXIX. In animantis rationalis conſtitutione virtutem nullam video, quæ juſtitiæ ſe opponat: at voluptati quæ opponat ſeſe, continentiam video.

XXXIX. Δικαιοσύνης κατεξαναστατικὴν ἀρετὴν οὐχ ὁρῶ ἐν τῇ τοῦ λογικοῦ ζώου κατασκευῇ. [15] ἡδονῆς δὲ ὁρῶ, τὴν ἐγκράτειαν.

[15] L. 5. § 15.

XL. Si opinionem tuam ab eo, quod vexare te videtur, ſemoveris, ipſe in tutiſſimo mox conſiſtes. quis ipſe? Ratio. at non ſum ratio. eſto, ratio itaque nè vexet ſe. ſiquid autem aliud tibi malè habet, idipſum de hoc ipſo, ſi poterit, opinetur.

XL. [16] Ἐὰν ἀφέλῃς τὴν σὴν ὑπόληψιν περὶ τοῦ λυπεῖν σε δοκοῦντος, αὐτὸς ἐν τῷ ἀσφαλεστάτῳ ἕστηκας. τίς αὐτός; ὁ λόγος. ἀλλ' οὐκ εἰμὶ λόγος. ἔστω. οὐκοῦν [17] ὁ μὲν λόγος αὐτὸς ἑαυτὸν μὴ λυπείτω. εἰ δέ τι ἄλλο σοι κακῶς ἔχει, [18] ὑπολαβέτω αὐτὸ περὶ αὐτοῦ.

[16] Sup. § 28. Inf. § 47.
[17] L. 7. § 16. l. 11. § 20.
[18] Sup. § 28.

XLI. Senſûs impeditio, malum eſt naturæ animalis. motûs impeditio itidem ejuſdem eſt malum. eſt & aliud quod vegetativam conditionem pariter impediat, éſtq; malum ejuſdem. mentis quoque perinde

XLI. [19] Ἐμποδισμὸς αἰσθήσεως, κακὸν ζωτικῆς φύσεως. ἐμποδισμὸς ὁρμῆς, ὁμοίως κακὸν ζωτικῆς φύσεως. ἔστι δὲ καὶ ἄλλο ὁμοίως ἐμποδιστικὸν καὶ κακὸν τῆς φυτικῆς κατασκευῆς. οὕτως τοίνυν ἐμποδισμὸς

[19] Sup. § 32.

δισμὸς νοῦ, κακὸν νοερᾶς φύσεως. πάντα δὴ ταῦτα ἐπὶ σεαυτὸν μετάφερε. πόνος, ἡδονὴ ἅπτεταί σου; [1] ὄψεται ἡ αἴσθησις. ὁρμώσῃ ἔνστημα ἐγένετο; [2] εἰ μὲν ἀνυπεξαιρέτως ὥρμας, ἤδη ὡς λογικοῦ κακόν· εἰ δὲ τὸ κοινὸν λαμβάνεις, οὔπω βέβλαψαι, οὐδὲ ἐμπεπόδισαι. [3] τὰ μέντοι τοῦ νοῦ ἴδια οὐδεὶς ἄλλος εἴωθεν ἐμποδίζειν· [4] τούτου γὰρ οὐ πῦρ, οὐ σίδηρος, οὐ τύραννος, οὐ βλασφημία, οὐχ ὁτιοῦν ἅπτεται· [5] ὅταν γένηται σφαῖρος, κυκλοτερὴς μένει.

[1] Sup. 28, 40.
[2] L. 4. § 1. l. 5. § 20.
[3] Sup. § 32. Inf. § 47.
[4] Sup. § 28. l. 11. § 36.
[5] Inf. § 48. l. 11. § 12. l. 12 § 3.

impeditio, naturæ intellectivæ malum eſt. hæc jam tu omnia ad te transferas. dolor, voluptas attingit te? viderit ſenſus. aliquid molienti tibi obſtitit quippiam? ſi citra exceptionem moliebaris, jam tuum, quâ rationalis malum eſt. at, ſi id quod communiter fieri ſolet, tibi proponebas, nondum aut læſus es, aut impeditus etiam. mentis utique propria quæ ſunt, nemo alius impedire ſolet. hanc enim nec ignis, nec ferrum, nec tyrannus, nec vituperium, nec aliud quidlibet attingit, ubi facta fuerit ſphæræ inſtar, teres tota atq; rotunda.

XLII. Οὐκ εἰμὶ ἄξιος [6] ἐμαυτὸν λυπεῖν· οὐδὲ γὰρ ἄλλον πώποτε ἑκὼν ἐλύπησα.

[6] L. 7. § 16. Inf. § 47.

XLII. Indignum cenſeo, ut me ipſe vexem, qui neminem unquam volens vexarim.

XLIII. [7] Εὐφραίνει ἄλλον, ἄλλο· [8] ἐμὲ δὲ, ἐὰν [9] ὑγιὲς ἔχω τὸ ἡγεμονικόν, [10] μὴ ἀποστρεφόμενον, μήτε ἄνθρωπόν τινα, [11] μήτε τῶν ἀνθρώποις συμβαινόντων. ἀλλὰ [12] πᾶν εὐμενέσιν ὀφθαλμοῖς [13] ὁρῶντα καὶ δεχόμενον, καὶ [14] χρώμενον ἑκάστῳ κατ' ἀξίαν.

[7] L. 6. § 34. l. 10. § 10.
[8] Sup. § 26.
[9] L. 10. § 35.
[10] Sup. § 34.
[11] μήτε [τι] Lug. An.
[12] Sup. § 7, 8. l. 4. § 25. l. 7. § 3.
[13] ὁρῶν f.
[14] Sup. § 29.

XLIII. Alia oblectant alios. me verò, ſi mentem ſanam habuerim, quæ nec hominem quenquam, aut humanum quicquam averſetur; ſed quicquid obvenit, oculo benigno aſpiciat, excipiátque, & pro ſui exiſtimatione ſingulis utatur.

XLIV. [15] Τοῦτον [16] ἰδοὺ τὸν χρόνον σεαυτῷ χάρισαι· [17] οἱ τὴν ὑστεροφημίαν μᾶλλον διώκοντες, οὐ λογίζονται, ὅτι ἄλλοι τοιοῦτοι μέλλουσιν ἐκεῖνοι εἶναι, οἷοί εἰσιν οὗτοι οὓς βαρύνονται· κἀκεῖνοι δὲ θνητοί. τί δὲ ὅλως πρὸς σὲ, ἂν ἐκεῖνοι [18] φωναῖς τοιαύταις ἀπηχῶσιν, ἢ ὑπόληψιν τοιαύτην περὶ σοῦ ἔχωσιν.

[15] Sup. § 17, 26.
[16] ἤδη. f.
[17] L. 2. § 17. l. 4. § 19.
[18] L. 4. § 3. l. 5. § 33.

XLIV. Hoc ipſum quod jam adeſt, tempus tibimet fac impertias. qui famam poſthumam affectant potiùs, non cogitant, alios quoſdam ejuſmodi fore poſteros illos, quales iſti ſunt, quos nunc gravatim ferunt. ſed & utrique ſunt mortales. quid autem tuâ intereſt ſi vocibus iſtiuſmodi adſtrepuerint illi tibi, aut exiſtimationem hanc vel illam de te habuerint.

XLV. [19] Ἆρόν με καὶ βάλλε ὅπου θέλεις. ἐκεῖ γὰρ ἕξω [20] τὸν ἐμὸν δαίμονα ἵλεων, τοῦτ' ἔστιν, [21] ἀρκούμενον εἰ ἔχοι καὶ ἐνεργοίη κατὰ τὸ ἑξῆς [22] τῇ ἰδίᾳ κατασκευῇ. [23] ἆρα τοῦτο ἄξιον, ἵνα δι' αὐτὸ κακῶς μου ἔχῃ ψυχὴ, καὶ χείρων ἑαυτῆς ᾖ, ταπεινουμένη, ὀρεγομένη, [24] συνδυομένη, πτυρομένη; καὶ τί εὑρήσεις τούτου ἄξιον;

[19] L. 10. § 15, 23, 33.
[20] L. 2. § 13. l. 3. § 5, 7, 16.
[21] Sup. § 7. l. 9. § 26.
[22] L. 5. § 16.
[23] L. 9. § 37.
[24] συνδεομένη f. vel συνεχομένη.

XLV. Tolle me, & quocunque libuerit projice. etenim illic quoque genium meum habiturus ſum propitium placidúmque; hoc nempe contentum, ſi pro conditionis ſuæ officio habere ſe agere que poſſit. num hoc tanti eſt, ut hac de cauſſa anima mea malè ſe habeat, ac deterior fiat, dum deprimitur, extenditur, confunditur, conſternatur? ecquid reperiam, quod tanti ſit?

XLVI. [25] Ἀνθρώπῳ οὐδενὶ συμβαίνειν τι δύναται, ὃ οὐκ ἔστιν ἀνθρωπικὸν σύμπτωμα· οὐδὲ βοΐ, ὃ οὐκ ἔστι βοϊκόν· οὐδὲ ἀμπέλῳ, ὃ

[25] L. 5. § 18. Sup. § 36.

XLVI. Nihil homini cuiquam contingere poteſt, quod non humanus ſit caſus; nec bovi, quod non bovis ſit; nec viti, quod non vitis

Digitized by Google

vitis ſit; nec lapidi, quod non lapidis ipſius ſit. Si ergo contingit id cuique, quod & uſui & naturæ ejus eſt conſentaneum, quid eſt, ægrè quod feras? neque enim quicquam tibi tuliſſet natura communis, quod ferri non poſſet.

XLVII. Siqua te angit res externa, non eſt ea ipſa, quæ moleſtiam faceſſit tibi, ſed tuum ipſius de ea re judicium. hoc autem ſtatim delere in te ſitum eſt. ſiquid vero in interna animi diſpoſitione te angit, quis prohibere poteſt, quo minùs opinionem tuam corrigas? pari modo, ſi anxium te habet, quia hoc aut illud quod rectum tibi videtur, non facis, cur non facere potiùs quàm angi velis? ſed obſtat, inquis, valentius aliquid. nihil eſt ergò quod anxius ſis. neque enim non agendi cauſſa in te eſt. ſed nec vivere tanti eſt, ni id fiat. excede ergò è vita æquo animo, quo modo excederes ſi id agere dareur, ſimul etiam obſtantibus ipſis propitius.

XLVIII. Memineris, inexpugnabilem fieri mentem, quando in ſe contracta, ipſa ſe contenta manet, dummodo nil faciat quod ipſa nolit, tametſi non ratione, ſed obſtinatione merâ inſtructa ſit. quid ergò futurum eſt, ſi ratione in conſilium adhibitâ conſideratè de re aliquâ ſententiam tulerit? propterea arx eſt quædam mens perturbationibus immunis. neque enim aliud ullum habet homo hoc validiùs communitum præſidium, ad quod ubi confugerit, in nullius poteſtatem poſſit deinceps venire. hoc qui non videt, imperitus; qui videt, nec eò recipit ſe, infelix eſt.

XLIX. Nihil ulteriùs tecum reputa, quàm quod viſa primariò renunciaverint. nunciatur tibi, hunc vel illum tibi conviciatum. hoc nunciatum eſt. non & illud læſum eſſe te video, puerulum ægrotare, hoc video. at periclitari, non video. hoc igitur modo in primò viſis conſiſte ſemper, nec ampliùs quicquam eis à te intus adjicias, & nihil tibi accidit, quod commoveat te. vel adjicias potiùs aliquid, ut qui

οὐκ ἔστιν ἀμπελικόν· οὐδὲ λίθῳ, ὃ οὐκ ἔστι λίθῳ ἴδιον. [1] εἰ οὖν ἑκάστῳ συμβαίνει, ὃ καὶ [2] εἴωθεν καὶ πέφυκεν, τί ἂν δυσχεραίνοις; [3] οὐ γὰρ ἀφόρητόν σοι ἔφερεν ἡ κοινὴ φύσις.

[1] L. 10. § 3. l. 11. § 13.
[2] L. 12. § 26.
[3] L. 6. § 19. l. 7. § 66.

XLVII. [4] Εἰ μὲν διά τι τῶν ἐκτὸς λυπῇ, οὐκ ἐκεῖνό σοι ἐνοχλεῖ, ἀλλὰ τὸ σὸν περὶ αὐτοῦ κρίμα· [5] τοῦτο δὲ ἤδη ἐξαλεῖψαι [6] ἐπί σοι ἐστίν. εἰ δὲ λυπεῖ σέ τι τῶν ἐν τῇ σῇ διαθέσει, [7] τίς ὁ κωλύων διορθῶσαι τὸ δόγμα; ὁμοίως δὲ καὶ εἰ λυπῇ, ὅτι οὐχὶ [8] τὸ δεῖ τι ἐνεργεῖς ὑγιές σοι φαινόμενον, τί οὐχὶ μᾶλλον ἐνεργεῖς, ἢ λυπῇ; ἀλλὰ ἰσχυρότερόν τι ἐνίσταται· [9] μὴ οὖν λυποῦ· οὐ γὰρ παρὰ σὲ ἡ αἰτία τοῦ μὴ ἐνεργεῖσθαι. ἀλλὰ οὐκ ἄξιον ζῆν, μὴ ἐνεργουμένου τούτου. [10] ἄπιθι οὖν ἐκ τοῦ ζῆν εὐμενής, [11] ᾗ καὶ ὁ ἐνεργῶν ἀποθνήσκει, ἅμα [12] ἵλεως τοῖς ἐνισταμένοις.

[4] L. 4. § 7, 8. l. 5. § 26.
[5] Sup. § 29.
[6] L. 6. § 52. l. 7. § 2, 14.
[7] L. 9. § 11. l. 12. § 25.
[8] Ibid.
[9] Sup. § 32, 42, 45.
[10] L. 5. § 29.
[11] Ibid.
[12] L. 2. § 3.

XLVIII. Μέμνησο, ὅτι [13] ἀκαταμάχητον γίνεται τὸ ἡγεμονικόν, ὅταν [14] εἰς ἑαυτὸ συστραφὲν [15] ἀρκεσθῇ ἑαυτῷ, [16] μὴ ποιοῦν τι ὃ μὴ θέλει, [17] κἂν ἀλόγως παρατάξηται. τί οὖν [18] ὅταν καὶ μετὰ λόγου περιεσκεμμένως κρίνῃ περί τινος; διὰ τοῦτο ἀκρόπολίς ἐστιν [19] ἡ ἐλευθέρα παθῶν διάνοια· οὐδὲν γὰρ ὀχυρώτερον ἔχει ἄνθρωπος, ἐφ' ὃ καταφυγὼν [20] ἀνάλωτος λοιπὸν ἂν εἴη. ὁ μὲν οὖν μὴ ἑωρακὼς τοῦτο, ἀμαθής· ὁ δὲ ἑωρακὼς καὶ μὴ καταφεύγων, ἀτυχής.

[13] Sup. § 41.
[14] L. 7. § 28.
[15] Sup. § 7.
[16] L. 5. § 29. l. 10. § 33.
[17] L. 11. § 3.
[18] L. 5. § 18.
[19] L. 1. § 9.
[20] L. 11. § 36.

XLIX. [21] Μηδὲν πλέον σαυτῷ λέγε, ὧν αἱ προηγούμεναι φαντασίαι ἀναγγέλλουσιν· ἤγγελται, ὅτι ὁ δεῖνά σε κακῶς λέγει. [22] ἤγγελται τοῦτο· τὸ δὲ, ὅτι βέβλαψαι, οὐκ ἤγγελται· βλέπω, ὅτι νοσεῖ τὸ παιδίον; βλέπω. ὅτι δὲ κινδυνεύει, οὐ βλέπω. οὕτως οὖν μένε ἀεὶ ἐπὶ τῶν πρώτων φαντασιῶν, καὶ μηδὲν αὐτὸς ἔνδοθεν ἐπίλεγε, καὶ οὐδέν σοι γίνεται· μᾶλλον δὲ ἐπίλεγε,

[21] L. 7. § 64.
[22] L. 4. § 7, 11.

ὡς...

averſatur vel aucupatur, qui nec ubi ſint, nec qui ſint ipſi, nôrunt?

LIII. Num in votis habes ab eo laudari, qui intra horulæ ſpatium ter ſemet execratur? num ei ſtudes placere, qui nec ſibi ipſe placet? aut quomodo ſibi placet, quem omnium ferè, quæ facit ipſe, pœnitet?

LIV. Curæ tibi deinceps ſit, non tam cum aëre ambiente te conſpirare, quàm menti cuncta ambienti conſentire. neque enim minùs vis illa intellectualis ubique diffuſa eſt & permeat cuivis expoſita qui attrahere eam poteſt, quàm aëria cuilibet cui reſpirationis eſt compos.

LV. Generatim malitia mundo non obeſt. particulatim nec alteri cuiquam. huic tantùm eſt noxia, cui conceſſum eſt ab ea immunem eſſe, quandocunque id ipſe voluerit.

LVI. Arbitrio meo ex æquo res indifferens eſt arbitrium vicini mei, æque animula aut caruncula ejus. etiamſi enim quàm maximè alter alterius cauſſâ mutuò nati ſimus, mentium tamen noſtrarum cuilibet peculiaris ſua conſtat poteſtas. alioqui vicini mei malitia malum me faceret: id quod Deo non eſt viſum, nè alieni arbitrii eſſet miſerum me facere.

LVII. Sol defundi videtur, & ubique quidem diffunditur, nec effunditur tamen. illa enim diffuſio eſt extenſio tantùm. itaque ab extendendo radii ejus nomen ſortiti ſunt. cujuſmodi verò res ſit radius, perſpicere licet, ſi per anguſtum aliquod foramen lumen à Sole profectum in domicilium tenebricoſum ſubingredi videris. rectà enim procedit, & refringitur quodammodo, ubi corpus aliquod ſolidum occurrerit, quòd aërem ultrà non admittit. ibi autem conſiſtit, & nec delabitur, nec decidit. talem ergò mentis ſolutionem & diffuſionem eſſe oportet, non effuſionem utique, ſed extenſionem, quæque adversùs obvia quælibet impedimenta non violentam & impetuoſam colliſionem adhibeat, nec

φθέγξαι ἐκ τοῦ ἰδίου, [ἢ] οἱ οὐδ' ὅπου εἰσὶν, οὔ- [1] ἰδίων. Xyl.
τε οἵτινές εἰσι γινώσκοντες; Lug. ἢ διάνοιαν
f. l. 11. § 11.

LIII. [2] Ἐπαινεῖσθαι θέλεις ὑπὸ ἀνθρώ- [2] L. 3. § 4. l.
που, τρὶς τῆς ὥρας ἑαυτῷ καταρωμένου; ἀρέ- 4. § 3.
σκειν θέλεις ἀνθρώπῳ, [3] ὃς οὐκ ἀρέσκει ἑ- [3] L. 5. § 10.
αυτῷ; [4] ἀρέσκει ἑαυτῷ, ὁ μετανοῶν ἐφ' [4] L. 8. § 16.
ἅπασι σχεδὸν οἷς πράσσει; Sup. § 10.

LIV. Μηκέτι μόνον [5] συμπνεῖν τῷ περι- [5] L. 6. § 16. l.
έχοντι ἀέρι, ἀλλὰ ἤδη καὶ [6] συμφρονεῖν τῷ 9. § 8.
περιέχοντι πάντα νοερῷ· οὐ γὰρ ἧττον ἡ νοερὰ [6] L. 9. § 1. l.
δύναμις πάντη κέχυται καὶ διαπεφοίτηκε τῷ 10. § 21.
σπάσαι δυναμένῳ, ἤπερ ἡ ἀερώδης τῷ ἀνα-
πνεῦσαι δυναμένῳ.

LV. Γενικῶς μὲν, [7] ἡ κακία οὐδὲν βλά- [7] L. 5. § 35.
πτει τὸν κόσμον. ἡ δὲ κατὰ μέρος, [8] οὐδὲν βλά- [8] L. 2. § 1. l.
πτει τὸν ἕτερον. [9] μόνῳ δὲ βλαβερά ἐστι τούτῳ, 4. § 7. [9] L. 9. § 4.
[10] ᾧ ἐπιτέτραπται καὶ ἀπηλλάχθαι αὐτῆς, ὁ- [10] L. 2. § 11.
πόταν πρῶτος οὗτος θελήσῃ. l. 7. § 71. l. 10. § 13.

LVI. [11] Τῷ ἐμῷ προαιρετικῷ τὸ τοῦ πλη- [11] L. 5. § 20.
σίον προαιρετικὸν ἐπίσης ἀδιάφορόν ἐστιν, ὡς 6. § 32.
καὶ τὸ πνευμάτιον αὐτοῦ, καὶ τὸ σαρκίδιον. καὶ
γὰρ εἰ ὅτι μάλιστα [12] ἀλλήλων ἕνεκεν γεγό- [12] L. 2. § 1.
ναμεν, ὅμως τὰ ἡγεμονικὰ ἡμῶν ἕκαστον [13] τὴν Inf. § 59.
ἰδίαν κυρίαν ἔχει. ἐπεί τοι [14] ἔμελλεν ἡ τοῦ [13] L. 5. § 3. l. 12. § 3.
πλησίον κακία ἐμοῦ κακὸν εἶναι· [15] ὅπερ οὐκ [14] L. 2. § 1. l. 5. § 35.
ἔδοξε τῷ θεῷ, ἵνα μὴ ἐπ' ἄλλῳ ᾖ τὸ ἐμὲ ἀτυχεῖν. [15] L. 2. § 11.

LVII. [16] Ὁ ἥλιος κατακεχύσθαι δοκεῖ, [16] L. 12. § 30.
καὶ πάντη γε κέχυται, οὐ μὴν ἐκκέχυται. ἡ γὰρ
χύσις αὕτη τάσις ἐστίν· ἀκτῖνες γοῦν αἱ αὐ-
γαὶ αὐτοῦ, ἀπὸ τοῦ ἐκτείνεσθαι λέγονται. ὁποῖον
δέ τι ἐστὶν ἀκτὶς, ἴδοις ἂν εἰ διά τινος στενοῦ
εἰς ἐσκιασμένον οἶκον τὸ ἀφ' ἡλίου φῶς εἰσδυ-
όμενον θεάσαιο· γίνεται γὰρ [17] κατ' εὐθὺ, καὶ [17] Inf. § 60.
ὥσπερ διαιρεῖται δὴ πρὸς τὸ στερέμνιον, ὅ,τι
ἂν ἀπαντήσῃ, διεῖργον τὸν ἐπέκεινα ἀέρα·
[18] ἐνταῦθα δὲ ἔστη, καὶ οὐ κατώλισθεν οὐδὲ ἔπεσεν. [18] L. 10. § 33.
τοιαύτην οὖν τὴν λύσιν καὶ διάχυσιν τῆς δια-
νοίας εἶναι χρὴ, μηδαμῶς ἔκχυσιν, ἀλλὰ τά-
σιν, καὶ [19] πρὸς τὰ ἀπαντῶντα κωλύματα, [19] L. 6. § 50.
μὴ βίαιον μηδὲ ῥαγδαίαν τὴν ἐπέρεισιν ποιεῖσθαι, l. 8. § 32. l. 10. § 12.

Digitized by Google

μηδὲ μὴ καταπίπτειν, ἀλλὰ ἵστασθαι, καὶ ἐπιλάμπειν τὸ δεχόμενον. αὐτὸ γὰρ ἑαυτὸ στερήσει τῆς αὐγῆς, τὸ μὴ παραπέμπον αὐτήν.

LVIII. Ὁ τὸν θάνατον φοβούμενος, ἤτοι ἀναισθησίαν φοβεῖται, ἢ αἴσθησιν ἑτεροίαν. ἀλλ' [1] εἴτε οὐκέτι αἴσθησιν, οὐδὲ κακοῦ τινος αἰσθήσῃ· εἴτε ἀλλοιοτέραν αἴσθησιν κτήσῃ, ἀλλοῖον ζῶον ἔσῃ, καὶ τοῦ ζῆν οὐ παύσῃ.

LIX. [2] Οἱ ἄνθρωποι γεγόνασιν ἀλλήλων ἕνεκεν. [3] δίδασκε οὖν, ἢ φέρε.

LX. Ἄλλως βέλος, ἄλλως νοῦς φέρεται· ὁ μέντοι νοῦς, καὶ ὅταν εὐλαβῆται, καὶ ὅταν περὶ τὴν σκέψιν στρέφεται, [4] φέρεται κατ' εὐθὺ οὐδὲν [5] ἧττον, καὶ ἐπὶ τὸ προκείμενον.

LXI. [6] Εἰσιέναι εἰς τὸ ἡγεμονικὸν ἑκάστου· παρέχειν [7] δὲ καὶ ἑτέρῳ παντὶ εἰσιέναι εἰς τὸ ἑαυτοῦ ἡγεμονικόν.

[1] L. 7. § 32. Sup. § 25.
[2] Sup. § 56. l. 9. § 1.
[3] L. 5. § 28. l. 9. § 11.
[4] L. 6. § 16. Sup. § 57.
[5] ἧττον l. π. π. [καὶ] εἰσί: μὴ [πέφυκεν] f.
[6] L. 9. § 17.
[7] -έχειν Boot.

etiam decidat, ſed conſiſtat, & illuſtret quicquid eam admiſerit. privabit enim ſemet ſplendore illius, ſiquis eam non tranſmiſerit.

LVIII. Qui mortem formidat, vel ſensûs extinctionem, vel aliuſmodi aliquem ſenſum formidat. atqui, ſi ſenſum nullum prorſus habueris, nec mali quicquam ſenſurus es; ſin ſenſum aliuſmodi, animal aliuſmodi futurus es, nec vivere deſines.

LIX. Homines alter alterius causâ nati ſumus. itaque aut doce, aut ſuſtine.

LX. Aliter ſagitta, aliter mens fertur. mens enim tam cùm cavet, quàm cùm conſiderat, rectà fertur, nec minus ad ſcopum ſibi propoſitum tendit.

LXI. In mentem alterius cujuſque deſcende; ſed & in tuam ipſius deſcendere quemlibet patere.

ΒΙΒΛΙ'ΟΝ θ'.

Ὁ ἀδικῶν, ἀσεβεῖ. [1] τῆς γὰρ τῶν ὅλων φύσεως κατεσκευακυίας τὰ λογικὰ ζῶα ἕνεκεν ἀλλήλων, ὥστε ὠφελεῖν μὲν ἄλληλα κατ' ἀξίαν, βλάπτειν δὲ μηδαμῶς· ὁ [2] τὸ βούλημα ταύτης παραβαίνων, ἀσεβεῖ δηλονότι εἰς τὴν πρεσβυτάτην τῶν θεῶν· ἡ γὰρ τῶν ὅλων φύσις, ὄντων ἐστὶ φύσις. [3] τὰ δέ γε ὄντα πρὸς τὰ ὑπάρχοντα πάντα οἰκείως ἔχει. ἔτι δὲ καὶ ἀλήθεια αὕτη ὀνομάζεται, καὶ τῶν ἀληθῶν ἁπάντων πρώτη αἰτία ἐστίν. ὁ μὲν οὖν ἑκὼν ψευδόμενος ἀσεβεῖ, καθόσον ἐξαπατῶν ἀδικεῖ· ὁ δὲ ἄκων, καθόσον διαφωνεῖ τῇ τῶν ὅλων φύσει, καὶ καθόσον ἀκοσμεῖ, μαχόμενος τῇ τοῦ κόσμου φύσει· μάχεται γὰρ ὁ ἐπὶ τἀναντία τοῖς ἀληθέσι φερόμενος παρ' ἑαυτόν.

[1] L. 2. § 1. l. 8. § 59.
[2] L. 6. § 40.
[3] L. 7. § 9.

LIB. IX.

QUI injuſtè agit, impiè agit. cùm enim univerſi natura animalia rationalia, ſui invicem gratiâ condiderit, ut ſibi invicem pro cujuſque dignitate proſint, nec ullà ratione ſibi invicem obſint; qui naturæ placitum hoc violat, impiè prorſus agit adversùs numinum omnium antiquiſſimum. etenim univerſi natura, rerum eſt omnium natura. omnia autem quæ exiſtunt neceſſitudine quâdam mutuà ſunt ſibi invicem conjuncta. ſed & eadem, quæ natura, veritas quoque nuncupatur; éſtque prima omnium quæ vera ſunt, cauſſa. itaque qui ſciens volens mentitur, impiè agit, in quantum fallendo injuſtè agit; qui nolens neſciúſq;, in quantum univerſi naturæ diſſentit, & in quantum mundi ordinem pulchrè compoſitum infringit, dum mundi naturæ adverſatus enim, qui, quantum in ſe eſt, ad ea quæ veritati adverſa ſunt, fertur. à

natura

Digitized by Google

natura ſiquidem ſubſidia jam olim acceperat, quibus neglectis factum eſt, ut falſa à veris nunc dignoſcere nequeat. Quin etiam, qui voluptates, tanquam quæ ſint bonæ, ſectatur, dolores, tanquam quæ mala ſint, fugit, impiè hic quoque agit. neceſſe eſt enim, ut is qui ſic affectus fuerit, de rerum natura ſæpe conqueratur, quaſi ea bonis maliſque præter meritum utriuſque aliquid attribuat; cùm mali ſæpenumero voluptatibus diffluant, eiſque rebus, quibus eæ comparantur, abundent; boni contra in dolore verſentur, atque in caſus ejuſmodi, qui dolorem ſolent parere, incidant. adhæc, qui dolorem timet, eorum aliquid timebit, quæ in mundo neceſſariò futura ſunt. hoc eſt autem impium. & qui voluptatem ſectatur, injuriam inferendo non abſtinebit. hoc autem apertè impium. oportet autem, ad quæ rerum natura ex æquo ſe habet, (nec feciſſe utique utraque, niſi ad utraque ſe ex æquo haberet) adversùs hæc eadem eum pariter eſſe ex æquo affectum; qui naturæ ductum ſequi deſiderat, quo naturæ conſentire poſſit. quicunque ergò adversùs dolorem & voluptatem, vel mortem & vitam, vel gloriam & ignominiam, ad quæ rerum natura ex æquo ſe habet, non ex æquo afficitur, impiè hunc agere liquidò conſtat. per hoc autem quod dicitur univerſi naturam iſtis ex æquo uti, intelligo iſta ex æquo uti evenire ex ſerie quadam rerum prodeuntium ſibiſque invicem ſuccedentium juxta antiquiſſimum quendam providentiæ motum, quo à principio illa ad hanc rerum omnium ordinationem & adornationem ſe contulit cùm rationes quaſdam rerum futurarum apud ſe concepiſſet, & facultates quaſdam exiſtentiarum, tranſmutationum, & ſucceſſionum iſtiuſmodi fœcundas diſcreviſſet.

ἀφορμὰς γὰρ προειλήφει παρὰ τῆς φύσεως, ὧν ἀμελήσας οὐχ οἷός τέ ἐστι νῦν [1] διακρίνειν τὰ ψευδῆ ἀπὸ τῶν ἀληθῶν. καὶ μὴν [2] ὁ τὰς ἡδονὰς ὡς ἀγαθὰς διώκων, τοὺς δὲ πόνους ὡς κακὰ φεύγων, ἀσεβεῖ. [3] ἀνάγκη γὰρ τὸν τοιοῦτον, μέμφεσθαι πολλάκις τῇ κοινῇ φύσει, ὡς παρ' ἀξίαν τι ἀπονεμούσῃ τοῖς φαύλοις καὶ τοῖς σπουδαίοις· διὰ τὸ πολλάκις τοὺς μὲν φαύλους ἐν ἡδοναῖς εἶναι, καὶ τὰ ποιητικὰ τούτων κτᾶσθαι· τοὺς δὲ σπουδαίους, πόνῳ, καὶ τοῖς ποιητικοῖς τούτου περιπίπτειν. ἔτι δὲ ὁ φοβούμενος τοὺς πόνους, φοβηθήσεταί ποτε τῶν ἐσομένων τι ἐν τῷ κόσμῳ. τοῦτο δὲ ἤδη ἀσεβές. ὅ,τι διώκων τὰς ἡδονάς, [4] οὐκ ἀφέξεται τοῦ ἀδικεῖν. τοῦτο δὲ ἐναργῶς ἀσεβές. χρὴ δὲ πρὸς ἃ ἡ κοινὴ φύσις ἐπίσης ἔχει (οὐ γὰρ ἀμφότερα ἐποίει, εἰ μὴ πρὸς ἀμφότερα ἐπίσης εἶχε) πρὸς ταῦτα καὶ [5] τοὺς τῇ φύσει βουλομένους ἕπεσθαι, [6] ὁμογνώμονας ὄντας, [7] ἐπίσης διακεῖσθαι. ὅστις οὖν πρὸς πόνους, καὶ ἡδονάς, ἢ θάνατον καὶ ζωήν, ἢ δόξαν καὶ ἀδοξίαν, οἷς ἐπίσης ἡ τῶν ὅλων φύσις χρῆται, αὐτὸς οὐκ ἐπίσης ἔχει, δῆλον ὡς ἀσεβεῖ. λέγω δὲ τὸ χρῆσθαι τούτοις ἐπίσης τὴν κοινὴν φύσιν, ἀντὶ τοῦ κατὰ τὸ [8] συμβαίνειν ἐπίσης κατὰ τὸ ἑξῆς γινομένοις, καὶ ἐπιγινομένοις ὁρμῇ τινι [9] ἀρχαίᾳ τῆς προνοίας, [10] καθ' ἣν ἀπό τινος ἀρχῆς ὥρμησεν ἐπὶ τήνδε τὴν διακόσμησιν, συλλαβοῦσά τινας λόγους τῶν ἐσομένων, καὶ δυνάμεις γονίμους ἀφορίσασα, ὑποστάσεών τε, καὶ μεταβολῶν, καὶ διαδοχῶν τοιούτων.

[1] L. 8. § 26.
[2] L. 2. § 11.
[3] L. 6. § 16, 41.
[4] L. 11. § 18.
[5] L. 3. § 12. l. 6. § 55. l. 10. § 15.
[6] L. 8. § 54. l. 10. § 21.
[7] L. 11. § 16.
[8] L. 2. § 11. l. 6. § 34.
[9] L. 11. § 20.
[10] L. 7. § 75. Inf. § 28.

II. Gratius equidem foret, ut priùs defungeretur quiſpiam, quàm mendacitatem, ſimulationem, luxum, faſtum delibâſſet. ſecundus autem ab hoc gradus, horum ſaltem ut emori præoptet, quàm improbitati immorari. an nondum

II. Χαριέστερον μὲν ἦν ἀνδρὸς [11] ἄγευστον ψευδολογίας, καὶ πάσης ὑποκρίσεως καὶ τρυφῆς καὶ τύφου γενόμενον ἐξ ἀνθρώπων ἀπελθεῖν. τὸ δ' οὖν [12] κορεσθέντα γε τούτων [13] ἀποπνεῦσαι, δεύτερος πλοῦς, [14] ἢ προῄρησαι προσκαθῆσθαι

[11] L. 3. § 8.
[12] Inf. § 37.
[13] L. 5. § 4.
[14] προῄρ. ἢ προσκ. Lug.

προσοικειοῦσθαι τῇ κακίᾳ. καὶ οὔπω σε οὐδὲ ἡ πεῖρα πείθει φεύγειν ἐκ τοῦ λοιμοῦ; λοιμὸς γὰρ διαφθορὰ διανοίας, πολλῷ γε μᾶλλον ἤπερ ἡ τοῦ περικεχυμένου τούτου πνεύματος τοιάδε τις δυσκρασία καὶ τροπή. αὕτη μὲν γὰρ ζώων λοιμός, καθὸ ζῷά ἐστιν· ἐκείνη δὲ ἀνθρώπων, καθὸ ἄνθρωποί εἰσιν.

III. Μὴ καταφρόνει θανάτου, ἀλλὰ [1]εὐαρέστει αὐτῷ, ὡς καὶ τούτου ἑνὸς ὄντος, ὧν [2]ἡ φύσις ἐθέλει. οἷον γάρ ἐστι τὸ νεάσαι, καὶ τὸ γηράσαι, καὶ τὸ αὐξῆσαι, καὶ τὸ ἀκμάσαι, καὶ ὀδόντας, καὶ γένειον, καὶ πολιὰς ἐνεγκεῖν, καὶ σπεῖραι, καὶ κυοφορῆσαι, καὶ ἀποκυῆσαι, καὶ τὰ ἄλλα τὰ φυσικὰ ἐνεργήματα, ὅσα αἱ τοῦ σοῦ βίου ὧραι φέρουσι, [3]τοιοῦτο καὶ τὸ διαλυθῆναι. τοῦτο μὲν οὖν κατὰ ἄνθρωπόν ἐστι λελογισμένον. [4]μὴ [5]ὁλοσχερῶς, μηδὲ ὠστικῶς, μηδὲ ὑπερηφάνως πρὸς τὸν θάνατον ἔχειν· ἀλλὰ [6]περιμένειν ὡς [7]μίαν τῶν φυσικῶν ἐνεργειῶν. ὡς νῦν περιμένεις, πότε ἔμβρυον ἐκ τῆς γαστρὸς τῆς γυναικός σου ἐξέλθῃ, οὕτως ἐκδέχεσθαι τὴν ὥραν ἐν ᾗ τὸ ψυχάριόν σου τοῦ ἐλύτρου τούτου ἐκπεσεῖται. εἰ δὲ καὶ [8]ἰδιωτικὸν παράπηγμα ἀψικάρδιον θέλεις, μάλιστά σε εὔκολον πρὸς τὸν θάνατον ποιήσει ἡ ἐπίστασις ἡ ἐπὶ [9]τὰ ὑποκείμενα, [10]ὧν μέλλεις ἀφίστασθαι, καὶ [11]μεθ' οἵων ἠθῶν οὐκέτι ἔσται [12]ἡ ἐμπεφυρμένη. [13]προσκόπτεσθαι μὲν γὰρ αὐτοῖς ἥκιστα δεῖ, ἀλλὰ καὶ [14]κήδεσθαι καὶ πρᾴως φέρειν· μεμνῆσθαι μέντοι ὅτι [15]οὐκ ἀπὸ ἀνθρώπων ὁμοδογματούντων σοι ἡ ἀπαλλαγὴ ἔσται. τοῦτο γὰρ μόνον, εἴπερ ἄρα, ἀνθεῖλκεν ἂν καὶ κατεῖχεν ἐν τῷ ζῆν, εἰ συζῆν ἐφεῖτο τοῖς τὰ [16]τοιαῦτα δόγματα περιπεποιημένοις. νῦν δὲ ὁρᾷς, ὅσος ὁ κόπος ἐν τῇ διαφωνίᾳ τῆς συμβιώσεως, ὥστε εἰπεῖν, θᾶττον ἔλθοις, ὦ θάνατε, μή που καὶ αὐτὸς [17]ἐπιλάθωμαι ἐμαυτοῦ.

IV. [18]Ὁ ἁμαρτάνων ἑαυτῷ ἁμαρτάνει. [19]ὁ ἀδικῶν ἑαυτὸν κακοῖ, κακὸν ἑαυτὸν ποιῶν.

1 L. 2. § 3.
2 L. 2. § 17.
3 L. 3. § 7. l. 6. § 2.
4 L. 3. § 7. l. 10. § 14.
5 L. 5. § 36.
6 L. 2. § 17. l. 5. § 10.
7 L. 2. § 12. l. 4. § 5.
8 L. 4 § 50.
9 L. 8. § 22.
10 L. 6. § 27, 28.
11 L. 4. § 50.
12 ἡ [ψυχή] f.
13 L. 2. § 1. l. 6. § 26, 27.
14 L. 3. § 4.
15 L. 10. § 36. l. 11. § 9.
16 αὐτὰ f.
17 Inf. § 9.
18 L. 5. § 25, 35.
19 L. 8. § 55. l. 11. § 18.

experientia tibi ipſa ſuadet, ut è peſte iſta profugias? peſtis eſt enim, mentis corruptio, & pernicioſa quidem magis ea, quàm aëris hujus circumfuſi intemperies & alteratio ejuſmodi. hæc enim animalium, quà ſunt animalia; illa hominum lues eſt, quà ſunt homines.

III. Mortem noli contemnere, ſed animo lubenti excipe, tanquam ex eorum quæ natura vult, numero quod ſit. cujuſmodi enim res eſt, adoleſcere, ſeneſcere, creſcere, adultum eſſe, barbatum eſſe, dentire, caneſcere, ſerere, prægnantem eſſe, parere, aliáq; id genus opera naturalia, quæ vitæ tuæ ſecum ferunt ætates, ejuſmodi planè res eſt & diſſolvi. hominis eſt igitur conſiderati, nec temerariè, nec impetuosè, nec faſtuosè adversùs mortem ſe gerere: ſed tanquam opus naturale, eam præſtolari, quo modo nunc præſtolaris, donec uxoris tuæ utero fœtus prodeat. ità expectanda eſt hora, quà animula tua involucro iſti excidet. ſi autem vulgare vis pharmacum, quod cor tamen attingat, morti facilem cumprimis præſtabit te, ſi conſideraveris res ſubjectas à quibus morte divelleris, moréſque hominum quales ſint quibus anima tua ulterius non immiſcebitur. etiamſi enim offendi eis te neutiquam oportet, ſed curare eos, placidéque ferre; meminiſſe tamen licuerit, quod ab hominibus haud idem tecum ſentientibus diſceſſurus es. hoc enim ſolum, ſiquid aliud, nos retraheret & in vita retineret, ſi cum eadem ſentientibus vitam degere daretur. nunc autem vides, quanta moleſtia ex diſſenſu mutuo eorum quibuſcum vivitur, oriatur. ut dicere liceat, *Properè accedas ô mors; nequando etiam ipſe obliviſcar mei.*

IV. Qui peccat; ſibimet ipſi peccat qui injuſtè agit, ſibi nocet, dum malum ſe facit.

V. Ἀδικεῖ

V. Sæpenumero contingit ut injuſtè agat, tam qui non facit aliquid, quàm & qui facit.

VI. Sufficit præſens exiſtimatio certa, & actio præſens communicativa, & affectio præſens caſum omnem à prima rerum omnium cauſsâ provenientem lubenter excipiens.

VII. Imaginationes abſterge; motus compeſce; appetitionem extingue; mentem in poteſtate ſui contine.

VIII. In animantia irrationalia, anima una diſtribuitur; in rationalia verò anima una intellectiva diſpertitur. quemadmodum & terreſtrium omnium una eſt terra; unâque luce cernimus omnes, & aëre uno ſpiramus, quotquot viſûs vitæque participes ſumus.

IX. Quæcunq; aliquid in commune participant, ad id quod eſt generis ejuſdem ſecum promptè feruntur. ad terram mole ſuâ fertur terreſtre quodvis; in idem confluit humidum omne; & aëreum itidem quodcunq;. ut neceſſe ſit vi aliquâ intercludi ea, id nè faciant. ſurſum fertur ignis ob ignem elementarem. cum omni verò, qui iſtic eſt, igni adeò ſimul accendi proclivis eſt, ut materia omnis ſiccior paulò incendi prompta admodum ſit, eò quòd minùs ſibi admixtum habeat, quod incendium prohibeat. proinde & quicquid naturæ intellectualis eſt in commune particeps, ad ſibi cognatum pariter, vel multò magis etiam, promptè fertur. quò eſt enim rebus aliis præſtantius, hoc eſt promptius. ei quod ſui generis eſt commiſceri & cum eo quodammodo coaleſcere. hinc apud irrationalia exiſtunt examina, armenta, pullorum educationes, & quaſi amores quidam. etenim iſtis animæ inſunt; itaque in ſubjecto præſtantiori vis illa congregativa intenſior reperitur, quàm in ſtirpibus, lapidibus, aut lignis. hinc & in rationalibus, reſpublicæ, amicitiæ, familiæ, concilia; item belli tempore fœdera, & induciæ. quia & in præſtantioribus adhuc, licèt modo quodam à ſe in-

V. Ἀδικεῖ πολλάκις ὁ μὴ ποιῶν τι, οὐ μόνον ὁ ποιῶν τι.

VI. [1] Ἀρκεῖ ἡ [2] παροῦσα [3] ὑπόληψις καταληπτική, καὶ ἡ παροῦσα [4] πρᾶξις κοινωνική, καὶ ἡ παροῦσα διάθεσις [5] εὐαρεστικὴ πρὸς πᾶν τὸ [6] παρὰ τὸ ἐκ τῆς αἰτίας συμβαῖνον.

VII. [7] Ἐξαλεῖψαι φαντασίαν· στῆσαι ὁρμήν· σβέσαι ὄρεξιν· ἐφ' ἑαυτῷ ἔχειν τὸ ἡγεμονικόν.

VIII. [8] Εἰς μὲν τὰ ἄλογα ζῷα, μία ψυχὴ διῄρηται· [9] εἰς δὲ τὰ λογικὰ μία νοερὰ ψυχὴ μεμέρισται· ὥσπερ καὶ [10] μία γῆ ἐστὶν ἁπάντων τῶν γεωδῶν, καὶ [11] ἑνὶ φωτὶ ὁρῶμεν, καὶ [12] ἕνα ἀέρα ἀναπνέομεν, ὅσα ὁρατικὰ καὶ ἔμψυχα πάντα.

IX. [13] Ὅσα κοινοῦ τινος μετέχει, πρὸς τὸ ὁμογενὲς σπεύδει. [14] τὸ γεῶδες πᾶν ῥέπει ἐπὶ γῆν, τὸ ὑγρὸν πᾶν [15] σύρρουν, τὸ ἀερῶδες ὁμοίως· ὥστε χρῄζειν τῶν διειργόντων καὶ βίας. τὸ πῦρ ἀνωφερὲς μὲν, διὰ τὸ στοιχειῶδες πῦρ· παντὶ δὲ πυρὶ ἐνταῦθα πρὸς τὸ συνεξάπτεσθαι ἕτοιμον οὕτως, ὥστε καὶ πᾶν τὸ ὑλικὸν τὸ ὀλίγῳ ξηρότερον, εὐέξαπτον εἶναι, διὰ τὸ ἔλαττον ἐγκεκρᾶσθαι αὐτῷ τὸ κωλυτικὸν πρὸς ἔξαψιν. καὶ τοίνυν [16] πᾶν τὸ κοινῆς νοερᾶς φύσεως μέτοχον, πρὸς τὸ συγγενὲς ὁμοίως σπεύδει, ἢ καὶ μᾶλλον. ὅσῳ γάρ ἐστι κρεῖττον παρὰ τὰ ἄλλα, τοσούτῳ καὶ πρὸς τὸ συγκιρνᾶσθαι τῷ οἰκείῳ καὶ συγχεῖσθαι ἑτοιμότερον. εὐθὺς γοῦν [17] ἐπὶ μὲν τῶν ἀλόγων εὑρέθη σμήνη, καὶ ἀγέλαι, καὶ νεοσσοτροφίαι, καὶ οἷον ἔρωτες· ψυχαὶ γὰρ ἤδη ἦσαν ἐνταῦθα, καὶ τὸ συναγωγὸν ἐν τῷ κρείττονι ἐπιτεινόμενον εὑρίσκετο, οἷον οὔτε ἐπὶ φυτῶν ἦν, οὔτε ἐπὶ λίθων, ἢ ξύλων. ἐπὶ δὲ [18] τῶν λογικῶν ζῴων, πολιτεῖαι, καὶ φιλίαι, καὶ οἶκοι, καὶ σύλλογοι, καὶ ἐν πολέμοις συνθῆκαι καὶ ἀνοχαί. ἐπὶ δὲ τῶν ἔτι κρειττόνων, καὶ ἐκ διεστηκότων τρόπον τινὰ ἕνωσις ὑπέστη,

οἵα

[1] L. 8. § 7, 22. l. 7. § 54. l. 12. § 3.
[2] L. 6. § 2.
[3] L. 8. § 26.
[4] Inf. § 23.
[5] L. 3. § 6.
[6] παρὸν f.
[7] L. 7. § 29.
[8] L. 4. § 40. l. 12. § 30.
[9] L. 4. § 4. l. 7. § 9.
[10] Inf. § 9.
[11] L. 8. § 57. l. 12. § 30.
[12] L. 8. § 54.
[13] L. 5. § 4. l. 7. § 50.
[14] Sup. § 9.
[15] ἐπὶ τὸν ῥοῦν f. Lug. An.
[16] L. 5. § 16, 30. l. 12. § 26.
[17] L. 6. § 16. l. 11. § 18.
[18] Inf. § 23. l. 12. § 30.

Digitized by Google

[1] L. 6. § 43. l. 11. § 27.
[2] L. 7. § 13.
[3] L. 11. § 18, 20.
[4] Sup. § 3.
[5] L. 12. § 30.
[6] L. 8. § 34.
[7] Sup. § 19. l. 11. § 1.
[8] τέτειφεν Lug.
[9] L. 4. § 24.
[10] L. 5. § 28. l. 8. § 59.
[11] Inf. § 42.
[12] L. 7. § 70. Inf. § 27.
[13] L. 5. § 5. l. 8. § 8.
[14] ἢ
[15] L. 3 § 12. l. 8. § 47.
[16] L. 1. § 5. l. 5. § 5.
[17] L. 1. § 15, 16.
[18] L. 1. § 7.
[19] L. 4. § 24. Sup. § 8.
[20] L. 1. § 15. Inf. § 41.
[21] L. 4. § 3.
[22] L. 10. § 38.
[23] ταὐτὰ Inf. § 28. l. 7. § 1.
[24] L. 4. § 44.
[25] Sup. § 48.
[26] Inf. § 36.
[27] L. [illegible]. § 14.

οἷα [1] ἐπὶ τῶν ἄστρων· οὕτως ἡ ἐπὶ τὸ κρεῖττον ἐπανάβασις συμπάθειαν, [2] καὶ ἐν διεστῶσιν ἐργάζεσθαι ἐδύνατο. ὅρα οὖν τὸ νῦν γινόμενον. [3] μόνα γὰρ τὰ νοερὰ νῦν [4] ἐπιλέλησται τῆς πρὸς ἄλληλα σπουδῆς καὶ συννεύσεως, καὶ τὸ σύῤῥουν ὧδε μόνον οὐ βλέπεται· ἀλλ᾽ ὅμως καί τοι φεύγοντες περικαταλαμβάνονται. κρατεῖ γὰρ ἡ φύσις· ὄψει δὲ ὃ λέγω παραφυλάσσων. [5] θᾶσσον γοῦν εὕροι τις γεῶδές τι μηδενὸς γεώδους προσαπτόμενον, ἤπερ ἄνθρωπον [6] ἀνθρώπου ἀπεσχισμένον.

X. [7] Φέρει καρπὸν, καὶ ἄνθρωπος, καὶ θεὸς, καὶ ὁ κόσμος· ἐν ταῖς οἰκείαις ὥραις ἕκαστα φέρει. εἰ δὲ ἡ συνήθεια κυρίως [8] τέτροφεν ἐπὶ ἀμπέλου καὶ τῶν ὁμοίων, οὐδὲν τοῦτο· [9] ὁ λόγος δὲ, καὶ κοινὸν, καὶ ἴδιον καρπὸν ἔχει· καὶ γίνεται ἐξ αὐτοῦ τοιαῦθ᾽ ἕτερα, ὁποῖόν τι αὐτός ἐστιν ὁ λόγος.

XI. [10] Εἰ μὲν δύνασαι, μεταδίδασκε· εἰ δὲ μὴ, μέμνησο, ὅτι [11] πρὸς τοῦτο ἡ εὐμένειά σοι δέδοται· καὶ [12] οἱ θεοὶ δὲ εὐμενεῖς τοῖς τοιούτοις εἰσίν· εἰς ἔνια δὲ καὶ συνεργοῦσιν, εἰς ὑγίειαν, εἰς πλοῦτον, εἰς δόξαν· οὕτως εἰσὶ χρηστοί. [13] ἔξεστι δὲ καὶ σοί· [14] ἢ εἰπὲ, [15] τίς ὁ κωλύων;

XII. [16] Πόνει, μὴ [17] ὡς ἄθλιος, μηδὲ ὡς ἐλεεῖσθαι ἢ [18] θαυμάζεσθαι θέλων. ἀλλὰ μόνον ἓν θέλε, κινεῖσθαι καὶ ἴσχεσθαι, [19] ὡς ὁ πολιτικὸς λόγος ἀξιοῖ.

XIII. Σήμερον ἐξῆλθον πάσης περιστάσεως· μᾶλλον δὲ ἐξέβαλον πᾶσαν [20] περίστασιν· [21] ἔξω γὰρ οὐκ ἦν, ἀλλὰ [22] ἔνδον ἐν ταῖς ὑπολήψεσι.

XIV. Πάντα [23] ταῦτα, [24] συνήθη μὲν τῇ πείρᾳ· [25] ἐφήμερα δὲ τῷ χρόνῳ· [26] ῥυπαρὰ δὲ τῇ ὕλῃ. [27] πάντα νῦν, οἷα ἐπ᾽ ἐκείνων οὓς κατεθάψαμεν.

vicem diſſitis, in aſtris nempe, unio tamen quædam exiſtit. ità fortis præſtantioris eminentia etiam in diſtantibus affectionem ad ſe invicem mutuam producere valuit. vide interim quò res redierit. ſola enim rationalia mutui hujus in ſe invicem ſtudii ac conſensûs nunc ſunt oblita: confluxúſque ille apud iſta ſola non cernitur. veruntamen, fugiant licèt hoc homines, undique occupantur. prævalet enim natura. obſervando autem id, quod loquor, comperies. faciliùs enim quis terreni quippiam terrenæ rei nulli adjunctum repererit, quàm hominem ab homine omni prorſus ſejunctum.

X. Fructum fert & homo, & Deus, & mundus. & in propria tempeſtate fert horum unumquodque: etiamſi autem uſus formulam hanc loquendi vitiac ſimilibus præcipuè attribuerit, nihil tamen hoc obſtat, quo minùs & de illis dicatur. ratio verò fructum habet & communem & proprium. oriuntúrque ex ea alia ejuſmodi, cujuſmodi ipſa eſt ratio.

XI. Peccantem, ſi potes, meliora doceto. ſi minùs, memineris, hoc fine clementiam tibi datam eſſe, & Dii autem adversùs tales clementer ſe gerunt. in quibuſdam etiam opem eis porrigunt ſuam, ad ſanitatem nempe, divitias, gloriam conſequendam, adeò benigni exiſtunt. idem & tibi licet facere. aut dicas, quis te prohibeat?

XII. Laborem ſuſtine, non ut miſer, nec quo miſerationi vel admirationi ſis aliis. ſed hoc unum velis, ita moveri motúmve ſiſtere, prout ratio civilis exigit.

XIII. Hodie moleſtiâ me omni exemi. vel potiùs moleſtiam à me omnem abjeci. neque enim extra, ſed intra me, in opinione mea exiſtebat.

XIV. Eadem ſunt omnia, uſu familiaria, tempore diaria, materiâ ſordida. præſentia omnia, qualia apud illos quos ſepelivimus.

XV. [1] Τὰ

Digitized by Google

XV. Res ipſæ foris apud ſemet conſiſtunt; nec de ſe quicquam aut nôrunt ipſæ, aut narrant nobis. quid ergo de eis pronunciat? mens.

XVI. Non in paſſione, ſed actione ſitum eſt, rationalis ac civilis animantis bonum malúmque; quo modo nec virtus vitiúmve illius in paſſione, ſed in actione conſiſtit.

XVII. Lapidi projecto nihil eſt mali, quòd deorſum feratur; quòd ſurſum, nihil boni.

XVIII. Mentes hominum penitiùs introſpice. videbis, quos judices pertimeſcas; quales etiam de ſemet judices ſint.

XIX. In tranſmutatione univerſa exiſtunt. tu quoque in jugi alteratione, & corruptione quadam verſaris; & mundus tecum univerſus.

XX. Quod alteri delictum eſt, apud eum relinquendum eſt.

XXI. Actionis terminatio, intentionis aut opinationis ceſſatio, mors eidem eſt quædam. veruntamen nihil in ſe mali habet. ad ætates tranſi, puerilem putà, adoleſcentiam, juvenilem, ſenilem. & harum mutatio omnis mors eſt quædam. ſed nunquid grave? tranſi rurſus ad ætatem ſub avo, tum ſub matre, mox ſub patre tranſactam: cúmque alias haud paucas differentias mutationéſque deprehenderis, interroga te, ecquid in his grave ſit. pari igitur modo nec grave quicquam in vitæ totius terminatione, ceſſatione, mutatione.

XXII. Recurrito ad mentem tuam, ad univerſi, ad delinquentis cujuſvis. ad tuam, ut ipſam juſtam exhibeas: ad univerſi, ut recorderis, cujuſnam ſis pars: ad delinquentis cujuſvis ut conſideres, inſcius an conſultò deliquerit; cogitéſque ſimul eſſe tibi cognatum.

XXIII. Sicut ipſe es ad cœtum civilem complendum conſtitutus: ità actio tua quævis ad vitam ejuſmodi conſummandam referatur. quæcunque igitur actio tua ad fi-

XV. [1] Τὰ πράγματα ἔξω θυρῶν ἕστηκεν, αὐτὰ ἐφ' ἑαυτῶν, μηδὲν μήτε εἰδότα περὶ [2] αὐτῶν, μήτε ἀποφαινόμενα. [3] τί οὖν ἀποφαίνεται περὶ αὐτῶν; τὸ ἡγεμονικόν.

XVI. [4] Οὐκ ἐν πείσει, ἀλλ' ἐνεργείᾳ, τὸ [5] τοῦ λογικοῦ πολιτικοῦ ζώου κακὸν καὶ ἀγαθόν· ὥσπερ οὐδὲ ἡ ἀρετὴ καὶ κακία αὐτοῦ ἐν πείσει, ἀλλὰ ἐνεργείᾳ.

XVII. [6] Τῷ ἀναρριφέντι λίθῳ οὐδὲν κακὸν τὸ κατενεχθῆναι, οὐδὲ ἀγαθὸν τὸ ἀνενεχθῆναι.

XVIII. [7] Διέλθε ἔσω εἰς τὰ ἡγεμονικὰ αὐτῶν, καὶ ὄψει [8] τίνας κριτὰς φοβῇ, [9] οἵους καὶ περὶ [10] αὐτῶν ὄντας κριτάς.

XIX. [11] Πάντα ἐν μεταβολῇ. καὶ [12] αὐτὸς σὺ ἐν διηνεκεῖ ἀλλοιώσει, καὶ κατά τι φθορᾷ· καὶ [13] ὁ κόσμος δὲ ὅλος.

XX. [14] Τὸ ἄλλου ἁμάρτημα, ἐκεῖ δεῖ καταλιπεῖν.

XXI. [15] Ἐνεργείας ἀπόληξις, ὁρμῆς, [16] ὑπολήψεως παῦλα, καὶ οἷον θάνατος, [17] οὐδὲν κακόν. μέτελθε νῦν ἐπὶ ἡλικίαν, οἷον τὴν παιδικήν, τὴν τοῦ μειρακίου, τὴν νεότητα, τὸ γῆρας· καὶ γὰρ [18] τούτων πᾶσα μεταβολή, θάνατος· μήτι δεινόν; μέτελθε νῦν ἐπὶ βίον τὸν ὑπὸ τῷ πάππῳ, εἶτα τὸν ὑπὸ τῇ μητρί, εἶτα τὸν ὑπὸ τῷ πατρί· καὶ ἄλλας δὲ πολλὰς διαφορὰς καὶ μεταβολὰς καὶ ἀπολήξεις εὑρίσκων, ἐπερώτα σεαυτόν, μήτι δεινόν. οὕτως τοίνυν οὐδὲ [19] ἡ τοῦ ὅλου σου βίου λῆξις, καὶ παῦλα, καὶ μεταβολή.

XXII. [20] Τρέχε ἐπὶ τὸ σεαυτοῦ ἡγεμονικόν, καὶ τὸ τοῦ ὅλου, καὶ τὸ τούτου. τὸ μὲν σεαυτοῦ, ἵνα [21] νῦν δικαϊκὸν αὐτὸ ποιήσῃς· τὸ δὲ τοῦ ὅλου, ἵνα συμμνημονεύσῃς [22] τίνος μέρος εἶ· τὸ δὲ τούτου, ἵνα ἐπιστήσῃς [23] πότερον [24] ἄγνοια, ἢ γνώμη, καὶ ἅμα λογίσῃ ὅτι [25] συγγενές.

XXIII. Ὥσπερ αὐτὸς σὺ [26] πολιτικοῦ συστήματος συμπληρωτικὸς εἶ, οὕτως καὶ [27] πᾶσα πρᾶξίς σου συμπληρωτικὴ ἔσω ζωῆς πολιτικῆς. [28] ἥτις ἐὰν οὖν πρᾶξίς σου [29] μὴ

ἔχῃ

[1] L. 4. § 3.
[2] αὐτῶν.
[3] L. 4. § 39.
[4] L. 6. § 51.
[5] Sup. § 8, 9.
[6] L. 8. § 20.
[7] L. 7. § 62. l. 8. § 61.
[8] L. 5. § 32.
[9] L. 3. § 4. l. 8. § 53.
[10] αὐτῶν.
[11] L. 5. § 23. l. 7. § 18.
[12] Inf. § 21.
[13] L. 4. § 3.
[14] L. 7. § 29. Inf. § 38.
[15] L. 12. § 23.
[16] [καὶ] ὑπ.
[17] L. 2. § 17. l. 11. § 34.
[18] Sup. § 19. l. 11. § 35.
[19] L. 7. § 23. l. 8. § 20.
[20] L. 5. § 3. l. 8. § 7, 22.
[21] L. 3. § 16.
[22] L. 2. § 3, 4.
[23] L. 11. § 18.
[24] ἀγνοίᾳ.
[25] L. 2. § 1.
[26] Sup. § 9. l. 4. § 4.
[27] L. 2. § 16.
[28] ἥτις ἐὰν οὖν Lug. ἥτις & οὖν delet An.
[29] L. 11. § 19.

ἔχῃ τὴν ἀναφοράν, εἴτε προσεχῶς, εἴτε πόρρωθεν ἐπὶ τὸ κοινωνικὸν τέλος, αὕτη [1]διασπᾷ τὸν βίον, καὶ οὐκ ἐᾷ ἕνα εἶναι, καὶ στασιώδης ἐστίν, ὥσπερ ἐν δήμῳ ὁ τὸ καθ' αὑτὸν μέρος διϊστάμενος ἀπὸ τῆς τοιαύτης [2] συμφωνίας.

XXIV. [3]Παιδίων ὀργαί, καὶ παίγνια, καὶ [4] πνευμάτια νεκροὺς βαστάζοντα, ὥστε ἐναργέστερον προσπεσεῖν τὸ τῆς νεκυίας.

XXV. [5]Ἴθι ἐπὶ τὴν ποιότητα τοῦ αἰτίου, καὶ ἀπὸ τοῦ ὑλικοῦ αὐτὸ περιγράψας θέασαι· εἶτα καὶ [6] τὸν χρόνον περιόρισον, ὅσον πλεῖστον ὑφίστασθαι πέφυκε τοῦτο [7] τὸ ἰδίως ποιόν.

XXVI. [8] Ἀνέτλης μυρία, διὰ τὸ μὴ [9]ἀρκεῖσθαι τῷ σῷ ἡγεμονικῷ [10] ποιοῦντι ταῦτα, οἷα κατεσκεύασται· [11] ἀλλὰ [12] ἅλις.

XXVII. Ὅταν ἄλλος ψέγῃ σε, ἢ μισῇ, ἢ τοιαῦτά τινα ἐκφωνῶσιν [13], [14] ἔρχου ἐπὶ τὰ ψυχάρια αὐτῶν, δίελθε ἔσω, καὶ ἴδε ποῖοί τινες εἰσίν· ὄψει, ὅτι [15] οὐ δεῖ σε σπᾶσθαι, ἵνα τούτοις τί ποτε περὶ σοῦ δοκῇ. [16] εὐνοεῖν μέντοι αὐτοῖς δεῖ· [17]φύσει γὰρ φίλοι. καὶ [18]οἱ θεοὶ δὲ παντοίως αὐτοῖς βοηθοῦσι, [19] δι' ὀνείρων, διὰ μαντειῶν, πρὸς ταῦτα μέντοι, [20] πρὸς ἃ ἐκεῖνοι διαφέρονται.

XXVIII. [21] Ταῦτά ἐστι τὰ τοῦ κόσμου [22] ἐγκύκλια, [23] ἄνω κάτω, [24] ἐξ αἰῶνος εἰς αἰῶνα. καὶ [25] ἤτοι ἐφ' ἕκαστον ὁρμᾷ ἡ τοῦ ὅλου διάνοια· ὅπερ εἰ ἐστίν, ἀποδέχου [26] τὸ ἐκείνης ὁρμητόν. [27]ἢ ἅπαξ ὥρμησε, τὰ δὲ λοιπὰ κατ' ἐπακολούθησιν. καὶ [28] τί ἐν τινι. τρόπον γάρ τινα [29]ἄτομοι, ἢ ἀμερῆ· τὸ δὲ ὅλον, [30]εἴτε θεός, εὖ ἔχει πάντα· εἴτε τὸ εἰκῇ, [31]μὴ καὶ σὺ εἰκῇ. [32] ἤδη πάντας ἡμᾶς γῆ καλύψει· ἔπειτα καὶ [33] αὐτὴ μεταβαλεῖ· κἀκεῖνα εἰς ἄπειρον μεταβαλεῖ· καὶ πάλιν ἐκεῖνα εἰς ἄπειρον. [34] τὰς γὰρ ἐπικυματώσεις τῶν μεταβολῶν καὶ ἀλλοιώσεων ἐνθυμούμενός τις, καὶ [35]τὸ τάχος, παντὸς θνητοῦ καταφρονήσει.

nem hunc vel immediatè vel mediatè non tendit, ita vitam tuam divellit, nec unam eandémque eſſe patitur, & eſt ſeditioſa, perinde ac in populo ille, qui factionis ſuæ homines à conſenſione iſtiuſmodi in partes trahit.

XXIV. Puerulorum rixæ, & ludicra; & animulæ cadavera geſtantes; ut vehementiùs afficiat quod in Mortualibus exhibetur.

XXV. Formæ qualitatem animo adi; & à materia abſtractam contemplare: tum & tempus tecum definito ad quod plurimùm res ſic affecta perdurare poſſit.

XXVI. Innumera perpeſſus es, quia non didiciſti mente tuâ contentus eſſe agente ea ad quæ condita eſt, ſed ad alia eadem abuteris.

XXVII. Ubi te alii vituperaverint, vel oderint, vel ejuſmodi aliquid obloquuti fuerint, adi animulas eorum, penitiùs introſpice cujuſmodi ſint. facilè videbis, nihil eſſe quod te angat, quicquid illi de te judicent. bene velle tamen illis oportet. ſunt enim naturâ amici. quin & Dii ipſi omnimodam illis opem ferunt, per inſomnia, per vaticinia, etiam in eis ad quæ feruntur illi.

XXVIII. Eadem planè ſunt mundana omnia, ſurſum deorſum, à ſeculo ad ſeculum, in orbem redeuntia. mens autem univerſi vel ad ſingula quæque ſe promovet, quod ſi fuerit, ad quod illa ſe promoverit, tu excipe. vel ſemel operi ſe admovit; reliqua verò per conſequentiam neceſſariam à primis illis ita profluunt, ut ſerie quadam continuâ unum quiddam conſtituant: vel atomi & corpora indiviſibilia pro rerum principiis habenda erunt. denique ſi quis Deus eſt, omnia bene ſe habent. ſive temerè ferantur; tu nè temerè feraris, mox futurum eſt ut tellus nos omnes condat: dein & ipſa in alia mutabitur: & iſta in infinitum. mutabuntur: & iſta rurſus in infinitum. ſiquidem qui mutationes & alterationes fluctuum inſter ſibi invicem ſupervenientes, viciſſitudinum harum celeritatem conſideraverit, næ ille mortale quicquid eſt deſpectui habebit.

[1] L. 2. § 2. l. 4. § 29.
[1] διασυμφ. Salm.
[3] L. 5. § 33. l. 7. § 3.
[4] L. 4. § 41.
[5] L. 7. § 29. l. 10. § 26.
[6] L. 3. § 11. l. 10. § 9.
[7] L. 10. § 7. l. 12. § 30.
[8] L. 4. § 32. l. 10. § 33.
[9] L. 5. § 14, 15, 16.
[10] ποιοῦ τινος Arg. ποιοῦντι Lug.
[11] ἀλλ' ἄλλοῖα Boot. Ἀλλ' ὅταν ἄλλος Sal.
[12] Inf. § 37.
[13] νόσῳ f.
[14] Sup. § 18. Inf. § 34.
[15] L. 4. § 3.
[16] L. 7. § 22.
[17] L. 11. § 9.
[18] Sup. § 11.
[19] L. 1. § 17.
[20] Inf. § 40. l. 11. § 10.
[21] τὰ αὐτὰ M. Sup. § 14.
[22] L. 4. § 32.
[23] L. 2. § 14.
[24] L. 7. § 1.
[25] Inf. § 35.
[26] L. 6. § 36.
[27] ἢ
[28] ἐν τῷ γίνεται ἔς. τ. Boot. τὸ ἐν τινι Sa. V. N.
[29] ἄτομα Sal. f. ἢ ἀτ. [καὶ] ἀμ. f. Inf. § 39.
[30] L. 2. § 11.
[31] L. 6. § 44. l. 12. § 20.
[32] L. 6. § 59.
[33] L. 2. § 17.
[34] L. 7. § 34.
[35] Inf. § 29, 32, 33.

XXIX. Tor-

Digitized by Google

XXIX. Torrentis eſt inſtar rerum natura; omnia ſecum abripit. quàm viles autem ſunt & mucci pleni, etiam politici iſti, &, ut ipſis videtur, philoſophicè ſe gerentes homunculi? id agas, ô homo, quod nunc te poſcit natura. aggredere, quatenus tibi datur. nec circumſpice, nunquis adſit, qui advertat. nec Platonis rempublicam expecta. verùm ſufficiat tibi, ſi vel parùm admodum res proceſſerit; nec vel hoc ipſum parvum quiddam exiſtimaveris. nam dogmata hominum quis mutaverit? & tamen abſque his mutatis, quid aliud ſupererit, niſi ingemiſcentium, dum obſequium ſimulant, ſervitus. age nunc, & Alexandrum, Philippum, Demetrium Phalereum mihi refer. viderint illi, an quid natura communis poſcat, nôrint, & ad hujus dictamen ſeſe inſtituerint. ſin tragicè ſemet oſtentârint, quis ad illorum imitationem me addixit? ſimplex quiddam & modeſtum eſt philoſophiæ opus. noli me ad faſtum inſolentem abducere.

XXX. Intuere deſuper armenta innumerabilia, & ritus innumerabiles, & navigationis omne genus, in procellis, in tranquillo mari, & rerum præteritarum, præſentium, decedentium differentias. conſidera & vitam quæ ſub aliis olim eſt acta, quæ poſt te erit tranſigenda, quæque apud gentes barbaras jam agitur. & quàm multi ſint, qui nec nôrint nomen tuum, quàm multi, qui mox ejuſdem obliviſcentur; quàm multi, qui cùm te nunc laudent, mox vituperaturi ſint. quod denique, neque memoria, neque gloria, neque ejuſmodi quicquam æſtimatione ullà dignum eſt.

XXXI. Mentis tranquillitas tibi ſit in eis, quæ ab externa cauſſa proficiſcuntur. juſtitiæ ratio in eis quæ ab interna efficiuntur. hoc eſt, intentio tua actióque omnis hunc ſolum ſibi finem propoſitum habeat ut ad ſocietatem humanam quod conducat fecerit, utpote quod naturæ tuæ conſentaneum exiſtat.

XXXII. Supervacanea multa, quæ moleſtiam tibi pariunt, præcidere, cum in opinione tua tota

XXIX. [1] Χειμάῤῥους ἡ τῶν ὅλων αἰτία· πάντα φέρει· ὡς [2] εὐτελῆ δὲ καὶ τὰ πολιτικὰ ταῦτα, καὶ, ὡς οἴεται, φιλοσόφως [3] πρακτικὰ ἀνθρώπια[4], μυξῶν μεστά; ἄνθρωπε, [5] τί ποτε ποίησον, ὃ νῦν ἡ φύσις ἀπαιτεῖ. [6] ὅρμησον, ἐὰν δίδωται, καὶ [7] μὴ περιβλέπε, εἴ τις εἴσεται· μηδὲ τὴν Πλάτωνος πολιτείαν ἔλπιζε· ἀλλὰ [8] ἀρχοῦ, εἰ τὸ βραχύτατον πρόεισι· καὶ τούτου αὐτοῦ τὴν ἔκβασιν, ὡς οὐ μικρόν τί ἐστι, διανοοῦ. [9] δόγμα γὰρ αὐτῶν τίς μεταβάλλει; χωρὶς δὲ δογμάτων μεταβολῆς, τί ἄλλο, ἢ [10] δουλεία στενόντων, καὶ πείθεσθαι προσποιουμένων. ὕπαγε νῦν, καὶ [11] Ἀλέξανδρον, καὶ Φίλιππον, καὶ [12] Δημήτριον τὸν Φαληρέα μοι λέγε. ὄψονται, εἰ [13] εἶδον, τί ἡ κοινὴ φύσις ἤθελε, καὶ ἑαυτοὺς ἐπαιδαγώγησαν. εἰ δὲ [14] ἐτραγῴδησαν, [15] οὐδείς με κατακέκρικε μιμεῖσθαι. ἁπλοῦν ἐστι καὶ [16] αἰδῆμον τὸ φιλοσοφίας ἔργον. μή με ἀπάγε ἐπὶ [17] σεμνοτυφίαν.

XXX. [18] Ἄνωθεν ἐπιθεωρεῖν ἀγέλας μυρίας, καὶ τελετὰς μυρίας, καὶ [19] πλοῦν παντοῖον ἐν χειμῶσι καὶ γαλήναις, καὶ διαφορὰς γινομένων, συγγινομένων, ἀπογινομένων. [20] ἐπινόει δὲ καὶ τὸν ὑπ᾽ ἄλλων πάλαι βεβιωμένον βίον, καὶ τὸν μετά σε βιωθησόμενον, καὶ τὸν νῦν ἐν τοῖς βαρβάροις ἔθνεσι βιούμενον. καὶ [21] ὅσοι μὲν οὐδὲ ὄνομά σου γινώσκουσιν, [22] ὅσοι δὲ τάχιστα ἐπιλήσονται, [23] ὅσοι δὲ ἐπαινοῦντες ἴσως νῦν σε τάχιστα ψέξουσι· καὶ ὡς [24] οὔτε ἡ μνήμη ἀξιόλογόν γε, [25] οὔτε ἡ δόξα, οὔτε ἄλλο τι τὸ σύμπαν.

XXXI. [26] Ἀταραξία μὲν, περὶ τὰ ἀπὸ τῆς ἐκτὸς αἰτίας συμβαίνοντα. δικαιότης δὲ, ἐν τοῖς παρὰ τὴν ἐκ σοῦ αἰτίαν ἐνεργουμένοις· τουτέστιν, ὁρμὴ καὶ πρᾶξις, [27] καταλήγουσα ἐπ᾽ αὐτὸ τὸ κοινωνικῶς πρᾶξαι, ὡς τοῦτό σοι κατὰ φύσιν ὄν.

XXXII. Πολλὰ περισσὰ περιελεῖν τῶν ἐνοχλούντων σοι δύνασαι, [28] ὅλα ἐπὶ τῇ

[1] L. 2. § 17. l. 7. § 19.
[2] L. 2. § 12. l. 4. § 48.
[3] -φως Lug. An
[4] -ώπια.
[5] L. 8. § 26, 44.
[6] Sup. § 32.
[7] Sup. § 1.
[8] L. 5. § 9.
[9] L. 8. § 4.
[10] Sup. § 40.
[11] Sup. § 3.
[12] Sup. § 25.
[13] Sup. § 3.
[14] L. 3. § 7. l. 5. § 28.
[15] L. 5. § 36. l. 7. § 58.
[16] L. 1. § 2.
[17] L. 1. § 9.
[18] L. 7. § 48. l. 12. § 24.
[19] πλοῦτον Xyl.
[20] L. 7. § 49.
[21] L. 3. § 10. l. 8. § 21.
[22] L. 4. § 19.
[23] L. 3. § 4. l. 4. § 3.
[24] L. 4. § 3, 19.
[25] L. 6. § 16.
[26] L. 7. § 54. Sup. § 6.
[27] L. 4. § 20. l. 5. § 34. Sup. § 23.
[28] L. 2. § 15. l. 11. § 18.

ὑπολήψει σου κείμενα· καὶ πολλὴν εὐρυχωρίαν περιποιήσεις ἤδη σεαυτῷ, [1] τῷ [2] ὅλον κόσμον περιειληφέναι τῇ γνώμῃ, καὶ τὸν ἴδιον αἰῶνα περινοεῖν, καὶ τὸ τοῦ κατὰ μέρος ἑκάστου πράγματος [3] ταχεῖαν μεταβολὴν ἐπινοεῖν, ὡς [4] βραχὺ μὲν τὸ ἀπὸ γενέσεως μέχρι διαλύσεως, [5] ἀχανὲς δὲ τὸ πρὸ τῆς γενέσεως, ὡς καὶ τὸ μετὰ τὴν διάλυσιν ὁμοίως ἄπειρον.

XXXIII. Πάντα, ὅσα ὁρᾷς, [6] τάχιστα φθαρήσεται. καὶ [7] οἱ φθειρόμενα αὐτὰ ἐπιδόντες, τάχιστα καὶ αὐτοὶ φθαρήσονται. καὶ [8] ὁ ἐσχατόγηρως ἀποθανὼν εἰς ἴσον καταστήσεται τῷ προώρῳ.

XXXIV. [9] Τίνα τὰ ἡγεμονικὰ τούτων, καὶ περὶ οἷα ἐσπουδάκασι, καὶ δι' οἷα [10] φιλοῦσι καὶ τιμῶσι. γυμνὰ νόμιζε τὰ ψυχάρια αὐτῶν. ὅτε δοκοῦσι βλάπτειν ψέγοντες, ἢ ὠφελεῖν ἐξυμνοῦντες, [11] ὅση οἴησις.

XXXV. Ἡ ἀποβολὴ οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν, ἢ [12] μεταβολή· [13] τούτῳ δὲ χαίρει ἡ τῶν ὅλων φύσις, [14] καθ' ἣν πάντα καλῶς γίνεται. [15] ἐξ αἰῶνος ὁμοειδῶς ἐγίνετο, καὶ εἰς ἄπειρον τοιαῦθ' ἕτερα ἔσται. [16] τί οὖν λέγεις, ὅτι ἐγίνετό τε πάντα, [17] ὃ καὶ πάντα ἀεὶ κακῶς ἔσται, καὶ [18] οὐδεμία ἄρα δύναμις ἐν τοσούτοις θεοῖς ἐξευρέθη ποτὲ ἡ διορθώσουσα ταῦτα, ἀλλὰ κατακέκριται ὁ κόσμος ἐν ἀδιαλείπτοις κακοῖς συνέχεσθαι;

XXXVI. [19] Τὸ σαπρὸν τῆς ἑκάστῳ ὑποκειμένης ὕλης, ὕδωρ, κόνις, ὀστάρια, [20] γράσος· ἢ πάλιν, πῶροι γῆς τὰ μάρμαρα, καὶ ὑποστάθμαι ὁ χρυσὸς, [21] ὁ ἄργυρος, καὶ [22] τρίχια ἡ ἐσθὴς, καὶ αἷμα ἡ πορφύρα. καὶ τὰ ἄλλα πάντα τοιαῦτα· καὶ [23] τὸ πνευματικὸν δὲ, ἄλλο τοιοῦτον· καὶ [24] ἐκ τούτων εἰς ταῦτα μεταβάλλον.

XXXVII. [25] Ἅλις τοῦ ἀθλίου βίου, καὶ [26] γογγυσμοῦ, καὶ πιθηκισμοῦ. [27] τί ταράσσῃ; [28] τί τούτων καινόν; [29] τί σε ἐξίστησι; [30] τὸ

[1] L. 7. § 35.
[2] [τῷ] τὸν
[3] Sup. § 19, 28. Inf. § 33.
[4] L. 5. § 24.
[5] L. 4. § 3.
[6] Sup. § 28, 32.
[7] L. 8. § 25.
[8] L. 2. § 14. l. 4. § 50.
[9] Sup. 18, 27.
[10] χηλοῦσι Lug.
[11] L. 11. § 18.
[12] L. 4. § 3. l. 8. § 18.
[13] L. 7. § 18.
[14] L. 4. § 45.
[15] Sup. § 28.
[16] L. 12. § 5.
[17] καὶ ὅτι
[18] L. 10. § 7.
[19] Sup § 14. l. 5. § 33. l. 11. § 2, 17.
[20] L. 8. § 37.
[21] [καὶ] ὁ
[22] L. 6. § 13.
[23] L. 2. § 2.
[24] Sup. § 28. l. 10. § 1.
[25] Sup. § 2, 26.
[26] L. 2. § 3. l. 5. § 5.
[27] L. 5. § 23. Inf. § 39.
[28] L. 7. § 1.
[29] L. 12. § 19.
[30] L. 7. § 29.

tota ſita ſint, animúmq; anguſtiis exemptum plurimùm dilatare poteris, ſi mundum totum & ſeculum in quo degis, mente complexus fueris, & rei cujuſque ſigillatim tranſmutationem celerem conſideraveris, quámque exiguum temporis ſpatium inter ortum ejuſdem & interitum intercedat; cùm & immenſum ſit quod ortum præceſſerit, & interminatum pariter, quod interitum ſit conſecuturum.

XXXIII. Corrumpentur brevi, quæcunque vides: corrumpentur brevi, & qui corrumpi hæc vident. & qui ſenectute extremâ confectus moritur, in eundem ſtatum redigetur cum eo, qui immaturus obiit.

XXXIV. Animulas hominum nudas intuere, ut videas, quales mentes gerant, quibus rebus ſtudeant, & quarum cauſsâ alios diligunt ac honorent. tum quando vel vituperando obeſſe, vel laudando prodeſſe cuiquam videntur, quanto cum faſtu id faciant.

XXXV. Nihil eſt aliud amiſſio quàm mutatio. hac autem gaudet natura, quæ nihil non rectè facit. ab æterno iſta pariter facta ſunt; & in æternum alia ejuſmodi fient. ecquis ergò dixerit omnia & facta fuiſſe, & ſemper factum iri mala? nec penes Deos, qui tot fuerint, potentiam extitiſſe corrigendi iſta, quo minùs mundus ad mala iſta addiceretur, quibus perpetim teneretur implicitus?

XXXVI. Quàm putida eſt ſubjecta rei cuique materia? aqua, pulvis, oſſicula, ſordes. aut rurſus, calli terræ, marmora; ſedimenta, aurum, ac argentum; pili, veſtis; ſanguis, purpura; & ejuſmodi alia quævis. etiam quod formæ rationem obtinet, & ipſum aliud quiddam iſtiuſmodi eſt; & ex aliis in alia tranſit.

XXXVII. Jam ſatis eſt vitæ calamitoſæ, & obmurmurationis, & nugarum. quid perturbaris? ecquid in his novi? quid te tandem percellit?

Digitized by Google

percellit? num forma? hanc vide. num materia? & hanc. extra hæc autem nihil eſt. quin erga Deos itaque tandem aliquando ſimplicior meliuſque affectus ſis. perinde habet annis centum an tribus iſta nôris.

XXXVIII. Siquis deliquerit, penes ipſum eſt malum. fortaſſis autem nec deliquit.

XXXIX. Vel ab una mente, quaſi fonte communi, tanquam uni corpori ſuperveniunt univerſa: nec partem oportet de eis conqueri, quæ à toto fiunt. vel atomi obtinent, nec aliud eſt quicquam quàm cinnus & diſperſio temeraria. quid ergo perturbaris? num menti dices, mortua es, corrumperis, egeris, armentitia es, pecudis inſtar paſceris, in feram belluam tranſiiſti.

XL. Aut nihil poſſunt Dii, aut poſſunt. ſi nihil poſſunt, cur precaris? ſi poſſunt, cur non hoc potiùs ab eis prece poſcis, nequid horum cupias, nequid de horum ullo anxius ſis, quàm utrorum quicquam vel eveniat vel non eveniat? ſiquidem enim omnino hominibus opem ſuam conferre poſſunt, etiam ad hæc poſſunt. ſed dices fortaſſe, Deos iſta in poteſtate tua poſuiſſe, an non ergò potius fuerit eis quæ in poteſtate tua ſunt cum libertate uti, quàm ad ea quæ extra poteſtatem tuam ſunt, cum ſervitute animique abjectione anxiè ferri? quanquam quis dixerit, Deos nobis opem non conferre ad ea etiam quæ in nobis ſita ſunt? iſta ergò Deos prece poſcere incipias; videbis quid futurum ſit. orat hic, quomodo fiet, ut illius mulierculæ concubitum obtineam? tu ora, quomodo fiet, ut illius concubitum ne concupiſcam? alter, quomodo illius imperium abjiciam? tu, quomodo ut nè abjicere opus habeam? alius, quomodo filiolum nè amittam? tu, quomodo nè amittere metuam? huc, inquam, omnino vota verte tua, & vide quid futurum ſit.

XLI. Ego, cum decumberem, inquit Epicurus, non de corporis

ἄγκον; ἴδε αὐτό. ἀλλ' ἡ ὕλη; ἴδε αὐτήν. ἔξω δὲ τούτων οὐδέν ἐστιν. ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς θεοὺς ἤδη ποτὲ ἁπλούστερος καὶ χρηστότερος [1] γενοῦ. [2] ἴσον τὸ ἑκατὸν ἔτεσι, καὶ τὸ τρισὶ ταῦτα ἱστορῆσαι.

XXXVIII. [3] Εἰ μὲν ἥμαρτεν, ἐκεῖ τὸ κακόν. [4] τάχα δ' οὐχ ἥμαρτεν.

XXXIX. Ἤτοι [5] ἀπὸ μιᾶς πηγῆς νοερᾶς πάντα, [6] ὡς ἑνὶ σώματι, [7] ἐπισυμβαίνει καὶ [8] οὐ δεῖ τὸ μέρος τοῖς ὑπὲρ τοῦ ὅλου γινομένοις μέμφεσθαι. ἢ [9] ἄτομοι, καὶ οὐδὲν ἄλλο, ἢ [10] κυκεὼν καὶ σκεδασμός. [11] τί οὖν ταράσσῃ; [12] τῷ ἡγεμονικῷ λέγεις [13], τέθνηκας, ἔφθαρσαι, [14] ὑποκείνῃ, [15] συναγε- [16] λάζῃ, βόσκῃ.

XL. Ἤτοι οὐδὲν δύνανται οἱ θεοί, ἢ [17] [θηρίωσαι] δύνανται. εἰ μὲν οὖν μὴ δύνανται, τί εὔχῃ; εἰ δὲ δύνανται, διὰ τί οὐχὶ μᾶλλον εὔχῃ διδόναι αὐτοὺς, [18] τὸ μήτε φοβεῖσθαί τι τούτων, μήτε ἐπιθυμεῖν τινὸς τούτων, μήτε λυπεῖσθαι ἐπί τινι τούτων [19], μᾶλλον [20] τοῦ μὴ παρεῖναί τι τούτων, ἢ [21] τοῦ παρεῖναι; πάντως γὰρ εἰ δύνανται συνεργεῖν ἀνθρώποις, καὶ εἰς ταῦτα δύνανται συνεργεῖν. ἀλλ' ἴσως ἐρεῖς· ὅτι [22] ἐπ' ἐμοὶ αὐτὰ οἱ θεοὶ ἐποίησαν. εἶτα, οὐ κρεῖσσον χρῆσθαι τοῖς ἐπὶ σοὶ μετ' ἐλευθερίας, ἢ [23] διαφέρεσθαι πρὸς τὰ μὴ ἐπὶ σοὶ μετὰ [24] δουλείας καὶ ταπεινότητος; τίς δέ σοι εἶπεν, ὅτι οὐχὶ καὶ [25] εἰς τὰ ἐφ' ἡμῖν οἱ θεοὶ συλλαμβάνουσιν; [26] ἄρξαι γοῦν περὶ τούτων εὔχεσθαι, καὶ ὄψει. οὗτος εὔχεται, πῶς κοιμηθῶ μετ' ἐκείνης; σύ, πῶς μὴ ἐπιθυμήσω τοῦ κοιμηθῆναι μετ' ἐκείνης; ἄλλος, πῶς στερηθῶ ἐκείνου; σύ, πῶς μὴ χρήζω τοῦ στερηθῆναι; ἄλλος, [27] πῶς μὴ ἀποβάλω τὸ τεκνίον; σύ, πῶς μὴ φοβηθῶ ἀποβαλεῖν; ὅλως ὧδε ἐπίστρεψον τὰς εὐχάς, καὶ θεώρει τί γίνεται.

XLI. Ὁ Ἐπίκουρος λέγει, ὅτι ἐν τῇ

[1] ἐγοῦ Xyl. γοῦ Lug.
[3] L. 3. § 7. l. 6. § 23.
[3] Sup. § 4. l. 12. § 26.
[4] L. 11. § 18. l. 12. § 16.
[5] L. 2. § 3. l. 6. § 36.
[6] L. 4. § 40.
[7] L. 5. § 8.
[8] L. 2. § 3.
[9] Sup. § 28.
[10] L. 4. § 27.
[11] Sup. § 37.
[12] L. 4. § 28. l. 5. § 11.
[13] τί λέγεις; τῷ ἡγ. Sal.
[14] ἀποκεῖναι Mer. σεις vel ῃ f.
[15] L. 6. § 16.
[16] λάζῃ Lug.
[17] [τεθηρίωσαι] C. Inf. § 40.
[18] τι δεῖσθαι Lug. Annot.
[19] L. 4. § 49.
[20] τοῦ
[21] τοῦ
[22] L. 2. § 11.
[23] Sup. § 27.
[24] L. 8. § 3.
[25] L. 1. § 17. l. 12. § 14.
[26] L. 6. § 13.
[27] L. 10. § 35. l. 11. § 33, 34.

νόσῳ οὐκ ἦσάν μοι αἱ ὁμιλίαι περὶ τῶν τοῦ σωματίου παθῶν, οὐδὲ πρὸς τοὺς εἰσιόντας τοιαῦτά τινα, φησίν, ἐλάλουν. ἀλλὰ τὰ προηγούμενα φυσιολογῶν διετέλουν, καὶ πρὸς αὐτῷ τούτῳ ὤν, πῶς [1] ἡ διάνοια συμμεταλαμβάνουσα τῶν ἐν τῷ σαρκιδίῳ τοιούτων κινήσεων ἀταρακτεῖ, τὸ ἴδιον ἀγαθὸν τηροῦσα. οὐδὲ τοῖς ἰατροῖς ἐμπαρεῖχον, φησί, καταφρυάττεσθαι, [2] ὥς τι ποιοῦσιν, ἀλλ' ὁ βίος [3] ἤρετο εὖ καὶ καλῶς. [4] ταῦτα οὖν ἐκείνῳ, ἐν νόσῳ, ἐὰν νοσῇς, καὶ ἐν ἄλλῃ τινὶ [5] περιστάσει. τὸ γὰρ μὴ ἀφίστασθαι φιλοσοφίας ἐν οἷς δήποτε τοῖς προσπίπτουσι, μηδὲ τῷ ἰδιώτῃ [6] καὶ φυσιολόγῳ [7] συμφλυαρεῖν, πάσης αἱρέσεως κοινόν, [8] πρὸς μόνῳ [9] δὲ τῷ νῦν πρασσομένῳ εἶναι, καὶ τῷ ὀργάνῳ δι' οὗ πράσσει.

XLII. Ὅταν τινὸς ἀναισχυντίᾳ προσκόπτῃς, εὐθὺς πυνθάνου σεαυτοῦ, [10] δύνανται οὖν ἐν τῷ κόσμῳ ἀναίσχυντοι μὴ εἶναι; οὐ δύνανται. [11] μὴ οὖν ἀπαίτει τὸ ἀδύνατον. εἷς γὰρ καὶ οὗτός ἐστιν ἐκείνων τῶν ἀναισχύντων, οὓς ἀνάγκη ἐν τῷ κόσμῳ εἶναι. τὸ δ' αὐτὸ καὶ ἐπὶ τοῦ πανούργου, καὶ ἐπὶ τοῦ ἀπίστου, καὶ παντὸς τοῦ ὁτιοῦν ἁμαρτάνοντος, ἔστω σοι πρόχειρον. ἅμα γὰρ τῷ ὑπομνησθῆναι, ὅτι τὸ γένος τῶν τοιούτων ἀδύνατόν ἐστι μὴ ὑπάρχειν, [12] εὐμενέστερος ἔσῃ πρὸς τοὺς καθ' ἕνα. εὔχρηστον δὲ κἀκεῖνο εὐθὺς ἐννοεῖν, [13] τίνα ἔδωκεν ἡ φύσις τῷ ἀνθρώπῳ ἀρετὴν πρὸς τοῦτο τὸ ἁμάρτημα. ἔδωκε γὰρ, ὡς ἀντιφάρμακον, πρὸς μὲν τὴν ἀγνώμονα τὴν πραότητα, πρὸς δὲ ἄλλον, ἄλλην τινὰ δύναμιν. ὅλως δὲ [14] ἔξεστί σοι μεταδιδάσκειν τὸν πεπλανημένον. πᾶς δὲ ὁ ἁμαρτάνων, ἀφαμαρτάνει τοῦ προκειμένου, καὶ [15] πεπλάνηται. [16] τί δὲ καὶ βέβλαψαι; εὑρήσεις γὰρ μηδένα τούτων πρὸς οὓς παροξύνῃ, [17] πεποιηκότα τι τοιοῦτον, ἐξ οὗ ἡ διάνοιά σου χείρων ἔμελλε γενήσεσθαι. [18] τὸ δὲ κακόν σου καὶ τὸ βλαβερὸν, ἐνταῦθα πᾶσαν τὴν ὑπόστασιν ἔχει. [19] τί δὲ κακὸν, ἢ [20] ξένον γέγονεν, εἰ ὁ ἀπαίδευτος

affectionibus cum eis, qui inviſebant me, colloquia habebam, nec iſtiuſmodi ſermonibus illos alloquebar, verùm eis, quæ circa rerum naturam priùs meditatus fueram, diſſerebam. atque in hoc præcipuè incumbebam, quò mens, etiamſi motuum in corpuſculo iſtiuſmodi particeps unà, imperturbata conſiſteret nihilominus, bonúmq; ſuum retineret. ſed nec medicis ità præbebam me, ut efferrent ſeſe, quaſi magni quid agerent. ſed vita mihi etiam tunc quàm optimè agebatur. eadem tu, quæ ille, ſive in morbo, ſi contigerit, ſive in alio quovis caſu adverſo, feceris. etenim hoc eſt ſectæ cujuſvis commune, in caſibus quibuſcunq; à philoſophia non abſiſtere, nec cum plebeiis hominibus naturæ rerum imperitis unà nugari: ſed rei tantùm præſenti agendæ intendere, & inſtrumento per q^d fiat.

XLII. Quando alterius cujuſpiam impudentiâ offenderis, ſtatim ſic percontare te, Fierine ergo poteſt, ut impudentes in mundo nè ſint? non poteſt. tu itaq; quod non poteſt, nè poſcas. eſt enim hic impudentium illorum unus, quos in mundo eſſe neceſſe eſt. idem in promptu tibi ſit, de fraudulento, infido, delinquente quolibet. ubi enim recordatus fueris, fieri non poſſe, quin exiſtat hoc genus hominum, mox erga ſingulos mitiùs te habiturus es. utile eſt admodum & ut apud te cogites ecquam homini virtutem natura dederit adversùs hoc vitium. dedit enim ea, tanquam antidotum, adversùs ſtolidum manſuetudinem, adversùs alium, aliam aliquam facultatem. omnino verò licet tibi deceptum meliùs edocere. quiſquis enim delinquit, à propoſito aberrat & deceptus eſt. tum tibi quid is obfuit? nihil enim horum, quibus ſuccenſes, quenquam feciſſe deprehendes, quod mentem tuam deteriorem reddat. tuum verò malum damnúmque in hoc ſolo conſiſtit. ecquid autem mali aut inſueti fit, ſi ineruditus, quæ ineru-
diti

[1] L. 9. § 26.
* φρυάττεσθαι,
[2] Sal. l. 7. § 3. l. 10. § 13.
[3] ἤγετο Boot.
[4] ταὐτὰ
[5] Sup. § 13.
[6] μὴ συν. vel, καὶ [μὴ] φ. vel, ἀφυσ. f. l. 10. § 9.
[7] L. 7. § 43.
[8] Sup. § 6.
[9] [δὲ] τῷ
[10] L. 6. § 41. l. 8. § 15.
[11] L. 5. § 17. l. 7. § 71. l. 11. § 18, 33.
[12] L. 1. § 9. l. 4. § 37. l. 7. § 63.
[13] L. 3. § 11. Sup. § 11. l. 10. § 33.
[14] L. 8. § 59. Sup. § 11.
[15] L. 6. § 22.
[16] L. 8. § 49, 55.
[17] L. 2. § 1. l. 5. § 35. l. 7. § 22.
[18] L. 4. § 39. l. 8. § 56.
[19] L. 11. § 13.
[20] L. 12. § 16.

Digitized by Google

diti ſunt, fecerit? tu vide, annon te potiùs incuſare debeas, quod non expectaveris fore, ut hoc ille delinqueret; quodq; cum ratio occaſiones tibi juſtas ſuppeditet cogitandi, probabile eſſe illum hoc eſſe admiſſurum, tum tamen hoc oblitus, admiſiſſe illum admiraris. præcipuè verò quando, tanquam infidum aut ingratum aliquem incuſas, in temet cenſuram converte. peccatum enim proculdubio eſt tuum, ſive quod hominem ſic affectum credidiſti fidem tibi ſervaturum, ſive beneficium cùm dares, quod non abſolutè dediſti, nec tanquam qui totum actionis tuæ fructum jam ſtatim percepiſſes. quid enim ampliùs velle debebas, ubi homini benefeceras? annon hoc ipſum tibi ſufficit? quod eſt naturæ tuæ congruum ubi quid feceris, tum facti iſtiuſmodi mercedem quæris? hoc eſt perinde ac ſi oculus viſus mercedem poſcat, aut pedes inceſſus. quemadmodum enim membra iſta ad munus aliquod obeundum condita ſunt, quod ubi pro conditionis ſuæ ratione obierint, quicquid ſuum eſt adepta ſunt; ad eundem & homo cùm ad benefaciendum natus ſit, ubi beneficium quippiam aut quod in commune conducat, egerit, illud fecit ad quod conditus eſt, & quod ſuum eſt obtinuit.

τὰ τοῦ ἀπαιδεύτου πράσσει; ὅρα μὴ [1] σεαυτῷ μᾶλλον ἐγκαλεῖν ὀφείλῃς, ὅτι οὐ προσεδόκησας τοῦτον τοῦτο ἁμαρτήσεσθαι. σὺ μὲν γὰρ καὶ ἀφορμὰς ἐκ τοῦ λόγου εἶχες πρὸς τὸ ἐνθυμηθῆναι, ὅτι εἰκός ἐστι τοῦτον τοῦτο ἁμαρτήσεσθαι, καὶ ὅμως ἐπιλαθόμενος [2] θαυμάζεις εἰ ἡμάρτηκε. μάλιστα δὲ ὅταν ὡς ἀπίστῳ, ἢ ἀχαρίστῳ μέμφῃ, εἰς ἑαυτὸν ἐπιστρέφου. προδήλως γὰρ σὸν τὸ ἁμάρτημα, εἴτε περὶ τοῦ τοιαύτην τὴν διάθεσιν ἔχοντος ἐπίστευσας, ὅτι τὴν πίστιν φυλάξει, εἴτε τὴν χάριν διδοὺς, [3] μὴ καταληκτικῶς ἔδωκας, μηδὲ ὥστε ἐξ αὐτῆς τῆς πράξεως εὐθὺς ἀπειληφέναι πάντα τὸν καρπόν. [4] τί γὰρ πλέον θέλεις εὖ ποιήσας ἄνθρωπον; [5] οὐκ ἀρκεῖ [6] σοι; κατὰ φύσιν τὴν σήν τι ἔπραξας; τούτου μισθὸν ζητεῖς; ὡς εἰ [7] ὁ ὀφθαλμὸς ἀμοιβὴν ἀπῄτει, ὅτι βλέπει· ἢ οἱ πόδες, ὅτι βαδίζουσιν. ὥσπερ γὰρ ταῦτα πρὸς τόδε τι γέγονεν, [8] ἅπερ [9] κατὰ τὴν ἰδίαν κατασκευὴν ἐνεργοῦντα [10] ἀπέχει τὸ ἴδιον· οὕτως καὶ ὁ ἄνθρωπος [11] εὐεργετικὸς πεφυκώς, ὁπόταν τι εὐεργετικὸν, ἢ ἄλλως εἰς τὰ μέσα συνεργητικὸν πράξῃ, [12] πεποίηκε πρὸς ὃ κατεσκεύασται, καὶ [13] ἔχει τὸ ἑαυτοῦ.

[1] *L.* 10. § 4.
[2] *L.* 7. § 26. *l.* 8. § 14, 15.
[3] *L.* 5. § 6. *l.* 7. § 13.
[4] *L.* 7. § 73.
[5] *L.* 8. § 32.
[6] σοι [ὅτι] κ. τ.
[7] *L.* 2. § 1.
[8] ὅπερ
[9] *L.* 6. § 40.
[10] ἔχουσι Lug. An.
[11] *L.* 8. § 7, 12.
[12] *L.* 5. § 16. *l.* 6. § 16.
[13] *L.* 4. § 49. *l.* 7. § 55.

LIB. X.

Ecquando futura es, ô anima, bona, ſimplex, una, nuda, corpore te ambiente dilucidior? ecquando diſpoſitionem dilectioni & affectui genuino deditam deguſtabis? ecquando futura es plena, rei nullius indiga, nihil deſiderans ulteriùs, nihil expetens vel animatum vel inanime, quo frui tibi volupe ſit, neque tempus, in quo diutiùs fruaris, neq; locum, aut regionem, aut cœli blandam temperiem, aut hominum amicam ſocietatem; ſed ſtatu præſenti acquieſces, & præ-

ΒΙΒΛΙΌΝ ι΄.

1 Ἔσῃ ποτὲ ἄρ', ὦ ψυχή, ἀγαθή, καὶ [2] ἁπλῆ, καὶ μία, καὶ [3] γυμνή, [4] φανερωτέρα τοῦ περικειμένου σοι σώματος; γεύσῃ ποτὲ ἄρα τῆς φιλητικῆς καὶ [5] στερητικῆς διαθέσεως; ἔσῃ ποτὲ ἄρα [6] πλήρης, καὶ [7] ἀνενδεής, καὶ οὐδὲν ἐπιποθοῦσα, οὐδὲ [8] ἐπιθυμοῦσα οὐδενός, οὔτε ἐμψύχου, οὔτε ἀψύχου πρὸς ἡδονῶν ἀπολαύσεις; [9] οὐδὲ χρόνου, ἐν ᾧ ἐπὶ μακρότερον ἀπολαύσεις; οὐδὲ τόπου, ἢ χώρας, ἢ ἀέρων εὐκαιρίας; οὐδὲ ἀνθρώπων εὐαρμοστίας; ἀλλ' [10] ἀρκεσθήσῃ τῇ παρούσῃ καταστάσει, καὶ [11] ἡσθήσῃ τοῖς παροῦσι πᾶσι, καὶ συμπείσεις

[1] *L.* 4. § 37. Inf. § 7. *l.* 11. § 18. *l.* 12. § 1.
[2] *L.* 6. § 30.
[3] *L.* 11. § 27.
[4] *L.* 12. § 2, 3.
[5] στερκτικῆς.
[6] *L.* 3. § 8. *L.* 5. § 3.
[7] *L.* 2. § 17. *l.* 3. § 5. *l.* 11. § 1.
[8] *L.* 11. § 37.
[9] *L.* 3. § 7.
[10] *L.* 7. § 54. *l.* 8. § 2. *l.* 9. § 6.
[11] *L.* 3. § 4. *l.* 4. § 23.

Digitized by Google

συμπείσῃς σεαυτὴν ὅτι πάντα σοι πάρεστι, [1] πάντα σοι εὖ ἔχει, καὶ [2] παρὰ θεῶν πάρεστι, καὶ [3] εὖ ἕξει ὅσα φίλον αὐτοῖς, καὶ [4] ὅσα μέλλουσι δώσειν [5] ἐπὶ σωτηρίᾳ τοῦ τελείου [6] ζώου, τοῦ ἀγαθοῦ, καὶ δικαίου, καὶ καλοῦ, καὶ [7] γεννῶντος πάντα καὶ συνέχοντος, καὶ περιέχοντος, καὶ περιλαμβάνοντος [8] διαλυόμενα εἰς γένεσιν ἑτέρων ὁμοίων; ἔσῃ ποτὲ ἄρα τοιαύτη, οἵα [9] θεοῖς τε καὶ ἀνθρώποις οὕτω [10] συμπολιτεύεσθαι, ὡς [11] μήτε μέμφεσθαί τι αὐτοῖς, μήτε καταγινώσκεσθαι ὑπ' αὐτῶν;

II. Παρατήρει [12] τί σου ἡ φύσις ἐπιζητεῖ, ὡς [13] ὑπὸ φύσεως μόνον διοικουμένου· εἶτα ποίει αὐτὸ καὶ προσίεσο, εἰ μὴ χεῖρον μέλλει διατίθεσθαί σου ἡ [14] ὡς ζώου φύσις. ἑξῆς δὲ παρατηρητέον, τί ἐπιζητεῖ σου ἡ ὡς ζώου φύσις. καὶ πᾶν τοῦτο παραληπτέον, εἰ μὴ χεῖρον μέλλει διατίθεσθαι, ἡ ὡς λογικοῦ φύσις. ἔστι δὲ [15] τὸ λογικὸν εὐθὺς καὶ πολιτικόν· τούτοις δὴ κανόσι χρώμενος, μηδὲν περιεργάζου.

III. [16] Πᾶν τὸ συμβαῖνον, ἤτοι οὕτως συμβαίνει, ὡς πέφυκας αὐτὸ φέρειν, ἢ ὡς οὐ πέφυκας αὐτὸ φέρειν. εἰ μὲν οὖν συμβαίνει σοι ὡς πέφυκας φέρειν, μὴ δυσχέραινε· ἀλλ' ὡς πέφυκας φέρε. εἰ δὲ ὡς μὴ πέφυκας φέρειν, μὴ δυσχέραινε· φθαρήσεται γάρ σε ἐπαναλῶσαν. μέμνησο μέντοι ὅτι [17] πέφυκας φέρειν πᾶν, περὶ οὗ ἐπὶ τῇ ὑπολήψει ἐστὶ τῇ σῇ φορητὸν καὶ ἀνεκτὸν αὐτὸ ποιῆσαι, κατὰ φαντασίαν τοῦ συμφέρειν ἢ καθήκειν σεαυτῷ τοῦτο ποιεῖν.

IV. [18] Εἰ μὲν σφάλλεται, διδάσκειν [19] εὐμενῶς, καὶ [20] τὸ παρορώμενον δεικνύναι. εἰ δὲ ἀδυνατεῖς, [21] σεαυτὸν αἰτιᾶσθαι, ἢ μηδὲ σεαυτόν.

V. [22] Ὅ τι ἄν σοι συμβαίνῃ, τοῦτό σοι ἐξ αἰῶνος προκατεσκευάζετο· καὶ ἡ ἐπιπλοκὴ τῶν αἰτίων [23] συνέκλωθε τήν τε σὴν ὑπόστασιν ἐξ ἀϊδίου, καὶ τὴν τούτου σύμβασιν.

VI. [24] Εἴτε ἄτομοι, εἴτε [25] φύσις, πρῶ-

[1] L. 4. § 39.
[2] L. 3. § 11.
[3] L. 6. § 41. l. 7. § 41. l. 9. § 28. l. 12. § 5.
[4] L. 3. § 4.
[5] L. 2. § 3. l. 5. § 8.
[6] L. 4. § 40.
[7] Sup. § 23. Inf. § 14.
[8] L. 7. § 23, 25.
[9] L. 5. § 27.
[10] L. 3. § 11. l. 4. § 3. l. 12. § 36.
[11] L. 6. § 41. l. 12. § 12, 24.
[12] L. 3. § 6. l. 5. § 9.
[13] Inf. § 33.
[14] L. 3. § 6.
[15] L. 9. § 9, 16, 23.
[16] L. 7. § 33, 64.
[17] L. 8. § 46.
[18] L. 5. § 28. l. 9. § 11.
[19] L. 11. § 18.
[20] Sup. § 13.
[21] L. 9. § 42.
[22] L. 5. § 8. l. 7. § 75.
[23] L. 3. § 4. 11, 16.
[24] L. 9. § 28, 39.
[25] φύσει Xyl. φύσις f. l. 11. § 18.

ſentibus oblectabere quibuſq; & perſuaſum habitura es, cuncta tibi adeſſe cuncta tibi benè ſe habere; ſed & à Deis provenire, benéque habitura, quæcunq; ipſis concedere viſum eſt, & quæcunq; conceſſuri ſunt, utpote quæ ad ſalutem faciant animantis, perfecti, probi, juſti, honeſti, quod cuncta iſta, quæ ut alia ſimilia indidem oriuntur, diſſolvuntur, generet, contineat, ambiat, complectatur? ecquando ità affecta futura es, quò cum Deis hominibúſq; ità verſeris, ut nec eos quicquam inſimules, neque ab eis ipſa condemneris?

II. Obſerva quid natura tua exigat, quatenus à natura mera regitur. atque id facias & admittas, niſi natura tua, quâ es animal, inde deterior futura ſit. tum obſerva, quid natura, quâ es animal, expoſcat. & hoc quicquid eſt, concede tibi, niſi natura tua, quâ es animal rationale, deterius indè ſe habitura ſit. quod eſt autem rationale, protinus eſt & civile. his regulis uſus, nihil ulteriùs ſategeris.

III. Quicquid contingit, vel ità contingit, ut id ferre natus ſis, vel ut non ſis, ſi contingit ita, ut ferre natus ſis, nè gravatim te habeas, ſed prout natus es, feras. ſin ita contingat, ut ferre non natus ſis, nec ſic quidem graveris; ubi enim te abſumpſerit, & ipſum concidet. memineris tamen, naturâ eſſe comparatum te, ad quidlibet ferendum, quod in opinione tua ſitum eſt, ut tolerabile, faciat vel conducere tibi, vel officii eſſe, ut illud facias, cenſendo.

IV. Siquis fallitur, docendo comiter huic errorem ſuum indica. aut hoc ſi nequeas, te culpa, vel nec te etiam.

V. Quicquid tibi contingit, ab æterno deſtinatum eſt tibi. cauſarúmque ſeries ſibi invicem implexarum tui ipſius ſubſiſtentiam cum caſu illo ab æterno conglomeravit.

VI. Sive atomi obtinent, ſive natura regit univerſa; hoc primò ſtatuatur,

Digitized by Google

ſtatuatur, partem eſſe me univerſi à natura adminiſtrati. deinde, neceſſitudine me quadam partibus generis ejuſdem eſſe conjunctum. ſiquidem iſta recordatus; quatenus pars ſum totius, nihil ægrè feram ab univerſo mihi attributum. neq; enim parti poteſt eſſe noxium, quod univerſo conducit. neque habet quicquam univerſum, quod non ſibi conducat. cùm hoc naturæ omnes in commune ſortiantur: mundi verò natura & hoc ampliùs obtinear, quod à nulla cauſſa externa cogi poſſit, ut ſibi ipſi noxium quicquam producat. ubi ergo meminerim, partem eſſe me univerſi iſtiuſmodi, futurum eſt, ut quicquid evenerit, gratum mihi acceptúmque ſit. in quantum verò neceſſitudine quadam ejuſdem generis partibus conjunctus ſum, nihil facturus ſum, quod communionis jus violet: ſed cognatorum potiùs rationem habebo, omnémque conatum meum ad id dirigam, quod in commune conducat, & ab eo quod eſt huic contrarium, abſtinebo. his ita peractis, vita proſpera mihi fluat neceſſe erit, quemadmodum civi illi vitam proſperè fluere quivis exiſtimet, qui in actionibus, quæ civitatis ſecum ejuſdem conſortibus utiles ſint, obeundis conſtanter perrexerit, & quicquid civitas ipſi attribuerit, gratanter acceperit.

τον κείσθω, ὅτι [1] μέρος εἰμὶ τοῦ ὅλου [2] ὑπὸ φύσεως διοικουμένου ἔπειτα, ὅτι [3] ἔχω πως οἰκείως πρὸς τὰ ὁμογενῆ μέρη. τούτων γὰρ μεμνημένος, καθότι μὲν μέρος εἰμί, [4] οὐδενὶ δυσαρεστήσω τῶν ἐκ τοῦ ὅλου ἀπονεμομένων. [5] οὐδὲν γὰρ βλαβερὸν τῷ μέρει, ὃ τῷ ὅλῳ συμφέρει. [6] οὐ γὰρ ἔχει τι τὸ ὅλον, ὃ μὴ συμφέρει ἑαυτῷ. πασῶν μὲν φύσεων κοινὸν ἐχουσῶν τοῦτο· τῆς δὲ τοῦ κόσμου προσειληφυίας, τὸ μηδὲ [7] ὑπό τινος ἔξωθεν αἰτίας ἀναγκάζεσθαι βλαβερόν τι ἑαυτῇ γεννᾶν. κατὰ μὲν δὴ τὸ μεμνῆσθαι, ὅτι [8] μέρος εἰμὶ ὅλου τοῦ τοιούτου, [9] εὐαρεστήσω παντὶ τῷ ἀποβαίνοντι. καθόσον δὲ [10] ἔχω πως οἰκείως πρὸς τὰ ὁμογενῆ μέρη, [11] οὐδὲν πράξω ἀκοινώνητον· μᾶλλον δὲ [12] στοχάσομαι τῶν ὁμογενῶν, καὶ [13] πρὸς τὸ κοινῇ συμφέρον πᾶσαν ὁρμὴν ἐμαυτοῦ ἄξω, καὶ [14] ἀπὸ τοὐναντίου ἀπάξω. τούτων δὲ οὕτω περαινομένων, ἀνάγκη τὸν βίον [15] εὐροεῖν· ὡς ἂν καὶ [16] πολίτου βίον εὔρουν ἐπινοήσειας, προϊόντος διὰ πράξεων τοῖς πολίταις λυσιτελῶν, καὶ ὅπερ ἂν ἡ πόλις ἀπονέμῃ, τοῦτο ἀσπαζομένου.

[1] L. 2. § 3, 4.
[2] Sup. § 2.
[3] L. 7. § 22.
[4] Inf. § 11. l. 5. § 27.
[5] Inf. § 20. l. 6. § 45.
[6] Inf. § 33. l. 8. § 55.
[7] Inf. § 7.
[8] L. 2. § 9. l. 4. § 14. l. 8. § 7.
[9] L. 7. § 54, 57.
[10] Sup. § 13.
[11] L. 8. § 23. l. 9. § 8, 9, 23.
[12] L. 3. § 4.
[13] L. 9. § 31.
[14] L. 2. § 2.
[15] Sup. § 5.
[16] L. 6. § 45.

VII. Univerſi partes, quotquot, inquam, mundi ambitu continentur, corrumpi neceſſe eſt. corruptionis nomine alterationem intelligo. hoc autem, cum ſit neceſſarium, ſi & malum illis fuerit, cum univerſo ſanè ſequiùs ageretur, cùm partes ejus in alteratione frequenti agerent, & ad corrumpendum multifariam eſſent comparatæ. nunquid autem dicemus, aut naturam ipſam inſtituiſſe partes ſuas malo afficere, & ita condidiſſe, ut in malum incidere non nata tantùm eſſent, ſed in malum etiam neceſſariò inciderent? aut clam ipſâ iſtiuſmodi factas eſſe? neutrum eſt veriſimile. ſin, miſſo quis naturæ nomine, ità nata eſſe dicere voluerit, vide quàm ridiculum ſit, ut qui dicat univerſi partes mutare natas, idem hoc ip-

VII. Τοῖς μέρεσι τοῦ ὅλου, ὅσα, [17] φημί, περιέχεται ὑπὸ τοῦ κόσμου, [18] ἀνάγκη φθείρεσθαι. λεγέσθω δὲ τοῦτο σημαντικῶς [19] τοῦ ἀλλοιοῦσθαι. [20] εἰ δὲ (φημὶ) κακόν τι, καὶ ἀναγκαῖόν ἐστι τοῦτο αὐτοῖς, οὐκ ἂν τὸ ὅλον καλῶς διεξάγοιτο, τῶν μερῶν εἰς [21] ἀλλοτείωσιν ὄντων, καὶ πρὸς τὸ φθείρεσθαι διαφόρως κατεσκευασμένων. [22] πότερον γὰρ ἐπεχείρησεν ἡ φύσις αὐτὴ τὰ ἑαυτῆς μέρη κακοῦν, καὶ περιπτωτικὰ τῷ κακῷ, καὶ ἐξ ἀνάγκης ἐμπίπτοντα εἰς τὸ κακὸν ποιεῖν, ἢ ἔλαθεν αὐτὴν τοιάδε τινὰ γινόμενα; ἀμφότερα γὰρ ἀπίθανα. εἰ δέ τις καὶ ἀφέμενος τῆς φύσεως, κατὰ τὸ πεφυκέναι ταῦτα ἐξηγοῖτο, καὶ ὡς γελοῖον, ἅμα μὲν φάναι [23] πεφυκέναι τὰ μέρη τοῦ ὅλου μεταβάλλειν,

[17] del. Lug. An.
[18] L. 2. § 3. l. 9. § 19.
[19] L. 4. § 3, 4, 5.
[20] L. 9. § 21. l. 12. § 23.
[21] ἀλλοίωσιν, Xyl.
[22] L. 2. § 11. l. 9. § 35.
[23] L. 8. § 18. l. 9. § 19.

Digitized by Google

craſtinum tamen reſervari ſupplicant, iiſdem unguibus morſibúſque iiſdem ejuſmodi planè objiciendi. tu verò in nomina pauca hæc inde te. & ſiquidem in illis perſiſtere potes, perſiſtas, tanquam in fortunatorum inſulas quaſdam trajectus; ſin excidere, nec ſtatum tueri poſſe te ſenſeris, in angulum aliquem, ubi poſſis aliquid, audacter te conferas; vel etiam è vita omnino diſcedas, nec iratus tamen, ſed ſimpliciter, liberè, modeſtè, hoc unum duntaxat in vita memoratu dignum executus, quòd è vita ſic exieris. ad nominum autem iſtorum recordationem, multùm conducet meminiſſe Deorum, quódque nolunt illi ratione præditos ipſis adulari, ſed ſimiles ipſis fieri. meminiſſe &, ficum eſſe quæ ea quæ ficûs ſunt facit; canem, quæ canis; apem, quæ apis; & hominem pariter, qui quæ hominis.

IX. Mimus, bellum, terror, torpor, ſervitus, decreta illa ſacra tua, ni caveas, expungent quotidie, quæcunque è ſtudioſa rerum naturæ contemplatione concepta in mente recondis. oportet autem unumquodque ità & conſiderare & agere, ut & activa facultas conſummetur, & contemplativa ſimul exerceatur, & fiducia ex certa rei cujuſque ſcientia orta ſervetur, latens quidem, nec abſcondita tamen. tunc enim ſimplicitate, tunc gravitate frueris; tunc rei cujuſque notitiâ diſtinctâ, quid ex natura ſua exiſtat, quem locum in mundo habeat, quàm diu duratura ſit, ex quibus conflata ſit, quibus poſſit obvenire, qui dare eam & auferre poſſint.

X. Aranea muſcam ubi ceperit, ſe effert tanquam magni quid egerit; alius, ubi lepuſculum; alius, ubi reticulo apuam ceperit; alius, ubi apros; alius, ubi urſos; alius, ubi Sarmatas. nam & iſti, qui hos capiunt, quid latronibus diſtant, ſi mentes ac decreta utrobique ſpectaveris?

[1] εἰς τὴν αὔριον φυλαχθῆναι, παραβληθη- [1] L. 4. § 15, 47, 50.
σόμενοι τοιούτοις τοῖς αὐτοῖς ὄνυξι καὶ δήγ-
μασιν. ἐμβίβασον οὖν σεαυτὸν εἰς [2] τὰ ὀλί- [2] L. 2. § 5.
γα ταῦτα ὀνόματα. κἂν μὲν ἐπ᾽ αὐτῶν μένειν
δύνῃ, [3] μένε, ὥσπερ εἰς μακάρων τινὰς νή- [3] L. 6. § 30.
σους μετῳκισμένος. ἐὰν δὲ αἴσθῃ ὅτι ἐκπίπτεις,
καὶ οὐ περικρατεῖς, ἄπιθι θαρρῶν εἰς γωνίαν
τινά, ὅπου κρατήσεις· ἢ καὶ παντάπασιν [4] ἔξι- [4] Inf. § 32. l. 8. § 47.
θι τοῦ βίου, μὴ ὀργιζόμενος, ἀλλὰ ἁπλῶς καὶ
ἐλευθέρως, καὶ αἰδημόνως, [5] ἓν γοῦν τοῦτο μόνον [5] L. 6. § 2.
πράξας ἐν τῷ βίῳ, τὸ οὕτως ἐξελθεῖν. πρὸς
μέντοι τὸ [6] μεμνῆσθαι τῶν ὀνομάτων. μεγά- [6] L. 3. § 11.
λως συλλήψεταί σοι, τὸ μεμνῆσθαι θεῶν, καὶ
ὅτι οὐ κολακεύεσθαι οὗτοι θέλουσιν, ἀλ-
λὰ ἐξομοιοῦσθαι ἑαυτοῖς τὰ λογικὰ πάντα·
καὶ εἶναι, τὴν μὲν συκῆν τὰ συκῆς ποιοῦσαν, τὸν δὲ
κύνα, τὰ κυνός, [7] τὴν δὲ μέλισσαν, τὰ με- [7] L. 5. § 1.
λίσσης, [8] τὸν δὲ ἄνθρωπον, τὰ ἀνθρώπου. [8] L. 8. § 26.

IX. [9] Μῖμος, [10] πόλεμος, πτοία, νάρ- [9] Λοιμὸς, Xyl. [10] πόλεμος, πόσα Mer.
κη, δουλεία, καθ᾽ ἡμέραν ἀπολείψεταί σου [11] L. 8. § 13.
τὰ ἱερὰ ἐκεῖνα δόγματα, [11] ὁπόσα [12] [13] ὁ [12] ἀφυσιολογήτως f. l. 9. § 41. Inf. § 31.
φυσιολογητὴς φαντάζῃ καὶ παραπέμπεις. δεῖ
δὲ πᾶν [14] οὕτω βλέπειν καὶ πράσσειν, ὥστε καὶ [14] L. 8. § 26, 27
τὸ περιστατικὸν ἅμα συντελεῖσθαι, καὶ ἅμα τὸ
θεωρητικὸν ἐνεργεῖσθαι, καὶ τὸ ἐκ τῆς περὶ ἑ-
κάστων ἐπιστήμης [15] αὔθαδες σώζεσθαι [16] λαν- [15] L. 6. § 47.
θάνον, [17] οὐχὶ κρυπτόμενον. [18] [19] πότε γὰρ ἁ- [16] L. 7. § 67.
πλότητος ἀπολαύσεις, [20] πότε δὲ σεμνότητος, [17] L. 3. § 7, 8.
[21] πότε δὲ [22] τῆς ἐφ᾽ ἑκάστου γνωρίσεως, [23] τί τέ [18] Sup. § 1.
ἐστι κατ᾽ οὐσίαν, καὶ τίνα χώραν ἔχει ἐν τῷ [19] [20] [21] πότε f.
κόσμῳ, καὶ [24] ἐπὶ πόσον πέφυκεν ὑφίστασθαι, [22] L. 7. § 29.
καὶ ἐκ τίνων συγκέκριται, καὶ τίσι δύναται ὑπάρχειν, καὶ τίνες δύνανται αὐτὸ δι- [23] L. 3. § 11.
δόναι τε καὶ ἀφαιρεῖσθαι. [24] L. 9. § 25.

X. [25] Ἀράχνιον μυῖαν θηράσαν με- [25] L. 8. § 43.
γα φρονεῖ, ἄλλος δὲ λαγίδιον, ἄλλος δὲ
ὑποχῇ ἀφύην, ἄλλος δὲ συΐδια, ἄλ-
λος δὲ ἄρκτους, ἄλλος Σαρμάτας. οὗ-
τοι γὰρ οὐ λῃσταί, ἐὰν τὰ δόγματα ἐξε-
τάζῃς;

XI. [1] Πῶς εἰς ἄλληλα πάντα μεταβάλλει, θεωρητικὴν μέθοδον κτῆσαι. καὶ [2] διηνεκῶς πρόσεχε, καὶ συγγυμνάσθητι περὶ τοῦτο τὸ μέρος. [3] οὐδὲν γὰρ οὕτω μεγαλοφροσύνης ποιητικόν. ἐξεδύσατο τὸ σῶμα, καὶ ἐννοήσας, ὅτι [4] ὅσον οὐδέπω πάντα ταῦτα καταλιπεῖν ἀπιόντα ἐξ ἀνθρώπων δεήσει, [5] [6] ἀνῆκεν ὅλον ἑαυτὸν, [7] δικαιοσύνῃ [8] μὲν εἰς τὰ ὑφ' ἑαυτοῦ ἐνεργούμενα, ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις συμβαίνουσι, τῇ τῶν ὅλων φύσει. [9] τί δ' ἐρεῖ τις, ἢ ὑπολήψεται περὶ αὐτοῦ, ἢ πράξει κατ' αὐτοῦ, οὐδ' εἰς νοῦν βάλλεται. δύο τούτοις [10] ἀρκούμενος αὐτὸς, [11] δικαιοπραγεῖν τὸ νῦν πρασσόμενον, καὶ [12] φιλεῖν τὸ νῦν ἀπονεμόμενον ἑαυτῷ· [13] ἀσχολίας δὲ πάσας καὶ σπουδὰς ἀφῆκεν· καὶ οὐδὲν ἄλλο βούλεται, ἢ [14] εὐθεῖαν περαίνειν [15] διὰ τοῦ νόμου, καὶ εὐθεῖαν περαίνοντι [16] ἕπεσθαι τῷ θεῷ.

XII. [17] Τίς ὑπονοίας χρεία, [18] παρὸν σκοπεῖν τί δεῖ πραχθῆναι; κἂν μὲν συνορᾷς, εὐμενῶς, [19] [20] ἀμεταστρεπτὶ ταύτῃ χωρεῖν. ἐὰν δὲ μὴ συνορᾷς, ἐπέχειν, καὶ [21] συμβούλοις τοῖς ἀρίστοις χρῆσθαι· [22] ἐὰν καὶ ἕτερά τινα πρὸς ταῦτα ἀντιβαίνῃ, προϊέναι κατὰ τὰς παρούσας ἀφορμὰς λελογισμένως, [23] ἐχόμενον τοῦ φαινομένου δικαίου· ἄριστον γὰρ κατατυγχάνειν τούτου. ἐπεί τοι ἥ γε ἀπόπτωσις ἀπὸ τούτου [24] ἔσω, σχολαῖόν τι καὶ ἅμα [25] εὐκίνητόν ἐστι, καὶ [26] φαιδρὸν ἅμα καὶ συνεστηκὸς, [27] ὁ τῷ λόγῳ κατὰ πάντα ἑπόμενος.

XIII. Πυνθάνεσθαι ἑαυτοῦ, εὐθὺς ἐξ ὕπνου γινόμενον. [28] μήτι διοίσει σοι, ἐὰν ὑπὸ ἄλλου γίνηται τὰ δίκαια καὶ καλῶς ἔχοντα; οὐ διοίσει. μήτι ἐπιλέλησαι, ὅτι οὗτοι οἱ ἐν τοῖς περὶ ἄλλων ἐπαίνοις καὶ ψόγοις φρυαττόμενοι, [29] τοιοῦτοι μὲν ἐπὶ τῆς κλίνης εἰσὶ, τοιοῦτοι δὲ ἐπὶ τῆς τραπέζης, οἷα δὲ ποιοῦσιν, [30] οἷα δὲ φεύγουσιν, οἷα δὲ διώκουσιν, οἷα δὲ κλέπτουσιν, οἷα δὲ ἁρπάζουσιν, οὐ χερσὶ καὶ ποσὶν, ἀλλὰ τῷ τιμιωτάτῳ ἑαυτῶν μέρει, [31] ᾧ γίνεται, ὅταν θέλῃ, πίστις, αἰδὼς, ἀλήθεια, νόμος, [32] ἀγαθὸς δαίμων;

[1] Sup. § 1. l. 9 § 32, 33.
[2] L. 4. § 36. l. 8. § 22.
[3] L. 3. § 11.
[4] Inf. § 15. l. 7. § 70.
[5] L. 4. § 34. Sup. § 8.
[6] ἀνῆκε Lug. An.
[7] L. 3. § 16.
[8] μὲ Lug.
[9] L. 3. § 5. l. 6. § 1.
[10] L. 7. § 28.
[11] L. 12. § 1, 2.
[12] L. 5 § 27. l. 9. § 6.
[13] L. 4. § 18. l. 12. § 2.
[14] L. 5. § 3.
[15] L. 2. § 16. l. 12. § 1.
[16] L. 7. § 31.
[17] L. 4. § 37. l. 7. § 53.
[18] Inf. § 33.
[19] L. 8. § 5.
[20] [ἀ]κλιμ Boot.
[21] L. 7. § 5, 7.
[22] L. 6. § 50. l. 8. § 32.
[23] L. 4. § 12. l. 8. § 4.
[24] τούτῳ δεῖ Bo.
[25] L. 4. § 12. l. 6. § 21.
[26] L. 3. § 5.
[27] Sup. § 12.
[28] L. 4. § 18. l. 6. § 32. l. 8. § 56.
[29] L. 3. § 4. l. 9 § 18. Inf. § 19. l. 11. § 18.
[30] L. 4. § 38.
[31] L. 8. § 55.
[32] L. 7. § 17.

XI. Methodo contemplativa inſtructus ſis, quâ perſpectum habeas, quomodo cuncta in ſe invicem mutent. huic jugiter attende, & in hac parte temet exerce. nihil enim ad animi celſitatem confert magis. corpus exuit, qui ſic affectus eſt, reputánſque ſecum, mox eſſe ſibi, relictis his omnibus, ab hominibus diſcedendum, totum ſeſe permittit, juſtitiæ, in eis quæ ab ipſo fiunt; univerſi naturæ, in eis quæ obveniunt ipſi. quid autem alius quiſpiam de ipſo ſive dicat, ſive exiſtimet, aut adversùs ipſum faciat, nè cogitat quidem. utpote qui duobus hiſce etiam contentus ſit, quicquid impræſentiarum agit, juſtum præſtare, & quicquid impræſentiarum ſibi obvenit, diligere: negotiis verò ſtudiiſq; reliquis omnibus miſſis, nihil aliud velit, quàm rectâ juxta legem proficiſci, rectâq; proficiſcentem Deum ipſum ſequi.

XII. Ecquis ſuſpicionis uſus eſt, cùm quid fieri oporteat conſiderare præſto ſit? & ſiquidem id perſpexeris, placidè ac conſtanter eà progredi; ſin minùs, conſiſtere, & optimos quoſque in conſilium adhibere; denique ſi aliud quippiam, quo minùs eà procedas, obſtiterit, prout occaſiones præſentes ſe obtulerint, conſideratè progredi, ei quod juſtum tibi viſum fuerit, adhærendo? hoc enim aſſequi, ut juſtè agas, optimum eſt: nec niſi ab hoc aberrando excideris. quietum quiddam, & agile tamen, alacre pariter & compoſitum eſt, quiſquis rationi per omnia obſequitur.

XIII. Somno excuſſo ſtatim percontare te, nunquid tuâ intererit, ſi juſta bonáque ab alio aliquo fiant. nihil intererit. nunquid oblitus ſis, quales iſti, qui de aliis laudandis vituperandiſque tantopere ſe efferunt, in lecto ſint, quales ad menſam, quæ faciant, quæ fugiant, quæ ſectentur, quæ ſuffurentur, quæ rapiant ad ſe, non manibus pedibúſque, quod dici ſolet, ſed parte ſui pretioſiſſimâ, quâ, ubi libuerit, conſequi liceat fidem, modeſtiam, veritatem, legem, genium denique bonum.

XIV. Cuncta

Digitized by Google

XIV. Cuncta danti pariter ac recipienti naturæ, homo probè inſtitutus ac modeſtus dicet, *Da quod vis; repete quod vis.* nec elatus hoc dicet, ſed obſequens tantùm, & benevolo adverſus eam affectu.

XV. Exiguum eſt quod ſupereſt vitæ tuæ. vive tanquam in monte. nihil enim intereſt hîc an illîc, ſiquis ubicunque in orbe, tanquam in urbe, degat. viderint, nôrintq; homines, hominem verum, qui naturæ convenienter vivat. ſin non ſuſtinent, occîdant. hoc enim ſatius eſt, quàm ita vivere, uti ipſi vivunt volúntve.

XVI. Nè ulteriùs occupere totus, diſſerendo qualis vir bonus ſit, ſed enitendo ut ipſe ſis.

XVII. Ævi totius, & naturæ totius cogitatio tibi crebrò occurrat. quodque particularia omnia, ſubſtantiam quod attinet, milii ſunt inſtar; tempus quod attinet, terebri circumvolutio.

XVIII. Rerum præſentium unamquamq; advertendo, conſidera eam jam diſſolutam, & in mutatione & quaſi putrefactione quadam, aut diſſipatione, conſtitutam, ſive ut mori quodammodo nata ſit.

XIX. Cogita, quales ſint homines veſcentes, dormientes, coeuntes, excernentes, alia ejuſmodi agentes. rurſus, quales, ubi inflantur, efferuntur, iraſcuntur, tanquam in ſublimi ſiti aliquos increpant. paulò autem ante, quàm multis & quâ mercede, inſerviebant; & paulò poſt, quo in ſtatu futuri ſunt.

XX. Confert cuique, quod fert cuique natura univerſi. & tum confert, quando illa fert.

XXI. Amat imbrem tellus. amat & almus æther. amat & mundus facere quicquid futurum eſt ut fiat. dico itaque mundo ipſe, *ecquid tu amas? idem ipſe amo.* annon illud ità & fit & dicitur vulgò *Amat*, hoc vel illud *fieri*.

XXII. Vel iſtîc vivis, & vitæ huic jam aſſueviſti; vel foris vadis, & hoc volebas*; vel moreris, & munere defunctus es. præter iſta nihil reſtat. bono itaq; ſis animo.

XIV. Τῇ [1] πάντα διδούσῃ καὶ ἀπολαμβανούσῃ φύσει, ὁ πεπαιδευμένος καὶ αἰδήμων λέγει· [2] δὸς ὃ θέλεις. [3] ἀπόλαβε ὃ θέλεις. λέγει δὲ τοῦτο [4] οὐ καταθρασυνόμενος, ἀλλὰ πειθαρχῶν μόνον καὶ εὐνοῶν αὐτῇ.

XV. [5] Ὀλίγον ἐστὶ τὸ ὑπολειπόμενον τοῦτο. [6] ζῆσον ὡς ἐν ὄρει. [7] οὐδὲν γὰρ διαφέρει ἐκεῖ ἢ ὧδε, ἐάν τις πανταχοῦ, [8] ὡς ἐν πόλει, τῷ κόσμῳ. ἰδέτωσαν, ἱστορησάτωσαν οἱ ἄνθρωποι [9] ἄνθρωπον ἀληθινὸν [10] κατὰ φύσιν ζῶντα. εἰ μὴ φέρουσιν, ἀποκτεινάτωσαν. [11] κρεῖττον γάρ, ἢ οὕτω ζῆν.

XVI. Μηκέθ' [12] ὅλως περὶ τοῦ οἷόν τινα εἶναι τὸν ἀγαθὸν ἄνδρα διαλέγεσθαι. ἀλλὰ [12] εἶναι τοιοῦτον.

XVII. [14] Τοῦ ὅλου αἰῶνος, καὶ τῆς ὅλης οὐσίας συνεχῶς φαντασία, καὶ ὅτι πάντα τὰ κατὰ μέρος, ὡς μὲν [15] πρὸς οὐσίαν, κεγχραμίς· ὡς δὲ [16] πρὸς χρόνον, τρυπάνου περιστροφή.

XVIII. Εἰς ἕκαστον τῶν ὑποκειμένων ἐφιστάντα, [17] ἐπινοεῖν αὐτὸ ἤδη διαλυόμενον, καὶ ἐν μεταβολῇ, καὶ οἷον σῆψιν ἢ σκεδάσει γινόμενον, ἢ καθὸ ἕκαστον πέφυκεν, [18] ὥσπερ θνήσκειν.

XIX. [18] Οἷοί εἰσιν ἐσθίοντες, καθεύδοντες, ὀχεύοντες, ἀποπατοῦντες, τὰ ἄλλα. εἶτα οἷοι ἀνδρονομούμενοι, καὶ γαυρούμενοι, ἢ χαλεπαίνοντες, καὶ ἐξ ὑπεροχῆς ἐπιπλήττοντες· πρὸ ὀλίγου δὲ [20] ἐδούλευον πόσοις, καὶ [21] δι' οἷα· καὶ [22] μετ' ὀλίγον, ἐν [23] τοιούτοις ἔσονται.

XX. [24] Συμφέρει ἑκάστῳ, ὃ φέρει ἑκάστῳ ἡ τῶν ὅλων φύσις. καὶ [25] τότε συμφέρει, ὅτε ἐκείνη φέρει.

XXI. [26] Ἐρᾷ μὲν ὄμβρου γαῖα· ἐρᾷ δὲ ὁ σεμνὸς αἰθήρ· [27] ἐρᾷ δὲ ὁ κόσμος ποιῆσαι ὃ ἂν μέλλῃ γίνεσθαι. λέγω οὖν τῷ κόσμῳ, ὅτι [28] σοὶ συνερῶ. μή τι δὲ οὕτω κἀκεῖνο γίνεται καὶ λέγεται, ὅτι [29] φιλεῖ τοῦτο γίνεσθαι;

XXII. Ἤτοι ἐνταῦθα ζῇς, καὶ ἤδη [30] εἴθισαι· ἢ ἔξω ὑπάγεις, καὶ τοῦτο ἤθελες· ἢ ἀποθνήσκεις, καὶ [31] ἀπελειτούργησας. παρὰ δὲ ταῦτα οὐδέν. οὐκοῦν εὐθύμει.

[1] Sup. § 1. l. 4. § 23.
[2] L. 3. § 6. l. 4. § 31.
[3] L. 8. § 33.
[4] L. 9. § 3.
L. 1. § 2, 6.
[5] Sup. § 11.
[6] Inf. § 22, 23.
[7] L. 8. § 45.
[8] L. 4. § 3, 4.
[9] Sup. § 8.
[10] Sup. § 2.
[11] L. 9. § 2.
[12] ὅλ⊙.
[13] L. 4. § 17.
[14] L. 7. § 35. l. 11. § 1.
[15] L. 4. § 3.
[16] L. 5. § 24.
[17] Sup. § 7.
[18] L. 4. § 48. l. 9. § 21.
[19] Sup. § 13.
[20] L. 8 § 3.
[21] L. 6. § 59.
[22] L. 3. § 3. l. 4. § 48. l. 8. § 37.
[23] ὁποίοις f.
[24] L. 4. § 23.
[25] L. 11. § 13.
[26] Euripid.
[27] L. 7. § 18, 25.
[28] L. 9. § 1.
[29] Sup. § 35.
[30] L. 12. § 6.
[31] Sup. § 36.

Digitized by Google

XXIII. Ἐναργὲς ἔστω ἀεὶ τὸ, ὅτι τοιοῦτο [1] ἐκεῖνο ὁ ἀγρός ἐστι· καὶ πῶς [2] πάντα ἐστὶ ταὐτὰ ἐνθάδε τοῖς ἐν ἄκρῳ τῷ ὄρει, ἢ ἐπὶ τοῦ αἰγιαλοῦ, ἢ ὅπου θέλεις. ἄντικρυς γὰρ εὑρήσεις τὰ τοῦ Πλάτωνος, [3] σηκὸν ἐν ὄρει, φησὶ, [4] περιβαλλόμενος [καὶ βάλλειν βλήματα]

XXIV. [5] Τί ἐστί μοι τὸ ἡγεμονικόν μου; καὶ ποῖόν τι ἐγὼ αὐτὸ ποιῶ νῦν; καὶ [6] πρὸς τί ποτε αὐτῷ νῦν χρῶμαι; μήτι κενὸν νοῦ ἐστι; μήτι ἀπόλυτον καὶ [7] ἀπεσπασμένον κοινωνίας; [8] μήτι προστετηκὸς καὶ ἀνακεκραμένον τῷ σαρκιδίῳ, ὥστε [9] τούτῳ συντρέπεσθαι;

XXV. [10] Ὁ τὸν κύριον φεύγων, δραπέτης. κύριος δὲ ὁ νόμος· καὶ ὁ παρανομῶν, δραπέτης, ἅμα καὶ [11] ὁ λυπούμενος, ἢ ὀργιζόμενος, ἢ φοβούμενος, [12] ὁ βούλεταί τι γεγονέναι, ἢ γίνεσθαι, ἢ γενήσεσθαι, τῶν ὑπὸ [13] τοῦ τὰ πάντα διοικοῦντος τεταγμένων, ὅς ἐστι νόμος, [14] νέμων, ὅσα ἑκάστῳ [15] ἐπιβάλλει. ὁ ἄρα φοβούμενος, ἢ λυπούμενος, ἢ ὀργιζόμενος, δραπέτης.

XXVI. [16] Σπέρμα εἰς μήτραν ἀφεὶς ἀπεχώρησε, καὶ λοιπὸν ἄλλη αἰτία παραλαβοῦσα ἐργάζεται, καὶ ἀποτελεῖ βρέφος. [17] ἐξ οἵου, οἷον; πάλιν τροφὴν διὰ φάρυγγος ἀφῆκε, καὶ λοιπὸν [18] ἄλλη αἰτία παραλαβοῦσα αἴσθησιν, καὶ ὁρμὴν, τὸ ὅλον ζωὴν καὶ ῥώμην, καὶ ἄλλα (ὅσα καὶ οἷα ἐστὶ) ποιεῖ. [19] ταῦτα οὖν τὰ ἐν τοιαύτῃ ἐγκαλύψει γινόμενα θεωρεῖν, καὶ τὴν δύναμιν οὕτως ὁρᾷν, ὡς καὶ [20] τὴν βρίθουσαν, καὶ τὴν ἀνωφερῆ, ὁρῶμεν, [21] οὐχὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς, ἀλλ' οὐχ ἧττον ἐναργῶς.

XXVII. Συνεχῶς ἐπινοεῖν, πῶς [22] πάντα τοιαῦτα, ὁποῖα νῦν γίνεται, καὶ πρόσθεν ἐγίνετο· καὶ [23] ἐπινοεῖν γινόμενα, καὶ [24] ὅλα δράματα καὶ σκηνὰς ὁμοειδεῖς, ὅσα ἐκ πείρας τῆς σῆς, ἢ τῆς πρεσβυτέρας ἱστορίας ἔγνως, πρὸ ὀμμάτων τίθεσθαι· οἷον [25] αὐλὴν ὅλην Ἀδριανοῦ, καὶ αὐλὴν ὅλην Ἀντωνίνου, καὶ αὐλὴν ὅλην Φιλίππου, Κροίσου. πάντα γὰρ ἐκεῖνα τοιαῦτα ἦν, μόνον δι' ἑτέρων.

[1] τὸ [τί, δή] ἐκεῖ.
[2] Sup. § 15.
[3] Plato *Theaet.*
[4] τὸ τεῖχος] περ.
[5] L. 5. § 11.
[6] L. 12. § 33.
[7] L. 5. § 8.
[8] L. 7. § 66, 67.
[9] L. 5. § 26.
[10] L. 4. § 29.
[11] L. 11. § 8, 9.
[12] ὅτι β. ε.
[13] L. 6. § 1, 15.
[14] L. 4. § 10.
[15] L. 7. § 7.
[16] L. 5. § 4. *l.* 12. § 26.
[17] L. 4. § 48. *l.* 6. § 13.
[18] Inf. § 38.
[19] L. 4. § 36. *l.* 7. § 29, 30. *l.* 9. § 25.
[20] L. 12. § 30.
[21] L. 3. § 15. *l.* 11. § 12.
[22] L. 2. § 14.
[23] L. 7. § 49.
[24] L. 6. § 44.
[25] L. 8. § 25, 31.

XXIII. Illud tibi ſemper conſtet, ejuſmodi quiddam agrum eſſe, cujuſmodi eſt locus alius quilibet. eademque eſſe omnia iſtic agentibus, quæ eis, qui in montium verticibus, vel in littorum crepidinibus, vel alibi ubicunque volueris, verſantur. palam enim invenies Platonis illa, *Urbis muro, ut caulæ ſepto circundatus.*

XXIV. Quidnam eſt mihi nunc mens mea? vel qualem ego eam præſto? ad quidnam eâ jam utor? nunquid eſt intellectu vacua? nunquid à ſocietate communi ſoluta & revulſa? nunquid carunculæ ità agglutinata & permixta, ut cum illa mutetur unà?

XXV. Qui dominum fugit, fugitivus eſt. dominus autem eſt lex. ergò qui legem tranſgreditur, fugitivus eſt. idem eſt & qui ideo angitur, vel iraſcitur, vel metuit, quod ſecus, quam ipſe velit, aut factum ſit, aut fiat, aut futurum ſit eorum quicquam, quæ ab univerſi rectore ſunt conſtituta, qui eſt ipſe lex unicuique quod ſuum eſt tribuens. fugitivus eſt igitur, qui metuit, vel angitur, vel iraſcitur.

XXVI In uterum ſemen qui miſit, abſcedit. hoc alia deinceps excipiens natura, fœtum fabricat & abſolvit; ex quali qualem? alimentum rurſus mater per gulam demittit; quod alia inſuper cauſſa ubi exceperit, ſenſum, motúmque, adeóq; vitam ac vires & alia (quot ea numero & qualia?) conficit. hæc, tantâ licèt involvantur caligine; contemplari oportet, facultatémque ità intueri quæ iſta facit, prout vim eam cernimus, quâ vel deorſum, vel ſurſum corpora feruntur, non oculis quidem externis, ſed nec minùs clarè tamen.

XXVII. Cogita tecum jugiter, qualia nunc ſunt omnia, talia priùs actitata; cogita & talia futura eſſe. propone tibi ob oculos, fabulas totas ſcenaſque uniformes, quæcunq; vel ex notitia tua, vel ex hiſtoria antiqua cognita habueris; aulam Hadriani totam, totam Antonini, illam item Philippi, Alexandri, Crœſi. ejuſdem planè modi fuerunt omnia illa, niſi quòd per alios agebantur.

XXVIII.

XXVIII. Hominem de re ullâ dolentem, atque ægrè ferentem quicquam, ſimilem habe porcello, qui dum mactatur, calcitrat & vociferatur: cujuſmodi eſt & qui decumbens tacitè ſolus ſecum ſortem deplorat ſuam: conſidera & fato nos illigatos teneri: & rationali animali ſoli datum eſſe, ut eis quæ eveniunt, ſponte obſequi poſſit; cùm ſequi ipſum omnibus ſit neceſſarium.

XXIX. Conſideratâ ſeorſim, quam inſtituis, re omni, percontare te, num ideo mors gravis habenda ſit, quia eâ te privet.

XXX. Ubi peccato alicujus offenderis, tranſitione factâ perpende tecum, annon ipſe ejuſmodi aliquid pecces. puta, argentum in bonis habendo, vel voluptatem, vel gloriolam, vel aliud iſtiuſmodi. hoc enim ſi adverteris, ira ſtatim tibi excidet. præſertim, ſi ſuccurrerit unà, cogi hominem. quid enim faceret? aut, ſi poteris, tu illum vi illâ expedias.

XXXI. Satyrionem ubi videris Socraticum, Eutychem cogita vel Hymenem: & Euphratem ubi videris, Eutychionem cogita vel Sylvanum. & Alciphrone viſo, Tropæophorum cogita; & Xenophonte, Critonem vel Severum. & temet ubi reſpexeris, Cæſarum aliquem. & in quolibet cogitando, geminum ei quempiam. tum mentem tibi ſubeat, Ubi nunc ſunt illi? nuſquam ſanè: aut ubi tandem? ità enim perſpectum jugiter habebis, humana omnia fumum ac nihil eſſe, præſertim, ſi ſimul fueris recordatus, quicquid ſemel mutatur, per ſpatium temporis infinitum non eſſe ampliùs futurum. tu verò ſpatii illius quantulum occupas? cur ergo tibi non ſufficit ſpatium hoc tam breve, prout te decet, tranſigere? quàm pulchram bene agendi materiam occaſionémque ſubterfugis? quid enim ſunt aliud hæc omnia, quàm mentis, quæ, hac in vita quæ contingunt, naturam eorum rimata, accuratè perſpexerit, exercitationes. perſiſte ergò. dum & iſta tibi familiaria effeceris, quo

XXVIII. Φαντάζου πάντα τὸν ἐφ' ᾧτι-
νιοῦν λυπούμενον, ἢ δυσαρεστοῦντα, [1] ὅμοι- [1] L. 11. § 18.
ον τῷ θυομένῳ χοιριδίῳ, ἀπολακτίζοντι καὶ l. 12. § 27.
κεκραγότι· [2] ὅμοιον καὶ ὁ οἰμώζων ἐπὶ τοῦ [2] ὅμοιος
κλινιδίου μόνος σιωπῇ τὴν ἔνδεσιν ἡμῶν· καὶ
ὅτι μόνῳ τῷ λογικῷ ζώῳ δέδοται, τὸ [3] ἑ- [3] Sup. § 8.
κουσίως ἕπεσθαι τοῖς γινομένοις. [4] τὸ δὲ ἕπε- [4] L. 2. § 3. l.
σθαι ψιλὸν, πᾶσιν ἀναγκαῖον. 4. § 42.

XXIX. Κατὰ μέρος ἐφ' ἑκάστου ὧν
ποιεῖς ἐφιστάνων, ἐρώτα σεαυτὸν, [5] εἰ ὁ θά- [5] L. 12. § 31.
νατος δεινὸν διὰ τὸ τούτου στέρεσθαι.

XXX. Ὅταν προσκόπτῃς ἐπί τινος ἁ-
μαρτίᾳ, εὐθὺς μεταβὰς, ἐπιλογίζου, [6] τί [6] L. 7. § 26.
παρόμοιον ἁμαρτάνεις· οἷον, ἀργύριον ἀ- l. 11. § 18.
γαθὸν εἶναι κρίνων, ἢ τὴν ἡδονὴν, ἢ τὸ δοξάριον,
καὶ κατ' εἶδος. τούτῳ γὰρ ἐπιβάλλων, τα-
χέως ἐπιλήσῃ τῆς ὀργῆς, συμπίπτοντος τοῦ,
ὅτι [7] βιάζεται· [8] τί γὰρ ποιήσῃ; ἢ [9] εἰ δύνα- [7] L. 5. § 28.
σαι, ἄφελε αὐτοῦ τὸ βιαζόμενον. l. 8. § 14. [8] L. 12. § 16.

XXXI. Σατύρωνα [10] ἰδὼν Σωκρατι- [9] L. 9. § 11.
κὸν, φαντάζου ἢ Εὐτυχῆ, ἢ Ὑμένα, καὶ [10] ἴσως f.
Εὐφράτην ἰδὼν, Εὐτυχίωνα, ἢ Σιλβανὸν
φαντάζου· καὶ Ἀλκίφρονα, Τροπαιοφόρον
φαντάζου· καὶ Ξενοφῶντα ἰδὼν, Κρίτωνα ἢ
Σεβῆρον φαντάζου. καὶ εἰς ἑαυτὸν ἀπιδὼν, τῶν
Καισάρων τινὰ φαντάζου, καὶ ἐφ' ἑκάστου τὸ
ἀνάλογον, εἶτα συμπροσπιπτέτω σοι· [11] ποῦ [11] L. 7. § 58.
οὖν ἐκεῖνοι; οὐδαμοῦ· ἢ [12] ὁπουδή. οὕτως γὰρ l. 8. § 25, 31.
συνεχῶς θεάσῃ τὰ ἀνθρώπινα, [13] καπνὸν, l. 12. § 27. [12] ὅπη δή;
καὶ τὸ μηδέν. μάλιστα ἐὰν συμμνημονεύσῃς, ὅτι [13] L. 2. § 17.
[14] τὸ ἅπαξ μεταβαλὸν οὐκέτι ἔσται, ἐν τῷ l. 12. § 33.
ἀπείρῳ χρόνῳ. σὺ οὖν ἐν τίνι; τί δ' οὐκ [14] L. 4. § 3.
[15] ἀρκεῖ σοι [16] τὸ βραχὺ τοῦτο κοσμίως δια- [15] L. 6. § 2. l.
περάσαι; [17] οἵαν ὕλην καὶ ὑπόθεσιν φεύγεις; 9. § 6. [16] L. 4. § 26.
τί γάρ ἐστι πάντα ταῦτα ἄλλο, πλὴν [18] γυ- [17] L. 7. § 58.
μνάσματα λόγου [19] ἑωρακότος ἀκριβῶς 68.
καὶ [21] φυσιολόγως τὰ ἐν τῷ βίῳ; μένε οὖν, [18] L. 6. § 20. [19] L. 8. § 26.
μέχρι ἐξοικειώσῃς σεαυτῷ καὶ ταῦτα· [20] L. 10. § 9.

[1] ὡς ὁ ἐρρωμένος στόμαχος πάντα ἐξοικειοῖ, [2] ὡς τὸ λαμπρὸν πῦρ, ὅ,τι ἂν βάλῃς, φλόγα ἐξ αὐτοῦ καὶ αὐγὴν ποιεῖ.

XXXII. [3] Μηδενὶ ἐξέστω εἰπεῖν ἀληθεύοντα περὶ σοῦ, ὅτι οὐχ [4] ἁπλοῦς, ἢ ὅτι οὐκ ἀγαθός· ἀλλὰ ψευδέσθω, ὅστις τούτων τι περὶ σοῦ ὑπολήψεται· [5] πᾶν δὲ τοῦτο ἐπὶ σοί. [6] τίς γὰρ ὁ κωλύων ἀγαθὸν εἶναι καὶ ἁπλοῦν; σὺ μόνον κρῖνον [7] μηκέτι ζῆν, εἰ μὴ τοιοῦτος ἔσῃ. οὐδὲ γὰρ αἱρεῖ λόγος μὴ τοιοῦτον ὄντα.

XXXIII. [8] Τί ἐστι τὸ ἐπὶ ταύτης τῆς ὕλης δυνάμενον κατὰ τὸ ὑγιέστατον πραχθῆναι, ἢ ῥηθῆναι; ὅ,τι γὰρ ἂν τοῦτο ᾖ, [9] ἔξεστιν αὐτὸ πρᾶξαι ἢ εἰπεῖν· καὶ μὴ προφασίζου, ὡς κωλυόμενος. οὐ πρότερον παύσῃ [10] στένων, πρὶν ἢ τοῦτο πάθῃς, ὅτι [11] οἷόν ἐστι τοῖς ἡδυπαθοῦσιν ἡ τρυφή, τοῦτό σοι τὸ ἐπὶ τῆς ὑποβαλλομένης καὶ ὑποπιπτούσης ὕλης [12] ποιεῖν τὰ οἰκεῖα τῇ τοῦ ἀνθρώπου κατασκευῇ· [13] ἀπόλαυσιν γὰρ δεῖ ὑπολαμβάνειν, πᾶν ὃ ἔξεστι κατὰ τὴν ἰδίαν φύσιν ἐνεργεῖν. [14] πανταχοῦ δὲ ἔξεστι. τῷ μὲν οὖν κυλίνδρῳ, οὐ πανταχοῦ δίδοται φέρεσθαι τὴν ἰδίαν κίνησιν, οὐδὲ τῷ ὕδατι, οὐδὲ πυρί, οὐδὲ τοῖς ἄλλοις, ὅσα [15] ὑπὸ φύσεως ἢ ψυχῆς ἀλόγου διοικεῖται· τὰ γὰρ διείργοντα καὶ ἐνιστάμενα πολλά. [16] νοῦς δὲ καὶ λόγος διὰ παντὸς τοῦ ἀντιπίπτοντος οὕτως πορεύεσθαι δύναται, ὡς πέφυκε, καὶ ὡς θέλει. ταύτην τὴν ῥᾳστώνην πρὸ ὀμμάτων τιθέμενος, καθ' ἣν ἐνεχθήσεται ὁ λόγος διὰ πάντων, ὡς πῦρ ἄνω, ὡς λίθος κάτω, ὡς κύλινδρος κατὰ πρανοῦς, [17] μηκέτι μηδὲν ἐπιζήτει. τὰ γὰρ λοιπὰ ἐγκόμματα ἤτοι τοῦ σωματίου ἐστὶ [18] τοῦ νεκροῦ, ἢ [19] χωρὶς ὑπολήψεως καὶ τῆς αὐτοῦ τοῦ λόγου ἐνδόσεως, [20] οὐ θραύει, [21] οὐδὲ ποιεῖ κακὸν ὁτιοῦν· ἐπεί τοι καὶ [22] ὁ πάσχων αὐτό, κακὸς ἂν εὐθὺς ἐγίνετο. ἐπὶ γοῦν τῶν ἄλλων κατασκευασμάτων, πάντων ὅ,τι ἂν κακόν τινι αὐτῶν συμβῇ, παρὰ τοῦτο χεῖρον γίνεται αὐτὸ τὸ πάσχον· ἐνταῦθα

modo ſtomachus robuſtus cuncta ſibi accommodat, ignisque validus, quicquid ingeſſeris, flammam indè ac fulgorem edit.

XXXII. Nulli liceat verè de te dicere, non eſſe te ſimplicem, aut non eſſe te bonum, ſed mentiatur, quiſquis horum quicquam de te opinatus fuerit. hoc autem totum in te ſitum eſt. quis enim te bonum ſimplicémve eſſe prohibuerit? tu tantùm ſtatuas, nec ulteriùs vivere, quàm talis futurus ſis. neque enim ratio id poſcit, ni talis ſis.

XXXIII. Ecquid eſt, quod de materia iſta rectiſſimè vel fieri vel dici poſſit? quicquid enim hoc fuerit, vel facere idipſum, vel dicere licet, nec obtendas impediri te. ante ingemiſcere non deſinas, quàm eò te adegeris, ut quod voluptuariis hominibus eſt luxu diffluere, hoc tibi fuerit de ſubjecta quaque oblata tibi materia ea facere, quæ humanæ conſtitutioni conveniant. etenim pro oblectamento eſſe tibi debet, quicquid ſecundùm naturam tuam agere tibi datur. datur autem hoc ubique. ſiquidem cylindro quidem non conceditur, ut motu proprio ubique feratur; ſed nec aquæ nec igni, nec alii rei cuiquam, quæ à natura mera, vel anima regitur irrationali. quæ enim coerceant & obſiſtant, multa ſunt. verùm mens & ratio per obſtantia quælibet prout nata eſt, & prout vult ipſa, procedit. tu ergo ob oculos iſtud habens, rationem per omnia facilitate ferri eàdem planè, quâ ignis ſurſum, lapis deorſum, per declive cylindrus, nihil quæras ulteriùs. reliqua enim obſtacula, vel ſunt corporis, quod cadaveris inſtar habet, vel opinione, & rationis inclinatione ſemotâ, non infringunt, aut mali quicquam efficiunt. alioqui ea qui patitur, malus fieret. atqui in aliis quidem operibus omnibus ita ſe habet, ut quicquid alicui horum mali contigerit, deterius illud faciat, quòd eo afficitur. iſtîc verò, ſi ità dicere licuerit,

[1] Inf. § 35. [2] L. 4. § 1. [3] L. 11. § 13. [4] L. 12. § 1. [5] L. 5. § 5. [6] L. 8. § 32. Sup. § 33. [7] Sup. § 8. [8] Sup. § 12, 31. [9] Sup. § 32. l. 11. § 9. [10] L. 9. § 26. [11] L. 6. § 51. [12] L. 5. § 16. l. 6. § 16, 40. [13] L. 6. § 7. l. 8. § 26, 43. l. 11. § 16. [14] L. 7. § 54. l. 8. § 45. l. 11. § 7. [15] Sup. § 2. [16] L. 5. § 10, 29. l. 8. § 7, 32, 41. [17] L. 7. § 73. l. 8. § 2. [18] L. 4. § 41. l. 12. § 33. [19] L. 4. § 7, 11. [20] L. 8. § 56, 57. [21] Sup. § 28. [22] Sup. § 55.

Digitized by Google

cuerit, præſtantior ſit homo ac laude dignior, dum eis quæ objiciuntur, rectè utitur. in ſumma memineris, civem indigenam nihil lædere, nî civitatem lædat. civitatem nihil lædere, nî legem lædat. horum autem, quæ infortunia dicimus, nihil legem lædit. quod autem legem non lædit, nec civitatem, nec civem læſerit.

XXXIV. Qui decretis veris imbutus eſt, hunc dictum breviſſimum & è trivio arreptum quodlibet commonere ſuffecerit de mœrore metúve pellendo, quale illud eſt,

Sternit humi frondes alias vis aſpera venti:
Aſt alias natura parat, quæ vere viréſcunt.
Sic hominum genus eſt: hic naſcitur, occidit ille.

foliola ſunt & filioli tui; foliola ſunt & homunciones iſti, qui tanto cum ſtrepitu, tanquam fide digni, alios celebrant, vel è contrario diris devovent, vel clam vituperant & ſubſannent. foliola itidem, qui famam tui poſthumam excepturi ſunt. iſta enim omnia verno tempore prodeunt; dein ventus ubi ſtraverit, ſylva horum vice novâ alia profert. commune autem omnium eſt, breve exiſtendi ſpatium. at tu omnia, tanquam æterna futura, fugis appetiſve. mora parvula, & lumina tibi condentur: eúmque qui te extulerit, alius aliquis lugebit.

XXXV. Sani eſt oculi, cernere viſibilia quævis, nec dicere, *Viridia velim.* hoc etenim lippientis eſt. ſed & auditûs ac olfactûs eſt ſani, ad ſonos odoréſve quoſvis percipiendos promptum eſſe. & ſtomachi valentis, adverſùs edulia quævis pariter ſe habere; ſicut molam ad omnia, ad quæ molenda condita eſt: pari igitur ratione & mentis eſt ſanæ, ad obvenientia quæq; idoneam eſſe. quæ verò dixerit, *Liberos mihi ſalvos velim; &, Omnes quicquid*

δὴ, εἰ δεῖ εἰπεῖν, καὶ [1] κρείττων γίνεται ὁ ἄνθρωπος, καὶ [2] ἐπαινετώτερος, [3] ὀρθῶς χρώμενος τοῖς προσπίπτουσιν. ὅλως δὲ μέμνησο, ὅτι [4] τὸν φύσει πολίτην οὐδὲν βλάπτει, ὃ πόλιν οὐ βλάπτει· οὐδέ γε πόλιν οὐ βλάπτει, ὃ νόμον οὐ βλάπτει· τούτων δὲ τῶν καλουμένων ἀκληρημάτων οὐδὲν βλάπτει νόμον. ὃ τοίνυν νόμον οὐ βλάπτει, οὔτε πόλιν, οὔτε πολίτην.

XXXIV. Τῷ [5] δεδειγμένῳ ὑπὸ τῶν ἀληθῶν δογμάτων, ἀρκεῖ καὶ τὸ βραχύτατον, καὶ ἐν μέσῳ κείμενον εἰς ὑπόμνησιν ἀλυπίας καὶ ἀφοβίας· οἷον,

[6] Φύλλα τὰ μέν τ' ἄνεμος χαμάδις χέει,
ἄλλα δέ θ' ὕλη
Τηλεθόωσα φύει, ἔαρος δ' ἐπιγίγνεται ὥρῃ·
Ὣς ἀνδρῶν γενεὴ, ἡ μὲν φύει, ἡ δ' ἀπολήγει.

[7] φυλλάριον δὲ καὶ τὰ τεκνία σου· [8] φυλλάρια δὲ καὶ ταῦτα τὰ ἐπιβοῶντα ἀξιοπίστως, καὶ ἐπευφημοῦντα, ἢ ἐκ τῶν ἐναντίων καταρώμενα, ἢ ἡσυχῇ ψέγοντα, καὶ χλευάζοντα· φυλλάρια δὲ ὁμοίως, καὶ [9] τὰ διαδεξόμενα τὴν ὑστεροφημίαν. πάντα γὰρ ταῦτα ἔαρος ἐπιγίγνεται ὥρῃ· εἶτα ἄνεμος καταβέβληκεν· ἔπειθ' [10] ἡ ὕλη ἕτερα ἀντὶ τούτων φύει. [11] τὸ δὲ ὀλιγοχρόνιον κοινὸν πᾶσιν· ἀλλὰ σὺ πάντα, ὡς αἰώνια ἐσόμενα, φεύγεις, καὶ διώκεις. [12] μικρὸν καὶ καταμύσεις. [13] τὸν δὲ ἐξενεγκάμενόν σε ἤδη, ἄλλος θρηνήσει.

XXXV. Τὸν ὑγιαίνοντα ὀφθαλμὸν πάντα ὁρᾶν δεῖ τὰ ὁρατὰ, καὶ μὴ λέγειν, τὰ χλωρὰ θέλω· τοῦτο γὰρ ὀφθαλμιῶντός ἐστι. καὶ τὴν ὑγιαίνουσαν ἀκοὴν, καὶ ὄσφρησιν εἰς πάντα δεῖ τὰ ἀκουστὰ καὶ ὀσφραντὰ ἑτοίμην εἶναι. καὶ [14] τὸν ὑγιαίνοντα στόμαχον πρὸς πάντα τρόφιμα ὁμοίως ἔχειν, ὡς μύλην πρὸς πάντα ὅσα ἀλέσουσα κατεσκευάσθη. καὶ τοίνυν [15] τὴν ὑγιαίνουσαν διάνοιαν πρὸς πάντα δεῖ τὰ συμβαίνοντα ἑτοίμην εἶναι. ἡ δὲ λέγουσα, [16] τὰ τεκνία σωζέσθω, καὶ πάντες ὅ, τι ἂν

[1] L. 4. § 1.
[2] L. 5. § 15.
[3] L. 7. § 68. L. 8. § 29.
[4] L. 5. § 22.
[5] δεδηγμ. Xyl. & Lug. δεδηγμ. l. 3. § 4.
[6] Homer. Il. ξ. v. 147.
[7] L. 11. § 34.
[8] L. 5. § 36. l. 8. § 21.
[9] L. 4. § 19.
[10] L. 7. § 27. 25.
[11] L. 5. § 10.
[12] L. 7. § 70. l. 8. § 25.
[13] L. 4. § 50.
[14] Sup. § 31.
[15] L. 9. § 43.
[16] L. 9. § 16.

ὅ,τι δὴ πράξω ἐπαινέσωσιν, ὀφθαλμὸς ἐστὶ
τὰ χλωρὰ ζητεῖν; ἢ ὀδόντες τὰ ἁπαλά.

quid fecero laudent, velim; oculi eſt inſtar viridia poſcentis, vel dentium tenella poſtulantium.

[1] L. 5. § 10. XXXVI. [1] Οὐδείς ἐστιν οὕτως εὔποτμος,
l. 9. § 3. ᾧ ἀποθνήσκοντι οὐ παρεστήξονταί τινες ἀσπα-
ζόμενοι τὸ συμβαῖνον κακόν. σπουδαῖος καὶ
σοφὸς ἦν. μὴ τὸ τελευταῖον ἔσται τις ὁ καθ'
[2] συμβ. αὑτὸν λέγων; ἀναπνεύσομεν [2] μὲν ποτε [3] ἀπὸ
[3] L. 5. § 9. τούτου τοῦ παιδαγωγοῦ. Χαλεπὸς μὲν οὐδενὶ
l. 11. § 18. ἡμῶν ἦν· ἀλλὰ ᾐσθανόμην, ὅτι ἡσυχῇ κα-
ταγινώσκει ἡμῶν, ταῦτα μὲν οὖν ἐπὶ τοῦ
σπουδαίου. ἐφ' ἡμῶν δὲ πόσα ἄλλα ἐστι, δι'
[4] L. 4. § 50. ἃ πολὺς ὁ ἀπαλλακτιῶν ἡμῶν. [4] τοῦτο οὖν
ἐννοήσεις ἀποθνήσκων, καὶ εὐκολώτερον ἐξε-
λεύσῃ, λογιζόμενος, ἐκ τοιούτου βίου ἀ-
πέρχομαι, ἐν ᾧ αὐτοὶ οἱ κοινωνοί, ὑπὲρ ὧν
τὰ τοσαῦτα ἠγωνισάμην, ηὐξάμην, ἐ-
φρόντισα, αὐτοὶ ἐκεῖνοι ἐθέλουσι με ὑπά-
γειν, ἄλλην τινὰ τυχὸν ἐκ τούτου ῥᾳστώνην
ἐλπίζοντες. τί δὴ οὖν τις ἀντέχοιτο τῆς ἐν-
[5] L. 5. § 10. ταῦθα μακροτέρας διατριβῆς; [6] μὴ μέν-
τοι διὰ τοῦτο ἔλαττον εὐμενὴς αὐτοῖς ἄπι-
[6] L. 7. § 15. θι, ἀλλὰ [6] τὸ ἴδιον ἦθος διασῴζων, [7] φί-
[7] Sup. § 22. λος, καὶ εὔνους, καὶ [8] ἵλεως, καὶ μὴ πάλιν ὡς
[8] L. 2. § 3. ἀποσπώμενος· ἀλλ' ὥσπερ ἐπὶ τοῦ εὐθα-
[9] L. 3. § 5. νατοῦντος [9] εὐκόλως τὸ ψυχάριον ἀπὸ σώμα-
τος ἐξειλεῖται, τοιαύτην καὶ τὴν ἀπὸ τούτων
[10] L. 6. § 39. ἀποχώρησιν δεῖ γενέσθαι· καὶ γὰρ [10] τούτοις ἡ
φύσις συνῆψε, καὶ συνέκρινεν. ἀλλὰ νῦν δι-
[11] L. 3. § 5. αλύει; διαλύομαι, ὡς ἀπὸ οἰκείων μέν, οὐ μὴν [11] ἀνθελκόμενος. ἀλλ' ἀβι-
[12] L. 2. § 12, 17. άστως· [12] ἓν γὰρ καὶ τοῦτο τῶν κατὰ φύσιν.

XXXVI. Nemo quiſquam adeò felix eſt, cui morienti non adſtabunt aliqui, qui præſenti lætentur malo. bonus ſapienſque fuerit, annon ad extremum futurus eſt qui de illo dicat, *Reſpirabimus jam tandem à pædagogo iſto. non erat reverà aſper noſtri cuiquam: ſenſi tamen tacitè illum damnâſſe nos.* hæc igitur de viro bono. at nos quod attinet, quàm multa ſunt alia, ob quæ à nobis liberati deſiderent haud pauci? hoc ſi inter moriendum cogitaveris, libentiùs diſcedes; cùm ità tecum rem putaveris, Ex ea vita diſcedo, in qua ipſi ejuſdem mecum participes, pro quibus tam multa exantlavi, ſupplicavi, procuravi, illi, inquàm, ipſi elatum me optant, tanquam qui levamen forſan hinc aliquod ſperent. cur ergo diutiùs iſtîc moram trahere quis cupiat? nec propterea tamen minùs illis propitius diſcedas, ſed moris tui tenax, amicus, benevolus, mitis. quin rurſus nec tanquam vitæ avulſus, ſed, prout eis, quibus mortis felicitas quædam obtigit, animula à corpore leniter exolvitur, talis & tua ab iſtis etiam eſto diſceſſio. eis enim te natura annexuit & conjunxit. at nunc disjungit. disjungor itaque tanquam à neceſſariis, non abſtractus tamen, ſed ſponte diſcedens. nam & hoc ex eis eſt, quæ ſunt ſecundùm naturam.

XXXVII. Ἔθισον ἐπὶ παντός, ὡς οἷόν
[13] Sup. § 16. τε, τοῦ πρασσομένου ὑπό τινος, ἐπιζητεῖν κατὰ
l. 7. § 4. σαυτόν, [13] οὗτος τοῦτο ἐπὶ τίνα φέρει; ἄρχου
[14] L. 3. § 5. l. 5. § 11. δὲ ἀπὸ σαυτοῦ, καὶ [14] σαυτὸν πρῶτον ἐξέταζε.

XXXVII. Solenne tibi ſit, in cujuſque (quoad ejus fieri poteſt) actione omni, apud te quærere, *Iſtud iſte quo fine facit?* à temet autem auſpicare, téque primo loco ſcrutare.

[15] L. 2. § 2. XXXVIII. Μέμνησο, ὅτι [15] τὸ νευρο-
[16] L. 7. § 59. σπαστοῦν ἐστιν ἐκεῖνο, [16] τὸ ἔνδον ἐγκεκρυμ-
l. 8. § 28. μένον· [17] ἐκεῖνο ῥητορεία, ἐκεῖνο ζωή, [18] ἐ-
[17] L. 12. § 33 κεῖνο, εἰ δεῖ εἰπεῖν, ἄνθρωπος. μηδέποτε
[18] Sup. § 3. [19] Sup. § 2, 3. [20] L. 3. § 3. συμπεριφαντάζου [19] τὸ περικείμενον [20] ἀγ-

XXXVIII. Memento illud quod te velut fidiculis citat, eſſe intra te reconditum quiddam. illud eſt ſuadela, illud vita, illud (ſi fas dicere) homo eſt. nè cùm illo junctim contempleris unquam circumjectum, vaſis

vaſis inſtar, conceptaculum hoc, & inſtrumenta hæc undique ex eodem efficta. ſunt enim aſciæ ſimilia iſta: hoc tantùm intereſt, quòd agnata ſunt: ſiquidem membrorum iſtorum, abſque forma quæ ea ciet ſiſtitque, non magis uſus eſt, quàm radiis textrici, aut ſcriptori calami, aut aurigæ flagelli.

γεῶδες, καὶ τὰ ὀργάνια ταῦτα τὰ περιπεπλασμένα. ὅμοια γάρ ἐστι σκεπάρνῳ, μόνον δὲ διαφέροντα, καθόσον προσφυῆ ἐστιν. ἐπεί τοι οὐ μᾶλλόν τι τούτων ὄφελός ἐστι τῶν μορίων, χωρὶς [1] τῆς κινούσης καὶ ἰσχούσης αὐτὰ αἰτίας, ἢ τῆς κερκίδος τῇ ὑφαντρίᾳ, καὶ τοῦ καλάμου τῷ γράφοντι, καὶ τοῦ μαστιγίου τῷ ἡνιόχῳ.

¹ l. 7. § 21. 7. § 55. Sup. § 26.

LIB. XI.

HÆ ſunt animæ ratione præditæ proprietates: ſe cernit, fingit, artàtque, ut lubet, qualemcunque vult ipſa, facit: fructum, quem profert, ipſa carpit. cùm arborum fructus, quódque iſtis in animalibus reſpondet, alii carpant. finem ſemper ſuum aſſequitur, ubicunque conſtiterit vitæ terminus. neque enim ſic ſe habet, quo modo in ſaltando aut in fabulam agendo aliiſque ejuſmodi, in quibus ſiquid incideris, actio tota fit mutila; ſed in quacunque parte, & ubicunque deprehenſa fuerit, quod præceſſit plenum prorſus & perfectum ſibi facit: ut dicere liceat, *Ego quæ mea ſunt, omnia habeo.* adhæc mundum totum pervagatur, &, quod ambit hunc, vacuum, figuramque ejuſdem contemplatur, & in ævi immenſitatem ſe porrigit, & univerſi per intervalla certa renovationem comprehendit & conſiderat; vidétque ſimul, quòd nihil novi viſuri ſint poſteri noſtri, ſicut nec ampliùs quicquam viderunt anteceſſores noſtri, ſed ità fit quodammodo, ut quadraginta annos qui egerit, mentem modò aliquam habuerit, & res geſtas animadverterit, ex uniformitatis ratione, & præterita omnia & futura viderit. propria ſunt animæ rationalis & iſta; proximos diligere, veracem, verecundam eſſe, nihil ſibi præferre, quod & legis eſt proprium. ità inter rectam rationem & juſtitiæ rationem nihil intereſt.

ΒΙΒΛΙΟΝ ια΄.

ΤΑ ἴδια τῆς λογικῆς ψυχῆς· [1] ἑαυτὴν ὁρᾷ, [2] ἑαυτὴν διαρθροῖ, ἑαυτὴν ὁποίαν ἂν βούληται ποιεῖ, [3] τὸν καρπὸν ὃν φέρει αὐτὴ καρποῦται (τοὺς γὰρ τῶν φυτῶν καρποὺς, καὶ τὸ ἀνάλογον ἐπὶ τῶν ζώων, ἄλλοι καρποῦνται) [4] τοῦ ἰδίου τέλους τυγχάνει, ὅπου ἂν τὸ τοῦ βίου πέρας ἐπιστῇ. [5] οὐχ ὥσπερ ἐπὶ ὀρχήσεως καὶ ὑποκρίσεως καὶ τῶν τοιούτων ἀτελὴς γίνεται ἡ ὅλη πρᾶξις, ἐάν τι ἐγκόψῃ· ἀλλ' ἐπὶ παντὸς μέρους, καὶ ὅπου ἂν καταληφθῇ, [6] πλῆρες καὶ ἀπροσδεὲς ἑαυτῇ τὸ προτεθὲν ποιεῖ, ὥστε εἰπεῖν, [7] ἐγὼ ἀπέχω τὰ ἐμά. ἔτι δὲ [8] περιέρχεται τὸν ὅλον κόσμον, καὶ τὸ περὶ αὐτὸν κενὸν, καὶ τὸ σχῆμα αὐτοῦ, καὶ [9] εἰς τὴν ἀπειρίαν τοῦ αἰῶνος ἐκτείνεται, καὶ [10] τὴν περιοδικὴν παλιγγενεσίαν τῶν ὅλων ἐμπεριλαμβάνει, καὶ περινοεῖ, καὶ θεωρεῖ, ὅτι [11] οὐδὲν νεώτερον ὄψονται οἱ μεθ' ἡμᾶς, οὐδὲ περιττότερον εἶδον οἱ πρὸ ἡμῶν. ἀλλὰ [12] τρόπον τινὰ ὁ τεσσαρακοντούτης, ἐὰν νοῦν ὁποσονοῦν ἔχῃ, πάντα τὰ γεγονότα, καὶ τὰ ἐσόμενα ἑώρακε [13] κατὰ τὸ ὁμοειδές. ἴδιον δὲ λογικῆς ψυχῆς, καὶ [14] τὸ φιλεῖν τοὺς πλησίον, καὶ ἀλήθεια, καὶ αἰδὼς, καὶ τὸ [15] μηδὲν ἑαυτῆς προτιμᾶν, ὅπερ ἴδιον καὶ νόμου· οὕτως ἄρ' οὐδὲν διοίσει λόγος ὀρθὸς, καὶ [16] λόγος δικαιοσύνης.

¹ Inf. § 12.
² L. 6. § 8.
³ L. 9. § 19.
⁴ L. 3. § 8.
⁵ L. 12. § 36.
⁶ L. 2. § 17. l. 3. § 5.
⁷ L. 4. § 29. 49.
⁸ L. 7. § 35. l. 9. § 30.
⁹ L. 10. § 31.
¹⁰ L. 9. § 28. l. 10. § 7.
¹¹ L. 6. § 37. l. 7. § 1.
¹² L. 2. § 14. l. 12. § 35.
¹³ L. 7. § 49.
¹⁴ L. 6. § 16. l. 8. § 26.
¹⁵ L. 3. § 9. l. 5. § 21.
¹⁶ L. 10 § 1. l. 12. § 1.

craſtinum tamen reſervari ſupplicant, iiſdem unguibus morſibúſque iidem ejuſmodi planè objiciendi. tu verò in nomina pauca hæc inde te. & ſiquidem in illis perſiſtere potes, perſiſtas, tanquam in fortunatorum inſulas quaſdam trajectus; ſin excidere, nec ſtatum tueri poſſe te ſenſeris, in angulum aliquem, ubi poſſis aliquid, audacter te conferas; vel etiam è vita omnino diſcedas, nec iratus tamen, ſed ſimpliciter, liberè, modeſtè, hoc unum duntaxat in vita memoratu dignum executus, quòd è vita ſic exieris. ad nominum autem iſtorum recordationem, multùm conducet meminiſſe Deorum, quódque nolunt illi ratione præditos ipſis adulari, ſed ſimiles ipſis fieri. meminiſſe &, ficum eſſe quæ ea quæ ficûs ſunt facit; canem, quæ canis; apem, quæ apis; & hominem pariter, qui quæ hominis.

[1] εἰς τὸν αὔριον φυλαχθῆναι, παραβαλλόμενοι τοιοῦτοι τοῖς αὐτοῖς ὄνυξι καὶ δήγμασιν. ἐμβίβασον οὖν σεαυτὸν εἰς [2] τὰ ὀλίγα ταῦτα ὀνόματα. κἂν μὲν ἐπ' αὐτῶν μένειν δύνῃ, [3] μένε, ὥσπερ εἰς μακάρων τινὰς νήσους μετῳκισμένος. ἐὰν δὲ αἴσθῃ ὅτι ἐκπίπτεις, καὶ οὐ περικρατεῖς, ἄπιθι θαῤῥῶν εἰς γωνίαν τινά, ὅπου κρατήσεις· ἢ καὶ παντάπασιν [4] ἔξιθι τοῦ βίου, μὴ ὀργιζόμενος, ἀλλὰ ἁπλῶς καὶ ἐλευθέρως, καὶ αἰδημόνως, [5] ἕν γε τοῦτο μόνον πράξας ἐν τῷ βίῳ, τὸ οὕτως ἐξελθεῖν. πρὸς μέντοι τὸ [6] μεμνῆσθαι τῶν ὀνομάτων. μεγάλως συλλήψεταί σοι, τὸ μεμνῆσθαι θεῶν, καὶ ὅτι οὐ κολακεύεσθαι οὗτοι θέλουσιν, ἀλλὰ ἐξομοιοῦσθαι ἑαυτοῖς τὰ λογικὰ πάντα· καὶ εἶναι, τὴν μὲν συκῆν τὰ συκῆς ποιοῦσαν, τὸν δὲ κύνα, τὰ κυνός, [7] τὴν δὲ μέλισσαν, τὰ μελίσσης, [8] τὸν δὲ ἄνθρωπον, τὰ ἀνθρώπου.

[1] L. 4. § 15, 47, 50.
[2] L. 2. § 5.
[3] L. 6. § 30.
[4] Inf. § 32. l. 8. § 47.
[5] L. 6. § 2.
[6] L. 3. § 11.
[7] L. 5. § 1.
[8] L. 8. § 26.

IX. Mimus, bellum, terror, torpor, ſervitus, decreta illa ſacra tua, ni caveas, expungent quotidie, quæcunque è ſtudioſa rerum naturæ contemplatione concepta in mente recondis. oportet autem unumquodque ità & conſiderare & agere, ut & activa facultas conſummetur, & contemplativa ſimul exerceatur, & fiducia ex certa rei cujuſque ſcientia orta ſervetur, latens quidem, nec abſcondita tamen. tunc enim ſimplicitate, tunc gravitate frueris; tunc rei cujuſque notitiâ diſtinctâ, quid ex natura ſua exiſtat, quem locum in mundo habeat, quàm diu duratura ſit, ex quibus conflata ſit, quibus poſſit obvenire, qui dare eam & auferre poſſint.

IX. [9] Μῖμος, [10] πόλεμος, πτοία, νάρκη, δουλεία, καθ' ἡμέραν ἀπολείψεταί σου τὰ ἱερὰ ἐκεῖνα δόγματα, [11] ὁπόσα [12] [13] ὁ φυσιολογήτως φαντάζῃ καὶ παραπέμπεις. δεῖ δὲ πᾶν [14] οὕτω βλέπειν καὶ πράσσειν, ὥστε καὶ τὸ περιστατικὸν ἅμα συντελεῖσθαι, καὶ ἅμα τὸ θεωρητικὸν ἐνεργεῖσθαι, καὶ τὸ ἐκ τῆς περὶ ἑκάστων ἐπιστήμης [15] αὔθαδες σώζεσθαι [16] λανθάνον, [17] οὐχὶ κρυπτόμενον. [18] [19] πότε γὰρ ἁπλότητος ἀπολαύσεις, [20] πότε δὲ σεμνότητος, [21] πότε δὲ [22] τῆς ἐφ' ἑκάστου γνωρίσεως, [23] τί τέ ἐστιν κατ' οὐσίαν, καὶ τίνα χώραν ἔχει ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ [24] ἐπὶ πόσον πέφυκεν ὑφίστασθαι, καὶ ἐκ τίνων συγκέκριται, καὶ τίσι δύναται ὑπάρχειν, καὶ τίνες δύνανται αὐτὸ διδόναι τε καὶ ἀφαιρεῖσθαι.

[9] Λοιμὸς, Xyl.
[10] πόλεμος,
[11] πόσα Mer.
[12] L. 8. § 13.
[13] ἀφυσιολογήτως f. l. 9. § 41. Inf. § 31.
[14] L. 8. § 26, 27
[15] L. 6. § 47.
[16] L. 7. § 67.
[17] L. 3. § 7, 8.
[18] Sup. § 1.
[19] [20] [21] πότε f.
[22] L. 7. § 29.
[23] L. 3. § 11.
[24] L. 9. § 25.

X. Aranea muſcam ubi ceperit, ſe effert tanquam magni quid egerit; alius, ubi lepuſculum; alius, ubi reticulo apuam ceperit; alius, ubi apros; alius, ubi urſos; alius, ubi Sarmatas. nam & iſti, qui hos capiunt, quid latronibus diſtant, ſi mentes ac decreta utrobique ſpectaveris?

X. [25] Ἀράχνιον μυῖαν θηράσαν μεγαφρονεῖ, ἄλλος δὲ λαγίδιον, ἄλλος δὲ ὑποχῇ ἀφύην, ἄλλος δὲ συΐδια, ἄλλος δὲ ἄρκτους· ἄλλος Σαρμάτας. οὗτοι γὰρ οὐ λῃσταί, ἐὰν τὰ δόγματα ἐξετάζῃς;

[25] L. 8. § 43.

XI. [1] Πῶς εἰς ἄλληλα πάντα μεταβάλλει, θεωρητικὴν μέθοδον κτῆσαι. καὶ [2] διηνεκῶς πρόσεχε, καὶ συγγυμνάσθητι περὶ τοῦτο τὸ μέρος. [3] οὐδὲν γὰρ οὕτω μεγαλοφροσύνης ποιητικόν. ἐξεδύσατο τὸ σῶμα, καὶ ἐννοήσας, ὅτι [4] ὅσον οὐδέπω πάντα ταῦτα καταλιπεῖν ἀπιόντα ἐξ ἀνθρώπων δεήσει, [5] [6] ἀνῆκεν ὅλον ἑαυτὸν, [7] δικαιοσύνῃ [8] μὲν εἰς τὰ ὑφ' ἑαυτοῦ ἐνεργούμενα, ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις συμβαίνουσι, τῇ τῶν ὅλων φύσει. [9] τί δ' ἐρεῖ τις, ἢ ὑπολήψεται περὶ αὐτοῦ, ἢ πράξει κατ' αὐτοῦ, οὐδ' εἰς νοῦν βάλλεται. δύο τούτοις [10] ἀρκούμενος αὐτὸς, [11] δικαιοπραγεῖν τὸ νῦν πρασσόμενον, καὶ [12] φιλεῖν τὸ νῦν ἀπονεμόμενον ἑαυτῷ. [13] ἀσχολίας δὲ πάσας καὶ σπουδὰς ἀφῆκεν· καὶ οὐδὲν ἄλλο βούλεται, ἢ [14] εὐθεῖαν περαίνειν [15] διὰ τοῦ νόμου, καὶ εὐθεῖαν περαίνοντι [16] ἕπεσθαι τῷ θεῷ.

XII. [17] Τίς ὑπονοίας χρεία, [18] παρὸν σκοπεῖν τί δεῖ πραχθῆναι; κἂν μὲν συνορᾷς, εὐμενῶς, [19] [20] ἀμεταστρεπτὶ ταύτῃ χωρεῖν. ἐὰν δὲ μὴ συνορᾷς, ἐπέχειν, καὶ [21] συμβούλοις τοῖς ἀρίστοις χρῆσθαι· [22] ἐὰν δὲ ἕτερά τινα πρὸς ταῦτα ἀντιβαίνῃ, προϊέναι κατὰ τὰς παρούσας ἀφορμὰς λελογισμένως, [23] ἐχόμενον τοῦ φαινομένου δικαίου· ἄριστον γὰρ κατατυγχάνειν τούτου. ἐπεί τοι ἥ γε ἀπόπτωσις ἀπὸ τούτου [24] ἐστὶ, σχολαῖόν τε καὶ ἅμα [25] εὐκίνητόν ἐστι, καὶ [26] φαιδρὸν ἅμα καὶ συνεστηκὸς, [27] ὁ τῷ λόγῳ κατὰ πᾶν ἑπόμενος.

XIII. Πυνθάνεσθαι ἑαυτοῦ, εὐθὺς ἐξ ὕπνου γινόμενον. [28] μή τι διοίσει σοι, ἐὰν ὑπὸ ἄλλου γίνηται τὰ δίκαια καὶ καλῶς ἔχοντα; οὐ διοίσει. μή τι ἐπιλέλησαι, ὅτι οὗτοι οἱ ἐν τοῖς περὶ ἄλλων ἐπαίνοις καὶ ψόγοις φρυαττόμενοι, [29] τοιοῦτοι μὲν ἐπὶ τῆς κλίνης εἰσὶ, τοιοῦτοι δὲ ἐπὶ τῆς τραπέζης, οἷα δὲ ποιοῦσιν, [30] οἷα δὲ φεύγουσιν, οἷα δὲ διώκουσιν, οἷα δὲ κλέπτουσιν, οἷα δὲ ἁρπάζουσιν, οὐ χερσὶ καὶ ποσὶν, ἀλλὰ τῷ τιμιωτάτῳ ἑαυτῶν μέρει, [31] ᾧ γίνεται, ὅταν θέλῃ, πίστις, αἰδὼς, ἀλήθεια, νόμος, [32] ἀγαθὸς δαίμων;

[1] Sup. § 1. l. 9 § 32, 33.
[2] L. 4. § 36. l. 8. § 22.
[3] L. 3. § 11.
[4] Inf. § 15. l. 7. § 70.
[5] L. 4. § 34. Sup. § 8.
[6] ἀνῆκε Lug. An.
[7] L. 3. § 16.
[8] μὲ Lug.
[9] L. 3. § 5. l. 6. § 1.
[10] L. 7. § 28.
[11] L. 12. § 1, 2.
[12] L. 5 § 27. l. 9. § 6.
[13] L. 4. § 18. l. 12. § 2.
[14] L. 5. § 3.
[15] L. 2. § 16. l. 12. § 1.
[16] L. 7. § 31.
[17] L. 4. § 37. l. 7. § 53.
[18] Inf. § 33.
[19] L. 8. § 5.
[20] [εὐ]μ. Boot.
[21] L. 7. § 5, 7.
[22] L. 6. § 50. l. 8. § 32.
[23] L. 4. § 12. l. 8. § 4.
[24] τούτου ἐστὶ Bo.
[25] L. 4. § 12. l. 6. § 21.
[26] L. 3. § 5.
[27] Sup. § 12.
[28] L. 4. § 18. l. 6. § 32. l. 8. § 56.
[29] L. 3. § 4. l. 9 § 18. Inf. § 19. l. 11. § 18.
[30] L. 4. § 38.
[31] L. 8. § 55.
[32] L. 7. § 17.

XI. Methodo contemplativa inſtructus ſis, quâ perſpectum habeas, quomodo cuncta in ſe invicem mutent. huic jugiter attende, & in hac parte temet exerce. nihil enim ad animi celſitatem confert magis. corpus exuit, qui ſic affectus eſt, reputánſque ſecum, mox eſſe ſibi, relictis his omnibus, ab hominibus diſcedendum, totum ſeſe permittit, juſtitiæ, in eis quæ ab ipſo fiunt; univerſi naturæ, in eis quæ obveniunt ipſi. quid autem alius quiſpiam de ipſo ſive dicat, ſive exiſtimet, aut adversùs ipſum faciat, nè cogitat quidem. utpote qui duobus hiſce etiam contentus ſit, quicquid impræſentiarum agit, juſtum præſtare, & quicquid impræſentiarum ſibi obvenit, diligere: negotiis verò ſtudiiſq; reliquis omnibus miſſis, nihil aliud velit, quàm rectâ juxta legem proficiſci, rectâq; proficiſcentem Deum ipſum ſequi.

XII. Ecquis ſuſpicionis uſus eſt, cùm quid fieri oporteat conſiderare præſto ſit? & ſiquidem id perſpexeris, placidè ac conſtanter eà progredi; ſin minùs, conſiſtere, & optimos quoſque in conſilium adhibere; denique ſi aliud quippiam, quo minùs eà procedas, obſtiterit, prout occaſiones præſentes ſe obtulerint, conſideratè progredi, ei quod juſtum tibi viſum fuerit, adhærendo? hoc enim aſſequi, ut juſtè agas, optimum eſt: nec niſi ab hoc aberrando excideris. quietum quiddam, & agile tamen, alacre pariter & compoſitum eſt, quiſquis rationi per omnia obſequitur.

XIII. Somno excuſſo ſtatim percontare te, nunquid tuâ intererit, ſi juſta bonáque ab alio aliquo fiant. nihil intererit. nunquid oblitus ſis, quales iſti, qui de aliis laudandis vituperandíſque tantopere ſe efferunt, in lecto ſint, quales ad menſam, quæ faciant, quæ fugiant, quæ ſectentur, quæ ſuffurentur, quæ rapiant ad ſe, non manibus pedibúſque, quod dici ſolet, ſed parte ſui pretioſiſſimâ, quâ, ubi libuerit, conſequi liceat fidem, modeſtiam, veritatem, legem, genium denique bonum.

XIV. Cuncta

Digitized by Google

XIV. Cuncta danti pariter ac recipienti naturæ, homo probè inſtitutus ac modeſtus dicet, *Da quod vis; repete quod vis.* nec elatus hoc dicet, ſed obſequens tantùm, & benevolo adverſus eam affectu.

XV. Exiguum eſt quod ſupereſt vitæ tuæ. vive tanquam in monte. nihil enim intereſt hìc an illìc, ſiquis ubicunque in orbe, tanquam in urbe, degat. viderint, nôrintq; homines, hominem verum, qui naturæ convenienter vivat. ſin non ſuſtinent, occidant. hoc enim ſatius eſt, quàm ita vivere, uti ipſi vivunt voluntve.

XVI. Ne ulteriùs occupere totus, diſſerendo qualis vir bonus ſit, ſed enitendo ut ipſe ſis.

XVII. Ævi totius, & naturæ totius cogitatio tibi crebrò occurrat. quodque particularia omnia, ſubſtantiam quod attinet, milii ſunt inſtar; tempus quod attinet, terebri circumvolutio.

XVIII. Rerum præſentium unamquamq; advertendo, conſidera eam jam diſſolutam, & in mutatione & quaſi putrefactione quadam, aut diſſipatione, conſtitutam, ſive ut mori quodammodo nata ſit.

XIX. Cogita, quales ſint homines veſcentes, dormientes, coeuntes, excernentes, alia ejuſmodi agentes. rurſus, quales, ubi inſlantur, efferuntur, iraſcuntur, tanquam in ſublimi ſiti aliquos increpant. paulò autem ante, quàm multis & quâ mercede, inſerviebant; & paulò poſt, quo in ſtatu futuri ſunt.

XX. Confert cuique, quod fert cuique natura univerſi. & tum confert, quando illa fert.

XXI. Amat imbrem tellus. amat & almus æther. amat & mundus facere quicquid futurum eſt ut fiat. dico itaque mundo ipſe, *et quid tu amas? idem ipſe amo.* annon illud ità & fit & dicitur vulgò *amat*, hoc vel illud *fieri*.

XXII. Vel iſtic vivis, & vitæ huic jam aſſueviſti; vel foris vadis, & hoc volebas*; vel moreris, & munere defunctus es. præter iſta nihil reſtat. bono itaq; ſis animo.

XIV. Τῇ [1] πάντα διδούσῃ καὶ ἀπολαμβανούσῃ φύσει, ὁ πεπαιδευμένος καὶ αἰδήμων λέγει· [2] δὸς ὃ θέλεις. [3] ἀπόλαβε ὃ θέλεις. λέγει δὲ τοῦτο [4] οὐ καταθρασυνόμενος, ἀλλὰ πειθαρχῶν μόνον καὶ εὐνοῶν αὐτῇ.

XV. [5] Ὀλίγον ἐστὶ τὸ ὑπολειπόμενον τοῦτο. [6] ζῆσον ὡς ἐν ὄρει. [7] οὐδὲν γὰρ διαφέρει ἐκεῖ ἢ ὧδε, ἐάν τις πανταχοῦ, [8] ὡς ἐν πόλει, τῷ κόσμῳ. ἰδέτωσαν, ἱστορησάτωσαν οἱ ἄνθρωποι [9] ἄνθρωπον ἀληθινὸν [10] κατὰ φύσιν ζῶντα. εἰ μὴ φέρουσιν, ἀποκτεινάτωσαν. [11] κρεῖττον γὰρ, ἢ οὕτω ζῆν.

XVI. Μηκέθ᾽ [12] ὅλως περὶ τοῦ οἷόν τινα εἶναι τὸν ἀγαθὸν ἄνδρα διαλέγεσθαι. ἀλλὰ [12] εἶναι τοιοῦτον.

XVII. [14] Τοῦ ὅλου αἰῶνος, καὶ τῆς ὅλης οὐσίας συνεχῶς φαντασία, καὶ ὅτι πάντα τὰ κατὰ μέρος, ὡς μὲν [15] πρὸς οὐσίαν, κεγχραμὶς· ὡς δὲ [16] πρὸς χρόνον, τρυπάνου περιστροφή.

XVIII. Εἰς ἕκαστον τῶν ὑποκειμένων ἐφιστάντα, [17] ἐπινοεῖν αὐτὸ ἤδη διαλυόμενον, καὶ ἐν μεταβολῇ, καὶ οἷον σήψει ἢ σκεδάσει γινόμενον, ἢ καθὸ ἕκαστον πέφυκεν, [18] ὥσπερ θνήσκειν.

XIX. [18] Οἷοί εἰσιν ἐσθίοντες, καθεύδοντες, ὀχεύοντες, ἀποπατοῦντες, τὰ ἄλλα. εἶτα οἷοι ἀνδρονομούμενοι, καὶ γαυρούμενοι, ἢ χαλεπαίνοντες, καὶ ἐξ ὑπεροχῆς ἐπιπλήττοντες· πρὸ ὀλίγου δὲ [20] ἐδούλευον πόσοις, καὶ [21] δι᾽ οἷα· καὶ [22] μετ᾽ ὀλίγον, ἐν [23] τοιούτοις ἔσονται.

XX. [24] Συμφέρει ἑκάστῳ, ὃ φέρει ἑκάστῳ ἡ τῶν ὅλων φύσις. καὶ [25] τότε συμφέρει, ὅτε ἐκείνη φέρει.

XXI. [26] Ἐρᾷ μὲν ὄμβρου γαῖα· ἐρᾷ δὲ ὁ σεμνὸς αἰθήρ· [27] ἐρᾷ δὲ ὁ κόσμος ποιῆσαι ὃ ἂν μέλλῃ γίνεσθαι. λέγω οὖν τῷ κόσμῳ, ὅτι [28] σοὶ συνερῶ. μήτι δ᾽ οὕτω κἀκεῖνο γίνεται καὶ λέγεται, ὅτι [29] φιλεῖ τοῦτο γίνεσθαι;

XXII. Ἤτοι ἐνταῦθα ζῇς, καὶ ἤδη [30] εἴθικας· ἢ ἔξω ὑπάγεις, καὶ τοῦτο ἤθελες· ἢ ἀποθνήσκεις, καὶ [31] ἀπελειτούργησας. παρὰ δὲ ταῦτα οὐδέν. οὐκοῦν εὐθύμει.

[1] Sup. § 1. l. 4. § 23. [2] L. 3. § 6. l. 4. § 31. [3] L. 8. § 33. [4] L. 9. § 3. [5] L. 2. § 2, 6. Sup. § 11. [6] Inf. § 22, 23. [7] L. 8. § 45. [8] L. 4. § 3, 4. [9] Sup. § 8. [10] Sup. § 2. [11] L. 9. § 2. [12] ὅλως. [13] L. 4. § 17. [14] L. 7. § 35. l. 11. § 1. [15] L. 4. § 3. [16] L. 5. § 24. [17] Sup. § 7. [18] L. 4. § 48. l. 9. § 21. [19] Sup. § 13. [20] L. 8. § 3. [21] L. 6. § 59. [22] L. 3. § 3. l. 4. § 48. l. 8. § 37. [23] ὁποίοις f. [24] L. 4. § 23. [25] L. 11. § 13. [26] Euripid. [27] L. 7. § 18, 25. [28] L. 9. § 1. [29] Sup. § 35. [30] L. 12. § 6. [31] Sup. § 35.

Digitized by Google

XXIII. Ἐναργὲς ἔστω ἀεὶ τὸ, ὅτι τοιοῦτο [1] ἐκεῖνο ὁ ἀγρός ἐστι· καὶ πῶς [2] πάντα ἐστὶ ταὐτὰ ἐνθάδε τοῖς ἐν ἄκρῳ τῷ ὄρει, ἢ ἐπὶ τοῦ αἰγιαλοῦ, ἢ ὅπου θέλεις. ἄντικρυς γὰρ εὑρήσεις τὰ τοῦ Πλάτωνος, [3] σηκὸν ἐν ὄρει, φησὶ, [4] περιβαλλόμενος [καὶ βάλλειν βλήματα]

XXIV. [5] Τί ἐστί μοι τὸ ἡγεμονικόν μου; καὶ ποῖόν τι ἐγὼ αὐτὸ ποιῶ νῦν; καὶ [6] πρὸς τί ποτε αὐτῷ νῦν χρῶμαι; μήτι κενὸν νοῦ ἐστι; μήτι ἀπόλυτον καὶ [7] ἀπεσπασμένον κοινωνίας; [8] μήτι προστετηκὸς καὶ ἀνακεκραμένον τῷ σαρκιδίῳ, ὥστε [9] τούτῳ συντρέπεσθαι;

XXV. [10] Ὁ τὸν κύριον φεύγων, δραπέτης. κύριος δὲ ὁ νόμος· καὶ ὁ παρανομῶν, δραπέτης, ἅμα καὶ [11] ὁ λυπούμενος, ἢ ὀργιζόμενος, ἢ φοβούμενος, [12] ὃ βούλεταί τι γεγονέναι, ἢ γίνεσθαι, ἢ γενήσεσθαι, τῶν ὑπὸ [13] τοῦ τὰ πάντα διοικοῦντος τεταγμένων, ὅς ἐστι νόμος, [14] νέμων, ὅσα ἑκάστῳ [16] ἐπιβάλλει. ὁ ἄρα φοβούμενος, ἢ λυπούμενος, ἢ ὀργιζόμενος, δραπέτης.

XXVI. [16] Σπέρμα εἰς μήτραν ἀφεὶς ἀπεχώρησε, καὶ λοιπὸν ἄλλη αἰτία παραλαβοῦσα ἐργάζεται, καὶ ἀπετέλεσε βρέφος. [17] ἐξ οἵου, οἷον; πάλιν τροφὴν διὰ φάρυγγος ἀφῆκε, καὶ λοιπὸν [18] ἄλλη αἰτία παραλαβοῦσα αἴσθησιν, καὶ ὁρμὴν, τὸ ὅλον ζωὴν καὶ ῥώμην, καὶ ἄλλα (ὅσα καὶ οἷα ἐστὶ) ποιεῖ. [19] ταῦτα οὖν τὰ ἐν τοιαύτῃ ἐγκαλύψει γινόμενα θεωρεῖν, καὶ τὴν δύναμιν οὕτως ὁρᾷν, ὡς καὶ [20] τὴν βρίθουσαν, καὶ τὴν ἀνωφερῆ, ὁρῶμεν, [21] οὐχὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς, ἀλλ' οὐχ ἧττον ἐναργῶς.

XXVII. Συνεχῶς ἐπινοεῖν, πῶς [22] πάντα τοιαῦτα, ὁποῖα νῦν γίνεται, καὶ πρόσθεν ἐγίνετο· καὶ [23] ἐπινοεῖν γενησόμενα, καὶ [24] ὅλα δράματα καὶ σκηνὰς ὁμοειδεῖς, ὅσα ἐκ πείρας τῆς σῆς, ἢ τῆς πρεσβυτέρας ἱστορίας ἔγνως, πρὸ ὀμμάτων τίθεσθαι· οἷον [25] αὐλὴν ὅλην Ἀδριανοῦ, καὶ αὐλὴν ὅλην Ἀντωνίνου, καὶ αὐλὴν ὅλην Φιλίππου, Κροίσου· πάντα γὰρ ἐκεῖνα τοιαῦτα ἦν, μόνον δι' ἑτέρων.

XXIII. Illud tibi ſemper conſtet, ejuſmodi quiddam agrum eſſe, cujuſmodi eſt locus alius quilibet. eadémque eſſe omnia iſtic agentibus, quæ eis, qui in montium verticibus, vel in littorum crepidinibus, vel alibi ubicunque volueris, verſantur. palam enim invenies Platonis illa, *Urbis muro, ut caulæ ſepto circumdatus.*

XXIV. Quidnam eſt mihi nunc mens mea? vel qualem ego eam præſto? ad quidnam eâ jam utor? nunquid eſt intellectu vacua? nunquid à ſocietate communi ſoluta & revulſa? nunquid carunculæ ità agglutinata & permixta, ut cum illa mutetur unà?

XXV. Qui dominum fugit, fugitivus eſt. dominus autem eſt lex. ergò qui legem tranſgreditur, fugitivus eſt: idem eſt & qui ideo angitur, vel iraſcitur, vel metuit, quod ſecus, quam ipſe velit, aut factum ſit, aut fiat, aut futurum ſit eorum quicquam, quæ ab univerſi rectore ſunt conſtituta, qui eſt ipſe lex unicuique quod ſuum eſt tribuens. fugitivus eſt igitur, qui metuit, vel angitur, vel iraſcitur.

XXVI. In uterum ſemen qui miſit, abſcedit. hoc alia deinceps excipiens natura, fœtum fabricat & abſolvit; ex quali qualem? alimentum rurſus mater per gulam demittit; quod alia inſuper cauſſa ubi exceperit, ſenſum, motúmque, adeóq; vitam ac vires & alia (quot ea numero & qualia?) conficit. hæc, tantâ licèt involvantur caligine; contemplari oportet, facultatémque ità intueri quæ iſta facit, prout vim eam cernimus, quâ vel deorſum, vel ſurſum corpora feruntur, non oculis quidem externis, ſed nec minùs clarè tamen.

XXVII. Cogita tecum jugiter, qualia nunc ſunt omnia, talia priùs actitata; cogita & talia futura eſſe. propone tibi ob oculos, fabulas totas ſcenaſque uniformes, quæcunq; vel ex notitia tua, vel ex hiſtoria antiqua cognita habueris; aulam Hadriani totam, totam Antonini, illam item Philippi, Alexandri, Crœſi. ejuſdem planè modi fuerunt omnia illa, niſi quòd per alios agebantur.

XXVIII.

[1] τὸ [τί, τῷ] ἐκεῖ.
[2] Sup. § 15.
[3] Plato *Theaet.*
[4] τὸ τεῖχος] περ.
[5] L. 5. § 11.
[6] L. 12. § 33.
[7] L. 5. § 8.
[8] L. 7. § 66, 67.
[9] L. 5. § 26.
[10] L. 4. § 29.
[11] L. 11. § 8, 9.
[12] ὅτι β. ε.
[13] L. 6. § 1, 15.
[14] L. 4. § 10.
[15] L. 7. § 7.
[16] L. 5. § 4. l. 12. § 26.
[17] L. 4. § 48. l. 6. § 13.
[18] Inf. § 38.
[19] L. 4. § 36. l. 7. § 29, 30. l. 9. § 25.
[20] L. 12. § 30.
[21] L. 3. § 15. l. 11. § 12.
[22] L. 2. § 14.
[23] L. 7. § 49.
[24] L. 6. § 44.
[25] L. 8. § 25, 31.

XXVIII. Hominem de re ullâ dolentem, atque ægrè ferentem quicquam, ſimilem habe porcello, qui dum mactatur, calcitrat & vociferatur: cujuſmodi eſt & qui decumbens tacitè ſolus ſecum ſortem deplorat ſuam: conſidera & fato nos illigatos teneri: & rationali animali ſoli datum eſſe, ut eis quæ eveniunt, ſponte obſequi poſſit; cùm ſequi ipſum omnibus ſit neceſſarium.

XXIX. Conſideratâ ſeorſim, quam inſtituis, re omni, percontare te, num ideo mors gravis habenda ſit, quia eâ te privet.

XXX. Ubi peccato alicujus offenderis, tranſlatione factâ perpende tecum, annon ipſe ejuſmodi aliquid pecces. puta, argentum in bonis habendo, vel voluptatem, vel gloriolam, vel aliud iſtiuſmodi. hoc enim ſi adverteris, ira ſtatim tibi excidet. præſertim, ſi ſuccurrerit unà, cogi hominem. quid enim faceret? aut, ſi poteris, tu illum vi illâ expedias.

XXXI. Satyrionem ubi videris Socraticum, Eutychem cogita vel Hymenem & Euphratem ubi videris, Eutychionem cogita vel Sylvanum. & Alciphrone viſo, Tropæophorum cogita; & Xenophonte, Critonem vel Severum. & temet ubi reſpexeris, Cæſarum aliquem. & in quolibet cogitando, geminum ei quempiam. tum mentem tibi ſubeat, Ubi nunc ſunt illi? nuſquam ſané: aut ubi tandem? itâ enim perſpectum jugiter habebis, humana omnia fumum ac nihil eſſe, præſertim, ſi ſimul fueris recordatus, quicquid ſemel mutârit, per ſpatium temporis infinitum non eſſe ampliùs futurum. tu verò ſpatii illius quantulum occupas? cur ergo tibi non ſufficit ſpatium hoc tam breve, prout te decet, tranſigere? quàm pulchram bene agendi materiam occaſionémque ſubterfugis? quid enim ſunt aliud hæc omnia, quàm mentis, quæ, hac in vita quæ contingunt, naturam eorum rimata, accuratè perſpexerit, exercitationes. perſiſte ergò, dum & iſta tibi familiaria effeceris, quo

XXVIII. Φαντάζου πάντα τὸν ἐφ' ᾧτινι-
οῦν λυπούμενον, ἢ δυσαρεστοῦντα, [1] ὅμοι- [1] L. 11. § 18.
ον τῷ θυομένῳ χοιριδίῳ, ἀπολακτίζοντι καὶ l. 12. § 27.
κεκραγότι. [2] ὅμοιον καὶ ὁ οἰμώζων ἐπὶ τοῦ [2] ὅμοιος
κλινιδίου μόνος σιωπῇ τὴν ἔνδεσιν ἡμῶν· καὶ
ὅτι μόνῳ τῷ λογικῷ ζώῳ δέδοται, τὸ [3] ἑ- [3] Sup. § 8.
κουσίως ἕπεσθαι τοῖς γινομένοις. [4] τὸ δὲ ἕπε- [4] L. 2. § 3. l.
σθαι ψιλὸν, πᾶσιν ἀναγκαῖον. 4. § 42.

XXIX. Κατὰ μέρος ἐφ' ἑκάστου ὧν
ποιεῖς ἐφιστάνων, ἐρώτα σεαυτὸν, [5] εἰ ὁ θά- [5] L. 12. § 31.
νατος δεινὸν διὰ τὸ τούτου στέρεσθαι.

XXX. Ὅταν προσκόπτῃς ἐπί τινος ἁ-
μαρτίᾳ, εὐθὺς μεταβὰς, ἐπιλογίζου, [6] κ' [6] L. 7. § 26.
παρόμοιον ἁμαρτάνεις· οἷον, ἀργύριον ἀ- l. 11. § 18.
γαθὸν εἶναι κρίνων, ἢ τὴν ἡδονὴν, ἢ τὸ δοξάριον,
καὶ κατ' εἶδος. τούτῳ γὰρ ἐπιβάλλων, τα-
χέως ἐπιλήσῃ τῆς ὀργῆς, συμπίπτοντος τοῦ,
ὅτι [7] βιάζεται· [8] τί γὰρ ποιήσει; ἢ [9] εἰ δύνα- [7] L. 5. § 28.
σαι, ἄφελε αὐτοῦ τὸ βιαζόμενον. l. 8. § 14.
[8] L. 12. § 16.

XXXI. Σατύρωνα [10] ἰδὼν Σωκρατι- [9] L. 9. § 11.
κὸν, φαντάζου ἢ Εὐτυχῆν, ἢ Ὑμένα, καὶ [10] Iava f.
Εὐφράτην ἰδὼν, Εὐτυχίωνα, ἢ Σιλβανὸν
φαντάζου· καὶ Ἀλκίφρονα, Τροπαιοφόρον
φαντάζου· καὶ Ξενοφῶντα ἰδὼν, Κρίτωνα ἢ
Σεβῆρον φαντάζου. καὶ εἰς ἑαυτὸν ἀπιδὼν, τῶν
Καισάρων τινὰ φαντάζου, καὶ ἐφ' ἑκάστου τὸ
ἀνάλογον, εἶτα συμπροσπιπτέτω σοι· [11] ποῦ [11] L. 7. § 58.
οὖν ἐκεῖνοι; οὐδαμοῦ· ἢ [12] ὁπουδή. οὕτως γὰρ l. 8. § 25, 31.
συνεχῶς θεάσῃ τὰ ἀνθρώπινα, [13] καπνὸν, l. 12. § 27.
καὶ τὸ μηδέν. μάλιστα ἐὰν συμμνημονεύσῃς, ὅτι [12] ὅπη δή;
[14] τὸ ἅπαξ μεταβαλὸν οὐκέτι ἔσται, ἐν τῷ [13] L. 2. § 17.
ἀπείρῳ χρόνῳ. σὺ οὖν ἐν τίνι; τί δ' οὐκ l. 12. § 33.
[15] ἀρκεῖ σοι [16] τὸ βραχὺ τοῦτο κοσμίως δια- [14] L. 4. § 3.
περᾶσαι; [17] οἵαν ὕλην καὶ ὑπόθεσιν φεύγεις; [15] L. 6. § 2. l. 9. § 6.
τί γάρ ἐστι πάντα ταῦτα ἄλλο πλὴν [18] γυ- [16] L. 4. § 26.
μνάσματα λόγου [19] ἑωρακότος ἀκριβῶς [17] L. 7. § 58. 68.
καὶ [21] φυσιολόγως τὰ ἐν τῷ βίῳ; μένε οὖν, [18] L. 6. § 20.
μέχρι ἐξοικειώσῃς σαυτῷ καὶ ταῦτα, [19] L. 8. § 26.
[20] L. 10. § 9.

[1] ὡς

[1] Inf. § 35. [1] ὡς ὁ ἐρρωμένος στόμαχος πάντα ἐξοι-
[2] L. 4. § 1. κειοῖ, [2] ὡς τὸ λαμπρὸν πῦρ, ὅ,τι ἂν βάλῃς,
φλόγα ἐξ αὐτοῦ καὶ αὐγὴν ποιεῖ.

[3] L. 11. § 13. XXXII. [3] Μηδενὶ ἐξέστω εἰπεῖν ἀληθεύ-
[4] L. 12. § 1. οντι περὶ σοῦ, ὅτι οὐχ [4] ἁπλοῦς, ἢ ὅτι οὐκ ἀ-
γαθός· ἀλλὰ ψευδέσθω, ὅστις τούτων τι περὶ
[5] L. 5. § 5. σοῦ ὑπολήψεται· [5] πᾶν δὲ τοῦτο ἐπὶ σοί. [6] τίς
[6] L. 8. § 32. Sup. § 33. γὰρ ὁ κωλύων ἀγαθὸν εἶναι καὶ ἁπλοῦν; σὺ μό-
[7] Sup. § 8. νον κρῖνον [7] μηκέτι ζῆν, εἰ μὴ τοιοῦτος ἔσῃ.
οὐδὲ γὰρ αἱρεῖ λόγος μὴ τοιοῦτον ὄντα.

[8] Sup. § 12, 31. XXXIII. [8] Τί ἐστι τὸ ἐπὶ ταύτης τῆς ὕ-
λης δυνάμενον κατὰ τὸ ὑγιέστατον πραχθῆναι,
[9] Sup. § 32. l. 11. § 9. ἢ ῥηθῆναι; ὅ,τι γὰρ ἂν τοῦτο ᾖ, [9] ἔξεστιν αὐ-
τὸ πρᾶξαι ἢ εἰπεῖν· καὶ μὴ προφασίζου, ὡς
[10] L. 9. § 26. κωλυόμενος. οὐ πρότερον παύσῃ [10] στένων,
[11] L. 6. § 51. πρὶν ἢ τοῦτο πάθῃς, ὅτι [11] οἷόν ἐστι τοῖς ἡ-
δυπαθοῦσιν ἡ τρυφὴ, τοιοῦτό σοι τὸ ἐπὶ τῆς ὑπο-
[12] L. 5. § 16. βαλλομένης καὶ ὑποπιπτούσης ὕλης [12] ποιεῖν τὰ
l. 6. § 16, 40. οἰκεῖα τῇ τοῦ ἀνθρώπου κατασκευῇ· [13] ἀπόλαυ-
[13] L. 6. § 7. l. σιν γὰρ δεῖ ὑπολαμβάνειν, πᾶν ὃ ἔξεστι κατὰ
8. § 26, 43. l. 11. § 16. τὴν ἰδίαν φύσιν ἐνεργεῖν. [14] πανταχοῦ δὲ ἔξ-
[14] L. 7. § 54. εστι. τῷ μὲν οὖν κυλίνδρῳ, οὐ πανταχοῦ δί-
l. 8. § 45. l. 11. § 7. δοται φέρεσθαι τὴν ἰδίαν κίνησιν, οὐδὲ τῷ ὕ-
δατι, οὐδὲ πυρὶ, οὐδὲ τοῖς ἄλλοις, ὅσα
[15] Sup. § 2. [15] ὑπὸ φύσεως ἢ ψυχῆς ἀλόγου διοικεῖται·
[16] L. 5. § 10, τὰ γὰρ διείργοντα καὶ ἐνιστάμενα πολλά. [16] νοῦς
20. l. 8. § 7, δὲ καὶ λόγος διὰ παντὸς τοῦ ἀντιπίπτοντος
32, 41. οὕτως πορεύεσθαι δύναται, ὡς πέφυκε, καὶ ὡς
θέλει. ταύτην τὴν ῥᾳστώνην πρὸ ὀμμάτων
τιθέμενος, καθ᾽ ἣν ἐνεχθήσεται ὁ λόγος
διὰ πάντων, ὡς πῦρ ἄνω, ὡς λίθος κά-
[17] L. 7. § 73. τω, ὡς κύλινδρος κατὰ πρανοῦς, [17] μηκέ-
l. 8. § 2. τι μηδὲν ἐπιζήτει. τὰ γὰρ λοιπὰ ἐνστήμα-
[18] L. 4. § 41. l. 12. § 33. τα ἤτοι τοῦ σωματίου ἐστὶ [18] τοῦ νεκροῦ, ἢ
[19] L. 4. § 7, 11. [19] χωρὶς ὑπολήψεως, καὶ τῆς αὐτοῦ τοῦ λόγου ἐν-
[20] L. 8. § 56, 57. δόσεως, [20] οὐ θραύει, [21] οὐδὲ ποιεῖ κακὸν οὐ-
δοτιοῦν· ἐπεί τοι καὶ [22] ὁ πάσχων αὐτὸ, κακὸς
[21] Sup. § 28. ἂν εὐθὺς ἐγίνετο. ἐπὶ γοῦν τῶν ἄλλων κατασκευασμάτων, πάντων ὅ,τι ἂν κα-
[22] Sup. § 55. κόν τινι αὐτῶν συμβῇ, παρὰ τοῦτο χεῖρον γίνεται αὐτὸ τὸ πάσχον· ἐνταῦθα

modo ſtomachus robuſtus cuncta ſibi accommodat, igniſque validus, quicquid ingeſſeris, flammam indè ac fulgorem edit.

XXXII. Nulli liceat verè de te dicere, non eſſe te ſimplicem, aut non eſſe te bonum, ſed mentiatur, quiſquis horum quicquam de te opinatus fuerit. hoc autem totum in te ſitum eſt. quis enim te bonum ſimplicémve eſſe prohibuerit? tu tantùm ſtatuas, nec ulteriùs vivere, quàm talis futurus ſis. neque enim ratio id poſcit, ni talis ſis.

XXXIII. Ecquid eſt, quod de materia iſta rectiſſimè vel fieri vel dici poſſit? quicquid enim hoc fuerit, vel facere idipſum, vel dicere licet, nec obtendas impediri te. ante ingemiſcere non deſinas, quàm eò te adegeris, ut quod voluptuariis hominibus eſt luxu diffluere, hoc tibi fuerit de ſubjecta quaque oblata tibi materia ea facere, quæ humanæ conſtitutioni conveniant. etenim pro oblectamento eſſe tibi debet, quicquid ſecundùm naturam tuam agere tibi datur. datur autem hoc ubique. ſiquidem cylindro quidem non conceditur, ut motu proprio ubique feratur; ſed nec aquæ nec igni, nec alii rei cuiquam, quæ à natura mera, vel anima regitur irrationali. quæ enim coerceant & obſiſtant, multa ſunt. verùm mens & ratio per obſtantia quælibet prout nata eſt, & prout vult ipſa, procedit. tu ergo ob oculos iſtud habens, rationem per omnia facilitate ferri eàdem planè, quâ ignis ſurſum, lapis deorſum, per declive cylindrus, nihil quæras ulteriùs. reliqua enim obſtacula, vel ſunt corporis, quod cadaveris inſtar habet, vel opinione, & rationis inclinatione ſemotâ, non infringunt, aut mali quicquam efficiunt. alioqui ea quæ patitur, malus fieret. atqui in aliis quidem operibus omnibus ita ſe habet, ut quicquid alicui horum mali contigerit, deterius illud faciat, quòd eo afficitur. iſtic verò, ſi ità dicere licuerit,

cuerit, præſtantior ſit homo ac laude dignior, dum eis quæ objiciuntur, rectè utitur. in ſumma memineris, civem indigenam nihil lædere, nì civitatem lædat. civitatem nihil lædere, nì legem lædat. horum autem, quæ infortunia dicimus, nihil legem lædit. quod autem legem non lædit, nec civitatem, nec civem læſerit.

XXXIV. Qui decretis veris imbutus eſt, hunc dictum breviſſimum & è trivio arreptum quodlibet commonere ſuffecerit de mœrore metúve pellendo, quale illud eſt,

Sternit humi frondes alias vis aſpera venti:
Aſt alias natura parit, quæ vere virreſcunt.
Sic hominum genus eſt: hic naſcitur, occidit ille.

foliola ſunt & filioli tui; foliola ſunt & homunciones iſti, qui tanto cum ſtrepitu, tanquam fide digni, alios celebrant, vel è contrario diris devovent, vel clam vituperant & ſubſannant. foliola itidem, qui famam tui poſthumam excepturi ſunt. iſta enim omnia verno tempore prodeunt; dein ventus ubi ſtraverit, ſylva horum vice novâ alia profert. commune autem omnium eſt, breve exiſtendi ſpatium: at tu omnia, tanquam æterna futura, fugis appetiſve. mora parvula, & lumina tibi condentur: cúmque qui te extulerit, alius aliquis lugebit.

XXXV. Sani eſt oculi, cernere viſibilia quævis, nec dicere, *Viridia volim*. hoc etenim lippientis eſt. ſed & auditûs ac olfactûs eſt ſani, ad ſonos odoréſve quoſvis percipiendos promptum eſſe. & ſtomachi valentis, adverſus edulia quævis pariter ſe habere; ſicut molam ad omnia, ad quæ molenda condita eſt. pari igitur ratione & mentis eſt ſanæ, ad obvenientia quæq; idoneam eſſe. quæ verò dixerit, *Liberos mihi ſalvos velim; &, Omnes quicquid*

ἢ, εἰ δεῖ εἰπεῖν, καὶ [1] κρείττων γίνεται ὁ ἄνθρωπος, καὶ [2] ἐπαινετώτερος, [3] ὀρθῶς χρώμενος τοῖς προσπίπτουσιν. ὅλως δὲ μέμνησο, ὅτι [4] τὸν φύσει πολίτην οὐδὲν βλάπτει, ὃ πόλιν οὐ βλάπτει· οὐδὲ γε πόλιν οὐ βλάπτει, ὃ νόμον οὐ βλάπτει· τούτων δὲ τῶν καλουμένων ἀκληρημάτων οὐδὲν βλάπτει νόμον. ὃ τοίνυν νόμον οὐ βλάπτει, οὔτε πόλιν, οὔτε πολίτην.

XXXIV. Τῷ [5] δεδηγμένῳ ὑπὸ τῶν ἀληθῶν δογμάτων, ἀρκεῖ καὶ τὸ βραχύτατον, καὶ ἐν μέσῳ κείμενον εἰς ὑπόμνησιν ἀλυπίας καὶ ἀφοβίας. οἷον,

[6] Φύλλα τὰ μέν τ' ἄνεμος χαμάδις χέει, ἄλλα δέ θ' ὕλη
Τηλεθόωσα φύει, ἔαρος δ' ἐπιγίγνεται ὥρῃ·
Ὣς ἀνδρῶν γενεή, ἣ μὲν φύει, ἣ δ' ἀπολήγει.

[7] φυλλάριον δὲ καὶ τὰ τεκνία σου· [8] φυλλάρια δὲ καὶ ταῦτα τὰ ἐπιβοῶντα ἀξιοπίστως, καὶ ἐπευφημοῦντα, ἢ ἐκ τῶν ἐναντίων καταρώμενα, ἢ ἡσυχῇ ψέγοντα, καὶ χλευάζοντα· φυλλάρια δὲ ὁμοίως, καὶ [9] τὰ διαδεξόμενα τὴν ὑστεροφημίαν· πάντα γὰρ ταῦτα ἔαρος ἐπιγίγνεται ὥρῃ· εἶτα ἄνεμος καταβέβληκεν· ἔπειθ' [10] ἡ ὕλη ἕτερα ἀντὶ τούτων φύει. [11] τὸ δὲ ὀλιγοχρόνιον κοινὸν πᾶσιν· ἀλλὰ σὺ πάντα, ὡς αἰώνια ἐσόμενα, φεύγεις, καὶ διώκεις. [12] μικρὸν καὶ καταμύσεις. [13] καὶ τὸν δὲ ἐξενεγκάμενόν σε ἤδη, ἄλλος θρηνήσει.

XXXV. Τὸν ὑγιαίνοντα ὀφθαλμὸν πάντα ὁρᾶν δεῖ τὰ ὁρατά, καὶ μὴ λέγειν, τὰ χλωρὰ θέλω· τοῦτο γὰρ ὀφθαλμιῶντός ἐστι. καὶ τὴν ὑγιαίνουσαν ἀκοήν, καὶ ὄσφρησιν εἰς πάντα δεῖ τὰ ἀκουστὰ καὶ ὀσφραντὰ ἑτοίμην εἶναι. καὶ [14] τὸν ὑγιαίνοντα στόμαχον πρὸς πάντα τρόφιμα ὁμοίως ἔχειν, ὡς μύλην πρὸς πάντα ὅσα ἀλέσουσα κατεσκεύασται. καὶ τοίνυν [15] τὴν ὑγιαίνουσαν διάνοιαν πρὸς πάντα δεῖ τὰ συμβαίνοντα ἑτοίμην εἶναι. ἡ δὲ λέγουσα, [16] τὰ τεκνία σωζέσθω, καὶ πάντες ὅ,τι

[1] L. 4. § 1.
[2] L. 5. § 15.
[3] L. 7. § 68. l. 8. § 29.
[4] L. 5. § 22.
[5] Δεδηγμ. Xyl. & Lug. Δεδευμ. l. 3. § 4.
[6] Homer. Il. Ξ. v. 147.
[7] L. 11. § 34.
[8] L. 5. § 36. l. 8. § 21.
[9] L. 4. § 19.
[10] L. 7. § 23. 25.
[11] L. 5. § 10.
[12] L. 7. § 70. l. 8. § 2, 5.
[13] L. 4. § 50.
[14] Sup. § 31.
[15] L. 8. § 43.
[16] L. 9. § 40.

Digitized by Google

vaſis inſtar, conceptaculum hoc, & inſtrumenta hæc undique ex eodem efficta. ſunt enim aſciæ ſimilia iſta: hoc tantùm intereſt, quòd agnata ſunt: ſiquidem membrorum iſtorum, abſque forma quæ ea cieat ſiſtátque, non magis uſus eſt, quàm radii textrici, aut ſcriptori calami, aut aurigæ flagelli.

γειῶδες, καὶ τὰ ὀργάνια ταῦτα τὰ περιπε-
πλασμένα. ὅμοια γάρ ἐστι σκεπαρνίῳ, μό-
νον δὲ διαφέροντα, καθὸ προσφυῆ ἐστιν.
ἐπεί τοι οὐ μᾶλλον τι τούτων ὄφελός ἐστι τῶν [1] L. 5. § 21. l.
μορίων, χωρὶς [1] τῆς κινούσης καὶ ἰσχούσης αὐτὰ 7. § 55. Sup.
αἰτίας, ἢ τῆς κερκίδος τῇ ὑφαντρίᾳ, καὶ τοῦ § 26.
καλάμου τῷ γράφοντι, καὶ τοῦ μαστιγίου τῷ ἡνιόχῳ.

LIB. XI.

Hæ ſunt animæ ratione præditæ proprietates: ſe cernit, fingit, artátque, ut lubet, qualemcunque vult ipſa, facit: fructum, quem profert, ipſa carpit. cùm arborum fructu, quódque iſtis in animalibus reſpondet, alii carpant: finem ſemper ſuum aſſequitur, ubicunque conſtiterit vitæ terminus. neque enim ſic ſe habet, quo modo in ſaltando aut in fabulam agendo aliiſque ejuſmodi, in quibus ſiquid inciderit, actio tota fit manca; ſed in quacunque parte, & ubicunque deprehenſa fuerit, quod præceſſit plenum prorſus & perfectum ſibi facit: ut dicere liceat, *Ego quæ mea ſunt, omnia habeo.* adhæc mundum totum pervagatur, &, quod ambit hunc, vacuum, figurámque ejuſdem contemplatur, & in ævi immenſitatem ſe porrigit, & univerſi per intervalla certa renovationem comprehendit & conſiderat; vidétque ſimul, quòd nihil novi viſuri ſint poſteri noſtri, ſicut nec ampliùs quicquam viderunt anteceſſores noſtri, ſed ità ſit quodammodo, ut quadraginta annos qui egerit, mentem modò aliquam habuerit, & res geſtas animadverterit, ex uniformitatis ratione, & præterita omnia & futura viderit. propria ſunt animæ rationalis & iſta; proximos diligere, veracem, verecundam eſſe, nihil ſibi præferre, quod & legis eſt proprium. ità inter rectam rationem & juſtitiæ rationem nihil intereſt. l. 12. § 1.

ΒΙΒΛΙΟΝ ια'.

Τὰ ἴδια τῆς λογικῆς ψυχῆς· [1] ἑ- [1] Inf. § 12.
αυτὴν ὁρᾷ, [2] ἑαυτὴν διαρ- [2] L. 6. § 8.
θροῖ, ἑαυτὴν ὁποίαν ἂν βούληται
ποιεῖ, [3] τὸν καρπὸν ὃν φέρει αὐ- [3] L. 9. § 19.
τὴ καρποῦται (τοὺς γὰρ τῶν φυτῶν καρποὺς, καὶ
τὸ ἀνάλογον ἐπὶ τῶν ζώων, ἄλλοι καρποῦν-
ται) [4] τοῦ ἰδίου τέλους τυγχάνει, ὅπου ἂν τὸ [4] L. 3. § 8.
τοῦ βίου πέρας ἐπιστῇ. [5] οὐχ ὥσπερ ἐπὶ ὀρ- [5] L. 12. § 36.
χήσεως καὶ ὑποκρίσεως καὶ τῶν τοιούτων ἀτελὴς
γίνεται ἡ ὅλη πρᾶξις, ἐάν τι ἐγκόψῃ, ἀλλ᾽
ἐπὶ παντὸς μέρους, καὶ ὅπου ἂν καταληφθῇ,
[6] πλῆρες καὶ ἀπροσδεὲς ἑαυτῇ τὸ προτεθὲν [6] L. 2. § 17. l.
ποιεῖ ὥστε εἰπεῖν, [7] ἐγὼ ἀπέχω τὰ ἐμά. ἔτι 3. § 5.
δὲ [8] περιέρχεται τὸν ὅλον κόσμον, καὶ τὸ περὶ [7] L. 4. § 29. 49.
αὐτὸν κενὸν, καὶ τὸ σχῆμα αὐτοῦ, καὶ [9] εἰς τὴν ἀ- [8] L. 7. § 35.
πειρίαν τοῦ αἰῶνος ἐκτείνεται, καὶ [10] τὴν πε- l. 9. § 30. [9] L. 10. § 31.
ριοδικὴν παλιγγενεσίαν τῶν ὅλων ἐμπερι- [10] L. 9. § 28.
λαμβάνει, καὶ περινοεῖ, καὶ θεωρεῖ, ὅτι [11] οὐ- l. 10. § 7. [11] L. 6. § 37.
δὲν νεώτερον ὄψονται οἱ μεθ᾽ ἡμᾶς, οὐδὲ πε- l. 7. § 1.
ριττότερον εἶδον οἱ πρὸ ἡμῶν. ἀλλὰ [12] τρό- [12] L. 2. § 14.
πον τινὰ ὁ τεσσαρακοντούτης, ἐὰν νοῦν ὁποσο- l. 12. § 35.
νοῦν ἔχῃ, πάντα τὰ γεγονότα, καὶ τὰ ἐσό-
μενα ἑώρακε [13] κατὰ τὸ ὁμοειδές. ἴδιον δὲ λο- [13] L. 7. § 49.
γικῆς ψυχῆς, καὶ [14] τὸ φιλεῖν τοὺς πλησίον, [14] L. 6. § 16.
καὶ ἀλήθεια, καὶ αἰδὼς, καὶ τὸ [15] μηδὲν ἑαυτῆς l. 8. § 26.
προτιμᾶν, ὅπερ ἴδιον καὶ νόμου· οὕτως ἄρ᾽ οὐ- [15] L. 3. § 9.
δὲν διοίσει λόγος ὀρθὸς, καὶ [16] λόγος δικαιοσύνης. l. 5. § 21. [16] L. 10 § 1.

Digitized by Google

& cætera quæ ſunt ejuſmodi. Tragœdiæ ſucceſſit vetus comœdia, quæ libertate magiſtrali inſtructa, nec obliquâ ſed diſertâ oratione uſa, faſtum dejicere non ineptè ſatagebat: quo fine & Diogenes ex his quædam adhibuit. conſidera & quæ deinceps fuerit media comœdia, & quorſum tandem introducta ſit nova, quæ in inimicum artificium paulatim defluxit. (nam & ab iſtis utilia dici nonnulla, nemo eſt qui neſciat.) ſed & quo ſpectet totum hoc poeſios hujuſmodi & fabularum agendi inſtitutum.

καὶ ὅσα τοιαῦτα, μετὰ δὲ τὴν τραγῳδίαν ἡ ἀρχαία κωμῳδία παρήχθη, [1] παιδαγωγικὴν παῤῥησίαν ἔχουσα, καὶ τῆς ἀτυφίας οὐκ ἀχρήστως δι' αὐτῆς τῆς εὐθυῤῥημοσύνης ὑπομιμνήσκουσα· πρὸς οἷόν τι καὶ Διογένης ταυτὶ παρελάμβανε. μετὰ ταῦτά τις ἡ μέση κωμῳδία, καὶ λοιπὸν ἡ νέα πρὸς τί ποτε παρείληπται, [2] ἢ κατ' ὀλίγον ἐπὶ τὴν ἐκ μιμήσεως φιλοτεχνίαν ὑπεῤῥύη; ἐπίστησον. ὅτι μὲν γὰρ λέγεται καὶ ὑπὸ τούτων τινὰ χρήσιμα, οὐκ ἀγνοεῖται· ἀλλὰ ἡ ὅλη ἐπιβολὴ τῆς τοιαύτης ποιήσεως καὶ δραματουργίας πρὸς τίνα ποτὲ σκοπὸν ἀπέβλεψε.

[1] Inf. § 18.
[2] ἡ

VII. Quàm liquidò compertum habes, nullum aliud vitæ inſtitutum ad philoſophandum magis eſſe idoneum, quàm hoc in quo jam verſaris?

VII. Πῶς ἐναργὲς προσπίπτει, τὸ μὴ εἶναι ἄλλην βίου ὑπόθεσιν εἰς τὸ φιλοσοφεῖν οὕτως ἐπιτήδειον, ὡς ταύτην ἐν ᾗ νῦν ὢν τυγχάνεις;

VIII. Ramus à ramo cui proximè adhæſit abſciſſus, non poteſt non à ſtirpe totâ abſcindi. ad eundem modum ergò & homo ab homine quovis reſciſſus, communitate totâ excidit. porrò ramum alius abſcindit; homo verò ſe ipſe à proximo ſuo ſeparat, dum eum odit & averſatur: nec advertit interim, quòd unà ſemet à ſocietate civili totâ abſciderit. veruntamen hoc à ſocietatis hujuſce conditore Jove indultum ſibi habet, quòd ei liceat denuo coaleſcere, cui priùs adhæſerat, & ad univerſi complementum locum recuperare ſuum. quanquam hoc frequentiùs ſi fiat, diſſociatio iſtiuſmodi & difficiliùs reſarcitur, & reſtitutio ægrè procedere conſuevit. omnino denique non pariter ſe habent ſurculi duo, quorum alter à prima germinatione cohæſit, & cum ſtirpe reliqua conſtanter quaſi conſpiravit; alter poſt abſciſſionem inſertus eſt: quem plantarum cultores dicere ſolent, *confruticari* quidem, ſed non *configurari*.

VIII. [3] Κλάδος τοῦ προσεχοῦς κλάδου ἀποκοπεὶς, οὐ δύναται μὴ καὶ τοῦ ὅλου φυτοῦ ἀποκεκόφθαι. οὕτω δὴ καὶ [4] ἄνθρωπος, ἑνὸς ἀνθρώπου ἀποσχισθεὶς ὅλης τῆς κοινωνίας ἀποπέπτωκε. κλάδον μὲν οὖν ἄλλος ἀποκόπτει· [5] ἄνθρωπος δὲ αὐτὸς ἑαυτὸν τοῦ πλησίον χωρίζει, μισήσας καὶ [6] ἀποστραφείς· ἀγνοεῖ δὲ ὅτι καὶ τοῦ ὅλου πολιτεύματος ἅμα ἀποτέτμηκεν ἑαυτόν. πλὴν ἐκεῖνό γε δῶρον τοῦ συστησαμένου τὴν κοινωνίαν Διός. [7] ἔξεστι γὰρ πάλιν ἡμῖν συμφῦναι τῷ προσεχεῖ, καὶ πάλιν τοῦ ὅλου συμπληρωτικοῖς [8] γενέσθαι. πλεονάκις μέντοι γινόμενον τὸ κατὰ τὴν τοιαύτην διαίρεσιν, δυσένωτον καὶ δυσαποκατάστατον τὸ ἀποχωροῦν ποιεῖ. ὅλως τε οὐχ ὅμοιος ὁ κλάδος ὁ ἀπ' ἀρχῆς συμβλαστήσας, καὶ σύμπνους συμμείνας, τῷ μετὰ τὴν ἀποκοπὴν αὖθις ἐγκεντρισθέντι· ὅ, τι ποτε λέγουσιν οἱ φυτουργοὶ, [9] ὁμοθαμνεῖν μὲν, μὴ ὁμοδογματεῖν δέ.

[3] L. 3. § 16. l. 8. § 34.
[4] L. 5. § 8.
[5] L. 4. § 29. Inf. § 9, 20.
[6] ἀποσ.
[7] L. 8. § 34.
[8] σώματος. Jun.
[9] ὁμοαυξεῖν, vel ὁμοιοπαθεῖν Boot ὁμοσκιατεῖν Salm. ὁμοσχηματεῖν f.

IX. Qui ad rationis rectæ normam progredienti obſiſtunt tibi, ſicut à rectè agendo avertere te nequeunt, ità nec benevolum erga illos affectum excutiant tibi. ſed ad utrumque horum teneas te, ut

IX. Οἱ ἐνιστάμενοι προϊόντι σοι κατὰ τὸν ὀρθὸν λόγον, ὥσπερ [10] ἀπὸ τῆς ὑγιοῦς πράξεως ἀποστρέψαι σε οὐ δυνήσονται, οὕτως [11] μηδὲ τῆς πρὸς αὐτοὺς εὐμενείας ἐκκρουέτωσαν· ἀλλὰ φύλασσε ἑαυτὸν ἐπ' ἀμφοτέρων ὁμοίως, μὴ

l. 9. § 3.
[10] L. 3. § 16. l. 8. § 32.
[11] Sup. § 11. l. 6. § 47, 50.

μόνον

Digitized by Google

niſi ſi ſimulatè agebat. interiùs enim ità affectum eſſe oportet, ut ipſi Dii videant; hominem eſſe te, qui nihil quicquam indignè ægrè ve ferat. quid enim tibi mali contigerit, modò quod naturæ tuæ conveniat, id ipſe facies? annon amplecteris, quod univerſi naturæ nunc eſt tempeſtivum, cùm homo ſis ad hoc compoſitus poſitúſque, ut id fieri, quocunque tandem modo, velis, quod in commune conducat?

XIV. Qui ſe invicem contemnunt, iidem & ſibi invicem aſſentantur: quique ſe invicem tranſcendere cupiunt, ſibi invicem ſe ſubmittunt.

XV. Quàm putidus & inſincerus eſt, qui dicit, *Ego ſimpliciter tecum agere ſtatui.* quid facis, mi homo? quid prædicere opus eſt? res ipſa appareat, fronti inſcriptam oportuit vocem hanc, in oculis ipſis relucere ſtatim, quomodo animus ſe habeat: ſicut in amantis oculo cuncta ſtatim dignoſcit amaſius. talem planè virum ſimplicem bonúmque oportet eſſe, qualis is qui hircum olet; ut qui aſtiterit, ſimulac acceſſerit, velit, nolit ipſe, protinus perſentiſcat. ſimplicitatis verò affectatio tortuoſa eſt. amicitià lupinâ nihil eſt fœdius. hoc omnium maximè fugias. vir bonus, ſimplex, benevolus ità in oculis gerit hæc, ut neutiquam lateat.

XVI. Optimè vivendi facultas hæc eſt in anima ſita, ſi adverſùs res indifferentes indifferenter ſe habeat. indifferenter autem ſe habebit, ſi diviſim & integrè earum unamquamque conſideraverit, ſimúlque recordatus fuerit, quòd nihil horum cogere nos poteſt, ut hoc vel illud de ipſo opinemur; nec accedit ad nos, ſed quieſcit; nos autem ſumus, qui judicia de his proferimus atque nobis ipſis inſcribimus, cùm nec inſcribere in nobis ſitum ſit, & ſi clanculum irrepſerint, ſtatim obliterare: quòdque ad breve admodum tempus opus futurum eſt cautela hæc; tum vita terminabitur. ecquid eſt autem in

εἰ γὰρ μὴ προσεποιεῖτο τά. [1] ἔσω γὰρ δεῖ τοιαῦτα εἶναι, καὶ ὑπὸ τῶν θεῶν βλέπεσθαι ἄνθρωπον [2] πρὸς μηδὲν ἀγανακτικῶς διακείμενον, μηδὲ δεινοπαθοῦντα. [3] τί γάρ σοι κακὸν, εἰ αὐτὸς νῦν [4] ποιεῖς τὸ [ὑπὸ] τῇ φύσει σου οἰκεῖον; [5] ἢ δέχῃ τὸ νῦν τῇ τῶν ὅλων φύσει εὔκαιρον, [6] ἄνθρωπος τεταμένος πρὸς τὸ γίνεσθαι δι' ὅτου δὴ τὸ κοινῇ συμφέρον;

XIV. [7] Ἀλλήλων καταφρονοῦντες, ἀλλήλοις [8] ἀρεσκεύονται, καὶ ἀλλήλων ὑπερέχειν θέλοντες, ἀλλήλοις ὑποκατακλίνονται.

XV. Ὡς σαπρὸς καὶ κίβδηλος, ὁ λέγων, ἐγὼ προῄρημαι ἁπλῶς σοι προσφέρεσθαι; τί ποιεῖς ἄνθρωπε; τοῦτο οὐ δεῖ προλέγειν. [9] αὐτὸ φανήσεται. [10] ἐπὶ τοῦ μετώπου γεγράφθαι ὀφείλει· εὐθὺς ἡ φωνὴ [11] τοιοῦτον ἠχεῖ, εὐθὺς ἐν τοῖς ὄμμασιν ἐξέχει, ὡς τῶν ἐραστῶν ἐν τῷ βλέμματι πάντα εὐθὺς γνωρίζει ὁ ἐρώμενος. τοιοῦτον ὅλως δεῖ τὸν ἁπλοῦν καὶ ἀγαθὸν εἶναι, οἷον γράσωνα, [12] ἵνα [13] ὁ παραστὰς, ἅμα τῷ προσελθεῖν, θέλει οὐ θέλει, αἴσθηται. ἐπιτήδευσις δὲ ἁπλότητος [14] σκάλμη ἐστίν. οὐδέν ἐστιν αἴσχιον λυκοφιλίας. πάντων μάλιστα τοῦτο φεῦγε. ὁ ἀγαθὸς, καὶ [15] ἁπλοῦς, καὶ εὐμενὴς, ἐν τοῖς ὄμμασιν ἔχουσι ταῦτα, καὶ οὐ λανθάνει.

XVI. Κάλλιστα [16] δὲ ζῆν, [17] δύναμις αὕτη ἐν τῇ ψυχῇ, ἐὰν [18] πρὸς τὰ ἀδιάφορα ἀδιαφορῇ. ἀδιαφορήσει δὲ, ἐὰν [19] ἕκαστον αὐτῶν θεωρῇ διῃρημένως καὶ ὁλικῶς, καὶ μεμνημένος, ὅτι [20] οὐδὲν αὐτῶν ὑπόληψιν περὶ αὐτοῦ ἡμῖν ἐμποιεῖ, [21] οὐδὲ ἔρχεται ἐφ' ἡμᾶς· ἀλλὰ [22] τὰ μὲν ἀτρεμεῖ, [23] ἡμεῖς δέ ἐσμεν, οἱ τὰς περὶ αὐτῶν κρίσεις γεννῶντες, καὶ οἷον γράφοντες ἑαυτοῖς, [24] ἐξὸν μὲν μὴ γράφειν, [25] ἐξὸν δὲ, κἂν που λάθῃ, εὐθὺς ἐξαλεῖψαι. [26] ὀλίγου χρόνου ἔσται ἡ τοιαύτη προσοχὴ, καὶ λοιπὸν πεπαύσεται ὁ βίος. τί μέντοι δύσκολον

καλῶς

[1] L. 12. § 2.
[2] Inf. § 18. l. 6. § 26.
[3] L. 6. § 27. l. 9. § 42.
[4] ποιεῖς Mer.
[5] L. 4. § 23.
[6] Inf. § 20. l. 5. § 8.
[7] L. 4. § 32.
[8] L. 5. § 5.
[9] αὐτὸ f.
[10] L. 7. § 60.
[11] ὁποῖον f. vel τ. ἠχεῖ;
[12] L. 5. § 28.
[13] L. 5. § 6.
[14] σκαλμὴ Xyl. σκαιὰ Boot. σκαμβὸν Sal.
[15] L. 7. § 31.
[16] διάζῃν f.
[17] Sup. § 31. l. 8. § 8. Sup. § 9.
[18] L. 2. § 11. l. 6. § 32. l. 9. § 1.
[19] Sup. § 2.
[20] L. 9. § 15.
[21] Sup. § 11.
[22] L. 4. § 3.
[23] L. 5. § 19.
[24] L. 6. § 52.
[25] L. 5. § 2.
[26] L. 10. § 11, 15.

Digitized by Google

Sextò, quando quàm maximè indignaris, vel ægrè fers, memineris momentaneam eſſe vitam humanam, omnéſque nos brevi componendos fore.

Septimò, non eſſe actiones aliorum, quæ nos conturbant; ſunt enim hæ in mentibus ipſorum ſitæ: ſed opiniones tantùm noſtras. iſtas igitur tolle, miſſóque de re ipſa, tanquam grave quiddam ſit, judicio, ira protinus evaneſcet. ſed quomodo tollam? reputando nihil tibi inhoneſtum contigiſſe. niſi enim malum id ſit duntaxat quod inhoneſtum eſt, neceſſe futurum eſt, ut & tu multa pecces, & latro, vel quidlibet etiam, fias.

Octavò, cogita quanto graviora patiamur ex iracundia ac mœſtitia, quàm de iſtis concipimus, quàm ex eis ipſis, quorum cauſâ ſuccenſemus & angimur.

Nonò, manſuetudinem inſuperabilem eſſe, ſi genuina fuerit, non perſonata & fucata. quid enim fecerit tibi, qui vel maximè contumelioſus eſt, ſi manſuetè adversùs illum te gerere perrexeris, & ſi occaſio tulerit, placidè illum admonueris, & eodem ipſo, quo te lædere molitur, tempore quietus ipſe hominem meliora docueris; *Noli ſic agere mi fili; ad aliud nati ſumus, mihi quidem noceri nequit. ſed ipſe læderis, mi fili,* monſtraveris etiam ſcitè, & generatim oſtenderis, nec apes ità ſe gerere, nec eorum ullum, quæ gregatim agere nata ſunt, animantium. quin neque irriſoriè faciendum hoc, neque contumelioſè, ſed cum genuino amoris affectu; neque animo quaſi attacto & exulcerato, neque tanquam in ſchola, neque ut aſtanti alicui ſis admirationi, ſed ità ſemper, ut cum ſolo agas, etiamſi alii forſan circumſtiterint.

Capita novem iſta in mente repoſita habeas, tanquam dona quædam à Muſis accepta; atque incipias tandem homo eſſe, dum vivis. Veruntamen ex æquo cavendum, ſicut nè iraſcaris eis, ita etiam nè adulceris. utrumque enim ſocietatis jus violat, & ad damnum tendit.

Ἕκτον, ὅτι [1] ἐπὰν λίαν ἀγανακτῇς, ἢ καὶ δυσπαθῇς, [2] ἀκαριαῖος ὁ ἀνθρώπειος βίος, καὶ [3] μετ' ὀλίγον πάντες [4] ἐξετάθημεν.

Ἕβδομον, ὅτι [5] οὐχ αἱ πράξεις αὐτῶν ἐνοχλοῦσιν ἡμῖν· [6] ἐκεῖναι γάρ εἰσιν ἐν τοῖς ἐκείνων ἡγεμονικοῖς· ἀλλὰ [7] αἱ ἡμέτεραι ὑπολήψεις. [8] ἆρον γοῦν, καὶ θέλησον ἀφεῖναι τὴν ὡς περὶ δεινοῦ κρίσιν, καὶ [9] ἀπῆλθεν ἡ ὀργή. πῶς οὖν ἀρεῖς; λογισάμενος, ὅτι [10] οὐκ αἰσχρόν. ἐὰν γὰρ μὴ [11] μόνον ᾖ τὸ αἰσχρὸν κακόν, [12] ἀνάγκη καὶ σὲ πολλὰ ἁμαρτάνειν, καὶ λῃστὴν καὶ παντοῖον γίνεσθαι.

Ὄγδοον, [13] ὅσῳ χαλεπώτερα ἐπιφέρουσιν αἱ ὀργαὶ καὶ λῦπαι αἱ ἐπὶ τοῖς τοιούτοις, ἤπερ αὐτά ἐστιν ἐφ' οἷς ὀργιζόμεθα καὶ λυπούμεθα.

Ἔνατον, ὅτι [14] τὸ εὐμενὲς ἀνίκητον, ἐὰν γνήσιον ᾖ καὶ μὴ [15] σεσηρός, μηδὲ ὑπόκρισις. τί γάρ σοι ποιήσει ὁ ὑβριστικώτατος, ἐὰν διατελῇς [16] εὐμενὴς αὐτῷ, καὶ, εἰ οὕτως ἔτυχε, πρᾴως παραινῇς καὶ [17] μεταδιδάσκῃς εὐσχολῶν παρ' αὐτὸν ἐκεῖνον τὸν καιρόν, ὅτε κακά σε ποιεῖν ἐπιχειρεῖ; μή, τέκνον· [18] πρὸς ἄλλο πεφύκαμεν. [19] ἐγὼ μὲν οὐ μὴ βλαβῶ, [20] σὺ δὲ βλάπτῃ, τέκνον. καὶ [21] δεικνύναι εὐαφῶς καὶ ὁλικῶς, ὅτι τοῦτο οὕτως ἔχει, ὅτι [22] οὐδὲ μέλισσαι αὐτὸ ποιοῦσιν, οὐδ' ὅσα συναγελαστικὰ πέφυκε. δεῖ δὲ [23] μήτε εἰρωνικῶς αὐτὸ ποιεῖν, [24] μήτε ὀνειδιστικῶς, ἀλλὰ φιλοστόργως καὶ ἀδήκτως [25] τῇ ψυχῇ· καὶ [26] μὴ ὡς ἐν σχολῇ, μηδὲ ἵνα ἄλλος παραστὰς θαυμάσῃ· ἀλλ' [27] ἤτοι πρὸς μόνον, καὶ ἐὰν ἄλλοι τινὲς περιεστήκωσι.

Τούτων τῶν ἐννέα κεφαλαίων μέμνησο, ὡς παρὰ τῶν Μουσῶν δῶρα εἰληφώς, καὶ [28] ἄρξαι ποτὲ ἄνθρωπος εἶναι, ἕως ζῇς. [29] φυλακτέον δὲ ἐπίσης τῷ ὀργίζεσθαι αὐτοῖς, τὸ κολακεύειν αὐτούς· ἀμφότερα γὰρ ἀκοινώνητα, καὶ πρὸς βλάβην φέρει.

[1] L. 7. § 58.
[2] L. 4. § 48.
[3] L. 12. § 21.
[4] L. 4. § 3.
[5] Sup. § 11.
[6] L. 5. § 25.
[7] L. 7. § 16.
[8] L. 4. § 7.
[9] L. 5. § 22.
[10] L. 2. § 1.
[11] Sup. § 11.
[12] L. 9. § 1.
[13] L. 7. § 24.
[14] Sup. § 13.
[15] L. 1. § 15.
[16] L. 3. § 11.
[17] L. 5. § 28.
[18] L. 2. § 1.
[19] L. 10. § 33.
[20] L. 9. § 4.
[21] L. 10. § 4.
[22] L. 9. § 9.
[23] Sup. § 13.
[24] L. 1. § 10, 16.
[25] τῷ f.
[26] L. 10. § 36.
[27] ἀντὶ τοῦ Μὲν. ἀντὶ εἰς Xyl.
[28] L. 10. § 11. L. 12. § 1.
[29] L. 4. § 31.

Digitized by Google

morigeram eſſe, nec ſtatione ſuâ acquieſcere? & huic tamen nihil violentum injungitur, ſed ea ſola quæ ei ſecundùm naturam ſunt. nec ſuſtinet tamen, ſed in contrarium fertur. motus enim omnis ad injurias, luxus, dolores, formidines, nihil eſt aliud, quàm à natura defectio. quin & mens, quoties eventum aliquem ægrè fert, ſtationem tunc ſuam deſerit: ad æquanimitatem enim & pietatem eſt condita, non minùs quàm ad juſtitiam. ſiquidem & iſta ad communionem tuendam faciunt; imò actionibus juſtis antiquiora ſunt.

XXI. Cui non unus idémque ſemper vitæ ſcopus eſt, hic unus idémque per vitam totam eſſe non poteſt. non ſatis eſt quod dixi, niſi illud etiam adjeceris, qualis ſcopus hic eſſe debeat. quemadmodum enim opinio eadem non eſt de omnibus quæ vulgò hominum quoquo modo bona videntur, ſed de certis quibuſdam, communibus nempe: ad eundem modum & ſcopum illum qui eſt civilis & communioni congruus proponi oportet. qui enim ad iſtum conatus ſuos omnes direxerit, is actiones ſuas omnes ſibi ſimiles præſtabit, & hoc modo ſemper idem futurus eſt.

XXII. Murem agreſtem & domeſticum cogita, hujuſque pavorem ac trepidationem.

XXIII. Socrates plurimorum decreta *lamias* appellabat, puerulorum terriculamenta.

XXIV. Lacedæmonii in ſpectaculis ſuis, peregrinis in umbra ſedilia collocabant, ipſi ubicunque obtigerat, conſidebant.

XXV. Perdiccæ accerſenti excuſabat ſe Socrates; *ne peſſimo*, inquit, *exitio peream, cùm gratiam collatam referre nequeam.*

XXVI. In ſcriptis Epicureis præcipitur, ut in mente ac memoria ſemper habeamus antiquorum aliquem eorum, qui virtutem coluerint.

εἶναι καὶ ἀγανακτεῖν τῇ ἑαυτοῦ χώρᾳ; καίτοι [1] οὐδέν γε βίαιον τούτῳ ἐπιτάσσεται, ἀλλὰ μόνα, [2] κατὰ φύσιν ἐστὶν αὐτοῦ· οὐ μήν τοι ἀνέχεται, ἀλλὰ τὴν ἐναντίαν φέρεται. ἡ γὰρ ἐπὶ τὰ ἀδικήματα καὶ τὰ ἀκολαστήματα, καὶ τὰς λύπας, καὶ τοὺς φόβους κίνησις, οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν, ἢ [3] ἀφισταμένου τῆς φύσεως. καὶ ὅταν δέ ποτε τῶν συμβαινόντων δυσχεραίνει τὸ ἡγεμονικὸν, [4] καταλείπει καὶ τότε τὴν ἑαυτοῦ χώραν. πρὸς [5] ὁσιότητα γὰρ καὶ [6] θεοσέβειαν κατεσκεύασται, οὐχ ἧττον ἢ πρὸς [7] δικαιοσύνην· καὶ γὰρ [8] ταῦτα ἐν εἴδει ἐστὶ τῆς εὐκοινωνησίας, μᾶλλον δὲ [9] πρεσβύτερα τῶν δικαιοπραγημάτων.

[1] L. 5. § 9.
[2] [ἃ] κ.
[3] Sup. § 8.
[4] Sup. § 9.
[5] Sup. § 4, 6.
[6] L. 7. § 66.
[7] L. 9. § 1.
[8] Sup. § 13.
[9] L. 9. § 1.

XXI. Ὦ, μὴ [10] εἷς καὶ ὁ αὐτός ἐστιν ἀεὶ τοῦ βίου σκοπὸς, οὗτος [11] εἷς καὶ ὁ αὐτὸς δι' ὅλου τοῦ βίου εἶναι οὐ δύναται· οὐκ ἀρκεῖ δὲ τὸ εἰρημένον, ἐὰν μὴ κἀκεῖνο προσθῇς, ὁποῖον εἶναι δεῖ τοῦτον τὸν σκοπόν. ὥσπερ γὰρ οὐχ ἡ πάντων τῶν ὁπωσοῦν πλείοσι δοκούντων ἀγαθῶν ὑπόληψις ὁμοία ἐστὶν, ἀλλ' ἡ τῶν τοιῶνδέ τινων, τουτέστι τῶν κοινῶν· οὕτω καὶ τὸν σκοπὸν δεῖ [12] τὸν κοινωνικὸν καὶ [13] πολιτικὸν ὑποστήσασθαι. ὁ γὰρ εἰς τοῦτον πάσας τὰς ἰδίας ὁρμὰς ἀπευθύνων, πάσας τὰς πράξεις ὁμοίας ἀποδώσει. καὶ κατὰ τοῦτο [14] ἀεὶ ὁ αὐτὸς ἔσται.

[10] L. 2. § 7. 16.
[11] L. 1. § 8.
[12] L. 5. § 16.
[13] L. 9. § 23.
[14] Inf. § 27.

XXII. Τὸν μῦν τὸν ὀρεινὸν, καὶ τὸν κατοικίδιον, καὶ [15] τὴν πτοίαν τούτου καὶ διασόβησιν.

[15] L. 7. § 3

XXIII. Σωκράτης καὶ τὰ τῶν πολλῶν δόγματα, λαμίας ἐκάλει, [16] παιδίων δείματα.

[16] L. 2. § 12. l. 4. § 44. l. 7. § 68.

XXIV. Λακεδαιμόνιοι τοῖς μὲν ξένοις ἐν ταῖς θεωρίαις ὑπὸ τῇ σκιᾷ τὰ βάθρα ἐτίθεσαν· αὐτοὶ δὲ οὗ ἔτυχεν ἐκαθέζοντο.

XXV. Τῷ Περδίκκᾳ [17] ὁ Σωκράτης περὶ τοῦ μὴ ἔρχεσθαι πρὸς αὐτὸν, ἵνα, ἔφη, μὴ τῷ κακίστῳ ὀλέθρῳ ἀπόλωμαι, τουτέστι, μὴ εὖ παθὼν οὐ δυνηθῶ ἀντευποιῆσαι.

[17] L. 7. § 66.

XXVI. Ἐν τοῖς τῶν [18] Ἐφεσίων γράμμασι, παράγγελμα ἔκειτο, συνεχῶς ὑπομιμνήσκεσθαι τῶν παλαιῶν τινος τῶν ἀρετῇ χρησαμένων.

[18] Ἐπικουρείων.

Digitized by Google

[1] L. 7. § 47. XXVII. Οἱ Πυθαγόρειοι, ἕωθεν [1] εἰς τὸν
οὐρανὸν ἀφορᾷν, ἵν' ὑπομιμνησκώμεθα τῶν
• Sup. § 21. [2] ἀεὶ κατὰ τὰ αὐτὰ καὶ ὡσαύτως τὸ ἑαυτῶν ἔρ-
l. 9. § 9. γον διανυόντων, καὶ τῆς τάξεως, καὶ τῆς [3] καθα-
[3] L. 10. § 1. ρότητος, καὶ τῆς γυμνότητος. οὐδὲν γὰρ προ-
L. 12. § 2. κάλυμμα ἄστρου.

XXVIII. Οἷος ὁ Σωκράτης τὸ κῴδιον ὑπεζωσμένος, ὅτε ἡ Ξανθίππη λαβοῦσα τὸ ἱμάτιον ἔξω προῆλθε· καὶ ἃ εἶπεν ὁ Σωκράτης τοῖς ἑταίροις αἰδεσθεῖσι καὶ ἀναχωρήσασιν, ὅτε αὐτὸν εἶδον οὕτως ἐσταλμένον.

XXIX. Ἐν τῷ γράφειν καὶ ἀναγινώσκειν, οὐ πρότερον ἄρξεις, πρὶν ἀρχθῇς· τοῦτο πολλῷ μᾶλλον ἐν τῷ βίῳ.

[4] Tragic. N. XXX. [4] Δοῦλος πέφυκας, οὐ μέτεστί σοι λόγου.
Q. Philo de boni libert. XXXI. — [5] Ἐμὸν δ' ἐγέλασσε φίλον κῆρ.
[5] Homer. Odyſſ. 1. v. 413. XXXII. [6] Μέμψονται δ' [7] ἀρετὴν χαλεποῖς βάζοντες ἔπεσσιν.
[6] Heſiod Oper. Lib. 1. v. 184.
[7] ἄρα τοῦ Heſ. XXXIII. Σῦκον χειμῶνος ζητεῖν, [8] μαινομένου· τοιοῦτος [9] ὁ παιδίον ζητῶν, ὅτε οὐκ
[8] L. 5. § 17. Sup. § 18. ἔτι δίδοται.
[9] L. 9. § 40. XXXIV. Καταφιλοῦντα τὸ παιδίον, ἔ-
[10] L. 10. § 34. λεγεν ὁ Ἐπίκτητος, ἔνδον ἐπιφθέγγεσθαι, [10] αὔ-
[11] L. 2. § 17. ριον ἴσως ἀποθανῇ. δύσφημα ταῦτα; [11] οὐδὲν
δύσφημον, ἔφη, φυσικοῦ τινος ἔργου σημαντι-
[12] L. 7. § 40. κόν· ἢ καὶ τὸ στάχυας [12] θερισθῆναι, δύσφημον.
[13] L. 9. § 21. XXXV. [13] Ὄμφαξ, σταφυλή, σταφίς,
[14] L. 5. § 23. [14] πάντα μεταβολαί, [15] οὐκ εἰς τὸ μὴ ὄν,
[15] L. 4. § 4. ἀλλ' εἰς τὸ νῦν μὴ ὄν.
[16] L. 8. § 41. XXXVI. [16] Λῃστὴς προαιρέσεως οὐ γίνεται, τὸ τοῦ Ἐπικτήτου.
[17] L. 7. § 54. XXXVII. Τέχνην δὲ ἔφη [17] περὶ τὸ συγ-
κατατίθεσθαι εὑρεῖν. καὶ ἐν τῷ [18] περὶ τὰς ὁρμὰς
[18] L. 8. § 7. τόπῳ τὸ προσεκτικὸν φυλάσσειν, ἵνα [19] μεθ'
[19] L. 4. § 1. ὑπεξαιρέσεως, ἵνα [20] κοινωνικαί, ἵνα [21] κατ'
[20] L. 7. § 72. ἀξίαν. καὶ [22] ὀρέξεως μὲν παντάπασιν ἀπέ-
[21] L. 8. § 29. χεσθαι· [23] ἐκκλίσει δὲ πρὸς μηδὲν τῶν οὐκ ἐφ'
[22] L. 10. § 1. [23] Sup. § 25. ἡμῖν χρῆσθαι.

XXVII. Pythagorei manè cœlum ſuſpicere præcipiebant, quò eorum commoneamur, quæ eundem perpetuò curſum ſervant, eodémque modo peragunt opus ſuum; úrq; ordinem eorundem obſervemus, & puritatem, & nuditatem. aſtri ſiquidem velamentum nullum eſt.

XXVIII. Cogita Socrates qui fuerit pelle ſuccinctus, quando Xanthippe veſte ipſius ſumptâ foras ſe proripuerat. quæque amicis ſuis dixerit, pudore ſuffuſis pedémque retrahentibus, cùm ſic indutum illum conſpicarentur.

XXIX. Nec in ſcribendo, nec in legendo aliis præcipias, niſi priùs præceptum fuerit tibi. in vita multò magis ſic ſe habet.

XXX. *Cùm liber haud ſis, jus loquendi non habes.*

XXXI. ——— *at cor carum mihi riſit.*

XXXII. *Dura ſuos fundendo inceſſent verba parentes.*

XXXIII. Inſani eſt, ficum hyeme quærere. aſſidet huic, qui puerulum requirit, cùm non ampliùs conceditur.

XXXIV. Filiolum deoſculanti præcipiebat Epictetus, intus apud ſe diceret, *Cras forſan moriturus eſt.* at 'malè ominata ſunt iſta. mali ominis nihil eſt, quod munus naturale ullum deſignat. alioqui ſpicas etiam demeti, infauſtum fuerit.

XXXV. Uva acerba, matura, paſſa; mutationes ſunt omnia iſta, non in id quod non eſt, ſed in id quod nondum eſt.

XXXVI. *Voluntatis latro nullus eſt*, inquit Epictetus.

XXXVII. Artem aſſenſum præbendi inveniendam idem monebat. & conatus ità cohibendos eſſe, ut cùm exceptione fiant, ut ſocietatis jus ſpectent, ut pro rei cujuſque dignitate adhibeantur. & appetitu quidem abſtinendum prorſus: averſationem verò in re nulla adhibendam. quæ noſtri juris non ſit.

XXXVIII.

XXXVIII. Non eſt itaque, inquit, de re vulgari certamen, ſed de eo, utrum inſaniamus, néc ne.

XXXIX. Socratis dictum. Quid vultis? rationalium, an irrationalium animas habere? rationalium. quorumnam rationalium? ſanorum an pravorum? ſanorum. quare ergo non quæritis? quia jam habemus. cur ergo pugnatis & contenditis invicem?

XXXVIII. Οὐ περὶ τοῦ τυχόντος οὖν, ἔφη, ἐστὶν ὁ ἀγὼν, ἀλλὰ περὶ τοῦ [1] μαίνεσθαι, [2] εἰ μή.

XXXIX. Ὁ Σωκράτης ἔλεγε· τί θέλετε; λογικῶν ψυχὰς ἔχειν, ἢ ἀλόγων; λογικῶν. τίνων λογικῶν; [3] ὑγιῶν ἢ φαύλων; ὑγιῶν. τί [4] οὖν ζητεῖτε; ὅτι [5] ἔχομεν. τί οὖν μάχεσθε καὶ διαφέρεσθε;

[1] L. 5. § 17. [2] ἢ μή. [3] L. 10. § 37. [4] οὖν [οὐ] Xyl. Lug. [5] L. 4. § 13. l. 5. § 28.

LIB. XII.

ISTA omnia, quæ per ambages aſſequi contendis, jam conſequi potes, ni tibi ipſe invideas. hoc autem fiet, ſi præteritum omne miſſum feceris, futurum omne providentiæ divinæ permiſeris, & quod præſens eſt tantùm ad pietatis ac juſtitiæ normam direxeris: ad pietatis normam, dum quicquid deſtinatur tibi diligis; cùm & tibi hoc natura tulerit, & huic te: ad juſtitiæ, dum liberè & ſine ambage ulla quæ vera ſunt proloqueris, & quæ legi conſentanea ac pro rei cujuſque dignitate ſunt, facis: nec impediverit te, quo minùs ſic te geras, aut aliena ſive vitioſitas, ſive opinio, ſive ſermo, aut ſenſus etiam cingentis te maſſæ iſtius carneæ. viderit enim id quod patitur. ſi igitur, cùm in exitu ferè jam ſis, miſſis cæteris omnibus, id duntaxat, quod in te principatum gerit & divinum eſt, in pretio ac honore habueris; nec hoc metueris, nè vivere deſinas aliquando, ſed nè ſecundùm naturam vivere tandem occipias; mundo qui te protulit, dignum te præſtabis, deſinéſque in patria tua peregrinus eſſe, eáque quæ quotidie eveniunt tanquam inopinata admirari, & ex hac vel illa re ſuſpenſus teneri.

II. Mentes omnes, vaſis hiſce corporeis, & corticibus, & ſordibus Deus, denudatas intuetur. ſolâ

ΒΙΒΛΙΟΝ ιβ'.

Πάντα ἐκεῖνα ἐφ' ἃ [1] διὰ περιόδου εὔχῃ ἐλθεῖν, [2] ἤδη ἔχειν δύνασαι, ἐὰν μὴ σαυτῷ φθονῇς· τοῦτο δέ ἐστιν, ἐὰν [3] πᾶν τὸ παρελθὸν καταλίπῃς, καὶ [4] τὸ μέλλον ἐπιτρέψῃς τῇ προνοίᾳ, καὶ [5] τὸ παρὸν μόνον ἀπευθύνῃς [6] πρὸς ὁσιότητα καὶ δικαιοσύνην. ὁσιότητα μὲν, ἵνα [7] φιλῇς τὸ ἀπονεμόμενον· [8] σοὶ γὰρ αὐτὸ ἡ φύσις ἔφερε, καὶ σὲ τούτῳ· δικαιοσύνην δὲ, ἵνα [9] ἐλευθέρως καὶ χωρὶς περιπλοκῆς [10] λέγῃς τε τἀληθῆ, καὶ πράσσῃς τὰ [11] κατὰ νόμον, καὶ [12] κατ' ἀξίαν. [13] μὴ ἐμποδίζῃ δέ σε, μήτε [14] κακία ἀλλοτρία, μήτε [15] ὑπόληψις, μήτε φωνὴ, μηδὲ μὴν [16] αἴσθησις τοῦ περιτεθραμμένου σοι σαρκιδίου. [17] ὄψεται γὰρ τὸ πάσχον. ἐὰν οὖν [18] ὅτε δήποτε πρὸς ἐξόδῳ γένῃ, πάντα τὰ ἄλλα καταλιπὼν, μόνον τὸ ἡγεμονικόν σου. καὶ [19] τὸ ἐν σοὶ θεῖον τιμήσῃς. καὶ [21] τὸ μὴ παύσεσθαί ποτε ζῆν φοβηθῇς, ἀλλὰ τό γε [22] μηδήποτε ἄρξασθαι κατὰ φύσιν ζῆν· ἔσῃ ἄνθρωπος [23] ἄξιος τοῦ [24] γεννήσαντος κόσμου, καὶ παύσῃ [25] ξένος ὢν [26] τῆς πατρίδος, καὶ [27] θαυμάζων ὡς ἀπροσδόκητα [28] τὰ καθ' ἡμέραν γινόμενα, καὶ [29] κρεμάμενος ἐκ τοῦδε καὶ τοῦδε.

II. [30] Ὁ Θεὸς πάντα τὰ ἡγεμονικὰ γυμνὰ τῶν ὑλικῶν [31] ἀγγείων καὶ φλοιῶν καὶ καθαρμάτων

[1] L. 8. § 1. [2] L. 3. § 14. l. 8. § 55. [3] Inf. § 2. l. 6. § 32. [4] L. 7. § 8, 46. [5] L. 3. § 12. [6] L. 11. § 20. [7] L. 3. § 16. [8] L. 5. § 8. [9] L. 7. § 31. [10] L. 3. § 16. [11] L. 10. § 11. [12] L. 11. § 37. [13] L. 5. § 34. [14] Sup. § 35. [15] Sup. § 3. [16] L. 7. § 15. [17] Sup. § 68. [18] Sup. § 16. [19] L. 6. § 2. [20] L. 2. § 12. [21] μὴ τὸ π. l. 3. § 3. [22] L. 10. § 1. [23] Inf. § 5, 14. [24] Inf. § 26. [25] L. 4. § 29. [26] L. 6. § 44. l. 8. § 15. [27] L. 4. § 46. [28] L. 9. § 26. [29] L. 11. § 13. [30] L. 10. § 35. [31] Inf. § 8.

Digitized by Google

θαρμάτων ὁρᾷ. μόνῳ γὰρ τῷ ἑαυτοῦ νοερῷ μόνων [1] ἅπτεται τῶν ἐξ ἑαυτοῦ εἰς ταῦτα [2] ἐρρυηκότων καὶ ἀποχετευμένων. ἐὰν δὲ καὶ σὺ τοῦτο ἐθίσῃς ποιεῖν, [3] τὸν πολὺν περισπασμὸν σεαυτοῦ περιαιρήσεις. ὁ γὰρ μὴ [4] τὰ περικείμενα κρεάδια ὁρῶν, ἧπου γε ἐσθῆτα, καὶ οἰκίαν, καὶ δόξαν, καὶ τὴν τοιαύτην περιβολὴν καὶ σκηνὴν θεώμενος, [5] ἀσχοληθήσεται.

III. [6] Τρία ἐστὶν ἐξ ὧν συνέστηκας, σωμάτιον, πνευμάτιον, νοῦς. τούτων τἆλλα [7] μέχρι τοῦ ἐπιμελεῖσθαι δεῖν, σά ἐστι· τὸ δὲ τρίτον μόνον [8] κυρίως σόν. [9] ὃ ἐὰν χωρίσῃς ἀπὸ σεαυτοῦ, τουτέστιν, ἀπὸ τῆς διανοίας, [10] ὅσα [11] ἄλλα ποιοῦσιν ἢ λέγουσιν, [12] ἢ [13] ὅσα αὐτὸς ἐποίησας ἢ εἶπας, καὶ [14] ὅσα ὡς μέλλοντα ταράσσει [15], καὶ ὅσα [16] τοῦ περικειμένου σοι σωματίου, ἢ [17] τοῦ συμφύτου πνευματίου, ἀπροαίρετα πρόσεστιν, καὶ ὅσα ἡ ἔξωθεν περιρρέουσα δίνη ἑλίσσει, ὥστε [18] τὴν συνειμαρμένων ἐξῃρημένην καθαρὰν τὴν νοερὰν δύναμιν [19] ἀπόλυτον, ἐφ' ἑαυτῆς ζῆν, [20] ποιοῦσαν τὰ δίκαια, καὶ [21] θέλουσαν τὰ συμβαίνοντα, καὶ [22] λέγουσαν τἀληθῆ, ἐὰν χωρίσῃς, φημὶ, τοῦ ἡγεμονικοῦ τούτου τὰ προσηρτημένα ἐκ [23] προσπαθείας, καὶ [24] τοῦ χρόνου τὰ ἐπέκεινα, ἢ τὰ παρῳχηκότα, ποιήσῃς τε σεαυτὸν, οἷος ὁ Ἐμπεδόκλειος,

[25] Σφαῖρος [26] κυκλοτερὴς [27] κινῇ περιηθεῖ γαίων.

μόνον τε ζῆν ἐκμελετήσῃς [28] ὃ ζῇς, τουτέστι, [29] τὸ παρὸν, δυνήσῃ τό γε μέχρι τοῦ ἀποθανεῖν [30] ὑπολειπόμενον, ἀταράκτως καὶ εὐγενῶς, καὶ [31] ἵλεως τῷ σαυτοῦ δαίμονι διαβιῶναι.

IV. Πολλάκις ἐθαύμασα, πῶς ἑαυτὸν μὲν ἕκαστος μᾶλλον πάντων φιλεῖ, [32] τὴν δὲ ἑαυτοῦ περὶ αὑτοῦ ὑπόληψιν ἐν ἐλάττονι λόγῳ τίθεται, ἢ τὴν τῶν ἄλλων. ἐὰν γοῦν τινα θεὸς ἐπιστὰς, ἢ διδάσκαλος ἔμφρων, κελεύσῃ, μηδὲν καθ' ἑαυτὸν ἐνθυμεῖσθαι καὶ διανοεῖσθαι, [33] ὃ μὴ ἅμα γε γινώσκων ἐξοί-

1 L. 2. § 12.
2 Sup. § 1. Inf. 26.
3 L. 2. § 2, 7.
4 Inf. § 3. l. 10. § 1, 38.
5 εὐσχολ. f. ut l. 4. § 18.
6 L. 2. § 2.
7 L. 5. § 33. l. 10 § 2.
8 L. 10. § 38.
9 ἀλλ
10 L. 4. § 18.
11 ἄλλοι
12 καὶ
13 L. 6. § 32.
14 L. 7. § 7.
15 -ατει σε
16 Sup. § 2.
17 L. 2. § 2.
18 L. 4. § 26.
19 [καὶ] ἀπ.
20 L. 10. § 12.
21 L. 2. § 17.
22 L. 3. § 12.
23 L. 5. § 1.
24 Sup. § 1.
25 L. 8. § 41.
26 Σφαῖρ' ὡς Salm.
27 δίνῃ περιηγέϊ Idem.
28 L. 2. § 14. l. 3. § 10.
29 L. 8. § 44.
30 L. 7. § 46, 56.
31 L. 3. § 16.
32 L. 2. § 6.
33 L. 3. § 4.

enim mente ſuâ, illas à ſeſe demanantes & derivatas, attingit. hoc idem tu ſi feceris, multâ temet moleſtiâ liberabis. qui enim circumjectam ſibi carnem non reſpexerit, nec de veſtitu, domicilio, famâ, aut apparatu inſtructúque reliquo cogitando, negotium ullum faceſſet ſibi.

III. Tria ſunt, ex quibus conſtas, corpuſculum, animula mens. horum priora duo haćtenus ſunt tua, utpote quorum cura commiſſa eſt tibi, tertium tantummodo propriè tuum eſt. proinde ſi à te, hoc eſt, à mente tua ſejunxeris quæcunque alii dicunt faciuntque; & quæcunque ipſe aliquando dixeris feceriſque & quæcunque te tanquam futura conturbant, & quæcunque vel circundati tibi corpuſculi, vel huic coalitæ animulæ, arbitrii tui non ſunt; denique quæcunque externa rerum vertigo jugis volvit, ita ut mens tua rebus fato obvenienribus exempta, pura ac libera apud ſe vivat, juſta faciens, deſtinata volens, ac vera proloquens. ſi à mente, inquam, tua hæc ſejunxeris, quæ ex affectu vehementiore ei adhærere ſolent, & temporis quicquid vel præteritum vel futurum eſt; feceriſque te talem, qualis mundus hic Empedocli dicitur,

Orbis habens inſtar jugi vertigine gaudens.

illúdque tantummodo, quod vivis, hoc eſt, quod impræſentiarum adeſt, vivere ſategeris; poteris tandem, quod ſupereſt vitæ tuæ, ad mortem uſque, tranquillè, generosè, genióque tuo propitius tranſigere,

IV. Sæpenumero ſum miratus, qui fiat, ut cùm ſeſe præ cæteris omnibus diligat unuſquiſque, ſuam tamen de ſe exiſtimationem minoris faciat, quàm alienam. itaque ſi vel Deus vel præceptor prudens quis aſtans præceperit cuiquam, nè quid apud ſe cogitet mentéve agitet quod non ſimul ac conceperit proferat, nè ad diecu-

lum

ſam quidem id ſuſtineret. itâ proximos magis, quid de nobis ſentiant, veremur, quàm nos ipſos.

V. Quî fit, ut Dii, qui pulcrè ac cum ſingulari erga genus humanum amore diſpoſuerunt univerſa, hoc unum neglexerint, curâre nempe, nè homines, boni cumprimis, quique frequentiſſima cum ipſis quaſi commercia habuerint, atque per opera pia ſacráque miniſteria quàm maximè familiares ipſis extiterint, ubi ſemel defuncti ſunt, non exiſterent ampliùs, ſed omnino extinguerentur? hoc verò ſiquidem ſic ſe habet, pro certo ſcias, aliter facturos eos fuiſſe, ſi aliter fieri oporteret. Si enim juſtum erat, & fieri poterat; & ſi juxta naturam, id natura protuliſſet. vel hinc ergò quod aliter ſe habet, ſi aliter ſaltem ſe habet, compertum habeas, fieri non oportuiſſe. vides enim, quòd in hujus rei indagatione de jure cum Deo diſceptas. non autem de jure cum Deo diſceptaremus, niſi optimi illi ac juſtiſſimi forent. qui ſunt autem iſtiuſmodi, nihil in mundi diſpoſitione injuſtè atque irrationabiliter neglectum inſuper habuiſſent.

VI. Illis etiam aſſueſce, quæ fieri poſſe deſperas. nam & ſiniſtra manus, cum ad alia opera per deſuetudinem inepta ſit, frænum quàm dextra validiùs tenet, quia huic operi aſſuevit.

VII. Cogita qualem te, tum corpore, tum animâ, à morte deprehendi oporteat: vitæ etiam hujus brevitatem; ævi retrorſum prorſúmque vaſtitatem immenſam: materiæ denique cujuſque imbecillitatem.

VIII. Formas corticibus nudatas contemplare: actionum item intentiones: quid dolor; quid voluptas; quid mors; quid gloria: quis cuique moleſtiarum autor: quo modo nemo ab alio quopiam impeditur: quod denique opinione conſtant omnia.

IX. In decretorum uſu, pugili, non gladiatori ſimilem eſſe te oportet. iſte enim enſe, quo utitur,

σῃ, ἀλλὰ πρὸς μίαν ἡμέραν τοῦτο ὑπομένει. οὕτω τοὺς πέλας μᾶλλον αἰδούμεθα τί ποτε περὶ ἡμῶν φρονήσουσιν, ἢ ἑαυτούς.

V. Πῶς ποτε πάντα καλῶς καὶ φιλανθρώπως διατάξαντες οἱ θεοὶ, τοῦτο μόνον παρεῖδον, τὸ ἐνίους τῶν ἀνθρώπων καὶ πάνυ χρηστοὺς, καὶ πλεῖστα πρὸς τὸ θεῖον ὥσπερ συμβόλαια θεμένους, καὶ ἐπὶ πλεῖστα δι' ἔρ-
γων ὁσίων καὶ ἱερουργιῶν [1] συνήθεις τῷ θείῳ γε- [1] L. 5. § 27.
νομένους, ἐπειδὰν ἅπαξ ἀποθάνωσι, μηκέτι l. 10. § 1.
αὖθις γίνεσθαι, ἀλλ' εἰς τὸ παντελὲς [2] ἀπεσβη- Inf. § 23.
κέναι; τοῦτο δὲ εἴπερ καὶ οὕτως ἔχει, εὖ ἴσθι, ὅτι [2] L. 4. § 21.
[3] εἰ [ὡς] ἑτέρως ἔχειν ἔδει, ἐποίησαν ἄν. εἰ γὰρ [3] L. 9. § 35.
δίκαιον ἦν, ἦν ἂν καὶ δυνατόν. καὶ εἰ κατὰ φύσιν, ἤνεγκεν ἂν αὐτὸ ἡ φύσις. ἐκ δὴ τοῦ μὴ οὕτως ἔχειν, εἴπερ οὐχ οὕτως ἔχει, πεπείσθω σοι τὸ μὴ δεῆσαι οὕτω γίνεσθαι. ὁρᾷς γὰρ καὶ αὐτὸς, ὅτι τοῦτο παραζητῶν δικαιολογῇ πρὸς τὸν θεόν. οὐκ ἂν δὲ οὕτω διελεγόμεθα τοῖς θεοῖς, εἰ μὴ
ἄριστοι καὶ δικαιότατοί εἰσιν· [4] εἰ δὲ τοῦτο, οὐκ [4] L. 7. § 41.
ἄν τι περιεῖδον ἀδίκως καὶ ἀλόγως ἠμελημένον τῶν ἐν τῇ διακοσμήσει.

VI. [5] Ἔθιζε καὶ ὅσα ἀπογινώσκεις, καὶ γὰρ [5] L. 6. § 19.
ἡ χεὶρ ἡ ἀριστερὰ πρὸς τὰ ἄλλα διὰ τὸ ἀ- l. 10. § 22.
νέθιστον ἀργὸς οὖσα, τοῦ χαλινοῦ ἐρρωμενέστερον ἢ ἡ δεξιὰ κρατεῖ. τοῦτο γὰρ [6] εἴθισται. [6] L. 10. § 22.

VII. [7] Ὁποῖον δεῖ καταληφθῆναι ὑπὸ [7] L. 2. § 11.
τοῦ θανάτου καὶ σώματι καὶ ψυχῇ. [8] τὴν βρα- l. 3. § 5. l. 11. § 3.
χύτητα τοῦ βίου, [9] τὴν ἀχανείαν τοῦ ὀπίσω, καὶ [8] L. 5. § 24.
πρόσω αἰῶνος, [10] τὴν ἀσθένειαν πάσης ὕλης. [9] L. 4. § 3, 48.
[10] L. 9. § 33, 36.

VIII. [11] Γυμνὰ τῶν φλοιῶν θεάσασθαι τὰ [11] Sup. § 2.
αἰτιώδη· [12] τὰς ἀναφορὰς τῶν πράξεων· [12] L. 10. § 37.
[13] τί πόνος· [14] τί ἡδονή· [15] τί θάνατος· [16] τί [13] L. 7. § 33.
δόξα· [17] τίς ὁ ἑαυτῷ ἀσχολίας αἴτιος· πῶς [14] L. 5. § 26.
[18] οὐδεὶς ὑπ' ἄλλου ἐμποδίζεται· ὅτι [19] πάν- [15] L. 7. § 33.
τα ὑπόληψις. [16] L. 6. § 16.
[17] L. 9. § 26.
[18] L. 5. § 34.

IX. Ὅμοιον δ' εἶναι δεῖ ἐν τῇ τῶν δογ- [19] L. 2. § 15.
μάτων χρήσει, [20] παγκρατιαστῇ, οὐχὶ μονο- [20] L. 7. § 61.
μάχῳ.

Digitized by Google

μάχῳ· ὁ μὲν γὰρ τὸ ξίφος, ᾧ χρῆται, ἀποτίθεται, καὶ ἀναιρεῖται· ὁ δὲ τὴν χεῖρα [1] ἀεὶ ἔχει, καὶ οὐδὲν ἄλλο ἢ συστρέψαι αὐτὴν δεῖ.

X. [2] Τοιαῦτα [3] τὰ πράγματα ὁρᾶν, [4] διαιροῦντα εἰς ὕλην, αἴτιον, ἀναφοράν.

XI. Ἡλίκην ἐξουσίαν ἔχει ἄνθρωπος, [5] μὴ ποιεῖν ἄλλο, ἢ ὅπερ μέλλει [6] ὁ θεὸς ἐπαινεῖν, καὶ [7] δέχεσθαι πᾶν ὃ ἂν νέμῃ αὐτῷ ὁ θεός.

XII. Τὸ ἑξῆς τῇ φύσει, [8] μήτε θεοῖς μεμπτέον· [9] οὐδὲν γὰρ ἑκόντες ἢ ἄκοντες ἁμαρτάνουσι. μήτε ἀνθρώποις. [10] οὐδὲν γὰρ οὐχὶ ἄκοντες. ὥστε [11] οὐδενὶ μεμπτέον.

XIII. Πῶς [12] γελοῖος καὶ [13] ξένος, [14] ὁ θαυμάζων ὁτιοῦν τῶν ἐν τῷ βίῳ γινομένων;

XIV. [15] Ἤτοι ἀνάγκη εἱμαρμένη, ἀπαράβατος τάξις, ἢ πρόνοια ἱλάσιμος, ἢ φυρμὸς [16] εἰκαιότητος ἀπροστάτητος. εἰ μὲν ἀπαράβατος ἀνάγκη, τί ἀντιτείνης; εἰ δὲ πρόνοια ἐπιδεχομένη τὸ ἱλάσκεσθαι, [17] ἄξιον αὐτὸν ποίησον [18] τῆς ἐκ τοῦ θείου βοηθείας. [19] εἰ δὲ φυρμὸς ἀνηγεμόνευτος, ἀσμένιζε, ὅτι ἐν τοιούτῳ τῷ κλύδωνι αὐτὸς ἔχεις ἐν σαυτῷ τινὰ νοῦν ἡγεμονικόν. κἂν περιφέρῃ σε ὁ κλύδων, περιφερέτω τὸ σαρκίδιον, τὸ πνευμάτιον, τἆλλα. [20] τὸν γὰρ νοῦν οὐ περιοίσει.

XV. Ἢ τὸ μὲν τοῦ λύχνου φῶς μέχρις σβεσθῇ, φαίνει, καὶ τὴν αὐγὴν οὐκ ἀποβάλλει· [21] ἡ δὲ ἐν σοι ἀλήθεια καὶ δικαιοσύνη, [22] καὶ σωφροσύνη προαποσβήσεται;

XVI. Ἐπὶ τοῦ φαντασίαν παρασχόντος, ὅτι ἥμαρτε[23]. τί δαὶ οἶδα, [24] εἰ τοῦτο ἁμάρτημα; εἰ δὲ καὶ ἥμαρτεν, ὅτι [25] κατέκρινεν αὐτὸς ἑαυτόν. καὶ οὕτως ὅμοιον τοῦτο τῷ [26] καταδρύπτειν τὴν ἑαυτοῦ ὄψιν. ὅτι [27] ὁ μὴ θέλων τὸν φαῦλον ἁμαρτάνειν, ὅμοιος τῷ μὴ θέλοντι τὴν συκῆν ὀπὸν ἐν τοῖς σύκοις φέρειν, καὶ τὰ βρέφη κλαυθμυρίζεσθαι, καὶ τὸν ἵππον χρεμετίζειν, καὶ ὅσα ἄλλα ἀναγκαῖα. [28] τί γὰρ πάθῃ τὴν ἕξιν ἔχων τοιαύτην; εἰ οὖν γοργὸς εἶ, [29] ταύτην θεράπευσον.

[1] L. 7. § 8.
[2] Ποῖα αὐτά
[3] L. 2. § 12.
[4] L. 7. § 29.
[5] L. 8. § 29.
[6] L. 10. § 1.
[7] Sup. § 1, 3.
[8] L. 3. § 4.
[9] L. 2. § 11.
[10] L. 7. § 62.
[11] L. 8. § 17.
[12] L. 8. § 15.
[13] Sup. § 1.
[14] L. 1. § 15.
[15] L. 4. § 27. Inf. § 24.
[16] ἀκιότητ@ Lug. -ώτητ@ Ann.
[17] Sup. § 1.
[18] L. 9. § 40.
[19] Sup. § 28.
[20] Sup. § 3. L. 3. § 16.
[21] L. 6. § 29. L. 7. § 70.
[22] L. 3. § 1.
[23] -τὶ [πκ]
[24] L. 9. § 38.
[25] L. 8. § 10.
[26] L. 6. § 20.
[27] L. 4. § 6.
[28] L. 8. § 14.
[29] L. 10. § 30.

poſito, ſtatim interficitur. ille autem manum ſemper præſtò habet, quâ vibratâ duntaxat opus eſt.

X. Res ipſas quales ſint intuere, in materiam, formam, finem dividendo.

XI. Quanta eſt hominis potentia, in cujus ſitum eſt arbitrio, ut nihil faciat, niſi quod Deus ipſe comprobaturus eſt, & quicquid Deus illi aſſignaverit, libens excipiat?

XII. Quicquid naturæ conſentaneum contingit, de eo nec Dii ſunt incuſandi; nihil enim vel ſponte vel inviti peccant: nec homines: nihil enim & ipſi ſponte. nulli ergo ſunt incuſandi.

XIII. Quàm ridiculus & peregrinus eſt, qui quicquam eorum quæ in vita hac fiunt miratur?

XIV. Aut eſt neceſſitas fatalis, & ordo inviolabilis, aut providentia placabilis, aut confuſio temeraria, & rectoris orba. ſi neceſſitas inviolabilis, quorſum reniteris? ſin providentia, quæ placari poſſit, auxilio divino dignum te præſta. ſi denique confuſio rectoris orba, ſat habe, quòd in æſtu iſtiuſmodi rectricem quandam intra te mentem habes. quòd ſi te æſtus corripuerit, carunculam, animulam, cætera alia abripieat: mentem duntaxat nè abripiat.

XV. An cum lucernæ lumen, uſquedum extinguatur, luceat, nec ſplendorem amittat ſuum; tu admiſſurus es, ut in te veritas, juſtitia, temperantia ante extinctum temet extinguatur?

XVI. Ubi obrepſerit tibi cogitatio, peccâſſe aliquem, hæc tu tibi, Unde novi, an peccatum hoc ſit; aut ſi peccavit, an peccati ipſe ſe reum peregerit? hoc enim perinde eſt, ac ſi faciem ſibi dilacerâſſet: tum illud memineris, eum qui improbos delinquere non vult, parem eſſe illi, qui ficum in ficubus ſuccum acrem gerere; & infantes vagire, & equum hinnire, aliaque ejuſmodi quæ neceſſaria ſunt, nolit. quid enim fecerit, qui ſic affectus fuerit? hunc tu, ſi tantùm poſſe te putas, ſana.

XVII.

Digitized by Google

XVII. Ni decorum ſit, nè feceris; ni verum ſit, nè dixeris. ad iſta enim duo ſemper intentio tua tendat.

XVIII. Conſidera ſemper, quid illud ſit, quod cogitationem tuam afficit; curæque ſit tibi hoc ipſum in formam, materiam, finem, & tempus, intra quod deſiturum ſit, diſtinguendo explicare.

XIX. Sentias tandem aliquando, aliquid eſſe in te præſtantius ac divinius eis quæ affectus in te excitant, & quaſi fidiculis quibuſdam diſtrahunt te. quæ mihi, nunc dicas tibi, mens eſt? num metus? num ſuſpicio? num libido? num aliud aliquid iſtiuſmodi?

XX. Primò vide, nequid temerè, aut abſq; certo aliquo fine. ſecundò, nè ad ullū alium finem, quā qui ſocietati conducat referatur.

XXI. Cogita tecum, brevi fore, ut nec ipſe ullus uſquam futurus ſis, nec quicquam eorum quæ vides, nec horum quiſquam qui nunc vivunt. omnia enim mutare ac verti & interire nata ſunt, ut nova alia ſerie perpetuā producantur.

XXII. Omnia in opinione ſita ſunt: & hæc ipſa in te. quandocunq; ergo volueris, opinionem tolle, & ſicut promontorium prætervecto tranquillitas, ſic ſtabilia tibi futura ſunt omnia, & ſinus æſtu immunis.

XXIII. Operatio unaquæq;, quæ tempore ſuo deſinit, nihil inde mali patitur, quia deſiit; nec autori ejus, ceſſationis hujus ratione, mali quicquam contingit. pari ergo modo actionum omnium complexio, quæ vita dicitur, ſi tempore ſuo deſierit, nihil inde quicquam mali patitur, quia deſiit. nec qui tempore opportuno ſeriem hanc terminavit, malè ideo afficitur. tempus autem & terminum aſſignat natura: eáq; quandoq; peculiaris, ut in ſenectute fit; ſemper verò communis, cujus partibus aſſiduè mutantibus novus perpetuò vegetúſq; mundus permanet univerſus. bonum autem ſemper ac tempeſtivum eſt, quod univerſo conducit. proinde vitæ ceſſatio non

XVII. [1] Εἰ μὴ καθήκει, μὴ πράξῃς· [2] εἰ μὴ ἀληθές ἐστι, μὴ εἴπῃς· ἡ γὰρ ὁρμή σου ἔστω[3].

XVIII. Εἰς δὲ τὸ πᾶν ἀεὶ ὁρᾷν, [4] τί ἐστιν αὐτὸ ἐκεῖνο τὸ τὴν φαντασίαν σοι ποιοῦν, καὶ [5] ἀναπτύσσειν διαιροῦντα, εἰς τὸ αἴτιον, εἰς τὸ ὑλικὸν, εἰς τὴν ἀναφορὰν, εἰς τὸν χρόνον, ἐντὸς οὗ πεπαῦσθαι αὐτὸ δεήσει.

XIX. Αἴσθου ποτὲ, ὅτι [6] κρεῖττόν τι καὶ δαιμονιώτερον ἔχεις ἐν σαυτῷ, τῶν τὰ πάθη ποιούντων, καὶ καθάπαξ [7] τῶν νευροσπαστούντων σε. [8] τί μου νῦν ἐστιν ἡ διάνοια; μὴ φόβος; μὴ ὑποψία; μὴ ἐπιθυμία; μὴ ἄλλο τι τοιοῦτον;

XX. Πρῶτον, τὸ [9] μὴ εἰκῇ, μηδὲ ἄνευ ἀναφορᾶς. δεύτερον, τὸ [10] μὴ ἐπ' ἄλλο τι, ἢ ἐπὶ τὸ κοινωνικὸν τέλος τὴν ἀναγωγὴν ποιεῖσθαι.

XXI. Ὅτι [11] μετ' οὐ πολὺ, οὐδεὶς οὐδαμοῦ ἔσῃ, οὐδὲ τούτων τι ἃ νῦν βλέπεις, οὐδὲ τούτων τις τῶν νῦν βιούντων. [12] πάντα γὰρ μεταβάλλειν καὶ τρέπεσθαι καὶ φθείρεσθαι πέφυκεν, [13] ἵνα ἕτερα ἐφεξῆς γένηται.

XXII. Ὅτι [14] πάντα ἡ ὑπόληψις· καὶ [15] αὕτη ἐπὶ σοί. [16] ἆρον οὖν, ὅτε θέλεις, τὴν ὑπόληψιν, καὶ, ὥσπερ κάμψαντι τὴν ἄκραν [17] γαλήνη, σταθερὰ πάντα, καὶ κόλπος ἀκύμων.

XXIII. Μία καὶ ἡτισοῦν ἐνέργεια κατὰ καιρὸν παυσαμένη, [18] οὐδὲν κακὸν πάσχει, καθὸ πέπαυται· οὐδὲ ὁ πράξας τὴν πρᾶξιν ταύτην, κατ' αὐτὸ τοῦτο, καθ' ὃ πέπαυται, κακόν τι πέπονθεν. ὁμοίως οὖν τὸ ἐκ πασῶν τῶν πράξεων σύστημα, ὅπερ ἐστὶν ὁ βίος, ἐὰν ἐν καιρῷ παύσηται, [19] οὐδὲν κακὸν πάσχει κατ' αὐτὸ τοῦτο, καθ' ὃ πέπαυται· οὐδὲ ὁ καταπαύσας [20] ἐν καιρῷ τὸν εἱρμὸν τοῦτον, κακῶς διετέθη. [21] τὸν δὲ καιρὸν, καὶ τὸν ὅρον δίδωσιν ἡ φύσις, ποτὲ μὲν καὶ ἡ ἰδία, ὅταν ἐν γήρᾳ, πάντως δὲ ἡ τῶν ὅλων· [22] ἧς τῶν μερῶν μεταβαλλόντων, [23] νεαρὸς ἀεὶ καὶ ἀκμαῖος ὁ σύμπας κόσμος διαμένει. [24] καλὸν δὲ ἀεὶ πᾶν καὶ ὡραῖον τὸ συμφέρον τῷ ὅλῳ. ἡ οὖν κατάπαυσις τοῦ βίου, ἑκάστῳ

1 L. 5. § 3.
2 L. 3. § 16.
3 Vid. Not.
4 Sup. § 11.
5 Sup. § 8, 10.
6 L. 5. § 21.
7 L. 2. § 2.
8 L. 5. § 11.
9 L. 2. § 16.
10 L. 5. § 16.
11 L. 9. § 28.
12 L. 7. § 23.
13 Sup. § 25.
14 Sup. § 8.
15 L. 6. § 52.
16 L. 8. § 40.
17 L. 5. § 2.
18 L. 9. § 21.
19 L. 5. § 29.
20 Inf. § 35.
21 Inf. § 35. l. 6. § 20.
22 Sup. § 21.
23 L. 7. § 25.
24 L. 4. § 23. l. 5. § 8.

Digitized by Google

L. 2. § 11. l. 5. § 1. ἑκάστῳ· [1] οὐ κακὸν μὲν, ὅτι οὐδὲ αἰσχρόν· εἴπερ καὶ
[2] L. 7. § 72. ἀπροαίρετον, καὶ [2] οὐκ ἀκοινώνητον· ἀγα-
[3] L. 10. § 20, 21. θὸν δὲ, εἴπερ [3] τῷ ὅλῳ καίριον, καὶ [4] συμ-
[4] L. 2. § 3. φέρον, καὶ συμφερόμενον. οὕτω γὰρ καὶ θεο-
[5] Sup. § 5. l. 7. § 53. φόρητος, [5] ὁ φερόμενος κατὰ ταὐτὰ θεῷ, καὶ
ἐπὶ ταὐτὰ τῇ γνώμῃ φερόμενος.

XXIV. Τρία ταῦτα δεῖ πρόχειρα ἔ-
[6] Sup. § 20. χειν· ἐπὶ μὲν ὧν ποιεῖς, εἰ [6] μήτε εἰκῆ μηδὲ ἄλ-
[7] Sup. § 1. λως ἢ ὡς ἂν [7] ἡ δίκη αὐτὴ ἐνήργησεν· ἐπὶ δὲ
[8] Sup. § 14. τῶν ἔξωθεν συμβαινόντων, ὅτι [8] ἤτοι κατ' ἐπι-
[9] L. 8. § 17. τυχίαν, ἢ κατὰ πρόνοιαν· [9] οὔτε δὲ τῇ ἐπιτυ-
[10] Sup. § 12. χίᾳ μεμπτέον, [10] οὔτε τῇ προνοίᾳ ἐγκλητέον.
[11] Sup. § 10, 18. δεύτερον, τὸ [11] ὁποῖον ἕκαστον ἀπὸ [12] στερήμα-
[12] σπέρματος, vel σπερμάτος f. l. 10. § 26. τος, μέχρι ψυχώσεως, καὶ ἀπὸ ψυχώσεως,
μέχρι τοῦ τὴν ψυχὴν ἀποδοῦναι, καὶ [13] ἐξ οἵων
[13] L. 3. § 11. ἡ σύγκρισις, καὶ [14] εἰς οἷα ἡ λύσις. τρίτον,
[14] L. 11. § 17. [15] εἰ ἄνω μετέωρος ἐξαρθεὶς κατασκέψαιο
[15] L. 7. § 48, 49. τὰ ἀνθρώπεια, καὶ τὴν πολυτροπίαν ὅση κα-
τανοήσαις· συνιδὼν ἅμα, καὶ ὅσον τὸ περιοι-
κοῦν, ἐναερίων καὶ ἐναιθερίων· [καὶ] ὅτι ὁ-
[16] L. 9. § 28. σάκις ἂν ἐξαρθῇς, [16] ταὐτὰ ὄψει, [17] τὸ ὁμοει-
[17] L. 6. § 37. δὲς, [18] τὸ ὀλιγοχρόνιον, ἐπὶ τούτοις, [19] ὁ τῦφος.
[18] L. 7. § 1.
[19] L. 6. § 13. XXV. [20] Βάλε ἔξω τὴν ὑπόληψιν, σέ-
[20] Sup. § 22. σωται· τίς οὖν ὁ κωλύων ἐκβάλλειν;

XXVI. Ὅταν δυσφορῇς ἐπί τινι, ἐπε-
[21] L. 5. § 8. λάθου τοῦ, ὅτι [21] πάντα κατὰ τὴν τῶν ὅλων
[22] L. 4. § 26. φύσιν γίνεται· καὶ τοῦ, ὅτι [22] τὸ ἁμαρτανό-
[23] L. 7. § 1. μενον ἀλλότριον. καὶ ἐπὶ τούτοις τοῦ, ὅτι [23] πᾶν
[24] L. 8. § 4. τὸ γινόμενον οὕτως ἀεὶ ἐγίνετο, [24] καὶ γενήσε-
[25] L. 3. § 4. ται, καὶ νῦν πανταχοῦ γίνεται· τοῦ, [25] ὅση ἡ
συγγένεια ἀνθρώπου πρὸς πᾶν τὸ ἀνθρώπει-
[26] L. 2. § 1. ον γένος. [26] οὐ γὰρ αἱματίου ἢ σπερματίου, ἀλ-
[27] L. 5. § 10. λὰ νοῦ κοινωνία. ἐπελάθου δὲ καὶ τοῦ, ὅτι [27] ὁ
[28] Sup. § 1, 2. ἑκάστου νοῦς θεὸς, καὶ [28] ἐκεῖθεν ἐρρύηκε· τοῦ,
[29] L. 2. § 3. ὅτι [29] οὐδὲν ἴδιον οὐδενός. ἀλλὰ καὶ τὸ τεκνίον,
[30] L. 4. § 23. καὶ τὸ σωμάτιον, καὶ αὐτὸ τὸ ψυχάριον [30] ἐ-
[31] Sup. § 22. κεῖθεν· τοῦ, ὅτι [31] πάνθ' ὑπόληψις· τοῦ, ὅτι [32] τὸ
[32] L. 2. § 14. παρὸν μόνον ἕκαστος ζῇ. καὶ τοῦτο ἀποβάλλει.

[33] L. 7. § 58. XXVII. Συνεχῶς ἀναπολεῖν, [33] τοὺς

eſt malum cuiquam, quia nec inhoneſtum: ſiquidem nec optionis ſit noſtræ, nec communitatis legibus adverſetur. imò bonum eſt; ſiquidem univerſo tempeſtivum, eidémque conducens & congruum ita numine divino fertur, qui eâdem, quâ Deus, viâ fertur, mentéque ſuâ ad eadem fertur.

XXIV. Tria hæc in promptu habenda ſunt. in eis quæ agis, nequid fruſtra, aut ſecus fiat, quàm jus ipſum feciſſet. in eis verò quæ extrinſecùs eveniunt, vel fortè fortunâ quodq; vel providentiâ obvenire. atqui nec de fortuna conquerendum eſt, nec providentiam incuſandum. ſecundum, qualenam unumquodque ſit à ſatione uſq; ad animationem, ab animatione uſq; ad animam emiſſam. item ex quibus conflatur, & in quænam reſolvitur. tertium, ſi in ſublime ſubvectus res humanas deſpiceres, ubi varietatem earum quanta eſſet perſpexiſſes, ſimúlq; uno conſpectu comprehenderes, quantum undiquaque aëriorum & ætheriorum ſedes ſuas habeat, quòd quotieſcunq; ſubvectus eſſes, eadem ſemper occurrerent, ejuſdem enim generis ſunt omnia, & ævi brevis. & de his tamen inſoleſcimus.

XXV. Opinionem ejice; ſalvus es. ejicere autem ecquis impediat?

XXVI. Quando moleſtè fers quicquam; oblitus es, omnia ſecundùm univerſi naturam fieri. item peccatum alterius nihil ad te. adhæc, quicquid fit, ita ſemper factum, ſemperq; futurum, & nunc etiam ubique fieri. porrò, quæ homini cuivis cum toto genere humano intercedat cognatio neq; enim tam ſanguinis aut ſeminis, quàm mentis exiſtit communio. oblitus es, & mentem cujuſq; Deum eſſe, & divinitùs defluxiſſe. &, nihil eſſe cujuſquam proprium; ſed & filiolum, & corpuſculum, & animulam ipſam indè prodiiſſe. ſed &, opinione conſtare cuncta. & quod tempus deniq; præſens tantùm cuiq; & vivitur, & amittur.

XXVII. Eos apud te crebrò recolas,

Digitized by Google

colas, qui re aliqua vehementer indignati fuerint; qui vel in ſumma gloria, vel in inſigni miſeriâ, inimicitiâ, fortunâ qualibet extitere. tum ſciſcitare, *ubi iſta nunc ſunt omnia?* fumus utique ſunt, & cinis & fabula, vel nè fabula quidem. ſuccurrat tibi ſimul & quicquid eſt ejuſmodi, quale eſt Fabius Catulinus in agro, Lucius Lupus & Stertinius Baſis, Tiberius Capreis, & Velius Rufus; omniſque omnino cum exiſtimatione in re ulla eminentia. quamque vile ſit omne in quod ſtudium tantopere impenditur. quantoque Philoſophiæ magis conſentaneum in oblata ſibi materia juſtum, temperantem, Deis obſequentem ſe ſimpliciter præſtare. faſtus dein de faſtûs contemptu inflatus omnium eſt maximè intolerabilis.

XXVIII. Interrogantibus, ubi Deos conſpicatus, aut unde eſſe compertum habens, hos ità veneraris, reſponſum ſit: Primò etiam viſu percipi poſſunt. deinde, animam meam, cùm nullus unquam viderim, in honore tamen habeo. pari igitur ratione & Deos, cùm eorum potentiam jugiter experiar, proptereà & eſſe compertum habeo & veneror.

XXIX. In hoc vitæ ſalus ſita eſt, ut unumquodque quid ſit in univerſum diſcernas; quidq; materiæ, quid formæ habeat. atque ex animo toto juſta facias, & vera dicas. quid enim ſupereſt, niſi vitâ frui, bonum bono ità adnectendo, ut nè minimum quidem intervallum bono vacuum relinquatur.

XXX. Unum ſolis eſt lumen, licèt parietibus, montibus, aliis innumerabilibus diſpeſcatur: una materia communis, etiamſi corporibus peculiaribus affectionibus diſtinctis innumerabilibus diſpeſcatur: una anima, etiamſi naturis innumerabilibus, & circumſcriptionibus peculiaribus diſpeſcatur. una anima rationalis, etiamſi dirimi videatur. alia ergò rerum dictarum particulæ, formæ nempe & materiæ ſenſûs expertes, neceſſitudinis vinculo non connectuntur ſibi invicem. & iſta tamen mens univerſi continet, & ſu-

ἐπί τινι λίαν ἀγανακτήσαντας, [1] τοὺς ἐν μεγίσταις δόξαις, ἢ συμφοραῖς, ἢ ἔχθραις, ἢ ὁποιαισοῦν τύχαις ἀκμάσαντας. εἶτα ἐφιστάνειν, [2] ποῦ νῦν πάντα ἐκεῖνα; [3] καπνὸς, & [4] σποδὸς, [5] & μῦθος, ἢ οὐδὲ μῦθος. συμπροσπιπτέτω δὲ & τὸ τοιοῦτο πᾶν, οἷον, Φάβιος Καλυλλῖνος ἐπ' ἀγρῷ, & * Λέσιος Λῦπος & Στερτίνιος ἐν Βαΐαις, & Τιβέριος ἐν Καπρίαις *, & Οὐήλιος Ῥέφος, & ὅλως ἡ πρός τι [6] μετ' οἰήσεως διαφορά. & [7] ὡς εὐτελὲς πᾶν τὸ κατατεινόμενον. & ὅσῳ φιλοσοφώτερον, [8] τὸ ἐπὶ τῆς δοθείσης ὕλης ἑαυτὸν δίκαιον, σώφρονα, [9] θεοῖς ἑπόμενον ἀφελῶς παρέχειν. ὁ γὰρ * ὑπὸ ἀτυφία * τῦφος τυφόμενος, πάντων χαλεπώτατος.

XXVIII. Πρὸς τοὺς ἐπιζητοῦντας, ποῦ γὰρ ἰδὼν τοὺς θεοὺς, ἢ πόθεν κατειληφὼς ὅτι εἰσὶν, οὕτω σέβεις; πρῶτον μὲν [10] & ὄψει ὁρατοί εἰσιν. ἔπειτα μέντοι οὐδὲ τὴν ψυχὴν τὴν ἐμαυτοῦ ἑώρακα, & ὅμως [11] τιμῶ. οὕτως οὖν & τοὺς θεοὺς, ἐξ ὧν τῆς δυνάμεως αὐτῶν ἑκάστοτε πειρῶμαι, ἐκ τούτων ὅτι τε εἰσὶ καταλαμβάνω, & αἰδοῦμαι.

XXIX. [12] Σωτηρία βίου [13] ἕκαστον δι' ὅλου αὐτὸ τί ἐστιν ὁρᾷν, τί μὲν αὐτοῦ τὸ ὑλικὸν, τί δαὶ τὸ αἰτιῶδες. [14] ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς [15] τὰ δίκαια ποιεῖν, & τἀληθῆ λέγειν. τί λοιπὸν ἢ [16] ἀπολαύειν τοῦ ζῆν, [17] συνάπτοντα ἄλλο ἐπ' ἄλλῳ ἀγαθὸν, ὥστε [18] μηδὲ τὸ βραχύτατον διάστημα ἀπολείπειν;

XXX. [19] Ἓν φῶς ἡλίου, κἂν [20] διείργηται τοίχοις, ὄρεσιν, ἄλλοις μυρίοις. [21] μία οὐσία κοινὴ, κἂν διείργηται [22] ἰδίως ποιοῖς σώμασι μυρίοις. [23] μία ψυχὴ, κἂν φύσεσι διείργηται μυρίαις, & ἰδίαις περιγραφαῖς. [24] μία νοερὰ ψυχὴ, κἂν διακεκρίσθαι δοκῇ. τὰ μὲν οὖν ἄλλα μέρη τῶν εἰρημένων, οἷον πνεύματα & ὑποκείμενα, ἀναίσθητα & ἀνοικείωτα ἀλλήλοις· καί τοι κἀκεῖνα * τὸν

[1] L. 3. § 3.
[2] L. 10. § 31.
[3] L. 2. § 17.
[4] L. 4. § 48.
[5] L. 8. § 25.
* Λέκιος Xyl. Mer.
* -ρέαις.
[6] L. 9. § 34.
[7] L. 2. § 12.
[8] L. 7. § 58, 67.
[9] L. 10. § 11.
* ἐπὶ, vel
* -ρίας.
[10] L. 2. § 11.
[11] L. 3. § 9.
[12] L. 7. § 2.
[13] Sup. § 18.
[14] L. 3. § 4.
[15] Sup. § 1, 3.
[16] L. 3. § 6.
[17] L. 5. § 6.
[18] L. 3. § 13.
[19] L. 9. § 8.
[20] L. 8. § 33.
[21] L. 4. § 40.
[22] L. 9. § 25.
[23] Inf. § 32.
[24] Sup. § 26.
* τὸ νοῦν f.

L. 10. § 26. νῦν συνέχει καὶ τὸ ἐπὶ τὰ αὐτὰ βρῖθον.
διὰ τὰ l. διάνοια δὲ ἰδίως ἐπὶ τὸ ὁμόφυλον τείνεται,
L. 3. § 11. καὶ συνίσταται, καὶ οὐ διείργεται τὸ κοινωνικὸν
L. 9. § 9. πάθος.

XXXI. Τί ἐπιζητεῖς; τὸ διαγίνεσθαι; ἀλλὰ τὸ αἰσθάνεσθαι; τὸ ὁρμᾶν; τὸ αὔξεσθαι; τὸ λήγειν αὖθις; τὸ φωνῇ χρῆσθαι; τὸ διανοεῖσθαι;
L. 3. § 6, 16. τί τούτων πόθου σοι ἄξιον δοκεῖ;
L. 2. § 12. εἰ δὲ ἕκαστα εὐκαταφρόνητα, πρόσιθι ἐπὶ
L. 3. § 1. τελευταῖον, τὸ ἕπεσθαι τῷ λόγῳ καὶ τῷ
Sup. § 27. θεῷ. ἀλλὰ μάχεται τῷ τιμᾶν ταῦτα, τὸ
L. 9. § 1. ἄχθεσθαι, εἰ διὰ τοῦ τεθνηκέναι στερήσε-
L. 10. § 28. ταί τις αὐτῶν.

[10] L. 5. § 24. XXXII. [10] Πόσον μέρος τοῦ ἀπείρου καὶ ἀχανοῦς αἰῶνος ἀπομεμέρισται ἑκάστῳ;
[11] Sup. § 23. [11] τάχιστα γὰρ ἐναφανίζεται τῷ ἀϊδίῳ.
[12] Sup. § 24. [12] πόσον δὲ τῆς ὅλης οὐσίας; πόσον δὲ
[13] Sup. § 24. [13] τῆς ὅλης ψυχῆς; [14] ἐν πόσῳ δὲ [15] βωλαρίῳ τῆς
[14] L. 6. § 14. ὅλης γῆς ἕρπεις; πάντα ταῦτα ἐνθυμούμε-
[15] L. 3. § 10. νος, μηδὲν μέγα φαντάζου, [16] ἢ τὸ [17] ὡς
[16] L. 6. § 36. μὲν ἡ σὴ φύσις ἄγει, ποιεῖν, [18] πάσχειν δὲ, ὡς
[17] L. 10. § 2. ἡ κοινὴ φύσις φέρει.
[18] Sup. § 14, 21.

[19] Sup. § 24. XXXIII. [19] Πῶς ἑαυτῷ χρῆται τὸ ἡγε-
[20] L. 3. § 9. μονικόν; [20] ἐν γὰρ τούτῳ τὸ πᾶν ἐστι. τὰ δὲ
[21] L. 2. § 12. λοιπὰ, εἰ προαιρετά ἐστιν, ἢ ἀπροαίρετα,
[22] L. 10. § 31. [21] νεκρὰ καὶ [22] καπνός.

[23] L. 9. § 41. XXXIV. Πρὸς θανάτου καταφρόνησιν ἐγερτικώτατον, ὅτι καὶ [23] οἱ τὴν ἡδονὴν ἀγαθὸν καὶ τὸν πόνον κακὸν κρίνοντες, ὅμως τούτου κατεφρόνησαν.

[24] Sup. § 23. XXXV. Ὧι [24] τὸ εὔκαιρον μόνον ἀγα-
[25] L. 8. § 2. θὸν, καὶ [25] ᾧ τὸ πλείους κατὰ λόγον ὀρθὸν πράξεις ἀποδοῦναι τῷ ὀλιγωτέρας, ἐν ἴσῳ
[26] L. 9. § 37. ἐστὶ, καὶ [26] ᾧ τὸν κόσμον θεωρῆσαι πλείονι ἢ
Inf. § 36. ἐλάσσονι χρόνῳ οὐ διαφέρει, τούτῳ οὐδὲ ὁ θάνατος φοβερόν.

[27] L. 10. § 1. XXXVI. Ἄνθρωπε, [27] ἐπολιτεύσω [28] ἐν
[28] L. 3. § 11. τῇ μεγάλῃ ταύτῃ πόλει; [29] τί σοι διαφέ-
[29] Sup. § 35. ρει, εἰ πέντε ἔτεσι; τὸ γὰρ κατὰ τοὺς νόμους, ἴσον ἑκάστῳ. τί οὖν δεινὸν, εἰ τῆς πόλεως

cultras illa, cujus vi eodem loci feruntur. intellectus verò adverſus contribulem ſuum peculiariter afficitur, eidémque conſociatur, nec poteſt communionis appetitus prorſus revelli.

XXXI. Quid expetis? num exiſtere? num ſentire, movere, creſcere, denaſci? an rurſus voce uti, cogitare? ecquid horum tibi deſideratu dignum videtur? ſi ergò contemptu digna ſatis iſta videntur omnia, ad illud perge, quod ultimum reſtat. Deo nempe ac rationi obſequi. atqui inſtituto huic repugnat, ſiquis ægrè ferat, quòd iſtis morte privandus ſit.

XXXII. Quantula pars infiniti ac immenſi ævi unicuique adſignatur? & ab illo interminato etiam quàm celerrimè abſorbetur. quantula item totius materiæ? quantulum & animæ univerſæ? in quantula etiam telluris totius glebula repis? hæc omnia cùm cogitaveris, nihil magnum reputa, hoc ſolo excepto, ut ea facias ad quæ natura tua te ducit, ea ſuſtineas quæ natura communis infert.

XXXIII. Vide, quo modo ſe mens utatur tua. in hoc enim ſunt omnia. reliqua, ſive arbitrii tui ſint, ſive non ſint, cadavera ſunt & fumus.

XXXIV. Nihil magis ad mortem contemnendam incitaverit, quàm ſi conſideres, etiam eos qui voluptatem in bonis, dolorem in malis habent, eam tamen contempſiſſe.

XXXV. Cui illud tantummodò quod tempeſtivum eſt, bonum habetur; nec intereſſe putat, plures an pauciores rationi rectæ conſentaneas actiones ediderit, mundúmque longiori an breviori temporis ſpatio contemplatus ſit; huic nec mors formidabilis eſſe poterit.

XXXVI. In hac magna civitate verſatus es, homo. quid tua refert, ſi quinque duntaxat annos? etenim quod ſecundùm leges fit, id omnibus æquale eſt. ecquid igitur

gitur grave pateris, ſi te non tyrannus, nec judex iniquus; ſed natura quæ induxit, emittat: perinde ac ſi hiſtrionem prætor qui conduxerat, è ſcena dimitteret. ſed actus fabulæ quinque nondum abſolvi. rectè dicis. cæterùm in vita etiam tres actus fabulam integram faciunt. terminat enim hanc, qui ejuſdem olim componendæ cùm fuerit, nunc & diſſolvendæ autor eſt. neutrum autem horum à te eſt. diſcede ergò propitius. nam & qui te dimittit, propitius eſt.

ἀποπέμπει σε ὁ τύραννος, οὐδὲ δικαστὴς ἄδικος, ἀλλ' [30] ἡ φύσις, ἡ εἰσαγαγοῦσα; οἷον [30] L. 8. § 20.
εἰ κωμῳδὸν ἀπολύει [31] τῆς σκηνῆς ὁ παραλαβὼν στρατηγός· ἀλλ' οὐκ εἶπον τὰ πέντε μέρη, ἀλλὰ τὰ τρία· καλῶς εἶπας· [32] ἐν μέντοι τῷ βίῳ τὰ τρία ὅλον τὸ δρᾶμά ἐστι. τὸ γὰρ τέλειον ἐκεῖνος ὁρίζει, [33] ὁ τότε μὲν τῆς συγκρίσεως, νῦν δὲ τῆς διαλύσεως αἴτιος· σὺ δὲ ἀναίτιος ἀμφοτέρων· [34] ἄπιθι οὖν ἵλεως· καὶ γὰρ ὁ ἀπολύων ἵλεως.

[31] L. 11. § 6.
[32] L. 9. § 37.
[33] L. 11. § 27.
[34] L. 2. § 3.

Finis duodecimi librorum Antonini.

Τέλος τῶν τοῦ Ἀντωνίνου ιβ' βιβλίων.

DE

Marco Vero Aurelio Antonino

IMPERATORE

ELOGIA & JUDICIA.

Suidas in Μάρκος.

Μάρκος ὁ καὶ Ἀντωνῖνος βασιλεὺς Ῥωμαίων, ὁ ἐπικλητὸς κατὰ πάντα φιλόσοφος.

Idem.

Μάρκος, βασιλεὺς Ῥωμαίων, ὃν ἐκπλήττεσθαι σιωπῇ μᾶλλον, ἢ ἐπαινεῖν ῥᾷδιον. ἐκ πρώτης γὰρ ἤδη τῆς ἡλικίας, εὐσταθής τε καὶ ἡσύχιον βίον ὑποκρινόμενος, ὥστε κατὰ δέος, ὥστε κατὰ ἡδονὴν τρεπτοῖς τὸ πρόσωπον ὤφθη πώποτε. ἐπῄνει δὲ τῶν φιλοσόφων τοὺς ἀπὸ τῆς στοᾶς· καὶ ἦν ἄκρος ἐκείνων μιμητής, οὐ μόνον κατὰ τὴν τῶν διαιτημάτων ἐπιτήδευσιν, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν τῶν μαθημάτων σύλληψιν. τόν τε γοῦν ἰδιώτην βίον ἐν ἰσονομίᾳ πολλοῖς Ῥωμαίοις ἐβίω, οὐδὲν τῇ εἰσποιήσει πρὸς ἀλλοιωθείς· καὶ ἐπεὶ παρῆλθεν εἰς τὴν ἡγεμονίαν, κατὰ μοναρχίαν ἐξηγούμενος, καὶ τὴν ἄκραν δυναστείαν καρπούμενος, πρὸς οὐδεμίαν ἀλαζονείαν ὑπήχθη πώποτε· ἀλλ' ἦν ἐλευθέριος καὶ δαψιλὴς ἐν τοῖς εὐεργετήμασιν, ἀγαθὸς δὲ καὶ μέτριος ἐν ταῖς τῶν ἐθνῶν διοικήσεσι.

Idem de eodem.

Μάρκος βασιλεὺς Ῥωμαίων, ὁ εὐσεβὴς ἐπικληθείς. οὗτος εἶχε μὲν καὶ τὰς ἄλλας ἀρετὰς ἁπάσας· καὶ ἄριστα δὴ ἁπάντων τῶν κράτει γενομένων τινὶ ἦρξε· πλεῖστον δὲ ἐν εὐεργεσίᾳ διήνεγκε. — αὐτὸς μὲν γὰρ πάντων μὲν ἁμαρτημάτων ἀπείχετο· τὰ δὲ τῶν ἄλλων ἁμαρτήματα, καὶ μάλιστα τῆς γυναικὸς, ἔφερε, καὶ οὔτε ἐπολυπραγμόνει, οὔτε ἐκόλαζεν. ἀλλ' εἰ μέν τις χρηστόν τι ἔπραττεν, ἐπῄνει καὶ ἐχρῆτο ἐς ἐκεῖνο αὐτῷ· τῶν δὲ ἑτέρων οὐ προσεποιεῖτο, λέγων, ὅτι ποιῆσαι μέν τινα ἀνθρώπους ὁποίους βούλεταί τις ἔχειν, ἀδύνατόν ἐστι· τοῖς δὲ δὲ οὖσι, προσήκει, ἐς ὅ,τι ἄν τις αὐτῶν τῷ κοινῷ χρήσιμος ᾖ, χρῆσθαι. ἔτη γὰρ πεντήκοντα καὶ μῆνας δέκα, ἡμέρας τε κ' ζήσας, καὶ ιθ' ἔτη, ἡμέρας τε ια' αὐταρχήσας, ὅμοιος διὰ πάντων ἐγένετο, καὶ ἐν οὐδενὶ ἠλλοιώθη· ἀγαθὸς δὲ ἦν. καὶ οὐδὲν προσποιητὸν εἶχε· πάμπολλα γὰρ καὶ ὑπὸ παιδείας ὠφελήθη ἐν ῥητορικοῖς λόγοις καὶ φιλοσοφίας ἀσκηθείς. πλεῖστον δὲ ὅμως ὑπὸ τῆς φύσεως ἐξήρθη. λέγει καὶ ἄλλους μυρίους ἐπαίνους εἰς αὐτὸν ὁ Δίων.

Dio Caſſius hiſt. Rom. l. 71. ex Joan. Xiphilini epitome.

Ὁ μὲν Μάρκος, ἄριστα δὴ πάντων τῶν ἐν κράτει τινὶ γενομένων ἄρξας, οὕτως μετήλλαξεν. εἶχε μὲν γὰρ καὶ τὰς ἄλλας ἀρετὰς, πλεῖστον δὲ ἐν εὐεργεσίᾳ διήνεγκεν· αὐτὸς μὲν γὰρ ἁπάντων τῶν ἁμαρτημάτων ἀπείχετο, καὶ οὔτε ἑκὼν οὔτε ἄκων ἐπλημμέλει· τὰ δὲ δὴ τῶν ἄλλων ἁμαρτήματα, καὶ μάλιστα τὰ τῆς γυναικὸς, ἔφερε, καὶ οὔτε ἐπολυπραγμόνει, οὔτε ἐκόλαζε. καὶ εἰ μέν τις χρηστόν τι ἔπραττεν, ἐπῄνει καὶ ἐχρῆτο ἐς ἐκεῖνο αὐτῷ, τῶν δὲ ἑτέρων οὐ προσεποιεῖτο, καὶ ὅτι οὐ προσεποιεῖτο. ἀλλ' ἐξ ἀρετῆς πάντα ἔπραττε, προσήκων. ἔτη γὰρ ὀκτὼ καὶ πεντήκοντα, καὶ μῆνας δέκα, ἡμέρας τε εἴκοσι καὶ δύο ζήσας, κἀν τούτοις τόν τε πρὶν Ἀντωνίνῳ συχνὸν χρόνον ὑπάρξας, καὶ αὐτὸς ἐννέα καὶ δέκα ἔτη, καὶ ἕνδεκα ἡμέρας αὐταρχήσας, ὅμοιος διὰ πάντων ἐγένετο καὶ ἐν οὐδενὶ ἠλλοιώθη. οὕτως ὡς ἀληθῶς ἀγαθὸς ἀνὴρ ἦν, καὶ οὐδὲν προσποιητὸν εἶχε. πάμπολλα μὲν γὰρ καὶ ὑπὸ παιδείας ὠφελήθη ἔν τε τοῖς ῥητορικοῖς, ἔν τε τοῖς ἐκ φιλοσοφίας λόγοις ἀσκηθείς —— πλεῖστον δὲ ὅμως ὑπὸ τῆς φύσεως ἐξήρθη· καὶ γὰρ πρὶν ἐκείνοις ὁμιλῆσαι, ἰσχυρῶς πρὸς ἀρετὴν ὥρμητο· τοῖς τε γὰρ συγγενέσι πᾶσι, πολλοῖς καὶ δυνατοῖς πλουσίοις τε οὖσιν, οὕτω τι ἔτι παῖς ὢν ἤρεσεν, ὥσθ' ὑπὸ πάντων ἀγαπηθῆναι· καὶ διὰ τοῦτο ὑπὸ τοῦ Ἀδριανοῦ, ὅτι μάλιστα εἰς τὸ γένος ποιηθεὶς, οὐχ ὑπερεφρόνησεν. Ἑλληνικῶν τε καὶ Λατίνων, ῥητορικῶν τε καὶ φιλοσόφων λόγων αἰεὶ διεπιμελεῖτο.

Herodianus hiſtor. l. 1.

Τῷ βασιλεύσαντι Μάρκῳ, ἀρετῆς μὲν πάσης ἔμελεν αὐτῷ· λόγων τε ἀρχαιότητος ἦν ἐραστὴς, ὡς μηδενὸς μήτε Ῥωμαίων μήτε Ἑλλήνων ἀπολείπεσθαι. δηλοῖ δὲ ὅσα καὶ εἰς ἡμᾶς ἦλθεν, ἢ λεχθέντα πρὸς αὐτοῦ ἢ γραφέντα. παρεῖχε δὲ καὶ τοῖς ἀρχομένοις ἑαυτὸν ἐπιεικῆ καὶ μέτριον βασιλέα, τοὺς δὲ προσιόντας δεξιούμενος, κωλύων.

λύων τε τοὺς περὶ αὐτὸν δορυφόρους ἀποβαλεῖν τοὺς ἐντυγχάνοντας· μόνος τε βασιλέων φιλοσοφίαν οὐ λόγοις, οὐδὲ δογμάτων γνώσει, σεμνῷ δὲ ἤθει, καὶ βίῳ σώφρονι, ἐπιστώσατο πολύ τε πλῆθος ἀνδρῶν σοφῶν ἤνεγκεν, ἡ τῶν ἐκείνου καιρῶν φορά. φιλεῖ γάρ πως ἀεὶ τὸ ὑπήκοον ζήλῳ τῆς τοῦ ἄρχοντος γνώμης βιοῦν.

Τὰς θυγατέρας ἐν ὥρᾳ γενομένας ἐξέδοτο ἀνδράσι τῆς συγκλήτου βουλῆς τοῖς ἀρίστοις, οὐ τοῖς γένους μακραῖς διαδοχαῖς εὐπατρίδαις, οὐδὲ τοῖς πλούτου περιβολαῖς λαμπροῖς, κοσμίοις δὲ τὸν τρόπον, καὶ σώφρονας τὸν βίον, γαμβροὺς αὐτοῦ γενέσθαι θέλων· ταῦτα γὰρ μόνα ψυχῆς ἴδια, καὶ ἀναφαίρετα ἡγεῖτο κτήματα.

Τελευτήσαντος δὲ Μάρκου ἐπειδὴ διεφοίτησεν ἡ φήμη, πᾶν τε τὸ παρὸν στρατιωτικὸν, καὶ τὸ δημῶδες πλῆθος ὁμοίως πένθει κατείχετο. οὐδέ τις ἦν ἀνθρώπων τῶν ὑπὸ Ῥωμαίων ἀρχὴν, ὃς ἀδακρυτὶ τοιαύτην ἀγγελίαν ἐδέχετο· πάντες δὲ ὥσπερ ἐκ μιᾶς φωνῆς, οἱ μὲν πατέρα χρηστὸν, οἱ δὲ ἀγαθὸν βασιλέα, γενναῖον δὲ ἕτεροι στρατηγὸν, οἱ δὲ σώφρονα καὶ κόσμιον ἄρχοντα ἀνεκάλουν· καὶ οὐδεὶς ἐψεύδετο.

Ariſtides oratione in Regem.

Ἀλλ' ἐμοί γε δοκεῖ τῶν καλῶν εἶναι, ἐν ἑορτῇ καὶ ἐν ἱερομηνίᾳ, μνησθῆναί τι καὶ λέγειν, περὶ τοῦ θείου καὶ φιλανθρώπου βασιλέως. οὐ γὰρ δὴ δέος γε, μὴ ἐπαινεῖν αὐτὸν προελόμενοι, ἀπορήσωμεν λόγων, ἀλλὰ μὴ τὰ τοιαῦτα ᾖ τὰ ὑπάρχοντα τῷ βασιλεῖ, ὥστε μηδένα εἰπεῖν ἀξίως ἂν δυνηθῆναι περὶ αὐτῶν. Ἐγὼ δ' οὔτε χρόνου πλῆθος ἱκανὸν, οὔτε λόγον οὐδένα ὁρῶ τοῦ βασιλέως ἄξιον, οὐδὲ ὅστις [ὥς τις ἐ.] αὐτὸν ἱκανῶς ἐγκωμιάσαι δυνήσεται.

Ἓν μὲν οὖν τοῦτο πρῶτον καὶ μέγιστον ὑπάρχει λέγειν περὶ αὐτοῦ, ὅτι καὶ πρότερον ἢ καταστῆναι εἰς τὴν ἀρχὴν, ἄξιος τῆς βασιλείας ἦν. — εἴτε γὰρ φόβῳ τῷ πρὸς αὐτὸν, εἴτε αἰδοῖ τοῦ κρείττονος, εἴτε γνώμῃ τῇ βελτίστῃ καὶ δικαιοτάτῃ συγχωρεῖν οἰόμενοι δεῖν, πῶς οὐκ ἐξ ἁπάντων τούτων φανερὸν, ὅντινα ἄρχειν εἶναι τὸν βασιλέα.

Τὸν γὰρ μαθόντα ἃ χρὴ, καὶ παιδευθέντα καὶ μηδενὸς τῶν καλῶν ἀμελήσαντα, μηδὲ ἀμαθῆ γενόμενον, ἀλλὰ πᾶσι τοῖς τῆς ἀρετῆς μέρεσι κατακοσμήσαντα τὴν ψυχὴν, εἰκὸς ἦν πάσης ἔξω γενέσθαι αἰτίας. ταύτην τοίνυν τὴν παιδείαν, καὶ ὁ βασιλεὺς παιδευθεὶς, καὶ πάντων τῶν καλλίστων μετασχὼν, τῶν μὲν καὶ ἀπὸ φύσεως ὑπαρξάντων αὐτῷ, τῶν δὲ καὶ ἀπὸ παιδείας γενομένων, οὐ μόνος, οὐδ' ὥσπερ τοῖς ἄλλοις, ποιεῖν, ἀλλὰ πρὸς ὑπερβολὴν ἐκτήσατο, παρελθὼν μέγα ἐφόδιον τῇ βασιλείᾳ καὶ πρὶν εἰς ταύτην καταστῆναι. Ἐπεὶ δὲ ἡ πάντα διοικοῦσα πρόνοια καὶ διατάττουσα, καὶ τοῦτον ἐκάθισεν εἰς τὸν βασίλειον θρόνον, τὸν δικαιότατον, καὶ ὁσιώτατον βασιλέων, — ὡς ἂν ἐμπειρότατος βασιλέων, καὶ γνώμῃ προέχων, — οὕτως ἐξηγεῖται καὶ διὰ

πάσης τῆς ἀρετῆς, ὅταν χρῇ τρόπον· τὴν εὐσέβειαν μὲν καὶ δικαιοσύνην, ἔτι δὲ σωφροσύνην, καὶ ἐγκράτειαν, καὶ φρόνησιν, καὶ τὴν ἄλλην κοσμιότητα ἀρετὴν ἤρξατο μὲν γὰρ ὥσπερ προσῆκεν, ἀπὸ εὐσεβείας· διεξῆλθε δὲ καὶ διὰ τῶν ἄλλων μερῶν τῆς ἀρετῆς. τίς μὲν γὰρ δικαιοσύνης; τίς δὲ φιλανθρωπίας; τίς δὲ τῆς ἄλλης ἀρετῆς τοσαῦτα δείγματα καὶ τοιαῦτα, ὅσα καὶ [οἷα] ὁ βασιλεὺς οὗτος ἐξενήνοχε;

Ὁ δ' ἐπέδειξεν, ὅτι καὶ ἰδιώτην ὄντα καὶ βασιλέα εἶναί τι δεῖ τὸν αὐτὸν διὰ τέλους εἶναι, τοιοῦτον μὲν περὶ τῆς βασιλείας παρασχὼν ἑαυτὸν, ὥστε δικαίως ἀξιωθῆναι ταύτης· ἐν δὲ τῇ βασιλείᾳ, οὐκ ἐκείνης ἑαυτῷ, ἀλλὰ τῷ αὐτῷ ἔτι καὶ τρόπῳ χρώμενος.

Verùm videnda integra oratio; quam, ad Commodum deflexione factâ, ſic claudit.

Σὺ δὲ, ὦ παῖ γενναῖε γενναίου, κατ' ἴχνος εἴη βαίνειν τοῦ πατρός. τοῦτο γὰρ ὥς γε ἐν βραχεῖ πλεῖστον εἰρῆσθαι.

Idem oratione in Romam.

Ὅ γε μὴν νῦν ἄρχων μέγας, οἷον ἀγωνιστὴς καθαρὸς, τοσοῦτον ὑπερῆρεν τοὺς πρὸ αὑτοῦ [καὶ] τὸν πατέρα, ὅσον, οὐδ' εἰπεῖν ῥᾴδιον, ἑτέρους αὐτὸς ὑπερῆρεν· καὶ δὴ φαίη τις ἂν δικαιοσύνην καὶ νόμιμον εἶναι τοῦτο ὡς ἀληθῶς, ὅ,τι κελεύειν οὗτος.

Idem in Panegyrica Cyzicena de Marci imperio.

Ἄξιον δὲ καὶ τῆς τύχης ἕνεκα ὑμῖν ξυνησθῆναι· ἐπιγεγόνατε μὲν γὰρ τὸν ἄριστον τῶν εἰς ἐκεῖνον τὸν χρόνον βασιλέων· ἥκει δὲ ὑμῖν τὸ ἔργον πρὸς τέλος ἐν τοῖς δὴ τοῖς καιροῖς, οἳ τὰ καλὰ εὖ κάλλιστα εἰλήχασι, καὶ ὑπὲρ ὧν δικαιότατ' ἂν χαριστήριον τοιοῦτον ἐπινίκιον εἴη τοῖς θεοῖς, ἐπειδήπερ οὐ ῥᾷστον ἦν μεῖζον ἐξευρεῖν.

Στρατηγοὶ μὲν στρατηγοὺς ἤδη ἐν κινδύνοις περιεῖδον· καὶ πόλεις ἀλλήλας ἐπὶ καιρῶν παρέλαβον· καὶ βασιλεῖς πρὸς βασιλέας φιλίας καὶ ξυνθήκας ἐποιήσαντο, καὶ ἕως τῆς χρείας ὡς τὰ πολλὰ ἦσαν θέντες, καὶ μέχρι τούτου κοινωνίας ἴσμεν γενομένας. Βασιλεὺς δὲ ἑκὼν βασιλέα δὴ προσείλετο ἑαυτῷ τῶν ὅλων, καὶ μόνος τῶν ἐκ τοῦ παντὸς αἰῶνος τὴν ἀρχὴν προσλαβεῖν μᾶλλον ἐζήτησεν, ἢ βασιλέα προσλαβεῖν ἐπὶ πᾶσι τοῖς οὖσι. ὃ καὶ τῶν εἰς μνήμην ἡκόντων ἐν λόγῳ θαυμαστότατον. καὶ πᾶσαν τὴν ὁμόνοιάν τε καὶ παιδείαν ἔχει συλλαβόν. καὶ οὐκ ἰδιώτης οὐδεὶς δυνατὸς ξιωπᾶν, πόλις τε ἅπασα καὶ γένη ἄπειρα ἀνθρώπων ἐκπέπληκται.

Idem

Idem Palinodiâ in Smyrnam reſtauratam.

Τοῖς τὰ πάντα ἀρίστοις βασιλεῦσιν πάσας πόλεις ὑφ' ἑαυτοῖς ἔχουσι τὴν καλλίστην εἶναι φιλοτιμίαν [illegible] τῇ τε πόλει τὰ διὰ τούτων ἀνεγερθῆναι, καὶ τοιούτους ἀθλητὰς ἐπιγράψασθαι, τὴν συμφορὰν εἰς εὐπραξίαν μετέλαβε. [illegible] Θησεὺς καὶ Ἀλέξανδρος [illegible] τὸν μὲν [illegible] Ἑλλήνων [illegible] τὸν δὲ συμπάντων βασιλέων, μάλιστα δὲ θαυμασθέντα τοὺς εἰς τοὺς πολέμους [illegible] λαμπροτέρους καὶ [illegible] ὥσπερ [illegible] βασιλεῖς [illegible] αὐτοὶ προεχόντων, σοφίας δὲ καὶ δικαιοσύνης, καὶ ἀληθείας, καὶ χρηστότητος, οὐκ ἐλάττους, εἰ μὴ καὶ πλέον τοῖς ἐν τοῖς ὅπλοις ἰσχύος [illegible].

Philoſtratus in vitis Sophiſtar. l. 2. in Philiſco.

Ἀθηναῖος δ' ἦν ὁ αὐτοκράτωρ ὁ τῶν φιλοσόφων [illegible].

Idem in Herode.

Ἐσπούδαζε μὲν ὁ αὐτοκράτωρ Μάρκος περὶ Σέξτον τὸν ἐκ Βοιωτίας φιλόσοφον, θαμίζων αὐτῷ, καὶ φοιτῶν ἐπὶ θύρας. ἄρτι δὲ ἥκων ἐς τὴν Ῥώμην ὁ Λούκιος ἤρετο τὸν αὐτοκράτορα προϊόντα, Ποῖ βαδίζει, καὶ ἐφ' ὅ, τι; καὶ ὁ Μάρκος, καλὸν, ἔφη, καὶ γηράσκοντι τὸ μανθάνειν· εἶμι δὲ πρὸς Σέξτον τὸν φιλόσοφον, μαθησόμενος ἃ οὔπω οἶδα. καὶ ὁ Λούκιος ἐξάρας τὴν χεῖρα ἐς τὸν οὐρανὸν, ὦ Ζεῦ, ἔφη, ὁ Ῥωμαίων βασιλεὺς γηράσκων ἤδη δέλτιον ἐξαψάμενος ἐς διδασκάλου φοιτᾷ, ὥσπερ οἱ παῖδες· ὁ δὲ ἐμὸς βασιλεὺς Ἀλέξανδρος, δύο καὶ τριάκοντα ἐτῶν ἀπέθανεν.

Ibid.

Ὁ Μάρκος φύσει δημοτικώτερος. *Quo loco, & Herodem Sophiſtam quâ patientiâ Marcus tulerit, refert.*

Idem in Theodoto.

Προέστη δὲ καὶ τῆς Ἀθηναίων νεότητος πρῶτος ἐπὶ ταῖς ἐκ βασιλέως μυριάσι. καὶ οὐ τοῦτο πω λόγου ἄξιον· οὐ γὰρ πάντες οἱ ἐπιστατήσαντες τοῦ θρόνου τούτου, λόγου ἄξιοι· ἀλλ' ὅτι τοὺς μὲν Πλατωνείους, καὶ τοὺς ἀπὸ τῆς στοᾶς, καὶ τοὺς ἐκ τοῦ Περιπάτου, καὶ * αὐτὸν Ἐπίκουρον [* αὐτοῦ Ἐπικούρου] προσέταξεν ὁ Μάρκος τῷ Ἡρώδῃ κρῖναι· τὸν δὲ ἄνδρα τοῦτον ἀπὸ τῆς περὶ αὐτὸν δόξης αὐτὸς ἐπέκρινε τοῖς νέοις, ἀγωνιστὴν τῶν πολιτικῶν προσειπὼν λόγων, καὶ ῥητορικῆς ὅπλον.

Idem in Hermogene.

Ἑρμογένης ιε' ἔτη γεγονὼς, ἐφ' ὅτῳ μέγα ἔπραξε τὴν ἐπὶ σοφιστῶν δόξαν, ὡς καὶ Μάρκῳ βασιλεῖ [illegible] ἔρωτα ἀκροάσεως. ἐβάδισε γοῦν ἐπὶ τὴν ἀκρόασιν αὐτοῦ ὁ Μάρκος, καὶ ἥσθη μὲν διαλεγομένου, ἐθαύμαζε δὲ σχεδιάζοντος, δωρεὰς δὲ λαμπρὰς ἔδωκεν.

Idem in Ariſtide.

Οἰκιστὴν δὲ καὶ τὸν Ἀριστείδην τῆς Σμύρνης, οὐκ ἀλαζὼν ἔπαινος, ἀλλὰ δικαιότατός τε καὶ ἀληθέστατος. τὴν γὰρ πόλιν ταύτην ἀφανισθεῖσαν ὑπὸ σεισμῶν τε καὶ χασμάτων, οὕτω τι ὠλοφύρατο πρὸς τὸν Μάρκον, ὡς τῇ μὲν ἄλλῃ μονῳδίᾳ θαμὰ ἐπιστενάξαι τὸν βασιλέα, πρὸς δὲ τὸ, Ζέφυροι ἐρήμην αὐτὴν καταπνέουσι, καὶ δάκρυα τῷ βιβλίῳ ἐπιστάξαι — Καὶ ὁ φημὶ ταῦτα ὡς οὐχὶ καὶ τοῦ βασιλέως, ἐνοικίσαιτ' ἂν ἀπολωλυῖαν πόλιν, οὐχ ὅτι ἐξ αἵματος, ἀλλ' ὅτι αἱ βασιλικαί τε καὶ θεσπέσιοι φύσεις, ἢν προσεγείρῃ αὐτὰς ξυμβουλία καὶ λόγος, ἀναλάμπουσι μᾶλλον, καὶ πρὸς τὸ ποιεῖν εὖ ξὺν ὁρμῇ φέρονται. *Eundem quàm familiarem Marcus habuerit, ibid. vide.*

Ibid. in Adriano.

Κατὰ δὲ τοὺς χρόνους, οὓς ὁ αὐτοκράτωρ Μάρκος Ἀθήναζε ὑπὲρ μυστηρίων ἐστάλη, ἐτύγχανε μὲν [illegible] τῶν σοφιστῶν θρόνου ὁ ἀνὴρ οὗτος. ἐν μέρει δὲ ὁ Μάρκος τῆς τῶν Ἀθηναίων ἱστορίας [ἐτίθει] μηδὲ τὴν ἐκείνου σοφίαν ἀγνοοῦσιν. καὶ γὰρ δὴ ἐπέταξεν αὐτὸν τοῖς νέοις, οὐκ ἀκροάσει βασανίσας, ἀλλὰ ξυνθέμενος τῇ περὶ αὐτοῦ φήμῃ —— ἀγασθεὶς αὐτὸν ὁ αὐτοκράτωρ ἐπὶ μέγα ἦρε, δωρεαῖς τε καὶ δόσεσι. καλῶ δὲ δωρεὰς μὲν, τάς τε σιτήσεις, καὶ τὰς προεδρείας, καὶ τὰς ἀτελείας, καὶ τὸ ἱερᾶσθαι, καὶ ὅσα ἄλλα λαμπρυνεῖ ἄνδρας· δῶρα δὲ χρυσὸν, ἄργυρον, ἵππους, ἀνδράποδα, καὶ ὅσα ἐμήνυσεν πλοῦτον ὢν αὐτόν τε ἀπέφηνε καὶ γένος τὸ ἐκείνου πᾶν.

Galenus de Theriaca ad Piſonem.

Τὸν θεῖον Μάρκον καὶ ἡμεῖς οἴδαμεν εὐθέτως ἔχοντα βασιλεύοντα, καὶ ἀκριβῶς ἑαυτὸν διὰ τὴν σύνεσιν τῇ συγκράσει τοῦ σώματος παρακολουθήσαντα.

Idem de libris ſuis [illegible]

Ἐπορίσθην μὲν ἐξ ἀνάγκης· ἐλπίζων δὲ τοὺς ξένους παρατηρήσειν. ἥκων γὰρ ἔτι τὸν ἕτερον αὐτῶν τὸν πρεσβύτερον, συγχωροῦντά τε καὶ μένειν, ἥμερόν τε καὶ πρᾶον, ὃς ἐκλήθη μετὰ ἀρχῆς Βῆρος, &c.

Digitized by Google

Idem lib. περὶ τοῦ προγινώσκειν.

Χρηστόν τε ὄντα καὶ φιλάνθρωπον αὐτὸν ἐδυνήθην πεῖσαι καταλείπειν με ἐν τῇ Ῥώμῃ.

Marcellus in Regillæ Epitaph.

Καὶ βασιλεὺς Διὶ πατρὶ φυὴν καὶ μῆτιν ὅμοιος.

Athenæus Dipnoſophiſtarum l. 1.

Ὁ πάντ᾽ ἄριστος βασιλεὺς Μάρκος.

Zoſimus hiſtor. l. 1.

Ἐντεῦθεν ἄνδρες ἀγαθοὶ τὴν ἡγεμονίαν παραλαβόντες, Νερούας τε καὶ Τραϊανὸς, καὶ μετὰ τοῦτον Ἀδριανὸς, ὅτε εὐσεβὴς Ἀντωνῖνος, καὶ οἱ τῶν ἀδελφῶν συνωρὶς Βῆρος καὶ Λούκιος, πολλὰ τῶν λελωβημένων ἐξιάσαντο διορθώσαντες· καὶ οὐ μόνον, ἅπερ ἦσαν ἀπολωλεκότες οἱ πρὸ αὐτῶν ἀνεκτήσαντο, ἀλλὰ καί τινα τῶν οὐκ ὄντων προσέθεσαν.

Julianus in Sympoſio.

Ἔδοξε δὲ οὖν ὁ Μάρκος, τά τε ἄλλα θαυμάσιός τις εἶναι, καὶ σοφὸς διαφερόντως, ἅ τε οἶμαι διαγνώσκων, λέγειν θ᾽ ὅτε χρὴ, καὶ σιγᾶν ὅτε καλόν.

Juſtinianus in Novellam tit. 22.

Τοῦτο δὲ ἦν μὲν ἀρξάμενος, καὶ φιλοσοφώτατος ἐθέσπισε Μάρκος.

Ibid. tit. 108.

Ὁ φιλόσοφος ὢν βασιλεὺς Μάρκος.

Lucius apud Juſtinum apologiâ 1.

Οὐ πρέποντα εὐσεβεῖ αὐτοκράτορι, οὐδὲ φιλοσόφου Καίσαρος παιδὶ, οὐδὲ τῇ ἱερᾷ συγκλήτῳ κρίνεις, ὦ Οὔρβικε.

Juſtinus apologiâ 2. ad Adrianum, Antoninum Pium, Marcum, & Lucium.

Εὐσεβεῖς, καὶ φιλόσοφοι, καὶ φύλακες δικαιοσύνης, καὶ ἐρασταὶ παιδείας ἀκούετε πανταχοῦ.

Melito lib. ad Imperatorem apud Euſeb. hiſt. Eccleſ. l. 4. c. 26.

Σὺ δὲ καὶ μᾶλλον περὶ τούτων τὴν αὐτὴν ἐκείνοις ἔχοντα γνώμην, καὶ πολὺ γε φιλανθρωποτέραν καὶ φιλοσοφωτέραν, πεπείσμεθα πάντα πράξειν, ὅσα σε δεόμεθα.

Athenagoras in legatione pro Chriſtianis, ad M. Antoninum, & Commodum.

Αὐτοκράτορσι Μάρκῳ Αὐρηλίῳ, καὶ Λουκίῳ Αὐρηλίῳ Κομμόδῳ, Ἀρμενιακοῖς, Σαρματικοῖς, τὸ δὲ μέγιστον φιλοσόφοις· τὸ πρᾶον ὑμῶν καὶ ἥμερον, καὶ τὸ πρὸς ἅπαντα εἰρηνικὸν καὶ φιλάνθρωπον θαυμάζοντες, οἱ μὲν καθ᾽ ἕνα ἰσονομοῦνται· αἱ δὲ πόλεις πρὸς ἀξίαν τῆς ἴσης μετέχουσι τιμῆς. καὶ ἡ σύμπασα οἰκουμένη ὑμετέρᾳ συνέσει βαθείας εἰρήνης ἀπολαύουσιν. —— τί δεῖ δὲ πρὸς ὑμᾶς πάντα λόγον κεκινηκότας, ἢ ποιητὰς μνημονεύειν, ἢ καὶ ἑτέρας δόξας ἐξετάζειν;

Ἴστε δὲ καὶ ὑμεῖς τοῦτο ἀξιολογώτερον, ὡς ἂν ἐν πᾶσι, καὶ ὑπὲρ πάντας τοῖς παλαιοῖς συγγινόμενοι.

Οἶδα γὰρ, ὅτι ὅσον συνέσει καὶ ἰσχύϊ τῆς βασιλείας πάντων ὑπερέχετε, τοσοῦτον καὶ τῷ πᾶσαν παιδείαν ἀκριβοῦν πάντων κρατεῖτε· οὕτω καθ᾽ ἕκαστον παιδείας μέρος κατορθοῦντες, ὡς οὐδὲ οἱ ἓν αὐτῆς μέρος ἀποτεμόμενοι.

Ὑμεῖς δὲ, ὦ πάντα ἐν πᾶσι φύσει καὶ παιδείᾳ χρηστοὶ, καὶ μέτριοι, καὶ φιλάνθρωποι, καὶ τῆς βασιλείας ἄξιοι.

Jo. Zonaras annal. tom. 2.

Ἦν μὲν ὁ Μάρκος ἀσθενὴς τὸ σαρκίον, ἐσχόλαζε δὲ τοῖς λόγοις οὕτως, ὥστε καὶ αὐτοκράτωρ γενόμενος, οὐκ ᾐδεῖτο ἐς διδασκάλου φοιτᾶν, ἀλλὰ Σέξτῳ συνεφιλοσόφει, τῷ Βοιωτῷ, καὶ Ἑρμογένει τῷ ῥήτορι συνωμίλησε, μᾶλλον δ᾽ ἀντεποιεῖτο τῶν Στοϊκῶν.

Οὕτω δὲ καὶ σωφρόνως καὶ ἐγκρατῶς ἦρχεν, ὥστε καὶ ἐν τηλικούτοις πολέμοις μήτε τι θωπευτικὸν πρὸς τοὺς στρατιώτας εἰπεῖν, μήτε τι φόβῳ ποιῆσαι.

Ὅτε δὲ μὴ πολέμοις ἦν σχολάζων, ἐδίκαζε, καὶ τοῖς ῥήτορσι πρὸς ὕδωρ λέγουσι πλεῖον ἐγχεῖσθαι τὸ ὕδωρ ἐκέλευεν, ἵν᾽ ἔχοι πάντοθεν τὸ δίκαιον ἀκριβοῦν. ἦν δὲ καὶ φιλόπονος, ὡς καὶ νυκτὸς δικάζειν· καὶ οὐδὲν ἐν παρέργῳ οὔτ᾽ ἐποίει, οὔτ᾽ ἔγραφεν, οὔτ᾽ ἔλεγε· μὴ δεῖν νομίζων τὸν αὐτοκράτορα ἐν παρέργῳ πράττειν μηδὲ τὸ ἐλάχιστον· καὶ ταῦτα σώματος τυχὼν ἀσθενοῦς.

Ἄριστα οὖν ἄρξας μετήλλαξεν —— ἦν γὰρ καὶ φύσει ἀγαθὸς ἀνὴρ, πλεῖστα δὲ καὶ ὑπὸ παιδείας βελτίων ἐγένετο. οὐ μήν τι ἀξίως τῆς ἀρετῆς εὐδαιμόνησεν. ἐντεῦθεν δὲ μᾶλλον θαυμάσειεν ἄν τις αὐτὸν, ὅτι ἐν ἀλλοκότοις, καὶ ἐξαισίοις χρησάμενος πράγμασιν, αὐτός τε διεγένετο καὶ τὴν ἀρχὴν διεσώσατο.

Conſtantin. Manaſſes in annal.

Οὗτος ἐν πάσῃ τέθραπτο σοφίᾳ καὶ παιδείᾳ
Καὶ χρείᾳ τῆς ἀρετῆς κατάκομος ὑπῆρχε·
Καὶ πᾶσιν κατηγλάϊστο τῶν ἀρετῶν ἰδέαις.
Διὸ καὶ προσεφέρετο πᾶσι σοφοῖς ἐντίμως.
Καὶ συνεχέστερον ἤρδε ταῖς μεγαλοδωρείαις.

Adrianus

Adrianus apud Jul. Capitolinum in Marco.

Ab Adriano Annius Veriſſimus vocatus eſt.

Ad quem locum Iſ. Caſaubonus.

Antè dicebatur Annius Verus. Hadrianus juſſit dici Annium Veriſſimum. quare? περὶ τλὼ τῶ Ῥωμαίων ῥήματ⊙ ἔτυμον, inquit Dio. hoc eſt, quod eſſet veritatis amantiſſimus & tenaciſſimus; magnum rectæ indolis argumentum, & animi vere generoſi.

Jul. Capitolinus in Marco.

Marco Antonino in omni vita philoſophanti viro, & qui ſanctitate vitæ omnibus principibus antecellit, &c. Erat enim ipſe tantæ tranquillitatis, ut vultum nunquam mutaverit mœrore vel gaudio. Philoſophiæ deditus Stoicæ, quam & per optimos quoſque magiſtros acceperat, & undique ipſe collegerat.

Quamvis eſſet conſtans, erat etiam verecundus: erat frugi ſine contumacia, verecundus ſine ignavia, ſine triſtitia gravis.

In imperio ita civiliter ſe geſſit, ut lenitatem Pii nemo deſideraret.

Dabat totum ſe philoſophiæ, amorem civium affectans.

Cum populo non aliter egit, quam eſt actum in civitate libera.

Fuit per omnia moderatiſſimus, in hominibus deterrendis à malo, invitandis ad bona, remunerandis copiâ, indulgentiâ liberandis; fecitque ex malis bonos, ex bonis optimos. Cùm igitur in amore omnium imperâſſet, atque ab aliis modò pater, modò frater, modò filius, ut cujuſque ætas ſinebat, diceretur, & amaretur, octavo-decimo anno imperii ſui, ſexageſimo & primo vitæ, diem ultimum clauſit, tantúſque illius amor die regii funeris claruit, ut nemo illum plangendum cenſuerit; certis omnibus quod à diis commodatus, ad deos rediiſſet. Denique priuſquam funus conderetur, ut plerique dicunt, (quod neque antea factum fuerat, neque poſtea) Senatus populuſque non diviſis locis, ſed in una ſede propitium Deum dixit.

Tantùm ſanè valet boni principis vita, ſanctitas, tranquillitas, pietas, ut ejus famam nullius proximi decoloret invidia. Denique Antonino, cùm ſuos mores ſemper teneret, neq; alicujus inſuſurratione moveretur, non obfuit gladiator filius, uxor infamis; Deúſque etiam nunc habetur.

Vir tantus & talis, ac diis vitâ & morte conjunctus.

Vulcatius Gallic. in Avidio Caſſio.

*Antoninum hoc nomine (Dialogiſtæ) ſignificans; qui tantùm enituit in philoſophia, ut iturus ad bellum Marcomannicum, timentibus cunctis nè quid fatale proveniret, rogatus ſit, non adulatione, ſed ſeriò, ut philoſophiæ præcepta ederet, nec ille * timuit, *[renuit Caſ.] ſed per ordinem parœneſeon, id eſt, præceptionum, per triduum diſputavit.*

Avidius Caſſius apud eundem, & epiſtolâ ad generum ſuum.

Marcus homo ſanè optimus, qui dum Clemens dici cupit, eos patitur vivere, quorum ipſe non probat vitam.

Marcus Antoninus philoſophatur, & quærit de elementis, & animis, & de honeſto ac juſto; nec ſentit pro republica.

Idem in Opilio Macrino.

Marcus nomen illud ſanctum (Antoninorum) vitæ genere auxiſſe videtur, Verus autem degenerâſſe.

Aurel. Victor. in Breviario.

Iſte virtutum omnium, cœleſtíſque ingenii extitit ærumníſque publicis quaſi defenſor ob-

Digitized by Google

jectus eſt. Etenim niſi ad illa tempora natus eſſet, profectò quaſi uno lapſu ruiſſent omnia ſtatûs Romani.

A principio vitæ tranquilliſſimus, ut ab infantia vultum nec ex gaudio nec ex mœrore mutaverit.

Philoſophiæ ſtudens, literarumque Græcarum peritiſſimus.

Conſtat tantùm Marco ſapientiæ, lenitudinis, innocentiæ ac literarum fuiſſe, ut is Marcomannos cum filio Commodo petiturus, philoſophorum obteſtantium vi circumfunderetur, nè ſe expeditioni aut pugnæ priùs committeret, quàm ſectarum ardua & occulta explanaviſſet. ità incerta belli, ejus ſalute, doctrinæ ſtudiis metuebantur: tantúmque illo imperante floruere artes, ut illam gloriam etiam temporum putem.

Quod de Romulo ægrè creditum eſt, omnes pari ſenſu præſumſerunt; Marcum cœlo receptum eſſe.

Eutropius hiſt. Rom. l. 8.

Marcus Antoninus, quem faciliùs quis admirari quàm laudare poſſit.

A principio vitæ tranquilliſſimus, adeò ut in infantia quoque vultum neque ex gaudio neque mœrore mutaverit. Philoſophiæ deditus Stoicæ: ipſe etiam non ſolùm vitæ moribus, ſed etiam eruditione philoſophus. tantâ admiratione adhuc juvenis, ut eum ſucceſſorem paraverit Adrianus relinquere.

Hic cum omnibus Romæ æquo jure egit; ad nullam inſolentiam elatus eſt, imperii faſtigio.

Cùm igitur fortunatam rempublicam, & virtute & manſuetudine reddidiſſet, obiit imperii anno xviii, vitæ Lxi, & omnibus certatim adnitentibus, inter deos relatus eſt.

Æl. Spartianus in Severo.

Sed ut omittamus adoptivos, nè nobis Antonini Pius & Marcus, numina reipublicæ occurrant.

Quid Marco felicius fuiſſet, ſi Commodum non reliquiſſet hæredem?

Peſcennius apud eundem.

Amavit de principibus Auguſtum, Veſpaſianum, Titum, Pium, Marcum, reliquos fœmineos vel venenatos vocans.

Flavius Vopiſcus in Caro.

Romana reſpub. Domitiani vulnerata immanitate, per Nervam atque Trajanum uſque ad Marcum ſolito melior.

Idem in Aureliano.

Sed ex his, optimi, ipſe Auguſtus, Flavius Veſpaſianus, Titus, Cocceius Nerva, Divus Trajanus, Divus Adrianus, Pius & Marcus Antonini.

Manlianus Statianus apud eund. in Probo.

Si rectè cogitemus, non nobis Aurelianus, non Alexander, non Antonini, non Trajanus, non Claudius, requirendi ſunt, omnia in uno principe conſtituta ſunt; rei militaris ſcientia, animus clemens, vita venerabilis, exemplar agendæ reipub. atque omnium prærogativa virtutum.

Gordianus ſenior referente Jul. Capitolino.

Scripſit præterea, quemadmodum Virgilius Æneidos, Statius Achilleidos, & multi alii Iliados, ità etiam ille Antonineidos; hoc eſt, Antoninum Pium, & Antoninum Marcum, verſibus diſertiſſimis; libris triginta, vitam illorum, & bella, & publicè privatímque geſta perſcribens.

Æl. Lampridius in Anton. Diadumeno.

Ut ſcirent omnes Antoninos pluris eſſe quàm deos,

Digitized by Google

deos, ac trium principum amorem, quo ſapientia, bonitas, pietas conſecrata ſit; in Antonino pietas, in Vero bonitas, in Marco ſapientia.

Idem in Heliogabalo:

Compenſationem ſibi lector faciet, cùm legerit Auguſtum, Veſpaſianum, Titum, Trajanum, Adrianum, Pium, & Marcum, contra hos prodigioſos tyrannos.

Alex. Severus Imper. referente Æl. Lampridio.

Antoninorum nomen, vel jam numen potiùs, quale fuerit, meminit veſtra clementia. ſi pietatem, quid Pio ſanctius? ſi doctrinam, quid Marco prudentius?

Diocletianus referente Jul. Capitolino.

Eum vos ipſi, ſacratiſſime Imperator Diocletiane, inter numina veſtra, non ut cæteros, ſed ſpecialiter veneramini; ac ſæpe dicitis, vos vitâ & clementiâ tales eſſe cupere, qualis fuit Marcus; etiamſi in philoſophia, nec Plato eſſe poſſit, ſi revertatur in vitam.

Conſtantinus Imper. referente Æl Lampr.

Quod [Antoninorum nomen] tu Conſtantine ſacratiſſime, ità veneraris, ut Marcum & Pium inter Conſtantios Claudióſque, velut majores tuos, aureos formaveris, adorans virtutes veterum, tuis moribus congruentes, & tibi amicas charáſque.

Ammianus Marcellinus rerum geſt. lib. 21.

Marci illius diſſimilis principis, verecundi.

Tertullianus apologet. cap. 5.

Marcus Aurelius graviſſimus Imperator. Quales ergò leges iſtæ, quas adverſus nos ſoli exequuntur impii, injuſti, turpes, truces, vani, dementes? quas nullus Pius, nullus Verus impreſſit?

Paulus Oroſius hiſtor. l. 7. c. 17.

Marcus Antoninus graviſſimus ac modeſtiſſimus Imperator.

Joan. Bapt. Egnatius de Rom. princip. lib. 1.

Quam læta felixque ſucceſſio optimis, piis, philoſophis, imperatoribus, referendis! nam hic eâ ingenii bonitate, hic virtutibus excelluit, ut exemplum deſit. & ea temporum calamitas affuit, ut ſolus ærumnis publicis obſtiterit. niſi enim hic præfuiſſet, majeſtas Romani nominis facilè tum concidiſſet.—Feliciſſimus certè princeps, niſi hæredem Commodum reliquiſſet.

Claudianus de Honorii conſulatu 4.

Non tantis patriæ ſtudiis ad templa vocatus,
Clemens Marce redis.— Et mox:
—*omne tonantis*
Obſequium Marci mores potuêre mereri.

Auſonius in Cæſaribus.

Poſt Marco tutela datur, qui ſcita Platonis
Fecit ad imperium, patre Pio melior.

Joan. Aventinus annal. Bojor. l. 2.

Marcus Aurelius Antoninus Pius, ante Annius dictus, ſapientiſſimus graviſſimúſq; principum; omni virtutum genère ſe exercuit: literarum ſtudio, nemini Græcorum Romanorúmque ſecundus. quamobrem philoſophus & cognominatus eſt, & fuit.

Admodum clemens & civilis erga omnes, adeuntium cuivis dextram placide dabat: Tranquillitati ſummæ ſucceſſerat, quo manifeſta ſiunt rerum humanarum volumina,

Digitized by Google

ſæviſſima tempeſtas: cui divinitùs Marci prudentia conſtantiáque objecta eſt. niſi hiſce virtutibus præditus rector contigiſſet, de Romano imperio actum fuiſſet.

Conradus Urſpergenſ. in Chron.

Hic omnes virtutes, & cæleſte habebat ingenium, & in calamitatibus publicis factus eſt quaſi defenſor. & ſi in illis temporibus ipſe non fuiſſet, ſine dubio gloria Romana periiſſet.

Martinus Polonus, in ſupputationibus.

Iſte optimus fuit.

Philippus Bergom. ſupplement. Chron. l. 8.

Marcus Antoninus, qui & Verus, cognomento Philoſophus: quem certè ob ejus præſtantiſſimam virtutem, laudare plurimùm licet. quippe qui ad nullum rei eventum unquam ſe extulit. tantæ enim fuit ſoliditatis, ut ejuſdem vultûs, quamvis fortunâ adversâ, ſemper fuerit habitus. literarúmque ſemper ſtudioſus; & quàm maximè philoſophiæ. nec propterea ipſa philoſophia illum à rebus imperii & bellicis retardavit. propterea ità diligebatur amabatúrque, ut ſacrilegi nomen incurreret, qui imaginem ejus domi non haberet. — Et omnibus acclamantibus inter deos relatus eſt.

Warn. Rolevinkus faſciculo temporum.

Hic bonus & victorioſus fuiſſe deſcribitur. Dicitur quòd tantæ ſeveritatis & conſtantiæ fuerit, quòd ad nullum eventum unquam vultum mutaverit, ſive ex lætitia, ſive ex mœrore, &c. dum adhuc eſſet puer. Tantæ fuit humanitatis, ut quâdam vice cùm jam exhauſto ærario nihil haberet quod militibus daret, nulli volens eſſe moleſtus, magìs elegit vaſa aurea & ornamenta uxoris, & alia ſupellectilia vendere quàm ſenatum, vel provincias prægravare. ſed victoriâ habitâ, & illa recuperavit, & provinciis tributa relaxavit.

Jo. Carion, Chron. lib. 13.

Princeps optimus fuit, ſapiens, juſtúſque, modeſtus, beneficus, amans, & intelligens doctrinarum.

Fra. Petrarcha, de officio & virtutibus Imperatoriis.

Adde his M. Aurelium Antoninum longè ſapientiſſimum. eum dico, qui philoſophicum maluit quàm Cæſareum nomen.

Idem in Libro Auguſtali.

Fuit enim magnus philoſophus, ſanctitate vitæ omnibus præponendus; nunquam mutans vultum. qui vir tantæ virtutis, poterat dici felix, ſi uxorem Fauſtinam, & filium Commodum *non habuiſſet.*

Lilius Gyraldus, hiſt. de poetis dial. 3.

Fuit hic unus inter Cæſares omnes æquiſſimus, ac optimus, expreſſum illud certè in eo eſt, quòd à philoſophis quæri ſolet, cur ex optimis parentibus peſſimi plerunq; filii naſcantur. Nam quò M. Antoninus melior & juſtior, eò filius Commodus immanior & ſceleratior.

Sebaſt. Munſterus, Coſmograph. lib. 2.

Fuit M. Antoninus vir omnium virtutum, & ſanctitate vitæ præcipuus, cæleſtiſque ingenii; in omni vita philoſophiæ deditus.

Pandulph. Collenutius in panegyrico Maximilian.

Ipſe rerum omnium ſator, à quo princeps terrarum gubernaculis imponitur, — feſſas res humanas

Digitized by Google

humanas pro ſapientiæ ſuæ luce, bonos interdum principes indulgendo ſublevat, erigit, ſolatur, fovet. Sic Octavium poſt civilium bellorum lacbrymas dedit: ſic Veſpaſianum poſt Nerones; poſt Domitiani crudelitatem Trajanum & Antoninos; poſt Commodi furores Severum; poſt Heliogabali veſaniam, Alexandrum: ſic alios plures quaſi diſtinguendis malorum principum ordinibus, ſedandiſque reipub. fluctibus moderatores dedit.

Hæ virtutes (pietas, prudentia, juſtitia, manſuetudo, magnitudo animi, clementia, liberalitas) Auguſtum conſecrârunt; Trajanum, Antoninos, omneſque bonos principes, cœleſtes planè viros effecerunt.

Joan. Boterus de illuſtr. politia l. 1. c. 20.

M. Aurelius in imperio conſtitutus, nihil magis aut timuit, aut deprecatus eſt, quàm avaritiæ infamiam, quam ut deterrimum malum, & imperii labem deteſtatus ſemper fuerat.

Jo. Bodinus de republ. lib. 6.

Quis Aurelio Imperatore moderatiùs unquam ſe geſſit?

Ibid. lib. 4.

Commodum Imperatorem Aurelii patris virtus amabilem fecit: etſi patri omnino diſſimilis eſſet.

Bapt. Fulgoſus memorabilium l. 2. c. 5.

Legitur Antoninum philoſophum, propter doctrinam, virtutémque in eam veniſſe exiſtimationem majeſtatémque, ut eo imperante ferrent palàm, Platonis impletum eſſe verbum, quo dicebat; Tum orbem terrarum feliciter habiturum cùm contigiſſet, ut philoſophi rerum potirentur.

Idem l. 3. c. 2.

Fiduciæ ingentis verbum, ſed non majoris tamen, quàm illius virtus, & morum ſanctitas requireret. quod dixit, *Non ità nos cum diis hominibúſque gerimus, ut Aufidius unquam bello vincere nos deberet.*

Ibid. lib. 5. cap. 1.

Omnes clementiâ atq; humanitate, M. Antoninus philoſophus Imperator longè ſuperat.

Ibid. lib. 8. cap. 7.

M. Antoninus phil. Imp. ultra publicas curas quas nunquam deſeruit (cujus rei argumentum eſt, quod diu paratum tenuit Romanum imperium) plurimùm ſtudii literis impendit, cùm de philoſophia vel ſcriberet vel diſputaret. itaque ejus dicta ſcriptáque, inter philoſophos eo tempore magni facta fuerunt.

Cæſ. Baronius annal. tom. 2. ad an. 164:

Quod in philoſophia Stoicos ſectatus eſſet, ſic ſe vultu, animóq; compoſitum eſſe monſtravit, ut nec triſtibus & adverſis doleret, nec jucundis & proſperis lætaretur.

Rich: Dinothus de rebus & factis memorabilibus lib. 8. cap. 4.

M. Antoninus adeò philoſophiæ ſtudiis addictus fuit ut Stoicorum præcepta perfectè didicerit; in aliarum ſectarum placitis, non ſegniter verſatus. ita ut Philoſophus peculiari inter Imperatores cognomine fuerit vocatus.

Seth. Calviſius in opere chronologico.

Marcus Imperator ipſe philoſophus & philoſophis deditus, eos Romam evocat & ſtipendiis fovet.

Gul.

Digitized by Google

Gul. Canterus novar. lection. l. 7. c. 1.

Marcus Aurelius Antoninus Imperator optimus, atq; idem philoſophus tantus, ut hoc meruerit proprium cognomen.

Juſt. Lipſ. monit. politic. l. 1. c. 8.

M. Antonino Philoſophi cognomen hæſit, quòd ſuprà alios in eo ſtudio deditus eſſet. Stoicam etiam ſectam profeſſus: & quis tamen vitâ melior, imperio mitior, aut felicior dabitur?

Iſ. Caſaubon. ad Athen. dipnoſ. l. 13. c. 8.

M. Antoninus Imper. re & nomine philoſophus.

Idem ad Perſii ſatyr. 1.

Sapientiſſimus ille Imperator Marcus ὁ ἐν βασιλεῦσι φιλοσοφώτατος.

Idem ad Capitolini Marcum.

Vir ille divinus, neque ſatis unquam vel cognitus, vel laudatus. Optimus, nec ambitioſus Princeps.

Sapientiſſimus Princeps, jam inde à puero philoſophans.

Cl. Salmaſius ad Capitolini Marcum.

Princeps optimus, in cujus vita, ac moribus nihil fictum aut ſimulatum.

Princeps Philoſophus, Stoicæ philoſophiæ plurimum deditus: plurimus in philoſophiæ ſtudiis.

Meric. Caſaubonus præfat. in verſionem Marci Anglicanam.

Antoninus, opum ac magnitudinis ſecularis ratione, hoc Solomone longè major, quo regnorum plurium magnorum (auſim dicere) dominus, quàm oppidorum per totum regnum magnorum Solomon fuerat. Bonitatis verò ac ſapientiæ nomine, ab omnibus dum viveret in ea æſtimatione honoréque habitus, quâ nemo unquam vel ante ipſum, vel, quòd novimus, poſt ipſum fuerit.

Ad Antonini illuſtris hujuſce laudem nunquam intermorituram dictum ſit, prout ſcripſerat vixiſſe.

Hæc igitur Antonini laus eſto, prout dixerat ſcripſerátque vixiſſe: meditationes illi actiones erant, cum ſententiis actionibus conveniebat.

Nunquam ita conſpirârunt ſcriptores in tribuendo cuiquam quæcunque poterant bonitatis, integritatis, innocentiæ, cujuſvis deniq; tituli apud Ethnicos ſpecioſiſſimi teſtimonia. Celebrant illum non tantùm ut principem optimum, ſed ſimpliciter atque abſolutè, ut hominem optimum, & philoſophum optimum omnium qui unquam extiterunt. Eſtque hoc ipſius peculiare encomium; quòd cùm ita prædicetur, citra exceptionem ullam prædicatur. Si quid adverſus illum in vulgus ſparſum fuerit, tanquam rumorem merum commemorant, non tanquam apud ullos fide dignos fidem meruerit.

De

De hoc SCRIPTO.

Suidas in Μάρκος.

Οὗτος ἔγραψε τοῦ ἰδίου βίου διαγωγὴν ἐν βιβλίοις ιβ΄.

Anonymus quidam εἰς βιβλίον Μάρκου, quod ex vetuſtis membranis exhibuit Cl. Salmaſius ad Vulcatii Caſſium.

Εἰ λύπης κρατέειν ἐθέλεις,
Τήνδε μάκαιραν ἀναπτύσσων
Βίβλον, ἐπέρχεο ἐνδυκέως.
Ἧς ὕπο γνώμην ὀλβίστην
Ῥεῖά κεν ὄψεαι, ἐσσομένων,
Ὄντων, ἠδὲ παρερχομένων
Τερπωλήν ἀνίην τε
Καπνοῦ μηδὲν ἀρειοτέρην.

Nicephorus Calliſt. hiſt. Eccleſ. l. 3. c. 31. incertum tamen de hoc an alio aliquo.

Πολύ γε εἰδέναι χρεών, ὡς ὁ Μάρκος Ἀντωνῖνος οὗτος καὶ βιβλίον παιδείας τῷ παιδὶ Μάρκῳ συνέταξε πάσης κοσμικῆς ἐμπειρίας καὶ παιδείας μεστόν.

Themiſtius in Philadelpho.

Οὐδέ σοι προσδεῖ τῶν Μάρκου παραγγελμάτων, οὐδ' εἴ τι χρυσὸν ὁ δεῖνα τῶν αὐτοκρατόρων ῥῆμα προσήκατο.

Jo. Carion. chronic. l. 3.

Extat M. Antonini liber de ſeipſo, qui recens editus eſt. in eo libro ſunt commonefactiones, de virtutibus principi neceſſariis, de juſtitia, de beneficentia, de patientia in ferendis injuriis.

Ibidem.

Marcus in libris de vita ſua.

Lilius Gyraldus de poetis hiſt. dial. 3.

Dignus & [ut inter poetas connumeretur] Marcus Antoninus Pius, cognomento Philoſophus. cujus licèt verſus non legerim, tantæ tamen eruditionis, & doctrinæ fuit, ut meritò cum his laudandus ſit.

Ejus certè librum græcè ſcriptum, legi. cujus titulus Μάρκου Ἀντωνίνου εἰς τὰ καθ' ἑαυτόν. *ex quo variam illius & multiplicem ſapientiam facilè colligere poſſumus.*

Gul. Canterus novar. lect. l. 7. c. 1.

Duodecim conſcripſit de officio ſuo libros; maximæ pietatis, humanitatis, temperantiæ, eruditionis, aliarum rerum præclararum teſtes pleniſſimos: Et cum quibus multorum philoſophorum operoſa præcepta collata meritò ſordere poſſint.

Juſt. Lipſius ad Tacit. annal. l. 1.

Marcus Antoninus in libris Vitæ ſuæ.

Idem in Saturnal. l. 2. c. 24.

Antoninus Imperator in Vita ſua.

Iſ. Caſaub. in Jul. Capitolini Marcum.

In primo aureolorum Marci librorum:

Res humanas, non ridere, ſed ritè ſuo pretio æſtimare ſolitus hic vir ſapientiſſimus.

Hoc ille nos docet divinis illis ſuis libris; non enim mihi tempero, quin mellitiſſimi doctoris verba adſcribam.

Idem

Digitized by Google

Idem in Baronii annal. exercit. 1. § 10.

Multa in hunc ſententiam ſcribit M. Antoninus Imperator in ſuis illis divinis libris.

Idem in Perſii Sat. 1.

Quam ſententiam Imperator Marcus iis, quæ de ſe ſcripſit, ſæpe inſeruit.

Ibid. in Sat. 2.

Antoninus in tertio eorum quæ de ſe ſcripſit.

Et in Sat. 3.

Spectat eodem ſapientiſſ. Marci præceptum.

Cl. Salmaſius ad Capitolini Pium.

Marcus Antoninus de Vita ſua. Et mox, *Locus Marci Philoſophi inſignis eſt.*

Idem ad ejuſdem Marcum.

Marcus in vita enumerans omnes per quos, aut in literis aut in vita & moribus profecit.

Annotator Lugdunenſis.

Marci Philoſophi ſcriptio abſciſſa & horrida eſt, ſed firma & potens, quæ ſapit Imperatorem, & in qua multa ſilentur quæ ſuppleri oporteat. Utitur vocibus planè ſuis, quas raro apud alios autores invenias.

Jo. Rualdus in vit. Plutarch. c. 5.

M. Antoninus, in primo aureolorum librorum, quos de vita ſua compoſuit.

ANNO-

Digitized by Google

Annotationes in TITULUM.

MA'PKOY 'ANTΩNI'NOY Αὐτοκράτορος | De *Marco Antonino* Imperatore τῆς συγγραφῆς iſtius, utì Suidas vocat, autore, qui ab Antonino Pio Adriani juſſu adoptatus, nominis id adeptus eſt, cùm ex patris avíq; paterni, *Annius Verus*, ex proavi materni nomine, *Catilius* ante diceretur, videndi cum primis Julius Capitolinus, & Dio Caſſius à Joanne Xiphilino in compendium redactus; Ariſtides etiam Rhetor, *oratione* εἰς βασιλέα, & in *Panegyrica Cyzicena.* Philoſophiæ, Stoicæ cum primis, ſeriò deditum, etiamſi illi nulli dicerent, commentarii iſti, quos præ manibus habemus, cumulatiſſimè teſtarentur; de quibus conſuli poterunt Guiliel. Canterus *novar. lection. l.* 7. *c.*1. Cl. Salmaſ. *annot. ad Jul Capitol. Marc.* Iſ. Caſaubon. *in Commentar. ad Perſ. Sat* 1. Meric. deniq; Caſaubon. (τῆ παρέργῳ τὸ παιδίον) *in Prol. ad verſionem ſuam Anglicanam.*

Τῶν εἰς ἑαυτὸν | *de vita ſua*, Scaliger, Lipſius, Salmaſius, Xylander; Suidam forſan ſecuti, qui τῆ ἰδίου βίου διαγωγὴν Marcum aſſerit ſcripſiſſe: quanquam aliud eſt *vitam ſuam* ſcribere, aliud *vitæ inſtitutum* deſcribere. Caſaub. *de ſe.* ita fuerit εἰς ἑαυτὸν, *de ſe*; quo modo εἰς αὐτὸν, *de eo.* Lucæ, *Act.* 2. 25. & Paulo ad *Eph.* 5. 32. εἰς Χριστὸν, καὶ εἰς ἐκκλησίαν, *de Chriſto & de Eccleſia.* quò facit & quod de Marco noſtro Suidas, Λέγει καὶ ἄλλους μυρίους ἐπαίνους εἰς αὐτὸν ὁ Δίων. & quod *ad* Latinum ſic uſurpari quandoq; monent Critici noſtri. Plaut. *Aulul.* 3. 5. *Nimis lepide fecit verba ad parſimoniam.* pro *de parſimonia.* & Symmach. *l.* 4. *ep.* 56. *poſtquam vos ad virtutem verba feciſtis*, i. e. *de virtute.* nec ſpernenda forſan Caſaub. filii argutia, qui exponi poſtulat ex Apuleii dicto illo in *de Socratis Deo: Invenies in rationibus multa profuſa, & in ſemet nihil, in ſui, dico, dæmonis cultum.* Canterus, quod non improbem, *de officio ſuo*, h. e. *de eis*, quæ *ad ipſum* ſe ſpectare ac pertinere, ſive officii ſui eſſe ducebat: ego laxiùs tamen malim, *de rebus ſuis*, quo modo Pauſan. in *Attic.* Τὰ μὲν ἐς Τολμίδην, τοσαῦτα ἐπυνθανόμην ὄντα. Et in *Corinth.* de Meduſa, τὰ δὲ ἄλλα ἐς αὐτὴν, ὅσα εἰρήκαμεν, *de Tolmidæ rebus iſta accepimus & aliæ res ejus dictæ ſunt.* Et de Augea *Elian.* 1. Οἱ ἀποσεμνύνοντες τὰ ἐς αὐτὸν, &c. *Qui res illius attollunt, non Elei, ſed Helis*, i. e. Solis *filium fuiſſe dicunt.* & Eunapius de ſe in *Proæreſ.* Τὰ ἐς αὐτὸν θείου τινὸς προνοίας τετυχηκέναι, *Agnoſcit ſcriptor ipſe res ſuas divinæ providentiæ haud expertes fuiſſe.* Addere liceat & alteram conjecturam, licèt præ priore illa minùs placeat; poſſe τὰ εἰς αὐτὸν eſſe, *quæ propter ſe, in ſui gratiam, in uſum ſuum* deſcripſerat, & in adverſaria miſerat. quo modo εἰς αὐτὴν V.C. Lud. de Dieu poſſe accepi exiſtimat, Arabémque accepiſſe docet, apud Lucam *Evang.* 16. 16. *Propter ipſam in gratiam ipſius*: & Paulus Apoſt. *ad Tim.* 1. *ep.* 4. 10. dixit, εἰς τοῦτο κοπιῶμεν, *hujus rei gratiâ laboramus.* Alii viderint: cæterùm Lil. Gyraldus *de Poetis l.* 8. titulum his verbis conceptum legiſſe ait; M. Ἀντωνίνου ἐκ τῶν καθ' αὑτόν. tanquam iſta tantum excerpta ſint quædam ex eis *quæ apud ſe* in uſum ſuum repoſita habebat. & τὰ καθ' αὑτὸν ea nuncupantur quomodo Syneſii *Dionem* inſcriptum volunt, περὶ τῆς καθ' αὑτὸν, vel καθ' ἑαυτὸν (quod Vulgati codices κατ' αὐτὸν præferunt) διαγωγῆς. Themiſt. in *Philadelpho*, Τὰ Μάρκου παραγγέλματα, i. e. *Marci præcepta*, nuncupâſſe videtur. niſi fortè ad illa reſpexit *præcepta philoſophiæ*, quæ *per ordinem paræneſeon, quotidiano ſuorum convitio efflagitatus*, ut cum Fabio loquar, antequam expeditionem Marcoman. iniret, *per triduum* à Marco noſtro *diſputata* refert Vulcat. in *Avid. Caſſ.* vel etiam ad *Inſtit. Imperialis librum*, quem πάσης κοσμικῆς ἐμπειρίας καὶ παιδείας μεστὸν, *ſeculari peritiâ, & eruditione omnimodâ refertum*, Commodo filio reliquiſſe autor eſt Nicephorus Calliſt. *Hiſt. Eccl. l.* 3. *c.* 31.

Βιβλία ιβ' | Ita Suid. ἐν βιβλίοις ιβ'. quæ tamen diſtributio operis in *libros* 12. utrum à Marco ipſo fuerit, an ab aliis, qui poſtea in unam congeriem coacta digeſſerunt, quæ ab illo per varias occaſiones concepta, ſparſimq; chartis commiſſa fuerant, (quod in Solomonis *paræmiis* factum novimus) ambigi poteſt non immeritò: atq; in iſtam partem mihi mens propendet magis,

Annotationes in Librum I.

§ 1. Παρὰ τοῦ πάππου | Verbum ἔμαθον, aut aliquid tale ſubintelligendum, & iſtic, & in ſequentibus quibuſdam tmematiis, monet Guil. Xylander. itaq; vertit, *Ab avo didici*, Suidà forſan autore; qui quædam iſtinc delibans, vocabulum illud interſerit. Ego potiùs, quod latiùs pateat quidpiam ἔλαβον, aut ἔσχον, *accepi, habui*: cùm ſequantur non pauca, quibus ἔμαθον illud competere nequeat, vel etiam fortaſſe pro argumento, de quo agitur, vario, varia ſubſtituere commodum fuerit vocabula.

Οὐήρου. | *Avus Annius Verus, cujus in domo educatus eſt.* Jul. Capitol.

Καλόηθες | *Placidos mores.* Xyl. Ego *candidos* malim; ut τὸ καλόηθες τῷ κακοήθει opponatur, quod *malignitatis* ſignificationem obtinet. Vocabulum alibi non memini legiſſe.

§ 2. Τῆς μνήμης τοῦ γεννήσαντος | *A memoria genitoris.* Eodem cum avo is cùm nomine, tum & cognomine gaudebat, *Annius Verus* itidem dictus. Capitol. *A memoria* verò *genitoris* dixiſſe videtur, quòd in ætate minori patrem amiſerit; uti ex eodem colligere licet: itaq; recordando potiùs perdiſcere adultior jam poterat, quæ apud patrem puer adhuc vidiſſet, quàm in ea ætate ita in animum defigere, ut penitiùs eis, quaſi imbueretur. Κέντρον δὲ ἡ μνήμη πρὸς τὰ ἴσα. Greg. Naz. *in Maccab.*

Τὸ αἰδῆμον καὶ ἀρρενικὸν | De Marco pariter Capitol. *Sane quamvis eſſet conſtans, erat tamen verecundus.* Et rurſus, *Erat frugi ſine contumacia, verecundus ſine ignavia, ſine triſtitia gravis.* De Catone pariter Saluſt. *in Catilin. Cum ſtrenuo virtute, cum modeſto pudore certabat.*

§ 3. Τῆς μητρὸς | Mater *Domitia Calvilla.* Capitol. eadem & *Lucilla* eidem poſt dicitur: & *Domitia Lucilla*, Spartiano in *Did. Julian.*

Θεοσεβὲς | Ita Timotheus ab Eunice matre aviáq; Loïde pietatem hauſiſſe perhibetur, Lucæ, *Act.* 16. 1. & Paulo, *ep.* 1. *ad Tim.* 4. 6. & *ep.* 2. 1. 5. & 3. 15. commemorantur & à Luca αἱ σεβόμεναι γυναῖκες. *Act.* 13. 50. Pronior nimirum cùm ad religionem, tum & ad ſuperſtitionem, ſexus ille ſequior. Perſius, *Sat.* 2. *v.* 31.

Ecce avia, aut metuens Divûm matertera——

& *Sat.* 5. *v.* 93.

Dum veteres avias tibi de pulmone revello.

De Antonino Pio à quo adoptatus, exquiſitiùs paulò *l.* 6. § 30. ὡς θεοσεβὴς χωρὶς δεισιδαιμονίας.

Καὶ μεταδοτικὸν | quod Apoſt. *ad Tim. ep.* 1. 6. 18. εὐμεταδότους εἶναι, *largiri promptum*: & Marc. *infra* § 14.

Καὶ τὸ ἐπὶ ἐννοίας γίνεσθαι τοιαύτης | *Abſtinere non à perpetrando tantùm ſed ab intendendo malum.* Caſ. meliùs Xyl. *à cogitando.* quod ampliùs eſt. poteſt enim cogitare quis, quod non intendat tamen. Vid. § 9. Idem valent, ἐπὶ ἐννοίας τινὸς γίνεσθαί τινα, ἔννοιάν τινος γίνεσθαί τινι, & ἐννοεῖν τι τινὰ, *cogitare aliquid aliquem* Eſt autē hoc ſanè religionis peculiare cumprimis, cogitatorum etiam religionem habere. Tertull. *in apol. c.* 36. dogma Chriſtianum referens; *Malè velle, malè facere, malè dicere, malè cogitare de quoquam, ex æquo vetamur.* Et Minutius in *Octav. Apud nos & cogitare, peccare eſt.*

Nam ſcelus intra ſe tacitum qui cogitat ullum,

Facti crimen habet.——Juvenal. *Sat.* 13. *v.* 209.

impurâ ſcil. *mente, licèt purâ manu*: ut Apul. *in apol.* Quin & quod Thales, autore Laërtio, quærenti, Εἰ λήθοι θεοὺς ἄνθρωπος ἀδικῶν, reſpondit, Ἀλλ' οὐδὲ διανοούμενος, *Nec cogitata numen latere poſſunt.* Idémq; cum primis diſcendum proponit Epictet. *diſſert. l.* 2. *c.* 14. Μαθεῖν δεῖ πρῶτον τοῦτο, ὅτι ἔστι θεὸς· καὶ προνοεῖ τῶν ὅλων· καὶ οὐκ ἔστι λαθεῖν αὐτὸν, οὐ μόνον ποιοῦντα, ἀλλ' οὐδὲ διανοούμενον, ἢ ἐνθυμούμενον. Socrates (Xenophonte referente, *memorab. lib.* 1.) πάντα θεοὺς εἰδέναι τά τε λεγόμενα, καὶ πραττόμενα, καὶ τὰ σιγῇ βουλευόμενα. & Juſtinus *apolog.* 2. Θεὸν ἀδύνατον λαθεῖν τι, οὐ μόνον πραττόμενον, ἀλλὰ καὶ βουλευόμενον. Nimirum ut Clem. Alexand. *pædag. l.* 2. *c.* 10. Λήσεται ἴσως τὸ αἰσθητὸν φῶς τις· τὸ δὲ νοητὸν, ἀδύνατόν ἐστι λαθεῖν. ἢ, ὡς Ἡράκλειτος, τὸ μὴ δῦνόν ποτε πῶς ἄν τις λάθοι; imò, πῶς ἄν τι λάθοι; Quod Iſidorus *Peluſ. l.* 4. *ep.* 47. Τὸν ἀκοίμητον ὀφθαλμὸν οὐδεὶς λήσει, οὐδὲν λήσει. Siquidem, *Nihil Deo clauſum eſt, intereſt animis noſtris; & cogitationibus mediis intervenit.* Senec. *ep.* 83. quò reſpexerit forſan Minutius in *Octav.* ubi dixit, *Deus autor omnium, ac ſpeculator omnium, à quo nullum poteſt eſſe ſecretum, tenebris intereſt; intereſt cogitationibus, quaſi alteris tenebris.* Vide *l.* 6. § 30. & *l.* 12. § 2.

Τὸ λιτὸν κατὰ τὴν δίαιταν | Laudat & in Marco pariter Ariſtides, βίου εὐκολίαν, καὶ διαίτης εὐτέλειαν. Eam Chriſticolis commendat & Clemens Alex. *pædag. l.* 2. *c.* 12. his verbis, Πρεπώδης τοίνυν λιτότητα ἀσπάζεσθαι τοὺς Χριστῷ καθιδρυμένους. τῷ ὄντι γὰρ ἡ λιτότης ἁγνωσύνης προμηθεῖται, ἐξισοῦσα τὰς πλεονεξίας, καὶ διὰ τῶν τυχόντων τὴν ὑπὸ τῶν περιττῶν κομιζομένην χρείαν. τὸ γὰρ λιτὸν, ᾗ καὶ τοὔνομα ἐμφαίνει, οὐκ ἐξέχει, οὐδὲ κατά τι ὀγκοῦται ἢ τυποῦται· ὁμαλὸν δὲ ὅλον, καὶ λεῖον, καὶ ἴσον, καὶ ἀπέριττον, καὶ ταύτῃ ἱκανόν ἐστιν. quo loco forſan pro τυποῦται Clemens τυφοῦται ſcripſerat. Vide quæ de Pertinace ex Herodiano poſt paulò exhibentur.

Τῆς πλουσιακῆς διαγωγῆς | Πλουσιακὸς dictum eadem

dem analogiâ, qua Ἀρχιδημιακὸς, pro quo vulgo Ἀρχιδημαϊκὸς dicitur, *ad divites pertinens*, ſive *divitibus ſolennis & familiaris*. Neq; enim H. Stephano, qui idem quod πλούσιος vel πλουτιακὸς potiùs, eſſe vult, poſſum aſſentiri: malimq; *opulentos* quam *opulentiam*, cum Xyl. & Caſ. *comitante* ſive *conſequente*, vertere. Eſt enim à πλούσιος, non à πλοῦτος, efformatum. Δαπάνην autem πλουσιακὴν Marcus dixit, quod δεῖπνα πλουσιακὸν Plutarch. *de avarit.* pompam illam epularum ſumptuoſam ac magnificam, quæ apud ditiores exhiberi ſolet. At Alexis apud Athenæum *l.* 13. πλουσιακὸν χλιδὸν etiam *mollitiem* dixit verſibus illis, quos Caſaub. feliciùs quàm Stephanus reſtituit.

§ 4. Τῷ προπάππῳ.| *Proavus paternus, Annius Verus; maternus, Catilius Severus.* Capitol. illum opinor hîc voluit.

Τὸ μὴ εἰς δημοσίας διατριβὰς φοιτῆσαι. Τὸ μὲ εἰς δημοσίας, ſive τὸ εἰς δημ. &c. negativâ prorſus expunctâ legit Meric. Caſaub. ductus illis præcipuè Jul. Capitolini verbis, *Frequentavit & declamatorum ſcholas publicas*. Quod eſt idem prorſus cum eo, quod de ſe Marcus iſtic. De Pertinace Herodian. *l.* 2. Οὕτω γὰρ μέτριος καὶ ἰσότιμος ἦν, ὡς καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἤδη μειράκιον ὄντα, μήτε εἰς τὴν βασίλειον αὐλὴν ἀναγαγεῖν, ἀλλ᾽ ἔν τε τῇ πατρῴᾳ μένειν οἰκίᾳ, καὶ εἰς τὰ συνήθη προϊόντα, διδασκαλεῖα καὶ γυμνάσια, ἰδιωτεύοντα, ὁμοίως τοῖς λοιποῖς παιδεύεσθαί τε καὶ πάντα πράττειν, οὐδαμοῦ τῦφον ἢ πομπὴν παρεχόμενον βασιλικήν.

Ὅτι εἰς τὰ τοιαῦτα δεῖ ἐκτενῶς ἀναλίσκειν.| ἐκτενῶς ἀναλίσκειν poteſt eſſe, vel *promptè, alacriter*; ſic enim Heſych. ἐκτενῶς, προθύμως, *vel ſtudioſè, vehementer*. Suid. ἐκτενῶς, ὁλοψύχως, vel *impenſè, prolixé*. Pollux, ἐκτενῶς, δαψιλῶς, quod & pro ἐκτενῶς Phrynicus ſubſtitui monet. Vult certè Marcus fieri contra planè quam Scoptica illa Cratetis Thebani, quam Laërtius exhibet, Ephemeride;

Τίθει μαγείρῳ μνᾶς δέκ᾽, ἰατρῷ δραχμήν·
Κόλακι τάλαντα πέντε, συμβούλῳ καπνόν·
Πόρνῃ τάλαντον, φιλοσόφῳ τριώβολον.
Coquus minas decem, medicus drachmam ferat;
Talenta quinque ſcurra, fumum conſulens;
Scortum Talentum, philoſophus triobolum.

aut quam ſuo ſeculo fieri ſolitum non ſine ſtomacho monet Juvenalis *Sat.* 7. quo loco, poſt impenſas in ædificia extruenda exornandáque immenſas enarratas hæc ſubjicit:

Quanticunq; domus, veniet qui fercula doctè
Componit, veniet qui pulmentaria condit.
Hos inter ſumptus, ſeſtertia Quintiliana,
(Ut multum) duo ſufficient. res nulla minoris
Conſtabit patri quàm filius.

cui hic ſcil. erudiendo conducitur. Hâc autem ratione ſe tutabatur Ariſtip. quòd à diſcipulis pecunias mercedis loco vel exigeret, vel acciperet ſaltem notatus: ἀργύριον λαμβάνειν εἰπών, οὐχ ἵνα αὐτὸς χρῷτο, ἀλλ᾽ ἵνα εἰδῶσιν εἰς τίνα δεῖ χρῆσθαι τοῖς ἀργυρίοις. refert Laërt. *lib.* 2. Quin & de Alexand. Gramm. pariter Ariſtides: τὸ μὲν τοι τέχνης οὐκ ἠξίου τι λαμβάνειν· ἐδόκει γὰρ αὐτῷ λυσιτελεῖν τοῖς νέοις μαθημάτων ἕνεκα τολμᾶν περιεῖναι. Et Libanius in *apolog.* Τὸ μὴ δοῦναι, ῥᾳθυμοτέρους ποιεῖ. τὸ γὰρ ἐξεῖναι προῖκα λαβεῖν, οὐδὲ προθύμως ἐπαναγκάζει λαμβάνειν. ὃν γάρ τις οὐκ οἶδεν ὠνούμενος, τοῦτο οὐκ ἀλγεῖ μὴ χρώμενος. Nec incelebre illud à Philoſtrato laudatum Damiani Sophiſtæ dictum, cum mercede data neutiquam vulgari, Ariſtidem Adrianúmq; Rhetores audiviſſet, Πολλῷ ἥδιον ἐς τοιοῦτα δαπανᾶν παιδικά, ἢ ἐς καλούς τε καὶ καλὰς ὥσπερ ἔνιοι. Laudantur Principes hoc nomine, Alexand. Macedo, qui præterquam quod in Philoſophos Anaxarchum, Xenocrat. Calliſthenem, alios, munificus admodum extitit, in unam illam Stagiritæ animalium hiſtoriam octingenta talenta dicitur contuliſſe. ut Athen. *dipnoſ. l.* 9. Veſpaſianus, qui licèt alioqui pecuniæ avidior, *ingenia & artes vel maximè fovit, primuſq; è fiſco Latinis Græciſq; Rhetoribus annua centena conſtituit*, Sueton. *l.* 10. *c.* 18. Anton. Pius, qui *Rhetoribus & Philoſophis per omnes provincias & honores & ſalaria dedit.* Capitol. in *Pio.* quod & ab Alexan. Severo, quem poſt Marcum noſtrum ſummæ ſuſpiciendum Suidas cenſet, & *continuatum & dilatatum*, autor eſt Lamp. Marcus ipſe, qui & Philoſophos omne genus ἐπὶ μισθοῖς profitentes Athenis inſtituit, uti ex Lucian. & Philoſtr. *ad Capitol. Pium* docet Cl. Salmaſius. Nec tacendi videntur, aut M. Scaurus civitatis princeps, qui *Lutatium Daphnidem Grammat.* IIIMDCC (vel ut Budæus, *de aſſe* CCCMDCC) *ſeſtertiis emerat, pretio hominis in ſervitio geniti maximo ad hanc diem*, inquit Plin. *l.* 7. *c.* 39. quanquam à Q Catulo, & *ducentis millibus nummûm emptum, ac brevi manumiſſum*, apud Sueton. habetur *de illuſtr. Gram. c.* 3. Aut Leo Macelles, qui cùm annonam Eulogio Philoſopho dari præcipienti, dixiſſet Eunuchus quidam, in milites potiùs iſta eſſe inſumenda, reſpondit; Εἴθε γένοιτο ἐπὶ τοῦ ἐμοῦ χρόνου, ὥστε τὰ τῶν στρατιωτῶν εἰς τοὺς διδασκάλους παρέχεσθαι, *Utinam meis id temporibus contingeret, ut militum ſtipendia ad doctores transferrentur.* Suidas. Cæterùm nolim omiſſum, quod doctiſſ. Patr. Junius pro εἰς τὰ τοιαῦτα, ſuſpicatur εἰς τοὺς τοιούτους legi debere: utrumvis ceperis, eodem redibit: *in iſtiuſmodi, vel homines inſtituentes*, vel *inſtituta* ipſa.

§ 5. Τῷ τροφεῖ.| *Educatorem ſuum mortuum fleviſſe* Marcum, refert Capitolinus. Verùm is quis fuerit nullus dicit. Vide *infrà ad* § 8.

Μήτε πρασιανὸς, μήτε βενετιανὸς| Aurigarum factiones *Praſina* & *Veneta*, à veſtium, quas habebant, coloribus ſic nuncupatæ, de quibus videndi Tertul. *de ſpectac. c.* 9. Caſſiodor. *Var. l.* 3. *ep.* 51. & Onuphr. *de Lud. Circenſ. c.* 10. De L. Vero Marci conſorte, Capitol. *Amavit & aurigas, Praſino favens & Volucri equo Praſino aureum ſimulacrum fecerat,*

quod ſecum portabat. at Venetæ contra Vitellius, qui *quoſdam de plebe, quod Venetæ factioni clarè maledixerant, interemit.* Sueton. *l.*9.*c.*14. Marcus quod hiſce ſe neutiquam immiſcuerit, educatori ſuo, quiſquis is fuerat, acceptum refert. Plin. jun. 9. 6. de Circenſibus populóq; ad eos ſpectandos confertim jugitérq; confluente locutus. *Si tamen*, inquit, *aut velocitate equorum, aut hominum arte traherentur, eſſet ratio nonnulla: nunc favent panno, pannum amant: & ſi in ipſo curſu, medióq; certamine, hic color illuc, ille huc transferatur, ſtudium favórq; tranſibit, & repentè agitatores illos, quos procul noſcitant, quorum clamitant nomina, relinquent. tanta gratia, tanta autoritas in una viliſſima tunica; mitto apud Vulgus, quod vilius tunica eſt; ſed apud quoſdam graves homines.*

Παλμυλάειος ἐ σκυτάειος | Παλμυλάειος, *Palmularius.* Meurſ. *in Gloſſ.* & Παλμυλάειος, ὄνομα κύειον, Suidas. quod idem & de Βενεταῖς pronunciat. falſus uterque. Eſt enim Παλμυλάειος *Parmularius*, literâ aſperiore in leniorem immutatâ, ut κοείανδρον, *corſandrum*, κολίανδρον *farcimen*, φαλκίμινον *barca*, βάλκα *cardinalis*, καλδινάλιος *κελ*-*C*ανος, κλίβανος, *clibanus*; λείειον, *lilium*; γαργαρεών, γαργαλεών, *gurgulio*; μοεμύρων, *myrmillo*: nec eſt proprium perſonæ, ſed ſectæ ſtudiiq; vocab. ſicut reliqua quæ iſtic ſimul recenſentur. *Parma*, ſive *parmula* & *ſcutum*, inter arma gladiatoria, illa Thracum, iſtud Samnitum; uti ex Feſto & Livio docet Lipſius in *Saturnal. l.* 2. *c.* 9, & 11. Martialis magnitudine maximè diſcrepâſſe docet, *l.*14. *epig.*213.

Hæc quæ ſæpe ſolet vinci, quæ vincere raro,
Parma, tibi ſcutum pumilionis erit.

& Nonius, *Parma ſcutum breve.* Quanquam Parmæ militares benè magnæ videantur fuiſſe. Polyb. *de diſcipl. Rom.* Περιφερὴς γὰρ ὢν τῷ σχήματι, τρίποδον ἔχει τὴν διάμετρον. Et de Velitibus Liv. *l.* 38. *Hic miles tripedalem parmam habet.* σκυτάειος *Scutarius.* Xylan. & σκυτάειος, *ſcutarius, ſcutatus.* Meurſ. in *Gloſſar.* eandem ſcripturam agnoſcit & Suidas in Πρασινός. quod ſi ſequimur, alterius factionis ſtudium deſignabitur, cui *ſcutum* parmæ loco fuerit. Verùm Lipſius hîc non σκυτάειος ſed σεκουτόειος legit, ubi ſuprà *c.* 24. Ita *Parmularius*, qui Thracibus, *Secutorius* ſive *ſecutorianus*, *qui ſecutoribus favebat*; de quibus videri poterit Lipſius idem *ib. c.* 7. Martialis *l.* 9. *epig.* 70.

Vincenti parmæ cum ſua turba favet.

Hos autem Parmularios nuncupatos ex Sueton. diſcimus; qui *l.*12. *c.*10. *patremfamiliâs quendam, quòd Thræcem Myrmilloni parem, munerario imparem dixerat,* refert à Domitiano *canibus objectum cum hoc titulo, impiè locutus Parmularius.* Ad quod facinus reſpexit in *Panegyr.* Plinius ubi dicit, *Jam quàm libera ſpectantium ſtudia? quàm ſecurus favor? nemini impietas, ut ſolebat, objecta, quòd odiſſet gladiatorem. nemo ſpectator ſpectaculum factus, miſeras voluptates unco & canibus expiavit.* Marcus ergo nulli gladiatorum factioni addictus: contra planè quam filius, imperii paterni, non & inſtituti, hæres; qui, ut Lamprid. *gladiatoribus convixit, & gladiatorem ſeſe perfectum exhibuit: Secutoribus* cum primis tam impensè favens, ut (Dione autore) eorundem armaturâ uteretur, & inter triumphalia nomina geſtiret audire, Πρωτόπαλος Σεκουτόρων· qua de voce videatur, poſt Lipſ. & Scalig. V. Cl. Salmaſ. *in Lamprid.*

Τὸ αὐτουργικὸν | *Manibus propriis operari*; ſive *operi manus ipſummet admovere*, ſuiſq; id nonnunquam manibus exequi, quod alienis ſi vellet, poterat. De Danao Lucianus *dial. marin.* 6. Σκληραγωγεῖ τὰς θυγατέρας, αὐτουργεῖν διδάσκει. Catonis majoris τὴν αὐτουργίαν prædicat Plutarchus, μετὰ τῶν οἰκετῶν ἐργάζεσθαι ſoliti. De Quintio Dictatore apud Suid. autor innominatus, τὸν αὐτουργὸν ἠγάπα βίον. Pacatus *paneg. Theodoſ. Detrahit laudem patientiæ inopia: majoris exempli eſt labor ſine neceſſitate.* Laus ea Trajani apud Suid. ex autore incerto, Καὶ ἐβούλετο αὐτὸς πάντα τοῖς ἄλλοις ὅμοιον τινὰ ποιεῖσθαι. At verò mollitiem hominum, qui alienis ad omnia manibus utuntur, ſalsè tetigit Cynicus, qui (referente *l.* 6. Laërt.) ex his quendam à famulo calceari conſpicatus, dixit, οὔπω μακάριος εἶ, ἂν μή σε καὶ ἀπομύξῃ; τοῦτο δὲ ἔσται πηρωθέντι σοι τὰς χεῖρας, *Nondum ſat beatus es, niſi te alter etiam emungat* (non uti Eraſm. reddidit, *abſtergat*) *quòd ſi mancus fueris, futurum eſt.* id q[d] de Ariſtagora ſuſpicata eſt Gorgo puella Lacæna, quem cùm idem factitare animadverteret, ad patrem (Cleomenes is erat) converſa, Πάτερ, inquit, ὁ ξένος οὗτος χεῖρας οὐκ ἔχει, *Pater, hoſpes iſte manibus caret.* Plut. in Apoph. Itaq; adulatoriè nimis Conſtant. Panegyriſt. *Deceat te, Imperator, hoſtem ferire? imò non deceat laborare.* De Imperatore nim. cenſuit, quod de Deo ſenſit, qui Ariſtotelis nomen præfert, Autor *de Mundo c.* 6. Μὴ αὐτουργὸν εἶναι· μήτε καλὸν μηδὲ εὔσχημον αὐτουργεῖν τὰ ἐπὶ γῆς· τοῦτο γὰρ οὐδὲ ἀνθρώπων ἡγεμόσιν ἁρμόττειν, παντὶ καὶ τῷ τυχόντι ἐφιστάσθαι πράγματι. Quod Apul. ſic παραφράζει, *Non ut orbem manibus ſuis inſtruxerit: talis quippe humilitas dejecti & minus ſublimis officii; nec cum homine quidem convenit qui ſit paululum conſcientiæ celſioris, qualis militiæ principes, & Curiæ proceres, & urbium ac domorum rectores, ut id ſuis manibus factum velit, quod ſit curæ levioris.* Atqui de Deo nos aliter docent literæ ſacræ, etiam τὰ ἐπὶ γῆς αὐτουργεῖν non dedignari prorſus; etiamſi ad plurima exequenda creaturarum miniſterio utatur. Quin & apud Hom. (qui id Heroibus ſuis dedecori non eſt futurum opinatus) αὐτουργοῦσιν ἥρωες, ſúntq; αὐτοδιάκονοι, ut Euſtat. monet *ad Il.* 1. αὐτουργοῦσιν Ulyſſ. & Achilles ipſe; αὐτουργῶν deprehenditur ab Ulyſſe Laërtes. quod obſervat Ælian. *hiſt. var. l.* 7. *c.* 5. eo utiq; ſemet exercent opere, quod in Cyro minore admiratus eſt Lyſand. apud Xenoph. in *Oeconomico*; & quo nihil

Digitized by Google

nihil regale magis huic viſum refert in *Catone majore* Cicero, agri nempe colendi ſtudio. De Pittaco notum eſt ex nænia muliebri, ſive ἐκ τῆς ᾠδῆς ἐπιμυλίου, uti appellant Athenæus *l.* 14. Euſtath. *ad Od.* ύ. & Pollux *l.*7. *c.* 33. § 8.(apud quem tamen *l.* 4. *c.*7. § 1. ἐπιμύλιος ᾠδὴ perperam eſt edit. quod *Carmen ſeculare* interpres reddidit)quam,dum molam verſabant,quo laboris tædium tollerent,mulierculæ ſibi accinebant. Eam Plutarc. in 7. *ſapientûm ſympoſio* nobis hanc exhibet. Ἄλει, μύλα, ἄλει· καὶ γὰρ Πιττακὸς ἀλεῖ, μεγάλας Μιτυλάνας βασιλεύων. Inde Theodorum Scholaſticum objurgandi anſam arripit Iſidorus Peluſiota *l.* 1. *ep.* 470. Αὐτὸς μὲν ἐφύβριστον ἡγῇ πᾶσαν χειρώναξον ἐργασίαν· ὁ Μιτυληναῖος δὲ Πιττακὸς, καίτοι βασιλεὺς ὢν, τὸν μύλωνα ηὐτρέπιζε, καὶ ἐναργῶς γυμναζόμενος, καὶ τὴν τροφὴν ἐργαζόμενος. ubi vitioſè μύλωνα codices: nec ſaniùs interpres, *piſtrinum manibus ſuis extruebat.* imò, *in piſtrino ipſe operas obibat, ſimul ſeſe & exercens, & labore ſuo de victu proſpiciens ſibi.* Nam quod Theod. Zuingerus Theatri *vol.* 19. *l.* 2. *tit. de Mola*, Pittacum tradit molæ encomium conſcripſiſſe,quod ἐπιμύλιον nuncupârit,quo autore dicat neſcio. apud Ælian.quem certè laudat *var.hiſt.l.*14. nihil ejuſmodi comparet. queritúrq; Pictorius ad Marbod. *de gemmis*, molæ laudes poetam nullum celebrâſſe. De Romanis priſcis Seneca *ad Helviam, c.* 10. *Scilicet majores noſtri, quorum virtus etiam nunc vitia noſtra ſuſtentat, infelices erant,quia ſibi manu ſuâ parabant cibum.* Et mox, *Scilicet minùs beatè vivebat Dictator noſter,qui Samnitum legatos audit, cùm viliſſimum cibum in foco ipſe manu ſua verſaret.* Manium Curium Dentat. dubio procul intelligit: quanquam Conſul ille,non Dictator. *Cibum viliſſimum* quem dicit,γογγυλίδας fuiſſe refert, ex Megacle *de viris illuſtribus*, Athenæus *l.* 14. & Plutarch. *in Apeph.* i. e. *rapa*, ut ex *Annal.* Plin. *l.* 19. c. 5. *rapum*, inquit, *torrentem in foco inventum.* Hiſtoriam tangit & Cicer. *de repub. l.* 3. à Nonio laudatus, & in *Catone majore.* Nec peccare puto Athenæum, (quod Pet.Victorius cenſet, *Var. lect. l.*10. *c.*5.) cùm Sabinos dicit,quos Samnites illi. poteſt enim fieri,néc eſt vero abſimile,Sabinos Samnitibus in ea legatione junctos fuiſſe: cùm ex L. Flori *epit. Livianâ l.* 11. compertum ſit, Curium iſtum tam Samnitibus cæſis, quam & Sabinis victis, & in deditionem acceptis, bis eodem anno triumphâſſe.

Δυσπερόδεκτον διαβολῆς | leg. δυσπερίδεκτον. De Antonino Pio, *l.* 6. § 30. ὡς διαβολὰς οὐκ ἐδέχετο. De Trajano itidem Dio, διαβολαῖς ἥκιστα ἐπίστευε. C. Caligulæ inter imperii exordia memoratu dignum dictum, facto etiam conſignatum, à Sueton. *l.* 4. *c.* 15. refertur. *Libellum de ſalute ſua oblatum non recepit,contendens nihil ſibi admiſſum cur cuiquam inviſus eſſet; negavitq; ſe delatoribus aures habere.* Præclarum & illud Domitiani,ab eodem in literas relatum, ſi in tenore cœpto is perſtitiſſet, quod *fiſcales calumnias, magnâ calumniantium pœnâ repreſſit; adjectâ voce illâ memorabili,* Princeps qui delatores non caſtigat, irritat. De Marco noſtro, qui hic conſtans, Capitolinus, *Suffragatoribus non citò credidit, ſed ſemper diu quæſivit quod erat verum. Quin & calumniis quadruplatorum intercesſit, appoſitâ falſis delatoribus notâ: delationeſq; quibus fiſcus augeretur, contempſit.* Optimè Menander à Stobæo *tom.* 2. *tit.* 42. adductus, & poſt Stobæum ab Ant. *Meliſſ. l.* 1. *c.* 53. & à Max. *coll. c.* 10.

Ὅστις δὲ διαβολαῖσι πείθεται ταχὺ,
Ἤτοι πονηρὸς αὐτός ἐστι τοὺς τρόπους,
Ἢ παντάπασι παιδαρίου γνώμην ἔχει.
Qui mentem addicit credulam calumniis,
Aut ipſe eſt pravis inquinatus moribus,
Aut certè ingenio nil ſupra puerum valet. Grot.

§ 6. Διογνήτῳ | *Operam pingendo ſub Diogneto magiſtro dedit.* Capitol. Verùm de Diogneto iſto pictore, an philoſopho, an utroq; etiam,videndi Joſ. Scal. *com.* ad *Euſeb.Chron.*& Cl.Salm. *ad Capitol.* Philoſophum certè Marcus ipſe nullus appellat; potuitq; Marcum ad philoſophiæ ſtudium impellere, monitáq; iſtiuſmodi eidem ſuggerere,etiã qui philoſophiam non eſſet profeſſus. quanquam nec pingendi artificium quicquam impedit, quo minus & philoſophiam profiteretur,eadem ſaltem imbutꝰ fuerit,cùm inter diſciplinas liberales *pictur.* olim haberetur; unde de Hil. Bithyno Eunap. in *Priſco*, περὶ τὸ καθαρὸν τῆς ἄλλης παιδείας κατὰ γραφικὴν οὕτω φιλοσοφήσαντα, ὥστε οὐκ ἐτεθνήκει ἐν ταῖς ἐκείνου χερσὶν ὁ Εὐφράνωρ. quæ verba Hadr. Junius ſic reddidit: *In arte pingendi adverſus liberalium artium vacuos ita philoſophatus eſt, ut appareat in illius manibus non eſſe extinctum Euphranorem.* cùm debuiſſet potius ſic vertere, *Qui præter ingenuam, ſive liberalem, reliquam diſciplinam, in pictura quoq; ità verſatus eſt, ut per ejus manus Euphranor adhuc ſupereſſe videretur.* τὸ καθαρὸν τῆς παιδείας, eſt ἡ καθαρὰ παιδεία, *ingenua ſive liberalis diſciplina.* φιλοσοφεῖν, *ſtudere, exerceri in ſtudio, exercitióve aliquo verſari.* Euphranor pictor nobiliſſimus, fictórq; idem ex Plinio notus ſatis, qui *l.* 34. 8. & *l.* 35. 11. videri poterit. Cæterùm in Hilario ſuperſtes,qua ratione dicatur,ex Fabio meliùs quam ex Plin. diſcas. Is *Inſt.* 12. *c.* 10. *Euphranorem admirandum fecit, quòd & cæteris optimis ſtudiis inter præcipues,& pingendi fingendiq; idem mirus artifex fuit.* quod idem planè de Hilar. Eunapius.

Τὸ κενόσπουδον | Citat quædam hinc Suidas ſub vocabulo iſto. Plut. *de commun. notion. c.*17. Τίς ἂν ἐζήλωσε τὴν ἀνόητον ταύτην φρόνησιν, καὶ κενόσπουδον ἐπιμέλειαν; ἡ γὰρ ἐπὶ τοῖς μικροῖς σπουδὴ μέμψιν φέρει. Ariſtid. in *Panath.* Si autem ἐπὶ μικροῖς, certè ἐπὶ κενοῖς multò magis. poſſunt enim μικρὰ eſſe, etiam quæ κενὰ protinus non ſunt. Sunt autem κενὰ ſive *vana & vacua*, & hoc nomine indigna in quibus

ſtudium collocetur, vel τὰ τῆς παιδιᾶς ϗ γέλωτος, *res ludicræ*. quo nomine Laco quidam Athenienſes notabat, quos dicebat, μεγάλα ἁμαρτάνειν, τὴν σπουδὴν εἰς τὴν παιδιὰν καταναλίσκοντας. Plut. *de glor. Athen.* ſive ὃ συμφρονεῖν τὴν πόλιν μετὰ τοσαύτης σπουδῆς παίζουσαν. Idem *Symp. l.* 7. *c.* 9. qui & rectè ſubjungit; Τῷ γὰρ ὄντι παίζοντα δεῖ παίζειν. Et Cato Maj. dicere ſolebat, τοὺς σπουδάζοντας ἐν τοῖς γελοίοις, ἐν τοῖς σπουδαίοις ἔσεσθαι καταγελάστους. Idem in *Apoph.* Itaq; Iſocr. *ad Demon.* § 23. μήτε περὶ τὰ γελοῖα σπουδάζων· μήτε περὶ τὰ σπουδαῖα τοῖς γελοίοις χαίρων. Vel etiam τὰ περιττὰ ϗ μάταια, quæ licet ſeria ſint, fructus tamen & emolumenti *inania* exiſtunt, quales ματαιοτεχνίαι illæ, quas commemorant damnántq; ſimul, Galenus, *hortat. c.* 6. & Fabius, *Inſt. l.* 2. *c.* 21. ὧν τὸ τέλος ἐ βιωφελὲς, ut Iſidor. Pel. *l.* 3. *ep.* 185. quáſq; nihil eſſe aliud, quam χρόνου παρανάλωμα, Ælian. pronunciat, *var. hiſt. l.* 1. *c.* 17. ſed & *triſtes* illæ *ineptiæ*, uti Cæcilius apud Senec. *ep.* 113. & *nugæ difficiles*, ut Martialis loquitur, *l.* 2. *epig.* 86. quas Seneca idem (licèt eiſdem ipſe indulgentior paulò, & in quibus Chryſippus nimius fuiſſe videtur) tantopere exagitat toties, *ep.* 45, 48, 49, 88, 106, & 111. & *de benef. l.* 5. *c.* 12. Vide *l.* 4. § 32. κενὰ σπουδάς. Optimè Plut. *de commun. notit. c.* 4. Ἄλλῳ γὰρ ἐδενὶ φιλοπόνῳ τὸν κενόσπουδον ἀφορίζομεν ἐν τοῖς ἔργοις ὄντα πολλάκις, ἢ τῷ τὸν μὲν εἰς ἀνωφελῆ ποιεῖν ϗ ἀδιάφορα, τὸν δὲ ἕνεκα τῶν συμφερόντων, ϗ λυσιτελῶν.

Τὸ ἀπιστητικὸν | Rectè: nec cur ἀπισδιπτικὸν legiſſe Xyland. velit Mericus noſter, cauſam ullam video: etiamſi τὸ πισδιπτικὸν infrà § 15. legatur. at Suidæ codices iſtinc omnino corrigendi, qui ἐπισπητικὸν perperam exhibent: nam quod vir eruditus admitti poſſe exiſtimat; & παρὰ τὸ ἐφισάνειν ἤτοι ἐπισήσαι deducit, quaſi eis Marc. ex parte ſaltem animum adjecerit; nec Gram. ratio id patitur, quæ παρὰ τὸ ἐφισάναι τὸ ἐπισατὸν, (non τὸ ἐπισητὸν, quod ab ἐπισῆσαι oritur,) & ἐπισατικὸν deducit: nec præter tantùm, ſed contra proſus, autoris ipſius mentem eſſe videtur. Οὐδὲ γὰρ μάγων συνεσίαις ϗ γοητείαις ὁ Μάρκος χαίρειν ἱσόρηται. Jo. Xiphil. in *M. Ant. Neq; enim magorum conſuetudini aut præſtigiis deditum fuiſſe Marcum quiſquam meminit.* & ipſe etiam hoc loco id apertè diffitetur. qua ratione ſubnixus Xiphil. idem fabulam illam refutatum it à Dione allatam, de pluviis in aquar. penuria inſigni, Arnuphis magi procurationе impetratis, de quibus inf. ad huj. lib. calcem dicetur. Quin & ſcripturam receptam probat Joſ. Scal. *in Euſeb.* qui & *ad Dionis Claudianiq; vaniloquentiam confodiendam, non poſſe telum teſtimonio hoc efficacius inveniri* autumat, *ſiquis omnem induſtriæ ſuæ vim intendat. Cui enim*, inquit, *potiùs quàm ipſi Marco de ſe ſcribenti, Magis nunquam fidem adhibuiſſe, & ab eorum vanitate ipſum avertiſſe Diognetum?* Accedit quod Paulus in *Digeſt. l.* 48. *tit.* 19. *de pœnis, l.* 30. *Marcum*, ait, *reſcripſiſſe, in inſulam relegandos, qui aliquid facerent, quo leves hominum animi ſuperſtitione numinis terrerentur.* quod Modeſtini nomine laudat Iſ. Caſaub. *ad Capitol.* Chriſtianos autem quòd hoc loco à Marco notatos Mer. exiſtimat, fieri poteſt reverà ut ad illos etiam ſpectet illud περὶ δαιμόνων ἀποπομπῆς: de quibus Tertull. *apol. c.* 32. *Dæmonas adjurare conſuevimus, ut illos de hominibus exigamus.* Latiùs tamen ſe extendere Marci verba, & ad Ethnicas ſuperſtitiones pertingere, etiam pater ipſius ὁ μακαρίτης cenſet. Verùm de iſtis utcunq; ſe res habuerit, τὸ ἐπισπητικὸν, cùm ſit planè vox nauci, nullà ratione hìc admitti meretur: nec cur ſcriptura recepta aut mutetur aut ſolicitetur, quicquam comparet. Xylandri lapſum geminum habes *infra* § 11. ἐπισῆσαι.

Περὶ δαιμόνων ἀποπομπῆς | Hujus generis eſt ſuperſtitioſus mos ille, quo æris tinnitu luminaribus cœli laborantibus, uti rebantur ipſi, ſuccurrere ſolebant. Alex. Aphrodiſ. *probl. l.* 1. *p.* 46. Κρούουσι δὲ χαλκὸν ϗ σίδηρον, ὡς τοὺς δαίμονας ἀπελαύνοντες διότι κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον οἱ φωστῆρες ὐκ ἐπιπέμπουσι τῇ γῇ ἀποῤῥοίας ἀγαθοποιὺς, κωλυτικὰς τῶν φαύλων δαιμόνων. Pariq; ratione *Manes exigi* prodit Naſo *Faſt. lib.* 5.

> *Rurſus aquam tangit, Temeſæaque concrepat æra,*
> *Et rogat ut tectis exeat umbra ſuis.*
> *Cùm dixit novies, Manes exite paterni,*
> *Reſpicit; & purè ſacra peracta putat.*

Cui gemina planè Papicolarum ſuperſtitio, qui campanis tintinnabuliſq; pulſis dæmonas abigi credunt. Vide Paul. Girland. *de ſortileg.* & Hier. Magium *miſcell. l.* 4. *c.* 14.

Ὀρτυγοτροφεῖν | At Suidas non ὀρτυγοτροφεῖν, ſed ὀρτυγοκοπεῖν hìc legit. Id ludi genus Græcis familiare deſignat: de quo conſuli poſſunt Suid. *ib.* à Leopardo *l.* 1. *c.* 5. emendatus: Ariſtoph. Schol. *ad aves*, ab eodem laudatus: & Pollux *l.* 9. *c.* 8. à Meurſio *de lud. Græc.* adductus. Meminere Plato in *Alcibiad.* 1. Plut. *de legend. poet.* & Athen. *dipnoſoph. l.* 11.

Περὶ τὰ τοιαῦτα ἐπτοῆσθαι | *rebus iſtiuſmodi deditum*, ſive *addictum*, eiſq; nimiopere affectum eſſe. Vide ad *l.* 4. § 19.

Τὸ ἀνέχεσθαι παῤῥησίας | De Marco Capitol. *Moderatè nonnullorum cavillationes ferebat: malè loquentium dictis, vel literis, vel ſermone, reſpondebat.* & de Marco Lucióq; pariter: *Adepti imperium ità civiliter ſe ambo egerunt, ut lenitatem Pii nemo deſideraret, cùm eos Marullus ſui temporis mimographus cavillando impunè perſtringeret.*

Βακχεῖυ | *Bacchius* iſte quis fuerit, nuſquã comperio. neq; enim quenquã hoc nomine inter illos reperio, quib. Marc. noſter in diſciplinam ſe dediſſe perhibetur: Εὐτυχῆ forſan ipſe ſcripſerit, quod in Βακχεῖυ, literis fugientibus an confuſis, per exſcriptor.

errorem

errorem tranſierit. *Eutychius Proculus Siccenſis* certè inter Grammaticos Latinos, quibus Marcus uſus eſt, à Capitol. ponitur. Verùm in re tam incerta quid ſtatuas certi? Vide *l.* 10. § 31.

Τανδάσιδος | Depravatum eſſe etiam nomen iſtud Caſaub. *ad Capitol.* cenſet, & ſuſpicatur *Andronem* poſſe reponi, quo *Magiſtro Muſico ac Geometrâ* uſus eſt Marcus. De *Baſilide* haud minùs forſitan probabilis conjectura fuerit; quem Marco *præceptorem* quoq; extitiſſe, ex Euſebio autores ſunt Geo. Monachus & Marianus Scotus.

Μαρκιανοῦ | Quod ſi conjecturis indulgere libuerit, iſtic nihilominùs oboriri poſſit ſuſpicio, pro *Marciano Metianum* ſubſtituendum; de quo Capitol. *Studuit & juri, audiens L. Voluſium Metianum.* Ea porrò mutatio proclivior fuerit, ſi cum Caſaub. non Metianum ſed Mæcianum legerimus. *ex leg.* 17. *de jure patronatus.* ut τὸ Μαρκιανοῦ ἀντὶ τοῦ Μαικιανοῦ irrepſerit, deflexione planè leviſſimâ.

Τὸ γράψαι διαλόγους | Ingenii ſc. & calami exercitandi causâ. Alioqui tangit hominem Epictetus apud Arrian. *l.* 2. *c.* 1. qui hoc tanquam re magnâ gloriabatur, Ἰδὲ πῶς διαλόγους συντίθημι. *Ecce quomodo dialogos componam.* Hinc autem *Dialogiſtam* Caſſio Marcum dictum, referente Vulcatio, autumat Caſaub. in *not. ad Vulcat.* Vide *ad* § 7.

Ἐν παιδὶ | *In puerili ætate*, Xyland. ſivè, *puer cùm eſſem.* phraſis inſolens; nec illecta tamen. De Maximino Herodian. *l.* 6. Πρότερον μὲν ἐν παιδὶ ποιμαίνων, &c. pro quo Lucian. etiam ἐν παισὶ dixit, in *Necyomantia.* Ἐγὼ γὰρ ἄχρι μὲν ἐν παισὶν ἦν. quanquam ibi ἐν παισὶν εἶναι poteſt verti, *inter pueros verſari, è puerorum numero eſſe.* Sed eodem planè modo Philoſtr. ἐν μειρακίῳ dixit *in Hermocrate Sophiſta*, ὡς μηδὲ δάκρυον ἐπ' αὐτῷ τὴν Καλλιστὼ ἀφεῖναι ἐν μειρακίῳ ἀποθανόντι, *ut nec lacrymam emitteret Calliſto ad mortem illius in adoleſcentia defuncti.* Obſervavit & Caſaub. ad Athenæi *l.* 13. *c.* 8. Τὸ παῖς pro ἡλικία παιδικὴ uſurpatum ab Hermeſianacte Colophonio in *Elegia* illa quam *in Leontium* meretriculam compoſuit, ubi inter alia de Heſiodo,

Πόλλ' ἔμαθεν, πάσας δ' ἤλγων ἀνεγράψατο βίβλους
Ὑμνῶν, ἐκ πρώτης παιδὸς ἀπαρξάμενος.

& in Praxinoë apud Theocritum *Idyll.* 15.

Ἵππον καὶ τὸν ψυχρὸν ὄφιν τὰ μάλιστα δεδοίκω
Ἐκ παιδός. ——

quod Marc. *Evang.* 9. 21. παιδιόθεν. *à puero*, i. e. *à puerili ætate.* Paul. *ad Tim. ep.* 2. *c.* 3. *v.* 15. ἀπὸ βρέφους dixit. Plato Hipp. maj. ἐκ παίδων, ἐκ παίδων ἀρξάμενοι. quomodo Lucianus etiam, plurali uſus numero, cùm de Demonacte ſolo, & Longin. in *de Fine*, apud Porphyr. in *Plotini vita*, cùm de ſe ſolo loqueretur. ſed & quod ἐκ μειρακίου Epicurus dixit, in ep. ad Idomen. ap. Laërt. *l.* 10. verbis illis Σὺ δὲ ἀξίως τῆς ἐκ μειρακίου παραστάσεως πρὸς ἐμὲ καὶ φιλοσοφίαν, &c. id *ab adoleſcentia*, Cicero *de finibus*, *l.* 2. *Sed tu, ut dignum eſt tuâ erga me & philoſophiam voluntate ab adoleſcentia ſuſcepta*, &c. Aliud tamen phraſis illa *ex puero*, apud Sidonium ſonare videtur, ubi dixit *l.* 8. *ep.* 6. *Audivi eum adoleſcens, atq; adhuc nuper ex puero.* h. e. cùm nuperrimè *ex ephebis exceſſiſſem.* ut Ter. *And.* 1. 1. vel ut Cicer. *ad Brut. adoleſcentulus & penè puer.* Sidon. ipſe *l.* 9. *ep.* 14. *adoleſcens, vel penè adhuc puer.* ut ex iſtic eam vim obtineat, quam in illis *Expræfectus, Exadvocatus*, &c. nec puerilem ætatem includat ſed excludat potiùs.

Σκίμποδος καὶ δορᾶς | i. *Pro ſtratis grabbatulum & pellem, cæteraq; Græcanica inſtituta; eorum nempe qui à Philoſophis Stoicis inſtituebantur.* Caſaub. *ad Perſ. Sat.* 3. *v.* 53. faciunt huc quæ de Marco noſtro Capitol. *Duodecimum annum ingreſſus habitum philoſophicum aſſumpſit: & deinceps tolerantiam; cùm ſtuderet in pallio, & humi cubaret, vix autem, matre agente, in ſtrato pellibus lectulo cubaret.* quæ verba de *lectulis lucubratoriis, quibus pelle inſtratis philoſophi ſtudebant*, exponunt Caſaub. & Salmaſ. de quibus videſis illum *ad Sueton. l.* 2. *c.* 78. plenâ manu, vel etiam ὅλῳ τῷ θυλάκῳ congerentem, cui ego acervo adjiciam tantum illud Gellii ex *Noct. Att. l.* 19. *c.* 10. de Corn. Frontone; *Offendimus eum cubantem in ſcimpodio Græcienſi; circum undiq; ſedentibus multis doctrinâ, aut genere, aut fortunâ nobilibus.*

Ἑλληνικῆς ἀγωγῆς | quam & παιδείαν Ἑλληνικήν, Plut. in *Alex.* de Barſene.

§ 7. Ῥουσίκου | *Audivit & præcipuè, Junium Ruſticum, quem & reveritus eſt & ſectatus, qui domi militiæq; pollebat, Stoicæ diſciplina peritiſſimum, cum quo omnia communicavit publica privatáq; conſilia.* Capitol. Alius ergo iſte à Junio Ruſtico, cujus meminit Plutarch. *de curioſitat.* quemq; Suetonius *l.* 12. *c.* 10. à Domitiano cæſum narrat, quod Pæti Thraſeæ & Helvidii Priſci laudes edidiſſet, appellaſſétq; eos *ſanctiſſimos homines.* Stoicus tamen uterq; unde priorem illum, quem & Plinius Arulenum, Regulus ille, ex Modeſti elogio, *bipedum omnium nequiſſimus, Stoicorum ſimiam*, per contumeliam appellabat. Plin. min. *lib.* 1. *ep.* 5.

Τοῦ χρῄζειν διορθώσεως | Qua nimirum opus habent & præſtantiſſimi quiq; unde & Baſilius Cæſar, *ep.* 77. poſcit à ſuis γράμματα, ἐπιτιμῶντα, διορθούμενα. οὐκ ἀρνούμεθα γὰρ, inquit, μυρίοις σφάλμασιν ὑποκεῖσθαι, ἄνθρωποι ὄντες, καὶ ἐν σαρκὶ ζῶντες. Seneca *epiſt.* 6. *Intelligo non emendari me tantùm, ſed transfigurari: nec hoc promitto jam aut ſpero, nihil in me ſupereſſe, quod mutandum ſit. quidni multa habeam quæ debeant corrigi, quæ extenuari, quæ attolli? & hoc ipſum argumentum eſt in melius tranſlati animi, quòd vitia ſua, quæ adhuc ignorabat, videt. quibuſdam ægris gratulatio fit, cùm ſeipſos ægros eſſe ſenſerunt.* Epictet. apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 1. Εἰ βέλει ἀγαθὸς εἶναι, πρῶτον πίστευσον, ὅτι κακὸς εἶ. Vide *ad l.* 11. § 39.

Digitized by Google

Ζῆλον σοφιστικὸν | quem exagitat paſſim apud Platonem Socrates ille Sophiſtomaſtix: de quo & Plutarch. Τὸν δὲ τῦφον, ὥσπερ καπνόν τινα φιλοσοφίας τοὺς σοφιστὰς ἀποσκεδάσας, &c. *lib. de Socratis genio.* Vide *l.* 7. § 66. Hoc autem genus hominum Dio Pruſ. qui & ipſe tamen Sophiſta audit; nunc *Pavonibus* confert; *orat.* 12. Ταῷς ποικίλους, δόξῃ καὶ μαθηταῖς ἐπαιρομένους, οἷον πτεροῖς. nunc *Spadonibus libidinoſis: orat.* 4. Ὅτι οὐδὲν διαφέρει σοφιστὴς ἀνθρώπου εὐνούχου ἀκολάστου. τούτων γάρ φασιν οἱ ἀσελγέστατοι, ἄνδρες εἶναι καὶ ἐρᾷν τῶν γυναικῶν, καὶ συγκαθεύδουσιν αὐταῖς, καὶ ἐνοχλοῦσι, γίγνεται δὲ οὐδὲν πλέον, οὐδ' ἂν τάς τε νύκτας καὶ τὰς ἡμέρας συνῶσιν αὐταῖς· καὶ παρὰ τοῖς σοφισταῖς πολλοὺς εὑρήσεις γηράσκοντας ἀμαθεῖς, πολὺ χεῖρον πλανωμένους ἐν τοῖς λόγοις, ἢ τὸν Ὀδυσσέα φησὶν Ὅμηρος ἐν τῇ θαλάσσῃ. καὶ πρότερον εἰς ᾅδου ἂν ἀφίκοιτο ὥσπερ ἐκεῖνος, ἢ γένοιτο ἀνὴρ ἀγαθὸς λέγων τε καὶ ἀκούων.

Μηδὲ τοῦ συγγράφειν | leg. forſan, μηδὲ τὸ συγγ. alioqui contra Marci mentem ſenſus futurus eſt, ſi artic. τοῦ ad ἐνδείκνυσθαι, quod proximè præceſſit, retuleris. neq; enim probare poſſum, quod ad φαντασίας λαβεῖν referre videtur Cl. Caſau. malim cum Mer. filio, qui ſic legiſſe videtur, μηδὲ τῷ συγγράφειν, *neq; conſcribendo*, vel *neq; ut conſcriberem.* niſi fortean τοῦ fuerit ἀντὶ τοῦ ὡς.

Ἢ προτρεπτικὰ λογάρια διαλέγεσθαι | Colligit hinc Caſaub. *ad hiſt. Rom. pænituiſſe Marcum ſcripti* illius *dialogis comprehenſi*, cujus meminerat *ſupra* § 6. quòd id genus ſcriptionis multa habeat φανταστικὰ, & *ad oſtentationem comparata.* Citátq; idem ſic Marci verba, Παρὰ Ρ. τὸ λαβεῖν φαντασίαν τοῦ χρήζειν προτρεπτικὰ λογάρια μὴ διαλέγεσθαι. Viderint alii. Certè aliud eſt exercitationis causâ, aliud oſtentationis & æmulationis, argumentum aliquod tractare. ut nè adjiciam, illud in ætate puerili factum, cùm adoleſcentis jam ſtudia iſtic attingantur.

Φαντασιοπλήκτως ἀσκητικὸν | Φαντασιοπλήκτως, Vocabulum, opinor τῶν ἅπαξ λεγομένων. quod nuſquam certè alibi legiſſe commeminerim. Φαντασιοπλήκτως ἐπιδείκνυσθαι eſt *cum eo apparatu, eóq; oſtentationis ſtudio aliquid moliri atq; edere, ut in ſtuporem & admirationem ſummam ſpectantes audientéſve conjicias.* Ita φαντασία hîc eandem ſignificationem obtinet, quam apud Lucam habet, *Act.* 25. 23. ubi Agrippa Rex, conjuge Reginâ comitante, μετὰ πολλῆς φαντασίας, i. *cum pompa inſigni, ſpecioſáq; admodum, ſive ſplendidiſſimo, apparatu,* auditorium ingreſſus dicitur. Sed & apud Polyb. cujus vocabula ſolens uſurpat Evangeliſta, in *Excerpt. l.* 16. de P. Scipione à Carthagine debellata reverſo, μεγάλην εἶναι συνέβαινε τὴν φαντασίαν περὶ τὸν ἄνδρα, *magnam ſpeciem ejus pompa habuit.* quem locum adducit Cl. Caſaub. in notis ad *N. T.* Cui adjici poſſunt & illa à Camerario laudata, ex Poſidonii narratione de Athenione, apud Athenæum *l.* 5. οὐδεὶς οὐδὲ Ῥωμαίων ἐν τοσαύτῃ φαντασίᾳ κατεκχλιδῶντος τῆς Ἀττικῆς, *tanto cum apparatu*, vel *tanta cum oſtentatione.* ex Hippocrate, περὶ εὐσχημ. ποιέειν δὲ ἕκαστα μηδὲν αὐτῶν περιέργως. μηδὲ κατὰ φαντασίην, *nihil curioſè, vel oſtentatoriè facere.* ex Ariſtotelis *Rhetor. l.* 3. *c.* 1. Ἅπαντα ταῦτα φαντασία ἐστὶν, *hæc omnia ad pompam & ſpeciem tantum faciunt.* inde Clementi, *Pædag. l.* 3. *c.* 1. κάλλος φαντασιαστικὸν, *forma, ſive decor oſtentatorius, ſive oſtentationi expoſitus.* Et φαντάζεσθαι verbum, apud Herodotum *l.* 7. ubi Artabanus Xerxi, τὰ ὑπερέχοντα ζῶα κεραυνοῖ ὁ θεὸς, οὐδὲ ἐᾷ φαντάζεσθαι, *neque patitur efferre & oſtentare ſe*; quomodo plumis expanſis pavi ſolent. Sed & τὰ ἐμφανταζόμενα Marco noſtro *l.* 2. § 12. Vim vocabuli optimè explicabit nobis Dio *de Regno*, ubi Tyrannos ait, θαυματοποιῶν σὺν ἐκπλήξει φαινομένους, *quaſi miracula edant, cum aſpicientium ſtupore viſendos ſe præbere*; & ampliùs adhuc, ſi pro φαινομένους φανταζομένους dixiſſet. De exercitiis autem ad oſtentationem adhibitis Epictetus in *diſſertat. l.* 3. *c.* 12. Τὰς ἀσκήσεις οὐ δεῖ διὰ τῶν παρὰ φύσιν καὶ παραδόξων ποιεῖσθαι· ἐπεί τοι τῶν θαυματοποιῶν οὐδὲν διοίσομεν οἱ λέγοντες φιλοσοφεῖν. δύσκολον ἐστι γὰρ καὶ τὸ ἐπὶ σχοινίου περιπατεῖν· καὶ οὐ μόνον δύσκολον, ἀλλὰ καὶ ἐπικίνδυνον. τούτου ἕνεκα δεῖ καὶ ἡμᾶς μελετᾷν, ἐπὶ σχοινίου περιπατεῖν ἢ φοίνικα ἱστάνειν, ἢ ἀνδριάντας περιλαμβάνειν; οὐδαμῶς· οὐκ ἔστι τὸ δύσκολον πᾶν καὶ ἐπικίνδυνον, ἐπιτήδειον πρὸς ἄσκησιν· ἀλλὰ τὸ πρόσφορον τῷ προκειμένῳ ἐκπονηθῆναι. τί δ' ἐστὶ τὸ προκείμενον ἐκπονηθῆναι; ὀρέξει καὶ ἐκκλίσει ἀκωλύτως ἀναστρέφεσθαι. Quod autem dicit, ἀνδριάντας περιλαμβάνειν, Diogenem Cynicum notare videtur, qui *gelu cunctis rigentibus, ſtatuas æneas inſpectante populo circumjectis brachiis amplecti* ſolebat. Laërt. *l.* 6. Καὶ θέρους μὲν ἐπὶ ψάμμου ζεστῆς ἐκυλινδεῖτο· χειμῶνος δὲ ἀνδριάντας κεχιονισμένους περιελάμβανε, πανταχόθεν ἑαυτὸν συνασκῶν. Itaq; vanitatem hominis perſtringens Plato, cum aliqua .do περικεχυμένος, i. *gelidâ undiq; perfuſus* in turba media conſiſteret, miſeranti populo, εἰ βούλεσθε, inquit, αὐτὸν ἐλεῆσαι, ἀπόστητε. *Si miſereri vultis illius, diſcedite.* Sed & alii hac ratione tolerantiæ gloriam ambiebant; uti ille apud Plut. in *apoph. Laconic.* cui Spartanus, οὐκ ἀλγεῖν, *dolorem inde percipere ullum neganti*, τί οὖν μέγα ποιεῖς; *quid ergo*, inquit, *magni facis?* Subjungit autem prioribus illis Epictetus, Ὅσα τῷ σώματι προσάγεται ὑπὸ τῶν γυμναζόντων αὐτὸ, ἂν μὲν ᾖ δέ πη ῥέπῃ πρὸς ὄρεξιν καὶ ἔκκλισιν, εἴη ἂν καὶ αὐτὰ ἀσκητικά. ἂν δὲ πρὸς ἐπίδειξιν, ἔξω νενευκότος ἐστὶ, (quod Plutarch. ἔξω βλέπον dixit; vide *ad l.* 9. § 29. quanquam leg. forſan, ἔξω νενευκότος ἐστὶ, *ſunt ejus qui extra promineat*, Volph. ut cum ſequentibus cohæreat aptiùs) καὶ ἄλλο τι θηρωμένου, καὶ θεατὰς ζητοῦντος τοὺς ἐροῦντας ὡς μεγάλου ἀνθρώπου. Concludit deniq; diſſertationem ſuam Apollonii cujuſdam monito, ὅτι ὅταν θέλῃς σαυτῷ ἀσκῆσαι,

Digitized by Google

ναι, δεῖν ποτε καθηκὸν, ἐφέλκυσαι βρόγχον ψυχῆς, καὶ ἐκπτύειν, καὶ μηδενὶ εἰπεῖν. Apollonii verò iſti⁹, quiſquis is fuerit, (vix enim crediderim eſſe, de quo proximè Marc⁹) dictū, videtur librariorū incuriā perveniſſe ad nos minùs ſincerum. nec ſatis animo facit illud ἐφέλκυσαι βρόγχον ψυχῆς. cogitabam aliquando βρόγχον illud expungendū, vel etiam uſum forſan Apolloniū verbo βρογχίσαι, quod ἀντὶ τοῦ ῥοφῆσαι poſitum in *problemat.* Ariſtoteli tributis *ſ.7. q.3.* verbis illis, τὸ μὴ πίνειν, ἀλλὰ καὶ βρογχίσαι. ut dixiſſe potuerit, ἐφελκύσαι βρόγχιον ψυχῆς. Verùm Etymol. quem Favorinus tranſcripſit, Βρόγχος eſt ὀλίγον πόμα. & Heſychio, Βρόγχος, ῥόφημα. ſorbitio, opinor. *Sorbitio*, pro eo quod ſorbetur. hoc ſi admiſerim⁹, nihil mutato erit opus. *Frigidæ*, inquit, *aliquantulum ſorbillando ſumas, & nemini dixeris.* Epictetus ipſe *lib. ejuſd. c.13.* Ὅταν τὸ ὕδωρ πίνῃ ἢ ποιῇ τι ἀσκητικὸν, ἐκ πάσης ἀφορμῆς λέγεις αὐτὸ πρὸς πάντας, Ἐγὼ ὕδωρ πίνω. διὰ τοῦτο ὕδωρ πίνεις, διὰ τὸ ὕδωρ πίνειν; ἄνθρωπε, εἴ σοι λυσιτελεῖ πίνειν, πῖνε. εἰ δὲ μὴ, γελοίως ποιεῖς. εἰ δὲ συμφέρει σοι καὶ πίνεις, σιώπα. Οὕτως, οὐκ ἀρχεῖ τὸ μηδὲν ἀλγεῖν. ἂν μὴ κηρύσσῃς; Quin & vitium hoc corrigens, *enchir. c.45.* Μηδ' ἂν ὕδωρ πίνῃς, ἐκ πάσης ἀφορμῆς λέγε ὅτι ὕδωρ πίνεις. κἂν ἀσκῆσαί ποτε πρὸς πόνον θέλῃς, σαυτῷ, καὶ μὴ τοῖς ἔξω, μὴ τοὺς ἀνδριάντας περιλαμβάνε· ἀλλὰ [καὶ] διψῶν ποτε σφοδρῶς, ἐπίσπασαι ψυχροῦ ὕδατος καὶ ἔκπτυσον, καὶ μηδενὶ εἴπῃς. ἐπίσπασαι ψυχροῦ ὕδατος hic dixit, quod illic ἐφέλκυσαι βρόγχον ψυχῆς. quanquam iſtic non tam moderationis, quàm tolerantiæ exercitiū inſinuari videtur, cùm de expuendo, non demittendo illud ſubjiciat. quomodo hydropicos qui curant, aquā illos os colluere permittunt, quam demittere tamen prohibent. De ſtatuis amplexandis quid voluerit, ex ſupra dictis patet ſatis. Quod eò magis moneo, quia Simplici⁹ iſtic ab Epicteti mente quàm longiſſimè aberravit. Vide Ariſtid. *in Eteon. ad l. 9. §. 29.* vide & *l. 9. § 12.*

Εὐεργητικὸν ' ut εὐποιητικὸν, *infrà* § 14. ſed ἐνεργητικὸν, Xyland. optimè, opinor. ἐνεργητικὸν ἄνδρα ἐπιδείκνυσθαι, bifariam poteſt intelligi : vel de eo, qui *occupatiſſimum eſſe ſe ſimulat*, & qui *multis variiſq; negotiis diſtinetur*: vel de eo qui *virium roborisq; corporei oſtentandi gratiâ ſeſe exercet*. Nos Anglicè ſic diſtinguimus, ut alterum dicamus A man of action, h. e. *aſſuetum*; alterum, An active man, quaſi *activum* dixeris. Prioris generis fuit Attalus ille, de quo Martial. *l. 1. epigr. 80.*

Semper agis cauſſas, & res agis, Attale, ſemper :
Eſt, non eſt quod agas, Attale, ſemper agis.

de quo eodem videndus & idem *l. 2. epigr. 7.* Sed & Juridicus ille, de quo feſtivè Chaucerus noſter in *fabulis* ſuis quas *Cantuarienſes* indigitavit,

A buſier man than he no where there nas:
And yet he ſeemed buſier than he was.

Notat vitium hoc Seneca *ep. 62.* *Simulant occupationes, & augent, & ipſi ſe occupant.* Notat & Marcus noſter, *infra* § 12. ubi morem tangit quorundā, qui, vel cùm ad ſuos ſcriberent, vel ab eis convenirentur occupationes & negotia prætendere ſolenne habebant. Ad poſterius pertinet, q⁰ de ſtudio athletico verbis proximis dixerat: quò eodem & iſta referri poſſunt. De Marco ſiquidem in iſtis quoq; non infeliciter verſato, ex Caſſio Xiphil. Τοσοῦτον ἐσπούδαζεν ἀπ' ἀρχῆς χρησαίμενος, ὥστε καὶ ὁπλομαχεῖν, καὶ σῦς αἱρεῖν ἐν ἵππῳ καταβάλλειν ἀπὸ ἵππου. Et Capitol. *Amavit pugilatum, luctamina, & curſum : & aucupatus, & pilâ appritnè luſit, & venatus eſt. Sed ab omnibus his intentionibus ſtudium eum Philoſophiæ abduxit, ſeriumq; & gravem reddidit.* De Conſtantio maj. Libanius *orat. 3.* Οὐ γὰρ ᾤετο δεῖν καθήμενος τρυφᾶν, ἀλλ' εὐθὺς ἀπὸ γυμνασίων ἐπειγόμενος ἐδείκνυτο. Mox de Conſtantino, Ἀεὶ πρὸς ἔργοις ἦν τάς τε χεῖρας καὶ τὸν λογισμὸν· καὶ οὔτε ἡμέρας φανείσης, οὔτε νυκτὸς ἐπελθούσης, ἔχει τις ἂν εἰπεῖν, ὅτι ἔληγεν, ἢ συναμφοτέρων, ἢ πάντως γε θατέρου.

Τὸ ἀποστῆναι ῥητορικῆς, καὶ ποιητικῆς | Zeno certè Stoicus, autore Laertio *l.7.* dicere ſolebat. μᾶλλον δεῖν τῆς ποιήσεως ἀλλοτριώτερον πρὸς κατάληψιν τῶν ὄντων. quin & idem non *rhetoricam* ſolum, ſed & *dialecticam* ſugillaſſe videtur, cùm diceret Ἐοικέναι τοὺς διαλεκτικοὺς λόγους τοῖς ἀρχαίοις, ἃ καὶ τοι δοκοῦντα τεχνικόν τι ἐμφαίνειν, ἀχρεῖα εἶναι Deniq; ſi Caſſio Sceptico ab eodem adducto fides, τὴν ἐγκύκλιον παιδείαν ἄχρηστον ἀπέφαινεν, *artium liberalium orbem integrum inutilem prorſus pronunciavit* : nec Seneca ipſe hâc in parte à Zenone longè diſceſſiſſe videtur : quem videas licèt *ep.8*⁸ prolixiùs iſta diſſerentē. quanquā εὐχρηστεῖν καὶ τὰ ἐγκύκλια μαθήματα, dixit Chryſip.; nec id omnino diffiteri auſus eſt Seneca. Cæterùm Marcus, cùm iſtic, tum & *inf.* § 17. gratulatur ſibi, q⁰ vel ab iſtis abſtinuerit, vel haud magnos in eis progreſſus fecerit, utpote quæ animū à gravioribus magiſq; neceſſariis avocaturæ fuiſſent.

Ἀστειολογίας | Ἀστρολογίας Xyland. Seneca *ep.88. Venio nunc ad illum, qui cœleſtium notitia gloriatur, &c.* Et Greg. Naz. *in Hieron.* Ταῦτα (philoſophiæ utiq; præcepta ſalubria) τῶν συλλογισμῶν, καὶ τῶν γεωμετριῶν, καὶ τοῦ κατέχειν πρὸς τοὺς ἀστέρας, ἀφ' οὗ μακρῷ προτιμήσει τις εὐφρονῶν· Ἐκεῖνο ἐνθυμηθεὶς, ὅτι συναγόντων αὐτῶν πάντων, ἢ γεωμετρούντων, ἢ ἀστρονομούντων, οὐδὲν ἂν ὁ βίος ἡμῶν διὰ τοῦτο ὠφεληθείη, ὅτι μὴ καὶ τὰ πάντα λυθείη. Ego tamen nihil iſtic movendū cenſuerim: quūm ἀστειολογία, *Sermonis elegantiam* ſive *feſtivitatem* indicet; cujus ſtudium cum Rhetorica ac Poetica aptiſſimè conjungitur. Seneca *epiſt. 75.* ubi orationem, quam Philoſopho vult convenire, deſcribit: *Non delectent verba noſtra, ſed proſint : ſi tamen contingere eloquentia non ſolicito poteſt, aut ſi parata eſt, aut parvo conſtat, aſſit, & res pulcherrimas proſequatur. ſit talis, ut res potius quàm ſe oſtendat. aliæ artes ad ingenium totæ pertinent : hic animi.*

animi negotium agitur. Verùm, *eloquentiam* ut aliquà ex parte admittat, *feſtivitatem* certè illam ſive *urbanitatem*, quæ facetiis jocíſq; plurimùm conſtat, quámq; in oratore probànt laudántq; dicendi magiſtri, in philoſopho Stoicorum gens ſevera vix ferat. Siquidem illi, ut Laërt. in *Zenon.* Αὐστηρούς φασιν εἶναι πάντας τοὺς σπουδαίους, τῷ μήτε αὐτοὺς πρὸς ἡδονὴν ὁμιλεῖν, μήτε παρ᾽ ἄλλων τὰ πρὸς ἡδονὴν προσδέχεσθαι· καὶ ἄλλως δὲ εἶναι αὐστηρόν, παραπλησίως λεγομένου τῷ αὐστηρῷ οἴνῳ, ᾧ πρὸς μὲν φαρμακοποιΐαν χρῶνται, πρὸς δὲ πρόποσιν οὐ πάνυ. Stob. *tom.* 1. *l.* 2. *t.t.*4. § 8. αὐστηρὸν λέγεσθαι τὸν σπουδαῖον, καθ᾽ ὅσον οὔτε προσφέρει τινὶ, οὔτε προσίεται τὸν πρὸς χάριν λόγον. Itaq; Epictetus, *Enchir. c.* 32. ubi characterem typúmq; certum delineat, quem in congreſſibus ac conventibus obſervari poſtulat. § 13. Ἀπίστω δὲ καὶ τὸ γέλωτα κινεῖν· ὀλισθηρὸς γὰρ ὁ τρόπος εἰς ἰδιωτισμὸν, καὶ ἅμα ἱκανὸς τὴν αἰδῶ τὴν πρὸς σε τῶν πλησίον ἀνιέναι. Marcus ipſe *l.*3. § 5. Μήτε κομψεία τὴν διάνοιάν σου καλλωπιζέτω.

Τὸ μὴ ἐν στολῇ κατ᾽ οἶκον περιπατεῖν | *domi neq; veſtitu, neq; aliis hujusmodi rebus utendum.* Xyl. quod meritò notat Annotator. Lugdunenſis. *Quaſi verò,* inquit, *domi nudum ambulare oporteat, tu vertcnc domi ſtolâ fœmineâ, vel talari, quale eſt Syrma Citharœdorum & Scenicorum, utaris. id enim eſt ſtola.* Fuit reverâ ſtola veſtis muliebris. unde illud Tullii in Antonium *Philipp.* 2. *Sumpſiſti virilem togam, quam ſtatim muliebrem ſtolam reddidiſti.* Et Petronii illud de cinœdo ; *Quid ille alter, qui togæ virilis die ſtolam ſumpſit?* ita enim reſtituenda trajectione vitiata dictio. Fuerit & *Citharœdorum* ac *Scenicorum Syrma*; (quanquā *Syrma* propriè non tam veſtis ipſa quàm pars veſtis oblonga, quæ ſolū verrit, *cauda* quibuſdam, noſtris train dicta, aut ejuſmodi ſaltem, qualis illa :) at fœmineo amictu, & Citharœdico aut Scenico multò minùs, nec domi, nec foris indutū conſpici Marcū noſtrum ullo modo oportebat. *Stolam* itaq; (ut nihil dicam de Medorum *ſtola* peculiariter ſic dicta, quam deſcribit Xenoph. *pæd. l.* 8.) laxiùs noſter hìc uſurpâſſe videtur, pro *toga*, ſive prolixiore quavis veſte, quâ induti in publicum procedere ſolebant. Aliam enim *domeſticam* veſtem habebant pleriq;, qui notæ ſaltem alicujus erant, aliam *forenſem.* Cicero *de finibus l.* 2. *Aut ut veſtitum, ſic ſententiam habeam, aliam domeſticam, aliam forenſem.* Cato *in carmine de moribus*, apud Gellium *l.* 11. *c.*2. *Veſtiri in foro honeſtè, mos erat ; domi quod ſatis erat.* Plutarchus *Syllâ*, ἐσθῆτα δὲ ἄλλην μὲν οἰκουρῶν, ἄλλην δὲ εἰς ἀγορὰν προερχόμενος, *Veſtem aliam, cùm domi maneret, aliam cum ad forum procederet.* Sueton. *l.* 9. *c.* 8. de Vitellio, *Subitò à militibus è cubiculo raptus, ità ut erat in veſte domeſtica, Imperator eſt conſalutatus.* De Maximo & Balbino Imper. Herodianus, Ἁρπάζουσι τοὺς πρεσβύτας, περιρρήξαντες δὲ ἃς εἶχον περὶ τοῖς σώμασιν ἐσθῆτας λιτάς, ἅτε οἴκοι διατρίβοντες, *Senem utrumq; corripiunt, laceratíſq; veſtibus quas gerebant, vilioribus ſanè, utpote domi ſe continentium*, &c. De Hunnis Ammian. *hiſt. l.* 31. *Nec eſt alia illis domeſtica veſtis, alia forenſis.* Itaq; tam domi forenſi veſte uti, curioſitatis ac faſtus, quàm foris domeſtica, ruditatis ac ruſticitatis fuerit. Romanis *Forenſis Toga.* Nonius *Toga à tegendo dicta, veſtimentum, quo in foro amicimur*, quod & *Tectum* dictum antiquis tradit idem ex Titinnii *Geminâ* ; (ita reſtituente Lud. Carrione *antiq. lect. l.* 1. *c.* 11.)

—— ſi rus
Cum ſcorto inſtituit ire, claves illicò
Abſtrudi jubeo, tecti ne ſit copia.

i.e. *Togæ ruſticæ*, inquit Nonius : nimis forſan de ſuo liberalis. ſiquidem *togam*, quam in foro, ſive foris, geſtare ſolebant, Romani (quod Baifius *de re veſt.* obſervat) ubi domū redierant, componere & ſeponere conſueverant : niſi ſiqui faſtuoſiores forſan fuerant. Hoc autē quod à Ruſtico accepiſſe ſe Marcus ſcribit, potuiſſe & à Pio patre, obſervat Cl. Caſaub. quem & *viſum ab amicis cum privatis veſtibus*, (i.e. *ſine toga, tunicatum tantùm, aut, ſi frigus eſſet, pænulatum*) *& domeſtica quædam gerentem*, refert Capitolinus. Verto itaq;, *ne toga indutus intra ædes obambularem.* narrat enim de ſe Marcus, non præcipit. Nec illud prætereundum pro ἐν στολῇ Suidam hìc, ἐν στολῇ legere. quod *veſtem philoſophicam* H. Stephanus eſſe vult, *ad ſtolæ inſtar talarem.* Amictu certè iſtiuſmodi uſum, tanquam faſtus gravitatíſq; affectatæ indicium, in Phariſæis notat D. Chriſtus, re eiſdem planè cum Marco verbis ; τῶν θελόντων ἐν στολαῖς περιπατεῖν, *qui ſtolis*, ſive *togis*, veſtibus prolixis ad talos demiſſis, induti, libenter *obambulant.* Marc. 12. 38. & Luc. 20. 46. Faſtus itidem, ſed & mollitiei ſimul, Flaccus *epod.* 4. in Mena Pompeii Magni liberto,

Videſne ſacram metiente te viam,
Cum bis ter ulnarum togâ,
Ut ora vertat huc & huc euntium
Liberrima indignatio.

hujus Cicero itidem in Catilinæ aſſeclis, *Pexo capillo nitidos manicatis ac talaribus tunicis*, (ita Nonius, *triſtis*, meritò exerto, reddit) *Velis amictos, non togis.*

Τὰ ἐπιστόλια ἀφελῶς γράφειν | Seneca *ep.* 75. Lucilio conquerenti, quòd minùs accuratè ſcriberet, *Qualis ſermo meus eſſet, ſi unà ſederemus aut ambularemus, illaboratus & facilis ; tales eſſe epiſtolas meas volo, quæ nihil habeant accerſitum, nec fictum.* Philoſtratus item de *charactere epiſtolico* ; Ἐχέτω δὲ τὸ εὔσχημον ἐν τῷ μὴ ἐσχηματίσθαι. Εἰ γὰρ σχηματιζόμεθα, φιλοτιμεῖσθαι δόξομεν· φιλοτιμία δὲ ἐν ἐπιστολῇ μειρακιώδης. Quin & idem ex Regibus Marcum aſſerit in hoc ſcriptionis genere primas tuliſſe : πρὸς γὰρ, inquit, τῷ κεκριμένῳ τοῦ λόγου, καὶ τὸ ἑδραῖον τοῦ ἤθους ἐντετύπωται τοῖς γράμμασι, *Siquidem præter limatum*

in

in verbis judicium, (quod de Fabiano Senec. *ep.* 100. *Electa verba ſunt, non captata.*) *morum etiam conſtantiæ ac ſtabilitatis indicia in literis illius elucent.*

Εὐανακλήτως, καὶ εὐδιαλλάκτως | Locum hunc citat, ſed miſerè depravatum, Suidas in vocabulo, εὐανακλήτως, quod ille exiliter & jejunè nimis συμπαθῶς interpretatur. eſt vocabulū à re militari petitum. Siquidem τὸ ἀνακλητικὸν, *claſſicum*, dicitur illud, *quo à pugna vel fuſorum proſecutione milites revocantur*. quanquam Xenoph. etiam de canibus indagatoriis uſurpavit in κυνηγετικῷ verbis iſtis; τὰ δ' ὄνόματ' αὐταῖς τίθεσθαι βραχέα, ἵνα εὐανάκλητα ᾖ. *ut revocatu faciles ſint*. h. e. quæ ad venantis vocem ſignúmve datū à fera perſequenda facilè revocentur. εὐανακλήτως itaq; ἔχειν, ut Suidas habet, ſive διακεῖσθαι, ut Marcus iſtic, is dicitur, *qui ad claſſicum illud exaudiendum promptus*, ad pugnam intermittendam ſponte ſuâ proclivis eſt: qualis Laco ille de quo ad *l.* 3. § 5. tralatitiè verò, qui ad ſimultates privatas deponendas ſolvendáſq; facilem ſeſe exhibet, & εὐδιαλλάκτως pariter. quod pro εὐδιαλέκτως Xyland. in *annot.* repoſuit. etſi in contextu *alloquii facilitatem exhibendam* verterit. Cæterùm Suidæ codices εὐαναδιδάκτως exhibent, quòd, ſi verbum iſtiuſmodi alicubi legeretur, pro εὐαναλλάκτως irrepſiſſe crederem. interim Xylandri emendationi acquieſco. Εὐανακλήτως itaq; καὶ εὐδιαλλάκτως διακεῖσθαι, qui ſunt *reconciliatu faciles*. quibus opponuntur οἱ δυσδιάλυτοι Ariſtoteli *Ethic.* 4. 5. dicti, qui ad offenſiones & diſſentiones ſolvendas difficiliùs adducuntur. De re ipsâ præceptum habemus dominicum, Luc. 17. 3, 4. ἐὰν ἁμάρτῃ εἰς σε ὁ ἀδελφός σου, ἐπιτίμησον αὐτῷ· καὶ ἐὰν μετανοήσῃ, ἄφες αὐτῷ, &c. Sed & Dionis Pruſ. monitum non aſpernandum *Orat.* 38. Μὴ πάσχωμεν ὅμοιόν τι τοῖς ἀφρόσι τῶν παίδων, οἵ τινες αἰδούμενοι, μὴ δοκῶσι μάτην ὀργίζεσθαι τοῖς πατράσιν ἢ ταῖς μητράσιν, οὐ βουλόντας καταλλάττεσθαι ῥᾳδίως. Deniq;, ut Seneca, *Agam.*

Det ille veniam facilè, cui venia eſt opus.

Ἐπειδὰν τάχιστα αὐτοὶ ἐπανελθεῖν ἐθελήσωσι' τάχιστα iſtud non agnoſcunt Suidæ codices, & eſt forſan ſuperfluum. neq; enim tam redeundi in illis, qui læſerant, quàm in gratiam recipiendi, in læſo celeritas eſt, quæ in laudem eidem cedit.

Καὶ τὸ ἀκριβῶς ἀναγινώσκειν | ἀκριβῶς *accuratè, diligenter*, ſingula penſitando. Cui opponitur mox τὸ ὁλοσχερῶς περινοεῖν, quando *ſummatim capita duntaxat delibantur & leviter percurruntur*. Ad Marci mentem planè Fabius *inſtit. l.* 10. *c.* 1. *In lectione certius judicium. Lectio enim libera eſt, nec actionis impetu tranſcurrit: ſed repetere ſæpiùs licet, ſive dubites, ſive memoriæ affigere velis.* repetimus *autem & tractamus, & ut cibos manſos ac prope liquefactos dimittimus quò facilius digerantur. ita lectio non cruda, ſed multa iteratione mollita, & velut confecta, memoriæ imitationiq; tradatur.* Et mox, *Sed diligenter, ac penè ad ſcribendi ſolicitudinem, legendum eſt.*

Καὶ μὴ ἀρκεῖσθαι περινοοῦντα ὁλοσχερῶς | *neq; omnino conſiderationem ſummariam ſatis putandum.* Xyl. *perceptionem*, malim. nam editor Lugdun. cur ſincerum vas incruſtare, vel corrumpere potiùs voluerit, *conſiderationem accuratam*, pro *ſummaria* ſubſtituendo, niſi Marci mentem invertere & pervertere prorſus curæ habuit, ariolari nullus poſſum. Quanquam τὸ ὁλοσχερῶς in alio planè, quàm quo Marcus hîc uſus eſt, imò contrario prorſus ſignificatu uſurpatum, haud raró deprehendo. Dioſcoridi ſiquidem 5. 82. ὁλοσχερῶς συνθλάσαι, uti Marcel. Virg. vertit, eſt *penitus contundere*: ſive, ut idem *lib. eodem c.* 92. εἰς ὁλοσχερέστατα μέρη θλάσαι, *in minutiſſimas partes conterere, ſive confringere*, ut ὁλοσχερέστατα μέρη ſint, quæ λεπτομερέστατα idem alibi: & ὁλοσχερῶς κοπέντα *l.* 2. *c.* 90. quæ λελεπτοκοπημένα, *l.* 5. *c.* 85. Veruntamen eodem, quo hîc, ſenſu apud Clementem Alex. reperias, *Strom. l.* 7. Ἀνάθαψα κἀκεῖνα, ὅσοι διχηλοῦ μὲν, μηρυκισμὸν δὲ οὐκ ἀνάγει. πάντι γὰρ τοὺς αἱρετικοὺς ἐνδείκνυται, ὀνόματι μὲν πατρὸς καὶ υἱοῦ ἐπιβεβηκότας· τὴν δὲ τῶν λογίων ἀκρίβειαν σαφήνειαν λεπτουργεῖν καὶ καταλεαίνειν ἐξαδυνοῦντας· τοῖς δὲ καὶ τὰ ἔργα δικαιοσύνης ὁλοσχερέστερον, οὐχ ἀκριβέστερον, μετερχομένους· οὐκ καὶ μετέλθοιεν. quo loco quemadmodum & apud Marcum iſtic, τὸ ἀκριβέστερον καὶ τὸ ὁλοσχερέστερον ſibi invicem opponuntur. τὸ ἀκριβοῦν καὶ τὸ λεπτουργεῖν, tanquam συνώνυμα, ἐκ παραλλήλου ponuntur: cum apud Dioſcoridem aliter prorſus ſe habeant. Itaq; ὁλοσχερὴς περινόησις eſt *perceptio ſummaria & ſuperficiaria*, quæ generatim & confuſè facta ſit, cui ἀκριβὴς ἀνάγνωσις apud Marcum noſtrum, λεπτουργία quoq; apud Clementem, quâ ſingula quæq; etiam minutiora, inter legendum, expenduntur, adverſatur. Ita in Sexti Empir. illis *Pyrrhon. hypoth. l.* 1. *c.* 13. ὡς ἂν ὁλοσχερέστερον εἴποι τις. ὁλοσχερέστερον εἰπεῖν eſt *generalius* & minùs diſtinctè *loqui*. ita etiam τὸ ὁλοσχερῶς τῷ κατὰ μέρος ἀντιτίθεται, apud Polyb. *l.* 2. ποτὲ μὲν κατὰ μέρη, ποτὲ δ' ὁλοσχερῶς συμπιπτόντων. Et Epicurus apud Laërt. *l.* 10. in *ep. ad Herodot.* Τοῖς μὴ δυναμένοις ἕκαστα τῶν περὶ φύσεως ἡμῖν ἀναγεγραμμένων ἐξακριβοῦν, μηδὲ τὰς μείζους τῶν συντεταγμένων βίβλων διαθρεῖν, ἐπιτομὴν τῆς ὅλης πραγματείας, εἰς τὸ κατασχεῖν τῶν ὁλοσχερεστάτων δοξῶν τὴν μνήμην ἱκανῶς, αὐτοῖς παρεσκεύασα. Et mox, Καὶ δὴ καὶ τὸ κατὰ μέρος ἀκρίβωμα πᾶν ἐξευρεθήσεται, τῶν ὁλοσχερεστάτων τύπων εὖ περιειλημμένων καὶ μνημονευομένων. qui locus noſtrum cum primis illuſtrat. Siquidem accuratæ fuſioríq; rerum tractationi epitomen ſummã rerum capita tantùm complectentem opponit, ſive κεφαλαιωδέστατα ἐπιτετμημένα, ut ipſe loquitur. Aliter paulò, nec multò ſecùs tamen, τὸ ὁλοσχερῶς

Marcus

Digitized by Google

Marcus uſus videtur *lib.* 4. § 36. & *lib.* 9. § 3.

Μηδὲ τοῖς περιλαλοῦσι ταχέως συγκατατίθεσθαι | περὶ [ἄλλων], vel περὶ [αὐτῆς] λαλοῦσι, Xyland. ut vel de *calumniatoribus*, vel de *ardelionibus*, quos Græci πολυπράγμονας, cautio data intelligatur. Verùm retineri poteſt iſtud περιλαλεῖν, ut *blaterones*, garruli, nugacéſque deſignentur. Ariſtophan. *concionatr.*

Μὴ περιλαλῶμεν. ———

Idémq; de Euripide in *Nebulis*, ſi Laërtio *l.* 2. in *Socrate* credimus, [Εὐριπίδης δ᾽ ὁ τὰς τραγῳδίας ποιῶν] τὰς περιλαλούσας, οὗτος ἐστι τὰς σοφάς. atq; ita Suidas adductis etiam Marci ipſius verbis. περιλαλοῦσιν ἀντὶ τοῦ περιττολογοῦσι, φλυαροῦσι. Hinc περιλαλήματα, vocabulum eidem reſtituendum, in Καταγλωττίσματα, pro quo perperam ibi περιλαλεύματα legitur. Sic enim Etymologus, ςωμύλματα, περιλαλήματα. & Suidas alibi, Κομψὸν, περίεργον, περίλαλον. Cui ſuffragatur & quod Scholiaſtes *ad Sophoclis Antigon.* Κομψεύει, περιλαλεῖ· κομψοὺς γὰρ ἔλεγον, οὓς νῦν ἡμεῖς περιττοὺς καὶ πολυλάλους φαμὲν. quæ noviſſima laudans D. Heinſius, in *ad Cor. ep.* 1. *c.* 13. *v.* 4. περπέρους καὶ περιλάλους legit. Inde & Ariſtoph. in *Ranis*, Ἀπεριλάλητος. quod Schol. peſſimè, οὐκ εἰδότα λαλεῖν, eſt interpretatus. Vide Gellium *l.* 1. *c.* 15. meliùs Suidas ὃν οὐκ ἄν τις περιλαλήσοι, *quem loquacitate vel ſuperare vel compeſcere nullus poſſit.*

Τὸ ἐντυχεῖν | *quod inciderim.* Caſ. meliùs forſan, *nactus ſim*; cum non caſu fortuito, ſed amici hominis Marci commodo proſpicientis, beneficio an officio, commentariorū illorum compos ſit factus. quo ſenſu & ἐντυγχάνειν pro *adipiſci* uſurpatur. Verum Xyl. vertit, *quod commentarios legerim.* nec ſpernenda ea verſio. ſiquidem γράμματι ἐντυγχάνειν eſt *ſcriptum legere.* Apud Herodianum *l.* 4. Antoninus Severi filius, κελεύει Μακρίνῳ ἀποστάντι καὶ ἰδιάσαντι, ἐντυχεῖν τοῖς γράμμασι, καὶ εἴ τι ἐπεῖγον εἴη, δηλῶσαι αὐτῷ, *Macrinum jubet, ubi ſeceſſerit, literas ad ſe datas ſibiq; in manum traditas, privatim legere, & ſi quid contineant, quod properato opus ſit, id ſibi indicare.* atq; ita accipere licuerit etiam in illis Dioſcorid. in *præfat. Oper.* Παρακαλοῦμεν δέ σε, καὶ τοὺς ἐντευξομένους τοῖς ὑπομνήμασι, *qui commentarios iſtos lecturi ſint*, tam poteſt verti, quàm, *qui in eoſdem inciderint, vel eoſdem nacti fuerint.*

Τοῖς Ἐπικτητείοις ὑπομνήμασι | Ita in operis *proœmio* indigitat Arrianus ipſe *diſſertationes Epicteti*, quas diligentiæ illius debemus. Idémq; quod haud perindè vulgò innoteſcit, *Enchirid.* quoq; concinnavit ex ejuſd. *dictis collectaneis*, quod ex *epiſt.* ad Maſſalenū quendam, qui commentarium illum inſcripſit, conſtare monet Simplicius in *prolegomenis* ad eundem. Verùm periiſſe videtur *epiſtola* illa, unà cum Philoſophi ipſius *vita*, quam & prolixè deſcripſiſſe Arrianū eundem ex eodē autore diſcim⁹: qui cū Epicteto ſuperſtes fuiſſe videatur, & poſt obitum ejuſd. tum *diſſertationes dictáq; collectanea*, tum & *hiſtoriam* illam conſcripſiſſe, haud ſit probabile, quòd Suidas refert, Epictetum ipſum ad Marci imperiū pertigiſſe. Vide *ad l.* 7. § 10. & *l.* 8. § 31.

§ 8. Ἀπολλώνιος | *Uſus eſt & Apollonio Chalcedonio (Chalcidenſi*, Salmaſ. & Caſaub. quanquam & Euſeb. χαλκηδόνιον) *Stoico Philoſopho.* Jul. Capitolin. qui & in imperatoriam dignitatem jam adſcitum ad domū Apollonii diſcendi causâ ventitâſſe teſtatur. De eodem idem in *Pio*, *Cùm Apollonium, quem Chalcide acciverat, ad Tiberianam domum, in qua habitabat, vocâſſet, ut ei Marcum Antoninum traderet, atq; ille dixiſſet, Non magiſter ad diſcipulum debet venire, ſed diſcipulus ad Magiſtrum; riſit eum, dicens, Faciliùs fuit Apollonio à Chalcide Romam venire, quàm à domo ſua in palatium: cujus avaritiam etiam mercedibus notavit.* Quin & Lucian⁹ eundem à Demonacte Cynico perſtrictum meminit, cùm de ipſo accomitatu ejus ad Imperatorem proficiſcentis, per ludibrium diceret, *En Apollonium & Argonautas ejus*: quaſi vellus aureum petiturus, h. e. quæſtûs causâ, ſe ad aulam regiam conferret. Hunc autem Apolloniū *Nicomedienſem* Dio cur dicat, alii diſpiciant. Ac fieri poteſt ut *Arriani* nomen interciderit, quem & *Philoſophum* vocat Euſebius, & *Nicomedienſem* fuiſſe teſtatur, & inter Marci noſtri magiſtros recenſet. Cæterùm Apollonius idem hîc eſſe videtur, quem Epiphan. *l.* 2. *tom.* 1. *hæreſ.* 56. Ἀντωνίνου ἑταῖρον vocat, & à quo Bardeſanem de fide deſerenda fruſtra ſolicitatum refert.

Ἀναμφιβόλως ἀκύβευτον | De hoc ipſo, inter alia, loco, cùm clariſſ. virum Dom. Cl. Salmaſium, cui ob operam in hoc opere defungendo lubentiſſimè ac candidiſſimè præbitam, plurimùm debere me ſemper agnoſcam, per epiſtolam conſuluiſſem, is in hæc verba reſponſum dedit; Τὸ ἀναμφιβόλως ἀκύβευτον. *Hominis eſt qui certo ſemper propoſito & conſilio res agit; qui non fluctuat in deliberatione ſua, nec quicquam incertis fortunæ caſib⁹ eorum quæ acturus eſt committit: quod qui faciunt*, κυβεύειν τοῖς πράγμασι *Græci eos dicunt.* τὸ ἀκύβευτον *igitur in eo eſt, qui nihil aggreditur, niſi cujus certus eſt futurus eventus.* κυβεύειν ἐν τῷ βίῳ *Græci dicunt, qui vitam ſuam periculis exponunt.* Κυβεύειν & κύβον ἀναρρίπτειν πολέμου, *ille dux vel Imperator dicitur, qui prælium cum hoſte committit, de exitu ſecurus, quem fortunæ commendat. Incertus auctor apud Suidam*: Τοῦ στρατηγοῦ ἀδεδιότως ἐπιχειροῦντος κύβον ἀναρρίψαι πολέμου τοσούτου. *Polybius apud eundem*: Οἱ μὲν ἀλογιστίας καὶ μανίας ἔφασαν εἶναι, τὸ παραβάλλεσθαι καὶ κυβεύειν τοῦ βίου, *quod ipſe exponit*, Παραλόγως τι πράττειν καὶ ῥιψοκινδύνως. (quibus adjici poteſt, quod Suidas idem: Κυβεύω, κύβον, εἰς κίνδυνον προπηδῶ. μὴ παραβάλλεσθαι, (καὶ) κυβεύειν τοῦ βίου. Et rurſus, Ἐγκυβευτὰν τοῖς πράγμασι, τὸ ῥιψοκινδύνως τι πράττειν, καὶ ὀλιγωρεῖν, ἐρρίφθω κύβος.

cΘ quod tamen ad τὸ κυβιστᾶν κυρίως τὸ ἐπὶ κεφαλῆς ῥίπτειν, rectiùs ille retuliſſet; *qui certâ itaq; ratione omnia agere inſtituit, is τὸ ἀκύβευτον habet.* Κυβεία *etiam* ἀνθρώπων *eodem ſenſu uſurpatur ab Apoſtolo eo loco quem notâſti.* (ſimul enim de loco illo *Eph. c.* 4. *v.* 14. quæſietam) *puerorum enim ætas improvida, qui nondum certæ rationis uſum habent, paulo momento huc & illuc impellitur.* κυβείαν ἀνθρώπων *Apoſtolus appellat actiones hominum temerarias & fortuitas, quæ nullo certo conſilio explicantur. Veteres tamen* κυβείαν πανουργίαν *interpretati ſunt. quod minùs placet. nam de* πανουργίᾳ *ſequitur ſtatim. Eo referenda hæc Suidæ gloſſa.* Κυβεία, πανουργία. *Interpres quoq; Arabs exponit,* خلابة *quod eſt fallacia & aſtutia, certè in ludo teſſerario,* τῶν κύβων. *ut veteres iis ludebant, non ſolùm fortuna locum habebat, ſed etiam ars, cùm id quod malè ceciderat ex teſſerarum jactu, arte corrigebant; ut ex Platone & aliis auctoribus explicavimus ad hiſtoriam Auguſtam.* Hæc vir ille illuſtriſſ. Cujus verbis noviſſimis & illud adjici poteſt, non artem ſolam in jactibus diſponendis, ſed fraudem etiam in procurandis, in eo ludi genere frequenter nimis intervenire: quò & Apoſt. forſan reſpexerat. Eò certè loci, more ipſi non inſolente, ῥητορικῶς πάνυ, metaphoras, tanquam teſſellas quaſdam, orationi ſuæ varias intexuit. prima eſt à puerulis ducta, quos pomis, crepundiis, rebus leviculis quibuſvis pellicias facilè & traducas quo ipſe velis. altera à navibus, quæ ἀνερμάτιστοι, & *juſto ſine pondere labant,*

Pérq; mare inſtabiles nimiâ levitate feruntur,

ut Naſo *Met. l.* 2. tertia, poſteriorem hunc ſi admittimus ſenſum, ab aſtutiâ ac fraudib⁹ aleatorum, quibus ludi ignaris aut improvidis facilè imponunt; prout Lyſandri dictum celebre illud docet, q^d quidam tamen Philippo Maced. ut Ælian. 12. 7. alii Dionyſ. majori, ut Plutarchi nom. autor *de Alex. l.* 1. tribuunt; Τοὺς μὲν παῖδας κύβοις καὶ ἀστραγάλοις, τοὺς δὲ ἄνδρας ῥήμασι καὶ ὅρκοις ἐξαπατᾷν δεῖν. Plut. in *apoph.* & *in Lyſan.* & *Sympoſ. l.* 9. *c.* 20. & Dio Pruſ. *orat.* 74. itaq; κυβείαν, Eraſm. *verſutiam*; Auguſt. *illuſionem* reddidit. *de Civ. Dei l.* 22. *c.* 18. Apoſtolus ipſe forſitan per πανουργίαν expoſitum volebat. Ad eum autem Apoſtoli locum reſpexiſſe videtur Clem. Alex. in *hortat.* ubi myſteria exotica appellat, μανικὰ ἀνθρώπων ἀπίστων σοφίσματα, καὶ πλάνης ἀκρατοῦ κυβευτήρια. quæ verba noviſſima cùm exſcriptorum incuria exciderint, ex Euſebio *præp. l.* 1. *c.* 5. Clementi ſunt reſtituenda. Verùm de loco Apoſtoli viderint eruditi: Marci mentem quin vir literatiſſimus clariſſimè explicaverit, ambigi vix poteſt.

Πρὸς μηδὲν ἄλλο βλέπειν | Vide *ſupra ad* § 7. ex Epict. *l.* 3. *c.* 12. Idem *Enchir. c.* 50. Σωκράτης οὕτως ἀπετελέσθη, ἐπὶ πάντων προσάγων ἑαυτὸν, μηδενὶ ἄλλῳ προσέχων, ἢ τῷ λόγῳ.

Μηδ᾽ ἐπ᾽ ὀλίγον | Vide *ad l.* 3. § 6. Syneſ. *de providen.* Ὥσπερ δὲ ὁδῶν ἡ προσότης ἅμα καταβραχὺ διεξιοῦσα, προϊοῦσα πλέον ἀεί τι ποιεῖ, καὶ τελευτῶσα καταστῶσιν εἰς πλεῖστον τὸ ἀντικείμενον· οὕτως ἴδοι τις ἂν καὶ ἐπὶ τῶν νέων γινόμενον, καὶ τὸ σμικρὸν εἰς διαφορὰν, πλεῖστον ἀφίστησι προϊόντας.

Ἀεὶ ὅμοιον | Vide *infrà ad* § 16. Senec. *ep.* 20. *Maximum hoc eſt & officium ſapientiæ, & indicium, ut ipſe ubiq; par ſibi idémq; ſit.* De Marco noſtro Dio *l.* 71. Ὅμοιος διὰ πάντων ἐγένετο, καὶ ἐν οὐδενὶ ἠλλοιώθη, quod eſt illi argumentum, ὅτι οὐ προσποιητῶς, ἀλλ᾽ ἐξ ἀρετῆς πάντα ἔπραττε. οὕτως, inquit, ὡς ἀληθῶς ἀγαθὸς ἀνὴρ ἦν, καὶ οὐδὲν προσποιητὸν εἶχε. De eodem Suidas, Ἐκ πρώτης γὰρ ἤδη τῆς ἡλικίας εὐσταθῆ τε καὶ ἡσύχιον βίον ἐπιτηδευόμενος, οὔτε κατὰ δέος, οὔτε καθ᾽ ἡδονὴν τραπεὶς τὸ πρόσωπον ὤφθη πώποτε. Capitolin. item, *Erat ipſe tantæ tranquillitatis, ut vultum nunquam mutaverit mærore vel gaudio.* Et Aur. Vict. *A principio tranquilliſſimus, adeò ut ab infantia (in infantia* quoque Eutrop.) *vultum nec ex gaudio, nec ex mærore mutaverit.* Cui geminum de Socrate marito ſuo Xanthippe dictum refert Ælian. 9. 7. Ὡς ὅμοιον ἦν τὸ τοῦ Σωκράτους πρόσωπον, καὶ προϊόντος ἐκ τῆς οἰκίας, καὶ ἐπανιόντος ἀεὶ τοιοῦτο. quod de eodem Epictet. *diſſert. l.* 3. *c.* 5. Τὸ αὐτὸ πρόσωπον ἀεὶ καὶ ἐκφέρειν, καὶ εἰσφέρειν. & *l.* 1. *c.* 25. ὃν ἔχων πρόσωπον ἀεὶ διετέλει. Plinius *l.* 7. *c.* 19. *Ferunt Socratem clarum ſapientiâ, eodem ſemper viſum vultu, nec aut hilaro magis aut turbato.* Hinc Seneca *epiſt.* 104. ubi Socratem *ſenem perpeſſitium, per omnia aſpera* (quæ & recenſet quamplurima) *jactatum dixerat: Hæc,* inquit, *uſq; eo animum Socratis non moverunt, ut ne vultum quidem moverint, illam mirabilem laudem & ſingularem uſque ad extremum ſervavit: non hilariorem quiſquam, non triſtiorem Socratem vidit. æqualis fuit in tanta inæqualitate fortunæ.* Idémq; *de ira l.* 2. *c.* 6. *Quid indignius, quàm ſapientis affectum ex alienâ pendere nequitiâ? deſinet ille Socrates poſſe eundem vultum domum referre, quem domo extulerat.* De Socrate tamen Hieronymo fidem non faciunt. Sic enim *adv. Pelag. l.* 3. *Eundem ſemper vultum habere non poſſumus, quod de Socrate falsò Philoſophi gloriantur, quanto magis animum?* Eraſm. *in Annot. ad eund. Is agelaſtos eſt dictus, ſemper eodem vultus habitu, nec alio fuit, cum ebiberet cicutam, quàm quo ſolebat vinum bibere.* De Alexandro Mammææ filio, Lamprid. *Fronte ſemper pari, & lætus ad omnia.* De ſe tale quidpiam pollicetur Flaccus ad *Florum, l.* 2. *ep.* 2.

——— *Ego utrùm*

Nave ferar magnâ an parvâ, ferar unus & idem.

Quanquam de Marco Dio refert, quòd Fauſt. uxoris mortem ἰσχυρῶς ἐπένθησε, *vehementius luxerit*: πλέον ἢ προσῆκεν, *pluſquam convenerat*; Julian. qui hoc nomine Marcum notat in *ſympoſ.* & Capitol. quòd *educatorem ſuum mortuum fleverit*; unde *cùm ab aulicis miniſtris notaretur ab oſtentatione pietatis,* dixerit

Pius

lius, *Permitte illi, ut homo ſit; neq; enim vel philoſophia, vel imperium tollit affectus.* ut in hoc ſaltem vel Apollonio vel Socrati diſpar videatur. Verùm Dio de animi moderatione ſinceritatéque minimè fucatâ, non de affectibus iſtiuſmodi, locutus videtur. Capitolinus quî ſecum conſtare poſſit, ipſe viderit. Cæterùm Suidas, vel alius quis apud Suidam, Apollon. Tyanenſi tribuit, quæ de Chalcidenſi Marcus iſtic, in Ἀεὶ. Ἀεὶ χρὴ τὸν σοφὸν εἶναι ὅμοιον, ἐν ἀλγηδόσιν ὀξείαις, ἐν ἀποβολῇ τέκνων, ἐν μακραῖς νόσοις. οἷος ἦν Ἀπολλώνιος ὁ Τυανεύς. Ad quem locum Portus mirum in modum ſed incaſſum, ſe torquet.

Ἐπὶ παραδείγματος ζῶντος | Ennodius, *l.* 1. *ep.* 1. *Domi habes, unde adhortationis meæ viva ſumas exempla.* Quam autem vim habeant *viva exempla* iſta docet Seneca *ep.* 6. *Plus tibi*, inquit, *viva vox, & convictus, quàm oratio proderit. in rem præſentem venias oportet. primùm, quia homines amplius oculis quam auribus credimus. deinde quia longum eſt iter per præcepta, breve & efficax per exempla. Zenonem Cleanthes non expreſſiſſet, ſi eum tantummodo audiſſet. Vitæ ejus interfuit, ſecreta perſpexit, obſervavit illum, utrùm ex formula ſua viveret. plus Plato ex moribus quàm ex verbis Socratis traxit. Metrodorum & Hermachum & Polyænum, magnos viros, non ſchola Epicuri, ſed contubernium fecit.* Itaque Ariſtides in *Alexandri Epitaph.* ex Platone, *Phædr.* concludit, Παιδείαν εἶναι δοκεῖν τὰ ἐν τοῖς γράμμασι, παρὲξ τὰς ὁμιλίας αὐτὰς τῶν σοφῶν ἀνδρῶν.

Ὅτι δύναται ὁ αὐτὸς σφοδρότατός τε εἶναι, καὶ ἀνειμένος | *Poſſe eundem & vehementiſſimum eſſe, & remiſſum eſſe.* pro rerum ſcil. in quibus verſatur, varietate. quod de Pio infra § 16. De Patre ſuo Gregor. Naz. in *epitaph.* Ἀλλ' ἦν ὁ αὐτὸς, ἥμερος μὲν, εἴ καί τις ἄλλος· ἐνεργὸς δὲ κατὰ τὸ ἥμερον. δύο γὰρ τούτων ὡς τὰ πολλὰ μαχομένων ἀλλήλοις καὶ ἀντιπαραθισαμένων, ἁπλότητος καὶ τραχύτητος, καὶ τῆς μὲν τὸ ἥμερον ἐχούσης μετὰ τοῦ ἀπράκτου, τῆς δὲ τὸ πρακτικὸν δίχα τοῦ φιλανθρώπου, ἐκεῖνος συνῆλθε θαυμασίως ἀμφότερα· πράττειν μὲν ὡς αὐστηρῷ, μετὰ τῆς ἡμερότητος· ὑφίεσθαι δὲ, ὡς ἀπράκτῳ, μετὰ τῆς ἐντελείας.

Τὸ ἐν ταῖς ἐξηγήσεσι μὴ δυσχεραντικὸν | *Ut in percipienda doctrina me non moroſum præberem.* Xyl. tanquam in differentes audiendo moroſitatem eam notaret, quam in auditorib. haud paucis obſervat multiſq; exagitat Plut. *lib. de audiendo.* at Caſ. cui aſſentior potiùs, *in diſciplinis tradendis moroſitate omni immunem* vult intelligi; utpote qui audientium ac diſcentium, vel importunitate, vel incapacitate, neutiquam offenderetur. Siquidem ut ex Philemone Comico Theophilus *ad Autolyc. l.* 3.

Χαλεπὸν ἀκροατὴς ἀσύνετος καθήμενος·
Ὑπὸ γὰρ ἀνοίας οὐχ ἑαυτὸν μέμφεται.
Moleſta res eſt fatuus auditor ſedens:
Se namq; præ ſtupore non redarguit.

Vide *infra* § 9. Τὸ ἀνεκτικὸν τῶν ἰδιωτῶν.

Καὶ τὸ ἰδεῖν ἄνθρωπον σαφῶς | *Sed circumſpicerem de homine.* Xyland. ut cum clauſula priore cohæreat. quod non videtur. *exemplar verum hominis.* Caſ. ad verbum, *& quod viderim hominem.* pro σαφῶς autem σοφῶς legendum conjicit doctiſſim. Junius. utrumlibet conſtare poterit. vel quòd *manifeſtè* id is ſentire ſe oſtendebat, vel quod ſapienter agebat, quod id *ſentiret.*

Ἐλάχιστον τῶν ἑαυτοῦ καλῶν ἡγούμενον τὴν ἐμπειρίαν | Eodem ſenſu Heracl. apud *Laert. l.* 9. Πολυμαθίη νόον οὐ διδάσκει· Ἡσίοδον γὰρ ἐδίδαξε καὶ Πυθαγόρην. Quod Philoſophi dictum ab Ambroſio Camald. Laërtii interprete peſſimè acceptum; à Gell. cujus codicibus jamdiu exciderat, in *præfatione* operis adductum, reſtituit ſimul explicátq; Salmaſ. *exercit. in Solin.* Apud Athenæum *dipnoſoph. l.* 13. ſecius paulò ſic effertur; Πολυμαθῆ νόον ἔχειν, οὐ διδάσκει. quo loco etiam Hipponis Athei, & Timonis Phliaſii in eandem ferè ſententiam dictum refertur, quo pronunciatur, τῆς Πολυμαθημοσύνης οὐκ εἶναι κενεώτερον ἄλλο. Clemens itidem *Stromat. l.* 1. ubi Platonis illud, tanquam ex *Demodoco*, quod in Ἐρασταῖς, legitur (ubi Socrates πολυμάθειαν aliud à *philoſophia* eſſe multis contendit) adduxiſſet; Μὴ δὴ ἡγοῦ τὸ φιλοσοφεῖν λέγειν, περὶ τὰς τέχνας κυπτάζοντα ζῆν, οὐδὲ πολυμαθοῦντα, ἀλλὰ ἄλλο τι. Subjungit, Ἤδη γὰρ, οἶμαι, ὡς ἄρα ἤδη πολυμαθῆ νόον ἔχειν οὐ διδάσκει καθ' Ἡράκλειτον. qui locus cùm ſit depravatiſſimus, ex M.S. Hœſchelius legendo, ὡς ἄρα πολυμάθεια νόον ἔχειν, ex parte ſatis feliciter reſtituit; ſed mendum omnium fœdiſſimum intactum reliquit. legendum ergo, Πολυμάθεια, νόον ἔχειν οὐ διδάσκει. atq; ita fortaſſe etiam Athen. ſcripſerat. Deniq; tanquam Democriti idem ferè laudat Stobæus *tom.* 2. *tit.* 4. Πολλοὶ πολυμαθέες, νόον οὐκ ἔχουσι. quod apud noſtros vulgari dicterio eſt celebre, *Peritiſſimos quoſq; non & prudentiſſimos eſſe,* **The greateſt clerks are not always the wiſeſt men.** Cæterùm Apollon. bonorum ſuorum minimum cenſet, quod alii in ſe ſummum reputant: hi verò inane prorſus ac futile quiddam pronunciant. Vide *infra* § 9. Τὸ πολυμαθὲς ἀνεπιφάντως. Optimè verò ſive Democritus ſive Heraclitus (alterius enim dictum eſſe nullus ambigo, etiamſi nomen nullum adſcriptum extet) apud Stob. *tit.* 34. Πολυμαθίη κάρτα μὲν ὠφελέει, κάρτα δὲ βλάπτει τὸν ἔχοντα. ὠφελέει μὲν τὸν δεξιὸν ἄνδρα· βλάπτει δὲ τὸν ῥηϊδίως φωνεῦντα πᾶν ἔπος, καὶ ἐν παντὶ δήμῳ. Nec diſpar Ariſtip. illud, ὅτι πολυμαθίᾳ σεμνυνομένῳ· Ὥσπερ οὐχ οἱ πλεῖστα ἐσθίοντες καὶ γυμναζόμενοι ὑγιαίνουσι μᾶλλον τῶν τὰ δέοντα προσφερομένων· οὕτως οὐχ οἱ πολλὰ, ἀλλ' οἱ χρήσιμα ἀναγινώσκοντες, εἰσὶ σπουδαῖοι. Porphyrius deniq; *de abſtinent. l.* 1. οὐκ ἔστιν ἡ εὐδαιμονικὴ ἡμῖν θεωρία, λόγων ἄθροισις, καὶ μαθημάτων πλῆθος, ὡς ἄν τις οἰηθείη — οὔτε γὰρ οὐδὲν ἂν ὁπό-

λυι

Digitized by Google

λυς τοὺ πᾶν μάθημα συνέχοντας, εἶναι εὐδαίμονας. νῦν δ᾽ οὐχ ὅπως πᾶν μάθημα οὐ συμπληροῖ τὴν θεωρίαν, ἀλλ᾽ οὐδὲ τὰ περὶ τῶν ὄντως ὄντων, ἐὰν μὴ προσῇ, καὶ ἡ κατ᾽ αὐτὰ φυσίωσις καὶ ζωή. Audiant Chriſtiani, ab ore hominis nomini Chriſtiano infenſi, dogma ſanè Chriſtianiſſimum.

Πῶς δεῖ λαμβάνειν τὰς δοκούσας χάριτας | τὰς δοκούσας χάριτας, ſicut *infra* § 16. τὰς δοκούσας τιμάς. & *l.* 4. § 3. Τῶν εὐφημιῶν δοκούντων. quia hoc loco multa vulgò habentur, quæ Stoici eo nomine neutiquam dignanda cenſent. Ars eſt quædam in beneficiis dextrè tam accipiendis, quàm & largiendis. Plut. *de Socratis genio*, Ἡ χάρις οὐχ ἧττον δεῖται μὲν τοῦ λαμβάνοντος ἢ τοῦ διδόντος, ἐξ ἀμφοῖν τελειοῦται πρὸς τὸ καλόν. ὁ δὲ μὴ δεξάμενος, ὥσπερ σφαῖραν εὖ φερομένην, κατῄσχυνεν ἀτελῆ πεσοῦσαν. Eandem imaginem aliò tranſtulit Plutarch. idem in *lib. de audiendo*, Ὥσπερ ἐν τῷ σφαιρίζειν τῷ βάλλοντι δεῖ συγκινούμενον εὐρύθμως φέρεσθαι τὸν δεχόμενον· οὕτως ἐπὶ τῶν λόγων ἐστί τις εὐρυθμία καὶ περὶ τὸν λέγοντα, καὶ περὶ τὸν ἀκροώμενον, ἂν ἑκάτερος τὸ προσῆκον αὐτῷ φυλάττῃ. Seneca, *de benefic. l.* 2. *c.* 17. *Volo Chryſippi noſtri uti ſimilitudine de pilæ luſu: quam cadere non eſt dubium aut mittentis vitio, aut accipientis. tunc curſum ſuum ſervat, ubi inter manus utriuſque, aptè ab utroque & jactata & excepta, verſatur.* Laudat hoc nomine Lacedæmonios apud Herodotum *l.* 4. Anacharſis, τούτοισι δὲ εἶναι μούνοισι σωφρόνως δοῦναί τε καὶ δέξασθαι λόγον.

Διὰ ταῦτα | D. Junius vult ταύτας, χάριτας, ſcil.

§ 9. Σέξτου | *Audivit & Sextum Chæronenſem Plutarchi nepotem.* Capitolin. & Eutrop. ἀδελφιδοῦν. Euſeb. τὸν ἐκ Βοιωτίας. Dio, Suidas & Philoſtr. in *Herod.* Quæri forſan poſſit an idem ſit, qui Pyrrhonias opiniones ſcripto propugnat. negant in *Plut. vit. c.* 5. Rualdus, & *ad hiſt. Aug.* Salmaſ. qui & Sexto Afro iſtud tribui monent. negat & *ad hiſt. eand.* Caſaubon. qui *ad Laërt. vit.* tamen ſecus ſtatuerat.

Οἶκον τὸν πατρονομούμενον | *domus ad arbitrium patrisfamilias inſtitutæ.* Xyl. quo ferè ſenſu Suidas. Πατρονομούμενοι, οἱ τοὺς παρὰ τῶν πατέρων παραδεδομένους νόμους τηροῦντες. niſi quod hìc ad majorum jam defunctorum, illìc ad ſuperſtitum adhuc parentum leges vivitur. Ita certè Plato primos mortales ait, *de leg. l.* 3. Ἔθεσι καὶ τοῖς πατρικοῖς νόμοις ἑπομένους, *inſtitutis legibúſq; patriis vixiſſe.* móxq; ubi de Cyclopibus Homeri illud ex *Odyſſ.* ι. laudaverat,

——θεμιστεύει δὲ ἕκαστος Παίδων ἠδ᾽ ἀλόχων,

à *patrio* hoc regimine *regium* dicit profluxiſſe, in quo ſcil. primo ætati honos ille deferebatur, διὰ τὸ τὴν ἀρχὴν ἐκ πατρὸς καὶ μητρὸς γεγονέναι, οἷς ἑπόμενοι, καθάπερ ὄρνιθες, ἀγέλην ἐποίησαν, πατρονομούμενοι καὶ βασιλείαν πασῶν δικαιοτάτην βασιλευόμενοι. quem locum Suidas, opinor, explicare volebat. Verùm meliùs Caſaub. *domum patrio affectu gubernatam* intelligit: in qua Dominus domus, etiam quoad ſervos & famulos, non titulo tenùs tantùm ſed re verà, paterfamilias exiſtit. non eà quidem ratione, quà Martiali, *l.* 1. *ep.* 85. quia

Domúmq; & agros implet equitibus vernis,
Pater familiæ verus eſt Quirinalis.

Sed quà Seneca ex majorum mente monet, *ep.* 47. *Vide*, inquit, *quam omnem invidiam majores noſtri dominis, omnem contumeliam ſervis detraxerint. dominum patrem familiæ appellarunt; Servos, quod etiam in mimis adhuc durat, familiares.* Verus ergo paterfamiliæ, qui & erga ſervos paterno more ſe gerit, Plinius *l.* 5. *ep.* 19. *Eſt mihi ſemper in animo, & Homericum illud,* πατὴρ δ᾽ ὡς ἤπιος ἦεν, *& hoc noſtrum, paterfamilias.* Tertull. *apolog. c.* 34. *Gratius eſt nomen pietatis, quàm poteſtatis: etiam familiæ magis patres, quàm domini vocantur.* Cæterùm fruſtra vocantur, niſi nomini ſuo reipſa reſpondeant. Qualem autem hic Marcus Sexti domum, tale Dionyſii regnum voluit eſſe Dio, σωφροσύνῃ καὶ δικαιοσύνῃ μετ᾽ εὐμενείας πατρονομούμενον. Plut. *Dion.* Atq; hoc eſt quod in Ulyſſe ſuo celebrat Homer. *Odyſſ.* β. *v.* 47.

Τοῖσδεσσιν βασίλευε· πατὴρ δ᾽ ὡς ἤπιος ἦεν.

& *ibid. v.* 234. & ε. *v.* 12.

Λαῶν οἷσιν ἄνασσε· πατὴρ δ᾽ ὡς ἤπιος ἦεν.
His, quos rexit, mitis erat populis, patris inſtar.

Ad illud autem Homeri oculum habuit Libanius *or.* 14. ubi narrat ſe de Florentio Cilices quoſdam percontatum, εἰ μέμνηνται τῶν περὶ Ὀδυσσέως εἰρημένων Ὁμήρῳ, καὶ ὅστις ἦν πρὸς τοὺς Ἰθακησίους. ab eis reſponſum retuliſſe, his verbis, quæ quo mentem genuinam indicem, ſubjicio: καὶ λίαν ἔφασαν· καὶ ὅτι δεῖν ἡδέως, ὅτι πλήττειν. ubi δεῖν ἡδέως illud cum vitioſum eſſe autumaret Vir doctiſſ. Fed. Morell. ἡδέως expuncto, ἤδεσαν ſubſtituit: vertítq; *illi admodum ſe meminiſſe dixerunt, & neq; opus eſſe lætari, neq; ferire.* quæ ſanè verba quid ſibi velint, Oedipo aliquo, qui explicet, opus eſt. mitto quod *ipſos meminiſſe* refert, lapſu gemino cum eo, quo εἰ μέμνηνται antè verterat, *nunquid meminiſſent*, cùm de Florentio præſide ab ipſis Libanius, non de ipſis, quæſiviſſet. Tum an *non lætari opus* habebant, qui præfectum πρὸς τοὺς ἀρχομένους (Libanium audis) ἤπιον βέλτιστόν τι, Ulyſſis inſtar, nacti eſſent. Verùm ſanus ac ſincerus eſt locus, quem vitii ſuſpectum vir doctiſſ. habuit, qui in Libanio & creberrimè, & turpiſſimè lapſus deprehenditur. de Florentio utiq; reſpondent Libanio *illum admodùm meminiſſe*; (eorum ſcil. quæ de Ulyſſe à Poëta dicta ſunt) réq; ipſà exhibere. *neq;* enim *aut vincire libenter aut ferire*, h.e. *nec in vincula conjicere, nec plectere quenquam proclivem eſſe.* ita τὸ δεῖν uſurpavit & Plato *in Crat.* ubi ἅπτειν & δεῖν, *nectere & vincire*, ſive *ligare*, idem

ferò

ferè eſſe affirmat. Quod autem in Ulyſſe Homer', idem in Cyro prædicat apud Xenophon. *pæd. l.* 8. his verbis Chryſantas. Πολλάκις μὲν δὴ καὶ ἄλλοτε κατενόησα, ὅτι ἄρχων ἀγαθὸς οὐδὲν διαφέρει πατρὸς ἀγαθοῦ. οἵ τε γὰρ πατέρες προνοοῦσι τῶν παίδων, ὅπως μήποτε αὐτοὺς τἀγαθὰ ἐπιλείψῃ. Κῦρος τέ μοι δοκεῖ νῦν συμβουλεύειν ἡμῖν, ἀφ' ὧν μάλιστα εὐδαιμονοῦντες διατελοίημεν. & Xenophon ipſe, *libro eodem*, ὑπὸ τῶν ἀρχομένων πατὴρ καλούμενος· addit etiam, & à ſervis, τῶν εἰς τὸ δουλεύειν κατεσκευασμένων. Idem hoc de ſe, ad populum ipſum provocatione factâ, profitetur Tullius Rex, apud Dion. Halicarn. *l.* 4. Πᾶσι τοῖς πολίταις, ὡς πατὴρ πρὸς υἱοὺς αὐτοῦ χρώμενος. Quódq; ille de Cyro, de Antonino noſtri patre Pauſanias in *Arcadic.* Τοῦτον Εὐσεβῆ τὸν βασιλέα ἐκάλεσαν οἱ Ῥωμαῖοι, διότι ἐς τὸ θεῖον τιμῇ μάλιστα ἐφαίνετο χρώμενος· δόξῃ δὲ ἐμῇ καὶ τὸ ὄνομα τοῦ Κύρου φέροιτο ἂν τοῦ πρεσβυτέρου, πατὴρ ἀνθρώπων καλούμενος. idem & in Juſtiniano celebrat Procop. *de ſtructuris orat.* 1. & Arcadio commendat Syneſius *de Regno*. Libanius, *orat.* 12. Ἐοικέναι δεῖ πατρὶ τὸν βασιλέα. Et Eraſmus *in inſtitut. princip. Bonus princeps non alio animo debet eſſe in ſuos cives, quàm bonus paterfamilias in ſuos domeſticos. quid enim aliud eſt regnum quàm magna familia? quid Rex niſi plurimorum pater?* Hic opponuntur οἱ παραβαίνοντες τὰ πάτρια, καὶ δεσποτικώτεροι ἀρχῆς ὀρεγόμενοι. Ariſtot. *polit. l.* 5. *c.* 10. Hoc nomine Cambyſem notant Perſæ, cum dicerent, ὡς Δαρεῖος μὲν ἦν κάπηλος· Καμβύσης δὲ δεσπότης· Κῦρος δὲ πατήρ, *Darium inſtitorem eſſe*, quia nundinabatur omnia; *Cambyſem* herum, quia aſper & inſolens; *Cyrum patrem*, quia mitis, bonus, benignus, beneficus. Herodot. *l.* 3. Optimè Th. Morus noſter.

Legitimus immaniſſimis
Rex hoc tyrannis intereſt:
Servos tyrannus quos regit,
Rex liberos putat ſuos.

Putat? imò *habet*. pro liberis habet, & habet liberos. Idem: *Princeps pius nunquam carebit liberis:*
Totius eſt regni pater.
Princeps abundat ergo f. [illegible] imus
Tot liberis quot civibus.

Καὶ τὴν ἔννοιαν | omiſit Xyl. *prop.[illegible] um*, Caſ. reddidit. *cogitationem*, oportuerat. Vide § 3.

Τὸ κατὰ φύσιν ζῆν | Refert Laërt. *l.* 7. in *Zenon. Cittienſ.* Zenonem primum in *lib. de nat. hominum* ſtatuiſſe, Τέλος εἶναι τὸ ὁμολογουμένως τῇ φύσει ζῆν, quod idem eſſe τῷ κατ' ἀρετὴν ζῆν. ὅτι ἄγει πρὸς ταύτην ἡμᾶς ἡ φύσις. (quod & Cic. *Offic. l.* 3. *Quod à Stoicis dicitur, convenienter naturæ vivere, id habet hanc, ut opinor, ſententiam, cum virtute congruere ſemper.*) Eum ſecutum Cleanthem *l. de volup.* Hecatonémq; & Poſidonium *lib. de finib.* Verùm Jo. Stobæus *collect. tom.* 1. *l.* 2. *tit.* 4. § 5. Zenonem aſſerit τὸ τέλος dixiſſe, τὸ ὁμολογουμένως ζῆν. quod cùm poſteriores deficientiùs dictum exiſtimarent, Cleanthem primùm τὸ τῇ φύσει adjeciſſe. Subjicit autem ipſe, ἰσοδυναμεῖν ταῦτα, τὸ κατὰ φύσιν ζῆν, καὶ τὸ καλῶς ζῆν καὶ τὸ εὖ ζῆν. Retinuerunt iſtud deinceps Stoici. Noſter *l.* 3. § 4. Τῶν ὁμολογουμένως τῇ φύσει βιούντων. quod Cicero *de finib. l.* 3. *Congruenter naturæ convenienterq; vivere.* Senec. *epiſt.* 5. *Nempe propoſitum noſtrum eſt, ſecundùm naturam vivere.* Et *de vit. beat. c.* 31. *Solemus dicere ſummum bonum eſſe ſecundùm naturam vivere.* Philo Jud. *de migrat.* Τοῦτό ἐστι τὸ παρὰ τοῖς ἄριστα φιλοσοφήσασιν ᾀδόμενον τέλος, τὸ ἀκολούθως τῇ φύσει ζῆν· γίνεται δὲ, ὅταν ὁ νοῦς εἰς τὴν ἀρετῆς ἀτραπὸν ἐλθὼν κατ' ἴχνος ὀρθοῦ λόγου βαίνῃ, καὶ ἕπηται θεῷ, τῶν προστάξεων αὐτοῦ διαμεμνημένος, καὶ πάσας ἀεὶ καὶ πανταχοῦ ἔργοις τε καὶ λόγοις βεβαιούμενος. Idem vult eſſe, *ſecundùm naturam vivere, rectæ rationis ſemitam tenere, & Deum ſequi mandatis ipſius per omnia obſequendo.* Vide *infrà ad* § 16, & *ad lib.* 2. § 9, & *lib.* 4. § 42, & *ad lib.* 5. § 39.

Τὸ σεμνὸν ἀπλάστως | Ita *l.* 2. § 5. μετὰ σεμνότητος ἀπλάστου. Vide notas ibi. Contra L. Vero imperii cum Marco conſorti, *callidam ſeveritatis ſimulationem* impingit Jul. Capitol. in *Marc.* Nec à nota ſaltem aliquâ hac in parte Marcum ipſum immunem evaſiſſe idem indicat, dum refert *datum ei vitio, quod & fictus fuiſſet, nec tam ſimplex quàm videretur, aut quàm vel Pius vel Verus fuiſſet.* Vero certè *ſimplicitatem* tribuit Al. Severus, ubi Antoninorum virtutes peculiares commemorans, dixit, *Quid Pio ſanctius? quid Marco prudentius? quid Vero ſimplicius? quid Baſſiano fortius?* Lamprid. Quin & de Vero Capitolinus ipſe in *Pio*: *Amavit tamen Antoninus Pius ſimplicitatem ingenii, puritatémq; vivendi: hortatúſq; eſt ut imitaretur & fratrem.* ubi *puritatem vivendi*, καθαριότητα, i. e. *munditiem*, interpretatur Caſ. quæ vitio quandoq; affinis eſt. Verùm Capitolino de Vero ſecum convenire quî poſſit, viderint alii. mihi locus ille prior in Marco mendi ſuſpectus eſt: niſi ſi ita accipi debeat, quòd ad Marci mores per tempus aliquod ille ſe ſpecie ſaltem tenus accommodaverit. ut fuerit quod in ſenatoribus quibuſd. Plin. perſtringit. 6.13. *temporaria gravitas, vel potiùs gravitatis imitatio.* eò inclinarem lubens, niſi ut vitium ingenitum autor notâſſet. Quod autem de Sexto Marcus hîc; de Liciniano quæſtore pariter Sidonius Apollinar. *l.* 3. *epiſt.* 7. *Nihil affectatum ſimulatúmque; vera potius ſeveritas, quàm ſeveritatis imitatio.* Vide *infrà ad* § 14. φιλάληθες.

Τὸ στοχαστικὸν τῶν φίλων | *In conſulendo amicis ſagacitatem.* Xyl. ut στοχάζεσθαι hic ſit *conjectari & conjectando ſagaciter indagare*, quid quis velit, quóve opus habeat. Atq; ita Marcus uſus eſt *infrà* § 14. Μὴ δεῖσθαι στοχασμοῦ τοὺς φίλους. ſed meliùs Caſ. *Amicorum ingenia ſedulò obſervare.* ut στοχάζεσθαι iſtîc ſit *obſer-*

Digitized by Google

obſervare, & obſervando rationem alicujus habere, quò ad ingenium ejuſdem ſe accommodet. Etenim στοχάζεσθαί τινος, eſt *rationem alicujus habere*. Galen. *de fractur. l.* 1. Ἐγὼ γὰρ, ὅταν μὲν παρὼν παρόντι συναναγινώσκω τὸ βιβλίον, ἀκριβῶς στοχάζεσθαι δύναμαι τοῦ μέτρου τῆς ἐξηγήσεως, ἀποβλέπων ἑκάστοτε πρὸς τὴν τοῦ μανθάνοντος ἕξιν. ὅταν δὲ γράφω πᾶσιν, οὔτε τῶν ἄριστα παρεσκευασμένων, οὔτε τῶν χείριστα στοχάζομαι. τὸ μὲν γὰρ τοῖς πλείστοις ἀσαφὲς ἔσται· τὸ δὲ ἀνιάσει τοὺς χρονίζοντας ἐν τοῖς σαφέσιν. ἄριστον οὖν ἡγοῦμαι τῶν μέσως ἐξεν ἐχόντων στοχάζεσθαι. *In privata lectione accuratam prorſus habeo diſcentis rationem; in ſcriptis nec optimè nec peſſimè imbuti, ſed mediocrium tantùm rationem habeo.* Polybius *hiſt. lib.* 6. Ἡ γε μὲν σύγκλητος πάλιν ἡ τηλικαύτην ἔχουσα δύναμιν, ἐν τοῖς κοινοῖς πράγμασι ἀναγκάζεται προσέχειν τοῖς πολλοῖς, καὶ στοχάζεσθαι τοῦ δήμου. *Senatus multitudinem reſpicere, populique rationem habere cogitur.* Et mox; Ὁμοίως γε μὲν πάλιν ὁ δῆμος ὑπόχρεώς ἐστι τῇ συγκλήτῳ, καὶ στοχάζεσθαι ταύτης ὀφείλει, καὶ κοινῇ καὶ κατ' ἰδίαν. *Populus Senatui obnoxius eſt, ejuſdémque rationem habere*, ſive *eundem obſervare neceſſe habet.* Et rurſus; Ὀφείλουσι δὲ ἀεὶ ποιεῖν οἱ δήμαρχοι τὸ δοκοῦν τῷ δήμῳ, καὶ μάλιστα στοχάζεσθαι τῆς τούτου βουλήσεως. *Id exequi quod populo videbitur, ejuſq; voluntati ſeſe accommodare.* Marcus ipſe *l.* 3. § 11. Τοῦ κατ' ἀξίαν συστοχάζομαι. *Simul rationem habeo cujuſque pro exiſtimatione ſua.* & *l.* 10. § 6. στοχάζομαι τῶν ὁμογενῶν. *Cognatorum mihi rationem habeo.* & *l.* 8. § 3. ἡ φύσις ἐστόχασται. *natura uniuscujuſq; rei rationem habet, curam gerit.*

Κηδεμονικῶς | *Sedulò, ſtudioſe, cum cura cautióneque benevolâ & amicâ.* Polyb. ibid. Τοὺς μὲν ἐχθροὺς καὶ ἀκαταλλάκτους, τοὺς δὲ φιλικοὺς καὶ κηδεμονικοὺς ἔχοντος. Inde oxymoron Clementis illud *Pædag. l.* 1. *c.* 8. Ἀλλ' οὐδὲ ἀλλότριον τοῦ σωτηρίου λόγου, κηδεμονικῶς λοιδορεῖσθαι. καὶ γὰρ καὶ τοῦτο τῆς θείας φιλανθρωπίας φάρμακον· εἰ γὰρ ψέξαι χρὴ καὶ λοιδορεῖσθαι δεῖ. & *c.* 9. Νουθέτησις μὲν οὖν ἐστι, ψόγος κηδεμονικὸς, νοῦ ἐμποιητικός. Facetè Alexis *Midone* (referunt Athen. *l.* 15. & Euſtath *ad Odyſſ.* η'.)

Ὁ πρῶτος εὑρὼν μετὰ λυχνούχου περιπατεῖν
Τῆς νυκτὸς, ἦν τις κηδεμὼν τῶν δακτύλων.
Qui primus docuit cum laterna incedere
Noctu, digitorum egregius curator fuit. Grot.

Καὶ τὸ ἀνεκτικὸν τῶν ἰδιωτῶν | *Facilitatem erga privatos.* Xyl. parùm commodé. ἰδιῶται enim, homines *imperiti*, qualis plebs eſſe plerumq; ſolet. Sic Lucas *Act.* 4. 13. ἀγράμματοι καὶ ἰδιῶται. & Athenæus *l.* 4. ὁ εὐτελέστατος ἰδιώτης, πρόσεστι καὶ ἀναλφάβητος. Sed & Chaldæo Paraphraſtæ, & Judæis Doctoribus הדיוט iſtinc pro *vili, plebeio, rudi, literarum imperito.* Talium imperitiam & ſtoliditatem *ſuſtinere* poſſe, artis laudiſq; eſt haud infimæ. Pythagoras apud Stobæum *tom.* 2. *tit.* 10. Μεγάλης ἐστὶ παιδείας, τὸ ἀπαιδευσίαν δύνασθαι φέρειν. Vide *ſupra* § 8.

Καὶ τὸ ἀδιαφόρητον τῶν οἰομένων | Locus depravatus, & Xylandro conclamatus. Annotator Lugdun. *Interpretor*, inquit, *ut ea ſpectare non cuperem, quæ opinione tantùm conſtant.* οἴεσθαι *enim eſt opinari.* Eſt reverà; ſed οἰόμενα pro *opinabilibus* vix, opinor, quiſquam admiſerit. Addit idem; *Vel, ut ſpectare non cuperem eos qui magnificè de ſe ſentiunt.* οἴημα *enim &* οἴησις *apud Plutarchum, Laërtium & Dionyſium ſignificat præſumptionem &* ἔπαρσιν. Meric. Caſaub. Τῶν οἰομένων nomine τοὺς ἰδιώτας deſignari exiſtimat. idémq; hic de Sexto prædicare Marcum, quod Epictetus *Enchir. c.* 68. hiſce verbis præcepit; Μὴ λάλει τὸ πολὺ ἐν ἰδιώταις περὶ τῶν θεωρημάτων. Q genus vitii notans Cicero *de Orat. l.* 2. *Omnium autem*, inquit, *ineptiarum, quæ ſunt innumerabiles, haud ſcio an ulla ſit major, quàm illorum, qui ſolent quocunq; in loco, quoſcunq; inter homines viſum eſt, de rebus; aut difficillimis, aut non neceſſariis argutiſſimè diſputare.* Verùm id mihi animo inſidere nequit, cùm in clauſula proximè antegreſſa τῶν ἰδιωτῶν meminerit; nec veriſimile videatur Marcum de eiſdem prorſus agentem, verbulo tantum unico interjecto, vocabulum alterum uſurpâſſe voluiſſe. Sed nec ex ipſis verbis, prout exhibentur, quì elici poſſet iſte ſenſus, intelligo. Cl. Salm. οἱ οἰόμενοι *ſunt*, inquit, *qui res*, τῇ οἰήσει, i. e. *opinione tantùm metiuntur. notum illud, Sapientis non eſſe dicere, Non putabam. non tantùm ſic delicta ſua multi excuſant ac defendunt, ſed etiam* τὸ *putabam in multis aliis locum habet. Putabam ſic rem caſuram, aut non putabam. Puto tamen locum hunc non vacare vitio. legendum fortaſſe,* καὶ τὸ ἀνεκτικὸν τῶν ἰδιωτῶν, καὶ τοῦ ἀθεωρήτου τῶν οἰομένων. i. e. *Qui facilè ferret idiotas ac rerum imperitos; ſed & inconſiderationem eorum, qui leviter res perpendunt, & ſolam* οἴησιν *pro attentione & diſtrictiori examinatione afferunt.* Conjecturam meam adjicere licuerit, à D. Salmaſii veſtigiis paulùm admodum deflectendo, à ſenſu nihil, legerim, καὶ τῶν ἀθεωρήτως οἰομένων, *eiſq; qui citra conſiderationem opinantur, & de rebus quibuſvis temerè ſtatuunt.*

Καὶ τὸ πρὸς πάντας εὐάρμοστον | Quod de ſe Apoſtolus 1 *Cor.* 9. 20. Ἐγενόμην τοῖς Ἰουδαίοις, ὡς Ἰουδαῖος, ἵνα Ἰουδαίους κερδήσω· τοῖς ὑπὸ νόμον, ὡς ὑπὸ νόμον, ἵνα τοὺς ὑπὸ νόμον κερδήσω· τοῖς ἀνόμοις, ὡς ἄνομος (μὴ ἄνομος Θεῷ ἀλλ' ἔννομος Χριστῷ) ἵνα κερδήσω ἀνόμους. ἐγενόμην τοῖς ἀσθενέσιν, ὡς ἀσθενής. ἵνα τοὺς ἀσθενεῖς κερδήσω· τοῖς πᾶσι γέγονα τὰ πάντα, ἵνα πάντως τινὰς σώσω. & 10. 33. Πάντα πᾶσιν ἀρέσκω, μὴ ζητῶν τὸ ἐμαυτοῦ συμφέρον, ἀλλὰ τὸ τῶν πολλῶν, ἵνα σωθῶσι. *In licitis omnibus nimirum omnibus placere & ſatisfacere ſatagebat; omnia factus omnibus; non amittendo fidem; ſed oſtendendo pietatem.* Gregor. Rom. *paſtor. l.* 2. *c.* 5. & *regiſt. l.* 1. *ep.* 24. *Compaſſione miſericordiæ, non ſimulatione fallaciæ.* Auguſtin. *ad Hieron. ep.* 1. *Nunc ad licita condeſcendens, nunc à licitis ſe cohi-*

bens : nunc moralia docens, nunc myſtica diſſerens. Gilbert. *in Cant. Serm.* 27. qui videndi ulteriùs in locis adnotatis : ſed & Irenæus *adv. Valent. l.* 3. *c.* 5. & Oecumenius ex Chryſoſt. Theodoret. Phot. aliiſq; 1*Cor.* 9. Eſtq; ſanè ars quædam, nec contemnenda, nec obvia paſſim, eóq; laude dignior, quò plerumq; rarior comparet, accommodandi ſeſe gnaviter citra decori leges imminutas quibuſcunq;, ad ipſorum, quibus id datur, emolumentum procurandum, offenſionémve declinandam. quam & Marco *indulgentiæ* nomine tributam à Capitol. cenſet Cl. Caſaub., & συναρμοστίαν τῶν τρόπων interpretatur ex Platone *de Repub. l.* 3. Cæterùm iſta degenerat & in vitium devergit, ubi in mores ſe induit, quæſtúſque vel blanditiæ causâ adhibetur. quod genus hominum nunc Chamæleonti aſſimilatur, qui *colorem ſubinde mutat, redditque quemcunque proximè attingit.* Plin. *l.* 8. *c.* 33. & Solin. *c.* 43. Ità Plut. *de adulat.* Ὥσπερ τῶν θηρίων, ὅσα πεφυκότα τὴν χρόαν τρέπεσθαι, συναφομοιοῦται τοῖς ὑποκειμένοις χρώμασι καὶ χωρίοις, ἀλλοτρίοις χρώμασι, χρῶτι οἰκείων, κοσμούμενος. nunc Polypo ; qui & *colorem mutat ad ſimilitudinem loci.* Plin. *l.* 9. *c.* 29. Ὥστε τὴν χροιὰν, αἷς ἂν πλησιάσῃ, πέτραις ὁμοιοῦν. Plut. *natur. quæſt.* 19. Vide & Lucian. *dialog. marin.* 5. inde Pindarus *ibid.* & *de animal. ſolert.* ab eodem adductus. Ποντίου θηρὸς χρωτὶ μάλιστα νόον προσφέρων, πάσαις πολίεσσιν ὁμιλεῖ. ubi forſan tamen legendum, ὁμίλει· ut præcepti monitíve rationem habeat ; quale & Theognidis illud, eidem cùm ibidem, tum & περὶ πολυφιλίας, laudatum :

> Πουλύποδος νόον ἴσχε πολυπλόκου, ὃς ποτὶ πέτρῃ
> Τῇ προσομιλήσῃ, τοῖος ἰδεῖν ἐφάνη.

quæ in Theognidis tamen, quas nunc habemus, *elegiis* aliter paulò ſic concipiuntur,

> Πουλύπου ὀργὴν ἴσχε πολυπλόκου, ὃς ποτὶ πέτρῃ
> Τῇ προσομιλήσῃ, τοῖος ἰδεῖν ἐφάνη.

Quam lectionem ſecutus eſt, qui in Philoſtratum Ægyptium, Philoſtrato Lemnio referente in *vit. Sophiſt. l.* 1. per παρῳδίαν iſtud tranſtulit ;

> Πουλύπου ὀργὴν, ἴσχε Φιλοστράτε, ὃς Κλεοπάτρῃ
> Νῦν προσομιλήσας, τοῖος ἰδεῖν ἐφάνη.

At contra Phocylides ;

> Μηδ' ὡς πετρόφυὴς πολύπους κατὰ χῶρον ἀμείβου.

Ióq; Tragic. apud Athen. *l.* 7.

> Στυγῶ μεταλλακτῆρα πουλύπου χρόος.

Quin & de viro verè bono Greg. Nazian. *orat.* 27. Ὥστε θεῖόν τι πάσχειν, καὶ τὸ τοῦ θεοῦ δύνασθαι λέγειν, Ἐγὼ δὲ ὁ αὐτός εἰμι, καὶ οὐκ ἠλλοίωμαι. οὐκοῦν μεταποιηθήσεται, οὐδὲ μετατεθήσεται, οὐδὲ συμμεταποιηθήσεται τοῖς καιροῖς καὶ τοῖς πράγμασιν, ἄλλοτε ἄλλος γενόμενος, καὶ πολλὰς μεταλαμβάνων χρόας, ὥσπερ τὰς τῶν πετρῶν οἱ πολύποδες, αἷς ἂν ὁμιλήσωσι. Verùm nulla imago vitioſum iſtud τῶν κολάκων καὶ ἀρέσκων τὸ ἐνδεχόμενον depingat meliùs, quàm Plutarchi illa *lib. de adulat.* ab aquis deſumpta ; quæ per fluxilem labilémq; quam obtinent, naturam, vel vaſis cujuſlibet concipientis, vel corporis immerſi cujuſvis, figuram confeſtim induunt. Ὁ δὲ κόλαξ, inquit, ἅτε δὴ μίαν ἑστίαν ἤθους οὐκ ἔχων μόνιμον, οὐδὲ ἑαυτῷ βίον ζηθέντα αἱρετὸν, ἀλλ' ἑτέρῳ καὶ πρὸς ἕτερον πλάττων καὶ προσαρμόζων ἑαυτὸν, οὐχ ἁπλοῦς, οὐδὲ εἷς, ἀλλὰ παντοδαπὸς ἐστι καὶ ποικίλος, εἰς ἄλλον, ἐξ ἄλλου τόπον, ὥσπερ τὸ μεταφερόμενον ὕδωρ, περιρρέων ἀεὶ καὶ μετασχηματιζόμενος τοῖς ὑποδεχομένοις. Vide *ad l.* 5. § 36. & *l.* 7. § 43.

Κολακείας μὲν πάσης ἀνεπαισθητότερον εἶναι τὴν ὁμιλίαν αὐτοῦ | Quod de Dexippo Sophiſta (opinor) apud Suidam neſcio quis, Ὁ αὐτὸς σεμνότατος ὢν καὶ σπουδαστικώτατος, ὅμως ἐπίχαρις ἦν ἐν ταῖς ὁμιλίαις, οὐδενὸς ἧττον τῶν ἐπὶ χάρισι θαυμαζομένων.

Αἰδεσιμώτατον δὲ αὐτοῖς ἐκείνοις | De Bruto Cicero in Oratore § 35. *Admirabilis fama virtutum incredibilium, quæ ſpecie diſpares, prudentiâ conjunguntur. Quid enim tam diſtans, quàm à ſeveritate comitas ? quis tamen unquam te aut ſanctior eſt habitus, aut dulcior ? quid tam difficile, quàm in controverſiis dijudicandis ab omnibus diligi ? conſequeris tamen, ut eos ipſos, quos contra ſtatuis, æquos placatóſq; dimittas. ita efficis, ut cum gratiæ cauſſâ nihil facias, omnia tamen ſint grata, quæ facis.* De Agricola Tacitus : *Nec illi, quod eſt rariſſimum, aut facilitas autoritatem, aut ſeveritas amorem deminuit.* Et Seneca *de beat. c.* 8. *Virum ſapientem* ait fore, in his quæ agit, *cum comitate magnificum.* De Marco pariter Capitol. *Philoſophia ſerium & gravem reddidit : non tamen prorſus abolitâ in eo comitate, quam præcipuè ſuis, mox amicis, atq; etiam minùs notis exhibebat.*

Καὶ ὁδῷ ἐξευρετικόν τε καὶ τακτικὸν | formula Marco noſtro admodum familiaris ; *quâ certâ ratione methodóq;* aliquid inſtitutum deſignatur. ita ὁδῷ ὑπολαμβάνειν. *l.* 5. § 34. &, ὁδῷ περαίνειν. *l.* 6. § 26. &, ὁδῷ καὶ ἀληθείᾳ ἐλέγχειν. *l.* 3. § 11. Epictet. *diſſert. l.* 1. *c.* 16. Deum ait dediſſe nobis τὴν δύναμιν τὴν παρακολουθητικὴν τούτων, (externa vult) καὶ ὁδῷ χρηστικήν. Ariſtides *palinod. in Smyrn.* Πάντα δὲ ὥσπερ ὁδῷ κεχωρηκέναι φαίνεται. Apud Plut. *de commun. notit. præfat.* Stoici quidam Arceſilaum Academicóſq; appellant, λυμεῶνας τῶν ἐν φιλοσοφίᾳ, καὶ δογμάτων ὁδῷ βαδιζόντων ἀναστατῆρας. Zeno Citt. apud Laërt. *l.* 7. Τὴν φύσιν εἶναι πῦρ τεχνικὸν, ὁδῷ βαδίζον εἰς γένεσιν. quod Cicero de Nat. Deor. *l.* 1. *ad gignendum progredientem viâ,* & *ibid.* χωρίς τε αὐτῆς (de Dialectica loquitur) οὐκ εἶναι ὁδῷ ἐρωτᾶν καὶ ἀποκρίνεσθαι· ubi Caſaub. ὁδῷ, i. e. *viâ & ratione,* ut ſolet loqui Cicero. Sanè *viam* & *rationem* conjunxit Cicero in *Verrin.* 2. *viam* & *artem in Bruto.* Sed & in *de finib. l.* 2. qui eſt locus huic geminus, *Omnis in quærendo, quæ viâ quadam & ratione habetur oratio,* &c. Confirmat autem iſtinc Ruald. in *Plut. vit.* Sextum iſtum non eſſe Empiricum illum, qui diſciplinas omnes oppugnatum & everſum ibat.

Μηδ'

Μηδὲ ἔμφασιν ποτὲ | quod Cicer. *de fato. ut nemo in eo libidinis veſtigium viderit.* de Stilpone Megarico loquitur.

Ἅμα τε ἀπαθέστατον εἶναι, ἅμα δὲ φιλοστοργότατον | Ita ſcil. exemplo ſuo oſtendit Sextus, quod Seneca *de Clement. l. 2. c. 5. Secta Stoicorum, licèt apud imperitos malè audiret tanquam nimis dura, nullam benigniorem leniorémq; eſſe, nullam amantiorem hominum.* poſſéq; φιλοστοργίαν uberrimam etiam cum ſumma ἀπαθείᾳ conſiſtere ſimul. Infandum interim facinus ac ridiculum ſimul patravit editor bonus ille Lugdunenſis, qui ἀπεχθέστατον pro ἀπαθέστατον nobis hoc loco ſuppoſuit. dignúmq; patellà operculum adjecit Annotator, cùm ἀπεχθὴς, quod propriè *odioſum* ſignificat, hîc *odio vacuum* deſignare adnotavit. cum lectionis genuinæ hominem monere poſſet adjecta interpretatio. res ſcil. admiratione digna fuerit, eſſe hominem eundem & odio vacuum & ad amorem propenſum. Verùm ut idem & affectuum perturbationibus cum maximè immunis, & ad amorem genuinum interim propenſiſſimus exiſteret, miraculi propè loco haberi poterat. Siquidem ut vulgato dicterio dici ſolet,

Amare & ſapere vix Deo conceditur.

Τὸ εὔφημον καὶ τοῦτο ἀψοφητί | *quòd benè paſſim audiret, idq; ſine ſtrepitu.* quum *nec ipſe* ſcil. *ſibi plauderet*, ut de Tacito Plin. *l. 9. ep.* 14. & aliorum plauſus etiam nihil moraretur, ſed ſupprimeret potiùs, quod de Servatore noſtro Matth. 9. 30. & Luc. 5. 14. Contra quàm Cicero, qui cùm elogia & encomia ab aliis ſedulò aucupabatur, & ſolicitè emendicabat, tum & ſuas ipſe laudes aliis quibuſq; materiis intercalares ſubinde facere geſtiebat. quàm Creſcens Cynicus, quem Juſtinus *apol.* 1. non φιλόσοφον, ſed φιλόψοφον, καὶ φιλόκομπον vocat. quanquam uſu venit ferè, ut quod de Agricola Tacitus *ipſâ diſſimulatione famæ fama fiat auctior.* quod & Chriſto Domino contigiſſe monent Matth. *ibid. v.* 31. & Luc. 5. 15. De Catone Saluſt. in *Catilin. Eſſe, quàm videri, bonus, malebat: ità, quò minùs gloriam petebat, eò magis adſequebatur.* Atq; hoc ſenſu τὸ εὔφημον iſtic interpres uterq; accepit, ac ſi τὸ εὔφημον idem quod τὸ εὔδοξον eſſet. in quorum & ego ſententiam lubens concederem, ſi τὸ εὔφημον uſpiam ita uſurpatum occurreret. Verùm cùm pro *faventia*, i. e. fauſtâ expetitione, aut honorificâ exiſtimatione, externis indiciis palam factâ, quæ ſolet aliis exhiberi, frequentiſſimè adhibeatur, nec hîc ſecùs à Marco ſumptum exiſtimem. eò magìs, quia *infr.* § 13. ità prorſus accepit. itaq; verterim, *favere promptum, ſed ſine ſtrepitu.* ut medium quendam affectum, candidum moderatúmq; ſimul, deſignet, qualem in auditore Plutarchus deſiderat: μήτε ἄτεγκτον καὶ ἀτενῆ, οἰήματος ὑπούλου μεστόν, μήτε ὀφρῦν κατὰ ῥῆμα κινοῦντα, μήτε φαύλην εὐγνώμονος μάρτυρα φιληκοΐας περιϊέμενον, ἀλλὰ σιγῇ καὶ βαρύτητι καταπλήσσειν καὶ σχηματισμῷ θηρώμενον δόξαν εὐσταθοῦς καὶ βαθέος ἔχοντος ἀνδρός· ὅτε αὖ πάλιν ἐλαφρόν τινα καὶ ὀργιλόν, κατὰ ῥῆμα καὶ συλλαβὴν ἐρεσχελούμενον καὶ κεκραγότα. qui nec aliis laudem meritam deferre, ubi occaſio datur, detrectat, & eandem tamen exhibet ſine partium ſtudio, ac ſine contentione aut vociferatione minùs decorâ. Horum autem ſenſuum optionem liberam ego lectori relinquo.

Τὸ πολυμαθὲς ἀνεπιφάντως | *abſque oſtentatione.* cui contrarium τὸ φαντασιοπλήκτως ἐπιδείκνυσθαι, καὶ ἐπιτηδεῖον φαίνεσθαι, ut noſter *ſuprà* § 7. & *infra* § 16. τὸ ἐπιδεικτικὸν καὶ φαντικὸν, ut Caſaubon. qui videndus ad illa Perſ. *Sat.* 1. *v.* 70.

Scire tuum nihil eſt, niſi te ſcire hoc ſciat alter?

At pulchrum eſt digito monſtrari, & dicier, Hic eſt. id eſt, δακτυλοδεικτεῖσθαι· ut Philo loquitur. Senec. *ep.* 16. *Non eſt Philoſophia populare artificium, nec oſtentationi paratum.* Vide *ſuprà* § 8. τὴν ἐμπειρίαν, &c.

§ 10. Ἀλεξάνδρου τοῦ γραμματικοῦ | *Uſus præterea Grammaticis, Græco, Alexandro,* &c. Capitolin. De Alexandro iſto viſe ſis in eundem Ariſtidæ Sophiſtæ *ſermonem epitaphium.*

Τὸ ἀνεπίπληκτον | De Alexandro Ariſtides. Μόνος δὲ ἰδιώτας τε οὐκ ἤλεγχε, καὶ παρὰ τοῖς δεξιοῖς εἰς τὰ πρῶτα ἐθαυμάζετο.

Μὴ ὀνειδιστικῶς | Ita *l.* 11. § 13. τὸ παρεχόμενον δεῖξαι, οὐκ ὀνειδιστικῶς.

Παρυπομνήσεως | Qualem Socratis diſciplinam laudat Plutarch. *de adulat. & amic.* ὃς οὕτως ἀτρέμα τοὺς νέους ἤλεγχεν, ὡς μηδ᾽ αὐτὸς ἀπηλλαγμένος ἀμαθίας, ἀλλὰ μετ᾽ ἐκείνων οἰόμενος δεῖν ἀρετῆς ἐπιμελεῖσθαι, καὶ ζητεῖν τὸ ἀληθές. Et *Platonic. quæſt.* 1. δοκῶν ζητεῖν κοινῇ τὴν ἀλήθειαν.

§. 11. Φρόντωνος | *A Frontone*; quem cur *Frontinum* hîc Mer. Caſ. vocare maluerit, neſcio. aliter enim conſtanter hiſtorici omnes. Et Frontinus Rhetor Alexandri, qui poſt Marcum diu vixerat, præceptor fuit. De Marco Capitolinus: *Oratoribus uſus eſt, —Latino, Frontone Cornelio, —Cui & ſtatuam in Senatu petiit.* & Dio *l.* 71. ἐν τοῖς ῥητορικοῖς τὸν Φρόντωνα τὸν Κορνήλιον. quem eundem & *l.* 69. idem hoc elogio ornat; ὃ τὰ πρῶτα τῶν τότε Ῥωμαίων ἐν δίκαις φερόμενος. Et Panegyrici Maximiniano dicti autor; *Fronto Romanæ eloquentiæ; non ſecundum, ſed alterum decus.* ut Ciceroni, quem primum omnes agnoſcunt, non ſecundum ſed parem velit. A *gravitate* laudat Sidonius *l.* 4. *ep.* 3. qui & *Marcum Frontonem* appellare videtur, *l.* 8. *ep.* 10. cùm tamen *Marci Frontonis* alterius, *viri Conſularis*, meminerit Gellius *l.* 2. *c.* 26. qui eodem tempore vixerit, nec noſtro interim tacito, quem *Frontonem Cornelium*, quaſi ab altero illo diſtinguendo, appellat, *l.* 19. *c.* 8. Eandem cum Sidonio *gravitatis* laudem Frontoni huic tribuit & Hieronymus, *epiſt.*

ad Ruſticum: quo loco, falſus eſt Eraſmus, (erroris ducem ſecutus forſan Joannem Sariſber. Policrat. *l.* 8. *c.* 14.) quòd *Jul. Frontonem*, cujus meminit Juvenalis *Sat.* 1. *v.*12. & præter Juvenalem Tacitus *hiſtor. l.* 1, & 2. ab Hieronymo deſignatum cenſet. *Siccitatis* nomine notat Macrobius, vel apud Macrobium Euſebius, *Saturnalium lib.* 5. *cap.* 1. *Quatuor ſunt*, inquit, *genera dicendi: copioſum, in quo Cicero dominatur; breve, in quo Saluſtius regnat: Siccum, quod Frontoni adſcribitur: Pingue & floridum, in quo Plinius ſecundus quondam, & nunc nullo veterum minor noſter Symmachus luxuriatur.* Dignitate Conſulari à Marco fuiſſe ornatum, autor eſt Auſonius in *grat. act. Gratian.* Ex Frontonis ad Marcum Imper. epiſtolâ (uti videtur) ſive oratione aliquâ, citat hæc Chariſius *inſtit. grammatic. l.* 2. *Mihi ſatis abundèq; honorum eſt, quos mihi quotidiano tribuis.* Nec illud omiſſum velim, videri Frontonem hunc adverſus Chriſtianos vel ſcripſiſſe, vel egiſſe, ex Minutio Felice, cujus hæc in *Octavio* verba; *Sic de iſto & tuus Fronto, non ut affirmator, teſtimonium fecit; ſed convicium, ut orator, aſperſit.*

Ἐπισκέψαιμι | *ut ſcirem.* Xyl. potiùs *ut conſiderarem, animadverterem.* eſt enim ab ἐπισκέπτομαι, non ab ἐπίσταμαι. Vide *ſuprà* § 6. ἀπισκεπτικόν.

Οἷα ἡ τυραννικὴ βασκανία, καὶ ποικιλία, καὶ ὑπόκρισις | Polyb. *hiſt. l.* 2. αὐτὸ γὰρ τοὔνομα [τὸ τυραννεῖν] περιέχει τὴν ἀσεβεστάτην ἔμφασιν, καὶ πάσας περιείληφε τὰς ἐν ἀνθρώποις ἀδικίας καὶ παρανομίας. Thyeſtes apud Senecam,

> *Ut nemo doceat fraudis & ſceleris vias,*
> *Regnum docebit.*—

&, *Ubicunq; tantùm honeſta dominanti licent,*
> *Precariò regnatur.*—

&, —*ſanctitas, pietas, fides,*
> *Privata bona ſunt: reges, quà volunt, eant.*

Scilicet ut idem *Agamemn.*

> *Id eſſe regni maximum pignus putant,*
> *Si quicquid aliis non licet, ſolis licet.*

& Lepidus apud Saluſt. *Omnia retinendæ dominationi honeſta eſſe.* Cæterùm regnum illi cùm dicunt, tyrannidem intelligunt. Quum enim, ut Ariſtot. *polit. l.* 1. *c.* 2. Πρώτη καὶ θειοτάτη, ἡ βασιλεία. *Regnúmq; res ſit inter Deos homineſq;* (Ethnicum pro ritu ſuo loquentem habes) *pulcherrima.* Livius *l.* 2. unde & Plato *polit.* 9. pronunciat, ὡς παντὶ δῆλον, ὅτι πόλεως τυραννουμένης μὲν οὐκ ἔστιν ἀθλιωτέρα, βασιλευομένης δὲ οὐκ εὐδαιμονεστέρα. nil mirum, ſi (quod Polybius *l.* 6.) συμψεύδονται καὶ συγχρῶνται πάντες οἱ μόναρχοι, καθ' ὅσον οἷοί τ' εἰσί, τῷ τῆς βασιλείας ὀνόματι. ſi inquam, *monarchæ quivis*, tyranni quoq; quantum poſſunt, *ementito regni nomine abutantur.* Inter *tyrannum* interim, *regémq;* juſtum quantum interſit, nemo meliùs Dione Pruſ. docebit, *oratione* quæ *de Regno* eſt, 1, & 3. & quæ eſt *de tyrannide*, 6. cui Syneſium adjungere licet *lib. de regno.* & è recentioribus Eraſmum in *inſtitutione principis Chriſtiani.* Sed nec tyrannum quiſquam accuratiùs depinxerit, quàm Plato id præſtitit, *politic. l.* 8. & 9.

Βασκανία | *tyrannicam invidentiam* dicit; ſive quâ illis invidetur.

De qua Statius *l.* 5. *Syl.* 1.

> *Quiſnam impacatâ conſanguinitate ligavit*
> *Fortunam invidiámq; Deus?*—

Et in eandem ferè mentem Tragicus in *Theb.*

> *Simul iſta mundi conditor poſuit Deus,*
> *Odium atque regnum.*—

Et Attius apud Cicer. *Offic. l.* 3.

> *Multi iniqui atq; infideles regno, pauci ſunt boni.*

Unde Lycus apud M. Senecam, *Herc. fur.* 2.2.

> *Ars prima regni eſt, poſſe te invidiam pati.*

& de Dionyſio Siculo tyranno, Corinthi agente, Juſtinus, *l.* 21. *Laborabat invidiam præteritorum, contemptu præſentium demere; expertus, quàm inviſa tyrannorum forent etiam ſine opibus nomina.* Sive etiam ipſam *tyrannorum invidentiam*, quâ illi cùm ſeſe invicem inviſos, tum & bonos quoſvis etiam exoſos, habent. Siquidem ut Claudian. *de Honor. Coſſ.* 4.

> —*Sors iſta tyrannis*
> *Convenit, invideant claris, forteſq; trucident.*

Ὑποκρίσεως | *Hypocriſin* dicit *tyrannicam*, quâ illos cum primis diligere & in pretio habere ſe ſimulant, quos quàm maximè oderunt. Tiberius, de quo ampliùs *infr. ad* § 14. *nullam, ut rebatur, ex virtutibus ſuis magis quam diſſimulationem diligebat.* Tacit. *annal. l.* 4. De Domitiano itidem Caſſius, Ἄνθρωπον ἐφίλησε μὲν ἀληθῶς οὐδένα, πλὴν γυναικῶν τινων. ἐσπλάσθη δὲ ἀγαπᾶν ἀεί, ὃν ἂν μάλιστα ἀποσφάξαι ἤθελεν· de quo eodem & eundem videas *ad l.* 10. § 17. exempla, quibus id comprobatum dederit, habes apud Suetonium 12. 11. Sed & quâ cuncta *ſimulare ac diſſimulare* ſolenne habent, ubi id è re ſua eſſe putant. De Alexandro 6. Pontifice Romano, filióq; ejuſdem Valentino, (quem Nic. Machiavelius tanquam exemplar Principibus imitatu digniſſimum proponit, *de princip. c.* 11.) tradit Guicciardinus, *hiſt. l.* 6. adeò ſimulatione ac diſſimulatione celebres, ſive infames potiùs, fuiſſe, ut quaſi proverbiali dicterio vulgò jactaretur, *Pontificem nunquam quod diceret, facere; Valentinum nunquam quod faceret, dicere.* Nec aliunde illud Sigiſmundi Cæſaris effatum; *Neſcit regnare, qui neſcit diſſimulare.* Æn. Sylv. *in Panorm. l.* 1. Elegantiſſimè vir illuſtriſſimus Dan. Heinſius *Herode act.* 2. *Scen.* 2.

> *Non tot receſſus abditos æther habet,*
> *Non inferi, non terra, non totum mare,*
> *Quot aula, quam deſerta vis recti fugit:*
> *Impervia aliis ſemper eſt, ſemper ſuis.*

Huic & ὑποκρίσεως αὐλικῆς illam adjicere licet,

qu&c.

ἧσθ' ἐμὲ (inquit Julian. *epiſt.* 12. expertus ipſe forſan, nec ejuſd. expers, ejeret licèt, quum Baſilium eâ ipſâ tam blandè compellet & ad ſe invitet, quem non poterat non odiſſe) ἐπαινοῦντες, αὐτῶν πλεῖστον μῖσος, ἥλικον οὐδὲ τοῖς πολεμιωτάτοις. & Polybius *hiſt. l.* 4. Καινὸς γὰρ δή τις οὗτος εὕρηται τρόπος διαβολῆς, τὸ μὴ ψέγοντας, ἀλλ' ἐπαινοῦντας λυμαίνεσθαι τοὺς πέλας. εὕρηται δὲ μάλιστα καὶ περὶ τὸ τοιαύτη κακοτεχνεῖν καὶ βασκανία καὶ δόλος, ἐν τοῖς περὶ τὰς αὐλὰς διατρίβουσι, καὶ τῆς τούτων πρὸς ἀλλήλους ζηλοτυπίας καὶ πλεονεξίας. Hoc eſt, quòd in *vita Agricolæ* Tacitus: *Peſſimum inimicorum genus, laudantes.*

Εὐπατρίδαι ἀστοργότεροι | De Tiberio Sueton. *l.* 3. *c.* 52. *Filiorum, neque naturalem Druſum, neque adoptivum Germanicum patriâ charitate dilexit.* Scil. ut Naſo *Metam. l.* 2.

Non bene conveniunt, nec in una ſede morantur
Majeſtas & amor.——

Certè qui iſtiuſmodi hominum æmulationes fœdas diráſq;, quas cum natura ſibi conjunctiſſimis exercuere, quarum prægnans eſt omnis omnium ætatum, omniúmq; gentium hiſtoria, animo recoluerit, oraculi vicem obtinere meritò cenſebit, quod à Frontone noſter hîc ſe accepiſſe profitetur.

§ 12. Ἀλεξάνδρου τοῦ Πλατωνικοῦ | Plures hoc nomine tum philoſophos, tum Sophiſtas recenſet Suidas. Verùm noſter iſte an ex illis ſit, certò ſtatuere nullus habeo. Alexandri Cilicis Sophiſtæ inter cæteros meminit, de quo latiùs etiam Philoſtratus in *vit. Soph. l.* 2. qui πηλοπλάτων dictus fuerit. Platon. nimirum, ſi non dogmate, dictione ſaltem æmulatus videtur. unde declamantem ubi audiverat quidam ex Herodis Attici Sectatoribus, τὸν μὲν πηλὸν εὑρηκέναι dixit, τὸν δὲ Πλάτωνα ζητεῖν. A Marco autem accitum, *ab epiſtolis Græcis* eidem fuiſſe, autor eſt Philoſtratus. qui & Favorini γνωριμώτατον ἀκροατὴν extitiſſe eum ait. Favorinus autem iſte in eorum albo cenſetur, qui & *philoſophi* ſimul & *ſophiſtæ* etiam habebantur. Fieri itaque poteſt ut Alexander ille is ipſe ſit, quem hic Marcus *Platonicum* appellat. Meminit & Galenus *lib.* περὶ τοῦ προγινώσκειν Alexandri cujuſdam, qui eiſdem temporibus Romæ vixerit, Damaſceni. Cæterùm iſtum ait γινώσκειν μὲν τὰ τοῦ Πλάτωνος, ἀλλὰ τοῖς Ἀριστοτέλους προσκεῖσθαι μᾶλλον· & φιλονεικίας nomine à pleriſq; notatum. Ad priorem illum itaq; potiùs inclinaverim.

Ἢ ἐν ἐπιστολῇ γράφειν | Non ineptè iſtud in Alexandrum illum conveniat, cujus operâ ad epiſtolas Marcus eſt uſus.

Ὅτι ἄσχολός εἰμι | Vide *ſuprà* § 7. Ἄσχολος ὁ μὴ εὐσχολῶν. σχολὴ γὰρ ἡ ἐν τῇ λογικῇ συνουσίᾳ εὐσχολία. Suidas. qui & hæc ipſe Marci ſubjungit. Cicer. *ad Attic. l.* 1. *ep.* 11. *Vereor, ne putidum ſit, ſcribere ad te quàm ſim occupatus.*

Τὰ κατὰ τὰς σχέσεις τὰς συμβαινούσας ὅλους καθήκοντα | Epictet. *Enchirid. c.* 29. Τὰ καθήκοντα ὡς ἐπίπαν ταῖς σχέσεσι παραμετρεῖται. *Officia ut plurimùm pro relationibus & qualitatibus perſonarum* (quas invicem gerunt) *definiuntur.* σχέσεις autem, ſive *relationes* & affectiones mutuæ, vel ſunt naturales, vel adſcititiæ. Epictet. *diſſert. l.* 3. *c.* 2. δεύτερος ἐστὶ τόπος, ὁ περὶ τὸ καθῆκον· οὐ δεῖ γάρ με εἶναι ἀπαθῆ, ὡς ἀνδριάντα, ἀλλὰ τὰς σχέσεις τηροῦντα τὰς φυσικὰς καὶ ἐπιθέτους, ὡς εὐσεβῆ, ὡς υἱὸν, ὡς ἀδελφὸν, ὡς πατέρα, ὡς πολίτην. quod idem habet & *lib.* 2. *cap.* 14. Cæterùm de his ampliùs vide ſis Simplicium in *Commentario ad Epicteti Enchiridium*, & Caſaubonum *ad Perſii Sat.* 3. *v.* 70. Sed & Marcum ipſum *infr. lib.* 8. § 27. & *l.* 11. §. 18.

Τὰ περιεστῶτα πράγματα | id eſt, ut Demoſt. *Olynth.* 1. ἐπὰν ἡμᾶς περιστῇ τὰ πράγματα. quæ autem Marcus περιεστῶτα πράγματα, ea Plutarch. περιστάσεις καὶ πράγματα dixit *de ſuperſtit.* Τοιαῦτα μὲν ἐν τοῖς ἀβουλήτοις καὶ περιστατικοῖς λεγομένοις πράγμασι καὶ καιροῖς ἡ δεισιδαιμονία· βελτίων δ' οὐδ' ἐν τοῖς ἡδίοσι τῆς ἀθεότητος. Clemens ſimpliciter τὸ περιστατικόν. Ità *Strom. l.* 7. τῆς ἀνδρείας, ſive *fortitudinis* munus inter cætera ſtatuit, τὸ περιστατικὸν ὑπομένειν. & *lib.* 5. Pios ſæpenumero ad virtutis exercitium Deo permittente, τοῖς περιστατικοῖς περιπίπτειν. denique *lib.* 4. ἐν μάλα τοῖς περιστατικοῖς ἅπασιν δεῖν τι εἶναι καλῶς χρῆσθαι τὸν γνωστικόν. Galen. in *hort. ad art. c.* 2. περιστάσεις πραγμάτων dixit. Κἂν τῷ βίῳ μειζόνων ναυαγίων περὶ πολλὰς δόξας γιγνομένων, ἢ περὶ τὰ σκάφη κατὰ θάλατταν, ἐκ δεξιῶς γνόντας ἔτι ζῆν, ἐπιτρέπειν ἑαυτὸν ἐν τοιαύταις περιστάσεσι πραγμάτων τυφλῷ δαίμονι, μηδ' αὐτῷ βεβαίως ἑστηκότι. Idem *de ſanit. tuend. l.* 2. *cap.* 1. Πολλοῖς γὰρ τῶν ἀνθρώπων ὑπὸ περιστάσεως πραγμάτων ὁ βίος καὶ βλάπτεσθαι μὲν ἀναγκαῖόν ἐστιν αὐτοῖς, ἀποσχέσθαι δ' οὐ δυνατόν. inde βίος περιστατικὸς, Origeni *adverſ. Celſum l.* 1. *Vita negotiis moleſtiiſque implicita*; cui opponitur ὁ ἀπολαυστικός. Sed & Laërt. *l.* 7. in *Zenon.* ex Stoicorum ſenſu; Τῶν καθηκόντων τὰ μὲν ἀδιαπεριστάτως· τὰ δὲ περιστατικά. πράγματα itidem pro *negotiis* & *moleſtiis.* ità Ariſtophan. *ranis act.* 1. *ſcen.* 4.

Τίς ἐς ἀναπαύλας ἐκ κακῶν καὶ πραγμάτων;
Quis in requiem ex malis vult & moleſtiis?

Menander in *Agricola*, ab Ariſtoph. *Schol.* adductus *ad Plut. act.* 3. *Scen.* 2.

Ἐν πράγμασιν, ἐν μάχαις.——
Moleſtis in negotiis, in prœliis.

Epicurus apud Laërtium, in *Epic.* & Senecam, in *Claud.* Πράγματα ὁ Θεὸς, οὔτε αὐτὸς ἔχει, οὔτε ἄλλοις παρέχει. id eſt, vertente Cicerone *de Nat. Deorum lib.* 1. *Negotium Deus nec ipſe habet, nec aliis exhibet.* Eodem ſenſu & περιστάσεις di-

Digitized by Google

euntur. Vide *infrà* § 15. *l.* 6. § 11. & *l.* 9. §. 13.

§ 13. Κατύλλ | Inter *Stoicos*, quos audiverit, *Cinnam Catullum* ponit Capitolin. quo loco Catullum legi poſtulat Cl. Salmaſius.

Τὸ περὶ τῶν διδασκάλων ἐνθύμως ἐυσήμον | Senec. epiſt. 73: *Verè philoſophus præceptores ſuos veneratur & ſuſpicit, quorum beneficio illis ſe vitiis exuit.* Sive, *illis in viis exiit.* altera lectio à Mureto eſt, à Lipſio altera. Idémque *epiſt.* 64. *Quidni ego magnorum virorum & imagines habeam, & natales celebrem? quidni illos honoris cauſſa ſemper appellem? Quam venerationem præceptoribus meis debeo, eandem illis præceptoribus generis humani, à quibus tanti boni initia fluxerunt. Si Conſulem videro aut Prætorem, omnia quibus honor haberi ſolet, faciam; equo deſiliam, caput adaperiam, ſemitâ cedam. Quid ergo? M. Catonem utrumque, & Lælium ſapientem, & Socratem cum Platone, & Zenonem Cleanthémque in animum meum ſine dignatione ſumma recipiam? Ego verò illos veneror, & tantis nominibus ſemper aſſurgo.* Juvenal. *Sat.* 7. *v.* 206.

Dii majorum umbris tenuem & ſine pondere terram
Spirantéſque crocos, & in urna perpetuum ver,
Qui præceptorem ſancti voluere parentis
Eſſe loco —

Talis Marcus noſter, qui, ut Capitol. *Tantum honoris magiſtris ſuis detulit, ut imagines eorum aureas in larario haberet, ac ſepulcra eorum aditu, hoſtiis, floribus ſemper honoraret.* Talis & Alexander, qui, ut Plutarchus eſt autor, Ariſtotelem præceptorem cum primis coluit, ὐχ ἧττον τῦ πατρὸς ἀγαπῶν dictitans, ὡς δι᾽ ἐκεῖνον μὲν ζῶν, διὰ τῦτον δὲ καλῶς ζῶν. Cui ſententiæ aſtipulatur & Ariſtoteles ipſe apud Laërt. his verbis. Τῶν γονέων τοὺς παιδεύσαντας ἐντιμοτέρους εἶναι τῶν μόνον γεννησάντων· τοὺς μὲν γὰρ τὸ ζῆν, τοὺς δὲ τὸ καλῶς ζῆν παρασχεῖν. Et Plut. *adverſ. Colot.* Τὸ μὲν ζῆν οἱ γονεῖς ἐκ τῶν θεῶν ἡμῖν ἔδωκαν· παρὰ δὲ τῶν φιλοσόφων δίκης καὶ νόμου συνεργὸν οἰόμεθα, λόγον ἐπιθυμιῶν κολαστὴν λαβόντες, εὖ ζῆν. Et Ariſtides *pro Themiſtocl.* Τοῖς ὑπηρετήσασιν εἰς τὴν γένεσιν, καὶ δι᾽ ὧν πρῶτον ἤλθομεν εἰς φῶς, τούτοις τὴν πρώτην μεγίστην χάριν ἡγούμεθα δεῖν ἔχειν, μετὰ τοὺς ἐπὶ τούτων προτέρους θεούς· οἱ τοίνυν τοῖς γονεῦσι δι᾽ αὐτὸ τὸ εἶναι μόνον τοσαύτην ἔχομεν χάριν, καὶ ὁμολογοῦμεν ὀφείλειν κατὰ πάντων κρατῶν πρεσβεύματα, πῶς οὐκ ἐκείνοις πλέον τι προσέχεσθαι χρὴ δοκεῖν, οἵ τινες οὐ τῦ ζῆν μόνον, οὐδὲ τῆς σωτηρίας αἴτιοι κατέστησαν, ἀλλὰ καὶ βελτίους ἀντὶ χειρόνων εἰδέναι εἶναι.

Τὸ περὶ τὰ τέκνα ἀληθινῶς ἀγαπητικὸν | quod in eis rarius, qui ſunt in dignitatibus ſummis conſtituti. Sicut enim illi plerumq; ἀστοργότεροι, uti noſter monuit *ſuprà* § 11. Cicer. *ad Attic. l.* 7. *epiſt.* 2. *Filiolâ tuâ te delectari lætor, & probari tibi* στοργὴν *φυσικὴν* eſſe τὴν πρὸς τὰ τέκνα.

§ 14. Τοῦ ἀδελφοῦ μου Σευήρου | Οὐήρου legendum aliquando ſuſpicatus eram ex Dione Caſſ. & Jul. Capitolino, apud quos *Verus*, non *Severus*, Marci frater, adoptione tamen, non genere, (nam Ceionii Commodi filius hic fuit) & imperii conſors, toties occurrit. Quin & Joſ. Scaliger in *animadv. ad Euſeb.* & Cl. Salmaſius in *annot. ad Capitol.* ſic corrigendum uterque cenſuit. Errorem conſimilem in Galeni, Theophili, Epiphanii, aliorúmq; ſcriptis, apud quos ἀντὶ τῦ Βήρος, ἤτοι Οὐήρος, Σέβηρος, ἢ Σεύηρος, pro *Vero Severus* reperitur, obſervârunt Gulſtonus noſter, *ad Galen.* Scalig. *ad Euſeb.* Salmaſ. *ad Capitol.* Petav. *ad Epiphan.* Verùm cùm Verus ille vitæ impuriſſimæ, & flagitioſiſſimæ, moribus perditiſſimis ac profligatiſſimis fuerit; non video qui potuerit in tam fœtido fæculentóq; ſterquilinio virtutum iſtiuſmodi ſeges ulla, nedum tam ampla, quàm iſtic depingitur, deprehendi. *Claud.* itaq; *Severum* philoſophiæ Peripateticæ θιασώτην, quē inter cæteros audiviſſe Marcum noſtrum autorem habemus Capitolinum, intellexiſſe fors fuerit. Eóq; magis hunc voluiſſe videri poſſit, quòd hujus ipſius, à quo tamen multa traxerit neceſſe eſt, nuſpiam alibi meminerit. Sed nec iſtud ſatisfacit, cùm nec quâ ratione *fratrem* illũ appellaret, occurrat; & fratris quaſi germani & genuini infrà rurſus meminiſſe videatur § 17. alioqui, quid ſi pro ἀδελφῦ legamus φίλυ? ut *amicus* non *frater* indigitetur Severus iſte: quo modo Nabud Nathanides Solomonis *Regis amicus. Reg. l.* 3. *c.* 4. *v.* 5. Verùm iſtud potiùs Jun. Ruſtici fuerit; de quo vide ſis quæ ex Capitolino *ſuprà* adduximus *ad* § 7. & quæ apud eundem de eodē ſequuntur. Proinde caligine ſeptis undiq; nihil lucis cùm affulgeat, nihil certi renunciare datur. Ego itaq; ἐπέχω & (quod in ambiguis ſolet) mihi *non liquere*, ingenuè profiteor. Addito tamen, potuiſſe Marci conſanguineum aliquem qui *proavi materni* utriuſq; communis (*Catilius Severus* dictus is, Capitol.) nomen geſſerit, *fratris* nomine deſignari. alii viderint.

Φιλοίκειον | De Vero Capitolinus, enumeratis omnibus ejus magiſtris in diverſo genere ſcientiarum, *Hos omnes*, inquit, *amavit unicè, atq; ab his invicem dilectus eſt.* Atq; hoc eſſe τὸ φιλοίκειον, quod à Fratre ſuo Vero didiciſſe Marcus profitetur, cenſet Salmaſ. *ad Capit.* ambigo tamen. Marci verò τὸ φιλοίκειον habemus à Capitolino his verbis, commendatum, dixerim, an perſtrictum? *Jam in ſuos tantâ fuit benignitate, ut cùm in omnes propinquos cuncta honoris ornamenta contulerit, tum in filium Commodum, & quidem ſceleſtum atque impurum, citò nomen Cæſaris & mox ſacerdotium, ſtatimque nomen Imperatoris, ac triumphi participationem, & conſulatum.*

Φιλάληθες | *Simplicitatem* certè Vero tribuiſſe Severum, eandémq; in illo adamâſſe Pium monuimus

mus *ſuprà ad* § 9. ſed & Capitolin. de eodem, *Erat*, inquit, *morum ſimplicium, & qui adumbrare nihil poſſet.* Verùm iſtud infirmitatis potiùs καὶ ἠλιθιότητος ἤτοι εὐηθείας, quàm candoris ingenui καὶ φιλαληθείας fuerit. *nihil potuiſſe*, dicit; *nihil voluiſſe adumbrare*, non dicit. Siquidem idem eidem alibi impingit, (quòd & ſuprà notavimus) *callidam ſeveritatis ſimulationem*: quâ nimirum per imperii initia, graviter ſe, & ad Marci mores egerit. Cæterùm *membrana tenuis, & bracteata* tantùm (ut cum Seneca *ep.* 115. loquar) erat illa ſeveritas, cujus fucus facilè deprehendi poterat. nec perſonam illam diu ſuſtinuit; ſed ad ingenium indolémq; pravam citò deflexit. docuítq; verum eſſe, quod Greg. Naz. *orat in Jul.* 1. Ὡς οὐδὲν προσποιητὸν, μόνιμον, i. e. *quæ ſimulata ſunt diuturna eſſe non poſſe.* ut Ambroſius *de Offic. l.* 2. *c.* 22. Ego interim non video (quod & priùs monui) quomodo Capitolinus ſibi ipſi conſtet, qui in Vero modò *ſimplicitatem* prædicat, modò *callidam ſimulationem*, tanquam vitium illi ingenitum, notat. At Marcum hac ratione *pro Vero Veriſſimum* appellabat Adrianus. Caſſ. & Capitol.

Φιλοδίκαιον | Verùm Pio an Marco (nam ambiguè locutus eſt) *fidem, non & amorem exhibuiſſe*, autor eſt Capitolinus. Eſt autem *fides juſtitiæ pars*; ut Cicero, *Offic. l.* 1. Cæterùm *fides* ab *amore* ſejuncta, φιλοδικαίου elogium neutiquam meretur. Utrumq; autem hoc & φιλάληθες & φιλοδίκαιον interpres Anglic. (quâ ratione motus, mihi incertum) omiſit.

Θρασέαν | De Thraſeâ Pæto, Tacit. *annal. l.* 16. Dio Caſſ. in *Neron.* & in *Dioclet.* Suetonius *l.* 6. *c.* 37. & *l.* 12. *c.* 10. Arrian. in *Epictet. diſſert. l.* 1. *c.* 1.

Ἑλβίδιον | De Helvidio Priſco, Thraſeæ genero, Tacit. *ibid.* & *hiſt. l.* 4. Dio Caſſ. in *Veſpaſ.* Sueton. *l.* 10. *c.* 15. & *l.* 12. *c.* 10. Arrian. *l.* 1. *c.* 2. & *l.* 3. *c.* 26. & Plin. min. *l.* 9. *ep.* 23.

Κάτωνα, Δίωνα, Βροῦτον | De his, præter cæteros hiſtoricos, fuſiſſimè Plutarchus; qui ex profeſſo res geſtas horum omnium deſcripſit. Verum quid cum heroibus iſtis L. Vero, homini *vitiorum Cajanorum, & Neronianorum, & Vitellianorum æmulo, & in pluribus Neroni?* Capitolini ſunt de Vero verba. Nero ſcil. alter Thraſeam Marco conciliaverit, & in notitiam ipſius eum inſinuaverit? Accedit, quod ex hic poſitis videri poſſit, Marcum Lucio in diſciplinam quandoq; datum; & ab eodem in eis, quæ referuntur iſtîc, aliquâ faltē ex parte, inſtitutū. Verùm repugnat planè ſententiæ huic, tum utriuſq; ætas, cùm Marcus Luciū anteceſſerit, utpote qui Pii filiam ideò duxerit uxorem, quòd Lucius, cui ab Hadriano deſtinata fuerat, impar ætate videbatur, filiámq; ſuam Lucillā nomine eidem Vero jam transnominato nuptum dederit: tum etiam quòd Lucius hic, poſt ſeptimum annum in familiam Aureliam traductus, *Marci moribus & autoritate formatus* perhibetur. Vide Capitolinum in *Marco* (ſed à Salmaſio reſtitutum) & in *Vero*. Alius igitur eſt neceſſariò Marci frater requirendus, in quem iſta poſſint competere.

Πολιτείας ἰσονόμου | Πολιτείαν ἰσόνομον & noſter iſtîc, & Plut. in *ſap.* 7. *ſympoſ.* appellat τὴν δημοκρατίαν. in qua ſingulis quibuſq; civibus jus ex æquo competit. Ἰσονομίαν eandem appellat Herodot. apud quem Otanes *l.* 3. Πλῆθος δὲ ἄρχον, πρῶτα μὲν οὔνομα πάντων κάλλιστον ἔχει ἰσονομίην. Eúmq; ſecutus Thucydides, qui *l.* 3. Οἱ ἐν ταῖς πόλεσι προστάντες, μετ' ὀνόματος ἑκάτεροι εὐπρεποῦς, πλήθους τε ἰσονομίας πολιτικῆς, καὶ ἀριστοκρατίας σώφρονος προτιμήσει, τὰ μὲν κοινὰ λόγῳ θεραπεύοντες, ἆθλα ἐποιοῦντο, &c. Quanquam autem, ut *Sen. ep.* 30. *Prima pars æquitatis eſt æqualitas*, non immeritò tamen Plutarchus, Πασῶν ἀδικιῶν μεγίστην εἶναι τὴν ὀχλικὴν ταύτην ἰσότητα, pronunciat, in *ſympoſ. probl. l.* 8. *c.* 2. &, *æqualitate iſtâ nihil inæqualius*; Plin. min. *l.* 2. *ep.* 12. Nec ſanè minùs veritati conſonum quicquam, quàm Lactantii illud *inſt. l.* 5. *c.* 14. *Ubi non ſunt univerſi pares, æquitas non eſt.* Itaque non infrunitè Lycurgus, monenti *democratiam* induceret, *Tu*, inquit, *eam primò domi tuæ inſtituas.* Plut. *ſap. ſympoſ.* & in *apoph.* qui & eo nomine eundem laudat, *ſympoſ. probl. l.* 8. *c.* 2. quod *proportionem arithmeticam*, tanquam δημοκρατικὴν καὶ ὀχλικὴν, repudians, *geometricam* ejus loco in rempubl. à ſe efformatam induxit. Ἡ μὲν γὰρ, inquit, ἀριθμῷ τὸ ἴσον, ἡ δὲ λόγῳ τὸ κατ' ἀξίαν ἀπονέμει. Vide Caſaubon. *ad Sueton. l.* 2. *c.* 51. Poteſt tamen & πολιτεία ἰσόνομος à Marco dicta videri, *in qua juxta legum præſcripta jus cuiq; ex æquo redditur.* Ita Plinius in *panegyr. Trajano*: *Dicitur actori, atq; etiam procuratori tuo, In jus veni, ſequere ad tribunal, nam tribunal quoq; excogitatum principatui,* (ità Lipſ.) *eſt par cæteris. Sors & urna fiſco judicem aſſignat. eodem foro utuntur principatus & libertas. quæ præcipua tua gloria eſt, ſæpe vincitur fiſcus; cujus mala cauſa nunquam eſt, niſi ſub bono principe.* Sed & de Marco ipſo Eutropius, *Hic cum omnibus Romæ æquo jure egit.* Cæterùm tale potius eſt regium regimen, quale verbis ſequentibus depingit.

Τὴν ἐλευθερίαν τῶν ἀρχομένων | Claudianus *in Stilicon.*

Fallitur egregio quiſquis ſub principe credit
Servitium, nuſquam libertas gratior extat.

Optimè itaq; Euripides *Ægeo*, à Stobæo laudatus, *tom.* 2. *tit.* 47.

Ἀνδρὸς δ' ὑπ' ἐσθλοῦ καὶ τυραννεῖσθαι καλόν.
Perferre regnum rege ſub bono juvat.

Certè Marcus noſter, ſi Capitolino credimus, *cum populo non aliter egit, quàm eſt actum ſub civitate libera.* Itaq; cùm pecunias ex publico ad bella gerenda à Senatu poſtularet, Ἡμεῖς γὰρ, inquit, οὕτως οὐδὲν

ἴδιον ἔχειν, ὥστε καὶ ἐν τῇ ὑμετέρᾳ οἰκίᾳ ἐνῆν μου. refert Caſſius. Quin & de eodem Ariſtides. Φιλανθρωπία γε μὴν τις μείζων ταύτης καὶ φανερωτέρα, ἣ κατεπλήχες ἅπαν τὸ ὑπήκοον, καὶ ὑπὸ φόβου δεδουλωμένων, πολλῶν τῶν κατηκόων ᾀδόντων καὶ αἰτιασαμένων κατὰ μέσας τὰς πόλεις, εἴ τις φθέγξαιτό τι, ἐλεύθερον δὲ οὐδὲν οὔτε φρονῆσαί τι οὔτε εἰπεῖν οἷόν τε ὂν ἀνῃρημένης τῆς σώφρονος καὶ δικαίας παῤῥησίας, τρέμοντος δὲ ἑκάστου, σκιὰν ἀπήλλαξε τοῦ φόβου τούτου, καὶ ἐλευθέρωσε τὰς ἁπάντων ψυχὰς, ἐντελῆ καὶ ὁλόκληρον ἀποδοὺς τὴν ἐλευθερίαν αὐτοῖς. Laus eſt Nervæ apud Tacitum, in *vita Agricolæ*, quòd *res olim diſſociabiles miſcuerit, Principatum & libertatem.* laus eadem & Marco noſtro, hiſce autoribus, debetur.

Τὸ ἀμελὲς | *Curis vacuum*, Xyl. ad ſequentia refert M. Caſ. *tenorem conſtantem in philoſophiæ ſtudio æſtimationéq; obſervare, curis diſtractionibúſq; aliis neutiquam interruptum.* forſan tamen *corporis neglectum* Marcus voluit. Si tamen locus integer fuerit. ſiquidem τὸ ἀμελὲς alioqui in vitio plerumq; ponitur. quin & infrà § 17. talem ſe habuiſſe fratrem prædicat, qui moribus ſuis πρὸς ἐπιμέλειαν ἑαυτοῦ excitaret ipſum.

Ὁμαλότονον ἐν τῇ τιμῇ τῆς φιλοσοφίας | De Pio certè Aurel. Victor. *Adeò æqualis probiſq; moribus, uti planè docuerit, eô demum fortunatas urbes fore, ſi regna ſapientiæ ſint.* Reſpexit ad celeberrimum Platonis illud, quod Oraculi vicem jam diu obtinuit, nunquam benè cum rebus humanis actum iri, aut civitates probè conſtitutas fore, πρὶν ἂν ἢ τὸ τῶν φιλοσοφούντων ὀρθῶς γε καὶ ἀληθῶς γένος εἰς ἀρχὰς ἔλθῃ τὰς πολιτικὰς, ἢ τὸ τῶν δυναστευόντων ἐν ταῖς πόλεσιν ἔκ τινος μοίρας θείας ὄντως φιλοσοφήσῃ, *epiſt.* 7. & *polit. l.* 6. Ἐὰν μὴ, ἢ οἱ φιλόσοφοι βασιλεύσωσιν ἐν ταῖς πόλεσιν, ἢ οἱ βασιλῆς τε καὶ δυνάσται φιλοσοφήσωσι γνησίως τε καὶ ἱκανῶς, καὶ τοῦτο εἰς ταυτὸν ξυμπέσῃ δύναμίς τε πολιτικὴ, καὶ φιλοσοφία. Quod Hierocles *de Providentia l.* 2 apud Photium *cod.* 252. ſic expreſſit, Τοὺς φιλοσόφους ἄρχοντας ταῖς πόλεσιν ἐφεστάναι, ἵνα λήξωσί ποτε τῶν κακῶν· καὶ ὡς οὐκ ἄν ποτε εὐδαιμονήσει πόλις, εἰ μὴ αὐτὴν διαγράψειαν οἱ τῷ θείῳ παραδείγματι χρώμενοι. Ex Juliani mente Gregorius Naz. στηλιτευτ. 1. Χρῆναι γὰρ φιλοσοφίαν καὶ βασιλείαν, ὡς ὁ ἐκείνου λόγος, εἰς ταὐτὰ συνελθεῖν. Cicero *ad Quint. frat. ep.* 1. ſic extulit. *Tum deniq; fore beatas reſpublicas, ſi aut docti & ſapientes homines eas regere cepiſſent, aut qui regerent, omne ſuum ſtudium in doctrina ac ſapientiâ collocâſſent. hanc conjunctionem videlicet poteſtatis ac ſapientiæ, ſaluti cenſuit civitatibus eſſe poſſe.* Juſtinus in *apolog.* 2. Ἔφη γάρ πού τις καὶ τῶν παλαιῶν, Ἂν μὴ οἱ ἄρχοντες φιλοσοφήσωσι, καὶ οἱ ἀρχόμενοι, οὐκ ἂν εἴη τὰς πόλεις εὐδαιμονῆσαι. de principibus ſubditiſq; ſimul pronunciavit, quod de illis ſolis Plato dixerat. præſumpſiſſe Platonem forſan exiſtimavit, principe philoſophante, idem & populum facturum. Ita certè de Numa Plutarchus: Ἐναργὲς ἐξήνεγκε παράδειγμα καὶ τεκμήριον τῆς Πλατωνικῆς φωνῆς, ἣν ὕστερος ἐκεῖνος οὐκ ὀλίγοις χρόνοις γενόμενος ἐτόλμησεν ἀφεῖναι περὶ πολιτείας, ὡς μία κακῶν παῦλα καὶ λύσις ἀνθρώποις ἐστὶν ἔκ τινος τύχης θείας, εἰς ταὐτὸ διανοίᾳ φιλοσόφῳ βασιλικὴν συμπεσοῦσαν δύναμιν, ἐγκρατῆ καὶ ὑπερδέξιον τῆς κακίας τὴν ἀρετὴν καθιστᾶσαν. μακάριος μὲν γὰρ αὐτὸς ὁ σώφρων ὡς ἀληθῶς· μακάριοι δὲ οἱ συνήκοοι τῶν ἐκ τοῦ σωφρονοῦντος στόματος ἰόντων λόγων. τάχα γὰρ οὐδὲ ἀνάγκης τινὸς δεῖ πρὸς τοὺς πολλοὺς, οὐδὲ ἀπειλῆς, αὐτοὶ δὲ τὴν ἀρετὴν ἐν εὐδήλῳ παραδείγματι καὶ λαμπρῷ τῷ βίῳ τοῦ ἄρχοντος, ἑκουσίως σωφρονοῦσι καὶ συσχηματίζονται πρὸς αὐτόν. De Oſiride pariter Syneſius *de provident.* Καὶ προσπαίδευσιν Ὄσιρις ἠξίου τιμᾶν. παιδείαν γὰρ ἀρετῆς ἔθετο πηγὴν εἶναι. unde per Ægyptum totam eo regnante virtutem adeo floruiſſe ὡς ἐοικέναι τὴν χώραν ἀρετῆς διδασκαλείῳ, τῶν παίδων πρὸς ἕνα βλεπόντων τὸν ἡγεμόνα, καὶ δρώντων τι ὧν ὁ, τι ὁρῷεν, καὶ λεγόντων ὧν ὁ, τι ἀκούοιεν. Idem Syneſius *ad Arcad. Imper. de regno*, Ὑπὲρ φιλοσοφίας εὔχομαι καὶ εἴη γε τυχεῖν τῆς εὐχῆς, ἣν Πλάτων εὐξάμενος οὐκ ἐπέτυχεν. ἴδοιμί σε τῇ βασιλείᾳ προσειληφότα φιλοσοφίαν. Quod in Arcadio optaverat Syneſius, in Juſtiniano contigiſſe refert Agapetus in *Paræn.* Ἐφ' ἡμῶν ἀνεδείχθη τῆς εὐζωίας ὁ χρόνος, ὃ προεῖπέ τις τῶν παλαιῶν ἔσεσθαι, ὅταν ἢ φιλόσοφοι βασιλεύσωσιν, ἢ βασιλεῖς φιλοσοφήσωσι· καὶ γὰρ φιλοσοφοῦντες ἠξιώθητε βασιλείας, καὶ βασιλεύοντες οὐκ ἀπέστητε φιλοσοφίας. Cæterùm qd ille videre optaverat, iſte vidiſſe ſe profitetur, id in Marco noſtro ab omnibus agnitum eſt. Huic etenim, Capitolino referente, *ſententia Platonis ſemper in ore fuit: Florere civitates, ſi aut Philoſophi imperarent, aut Imperatores philoſopharentur.* Nec in vita, quàm in ore, minùs; quum, ut idem autor eſt, *honoribus in ſe receptis, philoſophiæ operam vehementer dederit; tantúmque in eo philoſophiæ ſtudium fuerit, ut adſcitus jam in Imperatoriam dignitatem, tamen ad Philoſophorum domos diſcendi causâ ventitaret.* quod & Caſſius etiam his verbis affirmavit, Λέγεται καὶ αὐτοκράτωρ ὢν, μὴ αἰδεῖσθαι, μηδὲ ὀκνεῖν ἐς διδασκάλου φοιτᾶν. Quin & conſpicatū hoc Luciū quendam, philoſophum & ipſum, ad cœlum manibus ſublatis, exclamâſſe refert Philoſtratus in *Herode*, & ex Philoſtrato Suidas, Ὦ Ζεῦ, ὁ Ῥωμαίων βασιλεὺς γηράσκων ἤδη, δέλτον ἐξαψάμενος, ἐς διδασκάλου φοιτᾷ ὥσπερ οἱ παῖδες! *Proh Jupiter, Romanorum Rex ſeneſcens jam, libro ad latus appenſo, ſicut pueri ſolent, ad præceptoris ædes itat!* Verùm tantum abeſt ut hoc ſibi Marc. dedecori putârit, aut à verè ſapientibus ei notam aliquam attraxerit, ut contrà ſtudium philoſophiæ conſtans & indefeſſum nomen illi celeberrimum conciliàrit. Itaque non immeritò forſan & Diocletianus, Capitolino referente, *vitâ & clementiâ talem ſe cupere, qualis fuerit Marcus, etiamſi philoſophiâ*

Digitized by Google

phia nec Plato eſſe poſſit, ſi revertatur in vitam. Quin & à Caſaubono noſtro ad Perſ. Sat. 1. elogio honoratiſſimo planè ampliſſimóq; iſto ornatur: *Sapientiſſimus ille Imperator Marcus*, ὁ ἐν βασιλεῦσι φιλοσοφώτατος. In eam deniq; propter doctrinam virtutémq; exiſtimationem veniſſe dicitur, ut eo imperante ferrent palam, *Platonis impletum eſſe verbum, quo dicebat, Tum orbem terrarum feliciter habiturum, cùm contigiſſet ut Philoſophi rerum potirentur.* Fulgoſ. *memorab. l.* 2. *c.* 5. De Leone cognomine Sapiente, Baronius, *annal. tom.* 10. *ann.* 911. ubi orationem ejuſdem quandam piam admodum ac eruditam recitaverat: *Itá planè cùm vel Philoſophi Chriſtiani regnant, vel reges philoſophantur.* E noſtris, De Henrico I. Guilielmus Malmesbur. *l.* 5. *Fuerunt illi (ut verè confirmo) literæ, quamvis tumultuariè libatæ, magna ſupellex ad regnandi ſcientiam, juxta illam Platonis ſententiam, quâ dicit, Beatam eſſe rempublicam, ſi vel Philoſophi regnarent, vel reges philoſopharentur.* Et de Jacobo Rege Andr. Dunæus, ἐν τῇ λεξιδίῳ. Πέφυκε συνελθεῖν ὁμοῦ, μεγάλη τε ἐξουσία καὶ περιττὴ φρόνησις· ἧς συζυγίας οὐδὲν γένοιτ' ἂν τοῦ βίου μακαριώτερον: ὡς ὅταν εἰς ταυτὸν τοῦ φρονεῖν τε καὶ σωφρονεῖν ἡ μεγίστη δύναμις ἐν ἀνθρώποις ξυμπέσῃ, τότε πολιτειῶν ἀρίστης, καὶ νόμων τῶν τοιούτων φύεται γένεσις, φησί που Πλάτων. Deniq; in hanc eandem mentem Doctores Hebræi: איזהו אדם ראוי למלוך ואמר חכם או מלך שידרוש החכמה *Ecquis homo eſt regno dignus? vel ſapiens, vel rex ſapientiæ ſtudioſus.* Quanquam Platonis ſententiam illam, tot autoribus tantiſque comprobatam, ridet exagitátq; multis apud Athenæum *dipnoſoph. l.* 5. Maſurius, Themiſtius etiam cenſuræ ſubjicere eſt auſus. Sic enim ille *ad Jovianum Imp. orat.* 12. Πλάτων μὲν οὖν, εἰ καὶ τὰ ἄλλα πάντα θεῖος καὶ αἰδέσιμος, ἀλλὰ τοῦτόν γε ἀτεχνῶς ἀποκεκινδυνευμένως προήκατο λόγον, ὅτι μὴ πρότερον τὰ κακὰ λήξει τοῖς ἀνθρώποις, πρὶν ἂν ἢ φιλόσοφοι βασιλεύσωσιν, ἢ βασιλεῖς φιλοσοφήσωσιν. Mox Ariſtotelem Platoni opponens, qui dixerit è contrario, φιλοσοφεῖν μὲν τῷ βασιλεῖ, οὐχ ὅπως ἀναγκαῖον εἶναι, ἀλλὰ καὶ ἐμπόδιον· τὸ δὲ φιλοσοφοῦσιν ἀληθῶς ἐντυγχάνειν, εὐπειθῆ καὶ εὐήκοον. hunc probans, ἔργων γὰρ ἀγαθῶν, inquit, τὴν βασιλείαν ἐνέπλησεν, οὐχ ῥημάτων. quaſi in verbis, non in factis philoſophia conſiſtat. Concludit ipſe; Ἀγαπῶμεν δὲ, εἰ φανεῖεν ποτε βασιλεῖς, οὐκ αὐτοὺς αὐτουργοὺς φιλοσοφίας, τοῖς δὲ φιλοσοφοῦσιν ἀληθῶς εὐπειθεῖς καὶ ὑπηκόους. Atqui à regibus ſacræ philoſophiæ, an theoſophiæ, ſtudium etiam codex divinus exigit, *Deut. c.* 17. *v.* 16, 17. Cæterùm, miſſis his, quæ hîc Marcus, qui poſſint Lucio competere, non video, cujus vita, tum principis, tum & privati, à philoſophica diſciplina fuit ſemper alieniſſima.

Τὸ πιστικὸν περὶ τοῦ ὑπὸ τῶν φίλων φιλεῖσθαι | Apud Livium *l.* 22. Acedux Hiſpanus; *vult ſibi quiſque credi; & habita fides ipſam plerumque obligat fidem.* Et Seneca, *epiſt.* 3. *Fidelem ſi putaveris, facies.* De amore pariter habeas. Imò idem de utroque Plut. in *præcept. conjugal.* Ποιεῖ γὰρ τὸ πιστεύειν, δοκεῖν πιστεύεσθαι, καὶ τὸ φιλεῖν, φιλεῖσθαι.

Τὸ ἀνεπίκρυπτον | Verum reverâ Capitolinus (quod & ſuprà non ſemel monuimus) ait fuiſſe *morum ſimplicium*, & *qui adumbrare nihil poſſet.* nec tamen eum eſſe exiſtimo, de quo Marc. iſtic. Certè fratrem ſuum, quiſquis is fuerit, talem Marcus hîc depingit, qualem Achillem (puto) Ennius apud Gellium *lib.* 19. *c.* 8. -- *eo ego*, inquit, *ingenio Natus ſum, amicitiam atque inimicitiam in fronte promptam gerere.* De Clearcho itidem Xenophon, *expedit. lib.* 2. Τὸ στυγνὸν, τό τε φαιδρὸν αὐτοῦ ἐν τοῖς προσώποις ἔφασαν φαίνεσθαι. vid. *l.* 11. § 15.

Τὸ μὴ δεῖσθαι στοχασμοῦ τοὺς φίλους αὐτοῦ, περὶ τοῦ τί θέλει, ἢ τί οὐ θέλει | Contrà prorſus quàm Domitianus, qui κρυψίνους Dioni Caſſio prædicatur. & quàm Tiberius multò magis; qui ſenſus ità privatos obtegere eſt ſolitus, ut ancipiti eventu, quid expeteret, quid averſaretur, ariolari ſuos neceſſe fuerit, & graviſſimam ſæpe officiis eis offenſionem incurrerent, quibus potiſſimùm demereri ſe poſſe ſperabant. Eum nobis ſic Caſſius *l.* 57. depingit. Φύσει δὲ ἰδιωτάτῃ ἐκέχρητο. οὔτε γὰρ ὧν ἐπεθύμει προσεποιεῖτό τι, καὶ ὧν ἔλεγεν, οὐδὲν ὡς εἰπεῖν ἐβούλετο· ἀλλ' ἐναντιωτάτους τῇ προαιρέσει τοὺς λόγους ποιούμενος, πᾶν τε ὃ ἐπόθει ἠρνεῖτο, καὶ πᾶν ὃ ἐμίσει προετείνετο· ὠργίζετό τε ἐν οἷς ἥκιστα ἐθυμοῦτο, καὶ ἐπιεικὴς, ἐν οἷς μάλιστα ἠγανάκτει, ἐδόκει εἶν'· ἠλέει τε οὓς σφόδρα ἐκόλαζε, καὶ ἐχαλέπαινεν, οἷς συνεγίγνωσκε· τόν τε ἔχθιστον ὡς οἰκειότατον ἔστιν ὅτε ἑώρα, καὶ τῷ φιλτάτῳ ὡς ἀλλοτριωτάτῳ προσεφέρετο· τό τε σύμπαν, οὐκ ἠξίου τὸν αὐτοκράτορα κατάδηλον ὧν φρονεῖ εἶναι· καὶ εἰ μὲν μόνα ταῦτ' εἶχεν, ἀφύλακτος ἂν τοῖς εἰς πεῖραν αὐτοῦ ἐλθοῦσιν ἦν· πρὸς γάρ τοι τὸ ἐναντιώτατον πάντα ἀναλαμβάνοντες, ἐκ τοῦ ἴσου τό τε μὴ βούλεσθαί τι αὐτὸν τοῦ πάνυ ποθεῖν, καὶ τοῦ ὀρέγεσθαί τινος τὸ μὴ ἐφίεσθαι ἐνόμιζον· νῦν δὲ ὠργίζετο, εἴ τις αὐτοῦ συνεὶς φανερὸς ἐγένετο· καὶ πολλοὺς οὐδὲν ἄλλο σφίσιν, ἢ ὅτι συνενοήκεσαν αὐτὸν, ἐγκαλέσαι ἔχων, ἀπέκτεινε. ὥστε χαλεπὸν μὲν ἦν αὐτοῦ συνεῖναι· πολλὰ γὰρ οὔτε πρὸς τὸ λεγόμενον, ἀλλὰ μὴ πρὸς τὸ βουλόμενον συνιέντες οἱ, ἐσφάλλοντο. χαλεπώτερον δὲ συνιέναι· πολλοί τε γὰρ ἐπιτήδευσιν αὐτοῦ καταφωρᾶν, κἀκ τούτου καὶ ἄχθεσθαι αὐτῷ ὑπωπτεύοντο. μόνος οὖν, ὡς εἰπεῖν, ὅσοι τι ἀσυνετώτατον ὄντι, διεγένετο, ὃς οὔτ' ἠγνόησε τὴν φύσιν αὐτοῦ, οὔτ' ἤλεγξεν· οὕτω γὰρ, οὔτε πιστεύοντες αὐτῷ ἠπατήθησαν, οὔτε ἐνδειξάμενοι νοεῖν ἃ ἔπραττεν, ἐμισήθησαν· πάνυ γὰρ πολλὴν ὄχλον παρεῖχεν, εἴ τέ τις ἐναντιοῖτο οἷς ἔλεγεν, εἴτε καὶ συναίροιτο. τὰ μὲν γὰρ ἀληθῶς γίνεσθαι, τὸ δὲ δοκεῖν βούλεσθαι, πάντως τέ τινας πρὸς ἑκάτερον

ἑκάτερον ἐναντιωθέντος εἶχε, καὶ διὰ τοῦτο, τοῦ μὲν τῆς ἀληθείας, τοῦ δὲ τῆς δυνάμεως ἕνεκα ἤχθαιρε. Sed & de Domitiano, Caſſius idem, *lib.* 67. Καί τοι καὶ οὕτω δεινότατον ἔχων, ὅτι καὶ κολακεύεσθαι ἤθελε, καὶ ἀμφοτέροις ὁμοίως ἤχθετο, καὶ τοῖς θεραπεύουσι, καὶ τοῖς μὴ· τοῖς μὲν, ὅτι θωπεύειν, τοῖς δὲ ὅτι καταφρονεῖν ἐδόκουν.

§ 15. Παράκλησις Μαξίμου | *Maximus me adhortatus eſt.* Xyl. Verùm addititium videtur [κλήσεως] illud. lego, Παρὰ, ut ſupra. atque ità citare comperio Iſ. Caſaubonum *ad vitam Marci.* Legere tamen videtur Salmaſ. *ibid.* Παρὰ Κατύλου καὶ Μαξίμου. Sed cum *Catuli* ſuprà § 13. meminerit, quare denuò, præter morem ſuum, eundem reponeret, cauſſam nullam video. minúſq; jam placere ſibi, quod olim voluerat, vir candidiſſimus profitetur. Meric. Caſ. Παρὰ Κλ. Μαξίμου, *à Claudio Maximo. Cl. Maximus* inter *Stoicos* à Capitolino recenſetur, quibus Marcus noſter in diſciplinam ſe dederit. Verùm nec viro clariſſimo ea lectio probatur; quum nec in aliis citandis duplici nomine ſit uſus, παρὰ Οὐήρου, παρὰ Διογνήτου, παρὰ Ῥουστίκου, παρὰ Σέξτου, παρὰ Φρόντωνος, παρὰ Κατύλου. *Ergo & hic ſcripſit,* inquit, παρὰ Μαξίμου. *Et ſic legendum cenſeo.* Cui accedit & *ad Capitolinum* Caſauboni patris calculus, qui *ſolis cognominibus Catulum Maximúmque* monet, *à Marco in hoc ſcripto nuncupatos.* Etiamſi autem Μάξιμον Τύριον Euſebius in *canone chronico* (uti ex Georgio monacho patet, qui eundem tranſcripſit) inter Marci noſtri præceptores collocaverit: unde & ſupplendus videtur Marian. Scotus, apud quem *Maximi* nomen intercidit, *Tyrii* remanſit; vix adducor tamen ut credam quod Viri illuſtres Joſ. Scaliger *notis in Euſeb.* & Jac. Capellus *hiſtor. Eccleſ. cent.* 2. autumant, *Maximum* hunc, *Tyrium* illum eſſe, cujus extant διαλέξεις, cùm iſte quantus quantus eſt, totus *Platonicus* eſſe videatur, illum *Stoicum* extitiſſe conſentiunt autores. Sed & *Tyrium* iſtum ſub Commodo, non ſub Marco, Romæ διατρῖψαι Suidas prodiderit.

Τὸ κρατεῖν ἑαυτοῦ | *ut ſuo exemplo meipſum regerem.* Xyl. ad verbum, *ſe continere*, vel, *ſui continentem*, ſive *potentem eſſe*, ut Flaccus, *carm. l.* 3. *od.* 29. & Seneca, *ad Marc. c.* 20. vel etiam, *Sibi imperioſum*, ut Flaccus idem *Serm. l.* 2. *c.* 7.

Quiſnam igitur liber? Sapiens, ſibi qui imperioſus.

Sic κρατεῖν τῆς χειρὸς apud Plutarchum Ariſtides, de Themiſtocle quem peculatus reum agebat, ex Tragico an Comico aliquo;

Σοφὸς μὲν ἀνὴρ, τῆς δὲ χειρὸς οὐ κρατῶν.

Sapiens quidem vir, ſed manus non continens.

h. e. manum (à publico, ſive alieno) continere ac cohibere haud potis. Et κρατεῖν ὀργῆς. Dionyſius Halicarn. apud Stob. tom. 2. tit. 20. Ὅτι μεγάλην καὶ δυσεύρετον ἐστι καὶ ὄντως τὸ κρατεῖν ὀργῆς, ἡ φρόνησις καὶ ἡ φυλακὴ τοῦ μὴ ἁμαρτάνειν μείζων. Ὀργῆς κρατεῖν dixit, quod ὀργὴν κατέχειν Menand.

Ὅσος τὸ κατέχειν ἐστὶ τὴν ὀργὴν πόνος;

Cohibere quantus impetum eſt iræ labor!

Rex ſapientiſſimus, *Proverb. c.* 16. *v.* 32. *Potior eſt longanimis robuſto; & qui in animum ſuum imperium obtinet, expugnante civitatem.* Græc. Κρείσσων ἀνὴρ μακρόθυμος ἰσχυροῦ· ὁ δὲ κρατῶν ὀργῆς, καταλαμβανομένου πόλιν. Optimè, Siquidem, ut Plut. *de ira cohib.* Ἀνθρώπων μὲν κρατῆσαι, καὶ χείρωσι βελτιόνων, ὑπάρξει· τὸ δ' ἐν ψυχῇ στῆσαι κατὰ θυμοῦ, τρόπαιον μεγάλης ἐστὶ καὶ νικητικῆς ἰσχύος. Socratis dictum eſt; à Stobæo relatum tom. 1. *l.* 2. tit. 7. μεγίστην μὲν ἀρχὴν εἶναι τὴν βασιλείαν, ἀρίστην δὲ τὸ ἑαυτοῦ ἄρχειν. & de Alexandro Plut. τοῦ νικᾶν τοὺς πολεμίους, τὸ κρατεῖν ἑαυτοῦ βασιλικώτερον ἡγεῖτο. Seneca, *de Benef. l.* 5. *c.* 7. *Genies facilius eſt barbaras impatientéſque alieni arbitrii regere, quàm animum ſuum continere, & tradere ſibi.* &, *epiſt.* 75. *Hæc eſt abſoluta libertas, in ſeipſum habere maximam poteſtatem. ineſtimabile bonum eſt ſuum fieri.* Et, *epiſt.* 113. *Sibi imperare maximum eſt imperium.* Et, *quæſt. nat. l.* 3. *Nulla major eſt victoria, quàm vitia domuiſſe. innumerabiles ſunt, qui urbes, qui populos habuere in poteſtate; pauciſſimi, qui ſe.* Horat. *Carm. l.* 2. *od.* 2.

Latius regnes avidum domando
Spiritum, quàm ſi Libyam remotis
Gadibus jungas, & uterque Pœnus
Serviat uni.

Et Claud. *de* 4. *Conſ. Honor.*

—— tunc omnia jura tenebis,
Cum poteris rex eſſe tui. ——

Rectius enim is appellabitur Rex, (qui hoc præſtiterit) *quàm Tarquinius, qui nec ſe nec ſuos regere potuit.* Cic. *de fin. l.* 2. Dio Pruſ. Orat 49. Τοῦτό γε ὄντως φιλοσόφου τὸ ἔργον, ἡ αὐτοῦ ἀρχή. Τῷ δὲ τὴν ἀρχὴν ταύτην ἰσχυρῶς καὶ ἐγκρατῶς ἔχοντι, οὐ χαλεπὸν ἤδη καὶ συμπάντων ἀνθρώπων κρείττω γενέσθαι. Et rurſus, Ὁ τοίνυν φιλόσοφος αὑτοῦ ἄρχει· ὃ πάντων χαλεπώτερον, ἢ συμπάντων μὲν Ἑλλήνων, συμπάντων δὲ βαρβάρων βασιλεύειν. Vide *l.* 2. § 2. & *l.* 11. § 29.

Κατὰ μηδὲν παράφορον | ità Baſil. Verùm παρέσορον vox eſt nauci. παράφορον D. Junius vult. quod Xyl. etiam legiſſe videtur, quum *præcipitem* vertit. Eſt enim παράφορος propriè qui *tranſverſus abripitur*; eíq; optimè opponitur, qui in ſuo ſui imperio ſe continet. ità Herod. *l.* 8. de quibuſdam qui fluvium tranare volentes in aquas unà cum equis ſe dederant, παρενεχθέντες ἀπώλοντο. *Vi fluminis abrepti perierant.* inde ἡ παραφορὰ à torrente flumine tranſlatum, *l.* 5. § 23. & *l.* 12. § 14. ὁ κλύδων παραφέρει, *æſtus abripere*, dicitur. at Lugd. παράφορον exhibet. quod ſecutus M. Caſaub. *circumactam*

Digitized by Google

circumactum reddidit. atq; ità περιφέρεσθαι etiam uſurpatur ab Apoſtolo, de hominibus inſtabilibus, qui cùm judicio certo nulli nitantur, ab aliis facile circumaguntur, *ad Epheſ. c. 4. v. 14.* κλυδωνιζόμενοι καὶ περιφερόμενοι παντὶ ἀνέμῳ διδασκαλίας. metaphora ducta à navibus ἀρμενίζουσι, uti priùs dictum, ad § 8. Sed prius illud magis arridet. Vide *l.* 2. § 7.

Ἐν τοῖς ἄλλοις περιστάσεσι | περιστάσεις iſtic, ut Galeno ſuprà ad § 12. adducto, pro *rebus* ejuſmodi nos *circumſtantibus*, quæ negotium nobis moleſtiámq; aliquam faceſſant. de qua vocabuli hujus ſignificatione dicetur ulterius ad *l.* 9. § 13.

Τὸ εὔκρατον τοῦ ἤθους | *mores benè temperati.* ſive *morum inſigne temperamentum.* De Aufidio Cicero *ad famil. l. 12. ep. 37. Eſt autem ità temperatis moderatiſque moribus, ut ſumma ſeveritas, ſumma cum humanitate jungatur.* Idem de Lentulo *ad Attic. l. 4. epiſt. 6. Virum bonum, & magnum hominem, & in ſumma magnitudine animi, multâ temperatum humanitate.* Tractum videtur ab aëris conſtitutione temperata, quando nec æſtu torret, nec vexat frigore. Æſchines (hujus enim eſſe docent Laert. Athen. alii) *Axiocho*: οὔτε γὰρ χεῖμα σφοδρόν. οὔτε θάλπος ἐγγίνεται, ἀλλ' εὔκρατος ἀὴρ χεῖται, ἁπαλαῖς ἡλίου ἀκτῖσιν ἀνακιρνάμενος. Poteſt & à vino aquâ mitigato in quibus miſcendis ſi juſta ratio habita fuerit, (artis autem id eſſe docet Athenæus *l.* 10.) ἀφαιρήσει ἡ κρᾶσις τοῦ οἴνου τὸ βλάπτον, οὐ συναιροῦσα τὸ χρήσιμον. Plut. *de leg. poet.* Inde οἶνος εὔκρατος, Polluci *l. 6. c. 3.*

Οὐ σχετλίως καταργαστικὸν τῶν προκειμένων | *Ut quæ inſtituiſſem, expeditè, nec magnâ cum moleſtia perficerem.* Xyl. *Negotia, quæcunque ea fuerint, cùm exquiſitè, tum ſine quiritatione, exequi.* M. Caſaub. Eôq; ſenſu τὸ κατεργάζεσθαι uſurpâſſe Xenophon videtur, *memorab. l. 4.* Καίτοι γε τοσούτῳ ταῦτα ἐκείνων δυσκατεργαστότερα φαίνεται, ὅσῳ περ πλειόνων περὶ ταῦτα πραγματευομένων, ἐλάττους δὲ κατεργαζόμενοι γίγνονται. Thucydid. etiam *l.* 4. Οὕτω τῇ παρούσῃ εὐτυχίᾳ χρώμενοι, ἠξίουν σφίσι μηδὲν ἐναντιοῦσθαι, ἀλλὰ καὶ τὰ δυνατὰ ἐν ἴσῳ καὶ τὰ ἀπορώτερα μεγάλῃ τε ὁμοίως καὶ ἐνδεεστέρᾳ παρασκευῇ κατεργάζεσθαι. Vide *l.* 9. §. 12. Uſurpatur & de cibis digerendis concoquendiſq; unde alimenta εὐκατέργαστα, *concoctu facilia*, & δυσκατέργαστα, *concoctu difficilia*, in medicorum ſcriptis frequentiſſima. & indè forſan mutuatum fuerit.

Πάντας αὐτῷ πιστεύειν | De Xenocrate Laërt. *l.* 4. Ἦν δὲ καὶ ἀξιόπιστος σφόδρα. ὥστε μὴ ἐξὸν, ἀνώμοτον μαρτυρεῖν, τούτῳ μόνῳ συνεχώρουν Ἀθηναῖοι. *Tantam apud ſuos fidei exiſtimationem obtinuit, ut quod nemini cuiquam alioqui licitum, huic etiam injurato teſtimonium perhibere Athenienſes permitterent.* Vide *ad l. 3. §. 5.* Eâdem ferè apud eoſdem autoritate fidéque pollebat Ariſtides: ſed & apud Romanos Cato Uticenſis. Unde factum, ut de rebus fide omni prorſus indignis παροιμιωδῶς diceretur, Τοῦτο μὲν οὐδὲ Κάτωνος λέγοντος πιστευτόν ἐστιν. *Hoc nec Catone prædicante fidem meretur.* Plut. *in Caton.* Malè autem Xyl. iſtic, *Dicebat ſibi verba facienti*, &c. quaſi hoc de ſe prædicâſſe Maximus diceretur, quod tam à Maximi moribus quàm & à Marci mente alienum eſt.

Ὅτι οὐ καλῶς πράττει | Geminum de Jeſu noſtro elogium populi apud *Marc. c. 7. v. 37.* καλῶς πάντα πεποίηκε. Sed & de Davide dictum *hiſt. Regum l. 2. c. 3. v. 36. Populo rectum videbatur, quicquid rex fecerat.*

Τὸ ἀθαύμαστον καὶ ἀνέκπληκτον | alterum horum interpres Ang. omiſit. Vide *l.* 12. §. 13. Zenonis placitum eſt apud Laërt. *l.* 7. τὸν σοφὸν οὐδὲν θαυμάζειν. Quin & Zenone prior Democrit. apud Stob. *tom. 2. tit.* 3. Σοφίην ἄθαμβον, ἀξίην πάντων καὶ τιμιωτάτην, pronunciavit. Nec Democrito in hoc prorſus quicquam adverſatur Heraclitus; Βλὰξ ἄνθρωπος ἐπὶ παντὶ λόγῳ ἐπτοῆσθαι φιλεῖ. quod uſurpat Plutarch. *de Poet. leg. c. 10. & de audiend.* Verùm illi moderantiús. At utroq; iſto antiquior longè Pythagoras, Zenoni planè σύμψηφος, hunc ſeſe ex philoſophia fructum percepiſſe profeſſus eſt, τὸ μηδὲν θαυμάζειν, *quòd nihil admiraretur*, ſive *quòd nihil admiratione ſuâ dignum duceret.* quod tamen perperam à quibuſdam acceptum monet Plut. *de audiend.* Hinc Horat. *l. 1. epiſt.* 6.

Nil admirari prope res eſt una, Numici,
Soláque, quæ poſſit facere & ſervare beatum.

Ex adverſùm tamen Plato in *Theæteto*: Μάλα φιλοσόφου τοῦτο τὸ πάθος, τὸ θαυμάζειν· οὐ γὰρ ἄλλη ἀρχὴ φιλοσοφίας ἢ αὕτη· καὶ ἔοικεν ὁ τὴν Ἶριν Θαύμαντος ἔκγονον φήσας, οὐ κακῶς γενεαλογεῖν. Cui & Clemens Alex. calculum contribuit ſuum, *Strômat. l. 2.* Τῆς ἀληθείας ἀρχὴ, inquit, τὸ θαυμάζειν, ὡς Πλάτων ἐν Θεαιτήτῳ λέγει. καὶ Ματθίας ἐν παραδόσεσι παραινῶν, Θαύμασον τὰ παρόντα· βαθμὸν τοῦτον πρῶτον τῆς ἐπέκεινα γνώσεως ὑποθέμενος. ἣ κἂν τῷ καθ' Ἑβραίους εὐαγγελίῳ, Ὁ θαυμάσας, βασιλεύσει, γέγραπται· καὶ ὁ βασιλεύσας ἀναπαύσεται. Nec in hac parte à Magiſtro ſuo diſſentiens Ariſtot. τῶν μετὰ τὰ φυσικὰ, *l. 1. c.* 2. Διὰ τὸ θαυμάζειν οἱ ἄνθρωποι καὶ νῦν καὶ τὸ πρῶτον ἤρξαντο φιλοσοφεῖν, ἐξ ἀρχῆς τὰ πρόχειρα τῶν ἀτόπων θαυμάσαντες, εἶτα κατὰ μικρὸν προϊόντες, καὶ περὶ τῶν μειζόνων διαπορήσαντες. Et mox: Ἄρχονται μὲν γὰρ ἀπὸ τοῦ θαυμάζειν πάντες. Verùm conciliari poterunt iſtæ, quæ ex diametro repugnare ſibi invicem videntur, ſententiæ; ſi de tyrone philoſopho Platonis iſtud, de veterano ſapientiæ jam apicem ſummum aſſecuto, priora illa acceperimus. Cyrus deniq; Perſas ſuos ità inſtituiſſe refert Xenophon, *l.* 8. Ὡς μηδὲ μεταστρεφόμενοι φανεροὶ εἶεν, ὡς οὐδὲν θαυμάζοντες.

Καὶ μηδαμοῦ ἐπειγόμενον, ἢ ὀκνοῦν | quod *lib.* 7. § 69.

69. dixit, μήτε ζορίζειν, μήτε ναρκᾷν.

Ἠ ἀμηχανεῖν | ἀμηχανεῖν propriè *in eis eſſe anguſtiis, e quibus nullâ ratione, nullâ machinâ expedire vel extricare te poſſis.* itaq; verto *perplexum eſſe.*

Ἠ σεσηρώς | Suſpecta vox. forſan σεσηρώς, ut gemina litera altera exſcriptoris vitio exciderit, quo modo in σεσηρυωτικῷ ὀμιλίαις, *l.* 4. § 16. Xyl. *neq; mæſtitiæ, neq; gaudii nimium.* Caſ. *ridere,* vertit; ſed ita ut *riſûs exceſſum* deſignet. Mihi aliò inclinat animus. σεσηρέναι eſt quod Latinis *ringi,* vel etiam *dentibus renidere.* uſurpatur plerumq; de *riſu ſimulato,* qualis eorum, qui Græcis antiquis γναθμοῖς ἀλλοτρίοις, recentioribus ξυραῖς παρειαῖς γελᾷν, uti Euſtath. *ad Odyſſ.* σ΄. *malis alienis ridere,* Latinis dicuntur, ut Flacco *Sat.* 3. *l.* 2. vel etiam de *indignatione, diſſimulata* quidē, ſed quæ iſtiuſmodi oris habitu re prodat, qui cùm *riſum,* vel *irriſionem præ ſe ferat,* ab animo tamen exacerbato proveniat. ità *ringi* Latinis, non ſimpliciter *iraſci,* uti exiliter nimis Nonius, ſed *tacitum ſtomachari, cùm aliud præ te feras,* uti Donatus in Terentiano illo *Phorm.* 2.2. ubi *riſui vero* opponitur;

—— *ille ringitur, tu rideas.*

Sidonius *carm.* 23. *v.* 87.

Multum ringitur otioſa virtus.

Marcus noſter *l.* 11. § 18. Τὸ εὐμενὲς ἀνίκητον, ἐὰν γνήσιον ᾖ καὶ μὴ σεσηρός, μηδὲ ὑπόκρισις. *Si verum ac genuinum fuerit, non perſonatum & ementitum.* quale eorum, qui vultu oriſq; habitu externo offenſionis ſpeciem nullam læſi proferunt, ſed injuriarum deſpectum quendam præ ſe ferunt, cùm animus tamen intùs odiis occultis æſtuet. Apud Suidam, Procopius, opinor, Ἐν τοῖς ἀναιδέστατοι, Λίαν γὰρ ἐς αὐτὴν ἡ Θεοδώρα ἠγριαίνετο καὶ σεσήρει. *Valdè adverſus eam exacerbata erat, & ringebatur.* ut ſit iſtic σεσηρυωτικῶς, ſive σεσηρέναι πρός τι. *ad rem aliquam,* ſive *ad occaſionem aliquam ringi,* h. e. vel exacerbari vel renidere aliquem, ad riſum quendam adſcititium compoſito vultu, cum animo tamen angeretur. id quod *affectationem caninæ æquanimitatis ſtupore formatam,* nuncupâſſe videtur Tert. *de Pat. c.* 2.

Καὶ τὸ συγγνωμονικὸν | De Demonacte Lucianum vide ad *l.* 5. § 22. Præclara ſanè Catonis majoris, referente Plutarcho, vox illa, Πᾶσιν ἀεὶ τοῖς ἁμαρτάνουσι χωρὶς ἑαυτοῦ διδόναι συγγνώμην. Cui gemina Plinii minoris iſta, *l.* 8. *ep.* 22. *Optimum & emendatiſſimum exiſtimo, qui cæteris ita ignoſcit, tanquam ipſe quotidie peccet; ita peccatis abſtinet, tanquam nemini ignoſcat.* Concinna & Senecæ illa, *de benef.* 1. 10. *Hoc tu cave, tanquam maximum crimen, ne admittas: ignoſces tanquam leviſſimo, ſi admiſſum eſt.* &, *ad Marc. c.* 4. *Nec quicquam pulchrius exiſtimo in faſtigio collocatis, quàm multarum rerum veniam dare, nullius petere.* In quam ferè ſententiam de Marco Dio Caſſ. *l.* 71. Αὐτὸς μὲν ἀπάντων τῶν ἁμαρτημάτων ἀπείχετο, καὶ οὔτε ἑκὼν οὔτε ἄκων ἐπλημμέλει· τὰ δὲ δὴ τῶν ἄλλων ἁμαρτήματα, καὶ μάλιστα τὰ τῆς γυναικὸς, ἔφερε, καὶ οὔτε ἐπολυπραγμόνει, οὔτε ἐκόλαζε. Cæterùm Stoicorum placitis iſta adverſari prorſus videntur. Cenſent ſiquidem illi ut Laërt. *l.* 7. in *Zenon.* ſapientes, ἐλεήμονας μὴ εἶναι, συγγνώμην τε ἔχειν μηδενί. Et Stob. Collectan. *tom.* 2. *tit.* 46. Φασὶ μηδέποτε συγγνώμην ἔχειν μηδενί, τὸν νοῦν ἔχοντα· καὶ δέοντως λέγεσθαι τὸ μηδὲ συγγνώμην ἔχειν τοῖς ἁμαρτάνουσι. Hæc tum commemorat, tum & exagitat Cicero *Or. pro Muræna. Fuit quidem ſummo ingenio vir Zeno, cujus inventorum æmuli Stoici nominantur. hujus ſententiæ ſunt & præcepta hujuſmodi; ſapientem gratiâ nunquam moveri; nunquam cujuſquam delicto ignoſcere. neminem miſericordem eſſe, niſi ſtultum & levem. Viri non eſſe, neq; exorari, neq; placari.* Et mox, *Supplices aliqui veniunt, miſeri & calamitoſi? ſceleratus & nefarius fueris, ſi quidquam miſericordiâ adductus feceris. Fatetur aliquis ſe peccâſſe, & ejus delicti veniam petit? nefarium eſt facinus ignoſcere; exorari, ſcelus; miſereri, flagitium.* Et rurſus ſua illorum præceptis opponens. *Nihil ignoveris. Imo aliquid, non omnia. Nihil gratiæ cauſſa feceris. Imò ne reſiſtito* [al. *perſiſto*] *gratiæ, cùm officium & fides poſtulabit. Miſericordiâ commotus ne ſis. ſed tamen eſt etiam in diſſolvenda ſeveritate laus aliqua humanitatis.* Agnoſcit, ſed explicare ac mollire conatur Seneca *de clement. l.* 2. *c.* 5. *Scio malè audire apud imperitos ſectam Stoicorum tanquam nimis duram. Objicitur enim illi, quod ſapientem negat miſereri, negat ignoſcere. hæc ſi per ſe ponantur, invisa ſunt. videntur enim nullam ſpem relinquere humanis erroribus, ſed omnia delicta ad pœnam deducere. Quod ſi eſt, quid hac ſectâ durius, quæ dediſcere humanitatem jubet, portúmque adversùs fortunam certiſſimum, mutuum auxilium claudit? ſed nulla ſecta benignior leniórq; eſt, nulla amantior hominum, & communibus bonis attentior.* Et, *c.* 7. *At, quare non ignoſcat, dicam. Venia eſt pœnæ meritæ remiſſio. ei igitur ignoſcitur, qui puniri debuit. Sapiens autem nihil facit, quod non debet; nihil prætermittit, quod debet. Itaq; pœnam quam exigere debet, non donat: ſed illud, quod ex venia conſequi vis, honeſtiore tibi viâ tribuit. Parcit enim ſapiens, conſulit, & corrigit. idem facit, quòd ſi ignoſceret, nec ignoſcit. quoniam qui ignoſcit, fatetur aliquid ſe, quod fieri debuit, omiſiſſe. Aliquem verbis tantùm admonebit, pœnâ non afficiet, ætatem ejus emendabilem intuens: aliquem invidiâ criminis manifeſte laborantem, jubebit incolumem eſſe; quia deceptus, quia per vinum lapſus: hoſtes dimittit ſalvos, aliquando etiam laudatos, ſi honeſtis cauſſis pro fide, pro fœdere, pro libertate in bellum accincti ſunt. Hæc omnia non veniæ ſed clementiæ opera ſunt.* Verùm hæ ſunt Stoicorū argutiolæ ſpinoſæ, & ſubtilitates ſupervacaneæ, quas Marc⁹ noſter, ſolidior quàm ſubtilior, minùs curâſſe videtur: imò meræ ſunt, Senecâ ipſo cenſente, λογομαχίαι. Sic enim ipſe demum

ibidem.

Digitized by Google

ibidem. De verbo, ut mea fert opinio, quæſtio eſt; de re quidem convenit. Sed de iſtis ampliùs, ad *lib.* 2. § 13. De Pio certè Capitolin. *Ad indulgentias proniſſimus fuit.* Et, *His quos Adrianus damnaverat, in Senatu indulgentias petiit.* Idémque de Marco. *Fuit per omnia moderatiſſimus, in hominibus deterrendis à malo, invitandis ad bona, remunerandis copiâ, indulgentiâ liberandis: fecitque ex malis bonos, ex bonis optimos: moderatè etiam cavillationes nonnullorum ferens.* & rurſus: *Erat mos iſte Antonino, ut omnia crimina minori ſupplicio quàm legibus plecti ſolent, puniret: quamvis nonnunquam contra manifeſtos & gravium criminum reos inexorabilis permaneret.* Κἂν ἄρα συμβῇ ποι τὴν τιμωρίαν ὑπέχειν, οὐ τὸ παθεῖν καὶ δεῖναι δίκην δεινὸν νομίζουσιν, ἀλλὰ μὴ μείζω προσγενέσθαι, χεῖρόν τι παθεῖν. Ariſtid. de eodem. De Agricola Tacitus, *Omnia ſcire, non omnia exequi: parvis peccatis veniam, magnis ſeveritatem commodare: nec pœnâ ſemper, ſed pœnitentiâ ſæpiùs contentus eſſe.* Vide infrà § 16. τὸ ἥμερον.

Καὶ ἀδιαστρόφου μᾶλλον ἢ διορθουμένου φαντασίαν παρέχειν | *magiſq; conſtantiam erroris ſecuram, quàm erroris correctionem præ ſe tuliſſe.* Xyl. obſcuriùs pauló. Hoc vult. Cùm ſit prima felicitas, à recti norma ne minimum quidem, vel diſcedere, vel diſtorqueri: ſecunda, ſiquis quoquo modo deflexerit, ὡς διορθώσεως χρήζειν, (ut ipſe de ſe dixerat, ſuprà § 7.) ad rectitudinis ſtatum priſtinum denuò reduci; quùm, *quod naturâ bonum eſt, neq; emendari, neq; corrigi ſe poſcat,* ut *l.* 2. Arnobius; eam in Maximo rectitudinis firmitatem & ſtabilitatem extitiſſe, ut ope alterâ iſtâ nihil opus habuerit, τὴν διόρθωσιν οὐ δεχόμενος, quod de Deo Ariſtot. *de mund. c.* 6. ita ſaltem *in bonum transfiguratus,* ut *nihil in eo ſupereſſet, quod mutandum videretur,* ut Seneca, *ep.* 6. In quem eundem ſenſum & illa accipi poſſunt, quæ habentur *l.* 3. § 5. Ὀρθὸν οὖν εἶναι χρή, οὐχὶ ὀρθούμενον. Et *l.* 7. § 7. Ὀρθός, ἢ ὀρθούμενος. Neq; enim ἀδιαστροφίαν ſive *pertinaciam* illam Marcus noſter in Maximo aut offenderat, aut ſi offendiſſet, prædicaret; quâ nihil in natura ſua magìs laudare ac probare palam profitebatur, portentum illud hominis, Caius Caligula, ut Sueton. *l.* 4. *c.* 29. cùm nihil ſit hâc magìs aut devitandum, aut deteſtandum; ab eâq; Marcus & ipſe ſe cum primis abhorrere doceat, *l.* 6. § 21. & alios itidem feriò ſedulóq; dehortetur, *l.* 4. § 12.

Οὔτε ὑπέμεινεν ἄν χείρονα αὐτοῦ αὐτὸν ὑπολαβεῖν | Miranda de hominis præſtantiâ aliorum omnium conſenſio, cui nemo quiſquam deprehenſus eſt, qui exæquare ſe auſus eſſet. Stupenda etiam, non ſuſpicienda duntaxat, in tanta univerſorum exiſtimatione, hominis modeſtia, qui neminem quenquam unquam neglectui aut deſpectui habuerit.

Καὶ τὸ εὐχαριτίζεσθαι | Nec occurrere alibi vocem hanc exiſtimo; & hoc loco mihi ſuſpecta eſt planè. Siquidem χαριεντισμὸς ſive *urbanitas,* parum diſtare videtur, vel ab ἀστειολογίᾳ, quam repudiat Marcus *ſuprà* § 7. vel à κομψείᾳ etiam, quam non ſemel damnat. *l.* 3. § 5, & 8. & *l.* 4. § 51: unde τὸ χαριεντίζεσθαι καὶ τὸ κομψεύεσθαι à Platone conjunguntur, *polit. l.* 4. οἱ ἔτι μᾶλλον χαριεντίζοιτο ὁ ταῦτα λέγων, κομψευόμενος. quin & Suidas τὸ κατασοφίζεσθαι exponit per χαριεντίζεσθαι. quod Marco itidem in vitio ponitur, *l.* 5. § 5. forſan tamen exiſtimaverit quis, τὸ εὖ iſtud adjectum, urbanitatem ita condire poſſe, ut ſuo modo ſuâq; tempeſtate adhibita, (quod non obſervant οἱ χαριεντιζόμενοι ἐν μὴ χαρίεντι καιρῷ, uti Dionyſ. Halic. in *Lyſia* loquitur) etiam citra Stoicæ ſeveritatis violationem ullam locum ſuum obtineat. quum τὸ εὔχαρι in Pio prædicet ipſe *infr.* § 16. Xyl. *liberaliter quoq; facetum eſſe.* quod tam à Maximi inſtituto, quàm & à Marci, puto, ingenio, aberat procul. Verùm ego Marco ipſo autore, τὸ οὐ χαριεντίζεσθαι reſcribere non dubitem; atq; ita Marcum ipſum ſcripſiſſe, pignore etiam interpoſito, contendere auſim. τὸ χαριεντίζεσθαι certè in ſequiorem partem uſurpari, docent, cum ex Ariſtophanis illo, χαριεντίζεις (πίζῃ f.) καὶ καταπαίζεις ἡμῶν καὶ βωμολοχεύῃ. apud Etymologum & Suidam; qui & χαριεντιζόμενος exponunt ἐμπαιζόμενοι, σκώπτοντες. tum & ex Gloſſario, ubi χαριεντίζεσθαι, *Carinari. Carinari* autem in Iſidori *Gloſſis* eſt *illudere.* Et *Carinantes* ap. Feſtum, *probra objectantes,* ſive *objicientes.* quibus accedir quod *Carinare,* Servius *ad Æn. l.* 8. *obtrectare.* adductis Ennii illis,

—neq; me decet hanc Carinantibus edere chartis.
&, Contra Carinantes verba atq; obſcæna profatus.

ubi in priore verſu pro *hanc, haic,* ſive *hac* Merula; in altero, pro *atque, aiquè,* ſive *æquè,* Caſtricom. legendum cenſet. porrò *Carinare à navium carinis dictum* vult Feſtus, an hujus mutilator Paulus, *quod ut infima navis pars carina; ita ſortis infimæ homines, quibus ſcommata id genus jacere uſus eſſet.* at Joſ. Scaliger, & hunc ſecuti Merula *ad Ennium,* & *ad Strabonem* Caſaubonus, *carinari* Latinis eodem modo dictum ſtatuunt, quo Græcis γεφυρίζειν. nec indicant tamen unde nominis id tractum velint. à *Carinis* ne loco in urbe ſic dicto; an à *navium carinis,* ut ad nautis uſitata convitia reſpiciat, de quibus Flaccus *Serm. l. Sat.* 5.

Tum pueri nautis, pueris convitia nautæ
Ingerere.—nam Feſto quæ tribuitur notatio nec nauci eſt. ego ſanè à χαριεντίζεσθαι ipſo *carinari* vel deductum, vel corruptum nullus ambigo.

§ 16. Τοῦ πατρὸς | *Patrémne* velit naturalem, *Annium Verum,* de quo ſuprà § 2. an adoptivum, *Antoninum Pium,* ambiget forſan quiſpiam. Verùm hunc potiùs deſignatum exiſtimem, cum quia ille Marco noſtro impube adhuc, exceſſiſſe videtur; ut ex Capitolino conjicere eſt; tum quia hæc eadem (quæ

&

& magna ex parte ſunt principis potiùs, quàm privati hominis, virtutes) pleraque ferè de Pio enunciata deprehenduntur *l.* 6. § 30. idem ſtatuit & Caſaub. *ad Marci vitam.* Interim falſus eſt Theodoretus, ſi Pii gnatum Marcum exiſtimavit, quod verba ipſius ſonare videntur, *therapeut. l.* 9. ubi poſtquam de Hadriano dixerat, καὶ Ἀντωνῖνος, inquit, καὶ Βῆρος ὁ ἐξ ἐκείνου. & Acciaolus, *Antoninus qui Hadriano ſucceſſit, quique ex eo genitus eſt Verus.* Marcum enim potiùs quàm Luciū deſignatum opinor, cùm eo loci, tum & operis ejuſd. *l.* 6. ubi Imperatorum Series ità digeritur, Ἀδριανὸς, καὶ Ἀντωνῖνος ὁ εὐσεβὴς, καὶ Βῆρος, καὶ Κόμμοδος. Cæterùm de Vero neutro verum eſt, *ex Pio* fuiſſe *genitum.*

Τὸ ἥμερον | De Pio, Capitolin. *Erat moribus clemens, ingenio placidus & mitis. Nulli acerbus, cunctis benignus.* Eutrop. & Aurel. Victor. *Adeò manſuetus, ut inſtantibus patribus, ad eos qui contra eum conjuraverant, perſequendos, compreſſerit quæſtionem. uſque eò autem mitis fuit, ut cùm ob inopiæ frumentariæ ſuſpicionem lapidibus à plebe Romana perſtringeretur, maluerit ratione expoſitâ placare, quàm ulciſci ſeditionem.* Marcum pariter prædicat Galenus in *commentar. de libris ſuis*, εὐγνώμονά τε καὶ μέτριον, ἥμερόν τε καὶ πρᾶον. Clementiam Marci celebrat cum aliis & Capitol. Sed præcipuè Ariſtides & Dio. Ille *orat. in Regem*; Ὢν γὰρ, inquit, τηλικοῦτος ὁ βασιλεὺς, ἡμερότητι καὶ ἐπιεικείᾳ διενήνοχεν ἁπάντων βασιλέων. Iſte in *Marco*, οὕτω τι, inquit, καθαρὸς διὰ πάντων, καὶ χρηστὸς καὶ εὐσεβὴς ἐγένετο, ὡς ἔγραψε τῇ βουλῇ μηδένα τῶν Κασσίου συναραμένων τεθνάναι. Μὴ γὰρ γένοιτο, ἔφη, μηδένα ὑμῶν ἐπ' ἐμοὶ, μήτε τῇ ἐμῇ, μήτε τῇ ὑμετέρᾳ ψήφῳ σφαγῆναι. καὶ τέλος ἔφη, ὅτι ἂν μὴ τούτου τύχω, σπεύσω πρὸς τὸν θάνατον. Unde in Senatu acclamatum ei refert Vulcat. in *Caſſ. Antonine pie, Dii te ſervent. Antonine clemens, Dii te ſervent.* Vide *ſuprà* § 15. Τὸ συγγνωμονικόν.

Μενετικὸν ἀσαλεύτως ἐπὶ τῶν ἐξετασμένως κριθέντων | Ita *l.* 6. § 30. Τὸ ὑπὲρ τῶν κατὰ λόγον περιτεθέντων ἔντονον. Verùm cave iſtic intelligas ἀδιατρεψίαν illam, quam Cajum Imperator. in ſe maximè probâſſe, ex Sueton. ſupra monuimus, ad § 15. aut Neronis etiam pervicaciam, dixerim an præcipitantiam obſtinatam, cui illud Caſſio referente, ſubinde in ore, Περὶ ὧν ἂν ἅπαξ τι εἴπω, μηκέτι μοι αὖθις πύθῃ. Siquidem ut Seneca, *de benefic.* 4. 38. *Hoc verò ſuperbæ ſtultitiæ perſeverantia eſt, Quod ſemel dixi, qualecunque eſt, fixum ratumque ſit.* Quomodo apud Antiphan. ille in *Gorgytho*, referente Athenæo *l.* 8.

Ἥττον γ' ἀποστρέψαιμ' ἄν, ὧν προειλόμην,
Ἢ Κηφισόδωρον γλαῦκον ὡς ἀποστρέψαιμ' ἄν περιφορῶν.

Nec ſtultitiæ tantùm, ſed & inſcitiæ proprium. Syneſ. *in calvit.* de plebe imperita: Καὶ γὰρ ἀμαθεῖς ὄντες, ἰσχυρογνώμονές εἰσι, καὶ χαλεποὶ μεταστῆναι τῶν ἀτόπων προλήψεων ἅς ἂν τις τῶν πάλαι προέγραψεν, ταχὺ πείθεται τὸ κοινόν. Verùm rationibus veris certiſq; ſubnixam conſtantiā intelligit in rebus accuratè perpenſis, & veritati æquitatiq; conſentaneè conſtitutis. Rectè Senec. *ep.* 23. *Conſtituendum eſt quid velimus, & in eo perſeverandum. Nam illi, qui ex aliis propoſitis in alia tranſiliunt, aut nè tranſiliunt quidem, ſed caſu quodam tranſmittuntur, quomodo habere quidquam certum manſurúmve poſſunt?* Et, *de Beat. c.* 8. *Fidens ſit animi: ſed fiducia ejus non ſine ſcientia ſit, non ſine conſtantia. ita maneant illi ſemel placita, nec ulla in decretis ejus litura ſit.* A conſtantia certè laudat Pium Capitolinus; uti mox videbitur. Verùm de argumento iſto habetur elegans ſanè Epicteti diſſertatio apud Arrian. *l.* 2. *c.* 15. ubi inter alia hæc habet. Τοῖς κριθεῖσιν ἐμμένειν δεῖ, οὐ πᾶσιν ἀλλὰ τοῖς ὀρθῶς. — οὐ θέλεις τὴν ἀρχὴν ποιῆσαι καὶ τὸ θεμέλιον, τὸ κρίμα σκέψασθαι, πότερον ὑγιὲς ἢ οὐχ ὑγιές, καὶ οὕτω λοιπὸν ἐποικοδομεῖν αὐτῷ τὴν εὐτονίαν, τὴν ἀσφάλειαν; ἂν δ' σαπρὸν ὑποκείσῃ καὶ καταπεπτωκὸς, οὐκ οἰκοδόμημά τι ὄν; ὅσῳ ἂν πλείονα καὶ ἰσχυρότερα ἐπιθῇς, τοσούτῳ θᾶττον κατενεχθήσεται. Vide *ad l.* 8. § 16.

Τὸ ἀκενόδοξον περὶ τὰς δοκούσας τιμὰς | idem & *l.* 6. §. 30. De Pio Victor. *Appetentiâ gloriæ carens & oſtentatione.* Quin &, Capitolino teſte, *menſes* Septembrem *atque* Octobrem cùm *Antoninum atque Fauſtinum* (ab ipſius uxoriſq; ſuæ nominibus) *appellandos decreviſſet Senatus, id Antoninus reſpuit.* quanquam cæteroquin honoris ſibi ſuiſve ab eiſdem oblatum delatúmque, quod legitur, aſpernatus. Vide *infrà*, § 17.

Τὸ φιλόπονον | Verùm iſta potiùs Ælii Adriani laus fuerit, de quo Victor: *Immenſi laboris: quippe qui provincias omnes pedibus circumierit, agmen comitantium prævertens.* Sed & hanc laudem etiam Marco tribuit Dio: Vide *infrà ad illa*, οὐ προσκαρτερητικόν. Capitolinus item verbis illis: *Magno igitur labore, etiam ſuo, gentes aſperrimas vicit.*

Τὸ ἀκουστικὸν τῶν ἐχόντων τι κοινωφελὲς εἰσφέρειν | De eodem *l.* 6. § 30. Τὸ ἀνεχέσθαι ἀντιβαινόντων παῤῥησιαστικῶς ταῖς γνώμαις αὐτοῦ, καὶ χαίρειν, εἴ τις δεικνύοι βέλτιον. Optimè Agamemnon *Iliad.* ξ'. *v.* 107.

Νῦν δ' εἴη ὃς τῆσδέ γ' ἀμείνονα μῆτιν ἐνίσποι,
Ἢ νέος, ἠὲ παλαιός· ἐμοὶ δέ κεν ἀσμένῳ εἴη.

Sophocl. Antigon.

Ἄναξ, σέ τ' εἰκὸς, εἴ τι καίριον λέγει,
Μαθεῖν, σέ τ' αὖ τοῦδ'· εὖ γὰρ εἴρηται διπλῇ.

Et rurſus:

Μὴ νῦν ἓν ἦθος μοῦνον ἐν σαυτῷ φόρει,
Ὡς φῂς σὺ, κ' οὐδὲν ἄλλο, τοῦτ' ὀρθῶς ἔχειν.
Ἀλλ' ἄνδρα, κἄν τις ᾖ σοφὸς, τὸ μανθάνειν
Πόλλ' αἰσχρὸν οὐδὲν, καὶ τὸ μὴ τείνειν ἄγαν.

Et denuò,

Καὶ τῶν λεγόντων εὖ, καλὸν τὸ μανθάνειν.

Et

Et ibid.

Εὖ σοι φρονήσας, ἓν λέγω· τὸ μανθάνειν
Δ' ἥδιστον ἐν λέγοντ', εἰ χάρος φέρει.

Anacharſis apud Plutarchum in *Sympoſio*, cùm quæreretur, ecquid regem maximè illuſtrem faceret, reſpondiſſe dicitur, Εἰ μόνος φρόνιμος εἴη. *Si ſolus ſapuerit.* quod mihi videtur à ratione quàm longiſſimè diſſitum. Itaque malim, quod Stobæus exhibet 2. 48. Εἰ μὴ μόνος φρόνιμος εἴη. Si non ſolus ſapuerit. ſi ſapientiâ ſuâ non fuerit confiſus nimis, dum ſe ſolùm ſapere exiſtimat. Quod de Tireſia Homer. *Odyſſ.* κ'. *v.* 495. de Scipione Cato apud Plut. in *apoph.* & *Polit.* De Chryſippo alii apud Laërt. *l.* 7.

Οἶος πέπνυται· τοὶ δὲ σκιαὶ ἀΐσσουσι.

Et Callimach. hymn.

Μοῦνος πεπνυμένος.

Qualis Creon depingitur à Strattide in *Phœniſſ.* apud Athen. *l.* 14.

Οὐδὲν συνίετε πᾶσα Θηβαίων πόλις,
Οὐδὲν ποτε. —

Et à Sophocle in *Antigon.*

Οἱ τηλικοί δὲ καὶ διδαξόμεσθα δὴ
Φρονεῖν πρὸς ἀνδρὸς τηλικοῦ δὲ τὴν φύσιν;

Siquidem, ut apud eundem Creontem filius patrem prudentior monet;

Ὅστις γὰρ αὐτὸς ἢ φρονεῖν μόνος δοκεῖ,
Ἢ γλῶσσαν ἣν οὐκ ἄλλος, ἢ ψυχὴν ἔχειν,
Οὗτοι διαπτυχθέντες ὤφθησαν κενοί.

& Euripidis *Æolo* apud Stob. *tom.* 2. *c.* 22.

— τούτῳ δ' ἀνδρὶ μήτ' εἴην φίλος,
Μήτε ξυνείην, ὅστις αὐτάρκη φρενῶν
Πέποιθε, δούλους τοὺς φίλους ἡγούμενος.

Ità qui ſolus ſapit, bis deſipit; dum aliorũ conſilia reſpuit & deſpuit, aliorúmq; conſortia abs ſe abdicat. quibus duobus nihil poteſt eſſe principibus perniciosius. fit deniq; quod Plato *ad Dion. epiſt.* 4. & ex Platon. Plut. *de adulat.* & in *præcept. polit.* αὐθάδεια ἐρημίᾳ ξύνοικος. De Marco noſtro Capitol. *Semper ſanè cum optimatibus, non ſolùm bellicas res, ſed etiam civiles, priuſquam faceret aliquid, contulit.* denique, ſententia illius præcipua ſemper hæc fuit, *Æquius eſt, ut ego tot & talium amicorum conſilium ſequar, quàm ut tot & tales amici meam unius voluntatem ſequantur.* Optimè L. Æmylius apud Livium *l.* 44. *Non ſum is qui non exiſtimem admonendos duces eſſe: imò eum, qui de ſua unius ſententia omnia gerat, ſuperbum judico magis quàm ſapientem.*

Τὸ ἀπαραιτήτως εἰς τὸ κατ' ἀξίαν ἀπονεμητικὸν ἐνέργῳ | De eodem *l.* 6. § 30. Ὡς ἀκριβὴς ἦν ἐξεταστὴς ἠθῶν καὶ πράξεων. Capitol. *Fuit ſanè eâ conſtantiâ, ut ſeptenis & novenis annis in provinciis bonos præſides detineret.*

Τὸ ἐμπειρον, ποῦ μὲν χρεία ἐντάσεως, ποῦ δὲ ἀνέσεως | *Diligens agri cultor, mitis, largus; & omnia hæc cum menſura.* Capitol. Vide *ſuprà* quæ de Apollonio § 8. Seneca, *epiſt.* 89. *Impetus ex dignitate rei cujuſque concipitur, proinde remiſſior acriorve, prout illa digna eſt peti.*

Τὸ παῦσαι τὰ περὶ τοὺς ἔρωτας τῶν μειρακίων | quibus ſcil. cum Hadrianus, tum & Trajanus nimiopere addicti: uti ex Dione liquet & Capitolino. Vide *infrà* § 17. Θεωδότου.

Ἡ κοινονοημοσύνη | *quod utilitati publicæ omnes cogitationes impendebat.* Xyl. Κοινονοημοσύνη vocabulum compoſitione novâ, vel à noſtro fabricatum, vel à ſuis receptum. hoc enim Stoicis familiare fuiſſe deprehendet, qui in eorum quæ ſuperſunt fragmentis verſatus fuerit, nova ſubinde prout uſus poſtulabat, compoſitionis Grammaticæ ope, comminiſci & procudere vocabula. Inſolens itaq; vox iſta; & rei propemodum inſolentis. Nam quod Paulus conqueritur *ad Philip. c.* 2. *v.* 21. Πάντες τὰ ἑαυτῶν ζητοῦσιν. *Quæ ſua ſunt, plerique quærunt:* (quod *charitatis* eſſe negat idem Apoſt. *ad Cor. ep.* 1. 13. 5. οὐ ζητεῖ τὰ ἑαυτῆς) in ore ſubinde habentes, vel Davidicum illud *Pſal.* 4. 6. *Quis nobis commodi aliquid repræſentabit?* vel Theocriticum iſtud ex *Idyll.* 16.

Αὐτῷ μοί τι γένοιτο. —

Et quod Pindarus *Nem.* 1. Gregor. Naz. *in Julian. l.* 1. & Greg. Presb. in *vit. Naz.* Τὸ οἰκεῖον πιέζει πάντα. τοῦ δὲ δημωφελοῦς καὶ κοινῇ διαφέροντος ὀλίγοις τοῖς καθ' ἕνα φροντίς. Herodian. *l.* 2. hoc eſt, ut Tacit. *Annal. l.* 17. *Privata cuique ſtimulatio, vile decus publicum.* Ità quod idem *ibid. peſſimum veri affectus venenum, ſua cuique utilitas.* Et quod Livius *hiſtor. l.* 20. *Privatæ res ſemper offecere, officientque publicis conſiliis.* Dum, Ἐν βραχεῖ μὲν μορίῳ σκοποῦσι τῶν κοινῶν, ἐν πλείονι δὲ τὰ οἰκεῖα πράσσουσι. ὥστε τῷ ἰδίῳ λανθάνειν τὸ κοινὸν ἀθρόως φθειρόμενον. Thucyd. *hiſt. l.* 1. & quod Lyſias *adv. Philon.* Παρόντες τὸ τῆς πόλεως κοινὸν ἀγαθὸν, ἐπὶ τὸ ἑαυτοῦ ἴδιον κέρδος ἦλθον, διὰ τὸ μὴ τὴν πόλιν, ἀλλὰ οὐσίαν, πατρίδα αὐτοῖς ἡγεῖσθαι. Πόλει δ' ἄχρηστος, ὁ αὐτῷ δεινός. Euripid. *Heracl.* vide & Ariſtotel. *polit. l.* 2. *c.* 3. Eò igitur laudabilior fuerit in Antonino κοινονοημοσύνη iſta, quò in pleriſque rarior: quà *potior habetur privatis vel rebus vel neceſſitudinibus reſpublica,* ut Liv. *l.* 24. &, *communia propriis præjudicant,* ut Bernard. *de temp. Serm.* 58. οὐ γὰρ τὰ ἴδια τῶν κοινῶν, ἀλλὰ τὰ κοινὰ τῶν ἰδίων προτιμητέον. Apollon. Tyan. *epiſt.* 66. Eam principi ſuo Claudian. his verbis commendat, in *Honor. Coſ.* 4.

— *conſule cunctis,*
Non tibi: nec tua te moveant ſed publica vota.

Eam certè in Pio cum primis prædicat Capitolinus his verbis: *Tantâ ſanè diligentiâ ſubjectos ſibi populos rexit, ut omnia & omnes, quaſi ſua eſſent, curaret. itaque provinciæ ſub eo cunctæ floruerunt. Ibid.* & in Catone, Lucanus *l.* 2.

— urbi

Digitized by Google

—*urbi pater eſt, urbique maritus;*
In commune bonus. —

In Galba, Plut. in *Galb.* Ὁ δὲ Γάλβας ἀεὶ μὲν δῆλος ὢν περὶ τοῦ ἰδίου τὸ κοινὸν πιθόμενος. In Severo, Galenus *ad Piſon. de Theriac.* Νομίζεται τὸ μέγιστον εἶναι τῆς βασιλείας μέρος, τὴν τοῦ κοινοῦ σωτηρίαν. In Athenienſibus priſcis Demoſth. *Olynth.* 3. Οὐ γὰρ εἰς περιουσίαν ἐπορίζετο, αὐτοῖς τὰ τῆς πόλεως· ἀλλὰ τὸ κοινὸν αὔξειν ἕκαστος ᾤετο δεῖν. In Lacedæmoniis cum primis, Plut. in *Lycurg.* Τὸ δὲ ὅλον, inquit, εἴθιζε τοὺς πολίτας μὴ βούλεσθαι μήτε ἐπίστασθαι κατ' ἰδίαν ζῆν, ἀλλ' ὥσπερ τὰς μελίττας, τῷ κοινῷ συμφυεῖς ὄντας ἀεὶ, καὶ μετ' ἀλλήλων εἰλουμένους περὶ τὸν ἄρχοντα, μικροῦ δεῖν ἐξεστῶτας ἑαυτῶν ὑπ' ἐνθουσιασμοῦ καὶ φιλοτιμίας, ὅλους εἶναι τῆς πατρίδος. vide *l.* 7. § 4.

Cæterùm in diverſum abit & reclamat hìc Xylandro de vocabuli hujus interpretatione par illud in republica literaria honoratiſſimum, Iſaac. Caſaubonus & Claud. Salmaſius, in eruditiſſimis ſuis *ad hiſtoriam Auguſtam commentariis.* Ille, *Propria*, inquit, *Marco vox eſt iſta, eruditiſſimo interpreti minùs intellecta. Sic autem appellat civilitatem, & virtutem illam, per quam cenſeri communi cum cæteris civibus jure æquo animo aliquis patitur. Herodianus vocat* τὸ μέτριον καὶ ἰσότιμον. vide pòſt in διατηρητικὸν τῶν φίλων. Iſte pariter pro eo vult ſumi quem *communem ſenſum* vocat Juvenal. *l.* 3. *Sat.* 8. verbis iſtis;

Hæc ſatis ad juvenem, quem nobis fama ſuperbum
Tradit & inflatum plerumque Nerone propinquo.
Rarus enim fermè ſenſus communis in illa
Fortunâ.

Significat, inquit, *modeſtam illam, moderatam, uſitatam, & ordinariam, ut ità dicam, hominis mentem, quæ in commune quodammodò conſulit, nec omnia ad commodum ſuum refert, reſpectúmque etiam habet eorum cum quibus verſatur, modeſtè, modicéque de ſe ſentiens.* Eodémq; refert uterq; quod in ſequentibus adjicitur, tanquam vocabuli iſtius interpretamentū, de facilitate animi in concedendo amicis, nè ſe comitarentur, aut ſecum convivari cogerentur, ſi id ipſi nollent: quam & in Marco notat Galenus, qui in *comment.* περὶ τοῦ προγινώσκειν, φιλανθρωπίαν καὶ χρηστότητα ἐν τῷ περὶ ἰδίων βιβλίων, μετριότητα καὶ εὐφροσύνην, nuncupat. Juvenali Senecam adjungere licet, *ad Lucil.* ſuum *epiſt.* 105. *Odium ex offenſa ſic vitabis, neminem laceſſendo gratuitò: à quo te ſenſus communis tuebitur.* De Tho. Moro noſtro Eraſmus *epiſt. ad Ulr. Huttenum, Nemo minùs ducitur vulgi judicio: ſed rurſus nemo minùs abeſt à ſenſu communi.* Nec multùm diſtat quod Apoſtolus *ad Rom. c.* 12. *v.* 16. Μὴ τὰ ὑψηλὰ φρονοῦντες, ἀλλὰ τοῖς ταπεινοῖς συναπαγόμενοι. *Communem ſenſum* in Trajano hunc prædicat Plin. in paneg. *non de tyranno, ſed de cive; non de domino, ſed de parente loquimur. unum ille ſe è nobis putat; nec minùs hominem ſe quàm hominibus præeſſe meminit.* In Marco Eutrop. *hiſt. Rom. l.* 8. *Hic cùm omnibus Romæ æquo jure egit: ad nullam inſolentiam elatus eſt imperii faſtigio.* Etiam poſt imperium collatum & ſuſceptum, τοῦ αὐτοῦ νοῦ καὶ τρόπου χρώμενος. Ariſtid. *orat. in Marc.* De Claudio Sueton. *l.* 5. *c.* 12. *In ſemet parcus atque civilis, præ nomine Imperatoris abſtinuit*, nimios honores recuſavit. Sed *c.* 35. *non ſine nota aliqua, jactator civilitatis.* De Pio ipſo Jul. Capitolinus, *Imperatorium faſtigium ad ſummam civilitatem deduxit.* De Marco denique noſtro Capitolin. idem, *In imperio ità civiliter ſe geſſit, ut lenitatem Pii nemo deſideraret.* Et mox; *Cum populo non aliter egit, quàm eſt actum in civitate libera.* Déque eodem Joan. Aventinus *annal. Boior. lib.* 2. *Admodum clemens & civilis erga omnes, adeuntium cuivis dextram placidè dabat.*

Καὶ τὸ ἐφεῖσθαι τοῖς φίλοις μήτε συνδειπνεῖν αὐτῷ πάντως | Lamprid. de Alexandro Severo: *Cum amicis tam familiariter vixit, ut communis eſſet eis ſæpe conſeſſus, iret & ad convivia eorum: aliquos autem haberet quotidianos etiam non vocatos. quotidiani igitur illi convivæ imperatorum, etiam non vocati aderant, & adeſſe quodammodo cogebantur, quòd ſine illis eſſe non poſſet princeps.* non tenuit autem hunc morem Marcus, ſed amicos liberabat hac neceſſitate veniendi, & gratiam illis faciebat ſecum convivandi, ubi ipſis collibuerat; Patrem Pium, ut hoc loco ipſe teſtatur, imitatus, quòd ſequiùs tamen interpretati ſunt quidā, & ad mores Marci arrogantes referre conati ſunt, qui faſtigium principis ſervare cuperet. *Dederunt crimini*, inquit Capitolinus, *quod aulicam arrogantiam confirmaverit, ſubmovendo amicos à ſocietate communi atque à conviviis.* Salmaſ. *ibid.*

Μήτε συναποδημεῖν | dicere nimirum ſolebat, *Gravem eſſe provincialibus comitatum principis etiam nimis parci.* Capital. Verùm Marcus hac ratione Pium prædicat profectionem communem amicis condonâſſe, ne illis ipſis gravis potiùs ac moleſtus officio minùs neceſſario exiſteret. quo nomine Marcum item commendat Galenus locis paulò antè adductis. Χρηστὸν τ' ὄντα, inquit, καὶ φιλάνθρωπον αὐτὸν ἐδυνήθην ἀνέσεως τυγχάνειν ἐν τῇ Ῥώμῃ με.

Ἀεὶ δὲ ὅμοιον αὐτὸν καταλαμβάνεσθαι ὑπὸ τῶν διὰ χρείας τινὰς ἀπολειφθέντων | M. Caſaub. de negotiis accipit, quæ cum neceſſaria aliqua occaſione interveniente, priuſquam confici poſſent, abrumpere cogebatur, eundem illū, h. e. pariter affectum, pariàque ſentientem, ubi ad illa jamdiu intermiſſa rediret, ſemper deprehenderent. At Xyl. (cui accedo potiùs, ſuadente dictionis ipſius ſerie) de perſonis, amicis putà, familiaribus, miniſtris; quòd etiam cum neceſſitate aliqua cum comitati non fuerant,

rant, aut etiam ob cauſſas neceſſarias, quo minùs id poſſent, ab ipſo, cùm aliquò proficiſceretur diutius forſan abfuturus, relicti, eundem tamen tam abſentes quàm præſentes experti ſint. Vitium illud notâſſe videtur crebrum nimis, à quo Pius immunis fuerit, quo abſentium amicorum rationem nullam aut exiguam ſaltem habere ſolent plerique, quos præſentes tamen colere cum primis præ ſe ferant. Quò trahit Athenæus *dipnoſoph. l.* 5. tritum ſermone vulgari illud, quod ille τὼ μισανθρωποτάτην τῶν παροιμιῶν indigitar;

Τηλοῦ φίλοι ναίοντες, οὐκ εἰσὶν φίλοι.

Amici, amici non ſiunt, qui degunt procul.

Et reverâ ſicut apud Romanos *lege Pompeiâ, ab honorum petitione abſentes ſubmovebantur*; Suet. *l.* 1. *c.*28. itâ & pleriſque, bonis etiam candidiſque, abſentium benè meritorum quoq; oblivio quandoq; obrepit. Cæterùm quod in Pio Marcus hîc prædicat, Epicuri dogma vult eſſe Laërt. *l.* 10. qui ſapientem dixerit, húncque ſolum, Χάριν ἕξειν φίλοις καὶ παροῦσι καὶ ἀποῦσιν ὁμοίως, διά τε ὁδοῦ. ὅτε μέν τις στρεβλῶται, ἔνθα καὶ μύζει καὶ οἰμώζει. deſcripſi & quæ ad præſens negotium nihil faciunt, quò loco malè habenti medelam tentarem. Sic vertit Ambroſ. Camaldun. *Gratiámque amicis præſentibus æquè ac abſentibus habiturum ſapientem, ſolum, atque item in itinere: quum tamen cruciatur, & ingemiſcet & ejulabit.* Verùm, quid hoc eſt, *in itinere gratiam habere?* aut quò ſpectat? tum quæ arena ſine calce? aut quàm bella commiſſura illa? *quum tamen cruciatur*, &c. quid enim iſtud ad gratiam amico habendam? eò, ut videtur, reſpexiſſe voluit, quod antè dictum fuerat, Κἂν στρεβλωθῇ δ' ὁ σοφὸς, εἶναι αὐτὸν εὐδαίμονα. forſan autem illud, διά τε ὁδοῦ, ad ſequentia pertinebat; ut ſenſus ſit, *etiam in itinere, ſi quem torqueri viderit, commiſeratione attactum, ſortem hominis deploraturum.* Sed reverâ prioribus illis poſtrema iſta ſic conjungenda autumo, ut legatur; Κἂν στρεβλωθῇ δ' ὁ σοφὸς, εἶναι αὐτὸν εὐδαίμονα· ὅτε μέντοι στρεβλῶται, ἔνθα καὶ μύζει καὶ οἰμώζει. itâ ſenſus erit, *ſapientem, etiamſi in tormentis quoque conſtitutus beatus ſit. inter torquendum tamen ingemiſcere atque ejulare.* μύζειν *ingemiſcere.* de Delphino Ariſtot. *hiſt. animal. l.* 8. *c.* 2. ἔξω δὲ ζῇ πολὺν χρόνον, μύζων καὶ στένων. atque indè μυγμὸς, ὁ στεναγμός. Suid. tum ſubjungenda, μόνον τε χάριν ἕξειν τὸν σοφὸν, &c. quæ ad præſens inſtitutum pertinent.

Καὶ τὸ ζητητικὸν ἀκριβῶς — καὶ ἐπίμονον· ἀλλ' οὐ τὸ θεραπεύειν | Ex conjectura adſcripſi, καὶ ὅτι οὐ θεραπεύειν, ejuſmodi aliquid exigente ſenſu, & dictionis ſerie. Verùm D. Bootius mavult, ἀλλ' οὐ πρὸς θεραπείαν quod & Annotator Lugd. cenſuit. D. Jun. οὐ θεραπεύεσθαι & ἀρκεσθέντα. Illud autem Merici, ἐπίμονον ἀλλὰ, quod de *patientia* vult intelligi *in aliis audiendis*, ego concoquere non poſſum: ſicut nec, quod ex paternis commentariis adducit, ἀλλ' οὐ τὸ, Πεπαῦσθαι, &c. acſi alterius cujuſpiam dictum citaretur. De Pio pariter iterum Marcus *l.* 6. §. 30. Καὶ τὸ περὶ καταλήψεως πραγμάτων φιλόπονον· καὶ ὡς οὐκ ἂν πάνυ τι ὅλως παρῆκεν, μὴ πρότερον εὖ μάλα κατιδὼν καὶ σαφῶς νοήσας. Ubi vides & ſententiam eandem; & geminam huic, quam nos damus, ſeriem etiam dictionis. De eodem Jo. Xiphilin. Λέγεται δὲ ὁ Ἀντωνῖνος ζητητικὸς γενέσθαι, καὶ μηδὲ περὶ τὰ μικρὰ καὶ τὰ τυχόντα τῆς ἀκριβολογίας ἀφίστασθαι· ὅθεν αὐτὸν οἱ σκώπτοντες καὶ κυμινοπρίστην ἐκάλουν. Nec hac in parte Pio diſpar Marcus; de quo Caſſius, Διηλέγχεν τάς τε πίστεις καὶ τὰς ἀναγνώσεις ἐπὶ μακρότερον ἐποίει, ὥστε πανταχόθεν τὸ δίκαιον ἀκριβοῦν.— φιλόπονος γὰρ, καὶ ἀκριβῶς πᾶσι τοῖς τῇ ἀρχῇ προσήκουσι προσεφέρετο· καὶ οὐδὲν οὔτε παρέργως οὔτε ἔλεγεν, οὔτε ἔγραφεν, οὔτε ἐποίει· ἀλλ' ἔστιν ὅτε καὶ περὶ τοῦ βραχυτάτου ἡμέρας ὅλας ἀνήλισκεν, οὐκ ἀξιῶν τὸν αὐτοκράτορα ἐξ ἐπιδρομῆς τι πράττειν. Pertinet autem huc Platonis illud in *Phædon.* Ἐμοὶ δοκεῖ περὶ τῶν τοιούτων, τὸ μὲν σαφὲς εἰδέναι ἐν τῷ νῦν βίῳ, ἢ ἀδύνατον εἶναι, ἢ παγχάλεπόν τι. τὸ μὲν τοι αὖ τὰ λεγόμενα περὶ αὐτῶν μὴ οὐχὶ παντὶ τρόπῳ ἐλέγχειν, καὶ μὴ προαφίστασθαι πρὶν ἂν πανταχῇ σκοπῶν ἀπείπῃ τις, πάνυ μαλθακοῦ εἶναι ἀνδρός.

Τὸ διατηρητικὸν τῶν φίλων | *l.* 6. §. 30. τὸ βέβαιον καὶ ὅμοιον ἐν ταῖς φιλίαις. De Auguſto Sueton. *l.* 2. *c.* 66. *Amicitias neque facilè admiſit, & conſtantiſſimè retinuit.* Et de Conſtantio Liban. *Orat.* 3. Εἰς μὲν τὸν τῶν ἐπιτηδείων κατάλογον, οὐδένα προπετῶς ἐνέγραφεν· ὃν δὲ ἐνέγραψεν ἅπαξ, οὐκ εἰδὼς ἐξήλειψεν· οὐδ' ἀναλίσκων χρόνον τὸ φίλον, ἀλλ' ἐπιλείπων τῇ συνουσίᾳ τὸν πόθον. Solonis id monitum, Φίλους μὴ ταχὺ κτῶ· οὓς δ' ἂν κτήσῃ, μὴ ἀποδοκίμαζε. Laert. *l.* 1. De Pio Capitol. *Amicis ſuis in imperio ſuo non aliter uſus eſt, quàm privatus.* Et rurſus; *Convivia cum amicis & privata communicavit & publica. Frequentavit & ipſe amicorum ſuorum convivia.* Verùm hæc potiùs ad civilitatem referenda fuerint.

Καὶ μηδαμοῦ ἀψικορεῖς, μηδὲ ἐκμανεῖς | ſcil. *furor & faſtidium*, ſive *amor inſanus*, & *præpropera ſatietas*, apud animos verſatiles per vices obtinent, ſibiq; invicem ſuccedunt. itâ Thamarem ſororem Amnon Davidis filius, quam paulò antè inſanè deperierat, expletâ libidine, mox penitiſſimè eſt averſatus. *Hiſt. Reg. l.* 2. *c.* 13. *v.*15. Πτωχαὶ γὰρ αἱ τῶν ἐρώντων καρδίαι, inquit Clemens *pædag. l* 2. *c.*10. καὶ σβέννυται μετανοίᾳ τὰ φίλτρα· πρέπεται δὲ πολλάκις τὸ φιλεῖν εἰς τὸ μισεῖν, ὁπότ' ἂν αἴσθηται τῆς καταγνώσεως ὁ κόρος. Apud Senecam Tragœd. *Medea,* 3. 1.

Si quæris odio miſera quem ſtatuas modum,
Imitare amorem. —

Itâ quod Plato *politic. l.* 8. Τῷ ὄντι τὸ ἄγαν τι ποιεῖν, μεγάλην φιλεῖ εἰς τοὐναντίον μεταβολὴν ἀνταποδιδόναι. Hoc eſt quod in juvenibus notat Ariſtoteles

Digitized by Google

Rhetor. l. 2. c. 12. Οἱ νέοι δὲ εὐμετάβολοι καὶ ἁψίκοροι πρὸς τὰς ἐπιθυμίας· καὶ σφόδρα μὲν ἐπιθυμοῦσι, ταχὺ δὲ παύονται. Eſt autem ἁψίκορον metaphoricè ab eis tranſlatum, qui cibos ſtatim, ubi minimum libârunt, ſatiati repudiant. Suid. ἁψίκορος, εὐμετάβλητος, ἢ ὁ ταχέως καὶ ἅμα τῷ ἅψασθαι κορεννύμενος. qui & Marci verba mox ſubjungens συντηρητικὸν δεῖ εἶναι πρὸς τοὺς φίλους, καὶ μηδαμοῦ ἁψίκορον. Eum ſecuti interpretes ad Pii adversùs amicos affectum referunt haud incommodè. quanquam poteſt etiam latiùs ſumi, ut reliquum etiam vitæ inſtitutum reſpiciat.

Τὸ αὔταρκες ἐν παντὶ | ὡς ὀλίγοις ἀρκούμενος. *l.* 6. § 30. neque enim aſſentior Xylandro vertenti, *In omnibus omnia ſua in ſe repoſita habebat.* nec ea mens Marci, iſtic ſaltem. malim, vel *modico*, vel *forte contentus.* Epicur. *ad Menæc.* Τὴν αὐτάρκειαν δὲ ἀγαθὸν μέγα νομίζομεν· οὐχ ἵνα πάντως τοῖς ὀλίγοις χρώμεθα· ἀλλ' ὅπως, ἐὰν μὴ ἔχωμεν τὰ πολλά, τοῖς ὀλίγοις χρώμεθα, πεπεισμένοι γνησίως, ὅτι ἥδιστα πολυτελείας ἀπολαύουσιν οἱ ἥκιστα ταύτης δεόμενοι.

Τὸ φαιδρὸν | τὸ εὔδιον τοῦ προσώπου. *ibid.*

Τῶν ἐλαχίστων προδιοικητικὸν | Nec in hoc Pio diſpar Marcus, qui *cunabulis poſt puerorum lapſum culcitras ſubjici juſſit. unde hodiéque rete prætenditur.* inquit Capitol. Ità *Philoſophia* (ut apud Senecam *epiſt.* 17. Cicero) *& in maximis opitulatur, & ad minima deſcendit.* Verùm in Capitol. Salmaſius pro *cunabulis*, *funambulis* legendum contendit; quem viſe ſis *ad Marci vitam.*

Καὶ πάσας κολακείας ἐπ' αὐτοῦ σταλείσας | συσταλείσας Xyland. Verùm mutatu nihil opus: cùm & στέλλεσθαι & σταλῆναι ſimplex, *comprimendi, reprimendique* ſignificationem obtineat. ità medicis dicuntur pharmaca quædam κοιλίαν στέλλειν, *ventrem ſupprimere*, ut Alexandro Aphrodiſæo, an Tralliano (hoc enim vult Mercurial. *gymnaſt. l. 1. c. 11.*) in *præfat. problem.* idémque alibi, αἵματος δὲ σταλέντος· *cùm autem ſanguis repreſſus fuerit.* De Alexandro Mammææ Lamprid. *Salutabatur autem nomine, hoc eſt, Ave Alexander: ſi quis caput flexiſſet, aut blandius aliquid dixiſſet, utì adulator vel abjiciebatur, vel ridebatur.*

Τὸ φυλακτικὸν τῶν ἀναγκαίων τῇ ἀρχῇ | Hujus rei documentum eſſe poteſt, quòd *ſalaria multis ſubtraxit, quos otioſos videbat accipere, dicens, Nihil eſſe ſordidius, quàm ſi rempublicam ii arroderent, qui nihil in eam ſuo labore conferrent.* Capitol. qui & de Marco: *In largitionibus pecuniæ publicæ parciſſimus fuit: quod laudi potiùs datur, quàm reprehenſioni.*

Καὶ ταμιευτικὸν τῆς χορηγίας | *Sumptus procurabat.* Xyl. *Impenſarum ratiocinarium cuſtodiebat.* Caſ. qui & de *Imperii ratiocinario* accipit, quod apud ſe Pius habuerit. de quo & Capitol. *Rationes omnium provinciarum ſcivit & vectigalium.* indéque κυμινοπρίστην dictum, quòd in iſtis exigendis diſtrictiùs ageret. Verùm de diverbii illius occaſione ſuprà diximus. Malim & iſtic τὸ ταμιευτικὸν τῆς χορηγίας, de *ſumptuum erogatione moderandâ & attemperandâ*, quàm de redituum rationibus exquiſitè conficiendis interpretari. Pium ſcil. in illis *condum* magìs quàm *promum* ſe exhibuiſſe.

Καὶ ὑπομενετικὸν | Ità *l.* 6. § 30. τὸ μακρόθυμον· καὶ ὡς ἔφερεν ἐκεῖνος τοὺς ἀδίκως αὐτὸν μεμφομένους μὴ ἀντιμεμφόμενος.

Ἐπὶ τῶν τοιούτων τονῶν | τόνον iſtic *rigorem* ſignificare vult Mericus. Verùm τόνων, non τονῶν, eſſet à τόνος· & *rigores* dicere durius paulò videatur. Xylander πόνων legit, cui calculum do, operarum mendum merum ſubeſſe opinatus.

Μήτε περὶ τοὺς θεοὺς δεισιδαίμων | Ita *l.* 6. § 30. de Pio: θεοσεβὴς χωρὶς δεισιδαιμονίας.

Μήτε περὶ ἀνθρώπους δημοκοπικὸν | quod de eis uſurpatur, qui muneribus ac viſcerationibus populum demereri ſtudio habent. Plut. *præcept. polit.* Τὸν μὲν γὰρ λύκον οὔ φασι τῶν ὤτων κρατεῖν· δῆμον δὲ καὶ πόλιν ἐκ τῶν ὤτων ἄγειν δεῖ μάλιστα· μὴ, καθάπερ ἔνιοι τῶν ἀγυμνάστων περὶ λόγον, (leg. λόγους) λαβὰς ἀμούσους καὶ ἀτέχνους ζητοῦντες ἐν τοῖς πολλοῖς τῆς γαστρὸς ἕλκουσιν, εὐωχοῦντες, ἢ τοῦ βαλαντίου διδόντες, ἢ πυῤῥίχας τινὰς, ἢ μονομάχων θεάματα συγκροτοῦντες ἀεὶ, δημαγωγοῦσι, μᾶλλον δὲ δημοκοποῦσι. δημαγωγία γὰρ ἡ διὰ λόγου πειθομένων ἐστίν· αἱ δὲ τοιαῦται τιθασεύσεις τῶν ὄχλων, οὐδὲν ἀλόγων ζώων ἄγρας καὶ βουκολήσεως διαφέρουσιν. nec multò pòſt idem genus hominum perſtringens: Οὗτος ἁπάντων ἐρώτων ἰσχυρότατος ἅμα καὶ θειότατός ἐστιν ὁ πόλεσι καὶ δήμοις πρὸς ἕνα δι' ἀρετὴν ἐγγινόμενος. αἱ δὲ ἀπὸ θεάτρων, ἢ νεμήσεων, ἢ μονομάχων ψευδώνυμοι τιμαὶ καὶ ψευδομάρτυρες, ἑταιρικαῖς ἐοίκασι κολακείαις ὄχλων, ἀεὶ τῷ διδόντι καὶ χαριζομένῳ προσμειδιώντων ἐφήμερόν τινα καὶ ἀβέβαιον δόξαν. δημοκοπίαν & δημαγωγίαν diſtinguit, ut illa ſit populi favorem muneribus captantium, iſta orationibus.

Νῆφον ἐν πᾶσι | *præcipuè ſobrius.* Capitol. Verùm hoc reſtrictius. Apoſtolus *ad Timoth. ep.* 2 *c.* 4. *v.* 5. Σὺ δὲ νῆφε ἐν πᾶσι. Et *ad Theſſal. ep.* 2. *c.* 3. *v.* 6. χρηστευόμενον καὶ νήφοντα. De Scipione Polyb. *l.* 10. ἀδέκαστος καὶ νήπτης. quod ob vocabuli inſolentiam obſervo magìs.

Παρόντων μὲν ἀνεπιστρεπτεῖ ἀπολαῦσαι, ἀπόντων δὲ μὴ δεῖσθαι | Ità paulò pòſt, καὶ ἀπέχεσθαι, καὶ ἀπολαύειν ἐδύνατο. Quod de Ariſtippo ferè Laert. *l.* 2. Ἀπέλαυε μὲν γὰρ ἡδονῆς τῶν παρόντων, οὐκ ἐθήρα δὲ πόνῳ τὴν ἀπόλαυσιν τῶν οὐ παρόντων. Sentit nimirum, quod idem *ibidem*, ὅτι τὸ κρατεῖν καὶ μὴ ἡττᾶσθαι ἡδονῶν, ἄριστον, οὐ τὸ μὴ χρῆσθαι. De Ariſtippo tamen Flaccus *l.* 1. *epiſt.* 17.

Tentantem majora, ferè præſentibus æquum.

Quod Iſocrates Demonico § 19. στέργε μὲν τὰ παρόντα, ζήτει δὲ τὰ βελτίω.

Ἀπο-

Digitized by Google

Ἀπόντων δὲ μὴ διώξ | τότε γὰρ δεόμεθα, ὅταν διὰ τὸ μὴ παρεῖναι ἀλγῶμεν. Epicur. *ad Menec.*

Καὶ τὸ μήτε ἄν τινα εἰπεῖν | rectè Xyl. *Nemo fuit, qui eum eſſe diceret.* id eſt, verè dicere poſſet: per opprobrium ſcil. neque enim ἐγκωμιαστικὰ ſunt quæ ſequuntur, ut eruditus interpres Anglicanus opinatur; Sed σκωπτικὰ potiùs καὶ διασυρτικά.

Μήτε ὅτι σοφιστὴς | Alluſit ad ζῆλον σοφιστικόν, quem ſuprà attigerat, § 7. De eodem *l.* 6. § 30. οὐ σοφιστής. Et Capitolin. *Fuit vir formâ conſpicuus, ingenio clarus, —Singularis eloquentiæ, nitidæ literaturæ, —& hæc omnia cum menſura, & ſine jactantia.* Nam quod vir doctiſſimus *Sophiſtæ*, aut *Scholaſtici* etiam nomen in meliorem partem hìc accipi laudiſque loco haberi opinatus eſt, ab autoris mente quàm longiſſimè aberravit. quod & illud ex *l.* 6. planiſſimè adſtruit. Marci ſenſum optimè explicabit Plutarch. *de audiend.* ubi ſophiſtarum ingenium praxinq; depingens; Ὁ μὲν γάρ, inquit, Μελάνθιος, ὡς ἔοικε, περὶ τῆς Διογένους τραγῳδίας ἐρωτηθείς, οὐκ ἔφη κατιδεῖν αὐτὴν ὑπὸ τῶν ὀνομάτων ἐπιπροσθουμένην· αἱ δὲ τῶν πολλῶν διαλέξεις καὶ μελέται σοφιστῶν, οὐ μόνον τοῖς ὀνόμασι παραπετάσμασι χρῶνται τῶν διανοημάτων, ἀλλὰ καὶ τὴν φωνὴν ἐμμελείαις τισὶ καὶ μαλακότησι καὶ παρισώσεσιν ἐφηδύνοντες ἐκβακχεύουσι καὶ παραφέρουσι τοὺς ἀκροωμένους, κενὴν ἡδονὴν διδόντες, καὶ κενοτέραν δόξαν ἀντιλαμβάνοντες. Clemens itaque *ſtrom. l.* 1. Ἡ δὲ σοφιστική, inquit, τέχνη, δύναμίς ἐστι φανταστική, διὰ λόγων δοξῶν ἐμποιητικὴ ψευδῶν, ὡς ἀληθῶν. παρέχει γὰρ πρὸς μὲν πειθὼ τὴν ῥητορικήν· πρὸς τὸ ἀγωνιστικὸν δὲ τὴν ἐριστικήν. ἀντικρὺς γὰρ ἦν ὁ Πλάτων κακοτεχνίαν προσειπὼν τὴν σοφιστικήν· ὅ, τε Ἀριστοτέλης ἑπόμενος, κλεπτικήν τινα αὐτὴν ἀποφαίνεται· ἅτε τὸ ὅλον τῆς σοφίας ἔργον προσποιουμένην ὑφαιρουμένην, καὶ ἐπαγγελλομένην σοφίαν, ἣν οὐκ ἐμελέτησεν. ἐν βραχεῖ δὲ εἰπεῖν, καθάπερ τῆς ῥητορικῆς ἀρχὴ μὲν τὸ πιθανόν· ἔργον δέ, τὸ ἐπιχείρημα· καὶ τέλος, ἡ πειθώ· οὕτω τῆς ἐριστικῆς ἀρχὴ μέν, τὸ δόξαι· ἔργον δὲ τὸ ἀγώνισμα· καὶ τέλος, ἡ νίκη. τὸν αὐτὸν γὰρ τρόπον καὶ τῆς σοφιστικῆς ἀρχὴ μὲν τὸ φαινόμενον· ἔργον δὲ διττόν· τὸ μὲν ἐκ ῥητορικῆς, διεξοδικὸν φαινόμενον· τὸ δὲ ἐκ διαλεκτικῆς, ἐρωτηματικόν· τέλος δὲ αὐτῆς ἡ ἔκπληξις. Vide Platonem in ſophiſta; qui totam illam diſſertationem ſatis prolixam in hoc genus animalium definiendo inſumpſit, cujus inſtituti rationem prodit nobis Plutarch. inſignem nimirum nugatorum iſtorum per Græciam eo ſeculo feracitatem, qui acceptâ à juventute potiſſimùm pecuniâ ſapientiam edocturos ſeſe pollicebantur, cùm nihil minùs quàm quod profitebantur præſtarent. Sic enim ille *Plat. quæſt.* 1. Καὶ γὰρ ὥσπερ ἐκ τύχης, τότε φορὰν συνέβη σοφιστῶν ἐν τῇ Ἑλλάδι· καὶ τούτοις οἱ νέοι πολὺ τελοῦντες ἀργύριον, δόγματος ἐπιμελοῦντο, καὶ δοξοσοφίας, καὶ λόγων ζῆλον, σχολὴν καὶ διατριβὰς ἀπράκτους ἐν ἔρισι καὶ φιλοτιμίαις ἄγοντες, καλὸν δὲ καὶ χρήσιμον οὐδ᾽ ὄναρ. Itaq; Dio Pruſ. *orat.* 4. Eunuchis iſtos confert, quos, ut illa apud Comicum, *aiunt mulierum eſſe amatores maximos, ſed nihil poſſe*; ſaltem, ſiquid quàm maximè moliti fuerint, nihil procreare, eſt certo certius. Vide *ſuprà ad* § 7. & *ad l.* 9. §. 29.

Μήτε ὅτι οἰκογενὴς οὐερνάκλος | Οἰκογενὴς ad verbum, qui Hebræis יליד בית *Jerem. c.* 2. *v.* 14. quanquam Mericus noſter gloſſema eſſe merum cenſet, quod è margine in textum irrepſerit. Verùm de hoc alii viderint. Servi interim, ut Moſis Græcus interpres, *Geneſ. c.* 17. *v.* 13. vel ſunt ἀργυρώνητοι, vel οἰκογενεῖς. eandem habes diſtinctionem apud Tragicum in *Oedipo Rege*; ubi opilio regius ἦν δοῦλος, οὐκ ὠνητός, ἀλλ' οἴκοι τραφείς. Hi Latinis *Vernæ, vernulæ, vernaculi*, quod hic noſter uſurpavit. De Macrino Capitol. *In vernaculis vel aulicis, tam impius, tam aſper, ut ſervi illum ſui non Macrinum dicerent, ſed Macellinum.* Seneca de *beneſic. lib.* 6. *cap.* 11. *Alter apud proximum circulatorem reſedit, & dum vagus atque erro vernaculis congregatur & ludit*, &c. Horum autem, cùm ſub oculos ipſorum educarentur parvuli, petulantiâ & procacitate oblectabant ſeſe familiariter patroni. Talis ille, qui Senecæ *ep.* 12. *Non cognoſcis me?* inquit. *Ego ſum Felicio, cui ſolebas ſigillaria afferre, Philoſiti villici filius, deliciolum tuum.* Martial. *l.* 14. *epigr.* 54.

> *Si quis plorator collo tibi vernula pendet,*
> *Hæc quatiat tenerâ garrula ſiſtra manu.*

Et de Erotio *vernula* ſua, ſic enim appellat *l.* 5. *epigr.* 38. *Deflere non te vernulæ pudet mortem?* *ibid. ep.* 35.

> *Inter tam veteres laudas laſciva patronos,*
> *Et nomen blæſo garriat ore meum.*

Seneca *de provident. cap.* 1. *Cogita filiorum nos modeſtiâ delectari, vernularum licentiâ; illos diſciplinâ triſtiori contineri, horum ali audaciam.* Indè *vernæ procaces* dicti Horatio *Serm. lib.* 2. *Sat.* 6. & *vernilitas* ἀντὶ τῆς βωμολοχίας. Martial. *lib.* 1. *epigr.* 42.

> *Urbanus tibi, Cæcili, videris.*
> *Non es, crede mihi. quid ergo? Verna es.*

Et *l.* 10. *epigr.* 3.

> *Vernaculorum dicta, ſordidum dentem,*
> *Et fœda linguæ probra circulatricis.*

Cicero *Bruto.* § 172. *Ego memini T. Tincam Placentinum, hominem facetiſſimum, cum familiari noſtro Q. Granio dicacitate contendere. Sed Tincam, non minùs multa ridiculè dicentem, Granius obruebat neſcio quo ſapore vernaculo.* Ammianus *hiſt. l.* 17. *Julianum appellantes loquacem talpam, literionem Græcum, & huic congruentia plurima atque vernacula jactantes.* De Vitellio Suetonius *l.* 9. *c.* 14. *Nullis tamen infenſior quàm vernaculis & mathematicis.*

ticis. quam ſcripturam tamen ſolicitat Joſ. Scalig. Propugnat Juſt. Lipſius. De mancipiis pariter Senec. *de Sap. conſtant. c.* 11. *Nos mancipiorum noſtrorum urbanitas, in dominos contumelioſa, delectat: quorum audacia ità demum ſibi in convivas jus facit, ſi cepit à domino.* Quòd autem ex Epicteto *diſſert. l.* 4. *c.* 2. ἡδὺν τοῖς συνοῦσι, ſive *officioſum atque obſequioſum* hominem, vir doctus hic deſignari exiſtimavit, null'â id certè ratione niti videtur; cùm iſtud τὸν ἀστεῖον magìs quàm *vernulam* ſapiat; & procacem potiùs, ac pro *vernularum* more leviculè ſe gerentem Marcus voluiſſe videatur; ſive ut Plautinâ linguâ loquar, ex *Mil.* 4. 2.

Cavillatorem facetum magis quàm convivam
commodum.

Meliùs certè Ann. Lug. *dicaculus, quales ſunt vernulæ.*

Μήτι ὅτι σχολαστικὸς | *homo de ſchola*, Xyl. atque ità Cicero *de Orat. l.* 2. *homo de ſchola, atque à magiſtro, & Græcis literis eruditus.* De Maximinis patre & filio Alexander Mammææ in *epiſt. ad matrem*, quam Capitol. in *Max. min.* exhibuit; *Sed timeo, nè ſoror mea Græcis munditiis erudita, barbarum ſocerum ferre non poſſit; quamvis ipſe adoleſcens & pulcher, & ſcholaſticus, ad Græcas munditias eruditus eſſe videatur.* Quo loco, *barbaro ſcholaſticus* opponitur, h. e. cultu liberaliore ſtudiiſque imbutus literariis. prout cl. Caſaub. adnotavit. Verùm iſtic τῷ ἀνδρὶ πεπείρῳ, i. *viro maturo* ὁ σχολαστικὸς ἀντιτίθεται· ut eum deſignet qui *in ſcholis ſub præceptore* adhuc *agat*, aut agere etiam opus habeat. indè Plutarch. *de audiend.* μελέται σχολαστικαί. quo loco notat, τοὺς τὰς τῶν παιζόντων καὶ πανηγυριζόντων ἐν ταῖς σχολαστικαῖς μελέταις φωνὰς ἐπὶ τοὺς φιλοσόφους μετακομίζοντας. Vel ejuſmodi etiam, qui *pro ſcholaſtico ſe venditet.* quod *in mundialibus ſcriptoribus* (ità autor loquitur) in *epiſt. ad Salon.* reprehendit Salvianus. *Omnes,* inquit, *in ſcriptis ſuis cauſſas tantùm egerunt ſuas; & propriis magìs laudibus, quàm aliorum utilitatibus conſulentes, non id facere adniſi ſunt, ut ſalubres ac ſalutiferi, ſed ut ſcholaſtici ac diſerti haberentur.* Facitque huc, quod ſequitur, τὸ ἀκολάκευτον. Quin & *ſcholaſticus* quandoque pro *declamatore* ſive *rhetore* adhibetur, qui in *ſchola*, tanquam in *ſcena*, confictas cauſſas controverſiáſque tractat, & ab *oratore* diſterminatur, qui in foro judiciario veras agit. Virgil. iſtorum diſciplinis vale-dicens;

Ite hinc inanes Rhetorum manipli; ite hinc
Inflata rore non Achaico verba;
Et vos, Sile, Albuti, Arquitique, Varróque,
Scholaſticorum natio madens pingui,
Ite hinc, inanis cymbalon juventutis.

Tacitus, an Fabius, *de cauſſ. corrupt. eloquent. At nunc adoleſcentuli noſtri deducuntur in ſcenas ſcholaſticorum, qui rhetores vocantur.* Eas mox ex Cicerone, *ludum impudentiæ* nuncupat, additque ſimul: *Deducimur in ſcholas, quibus non facilè dixerim, utrúmne locus ipſe, an condiſcipuli, an genus ſtudiorum plus mali ingeniis afferant. nam in loco nihil reverentiæ, ſed in quem nemo niſi imperitus æquè intrat. in condiſcipulis nihil profectûs, cùm pueri inter pueros, & adoleſcentuli inter adoleſcentulos pari ſecuritate dicant & audiantur. Ipſæ verò exercitationes magna ex parte contrariæ: — Suaſoriæ, & controverſiæ. — Sequitur autem ut materiæ abhorrenti à veritate declamatio quoque adhibeatur.* In eandem ferè mentem Petronius in Satyric. iſtorum exercitamenta inſectando; *Hæc ipſa tolerabilia eſſent, ſi ad eloquentiam ituris viam facerent: nunc & rerum tumore, & ſententiarum vaniſſimo ſtrepitu, hoc tantùm proficiunt, ut cùm in forum venerint, putent ſe in alium terrarum orbem delatos: & ideò ego adoleſcentulos exiſtimo in ſcholis ſtultiſſimos fieri, quia nihil ex eis quæ in uſu habemus, aut audiunt, aut vident; ſed piratas cum catenis in littore ſtantes, ſed tyrannos edicta ſcribentes,* &c. —— *ſed mellitos verborum globulos, & omnia dicta factáque quaſi papavere & ſeſamo ſparſa: qui inter hæc nutriuntur, non magis ſapere poſſunt, quàm bene olere, qui in culina habitant.* & quæ ſeq. Fabius ipſe denique *inſtitut. l.* 12. *c.* 11. *Nam ut de noſtris potiſſimum ſtudiis dicam, quid attinet tam multis annis, quanquam in more eſt plurimorum (ut de iis, à quibus magna in hoc pars ætatis abſumitur, taceam) declamitare in ſchola? cùm ſatis ſit modico tempore imaginem veri diſcriminis, & dicendi leges comperiſſe. quod non dico, quia ſit unquam omittenda dicendi exercitatio; ſed quia non ejus ſpecie conſeneſcendum. cognoſcere enim, & præcepta vivendi perdiſcere, & in foro nos experiri potuimus, dum ſcholaſtici ſumus.* indè *ſcholaſticæ epiſtolæ* Plinio *l.*9. *ep.*2. quæ ficta habent argumenta, & exercendi ſtyli cauſſâ exarantur. *Niſi fortè volumus ſcholaſticas tibi, atque (ut ita dicam) umbraticas literas mittere.* Plinius idem *l.*2. *ep.*3. de Iſæo. *Diebus & noctibus nihil aliud agit, nihil audit, nihil loquitur. annum ſexageſimum exceſſit, & adhuc ſcholaſticus tantùm eſt. quo genere hominum nihil aut ſimplicius, aut ſincerius, aut melius. nos enim, qui in foro veriſque litibus terimur, multum malitiæ, quamvis nolimus, addiſcimus. ſchola & auditorium, & ficta cauſſa, res inermis & innoxia eſt.* At non ſunt tamen ejuſmodi iſta, quæ virum maturum, vel arguant, vel deceant. Eſt enim is, qualem Romanum ſapientem Fabius deſcribit, *inſtit. l.*12. *c.*2. *qui non ſecretis diſputationibus, ſed rerum experimentis, atque operibus, ſe verè civilem virum exhibeat.* Marci interim mentem genuinam iſta niſi clariſſimè aperiant, ego nihil video. Neque enim laudi, quod eruditus interpres Angl. exiſtimavit, ſed vitio, quod & annotator Lugd. obſervavit, vituperio ſaltem, *ſcholaſtici* nomen iſtic tribuitur. Quanquam reticere religio eſt, quod Epict. habet *diſſert. l.*1. *c.* 11. Ὁρᾷς οὖν, ὅτι σχολαστικόν σε δεῖ γενέσθαι (τοῦτο τὸ ζῶον, οὗ πάντες καταγελῶσιν) εἴπερ ἄρα θέλεις ἐπισκέψιν τῶν οἰ-

αὐτοῦ

Digitized by Google

ἀπὸ δογμάτων ποιεῖς;] Hoc nimirum vocabulo vulgò perſtringebantur, qui ad ſtudia ſeveriora animum ſeriò advertebant. Verùm tamen qui Scholaſticis tricis totos ſe dederent, pro ſtolidis ſtultiſque idem habebat. Sic enim l. 3. c. 26. Ἀεὶ ἐκεῖνα τὰ τῶν σχολαστικῶν καὶ τῶν μωρῶν.

Περιστᾶναι δυνάμενος καὶ τῶν ἑαυτοῦ καὶ ἄλλων] *Qui & ſeipſum regere & alios poſſit.* Xyl. & Caſ. contra quam Tarquinius ille, *qui nec ſe nec ſuos regere potuit,* ut Cicero *de fin. l. 3.* Vide *ſuprà ad* § 15. Verùm articulum τῶν expungere videntur illi, quod ego nolim. Verto, *& ſuis & alienis rebus præfici dignus*, vel, *rebus & propriis & alienis adminiſtrandis idoneus.* Hoc eſt, quod Xenophon in Oeconom. Οἰκονόμου ἀγαθοῦ ἔργον εἶναι εὖ οἰκεῖν τὸν ἑαυτοῦ οἶκον. καὶ τὸν ἄλλου δὲ οἶκον, εἰ ἐπιτρέποι τις αὐτῷ, δύναιτ' ἄν, εἰ βούλοιτο, εὖ οἰκεῖν, ὥσπερ καὶ τὸν ἑαυτοῦ.

Τὸ τιμητικὸν τῶν ἀληθῶς φιλοσοφούντων] *quibus honores & ſalaria detulit.* Capitol. Vide *ſuprà ad* § 4.

Τοῖς δὲ ἄλλοις] Quales Epictetus olim dixerat philoſophos, ἄνευ τοῦ πράττειν μέχρι τοῦ λέγειν, *i. factis procul, verbis tenus.* Gellius *noct. Attic. l. 17. c. 19.* de quibus feſtivè Iſidorus Peluſ. *l. 5. ep. 23.* Εἴ τις ἐν λόγοις φιλοσοφῶν, ἔργοις ἀφιλόσοφος ὀφθείη, ὄνειδος ἐστὶν ὁ λόγος τὸν τούτων προεστῶτα. aut etiam quales Herodes Atticus dixerat, *nihil habere philoſophi, præter barbam & pallium.* Gell. ibid. *l. 9. c. 2.* de quibus Fabius *inſtit. l. 1. in præfat. Noſtris temporibus ſub hoc nomine maxima in pleriſque vitia latuerunt: non enim virtute ac ſtudiis, ut haberentur philoſophi, laborabant; ſed vultum & triſtitiam, & diſſentientem à cæteris habitum, peſſimis moribus prætendebant.* Tales autem, uti videri poſſit, nonnulli, imò non pauci etiam, ſub Marco obrepebant, Τῷ τῆς φιλοσοφίας σχήματι καταχρώμενοι, (ut Dionis in *Veſpaſ.* verbis utar) cum philoſophiæ titulo vitia obtegerent ſua. Teſtis Dio idem in *Marco*, πολλοὶ γὰρ, inquit, φιλοσοφεῖν ἐπλάττοντο, ἵν' ὑπ' αὐτοῦ πλουτίζωνται. Indè factum, ut *fama fuerit, quod ſub Philoſophorum ſpecie quidam rempub. vexarent & privatos. quod ille tamen purgâſſe dicitur.* Capitol.

Οὐκ ἐξονειδιστικὸν] Ità *l. 6. § 30.* Οὐκ ὀνειδιστής. *Apollonii tamen Chalcidenſis avaritiam mercedibus notavit.* Capitol. Vide *ſupr. ad* § 8.

Τὸ εὐόμιλον καὶ εὔχαρι οὐ κατακόρως] De Lacyda philoſopho pariter Laërtius *l. 4.* Ἀνὴρ σεμνότατος —— εὔχαρις δ' ἄλλως καὶ εὐόμιλος. *Vir erat gravißimus, in congreſſibus tamen facilis & feſtivus.* Idem de Pio Marcus, partem alteram quod attinet, dictione temperatâ εὔχαρι, οὐ κατακόρως. *feſtivus, ſed non immodicè, ſive ad faſtidium uſque.* contrà quàm Cicero, de quo Plutarch. Ἡ δὲ περὶ τὰ σκώμματα καὶ τὴν παιδιὰν ταύτην εὐτραπελία, δικανικὸν μὲν ἐδόκει καὶ γλαφυρὸν, χρώμενος δ' αὐτῇ κατακόρως, πολλοὺς ἐλύπει, καὶ κακοηθείας ἐλάμβανε δόξαν. *immodico urbanitatis abuſu multos offendit.*

Τὸ τοῦ ἰδίου σώματος ἐπιμελητικὸν ἐμμέτρως] Galen *de val. tuend.* conferen. *l. 3.* de Antonino Pio an Marco, Ὁ γοῦν, ὃν ἴσμεν, αὐτοκρατόρων ἐπιμελέστατα πρὸς τὴν τοῦ σώματος ἐπιμέλειαν ἀφικόμενος Ἀντωνῖνος, &c. De Socrate Xenophon *comment. l. 1.* Ἀλλὰ μὴν καὶ τοῦ σώματος αὐτός τε οὐκ ἠμέλει, τούς τε ἀμελοῦντας οὐκ ἐπῄνει. Viſe ſis quæ ſequuntur.

Διὰ τὴν ἰδίαν προσοχὴν, εἰς ὀλίγιστα ἰατρικῆς χρήζειν] De Andronico Imperat. Nicetas Chron. *l. 2. c. 13.* Ἦν δὲ τὴν τοῦ σώματος φύσιν εὐφυής, ἀγητὸς τὸ εἶδος, ὄρθιος ἀναβαίνων τὴν ἡλικίαν ἡρωϊκὴν, κἂν τῷ βαθεῖ γήρᾳ τὴν ὄψιν νεοθηλὴς, ὑγιεινότατός τε ἀνθρώπων, ὅτι μηδ' ὀψοφάγος πρόσωπον ἦν, καὶ ἀκρατῶς εἶχε κοιλίας ὡς ζωοτρόφοις καὶ τένθαις. ἀλλὰ κατὰ τοὺς Ὁμηρικοὺς ἥρωας, μάλιστα τοῖς ὀπτοῖς προσέκειτο τῶν κρεῶν. ἴδοι δ' ἐρυθραίνοντά τις αὐτὸν ἐθεάσατο. ἀλλ' εἰ πότε πλημμελῶς εἶχε στομάχου, ποσὶ μόγις τι καὶ πτισάνῃ καὶ τὸ βραχέως ὀχλεῖν ἀπεχρῆτο, φαρμάκου ἄρτι καὶ οἴνου κεκραμένου. κλίνοντος τῆς ἡμέρας ἐπιμεμβῶν τὴν θεραπείαν τοῦ σώματος. ὑγιῶν ἐκ ἀντιδότῳ ἐχρήσατο πώποτε, εἰ μὴ ἅπαξ ἐν τῇ βασιλείᾳ, καὶ εἰς τοῦτο δὲ λαβὼν τότε ὑποβυσάντων ἄκοντα, φαρμάκων, οἱ καὶ μὴ δι' ὑποψίαν κατέλαβον, ἀλλ' ἐν προσηκούσῃ χρείᾳ τὸ ἀνώδυνον προσενέγκασθαι φάρμακον. De Aureliano pariter Vopiſcus. *Convivium de aſſaturis maximè fuit. vino* [*ruſſo*, Salm.] *ipſe maximè delectatus eſt. medicum ad ſe cùm ægrotaret, nunquam vocavit; ſed ipſe ſe inediâ præcipuè curabat.* Et de Tiberio Sueton. *l. 3. c. 68. Valetudine proſperrimâ uſus eſt, tempore quidem principatûs penè toto, propè illæſâ: quamvis à triceſimo ætatis anno arbitratu eam ſuo rexerit, ſine adjumento conſiliove medicorum.* Indè Tacit. *annal. l. 6. Ludere ſolitum* refert *medicorum artes, atque eos qui poſt triceſimum annum ad internoſcenda corpori ſuo utilia vel noxia alieni conſilii indigerent.* quod tamen Plutarchus commemorans in *præcept. ſalubr.* Ὡς ἀνὴρ ἑξήκοντα γεγονὼς ἔτη, καὶ προτείνας ἰατρῷ χεῖρα, καταγέλαστός ἐστι. quo loco fruſtra Lipſius τριάκοντα legi poſtulat, quaſi vitiati ſint codices; cùm pari modo dictum illud autor idem exhibeat in *libello de* [illegible] *politicè*, nec [illegible] opus loci aliter legi permittat, ſit ut ipſius ſcriptoris potius ἁμάρτημα μνημονικὸν, quàm exſcriptoris σφάλμα γραφικόν. Plato certè [illegible] *l. 3.* Τὸ ἰατρικῆς δεῖσθαι, ὅτι οὐ τραυμάτων ἕνεκα, ἤ τινων ἐπετείων νοσημάτων προσπεσόντων, ἀλλὰ δι' ἀργίαν τε καὶ δίαιταν ἣν διήλθομεν, (Συρακοσίαν τράπεζαν καὶ Σικελικὴν ποικιλίαν ὄψου, καὶ Κορινθίαν κόρην, καὶ τὴν Ἀττικὴν σῖτον) ῥευμάτων τε καὶ πνευμάτων

ὥσπερ λίμνας, ἐμπεπλασμένους, φύσεώς τε ἢ κατάρξεως νοσήμασιν ὀνόματα τίθεσθαι ἀναγκάζειν τοὺς κομψοὺς Ἀσκληπιάδας, οὐκ αἰσχρὸν δοκεῖ; Multùm hac in parte valet proba corporis ipſius conſtitutio. Philo *de vit. Moſ. l. 1.* Τὰ εὐεκτικὰ τῶν σωμάτων καὶ πᾶσι τοῖς μέρεσιν εὐκίνητα, φροντίδων ἀπαλλάττει τοὺς ἀλείπτας, οὐδὲν ἢ βραχέα παρέχοντας τῆς ἐπιμελείας· ὥσπερ καὶ γεωργοὺς τὰ εὔβλαστα καὶ τὰ εὐγενῆ δένδρα, βελτιούμενα δι' ἑαυτῶν. Nec minùs tamen temperantia, ſedulâq; tutela. Senec. *epiſt.* 58. *Illud ſimul cogitemus, ſi mundum ipſum, non minùs mortalem quàm nos ſumus, providentia periculis eximit, poſſe tandem aliquatenus noſtrâ quoque providentiâ longiorem prorogari huic corpuſculo moram, ſi voluptates, quibus pars major perit, potuerimus regere & coercere. Plato ipſe ad ſenectutem ſe diligentiâ pertulit. Erat quidem corpus validum ac forte ſortitus, & illi nomen latitudo pectoris fecerat: ſed navigationes ac pericula multum detraxerant viribus: parſimonia tamen, & eorum quæ aviditatem evocant modus, & diligens ſui tutela, perduxit illum ad ſenectutem, multis prohibentibus cauſſis.* Huic & Gorgiam Leontinum adjungere licet, de quo Clearchus *vitarum l.* 10. referente Athenæo *dipnoſoph. l.* 12. Ὅτι διὰ τὸ σωφρόνως ζῆν, σχεδὸν ὀγδοήκοντα τῷ φρονεῖν συνεβίωσεν.

Ἡ φαρμάκων καὶ ἐπιθεμάτων ἐκτός | Suidas, qui per præceptionis formulam, tranſcripſit iſta, voculis duabus auctiorem dedit. ἐντὸς καὶ ἐκτὸς, ut illud ad *pharmaca*, iſtud ad *epithemata* referatur.

Τὸ διαχαριστικὸν ἀβασκάνως | Contrà quàm Dionyſius Siculus ille, de quo Plut. *de tranquil.* ἐκ ὅτι μέγιστος ὢν τῶν τότε τυράννων, ἀλλ' ὅτι Φιλοξένου τοῦ ποιητοῦ μὴ βέλτιον ᾖδεν, μηδὲ περιῆν ἐν τῷ διαλέγεσθαι Πλάτωνος, ὀργισθεὶς καὶ παροξυνθεὶς, τὸν μὲν εἰς τὰς λατομίας ἐνέβαλε, τὸν δὲ ἀπέδοτο πέμψας εἰς Αἴγιναν. Contrà quam Hadrianus, de quo Caſſius, & ex Caſſio corrigendus Suidas; Φιλοτιμίᾳ τε ἀπλήστῳ ἐχρῆτο, καὶ κατὰ τοῦτο καὶ τἄλλα πάντα καὶ τὰ βραχύτατα ἐπετήδευε· καὶ οὐδὲν ὅ,τι οὐκ εἰρηνικὸν, καὶ πολεμικὸν, καὶ βασιλικὸν, καὶ ἰδιωτικὸν εἰδέναι ἤθελεν. ἐκ τούτου δὲ καὶ τῶν ἔν τινι προεχόντων, πολλοὺς μὲν καθεῖλε, συχνοὺς δὲ καὶ ἀπώλεσε. βουλόμενος γὰρ πάντων ἐν πᾶσι περιεῖναι, ἐφθόνει τοῖς ἔν τινι ὑπεραίρουσι. *profeſſores omnium ſemper, ut doctior, riſit, contempſit, contrivit; cùmq; cis ipſis profeſſoribus & philoſophis, libris vel carminibus invicem editis, ſæpe certavit.* Capitolinus in *vita Hadriani*; quo loco & Favorini feſtivum dicterium refert, qui arguentibus amicis quod Hadriano de verbo quodam reprehendenti ſine cauſſa, ceſſiſſet; *Non rectè ſuadetis*, inquit, *qui non patimini me illum doctiorem omnibus credere, qui habet triginta legiones.* Idem tamen, Philoſtrato referente, tria iſta paradoxa dictitabat ſibi in vita contigiſſe; Γαλάτης ὤν, ἑλληνίζειν· Εὐνοῦχος ὤν, μοιχείας κρίνεσθαι· βασιλεῖ διαφέρεσθαι, καὶ ζῆν.

Ἡ τῶν πλὴν ἐξ ἱστορίας νόμων, ἢ ἰδίων, ἢ ἄλλων τινῶν πραγμάτων | tranſponenda illa τῶν πλὴν, legendúmque πλὴν τῶν ἐξ ἱστορίας νόμων, liquet. Verùm & deeſſe vocula aliqua videtur, cui articulus prior innitatur. Itaque ἐμπειρίαν poſt πραγμάτων ſupplet D. Junius: qui & ἱστορίας nomine non *hiſtoriam* vult intelligi, ſed *peregrinationem & locorum diſſitorum luſtrationem.* ego *notitiam* opinor quoquo modo acquiſitam. ità Marcus ipſe cepit *l.* 4. § 21. ἡ ἱστορία τῆς ἀληθείας. & *l.* 9. § 3. ἴσον τὸ ἐργάζεσθαι, ἔτεσι, καὶ τὸ τελεῖ, ταῦτα ἱστορῆσαι. & *l.* 10 § 15. ἰδέτωσαν, ἱστορησάτωσαν.

Οὐδ' αὐτὸ τοῦτο ἐπιτηδεύειν φαίνεσθαι | nihil enim putidius aſſectationis affectatione, imitationiſque oſtentatione. Contrà verò quod Plut. *Sympoſ. l.* 1. *c.* 1. οὐ μόνον ἐσχάτης ἀδικίας ἐστὶν, ὥς φησι Πλάτων, μὴ ὄντα δίκαιον, εἶναι δοκεῖν, ἀλλὰ καὶ συνέσεως ἄκρας, φιλοσοφοῦντα, μὴ δοκεῖν φιλοσοφεῖν. Vide *l.* 7. § 60. σὺν τῷ ἀνεπιτηδεύτῳ.

Τόποις καὶ πράγμασι τοῖς αὐτοῖς ἐνδιατρίβοντα | Seneca Lucilio *epiſt.* 69. *Mutare te loca, & de alio in alium tranſilire nolo. primùm quia tam frequens migratio, inſtabilis animi eſt. coaleſcere otio non potes, niſi deſinas circumſpicere & errare. ut animum poſſis continere, priùs corporis tui fugam ſiſte. deinde plurimùm remedia continuata proficiunt. interrumpenda non eſt quies.* Et *epiſt.* 2. *Ex his quæ mihi ſcribis, & ex his quæ audio, bonam ſpem de te concipio. non diſcurris, nec locorum mutationibus inquietaris. ægri animi iſta jactatio eſt. primum argumentum compoſitæ mentis exiſtimo, poſſe conſiſtere, & ſecum morari: nuſquam eſt, qui ubique eſt. nihil æquè ſanitatem impedit, quàm remediorum crebra mutatio. non venit vulnus ad cicatricem, in quo crebrò medicamenta tentantur. non convaleſcit planta, quæ ſæpè transfertur. nihil tam utile eſt, quod in tranſitu proſit.*

Ἐν τῇ θεωριῶν ἐπιτελέσει | Et iſtic Marcus Pii æmulus. *Gladiatoria ſpectacula omnifariam temperavit: Et gladiatorii muneris ſumptui modum fecit. temperavit etiam Scenicas donationes.* Capitol.

Καὶ ἔργων κατασκευαῖς, καὶ διανομαῖς | *In operum extructionibus, congiariiſque.* Xyl. illis ſiquidem *magnificentiam*, iſtis *munificentiam* ſuam Imperatores Romani oſtentare ac venditare ſolebant. Cæterùm vir doctiſſ. Petr. Junius *operum diſtributiones* mavult intelligi.

Καὶ τοῖς τοιούτοις ἀνθρώποις, πρὸς αὐτὸ δὲ τὸ δέον πραχθῆναι δεδορκότος. | Xyl. legiſſe videtur: καὶ τοῖς τοιούτοις [καὶ] ἀνθρώπου πρὸς αὐτὸ δὲ &c. Meric. καὶ τοῖς τοιούτοις τοῖς ἀνθρώποις, &c. qui & δεδορκότες pro δεδορκότος legi poſſe ſuſpicatur. D. Boot. καὶ τοῖς τοιουτοτρόποις, ἀνθρώπου πρὸς αὐτὸ τὸ δέον πραχθῆναι δεδορκότος &c. ut genitivus ἀνθρώπου ab ἑώρα, quod præceſſit, regatur. Salmaſ. καὶ τοῖς τοιούτοις. tum aliâ orationis facie, ἄνθρωπος δὲ πρὸς

περὶ αὐτὸ τὸ δεῖν κτ. δεδεγμένος. Vel etiam, καὶ τῆς τοιούτοις περὶ αὐτὸ τὸ δεῖν, &c. ut ſuprà. De ſenſu ſatis conſtat: Moderatum fuiſſe Pium in iis omnibus exhibendis, quibus animi hominum plauſúſq; captari ſolent: hominémq; ejuſmodi qui reſpiceret ad id quod agi oporteret, non ad gratiam gloriámve quæ indè conſequeretur. De T. Ariſtone Plin. min. *l.* 1. *ep.* 22. *Ornat hæc magnitudo animi, quæ nihil ad oſtentationem, omnia ad conſcientiam refert: recteque facti, non ex populi ſermone mercedem, ſed ex facto petit:* hoc eſt, quod Naſo *Triſtium l.* 5. *eleg.* 14.

—— pretium cui virtus ipſa petitum.

Plinius idem ipſe, *l.* 1. *ep.* 8. *Majore animo honeſtatis in conſcientia quàm in fama reponitur.* Liberaliter ſatis de ſe ad *Conſtantium* in *Claudio* Trebellius. *Teſtis eſt, tua conſcientia, & vita mea, nihil unquam cogitâſſe, dixiſſe, feciſſe gratioſum.* De ſe id perhibenti fidem habeat, qui volet. Interim quod de Pio Marcus hic, pro viri optimi charactere Epictetus habet, *differt. l.* 3. *c.* 24. οὐκ ὅτι δ' ἦν ἀνὴρ καλὸς καὶ ἀγαθὸς, οὐδὲν ποιεῖ τοῦ δόξαι ἕνεκεν, ἀλλὰ τοῦ πεπρᾶχθαι καλῶς; Vide *lib.* 3. §. 12. & *lib.* 9. § 42.

Οὐκ ἐν ἀωρεῖ λούων] *Non utebatur alieno tempore balneis.* Xyl. quomodo illi, qui, ut Flacc. *l.* 1. *epiſt.* 6.

—— crudi tumidique lavantur.

Perſi *Sat.* 3.

Turgidus hic epulis atque albo ventre lavatur,
Gutture ſulphureas lentè exhalante mephites.

Et Juven. *Sat.* 1.

Pœna tamen præſens, cùm tu deponis amictus
Turgidus, & crudum pavonem in balnea portas.
Hinc ſubitæ mortes, atque inteſtata ſenectus.

Vult lavisse ſemper horâ balneari, & ſibi commodâ & iis qui circa ipſum. Caſaub. ad Capitol. ἐν illud, quod exhibet Baſil. omittit Salm. & Lugd. retinet Caſaub. ego vel expunxerim, vel, ſi retinere viſum, ἀωρίᾳ legerim; quomodo Græc. *Pſal.* 119. *v.* 146. προέφθασα ἐν ἀωρίᾳ. Sed illud, puto, potius.

Οὐχὶ φιλοικοδόμος] ὀλίγοις ἀρκούμενος, οἷον οἰκήσει, στρωμνῇ, ἐσθῆτι, τροφῇ, ὑπηρεσίᾳ. *l.* 6. § 30. De Auguſto Sueton. *l.* 2. *c.* 73. *Inſtrumenti ejus & ſupellectilis parſimonia apparet etiam nunc, reſiduis lectis atque menſis, quarum pleraque vix privatæ elegantiæ ſunt, ne toro quidem cubuiſſe aiunt, niſi humili & modicè inſtrato.*

Οὐ περὶ τὰς ἐδωδὰς ἐπινοητής] *non circa victum curioſus, aut ſtudioſus anxius.* Xyl. ἐπίνοια, ἐπιτήδευμα. Heſych. ἐπινοητὴς, vox inſolentior, qualia apud Marcum non pauca.

Οὐ περὶ σωμάτων ὥρας] *non de formæ corporis elegantia anxius.* Xyl. quem & Caſ. ſequitur, de Pio ipſo uterque accepit. ut ſit idem quod priùs de eodem dixerat, ὁ περὶ καλλωπισμὸν τῆς ἰδίας σώματος ἐπιεικῶς. Ego aliter prorſus velle exiſtimo, nec idem (quod Marcus non ſolet) repetitum. Verto itaque *non circa corporum*, id eſt, famulitii & ſervitiorum, *ſpeciem.* σώματα enim pro *ſervis* ſive *famulis* dicebant. Antholog. *l.* 1. *c.* 12.

Σώματα πολλὰ τρέφειν, καὶ δώματα πόλλ' ἀνεγείρειν,
Ἀτραπὸς εἰς πενίην ἐστὶν ἑτοιμοτάτη.
Corpora multa alere, ac ſimul ædes condere multas,
Multam ad pauperiem per breve pandit iter.

Corpora, i. e. *Servos.* In eam mentem accipio Menandrianum illud quod ad *l.* 3. § 3. pleniùs exhibebitur,

Αὐτὸς τι δεῖξω, καὶ κάλλει τῶν σωμάτων.

Harpocration in Πάνδημος, ex Nicandri *Colophoniac. l.* 6. ait Solonem σώματα ἀγοράσαντα εὐπρεπῆ, ἐπὶ στέγης στῆσαι διὰ τοὺς νέους, &c. quo nomine à Philemone Comico in *Delphis* laudatur, referente *l.* 13. Athenæo. Ariſtoteles *Rhetor. l.* 1. *c.* 5. externam felicitatem conſtituit ἐν εὐθενίᾳ κτημάτων καὶ σωμάτων, καὶ δυνάμεως συναπτικῆς τι καὶ πρακτικῆς τινων. mox σωμάτων illud quaſi explicans quid velit, ἀνδραπόδων, inquit, πλήθει, καὶ μεγέθει, καὶ κάλλει διαφερόντων, ut fruſtra ſit Pollux, qui *l.* 3. *c.* 7. § 2. σώματα ἁπλῶς, inquit, οὐκ ἄν εἴποις, ἀλλὰ δοῦλα σώματα. Romanorum autem curioſitatem, an luxuriem, in ſervitiis ſpecioſiſſimis undique conquirendis, excolendis, diſponendis, tangit inter cæteros, Juvenal. *Sat.* 5. *v.* 55.

Flos Aſiæ ante ipſum pretio majore paratus,
Quàm fuit & Tulli cenſus pugnacis, & Anci,
Et ne te teneam, Romanorum omnia Regum
Frivola. —— reſcit tot millibus emptus
Pauperibus miſcere puer. Sed forma, ſed ætas
Digna ſupercilio. ——

Et Seneca *Epiſt.* 95. *Tranſeo puerorum infelicium greges: quos poſt tranſacta convivia, aliæ cubiculi contumeliæ expectant. tranſeo agmina exoletorum, per nationes coloréſque deſcripta, ut eadem omnibus levitas ſit, eadem prima menſura lanuginis, eadem ſpecies capillorum, nequis cui rectior eſt coma, criſpulis miſceatur. tranſeo piſtorum turbam, tranſeo miniſtrorum, per quos ſigno dato ad inferendam cœnam diſcurritur. Dii boni! quantum hominum unius venter exercet?* Greg. Naz. *de amor. pauper. orat.* 16. Παῖδας δὲ παρεστάναι, τοὺς μὲν ἐν κόσμῳ καὶ ἐφεξῆς, ἀνέτους τὰς κόμας, καὶ θηλυδρίας, καὶ τῇ κατὰ πρόσωπον κουρᾷ περιειργασμένους πλεῖον ἢ ὅσον συμφέρει, λίχνοις ὀφθαλμοῖς κατοσμινθοῦντας: τοὺς δὲ τὰς κύλικας, ἐπ' ἄκρων δακτύλων ἔχοντας, ὡς οἷόν τε εὐσχημόνως καὶ ἀσφαλέστατα: τοὺς δὲ ὑπὲρ κεφαλῆς ἀνέμους ταῖς ῥιπίσι σοβοῦντας, καὶ ταῖς ἐκ χειρῶν αὔραις τὸ πλῆθος τῶν σαρκῶν ἀναψύχοντας.

Ἡ ἀπὸ χωρίου στολή] *locus iſte*, ſiquis alius, inquit, clariſſ. Salmaſius, *in hoc ſcripto corruptiſſimus.* Itaque Mericus noſter, lacunâ contextui ſuo interjectâ, ut depoſitum, conſultò prorsùs omiſit. στολὴν pro *comitatu* Xylander accepit. Sed & Annotator

Lugdun. qui ςόλος legi poſtulat. fruſtra. cùm de *veſtitu* agatur. Salmaſ. ad Capitol. ἐπιχώειος, legit. Caſaub. ἀπὸ χώρας, retinet. de ſenſu utriq; convenit, placuiſſe Pio veſtem τὴν ἐπιχώριον, *indigenam*, non exoticam, ſive τὴν ἀπὸ χώρας, hoc eſt, *qualis vulgò fiat*, & quidem ἀπὸ τῆς ἐπαύλεως, *è villa propria*, & *ferè de reditibus Lanuvinis*. ita Caſaubon. *ad vitam Pii*. De Auguſto iſtiuſmodi quiddam Sueton. *l.* 2. *c.* 73. *Veſte non temerè alia quàm domeſtica uſus eſt, ab uxore & ſorore & filia neptibuſque confecta.* De ſe Seneca, *de tranquill. cap.* 1. *Placet non ex arcula prolata veſtis, non mille ponderibus aut tormentis ſplendere cogentibus preſſa; ſed domeſtica & vilis, nec ſervata nec ſumenda ſolicitè.* De Pio Capitolin. *Viſus eſt ſanè ab amicis & cum privatis veſtibus*, &c. Cæterùm editio Lugdun. pro χώρας nobis Λωρίου exhibet. Hoc ſi non ſit typothetarum mendum, quod ſuſpicari forſan quis poſſit, *Larium* villam deſignat, in qua Pius & educatus, & verſatus plurimùm, cùm palatium ibi conſtruxiſſet, & tandem etiam defunctus eſt, autore Capitolino. Hanc autem ſequendo lectionem, Salmaſius mavult, ἢ τῇ Λωρίου ςολῇ· ut de *toga* accipiatur, quâ *in ſeceſſu Lorinæ villæ* uti ſolitus erat. eam togam ipſi veniſſe dicit ἀπὸ τῆς κάτω ἐπαύλεως. de qua proximè videndum.

Ἀγάγιον ἀπὸ τῆς κάτω ἐπαύλεως | τὸ κάτω iſtud Caſaub. omittit. D. Boot. legit, διαγωγὴ ἐπὶ τῶν κατ' ἀγρὸν ἐπαύλεων, id eſt, *commoratio ruri in villis*. ut κατ' ἀγρὸν adjectum ſit, quò villæ iſtæ à *ſuburbanis* diſtinguerentur. Conſtat autem è Capitolino, Pium in agris atque propriis fundis plurimùm vixiſſe, etiam poſtquam imperium tenuit. ἔπαυλις certè hic, non *caſa*, ut Xyl. vertit, ſed *villa*. Philo in *vit. Moſis l.* 1. λείας δὲ πολλῆς ἄγαν ἐκπορήσαντες, ἔκ τε τῆς βασιλείας, καὶ τῶν ἰδιωτικῶν κατ' ἀγροὺς ἐπαύλεων. Idémque *de vit. contempl.* τὴν μὲν ἐν ἀσφαλείαις αἳ ἐν κύκλῳ περιέχουσιν ἐπαύλεις τε καὶ κῶμαι. *Credidi aliquando*, inquit clariſſ. Salmaſius, *vicum hoc nomine Romæ appellari, in quo vulgares togæ fiebant ac venum ibant. citerioris & ulterioris vici mentio apud Sextum. quidni & ſimiliter inferior & ſuperior ex ratione ſitûs? dicit igitur hunc Imperatorem, cùm Lorii eſſet, uſum eſſe vili ac vulgari togâ, quales venibant in vico inferiore Romæ. an potiùs ἡ κάτω ἔπαυλις villa aliqua ruſtica infra Lorium, ubi ejuſmodi togæ fiebant? ἔπαυλις certè villam, & etiam pagum ſignificat. quicquid ſit, oportet vilem eſſe & vulgarem togam, non imperatoriam, qua in Lorii ſeceſſu utebatur. hæc enim exempla affert, ut oſtendat, ὡς ἐπιεικέστατα ſuiſſe* [illegible] *ἰδιώτην ὑφὰς καὶ χρείας.*

Καὶ τῶν ἐν Λανουβίῳ | Caſaub. nihil mutat; & ad veſtis materiem refert, ſive locum unde ea peteretur, ut ſuprà viſum. At Salmaſius, *Notat*, inquit, *quibus in locis quem habitum uſurpare ſolitus fuerit:* itaq; lectionem duplicem proponit. vel ut legatur, ἀχίτων ἐν Λ. τὰ πολλὰ, τῇ φαινόλῃ ἐν Τ. π. ἐχρήσατο· veliſque Marcus *Sine tunica Lanuvii egiſſe Pium: more, ut videtur, antiqui Catonis, qui ſolo campeſtri accinctus, ſuper id togam accipiebat; & quidem etiam cùm præter jus redderet, ut ex Val. Maximo conſtat l.* 3. *c.* 6. *& Aſconio. quod idem in Catone minore etiam Plutarchus notat,* καταβὰς εἰς τὴν ἀγορὰν ἀνυπόδητος καὶ ἀχίτων, περιπατῶν μετὰ τῶν συνήθων. Vel etiam ἐν χιτῶνι Λανουβίῳ τὰ πολλὰ, ſive χιτῶν ἐν Λ τὰ π. *ut in ſola tunica ſeceſſum illum Lanuvinum tranſegiſſe dicatur; quomodo plerumque Romani ruri ſolebant & in provinciis. Hinc tunicata quies, tam ſæpe Martiali commendata & laudata l.* 10. *ep.* 51. Hæc ille.

Ἐν Λανουβίῳ | *Lanuvium* Italiæ oppidum juxta viam Appiam ſitum, de quo Strabo *l.* 5. ubi Λανούβιον pro Λαβίνιον Caſaubonus repoſuit. *In villa* interim *Lanuvina natum Antoninum Pium* autor eſt Capitolin. &, *è municipio Lanuvino ortum*, Victor Aurelius. quanquam Caſaub. in Capit. codices Manuſcriptos *Lavinii* exhibere teſtatur, eundémq; locum exiſtimat deſignari, ubi autor idem de Marco: *Ex Aſia & Syria reverſo, exinde Lavinium profectus eſt.* Certè *Lanuvium* & *Lavinium* idem eſſe utrumq; Joſ. Scaliger contendit, Car. Sigonio *ad Livii l.* 8. refragante, & renitente.

Τῇ φαινόλῃ ἐν Τύσκλοις παραιτούμενος ὡς ἐχρήσατο | *Inter Lanuvinos plerumque Tuſculano paulicano utebatur, etiam deprecante.* Xyl. ut ad *comitatum* referatur. Annot. Lugd. *lego*, inquit, παραιτούμενος. *quaſi excuſans & deprecans utebatur.* Salmaſ. τῇ φαινόλῃ ἐν Τύσκλοις, an Τούσκοις, παραιτούμενος ἐχρήσατο. *cùm in Tuſcos; an Tuſculanos, agros ſeceſſeret, non jam tunicatus ibi agebat, ut Lanuvii, ſed penulam ſuperinducebat; quod cùm faceret, excuſabat tamen ſe, & quaſi veniam deprecabatur; hoc eſt, quod ait,* παραιτούμενος ἐχρήσατο. *Penula*, inquit Nonius, *eſt veſtis, quam ſupra tunicam accipimus. ea adverſus pluviam maximè munire ſe ſolebant.* Juvenal. *Sat.* 5. *v.* 78.

— fremeret ſæva cùm grandine vernus
Juppiter, & multa ſtillaret penula nimbo.

Indè Varroni petitus jocus in *virga divina*, dum virtutis τὸ αὐταρκὲς prædicat; *Non eſt quærenda homini, qui habet virtutem, penula in imbri* contrà planè quàm Lucil. *l.* 15. qui *penulam per imbrem iter ebeunti, ſapientiâ ipsâ utiliorem* eſſe pronunciat. certè etiam ſapienti, vel in imbre vel in frigore, Stoicis ipſis fatentibus, ſaltem εὔχρηστος futura eſt; quum ut Philo *de provident.* apud Euſeb. *præpar. l.* 8. *c. ult.* ὑετοῦ μὲν ὄντος ἀνάγκη τὸν σοφὸν, εἰ ἐν ὑπαίθρῳ διάγει, καταβρέχεσθαι, βορέου δὲ ψυχροῦ καταπνέοντος, ῥιγοῦν, ... Sed & L. Galbæ, cuidam penulam roganti, *Non poſſum commodare, domi maneo*; cùm cœnaculum ejus perplueret, alteri

item

item ejuſdem uſum poſcenti, *Non pluit? non eſt opus tibi: ſi pluit, ipſe utar.* Refert Fabius *inſtit. l. 6. c.* [illegible]

Καὶ πᾶς ὁ τοιοῦτος τύπος | Xyl. (quem & ſecutus eſt Mer.) cum ſequentibus conjungit, dum ſic reddit; *Omnibus in ejus moribus nihil inerat inhumanum.* Verùm præcedentia potiùs claudere videntur. Itaq; D. Boot. legit, *καὶ πᾶς ὁ τύπος τοιοῦτος. Talisque denique vitæ facies erat, qualem ſuprà depinximus.*

Ἕως ἱδρῶτος | *Suſpecta* iſta & *ſalebroſa* Xylandro. Sed immerito. eſt dictum proverbiale, à medicis mutuatum, quo exercitii modum illi menſuramq; juſtam ac legitimam in affectibus quibuſdam præſcribunt. Memini V. cl. Tho. Plaifurum adoleſcentem me ſacræ Theologiæ apud Cantabrigienſes noſtros profeſſorem, Apoſtoli verba *ad Hebr. c. 12. v. 6.* enarrantem ex Autore medico (cujus nomen jam excidit) protuliſſe monitum aliquod iſtiuſmodi, *Ad ruborem, non ad ſudorem*; cùm Apoſtolus de fidelibus eo loci dicere viſus ſit, *Ad ſudorem, non ad ſanguinem.* Quò videri poſſit alluſiſſe, quod de Diogene Cynico Laërtius, Xeniadæ, domini ſui, liberos exercuiſſe, *οὐκ ἀθλητικῶς, ἀλλ' ἐρυθήματος χάριν καὶ εὐεξίας, non athletico more, ſed quantum ad ruborem bonamque corporis habitudinem conduceret.* niſi quòd *ἐρύθημα* ibi colorem viridum valetudinis indicem potiùs deſignare doceat adjuncta *εὐεξία.* Hoc proculdubio Marcus hîc voluit, Pium nullâ in re nimium fuiſſe. ita *lib. 6. § 29. ὡς ἐπ' ἄλλο ἐκτιθέν.*

Οὐδὲν ἀπηνὲς | Inde forſan *Pius* dictus, quòd verè natura clementiſſimus; & nihil temporibus ſuis aſperum fecit. Siquidem & *ſub Adriano; cùm conſiliis illius adeſſet, mitiorem ſententiam ſemper oſtendebat; & principatûs ſui initio cùm multi accuſarentur, & ad ſupplicium nominatim etiam depoſcerentur, neminem tamen interfici paſſus eſt, cùm diceret, non oportere ſe principatum ſuum factis ejuſmodi auſpicari. Quin & deinceps, ſeditiones ubicunq; factas, non crudelitate, ſed modeſtiâ & gravitate compreſſit.* Capitol. & Xiphil.

Συμβαλεῖς ἑαυτοῖς | De eodem *l. 6. § 30. Τὸ ὁμαλὲς πανταχοῦ.* & de Apollonio ſupr. *§. 8. Τὸ ἀεὶ ὅμοιον.* Quod de hiſtoria Lucian. *Χρὴ ὅμοια τὰ πάντα καὶ ὁμόχροα εἶναι, καὶ ξυνῳδὸν τῇ κεφαλῇ τὸ ἄλλο σῶμα, ὡς μὴ χρυσοῦν μὲν τὸ κράνος εἴη, θώραξ δὲ πάνυ γελοῖος ἐκ ῥακῶν ποθεν, ἢ ἐκ δερμάτων σαπρῶν συγκεκαττυμένος, καὶ ἡ ἀσπὶς οἰσυΐνη, καὶ χοιρίνη περὶ ταῖς κνήμαις.* De poemate Horat. *in art.*

Denique ſit quodvis ſimplex duntaxat & unum:
Primo ne medium, medio ne diſcrepet imum.

& de perſona idem,

——ſervetur ad imum
Qualis ab incepto proceſſerit, & ſibi conſtet.

De Stoica philoſophia Cicer. *de finib. l. 5. Mirabilis* [illegible] *eſt apud Stoicos contextus rerum, reſpondent extrema primis, media utriſque, omnia omnibus.* De vita Senec. *epiſt. 20. Exigit philoſophia, ut ipſa inter ſe vita unius ſine actionum diſſenſione, coloris ſit.* Idémq; *epiſt. 23. Vitam bonam unde ſubeat, interrogas? ex placida vitæ & continuo tenore unam prementis viam.* Et *ep. 31. Huc & illud accedat, ut perfecta virtus ſit, æqualitas ac tenor vitæ per omnia conſonans ſibi.* Et *epiſt. 120. Virtutem oſtendit conſtantia, & omnium inter ſe actionum concordia; quando idem ſemper quis eſt, & in omni actu par ſibi.* Et mox. *Magnam rem puta, unum hominem agere: præter ſapientem autem nemo unum agit. cæteri multiformes ſunt. modo frugi tibi videbimur & graves, modo prodigi & vani; alternis Catones, alternis Vatinii mutamus ſubinde perſonam, & contrariam ei ſumimus, quam exuimus. hoc ergò à te exige, ut qualem inſtitueris præſtare te, talem uſq; ad exitum ſerves.* Et *ep. 35. Ante omnia hoc cura, ut conſtes tibi.* Hoc eſt quod Zeno voluit, cùm finem ſtatueret, *Τὸ ὁμολογουμένως ζῆν*, i. e. *καθ' ἕνα λόγον καὶ σύμφωνον ζῆν.* ut Stob. *tom. 1. l. 2. tit. 4. § 5.* Vide ſupr. ad § 9. Sed & *l. 11. § 27.* Ambroſ. *epiſt. 82. Verum dictum eſt, Aſſueſce unus eſſe: ut vitæ ſuæ quandam picturam exprimat, eandem ſervans ſemper imaginem, quam acceperit.* Optimè Ariſtoteles, *Ethic. Nicom. l. 9. c. 4. Ἔοικε γὰρ, καθάπερ εἴρηται, μέτρον ἑκάστῳ ἡ ἀρετὴ καὶ ὁ σπουδαῖος εἶναι. οὗτος γὰρ ὁμογνωμονεῖ ἑαυτῷ, καὶ τῶν αὐτῶν ὀρέγεται κατὰ πᾶσαν τὴν ψυχήν.* De Adriano contrà Aurel. Victor. *Varius, multiplex, multiformis, ad vitia atq; virtutes quaſi arbiter genitus; impetus mentis quodam artificio regens.* Et Æl. Spartian. *Idem ſeverus, lætus; comis, gravis; laſcivus, cunctator; tenax, liberalis ſimulator; ſævus, clemens; & ſemper in omnibus varius.* De Avidio idem Caſſio Vulcatius: *Fuit his moribus, ut nonnunquam trux & aſper videretur, aliquando mitis & lenis; ſæpe religioſus; aliàs contemptor ſacrorum; avidus vini, item abſtinens; cibi appetens, & inediæ patiens, veneris cupidus, & caſtitatis amator.* At de Epaminonda & Ageſilao Plutarch. *lib. de adulat. Πλείστοις ὁμιλήσαντες ἀνθρώποις καὶ τόποις καὶ βίοις, τὸ πρέπον ἦθος αὐτοῖς πανταχοῦ, καὶ στολῇ, καὶ διαίτῃ, καὶ λόγῳ καὶ βίῳ διεφύλαττον.* Et de Platone: *Ἐν Συρακούσαις, οἷος ἐν Ἀκαδημίᾳ καὶ πρὸς Διονύσιον, οἷος πρὸς Δίωνα.*

Τὸ ἀεὶ τοῦ Σωκράτους | De Socrate Xenophon *memorab. l. 1. Αὐτὸς δὲ πρὸς ταῦτα (τὰ ἀφροδίσια) οὕτως ἦν πεπαιδευμένος, ὥστε ῥᾷον ἀπέχεσθαι τῶν καλλίστων καὶ ὡραιοτάτων, ἢ οἱ ἄλλοι τῶν αἰσχίστων καὶ ἀωροτάτων. πρὸς δὲ βρῶσιν καὶ πόσιν καὶ ἀφροδίσια οὕτω κατεσκευασμένος ἦν. καὶ ᾤετο οὐδὲν ἂν ἧττον ἀρκούντως ἡδεσθαι τῶν πολλὰ ἐπὶ τούτοις πραγματευομένων, λυπεῖσθαι δὲ πολὺ ἔλαττον.* Atque hunc locum forſan præ oculis habuit Marcus, cùm iſta ſcriberet.

Καὶ

Καὶ ἀπέχεσθαι καὶ ἀπολαύειν | Quod de ſe Apoſtolus *ad Philip. c.* 4. *v.* 12. Οἶδα δὲ ταπεινοῦσθαι, οἶδα καὶ περισσεύειν· ἐν παντὶ καὶ ἐν πᾶσι μεμύημαι, καὶ χορτάζεσθαι καὶ πεινᾶν, καὶ περισσεύειν καὶ ὑστερεῖσθαι· quod ſuprà, παρόντων μὲν ἀπλάστως, ἀπόντων δὲ μὴ δεῖσθαι.

Τὸ δὲ ἰσχύειν καὶ ἔτι καρτερεῖν | ἔτι quid hic velit, nullus video. ἐπικαρτερεῖν forſan ſcripſerat Marcus, vel quod uſitatius eſt, ἐγκαρτερεῖν, ut mox ἐννήφειν.

Οἷον ἐν τῇ νόσῳ τοῦ Μαξίμου | Iſtud an ad ſuperiora reſpectum habeat, quod Xylander cenſuit, ambigi poteſt. commodè poſſe vix videtur. Ego itaq; tanquam diſtinctum quid poſui. De Demonacte Cynico refert Lucianus, quòd cùm cætera ἀπαθὴς planè videretur, μόνον αὐτὸν ἠνία φίλου νόσος ἢ θάνατος· ὡς ἂν καὶ τὸ μέγιστον τῶν ἐν ἀνθρώποις ἀγαθῶν, τὴν φιλίαν ἡγούμενος. Tale quippiam in Pio Marcus forſan adverterat. & οἷος forſan legendum fuerit.

§ 17. Παρὰ θεῶν | Piè Marcus noſter hîc divinæ procurationi plurima adſcribit, quæ fortunæ plerìq; ſolent tribuere.

Πάππους | *Avus paternus, Annius Verus* (de quo *ſupr.* § 1.) *maternus, Calviſius Tullus.* Jul. Capitol.

Γονέας | Vide *ſupr. ad* § 2, 3.

Ἀδελφὴν | *Habuit & ſororem natu minorem, Anniam Cornificiam.* Capitol.

Διδασκάλους | quorum *ſupr.* meminerat, § 5, 6, 7. &c. quibus & alios adjicere licet ex Jul. Capitolino. Origenes *ad Celſ. l.* 3. Καὶ Ἕλληνες δὲ φήσουσι, καὶ ἐν τοῖς νομιζομένοις εἶναι σοφωτάτοις, κατὰ πολλὰ τὴν εὐτυχίαν εἶναι αἰτίαν· οἷον περὶ διδασκάλων τοιῶνδε, καὶ τοῦ περιτυχεῖν τοῖς κρείττοσιν ὄντων καὶ τῶν τὰς ἐναντίας αἱρέσεις διδασκόντων· καὶ περὶ ἀνατροφῆς τῆς ἐν βελτίοσι. πολλοῖς γὰρ καὶ τὰ τῆς ἀνατροφῆς τοιαῦτα γεγένηται, ὡς μηδὲ φαντασίαν ἐπιτραπῆναι τῶν κρειττόνων λαβεῖν· ἀλλ' ἀεὶ καὶ ἐκ πρώτης ἡλικίας, ἤτοι ἐν παιδικοῖς εἶναι ἀκολάστων ἀνδρῶν, ἢ δεσποτῶν, ἢ ἐν ἄλλῃ τινὶ κωλυούσῃ τὴν ψυχὴν ἀναβλέπειν κακοδαιμονίᾳ. τὰς δὲ περὶ τούτων αἰτίας πάντως μὲν εἰκὸς εἶναι ἐν τοῖς τῆς προνοίας λόγοις, πίπτειν δὲ αὐτὰς εἰς ἀνθρώπους, οὐκ εὐχερές. Vide ſectionis iſtius verba noviſſima, deprehendes cum Origenianis iſtis quàm ſuaviſſimè concinnere. De Platone Plut. in *Mario*: Πλάτων μὲν οὖν ἤδη πρὸς τῇ τελευτῇ γενόμενος, ὕμνει τὸν αὑτοῦ δαίμονα καὶ τὴν τύχην, ὅτι πρῶτον μὲν ἄνθρωπος, εἶτα Ἕλλην, οὐ βάρβαρος, οὐδ' ἄλογον τῇ φύσει θηρίον γένοιτο· πρὸς δὲ τούτοις, ὅτι τοῖς Σωκράτους χρόνοις ἀπήντησεν ἡ γένεσις αὐτοῦ. At Lactantius *inſtitut. l.* 3. *c.* 18. *Plato aiebat ſe gratias agere naturæ; Primùm quòd homo natus eſſet, potiùs quàm mutum animal: deinde quòd mas, potiùs quàm fœmina; quòd Græcus, quàm Barbarus: poſtremò, quòd Athenienſis, & quòd temporibus Socratis.* Quo contendit ipſe, immeritò tamen, *Nunquam quicquam dictum eſſe in rebus humanis delirius.* Idémq; *ib. c.* 19. ubi Socratem acriùs, & in quibuſdam iniquiùs etiam paulò, perſtrinxerat; *In cujus temporibus natum ſe homo ſapiens gratulatur.* Quod autem in Platone tantopere exagitat Lactantius, id is à Socrate accepiſſe videtur; qui, ut Dio Pruſ. *or.* 64. Ἐπὶ πολλοῖς αὑτὸν ἐμακάριζε, καὶ ὅτι ζῷον λογικὸν, καὶ ὅτι Ἀθηναῖος. Socrates à Thalete; qui, ut Laërt. *l.* 1. Ἔφασκε τριῶν τούτων ἕνεκα χάριν ἔχειν τῇ τύχῃ· πρῶτον μὲν ὅτι ἄνθρωπος ἐγενόμην, καὶ οὐ θηρίον· εἶτα, ὅτι ἀνὴρ, καὶ οὐ γυνή· τρίτον, ὅτι Ἕλλην, καὶ οὐ βάρβαρος. Poſtremum tantummodo de ſuo addidit Plato. Nec reticendum quod Judæi habent in preculis ſuis virorum peculiaribus: *Benedictus eſto, Domine Deus, quòd me virum creâſti, non mulierem: quòd Iſraelitam, non alienigenam.*

Σχεδὸν ἅπαντα χρεῖν | ſupplendum, ἀγαθοὺς, quod excidiſſe exiſtimem. ut ſit [ἀγαθοὺς] σχεδὸν ἅπαντα χρεῖν.

Τῶν θεῶν δὲ εὐποιΐα | Digna Chriſtiano quovis providentiæ divinæ, quâ factum fuerit, ut ne peccatis occuparetur, cùm peccare prona diſpoſitio non deeſſet, agnitio. Agnoſcit ipſe de ſe, quod Deus Abimeleco; *Ego te cohibui, ne peccares, Geneſ. c.* 20. *v.* 6. Habent his paria è noſtris; Bern. *de temp. ſerm.* 79. *Prima miſeratio quod à multis adhuc peccatis in ſeculo poſitum cuſtodivit. quis enim non videat, quòd ſicut in multis cecidi, ſic & in alia poteram cecidiſſe peccata, niſi omnipotens pietas conſervâſſet?* Qui & argumentum idem tractat fuſiùs, *de diverſ. ſerm.* 13. Auguſtin. homil. 23. *Hic multa commiſit, & multorum debitor factus eſt; ille gubernante Deo pauca commiſit. cui deputat ille, quod dimiſit, huic & iſte deputet, quod non commiſit. Adulter non fuiſti in vita illa tua præterita, plenâ ignorantiâ? Hoc tibi dicit Deus tuus; Regebam te mihi, ſervabam te mihi, ut adulterium non committeres. Suaſor defuit? ut ſuaſor deeſſet, ego feci. Locus & tempus defuit? & ut hæc deeſſent, ego feci. Aſſuit ſuaſor; non defuit locus; non defuit tempus: ut non conſentires, ego terrui. Agnoſce ergò gratiam ejus, cui debes & quod non admiſiſti. Mihi debet iſte, quod factum eſt & dimiſſum vidiſti: mihi debes & tu, quod non admiſiſti. Nullum eſt enim peccatum quod facit homo, quod non poſſit facere alter homo, ſi deſit rector à quo factus eſt homo.* Piiſſimè, & ad noſtri mentem pleniſſimè.

Προέπεσον πλημμελῆσαί τι | Lugd. προέπεσα. quod probare non poſſum. Xyl. *quòd nihil deliqui.* pleniùs rectiúſq; Caſ. *quòd nihil temerè aut præcipitanter deliquerim.* προπίπτω, *procido, præceps feror.* indè προπετὴς, *præceps*: & προπετῶς, *præcipitanter, temerè, inconſideratè.* Vide *l.* 3. § 9. ἀπροπτωσίαν. alioqui ſuſpicare quis poſſet, ſcripſiſſe Marcum προσέπταισα. Sicut paulò inferiùs, τὸ φθάσαι τοὺς τροφέας ἐν ἀξιώματι καταστῆσαι.

Μὴ

Μὴ πλεῖον ἀνατραφῆναι παρὰ τῇ παλλακῇ τοῦ πάππου.] Siquidem *in domo avi ſui Veri educatus eſt* in ætate teneriore; uti Capitol. docet. Pari autem ratione gratulatur Alcmon Poeta ſibi, in *epigrammate* (quod Alexandro Ætolo *exercit. in Solinum* Salmaſius vindicat) apud Plut. *de exilio*, quòd origine Lydus cùm eſſet, Sardibus tamen diutius educatus non ſit, ubi luſcus forſan ſacerdos, aut Gallus tympanotriba evaſiſſet; ſed Spartam nactus puerilis indolis formatricem, ubi Muſarum diſciplinis initiatus & enutritus fuerit.

Καὶ τὸ τὴν ὥραν διασῶσαι] ὥρα *flos ætatis*, ut *Ver anni*. unde Periclis illud ab Ariſtotele *rhetor. l.* 1. *c.* 7. & *l.* 3. *c.* 10. laudatum, Τὴν νεότητα τὴν ἀπολομένην ἐν τῷ πολέμῳ οὕτως ἠφανίσθαι ἐκ τῆς πόλεως, ὥσπερ εἴ τις τὸ ἔαρ ἐκ τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐξέλοι. Tempeſtas nimium quàm lubrica, & lapſibus expoſita. Præſertim ubi natalium ſplendor, ſtatus honeſtior, educatio delicatior, res lautior, & forma venuſtior acceſſerint. Πολλοὶ γὰρ διὰ τὸ κάλλος ὑπὸ τῶν ὡραίοις ἐγκαλλωπισμένων διαφθείροντες. Socrates apud Xenophont. *memorial. l.* 4. Inde Juven. *Sat.* 10.

I nunc, & juvenis ſpecie lætare tuâ, quem
Majora expectant diſcrimina. ——— .

Τὸ μὴ πρὸ ὥρας ἀνδρωθῆναι] Lugd. πρὸς ὥρας, perperam. Verùm aliud hîc ὥρα, ab eo quod ſupra. ὥρα enim iſtic, non tam *flos ætatis*, quàm ὁ καιρὸς, *tempus opportunum* & *idoneum* rei alicui vel aggrediendæ vel abſolvendæ. Timon Phliaſius de Dionyſio Heracleota, qui & Metathemenos dictus, quòd ætate devergente à ſecta Stoica ad Epicuream tranſiiſſet, apud Athen. *l.* 13.

Ἡνίκ' ἐχρῆν δύνειν, νῦν ἄρχεται ἡδύνεσθαι.
Ὥρη ἐρᾶν, ὥρη τε γαμεῖν, ὥρη τε πεπαῦσθαι.

Ita Thales, referente Stobæo *tom.* 2. *tit.* 68. Conjugium ſuadentem matrem eluſit; natu minor cùm eſſet, οὔπω καιρὸς *nondum tempus*: provectior factus, οὐκέτι καιρὸς *non amplius tempus* eſſe, ſive nuptiis *idoneam ætatem* jam prateriiſſe, reſpondendo. Beneficii ergo non contemnendi loco ducit Marcus, quòd non præmaturè ſe rebus venereis dederit. hoc eſt enim hoc loco τὸ ἀνδρωθῆναι, *virum fieri*, ſive virilitatis ſpecimen dare. quomodo γυναῖκα γίνεσθαι, *mulierem fieri*. Ità Democritus dicitur puellam, quam pridiè παρθένον, cùm nocte proximâ vitiata eſſet, poſtridiè γυναικὸς nomine ſalutâſſe. Laërt. *l.* 9. & Cicero objurgantibus, quòd puellam virginem homo ſexagenarius duxiſſet, *Cras*, inquit, *mulier erit*. Fabius *inſtit. l.* 6. *c.* 4. Clariſſimè Heſych. Ἀνδροῦται, συγγίνεται· &, Ἀνδρωθεῖσα, ἀνδρὶ συνοικήσασα, διακορηθεῖσα, i. e. *virum experta*, ut Flaccus; *devirginata*, ut Petronius. In hunc ſenſum uſurpavit Hippocrates in *lib.* περὶ παρθενίων. Locus eſt inſignis, ſed ab Anutio infeliciter tentatus, & ſub correctionis prætextu corruptus plané. Verba ſic habent; Αἱ δὲ παρθένοι, ὁκόσῃσιν ὥρη γάμου παρανδρωθῆναι, τοῦτο μᾶλλον πάσχουσι. ea contra editorum prius omnium conſenſum ſolicitat vir doctiſſimus, & cui Medicorum pater princépſque ille alioqui plurimùm debet, & ex Regio MS. ὥρας reſcribi poſtulat. Vertit autem, *Virgines, quibus propè nuptiarum tempus inſtat ut viro conjungantur*. explicat in *Oeconomia*; *quæ ad nubiles annos & virilitatem propè accedunt*. h. e. *quæ propè ſunt maturæ viro, & virilitatem aut maturam viro ætatem ingrediuntur*. Verùm primò, *virilitatem*, ſive *virilem ætatem*, de virgine dictam nuſquam deprehendi exiſtimo. Tum ἀνδροῦσθαι Græcis, ubi de muliere uſurpatur, non *viro maturam eſſe*, ſed *virum experiri* ſignificat. Porrò cùm ὁκόσῃσιν ὥρη γάμου dixiſſet, quid opus erat, ἐκ τοῦ παρελθόντος; quod idem prorſus valeret, τὸ παρανδρωθῆναι, ſubjicere? quod conciſa nimis reſpuit dictio Hippocratica. Deniq; aliud eſt ἀνδροῦσθαι, aliud παρανδροῦσθαι, uti mox indicabitur. Nihil igitur mutatum ego quidem velim, ſed admiſsâ lectione jam olim receptâ, commatiſq; notulâ duntaxat poſt γάμου, interſitâ, ſic verterim. *Virgines quibus nubendi tempus adeſt, ni virum experiantur, affectui iſti magis ſunt obnoxiæ.* Atq; hanc eſſe genuinam Hippocratis mentem, è ſequentibus planè perſpicuum fit. Siquidem ubi incommoda ea recenſuerat, quæ ex affectu iſto virginibus jam *viro tempeſtivis*, ut Horatius loquitur; quas ἀνδρὸς ὡραίας Græci dicunt, obtingere conſueverunt, remedii loco ſubjungit, Κελεύω δ' ἔγωγε τὰς παρθένους ὁκόταν τὸ τοιοῦτον πάσχωσιν, ὡς τάχιστα ξυνοικῆσαι ἀνδράσιν· ἢν γὰρ κυήσωσιν, ὑγιέες γίνονται. εἰ δὲ μὴ, αὐτίκα ἅμα τῇ ἥβῃ, ἢ μικρὸν ὕστερον ἁλώσονται, εἴπερ μὴ ἀνδρωθῶσι. Præcipit ſic affectis, ut quàm primùm nubant ſiquidem indè futuram conceptûs ſpem; qui malo iſti medeatur: quod niſi virum expertas affectaturum eſt probabile. ita τὸ ἀνδρωθῆναι eſt, Hippocrate ipſo interprete, ἀνδρὶ συνοικῆσαι. τῷ ἀνδροῦσθαι verò q. e. virum experiri, eodem autore, opponitur τὸ παρανδροῦσθαι. h. e. *à viro præteriri, neglectim haberi*, & *viri*, ſive *thalami*, ut Marcus, *nuptiarum*, ut Flaccus, *expertam eſſe*. & παρθένοι παρηνδρωμέναι, quas ὑπερημέρους τῶν γάμων Anaxandrides dixit, referente *rhetor. l.* 3. *c.* 10. Ariſtotele. Nihil certius, nihil clarius.

Ἀλλ' ἔτι καὶ ἐπιλαβεῖν τοῦ χρόνου] *Sed tempus expectavi.* Xyl. ſed nec ἐπιλαβεῖν ejuſmodi aliquem habet ſignificatum; & ἔτι illud aliud prorſus innuere videtur. Rectiùs M. Caſaub. *Sed longiùs etiam, quàm neceſſe erat, diſtuli.* Ita ἐπιλαβεῖν τοῦ χρόνου erit de tempore, quod liberùm datur, aliquid ſumere, quo cùm poſſis frui, nolis tamen. Phraſis duriuſcula, fateor, & inſolens. Sed ea proculdubio Marci mens iſtic, non quam Xyl. voluit.

Δυνατόν ἐστιν ἐν αὐλῇ βιοῦντα] Ità *l.* 5. §. 16.

Δυνα-

Διαιτᾶν ἄρα καὶ οὐ ζῆν ἐν αὐλῇ quem locum vide.

Ἐσθήτων σημειωτῶν] ſive σημειωδῶν, ut Lugd. quod uſitatius eſt, & eodem recidit. utrumq; enim *veſtes notabiles* & *inſigniores* ſive *ſplendidiores* deſignat. Hoc eo, quoniam, ut Jeſus noſter, *Luc. c. 7. v. 25.* Οἱ ἐν ἱματισμῷ ἐνδόξῳ καὶ τρυφῇ ὑπάρχοντες, ἐν τοῖς βασιλείοις εἰσίν. Ἐσθῆτας σημειώδεις, inquit Annotator Lugd. vocat *insignibus textas, pictas, palmatas,* χρυσοσήμους, *auro vel purpurâ clavatas.* De Auguſto Sueton. *l. 2. c. 73.* *Togis uſus eſt neq; reſtrictis, neq; fuſis; clavo nec lato, nec anguſto.* De Antonino Pio Capitol. *Viſus eſt ſanè ab amicis cum privatis veſtibus, & domeſtica quædam gerens.* Et de Alexandro Severo, Lamprid. *Gemmas de calceamentis & veſtibus tulit, quibus uſus fuerat Elagabalus. veſte albâ uſus eſt, nec auratâ, penulis togiſque communibus.*

Μήτε λαμπάδων καὶ ἀνδριάντων τοιῶνδέ τινων] Juſt. Lipſius ad Tacit. *annal. l. 1. principatûs inſignia* intelligi vult, inter quæ *ignis prælatio.* Herodian. in *Commodo* de Lucilla ſorore ejus, καὶ τὸ πῦρ προεπέμπετο αὐτῆς. Et de Marcia ejuſdem Concubina, πάντα ὑπῆρχεν, ὅσα σεβαστῇ, πλὴν τοῦ πυρός. De Pertinace, Κατῆλθεν ἐπὶ τὸ βουλευτήριον, οὔτε τὸ πῦρ ἐάσας ἑαυτοῦ προπεμπόμενον, οὔτε τι ἄλλο τῶν βασιλικῶν συμβόλων εἰς ὕψος ἀρθῆναι. Quibus addas licet & ex eodem de Nigro, καὶ προπεμπόντες τοῦ πυρός. Eum *ignem lampadem* fuiſſe adfirmat ex hoc Marci noſtri loco; quarum uſum, ut *in Deorum cultu,* ſic & *in Imperatorum,* extitiſſe. Accidit huic & Annotator Lugdun. *Lampadas,* inquit, vocat, *quæ præferebantur Imperatoribus, ut ignis Regibus Perſarum.* Corippus de adventante Imperatore in theatrum,

—— præmuncius ante
Signa dedit curſor, poſita de more lucerna.

Verum Meric. Caſaubon. in adverſum contendit; *lampadaſq;* & *ſtatuas* ſive *imagines* eodem refert, ad *ſimulacra* ſcil. *lampadas manibus geſtantia,* de quibus Lucret. *l. 2.*

Si non aurea ſunt juvenum ſimulacra per ædes
Lampadas igniferas manibus retinentia dextris,
Lumina nocturnis epulis ut ſuppeditentur.

Et Lucretio prior, poetarum princeps, *Odyſſ. η. v.* 100. Alcinoi aulam deſcribendo,

Χρύσειοι δ' ἄρα κοῦροι, ἐϋδμήτων ἐπὶ βωμῶν
Ἕστασαν, αἰθομένας δαΐδας μετὰ χερσὶν ἔχοντες,
Φαίνοντες νύκτας κατὰ δώματα δαιτυμόνεσσιν.

Ubi Euſtath. χρυσοῦς κούρους, ἀνδριάντας exponit. Ideo autem Marcum τοιῶνδέ τινων adjeciſſe, *ut à vulgaribus, quæ in ædibus plebeiis etiam plerìſque reperiuntur, imagines haſce diſtingueret.* Ego verò inter ſummos iſtos viros arbitrum me neutiquam interponam; aliorum, uter Marci mentem attigerit propiùs, per me judicium fuerit.

Μὴ ἐγγυτάτω ἰδιώτου συστέλλειν ἑαυτόν,] De Marco Capitolin. *Adoptatus in aulicam domum omnibus parentibus ſuis tantam reverentiam, quantam privatus, exhibuit, erátq; haud ſecius rei ſuæ quàm in privata domo parcus ac diligens; pro inſtituto patris volens agere, dicere, cogitare.* Et Ariſtid. *orat. in regem* Ἐπιδείξειν, ὅτι καὶ ἰδιώτην ὄντα καὶ βασιλέα, οἷόν τε δεῖ τὸν αὐτὸν εἶναι διὰ τέλους. τοιοῦτον μὲν περὶ τῆς βασιλείας παρέχειν ἑαυτόν, ὥστε δικαίως ἀξιωθῆναι ταύτης ἐν ᾗ τῇ ἐκ δικαίως ἑαυτοῦ. ἀλλὰ πρὸ αὐτῆς νοῦ τε καὶ τρόπῳ χρώμενος. De Pio pariter Capitolinus; *Imperatorium faſtigium ad ſummam civilitatem deduxit. nec omnino quicquam de vita privata qualitate mutavit. vindemias privati modo cum amicis egit. quum ſibi & filiis honores peteret, omnia quaſi privatus fecit. quin & Senatui tantum detulit Imperator, quantum cum privatus eſſet, deferri ſibi ab alio principe optabat.* De civilitate hac quam in Auguſto laudat Sueton. *l. 2. c. 51.* Vide Caſaubonum ibidem. Sed & quæ ſuperiùs ad § 16. κοινονοημοσύνη.

Καὶ μὴ διὰ τοῦτο ταπεινότερον] Lugd. μὴ διά. Sed legendum μὴ διά. Sive ut M. Caſ. μὴ διὰ μὲ διὰ τοῦτο. Rem quod attinet; *nihilo demiſſior?* imò tantò major, tantò auguſtior. Siquidem, ut ſcitiſſimè, ſed & veriſſimè, Plinius in *panegyr.* *Cui nihil ad augendum faſtigium ſupereſt, hoc uno modo creſcere poteſt, ſi ſe ipſe demittat, ſecurus magnitudinis ſuæ.* neque enim ab ullo periculo fortuna principum longiùs abeſt, quàm humilitatis. De Pio Capitolinus, poſtquam *civilitatem* ejus deſcripſerat, utq; ſpecies imperatorias ſuperfluas à ſe amandaverat; *& tamen,* inquit, *ingenti autoritate apud omnes gentes fuit.*

Ἀδελφοῦ] Marci fratrem hunc adhuc quærimus, nec reperire hactenus potuimus.

Δυναμένου μὲν διὰ ἤθους ἐπεγεῖραί με] At tantùm ab eo abfuit Lucius, ut Marcum moribus ſuis ad rem bene gerendam excitaret; ut contrà *poſt illius obitum Marcus ſolus rempublicam tenuerit, multò melior & feracior ad virtutes: quippe qui nullis Veri jam impediretur aut ſimulatis callidæ ſeveritatis erroribus, aut his, quibus præcipuè diſplicebat Marco jam inde à primo ætatis ſuæ tempore, vel inſtitutis mentis pravæ, vel moribus.* Capitolin.

Τιμῇ καὶ στοργῇ εὐφραίνοντός με] *Honorem quidem Marco exhibuiſſe Lucium, ſi ſuſciperet, obſecutum, ut legatum proconſuli, vel præſidem imperatori* (ad quæ verba videndus Salmaſ.) autor eſt Capitol. qui de *amore* tamen idem negare videtur.

Ἐν οἷς ἴσως ἂν κατεσχέθην] Senec. *de brevit. vit. c. 14.* *Dubitare ſe Fabianus noſter aiebat, an ſatius eſſet nullis ſtudiis admoveri, quàm his implicari.* Ipſe Senec. *ibid. c. 13.* *De illis nemo dubitabit, quin operosè nihil agant, qui in literarum inutilium ſtudiis detinentur.* Idémque *epiſt. 88.* *Iſta liberalium artium conſectatio moleſtos, verboſos, intempeſtivos*

Digitized by Google

tempeſtivos, ſibi placentes facit ; & ideò non diſcentes neceſſaria, quia ſupervacua didicerunt. Vide *ſuprà ad* § 7.

Παιδία | *Filios* habuit *Verum*, quem ſeptennem amiſit ; *Commodum*, cui imperium reliquit, patri per omnia diſſimillimum ; & *Antoninum* huic geminũ, qui quadrimus eſt elatus ; cùm tamen parem aſtrorum curſu Commodo Mathematici promiſiſſent. *filias* plures, quarum Commodus tres ſuperſtites reliquit. Caſſ. Capitol. Lamprid. Vulcat. *Lucillam & ſorores.* Lampr. in *Com. Fadillam.* Vulcat. nominat.

Μὴ ἀφυῆ, μηδὲ κατὰ τὸ σωμάτιον διάστροφα | Et fuit reverà Commodus *formâ corporis juſtâ*, ut Lampridius, ſed ingenio moribúſque planè diſtortiſſimis.

Τὸ μὴ ἐπὶ πλέον με προκόψαι ἐν ῥητορικῇ καὶ ποιητικῇ | Τὸ μὲν Lugd. perperam. Vide *ſuprà* § 7. De re Muſica perinde Philippus Macedo, qui filio, quem ſcitè admodum canere acceperat, *An non te tui pudet*, inquit, *qui nôris tam bellè canere?* Vide Stratonici dictum à Ptolemæo reprehenſi, ad *l.* 4. § 31. Pſaltæ item cujuſdam ad Philippum, an Antigonum, ad *l.* 6. § 35.

Τοῦ μη ἐπεὶ νέοι αὐτοὶ ἦσαν | Pro μὴ, με adſcripſi, ſenſu exigente.

Ἀπολλώνιον | de quo ſuprà § 8.

Ῥούστικον | ſuprà § 7.

Μάξιμον | ſuprà § 15.

Τοῦ κατὰ φύσιν βίου | vid. ſuprà ad § 9.

Ἐναργῶς | *Perſpicuè.* Xyl. *efficaciter.* Caſ. ἐνεργῶς. crebra apud autores Græcos vocabulorum horum ab exſcriptoribus permutatio occurrit. Ego tamen iſtic nihil mutem.

Ἐπινοίας | *Cogitationes injectas.* Xyl. ἐπιπνοίας malim. atque ità Caſ. *inſpirationes.*

Μηδὲν κωλύειν ἤδη | Lugd. ἢ δὴ, quod & ferri poteſt, quia ἢ alterum ſequitur. Vide ad *l.* 2 § 9.

Τὰς ἐκ τῶν θεῶν ὑπομνήσεις καὶ μονονουχὶ διδασκαλίας | Plato *Philebo*, philoſophiam eſſe ait, θεῶν εἰς ἀνθρώπους δόσιν. Cicero *Tuſcul. l.* 1. *Philoſophia quid eſt aliud, niſi, ut Plato ait, donum, ut ego, inventum Deorum?* Senec. *epiſt.* 90. *Deorum immortalium munus eſt, quòd vivimus ; philoſophiæ, quòd bene vivimus: itaq; tantò plus nos huic quàm diis, quantò majus bonum eſt bona vita quàm vita, pro certo deberemus, niſi ipſam dii philoſophiam tribuiſſent.* Hæc eò retulerim, quòd διδασκαλίας noſter dicit: ὑπομνήσεις verò pro occaſionibus ſingulatim *ſuggeſta* intellexerim. Hinc formulæ illæ apud Homer. *Iliad.* τ'. *v.* 485. & ψ'. *v.* 270.

——— θεὸς ἔμβαλε θυμῷ.

& *Odyſſ.* τ'. *v.* 10.

——— τὸ δ' ἐπὶ φρεσὶν ἔμβαλε δαίμων.

Ità in ſacra pagina de Artaxerxe Memore Eſdras *c.* 7. *v.* 27. *Indidit eam animo Regis rem Deus.* & Nehemias *c.* 2. *v.* 12. & *c.* 7. *v.* 5. *Indidit Deus meus animo meo.* Vide ad *l.* 2. § 11. ὑπομνήσεις verò καὶ διδασκαλίας ità diſtinguere videtur, ut illæ per ſigna quædam obſcuriora, iſtæ per indicia clariora, quaſi disertè præcipiendo quid facto opus ſit, procedant. Galen. *de opt. ſect. c.* 11. ex Empiricorum ſententia: Τὰ καταλαμβανόμενα, ἃ μὲν αἰσθήσει καταλαμβάνεται, ὡς τὸ ἐρυθρὸν· ἃ δὲ ὑπομνηστικῶς, ὡς τὰ διὰ σημείων τινῶν καταλαμβανόμενα. ἐνδεικτικῶς δὲ οὐδὲν καταλαμβάνεται ὑπόμνησιν ἀπὸ τῆς ἐνδείξεως, aperrè diſtinguit.

Τὸ ἀντέχειν μοι τὸ σῶμα | Αὐτὸς μὲν γὰρ ἀσθενὴς ἦν τῷ σώματι. Dio *Habuit enim corpus valetudinarium.* quod ſtudio intentiori Capitolinus adſcribit. *Tantum*, inquit, *operis & laboris ſtudiis impendit ut corpus afficeret, atq; in hoc ſolo pueritia ejus reprehenderetur.* Sed & Caſſius, Ἐκ τῆς πολλῆς, inquit, ἀσχολίας τε καὶ ἀσκήσεως ἀσθενέστατον τὸ σῶμα ἔσχε· καίτοι τοσαύτῃ εὐεξίᾳ ἀπ' ἀρχῆς χρησάμενος, ὥστε καὶ ὁπλομαχεῖν, καὶ σῦς ἀγρίους ἐν θήρᾳ καταβάλλειν ἀπὸ ἵππου. Et mox; Οὔτε ἔρρωτο, καὶ κακοῖς πλείστοις περιέπεσεν, ὡς εἰπεῖν, τὴν ἡγεμονίαν ἀφ' ἧς [illegible]. quæ poſtrema illuſtrant, quod adjecit hîc Marcus, ἐν τῷ τοιούτῳ βίῳ. Nec tacendum quod apud Suidam ſcriptor innominatus, ubi de Marci corpore imbecilliori dixerat, ſubjungit, Καὶ τοῦτο ἐξ ἀσθενεστάτου καρτερικώτατον ἀπέδειξε. Tribuit autem hoc Caſſius theriaci, quod quotidiè ſumebat, beneficio. De quo videri poterit Galenus, qui hunc Marci morem diligentiùs narrat, *de antidot. l.* 1. *c.* 1.

Μὴ ἅψασθαι | ἅπτεσθαι eo ſenſu, quo Apoſtolo *ad Cor. ep.* 1. *c.* 7. *v.* 1. Καλὸν ἀνθρώπῳ γυναικὸς μὴ ἅπτεσθαι. Clemens *pædag. l.* 2. *c.* 10. Μηδὲ μὴν ἅπτεσθαί τινα πλὴν γαμετῆς τὸ παράπαν τῆς ἑαυτοῦ γυναικός. *Prov. c.* 6. *v.* 29. Οὐκ ἀθωωθήσεται πᾶς ὁ ἁπτόμενος αὐτῆς. *quiſquis eam attigerit, haud futurus eſt inſons.* de uxore aliena. Eadem mente θιγεῖν & θιγγάνειν uſurparunt. Plut. *Alex.* Παρμενίων προτρεψαμένου καλῆς καὶ γενναίας ἅψασθαι γυναικός. ——— ἀλλ' Ἀλέξανδρος οὔτε τούτων ἔθιγεν, οὔτε ἄλλην ἔγνω γυναῖκα πρὸ γάμου, πλὴν Βαρσίνης.

Βενεδίκτης | Ex pallacis aulicis videtur iſta fuiſſe.

Θεοδότου | ex numero exoletorum iſte. Vide *ſupr.* §. 16.

Τὸ χαλεπήναντα Ῥουστίκῳ, μηδὲν πλέον πρᾶξαι, ἐφ' ᾧ ἂν μετέγνων | Faciunt huc, Abigajelis Davidem Nabali infenſum mitigantis interpellatio, Regiſq; ipſius tum muliérculæ, tum & Deo ipſi eo nomine benedicentis acclamatio, *Hiſtoriæ Reg. l.* 1. *c.* 25. *v.* 31, 32, 33. Atq; hoc eſt, quod Apoſtolus monet, *ad Epheſ. c.* 4. *v.* 26. Ὀργίζεσθε, καὶ μὴ ἁμαρτάνετε. de quo loco alibi diximus.

Μέλλουσαν νέαν τελευτᾷν τὴν τεκοῦσαν | Obiiſſe videtur,

videtur ex Capitolino Marci mater, antequam filius imperium Pio defuncto adiret: quà tamen ætate fato conceſſerit, incertum.

Οἰκῆσαι μετ᾽ ἐμῦ τὰ πλᾶστα ἔτη | Capitol. *Ab Adriano adoptatus, juſſuſque in Adriani privatam domum migrare, invitus de maternis hortis receſſit.*

Ὅπι ὐκ ἔςι μοι χρήματα | Quòd nec defuerit unquam, unde aliquid poſcenti ſe ſubveniret; nec eò fuerit redactus, ut ab aliis flagitare cogeretur, pro magno ducit beneficio. Agnoverat nimirum illud Servatoris noſtri; Μακάριόν ἐςι διδόναι, μᾶλλον ἢ λαμβάνειν. *Act.* 20. 35. & quod optimum quemq; cenſere Greg. Nazianz. aſſerit *orat. pro pauper.* Τὸ ὐπηρετεῖν τῦ πάσχειν τιμιώτερον· καὶ θεραπευδαιότερον κέρδυς ἔλεος.

Τὴν γυναῖκα τοιαύτην | *Habuit uxorem Anniam Fauſtinam conſobrinam ſuam.* Capitol. Et reverà, qualis iſtìc depingitur uxor, numinis donum, haud è minimis, haud è multis, cenſeri meritò poſſit. Verùm an ejuſmodi Marci noſtri Fauſtina extiterit, licèt Pii filia, Marcus ipſe viderit. Certè ſi vera narrant Caſſius & Capitolinus, nihil minùs illa fuerit.

Τὸ ἐπιτηδείων ἐυπορῆσαι τροφέων εἰς τὰ παιδία | Ità Philippus Macedo *epiſt. ad Ariſtotelem.* Ἴσθι γεγονότα μοι ὑόν· πολλὴν ἐν τοῖς θεοῖς χάριν ἔχω, ὐχ ὕτως ἐπὶ τῇ γένεσι τῦ παιδὸς, ὡς ἐπὶ τῷ κατὰ τὴν σὴν ἡλικίαν αὐτὸν γεγονέναι. ἐλπίζω γὰρ αὐτὸν ὑπὸ σῦ τραφέντα καὶ παιδευθέντα ἄξιον ἔσεσθαι καὶ ἡμῶν καὶ τῆς τῶν πραγμάτων διαδοχῆς. *Filium mihi genitum ſcias; quo nomine Diis gratias ago, non tam proinde quia natus, quàm quòd tum naſci contigerit temporibus vitæ tuæ. Spero enim fore, ut è te eductus eruditúſque, dignus evadat, qui & nobis, & rebus à nobis ſuſceptis ſuccedat.* Refert Gellius *l.* 9. *c.* 3. Commodum autem Marcus & *ſuis præceptis, & etiam magnorum atque optimorum virorum operâ erudire conatus eſt. habuit literatorem Græcum, Oneſicratum; Latinum, Capellam Antiſtium: orator ei Anteius Sanctus fuit. Sed tot diſciplinarum magiſtri nihil ei profuerunt.* Lamprid.

Τὸ δι᾽ ὀνειράτων βοηθήματα | De remediis iſtiuſmodi per inſomnia indicatis ſuperſtitioſa multa in *ſermonibus ſacris* Ariſtides; ſed & Cicero *de divinat l.* 1. tangit & noſter, *l.* 9. § 27.

Καὶ τῦτο ἐν Καιήτῃ ὥσπερ χρήσῃ | Locus mutilus; quod & Xylander monuit. *forſan*, inquit in *notis*, ὥσπερ χρήσῃ, *quomodo utaris.* At in verſione *ſicut Chreſæ*: ac ſi loci alicujus nomen proprium eſſet. quò inclinat & Mericus; ſed ut viri, non loci, appellatio ſit, & χρύσῃ legatur. quaſi dicat Marcus, *Cajeta, quæ in regione Campana maritimum eſt oppidum, ſe Deis vota facientem, fauſta retuliſſe; prout & Chryſæ Phœbi ſacerdoti olim contigerat ſupplicanti παρὰ θῖνα πολυφλοίσβοιο θαλάσσης. Il.* α᾽.

Eruditus vir D. Bootius χρήσει legendum ſuſpicatur: χρῆσις idem quod χρησμὸς, ut χρημάτισις interdum pro χρηματισμὸς dicitur. ut ſenſus ſit, *quemadmodum ſibi divinitùs remedia ad quoſdam morbos monſtrata fuerunt, ità etiam cùm Cajetæ aliquando agens verſaretur in periculo alicujus morbi alteriuſve casûs, auxilium, quo eum depelleret, oſtenſum fuiſſe, idque tanquam oraculo, cùm alias in ea urbe oracula nulla edi ſolerent.* Idem ferè vult Annotator Lugd. qui legit, καὶ τῦτο ἐν K. ὥσπερ χρησμὸν. ac vertit, *Hócq; Cajetæ tanquam oraculum quoddam.* Clariſſ. Salm. *ſine aliquo* θεοπέμπτῳ (quales Marcus iſtìc loquitur) ὀνείρῳ *ſanum fieri locum vix poſſe* cenſet. *conjecturam* tamen *duplicem* adjungit, legendum ſcil. vel καὶ τῦτο ἐν Καιήτῃ ἐντυχῆσαι, ut *loci* meminerit, in quo monitum illud à numine acceperit: vel, καὶ τῦτο ἐν Καιήτῃ, ὡς ἐπιχρῖσαι, ut & *remedii* præcepti mentio fiat, quod *circumlinere* ſibi aliquid juſſus ſit. In re tam ambigua ipſe ſtatuere nihil auſim.

Ὅπως τε ἐπιθύμησα | [τὸ] ὅπως τε ἐπεθ. ſic ut in præcedentibus paſſim. Salmaſ. forſan, τὸ, ὅπως ἐπεθ. ut τε ex τὸ factum ſit.

Ἀποκαθίσαι ἐπὶ τὸ συγγράφειν | Lugd. ἀποκαθίσαι. forſan ἀποκαθιάσαι. uſitatiùs autem ἐπὶ τοῖς συγγράφειν diceretur. Sed & Thucydides *l.* 1. καθίζεσθαι ἐπὶ τὴν ἑδραν, dixit. Epictet. *diſſert. l.* 2. *c.* 6. ὐκ ἦν ποιῦντα, τοιῦτον μὲν ἀποκρῖναι, τοιαῦτα δὲ γεγραφέναι, τοιῦτῳ δὲ χρόνῳ ἀποκαθῆσθαι ὐ πολλῦ ἄξιον. Verùm ἀποκαθιάσαι, quo Marcus hic uſus videtur, diſertius eſt vocabulum. Significat enim *deſidem & ignavum aſſidere.* Pollux *l.* 3. *c.* 24. inter *ignaviam* ac *deſidiam* denotantia vocabula, ἀποκαθῆσθαι & ἀποκαθίζεσθαι collocat. Vetus Edictum Cenſorium ex Suetonio *de clar. Rhetor.* à Gellio *l.* 15. *c.* 11. exhibitum: *Renunciatum eſt nobis, eſſe homines, qui novum genus diſciplinæ inſtituerunt; ad quos juventus in ludum conveniat: eos ſibi nomen impoſuiſſe Latinos Rhetoras: ibi homines adoleſcentulos totos dies deſidere.* hoc eſt, quod Marcus, ἀποκαθῆσθαι.

Θεῶν βοηθῶν καὶ τύχης δεῖται | Expreſſiſſe videtur, quod Plato *de leg. l.* 4. & ex Platone Maximus Tyr. *orat.* 3. & Stobæus *tom.* 2. *tit.* 58. Θεὸς μὲν πάντα καὶ μετὰ θεῦ τύχη καὶ καιρὸς τ᾽ ἀνθρώπινα διακυβερνῶσι ξυμπάντα. quanquam τύχης nomine *providentiam divinam* intelligere videtur, vel *caſus* potiùs *fortuitos* rerúmq; contingentiam providentiâ divinâ diſpoſitam & gubernatam. quomodo & Solomon rex uſurpavit, *Eccleſ. c.* 9. *v.* 11. quo loco, quod Plato τύχη καὶ καιρὸς, Solomon עת ופגע dixit. Stoici enim omnia fato fieri ſtatuebant; & fortuita etiam quæ dicuntur, eodem referebant. Ità Ariſtoteles Rhetor. *l.* 2. *c.* 19. § 8. Ἐν δ᾽ αὐτὸ λεχθὲν βέλτιστον ἦθος τῇ εὐτυχίᾳ, ὅτι φιλόθεοί εἰσι, καὶ ἔχυσι πρὸς τὸ θεῖόν πως πιςεύοντες, διὰ τὰ γεγονότα

μόνα ἀγαθὰ ὑπὸ τῆς τύχης. Vide & Marcum *l.* 3. § 11. Plinius minor, *lib.* 4. *epiſt.* 8. *Sed nimirum quæ ſunt in manu hominum, & mihi & multis contigerunt. illud verò, ut adipiſci arduum, ſic etiam ſperare nimium eſt, quod dari non niſi à Diis poteſt.*

Τὰ ἐν Κουάδοις | Ambigi poteſt, utrùm ad antecedentia lemma iſtud, an ad ſubſequentia pertineat. Ex uſitata ſiquidem formula, ſi antegreſſa ſpectaret, dicendum videatur, τάδε ἐν Κουάδοις, *apud Quados iſta* ; concepta nimirum vel conſcripta ſunt. Iſtud autem, Τὰ ἐν Κουάδοις, h. e. *Quæ apud Quados*, agenti ſcil. concepta & conſcripta ; tituli præfixi potiùs, quam ſubjunctæ clauſulæ ſignificationem præ ſe fert. Atq; in hanc partem hoc in loco M. Caſaub. accepiſſe videtur ; in libro proximo exeunte illam alteram ſecutus. Ipſe interim ea diſceptatione in medio relictâ, ad hunc locum libro primo terminum dare nihil quicquam dubitavi : cùm & huc uſq; ſeriem quandam continuam, quæ hîc planè inciditur, autor ipſe tenuerit, miſcelam deinceps meram exorſus ; & ſectiuncula illa ipſa, à qua liber ſecundus in hactenus excuſis inchoatur, ad proximè præcedentia reſpectum habeat ſatis clarum.

Κουάδοις | *Quadi* Germaniæ populus, de quibus Ptolemæus *geogr. l.* 2. & Tacitus in *tractatu de morib. German.* Adversùs iſtos Marcomannis junctos non ſine proſpero ſucceſſu bella geſſiſſe Marcum noſtrum, autores ſunt Dio Caſſius & Jul. Capitolinus. Sed & Lucian. in *pſeudomanti*, cujus hæc ſunt verba, ὅτι θεὸς Μάρκος ἤδη τοῖς Μαρκομάνοις καὶ Κουάδοις συνεπλέκετο. Eam expeditionem celebriorem reddiderunt Chriſtianorum ſuppliciis impetrati cœlitùs imbres, cùm exercitus ſiti ferè confectus jam eſſet, Meminere Tertull. *ad Scapul.* & *in apolog. c.* 5. & ex eodem atq; Apollinario Euſeb. *hiſt. Eccleſ. lib.* 5. *cap.* 5. & *Chron. lib.* 1, & 2. Niceph. Calliſt. *l.* 4. *c.* 12. Zonar. *Annal. tom.* 5. Xiphilinus in *Marc.* Oroſ. *hiſt. l.* 7. *c.* 15. Otho Friſing. *chron. l.* 3. *c.* 25. Jo. Aventin. *annal. Boior. l.* 2. alii. quanquam iſtud Caſſius, Arnuphis Ægyptii, vel Juliani, ut apud Suidam alius neſcio quis, Magicis procurationibus, Marci ipſius precibus Capitolinus, moribus pietatiq; Claudianus, Chriſtiano nomini iniquiores, adſcribant. Videatur Scalig. *ad Euſeb. chron.* & Xiphilin. *ſupr. ad* § 6.

Ad Librum II.

§ I. Ἕωθεν προλέγειν | Δεῖ, (ut *l.* 3. § 1.) χρὴ, μέμνησο, (ut *l.* 8. § 13.) vel tale quid, ſubintelligendum. q[4] cùm in ſcriptis iſtiuſmodi eſt frequentiſſimum, tum noſtro iſtic cum primis familiare. Cæterùm Xyl. εἰώθει legit, vertitq;, *ſolebat is ſibi prædicere.* Sed monentis potiùs quid velit, quàm quid aſſueverit narrantis, dictio videtur. quin nec in perſona tertia, quam dicunt Grammatici, de ſe Marcus loqui aſſolet.

Συντεύξομαι περιέργῳ, ἀχαρίστῳ | Seneca, *de ira l.* 2. *c.* 10. *Placidus ſapiens & æquus erroribus, non hoſtis, ſed correptor peccantium, hoc quotidie procedit animo ; Multi mihi occurrent vino dediti, multi libidinoſi, multi ingrati, multi avari, multi furiis ambitionis agitati. Omnia iſta tam propitius aſpiciam, quàm ægros ſuos medicus.*

Παρὰ τὴν ἄγνοιαν | Creberrimè iſtud inculcat noſter, uti in locis collatis videre licet. vide *infr. ad* § 13. Sed & Epictetum latiùs idem differentem, *l.* 1. *c.* 18. & *c.* 28. Lactant. *inſtit. l.* 5. *c.* 8. *Mali ſunt ignoratione recti & boni.*

Ἐγὼ δὲ τεθεωρηκὼς | Ita *l.* 3. § 11. ἀλλ' ἐγὼ οὐκ ἀγνοῶ. quod & urget vehementiùs, dilemmate uſus. *l.* 7. § 26. Vel inſcitiâ rerum pari & ipſe laboras ; & pariter affecto ignoſcendum : vel perſpicaciâ majore imbutus es ; & caliganti æquior eſſe debes. Vide & *infr. ad* § 13.

Τὴν φύσιν τοῦ ἀγαθοῦ, ὅτι καλὸν, καὶ τοῦ κακοῦ, ὅτι αἰσχρὸν | Imò ſolum illud bonum, hoc ſolum malum eſſe. Sic enim ſtatuunt Stoici, apud Laërt. *l.* 7. in *Zenon.* Hecato *de bonis l.* 3. & Chryſip. *de honeſto* ; Μόνον τὸ καλὸν ἀγαθὸν εἶναι· καὶ τὸ πᾶν ἀγαθὸν καλὸν εἶναι· καὶ ἰσοδυναμεῖν τῷ καλῷ τὸ ἀγαθόν. & Seneca, *epiſt.* 76. *Unum eſt bonum, quod honeſtum.* De Helvidio Priſco Tacit. *hiſt. l.* 4. *Doctores ſapientiæ ſecutus eſt, qui ſola bona, quæ honeſta ; mala tantùm quæ turpia ; potentiam, nobilitatem, cæteráque extra animum, neque bonis, neque malis annumerant.* Vide *infr. ad* § 11.

Συγγενὴς, οὐχ αἵματος καὶ σπέρματος τοῦ αὐτοῦ | Ita *l.* 12. § 26. Ὅση ἡ συγγένεια ἀνθρώπου πρὸς πᾶν τὸ ἀνθρώπειον γένος. οὐ γὰρ αἱματίου καὶ σπερματίου, ἀλλὰ νοῦ κοινωνία. Non hac duntaxat, aut præcipuè ratione : ſed & iſtâ tamen. Paulus Apoſt. apud Lucam *Act. c.* 17. *v.* 26. Ἐποίησέ τε ἐξ ἑνὸς αἵματος πᾶν ἔθνος ἀνθρώπων. Et Lactant. *inſtit. l.* 6. *c.* 10. *Si ab uno homine, quem Deus finxit omnes orimur, certè conſanguinei ſumus.* Itaque τὸ

[illegible]

μόνον hìc ſubintelligendum, cujus frequens paſſim Ellipſis. Xenoph. expedit. *l.* 3. Οὐδένα γὰρ ἄνθρωπον δεσπότην, ἀλλὰ τοὺς θεοὺς προσκυνεῖτε. *Hominem Dominum nullum, ſed Deos ſolos adoratis.* Ita ſupplet Chriſtus apud Matth. *Evang. c.* 4. *v.* 10. Κύριον τὸν θεόν σου προσκυνήσεις, καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις. quod omiſsâ particulâ illâ Moſes dixerat, *Deut. c.* 6. *v.* 13. *Dominum Deum tuum adorabis, eidémque ſervies.* Paulus *ad Rom. c.* 4. *v.* 9. Ὁ μακαρισμὸς οὖν ἐπὶ τὴν περιτομήν, ἢ καὶ ἐπὶ τὴν ἀκροβυστίαν; *Beatificatio iſta ad circumciſos* (ſolos) *an & ad præputiatos pertinet?* Quod Caſtellio, cùm minùs adverteret, perperam reddidit; *Hæc beatitudo in circumciſionem ne cadit, an potiùs in præputium?*

Ἀλλὰ νοῦ | Syneſ. *de provident.* Ἔστι δὲ οὐ μία ψυχῶν καὶ σωμάτων συγγένεια. οὐ γὰρ τὸ τοῖν αὐτοῖν ἐπὶ γῆς ἐκφῦναι γονέοιν, τοῦτο προσήκει ψυχαῖς, ἀλλὰ τὸ ἐκ μιᾶς ῥυῆναι πηγῆς. qui tamen fontes, unde deriventur animæ, duos ſtatuit; terreſtrem alterum, alterum cœleſtem, indè Oſiridi, Typhoni hinc animam contigiſſe. At contrà Lucret. *l.* 2. & Lucretio σύμψηφος Lactant. *inſtitut. l.* 6. *c.* 10. eodem, quò Marcus iſtìc collineans; *Si ab uno Deo,* inquit, *inſpirati omnes & animati ſumus, quid aliud quàm fratres ſumus? & quidem conjunctiores, quòd animis, quàm qui corporibus.* itaq; non errat Lucretius, cùm dicit;

Deniq; cœleſti ſumus omnes ſemine oriundi:
Omnibus ille idem pater eſt. ———

Subjungit Lact. noſtro conſentiens: *Ergo pro belluis immanibus habendi ſunt, qui hominibus nocent. ---Ob hanc enim neceſſitudinem germanitatis docet nos Deus, malum nunquam facere, ſemper bonum.* Idémq; *l.* 5. *c.* 8. ex Cicerone *de legib. l.* 1. *Sicut unâ eadémq; naturâ, mundus omnibus partibus inter ſe congruentibus cohæret ac nititur: ſic omnes homines inter ſe naturâ confuſi, pravitate diſſentiunt; nec intelligunt ſe eſſe conſanguineos, & ſubjectos omnes ſub unam eandémq; tutelam. quod ſi teneretur, Deorum profectò vitam homines viverent.*

Καὶ θείας ἀπομοίρας μέτοχος | Θεία ἀπόμοιρα i. e. *portiuncula divina,* ὁ νοῦς, i. e. *mens,* ſive *anima rationalis* hìc dicitur. ſicut infr. § 4. τοῦ τὸν κόσμον διοικοῦντος ἀπόῤῥοια. & *l.* 5. § 27. τοῦ Διὸς ἀπόσπασμα. de quibus, ſuis locis dicetur. Eadem Epicteto diſſert. *l.* 1. *c.* 1. Τοῦ Διὸς μέρος. Senecæ *epiſt.* 92. *Dei pars eſt.* & *de otio ſapient. Divini ſpiritûs pars ac veluti ſcintilla quædam.* Horat. *Serm. l.* 2. *Sat.* 2.

——— *divinæ particula auræ.*

quò modo Ammianus, tanquam ex Phyſicorum ſententia, *l.* 21. *Sol mens mundi noſtras mentes ex ſeſe, velut ſcintillulas, diffunditat.* Et Manilio Aſtron. *l.* 2.

——— *pars ipſa deorum eſt.*

Plutarch. *quæſt. Platonic. l.* 1. Ἡ δὲ ψυχὴ νοῦ μετασχοῦσα καὶ λογισμοῦ, οὐκ ἔργον ἐστὶ τοῦ θεοῦ μόνον, ἀλλὰ καὶ μέρος, οὐδ' ὑπ' αὐτοῦ, ἀλλ' ἀπ' αὐτοῦ, καὶ ἐξ αὐτοῦ γέγονε. Saniùs Auguſtinus, *epiſt.* 157. *Animam, Dei non particulam eſſe, ſed creaturam.* & *de anim. orig. lib.* 1. *c.* 4. & *l.* 3. *c.* 3. *ab illo, non de illo factam.* quem & ampliùs viſe ſis *de civit. Dei l.* 13. *c.* 24. Tertull. *de reſurrect. c.* 7. *Deus animæ ſuæ umbram, ſpiritûs ſui auram, oris ſui operam, viliſſimo alicui commiſerit?* Animam loquitur humanam corpori inditam. Pulcherrimè Gregor. Naz. Auguſtino ſenſu conſentiens, quamvis modo loquendi diſpar, *apol.* § 33. Περὶ ψυχὴν ἡ σπουδή, τὴν ἐκ θεοῦ καὶ θείαν, καὶ τῆς ἄνωθεν εὐγενείας μετέχουσαν, καὶ πρὸς ἐκείνην ἐπειγομένην, εἰ καὶ τῷ χείρονι συνέζευκται. Modeſtiſſimè Epiphanius, in *ancorat.* § 55. Οὔτε μέρος θεοῦ λέγομεν εἶναι τὴν ψυχήν, οὔτε ἀλλότριον τοῦ ἐμφυσήσαντος. (ita enim legendum autumo, quod ἐμφυσήματος vulgò legitur) πῶς δὲ τὸ λεπτὸν τοῦτο νοεῖται θεῷ μόνῳ ἔγνωσται. Sed & Syneſius *epiſt.* 105. τὸν νοῦν indigitat τὴν ἐν τῇ ψυχῇ μοῖραν τὴν θείαν.

Οὔτε βλαβῆναι ὑπό τινος αὐτῶν δύναμαι | Argumentum à noſtro crebriùs repetitum, uti in collatione indicatum, noſtris etiam non inſolens, qui lædi neminem, niſi à ſeſe, poſſe contendunt. Habes à Joanne Chryſoſt. fuſè pertractatum, Edit. Savill. *tom.* 7. *orat.* 2. cujus titulus; Ὅτι τὸν ἑαυτὸν μὴ ἀδικοῦντα παραβλάψαι οὐδεὶς δύναται. Inter exteros verò Maximus Tyrius *diſſertationem* eadem de re ingenioſam admodum inſtituit, numero 2am. quà & Socratis dictum illud celeberrimum laudat, à Platone in *apol.* poſitum, à Plutarcho *de tranquill.* ab Epicteto *enchiridio extremo,* & *diſſert. l.* 1. *c.* 29. & *l.* 3. *c.* 23. à Clemente *Strom. l.* 4. repoſitum, à Thraſea etiam apud Dionem in *Nerone* uſurpatum. Ἐμὲ δὲ Ἄνυτος καὶ Μέλιτος ἀποκτεῖναι μὲν δύνανται, βλάψαι δὲ οὔ. *Me Anytus & Melitus occidere quidem poſſunt, ſed lædere non poſſunt.* In eundem hunc ſenſum & Dominus noſter de ſuis apud Lucam *Evang.* 21. quibus etiamſi prædiceret, fore ut morte ipsâ multarentur (καὶ θανατώσουσιν ἐξ ὑμῶν § 16.) ſubjicit tamen, nihil indè ad ipſos damni, ne vel minimum quidem, rediturum. καὶ θρὶξ ἐκ τῆς κεφαλῆς ὑμῶν οὐ μὴ ἀπόληται. *nec capillus è capite veſtri cujuſquam periturus eſt.* v. 18. οὐ γὰρ θέμις, inquit Maximus, ἀγαθῷ ἀνδρὶ ὑπὸ πονηροῦ βλαβῆναι. quod Plato, οὐ γὰρ θεμιτὸν ἀμείνονι ἀνδρὶ ὑπὸ χείρονος βλάπτεσθαι. *neque enim jus fáſque patitur, ut vir bonus quiſpiam ab improbo quoquam lædatur.* Vide ad *l.* 9. § 4. Itaq; cum noſtro conſentiens planè Joan. Chryſoſt. *in Matth. orat.* 87. Εἰ δὲ οὐδὲν πάσχεις δεινόν, πόθεν ὀργίζῃ τῷ μηδέν σε διαθέντι κακόν; *Si mali nil pateris, cur ei ſuccenſes, qui te malo non affecit?* Julianus deniq; *de Cyniſm. orat.* 2. Κἂν τις ἑτέρας ἔχῃ πρὸς αὐτὸν καθάπερ, οἶμαι, πολλοὶ πρὸς θεούς. ἐκείνῳ μὲν οὐκ ἔστιν ἐχθρός.

οὐδὲ

οὐδὲ γὰρ βλαβερός· αὐτὸς δὲ ἑαυτῷ, βαρύτατον ἐπιθεὶς τίμημα τὴν τοῦ κρείττονος ἄγνοιαν, ἔρημος τῆς ἐκείνου προστασίας

Αἰσχρῷ γάρ με οὐδεὶς περιβάλλει | αἰσχρῷ περιβάλλειν, ut & κακῷ περιβάλλειν, *infrà* § 11. metaphora ab amictu ſumpta, qui corpori circumjicitur, quóq; corpus ipſum involvitur. qualis illa Pſalmi *Pſal.* 109. 18, 19. ἐνεδύσατο κατάραν ὡς ἱμάτιον. — γενηθήτω αὐτῷ ὡς ἱμάτιον, ὃ περιβάλλεται. *turpi,* inquit, *aliquo nemo me involverit.* quia virtutem ſcil. nemo eripere cuiquam poteſt, in qua ſolâ τὸ καλὸν, & in cujus ſolius privatione τὸ αἰσχρὸν Stoici collocant. Λέγουσι δὲ μόνον τὸ καλὸν ἀγαθὸν εἶναι· εἶναι δὲ τοῦτο ἀρετήν. Laërt. *Zenon.* & Senec. *de vit. beat. c.* 22. *Sapientibus noſtris unum bonum eſt virtus.* &, *de conſtant. c.* 5. *Unum malum illis eſt turpitudo.* Vide Cicer. *Parad.* 1. qui & idem *ad Attic l.* 10. *epiſt.* 4. *Nihil eſſe bonum, niſi quod honeſtum: nihil malum, niſi quod turpe ſit.* itaq; τὸ αἰσχρῷ περιβάλλειν, & τὸ κακῷ περιβάλλειν, Marco noſtro idem ſunt. Maximus Tyr. *orat.* 2. Ἀδικία ἐστὶν ἀφαίρεσις ἀγαθοῦ. τὸ δὲ ἀγαθὸν τί ἂν εἴη ἄλλο ἢ ἀρετή; ἡ δὲ ἀρετὴ ἀναφαίρετον. οὐκ ἀδικηθήσεται τοίνυν ὁ τὴν ἀρετὴν ἔχων· ἢ οὐκ ἔστιν ἀδικία, ἀφαίρεσις ἀγαθοῦ. οὐδὲν γὰρ ἀγαθὸν ἀφαιρετὸν, οὐδὲ ἀποβλητὸν, οὐδὲ ἑλετὸν, οὐδὲ λῃστόν. Eodémq; Chryſoſtomus, in argumento hoc, telo pugnat. Telephus Accianus apud Macrob. *Saturn. l.* 6. *c.* 1.

— nam ſi regnum à me fortuna atque opes
Eripere quivit, at virtutem non quiit.

Ἀρετὴ γὰρ περιαιρέσιμος οὐ γίνεται. Epictetus apud noſtrum. *l.* § 36. *Prædo virtutis nullus eſt.* Itaque Maximus: Ἀνὴρ ἀγαθὸς καὶ δίκαιος καταγελάσεται γέλωτα ἀκρατῆ, ὁρῶν τοὺς ἀδίκους ἐπ' αὐτὸν ὡρμημένους σπουδῇ, οἰομένους τι δρᾶν, δρῶντας δ' οὐδέν. ἀλλὰ καὶ ἀτιμαζόντων ἐκείνων, βοήσεται τὸ τοῦ Ἀχιλλέως. *Iliad.* ι'. 604.

——— φρονέω δὲ τετιμῆσθαι Διὸς αἴσῃ.

καὶ ἀφαιρουμένων τὰ χρήματα, περιόψεται ὡς παίγνια καὶ ἀστραγάλους ἀφαιρουμένους. καὶ ἀποθανεῖται, ὡς ὑπὸ πυρετοῦ καὶ λίθου, οὐδὲν ἀγανακτῶν πρὸς τοὺς ἀποκτιννύντας. Senec. *de conſtant ſap. cap.* 5. *Injuria propoſitum hoc habet, aliquem malo afficere: malo autem ſapientia non reliquit locum. unum enim malum illi eſt turpitudo: quæ introire eò, ubi jam virtus honeſtúmq; eſt, non poteſt. injuria ergo ad ſapientem non pervenit. nam ſi injuria alicujus mali patientia eſt; ſapiens autem nullius mali eſt patiens; nulla ad ſapientem injuria pertinet.* Vide ad *l.* 8. § 1.

Οὔτε ὀργίζεσθαι τῷ συγγενεῖ δύναμαι, οὔτε ἀπέχθεσθαι αὐτῷ | Epictet. *Enchirid. c.* 42. Πᾶν πρᾶγμα δύο ἔχει λαβάς, τὴν μὲν φορητὴν, τὴν δὲ ἀφόρητον. ὁ ἀδελφὸς ἐὰν ἀδικῇ, ἐντεῦθεν αὐτὸ μὴ λάμβανε, ὅτι ἀδικεῖ. αὕτη γὰρ λαβή ἐστιν αὐτοῦ οὐ φορητή· ἀλλὰ ἐκεῖθεν μᾶλλον, ὅτι ἀδελφὸς, ὅτι σύντροφος· καὶ λήψῃ αὐτὸ, καθ' ὃ φορητόν ἐστιν. Idem *differt. l.* 3. *c.* 10. Οὐκ ἔδει οὕτω μοι προσενεχθῆναι τὸν ἀδελφόν. οὔ. ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἐκεῖνος ὄψεται. ἐγὼ δ' ὡς ἂν προσενεχθῇ αὐτὸς, ὡς δεῖ χρήσομαι τοῖς πρὸς ἐκεῖνον. τοῦτο γὰρ ἐμόν ἐστι, ἐκεῖνο δ' ἀλλότριον· τοῦτο οὐδεὶς κωλῦσαι δύναται· ἐκεῖνο κωλύεται. Vide *l.* 5. § 22.

Γεγόναμεν πρὸς συνεργίαν | Quod *l.* 4. § 3. τὰ λογικὰ ζῷα ἀλλήλων ἕνεκεν γεγόναμεν. & *l.* 8. § 56. Οἱ ἄνθρωποι γεγόνασιν ἀλλήλων ἕνεκεν. & *l.* 5. § 16. πρὸς κοινωνίαν γεγόναμεν. & *l.* 7. § 13. πρὸς μίαν τινὰ συνεργίαν. Vide *infra ad* § 2. Senec. de *ira l.* 1. *c.* 5. Homo in adjutorium mutuum generatus eſt. & epiſt. 95. *Natura nos cognatos edidit, cùm ex eiſdem & in eadem gigneret. hæc nobis amorem indidit mutuum, & ſociabiles fecit: illa æquum juſtúmque compoſuit: ex illius conſtitutione miſerius eſt nocere quàm lædi: & illius imperio paratæ ad juvandum manus. iſte verſus & in pectore & in ore ſit:*

Homo ſum: humani nihil à me alienum puto. Ter. *Heaut.* 1. 1. *Habeamus in commune, quòd nati ſumus. Societas noſtra lapidum fornicationi ſimillima eſt; quæ caſura, niſi invicem obſtarent; hoc ipſo ſuſtinetur.*

Ὡς πόδες | Ideò, πᾶν τὸ ὑπόπουν ἐξ ἀνάγκης ἀρτίους ἔχει τοὺς πόδας. Ariſtot. *de animal. inceſſ. c.* 8. & *hiſt. anim. l.* 1. *c.* 5. & *problem. l.* 10. *q.* 18. & 23. Hierocles. Ἐν τῷ περὶ φιλαδελφίας apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 81. Οἱ ἀδελφοὶ τρόπον τινὰ τὰ αὐτοῦ μέρη τυγχάνουσιν, ὥσπερ οἱ ὀφθαλμοὶ, καὶ τὰ σκέλη, καὶ αἱ χεῖρες, καὶ τὰ λοιπά. ὥσπερ οὖν οἱ ὀφθαλμοὶ, καὶ αἱ χεῖρες, εἴπερ ἕκαστον ἰδίαν ψυχὴν καὶ νοῦν λάβοι, περιέποι ἂν τὰ λοιπὰ πάσῃ μηχανῇ διὰ τὴν εἰρημένην κοινωνίαν, τῷ μηδ' αὐτὰ τὸ ἴδιον ἔργον οἷά τε εἶναι παρέχειν καλῶς δίχα τῆς τῶν ἑτέρων παρουσίας· οὕτω δὴ καὶ ἡμᾶς ἀνθρώπους γε ὄντας, καὶ τὴν ψυχὴν (forſan ψυχὴν μίαν. Vide *ad l.* 4. § 4. *annot.* 1. & § 29. *annot. ult.* & *l.* 9. § 8. & *l.* 12. § 30.) ὁμολογοῦντας ἔχειν, μηδὲν παριέναι σπουδῆς, ὑπὲρ τοῦ δέοντας προσφέρεσθαι τοῖς ἀδελφοῖς· καὶ γὰρ αὖ καὶ πλεῖόν τι πρὸς τὰ μέρη συλλαμβάνειν ἀλλήλοις ἀδελφοὶ πεφύκασιν· οἵ τε γὰρ ὀφθαλμοὶ μὲν ὁρῶσιν ἀλλήλους παρόντες παρόντα, καὶ χεὶρ συνεργάζεται παρούσῃ χειρὶ παροῦσα· ἡ δὲ ἀδελφῶν συμπραξις ἀλλήλοις πολυχουστέρα πώς ἐστι· πράττουσι γὰρ τὰ κοινῇ διαφέροντα, καὶ διεστηκότες πάμπαν· μέγα θ' ὑπάρχουσιν ἀλλήλοις ὄφελος, κἂν μυρίον ᾖ τὸ διάστημα. Ita enim locus ille inſignis, ſed fœdiſſimè vitiatus, ex parte ſaltem reſtitui poterit. Baſil. Caſ. *epiſt.* 68. Ἀκριβῶς εἰδότες ὅτι πλέον ἡμεῖς τῆς ἑνὸς ἑκάστου τῶν ἀδελφῶν ἐπιεικείας δεόμεθα, ἢ ὅσον ἡ ἑτέρα τῶν χειρῶν τῆς ἑτέρας. ἐπεὶ καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς τοῦ σώματος ἡμῶν κατασκευῆς, τὸ ἀναγκαῖον τῆς κοινωνίας ὁ κύριος ἡμᾶς ἐδίδαξεν· ὅταν πρὸς αὐτὰ ταῦτα ἀπίδωμεν τὰ μέλη ἡμῶν, ὅτι οὐδὲν

ἑαυτοῦ πρὸς ἐνέργειαν αὐταρκεῖς. οὔτε γὰρ ἂν πῶς ἀσφαλῶς βαδίσειε, μὴ συνυποστηρίζοντος τοῦ ἑτέρου· οὔτ᾽ αὖ ὀφθαλμὸς ὑγιῶς ἴδοι, μὴ κοινωνὸν ἔχων τὸν ἕτερον, καὶ μετ᾽ αὐτοῦ συμφώνως προσβάλλων τοῖς ὁρατοῖς. καὶ ἀκοὴ ἀκριβεστέρα, ἡ δι᾽ ἀμφοῖν τοῖν ὤτοιν τὴν φωνὴν δεχομένη· καὶ ἀντίληψις κρατιοτέρα τῇ κοινωνίᾳ τῶν δακτύλων. καὶ ἁπαξαπλῶς οὐδὲν οὔτε τῶν ἐκ φύσεως, οὔτε τῶν ἐκ προαιρέσεως κατορθουμένων ὁρῶ, ἄνευ τῆς τῶν ὁμοφύλων συμπνοίας ἐπιτελούμενον. Cæterùm de uſu fineque Marcus, de neceſſitate Baſilius loquitur.

Ὡς χεῖρες | De manibus Galen. *de uſu part.* *l.* 1. Σύμμαχον ἑτέρα τὴν ἑτέραν ἡ φύσις ἐποίησε. ταύτῃ ἄρα καὶ πρὸς ἀλλήλας νενεύκασιν· ἀλλήλων γὰρ ἕνεκα γεγόνασι. Indè nata proverbialia illa Menandrianum apud Gnomologum;

'Ανὴρ γὰρ ἄνδρα, καὶ πόλις σώζει πόλιν·
Χεὶρ χεῖρα νίπτει, δάκτυλος τε δάκτυλον.
Servat virum vir, civitatem civitas:
Digitum lavátque digitus, & manum manus.

Epicharmeum apud Æſchinem in *Axioch.* & Stob. *tom.* 2. *tit.* 10.

Ἁ δὲ χεὶρ τὰν χεῖρα νίπτει· δός τι, καὶ τι λάμβανε.
A manu manus lavatur: da quid, & quid accipe.

quanquam quod Stob. νίπτει, Æſch. νίζει habet. Eraſm. & Grot. κνίζει malunt. ut ſit, *A manu manus fricatur.* ſive ut vulgò efferri ſolet, *Manus manum fricat.* Denique Euripideum illud in *Heraclid.*

— μιᾶς δὲ χειρὸς ἀσθενὴς μάχη.
Invalida pugna eſt, una quam gerit manus.

Virgilius an Septimius in *Moreto*:

Admovet inde manus operi, partitus utrique:
Læva miniſterio, dextra eſt intenta labori.
Hæc rotat aſſiduis gyris, & concitat orbem.
Interdum feſſæ ſuccedit læva ſorori,
Alternátque vices. —

Ὡς βλέφαρα | quæ ad oculi tegmen & tutelam amicè conſpirant.

Ὡς οἱ στοῖχοι τῶν ὀδόντων | qui veluti in mola *catillus* & *meta*, mutuas ſibi invicem operas jugiter præſtant.

Τὸ οὖν ἀντιπράσσειν ἀλλήλοις παρὰ φύσιν | Senec. *de ira l.* 2. *c.* 31. *Illud ante omnia cogita, fædam eſſe & execrabilem vim nocendi, & alieniſſimam homini, cujus beneficio etiam ſæva manſueſcunt.* Apud Xenophontem *commentariorum l.* 2. Socrates fratres duos diſſidentes his verbis alloquitur. Νῦν μὲν οὕτω διάκεισθε, ὥσπερ εἰ τὼ χεῖρε, ἃς ὁ θεὸς ἐπὶ τὸ συλλαμβάνειν ἀλλήλοιν ἐποίησεν, ἀφεμένω τούτου, τράποιντο πρὸς τὸ διακωλύειν ἀλλήλω· ἢ εἰ τὼ πόδε θείᾳ μοίρᾳ πεποιημένω πρὸς τὸ συνεργεῖν ἀλλήλοιν, ἀμελήσαντε τούτου, ἐμποδίζοιεν ἀλλήλω. οὐκ ἂν πολλὴ ἀμαθία εἴη καὶ κακοδαιμονία τοῖς ἐπ᾽ ὠφελείᾳ πεποιημένοις ἐπὶ βλάβῃ χρῆσθαι; καὶ μὴν ἀδελφώ γε, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, ὁ θεὸς ἐποίησεν ἐπὶ μείζονι ὠφελείᾳ ἀλλήλοιν, ἢ χεῖρε

καὶ πόδε, καὶ ὀφθαλμὼ, καὶ τὰ ἄλλα ὅσα ἀδελφὰ ἔφυσεν ἀνθρώποις.

§. 2. Σαρκία ἐστὶ, καὶ πνευμάτιον καὶ τὸ ἡγεμονικόν | Eandem diſtributionem habes ſæpiùs repetitam. *l.* 3. § 16. & *l.* 6. § 32. & *l.* 12. § 3. Idem ferè aliis verbis Apoſt. *ad Theſſal. ep.* 1. c. 5. *v.* 23. Τὸ πνεῦμα, καὶ ἡ ψυχὴ, καὶ τὸ σῶμα. quo loco τὸ σῶμα eſt quod Marco hic σαρκία. ἡ ψυχὴ, quod πνευμάτιον· τὸ πνεῦμα, quod τὸ ἡγεμονικόν.

Ἄφες τὰ βιβλία | Vide *infrà ad* § 3. ſed & Epictet. *diſſert. l.* 4. *c.* 4.

Μηκέτι σπῶ | Ita *l.* 4. § 3. πρὸ παντὸς μὴ σπῶ, μηδὲ κατατείνου. quod eleganter admodum ſic expreſſit Perſ. *Sat.* 5. *v.* 154.

En quid agis? duplici in diverſum ſcinderis hamo.
Huncceine an hunc ſequeris? ſubeas altèrnus oportet
Ancipiti obſequio dominos; alternus oberres.

'Ου δέδοται | *Non datum eſt.* Xyl. at Lugd. *Non licet.* nam quod *Ne ſtude*, reddidit Annotator Lugd. &, μηκέτι σπούδαζε, mavult legi; à Marci mente alienum eſt. M. Caſ. *Non eſt futurum. non dabitur.* quod exponi vult ex illis *l.* 3. § 14. Μηκέτι πλανῶ. οὐ γὰρ τὰ ὑπομνημάτιά σου μέλλεις ἀναγνώσεσθαι, &c. *Noli te fallere. neque enim futurum eſt ut Commentariorum tuorum & excerptorum, vel alienorum de antiquitus geſtis rebus ſcriptorum, evolvendi & perlegendi copia tibi ſuppetat.* & eſt reverà probabilis ſatis expoſitio. Videatur tamen an non forſan ἐρωτηματικῶς legi debeat, οὐ δέδοται; *annon datur? annon eſt in poteſtate tua poſitum*, ut hoc facias? h. e. ut diſtractione & perturbatione omni immunem te reddas. Ita *l.* 4. § 1. τὸ δυνατὸν καὶ διδόμενον. & *l.* 9. § 29. δράμησον, ἐὰν διδῶται. Epictet. *diſſert. l.* 3. *c.* 26. δέδοται σοι τοῦτο; & ἐφ᾽ ὅσον ἂν οἷόν τε ᾖ, καὶ ἐφ᾽ ὅσον ἂν διδῶται. & Rufus Thraſeæ apud eundem *lib.* 1. *c.* 1. οὐ θέλεις μελετᾷν, ἀρκεῖσθαι τοῖς διδομένοις; hinc δόσις φυσική. *lib.* 4. § 19. quâ nimirum

— *natura beatis*
Omnibus eſſe dedit, ſiquis cognoverit uti.

Claud. *in Ruffin. l.* 1. Occurrit nimirum objectioni vulgari illi, de qua Seneca, *epiſt.* 104. eodémq; planè, quo Seneca, modo occurrit. *Totiens*, inquit hic, *mihi occurrunt iſti, qui non putant fieri poſſe, quicquid facere non poſſunt, & aiunt nos loqui majora, quàm quæ natura humana ſuſtineat. At quantò ego de illis meliùs exiſtimo? ipſi quoque hæc poſſunt facere; ſed nolunt. Denique quem unquam iſta deſtituêre tentantem? cui non faciliora apparuere in actu? non quia difficilia ſunt, non audemus; ſed quia non audemus, difficilia ſunt.* Quem vide ampliùs *ad l.* 6. § 19. Eodem planè ſenſu Hebræi Doctores in *Patrum dictis c.* 3. § 15. הרשות נתונה *Poteſtas data eſt.* τοῦ αὐτεξουσίου ſcil.

Ἀνθρωπος | Ita *l.* 3. § 3. γῆ καὶ λύθρος. & *lib.* 8. § 37.

§ 37. χέδων πᾶν τοῦτο, καὶ λύθρον ἐν συνδλάκῳ. Euſtath. *ad* Il. ζ. λύθρον, ὁ τῷ αἵματος μιασμὸς ἀναμεμιγμένος τῇ κόνει. *cruor pulveri commiſtus.* dictum à λύω, unde & λῦμα, τὸ κάθαρμα· per theta ſcribi; ut à λύτρον diſtinguatur. Eadem ferè & *ad* Il λ. & *ad* Odyſſ. χ. Utrumque autem, & λύθρος & λύθρον dici monet idem *ad* Il. ψ. plenius paulò Heracleo in *Schol. ad* Il. υ. Τὸ μετὰ κονιορτοῦ καὶ ἱδρῶτος ἀνθρώπειον αἷμα, λύθρος καλεῖται· *ſanguis pulveri & ſudori commiſtus.* itaque de athletis uſurpat Clem. Alex. *Strom. l.* 2. Verùm iſtic potiùs eſt Marco idem quod ἰχὼρ αἱματόεις, Oppiano κυνηγ. *l.* 2. *v.* 279. *ſanies cruenta.* σῆψις γὰρ αἵματος, ἰχώρ. Clem. Alex. *protrept.* quanquam *cruorem* vult tantum & *ſanguinem* ipſum: ſed quem ad rei vilitatem exprimendam ſic nuncupat.

Κεκρύφαλον | *reticulum* malim cum Xylandro, quàm cum H. Stephano *peplum.* tum quia κεκρύφαλον τὸ πλοκαμίδα idem ſtatuit Euſtath. *ad Iliad.* χ. tum quia ſequitur mox, ἐκ δίφρου, φλεβίων, ἀρτηριῶν πλέγμάτων. κεκρύφαλον autem dictum vult Schol. *ad Ariſtoph. Veſp.* ὅτι διὰ χέρνης ὑφαίνεται. Ex quo Suidas corrigendus, apud quem perperam legitur, ὅτι διὰ κερνιζόμενον ὑφαίνεται. Verùm illis omnibus conſtanter, contrà quàm noſtro, κεκρύφαλος formâ maſculâ dicitur. *Reticuli* verò nomine, nec *omentum*, licet id Polluci γαστρὸς πλέγμα dicatur; nec *cutem* ipſam, cum Merico noſtro, deſignari iſtic exiſtimo; ſed *contextum* illum, ἰλ. ɛgrum, (cute tamen non excluſâ prorſus; ſiquidem τὸ πλέγμα ἐκ φλεβὸς καὶ νεύρου, καὶ ἀρτηρίας, *cutis* etiam ex iſtis conſiſtit, Ariſtot.nom. *de ſpir.c.* 5.) qui per corpus totum permeat, *venarum, nervorum, arteriarum* intercurſantium, ſibique invicem implexorum, quo corporis moles quaſi continetur & conſtringitur: ὃ δὴ καὶ σωματοειδὲς ὅλου τὸ τοῦ κύρτου πλέγμα· inquit Plato in *Timæo.* ad quæ verba forſan & Marcus reſpexerit, ubi πλέγμάτιον idem nuncupat. de eo loco videri poterit Galenus in explicatione eorum quæ *in Platonis Timæo medicè* ſunt dicta.

Ἄνεμος | *Anima* ergò *ventus* ſive *ſpiritus* & *flatus* Stoicis: quod confirmat Laert. *l.* 7. & Plut. *de Philoſ. placit. l.* 4. *c.* 3. Itá Marcus denuò, *l.*6. § 14. οἷον ἡ ἀφ' αἵματος ἀναθυμίασις, καὶ ἡ ἐκ τοῦ ἀέρος ἀνάπνευσις. Quin & Tertull. *de anim. c.* 5. *Et Stoicos allego, qui ſpiritum dicunt animam: penè nobiſcum. penè*, inquit: non prorſus. nec hoc tamen, quaſi noſtri non & *ſpiritum* dicant, ex Salomone *Eccleſ. c.* 12. *v.*7. & alius: ſed quia aliâ ratione ſive *ſpiritum* ſive *flatum animam* nos dicimus; non tanquam aëreum quiddam ſit, ut Marcus iſtic, qualis ſpiritus ille quem ſpirando trahimus; ſed *ſpiritum*, quia propriam quandam habet *naturam corporis expertem, & mundanæ molis elementis omnibus excellentiorem ſubſtantiam*, ut Auguſtin. epiſt. 28. *flatum*, quia *Deo eſt inſufflante* creata. ut ex Moſe *l.* 1. *c.* 2. *v.*7. idem *de Civit. Dei l.* 13. *c.* 24. quo etiam loco, nè Stoicis calculum dare ſuum videretur, qui de ſubſtantia divina mentem ſaltem derivatam tradiderunt, ſubjungit: *ſicut autem nos poſſumus non de noſtra natura, qua homines ſumus, ſed de iſto aere circumfuſo quem ſpirando & reſpirando ducimus ac reddimus, flatum facere, cùm ſufflamus: ità omnipotens Deus non de ſua natura, neque de ſubjacente creatura, ſed etiam de nihilo potuit facere flatum, quem corpori hominis inſerendo inſpiraſſe vel inſufflaſſe commodiſſimè dicitur, incorporeus incorporeum, ſed immutabilis mutabilem, quia non creatus creatum.* Lactantius certè contrà planè quàm Marcus hìc, *de opific. Dei c.* 17. *Animam qui ventum putant, hoc falluntur, quòd ex aere ſpiritum ducentes vivere videamur. Varro itaque definit: Anima eſt aer conceptus ore, deferveſactus in Pulmone, tepefactus in corde, diffuſus in corpus. hæc apertiſſimè falſa ſunt. Anima non eſt aer ore conceptus: quia multò prius gignitur anima, quàm concipi aer ore poſſit.* Et hoc contrà quàm Stoici, qui à partu animam in corpus inſinuari ſtatuebant; quod & Lactant. *ibid.* monet; & Plut. *de Stoic. contradict. c.*38. Vide *l.* 12. § 24. Attamen in *Carminibus* Orpheo attributis dicitur, τὴν ψυχὴν ἐκ τοῦ ὅλου εἰσιέναι, ἀναπνεόντων φερομένην ὑπὸ τῶν ἀνέμων. Ariſtot. *de anim. l.* 1. *c.* 5. Latinis etiam *Animus* & *Anima* παρὰ τὸν ἄνεμον. Serv. *ad Æn. l.* 1. & Pſeudo-Cypr. *de dupl. Martyr.* Quin & *animas ventis tribui* multis docent, Joan.Zinzerling. in *promulſ. critic.* & Meurſ. *Critic. Arnob. l.* 3. *c.* 3. ad illa Arnobii; *Nunquid ſuas animas expiraverunt venti? Animam* enim dictam, *quod corpus animat*, ut Pſeudo-Auguſt. in *defin. orthod. c.*20. & *de ſpir. & anim. c.*9. præpoſterum eſt planè; cùm contrà hoc ab illo dici dicique manifeſtum ſit. Vide ampliùs ad *l.*5.§ 4.

Πάσας ὥρας | *in horas* Xyl. & § 5. *Singulis horis.* idem. *Singulis horarum momentis.* Caſ. *omni tempore, jugiter.* ut *l.* 8. § 53. Hinc tractum illud in tibicines, ſive ſubulones dicterium, cujus *l.* 8. meminit Athenæus:

Ἀνδρὶ μὲν αὐλητῇ θεοὶ νόον οὐκ ἐνέφυσαν·
Ἀλλ' ἅμα τῷ φυσᾶν χὼ νόος ἐκπέταται.

Eſt tibicinibus mens cælitus indita nulla:
Nam ſimul ac inflant, avolat illa ſimul.

Ἐξεμούμενον | Itá Maro *Æn. l.* 9. *v.* 354.

Purpuream vomit ille animam.——

idem enim ipſum in morte ſemel fieri, quod in reſpiratione fit jugiter, vult Marcus noſter, *l.* 5. § 4. ſicut autem *animam evomere*, ità *ſpiritum expuere* dixere. Seneca *de ira l.* 3. *c.* 43. *Jam ipſum ſpiritum expuimus interim, dum trahimus.* quæ tamen verba aliter diſtinguit Lipſius. Idem (ſi idem, nam Marco potiùs tribuunt haud pauci) in *Thyeſte v.* 244.

Ferro peremptus ſpiritum inimicum expuat.

& *Troad. v.* 1168.

Ubi

Digitized by Google

Ubi hanc anilis expuam leti moram.

Unde & in *Herc. Octæo. v.* 1467. Jo. Zinzerling. *promulſ. c.* 14. vocabulum idem reſtituendum contendit, pro eo quod *expulit* vulgò legitur,

Illus ſagittis qui tuis vitam expuit.

Varro, περὶ ἐξαγωγῆς· *Andromeda vincta, & propoſita ceto, non debuit patri ſuo, homini ſtupidiſſimo, in os expuere vitam?* Val. item Flaccus *Argonaut. l.* 3. *v.* 97.

——*purpuream ſingultibus expuit auram.*

quod Statius *Thebaid. l.* 5. *v.* 262. *animam ſingultare* dixit;

Semineces pueri trepidas in limine vitæ
Singultant animas.—

Epiphanius verò in *Ancorat.* § 76. etiam *mentem expuere* dixit verbis illis: Οἱ λέγοντες, ἡμεῖς δὲ Χριςοῦ νοῦν ἔχομεν, (*Corinth. ep.* 1. *c.* 2. *v.* 16.) τὸν αὐτῶν νοῦν ἔχοντες, καὶ οὐκ ἐξεπτύσαντες.

Cæterùm *purpuream animam vomere* dixit Maro pro eo quod Homerus, αἷμ' ἐμέων, *ſanguinem vomens* dixerat *Iliad.* ό. *v.* 11. itaque Servius notat *ſecundùm eos dictum, qui volunt ſanguinem eſſe animam: cùm alibi aliorum opinionem ſequatur, qui dicunt ſpiritum eſſe animam: ut eſt,*

——*in ventos vita receſſit.*

Καὶ πάλιν ῥοφούμενον | quod ψυχοῤῥοφεῖν uno vocabulo dici poſſit. quanquam id alio ſenſu uſurpari monet Suidas, ἀντὶ τοῦ τὴν ψυχὴν ἐκπίνειν. pro *animam*, id eſt, *ſanguinem, exorbere*. quomodo Ariſtoph. in *nebul.* de cimicibus, quos Corinthios, cùm κόρεις vellet, per jocum nuncupat;

Δάκνουσί μ' ἐξέρποντες οἱ Κορίνθιοι,
Καὶ τὴν ψυχὴν ἐκπίνουσι.

Hinc autem delirium Stoicum de animæ natura refutantem Plutarchum *de commun. notit. c.* 41. vide ad *l.* 3. § 16. Quod autem dicit καὶ πάλιν ῥοφούμενον, id in *ænigm.* 72. de utre ſic extulit ſympoſius;

Non ego continuò morior, dum ſpiritus exit:
Nam redit aſſiduè; quamvis & ſæpe recedat.

Ὦ δὲ ἀπονοήθητι | forſan ἐπινοήθητι, *animadverte, conſidera*. niſi ſi ἀπονοεῖσθαι hoc ſignificatu reperiatur alicubi. nam contrarium prorſùs paſſim obtinet.

Γέρων εἶ | Senec. *ep.* 76. *Perge Lucili, & propera, ne tibi accidat, quod mihi, ut ſenex diſcas: imò ideò magis propera, quoniam id nunc aggreſſus es, quod perdiſcere vix ſenex poſſis.* Et, *epiſt.* 19. *Si potes, ſubduc te iſtis occupationibus: ſin minùs, eripe. Satis multum temporis ſparſimus; incipiamus in ſenectute vaſa colligere. in freto viximus; moriamur in portu.* Et, *ep.* 68. *Utinam quidem hoc propoſitum ſequi olim fuiſſet animus tibi: utinam de vita non in conſpectu mortis ageremus. Sed nunc quoque non moremur. quod facere ſolent, qui ſeriùs exeunt & volunt tempus celeritate reparare, calcar addamus: Et quando, inquis, tibi proderit illud, quod in exitu diſcis, aut in quam rem? in hanc, ut exeam melior.* Præclarè Epicurus ipſe, *epiſt. ad Menæc.* Μήτε νέος τις ὢν μελλέτω φιλοσοφεῖν· μήτε γέρων ὑπάρχων, κοπιάτω φιλοσοφῶν· οὔτε γὰρ ἄωρος οὐδείς ἐςιν, οὔτε πάρωρος, πρὸς τὸ κατὰ ψυχὴν ὑγιαῖνον. Ὁ δὲ λέγων, ἢ μήπω τοῦ φιλοσοφεῖν ὑπάρχειν ὥραν, ἢ παρεληλυθέναι τὴν ὥραν, ὅμοιός ἐςι τῷ λέγοντι, πρὸς εὐδαιμονίαν ἢ μὴ παρεῖναι τὴν ὥραν, ἢ μηκέτι εἶναι [τὴν ὥραν Clem.] ὥςε φιλοσοφητέον καὶ νέῳ [νεωτέρῳ Cl.] καὶ γέροντι· τῷ μὲν ὅπως γηράσκων νεάζῃ τοῖς ἀγαθοῖς διὰ τὴν χάριν [χαρὰν f.] τῶν γεγονότων· τῷ δὲ, ὅπως νέος ἅμα καὶ παλαιὸς ᾖ, διὰ τὴν ἀφοβίαν τῶν μελλόντων. Refert Laertius vit. *lib.* 10. & Clemens, *ſtrom. l.* 4. vide ad § 4.

Μηκέτι τοῦτο ἐάσῃς δουλεῦσαι | *mentem*, inquit, *ne patiaris ſervire*: vel *corpori* nimirum, vel *cupiditatibus*. Ἡ γὰρ νοερὰ ἐθέλει προεςτάναι καὶ μὴ κατακρατεῖσθαι, μήτε αἰσθητικῆς, μήτε ὁρμητικῆς κινήσεως. Noſter *l.* 7. § 55. hoc eſt autem δουλεῦσαι· ᾧ γάρ τις ἥττηται, τούτῳ καὶ δεδούλωται· Petr. *ep.* 2. *c.* 2. *v.* 19. Itaque noſter *infra* § 16. Ὑβρίζει ἑαυτὴν ἡ τοῦ ἀνθρώπου ψυχή, ὅταν ἡττᾶται ἡδονῆς ἢ πόνου. τοῦτο γὰρ ἡττωμένη ἐςὶ καὶ ὑποκατακλινομένη τοῦ ἐν σοὶ θειοτέρου μέρους τῇ ἀτιμοτέρᾳ καὶ θνητῇ μοίρᾳ τῇ τοῦ σώματος, καὶ ταῖς τούτου παχείαις ἡδοναῖς. Idem *l.* 11. § 18. *Extrema autem eſt ſervitus, cum animæ vitiis deditæ rationis propriæ poſſeſſione ceciderint.* Boeth. Conſul. Et, ἀνδραποδωδέςατοι, οἱ ταῖς ἡδοναῖς δουλεύοντες· Iſidor. *Pel. l.* 2. *ep.* 147. Itaque Joan. Chryſoſt. *tom.* 8. *orat.* 13. Εἴ τις κρατεῖ τῶν ἀνθρώπων, δουλεύει δὲ πάθεσιν, ἐγὼ γ' ἂν πάντων ἀνθρώπων δουλικώτερον εἴποιμι. Et Clemens Alex. *Strom. l.* 2. Τὸ ὑποπεσεῖν καὶ παραχωρῆσαι τοῖς πάθεσιν, ἐσχάτη δουλεία. Κακίςη γὰρ παρὰ κακίςοις δεσπόταις δουλεία. Socrates apud Xenoph. *memorial. l.* 4. Hoc voluit Seneca ubi dixit, *ſibi ſervire, graviſſima ſervitus eſt. Proœm. l.* 3. *quæſt. nat.* Qui & idem, *epiſt.* 65. *Quem in hoc mundo locum Deus obtinet, hunc in homine animus: quod eſt illi materia, id nobis corpus eſt. Serviant ergò deteriora melioribus.* Plato *Phædon.* Ἐπειδὰν ἐν τῷ αὐτῷ ὦσι ψυχὴ καὶ σῶμα, τῷ δουλεύειν καὶ ἄρχεσθαι ἡ φύσις προςτάττει, τῇ δὲ ἄρχειν καὶ δεσπόζειν. ἢ οὐ δοκεῖ σοι, τὸ μὲν θεῖον οἷον ἄρχειν τε καὶ ἡγεμονεύειν πεφυκέναι, τὸ δὲ θνητὸν ἄρχεσθαι καὶ δουλεύειν; —— καὶ δὴ τῷ μὲν θείῳ καὶ ἀθανάτῳ καὶ νοητῷ καὶ μονοειδεῖ καὶ ἀδιαλύτῳ, καὶ ἀεὶ ὡσαύτως καὶ κατὰ ταυτὰ ἔχοντι ἑαυτῷ, ὁμοιότατον εἶναι ψυχήν· τῷ δ' ἀνθρωπίνῳ καὶ θνητῷ καὶ ἀνοήτῳ καὶ πολυειδεῖ καὶ διαλυτῷ, καὶ μηδέποτε κατὰ τὰ αὐτὰ ἔχοντι ἑαυτῷ ὁμοιότατον αὖ εἶναι σῶμα. Viſe noſtrum ulterius *l.* 3. § 3. & *ad l.* 8. § 3.

Καθ' ὁρμὴν ἀκοινώνητον | *L.* 6. § 16. καθ' ὁρμὴν ſimpliciter. & *lib.* 3. *c.* 16. ὁρμητικῶς. ὁρμὴν ἀκοινώνητον, *vim non communem*, vertit Iſ. Caſaub. *ad*

ad Perſ. Sat. 5. eamque intelligit, quæ, ut Perſius, *——extrinſecus intrat & nervos agitat.* Xyland. *alieno impetu raptari.* atque eſt illud reverâ, τὸ νευροσπαστεῖσθαι de quo mox dicetur. Verùm ὁρμὴ ἀκοινώνητος videtur potiùs *motum*, ſive *impetum*, aut *impulſus* ejuſmodi denotare, *qui à naturæ communis generiſve humani communione ac commoditate alieni ſint.* quod & Mer. Caſaubonus advertiſſe videtur, qui *affectus motúſque neutiquam ſociabiles* vertit. Inculcat enim Marcus paſſim, eſſe hominem ζῶον κοινωνικὸν *l.* 3. § 4. & *l.* 5. § 16. 30. & *l.* 9. § 9. actiones ejuſdem motúſque exigit, ut ſint ὁρμαὶ καὶ πράξεις κοινωνικαὶ *l.* 9. § 23. & *l.* 11. § 37. damnat ubique τὸ ἀκοινώνητον. *l.* 3. § 5. *l.* 7. § 72. *l.* 9. § 9. 23. & *l.* 11. § 8. denique *l.* 7. § 55. Προηγούμενον, inquit, ἐν ἑκάστῳ τὸ ἑξῆς τῇ κατασκευῇ κατεσκεύασται δὲ τὰ λογικὰ ἀλλήλων ἕνεκεν. τὸ οὖν προηγούμενον ἐν τῇ τοῦ ἀνθρώπου κατασκευῇ, τὸ κοινωνικόν ἐστι. Vide *ſuprà ad* § 1.

Νευροσπαστεῖσθαι | *Neuroſpaſtarum more impelli*, & in diverſa motu alieno moveri. Vocabulum à noſtro ſæpe uſurpatum; uti ex locis collatis patere poterit; tractum à *ſigillaribus* ſive *neuroſpaſtis*, quæ cùm per ſe ἀκίνητα exiſterent, verticillis quibuſdam nervíſque movebantur. horum meminit & noſter *l.* 7. § 3. dum res ludicras contemptúque digniſſimas recenſet; ad quem locum de eis uberiùs & opportuniùs dicetur. De uſu vocabuli ad rem Ethicam tralati videatur Caſaub. *ad Perſii* illud *Sat.* 5. *v.* 128.

Te nihil impellit, nec quicquam extrinſecus intrat,
Quod nervos agitet? ——

quod ex Horatio expreſſum monet, qui *Serm. lib.* 2. *Sat.* 7.

Tu mihi qui imperitas, aliis ſervis miſer, atque
Duceris ut nervis alienis mobile lignum.

vel ex Platone potiùs ab utroque deſumptum; cujus hæc verba, *legum l.* 1. Τὰ πάθη ἐν ἡμῖν οἷον νεῦρα ἢ μήρινθοί τινες ἐνοῦσαι, σπῶσί τε ἡμᾶς, καὶ ἀλλήλαις ἀνθέλκουσιν, ἐναντίαι οὖσαι, ἐπ' ἐναντίας πράξεις. Hinc & Tertulliano *adv. Valentin. c.* 18. *ductus ſigillarius. A qua*, inquit, *occulto nihil ſentiens ejus, & velut ſigillario extrinſecus ductu, in omnem operationem movebatur.* Et *motus ſigillarius* eidem, *de anima c.* 6. *velut ſigillario motu, ſuperficiem intus agitante.* Gellius, in Favorini *adverſus Genethliacos* diſſertatione, *l.* 14. *c.* 1. comprehenſa; *Ut planè homines, non, quod dicitur,* λογικὰ ζῶα, *ſed ludicra & ridenda quædam* νευρόσπαστα *eſſe videantur, ſi nihil ſuâ ſponte, nihil arbitratu ſuo faciunt; ſed ducentibus ſtellis & aurigantibus.* Vide ad *l.* 10. § 37. Quod autem hoc loco dixit Marcus, καθ' ὁρμὴν ἀκοινώνητον νευροσπαστεῖσθαι, ipſe optimè explicat *l.* 3. § 5. ubi vetat, ἐνεργεῖν μήτε ἀκοινώνητον, μήτε ἀνθελκόμενον. hoc eſt enim τὸ νευροσπαστεῖσθαι, quod ἀνθέλκεσθαι ὥσπερ νεύροις ποιεῖν, ut Plato. Dio Pruſ. *orat.* 30. μυρία πάθη ἔχειν ἐν ἑαυτῇ, καὶ δι' ἡμέρας καὶ νυκτὸς, ὑπὸ τούτων ἀεὶ κατατείνεσθαι καὶ στρεβλοῦσθαι.

Μηκέτι τὸ εἱμαρμένον, ἢ παρὸν δυσχερᾶναι | hoc eſt, quod Rufus ſuprà apud Epictetum, ἀρκεῖσθαι τοῖς διδομένοις. & *l.* 3. § 4. ἀσπάζεσθαι τὰ συμβαίνοντα καὶ ἀπονεμόμενα. quod autem hîc μὴ δυσχερᾶναι, idem *infrà* § 5. μὴ δυσαρεστεῖν, dixit.

Τὸ μέλλον ὑποδύεσθαι | *vel impendens ſubterfugere.* Xyl. quem & Mer. ſequitur. at ὑποδύεσθαι, eſt *ſubire*; quod eſt *ſubterfugiendi* verbo prorſus adverſum. forſan ergò ὑπεκδύεσθαι legerant; quod eſt *clam elabi.* verùm non eſt iſtud in cujuſquam poteſtate ſitum, ut effugiat τὸ εἱμαρμένον. ſed nec τὸ μέλλον ὑπεκδύεσθαι commodè ſatis diceretur. malim ergò, ὑποδείσασθαι, *nec futura pavere*; ὑπόδεις enim ὑπόφοβος. Suid.

§ 3. Τὰ τῶν θεῶν προνοίας μεστὰ | Ἄβιον γὰρ θεὸν οὐδὲ ἐπινοῆσαι ῥᾴδιον. Infrà *l.* 6. § 44. qualem tamen fingebant ſibi Epicurei.

Τὰ τῆς τύχης οὐκ ἄνευ φύσεως καὶ συγκλώσεως | *non ſine natura aut conſilio*, etiam *fortuita* quæque. itaque Ariſtot. phyſic. *l.* 2. *c.* 6. Ἔστι τὸ αὐτόματον καὶ ἡ τύχη αἰτία. ὧν ἂν ἢ νοῦς γένοιτο αἴτιος, ἢ φύσις, ὅταν κατὰ συμβεβηκὸς αἴτιόν τι γένηται τούτων αὐτῶν. & *c.* 5. Ὅσα τε ἀπὸ διανοίας, καὶ ὅσα ἀπὸ φύσεως πραχθείη, ὅταν κατὰ συμβεβηκὸς γένηται, ἀπὸ τύχης φαμὲν εἶναι. Ità τὸ ὑποκείμενον, ſive ſubjectum caſus fortuiti cujuſvis eſt, vel à natura, vel à conſilio profectus actus aliquis. Cauſſam verò rerum omnium primam ſummamque ſi ſpectemus; illius providentiâ diriguntur ac gubernantur, etiam quæ maximè fortuita videntur. quod de ſorte ipſâ, quâ nihil incertius, rex ſapientiſſimus pronunciat, *Prov. c.* 16. *v.* 33. Deum ergò, ac diſpoſitionem divinam ſi ſpectemus, quod Senec. *de provid. c.* 5. *veniunt cuncta; non incidunt.* quod & idem Marcus mox.

Συγκλώσεως καὶ ἐπιπλοκῆς | Vide ad *l.* 3. § 11. σύγκλωσιν, & § 16. συγκλωθόμενα.

Πάντα ἐκεῖθεν ῥεῖ | Ità de prima principéque mente, *l.* 6. § 36. πάντα ἐκεῖθεν ἔρχεται. de providentia divina *l.* 8. § 27. ἀφ' ἧς συμβαίνει πᾶσι πάντα. Vide & *l.* 9. § 35. de fato Liban. *orat.* 31. μείζω τε καὶ ἐλάττω, πάντα ἐκεῖθεν Apoſtolus pariter de Deo, *ad Rom. c.* 11. *v.* 36. Ἐξ αὐτοῦ, καὶ δι' αὐτοῦ, καὶ εἰς αὐτὸν τὰ πάντα. Et *ad Cor. ep.* 2. *c.* 5. *v.* 18. Τὰ δὲ πάντα ἐκ τοῦ θεοῦ. Laudat itaque cum primis Chryſippus Homericum illud, *Il.* ά. *v.* 109. de Jove enunciatum;

Τῷ ἔχεθ' ὅττι κεν ὔμμι κακὸν πέμπῃσιν ἑκάστῳ,
Ἢ ἀγαθόν. ——

Pendet ab hoc, quodcunque malúmve bonúmve quibúſq;
Immiſſum fuerit. ——

Plut. *de Stoic. contrad. c.* 47. quanquam ἢ ἀγαθὸν illud apud Homerum non habetur, ſed videtur eſſe Chryſippi; cui non infrequens illud, Homericis à ſe laudatis de ſuo aliquid liberaliùs adjicere.

Περίεισι δὲ καὶ ἀναγκαῖον | *Neceſſarium*, & quoad nos: quia *hanc rerum conditionem mutare non poſſumus*, ut Seneca *epiſt.* 107. & quoad Naturam ipſam quoque, ſi Stoicis credimus, *quæ aliter non poteſt*, ut noſter hic *l.* 1. § 9. tum quia *artifex materiam mutare non potuit*, ut Seneca *de providen. c.* 5. tum quia *nec aliter univerſi commodo conſuli*, ut Chryſippus *de natur. l.* 2. apud Plut. *de Stoic. contradict. c.* 31. & *de commun. notit. c.* 13. Vide *infrà* ad § 11.

Τὸ τῷ ὅλῳ κόσμῳ συμφέρον | Quæ ſibi invicem adverſa ſunt, ad totius tamen bonum & incolumitatem conſpirant & conducunt. Τῶν ἐναντίων ἡ φύσις γλίχεται, καὶ ἐκ τούτων ἀποτελεῖν τὸ σύμφωνον. Anonymus nomine autor *de mundo c.* 5. quem latius hoc *ibidem* proſequentem viſe ſis. Sen. *epiſt.* 107. *Contrariis rerum æternitas conſtat.* Epictet. *diſſert. l.* 1. *c.* 12. Διέταξεν ὁ Θεὸς θέρος εἶναι καὶ χειμῶνα, καὶ φορὰν καὶ ἀφορίαν, καὶ ἀρετὴν καὶ κακίαν, καὶ πάσας τὰς τοιαύτας ἐναντιότητας ὑπὲρ συμφωνίας τῶν ὅλων. De malis, & malitiâ etiam ipſâ, Chryſipp. *de juſtit. l.* 1. Κακίαν δὲ καθόλου ἆραι, οὔτε δυνατόν ἐστιν, οὔτ᾽ ἔχει καλῶς ἀρθῆναι· & *de diis l.* 2. Ὅτι τὰ κακὰ ἀπονέμεται κατὰ τὸν Διὸς λόγον ἤτοι ἐπὶ κολάσει, ἢ κατ᾽ ἄλλην ἔχουσάν πως πρὸς τὰ ὅλα οἰκονομίαν. Et *de natur. l.* 2. Γίνεται καὶ ἡ κακία πως κατὰ τὸν τῆς φύσεως λόγον· καὶ ἵν᾽ οὕτως εἴπω, οὐκ ἀχρήστως γίνεται πρὸς τὰ ὅλα. Refert Plut. de Stoic. contradict. *c.* 31, 32. qui ſubjungit tamen Δεινὸν τοῦτο, τὸ καὶ γίνεσθαι τὴν κακίαν καὶ κολάζεσθαι κατὰ τὸν τοῦ Διὸς λόγον. Non abhorrent tamen etiam noſtri. Auguſtinus apud Proſp. *ſent.* 140. ex *Civit. Dei l.* 11. *c.* 18. unde & Proſper corrigendus. *Nullum Deus uel angelorum vel hominum crearet, quem malum futurum eſſe præſciſſet, niſi pariter noſſet, quibus eos bonorum uſibus commendaret, atque ità ordinem ſeculorum tanquam pulcerrimum carmen, etiam ex quibuſdam quaſi antithetis honeſtaret.* Videri poſſunt, quæ de eodem argumento habet idem *ibid. c.* 22. Idem *de Geneſ. ad liter. l.* 11. *c.* 9. à Petro Longobard. *ſent. l.* 2. *diſt.* 21. § 1. laudatus. *Cur eos creavit, quos tales futuros eſſe præſciebat? quia ſicut prævidit, quid mali eſſent facturi, ſic etiam prævidit, de malis factis eorum, quid boni eſſet ipſe facturus.* Et in *Enchir. c.* 96. *Quamvis ea quæ mala ſunt, in quantum mala ſunt, non ſint bona: tamen ut non ſolum bona, ſed etiam ſint & mala, bonum eſt. Nam niſi eſſet hoc bonum, ut eſſent & mala, nullo modo eſſe ſinerentur ab omnipotente bono: cui proculdubio quàm facile eſt quod vult facere, tam facile eſt quod non vult eſſe non ſinere.* Videatur Magiſter *Sent. l.* 1. *diſt.* 46. § 4.—10. Aug. idem denique *adv. Jul. l.* 5. *c.* 3. *Non enim quenquam malorum Deus temerè ac fortuitò creat, aut quid de illis boni operetur ignorat, cùm & hoc ipſum bonum operetur, quòd in eis humanam creat naturam, & ex eis ordinem ſeculi præſentis exornat.* Vide *ad l.* 5. § 8.

Οὐ μέρος εἶ | Ità paſſim noſter. Vide *infrà ad* § 9. & *ad l.* 7. § 13.

Παντὶ δὲ φύσεως μέρει ἀγαθόν | Vide *l.* 4. § 23. & *l.* 10. § 20.

Σώζουσι δὲ κόσμον αἱ μεταβολαί | Elegantiſſimè Autor *de mund. c.* 5. Τῶν ἐπὶ μέρους, τὰ μὲν γίνεται, τὰ δὲ ἀκμάζει, τὰ δὲ φθείρεται· καὶ αἱ μὲν γενέσεις ἐπανιστέλλουσι τὰς φθοράς, αἱ δὲ φθοραὶ κουφίζουσι τὰς γενέσεις. μία δὲ ἐκ πάντων περαινομένων σωτηρία διατελεῖ, ἀντιπεριϊσταμένων ἀλλήλοις, καὶ τοτὲ μὲν κρατούντων, τοτὲ δὲ κρατουμένων, φυλάττει τὸ σύμπαν ἄφθαρτον δι᾽ αἰῶνος. Maxim. Tyr. *diſſert.* 25. Ἃ δὲ ἡμεῖς καλοῦμεν κακὰ καὶ φθοράς, καὶ ἐφ᾽ οἷς ὀδυρόμεθα, ταῦτα ὁ τεχνίτης καλεῖ σωτηρίαν τοῦ ὅλου· μέλει γὰρ αὐτῷ τοῦ ὅλου. τὸ δὲ μέρος ἀνάγκη κακοῦσθαι ὑπὲρ τοῦ ὅλου. quem & vide ulterius *ad l.* § 46. Tertull. *de pallio c.* 2. *Diverſa in unum; ex demutatione diverſa ſunt. Denique diverſitatem di cordiam vices fœderant. ità mutando erit mundus omnis, qui & diverſitatibus corporatus, & viceſibus temperatus.* Idem *apolog. c.* 48. *Lux quotidie interfecta reſplendet, & tenebræ pari vice decedendo ſuccedunt. Sidera defuncta reviviſcunt. Tempora ubi finiuntur, incipiunt. Fructus conſumuntur, & redeunt. Certè ſemina, non niſi corrupta & diſſoluta, fœcundiùs ſurgunt. omnia pereundo ſervantur: omnia de interitu, reformantur.* Et *de reſurr. c.* 12. *Reverà fœnore interitus, injuriâ uſurâ, damno lucro, univerſa conditio recidiva eſt. Quodcunque conveneris, fuit: quodcunque amiſeris, nihil non iterum eſt. Omnia in ſtatum recidunt, cum abſceſſerint: omnia incipiunt, cùm deſierint. ideo finiuntur, ut fiant. nihil deperit, niſi in ſalutem.* Vide noſtrum, *l.* 5. § 8. & *l.* 6. § 15. & *l.* 8. § 18. & *l.* 12. § 23.

Τὴν δὲ τῶν βιβλίων δίψαν ῥῖψον | Ità *ſuprà* § 2. Ἄφες τὰ βιβλία. Iſidorus Sophiſta Damaſcio referente, apud Photium *codic.* 242. Βιβλίων τὴν ὁμαδὸν παρῃτεῖτο, πολυδοξίας μᾶλλον αἴτιον ὄντα, ἢ πολυνοίας. *Librorum copiam repudiabat, tanquam opinionis magis quàm mentis augendæ inſtrumentum.* Senec. *de tranq. c.* 9. *Quo mihi innumerabiles libros & bibliothecas, quarum dominus, vix totâ vitâ ſuâ indices perlegit? onerat diſcentem turba, non inſtruit: multòque ſatius eſt paucis te autoribus tradere, quàm errare per multos.* Idem *ad Lucil. epiſt.* 45. *Librorum iſtic inopiam eſſe quereris. non refert quam multos, ſed quàm bonos habeas. qui quò deſtinavit pervenire cupit, unam per multa vagetur. non ire iſtud, ſed errare eſt.* & *ep.* 88. *At enim delectat artium notitia multarum. Tantum itaque ex illis retineamus, quantum eſt neceſſarium. an tu exiſtimas reprehendendum, qui ſupervacua uſu ſibi comparat, & pretioſarum rerum pompam in domo explicat; non putas eum, qui occupatur in ſupervacua literarum ſupellectile? Plus ſcire velle quàm ſit ſatis, intemperantiæ

rantiæ genus eſt. & *ep.* 2. *Illud vide, ne iſta lectio multorum autorum, & omnis generis voluminum, habeat aliquid vagum & inſtabile. certis ingeniis immorari & innutriri oportet, ſi velis aliquid trahere, quod in animo fideliter ſedeat. nuſquam eſt qui ubique eſt. In peregrinatione vitam agentibus hoc evenit, ut multa hoſpitia habeant, nullas amicitias. idem accidat neceſſe eſt eis, qui nullius ſe ingenio familiariter applicant, ſed omnia curſim & properantes tranſmittunt. non prodeſt cibus, nec corpori accedit, qui ſtatim ſumptus emittitur. nihil æquè ſanitatem impedit, quàm remediorum crebra mutatio. non venit vulnus ad cicatricem, in quo crebrò medicamenta tentantur. non convaleſcit planta, quæ ſæpe transfertur. nihil tam utile eſt, quod in tranſitu proſit. diſtrahit animum librorum multitudo: itaque cùm legere non poſſis quantum habueris, ſat eſt habere quantum legas. ſed modò, inquis, hunc librum evolvere volo, modò illum. Faſtidientis eſt ſtomachi multa degustare: quæ ubi varia ſunt & diverſa, inquinant, non alunt. probatos itaque ſemper lege: & ſi quando ad alios divertere libuerit, ad priores redi.* Epictet. *diſſert. l.* 1. *c.* 26. Νῦν δὲ μὴ δυνάμενοί τινες τὸν ψυχικὸν καταπίνειν, συντάξεις ἀγοράζοντες, ἐπιβάλλονται ἐσθίειν. διὰ τοῦτο ἐμοῦσιν, ἢ ἀπεπτοῦσιν. Et Polyb. *hiſt. l.* 3. Ἀγνοοῦσι παραπλήσιόν τι πάσχοντες τοῖς λίχνοις τῶν δειπνητῶν. καὶ γὰρ ἐκεῖνοι πάντων ἀπογευόμενοι τῶν παρατιθεμένων, οὔτε κατὰ τὸ παρὸν οὐδενὸς ἀληθινῶς ἀπολαύουσι τῶν βρωμάτων, οὔτ' εἰς τὸ μέλλον ὠφέλιμον ἐξ αὐτῶν τὴν ἀνάδοσιν καὶ τροφὴν κομίζονται, πᾶν δὲ τοὐναντίον· ὅτε τὴν ἀνάγνωσιν τὸ παραπλήσιον ποιοῦντες, οὔτε τῆς παραυτίκα διαγωγῆς ἀληθινῶς, οὔτε τῆς εἰς τὸ μέλλον ὠφελείας στοχάζονται.

Ἵλεως ἀληθῶς | Ita *l.* 4 § 48. ἵλεων καταλῦσαι. & *l.* 5. § 33. Τί οὖν; περιμενεῖς ἵλεως, & *l.* 8. § 47. ἄπιθι εὐμενὴς καὶ ἵλεως. & *l.* 12. § 36. ἵλεως ἄπιθι. De Socrate Plato in *Phædon.* & ex Plat. Plut. *de malit. infelici* καὶ ὃς λαβὼν, (cicutæ poculum, quo interiit, vult) καὶ μάλα ἵλεως, —— μάλα εὐχερῶς καὶ εὐκόλως ἐξέπιε. De Cephiſodoro à vulnere moribundo, Plut. idem *de Socrat. genio*; Τῷ Πελοπίδᾳ τὴν δεξιὰν ἐνέβαλε, καὶ τοὺς ἄλλους ἀσπασάμενος ἅμα, ἵλεως ἐξέπνευσεν. Apul. *de Philoſoph. Jam ille diem mortis ſuæ propitius, nec invitus expectat.* Senec. *epiſt.* 30. *Magna res eſt hæc & diu diſcenda, cùm adventat hora illa inevitabilis, æquo animo abire.* & *ep.* 61. *Bene mori eſt libenter mori.* Vide *l.* 3. § 5. εὔλυτος.

Εὐχάριστος τοῖς θεοῖς | quod eleganti ſimilitudine expreſſit *l.* 4. § 48. Ὥσπερ ἂν ἐλαία πέπειρος γενομένη, ἔπιπτεν, εὐφημοῦσα τὴν ἐνεγκοῦσαν, καὶ χάριν εἰδυῖα τῷ φύσαντι δένδρῳ. Præclariſſimè in hanc ſententiam Clemens *Strom. l.* 4. Ἀπολιπὼν δὲ τὴν οἴκησιν καὶ τὴν κτῆσιν, καθάπερ καὶ τὴν χρῆσιν, ἀπερισπάστως προθύμως τοῦ ἀπέχοντος τοῦ βίου συναπόμενος· οὐδαμῶς ὀπίσω κατ' οὐδεμίαν ἀφορμὴν

ὑποστρεφόμενος· εὐχαριστήσους μὲν ἐπὶ τῇ παρουσίᾳ, εὐλογῶν δὲ ἐπὶ τῇ ἐξόδῳ. Sed & Epictet. *diſſert. l.* 1. *c.* 18. Τί δ' ὁ νόμος ὁ θεῖος; τὰ ἴδια τηρεῖν, τῶν ἀλλοτρίων μὴ ἀντιποιεῖσθαι. ἀλλὰ διδομένοις μὲν χρῆσθαι, μὴ διδόμενα δὲ μὴ ποθεῖν· ἀφαιρουμένου δέ τινος, ἀποδιδόναι εὐλύτως, καὶ αὐτόθεν χάριν εἰδότα, οὗ ἐχρήσατο χρόνου. & *l.* 3. *c.* 26. Οὐχὶ ἐκεῖνός σε εἰσήγαγεν, ὡς συμπολιτευόμενον ἑαυτῷ καὶ συνεορτάζοντα πρὸς ὀλίγον; οὐ θέλεις οὖν, ἕως δέδοταί σοι, θεασάμενος τὴν πομπὴν καὶ τὴν πανήγυριν; εἶτα ὅταν σ' ἐξάγῃ, πορεύεσθαι προσκυνήσας, καὶ εὐχαριστήσας ὑπὲρ ὧν ἤκουσας καὶ εἶδες; Vide & quæ Epictet. idem *l.* 3. *c.* 5. *ad l.* 6. § 30. repræſentanda.

§ 4. Μέμνησο ἐκ πόσου ταῦτα ἀναβάλλῃ | *diſtuleris iſta* Xyland. rectè. Sincerum enim vas incruſtant, Lugdunenſis editor, dum ἀναβάλλῃ exhibet; annotator, dum ἀναβάλλεις ſubſtituit. Democritus apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 29. Τὸ ἀεὶ μέλλειν ἀτελέας ποιεῖ τὰς πρήξιας. *Cunctatio jugis actiones imperfectas facit.*

Αἰεὶ δ' ἀμβολιεργὸς ἀνὴρ ἄτῃσι παλαίει.
Dilator nunquam non conflictabere damnis.

Heſiod. *oper. l.* 1. & ex Heſiodo Epictet. *l.* 2. *c.* 18. Epicurus apud Stob. *ibid. tit.* 16. Γεγόναμεν ἅπαξ, δὶς οὐκ ἔστι γενέσθαι· δεῖ δὲ τὸν αἰῶνα μηκέτ' εἶναι. σὺ δὲ τῆς αὔριον οὐκ ὢν κύριος, ἀναβάλλῃ τὸν καιρόν. ὁ δὲ πάντων βίος μελλησμῷ παραπόλλυται. *Semel nati ſumus: bis naſci non licet. ſed finiri ævum neceſſe eſt. Tu verò cum nec craſtini ſis dominus, tempus (quod datur) tempeſtivum differs, ità cunctorum vita cunctatione diſperditur.* Dum ſic Manil. *l.* 4.

Victuros agimus ſemper, nec vivimus unquam.

ſcitéque ac feſtivè Flaccus *epiſt.* 2.

—— qui rectè vivendi prorogat horam,
Ruſticus expectat dum defluat amnis, at ille
Labitur, & labetur in omne volubilis ævum.

Senec. *epiſt.* 45. *Multos ipſa tranſit vita, dum vitæ inſtrumenta conquirunt. nullius non vita ſpectat in craſtinum. quid in hoc ſit mali quæris? infinitum. non enim vivunt, ſed victuri ſunt. omnia differunt. etiamſi attenderemus, tamen nos vita præcurreret: nunc verò cunctantes, quaſi aliena tranſcurrit; & ultimo die finitur, omni perit.* Idem *de vit. brev. c.* 9. *Maxima jactura vitæ, dilatio eſt. illa primum quemque extrahit diem: illa eripit præſentia, dum ulteriora promittit. maximum vivendi impedimentum eſt, expectatio, quæ pendet ex craſtino. perdis hodiernum. quod in manu fortunæ poſitum eſt, diſponis: quod in tua, dimittis. quò ſpectas? quò te extendis? omnia quæ ventura ſunt, in incerto jacent, procraſtinationes.* Spectant huc horſum Martialis illa toties repetita, quibus ille tamen ad vitam ἀπολαυστικὴν ſuos nequiter inſtigat, monita; *l.* 1. *ep.* 16.

Non eſt, crede mihi, ſapientis dicere, Vivam.
Sera nimis vita eſt craſtina: vive hodie.

Et *l.* 5. *ep.* 60.

Cras te victurum, cras dicis, Poſtume, ſemper.
Dic mihi, cras illud, Poſtume, quando venit?
Cras vives: hodie jam vivere, Poſtume, ſerum eſt.
Ille ſapit, quiſquis, Poſtume, vixit heri.

&, *Quiſquam vivere, cùm ſciat, moratur?* ibid. *ep.* 21.
&, — *properat vivere nemo ſatis.* *l.* 2. *ep.* 90.
& *l.* 8. *ep.* 44.

Titulle, moneo, vive ſemper: hoc ſerum eſt.
Sub pædagogo coeperis licet, ſerum eſt.
At tu, miſer Titulle, nec ſenex vivis.

Vide ad § 2. γέρων εἶ. Nigrinus pariter, referente Luciano, Παρῄνει τοῖς συνοῦσι, μὴ ἀναβάλλεσθαι τὸ ἀγαθὸν, ὅπερ τοὺς πολλοὺς ποιεῖν, προθεσμίας ὁριζομένους ἑορτὰς, ἢ πανηγύρεις, ὡς ἀπ' ἐκείνων ἀρξομένους τοῦ μὴ ψεύσασθαι, καὶ τοῦ τὰ δέοντα ποιῆσαι. ἠξίου γὰρ ἀμέλλητον εἶναι τὴν πρὸς τὸ καλὸν ὁρμήν. *Præcipiebat auditoribus ſuis, ne bonum differrent, id quod multi faciant, præſtituentes ſibi diem certam aliquem, feſtum puta ſolenne conventúmve celebrem, ad quem nihil amplius mentiri, eáque quæ oporteat exequi incipiant. poſtulabat enim ut ſepoſitâ cunctatione omni, quod honeſtum eſſet, aggrederentur.* Sed & dilationem geminam tangens taxánſque Gregor. Naz. *orat. de Bapt.* Τί τὸ καὶ τὸ σκέψῃ, καὶ προφασίζῃ προφάσεις ἐν ἁμαρτίαις; μυρίων τὰ φῶτα· τὸ πάραμος τιμιώτερον· τὴν πεντηκοστὴν ἐκδέξομαι. Baſilius Cæſ. *exhort. ad Bapt.* Τί ὀκνεῖς, καὶ βουλεύῃ, καὶ διαμέλλεις; προεστὼς διὰ βίου; κατάσκοπος μέχρι γήρως ἢ ἀλλ' ὅτι, τὸν παρόντα καιρὸν ἐξελθεῖν νῦν πάλιν, ἀναμένεις τὸν ἐπιόντα. ὅρα μὴ ἐκεῖθεν μακροτέρας τῆς ζωῆς τὰς ὑποσχέσεις ποιούμενος. οὐκ εἰδὼς, τί τέξεται ἡ ἐπιοῦσα· μὴ ὑπαγγέλλου τὰ μὴ σά. Epictetus denique *enchir. c.* 50. Ἂν τοίνυν ἀμελήσῃς, καὶ ῥᾳθυμήσῃς, καὶ ἀεὶ ὑπερθέσεις ἐξ ὑπερθέσεων ποιῇς, καὶ προθέσεις ἐκ προθέσεων, καὶ ἡμέρας ἄλλας ἐπ' ἄλλαις ὁρίζῃς, μεθ' ἃς προσέξεις σεαυτῷ, λήσεις σεαυτὸν οὐ προκόψας, ἀλλ' ἰδιώτης διατελέσεις καὶ ζῶν καὶ ἀποθνήσκων. Vide *ad l.* 3. § 4. & *l.* 8. § 22.

Ὁποσάκις προθεσμίας λαβὼν, οὐ χρῇ αὐταῖς.| *Nihil adeſt*, inquit Xyland. *ad quod illud* αὐταῖς *referri poſſit.* itaq; mutila eſſe ſuſpicatur iſta. Sed immeritò. Adeſt enim ad quod referatur, προθεσμία collectivè ſumpta. éſtque tranſitio à numero ad numerum haud infrequens. Sic enim Pythagoras in *aur. carm.*

Βουλεύου δὲ πρὸ ἔργου, ὅπως μὴ μωρὰ πέληται.

Euripid. *Helen.*

—ὅστις ἐκ παιδὸς χρυσοῦ γεγὼς,
Εἰς παντὸν ἦλθε τοῖς τεκοῦσι τοὺς τρόπους.

Syneſ. in *laud. Calvit.* Εἰ δὲ καὶ ἡ παροιμία σοφόν· πῶς δ' οὐχὶ σοφὸν, περὶ ὧν Ἀριστοτέλης φησὶ, ὅτι παλαιᾶς εἰσὶ φιλοσοφίας ἐγκαταλείμματα; &c. Liban. *in Florent. orat.* 14. Διαφέρει δὲ οὐδὲ νεώτερος ὢν ἐγὼ πολλάκις εἶδον τὴν ὁμιλίαν εἰς ὕστερον ἀμεριστίας, ὁμονοοῦντας ἐν αὐτῷ τὰ πάντα εἶναι σοῖσιν. Epiphan. *hæreſ.* 67. § 4. Αἱ ἰδοῦσαι αἱ γαλλίναι διδόμεναί τινι πυρέττοντι, παρὰ ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ φαίνονται. Dio, an Xiphilinus, in *Severo*: Δενδροῖς τοῖς κυρίοις, οὓς ἡ λίμνη μεγάλους ἐκφέρει. Marcus ipſe *l.* 4. § 50. ἢ εἴ τις τοιοῦτος, ὃν πολλοὺς ἐξελέγχει. & *l.* 5. § 6. ubi dixerat. ὁ δέ τις τρόπον τινὰ οὐδὲ οἶδεν. — &, ἄνθρωπος δ' εὐποιήσας. Subjungit, ἐν τούτοις ὢν εἶναι δεῖ. Virgil. *Æn. l.* 8.

Fulmen erat, toto genitor quæ plurima cœlo
Dejicit in terras.——

Terent. Eunuch. 1. 2.

——*eunuchum dixti velle te,*
Quia ſolæ utuntur his reginæ.——

Et in prologo:

Si quiſquam eſt, qui placere ſe ſtudeat bonis
Quàm plurimis, & minimè multos lædere;
In his poeta hic nomen profitetur ſuum.

Cicer. pro Milone: *Si tempus eſt ullum hominis necandi, quæ multa ſunt.* In ſacra pagina, Rex Pſaltes *Pſalm.* 127. *v.* 5. de liberis agens, quos ſagittis ſuperiùs contulerat: *Beatus vir ille, qui pharetram ſuam iſtis impleverit: non confundentur, ubi cum adverſariis ſuis in porta diſceptabunt.* Et *Pſalm.* 140. *v.* 9. *Ne concedas improbo deſiderium ipſius; cogitationem ſceleratam ejus ne provehas: alioqui efferent illi ſeſe.* Rex Parœmiaſtes *c.* 24. *v.* 24. *Dicentem improbo, Juſtus es, exſecrabitur populus: — corripientibus verò illos, pulcrè erit.* Paulus denique *ad Tim. epiſt.* 1. *c.* 2. *v.* 15. Σωθήσεται δὲ διὰ τεκνογονίας, ἐὰν μείνωσιν ἐν πίστει καὶ ἀγάπῃ, &c. quod poſterius membrum non ad *liberos*, uti Hieronymus voluit *ad Salvin.* & *adv. Jovin. l.* 1. *q.* 1, ſed ad *mulieres* ipſas referendum eſſe, claret per ſe ſatis, & ab interpretibus pleriſque tum antiquioribus tum & recentioribus agnoſcitur. Nihil itaq; opus, cum Annotatore Lugd. pro αὐταῖς iſtic αὐτοῖς reponere: *non uteris*, inquit is, *illis, quæ in aliud tempus differs.* imò, *non uteris occaſionibus & opportunitatibus ad iſta tibi divinitùs conceſſis.* Vide *l.* 4. § 29. Nequeo tamen manum de tabula, niſi & ſi Petri illud ex *epiſt.* 2. *c.* 3. *v.* 1. cùm tam geminum ſit Marci huic, quàm eſt ovum ovo, lac lacti, adjecero: ταύτην ἤδη, ἀγαπητοί, δευτέραν ὑμῖν γράφω ἐπιστολὴν, ἐν αἷς διεγείρω ὑμῶν ἐν ὑπομνήσει τὴν εἰλικρινῆ διάνοιαν. *Secundam hanc epiſtolam ſcribo, in quibus, vel, quibus, mentem ſinceram vobis monitione repetitâ ſuſcito.*

Τίνος κόσμου μέρος εἶ | Idem ferè *ſuprà* § 3. & *infrà* § 9. & *l.* 10. § 6. Vide *ad l.* 3. § 4. & Caſaub. *ad Perſ. Sat.* 3. *v.* 72.

—*humanâ quâ parte locatus es in re.*

Τίνος διοικοῦντος τὸν κόσμον ἀπόρροια | ſecundùm partem potiorem dictum hoc, mentem videl. quam θείαν ἀπόμοιραν ſuperiùs dixerat, § 1. Ità Sapientiâ Pſeudo-Solomoni, ſive is Philo, ut veteres quidam, ſive alius quis fuerit, dicitur. *c.* 7. *v.* 15. ἀπόρροια

ἀπόῤῥοια τῆς τοῦ παντοκράτορος δόξης. Et Clemens Alex. in *hortat.* Πᾶσιν γὰρ ἁπαξαπλῶς ἀνθρώποις, μάλιστα δὲ τοῖς περὶ τοὺς λόγους ἐνδιατρίβουσιν, ἐνέσταλται τις ἀπόῤῥοια θεϊκή. Idemque *Strom. l.* 5. ex Platonis ſententia, τὸν νοῦν ἐν τῇ ψυχῇ θείας μοίρας ἀπόῤῥοιαν ὑπάρχειν.

Ὅρος ἐστὶ σοι περιγεγραμμένος τοῦ χρόνου | Ita Job. 7. 1. *Annon eſt tempus præfinitum homini?* id enim צבא deſignat, à re militari tractum vocabulum. atque ita reddidit Junius *ibid. c.* 14. *v.* 14. Idem *c.* 14. *v.* 5. *Præciſi ſunt dies hominis: & penes Deum numerus menſium ejus: ipſe terminos vitæ illius conſtituit, quos tranſgredi nequeat.* Fuſcus apud M. Senecam *Suaſor* 2. *Statuta naſcentibus in finem vitæ dies eſt.* L. Senec. ad Marc. *conſol. c.* 20. *Fixus eſt cuique terminus; manebit ubi poſitus eſt; nec illum aut diligentia aut gratia promovebit.* Idemque *Herc. fur.*

Certo veniunt ordine Parcæ:
Nulli juſſo ceſſare licet,
Nulli ſcriptum proferre diem.

Vide *ad l.* 8. § 20. & *l.* 12. § 29.

Ὦ, ἐὰν εἰς τὸ μὴ ἀπαιθεριάσαι χρήσῃ | Legendum tranſpoſitis voculis, ὃ ἐὰν μὴ εἰς τὸ ἀπαιθεριάσαι χρήσῃ, vel, ὃ ἐὰν εἰς τὸ ἀπαιθεριάσαι μὴ χρήσῃ. Vulgaris ſiquidem lectio autoris menti ex diametro eſt adverſa. Eſt autem τὸ ἀπαιθεριάζειν, αἰθρίαν ἤτοι εὐδίαν ἄγειν, *ſerenare*, ſive *nubibus diſcuſſis ſerenitatem inducere*: cui opponitur ξυννεφεῖν, quod eſt τὰ νέφη ξυνάγειν, *nubes cogere*, & obducere, ſive obnubilare. docet id Suidas ex Ariſtophanis iſto,

— τί γὰρ ὁ Ζεὺς ποιεῖ;
Ἀπαιθριάζει τὰς νεφέλας, ἢ ξυννεφεῖ;
— *Jupiter quid nunc agit?*
Cœli faciem ſerenat, anne obnubilat?

ἔστι δὲ ἡ αἰθρία οὐδὲν ἄλλο πλὴν ἀὴρ ἀνέφελος καὶ ἀνόμιχλος, ἀντίπαλος οὖσα τῇ ὁμίχλῃ. Autor *de Mund. ad Alex. c.* 3. De mentis ſerenitate Marcus noſter hic uſurpavit; eodem quo de Superis ſenſu Lucret. *l.* 2.

— proh ſancta Deûm tranquillâ pectora pace,
Quæ placidum degunt ævum, vitamq; ſerenam!

Et de ſole, ſed nimium quàm ſoli tribuens, Plin. *l.* 2. *c.* 6. *Hic cœli triſtitiam diſcutit, atque etiam humani nubila animi ſerenat.* id eſt, ἀπαιθριάζει. Sicut contra *caligare* Pacuvius de triſtitia dixit, in Atalanta,

Quid iſtuc? voltum qui caligat triſtitas?

ita lege, pro eo quod apud Nonium perperam editur, *alligat triſtitias.* quo loco legendum & *Triſtitas* (non *Triſtitias*) pro *triſtitia*, & διαθολοῦν Apollonius apud Philoſtratum *l.* 1. *c.* 5. de vino, διαθολοῦν τὸν ἐν τῇ ψυχῇ αἰθέρα. *Sudum ac ſerenum mentis obturbare*, ſive *turbidum ac nubilum reddere.* Et Boethius *conſolat. l.* 1. *c.* 7.

— Nubila mens eſt,
Hæc ubi regnant.

Et de vultu quidam apud Gellium *l.* 1. *c.* 2. *Ac ne oris quidem aut vultus ſerenitatem Stoici hominis unquam ullâ poſſe ægritudine obnubilari.* Denique αἰθρίαν καὶ γαλήνην eodem ſenſu in eodem argumento uſurpavit Marcus, *l.* 8. § 28. Miror autem quid editori Lugdunenſi in mentem venerit, ut quæ Xyl. rectè verterat, *Quod quidem tempus ſi non impenderis tranquillitati animi parandæ*; corrumpere voluerit ſic reddendo, *Quod q. t. ſi otioſus intra parietes conſumpſeris.* Verùm non uno in loco bonum illе Xylandrum noxâ iſtiuſmodi afflixit.

Οἰχήσεται καὶ οἰχήσῃ. | Senec. *de vit. brev. c.* 9. *Clamat ecce maximus vates, & velut divino furore inſtinctus, ſalutare carmen canit;*

Optima quæque dies miſeris mortalibus ævi
Prima fugit. —

quid cunctaris? inquit, quid ceſſas? niſi occupas, fugit: cùm occupaveris tamen fugiet. itaque cum celeritate temporis, utendi velocitate certandum eſt. velut ex torrente rapido, nec ſemper caſuro, citò hauriendum eſt, & *ad Lucil. ep.* 108. *Egregium illud Virgilii;*

— fugit irreparabile tempus.

Et, *Optima quæque dies, —* &c.
Prima fugit —

Nunquam dies dicit ire, ſed fugere: quod currendi genus concitatiſſimum eſt. quid ergo ceſſamus nos ipſi concitare, ut velocitatem rapidiſſimæ rei poſſimus æquare? Vigilandum eſt: niſi properamus, relinquimur. agit nos, agitúrque velox dies. inſcii rapimur. omnia in futurum diſponimus; & inter præcipitia lenti ſumus.

Καὶ αὖθις οὐχ ἥξεται | Cicero de *finib. l.* 2. *Non poteſt eſſe ſæpius dies, qui ſemel fuit.* Lucret. *l.* 1.

— fugit irrevocabilis ætas.

Et Virg. Georg. *l.* 3.

— fugit irreparabile tempus.

Et *Æneid. l.* 10.

— breve & irreparabile tempus
Omnibus eſt vitæ. —
— ut, *Stygis irremeabilis unda.*

Eidem *l.* 6. Ovid. *art. l.* 3.

— eunt anni more fluentis aquæ.
Nec quæ præteriit, curſu revocabitur unda.
Nec quæ præteriit, hora redire poteſt.

Auſon. *epigr.* 13.

Nec revocare potes, qui periere, dies.

Auguſtin. *in Pſalm.* 38. *Momentis tranſvolantibus cuncta rapiuntur: torrens rerum fluit: nihil de præterito revocatur.* Seneca *epiſt.* 123. *Fluunt dies: & irreparabilis vita decurrit.* Et *de vit. brev. cap.* 8. *Nemo reſtituet annos; nemo iterum te tibi reddet. Ibit, quâ cepit, ætas, nec curſum ſuum revocabit aut ſupprimet.* Audacius paulò, denique, Phædrus *fab.* 89.

— tempus

— *tempus elapſum ſemel*
Non ipſe poſſit Juppiter reprehendere.

Quod autem illi de *tempore* in univerſum, de *occaſione*, quæ eſt, ut Cicero *de invent. l.* 5. *pars temporis habens in ſe alicujus rei idoneam faciendi aut non faciendi opportunitatem*, haud minùs aptè dici poteſt. Poſidipp. *antholog. l.* 4. *c.* 14. εἰς Καιρῦ ἄγαλμα.

Ἡ δὲ κόμη τί κατ' ὄψιν; ὑπαντιάσαντι λαβέσθαι.
Νὴ Δία, τἀξόπιθεν πρὸς τί φαλακρὰ πέλει;
Τὸν γὰρ ἅπαξ πτηνοῖσι παραθρέξαντά με ποσσὶν,
Οὔτις ἔθ' ἱμείρων δράξεται ἐξόπιθεν.

Calliſtratus item *imagin.* 6. Ἡ κατὰ τῦ μετώπυ κόμη· τὰ δὲ ὄπισθεν πλοκάμων ἐλεύθερα. ὅτι προσιόντ@ μὲν αὐτῦ, λαβέσθαι ῥᾴδιον· παρελθόντ@ δὲ, ἡ τῶν πραγμάτων ἀκμὴ συνεξέρχεται, καὶ οὐκ ἔστιν ὀλιγωρηθέντα λαβεῖν τὸν καιρόν. Salubriter ergo Gregor. Nazianz. Δεῖ μὴ προΐεσθαι τὸν καιρὸν, ὃ πάλιν τυχεῖν ἀμήχανον.

§ 5. Φρόντιζε στιβαρῶς] *Enixè curato.* Caſ. ut cùm φρόντιζε conjungatur. at Xyl. *ut fortiter peragas.* tanquam ſi ad πράττειν, quod ſequitur, referatur. & huc potiùs accedo.

Ὡς Ῥωμαῖ@ καὶ ἄῤῥην] Caſaub. *ad Perſ. Sat.* 1. adductis iſtis noſtri verbis, in quibus tamen, Ὁ Ῥωμαῖ@ legit, (quod γραφικὸν an μνημονικὸν σφάλμα fuerit, incertum eſt) *Mollia*, inquit, *facta, dictaque nec Romano nec maſculi ſpiritûs viro convenium.* Noſter *infra l.* 3. § 5. Ὁ ἐν σοὶ θεὸς ἔστω προστάτης ζώου ἄῤῥεν@ καὶ Ῥωμαίου, & *l.* 4. § 3. Ἐλεύθερος ἔσο, καὶ ὅρα τὰ πράγματα, ὡς ἀνήρ. Vide & Giſbert. Cagnatum *adag.* Ἀνὴρ Ῥωμαῖ@ & Guilielm. Xylandrum *ad Plut. Paul. Æmilium.* Caſſiodor. *l.* 2. *ep.* 3. *Vivit inter nos, non conſuetudine peregrinâ; ſed gravitate Romanâ.* Nec *gravitatis* tantùm, ſed *ſtrenuitatis* nomine prædicantur *Romani*, unde Cordi Cremutii illud, qui C. Caſſium *Romanorum ultimum* dixit. Tacit. *l.* 4.

Τὸ ἐν χερσὶ] i. e. τὸ παρὸν, *id quod in manibus, vel præ manibus eſt.* ut *infra l.* 3. § 12. & *l.* 6. § 2. Livius, *l.* 4. *Cùm tantum belli in manibus eſſet.* & *l.* 26. *omittere id quod in manibus erat, bellum coegerunt.* Plin. min. *l. ep.* . *Non vacat, quia vindemiæ in manibus.* Senec. *de benefic. l.* 4. *c.* 1. *Nihil tam neceſſarium, aut magis cum cura dicendum, quàm quod in manibus eſt.* Plaut. Bacchid. 4. 3. *Reddidi patri omne aurum, mihi quod fuerat præ manu.* Atq; eſt reverà Τὸ παρὸν μόνον *in manu noſtra.* Senec. *ſupr. ad* § 4. *de brev. vit. c.* 9. *Quod in manu fortunæ poſitum eſt, diſponis; quod in tua, dimittis.* Quod autem ἐν χερσὶ hîc Marcus, Pindarus τὸ παρὰ ποσὶ, & τὸ πὰρ ποδὸς dixit. Vide ad *l.* 4. § 21. quod Terent. *Adelph.* 3 3. *quod ante pedes eſt*, dixit, *Iſtuc eſt ſapere, non quod ante pedes modò eſt*
Videre, ſed etiam illa, quæ futura ſunt.

Ἀπλάστου σεμνότητος] commendat *gravitatem ſimplicem ac genuinam*; cui opponitur ἡ κατάπλαστος βαρύτης, ut Plut. *de audiend.* quam & σεμνότητα πεπλασμένην, Iſocrates in *Archidamo*; ἐπίπλαστον τῆς σεμνότητος ὑπόκρισιν, Clemens dixit, *pædag. l.* 3. *c.* 11. i. e. *gravitas ficta*, ſive *vultûs ſeveritas ſimulata*, ut Ammian. *l.* 14. ſive *callida ſeveritatis ſimulatio*, ut Capitol. in *Marc.* quà *nihil ineptius* pronunciat Petronius. ita *frontem aſſeverare*, dixit Apuleius, *metamorph. l.* 8. i. e. *ficta ſeveritatis perſonam inducere*, ut Caſſiod. *l.* 1. *ep.* 4. ita enim malim, quàm *inducere*, quòd vulgati exhibent. De Sexto *ſupr. l.* § 9. τὸ σεμνὸν ἀπλάστως. De P. Craſſo Cicero in Bruto § 282. *Erat ſine arrogantia gravis, & ſine ſegnitie verecundus.* De Perſeo Rege contra Polybius apud Suidam, κατὰ τὴν ἐπίφασιν εἶχεν ἐπισκύνιον, *Vultûs ſpeciem præ ſe ferebat ad ſeveritatem compoſitam.* Vide *ad l.* 3. § 2. Et de Ariſtippo Tertullian. *apolog. c.* 46. *Ariſtippus in purpura ſub magna gravitatis ſuperficie nepotatur.* Plut. in *Pericle.* Τοὺς δὲ τῦ Περικλέους τὴν σεμνότητα, δοξοκοπίαν τε καὶ τῦφον ἀποκαλῦντας, ὁ Ζήνων παρεκάλει καὶ αὐτούς τι τοιῦτον δοξοκοπεῖν, ὡς τῆς προσποιήσεως αὐτῆς τῶν καλῶν ὑποποιούσης τινὰ λεληθότως ζῆλον καὶ συνήθειαν.

Ἂν ὡς ἐσχάτην τῦ βίυ ἑκάστην πρᾶξιν ἐνεργῇς.] Pulcherrimum plurimiq; momenti monitum. quod & *infra* denuò inculcatur, § 11. Ὡς ἤδη δυνατῦ ὄντ@ ἐξιέναι τῦ βίυ, οὕτως ἕκαστα ποιεῖν καὶ διανοεῖσθαι. Et *l.* 3. § 12. Ἐὰν τὸ παρὸν ἐνεργῇς ἑπόμενος, ἐῤῥωμένως, &c. καὶ τὸν ἑαυτῦ δαίμονα καθαρὸν ἑστῶτα τηρῇς, ὡς εἰ καὶ ἤδη ἀποδῦναι δέοι. Et *l.* 7. § 29. ἐννόησον τὴν ἐσχάτην ὥραν. In eandem ſententiam Zaleucus in *legum ſuarum proœmio*, apud Stob. *ſerm.* 2. *tit.* 42. Δεῖ ἕκαστον παρ' ἑκάστην πρᾶξιν ἀεὶ συνοικειῦν τὸν τῆς τελευτῆς καιρὸν, ὡς δὴ παρόντα. οὕτω γὰρ ἂν μάλιστα τῦ καλῦ καὶ τῦ δικαίυ φροντίζοι. Seneca *epiſt.* 114. *Quicquid facies, reſpice ad mortem.* Idemq; de ſe *ep.* 61. *Hoc animo tibi hanc epiſtolam ſcribo, tanquam cùm maximè ſcribentem mors evocaturo ſit, paratus exire ſum.* Vide & *ad l.* 3. § 12.

Ἀπὸ τῦ αἱρῦντος λόγυ] ἀπὸ τῦ κρείττον@ λόγυ. *à meliore ratione.* reſcribi poſtulat Annot. Lugd. nam interpres uterque τῦ αἱρῦντος illud inſuper omnino habuit. Verùm nec mutandum quicquam, & vertendum, *à dictante ratione*, ſive *à rationis dictamine.* Uſitatum eſt λόγος αἱρεῖ, i.e. ἀξιοῖ, *dictat, poſcit, exigit.* Vide *ad l.* 4. § 19. Reſtituenda vox eadem apud Epictetum *enchir. c.* 50. ubi διαιρῦντα λόγον, ἀντὶ τῦ αἱρῦντα, perperam legitur. Vide *ad l.* 3. § 4.

Συμμεμοιραμένα] quod *l.* 3. § 16. συγκλωθόμενα.

Ὁρᾷς ὡς ὀλίγα] Antiſthenes apud Laert. *l.* 6. Τὴν ἀρετὴν τῶν ἔργων εἶναι, μήτε λόγων πλείστων δεομένην, μήτε μαθημάτων. Hinc Alexandro Diogenes

ogenes apud Dionem Pruſ. *orat.* 4. Καὶ σύ, ἐπειδὰν ἔτι μάθῃς, ἐὰν τύχῃς ἐπιστατοῦ ἀνδρὸς, ἱκανῆς ἐστι μιᾶς ἡμέρας, πρὸς τὸ συνιδεῖν τὸ πρᾶγμα καὶ τὴν τέχνην, καὶ οὐδὲν ἔτι δεήσει ποικίλων σοφισμάτων ἢ λόγων. Senec. *epiſt.* 106. *Paucis opus eſt ad mentem bonam literis.* Et *epiſt.* 94. *Infinita, inquit, præcepta ſunt. Falſum eſt: nam de maximis & neceſſariis rebus non ſunt infinita. tenues autem differentias habent, quas exigunt tempus, locus, perſonæ. ſed his quoque dantur præcepta generalia.* Fabius *inſtitut. l.* 12. *c.* 11. *Brevis eſt inſtitutio vitæ honeſtæ beatæq;, ſi credas.* (cedas f. ſiquidem in voluntate plurimum poſitum contendit) *longam enim facit operam, quod repugnamus.* De Antonio Niceph. Calliſt. *hiſt. eccleſ. l.* 8. *c.* 40. Γράμματα δὲ μὴ μαθεῖν, οὐδὲ τὸν εἰδότα διὰ θαύματος εἶχε. νοῦν δ᾽ ἀγαθὸν, ὡς γραμμάτων πρεσβύτερον καὶ τῶν τοιούτων εὑρετὴν, μάλα ἐπῄνει. ὧν δὲ γὰρ ἦν τούτων ἀνάγκην, τοῦ νοῦ ἐρρωμένως ἔχοντος. Vide *l.* 7. § 66.

Εὔρουν καὶ θεουδῆ βιῶσαι βίον] Εὔρουν βίον dixit, & iſtic, & *l.* 10. § 6. pro *vita beata, proſpera, in qua omnia ex voto ſuccedunt & quaſi fluunt*; metaphora ab eis quæ ſecundo flumine feruntur. Ita Stoici reliqui. Jo. Stob. ecl. *tom.* I. *l.* 2. *c.* 4. § 3. Zenon. ait εὐδαιμονίαν finiviſſe εὔροιαν βίου eaq; definitione uſos etiam Cleanthem, Chryſippum, eorúmq; poſteros. Chryſippus certè περὶ τῶν τελῶν, referente Laërtio *l.* 7. in *Zenon. Citt.* Εἶναι δ᾽ αὐτὸ τοῦτο τὴν τοῦ εὐδαίμονος ἀρετὴν καὶ εὔροιαν βίου, ὅταν πάντα πράττηται κατὰ τὴν συμφωνίαν τοῦ παρ᾽ ἑκάστῳ δαίμονος πρὸς τὴν τοῦ ὅλου διοικητοῦ βούλησιν. Epictet. *differt. l.* 1. *c.* 4. Οὐκ ἄλλως τὸ εὔρουν καὶ ἀπαθὲς περιγίνεται τῷ ἀνθρώπῳ. ἢ ἐν ὀρέξει μὴ ἀποτυγχάνοντι, ἐν ἐκκλίσει δὲ μὴ περιπίπτοντι. Et mox 2. Ἡ ἀρετὴ ταύτην ἔχει τὴν ἐπαγγελίαν, εὐδαιμονίαν ποιῆσαι, καὶ ἀπάθειαν, καὶ εὔροιαν. Inde verbum εὐροεῖν iſtis oppido quàm familiare. Vide *ſupra, ad l.* 5. § 34. & *l.* 10. § 6.

Θεουδῆ] i.e. θεοειδῆ. *Vitam divinam, divinæ parem.* Ita Homer. *Odyſſ.* ζ´. *v.* 121. & θ´. *v.* 576. νόος θεουδὴς *mens divina, Deo ſimilis.*

— καί σφιν νόος ἐστὶ θεουδής.

& θυμὸς θεουδής. *Odyſſ.* τ´. *v.* 365. *animus divinus.*

— θεουδέα θυμὸν ἔχοντα.

& Apollon. *Argonaut. l.* 2. ἄνδρες θεουδεῖς, *homines divini, Deo ſimiles,* in illis;

Ζηνὸς αὐτὸς τὰ ἔργα ἐπιδέρκεται· οὐδέ μιν ἄνδρες
Λήθουσιν ἔμπεδον, οἵ τε θεουδέες, οὐδὲ δίκαιοι.

Et Marco perinde βίος θεουδὴς, *vita divina, ei quæ deorum eſt par prorſus.* Vide hac in parte typhum Stoicum *ad l.* 3. § 7.

§ 6. Ὕβριζε, ὕβριζε αὐτὴν, ὦ ψυχή] Prava ſanè dictio, depravatáq; proculdubio lectio. neque enim è fæce hominum quiſquam, nedum Marcus noſter, ut *ipſa ſeſe contumeliâ afficiat, animam ſuam* hortetur ſuam. legendum, vel ὑβρίζεις, vel, quod malim, ὑβρίζεις. ut corripientis, non adhortantis ſit. Nam quòd lectionem receptam ſecutus, quaſi εἰρωνικῶς dictum M. Caſaub. accipit, mihi neutiquam vero ſimile videtur. Marcus ſiquidem nuſquam ironiis uſus deprehenditur. Plato *de leg. l.* 5. Τιμᾷ δὲ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ἡμῶν οὐδεὶς ὀρθῶς, δοκεῖ δέ. quo loco & quibus rationibus animas ſuas contumelioſè habeant pleriq;, cùm honorare videantur, multis diſſerit docétque; quo modo & noſter *infra* § 16.

Εὖ γὰρ ὁ βίος ἑκάστῳ] M. Caſaub. legendum autumat, Εὖ γὰρ ὁ βίος ἑκάστῳ [παρ᾽ ἑαυτοῦ] vel etiam, repetito quod mox ſequitur, [αἰδουμένῳ ἑαυτόν. ut ſenſus ſit, *felicitas cujuſque pendet à ſeſe*; vel *felicitas cujuſq; in eo conſiſtit, ut reverentiam ſui habeat.* Verùm nec video, quomodo verba ipſa hunc ſenſum exhibere poſſint: & proclivior mihi ac germanior emendatio futura videtur, ſi legamus, prout ad marginem ex conjectura adſcripſimus; φεύγει γὰρ ὁ βίος ἑκάστῳ. Perſ. *Sat.* 5. *v.* 153.

Vive memor leti, fugit hora: hoc quod loquor inde eſt.

Naſo *Faſt. l.* 5.

Tempora labuntur, tacitiſq; ſeneſcimus annis;
Et fugiunt fræno non remorante dies.

& *Amor. l.* 1. *el.* 8.

Labitur occultè, fallitq; volatilis ætas:
Et celer admiſſis labitur annus equis.

i. e. quàm concitatiſſimè ac contentiſſimè fugit. Itaq; *Metam. l.* 10. ſubjungit, idem planè locutus,

Et nihil eſt annis velocius ——.

& *el.* 11. *Dum loquor, hora fugit.* ——

Quod Horat. *Carm. l.* 1. *Ode* 11.

— *Dum loquimur fugerit invida*
Ætas: carpe diem, quàm minimùm credula poſtero.

Silius *bell. Pun. l.* 15.

— *currit mortalibus ævum;*
— *fugit hora rapitque*
Tartareus torrens. —

Pulcerrimè Anacreon. *carm.* 4.

Τροχὸς ἅρματος γὰρ οἷα,
Βιοτὸς τρέχει κυλισθείς.
Rota nam velut curulis,
Properat volucris ætas.

Sen. Herc. fur.

Properat curſu vita citato
Volucrique die rota præcipitis
Vertitur anni.

Idémq; ſi idem utriuſq; autor, *epiſt.* 99. *Reſpice celeritatem rapidiſſimi temporis: cogita brevitatem hujus ſpatii, per quod citatiſſimi currimus.* Quin & *ad Marc. Conſol. c.* 10. quod ad noſtri mentem proximè accedit: *Rapina rerum omnium eſt, (miſeri neſcitis?) & fuga, vivere.* Vide *ſuprà ad* § 4. σχολάσεις. Hoc ſi minus placuerit, habeas D. Arn. Bootii ingenioſam ſanè, nec temerè aſpernandam, conjecturam, ut legatur; Εἷς γὰρ ὁ βίος ἑκάστῳ. *Unica*

enim

enim eſt unicuique vita : nec altera ulla, iſthc ſaltem; expectanda. Epicurus ſupra, Γεγόναμεν ἅπαξ· δὶς δ᾽ οὐκ ἔστι γενέσθαι ;

Nec naſci bis poſſe datur.— Silius *l.* 15.

id quod Euripides voluit, ubi dixit in *Alceſt.*

Ψυχῇ μιᾷ ζῆν, οὐ δυοῖν ὀφείλομεν.
Unam agere vitam, non duas nobis datur.

Quem & in *ſupplic.* idem pluribus conqueſtum ſuprà monuimus. Verba ipſa, quia ad lectionem iſtam illuſtrandam cum primis faciunt, exhibere iſtic neutiquam pigebit.

Οἴμοι· τί δὴ βροτοῖσιν οὐκ ἔστιν τόδε,
Νέους δὶς εἶναι, καὶ γέροντας αὖ πάλιν ;
Ἀλλ᾽ ἐν δόμοις μὲν ἤν τι μὴ καλῶς ἔχῃ,
Γνώμαισιν ὑστέραισιν ἐξορθούμεθα.
Αἰῶνα δ᾽ οὐκ ἔξεστιν. εἰ δ᾽ ἦμεν νέοι
Δὶς καὶ γέροντες, εἴ τις ἐξημάρτανεν,
Διπλοῦ βίου λαχόντες, ἐξωρθούμεθ᾽ ἄν.

id eſt, vertente Grotio :

Proh fata! cur non eſt datum mortalibus
Duplici juventâ, duplici ſenio frui ?
Intra penates ſiquid habet incommodè,
Fas ſerius corrigi ſententiâ :
Hoc vita non permittit. at qui bis foret
Juvenis ſenexque, ſiquid erratum foret
Priore, id emendaret in curſu altero.

Idémq; *ibid.* — οὔτε γὰρ μόνον βροτοῖς
Οὐκ ἔστι τ᾽ ἀνάλωμ᾽ ἀνθρώποισι λαβεῖν,
Ψυχὴν βροτείαν· χρημάτων δ᾽ εἰσὶν πόροι.
— *unicum mortalibus*
Hoc eſt, ſemel quod perditum recipi nequit,
Hæc vita : reliqua copia eſt reparabilis.

εἰσὶ δέ τινες, οἳ τὸν παρόντα μὲν βίον οὐ ζῶσιν· ἀλλὰ παρασκευάζον(ται) πολλῇ σπουδῇ, ὡς ἕτερόν τινα βίον βιωσόμενοι, οὐ τὸν παρόντα· καὶ ἐν τούτῳ ἀπολειπόμενος ὁ χρόνος οἴχεται. Antiphon. apud Stob. *ſerm.* 2. *tit.* 16. ubi leg. forſan ἀπολειπόμενος. Geſn. παραλειπόμενος. Quibus adjici poſſunt & Bionis errorem hunc corrigentia illa ex *Idyl.* 5.

Εἰ μὲν γὰρ βιότω διπλόον χρόνον ἄμμιν ἔδωκεν
Ἢ Κρονίδας, ἢ Μοῖρα πολύτροπος, ὥστ᾽ ἀνύεσθαι
Τὸν μὲν ἐς εὐφροσύνας καὶ χάρματα, τὸν δ᾽ ἐπὶ μόχθῳ,
Ἦν τάχα μοχθήσαντι ποθ᾽ ὕστερον ἐσθλὰ δέχεσθαι·
Εἰ δὲ θεοὶ κατένευσαν ἕνα χρόνον ἐς βίον ἐλθεῖν
Ἀνθρώποις, καὶ τὸν δὲ βραχὺν καὶ μείονα πάντων,
Ἐς πόσον, ἆ δειλοί, καμάτως κ᾽ εἰς ἔργα πονεῦμες;
Nam ſi vivendi nobis geminata dediſſet
Tempora ſeu Fatum, ſeu Jupiter eſſet ut ævi
Altera lætitiæ pars, altera dicta labori,
Reſponſura quies tandem ſudoribus eſſet.
Sin vitæ ſpatium miſeris mortalibus unum
Conceſſere Dei, modicique id fine coercent,
Quid juvat in triſtes animos impendere curas ?

Grot. Itaq; Lucian. *de merced. conduct.* τίνα ἄλλον ὁ μάταιος ἐμαυτῷ βιώσομαι βίον, τὸν παρόντα τοῦτον ἄλλῳ βεβιωκώς ; Attamen, ut ſcitè Martial. *l.* 10. *ep.* 23.

Ampliat ætatis ſpatium ſibi vir bonus : hoc eſt
Vivere bis, vitâ poſſe priore frui.

Cæterùm Cl. Salmaſius lectionibus hiſce omnibus præfert ; βραχὺς ὁ βίος ἡμῖν. quomodo Hippocrates *aphoriſm.* 1. Sed & Marcus ipſe *l.* 4. § 26. Ego in medio iſta lectori relinquo.

Οὕτος δέ σοι χρόνον ἀνύσαι | quod *ſupra* § 2. dixerat : γέρων εἶ. tanquam ipſe ſe alloquatur. Et *l.* 10. § 15. ὀλίγον ἐστὶ τὸ ὑπολειπόμενον τοῦτο.

Μὴ αἰδοῦ σεαυτόν | De Catone Plutarchus in *Apophthegm.* Μάλιστα δὲ ἐκέλευε δεῖν ἕκαστον αἰδεῖσθαι ἑαυτόν· μηδένα γὰρ ἑαυτοῦ μηδέποτε χωρὶς εἶναι. Unde emendandus Stobæus, *ſerm.* 2. *tit.* 31. apud quem pro μηδένα, μηδὲν legitur. Theophraſt. *ibid.* Αἰδοῦ σεαυτόν, καὶ ἄλλον οὐκ αἰσχυνθήσῃ. Muſonius itidem: Αἰδοῦς πρὸς πᾶσιν ἄξιος ἔσῃ, ἐὰν πρῶτον ἄρξῃς σεαυτὸν αἰδεῖσθαι. Omniúmque optimè Democritus : Φαῦλον, κἂν μόνος ᾖς, μήτε λέξῃς, μήτε ἐργάσῃ. μάθε δὲ πολὺ μᾶλλον τῶν ἄλλων σεαυτὸν αἰσχύνεσθαι. Idémq; *ibid. tit.* 46. Μηδέν τι μᾶλλον τοὺς ἀνθρώπους αἰδεῖσθαι ἑωυτοῦ· μηδέ τι μᾶλλον ἐξεργάζεσθαι κακόν. εἰ μέλλοι μηδεὶς εἰδήσειν, ἢ οἱ πάντες ἄνθρωποι. ἀλλ᾽ ἑωυτὸν μάλιστα αἰδεῖσθαι. καὶ τοῦτον νόμον τῇ ψυχῇ καθεστάναι, ὥστε μηδὲν ποιεῖν ἀνεπιτήδειον. Quod Iſocrat. *ad Demonic.* Μηδέποτε μηδὲν αἰσχρὸν ποιήσας, ἔλπιζε λήσειν. καὶ γὰρ ἂν τοὺς ἄλλους λάθῃς, σεαυτῷ γε συνειδήσεις. *Quid autem prodeſt non habere conſcium, habenti conſcientiam ?* Ex Seneca Lactant. *inſtitut. l.* 6. *c.* 24.

At verò, ut Diphilus, ſi Stobæo *tit.* 24. referenti, Philiſtio, ſi Maximo *c.* 40. fides ;

Ὅστις γὰρ αὐτὸς αὐτὸν οὐκ αἰσχύνεται
Συνειδόθ᾽ αὑτῷ φαῦλα διαπεπραγμένῳ,
Πῶς τόν γε μηδὲν εἰδότ᾽ αἰσχυνθήσεται ;
Qui non veretur ipſe ſemet, conſcius
Sibi mali facinoris, quod commiſerit,
Hic quomodo alios neſcios verebitur ? Grot.

Vide *l.* 12. § 4. & Galenum *ad l.* 10. § 9.

§ 7. Περισπᾷ τί σε τὰ ἔξωθεν ἐμπίπτοντα | Scriptura mendi manifeſta. Mer. Caſ. tranſpoſitâ unâ voculâ legere videtur, Τί περισπᾷ σε ; *cur te diſtrahant ?* &c. Ego malim, reſtitutâ quæ excidit negante particulâ, (quia ſequitur καὶ) [Μὴ] περισπάτω σε. &c. *ne diſtrahant te.* quod & Xylandrum ſecutum video. Sic *l.* 8. § 1. ἄλλο μηδὲν περισπάτω. Et *l.* 4. § 3. Ἀλλὰ τί δοξάριόν σε περισπάσει. Et *l.* 7. § 20. Ἐμὲ ἓν μόνον περισπᾷ. Baſil. Cæſar. *in Pſal.* 45. Τίς γὰρ μερίμνη τῶν τοῦ κόσμου, καὶ ἐμβαθύνων τοῖς περισπασμοῖς τῆς σαρκὸς δύναται τοῖς τοῦ θεοῦ λόγοις προσέχειν, καὶ τῇ ἀκριβείᾳ τῶν τηλικούτων θεωρημάτων ἀρκεῖν ; Interpretes Græci *Eccleſ.* c. 1. v. 13. τὸ ענין reddunt περισπασμόν· Latinus, *diſtentionem.* eò quod *in varias ſolicitudines mens hominis diſtenta laniatur.* Hieron. Vide *ſupra* § 2. μακὰν ἀπό.

Καὶ σχολὴν πάρεχε σεαυτῷ | καὶ, ἀντὶ τοῦ ἀλλά, copulativa

copulativa loco adverſativæ. Sic in *Evang.* Matt. *c.* 12. *v.* 43. ζητοῦν ἀνάπαυσιν, καὶ οὐχ εὑρίσκει. *requiem quærit, ſed non invenit.* & *c.* 16. *v.* 4. γενεὰ πονηρὰ σημεῖον ἐπιζητεῖ, καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ. *generatio prava ſignum requirit: verùm ſignum illis non dabitur.* Luc. *c.* 4. *v.* 2. καὶ οὐκ ἔφαγεν οὐδὲν ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις· καὶ συντελεσθεισῶν αὐτῶν, ὕστερον ἐπείνασεν. *Nihilque per dies illos comedebat: ſed eis conſummatis poſteà eſuriit.* & *c.* 20. *v.* 19. Καὶ ἐζήτησαν ἐπιβαλεῖν ἐπ' αὐτὸν τὰς χεῖρας· καὶ ἐφοβήθησαν τὸν λαόν. *Quærebant manus ei injicere; verùm à populo metuebant ſibi.* *Act.* *c.* 7. *v.* 42, 43. Μὴ σφάγια καὶ θυσίας προσηνέγκατέ μοι; — καὶ ἀνελάβετε τὴν σκηνὴν τοῦ Μολόχ. *Num victimas hoſtiaſque obtuliſtis mihi? — Sed Molochi tabernaculum bajulâſtis.* Plato *Theætet.* adducendus *infra ad* § 13. πᾶσαν πάντη φύσιν ἐρευνωμένη τῶν ὄντων ἑκάστου ὅλου, εἰς τε τῶν ἐγγὺς οὐδὲν αὐτὴν συγκαθιεῖσα. *Omnem ubique univerſi totius naturam perſcrutans; verùm ad eorùm quæ ſunt propè, nihil ſeſe demittens.* Senec. *epiſt.* 57. exhibendus *ad lib.* 4. § 21. *Permeare non poſſe, & ſtatim ſpargi.* pro, *ſed ſtatim ſpargi.*

Παύσαι ῥεμβόμενος | Sic *l.* 4. § 22. Μὴ ἀποῤῥέμβεσθαι. & *l.* 3. § 4. ποιεῖ ἀποῤῥέμβεσθαι. ῥέμβεσθαι & ἀποῤῥέμβεσθαι *à re inſtituta,* vel etiam *abſq; certa re ulla inſtituta, temerè huc illuc divagari.* Jo. Chryſoſt. *in epiſt.* 1. *ad Timoth. homil.* Τοῦ νοῦ πολλάκις ἀλλαχοῦ ῥεμβομένου, ἡ χεὶρ αὐτόματος ἐκινεῖτο· *Mente ſæpenumero alibi divagante; ſponte interim movetur manus.* Plutarch. *de curioſit.* Δεῖ δὲ μὴ καθάπερ θεράπαιναν ἀνάγωγον, ἔξω ῥέμβεσθαι τὴν αἴσθησιν, ἀλλ' ἀποπεμπομένην ὑπὸ τῆς ψυχῆς ἐπὶ τὰ πράγματα, συντυγχάνειν αὐτοῖς ταχὺ καὶ διαγγέλλειν· εἶτα πάλιν ἐντὸς εἶναι τῷ λογισμῷ, καὶ προσέχειν αὐτῷ. Idémque eodem, quo noſter hîc ſenſu, qui à corpore ad animum tranſtulit, *de commun. notit. c.* 13. Νήφειν γὰρ οὐκ ἔστιν οἷς δεῖ πρὸς ἀρετὴν, ἀλλὰ ῥεμβόμεθα πάντες ἀσχημονοῦντες καὶ κακοδαιμονοῦντες. Expreſſit autem pulchrè, quod noſter hîc, Senec. *de tranquil. c.* 12. *Circumcidenda eſt concurſatio,* [*circumcurſatio* potiùs] *qualis eſt magnæ partis hominum, domos, & theatra, & fora pererrantium, alienis ſe negotiis offerunt, ſemper aliquid agentibus ſimiles, horum ſi aliquem exeuntem domo interrogaveris; Quò tu? quid cogitas? reſpondebit tibi; Non mehercule ſcio: ſed aliquos videbo, aliquid agam: ſine propoſito vagantur, quærentes negotia: nec quæ deſtinaverunt, agunt; ſed in quæ incurrerunt. Inconſultus illis vanuſque curſus eſt: qualis formicis per arbuſta repentibus; quæ in ſummum cacumen, deinde in imum, inanes aguntur.* Idémq; *epiſt.* 95. *Vita ſine propoſito vaga eſt.* i. e. ῥεμβός. ut Marcus *infr.* § 17. Vitam autem iſtiuſmodi graphicè itidem depingit nobis Ennius in *Iphigenia* à Gellio *l.* 19. *c.* 10. laudatus, quem à Scriverio, Salmaſioq; emaculatum, reſtitutumq; exhibemus.

Otio qui neſcit uti, plus habet negotii,
Otii minùs, quàm cùm eſt negotium in negotio.
Nam cui quod agat inſtitutum eſt, is nullo negotio
Id agit; ſtudet ibi, menteimq; atq; animum delectat ſuum.
Otioſe in otio animus neſcit, quid quidem velit.
Hoc ita eſt, neq; nunc domi nos, neq; nunc militiæ ſumus.
Imus huc, hinc illuc: cùm illuc ventum eſt, ire illinc lubet.
Incertè errat animus; præterpropter vita vivitur.

h. e. ut vir clariſſ. εἰκῇ βιοῦντας.

Τὴν ἐπίχειρον παραφορὰν φυλακτέον | D. Jun. παραφορὰν mavult: quomodo de Maximo *l.* 1. § 15. dixerat, κατὰ μηδὲν παράφορον. παραφορὰ reverà *mentis errorem, hallucinationem, delirium, deſipientiam* creberrimè denotat: unde & à Gorrhæo pro *leviori mentis emotione;* & à Fœſio, pro *graviore* etiam in medicorum libris ſumi obſervatum eſt. Cæterùm & παραφορὰν nihilo minùs pro *errore, mentiſq; obturbatione* uſurpari Budæus teſtimoniis haud paucis comprobat: inter quæ illud eſt ex Græcis Solomonis interpret. *Eccleſ.* 2. 12. ἰδεῖν σοφίαν καὶ παραφορὰν καὶ ἀφροσύνην. Et ruſus ibid. *c.* 2. *v.* 2. τῷ γέλωτι εἶπα παραφοράν· *riſum reputavi errorem.* Vulg. quibus & adjici poteſt illud, *c.* 7. *v.* 26. γνῶναι ἀσεβοῦς ἀφροσύνην καὶ παραφοράν. itaq; nihil forſan mutandum fuerit.

Μὴ ἔχοντες σκοπόν | *Infra* § 16. inter ea, quibus anima contumeliam ſibi facit, hoc ponit, Ὅταν πρᾶξίν τινα ἑαυτῆς καὶ ὁρμὴν ἐπ' οὐδένα σκοπὸν ἀφίῃ. Perſ. *Sat.* 3. *v.* 60.

Eſt aliquid quò tendis, & in quod dirigis arcum?
An paſſim ſequeris corvos teſtáque, lutóque,
Securus quò pes ferat, atque ex tempore vivis?

Metaphora ἀπὸ τῶν ἄσκοπα τοξευόντων, ut Lucian. in *Toxari.* quod nos dicimus, **to ſhoot at rovers,** ſeu **at randome.** Vide Caſaubon. *ad Perſ.* & *infra* ad § 16. & *ad l.* 10. § 27.

§ 8. Παρὰ τὸ μὴ ἐφιστάνειν, τί ἐν τῇ ἄλλου ψυχῇ | Cohibere vult τὸ ἀλλοτριοεπισκοπεῖν, ut Petrus loquitur, *epiſt.* 1. *c.* 4. *v.* 15. ut iſtîc, ſic *infra* § 13. & *l.* 3. § 4. & *l.* 4. § 18. & *l.* 7. § 55.

Τοὺς δὲ τοῖς τῆς ἰδίας ψυχῆς κινήμασι μὴ παρακολουθοῦντας | *Qui ſuiipſius animi motibus non obſequitur.* Xyl. imò, *qui motus non aſſequitur.* quod & M. Caſaubonum obſervâſſe video. παρακολουθεῖν, ſicut & ſimplex ἀκολουθεῖν, eſt eorum, quæ dicuntur aut aguntur etiam, *ex animadverſione obſervationeq; diligenti, intelligentiam conſequi.* Id unico tantùm, cùm frequentiſſimum ſit, ex Galeni ſcriptis loco firmatum fuerit, quem *ad l.* 5. § 5. *infra* exhibebimus. Quin & Xyl. ipſe τὸ παρακολουθεῖν *intelligere* vertit. *l.* 7. § 24. Et Sextus Empir. *adv. diſciplin. l.* 1. *c.* 13. duo iſta ὡς τὰ παράλληλα poſuit: Πῶ

γάρ.

γάρ τις δύναται τῶν ὡρμημένων χαμαιζηλῶν Ἡράκλειτον ζυνιέναι, καὶ Πλάτωνι παρακολουθῆσαι; Indè Marco *l.* 5. § 9. ἡ παρακολουθητικὴ καὶ ἐπιστημονικὴ δύναμις. Vide & *l.* 7. § 4.

§ 9. Τίς ἡ τῶν ὅλων φύσις, καὶ τίς ἡ ἐμή | Vide *ſupra ad l.* 1. § 9. Laërt. *Zenon. Citt.* Φύσιν δὲ Χρύσιππος μὲν ἐξακούει, ᾗ ἀκολούθως δεῖ ζῆν, τήν τε κοινὴν, καὶ ἰδίως τὴν ἀνθρωπίνην. Ὁ δὲ Κλεάνθης τὴν κοινὴν μόνην ἐκδέχεται φύσιν, ᾗ ἀκολουθεῖν δεῖ, οὐκέτι δὲ τὴν ἐπὶ μέρους. Conciliat utrumq; Marcus noſter, qui idem planè utrumq; ſtatuit eſſe, *juxta naturam propriam & juxta communem vivere.* Vide *l.* 5. § 3.

Καὶ ὁποῖόν τι μέρος ὁποίου τοῦ ὅλου | Vide *ſupr. ad* § 3. & Caſaubon. *ad* illud *Perſii Sat.* 3. *v.* 12.

— quem te Deus eſſe

Juſſit, & humanâ quâ parte locatus es in re.

Οὐδεὶς ὁ κωλύων | Hoc paſſim inculcat, *bonam mentem nihil impedire poſſe.* Ita *l.* 1. § 17. μηδὲν κωλύειν κατὰ φύσιν ζῆν. & *l.* 3. § 12. οὐδεὶς ὁ τοῦτο κωλύσαι δυνάμενος. & *l.* 4. § 49. μήτι κωλύεται δίκαιον εἶναι, μεγαλόψυχον, σώφρονα, ἔμφρονα, &c. & *l.* 5. § 29. οὐδεὶς με κωλύσει ποιεῖν ἃ θέλω. & *l.* 6. § 58. κατὰ λόγον τῆς σῆς φύσεως βιοῦν σε οὐδεὶς κωλύσει. & *l.* 9. § 10. εἰπὲ τίς ὁ κωλύων. & *l.* 8. § 47. τίς ὁ κωλύων διορθῶσαι τὸ δόγμα; & *l.* 12. § 25. τὴν ὑπόληψιν τίς κωλύει ἐκβάλλειν; & aliis verbis *l.* 8. § 41. τὰ τοῦ νοῦ ἴδια οὐδεὶς ἄλλος εἴωθεν ἐμποδίζειν. & *l.* 11. § 9. Οἱ ἐνιστάμενοι προϊόντι σοι κατὰ τὸν ὀρθὸν λόγον, ὡς τῆς ὑγιοῦς πράξεως ἀποστρέψαι σε οὐ δυνήσονται. & *l.* 12. § 8. οὐδεὶς ὑπ' ἄλλου ἐμποδίζεται. quod & ipſum *l.* 5. § 34. & *l.* 10. § 32. Νοῦς καὶ λόγος διὰ παντὸς τοῦ ἀντιπίπτοντος οὕτως περιελθεῖν δύναται, ὡς πέφυκε, καὶ ὡς θέλει. Hoc eſt autem verè liberum eſſe. Epict. *diſſert. l.* 1. *c.* 12. Ἐλεύθερός εἰμι, ᾧ γίνεται πάντα κατὰ προαίρεσιν, καὶ ὃν οὐδεὶς δύναται κωλῦσαι. Et faſtuoſiùs, vixque piè ſatis idem *ibid. c.* 1. τὴν προαίρεσιν δὲ οὐδ' ὁ Ζεὺς νικῆσαι δύναται.

Ἧς μέρος εἶ | Idem *ſupra* § 3, & 4. & *infra* § 16. Apud Laertium *Zenon. Citt.* Chryſippus *de finib.* Μέρη γὰρ εἰσὶν αἱ ἡμέτεραι φύσεις τῆς τοῦ ὅλου.

§ 10. Φιλοσόφως ὁ Θεόφραστος | *Philoſophicè Theophraſt.* Xyl. rectè φιλοσόφως, id eſt, φιλοσοφίας ἀξίως. uti ipſe ſe Marcus mox explicat. itaque ut cum Annot. Lugd. φιλόσοφος ὁ Θεόφραστος legamus, quod ſuadeat nihil eſt. nec eſt commoda ſatis loquendi formula.

Ὡς ἄν τις κοινότερον τὰ τοιαῦτα συγκρίνειε | *Quatenus ex communiore hominum ſenſu & ſententiâ vulgari iſta quis inter ſe contulerit.* Ita Senec. *epiſt.* 59. *Permitte mihi uti verbis publicis, nec illa ad ſignificationem Stoicam revoca.* & *epiſt.* 82. *Malè nunc ſic accipe, quemadmodum à populo dici ſolet.* Hoc autem ideò Marcus iſtic, quia Stoici *peccata omnia paria* prorſùs eſſe ſtatuebant. Eodem modo *l.* 6. § 45. κοινότερον δὲ νῦν τὸ συμφέρον ἐπὶ τῶν μέσων λαμβανέσθω. Contra *l.* 4. § 10. καθὸ νενόηται ἰδίως.

Βαρύτερα τὰ κατ' ἐπιθυμίαν πλημμελήματα | Idem multis contendit Ariſtoteles *Ethic. Nicomach. l.* 7. *c.* 6. nimirum, ὅτι ἧττον αἰσχρὰ ἀκρασία ἡ τοῦ θυμοῦ, ἢ ἡ τῶν ἐπιθυμιῶν· καὶ ὅτι αἰσχίων ἡ περὶ ἐπιθυμίας ἀκρασία, τῆς περὶ τὸν θυμόν.

Ὁ γὰρ θυμούμενος μετά τινος λύπης | Ita Ariſt. ubi priùs, οὐδεὶς ὑβρίζει λυπούμενος· ὁ δ' ὀργῇ ποιῶν πᾶς, ποιεῖ λυπούμενος· ὁ δ' ὑβρίζων, μεθ' ἡδονῆς. Et *Rhetor. l.* 2. *c.* 2. Ἔστω δὲ ἡ ὀργὴ, ὄρεξις μετὰ λύπης τιμωρίας φαινομένης, &c. & *ibid. c.* 5. Ἡ ὀργὴ μετὰ λύπης.

Ὀρθῶς οὖν | Ita quod Flaccus *Serm. l.* 1. *Sat.* 1.

Queis paria eſſe ferè placuit peccata, laborant,
Cùm ventum ad verum eſt: ſenſus moreſq; repugnant,
Atque ipſa utilitas, juſti quoque mater & æqui.

Τὸ μεθ' ἡδονῆς | Hoc argumento contendit Septimius noſter, gravioris eſſe reatûs, adulterium perpetrâſſe, quàm pœnarum metu abnegâſſe Christum. *de pudicit. lib. extremo. Urget nos dicere rei indignitas. contaminata potiùs corpora revocabis quàm cruentata? quæ pœnitentia miſerabilior, titillatam proſternens carnem, an verò laniatam? quæ juſtior venia in omnibus cauſſis quam voluntarius, an quam invitus peccator imploret? nemo volens negare compellitur; nemo nolens fornicatur. nulla ad libidinem vis eſt, niſi ipſa: negat, quod libet, cogi. negationem porrò quanta compellunt ingenia carnificis, & genera pœnarum? quis magis negavit, qui Chriſtum vexatus, an qui delectatus amiſit? qui cùm amitteret, doluit; an qui cùm amitteret, riſit?*

Ὁ μὲν προηδικημένῳ | Ἐπὶ φαινομένῃ γὰρ ἀδικίᾳ ἡ ὀργή ἐστιν. Ariſtot. *Ethic. Nicom. l.* 5. *c.* 8. & *Eudem. l.* 4. *c.* 6. Itaque quod ex Ariſtarcho Athenæus *dipnoſoph. l.* 13. ex Chæremonis *Therſite* Suidas; ex Menandri *Olynthia* Zenobius *parœm.* à Demoſthene etiam, vel quiſquis is eſt, in *orationis adverſus Neæram* ingreſſu ipſo, uſurpatum;

Οὐχ ὡς ὑπάρχων, ἀλλὰ τιμωρούμενος.

Ut non qui prior incipiat, ſed ſe vindicans.

iratus quiſq; facere videtur, quod facit. hoc autem excuſationis defenſioniſque ſatis juſtæ ſpeciem præ ſe ferre videtur. Demoſth. idem ipſe ἀντιπάθοντα αὐτῷ τιμωρεῖσθαι τὸν ὑπάρχοντα. Plat. *Gorg.* δικαίως χρῆσθαι τούτοις (armis ſcil. viribúſq;) δεῖ πρὸς πολεμίους ἀδικοῦντας, ἀμυνομένους, μὴ ὑπάρχοντας. Beliſarius apud Procop. *Vandalic. l.* 2. neceſſarios adoriri coactus, ἔχομεν δὲ τοῦ κακοῦ παραψυχὴν τὴν δὲ, ὅτι γε οὐ τῆς μάχης ἄρχοντες αὐτοὶ, ἀλλ' ἀμυνόμενοι ἐς τὸν κίνδυνον καθιστάμεθα. Thucyd. *l.* 2. δικαιοῦντες τοὺς αὐτοὺς ἀμύνεσθαι, οἵπερ καὶ ἐκεῖνοι ὑπῆρξαν. Ideo & Ariſtoteles ubi ſuprà, *intemperantiam iracundiâ,* non αἰσχίονα tantùm, ſed & ἀδικωτέραν, pronunciat.

τρεπόμενος

Φορϑαλμοὺς ἀπὸ τὸ συρίξαι τινὰ κατ' ἐπιϑυμίαν | peſſimo conſilio iſta à ſuperioribus avulſa cum pericocha ſequente commiſit editor Lugd. quâcum nihil commune habent.

§ 11. Ὡς ἤδη δυναμένε ἐξιέναι τῦ βίε | Vide *ſupra ad* § 5. & *infra ad l.* 3. § 8. Ex Pythagoræ præceptis illud erat, ζωννύειν ὁσημέραι τὸ στρῶμα τὸν ἀνιστάμενον. (leg. τὸν στρωμάτων ἀνιστάμενον, quod alii, τὰ στρώματα ἀεὶ συνδεδεμένα ἔχειν) eo ſignificans ὡς ἀποδημήσαι τὴν τελευταίαν καὶ δεῖν ἀεὶ συσκευάσασϑαι τὸν καιρὸν περιμένειν τῆς ἐκεῖ πορείας. Porphyr. apud Stob. *tom.* 1. *l. tit.* 1. 40. Senec. *epiſt.* 93. *Non ad eum diem me optavi, quem ultimum mihi ſpes avida promiſerat, ſed nullum non tanquam ultimum aſpexi.* & *epiſt.* 101. *Sic formemus animum, tanquam ad extrema ventum ſit nihil differamus: quotidie cum vita paria faciamus. Vita noſtra non promineat, ſed in ſe colligatur.*

Ἐξιέναι τῦ βίε | quod ἐξιέναι τῦ ζῆν, & ἐξελϑεῖν ſimpliciter. *l.* 5. § 29. Plin. *l* 3. *ep.* 9. *Videtur voluiſſe exire de vita, cùm defendi non poſſet.*

Ἐξ ἀνϑρώπων ἀπελϑεῖν | Plato *Apolog.* οἷον ἀποδημῆσαι, ὁ ϑάνατος. Et Plut. *ad Apollon.* Ἀποδημίᾳ προσέοικεν ὁ ϑάνατος, καὶ τῇ εἰς χρονίαν παρείδα πορείᾳ. qui & Socratem dixiſſe perhibet, παραπλήσιον εἶναι τὸν ϑάνατον, ἤτοι τῷ βαϑυτάτῳ ὕπνῳ, ἢ ἀποδημίᾳ μακρᾷ καὶ πολυχρονίῳ, &c. Joan. ὁ χρυσορρήμων *de ſtatuis orat.* 5. Τί ποτέ ἐστι ϑάνατος; ἀποδημία πρόσκαιρος ὕπνος μακρότερος τῆ συνήϑους. Simocrat. *epiſt.* 25. ἐπὶ μακρὰν ἀποδημίαν οἱ τεϑνηκότες ἐστάλησαν. De Proteo Philoſopho Marcellinus *hiſtor. l.* 29. *cùm mundo digredi ſtatuiſſet.* Et de Conſtantio *l.* 22. *mundo citius digreſſurum.* De Demonacte Lucian. πάντων ἀποφϑίμενος, ἀπῆλϑε τῦ βίε. Tertull. *de patient. c.* 9. *Profectio eſt, quam mortem putamus.* Hieron. *ad Salvin. Sic extulit, ut cum profectum crederes, non amiſſum. Non emori, ſed emigrare.* Idem *in Nepotian.* ut de Metello Velleius *hiſt. l.* 1. *de vita migrare potius quàm mori.* Et *abiit, non obiit.* Ambroſ. de Theodoſ. *Mors ſiquidem migratio eſt.* Cicer. *Tuſc. l.* 1. *aut finis, aut tranſitus.* Senec. *epiſt.* 65. imò, *non finis, ſed tranſitus.* Cyprian. *de mortal. Non eſt exitus, ſed tranſitus.* quomodo Chriſtus apud Joan. *c.* 13. *v.* 1. μεταβῆναι αὐτῦ τὸν ϑάνατον καλεῖ, uti obſervant Jo. Chryſoſt. & Theodoret. Et *exitus* tamen, ſed ſenſu ſuo; quomodo ἔξοδος dicitur, Lucæ *c.* 9. *v.* 31. & Petro *epiſt.* 2. *c.* 1. *v.* 15. *Exceſſus* ſcil. *de corpore.* ut Tertull. *de reſur. c.* 43. Itaque quod dubitanter Senec. *ep.* 63. *Fortaſſe quem putamus periiſſe, præmiſſus eſt.* Sed audentiùs *ep.* 99. *Quem putas periiſſe, præmiſſus eſt.* Et *ad Marc. c.* 19. *Dimiſimus illos; imò conſecuturi præmiſimus.* Fidentiſſimè noſtri; nec immeritò, firmiore fulcro ſubnixi; *Præceſſerunt, non deceſſerunt.* Auguſt. *de divers. ſerm.* 43. *præmiſſi, non amiſſi.* Idem *epiſt.* 6. & 120. Claudam locum hunc Cypriani monito in *orat. de mortal. Non ſunt lugendi fratres noſtri acceſſione dominicâ de ſeculo liberati; cùm ſciamus eos non amitti, ſed præmitti, recedentes præcedere; ut proficiſcentes & navigantes deſiderari eos debere, non plangi.* Vide & *infrà ad* § 17. & *l.* 11. § 3.

Κακῷ γάρ σε ὐκ ἂν περιβάλοιεν | Conſimili phraſi *ſuprà* dixerat, § 1. αἰσχρῷ γάρ με ὐδεὶς περιβάλλει Deum autem neminem poſſe malo afficere ſtatuunt Stoici, quia ipſe bonus. Noſter *l.* 6. § 1. Ὁ τὴν ὅλων ὐσίαν διοικῶν λόγος, ὐδεμίαν ἐν αὑτῷ αἰτίαν ἔχει τῦ κακοποιεῖν. κακίαν γὰρ ὐκ ἔχει, ὐδέ τι κακῶς ποιεῖ· ὐδὲ βλάπτεταί τι ὑπ' ἐκείνε. Eſt reverà Deus non ἀγαϑὸς duntaxat, ſed μόνος ἀγαϑός. Matth. 19. 17. quod Hermes Triſmeg. *Pœm. c.* 6. Τὸ ἀγαϑὸν ἐν ὐδενί, εἰ μὴ ἐν μόνῳ τῷ ϑεῷ· μᾶλλον δὲ τὸ ἀγαϑὸν αὐτός ἐστιν ὁ Θεός. Et Tertull. *adv. Marc. l.* 2. *c.* 6. *Bonus naturâ Deus ſolus. qui enim quod eſt ſine initio habet, non inſtitutione habet illud, ſed naturâ.* Meliùs multò quàm Senec. *epiſt.* 95. *Dii immortales nullam didicere virtutem, cum omni editi; & pars naturæ eorum eſt, eſſe bonos.* Porrò cùm *Deus optimus, diabolus peſſimus, non magis à bono aliquid mali, quàm à malo boni aliquid poteſt editum videri.* Tertull. *de patient. c.* 5. Porphyrius item, *de abſtin. ab eſu animant. l.* 2. Δεῖ ἐμπεδῶς πιστεῦσαι, ὅτι ὔτε τὸ ἀγαϑὸν βλάπτει ποτέ, ὔτε τὸ κακὸν ὠφελεῖ. ὐ γὰρ ϑερμότητος, ὥς φησι Πλάτων, τὸ ψύχειν, ἀλλὰ τῦ ἐναντίε· ὐδὲ τῦ δικαίε τὸ βλάπτειν· τὰ γὰρ ἐναντία περὶ τὸ αὐτὸ ὐκ ἄν ποτε γένοιτο. δικαιότατον δὲ εἶναι φύσει πάντων τὸ ϑεῖον, ἐπεὶ ὐδὲ ἂν ἦν ϑεῖον. Senec. *epiſt.* 95. *Quæ cauſſa eſt Diis benefaciendi? natura. errat, ſi quis putat illos nocere velle: non poſſunt. nec accipere injuriam queunt, nec facere. Lædere etenim lædique conjunctum eſt. Summa illa ac pulcerrima omnium natura, quos periculo exemit, nec periculoſos quidem fecit.* Et *de ira l.* 2. *c.* 27. *Quædam ſunt, quæ nocere non poſſunt, nullámque vim niſi beneficam & ſalutarem habent: ut Dii immortales, qui nec volunt obeſſe, nec poſſunt. natura enim illis mitis & placida eſt, tam longè remota ab aliena injuria, quàm à ſuâ. Itaque Deos nemo ſanus timet. furor eſt enim metuere ſalutaria.* Idem *de benef. l.* 4. *c.* 19. Cautè tamen, & *cum grano ſalis*, quod dicitur, iſta admittenda. Nam ut Senec. idem *epiſt.* 95. *Hi nec dant malum, nec habent: Cæterùm caſtigant, & coercent, & pœnas irrogant, & aliquando ſpecie mali puniunt.* Itaq; Deus & ob majeſtatem ſuſpiciendus, & ob bonitatem verendus, & ob juſtitiam etiam formidandus eſt. Qui & (quia juſtus) quod Tertull. *adv.* Marc. *l.* 2. *c.* 2. *tunc maximè eſt optimus, cùm tibi non bonus. ſicut ſol tibi, etiam quando non putas, optimus & utilis; & cùm acrior & infeſtior, rationi tamen ſuæ par eſt.* Verùm Marcus iſtic *malum* Stoico more pro *vitio* accepit, quod illis *ſolum malum*, non *ſummum* tantúm.

tantùm. In quem ſenſum & Jacobus Apoſt. *c.* 1. *v.* 13. dixit: Ὁ θεὸς ἀπείραστός ἐστι κακῶν· πειράζει δὲ αὐτὸς οὐδένα.

Ἢ δ' εἰ τι] Ex conjectura adſcripſi, εἰ δ' ἤτοι. at Annot. Lugd. vult εἰ δ' ἔτι, *ſi jam non ſunt.* vel ἤτοι, inquit, *certè non ſunt.* Verùm ſenſus proclivis eſt, *ſi verò, vel non ſunt, vel nulla eis de nobis eſt cura.* ἤτοι, & ἢ apud Marcum paſſim ſibi invicem reſpondent.

Τί μοι ζῆν ἐν κόσμῳ κενῷ θεῶν, ἢ προνοίας κενῷ;] In eandem ſententiam *l.* 6. § 10. Τί καὶ ἐπιθυμῶ εἰκαίῳ συγκρίματι καὶ φυρμῷ τοιούτῳ ἐνδιατρίβειν;

Ἀλλὰ καὶ εἰσὶ] *Eſſe Deum,* ſive *Deos,* ut ille pro ſuo ritu loqui amat, unde conſtet, vide *l.* 12. § 38.

Καὶ μέλει αὐτοῖς τῶν ἀνθρωπείων] Obſervat Briſſon formulam illam receptam (utpote quæ è naturæ ipſius penetralibus prodierat) quâ *Deos eſſe* proclamabant. *Eſt cæleſte numen. Es magne Jupiter.* Manlius apud Liv. *l.* 8. & *l.* 3. *Pro ſe quiſque, Deos eſſe, & non negligere humana, fremunt.* Ita conſtanter Stoici. Quò magis miror Theophilum Antioch. *ad Autolyc. l.* 2. dicere; Ἔνιοι μὲν τῆς στοᾶς ἀρνοῦνται καὶ τὸ ὅλως θεὸν εἶναι· ἢ εἰ καὶ ἔστι, μηδενὸς φασι φροντίζειν τὸν θεόν, πλὴν ἑαυτοῦ. in qua ſententia etiam Chryſippum affirmat cum Epicuro planè conſenſiſſe. Cæterùm in adverſum prorſus Stoici unanimiter concedunt, & contendunt etiam acerrimè adverſus Epicureos, quos hoc nomine perſtringunt & oppugnant paſſim. Senec. *præfat. ad quæſt. nat. l.* 1. *Nec hæc intra vulgum dementia eſt;* (ἄνοιαν & Theophilus nuncupat) *ſapientiam quoque profeſſos contigit. Sunt qui putent ſibi ipſis animum eſſe, & quidem providum ac diſpenſantem ſingula, & ſua, & aliena: hoc autem univerſum, in quo nos quoq; ſumus, expers eſſe conſilii, & aut ferri temeritate quadam, aut naturâ neſciente quid faciat.* At non ſic οἱ ἐκ τῆς στοᾶς. Ἄθεον γὰρ θεὸν οὐδὲ ἐπινοῆσαι ῥᾴδιον inquit, noſter *l.* 6. § 44. Epictetus *diſſert. l.* 1. *c.* 12. ubi varia aliorum de diis judicia retulerat, primum aſſentium, μηδ' εἶναι τὸ θεῖον· ſecundum, εἶναι μὲν, ἀργὸν δὲ καὶ ἀμελὲς καὶ μὴ προνοεῖν μηδενός· tertium, εἶναι, καὶ προνοεῖν, ἀλλὰ τῶν μεγάλων καὶ οὐρανίων· quartum, καὶ τῶν ἐπὶ γῆς, καὶ τῶν οὐρανίων, (ἀνθρωπίνων, leg. ex Stob. *tom.* 1. *l.* 1. *tit.* 6.) εἰς κοινὸν δὲ μόνον, καὶ οὐχὶ δὲ κατ' ἰδίαν ἑκάστου. ultimo loco illud, quod Stoicorum eſt, Ulyſſis apud Homerum verbis, à Socrate alicubi uſurpatis proponit, οὐδέ σε λήθω κινύμενος. Verùm legendum κινύμενος, tam ex Stobæo, quàm & ex Homero. Sic enim Minervæ Ulyſſes *Iliad* κ'. *v.* 278.

——— ἥ τέ μοι αἰεὶ
Ἐν πάντεσσι πόνοισι παρίστασαι· οὐδέ σε λήθω
Κινύμενος. ———

ubi Euſtath. ex priſcorum ſententia; κινύμενος, ὅ ἐστι, κατὰ νοῦν κινούμενος καὶ διαλογιζόμενος. Et certè de Socrate Xenophon *memorial. l.* 1. Σωκράτης δὲ πάντα μὲν ἡγεῖτο θεοὺς εἰδέναι, τά τε λεγόμενα, καὶ πραττόμενα, καὶ τὰ σιγῇ βουλευόμενα· πανταχοῦ δὲ παρεῖναι καὶ σημαίνειν τοῖς ἀνθρώποις περὶ τῶν ἀνθρωπείων πάντων. Quin & Socrates idem in Platonis *Phadone*; Τόδε γέ μοι δοκεῖ εὖ λέγεσθαι, τὸ θεοὺς εἶναι ἡμῶν τοὺς ἐπιμελουμένους, καὶ ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους ἓν τῶν κτημάτων τοῖς θεοῖς εἶναι. Et *de legib. l.* 10. quem locum ob oculos videtur habuiſſe Epictetus, cùm ſuperiora illa diſſereret, quandoquidem ibi etiam variæ illæ & recenſentur & refutantur ſententiæ, Ἀλλ' οὐδὲν τάχ' ἂν ἴσως εἴη χαλεπὸν ἐνδείξασθαι τοῦτό γε, ὡς ἐπιμελεῖς σμικρῶν εἰσὶ θεοί, οὐχ ἧττον ἢ τῶν μεγέθει διαφερόντων. ἤκουε γάρ που, καὶ παρῆν τοῖς νῦν δὴ λεγομένοις, ὡς ἀγαθοί γε ὄντες πᾶσαν ἀρετὴν, τὴν τῶν πάντων ἐπιμέλειαν οἰκειοτάτην αὐτῶν οὖσαν κέκτηνται. Et poſt, Οὐκοῦν δὴ τά γε ἀνθρώπινα πράγματα τῆς τε ἐμψύχου μετέχει φύσεως ἅμα, καὶ θεοσεβέστατον αὐτὸ ἐστι πάντων ζώων ἄνθρωπος. θεῶν γε μὴν κτήματα φαμὲν εἶναι πάντα ὁπόσα θνητὰ ζῶα, ὥσπερ καὶ τὸν οὐρανὸν ὅλον. πῶς δ' οὔ; ἤδη τοίνυν σμικρὰ ἢ μεγάλα τις φάτω ταῦτα εἶναι τοῖς θεοῖς. οὐδετέρως γὰρ τοῖς κεκτημένοις ἡμᾶς ἀμελεῖν ἂν εἴη προσῆκον, ἐπιμελεστάτοις γε οὖσι καὶ ἀρίστοις. Deniq; in Epinom. hoc pro fundamento ſtatuitur; Ὡς εἰσὶ θεοὶ, ἐπιμελούμενοι πάντων, σμικρῶν καὶ μειζόνων. Verùm de iſtis, quia eos advocârat Epictetus, ad Stoicos redeamus. Epictetus loco ſuperiùs adducto: Εἰ μὲν εἰσὶ θεοὶ, πῶς ἐστι τέλος, ἕπεσθαι θεοῖς; εἰ δὲ εἰσὶ μὲν, μηδενὸς δ' ἐπιμελούμενοι, καὶ οὕτω πῶς ὑγιὲς ἔσται; ἀλλὰ καὶ ὄντων, καὶ ἐπιμελουμένων, εἰ μηδεμία διάδοσις εἰς ἀνθρώπους ἐστὶν ἐξ αὐτῶν, καὶ νὴ Δία γε καὶ εἰς ἐμὲ, πῶς ἔτι καὶ οὕτως ὑγιές ἐστι; Senec. *de benef. l.* 6. *c.* 23. *Cogitavit nos antè natura quàm fecit: nec tam leve opus ſumus, ut illi potuerimus excidere. Naturæ* nomine *Deum* vult. Ipſe ſe explicet, *epiſt.* 95. *Deus ipſe humano generi miniſtrat; ubique & omnibus præſto eſt.* Et mox: *Nunquam ſatis perfectum erit, niſi qualem debet Deum mente conceperit, omnia habentem, omnia tribuentem, beneficia gratis dantem.* Et rurſum: *Primus eſt Deorum cultus, Deos credere. deinde reddere illis majeſtatem ſuam, reddere bonitatem, ſine qua nulla majeſtas eſt: ſcire, illos eſſe qui præſident mundo, qui univerſa vi ſuâ temperant, qui humani generis tutelam gerunt, interdum curioſi ſingulorum.* Quo loco cave, *interdum* illud aliter quàm pro *interim* accipias. In eandem, ſed pleniùs, ſententiam Auguſt. *Confeſſ. l.* 3. *c.* 11. *Bonus omnipotens ſic curat univerſos tanquam ſingulos, ſic ſingulos tanquam ſolos.* Et Gregor. Rom. *in Job. l.* 25. *c.* 19. *Sic intendit ſingulis, ac ſi vacet à cunctis; & ſic ſimul intendit omnibus, ac ſi vacet à ſingulis.* Quod preſſiùs Ariſtides *in Panathen.* πάντων, ὡς μόνων ἑκάστου, ἐφικέσθαι. Nec eleganter minùs è noſtris quidam, [Barn. Potter in *conc. funebr.* & Georg Hacvil.

Digitized by Google

Hacvil. *in Pſal.* 102. *v.* 2.] qui providentiam divinam ſimilem dixerunt εἰκόνι τεχνικῶς πάνυ γεγραμμένῃ, τῇ τοὺς παριόντας πάντας ὁρώσῃ, ut Gregor. Nazianz. *orat. in Athan. epitaph.* h. e. *imagini eo artificio concinnatæ, ut in aſtantium unumquemq; oculos defigere videatur*; imò ſic aſtantium unumquemque intueri videatur, acſi ipſum ſolummodo intueretur. Balbus deniq; ex Stoicorum ſententia, (nam de Chryſippo, quem hac ipſa de cauſſa taxat Plutarchus, tanquam qui numen κυνόσπουδον faciat, dicetur ad *l.* 7. § 32.) apud Ciceron. *de nat. Deor. l.* 2. *Nec verò univerſo generi hominum ſolùm, ſed etiam ſingulis à diis immortalibus conſuli & provideri ſolet.* Vide *ad l.* 1. § 17. & *l.* 6. § 30.

Ἐπ᾽ αὐτῷ τὸ πᾶν ἔχοντα | Humanis viribus nimium quantum hac in parte Stoici videntur tribuiſſe: ſed nec iſti ſoli. Cicero *Paradox.* 2. ex Stoicorum mente: *Nemo poteſt non beatiſſimus eſſe, qui eſt totus aptus ex ſeſe, quiq; in ſe uno ſua ponit omnia.* Et ad *Luc. famil. l.* 5. *ep.* 13. *Hanc laudem ſapientiæ ſtatuo eſſe maximam. non aliunde pendere; nec extrinſecus aut bene aut male vivendi ſuſpenſas habere rationes.* Senec. *epiſt.* 31. *Unum bonum eſt, quod beatæ vitæ cauſſa & firmamentum eſt, ſibi fidere.* Excuſatius hoc forſan, ſi eo ſenſu ſumeretur, quo Plato dixit in *Epitaph.* Ὅτῳ γὰρ ἀνδρὶ εἰς ἑαυτὸν ἀνήρτηται πάντα τὰ πρὸς εὐδαιμονίαν φέροντα, ἢ ἐγγὺς τούτου, καὶ μὴ ἐν ἄλλοις ἀνθρώποις αἰωρεῖται, ἐξ ὧν ἢ εὖ, ἢ κακῶς πραξάντων πλανᾶσθαι ἠνάγκασται καὶ τὰ ἐκείνου, τούτῳ ἄριστα παρεσκεύασται ζῆν, — διὰ τὸ αὐτῷ πεποιθέναι. id eſt, vertente Cicerone, *Tuſcul. l.* 5. § 36. *Nam cui viro ex ſeipſo apta ſunt omnia, quæ ad beate vivendum ferunt, nec ſuſpenſa aliorum aut bono caſu aut contrario, pendere ex alterius eventis & errare coguntur; huic optimè vivendi ratio comparata eſt; — quod ſemper in ſeipſo omnem ſpem reponat ſui.* Quanquam religioſius Julian. *in Conſtant. orat.* 2. Ὅτῳ ἀνδρὶ εἰς τὸν θεὸν ἀνήρτηται πάντα, &c. *Cui viro ex Deo apta ſunt omnia,* &c. Verùm ulterius progreditur Seneca, non ut *hominum* tantùm *opes operamq;*, ſed ut *numinis* etiam *opem* excludat. *Turpe eſt*, inquit, *etiamnum Deos fatigare. quid votis opus eſt? fac te ipſum felicem.* Et rurſus, *Hoc eſt ſummum bonum; quod ſi occupas, incipis Deorum eſſe ſocius non ſupplex. Quomodo, inquis, iſto pervenitur? Tutum iter eſt, jucundum eſt, ad quod natura te inſtruxit. dedit tibi illa, quæ ſi non deſerueris, par Deo ſurges.* & *epiſt.* 41. *Facis rem optimam, & tibi ſalutarem, ſi, ut ſcribis, perſeveras ire ad bonam mentem. quàm ſtultum eſt optare, cùm poſſis à te impetrare? non ſunt ad cœlum elevandæ manus.* &c. Idem tamen *epiſt.* 10. *Votorum tuorum veterum licèt Diis gratiam facias; alia de integro ſuſcipe: roga bonam mentem, bonam valetudinem animi; deinde corporis.* Hoc eſt quod Juvenal. *Sat.* 10. *v.* 356.

Orandum eſt, ut ſit mens ſana in corpore ſano.

qui ſubjicit tamen *v.* 363.

Monſtro quod ipſe tibi poſſis dare. Semita certè
Tranquillæ per virtutem patet unica vitæ.

Et Flaccus *l.* 1. *epiſt.* 18.

Hæc ſatis eſt orare Jovem, qui donat & aufert,
Det vitam, det opes: æquum mi animum ipſe parabo.

Sed & Cotta Academicus apud Ciceronem *de Nat. Deor. l.* 3. *extremo*; quo loco latius iſta diſſeruntur: *Judicium hoc omnium mortalium eſt, fortunam à Deo petendam, à ſeipſo ſumendam eſſe ſapientiam.* Et rurſus; *Atque hoc quidem omnes mortales ſic habent; omnem commoditatem proſperitatémque vitæ à Diis ſe habere: virtutem autem nemo unquam acceptam Deo retulit.* Impiè planè, falſóq;. Quanquam in eandem ferè mentem Syneſ. *de provident.* Μηκέτ᾽ ἐνόχλει τοῖς θεοῖς, οἴκοθεν, ἢν ἐθέλῃς, δυνάμενος σώζεσθαι. αὐτὸς γάρ τις ἕκαστος ἑαυτῷ τοῦ τοιούτου (τοῦ εὐδαίμονος βίου) ταμίας, ἀγαθὸς εἶναι βουλόμενος. Pium magis quod Marcus *l.* 9. § 40. etiam ad iſta manum nobis ſuam numen porrigere. In quam ſententiam & Seneca ipſe *epiſt.* 41. *Bonus vir ſine Deo nemo eſt. an poteſt aliquis niſi ab illo adjutus exurgere? ille dat conſilia magnifica & erecta. in unoquoque bonorum virorum,*

Quis Deus incertum eſt, habitat tamen Deus.

(quod non ex *Naſon. metam.* utì Lipſius opinatur; ſed *ex Maronis Æn. l.* 8. ſumptum eſt) niſi quòd in ambiguo reliquiſſe videtur, de numine ipſo divino, an de animo humano cœlitus indito, quem & cum noſtro *Deum* familiariter appellat, intelligi hæc voluerit. Vide *l.* 5. § 10. Certè, quod Plut. *de Stoic. contradict. c.* 27. ex fundamentis à Stoico etiam dogmate deſumptis; Εἴπερ ὁ θεὸς ἀρετὴν μὲν οὐ δίδωσιν ἀνθρώποις· ἀλλὰ τὸ καλὸν αὐθαίρετόν ἐστι· πλοῦτον δὲ καὶ ὑγίειαν χωρὶς ἀρετῆς δίδωσιν· οὐκ ὠφελεῖ. *Deus ſi non virtutem hominibus largiatur, ſed eam ſibi ipſi tribuant mortales; opes vero corporiſque valetudinem citra virtutem largiatur; næ ille hominibus nihil quicquam prodeſt.* Veriſſimum nihilominus, quod noſter *infrà l.* 8. § 56. & *l.* 9. § 40. *Non eſſe in alius cujuſquam poteſtate, ut malum miſerúmve quenquam faciat.* Οὐδεὶς γὰρ ὁ παραβῆναι ἀναγκάζων, *nemo ſiquidem eſt, qui cogere quenquam poſſit ut recti boniqae rationem tranſgrediatur. l.* 5. § 10. nec verum certúmve minùs, *Nullius cujuſquam felicitatem ab aliorum dictis, factis, perpeſſionibus pendere*: quod & Marcus *infra* §. 17. eis verbis voluit; ἀντὶ δὲ τοῦ ἄλλον ποιῆσαί τι, ἢ μὴ, &c.

Μὴ δυνάμενον δὲ | Obſervat M. Caſ. rectè tangere iſtic, & ex parte corrigere Marcum, Stoicum dogma quoddam minùs pium, & potentiæ divinæ imminutivum, quo cenſebant illi ideo bona malaq; externa hæc quibuſvis ex æquo obvenire, quòd Deus aliter iſta diſponere nequibat. Ita Epictet. *diſſert. l.* 1. *c.* 1. Ὥσπερ ἦν ἢ ἄξιον, τὸ κράτιστον

ἁπάντων καὶ κυριώτατον οἱ θεοὶ μόνον ἐφ' ἡμῖν ἐποίησαν τὴν χρῆσιν τὴν ὀρθὴν ταῖς φαντασίαις, τὰ δ' ἄλλα οὐκ ἐφ' ἡμῖν. ἆρ' ὅτι οὐκ ἤθελον; ἐγὼ μὲν δοκῶ, ὅτι εἰ ἐδύναντο, κἀκεῖνα ἂν ἡμῖν ἐπιτρέψαν· ἀλλὰ πάντως οὐκ ἐδύναντο. Senec. *epiſt.* 58. *Mittamus animum ad ea quæ æterna ſunt; miremur in ſublime volitantes rerum omnium formas, Deumque inter illa verſantem & providentiam, quemadmodum quæ immortalia facere non potui● quia materia prohibebat, defendat à morte, ac ratione vitium corporis vincat.* Et *de benef. l.* 2. *c.* 29. *Quicquid nobis negatum eſt, dari non potuit. —— magna accepimus, majora non cepimus.* Vide *ſuprà ad* § 3. προσήσει δὲ καὶ ἀναγκαῖον.

Δόξα καὶ ἀδοξία | *Famam* & *infamiam* in *mediis* ponit. Vide *ad l.* 4. § 19. Stoici ἄτυφον φασιν εἶναι τὸν σοφόν. ἴσως γὰρ ἔχει πρός τε τὸ ἔνδοξον καὶ ἄδοξον. Laërt. *l.* 7. *in Zenon.* & ex Laërtio corrigendus Suidas, qui pro τὸ, τὸν exhibet.

Πόνος καὶ ἡδονὴ | Gregor. Nyſſ. *orat. catech.* 8. Ἐκεῖνο τῇ φύσει μόνον ἐστὶν ἀγαθὸν, οὗ ἡ αἴσθησις οὐκ ἐφάπτεται· καὶ μόνον ἐκεῖνο κακὸν, ἡ τοῦ ἀγαθοῦ ἀλλοτρίωσις· πόνοις δὲ καὶ ἡδοναῖς τὸ καλὸν καὶ τὸ κακὸν κρίνειν, τῆς ἀλόγου φύσεως ἴδιόν ἐστιν, ἐφ' ὧν τοῦ ἀληθῶς καλοῦ ἡ κατανόησις, διὰ τὸ μὴ μετέχειν αὐτὰ νοῦ καὶ διανοίας, χώραν οὐκ ἔχει.

Πάντα ταῦτα ἐπίσης συμβαίνει τοῖς τε ἀγαθοῖς καὶ τοῖς κακοῖς | Idem hominum ſapientiſſimus, *Ecclеſ. c.* 9. *v.* 2. *Omnia juſtis & ſapientibus, quæ aliis omnibus, contingunt; & unus idemque eſt bonis atque malis eventus. Cuivis poteſt accidere, quod cuiquam poteſt.* P. Syrus apud Senec. *de tranquil. c.* 11. & *ad Mart. conſol. c.* 9. Senec. ipſe *ibid. c.* 17. *Moveret hoc me, ſi eſſet cuique pro moribus fortuna, nunquam mala bonos ſequerentur. Nunc video exempto diſcrimine, & eodem modo, malos bonóſque jactari.* Nimirum, ut Hieron. *adverſ. Jovin. l.* 2. *q.* 4. *In eodem mari navigantibus eadem tranquillitas eſt, eadem tempeſtas.* Piè prudentérque Auguſt. *de Civit. Dei lib.* 1. *cap.* 8. *Placuit divinæ providentiæ præparare in poſterum bona juſtis, quibus non fruentur injuſti; & mala impiis, quibus non excruciabuntur boni. iſta verò temporalia bona & mala utriſque voluit eſſe communia, ut nec bona cupidiùs appetantur, quæ mali quoque habere cernuntur; nec mala turpiter evitentur, quibus & boni plerumque afficiuntur.* quibus gemina ferè habet Gregorius Rom. *paſtor. l.* 3. *c.* 1. Hom. *Odyſſ.* ζ. *v.* 188. apud Stob. *tom.* 1. *l.* 1. *tit.* 3. reponendus:

Ζεὺς δ' αὐτὸς νέμει ὄλβον ὀλύμπιος ἀνθρώποισιν
Ἐσθλοῖς, ἠδὲ κακοῖσιν, ὅπως ἐθέλῃσιν ἑκάστῳ.
Divitias pariter juſtiſque maliſque ſupremus
Juppiter ipſe ſui pro numinis arbitrio dat. Grot.

Οὔτ' ἄρ' ἀγαθὰ, οὔτε κακὰ | Concludit hinc, externa iſta nec in *bonorum*, nec in *malorum* eſſe numero habenda, quia promiſcuè poſſunt vel *bonis* vel *malis* contingere. Iſocrat. *ad Demon.* § 32. Τοσούτῳ κρείττων δικαιοσύνη χρημάτων, ὅσῳ ἐκεῖνα μὲν τοῖς φαύλοις ὑπάρχει, ταύτης δὲ τοῖς μοχθηροῖς ἀδύνατον μεταλαβεῖν. Vult ille bonum iſtud præſtantius eſſe, Stoici *ſolum & ſingulare.* Senec. *epiſt.* 71. *Summum bonum eſt, quod honeſtum eſt. & quod magis admireris, unum bonum eſt, quod honeſtum eſt. Cætera falſa & adulterina bona ſunt.* quod & latiùs proſequitur *epiſt.* 76. & 85. Idem *epiſt.* 120. *Hæc duo (bonum & honeſtum) apud alios diverſa, apud nos tantùm diviſa. iſta duo quidem facimus, ſed ex uno. nihil eſt bonum, niſi quod honeſtum eſt. quod honeſtum eſt utique bonum. Bonum putant aliqui eſſe, quod utile eſt. itaque hoc & divitiis, & equo, & vino, & calceo nomen imponunt: tanta eſt apud illa vilitas boni, & adeò uſque ad ſordida deſcendit. Nihil nobis bonum videtur, quo quis & malè uti poteſt. Vides autem divitiis, nobilitate, viribus quàm multi malè utantur.* & *epiſt.* 117. *Id medium atque indifferens* (hoc eſt, *nec bonum nec malum*) *vocamus, quod tam malo contingere quàm bono poteſt; tanquam pecunia, forma, nobilitas.* Et *epiſt.* 87. *Quod bonum eſt, bonos facit: fortuita bonum non faciunt. ergo non ſunt bona.* quod idem & Cicero *Paradox.* 1. *Poteſtne bonum cuiquam malo eſſe? aut poteſt quiſquam in abundantia bonorum ipſe eſſe non bonus? atqui iſta omnia talia videmus, ut etiam improbi habeant; & abſint probis.* Et rurſus *ibidem*; *Verum eſt ergo, quod contemptiſſimo cuique contingit, bonum non eſſe.* E noſtris Baſil. Cæſar. *in Pſalm.* 1. Τοῦτον οὐδὲν ἐστιν ἀγαθὸν τῇ ἑαυτοῦ φύσει· οὐ μόνον καθότι ῥᾳδίαν ἔχει τὴν πρὸς τὰ ἐναντία περιτροπὴν, ἀλλ' ὅτι μηδὲ ἀγαθοὺς δύναται τοὺς κεκτημένους ἀποτελεῖν. Auguſtin. *concion. ſolenn.* 236. *Bona ſunt iſta, unde facias bene; non quæ te faciant bonum. non quæ bonum faciant, ſed unde bonum fiat.* Vide *l.* 4. § 39. & *l.* 5. § 10. & *l.* 8. § 1.

§ 12. Πάντα ταχέως ἐναφανίζεται | Ita *l.* 4. § 14. Ἐναφανισθήσῃ τῷ γεννήσαντι. & *l.* 6. § 9. Πᾶν τὸ ἔνυλον ἐναφανίζεται τάχιστα τῇ τῶν ὅλων οὐσίᾳ. & *l.* 9. § 33. Πάντα ὅσα ὁρᾷς τάχιστα φθαρήσεται, καὶ οἱ φθειρόμενα αὐτὰ ἐπιδόντες τάχιστα καὶ αὐτοὶ φθαρήσονται.

Ἡ τοῦ πύρ διαβεβοημένα | Ita *l.* 6. § 13. Δεινὸς γὰρ ὁ τῦφος παραλογιστής. Vide & *l.* 12. § 24.

Ὧν αἱ ὑπολήψεις καὶ αἱ φωναὶ, τὴν εὐδοξίαν | ſupplendum, παρέχουσι, χαρίζονται, aut aliud ejuſmodi. Iſta enim malim, quàm cum Annot. Lugd. ἀφαιροῦσι, *auferunt.* niſi ſi utrumque, quod & poteſt, ſupplere libuerit. Vide *infra* § 17. & *l.* 3. § 4.

Τὰ ἐμφανταζόμενα αὐτῷ | *Quibus, tanquam larvis horrendis, inſtructa mors imaginationi noſtræ ſemet objicere aſſolet.* Senſuum prægnans vocabulum. Vide *l.* 1. § 7. φαντασιοπλήκτως. Ita Epictet. *diſſert.*

ſert. l. 2. c. 6. Ποίαν δυσκολίαν ἔχει, τὸ γενόμενον φθαρῆναι; τὸ δὲ φθεῖρον ἢ μάχαιρά ἐστιν, ἢ τροχὸς, ἢ θάλασσα, ἢ κεραμὶς, ἢ τύραννος. τί σοι μέλει, ποίᾳ ὁδῷ καταβῇς εἰς ᾅδου; ἴσαι πᾶσαί εἰσιν. εἰ δὲ θέλεις ἀκοῦσαι τἀληθῆ, συντομωτέρα, ἣν πέμπει ὁ τύραννος. οὐδέποτ' οὐδεὶς τύραννος ἓξ μησί τινα ἔσφαξε· πυρετὸς δὲ καὶ ἐνιαυτῷ πολλάκις. ψόφος ἐστὶ ταῦτα πάντα, καὶ κόμπος κενῶν ὀνομάτων. quibus gemina habet & *l. 4. c. 7.* Quod autem de morte iſtic Marcus, de rebus quibuſvis externis idem *infra l. 6.* § 13. οὕτως δεῖ παρ' ὅλον τὸν βίον ποιεῖν, καὶ ὅτε λίαν ἀξιοπιστότατα πράγματα φαντάζεται, ἀπογυμνοῦν αὐτὰ, καὶ τὴν ἱστορίαν, ἐφ' ᾗ σεμνύνεται, περιαιρεῖν. Plutarch. *de exil.* τούτων (ὧν ἡ φύσις οὐδὲν ἔχει κακὸν, ἀλλ' ὅλον καὶ πᾶν τὸ λυποῦν ἐκ κενῆς δόξης ἀναπέπλασται) δεῖ, καθάπερ τοῖς δεδιόσι τὰ προσωπεῖα παιδίοις, ἐγγὺς καὶ ὑπὸ χεῖρα ποιοῦντες καὶ ἀναστρέφοντες ἐθίζομεν καταφρονεῖν, οὕτως ἐγγὺς ἁπτομένους καὶ συνερείδοντας τὸν λογισμὸν, τὸ σαθρὸν καὶ τὸ κενὸν καὶ τετραγῳδημένον ἀποκαλύπτειν. Senec. *ep.* 24. *Illud ante omnia memento, demere rebus tumultum, ac videre quid in quaq; re ſit: ſcies nihil eſſe in iſtis terribile, niſi ipſum timorem. quod vides accidere pueris, hoc nobis quoque majuſculis pueris evenit. illi quos amant, quibus aſſueverunt, cum quibus ludunt, ſi perſonatos vident, expaveſcunt. Non hominibus tantùm, ſed & rebus perſona demenda eſt, & reddenda facies ſua. Quid mihi gladios & ignes oſtendis, & turbam carnificum circa te frementium? tolle iſtam pompam, ſub qua lates, & ſtultos territas. mors es, quam nuper ſervus meus, quam ancilla contempſit. quid tu rurſus mihi flagella & eculeos magno apparatu explicas? quid ſingulis articulis ſingula machinamenta, quibus extorqueantur, aptata, & mille alia inſtrumenta excarnificandi particulatim hominis? pone iſta, quæ nos obſtupefaciunt. jube conticeſcere gemitus, & exclamationes & vocum inter lacerationem eliſarum acerbitatem. nempe dolor eſt, quem podagricus ille contemnit, quem ſtomachicus ille in ipſis deliciis perfert, quem in puerperio puella perpetitur.* Ex epiſt. 14. *Timetur inopia; timentur morbi; timentur quæ per vim potentioris eveniunt. ex his omnibus nihil magis nos concutit, quàm quod ex aliena potentia impendet. magno enim ſtrepitu & tumultu venit. naturalia mala, quæ retuli, inopiæ atque morbi, ſilentio ſubeunt, nec oculis, nec auribus quidquam terroris incutiunt. ingens alterius mali pompa eſt: ferrum circa ſe & ignes habet, & catenas & turbam ferarum, quam in viſcera immittat humana. cogita hoc loco carcerem & cruces, & eculeos, & uncum; & adactum per medium hominem, qui per os emergat, ſtipitem; & diſtracta in diverſum actis curribus membra; illam tunicam alimentis ignium & illitam & intextam; quicquid aliud præter hæc, commenta ſævitia eſt. non eſt itaque mirum, ſi maximus hujus rei timor eſt, cujus & varietas magna, & apparatus terribilis eſt. nam quemadmodum plus agit tortor, quò plura inſtrumenta dolores expoſuit; ſpecie enim vincuntur, qui patientiâ reſtitiſſent: ita ex his, quæ animos noſtros ſubigunt & domant, plus proficiunt, quæ habent quod oſtendant. illæ peſtes non minùs graves ſunt; famem dico & ſitim, & præcordiorum ſuppurationes, & febrem viſcera ipſa torrentem. Sed latent. nihil habent, quod intentent, quod præferant. hæc, ut magna bella, aſpectu paratúq; vicerunt.* Idem *quæſt. nat c.* 59. *Contemne mortem, & omnia, quæ ad mortem ducunt contempta ſunt; ſive illa bella ſunt ſive naufragia, ſeu morſus ferarum, ſeu ruinarum ſubito lapſu procidentium pondera. numquid ampliùs facere poſſunt, quàm ut corpus ab animo reſolvant? hæc nulla diligentia vitat, nulla felicitas domat, nulla potentia evincit.* Ex *ibid. l. 6. c. 32. Quid ad me quam ſint magna, quibus pereo? ipſum perire non eſt magnum.* Vide *ad l. 7.* § 68.

Φύσεως ἔργον | Ita *l.* 11. § 34. φυσικὸν ἔργον. *l.* 4. § 5. φύσεως μυστήριον. & *l.* 9. § 3. φυσικὸν ἓν ἔργημα. Senec. *in quæſt. natur. l. 6. c. 32. Mors naturæ lex eſt: mors tributum, officiúmq; mortalium.*

Παιδίον ἐστὶ | Senec. *epiſt.* 110. *Talis eſt animorum noſtrorum confuſio, qualis Lucretio viſa eſt.* (*l.* 2.)

Nam veluti pueri trepidant, atque omnia cæcis
In tenebris metuunt: ità nos in luce timemus
[*Interdum, nihilo quæ ſunt metuenda magis, quàm*
Quæ pueri in tenebris pavitant, finguntq; futura.]

Quid ergo? non omni puero ſtultiores ſumus, qui in luce timemus? & *epiſt.* 36. *Deniq; finem faciam ſi hoc unum adjecero, nec infantes,* [fatuos f.] *nec pueros, nec mente lapſos timere mortem: & eſſe turpiſſimum, ſi eam ſecuritatem nobis ratio non præſtat, ad quam ſtultitia perducit:* Vide eundem ſupra ex *ep.* 24. & *de Conſtant. c.* 4. *ad l.* 8. § 48. Vide & *ad l.* 4. § 3. ὡς ἀνήρ· Epictet. *diſſert. l.* 3. *c.* 24. Πρὸς ταῦτα ὑπὸ θεῶν εἰς τὴν πόλιν ταύτην εἰσηγμένος, καὶ ἤδη τὰ ἀνδρὸς ἔργα ὀφείλων ἀποτελεῖν, τιτθὰς ἐπιποθεῖς καὶ μάμμην, καὶ κάμπτει σε καὶ ἀποθηλύνει κλαίοντα γύναια μωρά; οὕτως οὐδέποτε παύσῃ παιδίον ὢν νήπιον; οὐκ οἶδας ὅτι ὁ τὰ παιδίου ποιῶν, ὅσῳ πρεσβύτερος, τοσούτῳ γελοιότερος; Vide *l.* 11. § 23. Idem *ibid. c.* 19. οὕτω καὶ αὐξηθέντες φαινόμεθα παιδία. παῖς γὰρ ἐν μουσικοῖς, ὁ ἄμουσος· ἐν γραμματικοῖς, ὁ ἀγράμματος, ἐν βίῳ, ὁ ἀπαίδευτος.

Καὶ συμφέρον αὐτῇ | Quia ſcil. rerum natura rerum mutationibus iſtis conſtat; ut *ſup.* § 3. Et ſicut Muſa rhetor, referente M. Senec. *præfat. controv. l.* 5. de nobis, *Mortibus vivimus*; ità mortibus mundus renovatur vigétque, uti noſter *lib.* 6. § 15.

Πῶς ἅπτεται θεοῦ ἄνθρωπος, καὶ κατὰ τί αὑτοῦ μέρος | Pendent à ſuperioribus iſta; ut novam iſtinc ſectiunculam ordiri neutiquam ſit conſentaneum.

Hæc enim quæ ſequuntur,ex eorum ſunt numero, quæ Marcus nobis diligentiùs conſideranda in periocha iſta proponit: quâ nimirũ parte homo Deũ attingat, &c. neq; enim opus eſt, ut receptam cum Annot.Lugd. lectionem ſolicitemus, & ἀντιπεριφέροντες legamus, θεὸς ἀνθρώπῳ. quanquam & Marcus *l.* 12. § 2. *de Deo,* μόνῳ τῷ ἑαυτοῦ νοερῷ μόνων ἅπτεται τῶν ἐξ ἑαυτοῦ, &c. Plut. *Numâ,* οὐκ ἐφάπτεσθαι θεοῦ δυνατὸν ἄλλως ἢ νοήσει. Dionyſius, ὁ Ἀρεοπαγίτης *de divin. nomin. c.* 1. Τοῖς ἀφθέγκτοις καὶ ἀγνώστοις ἀφθέγκτως καὶ ἀγνώστως συναπτόμεθα, κατὰ τὴν κρείττονα τῆς καθ᾽ ἡμᾶς λογικῆς καὶ νοερᾶς δυνάμεως καὶ ἐνεργείας ἕνωσιν. Epictet. *diſſert. l.* 1. *c.* 3. Δύο ταῦτα ἐν τῇ γενέσει ἡμῶν ἐγκαταμέμικται, τὸ σῶμα μὲν, κοινὸν πρὸς τὰ ζῶα, ὁ λόγος δὲ καὶ ἡ γνώμη, κοινὸν πρὸς τοὺς θεούς. De anima rationali Galen. in *hortator. c.* 2. Ὦ, μόνῳ τῶν ἐν ἡμῖν κοινωνοῦμεν θεοῖς. Et *ibid c.* 7. Τὸ δὴ τῶν ἀνθρώπων γένος, ὦ παῖδες, ἐπικοινωνεῖ θεοῖς τε καὶ τοῖς ἀλόγοις ζώοις; τοῖς μὲν καθόσον λογικόν ἐστι, τοῖς δὲ καθόσον θνητόν. βέλτιον οὖν ἐστι τῆς πρὸς τὰ κρείττονα κοινωνίας αἰσθανομένων, ἐπιμελήσασθαι παιδείας. ἧς τυχόντες, τὸ μέγιστον τῶν ἀγαθῶν ἕξομεν. Porphyr. apud Euſeb. *præparat. Evangel. l.* 3. *c* 9. Ψυχὴ μὲν οὖν λογικὴ καὶ ἀθάνατος, καὶ νοῦς ἀπαθὴς ἐν ἀνθρωπίνῃ φύσει, οὗ μοι δοκεῖ λέγεσθαι εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν ἀποσῴζειν θεοῦ καθόσον ἄϋλος καὶ ἀσώματος, νοερά τε καὶ λογικὴ τὴν οὐσίαν συνέστηκεν, ἀρετῆς ἔτι καὶ σοφίας δεκτική. Feſtivè Clem. *Strom. l.* 3. de homine; Ἔοικεν δ᾽ οἶμαι, Κενταύρῳ Θετταλικῷ πλάσματι, ἐκ λογικοῦ καὶ ἀλόγου συγκείμενος, ψυχῆς καὶ σώματος· ἀλλὰ τὸ μὲν σῶμα, γῆν τε ἐργάζεται, καὶ σπεύδει εἰς γῆν. τέταται δὲ ἡ ψυχὴ πρὸς τὸν Θεὸν, ἥ γε διὰ τῆς φιλοσοφίας τῆς ἀληθοῦς παιδευομένη.

Καὶ ὅταν πῶς ἔχῃ διακέηται] Xyl. *præterea quomodo afficitur eo tactu pars illa.* Verùm verſionis rationem nullam dat, unde quid legerit ariolemur. M. Caſaub. legit διαχέηται· vertitq; *quomodo pars ea afficitur, quando diffundi videtur.* addit & conjecturam alteram, legi poſſe, ὅταν πῶς ἔχει ἢ διάκειται. ut poſterius vocabulum ſit prioris ἐξηγητικὸν, vel à Marco ipſo. vel à gloſſematario aliquo. D. Boot. ὅταν πῶς ἔχον διάκειται, *quomodo ſe habeat,& afficiatur pars iſta.* Ego malim, tranſpoſitis vocibus locisq; ſuis redditis, quò ſenſus conſtet, καὶ πῶς ἔχῃ ὅταν διήκηται, *quomodo ſe habeat anima, ubi permeaverit, ſive pertigerit*; ad Deum ipſum nimirum, vel ad locum eum, quicunq; ille tandem fuerit, ſibi divinitùs deſtinatum, poſtquam à corpore ſejuncta fuerit; εἰς τὸν οἰκεῖον ἱδρυθεῖσα τόπον, uti Æſchines in *Axiocho.* vel etiam cum Merico, ὅταν διαχέηται, ſed ſenſu diverſo; *ubi diffuſa & diſſipata fuerit,* corporis nimirum compage ſolutâ. Marcus lucem præfert, qui *l.* 4. § 21. ἐπὶ ποσὸν συμμείνασαι μεταβάλλουσι καὶ χέονται. Senec. *ep.* 88. *Innumerabiles ſunt quæſtiones de animo. unde ſit; qualis ſit; quando eſſe incipiat; quàm diu ſit; an aliunde aliò tranſeat, & domicilium mutet, ad alias animalium formas aliáſque conjectus: annon ampliùs quàm ſemel ſerviat, & emiſſus vagetur in toto: utrùm corpus ſit, annon ſit; quid ſit facturus, cùm per nos aliquid facere deſierit: quomodo libertate ſuâ uſurus, cùm ex hac effugerit cavea: an obliviſcatur priorum, & illic noſſe ſe incipiat, cùm de corpore abductus in ſublime ſeceſſit.* Varias autem hac in parte Stoicorum ſententias (neq; enim ſatis ipſis inter ſe conveniſſe videtur) apud Lipſium legas licet, *Phyſiolog. Stoic. lib.* 3. *cap.* 14. Ambiguè noſter ubique feré. Sed & Seneca, & Socrates ipſe; uti oſtendemus ad *lib.* 4. § 16. Salmaſius interim titulum fuiſſe iſta ſuſpicatur tractatûs alicujus, qui jam perierit, inſequentis.

§ 13. Καὶ τὰ νέρθεν γᾶς, φησὶ, ἐρευνῶντος] Pindari verba ſunt, à Socrate in Platonis *Theæteto* de genuino philoſopho uſurpata, cujus verba *infr.* ad *l.* 11. § 1. ſunt exhibenda. Uſurpârunt & poſt Socratem ex Platone Porphyr. *de abſtin. animal. l.* 1. Galen. *hortator. ad artes c.* 1. Clemens Alex. *Strom. l.* 5. Et ex Clem. Euſeb. *præpar. Evang. l.* 13. *c.* 13. Theodoret. *therap. l.* 12. Verùm aliter illi omnes quàm noſter iſtic; qui non virtuti, ſed vitio dat, quòd iſtorum curioſi homines, vitæ mentiſque ſuæ inſpiciendi ac diſcutiendi negligentiores exiſtant. Pari ferè modo artes illas, quæ *liberales* vulgò dicuntur, exagitat Seneca *ep.* 88. *Metiri me geometres docet latifundia. potius doceat, quomodo metiar, quantum homini ſit ſatis. Numerare docet me Arithmetica, & avaritiæ commodare digitos. potius doceat, nihil ad rem pertinere iſtas computationes: non eſſe feliciorem, cujus patrimonium tabularios laſſat: imo quàm ſupervacua poſſideat, qui infeliciſſimus futurus eſt, ſi quantum habeat, per ſe computare cogatur. Quid mihi prodeſt ſcire agellum in partes dividere, ſi neſcio cum fratre dividere? quid prodeſt colligere ſubtiliter pedes jugeri, & comprehendere etiam ſiquid decempedam effugit, ſi triſtem me facit vicinus potens, & aliquid ex meo abradens? Doces me, quomodo nihil perdam ex finibus meis? at ego diſcere volo, quomodo totus hilaris amittam.* Et reverâ, ut Auguſt. *Confeſſ. l.* 5. *c.* 4. leviuſculè inflexus. *Dubitare ſtultum eſt, quin fidelis homo, quamvis nec ſaltem ſeptentrionis gyros noverit, melior ſit, quàm menſor cœli, & numerator ſyderum, & penſor elementorum, & negligens ſui.* cùm ille, *tui,* dixerit, Deum allocutus.

Τὰ ἐν ταῖς τῶν πλησίον ψυχαῖς διὰ τεκμάρσεως ζητοῦντες] Vel phyſiognomonas notat, qui ex indiciis externis de aliorum ingeniis conjecturam facere profitentur: vel innatum illud generi humano vitium perſtringit, quo in alienos affectus cordiſq; receſſus intimos induere ſeſe plerique geſtiunt; *curioſum genus ad cognoſcendam vitam alienam deſidioſum ad corrigendam*

Digitized by Google

corrigendam ſuam, ut ſcitè Auguſt. *confeſſ. l.* 10. *c.* 2.

Πρὸς μόνῳ τῷ ἔνδον] Opportunum itaq; hîc monitum illud Homericum *Odyſſ.* δ. *v.* 392.

Ὅττι τοι ἐν μεγάροισι κακόν τ' ἀγαθόν τε τέτυκται.
quem verſum Socrates præ omnibus ſemper rebus ſibi cordi eſſe dicebat, ut Gellius ſcripſit *noct. Attic. l.* 4. *c.* 6. eidémq; in ore crebrum fuiſſe, tradidit Demetrius Byzantius, uti Laërt. *l.* 2. quò à naturæ rerum aliarum phyſicâ ſpeculatione abduceret homines ad ethicæ ſive moralis philoſophiæ ſtudium, quâ animum cujuſque proprium diſcutiendi, dignoſcendi, corrigendi, perpoliendi, modus methodúſq; commonſtratur. quin & eo fine uſurpatum, à Diogene, prodit Diocles apud Laërt. *l.* 6. in *Menedem. Cynic.* ab Ariſtippo, Euſeb. *præpar. Evang. l.* 1. *c.* 5. Laudant & Plutarch. in *præcept. Salub.* & *de Commun. notit. c.* 10. Sext. Empir. *de philoſoph l.* 1. *c.* 1. & *l.* 10. *c.* 1. Dio Pruſ. *orat.* 40. Optimè Plut. *de Curioſ.*

Τί τἀλλότριον, ἄνθρωπε βασκανώτατε,
Κακὸν ὀξυδορκεῖς, τὸ δ' ἴδιον παραβλέπεις;
μετάθες ἔξωθεν, καὶ μετάστρεψον εἴσω τὴν πολυπραγμοσύνην.

Τῷ ἔνδον ἑαυτοῦ δαίμονι] *Mentem* cujuſq; nunc *dæmonem*, nunc & *Deum* dicit. Sic *l.* 3. § 3. Ὁ μὲν γὰρ νοῦς καὶ δαίμων. & § 16. τὸν ἔνδον ἐν τῷ στήθει ἱδρυμένον δαίμονα. & *l.* 5. § 27. ὁ δαίμων, ὃν ἑκάστῳ προστάτην καὶ ἡγεμόνα ὁ Ζεὺς ἔδωκεν. & *ibid.* § 10. τὸν ἐμὸν θεὸν καὶ δαίμονα. & *l.* 3. § 5. ὁ ἐν σοὶ θεός. Plato in *Timæo*: Τὸ δὲ δὴ περὶ τοῦ κυριωτάτου παρ' ἡμῖν ψυχῆς εἴδους διανοεῖσθαι δεῖ τῇδε, ὡς ἄρα αὐτὸ δαίμονα θεὸς ἑκάστῳ δέδωκε τοῦτο. ὃ δή φαμεν οἰκεῖν μὲν ἡμῶν ἐπ' ἄκρῳ τῷ σώματι, πρὸς δὲ τὴν ἐν οὐρανῷ συγγένειαν ἀπὸ γῆς ἡμᾶς αἴρειν, ὡς ὄντας φυτὸν, οὐκ ἔγγειον, ἀλλ' οὐράνιον.

Καὶ τοῦτον γνησίως θεραπεύειν] Plato *Timæo* poſt ſuperiora illa: Τὸν δὲ ἀεὶ θεραπεύοντα τὸ θεῖον, ἔχοντά τε αὐτὸν εὖ μάλα κεκοσμημένον τὸν δαίμονα ξύνοικον ἐν αὑτῷ, διαφερόντως εὐδαίμονα εἶναι. θεραπεία δὲ δὴ παντὶ παντὸς μία, τὰς οἰκείας ἑκάστῳ τροφὰς καὶ κινήσεις, ἀποδιδόναι· τῷ δ' ἐν ἡμῖν θείῳ ξυγγενεῖς εἰσὶ κινήσεις, αἱ τοῦ παντὸς διανοήσεις καὶ περιφοραί· Apul. *de Socrat. gen. Si quotidianâ eorum æra diſpungas, invenies in rationibus multa prodigè profuſa, & in ſemet nihil, in ſui, dico, dæmonis cultum.* Et Senec. *ep.* 41. *Sacer intra nos ſpiritus ſedet, malorum bonorúmq; noſtrorum obſervator & cuſtos. hic prout à nobis tractatus eſt, ita nos ipſe tractat.*

Καθαρὸν πάθους] τοῦτον κ. π. Suidas in Εἰκαῖον. qui & mox θεοῦ pro θεῶν. Affectus autem Stoicos prorsùs ſuſtuliſſe, nulli non notum.

Καὶ εἰκαιότητος] Εἰκαῖον, μάταιον, ἀνωφελές. Suid. adductis Marci verbis hiſce.

Φίλα διὰ συγγένειαν] Eam nimirùm, de qua *ſuperiùs* § 1. Sed & *l.* 9. § 27. φύσει γὰρ φίλοι. Et *l.* 11. § 8. φύσει συγγενῆ καὶ φίλον.

Τρόπον τινὰ ἐλεεινά] Ita *l.* 7. § 26. *Ubi quis in te peccaverit, cogita ſtatim apud te, quid illud fuerit, quod bonum malúmve ratus, id culpæ admiſerit*: τοῦτο γὰρ ἰδὼν ἐλεήσεις αὐτόν. *hoc enim perſpecto, miſereberis hominis*, quod tali nimirum opinione imbutus ſit. Et ſunt reverà improbi homines οἴκτου μᾶλλον ἢ φθόνου ἄξιοι, (contra quàm de rebus ſuis Andocides *orat. de reditu.*) *miſeratione potius quàm indignatione digni. Nam ſicuti corporum languor, ita vitioſitas quidam eſt quaſi morbus animorum. cùm itaque ægros corpore minimè dignos odio, ſed potius miſeratione judicemus, multò magis non inſequendi, ſed miſerandi ſunt, quorum mentes omni languore atrocior urget improbitas.* Boeth. *Conſol. phil. l.* 4. *c.* 4. Et Hilar. *in Pſal.* 118. § 7. *Sanctus quiſque cum ceditur, non humilitatis ſuæ qui cæſus eſt, ſed inſolentiæ ejus qui cædit, miſeretur: ut à veſano filio pater, ut ab amente ægroto medicus contumeliam paſſus dolorem, non ex eo quod perpeſſus fuerit, ſentit; ſed ob id, quod ille quem ſanum eſſe cuperet, injuriam ſibi veſanus intulerit.* Libanius itidem *orat.* 12. Τὸν παραφρονοῦντα ἄνθρωπον, οὐ κολάζειν νόμος, ἀλλ' ἐλεεῖν, καὶ πειρᾶσθαι τέχνῃ τῇ τῶν ἰατρῶν ἐπανορθοῦν. οὐδεὶς δὲ τύπτει τὸν μαινόμενον. οὐδὲ ἔγκλημα νόσου ποιούμενος, τὴν νόσον κατηγορεῖ. Stoicis autem improbi omnes amentes habentur. Ita Epictetus *diſſert. l.* 1. *c.* 18. Πεπλάνηνται περὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν. χαλεπαίνειν οὖν δεῖ αὐτοῖς, ἢ ἐλεεῖν αὐτούς; quaſi diceret, iſtud potiùs. Et Marcus *l.* 7. § 25. δεῖ οὖν συγγινώσκειν· *ignoſcere oportet.* Sed & *l.* 1. § 15. τὸ συγγνωμονικὸν, à Maximo, qui & Stoicus ipſe, didiciſſe ſe profitetur. Verùm cautè iſtic & cum reſtrictione aliqua, τρόπον τινὰ ἐλεεινὰ, id eſt, *modo quodam miſeranda* dixit, nè in dogma Stoicum peccare videatur, quod ſtatuit ἔλεον εἶναι πάθος, καὶ συστολὴν ἄλογον, *miſericordiam eſſe ægritudinem ſive perturbationem, contractionémque animi, à ratione alienam.* itaque τοὺς σοφοὺς ἐλεήμονας μὴ εἶναι· *Sapientes non eſſe miſericordes.* Laërt. *lib.* 7. in *Zenone.* de quo & Lactant. *inſtitut. lib.* 3. *c.* 22. *Illud ſatis ad coarguendum hominis errorem, quod inter vitia & morbos miſericordiam ponit.* Cicero *orat. pro Muren.* ex Zenonis ſententia, *cujus inventorum æmuli ſint Stoici, Neminem miſericordem eſſe, niſi ſtultum & levem.* cùm Plato & Ariſtoteles contra docuerint, *Viri boni eſſe miſereri.* Quin & Euripid. contra prorſus quàm Stoici, in *Antiopa* apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 3.

Ἔνεστι δ' οἶκτος, ἀμαθίᾳ μὲν οὐδαμοῦ,
Σοφοῖσι δ' ἀνδρῶν. καὶ γὰρ οὐκ ἀζήμιον
Γνώμην ἐνεῖναι τοῖς σοφοῖς λίαν σοφήν.
Non imperiti motus eſt miſereſcere,

Sed eſt viri ſapientis, noxæque imminet,
Cùm ſapere ſeſe qui putant, ſapiunt nimis.

Et Senarius Græcus,

'Ανδρὸς πονηρῦ σπλάγχνον ἐ μαλάσσεται.
Miſereſcere haud ſcit impii cordis rigor.

Nec incelebre, aut inſcitum, Phocionis illud apud eundem, *tit.* 1. Οὔτε ἐξ ἱερῦ βωμὸν, ὔτε ἐκ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ἀφαιρετέον τὸν ἔλεον· *Nec e templo aram*; (ad quam miſeris & vexatis receptus ſit;) *nec ex vita humana tollendam miſericordiam.* Iſtâ ſiquidem ſublatâ, quod Plin. *l.* 7. *c.* 19. *Exit hic animi tenor aliquando in rigorem quendam torvitatemq; naturæ duram & inflexibilem, affectúſque humanos adimit.* Verùm Stoicorum dogma iſtud Seneca clariſſimè explicat, *de clement. l.* 2. *c.* 4, 5. *Miſericordiam plerique ut virtutem laudant, & bonum hominem vocant miſericordem: hæc autem vitium animi eſt. Eſt enim vitium puſilli animi, ad ſpeciem alienorum malorum ſuccidentis. itaque peſſimo cuique familiariſſima eſt.* Et mox: *Miſericordia eſt ægritudo, ob alienarum miſeriarum ſpeciem. ægritudo autem in ſapientem virum non cadit.* Denique *c.* 6. *Miſericordia vitium eſt animorum, nimis miſeriæ faventium: quam ſiquis à ſapiente exigit, propè eſt, ut lamentationem exigat, & in alienis funeribus gemitus.* Porrò iſta, quia durius aſperiúſque dicta videri poterant, mitigare conatur idem *ibidem,* ubi ſubjicit, *c.* 5. & 6. *Sapiens ergo non miſeretur; quia & ſine miſeria animi non fit. Cæterùm omnia, quæ qui miſerentur, dolentes facerent, hic libens & alacri vultu faciet. Succurret alienis lacrymis, non accedet: dabit manum naufrago, exuli hoſpitium, egenti ſtipem: donabit lacrymis maternis filium, & catenas ſolvi jubebit, & ludo eximet; & cadaver etiam noxium ſepeliet. at faciet iſta tranquillâ mente, vultu ſuo. Ergò non miſerebitur ſapiens, ſed ſuccurret, ſed proderit, in commune auxilium natus ac publicum bonum, &c.* Itaque Plut. *de tranquill.* Ἔνιοι τῶν φιλοσόφων καὶ τὸν ἔλεον ψέγουσι πρὸς ἀτυχοῦντας ἀνθρώπους γινόμενον, ὡς καλοῦ τοῦ βοηθεῖν, οὐ συναλγεῖν καὶ συνενδιδόναι τοῖς πλησίον ὄντος· ὃ δὲ μεῖζόν ἐστιν, οὐδὲ αὐτῶν ἁμαρτανόντων καὶ διακειμένων φαύλως τὸ ἦθος αἰσθανομένους ἀθυμεῖν καὶ δυσφορεῖν ἐῶσιν, ἀλλὰ θεραπεύειν ἄνευ λύπης τὴν κακίαν. Scilicet talem volunt eſſe ſapientis affectum, qualem noſtri *miſericordiam divinam* prædicant. Qui, ut autor libri *de patient.* ſub Auguſtini nomine, ſive Hugo is de S. Victore, ſive alius quis eſt. *c.* 1. *Zelat ſine aliqua moleſtia, iraſcitur ſine aliqua perturbatione, miſeretur ſine aliquo dolore, patiens eſt ſine ulla paſſione. Si, tanquam noſtra, illa cogitamus, in illo nulla ſunt.* Videatur Anſelm. *proſolog. c.* 8. & Thom. Aquin. *ſumm. l.* 1. *q.* 21. *a.* 3. Quin. & Aug. ipſe *de morib. Eccleſ. Cathol. l.* 1. *c.* 27. *Quare illa omnia, quibus hujuſcemodi malis incommodiſve reſiſtitur, qui officiosè atque humaniter præbent, miſericordes vocantur, etiamſi ſapientes uſque adeò ſint, ut jam nullo animi dolore turbentur. nam quis ignoret ex eo appellatam eſſe miſericordiam, quòd miſerum cor faciat condolentis alieno malo?* Quanquam reverà *miſericordia* potiùs dicta, *quòd cordi ſit aliena miſeria.* Zanch. *de natur. Dei, l.* 4. *c.* 4. *q.* 1. Verùm pergit Aug. *Et quis non concedat ab omni miſeria liberum eſſe debere ſapientem, cùm ſubvenit inopi, cùm veſtit nudum, cùm peregrinum tecto excipit, cùm oppreſſum liberat, cùm denique humanitatem ſuam uſque ad ſepulturam porrigit mortuorum? etiamſi id faciat mente tranquillâ, nullis aculeis doloris inſtinctus, ſed adductus officio bonitatis, miſericors tamen vocandus eſt. huic enim nihil obeſt nomen, cùm abſit miſeria.* Verùm & ea Græco vocabulo abeſt. quod & Zanchius obſervavit. itaque de nomine tantùm controverſia eſt. Veruntamen mox Stoicos obliquè perſtringens, quibuſcum tamen de re ipſa conſentire planè videtur; *Stulti verò,* inquit, *cum miſericordiam quaſi vitium devitant, quia officio ſatis moveri nequeunt, ſi nec perturbatione commoventur, congelaſcunt potiùs rigore inhumanitatis, quàm rationis tranquillitate ſerenantur. Itaque multò prudentiùs Deus etiam ipſe miſericors dicitur: qui quemadmodum dicatur, reſtat intelligere iis, qui ſeſe idoneos religione ſtudióq; præſtiterint.* Vides, uti Senecæ genuina ferè, quoad ſenſum, loquatur; de vocabuli uſu duntaxat Senecæ neutiquam concedens. Nam quod *retract.* 1. 7. de ſapientibus quod hìc dictum eſt, *non ſic accipiendum* monet, *quaſi definierit, in hac vita eſſe tales ſapientes, quandoquidem non, cùm ſint; ſed etiamſi ſint, dixerit.* Nec hoc à Stoico dogmate abhorrere prorſus videtur, qui, *quis ſapiens ſit, aut fuerit,* inquit Cicero *Academ. l.* 4. *nec ipſi ſolent dicere.* quique *ſapientem,* vel ſapientis ideam potiùs, *talem nobis delineant, qualem nemo mortalis eſt unquam conſecutus,* ut idem *de amicit.* Ἔστι γὰρ οὐτ' οὐδαμοῦ γῆς, οὐδὲ γέγονεν, ut Plut. *de Stoic. contradict. c.* 13. Quanquam audentiùs Senec. *de ſapient. conſtant. c.* 7. *Non eſt, quod dicas, ità ut ſoles, hunc ſapientem noſtrum nuſquam inveniri. non fingimus iſtud humani ingenii vanum decus, nec ingentem imaginem falſæ virtutis concipimus, ſed qualem confirmamus, exhibuimus & exhibemus.* Non te certè, Seneca; quod & ipſe alibi fateris. Ad veritatem propiùs acceſſere illi, qui (Stobæo referente *collectan. tom.* 1. *lib.* 2. *tit.* 4. § 8.) κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους σοφόν τινα γεγονέναι νομίζουσι· hoc eſt, *primis temporibus,* ante lapſum nimirum primævum, *ſapientem exiſtimant quendam extitiſſe.* Verùm hæc utcunque ſe habeant, patet hinc interim, cur noſter iſtic oratione ſuſpensâ uſus, τρόπον τ. α, non ἁπλῶς, ἐλεεινὰ dixerit.

Δι' ἄγνοιαν] Vide *ſupr.* § 1. & *lib.* 11. § 18. Polyb. *hiſt.* 12. Δεῖ τοῖς μὲν κατ' ἄγνοιαν παραπίπτουσι, διδόναι συγγνώμην· τοῖς δὲ κατὰ προαίρεσιν, ἀπαραλλάκτως ἔχειν. Sic Perſ. *Sat.* 3.

——caret culpâ, neſcit quid perdat.——

Verùm

Digitized by Google

Verùm in iſtas diſtinctiones quaſdam adhibet Ariſtot. *Ethic. l.* 3. *c.* 1. primò ſiquidem diſtinguit περὶ τῆς ἀγνοίας. Ἀγνοεῖ μὲν οὖν πᾶς ὁ μοχθηρὸς, ἃ δεῖ πράττειν, καὶ ὧν ἀφεκτέον· καὶ διὰ τὴν τοιαύτην ἁμαρτίαν ἄδικοι καὶ ὅλως κακοὶ γίνονται. τὸ δ' ἀκούσιον βούλεται λέγεσθαι, οὐκ εἴ τις ἀγνοεῖ τὸ συμφέρον· οὐ γὰρ ἡ ἐν τῇ προαιρέσει ἄγνοια, αἰτία τοῦ ἀκουσίου, ἀλλὰ τῆς μοχθηρίας. οὐδ' ἡ καθόλου· ψέγονται γὰρ διά γε ταύτην· ἀλλ' ἡ καθ' ἕκαστα, ἐν οἷς καὶ περὶ ἃ ἡ πρᾶξις· ἐν τούτοις γὰρ καὶ ἔλεος καὶ συγγνώμη· ὁ γὰρ τούτων τι ἀγνοῶν, ἀκουσίως πράττει. Secundò diſtinguit inter τὸ δι' ἄγνοιαν, καὶ τὸ ἀγνοοῦντα πράττειν. Ἕτερον δὲ, inquit, ἔοικε καὶ τὸ δι' ἄγνοιαν πράττειν, τοῦ ἀγνοοῦντα πράττειν. ὁ γὰρ μεθύων ἢ ὀργιζόμενος, οὐ δοκεῖ δι' ἄγνοιαν πράττειν, ἀλλὰ διά τι τῶν εἰρημένων· οὐκ εἰδὼς δὲ, ἀλλ' ἀγνοῶν. Clemens Marco σύμψηφος planè, *Strom. l.* 4. Κἂν μισῶσι τὸν ἐλέγχοντά τινες, οἱ διὰ τὴν ἄγνοιαν αὐτῶν, ἐκκλείσαντες τῆς ἀμαθίας τὴν γνώμην αὐτῶν. Epictet. *l.* 1. *c.* 28. Τί χαλεπαίνεις αὐτῷ, ὅτι πεπλάνηται περὶ τῶν μεγίστων; οὐχὶ δ' εἴπερ ἄρα μᾶλλον ἐλεεῖς, ὡς τοὺς τυφλοὺς ἐλεοῦμεν, ὡς τοὺς χωλοὺς, οὕτω τοὺς τὰ κυριώτατα τετυφλωμένους καὶ ἀποκεχωλωμένους; Obiter monendum, apud Suidam hinc reſtitui poſſe vocem ἐλεεινά, quæ periochen iſtam recitanti in Δαίμων, excidit; ſicut & in ſequentibus negativa.

Οὐκ ἐλάττων ἡ πήρωσις αὕτη! quâ laborant ii, quos πεπηρωμένους πρὸς ἀρετὴν Philoſophus dixit, *Ethic. l.* 1. *c.* 9. Hæc eſt illa ſive πήρωσις ſive τυφλότης, non corporis, ſed *mentis cæcitas*, de quâ & noſter *infrà l.* 4. § 23. τυφλὸς, ὁ καμμύων τῷ νοερῷ ὄμματι· quam & ſacra pagina paſſim tangit. Eſai. *c.* 6. *v.* 9, 10. & *c.* 42. *v.* 18, 19. Matth. *c.* 13. *v.* 13, 15. & *c.* 15. *v.* 14. Joan. *c.* 9. *v.* 39, 40. & *c.* 12. *v.* 40. Luc. *Act. c.* 28. *v.* 26, 27. Paul. *ad Epheſ. c.* 4. *v.* 18. Petr. *ep.* 2. *c.* 1. *v.* 9. Joan. *Apoc. c.* 3. *v.* 17. Eam Marcus non immeritò corporeâ illâ nihilo minorem, imò majorem deterioremque multò, pronunciat. Καὶ γὰρ οὗτοι, τὸ κυριώτατον τῶν ἐν αὐτοῖς, διάνοιαν πεπήρωνται, ἐν βαθεῖ σκότει ἀορασίαν κατέχειν. Philo *de provident.* apud Euſeb. *præpar. Evang. l.* 8. *c.* 14. Ἄγνοια δὲ χαλεπωτέρα τῆς ἐν τῷ σώματι πηρώσεως ἐπιφερομένη τῇ ψυχῇ, πάντων ἁμαρτημάτων αἰτία γίνεται. Idem *de ebriet.* Epictetus etiam *diſſert. l.* 1. *c.* 18. ubi eandem, quam Marcus hîc, cauſam agit: Ἀλλ' ἐκεῖνον τὸν πεπλανημένον καὶ ἐξηπατημένον περὶ τῶν μεγίστων, καὶ ἀποτετυφλωμένον, οὐ τὴν ὄψιν τὴν διακριτικὴν τῶν λευκῶν καὶ μελάνων, ἀλλὰ τὴν γνώμην τὴν διακριτικὴν τῶν ἀγαθῶν καὶ τῶν κακῶν μὴ ἀπολλύωμεν. πῶς ἀπάνθρωπον τοῦτο; καὶ ἐκείνῳ ὅμοιον· τοῦτον οὖν τὸν τυφλὸν μὴ ἀπολλύωμεν, καὶ τὸν κωφόν; μεγίστη γὰρ βλάβη ἡ τῶν μεγίστων. Flaccus *l.* 1. *epiſt.* 10.

Non qui Sidonio contendere callidus oſtro
Neſcit Aquinatem potantia vellera fucum,
Certiùs accipiet damnum, propiúſve medullis;
Quàm qui non poterit verum diſtinguere falſo.

Contrà Antonius Didymum ob cæcitatem corpoream triſtiùs paulò ſe habentem, cùm tamen mentis acumine cumprimis polleret, *Miror*, ait, *prudentem virum ejus rei dolere damno, quam formicæ & muſcæ & culices habent; & non lætari illius poſſeſſione, quam Sancti ſoli & Apoſtoli meruerint. Ex quo pervides,* (Hieronymi ſunt *ad Caſtrutium*) *quod multò melius ſit ſpiritu videre, quàm carne; & illos oculos poſſidere, in quos peccati feſtuca non poſſit incidere.* Vide *l.* 3. § 14.

§ 14. Τὸ γὰρ παρὸν πᾶσιν ἴσον· εἰ καὶ τὸ ἀπολλύμενον οὐκ ἴσον· καὶ τὸ ἀποβαλλόμενον οὕτως ἀκαριαῖον ἀναφαίνεται! Corrupta iſta eſſe monitu nihil opus. corrigere forſan haud ità proclive fuerit. Suidas in Ἀκάραιον (pro quo tamen, Ἀκαριαῖον ſubſtituendum eſſe liquet) ſic habet: Τὸ γὰρ παρὸν πᾶσιν ἴσον· καὶ τὸ ἀπολλύμενον οὐκ ἴσον· καὶ τὸ ἀπολλύμενον οὕτως ἀκαριαῖον φαίνεται. Quid ſi legerimus? Τὸ γὰρ παρὸν πᾶσιν ἴσον· καὶ τὸ ἀπολλύμενον οὖν ἴσον. καὶ τὸ ἀποβαλλόμενον οὕτως ἀκαριαῖον ἀναφαίνεται. ab autoris mente certè iſta neutiquam diſcedunt: hoc enim vult; *Nihil refert, vitam quis diutiſſime protrahat, an breviſſimè defungatur. idem ſiquidem prorſus eſt; quod uterque iſtorum tum ſuperando vivit, tum moriendo amittit; atque idipſum punctum temporis inſecabile duntaxat. quum enim tempus præſens idem utrique ſit, nec amitti poſſit niſi quod impræſentiarum habetur; idem neceſſe eſt id ſit, quod uterque moriendo amittit. illud autem eſt inſecabile quiddam. & hoc igitur.* Ita *l.* 12. § 26. Τὸ παρὸν μόνον ἕκαστος ζῇ, καὶ τοῦτο ἀποβάλλει. Communicavi conjecturam hanc meam viro clariſſ. D. Salmaſio, qui de aliis locis requiſitus, pro liberalitate ſua, & de iſto ſententiam ſuam reſponſo inſeruit, cui probari cùm videam, non jam ampliùs pro mera conjectura habeo.

Εἰς ταὐτὸ οὖν καθίσταται! Ità *lib.* 9. § 33. Καὶ ὁ ἐσχατογήρως ἀποθανὼν εἰς ἴσον καταστήσεται τῷ προώρῳ. Sen. *quæſt. nat. l.* 6. *c.* 32. *Hæc omnia ſeres conſtanter, ſi cogitaveris nihil intereſſe inter exiguum tempus & longum. horæ ſunt quas perdimus. puta dies eſſe, puta menſes, puta annos; perdimus illos, tempe perituros, quid, oro te, refert, num perveniam ad illos? fluit tempus, & avidiſſimos ſui deſerit. nec quod futurum eſt, meum eſt, nec quod fuit: in puncto fugientis temporis pendeo: & magni eſt modicum fuiſſe. eleganter Lælius ille ſapiens dicenti cuidam, Sexaginta annos habeo: Hos, inquit, dicis ſexaginta, quos non habes? ne ex hoc quidem intelligimus incomprehenſibilis vitæ conditionem & ſortem temporis ſemper alieni, quòd annos annumeramus amiſſos.* Quæ poſtrema favere poſſent ſuperioris clauſulæ lectioni vulgatæ, quam Mer. Caſaub. etiam admiſit, εἰ καὶ τὸ ἀπολλύμενον οὐκ ἴσον· ut *tempus præteritum, quod jam amiſ-*

ſum eſt, inæquale eſſe concedatur, cùm longius his, Illis brevius extiterit: ſi id Marci illatio ullo modo pateretur. Verùm is illud tantùm amitti, quod habetur, contendit: & utrumque *inſecabile* eſſe concludit, & quod amittitur & quod habetur.

Ἀκαριαῖον | *Infrà* § 17. Τοῦ ἀνθρωπίνου βίου ὁ χρόνος στιγμή. & *l.* 3 § 10. Μόνον ζῇ ἕκαστος τὸ παρὸν τοῦτο τὸ ἀκαριαῖον· τὰ δὲ ἄλλα ἢ βεβίωται, ἢ ἐν ἀδήλῳ. Senec. *de brev. vit. c.* 10. *Singuli tantùm dies, & hi per momenta præſentes ſunt.* & *ibid. In tria tempora vita dividitur; quod eſt, quod fuit, quod futurum eſt. Ex his quod agimus breve eſt, quod egimus certum, quod acturi ſumus dubium.* Et in hoc igitur ſenſu verum eſt, quod Poeta neſcio quis, apud eundem. *ibid. c.* 2.

Exigua pars eſt vitæ, quam nos vivimus.

quod eſſe ex Menandri *plocio* traductum, unde iſtud Stobæo *tom.* 2. *tit.* 108. laudatur,

Μικρόν τι τὸν βίον καὶ στενὸν ζῶμεν χρόνον;

docet Janus Rutgerſius *Var. lect. l.* 4. *c.* 17.

Ὃ γὰρ οὐκ ἔχει, πῶς ἄν τις τοῦτο αὐτοῦ ἀφέλοιτο | Hinc proverbialia illa, Plaut. *Aſin. act.* 1. *ſcen.* 1. *v.* 79.

——— *maximas nugas agis.*
Nudo detrahere veſtimenta me jubes.
Téne ego defraudem, cui ipſi nihil eſt in manu?

Apul. *fabul. Mileſ. l.* 1. *Quid viatori de ſumma pauperie latrones auferre poſſunt? an ignoras, inepte, nudum nec à decem palæſtritis deſpoliari poſſe?* Joannes ille oris aurei *in Matth. homil.* 83. *nec à centum.* Ἢ οὐκ ἀκούεις, inquit, τῆς παροιμίας λεγούσης, ὅτι τὸν πένητα καὶ γυμνὸν οὐδὲ ἑκατὸν ὁμοῦ συνελθόντες δύνανται ἀποδῦσαί ποτε.

Πάντα ἐξ ἀϊδίου ὁμοειδῆ | Ità *l.* 6. § 37. Πάντα ὁμογενῆ καὶ ὁμοειδῆ. & § 46. ἀεὶ τὸ αὐτὸ καὶ τὸ ὁμοειδές. & *lib.* 9. § 35. ἐξ αἰῶνος ὁμοειδῶς ἐγίνετο, καὶ εἰς ἄπειρον τοιαῦθ' ἕτερα ἔσται. & *lib.* 7. § 1. πάντα συνήθη, καὶ οὐδὲν καινόν. & *l.* 12. § 26. πᾶν τὸ γινόμενον οὕτως ἀεὶ ἐγίνετο, καὶ γενήσεται, καὶ νῦν πανταχοῦ γίνεται. Idem tractat argumentum & *l.* 4. § 32. & *l.* 10. § 27. Lucret. *l.* 3.

——— *eadem ſunt omnia ſemper.*

Ἀνακυκλούμενα | Sic *l.* 9. § 28. Ταὐτά ἐστι τὰ τοῦ κόσμου ἐγκύκλια, ἄνω κάτω, ἐξ αἰῶνος εἰς αἰῶνα. Ariſtot. *Phyſic. l.* 4. *c.* 14. & *Problem. l.* 17. *ſ.* 3. Καθάπερ φασὶ, κύκλον εἶναι τὰ ἀνθρώπινα. quo loco & Alcmæonis illud feſtivum commemoratur, τοὺς ἀνθρώπους διὰ τοῦτο ἀπόλλυσθαι, ὅτι οὐ δύνανται τὴν ἀρχὴν τῷ τέλει προσάψαι hoc eſt, ἐπανακάμπτειν πάλιν ἐπὶ τὴν ἀρχὴν, καὶ συνεχὲς ποιεῖν. itaque *circulationem* iſtam intelligendam de rebus, non numero, ſed ſpecie iiſdem recurrentibus, & Plato *Timæo*: τοῦτο ἅμα πᾶν, ὅσῃ τροχοῦ περιαγόμενον, γέγονεν. Senec. *epiſt.* 24. *Nullius rei finis eſt: ſed in orbem nexa ſunt omnia: fugiunt ac ſequuntur. diem nox premit, dies noctem: æſtas in autumnum deſinit, autumno hyems inſtat, quæ vere compeſcitur. omnia tranſeunt, ut revertantur. Velut in orbe aut pilâ, motus ordo mutatur, & quæ ſequebantur præcedunt, & quæ occidebant oriuntur; omnia, quomodocunq; ierint, in idem revertuntur.* Idem *de benef. l.* 5. *c.* 8. Tertull. *de reſurr. c.* 12. pòſt ſuperiùs exhibita *ad* § 3. *Totus hic orbis revolubilis rerum,* &c. Tacit. *annal. l.* 3. *Rebus cunctis ineſt quidam velut orbis.* Et Aurel. Victor. in *Aurelian. Cuncta in orbis modum verti: nihilque accidere, quod rurſum naturæ vis ferre nequeat ævi ſpatio.* ità reſtituit ſententiam optimam, peſſimè habitam Cl. Salmaſius *ad Spart. Sever.* Sophocl. *Trachin.* Ἐπὶ πῆμα καὶ χαρὰ πᾶσι κυκλοῦσιν, οἷον ἄρκτου στροφάδες κέλευθοι. Et Ariſtot. *Ethic. lib.* 1. *c.* 10. Τὰς τύχας πολλάκις ἀνακυκλεῖσθαι περὶ τοὺς αὐτούς.

Οὐδὲν διαφέρει | *Nihil,* inquit, *refert per breve aliquod temporis ſpatium, an in perpetuum iſta videris.* quare? quia nimirum, ut *l.* 6. § 36. Ὁ τὰ νῦν ἰδὼν, πάντα ἑώρακεν, ὅσα τε ἐξ ἀϊδίου ἐγένετο, καὶ ὅσα εἰς τὸ ἄπειρον ἔσται. πάντα γὰρ ὁμογενῆ καὶ ὁμοειδῆ. Ità *l.* 9. § 37. Ἴσον τὸ ἑκατὸν ἔτεσι, καὶ τὸ τρισὶ ταῦτα ἱστορῆσαι. & *lib.* 12. § 35. Τὸν κόσμον θεωρῆσαι πλείονι ἢ ἐλάσσονι χρόνῳ, οὐδὲν διαφέρει. Ità quod Senec. *ep.* 101. *Nihil intereſt inter diem & ſeculum.* Vide & *l.* 3. § 7. & *l.* 7. § 49. Menander *ſuppoſititio,* apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 122.

——— τοῦτον εὐτυχέστατον λέγω,
Ὅστις θεωρήσας ἀλύπως, Παρμένων,
Τὰ σεμνὰ ταῦτ' ἀπῆλθεν, ὅθεν ἦλθεν ταχύ·
Τὸν ἥλιον, τὸν κοινὸν ἀστέρ', ὕδωρ, νέφη,
Πῦρ. ταῦτα κἂν ἑκατὸν ἔτη βιώσεται,
Ὄψει παρόντα· κἂν ἐνιαυτοὺς σφόδρ' ὀλίγους,
Σεμνότερα τούτων ἕτερα οὐκ ὄψει ποτέ.

i. e. Vertente Grotio:

——— *hunc credo feliciſſimum,*
Qui cùm ſpectârit, Parmeno, placidè Deûm
Auguſta dona, redit citò unde venerat:
Jubar, inquam, ſolis publicum, nubes, aquas,
Ignem. namque annos quamvis centum vixerit,
Eadem videbit: ſitque licèt ævi brevis,
Tamen iſtis nihil eſt conſpicari pulcrius.

Ità Epictet. *l.* 2. *c.* 16. conquerenti exuli quòd Athenas non videret: Πότε οὖν Ἀθήνας πάλιν ὄψομαι, καὶ τὴν ἀκρόπολιν; τάλας οὐκ ἀρκεῖ σοι, ἃ βλέπεις καθ' ἡμέραν; κρεῖττόν τι ἔχεις ἢ μεῖζον ἰδεῖν τοῦ ἡλίου, τῆς σελήνης, τῶν ἄστρων, τῆς γῆς ὅλης, τῆς θαλάσσης;

Ὁ τάχιστα τεθνηξόμενος | Deprehenditur vox eadem hæc *l.* 3. § 10. de qua liceat mihi bona cum venia diſſentire ab Hen. Stephano, licèt rerum Græcarum peritiſſimo; qui τεθνήξομαι vult eſſe *futurum ſecundum,* ſive *paulò poſt futurum,* ut Grammatici vulgò nuncupant, à θνήσκω eoſque notat, qui thema fingunt inauditum, τεθνήσκομαι nimirum, cujus futurum ſit τεθνήξομαι. Quum tamen neutrum horum neceſſarium ſit ad vocabuli iſtius analogiam ſtatuendam.

Digitized by Google

endam. Siquidem, ut monet Euſtath. *ad Iliad. μ. more Syracuſanis familiari, ex præteritis præſentia ſæpenumero formantur.* Sic κέκληγα κεκλήγω, πέπληγα πεπλήγω, ἕστηκα ἑστήκω, τέθνηκα τεθνήκω. Sicut ergò ἑστήκω ἑστήξω, & in media voce, ἑστήξομαι. Unde Sopater *epiſt. ad Hemeter.* apud Stob. *tom. 2. tit. 46.* Τίς ἂν ὄντω κατὰ Σιμωνίδου λόγον τετράγωνος, ὃς κατὰ πᾶσαν τύχην καὶ πραγμάτων μετάστασιν ἀσφαλῶς ἑστήξεται; & Marcus *lib. 10. § 36.* οὐδείς ἐστιν οὕτως εὔποτμος, ᾧ ἀποθνήσκοντι οὐ παρεστήξονταί τινες ἀσπαζόμενοι τὸ συμβαῖνον κακόν. Ità τεθνήκω τεθνήξω. Unde Marcus *l. 7. § 22.* ὡς μετ᾽ ὀλίγον ἀμφότεροι τεθνήξετε. ut τεθνήξω illud in Ariſtoph. *Acharn.* cur ſit Stephano ſuſpectum, nihil ampliùs exiſtat. quod & apud Suidam autor innominatus.

Τοῖς δὲ ἐπίσειε φόβον, ὡς αὐτίκα τεθνήξοντος. | Et in voce media τεθνήξομαι. *lib. 4. § 37.* Ἤδη τεθνήξῃ. Et *ibid. § 47.* Εἴ τίς σοι θεῶν εἶπεν, ὅτι αὔριον τεθνήξῃ. unde participium τεθνηξόμενος, quo noſter etiam non ſemel uſus eſt. Clem. *Strom. l. 4.* Ὑπακούων ταῖς ἐντολαῖς βιώσεταί τε, καὶ ἐὰν δέῃ, τεθνήξεται· ὅπερ ἂν εἴη διὰ θανάτου ζωοποιηθῆναι. Quod & Tatian. *adv. Græc.* τοῦτον μόνον (Deum vult) ἀρνεῖσθαι κελευόμενος, οὐ πειθήσομαι, τεθνήξομαι δὲ μᾶλλον. Lucian. *Antholog. l. 1. c. 12.*

> Ὡς τεθνηξόμενος, τῶν σῶν ἀγαθῶν ἀπόλαυε·
>
> Ὡς δὲ βιωσόμενος, φείδεο σῶν κτεάνων.

§ 15. Πᾶν ὑπόληψις | Et πάντα ὑπόληψις. Nihil iſtis apud noſtrum crebriùs occurrit. ità *l. 12. § 8, 22, 26.* & *l. 4. § 3.* Ὁ βίος ὑπόληψις. & *l. 3. § 9.* Ἐν ταύτῃ τὸ πᾶν. Senec. *epiſt. 78. Omnia ex opinione ſuſpenſa ſunt. — tam miſer eſt quiſque, quàm credit.* Vide *ad l. 8. § 47.*

Δῆλα | δηλοῖ, forſan; *oſtendunt, probant hoc.* Ità de Marco noſtro Herodianus: δηλοῖ δὲ ὅσα καὶ εἰς ἡμᾶς ἦλθεν, ἢ λεχθέντα πρὸς αὐτοῦ, ἢ γραφέντα. Mendum par apud Theophr. tollas licet, *de cauſſ. plant. l. 6. c. 27.* Τὸ φυτὸν τοῦτο ξηρὸν μᾶλλον τῶν ἄλλων. δῆλον (leg. δηλοῖ) δὲ ἡ στενοφυλλία, καὶ ἡ μικροκαρπία, καὶ ἡ χροία τοῦ καρποῦ. πάντα γὰρ ταῦτα ξηρότητος.

Τὰ πρὸς τὸν κυνικὸν Μόνιμον λεγόμενα | De *Monimo* Cynico Diogenis ac Cratetis Sectatore, Laert. *l. 6.* quænam autem vel ad iſtum vel adverſùs iſtum ſcripta (ità enim verba, prout habentur, ſonant) Marcus hîc reſpexerit, mihi tam incertum eſt, quàm quod eſt incertiſſimum. M. Caſauboni interim ſententiam hactenùs probo, ut Monimi ipſius ſcripta deſignari exiſtimem. non tamen ut in eis per *dialogiſmum* ſub aliena perſona iſtud Monimo dictum dicatur, cùm Monimi ipſius dogma fuerit. Itaque legendum literulâ unicâ immutatâ, τὰ πρὸς τοῦ Κυνικοῦ Μονίμου λεγόμενα. *quæ à Monimo Cynico dicta ſunt.* neque enim eſt, quod de Syntaxi ambigat quiſquam, cùm familiaris admodum ea ſit. Sic enim, præter Herodianum ſuperiùs adductum, Homerus *Iliad. α v. 159.*

> Τιμὴν ἀρνύμενοι —
>
> Πρὸς Τρώων. —

id eſt, παρὰ τῶν Τρώων. *Schol. Pœnas ſumentes, vel exigentes, à Trojanis.* Et *Odyſſ. ζ v. 207.*

> — πρὸς γὰρ Διός εἰσιν ἅπαντες.
>
> *Omnes enim à Jove ſunt.*

Et Clemens *Strom. l. 1.* κολάζονται πρὸς τοῦ νόμου οἱ τούτων αἴτιοι. *Horum autores à lege puniuntur.* Et Sophocles,

> — ἔπαινον τεύξεται πρὸς γοῦν ἐμοῦ.
>
> — *à me certè laudem feret.*

Et apud Tragicum Caſſandra, referente Plutarcho in *præcept. polit.*

> Καὶ πρὸς παθόντων, κἂν κακοῖσι κειμένων
>
> Σοφὴ κέκλημαι· πρὶν παθεῖν δὲ μαίνομαι.
>
> *Ab his, qui in ipſa inciderunt jam mala,*
>
> *Sapiens perhibeor: mala nondum expertis, furens.*

Cæterùm ad Pyrrhonios ſive Scepticos inclinâſſe Monimus videtur. quanquam enim admittere illum in familiam iſtam Sextus Empiricus renuit; idem tamen inter τοὺς τὸ κριτήριον ἀνελόντας· i.e. *eos, qui veritatis dijudicandæ medium certum ſuſtulerint*, Monimum Canem recenſet, *lib. 1. adv. Logic. c. 2.* eúmque aſſerit, τῇ σκιαγραφίᾳ ἀπεικάσαι τὰ ὄντα, τοῖς τε κατὰ ὕπνους ἢ μανίας προσπίπτουσι ταῦτα ὁμοιῶσαι· id eſt, *ea quæ ſunt, picturæ adumbratæ contuliſſe, noſtras eorundem perceptiones, eis quæ dormientibus aut mente captis ſe ingerunt, geminas prorſùs cenſuiſſe.* Quin & dogma ejus quod fuerit, clariùs indicat autor idem *adv. eoſd. l. 2. c. 1.* Μόνιμος ὁ Κύων τῦφον εἰπὼν τὰ πάντα, ὅπερ οἴησίς ἐστι τῶν οὐκ ὄντων, ὡς ὄντων. *Monimus Canis typhum eſſe dixit omnia.* (nam Hervetus cur *typhonem* pro *typho* ſubſtitueret, nihil erat) *id eſt autem, opinio eorum quæ non ſunt, ac ſi eſſent reverà.* quod aliis verbis Xenophanes dixit ab eodem *loco ſuperiore*, & *Pyrrhon. hypotyp. l. 2. c. 4.* adductus.

> Αὐτὰς ὅμως οὐκ οἶδε· δόκος δ᾽ ἐπὶ πᾶσι τέτυκται.
>
> *Certi aliquid nemo novit; ſed opinio cuncta eſt.*

nec immeritò vana opinio *typhi* nomine nuncupata eſt. ἡ γὰρ ὑπόληψις τῆς γνώσεως φυσιοῖ καὶ τύφου ἐμπίπλησιν· ut Clem. *Strom. l. 1.* ex Apoſt. *ad Cor. ep. 1. c. 8. v. 1, 2.* Lucem hinc obiter claram medelámque dabimus certiſſimam Menandri verbis à Laertio ex *Equiſone* (non ex *Citharista*, quod fruſtra Cl. Caſaub. ariolatus eſt) adductis, quæ viros inſignes inaniter hactenus torſerunt. Ea in Laertii codicibus ità exhibentur:

> Τὸ γὰρ ὑποληφθὲν τῦφον εἶναι πᾶν ἔφη.

Quod Ambroſ. Camald. vertit;

> *Nam cuncta faſtum dixit eſſe cætera.*

præter peram, ſcil. *aut tres etiam*, quas habere dixerat, *peras.* Verùm id ſeriem orationis non pati cùm adverteret

verteret

Digitized by Google

verteret Grotius in *excerpt.* is hoc modo deſinxit:

Τὸ γὰρ ὑπολη φθὲν τυφλὸν εἶναι πᾶν ἔφη.

ac ſi mens eſſet;

Cæcum eſſe dixit omne quod præſumitur.

& tanquam *Laverniorem* perſtrictum vult à Comico philoſophum. Ac felici quidem in priore vocabulo conjecturâ uſus eſt: τῦφον in τυφλὸν quòd mutavit, fefellit divinatio. Legendum ergò Sexto præeunte,

Τὸ γὰρ ὑποληφθὲν τῦφον εἶναι πᾶν ἔφη.

Typhum eſſe dixit omne quod præſumimus.

id eſt, *opinionem meram certitudinis inanem.* nec aliud ferè, verba ſi ſpectemus, Marcus hic. πᾶν ὑπόληψις. nam mentem ſi attendimus, aliud planè. Quæri igitur poteſt quomodo Marco cum Monimo, Stoico cum Sceptico convenire queat: cùm certitudinem nulla ſecta aut exertiùs profeſſa ſit, aut enixiùs propugnaverit, quàm Zenonia & Chryſippea. Verùm hoc vult Marcus, ea, quæ à Monimo ſunt adhibita ad dogma ſuum de *opinione mera* ſtatuminandum, oſtendere ſimul, multum imò totum fere in hoc conſiſtere, quibuſnam quiſque opinionibus inbutus fuerit. Vide *infr.* § 17. ὄνειρος καὶ τῦφος.

Ἐάν τις αὐτοῦ τὸ νόστιμον μέχρι τοῦ ἀληθοῦς δέχηται | *Si quis quod ab illo ſuaviter ac jucundè dictum eſt, eatenùs amplectatur, quatenus eſt veritati conſentaneum.* Quod ideò dictum, quia Monimus, Laertio teſte, γέγραφε παίγνια σπουδῇ λεληθυίᾳ μεμιγμένα, i. e. *ludicra quædam ſcripſit, quibus ſeria ſubeſſent.* Id quod & de Socrat. Galen. *de uſu part. l.* 1. *c.* Αὕτη γὰρ ἡ Σωκράτους εἰρωνεία, μιγνύειν ἀεὶ τὴν σπουδὴν ἐν μέρει παιδιᾶς. Quin & de Diogene in *Cyniſmo* Julian. Imper. Μὴ τοῦτόν τι πάθωμεν, ὅσα ἔπαιξε, ταῦτα αὐτὸν ἐσπουδακέναι νομίσαντες. ἔστι μὲν γάρ τι καὶ ἐν ἐκείνοις οὐκ ἄχρηστον. Senec. *epiſt.* 58. ubi de ideis Platonicis diſſeruerat; *Quid*, inquis, *iſta ſubtilitas mihi proderit? Si me interrogas; nihil. Sed quemadmodum ille cælator oculos diu intentos ac fatigatos remittit, & , ut dici ſolet, paſcit: ſic nos animum aliquando debemus relaxare, & quibuſdam oblectamentis reficere. Sed ipſa oblectamenta opera ſint: ex his quoque, ſi obſervaveris, ſumes quod fieri poſſit ſalutare, hoc ego facere ſoleo: ex omni natione, etiamſi à philoſophia longiſſimè averſa eſt, eruere aliquid conor, & utile efficere.* cur autem τὸ ἡδὺ loco τοῦ νόστιμον legi voluerit Annot. Lugd. nullus aſſequor; præſertim cùm τὸ νόστιμον ductâ à reditûs ad ſuos jucunditate metaph. idem ſignificare agnoſcat.

§ 16. Ὑβρίζει ἑαυτὴν ἡ ψυχή | Ità *ſuprà* § 6. Ὑβρίζεις, ὑβρίζεις αὑτήν, ὦ ψυχή.

Ἀπόστημα καὶ οἷον φῦμα τοῦ κόσμου | Ità *lib.* 4. § 23. Ἀπόστημα κόσμου, ὁ ἀφιστάμενος, καὶ χωρίζων ἑαυτὸν τοῦ τῆς κοινῆς φύσεως λόγου. Eum, qui vel ſorti ſuæ ab univerſi Domino aſſignatæ non acquieſcit, vel hominem aliquem ſibi congenerem averſatur, *apoſtemati* ſive *abſceſſui* confert. Galen. *therapeutic. ad Glaucon. l.* 2. Ἀποστήματα vocant Medici τὰς διαστάσεις ἐκείνας, ἐν αἷς ἀλλήλων ἀφίστανται τὰ πρότερον ἀλλήλων ψαύοντα σώματα. Φύματα verò idem *ad Epidem. l.* 6. definit, τοὺς παρὰ φύσιν ὄγκους τάχιστα ἄνευ τῆς ἔξωθεν αἰτίας γινομένους· μάλιστα δὲ τοὺς πρὸς τὴν ἐκτὸς τόπον ἐπαιρομένους· ἀπὸ τῶν ἐν τῇ γῇ φυομένων ſic dictos. licentiùs tamen iſta quandoque ſumuntur: & τὸ φῦμα ἀντὶ τοῦ ἀποστήματος uſurpatur. hinc in hiſtoria illa celebri ſive Promethei Theſſali, ut Plut. *de adul.* & Simplic. *in Ariſtot. Phyſic. l.* 2. ſive Jaſonis Pheræi, ut Cicer. *de nat. Deor. l.* 3. Et Valer. Max. *l.* 1. *c.* 8. (nam Phaleræum perperam exhibent codices Pliniani *l.* 7. *c.* 50.) quod Græci illi φῦμα, Latini *vomicam, tuber* dixit Sen. *de benef. l.* 2. *c.* 19. prout & Celſus φύματα *tubercula* vertit, *l.* 5. *c.* 18. § 13, 16, 17.

Ἧς ἐν μέρει | Vide *ſupr.* ad § 9.

Ἐπ' οὐδένα σκοπὸν | Vide *ſuprà ad* § 7. & *ad l.* 10. § 36. Baſil. Cæſar. *orat.* 24. Καίτοι τινὰ ἔχει λόγον, κυβερνήτην μὲν οὐκ εἰκῆ τοῖς πνεύμασιν ἐφιέναι, ἀλλὰ πρὸς ὅρμους εὐθύνειν τὸ σκάφος· καὶ τοξότην κατὰ σκοποῦ βάλλειν· καὶ μὲν δὴ καὶ χαλκευτικόν τινα ἢ τεκτονικὸν ὄντα, τοῦ κατὰ τὴν τέχνην ἐφίεσθαι τέλους· ἡμᾶς δὲ καὶ τούτων δημιουργῶν ἀπολειπομένους, πρός γε τὸ συνορᾶν δύνασθαι τὰ ἡμέτερα; οὐ γὰρ δὴ τῶν χειρωνακτῶν ἐστὶ πέρας τῆς ἐργασίας, τοῦ δὲ ἀνθρωπίνου βίου σκοπὸς οὐκ ἔστι, πρὸς ὃν ἀφορῶντα πάντα ποιεῖν καὶ λέγειν χρή, τόν γε μὴ τοῖς ἀλόγοις παντάπασιν ἐοικέναι μέλλοντα. ἢ οὕτως ἂν εἴημεν ἀτεχνῶς κατὰ τῶν πλοίων τὰ ἀνερμάτιστα, οὐδενὸς ἡμῖν νοῦ ἐπὶ τῶν τῆς ψυχῆς οἰάκων καθεζομένου, εἰκῆ κατὰ τὸν βίον ἄνω καὶ κάτω περιφερόμενοι. Senec. *epiſt.* 95. *Hæc nemo faciet quemadmodum debet, niſi habuerit, quò referat. proponamus oportet finem ſummi boni, ad quem nitamur, ad quem omne factum noſtrum dictúmque reſpiciat. veluti navigantibus, ad aliquod ſidus dirigendus eſt curſus. Vita ſine propoſito, vaga eſt.* & *ep.* 71. *Ignoranti quem portum petat, nullus ſuus ventus eſt.* Hæc à navigantibus tranſlata ſunt. Metaphora, quâ noſter hìc uſus eſt, à *ſagittariis* eſt deſumpta; de quibus Senec. id. *epiſt.* 71. *Scire debet quid petat ille, qui ſagittam vult mittere; & tunc dirigere, & moderari manu telum: errant conſilia noſtra, quia non habent quò dirigantur.* Et *ep.* 94. *Qui jaculari diſcit, deſtinatum locum captat, tum manum format ad dirigenda quæ mittit.* Et Ariſtot. *Ethic. Nicom. l.* 1. *c.* 11. Ἆρ' οὖν καὶ πρὸς τὸν βίον ἡ γνῶσις τοῦ τέλους μεγάλην ἔχει ῥοπήν· καὶ καθάπερ τοξόται, σκοπὸν ἔχοντες, μᾶλλον ἂν τυγχάνοιμεν τοῦ δέοντος. Et Eudem. *l.* 1. *c.* 2. Δεῖ ἅπαντα τὸν δυνάμενον ζῆν κατὰ τὴν αὑτοῦ προαίρεσιν, θέσθαι τινὰ σκοπὸν τοῦ καλῶς ζῆν, πρὸς ὃν ἀποβλέπων, ποιήσεται πάσας τὰς πράξεις· ὡς τό γε μὴ συντετάχθαι τὸν βίον πρός τι τέλος, ἀφροσύνης πολλῆς σημεῖόν ἐστι. Itaque Cicero, *de finib. l.* 1. *Quid eſt in vita tantopere quærendum, quam quis ſit finis, quod extremum, quod ultimum, quò ſint omnia benè vivendi, rectéque faciendi conſilia referenda?*

referenda? Et Marcus etiam ir. *de leg. ſpir.* § 54. Ὁ ἀσκόπως ὁδοιπορῶν, ματαιοπονεῖ.

Εἰκῆ.] *temere*, hoc eſt, ἄνευ ἀναφορᾶς, ut *l.* 12. § 20. *citra reſpectum habitum ad finem aliquem certum.* Epictet. *l.* 3. *c.* 23. Ἕκαστον γὰρ τῶν γινομένων ἀφ' ἑαυτῶν, ἂν μὲν ἐπὶ μηδὲν ἀναφέρωμεν, εἰκῆ ποιήσομεν· ἐὰν δ' ἐφ' ὃ μὴ δεῖ, διεστραμμένως.

Καὶ ἀπαρακολουθήτως.] *Nulliquæ conſequentiâ.* Xyl. Sed hoc eſſet ἀνακολούθως potiùs. *Sine juſta ratiocinatione & conſideratione, ad finem communem conſequatur, necne.* Caſ. Παρακολουθεῖν *intelligere, intelligendo aſſequi vel conſequi.* ἀπαρακολουθήτως igitur ἐργάζειν, eſt *facere aliquid, neſcius quid agas, aut quid velis.* Sicut ἀπαρακολουθήτως εὖ ποιεῖν, *ità bene facere cuiquam, quam neſcias, aut non advertas quid agas. l.* 5. § 6.

Δέον καὶ τὰ μικρότατα κατὰ τὴν ἐπὶ τὸ τέλος ἀναφορὰν γίνεσθαι.] Siquidem ut noſter ipſe *l.* 9. § 22. Ἥ τις πρᾶξις μὴ ἔχει τὴν ἀναφορὰν, αὕτη διασπᾷ τὸν βίον. *Omnis actio, quæ ad finem debitum reſpectum*, vel propinquum vel remotum ſaltem, *non habuerit, vitam noſtram quaſi in partes diſtrahit*, ſibiq; minimè per omnia conſentientem reddit. Plutarch. *de profect. indic.* Καὶ γὰρ αἱμασιάν τινα καὶ θριγκὸν οἰκοδομοῦσιν οὐ διαφέρει ξύλον τὸ τυχὸν, ἢ λίθον ἐπιβαλεῖν χυδαῖον, ἢ στήλην ὑποθεῖναι παραπεσοῦσαν ἀπὸ μνήματος, οἷα ποιοῦσιν οἱ φαῦλοι, πᾶσαν ἐργασίαν καὶ πρᾶξιν, ὡς ἔτυχε, συμφοροῦντες εἰς ταυτὸ καὶ συγχέοντες· ἀλλ' οἵ γε προκόπτοντες, οἷς ἤδη, καθάπερ ἱεροῦ τινος οἰκοδομήματος καὶ βασιλικοῦ τοῦ βίου καταβέβληται χρυσέα κρηπὶς, οὐδὲν εἰκῆ προσίενται τῶν γινομένων, ἀλλ' ἀπὸ στάθμης τοῦ λόγου προσάγουσι καὶ προσαρμόττουσιν ἕκαστον.

Καὶ τὰ μικρότατα.] Epictet. *diſſert. l.* 2. *c.* 11. Κανόνα εὑρόντες, ἀπαραβάτως χρώμεθα, δίχα αὐτοῦ μηδὲ τὸν δάκτυλον ἐκτείνοντες. Julian. Imper. *orat.* 1. Νόμος ἐστὶ παλαιὸς παρὰ τῆς πρώτης φιλοσοφίας ἀνθρώποις φήναντος ἐκείνου κείμενος, ἅπαντας πρὸς τὴν ἀρετὴν καὶ πρὸς τὸ καλὸν βλέποντας, ἐπιτηδεύειν ἐν λόγοις, ἐν ἔργοις, ἐν ξυνουσίαις, ἐπὶ πᾶσιν ἁπλῶς τοῖς κατὰ βίον ἄκροις καὶ μείζοσι τοῦ καλοῦ πάντως ἐφίεσθαι. ubi Petav. pro ἄκροις, μικροῖς ſubſtituit. at Suart. *analect. l.* 3. *c.* 17. ἄκροις retinendum contendit; & tenuiſſima quæque & exilia maximè eo vocabulo vult deſignari.

Τὸ ἕπεσθαι τῷ τῆς πόλεως καὶ πολιτείας τῆς πρεσβυτάτης λόγῳ καὶ θεσμῷ.] Orbem, *urbis ac civitatis* inſtar habere vult: in qua homines univerſi, cives cùm ſint, civitatis iſtius legibus ac inſtitutis conformiter per omnia agere ipſos oporteat. Hanc autem iconem, quæ pulcerrima eſt ſanè, frequenter admodum uſurpat. Ità *l.* 3. § 11. ἄνθρωπος πολίτης ὢν πόλεως τῆς ἀνωτάτης, ἧς αἱ λοιπαὶ πόλεις, ὥσπερ οἰκίαι εἰσίν. & *l.* 4. § 3. Ὁ κόσμος ὡσανεὶ πόλις. & *ibid.* § 23. Διὸς πόλις. & *l.* 6. § 44. πόλις καὶ πατρίς μοι, ὡς ἀνθρώπῳ, ὁ κόσμος. & *l.* 12. § 36. ἄνθρωπε, ἐπολιτεύσω ἐν τῇ μεγάλῃ ταύτῃ πόλει. Ad noſtri planè mentem Epictet. *diſſert. l.* 1. *c.* 12. Πάντα οὖν ταῦτα ὁ καλὸς καὶ ἀγαθὸς ἐπεσκεμμένος, τὴν αὑτοῦ γνώμην ὑποτέταχε τῷ διοικοῦντι τὰ ὅλα, καθάπερ οἱ ἀγαθοὶ πολῖται τῷ νόμῳ τῆς πόλεως. Idémque *l.* 3. *c.* 24. Τίς τοῦτο ἐπιπέπομφεν; ὁ ἡγεμὼν, ἢ ὁ στρατηγός. ἡ πόλις, ὁ τῆς πόλεως νόμος. δὸς γάρ με ἀεὶ τῷ νόμῳ πείθεσθαι ἐν παντί. Chryſippus *de finib. l.* 1. à Laertio *l.* 7. in *Zenon.* laudatus: Ἴσον ἐστὶ τὸ κατ' ἀρετὴν ζῆν, τῷ κατ' ἐμπειρίαν τῶν φύσει συμβαινόντων ζῆν· μέρη γάρ εἰσιν αἱ ἡμέτεραι φύσεις τῆς τοῦ ὅλου. διόπερ τέλος γίνεται τὸ ἀκολούθως τῇ φύσει ζῆν· ὅπερ ἐστὶ κατ' ἀρετὴν αὐτοῦ, καὶ κατὰ τὴν τῶν ὅλων, οὐδὲν ἐνεργοῦντα ὧν ἀπαγορεύειν εἴωθεν ὁ νόμος ὁ κοινὸς, ὅπερ ἐστὶν ὁ ὀρθὸς λόγος διὰ πάντων ἐρχόμενος, ὁ αὐτὸς ὢν τῷ Διῒ καθηγεμόνι τούτῳ τῆς τῶν ὄντων διοικήσεως ὄντι. Vide *ad l.* 10. § 1. Autor *de Mundo c.* 6. ubi de politiæ humanæ ratione ac inſtituto pluribus diſſeruerat; οὕτως ὑποληπτέον καὶ περὶ τῆς μείζονος πόλεως, λέγω δὲ τοῦδε τοῦ κόσμου. νόμος μὲν γὰρ ἡμῖν ἰσοκλινὴς ὁ θεὸς, οὐδεμίαν ἐπιδεχόμενος διόρθωσιν ἢ μετάθεσιν· κρείττων δὲ οἶμαι καὶ βεβαιότερος τῶν ἐν κύρβεσιν ἀναγεγραμμένων· ἡγουμένου δὲ ἀκινήτως αὐτοῦ καὶ ἐμμελῶς, ὁ σύμπας διοικονομεῖται διάκοσμος οὐρανοῦ καὶ γῆς, &c. Et Philo *de Ioſeph.* Ἡ μὲν γὰρ μεγαλόπολις, ὅδε ὁ κόσμος ἐστὶ, καὶ μιᾷ χρῆται πολιτείᾳ καὶ νόμῳ ἑνί. λόγος δέ ἐστι φύσεως, προστακτικὸς μὲν ὧν πρακτέον, ἀπαγορευτικὸς δὲ ὧν οὐ ποιητέον. αἱ δὲ κατὰ τόπους αὗται πόλεις, ἀπερίγραφοί τε εἰσὶν ἀριθμῷ, καὶ πολιτείαις χρῶνται διαφόροις, καὶ νόμοις οὐ τοῖς αὐτοῖς. Vide *l.* 7. § 9. & *l.* 11. § 20.

§ 17. Ὁ μὲν χρόνος στιγμή.] Στιγμὴν χρόνου, Græci; & *punctum temporis*, Latini, pro ſpatio anguſtiſſimo dixere: uti obſervat Donatus *ad Terent. Phorm.* 1. 4. tranſlatione à Mathematicis factâ, quibus στιγμὴ ſive σημεῖον id dicitur οὗ μέρος οὐδέν· ut Euclid. *element. l.* 1. § 1. ideóque eſt inſecabile, nec pro quanto habetur. Eóque ſenſu noſter hîc; Τοῦ ἀνθρωπίνου βίου, ὁ μὲν χρόνος στιγμή· & *l.* 6. § 36. πᾶν τὸ ἐνεστὼς τοῦ χρόνου, στιγμὴ τοῦ αἰῶνος. Ità Plut. *de puer. educ.* Στιγμὴ χρόνου, πᾶς ὁ βίος. & Senec. *epiſt.* 49. *Punctum eſt quod vivimus, & adhuc puncto minus*: quod à Simonide forſan acceptum eſt. illius enim Plutarchus dictum hoc in *Conſol. ad Apollon.* refert: ὅτι τὰ χίλια καὶ τὰ μύρια ἔτη, στιγμή τις ἐστὶν ἀόριστος, μᾶλλον δὲ μόριόν τι βραχύτατον στιγμῆς. Quod autem illi στιγμὴν, id eſt, *punctum*, Jo. Chryſoſt. *in epiſt. ad Philip. orat.* 2. ῥοπὴν, id eſt, *momentum*, dixit. Ῥοπὴ ἐστὶν ἅπας ὁ βίος. ὡς μία γὰρ ῥοπὴ, φησὶν, ὁ πᾶς ἡμῶν αἰὼν πρὸς τὸν αἰῶνα τὸν ἄπειρον. Vide *ſuprà, ad* § 14. & *infrà ad l.* 5. § 24. & *l.* 6. § 36.

Ἡ δὲ οὐσία, ῥέουσα.] *L.* 5. § 35. Τὰ αἰσθητὰ συμμεταβάλλοντα, καὶ οὐχ ἑστῶτα. De Stoicis Plut. *de commun. notit. c.* 39. Συγχωροῦσιν οὖν, τὰς μὲν ἐν μέ-

ρει

Digitized by Google

ρεῖ πάσας οὐσίας ῥεῖν καὶ φέρεσθαι, τὰς μὲν ἐξ αὐτῶν μεθιείσας, τὰς δὲ, ποθὲν ὁπόθεν προσδεχομένας· οἷς δὲ προσίασι καὶ ἄπεισιν ἀριθμοῖς ἢ πλήθεσι, ταῦτα μὴ διαμένειν, ἀλλ' ἕτερα γίνεσθαι ταῖς εἰρημέναις προσόδοις, ἐξαλλαγὴν τῆς οὐσίας λαμβανούσης· αὐξήσεις δὲ καὶ φθίσεις, οὐ κατὰ δίκην ὑπὸ συνηθείας νενικῆσθαι, τὰς μεταβολὰς ταύτας λέγεσθαι· γενέσεις δὲ καὶ φθορὰς μᾶλλον αὐτὰς ὀνομάζεσθαι προσῆκον. ὅτι τοῦ καθεστῶτος εἰς ἕτερον ἐκβιάζουσι· τὸ δὲ αὔξεσθαι καὶ τὸ μειοῦσθαι, πάθη σώματός ἐστιν ὑποκειμένου καὶ διαμένοντος. Quid Platonici? Maxim. Tyr. *diſſert.* 28. Πᾶν σῶμα ῥεῖ καὶ φέρεται ὀξέως, Εὐρίπου δίκην, ἄνω καὶ κάτω. νῦν μὲν ἐκ νηπιότητος εἰς ἥβην οἰδαῖνον, νῦν δὲ ἐξ ἥβης εἰς γῆρας ὑπονοστοῦν καὶ ὑποφερόμενον. Senec. *epiſt.* 58. *Quæcunque videmus ac tangimus, Plato in illis non numerat, quæ eſſe propriè putat. fluunt enim, & aſſiduâ diminutione atque adjectione ſunt. nemo noſtrûm idem eſt in ſenectute, qui fuit juvenis: nemo eſt manè, qui fuit pridie. ego ipſe dum loquor mutari iſta, mutatus ſum.* Et mox: *De homine dixi, fluidâ materiâ & caducâ, & omnibus obnoxiâ caſibus. Mundus quoque æterna res & invicta, mutatur, nec idem manet.* Nec diſſentiunt etiam Epicurei. Lucret. *l.* 4.

Dico igitur rerum effigies, tenueſque figuras,
Mittier ab rebus ſummo de corpore earum:
Quæ quaſi membranæ ſummo de cortice rerum
Dereptæ volitant ultrò citróque per auras.

Et *lib.* 2.

Nam certè fluere atque recedere corpora rebus
Multa, manus dandum eſt. ——

Et *lib.* 5.

Principio omnibus à rebus quaſcunque videmus,
Perpetuò fluere ac mitti fateare neceſſe eſt
Corpora. ——

Et mox:

Uſque adeò omnibus ab rebus res quæque fluenter
Fertur, & in cunctas dimittitur undique partes.
Nec mora nec requies interdatur ulla fluendi.

Inde Claudian. *in Mallii Coſſ.*

—*ſempérque fluentis Materiæ.*—

'Η δὲ αἴσθησις ἀμυδρά· | Ita *l.* 5. § 35. Τὰ δὲ αἰσθητήρια ἀμυδρὰ, καὶ εὐπαράπτωτα.

'Η δὲ ὅλου τοῦ σώματος σύγκρισις, εὔσηπτος | *Corporis totius fabrica, putreſcere apta,* ſive *putredini obnoxia.* Σύγκρασις Junio magis placet, pro eo quod σύγκρισις exhibetur. utrumlibet, Marco etiam autore, legas, qui *l.* 7. § 66. Ἡ φύσις οὐχ οὕτω συνεκέρασε τῷ συγκρίματί σου. Æſchines Axiocho: Τῆς συγκρίσεως ἅπαξ διαλυθείσης, καὶ τῆς ψυχῆς εἰς τὸν οἰκεῖον ἱδρυνθείσης τόπον. Vide & Epicharmum *ad l.* 7. § 40. ſed & *l.* 3. § 11. ἐκ τίνων συγκέκριται. & *l.* 4. § 5. ubi vox eadem, σύγκρισις ἐκ τῶν αὐτῶν στοιχείων. In eandem cum Marco iſtic mentem, Senec. *ad Marc. c.* 11. *Putre ipſa fluidúmque corpus: ex infirmis fluidiſque contextum: ipſo ſitu & otio iturum in tabem.* Vide *ad l.* 4. § 5. Itaque non ſuillo tantùm *generi*, quod dixere veteres, ut Varro *de re ruſtic. l.* 2. *c.* 4. Cicero *de finib. l.* 5. Plin. *hiſt. natur. l.* 8. *c.* 51. Stoici quidam, Plutarch. *Sympoſ. l.* 5. *c.* 10. Cleanthes; Clemens *Strom. l.* 7. Chryſippus; Cicer. *de nat. Deor. l.* 2. & Porphyr. *de animal. non comed. l.* 3. aut piſcibus duntaxat; quod Philo Jud. *lib. de mund. opif.* ſed & animantibus quibuſvis (humano etiam generi) *animam, nè putreſceret corpus, pro ſale datum*, haud abſurdè dici poterit. Plaut. *Trinum Act.* 5. *Sc.* 4.

—*nos homunculi,*
Salillum animæ, quam cùm extemplo amiſimus, &c.

Ad quem locum interpretes: *Vaſculum ſalis ſumus,* i.e. *corpuſcula animata: quia corpora ſunt animarum vaſcula; anima verò corpori ſalis vice. quemadmodum enim carnes pecudum, ſi diu ſerventur ſine ſale, putreſcunt: ita & corpora, efflatâ animâ, putore corrumpuntur.* Scitè itaq; Plut. *Sympoſ l.* 5. *c.* 10. Τὸ δὲ ἅλας τῶν σωμάτων τὰ νεκρὰ διατηροῦν ἄσηπτα καὶ μόνιμα πολὺν χρόνον, ἀντιτάττεται τῷ θανάτῳ, καὶ οὐκ ἐᾷ παντελῶς ἐξολέσθαι καὶ ἀφανισθῆναι τὸ θνητόν. ἀλλ' ὥσπερ ἡ ψυχὴ, θειότατον οὖσα τῶν ἡμετέρων, τὰ ζῶα συνέχει καὶ ῥεῖν οὐκ ἐᾷ τὸν ὄγκον· οὕτως ἡ τῶν ἁλῶν φύσις τὰ νεκρὰ παραλαμβάνουσα, καὶ μιμουμένη τὸ τῆς ψυχῆς ἔργον, ἀντιλαμβάνεται φερομένων ἐπὶ τὴν φθορὰν, καὶ κρατεῖ καὶ ἵστησιν, &c.

'Η δὲ ψυχὴ ῥέμβος | Ita reſtituit Xyland. cùm ante ῥόμβος legeretur. ῥέμβος, *vagus, ſive divagatio.* nam & abſtractè ſumitur. Plut. *de exil.* πολλὴν ἄλην καὶ ῥέμβον. inde ῥέμβεσθαι. *ſupr.* § 7. καὶ ἀπορρέμβεσθαι, *infr. l.* 4. § 22. Caſaubonus tamen *ad Adriani vitam*, ῥόμβος legit; ſed *vagam* exponit, ex Athanaſii illo, περὶ πολλὰ ῥεμβομένη.

'Η δὲ τύχη δυστέκμαρτον | *Fors, conjectu difficilis:* ob caſûs fortuiti incertitudinem nimiam. Itaque τύχην dixere Anaxagoras & Stoici, ἄδηλον αἰτίαν ἀνθρωπίνῳ λογισμῷ. Epicurus, ἀσύστατον αἰτίαν προσώποις, χρόνοις, τρόποις. Plut. *de placit. philoſoph. l.* 1. *c.* 29. & Philo *de conſtit. Princ.* ἡ τύχη ἀβέβαιον καὶ ἀίδρυτόν τι πρᾶγμα. Theophraſtus denique, referente Plutarcho *ad Apollon.* Ἄσκοπος ἡ τύχη, καὶ δεινὴ παρελέσθαι τὰ προπεπονημένα, καὶ μεταῤῥίψαι τὴν δοκοῦσαν εὐημερίαν, οὐδένα καιρὸν ἔχουσα τακτόν. & Plut. ipſe *de poet. leg. c.* 7. in hoc *Fortunam Fatúmque*, τύχην καὶ εἱμαρμένην, convenire, quòd in utroque τὸ ἀσυλλόγιστον ἡμῖν τῆς αἰτίας exiſtat.

'Η δὲ φήμη ἄκριτον. | Ità *l.* 4. § 3. Τὸ εὐμετάβολον καὶ ἄκριτον τῶν εὐφημεῖν δοκούντων. *Fama*, inquit, *eſt judicii expers quiddam.* Siquidem, ut Senarius antiquus habet,

Ἰσχυρὸν ὄχλος ἐστὶν, οὐκ ἔχει δὲ νοῦν.
Res nempe valida turba eſt, ſed mentis carens.

Ab

Digitized by Google

Ab iſtiuſmodi ergo profecta, pérque eorum ora volitans fama, nil mirum, ſi fuerit, ut Virgilius cecinit, *Æn. l.* 1.

Tam ficti pravique tenax, quàm nuncia veri,

aut recti etiam dilaudatrix. Vide *ſupra* § 12.

Τὰ μὲν τοῦ σώματος, ποταμός.] Ita *l.* 4. § 43. ποταμός τις καὶ ῥεῦμα βίαιον, ὁ αἰών. & *l.* 5. § 23. Ἡ γὰρ οὐσία, οἷον ποταμὸς, διηνεκεῖ ῥύσει. & *l.* 6. § 15. Ἐν δὲ τούτῳ τῷ ποταμῷ. Sicut autem his in locis res humanas & corporeas *fluvium* quendam, quia in perpetuo ſunt fluxu; ita eaſdem alibi, ob fluxûs illius curſum rapidiſſimum, χειμάῤῥουν etiam, i. e. *torrentem* appellat. *l.* 7. § 19. Διὰ τῆς τῶν ὅλων οὐσίας ὡς διὰ χειμάῤῥου διεκπορεύεται πάντα τὰ σώματα. & *l.* 9. § 25. Χειμάῤῥους ἡ τῶν ὅλων αἰτία. Senec. *ep.* 58. *Corpora noſtra rapiuntur fluminum more.* Et ex Origen. *in Pſal.* 1. Methodius *orat. de reſurr.* Apud Epiphan. *hæreſ.* 64. § 14. Οὐ κακῶς ποταμὸς ὠνόμασται τὸ σῶμα, διότι ὡς πρὸς τὸ ἀκριβὲς, τάχα οὐδὲ δυοῖν ἡμερῶν τὸ πρῶτον ὑποκείμενον ταυτόν ἐστιν. Cæterùm etiam τὰ τῆς ψυχῆς *fluminis* inſtar habere Heraclitus cenſuit, ſi Numenio fides. Sic enim is *de bono l.* 1. apud Euſeb. *præpar. Evang. l.* 15. *c.* 17. de Heraclito locutus, Βουλόμενος γὰρ ἐμφανίσαι, ὅτι αἱ ψυχαὶ ἀναθυμιώμεναι νοεραὶ ἀεὶ γίνονται, εἴκασεν αὐτὰς τοῖς ποταμοῖς, λέγων οὕτως· Ποταμοῖσι τοῖσιν αὐτοῖσιν ἐμβαίνουσιν ἕτερα καὶ ἕτερα ὕδατα ἐπιῤῥεῖ. καὶ ψυχαὶ δὲ ἀπὸ τῶν ὑγρῶν ἀναθυμιῶνται. Vide *ad l.* 4. § 37. Arnold. Bonavallenſ. *de op.* 6. *dier. c.* 7. *Aquarum nomine hominum generationes intellige; quæ ſicut de fonte in rivum, de rivo in fluvium labuntur: ita homines de conceptu in partum, & de infantuli ætate in ſenium inquieto volumine properant & decurrunt.* Verùm Marcum noſtrum autumo Platonis illa in *Timæo* reſpexiſſe, quibus animas ait in ortu primo εἰς σῶμα ἐπίῤῥυτον καὶ ἀπόῤῥυτον inditas & innexas. & mox de eiſdem, αἱ δὲ εἰς ποταμὸν ἐνδεθεῖσαι πολὺν, &c. ubi *corpus* diſertè *flumen* appellat. Vide ad *l.* 10. § 28.

Τὰ δὲ τῆς ψυχῆς ὄνειρος] Homer. *Odyſſ.* λ *v.* 221.

Ψυχὴ δ' ἠΰτ' ὄνειρος ἀποπταμένη πεπότηται.

Avolat illa, velut ſomnum quæ fallit imago.

Ita *l.* 6. § 31. ὅτι ὄνειροί σοι ἠνώχλουν. *Vana*, ſcil. *quaſi per ſomnum viſa*, animos afficere ſolent humanos, & dormientibus velut illudere. Refert Laërt. *l.* 6. ex Hecatonis *Chriarum l.* 1. Metroclem, poſtquam Crateti in diſciplinam ſe dederat, commentariis ſuis in ignem miſſis, dixiſſe,

Τάδ' ἐστ' ὀνείρων νερτέρων φαντάσματα.

Hæc ſomniorum ſunt imaginacula.

Quin & Euripideum illud ex *Iphigen. Tauric.*

Ψευδεῖς ὄνειροι χαίρετ', οὐδὲν ἦτ' ἄρα.

Valete vana, nil eratis, ſomnia:

de vanis animi affectibus ac perturbationibus, uſurpârunt, tum Clem. Alex. in *protrept.* tum & Plut. *de profect. indic.* quem exhibebimus *infra ad l.* 6. § 31. Optimè Baſilius Cæſar. *ep.* 42. τὰ ἀνθρώπινα ταῦτα σκιᾶς ἐστιν ἀμυδρότερα, καὶ ὀνείρων ἀπατηλότερα· & quæ ſequuntur. Plutarch. ipſe eam, quam iſtic de rebus divinis notitiam habemus, *inſomnii* rationem obtinere aſſerit. In *tract. de EI Delph.* ὡς δὲ νῦν ἐν τῷ καλλίστῳ τῶν ἐνυπνίων τὸν Θεὸν ὀνειροπολοῦντες· & *in Erotic.* Δεῦρο δὲ ὡς διὰ τῶν ἐνυπνίων ἡ ψυχὴ ἀσπάζεται καὶ τέθηπε τὸ κάλλιστον καὶ θειότατον·

Ἀμφὶ δὲ οἱ δολόεντα φιλόφρονα χεῦεν ὄνειρα.

Maxim. Tyr. animi totam in hoc corporis domicilio degentis vitam. *differt.* 28. Ὡς ἄρα ὁ ἐν γῇ βίος ταῖς τῶν ἀνθρώπων ψυχαῖς ὀνείρατι ἔοικε μακρῷ καὶ πολυετεῖ. eóq; illam de Epimenide fabulam refert.

Καὶ τῦφος] τῦφος hìc quod alibi καπνὸς, *l.* 10. § 31. & *l.* 12. § 27. Eſt enim τῦφος κυρίως idem quod καπνὸς, *fumus*; etiamſi pro *faſtu* frequentiùs κατὰ μεταφορὰν uſurpetur. indè notat Euſtath. *ad Odyſſ.* β'. τυφογέροντας καὶ τυφεδανοὺς *ſenes* σκωπτικῶς nuncupari, ſive quod ob periciam variam experientiâ longâ multiplicíq; conquiſitam faſtuoſius plerumq; gerere ſe ſoleant; ſive, διὰ τὸ δεῖν ἤδη τυφεσθῆναι νεκρικῶς καιομένους τοὺς τοιούτους, *quaſi jam in fumum dari eos, concrematis* nimirum *cadaveribus, oporteat.* De Socrat. Plut. *lib. de Socrat. Dæmon.* Τὸν δὲ τῦφον, ὥσπερ τινὰ καπνὸν φιλοσοφίας, εἰς τοὺς σοφιστὰς ἀποσκεδάσας. Et Apollon. *Argonaut. l.* 2. de apibus agens, quod & Xylander obſervavit,

——— ἔπειτα δὲ λιγνυόεντι

Καπνῷ τυφόμεναι πέτρης ἐκὰς ἀΐσσουσιν.

Ubi Schol. καπνῷ τυφόμεναι, ἀντὶ τοῦ καπνιζόμεναι. ſed & terra Troica Euripidi in *Hecub.* dicitur, καπνῷ τυφομένη κατηρειπωμένη. Poteſt tamen Marcus hìc, ad Monimi placita, cujus paulò antè meminerat, reſpexiſſe, qui τῦφον καὶ ὄνειρον πάντα εἶναι pronunciaverat. Vide *ſupra ad* § 15. *Sapientiæ Solomonis* autor *c.* 2. *v.* 2. Καπνὸς, ἡ πνοὴ ἐν ῥισὶν ἡμῶν. καὶ ὁ λόγος, σπινθὴρ ἐν κινήσει καρδίας ἡμῶν. Et Lucret. *l.* 3.

——— *naturam animai*

Diſſolvi, ceu fumus in altas aëris auras.

Ὁ δὲ βίος, πόλεμος] Ita vulgò vertunt illud Jobi *c.* 7. *v.* 1. *Militia eſt vita hominis ſuper terram.* Certè Chriſtiani hominis vita, in ſacris literis, tanquam *jugis militia* paſſim prædicatur. Vide Paulum *ad Epheſ. c.* 6. *v.* 12. Petrum *ep.* 1. *c.* 2. *v.* 11. Jacob. *c.* 4. *v.* 1. Minut. Octav. *Quod corporis humana vitia ſentimus & patimur, non eſt pœna, militia eſt.* Cyprian. *l.* 1. *ep.* 5. *Adhuc in ſeculo ſumus, adhuc in acie conſtituti.* Chryſoſt. *in Act. orat.* 15. Ἀγών ἐστιν ὁ παρὼν χρόνος. πόλεμός ἐστι καὶ μάχη. Et *in* 1. *ad Theſſ. hom.* 3. Πολέμου καιρὸς, πᾶς ὁ τοῦ βίου χρόνος. Et in *Geneſ. orat.* 3. Διηνεκὴς ἡμῖν ἐστιν ὁ πόλεμος, καὶ ἀνακωχὴν οὐδέποτε ἔχων. Auguſt. *adv. Julian. l.* 4. *c.* 16. *Nullum ſine bello inteſtino.*

Digitized by Google

c·ſtino diem ducis. Epictetus ipſe *diſſert. l. 3. c. 24.* ϛρατεία τὸ χρῆμα. ϛρατεία τίς ἐϛὶν ὁ βίος ἑκάϛου, καὶ αὕτη μακρὰ καὶ ποικίλη. Et Hierocles, περὶ φιλαδελφίας. Apud Stob. *tom. 2. tit. 81.* Ὅλως δὲ ἐνθυμητέον, ὡς βίος ἡμῶν κινδυνώδης μακρός τι εἶναι καὶ πολυετὴς πόλεμος. Senec. *ep. 96. Vivere, militare eſt.* & *ep. 51. Nobis quoq; militandum eſt : & quidem genere militiæ, quo nunquam quies, nunquam otium datur.* & *de provident. c. 5. Optimum quemq; militare & operas edere.*

Καὶ ξένου ἀποδημία | In Senecæ *excerpt. Morieris. peregrinatio eſt vita. multùm cùm deambulaveris, domum redeundum eſt.* Hoc & ſacra pagina ſubinde inculcat. Apud Moſem *lib. 1. c. 47. v. 9.* Jacobus Patriarcha Pharaoni : *Dies annorum peregrinationis meæ ſunt centum triginta anni : pauci malique fuerunt dies annorum vitæ meæ ; neque attigerunt dies annorum vitæ patrum meorum, quibus illi ſunt peregrinati.* ad quem locum Auguſt. *qu. 156. incolatus dicitur ſanctorum vita.* David Rex, *Pſal. 39. v. 12. Peregrinus ſum iſtic & inquilinus, prout & majores omnes mei,* hoc eſt, πάροικοι καὶ παρεπίδημοι. ut Petrus Apoſtolus *ep. 1. c. 2. v. 11.* alluſione habitâ ad ſortem ipſorum, quibus epiſtolam ſuam inſcripſerat, tunc temporis παρεπιδήμων. Argutiùs tamen forſan, quàm ſolidiùs Hieronym. *de terr. promiſſ. Sancti terræ Judaicæ non habitatores, ſed accolæ & peregrini ; ubique terræ habitatores peccatores intelliguntur.* Optimè & accommodatiſſimè ad rem præſentem Paulus Apoſt. *ad Corinth. ep. 2. c. 5. v. 6. 8.* Εἰδότες ὅτι ἐνδημοῦντες ἐν τῷ σώματι, ἐκδημοῦμεν ἀπὸ τοῦ κυρίου. —— εὐδοκοῦμεν μᾶλλον ἐκδημῆσαι ἐκ τοῦ σώματος, καὶ ἐνδημῆσαι πρὸς τὸν κύριον. Quem locum reſpiciens Bernard. *de conſider. ad Eugen. l. 5. Repatriâſſe erit hoc ; exiſſe de patria corporum in regionem ſpirituum. ipſa eſt Deus noſter maximus ſpiritus, maxima manſio ſpirituum beatorum : à quo interim abſumus dum iſtic ſumus.* Vide *ſupr. ad* § 11.

Ἡ ὑπερφημία δὲ λήθη | rationem, cur *oblivionem* dixerit *famam ſuperſtitem,* petas licet, ex *l. 3.* § 10. & *l. 4.* § 35. & *l. 7.* § 5, 10. Solomon itidem *Eccleſ. c. 1. v. 11. Nulla eſt præteritorum memoria : nec etiam poſteriorum quæ futura ſunt, ulla futura eſt apud eos qui in poſterum ſunt, memoria.*

Παραπέμψαι δυνάμενον | Metaphora, vel à *deductione honorifica,* vel à *funebris pompæ & exequiarum ſolemnitate* traducta. De Platone Laërt. *lib. 3.* Ἔϛιν δὲ ἐν τῇ Ἀνδρείᾳ, καὶ παραπέμψαι παιδευμένου πρὸς τὸν αὐτόν. *Una,* inquit, *eſt virtus, quæ magnificè tranſmittere poteſt, non ad rogos, ſed ultra rogos ad poſteros.* quomodo de ſe Ennius, apud Cicer. *Tuſc. l. 1.*

Nemo me lachrymis decoret, nec funera fletum
Faxit. cur? volito vivu' per ora virûm.

Et Naſo *Ponti l. 3. eleg. 2.*

Corpora debentur mæſtis exanguia buſtis :
Effugiunt ſtructos nomen honórque rogos.
Occidit & Theſeus, & qui comitavit Oreſtem ;
Sed tamen in laudes vivit uterque ſuas.

Et Maro *Æn. l. 10.*

——ſed famam extendere factis,
Hoc virtutis opus.——

Senec. *ep 93. Laudemus itaque & in numero felicium reponamus eum, cui quantulumcunq; temporis contigit, bene collocatum eſt. Vidit enim veram lucem ; non fuit unus è multis. & vixit, & viguit. — Quid quæris, quamdiu vixerit? vixit ad poſteros uſque ; tranſiliit, & ſe in memoriam dedit.* Nec *ad poſteros* tantùm, ſed *ad Superos* etiam : Maro *Æn. l. 6.*

— ardens evexit ad æthera virtus.

Flaccus *carm. l. 3. Od. 2.*

Virtus recludens immeritis mori
Cælum, negatâ tentat iter viâ ; &
Spernit humum fugiente pennâ.

Silius *bel. Pun. l. 3.* *—ire per ora*
Nomen in æternum paucis mens ignea donat,
Quos pater æthereis cæleſtûm deſtinat oris.

Et *l. 15.* Sub perſona virtutis:

Me cinctus lauro perducit ad aſtra triumphus.

Manil. *Aſtron. l. 1.*

An fortes animæ, dignatáque nomina cœlo,
Corporibus reſoluta ſuis, terráque remiſſa
Huc migrant ex orbe, ſuúmque habitantia cœlum,
Æthereos vivunt annos, mundíque fruuntur.

Lucan. *l. 9.* de Pompeio:

At non in Pharia manes jacuere favilla ;
Non cinis exiguus tantam compeſcuit umbram :
Proſiluit buſto, ſemiuſtáque membra relinquens
Degenerémque rogum, ſequitur convexa Tonantis,
Quâ niger aſtriferis connectitur axibus aër.
Quódque patet terras inter Lunæque meatus
Semidei manes habitant, quos ignea virtus
Fecit, & æternos animum collegit in orbes.

Senec. *Herc. Oet. Act. 4. Scen. 4.*

Sed locum virtus habet inter aſtra.

Et *Act. 5. Scen. 4.* Hercules. *— virtus mihi*
In aſtra & ipſos fecit ad Superos iter.

Ibid. Scen. 2.

Non eſt gemendus, nec gravi urgendus nece,
Virtute quiſquis abſtulit fatis iter.
Æterna virtus Herculem fleri vetat.

Et *Scen. 5.*

Nunquam Stygias fertur ad undas
Inclyta virtus. vivite fortes ;
Nec Lethæos ſæva per amnes
Vos fata trahent ; ſed cùm ſummas
Exiget horas conſumpta dies
Iter ad Superos gloria pandet.

Euripid. *Andromach.*

Οὔ τοι λείψανα τῶν ἀγαθῶν
Ἀνδρῶν ἀφαιρεῖταί χρόνος·

Ἀ

Digitized by Google

Ἃ δ' ἀρετὰ καὶ θανοῦσι λάμπει.
Quod reliquum bonis
Poſt mortem ſupereſt, nulla aboles dies.
Virtus incolumis poſt cineres micat. Grot.

Idem Temen. apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 1. & Sext. *adv. Gram. c.* 13.

Ἀρετὴ δὲ, κἂν θάνῃ τις, οὐκ ἀπόλλυται·
Ζῇ δ' οὐκ ἔτ' ὄντος σώματος. κακοῖσι δὲ
Ἅπαντα φροῦδα συνθανόνθ' ὑπὸ χθονός.
Virtus, & ubi quis interit non interit ;
Sed vivit & poſt corpus. at ſiquis malus
Intereat, ejus cuncta ſub terram cadunt. Grot.

Præclarè Socrates apud Platonem *Phædone*: Εἰ μὲν ἦν ὁ θάνατος τοῦ παντὸς ἀπαλλαγὴ, ἕρμαιον ἂν ἦν τοῖς κακοῖς ἀποθανοῦσι, τοῦ τε σώματος ἅμα ἀπηλλάχθαι, καὶ τῆς αὐτῶν κακίας, μετὰ τῆς ψυχῆς. νῦν δὲ ἐπειδὴ ἀθάνατος φαίνεται οὖσα, οὐδεμία ἂν εἴη αὐτῇ ἄλλη ἀποφυγὴ κακῶν, οὐδὲ σωτηρία, πλὴν τοῦ ὡς βελτίστην τε καὶ φρονιμωτάτην γενέσθαι. οὐδὲν γὰρ ἄλλο ἔχουσα εἰς ᾅδου ἡ ψυχὴ ἔρχεται, πλὴν τῆς παιδείας τε καὶ τροφῆς· ἃ δὴ καὶ λέγεται μέγιστα ὠφελεῖν ἢ βλάπτειν τὸν τελευτήσαντα εὐθὺς ἐν ἀρχῇ τῆς ἐκεῖσε πορείας. Senec. *ep.* 98. *Egregiè Metrodorus in epiſtola ad ſororem : Mortale eſt omne mortalium bonum. de his loquitur bonis ad quæ concurritur. nam illud verum bonum non moritur. certum eſt ſempiternúmque, ſapientia & virtus. hoc unum contingit immortale mortalibus.* & *epiſt.* 93. *Vis ſcire quid inter hunc interſit vegetum contemptorémq; fortunæ, functum omnibus vitæ ſtipendiis, atque in ſummum bonum evectum, & illum cui multi anni tranſmiſſi ſunt? alter poſt mortem quoque eſt, alter ante mortem periit.* Itaque Antiſthenes dicere ſolebat, τοὺς βουλομένους ἀθανάτους εἶναι, δεῖν ζῆν εὐσεβῶς καὶ δικαίως. & Pindarus *Olymp.* 8.

Ἀΐδα τοι λάθεται, Ἄρμενα πράξαις ἀνήρ.
Orci obliviſcitur, quiſquis congrua geſſerit.

Atque hæc quidem de virtute vera veriſſimè dicta fuerint. Cæterùm quod de *jure juſtitiáq;* Cicero *Offic. lib.* 3 § 69. Veræ germanæque virtutis *ſolidam miſeri* illi *& expreſſam effigiem nullam tenebant, umbrâ & imagine ſolâ efferebantur.*

Τηρεῖν τὸν ἔνδον δαίμονα ἀνύβριστον | *animum* ſive *mentem* vult, quam & *dæmonem* ſive *genium* ſuprà dixerat, § 13. & quomodo contumeliâ afficiatur, monuerat § 16. Sic *l.* 3. § 16. τὸν ἔνδον ἐν τῷ στήθει ἱδρυμένον μὴ φύρειν, &c. vide ad *lib* 6. § 30. Dio Pruſ. *orat.* 4. Ὁ ἴδιος ἑκάστου νοῦς, οὗτός ἐστι δαίμων τοῦ ἔχοντος ἀνδρός. Sed & Plat. in *Philebo*, ἀθέως κέκληκα μουσικῶς, τοὺς τὸν θεὸν τὸν ἔνοικον αὐτοῖς, τὸν λόγον, διαφθείροντας καὶ μιαίνοντας, τὸ ὅσον ἐφ' αὐτοῖς, ἐν τῇ παθῶν οἰκειώσει. Clemens *pædag. l.* 4. *c.* 10.

Ἀσινῆ, ἡδονῶν, καὶ πόνων κρείσσονα | Quod *l.* 3. § 4. ἄχραντον ἡδονῶν, ἄτρωτον ὑπὸ παντὸς πόνου. Senec. *epiſt.* 75. *Non cupiditas nos, non timor pellet : inagitati terroribus, incorrupti voluptatibus, nec mortem horrebimus, nec Deos.*

Ἀνενδεῆ τοῦ ἄλλον ποιῆσαί τι, ἢ μὴ | Ita *l.* 10. § 1. πλήρης καὶ ἀνενδεής. contra quàm, ὁ μὴ ἔχων παρ' ἑαυτῷ πάντα τὰ εἰς τὸν βίον χρήσιμα. *l.* 4 § 20. Vide Platon. in *Epitaph. ſupr. ad illa* § 11. ἐπ' αὐτῷ τὸ πᾶν.

Τὰ συμβαίνοντα καὶ ἀπονεμόμενα | Signatè dictum. uti & *l.* 3. § 4. τὰ συμβαίνοντα καὶ ἀπονεμόμενα πάντα. & *l.* 7. § 66. τὰ ἐκ τῶν ὅλων ἀπονεμόμενα· & *l.* 6. § 16. ὅσα ἐκεῖνος διανέμει. quia nimirum πάντα νομῇ. ut *infra l.* 7. § 31. καὶ ὑπὸ τινος ἀπονέμονται τὸ κατ' ἀξίαν. *l.* 4. § 10.

Ὡς ἐκεῖθέν ποθεν ἐρχόμενα, ὅθεν αὐτὸς ἦλθεν | Vide *ſupra ad* § 3.

Ἵλεῳ τῇ γνώμῃ περιμένοντα | Ita *l.* 5. § 33. τί οὖν περιμένεις ἵλεως ; vide *ſupra ad* § 3. At quomodo hoc præſtitit Cato tuus, Seneca? quem tantopere ſuſpicis, & de quo tamen, *ep.* 24. *Impreſſit deinde mortiferum corpori vulnus. quo obligato à medicis, cùm minus ſanguinis haberet, minus virium, animi idem, jam non tantùm Cæſari, ſed ſibi iratus, nudas in vulnus manus egit, & generoſum illum contemptorémque omnis potentiæ ſpiritum, non emiſit, ſed ejecit.*

Λύσιν τῶν στοιχείων | Mors στοιχείων λύσις· ut contra γένεσις ſive *ortus*, ἐκ τῶν στοιχείων σύγκρισις. *l.* 4. § 5. Sic *l.* 7. § 50. ἢ διάλυσις τῶν ἐν ταῖς ἀτόμοις ἀντεμπλοκῶν, ἢ καὶ σκορπισμός τις τῶν ἀπαθῶν στοιχείων: quod *l.* 8. § 25. σκεδασθῆναι τὸ συγκριμάτιον dixit ; mortémq; στοιχείων ἐξ ὧν συνεκρίθη σκεδασμόν. *l.* 10. § 7. Ita Epicharm. apud Plut. *ad Apollon.* Συνεκρίθη καὶ διεκρίθη. *Concretum eſt*, in ortu ſcilicet ; & *diſcretum eſt*, in interitu nempe.

Ἕκαστον εἰς ἕτερον διηνεκῶς μεταβάλλειν | *alterum in alterum mutando tranſire.* Vide *l.* 5. § 13. Ita *l.* 8. § 18. καὶ αὐτὰ δὲ μεταβάλλει καὶ οὐ γογγύζει. Vide & *l.* 10. § 7.

Ὑπιδῆται | *Siniſtrè ſuſpicetur.* Xyl. *metuat.* Caſ. haud incommodè uterq; nam ὑφορώμενος, ὑπονοῶν, φοβούμενος. Heſych. ὑπιδὼς ergo tam φοβηθεὶς, quàm ὑπονοῶν. ſiquidem ſuſpicionis pediſſequa ſolet eſſe formido. Vide *l.* 4. § 37. & *l.* 7. § 53. & *l.* 10. § 12.

Κατὰ φύσιν | Ita *ſuprà* § 12. φύσεως ἔργον. & *l.* 10. § 36. ἡ φύσις διαλύει. & *l.* 9. § 3. ἐν τούτοις ὧν ἡ φύσις ἐθέλει. Ita & Ariſtot. *phyſ. l.* 5. *c.* 6. Ἐπὶ γενέσεως δὲ καὶ φθορᾶς ὁ αὐτὸς λόγος· ἔστι γὰρ ἡ μὲν γένεσις κατὰ φύσιν, ἡ δὲ φθορὰ παρὰ φύσιν· τὸ γὰρ γηρᾶν κατὰ φύσιν· pari ratione καὶ τὸ τελευτᾷν. Itaq; Joan. Chryſoſt. *de ſtatuis* 5. Εἰ διὰ τοὺς τελευτῶντας ἀλγεῖς, ἄλγει διὰ τοὺς ἐσθίοντας καὶ διὰ τοὺς πίνοντας· ὥσπερ γὰρ τοῦτο φυσικὸν, οὕτω κἀκεῖνο. μὴ λυπείτω σε τὰ τῆς φύσεως· λυπείτω σε δὲ τὰ τῆς πονηρᾶς προαιρέσεως.

Οὐδὲν

Digitized by Google

Οὐδὲν δὲ κακὸν κατὰ φύσιν | Ita *lib.* 11. § 34. Οὐδὲν δύσφημον φυσικῆς τινὸς ἔργου σημαντικόν. & *lib.* 6. § 33. Εἰ παρὰ φύσιν οὐκ ἔστιν, οὐδὲ κακόν.

Τὰ ἐν Καρνούντῳ | De inſcriptionibus iſtiuſmodi vide quæ *ad finem libri primi* adnotavimus. Lug. Καρνούτῳ· ſicut & Aurelii Victoris codices, in *breviario, Carnuto*. Verùm illud, opinor, potius. Eſt autem Καρνοῦς, Καρνοῦντος, ut Ptolemæus *geograph. l.* 2. ſive Καρνοῦντον, ut Marcus hîc, quod ad Latinorum *Carnuntum* propiùs accedit; *Pannoniæ* oppidum, cujus meminit & Plinius *hiſt. nat. l.* 4. *c.* 12. & *l.* 37. *c.* 3. & Ammian. *hiſt. l.* 30. qui *Illyriorum* tamen oppidum dicit: ad quod Marcum noſtrum triennio jugiter militum delectum habuiſſe, cùm bellum Marcomannicum præ manibus haberet, autor eſt Oroſius *hiſtor. l.* 7. *c.* 15. & Eutropius; *Cùm apud Carnuntum*, inquit, *jugi triennio perſeveràſſet, bellum Marcomannicum confecit.* Quin & Dio Caſſius (an Jo. Xiphilinus?) in M. Antonino narrat, eundem, cùm per totam ferè vitam bello illo implicitus teneretur, τὴν Παιονίαν ὁρμητήριον, *Pæoniam pro ſtativis, ſive pro eo loco, in quo copias ſuas contineret, & ex quo in adverſarios excurſiones ſubinde faceret*, habuiſſe. Verùm apud Dionem aut Παννονίαν legendum fuerit, aut *Pæoniam* autor pro *Pannonia* acceperit; quomodo Seb. Munſterus *coſmogr. l.* 4. de Hungaris agens, *Pannones* aſſerit olim *Pæonas* dictos; & Guil. Xylander apud Strabonem *Pæoniam* cum *Pannonia* confundit; cùm tamen Strabo ipſe *geogr. l.* 7. diverſas has eſſe longéq; à ſe invicem diſſitas tum regiones, tum gentes, diſertè ſtatuat. Ego prius illud lubentiùs admiſerim, librarii ſubeſſe culpam, qui lapſu calami proclivi, pro *Pannonia Pæoniam* exhibuerit: (niſi ſi à Xiphilino erratum eſt) non ſolùm, quia *Pæonia* (cùm Axio flumini adjacens, & Macedoniæ contermina, ejuſdémq; etiam portio habita fuerit, ut Homer. in *Bœot.* Juſtin. *l.* 7. Liv. *l.* 45. Strabonis è *l.* 7. *excerpt.* Caſſius ipſe *l.* 49.) ſitus non patitur, ut eo fine uſui eſſe Marco potuerit adverſus gentes illas Iſtri accolas militanti: verùm etiam quòd *Pannoniam* poſtea autor idem tanquam ſedem exercitûs Marciani commemorat. cui accedit, quod Capitolinus narrat in *Marco*, *Marcum Pannonias, Marcomannis, Sarmatis, Vandalis, ſimul etiam Quadis extinctis, ſervitio liberâſſe*; & in *Vero*, *compoſito, in Pannonia bello, in urbem deſtinatum eſſe.* Illud deniq; palmarium argumentum in hac cauſa fuerit, quod Caſſius idem, non ille operâ alienâ contractus, ſed integer *hiſt. l.* 49. (quo loco ſe poſt patrem etiam *Pannoniæ* præfuiſſe commemorat) Græcorum quorundam, qui commiſcebant iſta, errorem ipſe refert, rejicit, refellit. Ex eorum autem numero fortean Herodianus fuerit, qui Marcū ſcripſit ἐν Παιονίᾳ, in morbum noviſſimum, unde & obiit, incidiſſe. Sed & Philoſtratus is, qui ſophiſtarum vitas deſcripſit. Iſte ſiquidem in *Herode* de Marco agens; Ἐκάθητο, inquit, ἐς τὰ Παιόνια ἔθνη, ὁρμητηρίῳ τῷ Σιρμίῳ χρώμενος. & rurſus, μετὰ τὰ ἐν τῇ Παιονίᾳ. quo utroq; loco *Pannoniam* eſſe intelligendam docent, & Marci hiſtoria, & *Sirmium* ipſum *Pannoniæ inferioris* oppidum, uti teſtantur Ptolemæus *l.* 2. & Plinius *l.* 3. *c.* 25. cùm *Probi* Imperatoris *natalibus*, ut Æl. Vopiſcus; tum & *Marci obitu*, qui ſpiritum ibi hauſit noviſſimum, uti Tertullian. *apol. c.* 25. factum illuſtrius. Nec tacendum, quod Strabo *l.* 7. *Segeſticam Pannoniorum urbem* dicet eſſe, εὐφυὲς ὁρμητήριον τῷ πρὸς Δακοὺς πολέμῳ, *locum idoneum & opportunum admodum, unde Daci bello impetantur.* qui & ipſi ex Strabone vicini fuiſſe videntur gentibus illis, quas ſubegiſſe Marcus perhibetur. *Carnunti* ergo apud *Pannonios* agens Marcus horum nonnulla commentatus eſt: *non inter ſtrepitus Baianos fremitúſq; balnearios, aut clamores vociferationeſq; Circenſes*, quod tanquam magnum quiddam de ſe prædicat Seneca *ep.* 56, & 83. ſed inter motus bellicos, ac tumultus militares, philoſophiæ ſtudiis ſeriò ſedulóq; deditus.

Ad Librum III.

§ 1. ΚΑΘ' ἑκάστην ἡμέραν ἀναλίσκεται ὁ βίος | Flaccus *ep.* 2. *l.* 2.

Singula de nobis anni prædantur euntes.

Anni, inquit ille: imò & *dies, horæ, momenta* ipſa. *Singuli dies aliquid ſubtrahunt viribus.* Sen. *ep.* 26. & Memor, ſi Scaligero credimus, non Seneca certè, *Octavia* 2. 2.

Florem decoris ſinguli carpunt dies.

Quod de *viribus* ille, de *decore* iſte, de *vita* Marcus. Sed & Seneca *ad Lucilium ep.* 24. *Memini te illum locum aliquando tractâſſe, non repentè nos in mortem incidere, ſed minutatim procedere. Quotidie morimur. quotidie enim demitur aliqua pars vitæ: & tunc quoq; cùm creſcimus, vita decreſcit. uſq; ad heſternum quicquid tranſiit tempus, periit. hunc ipſum, quem agimus, diem cum morte dividimus. Quemadmodum clepſydram non extremum ſtillicidium exhaurit, ſed quicquid ante defluxit:*

fluxit: ſic ultima hora, quâ eſſe deſinimus, non ſola mortem facit, ſed ſola conſummat. tunc ad illam pervenimus, ſed diu venimus. Et *epiſt.* 120. *Vide in quanta cæcitate mens noſtra ſit. Hoc quod futurum dico, cùm maximè fit, & pars ejus magna jam facta eſt. nam quod viximus tempus, eo loco eſt, quo erat antequam viximus. erramus autem, qui ultimum timemus diem: cùm tantundem in mortem ſinguli conferant. non ille gradus laſſitudinem facit, in quo deficimus; ſed ille profitetur. ad mortem dies extremus pervenit, accedit omnis. carpit nos illa, non corripit.* & *epiſt.* 4. *Ex quo natus es, duceris.* Vide eundem *ad Marc. c.* 20. *ad l.* 9. § 21. Manil. *Aſtron. l.* 4.

Naſcentes morimur, finiſque ab origine pendet.

Morus noſter:

Nugamur, mortémque procul, procul eſſe putamus:
At mediis latet hæc abdita viſceribus.
Scilicet ex illa, quâ primùm naſcimur, horâ,
Prorepunt juncto vitáque mórſque pede.
Partem aliquam furtim quâ ſe metitur, & ipſam
Surripit è vita quælibet hora tuâ.
Paulatim morimur: momento extinguimur uno:
Sic oleo lampas deficiente perit.
Ut nihil interimat, tamen ipſo in tempore mors eſt:
Quin nunc, interea dum loquimur, morimur.

hoc eſt noviſſimum, quod Flaccus *l.* 1. *Od.* 11.

—dum loquimur, fugerit invida Ætas—

& Perſ. *Sat.* 5. *v.* 153.

Vive memor leti: fugit hora; hoc quod loquor indè eſt.

& quod in Camilli Aquilei *epitaphio* legitur,

Illa eadem vitam quæ inchoat, hora rapit,

Expreſſum è Senecæ illis in *Herc. fur.* 3. 3.

Et carpſit hora vitam, prima quæ dedit.

Quòd ſi ex illo quiſque incipit mori, ex quo in ipſo agi cœperit ipſa mors, id eſt, vitæ detractio, profectò ex quo eſſe incipit in hoc corpore, in morte eſt. quid enim aliud ſingulis momentis agitur, donec ea conſummata mors, quæ agebatur, impleatur, & incipiat jam tempus eſſe poſt mortem, quod cùm vita detraheretur, erat in morte? Aug. *de Civit. Dei l.* 13. *c.* 10.

Μέρος ἔλαττον αὐτοῦ καταλείπεται | Aug. *de Civit. Dei l.* 13. *c.* 10. *Quicquid temporis vivitur, de ſpatio vivendi demitur; & quotidie minus minuſq; reſtat.* Idem *de verb. Dom. ſerm.* 17. & *de temp.* 113. *Cùm creſcunt pueri, quaſi accedunt illis dies, & neſciunt quia minuuntur: & ipſa eſt falſa computatio. creſcentibus enim decedunt potius dies quàm accedunt. conſtitue enim homini nato, verbi gratiâ,* 80 *annos: quicquid vivit, de ſumma minuit.* Idem latiùs proſequitur & *de Verb. Dom. Serm.* 1. Gregor. *moral. l.* 13. *c.* 27. *Ipſa ſuis augmentis vita ad detrimenta impellitur: & indè deficit, unde proficere videtur.*

Ἄδηλον, εἰ ἐξαρκέσει ἡ διάνοια | Nempe, ſi *morbo mens ſepelitur*, ut Apul. in *apolog.* aut, ut Tertull. *de anima*, *prodigitur. Phrenitis*, inquit, *mentem prodigit.* Ideò vult maturiùs ſtudiis bonis incumbendum, quia nec vitæ prolixioris certitudo; & hæc etiamſi prorogetur, incidere poſſint, quæ intelligentiæ vim vigorémque imminuant, imò uſum liberum ſuperſtiti etiam penitus tollant.

Τὸ μὲν διαπνεῖσθαι | *Spirare.* Xyland. *reſpiratio.* M.Caſ. verùm aliud longè eſt τὸ διαπνεῖσθαι. quod à Marco ipſo etiam *plantis* tribuitur. & ἀπὸ τοῦ ἀναπνεῖν disertè diſtinguitur *infrà l.* 6. § 15. Ariſtot. *problem. l.* 1. *q.* 21. Ὥσπερ δὲ ἐν θύραις ἀναπνοὴ, οὕτω ἐν τῷ σώματι διαπνοὴ διὰ τῶν ἀρτηριῶν. Idémq; (ejuſd. ſaltem nomine; ſunt enim qui Alexandro potiùs accenſeant) *de ſpiritu c.* 5. Τὸ δὲ δέρμα ἐκ φλεβὸς καὶ νεύρου καὶ ἀρτηρίας. — ἐξ ἀρτηρίας δὲ, ὅτι διαπνοὴν ἔχει. quam ἀπὸ τῆς ἀναπνοῆς autor idem diſterminat. *ibid. c.* 4. Galenus itidem *commentar. in Hippocrat. de diæt. ſalubr.* ubi illud Hippocr. *aphor.* 18. *ſect.* 1. adduxerat. Θέρεος καὶ φθινοπώρου σιτία δυσφορώτατα φέρουσι, χειμῶνος ῥήϊστα, ἦρος δεύτερον. Ex *aphor.* 15. rationem dicti ſubjungens, Αἱ κοιλίαι, inquit, χειμῶνος καὶ ἦρος θερμόταται φύσει. (quæ verba ſunt Hippocratis) διότι τὸ περιέχον ψυχρὸν ὂν ἐναποστέγει στεγανοῦν, καὶ κατακλείει τὸ ἔμφυτον θερμὸν ἐν τῷ βάθει τοῦ σώματος· ἐν δὲ τῷ θέρει διαφορεῖται μὲν τοῦτο διὰ τῆς διαπνοῆς· διὰ τῆς ἀναπνοῆς δὲ ἕλκεται τὸ περιεχόμενον θερμόν· ὀνομάζω δὲ ἀναπνοὴν μὲν, τὴν διὰ τοῦ στόματος ἔξω τε καὶ εἴσω φορὰν τοῦ πνεύματος· διαπνοὴν δὲ, τὴν δι' ὅλου τοῦ σώματος ὁμοίως γιγνομένην. Idémq; explicatiùs ὑγιεινῶν *l.* 1. *c.* 12. Τὸ μὲν δὴ λεπτότατον περίττωμα ῥᾳδίως ἐκκρίνεται, πρός τε τῆς ἐμφύτου θερμότητος εἰς ἰδέαν ἀτμοῦ λυόμενον, ὑπό τε βιαίας κινήσεως ἀθρόως ἐκρηγνύμενον. ὀνομάζεται δὲ τὸ μὲν ὑποδεκεῖδιν ἱδρώς· τὸ δὲ ἕτερον, οὐδὲν ἔχον ὄνομα, ὅτι οὐδὲ γινώσκεται τοῖς πολλοῖς, ἅτε τὴν ὄψιν ἐκφεῦγον ὑπὸ λεπτότητος, ἄδηλος αἰσθήσει διαπνοὴ κέκληται πρὸς αὐτῶν τῶν φρασάντων αὐτὴν τῷ λογισμῷ· κατὰ τὴν δὲ τὴν ἄδηλον αἰσθήσει διαπνοὴν ἐκκρίνεταί τι καὶ τοῦ παχυτέρου περιττώματος. Ἀναπνοὴ ergò *reſpiratio*, quæ pulmonum opera perficitur, quâq; aer ſive ſpiritus externus iſte per os, tanquam per oſtium aliquod, introducitur, emittiturq; denuo. διαπνοὴ ſive *perſpiratio*, quâ non ſpiritus tantùm illi per arterias diſtribuuntur, ſed vapor quaſi quidam illis diffunditur (quomodo Moſchio referente Tertull. *de anima c.* 15. *animam* dixit *per totum corpus ventilari*) idemq; per poros ſive meatus quoſdam obſcuros occultâ quadam ratione latentur exhalatur. quod & Auguſt. obſervavit *de ver. relig. c.* 40. Vide & Galen. eundem *in Hippocr. aphor. l.* 2. § 28. Hinc εὔπνους τόπος, & εὔπνουν σῶμα. Ariſtoteli *problem. l.* 2. *q.* 10. Εὔπνους ὁ τῆς κεφαλῆς τόπος. *facilè perſpirabilis eſt capitis locus.* quod indè confirmat, τῷ μανὸν εἶναι, *quòd cutem raram habeat.* Et mox *q.* 10. Ὁ τόπος ἀραιὸς καὶ ἰσχνὸς διέπνει ἄρα κατὰ φύσιν. Idem *l.* 1. *q.* 53. & *l.* 5. *q.* 34.

(quo

Digitized by Google

(quo loco eadem, ſed vitiata, reponuntur, ex priore loco corrigenda:) ἄσαρκος γὰρ ἡ πόλις ὑγιεινὴ καὶ τόπος εὔπνους· οὕτω καὶ σῶμα τὸ εὔπνουν. hoc eſt, τὸ εὖ διαπνεόμενον. & *l.* 8. *q.* 4. ἕξις εὔπνους καὶ εὐδίοδος. Sicut apud Theophraſtum *de cauſſ. plant. l.* 1. *c.* 17. εὐδίοδα καὶ εὔπνοα itidem conjunguntur. ità enim legendum, non εὔδηλα, quod Gazam fefellit, Jul. Scalig. jamdudum monuit. *Ibid. l.* 38. *q.* 3. *&* 4. ἡ εὔπνοια εὐχροιαν ποιεῖ. ſed & εὐδιάπνευν eidem *de part. anim. l.* 3. *c.* 9. Διὰ μαλακότητα γὰρ τοῦ χιτῶνος, εὐδιάπνευν γίνεται τὸ ὑγρόν. Idem ergò ferè eſt de ſpiritibus ac vaporibus uſurpatum διαπνοὴ quod de cibis alimentiſq; craſſioribus ἀνάδοσις, vel διαφόρησις. quanquam hæc etiam eodem ſenſu, quo & διαπνοὴ, ſumitur. Unde Budæo explicante, οἱ εὐδιαφόρητοι ſunt οἱ ῥᾳδίως διαπνεόμενοι. quibus opponuntur οἱ δυσδιάπνευστοι. Theophr. *de cauſſ. plant. l.* 1. *c.* 2. διὰ τὸ μὴ εὐξήραντον εἶναι τῇ πυκνότητι τῶν πόρων· διὸ καὶ δυσδιάπνευστον. Ex priùs dictis autem διαπνοὴ duplex elicitur; altera, quâ ſpiritus ſive vapores illi per totum corpus diffunduntur; altera, quâ eorundem ſuperflua & excrementitia per poros ſive meatus exteriores extruditur. utramq; unico vocabulo τοῦ διαπνεῖν complexus eſt Theophraſt. *de cauſſ. plant. l.* 2. *c.* 17. Cùm autem unà cum materia illa ſupervacanea etiam quod eſt utile & conducibile ex parte ſenſim exhalet, idq; copioſiùs, ubi pori ſive meatus illi laxiores extiterint; id quod noxam ſæpenumero inſignem parit, unde interitus etiam quandoq; conſequitur; hinc factum eſt ut τὸ διαπνεῖσθαι *pro perire* & *interire* quoq; uſurpetur; cujus exempla alibi daturi ſumus. Monet iſtud Gal. *in Hippoc. aph. l.* 1. §. 15. Οὐδείς ἐστιν, ὃς οὐ φησὶ διαπνεῖσθαι τὰ τῶν ζώων σώματα, τῇ διὰ τῶν ἀδήλων αἰσθήσει διαπνοῇ πόρων. Et mox: Τὸ μὲν πέριξ θάλπος, οὐ τὰ περιττὰ μόνον, ἀλλὰ καὶ πάνθ' ὁμοίως ἐκκενοῖ, διαφορεῖν ἅμα τοῖς περιττοῖς τῶν ἐν τῷ ζώῳ. καὶ τὰ κατὰ φύσιν ἐν αὐτῷ περιεχόμενα, κατὰ τὴν ὑπὸ τῶν ἰατρῶν ὀνομαζομένην ἄδηλον ἀναπνοήν. Spectátque eodem ejuſdem monitum illud ὑγιεινῶν *l.* 2. *c.* ubi de frictionum ſpeciebus agens; Βλάπτουσιν δ' ἄν, inquit, ἧττον τὸ δέρμα, πρὸς τὸ σκληρόν τε καὶ πυκνὸν ἐκτρεπόμεναι· οὕτως γὰρ ἂν εἴη δυσπαθέστερον. ὡς εἴγε καὶ διαπνεῖσθαι τὸ τοιοῦτον καλῶς ἠδύνατο, σκληρότατον αὐτὸ καὶ πυκνότατον ἀπεργαζόμεθα. νυνὶ δὲ ἐπειδὴ πρὸς ἄμφω χρὴ παρεσκευάσθαι καλῶς αὐτὸ, καὶ πρὸς τὴν τῶν ἔνδοθεν περιττωμάτων διαπνοὴν, καὶ τὴν τῶν ἔξωθεν ὁμιλούντων βίαν, ἄριστον ἂν εἴη τὸ μέσον ἑκατέρων τῶν ὑπερβολῶν. εἰ δὲ ἄρα ποτὲ μὴ φυλάττοιτο τοῦτο, βέλτιον τὸ σκληρότερόν τε καὶ πυκνότερον, τοῦ μαλακωτέρου καὶ ἀραιοτέρου. τὸ μὲν γὰρ τῆς διαπνοῆς ἐλλειπὲς, ἐπανορθώσασθαι γυμνασίαις οἷόν τε. τὸ δὲ τῆς ἑτέρας διαθέσεως εὐπαθέστερον ὑπὸ τῶν ἔξωθεν αἰτιῶν, οὔτ' ἐπανόρθωσίν τινα ἑτέραν ἑτοίμην ἔχει, καὶ προσέτι σὺν αὐτῷ βλάβην τις οὐ μικρὰν, διαφορουμένων πολλάκις, οὐ τῶν περιττωμάτων μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτῆς τῆς τροφῆς. Quanquam recentiores quidam medici ità diſtinguunt iſta, ut inutilis materiæ *perſpirationem.* utilis verò *diſſlationem* indigitent. Nec illud ſilendum διαπνοῆς occaſione hujuſce anſam arripuiſſe Sanctorium quendam Juſtinopolitanum novam *Staticæ* dictæ *Medicinæ* rationem comminiſcendi; quam libro peculiari, quem *Statigomaſtiga* inſcripſit, demolitum ivit Hippolytus Obicius Ferrarienſis. Sed nec, quod Plato in *Timæo* aliam quandam διαπνοὴν ſtatuiſſe videtur, quâ aër exterior per meatus occultos in corpus ſe inſinuet, quo ſufficiatur id quod expiratione abierit. Διὸ δὴ (inquit, nimirum, ὅτι κενὸν οὐδέν) τὸ τῶν στηθῶν καὶ τὸ τοῦ πνεύμονος ἔξω μεθιὲν τὸ πνεῦμα, πάλιν ὑπὸ τοῦ περὶ τὸ σῶμα ἀέρος, εἴσω διὰ μανῶν τῶν σαρκῶν δυομένου καὶ περιελαυνομένου, γίνεται πλῆρες. αὖθις δὲ ἀποτρεπόμενος ὁ ἀὴρ, καὶ διὰ τοῦ σώματος ἔξω ἰὼν, εἴσω τὴν ἀναπνοὴν περιωθεῖ, κατὰ τὴν τοῦ στόματος, καὶ τῶν μυκτήρων δίοδον.

Τὸ δὲ ἑαυτῷ χρῆσθαι | Senec. *epiſt.* 58. *Multis iners vita ſine uſu jacuit ſui.* Et *ep.* 60. *Vivit is, qui ſe utitur. qui verò latitant & torpent, ſic in domo ſunt, tanquam in conditivo. horum licèt in limine ipſo nomen marmori inſcribas; mortem ſuam anteceſſerunt.*

Τὰς τοῦ καθήκοντος ἀριθμοὺς ἀκριβοῦν | Ità *lib.* 6. § 26. Πᾶν καθῆκον ἐξ ἀριθμῶν τινων συμπληροῦται. Laërt. *lib.* 7. in *Zenone*: Καλὸν δὲ λέγουσι τὸ τέλειον ἀγαθὸν, παρὰ τὸ πάντας ἀπέχειν τοὺς ἐπιζητουμένους ἀριθμοὺς ὑπὸ τῆς φύσεως, ἢ τὸ τέλειον σύμμετρον. Stob. *excerpt. tom.* 1. *lib.* 2. *tit.* 3. § 8. Κατόρθωμα δ' εἶναι λέγουσι καθῆκον πάντας ἐπέχον τοὺς ἀριθμοὺς, ἢ τέλειον καθῆκον. Quod Cicer. *Offic. l.* 3. *Illud autem officium, quod rectum iidem appellant, perfectum atque abſolutum eſt, &, ut iidem dicunt, omnes numeros habet.* & *de fin. l.* 3. *Quæ nos recta, aut rectè facta, illi autem appellant* κατορθώματα, *omnes numeros virtutis continent.* & *de divinat. l.* 1. § 23. *Quidquam eſſe poteſt caſu factum, quod omnes in ſe habet numeros veritatis?* Senec. *ep.* 71. *Idem eſſe dicebat Socrates veritatem & virtutem. quomodo illa non creſcit, ſic nec virtus quidem. habet numeros ſuos, plena eſt.* & *epiſt.* 115. *Non poteſt quiſquam niſi ab initio formatus, & totâ ratione compoſitus, omnes exequi numeros, ut ſciat, quando oporteat, & in quantum, & cum quo, & quemadmodum.* Plinius deniq; min. in *panegyr. Omnes comitatis numeros obibat.* Quòd autem virtuti ac veritati *numeros* attribuunt, tractum à *numeris ſaltatoriis* cenſet cl. Caſaubonus; ſiquidem Latini ſolent pro ὀρχεῖσθαι dicere, *in numerum exultare*: ut Lucret. *l.* 2.

Ludunt, in numerúmque exultant ſanguine læti.

vel *ad numerum moveri.* Perſius *Sat.* 5. *v.* 122.

Hæc miſcere nefas; nec cùm ſis cætera foſſor,
Tres tantùm ad numeros ſatyrum moveare Bathylli.

ubi

ubi *foſſor*, imperitus, inſipiens. *Satyrum moveri*, ſive *ſaltare ad tres numeros Bathylli*; δὶς ἢ τρὶς καλῶς ὀρχήσασθαι κατὰ Βάθυλλον· *duos aut tres ſtatuculos ex arte facere & perfectè.* Idem & apud Ciceronem ſimile *parad.* 3. *Hiſtrio ſi paulò ſe movit extra numerum, aut ſi verſus pronunciatus eſt ſyllabâ unâ brevior aut longior, exibilatur & exploditur: in vita, quæ omni geſtu moderatior, omni verſu aptior eſſe debet, ut in ſyllaba te peccare dices?* Hæc pleraque ad *Perſ.* Caſaub. At Lipſius *palæſtræ* peculiare vocabulum eſſe contendit in *motibus illis & formatione flexúque membrorum*: atq; indè formulam hanc deſumptam. Ità Demetrius Cynicus, apud Senecam *de benefic. lib.* 7. *c.* 1. *Magnus luctator eſt, non qui omnes numeros nexúſque perdidicit, quorum uſus ſub adverſario rarus eſt; ſed qui in uno ſe aut altero bene & diligenter exercuit.* In eandem ſententiam Fabius *inſtit. lib.* 12. *c.* 2. *Palæſtrici doctores illos, quos numeros* (ità Lipſ. *nervos*, malè) *vocant, non idcirco diſcentibus tradunt, ut iis omnibus quæ didicerunt in ipſo luctandi certamine utantur; ſed ut ſubſit copia illa, ex qua unum aut alterum, cujus ſe occaſio dederit, efficiant.* Juvenal. de muliere ad palum ſe exercente, *Sat.* 6. *v.* 250.

Atque omnes implet numeros.——

De Ameſia Sentia cauſſam ſuam apud populum agente Val. Max. *l.* 8. *c.* 3. *Partéſque omnes ac numeros defenſionis, non ſolùm diligenter, ſed & fortiter executa.* ità reſtituit ex Manuſcriptis St. Pighius, quod priùs, *Motúſque omnes ad nervos*, legebatur. Quod autem iſtic πάντας τοὺς ἀριθμοὺς ἀκριβοῦν, ἢ ἐπέχειν, id Lucianus πάσαις ταῖς γραμμαῖς ἀπηκριβῶσθαι, dixit, in *imaginib.* Καλλίστη μὲν, καὶ πάσαις ταῖς γραμμαῖς ἀπηκριβωμένη. tranſlatione *à pictura* petita, cui manus noviſſima ità eſt admota, ut nihil ampliùs deſiderari poſſit.

Τὸ προαιρεθέντα διαρθροῦν | *Quæ animo concepit, in ordinem collocare.* Xyl. *imaginationes ſubitaneas corrigere.* Caſ. quod eſt διορθοῦν. malim, *animo præconcepta diſtinctè explicare.* Ariſtot. *Ethic. l.* 1. *c.* 7. δεῖ γὰρ ἴσως ὑποτυπῶσαι πρῶτον, εἶθ' ὕστερον ἀναγράψαι. δόξειε δ' ἂν παντὸς εἶναι προαγαγεῖν καὶ διαρθρῶσαι τὰ καλῶς ἔχοντα. Idem τῶν μετὰ τὰ φυσικ. *l.* 2. *c.* 6. εἰ μὴ καλῶς διαρθροῦσιν οἱ λέγοντες. & *l.* 1. *c.* 5. σαφῶς μὲν οὐ διήρθρωσαν. Metaphorà ductâ *à re phyſica, fœtûs* ſcil. in utero *dearticulatione*, vel etiam *ab arte obſtetricia*, in qua mulieres ejus gnaræ *artus* infantis recens editi *explicant, confingunt*, & *ad ſitum figurámque debitum componunt.* in ſcriptis autem Hippocraticis τὸ διορθοῦν & τὸ διαρθροῦν librariorum incuriâ crebrò invicem permutantur.

Εἰ ἤδη ἐξακτέον αὐτόν | *Utrùm educere atque exigere ſe oporteat.* è vita ſcil. Ità & Clemens uſurpavit, *Strom. l.* 4. de hæreticis quibuſdam, qui martyrio ſe ultrò objiciebant, ἐπιπηδῶντες τῷ θανάτῳ· τούτους ἐξάγειν ἑαυτοὺς ἀμαρτύρως, λέγομεν, κἂν δημοσίᾳ κολάζωνται. quo loco τὸ ἀμαρτύρως (quod obiter adnotamus) non eſt cum λέγομεν, (utì Sylburgius putavit) ſed cum ἐξάγειν ἑαυτοὺς conjungendum. *dicimus eos ità ſibi mortem accerſere, ut martyres tamen non ſint, nec martyrium obire dici debeant.* οὐ γὰρ, inquit, τὸν χαρακτῆρα σώζουσι τῆς μαρτυρίας τῆς πιστῆς. Vide *ad lib.* 11. § 3. & mox ex Cl. Heinſii reſtitutione: Αὐτίκα εὔλογον ἐξαγωγὴν τῷ σπουδαίῳ συγχωροῦσι καὶ οἱ φιλόσοφοι, εἴ τις τὸ πράσσειν οὕτω πηρώσειεν αὐτὸν, ὡς μηκέτι ἀπολελεῖφθαι αὐτῷ μηδὲ ἐλπίδα τῆς πράξεως. Vid. *l.* 8. § 47. Philoſophi iſti cum primis ſunt Stoici. iſtorum enim hoc eſt dogma, licere, imò oportere, quandoque è vita ſeſe educere. & εὔλογον ἐξαγωγὴν eam nuncupabant, *cùm juſta cauſſa*, quam illi cenſebant, *demigrandi daretur.* ut Cic. *Tuſcul. l.* 1. Jo. Stob. *Collectan. tom.* 1. *l.* 1. *tit.* 4. § 8. Φασὶ δέ ποτε καὶ τὴν ἐξαγωγὴν ἐκ τοῦ βίου τοῖς σπουδαίοις καθηκόντως κατὰ πολλοὺς τρόπους. Plenius planiúſque Laert. in *Zenone.* Εὐλόγως τέ φασιν ἐξάξειν ἑαυτὸν τοῦ βίου τὸν σοφὸν, ὑπὲρ πατρίδος, καὶ ὑπὲρ φίλων. κἂν ἐν σκληροτέρᾳ γίγνηται ἀλγηδόνι, ἢ πηρώσεσιν, ἢ νόσοις ἀνιάτοις. Senec. *epiſt.* 70. *Sapiens vivit, quantum debet, non quantum poteſt. videbit ubi victurus ſit, cum quibus, quomodo, quid acturus.* — *Si multa occurrunt moleſta & tranquillitatem turbantia, emittit ſe. nec hoc tantùm in neceſſitate ultima facit, ſed cùm primùm illi cœperit ſuſpecta eſſe fortuna. nihil exiſtimat ſuâ referre faciat finem an accipiat.* Et *epiſt.* 17. *Si neceſſitates ultimæ inciderint, exiliet è vita, & moleſtus ſibi eſſe deſinit.* Idem *epiſtol.* 58. *Itaque de iſto feremus ſententiam, an oporteat faſtidire ſenectutis extrema, & finem non opperiri, ſed manu facere. propè eſt à timente, qui fatum ſegnis expectat: ſicut ille ultra modum deditus vino eſt, qui amphoram exiccat, & fæcem quoque exorbet. de hoc tamen quæremus, pars ſumma vitæ, utrùm fæx vitæ hæc ſit, an liquidiſſimum ac puriſſimum quiddam; ſi modò mens ſine injuria eſt, & integri ſenſus animum juvant, nec defectum & præmortuum corpus eſt. plurimum enim refert, vitam aliquis extendat an mortem. at ſi inutile miniſteriis eſt corpus, quid ni oporteat educere animum laborantem? & fortaſſe paulò antè quàm debet faciendum eſt, nè cùm fieri debeat, facere non poſſis. & cùm majus periculum ſit malè vivendi, quàm citò moriendi, ſtultus eſt qui non exigui temporis mercede, magnæ rei aleam redimit.* Et mox: *non relinquam ſenectutem, ſi me totum mihi reſervabit; totum autem ab illa parte meliore. at ſi cœperit concutere mentem, ſi partes ejus convellere, ſi mihi non vitam reliquerit ſed animam; proſiliam ex ædificio putrido ac ruenti. Morbum morte non fugiam, duntaxat ſanabilem, nec officientem animo: non afferam mihi manus propter dolorem. Sic mori, vinci eſt. hunc tamen ſi ſciero perpetuò mihi eſſe patiendum; exibo;*

Digitized by Google

non propter ipſum, ſed quia impedimento mihi futurus eſt ad omne propter quod vivitur. imbecillus eſt & ignavus, qui propter dolorem moritur: ſtultus, qui doloris cauſſâ vivit. Cato apud Cicer. *de finib. lib.* 3. *Sed cùm ab his (quæ ſecundùm naturam ſunt) omnia proficiſcantur officia: non ſine cauſſa dicitur, ad ea referri omnes noſtras cogitationes, in his & exceſſum è vita, & in vita manſionem. in quo enim plura ſunt, quæ ſecundùm naturam ſunt, hujus officium eſt in vita manere: in quo autem ſunt plura contraria, aut fore videntur, hujus officium eſt, è vita excedere. ex quo apparet, & ſapientis aliquando eſſe officium, excedere è vita, cùm beatus ſit; & ſtulti manere in vita, cùm ſit miſer.* Hanc autem ſententiam, quæ & Chryſippea eſt, exagitat Plut. *de commun. notit. c.* 10. & *c.* 29. Quod pro fundamento ſubſternitur, ità Stob. expreſſit. τοῖς καθήκουσι καὶ τοῖς παρὰ τὸ καθῆκον, μετρεῖσθαι τήν τε ζωὴν καὶ τὸν θάνατον. Vide *infr. lib.* 5. § 29. Sed & Lipſ. *manuduct. l.* 3. *cap.* 22. Dogma ipſum exagitavit & Ter. Varro in *Satyra Menippea*, cui titulus Περὶ ἐξαγωγῆς· unde paucula adhuc ſuperſunt fragmina, quæ argumenti totius guſtum dent aliquem. Refutavit feliciter ſatis Alexander Aphrodiſ. in *libello*, quo diſſerit εἰ αὐτάρκης ἡ ἀρετὴ πρὸς εὐδαιμονίαν, oſtenditque ex ipſorum principiis ἄλογόν τε καὶ ἄτοπον ὅλως, τὴν εὔλογον ὀνομαζομένην τὴν ἐξαγωγήν. Πῶς εὔλογος, inquit, ἐξαγωγὴ τοῖς τὴν ἀρετὴν ἔχουσι, ἐν μακαρίῳ βίῳ ὄντι; ὡς γὰρ ἄτοπον τὸ λέγειν τὸν Δία ἐθέλειν ἀποθανεῖν· οὕτως ἄτοπον καὶ τοὺς ἐπίσης τούτῳ μακαρίως ζῶντας (audis faſtûs Stoici verba; de quo *ad* § 7.) ἑαυτὸν ἐξάγειν εὐλόγως τούτου τοῦ βίου. τὸ γὰρ μήτε παρόντος τινὸς κακοῦ, μήτε προσδοκωμένου, τῆς τε ἄκρας εὐδαιμονίας περὶ αὐτὸν οὔσης, τὸν βίον ἀπολιπεῖν, καὶ αὐτὴν τὴν ἀρετὴν, βούλεσθαι, θαυμάσιον, καὶ τοῦ κατὰ λόγον μαχόμενον. πῶς γὰρ εὔλογον τὴν ἀρετὴν τοῦθ᾽ ὑποβάλλειν τῷ σοφῷ; οὐδὲ γὰρ ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἄλλων τινὸς, οὕτω δὴ καὶ εὐδαιμονίας εὔλογον ἄλλως ἔχειν. οὐδεὶς γὰρ κόρος εὐδαιμονίας καὶ ἀρετῆς. εἰς ἀκόρεστον γὰρ τῶν τελείων ὄρεξις· καὶ οὐκ ἐπ᾽ ἄλλο τι αὐτῶν ἡ ἀναφορά. Ità abſurdum eſſe dogma contendit; utpote quod nec rationi ipſi, nec ipſorum etiam principiis conſentaneum exiſtat. eſtq; reverâ pietati veræ religioniq; ſanæ prorſus adverſum. Agnoſcunt hoc & exteri. Socrates apud Platonem *Phædone*: ὡς ἔν τινι φρουρᾷ ἐσμὲν οἱ ἄνθρωποι· καὶ οὐ δεῖ αὐτὸν ἐκ ταύτης ἐξάγειν, οὐδ᾽ ἀποδιδράσκειν. Et tanquam ex Africani perſona Cicero *de repub. l.* 6. apud Macrob. *in Scip. ſomn. l.* 1. *c.* 13. *Piis omnibus retinendus animus eſt in cuſtodia corporis; nec injuſſu ejus à quo ille eſt vobis datus, ex hominum vita migrandum eſt; nè munus aſſignatum à Deo defugiſſe videantur.* Idem ipſe *Tuſc. l.* 1. *Vetat dominans ille in nobis Deus, injuſſu hinc nos ſuo diſcedere.* Et in *Caton. Vetat Pythagoras injuſſu imperatoris, id eſt, Dei, de præſidio & ſtatione vitæ decedere.* Apul. *de philoſoph. Sapiens corpus non relinquet invito Deo. nam etſi in ejus manu eſt mortis facultas, & quamvis ſciat ſe terrenis relictis conſecuturum eſſe meliora, niſi perpetiendum iſtud lex divina decreverit, accerſere tamen eum mortem non debere.* Plura habes apud Lipſ. *manuduct. lib.* 3. *c.* 23. & *in Tacit. hiſt. lib.* 2. E noſtris eleganter Lactant. *inſtitut. l.* 3. *cap.* 18. *Si homicida nefarius eſt, quia hominis extinctor eſt: eidem ſceleri obſtrictus eſt, qui ſe necat; quia hominem necat: immò verò majus eſſe id facinus exiſtimandum eſt, cujus ultio Deo ſoli ſubjacet. Nam, ſicut in hanc vitam non noſtra ſponte venimus; ita rurſus ex hoc domicilio corporis, quod tuendum nobis aſſignatum eſt, ejuſdem juſſu recedendum eſt, qui nos in hoc corpus induxit, tamdiu habitaturos, donec jubeat emitti. Et ſi vis aliqua inferatur, æquâ mente id ferendum eſt, cùm extincta innocentis anima inulta eſſe non poſſit; habeamúſque judicem magnum, cui ſoli vindicta integra ſemper eſt.* Piè item admodum diſertéque Auguſt. *de Civit. Dei lib.* 1. *cap.* 27. *Hoc dicimus, hoc aſſerimus, hoc modis omnibus comprobamus, neminem ſpontaneam mortem ſibi inferre debere, velut fugiendo moleſtias temporales, nè incidat in perpetuas: neminem propter aliena peccata; nè hoc ipſo incipiat habere graviſſimum proprium, quem non polluebat alienum: neminem propter ſua peccata præterita, propter quæ magis hâc vitâ opus eſt, ut poſſint pœnitendo ſanari: neminem velut deſiderio vitæ melioris, quæ poſt mortem ſperatur; quia reos ſuæ mortis poſt mortem vita non ſuſcipit. reſtat una cauſſa, propter quam ſe quis occidat; nè in peccatum irruat, vel blandiente voluptate, vel ſæviente dolore. hanc ſi admittimus, cur non baptizatis ſuademus, ſe illico interimant? tunc enim tempus eſt cavendi omnia futura peccata, cùm omnia ſint deleta præterita. porrò hoc ſi quis putat, non dico, deſipit, ſed inſanit. hoc ergò quia nefas eſt dicere, nefas eſt profectò ſe occidere. nam ſi hoc ſponte faciendi ulla juſta cauſſa eſſe poſſet, proculdubiò juſtior quàm illa non eſſet. quia verò nec illa eſt, ergò nulla eſt.* Videndus idem in *epiſt.* 61. & ſub ejuſdem nomine, niſi Eraſmum fefellerit, Hugo Victor. *de patient. c.* 13. qui his verbis concludit: *ſi paricida eò ſceleratior, quàm quilibet homicida, quia non tantùm hominem, verùm etiam propinquum necat; & in ipſis paricidis, quantò propinquiorem quiſque peremerit, tantò judicatur immanior; ſine dubio pejor eſt, qui ſe occidit, quia nemo eſt homini ſeipſo propinquior. Et quomodo innocens judicabitur, cui dictum eſt, Diliges proximum tuum, tanquam te, ſi homicidium committit in ſeipſo, quod prohibetur in proximo?* Vide Epictetum, & noſtrum ipſum, *l.* 5. § 10. & *l.* 9. § 3.

Ἐφιστάνειν | Epicurus apud Senec. *epiſt.* 26. *Meditare, utrum commodius ſit, vel mortem tranſire ad nos, vel nos ad eam.* Et de viro ſapiente ipſe *epiſt.* 70. *Cùm primùm illi cœperit ſuſpecta eſſe fortuna, diligenter circumſpicit, nunquid illo die deſinendum*

ſit.

ſit. Plin. min. *l.* 1. *epiſt.* 22. *Impetu quodam & inſtinctu currere ad mortem, commune cum multis: deliberare verò, & cauſſas ejus expendere, utque ſuaſerit ratio, vitæ mortiſque conſilium ſuſcipere vel ponere, ingentis eſt animi. Deliberationem* ea de re ſeriam inſtituit Tullius Marcellinus apud Senecam *epiſt.* 77. *cogitationem* & *conſultationem* Titus Ariſtio apud Plin. *epiſt. ſupradictâ.* Verùm hoc delirus & mente motus, vel per morbum, vel per ætatem, inquit Marcus, jam non poteſt.

Περιαποσβέννυται | Ita *l.* 12. § 15. περιαποσβέννυται, de quo Lucretii illud uſurpari poterit, *l.* 3.

Mortua cui vita eſt prope jam vivo atque videnti.

atque hoc eſt, quod Seneca *de tranq. c.* 3. *Ultimum malorum cenſet, ex vivorum numero excedere, antequam moriare.*

Χρὴ ἒν ἐπείγεσθαι | Vide Senec. *ep.* 76. *ad lib.* 2. § 2.

Τῷ ἐγγυτέρω τῦ θανάτε ἑκάστοτε γίνεσθαι | D. Jun. £ διὰ τό. Verùm τῷ cum verbo infinito idem valet ac διὰ τό. Alexand. Aphrodiſ. *problem. lib.* 1. *qu.* 36. τῷ τὸν περὶ αὐτοὺς ἀέρα πονεῖσθαι. id eſt, διὰ τό. *eò quod aër eis circumfuſus afficitur.* Theophr. *de cauſſ. plant. l.* 1. *c.* 16. Μεγάλας εὐθὺς διαφορὰς ἔχουσιν οἱ καρποὶ, τῷ ξυλώδεις, ἢ γεώδεις, ἢ ξηροὶ, ἢ λιπαροὶ τὴν φύσιν εἶ). *eò quòd vel lignoſi, vel terrei, vel ſicci, vel pingues ſint naturâ.* Idem *ibid. l.* 6. *c.* 5. Εἰ μὴ ἄρα καὶ τοὺς πόρους ἐνταῦθα ἄν τις αἰτιῷτο, τῷ μὴ ἁρμόττειν. *niſi ſi quis poros in cauſſa eſſe exiſtimaverit, eò quod minùs ſint congrui.* quem locum fruſtra ſolicitat Clariſſ. Jul. Scaliger. & *c.* 14. Ἐπεὶ καὶ τὰ γ' ἐν τοῖς ἁλμώδεσι φυόμενα, τῷ ἔχειν ἁλμυρίδα τινὰ, οὐκ ἄλογον,——ἔνια καὶ εὐχυλότερα καὶ βελτίω γίνεσθαι. *eò quod ſalſ.dinem quandam habeant.* Atque hæc de Syntaxi. Sententiam quod attinet; Aug. *de Civit. Dei l.* 13. *c.* 10. *Ex quo quiſque in iſto corpore moriturus eſſe cœperit, nunquam non in eo agitur, ut mors veniat. Hoc enim agit ejus mutabilitas toto tempore vitæ hujus, ut veniatur in mortem. nemo quippe eſt, qui non ei poſt annum ſit, quàm ante annum fuit, & cras quàm hodie, & hodie quàm heri, & nunc quàm paulò ante propinquior, ut omnino nihil ſit aliud tempus vitæ hujus, quàm curſus ad mortem.* Senec. *ad Marc. c.* 20. *Habebit quiſque, quantum illi dies primus adſcripſit. ex illo quo primùm lucem vidit, iter mortis ingreſſus eſt, acceſſitque fato propior: & illi ipſi qui adjiciebantur adoleſcentiæ anni, vitæ detrahebantur.— quò faciliùs obrepat mors, ſub ipſo vitæ nomine latet. incrementa ipſa ſi bene computes, damna ſunt.* Idémq; *epiſt.* 120. *Quotidie propiùs ab ultimo ſtamus; & illò unde nobis cadendum eſt, hora nos omnis impellit.*

Nam vita morti propior eſt quotidie. Phædrus *fab. l.* 4. Quod Poeta recentior pluribus ſic extulit:

Velut ſecundo vecta navis flumine
Senſim propinquat littori: ſic indies
Vivendo morti appellimur propinquiùs.

Hinc Gregor. Rom. *l.* 6. *ep.* 26. *Vita noſtra navigationi eſt ſimilis, is namq; qui navigat, ſtat, ſedet, jacet, vadit, quia impulſu navis ducitur. ita ergo & nos ſumus, qui ſive vigilantes, ſive dormientes, ſive tacentes, ſive loquentes, ſive ambulantes, ſive quieſcentes, ſive volentes, ſive nolentes, per momenta temporum quotidie ad finem tendimus.*

§ 2. Τὰ ἐπιγινόμενα | Quæ & ἐπιγεννήματα dicuntur, *l.* 6. § 36. *Quæ rebus eis, quas vel natura vel ars ex intentione primaria producit, aut caſu aut neceſſariò etiam, ſed præter intentionem utriuſque ſuperveniunt aut interveniunt.* Maxim. Tyr. *diſſert.* 25. Καθάπερ ἐν ταῖς τῶν τεχνῶν χειρουργίαις, τὰ μὲν ἡ τέχνη προηγουμένως δρᾷ, στοχαζομένη τοῦ τέλους, τὰ δ' ἕπεται τῇ χειρουργίᾳ, οὐ τέχνης ἔργα, ἀλλ' ὕλης πάθη, συνθήξεις τε τῆς ἄκμονος, καὶ ἐκ βαύνου αἰθαλώσεις, καὶ ἄλλο τῆς ἄλλης πάθος, ἀναγκαῖον μὲν τῇ ἐργασίᾳ, οὐ προηγούμενον δὲ τοῦ τεχνίτου· οὕτως ἀμέλει καὶ ὅσα περὶ γῆν πάθη γίνεται, ἃς καλοῦμεν κακῶν ἀνθρωπίνων ἐμβολὰς, ἐνταῦθα ἡγητέον ἀναίτιον καὶ τὴν τέχνην. εἶναι δὲ ταῦτα τῆς τῦ ὅλυ δημιουργίας ὥσπερ τινὰς ἑπομένας καὶ ἀναγκαίας φύσεις. quod idem ferè Philo *de provident.* (habes apud Euſebium *præpar. l.* 8. *c. ult.*) Αἱ τῶν στοιχείων μεταβολαὶ ταῦτα γεννῶσιν, οὐ προηγούμενα ἔργα φύσεως, ἀλλ' ἑπόμενα τοῖς ἀναγκαίοις, καὶ τοῖς προηγουμένοις ἐπακολουθοῦντα. Idémq; *ibid.* ad Marci mentem aptiſſimé: Ὅσα δὲ ὁμοιότροπα ἐπακολουθήματα, οὐκ ἔργα φύσεως προηγούμενα, φυσικοῖς δ' ἐπισυμβαίνοντα ἔργοις, οὐ μὴν ἀλλὰ παρέχει τινὰ καὶ ταῦτα χρείαν ἀναγκαίαν τοῖς φρονιμωτέροις.

Ἄρτε ὀπτωμένε | *Cùm panis pinſitur.* Xyl. at *panis* non pinſitur, ſed *far* vel frumentum ad panem. Varro de *ling. Lat. l.* 4. *Pilum, quod eo far pinſunt. id ubi fit, piſtrinum.* & *de re ruſtic. l.* 1. *c.* 63. *Far, quod in ſpicis condideris per meſſem, promendum hyeme, ut in piſtrino pinſatur & torreatur.* Idem Nonio laudante, in Ταφῇ Μενίππε. *Nec piſtorem ullum noſſent, niſi eum qui in piſtrino pinſeret farinam.* Sed nec *farina* pinſitur, ſed *far*, unde *farina* fiat. *far* ergo reſcribendum. Sic enim & idem *ibidem* ex *de vita P. R. l.* 1. *Nec piſtoris nomen erat, niſi ejus qui ruri far pinſebat.* Verto itaque, *panis cum coquitur.* nec ſum inſcius Græcis aliud ἕψειν, aliud ὀπτᾷν ſonare. Ex Philochoro Athen. *l.* 14. de Athenienſibus, Ταῖς ὥραις θύοντες οὐκ ὀπτῶσιν, ἀλλ' ἕψουσι τὰ κρέα. contra planè quàm Hebræis indictum, cùm agnum paſchalem immolarent, *Exod. c.* 12. *v.* 9. Diogenes etiam eodem *l.* 8. referente, quærenti uter piſcis præſtaret, *congrus* an *lupus*, ὁ μὲν ἑφθὸς, ὁ δὲ ὀπτὸς. quod nos Angli diceremus, **the one boiled, and the other broiled.** Itaq; ſi vocabuli Græci ſignificatum peculiarem ſequamur, *panes torrere* potiùs, quàm *coquere* diceremus,

 &

Digitized by Google

& *fruges* quidem *toſtas* etiam Latini dicunt, uti & *far* ſuprà *torreri* Varro. Maro *Æn. l.* 1.

——frugéſque receptas
Et torrere parant flammis & frangere ſaxo.

Verùm *panes*, ut nec *pinſere*, ſic rariuſculè *torrere*, ut plurimùm *coquere* dicunt. Plin. *l.* 18. *c.* 11. *Panis varia genera;——à coquendi ratione, ut furnacei, vel artoptitii, aut in clibanis cocti.* Varro *de vit. P. R. l.* 1. *Cocula, quæ coquebant panem, primùm ſub cinere, poſteà in furno.* Cato *de re ruſtic. c.* 74. *Panem depſticium, ubi bene ſubegerit, defingito, coquitóque ſub teſtu.* & *c.* 75. *Libum in foco caldo ſub teſtu coquito leviter.* & *c.* 76. *Placentam videto bene & otioſè percoquas.* Vocabulo etiam eodem, Nonio referente, uſus eſt Cicero, quo Xenophontis illud ex *Oeconom.* exprimeret, ἡ δὲ γῆ ὀπτᾶται ὑπὸ τοῦ ἡλίου, *terram ab ſole percoqui.*

Προθυμίαν πρὸς τὴν τροφὴν ἰδίως ἀνακινεῖ | Ità Naſo *remed. l.* 2.

Non facilè eſuriens viſâ retinebere menſâ:
Et multùm ſaliens incitat unda ſitim.

alii *multam.* quid ſi *nullam* legerimus? ut ſit ſenſus; *ſitim ſuſcitat, etiam ubi nulla prius fuerit.*

Τὰ σῦκα, ὁπότε ὡραιότατα ἐστι, χάσκει | Naturæ vi ſcil. ſed & artis ope nonnunquam, quæ ἐρινασμὸς dicta, Theophraſt. *l.* 2. *c.* 9. *Ficetis caprificus permiſcetur. is culices parit, qui ad ficum adſitam volantes, morſúque crebro ficuum ora* (an *coria*, ut Dalechamp.) *aperientes, atque ità penetrantes, intus ſolem primò ſecum adducunt, cerealéſque auras immittunt foribus apertis.* Plin. *hiſt. nat. lib.* 15. *cap.* 19. τὸ χαίνειν autem & de *malis puniceis* uſurpavit Caſſianus Baſſus, ſub Conſtantini Cæſaris nomine, ex Africano, *geopon. lib.* 10. *cap.* 30. Ὥστε ῥοιὰς μὴ χαίνειν.

Δρυπέτιδας ἐλαίας | Δρυπεπεῖς, Xyland. alii, δρυπετεῖς. illud potius, ſi aut notationem reſpicimus, aut Grammaticis fidem adhibemus. dictas enim δρυπεπεῖς ſive ἐλαίας, ſive ἰσχάδας, παρὰ τὸ πέπτειν τὰς ἐν τῷ δένδρῳ πεπανθείσας, monet Euſtath. *ad Il.* β. & *Odyſſ.* μ. & Suidas. at verò δρυπετεῖς, παρὰ τὸ πίπτειν, τὰς ἀπὸ δένδρου πεπτωκυίας, ὠμάς, Heſych. nec diſſentit Plinius *hiſt. nat. l.* 12. *c.* 27. *Drupa vocatur, priuſquam cibo matura ſit, jam tamen colorem mutans.* & *lib.* 15. *c.* 1. *Quantò maturior bacca, tantò pinguior ſuccus, minuſque gratus. optima ætas ad decerpendum inter copiam bonitatémque, incipiente baccâ nigreſcere. noſtri vocant Drupas,* Græci verò *Drypetas*: vel, ut alii codices, *drypetidas.* Obiter reſtituenda in Theophraſt. de *cauſſ. plant. l.* 6. *c.* 11. vox δρυπεπεῖς, vel δρυπετεῖς ſaltem, ubi perperam in excuſis Venet. ὀδροπετεῖς, Lugd. δρυφερεπεῖς, legitur.

Τὸ ἐγγὺς τῇ σήψει | Καὶ γὰρ ἡ δρυπεπὴς ἐν σήψει. Theophr. *de cauſſ. plant.*

Ἰδίως τι κάλλος | Senec. *epiſt.* 12. *Gratiſſima ſunt poma, cùm fugiunt. pueritiæ maximus in exitu decor eſt: deditos vino potatio extrema delectat, illa quæ mergit, quæ ebrietati ſummam manum imponit. quod in ſe jucundiſſimum omnis voluptas habet, in finem ſui differt. jucundiſſima eſt ætas devexa jam, non tamen præceps. & illam quoque in extrema tegula ſtantem, judico habere ſuas voluptates: aut hoc ipſum ſuccedit in locum voluptatum, nullis egere.*

Οἱ στάχυες δὲ κάτω νεύοντες | Quod eſt granditatis gravitatiſque indicium. Plut. *de profect. indic.* Ὡς μὲν οὖν γεωργοὶ τῶν σταχύων ἥδιον ὁρῶσι τοὺς κεκλιμένους καὶ νεύοντας ἐπὶ γῆν, τοὺς δ' ὑπὸ κουφότητος αἰρομένους ἄνω, κενοὺς ἡγοῦνται καὶ ἀλάζονας. οὕτω δὴ καὶ τῶν φιλοσοφεῖν βουλομένων νέων, οἱ μάλιστα κενοὶ καὶ βάρος οὐκ ἔχοντες, θράσος ἔχουσι, καὶ σχῆμα, καὶ βάδισμα, καὶ πρόσωπον ὑπεροψίας καὶ ὀλιγωρίας μεστόν, ἀφειδοῦντες ἁπάντων· ἀρχόμενοι δὲ πληροῦσθαι καὶ συλλέγειν καρπὸν ἀπὸ τῶν λόγων, τὸ σοβαρὸν καὶ φλοιῶδες ἀποτίθενται. De vite pariter Senec. *epiſt.* 41. *Vitem laudamus, ſi fructu palmites onerat, ſi ipſa ad terram, pondere eorum quæ tulit, adminicula deducit.* quò reſpexit forſan interpres Anglicanus, qui cùm *uvas* verterit, non στάχυας ſed σταφυλὰς legiſſe videtur. Ità Homer. de loco vitibus conſito, *Il.* σ. *v.* 561.

——σταφυλῇσι μέγα βρίθουσαν ἀλωήν.

& de arboribus itidem pomiferis, *Odyſſ.* τ. *v.* 112.

——βρίθῃσι δὲ δένδρεα καρπῷ.

quod Lucret. *l.* 1.

——*creſcunt ipſæ, fructúque gravantur.*

ſed & de papavere, *Iliad.* θ. *v.* 306.

Μήκων ὣς ἑτέρωσε κάρη βάλεν, ἥτ' ἐνὶ κήπῳ
Καρπῷ βριθομένη.——

Segetem autem iſtiuſmodi inter pulcerrima ſimul ac jucundiſſima ponit Tragicus neſcio quis apud Platon. *epiſt.* 1. verbis his:

Οὐ χρυσὸς ἀγλαὸς σπανιώτατος,
Ἐν θνατῶν δυσελπίστῳ βίῳ,
Οὐδ' ἀδάμας, οὐδ' ἀργύρου κλῖναι,
Ἀνθρώπων δοκιμαζόμεν' ἀστράπτει πρὸς ὄψεις,
Οὐδὲ γαίας εὐρυπέδου γόνιμοι
Βρίθοντες αὐτάρκεις γύαι,
Ὡς ἀγαθῶν ἀνδρῶν ὁμοφράδμων νόησις.

Vide *Pſal.* 64. *v.* 13.

Τὸ τοῦ λέοντος ἐπισκύνιον | Ἐπισκύνιον nunc in *torvitatis* indicio. Ità de Leone uſurpavit Homerus *Iliad.* ρ. *v.* 136.

Πᾶν δέ τ' ἐπισκύνιον κάτω ἕλκεται ὄσσε καλύπτων.
Lumina demiſſumque ſupercilium obnubebat.

de Harpalyco Theocritus *Idyll.* 24. *v.* 116.

——τὸν οὐδ' ἂν τηλόθι λεύσσων
Θαρσαλέως τις ἔμεινεν ἀεθλεύοντ' ἐν ἀγῶνι·
Τοῖον ἐπισκύνιον βλοσυρῷ ἐπέκειτο προσώπῳ.

——*procul quem contra nemo tueri*
Conſtans ſuſtinuit, grave cùm certamen obiret:
Tale ſupercilium torvæ incubuit faciei.

aliquan-

Digitized by Google

aliquando & in *gravitatis* ac *ſeveritatis*. itâ de Zenone Zenodotus apud Laërt. *l.* 7.

> Ζήνωνα σὺν πολιῷ σεμνὸν ἐπισκυνίῳ.
> *Spectandus cano Zeno ſupercilio.*

Cicero *pro P. Sext.* *Nam quid ego de ſupercilio dicam? quod tum hominibus non ſupercilium, ſed pignus reipublicæ videbatur. tanta erat gravitas in oculo, tanta frontis contractio, ut illo ſupercilio reſpub. tanquam Atlante cælum niti videretur.* Itâ τὸν τὰς ὀφρῦς αἴροντα accipio in Diphili illis apud Athen. *l.* 2. ubi vini vim depingens, inter alia,

> Τὸν τὰς ὀφρῦς αἴροντα συμπείθεις γελᾶν,

De homine loquitur gravi & ſevero; non de triſti mœroríſque pleno, ut Victorius vult, *Var. lect. l.* 8. *c.* 1. quandoque in *faſtûs* etiam & *ſuperbiæ*. Plin. *hiſt. nat. lib.* 11. *cap.* 37. de *ſuperciliis*: *Hæc maximè indicant faſtum. Superbia aliubi conceptaculum, ſed hîc ſedem habet. in corde naſcitur, huc ſubit, hîc pendet. Nihil altius ſimul abruptiúſque invenit in corpore, ubi ſolitaria eſſet.* Itaque Demetrius Phaler. referente *l.* 5. Laërtio; μὴ μικρὸν εἶναι μέρος τὰς ὀφρῦς. ὅλῳ γοῦν ἐπισκοτῆσαι δύνανται τῷ βίῳ. Eſt autem τὸ ἐπισκύνιον, (quod vocabulum H. Stephano excidiſſe mirum, cùm τοῦ σκύνιον tamen meminerit) τὸ ἐπάνω τῶν ὀφρύων μέρος, ut Euſtathius; τὸ ἐπάνω τῶν ὀφθαλμῶν ὀφρύδιον, ἢ τὸ μεσόφρυον, ut Heſych. vel etiam τὸ συνοφρύωμα τοῦ μετώπου, ut Heracleo Scholiaſtes; *oculis incumbens ſupercilium*, vel etiam *ſuperciliorum in fronte commiſſura.* diſtinctiùs paulò Pollux, *l.* 2. *c.* 4. § 25. τὰ ὑπεράνω τῶν βλεφάρων, σκύνια· ὅθεν καὶ τὰ περὶ τὰς ὀφρῦς γεῖσα, ἐπισκύνια. *quæ palpebris imminent, ſive palpebrarum partes ſuperiores,* σκύνια· *unde* ἐπισκύνια, *ſuggrundarum inſtar prominentes circa frontem ſuperciliorum projectus.* quâ ratione Ariſtot. etiam *de part. animal. l.* 2. *c.* 15. τὰς ὀφρύας καὶ βλεφαρίδας τῶν γεισώματα eſſe dixit. Et Apul. *de dogmat. Platon. Superciliorum ſepes præmuniunt oculos, nè deſuper proruat, quod teneras viſiones molleiſque perturbet.* Ὀφρὺς *frons*: & indè Latina vox non à *foraminibus oculorum*, ut Iſidor. *orig. l.* 11. *c.* 1. aut *quòd in ea ſiti ſint oculi, qui ſunt quaſi fores & feneſtræ animi*; ut Jungus noſter *in Pſal.* 131. nec à φροντὶς, *quod ea fronte contracta indicetur*, ut alii. σκύνιον, *cilium.* & hoc à Græcis deductum: non *à celando oculos*, ut Iſidor. ubi ſuprà. aut à *cilendo*, id eſt, movendo, ut Balbus in Cathol. Gloſſ. *Cinum*, ἐπισκύνιον· imò σκύνιον potiús. quod & *Scenam* dixiſſe Apuleium *Miles. l.* 11. autumat Scipio Gentil. *parerg. l.* 1. *c.* 37. Vocabuli id, apud Prudent. in Romani martyrio, reſtituit Scalig. *Auſon. lect. l.* 2. *c.* 1.

> *Cinos ſupinat, obvias offert genas.*

quo loco *Quinos* perperam legebatur. *Cinum* autem, *cilum*, & *cilium*, inquit Herald. *adverſ. l.* 1. *cap.* 4. σκύνιον *cilium*, ut νίτρον λίτρον, νυμφὴ *lympha*, τριχινὴ *trichila*, ſi Scaligerum ſequimur; nam reclamat Salmaſius. atque hoc malo, quàm quod Guichard in *harmon. lingu.* à κοιλὰς, quod eſt tamen τὸ ἄνωθεν βλέφαρον Polluci. ἐπισκύνιον, *ſupercilium.* Plin. loco ſuperiùs laudato: *Extremum ambitum genæ ſuperioris antiqui cilium vocavere: unde & ſupercilia. Epiſcynion* etiam è Latinis Tertull. uſurpavit. *de pallio c.* 4. *Jamdudum cenſoriæ intentionis epiſcynio diſperſo.* Aſpectûs autem in *Leone torvitas* non eſt decora minùs, quàm in homine vultûs *gravitas*. Itaq; eos, qui hoc nomine Baſilium notabant, perinde facere ait Greg. Naz. in *epitaph.* ex quo mutuatus eſt Iſid. Peluſ. *l.* 3. *epiſt.* 99. ὥσπερ ἂν τὸν λέοντα αἰτιῷτό τις, ὅτι βλοσυρὸν, ἀλλὰ μὴ πιθήκειον, βλέπει.

Ὁ δὲ τῶν ἐκ τοῦ στόματος ῥέων ἀφρός | de *equo* pariter, ac *cane.* indè tanta pictoribus ſolicitudo de ſpuma ſcitè exprimenda. quo in conatu ſortem arti tuliſſe ſuppetias, Protogene canem, Nealce equum depingente, autor eſt Plin. *l.* 35. *c.* 10. quanquam iſtud Apelli adſcribant Dio Pruſ. *orat.* 63. Et Sext. Empiric. *Pyrrhon. hypotheſ. l.* 1. *c.* 12.

Συνεπικοσμεῖ | Vide quæ ex Auguſtino adduximus ad *lib.* 2. § 3. ſed & eundem *de vera religione c.* 40.

Ἡδέως πως διασωίσασθαι | *eleganter factum eſſe.* Xyl. ut vel ἀστείως legerit, vel ἡδέως eodem ſenſu ceperit. Gloſſar. Διασωίζομαι, *conſtituo, inſtituo.* poteſt tamen iſtîc & in *commendandi* ſive *conciliandi* ſignificatu ſumi, qui τοῦ σωίσασθαι ſolennis eſt. ídque ſecutus videtur Caſ. quum vertit, *in quo oblectamentum ac volupe aliquid offendat.*

Ὅσα γραφεῖς καὶ πλάσται μιμούμενοι δεικνύουσι | Ariſtotel. *poëtic.* c. 1. c. 4. Τὸ χαίρειν τοῖς μιμήμασι πάντας, σημεῖον, τὸ συμβαῖνον ἐπὶ τῶν ἔργων. ἃ γὰρ αὐτὰ λυπηρῶς ὁρῶμεν, τούτων τὰς εἰκόνας τὰς μάλιστα ἠκριβωμένας χαίρομεν θεωροῦντες· οἷον θηρίων τε μορφὰς τῶν ἀτιμοτάτων, καὶ νεκρῶν. Plutarch. *de poet. leg. c.* 12. Γεγραμμένην σαῦραν ἢ πίθηκον ἢ Θερσίτου πρόσωπον ἰδόντες ἡδόμεθα καὶ θαυμάζομεν, οὐχ ὡς καλὸν, ἀλλ' ὡς ὅμοιον. Et mox: Ὑὸς βοὴν καὶ ψόφον τροχιλίας καὶ πνευμάτων ῥοῖζον καὶ θαλάττης κτύπον ἀκούοντες, ἐνοχλούμεθα καὶ δυσχεραίνομεν· ἂν δέ τις πιθανῶς ταῦτα μιμῆται, καθάπερ Παρμένων τὴν ὗν, καὶ Θεόδωρος τὰς τροχιλίας, ἡδόμεθα. καὶ νοσώδη μὲν ἄνθρωπον καὶ ὕπουλον, ὡς ἀτερπὲς θέαμα φεύγομεν· τὸν δὲ Ἀριστοφῶντος Φιλοκτήτην, καὶ τὴν Σιλανίωνος Ἰοκάστην ὁμοίους φθίνουσι καὶ ἀποθνήσκουσι πεποιημένους ὁρῶντες, χαίρομεν. Idem de his gemina habet *Sympoſ. l.* 5. *c.* 1.

Γηρὼς καὶ γέροντος ἀκμήν τινα καὶ ὥραν | Siquidem, præterquam quod de Agathone Euripides olim, ut Plut. in *Alcibiad.* & in *amator.* τῶν καλῶν καὶ τὸ μετόπωρον καλόν· eſt & in ipſa canitie ſpecioſum quiddam; quam idcirco non minùs eſſe ſenibus decori, quàm adoleſcentibus vires ornamento; teſtatur Rex ſapientiſſimus, *Parœm. c.* 20. *v.* 29. quo loco pro viribus ſapientiam, quæ in ætate illa minùs viget, per-

peram ſubſtituerunt interpretes Græci, dum vertunt; Κόσμος νεανίαις, σοφία δ' ἄξα ἡ πρεσβυτέρων, πολιαί. Nec omittendum Chryſippi illud, qui inter virtutis opera ponit, *lib. de Jove*, τὸ ἐγκρατῶς ἀπέχεσθαι ἐρασμίων γερόντων. quaſi τὸ ἐπαφρόδιτον aliquid etiam iſtiuſmodi ſilicerniis ineſſet. καὶ τὸ σώφρονας ἐρασμιωτέρους ἀποτείνεσθαι πρεσβύτην. quod certè majus quiddam meritò duci poſſet, quam σώφρονα ὀφθαλμοῖς τοσαύτην ὁρᾶν δύνασθαι. Utrumq; refert Plut. *de Stoic. Contradict. c.* 9. & *de commun. notit. cap.* 3.

Τὸ ἐν παισὶν ἐπαφρόδιτον | M. Caſ. quare παισὶν legere voluerit, cauſſam nullam video. rectè Xyl. *puerorum, amori aptum, florem*. ſive, *quicquid in pueris conſpici poteſt*, quod in animis impudicis fœdum accendere poſſit amorem. opponitur enim τὸ τῶν παίδων ἐπαφρόδιτον, τῇ τῶν γερόντων ὥρᾳ.

Σώφρονας ὀφθαλμοῖς | Sophocles in prætura Periclis collega cùm prætereuntis pueri formam impenſiùs laudâſſet, Pericles, Ὦ Σοφόκλεις, inquit, οὐ τὰς χεῖρας μόνον δεῖ καθαρὰς ἔχειν τὸν στρατηγὸν, ἀλλὰ καὶ τὰς ὄψεις. Plut. *Pericl.* quod in *vitis Rhetorum* tamen Iſocrati ab eodem (ſi idem ſaltem eſt, quod ego nullus credo) tribuitur. id eſt, vertente Cicerone *offic. l.* 1. *At enim prætorem, Sophocles, decet, non ſolùm manus, ſed etiam oculos abſtinentes habere*. Et Valerio Max. latiùs diducente; *l.* 4. *c.* 3. *Prætoris non ſolùm manus à pecuniæ lucro, ſed etiam oculos à libidinoſo aſpectu continentes eſſe debere*. quod καθαρὰς ὄψεις Plutarch. id σώφρονας ὀφθαλμοὺς noſter iſtic. quod oculos tales habere illi, id Stobæus, ὄψιν ἔχειν παρ' ἑαυτῷ. qui tamen τὸ τῆς σώφρονος vocabulum non omiſit prorſus. ità enim extulit *tom.* 2. *ſub tit.* 17. Ὦ Σοφόκλεις, τὸν σώφρονα στρατηγὸν οὐ μόνον τὰς χεῖρας, ἀλλὰ καὶ ὄψιν ἔχειν παρ' ἑαυτῷ δεῖ. Nam quod Eraſm. *l.* 5. *in Peric. apoph.* 21. *linguam continentem* reddit, non video, quâ ratione motus id fecerit. Opponuntur autem iſtis à Petro *epiſt.* 2. *c.* 2. *v.* 14. ὀφθαλμοὶ μεστοὶ μοιχαλίδος· quales notat, vetátque Dominus apud Matth. *c.* 5. *v.* 28. Scilicet ut Clemens Alex. *pædag. l.* 3. *c.* 11. Περὶ γὰρ παῖδας τοῦ σώματος διαφθείροντες οἱ ὀφθαλμοί. *Et impudicus oculus impudici cordis eſt nuncius*. Aug. *epiſt.* 109. videndus cum primis. Indè ſcitum illud Rhetoris cujuſdam, qui impudicum an impudentem quendam dixit, οὐ κόρας, ἀλλὰ πόρνας ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς ἔχειν. Plut. *de verecund.* Luſit nimirum à vocabuli vario ſignificatu, quod & *puellam*, & *pupillam oculi* deſignat: quomodo & Cynicus, qui Didymoni medico adulterii nomine infami virginis cujuſdam oculum curanti, Ὅρα, inquit, μὴ τὸν ὀφθαλμὸν τῆς παρθένου θεραπεύων, τὴν κόρην φθείρῃς. Laert. *lib.* 6. in *Diogene*.

Οὐ παντὶ πιθανά | *Non cuivis credibilia*. interpres uterque. malim, *non cuivis grata*, gratiam, decorem, venuſtatem, voluptatem ſuprà inculcaverat. πιθανὸν, *gratum, blandum, lepidum, elegans*. hujuſmodi enim cum primis ſunt perſuaſoria. unde dictum Ariſtot. τὸ κάλλος παντὸς ἐπιστολίου συστατικώτερον. Laërt. *l.* 5. Grammaticus quidam à Budæo laudatus; Πιθανὸν κάλλος, τὸ ἡδὺ, καὶ τὸ τοὺς ὁρῶντας πείθον θαυμάζειν. Lucian. alicubi, πολὺ τὸ πιθανὸν καὶ ἐπαγωγόν. *blanditiæ multum & illecebræ*. Ariſtid. καλοὶ γὰρ οὗτοι κόσμοι καὶ μάλα πιθανοὶ τῷ πλήθει. *plebi grata*. Gregor. Naz. *ſtelit.* 1. Καὶ τὴν λίαν ἀπάνθρωπον αὐτοῦ τὸ φιλάνθρωπον, καὶ τὸ πιθανὸν βίαιον. De Phæace Plut. in *Alcib.* Ἐντευκτικὸς γὰρ ἰδίᾳ καὶ πιθανὸς ἐδόκει μᾶλλον, ἢ φέρειν ἀγῶνας ἐν δήμῳ δυνατός. *blandus magis ac conventibus privatis idoneus, quàm forenſia certamina potis ſuſtinere*. de Alcibiade item. τῇ δὲ φωνῇ τὴν τραυλότητα ἐμπρέπειν, καὶ τῷ λάλῳ πιθανότητα παρέχειν, χάριν ἐπιτελοῦσαν. *linguæ bleſitatem decuiſſe ſatis, & gratiam haud injucundam ſermoni præbuiſſe*. Ità capiendum opinor illud Apoſtoli *ad Coloſ. c.* 2. *v.* 4. μή τις ὑμᾶς παραλογίζηται ἐν πιθανολογίᾳ. *nè quis vos verbis blandis*, ſive *ſermonis blanditiâ ſeducat*. ut ſit idem ferè ἐν πιθανολογίᾳ παραλογίζεσθαι quod διὰ χρηστολογίας καὶ εὐλογίας ἐξαπατῆσαι eidem *ad Rom. c.* 16. *v.* 18. quanquam & ad dictionis elegantiam, & artificium rhetoricum referri poſſit: de quo Baſil. *in hexaem. orat.* 3. Ὅσῳ τὸ ἐν ταῖς σώφροσι κάλλος τοῦ ἑταιρικοῦ περισπουδαστότερον· τοσοῦτον καὶ τῶν ἡμετέρων λόγων πρὸς τοὺς ἔξωθεν τὸ διάφορον. οἱ μὲν γὰρ κατεπιτετηδευμένον τὸ πιθανὸν τοῖς λόγοις ἐπάγουσιν· ἐνταῦθα δὲ γυμνὴ τεχνασμάτων ἡ ἀλήθεια πρόκειται. *Sublimitate ſermonum*, Vulg. interpres reddidit. *ſermone blando*, Bud. *fuco ſpecioſo rationis humanæ*, Vatabl. *ſermonis probabilitate*, Leo Jud. & Beza. quibus non repugnaverim prorſùs, quia πληροφορία συνέσεως *verſ.* 2. præceſſerat. malim tamen *ſermone plauſibili*, aut *perſuaſibili*.

Καὶ τὰ πάντα ἔργα | *Et omnia ejus opera*. M. Caſ. ac ſi eſſet, καὶ τὰ πάντα αὐτῆς ἔργα. quod non eſt neceſſe.

Περιπεσεῖται | leg. περιπεσοῦνται· *multa ejuſmodi occurrent*. quod interpretes cùm non adverterent, clauſulam iſtam parùm commodè cum præcedentibus commiſerunt.

§ 3. Ἱπποκράτης | Idem de medicis in genere. *l.* 4. § 48.

Πολλὰς νόσους ἰασάμενος | *Quum multos ſanâſſet morbos*. Xyl. malim, *ſuſtuliſſet*. Celſ. *præfat. l.* 1. *quia non intereſt, quid morbum faciat, ſed quid tollat*. Naſo *Ponti l.* 1. *eleg.* 4.

Tollere nodoſam neſcit medicina podagram.

Οἱ Χαλδαῖοι | De prognoſtis gemina, *lib.* 8. § 25.

Ἀλέξανδρος καὶ Πομπήιος | De *regibus, imperatoribus, tyrannis* in genere itidem *l.* 4. § 48. & *lib.* 6.

Digitized by Google

lib. 6. § 47. Baſil. Cæſ. in illud, *Attende tibi.* Περίβλεψαι τοὺς περὶ σὲ ἐν ταῖς ὁμοίαις περιφανείαις ἐξετασθέντας. ποῦ οἱ τὰς πολιτικὰς δυναστείας περιβεβλημένοι; ποῦ οἱ δυσμαχώτατοι ῥήτορες; ποῦ οἱ τὰς πανηγύρεις διατιθέντες. οἱ λαμπροὶ ἱπποτρόφοι; οἱ στρατηγοί. οἱ σατράπαι; οἱ τύραννοι; οὐ πάντα κόνις; οὐ πάντα μῦθος; οὐκ ἐν ὀλίγοις ὀστέοις τὰ μνημόσυνα τῆς ζωῆς αὐτῶν; Vide *lib.* 6. § 22. Menander in *certamine cum Philiſtione an Philemone* à Jan. Rutgerſio *var. lect. l.* 4. evulgato.

> Ὅταν εἰδέναι θέλῃς σεαυτὸν ὅστις εἶ,
> Ἔμβλεψον εἰς τὰ μνήμαθ', ὡς ὁδοιπορεῖς.
> Ἐνταῦθ' ἔνεστιν ὀστέα καὶ κούφη κόνις
> Ἀνδρῶν βασιλέων, καὶ τυράννων, καὶ σοφῶν,
> Καὶ μέγα φρονούντων ἐπὶ γένει καὶ χρήμασιν,
> Αὐτῶν τε δόξῃ, καὶ κάλλει τῶν σωμάτων·
> Καὶ οὐδὲν αὐτοῖς τῶνδ' ἐπήρκεσε χρόνον.
> Κοινὸν τὸν Ἅδην ἔσχον οἱ πάντες βροτοί.
> Πρὸς ταῦθ' ὁρῶν γίνωσκε σαυτὸν, ὅστις εἶ.
> *Noviſſe ſi vis, qualis aut quiſnam fies;*
> *Hominum ſepulcra, quæ ſecus viam, inſpice.*
> *His oſſa, pulvis atque inanis clauditur,*
> *Regum, tyrannorum, & virûm ſapientium,*
> *Superbientûmque opibus & propagine,*
> *Suâque gloriâ, atque formâ corporum.*
> *Communis eſt dis omnibus mortalibus.*
> *Hæc intuendo diſcito qualis fies.*

Cur autem τῶν σωμάτων *corporum* αὐτολεξεὶ malim quàm *corporis* cum Rutgerſio & Grotio reddere, diſcas licet ex *annotatis ad l.* 1. § 16. περὶ σωμάτων ὥρας. certè antitheſis illa inter αὐτῶν δόξαν, & τῶν σωμάτων κάλλος, ſenſum eum quem ibi poſui, exigere videtur. alioqui per metri rationem nihil obſtabat, quo minùs tam τοῦ σώματος quàm τῶν σωμάτων dicere potuiſſet. Ὅλας πόλεις ἄρδην τοσαυτάκις ἀνελόντες, καὶ πολλὰς μυριάδας κατακόψαντες.

Ἡράκλειτος | De *philoſophis* in genere pariter *l.* 4. § 48. & *l.* 6. § 47. & *l.* 7. § 19. & *l.* 8. § 25.

Περὶ τῆς τοῦ κόσμου ἐκπυρώσεως | Ità Laert. *l.* 9. ex Heracliti ſententia, Ἕνα εἶναι τὸν κόσμον, γεννᾶσθαί τε αὐτὸν ἐκ πυρὸς, καὶ πάλιν ἐκπυροῦσθαι κατά τινας περιόδους ἐναλλὰξ τὸν σύμπαντα αἰῶνα. Ab Heraclito forſan Stoici. Vide Lipſ. *Phyſiolog. Stoic. l.* 2. *c.* 22, 23. nec noſtri diſſentiunt, niſi quòd *conflagrationem unicam* duntaxat agnoſcunt. Vide Petr. *epiſt.* 2. *cap.* 3. *verſ.* 7, 10, 12, & quæ congeſſimus in *Orat. de Noæ obedientia in Hebr. cap.* 11. *v.* 7.

Ὕδατος τὰ ἔντερα πληρωθεὶς | Feſtivé; hominem qui *de mundo igne abſumendo* primus dogma protulerit, ipſum *aquâ* interiùs *inundante oppletum*, diem extremū obiiſſe. *Aquâ oppletum* certè obiiſſe conſentiunt plerique, ab aqua, quâ oppletus ſit, non deſunt qui negent. Siquidē, ut Laert. *l.* 9. refert, pleriq; aquâ intercute cùm laboraret, à medicis aiunt quæſiviſſe, εἰ δύναιντο ἐξ ἐπομβρίας αὐχμὸν ποιῆσαι, *num ex diluvio ſiccitatem inducere poſſent.* Atq; ità Plut. in *præc. ſalub.* quod cùm illi quid vellet non intelligerent, in boum ſtabulū condidiſſe ſe fimo circumquaq; obrutū, quo humorem, ſi id fieri poſſet, evaporaret. id cùm neutiquam ſuccederet à morbo interiiſſe. Hermippus verò medicos percontatū eſſe, *numquis eorum compreſſis inteſtinis humorem educere valeret.* quod fieri poſſe negantibus, ad ſolem ſtercore bubulo oblitum, vel obrutum potiùs, ipſum ſe expoſuiſſe. ità decumbentē, ab exiccato induratóque fimo convulſis artubus diem obiiſſe, Tatianus; à canibus dilaceratum eſſe tradit Neanthes. Cæterùm Hippobotus & Ariſto etiam, referente Sotione, hydrope curatâ, ſuperſtitē, alio neſcio quo morbo interiiſſe, in ſcriptis ſuis ſunt teſtati.

Δημόκριτον δὲ οἱ φθεῖρες | Atqui Laert. *l.* 9. ex Hermippo, ſenio confectum duntaxat obiiſſe, cùm animâ penè defectâ panis è furno calidi vapore per triduū in vita ſe continuiſſet, quo Cerealibus ſuperſtes eſſet. de pediculis nè γρῦ quidem. cùm tamen *l.* 1. Pherecidē juxta quoſdam morbo fœdo hoc periiſſe. quod cum epiſtola ipſius ad Thaletem data, tum & Ariſtoteles confirmat *hiſtor. animal. l.* 5. *c.* 31. & *l.* 3. ex Philone & Myroniano de Platone idem retulerit, unde *Platonis pediculi*, in proverbium abierint. de aliis qui pari fato defuncti ſint Plin. *hiſt. nat. l.* 11. *c.* 33. & alii. de Democrito nuſquam legiſſe memini. Lucretius etiam contrà *l.* 3. & ex Lucretio Lactant. *inſtitut. l.* 3. *c.* 18.

> *Denique Democritum poſtquam matura vetuſtas*
> *Admonuit memorem motus langueſcere mentis,*
> *Sponte ſuâ leto caput obvius obtulit ipſe.*

déque eodem Anton. *Meliſſ. l.* 1. *c.* 58. (quo autore tamen, neſcio) ὅτι νοσήσας καὶ ληθάργῳ περιπεσὼν, ὡς ἀνένηψεν, ἰδού με, ἔφη, ἐξαπατήσει ἡ φιλοζωΐα, καὶ ἐξήγαγεν ἑαυτὸν τοῦ βίου. Quæ cum Laërtii narratione haud planè conveniunt. Cæterùm etiamſi diverſa à ſe invicem de Democriti obitu tradant autores iſti, at à Marco iſtic omnes diſſentiunt.

Σωκράτην δὲ ἄλλοι φθεῖρες | *Falſum eſt,* inquit Xyland. itaque ſubſtituit, *hiſtoriam* (uti ait) *ſecutus, Socratem cicuta abſumpſit.* Verùm illud, ἄλλοι Xylandr. monere poterat, de *aliuſmodi pediculis* Marcum locutum, qui philoſophum illum ſuſtulerint. Anytum mirum ni & Melitum voluerit; quos *pediculos* non abſurdè nominat, quaſi animalcula viliſſima, nulli prorſus uſui, niſi hominibus infeſtandis & conficiendis. Nec abludit quod Epictetus *l.* 2. *c.* 9. Οἱ μὲν ἡμῶν μεγάλα θηρία εἰσίν· οἱ δὲ θηρίδια κακοήθη καὶ μικρά, ἐφ' ὧν ἔστιν εἰπεῖν, Λέων με καὶ φαγέτω. Tyrannos & militares viros *leonibus, lupis*, animantibus feris, ſed generoſioribus aut robuſtioribus confert; ſycophantas, delatores, & id genus hominum, *animalculis viliſſimis*, ſed noxiis, cujuſmodi ſint *viperæ, vermiculi*, &c. De lenonibus paria Plautus *Curcul. act.* 4. *ſc.* 2.

Bene

Οὐδὲν δὲ κακὸν κατὰ φύσιν | Ita *lib.* 11. § 34. Οὐδὲν δύσφημον φυσικῷ τινὸς ἔργῳ σημαινόντι. & *lib.* 6. § 33. Εἰ παρὰ φύσιν οὐκ ἔστιν, οὐδὲ κακόν.

Τὰ ἐν Καρνούντῳ | De inſcriptionibus iſtiuſmodi vide quæ *ad finem libri primi* adnotavimus. Lug. Καρνύτῳ· ſicut & Aurelii Victoris codices, in *breviario, Carnuto.* Verùm illud, opinor, potius. Eſt autem Καρνοῦς, Καρνοῦντος, ut Ptolemæus *geograph. l.* 2. ſive Καρνοῦντον, ut Marcus hîc, quod ad Latinorum *Carnuntum* propiùs accedit; *Pannoniæ* oppidum, cujus meminit & Plinius *hiſt. nat. l.* 4. *c.* 12. & *l.* 37. *c.* 3. & Ammian. *hiſt. l.* 30. qui *Illyriorum* tamen oppidum dicit: ad quod Marcum noſtrum triennio jugiter militum delectum habuiſſe, cùm bellum Marcomannicum præ manibus haberet, autor eſt Oroſius *hiſtor. l.* 7. *c.* 15. & Eutropius; *Cùm apud Carnuntum,* inquit, *jugi triennio perſeverâſſet, bellum Marcomannicum confecit.* Quin & Dio Caſſius (an Jo. Xiphilinus?) in M. Antonino narrat, eundem, cùm per totam ferè vitam bello illo implicitus teneretur, τὴν Παιονίαν ὁρμητήριον, *Pæoniam pro ſtativis, ſive pro eo loco, in quo copias ſuas contineret, & ex quo in adverſarios excurſiones ſubinde faceret,* habuiſſe. Verùm apud Dionem aut Παννονίαν legendum fuerit, aut *Pæoniam* autor pro *Pannonia* acceperit; quomodo Seb. Munſterus *coſmogr. l.* 4. de Hungaris agens, *Pannones* aſſerit olim *Pæonas* dictos; & Guil. Xylander apud Strabonem *Pæoniam* cum *Pannonia* confundit; cùm tamen Strabo ipſe *geogr. l.* 7. diverſas has eſſe longéq; à ſe invicem diſſitas tum regiones, tum gentes, disertè ſtatuat. Ego prius illud lubentiùs admiſerim, librarii ſubeſſe culpam, qui lapſu calami proclivi, pro *Pannonia Pæoniam* exhibuerit: (niſi ſi à Xiphilino erratum eſt) non ſolùm, quia *Pæonia* (cùm Axio flumini adjacens, & Macedoniæ contermina, ejuſdémq; etiam portio habita fuerit, ut Homer. in *Bœot.* Juſtin. *l.* 7. Liv. *l.* 45. Strabonis è *l.* 7. *excerpt.* Caſſius ipſe *l.* 49.) ſitus non patitur, ut eo fine uſui eſſe Marco potuerit adverſus gentes illas Iſtri accolas militanti: verùm etiam quòd *Pannoniam* poſtea autor idem tanquam ſedem exercitûs Marciani commemorat. cui accedit, quod Capitolinus narrat in *Marco, Marcum Pannonias, Marcomannis, Sarmatis, Vandalis, ſimul etiam Quadis extinctis, ſervitio liberâſſe*; & in *Vero, compoſito, in Pannonia bello, in urbem deſtinatum eſſe.* Illud deniq; palmarium argumentum in hac cauſa fuerit, quod Caſſius idem, non ille operâ alienâ contractus, ſed integer *hiſt. l.* 49. (quo loco ſe poſt patrem etiam *Pannoniæ* præfuiſſe commemorat) Græcorum quorundam, qui commiſcebant iſta, errorem ipſe refert, rejicit, refellit. Ex eorum autem numero fortean Herodianus fuerit, qui Marcū ſcripſit ἐν Παιονίᾳ, in morbum noviſſimum, unde & obiit, incidiſſe. Sed & Philoſtratus is, qui ſophiſtarum vitas deſcripſit. Iſte ſiquidem in *Herode* de Marco agens; Ἐκάθητο, inquit, ἐς τὰ Παιόνια ἔθνη, ὁρμητηρίῳ τῷ Σιρμίῳ χρώμενος. & rurſus, μετὰ τὰ ἐν τῇ Παιονίᾳ. quo utroq; loco *Pannoniam* eſſe intelligendam docent, & Marci hiſtoria, & *Sirmium* ipſum *Pannoniæ inferioris* oppidum, uti teſtantur Ptolemæus *l.* 2. & Plinius *l.* 3. *c.* 25. cùm *Probi* Imperatoris *natalibus*, ut Æl. Vopiſcus; tum & *Marci obitu*, qui ſpiritum ibi hauſit noviſſimum, uti Tertullian. *apol. c.* 25. factum illuſtrius. Nec tacendum, quod Strabo *l.* 7. *Segeſticam Pannoniorum urbem* dicet eſſe, εὐφυῆ ὁρμητήριον τῷ πρὸς Δακοὺς πολέμῳ, *locum idoneum & opportunum admodum, unde Daci bello impetantur.* qui & ipſi ex Strabone vicini fuiſſe videntur gentibus illis, quas ſubegiſſe Marcus perhibetur. *Carnunti* ergo apud *Pannonios* agens Marcus horum nonnulla commentatus eſt: *non inter ſtrepitus Baianos fremitúſq; balnearios, aut clamores vociferationeſq; Circenſes,* quod tanquam magnum quiddam de ſe prædicat Seneca *ep.* 56, & 83. ſed inter motus bellicos, ac tumultus militares, philoſophiæ ſtudiis ſeriò ſedulóq; deditus.

Ad Librum III.

§ 1. Καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀναλίσκεται ὁ βίος | Flaccus *ep.* 2. *l.* 2.

Singula de nobis anni prædantur euntes.

Anni, inquit ille: imò & *dies, horæ, momenta* ipſa. *Singuli dies aliquid ſubtrahunt viribus.* Sen. *ep.* 26. & Memor, ſi Scaligero credimus, non Seneca certè, *Octavia* 2. 2.

Florem decoris ſinguli carpunt dies.

Quod de *viribus* ille, de *decore* iſte, de *vita* Marcus. Sed & Seneca *ad Lucilium ep.* 24. *Memini te illum locum aliquando tractâſſe, non repentè nos in mortem incidere, ſed minutatim procedere. Quotidie morimur. quotidie enim demitur aliqua pars vitæ: & tunc quoq; cùm creſcimus, vita decreſcit. uſq; ad heſternum quicquid tranſiit tempus, periit. hunc ipſum, quem agimus, diem cum morte dividimus. Quemadmodum clepſydram non extremum ſtillicidium exhaurit, ſed quicquid ante defluxit:*

finxit: ſic ultima hora, quâ eſſe deſinimus, non ſola mortem facit, ſed ſola conſummat. tunc ad illam pervenimus, ſed diu venimus. Et epiſt. 120. *Vide in quanta cæcitate mens noſtra ſit. Hoc quod futurum dico, cùm maximè ſit, & pars ejus magna jam facta eſt. nam quod viximus tempus, eo loco eſt, quo erat antequam viximus. erramus autem, qui ultimum timemus diem: cùm tantundem in mortem ſinguli conferant. non ille gradus laſſitudinem facit, in quo deficimus; ſed ille profitetur. ad mortem dies extremus pervenit, accedit omnis. carpit nos illa, non corripit.* & *epiſt.* 4. *Ex quo natus es, duceris.* Vide eundem *ad Marc. c.* 20. *ad l.* 9. § 21. Manil. *Aſtron. l.* 4.

Naſcentes morimur, finiſque ab origine pendet.

Morus noſter:

Nugamur, mortémque procul, procul eſſe putamus:
At mediis latet hæc abdita viſceribus.
Scilicet ex illa, quâ primùm naſcimur, horâ,
Prorepunt juncto vitáque mórſque pede.
Partem aliquam furtim quâ ſe metitur, & ipſam
Surripit è vita qualibet hora tuâ.
Paulatim morimur: momento extinguimur uno:
Sic oleo lampas deficiente perit.
Ut nihil interimas, tamen ipſo in tempore mors eſt:
Quin nunc, interea dum loquimur, morimur.

hoc eſt noviſſimum, quod Flaccus *l.* 1. *Od.* 11.

—dum loquimur, fugerit invida Ætas—

& Perſ. *Sat.* 5. *v.* 153.

Vive memor leti: fugit hora; hoc quod loquor inde eſt.

& quod in Camilli Aquilei *epitaphio* legitur,

Illa eadem vitam quæ inchoat, hora rapit,

Expreſſum è Senecæ illis in *Herc. fur.* 3. 3.

Et carpſit hora vitam, prima quæ dedit.

Quòd ſi ex illo quiſque incipit mori, ex quo in ipſo agi cœperit ipſa mors, id eſt, vitæ detractio, profectò ex quo eſſe incipit in hoc corpore, in morte eſt. quid enim aliud. ſingulis momentis agitur, donec ea conſummata mors, quæ agebatur, impleatur, & incipiat jam tempus eſſe poſt mortem, quod cùm vita detraheretur, erat in morte? Aug. *de Civit. Dei l.* 13. *c.* 10.

Μέρος ἔλαττον αὐτοῦ καταλείπεται | Aug. *de Civit. Dei l.* 13. *c.* 10. *Quicquid temporis vivitur, de ſpatio vivendi demitur; & quotidie minus minúſq; reſtat.* Idem *de verb. Dom. ſerm.* 17. & *de temp.* 113. *Cùm creſcunt pueri, quaſi accedunt illis dies, & neſciunt quia minuuntur: & ipſa eſt falſa computatio. creſcentibus enim decedunt potius dies quàm accedunt. conſtitue enim homini nato, verbi gratiâ, 80 annos: quicquid vivit, de ſumma minuit.* Idem latiùs proſequitur & *de Verb. Dom. Serm.* 1. Gregor. *moral. l.* 13. *c.* 27. *Ipſa ſuis augmentis vita ad detrimenta impellitur: & indè deficit, unde proficere videtur.*

Ἄδηλον, εἰ ἐξαρκέσει ἡ διάνοια | Nempe, ſi *morbo mens ſepelitur*, ut Apul. in *apolog.* aut, ut Tertull. *de anima, prodigitur. Phrenitis*, inquit, *mentem prodigit.* Ideò vult maturiùs ſtudiis bonis incumbendum, quia nec vitæ prolixioris certitudo; & hæc etiamſi prorogetur, incidere poſſint, quæ intelligentiæ vim vigorémque imminuant, imò uſum liberum ſuperſtiti etiam penitus tollant.

Τὸ μὲν διαπνεῖσθαι | *Spirare.* Xyland. *reſpiratio.* M.Caſ. verùm aliud longè eſt τὸ διαπνεῖσθαι, quod à Marco ipſo etiam *plantis* tribuitur. & ὑπὸ τῆς ἀναπνοῆς disertè diſtinguitur *infrà l.* 6. § 15. Ariſtot. *problem. l.* 1. *q.* 21. Ὅσῳ δὲ ἐν θώρακι ἀναπνοή, τοῦτο ἐν τῷ σώματι διαπνοὴ διὰ τῶν ἀρτηριῶν. Idémq; (ejuſd. ſaltem nomine; ſunt enim qui Alexandro potiùs accenſeant) *de ſpiritu c.* 5. Τὸ δὲ δέρμα ἐκ φλεβὸς καὶ νεύρου καὶ ἀρτηρίας. — ἐξ ἀρτηρίας δὲ, ὅτι διαπνοὴν ἔχει. quam ἀπὸ τῆς ἀναπνοῆς autor idem diſterminat. *ibid. c.* 4. Galenus itidem *commentar. in Hippocrat. de diæt. ſalubr.* ubi illud Hippocr. *aphor.* 18. *ſect.* 1. adduxerat. Θέρεος καὶ φθινοπώρου σιτία δυσφορώτατα φέρουσι, χειμῶνος ῥήϊστα, ἦρος δεύτερον. Ex *aphor.* 15. rationem dicti ſubjungens, Αἱ κοιλίαι, inquit, χειμῶνος καὶ ἦρος θερμόταται φύσει. (quæ verba ſunt Hippocratis) διότι τὸ περιέχον ψυχρὸν ὂν ἐναποστέγει στεγανοῦν, καὶ κατακλείει τὸ ἔμφυτον θερμὸν ἐν τῷ βάθει τοῦ σώματος· ἐν δὲ τῷ θέρει διαφορεῖται μὲν τοῦτο διὰ τῆς διαπνοῆς· διὰ τῆς ἀναπνοῆς δὲ ἕλκεται τὸ περιεχόμενον θερμόν· ὀνομάζω δὲ ἀναπνοὴν μὲν, τὴν διὰ τοῦ στόματος ἔξω τε καὶ εἴσω φορὰν τοῦ πνεύματος· διαπνοὴν δὲ, τὴν δι᾽ ὅλου τοῦ σώματος ὁμοίως γιγνομένην. Idémq; explicatiùs ὑγιεινῶν *l.* 1. *c.* 12. Τὸ μὲν δὴ λεπτότατον περίττωμα ῥᾳδίως ἐκκρίνεται, πρός τε τῆς ἐμφύτου θερμότητος εἰς ἰδέαν ἀτμοῦ λυθέμενον, ὑπό τε βιαίας κινήσεως ἀθρόως ἐκρηγνύμενον. ὀνομάζεται δὲ τὸ μὲν ὑπὸ ἐκκριθὲν ἱδρώς· τὸ δὲ ἕτερον, οὐδὲν ἔχον ὄνομα, ὅτι οὐδὲ γινώσκεται τοῖς πολλοῖς, ἅτε τὴν ὄψιν ἐκφεῦγον ὑπὸ λεπτότητος, ἄδηλος αἰσθήσει διαπνοὴ κέκληται πρός γε τῶν φωρασάντων αὐτὴν τῷ λογισμῷ· κατὰ τὴν δὲ τὴν ἄδηλον αἰσθήσει διαπνοὴν ἐκκρίνεταί τι καὶ τοῦ παχυτέρου περιττώματος. Ἀναπνοὴ ergò *reſpiratio*, quæ pulmonum opera perficitur, quâq; aer ſive ſpiritus externus iſte per os, tanquam per oſtium aliquod, introducitur, emittiturq; denuo. διαπνοὴ ſive *perſpiratio*, quâ non ſpiritus tantùm illi per arterias diſtribuuntur, ſed vapor quaſi quidam illis diffunditur (quomodo Moſchio referente Tertull. *de anima c.* 15. *animam* dixit *per totum corpus ventilari*) idemq; per poros ſive meatus quoſdam obſcuros occultâ quadam ratione latentur exhalatur. quod & Auguſt. obſervavit *de ver. relig. c.* 40. Vide & Galen. eundem *in Hippocr. aphor. l.* 2. § 28. Hinc εὔπνους τόπος, & εὔπνουν σῶμα. Ariſtoteli *problem. l.* 2. *q.* 10. Εὔπνους ὁ τῆς κεφαλῆς τόπος. *facilè perſpirabilis eſt capitis locus.* quod indè confirmat, τῷ μανὸν εἶναι, *quòd cutem raram habeat.* Et mox *q.* 10. Ὁ τόπος ἀραιὸς καὶ ἰσχνὸς δεῖται ἄρα κατὰ φύσιν. Idem *l.* 1. *q.* 53. & *l.* 5. *q.* 34.

(quo

(quo loco eadem, ſed vitiata, reponuntur, ex priore loco corrigenda:) ὥσπερ γὰρ ἡ πόλις ὑγιεινὴ καὶ τόπος εὔπνους· οὕτω καὶ σῶμα τὸ εὔπνουν. hoc eſt, τὸ εὖ διαπνεόμενον. & *l.* 8. *q.* 4. ἕξις εὔπνους καὶ εὐδίοδος. Sicut apud Theophraſtum *de cauſſ. plant. l.* 1. *c.* 17. εὐδίοδα καὶ εὔπνοα itidem conjunguntur. ità enim legendum, non εὔδηλα, quod Gazam fefellit, Jul. Scalig. jamdudum monuit. *Ibid. l.* 38. *q.* 3. *&* 4. ἡ εὔπνοια εὐχροιαν ποιεῖ. ſed & εὐδιάπνουν eidem *de part. anim. l.* 3. *c.* 9. Διὰ μαλακότητα γὰρ τοῦ χιτῶνος, εὐδιάπνουν γίνεται τὸ ὑγρόν. Idem ergò ferè eſt de ſpiritibus ac vaporibus uſurpatum διαπνοὴ quod de cibis alimentiſq; craſſioribus ἀνάδοσις, vel διαφόρησις. quanquam hæc etiam eodem ſenſu, quo & διαπνοὴ, ſumitur. Unde Budæo explicante, οἱ εὐδιαφόρητοι ſunt οἱ ῥᾳδίως διαπνεόμενοι. quibus opponuntur οἱ δυσδιάπνευστοι. Theophr. *de cauſſ. plant. l.* 1. *c.* 2. διὰ τὸ μὴ εὐξήρατον εἶναι τῇ πυκνότητι τῶν πόρων· διὸ καὶ δυσδιάπνευστον. Ex priùs dictis autem διαπνοὴ duplex elicitur; altera, quâ ſpiritus ſive vapores illi per totum corpus diffunduntur; altera, quâ eorundem ſuperflua & excrementitia per poros ſive meatus exteriores extruditur. utramq; unico vocabulo τοῦ διαπνεῖν complexus eſt Theophraſt. *de cauſſ. plant. l.* 2. *c.* 17. Cùm autem unà cum materia illa ſupervacanea etiam quod eſt utile & conducibile ex parte ſenſim exhalet, idq; copioſiùs, ubi pori ſive meatus illi laxiores extiterint; id quod noxam ſæpenumero inſignem parit, unde interitus etiam quandoq; conſequitur; hinc factum eſt ut τὸ διαπνεῖσθαι *pro perire* & *interire* quoq; uſurpetur; cujus exempla alibi daturi ſumus. Monet iſtud Gal. *in Hippoc. aph. l.* 1. §. 15. Οὐδείς ἐστιν, ὃς οὐ φησὶ διαπνεῖσθαι τὰ τῶν ζώων σώματα, τῇ διὰ τῶν ἀδήλων αἰσθήσει διαπνοῇ πόρων. Et mox: Τὸ μὲν περιὲξ θάλπος, οὐ τὰ περιττὰ μόνον, ἀλλὰ καὶ πάνθ' ὁμοίως ἐκκενοῖ, διαφορεῖν ἅμα τοῖς περιττοῖς τῶν ἐν τῷ ζώῳ, καὶ τὰ κατὰ φύσιν ἐν αὐτῷ περιεχόμενα, κατὰ τὴν ὑπὸ τῶν ἰατρῶν ὀνομαζομένην ἄδηλον ἀναπνοήν. Spectátque eodem ejuſdem monitum illud ὑγιεινῶν *l.* 2. *c.*   ubi de frictionum ſpeciebus agens; Βλάπτοιτο δ' ἄν, inquit, ἧττον τὸ δέρμα, πρὸς τὸ σκληρόν τε καὶ πυκνὸν ἐκτρεπόμενον· οὕτως γὰρ ἂν εἴη δυσπαθέστερον. ὡς εἴγε καὶ διαπνεῖσθαι τὸ τοιοῦτον καλῶς ἠδύνατο, σκληρότατον αὐτὸ καὶ πυκνότατον ἀπειργαζόμεθα. νυνὶ δὲ ἐπειδὴ πρὸς ἄμφω χρὴ παρεσκευάσθαι καλῶς αὐτὸ, καὶ πρὸς τὴν τῶν ἔνδοθεν περιττωμάτων διαπνοὴν, καὶ τὴν τῶν ἔξωθεν ὁμιλούντων βίαν, ἄριστον ἂν εἴη τὸ μέσον ἑκατέρων τῶν ὑπερβολῶν. εἰ δὲ ἄρα ποτὲ μὴ φυλάττοιτο τοῦτο, βέλτιον τὸ σκληρότερόν τε καὶ πυκνότερον, τοῦ μαλακωτέρου καὶ ἀραιοτέρου. τὸ μὲν γὰρ τῆς διαπνοῆς ἐλλιπὲς, ἐπανορθώσασθαι γυμνασίαις οἷόν τε. τὸ δὲ τῆς ἑτέρας διαθέσεως εὐπαθέστερον ὑπὸ τῶν ἔξωθεν αἰτιῶν, οὔτ' ἐπανόρθωσίν τινα ἑτέραν ἑτοίμην ἔχει, καὶ πρόσεστιν αὐτῷ βλάβη τις οὐ μικρὰ, διαφορουμένων πολλάκις, οὐ τῶν περιττωμάτων μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτῆς τῆς τροφῆς. Quanquam recentiores quidam medici ità diſtinguunt iſta, ut inutilis materiæ *perſpirationem.* utilis verò *diſſlationem* indigitent. Nec illud ſilendum διαπνοῆς occaſione hujuſce anſam arripuiſſe Sanctorium quendam Juſtinopolitanum novam *Staticæ* dictæ *Medicinæ* rationem comminiſcendi; quam libro peculiari, quem *Statigomaſtiga* inſcripſit, demolitum ivit Hippolytus Obicius Ferrarienſis. Sed nec, quod Plato in *Timæo* aliam quandam διαπνοὴν ſtatuiſſe videtur, quâ aër exterior per meatus occultos in corpus ſe inſinuet, quo ſufficiatur id quod expiratione abierit. Διὰ δὴ (inquit, nimirum, ὅτι κενὸν οὐδέν) τὸ τῶν στηθῶν καὶ τὸ τοῦ πνεύμονος ἔξω μεθιὲν τὸ πνεῦμα, πάλιν ὑπὸ τοῦ περὶ τὸ σῶμα ἀέρος, εἴσω διὰ μανῶν τῶν σαρκῶν δυομένου καὶ περιελαυνομένου, γίνεται πλῆρες. αὖθις δὲ ἀποστρεφόμενος ὁ ἀὴρ, καὶ διὰ τοῦ σώματος ἔξω ἰὼν. εἴσω τὴν ἀναπνοὴν περιωθεῖ, κατὰ τὴν τοῦ σώματος, καὶ τῶν μυκτήρων διόδων.

Τὸ δὲ ἑαυτῷ χρῆσθαι | Senec. *epiſt.* 58. *Multis iners vita ſine uſu jacuit ſui.* Et *ep.* 60. *Vivit is, qui ſe utitur. qui verò latitant & torpent, ſic in domo ſunt, tanquam in conditivo. horum licèt in limine ipſo nomen marmori inſcribas; mortem ſuam anteceſſerunt.*

Τοὺς τοῦ καθήκοντος ἀριθμοὺς ἀκριβοῦν | Ità *lib.* 6. § 26. Πᾶν καθῆκον ἐξ ἀριθμῶν τινων συμπληροῦται. Laërt. *lib.* 7. in *Zenone*: Καλὸν δὲ λέγουσι τὸ τέλειον ἀγαθὸν, παρὰ τὸ πάντας ἀπέχειν τοὺς ἐπιζητουμένους ἀριθμοὺς ὑπὸ τῆς φύσεως ἢ τὸ τέλειον σύμμετρον. Stob. *excerpt. tom.* 1. *lib.* 2. *tit.* 3. § 8. Κατόρθωμα δ' εἶναι λέγουσι καθῆκον πάντας ἐπέχον τοὺς ἀριθμοὺς, ἢ τέλειον καθῆκον. Quod Cicer. *Offic. l.* 3. *Illud autem officium, quod rectum iidem appellant, perfectum atque abſolutum eſt, &, ut iidem dicunt, omnes numeros habet.* & *de fin. l.* 3. *Quæ nos recta, aut rectè facta, illi autem appellant* κατορθώματα, *omnes numeros virtutis continent.* & *de divinat. l.* 1. § 23. *Quidquam eſſe poteſt caſu factum, quod omnes in ſe habet numeros veritatis?* Senec. *ep.* 71. *Idem eſſe dicebat Socrates veritatem & virtutem. quomodo illa non creſcit, ſic nec virtus quidem. habet numeros ſuos, plena eſt.* & *epiſt.* 115. *Non poteſt quiſquam niſi ab initio formatus, & totâ ratione compoſitus, omnes exequi numeros, ut ſciat, quando oporteat, & in quantum, & cum quo, & quemadmodum.* Plinius deniq; min. in *panegyr.* *Omnes comitatis numeros obibat.* Quòd autem virtuti ac veritati *numeros* attribuunt, tractum à *numeris ſaltatoriis* cenſet cl. Caſaubonus; ſiquidem Latini ſolent pro ὀρχεῖσθαι dicere, *in numerum exultare*: ut Lucret. *l.* 2.

Ludunt, in numerúmque exultant ſanguine læti.

vel *ad numerum moveri.* Perſius *Sat.* 5. *v.* 122.

Hæc miſcere nefas; nec cùm ſis cætera foſſor,
Tres tantùm ad numeros ſatyrum moveare Bathylli.

ubi

ubi *foſſor*, imperitus, inſipiens. *Satyrum moveri, ſive ſaltare ad tres numeros Bathylli*; δὶς ἢ τρὶς καλῶς ὀρχήσασθαι κατὰ Βάθυλλον· *duos aut tres ſtaticulos ex arte facere & perfectè.* Idem & apud Ciceronem ſimile *parad.* 3. *Hiſtrio ſi paulo ſe movit extra numerum, aut ſi verſus pronunciatus eſt ſyllabâ unâ brevior aut longior, exibilatur & exploditur: in vita, quæ omni geſtu moderatior, omni verſu aptior eſſe debet, ut in ſyllaba te peccare dices?* Hæc pleraque *ad Perſ.* Caſaub. At Lipſius *palæſtra* peculiare vocabulum eſſe contendit in *motibus illis & formatione flexúque membrorum*: atq; indè formulam hanc deſumptam. Ità Demetrius Cynicus, apud Senecam *de benefic. lib.* 7. *c.* 1. *Magnus luctator eſt, non qui omnes numeros nexúſque perdidicit, quorum uſus ſub adverſario rarus eſt; ſed qui in uno ſe aut altero bene & diligenter exercuit.* In eandem ſententiam Fabius *inſtit. lib.* 12. *c.* 2. *Palæſtrici doctores illos, quos numeros* (ità Lipſ. *nervos*, malè) *vocant, non idcirco diſcentibus tradunt, ut iis omnibus quæ didicerunt in ipſo luctandi certamine utantur; ſed ut ſubſit copia illa, ex qua unum aut alterum, cujus ſe occaſio dederit, efficiant.* Juvenal. de muliere ad palum ſe exercente, *Sat.* 6. *v.* 250.

Atque omnes implet numeros. ——

De Ameſia Sentia cauſſam ſuam apud populum agente Val. Max. *l.* 8. *c.* 3. *Parteſque omnes ac numeros defenſionis, non ſolùm diligenter, ſed & fortiter executa.* ità reſtituit ex Manuſcriptis St. Pighius, quod priùs, *Motiſque omnes ad nervos*, legebatur. Quod autem iſtic πάντας τοὺς ἀριθμοὺς ἀκριβοῦν, ἢ ἐπέχειν, id Lucianus πάσας τὰς γραμμὰς ἀπηκριβῶσθαι, dixit, in *imaginib.* Κάλλιστα μὲν, καὶ πάσας τὰς γραμμὰς ἀπηκριβωμένον. tranſlatione *à pictura* petita, cui manus noviſſima ità eſt admota, ut nihil ampliùs deſiderari poſſit.

Τὰ προαιρούμενα διαρθροῦν | *Quæ animo concepit, in ordinem collocare.* Xyl. *imaginationes ſubitaneas corrigere.* Caſ. quod eſt διορθοῦν. malim, *animo præconcepta diſtinctè explicare.* Ariſtot. *Ethic. l.* 1. *c.* 7. δεῖ γὰρ ἴσως ὑποτυπῶσαι πρῶτον, εἶθ' ὕστερον ἀναγράψειν. δόξειε δ' ἂν παντὸς εἶναι προαγαγεῖν καὶ διαρθρῶσαι τὰ καλῶς ἔχοντα. Idem περὶ τῶν φυσικ. *l.* 2. *c.* 6. οἱ μὴ καλῶς διαρθροῦντες οἱ λέγοντες. & *l.* 1. *c.* 5. σαφῶς μὲν οὐ διήρθρωται. Metaphorâ ductâ *à re phyſica, fœtûs* ſcil. in utero *dearticulatione*, vel etiam *ab arte obſtetricia*, in qua mulieres ejus gnaræ *artus* infantis recens editi *explicant, confingunt, & ad ſitum figurámque debitum componunt.* in ſcriptis autem Hippocraticis τὸ διορθοῦν & τὸ διαρθροῦν librariorum incuriâ crebrò invicem permutantur.

Εἰ ἤδη ἐξακτέον αὑτὸν | *Utrùm educere atque exigere ſe oporteat.* è vita ſcil. Ità & Clemens uſurpavit, *Strom. l.* 4. de hæreticis quibuſdam, qui martyrio ſe ultrò objiciebant, ἐπιπηδῶντες τῷ θανάτῳ· Τούτους ἐξάγειν ἑαυτοὺς ἀμαρτύρως, λέγομεν, κἂν δημοσίᾳ κολάζωνται. quo loco τὸ ἀμαρτύρως (quod obiter adnotamus) non eſt cum λέγομεν, (utì Sylburgius putavit) ſed cum ἐξάγειν ἑαυτοὺς conjungendum. *dicimus eos ità ſibi mortem accerſere, ut martyres tamen non ſint, nec martyrium obire dici debeant.* οὐ γὰρ, inquit, τὸν χαρακτῆρα σώζουσι τῆς μαρτυρίας τῆς πιστῆς. Vide *ad lib.* 11. § 3. & mox ex Cl. Heinſii reſtitutione: Αὐτίκα εὔλογον ἐξαγωγὴν τῷ σπουδαίῳ συγχωροῦσι καὶ οἱ φιλόσοφοι, εἴ τις τὸ πράσσειν οὕτω πηρώσειεν αὐτὸν, ὡς μηκέτι ἀπολελεῖφθαι αὐτῷ μηδὲ ἐλπίδα τῆς πράξεως. Vid. *l.* 8. § 47. Philoſophi iſti cum primis ſunt Stoici. iſtorum enim hoc eſt dogma, licere, imò oportere, quandoque è vita ſeſe educere. & εὔλογον ἐξαγωγὴν eam nuncupabant, *cùm juſta cauſſa*, quam illi cenſebant, *demigrandi daretur.* ut Cic. *Tuſcul. l.* 1. Jo. Stob. *Collectan. tom.* 1. *l.* 1. *tit.* 4. § 8. Φασὶ δὲ ποτὲ καὶ τὴν ἐξαγωγὴν ἐκ τοῦ βίου τοῖς σπουδαίοις καθηκόντως κατὰ πολλοὺς τρόπους. Plenius planiúſque Laert. in *Zenone.* Εὐλόγως τέ φασι ἐξάξειν ἑαυτὸν τοῦ βίου τὸν σοφὸν, ὑπὲρ πατρίδος, καὶ ὑπὲρ φίλων, κἂν ἐν σκληροτέρᾳ γίγνηται ἀλγηδόνι, ἢ πηρώσεσιν, ἢ νόσοις ἀνιάτοις. Senec. *epiſt.* 70. *Sapiens vivit, quantum debet, non quantum poteſt. videbit ubi victurus ſit, cum quibus, quomodo, quid acturus. — Si multa occurrunt moleſta & tranquillitatem turbantia, emittit ſe. nec hoc tantùm in neceſſitate ultima facit, ſed cùm primùm illi cœperit ſuſpecta eſſe fortuna. nihil exiſtimat ſuâ referre faciat finem an accipiat.* Et *epiſt.* 17. *Si neceſſitates ultimæ inciderint, exiliet è vita, & moleſtus ſibi eſſe deſinet.* Idem *epiſtol.* 58. *Itaque de iſto feremus ſententiam, an oporteat faſtidire ſenectutis extrema, & finem non opperiri; ſed manu facere. propè eſt à timente, qui fatum ſegnis expectat: ſicut ille ultra modum deditus vino eſt, qui amphoram exiccat, & fæcem quoque exorbet. de hoc tamen quæremus, pars ſumma vitæ, utrùm fæx vitæ hæc ſit, an liquidiſſimum ac puriſſimum quiddam; ſi modò mens ſine injuria eſt, & integri ſenſus animum juvant, nec defectum & præmortuum corpus eſt. plurimum enim refert, vitam aliquis extendat an mortem. at ſi inutile miniſteriis eſt corpus, quid ni oporteat educere animum laborantem? & fortaſſe paulò antè quàm debet faciendum eſt, nè cùm fieri debeat, facere non poſſis. & cùm majus periculum ſit malè vivendi, quàm citò moriendi, ſtultus eſt qui non exigui temporis mercede, magnæ rei aleam redimit.* Et mox: *non relinquam ſenectutem, ſi me totum mihi reſervabit; totum autem ab illa parte meliore. at ſi cœperit concutere mentem, ſi partes ejus convellere, ſi mihi non vitam reliquerit ſed animam; proſiliam ex ædificio putrido ac ruenti. Morbum morte non fugiam, duntaxat ſanabilem, nec officientem animo: non afferam mihi manus propter dolorem. Sic mori, vinci eſt. hunc tamen ſi ſciero perpetuò mihi eſſe patiendum; exibo;*

non propter ipſum, ſed quòd impedimento mihi futurus eſt ad omne propter quod vivitur. imbecillus eſt & ignavus, qui propter dolorem moritur: ſtultus, qui doloris cauſſâ vivit. Cato apud Cicer. *de finib. lib.* 3. *Sed cùm ab his (quæ ſecundùm naturam ſunt) omnia proficiſcantur officia: non ſine cauſſa dicitur, ad ea referri omnes noſtras cogitationes, in his & exceſſum è vita, & in vita manſionem. in quo enim plura ſunt, quæ ſecundùm naturam ſunt, hujus officium eſt in vita manere: in quo autem ſunt plura contraria, aut fore videntur, hujus officium eſt, è vita excedere. ex quo apparet, & ſapientis aliquando eſſe officium, excedere è vita, cùm beatus ſit; & ſtulti manere in vita, cùm ſit miſer.* Hanc autem ſententiam, quæ & Chryſippea eſt, exagitat Plut. *de commun. notit. c.* 10. & *c.* 29. Quod pro fundamento ſubſternitur, ità Stob. expreſſit. τοῖς καθήκουσι καὶ τοῖς παρὰ τὸ καθῆκον, μετρεῖσθαι τήν τε ζωὴν καὶ τὸν θάνατον. Vide *infr. lib.* 5. § 29. Sed & Lipſ. *manuduct. l.* 3. *cap.* 22. Dogma ipſum exagitavit & Ter. Varro in *Satyra Menippea*, cui titulus Περὶ ἐξαγωγῆς· unde paucula adhuc ſuperſunt fragmina, quæ argumenti totius guſtum dent aliquem. Refutavit feliciter ſatis Alexander Aphrodiſ. in *libello*, quo diſſerit εἰ αὐτάρκης ἡ ἀρετὴ πρὸς εὐδαιμονίαν, oſtendítque ex ipſorum principiis ἄλογόν τε καὶ ἄτοπον ὅλως, τὴν εὔλογον ὀνομαζομένην τὴν ἐξαγωγήν. Πῶς εὔλογος, inquit, ἐξαγωγὴ τοῖς τὴν ἀρετὴν ἔχουσι, ἐν μακαρίῳ βίῳ ὄντι; ὡς γὰρ ἄτοπον τὸ λέγειν τὸν Δία ἐθέλειν ἀποθανεῖν· οὕτως ἄτοπον καὶ τὸν ἐπίσης τούτῳ μακαρίως ζῶντα (audis faſtûs Stoici verba; de quo *ad* § 7.) ἑαυτὸν ἐξάγειν εὐλόγως τούτου τοῦ βίου. τὸ γὰρ μήτε παρόντος τινὸς κακοῦ, μήτε προσδοκωμένου, τῆς τε ἄκρας εὐδαιμονίας περὶ αὐτὸν οὔσης, τὸν βίον ἀπολιπεῖν, καὶ αὐτὴν τὴν ἀρετὴν, βούλεσθαι, θαυμάσιον, καὶ τοῦ κατὰ λόγον μαχόμενον. πῶς γὰρ εὔλογον τὴν ἀρετὴν τοῦθ᾽ ὑποβάλλειν τῷ σοφῷ; οὐδὲ γὰρ ὥσπερ διὰ τὴν ἄλλων τινὸς, οὕτω δὲ καὶ εὐδαιμονίας εὔλογον ἄλλως ἔχειν. οὐδεὶς γὰρ κόρος εὐδαιμονίας καὶ ἀρετῆς. εἰς κάμνειν γὰρ τῶν τελῶν ὄρεξις· καὶ οὐκ ἔστ᾽ ἄλλο τι αὐτῶν ἡ ἀναφορά. Ità abſurdum eſſe dogma contendit; utpote quod nec rationi ipſi, nec ipſorum etiam principiis conſentaneum exiſtat. éſtq; reverâ pietati veræ religioniq; ſanæ prorſus adverſum. Agnoſcunt hoc & exteri. Socrates apud Platonem *Phædone*: ὡς ἔν τινι φρουρᾷ ἐσμὲν οἱ ἄνθρωποι· καὶ οὐ δεῖ δὴ ἑαυτὸν ἐκ ταύτης ἐξάγειν, οὐδὲ ἀποδιδράσκειν. Et tanquam ex Africani perſona Cicero *de repub. l.* 6. apud Macrob. *in Scip. ſomn. l.* 1. *c.* 13. *Piis omnibus retinendus animus eſt in cuſtodia corporis; nec injuſſu ejus à quo ille eſt vobis datus, ex hominum vita migrandum eſt; nè munus aſſignatum à Deo defugiſſe videantur.* Idem ipſe *Tuſc. l.* 1. *Vetat dominans ille in nobis Deus, injuſſu hinc nos ſuo diſcedere.* Et in *Caton. Vetat Pythagoras injuſſu imperatoris, id eſt, Dei, de præſidio & ſtatione vitæ decedere.* Apul. *de philoſoph. Sapiens corpus non relinquet invito Deo. nam etſi in ejus manu eſt mortis facultas, & quamvis ſciat ſe terrenis relictis conſecuturum eſſe meliora, niſi perpetiendum iſtud lex divina decreverit, accerſere tamen eum mortem non debere.* Plura habes apud Lipſ. *manuduct. lib.* 3. *c.* 23. & *in Tacit. hiſt. lib.* 2. E noſtris eleganter Lactant. *inſtitut. l.* 3. *cap.* 18. *Si homicida nefarius eſt, quia hominis extinctor eſt: eidem ſceleri obſtrictus eſt, qui ſe necat; quia hominem necat: immò verò majus eſſe id facinus exiſtimandum eſt, cujus ultio Deo ſoli ſubjacet. Nam, ſicut in hanc vitam non noſtra ſponte venimus; ita rurſus ex hoc domicilio corporis, quod tuendum nobis aſſignatum eſt, ejuſdem juſſu recedendum eſt, qui nos in hoc corpus induxit, tamdiu habitaturos, donec jubeat emitti. Et ſi vis aliqua inferatur, æquâ mente id ferendum eſt, cùm extincta innocentis anima inulta eſſe non poſſit; habeamúſque judicem magnum, cui ſoli vindicta integra ſemper eſt.* Piè item admodum diſertéque Auguſt. *de Civit. Dei lib.* 1. *cap.* 27. *Hoc dicimus, hoc aſſerimus, hoc modis omnibus comprobamus, neminem ſpontaneam mortem ſibi inferre debere, velut fugiendo moleſtias temporales, nè incidat in perpetuas: neminem propter aliena peccata; nè hoc ipſo incipiat habere graviſſimum proprium, quem non polluebat alienum: neminem propter ſua peccata præterita, propter quæ magis hâc vitâ opus eſt, ut poſſint pœnitendo ſanari: neminem velut deſiderio vitæ melioris, quæ poſt mortem ſperatur; quia reos ſuæ mortis poſt mortem vita non ſuſcipit. reſtat una cauſſa, propter quam ſe quis occidat; nè in peccatum irruat, vel blandiente voluptate, vel ſæviente dolore. hanc ſi admittimus, cur non baptizatis ſuademus, ſe illico interimant? tunc enim tempus eſt cavendi omnia futura peccata, cùm omnia ſint deleta præterita. porrò hoc ſi quis putat, non dico, deſipit, ſed inſanit. hoc ergò quia nefas eſt dicere, nefas eſt profectò ſe occidere. nam ſi hoc ſponte faciendi ulla juſta cauſſa eſſe poſſet, proculdubiò juſtior quàm illa non eſſet. quia verò nec illa eſt, ergò nulla eſt.* Videndus idem in *epiſt.* 61. & ſub ejuſdem nomine, niſi Eraſmum fefellerit, Hugo Victor. *de patient. c.* 13. qui his verbis concludit: *ſi paricida eò ſceleratior, quàm quilibet homicida, quia non tantùm hominem, verùm etiam propinquum necat; & in ipſis paricidis, quantò propinquiorem quiſque peremerit, tantò judicatur immanior; ſine dubio pejor eſt, qui ſe occidit, quia nemo eſt homini ſeipſo propinquior. Et quomodo innocens judicabitur, cui dictum eſt, Diliges proximum tuum, tanquam te, ſi homicidium committit in ſeipſo, quod prohibetur in proximo?* Vide Epictetum, & noſtrum ipſum, *l.* 5. § 10. & *l.* 9. § 3.

Ἐριςάνειν | Epicurus apud Senec. *epiſt.* 26. *Meditare, utrum commodius ſit, vel mortem tranſire ad nos, vel nos ad eam.* Et de viro ſapiente ipſe *epiſt.* 70. *Cùm primùm illi cœperit ſuſpecta eſſe fortuna, diligenter circumſpicit, nunquid illo die deſinendum ſit.*

ſit. Plin. min. *l.* 1. *epiſt.* 22. *Impetu quodam & inſtinctu currere ad mortem, commune cum multis: deliberare verò, & cauſſas ejus expendere, utque ſuaſerit ratio, vitæ mortiſque conſilium ſuſcipere vel ponere, ingentis eſt animi. Deliberationem* ea de re ſeriam inſtituit Tullius Marcellinus apud Senecam *epiſt.* 77. *cogitationem* & *conſultationem* Titus Ariſtio apud Plin. *epiſt. ſupradictâ.* Verùm hoc delirus & mente motus, vel per morbum, vel per ætatem, inquit Marcus, jam non poteſt.

Παραποσβέννυται | Ita *l.* 12. § 15. παραποσβέννυται, de quo Lucretii illud uſurpari poterit, *l.* 3.

Mortua cui vita eſt prope jam vivo atque videnti.

atque hoc eſt, quod Seneca *de tranq. c.* 3. *Ultimum malorum cenſet, ex vivorum numero excedere, antequam moriare.*

Χρὴ ἐν ἐπείγεσθαι | Vide Senec. *ep.* 76. *ad lib.* 2. § 2.

Τῷ ἐγγυτέρω τοῦ θανάτου ἑκάστοτε γίνεσθαι | D. Jun. f. διὰ τό. Verùm παρὰ cum verbo infinito idem valet ac διὰ τό. Alexand. Aphrodiſ. *problem. lib.* 1. *qu.* 36. παρὰ τὸν περὶ αὐτοὺς ἀέρα πονεῖσθαι. id eſt, διὰ τό. *eò quod aër eis circumfuſus afficitur.* Theophr. *de cauſſ. plant. l.* 1. *c.* 16. Μεγάλας εὐθὺς διαφορὰς ἔχουσιν οἱ καρποὶ, παρὰ ξυλώδεις, ἢ γεώδεις, ἢ ξηροὺς, ἢ λιπαροὺς τὴν φύσιν εἶναι. *eò quòd vel lignoſi, vel terrei, vel ſicci, vel pingues ſint naturâ.* Idem *ibid. l.* 6. *c.* 5. Εἰ μὴ ἄρα καὶ τοὺς πόρους ἐνταῦθα ἄν τις αἰτιῷτο, παρὰ μὴ ἁρμόττειν. *niſi ſi quis poros in cauſſa eſſe exiſtimaverit, eò quod minùs ſint congrui.* quem locum fruſtra ſolicitat Clariſſ. Jul. Scaliger. & *c.* 14. Ἐπεὶ καὶ τά γ' ἐν τοῖς ἁλμώδεσι φυόμενα, παρὰ τὸ ἔχειν ἁλμυρίδα τινὰ, οὐκ ἄλογον, —— ἔνια καὶ εὐχυλότερα καὶ βελτίω γίνεσθαι. *eò quod ſalſedinem quandam habeant.* Atque hæc de Syntaxi. Sententiam quod attinet; Aug. *de Civit. Dei l.* 13. *c.* 10. *Ex quo quiſque in iſto corpore morituro eſſe cœperit, nunquam non in eo agitur, ut mors veniat. Hoc enim agit ejus mutabilitas toto tempore vitæ hujus, ut veniatur in mortem. nemo quippe eſt, qui non ei poſt annum ſit, quàm ante annum fuit, & cras quàm hodie, & hodie quàm heri, & nunc quàm paulò ante propinquior, ut omnino nihil ſit aliud tempus vitæ hujus, quàm curſus ad mortem.* Senec. *ad Marc. c.* 20. *Habebit quiſque, quantum illi dies primus adſcripſit. ex illo quo primùm lucem vidit, iter mortis ingreſſus eſt, acceſſitque fato propior: & illi ipſi qui adjiciebantur adoleſcentiæ anni, vitæ detrahebantur. — quò faciliùs obrepat mors, ſub ipſo vitæ nomine latet. incrementa ipſa ſi benè computes, damna ſunt.* Idémq; *epiſt.* 120. *Quotidie propiùs ab ultimo ſtamus; & illò unde nobis cadendum eſt, hora nos omnis impellit.*

Nam vita morti propior eſt quotidie. Phædrus *fab. l.* 4. Quod Poeta recentior pluribus ſic extulit:

Velut ſecundo vecta navis flumine
Senſim propinquat littori: ſic indies
Vivendo morti appellimur propinquiùs.

Hinc Gregor. Rom. *l.* 6. *ep.* 26. *Vita noſtra navigationi eſt ſimilis, is namq; qui navigat, ſtat, ſedet, jacet, vadit, quia impulſu navis ducitur. ita ergo & nos ſumus, qui ſive vigilantes, ſive dormientes, ſive tacentes, ſive loquentes, ſive ambulantes, ſive quieſcentes, ſive volentes, ſive nolentes, per momenta temporum quotidie ad finem tendimus.*

§ 2. Τὰ ἐπιγινόμενα | Quæ & ἐπιγεννήματα dicuntur, *l.* 6. § 36. *Quæ rebus eis, quas vel natura vel ars ex intentione primaria producit, aut caſu aut neceſſariò etiam, ſed præter intentionem utriuſque ſuperveniunt aut interveniunt.* Maxim. Tyr. *diſſert.* 25. Καθάπερ ἐν ταῖς τῶν τεχνῶν χειρουργίαις, τὰ μὲν ἡ τέχνη προηγουμένως δρᾷ, στοχαζομένη τοῦ τέλους, τὰ δ' ἕπεται τῇ χειρουργίᾳ. οὐ τέχνης ἔργα, ἀλλ' ὕλης πάθη, σπινθῆρές τε ἐξ ἄκμονος, καὶ ἐκ βαύνου αἰθαλώσεις, καὶ ἄλλο ἐξ ἄλλης πάθος, ἀναγκαῖον μὲν τῇ ἐργασίᾳ. οὐ προηγούμενον δὲ τοῦ τεχνίτου· οὕτως αἱ νόσοι καὶ ὅσα περὶ γῆν πάθη γίνεται, ὡς καλοῦμεν κακῶν ἀνθρωπίνων ἐμβολὰς, ἐνταῦθα ἡγητέον ἀναίτιον καὶ τὴν τέχνην, εἶναι δὲ ταῦτα τῆς τοῦ ὅλου δημιουργίας ὥσπερ τινὰς ἑπομένας καὶ ἀναγκαίας φύσεως. quod idem ferè Philo *de provident.* (habes apud Euſebium *præpar. l.* 8. *c. ult.*) Αἱ τῶν στοιχείων μεταβολαὶ ταῦτα γεννῶσιν, οὐ προηγούμενα ἔργα φύσεως, ἀλλ' ἑπόμενα τοῖς ἀναγκαίοις, καὶ τοῖς προηγουμένοις ἐπακολουθοῦντα. Idémq; *ibid.* ad Marci mentem aptiſſimé: Ὅσα δὲ ὁμοιότροπα ἐπακολουθήματα, οὐκ ἔργα φύσεως προηγούμενα, φυσικοῖς δ' ἐπισυμβαίνοντα ἔργοις, οὐ μὴν ἀλλὰ παρέχει τινὰ καὶ ταῦτα χρείαν ἀναγκαίαν τοῖς προηγουμένοις.

Ἄρτου ὀπτωμένου | *Cùm panis pinſitur.* Xyl. at panis non pinſitur, ſed *far* vel frumentum ad panem. Varro de *ling. Lat. l.* 4. *Pilum, quod eo far pinſunt. id ubi fit, piſtrinum.* & *de re ruſtic. l.* 1. *c.* 63. *Far, quod in ſpicis condideris per meſſem, promendum hyeme, ut in piſtrino pinſatur & torreatur.* Idem Nonio laudante, in Ταφῇ Μενίππου *Nec piſtorem ullum noſſent, niſi eum qui in piſtrino pinſeret farinam.* Sed nec *farina* pinſitur, ſed *far*, unde *farina* fiat. *far* ergo reſcribendum. Sic enim & idem *ibidem* ex *de vita P. R. l.* 1. *Nec piſtoris nomen erat, niſi ejus qui ruri far pinſebat.* Verto itaque, *panis cùm coquitur.* nec ſum inſcius Græcis aliud ἕψειν, aliud ὀπτᾶν ſonare. Ex Philochoro Athen. *l.* 14 de Athenienſibus, Ταῖς ὥραις θύοντες οὐκ ὀπτῶσιν, ἀλλ' ἕψουσι τὰ κρέα. contra planè quàm Hebræis indictum, cùm agnum paſchalem immolarent, *Exod. c.* 12. *v.* 9. Diogenes etiam eodem *l.* 8. referente, quærenti uter piſcis præſtaret, *congrus* an *lupus*, ὁ μὲν ἑφθὸς, ὁ δὲ ὀπτός. quod nos Angli diceremus, the one boiled, and the other broiled. Itaq; ſi vocabuli Græci ſignificatum peculiarem ſequamur, *panes torrere* potiùs, quàm *coquere* diceremus,

& *fruges* quidem *toſtas* etiam Latini dicunt, uti & *far* ſuprà *torreri* Varro. Maro *Æn. l.* 1.

——frugéſque receptas
Et torrere parant flammis & frangere ſaxo.

Verùm *panes*, ut nec *pinſere*, ſic rariuſculè *torrere*, ut plurimùm *coquere* dicunt. Plin. *l.* 18. *c.* 11. *Panis varia genera;——à coquendi ratione, ut furnacei, vel artoptitii, aut in clibanis cocti.* Varro *de vit. P. R. l.* 1. *Cocula, quæ coquebant panem, primùm ſub cinere, poſteà in furno.* Cato *de re ruſtic. c.* 74. *Panem depſtitium, ubi bene ſubegerit, defingito, coquitóque ſub teſtu.* & *c.* 75. *Libum in foco caldo ſub teſtu coquito leviter.* & *c.* 76. *Placentam videto bene & otioſè percoquas.* Vocabulo etiam eodem, Nonio referente, uſus eſt Cicero, quo Xenophontis illud ex *Oeconom.* exprimeret, ἡ δὲ γῆ ὀπτᾶται ὑπὸ τοῦ ἡλίου, *terram ab ſole percoqui.*

Προθυμίαν πρὸς τὴν τροφὴν ἰδίως ἀνακινεῖ | Ità Naſo *remed. l.* 2.

Non facilè eſuriens viſâ retinebere menſâ:
Et multùm ſaliens incitat unda ſitim.

alii *multam.* quid ſi *nullam* legerimus? ut ſit ſenſus; *ſitim ſuſcitat, etiam ubi nulla prius fuerit.*

Τὰ σῦκα, ὁπότε ὡραιότατα ἐστι, κέχηνε | Naturæ vi ſcil. ſed & artis ope nonnunquam, quæ ἐρινασμὸς dicta, Theophraſt. *l.* 2. *c.* 9. *Ficetis caprificus permiſcetur. is culices parit, qui ad ficum adſitam volantes, morſúque crebro ficuum ora* (an *coria*, ut Dalechamp.) *aperientes, atque ità penetrantes, intus ſolem primò ſecum adducunt, cerealéſque auras immittunt foribus apertis.* Plin. *hiſt. nat. lib.* 15. *cap.* 19. τὸ χαίνειν autem & de *malis punicis* uſurpavit Caſſianus Baſſus, ſub Conſtantini Cæſaris nomine, ex Africano, *geopon. lib.* 10. *cap.* 30. Ὥστε ῥοιὰς μὴ χαίνειν.

Δρυπέτεσι ἐλαίαις | Δρυπεπέσι, Xyland. alii, δρυπετέσιν. illud potius, ſi aut notationem reſpicimus, aut Grammaticis fidem adhibemus. dictas enim δρυπεπεῖς ſive ἐλαίας, ſive ἰσχάδας, παρὰ τὸ πίπτειν τὰς ἐν τῷ δένδρῳ πεπανθείσας, monet Euſtath. *ad Il.* β. & *Odyſſ.* μ. & Suidas. at verò δρυπετεῖς, παρὰ τὸ πίπτειν, τὰς ἀπὸ δένδρου πεπανθείσας, ὠμάς, Heſych. nec diſſentit Plinius *hiſt. nat. l.* 12. *c.* 27. *Drupa vocatur, priuſquam cibo matura ſit, jam tamen colorem mutans.* & *lib.* 15. *c.* 1. *Quantò maturior bacca, tantò pinguior ſuccus, minuſque gratus. optima ætas ad decerpendum inter copiam bonitatémque, incipiente baccâ nigreſcere. noſtri vocant Drupas,* Græci verò *Drypetas*: vel, ut alii codices, *drypetidas.* Obiter reſtituenda in Theophraſt. de *cauſſ. plant. l.* 6. *c.* 11. vox δρυπεπεῖς, vel δρυπετεῖς ſaltem, ubi perperam in excuſis Venet. ὑδροπετεῖς, Lugd. δρυφεπεῖς, legitur.

Τὸ ἐγγὺς τῷ σήψει | Καὶ γὰρ ἡ δρυπεπὴς ἐν σήψει. Theophr. *de cauſſ. plant.*

Ἥδιόν τι καλλῶ | Senec. *epiſt.* 12. *Gratiſſima ſunt poma, cùm fugiunt. pueritiæ maximus in exitu decor eſt: deditos vino potatio extrema delectat, illa quæ mergit, quæ ebrietati ſummam manum imponit. quod in ſe jucundiſſimum omnis voluptas habet, in finem ſui differt. jucundiſſima eſt ætas devexa jam, non tamen præceps. & illam quoque in extrema tegula ſtantem, judico habere ſuas voluptates: aut hoc ipſum ſuccedit in locum voluptatum, nullis egere.*

Οἱ στάχυες δὲ κάτω νεύοντες | Quod eſt granditatis gravitatiſque indicium. Plut. *de profect. indic.* Οἱ μὲν οὖν γεωργοὶ τῶν σταχύων ἥδιον ὁρῶσι. τοὺς κεκλιμένους καὶ νεύοντας ἐπὶ γῆν, τοὺς δ' ὑπὸ κουφότητος αἰρομένους ἄνω, κενοὺς ἡγοῦνται καὶ ἀλαζόνας. οὕτω δὴ καὶ τῶν φιλοσοφεῖν βουλομένων νέων, οἱ μάλιστα κενοὶ καὶ βάρος οὐκ ἔχοντες, θράσος ἔχουσι. καὶ σχῆμα, καὶ βάδισμα. καὶ πρόσωπον ὑπεροψίας καὶ ὀλιγωρίας μεστὸν, ἀφειδοῦσι ἁπάντων· ἀρχόμενοι δὲ πληροῦσθαι καὶ συλλέγειν καρπὸν ἀπὸ τῶν λόγων, τὸ σοβαρὸν καὶ φλοιῶδες ἀποτίθενται. De vite pariter Senec. *epiſt.* 41. *Vitem laudamus, ſi fructu palmites onerat, ſi ipſa ad terram, pondere eorum quæ tulit, adminicula deducit.* quò reſpexit forſan interpres Anglicanus, qui cùm *uvas* verterit, non στάχυας ſed σταφυλὰς legiſſe videtur. Ità Homer. de loco vitibus conſito, *Il.* σ. *v.* 561.

——σταφυλῇσι μέγα βρίθουσαν ἀλωήν.

& de arboribus itidem pomiferis, *Odyſſ.* τ. *v.* 112.

——βρίθῃσι δὲ δένδρεα καρπῷ.

quod Lucret. *l.* 1.

——*creſcunt ipſæ, fructúque gravantur.*

ſed & de papavere, *Iliad.* θ. *v.* 306.

Μήκων δ' ὡς ἑτέρωσε κάρη βάλεν, ἥτ' ἐνὶ κήπῳ
Καρπῷ βριθομένη.——

Segetem autem iſtiuſmodi inter pulcerrima ſimul ac jucundiſſima ponit Tragicus neſcio quis apud Platon. *epiſt.* 1. verbis his:

Οὐ χρυσὸς ἀγλαὸς σπανιώτατος,
Ἐν θνατῶν δυσελπίστῳ βίῳ,
Οὐδ' ἀδάμας, οὐδ' ἀργύρου κλίναι,
Ἀνθρώπων δοκιμαζόμεν' ἀστράπτει πρὸς ὄψεις,
Οὐδὲ γαίας εὐρυπέδου γόνιμοι
Βρίθοντες αὐτάρκεις γύαι,
Ὡς ἀγαθῶν ἀνδρῶν ὁμοφραδμων νόησις.

Vide *Pſal.* 64. *v.* 13.

Τὸ τοῦ λέοντος ἐπισκύνιον | Ἐπισκύνιον nunc in *torvitatis* indicio. Ità de Leone uſurpavit Homerus *Iliad.* ρ. *v.* 136.

Πᾶν δέ τ' ἐπισκύνιον κάτω ἕλκεται ὄσσε καλύπτων.
Lumina demiſſúmque ſupercilium obnubebat.

de Harpalyco Theocritus *Idyll.* 24. *v.* 116.

——τὸν οὐδ' ἂν τήλοθι λεύσσων
Θαρσαλέως τις ἔμεινεν ἀεθλεύοντ' ἐν ἀγῶνι·
Τοῖον ἐπισκύνιον βλοσυρῷ ἐπέκειτο προσώπῳ.
——*procul quem contra nemo tueri*
Conſtans ſuſtinuit, grave cùm certamen obiret:
Tale ſupercilium torvæ incubuit faciei.

aliquan-

aliquando & in *gravitatis* ac *ſeveritatis*. ità de Zenone Zenodotus apud Laërt. *l.* 7.

Ζλωίον σὺν πολιῷ σεμνὸς ἐπισκυνίῳ.

Spectandus cano Zeno ſupercilio.

Cicero *pro P. Sext. Nam quid ego de ſupercilio dicam? quod tum hominibus non ſupercilium, ſed pignus reipublicæ videbatur. tanta erat gravitas in oculo, tanta frontis contractio, ut illo ſupercilio reſpub. tanquam Atlante cœlum niti videretur.* Ità τὸν τὰς ὀφρῦς αἴροντα accipio in Diphili illis apud Athen. *l.* 2. ubi vini vim depingens, inter alia,

Τὸν τὰς ὀφρῦς αἴροντα συμπείθεις γελᾷν.

De homine loquitur gravi & ſevero; non de triſti mœroriſque pleno, ut Victorius vult, *Var. lect. l.* 8. *c.* 1. quandoque in *faſtûs* etiam & *ſuperbiæ*. Plin. *hiſt. nat. lib.* 11. *cap.* 37. de *ſuperciliis*: *Hæc maximè indicant faſtum. Superbia aliubi conceptaculum, ſed hic ſedem habet. in corde naſcitur, huc ſubit, hic pendet. Nihil altius ſimul abruptiúſque iuvenit in corpore, ubi ſolitaria eſſet.* Itaque Demetrius Phaler. referente *l.* 5. Laërtio; μὴ μικρὸν εἶναι μέρος τὰς ὀφρῦς. ὅλῳ γοῦν ἐπισκοτῆσαι δύναται τῷ βίῳ. Eſt autem τὸ ἐπισκύνιον, (quod vocabulum H. Stephano excidiſſe mirum, cùm τῷ σκύνιον tamen meminerit) τὸ ἐπάνω τῶν ὀφρύων μέρος, ut Euſtathius; τὸ ἐπάνω τῶν ὀφθαλμῶν ὀφρύδιον, ἢ τὸ μεσόφρυον, ut Heſych. vel etiam τὸ συνόφρυωμα τῦ μετώπε, ut Heracleo Scholiaſtes; *oculis incumbens ſupercilium*, vel etiam *ſuperciliorum in fronte commiſſura.* diſtinctiùs paulò Pollux, *l.* 2. *c.* 4. § 25. τὰ ὑπεράνω τῶν βλεφάρων, σκύνια· ὅθεν καὶ τὰ περὶ τὰς ὀφρῦς χεῖσα, ἐπισκύνια. *quæ palpebris imminent, ſive palpebrarum partes ſuperiores,* σκύνια· *unde* ἐπισκύνια. *ſuggrundarum inſtar prominentes circa frontem ſuperciliorum projectus.* quà ratione Ariſtot. etiam *de part. animal. l.* 2. *c.* 15. τὰς ὀφρύας καὶ βλεφαρίδας εἶναι γεῖσωμα eſſe dixit. Et Apul. *de dogmat. Platon. Superciliorum ſepes præmuniunt oculos, nè deſuper proruat, quod teneras viſiones molleiſque perturbet.* Ὀφρῦς *frons*: & indè Latina vox non à *foraminibus oculorum*, ut Iſidor. *orig. l.* 11. *c.* 1. aut *quòd in ea ſiti ſint oculi, qui ſunt quaſi fores & feneſtræ animi*; ut Jungus noſter *in Pſal.* 131. nec à φροντὶς, *quòd ea fronte contracta indicetur*, ut alii. σκύνιον, *cilium.* & hoc à Græcis deductum: non *à celando oculos*, ut Iſidor. ubi ſuprá. aut à *cilendo*, id eſt, movendo, ut Balbus in Cathol. Gloſſ. *Cinum*, ἐπισκύνιον· imò σκύνιον potiús. quod & *Scenam* dixiſſe Apuleium *Miles. l.* 11. autumat Scipio Gentil. *parerg. l.* 1. *c.* 37. Vocabuli id, apud Prudent. in Romani martyrio, reſtituit Scalig. *Auſon. lect. l.* 2. *c.* 1.

Cinos ſupinat, obvias offert genas.

quo loco *Quinos* perperam legebatur. *Cinum* autem, *cilum*, & *cilium*, inquit Herald. *adverſ. l.* 1. *cap.* 4. σκύνιον *cilium*, ut νίτρον λίτρον, νυμφὴ *lympha*, τειχνὶ *trichila*, ſi Scaligerum ſequimur; nam reclamat Salmaſius. atque hoc malo, quàm quod Guichard in *harmon. lingu.* à κοιλὶς, quod eſt tamen τὸ ἄνωθεν βλέφαρον Polluci. ἐπισκύνιον, *ſupercilium.* Plin. loco ſuperiùs laudato: *Extremum ambitum genæ ſuperioris antiqui cilium vocavere: unde & ſupercilia. Epiſcynion* etiam è Latinis Tertull. uſurpavit. *de pallio c.* 4. *Jamdudum cenſoriæ intentionis epiſcynio diſperſo.* Aſpectûs autem in *Leone torvitas* non eſt decora minùs, quàm in homine vultûs *gravitas*. Itaq; eos, qui hoc nomine Baſilium notabant, perinde facere ait Greg. Naz. in *epitaph.* ex quo mutuatus eſt Iſid. Peluſ. *l.* 3. *epiſt.* 99. ὥσπερ ἂν τὸν λέοντα αἰτιῷτό τις, ὅτι βλοσυρὸν, ἀλλὰ μὴ πιθήκειον, βλέπει.

Ὁ τῶν κυνῶν ἐκ τῦ σόματος ῥέων ἀφρὸς | de *equo* pariter, ac *cane*. indè tanta pictoribus ſolicitudo de ſpuma ſcitè exprimenda. quo in conatu fortem arti tuliſſe ſuppetias, Protogene canem, Nealce equum depingente, autor eſt Plin. *l.* 35. *c.* 10. quanquam iſtud Apelli adſcribant Dio Pruſ. *orat.* 63. Et Sext. Empiric. *Pyrrhon. hypotheſ. l.* 1. *c.* 12.

Συμπικοσμεῖ | Vide quæ ex Auguſtino adduximus ad *lib.* 2. § 3. ſed & eundem *de vera religione c.* 40.

Ἡδέως πως διασυνίςαϑαι | *eleganter factum eſſe.* Xyl. ut vel ἀςείως legerit, vel ἡδέως eodem ſenſu ceperit. Gloſſar. Διασυνίςημι, *conſtituo, inſtituo.* poteſt tamen iſtìc & in *commendandi* ſive *conciliandi* ſignificatu ſumi, qui τῷ συνίςαϑαι ſolennis eſt. idque ſecutus videtur Caſ. quum vertit, *in quo oblectamentum ac volupe aliquid offendat.*

Ὅσα γραφεῖς καὶ πλάςαι μιμέμενοι δεικνύουσι | Ariſtotel. *politic. l.* 1. *c.* 4. Τὸ χαίρειν τοῖς μιμήμασι πάντας, σημεῖον, τὸ συμβαῖνον ἐπὶ τῶν ἔργων. ἃ γὰρ αὐτὰ λυπηρῶς ὁρῶμεν, τούτων τὰς εἰκόνας τὰς μάλιστα ἠκριβωμένας χαίρομεν θεωροῦντες· οἷον θηρίων τε μορφὰς τῶν ἀγριωτάτων, καὶ νεκρῶν. Plutarch. *de poet. leg. c.* 12. Γεγραμμένην σαῦραν ἢ πίθηκον ἢ Θερσίτε πρόσωπον ἰδόντες ἡδόμεθα καὶ θαυμάζομεν, οὐχ ὡς καλὸν, ἀλλ' ὡς ὅμοιον. Et mox: Ὑὸς βοὴν καὶ ψόφον τροχιλίας καὶ πνευμάτων ῥοῖζον καὶ θαλάττης κτύπον ἀκούοντες, ἐνοχλούμεθα καὶ δυσχεραίνομεν· ἂν δέ τις πιθανῶς ταῦτα μιμῆται, καθάπερ Παρμένων τὴν ὗν, καὶ Θεόδωρος τὰς τροχιλίας, ἡδόμεθα. καὶ νοσώδη μὲν ἄνθρωπον καὶ ὕπουλον, ὡς ἀτερπὲς θέαμα φεύγομεν· τὸν δ' Ἀριστοφῶντος Φιλοκτήτην, καὶ τὴν Σιλανίωνος Ἰοκάστην ὁμοίους φθίνουσι καὶ ἀποθνήσκουσι πεποιημένους ὁρῶντες, χαίρομεν. Idem de his gemina habet *Sympoſ. l.* 5. *c.* 1.

Γερὸς καὶ γέροντος ἀκμήν τινα καὶ ὥραν | Siquidem, præterquam quod de Agathone Euripides olim, ut Plut. in *Alcibiad.* & in *amator.* τῶν καλῶν καὶ τὸ μετόπωρον καλόν· eſt & in ipſa canitie ſpecioſum quiddam; quam idcirco non minùs eſſe ſenibus decori, quàm adoleſcentibus vires ornamento, teſtatur Rex ſapientiſſimus, *Paraœm. c.* 20. *v.* 29. quo loco pro viribus ſapientiam, quæ in ætate illa minùs viget, perperam

lib. 6. § 47. Baſil. Cæſ. in illud, *Attende tibi.* Περιβλέψαι πού περὶ σὺ ἐν ταῖς ὁμοίαις περιφανείαις ἐξεταζόμενοι. ποῦ οἱ τὰς πολιτικὰς δυναστείας περιβεβλημένοι; ποῦ οἱ δυσμαχώτατοι ῥήτορες; ποῦ οἱ τὰς πανηγύρεις διατιθέντες. οἱ λαμπροὶ ἱπποτρόφοι; οἱ στρατηγοί. οἱ σατράπαι; οἱ τύραννοι; οὐ πάντα κόνις; οὐ πάντα μῦθος; οὐκ ἐν ὀλίγοις ὀστέοις τὰ μνημόσυνα τῆς ζωῆς αὐτῶν; Vide *lib.* 6. § 22. Menander in *certamine cum Philiſtione an Philemone* à Jan. Rutgerſio *var. lect. l.* 4. evulgato.

Ὅταν εἰδέναι θέλῃς σεαυτὸν ὅστις εἶ,
Ἔμβλεψον εἰς τὰ μνήμαθ᾽, ὡς ὁδοιπορεῖς.
Ἐνταῦθ᾽ ἔνεστιν ὀστέα καὶ κούφη κόνις
Ἀνδρῶν βασιλέων, καὶ τυράννων, καὶ σοφῶν,
Καὶ μέγα φρονούντων ἐπὶ γένει καὶ χρήμασιν,
Αὐτῶν τε δόξῃ, καὶ κάλλει τῶν σωμάτων·
Καὶ ὐδὲν αὐτῶν τῶν δ᾽ ἐπήρκεσε χρόνον.
Κοινὸν τὸν Ἅδην ἔσχον οἱ πάντες βροτοί.
Πρὸς ταῦθ᾽ ὁρῶν γίνωσκε σαυτὸν ὅστις εἶ.
Noviſſe ſi vis, qualis aut quiſnam ſies;
Hominum ſepulcra, quæ ſecus viam, inſpice.
His oſſa, pulvis atque inanis clauditur,
Regum, tyrannorum, & virûm ſapientium,
Superbientiûmque opibus & propagine,
Suâque gloriâ, atque formâ corporum.
Communis eſt dis omnibus mortalibus.
Hæc intuendo diſcito qualis ſies.

Cur autem τῶν σωμάτων *corporum* αὐτολεξεὶ malim quàm *corporis* cum Rutgerſio & Grotio reddere, diſcas licet ex *annotatis ad l.* 1. § 16. περὶ σωμάτων ὥρας. certè antitheſis illa inter αὐτῶν δόξαν, & τῶν σωμάτων κάλλος, ſenſum eum quem ibi poſui, exigere videtur. alioqui per metri rationem nihil obſtabat, quo minùs tam τοῦ σώματος quàm τῶν σωμάτων dicere potuiſſet. Ὅλας πόλεις ἄρδην τοσαυτάκις ἀνελθόντες, καὶ πολλὰς μυριάδας καταχόψαντες.

Ἡράκλειτος | De *philoſophis* in genere pariter *l.* 4. § 48. & *l.* 6. § 47. & *l.* 7. § 19. & *l.* 8. § 25.

Περὶ τῆς τοῦ κόσμου ἐκπυρώσεως | Ità Laert. *l.* 9. ex Heracliti ſententia, Ἕνα εἶναι τὸν κόσμον, γεννᾶσθαί τε αὐτὸν ἐκ πυρὸς, καὶ πάλιν ἐκπυροῦσθαι κατά τινας περιόδους ἐναλλὰξ τὸν σύμπαντα αἰῶνα. Ab Heraclito forſan Stoici. Vide Lipſ. *Phyſiolog. Stoic. l.* 2. *c.* 22, 23. nec noſtri diſſentiunt, niſi quòd *conflagrationem unicam* duntaxat agnoſcunt. Vide Petr. *epiſt.* 2. *cap.* 3. *verſ.* 7, 10, 12, & quæ congeſſimus in *Orat. de Noæ obedientia in Hebr. cap.* 11. *v.* 7.

Ὑδέρος τὰ ἔντερα πληρωθεὶς | Feſtivé; hominem qui *de mundo igne abſumendo* primus dogma protulerit, ipſum *aquâ* interiùs *inundante oppletum*, diem extremū obiiſſe. *Aquâ oppletum* certè obiiſſe conſentiunt plerique, ab aqua, quâ oppletus ſit, non deſunt qui negent. Siquidē, ut Laert. *l.* 9. refert, pleriq; aquâ intercute cùm laboraret, à medicis ainigmaticè quæſiviſſe, εἰ δύναιντο ἐξ ἐπομβρίας αὐχμὸν ποιῆσαι, *num ex diluvio ſiccitatem inducere poſſent.* Atq; ità Plut. in *præc. ſalub.* quod cùm illi quid vellet non intelligerent, in boum ſtabulū condidiſſe ſe fimo circumquaq; obrutū, quo humorem, ſi id fieri poſſet, evaporaret. id cùm neutiquam ſuccederet à morbo interiiſſe. Hermippus verò medicos percontatū eſſe, *numquis eorum compreſſis inteſtinis humorem educere valeret.* quod fieri poſſe negantibus, ad ſolem ſtercore bubulo oblitum, vel obrutum potiùs, ipſum ſe expoſuiſſe. ità decumbentē, ab exiccato induratóque fimo convulſis artubus diem obiiſſe, Tatianus; à canibus dilaceratum eſſe tradit Neanthes. Cæterùm Hippobotus & Ariſto etiam, referente Sotione, hydrope curatâ, ſuperſtitē, alio neſcio quo morbo interiiſſe, in ſcriptis ſuis ſunt teſtati.

Ἀπεβίωσεν δὲ οἱ φθεῖρες | Atqui Laert. *l.* 9. ex Hermippo, ſenio confectum duntaxat obiiſſe, cùm animâ penè defectâ panis è furno calidi vapore per triduū in vita ſe continuiſſet, quo Cerealibus ſuperſtes eſſet. de pediculis nè γρὺ quidem. cùm tamen *l.* 1. Pherecidē juxta quoſdam morbo fœdo hoc periiſſe. quod cum epiſtola ipſius ad Thaletem data, tum & Ariſtoteles confirmat *hiſtor. animal. l.* 5. *c.* 31. & *l.* 3. ex Philone & Myroniano de Platone idem retulerit, unde *Platonis pediculi*, in proverbium abierint. de aliis qui pari fato defuncti ſint Plin. *hiſt. nat. l.* 11. *c.* 33. & alii. de Democrito nuſquam legiſſe memini. Lucretius etiam contrà *l.* 3. & ex Lucretio Lactant. *inſtitut. l.* 3. *c.* 18.

Denique Democritum poſtquam matura vetuſtas
Admonuit memorem motus langueſcere mentis,
Sponte ſuâ leto caput obvius obtulit ipſe.

déque eodem Anton. *Meliſſ. l.* 1. *c.* 58. (quo autore tamen, neſcio) ὅτι νοσήσας καὶ ληθάργῳ περιπεσὼν, ὡς ἀνένηψεν, οὐδέν με, ἔφη, ἐξαπατήσει ἡ φιλοζωΐα, καὶ ἐξήγαγεν ἑαυτὸν τοῦ βίου. Quæ cum Laërtii narratione haud planè conveniunt. Cæterùm etiamſi diverſa à ſe invicem de Democriti obitu tradant autores iſti, at à Marco iſtic omnes diſſentiunt.

Σωκράτην δὲ ἄλλοι φθεῖρες | *Falſum eſt*, inquit Xyland. itaque ſubſtituit, *hiſtoriam* (ut ait) *ſecutus*, *Socratem cicuta abſumpſit.* Verùm illud, ἄλλοι Xylandr. monere poterat, de *aliuſmodi pediculis* Marcum locutum, qui philoſophum illum ſuſtulerint. Anytum mirum nī & Melitum voluerit; quos *pediculos* non abſurdè nominat, quaſi animalcula viliſſima, nulli prorſus uſui, niſi hominibus infeſtandis & conficiendis. Nec abludit quod Epictetus *l.* 2. *c.* 9. Οἱ μὲν ἡμῶν μεγάλα θηρία εἰσίν· οἱ δὲ θηρίδια κακοήθη καὶ μικρὰ, ἀφ᾽ ὧν ἔξεστιν εἰπεῖν, Λέων με καὶ φαγέτω. Tyrannos & militares viros *leonibus*, *lupis*, animantibus feris, ſed generoſioribus aut robuſtioribus confert; ſycophantas, delatores, & id genus hominum, *animalculis viliſſimis*, ſed noxiis, cujuſmodi ſunt *viperæ*, *vermiculi*, &c. De lenonibus paria Plautus *Curcul. act.* 4. *ſc.* 2.

*cap.*3. Plut. *de avarit.* & *de ſene polit.* Clemens *pædag. l.* 2. *c.* 10. Stob. *tom.* 2. *tit.* 113. ubi videnda etiam Junci de eodem argumento diſſertatio. Quod autem ille ſenectuti beneficium tribuit, morti Marcus hîc, & quidem meritò magis, adſcribit. Spectat horſum Crateris feſtivum illud, quod Laërt. *l.* 5. & Suid. in *Crat.* exhibent.

> Ἔρωτα παύει λιμός· εἰ δὲ μὴ, χρόνος·
> Ἐὰν δὲ τούτοις μὴ δύνῃ χρῆσθαι, βρόχος.
> *Fames amorem ſedat; aut ſaltem dies:*
> *Si non medentur iſta, idem laqueus facit.*

Λατρεύειν τοσούτῳ χείρονι | Plut. *ad Apollon.* Ὁ μεταλλαγὴς θειότερον βίον μετείληφεν, ἀπαλλαγεὶς τῆς τοῦ σώματος λατρείας, καὶ τῶν ἀτρύτων ἕνεκα τούτου φροντίδων καὶ συμφορῶν. Et *ibid.* Τὸ γὰρ μὴ δεδουλῶσθαι σαρκὶ καὶ τοῖς πάθεσι ταύτης διάγειν, ὑφ' ὧν κατασπώμενος ὁ νοῦς τῆς θνητῆς ἀναπίμπλαται φλυαρίας, εὔδαιμον τι καὶ μακάριον. quo loco & ex Platonis *Phædone*, ἀσχολίας καὶ φλυαρίας recenſet varias, quibus ſervitii hujus ratione obnoxia ſit anima. Cujus illud inter alia: Μυρίας ἡμῖν ἀσχολίας παρέχει τὸ σῶμα. Vide Senec. *epiſt.* 65. *ſupr. ad l.* 2. § 2. vide & *infr. l.* 6. § 28. Sed & Gregor. Naz. *ad l.* 2. § 1. τῷ χείρονι συνδεδέσθαι. & Tertull. *ad l.* 7. § 66. Hinc querulæ voces illæ quorundam apud Epictetum *diſſert. l.* 1. *c.* 9. ἐκάστ᾽ ἀχθόμεθα μετὰ τοῦ σωματίου τούτου δεδεμένοι, καὶ τοῦτο τρέφοντες, καὶ ποτίζοντες, καὶ ἀναπαύοντες, καὶ καθαίροντες, εἶτα δι' αὐτὸ συμπεριφερόμενοι τοῖς δε καὶ τοῖς δε. Ipſe apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 119. Θαυμαστὴ ἡ φύσις, καὶ, ὥς φησι Ξενοφῶν, φιλόζωος. τὸ γοῦν σῶμα, τὸ πάντων ἀηδέστατον καὶ ῥυπαρώτατον, στέργομεν καὶ θεραπεύομεν. Εἰ γὰρ ἔδει πέντε μόναις ἡμέραις θεραπεύσαι τὸ τοῦ γείτονος σῶμα, οὐκ ἂν ὑπεμείναμεν. ὅρα γὰρ οἷόν ἐστι, ἕωθεν ἀναστάντα, τρίβειν τοὺς ὀδόντας τοὺς ἀλλοτρίους. καί τι τῶν ἀναγκαίων ποιήσαντα ἀπονίζειν ἐκεῖνα τὰ μέρη. τῷ ὄντι θαυμαστόν ἐστι φιλεῖν πρᾶγμα, ᾧ τοσαῦτα λειτουργοῦμεν καθ' ἑκάστην ἡμέραν. νάττω τουτονὶ τὸν θύλακον· εἶτα κενῶ. τί τούτου βαρύτερον; ἀλλὰ θεῷ δεῖ με ὑπηρετεῖν. διὰ τοῦτο μένω, καὶ ἀνέχομαι λούων τὸ δύστηνον τοῦτο σωμάτιον, χορτάζων, σκεπών· ἕως αὐτὸς εἴπῃ, Ἄφες αὐτὸ ἤδη, καὶ μηκέτι πρᾶγμα ἔχε. ubi νάττω Geſnerus vertit, *ſarcio*. cùm *farcio* potiùs debuiſſet. hoc eſt enim, non illud, licèt uſitatum minùs, τὸ νάττω, quod & τὸ σάττω, infercio. Sed & iſtud forſan autor ipſe uſurpaverit.

Τῷ ἀγγείῳ | Corpus ἀγγεῖον ſive *vaſculum* appellat, quomodo σκεῦος Apoſtolus *ad Theſſal. epiſt.* 1. *c.* 4. *v.* 4. Neque enim Eſtio noſtro *in decalog. leg.* 7. accedo, qui τὸ σκεῦος ſive *vas* vult eo ſenſu ibi accipi, quo apud Comicum ſumitur, in *Pænul. act.* 4. *ſcen.* 2. ubi Milphio:

> *Facio quod manifeſto mœchi haud fermè ſolent.*
> *— refero vaſa ſalva. —*

Itâ *animæ vas, corpus*, Lucretio *l.* 3.

> *——— corpus, quod vas quaſi conſtitit ejus.*

Cicer. *Tuſcul. l.* 1. *Corpus eſt quaſi vas animi, aut aliquod receptaculum.* Idémque *Lactant. l.* 7. *c.* 12. Vide & *l.* 10. § 38. & *l.* 12. § 2. M. Caſ. *domicilium* ſive *caſam* vertit; quod à Marci ſchemate longiuſculè abſcedit.

Ἢ περίεστι τὰ ὑπηρετοῦν | Xyl. *quinetiam quod ſervit, id ſupererit.* Verùm hoc Marcus hîc non aſſerit. in priore membro tanquam incertum poſuit. in poſteriore, quaſi non ſupereſſe dato, qui futurum tunc ſit, diſſerit. Locus eſt proculdubiò perperam habitus. Legendum opinor vel, οὗ περίεστι, *quo illud quod inſervit præſtantius eſt*: vel, ἢ [οὐ] περίεστι τὸ ὑπηρετοῦν; *annon præſtantius eſt id quod inſervit?* firmare videntur, quæ ſequuntur. Senec. *epiſt.* 65. *Major ſum, & ad majora genitus, quàm ut mancipium ſim mei corporis: quod equidem non aliter aſpicio, quàm vinculum aliquod libertati meæ circundatum.* Vide & *infrà lib.* 5. § 21. & *lib.* 11. § 19. Verùm D. Boot. mavult, ὅπερ ἐστὶ τὸ ὑπηρετοῦν· & exponit, *quod inſervire debet.* ut τὸ λατρεύειν animo, τὸ ὑπηρετεῖν corpori adſcribatur. M. Caſaub. ὅσῳ περίεστι τὸ ὑπ᾽ *deſines vaſculo inſervire tantò deteriori, quantò id quod inſervit præſtantius exiſtit.* At clariſſ. Salmaſ. hæc mutilata ſuſpicatur; cùm in autore iſto disjunctivum ἢ non reperiatur, quin præcedat ἤτοι. ex inſequentibus itaque ſententiâ ſupple tâ, locum totum ſic reconcinnat, ἤτοι γὰρ ἄλλου ἔργου στέρῃ, ὁπόταν μὴ τὴν ἀναφορὰν ἐπί τι κοινωφελὲς ποιῇ· ἢ περίεστι τὸ ὑπηρετοῦν· *aut aliud quod agas, non habes, cùm relationem non facis ad aliquid in commune profuturum; aut quod ſervire debet in te dominatur.* περίεστι τὸ ὑπηρετοῦν, *ſuperiores fert, ſuperat.* Grammatici περιεῖναι περιγίνεσθαι interpretantur. unde περιεῖναι τῆς πόλεως. & περιεσόμεθα, περιγενησόμεθα. Incertus autor apud Suidam; οὔτε ἑτέροις περιέσονται στρατηγοῦ θερμοῦ καὶ ἀμάχου παντάπασι. Accederem libens, niſi obſtaret, quod de animæ ſtatu poſt mortem ſermo inſtituatur. itaque ἐπέχω, animúſque inclinat potiùs ad ſententiam D. Bootii, ſi liberiùs refingendi detur licentia, ut legatur, ὅπερ εἰκὸς ὑπηρετεῖν. *quod inſervire æquum eſſet.* viderint alii.

Νοῦς καὶ δαίμων | Vide *ſuprà ad l.* 2. § 13.

Γῆ καὶ λύθρος | Vide *ad lib.* 2. § 2.

§ 4. Ἐν ταῖς περὶ ἑτέρων φαντασίαις | Curioſitatem coercet. ut *ſuprà l.* 2. § 8, 13.

Ἤτοι γὰρ ἄλλου ἔργου στέρῃ -- τοῦ ἀπερρέμβεσθαι τῆς τοῦ ἰδίου ἡγεμονικοῦ παρατηρήσεως | lego: ἤ τοι γὰρ ἄλλου ἔργου τήρησις, vel ἢ γὰρ τοῦ ἄλλου ἔργου τήρησις. quanquam vir eruditus, quod ſuprà monuimus, antegreſſis iſta interſerit. At D. Bootius pro ἤτοι vult ἤδη legi. *dehortatur*, inquit, *ab inquiſitione in alienos mores. poterat aliquis quærere, quid in eo mali? occurrit, damnum eſſe præſentaneum; quia jam, eodem videlicet temporis ſpatio quod id facis, privaris ſive impedi-* *ris*

ris ab alio opere. quod autem opus id ſit, mox declarat, ἡ τοῦ ἰδίου ἡγεμονικοῦ περιτήρησις. Verùm de iſtis aliorum judicium eſto.

Τουτέστι, φανταζόμενος | Σολοικοφανὲς ſive ἀκατάλληλον, καὶ ἀνακόλουθον eſſe videtur; quod locutionis genus apud autores etiam celebriores occurrit quandoque, atq; in hoc quaſi tumultuario & αὐτοσχεδιαστικῷ ſcribendi genere jure veniam mereatur: in pagina Stoica præſertim; cùm his Chryſippus *de rhetor. l.* 1. permiſerit, autore Plutarcho *de Stoic. contradict. c.* 25. καὶ σολοικισμοὺς, ἐφ' οἷς ἄλλοι ἂν αἰσχυνθείησαν οὐκ ὀλίγοι, *etiam Solæciſmos eos admittere in ſcriptis ſuis, quorum alios haud paucos diſpuderet.* Verùm ſic Homer. *Il.* β'. *v.* 350.

Φημὶ γὰρ οὖν κατανεῦσαι ὑπερμενέα Κρονίωνα, &c.
Ἀστράπτων ἐπιδέξι', ἐναίσιμα σήματα φαίνων.

Et ibi Euſtath. ex Euripide:

Πάλαι δή σ' ἐξερωτῆσαι θέλων
Σχολή μ' ἀπεῖργε. — & — πολλὰ δὲ
Πάλαι σιωπήσας, οὐ πόνου πολλοῦ με δεῖ.

Terent. *Eunuch. act.* 5.

P. *Cur ergò in his ego te conſpicor regionibus?*
T. *Vobis fretus.* — Idémque
Nos omnes, quibus eſt alicunde objectus labor,
Omne quod eſt interea tempus, priuſquam id reſcitum eſt, lucro eſt.

Hujuſmodi videntur eſſe in ſacra pagina, illud Lucæ *Evang. c.* 22. *v.* 20. Τοῦτο τὸ ποτήριον, ἡ καινὴ διαθήκη ἐν τῷ αἵματί μου, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν ἐκχυνόμενον. Illud item Joannis *Apoc. cap.* 1. *v.* 5. Καὶ ἀπὸ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ μάρτυς ὁ πιστὸς, &c. & mox: τῷ ἀγαπήσαντι, καὶ λούσαντι ἡμᾶς, καὶ ἐποίησεν ἡμᾶς βασιλεῖς καὶ ἱερεῖς. Sed & illud ejuſdem *Evang. cap.* 1. *verſ.* 14. Καὶ ἐθεασάμεθα τὴν δόξαν αὐτοῦ, δόξαν ὡς μονογενοῦς παρὰ πατρὸς, πλήρης χάριτος καὶ ἀληθείας. de quo tamen loco Beza videatur, qui prius membrum παρένθετον facit; & Heinſius ad Nonnum, qui cum Theophylacto πλήρη legit. Illud etiam Pauli *ad Coloſſ. c.* 3. *v.* 16. Ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ ἐνοικείτω ἐν ὑμῖν πλουσίως, διδάσκοντες καὶ νουθετοῦντες ἑαυτοὺς, &c. Syntaxin denique huic geminam habes & *l.* 4. § 48. ἄλλον ἐπ' ἄλλῳ, ὁ μὲν τοῦτον κηδεύσας, &c. & *l.* 8. § 31. Αὐλὴ Αὐγούστου, γυνὴ, θυγάτηρ — ὅλης αὐλῆς θάνατος. Verùm poteſt iſtìc, non parentheſis ab autore, ſed metatheſis ſive tranſpoſitio ab excriptore, ſubeſſe. atq; in hanc demum ipſe partem propendeo; totámq; periochen ità exiſtimo & eſſe concipiendam, & à Marco ipſo fuiſſe conceptam: Μὴ κατατρίψῃς τὸ ὑπολειπόμενον τοῦ βίου μέρος ἐν ταῖς περὶ ἑτέρων φαντασίαις· τουτέστι, φανταζόμενος τί ὁ δεῖνα πράσσει, καὶ τίνος ἕνεκεν, καὶ τί λέγει, καὶ τί ἐνθυμεῖται, καὶ τί τεχνάζεται, καὶ ὅσα τοιαῦτα. ἡ γὰρ τοῦ ἄλλου ἔργου στέρησις, ποιεῖ ἀπορρέμβεσθαι τῆς τοῦ ἰδίου ἡγεμονικοῦ παρατηρήσεως. Ita concepto, tam in proclivi ſunt omnia, quàm eſt imber cùm pluit.

Ποιεῖ ἀπορρέμβεσθαι | Ità *lib.* 4. § 22. μὴ ἀπορρέμβεσθαι. Vide *ad l.* 2. § 7.

Τὸ εἰκῆ καὶ μάτην | Vide *l.* 2. § 16.

Ἐν τῷ εἱρμῷ τῶν φαντασιῶν | *In cogitationum ſerie.* ubi ſcil. cogitatio cogitationem ſerit: prout uſu venire ſolet.

Περιΐστασθαι | *Fugere, & declinare.* Xyland. quo ſenſu Paulum vult uſurpâſſe *ad Timoth. epiſt.*2. *c.*2. *v.* 16. verbis illis; τὰς δὲ βεβήλους κενοφωνίας περιΐστασο. quo loco & Latinus interpres Vulgatus ità vertit, *Devita:* ſicut & in illis *ad Tit. c.*3. *v.*9. Μάχας νομικὰς περιΐστασο. An antiqui tamen autores ſic uſi fuerint. neſcire ſe profitetur. Cæterùm ex exteris, haud valdè antiquis tamen, loca ſuppeditant non pauca viri clariſſimi Iſ. Caſaubonus *ad Athen. l.* 15. *c.* 5. & Andr. Dunæus *ad Joan. Chryſoſt. in epiſt. ad Tit. orat.* 6. & *ad Hebr. orat.* 38. quibus τὸ περιΐστασθαι ſignificet, περιτρέπεσθαι, ἐκτρέπεσθαι, *Vitare, fugere, fugiendo declinare.* Ego tamen in locis illis ex Apoſtolo productis malim τὸ περιΐστασθαι in *cohibendi*, ſive *coercendi* ſignificatione ſumere. quomodo Beza & Stephanus reddidêre, quum utrumque utrobiq; monet Apoſtolus & Timotheum & Titum, ut *vaniloquia profana* ille, *litigia legalia* iſte, in aliis potiùs *compeſcat*, quàm ut ipſe alteruter *devitet.* quod patet ex verbis ad Timotheum proximis *ver.*17. alioqui τῷ περιτρέπεσθαι vocabulo utitur, ubi virum ſanctum illum admonet, quid ipſi cavendum ſpernendúmq; velit. *epiſt.* 1. *c.* 4. *v.* 7. & *epiſt.* 2. *c.* 2. *v.* 23. Oecumenius utramque ſignificationem admittit, *in epiſt. ad Tim.* περιΐστασο, ἢ περιτρέπου, ἢ πειστικῶς ἵστασο, εἰς τὸ παῦσαι καὶ κωλῦσαι. Et *in ad Tit.* ἀποστέλλεσθαι καὶ παραιτεῖσθαι. De Apoſtoli loco quid ſentiam dixi: de Marci loco iſto Xylandro non invitus conceſſerim. Verùm de iſtis alibi fuſiùs pleniúſq; ea diſſerui, quibus iſtìc recitandis commentariū iſtum neceſſariò minùs nolim oneratum.

Μόνα φαντάζεσθαι, περὶ ὧν εἴ τις ἄφνω ἐπερώτο | Vult nihil cogitari, quod proloqui pudeat pigeátve. cujus contrarium tangit notátq; in pleriſque *l.* 12. § 4. Hoc autem argumento ſani nihil honeſtíve Alcæum animo volutare Sappho concludit; quæ dicenti illi,

Θέλω τί τ' εἰπῆν, ἀλλά με κωλύει αἰδώς.
Dicere velim aliquid, præpediret ni pudor.

reſpondit (Ariſtotele referente *Rhetor. lib.* 1. *c.* 9. Scaligero *ad Cirin.* reſtituente,)

Αἱ δ' ἦχες ἐσθλῶν ἵμερον ἢ καλῶν,
Καὶ μή τι εἰπῆν γλῶσσ' ἐκύκα κακὸν,
Αἰδώς κέν σε οὐκ εἶχεν ὄμματ',
Ἀλλ' ἔλεγες περὶ τῷ δικαίω.
At ſi boni quid cor tibi tangeret,
Nec turpe linguæ ſuggereret malum,
Audacter abſque omni pudore
Proloquereris honeſta quævis.

Quod autem de cogitatis iſtìc Marcus noſter, de eiſdem

Digitized by Google

dem Marcus alter *Offic. l.* 3. *Vir bonus, non modò facere, ſed ne cogitare quidem quidquam audebit, quod non audeat prædicare.* Quin & de conſultis idem *lib. eod. Ea deliberanda omnino non ſunt, in quibus eſt turpis ipſa deliberatio. atque etiam in omni deliberatione celandi atque occultandi ſpes opinioque removenda eſt.* De votis Perſius, *Sat.* 2. *v.* 3, &c.

——non tu prece poſcis emaci,
Quæ niſi ſeductis nequeas committere Divis.
Haud cuivis promptum eſt, murmúrque humileſq; ſuſurros
Tollere de templis, & aperto vivere voto.

Contrà ſcil. quàm *bona pars procerum tacitâ quæ libat acerrâ*; &, *Labra movet metuens audiri* — ut Horat. *l.* 1. *epiſt.* 16. Itaq; Pythagoras ſuos monebat, μετὰ φωνῆς εὔχεσθαι, i. e. *clarâ voce precari.* Οὐχ ὅτι τὸ θεῖον ᾤετο μὴ δύνασθαι τῶν ἡσυχῇ φθεγγομένων ἐπαΐειν, ἀλλ' ὅτι δικαίας ἐβούλετο εἶναι τὰς εὐχάς. Clemens *Strom. l.* 4. prope finem. Ita Senec. *epiſt.* 10. *Tunc ſcito eſſe te omnibus cupiditatibus ſolutum, cùm eò perveneris, ut nihil Deum roges, niſi quod rogare poſſis palam. nunc enim quanta dementia eſt hominum? turpiſſima vota diis inſuſurrant: ſi quis admoverit aurem, conticeſcent, & quod ſcire hominem nolunt, Deo narrant.* Et mox: *Sic vive cum hominibus, tanquam Deus videat: ſic loquere cum Deo, tanquam homines audiant.* Reſpexit horſum Macrob. *Saturn. l.* 1. *c.* 7. ubi dixit: *Præceptum eſt philoſophiæ: ſic loquendum eſſe cum hominibus, tanquam dii audiant; ſic cum diis, tanquam homines audiant.* Hinc Martial. *l.* 1. *epigr.* 40.

Si quis erit recti cuſtos, imitator honeſti,
Et nihil arcane qui roget ore deos.

De factis, vitâq; totâ, Seneca idem *epiſt.* 43. *Tunc felicem te eſſe judica, cùm poteris in publico vivere, cùm te parietes tui tegent, non abſcondent; quos plerumque circundatos nobis judicamus, non ut tutiùs vivamus, ſed ut peccemus occultiùs. Rem dicam ex qua mores æſtimes noſtros. Vix quenquam invenies, qui poſſit aperto oſtio vivere. janitores conſcientia noſtra, non ſuperbia, oppoſuit. Sic vivimus, ut deprehendi ſit, ſubitè aſpici. Quid autem prodeſt recondere ſe, & oculos hominum aureſque vitare? bona conſcientia turbam advocat; mala etiam in ſolitudine anxia atque ſolicita eſt. Si honeſta ſunt quæ facis, omnes ſciant: ſi turpia, quid refert neminem ſcire, cùm tu ſcias? Ob te miſerum, ſi contemnis hunc teſtem.* Idemq; *de vit. beat. c.*20. *Populo teſte fieri credam, quicquid me conſcio* (excuſi peſſimè, *neſcio*) *faciam.* Galen. *de affect. cur. c.* 5. Ἀνεῴχθω σοι ἡ θύρα διαπαντὸς τῆς οἰκήσεως· ἐξέστω τοῖς συνήθεσιν εἰσιέναι πάντα καιρόν, ἣν ὅπως τις παρεσχεδιασμένος. δεῖ γὰρ θαῤῥεῖν, ὡς ὑπὸ τῶν εἰσιόντων εὑρισκεσθαι μηδενὶ κατειλημμένον ἁμαρτήματι. ὡς δ' ἄλλοι πάντες ἂν οἱ προελθόντες εἰς τὸ δημόσιον ἅπαντα πειρῶνται πράττειν κόσμια· οὕτω καὶ σὺ κατὰ τὴν ἰδίαν οἰκίαν πράττειν. ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲν αἰδούμενοι τοὺς ἄλλους [τοῖς ἄλλοις f.] ἁμαρτόντας τι φωραθῆναι, μόνους ἑαυτοὺς οὐκ αἰδοῦνται· σὺ δὲ σεαυτὸν αἰδοῦ μάλιστα, πεπεισμένος τῷ φάντι, Πάντων δὲ μάλιστ' αἰσχύνεο σαυτόν. De ſe denique fidenter ſatis, verè nécne ipſe viderit, profitetur Apuleius in *apolog. Nihil unquam cogitâſſe, quod eloqui non auderet; nullúmque ſuum factum vel dictum extare, de quo diſſerere publicè non poſſit.* Vide *ad lib.* 1. § 3. & *infrà* § 7. & 15. & *l.* 6. § 16.

Εἴ τις ἄρτι διαιρέοιτο | Facit huc Zenonis monitum illud: Πάντα προσέχειν, ὡς ἀπολογησομένους ὀλίγον ὕστερον παιδαγωγοῖς. Galen. *de affect. cur. c.* 4. De viro bono ac juſto Cicero apud Lactantium *l.* 17. *c.* 24. *Itaque talis vir, non modò facere, ſed nè cogitare quidem quicquam audebit, quod non audeat prædicare.* Vide & quæ ſequuntur ibidem.

Ἀπολαυστικῶν φαντασμάτων | Vide *infrà ad* § 6. ἀπολαύειν.

Οὐκ ἔτι ὑπερτιθέμενος τὸ ὡς ἐν ἀρίστοις ἤδη εἶναι] Notat procraſtinationem ſtudii & conatûs ad optima enitendi, ut iſtic, ità *l.* 8. § 22. verbis illis; Μᾶλλον δὲ θέλεις ἀγαθὸς αὔριον γενέσθαι ἢ σήμερον εἶναι. Epictet. *Enchir. c.* 50. Εἰς ποῖον ἔτι χρόνον ἀναβάλλῃ, τὸ τῶν βελτίστων ἀξιοῦν σεαυτὸν, καὶ ἐν μηδενὶ παραβαίνειν τὸν διαιροῦντα λόγον; quo loco pro διαιροῦντα, αἱροῦντα legendum ex Marco monuimus, *ad l.* 2. § 5. Vide & Epicurum *epiſt. ad Menæceum, ad lib.* 2. § 4.

Ἱερεύς τις | Stob. *tom.* 1. *l.* 2. *tit.* 4. § 4. de Stoicis; Λέγουσι δὲ καὶ ἱερέα μόνον εἶναι τὸν σοφὸν, φαῦλον δὲ μηδένα. Porphyr. *de abſtinent. lib* 2. Ὁ ὄντως φιλόσοφος, ὁ τοῦ ἐπὶ πᾶσι θεοῦ ἱερεύς. Ità viri ſancti quiq; in pagina ſacra nuncupantur, Βασιλεῖς καὶ ἱερεῖς τῷ θεῷ *Apoc.* 1. *v.* 6. & *c.* 5. *v.* 10. &, ἱερεῖς τοῦ θεοῦ, *ibid. c.* 20. *v.* 6. &, ἱεράτευμα ἅγιον καὶ βασιλικὸν, Petr. *ep.* 1. *c.* 2. *v.* 5, 9. quod eodem recidit; ut eruditè docet Caſaub. *ad Athen. l.* 1. *c.* 9.

Καὶ ὑπουργὸς θεῶν | Ità Epictet. *lib.* 3. *cap.* 24. Diogenes, τοῦ Διὸς διάκονος. Et viri boni, τοῦ θεοῦ διάκονοι καὶ μάρτυρες. *ibid. c.* 26. Et Galeno in *hortator. cap.* 2. ὕπαρχοί τινες καὶ ὑπουργέται τοῦ θεοῦ.

Τῷ ἔνδον ἱδρυμένῳ | Vide *ad l.* 2. § 17. & *infrà* § 15.

Πάσης ὕβρεως ἀνέπαφον, πάσης ἀναίσθητον πονηρίας | *Intactum à libidine, inſcium omnis malitiæ.* Xyl. ut ad ipſius affectum utrumque referatur, & libidine omni & malitiâ alieni. Caſ. *immunem omni injuriâ, ſive contumeliâ, quam ipſe ſibi inferat,* ex *l.*2. § 16. *incapacem mali ullius, ab aliis ſcil. illati.* neutrum ſatis arridet. Ego de *molitionibus alienis* utrumque ceperim. ὕβρεως ἀνέπαφον, *injuriâ ſive contumeliâ intactus.* Siquidem injuria ad ſapientem non pervenit. Senec. *de conſtant. ſap. c.* 5. *Nulla ad ſapien-*

Digitized by Google

ſapientem injuria pertinet. majore enim intervallo à contactu inferiorum abductus eſt, quàm ut ulla vis noxia uſque ad illum vires ſuas perferat. Ibid. c. 4. ἀναίσθητον πονηρίας, *improbitatis*, alienæ ſcil. *ne ſenſu quidem ullo affectus.* hoc eſt, adversùs eam perinde affectus ac qui ne ſentiat quidem, πονηρίαν ſumit, quomodo ἁμαρτίαν Apoſt. *ad Hebr c.* 12. *v.* 4. οὔπω μέχρις αἵματος ἀντικατέστητε, πρὸς τὴν ἁμαρτίαν ἀνταγωνιζόμενοι.

Ἀθλητὴν ἄθλου τοῦ μεγίστου | Viros bonos, virtutiſq; ſtudioſos *athletas* nuncupari ſolenne eſt. Demoſthen. *contra Ariſtogit.* τῶν καλῶν ἔργων ἀθλητήν. Philo *de Joſeph.* Ἀθλητὴς εἶναι τῶν ἀβουλήτων· ἐπεὶ γεγύμνασμαι πολλαῖς κακοπαθείαις, ἀλώμενος, ξενιτεύων, θητεύων, ἀναγκαζόμενος, ἄχει καὶ ψυχῆς ἐπιβουλευόμενος ὧν ἥκιστ' ἐχρῆν. Idémque περὶ ἄθλων. Οἱ μὲν παρελθόντες ὡς εἰς ἱερὸν ἀγῶνα, ἀθληταὶ ἀρετῆς ἀνεδείκνυντο. Et monachos *aſcetas*, Ἀρετῆς ἀθλητὰς appellat. Theodoret. *hiſtor. lib.* 5. *c.* 20. Epictet. *lib.* 1. *c.* 18. οὗτός μοί ἐστιν ὁ ἀνίκητος ἀθλητής· quem & *l.* 2. *c.* 18. contendens cum aliis athletis; χαίρειν ἐκέλευσε. οὐχὶ τοὺς σπάρους τούτους παίκτας (πύκτας leg. niſi forſan per ludibrium ita nuncupare placuit) καὶ παγκρατιαστὰς, οὐδὲ τοὺς ὁμοίους αὐτοῖς τοὺς μονομάχους. Salsè Diogenes apud Laërt. *l.* 6. Περὶ μὲν τοῦ παρορύττειν καὶ λακτίζειν ἀγωνίζεσθαι τοὺς ἀνθρώπους· περὶ δὲ καλοκἀγαθίας οὐδένα. Leo etiam Spartanus, referente Plutarcho, conſpicatus curſores circa carceres ſatagentes, alter alterum qui præverteret, Ὅσῳ μᾶλλον, inquit, οἱ δρομεῖς σπουδάζουσι περὶ τῆς ταχυτῆτος, ἢ περὶ τῆς δικαιοσύνης; Vide Platon. *epiſt.* 4. *ad l.* 7. § 51. Atqui, ut Philo de *provident.* apud Euſeb. *præpar. l.* 8. *c.* 14. Μαθέτωσαν δὲ καὶ ὅσοι ἐπ' εὐτονίᾳ πεφυσίωνται, μὴ ὑψαυχεῖν, ἀπιδόντες εἰς τὰς τῶν ἀνημέρων καὶ ἀπιθάσων ζώων ἀμυθήτους ἀγέλας, αἷς ἰσχὺς καὶ ῥώμη συγγεγένηνται. τῶν γὰρ ἀτοπωτάτων ἐστὶν, ἐπὶ θείαν ἀρετὴν, καὶ ταῦτα παρευημερούμενον ὑπ' αὐτῶν, ἄνθρωπον ὄντα σεμνύνεσθαι. Itaque Ariſtot. *polit. l.* 8. *c.* 4. Τὸ καλὸν, ἀλλ' οὐ τὸ θηριῶδες, δεῖ πρωταγωνιστεῖν· οὐ γὰρ λύκος, οὐδὲ τῶν ἄλλων θηρίων τι ἀγωνίσαιτο ἂν οὐδένα καλὸν κίνδυνον, ἀλλὰ μᾶλλον ἀνὴρ ἀγαθός. Et Senec. *epiſt.* 124. *Quid vires corporis alis & exerces? pecudibus iſtas majores feriſque natura conceſſit. —— Vis tu, relictis in quibus vinci te neceſſe eſt, dum in aliena niteris, ad bonum reverti tuum? Quid hoc eſt? animus ſcil. emendatus ac purus, æmulator dei, ſuper humana ſe extollens, nihil extra ſe ſui ponens.* En tibi Marci noſtri ἄθλον μέγιστον· en ἄθλου μεγίστου ἀθλητήν. Vin' tamen maximo iſto majus? Audi Apoſtolum *ad Timoth. epiſt.* 1. *c.* 6. *v.* 12. Ἀγωνίζου τὸν καλὸν ἀγῶνα τῆς πίστεως· ἐπιλαβοῦ τῆς αἰωνίου ζωῆς· & *ad eundem epiſt.* 2. *c.* 4. *v.* 7. Τὸν ἀγῶνα τὸν καλὸν ἠγώνισμαι· τὸν δρόμον τετέλεκα· τὴν πίστιν τετήρηκα. λοιπὸν ἀπόκειταί μοι ὁ τῆς δικαιοσύνης στέφανος. & *ad Philipp. c.* 3. *v.* 14. κατὰ σκοπὸν διώκω, ἐπὶ τὸ βραβεῖον τῆς ἄνω κλήσεως τοῦ Θεοῦ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. Habes certamen præclariſſimum, & in exitu feliciſſimum. Indè Patribus antiquis Chriſtiani omnes, martyres cum primis, *Dei*, *Chriſti*, *fidei*, *pietatis athletæ* dicti.

Τοῦ ὑπὸ μηδενὸς πάθους καταβληθῆναι | A luctatoribus tranſlatum vocabulum: de quo dicetur ampliùs, *ad l.* 7. § 52. Vide & *ad l.* 7. § 61. Acutiſſimè pariter atque elegantiſſimè Johannes Chryſoſt. *in ad Epheſ. orat.* 22. Παλαίομεν καὶ διαπαντὸς κατεχόμεθα· ἂν παλαίοντες ἐξέλθωμεν, νενικήκαμεν. οὐ γὰρ ὡς ἐπὶ τῶν ἀθλητῶν, οὕτω καὶ ἐνταῦθα. ἐκεῖ μὲν γὰρ, ἂν μὴ καταβάλῃς, οὐ νενίκηκας. ἐνταῦθα, ἂν μὴ καταβληθῇς, νενίκηκας, ἂν μὴ καταβληθῇς, κατέβαλες. εἰκότως. ἐκεῖ μὲν γὰρ ἀμφότεροι ὑπὲρ νίκης σπουδάζουσι, κἂν ὁ ἕτερος καταβληθῇ, ὁ ἕτερος στεφανοῦται. ἐνταῦθα δὲ οὐχ οὕτως· ἀλλ' ὁ διάβολος ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας ἥττης σπουδάζει. ὅταν οὖν αὐτὸν ἀτελῶμεν τοῦτο ὑπὲρ οὗ σπουδάζει, ἐνίκησα. οὐ γὰρ ὥστε καταβαλεῖν, ἀλλ' ὥστε συγκαταβαλεῖν ἐπείγεται· αὐτὸς γὰρ ἤδη βέβληται, καὶ ἐν τῇ ἀπωλείᾳ ἐστίν· ὥστε ἂν μὴ καταβάλω, μὴ καταβληθῶ δὲ, νενίκηκα. Diogenes Olympionicam quendam conſpicatus in ſcortum quoddam oculos defixum, Ἴδε κριὸν ἀρειμάνιον, ὡς ὑπὸ τυχόντος κορασίου τραχηλίζεται· *En arietem Martium, quomodo à vili puella proſternitur.* Laërt. *l.* 6. ſive, ut Plut. *de curioſ.* Ὁρᾶτε τὸν ἀθλητὴν ὑπὸ παιδισκαρίου τραχηλιζόμενον· *Videte athletam ab ancillula eliſum.* Idémque in Iſthmiis coronam victoribus tribui ſolitam, tanquam ſibi meritò magis debitam poſcebat. Πολλοὺς γὰρ, ἔφη, ἀνταγωνιστὰς νενίκηκα καὶ μεγάλους, οὐχ οἷα ταυτὶ ἐστὶ τὰ ἀνδράποδα, τὰ νῦν ἐνταῦθα παλαίοντα καὶ δισκεύοντα καὶ τρέχοντα· τοὺς πολὺ δὲ χαλεπωτέρους, πενίαν, καὶ φυγὴν, καὶ ἀδοξίαν· ἔτι δὲ ὀργήν τε, καὶ λύπην, καὶ ἐπιθυμίαν, καὶ φόβον καὶ τὸ πάντων ἀμαχώτατον ἢ καὶ δυσμαχώτατον θηρίον, ὕπουλον καὶ μαλθακὸν, ἡδονήν· ἣ οὐδεὶς οὔτε τῶν Ἑλλήνων, οὔτε τῶν Βαρβάρων ἄξιος μάχεσθαι καὶ περιεῖναι, τῇ ψυχῇ κρατήσας· ἀλλὰ πάντες ἥττηνται καὶ ἀπειρήκασι πρὸς τὸν ἀγῶνα τοῦτον, Πέρσαι, καὶ Μῆδοι, καὶ Σύροι, καὶ Μακεδόνες, καὶ Ἀθηναῖοι, καὶ Λακεδαιμόνιοι, πλὴν ἐμοῦ. Dio Pruſ. *orat.* 9. Magnificè admodum & glorioſè te prædicas, ô Cynice, verùm cogita tecum, quàm turpe ſit, poſtquam hæc omnia ſuperaveris, à faſtu, quem Plato tibi non ſine cauſſa objecerat, ſuperari; ut ne adjiciam, quàm miſerandum ſit, poſt iſta omnia conculcata, diabolo mancipatum teneri.

Δικαιοσύνῃ βεβαμμένον εἰς βάθος | hoc eſt, quod Perſius *Sat.* 2. *verſ. penult.* dixit;

Compoſitum jus faſq; animi, ſanctóſq; receſſus
Mentis, & incoctum generoſo pectus honeſto.

ubi incoctum pectus, animus non leviter tinctus

colore

colore virtutis, ſed perfectè, &, ut Græci dicunt, εἰς βάθος ac δευσοποιῷ βαφῇ. Thomas Mag. in *collect.* Δευσοποιός, ἡ εἰς βάθος βεβαμμένη βαφή. ita Marcus iſtic: Et Plut. *de Stoic contradict. cap.* 5. διὰ βάθους ἐγκεχρῶσθαι τοῖς φυσικοῖς λόγοις. Senec. *epiſt.* 36. *Perſeveret meus colere virtutem, perbibere liberalia ſtudia; non illa, quibus perfundi ſatis eſt, ſed hæc quibus tingendus eſt animus.* Et *nat. quæſt. l.* 1. *c.* 3. *Purpura, intereſt, quamdiu macerata ſit; —— ſæpius merſa ſit & excocta, an ſemel tincta.* Idémque *ep.* 71. *Quemadmodum lana quoſdam colores ſemel ducit, quoſdam niſi ſæpius macerata & recocta non perbibit: ſic alias diſciplinas ingenia, cùm accepêre, protinus præſtant; hæc niſi altè deſcendit, & diu ſedit, animum non coloravit, ſed infecit; nihil ex his quæ promiſerat, præſtat.* Huic βαφῇ, quæ nunquam remittit, (unde δευσοποιά τε καὶ ἀναπόνιπτα, Syneſio *epiſt.* 44.) contraria eſt ὑποσυρή, ex eadem tinctorum officina vox petita. (quò & Clemens alluſit *Strom. l.* 1. ubi philoſophiam dicit εἰς παραδοχὴν τῆς ἀληθείας, *ad veritatis veræque virtutis tincturam ſuſcipiendam* hominum animos præparare, προτυποῦσα καὶ προσυφοῦσα τὸ ἦθος, *mores præfigurando & præſubigendo*, quomodo lana ad colores imbibendos præparatur.) ἀρετῆς autem ὑποσυρὴν Fabius *inſtit. l.* 10. *c.* 2. Sic expreſſit: *Non ſufficit imaginem virtutis effingere, & ſolam, ut ſic dixerim, cutem, vel potiùs illas Epicuri figuras, quas è ſummis corporibus dicit effluere.* Hæc ferè Caſaub. ad Perſ. adjicias licet, opponi etiam huic βαφῇ δευσοποιῷ colorationem illam, quam à ſole contrahere obſervat in eodem ambulantes Cicero *de orat. l.* 2. in cute tantùm & ſuperficie corporis exteriore exceptam, non ulteriùs altiúſve in interiora penetrantem. οὐ γὰρ ἀναγκαῖον τῶν τὴν χρόαν μελάνων εἶναι πάντα μέλανα, *neque enim neceſſe eſt, qui cutem nigram habent, reliqua omnia* (etiam interna) *pariter habere colorata.* Ariſtot. *de gener. animal. l.* 2. *c.* 2. quo loco Herodotum refutat, qui *l.* 3. Æthiopum genituram nigram eſſe dixerat. Ita Plato *ep.* 7. Οἱ δὲ ὄντως μὲν μὴ φιλόσοφοι, δόξαις δ᾽ ἐπικεχρωσμένοι, καθάπερ οἱ τὰ σώματα ὑπὸ τοῦ ἡλίου ἐπικεκαυμένοι. Nec ſileri digna ejuſdem illa *politic. l.* 4. quibus de fortitudine, ſed fuſiùs, gemina his quæ de juſtitia ſtrictim Marcus hîc, diſſerit; οὐκοῦν οἶσθα ὅτι οἱ βαφεῖς, ἐπειδὰν βουληθῶσι βάψαι ἔρια, ὥστε εἶναι ἁλουργά, πρῶτον μὲν ἐκλέγονται ἐκ τοσούτων χρωμάτων μίαν φύσιν τὴν τῶν λευκῶν· ἔπειτα προπαρασκευάζουσιν οὐκ ὀλίγῃ παρασκευῇ θεραπεύσαντες ὅπως δέξηται ὅτι μάλιστα τὸ ἄνθος· καὶ οὕτω δὴ βάπτουσι· καὶ ὃ μὲν ἂν τούτῳ τῷ τρόπῳ βαφῇ, δευσοποιὸν γίγνεται τὸ βαφέν. καὶ ἡ πλύσις οὔτ᾽ ἄνευ ῥυμμάτων, οὔτε μετὰ ῥυμμάτων δύναται αὐτῶν τὸ ἄνθος ἀφαιρεῖσθαι· ἃ δ᾽ ἂν μὴ οἶσθα οἷα γίγνεται, ἐάν τέ τις ἄλλα χρώματα βάπτῃ, ἐάν τε καὶ ταῦτα μὴ προθεραπεύσας, ὅτι ἔκπλυτα καὶ γελοῖα; τοιοῦτον τοίνυν ὑπόλαβε κατὰ δύναμιν ἐργάζεσθαι καὶ ἡμᾶς, ὅτε ἐξελεγόμεθα τοὺς στρατιώτας καὶ ἐπαιδεύομεν μουσικῇ καὶ γυμναστικῇ· καὶ μηδὲν οἴου ἄλλο μηχανᾶσθαι, ἢ ὅπως ἡμῖν ὅτι κάλλιστα τοὺς νόμους πεισθέντες δέξοιντο, ὥσπερ βαφὴν, ἵνα δευσοποιὸς αὐτῶν ἡ δόξα γίγνοιτο καὶ περὶ δεινῶν καὶ περὶ τῶν ἄλλων, διὰ τὸ τήν τε φύσιν καὶ τὴν τροφὴν ἐπιτηδείαν ἐσχηκέναι· καὶ μὴ αὐτῶν ἐκπλύναι τὴν βαφὴν τὰ ῥύμματα ταῦτα, δεινὰ ὄντα ἐκκλύζειν, ἥ τε ἡδονὴ, παντὸς χαλεστραίου δεινοτέρα οὖσα τοῦτο δρᾶν καὶ κονίας, λύπη τε καὶ φόβος καὶ ἐπιθυμία, παντὸς ἄλλου ῥύμματος. τὴν δὲ τοιαύτην δύναμιν καὶ σωτηρίαν διὰ παντὸς δόξης ὀρθῆς ἀνδρείας ἔγωγε καλῶ καὶ τίθεμαι. virtus itaque ubi penitiùs hoc modo ſe in animum induerit, quod de Muſica Aphrodiſ. *problem. l.* 1. *q.* 121. quaſi συμφυσιοῦται τῇ ψυχῇ καὶ φύσις καθίσταται, ut Gregor. Nazianz. *orat.* 13. *animúſque in ea quæ didicit, transfiguratur.* ut Senec. *epiſt.* 6. & 94. Et *ſicut lanarum colores, quibus ſimplex ille candor mutatus eſt, elui non poſſunt:* Fabius *inſtitut. l.* 1. *c.* 1. *nec illarum conchylia quiſquam in priſtinum candorem revocet.* ita, *Difficulter eraditur, quod in hunc modum rudes animi perbiberunt.* Hieron. *ad Lætam.* Itaque *adv. Rufin.* idem: *Si literas didiciſſes, oleret teſta ingenioli tui, quo ſemel fuiſſet imbuta. lanarum conchylia nulla aqua diluuntur.* Et de talibus Greg. Nazianz. pronunciat, ἐργωδέστερον εἶναι τὸ μεταποιεῖν, ἢ γράψασθαι ἀπ᾽ ἀρχῆς ἀγαθόν. Alluſit eodem & Plutarch. cùm in *Dione* de Dionyſio diceret, τὴν βαφὴν οὐκ ἀνιέντα τῆς τυραννίδος, ἐν πολλῷ χρόνῳ δευσοποιὸν οὖσαν καὶ δυσέκπλυτον. Attulit & Clemens *ſtrom. l.* 6. Καθάπερ γὰρ τοῖς ἐρίοις ἡ σύψις τῆς βαφῆς ἐμμείνασα, τὴν ἰδιότητα καὶ παραλλαγὴν πρὸς τὰ λοιπὰ παρέχει ἔρια· οὕτως καὶ ἐπὶ τῆς ψυχῆς, ὁ μὲν πόνος παρῆλθε, μένει δὲ τὸ καλόν· καὶ τὸ μὲν ἡδὺ καταλείπεται, ἀναμάττεται δὲ αἰσχρόν. αὗται γὰρ ἑκατέρας ψυχῆς χαρακτηριστικαὶ ποιότητες, ἀφ᾽ ὧν γνωρίζεται. Quod non advertens eruditus interpres Hervetus, aliter longè accepit, quàm autor ipſe voluerat, & ac ſi lana colore aliquo intincta & imbuta, ad alius eundem transferre diceretur, cùm ille tincturæ moram diuturnam poſt operam in macerando tingendóq; inſumptam deſignatam vellet. Alluſiſſe videtur Muſonianum illud à Gellio *l.* 16. *c.* 1. laudatum. Ἄν τι πράξῃς καλὸν μετὰ πόνου, ὁ μὲν πόνος οἴχεται, τὸ δὲ καλὸν μένει· ἄν τι ποιήσῃς καλὸν μετὰ ἡδονῆς, τὸ δὲ μὲν οἴχεται, τὸ δὲ αἰσχρὸν μένει. Quod Cato in *oratione Numantiæ habita* ſic extulit. *Si quid vos per laborem rectè feceritis, labor ille à vobis citò recedet, benefactum à vobis, dum vivitis, non abſcedet. ſed ſiqua per voluptatem nequiter feceritis, voluptas citò abibit, nequiter factum illud apud vos ſemper manebit.* Vide ad *l.* 5. § 16. & *l.* 6. § 30. μὴ βαφῇς. & *l.* 10, § 34. τῷ δεδευμένῳ.

Ἀσπαζόμενον ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς τὰ συμβαίνοντα |

Ita

amolientis à ſe, Caini vox illa, *Numquid ego cuſtos ſum fratris mei? Gen. c. 4. v. 9.* Ad quæ verba Joannes ille ὁ χρυσόῤῥημων *in Gen orat.* 19. cum Marco noſtro plane conſentiens; Καὶ πῶς εἰ σοὶ κατ' ἀπολαύσιν ἅπαντα ἐπιτέτρεπτο, καὶ κατὰ τὸν τῆς φύσεως νόμον, ἐχρῆν σε καὶ φύλακα εἶναι τῆς τοῦ ἀδελφοῦ σωτηρίας· τοῦτο γὰρ ἡ φύσις ἐπιτάττει. Et Ambroſ. *de Caini & Abel. lib. 2. cap. 9. Recuſat fraternæ munus cuſtodiæ, quaſi exors naturæ.* Contrà Julian. Imper. de ſe *epiſt.* 12. Ἐπεὶ καὶ ἐγρηγορὼς, οὐχ ὑπὲρ ἑαυτοῦ μᾶλλον, ἢ καὶ ὑπὲρ ἄλλων ἁπάντων, ὡς εἰκὸς, ἐγρήγορα. De Demonacte Lucianus: Φίλος μὲν ἦν ἅπασι· καὶ οὐκ ἔστιν ὅν τινα οὐκ οἰκεῖον ἐνόμιζεν, ἄνθρωπόν γε ὄντα. Ità Apoſtol. *ad Galat. cap. 6. v.* 10. ἐργαζώμεθα τὸ ἀγαθὸν πρὸς πάντας. Facit huc & parabola illa Lucæ *c.* 10. quâ oſtendit D. Jeſus τὸν πλησίον ἡμῶν quemvis eſſe, cui, cum ope noſtrâ indigeat, ſubvenire poſſimus.

Δόξης δ' οὐχὶ τῆς παρὰ πάντων | Plato *Lachet.* ἔστι μέν τοι ὁ ἔπαινος ὅσα καλὸς, ὑπ' ἀνδρῶν ἀξίων προσδίδοσθαι. Hector apud Nævium,

Lætus ſum laudari me abs te, pater, laudato viro.

Cicer. *Tuſc. l. 4.* § 67. & *epiſt. famil. l. 5. ep.* 12. & *l. 15. ep.* 6. ubi ſubjungit; *Ea eſt enim profectò jucunda laus, quæ ab iis proficiſcitur, qui ipſi in laude vixerunt.* Idémque Seneca explicans, *epiſtol.* 102. *Cùm Tragicus ille apud nos ait; Magnificum eſſe laudari à laudato viro; laude digno, ait.* Et ibid. *Claritas, bonorum virorum ſecunda opinio eſt. vel laus eſt à bono bonis reddita.* & mox: *claritatem à gloria* diſtinguens; *Gloria multorum judiciis conſtat, claritas bonorum.* Itaq; Lucilius *Sat.* 14. apud Nonium profitetur,

Paucis ſe malle & ſapientibus eſſe probatum,
Ἢ πᾶσιν νεκύεσσι καταφθιμένοισιν ἀνάσσειν.

Τῶν ὁμολογουμένως τῇ φύσει βιούντων | Quod *naturæ convenienter vivere,* Flaccus, *l. 1. epiſt.* 10. & Cicero *Offic. l.* 3. Idémque *de Finib. l. 3. Congruenter naturæ convenientérque vivere.* & *Tuſcul. l. 5. Congruere naturæ, cúmque ea convenienter vivere.* Vide *ad l.* 1. § 9.

Οἳ δὲ αὖ οὕτως βιοῦντες, ὁποῖοι | Idem ferè *lib.* 9. § 18, 27. & *l.* 10. § 13. & *l.* 11. § 18. Cicero *pro domo ſua: Laudatio hominis turpiſſimi, mihi ipſi erat penè turpis.* Senec. *epiſt.* 52. *Quid lætaris, quod ab hominibus iis laudaris, quos non petes ipſe laudare?* Idem in *excerpt. Non poteſt ullam autoritatem habere ſententia, ubi qui damnandus eſt, damnat. Malis diſplicere, laudari eſt.* Bern. *epiſt.* 248. *Non poteſt bonus non eſſe, qui bonis placet: nec minus validum argumentum mihi videtur, quòd bonus ſit, ſi malis è regione diſpliceat.* At editor Lugdun. hîc negativam omiſit, in dictionis Marcianæ fraudem non ferendam.

Καὶ νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν | *Noctúque & interdiu.* ità Marinus in Proculo *cap.* 3. *ad lib.* 4. § 50. repræſentandus; νύκτωρ τε καὶ μεθ' ἡμέραν. quo loco non erat, quod Heraldus *animad. in Iambl. c.* 4. Scripturam editam ſubmoveret, & μεθ' ἡμέρας ſubſtitueret. etenim μεθ' ἡμέραν eſt *interdiu,* ut Marco iſtic, ità aliis paſſim. Ariſtoph. *Pluto* 4. 3.

Οἴμοι τάλας ἀποδύομαι μεθ' ἡμέραν.
Væ miſero mihi, ſpolior iſtic interdiu.

Demoſt. *in Midiam.* Καὶ γὰρ ἐχθρὸς ὢν, καὶ μεθ' ἡμέραν εἰδὼς ὕβριζεν. *& interdiu,* ſive *ipsâ luce, ſciens prudénſque contumeliâ afficiebat.* Polyb. *lib.* 1. γιγνομένων δὲ πλειόνων ἀδικημάτων καὶ νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν. &c; ποτὲ μὲν μεθ' ἡμέραν, ποτὲ δὲ νύκτωρ ἐπιφαινόμενος, Plut. in *Publicol.* Ὥστε μεθ' ἡμέραν τοὺς Ῥωμαίους ὁρῶντας, &c. nihil tritius aut pervulgatius. Adjiciam tamen unum amplius locū ex Luciani *cataplo,* quia ad Marci mentem facit. ibi Lychnus ſive *Lucerna,* Rhadamantho coram adverſùs Megapentheum teſtimonium perhibens; Ἐγὼ τὰ μεθ' ἡμέραν μὲν οὐκ οἶδα· οὐ γὰρ παρῆν· ἃ δὲ τὰς νύκτας ἐποίει καὶ ἔπασχεν, ὀκνῶ λέγειν. Vide *l.* 10. § 13.

Οἷος μεθ' οἵων φθείρεται | *Ac quibus ſe hominibus admiſceant.* Xyl. Et poteſt reverâ ex neceſſitudinibus & familiaritatibus de hominum affectu conjectura ſæpenumero haud vana fieri. juxta illud Phœnicis Euripidei, quod laudant Æſchines *adverſ. Timarch.* Diodor. Sic. *l.* 12. & Plin. min. *l. 4. ep.* 27.

Ὅστις δ' ὁμιλῶν ἥδεται κακοῖς ἀνὴρ,
Οὐ πώποτ' ἠρώτησα, γιγνώσκων ὅτι
Τοιοῦτός ἐσθ' οἵοισπερ ἥδεται ξυνών.
Si quis malorum paſcitur conſortio,
Inquirere ultrà parco; compertum hoc habens,
Talem eſſe quemque, quali amicitiâ utitur. Grot.

Cæterùm haud plenè ſatis Marci verba expreſſit is. pleniùs exactiúſque Caſ. *quales cum qualibus volutantur,* ſive commiſcendo ſeſe invicem fœdant & inquinant. Eſt enim metaphora à limo lutóve, quod è terra fit, humido aliquo commaceratâ. unde & φύρεσθαι non eſt tantùm μίγνυσθαι, vel μαλάσσεσθαι, ſed & μολύνεσθαι· &, φυρμός. ῥύπος, μίασμα, μολυσμός. Heſych. unde forſan & noſtrum, quo Caſ. uſus eſt hîc, moil. Vide *l.* 7. § 67.

Παρὰ τῶν τοιούτων ἔπαινον | Cicer. *de fin. lib. 2. Nihil eſt turpius quàm ſapientis vitam ab inſipientium ſermone pendere.* Idémque *de Oratore perfect.* § 41. *Ego cùm à noſtro Catone laudabar, vel reprehendi me à cæteris facilè patiebar. Sic Socrates videtur teſtimonio Platonis aliorum judicia debere contemnere.* Senec. *epiſt.* 52. *Quanta dementia ejus eſt, quem clamores imperitorum hilarem ex auditorio dimittunt?* Apud eundem Epicurus *epiſt.* 29. *Nunquam volui populo placere. nam quæ ego ſcio, non probat populus; quæ probat populus, ego neſcio.* Subjungit Seneca; *Idem hoc omnes tibi ex omni domo conclamabunt, Peripatetici, Academici, Stoici, Cynici,*

θῶς δή, *argutè quidem, haud verè tamen.* In ſermonis autem elegantia aut feſtivitate ſtudium poni Marcus alibi vetat. Vide *l.* 1. § 7. ἀϛειολογίας. & *l.* 8. § 30. περιεργῶς. Plato in *Politic.* Κἂν διαφυλάξῃς τὸ μὴ σπουδάζειν ἐπὶ τοῖς ὀνόμασιν, πλουσιώτερος εἰς τὸ γῆρας ἀναφανήσῃ φρονήσεως. Latiùs tamen extendit idem *epiſt.* 10. Τὸ γὰρ βέβαιον καὶ πιστὸν καὶ ὑγιές, τοῦτο ἐγώ φημι εἶναι τὴν ἀληθινὴν φιλοσοφίαν· τὰς δὲ ἄλλας τε καὶ εἰς ἄλλα τεινούσας σοφίας τε καὶ δεινότητας, κομψότητας οἶμαι προσαγορεύων, ὀρθῶς ὀνομάζειν. Aliud eſt τὸ κομψὸν *l.* 8. § 34. Senec. *ep.* 115. *Oratio vultus animi eſt: ſi circumtonſa eſt & fucata, & manufacta, oſtendit illum quoque non eſſe ſincerum, & habere aliquid fracti. non eſt ornamentum virile, concinnitas.* Sed de ſententiarum potiùs ratione Marcus iſtic. Cæterùm, μήτε κομψείᾳ τὴν διάνοιάν σου καλλωπιζέτω, Xyl. cùm reddidit, *ne in cogitationibus tuis aſtutiam ſecteris*; à Marci mente nimiùm quantum receſſit. διανοίας σχήματα, ſive *figuræ ſententiarum* rhetoricæ magiſtris quid ſint, docet Fabius *inſtit. l.* 9. *c.* 1.

Πολυῤῥήμων | Epictet. *Enchir. c.* 32. § 1. Καὶ σιωπὴ τὸ πολὺ ἔστω, ἢ λαλείσθω τὰ ἀναγκαῖα, καὶ δι' ὀλίγων. Juvenal. *Sat.* 2. *v.* 14.

Rarus ſermo illis, & magna libido tacendi.

Πολυπράγμων | Vide *l.* 4. § 24. De ſapientibus ex Stoicorum ſenſu Laërt. *l.* 7. in *Zenon.* Ἀπράγμονάς τε εἶναι· ἐκκλίνειν γὰρ τὸ καθῆκον. Plut. *de Stoic. contrad. c.* 16. ait, Chryſippum *vitarum l.* 4. τὸν σοφὸν λέγειν ἀπράγμονά τι καὶ ἰδιοπράγμονα εἶναι· Verba Chryſippi, Οἶμαι γὰρ ἔγωγε τὸν φρόνιμον καὶ ἀπράγμονα εἶναι, καὶ ὀλιγοπράγμονα, καὶ τὰ αὑτοῦ πράττειν. ὁμοίως τῆς τε αὐτοπραγίας καὶ ὀλιγοπραγμοσύνης ἀστείων ὄντων. Idem *lib. de eligend. propt. ſe.* τῷ γὰρ ὄντι φαίνεται ὁ κατὰ τὴν ἡσυχίαν βίος ἀκίνδυνόν τι καὶ ἀσφαλὲς ἔχειν· οὐ πάνυ τῶν πολλῶν δυναμένων τοῦτο συνιδεῖν. itaque Tertull. *de pall, c.* 5. non *Epicuros* tantùm, ſed & *Zenonas quietis magiſterium* dicit. Quanquam Tigellinus impurus ille Neronis Palpo, apud Tacitum *annal. l.* 14. Stoicæ ſectæ objicit, quòd *turbidos & negotiorum appetentes faciat.* Siracides *c.* 38. *v.* 26. Ὁ ἐλασσούμενος πράξει αὐτοῦ, σοφισθήσεται.

Ὁ ἐν σοὶ θεὸς | Mentem nunc *dæmonem*, ut *l.* 2. § 13. & *infr.* § 6. nunc & *Deum* dicit, ut hoc loco, ſic *l.* 12. § 26. ὁ ἑκάστου νοῦς θεός. ibi plura vide.

Πρεσβύτης | Ità *l.* 5. § 27. προστάτην καὶ ἡγεμόνα.

Ἄῤῥεν | Vide *lib.* 2. § 5. De Zenone apud Laërt. *l.* 2. Zenodotus:

Ἄῤῥενα γὰρ λόγον εὗρες——
Maſcula enim verba inveniſti — vel
Maſculam enim vitæ rationem tu reperiſti.

Et Senec. *epiſt.* 33. *Totus contextus illorum virilis eſt.* Apud Perſium *Sat.* 5. *v.* 144. *Maſculam bilem.* i. e. *Maſculum animum criminis loco luxuria objicit juveni in ſuis caſtris militanti.* Caſaub. ibi.

Ἀνατεταχὼς | *qui ſe ita comparaverit.* Xyl. vel *compoſuerit.* ἀνατάξασθαι, εὐτρεπίσασθαι. Heſ. & Suid.

Περιμένων τὸ ἀνακλητικὸν | Tranſlatum videtur à re militari: quod & Suidas cenſet, ubi locum hunc laudat, niſi quòd τὸ ἀνακλητικὸν illud eſſe *claſſicum* exiſtimet, *quo* εἰς πόλεμον οἱ ῥᾴθυμοι ἀνακαλοῦνται, *ignaviores ad prælium in eundem incitantur*; cùm ſit potiùs, ut Budæus, *quo receptui ſignum datur, & à pugna, fuſorumve proſecutione milites revocantur.* quomodo Plut. in *apophth. Lacon.* Ἄλλος ἐπὶ παρατάξεως τοῦ πολεμίου τὸ ξίφος καταφέρειν μέλλων, ἐπεὶ τὸ ἀνακλητικὸν ἐσήμηνεν, οὐκέτι κατήνεγκε. quod idem & de Chryſanta Perſa narrat, in *collatione Pelopidæ & Marcelli*, & in *capit. Rom. quæſt.* 39. à Cyro eo nomine laudato; ex Xenophont. *pæd. l.* 4. Ita & Pollux *onomaſt. l.* 1. *c.* 9. § 19. ubi τὸ εἰς ἔφοδον opponit τῷ ἀνακλητικῷ. Et clariùs adhuc *l.* 11. *c.* 11. παρακελευστικὸν, δὲ τὸ κατὰ τὴν τῆς μάχης συμβολήν· ἀνακλητικὸν δὲ, τὸ ἐκ τῆς μάχης ἀνακαλοῦν. Ita Diodor. Sicul. *l.* 17. *c.* 7. Ἀνεκαλέσατο τῇ σάλπιγγι τοὺς στρατιώτας. & Polyb. *l.* 1. ἀνακληθέντας τοὺς ἑαυτοῦ παρήγγειλε τοῖς σαλπικταῖς· & Plut. in *Fabio*: Τῇ σάλπιγγι σημήνας ἀνάκλησιν. quod Syneſ. in *Calvit.* κελεύει ἀνακλητικὸν ἠχῆσαι τὰς σάλπιγγας. Sed & Longus *Paſtoral. lib.* 4. de Caprario, cujus cantibus capræ aſſueverant: Πρῶτα μὲν ὀλίγον ἐνέπνευσε, καὶ αἱ αἶγες ἔστησαν, τὰς κεφαλὰς ἀράμεναι· εἶτα ἐνέπνευσε τὸ νόμιον, καὶ αἱ αἶγες ἐνέμοντο κάτω· αὖθις λιγυρὸν ἔδωκε, καὶ ἀθρόαι κατεκλίθησαν· ἐσύρισέ τι καὶ ὀξὺ μέλος, αἱ δὲ, ὥσπερ λύκου προσιόντος, εἰς τὴν ὕλην κατέφυγον· μετ' ὀλίγον ἀνακλητικὸν ἐφθέγξατο, καὶ ἐξελθοῦσαι τῆς ὕλης, πλησίον αὐτοῦ, τῶν ποδῶν συνέδραμον. Sed & apud eundem *l.* 1. Dorcona pelle lupinâ invadentes canes ἀνακλήσει συνήθει ἡμεροῦσι Daphnis fertur. Idémq; *l.* 2. Λαβὼν τὴν σύριγγα, συρίζει γοερὸν, ὡς ἐρῶν ἐρωτικὸν, ὡς πείθων ἀνακλητικὸν, ὡς ἐπιζητῶν. Eodem reſpexit Epictetus *diſſert. l.* 1. *c.* 29. Ἐὰν δ' ὁ θεὸς σημήνῃ τὸ ἀνακλητικὸν ὡς τῷ Σωκράτει, πείθεσθαι δεῖ τῷ σημαίνοντι, ὡς στρατηγῷ. Idem *l.* 3. *c.* 13. Ὅταν δὲ μὴ παρέχῃ τἀναγκαῖα, τὸ ἀνακλητικὸν σημαίνει, τὴν θύραν ἤνοιξε, καὶ λέγει σοι, ἔρχου. Et *c.* 26. Τί οὖν, ἐὰν μὴ παρέχῃ τροφάς; τί γὰρ ἄλλο, ἢ ὡς ἀγαθὸς στρατηγὸς, τὸ ἀνακλητικόν μοι σεσήμαγκε; πείθομαι, ἀκολουθῶ, ἐπευφημῶν τὸν ἡγεμόνα, ὑμνῶν αὐτοῦ τὰ ἔργα. Et *c.* 24. Ἄν μ' ἐκεῖ πέμψῃς, ὅπου κατὰ φύσιν διεξαγωγὴ οὐκ ἔστιν ἀνθρώπων, οὐ σοὶ ἀπειθῶν ἔξειμι· ἀλλ' ὡς σοῦ μοι σημαίνοντος τὸ ἀνακλητικὸν, αἰσθάνομαι ὅτι μου χρείαν οὐκ ἔχεις. Poteſt & à re nautica ſumptum videri. quâ imagine eâdem ferè in argumento eodem uſus eſt Epictetus *Enchir. cap.* 7. Καθάπερ ἐν πλῷ, τοῦ πλοίου καθορμισθέντος, ἂν ἐξέλθῃς ὑδρεύσασθαι, ὁδοῦ μὲν πάρεργον, καὶ κοχλίδιον

Digitized by Google

ἀναλάξῃ ὁ βουλόμενον, πιστῶς [al. πέπεισθαι] δὲ δεῖ τὴν διάνοιαν ἐπὶ τὸ πλοῖον, καὶ συνεχῶς ἐπιστρέφεσθαι, μή ποτε σύ γε ὁ κυβερνήτης καλέσῃ, καὶ τότε πάντα ἐκεῖνα ἀφιέναι, ἵνα μὴ δεδεμένος ἐμβληθῇς, [ἐνβληθῇς vulg. perperam.] ὡς τὰ πρόβατα. οὕτω καὶ ἐν βίῳ, ἐὰν διδῶται ἀντὶ βολβίου καὶ κοχλιδίου γυναικάριον καὶ παιδίον, οὐδὲν κωλύσει. ἐὰν δὲ ὁ κυβερνήτης καλέσῃ, τρέχε ἐπὶ τὸ πλοῖον, ἀφεὶς ἐκεῖνα πάντα, μηδὲν ἐπιστρεφόμενος· ἐὰν δὲ γέρων ᾖς, μηδὲ ἀπαλλαγῇς ποτε τοῦ πλοίου μακράν, μή ποτε καλοῦντος ἐλλίπῃς. Vide ad l. 9. § 3. & l. 11. § 20. quo loco, quod ἀνακλητικὸν iſtic, ἐνδόσιμον idem dici videtur.

Εὔλυτος | Citat Suidas è Marco iſta, ſed non explicat. Sic *infr.* § 7. εὐλύτως ἄπειμι. & § 16. εὔλυτον. Poteſt autem τὸ εὔλυτον iſtud à *veſtitu* ſive *calceatu* tranſlatum videri; qui quò minùs arctè aſtringitur, eò faciliùs exolvitur & exuitur. De Iphicrate Diodor. Sicul. *l.* 15. Τὰς δὲ ὑποδέσεις τοῖς στρατιώταις εὐλύτους καὶ κούφας ἐποίησε, τὰς μέχρι τοῦ νῦν ἰφικρατίδας ἀπ' ἐκείνου καλουμένας. Indè Luc. 3. *v.* 16. λῦσαι τὸν ἱμάντα τοῦ ὑποδήματος. quem locum tractans, & more ſuo in allegoriam trahens, Clemens *Strom. l.* 5. χρῆναι γὰρ τοὺς καθαρεύοντας ἀπολύειν τοῦ σώματος, καὶ τὴν τότε ἀμπεχόμενον τὴν ψυχήν, ὥσπερ τοῦ δεσμοῦ τὸν πόδα. Itâ Lucr. *l.* 1.

—vita quoque omnis
Omnibus è nervis atque oſſibus exſolvatur.
—veluti cùm lubrica ſerpens
Exuit in ſpinis veſtem.—

Sicut idem *l.* 4. & *l.* 3.

—veſtémque relinquere ut anguis,
Gauderet.— de anima corpus exuente. De Diogene Cynico Epictet. *l.* 3. *c.* 26. ἐλεύθερος ἦν, ὅτι ἀποβεβλήκει πάσας τὰς τῆς δουλείας λαβάς· πάντα εὔλυτα εἶχε, πάντα μόνον προσηρτημένα. *omnia appenſa tantùm, non adſtricta habebat.* Interpres enim doctiſſimus perperam reddidit; *Omnia à ſeipſo pendentia.* Poteſt & à *fructibus maturis*, quæ ſponte ſuâ decidunt, quum immatura valdiùs adhæreant. Theophr. *de cauſ. plant. l.* 5. *c.* 4. Πεπανθεὶς γὰρ ὁ καρπὸς, αὐτόματος ἀπορρεῖ· πρὸ δὲ τοῦ πεπανθῆναι, μᾶλλον ἰσχύει καὶ προσήρτηται. Vide *l.* 12. § 3. Cicer. *de ſenect. ſicut poma ex arboribus, ſi cruda ſunt, vi avelluntur, ſi matura & cocta, decidunt: ſic vitam adoleſcentibus vis aufert, ſenibus maturitas.* quod Senec. *epiſt.* 30. *Senectus leniter emittit, non repente avulſum vita, ſed minutatim ſubductum.* Vide *l.* 9. § 3. Aptiſſimè ad Marci mentem, Idem in *Oedip.* 4. 2.

Animam ſenilem mollis exolvit ſopor.

Contendi autem poſſunt cum Marci iſtis Epicteti illa *differt. l.* 2. *c.* 6. Ἀλλὰ χρονίσας μὲν ἀπολείψω τὸν πόλεμον, ἐπειδὴ τῆς σάλπιγγος ἤκουσα ἀνακαλούσης, ἄπειμι· ὑπὸ στρατηγοῦ ἐδόξεν αὐτῷ, τὰ τοῦ στρατηγοῦ περιέσπασα, ἢ τὰ ἴδια. ποιῶν ἡμᾶς δὲ οὐδεὶς θέλει, οὐδὲ τῆς ἀνάγκης καλούσης, εὐλύτως ὑπακοῦσαι αὐτῇ· ἀλλὰ κλαίοντες καὶ στένοντες πάσχομεν ἃ πάσχομεν· & fortaſſe iſtic etiam εὐλύτως fuerat. Vide ad *l.* 8. § 33. *l.* 9. § 3.

Μήτε ὅρκου δεόμενος | Juramentum omne viro ejuſmodi, qualem Marcus iſtic delineat, variis rationibus neutiquam neceſſarium videri poſſit. Ac primò quidem διὰ τὸ ἀξιόπιστον. quia, cùm veracem ſe jugiter ac conſtantiſſimè exhibuerit, etiam injurato à quibuſvis fides adhibebitur. καὶ γίγνεται τοιούτοις ἀνθ' ὅρκων ὁ τρόπος· ut Libanius *orat.* 28. In quam ſententiam argutè Clemens *Strom. l.* 7. Τὸ ἀληθεύειν κατὰ τὸν ὅρκον, ἐκ συμφωνίας τῆς κατὰ τὸ ἀληθὲς γίνεται· τὸ ὀμνύειν [itâ Heinſ. quod vulg. εὑρεῖν.] ἐν συμβάσει κατὰ τὴν κατάληψιν τὴν ἐν τοῖς καθήκουσι. ποῦ τοίνυν ἔτι τοῦ ὅρκου χρεία, τῷ κατ' ἄκρον ἀληθείας βιοῦντι; Clariùs Iſidor. Peluſ. *l.* 2. *epiſt.* 148. Ὁ γὰρ εὖ βιούντων λόγος ὅρκου πρότερος τοῖς πάντων δεῖ ἀκινδύνων τεταγμένος ψήφοις. καὶ ὁ, εἰ πιστεύεσθαι βουλόμεθα, εὖ βιῶμεν. Sed & Pythagoras, ſectatoribus ſuis præcipiebat, Μὴ ὀμνύναι θεούς· ἀσκεῖν γὰρ αὑτὸν δεῖν ἀξιόπιστον παρέχειν. Laert. *l.* 8. Quod Gregor. Naz. in *Iamb.*

Ὅρκον δὲ φεῦγε πάντα. πῶς ἂν πείσομεν;
Λέξω, τρόπῳ τε τὸν λόγον πιστούμενος.

De Eſſenis Joſephus *captiv. Jud. lib.* 2. *c.* 12. πᾶν μὲν τὸ ῥηθὲν ὑπ' αὐτῶν ἰσχυρότερον ὅρκου· τὸ δὲ ὀμνύειν αὐτοῖς περιΐστανται, χεῖρόν τι τῆς ἐπιορκίας ὑπολαμβάνοντες. ἤδη γὰρ δὴ κατεγνῶσθαι φασὶ τὸν ἀπιστούμενον δίχα θεοῦ. Cicero *pro Balbo: Athenis aiunt, cùm quidam apud eos, qui ſanctè gravitérque vixiſſet, & teſtimonium publicè dixiſſet; & ut mos Græcorum eſt, jurandi cauſâ ad aras accederet; unâ voce omnes judices, ne is juraret, reclamâſſe.* Xenocrates is fuit, uti docet Laert. *l.* 4. in *Xenocr.* Ἦν δὲ, inquit, καὶ ἀξιόπιστος σφόδρα· ὥστε μὴ ἐξὸν ἀνώμοτον μαρτυρεῖν, τούτῳ μόνῳ συνεχώρουν Ἀθηναῖοι. Sed & Val. Max. *memorab. l.* 2. *c.* 10. qui hoc ipſum ubi retulerat, ſubjunxit; *Judices, quod ſibimet ipſis poſtmodum dicendæ ſententiæ loco remiſſuri non erant, ſinceritati ejus concedendum exiſtimârunt.* Vide quæ de Maximo Marcus *l.* 1. § 15. Plaut. *Amphitr. Act.* 1. *Scen.* 1. *v.* 281.

Nam injurato ſcio plùs credet mihi, quàm jurato tibi.

Itâ quod apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 27. Æſchylus;

Οὐκ ἀνδρὸς ὅρκοι πίστις, ἀλλ' ὅρκων ἀνήρ.
Dat fidem vir juramento, non juramentum viro.

ſive ut Grotius reddit,

—vir ſacramento fidem
Debet mereri, non ſacramentum viro.

Deinde, διὰ τὸ ἀδιάστροφον καὶ τὸ ἀσφαλές. quia, cùm ſit ſponte ſuâ æqui boniſq; tenaciſſimus, juramento nihil opus habiturus ſit, cujus religione ad officium ſuum præſtandum adigatur. Etenim quemadmodum de legibus Demonax Cynic. ap. Lucian. οἱ ἀγαθοὶ νόμων οὐ δέονται, nimirum, ποιοῦντες ἑκουσίως

ἃ δεῖ.

Digitized by Google

διὰ τὸν λόγον, ἃ ἄλλοι ἄκοντες διὰ τὸν νόμον. οἱ γὰρ ἀληθῶς φιλοσοφοῦντες μόνοι ποιοῦσιν ἑκουσίως, ἃ ποιοῦσιν ἄκοντες οἱ λοιποὶ διὰ τὸν νόμον, ὥσπερ ὑπὸ πληγῆς κυνὸς ἢ γαλέου ψόφῳ τὴν ἡδονὴν ἀποτρεπόμενοι, καὶ πρὸς τὸ δεινὸν ἀποβλέποντες. Xenocrates apud Plur. *adv. Colot.* & *de virt. moral.* Et Conſtantius Imper. *orat. pro Themiſtio:* Εἰ δυνατὸν ἦν πᾶσιν ἀνθρώποις φιλοσοφεῖν, τῆς ἐκ τῶν νόμων ἀνάγκης οὐκ ἂν ἦν χρεία. ὧν γὰρ οὗτοι διὰ τὸ δέος ἀπέχονται, ταῦτα ἂν ἐμίσουν ἐκ προαιρέσεως. Itaque Ariſtippus, Τί πλέον ἔχουσιν οἱ φιλόσοφοι, requiſitus, reſpondit, referente Laertio; Ἐὰν πάντες οἱ νόμοι ἀναιρεθῶσιν, ὁμοίως βιώσομεν. *Eodem quo nunc vivunt modo victuros philoſophos, etiamſi leges omnes tollerentur.* Siquidem id ſuâ ſponte facient, quod legibus facere coguntur. De juramento pariter dici poterit; nihil iſtoc viro bono opus, quò ad id quod eſt officii ſui obeundum, vel impellatur, vel obſtringatur: quum ſponte ſuâ facturus ſit illud, quod alii vix etiam juramenti vinculis conſtricti exequantur. Itâ M. Fabius fugientibus cohortibus poſt Q. Fabium in prælio occiſum; *Hoc juráſtis* inquit, *milites? fugientes vos in caſtra redituros? adeò ignaviſſimos hoſtes magis timetis, quàm Jovem Martémque per quos juráſtis? at ego injuratus aut victor revertar, aut propè te hic, Q. Fabi, dimicans cadam.* Liv. *l.* 2. De Numa Livius idem *l.* 1. *Eà pietate omnium pectora imbuerat, ut fides ac jusjurandum, propulſo legum ac pœnarum metu, civitatem regerent.* Cæterùm Fabium fides pietáſq; in patriam etiam citra juramentum in officio continebant. Atq; hoc eſt quod Solon, ut Laert. *l.* 1. Καλοκαγαθίαν ὅρκου πιστοτέραν ἔχε. Quanquam nec *injuratus* prorſus vir bonus: *ſacramento*, non vulgari tamen illo, adactus, ſed ſanctiore etiam, ſi quid in iſtis aliud alio ſanctius æſtimatur, quódq; facit, ut illius idcirco nullus indigeat. Senec. *epiſt.* 37. *Quod maximum vinculum eſt ad bonam mentem, promiſiſti virum bonum. Sacramento rogatus es.* & *epiſt.* 65. *Sapiens, aſſectatórque ſapientiæ, velut ſacramento rogatus,* &c. Et *de vit. beat. c.* 15. *ad hoc ſacramentum adacti ſumus.* Cæterùm ego ſenſui, quem priore loco propoſueram, ἐμμόνως. Tertio deniq; (id quod Marcum iſtic cum primis velle, nullus ambigo) διὰ τὸ αὔταρκες καὶ ἀπροσδεές· quia eo ſit animo eâque ſui fiduciâ, ut juramentum interponere nihil habeat neceſſe, ſi dicenti fides derogata fuerit; cùm ab aliorum de ſeſe opinionibus ac judiciis bonum ſuum ac beatitatem neutiquam pendere perſuaſum habeat. quò ſpectat & quod ſequitur, ut nec juramentum proprium, ità nec teſtimonium alienum, ſic affecto, uſui (neceſſario ſaltem) futurum.

Μήτε ἀνθρώπου τινὸς μάρτυρος | Ità *l.* 7. § 62. ἔτι ἀμαρτυρησίας δέονται. Et *infrà* § 16. οἱ δὲ ἀπιστοῦσιν αὐτῷ, &c. *parum penſi habiturum, etiamſi non ipſi fidem adhibuerint, talem eſſe reverà, qualem præ ſe fert.* Τί δ' ἐρεῖ τις ἢ ὑπολήψεται περὶ αὐτοῦ, οὐδ' εἰς νοῦν βάλλεται. *lib.* 10. § 11. aliud eſt autem quod *lib.* 9. § 29. μὴ περιβλέπου, εἴ σε εἴσεται.

Ἓν δὲ τὸ φαιδρὸν | Vitioſa proculdubio ſcriptura. ambigua ſatis emendario. Eruditus vir D. Boot. vult ἓν δὲ, quaſi dicat: *hoc unum cum primis attendatur*, vel *agatur*. quomodo Apoſt. *ad Philip. c.* 3. *v.* 13. ἓν δέ. *Unum hoc* eſt quod ago, quod attendo. Ego exiſtimaverim legi poſſe, ἔνι δὲ, vel, quia id forſan poetarum eſt peculiare, ἔνι δὲ, ἀντὶ τοῦ ἔνεστι δὲ, *ineſt autem* hujuſmodi, quam ſuprà delineaveram, animi conſtitutioni *alacritas* jugis καὶ αὐτάρκεια. Vel ſi cui minùs hoc arriſerit, quia moniti ſeu præcepti rationem præcedentia habent, ἐνῆ δὲ, aut ἐνέστω δὲ, *inſit autem*, aut *inesto verò*, &c. Cæterùm aliorum arbitrium eſto. ego nihil ſtatuerim.

Τὸ φαιδρὸν | Apul. in *apolog. Cæterùm Platonica familia nihil novimus niſi feſtum & lætum, & ſolenne & ſuperum & cæleſte.* Senec. *epiſt.* 60. *Talis eſt ſapientis animus, qualis mundi ſtatus ſuper Lunam: ſemper illic ſerenum eſt.*

Ὀρθὸν οὖν εἶναι χρὴ, οὐχὶ ὀρθούμενον | *Rectum igitur eſſe oportet, non autem erectum.* hoc eſt: qui *rectè* ipſe per ſe jugiter conſiſtat *incedátque talo*, ut Horatius loquitur, *l.* 2. *ep.* 1. non qui lapſus, vel lapſabundus alienâ manu erigi opus habeat; quomodo de Hectore Homer. *Il.* η. *v.* 272.

— ὁ δ' ὕπτιος ἐξετανύσθη
Ἀσπίδι ἐγχριμφθείς· τὸν δ' αἶψ' ὤρθωσεν Ἀπόλλων.

Et de Euryalo, *Il.* ψ. *v.* 694.

Ὡς πληγεὶς ἀνέπαλτ'· αὐτὰρ μεγάθυμος Ἐπειὸς
Χερσὶ λαβὼν ὤρθωσε. —

Sophocles *Oedip. Colon.*

Γέροντα δ' ὀρθοῦν, φλαῦρον, ὃς νέος πέσῃ.
Fruſtra, in juventa lapſus, erigitur ſenex.

Plutarch. *ad præfect. indoct.* οὔτε γὰρ πίπτοντός ἐστιν ὀρθοῦν, οὔτε διδάσκειν ἀγνοοῦντος. *Neque enim aut erigere alios idoneus eſt, qui ipſe cadit; aut docere, qui ipſe neſcit.* Vide *ad l.* 1. § 15. Suid. Ὀρθὸς λέγεται καὶ ὀρθωθείς. Μάρκος. Ὀρθὸν δὲ (f. δεῖ) εἶναι καὶ μὴ ὀρθούμενον. Verùm ſæpiùs iſtic jam nominatus & deinceps nominandus, non ſine grati animi ſignificatione, D. Boot. aliorſum hæc accipit. *Eſſet*, inquit, *plus quàm Stoica rigiditas*, ἀναμαρτησίαν *exigere à ſectatoribus ſapientiæ, cùm illa non niſi ipſis ſapientibus competat. deinde ſibi ipſi contradiceret, ut qui paſſim monet à peccatis quidem cavendum eſſe omni curâ & diligentiâ; ſin in aliqua prolabaris, reſurgendum eſſe, & meliora monſtranti obtemperandum.* Vide *l.* 4. § 12. & *l.* 5. § 9, 10. & *l.* 6. § 11, 21. & *l.* 8. § 16. *Quin & l.* 7. § 12. *iiſdem verbis, quæ hic difficultatem pariunt, ſed ſenſu diverſo*, Ὀρθὸς, ἢ ὀρθούμενος. *Senſus itaque, ni fallor, hic eſt.* Ὀρθὸς inter alia valet, quod Latinis *erectus* vel *ſurrectus*; τὸ ἑσταμένον καὶ ἄνω βλέπον, καὶ μὴ συγκεκυφός, ut

Græci Grammatici exponunt. Ità Xenoph. in *Sympoſ.* Μετὰ δὲ τοῦτο κύκλος εἰσηνέχθη σύμπλεως ξιφῶν ὀρθῶν. Theophr *l.* 5. *de cauſſ. c.* 4. μετὰ τὴν τομὴν, ὅταν ὀρθὰ φυῇ, πολὺ θᾶττον αὔξει. Lucian. τοὺς δὲ ἔτι μηδὲ στῆναι δυναμένους, μηδὲ ὅσα καθ' ἵζης ἔχειν ὀρθῶς. Vult igitur Marcus, *è diſciplinæ ſuæ placitis, ut rectus inſiſtas, idque per te, ità ut externis veluti fulcris non indigeas: alioqui fore, ut ſemper verſeris in metu ruinæ, videlicet fulcris illis (honore, divitiis, liberis, &c.) in quæ te inclinabas, ac quibus te probe ſuffultum putabas, ſubductis; quod facillime ac multis occaſionibus fieri poteſt.* igitur hæc verba nihil aliud volunt, quàm illud triſtiſſimum Stoicorum dogma, *Viro ſapienti debere omnem felicitatem intra ſeſe repoſitam eſſe, ità ut non pendeat à rebus externis, extra ipſius poteſtatem ſitis.* Itaque ſic interpretor, *Oportet ut ſtes erectus, non ut erectus tenearis ab aliis.* Vide Platon. in *Menex.* ſupr. *ad l.* 2. § 11. Marcus ipſe *l.* 7. § 2. Τῶν παθῶν, καὶ ὀρθὸς εἶ. favent huic interpretationi, & antegreſſa illa, τὸ ἀπροσδεὲς τῆς ἔξωθεν ὑπηρεσίας, &c. quibus adjungi poſſunt & Epicteti illa, *l.* 3. *c.* 24. Ταῦτα ἔχων ἀεὶ ἐν χερσὶ, καὶ τρίβων αὐτὸς παρὰ σαυτῷ, καὶ πρόχειρα ποιῶν, οὐδέποτε δεήσῃ τοῦ παραμυθουμένου σε καὶ ἐπιρρωννύντος. Ità fuerit, ſed à corpore ad animum traductum, quod de ſe Umbricius apud Satyricum *ſat.* 3. —*pedibus me*
Porto meis, nullo dextram ſubeunte bacillo.

§ 6. Εἰ μὲν κρεῖττον εὑρίσκεις | Ità Epictet. *lib.* 4. *c.* 9. Εἴ τινα ἄλλα τούτων μείζονα ζητεῖς, ποίει ἃ ποιεῖς.

Ἀρκεῖσθαι ἑαυτῇ | *ſuprà* § 5. teſte nullo, ope operâve nulla indigens. Vide *l.* 9. § 26.

Καὶ ἐν τῇ εἱμαρμένῃ | Vide an non [ἐν] illud inducendum ſit: ut ſententia ſic procedat, ἀρκεῖσθαι ἑαυτῇ, in eis quæ rationis ope adminiſtrantur, καὶ τῇ εἱμαρμένῃ, in eis quæ ἀπροαιρέτως contingunt vel decernuntur potius.

Τὸ ἄριστον εὑρισκόμενον ἀπόλαυε | Ità *l.* 12. § 29. dixit ἀπολαύειν τοῦ ζῆν. Senſuum prægnans dictio. Eſt enim ἀπολαύειν, ſive *frui*, cum oblectatione quadam in re adepta prorſus acquieſcere. Ideo *mediis uti, fine frui* dicimur. indè tritum illud in ſchola Theologica, *peccatum in hoc omne conſiſtere, quod aut fruimur utendis, aut utimur fruendis.* Videatur Auguſt. *de doctrin. Chriſt. l.* 1. *c.* 22, 32, 33. Et *de Trin. l.* 9. *c.* 8. & *l.* 10. *c.* 10, 11. & 83. *quæſt.* 30. Petr. Longob. *ſent. l.* 1. *diſt.* 1. & Thom. Aquin. *Sum. part.* 1. 2. *quæſt.* 11. *art.* 3, 4. Verùm Marco ipſo nemo meliùs τὸ ἀπολαύειν iſtud nobis explicaverit. Is *l.* 10. § 32. ἀπόλαυσιν, inquit, δεῖ ὑπολαμβάνειν, πᾶν ὃ ἔξεστι κατὰ τὴν ἰδίαν φύσιν ἐνεργεῖν· ἀπόλαυσιν ſive *fruitionem oportet ducere, quicquid ſecundùm naturam ſuam exequi datur.* hoc autem quomodo fiat, ibidem docet. nempe, cùm eo loco iſta nobis ſint, οἷόν ἐστι τοῖς ἡδυπαθοῦσιν ἡ τρυφὴ, quo *deliciæ & luxus ſunt hominibus voluptati deditis,* qui in ea nimirum ſummum bonum ſtatuunt, & quorum vita βίος ἀπολαυστικὸς dicitur Ariſtoteli *Ethic. Nicom. l.* 1. *c.* 5. & *Eudem. l.* 1. *c.* 4. & ipſi ἀπολαυστικοί. *ibid. lib.* 2. *c.* 4. quo ſenſu & ἀπολαυστικὴ φαντασία, *ſuprà* § 4. quæ ἡδονικὴ *ibidem.* Senec. *de benef. l.* 4. *c.* 13. *Viri officium eſt, inter alia, & beneficium dare. quare ergò dat? ne non det,* (q. d. nè officio ſuo deſit) *ne occaſionem benefaciendi perdat. vobis voluptas eſt, inerti otio aſſueſcere corpuſculum, & ſecuritatem ſoporis ſimillimam appetere, & ſub denſa umbra latitare, tenerrimiſque cogitationibus, quas tranquillitatem vocatis, animi marcentis oblectare torporem, & cibis potionibuſque intra hortorum latebram corpora ignaviâ pallentia ſaginare: nobis voluptas eſt dare beneficia, vel laborioſa, dum aliorum labores levent; vel periculoſa, dum alios è periculis extrahant; vel rationes noſtras aggravatura, dum aliorum neceſſitates & anguſtias laxent.*

Εἰ δὲ μηδὲν κρεῖττον φαίνεται | Quod Flac. *l.* 1. *ep.* 12. — *ſi cuncta putas unâ virtute minora.*

Τὸν ἐνιδρυμένον ἐν σοὶ δαίμονα | Vide *lib.* 2. § 13.

Τὰς φαντασίας ἐξετάζοντος | Explicat, quod ſuprà dixerat § 5. μήτε ἀνεξέταστος. Epictet. *l.* 3. *c.* 12. Ὡς γὰρ ὁ Σωκράτης ἔλεγεν, ἀνεξέταστον βίον μὴ ζῆν· οὕτως ἀνεξέταστον φαντασίαν μὴ παραδέχεσθαι· ἀλλὰ λέγειν, ἔκδεξαι, ἄφες, ἴδω τίς εἶ, καὶ πόθεν ἔρχῃ· ὡς οἱ νυκτοφύλακες, δεῖξόν μοι τὰ συνθήματα· ἔχεις τὸ παρὰ τῆς φύσεως σύμβολον, ὃ δεῖ τὴν παραδεχθησομένην ἔχειν φαντασίαν; Cæterùm etiam ſuprà miraculum omne cautionem ἀνεξεταστίας idem proponit, *l.* 3. *c.* 2. ἵνα μηδ' ἐν ὕπνῳ λάθῃ τις ἀνεξέταστος παρελθοῦσα φαντασία, μηδ' ἐν οἰνώσει, μηδὲ μελαγχολῶντος. quæ & eadem ferè habet *l.* 2. *c.* 17. quo loco, nec immeritò, iſtud poſcenti ſucclamat, οὐ θεὸς εἶ, ὦ ἄνθρωπε· οὐ μεγάλας ἔχεις ἐπιβολάς. neque enim reverà natura humana fert iſta; ſed nec divina patitur.

Τῶν αἰσθητικῶν πείσεων, ὡς ὁ Σωκράτης ἔλεγε, ἑαυτὸν ἀφειλκυκότος | πεῖσιν Suidas τὴν πειθὼ, id eſt, *ſuadelam, ſuaſionem* interpretatur. atq; ità Xyl. iſtic accepit, & *perſuaſionem* reddidit. Verùm πεῖσις, pro *morbo, affectu,* ſive *perpeſſione* quavis corporeâ, haud infrequens deprehenditur in medicorum aliorúmq; etiam ſcriptis. Hippocr. *de loc. in hom.* εἰ τις βούλεται τοῦ σώματος ἀπολαβεῖν μέρος κακῶς πεῖσον τὸ σμικρότατον, πᾶν τὸ σῶμα αἰσθήσεται τὴν πεῖσιν, ὁποίη ἄν τις ᾖ. Galen. *de Sect. optim. c.* 10. § 18. ἐπὶ ἥπατος πείσεσι, καὶ ἐπὶ σπληνὸς πείσεσι. *in hepatis & ſplenis affectibus:* ſive, *in hepate atque in liene affectio.* Alex. Aphrodiſ. *problem. l.* 1. *q.* 138. τοπικὴ γὰρ λέγεται τῶν νεύρων τῆς γλώττης πεῖσις. *eſt enim topica nervorum linguæ affectio.* Caſſius *problem. q.* 59. ἡ χολέρα πεῖσίς ἐστι τοῦ στομάχου· *Cholera ventriculi affectio.*

Digitized by Google

ſectio eſt. Marco etiam noſtro familiaris admodum ea vox. nam *l.* 7. § 55. πείσεις σωματικὰς, quas iſtic αἰσθητικὰς, appellat, & *lib.* 5. § 26. τὰς πείσεις ἐν τοῖς μορίοις. & *lib.* 6. § 51. voluptuarium hominem dixit, ἰδίαν πεῖσιν, id eſt, *corporis ſui affectionem* ſive *paſſionem*, pro ſuo ſummo bono habere. Sed & apud Sextum Empiric. *adv. Logic. l.* 1. *c.* 2. ubi ex Stoicorum ſententia dicitur, τὸ ἡγεμονικὸν ἑτεροιοῦσθαι κατὰ πεῖσιν. Et ἰδίωμα πείσεως εἶναι τὴν φαντασίαν quam & τύπωσιν ἐν ψυχῇ ex eorundem mente *ibidem* definit: de qua vide *infr.* §. 16. reſtituenda eſt huic vocabulo ea ſignificatio: cùm Gentianus interpres *perſuaſionem* paſſim verterit. mutanda inſuper & corrigenda vox eadem apud Plut. *de irac. cohibend.* ubi πεῖσις ὁμηρικὴ vulgò exhibetur, quod viros eximios Joan. Hartungum, Deſ. Eraſmum, Gilb. Cognatum in fraudem illexit, dum nunc *Obedientiam*, nunc *Perſuaſionem Homericam* vertunt, novùmque indè proverbium exculpunt: quum πεῖσα, non πεῖσις, legendum ſit, cùm ex Plut. eodem *de Loquac.* & Homero ipſo *Odyſſ.* υ'. *v.* 23. tum & ex Syneſio *de Calvit.* ubi dicit, τίθησιν ἐν πείσῃ, φησὶ, τὴν καρδίαν. ità enim legendum, non ἐν πίσῃ, quod Beat. Rhenanum, & hunc ſecutum Hadr. Junium fefellit, qui ad *Piſæ certamina* alluſum autumabant, quum πείσῃ ibi, quomodo & in Homeri loco illo, unde iſtud autores illi mutuati ſunt, σχοινίον ἀγκυραῖον, h. e. *funis anchoralis* ſit. quod & Paul. Leopardus monuit *emend. l.* 15. *c.* 19. malè enim Euſtathius πεῖσαν ibi τὴν πειθὼ interpretatur. meliùs Heracleonis *ſcholia*, quæ cùm ſint hoc loco fœdiſſimè depravata, ità reſtauranda ſunt, Ἐν πείσῃ, ἀντὶ τοῦ κατὰ χώραν. οὐκ ἔτι ἦν ἐν κινήσει, ἀλλ' ἐν δεσμοῖς ἔμενεν. Adſpulatur Heſychius, qui Poetæ verba adducens Πείσῃ, inquit, πεισματικῇ χώρᾳ. Et mox: Πείσματα, σχοινία ἀπόγεια, πρυμνήσια. Talem nempe vult animi ſtatum, qualem deſcribit apud Plut. *de virt. moral.* neſcio quis verbis hiſce; quæ etiam, quo emaculem, libentiùs laudo;

—— ἤυτε (ἐρῆπται vulgò]
Νοῦς, ὅστις ἐκ μὲν γῆς * ἀνήρτηται βρόχοις, [* ἀνή-
Πνεῖ δ' οὖρος, ἡμῖν δ' ἐγκρατεῖ τὰ πείσματα.

Verùm latiùs evagati ſumus: ad Marcum revertamur. Apud Platonem à Socrate ubi omnino uſurpetur vocabulum iſtud, nondum reperio. παθημάτων duntaxat αἰσθητῶν, quod τοῖς πείσεσιν αἰσθητικαῖς fortean æquipolleat, meminit Plato in *Timæo.* Itaque verba illa, ὡς Σωκράτης ἔλεγε, ad ſequentia potiùs referenda æſtimo, deſignariq; locum illum Platonis ex *leg.* I. (unde & *ad l.* 2. § 2. quædam ſuprà delibavimus) ubi is ſub Hoſpitis Athenienſis perſona; poſtquam τὰ πάθη, ſive *affectus*, dixerat, *inſtar nervorum* vel *funiculorum* quorundam, *nos in diverſas partes alternis diſtrahere, nunc ad virtutem*, quæ ex altera; *nunc ad vitium*, quod ex altera parte ſit ſitum; ſubjungit, μιᾷ γάρ φησιν ὁ λόγος δεῖν τῶν ἕλξεων ξυνεπόμενον ἀεὶ, καὶ μηδαμῇ ἀπολειπόμενον ἐκείνης, ἀνθέλκειν τοῖς ἄλλοις νεύροις ἕκαστον. ut ſit ἀφέλκειν hic noſtro quod ἀνθέλκειν ibi Platoni; quod & noſter forſan ſcripſerit. Illud tantùm inter Platonem Marcúmq; intereſſe poteſt; quòd ille *affectibus* nos virtutem versùs *attrahi*, & attrahentibus nos tradere totos voluerit; hic ab *affectibus* ipſis nos prorſus *abſtractos* velit, quos vitiorum loco habebant Stoici, Peripatetici non item. Perpendat inſuper & lector ſagax, an non iſta, ὡς ὁ Σωκράτης ἔλεγε, loco ſint mota, cùm prioribus illis, τὰς φαντασίας ἐξετάζοντος, proximè ſubjuncta eſſent.

Τοῖς θεοῖς ὑποτεταχότος ἑαυτὸν] Vide Cleanthis votum, *ad* § 4. Et Marcum *ſupr.* § 5. Epictet. *l.* 4. *c.* 3. Ἐλεύθερος γάρ εἰμι, καὶ φίλος τοῦ θεοῦ, ἵν' ἑκὼν πείθωμαι αὐτῷ. τῶν δ' ἄλλων οὐδενὸς ἀντιποιεῖσθαί με δεῖ, οὐ σώματος, οὐ κτήσεως, οὐκ ἀρχῆς, οὐ φήμης, ἁπλῶς οὐδενός. — οὐδὲν δύναμαι παραβῆναι τῶν ἐντολῶν αὐτοῦ. — τούτοις τοῖς διατάγμασιν ὑποτεταγμένον εἶναι δεῖ, οὐ τοῖς Μασουρίου καὶ Κασσίου. ecquid pium magis?

Τῶν ἀνθρώπων προκηδόμενον] Hoc enim exigit à nobis humana natura, ſive humanitas ipſa. Vide *ſupr.* § 4.

Τούτου πάντα τὰ ἄλλα μικρότερα καὶ εὐτελέστερα] Vide *l.* 7. § 72. Jo. Chryſoſtom. in *Matth. orat.* 49. alludens ad Chriſti illud *ibid. c.* 6. *v.* 33. καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν. Καὶ γὰρ προσθήκη ταῦτα ἐκείνων. οὕτως εὐτελῆ ταῦτα καὶ μικρὰ, πρὸς ἐκεῖνα ἐξεταζόμενα, κἂν μεγάλα ᾖ. Ex Platone Plut. *de util. ex inimic.* & *adv. Colot.* Ἅπας γὰρ ὁ ὑπὸ γῆς καὶ ὑπὲρ γῆς χρυσὸς, οὐκ ἀντάξιος ἀρετῆς. Itaque Solonis illud ſemper ad manum, imò in mente habendum monet, cujus etiam in *lib. de profect. indic.* & *de tranquill.* meminit; & Stob. integrum *tom.* 2. *tit.* 1. exhibuit; quo modo & in Theognidis monitis reperitur, *v.* 315.

Πολλοὶ μὲν πλουτοῦσι κακοὶ, ἀγαθοὶ δὲ πένονται·
  Ἀλλ' ἡμεῖς αὐτοῖς οὐ διαμειψόμεθα
Τῆς ἀρετῆς τὸν πλοῦτον. ἐπεὶ τὸ μὲν ἔμπεδον ἀεὶ,
  Χρήματα δ' ἀνθρώπων ἄλλοτε ἄλλος ἔχει.
Dites ſæpe malique, bonoſque affligit egeſtas:
  At mihi virtutis munera divitiis
Permutare nefas. manet uſque immobilis illa:
  At fluxas nunc hic, nunc habet alter opes.

quod Marcus etiam verbis mox ſequentibus adfirmat. Baſilius item Cæſar. *orat.* 24. & ex eodem Simeon Magiſt. *orat.* 1. Τὰ μὲν ἄλλα τῶν κτημάτων, οὐ μᾶλλον τῶν ἐχόντων, ἢ καὶ ὑπονοοῦν τῶν ἐπιτυχόντων ἐστὶν, ὥσπερ ἐν παιδιᾷ κύβων, τῇδε κἀκεῖσε μεταβαλλόμενα. μόνη δὲ κτημάτων ἡ ἀρετὴ ἀναφαίρετον, καὶ ζῶντι καὶ τελευτήσαντι παραμένουσα. Ὅθεν δὴ καὶ Σόλων μοι δοκεῖ πρὸς τοὺς εὐπόρους εἰπεῖν, τὸ, Ἀλλ' ἡμεῖς αὐτοῖς οὐ διαμειψόμεθα, &c. Rectè omnino. Siquidem, ut Plato *Phædone*,

Νομίσματα μὲν μείζω πρὸς ἐλάττω καταλλάττεται· ἐκεῖνο δὲ μόνον τὸ νόμισμα ὀρθὸν, ἀντὶ, οὗ δεῖ πάντα ταῦτα ὠνία εἶναί τε καὶ πιπρασκόμενα καταλλάττεσθαι, φρόνησις.

Μηδενὶ χώραν δίδε ἑτέρῳ | Χώραν διδόναι, ἐγχωρεῖν, παραχωρεῖν, *cedere, concedere, admittere, inque ſemet ipſo locum præbere.* Ità uſurpat apud Athenæum *dipnoſoph. l.* 9. Poſidippus in *Saltatricib.* —τῷ κενῷ χώραν δίδε. *Vanitati da locum.* id eſt, vanus eſto & pompaticus. Caſaub. *ib. c.* 5. Ariſtides *ad Rhod. de concord.* οὐ δώσει χώραν ταῖς παροξυνσμοῖς. *non dabit locum exacerbationibus*; hoc eſt, non admittet in ſe, eiſve ſuperatum & abreptum ſeſe dabit. Liban. orat. 19. *pro ſaltatoribus adv. Ariſtidem:* καὶ μηδαμοῦ δοῦναι χώραν αἰτίᾳ. *Et locum criminationi neutiquam dediſſe.* Greg. Naz. *orat.*

Οὐ χώραν δίδως ὀδυρμοῖς. *non das locum luctibus.* non luctui & lamentationi dedis te. Non abſimilis phraſis, ſed ſenſu paulò diverſo Paulus, *ep. ad Epheſ. c.* 4. *v.* 27. μήτε δίδοτε τόπον τῷ διαβόλῳ. *nec locum dederitis*, i. e. anſam occaſionémq; præbueritis, vel *diabolo*, id eſt, *Satanæ*, ut Chryſoſtomus & pleriq; interpretes, vel etiam *calumniatori*, ut Eraſmus. Et *ad Roman. c.* 12. *v.* 19. δότε τόπον τῇ ὀργῇ. *locum date*, id eſt, permittite, *iræ*, hoc eſt, vindictæ divinæ. Ità Chryſoſt. & ex eodem Theophyl. & Oecumen. συγχωρήσατε τῷ Θεῷ ἐπεξελθεῖν· τοῦτο γὰρ τὸ, δότε τόπον τῇ ὀργῇ. aliter itaque illic multò, quàm in Poſidippi verbis, ſumitur; quod vir doctiſſimus neutiquam advertiſſe videtur.

Οὐκ ἔτι ἀπερισπάστως | Ità Apoſtol. *ad Corinth. ep.* 1. *c.* 7. *v.* 35. πρὸς εὐπάρεδρον τῷ κυρίῳ ἀπερισπάστως. De Cynico item Epictet. *lib.* 3. *cap.* 22. Ἀπερίσπαστον εἶναι δεῖ ὅλον πρὸς τῇ διακονίᾳ τοῦ Θεοῦ. quo etiam loco forſan ἀπερισπάστως ſcriptum fuerit. Quod autem hic ἀπερισπάστως, idem *l.* 4. § 26. ἀπερὶξ dixit. Sed & Athenag. *de reſurr. mort.* τέλος δὲ ζωῆς ἔμφρονος καὶ λογικῆς κρίσεως οὐκ ἂν ἁμάρτοι τις εἰπὼν, τὸ τούτοις ἀπερισπάστως συνδιαιωνίζειν. οἷς μάλιστα καὶ πρώτως ὁ φυσικὸς συνήρμοσται, τῇ τε θεωρίᾳ τοῦ ὄντος, καὶ τῇ ἐκείνῳ δεδογμένων ἀπαύστως ἐπαγάλλεσθαι. Hæc de uſu vocabuli ſenſum quod attinet. Optimè Epictet. *l.* 4. *c.* 2. Εἰ τοῦτο κρεῖττον, ἀπόδοσον αὐτόθεν ἐπὶ τοῦτο, μηδέ σε περισπάτωσαν οἱ ἔτεροι διαλογισμοί. οὐδεὶς γὰρ ἐπαμφοτερίζων δύναται προκόψαι, hoc eſt, quod Jacob. *epiſt. c.* 1. *v.* 8. Ἀνὴρ δίψυχος, ἀκατάστατος ἐν πάσαις ταῖς ὁδοῖς αὐτοῦ. Vehementiùs idem *ibid. c.* . Ἁπλῶς οὖν ἐκείνου μέμνησο, ὅτι πᾶν ὃ ἔξω τῆς προαιρέσεως τῆς σεαυτοῦ τιμήσεις, ἀπώλεσας τὴν προαίρεσιν. forſan, ὅτι εἰ πᾶν ὅπου, &c.

Ἀντιπαρατίθεσθαι γὰρ τῷ λογικῷ καὶ πολιτικῷ ἀγαθῷ, οὐ θέμις οὐδ' ὁτιοῦν ἑτερογενές | Ità lego; cùm codices excuſi pro πολιτικῷ perperam ποιητικῷ habeant. Sic enim *l.* 7. § 72. ἡ λογικὴ καὶ πολιτικὴ δύναμις. & *l.* 10. § 2. ἔστι δὲ τὸ λογικὸν εὐθὺς καὶ πολιτικόν. Vide & *infrà* § 8. & *l.* 11. § 21. Eſt autem τὸ ἀντιπαρατίθεσθαι vocabulum iſtic ἐμφατικώτατον. hoc enim inſinuat, nihil quicquam omnino dignum eſſe, quod *ex-adverſum* virtuti etiam *conſideat*, id eſt, quoquam modo cum ea in comparationem veniat, vel in collatione compareat. Liban. *orat.* 28. Τὸ μὴ εἶναί μοι τὸν ἀντιπαραθησόμενον. *cùm nemo eſſet qui ex-adverſum mihi conſideret.* quo vocabulo & in vita ſua non ſemel eſt uſus, pro eo quod Apoſtolus τὸν ἀντικείμενον dixit, *ad Theſſ. ep.* 2. *c.* 2. *v.* 4. tralatum à re bellica, copiiſque militaribus in conſpectu hoſtium conſidentibus; uti ex Xenophonte Budæus docet. cui adjici poteſt ex Zoſimi *lib.* 2. illud, συχνὰς μὲν ἡμέρας ἀντιπαρεθήζετο τὰ στρατόπεδα. quanquam Libanius εἰς τὰς καθέδρας, ἤτοι θρόνους, τῶν ἐν τοῖς λόγοις διατριβόντων καὶ ἐπιδεικνυμένων, *ad cathedras ſive thronos orationes conficientium & ſpecimen facultatis ſuæ exhibentium* reſpexiſſe videatur. Optimè Epictet. *l.* 1. *c.* 2. Ὁ γὰρ ἅπαξ εἰς τὴν περὶ τῶν τοιούτων σκέψιν καὶ τὰς τῶν ἐκτὸς ἀξίας συγκαθεὶς καὶ ψηφίζων, ἐγγύς ἐστι τῶν ἐπιλελησμένων τοῦ ἰδίου προσώπου.

Πάντα ταῦτα | *Hæc omnia.* Xyl. *horum quicquam* potiùs. ſuprà enim οὐδ' ὅτι οὖν dixit. ità כל Hebræis, Ezec. *c.* 18. *v.* 11, 13. והוא את כל אלה לא עשה *Etiamſi omnia iſta non admiſerit; ſed in montibus comederit, vel uxorem proximi ſui polluerit,* &c. *non eſt victurus,* את כל התועבות האלה עשה *quia ex abominandis iſtis ullum patraverit.* את מאחד מאלה id eſt, *unum quodpiam ex eis, v.* 10. ità ſolvitur τὸ ἐναντιοφανές. *Exod. cap.* 20. *verſ.* 10. in *lege Sabbataria* לא תעשה כל מלאכה & Græc. οὐ ποιήσεις ἐν αὐτῇ πᾶν ἔργον. *nè facito opus ullum,* ſive *operis quicquam, in ea. Exod. c.* 34. *v.* 10. בכל הגוים ἐν παντὶ ἔθνει. Lat. *nec in ullis gentibus.* ſive, *in ulla gente. Pſal.* 147. *v.* 20. *non ſic fecit* לכל גוי Græc. παντὶ ἔθνει Lat. *omni nationi*, id eſt, *ulli*. Demoſth. *in Mid.* πάντα μᾶλλον ἢ ταῦτα λεκτέον. *quidvis potiùs quàm iſta dicendum.* Lat. interpres *Deut. cap.* 5. *v.* 8. *Non facies tibi ſculptile, neque ſimilitudinem omnium quæ in cælo ſunt,* id eſt, *ullius*, ſive *cujuſquam eorum quæ in cælo ſunt.*

Κἂν πρὸς ὀλίγον | Inter cætera profectûs in virtutis ſtudio ſtadióque, indicia, ponit iſtud Plutarchus; Τὸ μηδὲν ἔτι μικρὸν ἡγεῖσθαι τῶν ἁμαρτανομένων, ἀλλ' ἐξευλαβεῖσθαι καὶ περιέχειν ἅπασιν. ὥσπερ γὰρ, inquit, οἱ τὸ πλουτήσειν ἀπεγνωκότες, ἐν οὐδενὶ τίθενται τὰ μικρὰ δαπανήματα, μηδὲν οἰόμενοι ποιεῖν μέγα τὸ μικρῷ τινι προστιθέμενον, ἡ δ' ἐλπὶς ἐγγυτέρω τοῦ τέλους βαδίζουσα τῷ πλούτῳ συναύξει τὴν φιλοπλουτίαν· οὕτως ἐν τοῖς πρὸς ἀρετὴν πράγμασιν, ὁ μὲν πολλὰ συγχωρῶν τῷ, τί γὰρ τὸ παρὰ τοῦτο; καὶ νῦν μὲν οὕτως, αὖθις δὲ βέλτιον, ἀλλὰ περιέχων ἑκάστῳ, κἂν εἰς τὸ μικρότατον ἡ κακία ποτὲ τῶν ἁμαρτημάτων ἐνδύσα συγγνώμην πορίζηται, δυσ-

ἀγαχετῇ

ἀναχεῖν καὶ δυσκολαίνων, . δῆλός ἐστιν ἤδη τὸ καθαρὸν κλώμενος ἑαυτῷ, καὶ οὐδ᾽ ὁπόσων ἀξίων ῥυπαίνεσθαι. τὸ δὲ μηδὲν οἴεσθαι, κατ᾽ Αἴσχυλον, μέγα, μηδ᾽ ἔχειν, εὐχερεῖς πρὸς τὰ μικρὰ ποιεῖ καὶ ὀλιγώρους. Vide *ſupr. ad l.* 2. § 16. ſed & *l.* 1. § 8.

Κατεκρέτησεν ἄφνω | Tatian. Aſſyr. *adv. Græc.* c. 47. Τὴν γὰρ πονηρίας σύστασιν ἐοικυῖαν τῇ τῶν βραχυτάτων σπερμάτων ἴσμεν· ἅ τε διὰ μικρᾶς ἀφορμῆς τῆς πονηρᾶς κρατυνθέντες. Epict. *diſſ. l.* 4. *c.* 3. Ὀλίγου γὰρ χρεία ἐστὶ πρὸς τὴν ἀπώλειαν, τὴν πάντων ἀνατροπήν, μικρᾶς ἀποστροφῆς τοῦ λόγου. ἵν᾽ ὁ κυβερνήτης ἀνατρέψῃ τὸ πλοῖον, οὐ χρείαν ἔχει τῆς αὐτῆς παρασκευῆς, ὅσης εἰς τὸ σῶσαι· ἀλλὰ μικρὸν πρὸς τὸν ἄνεμον ἂν ἐπιστρέψῃ· [ἐπιτρέψῃ f. permiſerit, non obverterit, ut Volph.] κἂν μὴ αὐτὸς ἑκών. ἀποπαρενθυμηθῇ δ᾽, ἀπώλετο. τοιοῦτόν ἐστί τι καὶ ἐνθάδε· μικρὸν ἂν ἀπονυστάξῃς, ἀπῆλθε πάντα. Idémque *Enchir. c.* 50. Ὅτι παρὰ μίαν ἧτταν καὶ ἔνδοσιν, ἢ οὐ, ἢ ἀπόλλυται προκοπὴ, ἢ σώζεται. Ità reſtituit Iſ. Caſaubonus; quem non audio tamen vertentem, *ſemel victum eſſe & ceſſiſſe*, aut non, deſtruit quod perfectum eſt, vel ſervat. προκοπὴν ſiquidem *profectum*, non *perfectum* ſonat. at quod perfectum eſt non proficit. Sed eâ forſan mente Laert. *l.* 7. *Zenon.* Δοκεῖ δὲ αὐτοῖς μήτε τὴν διαφωνίαν ἀφίστασθαι φιλοσοφίας, ἐπεὶ τῷ λόγῳ τούτῳ προλείψειν ὅλον τὸν βίον, ὡς καὶ Ποσειδώνιος ἐν τοῖς προτρεπτικοῖς. quem locum tamen minùs ſincerum exiſtimo. Non diſſimile his quod de pictura Ariſtid. πρὸς τοὺς ἐξορχουμένους· ἡ γραμμὴ σωθεῖσα τὸ πᾶν ἔσωσε. *linea una ſervata totum ſervat.* minùs enim clarè Canter. *linea obſervata totum abſolvit opus.* Senec. *epiſt.* 85. *Si in noſtra poteſtate non eſt, an ſint affectus; nè illud quidem eſt, quanti ſint. ſi ipſis permiſiſti incipere, cum cauſſis ſuis creſcent, tantíque erunt, quanti fient. Adjice nunc, quod iſta, quantumvis exigua ſint, in majus excedunt. nunquam pernicioſa ſervant modum. quamvis levia initia morborum, ſerpunt; & ægra corpora minima interdum mergit acceſſio. Illud verò cujus dementiæ eſt credere, quarum rerum extra noſtrum arbitrium poſita principia ſunt, earum noſtri eſſe arbitrii terminos? quomodo ad id finiendum ſatis valeo, ad quod prohibendum parùm valui? cum facilius ſit excludere, quàm admiſſa comprimere.* Et *epiſt.* 116. *Nullum vitium eſt ſine patrocinio; nulli non initium eſt verecundum & exorabile: ſed ab hoc latiùs funditur. non obtinebis ut deſinat, ſi incipere permiſeris. Imbecillus eſt primò omnis affectus: deinde ipſe ſe concitat, & vires, dum procedit, parat: excluditur faciliùs quàm expellitur.* Ariſtot. politic. *l.* 6. *c.* 4. Ὀλίγον μὲν πονηρὸν παρορᾶται· πολὺ δὲ γινόμενον ἐν ὀφθαλμοῖς μᾶλλόν ἐστι. Marcus eremit. *de leg. ſpirit.* § 91. Τὰ μικρὰ ἁμαρτήματα ἐξευτελίζει ὁ διάβολος· ἄλλως γὰρ ἐπὶ μεῖζον κακὸν ἀγαγεῖν οὐ δύναται. Et § 128. Μὴ ἀφῇς ἀνεξάλειπτον ἁμαρτίαν, κἂν βραχυτάτη τυγχάνῃ, ἵνα μὴ ὕστερον ἐπὶ μεῖζον κακὸν καλασύρῃ σε. Gregor. Naz. *orat.* 31. Τὸ κατὰ μικρὸν ὑφελκόμενον, ἀνεπαίσθητον μὲν τὴν πρὸς τὸ παρὸν ἔχει βλάβην, εἰς τὸ κεφάλαιον δὲ τῆς κακίας ἀπαντᾷ. Qui & in *monitis* ergò *ad Virgines. Carm.* 4.

Μὴ μικρὸν ἐν κακίῃ θείης ποτέ· μηδὲ τὸ μικρὸν
Τυτθοῖς ἀντιόωσα, χερείοσιν ὕποτε κύρσεις.

Joannes ὁ χρυσορρήμων, *in epiſt. ad Rom. orat.* 12. Τὴν ἀρχὴν φυλαττώμεθα, καὶ τὰ μικρὰ φεύγωμεν κακά. τὰ γὰρ μεγάλα ἀπὸ τούτων τίκτεται. ὁ γὰρ καθ᾽ ἕκαστον ἁμάρτημα μαθὼν λέγειν, οὐδὲν παρὰ τοῦτο, κατὰ μικρὸν πάντα ἀπολεῖ. τοῦτο γοῦν τὴν κακίαν εἰσήγαγε· τοῦτο τὰς θύρας ἀνέῳγε τοῖς λῃσταῖς· τοῦτο τῆς πόλεως τὰ τείχη κατέβαλε, τὸ καθ᾽ ἕκαστον λέγειν, οὐδὲν παρὰ τοῦτο. οὕτω καὶ ἀπὸ τῶν σωμάτων τὰ μέγιστα αἴρεται νοσήματα, ὅταν τὰ μικρὰ καταφρονῆται. Idem *in Matth. orat.* 49. Μὴ τοίνυν λέγε, οὐδὲν παρὰ τοῦτο, οὐδὲν παρ᾽ ἐκεῖνο. τοῦτο γὰρ, τοῦτο πάντα ἀπώλεσεν. Et rurſus: Τὸ πάντων αἴτιον τῶν κακῶν τοῦτο, τὸ καὶ μικρὰ ταῦτα δοκεῖν εἶναι τὰ ἁμαρτήματα, καὶ διὰ τοῦτο ἀμελεῖσθαι. Idem *ibid. orat* 86. Διὸ χρὴ πάντα ποιεῖν, ὥστε τὰς ἀρχὰς τῶν ἁμαρτημάτων ἀναιρεῖν. μὴ γὰρ δὴ πρὸς τὴν φύσιν ἴδῃς τοῦ ἁμαρτήματος, ὅτι μικρὸν, ἀλλ᾽ ὅτι μεγάλη γίνεται ῥίζα ἀμελουμένη. εἰ γὰρ χρή τι καὶ θαυμαστὸν εἰπεῖν, οὐ τοσαύτης δεῖ σπουδῆς τὰ μεγάλα πλημμελήματα, ὡς τὰ μικρὰ καὶ εὐτελῆ. ἐκεῖνα μὲν γὰρ αὐτὴ ἡ φύσις τῆς ἁμαρτίας ἀποστρέφεσθαι παρασκευάζει· τὰ δὲ μικρὰ αὐτῷ τούτῳ εἰς ῥαθυμίαν ἐμβάλλει, καὶ οὐκ ἀφίησι γενναίως διαναστῆναι πρὸς τὴν αὐτῶν ἀναίρεσιν· διὸ καὶ ταχέως γίνεται μεγάλα, καθευδόντων ἡμῶν. τοῦτο καὶ ἐν τοῖς σώμασι συμβαῖνον ἴδοι τις ἄν — καὶ πάντα δὲ τὰ κακὰ ἐκ τούτου ἴδοι τις ἂν γενόμενα. οὐδεὶς γὰρ ταχέως ἀθρόον ἐπὶ τὴν κακίαν ἐκπηδᾷ. ἔχει γὰρ, ἔχει τινὰ αἰσχύνην ἐγκειμένην ἡμῶν ἡ ψυχὴ, καὶ πρὸς τὰ κακὰ αἰδῶ, καὶ ἀθρόον οὐκ ἂν τοσοῦτον ἀναισχυντήσειεν, ὡς ὑφ᾽ ἓν ἅπαντα ῥίψαι, ἀλλ᾽ ἠρέμα καὶ κατὰ μικρὸν ἀπόλλυται, ὅταν ἀμελῇ — ἀπὸ μὲν οὖν τῶν μικρῶν οὕτω τὰ μεγάλα εἰσάγει ὁ πονηρὸς δαίμων ἐκεῖνος· ἀπὸ δὲ τῶν μεγάλων τὸ ἀπογινώσκειν, ἄλλην ταύτην μέθοδον οὐκ ἐλάττονα τῆς προτέρας εὑρών. Idem in *orat. de ſtatuis* 19. Τὸ ὀλίγον τοῦτο ἀμεληθὲν καὶ τὸ λοιπὸν ἅπαν καθαιρεῖ. πολλάκις γοῦν οἰκίας οἰκοδομήσαντες ἄνθρωποι, καὶ τὸν ὄροφον ἐπιθέντες, μιᾶς κεραμίδος ἀποτιναχθείσης μὴ ποιησάμενοι σπουδὴν, ὁλόκληρον τὸν οἶκον ἀπώλεσαν. καὶ ἐπὶ ἱματίων δὲ τὸ αὐτὸ τοῦτο συμβαῖνον ἴδοι τις ἄν. καὶ γὰρ ἐκεῖ μικρὸν ῥῆγμα γενόμενον, καὶ μὴ ῥαφὲν, πολὺ τὸ σχίσμα ἐποίησε. τοῦτο καὶ ἐπὶ τῶν χειμάρρων συμβαίνει πολλάκις· καὶ γὰρ ἐκεῖνοι μικρᾶς ἂν ἐπιλάβωνται μόνον εἰσόδου, ὁλόκληρον τὸ ῥεῦμα εἰσάγουσιν. Et *in ep.* 1. *ad Corinth. orat.* 8. οὐδὲν μέσον κακὸν ἀφίησιν εἶναι, οὐ δὲ τὸ μικρότατον· ὁ γὰρ μικρὸν ἀποστὰς, καὶ πολὺ περαιτέρω ἀποστήσεται· καὶ γὰρ τὸ σῶμα, ἂν μικρὸν ἀπὸ ξίφους διάστασιν δέξηται,

ται,

Digitized by Google

ται, διαφθείρεται. καὶ ἡ οἰκοδομὴ, κἂν μικρὸν διαχάνῃ, καταλύεται· καὶ τῆς ῥίζης τὸ κλῶμα, κἂν μικρὸν ἀποκοπῇ, γέγονεν ἄχρηστον. ὥστε τὸ μικρὸν τοῦτο οὐκ ἔστι μικρὸν, ἀλλὰ σχεδὸν τὸ ὅλον ἐστίν. ὅταν οὖν μικρόν τι πλημμελήσωμεν, ἢ καὶ ῥαθυμήσωμεν, μὴ παρίδωμεν τὸ μικρόν· ἐπεὶ ταχέως παροφθὲν τοῦτο μέγα γίνεται. οὕτω καὶ ἱμάτιον ἀρχὴν λαβὸν ῥήγνυσθαι καὶ ἀμεληθὲν, δι' ὅλου τὸ σχίσμα περιήγαγε. καὶ ὄροφος ὀλίγων κεράμων καταπεσόντων παροφθεὶς, ὁλόκληρον τὸν οἶκον κατήνεγκε. ταῦτ' οὖν ἡμεῖς λογιζόμενοι, μηδέποτε τῶν μικρῶν καταφρονῶμεν, ἵνα μὴ εἰς τὰ μεγάλα ἐμπέσωμεν. Jaſon. Siracides *Soph. c.* 19. *v.* 1. ὁ ἐξουθενῶν τὰ ὀλίγα, κατὰ μικρὸν πεσεῖται. Quem locum laudans Auguſtin. *de Trinit. l.* 12. *c.* 11. *Non ad turpiſſima ſimul & ſemel proſilitur.* (quod Juvenal. *Sat.* 2. *v.* 83.

Nemo repentè fuit turpiſſimus.)

Sed quomodo coluber nec apertis paſſibus, ſed ſquamarum minutiſſimis niſibus repit: ſic lubricus deficiendi motus negligentes minutatim occupat, & qui ſpernit modica, paulatim decidet. Idémque *homil.* 42. *Vel levia, vel minuta nè contemnantur. de minutis guttis flumina implentur, per anguſtas rimulas inſudat aqua, navis impletur; & ſi negligatur ſentina, mergitur navis. Quid autem intereſt ad naufragium, utrùm uno grandi fluctu navis operiatur, an paulatim ſubrepens aqua in ſentinam, & per negligentiam derelicta atque contempta impleat navem atque ſubmergat?* Idem *epiſt.* 108. Et *in Joan. tract.* 12. *Etiam minuta ſi negligantur, occidunt. minutæ ſunt guttæ, quæ flumina implent. minutæ ſunt arenæ grana; multa tamen impoſita premit & opprimit. hoc facit ſentina neglecta, quod facit fluctus irruens. paulatim aqua per ſentinam intrat, ſed in diu intrando & non exhauriendo mergit navem.* Videri non indignus Idem *in orat. dominic.* & *in Pſal.* 118. *conc.* 3. & *de diverſ. ſerm.* 12. & 34. & *in Pſal.* 39. & Ruffin. *ibid.* Accedit quod de *peccatorum paritate* diſſerunt Stoici. Cicer. *Paradox.* 3. *Eſt peccare quaſi tranſilire lineas. quod cùm feceris, culpa commiſſa eſt: quàm longè progrediare, cùm ſemel tranſieris, ad augendam tranſeundi culpam nihil pertinet.* Nec abnuit Demoſthen. *Philipp.* 3. Τὸ δὲ εὐτελὲς καὶ τὸ δίκαιον, ἄν τ' ἐπὶ μικροῦ τις, ἄν τ' ἐπὶ μείζονος παραβαίνῃ, τὴν αὐτὴν ἔχει δύναμιν. Certè quod Jo. Chryſoſt. *in Act. orat.* 24 Ἐν λύρᾳ πανταρμονίῳ καὶ ποικίλως ἐσκευασμένῃ, ἂν ἀμεληθῇ τὸ τυχὸν, τὸ πᾶν ἠμέληται καὶ διέφθαρται. Claudantur iſta monito illo Hippocratico, quod tam in re *Ethica* quàm in *Medica* eſt obſervatu digniſſimum, Μηδὲν εἰκῇ, μηδὲν ὑπερορᾶν. *epidem. l.* 6. *c.* 7. § 17.

Ἕλου τὸ κρεῖττον | Pythagoræ monitum; ἕλου βίον ἄριστον· ἡδὺν δὲ αὐτὸν ἡ συνήθεια ποιήσει. Plut. *de ſanit.* & *de tranquill.* & *de Exil.* Galen. *de affect. dignoſc. & cur. c.* 6. Stob. *tom.* 2. *tit.* 29. Quod Senec. *de vit. beat. c.* 8. *Præceperunt veteres, optimam ſequi vitam, non jucundiſſimam: ut rectæ ac bonæ voluntatis, non dux, ſed comes voluptas ſit.* Baſil. Cæſ. *orat.* 24. Μηδὲ ὅτι χαλεπὰ ταῦτα καὶ πόνου δεόμενα, διὰ τοῦτ' ἀποκνήσωμεν· ἀλλ' ἀναμνησθέντας τοῦ παραινέσαντος, ὅτι δεῖ βίον μὲν ἄριστον ἕκαστον προαιρεῖσθαι, ἡδὺν δὲ προσδοκᾶν τῇ συνηθείᾳ γενήσεσθαι, ἐγχειρεῖν τοῖς βελτίστοις. Alluſit eodem Niceph. Calliſt. *hiſt. Eccleſ. l.* 8. *c.* 40. de Antonio Eremita agens, Εἰδώς γε μὴν τὸν ἄριστον βίον τῇ συνηθείᾳ ἡδὺν ἐσόμενον, εἰ καὶ χαλεπός τις εἴη τὰ πρῶτα. Diogenes apud Laert. *l.* 6. Δέον οὖν, ἀντὶ τῶν ἀχρήστων πόνων τοὺς κατὰ φύσιν ἑλομένους, ζῆν εὐδαιμόνως, παρὰ τὴν ἄνοιαν κακοδαιμονοῦσι. καὶ γὰρ αὐτῆς τῆς ἡδονῆς ἡ καταφρόνησις ἡδυτάτη προμελετηθεῖσα· καὶ ὥσπερ οἱ συνεθισθέντες ἡδέως ζῆν, ἀηδῶς ἐπὶ τοὐναντίον μετίασιν· οὕτως οἱ τοὐναντίον ἀσκηθέντες, ἥδιον αὐτῶν τῶν ἡδονῶν καταφρονοῦσι. vid. *l.* 12. § 6.

Καὶ τούτου ἀντέχου | Ità *l.* 4. § 32. ἀπρὶξ ἔχου. Quod Paulus *ad Theſſ. epiſt.* 1. *c.* 5. *v.* 21. Πάντα δοκιμάζοντες, τὸ καλὸν κατέχετε. Clemens *Strom. l.* 1. ex neſcio quo ſcripto. Γίνεσθε δὲ δόκιμοι τραπεζῖται· τὰ μὲν ἀποδοκιμάζοντες, τὸ δὲ καλὸν κατέχοντες. Epictet. *Enchir. cap.* 50. Πᾶν τὸ βέλτιστον φαινόμενον ἔστω σοι νόμος ἀπαράβατος. Vide Sect. proximam. Seneca *epiſt.* 16. *Plus operis eſt in eo, ut propoſita cuſtodias, quàm ut honeſta proponas. perſeverandum eſt,* &c. Vide *l.* 10. § 8.

Κρεῖττον δὲ τὸ συμφέρον | Plato *polit. l.* 5. Κάλλιστα γὰρ δὴ τοῦτο καὶ λέγεται καὶ λελέξεται, ὅτι τὸ μὲν ὠφέλιμον καλόν· τὸ δὲ βλαβερὸν αἰσχρόν. Idem in *Alcibiad.* 1. multis diſſerit, τὰ καλὰ καὶ ἀγαθὰ συμφέροντα εἶναι. Cicero ex Poſidonii ſententia *offic. l.* 3. *Nunquam poteſt utilitas cum honeſtate pugnare.* Et mox: *Accepimus, Socratem ſolitum execrari eos, qui primùm hæc naturâ cohærentia, opinione diſtraxiſſent. cui quidem itâ ſunt Stoici aſſenſi, ut quidquid honeſtum eſſet, id utile eſſe cenſerent; nec utile quidquam, quod non honeſtum.* Vide *l.* 6. § 43.

Τὸ ὡς λογικῷ | Vide Marcum pleniùs de his ſeſe explicantem *l.* 10. § 2.

Ἀτύφως φύλασσε τὴν κρίσιν μόνον | *Judicium integrum retine.* Xyl. qui & clauſulam ſequentem vertere neglexit. M. Caſ. *à concluſione iſta ſpecies omnes externas & apparentias plauſibiles diligenter arceto.* Vúltque reſpexiſſe Marcum ad *typhum*, quem δεινὸν παραλογιστὴν appellat. *l.* 6. *c.* 12. Aſſentior. Veruntamen vertere malim, *judicium tantummodo à typho*, ſive *pompâ externâ*, quâ faſcinari ſolet & corrumpi, *immune ſervare curæ ſit*, quo rerum iſtarum examen exquiſitiùs inſtituas. addo etiam poſſe τύφου nomine τὴν οἴησιν, ſive *opinationem vanam* intelligi: quo modô Monimum uſurpâſſe Sextus monuit ad *l.* 2. § 15. exhibitus. Cæterùm utrovis ſenſu ceperis, videtur ἄτυφον potiùs quàm ἀτύφως legendum. Baſilius Cæſar. *orat.* 12. Ἐπειδή τι ἔχομεν παρ' ἑαυτοῖς κριτήριον φυσικὸν, δι' οὗ τὰ καλὰ τῶν πονηρῶν διακρίνομεν,

διακρίνωμεν, ἀναγκαῖον ἡμῖν ἐν τῇ ἐκλογῇ τῶν προακτέων ὀρθὰς ποιεῖσθαι τῶν πραγμάτων τὰς διακρίσεις, καὶ οἷον τινα δικαστὴν, ἴσῃ καὶ δικαιοτάτῃ γνώμῃ τοῖς ἐναντίοις βραβεύοντα, πείθεσθαι μὲν τῇ ἀρετῇ, καταδικάζειν δὲ τὴν κακίαν. οἷον πορνεία καὶ σωφροσύνη παρά σοι κρίνεται· καὶ ὑψηλὸς προκαθίζεταί σου ὁ νοῦς παντοδύναμος τὸ δικαστήριον· καὶ ἡ μὲν ἡδονὴ συνηγορεῖ τῇ πορνείᾳ· ὁ δὲ φόβος τοῦ Θεοῦ τῇ σωφροσύνῃ συνίσταται. ἐὰν μὲν οὖν καταδικάσῃς τὴν ἁμαρτίαν, δῷς δὲ νικῆσαι τὴν σωφροσύνην, ὀρθίαν ἐποίησας τὴν κρίσιν τοῦ πράγματος· ἐὰν δὲ τῇ ἡδονῇ δῷς τὴν ψῆφον, προτιμοτέραν ἀποφήνῃς τὴν ἁμαρτίαν, σκολιὸν ἐποίησας τὸ κρῖμα.

§ 7. Ὃ ἀναγκάσει σέ ποτε τὴν πίστιν παραβῆναι] Juſtin. *apol.* 2. Ἐκ παντὸς τρόπου, καὶ περὶ τῆς ἑαυτοῦ ψυχῆς, τὸν φιλαλήθη, κἂν θάνατος ἀπειλῆται, τὰ δίκαια λέγειν τε καὶ πράττειν αἱρεῖσθαι δεῖ. Polyb. *l.* 4. Ἀλλά μοι δοκοῦσιν οἱ γνήσιοι τῶν ἀνδρῶν, καὶ κοινῇ καὶ κατ' ἰδίαν οὐδέποτε περὶ πλείονος οὐδὲν ποιεῖσθαι τοῦ καθήκοντος. Cicer. *Offic. l.* 1. *Nemo juſtus eſſe poteſt, qui mortem, qui dolorem, qui exilium, qui egeſtatem, timet, aut qui ea quæ ſunt contraria, æquitati anteponit.* Juvenal. *Sat.* 8. *v.* 80.

— ambiguæ ſi quando citabere teſtis
Incertæque rei, Phalaris licèt imperet, ut ſis
Falſus, & admoto dictet perjuria tauro,
Summum credo nefas animam præferre pudori,
Et propter vitam vivendi perdere cauſſas.

Senec. *ep.* 88. *Fides ſanctiſſimum humani pectoris bonum eſt, nullâ neceſſitate ad fallendum cogitur, nullo corrumpitur præmio. Ure, inquit, cæde, occide; non prodam: ſed quò magis ſecreta quæret dolor, hoc illa altiùs condam.* Idémque *ep.* 76. *Vir bonus, quod honeſtè ſe facturum putaverit, faciet, etiamſi laborioſum erit; faciet, etiamſi periculoſum erit. rurſus quod turpe erit, non faciet, etiamſi pecuniam affert, etiamſi voluptatem, etiamſi potentiam. ab honeſto nullâ re deterrebitur; ad turpia nullâ ſpe invitabitur.* Huc animoſa illa neſcio cujus in Euripidis *Telepho* verba; quæ Stob. *tom.* 2. *tit.* 13. exhibet.

Ἀγάμεμνον, οὐδ' εἰ πέλεκυν ἐν χεροῖν ἔχων,
Μέλλοι τις εἰς τράχηλον ἐμβαλεῖν ἐμὸν,
Σιγήσομαι, δίκαιά γ' ἀντειπεῖν ἔχων.
Non, ſi minante jam ſecurigerâ manu
Cervix ſub ictu ſtaret, Agamemnon, mea,
Mutitus æquo liberam vocem premam. Grot.

Illa etiam mulieris, ſed virilia prorſus, apud Tragicum incertum verba:

Ἃ δ' ἐκπυθέσθαι τῆς ἐμῆς χρήζεις φρενὸς,
Οὔτ' ἂν καταίθων, οὔτε κρατὸς ἐξ ἄκρου
Δεινοὺς ταθεὶς πρίονας εἰς ἄκρους πόδας
Πύθοις ἂν, οὐδ' εἰ δεσμὰ πολλὰ προσβάλοις.
Quæ ſuſcitari de meo vis pectore,
Non ſi cremes me, aut dente ſi ferri aſpero
Seces ad imos vertice à ſummo pedes,
Non cunctis vincla ſi aggeras, intelliges. Grot.

Refert Clemens *Strom. l.* 4. quo loco & quampluriima conſtantiæ in hoc genere ſuſpiciendæ exempla congeſſit: è quibus complura & Tertullianus habet in *ep. ad Martyr.* Vide & *ad l.* 6. § 48.

Τοίχων καὶ περιπετασμάτων δεόμενον] Plut. *Sympoſ. l.* 7. *c.* 5. Οὐδεμία τῶν τοιούτων ἡδονῶν ἀπόκρυφός ἐστιν, οὐδὲ σκότους δεομένη, καὶ τῶν τοίχων περιθεόντων, ὡς αἱ γυναῖκες λέγουσιν. Vide quæ ex Seneca ſupra adduximus *ad* § 4. verba illa; Μόνα φαντάζεσθαι, περὶ ὧν εἴ τις ἄφνω ἐπανέροιτο, τί νῦν διανοῇ; μετὰ παρρησίας παραχρῆμα ἂν ἀποκρίναιο, ὅτι τὸ, καὶ τό. Facit huc quod Dominus noſter apud Joan. *c.* 3. *v.* 20. Πᾶς ὁ φαῦλα πράσσων μισεῖ τὸ φῶς, &c. *Qui malè agit quiſque, lucem odit.* Scilicet ut Seneca *ep.* 122. *Gravis malæ conſcientiæ lux eſt.* Et Bernard. de *conſiderat. l.* 5. *Et turpium pœna Deus eſt. lux eſt enim. & quid tam inviſum obſcænis flagitioſiſque mentibus?* Siquidem ut Apoſtolus ad *Epheſ. c.* 5. *v.* 12. Τὰ κρυφῆ γινόμενα ὑπ' αὐτῶν, αἰσχρόν ἐστι καὶ λέγειν. *Turpe eſt ac pudendum etiam proferri illa quæ in occulto iſti perpetrant.* Τὰ δὲ πάντα ἐλεγχόμενα ὑπὸ τοῦ φωτὸς φανεροῦται· πᾶν γὰρ τὸ φανερούμενον, φῶς ἐστι. *Omnia autem manifeſta fiunt, cùm in lucem protracta ab eadem arguuntur. Etenim lux eſt, quæ res omnes conſpicuas facit.* ità ſiquidem malim locum illum interpretari. ut τὸ φανερούμενον ſignificatum tranſeuntem habeat, & πᾶν eidem in regimine ſubſtituatur; quàm cum Syro & Latino veteri interprete, quos Zanchius & Beza ſequuntur, *Omne quod manifeſtatur, ſive conſpicuum facit, lumen eſt*; ut τῷ πᾶν adjectum ſit τὸ φανερούμενον. vel etiam, quod omnium minimè probandum videtur, cum Græco Scholiaſte, cui Piſcator adhæret, *Quicquid manifeſtum, ſive conſpicuum fit, lux eſt.* ut τὸ φανερούμενον non emanantis, ſed immanentis ſignificationem obtineat. Verùm iſta eruditioribus dijudicanda & cenſenda dimitto. Hinc verò τὰ τοῦ σκότους ἔργα, *tenebrarum opera*, peccata quælibet nuncupantur eidem Apoſtolo, *ad Rom.* 13. 12. & *ad Epheſ.* 5. 11, 13. ſed & τὰ νυκτὸς, *noctis, nocturna. ad Theſſal. ep.* 1. *c.* 5. *v.* 6, 7. improbóſq; Job. 24. 13, 17. ait *tenebras optare & aucupari, diem odiſſe, lucem matutinam pro umbra letali habere.* Itaq; ex illorum voto Horat. *l.* 1. *ep.* 16.

— pulcra Laverna,
Da mihi fallere, da juſtum ſanctúmq; videri,
Noctem peccatis, & fraudibus objice nubem.

Epictet. *l.* 3. *c.* 22. Οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι τοὺς τοίχους προβέβληνται, καὶ τὰς οἰκίας, καὶ τὸ σκότος, ὅταν τι τῶν τοιούτων ποιῶσι, καὶ τὰ κρύψοντα πολλὰ ἔχουσι. τὸν δὲ κυνικὸν οὐ θέλει δεῖ ἀποκρύπτειν τι τῶν ἑαυτοῦ. Sophocl. *Electr.*

— πῶς τόδ', εἰ καλὸν,
Τοὔργον σκότους δεῖ;
Siquidem eſt honeſtum opus hoc, quid eſt tenebris opus?

Quò

Quò & illud Martial. *l.* 11. *epigr.* 2.

— regula morum,

Quicquid & in tenebris non ſumus. —

Elegantiſſimè Tertullianus *apolog. c.* 1. *Quod verè malum eſt, ne ipſi quidem, quos rapit, defendere pro bono audent. Omne malum aut timore, aut pudore natura profudit. Denique malefici geſtiunt latere, devitant apparere; trepidant deprehenſi, negant accuſati; nè torti quidem facilè, aut ſemper, confitentur.* Quæ eadem ferè habet & *ad Nationes l.* 1. *c.* 1. Cæcilius apud Minut. *Honeſta ſemper publico gaudent, ſcelera ſecreta ſunt.* Plutarchus denique apud Stobæum *tom.* 2. *tit.* 6. ex *libro adverſus voluptatem*: Τί δ' ὁ πάντων ὁρώντων ἀκροάσεις, ἀλλὰ καὶ σεαυτὸν αἰδούμενος φεύγεις, νυκτὶ καὶ σκότῳ τοῖς ἁμαρτήμασι περιστέλλων τὴν ὕβριν; οὐδεὶς γὰρ τῶν καλῶν ἔργων σκότος περιβάλλει, τὸ φῶς αὐτοῖς μαρτυρεῖν αἰσχυνόμενος· ἀλλὰ ὅλον ἅμα τὸν κόσμον ἥλιον γενέσθαι, πρὸς ἃ κατορθοῖ, βούλοιτ' ἄν. ἅπασα δὲ κακία ὀρθῶς γυμνὴ φυλάττεται, σκέπην περιβαλλομένη τὰ πάθη. Vide *infra* § 8. & 16. & *l.* 10. § 9.

Τὸν ἑαυτοῦ νοῦν καὶ δαίμονα | Vide *ſupra l.* 2. § 13.

Καὶ τὰ ὄργια τῆς τούτου ἀρετῆς | *Sacra virtutis ejus.* Xyland. rectè. à myſteriis Ethnicis tranſlatio. ἔργα Lugdun. edit. malé. nec meliùs *Annotat.* ἔργα.

Τραγῳδίας οὐ ποιεῖ | *Neque tragicè ſe gerit*, quod τραγῳδεῖν dicit *l.* 9. § 29. eodémque videtur ſpectare, quod *l.* 5. § 28. dicit, οὔτε τραγῳδὸς οὔτε πόρνη. vel, *neque tragicis de ſe materiam ſuppeditat.* Τί γὰρ ἄλλο ἐστὶ τραγῳδία, ἢ ἀνθρώπων πάθη τεθαυμακότων τὰ ἐκτὸς, διὰ μέτρου τοιοῦδ' ἐπιδεικνύμενα; Epictetus *l.* 1. *c.* 4. *Quid enim aliud eſt Tragœdia, quàm metro quodam expreſſi, externa iſta admirantium hominum affectus?* Hoc autem cùm non admittat iſte, quem hîc Marcus depingit, tragœdiæ argumentum fieri non poteſt.

Οὐχ ἐρημίας, οὐ πολυπληθείας δεήσεται | Malim cum Lugd. δεήσεται. *Nec ſolitudine opus habebit*; quia *ubicunque eſt, & quocunque loco conſiſtit, ſibi ipſi vacat, & ſuus eſt*: ut Senec. *ep.* 62. *Nec ullus hominum aviúmque concentus interrumpit cogitationes bonas, ſolidáſque, & jam certas.* Idem *ep.* 56. Vel etiam, quia quod ſupra monuerat, *nihil faciat, quod aliorum conſcientiam aſpectúmque refugiat.* Sed nec *multitudine*; cùm *nemine teſte aut ſpectatore indigeat*, ut *ſupra* § 5. ſed *conſcientiâ ſit contentus ſuâ. ſupra* § 6. & Senec. *ep.* 8. inſuper etiam ejuſmodi ſit, *qui ſibi tutò credi poſſit*; contra quàm *imprudentes, quorum nemo eſt, qui relinqui ſibi debeat.* idem *ep.* 10. Huc Antiſthenis illud, qui interrogatus, quid ex philoſophia lucri cepiſſet, reſpondit, Τὸ δύνασθαι ἑαυτῷ ὁμιλεῖν. *quod poſſet ſecum, ubicunque foret converſari & colloqui.* Laërt. *l.* 6. Senec. *q. nat. l.* 4. *præf. Turbam rerum hominumque deſiderent, qui ſe pati neſciunt. tibi tecum optimè convenit.* quanquam nec δεήσεται illud eſt incommodum prorſus. Siquidem timent conſcientiam ac frequentiam hominum vitántque, qui parietibus eam excludere ſatagunt; quod ſuperiùs tetigerat. Solitudinem autem pavorem infligere, nemini non eſt notiſſimum.

Ζήσει μήτε διώκων, μήτε φεύγων | Deeſſe aliquid nemo non viderit. & ſuſpicetur quis legendum μήτε διώκων [τι] μήτε φεύγων. quo modo *infra* § 12. dixit, μηδὲν περιδεῖν, μηδὲ φεύγων. Verùm aliud eſt περιδεῖν, aliud διώκειν. nec idem utrobique ſenſus eſt. vel etiam quo modo *l.* 11. § 11. ὅτι διώκων, ὅτι φεύγων, cùm de eis priùs egiſſet, quorum αἱ διώξεις καὶ φυγαὶ perturbant nos. Verùm, quia aliò quæ ſequuntur ſpectant. malim, [τὸ θάνατον] μήτε διώκων μήτε φεύγων. Commentarii vicem præſtabit, præter proximè hîc adjecta, *l.* 9. *periocha* 3. Eſt quod Martial. *l.* 10. *epig.* 47.

Summum nec metuit diem, nec optat.

Siquidem ita formatus eſt, ut *illi nec amor vitæ, nec odium ſit*; *nec vita tædio ſit, nec mors timori.* Senec. *ep.* 65. & 78. Itaque *nec ſpe mortis patienter dolet: nec tædio doloris libenter moritur. hunc fert, illam expectat.* Idem *ep.* 98.

Πότερον δὲ ἐπὶ πλεῖον διάστημα | Nihil, inquit, ſapienti intererit, diuturniorem an breviorem in corpore moram faciat. quia nimirum vitam ſemper perfectam & conſummatam habet: ut *infrà* § 8, & 12 & *l.* 10. § 1. Vide & *l.* 2 § 14. Chryſippus apud Plutarch. *de Stoic. contradict. c.* 23. Ὅτι περὶ τὸν πλείονα χρόνον οὐδὲν μᾶλλον εὐδαιμονοῦσιν, ἀλλ' ὁμοίως καὶ ἐπίσης τοῖς τὸν ἀμερῆ χρόνον εὐδαιμονίας μετασχοῦσιν. Et *de commun. notit. c.* 7. Ὅτι ἀγαθὸν ὁ χρόνος οὐκ αὔξει προσγινόμενος, ἀλλὰ κἄν ἀκαρές τι ὥρας γένηται φρόνιμος, οὐδενὶ πρὸς εὐδαιμονίαν ἀπολειφθήσεται τοῦ τὸν αἰῶνα χρωμένου τῇ ἀρετῇ, καὶ μακαρίως ἐν αὐτῇ καταβιοῦντος. cùm tamen idem alibi aſſerat: οὐδὲν εἶναι ἀρετῆς ὄφελος ὀλιγοχρονίου. Cicero *de finib. l.* 2. *Qui bonum omne in virtute ponit, is poteſt dicere, perfici beatam vitam perfectione virtutis. negat enim ſummo bono adferre incrementum diem.* Et *l.* 3. *Recta affectio, item convenientia, denique ipſum bonum, quod in eo poſitum eſt ut naturæ conſentiat, creſcendi acceſſionem nullam habet. Ut enim opportunitas non fit major productione temporis: ſic hæc, de quibus dixi non ſunt temporis productione majora.* Ob eámque cauſſam *Stoicis non videtur optabilior, nec magis expetenda beata vita, ſi ſit longa, quàm ſi brevis. Ut ſi cothurni laus ſit, ad pedem aptè convenire, neque multi cothurni paucis anteponerentur, neque majores minoribus: ſic quorum omne bonum convenientiâ atque opportunitate finitur, nec plura paucioribus, nec longinquiora brevioribus anteponentur.* Senec. *epiſt.* 101. *Mens ſtabilita ſcit, nihil intereſſe inter diem & ſeculum.* Et *epiſt.* 85. *Beata vita una eſt. in optimo illam ſtatu ponit qualitas ſua, non magnitudo. itaque in æquo eſt longa & brevis,*

Digitized by Google

brevis, diffuſa & anguſtior; in multa loca, multáſq; partes diſtributa, & in unum coacta. qui illam numero æſtimat, & menſurâ & partibus, jam illi, quod habet eximium, eripit. Quid eſt autem in beata vita eximium? quòd plena eſt. finis, ut puta, edendi bibendique ſatietas eſt. hic plus edit, ille minus: quid refert? uterque jam ſatur eſt. hic plus bibit, ille minus: quid refert? uterque non ſitit. Hic pluribus annis vixit, hic paucioribus: nihil intereſt, ſi tam illum multi anni beatum fecerunt, quàm hunc pauci. Idémque *epiſt.* 74. *Summum bonum nec infringitur, nec augetur. in ſuo modo permanet, utcunque fortuna ſe geſſit. Sive illi ſenectus longa contigit, ſive citra ſenectutem finitus eſt, eadem menſura ſummi boni eſt, quamvis ætatis diverſa ſit. Utrùm majorem an minorem circulum ſcribas, ad ſpatium ejus pertinet, non ad formam. licèt alter diu manſerit, alterum ſtatim obduxeris, & eum in quo ſcriptus eſt pulverem ſolveris, in eadem uterque forma fuit. Quod rectum eſt, nec magnitudine æſtimatur, nec numero, nec tempore: non magis produci, quàm contrahi poteſt. Honeſtam vitam ex centum annorum numero in quantum voles corripe, & in unum diem coge; æquè honeſta eſt.* & *epiſt.* 78. *Mors licèt immatura ſit, licèt mediam præcidat ætatem; perceptus longiſſimè fructus eſt. — Scit tempore honeſta non creſcere.* Et *de benef. l.* 5. *c.* 17. *Ut prorogetur tibi dies mortis, nihil proficit ad felicitatem: quoniam morâ non fit beatior vita, ſed longior.* Hinc illud è porticu non παράδοξον tantùm, ſed παράλογον etiam, (ut Cleanthis in contrarium dictione utamur, ex Epicteti *differt. lib.* 4. *cap.* 1.) ſive ἄλογον planè καὶ ἄτοπον prorſus, οὐχ ὑπερέχειν ἀρετῇ τὸν Δία τοῦ Δίωνος. Chryſippi verba ſunt apud Plut. *de commun. notion. c.*29. ſive, τὴν τῶν ἀγαθῶν εὐδαιμονίαν τῆς θείας εὐδαιμονίας μηδὲν διαφέρειν· καὶ κατὰ μηδὲν αἱρετωτέραν εἶναι, μήτε καλλίω, μήτε σεμνοτέραν, τὴν τοῦ Διὸς εὐδαιμονίαν τῆς τῶν σοφῶν ἀνδρῶν. Idem apud Stob. *eclog. tom.* 1. *lib.* 2. *tit.* 3. § 8. Sextius item apud Senecam *ep.* 73. *Jovem plus non poſſe quàm bonum virum.* Inculcat paſſim & Seneca ipſe *epiſt.* 59. *Sapiens cum Diis ex pari vivit.* & *epiſt.* 31. *Dedit tibi natura illa, quæ ſi non deſerueris, par Deo ſurges. hoc eſt ſummum bonum, quod ſi occupas, incipis Deorum eſſe ſocius, non ſupplex.* Verùm unde paritas iſta? Indè nimirum, quia *Bonus tempore tantùm à Deo differt.* Idem *de provident. c.* 1. & *epiſt.* 73. *Jupiter quo antecedit virum bonum? diutius bonus eſt.* & *epiſt.* 53. *Quid inter te & Deos interfuturum ſit, quæris? diutius erunt.* Et *de conſtant. Sap. c.* 8. *Sapiens, exceptâ mortalitate, ſimilis eſt Deo.* At iſta temporis aut diuturnitatis diſtantia ad virtutem aut beatitudinem nihil habet momenti, ſed in æquilibrio prorſus rem ipſam relinquit. Siquidem, *Tantùm ſapienti ſua, quantùm Deo omnis ætas patet. magniq; eſt artificis clauſiſſe totum in exiguo.* Senec. *epiſt.* 53. Et *epiſt.* 73. *Quemadmodum ex duobus ſapientibus qui ſenior deceſſit, non eſt beatior eo, cujus intra paucos annos terminata virtus eſt; ſic Deus non vincit ſapientem felicitate, etiamſi vincat ætate.* Et Cicer. *de nat. Deor. l.* 2. *E virtutibus vita beata exiſtit, par & ſimilis Deorum, nulla re, niſi immortalitate, quæ nihil ad bene vivendum pertinet, cedens cæleſtibus.* Epictetus denique *differt. l.* 1. *c.* 12. Κατὰ γε τὸν λόγον οὐκ ἐςὶν χείρων τῶν θεῶν, οὐδὲ μικρότερος ἔτι. λόγου γὰρ μέγεθος οὐ μήκει, οὐδ' ὕψει κρίνεται, ἀλλὰ δόγμασιν. Vah τῆς φλυαρίας, καὶ τῆς ἀσεβείας. Itaque cautè legendi iſti; nec tantum illis tribuendum, ut pro divinis, quod à multis fieri ſolet, habeantur. Verùm ab iſtis vel deliriis ridendis, vel procerviis execrandis Marcus noſter immunis videtur. Illud interim obſervatu non indignum in hoc dogmate de beatitudinis diuturnitate Stoicis gemina Epicurum etiam ipſum cenſuiſſe. Apud Laert. *lib.* 9. in *Select. Sentent.* Ὁ ἄπειρος χρόνος ἴσην ἔχει τὴν ἡδονὴν καὶ ὁ πεπερασμένος. Quod pleniùs Cicero *de finib. lib.* 2. *Negat Epicurus diuturnitatem temporis ad beatè vivendum aliquid afferre: nec minorem voluptatem percipi in brevitate temporis, quàm ſi illa ſit ſempiterna.* Sive ut idem *lib.* 1. *nec majorem voluptatem ex infinito tempore ætatis percipi poſſe, quàm ex hoc percipiatur, quod videmus eſſe finitum.* Nec relatu indignum planè Themiſtii illud, quo Chryſippeum hoc vellicat, *orat.* 12. Χρύσιππος ἄχει τῶν ῥημάτων ἔοικεν ἀνδρείζεσθαι, τὸν εὐδαίμονα φάσκων ἀνδρὶ σπουδαίῳ μίαν ἡμέραν, μᾶλλον δὲ καὶ μίαν ὥραν, πολλοῖς ἐνιαυτοῖς· οὐδὲ γὰρ ἰδιώτῃ φιλοσοφῶν κατὰ τὸ ἔργον, ἀλλ' εἰς ἄκρον ἐληλυθότος, καθάπερ ἀρετὴν ἀναμέμνησιν τὴν ἀρετὴν εὐθὺς ἐπιβῆναι ἀνδρὶ δεῖ.

Ὦ, λαοὶ ἐπιτετριμμένοι, καὶ τοσαῦτα μέμηνε, καὶ ὅ πόσον μὲν γῆν, πόσον δὲ θάλασσαν κατανοεῖν ἀνάγκη τῶν ἀγαθῶν, πῶς, ὦ βέλτιστε Χρύσιππε, οὐ συνδέχῃ τὸν χρόνον καὶ ἔξω τῆς φύσεως; ὅσῳ γὰρ ἐκεῖνο μακρότερον ποιεῖς, τοσούτῳ μακροτέραν ποιεῖς τὴν τῶν ἀνθρώπων εὐδαιμονίαν. Peripatetici planè in adverſum ibant. Ariſtotel. *Ethic. l.*1. *c.*7. Μία γὰρ χελιδὼν ἔαρ οὐ ποιεῖ, οὐδὲ μία ἡμέρα· οὕτω δὲ οὐδὲ μακάριον καὶ εὐδαίμονα, μία ἡμέρα, οὐδ' ὀλίγος χρόνος. Verùm hoc illi, quia ad beatitudinem conſtituendam externa advocabant; quibus exui denuo & excidere daretur, quod Stoici omninò repudiabant.

Εὐλύτως ἀπιέναι] Ità *ſupr.* § 5. Εὔλυτος. Sen. *epiſt.* 24. *Vir fortis ac ſapiens, non fugere debet ex vita, ſed exire.* Et *epiſt.* 54. *Sapientis eſt exire, non ejici.* Quemadmodum enim Marcus hic εὐλύτως ἀπιέναι, ità Epict. *l.* 2. *c.* 6. Εὐλύτως ὑπακούω.

Ὡς ἄλλο τι τῶν αἰδημόνως καὶ κοσμίως ἐνεργεῖσθαι δυναμένων]. Ut aliarum rerum, ſic & mortis etiam dextrè obeundæ quaſi ars & virtus quædam eſt peculiaris. Senec. *epiſt.* 26. *Egregia res eſt mortem condiſcere.* & *epiſt.* 30. *Magna res eſt, & diu diſcenda.*

Digitized by Google

ſcenda, cùm adventat hora illa inevitabilis, æque animo abire. & *epiſt.* 62. *Antè ad mortem, quàm ad vitam præparandi ſumus.* & *de brevit. Vit. cap.* 7. *Totâ vitâ diſcendum eſt mori.* & *epiſt.* 30. *Mortem venientem nemo hilaris excipit, niſi qui ſe ad illam diu compoſuerat. Itaque compone te,* inquit, *ad diem illum, quo remotis ſtrophis ac fucis, de te judicaturus es, utrùm loquare fortia an ſentias: numquid ſimulatio fuerit & mimus, quicquid contra fortunam jactaviſti verborum contumaciam.— Mors de te pronunciatura eſt.* Idem *epiſt.* 26. Et mox: *Supervacuum forſitan putas id diſcere, quo ſemel utendum eſt? hoc eſt ipſum quare meditari debeamus. Semper diſcendum eſt, quod an ſciamus, experiri non poſſumus.* & *epiſt.* 30. *Hoc philoſophia præſtat; in quocunque corporis habitu fortem, in conſpectu mortis hilarem lætúmque, nec deficientem, quamvis deficiat.— Hoc facit Baſſus noſter. Eo animo vultúque finem ſpectat, quo alienum ſpectare nimis ſecuri eſſe putares.—— Videtur mihi proſequi ſe, & componere, & vivere tanquam ſuperſtes ſibi, & ſapienter ferre diſcidium ſui.* Vide *l.*9. § 3.

Τῦτο μόνον | Xylandrum non audio cum ſequentibus iſta committentem. ſequor potiùs Caſaubonum, qui prioribus agglutinat.

Νοερῦ πολιτικῦ ζώυ | Quod *ſupr.* λογικὸν καὶ πολιτικὸν. § 6.

Τροπῇ | Annot. Lugd. τρόπῳ. atq; ità prorſus accepit interpres uterque. Sed falſus uterq; τροπὴ ſiquidem hìc *fuga.* Cavet ἐν τροπῇ γίνεσθαι, *in fuga eſſe,* id eſt, *fugere, ſubterfugere.* metaphora ab eis qui τρεπόμενοι, in prælio ſuperati *in fugam vertuntur.*

§ 8. Κεκολασμένυ | *Caſtigati.* explicat vim vocabuli philoſophus *ethic. Nicom. lib.* 3. *c.* 12. τὸ δὲ τοιῦτον (τὸ μετρίας τε καὶ ὀλίγας τὰς ἐπιθυμίας, καὶ τῷ λόγῳ μηδὲν ἐναντιῦσθαι) εὐπειθὲς λέγομεν καὶ κεκολασμένον. Marcum σύμψηφον habiturus, ſi pro moderatis affectibus, nullos ſubſtituere concedatur. Cæterùm hinc δίαιτα κεκολασμένη, pro *accurata & exquiſita victûs ratione* uſurpatur. Plut. in *Lycurg.* & Lucian. in *Hermot.* & ῥήτωρ κεκολασμένος, ὁ διεσμιλευμένος, καὶ ἠκριβωμένος Pollux *l.* 4. *c.* 3. & ἵππος κεκολασμένος τὴν γνάθον, δίκαιος τὴν σιαγόνα. & γαστὴρ κεκολασμένη *venter reſtrictus.* Liban. *orat.* 19. eſt autem metaphora à ſtirpibus vitibúſve ducta, quibus cùm flagella luxuriantia, aut ſarmenta ſuperflua demuntur, κολάζεσθαι, i.e. *caſtigari* perhibentur. ità Theophraſt. *de cauſſ. plant. l.* 1. *c.* 21. δένδρα κολαζόμενα dicuntur, οἷς τὰ περιττὰ ἀφαιρῦνται, uti *ibid. c.* 17. id eſt, *quibus ſupervacua detrahuntur,* ut Columell. *l.*4. *c.*6. aliud eſt *corrigere,* & aliud rurſus *caſtrare*; quod utrumq; uſurpavit Cato *c.*33. & ex Catone Plin. *l.* 17. *c.* 22. apud quem *porrigere* perperam legitur. Quin & Latinis *caſtigatum* dicitur, quicquid immodicâ omni luxurie atq; exuberante redundantiâ immune, intra decori limites juſtos coercetur & conſiſtit. Ità *pectus caſtigatum,* Naſo in *amor. l.* 1. *eleg.* 5.

Quàm caſtigato planus ſub pectore venter?

contrà quàm quod in equo laudat Maro *Georg. l.*3.

Luxuriátque toris pectus.—

frons caſtigata, Statio *Sylvar. l.* 2. *poem.* 1.

Et caſtigatæ collecta modeſtia frontis.

juba caſtigata, eidem *Thebaid. l.* 9. de equo;

Colla ſedent, nodis & caſtigata jubarum
Libertas.——

Carmen caſtigatum Flacco in *arte*:

—— carmen reprehendite, quod non
Multa dies, & multa litura coercuit, atque
Perfectum decies non caſtigavit ad unguem.

ambitioſa nimirum *recidendo ornamenta*; uti idem *ibidem.*

Πυῶδες | Id eſt, σαπρὸν καὶ διεφθαρμένον. tale ſiquidem quiddam eſt τὸ πύον, ut Ariſtot. *de gener. animal. l.* 4. *c.*8. qui ideo Empedoclem ἀκυρολογίας arceſſit, quòd τὸ γάλα πύον λευκὸν, *lac, pus candidum* dixerit, ſicut & *topic. l.* 4. *c.*5. quod οἶνον ὕδωρ σεσηπὸς, *vinum, aquam putrefactam.* Ad animum tranſtulit, uti Marcus iſtìc, ità Senec. *epiſt.* 68. *In pectore collectio & vomica eſt.* Eſt enim vomica materiæ purulentæ collectio. Idémq; *epiſt.*80. *Horum, qui felices vocantur, hilaritas ficta eſt, aut gravis & ſuppurata triſtitia: & quidem gravior, quia interdum non licet palam eſſe miſeros; ſed inter ærumnas cor ipſum exedentes, neceſſe eſt agere felicem.* Horat. itidem. *Serm. l.* 1. *Sat.* 7.

—— Regis Rupili pus atque venenum.

pro livore & virulentia.

Ὕπυλον | In Theſpeſii apud Plutarch. *de inferis fabula,* dicuntur in animis ſceleratorum à Juſtitia mulctatis, ὑλαὶ καὶ μώλωπες ἐμμένειν. de hypocritis autem boníq; ſimulatoribus feſtiva ſubjicit, quomodo Juſtitiæ ſatellites cum illis agant. Ὅσοι δὲ σχῆμα καὶ δόξαν ἀρετῆς περιβαλλόμενοι διεβίωσαν κακίᾳ λανθανούσῃ, τούτους ἐπιπόνως καὶ ὀδυνηρῶς ἠνάγκαζον ἕτεροι περιεστῶτες ἐκτρέπεσθαι τὰ ἐντὸς ἔξω τῆς ψυχῆς, ἰλυσπωμένους παρὰ φύσιν καὶ ἅμα καμπτομένους, ὥσπερ αἱ θαλάττιαι σκολόπενδραι καταπιοῦσαι τὸ ἄγκιστρον ἐκτρέπουσιν αὑτάς. ἐνίους δὲ ἀναδέροντες αὐτοὶ καὶ ἀναπτύσσοντες, ἀπεδείκνυσαν ὑπούλους καὶ ποικίλους, ἐν τῷ λογιστικῷ καὶ κυρίῳ τὴν μοχθηρίαν ἔχοντας.

Ἀσυντελῆ τὸν βίον αὐτῦ | Senec. *epiſtol.* 32. *Conſidera, quàm pulcra res ſit, conſummare vitam ante mortem; deinde expectare ſecurum reliquam temporis ſui partem, in poſſeſſione beatæ vitæ poſitum: quæ beatior non fit, ſi longior.* Idem *epiſt.* 98. *Ipſe vitæ plenus eſt, cui adjici nihil deſiderat ſuâ cauſsâ, ſed eorum quibus utilis eſt. liberaliter facit quòd vivit.* Et *epiſt.* 93. *Non ut diu vivamus, curandum eſt; ſed ut ſatis. Nam ut diu vivas, fato opus eſt; ut ſatis, ani-*

Digitized by Google

mo. Longa eſt vita, ſi plena eſt. impletur autem, cùm animus ſibi bonum ſuum reddidit, & ad ſe poteſtatem ſui tranſtulit. Quid illum octoginta anni juvant, per inertiam exacti? non vixit iſte, ſed in vita moratus eſt. —intereſt mortem ejus ex quo die numeres. At ille obiit viridis. ſed officia boni civis, boni amici, boni filii executus eſt; in nulla parte ceſſavit. licèt ejus ætas imperfecta ſit, vita perfecta eſt. Et mox: *Non ideo plures annos mihi accedere recuſaverim, nihil tamen ad beatam vitam defuiſſe dicam, ſi ſpatium ejus inciditur. non enim ad eum diem me aptavi, quem ultimum mihi ſpes avida promiſerat; ſed nullum non tanquam ultimum aſpexi. Quid me interrogatis, quando natus ſim? an inter juniores adhuc cenſear? habeo meum. Quemadmodum in minore corporis habitu poteſt homo eſſe perfectus: ſic & in minore temporis modo, poteſt eſſe vita perfecta. —Quæris quod ſit ampliſſimum vitæ ſpatium? uſque ad ſapientiam vivere. qui ad illam pervenit, attigit non longiſſimum finem, ſed maximum.* Idem *ep.* 77. *Iter imperfectum erit, ſi in media parte, aut citra petitum locum ſteteris: vita non eſt imperfecta, ſi honeſta eſt. Ubicunque deſines, ſi bene deſinis, tota eſt.* Ex *epiſt.* 101. *Qui quotidie vitæ ſuæ ſummam manum impoſuit, non indiget tempore: —ſcit nihil intereſſe inter diem & ſeculum; —ſingulos dies, ſingulas vitas putat. qui hoc modo ſe aptavit, huic vita ſua quotidie fuit tota.* Contrà, ut idem ibidem; *Maximum vitæ vitium eſt, quòd imperfecta ſemper eſt, quòd etiam aliquid ex illa differtur.* Ex Epicuro idem *ep.* 13. *Inter cætera mala, hoc quoq; habet ſtultitia proprium, ſemper incipit vivere. —Quàm autem fœda eſt hominum levitas, quotidie nova vitæ fundamenta ponentium, novas ſpes etiam in exitu inchoantium? — quid turpius, quàm ſenex vivere incipiens?* Vide *l.* 2. § 4. 11. & *ſuprà* § 7. & § 12. & *l.* 7. § 56, 69.

Ὡς ἂν τις εἴποι τὸν τραγῳδόν | Vide *l.* 11. § 1. & *l.* 12. § 36. Senec. *epiſt.* 77. *Quomodo fabula, ſic vita; non quàm diu, ſed quàm bene acta ſit, refert. nihil ad rem pertinet, quo loco deſinas. quocunque voles deſine: tantùm bonam clauſulam impone.* Matial. *l.* 8. *ep.* 77.

Qui ſic vel medio finitus vixit in ævo,
Longior huic facta eſt, quàm data vita fuit.

Καὶ γὰρ ὁ ἀγαθὸς ὑποκριτὴς παυόμενος ὅτε δεῖ, σώζεται μᾶλλον, ἢ ὑποκρινόμενος παρὰ καιρόν. Epictet. *lib.* 4. *c.* 1. Rectè Varro in *Modio. Non eos optimè vixiſſe, qui diutiſſimè, ſed qui modeſtiſſimè. Non enim vivere bonum eſt, ſed bene vivere.* Sen. *ep.* 70. At, *Nemo* (inquit idem *ep.* 22.) *quàm bene vivat, ſed quàm diu, curat: cùm omnibus poſſit contingere, ut benè vivant; ut diu, nulli.*

Ἀπηρτισμένον | Vide *l.* 8. § 34.

Ἐμφωλεῦον | Philo *Allegor.* *l.* 2. Ὁ φαῦλος δοκεῖ εἶναι τὸν θεὸν ἐν τόπῳ, μὴ περιέχοντα, ἀλλὰ περιεχόμενον· οὗ χάριν καὶ οἴεται ἀποκρύπτεσθαι, ὡς κατ' ἐκεῖνο τὸ μέρος οὐκ ὄντος τοῦ αἰτίου, καθ' ὃ φωλεύειν δέχονται. Tranſlatio eſt à *ſerpentum* uſu petita, qui in *ſpecus* ac *cavernas* abdere ſe ſolent. Expreſſit hoc graphicè Tertullian. *adverſ. Valentinian. c.* 3. *Abſcondat ſe ſerpens, quantùm poteſt; totámque prudentiam in latebrarum ambagibus torqueat; altè habitet, in cæca detrudatur; per anfractus ſeriem ſuam evolvat, tortuosè procedat, nec ſemel totus, lucifuga beſtia. Noſtra columba domus ſimplex; etiam in editis ſemper & apertis, & ad lucem. Nihil veritas erubeſcit, niſi ſolummodo abſcondi.* Senec. *epiſt.* 97. *Bona conſcientia prodire vult & conſpici, ipſas nequitia tenebras timet.* Vide *ſupr.* § 7. & *infrà* § 15. & *ad l.* 10. § 9. λανθάνον, ἢ κρυπτόμενον.

§ 9. Τὴν ὑποληπτικὴν δύναμιν σέβε | Vide *l.* 5. § 21.

Ἐν ταύτῃ τὸ πᾶν | Vide *lib.* 2. § 11, 15. Epictet. *lib.* 1. *c.* 11. Ἓν καὶ ταὐτόν ἐστιν ἐπὶ πάντων, τὸ αἴτιον τοῦ ποιεῖν τι ἡμᾶς ἢ μὴ ποιεῖν. Senec. *ep.* 78. *Omnia ex opinione ſuſpenſa ſunt.*

Ἵνα ὑπόληψις τῷ ἡγεμονικῷ σου μηκέτι ἐγγένηται ἀνακόλουθον τῇ φύσει | M. Caſ. *nequid opinio tua in mente tua generet naturæ contrarium.* quaſi μήτι & ἐγγεννῆται legerit. Xyl. *ut pars tui principalis nihil unquam animo concipiat, quod eſt naturæ alienum.* Senſus in aperto eſt, Verborum, prout exhibentur, verſio haud item. Lugd. quod rarò ſolet, literulà immutatà omnia reddidit proclivia, dum ἀνακόλουθος legit, ὑπόληψις ſcil. *nè qua opinio ultrà menti innaſcatur,* vel *in mente excitetur, quæ naturæ neutiquam conſentanea ſit.* Vide *l.* 1. § 9.

Αὕτη δὲ ἐπαγγέλλεται | *Illius autem eſt munus.* Xyl. Malim, *poſtulat autem,* ſive *exigit iſta.* ἐπαγγέλλεται, προσκαλεῖ, ἀξιοῖ. Suid.

Ἀπροπτωσίαν | Ἀπροπτωσίαν definit Zeno apud Laërt. *l.* 7. ἐπιστήμην τοῦ πότε δεῖ συγκατατίθεσθαι καὶ μή. *Scientiam, quâ quis nòrit, quando aſſenſum adhibere vel inhibere oporteat.* Eſt igitur ἡ ἀπροπτωσία, ſive ut *lib.* 4. § 49. & *lib.* 7. § 55. τὸ ἀπρόπτωτον, *à temeritate vacuitas,* ut Xylander, (qui προπτωσίαν, quæ vox tamen vix, opinor, reperitur, idem eſſe monet cum eo. quod προπέτεια frequentiùs dicitu) hoc eſt, *à temerè aſſentiendi proclivitate ac præcipitantia immunitas.* Hinc Clitomachus apud Cicer. in *Lucullo*; *Herculis quendam laborem exantlatum à Carneade, quod, ut feram & immanem belluam, ſic ex animis noſtris aſſenſionem, id eſt, opinationem & temeritatem, extraxiſſet.* hoc eſt autem τῆς ὑπολήψεως καταληπτικῆς, ut Marcus loquitur, *l.* 9. § 6. ταῖς φαντασίαις ἐμφιλοτεχνέσης, ἵνα μήτι ἀκατάληπτον παρεισρυῇ· *l.* 7. § 54. *Sedulò caventis, nè quid minùs liquidò comprehenſum clàm ſurrepat:* ſive μήτε ψευδεῖ, μήτε ἀδήλῳ συγκατατιθεμένης, *lib.* 8. § 7. *nec falſo, nec incerto aſſentientis:* quâ ratione & ἀπρόπτωτος dicitur. Quanquam ſtrictiùs paulò quandoque

doq; τὸ προπίπτειν uſurpaſſe videntur Stoici, qui referente Plutarcho *de Stoic. contradict.* c. 49. τοὺς προσεθιζομένους τῇ ἐποχῇ καὶ μὴ ἐπέχοντας, ἁμαρτάνειν λέγουσι· ἂν μὲν ἀδήλοις εἴκωσι, προπίπτοντας· ἂν δὲ ψευδέσι, ψευδομένους· ἂν δὲ κοινῶς ἀκαταλήπτοις, δοξάζοντας. ubi rectè Perr. Valentianus *in Academic.* προπίπτοντας reponit, pro eo quod προσπίπτοντας vitioſè legitur. emendationem adfirmo ex ipſius Chryſippi ἐν τῷ περὶ τοῦ Διὸς verbis, à Plut. *ib. c.* 9. repræſentatis; quibus inter τὰ κατ' τὰς ἀρετὰς ἔργα recenſet iſta, ἀνδρείως τὸν δάκτυλον ἐκτεῖναι, καὶ ἐγκρατῶς ἀπέχεσθαι δυσθανατώσης γραὸς καὶ ἀπροπτώτως ἀκοῦσαι τοῦ τὰ τρία τέσσαρα μὴ εἶναι τελέως. quo loco tamen liberiùs laxiùſq; uſurpari video τὸ ἀπρόπτωτον. Et diſertiùs etiam in Stoicorum placitis à Stobæo coacervatis, *tom.* 1. *l.* 2. *tit.* 4. § 8. ubi τὸ προπίπτειν exponitur, πρὸ καταλήψεως συγκατατίθεσθαι. Et in eundem ſenſum Epictet. *diſſert. l.* 4. *c.* 1. Τίς θέλει ζῆν ἐξαπατώμενος, προπίπτων; qui locus Volphio negotium ſine cauſſa faceſſit. Fallitur ergò Budæus, (& Budæum ſecutus Stephanus) cùm ἀπροσπτωσίαν legit apud Laërtium, (tanquam ſit à προσπίπτω, quod *impingere* ſignificet) & ad *lapſum* in vitæ actionibus refert. Neque enim τοῦ προσπίπτειν eo ſenſu uſurpati exemplum ullum exhibetur. Stoicóſque palam eſt, tria iſta, τὸ ἀπρόπτωτον, τὸ ἀδιάπτωτον, τὸ ἀπερίπτωτον ità ſolitos diſtinguere, ut τὸ ἀπρόπτωτον, ad ὑπόληψιν, ſive *opinionem*, τὸ ἀδιάπτωτον, ad πρᾶξιν, ſive *actionem*, τὸ ἀπερίπτωτον, ad πεῖσιν, ſive *perpeſſionem* referrent; dum *ſapientem, nec falli, nec labi, nec lædi* poſſe contendebant. Videatur Stobæus *tom.* 1. *l.* 2. *tit.* 3. § 3, & 8. Marcus autem τὸ ἀνεξαπάτητον καὶ προπτωτικὸν καὶ μεταπτωτικὸν conjunxit. *l.* 11. § 9. Epictetus verò *l.* 2. *c.* 8. iſta φιλοσόφου ἔργα facit, ὄρεξιν ἀναπότευκτον, ἔκκλισιν ἀπερίπτωτον, ὁρμὴν καθήκουσαν, πρόθεσιν ἐπιμελῆ, συγκατάθεσιν ἀπρόπτωτον. Idémque *l.* 1. *c.* 4. hominis opus conſtituit in tribus hiſce; ἐν ὀρέξει καὶ ἐκκλίσει, ἵν' ἀναπότευκτος ᾖ· ἐν ὁρμαῖς καὶ ἀφορμαῖς, ἵν' ἀναμάρτητος· ἐν προθέσει καὶ ἐποχῇ, ἵν' ἀνεξαπάτητος.

Τὴν πρὸς ἀνθρώπους οἰκείωσιν | Vide *ſupr.* § 4.

Τὴν τοῖς θεοῖς ἀκολουθίαν | Vide *l.* 7. § 31, 67.

§ 10. Πάντα οὖν ῥίψας | Vide *l.* 2. § 7. Senec. *epiſt.* 17. *Projice omnia iſta, ſi ſapis, imò ut ſapias; & ad bonam mentem magno curſu ac totis viribus, tende. Siquid eſt, quo teneris, aut expedi, aut incide.* Et *ep.* 5. *Quòd pertinaciter ſtudes, & omnibus omiſſis hoc unum agis, ut te quotidie meliorem facias, probo & gaudeo; nec tantùm hortor ut perſeveres, ſed etiam rogo.* Et *epiſt.* 72. *Non cùm vacaveris, philoſophandum eſt: omnia alia negligenda, ut huic aſſideamus.—— reſiſtendum eſt occupationibus: nec explicandæ, ſed ſubmovendæ ſunt. tempus quidem nullum eſt parùm idoneum ſtudio ſalutari.* Et *epiſt.* 88. *Magna & ſpatioſa res eſt ſapientia: vacuo illi loco opus eſt.——Non dabit ſe in has anguſtias virtus, laxum ſpatium res magna deſiderat. expellantur omnia: totum pectus illi vacet.——ut habere poſſit liberum hoſpitium, ſupervacua ex animo tollenda ſunt.*

Μόνον ζῇ ἕκαστος τὸ παρὸν τοῦτο τὸ ἀκαριαῖον | Vide *l.* 2. § 14, 17. & *l.* 12. § 3. Apud Ælianum *l.* 14. *c.* 6. Ariſtippus: Μόνον ἡμέτερον εἶναι τὸ παρὸν, μήτε δὲ τὸ φθάνον, μήτε τὸ προσδοκώμενον. τὸ μὲν γὰρ ἀπολωλέναι· τὸ δὲ ἄδηλον εἶναι, εἴπερ ἔσται. Plut. *de commun. notion. c.* 37. Οὐκ ἔστι νῦν τὸ παρῳχημένον· καὶ οὐδέπω νῦν τὸ μέλλον. *Quod præteriit, non eſt: quod futurum eſt, nondum eſt.* Auguſtin. *Confeſſ. lib.* 11. *cap.* 14. & *in Pſalm.* 38. Senec. *de brev. vit. c.* 10. *In tria tempora vita dividitur; quod eſt, quod fuit, & quod futurum eſt. ex his, quod agimus breve eſt; quod acturi ſumus, dubium; quod egimus, certum.* — Siquidem *ſinguli tantùm dies, & hi per momenta præſentes ſunt.* Et mox: *Præſens tempus breviſſimum eſt; adeò quidem, ut quibuſdam nullum videatur. in curſu enim ſemper eſt; fluit, & præcipitatur. antè deſinit eſſe quàm venit. nec magis moram patitur, quàm mundus, aut ſidera, quorum irrequieta ſemper agitatio; nunquam in eodem veſtigio manet. ſolum igitur ad occupatos præſens pertinet tempus; quod tam breve eſt, ut arripi non poſſit; & idipſum illis, diſtrictis in multa, ſubducitur.* Cenſorin. *de die natal. c.* 15. *Ævum eſt immenſum, ſine origine, ſine fine, nec ad quemquam magis hominem quam ad alterum pertinet. hoc in tria dividitur tempora, præteritum, præſens, futurum: ex quibus præteritum initio caret, exitu futurum: præſens autem, quod medium eſt, adeò exiguum & incomprehenſibile eſt, ut nullam recipiat longitudinem, neque aliud eſſe videatur, quàm tranſacti futurique conjunctio; adeò porrò inſtabile, ut ibidem ſit nunquam; & quicquid tranſcurrit, à futuro decerpit, apponitque præterito.*

Ἐν ἀδήλῳ | Solomon *Ecclеſ. cap.* 10. *verſ.* 14. & *c.* 11. *v.* 2. *Ecquis novit quid futurum ſit?* Anacreon. *Carm.* 24.

> Χρόνον ἔγνων, ὃν παρῆλθον·
> Ὃν δ' ἔχω δραμεῖν, οὐκ οἶδα.

Pittacus apud Laërt. Τί ἀφανές; τὸ μέλλον. Iſocr. *ad Demonic.* τὸ μέλλον ἀβέβαιον. Plut. *adverſ. Colot.* Ἄδηλον τὸ μέλλον. Seneca *ad Mart. c.* 23. *Omne futurum incertum eſt.* Pindar. *Olymp. Od.* 12.

> Σύμβολον δ' οὔπω τις ἐπιχθονίων
> Πιστὸν, ἀμφὶ πράξεος ἐσ-
> σομένας εὗρε θεόθεν.

Horat. *Carm. l.* 3. *od.* 29.

> *Prudens futuri temporis exitum*
> *Caliginosâ nocte premit Deus.*

Μικρὸν μὲν οὖν ὃ ζῇ ἕκαστος | *Parvum* & conciſum eſt admodum, hac ratione, *quod vivimus*; quia ad momenti τὸ ἀκαρὲς atq; *inſecabile* reſtringitur. Verùm cæteroqui etiam haud longa aut diuturna eſſe vita

vita poteſt, etiamſi ortu obitúque, tanquam cancellis ſeptiſq; quibuſdam, eam definiamus, & ab illo ad iſtum pertingentem conſideremus. Vide *l.* 4. § 26. & *l.* 11. § 16. *conſiderat.* 6.

Μικρὸν δὲ τὸ τῆς γῆς γωνίδιον, ὅπου ζῇ | Ita *l.* 6. § 36. Ἡ Ἀσία, ἡ Εὐρώπη γωνίαι τοῦ κόσμου. Et *l.* 8. § 21. καὶ ἐν γωνίᾳ τούτου τοῦ κλίματος. Et *l.* 12. § 32. ἐν πόσῳ βωλαρίῳ τῆς ὅλης γῆς ἕρπεις.

Μικρὸν δὲ ἡ μηκίστη ὑστεροφημία | Διὰ τὸ πλῆθος τῆς πάντων λήθης. *l.* 4. § 3. βραχύβιον γὰρ καὶ ὁ ἐπαινῶν καὶ ὁ ἐπαινούμενος, καὶ ὁ μνημονεύων, καὶ ὁ μνημονευόμενος *l.* 8. § 21. Vide *l.* 2. § 17. & *l.* 4. § 3, 19. & *l.* 7. § 6. Cicer. *de republ. l.* 6. in *Somn. Scip. Ipſi autem, qui de vobis loquuntur, quàm diu loquentur? quinetiam ſi cupiat proles illa futurorum hominum deinceps laudes uniuſcujuſque noſtrûm à patribus acceptas poſteris prodere, tamen propter eluviones exuſtioneſque terrarum, quas accidere tempore certo neceſſe eſt, non modò non æternam, ſed nè diuturnam quidem gloriam aſſequi poſſumus.* Et mox: *Sed loquentur de te. Sermo autem omnis iſte, & anguſtiis cingitur iis regionum, quas vides, nec unquam de ullo perennis fuit; & obruitur hominum interitu, & oblivione poſteritatis extinguitur.*

§ 11. Τοῖς δὲ εἰρημένοις παραστήματα. | Xyl. *præceptis.* ac ſi παραγγέλμασι, παρακελεύσμασι, vel παραινέμασι legiſſet. M. Caſ. *auxiliis*, éſtque reverâ παρίστασθαι *aſtare, adeſſe, auxiliari.* itaq; quanquam παράστημα hoc ſenſu nuſquam occurrat, fieri poteſt tamen, ut Marcus eo iſtìc uſurpaverit. ut παραστήματα hìc dixerit, quæ *infra* βοηθήματα *l.* 4. § 50. quia τὸ παρίστασθαι eſt βοηθεῖν. poteſt forſitan & *documentis* reddi. nam παράδειγμα, quod ejuſdem eſt originis, etiam pro *documento* ſumi quandoque docet Budæus.

Γυμνὸν | Vide *ſupra l.* 2. § 12. & *l.* 9. § 34.

Διηρημένως | Vide *l.* 4. §. 21.

Οὐδὲν γὰρ οὕτω μεγαλοφροσύνης ποιητικὸν | Idem *l.* 10. § 11. Vide Caſaubon. *ad Perſ. Sat.* 3. *v.* 72.

Ὅσῳ καὶ ἀληθείᾳ | Vide *ad l.* 1. § 9.

Πολίτην ὄντα πόλεως τῆς ἀνωτάτης | Vide *ad l.* 2. § 16. & *ad l.* 4. § 3, & 23. & *ad l.* 6. § 44. In eundem ſenſum Epictetus *diſſert. l.* 2. *c.* 10. Πολίτης εἶ τοῦ κόσμου, καὶ μέρος αὐτοῦ. *Mundi civis, ejuſdémque pars es.* Idémque *l.* 1. *c.* 9. Τί ἄλλο ἀπολείπεται τοῖς ἀνθρώποις, ἢ τὸ τοῦ Σωκράτους, μηδέποτε πρὸς τὸν πυθόμενον, ποδαπός ἐστιν, εἰπεῖν, ὅτι Ἀθηναῖος ἢ Κορίνθιος, ἀλλ' ὅτι Κόσμιος; Quod Cicer. *Tuſcul. l.* 5. *Socrates cum rogaretur, cujatem ſe eſſe diceret, Mundanum,* inquit, *totius enim mundi ſe incolam & civem arbitrabatur.* Et *de finib. l.* 4. ex Stoicorum ſententia: *Mundum hunc omnem, oppidum eſſe noſtrum. ut Ciceriis qui habitet, hunc omnem mundum ſuum municipium eſſe exiſtimet.* Diogenes pariter apud Laërt. *l.* 6. interrogatus unde eſſet, reſpondit Κοσμοπολίτης. de quo Epictet. *l.* 3. *c.* 24. Πᾶσα γῆ πατρίς ἦν ἐκείνῳ ἐξαίρετος δὲ οὐδεμία. Et Baſilius Cæſar. *epiſt.* 41. ad Maximum Philoſophum, σὺ δὲ πολίτην σεαυτὸν τῆς οἰκουμένης ἐποίησας. *Tu te mundi totius civem effeciſti.* Senec. *epiſt.* 68. *Sapienti rempubl. ipſo dignam dedimus,* id eſt, *mundum.* Verùm ſint illi *mundani, ſive mundi cives.* hoc nos illis Chriſtiani libenter concedimus. At nos potiùs, qui *è mundo* nos eſſe diffitemur, Joan. 15. 19. & 17. 16. Sumus reverâ, quod Marcus iſtìc, τῆς πόλεως τῆς ἀνωτάτης πολῖται· ἡμῶν γὰρ πολίτευμα ἐν οὐρανοῖς. ut Paulus *ad Philip. c.* 3. *v.* 20. *Municipium noſtrum in cœlis eſt.* Siquidem, ut Tatianus Aſſyrius *adv. Græc. c.* 33. κόσμου μὲν ἡ κατασκευὴ, καλή. τὸ δὲ ἐν αὐτῷ πολίτευμα, φαῦλον. Nobíſque, quod Seneca *epiſt.* 102. *Patria eſt, quodcunque ſuprema & univerſa circuitu ſuo cingit.* ut verè liceat nobis Luciani illud in *Hermot.* uſurpare; Ὁρᾷς ὡς οὐ μάτην, οὐδὲ περὶ μικρῶν κάμνομεν, πολῖται ἐπιθυμοῦντες γενέσθαι οὕτω καλῆς καὶ εὐδαίμονος πόλεως. liceat cum Anaxagora (Laërtio *l.* 2. referente) digito in cœlum intendèntes dicere, Αὕτη πατρίς. *iſta nobis eſt patria, civitas iſta.* Siquidem Chriſtiani quiq; genuini ſunt οὐρανοπολῖται, ut Iſidorus Peluſ. *l.* 2. *epiſt.* 251. *cives* nimirum, τῆς ἄνω καὶ ἐπουρανίου Ἱερουσαλὴμ, *ſupernæ cæleſtiſque illius Hieruſalemi, quæ eſt fidelium ſanctorúmque univerſorum metropolis:* ut Apoſtolus *ad Galat.* 4. 26. & *ad Hebr.* 12. 22. οὐρανοπόλεως nomine dignior longè, quàm Marci, quâ Antoninus, ut ipſe loquitur, *patria*; quam eo nomine inſignire Athenæo viſum eſt, *dipnoſoph. l.* 1. Rectè Philo *de agricult.* Παροικεῖν, οὐ κατοικεῖν ἦλθομεν. τῷ γὰρ ὄντι πᾶσα ψυχὴ σοφοῦ, πατρίδα μὲν οὐρανὸν, γῆν δὲ ξένην ἔλαχε. Itaque eò revertuntur, ubi hinc recedunt, πατρίδα μὲν τὸν οὐράνιον χῶρον, ἐν ᾧ πολιτεύονται, ξένον δὲ τὸν περίγειον, ἐν ᾧ παρῴκησαν, νομίζουσι. Idem *de lingu. confuſ.* Clemens denique *Strom. l.* 4. *extremo*: Λέγουσι γὰρ καὶ οἱ Στωϊκοὶ, τὸν μὲν οὐρανὸν κυρίως πόλιν· τὰς δὲ ἐπὶ γῆς ἐνταῦθα οὐκέτι πόλεις· λέγεσθαι μὲν γὰρ, οὐκ εἶναι δέ. σπουδαῖον γὰρ ἡ πόλις, καὶ ὁ δῆμος ἀστεῖόν τι σύστημα καὶ πλῆθος ἀνθρώπων ἀπὸ νόμου διοικούμενον.

Τί ἐστι, – τὸ τὴν φαντασίαν μοι νῦν ποιοῦν | *Quid eſt, quod modò cogitationem animo meo attulit.* Xyl. *quid eſt, in quo defixa eſt nunc phantaſia mea.* Caſ. malim, *quid ſit, quod phantaſiam meam afficit impræſentiarum.* ut & ſententia continuetur, ad συμβάλλειν reſpiciens: & τὸ ποιοῦν, à ποιόω, non à ποιέω ducatur. Vide Aphrodiſ. *ſupr. ad* § 1. & Marc. *l.* 12. § 18. quanquam & φαντασίας ποιεῖν etiam dicitur. Nemeſian. *de nat. hom. c.* 6. Ex Stoicorum ſententia; φαντασίαν μὲν λέγοντες τὸ πάθος τῆς ψυχῆς, τὸ ἐνδεικνύμενον αὐτό τε, καὶ τὸ

Digitized by Google

τυπωτικὸς φανταστῶν. ὡς γὰρ ἐν τοῖς αἰσθητηρίοις ἐγγίνεται τύπος, ὅταν αἰσθάνηται, οὕτω καὶ ἐν τῇ ψυχῇ, ὅταν ἐννοήσῃ· εἰκόνα γὰρ ἐν ἑαυτῇ δέχεται τοῦ νοητοῦ. φανταστὸν δέ, τὸ τυπωτικὸν τὴν φαντασίαν αἰσθητόν. Utrovis modo ſumpſeris, eodem recidet.

Αὐταρκείας | *Ex qua totus ex me aptus ſum:* Xyl. Sed hoc laxum nimis; quum de virtute aliqua peculiari agatur. *Contentatione.* Caſ. ego, *frugalitate.* ita Polybius uſurpavit, Budæo referente; Ἄξιος ὁ ἀνὴρ ἐπαινεῖσθαί τε καὶ θαυμάζεσθαι, μάλιστα δὲ τῆς αὐταρκείας τοῦ βίου. *frugalitatis nomine cum primis.*

Τοῦτο μὲν παρὰ θεοῦ ἥκει | Ita l. 2. § 3. πάντα ἐκεῖθεν ῥεῖ. Vide & *l.* 8. § 20. & *l.* 9. § 1. & *l.* 10. § 1. Ἀπὸ θείας αἰτίας συμβαίνει πᾶσι πάντα. Idem *l.* 8. § 23. Exagitat Stoicos paſſim Plutarchus in libris *de Stoicis contradictionibus*, & *de communibus notitiis*; quod etiam mala humana, bella, cædes, peſtes, & conſimilia (quæ illi tamen malorum loco non habebant) Deo adſcriberent, & divinitus contingere aſſererent. Verùm Stoicis hac in parte ſuffragium contribuit ſuum codex ſacer haud ſemel. Apud Eſaiam 45. 7. Deus ipſe: *Ego ſum, qui & lucem produco, & tenebras obduco: qui ſtatuo pacem, malumque creo. Ego Jova iſta omnia facio.* Jeremias Thren. *c.* 3. *v.* 37, 38. *Ecquo dicente extitit quicquam, niſi Dominus id præceperit? Ex ore altiſſimi annon prodit, tam malum quodq; quàm & bonum?* Amos 3. 6. *An erit malum in civitate, quod Jova non effecerit*; Itaque ſicut de *bono* Pſaltes, *A Domino factum eſt iſtud, Pſal.* 118. *v.* 23. Ità de *malo* pariter vates: *A Domino extitit iſtud.* Hiſtoria Regum *l.* 3. *c.* 12. *v.* 24. Job ſanctus, tam prædonum manu abacto pecore, quàm & gregibus igne cœlitus miſſo abſumptis, liberiſque ædium ruinâ turbine impulſarum oppreſſis; *Dominus*, inquit, *dedit; Dominus abſtulit.* Jobi 1. 21. Uxorique per animi impotentiam, cùm ulcere fœdo jam oppletus in cinere volutaretur, minùs ſana conſilia ſuggerenti; *Scilicet bonum à Domino acceperimus; & non malum etiam laturi ſimus?* Ibid. 2. 10. Denique Rex pius à maledico rabula convitiis impetitus: *Iſte*, inquit, *maledixit, quia Dominus edixit.* Reg. *l.* 2. *c.* 16. *v.* 12. Itaque *Obmutueram*, ait, *ſilentiumque mihi indixeram, quia tu, Domine, illud feceras.* Pſal. 39. 9. Nec refragantur exteri. Homer. *Od.* δ΄. *v.* 237.

> Ζεὺς ἀγαθόν τε κακόν τε διδοῖ.——
> *Ipſe bonumque malumque Jovis dat.*——

Idémque *Odyſſ.* θ΄. *v.* 63.

> ——δίδου δ' ἀγαθόν τε κακόν τε
> ——*dabat ipſe bonumque malumque.*

Et Iliad. ο΄. *v.* 109.

> Τῷ ἔχεσθ' ὅ,ττι κεν ὔμμι κακὸν πέμπῃσιν ἑκάστῳ
> Ἢ ἀγαθόν.——

Ita ſiquidem legit Chryſippus, ſecus quàm nunc habetur, à Plutarcho *de Stoic. contradict. cap.* 47 adductus.

> *Ipſe malum quodcunq; bonumve immiſerit ulli;*
> *Acceptum huic fertur.*——

Sophocl. *Ajace Lorar.*

> Ξὺν τῷ θεῷ πᾶς καὶ γελᾷ κὠδύρεται.
> *Quivis dolet, vel ridet, ut viſum Deo.*

Idémque *Ibid.*

> Ἐγὼ μὲν οὖν καὶ ταῦτα καὶ τὰ πάντ' ἀεὶ
> Φάσκοιμ' ἂν ἀνθρώποισι μηχανᾶν θεούς.
> *Ego hæc & alia quæ accidunt mortalibus*
> *Venire cuncta nutu dixerim Deûm.*

Vide Epict. *l.* 3. *c.* 24. ad *l.* 2. § 16.

Κατὰ σύλληξιν καὶ τὴν συμμηρυομένην σύγκλωσιν | Ita *l.* 2. οὐκ ἄνευ φύσεως καὶ συγκλώσεως. *ſupra* § 4. & *infra* § 16. συγκλωθόμενα. Alluſit ad Parcarum (quæ & indè Καταχλῶθες Homero dictæ *Odyſſ.* η΄. *v.* 197.) ſtamina ducentium & fata intexentium figmentum poeticum. Ità & *l.* 4. § 21. συγκαθείμαρτό σοι καὶ συνεκλώθετο. Et *l.* 5. § 8. συγκλώθεται. & *l.* 8. § 20. συμμηρύεται. Seneca pariter *epiſt.* 107. *Quare impigri atque alacres excipiamus imperia; nec deſeramus hunc operis pulcerrimi curſum, cui quicquid patimur, intextum eſt.* Figmentum autem de Parcis illud autor libri *de mundo*, qui ſub Ariſtotelis nomine proſtat, *c.* 7. Sic explicat: Τρεῖς μὲν αἱ μοῖραι, κατὰ τοὺς χρόνους μεμερισμέναι· νῆμα δὲ ἀτράκτου, τὸ μὲν, ἐξειργασμένον· τὸ δὲ, μέλλον· τὸ δὲ, περιστρεφόμενον. τέτακται δὲ κατὰ μὲν τὸ γεγονὸς, μία τῶν μοιρῶν, Ἄτροπος· ἐπεὶ τὰ παρελθόντα πάντα ἄτρεπτά ἐστι· κατὰ δὲ τὸ μέλλον, Λάχεσις· εἰς πάντα γὰρ ἡ κατὰ φύσιν μένει λῆξις· κατὰ δὲ τὸ ἐνεστὼς, Κλωθὼ, συμπεραίνουσά τε καὶ κλώθουσα ἑκάστῳ τὰ οἰκεῖα. ταῦτα δὲ πάντα ἐστὶν, οὐκ ἄλλο τι, πλὴν ὁ Θεός. quod & Platonem dicere. Sed & Chryſippus apud Theodoret. *therap. l.* 6. Τὴν μὲν πεπρωμένην, πεπερασμένην εἶναι καὶ συντετελεσμένην διοίκησιν· τὴν δὲ Εἱμαρμένην, εἰρομένην τινὰ, εἴτ' ἐκ θεοῦ βουλήσεως, εἴτε καὶ ἐξ οἵας δήποτε αἰτίας· τὰς δὲ Μοίρας ὀνομάζεσθαι ἀπὸ τοῦ μεμερίσθαι καὶ καταδεδενεμῆσθαί τινα ἡμῶν ἑκάστῳ· τὸν δὲ ἀριθμὸν τῶν Μοιρῶν, τοὺς τρεῖς χρόνους παραδηλοῦν, ἐν οἷς κυκλεῖται τὰ πάντα, καὶ δι' ὧν ἐπιτελεῖται· καὶ Λάχεσιν μὲν καλεῖσθαι, παρὰ τὸ λαγχάνειν ἑκάστῳ τὸ πεπρωμένον. Ἄτροπον δὲ κατὰ τὸ ἄτρεπτον καὶ ἀμετάθετον τοῦ μερισμοῦ. Κλωθὼ δὲ, παρὰ τὸ συγκλώθεσθαι καὶ συνείρεσθαι τὰ πάντα.

Συντάξιν τε καὶ πλοκὴν | Vide *ad l.* 1. § 17. *extremum*, & *l.* 2. § 3.

Συμφύλου καὶ συγγενοῦς | Vide *ſupra* § 4.

Ἀγνοοῦντος | *ſupra l.* 2. § 1.

Ἐγὼ οὐκ ἀγνοῶ | *Ibid.*

Χρῶμαι αὐτῷ | Marci dictum in hanc eandem ſententiam laudat Suidas in Marco. Ποιῆσαι μὲν τοὺς ἀνθρώπους ὁποίους βούλεται ἔχειν, ἀδύνατόν ἐστι· τοῖς δὲ οὖσιν ἐπιτρέπειν, ὡς ὅ, τι ἄν τις αὐτῶν τῷ κοινῷ χρήσιμος ᾖ, χρῆσθαι. Εἰ-

Ἔυωνς | D. Junius mavult εὐωνῶς. Sicut *ſupr.* § 3. πάντα ἁπλᾶ καὶ εὐωνῆ. & *inſr.* § 12. εὐωνῶς. quibus addas licet, *l.* 6. § 47. εὐωνῆ. Verùm nihil obſtat, quo minùs εὔωνος iſtic retineatur. ſicut *l.* 9. § 26. Εὔωνον μέντοι αὐτοῖς δεῖ. etiamſi enim Phrynichus in *Atticiſmis*, ἔυωνος ἔχειν dici vetet, εὐωνίως loco illius uſurpari jubeat; non eſt tamen Marcus noſter elegantiarum iſtiuſmodi curioſus.

Κατ' ἀξίαν | Ità Epictet. *l.* 2. *c.* 23. Ἀλλὰ τὴν ἀξίαν ἑκάστῳ ἀποδιδόναι. Vide *l.* 4. § 32. & *l.* 8. § 29, 43. Τῷ καλῷ, hoc eſt, *honeſto*, ſive *virtuti*, quod in ſolio majeſtatis collocabant, utpote quod *ſummum*, imò *ſolum*, *bonum* cenſebant, μεγίστην ἀξίαν, i. e. *maximam dignitatem*, ſive, ut Stoicè loquamur, *æſtimationem* tribuebant Stoici. Cætera omnia, etiamſi pro *adiaphoris* rebuſq; *mediis* ducerent, utpote quæ verè boni partem nullam obtinerent, quædam tamen ex eis in pretio atq; æſtimatione aliquâ habebant, quæ ideò προηγμένα, vocabulo à Zenone excogitato, i. e. *producta*, ut Senec. *ep.* 74. *promota* ſive *præpoſita*, ut Cicero *de fin.* l. 3. nuncupabant. Ideo autem iſtis ἀξίαν τινὰ, i. e. *æſtimationem pretiumque* aliquod tribuebant, ut Laert. *l.* 2. διὰ τὸ μέσην τινὰ δύναμιν ἢ χρείαν ἔχειν, συμβαλλομένην πρὸς τὸν κατὰ φύσιν βίον, i. e. *quia mediam quandam vim uſumve haberent, ad vitam ſecundum naturam agendam conducentem.* Ex iſtis rurſus, Τὰ μὲν ἔχειν πολλὴν ἀξίαν, τὰ δὲ βραχεῖαν, *alia majoris æſtimanda, alia minoris* cenſebant; ut Stob. *tom.* 1. *l.* 2. *tit.* 4. § 6. Et Sen. *epiſt.* 82. *Eſt & horum, quæ media appellamus, grande diſcrimen.* Atque hoc eſt, quod Marcus, tum iſtic, tum alibi, τὸ κατ' ἀξίαν in rerum uſu obſervandum inculcat. Illud interim obſervatu non indignum, Stoicos, cùm in vocabulorum uſu, uſq; ad ineptias etiam, non minutias tantùm, ſuperſtitioſi exiſterent, ſicut *promota* ſive *præpoſita* illa, λῆπτα μὲν, ἀλλ' οὐχ αἱρετά, οἰκεῖα, ἀλλ' οὐκ ἀγαθά, χρήσιμα ἤτοι εὔχρηστα, ἀλλ' οὐκ ὠφέλιμα, dici ſanxerunt; quod ridet Plut. *de commun. notit.* c. 17. ità τὴν ἀξίαν, ubi de *adiaphoris* uſurpatur, noluiſſe reddi, *dignitatem*, ſed *æſtimationem*; quâ voce uſus eſt Cicero *de fin.* l. 3. vel *pretium*; quâ uſus eſt Seneca *de vita beat.* c. 22. *Pretium quidem, inquit, aliquod erit; certè dignitas non erit.*

Συστοχάζομαι | *Conjecturam facio.* Xyl. malim, *rationem habeo.* Vide Τὸ στοχαστικὸν *l.* 1. § 9.

§ 12. Τὸ παρὸν | Vide *ad lib.* 6. § 2. Flacc. *carm.* l. 3. *od.* 29

Quod adeſt memento
Componere æquus.

Ἐπόμενος τῷ ὀρθῷ λόγῳ | Ità *l.* 10. § 12. Τῷ λόγῳ κατὰ πᾶν ἑπόμενος. Et *l.* 12. § 31. ἕπεσθαι τῷ λόγῳ καὶ τῷ θεῷ.

Καὶ μηδὲν παρεμπόρευμα | *Neq; præter iſtud quod propoſueris tibi, acceſſorium aliquid vel captaveris vel admiſeris.* deeſſe videtur verbum aliquod, ζητῶν, puta, vel ἐπιζητῶν. Eſt autem τὸ παρεμπόρευμα vox à re mercatoria tralata: ſignificatque propriè *negotiationem aliquam ei, quæ primariò inſtituitur, accedentem, vel incidentem etiam;* & ex conſequenti, *lucrum è negotiatione iſtiuſmodi acquiſitum;* ut Budæus interpretatur. cui debemus quæ ſequuntur, ex Baſil. *epiſt.* 73. de adverſariis ſuis. Ἐμπορικὸν βίον μεταχειριζόμενοι, παρεμπόρευμα ποιοῦνται τὴν ἡμετέραν διαβολήν. *Vitam mercatoriam ſive nundinariam exercentes, negotiationi ſuæ iſti acceſſoriam faciunt noſtri obtrectationem.* Et ex Lucian. *de hiſtor. conſcrib.* Οἷμαί σε ἂν ἐπιδεῖξαι μοι βουλόμενον, τὸ μόνον ποιητὴν ἀγαθὸν εἶναι τὸν Ὅμηρον, τὸ δῶρον παρεμπόρευμα πεποιῆσθαι τὸν Δημοσθένην. *Videris mihi, cùm hoc unum propoſuiſſes, ut oſtenderes mihi Homerum bonum eſſe poetam, dono munerive promiſſo acceſſorii, ſive mantiſſæ, loco adjeciſſe Demoſthenem.* quibus adjicias licet illud Clementis Alex. *pædag.* l. 3. c. 10. qui de exercitiis agens; ubi dixerat, ἀρκεῖ ὁ περίπατος αὐτάρκης, ἀγροῖ δὲ βαδίζουσιν, ἢ τοῖς ἄστυ κατιοῦσιν. adjecit, εἰ δὲ καὶ σκαπάνης ἅψαιντο, οὐκ ἀγεννὲς τοῦτο παρεμπόρευμα οἰκονομικὸν γυμνασίου γεωργικοῦ. *præter exercitii, quod intenditur, beneficium, etiam rei familiaris emolumenti aliquid accedit obiter.* Cæterùm D. Junius, nihil deeſſe apud Marcum opinatur, pro nomine duntaxat participium ſubſtitui debere, ut ſit μηδὲν παρεμπορευόμενος. quid ſi verbum reponamus, παρεμπορεύῃ? quia ſequitur ἀγαπῶν. Eſt autem τὸ παρεμπορεύεσθαι, quod Gregor. Naz. *orat. in Baſil.* de Saule agens, qui dum aſinos inveſtigat in diadema incidit, τὸ πάρεργον, ſive τὸ παρὰ τὸ ἔργον ἐμπορεύεσθαι dixit. βασιλείαν εὗρεν μεῖζον τοῦ ἔργου τὸ πάρεργον ἐμπορευσάμενος. De ſenſu conſtat, qui idem futurus eſt, quocunq; ex dictis modo legerimus. Quod Marcus voluit, optimè expreſſit Clemens *Strom.* l. 4. ubi de gnoſtico agens, Οὐ προσποιήσεται, inquit, εἴ τι λυσιτελὲς ἔξωθεν ἕπεται κέρδος ἢ ἀπόλαυσις αὐτῷ· ἀλλὰ δὴ τοῦ ὄντως ὄντος ἱεροῦ ἐχόμενος καὶ πρὸς τὸ δέον ἀγόμενος, θεοσεβεῖ, ὅθεν οὐδ' εἰ καὶ ἐπὶ ὑπόθεσιν ἐξουσίαν λάβοι παρὰ τοῦ θεοῦ πράττειν τὰ ἀπαγορευόμενα, ἀτιμωρητὶ δὲ τι ἂν· οὐδ' εἰ καὶ μισθὸν τὰ μακάρων ἀγαθὰ λήψεσθαι ἐπὶ τοῖς δὲ ἐπαγγελίαν προσλάβοι· ἀλλ' εἰ καὶ λήσεσθαι τὸν θεὸν ἐν οἷς πράττει, πεισθείη, οὐδ' ἀδύνατον πρᾶξαί τι παρὰ τὸν λόγον τὸν ὀρθὸν ἐθελήσειέ ποτ' ἄν· τὸ ὄντως καλὸν καὶ αἱρετὸν ἐξ ἑαυτοῦ, καὶ ταύτῃ ἀγαπητὸν εἶναι ἅπαξ ἑλόμενος. Vide *l.* 1. § 16. & *l.* 9. § 3.

Τὸν ἑαυτοῦ δαίμονα | Idem *infra* § 16. Vide ad *l.* 2. § 1.

Καθαρὸν ἑστῶτα | Clemens *Strom.* l. 6. ... Εὐθὺ γοῦν κἀκεῖνο εἴρηται, Ἴσθι μὴ λουτρῷ, ἀλλὰ νόῳ καθαρός. ἁγνεία γὰρ οἶμαι, τελεία, ἡ τοῦ νοῦ καὶ τῶν ἔργων καὶ τῶν διανοημάτων, πρὸς δὲ καὶ τῶν λόγων εἰλικρίνεια, καὶ τελευταῖα, ἡ κατὰ τὰ ἐνύπνια

H 2 ἀνα-

Digitized by Google

ἀναμάρτησία éſtque hæc revera καθαρεύτης ἐνῶσα, ut cum Marco loquamur, quam depingit Clemens. Ceterùm cùm iſta in carne conſtitutis ſit ἀνέφικτος planè, ideò rectè ſubjungit, ἐγγὺς ᾗ, οἶμαι, ἀνθρώπων καθαρούς, μέλαντα ἀκριβῆς καὶ βέβαια

Ὡς σὺ καὶ ἤδη ἀποδῦναι δέοι] Vide *ad l.* 2. § 5. 11. Epictet. *Enchir. c.* 22. Ὁ θάνατος πρὸ ὀφθαλμῶν ἔστω σοι καθ' ἡμέραν, καὶ οὐδὲν οὐδέποτε ταπεινὸν ἐνθυμηθήσῃ. οὔτε ἄγαν ἐπιθυμήσεις τινός. Senec. *ep.* 101. *Qui hoc modo ſe aptabit, cui vita ſua quotidie fuit tota, ſecurus eſt.* Flacc. *carm. l.* 3. *od.* 29.

——ille potens ſui
Lætuſque deget, cui licet in diem
Dixiſſe, Vixi.——

Ἐὰν τούτῳ συναπτῇς] *Ità ſi perſeveres.* Xyl. at Caſ. *ſi huic*, genio nempe tuo, *adhæſeris*, acſi τούτῳ συνάπτῃ legeris: συνάπτειν pro *hærere* vel *adhærere* Theophraſto uſurpatum *de plant. l.* 4. *c.* 9. Φύεται δὲ καὶ ἄπειρον ἐν τοῖς ἕλεσι καὶ ταῖς λίμναις, ὃ οὐ συνάπτει τῇ γῇ. *In lacubus ac paludibus naſcitur, ſed terræ non adhæret*: Ὥσπερ τῶν ῥιζῶν, αἳ καθ' ὕδατος ὀχοῦνται, πῆξιν οὐκ ἔχουσαι. ut de plantis iſtiuſmodi Gregor. Naz. στηλιτ. 1.

Μηδὲν περιμένων] Senec. idem *ep.* 12. *Ille beatiſſimus & ſecuriſſimus eſt ſui poſſeſſor, qui craſtinum ſine ſolicitudine expectat.* Ex epiſt. 1. *Sic fiat, ut minùs ex craſtino pendeas, ſi hodierno manum injeceris.* Porphyr. *de abſtinent. l.* 1. Οὕτως οὐδὲ αὐτὸ τοῦτο ἐστὶ πλέον ποθεινόν, οὐδὲ τὸν χρόνον, ὡς προστεθέντα αὐτῷ μεῖζον ἀγαθόν· ἀλλ' ἐν αὐταρκείᾳ τοῦ παρόντος καὶ γενομένου ἤδη μένει. οὐ γὰρ ἀγωνιάσει, μὴ τὸν πλείονα χρόνον περιμένειν.

Εὐζωούσης Ariſtot. *ethic. Nicom. lib.* 1. *c.* 8. Συνᾴδει δὲ τῷ λόγῳ, καὶ τὸ εὖ ζῆν καὶ τὸ εὖ πράττειν τὸν εὐδαίμονα· σχεδὸν γὰρ εὐζωΐα τις εἴρηται, καὶ εὐπραξία. Et Alex. Aphrodiſ. *de virtut. ſufficient.* Τὸ εὖ ζῆν καὶ τὸ εὖ βιοῦν, καὶ τὴν εὐζωΐαν, εὐδαιμονίαν φασὶν εἶναι. Et mox; Λέγεται εὖ ζῆν ὁ χρώμενος ἀρετῇ, καὶ ζῶν κατ' ἀρετὴν καὶ πράττων τι· ἐν γὰρ πράξει ποτὲ ἡ εὐζωΐα ἀνθρώπου. —— ἐν ταῖς χρηστικαῖς τῶν ἐνεργειῶν καὶ πράξεων ἡ εὐδαιμονία καὶ ἡ εὐζωΐα. Itaq; εὐζωεῖν, quod eſt noſtri peculiare vocabulum, eſt *felicem eſſe*, ſive *felicem degere*, quod in virtute prorſus ſitum Marcus hîc ſtatuit, contrà quàm Aphrod. qui concludit ibidem; ὅτι οὐκ αὐτάρκης ἡ ἀρετὴ πρὸς εὐζωΐαν τε καὶ εὐδαιμονίαν.

Οὐδεὶς κωλύσει] Vide *ſupr. ad l.* 2. § 9.

§ 13. Ὥσπερ οἱ ἰατροὶ ἀεὶ τὰ ὄργανα καὶ σιδήρια πρόχειρα ἔχουσι] Solebant Stoici ſuos monere, ut eorum quæ in ſcholis didiciſſent ſumma capita ſic memoriæ infigerent, ut illa ſemper ad manum haberent, & ad omnem occaſionem eis uterentur. Hæc ſunt, quæ πρόχειρα βοηθήματα Epictetus appellat. neq; alio ſine *Enchiridium* ab illo, an ab alio quodam ipſius ſectatore Arriano dixerit: forſan, ut ex Simplicio videtur, eſt ſcriptum, quod & nomen teſtatur, *Manuale*: nam *Pugionem* qui reddidere, ab autoris mente aberrârunt prorſus. Itaque Marcus hîc medicos & chirurgos imitandos dicit: & ut illi parata ſemper artis ſuæ inſtrumenta habent; ità in promptu habenda dogmata. prout Caſaub. *ad Perſ. Sat.* 3. obſervavit. Eodem alluſit Epictetus locis à Caſaubono *ibidem* indicatis; *diſſert. l.* 1. *c.* 27. Τὰς περιλήψεις ἐναργεῖς καὶ ἐσφυγμωμένας καὶ προχείρους ἔχειν δεῖ. Et *l.* 3. *c.* 10. Ἕκαστον δόγμα, ὅταν ἡ χρεία παρῇ, πρόχειρον αὐτὸ ἔχειν δεῖ· ἐν ἀρίστῳ, τὰ περὶ ἀρίστου· ἐν βαλανείῳ, τὰ περὶ βαλανείου· ἐν τῇ κοίτῃ, τὰ περὶ τῆς κοίτης. Verùm, quod Bernardus olim conqueſtus eſt, *de conſid. l.* 2. *Sic ſe habent plerumque mortalium corda, quod ſcimus, cùm neceſſe non eſt, in neceſſitate neſcimus.* Per moniti iſtius utique inadvertentiam atque incuriam.

Οὕτω τὰ δόγματα σὺ ἕτοιμα ἔχε] Indè ἑτοιμότητας vocat (*l.* 4. § 3.) hujuſmodi præcepta ad uſum ſemper parata. Apud Senecam *de benef. l.* 7. *c.* 1. Demetrius Cynicus; *Plus prodeſſe, ſi pauca præcepta ſapientiæ teneas, ſed illa in promptu tibi & in uſu ſint, quàm ſi multa quidem didiceris, ſed illa non habeas ad manum.* Idémque, *Hæc utraque manu tenere proficientem jubet, nec uſque dimittere, imò affigere & partem ſui facere, eóque quotidianâ meditatione produci, ut ſuâ ſponte occurrant ſalutaria, & ubiq; ac ſtatim deſiderata præſto ſint.* Et Seneca ipſe *epiſt.* 94. *Subinde reducendus es in memoriam: non enim repoſita præcepta eſſe debent, ſed in promptu.* Et hæc *Caſaub. ibid.*

Πᾶν καὶ τὸ μικρότατον] Monitum auro, non aurichalco tantùm, contrà, minimè charum, ut in minimis etiam ac leviſſimis quibuſque, quatenus nimirum rei ſubjectæ fert ratio, tam divini, quàm & humani officii reſpectus habeatur. Idem prorſus, licèt aliis verbis, Apoſtolus *ad Corinth. ep.* 1. *c.* 10. *v.* 31, 32. Εἴτε ἐσθίετε, εἴτε πίνετε, εἴτε τι ποιεῖτε, πάντα εἰς δόξαν Θεοῦ ποιεῖτε. ἀπρόσκοποι γίνεσθε καὶ Ἰουδαίοις καὶ Ἕλλησι καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ. Sed & Epictetus, à quo Marcus forſitan ſumpſerit, *diſſert. lib.* 2. *cap.* 19. Εἰς τὸν Θεὸν ἀφορῶντας, ἐν παντὶ μικρῷ καὶ μεγάλῳ. R. Joſes. in *Pirke Aboth. c.* 2. § 12.

כל מעשיך יהיו לשם שמים

Fiant opera tua omnia ob nomen cœli; i. e. propter Deum cœli Dominum fiant.

Τῆς ἀμφοτέρων πρὸς ἄλληλα συνδέσεως] Res divinæ ac humanæ, cùm quoad theoriam, tum & quoad πρᾶξιν ſunt invicem conjunctæ. Minuc. in Octav. *Ità cohærentia, connexa, concatenata ſunt iſta; ut nec Homo quid ſit, unde ſit, quare ſit, hoc ipſum explorare & eruere, ſine univerſitatis inquiſitione poſſimus; & niſi divinitatis rationem diligenter excuſſeris, neſcias humanitatis.* quod Calvin. *inſtit. lib.* 1. *c.* 1.

Multis

Multis vinculis inter ſe ita connexæ ſunt cognitio Dei & cognitio noſtri, ut utra alteram præcedat, & ex ſe pariat, non facilè ſit diſcernere. De praxi Joann. *ep.* 1. *c.* 4. *v.* 21. *Hoc mandatum à Deo habemus, ut qui Deum dilexerit, etiam fratrem ſuum diligat.* qui & crebrò ab alterius horum dilectione vel poſita vel negata, ad alterius vel ſtatuendam vel tollendam concludit.

Οὔτε ἀνθρώπινόν τι ἄνευ τῆς ἐπὶ τὰ θεῖα συναναφορᾶς | Hoc eſt, quod & noſtri jugiter inculcant, In Deo, & propter Deum, hominem eſſe diligendum.

§ 14. Μηκέτι πλανῶ | *Non erra amplius.* Xyl. & M. Caſ. forſan meliùs, *Nè evageris diutiùs*: ut ſit idem hîc πλανᾶσθαι, quod ἀπορρέμβεσθαι, *ſupr.* § 4. utrumvis ſenſum verba ferent.

Τὰ ὑπομνηματιά σου | Deo ipſe ſe gratias agnoſcit debere, quòd non iſtis diuturniùs aſſederit. *l.* 1. § 17.

Ἃς εἰς τὸ γῆρας σαυτῷ ἀπετίθεσο | Commentarios, inquis, componis, multáq; ex antiquis autoribus excerpta congeris, quæ in ſenectute ſc. evolvere cogitas, & ad vitæ tuæ uſum accommodare, cùm vita ipſa interim defluat, ad cujus uſum iſta comparas. Hoc eſt quod Cato major diſciplinam Iſocraticam ſuggillans dicebat, γηρᾶν παρ' αὐτῷ τοὺς μαθητὰς, ὡς ἐν ᾅδου χρησομένους ταῖς τέχναις, καὶ δίκας ἐροῦντας. Plut. in *Cat.* Pari ratione Hermotimum ſuum ludos facit Lucianus. Cùm enim philoſophorum ſcriptis evolvendis ſectiſque ac ſententiis diſcutiendis tot annos aſſignâſſet, ut octogenarius neceſſariò priùs fuerit futurus, quàm veritatis cognitionem certam, ſi quando tamen, aſſequi poſſet. Καὶ τίς, inquit, ἐγγυητής ἐστί σοι, ὅτι βιώσῃ τοσοῦτα; ἔπειτα ἐς πόσον ἔτι τὸν λοιπὸν χρόνον ἀπολαύσεις αὐτῆς, γέρων ἤδη, καὶ παιδὸς ἡλίκος ἔξωρος ὤν, καὶ τὸν ἕτερον πόδα, φασὶν, ἐν τῇ σορῷ ἔχων; εἰ μή τι ἐς ἄλλον βίον προγυμνάζεις σεαυτὸν, ὡς ἐς ἐκεῖνον ἐλθὼν, ἄμεινον διαγάγοις, εἰδὼς ὅν τινα τρόπον χρὴ βιοῦν.

Σπεῦδε οὖν εἰς τὸ τέλος | Senec. *epiſt.* 27. *Non quidem ceſſatur adhuc, ſed non feſtinatur. multum reſtat operis, in quod ipſe neceſſe eſt vigiliam, ipſe laborem tuum impendas, ſi effici cupis.* vel ut Lipſius legit; *Non quidem ceſſaturo, ſed feſtinaturo multum reſtat operis.*

§ 15. Οὐκ ἴσασι | Ab his verbis interpretes novum paragraphum exorſi, ſic vertunt: *Neſciunt quàm multa ſignificet vocabulum Furari, &c.* Eam lectionem ſequi ſi libuerit, habeas D. Bootii explicationem: Dicit idiotas nihil rectè intelligere; neq; *furtum*, quod de pecuniis ſolùm aliiſq; talibus audiunt, cùm majus ac pejus ſit *furtum*, aliquem in errorem conjicere, atq; ità veritatem *furari*: neſciunt quid ſit *ſerere, emere*, cùm iſta in vitæ ac corporis ſubſidium data, iſti in longè alios uſus, ad ſatisfaciendum voluptatibus ſuis, atq; ad procudendas divitias: neſciunt quid ſit *quieſcere*, cùm illi non aliam nôrint *quietem*, quàm ſi à nulla re extrinſecus incidente turbentur, cùm vera *quies* non alibi quã in animo quærenda ſit, ubi in mediis quoq; negotiorum atq; periculorum fluctibus manet imperturbata: non intelligunt quid ſit, *facere quæ agenda ſunt*, utpote qui omnia ex propriis commodis atq; affectibus metiantur. has autem res dicit illos non perſpicere, quia utut oculis bene valeant, è mente tamen laborant, ad quam harum rerum dignotio pertinet. Confer cum *ſect.* 33. *l.* 10. Hæc ille. Fieri poteſt tamen ut interpunctione locus laboret, & periodi nota, poſt οὐκ ἔξεστιν, quod præceſſerat, tollenda ſit. Quod ſi admiſerimus, ſenſu continuato ſententia ſic concepta fuerit, ὡς ἔξεστιν οὐκ ἴσασι, ut τὸ ἴσασι illud, participium, non verbum ſit, & Marci mens exiſtat iſta: *Id quod faciendi poteſtas eſt etiam neſcientibus, quàm varia ſint vocabulorum iſtorum ſignificata.* quaſi diceret: Poſſunt ſibi ipſis ad bene vivendum ſuppetias ferre, etiam qui Grammaticas de vocum ſignificatis præceptiunculas, vel Dialecticas etiam de eiſdem argutiolas minùs callent. Vide *ad l.* 1. § 6, 7, 17. & *l.* 5. § 5. & *l.* 7. § 67. & *l.* 8. § 8. & Senec. *epiſt.* 45, 48, 49. qui & idem *epiſt.* 88. *Grammaticus circa curam ſermonis verſatur; &, ſi latiùs evagari vult, circa hiſtorias; jam ut longiſſimè fines ſuos proferat, circa carmina. quid horum ad virtutem viam ſternit? ſyllabarum enarratio, & verborum diligentia, & fabularum memoria, & verſuum lex ac modificatio? quid ex his metum demit, cupiditatem eximit, libidinem frænat?* Et inter alia multa, *epiſt.* 45. *Quid mihi vocum ſimilitudines diſtinguis, quibus nemo unquam, niſi dum diſputat, captus eſt? res fallunt. iſtas diſcerne.* & *epiſt.* 48. *Hoc mihi ab iſtis ſubtilibus præcipi malo, quid amico præſtare debeam, quid homini, quàm quot modis Amicus dicatur, & Homo quàm multa ſignificet.* Hoc eſt diſertè, quod iſtic Marcus, ſi hoc modo concinnare libuerit. Ego tamen re in medio relictâ, Syntaxin receptam ſecutus ſum.

Ἑτέρᾳ τινὶ ὄψει | *Mentis* ſcil. *oculo.* quem *ſuprà* tetigit *l.* 2. § 13. & *infr. l.* 4. § 29. Vide & *lib.* 10. § 26. & *l.* 11. § 12. De iſto Pſaltes, *Pſal.* 119. *v.* 18. *Aperias oculos meos.* Et Chriſtus Paulo, *Act. c.* 26. *v.* 18. ἀνοῖξαι ὀφθαλμοὺς αὐτῶν. Et Paulus *ad Epheſ. c.* 1. *v.* 18. πεφωτισμένους τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς διανοίας ὑμῶν. De Livio Druſo. Val. Max. *l.* 18. *c.* 7. *Senem illum natura, cæcum fortuna potuit facere: at neutra interpellare valuit nè non animo & videret & vigeret.* Plato in *Sympoſ.* Ἥ τοι τῆς διανοίας ὄψις ἄρχεται ὀξὺ βλέπειν, ὅταν ἡ τῶν ὀμμάτων τῆς ἀκμῆς λήγειν ἐπιχειρῇ. Et Theodoret. *therapeut. l.* 1. χρεία τοίνυν ἡμῖν καὶ νοερῶν ὀμμάτων, εἰς τὴν τῶν νοητῶν κατανόησιν. καὶ καθάπερ δεόμεθα τῶν τοῦ σώματος ὀφθαλμῶν εἰς τὴν θεωρίαν τῶν ὁρατῶν. οὕτω δήπου χρῄζομεν πίστεως, εἰς τὴν ἐποπτείαν τῶν θείων· μᾶλλον ἢ ὥσπερ

ὀφθαλμὸς δεῖται φωτὸς ἐπιδεικνύντος τὰ ὁρατὰ, οὕτω δὴ αὖ καὶ ὁ νοῦς δεῖται πίστεως ἐπιδεικνυούσης τὰ θεῖα, καὶ τὴν περὶ τούτων δόξαν φυλαττούσης βεβαίαν.

§ 16. Σῶμα, ψυχὴ, νοῦς | Eandem habes diſtributionem *ſuprà l.* 2. § 2. & *infr. l.* 12. § 3. Parilis diſtributio & in ſacris literis reperitur, *ad Theſſ. epiſt.* 1. *c.*5. *v.*23. σῶμα, ψυχὴ, πνεῦμα, qui & νοῦς *Rom. c.* 7. *v.* 25.

Τυποῦσθαι φανταστικῶς | Ità *l.* 5. § 35. τὰ αἰσθητικὰ ἀμυδρὰ καὶ εὐπερίτρεπτα. Laert. *lib.* 7. in *Zenon.* ex Chryſipp. *de anim. l.* 12. Φαντασία ἐστὶ τύπωσις ἐν ψυχῇ. νοεῖται δὲ ἡ φαντασία, ἡ ἀπὸ ὑπάρχοντος κατὰ τὸ ὑπάρχον ἐναπομεμαγμένη καὶ ἐναπεστυπωμένη καὶ ἐναπεσφραγισμένη. qui tamen monet, οὐ δεκτέον τὴν τύπωσιν, οἱονεὶ τύπον σφραγιστῆρος. ἐπεὶ ἀνένδεκτόν ἐστι πολλοὺς τύπους κατὰ τὸ αὐτὸ περὶ τὸ αὐτὸ γίνεσθαι. Apud Euſeb. *præpar. l.* 11. *c.*17. Numenius *de bono l.* 1. ex Zenonis ſententia; Αἰσθητικὴν δὲ αὐτὴν (τὴν ψυχὴν) εἶναι, ὅτι τυποῦσθαί γε δύναται ἀπὸ τῶν ὄντων καὶ ὑπαρχόντων διὰ τῶν αἰσθητηρίων, καὶ παραδέχεσθαι τὰς τυπώσεις. Apud Suidam autor incertus; ἡ φαντασία παρὰ τῆς αἰσθήσεως λαμβάνουσα τῶν αἰσθητῶν τοὺς τύπους, ἐν ἑαυτῇ τούτους ἀναπλάττει. eandem νοῦν παθητικὸν Ariſtoteli dictam; νῦν μὲν ὡς ἔνδον ἔχουσα τὸ γνωστὸν, καὶ ἁπλῇ προσβολῇ ὥσπερ ἐκεῖνο ἐπιβάλλουσα· παθητικὸν δὲ, διότι μετὰ τύπων καὶ οὐκ ἀσχηματίστως. Sextus Empir. *adv. Logic. lib.* 1. *c.* 2. de Stoicis agens: Φαντασία οὖν ἐστι κατ' αὐτοὺς, τύπωσις ἐν ψυχῇ. quo tamen loco de modo rei ſententias eorundem diſcrepantes ſubjungit. Et Plut. adverſus eoſdem differens *de commun. notit. c.* 41. Φαντασία τις ἡ ἔννοιά ἐστι· φαντασία δὲ τύπωσις ἐν ψυχῇ· ψυχῆς δὲ φύσις ἀναθυμίασις, ἣν τυπωθῆναι μὲν οὐκ ἐργῶδες διὰ μανότητα, δεξαμένην δὲ τηρῆσαι τύπωσιν ἀδύνατον. ῥεῦμα γὰρ ἄν τις μᾶλλον ὑποτυπώσειε φερόμενον διανοηθείη σχήματα καὶ τύπους καὶ εἴδη διαφυλάττειν, ἢ πνεῦμα φερόμενον ἐν τοῖς ἀτμοῖς καὶ ὑγρότησιν, ἑτέρῳ δὲ ἔξωθεν ἐνδελεχῶς ἀργῷ καὶ ἀλλοτρίῳ πνεύματι κιρνάμενον. Philo in *allegor. l.* 1. Τὸ ζῷον τοῦ μὴ ζώου δυσὶ προὔχει, φαντασίᾳ καὶ ὁρμῇ. ἡ μὲν οὖν φαντασία συνίσταται, κατὰ τὴν ἐκτὸς πρόσοδον τυποῦντος τοῦ νοῦ δι' αἰσθήσεως· ἡ δὲ ὁρμὴ τὸ ἀδελφὸν τῆς φαντασίας κατὰ τὴν τοῦ νοῦ τονικὴν δύναμιν. ἣν τείνας δι' αἰσθήσεως ἅπτεται τοῦ ὑποκειμένου καὶ πρὸς αὐτὸ χωρεῖ, γλιχόμενος ἐφικέσθαι καὶ συλλαβεῖν αὐτό. Idem *ibid.* Τὸ ἡγεμονικὸν ἡμῶν παραδεκτικόν ἐστι, καὶ ἔοικε κηρῷ πάντας τοὺς τύπους καλούς τε καὶ αἰσχροὺς δεχομένῳ. Et paulò poſt, Ὥσπερ ἐν τῷ κηρῷ δυνάμει μέν εἰσι πᾶσαι αἱ σφραγῖδες· ἐντελεχείᾳ δὲ μόνη ἡ τετυπωμένη· οὕτω καὶ ἐν τῇ ψυχῇ κηροειδεῖ ὑπαρχούσῃ, πάντες οἱ τύποι περιέχονται δυνάμει· ἀποτελέσματι δὲ κρατεῖ ὁ εἷς χαραχθεὶς ἐν αὐτῷ, ἕως μὴ ἀπαλειφθῇ ὑφ' ἑτέρου ἐναργεστέρου καὶ ἐκδήλως μᾶλλον ἐγχαραχθέντος· Idémque *de numin. immutab.* Φαντασία δέ ἐστι τύπωσις ἐν ψυχῇ. ἃ γὰρ εἰσήγαγεν ἑκάστη τῶν αἰσθήσεων, ὥσπερ δακτύλιός τις ἢ σφραγὶς ἐναπεμάξατο τὸν οἰκεῖον χαρακτῆρα· κηρῷ δὲ ἐοικὼς ὁ νοῦς, τὸ ἐκμαγεῖον δεξάμενος ἄκρως παρ' ἑαυτῷ φυλάττει, μέχρις ἂν τὸν τύπον λεάνασα λήθη ἢ ἀντίτυπος μνήμης, ἀμυδρὸν ἐργάσηται, ἢ παντελῶς ἀφανίσῃ. Τὸ δὲ φανὲν καὶ τυπῶσαν, τότε μὲν οἰκείως, τότε δὲ καὶ ὡς ἑτέρως διέθηκε τὴν ψυχήν. quæ Philonis verba, tanquam è *lib. de mundo* ſumpta, H. Stephanus theſauro ſuo, memoriâ lapſus, inſeruit, ubi fruſtrà quæras. Origen. *ad Celſ. l.* 1. Τί ἄτοπον, τὰ τυποῦντα τὸ ἡγεμονικὸν ἐν ὀνείρῳ, δυνάμεις αὐτὸ τυποῦν καὶ ὕπαρ πρὸς τὸ χρήσιμον τοῦ ἐν ᾧ τυποῦται; Quin & Ariſtoteles ipſe, *de memor. c.* 1. ubi quærit quomodo res, quum abſint ipſæ, memoriâ comprehendi poſſint. τὸ φάντασμά ἐστιν ὅμοιον, ὥσπερ τύπος, ἢ γραφή τις. Et rurſus: Δῆλον γὰρ ὅτι δεῖ νοῆσαι τοιοῦτον τὸ γινόμενον διὰ τῆς αἰσθήσεως ἐν τῇ ψυχῇ, καὶ τῷ μορίῳ τοῦ σώματος τῷ ἔχοντι αὐτὴν, οἷον ζωγράφημά τι, τὸ πάθος, οὗ φαμεν τὴν ἕξιν εἶναι μνήμην. ἡ γὰρ γινομένη κίνησις ἐνσημαίνεται οἷον τύπον τινὰ τοῦ αἰσθήματος, καθάπερ οἱ σφραγιζόμενοι τοῖς δακτυλίοις. διὸ καὶ τοῖς μὲν ἐν κινήσει πολλῇ διὰ τὸ πάθος ἢ δι' ἡλικίαν οὖσιν, οὐ γίνεται μνήμη, καθάπερ ἂν εἰς ὕδωρ ῥέον ἐμπιπτούσης τῆς κινήσεως καὶ τῆς σφραγῖδος· τοῖς δὲ διὰ τὸ ψύχεσθαι, καθάπερ τὰ παλαιὰ τῶν οἰκοδομημάτων, καὶ διὰ σκληρότητα τοῦ δεχομένου τὸ πάθος, οὐκ ἐγγίνεται ὁ τύπος.

Καὶ τῶν βοσκημάτων | Ariſtot. *de anim. l.* 3. *c.* 3. τῶν θηρίων οὐδενὶ ὑπάρχει πίστις· φαντασία δὲ πολλοῖς. Et mox: τῶν θηρίων ἐνίοις φαντασία μὲν ὑπάρχει· λόγος δὲ οὔ. Indè apud Laert. *l.* 7. ex Stoicorum mente diſtributio illa: Φαντασιῶν αἱ μὲν λογικαὶ, αἱ δὲ ἄλογοι. λογικαὶ μὲν, αἱ τῶν λογικῶν ζώων· ἄλογοι δὲ, αἱ τῶν ἀλόγων. illas νοήσεις dici, has nomine peculiari carere.

Νευροσπαστεῖσθαι | Vide *ad l.* 2. § 2. *l.* 7. § 3. & *l.* 12. § 19.

Καὶ τῶν ἀνδρογύνων | *Androgyni* etiam Ciceroni dicti, *de divinat. l.* 1. qui (ut Livius *l.* 27. loquitur) *ambiguo inter marem & fœminam ſexu ſunt nati.* Xyland. vel potiùs, qui *utriuſque naturæ*, ut Plin. *l.* 7. *c.* 2, & 3. ſive *utriuſque ſexûs*, qui & *Hermaphroditi* dicti. Gell. *l.* 9. *c.* 4. Verùm *ambigui ſexûs* haud abs re Livius; quia *in his ſic uterq; ſexus apparet, ut ex quo potiùs debeant accipere nomen, incertum ſit.* Auguſt. *de civit. Dei. l.* 16. *c.* 8. Διφυεῖς καὶ ἀνδροθήλεις appellat Philoſtratus in *Favorino.* De hyæna Clemens Alex. *pædag. lib.* 2. *c.* 10. Οὔκουν οὐδὲ τὴν ὕαιναν μεταβάλλειν τὴν φύσιν πιστευτέον ποτέ. οὐδὲ γὰρ αἰδοῖα ἔχει τὸ αὐτὸ ζῷον ἅμα ἄμφω, ἄρρενος καὶ θηλείας, καθὼς ὑπειλήφασί τινες, ἑρμαφροδίτους τερατολογοῦντες, καὶ τὴν ταύτην μεταξὺ θηλείας καὶ ἄρρενος, ἀνδρόγυνον καινοτομοῦντες

Digitized by Google

νοσημάτων φύσιν. Tales tamen extitiſſe haud paucos gentium omnium hiſtoriæ teſtantur. Cæterùm aliâ ratione ἀνδρόγυνον ab initio conditum Adamum fingunt Talmudiſtæ Judaici, bicorporem enim planè, & à parte quidem anteriore marem, à poſteriore fœminam, utriſq; quaſi glutino quodam per dorſi ſpinam ſibi invicem commiſſis, fabulantur extitiſſe. id quod partim ex *Geneſ. c.* 1. *v.* 27. partim ex *Hymn.* 139. *v.* 5. non juxta rei veritatem ac Spiritûs ſancti mentem piè ſimpliciterq; enarratis, ſed miſerè detortis, ridiculéq; atq; irreligiosè habitis elicitum eunt. de quo commento videri poterunt Moſes Maimonides in *perplexorum edoctore*, & Manaſſes Iſraelitides in *Conciliatore ad Geneſ. quæſt.* 8. eandem fabulam & ſub Ariſtophanis perſona in *Sympoſio* ſuo Plato, à quo & Mercurius Larvatus ille in *Pœmandro* mutuatus eſt, verbis iſtis propoſuit: Ἀνδρόγυνον γὰρ ἓν τότε μὲν ἦν καὶ εἶδος καὶ ὄνομα, ἐξ ἀμφοτέρων κοινὸν τοῦ τε ἄρρενος καὶ θήλεος· νῦν δ᾽ οὐκ ἔστιν, ἀλλ᾽ ἢ ἐν ὀνείδει τοὔνομα κείμενον. ἐν ὀνείδει, inquit, κείμενον, i. e. probroſè nunc ſumitur nomen hoc. ſiquidem non ſolùm pro corpore portentoſo natis ſumitur, verùm etiam pro mollibus, effœminatis, imbellibus. Ἀνδρόγυνος, ἀσθενής, ἄνανδρος. Heſych. Et Pollux de *cinædis* uſurpari docet, *l.* 6. *c.* 30. Ità Theodoret. *therapeut. l.* 8. de Baccho; Γύννις ὤν, καὶ θηλυδρίας, καὶ ἀνδρόγυνος. Et Clem. *pædag. l.* 3 *c.* 2. Ἀνέῤῥιψε τὴν Ἑλλάδα ἡ βάρβαρος φιλοκοσμία, καὶ ἡ ἀνδρόγυνος τρυφή. de Paride loquitur. Philo etiam *de vit. contempl.* (quo loco Platonis quoq; fabulam illam obiter tangit) Ἀνδρείαν μὲν τὴν βιωφελεστάτην ἀρετὴν κατὰ πόλεμον καὶ κατ᾽ εἰρήνην ἀφαιρούμενος, θήλειαν δὲ νόσον ταῖς ψυχαῖς ἀπεργαζόμενος· καὶ ἀνδρογύνους παρασκευάζων, οὓς ἐχρῆν πᾶσι τοῖς πρὸς ἀλκὴν ἐπιτηδεύμασι συγκροτεῖσθαι. Quin & γυνάνδρους eoſdem dictos reperio. Suidas. Γυνανδρος, κίναιδος. Ὁ γυνανδρός τε καὶ μάλθων πόρνος. ἀντὶ τοῦ ἔκλυτος. Sed & Νοῦν Valentinianum, quem Irenæus *ad Valent. c.* 1. *Maſculo fœminam*, Tertullianus *adverſ. eoſdem c.* 10. *Fœminam-marem* dixit. Inq; hanc partem cepiſſe Marcum iſtic ex conjunctis & conſociatis manifeſtum fit. Quanquam nolim cum interprete Anglicano redditum, *& monſtris, quales Phalaris Neroque fuerant*: de iſtis ſiquidem diviſim loquitur, etiamſi in hoc ipſo conſentientibus, quod *neuroſpaſtorum* more moveantur. Cæterùm aliâ, & adverſâ prorſus, ratione Androgynem dictam Amæſiam Sentiam refert Val. Max. *l.* 8. *c.* 3. quia *ſub ſpecie fœminæ virilem animum gerebat*. Cùm iſti planè contrà: quod elegantiſſimè notavit epigrammate quodam quo portenta hominum iſtiuſmodi perſtrinxit anonymus quidam, *Florilegii l.* 2. *c.* 5.

Ἄνδρας ἠρνήσαντο, καὶ οὐκ ἐγένοντο γυναῖκες·
Οὔτ᾽ ἄνδρες ſτέργουσιν, ἐπεὶ πάθον ἔργα γυναικῶν·
Οὐδὲ γυναῖκές εἰσιν, ἐπεὶ φύσιν ἔλλαχον ἀνδρῶν.

(quod de Eunuchis ſpontaneis Epiphan. *l.* 2. *tom.* 1. *hær.* 58. § 3. οὔτε γὰρ ἄνδρες εἰσὶ, διὰ τὸ ἀφῃρημένον· οὔτε γυναῖκες δύνανται εἶναι, διὰ τὸ φύσει.) denique,

Ἄνδρες εἰσὶ γυναιξὶ, καὶ ἀνδράσιν εἰσὶ γυναῖκες.

Ità Curio pater in *oratione* quadam, J. Cæſarem *omnium mulierum virum, & omnium virorum mulierem* appellavit. Sueton. *l.* 1. *c.* 52. Et de Verre Cicero *Verr.* 2. *Vir inter mulieres, inter viros muliercula.* Idemque de Clodio *pro domo ſua*: *Impurus atque impius, qui contra fas inter viros ſæpe mulier, & inter mulieres vir fuiſſet.* Vide & de Alcibiade quod Pherecrates *ad l.* 4. § 3. οὐσ᾽ ἀνήρ. *Ad Roman. c.* 1. *v.* 27. Jo. Chryſoſtomus. Εἴπερ ἠπείλει ποιεῖν τίκτειν ἄνδρας καὶ λοχεύεσθαι, οὐκ ἂν ἐπλήσθημεν θυμοῦ; ἀλλὰ χαλεπώτερα ἑαυτοὺς κατειργάσαντο, οἱ τὰ τοιαῦτα λυττῶντες. οὐ γάρ ἐστιν ἴσον, εἰς γυναικείαν μεταβαλεῖν φύσιν, καὶ μένοντα ἄνδρα γενέσθαι γυναῖκα· μᾶλλον δὲ μήτε τοῦτο, μήτε ἐκεῖνο.

Τὸ δὲ τὸν νοῦν ἡγεμόνα | Iſta loco mota ac luxata, καὶ τυφλῷ δῆλον. Quid enim? *mentis rationiſque ductum* (juxta Solonis monitum apud Laert. *l.* 1. Νοῦν ἡγεμόνα ποιοῦ) *ſequi atheos, in numen, in patriam impios, maleficos quoſq;* Marcus noſter unquam dixerit? Itaque poſt illa, καὶ τῶν ἀνδρογύνων καὶ Φαλάριδος καὶ Νέρωνος, ſubjungendum immediatè, καὶ τῶν θεοὺς μὴ νομιζόντων, καὶ τῶν τὴν πατρίδα ἐγκαταλειπόντων, καὶ τῶν [ὁποῖον] ποιούντων, ἐπειδὰν κλείσωσι τὰς θύρας. tum periodus nova inchoanda; & particulâ unicâ expunctâ, alterâ interjectâ legendum: Εἰ οὖν τὰ λοιπὰ κοινά ἐστι πρὸς τὰ εἰρημένα, λοιπὸν ἴδιόν ἐστι τοῦ ἀγαθοῦ, τὸ τὸν νοῦν ἡγεμόνα ἔχειν ἐπὶ τὰ φαινόμενα καθήκοντα, καὶ φιλεῖν μὲν, &c. Marci mentem quiſquis fuerit aſſecutus, calculũ dare ſuũ nullus detrectabit.

Καὶ τῶν ποιούντων ἐπειδὰν κλείσωσι τὰς θύρας | Deeſſe aliquid liquidò conſtat. Annot. Lugd. πάντα reponit. Xyland. in verſione ſua, *Nihil non turpe*, interſeruit. ut ſit, καὶ τῶν [αἰσχρὸν ὁποῖον] ποιούντων. ego ſufficere opinor τὸ ὁποῖον· ut ſit, τῶν [ὁποῖον] ποιούντων. *etiam eorum qui quidlibet*, ſive, *nihil non, perpetrant*, quodcunq; illud fuerit, *ubi foribus occluſis hominum conſpectum ſummoverint & excluſerint.* De iſtiuſmodi Apoſtolus *ad Epheſ. c.* 5. *v.* 12. Τὰ κρυφῆ γινόμενα ὑπ᾽ αὐτῶν, αἰσχρόν ἐστι καὶ λέγειν. Præclarum autem & opportunum hic illud Epicteti monitum *diſſert. l.* 1. *c.* 14. Ὅταν κλείσητε τὰς θύρας, καὶ σκότος ἔνδον ποιήσητε, μέμνησθε μηδέποτε λέγειν, ὅτι μόνοι ἐστέ· οὐ γὰρ ἐστέ· ἀλλ᾽ ὁ Θεὸς ἔνδον ἐστὶ, καὶ ὁ ὑμέτερος δαίμων ἐστί· καὶ τίς τούτοις χρεία φωτὸς, εἰς τὸ βλέπειν τί ποιεῖτε; *Ubi fores clauſeritis, tenebráſque vobis intrà feceritis, nolite dicere, ſolos jam eſſe vos: neque enim eſtis: ſed & Deus intus eſt, & genius veſter* (hoc eſt, *mens* ipſa, ut Marcus mox) *intus eſt. quid autem lumine opus eſt iſtis, quo conſpiciant ea quæ perpetratis?*

Digitized by Google

Huc faciunt Senarii illi celebres; Menandri apud Clem. *Strom l.* 5. Et Euſeb. *præpar. l.* 13. *c.* 13. (quem Philemoni tamen tribuunt Juſtin. *de Monarch.* & H. Steph. in *Comic. fragm.*)

Ὁ γὰρ θεὸς βλέπει σε πλησίον παρών.

& apud Plutarch. *adverſ. Colot. c.* 9.

Πέλας γὰρ ἑστὼς ὁ θεὸς ἔγγυθεν βλέπει.

& apud veterem Gnomologum, *tit.* 28.

Πάντη γάρ ἐστι πάντα τε βλέπει θεός.

Adeſt ubique, nilque non ſpectat Deus.

Vide & *ſupr. ad* § 4. & 7. ſed & *ad lib.* 1. § 3.

Φιλεῖν μὲν καὶ ἀσπάζεσθαι τὰ συμβαίνοντα | Vide *ſuprà* § 4. & *l.* 6. § 41. & *l.* 10. § 21. Seneca *epiſt.* 96. *Nihil unquam incidet, quod triſtis excipiam, quod malo vultu.*

Συγκλωθόμενα | Idem *ſuprà* § 4. Vide ad § 11. & *ad l.* 4. § 26.

Τὸν δὲ ἔνδον ἐν τῷ στήθει ἱδρυμένον δαίμονα | Vide *ad l.* 2. § 13. & 17. Piè Porphyr. *de abſtinent. l.* 4. ab Euſebio etiam *Præpar. l.* 4. *c.* 8. adductus, de pio quovis: Ὁ δ' αὐτὸς δι' ἑαυτοῦ προσιὼν τῷ θεῷ, ὃς ἐν τοῖς ἀληθινοῖς αὐτοῦ σπλάγχνοις ἵδρυται, περὶ τοῦ αἰωνίου βίου λήψεται ὑποθήκας ὅλως ἐκεῖ συῤῥέουσας, &c. ἱδρύεσθαι, ὥσπερ ἐν ἕδει, *In pii anima*, ſed & *in corpore, tanquam in delubro quodam, collocari atque habitare* vult *numen divinum.* quod & Apoſtolus inſinuat, ubi *Dei, Spiritûſque ſancti templa, ſanctos*, atque adeò eorundem *corpora*, nuncupat; *ad Cor. ep.* 1. *c.* 3. *v.* 16. & *c.* 6. *v.* 19.

Εἰ δὲ ἀπτοῦσιν | Vide *ſuprà ad* § 5.

Τῇ ἑαυτοῦ μοίρᾳ συνηρμοσμένον | Vide *l.* 4. § 23. & *l.* 7. § 57.

Ad Librum IV.

§ 1. ΤΟ ἔνδον κυριεῦον | hoc eſt, τὸ ἡγεμονικόν. quod & προστάτην appellat, *l.* 3. § 5. & *l.* 7. § 64. τὴν κυβερνῶσαν. & *l.* 4. § 12. τὴν βασιλικὴν καὶ νομοθετικήν. Stoic. apud Laert. *l.* 7. *Zenon.* Ἡγεμονικὸν δὲ εἶναι τὸ κυριώτατον τῆς ψυχῆς. Cicer. *de nat. deor. l.* 2. *Principatum id dico, quod Græci ἡγεμονικόν, quo nihil in quoque genere nec poteſt, nec debet eſſe præſtantius.*

Πρὸς τὸ δυνατὸν καὶ διδόμενον μετατίθεσθαι | Ità *l.* 5. § 20. προκόπτει γὰρ καὶ μεθίστησι πᾶν τὸ τῆς ἐνεργείας κώλυμα ἡ διάνοια εἰς τὸ προηγούμενον.

Ὕλην γὰρ ὑποτεταγμένην οὐδεμίαν φιλεῖ | *Neque enim materiam aliquam ſibi propriam ſubjectam habet.* Xyl. *Nunquam enim certo alicui ſubjecto abſolutè ſeſe addicit & applicat.* Caſ. ad Marci mentem propiùs. quanquam ὑποτεταγμένην ὕλην poſſis reddere, *attributam & aſſignatam ſibi materiam.* at D. Junius vult ὑποτεταγμένην *ſubjectam ſibi materiam*, quod & Xyl. forſan legerit. Hoc eſt quod vult, de materia circa quam ſe exerceat non eſt ſolicitus; neq; enim hoc in poteſtate ipſius ſitum eſt, eligere quam ipſe velit; ſed quomodo circa eandem ſe gerat. *materiam ergò aſſignatam ſibi nullam diligit*, quia *mediam* quiddam eſſe novit; in hoc totus eſt, quomodo naturæ convenienter eâ uti poſſit, artémque ſuam in ea ritè elaboranda exercere, Epictet. *l.* 2. *c.* 5. Δεῖ γὰρ πάντως περί τινα τῶν ἐκτὸς ὑλῶν φιλοτεχνεῖν, οὐκ ἐκείνην ἀποδεχόμενον, ἀλλ' οἵα ἂν ᾖ ἐκείνη, τὴν περὶ αὐτὴν φιλοτεχνίαν ἐπιδεικνύντα. οὕτως καὶ ὁ ὑφάντης οὐκ ἔρια ποιεῖ, ἀλλ' ὅσα ἂν παραλάβῃ, περὶ αὐτὰ φιλοτεχνεῖ. Hoc intereſt inter eam de qua Marcus hîc, cæteráſque artes; quòd illæ certam aliquam materiam habent, circa quam verſantur; iſta nullam reſpuat. Syneſ. *de provident.* Βίος γὰρ οὐδεὶς οἰκεῖος ἡμῶν· ἀλλοτρίοις δὲ ἔξωθεν προσκείμεθα· ἡμεῖς δὲ τὸ χρώμενον ἔνδοθεν, ἀμείνους καὶ χείρους αὐτοὺς ποιοῦντές τε καὶ δεικνύντες, ἀγωνισταὶ ζώντων δερμάτων. ταῦτ' ἔχω ὥσπερ ἐσθῆτας δεῖν αὐτὰς ἀμφιέσασθαι καὶ μεταμφιέσασθαι. Vide ampliùs *ad l.* 12. § 36.

Ὁρμᾷ μεθ' ὑπεξαιρέσεως | Hoc eſt, *cum exceptione*, quales illæ apud Senecam *de ſap. ſeceſſ. c.* 30. Epicuri; *Non accedet ad rempub. ſapiens, niſi ſiquid intervenerit.* Zenonis; *Accedet ad rempub. ſapiens, niſi ſiquid impedierit.* Verùm ad Marci mentem explicatiſſimè Seneca idem *de benefic. l.* 4. *c.* 34. *Sapiens ad omnia cum exceptione veniet, ſi nihil inciderit, quod impediat. Ideo omnia illi ſuccedere dicimus, & nihil contra opinionem accidere: quia præſumit animo, poſſe aliquid intervenire, quod deſtinata prohibeat. Imprudentium iſta fiducia eſt, fortunam ſibi ſpondere.* Cæterùm *ſapientis eſt* (ut idem *de tranquill. c.* 13.) *ſemper de fortuna cogitare, & ſibi nihil de fide ejus promittere. Navigabo, niſi ſiquid inciderit: &, Prætor fiam, niſi ſiquid obſtiterit: &, Negotiatio mihi reſpondebit, niſi ſiquid intervenerit. Hoc eſt, quare ſapienti nihil contra opinionem dicamus accidere: non illum caſibus hominum excepimus, ſed erroribus: nec illi omnia, ut voluit, cedunt, ſed ut cogitavit. In primis autem cogitavit, aliquid poſſe propoſit.e*

poſitis ſuis reſiſtere. Marcus *infr. l.* 5. § 20. Ὁρμῆς δὲ καὶ διαθέσεως οὐ γίνεται ἐμπόδια, διὰ τὴν ὑπεξαίρεσιν καὶ περιτροπήν. & *l.* 6. § 50. Μέμνησο, ὅτι μεθ᾽ ὑπεξαιρέσεως ὥρμας. Vide & *l.* 11. § 37. Epictet. *Enchir. c.* 2. § 2. Μόνῳ δὲ τῷ ὁρμᾷν καὶ ἀφορμᾷν χρῶ, κούφως μέν τοι, καὶ μεθ᾽ ὑπεξαιρέσεως. quo loco vir doctiſſ. Hier. Volfius malè vertit, *cum diminutione.*

Πρὸς τὰ ἡγούμενα | *Ad ea quæ propoſita ſunt.* Xyl. *ad ea quæ intendit & proſequitur.* Caſ. Neutrum ſatisfacit. neq; enim ἡγεῖσθαι aut in *proponendi*, aut in *proſequendi* ſenſu uſpiam reperitur. forſan ex *l.* 5. § 20. τὰ προηγούμενα legendum fuerit, vel etiam τὰ προηγμένα. *ad ea, quæ potiora videntur*; ſive *ad præpoſita* etiam, ut ipſi loquuntur, *cum exceptione quadam fertur.* & ad ea multò magis, quæ nec ad iſtum quidem æſtimationis gradum promoverint. Vide *ad l.* 3. § 11. κατ᾽ ἀξίαν. Xyl. προηκούμενα legiſſe videtur. ut *l.* 5. § 14.

Τὸ δὲ ἀντεισαγόμενον ὕλην ἑαυτῷ ποιεῖ | Ità *id quod offertur ei.* Xyl. *quicquid, contra quàm intenderat, contingit.* Caſ. quod ejus vice contrà immittitur, ſive introducitur. ἀντεισάγειν· *in alterius vicem introducere.* Clemens *Strom. l.* 3. Μὴ ἀποδέχεσθαι γάμον καὶ παιδοποιΐαν, μηδὲ ἀντεισάγειν τῷ κόσμῳ δυστυχήσοντας ἑτέρους, μηδὲ ἐπιχορηγεῖν τῷ θανάτῳ τροφήν. Verùm ſtrictiùs paulo hoc loco, opinor, pro eo quod alterius vice ità introducitur, ut eidem adverſetur: quomodo νόμον ἀντεισφέρειν, eſt *legem legi obrogare*, ſive *quæ prioris loco obtineat, contrariam ferre.* Ità *l.* 7. § 58. & 68. & *l.* 8. § 31. Senec. *de provident. cap.* 4. *Calamitas virtutis occaſio eſt.* quod & *ibidem c.* 2. 3, 4. fuſiſſimè diſſerit. Idem *epiſt.* 85. *Sapiens ipſe ſemper in actu eſt, non in effectu: tunc maximus, cum illi fortuna ſe oppoſuit.——per totam vitam opus ejus extenditur. Ità nulla fortuna, nulla res, actus ſapientis excludit. Id enim ipſum agit, quo alia agere prohibetur. ad utroſque caſus aptus eſt; bonorum rector, & malorum victor. Sic, inquam, ſe exercuit, ut virtutem tam in ſecundis, quàm in adverſis exhibeat: nec materiam ejus, ſed ipſam intuetur. — Tu illum putas premi malis? utitur. non ex ebore tantùm Phidias ſciebat facere ſimulacra; faciebat ex ære. ſi marmor illi, ſi adhuc viliorem materiam obtuliſſes, feciſſet quale ex illa fieri optimum poſſet. ſic ſapiens virtutem, ſi licebit, in divitiis explicabit; ſin minùs, in paupertate: ſi poterit, in patria; ſi minùs, in exilio: ſi poterit, imperator; ſi minùs, miles: ſi poterit, integer; ſi minùs, debilis. quamcunque fortunam acceperit, aliquid ex illa memorabile efficiet.* Quod Ariſtot. *Ethic. lib.* 1. *c.* 10. Τὸν γὰρ ὡς ἀληθῶς ἀγαθὸν καὶ ἔμφρονα πάσας οἰόμεθα τὰς τύχας εὐσχημόνως φέρειν, καὶ ἐκ τῶν ὑπαρχόντων ἀεὶ τὰ κάλλιστα πράττειν· καθάπερ καὶ στρατηγὸν ἀγαθὸν, τῷ παρόντι στρατοπέδῳ χρῆσθαι πολεμικώτατα. καὶ σκυτοτόμον, ἐκ τῶν δοθέντων σκυτῶν κάλλιστον ὑπόδημα ποιεῖν· τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ τοὺς ἄλλους τεχνίτας ἅπαντας. Gregor. Naz. *orat.* 28. Ὁ φιλόσοφος εὐδοκιμεῖ τοῖς πάθεσιν, καὶ ὕλην ἀρετῆς ποιεῖται τὰ λυπηρὰ καὶ τοῖς ἐναντίοις ἐγκαλλωπίζεται. Clemens *Strom. l.* 4. Θαυμάζειν δὲ ἄξιον καὶ τῶν Στωϊκῶν, οἵ τινες φασὶ, μηδὲν τὴν ψυχὴν ὑπὸ τοῦ σώματος διατίθεσθαι, μήτε πρὸς κακίαν ὑπὸ τῆς νόσου, μήτε πρὸς ἀρετὴν ὑπὸ τῆς ὑγιείας· ἀλλὰ ἀμφότερα ταῦτα λέγουσιν ἀδιάφορα εἶναι. καί τοι καὶ Ἰὼβ, ἐγκρατείας ὑπερβολῇ καὶ πίστεως ὑπεροχῇ, πένης μὲν ἐκ πλουσίου, ἄτιμος δὲ ἐξ ἐνδόξου, αἰσχρὸς δὲ ἐκ καλοῦ, καὶ νοσερὸς ἐξ ὑγιεινοῦ γενόμενος, ἡμῖν τοί ἐστι παράδειγμα ἀγαθὸν ἀναγεγραμμένος· δυσωπῶν τὸν πειράσαντα, εὐλογῶν τὸν πλάσαντα· φέρων οὕτω τὰ δεύτερα ὡς τὰ πρότερα· διδάσκων εὖ μάλα τοῖς πρακτικοῖς ἅπασι οἷόν τε εἶναι καλῶς χρῆσθαι τὸν γνωστικόν. Vide *infrà* § 49. & *l.* 10. § 31.

Τὸ δὲ λαμπρὸν πῦρ τάχιστα ἐξῳκείωσεν ἑαυτῷ τὰ ἐπιφερόμενα | Hanc ob cauſſam *Ignem*, cùm omnia abſumat, (unde παμφάγου πυρὸς δίκην, Philo. Vide ad § 21. & νᾶμα παμφάγου πυρὸς, Euripid. *Medeâ*) *feram* eſſe *animatam* cenſebant Ægyptii Herodot. *lib.* 3. Αἰγυπτίοισι νενόμισται πῦρ θηρίον εἶναι ἔμψυχον· πάντα δὲ αὐτὸ κατεσθίειν, τά περ ἂν λάβῃ· πλησθὲν δὲ αὐτὸ τῆς βορῆς, συναποθνήσκειν τῷ κατεσθιομένῳ. Hinc Agur Hebræus, inter ea quæ nunquam exaturantur, aut, *ohe, jam ſatis eſt*, diſcere nata ſint, *Ignem* commemorat, *Prov. c.* 30. *v.* 16. Et Plin. *hiſt. nat. l.* 2. *c.* 107. *Quæ eſt illa natura, quæ voracitatem in toto mundo avidiſſimam ſine damno ſui paſcit?* Eâdem autem, quâ iſtic, imagine uſus eſt Marcus & *l.* 10. § 30. Ὡς τὸ λαμπρὸν πῦρ, ὅ, τι ἂν βάλῃς, φλόγα ἐξ αὐτοῦ καὶ αὐγὴν ποιεῖ. Nec diſſimili Plutarchus, licèt in argumento diverſo, *de ſene polit.* Τὸν φθόνον ἔνιοι τῷ καπνῷ παρεικάζουσι· πολὺς γὰρ ἐν τοῖς ἀρχομένοις διὰ τὸ φλέγεσθαι περιεκπίπτων, ὅταν ἐκλάμπωσιν, ἀφανίζεται. Et in *politic. præcept.* Οὔτε πῦρ φησιν ὁ Ἀρίστων καπνὸν ποιεῖν, οὔτε δόξαν φθόνον, ἢν εὐθὺς ἐκλάμψῃ καὶ ταχέως. Itaque idem *de invid. & odio.* Αἱ δὲ τῶν εὐτυχημάτων ὑπεροχαὶ καὶ λαμπρότητες τὸν φθόνον ἀποσβεννύουσιν. Verùm diverſa planè in eadem materiâ Seneca *de provident. cap.* 2. *Quemadmodum tot amnes, tantum supernè dejectorum imbrium, tanta medicatorum vis fontium, non mutant ſaporem maris, nec remittunt quidem; ità adverſarum impetus rerum viri fortis non vertit animum. manet in ſtatu; & quicquid evenit, in ſuum colorem trahit.* Epictet. *lib.* 3. *c.* 20. Τοῦτ᾽ ἔστι τὸ τοῦ Ἑρμοῦ ῥαβδίον. οὗ θέλεις, φησὶν, ἅψαι, καὶ χρυσοῦν ἔσται. οὔ, ἀλλ᾽ ὃ θέλεις, φέρε, κἀγὼ αὐτὸ ἀγαθὸν ποιήσω. —— Κακὸς πατήρ; αὐτῷ. ἀλλ᾽ ἐμοὶ ἀγαθός· κακὸς γείτων; αὐτῷ· ἀλλ᾽ ἐμοὶ ἀγαθός· γυμνάζει μου τὸ εὔγνωμον, τὸ ἐπιεικές. φέρε νόσον, φέρε θάνατον, φέρε ἀπορίαν, φέρε λοιδορίαν,

δορίαν, δίκην περὶ τῶν ἐσχάτων, πάντα ταῦτα τῷ ῥαβδίῳ τοῦ Ἑρμοῦ ὠφέλημα ἔσαι. τὸν θάνατον τί ποιήσεις; τί γὰρ ἄλλο, ἢ ἵνα σε κοσμήσῃ; ἢ ἵνα δείξῃς τῷ ἔργῳ δι' αὐτοῦ, τί ἐστιν ἄνθρωπος τῷ βουλήματι τῆς φύσεως παρακολουθῶν; τὴν νόσον τί ποιήσεις; δείξω αὐτῆς τὴν φύσιν· διαπρέψω ἐν αὐτῇ, εὐσταθήσω, εὐροήσω. — τί ἔτι ἄλλο ζητεῖς; πᾶν ὃ ἂν δῷς, ἐγὼ αὐτὸ ποιήσω μακάριον, εὐδαιμονικόν, σεμνόν, ζηλωτόν. Euge, Epictete! erubeſcamus Chriſtiani.

Καὶ ἐξ αὐτῶν ἐκείνων ἐπὶ μεῖζον ἤρθη | Scil. ut Naſo *triſtium l.* 4. *eleg.* 3.

Quæ latet, inque bonis ceſſat, non cognita, rebus,
Apparet virtus, arguitúrque malis.

Epictet. *l.* 1. *c.* 6. Ἢ τί οἴει ὅτι Ἡρακλῆς ἂν ἀπέβη, εἰ μὴ λέων τοιοῦτος ἐγένετο, καὶ ὕδρα, καὶ ἔλαφος, καὶ σῦς, καὶ ἄδικοί τινες ἄνθρωποι; Senec. *epiſt.* 13. *Cicuta Socratem magnum fecit. Catoni gladium aſſertorem libertatis extorque, magnam partem detraxeris gloriæ.* Idem *de provid. c.* 3. *Magnum exemplum, niſi mala fortuna non invenit.* De P. Popilio, Cicer. *pro domo ſua: Fortis & conſtans in optima ratione civis P. Popilius ſemper fuit: tamen ejus in omni vita nihil eſt ad laudem illuſtrius, quàm calamitas ipſa.* Et de Q. Merello: *Q. Metelli præclarum imperium in re militarì fuit, egregia cenſura, omnis vita plena gravitatis: tamen hujus viri laudem ad ſempiternam memoriam temporis calamitas propagavit.*

§ 2. Μηδὲν εἰκῆ | Vide *lib.* 2. § 5. Plut. in *pædag.* Καλὸν γάρ τοι, μηδὲν εἰκῆ μήτε λέγειν, μήτε πράττειν. Cicer. *Offic. l.* 1. § 10. *Omnis autem actio vacare debet temeritate & negligentiâ.*

Κατὰ θεώρημα συμπληρωτικὸν τῆς τέχνης | *Secundum contemplationem, quâ artis defectus compleatur.* Xyl. imò, *ut artis regulis undequaque pleniſſimè reſpondeat.* Vide *lib.* 8. § 32. Ab *artificibus* tractum, qui etiam in minutiſſimis quibuſq; artis ſuæ & præcepta obſervant, & ſpecimen edunt. Ità Apelles ex lineæ unicæ ductu ſolo Protogeni innotuit. Plin. *l.* 37. *c.* 10.

§ 3. Ἀναχωρήσεις αὑτοῖς ζητοῦσιν | *Seceſſus ſibi quærunt, & ſolitudines.* Fruſtra. Audi Baſilium Cæſar. *epiſt.* 1. Κατέλιπον μὲν τὰς ἐν ἄστει διατριβάς, ὡς μυρίων κακῶν ἀφορμάς, ἐμαυτὸν δὲ οὔπω ἀπολιπεῖν ἠδυνήθην. ἀλλ' ὁμοιός εἰμι τοῖς ἐν θαλάσσῃ ὑπὸ τῆς κατὰ πλοῦν ἀπειρίας ἀπολλυμένοις καὶ ναυτιῶσιν. οἳ τῷ μεγέθει τοῦ πλοίου δυσχεραίνουσιν, ὡς πολὺν τὸν σάλον παρεχομένῳ, κἀκεῖθεν ἐπὶ τὸν λέμβον ἢ τὸ ἀκάτιον μεταβαίνοντες, πανταχοῦ ναυτιῶσι καὶ ἀποροῦνται· συμμεταφέρεται γὰρ αὐτοῖς ἡ ἀηδία καὶ ἡ χολή. τοιοῦτον οὖν τι καὶ τὸ ἡμέτερον. τὰ γὰρ ἔνοικα πάθη συμπεριφέροντες, πανταχοῦ μετὰ τῶν ὁμοίων θορύβων ἐσμέν. ὥστε οὐδὲν μέγα τῆς ἐρημίας ἀπωνάμεθα ταύτης. Et Iſidor. Pel. *l.* 1. *epiſt.* 191. Ἡμεῖς τὰς πόλεις ὡς θορυβώδεις πεφεύγαμεν· καὶ θορύβους ἐπὶ τῆς ἐρημίας εὑρήκαμεν. Baſilius quod dixit, Plutarchum imitatus videtur, cujus hæc ſunt, *de tranquil.* Ἀλλ' ὥσπερ οἱ δειλοὶ καὶ ναυτιῶντες ἐν τῷ πλεῖν, εἶτα ῥᾷον οἰόμενοι διάξειν, ἐὰν εἰς γαυλὸν ἐξ ἀκάτου, καὶ πάλιν ἐὰν εἰς τριήρη μεταβῶσιν, οὐδὲν περαίνουσι, τὴν χολὴν καὶ τὴν δειλίαν συμμεταφέροντες ἑαυτοῖς· οὕτως αἱ τῶν βίων ἀντιμεταλήψεις οὐκ ἐξαιροῦσι τῆς ψυχῆς τὰ λυποῦντα καὶ ταράττοντα. Senec. *epiſt.* 82. *Quid prodeſt ſeceſſiſſe, tanquam non trans maria nos ſolicitudinum cauſſæ perſequantur? quæ latebra eſt, in quam non intret metus mortis? quæ tam munita, & in altum ſubducta vitæ quies, quam non dolor territet? Quocunque te abdideris, mala humana circumſtrepent. multa extrà ſunt, quæ circumeunt nos, quo aut fallant, aut urgeant: multa intus, quæ etiam in media ſolitudine exæſtuent.*

Ἰδιωτικώτατον | Ut *infrà* § 50. ἰδιωτικόν, *vulgare.* atque ità hîc verterim, *vulgarium cum primis hominum eſt.*

Εἰς ἑαυτὸν ἀναχωρεῖν | Senec. *de Sap. ſeceſſ. c.* 27. *Proderit primò in ſeipſos ſeccdere.* Νοῦς μὲν γὰρ μὴ σκεδαννύμενος ἐπὶ τὰ ἔξω, μηδὲ ὑπὸ τῶν αἰσθητηρίων ἐπὶ τὸν κόσμον διαχεόμενος, ἐπάνεισι μὲν πρὸς ἑαυτόν, δι' ἑαυτοῦ δὲ πρὸς τὴν τοῦ θεοῦ ἔννοιαν ἀναβαίνει. Baſil. Cæſar. *epiſt.* 1. *Non multùm autem ad hoc locus confert, niſi ſe ſibi præſtet animus, qui ſecretum & in occupationibus mediis, ſi volet, habebit. at ille qui regiones eligit, & otium captat, ubique, quo diſtringuatur, inveniet.* Sen. *epiſt.* 104. *Quid prodeſt mare trajicere, & urbes mutare? ſi vis iſta, quibus urgeris, effugere, non alibi ſis oportet, ſed alius.* Idem. ſcil. ut Flaccus *l.* 1. *ep.* 11.

Cælum, non animum, mutant, qui trans mare currunt.

Vide *ad l.* 8. § 9.

Ἔνδον ἔχων τοιαῦτα | Δόγματα nimirum πρόχειρα καὶ ἕτοιμα, h. e. *in promptu & quaſi ad manum* ſemper in mente recondita, de quibus *l.* 3. § 13.

Εἰς ἃ ἐγκύψας | *Ad quæ introſpiciens.* Sic *infr.* ἓν δὲ τοῖς προχειροτάτοις, εἰς ἃ ἐγκύψεις, &c. τὸ παρακύπτειν etiam eàdem notione uſurpavit Jacobus Apoſtolus *c.* 1. *v.* 25. Ὁ δὲ παρακύψας εἰς νόμον, utrumque autem, τό τε ἐγκύπτειν καὶ τὸ παρακύπτειν, *metaphoram* in ſe habet traductam ab eis qui *caput inclinant*, quò accuratiùs ac penitiùs intueantur rem aliquam, vel in locum aliquem introſpiciant.

Ἐν πάσῃ εὐμαρείᾳ εὐθὺς γίνεται | Seceſſus, inquit, iſte, quo in ſe ipſe quis ſecedit, ſéq; ipſe ac ſua luſtrat, ſeceſſuum omnium quietiſſimus ac placidiſſimus futurus eſt illi, qui pectus decretis atq; inſtitutis ejuſmodi inſtructum habuerit, quæ animum ſtatim tranquillum ac bene compoſitum conſtituant. Aliter affecti, nihil mirum, ſi, quod Plut. *de Curioſ.* τὸν ἴδιον βίον, ὡς ἀτερπέστατον θέαμα, προσιδεῖν οὐχ ὑπομένουσι, οὐδ' ἀνακλάσαι τὸν λογισμόν, ὡς

φῶς,

φῶς, ἐφ' ἑαυτὸν, καὶ περιαγαγεῖν. quum poſſit de illis dici, quod ex Euripidis *Philoctete* (ut Dio Pruſ. *orat.* 59. docet) autor idem uſurpavit,

Δύσμορφα πάντα τἄνδον ἐστὶν εἰσιδεῖν.
Sunt univerſa, quæ intus his, deformia.

Itaque, ἡ ψυχὴ αὐτῶν γέμουσα κακῶν παντοδαπῶν, καὶ φείττουσα καὶ φοβουμένη τὰ ἔνδον, ἐκπηδᾷ θύραζε, καὶ πλανᾶται περὶ τἀλλότρια. Idem *ibid.*

Εὐμάρειαν λέγω οὐδὲν ἄλλο, ἢ εὐκοσμίαν | Obſervat Suidas εὐμάρειαν apud Marcum εὐκοσμίαν ſignificare. hunc locum in animo habuit. βίος εὐμαρειά τις, uti Marcus ipſe, *l.* 1. § 16. ideo autem per εὐμάρειαν quid iſtic deſignatum velit, monet: quia eſt &, quæ quibuſvis obtingere poteſt.

Συνεχῶς οὖν δίδου σεαυτῷ ταύτην τὴν ἀναχώρησιν | *L.* 6. § 11. Ταχέως ἐπάνιθι εἰς ἑαυτόν. Senec. *epiſt.* 15. *Quicquid facies, citò redi à corpore ad animum.* Et *epiſt.* 25. *Tunc præcipuè in te ipſe ſecede, cùm eſſe cogeris in turba, ſi bonus vir, ſi quietus, ſi temperans es: alioquin in turbam à te recedendum eſt. iſtic enim malo viro propiùs es.*

Ἀνανέου σεαυτόν | *Renova te*; vel *renova memoriam tui*, eorúmque quæ apud te habes repoſita. ut mox, ἀνανεούμενος. vel *recrea te.* Sic enim *renovare* etiam Latinis in uſu pro *reficere* ſive *recreare.* Fabius *inſtitut. l.* 6. *c.* 4. de Riſu. *Triſtes ſolvit affectus, & animum ab intentione rerum frequenter avertit, & aliquando etiam reficit, & à ſatietate vel à fatigatione renovat.* Id Matius uno verbo *recentare* diceret. Nonius: *Recentari honeſtè poſitum pro novari* (ſive, *renovari*) *quod eſt Græcis* ἀνανεοῦσθαι. Matius:

Jam jam albicaſcit Phœbus, & recentatur.

ex quo forſan emendari poterit Alex. Trallianus *l.* 11. § περὶ ῥευματισμάτων. Λαμβανέτωσαν ἢ ῥοσάτυ, ἢ ἀψινθάτυ, ψυχείζοντες ὁμοίως, καθάπερ εἰώθασι ποιεῖν οἱ Ῥωμαῖοι τὸ καλούμενον ῥαιχεντάτην. leg. ῥεκεντάτον. ut ſit *Recentatum* idem quod τὸ ψυχειωθὲν, *quod refrigeratione renovatum* & quaſi *recens denuo factum* ſit. Quanquam & ῥαικεντάτον illud ferri poteſt, eodem commate, quo apud Suidam Ῥαίκτωρ, pro *Rectore*, ex Græcorum recentiorum ſcriptis legitur.

Βραχέα δὲ ἔστω | Vult illa, ſive *decreta* ſive *præcepta*, de quibus ſuprà (eò enim iſta referenda ſunt) *brevia* eſſe; qualia illa, inquit Caſaubon. *ad Perſ. Sat.* 3. quæ κομματικοὺς λόγους appellant philoſophi.

Καὶ στοιχειώδη | *Elementaria*, id eſt, *elementorum vicem obtinentia*; ut Xyland. ſive, *quæ elementa contineant doctrinæ univerſæ*; ut Caſaub. quid ſi *ſummaria* dixerimus? quæ rerum *ſummulas* comprehendant. Talia ſunt *decem* illa *verba* Dominica, uti Moſes appellat, *Deut. c.* 10. *v.* 4. quæ legis æternæ *Summulam* in ſe continent. Ariſtotel. περὶ μετὰ τὰ φυσικὰ *l.* 4. *c.* 3. Τὸ μικρὸν καὶ ἁπλοῦν, στοιχεῖον λέγεται, ὅθεν ἐλήλυθε τὰ μάλιστα καθόλου στοιχεῖα εἶναι, ὅτι ἕκαστον αὐτῶν ἓν ὂν καὶ ἁπλοῦν, ἐν πολλοῖς ὑπάρχει.

Εἰς τὸ πᾶσαν αὐτὴν ἀποκλύσαι | *Quæ totum perfundant animum.* Caſaub. Verùm τῆς ψυχῆς, i. e. *animi* nulla in præcedentibus ſit mentio; nec occurrit quicquam, quod τὸ αὐτὴν iſtud reſpiciat. Quin & ambigi poſſit, an ἡ ψυχὴ ἀποκλύζεσθαι dici poſſit citra ἀκυρολογίαν τινα. Ego itaq; ad Xylandr. potiùs accedo, qui vertit, *Quæ omni te moleſtiâ liberent.* ut ἀνίαν, aut legerit, aut legendum ſaltem cenſuerit: quod & ipſe nullus ambigo. itaq; reddiderim, *Quæ anxietatem omnem eluere & extergere valeant.* ἀποκλύζεται ἡ ψυχὴ, ἀποκλύζεται ἡ ἀνία. Liban. *vit. ſuâ*: ἔκ τε τοῦ ῥᾳδίως τὴν λυποῦσαν ἀποκλύζειν. D. Jun. ἀπολύσαι mavult; quod & *diſſolvere*, ſive *diluere*, vertas.

Τὸ κεῖμα | Κεῖμα hic, uti *l.* 5. § 19. & 47. & *l.* 8. § 4. idem eſt quod δόγμα. *ibid. l.* 9. § 29. *decretum*, prout Seneca reddit, *epiſt.* 95. ità κέκρικα, *decrevi*: Corellii Rufi ad mortem ſpontaneam obſirmati vox, apud Plin. *l.* 1. *epiſt.* 12. quod de Didone Virgil. *Æn. l.* 4.

Decrevitque mori.——

& κέκρεκται, *decretum eſt.* Vide Epictet. *l.* 2. *c.* 15.

Τὰ λογικὰ ζῶα ἀλλήλων ἕνεκα | Vide *ſupr. ad l.* 2. § 1. Plato *ad Archyt. epiſt.* 9. Ὅτι μὲν οὖν ἥδιστόν ἐστιν ἐν τῷ βίῳ, τὸ τὰ αὑτοῦ πράττειν, ἄλλως τε καὶ εἴ τις ἕλοιτο τοιαῦτα πράττειν οἷα καὶ σὺ, σχεδὸν παντὶ δῆλον. ἀλλὰ κἀκεῖνο δεῖ σε ἐνθυμεῖσθαι, ὅτι ἕκαστος ἡμῶν οὐχ αὑτῷ μόνον γέγονεν, ἀλλὰ τῆς γενέσεως ἡμῶν τὸ μέν τι ἡ πατρὶς μερίζεται, τὸ δέ τι οἱ γεννήσαντες, τὸ δὲ οἱ λοιποὶ φίλοι. Quod Cicer. *offic. l.* 1. *Non nobis ſolùm nati ſumus: ortúſque noſtri partem patria vendicat, partem parentes, partem amici.* Idémque *de finib. l.* 2. *Atque, ut ad Archytam ſcripſit Plato, non ſibi ſoli ſe natum meminerit, ſed patriæ. ut perexigua pars ipſi relinquatur.* Latius multò Gregor. Naz. *orat. in Heronem*: Πανταχοῦ γὰρ τὸ καθ' ἑαυτὸν καὶ τὸ κοινὸν συλλαμβάνειν, ψυχῆς εἶναι τελεωτάτης τε καὶ φιλοσοφωτάτης ἐνόμιζεν· οὐδὲ γὰρ ἑαυτῷ γεγενῆσθαι μόνον ἕκαστον ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ πᾶσιν, ὅσοι τῆς αὐτῆς μετέχουσι φύσεως, καὶ παρὰ τοῦ αὐτοῦ, καὶ ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς γεγόνασιν. Hoc eſt quod de Catone Lucan. *l.* 2.

Nec ſibi, ſed toti genitum ſe credere mundo.

Pulcrè Seneca *epiſt.* 48. *Conſortium rerum omnium inter nos eſt: nec ſecundi quicquam ſingulis, nec adverſi. in commune vivitur. Non poteſt quiſquam beatè degere, qui ſe tantùm intuetur, qui omnia ad utilitates ſuas convertit: alteri vivas oportet, ſi vis tibi vivere. Hæc ſocietas diligenter & ſanctè obſervanda eſt, quæ nos omnes omnibus miſcet, & judicat aliquid eſſe commune jus generis humani.* Vide *ad l.* 1. § 16. κοινονοημοσύνη.

Τὸ ἀνέχεσθαι μέρος τῆς δικαιοσύνης | Ità *l.* 5. § 33. ἀνέχεσθαι καὶ ἀπέχεσθαι.

Ἀκούσας

Ἀκοίτης ἀϋπτήτοιν | Idem habet *l.* 7. § 22. & *lib.* 11. § 18. cujus ſententiæ rationem reddit, *l.* 7. § 63. & *l.* 8. § 14. ibi viſe.

Διαδορατίζοντες | *Confoſſi.* Xyland. Malim, *velitantes, ſeſe mutuò impetentes.* Δορατιζόμενοι, δόρατι μαχόμενοι. Heſych. Et Salmaſ. *in Solin.* διαδορατίζεσθαι, *haſtis velitari*: ut διαξιφίζεσθαι, *gladiis certare*; διακερατίζεσθαι, *cornibus pugnare.* indè διαδορατισμοὶ, *velitationes*: *infrà l.* 7. § 3. Senec. *de brev. vit. c.* 20. *Interim dum rapiuntur & rapiunt, dum alter alterius quietem rumpit, dum mutuò ſunt miſeri; vita eſt ſine fructu, ſine voluptate, ſine ullo profectu animi: nemo in conſpicuo mortem habet.* Vide *ad l.* 7. § 22.

Ἐκτέτανται | *Extenſi.* i. e. *mortui, defuncti, ſunt.* & *infrà* § 48. εἶτα ἐξετάθη. *deinde ipſe extentus*, i. e. *defunctus eſt.* & *l.* 11. § 16. καὶ κατ' ὀλίγον πάντες ἐξεταθησόμεθα. *& paulò poſt omnes extendimur.* i. e. *defuncti jacemus.* Tractum à geſtu ſive conlocatione mortuorum, quibus non pedes tantùm, ſed & corpus totum dirigitur atque extenditur. Homer. *Il.* φ. *v.* 119. de Lycaone ab Achille cæſo;

Κεῖτο ταθείς.——
Extenſus jacuit.——

quod idem & de Harpalione dictum *Il.* ν. *v.* 655. & de Sarpedone *Il.* π. *v.* 485.

——*κεῖτο τανυσθείς.*

Eodem retuliſſe priſcos Grammaticos & τὸ ὀρεχθῆναι, i.e. *porrigi*, docet Euſtath. in illis *Il.* ψ. *v.* 30.

Πολλοὶ μὲν βόες ἀργοὶ ὀρέχθεον ἀμφὶ σιδήρῳ
Σφαζόμενοι.——

ὀρέχθεον, inquiunt, ἀντὶ τοῦ ἀναιρούμενοι ὠρέγοντο, ἤτοι ἐξετείνοντο, ἢ κατὰ τὸν ποιητικὸν εἰπεῖν, τανύοντο. Apollonius Argonaut. *l.* 1. *v.* 1040.

——*πολέες δ' ἐπαρηγόνες ἄλλοι*
Ἔκταθεν.——

ἀντὶ τοῦ ἐκτάθησαν. quod vel à κτείνομαι, vel ab ἐκτείνομαι, analogiâ pariter favente, deduci poteſt. Phlegon. *de mirabil.* Τοιαῦτα εἰποῦσα, ἀπέρριψε τὸ σῶμα ἐγένετο νεκρὸν, ἐξετέτατό τε ἐπὶ τῆς κλίνης ἐμφανὲς τὸ σῶμα. Euripid. *Hippolyt. coronat.* de Phædra, poſtquam ſuſpendio perierat:

Ὀρθοῦτ' ἐκτείνοντες ἄθλιον νεκυν.
Miſerum cadaver dirigendo extendite.

Et mox:

Ἤδη γὰρ, ὡς νεκρὸν, νιν ἐκτείνει δή.
Cadaveris nunc inſtar, illa extenditur.

Indè & Latinis *calces extendere*, de mortuis. Perſ. *Sat.* 3. *v.* 105.

In portum rigidos calces extendit.——

Et *extendere* ſimpliciter, pro *occidere.* Statius *Theb. l.* 1. *v.* 700. de Phœbo;

——*tu matris honori*
Terrigenam Tityon Stygiis extendis arenis.

extendis, i. e. ἐκτείνεις, κτείνεις ſi Tornorupæum ſequimur. nam & alia inſuper Tityi *extenſio* celebris habetur. Cæterùm ſic de Arcentis filio à Mezentio occiſo, Maro *Æn. l.* 9.

——*multâ porrectum extendit arenâ.*

Cui & geminum eſt illud Diodori *l.* 16. *extremo*, de Philippi Macedonis percuſſore Pauſania, τὸν βασιλέα νεκρὸν ἐξέτεινεν. Moribundi item, ſive animam agentis mortiſque proximi poſitus formulâ eâdem exprimitur. de Alexandro ex ſanguine copioſiùs emanante deliquium paſſo, Curtius *l.* 9. *c.* 5. *Linquique animo Rex, & caligine oculis offuſâ, veluti moribundus extendi.*

Τετέφρωνται | *In cineres redacti ſunt*, ſive *cineſacti ſunt*, ut Lucretius loquitur *l.* 3. & ex Lucretio Nonius habet. reſpexit ad buſta, de quibus ibi Lucretius. Sic *infrà* § 39. τέφρα, ἢ πῦρ. Alluſit eò Bio Boriſthenit. qui, Laertio *l.* 4. autore κατεγίνωσκε τῶν τοὺς ἀνθρώπους κατακαόντων μὲν, ὡς ἀναισθήτους' παρακαόντων δὲ, ὡς αἰσθανομένους. clauſulam alteram interpres Ambroſius omiſit prorſus, cùm quid vellet, aſſequi nequiret: Eraſmus ſic reddidit, *damnabat homines qui ſic exurerent, quaſi ſenſu vacarent; ſic adurerent, quaſi ſentirent.* & ad bellatores ferro flammâq; omnia vaſtantes retulit. Verùm ſenſu neutiquam idoneo. Forſan κατακλαίοντας, vel ἐπικλαίοντας, fuerat. *damnabat eos, qui defunctos ſuos cremabant, ac ſi ſenſu vacarent; deflerent interim, ac ſi flammarum vim perſentiſcerent.* Porrò illud miraculo ferè deputari poteſt, quod fertur corpori reliquo in cineres redacto, dentes integros ſupereſſe. Dio Pruſ. *orat.* 4. Ἀλλὰ κἂν ἐμπρήσῃ τις τὸν ἄνθρωπον, ὥσπερ τὸν Ἡρακλέα φασὶν αὐτὸν ἐμπρῆσαι, μένειν αὐτοῦ τὰ δόγματα ἐν τῇ ψυχῇ καθάπερ, οἶμαι τῶν κατακαιομένων νεκρῶν τοὺς ὀδόντας φασὶ διαμένειν, τοῦ ἄλλου σώματος δαπανηθέντος ὑπὸ τοῦ πυρός. Plin. *lib.* 7. *c.* 16. *Dentes tantùm invicti ſunt ignibus, nec cremantur cum reliquo corpore.* Hinc Tertull. *de reſurr. c.* 42. *Conſtat & dentes incorruptos perennare; quæ ut ſemina retinentur fructificaturi corporis in reſurrectione.* Itâ iſta, ut cum Platone loquar in *Phædone*, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ἀθάνατά ἐστιν. & tamen, quod ſubjicit Plinius *ibidem*, *Iidem flammis indomiti, tabe cavantur pituitæ.*

Ἀναπεμπόμενος | Quod ſuprà ἀναλογιζόμενος. *tecum reputans, animóque revolvens*, ſive *in memoriam reduccns tibi.* itâ Suid. Ἀναπεμπόμενος, ἀναμιμνήσκεις, εἰς ἔννοιαν ἐλθών. Subintelligendum in clauſula tum membri hujus, tum & inſequentium, παύσαιτο. quod ſuperiora clauſerat, vel ejuſmodi aliquid. alioqui ſuſpenſa futura eſt ſententia, nec ſuppetet quippiam, in quod vel τὸ ἀναπεμπόμενος iſtic, vel τὸ ἐννοοῦντας, καὶ τὸ ἀπιδὼν illic ſe reclinet. nam quod Annot. Lugd. pro ἐννοοῦντας, ἐννόησον legi poſtulat; non ſatis fuerit, niſi & τὸ ἀπιδὼν pari modo immutaveris. nam quod iſtic legere ſe profitetur, μέμνησο, ὅτι ὁ θεὸς ἀναπεμπόμενος, Delium poſcit natatorem.

Τὸ

Τὸ διεζευγμένον | De quo & *infra* § 27. quo modo autem huc faciat, docet apertius *l.* 11. § 18.

Ὅτι ὁ κόσμος ὡσανεὶ πόλις |. *Quòd mundus civitatis inſtar obtinet.* Et quid tum poſteà? Nimirum nos autem omnes ejuſdem cives. nec civi incommodum quicquam debet videri, quod in civitatis commodum cedat. quo argumento non ſemel utitur Marcus. *inf.* § 4. & 23. & *l.* 5. § 22. & *l.* 6. § 44. & *l.* 10. § 6. Ejuſmodi aliquid excidiſſe iſtic veriſimile eſt. Epictet. *l.* 3. *c.* 24. Ὅτι ὁ κόσμος οὗτος μία πόλις ἐστί quod & frequenter inculcat. Minuc. in *Octav.* *Non poſſis pulcrè gerere rem civilem, niſi cognoveris hanc communem omnium, mundi civitatem.*

Λείως ἢ τραχέως | *Levia* corpori grata ſunt, *aſpera* offendunt. Mens autem, inquit, neutri iſtorum ſe immiſcet, ſi id ea duntaxat, quæ ſui ſunt muneris, attenderit, & intra proprios ſeſe cancellos circumſcripſerit. Sen. *ep.* 78. *Illud autem eſt, quod imperitos in vexatione corporis malè habet: non aſſueverunt animo eſſe contenti: multum illis cum corpore fuit. Ideò vir magnus ac prudens animum diducit à corpore, & multùm cum meliore & divina parte verſatur: cum hac querula & fragili, quantum neceſſe eſt.*

Ἐπειδὰν ἅπαξ ἑαυτὴν ἀπολάβῃ | *Cùm ſemel ſeipſam collegerit.* Xyl. *recollegerit.* Caſaub. Malim *ſeceſſerit*, vel *abduxerit ſe*; ut ad ſeceſſus ſive ſeceſſus illos, de quibus egerat, alluſum ſit. Marc. *Evang.* c. 7. v. 33. καὶ ἀπολαβόμενος αὐτὸν ἀπὸ τοῦ ὄχλου κατ᾽ ἰδίαν. *Cùm à turba illum abduxiſſet.* Ubi tamen Vulg. *apprehendens*, ἐπιλαβόμενος, prout & Complut. exhibet.

Τὴν ἰδίαν ἐξουσίαν | De qua *l.* 5. § 14. & *l.* 7. § 28.

Τὸ τάχος τῆς πάντων λήθης |. Vide *ſupr.* *l.* 2. § 17. & *infr.* § 19. 33.

Τὸ χάος τοῦ ἐφ᾽ ἑκάτερα ἀπείρου | Vide *infr.* § 41. Stoici apud Laert. *l.* 7. *Zenon.* Τοῦ χρόνου, τὸν μὲν παρῳχηκότα καὶ τὸν μέλλοντα, ἀπείρους. τὸν δὲ ἐνεστῶτα, πεπερασμένον.

Τὸ κενὸν τῆς ἀπηχήσεως | Vide *infr.* § 33. & *l.* 5. § 33. & *l.* 6. § 16. Feſtivè Juvenal. *Sat.* 14. *v.* 156.

> ——— *tunicam mihi malo lupini,*
> *Quàm ſi me toto laudet vicinia pago.*

Τὸ εὐμετάβολον | Vide *infra* *l.* 8. § 52. Cicer. *pro domo ſuâ.* *Hoc in imperita multitudine eſt vitioſiſſimum, varietas & inconſtantia, & crebra tanquam tempeſtatum, ſic ſententiarum commutatio.* Senec. *epiſt.* 102. *Putas tu poſſe ſententiam unam omnium eſſe? non eſt unius una.* Flaccus *Epiſt.* *l.* 1. *epiſt.* 1.

> *Iidem eadem poſſunt horam durare probantes?*

Καὶ ἄκριτον | Vide *lib.* 2. § 9. & *lib.* 9. § 18. Porphyr. *de abſtinent.* *l.* 1. Οὔτε τοῦ συμφέροντος, οὔτε τοῦ ἰδίου, οὔτε τοῦ κοινοῦ συνιστὰς ὁ πολὺς ὄχλος, τῶν φαύλων καὶ ἀστείων κρίσιν ποιεῖσθαι δυνάμενος. Tacit. *annal.* *l.* 17. *Plebi non judicium, non veritas.* Cicer. *pro Planc.* *Non eſt conſilium in vulgo, non ratio, non diſcrimen, non diligentia. non judicat ſemper populus; ſed movetur plerunque gratiâ, cedit precibus. denique ſi judicet, non delectu aliquo, aut ſapientiâ ducitur ad judicandum, ſed impetu, & quadam etiam temeritate.* *Ex opinione plurima, ex veritate pauca judicat.* Plin. min. *l.* 2. *ep.* 14. *Scito eum peſſimè dicere, qui maximè ab his laudatur.* Itaq; Aſopodorus Muſicus, cùm in proſcenio conſiſtens, tibicinem in ſcena canentem coronæ plauſu ingenti exceptum audiret, Δῆλον, ὅτι μέγα κακὸν γέγονε. *Apparet*, inquit, *hunc, hunc hominem malum ingens admiſiſſe.* ὡς οὐκ ἂν ἄλλως ἐν τοῖς πολλοῖς εὐδοκιμήσαντος· *acſi aliàs turba neutiquam probaretur*, inquit Athenæus, qui & refert *l.* 14. ſed & Hippomachus gymnaſta, cùm diſcipulo ſuo artis athleticæ ſpecimen exhibenti populus frequens acclamâſſet, virgulâ attactum his verbis corripuit; Ἀλλὰ σύ γε κακῶς, καὶ οὐχ ὡς ἐχρῆν ἐποίησας, δέον ἐχρῆν ἄμεινον γενέσθαι. οὐ γὰρ ἂν τούτων ἔτυχες τεχνικῶς σε δρῶντα. Ælian. *l.* 2. *c.* 6. qui & *l.* 14. *c.* 18. Hippomachi tibicinis factum geminum refert, dictúmque; Κακῶς ηὔλησας. οὐ γὰρ ἂν οὗτοί σε ἐπῄνουν. Phocion etiam Athenienſes, cùm dicentem populus univerſus collaudâſſet, & quaſi uno ore applauſiſſet, ad amicos converſus, requiſivit ab eis, οὐ δή τι κακόν τι λέγων, ἐμαυτὸν λέληθα; *numquid perperam dictum inſcio excidiſſet.* Antiſthenes item Cynicus dicenti cuidam, Πολλοί σε αἰνοῦσι *Collaudant te multi:* Τί γὰρ κακὸν πεποίηκα; *Ecquid*, inquit, *mali feci?* Laert. *l.* 6. (quod tamen Demetrio Phalereo tribuit Bruſon. *memorabil.* *l.* 3. *c.* 3.) Idémque ab improbis quibuſdam collaudatus; Ἀγωνιῶ, μή τι κακὸν εἴργασμαι. *Quàm vereor*, inquit, *ne mali quippiam admiſerim!* οὐδεὶς γὰρ φαῦλος τοὺς σπουδαίους ἐπαινεῖν ὑπομένει. Iſidor. Pel. *l.* 2. *ep.* 220. *Neque enim malus quiſpiam* (& ſunt *plures mali*) *bonos laudare ſuſtineat.* Itaque Antagoras, an Antigenes, apud Anton. *Meliſſ.* *lib.* 1. *cap.* 51. & Maxim. *Collect.* *cap.* 41. Ὅταν ἐπαινῶσί με πολλοὶ, τότε νομίζω μηδενὸς ἄξιος εἶναι· ὅταν δὲ ὀλίγοι, σπουδαῖος ἄνθρωπος. Quin & Anaxagoras, referente Ariſtotele, *ethic. Nicom.* *lib.* 10. *cap.* 9. Ὅτι οὐκ ἂν θαυμάσειεν, εἴ τις ἄτοπος φανείη τοῖς πολλοῖς· οὗτοι γὰρ κρίνουσι τοῖς ἐκτὸς, τούτων αἰσθανόμενοι μόνον. Idémq; eodem *Eudem.* *l.* 1. *c.* 4. referente; interroganti improbo cuidam, Τίς ὁ εὐδαιμονέστατος, *quiſnam eſſet feliciſſimus*; reſpondit, Οὐθεὶς, ὧν σὺ νομίζεις, ἀλλ᾽ ἄτοπος ἄν τις σοὶ φανείη (ubi forſan ἀλλ᾽ ὡς legendum) *Nemo quiſquam eorum, quem tu exiſtimas; ſed qui abſurdus tibi videretur.*

Τῶν ἐφ᾽ ἡμῖν δοκούντων | leg. τῶν εὐφημεῖν δοκούντων. Senſu exigente. & bene δοκούντων adjecit; quaſi vocibus illi favere videantur, non reverâ faveant. Sicut enim Sen. *ep.* 60. *nihil intereſſe*, dixit,

inter

inter amicorum vota & inimicorum odia; &, *parentum vota pro execrationibus haberi*, utpote quæ ſint eò inimiciora, *quò ceſſère feliciùs*: Siquidem, ut idem *epiſt.* 31. *Bono animo malè precantur.* ità Clemens Alex. *Strom. l.* 7. Ἡ τῶν πολλῶν εὐχημία, δυσφημίας οὐδὲν διαφέρει. *Vulgi*, inquit, *encomia ſæpenumero à vituperiis nihil diſtant*; quum & pravo ſæpiſſime nitantur fundamento, eíſque in quos conferuntur dedecori potiùs quàm decori exiſtant. Ariſtides itaq; cùm præter morem ſuúm populo quædam indulliſſet, & eo nomine magnopere ab eis efferretur; ὅτι μὲν, inquit, πρῶτος καὶ καλῶς ὑμῶν ἦρξα, συγχαίρω, ἐπεὶ δὲ πολλὰ τῶν κοινῶν κατασεσίγημαι τοῖς κλέπτουσι, θαυμαστὸς εἶναι δοκῶ πολλοῖς· αὐτὸς μὲν οὖν αἰσχύνομαι τῇ νῦν τιμῇ μᾶλλον, ἢ τῇ προτέρᾳ καταδίκῃ. συνάχθομαι δὲ ὑμῖν, παρ' οἷς ἐνδοξότερόν ἐστι τοῦ σώζειν τὰ δημόσια τὸ χαρίζεσθαι τοῖς πονηροῖς. Vide *ad l.* 3. § 4.

Τὸ στενὸν τοῦ τόπου, ἐν ᾧ συνεγράφησαν | Pari planè ratione adverſus famæ nominiſq; cupiditatem pugnat M. Cicero *de repub. l.* 6. in *Somnio Scipionis*; ubi Africanum Corn. Scipionem ſic alloquentem inducit: *Tu quàm celebritatem ſermonis hominum, aut quàm expetendam gloriam conſequi potes? vides habitari in terra raris & anguſtis in locis: & in ipſis quaſi maculis, ubi habitatur, vaſtas ſolitudines interjectas: hóſque qui incolunt terram, non modò interruptos ità eſſe, ut nihil inter ipſos ab aliis ad alios manare poſſit; ſed partim obliquos, partim averſos, partim etiam adverſos ſtare vobis, à quibus expectare gloriam quidem nullam poteſtis.* tum ubi docuerat, *quanta pars terræ, vel pruinâ ità obrigeat, vel ſolis ardore torreatur, ut cultum ac incolatum reſpuat omnem*, concludit tandem; *Ex his ipſis cultis notiſque terris, num aut tuum aut cujuſquam noſtrûm nomen, vel Caucaſum hunc, quem cernis, tranſcendere potuit, vel illum Gangem tranſnare? quis in reliquis Orientis aut abeuntis ſolis ultimis, aut Aquilonis Auſtrive partibus tuum nomen audiet? quibus amputatis, cernis profectò, quantis in anguſtiis veſtra gloria ſe dilatari velit.* Boethius item *Conſol. lib.* 2. *c.* 7. *Fama quàm ſit exilis & totius ponderis vacua, ſic conſidera. Omnem terræ ambitum ad cœli ſpatium, puncti conſtat obtinere rationem; id eſt, ut ſi ad cœleſtis globi magnitudinem conferatur, nihil ſpatii prorſus habere judicetur. Hujus igitur tam exiguæ in mundo regionis quarta ferè portio eſt, quæ à nobis cognitis animantibus incolatur. Huic quartæ, ſi quantum maria paludéſque premunt, quantúmque ſiti vaſta regio diſtenditur, cogitatione ſubtraxerit, vix anguſtiſſima inhabitandi hominibus area relinquetur. In hoc igitur minimo puncti quodam puncto circumſepti, atque concluſi, de pervulganda fama, de proferendo nomine cogitatis? At quid habet amplum, magnificúmque gloria, tam anguſtis exiguíſque limitibus arctata? Adde quod hoc ipſum brevis habitaculi ſeptum plures incolunt nationes, linguâ, moribus, totius vitæ ratione diſtantes: ad quas tum difficultate itinerum, tum loquendi diverſitate, tum commercii inſolentiâ, non modò fama hominum ſingulorum, ſed ne urbium quidem pervenire queat. Vidéſne igitur quàm ſit anguſta, quàm compreſſa gloria, quàm propagare ac dilatare laboratis?* Vide & *l.* 9. § 30.

Ἡ γῆ στιγμή | Cicer. *Tuſcul. lib.* 1. *Perſuadent Mathematici terram in medio mundi ſitam, ad univerſi cœli complexum, quaſi puncti inſtar obtinere, quod κέντρον illi vocant.* Senec. *ad Marc. c.* 20. *Terram hanc cum populis urbibúſque, & fluminibus, & ambitu maris, puncti loco ponimus, ad univerſa referentes.* Idémque *quæſt. nat. præfat. l.* 1. *Punctum eſt iſtud, in quo navigatis, in quo bellatis, in quo regna diſponitis.* Et rurſus; *Hoc eſt illud punctum, quod inter tot gentes ferro & igni dividitur.* Macrob. *in Somn. Scip. lib.* 2. *cap.* 9. *Licèt apud nos Atlanticum mare, magnum vocetur, de cœlo tamen deſpicientibus non poteſt magnum videri: cùm ad cœlum terra ſignum ſit, & punctum quod dividi non poſſit in partes.* Ammian. *hiſt. l.* 15. *Ambitus terræ totius, quæ nobis videtur immenſa, ad magnitudinem univerſitatis inſtar brevis obtinet puncti.* Plut. *de exil.* ex Stob. *tom.* 2. *tit.* 40. reſtitutus ac ſuppletus: Τί οὖν τῆς οἰκουμένης μέρος, ἢ τῆς γῆς ἁπάσης, ἕτερον ἑτέρου μακρὸν ἐστιν, ἣν ἀποδεικνύουσιν οἱ μαθηματικοὶ σημείου λόγον ἔχουσαν ἀδιαστάτου πρὸς τὸν οὐρανόν; ἀλλ' ἡμεῖς ὥσπερ μύρμηκες ἢ μέλιτται, μυρμηκιᾶς μιᾶς ἢ κυψέλης ἐκπεσόντες ἀδημονοῦμεν καὶ ξενοπαθοῦμεν, οὐκ εἰδότες, οὐδὲ μεμαθηκότες οἰκεῖα τὰ πάντα ποιεῖσθαι καὶ νομίζειν, ὥσπερ ἐστι. Σημεῖον dixit, quod στιγμὴ Marcus, κέντρον Cicero, *punctum* Seneca, *ſignum* Macrobius, eleganter autem uti iſtic γῆ στιγμή, ità πέλαγος σταγών, Marco dicitur, *l.* 6. § 36.

Γηΐδιον | Vide *l.* 3. § 10.

Ἐς τοῦτο τὸ ἀρτηρίδιον | In cor nimirum: de quo Plin. *hiſt. nat. lib.* 11. *c.* 37. *Ibi mens habitat.* (quanquam de *cerebro* idem *ibid. Hic mentis eſt regimen.*) quódq; ejuſdem domicilium ſtatuebant Stoici. quos Plutarch. *de commun. notit. c.* 40. hoc nomine exagitat, quòd cum ἀρετὰς, κακίας, τέχνας, μνήμας, φαντασίας, ὁρμάς, πάθη, σώματα eſſe ſtatuerent, τόπον πᾶσι τούτοις ἕνα τὸν ἐν τῇ καρδίᾳ πόρον στιγμιαῖον ἀπέλιπον, ὅπου τὸ ἡγεμονικὸν συστέλλουσι τῆς ψυχῆς. Laert. *lib.* 7. in *Zenone*: Τὸ ἡγεμονικὸν εἶναι ἐν τῇ καρδίᾳ. Plutarch. *de philoſoph. placit. l.* 4. *c.* 5. ubi de principalis loco agit. Πλάτων, Δημόκριτος, ἐν ὅλῃ τῇ κεφαλῇ. Στράτων ἐν μεσοφρύῳ. Ἐρασίστρατος περὶ τὴν μήνιγγα τοῦ ἐγκεφάλου, ἣν ἐπικρανίδα λέγει. Ἡρόφιλος ἐν τῇ τοῦ ἐγκεφάλου κοιλίᾳ, ἥ τις ἐστὶ καὶ βάσις. Παρμενίδης, ἐν ὅλῳ τῷ θώρακι, καὶ Ἐπίκουρος. Οἱ Στωικοὶ πάντες ἐν ὅλῃ τῇ καρδίᾳ, ἢ τῷ περὶ καρδίαν πνεύματι. Διογένης ἐν τῇ ἀρτηριακῇ κοιλίᾳ τῆς καρδίας, ἥ τις ἐστὶ πνευματική. Ἐμπεδοκλῆς, ἐν τῇ τοῦ αἵματος συστάσει· οἱ

δ',

ἢ, ἐν τῷ τραχήλῳ τῆς καρδίας· οἱ δὲ ἐν τῷ περὶ καρδίαν ὑμένι. τῶν νεωτέρων δέ τινες, διήκειν ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι τοῦ διαφράγματος. Πυθαγόρας, τὸ μὲν ζωτικὸν, περὶ τὴν καρδίαν, τὸ δὲ νοερὸν περὶ τὴν κεφαλήν. Hujus itaq; potius fuerat, quàm Stoicorum, quod idem *ib. c.* 21. Αὐτὸ δὲ τὸ ἡγεμονικὸν, ὥσπερ ἐν κόσμῳ, κατοικεῖν ἐν τῇ ἡμετέρᾳ σφαιροειδεῖ κεφαλῇ. Tertull. *de anim. c.* 15. *Chriſtiani apud Deum de utroque deducimur, & eſſe principale in anima, & certo in corporis receſſu conſecratum.* Et mox: *Simul utrumque dilucet, & eſſe principale in anima, & in eo theſauro corporis haberi, ad quem Deus reſpicit;* (corde nimirum) *ut neque extrinſecus agitari putes principale iſtud, ſecundum Heraclitum; neque per totum corpus ventilari, ſecundum Moſchionem; neque in capite concludi, ſecundum Platonem; neque in vertice potiùs præſidere, ſecundum Xenocratem; neque in cerebro cubare, ſecundum Hippocratem; ſed nec circa cerebri fundamentum, ut Herophilus; nec in membranulis, ut Strato & Eraſiſtratus; nec in ſuperciliorum meditullio, ut Strato Phyſicus; nec in tota lorica pectoris, ut Epicurus: ſed quod & Ægyptii renunciaverunt ei, & ille verſus Orphei vel Empedoclis; Namque homini ſanguis circumcordialis eſt ſenſus.* (Verſus is apud Etymologum, ſed depravatior, in Αἷμα, apud Stob. *tom.* 1. *tit.* 40. ex Porphyrio *de Styge*, emendatior, reperitur;

Αἷμα γὰρ ἀνθρώποις περικάρδιόν ἐστι νόημα.)

etiam Protagoras, etiam Apollodorus & Chryſippus hæc ſapiunt. Idem *de reſurr. c.* 15. *Adeò non ſola anima tranſigit vitam, ut nec cogitatus auferamus à collegio carnis. Siquidem in carne, & cum carne, & per carnem agitur ab anima, quod agitur in corde. hanc denique carnis ſpeciem, arcem animæ Dominus in ſuggillationem cogitatuum taxat,* Matth. *c.* 9. *v.* 4. *Sed etſi in cerebro, vel in medio ſuperciliorum diſcrimine, vel ubi philoſophis placet, principalitas ſenſuum conſecrata eſt, quod hegemonicon appellatur, caro erit omnis animæ cogitatorium.* Cicer. *Tuſcul. lib.* 1. § 18. *Aliis cor ipſum animus videtur. ex quo excordes, vecordes, concordeſque dicuntur: & Naſica ille prudens bis Conſul, Corculum; &*

Egregiè cordatus homo, Catus Ælius Sextus.

Empedocles animum eſſe cenſet cordi ſuffuſum ſanguinem. aliis pars quædam cerebri viſa eſt animi principatum tenere: aliis nec cor ipſum placet, nec cerebri quandam partem eſſe animum; ſed alii in corde, alii in cerebro dixerunt animi eſſe ſedem & locum. Plato triplicem finxit animum; cujus principatum, id eſt, *rationem in capite, ſicut in arce, poſuit; & duas partes ſeparare voluit, iram & cupiditatem; quas locis diſcluſit; iram in pectore, cupiditatem ſubter præcordia locavit.* A Timæo Locro ſumpſit id Plato; cujus in *lib. de anim. mundi* hæc ſunt. Τᾶς ἀνθρωπίνας ψυχᾶς τὸ μὲν λογικὸν καὶ νοερὸν περὶ τὰν κεφαλὰν ἵδρυται μέρος, ὡς τἆλλα μέρεα τᾶς ψυχᾶς καὶ τῶ σώματος ὑπουργοῦντα τούτῳ, καθάπερ ὑπὸ αὐτῶ τῶ σκάνεος ἅπαντος· τὸ δ' ἀλόγω μέρεος, τὸ μὲν θυμοειδὲς περὶ τὰν καρδίαν. Τὸ δ' ἐπιθυμητικὸν, περὶ τὸ ἧπαρ. quod & in Timæo ſuo ipſe fuſius pertractavit. Vide ad *l.* 2. § 13. Sed & Galen. *de dogmat. Hip. & Plat. l.* 6. *c.* 2. & Apul. *de Plat. dogmat.* Suffragari Stoicis, Lipſio in Stoic. Phyſiol. *l.* 3. *c.* 18. exiſtimatur Hippocrates; cujus iſta ex libello *de corde* profert. Γνώμη γὰρ ἡ τοῦ ἀνθρώπου πέφυκεν ἐν τῇ λαιῇ κοιλίῃ, καὶ ἄρχει τῆς ἄλλης ψυχῆς. Is locus forſan & Sylburgium in eundem errorem induxit; qui in *notis ad Clem. Alex.* de Hippocrate idem affirmat. Verùm contrariam planè partem ex profeſſo tenet & tuetur Hippocrates; (prout & Tertullianus verè dixit.) hæc enim ipſius ex tractatu *de ſacro morbo* ipſiſſima ſunt verba; Κατὰ ταῦτα νομίζω τὸν ἐγκέφαλον δύναμιν πλείστην ἔχειν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ. οὗτος γὰρ ἡμῖν ἐστι τῶν ἀπὸ τοῦ ἠέρος γινομένων ἑρμηνεὺς, ἢν ὑγιαίνων τυγχάνῃ. τὴν δὲ φρόνησιν αὐτῷ ὁ ἀὴρ παρέχεται. οἱ δὲ ὀφθαλμοὶ καὶ τὰ ὦτα, καὶ ἡ γλῶσσα, καὶ αἱ χεῖρες, καὶ οἱ πόδες, οἷα ἂν ὁ ἐγκέφαλος γινώσκῃ, τοιαῦτα ὑπηρετοῦσι. γίνεται γὰρ παντὶ τῷ σώματι τῆς φρονήσιος, ὡς ἂν μετέχῃ τοῦ ἠέρος, ἐς δὲ τὴν σύνεσιν, ὁ ἐγκέφαλός ἐστιν ὁ διαγγέλλων. Et paulò poſt: Διότι φημὶ τὸν ἐγκέφαλον εἶναι τὸν ἑρμηνεύοντα τὴν ξύνεσιν· αἱ δὲ φρένες ἄλλως ὄνομα ἔχουσι τῇ τύχῃ κεκτημένον, καὶ τῷ νόμῳ, τῷ δ' ὄντι οὐκ, οὐδὲ τῇ φύσει, οὐδὲ οἶδα ἔγωγε, τίνα δύναμιν ἔχουσιν αἱ φρένες, ὥστε φρονέειν τε καὶ νοέειν. ἐπεὶ αἰσθάνονταί γε ἄλλως, ὥσπερ τῶν ἐν τῷ σώματι ἐόντων· ἀλλὰ μάτην τοῦτο τὸ ὄνομα ἔχουσιν καὶ τὴν αἰτίην, ὥσπερ τὰ πρὸς τῇ καρδίῃ, ἃ ὦτα καλέεται, οὐδὲν εἰς τὴν ἀκοὴν ξυμβαλλόμενα. Λέγουσι δέ τινες, ὡς φρονέομεν τῇ καρδίῃ, καὶ τὸ ἀνιώμενον τοῦτό ἐστι, καὶ τὸ φροντίζον. τὸ δὲ οὐχ οὕτως ἔχει. ἀλλ' ἡ καρδίη αἰσθάνεταί τε μάλιστα καὶ αἱ φρένες. τῆς μέντοι φρονήσιος οὐδετέρῳ μέτεστιν, ἀλλὰ πάντων τούτων ὁ ἐγκέφαλος αἴτιός ἐστιν. Hæc prolixius paulò tranſcribenda cenſui, quò Hippocratis in controverſia iſta quæ fuerit ſententia, liquidiùs poſſet innoteſcere. Nam *de corde libelli*, nec Galeno, nec Erotiano mentio ulla in recenſione operum medici principis illius: itaq; nec ad illum autorem referendum ſtatuit Anutius Fœſius, quo nemo quiſquam de Hippocrate ampliora meritus videtur. Stoicorum verò non tam ſententiam ridet Galen. quàm frivola ac nugatoria prorſus à Chryſippo ad eam ſtabiliendam adducta argumenta; quæ ille cæterùm, cùm non immeritò exagitat, tum fuſiſſimè etiam ſolidiſſiméque refutat, *de Hippocr. & Platon. dogmat. l.* 2. Adducit è Stoicis conſentientes Lipſius, Auſonium in *Monoſyllab.*

Mens, quæ cœleſti ſenſu rigat emeritum cor.

Cor vegetum, mundi inſtar habens, animæ vigor & vis.

Et Lucretium *l.* 3.

Conſilium;

Conſilium, quod nos animum mentémq; vocamus,
Idque ſitum mediâ regione in pectoris hæret.

Adducit & Gregorium Nyſſenum Sylburgius; cujus in *orat.* 1. *in feſt. Paſch.* hæc ſunt: Ἐστία τις ἐστὶ τοῦ νοῦ ἡ καρδία· ἐν ταύτῃ γὰρ τὸ ἡγεμονικὸν εἶναι πιστεύεται. Verùm Gregor. Nyſſ. *in lib. de opific. hom. c.* 12. & 14. oppugnat eos exagitátq; qui vel in corde vel in capite ſedem mentis conſtituunt, & per corpus totum diffuſam contendit. Δεῖξαι ἡμῖν ὁ λόγος προέθετο, μὴ μέρει τινὶ τοῦ σώματος ἐνδεδέσθαι τὸν νοῦν· ἀλλὰ παντὸς κατὰ τὸ ἴσον ἐφάπτεσθαι, καταλλήλως τῇ φύσει τοῦ ὑποκειμένου μέρους ἐνεργοῦντα τὴν κίνησιν. Et, Σιγάτω τοίνυν πᾶσα στοχαστικὴ ματαιολογία τῶν μοιρίοις τισὶ σωματικοῖς τὴν νοητὴν ἀποκλειόντων ἐνέργειαν. ὧν οἱ μὲν ἐν καρδίᾳ τὸ ἡγεμονικὸν εἶναι τίθενται, διὰ τὸ δοκεῖν πρὸς τὴν μέσην τοῦ παντὸς σώματος ἐπέχειν χώραν αὐτὴν ὡς τῆς προαιρετικῆς κινήσεως εὐκόλως ἐκ τοῦ μέσου πρὸς ἅπαν μεριζομένης τὸ σῶμα, καὶ οὕτως εἰς ἐνέργειαν προϊούσης· οἱ δὲ περὶ ἐγκέφαλον τὸν νοῦν ἐνδιαιτᾶσθαι φασὶν ὥσπερ ἀκρόπολίν τινα τοῦ παντὸς σώματος τὴν κεφαλὴν δεδομῆσθαι παρὰ τῆς φύσεως λέγοντες ἐνοικεῖν δὲ ταύτῃ, καθάπερ τινὰ βασιλέα τὸν νοῦν, οἷόν τισιν ἀγγελιαφόροις, ἢ ὑπασπισταῖς, τοῖς αἰσθητηρίοις ἐν κύκλῳ δορυφορούμενον. In poſteriore hoc ſenſu è noſtris collocandi, Clem. Alex. *Pædagog. l.* 1. *c.* 2. ἐνθρονίζεται δὲ ὁ λογισμὸς ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ. & *Strom. l.* 5. adductis Moſis verbis ex *Geneſ. c.* 2. *v.* 7. Ψυχὴν δὲ τὴν λογικὴν ἄνωθεν ἐμπνευσθῆναι ὑπὸ τοῦ Θεοῦ εἰς πρόσωπον· ἐνταῦθα γὰρ ἱδρῦσθαι τὸ ἡγεμονικόν. Ambroſ. *hexaem. l.* 6. *c.* 9. *Caput tanquam arcem, in qua regalis habitet ſapientia, juxta dictum propheticum. Ipſa ſiquidem mens, quaſi in aula imperiali illic locata eſt, ſecundùm plurimorum ſententiam, & maximè Salomonis.* Idem *de Noe & Arc. c.* 7. & loco ſuperiore: *Non immeritò igitur huic quaſi conſultori ſuo cætera membra famulantur, & circumferunt illud ſervili geſtamine ſicut numen, atque in ſublime locatum vehunt. unde cenſoriâ poteſtate quò vult dirigit quorundam obſequia famulorum, & præcepta ſingulis obeunda decernit. Videas imperatori ſuo ſingula gratuito ſtipendio militare. alia portant, alia paſcunt, alia defendunt, & miniſterium ſuum exhibent; parent ut principi; ancillantur ut domino. indè velut quædam procedit teſſera, quam debeant pedes obire regionem; quæ militiæ manus conſummandis operibus exequantur; quam venter abſtinendi vel edendi formam teneat diſciplinæ.* Syneſius item *de provid. orat.* 1. *infrà ad* § 22. exhibendus. Philonem enim quod attinet, quem Clementi σύμψηφον opinati ſunt Hœſchel. & Sylburg. nec quicquam hîc ſtatuit, & aliò potiùs, eodem nempe, quò Nyſſenus, inclinat. Siquidem in *lib. de ſacrif. Cain, & Abel,* ad quem locum illi digitum intendunt. Ubi ἐγκέφαλον ἢ καρδίαν nuſpiam altari impoſita legi dixerat: rationem ſubjungit, ὅτι ἐν τῷ ἑτέρῳ τούτων τὸ ἡγεμονικὸν ἀνωμολόγηται. *in altero*, inquit, *in utro*, non dicit. nec ambigè minùs eadem de re loquitur, in *lib. de Caini inſidiis.* Vide *ad l.* 5. § 27. nam in *lib. de inſomn.* perſtringit eos, qui vel iſtam vel illam ei ſedem aſſignant. Ποῦ δὲ ἐμπεφώλευκε νοῦς αὐτῶν; ἆρα οἶκον κεκλήρωται; Οἱ μὲν γὰρ τὴν ἀκρόπολιν ἐν ἡμῖν ἀνιέρωσαν αὐτῷ τὴν κεφαλὴν, περὶ ἣν καὶ αἰσθήσεις λοχῶσιν· εἰκὸς εἶναι νομίσαντες ἐγγὺς, οἷα μεγάλου βασιλέως, ἐφεστάναι τοὺς δορυφόρους. οἱ δὲ ὑπὸ καρδίας αὐτὸν ἀγαλματοφορεῖσθαι διατεινόμενοι, γνωμομαχοῦσι. Ipſe quid? *lib. de agricult.* Τὸ μὲν ἄτμητον ὅλον δι' ὅλων ἐλθεῖν, ἐπιφημισθῇ νοῦς. *Mentem totam per totum corpus diffundi* affirmat: prout & Nyſſenus, ubi ex profeſſo argumentum hoc pertractat. unde forſan ſuſpicio oboriri poſſit, non eſſe Nyſſeni γνήσιον fœtum, *orationem* illam *panegyricam*. Joan. Chryſoſt. itidem *cordis ſedem* aſſignare animæ videatur, ſi fragmentum illud quod ex *oratione in Suſannam* Hœſchelius edidit, ſpectemus. Ἔστι γὰρ, inquit, ἡ ψυχὴ καθάπερ παρθένος ἐν θαλάμῳ τινὶ, ἐν μέσῃ τῇ καρδίᾳ ἡσυχάζουσα, καὶ ὑπὸ τῶν πέντε αἰσθήσεων, ὥσπερ ὑπό τινων θεραπαινίδων, δορυφορουμένη. Verùm ipſe περὶ τοῦ ἀκαταλήπτου, *orat.* 5. nihil in hoc negotio certò ſtatui poſſe contendit. Ὅπως ἡ μὲν ἔστιν ἐν τῷ σώματι, οὐδὲ τοῦτο ἴσμεν εἰπεῖν. τί γὰρ ἔχοι τις ἂν εἰπεῖν; ὅτι παρεκτείνεται τῷ τοῦ σώματος ὄγκῳ; σωμάτων γὰρ ἴδιον τοῦτο.—ἀλλ' οὐκ ἔστιν ἐν ὅλῳ τῷ σώματι, ἀλλ' ἐν μέρει τινὶ συνέχεται. οὐκοῦν ἀνάγκη νεκρὰ τὰ λοιπὰ γίνεσθαι μέρη· τὸ γὰρ ἄψυχον πάντως νεκρόν. ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο ἔστιν εἰπεῖν· ἀλλ' ὅτι μὲν ἔστιν ἐν τῷ σώματι ἴσμεν, τὸ δὲ πῶς, οὐκ ἴσμεν. Vide in eandem mentem & Lactant. *de opific. Dei c.* 16.

Μὴ σπεῦδε] Vide *l.* 2. § 2. ſic *infrà* § 32. κατὰ σπουδάς.

Μηδὲ κατατείνε] *Nè vehementiùs contendas* te. quemadmodum Naſo *Pont. l.* 1. *eleg.* 6.

Non libet in tales animum contendere curas.

vel etiam, *nè in adverſum contendas. nè obnitaris,* fato nimirùm, ac diſpoſitioni divinæ. Sed illud potiùs. ut *infrà* § 32. πόνοι κατατεταθέντες. & *lib.* 6. § 24. μήτι κατατετεινόμενος. & *l.* 12. § 27. ὡς εὐτελὲς πᾶν τὸ κατατεταμένον.

Ὀργὰ τὰ πράγματα] Senec. *epiſt.* 104. (ex *Mat. Æn. l.* 6.)

Terribiles viſu formæ, letúmque labórque?

Minimè quidem, ſi rectis oculis intueri illa poſſit, & tenebras perrumpere. Multa per noctem habita terrori, dies vertit ad riſum. cur timeat laborem vir, mortem homo? & *epiſt.* 110. *Tanti putemus oculos intendere: jam apparebit, quàm brevia, quàm incerta, quàm tuta timeantur.* Vide *ad l.* 2. § 12. & *l.* 7. § 67.

Ὡς ἀνὴρ] Quod *ſupr. l.* 2. § 5. ὡς ἄῤῥην. Epictet. *diſſert. l.* 1. *c.* 2. Pugil quidam cum de vita periclitaretur, niſi membrum virile chirurgi manu abſcin-

abſcinderetur; ſuadente fratre philoſopho ut id fieri permitteret, recuſavit, obfirmatóq; animo eſt mortuus. Percontante autem quodam, quomodò id feciſſet, *ut philoſophus*, an *ut athleta* reſponſum eſt, Ὡς ἀνήρ. *Ut vir*, Euripid. *Cyclope*.

—— ἀλλ' ὅπως ἀνὴρ ἔσῃ.
—— *ut vir ſis, vide.*

(quod uno verbo Hebræi והתאוששו Eſaiæ *c.* 46. *v.* 8. & Græci, ἀνδρίζεσθε. Apoſt. *ad Cor. ep.* 1. *c.* 16. *v.* 13.) Idémque *Philoctete*, à Stobæo *tom.* 2. *tit.* 29. & Dione Pruſ. *orat.* 59. laudatus, unde ſuppleri poteſt, quod Ariſtoteles omiſerat *ethic. Nicom. l.* 6. *c.* 8. & *Eudem. l.* 5. *c.* 8. contrà planè quàm Lambinus cenſuit,

Τοὺς γὰρ περισσοὺς καί τι πράσσοντας πλέον
Τιμῶμεν, ἄνδρας τ' ἐν πόλει νομίζομεν.

quod μεταφράζων Dio, τοὺς γὰρ φανερούς, inquit, καὶ πλείονας ἄλλων τολμῶντας, σχεδὸν τούτους ἅπαντες θαυμάζομεν, καὶ τῷ ὄντι ἄνδρας ἡγούμεθα. quaſi reliqui, nomine tenus tantùm ſint *viri*. Cicero in *Bruto*, § 250. *Vidi Mitylenis nuper virum, atque, ut dixi vidi planè virum*. Senec. *ep.* 98. *Reſtituamur, ut poſſimus dolores, quocunque modo corpus invaſerint, perferre, & fortunæ dicere; Cum viro tibi negotium eſt; quære quem vincas.* Æmylius apud Livium *l.* 45. *Is demum vir erit, cujus animum nec proſpera flatu ſuo efferet, nec adverſa infringet.* Senec. item *de ſap. conſtant. c.* 1. *Tantum inter Stoicos & cæteros ſapientiam profeſſos intereſſe, quantum inter fœminas & mares, non immeritò dixerim.* Et mox: *Stoici virilem ingreſſi viam.* Et Lucian. de ſectis: Ἤκουον ἀκάλους λεγόντων, ὡς οἱ μὲν Ἐπικούρειοι φιλήδονοί εἰσιν οἱ Περιπατητικοὶ δὲ, φιλόχρυσοι οἱ Πλατωνικοὶ δὲ, φιλόδοξοι· περὶ δὲ τῶν Στωικῶν πολλοὶ ἔφασκον, ὅτι ἀνδρώδεις. indè Laërt. *l.* 6. *initio*. Τὴν Στωικὴν ἀνδρωδεστάτην dixit. Quin & Arceſilaus interrogatus qui fieret, ut ab aliis ſectis ad Epicureos multi deficerent, ab Epicureis nulli ad cæteros deſciſcerent, reſpondit, Ἐκ μὲν γὰρ ἀνδρῶν γάλλοι γίνονται· ἐκ δὲ γάλλων ἄνδρες οὐ γίνονται. *Quia ex viris Spadones* (qui & *evirati*) *ex Spadonibus verò viri neutiquam fiant.* De Xenocrate Laërt. *l.* 4.

Ὁ πάντα πάντῃ Ξενοκράτης ἀνὴρ γεγώς.

Contrà de Antonio Plutarch. ἔνθα δὲ φανερὸν αὐτὸν ἐποίησεν, ὅτι ἄρχοντος, ὅτι ἀνδρός, ὅτι ὅλως ἰδίοις λογισμοῖς διοικούμενον. Ennius apud Cicer. *offic. l.* 1. §. 61.

Vos etiam juvenes animos geritis muliebres,
Illáq; virgo viri.——

De Alcibiade Pherecrates, referente Athenæo, *lib.* 12.

Οὐκ ὢν ἀνὴρ γὰρ Ἀλκιβιάδης, ὡς δοκεῖ,
Ἀνὴρ ἁπασῶν τῶν γυναικῶν ἐστι νῦν.
Nec vir putatus Alcibiades antehac,
Vir ſubitò factus fœminarum eſt omnium. Grot.

vel ad mentem forſan poetæ propiùs,

Nunc Alcibiades, cùm nè vir quidem ſiet,
Factus videtur mulierum vir omnium.

ut ſit oxymoron, omnium eſſe mulierum virū eum, qui nè vir quidem ſit. Vide ad *l.* 3. §. 16. ἀνδρογύνων. Verùm iſtud in ſenſum obſcœniorem dictum. Alexander Moloſſus, cùm in Italiam tran̄iret, dixiſſe fertur, ſe quidem *ad Romanos ire, quaſi ἀνδρωνῖτιν, Macedonem iſſe ad Perſas, quaſi γυναικωνῖτιν.* Gell. *l.* 17. *c.* 21. Diogenes itidem Lacedæmone Athenas proficiſcens, in itinere quónam concederet percontanti, reſpondit, Ἐκ τῆς ἀνδρωνίτιδος εἰς τὴν γυναικωνῖτιν. *Ex andronitide in gynæceum.* Quanquam & Spartanis ipſis *virilitatis* nomen ægrè ſatìs & gravatim impertitus videtur. Siquidem interrogatus, ποῦ τῆς Ἑλλάδος ἴδοι ἀγαθοὺς ἄνδρας; *quánam in regione Græciæ viros bonos vidiſſet*, reſpondit, Ἄνδρας μὲν οὐδαμοῦ· παῖδας δὲ ἐν Λακεδαίμονι. *Viros quidam nuſquam: pueros autem Lacedæmone.* Idémque cùm in Olympia præco proclamaret, Νικᾷ Διώξιππος ἄνδρας. *Vincit viros Dioxippus*: ὁ μὲν δὴ ἀνδράποδα· ἄνδρας δὲ ἐγώ. *Ille verò*, inquit, *mancipia: at ipſe viros.* Laërt. *l.* 6.

Τὰ πράγματα οὐχ ἅπτεται τῆς ψυχῆς] Idem *l.* 5. § 19.

Ἀλλ' ἔξω ἕστηκεν ἀτρεμοῦντα] Ità *l.* 9. §. 15. ἔξω θυρῶν ἕστηκεν. & *l.* 11. § 11. οὐκ ἔρχεται.

Αἱ δὲ ὀχλήσεις ἐκ μόνης τῆς ἔνδον ὑπολήψεως] Idem *l.* 8. § 47. niſi quod hìc ὑπόληψις, i. e. *opinio*, ut Senec. *epiſt.* 76. ibi κρίμα & δόγμα, i. e. *decretum*, ut idem *epiſt.* 95. dicitur. Cicero Stoicum agens *Tuſcul. l.* 3. *c.* 25. *Opinione turbamur: nam & metus opinio magni mali impendentis; & ægritudo eſt opinio magni mali præſentis; & quidem recens opinio talis mali, ut in eo rectum videatur angi: id autem eſt, ut is qui doleat, oportere opinetur ſe dolere.*

Πάντα ταῦτα ὅσα ὁρᾷς, ὅσον οὐδέπω μεταβαλεῖ] Idem *l.* 7. § 23. Vide & *l.* 2. § 12. Seneca *epiſt.* 71. *Quid enim mutationis periculo exemptum eſt? non terra, non cœlum, non totus hic rerum omnium contextus, quamvis Deo agente ducatur, non ſemper tenebit hunc ordinem; ſed illum ex hoc curſu aliquis dies dejiciet. certis eunt cuncta temporibus: naſci debent, creſcere, extingui. Quæcunque vides ſupra nos currere, & hæc quibus innixi atque impoſiti ſumus, veluti ſolidiſſimis, carpentur ac deſinent. nulli non ſenectus ſua eſt. inæqualibus iſta ſpatiis eòdem natura demittit.*

Καὶ οὐκ ἔτι ἔσῃ] *non erunt amplius.* id ſcil. quod priùs fuerant. Vide *l.* 11. § 35.

Ὁ κόσμος, ἀλλοίωσις] hoc eſt, ἐν διηνεκεῖ ἀλλοιώσει. ut *l.* 9. § 19. ità Plato in *Theæt.* τὸ πᾶν κίνησις, καὶ ἄλλο παρὰ τοῦτο οὐδέν. quod mox explicans, dicit, πάντα ἀεὶ κινεῖσθαι &, πάντα ἀεὶ γίγνεσθαι.

Digitized by Google

γίνεσθαι. quod Hippocrates *de diæt. l.* 1. Συμμισγόμενα καὶ διαλυόμενα ἀλλοιοῦται. Vide *ad l.* 10. § 7. Tertull. *de pallio c.* 2. *Certè habitum vertere naturæ ſolius ſolenne munus eſt. fungitur & ipſe mundus iſte, quem incumbimus. metatio certè noſtra, totum verſiforme eſt. dies & nox invicem vertunt. Sol ſtationibus annuis, Luna modulationibus menſtruis variat. Syderum diſtincta confuſio interdum dejicit aliquid, interdum reſuſcitat. cœli ambitus, nunc ſubdivo ſplendidus, nunc nubilo ſordidus: aut imbres ruunt, aut ſiqua miſſilia cum imbribus, debine ſubſtillum, & denuo ſudum. Sic & mari fides infamis, dum & flabris æquè mutantibus, de tranquillo probum, de fluſtris temperatum, & extemplo de decumanis inquietat. Sic & terram ſi recenſeas temporatim veſtiri amantem, propè ſis eandem negare, memor viridem cùm conſpicis flavam, mox viſurus & canam. Cæteri quoque ejus ornatus ſiquid, non aliud ex alio mutant, & montium ſcapulæ decurrendo, & fontium venæ cavillando, & fluminum viæ abhumando. mutavit & totus mundus aliquando, aquis omnibus obſitus. Sed & enatando rurſus in forma: mutavit rurſus orbis, alius idem.* Viſe ſis eundem argumentum idem pereleganter proſequentem, *de reſurrect. carn. c.* 12. Vide & *l.* 2. § 3. & *l.* 8. § 6.

Ὁ βίος ὑπόληψις | *Vita tota in opinione conſiſtis.* quod *l.* 2. § 15. πᾶν ὑπόληψις.

§ 4. Τὸ νοερὸν ἡμῖν κοινὸν | quod *ſuprà l.* 3. § 4. συγγενὲς πᾶν τὸ λογικόν. Et adhuc pleniùs, *l.* 9. § 8. Εἰς τὰ λογικὰ ζῶα μία νοερὰ ψυχὴ μεμέρισται.

Ὁ κόσμος ὡσανεὶ πόλις | Idem *ſupr.* § 3. Vide ad *l.* 3. § 11. *Epictet. l.* 3. *c.* 24. ὅτι ὁ κόσμος οὗτος μία πόλις ἐστὶ καὶ ἡ οὐσία, ἐξ ἧς δημιούργηται, μία. Tertull. *apolog. c.* 38. *Unam omnium rempublicam agnoſcimus mundum.* Cicer. *paradox.* 2. *Exilium non eſt eis terribile, qui omnem orbem terrarum unam urbem eſſe ducunt.*

Τίνος γὰρ ἄλλου — κοινοῦ πολιτεύματος;] nullius certè alius homines indiſcriminatim univerſi. at Chriſticolas alius, τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. uti Paulus *ad Philip. c.* 3. *v.* 20.

Ἐκεῖθεν | de communi iſto animarum rationalium fonte, idem ferè *l.* 9. § 8. hoc eſt, quod *l.* 2. § 4. dixerat, eſſe *mentem* cujuſque τοῦ τὸν κόσμον διοικοῦντος ἀπόῤῥοιαν. *defluxum quendam mentis mundi gubernatricis.* Vide *infrà* § 40.

Ἀπὸ πηγῆς τινος | Arnob. *l.* 2. ex Stoicorum an Platonicorum ſententiâ; *Uno ex fonte omnium noſtrûm defluunt animæ.*

Οὐδὲν ἐκ τοῦ μηδενὸς ἔρχεται· ὥσπερ μηδ᾽ εἰς τὸ οὐκ ὂν ἀπέρχεται. | Ità *l.* 5. § 13. Contrà quàm Eurip. apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 122.

—τὸ μηδὲν εἰς οὐδὲν ῥέπει.
—*nil quod erat, in nil abit.*

& quàm Tertull. *adverſ. Hermog. Omnia ex nihilo edita, in nihilum perventura.* Perſ. *Sat.* 3.

—*gigni*
De nihilo nihil; in nihilum nil poſſe reverti.

Philo *de mundo.* Ὥσπερ γὰρ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος οὐδὲν γίνεται, οὐδ᾽ εἰς τὸ μὴ ὂν φθείρεται. ἐκ τοῦ γὰρ οὐδαμῆ ὄντος ἀμήχανόν ἐστι γενέσθαι τί ποτε ἂν ἐξαπολέσθαι, ἀνήνυστον καὶ ἄπαυστον. Qui locus Ludov. Nagoralæ vitii ſuſpectus habetur. itaque legi poſtulat pro ἀνήνυστον, ἀνύπαρκτον, & ἄπιστον pro ἄπαυστον. Ocellus Lucan. *de univerſ. c.* 1. § 11. Ἀμήχανον γὰρ τὸ ὂν ἐκ τῶν μὴ ὄντων ἀποτελεσθῆναι, ἢ εἰς τὸ μὴ ὂν ἀναλυθῆναι. Epicurus pariter *epiſt. ad Herodotum* apud Laërt. *l.* 10. Πρῶτον μὲν, ὅτι οὐδὲν γίνεται ἐκ τοῦ μὴ ὄντος, πᾶν γὰρ ἐκ παντὸς ἐγίνετ᾽ ἄν, σπερμάτων γε οὐδὲν προσδεόμενον. καὶ εἰ ἐφθείρετο δὲ τὸ ἀφανιζόμενον εἰς τὸ μὴ ὄν, πάντα ἂν ἀπολώλει τὰ πράγματα, οὐκ ὄντων εἰς ἃ διελύετο. Quod Lucretius Epicuri μυσταγωγὸς καὶ ὑμνῳδὸς. *lib.* 1.

Principium hinc quojus nobis exordia ſumet:
Nullam rem è nihilo gigni; nil poſſe creari
De nihilo.—

Et mox: *Nam ſi de nihilo fierent; ex omnibu' rebus*
Omne genus naſci poſſet, nil ſemine egeret.

Sed & Democritus apud eund. *l.* 9. Μηδέν ἐκ τοῦ μὴ ὄντος γίνεσθαι, μηδὲ εἰς τὸ μὴ ὂν φθείρεσθαι. Ariſtoteles etiam *phyſic. l.* 1. *c.* 4. Τὸ γινόμενον ἐκ τῶν μὴ ὄντων γίνεσθαι ἀδύνατον. περὶ γὰρ ταύτης ὁμογνωμονοῦσι τῆς δόξης πάντες οἱ περὶ φύσεως. Et rurſus *c.* 8. Κοινὴ δόξα τῶν φυσικῶν, οὐδὲν γίνεσθαι ἐκ τοῦ μὴ ὄντος. & *de gener. & corrupt. l.* 1. *c.* 3. Ὃ μάλιστα φοβούμενοι διετέλεσαν οἱ πρῶτοι φιλοσοφήσαντες, τὸ ἐκ μηδενὸς γίνεσθαι προϋπάρχοντος. Atque huc pertinet, quod de priſcis philoſophis idem *Phyſic. l.* 1. *c.* 8. Οἱ κατὰ φιλοσοφίαν πρῶτοι ζητοῦντες τὴν ἀλήθειαν, — φασὶν οὔτε γίνεσθαι τῶν ὄντων οὐδὲν, οὔτε φθείρεσθαι. neq; enim ſimpliciter, aut produci aut corrumpi quicquam, ei negabant; ſed nihil aut è nihilo produci, aut in nihilum evaneſcere; verùm ſubſtantiam ipſam ſemper manere, novis affectibus ſibi invicem ſuccedentibus, aſſerebant. quod & Ariſtot. ipſe agnoſcit, τῶν μετὰ τὰ φυσικὰ *l.* 1. *c.* 3. Τῶν δὴ πρώτων φιλοσοφησάντων οἱ πλεῖστοι τὰς ἐν ὕλης εἴδει μόνον ᾠήθησαν ἀρχὰς εἶναι πάντων. ἐξ οὗ γάρ ἐστιν ἅπαντα τὰ ὄντα, καὶ ἐξ οὗ γίνεται πρῶτον, καὶ εἰς ὃ φθείρεται τελευταῖον, τῆς μὲν οὐσίας ὑπομενούσης, τοῖς δὲ πάθεσι μεταβαλλούσης, τοῦτο στοιχεῖον καὶ ταύτην τὴν ἀρχὴν φασιν εἶναι τῶν ὄντων· καὶ διὰ τοῦτο, οὔτε γίνεσθαι οὐδὲν οἴονται, οὔτε ἀπόλλυσθαι, ὡς τῆς τοιαύτης φύσεως ἀεὶ σωζομένης. Itaque Cicero *de divinat. l.* 2. § 37. *Non ergò omnium interitus atque obitus natura conficiet: & erit aliquid, quod aut ex nihilo oriatur, aut in nihilum ſubitò occidat. quis hoc phyſicus dixit unquam?* De poſteriore membro Vide *l.* 11. § 35. Vide & *l.* 8. § 18. & *l.* 10. § 7.

§ 5. Ὁ

Digitized by Google

§ 5. Ὁ θάνατος τοιοῦτος, οἷα γένεσις] Siquidem, ut Ariſtot. *de gener. & corrupt. l.* 1. *c.* 3. Ἔστι ἡ θατέρου γένεσις ἀεὶ, ἐπὶ τῆς ὕλης, ἄλλου φθορὰ καὶ ἡ ἄλλου φθορὰ, ἄλλου γένεσις. *Generatio unius, corruptio alterius; & corruptio unius, generatio alterius.* At Apollonius Tyan. *epiſt.* 66. Θάνατος οὐδεὶς οὐδενὸς, ἢ μόνον ἐμφάσει. καθάπερ οὐδὲ γένεσις οὐδενὸς, ἢ μόνον ἐμφάσει. τὸ μὲν γὰρ ἐξ οὐσίας τραπὲν εἰς φύσιν, ἔδοξε γένεσις· τὸ δὲ ἐκ φύσεως, εἰς οὐσίαν κατὰ ταυτὰ, θάνατος. οὔτε γιγνομένου κατ᾽ ἀλήθειάν τινος, οὔτε φθειρομένου ποτέ· μόνον δὲ ἐμφανοῦς ὄντος, ἀοράτου τε ὕστερον, τοῦ μὲν διὰ παχύτητα τῆς ὕλης, τοῦ δὲ διὰ λεπτότητα τῆς οὐσίας, οὔσης μὲν ἀεὶ τῆς αὐτῆς, κινήσει δὲ διαφερούσης καὶ στάσει. Porphyrius apud Stob. *ſerm.* 1. *l.* 1. *tit.* 40. ex Pythagoreorum ſententia, Τὸν ὅμοιον ἀναφέρεται, πρὸς τὸ ἀποθνήσκειν τοῦτον τὸν λόγον ἔχειν, ὃν ὁ φύων ἔχει πρὸς τὸ φυόμενον. ἑκατέρου γὰρ ἐν τῆς ψυχῆς μεταβολῇ τὴν μὲν εἰς σῶμα, γένεσιν· τὴν δὲ ἀπὸ σώματος, θάνατον.

Φύσεως μυστήριον] Ità *l.* 2. § 12. φύσεως ἔργον. Senecæ *excerpt. Moricris. iſta hominis natura eſt, non pœna.*

Σύγκρισις ἐκ τῶν αὐτῶν στοιχείων εἰς ταυτὰ] deeſſe videntur voces aliquot, neceſſariò ſupplendæ, ut ſenſus ſit integer. [καὶ διάκρισις] εἰς ταυτά. vel ut *l.* 10. § 7. [καὶ διάλυσις] εἰς ταυτά. Ità Ariſtot. *de gener. & corrupt. l.* 1. *c.* 1. Συνιόντων καὶ διαλυομένων (τῶν στοιχείων) ἡ γένεσις συμβαίνει καὶ ἡ φθορά. Et *c.* 2. γένεσις καὶ φθορὰ συγκρινομένων καὶ διακρινομένων. Ibidémq; Democritus & Leucippus, διακρίσει καὶ συγκρίσει, γένεσιν καὶ φθορὰν, definiunt. Empedocli quoq; ὅτι φύσις οὐδενός ἐστιν, Ἀλλὰ μόνον μίξις τε διάλλαξίς τε μιγέντων. quod idem & *apud* τὰ φυσικὰ, *l.* 4. *c.* 1. reperitur. de quo tamen videatur Plutarchus *adv. Colot.* Epictet. *lib.* 4. *c.* 7. Ἀλλ᾽ ἤδη καιρὸς ἀπιέναι. τί τραγῳδεῖς τὸ πρᾶγμα, ἀλλὰ εἰπὲ ὡς ἔχει. ἤδη καιρὸς τὴν ὕλην, ἐξ ὧν συνῆλθεν, εἰς ἐκεῖνα πάλιν ἀναλυθῆναι. καὶ τί δεινόν; τί μέλλει ἀπόλλυσθαι τῶν ἐν τῷ κόσμῳ; τί καινὸν, τί παράλογον; Vide *l.* 5. § 4. & 13. & *inf.* § 30. & *l.* 7. § 50. & *l.* 8. § 18.

Ἐφ᾽ ὧν ἄν τις αἰσχυνθείη] οὐ γὰρ τὸ πυρέττειν αἰσχρὸν, οὐδὲ τὸ ἀποθνήσκειν. Dio Pruſ. *orat.* 33. & Marc. *l.* 12. *c.* 23. ἡ καταπαυσις τοῦ βίου οὐ κακὸν, ὅτι οὐδὲ αἰσχρόν.

Οὔτε παρὰ τὸ ἑξῆς τοῦ νοεροῦ ζώου] quia ſcil. eſt θνητὸν ζῶον *ſupr.* § 3. Itaque Anaxagoras, nunciatâ filii morte; ᾔδειν, ὅτι θνητὸν ἐγέννησα υἱόν. Plut. *ad Apollon.* & *de manſuet.* vel, ut idem *de tranquil.* & Galen. *de dogm. Hippocr. & Plat. l.* 4. *c.* 13. ᾔδειν θνητὸν φύσας. vel etiam ut Laërt. *l.* 1. qui liberos plures ſimul amiſſos refert, ᾔδειν αὐτοὺς θνητοὺς φύσας. Et Ælian. *lib.* 3. *cap.* 2. ᾔδειν θνητοὺς γεγεννηκώς. ubi tamen legendum γεγεννηκὼς, ex Dion. Pruſ. *orat.* 37. & Epictet. *diſſert. l.* 3. *c.* 24. Cicer. *Tuſcul. l.* 3. *Sciebam me genuiſſe mortalem.* Val. Max. *l.* 5. *c.* 10. *Ego illum ex me natum ſciebam eſſe mortalem.* At turpiſſimè ac ſceleſtiſſimè hominis monſtrum merum Gallienus illo Imperatoris nomine indignus, qui (ut refert Trebellius) ubi de Valeriano patre comperit, quòd à Perſis captus eſſet, id quod philoſophorum optimus de filio amiſſo dixiſſe fertur, *ſciebam me genuiſſe mortalem,* de patre dixit Imperatorum peſſimus, *ſciebam patrem meum eſſe mortalem.* ità cùm patris miſerias ludibrio haberet, non defuit tamen Annius Cornicula, qui eum quaſi *conſtantem principem* laudaret. Cæterùm, quod Sen. *epiſt.* 99. *Cui naſci contigit, mori reſtat.* & *epiſt.* 30. *Vivere noluit, qui mori non vult. vita enim cum exceptione mortis data eſt.*

Οὐδὲ παρὰ τὸν λόγον τῆς κατασκευῆς] quia, ἡ τοῦ σώματος σύγκρισις εὐλυτός. *l.* 2. § 17. Et, ut Epictetus *inf.* § 14. ψυχάριον εἶ βαστάζον νεκρόν. Senec. *ad Marc. c.* 11. *Mortalis nata es; mortales peperiſti. putre ipſa fluidúmque corpus, & caſibus morbiſque repetita, ſperâſti tam imbecillâ materiâ ſolida & æterna geſtâſſe?* Et mox: *Quid eſt homo? quodlibet quaſſum vas, & quodlibet fragile. jactatu, non tempeſtate magnâ, ut diſſiperis, eſt opus. ubicunque arietaveris, ſolveris. Quid eſt homo? imbecillum corpus & fragile, nudum, ſuapte naturâ inerme, alienæ opis indigens, ad omnem fortunæ contumeliam projectum: cùm benè lacertos exercuit, cujuſlibet feræ pabulum, cujuſlibet victima: ex infirmis fluidiſque contextum; frigoris, æſtûs, laboris impatiens: ipſo rurſus ſitu & otio iturum in tabem: alimenta metuens ſua; quorum modò inopiâ, modò copiâ rumpitur: anxiæ ſolicitæque tutelæ; precarii ſpiritûs & malè hærentis.* Plut. *ad Apollon.* Τί δὲ θαυμαστὸν, εἰ τὸ τμητὸν τέτμηται, εἰ τὸ τηκτὸν τέτηκται, εἰ τὸ καυστὸν κέκαυται, εἰ τὸ φθαρτὸν ἔφθαρται; Auguſtinus jam morti propinquus, acceptis cladibus, quæ per barbarorum incurſiones paſſim contigerant, ſapientis cujuſdam ſententiâ ſe conſolabatur dicens; *Non erit magnum, quod cadunt ligna & lapides, & moriuntur mortales.* Poſidon. in *vit. Aug.*

§ 6. Ταῦτα οὕτως] Abrupta iſta; nec cum prioribus cohærentia, & ἀκέφαλα inſuper. Monitum continent & munimentum adversùs injurias & contumelias ab improbis illatas: *Talia,* inquit, *ab iſtiuſmodi perpetrari ſolenne eſt.* Senec. *Excerpt. Malè de te loquuntur homines. ſed mali. moverer, ſi judicio hoc facerent. nunc morbo faciunt. faciunt, quod ſolent. quibuſdam enim canibus ſic innatum eſt, ut non pro feritate, ſed pro conſuetudine latrent.* Iſta autem cum præcedentibus malè conferruminavit editor ille Lugdunenſis.

Ἐξ ἀνάγκης] *aliter nequeunt.* Gregor. Naz. *de pace orat.* 3. Καλῶς λέγουσιν, ἐπειδὴ κακῶς οὐκ ἴσασιν. Quod idem apud Laërtium *l.* 2. Socrates. Sed & Leotychides Ariſtonis Laco, apud Plut. in *apophth.* Οὐ θαυμάζω· κακῶς γὰρ λέγειν οὐδεὶς ἂν αὐτὸν

αὐτῶν δυνηθείη. Senecæ *excerpt. Malè de te loquuntur. Bene neſciunt loqui.* Ità *ſup.* § 3. Ἄκοντες ἁμαρτάνουσι. Et *l.* 8. § 12. ἀναγκάζονται οὕτως ποιεῖν. Et *l.* 10. §. 29. *βιάζεται.* Pari modo ille apud Epicharmum in *Hercul. fur.* ſe excuſat, referente Euſtrat. *in Ariſtot. ethic. l.* 3. *c.* 5.

Ἀλλὰ μὰν ἐγὼ ἀναγκαίως τάδε πάντα ποιέω.

Hæc ego ex neceſſitate facio, quæ facio, omnia. Grot. Neq; tamen Zenonis ſervulo præſcriptio ea proderat, qui cùm ob furtum à Domino caſtigatus, εἵμαρτό μοι κλέψαι, *in ſatis ſibi* diceret *fuiſſe, ut furaretur*; reſpondit ille, Καὶ δαρῆναι· *in ſatis iiſdem fuiſſe & ut cæderetur.* Sed nec Spartani ſervo, qui cùm inter flagella, ſubinde clamaret, Ἄκων ἥμαρτον, *Invitus peccavi*; regeſſit herus, Ἄκων τοίνυν καὶ κολάζου. *invitus ergò plectere.* Vide *ad lib.* 7. § 63.

Θέλει τὴν συκῆν ὀπὸν μὴ ἔχειν] Idem planè *l.* 12. § 16. affine quippiam & *l.* 8. § 15. Lactis autem ſive liquoris ficulnei meminiſſe videtur; ὅ-τι συκῆς ὀπὸς πάντων δριμύτατος. ut Ariſtot. *problem. l.* 20. *c.* 18. ſive, ut Plin. *l.* 23. *c.* 7. quoniam *fici ſuccus lacteus aceti naturam habet: itaque coaguli modo lac contrahit.* quod aliter paulò Dioſcoridi. *l.* 1. *c.* 149. πηκτικός ἐστι γάλακτος, ὥσπερ ἡ πυτία· λύει δὲ τὸ πεπηγὸς, ὥσπερ τὸ ὄξος. Sed & aliis dotibus haud paucis ſuccus is nobilis, quas apud eoſdem videre licet. Ad Marci mentem Senec. *de ira l.* 2. *c.* 10. *Non iraſcetur ſapiens peccantibus. quare? quia ſcit neminem ſapientem naſci, ſed fieri. Scit pauciſſimos omni ævo ſapientes evadere. quia conditionem humanæ naturæ perſpectam habet. nemo autem naturæ ſanus iraſcitur. quid enim ſi mirari velit, non in ſylveſtribus dumis poma pendere? quid ſi miretur ſpineta ſenteſque non utili aliquâ fruge compleri? nemo iraſcitur, ubi vitium natura defendit.*

Ἐντὸς ὀλίγου χρόνου καὶ σὺ καὶ οὗτος τεθνήξεσθε] Ità *l.* 7. § 22. μετ' ὀλίγον ἀμφότεροι τεθνήξετε. Senec. *de ira lib.* 3. *c.* 42. *Nulla res adverſus iram magis proderit, quàm cogitatio mortalitatis. ſibi quiſq; ut alteri, dicat; Quid juvat tanquam in æternum genitos iras indicere, & breviſſimam ætatem diſſipare? Quid ruimus in turbam? quid certamina nobis accerſimus? quid imbecillitatis obliti, ingentia odia ſuſcipimus, & ad frangendum fragiles conſurgimus? jam iſtas inimicitias, quas implacabili gerimus odio, febris aut aliud malum corporis vetabit geri. jam par acerrimum media mors dirimet. quid tumultuamur, & vitam ſeditioſi conturbamus? ſtat ſuper caput fatum, & pereuntis dies imputat, propiùſque ac propiùs accedit. iſtud tempus quod alienæ deſtinas morti, fortaſſe* [haud] * *citra tuam eſt.* [* *circa* Lipſ.] Et rurſus: *Quin potiùs vitam brevem colligis, placidámque & tibi & cæteris præſtas. quin potiùs amabilem te, dum vivis, omnibus; deſiderabilem, cùm exceſſerit, reddis. Quid ſervo, quid domino? quid regi, quid clienti tuo iraſcerit? ſuſtine paullum. venit ecce mors, quæ nos pares faciat. Ridere ſolemus inter matutina arenæ ſpectacula, tauri & urſi pugnam inter ſe colligatorum; quos cùm alter alterum vexârit, ſuus confector expectat. Idem facimus. aliquem nobiſcum alligatum laceſſimus: cùm victo victorique finis æquè maturus immineat. numquid ampliùs iſti cui iraſceris, quàm mortem optas? etiam te quieſcente morietur. perdis operam: facere vis, quod futurum eſt. Quieti potiùs pacatíque, quantulumcunque supereſt, tranſigamus. ſive de ultimis ſuppliciis cogitas, ſive de levioribus, quantulum eſt temporis, quò aut ille pœnâ ſuâ torqueatur, aut tu malum gaudium ex aliena percipies? jam ipſum ſpiritum expuimus interim, dum trahimus. dum inter homines ſumus, colamus humanitatem: non timori cuiquam, non periculo ſimus. detrimenta, injurias, convitia, vellicationes contemnamus, & magno animo brevia feramus incommoda. dum reſpicimus, quod aiunt, verſamúſque nos, jam mortalitas aderit.* Pervulgatum eſt illud, ad quod ille reſpexit, quódque Ariſtoteles exhibet, *rhetor. lib.* 2. *c.* 21.

Ἀθάνατον ὀργὴν μὴ φύλαττε θνητὸς ὤν.
Iram cave immortalem mortalis geras.

Sive, ut Gnomolog. vetus;

Ἀθάνατον ἔχθραν μὴ φύλαττε θνητὸς ὤν.
Mortalis odia ne gere immortalia.

Quod latiùs extulit Euripid. in *Philoctet.* apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 20.

Ὥσπερ δὲ θνητὸν καὶ τὸ σῶμ' ἡμῶν ἔφυ·
Οὕτω προσήκει, μηδὲ τὴν ὀργὴν ἔχειν
Ἀθάνατον, ὅστις σωφρονεῖν ἐπίσταται.
Mortale quando corpus eſt homini datum;
Nec odia debet gerere immortalia,
Quiſquis magiſtrâ ſapere naturâ volet. Grot.

Romanis, ab Hetruſcis miſſi de Tarquinio legati, apud Dionyſium Halicarn. *l.* 5. Δεῖν ἀνθρώπους ὄντας, μηδὲν ὑπὲρ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν φρονεῖν, μηδὲ ἀθανάτους ἔχειν τὰς ὀργὰς ἐν θνητοῖς σώμασιν. Et Marcio mater apud eundem *lib.* 8. ubi Deos etiam, per gravia atque atrocia peccantibus iratos, muneribus precibúſque leniri dixerat, εἰ μὴ σὺ, inquit, ἀξιοῖς, τὰς μὲν τῶν θεῶν ὀργὰς θνητὰς εἶναι, τὰς δὲ τῶν ἀνθρώπων, ἀθανάτους. Creon tamen apud Sophoclem in *Oedip. Colon.*

Θυμοῦ γὰρ οὐδὲν γῆράς ἐστιν ἄλλο πλὴν θανεῖν.
Iræ ſenectus unica eſt, vitæ exitus.

Et ulteriùs etiam Phalaris *epiſt.* 51. Τὰς μὲν τῶν ἄλλων ἔχθρας ὅσοι τι κακὸν με δεδράκασιν, ὡς πε-ρεγαλεῖς, κἂν ἐπιλαθοίμην· θνητοὺς γὰρ ὄντας, ἀθάνατον ὀργὴν ἔχειν, ὥς φασί τινες, οὐ προσήκει. τῆς μέντοι, Πύθωνος εἰς ἐμαυτὸν δυσμενείας, οὐ μόνον ζῶν, ἀλλ' οὐδ' ἂν ἀποθανὼν, ὃ πᾶσι συμβαίνει τοῖς τετελευτηκόσιν, ἐπιλαθοίμην.

Οὐδὲ ὄνομα ὑμῶν ὑπολειφθήσεται] Vide *infr.* § 33. & *l.* 8. § 25. Heſiod. *oper. l.* 1. *v.* 153.

Βῆσαν.

Βῆσαν ἐς ὑψόροφον θάλαμον χρυσοῦ ἀΐδαο,
Νείρωνοι. ——

quo loco (ut obiter adnotem) ὑψόροφον malim vertere, *ſitu obſitum*, quàm cum interpretibus, *latum*.

§ 7. Ἄγε τὴν ὑπόληψιν, ἦρται τὸ, βέβλαμμαι | Idem ferè *l.* 7. § 14. & *l.* 8. § 35, 41, 47. & *l.* 12. § 22, 25. Huc illud Menandri, apud Plutarch. *de tranquill.* & *de exil.* & apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 109.

Οὐδὲν πέπονθας δεινὸν, ἂν μὴ προσποιῇ.
Nil paſſus es mali, ipſe ni præ te feras.

Epictet. *Enchirid. c.* 29. Σὲ γὰρ ὁ βλάψει, ἂν σὺ μὴ θέλῃς. τότε δὲ ἔσῃ βεβλαμμένος, ὅταν ὑπολάβῃς βλάπτεσθαι.

§ 8. Ὃ χεῖρον αὐτὸν ἑαυτοῦ ἄνθρωπον οὐ ποιεῖ | quod *l.* 7. § 64. οὐδὲ τὴν διάνοιαν τὴν κυβερνῶσαν χείρω ποιεῖ. quia ſcil. *Animus cujuſque, is eſt quiſque*. Cicer. *Somn. Scip.* Vide *l.* 2. § 1.

§ 9. Ἠνάγκασεν | Ita *l.* 2. § 3. Πρόσεστι δὲ τὸ ἀναγκαῖον. ibi vide. commation autem hoc ſuperioribus adfigit Caſ. ſequentibus præfigit Xyl. cùm neutra ſatis cohæret. dictionis ſeries hiulca eſt, & deeſſe aliquid videtur. ad ſequentia potiùs dicti mens vergit: ut rationes varias ſimul congerat, ob quas æquanimiter contingentia quæque ferre oporteat; quia nempe neceſſaria, utilia, juſta.

§ 10. Ὅτι πᾶν τὸ συμβαῖνον, δικαίως συμβαίνει | Ità ſolent excerpta ſua, vel χρηστομαθείας, vel adnotata ordiri, Ὅτι τόδε, καὶ τόδε, ut videre eſt paſſim apud Photium, Euſtathium, alios. Aliquando tamen pleniùs, Ἰστέον ὅτι, aut ejuſmodi aliud quid, quale & iſtic ſubintelligendum. Quod autem *omnia quæ contingunt nobis, juſtè contingere* dicit, intelligendum eſt, quoad primam cauſſam. Nec abhorret ab hoc philoſophia Chriſtiana, ſed cumprimis inculcat. Pſaltes *Pſal.* 119. *v.* 139. *Juſtus es, Domine, juſtáque ſunt judicia tua.* & *v.* 75. *Novi, Domine; recta eſſe judicia tua; juſtéque te afflixiſſe me.* Et *Pſal.* 145. *v.* 17. *Juſtus eſt Dominus in omnibus viis ſuis, ſanctúſque in operationibus ſuis.* Vates etiam Jerem. *c.*12. *v.*1. etiamſi ægrè ferre videatur, quod bonis malè, malis benè fit; hoc tamen pro fundamento immoto prorſus ſubſternit, *Tu, Domine, certè juſtus es.* Sen. *epiſt.* 107. *Quæcunque fiunt, debuiſſe fieri putet; nec velit objurgare naturam.* & *epiſt.* 96. *Solet fieri. parum eſt. debuit fieri. decernuntur iſta, non accidunt.* Galen. *in Hippocr. de fract. l.* 1. § 2. Ὅτι καὶ ἅπασι πράγμασι τὸ οἰκεῖον φυλάττεται, δικαίως ἔχει τι καὶ διοικεῖται. οἰκεῖον δὲ οὐδὲν ἄλλο παρὰ τὸ κατὰ φύσιν. ad Marci mentem aptiſſimè.

Κατὰ τὸ ἑξῆς | *Secundùm rerum ac cauſſarum* ἀκολουθίαν, ſive *connexionem ac concatenationem* quandam, quam imaginabantur Stoici. Vide *infr.* § 45. & *l.* 6. § 38.

Ὑπό τινος ἀπονέμοντος τὸ κατ' ἀξίαν | Nihil poterat piè magis ac religioſè dici, quàm omnia provenire à cauſſa quadam ſuprema, aſſignante quaſi certâ lege cuique, quod ipſi maximè ſit congruum. Vide *l.* 7. § 31. & *l.* 10. § 25.

Σὺν τῷ ἀγαθὸς εἶ | Syntaxis τοῦ poſcit. Sicut *l.* 9. § 66. ἀγαθὸν τοῦ δικαίου εἶναι. atque ità Lugd. *Bonum* autem fore dicat, ſi juſtè evenientibus ſe ſponte ſummiſerit. quod Cleanthes ſuprà, *ad l.* 3. § 4.

Maliſque patiar, quod bono licuit pati.

Καθὸ νοεῖται ἰδίως ὁ ἀγαθὸς | *Virum bonum*, dicit; non *quemodo omnes candidatos bonos viros dicimus, quomodo obvios, ſi nomen non ſuccurrit, dominos ſalutamus*: ut Senec. *epiſt.* 3. ſed *perfectum, abſolutum; quem malum facere nulla vis, nulla neceſſitas poſſit.* Idem *epiſt.* 34. Itaque τὸ ἰδίως νενοημένον, iſtic opponitur τῷ κατὰ κοινότερον λεγόμενον, *l.* 2. § 10. aliúdque hîc τὸ ἴδιον, aliud τὸ ἰδιωτικὸν, *infr.* § 50. Fabius *inſtit. l.* 12. *c.* 1. cùm Oratorem *virum bonum* definiviſſet. *Ego ſecundùm communem loquendi conſuetudinem ſæpe dixi dicámque perfectum Oratorem eſſe Ciceronem, ut amicos & bonos viros, & prudentiſſimos dicimus vulgò, quorum nihil niſi perfectè ſapienti datur. Sed cum propriè & ad legem ipſam veritatis loquendum erit, eum quæram oratorem, quem & ipſe quærebat.*

§ 11. Μὴ τοιαῦτα ὑπολάμβανε | Senec. *de ſap. conſtant. c.* 17. *Genus ultionis eſt, eripere ei qui fecit contumelia voluptatem. Solent dicere; Miſerum me. puto, non intellexit! adeò fructus contumeliæ in ſenſu & indignatione patientis eſt.* Tertull. *de patient. c.* 8. *Nempe idcirco quis te lædit ut doleas: quia fructus omnis lædentis in dolore læſi eſt. ergò cum fructum ejus everteris non dolendo, ipſe doleat neceſſe eſt amiſſione fructûs ſui.*

§ 12. Ἑτοιμότητας | i. e. δόγματα ἕτοιμα. ut *l.* 3. § 13.

Ὁ τῆς βασιλικῆς καὶ νομοθετικῆς λόγος | i. e. τοῦ ἡγεμονικοῦ, ſive *mentis*, quam & τὸ κυριεῦον, *ſuprà* § 1. & τὴν κυβερνῶσαν, *l.* 7. § 64. vocat. Vide Ambroſ. *Hexaemer. lib.*6. *cap.* 9. *ſuprà ad* § 3. Verùm nobis, *Unus eſt Rex idem & Legiſlator, Jova.* Eſaiæ *c.* 33. *v.* 22, cujus & legem νόμον βασιλικὸν Jacobus indigetat. *c.* 2. *v.* 8.

Μετατίθεσθαι | Vide *ad l.* 1. § 15, 16. & *l.* 6. § 21. Notum illud Heſiodium *oper. l.* 1. *v.* 291.

Οὗτος μὲν πανάριστος, ὃς αὐτὸς πάντα νοήσῃ,
Φρασσάμενος τά κ' ἔπειτα, καὶ ἐς τέλος ᾖσιν ἀμείνω.
Ἐσθλὸς δ' αὖ κἀκεῖνος, ὃς εὖ εἰπόντι πίθηται·
Ὃς δέ κε μήτ' αὐτὸς νοέῃ, μήτ' ἄλλου ἀκούων
Ἐν θυμῷ βάλληται, ὁ δ' αὖτ' ἀχρήϊος ἀνήρ.
Ille quidem ant. omnes, per ſe ipſe quid utile, quid non,
Qui videt, & longè fines proſpectat agendi:
Qui bene conſultis didicit parere, ſecundus.
At qui conſiliis pollet nihil ipſe, nec audit
Suadentes alios, nullos homo vivit ad uſus.

Digitized by Google

Ità vertit apud Stob. *tom.* 2. *tit.*3. & 4. Grotius; quem mirum αὐτῷ repoſuiſſe denuo, cùm in Stobæo priùs αὐτὸς legeretur. præſertim cùm & in verſione illud potius expreſſerit, & Heinſium audire potuerit, de ſcriptura gemina monentem *innotis ad Heſiodum*: ubi & hæc habet; ὁ αὐτὸς νοῶν πάντα, *eſt*, ὁ κατὰ πάντα αὐτὸς, τουτέστι, κατ' αὐτὸν, σοφὸς ὤν. Ὁ αὐτὸς νοήσας, *itaque dixit Heſiodus, hoc eſt, qui ipſe; non autem*, ὁ αὐτῷ, *qui ſibi, ſapit*, juxta illud Euripideum:

Μισῶ σοφιστὴν, ὅστις οὐχ αὐτῷ σοφός.
Odi profeſſum ſapere, ſibi qui non ſapit.

à Stobæo *tom.* 2. *tit.* 3. relatum, à Ciceron. *famil. l.* 13. *epiſt.* 15. Lucian. in *apolog.* Plut. *de latend.* ab Alexandr. apud eundem in *Alex.* uſurpatum. opponitur autem ὁ αὐτὸς νοήσας, τῷ διὰ ἑτέρου τινὸς νουθετήσεως σοφῷ γεγονότι. Eandem hanc lectionem confirmat Ariſtides rhetor, in *orat. Platon.* 1. non quidem ut vulgò legitur, ſed ut à Photio exhibetur, *biblioth. cod.* 247. qui ubi Heſiodia illa recitaverat, ſubjungit: Πρῶτον μὲν ἔθετο τὸν αὐτὸν εὑρόντα τὰ βέλτιστα. ἔσχατον δὲ ἀμαθία, τὸν οὔτε συνιέντα. οὔτε πειθόμενον. μέσον δὲ ἀμφοτέρων, ὥσπερ ἐν ἀριθμῷ ὅρους, τὸν τῷ συνιέντι πειθέντα, τοσούτῳ χείρω τοῦ νοήσαντος, ὅσῳ βελτίω τοῦ μήτ' εἰπόντος, μήτε πεισθέντος. Et mox: Τὸν μὲν τοιοῦτον ἄνδρα, ὡς θεὸν καὶ θεῶν ἐγγὺς πρῶτον καὶ κράτιστον μὲν ἔθετο, ὃς καὶ αὐτὸς πάντα νοήσει· τὸν δὲ ἀκούσαντα καὶ μαθόντα δεύτερον. Sed & Ariſtoteles *ethic. Nicom. lib.* 1. *c.* 4. & Diogenes Laert. *l.* 7. apud quem Zeno Heſiodi verſiculos illos non ſine nota aliqua refingit, ut dicatur,

Κεῖνος μὲν πανάριστος, ὃς εὖ εἰπόντι πίθηται·
Ἐσθλὸς δ' αὖ κἀκεῖνος, ὃς αὐτὸς πάντα νοήσει.

Κρείττονα γὰρ εἶναι τὸν ἀκοῦσαι καλῶς δυνάμενον τὸ λεγόμενον καὶ χρῆσθαι, τοῦ δι' αὑτοῦ τὸ πᾶν συννοήσαντος. τῷ μὲν γὰρ εἶναι μόνον τὸ συνεῖναι· τῷ δ' εὖ πεισθέντι προσεῖναι καὶ τὴν πρᾶξιν. Quod etiamſi Themiſtio *in orat. quinquennal.* placuiſſe video; mihi tamen eodem loco habetur, quo Zenonis ejuſdem cavillum illud, quo Phocylidis monitum nemini non probatum eludere conabatur. (κόσῃς.

Μηδὲ δίκην δικάσῃς, πρὶν γ' ἀμφοῖν μῦθον ἀ-

de quo videri poterit Plutarch. *de Stoic. contrad. c.*4. Verùm propiùs acceſſit Artabanus apud Herodot. *l.* 7. Ἶσον. inquit. ἐκεῖνο παρ' ἐμοὶ κέκριται, φρονέειν τε εὖ, καὶ τῷ λέγοντι χρηστὰ ἐθέλειν πείθεσθαι. Cæterùm Heſiodo ſuffragatur prorſus Ariſtoteles *ethic. Nicom. l.* 1. *c.* 4. quo loco non primus tantùm verſiculus ad autoris mentem ritè efformatus reperitur; ſed & quartus, qui hoc admiſſo, prout ſuperiùs retulimus, emendandus fuerat, integer exhibetur. ſiquidem μήτ' αὐτὸς ibi legitur, quod μηθ' αὐτῷ apud alios, etiam qui mendum prius ſuſtulerant, mendosè habetur. Greg. etiam Naz. *ep.* 43. Ἀνάπαυμαι δὲ, (τοῦτο γὰρ εἰπεῖν μέτριον) εἰ μήτε αὐτὸς συνορᾷς τὸ δέον· ὃ τῆς πρώτης ἐστὶ τῶν ἐπαινετῶν μερίδος· μηδ' ἄλλῳ εὖ εἰπόντι κατακολουθήσεις· ὃ τῆς δευτέρας. Baſil. Cæſ. *orat.* 24. Εἰ μὲν οὖν προθύμως δέχοισθε τὰ λεγόμενα, τῆς δευτέρας τῶν ἐπαινουμένων ἔσεσθε παρ' Ἡσιόδῳ τάξεως. εἰ δὲ μὴ, ἐγὼ μὲν οὐδὲν ἂν εἴποιμι δυσχερές· αὐτοὶ δὲ μέμνησθε τῶν ἐπῶν δηλονότι, ἐν οἷς ἐκεῖνός φησι· ἄριστον μὲν εἶναι τὸν παρ' ἑαυτοῦ τὰ δέοντα ξυνορῶντα· ἐσθλὸν δὲ κἀκεῖνον, τὸν τοῖς παρ' ἑτέρων ὑποδειχθεῖσιν ἑπόμενον· τὸν δὲ πρὸς οὐδέτερον ἐπιτήδειον, ἀχρεῖον εἶναι πρὸς ἅπαντα· Jo. Chryſoſt. *in epiſt.* 2. *ad Cor orat.*18. Ὥσπερ γὰρ ἐκεῖνος ὁ τὰ συμφέροντα εἰπὼν, σοφὸς· οὕτως ἡμεῖς οἱ καταδεξάμενοι, καὶ αὐτοὶ συνετοὶ καὶ εὐγνωμοσύνης καρπωσαίμεθα ἔπαινον. ubi, quod monet Dunæus noſter, illum primæ notæ σοφὸν, hunc ſecundæ συνετὸν nuncupat. Cicero *pro Cluent. Sapientiſſimum eſſe dicunt eum, cui quid opus ſit ipſi veniat in mentem: proximè accedere illum, qui alterius bene inventis obtemperet. in ſtultitia contrà eſt. minùs enim ſtultus eſt is, cui nihil in mentem venit, quàm ille, qui quod ſtultè alteri venit in mentem, comprobat.* Minutius apud Liv. *l.* 22. *Sæpe ego audivi, eum primum eſſe virum, qui ipſe conſulat, quid in rem ſit: ſecundum eum, qui bene monenti obediat: qui nec ipſe conſulere, nec alteri parere ſcit, eum extremi ingenii eſſe. nobis quoniam prima animi ingeniique negata ſors eſt, ſecundam ac mediam teneamus, & cùm imperare diſcimus, parere prudenti in animum inducamus.* Senec. item *de benefic. l.* 5. *c.* 21. *Moneri velle ac poſſe ſecunda virtus eſt.* ſive ut ſcholia Manuſcripta in codice meo, (nam & Lipſius locum mancum eſſe advertit) *Non moneri*, (hoc eſt, *monitu non indigere*) *prima virtus eſt: velle ac poſſe ſecunda.* Et mox: *Animus, quod paucis, ſui rector, optimus: proximi ſunt, qui admoniti in viam redeunt.* Tales eſſe nè pudeat pigeátve, Marcus vult iſtic; non quales Nicetas Conſtantinopolitanos ſuos deſcribit in *Iſaac & Alex. c.* 1. μήτ' αὐτόθεν τοῖς ἐπαινετοῖς προσχωροῦντας, μηθ' ἑτέροις πειθομένους εἰσηγουμένοις τὰ λῴονα. Facit huc Philippidæ Comici in *Ananeoſi*, apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 1. illud;

Ὅτ' ἂν ἁμαρτάνῃς τι, χαῖρ' ἐλεγχόμενος·
Μάλιστα γὰρ οὕτω σώζεται τὸ συμφέρον.
Nè turpe vinci, ſiquid errâris, puta:
Hæc namque vera eſt ad bonam frugem via. Grot.

Sophocl. *Antigon.*——ἔγωγε φημὶ πρεσβεύειν πολὺ,
Φῦναι τὸν ἄνδρα πάντ' ἐπιστήμης πλέων·
Εἰ δ' οὖν (φιλεῖ γὰρ τοῦτο μὴ ταύτῃ ῥέπειν)
Καὶ τῶν λεγόντων εὖ καλὸν τὸ μανθάνειν.
Hoc mi videtur, expedire plurimum,
Scientiâ plenus ſi quiſque exiſteret:
Sin minus hoc, (namq; huc res haud nata eſt vergere)
Bonum eſt à bene monente quovis diſcere. Grot.

Et *ibidem*:

Ταῦτ' οὖν, τέκνον, φρόνησον· ἀνθρώποισι γὰρ

Τοῖς

Digitized by Google

Τοῖς πᾶσι κοινὸν ἐστὶ τοὐξαμαρτάνειν.
Ἐπεὶ δ᾽ ἁμάρτῃ, κεῖνος οὐκ ἔτ᾽ ἔστ᾽ ἀνὴρ
Ἄβουλος οὐδ᾽ ἄνολβος, ὅστις ἐς κακὸν
Πεσὼν ἀκεῖται, μηδ᾽ ἀκίνητος πέλει·
Αὐθαδία τοι σκαιότητ᾽ ὀφλισκάνει.
Hæc ut modeſto pectore evolvas, rogo :
Errare cunctis inſitum mortalibus :
At ille nec ſine mente, nec vacuus ſpei,
Remedia qui receptat implicitus malis,
Nec pertinaciam addit errori ſuo. Grot.

Senec. *Agamemn.* 2. 2.
Remeemus illuc, unde non decuit prius
Abire; ſed nunc caſta repetatur fides.
Nam ſera nunquam eſt ad bonos mores via.
Quem pœnitet peccâſſe, penè eſt innocens.

Andocides *orat. de reditu*: Καὶ εὐτυχέστατοι μὲν, εἰ ἐλάχιστα ἐξαμαρτάνοντες· σωφρονέστεροι δὲ, οἳ ἂν τάχιστα μεταγινώσκουσι. Gregor. Naz. *in patr. ſuum.* Τὸ μὲν μηδὲν ἁμαρτεῖν, ὄντως ὑπὲρ ἄνθρωπον, καὶ μόνου θεοῦ. τὸ δ᾽ ἐξαμαρτάνοντας ἐπιστρέφειν, ἀνθρώπων μὲν, ἀλλ᾽ ἐπιεικῶν, καὶ τῆς σωζομένης μερίδος· τὸ γὰρ ἀδιόρθωτον, τῆς πονηρᾶς καὶ ἀντικειμένης ἐστὶ φύσεως, καὶ τῶν ὑπ᾽ ἐκείνης ἐνεργουμένων. Idem in *Apolog.* Κἂν εἰ τὸ πρῶτον τοῦ λόγου μὴ σώζοιεν, ἀλλὰ τό γε δεύτερον ἐκείνου, τὸ ἁμαρτάνοντας μετανοῆσαι. τὸ μὲν γὰρ ἀῤῥωστῆσαι, τῆς κοινῆς φύσεως, καὶ τῆς ἀσθενείας τῆς ἀνθρωπίνης, ἢ πάντων ἅπτεται, καὶ τῶν λίαν ἰσχυρῶν τὸ σῶμα καὶ τὴν διάνοιαν· τὸ δὲ θεραπευθῆναι, καὶ εἰς ἀλλήλους ἐπανελθεῖν, τοῦτο λογισμοῦ, καὶ τῆς χάριτος. Idem *irenic.* 1. & *adv. Julian.* 2. Μέγα μὲν τὸ μηδὲ τὴν ἀρχὴν τυχεῖν ἁμαρτάνοντας, ἢ μὴ τὰ μέγιστα· ἐπειδὴ τὸ παντελῶς ἀναμάρτητον, ὑπὲρ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν ἔταξεν ὁ θεὸς· δεύτερον δὲ, ὥς ἐμοί γε δοκεῖ, τὸ πταίσαντάς τι καὶ παιδευθέντας, ἐπανιέναι. Iſidor. Pel. *lib.* 1. *ep.* 381. Κάλλιστον μὲν τὸ μὴ ἁμαρτάνειν, καὶ πρὸς θεὸν ἔχον ἐγγύτατα· καλὸν δὲ καὶ τὸν ἁμαρτόντα γνωσιμαχῆσαι, καὶ ταχέως ἐξαναστῆσαι τοῦ πτώματος. Idemque *ibid. ep.* 435. Τὸ ἀναμάρτητον θεοῦ μόνου, καὶ ἐν ἀνθρώποις οὐχ ὑπάρχει. τὸ δὲ μηδενὸς ἐφάπτεσθαι τῶν κατὰ γνώμην ἀδικημάτων, ἀνθρώπου ἐστὶν ἐναγοῦς· καὶ τὸ μὴ πολλοῖς περιπίπτειν τῶν ἀκουσίων, εἰκεῖον τῶν ἐγγίστω θεῷ βουλομένων· καὶ τὸ ἧττον μὲν ἐκείνων. ῥᾷστον δὲ πολλοῖς, τὸ μὴ ἐπὶ μήκιστον ἐμμένειν τοῖς ἁμαρτήμασιν. Cyprian. *epiſt.* 3. *Primus gradus felicitatis eſt, non delinquere : ſecundus, delicta cognoſcere. illa innocentia quæ ſervat ; hæc medela, quæ ſanet.* Gregor. Rom. *in Job. l.* 6. *c.* 17. *Prima virtus peccata non perpetrare, ſed vitare : ſecunda, perpetrata corrigere.*

Κοινωφελοῦς | Vide *l.* 1. § 16. κοινονοημοσύνη. & *l.* 7. § 4.

Οὐχ ὅτι ἡδὺ | Aug. *contr. Julian. lib.* 5. *cap.* 7. ubi illud Lucani *l.* 2. de Catone elogium retulerat.

In commune bonus : nullóſque Catonis in actus
Surrepſit, partémque tulit ſibi nata voluptas.

quoniam, inquit, *& quod non faciebat ſine voluptate non faciebat propter voluptatem.* Cicer. *Academ. l.* 4. § 140. *Virtus eſſe nulla poteſt, niſi ſit gratuita: nam quæ voluptate, quaſi mercede aliquâ, ad officium impellitur, ea non eſt virtus, ſed fallax imitatio ſimulatrîque virtutis.* Senec. *de vit. beat. c.* 10. *Sapiens nihil voluptatis cauſsâ faciet.* Alluſum eſt forſan ad Gorgiæ Leontini dictum, qui interroganti, τίνι διαίτῃ χρώμενος οὕτως ἐμμελῶς καὶ μετ᾽ αἰσθήσεως τοσοῦτον χρόνον ζήσειεν, reſpondit, οὐδὲν πώποτε ἡδονῆς ἕνεκα πράξας. ex Clearcho *vitarum l.* 2. Athen. *dipnoſoph. l.* 12. Apud Plut. in *Stoic. Contradict. c.* 18. Chryſippus ἐν τῷ περὶ πολιτείας, οὐδὲν ἡδονῆς ἕνεκα πράξειν, οὐδὲ παρασκευάσασθαι τοὺς πολίτας. Antiſthenes verò ſuis præcepit, μηδὲ δάκτυλον ἐκτεῖναί ποτε, ἕνεκα ἡδονῆς, *ut nè digitum quidem voluptatis cauſsâ unquam extenderent.* Theodoret. *therapeut. l.* 12. cujus illud item celebratur ; Μανείην μᾶλλον, ἢ ἡσθείην. *Furere malim, quàm voluptate perfundi.* Laert. *l.* 7. Sext. Empir. *adv. Ethic. cap.* 2. & *Pyrrhon. hypoth. lib.* 3. *cap.* 23. Clem. *Strom. l.* 2. Theodoret. *therapeut. l.* 3. Gell. *l.* 9. *c.* 5. Veruntamen etiam Stoici ipſi in hanc partem ſeceſſionem quandoq; feciſſe viſi ſunt. quod de Ariſtone Magiſtro ſuo feſtivè Eratoſthenes apud Athen. *l.* 7. Τὸν τῆς ἡδονῆς καὶ ἀρετῆς μεσότοιχον διορύττοντες, καὶ ἀναφαινόμενοι παρὰ τῇ ἡδονῇ. Neque tamen ullo modo admittendum, quod Epiphanii codices habent, *adv. hæreſ. l.* 3. *tom.* 2. *epilog.* § 9. Chryſippum ſtatuiſſe τὸ τέλος πάντων τὸ ἡδυπαθὲς εἶναι. nec id ſanè Epiphanius unquam dixerit. Verùm aut vitiata iſta, & ἀπαθὲς pro ἡδυπαθὲς legendum ; aut loco mota, & Diogeni Rhodio, cujus dogma proximè refert, quocum iſtud probè convenit, τὰ σύμπαντα συνεστάναι ἐξ ἡδονῆς. *voluptate conſtare omnia,* tribuendum. Cæterùm in dogmatum priſcorum illorum recenſione Epiphanianâ haud pauca iſtiuſmodi, vel depravata, vel perperam relata occurrunt.

Ἢ ἔνδοξον | Contrà quàm illi, *qui nihil honeſtum eſſe putant, niſi quod in vulgus glorioſum.* Cicer. *Academ. lib.* 4. Senec. *de beat. cap.* 20. *Nihil opinionis cauſsâ, omnia conſcientiæ faciet.* Et *epiſt.* 113. *Nihil ſit illi cum ambitione & fama : ſibi placeat.* De T. Ariſtone Plin. min. *l.* 1. *ep.* 22. *Nihil ad oſtentationem, omnia ad conſcientiam refert.* Vide *lib.* 1. § 16. & *l.* 5. § 3. & *l.* 6. § 2.

§ 13. Τί οὖν ὁ χρηστός; Bernard. *de bon. deſer.* & *in Cant. ſerm.* 34. *Ipſis etiam beſtiis beſtialior eſt homo,* (hoc eſt, ut Simocat. *epiſt.* 13. Τῶν ἀλόγων ἀλογώτερος) *ratione vigens & ratione non utens.*

Τί ἄλλο θέλεις; | Puta laudem, aut mercedem, ut *l.* 7. § 73. & *l.* 9. § 42. Vide & *l.* 9. § 26. & *l.* 10. § 11.

Digitized by Google

§ 14. Ὡς μέρος. | Vide *l.* 2. § 3.

Ἐναφανισθήσῃ | Vide *l.* 2. § 12.

Ἀναληφθήσῃ | Verbum idem de Domino Jeſu, ſed ſenſu paulùm diverſa uſurpatur, Marc. *c.* 16. *v.* 19. Luc. & *Act.* *c.* 1. *v.* 2,11,12. Et indè ἀνάληψις, de ejuſdem aſcenſione uſurpata Luc. *Evang.* *c.* 9. *v.* 51. Verùm in iſtis τὸ ἀνὰ *ſubvectionis* ſignificatum obtinet, ut rectè Beza; non *reſtitutionis*, uti Budæus & Eraſmus de voce altera, ſed ratione tamen haud eâdem uterq;, cenſuerunt. quum Marco noſtro *reditum* & *reſumptionem* deſignet. quomodo & mors Salomoni *reditus* dicitur ſive *receptio*, ubi *corpus* aſſerit *ad terram unde ſumptum eſt*, *reverti*, *ſpiritum ad Deum*, *à quo prodierit*, *recipi*. *Eccleſ.* *c.* 12. *v.* 7. Vide *l.* 7. § 49.

Εἰς τὸν λόγον αὐτοῦ τὸν σπερματικὸν | id eſt, *Deum* ipſum, unde deciſus, & cujus pars es. Laërt. *l.* 7. in *Zenon.* de Deo. ὥσπερ ἐν τῇ γονῇ τὸ σπέρμα περιέχεται, οὕτω καὶ τοῦτον σπερματικὸν λόγον ὄντα τοῦ κόσμου, &c. Vide & *infr.* § 21, 23.

§ 15. Τὸ μὲν προσηταιρίσω, τὸ δ' ὕστερον | Vide *infr.* § 47, & 48, & 50. Senec. *epiſt.* 99. *Reſpice celeritatem rapidiſſimi temporis*, *cogita brevitatem hujus ſpatii*, *per quod citatiſſimi currimus.* *obſerva hunc comitatum generis humani eòdem tendentis*, *minimis intervallis diſtinctum*, *etiam ubi maximus videtur.* Et *epiſt.* 49. *non poſſunt longa intervalla eſſe*, *in ea re*, *quæ tota brevis eſt.*

§ 16. Ἐντὸς δέκα ἡμερῶν θεὸς αὐτοῖς δόξεις | Novi eſſe videntur argumenti iſta: nihil ſtatuo tamen. Poſſunt autem intelligi, vel de mutatione ac metamorphoſi illâ ſtupendâ, quam in ſapiente ſuo prædicabant Stoici, & exagitat Plut. in *Stoic. paradox.* utpote quâ ὁ χθὲς ἔχθιστος ἅμα καὶ κάκιστος, τήμερον ἄφνω μεταβέβληκεν εἰς ἀρετὴν, καὶ γέγονεν ἐκ ῥυσοῦ καὶ ὠχροῦ καὶ λυγροῦ γέροντος, εὐπρεπὴς, θεοειδὴς, καλλίμορφος. ὁ κάκιστος πρωΐ. δείλης ἄριστος· ὁ καταδαρθεὶς ἐμπληκτος, καὶ ἀμαθὴς, καὶ ἀκόλαστος, καὶ δοῦλος, καὶ πένης, καὶ ἄπορος, αὐθήμερον ἀνίσταται καὶ βασιλεὺς, καὶ ὄλβιος γεγονὼς, σώφρων τε καὶ δίκαιος, καὶ βέβαιος, καὶ ἄδοξος. οὐ φύσας, οὐδ' ἥβην ἐν σώματι νέῳ καὶ ἁπαλῷ, ἀλλ' ἐν ἀσθενεῖ καὶ ἁπαλῇ ψυχῇ καὶ ἀνάνδρῳ καὶ ἀβεβαίῳ, νοῦν τέλειον. ἄκραν φρόνησιν, ἰσόθεον διάθεσιν, καὶ ἀμετάπτωτον ἕξιν ἐσχηκὼς, καὶ ἐξαίφνης ἥρως τις, ἢ δαίμων, ἢ θεὸς ἐκ θηρίου τοῦ κακίστου γενόμενος. vel etiam de vulgi mutabilitate, καὶ ἀεὶ τοῦ συμμεταβάλλειν τῇ συντυχίᾳ δεδυνῆσθαι, *ſupr.* § 3. quibus hodiè quis bellua aut ſimia, eiſdémque rurſus intra paucos dies idem genius aut Deus. Ità Athenienſi populo, ut Ariſtoph. *equit.*

> Ὁ νῦν μὲν οὐδεὶς, αὔριον δ' ὑπέρμεγας.
>
> *Qui nullus hodie, cras futurus ſummus eſt.*

De Menedemo Laert. *l.* 7. Τὰ μὲν πρῶτα κατεφρονεῖτο, κύων καὶ λῆρος ὑπὸ τῶν Ἐρετριέων ἀκούων· ὕστερον δ' ἐθαυμάσθη, ὥστε καὶ τὴν πόλιν ἐγχειρίζειν. Inſigne autem inconſtantiæ popularis iſtius exemplum in Chriſti famulis ſacra pagina ſuppeditat. Paulus & Barnabas Lyſtris à populo *pro diis habiti humanâ formâ indutis*; Οἱ Θεοὶ ὁμοιωθέντες ἀνθρώποις κατέβησαν πρὸς ἡμᾶς. iidem paulò pòſt λιθασθέντες, *lapidibus impetiti*, & pro mortuis jam habiti, extra urbem projiciuntur. Lucas *Act.* *c.* 14. *v.* 10, 18. Contrà Paulus idem à Melitenis pro *homicida* vel *facinoroſo* habitus, quem *Nemeſis* ultrix à tergo inſequeretur, dum viperam è manu pendentem conſpicantur; mox tamen idem ab iiſdem pro *numine* ſuſpicitur, ubi beſtiam abſque læſione ulla excuſſam vident. μεταβαλλόμενοι ἔλεγον θεὸν αὐτὸν εἶναι. *Ibid.* *c.* 28. *v.* 4, 6. Meliùs autem hîc Guil. Xyland. *Intra decimum diem Deus videberis eis*, *qui te nunc beſtiam & ſimiam putant*, *ſiquidem ad præcepta & venerationem mentis reflectas*, &c. quàm Mer. Caſaub. qui è contrario ſic extulit; *Intra decem dies Deus habeberis*, *qui*, *ſi ad dogmata rationiſque venerationem redieris*, *nihilo te bruto mero aut ſimiâ præſtantiorem cenſebant.* Pro Xylandro calculum dabit Epictetus, cujus hæc ſunt verba, *Enchir.* *c.* 23. quæ & Marcus forſan ob oculos habuit cùm hæc ſcriberet, certè Marci menti explicandæ commentarium exhibent luculentiſſimum. Φιλοσοφίας ἐπιθυμεῖς; παρασκευάζου αὐτόθεν, ὡς καταγελασθησόμενος, ὡς καταμωκησομένων σε πολλῶν, ὡς ἐρούντων, ὅτι ἄφνω φιλόσοφος ἡμῖν ἐπανελήλυθε, καὶ πόθεν ἡμῖν αὕτη ἡ ὀφρύς; σὺ δὲ ὀφρὺν μὲν μὴ σχῇς· τῶν δὲ βελτίστων σοι φαινομένων οὕτως ἔχου, ὡς ὑπὸ τοῦ θεοῦ τεταγμένος εἰς ταύτην τὴν χώραν καὶ τάξιν· μέμνησο δὲ, ὅτι ἐὰν ἐμμείνῃς τοῖς αὐτοῖς, οἱ καταγελῶντές σε πρότερον, οὗτοί σε ὕστερον θαυμάσουσιν· ἐὰν δὲ ἡττηθῇς αὐτῶν, διπλοῦν προσλήψῃ καταγέλωτα. Vide *ad l.* 9. § 34. & *l.* 10. § 8. & *l.* 11. § 16.

§ 17. Μὴ ὡς μύρια μέλλων ἔτη ζῆν | Nec iſta cum prioribus videntur cohærere. *Ne*, inquit, *tanquam annos innumerabiles victurus adhuc*, te geras: iſtud enim, aut ejuſmodi aliquid neceſſariò ſupplendum eſt. Senec. *ad Marc.* *c.* 11. *Quantos tumultus hoc tam contemptum animal movet? in quantas cogitationes oblitum conditionis ſuæ venit? immortalia*, *æterna volutat animo*, *& in nepotes ac pronepotes diſponit*; *cùm interim longa conantem mors eum opprimit.* Bernard. *ad Eugen.* *de conſider.* *l.* 2. *Qui longiora ſibi vitæ metitur tempora*, *nonne verè ingreditur iter exterminii*, *tranſiens vitæ terminos productiori ſolicitudine? indè eſt quòd homines in præſentia à ſe exules per oblivionem*, *in alia per inanem ſolicitudinem migrant ſecula*, *non profutura*, *imò nec futura. at prudens homo longioris vitæ non abducetur incerto.* Vide *infr.* § 32.

Τὸ χρεὼν ἐπήρτηται | *Feſtinandum eſt*: *inſtat à tergo mors.* Senec. *ad Marc.* *c.* 10. τὸ χρεὼν, mors, naturæ debitum. Syneſ. *epiſt.* 12. εἰ μὴ τὸ χρεὼν ἔφθασεν.

ἐρθεῖσι. *niſi mors præveniſſet.* Vide *lib.* 2. § 4. & *l.* 6. § 30. & *infrà* § 26.

Ἕως ζῇς, ἕως ἔξεστι. Quod Apoſtolus *ad Galat. c.* 6. *v.* 10. ὡς καιρὸν ἔχομεν, ἐργαζώμεθα τὸ ἀγαθόν. & quod Petronianus ille, ſed ſenſu ſequiore;

Ergò vivamus, dum licet eſſe bene.

§ 18. Ὅσην ἀσχολίαν | imò εὐσχολίαν. ità *infrà* § 24. εὐσχολώτερος. & *lib.* 12. § 2. εὐσχολήσεται. Magnam ſibi tranquillitatem conciliat, qui aliena dicta, facta, cogitata non attendit. Contrà, ut Rex ſapientiſſimus *Prov. c.* 26. *v.* 17. *Prehendit auribus canem, qui liti alienæ immiſcet ſe.* In ejuſmodi ergò homines quadrat diverbium à Zenobio ac Suida relatum, Ἀνδρὶ Λυδῷ πράγματα οὐκ ἦν, ἀλλ' αὐτὸς ἐξελθὼν ἐπρίατο. *Lydo negotia cùm nulla eſſent, foras profectus conquiſivit.* Vide *ad libr.* 2. § 7. & *l.* 3. § 4.

Ἀλλὰ μόνον τί αὐτὸς ποιεῖ | Vide *ad lib.* 2. § 8, 13.

Ἢ κατὰ τὸν ἀγαθὸν | Xylandro libens accedo, qui pro ἀγαθὸν, Ἀγάθωνα ſubſtituit, cujus illud, τὸ μέλαν ἦθος, quod ſequitur, fuerit. Annot. Lugd. ampliùs mutat, vúltque, δεῖ κατὰ τὸν Ἀγάθωνα. Verùm D. Junius ἀγαθὸν illud retinendum cenſet: totúmque locum, uti mox dicetur, reconcinnat.

Μὴ μέλαν ἦθος περιβλέπεσθαι | *Non circumſpicit nigros mores.* Xyland. *aliorum*, nimirum. Meric. ut activo ſenſu verbum accipiatur. atque ità *l.* 7. § 55. Μὴ περιβλέπε ἀλλότρια ἡγεμονικά. & *l.* 5. § 3. ἃ σὺ μὴ περιβλέπε, ἀλλ' εὐθεῖαν πέραινε. Cæterùm D. Boot. mavult περιτρέπεσθαι legi, ut reſpondeat τῷ τρέχειν ὀρθόν, quod mox ſequitur. *Ne eorum inſtar, qui nigris ingeniis ſunt præditi, circumagaris, & obliquus ac tortuoſus incedas.* D. Junius denique neq; de *Agathone*, neque de *moribus nigris* iſtîc quicquam vult dici. Sic itaque conjecturâ ſanè probabili admodum, mutatione haud enormi, locum autumat poſſe reſtitui, ut cum præcedentibus cohæreat; καὶ ὅσιον, καὶ ἀγαθὸν· μὴ κατὰ ῥᾳθυμίας περιβλέπεσθαι, &c. *ut quod facit, ſit juſtum, & pium, & bonum: neque cum pigritia & ſegnitie*, ſive *quod ſegnium ac pigrorum eſt, circumſpiciat; ſed rectà procedat.* Quid ſi Xylandri lectione ex parte admiſsâ, ſic concinnaverimus? ἢ κατὰ τὸν Ἀγάθωνα μὴ μέλαν ἦθος ᾖ. δεῖ δὲ μὴ περιβλέπεσθαι, &c. Viderint alii.

Ἐπὶ τῆς γραμμῆς | *Quaſi ad lineam ductam.* Sic Tertull. *adv. Marc. l.* 4. *c.* 17. *Lineæ inſiſtere*, pro in inſtituto perſiſtere ac permanere. & *adv. Hermog. c.* 39. *Lineis excidere.* pro, ab inſtituto & propoſito deerrare & divagari. quod à re Geometrica tractum cenſet Hadr. Jun. *cent.* 6. *adag.* 75. à re Gymnica, Petr. Faber *agoniſt. l.* 2. *c.* 7. cui potiùs accedo.

Τρέχειν ὀρθὸν | Ità *l.* 5. § 14. κατορθώσεις ὀνομάζονται, τὴν ὀρθότητα τῆς ὁδοῦ σημαίνουσαι. quod *l.* 8. § 57. κατ' εὐθὺ φέρεσθαι. & *l.* 10. § 11. εὐθεῖαν περαίνειν. Apoſtolus *ad Galat. c.* 2. *v.* 14. ὀρθοποδεῖν. ſicut Lucas, ſed citra metaphoram iſtiuſmodi, *Act. cap.* 16. *v.* 11. & *cap.* 21. *v.* 1. εὐθυδρομεῖν.

Μὴ διεῤῥιμμένον | *Non vagum.* Xyland. nunc in hanc partem, nunc in illam procurrentem, & incerto quodam animi æſtu jactatum & abreptum, & quaſi disjectum. quod in ſacris Scripturis occurrit toties, *neque ad dextram neque ad ſiniſtram*, i.e. neutrobique *declinando. Deut. c.* 2. *v.* 27. *& c.* 5. *v.* 32. *& c.* 17. *v.* 11, 20. & *c.* 28. *v.* 14. *Prov. c.* 4. *v.* 25, 26, 27. *Joſh. c.* 1. *v.* 7. & *c.* 23. *v.* 6. *Reg. hiſtor. l.* 1. *c.* 6. *v.* 12. *& l.* 2. *c.* 2. *v.* 19, 21. *& l.* 4. *c.* 22. *v.* 2. *& Annal. l.* 2. *c.* 34. *v.* 2. *Eſai. c.* 30. *v.* 21. quia τρέχειν ὀρθὸν præceſſerat. Poteſt tamen ab oculorum affectione ſumptum eſſe; eâ nimirum, quam Galen. *comment. in Hippocr. prognoſt.* 1. ἴλλειν dici teſtatur, quando oculi ſunt ἀστήρικτοι, καὶ κινούμενοι διὰ παντός. id vitium aliquando inſitum, aliquando eſt adventitium. de iſto Hippocr. *prænot. Coac.* § 218. πονηρὸν καὶ, τὸ τὰς ὄψεις πυκνὰ διαῤῥιπτεῖν. hoc eſt, ὀφθαλμοὺς διεῤῥιμμένους ἔχειν. Et huc alluſum fuerit, ſi περιβλέπεσθαι retineatur.

§ 19. Ὁ περὶ τὴν ὑστεροφημίαν ἐπτοημένος | Retundi meritò digna vanitas illorum, qui de nomine ſuo propagando & ad poſteros tranſmittendo ſolicitè ſatagunt. nec tamen, quam ſui ſit memoriam relicturus, cùm & in honorem numinis & in bonum publicum conducat, incurioſum prorſus eſſe quenquam fas eſt. Optimè Plato *epiſt.* 2. Ἀνάγκη δὴ, ὡς ἔοικε, μέλειν ἡμῖν καὶ τοῦ ἔπειτα χρόνου ἐπειδὴ καὶ τυγχάνουσι κατά τινα φύσιν, οἱ μὲν ἀνδραποδωδέστατοι οὐδὲν φροντίζοντες αὐτοῦ, οἱ δ' ἐπιεικέστατοι, πᾶν ποιοῦντες, ὅπως ἂν εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον εὖ ἀκούσωσιν. Verùm ἐπτοῆσθαι περί τι, eſt rei alicui nimiopere addictum eſſe, ut ad eam quaſi attonitus & perculſus conſiſtas, aut ſaltem pro re eximia & admiratione dignâ habeas: quomodo erga famam poſthumam affici, eſt à ratione omni alienum. Socrates apud Plat. in *Phædone*, σωφροσύνην definit, τὸ περὶ τὰς ἐπιθυμίας μὴ ἐπτοῆσθαι, ἀλλ' ὀλιγώρως ἔχειν καὶ κοσμίως. *Cupiditatibus non eſſe vehementius addictum, ſed parvi pendere & modeſtè habere.* Ariſtot. *hiſt. animal. lib.* 6. *c.* 18. κατὰ πάντων δὲ τῶν ζώων κοινὸν, τὸ περὶ τὴν ἐπιθυμίαν καὶ τὴν ἡδονὴν ἐπτοῆσθαι, τὴν ἀπὸ τῆς ὀχείας μάλιστα. Ibid. *l.* 9. *c.* 8. Οὕτω δὲ σφόδρα καὶ οἱ πέρδικες, καὶ οἱ ὄρτυγες ἐπτόηνται περὶ τὴν ὀχείαν. ὥστ' εἰς τοὺς θηρεύοντας ἐμπίπτουσι, καὶ πολλάκις καθιζάνουσιν ἐπὶ τὰς κεφαλάς. quod Plin. *l.* 10. *c.* 33. vertit, *Rabie quidem tantâ feruntur.* quomodo Flacc. *ſerm. l.* 2. *Sat.* 3.

Inſanit veteres ſtatuas Damaſippus emendo.

hoc eſt, ἐπτόηται περὶ τοὺς ἀνδριάντας. Marcus ipſe *l.* 1. § 6. μηδὲ περὶ τὰ τοιαῦτα ἐπτοῆσθαι. *neque rebus iſtiuſmodi addictum eſſe.*

Ἔμμεσος

Digitized by Google

Ἕκαστος τῶν μεμνημένων | Vide *ad lib.* 2. § 17. & *infra* § 35.

Διὰ ἐπτοημένων | *Per attonitos inani famâ.* Xyl. Ut de gloriam ambientibus dictum ſit. non accedo. hunc enim jam rebus humanis exemptum præſumit. Meliùs Caſ. *per admirantes.* alius eſt ὁ περὶ τὴν ὑστεροφημίαν ἐπτοημένος, *qui de fama poſthuma laborat, & circa eam inſanit quodammodo.* alii οἱ ἐπτοημένοι iſtic, *qui eum* vitâ jam functum *admirantur, celebrántque quaſi cum ſtupore quodam.* Heraclitus apud Plut. *de leg. Poet.* Βλὰξ ἄνθρωπος ἐπὶ παντὶ λόγῳ ἐπτοῆσθαι φιλεῖ. quod idem *lib. de audiend.* τῶν θαυμαστικῶν eſſe ait, *eorum qui nihil non admirari laudibuſque efferre ſolenne habent.*

Τί οὖν τοῦτο πρὸς σέ; | Senec. *epiſt.* 77. *Ad nos nihil pertinebit poſterorum ſermo.* Boeth. *conſol. l.* 2. *c.* 7. *Quid eſt quod ad præcipuos etiam viros, qui virtute gloriam petunt, de fama poſt reſolutum morte ſupremâ corpus attineat? nam ſi, quod noſtræ rationes credi vetant, toti moriuntur, nulla eſt omnino gloria: cùm is, cujus ea eſſe dicitur, non extet omnino. Sin verò ſibi mens bene conſcia terreno carcere reſoluta, cælum libera petit, nonne omne terrenum negotium ſpernet, quæ ſe, cælo fruens, terrenis gaudet exemptam?* Feſtivè luſit in hanc mentem, quiſquis fuit, *Anthol. l.* 3. *c.* 6.

Οὔνομά μοι. τί δὲ τοῦτο; πατρὶς δέ μοι. ἐς τί δὲ τοῦτο;
Κλεινοῦ δ' εἰμὶ γένους. εἰ γὰρ ἀφαυροτάτου;
Ζήσας ἐνδόξως, ἔλιπον βίον. Εἰ γὰρ ἀδόξως;
Κεῖμαι δ' ἐνθάδε νῦν. τίς τίνι ταῦτα λέγεις;

Πρὸς τὸν ζῶντα τί ὁ ἔπαινος; | ſiquidem, δόξα καὶ ἀδοξία, τῶν ἀδιαφόρων εἰσίν. ut *ſupr. l.* 2. § 11. Deinde; ut Ariſtot. *ethic. l.* 1. *c.* 5. Δοκεῖ ἡ τιμὴ ἐν τοῖς τιμῶσι μᾶλλον εἶναι, ἢ τῷ τιμωμένῳ. itaque non eſt οἰκεῖόν τι. Vide *infr.* § 20.

Δι' οἰκονομίαν τινά | hoc eſt, ὡς μὴ μόνον πιστὸν ᾖ, ἀλλὰ καὶ ἀξιόπιστον φαίνεσθαι, Clem. *pædag. l.* 3. *c.* 11. Itaque Julian. *de viduit. c.* 22. *Nobis neceſſaria eſt vita noſtra, aliis fama noſtra.* Et Aug. nom. *ad fratr. in erem. orat.* 52. *Conſcientia nobis neceſſaria eſt, fama proximo: qui conſcientiâ fidens famam negligit, crudelis eſt.* Verùm ut noſtri mentem meliùs aſſequamur, dogma Stoicum περὶ δόξης καὶ ἐπαίνου, ſive de *fama* & *laude*, penitiùs paulò eſt introſpiciendum. Illi, ut Laert. *l.* 7. in *Zenone*, ἐν τοῖς ἀδιαφόροις, i. e. *in rebus mediis*, quæ nec bonæ nec malæ ſunt, iſta ponebant: quod & noſter facit, *l.* 2. § 11. Verùm ἀδιάφορα illa cùm diſtinguerent, in τὰ προηγμένα καὶ τὰ ἀποπροηγμένα, in *præpoſita & rejecta*, ut Cicero vertit: de quibus vide *ad l.* 3. § 11. in *præpoſitis*, i.e. *quæ æſtimationem & pretium aliquod haberent*, ut Senec. *de beat. c.* 22. τὴν εὐδοξίαν habebant. Cùm autem rurſus *præpoſita* ſive *præferenda* illa in tres ordines diſpeſcerent, ut quædam *per ſe præponenda* dicerentur, quædam *propter uſum*, quædam *propter utrumq;* περὶ τῆς εὐδοξίας, *de bona fama*, in quo trium iſtorum ordine ei ſedem tribuerent, inter ſe Stoici diſſentiebant. Siquidem, ut Cic. *de finib. l.* 3. § 57. Chryſippus & Diogenes, *Utilitate detractâ, nè digitum quidem ejus causâ porrigendum eſſe dicebant*, (atque hoc eſt, quod Marcus hîc dixit, οἱ μὴ δι' οἰκονομίαν τινά) qui autem poſt eos fuerunt, cùm Carneadem ſuſtinere non poſſent, *Propter ſe præpoſitam & ſumendam* eſſe dixerunt, eſſeque *hominis ingenui & liberaliter educati, velle bene audire, à parentibus, à propinquis, à bonis etiam viris*, idque *propter rem ipſam*, non *propter uſum*: dicúntque, *ut liberis conſultum volumus, etiamſi poſthumi futuri ſint, propter ipſos; ſic futuræ poſt mortem famæ, tamen eſſe propter rem, etiam detracto uſu, conſulendum.* Verùm ſi cui otium & animus eſt, adeat Senecæ *epiſt.* 102. in quâ is de *claritate*, quam à *fama* ſecernit, utrùm *bonum* ſit necne, argutiolis Stoicis adſcitis, fuſiſſimè diſceptat. Dio quidem Pruſ. *orat.* 24. Ἐπεὶ τό γε ἐπαινεῖσθαι καθ' ἑαυτὸ ὑπὸ ἀνθρώπων, οἷοί περ εἰσὶν οἱ πολλοί, ἢ τὸ δυνάσθαι ἐν τοῖς τοιούτοις, ἢ τὸ ἡδέως ζῆν, οὐδὲν ἂν διαφέροι πρὸς εὐδαιμονίαν, τοῦ ψέγεσθαι, καὶ μηδὲν ἰσχύειν, καὶ ἐπιπόνως ζῆν. Attamen, ut Galen. *therapeut. l.* 7. *c.* 1. Ὁ γάρ τοι τῶν πολλῶν ἀνθρώπων ἔπαινος, εἰς μὲν χρείας τινὰς ἐπιτήδειον ὄργανον ἐνίοτε γίγνεται τοῖς ζῶσιν· ἀποθανοῦσι δὲ οὐδὲν ὀνίνησιν, ὥσπερ οὐδὲ τῶν ζώντων ἐνίους. Marcus ipſe etiamſi haud multum iſtud alioqui facere videatur, *l.* 3. § 16. & *infrà* § 51. hac tamen ratione, prout teſtatur Capitolinus, *Erat famæ ſuæ curioſiſſimus: & malè loquentium dictis, vel literis vel ſermone reſpondebat.* Idémque, *Nihil magis timuit & deprecatus eſt, quàm avaritiæ famam: de quâ ſe multis epiſtolis purgat.* Nec ſilendum hîc Chryſippi illud in *lib. de rhetoric.* Οὕτω ῥητορεύσειν καὶ πολιτεύσεσθαι τὸν σοφὸν, ὡς καὶ τοῦ πλούτου ὄντος ἀγαθοῦ, καὶ τῆς δόξης, καὶ τῆς ὑγιείας. Plut. *de Stoic. contradict. c.* 1. dum nimirum ad aliorum rationem captúmque ſeſe accommodat. éſtq; iſta etiam οἰκονομία τις, ut Marcus hîc loquitur. Vide *ad l.* 11. § 18. Πολλὰ κατ' οἰκονομίαν γίνεται.

Πάρες γὰρ νῦν | Xyl. *Omitte enim naturæ munus huic tempori non conveniens, de quo ſuo loco erit diſſerendum.* Verùm iſta ex contextûs verbis quâ ratione erui poſſint non video. Lego itaq; παρεῖς. *omittis enim nunc & amittis*, τὴν φυσικὴν δόσιν, *quod natura tibi conceſſit.* nimirum, ut quod tui eſt officii agas, tuâ ſolius conſcientiâ contentus degas, omniáque tua in te poſita habeas. ut *ſuprà* § 3, 8. & *l.* 2. § 11, 13. & *infr.* § 29. ſic *infr.* § 32. ἀφέντας ποιεῖν τὸ κατὰ τὴν ἰδίαν κατασκευὴν, καὶ τούτῳ ἀρκεῖσθαι. & *lib.* 6. § 16. τὸ κατὰ τὴν ἰδίαν κατασκευὴν κινεῖσθαι, καὶ ἴσχεσθαι. Vide *l.* 5. § 36.

Ἄλλου τινὸς ἐχόμενον λόγου λοιπόν. | lego, ἐχόμενος. *dum ab alterius ſermone pendes.* niſi ſi placuerit cum D. Bootio legere; παρέντες, & ἐχόμενοι λόγου, *omittimus quod noſtrum eſt, dum alterius rei,*

quæ

quæ ſcil. parum ad nos facit, *rationem habemus.* Senſus utrumvis admiſeris, idem futurus eſt. Cæterum λοιπὸν illud vult idem eſſe novæ periochæ initium; ut legi debeat, Λοιπὸν, πᾶν τὸ καὶ ὁπωσοῦν καλὸν, &c. *Denique quicquid pulcrum eſt, ità ex ſe pulcrum eſt, ut aliena laus ei nihil adjiciat.* cui libens aſſentior. Siquidem pari modo Marcum bis uſurpâſſe *ſuperiùs* § 3. deprehendo. quanquam & τὸ λοιπὸν ſatis crebrò etiam ſententiam claudit. Sic Epictet. *l.* 1. *c.* 29. Σιώπα λοιπόν. *Taceto deinceps.* Et Chryſoſt. *in Rom. orat.* 8. Δείξας τοίνυν ἀπὸ τοῦ Ἀβραὰμ τοῦτο, καὶ τὸν Δαβὶδ ἐπάγει λοιπὸν, &c. Itaque diſtinctionem receptiorem in verſione ſecutus ſum.

§ 20. Πᾶν τὸ — καλὸν ἐξ ἑαυτοῦ καλόν | Itaque Galen. *hortator. c.* 8. Τὸ ἀληθινὸν κάλλος ἀκριβῶς ἐξετάζεται αὐτὸ καθ᾽ ἑαυτὸ προσθήκης ἁπάσης γυμνωθέν. Vide *l.* 6. § 40. & *l.* 9. § 31.

Οὐκ ἔχον μέρος τι ἑαυτοῦ τὸν ἔπαινον | Eſt enim ὁ ἔπαινος τῶν ἔξω. ut *ſupr.* § 17.

Οὔτε γοῦν χεῖρον ἢ κρεῖττον τὸ ἐπαινούμενον | Gregor. Naz. *de pace orat.* 3. Ἐμὲ δὲ οὐκ ἀμείψουσιν οἱ εὐφημοῦντες, ἢ δυσφημοῦντες, ὥσπερ οἱ βορβόρῳ μύρον ἀναμιγνῦντες, ἢ μύρῳ βόρβορον, καὶ τὰς ποιότητας τῇ ἐπιμιξίᾳ συγχέοντες, ἵνα δυσχερῶς ὡς μεθισταμένας· ἢ πολλὰ ἂν κατέβαλον χρήματα τοῖς ἐπαινέταις. εἴ με βελτίω τοῖς ἐπαίνοις εἰργάζοντο. νῦν δὲ οὐχ οὕτω τοῦτο ἔχει. πόθεν; ἀλλ᾽ ὅσπερ εἰμὶ, τοῦτο μένω καὶ δυσφημούμενος καὶ θαυμαζόμενος. Apud Plut. *de adulat.* Bio. Εἰ τὸν ἀγρὸν ἐνόμιζεν ἐγκωμιάζων εὔφορον ποιεῖν καὶ εὔκαρπον, οὐκ ἂν ἁμαρτάνειν ἐδόκει, τοῦτο ποιῶν μᾶλλον ἢ σκάπτων καὶ πράγματα ἔχων. οὐ τοίνυν οὐδ᾽ ἄνθρωπος ἄτοπος ἂν εἴη ἐπαινῶν, εἰ τοῖς ἐπαινουμένοις ὠφέλιμος ἐστὶ καὶ πάμφορος. Verùm hoc rejicit, ſubjicitque Plutarch. Ὁ μὲν γὰρ ἀγρὸς οὐ γίνεται χείρων ἐπαινούμενος· ἄνθρωπον δὲ τυφοῦσι καὶ ἀπολλύουσιν οἱ ψευδῶς καὶ παρ᾽ ἀξίαν ἐπαινοῦντες. Cæterùm è contrario, *Virtutem laudatam creſcere, & immenſum calcar gloriam habere, nec parvas animo vires addere*; Naſo monuit *Ponti l.* 4. *el.* 2. & *triſt. l.* 5. *el.* 12. Sed hoc eſt, quod Marcus vult, nihil rei cujuſquam bonitati, eo ipſo quod laudatur, vel accedere vel decedere.

Τὸ δὲ δι᾽ ὄντως καλὸν τινὸς χρείαν ἔχει. | Leg. τὸ δὲ δὴ ὄντως καλὸν [οὐ] τινὸς χρείαν ἔχει, ſenſu exigente & contextûs ſerie. niſi ſi ἐρωτηματικῶς legere placuerit, τινὸς χρείαν ἔχει; *ecquâ re indiget?* Sed illud potius adjecta poſcere videntur. τὸ ὄντως καλὸν Stoicis eſt *virtus* ſola. Vide ad *l.* 2. § 1.

Σμαράγδιον γὰρ ἑαυτοῦ χεῖρον | Annot. Lugd. negativam hic ſine cauſſa interſerit, quum oratio etiam in *edit. Lugd.* ſit erotematica. σμαράγδιον autem diminutè dixit, ut & mox, μαχαίριον, δενδρύφιον, ἀνθύλλιον. & *l.* 2. § 2. & *l.* 7. § 3. ὀψάριον. & *infr.* § 41. ψυχάριον. qualia ab Ariſtophane in *Babyloniis* uſurpata Ariſtoteles monet *rhetor. lib.* 3. *c.* 2. χρυσίδιον, ἱμάτιδιον, λοιδορημάτιον, νοσημάτιον. eáque πρὸς τὸ ἔλαττον ποιεῖν, *ad rem* quâ de agitur, *deprimendam* & *elevandam* conducere plurimùm. nec alio fine uſurpat Marcus noſter. Vide *infr.* § 48.

Εὐθεῖα | Vide *ad l.* 2. § 5.

§ 21. Χωρεῖ ὁ ἀήρ | indè enim *animam* eſſe tenebant Stoici *l.* 2. § 2. eodémque reverti. *l.* 7. § 50.

Πῶς δὲ ἡ γῆ | *Et quomodo terra* Xyl. ac ſi quæſtio propoſita continuetur. cùm ſit ſubjectio, & reſponſio, licèt interrogandi formulâ enunciata; quod & Caſ. advertit. q. d. idem de animis in aërem emiſſis ſentias, quod de corporibus terrâ conditis.

Πρὸς τὴν τινα ἐπιδιαμονὴν | *In alium, qualiſcunq; is fuerit, ſubſiſtendi modum.* Caſ. quod neſcio an vocabulum iſtud ferre poſſit. ego Xylandro aſſentior vertenti, *quum aliquandiu in terra delituère*, vel *permanſère.* idem enim his verbis de animis, vult dicere, quod de corporibus mox illis, πρὸς ἥντινα ἐπιδιαμονήν.

Ἐπὶ ποσὸν συμμείνασαι | Animam corpore exutam *longævam* quidem, non *æternam* tamen aut *immortalem* prorsùs Stoici ſtatuebant. Laërt. *l.* 7. in *Zenone*: Τὴν ψυχὴν μετὰ θάνατον ἐπιμένειν· φθαρτὴν δὲ εἶναι. Cic. Tuſcul. *l.* 1. §. 77. *Stoici vitæ uſuram nobis largiuntur, tanquam cornicibus: diu manſuros (aiunt) animos, ſemper, negant.* Verùm nec hac in parte ſecum invicem conveniebant. Nam, ut Laërt. *ibid.* Κλεάνθης μὲν πάσας ἐπιδιαμένειν φησὶ μέχρις ἐκπυρώσεως. Χρύσιππος δὲ τὰς τῶν σοφῶν μόνον. *Cleanthes univerſas ad mundi conflagrationem uſque permanere: Chryſippus verò ſapientum duntaxat.* Seneca tum ſaltem etiam beatorum animas interituras; *ad Marc. c.* 26. *Nos quoque felices animæ, & æterna ſortitæ, cùm Deo viſum erit iterum iſta moliri, labentibus cunctis, & ipſi parva ruinæ ingentis acceſſio, in antiqua elementa vertemur.* Apud Euſeb. *præpar. l.* 15. *c.* 17. Numenius *de bono l.* 1. (quem cur, *de noſtris*, appellet Lipſius *phyſiolog. Stoic. l.* 3. *c.* 11. Ubi horum pleraque retulit, ego nullus aſſequor) ex Stoicorum ſententia: διαμένειν τὰς τῶν ἀποθανόντων ψυχάς· Et mox: Τὴν δὲ ψυχὴν γενητήν τε καὶ φθαρτὴν λέγουσιν· οὐκ εὐθὺς δὲ τοῦ σώματος ἀπαλλαγεῖσαν φθείρεσθαι, ἀλλ᾽ ἐπιμένειν τινὰς χρόνους καθ᾽ ἑαυτήν. τὴν μὲν τῶν σπουδαίων, μέχρι τῆς εἰς πῦρ ἀναλύσεως τῶν πάντων· τὴν δὲ τῶν ἀφρόνων, πρὸς ποσούς τινας χρόνους. Reſpexit horum Dionyſius Halicarn. (etiamſi leviculè nimis Lipſius, qui vel hoc argumento Stoæ vindicat, niſi ſi Stoicus ſtatim cenſendus, quiſquis Stoicum dogma aliquod recenſet.) ubi dixit, *antiq. l.* 8. Εἰ δὲ ἄφθαρτοι μέχρι τοῦ παντὸς τυγχάνουσιν αἱ ψυχαὶ ἡμῶν οὖσαι, καθάπερ οἴονταί τινες, ἢ χρόνον, μετὰ τὴν ἀπαλλαγὴν τινὰ τῶν σωμάτων, ἐνδιαμένουσι, μήκιστον μὲν αἱ τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν, ἐλάχιστον

Digitized by Google

Ἔκγονοι τῶν μεμνημένων | Vide *ad lib.* 2. § 17. & *infrà* § 35.

Διὰ ἐπτοημένων | *Per attonitos inani famâ.* Xyl. Ut de gloriam ambientibus dictum ſit. non accedo. hunc enim jam rebus humanis exemptum præſumit. Meliùs Caſ. *per admirantes.* alius eſt ὁ περὶ τὴν ὑστεροφημίαν ἐπτοημένος, *qui de fama poſthuma laborat, & circa eam inſanit quodammodo.* alii οἱ ἐπτοημένοι iſtic, *qui eum vitâ jam functum admirantur, celebrántque quaſi cum ſtupore quodam.* Heraclitus apud Plut. *de leg. Poet.* Βλὰξ ἄνθρωπος ἐπὶ παντὶ λόγῳ ἐπτοῆσθαι φιλεῖ. quod idem *lib. de audiend.* τῶν θαυμαστικῶν eſſe ait, *eorum qui nihil non admirari laudibuſque efferre ſolenne habent.*

Τί οὖν τοῦτο πρὸς σε; | Senec. *epiſt.* 77. *Ad nos nihil pertinebit poſterorum ſermo.* Boeth. *conſol. l.* 2. *c.* 7. *Quid eſt quod ad præcipuos etiam viros, qui virtute gloriam petunt, de fama poſt reſolutum morte ſupremâ corpus attineat? nam ſi, quod noſtræ rationes credi vetant, toti moriuntur, nulla eſt omnino gloria: cùm is, cujus ea eſſe dicitur, non extet omnino. Sin verò ſibi mens bene conſcia terreno carcere reſoluta, cœlum libera petit, nonne omne terrenum negotium ſpernet, quæ ſe, cœlo fruens, terrenis gaudet exemptam?* Feſtivè luſit in hanc mentem, quiſquis fuit, *Anthol. l.*3. *c.*6.

Οὔνομά μοι. τί δὲ τοῦτο; πατρὶς δέ μοι. ἐς τί δὲ τοῦτο;
Κλεινοῦ δ' εἰμὶ γένους. εἰ γὰρ ἀφαυροτάτου;
Ζήσας ἐνδόξως, ἔλιπον βίον. εἰ γὰρ ἀδόξως;
Κεῖμαι δ' ἐνθάδε νῦν. τίς τίνι ταῦτα λέγεις;

Πρὸς τὸν ζῶντα τί ὁ ἔπαινος; | ſiquidem, δόξα καὶ ἀδοξία, τῶν ἀδιαφόρων εἰσίν. ut *ſupr. l.* 2. § 11. Deinde; ut Ariſtot. *ethic. l.* 1. *c.* 5. Δοκεῖ ἡ τιμὴ ἐν τοῖς τιμῶσι μᾶλλον εἶναι, ἢ τῷ τιμωμένῳ. itaque non eſt οἰκεῖόν τι. Vide *infr.* § 20.

Δι' οἰκονομίαν τινά | hoc eſt, ὡς μὴ μόνον πιστὸν εἶναι, ἀλλὰ καὶ ἀξιόπιστον φαίνεσθαι. Clem. *pædag. l.* 3. *c.* 11. Itaque Julian. *de viduit. c.* 22. *Nobis neceſſaria eſt vita noſtra, aliis fama noſtra.* Et Aug. nom. *ad fratr. in erem. orat.* 52. *Conſcientia nobis neceſſaria eſt, fama proximo: qui conſcientiâ fidens famam negligit, crudelis eſt.* Verùm ut noſtri mentem meliùs aſſequamur, dogma Stoicum περὶ δόξης καὶ ἐπαίνου, ſive de *fama* & *laude*, penitiùs paulò eſt introſpiciendum. Illi, ut Laert. *l.* 7. in *Zenone*, ἐν τοῖς ἀδιαφόροις, i. e. *in rebus mediis*, quæ nec bonæ nec malæ ſunt, iſta ponebant: quod & noſter facit, *l.*2. § 11. Verùm ἀδιάφορα illa cùm diſtinguerent, in τὰ προηγμένα καὶ τὰ ἀποπροηγμένα, in *præpoſita & rejecta*, ut Cicero vertit: de quibus vide *ad l.*3. § 11. in *præpoſitis*, i.e. *quæ æſtimationem & pretium aliquod haberent*, ut Senec. *de beat. c.* 22. τὴν εὐδοξίαν habebant. Cùm autem rurſus *præpoſita* ſive *præferenda* illa in tres ordines diſpeſcerent, ut quædam *per ſe præponenda* dicerentur, quædam *propter uſum*, quædam *propter utrumq;* περὶ τῆς εὐδοξίας, *de bona fama*, in quo trium iſtorum ordine ei ſedem tribuerent, inter ſe Stoici diſſentiebant. Siquidem, ut Cic. *de finib. l.*3. § 57. Chryſippus & Diogenes, *Utilitate detractâ, nè digitum quidem ejus cauſâ porrigendum eſſe dicebant*, (atque hoc eſt, quod Marcus hîc dixit, εἰ μὴ δι' οἰκονομίαν τινά) qui autem poſt eos fuerunt, cùm Carneadem ſuſtinere non poſſent, *Propter ſe præpoſitam & ſumendam* eſſe dixerunt, eſſeque *hominis ingenui & liberaliter educati, velle bene audire, à parentibus, à propinquis, à bonis etiam viris*, idque *propter rem ipſam*, non *propter uſum*: dicúntque, *ut liberis conſultum volumus, etiamſi poſthumi futuri ſint, propter ipſos; ſic futuræ poſt mortem famæ, tamen eſſe propter rem, etiam detracto uſu, conſulendum.* Verùm ſi cui otium & animus eſt, adeat Senecæ *epiſt.*102. in quâ is de *claritate*, quam à *fama* ſecernit, utrùm *bonum* ſit necne, argutiolis Stoicis adſcitis, fuſiſſimè diſceptat. Dio quidem Pruſ. *orat.*24. Ἐπεὶ τό γε ἐπαινεῖσθαι καθ' ἑαυτὸ ὑπὸ ἀνθρώπων, οἷοί περ εἰσὶν οἱ πολλοί, ἢ τὸ δύνασθαι ἐν τοῖς τοιούτοις, ἢ τὸ ἡδέως ζῆν, οὐδὲν ἂν διαφέροι πρὸς εὐδαιμονίαν, τοῦ ψέγεσθαι, καὶ μηδὲν ἰσχύειν, καὶ ἐπιπόνως ζῆν. Attamen, ut Galen. *therapeut. l.* 7. *c.*1. Ὁ γάρ τοι τῶν πολλῶν ἀνθρώπων ἔπαινος, εἰς μὲν χρείας τινὰς ἐπιτήδειον ὄργανον ἐνίοτε γίγνεται τοῖς ζῶσιν· ἀποθανοῦσι δὲ οὐδὲν ὀνίνησιν, ὥσπερ οὐδὲ τῶν ζώντων ἐνίους. Marcus ipſe etiamſi haud multum iſtud alioqui facere videatur, *l.* 3. § 16. & *infrà* § 51. hac tamen ratione, prout teſtatur Capitolinus, *Erat famæ ſuæ curioſiſſimus: & malè loquentium dictis, vel literis vel ſermone reſpondebat.* Idémque, *Nihil magis timuit & deprecatus eſt, quàm avaritiæ famam: de quâ ſe multis epiſtolis purgat.* Nec ſilendum hîc Chryſippi illud in *lib. de rhetoric.* Οὕτω ῥητορεύσειν καὶ πολιτεύσεσθαι τὸν σοφὸν, ὡς καὶ τοῦ πλούτου ὄντος ἀγαθοῦ, καὶ τῆς δόξης, καὶ τῆς ὑγιείας. Plut. *de Stoic. contradict. c.*1. dum nimirum ad aliorum rationem captúmque ſeſe accommodat. éſtq; iſta etiam οἰκονομία τις, ut Marcus hîc loquitur. Vide *ad l.* 11. § 18. Πολλὰ κατ' οἰκονομίαν γίνεται.

Πάρες γὰρ νῦν | Xyl. *Omitte enim naturæ munus huic tempori non conveniens, de quo ſuo loco erit diſſerendum.* Verùm iſta ex contextûs verbis quâ ratione erui poſſint non video. Lego itaq; παρεὶς. *omittis enim nunc & amittis*, τὴν φυσικὴν δόσιν, *quod natura tibi conceſſit.* nimirum, ut quod tui eſt officii agas, tuâ ſolius conſcientiâ contentus degas, omniáque tua in te poſita habeas. ut *ſuprà* § 3, 8. & *l.* 2. § 11, 13. & *infr.* § 29. ſic *infr.* § 32. ἀφέντας ποιεῖν τὸ κατὰ τὴν ἰδίαν κατασκευὴν, καὶ τούτῳ ἀρκεῖσθαι. & *lib.* 6. § 16. τὸ κατὰ τὴν ἰδίαν κατασκευὴν κινεῖσθαι, καὶ ἴσχεσθαι. Vide *l.* 5. § 36.

Ἄλλου τινὸς ἐχόμενον λόγου λοιπόν. | lego, ἐχόμενος. *dum ab alterius ſermone pendes.* niſi ſi placuerit cum D. Bootio legere; παρέντες, & ἐχόμενοι λόγου, *omittimus quod noſtrum eſt, dum alterius rei,*

quæ

quæ ſcil. parum ad nos facit, *rationem habemus*. Senſus utrumvis admiſeris, idem futurus eſt. Cæterum λοιπὸν illud vult idem eſſe novæ periochæ initium; ut legi debeat, Λοιπόν, πᾶν τὸ καὶ ὁπωσοῦν καλὸν, &c. *Denique quicquid pulcrum eſt, ità ex ſe pulcrum eſt, ut aliena laus ei nihil adjiciat.* cui libens aſſentior. Siquidem pari modo Marcum bis uſurpâſſe *ſuperiùs* § 3. deprehendo. quanquam & τὸ λοιπὸν ſatis crebrò etiam ſententiam claudit. Sic Epictet. *l.* 1. *c.* 29. Σιώπα λοιπόν. *Taceto deinceps.* Et Chryſoſt. *in Rom. orat.* 8. Δείξας τοίνυν ἀπὸ τοῦ Ἀβραὰμ τοῦτο, καὶ τὸν Δαβὶδ ἐπάγει λοιπόν, &c. Itaque diſtinctionem receptiorem in verſione ſecutus ſum.

§ 20. Πᾶν τὸ — καλὸν ἐξ ἑαυτοῦ καλόν | Itaque Galen. *hortator. c.* 8. Τὸ ἀληθινὸν κάλλος ἀκριβῶς ἐξετάζεται αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ περισκέπτων ἀπάτην γυμνωθέν. Vide *l.* 6. § 40. & *l.* 9. § 31.

Οὐκ ἔχον μέρος τι ἑαυτοῦ τὸν ἔπαινον | Eſt enim ὁ ἔπαινος τῶν ἔξω. ut *ſupr.* § 17.

Οὔτε γοῦν χεῖρον ἢ κρεῖττον τὸ ἐπαινούμενον | Gregor. Naz. *de pace orat.* 3. Ἐμὲ δὲ οὐκ ἀμείψουσιν οἱ εὐφημοῦντες, ἢ δυσφημοῦντες, ὥσπερ οἱ βορβόρῳ μύρον ἀναμιγνύντες, ἢ μύρῳ βόρβορον, καὶ τὰς ποιότητας τῇ ἐπιμιξίᾳ συγχέοντες, ἵνα δυσχερεῖναι ὡς μαθητευθείας· ἢ πολλὰ ἂν κατέβαλον χρήματα τοῖς ἐπαινοῦσι, εἴ με βελτίω τοῖς ἐπαίνοις εἰργάζοντο. νῦν δὲ οὐχ οὕτω τοῦτο ἔχει. πόθεν; ἀλλ' ὅπερ εἰμὶ, τοῦτο μένω καὶ δυσφημούμενος καὶ θαυμαζόμενος. Apud Plut. *de adulat.* Bio. Εἰ τὸν ἀγρὸν ἔμελλεν ἐγκωμιάζων εὔφορον ποιεῖν καὶ εὔκαρπον, οὐκ ἂν ἁμαρτάνειν ἐδόκει, τοῦτο ποιῶν μᾶλλον ἢ σκάπτων καὶ πράγματα ἔχων. οὐ τοίνυν οὐδ' ἄνθρωπος ἄτοπος ἂν εἴη ἐπαινῶν, εἰ τοῖς ἐπαινουμένοις ὠφέλιμος ἔστι καὶ πάμφορος. Verùm hoc rejicit, ſubjicitque Plutarch. Ὁ μὲν γὰρ ἀγρὸς οὐ γίνεται χείρων ἐπαινούμενος· ἄνθρωπον δὲ τυφοῦσι καὶ ἀπολλύουσιν οἱ ψευδῶς καὶ παρ' ἀξίαν ἐπαινοῦντες. Cæterùm è contrario, *Virtutem laudatam creſcere, & immenſum calcar gloriam habere, nec parvas animo vires addere*; Naſo monuit *Ponti l.* 4. *el.* 2. & *triſt. l.* 5. *el.* 12. Sed hoc eſt, quod Marcus vult, nihil rei cujuſquam bonitati, eo ipſo quod laudatur, vel accedere vel decedere.

Τὸ δὲ δι' ὄντως καλὸν τινὸς χρείαν ἔχει. | Leg. τὸ δὲ δὴ ὄντως καλὸν [οὐ] τινὸς χρείαν ἔχει, ſenſu exigente & contextûs ſerie. niſi ſi ἐρωτηματικῶς legere placuerit, τινὸς χρείαν ἔχει; *ecquâ re indiget?* Sed illud potius adjecta poſcere videntur. τὸ ὄντως καλὸν Stoicis eſt *virtus* ſola. Vide ad *l.* 2. § 1.

Σμαράγδιον γὰρ ἑαυτοῦ χεῖρον | Annot. Lugd. negativam hìc ſine cauſſa interſerit, quum oratio etiam in *edit. Lugd.* ſit erotematica. σμαράγδιον autem diminutè dixit, ut & mox, μαχαίριον, δενδρύφιον, ἀνθύλλιον. & *l.* 2. § 2. & *l.* 7. § 3. ὀψάριον. & *infr.* § 41. ψυχάριον. qualia ab Ariſtophane in *Babyloniis* uſurpata Ariſtoteles monet *rhetor. lib.* 3. *c.* 2. χρυσιδάριον, ἱματιδάριον, λοιδορημάτιον, νοσημάτιον. eaque πρὸς τὸ ἔλαττον ποιεῖν, *ad rem* quâ de agitur, *deprimendam* & *elevandam* conducere plurimùm. nec alio fine uſurpat Marcus noſter. Vide *infr.* § 48.

Εὐφυΐα | Vide *ad l.* 2. § 5.

§ 21. Χωρεῖ ὁ ἀὴρ | indè enim *animam* eſſe tenebant Stoici *l.* 2. § 2. eodémque reverti. *l.* 7. § 50.

Πῶς δὲ ἡ γῆ | *Et quomodo terra* Xyl. ac ſi quæſtio propoſita continuetur. cùm ſit ſubjectio, & reſponſio, licèt interrogandi formulâ enunciata; quod & Caſ. advertit. q.d. idem de animis in aërem emiſſis ſentias, quod de corporibus terrâ conditis.

Περὶ ἑτέραν τινὰ ἐπιδιαμονὴν | *In alium, qualiſcunq; is fuerit, ſubſiſtendi modum.* Caſ. quod neſcio an vocabulum iſtud ferre poſſit. ego Xylandro aſſentior vertenti, *quum aliquandiu in terra delituère*, vel *permanſère*. idem enim his verbis de animis, vult dicere, quod de corporibus mox illis, περὶ ἥντινα ἐπιδιαμονήν.

Ἐπὶ ποσὸν συμμείνασαι | Animam corpore exutam *longævam* quidem, non *æternam* tamen aut *immortalem* prorsùs Stoici ſtatuebant. Laërt. *l.* 7. in *Zenone*: Τὴν ψυχὴν μετὰ θάνατον ἐπιμένειν· φθαρτὴν δὲ εἶναι. Cic. Tuſcul. *l.* 1. §. 77. *Stoici vitæ uſuram nobis largiuntur, tanquam cornicibus: diu manſuros (aiunt) animos, ſemper, negant.* Verùm nec hac in parte ſecum invicem conveniebant. Nam, ut Laërt. *ibid.* Κλεάνθης μὲν πάσας ἐπιδιαμένειν φησὶ μέχρις ἐκπυρώσεως. Χρύσιππος δὲ τὰς τῶν σοφῶν μόνον. *Cleanthes univerſas ad mundi conflagrationem uſque permanere: Chryſippus verò ſapientum duntaxat.* Seneca tum ſaltem etiam beatorum animas interituras; *ad Marc. c.* 26. *Nos quoque felices animæ, & æterna ſortitæ, cùm Deo viſum erit iterum iſta moliri, labentibus cunctis, & ipſi parva ruinæ ingentis acceſſio, in antiqua elementa vertemur.* Apud Euſeb. *præpar. l.* 15. *c.* 17. Numenius *de bono l.* 1. (quem cur, *de noſtris*, appellet Lipſius *phyſiolog. Stoic. l.* 3. *c.* 11. Ubi horum pleraque retulit, ego nullus aſſequor) ex Stoicorum ſententia; διαμένειν τὰς τῶν ἀποθανόντων ψυχάς· Et mox: Τὴν δὲ ψυχὴν γενητήν τε καὶ φθαρτὴν λέγουσιν· οὐκ εὐθὺς δὲ τοῦ σώματος ἀπαλλαγεῖσαν φθείρεσθαι, ἀλλ' ἐπιμένειν τινὰς χρόνους καθ' ἑαυτήν. τὴν μὲν τῶν σπουδαίων, μέχρι τῆς εἰς πῦρ ἀναλύσεως τῶν πάντων· τὴν δὲ τῶν ἀφρόνων, πρὸς πόσους τινὰς χρόνους. Reſpexit horum Dionyſius Halicarn. (etiamſi leviculè nimis Lipſius, qui vel hoc argumento Stoæ vindicat, niſi ſi Stoicus ſtatim cenſendus, quiſquis Stoicum dogma aliquod recenſet.) ubi dixit, *antiq. l.* 8. Εἰ δὲ ἄφθαρτοι μέχρι τοῦ παντὸς τυγχάνουσιν αἱ ψυχαὶ ἡμῶν οὖσαι, καθάπερ οἴονταί τινες, ἢ χρόνον, μετὰ τὴν ἀπαλλαγὴν τινὰ τῶν σωμάτων, ἐνδιαμένουσι, μήκιστον μὲν αἱ τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν, ἐλάχιστον

ἢ αἱ τῶ κακῶν, &c. Reſpexit & Tacitus in *gricola*, ab eodem adductus; (quem tamen nemo, opinor, Stoicum fuiſſe ſuſpicabitur) ubi ait; *ſi, ut ſapientibus placet, non cum corpore extinguuntur animæ Magnæ.* Nam quòd, ut Seneca *epiſt.* 57. *exiſtimabant animam hominis magno pondere extritam, permeare non poſſe, & ſtatim ſpargi, quia non fuerit illi exitus liber.* quod & Statius *Theb. l.* 6. de auri ſcrutatore montis ruinâ oppreſſo;

——latet intus, monte ſoluto
Obrutus, ac penitus fractum obductúmque cadaver
Indignantem animam propriis non reddidit aſtris.

Ridet ac refutat Seneč. *ibid. Quemadmodum enim*, inquit, *flamma non poteſt opprimi: nam circa id diffugit, quò urgetur: quemadmodum aer verbere aut ictu non læditur, nec ſcinditur quidem: ſic animus, qui ex tenuiſſimo conſtat, deprehendi non poteſt, nec intra corpus affligi: ſed beneficio ſubtilitatis ſuæ, per ipſa, quibus affligitur, erumpit.* Servius verò, unde habeat, neſcio, quod de Stoicis aſſeruit *ad Æn.l.*3. dicere eos *tam diu durare animam, quamdiu durat & corpus.* ideoque *Ægyptios ſapientiæ peritos, condita diutiùs reſervare cadavera*, (quaſi ſcil. à Stoa dogma iſtud arripuerint) *ut anima multo tempore perduret, & corpori ſit obnoxia, nec citò ad alia redeat.*

Μεταβάλλειν, καὶ χεῖσθαι, καὶ ἐξάπτεσθαι] Non ergò uſque ad ἐκπύρωσιν, ſive *conflagrationem*, ut illi ſuperiùs adducti, permanere vult Marcus noſter: ſed *ſolvi, immutari, refundi, redaccendi*, ut aliis ſuccedentibus & ſubeuntibus quotidie locum faciant: prout de corporibus dixerat in terram reſolutis. Atque hoc eſt fortaſſe quod Epiphanius voluit, ubi de Stoicis dixit *l.*1. *hær.*5. μετάγγισμός τε ψυχῶν καὶ μετενσωματώσεις ἀπὸ σώματος εἰς σῶμα πρόσεμβασις σωμάτων, ἢ δ' αὖ πάλιν εἰσδύσεις καὶ ἀνάπαλιν ψυχώσεις. Et ex Epiphanio Joan. Damaſcen. in *lib. de hæreſ. Stoici animum de corpore in corpus migrare volunt.* Quo nomine Pythagoreis adjungit Stoicos Lactantius *inſtitut. lib.* 3. *c.* 18. *Supereſſe animam poſt mortem Pythagorici & Stoici dixerunt: eámque non naſci, ſed inſinuari in corpora, & de aliis in alia migrare.* Ambigit certè Senec. *ep.*65. *Semel*, inquit, *hæc mihi videnda ſint, an ſæpè.* Verùm aliud longè hac in parte Stoicus noſter hic, quàm Pythagoras olim cenſebat. nec conſentiunt ſibi invicem in Stoicorum dogmate recenſendo, aut Epiphanio Lactantius, cùm ille *animas* dicit ἀνάπαλιν ψυχοῦσθαι; iſte, non *naſci*, ſed *inſinuari* duntaxat; aut etiam ſibiipſi Epiphanius, in eo quod ſubjungit; μέρος δὲ θεοῦ καὶ ἀθάνατον τὴν ψυχὴν ἡγοῦνται· quomodo enim *immortalem* ſtatuunt, quam *naſci ſæpiùs* contendunt? Utrumq; verò Stoicis falsò tributum ab Epiphanio aſſerit Dionyſ.Petav. Habent tamen aliquid Stoici dogmati Pythagorico affine, quòd ex animarum materia quaſi conflata & recocta novas procudi & produci ſtatuunt. Verùm hac ratione, non magìs *animæ* quàm *corpori immortalitatem* aſſerunt, non minùs *animæ* quàm *corpori corruptionem & mortalitatem* adſcribunt. Atque hac ratione forſan accipi voluit, quod, referente Luciano, Demonax Cynicus, interroganti, εἰ ἀθάνατος ἡ ψυχή, reſpondit, Ἀθάνατος, ἀλλ' ὡς πάντα. Vide *l.* 8. § 18. Tale quid & Oraculum apud Stob. *tom.* 1. *l.*1. *tit.*4. de Animis;

Ἄλλος δ' ἐξ ἄλλου ψυχούμενος, ἠδ' ἀνακλασθεὶς,
Ψυχὰς τεὶ γενέσεως ἐν φύσεσι ...

Ex alio tamen eſt alius, ſempérque novatur,
Natura inſinuans ſeſe genitalibus arvis. Grot.

Servius interim, loco ſuperius recenſito, *Stoicos* ait *mediam viam ſecutos, cùm Plato animam perpetuam dixerit, & ad diverſa corpora tranſitum facere ſtatim pro meritis vitæ prioris: Pythagoras verò, non μετεμψύχωσιν, ſed παλιγγενεσίαν eſſe dicat, hoc eſt, redire, ſed poſt tempus.*

Ἐξάπτεσθαι] *Connectuntur.* Xyland. perperam. Verto, *accenduntur*, vel *ſuccenduntur*. Senec.pariter *epiſt.*54. *Nos quoque, & accendimur, & extinguimur.* Alluſum eſt ad eorum dogma, qui *animam igneam* ſtatuebant. In quo cenſu cum aliis haud paucis & Stoici. Plut. *de Philoſ. placit. l.* 4. *c.* 3. *de Animæ natura*: Οἱ ἀπὸ Ἀναξαγόρου ἀεροειδῆ ἔλεγον. οἱ Στωικοὶ πνεῦμα θερμόν. Δημόκριτος πυρώδη σύγκριμα. Stob. *tom.* 1. *l.* 1. *tit.* 46. Ἀναξαγόρας, Ἀναξιμένης, Ἀρχέλαος, Διογένης, ἀεροειδῆ. Οἱ Στωικοί, πνεῦμα νοερὸν, θερμόν. Παρμενίδης δὲ καὶ Ἵππαρχος, πυρώδη. Δημόκριτος, πυρώδες σύγκριμα. Ἀδήλωτος, ἐκ πυρὸς εἶναι. Διογένης ὁ Ἀπολλωνιάτης, ἐξ ἀέρος. Ἵππων ἐξ ὕδατος. quo loco pro Ἵππαρχος leg. Ἵππασος. Sic enim Theodoret. *therapeut. lib.* 5. Ἀναξιμένης δὲ Ἀναξίμανδρος καὶ Ἀναξαγόρας καὶ Ἀρχέλαος, ἀερώδη τῆς ψυχῆς τὴν φύσιν εἰρήκασιν· οἱ δέ γε Στωικοὶ, πνεῦμα ἁπλῶς, θερμὸν μετέχον τοῦ θερμοῦ. Παρμενίδης δὲ καὶ Ἵππασος καὶ Ἡράκλειτος πυρώδη· ὁ δὲ Ἡρακλείδης, φωτοειδῆ· Ἐπίκουρος δὲ τετράδιον πάντων ποιότητων κρᾶμα, πυρώδες καὶ ἀερώδες καὶ πνευματικὸν καὶ τέταρτόν τι ἀκατονόμαστον· ὁ δὲ Ἐμπεδοκλῆς μίγμα ἐξ αἰθερώδους καὶ ἀερώδους οὐσίας· Κριτίας δὲ, ἐξ αἵματος καὶ ἐξ ὑγροῦ. De Democr. etiam Ariſtot. *de anim. l.* 1. *c.* 2. πῦρ τι καὶ θερμόν φησιν αὐτὴν εἶναι. Tertull. *de anima c.* 5. *Animam effingunt Hipparchus & Heraclitus, ex igni; Hippon & Thales, ex aqua; Empedocles & Critias, ex ſanguine; Epicurus, ex atomis; Critolaus & Peripatetici ejus, ex quinta neſcio qua ſubſtantia: Stoici, penè nobiſcum, ſpiritum prædicant*; verùm hunc igneum. Apud Laert *l.*7. Zeno & Poſidonius, Πνεῦμα ἔνθερμον εἶναι τὴν ψυχήν. Galen. *de anim. ſeq. corp. temperat. cap.* 4. Stoicis animam eſſe κρᾶσιν ἐν συμμετρίᾳ γιγνομένης τῆς ἀερώδους καὶ πυρώδους οὐσίας. Cicer. *Tuſcul. lib.* 1. *Zenoni Stoico animus ignis videtur.* Et *de natur. Deor.*

Deor. l. 3. Omnia Stoici ſolent ad igneam naturam referre; Heraclitum, opinor, ſecuti. Et mox: *Dicunt omnem vim eſſe ignem. itaque & animantes cùm calor defecerit, interire: & in omni natura rerum id vivere, id vigere, quod caleat.* Ità Chryſippus *de provid. l.* 1. Διόλου μὲν γὰρ ὢν ὁ κόσμος πυρώδης, εὐθὺς καὶ ψυχή ἐστιν ἑαυτοῦ καὶ ἡγεμονικόν. Idemque de Sole pariter, quem ἔμψυχον καὶ πύρινον, aſtríſque, quæ etiam *animata* cenſebat, *de natur. l.* 3. Οἱ δ' ἀστέρες ἐκ θαλάσσης μετὰ τοῦ ἡλίου ἀνάπτονται. Quem idcirco hoc nomine exagitat Plut. *de Stoic. contrad. c.* 38. & *de commun. notit. c.* 41. quod cùm *animam* ſtatuat τῇ περιψύξει καὶ πυκνώσει, οἷον στομώσει τινί, hoc eſt, *infrigidatione, & condenſatione, ferri inſtar, quod obfirmandi cauſſâ, candens etiamnum, aquâ tingitur, produci*; unde & ψυχὴν παρὰ τὴν ψύξιν dictam. (vide *ad l.* 12. § 24.) idem tamen, ὅταν ἐκπυρώσις γένηται, διόλου ζῆν καὶ ζῶον εἶναι, *tunc vivere cuncta atque animari dicat, cùm ignitio quaſi quædam obvenerit*; itaq; ποτὲ μὲν τὴν ἄναψιν, ποτὲ δὲ τὴν περίψυξιν, ἀρχὴν ἐμψυχίας ποιεῖν, *nunc infrigidationem, nunc accenſionem principium animationis conſtituere.* cúmque animam, quàm πῦρ νοερὸν, i. e. *ignem intelligibilem* definit, περιψύξει τινὶ produci velit; torqueri poſſe in Chryſippum, quod Cleanthes olim reſpondit, narranti cuidam, vidiſſe ſe ἐγχέλεις ἐν ὕδατι θερμῷ ζώσας, *anguillas quæ in aqua calida degerent*; οὐκοῦν ἐν ψυχρῷ αὐτὰς ἑψήσομεν. *In frigida igitur coquemus eas.* Sed & Porphyr. *ad Boethium de anima*, apud Euſeb. *præpar. l.* 15. *c.* 8. Πῶς δὲ ἐκ αἱμάτων γέγονεν, ὃ προσῆκέ πως ἔχειν αὐτὴν ἀποδιδοὺς, ἢ πῦρ νοερὸν, τῇ περιψύξει καὶ οἷον βαφῇ τοῦ ἀέρος ἀναφθὲν, ἢ στομωθέν; Verùm de ignea animæ natura Stoicis conſentiunt, Phurnutus, an Cornutus, *de Deis c.* 3. Καὶ γὰρ αἱ ἡμέτεραι ψυχαὶ πῦρ εἰσι. Varro *de ling lat. lib.* 4. *Ignis à naſcendo, quòd hinc naſcitur omne: & quòd naſcitur, igneſcit; ideò calet: ut qui denaſcitur, ignem amittit, ac frigeſcit.* Et ibid.

Ova parire ſolet genu' pennis condecoratum;
non animas, ut ait Ennius.
Indè venit, pullis divinitus inſinuans ſe,
Ipſa anima: ———

ſive, ut Zeno Cittieus, animalium ſemen ignis, qui anima & mens; qui calor è cælo, quia hic innumerabiles & immortales ignes. Itaque Epicharmus Ennii de mente humana dicit;

Iſtic eſt de Sole ſumptus ignis, iſque mentis eſt.

Sic enim Scaliger reſtituit. Idemque Ennius in *Epicharmo* à Priſciano *l.* 6. prolatus:

Terra corpus eſt; at mentis ignis eſt.

Virgilius *Æn. l.* 6.

Igneus eſt ollis vigor, & cœleſtis origo.

E noſtris etiam Lactant. *de opific. Dei c.* 8. *eo* (*capite* ſcil.) *mens, & ignis ille divinus, tanquam cælo, tegitur.* Cùm autem anima ignis haberetur, quo acceſſo homines vivere, extincto emori neceſſe exiſteret; enatum eſt hinc delirium illud, de quo Servius *ad Æn. l.* 1. *Grave* nimirum *eſſe, perire naufragio, quia anima eſt ignea, & perire videtur in mari.* id quod tangit etiam Syneſius in *epiſt.* 3. digitum ſimul intendens ad dictum quoddam Homericum, quod huc trahi ſolebat; *Odyſſ.* δ. *v.* 511.

Αἴας δ' ἐξαπόλωλεν, ἐπεὶ πίεν ἁλμυρὸν ὕδωρ.
Ajax diſperiit, poſtquam bibit æquoris undam.

Εἰς τὸν τῶν ὅλων σπερματικὸν λόγον ἀναληφθῆναι | Laert. *l.* 7. in *Zenone*; de Stoicis agens: Δοκεῖ δὲ αὐτοῖς τὴν ψυχὴν αἰσθητικὴν εἶναι τὸ συμφυὲς ἡμῖν πνεῦμα· φθαρτὴν δὲ εἶναι· τὴν δὲ τῶν ὅλων ἄφθαρτον, ἧς μέρη εἶναι τὰς ἐν τοῖς ζῴοις. Quid clarius? Hinc tamen *immortalem eſſe animam* concludebat Pythagoras, referente Laertio *lib.* 8. Εἶναι δὲ τὴν ψυχὴν ἀπόσπασμα τοῦ αἰθέρος ——— ἀθάνατόν τε εἶναι αὐτήν· ἐπειδήπερ καὶ τὸ ἀφ' οὗ ἀπέσπασται, ἀθάνατόν ἐστι. Numenius *de bono l.* 1. Εἶναι δὲ τὴν ψυχὴν ἐν τῷ ὅλῳ φασὶν, ὃ καλοῦσιν αἰθέρα· ——— τὰς δὲ λοιπὰς προσπεφυκέναι ταύτῃ. Et mox: Ἔνιοι δὲ τὴν μὲν τοῦ ὅλου ἀΐδιον· τὰς δὲ λοιπὰς συμμίγνυσθαι ἐπὶ τελευτῇ εἰς ἐκείνην. Videmus hìc, quis ſit ille λόγος σπερματικὸς, de quo iſtìc, & *ſupr.* § 14. & denuò *l.* 6. § 24. Unam ſcil. animam communem, & univerſalem ſomniabant Stoici, unde reliquæ omnes eſſent quaſi deciſæ ſive quæ reliquarum omnium fons quidam exiſteret; in quem etiam denuò quaſi refunderentur. Vide *ſuprà* § 4. *infr.* § 23. & 34. & *l.* 9. § 7. Verùm Mercurius *Ægyptius*, referente Tertulliano *de anim. c.* 33. dicit, *animam digreſſam à corpore non refundi in animam univerſi, ſed manere determinatam.*

Ταῖς προσυποδεχομέναις | *Adventantibus.* Xyl. *inſuper excipiendis*, atque intra ſedem eandem recipiendis. Sed quoquo modo verteris, legendum videtur, προσυπονοιχιζομέναις. nam Caſ. dum vulgatam ſequitur ſcripturam, Marci mentem minus cepit. Par mendum apud Tatianum *adv. Græc. c.* 29. animadvertere licet. Πῶς ὕλη καλὸν προσωπώπτειν τὴν εἰς τοὺς μεμηνότας βοήθειαν, καὶ μὴ τῷ Θεῷ; leg. προσοικειοῦν. iterata litera ſcriptorem minùs cautum fugerat. Quod autem de animabus Marcus, idem de hominibus pariter Epictet. *l.* 3. *c.* 26. Ἐξελθεῖν ὡς ἄλλοις τόπον. δεῖ γενέσθαι καὶ ἄλλους, καθάπερ καὶ σὺ ἐγένου, καὶ γενομένους ἔχειν χώραν, καὶ οἰκήσεις, καὶ τὰ ἐπιτήδεια. ἂν δ' οἱ πρῶτοι μὴ ὑπεξάγωσι, τί ἀπολείπεται;

Ἐφ' ὑποθέσει τοῦ τὰς ψυχὰς διαμένειν | Nihil itaque certi hìc ſtatuit Marcus. Sed & ambiguè paſſim loquitur. *l.* 3. § 3. εἰ μὲν εἰς ἕτερον βίον. & *lib.* 6. § 24. ἤτοι ἐλήφθησαν εἰς τοὺς τοῦ κόσμου σπερματικοὺς λόγους, ἢ διεσκεδάσθησαν εἰς τὰς ἀτόμους. & *l.* 7. § 32. ἤτοι σβέσις ἢ μετάστασις. quibus gemina habet, & *l.* 7. § 50. & *l.* 8. § 25, 58. & *l.* 10. § 7. Nec aliter Seneca, qui veſtigium quâ ſi-

gat

Digitized by Google

gat, incertum planè ſe prodit; nunc in hanc partem, nunc in alteram inclinans, prout argumenti, in quo verſabatur, ratio trahere aut propellere videbatur. Polybium de fratre defuncto compellans, *c.* 28. *Nè invideris fratri tuo: quieſcit tandem tutus, tandem æternus eſt. fruitur nunc aperto & libero cœlo: ex humili & depreſſo in eum emicuit locum, quiſquis ille eſt, qui ſolutas vinculis animas beato recipit ſinu. Erras: frater tuus non perdidit lucem, ſed ſecuriorem ſortitus eſt. non reliquit ille nos, ſed anteceſſit.* Helviam matrem de filii exilio mœrore plenam refocillans; *c.* 17. *Qualem me cogites, accipe. lætum ac alacrem, velut optimis rebus. Sunt autem optimæ, quum animus —— ad ſumma prorumpit, & pulcherrimo divinorum ſpectaculo fruitur, æternitatiſque ſuæ memor, in omne quod fuit, futurúmque eſt omnibus ſeculis, vadit.* Marciæ de filii exceſſu dejectæ animum erigens *c.* 25. *Non eſt quòd ad ſepulchrum filii tui curras. peſſima ejus, & ipſi moleſtiſſima iſtic jacent, oſſa cinereſque: non magis illius partes, quàm veſtes, aliáque tegumenta corporum. Integer ille, nihilque in terris relinquens, fugit, & totus exceſſit: paulùmque ſupra nos commoratus, dum expurgatur, & inhærentia vitia ſitúmque omnem mortalis ævi excutit; deinde ad excelſa ſublatus, inter felices currit animas; excipitque illum cœtus ſacer, Scipiones, Catonéſque, utique contemptores vitæ, & mortis beneficio liberi.* & quæ ſequuntur. Lucilio itidem ubi animum vult addere, & adversùs mortis formidinem confirmare, *epiſt.* 102. *Cùm venerit dies ille, qui mixtum hoc divini humaníque ſecernat, corpus hoc ubi inveni, relinquam: ipſe me diis reddam. nec nunc ſine illis ſum, ſed gravi terrenóque detineor. per has mortalis ævi moras, illi meliori vitæ longioríque proluditur. quemadmodum novem menſibus nos tenet maternus uterus, & præparat, non ſibi, ſed illi loco in quem videmur emitti, jam idonei ſpiritum trahere, & in aperto durare: ſic per hoc ſpatium, quod ab infantia patet in ſenectutem, in alium naturæ ſumimur partem. alia origo nos expectat, alius rerum ſtatus. nondum cœlum niſi ex intervallo pati poſſumus. Proinde intrepidus horam illam decretoriam proſpice: non eſt animo ſuprema, ſed corpori. Dies iſte, quem tanquam extremum reformidas, æterni natalis eſt. Depone onus. quid cunctaris, quaſi non priùs quoq; relicto, in quo latebas, corpore exieris? Hæres, & reluctaris. tum quoque magno niſu matris expulſus es. gemis, ploras. & hoc ipſum flere, naſcentis eſt. ſed tunc debebat ignoſci. rudis & imperitus omnium veneras: ex materno viſcerum calido molliquc fomento, afflavit aura liberior. Nunc tibi non eſt novum ſeparari ab eo, cujus antè pars fueris. æquo animo membra jam ſupervacua dimitte; & iſtud corpus inhabitatum diu pone. ſcindetur, obruetur, abolebitur. quid contriſtaris? ità ſolet fieri. pereunt ſemper velamenta naſcentium. quid iſta ſic diligis, quaſi tua? iſtis opertus es, Veniet, qui te revelet, dies, & ex contubernio fœdi atque olidi ventris educat. Hinc nunc quoque tu, quantùm potes, ſubvola: jam hinc altius aliquid ſublimiúſque meditare. Aliquando naturæ tibi arcana retegentur: diſcutietur iſta caligo; & lux undique clara percutiet. tunc in tenebris vixiſſe dices, cùm totam lucem totus aſpexeris: quam nunc per anguſtiſſimas oculorum vias obſcurè intueris, & tamen admiraris tam procul. quid tibi videbitur divina lux, cùm illam ſuo loco videris? hæc cogitatio nihil ſordidum animo ſubſidere ſinit, nihil humile, æternitatem proponere.* Vides, quàm magnanimè, quàm magnificè ſe effert, dum mulierculis ſolamina adhibet: dum Lucilium ſuum altiùs erigere conatur: dum Tyranni liberto fœdiſſimè adulatur: ὡς χρεὼς ὑπεξαιρέτους ἀναμφισβήτως de iſtis pronunciat. Verùm, ut idem ille *epiſt.* 82. *Magna hæc verba excidunt, cùm mors propiùs acceſſit.* Vis igitur, quibus animam jam agens, rationibus ac cogitationibus ipſe ſe ſuffulciebat: & (ſi Lucretio ſaltem fidem adhibemus, qui de morti propinquis cecinit *l.* 3.

Nam veræ voces tum demum pectore ab imo
Ejiciuntur, & eripitur perſona, manet res.)

Quid reverà Seneca ipſe hac in parte ſenſerit? Audi Lucilium ſuum alibi ſic alloquentem, *ep.* 54. *Uni morbo quaſi aſſignatus ſum. ſatis apte dici ſuſpirium poteſt. nullum mihi videtur moleſtius. aliud enim quicquid eſt, ægrotare eſt. hoc eſt animam agere. itaq; medici hanc, meditationem mortis vocant. faciet aliquando ſpiritus ille, quod ſæpe conatus eſt. Ego verò & in ipſa ſuffocatione non deſii cogitationibus lætis ac fortibus acquieſcere. Quid hoc eſt? inquam. tam ſæpe mors experitur me? faciat. at ego illam diu expertus ſum. Quando? inquis. antequam naſcerer. Mors eſt, non eſſe. id, quod antè fuit: ſed quale ſit, jam ſcio.* (ità ſunt diſtinguenda, quæ in excuſis, ſerie continuatâ, ſenſu nullo bono, leguntur) *hoc erit poſt me, quod ante me fuit. Si quid in hac re tormenti eſt, neceſſe eſt & fuiſſe antequam prodiremus in lucem: atqui nullam ſenſimus tunc vexationem. Rogo, non ſtultiſſimum dicas, ſi quis exiſtimet lucernæ pejùs eſſe cùm extincta eſt, quàm antequam accenderetur? nos quoque accendimur, & extinguimur: medio illo tempore aliquid patimur: utrinque verò alta ſecuritas eſt.* Libet illud Tragici ex Phœniſſis hîc uſurpare,

Ὅδ᾽ Οἰδίπους ὃς καὶ τὰ κλεῖν᾽ αἰνίγματα;

& Homericum illud *Odyſſ.* π. *v.* 181.

Ἀλλοῖός μοι, ξεῖνε, φάνης νέον, ἠὲ πάροιθεν.

quantùm enim Seneca iſte ab illo mutatus; qui de *animæ immortalitate* tam erectè, tam elatè differebat; tam diſertè, tam clarè, tam fidenter pronunciabat? Etenim quid iſta ſunt aliud quàm quod Euripides *Troad.*

Τὸ μὴ γενέσθαι τῷ θανεῖν ἴσον λέγω.
Non eſſe natum, & mortuum eſſe, idem puto.

Quod Lucretius *l.* 3.

Reſpice item, quàm nil ad nos anteacta vetuſtas
Temporis æterni fuerit, quàm naſcimur, antè.

Hoc

Digitized by Google

Hoc igitur ſpeculum nobis natura futuri
Temporis exponit poſt mortem denique noſtram.

quod Plinius *hiſt. nat. l.* 7. *c.* 55. *Omnibus à ſupremo die eadem, quæ ante primum: nec magis à morte ſenſus ullus, aut corpori, aut animæ, quàm ante natalem.* quod ipſi denique in eadem *ad Marciam conſolatione* excidit, *c.* 19. *Mors nos in eadem tranquillitate, in qua antequam naſceremur jacuimus, reponit.* Itaque paſſim fluctuabundus, anceps, ambiguus. *epiſt.* 63. *Fortaſſe; ſi modò ſapientum vera fama eſt, recepitque nos locus alius; quem putamus periiſſe, præmiſſus eſt.* Et *epiſt.* 76. *Si modo ſolutæ corporibus animæ manent, felicior illis ſtatus reſtat, quàm eſt dum verſantur in corpore.* Idem *epiſt.* 117. *Cùm de animarum æternitate diſſerimus, non leve momentum apud nos habet conſenſus hominum, aut timentium inferos, aut colentium.* Verùm iſta ipſe rejicit, ridet, pro fabulis habet, *epiſt.* 82. & *ad Marc. c.* 19. Imò ſomnii fermè loco ponit dogma hoc ipſum, ſive ὑπόληψιν potiùs. Ità enim *epiſt.* 102. *Quomodo moleſtus eſt jucundum ſomnium videnti, qui excitat: aufert enim voluptatem, etiamſi falſam, effectum tamen veræ habentem: ſic epiſtola tua mihi fecit injuriam. revocavit enim me cogitationi aptæ traditum, & iturum, ſi licuiſſet, ulteriùs. Juvabat de æternitate animarum quærere; imò mehercule credere. credebam enim facilè opinionibus magnorum virorum, rem gratiſſimam promittentium magis quàm probantium. dabam me ſpei tantæ. — ſubitò experrectus ſum.* Ità & à Stoicis ſuis ſecedit Seneca, dum *non probatis*, uti ipſe cenſet, *aſſentitur temerè*, tum & ad Scepticos inclinat, dum in quo inſiſtat, *nihil certi* habere profitetur. Quid divinus ille Plato, aut Socrates potiùs, quo nemo in hoc negotio aut fortiùs aut fidentiùs aut efficaciùs etiam verſatus videtur? Diſſertationem ſcil. uberrimam ſpecioſiſſimámque in *Phædone* aggreſſurus his verbis præfatur: Ὡς κινδυνεύω ἔγωγε ἐν τῷ παρόντι περὶ αὐτοῦ τούτου οὐ φιλοσόφως ἔχειν, ἀλλ' ὥσπερ οἱ πάνυ ἀπαίδευτοι, φιλονείκως· καὶ γὰρ ἐκεῖνοι ὅταν περί του ἀμφισβητῶσιν, ὅπῃ μὲν ἔχει περὶ ὧν ἂν ὁ λόγος ᾖ, οὐ φροντίζουσιν, ὅπως δὲ ἃ αὐτοὶ ἔθεντο, ταῦτα δόξει τοῖς παροῦσι, τοῦτο προθυμοῦνται. καὶ ἐγώ μοι δοκῶ ἐν τῷ παρόντι τοσοῦτον μόνον ἐκείνων διοίσειν. οὐ γὰρ ὅπως τοῖς παροῦσιν ἃ ἐγὼ λέγω δόξει ἀληθῆ εἶναι προθυμήσομαι, εἰ μὴ εἴη πάρεργον, ἀλλ' ὅπως αὐτῷ ἐμοὶ ὅτι μάλιστα δόξει, οὕτως ἔχειν· λογίζομαι γὰρ, ὦ φίλε ἑταῖρε, (καὶ θέασαι ὡς πλεονεκτικῶς). εἰ μὲν τυγχάνει ἀληθῆ ὄντα ἃ ἐγὼ λέγω, καλῶς δὴ ἔχει τὸ πεισθῆναι. εἰ δὲ μηδέν ἐστι τελευτήσαντι, ἀλλ' οὖν τοῦτόν γε τὸν χρόνον αὐτὸν τὸν πρὸ θανάτου ἧττον τοῖς παροῦσιν ἀηδὴς ἔσομαι ὀδυρόμενος. ἡ δὲ ἄγνοιά μοι αὕτη οὐ ξυνδιατελεῖ (κακὸν γὰρ ἂν ἦν) ἀλλ' ὀλίγον ὕστερον ἀπολεῖται. Quid illa ejuſdem in *apologia* extrema? Ἀλλὰ γὰρ ἤδη ὥρα ἀπιέναι, ἐμοὶ μὲν ἀποθανουμένῳ, ὑμῖν δὲ βιωσομένοις· ὁπότεροι δὲ ἡμῶν ἔρχονται ἐπὶ ἄμεινον πρᾶγμα, ἄδηλον παντὶ πλὴν ἢ τῷ θεῷ. *Sed tempus eſt jam hinc abire, me, ut moriar, vos, ut vitam agatis: utrum autem ſit melius, Dii immortales ſciunt; hominem quidem ſcire arbitror neminem.* Cicer. *Tuſc. l.* 1. qui & ipſe in hoc argumento *probabilia tantùm conjecturâ ſequi* ſe profitetur, *cùm ultrà quò progrediatur, quàm ut veriſimilia dicat non habeat; certa dicturos, qui & percipi ea poſſe dicunt, & ſe ſapientes eſſe profitentur.* Quò faciunt & quæ loco ſuprà dicto Socrates ille idem paulò antè poſuerat: Τὸ γάρ τοι θάνατον δεδιέναι, οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν, ἢ δοκεῖν σοφὸν εἶναι μὴ ὄντα. δοκεῖν γὰρ εἰδέναι ἐστὶν ἃ οὐκ οἶδεν. οἶδε μὲν γὰρ οὐδεὶς τὸν θάνατον, &c. Diſſertationem deniq; de argumento hoc ſuam, his tandem verbis (quod & Lactantio, *Inſtitut. l.* 7. *c.*8. obſervatum) concludit, *Harum ſententiarum quæ vera ſit, Deus aliquis viderit.* quid ſunt autem, inquam, hæc omnia, niſi ignorantiæ hac in re propriæ ingenua confeſſio, claram ſatis & illorum perſtrictionem in ſe continens, qui certi aliquid de ea ſtatuerent? Nec ſunt aliuſmodi, quæ in Phædone Magnus idem ille de ſe, ad ſuos; Νῦν δὲ εὖ ἴστε, ὅτι παρ' ἄνδρας τε ἐλπίζω ἀφίξεσθαι ἀγαθούς· καὶ τοῦτο μὲν οὐκ ἂν πάνυ διισχυρισαίμην. ubi & de ſtatu animæ poſt mortem diſſertationem illam prolixam ſic claudit: Καλὸν τὸ ἆθλον, καὶ ἡ ἐλπὶς μεγάλη. τὸ μὲν οὖν ταῦτα διισχυρίζεσθαι οὕτως ἔχειν ὡς ἐγὼ διελήλυθα, οὐ πρέπει νοῦν ἔχοντι ἀνδρί. ὅτι μέντοι ἢ ταῦτ' ἐστὶν, ἢ τοιαῦτ' ἄττα, περὶ τὰς ψυχὰς ἡμῶν καὶ τὰς οἰκήσεις, ἐπείπερ ἀθάνατόν γε ἡ ψυχὴ φαίνεται οὖσα, τοῦτο καὶ πρέπειν μοι δοκεῖ, καὶ ἄξιον κινδυνεῦσαι οἰομένῳ οὕτως ἔχειν. καλὸς γὰρ ὁ κίνδυνος. Sunt enim utique & hæc, prout priora illa, optantis ſperantiſq; potiùs, quàm ſpondentis ſtatuentiſve, vera eſſe quæ opinatur: & in minore damno ponentis, etiamſi falſa autumet. Scitè proinde Tert. de anim. *c.* 1. *Adeò omnis illa tunc ſapientia Socratis, de induſtria venerat conſultæ æquanimitatis, non de fiducia compertæ veritatis.* Ità ſummi illi philoſophi, ſapientiæ nomine turgidi, animæ æternitatem vitámq; futuram, *fide dimidiatâ*, ut Minutius loquitur, credebant, & quaſi per nebulam iſta intuebantur; conjecturis meris atq; humanis ſuſpicionibus nitentes. At nos Chriſtiani λόγον βεβαιότερον cui inſiſtamus, habemus, ut Petrus *ep.* 2. *c.* 1. *v.* 19. quibus *non caro & ſanguis*, ſed *Deus Pater, qui in cælis eſt*, Matth. *c.* 16. *v.* 17. & *filius*, qui *in ſinu patris exiſtit*, Joan. *c.* 1. *v.* 18. & ſpiritus, qui τὰ βάθη τοῦ Θεοῦ *ſcrutatur ad* Cor. *ep.* 1. *c.* 2. *v.* 10. ea liquidò patefecerunt. Quo nomine nobis virtutis, veritatis, fidei, pietatis, ſanctitatis ſanctè colendi neceſſitas major incumbit; qui iſtarum præmia, fide certâ ſubnixi, ſpiramus. *Rom. c.* 8. *v.* 24, 25. & *Hebr. c.* 11. *v.* 1. nec *ſpes* nobis *incerti*, ut illis, quod *Senec. ep.* 10. Sed certiſſimi *nomen eſt boni. Rom. c.* 5. *v.* 5. Præſertim cum illi, præmiorum

iſtorum

ſtorum incerti, iſtis tamen etiam ad mortem uſq; illaborandum atque inhærendum cenſuerint.

Θάπτεται ἐν τοῖς τετραπόδων σώμασι | Alluſiſſe videtur huc in dogmate Pythagorico explicando Ovidius *Metamorph. l.* 15. *v.* 84.

Heu, quantum ſcelus eſt in viſcere viſcera condi;
Congeſtóque avidum pingueſcere corpore corpus?

Clariùs de Metio Suffetio Ennius *annal. l.* 2. apud Priſcian. *l.* 6.

Vulturis in ſylvis miſerum mandebat hemonem.
Heu, quàm crudeli condebat membra ſepulcro?

Lucret. *lib.* 5. de homine à feris diſcerpto ac depaſto;

Pabula viva feris præbebat dentibus hauſtus,
Viva videns vivo ſepeliri viſcera buſto.

Attius Atreo, apud Ciceron. *Offic. l.* 1.

Natis ſepulcrum eſt ipſe parens.

Naſo de Tereo *Metamorph. l.* 6.

Flet modo, ſeque vocat buſtum miſerabile nati.

Lycophron de Pelope:

Οὗ πάππον ἐν γαμφαῖσιν ἐνναία ποτὲ
Ἐρκυνν' ἱέρειας θυεία ξιφηφόρος,
Ἄσαρκα μυσύλασ' ἐπύμβευσεν τάφῳ,
Τὸν ὠλενίτην χόνδρον ἐνδατουμένη.
Cujúſque avum quondam in molaribus ſuis
Hercynna Educa, quæ geris ſeceſpitam,
Fartim minutal frendicans, tumulo indidit,
Humeri vorax epulata cartilaginem. Scal.

Idem de cadaveribus à feris dilaniatis & devoratis:

Πολλῶν γὰρ ἐν σπλάγχνοισι τυμβευθήσεται,
Βρωθεὶς πολυστίχοισι καρχαρίων γνάθοις
Νήριθμος ἑσμός.——
Nam plurimarum ventre funerabitur
Serratidentum fauce camparum abditum
Examen ingens.——

Et de Saturno:

Τύμβος γεγὼς κύντατος αἱμόφυρτον σπορᾶς.
Prolis ſepulcrum triſte ſemiſerus ſuæ. Joſ. Scal.

De ſe Ignat. *ad Roman.* κολακεύσατε τὰ θηρία, ἵνα μοι τάφος γένωνται, καὶ μηδὲν καταλείπωσι τῶν τοῦ σώματός μου, ἵνα μὴ κοιμηθεὶς, βαρύς τινι γενήσωμαι. Val. Max. de Artemiſia *lib.* 4. *c.* 6. *Quid de illo inclyto tumulo loquare, cùm ipſa Mauſoli vivum ac ſpirans ſepulchrum fieri concupierit, eorum teſtimonio, qui eam extincti oſſa potione aſperſa bibiſſe tradunt?* Apul. *fab. Miles. l.* 5. *At hic jam tua eſt exiſtimatio, utrùm ſororibus pro tua cara ſalute ſolicitis adſentiri velis, & declinatâ morte nobiſcum ſecura periculi vivere, an ſæviſſimæ beſtiæ ſepeliri viſceribus.* Quintilian. *declamat.* 12. *Æſtuant adhuc intra pectus ſepulta ventribus noſtris cognata viſcera.* Nicol. Clemang. *epiſt.* 33. *Patre in Scropharum alvis impiiſſimâ crudelitate ſepulto.* Neotericus innominatus;

Alit cadaver alites, alit feras:
Vivum ſepulcrum mortuo ſic obtigit.

Prout & Andreas Cæſar *in Apocal. c.* 16. A canibus devoratos, *canum ventres vivo ſepulcra ſortitos.* Quod Ὑρκανίαν ταφὴν, Diogenes dixit. Stob. *tom.* 2. *tit.* 123. eò quòd Hyrcanis id ſolenne in propinquis ſuis; qui & eo fine canes alebant, quos κύνας ἐνταφίους nuncupabant. Ex Oneſicrito Strabo *geogr. l.* 11. Hàc ratione γῦπες, ἔμψυχοι τάφοι Gorgiæ dicti: quem eo nomine perſtringit Hermogen. *de ideis l.* 1. *c.* 5. & Dionyſ. Longin. *de ſublim.* Venter item τάφος καὶ τάρταρος, non *buſtum* aut *ſepulcrum* tantùm, ut ſuprà, ſed *Orcus* & *Tartarus* Plut. *Conviv.* Τῷ γὰρ ὄντι τοῦτό ἐστι τὸ μίασμα τῆς σαρκὸς ἡμῶν, καὶ ὁ τάρταρος, ὡς ἐν Ἅδου, δεινῶν τινων ῥευμάτων, καὶ πνεύματος ὁμοῦ καὶ πυρὸς συμπεφυρμένος, καὶ νεκρῶν περίπλεως. *Ciborum conditura,* ἐνταφιασμός. Idem *de eſu carn. orat.* 1. Ἡμεῖς δὲ οὕτως ἐν τῷ μιαιφόνῳ τρυφῶμεν, ὥστε ὄψον τὸ κρέας προσαγορεύομεν, εἶτα ὄψων πρὸς αὐτὸ τὸ ὄψον δεόμεθα, ἀναμιγνύντες ἔλαιον, οἶνον, μέλι, γάρον, ὄξος ἡδύσμασι Συριακοῖς, Ἀραβικοῖς, ὥσπερ ὄντως νεκρὸν ἐνταφιάζοντες. Et Porphyr. *de abſtinent. l.* 2. Ἤπου γε ὁ τοῦ παντὸς ἱερεὺς, αὐτὸς τάφος γίγνεται νεκρῶν σωμάτων ἀπτόμενος; Ità denique de Jona à balena abſorpto Baſil. Seleuc. *orat.* 12. Ἦν Ἰωνᾶς ἐν ζῶντι τάφῳ φερόμενος, νηχόμενον οἶκον δεσμωτήριον, ἐγκινούμενον φάραγγι θανάτου χωρίον οἰκῶν, νεκρῶν πανδοχεῖον, οὐ ζώντων, οἰκῶν γαστέρα θανάτου μητέρα.

Καὶ ὅμως δέχεται ἡ χώρα αὐτή | Forſan αὐτὰ, ut de *ventre* intelligatur: alioqui de terra ſumendum fuerit. De *ventre* autem feſtivè Diphilus in *Paraſito* apud Athen. *l.* 6.

——ταλαιπωρότερον οὐδέν ἐστι γὰρ
Τῆς γαστρὸς, εἰς ἣν πρῶτον ἂν πάντ' ἐμβάλοις,
Ἀλλ' οὐχ ἕτερον ἀγγεῖον. ἐν πήρᾳ φέροις
Ἄρτους ἄν, ἀλλ' οὐ ζωμὸν, ἢ διαφθερεῖς·
Εἰς σπυρίδα μάζας ἐμβαλεῖς, ἀλλ' οὐ φακῆν·
Οἰνάριον εἰς λάγυνον, ἀλλ' οὐ κάραβον.
Εἰς τὴν θεοῖς ἐχθρὰν δὲ ταύτην εἰσφορεῖς
Τὰ πάνθ' ἑαυτοῖς οὐδὲν ὁμολογούμενα.
——*nam certè ventre nihil eſt miſerius:*
In illum cuncta conji[illegible]: at in vas aliud
Idem non liceat: pane[illegible]s in mantica,
Jus non fers; aliter ma[illegible]icam corruperis:
In utrem villum immittis, non & carabum.
At in illum Diis invisum compingi ſolent
Etiam quæ inter ſe nil habent commercii. Grot.

Alius quidam:

Heu, quàm ſtupenda nos agit voracitas!
Quicquid ferarúmve, pecorîſve paſcitur,
Quicquid volucrium aerem pennis quatit,
Quicquid profunda piſcium maria incolit,
Quicquid repoſuit terra frugum, fructuum,
Noſtris id omne ut ſepeliatur ventribus?

Seneca *epiſt.* 89. *Profunda & inſatiabilis gula, hinc maria ſcrutatur, hinc terras. alia hamis, alia laqueis,*

quels, alia rerum variis generibus cum magno labore perſequitur. nullis animalibus, niſi ex faſtidio, pax eſt.

Δέχεται | indè αἱ τῆς γαστρὸς δεξαμεναί. Philo *de agric.* Ἡ δὲ πρὸς πᾶν σιτίον τε καὶ ποτὸν ἄπληστος εὐθὺς ἐμφύεσθαι, μετ' ἤδη συμπεπληρωμένα ὑπολείπεται, καὶ πεῖναν ἄληκτον καὶ ἄπληστον, ἴσχει τῶν ἀπόντων, ὡς κἂν αἱ τῆς γαστρὸς ἀποπληρωθῶσι δεξαμεναί, μαργῶσαν ἔτι καὶ μαιμῶσαν τὴν ἀεὶ κενὴν ἐπιθυμίαν περιλείπεσθαι καὶ περιφοιτᾶν, μή τι που παρεάθῃ λείψανον ἄβρωτον, ἵνα καὶ τοῦτο παμφάγῳ πυρὸς δίκην ἐπιβοσκήσηται.

Διὰ τὰς ἐξαιματώσεις | ad verbum, *ob ſanguificationes*: quia pars nimirum in ſanguinem convertitur. Alex. Aphrodiſ. *problem. l. 1. q.* 118. Vegetativæ animæ operationes recenſens; τὰς πέψεις τῶν τροφῶν, καὶ τῶν χυμῶν τὰς μεταβολάς, καὶ τὰς ἐξαιματώσεις, καὶ ἀναδόσεις, τὰς θρέψεις, τὰς ὁμοιώσεις. Galen. *ad Glauc. l.* 2. Γεννᾶται δὲ ἡμῖν τὸ μελαγχολικὸν περίττωμα ἐν ἥπατι κατὰ τὴν ἐξαιμάτωσιν, ἀνάλογον τῇ κατὰ τὸν οἶνον τρυγί. Et indè ἡ ἐξαιματωτικὴ, *ſanguinem generandi facultas*. Aphrodiſ. *ibid. l. 2. q.* 63. Ἡ θερμὴ καὶ ὑγρὰ συμμέτρως κρᾶσις τοῦ ἥπατος βλαστάνει τὴν ἐξαιματωτικὴν δύναμιν, ἣ φυλάσσει κατὰ φύσιν ἡ δὲ ἐξαιματωτικὴ φυσικὴ τὴν ἐξαιμάτωσιν· ἡ δὲ ἐξαιμάτωσις, δείκνυσι τὸ ἔργον, αὐτὸ τὸ αἷμα. Idem & αἱμάτωσις. Galen. *de dogmat. Hipp. & Plat. l. 8. c.* 7. Ἡ πέψις ἡ σιτίων, ἥτ' ἀνάδοσις, ἥ θ' αἱμάτωσις, ἥτε θρέψις. Idémque, Αἱματοῦται ἡ τροφὴ κατὰ τὸ ἧπαρ. *In jecore alimentum in ſanguinem vertitur.* Scitè Clemens Alex. *pædag. l. 1. c.* 6. ut oſtendat ex ſanguine lac conſiſtere. Εἰ πέψιν ἡ μὲν κατεργασία τῆς τροφῆς ἐξαιματοῦται, τὸ δὲ αἷμα ἐκγαλακτοῦται, παρεσκευὴ γίνεται τὸ αἷμα τοῦ γάλακτος. Et mox, ut totam corporis humani fabricam ex ſanguine; καὶ δὴ τὸ κατὰ γαστρὸς τὸ βρέφος πρῶτον ὑγροῦ διὰ σύστασις γαλακτοειδής. ἔπειτα ἐξαιματουμένη σαρκοῦται. ἡ σύστασις αὐτὴ πηγνυμένη δὲ ἐν τῇ ὑστέρᾳ ὑπὸ τοῦ φυσικοῦ καὶ θερμοῦ πνεύματος, ὑφ' οὗ διαπλάττεται τὸ ἔμβρυον, ζωογονεῖται. Vide *l. 10.* § 25.

Εἰς τὸ ἀερῶδες ἢ πυρῶδες | ſcil. διὰ τῶν ἀτμίδων καὶ τῶν ἀναθυμιάσεων, *per vapores & exhalationes*, quorum illi ad *aëream*, an *aqueam* potiùs, iſtæ ad *igneam* naturam propiùs accedunt. Vide Ariſtot. *meteor. l. 1. c.* 3.

Διαίρεσις εἰς τὸ ὑλικὸν καὶ εἰς τὸ αἰτιῶδες | hoc eſt, *in materiam & formam*, ut vulgò dicitur. De eadem hac diviſione monet & *l.* 7. § 29. & *l.* 8. § 11. & *l.* 12. § 29. addit tamen membrum tertium, τὴν ἀναφοράν, *l.* 12. § 10. & quartum etiam, τὸν χρόνον, *ibid.* § 18. Verùm iſta duo ſunt τῶν ἔξω τι ὑπαρχόντων. duo illa tantùm τὰ συστατικά. Laërt. *l.* 7. in *Zenon.* Δοκεῖ δὲ αὐτοῖς ἀρχὰς εἶναι τῶν ὅλων δύο, τὸ ποιοῦν, καὶ τὸ πάσχον. τὸ μὲν οὖν πάσχον εἶναι τὴν ἄποιον οὐσίαν, τὴν ὕλην· τὸ δὲ ποιοῦν, τὸν ἐν αὐτῇ λόγον, τὸν θεόν. τοῦτον γὰρ ὄντα ἀΐδιον διὰ πάσης αὐτῆς δημιουργεῖν ἕκαστον. Vide *l.* 12. § 30. Seneca *epiſt.* 64. *Dicunt Stoici noſtri, duo eſſe in rerum natura, ex quibus omnia fiant, cauſſam & materiam. materia jacet iners, res ad omnia parata, ceſſatura, ſi nemo moveat. cauſſa autem, id eſt, ratio, materiam format, & quocunque vult verſat: ex illa varia opera producit.* Et poſt alius verbis: *Nempe univerſa ex materia & ex Deo conſtant. Deus iſta temperat, quæ circumfuſa rectorem ſequuntur & ducem. Potentius autem eſt quod facit, quod eſt Deus, quàm materia, patiens Dei.* Lactant. *Inſtit. l. 7. c.* 3. *Stoici naturam in duas dividunt partes. unam, quæ efficiat; alteram, quæ ſe ad faciendum tractabilem præſtat. in illa prima eſſe vim faciendi; in hac materiam: nec alterum ſine altero eſſe poſſe.* Reliqua paulò pòſt exhibebimus.

§ 22. Μὴ ἀπορρέμβεσθαι | Vide *ad l.* 2. § 7. *ne aberres, vel tantillum, aut ab æquitate in conatibus, aut à veritate in aſſenſionibus.*

Ἐπὶ πάσης ὁρμῆς τὸ δίκαιον ἀποδιδόναι | Vide Senec. *ep.* 89. *ſupr. ad* § 32.

§ 23. Πᾶν μοι συναρμόζει, ὃ σοὶ εὐάρμοστόν ἐστιν, ὦ κόσμε | quia nimirum ipſe mundi pars ſum. Mundus autem Stoicis Deus ipſe. Vide *ad l.* 10. § 21. Plut. *de Philoſoph. placit. l. 1. c.* 7. Θεὸν καὶ κόσμον, καὶ ἀστέρας, καὶ τὴν γῆν λέγουσι· τὸν δ' ἀνωτάτω πάντων, νοῦν ἐν αἰθέρι. Epiphan. *hæreſ. præfat.* Στωικοὶ τὸν αἰσθητὸν τοῦτον κόσμον θεὸν νομίζουσι. & *l. 1. hær.* 5 de eiſdem: Φάσκοντες εἶναι νοῦν τὸν θεόν, ὡς ψυχὴν τοῦ ὁρωμένου κύτους, οὐρανοῦ τέ φημι καὶ γῆς, καὶ ἄλλων, ὡς ἐν σώματι ψυχή. Arius Didymus in *epitom.* apud Euſeb. *præpar. l. 15. c.* 11. Οἱ Στωικοὶ δὲ ὅλον τὸν κόσμον, σὺν τοῖς μέρεσιν αὐτοῦ, προσαγορεύουσι θεόν. Seneca *quæſt. nat. l. 2. c.* 45. *Vis Deum mundum vocare? non falleris. Ipſe enim eſt totum quod vides, totus partibus ſuis inditus, & ſe ſuſtentans vi ſuâ.* Idem *epiſt.* 94. *Totum hoc, quo continemur, & unum eſt, & Deus eſt: & ſocii ejus & membra ſumus.* Manil. *aſtronom. l.* 1.

Quâ pateat mundum divino numine verti,
Atque ipſum eſſe Deum, ——

Plin. *nat. hiſt. l. 2. c.* 1. *Mundum & hoc, quod nomine alio cælum appellare libuit, cujus circumflexu teguntur cuncta, numen eſſe credi par eſt.* Pertinet huc Æſchyli illud, apud Clement. *Strom. l.* 5. & Euſeb. *præpar. l. 13. c.* 13.

Ζεύς ἐστιν αἰθήρ, Ζεὺς δὲ γῆ, Ζεὺς δ' οὐρανός·
Ζεύς τοι τὰ πάντα, χ' ὅ τι τῶνδ' ὑπέρτερον.
Æthera, telluſque, & poli arx eſt Jupiter:
Eſt cuncta; & iſtis quicquid eſt ſublimius.

Cui affine Ennii illud ex *Epicharmo* à Varrone laudatum. *l.* 4.

Iſtic eſt is Jupiter, quem dico, quem Græci vocant

Aërem;

Digitized by Google

ſtorum incerti, iſtis tamen etiam ad mortem uſq; illaborandum atque inhærendum cenſuerint.

Θάψεται ἐν τοῖς τετραπόδων σώμασι | Alluſiſſe videtur huc in dogmate Pythagorico explicando Ovidius *Metamorph. l.* 15. *v.* 84.

Heu, quantum ſcelus eſt in viſcere viſcera condi;
Congeſtóque avidum pingueſcere corpore corpus?

Clariùs de Metio Suffetio Ennius *annal. l.* 2. apud Priſcian. *l.* 6.

Vulturis in ſylvis miſerum mandebat homonem.
Heu; quàm crudeli condebat membra ſepulcro?

Lucret. *lib.* 5. de homine à feris diſcerpto ac depaſto;

Pabula viva feris præbebat dentibus hauſtus,
Viva videns vivo ſepeliri viſcera buſto.

Attius Atreo, apud Ciceron. *Offic. l.* 1.

Natis ſepulcrum eſt ipſe parens.

Naſo de Tereo *Metamorph. l.* 6.

Flet modo, ſeque vocat buſtum miſerabile nati.

Lycophron de Pelope:

Οὗ πάππον ἐν γαμφαῖσιν ἐνναία ποτὲ
Ἔρκυνν' Ἐχιδνα θεία ξιφηφόρος,
Ἄσαρκα μυσύλασ' ἐτύμβευσεν τάφῳ,
Τὸν ὠλενίτην χόνδρον ἐνδατουμένη.

Cujúſque avum quondam in molaribus ſuis
Hercynna Educa, quæ gerit ſeceſpitam,
Fortim minutal frendicans, tumulo indidit,
Humeri vorax epulata cartilaginem. Scal.

Idem de cadaveribus à feris dilaniatis & devoratis:

Πολλῶν γὰρ ἐν σπλάγχνοισι τυμβευθήσεται,
Βρωθεὶς πολυσχίδοισι καρχάρων γνάθοις
Νήριθμος ἑσμός.——

Nam plurimarum ventre funerabitur
Serratidentum fauce camparum abditum
Examen ingens.——

Et de Saturno:

Τύμβος γονῆς κύντωρος ὠμόφρων πατρός.
Prolis ſepulcrum triſte ſemiferus ſuæ. Joſ. Scal.

De ſe Ignat. *ad Roman.* κολακεύσατε τὰ θηρία, ἵνα μοι τάφος γένωνται, καὶ μηδὲν καταλείπωσι τῶν τοῦ σώματός μου, ἵνα μὴ κοιμηθεὶς, βαρύς τινι γένωμαι. Val. Max. de Artemiſia *lib.* 4. *c.* 6. *Quid de illo inclyto tumulo loquare, cùm ipſa Mauſoli vivum ac ſpirans ſepulchrum fieri concupierit, eorum teſtimonio, qui eam extincti oſſa potione aſperſa bibiſſe tradunt?* Apul. *fab. Miles. l.* 5. *At hic jam tua eſt exiſtimatio, utrùm ſororibus pro tua cara ſalute ſolicitis adſentiri velis, & declinatâ morte nobiſcum ſecura periculi vivere, an ſæviſſimæ beſtiæ ſepeliri viſceribus.* Quintilian. *declamat.* 12. *Æſtuant adhuc intra pectus ſepulta ventribus noſtris cognata viſcera.* Nicol. Clemang. *epiſt.* 33. *Patre in Scropharum alvis impiiſſimâ crudelitate ſepulto.* Neotericus innominatus;

Alit cadaver alites, alit feras:
Vivum ſepulcrum mortuo ſic obtigit.

Prout & Andreas Cæſar *in Apocal. c.* 16. A canibus devoratos, *canum ventres viva ſepulcra ſortitos.* Quod Ὑρκανίας ταφὴν, Diogenes dixit. Stob. *tom.* 2. *tit.*123. eò quòd Hyrcanis id ſolenne in propinquis ſuis; qui & eo fine canes alebant, quos κύνας ἐνταφίους nuncupabant. Ex Oneſicrito Strabo *geogr. l.* 11. Hìc ratione γῦπες, ἔμψυχοι τάφοι Gorgiæ dicti: quem eo nomine perſtringit Hermogen. *de ideis l.* 1. *c.* 5. & Dionyſ. Longin. *de ſublim.* Venter item τάφος καὶ τάρταρος, non *buſtum* aut *ſepulcrum* tantùm, ut ſuprà, ſed *Orcus* & *Tartarus* Plut. *Conviv.* Τῷ γὰρ ὄντι τοῦτό ἐστι τὸ μίασμα τῆς σαρκὸς ἡμῶν, καὶ ὁ τάρταρος, ὡς ἐν Ἅιδου, δεινῶν τινων ῥευμάτων, καὶ πνεύματος ὁμοῦ καὶ πυρὸς συμπεφυρμένων, καὶ νεκρῶν περίπλεως. *Ciborum conditura*, ἐνταφιασμός. Idem *de eſu carn. orat.* 1. Ἡμεῖς δὲ οὕτως ἐν τῷ μιαιφόνῳ τρυφῶμεν, ὥστε ὄψον τὸ κρέας προσαγορεύομεν, εἶτα ὄψων πρὸς αὐτὸ τὸ ὄψον δεόμεθα, ἀναμιγνύντες ἔλαιον, οἶνον, μέλι, γάρον, ὄξος ἡδύσμασι Συριακοῖς, Ἀραβικοῖς, ὥσπερ ὄντως νεκρὸν ἐνταφιάζοντες. Et Porphyr. *de abſtinent. l.* 2. Ἤπου γε ὁ τοῦ παντὸς ἱερεὺς, αὐτὸς τάφος γίνεται νεκρῶν σωμάτων ὑπομένει; Ità denique de Jona à balena abſorpto Baſil. Seleuc. *orat.* 12. ἦν Ἰωνᾶς ἐν ζῶντι τάφῳ φερόμενος, νηχόμενον οἰκῶν δεσμωτήριον, ἐγκινούμενον φάραγγι θανάτου χωρίον οἰκῶν, νεκρῶν πανδοχεῖον, οὐ ζώντων, οἰκῶν γαστέρα θανάτου μητέρα.

Καὶ ὅμως δέχεται ἡ χώρα αὐτὴ | Forſan αὐτὰ, ut de *ventre* intelligatur: alioqui de terra ſumendum fuerit. De *ventre* autem feſtivè Diphilus in *Paraſito* apud Athen. *l.* 6.

——— ταλαιπωρότερον οὐδέν ἐστι γὰρ
Τῆς γαστρὸς, εἰς ἣν πρῶτον ἂν πάντ' ἐμβάλοις,
Ἀλλ' οὐχ ἕτερον ἀγγεῖον. ἐν πήρᾳ φέροις
Ἄρτους ἄν, ἀλλ' οὐ ζωμὸν, ἢ διαφθερεῖς·
Εἰς σπυρίδα μάζας ἐμβαλεῖς, ἀλλ' οὐ φακῆν·
Οἰνάριον εἰς λάγυνον, ἀλλ' οὐ κάραβον.
Εἰς τὴν θεοῖς ἐχθρὰν δὲ ταύτην εἰσφορεῖς
Τὰ πάνθ' ἑαυτοῖς οὐδὲν ὁμολογούμενα.

——— *nam certè ventre [illegible]ihil eſt miſerius:*
In illum cuncta conji[illegible]: at in vas aliud
Idem non liceat: pane[illegible]rs in mantica,
Jus non fers; aliter m[illegible]icam corruperis:
In utrem villum immittis, non & carabum.
At in illum Diis invisum compingi ſolent
Etiam quæ inter ſe nil habent commercii. Grot.

Alius quidam:

Heu, quàm ſtupenda nos agit voracitas!
Quicquid ferarúmve, pecorîſve paſcitur,
Quicquid volucrium aerem pennis quatit,
Quicquid profunda piſcium maria incolit,
Quicquid reponit terra frugum, fructuum,
Noſtris id omne ut ſepeliatur ventribus?

Seneca *epiſt.* 89. *Profunda & inſatiabilis gula, hinc maria ſcrutatur, hinc terras, alia hamis, alia laqueis,*

quis, aliarum rerum variis generibus cum magno labore perſequitur, nullis animalibus, niſi ex faſtidio, pax eſt.

Δέχεται | indè αἱ τῆς γαστρὸς διεξόδους. Philo *de agric.* Ἡ δὲ περὶ πᾶν σιτίον τε καὶ ποτὸν ἄπειρος εὐθὺς ἐγμύουσα, μετ' ἤδη συγκατασπᾶται ἐμπλέκεται, καὶ πάντας ἄληκτον καὶ ἄπλαστον ἔχει τῶν ἀπολαυσιν, ὡς κἂν αἱ τῆς γαστρὸς ἀποπληρωθῶσι δεξάμεναι, μαργῶσαν ἔτι καὶ μαιμῶσαν τὴν αἰεὶ κενὴν ἐπιθυμίαν ὑπολείπεσθαι καὶ περιοιστᾶν, μή τί που παρεῖσθαι λείψανον ἄρτου, ἵνα καὶ τοῦτο παμφάγε πυρὸς δίκην ἐπιλιχμώμενοι.

Διὰ τὰς ἐξαιματώσεις | ad verbum, *ob ſanguificationes*: quia pars nimirum in ſanguinem convertitur. Alex. Aphrodiſ. *problem. l. 1. q. 118.* Vegetativæ animæ operationes recenſens; τὰς πέψεις τῶν τροφῶν, καὶ τῶν χυμῶν τὰς μεταβολὰς, καὶ τὰς ἐξαιματώσεις, καὶ ἀναδόσεις, τὰς θρέψεις, τὰς ὁμοιώσεις. Galen. *ad Glauc. l. 2.* Γεννᾶται δὲ ἡμῖν τὸ μελαγχολικὸν περίττωμα ἐν ἥπατι κατὰ τὴν ἐξαιμάτωσιν, ἀνάλογον τῇ κατὰ τὸν οἶνον τρυγί. Et indè ἡ ἐξαιματωτικὴ, *ſanguinem generandi facultas*. Aphrodiſ. *ibid. l. 2. q. 63.* Ἡ θερμὴ καὶ ὑγρὰ συμμέτρως κρᾶσις, τῆς ἥπατος βλαστάνει τὴν ἐξαιματωτικὴν δύναμιν, ἣ φυλάσσει κατὰ πρᾶς ἡ δι' ἐξαιματωτικὴ ψυχῆ τὴν ἐξαιμάτωσιν ἢ δι' ἐξαιματώσεως, δείκνυσι τὸ ἔργον, αὐτὸ τὸ αἷμα. Idem & αἱμάτωσις. Galen. *de dogmat. Hipp. & Plat. l. 8. c. 7.* Ἡ πέψις ἡ στόμαχ. ἥτ' ἀνάδοσις, ἥθ' αἱμάτωσις, ἥτε θρέψις. Idémque, Αἱματοῦται ἡ τροφὴ κατὰ τὸ ἧπαρ, *in jecore alimentum in ſanguinem vertitur.* Scitè Clemens Alex. *pædag. l. 1. c. 6.* ut oſtendat ex ſanguine lac conſiſtere. Εἰ τοίνυν ἡ μὲν κατεργασία τῆς τροφῆς ἐξαιματοῦται, τὸ δὲ αἷμα ἐκγαλακτοῦται, παρασκευὴ γίνεται τὸ αἷμα τοῦ γάλακτος. Et mox, ut totam corporis humani fabricam ex ſanguine: καὶ δὴ τὸ κατὰ γαστρὸς, τὸ μὲν πρῶτον ὑγρὸν διὰ σύστασις γαλακτοειδής. ἔπειτα ἐξαιματουμένη σαρκοῦται. ἡ σύστασις αὕτη πηγνυμένη δὲ ἐν τῇ ὑστέρᾳ ὑπὸ τοῦ φυσικοῦ καὶ θερμοῦ πνεύματος, ὑφ' οὗ διαπλάττεται τὸ ἔμβρυον, ζωογονεῖται. Vide *l. 10. § 25.*

Εἰς τὸ ἀερῶδες ἢ πυρῶδες | ſcil. διὰ τῶν ἀτμίδων καὶ τῶν ἀναθυμιάσεων, *per vapores & exhalationes*, quorum illi ad *aëream*, an *aqueam* potiùs, iſtæ ad *igneam* naturam propiùs accedunt. Vide Ariſtot. *meteor. l. 1. c. 3.*

Διαίρεσις εἰς τὸ ὑλικὸν καὶ εἰς τὸ αἰτιῶδες | hoc eſt, *in materiam & formam*, ut vulgò dicitur. De eadem hac diviſione monet & *l. 7. § 29.* & *l. 8. § 11.* & *l. 12. § 29.* addit tamen membrum tertium, τὴν ἀναφορὰν, *l. 12. § 10.* & quartum etiam, τὸν χρόνον, *ibid. § 18.* Verùm iſta duo ſunt τῶν ἔξω ἐν ὑποκειμένῳ, duo illa tantùm τὰ συστατικά. Laërt. *l. 7. in Zenon.* Δοκεῖ δὲ αὐτοῖς ἀρχὰς εἶναι τῶν ὅλων δύο, τὸ ποιοῦν, καὶ τὸ πάσχον. τὸ μὲν οὖν πάσχον εἶναι τὴν ἄποιον οὐσίαν, τὴν ὕλην· τὸ δὲ ποιοῦν, τὸν ἐν αὐτῇ λόγον, τὸν θεόν. τοῦτον γὰρ ὄντα ἀΐδιον διὰ πάσης αὐτῆς δημιουργεῖν ἕκαστον. Vide *l. 12. § 30.* Seneca *epiſt. 64.* *Dicunt Stoici noſtri, duo eſſe in rerum natura, ex quibus omnia fiant, cauſſam & materiam. materia jacet iners, res ad omnia parata, ceſſatura, ſi nemo moveat. cauſſa autem, id eſt, ratio, materiam format, & quocunque vult verſat: ex illa varia opera producit.* Et poſt aliis verbis: *Nempe univerſa ex materia & ex Deo conſtant. Deus iſta temperat, quæ circumfuſa rectorem ſequuntur & ducem. Potentius autem eſt quod facit, quod eſt Deus, quàm materia, patiens Dei.* Lactant. *Inſtit. l. 7. c. 3.* *Stoici naturam in duas dividunt partes. unam, quæ efficiat; alteram, quæ ſe ad faciendum tractabilem præſtat. in illa prima eſſe vim faciendi; in hac materiam: nec alterum ſine altero eſſe poſſe.* Reliqua paulò pòſt exhibebimus.

§ 22. Μὴ ἀποῤῥέμβεσθαι | Vide *ad l. 2. § 7.* *ne aberres, vel tantillum, aut ab æquitate in conatibus, aut à veritate in aſſenſionibus.*

Ἐπὶ πάσης ὁρμῆς τὸ δίκαιον ἀποδιδόναι | Vide Senec. *ep. 89.* *infr. ad § 32.*

§ 23. Πᾶν μοι συναρμόζει, ὃ σοι εὐάρμοστόν ἐστι, ὦ κόσμε | quia nimirum ipſe mundi pars ſum. Mundus autem Stoicis Deus ipſe. Vide *ad l. 10. § 21.* Plut. *de Philoſoph. placit. l. 1. c. 7.* Θεὸν καὶ κόσμον καὶ ἀστέρας, καὶ τὴν γῆν λέγουσι· τὸν δ' ἀνωτάτω πάντων, νοῦν ἐν αἰθέρι. Epiphan. *hæreſ. præfat.* Στωικοὶ τὸν αἰσθητὸν τοῦτον κόσμον θεὸν νομίζουσι. & *l. 1. hær. 5.* de eiſdem: Φάσκοντες εἶναι νοῦν τὸν θεὸν, ὡς παῖδας τοῦ ὁρωμένου κύτους, οὐρανοῦ τέ φημι καὶ γῆς, καὶ ἄλλων, ὡς ἐν σώματι ψυχήν. Arius Didymus in *epitom.* apud Euſeb. *præpar. l. 15. c. 11.* Οἱ Στωικοὶ δὲ ὅλον τὸν κόσμον, σὺν τοῖς μέρεσιν αὐτοῦ, προσαγορεύουσι θεόν. Seneca *quæſt. nat. l. 2. c. 45.* *Vis Deum mundum vocare? non falleris. Ipſe enim eſt totum quod vides, totus partibus ſuis inditus, & ſe ſuſtentans vi ſuâ.* Idem *epiſt. 94.* *Totum hoc, quo continemur, & unum eſt, & Deus eſt: & ſocii ejus & membra ſumus.* Manil. *aſtronom. l. 1.*

> *Quâ pateat mundum divino numine verti,*
> *Atque ipſum eſſe Deum.——*

Plin. *nat. hiſt. l. 2. c. 1.* *Mundum & hoc, quod nomine alio cœlum appellare libuit, cujus circumflexu teguntur cuncta, numen eſſe credi par eſt.* Pertinet huc Æſchyli illud, apud Clement. *Strom. l. 5.* & Euſeb. *præpar. l. 13. c. 13.*

> Ζεύς ἐστιν αἰθὴρ. Ζεὺς δὲ γῆ, Ζεὺς δ' οὐρανός·
> Ζεύς τοι τὰ πάντα, χ' ὅ τι τῶνδ' ὑπέρτερον.
> *Æthera, telluſque, & poli arx eſt Jupiter:*
> *Eſt cuncta; & iſtis quicquid eſt ſublimius.*

Cui affine Ennii illud ex *Epicharmo* à Varrone laudatum. *l. 4.*

> *Iſtic eſt is Jupiter, quem dico, quem Græci vocant*

Digitized by Google

Aerem; qui ventus eſt, & nubes, himber poſtea,
Atque ex himbre frigus; ventus poſt fit, aer denuo.
Hacce propter Jupiter ſunt iſta, quæ dico tibi.

Pertinent & Euripidis illa toties repetita, à Cicerone *de natura Deor. l.* 2. § 65. Plut. *de exil. ad princ. indoct.* & *phyſic. quæſt* 29. Lucian. *Jove Tragœd.* Athenag. *in legat.* Clem. Alex. *hortat,* & *Strom. l.* 5. Euſeb. *præpar. l.* 13. *c.* 13. Stob. *tom.* 1. *l.* 1. *tit.* 3. aliis.

Ὁρᾷς τὸν ὑψοῦ, τόνδ' ἄπειρον αἰθέρα,
Καὶ τὴν γῆν πέριξ ἔχονθ' ὑγραῖς ἐν ἀγκάλαις;
Τοῦτον νόμιζε Ζῆνα, τόνδ' ἡγοῦ θεόν.

Quod Cicero licentius vetit;

Vides ſublime fuſum immoderatum æthera,
Qui tenero terram circumvectu amplectitur,
Hunc ſummum habeto divûm, hunc perhibeto Jovem.

caſtigatiùs Grotius:

Sublime fuſum cernis immenſum æthera,
Cujus tenetur uvidis amplexibus
Terra? hoc putato numen, hoc perhibe Jovem.

Et ex Euripide Ennius in *Thyeſte* (unde & ex Euripidis tragœdia cognomine fuiſſe deſumpta, proclivis eſt conjectura) apud Cicer. *de nat. Deor. l.* 2. & 3. Apul. *de mund.* Feſtum in *ſublime*:

— adſpice hoc
Sublime candens, quem vocant omnes Jovem.

Uterque Chryſippum expreſſit; qui, ut Cicero ibidem, *diſputavit, Æthera eſſe eum, quem homines appellant Jovem.* Quod & Plato Comicus;

Ἀὴρ, ὃν ἄν τις ὀνομάσειε καὶ Δία.
Aer, quem nuncupare quis Jovem queat.

Reſpexit eadem & Lucretius verbis verſibúſque illis *lib.* 5.

Denique jam tuere hoc, circum ſuperáque, quod omnem
Continet amplexu terram: quod procreat ex ſe
Omnia; quod quidam memorant; recipitq; perempta.

Cato apud Lucan. *l.* 9.

Jupiter eſt quodcunque vides, quocunque moveris.

Idem de *Deo* dogma Judæis Ethnici affingebant. cùm enim ſimulacra nulla admitterent, manus tantùm inter precandum cœlos versùs expanderent, *Cœlum eis* pro *numine* habere autumabant. Diodorus Sic. *l.* 40. apud Photium *cod.* 244. de Moſe Judæorum legiſlatore verba habens; Ἄγαλμα δὲ θεῶν τὸ σύνολον οὐ κατεσκεύασε, διὰ τὸ μὴ νομίζειν ἀνθρωπόμορφον εἶναι τὸν θεόν· ἀλλὰ τὸν περιέχοντα τὴν γῆν οὐρανὸν μόνον εἶναι θεόν, καὶ τῶν ὅλων κύριον. Indè illud Juvenalis *Sat.* 14.

Nil præter nubes, & cœli numen adorant.

Cœli numen, i. e. cœlum ipſum, quod numen illis eſt, ut numina Deorum, pro Diis ipſis. quo modo de Judæis iiſdem Petronius,

Et cœli ſummas advocet auriculas.

quanquam nec deſunt, qui *lumen* legant. Sed ad exteros, Stoicos maximè, redeamus. Varro apud Aug. *de Civit. Dei l.* 7. *c.* 6. *Deum ſe arbitrari animam mundi: & hunc ipſum mundum eſſe Deum.* quæ verba explicans Auguſtinus: *Sicut hominem ſapientem, cùm ſit ex animo & corpore; tamen ab animo dicimus ſapientem: ità mundum Deum dici ab animo, cùm ſit ex animo & corpore.* Ea explicatio Auguſtiniana lucem dat verbis, cùm Chryſippi apud Ciceronem, ubi ſuprà; *Vim divinam in ratione eſſe poſitam, & univerſæ naturæ animo atque mente: ipſúmque Mundum Deum dici, & ejus animi fuſionem univerſam.* tum & Senecæ *quæſt. nat. præfat. Quid eſt Deus? Mens univerſi. Quid eſt Deus? Totum, quod vides; & quod non vides, totum.* Atque hæc eſt διαίρεσις εἰς τὸ ὑλικὸν καὶ τὸ αἰτιῶδες, de qua *ſupr.* § 21. Diſtinctiùs paulò Laërt. *l.* 7. in *Zenon.* Λέγουσι δὲ κόσμον τριχῶς· αὐτόν τε τὸν Θεὸν, τὸν ἐκ τῆς ἁπάσης οὐσίας ποιὸν (ſicut τὴν ὕλην ἄποιον contrà dicunt) ὃς δὴ ἄφθαρτός ἐστι καὶ ἀγέννητος, δημιουργὸς ὢν τῆς διακοσμήσεως· καὶ αὐτὴν δὲ τὴν διακόσμησιν τῶν ἀστέρων· καὶ τρίτον, τὸ συνεστηκὸς ἐξ ἀμφοῖν. Verùm ſextariam dici Κόσμον, ſive Mundum, ex Diodoro monet Joſ. Scalig. quem vide ſis *ad Manil. l.* 5. ubi inter cætera, Κόσμος, ἐστὶν ὁ διακοσμήσας πάντα· ἔοικε δὲ νῦν ἡ πρόνοια λέγεσθαι.

Οὐδέν μοι πρόωρον, οὐδὲ ὄψιμον, τό σοι εὔκαιρον] Propert. *l.* 3. *eleg.* 3.

Optima mors, parcâ quæ venit ipſa die.

i. e. τῇ πεπρωμένῃ. Scalig. de cæteris ſingulis pariter. Ità *l.* 11. § 13. ὃ φέρῃ τὸ νῦν τῇ τῶν ὅλων φύσει εὔκαιρον;

Πᾶν μοι καρπὸς] Ità *l.* 2. § 3. Παντὶ δὲ φύσεως μέρει ἀγαθὸν, ὃ φέρει ἡ τοῦ ὅλου φύσις. & *lib.* 10. § 20. Συμφέρει ἑκάστῳ, ὃ φέρει ἑκάστῳ ἡ τῶν ὅλων φύσις. καὶ τότε συμφέρει, ὅτε ἐκείνη φέρει. καρπὸς autem iſtîc pro *emolumento*, quod ex re quapiam provenit, ut fructus ex ſtirpe vel arbore. Ità Apoſtol. *ad Philip. c.* 1. *v.* 22. καὶ τοῦτό μοι καρπὸς ἔργου. καρπὸς ἔργου, quod *operæ pretium* Latinis. Vide *l.* 6. § 30.

Ὦ φύσις] quomodo *Mundum*, ità & *Naturam Deum* dicebant. Senec. *de beneſic. l.* 4. *c.* 7. *Quid enim aliud eſt Natura quàm Deus, & divina ratio, toti mundo & partibus ejus inſerta?* & *quæſt. nat. l.* 3. *c.* 45. *Vis illum Naturam vocare? non peccabis. eſt enim ex quo nata ſunt omnia, cujus ſpiritu vivimus.* Ità iſti (Lactantii ſunt verba ſuperiùs paulo poſitis ſtatim ſubjuncta) *uno Naturæ nomine res diverſiſſimas comprehenderunt, Deum & Mundum, artificem & opus, dicúntque alterum ſine altero nihil poſſe; tanquam Natura ſit Deus Mundo permiſtus. nam interdum ſic confundunt, ut ſit Deus ipſa mens Mundi, & Mundus ſit corpus Dei.*

Ἐκ σοῦ πάντα, ἐν σοὶ πάντα, εἰς σὲ πάντα] Meliùs iſta Apoſtolus noſter de *Deo, ad Rom. c.* 11. *v.* 36. Ὅτι ἐξ αὐτοῦ, καὶ δι' αὐτοῦ, καὶ εἰς αὐτὸν τὰ πάντα. Vide *l.* 12. § 26. Pacuvius *Chryſe* apud Varron. *ling. Lat. l.* 4. & Cicer. *de divinat. l.* 1. & 2.

Hoc

Hoc vide circum, ſupráque, quod complexu continet
Terram: noſtri cælum memorant, Graii perhibent
Æthera.
Quicquid eſt hoc, omnia id animat, format, auget,
alit, creat,
Sepelit, recipitque in ſeſe omnia; omniúmque idem eſt
pater.
Indidémque eadémque oriuntur, de integro eadémque
occidunt.

Iſta enim cum primis illis connexa vult Joſ. Scalig. quæ Voſſius mavult adnecti verſiculo ejuſdem illi ex Nonio, & Varrone *ibid.* (*jugat.*

Mater eſt terras; ea parit corpus, animam æther ad-

Ἓν σὺν πάντα | Ἐκτὸς γὰρ τοῦ παντὸς οὐδέν. οἱ γὰρ τὸ ὅλον, ἐν τῷ παντί ἐστι. Ocellus Lucan. *de univerſ. c.* 1. § 8.

Ὦ πόλι φίλη Κέκροπος | Ex Tragœdo aliquo, de Civitate Athenienſi dictum.

Ὦ πόλι φίλη Διός | Mundum appellat Διὸς πόλιν. quomodo & Dio Pruſ. *orat.* 36. Τῆς Διὸς πόλιν μᾶλλον ἢ οἶκον, quippe cujus ipſe Rex ſit potiùs, quàm paterfamilias: etiamſi Epictet. *l.* 3. *c.* 22. Ἐν τῇ μεγάλῃ πόλει ταύτῃ ἔστι τις καὶ οἰκοδεσπότης. Eſtque reverà illa Διόσπολις multò potiùs nuncupanda, quàm illa Ægyptiaca, de qua Stephanus Byzant. Verùm potiore adhuc jure, ἡ τοῦ Θεοῦ πόλις illa, de qua Pſaltes *pſalm.* 87. *v.* 3. Apoſtolus *ad Hebr. c.* 12. *v.* 22. Joannes, *Apoc. c.* 3. *v.* 12.

§ 24. Ὀλίγα πρῆσσε, φησὶν, | *dicere ſolent.* Caſ. φασί. imò, *inquit ille*, φησί. Quis autem hoc dixerit, docet nos Senec. *de ira l.* 3. *c* 6. *Proderit nobis illud Democriti ſalutare præceptum, quo monſtratur tranquillitas, ſi neque privatim, neque publicè multa, aut majora viribus noſtris egerimus.* Et *de tranquill. c.* 12. *Hoc ſecutum puto Democritum, ità cœpiſſe;* (hoc eſt, volumen egregium, quod περὶ εὐθυμίας inſcripſit, ut Sen. *ibid. c.* 2. ab hoc monito exorſum) *Qui tranquillè volet vivere, nec privatim agat multa, nec publicè.* Græca integra exhibet Stobæus *tom.* 1. *tit.* 100. Τὸν εὐθυμεῖσθαι μέλλοντα, χρὴ μὴ πολλὰ πρήσσειν, μήτε ἰδίῃ, μήτε ξυνῇ, μηδ' ὅσ' ἂν πρήσσῃ, ὑπέρ τε δύναμιν αἱρεῖσθαι τὴν ἑαυτοῦ καὶ φύσιν. Marcus noſter, *lib.* 3. § 5. Μητὲ πολυῤῥήμων, μητὲ πολυπράγμων ἔσο. Euripides pariter:

Ὁ πολλὰ πράσσων, ὐκ ἐν ἀσφαλῇ βίῳ.
Res agere multas, tuta vitæ haud eſt via. Lipſ.

Idémque *Antiopâ*: apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 58.

Ὅστις δὲ πράσσει πολλὰ, μὴ πράσσειν παρὸν,
Μῶρος, παρὸν ζῆν ἡδέως ἀπράγμονα.
Qui multa ſatagit, nulla ubi neceſſitas,
Quum ſuaviter, agens nil, vivat, deſipit.

Et in *Oenomao*:

Ὁ πλεῖστα πράσσων, πλεῖστ' ἁμαρτάνει βροτῶν.
Peccare quiſque plus ſolet, quò plus agit. Grot.

Verùm Democriti illud rejicit Plutarch. *de tranquil.* in ipſo ferè libri limine. Ὁ μὲν οὖν εἰπὼν, ὅτι δεῖ τὸν εὐθυμεῖν μέλλοντα, μήτε πολλὰ πρήσσειν, μήτε ἰδίᾳ, μήτε ξυνῇ, πρῶτον μὲν ἡμῖν πολυτελῆ τὴν εὐθυμίαν καθίστησι, γινομένην ὤνιον ἀπραξίας. ἔπειτα καὶ ψεῦδός ἐστι, τὸ εὐθυμεῖν τοὺς μὴ πολλὰ πράσσοντας. ἦσαν γὰρ εὐθυμότεροι τῶν γυναικῶν ἀνδρῶν, οἰκουρίᾳ τὰ πολλὰ συνοῦσαι. ἔοικε δὲ καὶ τὸ μὴ πράττειν αὐτὸ πολλάκις εἰς ἀθυμίας καθιστάναι. Nec abs re Ennius in *Iphigenia*, apud Gellium *lib.* 19. *c.* 10.

Otio qui neſcit uti, plus habet negotii,
Otii minus, quàm cùm eſt negotium in negotio.
Nam cui quod agat inſtitutum eſt, nullo negotio
Id agit, ſtudet ibi; mentem atque animum delectat
ſuum.
Otioſo in otio animus neſcit quid quidem velit.
Hoc ità eſt: neque domi nunc nos neque nunc militiæ
ſumus.
Imus huc, hinc illuc, cùm illuc ventum eſt, ire illinc
lubet.
Incertè errat animus; præterpropter vita vivitur.

Ità verſus elegantes ſanè ſed miſerè deartuatos refingunt collatis ſymbolis viri clariſ. Hug. Grotius, Cl. Salmaſius. & Joan. Voſſius; qui Chori verba eſſe monet, qui militibus conſtabat Græcis, de otio ſuo, dum ob maris malaciam Aulide moram trahebant conquerentium. Sed & Marcus hic Democriti præceptum refingit, & ad recti normam τεχνικῶς πάνυ defingit. Vide & *l.* 3. § 5.

Μήποτε ἄμεινον, τ' ἀναγκαῖα πράσσειν | Fruſtra Xylander, quem & Caſ. eſt ſecutus, ita, dum Marci mentem non eſt aſſecutus, immutavit, & conjecturam ſuam in textum intulit, μηδὲν ἄμεινον τοῦ ἀναγκαῖα πράσσειν. At Marcus; Democritus, inquit, *conſulit ei, qui tranquillum animi ſtatum obtinere vult, ut nè multa agat: at tu vide, ne ad hunc finem conducat potiùs, ut neceſſaria quis agat, & quæ conſtitutioni ſuæ ſunt accommoda.* Deeſt ὅρα, vel βλέπε, vel ejuſmodi quippiam: quod non animadverſum Xylandrum in fraudem induxit. Prout & ſimilis ellipſis ab Apoſtolo uſurpata, *ad Tim. ep.* 2. *c.* 2. *v.* 25. in verbis ſuis; Ἐν πρᾳότητι παιδεύοντα τοὺς ἀντιδιατιθεμένους, μήποτε δῷ αὐτοῖς ὁ Θεὸς μετάνοιαν, &c. *cum lenitate erudientem eos,* expectando ſive experiendo, *num aliquando Deus illis ſit reſipiſcentiam daturus*; non obſervata, vulgato interpreti impoſuit, anſámq; dedit vertendi, *Eis qui reſiſtunt, nequando Deus det illis pœnitentiam,* quaſi eo modo dictum ſit, quo illud Matth. *c.* 13. *v.* 15. μήποτε ἴδωσι καὶ συνῶσι καὶ ἐπιστρέψωσι quum, ut rectè Iſidor. Pel. *l.* 2. *epiſt.* 270. μετανοίας ἐλπίδα, οὐκ ἀναίρεσιν ἐμφαίνει. Contrà planè, quàm in Eſaiæ loco *c.* 6. *v.* 9. ab Evangeliſta prolato; in quo interpretando lapſus eſt è contrario bonus Iſidorus. quin & idem D. Jo. Leifildum τὴν μακρείτην fugiens, in cauſſa fuit, quod Apoſtoli verba illa interpretatus eſt de

oppoſita prorſus voluntati divinæ in natura humana diſpoſitione, quâ homines ità affecti ſunt, ut reſipiſcentiam dare parato numini renitantur. quod eò moneo, in eundem lapidem nè impingat quiſquam denuò. Occurrunt ellipſes huic geminæ in ſcriptis ſacris apud Moſem *l.* 1. *c.* 3. *v.* 22. & *c.* 11. *v.* 4. & *c.* 42. *v.* 4. Matthæum Evang. *c.* 25. *v.* 9. Lucam. *Act. c.* 5. *v.* 39.

Τ' ἀναγκαῖα πρᾶσσε | Supervacuas & minimè neceſſarias occupationes reſcindere monet, eiſque duntaxat intendere, quæ aliquâ ſaltem ratione neceſſaria exiſtant. quod monitum & rurſus repetitum dat, *l.* 12. § 18. At nobis *in ſupervacuis*, non *ſubtilitas*, ut Senec. *epiſt.* 106. *Sed tempus*, imò *vita ferè tota*, ut idem *epiſt.* 49. & 88. *teritur*: dum, quod olim Agatho ſcitè dixit, apud Athen. *dipnoſoph. l.* 5. & Clem. *Strom. l.* 5.

Τὸ μὲν πάρεργον, ἔργον ὡς, ποιούμεθα·
Τὸ δ' ἔργον, ὡς πάρεργον ἐκπονούμεθα.
Operosè id agimus, agere quod non eſt opus:
At in eo quod opus eſt, opera perfunctoria eſt. Grot.

Eodémque alludens Iſidor. Pel. *l.* 5. *epiſt.* 108. Τὰ μὲν ἔργα, πάρεργα εἶναι ἡγούμεθα· τὰ δὲ πάρεργα, ὡς ἀναγκαῖα, αὐθαιρέτως. Vide *infr. ad* § 21.

Λόγος αἱρεῖ | *ratio deligit.* Xyl. *mandat & injungit.* Caſ. meliùs. λόγος αἱρεῖ, *ratio dictat, evincit, poſtulat, exigit.* Sic & *l.* 10. § 32. Οὐδὲ γὰρ αἱρεῖ λόγος. *neque enim ratio poſcet.* & *l.* 2. § 5. ἀπὸ τοῦ αἱροῦντος λόγου. *à ratione dictante*, ſive *rationis dictamine.* Herodot. *l.* 2. Καὶ δὴ καὶ ὁ λόγος οὕτως αἱρέει. *ratio ipſa dictat, evincit.* Gregor. Naz. apud Suidam *v* Καὶ ὁ λόγος αἱρεῖ, μὴ πιστεύειν προσόχημα. *ratio ipſa poſtulat.* Apud. Plutarch. *Conſol. ad Apollon.* Plato: Ὥσπερ ἐν πτώσει κύβων, πρὸς τὰ πεπτωκότα τίθεσθαι τὰ ἑαυτοῦ πράγματα, ὅπῃ λόγος αἱρεῖ βέλτιστ' ἔχειν. *prout ratio evincit optimè habiturum.* Et Plut. ipſe *de commun. notion. c.* 19. Ἀξίαν δὲ ἔχει τινὰ μεγίστην, ὃ πολλάκις αἱρεῖ λόγος ἀντὶ τοῦ μὴ ἀγαθοῦ προσέσθαι. *ratio poſtulat.*

Ἀπὸ τοῦ καλῶς πράσσειν εὐθυμίαν | Ità Plut. *de tranquill.* Δεῖ δὲ μὴ πλήθει, μηδὲ ὀλιγότητι πραγμάτων, ἀλλὰ τῷ καλῷ καὶ τῷ αἰσχρῷ τὸ εὔθυμον ὁρίζειν καὶ τὸ δύσθυμον. τῶν γὰρ καλῶν ἡ παράλειψις οὐχ ἧττον ἢ τῶν φαύλων ἡ πρᾶξις ἀνιαρόν ἐστι καὶ ταραχῶδες. Idémque *de ſene poſit.* Ubi Cani tibicinis dictum poſuiſſet, ἀγνοεῖν τοὺς ἀνθρώπους ὅσῳ μᾶλλον αὑτὸν αὐλῶν ἢ ἑτέρους εὐφραίνει· λαμβάνειν γὰρ ἂν μισθὸν, οὐ διδόναι, τοὺς ἀκούειν ἐθέλοντας. Subjungit: Ἆρ' οὐκ ἐπινοοῦμεν ἡλίκας ἡδονὰς αἱ ἀρεταὶ τοῖς χρωμένοις ἀπὸ τῶν καλῶν πράξεων καὶ τῶν κοινωνικῶν ἔργων καὶ φιλανθρώπων παρασκευάζουσιν; οὐ κνῶσαι, οὐδὲ θρύπτουσαι, ὥσπερ αἱ εἰς σάρκα λεῖαι καὶ προσηνεῖς γινόμεναι κινήσεις· ἀλλ' αὗται μὲν οἰστρώδεις καὶ ἀβέβαιον καὶ μεμιγμένην σφυγμῷ ἔχουσιν· αἱ δὲ ἐπὶ τοῖς καλοῖς ἔργοις οὐ ταῖς Εὐριπίδου χρυσαῖς πτέρυξιν, ἀλλὰ τοῖς Πλατωνικοῖς

ἀπορίαν, ... radice nimirum ipſâ evulſâ.

Εὐσχολώτερος | *majore otio utetur.* Xyl. *otii multum lucrabitur.* Caſ. Verto, *quietior*, vel *à negotiis quietior, futurus eſt.* Εὔσχολος, ἥσυχος *quietus.* Et εὐσχολεῖν, ἡσυχίαν ἄγειν, ὅτε ἡ διάνοια οὐ διασπᾶται. Vide Epict. *ad l.* 3. § 19. & *l.* 12. § 2. εὐσχολώτερος καὶ ἀταραχώτερος ἔσῃ, pro eo quod initio dixerat, εὐθυμήσειν.

Ἀλλὰ καὶ τὰς φαντασίας | reſecari vult non actiones tantùm non neceſſarias, verùm & *cogitationes.* quomodo & *ſupr. l.* 3. § 4. Ità Dominus noſter, non ſolùm πᾶν ῥῆμα ἀργὸν, *verbum quodque otioſum*, Matth. *c.* 12. *v.* 36. Sed & *cogitationes vanas ac inanes*, amandandas monet. Jer. *c.* 4. *v.* 14.

Οὕτως γὰρ οὐδὲ πράξεις παρέλκουσαι ἐπακολουθήσουσιν | radice nimirum ipſâ evulſâ. Siquidem, ut Auguſt. *de perſever. c.* 13. *Cogitantes agimus, quicquid agimus; & cogitantes loquimur, quicquid loquimur.* atque *ex cordis abundantia*, non os tantùm *loquitur*, Matth. *c.* 12. *v.* 34. Sed & *manus operatur.* Ibid. *cap.* 15. *v.* 19. Chryſippi dictum apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 3. πηγὴν διανοίας εἶναι λόγου πηγήν. *orationis fontem eſſe cogitationem.* Verùm non *orationis* tantùm is, ſed & *operationis fons* exiſtit: itaque qui hunc cuſtodierit, pro Solomonis monitu, *Prov. c.* 4. *v.* 23. etiam ſermones actionéſque ſuas in poteſtate habebit.

§ 25. Πείρασον, πῶς σοι χωρεῖ | Epictet. *l.* 4. *c.* 1. Πείρασόν γε· οὐκ ἔστιν αἰσχρὰ ἡ πεῖρα. Et *l.* 2. *c.* 19. τὸ πρῶτον ἡσύχασον καὶ τὰς ἡμέρας ἀρίθμει, ἃς οὐκ ὠργίσθης. καθ' ἡμέραν εἰώθειν ὀργίζεσθαι· νῦν παρ' ἡμέραν· εἶτα παρὰ δύο· εἶτα παρὰ τρεῖς, ἂν δὲ τριακοντα παραφυλάξῃς, θῦσον τῷ Θεῷ. ἡ γὰρ ἕξις ἐκλύεται τὸ πρῶτον· εἶτα καὶ παντελῶς ἀναιρεῖται. σήμερον οὐκ ἐλυπήθην, οὐδ' αὔριον, οὐδ' ἑξῆς διμήνῳ καὶ τριμήνῳ· ἀλλὰ προσέσχον γενομένων τινῶν ἐρεθιστικῶν. γίνωσκε, ὅτι κομψῶς σοι ἔχει.

Πῶς σοι χωρεῖ | *quomodo quadret.* Xyl. & Caſ. malim, *quomodo procedat, quos progreſſus tecum faciat.* Apud Suidam hiſtoricus: οὐ χωρούντων αὐτῷ τῶν ἐν Σικελίᾳ πραγμάτων κατὰ νοῦν. *Cum res illi ex animi ſententia non procederent.*

Ἀρεσκομένου | Vide *l.* 3. § 4. & *l.* 10. § 1.

Ἐκ τῶν ὅλων ἀπονεμομένοις | Vide *ad lib.* 7. § 31.

Ἀρκουμένου δὲ τῇ ἰδίᾳ πράξει | Vide *l.* 3. § 6. & *l.* 5. § 34. & *infr.* § 51.

§ 26. Ἑώρακας ἐκεῖνα | Antegreſſis ità annectit iſtud Caſ. ut ad vitæ prioris ſecius adminiſtratæ experientiam referatur. Ego potius monita ſuperiùs data reſpicere opinor: ut *lib.* 3. § 11.

Ἁμαρτάνει τις; ἑαυτῷ ἁμαρτάνει | Ità *l.* 9. § 4. ὁ ἁμαρτάνων ἑαυτῷ ἁμαρτάνει. & § 38. Εἰ μὲν ἥμαρτεν,

ἥμαρτεν, ἐπεὶ τὸ κακόν. Itaque, τὸ ἄλλου ἁμάρτημα, ἐκεῖ δεῖ καταλιπεῖν. *ibid.* § 20. Clem. *Strom. l.* 4. ἡ ἀκολασία οὐκ ἄλλου τινὸς ἂν δοξάζοιτο εἶναι κακόν, ἢ τοῦ ἀκολασταίνοντος.

Ἀπ' ἀρχῆς σοι συγκαθείμαρτο καὶ συνεκλώθετο] Vide *ſupr.* § 10. *l.* 3. § 11. & *infrà* § 34. Apud Lucianum Proteſilaus in νεκρικοῖς. Οὐ γὰρ ἐγὼ τούτων αἴτιος, ἀλλ' ἡ Μοῖρα, καὶ τὸ ἐξ ἀρχῆς οὕτως ἐπικεκλῶσθαι. Ità paſſim Homer. de Ulyſſe. *Odyſſ.* α. *v* 16.

Ἀλλ' ὅτε δὴ ἔτος ἦλθε περιπλομένων ἐνιαυτῶν,
Τῷ οἱ ἐπεκλώσαντο θεοὶ οἶκόνδε νέεσθαι.

Apud eundem Telemachus *Odyſſ.* γ. *v.* 208.

Ἀλλ' οὔ μοι τοιοῦτον ἐπέκλωσαν θεοὶ ὄλβον.

Ulyſſes *ibid.* λ. *v.* 138 à Tireſia ſciſcitatur,

——τὰ μὲν ἄρ που ἐπέκλωσαν θεοὶ αὐτοί.

Eumæus *ibid.* π. *v.* 64.

Πλαζόμενος· ὡς γάρ οἱ ἐπέκλωσεν τάγε δαίμων.

Alcinous *ibid.* θ. *v.* 579.

Τὸν δὲ θεοὶ μὲν τεῦξαν, ἐπεκλώσαντο δ' ὄλεθρον
Ἀνθρώποις, ἵνα ᾖσι καὶ ἐσσομένοισιν ἀοιδή.

Achilles denique *Il.* ω. *v.* 525. quem locum laudat Plut. *de legend. poet. c.* 4. & *c.* 6. & in *conſol. ad Apollon.*

Ὡς γὰρ ἐπεκλώσαντο θεοὶ δειλοῖσι βροτοῖσι,
Ζώειν ἀχνυμένοις. ——

Leo Imper. in *oraculis* apud Jan. Rutgerſ. *Var. lect. l.* 5. *c.* 8.

Στῦλος γὰρ ὀρθεὶς ἐν πόλεις κεκλωσμένος.

Senec. *de benefic. l.* 6. *c.* 23. *Dii in prima illa conſtitutione, cum univerſa diſponerent, etiam noſtra viderunt, rationemque hominis habuerunt. in noſtras utilitates in principio rerum promiſſa meus eſt, & is ordo mundo datus, ut appareat curam noſtri non inter ultima habitam.* Idem *de provident. c.* 5. *Fata nos ducunt, & quantum cuique reſtet, prima naſcentium hora diſpoſuit. cauſſa pendet ex cauſſa. privata ac publica longus ordo rerum trahit. non incidunt cuncta, ſed veniunt. Olim conſtitutum eſt, quid gaudeas, quid fleas. & quamvis magna videatur varietate ſingulorum vita diſtingui, ſumma in unum venit.*

Βραχὺς ὁ βίος] Flaccus *ſerm. l.* 2. *Sat.* 6.

Dum licet, —— vive beatus:
Vive memor quàm ſis ævi brevis. ——

R. Simeon in Pirke Aboth.

היום קצר והמלאכה מרבה

Dies brevis, & opus multum. Et Ben-Syræ magiſtro ob ætatem repellenti; *An neſcis diem brevem, & opus multum eſſe?* Druſ. in *apophth.* Hippocr. *aphor.* 1. Ὁ μὲν βίος βραχὺς, ἡ δὲ τέχνη μακρά. Senec. *de brev. vit. c.* 1. *Major pars mortalium de naturæ malignitate conqueritur, quòd in exiguum ævi gignimur, quod hæc tam velociter, tam rapidè dati nobis temporis ſpatia decurrant; adeò ut exceptis admodum paucis, cæteros in ipſo vitæ apparatu vita deſtituat. Inde illa maximi medicorum exclamatio eſt; Vitam brevem eſſe, artem longam.* Et *c.* 16. *Tempus breve eſt & præceps: multòque fit brevius vitio noſtro.* Vide *l.* 5. § 23. Βραχὺ καὶ ἀναγκαῖον διάστημα. Zeno apud Stob. *ſerm.* 2. *tit.* 96. Οὐδενὸς ἡμᾶς οὕτω πένεσθαι, ὡς χρόνου. Quod Laërt. *l.* 7. in *Zenon.* Μηδενὸς ἡμᾶς οὕτως εἶναι ἐνδεεῖς, ὡς χρόνου. βραχὺς γὰρ ὄντως ὁ βίος, ἡ δὲ τέχνη μακρὰ, καὶ μᾶλλον ἡ τὰς τῆς ψυχῆς νόσους ἰάσασθαι δυναμένη. Lucian. *de ſectis*: χρὴ δὲ μηδένα χαλεπὸν παραιτεῖσθαι, εἰδότας ἀληθὲς τὸ τοῦ Κῴου ἰατροῦ, ὡς ἄρα βραχὺς μὲν ὁ βίος, μακρὰ δὲ ἡ τέχνη. καὶ τοι ἐκεῖνος ἰατρικῆς πέρι ταῦτ' ἔλεγεν, εὐμαθεστέρου πράγματος. φιλοσοφία δὲ καὶ μακρῷ τῷ χρόνῳ ἀνέφικτος, ἢν μὴ πάνυ τις ἐγρηγορὼς, ἀτενὲς ἀεὶ καὶ γοργὸν ἀποβλέπῃ εἰς αὐτήν. Itaque Philo *de vita contemplat.* Χρόνου δὲ φειδόμενος, καλὸν ἐπειδὴ κατὰ τὸν ἰατρὸν Ἱπποκράτην, Ὁ μὲν βίος βραχὺς ἡ δὲ τέχνη μακρά. Seneca *de brev. vit. c.* 32. *Non multum accepit homo temporis, etiamſi totum illud ſibi vindicat. Cui licet nihil facilitate eripi, nihil negligentiâ patiatur excidere, tamen ad immortalium cognitionem nimis mortalis eſt.* & *epiſt.* 48. *Etiamſi multum ſupereſſet ætatis, parcè jam diſpenſandum erat, ut ſufficeret neceſſariis. nunc quæ dementia eſt, ſupervacua diſcere in tanta temporis egeſtate?* Alluſit ad Zenonis illud ſuperiùs relatum. Et *epiſt.* 117. *Non tam benignum ac liberale tempus natura nobis dedit, ut aliquid ex illo vacet perdere. Ex hoc tempore tam anguſto, & rapido, & nos auferente, quid juvat majorem partem mittere in vanum?* Contrà tamen Methodici (ſecta ea eſt medicorum) Galeno referente, *de ſectis c.* 6. Τῷ γε βραχὺν εἰπόντι τὸν βίον, τὴν δὲ τέχνην μακρὰν ἀντιφθέγγονται τοὐναντίον· γὰρ εἶναι, αὐτὴν μὲν βραχεῖαν εἶναι, τὸν δὲ βίον μακρόν. Sed & Seneca ipſe *de brev. vit. c.* 1. *Non accepimus brevem vitam, ſed fecimus: nec inopes ejus, ſed prodigi ſumus. non exiguum temporis habemus, ſed multum perdimus. ſatis longa vita, & in maximarum rerum conſummationem largè data eſt, ſi tota bene collocaretur.*

Κερδαντέον τὸ παρὸν] Vide *ad l.* 2. § 6. & *ſupr.* § 17. & *l.* 6. § 2. Plinius *epiſt.* 7. *l.* 3. *Sed tantò magis hoc quicquid eſt temporis futilis & caduci, ſi non datur factis; nam horum materia in aliena manu; nos certè ſtudiis proferamus: & quatenus nobis denegatur diu vivere, relinquamus aliquid quo nos vixiſſe teſtemur.* Sen. *epiſt.* 49. *Infinita eſt velocitas temporis, quæ magis apparet reſpicientibus. Nam ad præſentia intentos fallit: adeò præcipitis fugæ tranſitus lenis eſt. Punctum eſt quod vivimus, & adhuc puncto minus. cujus brevitatem aliquando futuram cogitemus. Non ſolebat mihi tam velox tempus videri; nunc incredibilis curſus apparet: ſive quia admoveri lineas ſentio, ſive quia attendere cœpi, & computare damnum meum. Eò magis utique indignor; aliquos ex hoc tempore,*

Digitized by Google

quod ſufficere nec ad neceſſaria quidem poteſt, etiamſi cuſtoditum diligentiſſimè fuerit; in ſupervacua majorem partem erogare. Non vaco ad iſtas ineptias, ingens negotium in manibus eſt. mors me ſequitur, fugit vita. adverſùs hæc me doce aliquid. effice nè ego mortem fugiam, vita me non effugiat. Hoc eſt quod ἐξαγοράζεσθαι τὸν καιρὸν, i. e. *occaſionem*, ſive *opportunitatem redimere*, dixit Apoſtolus *ad Epheſ. c. 5. v. 16.* Plut. in *pædag.* Σπιθαμὴ χρόνου πᾶς ὁ βίος ἐστί. ζῆν καὶ οὐ παραζῆν προσήκει. παραζῆν dixit, quod Ennius Iphigen. apud Gell. *l. 19. c. 10.* à V. C. Salmaſio *in exercit. Plinian.* reſtitutus;

—— *præterpropter vitam vivitur.*

Quod Senec. *de brev. vit. c. 9. Perdis hodiernum, quod in manu fortunæ poſitum eſt, diſponis; quod in tua, dimittis.* Ità quod Plaut. Pſeudol. 2. 3.

Certa amittimus, dum incerta appetimus: atque hoc evenit,
In labore atque in dolore ut mors obrepat interim.

Νῆφε ἀνειμένος] Julian. Imper. *epiſt. 12.* Ἔργον ἦν ἐξεστιν ἡμῖν, ἀνειμένους τι ἀποδέξασθαι, καὶ συνδιάξειν μὴ πάνυ σπουδαίως. Et Gregor. Naz. *in Baſilium.* Τὴν ἄνεσιν ἔκλυσιν μὴ ποιήσασθαι. hoc eſt, *frontem remittere, non reſolvere. Multum autem intereſt, remittas aliquid, an ſolvas.* Seneca *de tranquil. c. 15.* Itaque Ambroſ. *offic. l. 1. c. 20. Cavendum, nè dum animum relaxare volumus, omnem harmoniam & quaſi concentum ſolvamus.* Et Martin. Dumienſ. *de morib. Sapiens animum habebit, aliquando remiſſum, nunquam ſolutum.* Valer. Max. *l. 8. c. 8. Otium induſtriæ ſubnecti debet, non quo evaneſcat virtus ſed quo recreetur.* Et Cicer. *Offic. l. 2. Ludendi modus quidam retinendus eſt, ut nè nimis omnia profundamus, elatique voluptate in turpitudinem dilabamur.* Quod de Muſica præcipiebat Pratinas,

Μὴ σύντονον δίωκε, μήτ' ἀνειμένην.
Intenſior nec eſto, nec ſolutior.

Ἀνειμένος] Vide *ad l. 5. § 1.* Senec. *de tranq. c. 15. Danda eſt remiſſio animis: nec in eadem intenſione æqualiter retinenda mens, ſed ad jocos revocanda. meliores acrioreſque requieti ſurgent. ut fertilibus agris non eſt imperandum; cito enim exhauriet illos nunquam intermiſſa fœcunditas: ità animorum impetus aſſiduus labor frangit; vires recipient paulum reſoluti & remiſſi. naſcitur enim ex aſſiduitate laborum, animorum hebetatio quædam & languor.* Ariſtot. *ethic. l. 10. c. 6.* Πάντα γὰρ ἀνθρώπεια ἀδυνατεῖ συνεχῶς ἐνεργεῖν. Ovid *epiſt.* . .

Quod caret alternâ requie, durabile non eſt:
Hæc reparat vires, membraque feſſa levat.

Itaque *ſapientis eſſe, remittere interdum aciem rebus gerendis intentam.* Aug. *de Muſic. l. 2. c. 14.* Siquidem ut Naſo *Ponti l. 1. el. 5.*

Otia corpus alunt, animus quoque paſcitur illis:
Immodicus contrà carpit utrumque labor.

Et Stat. *Sylv. l. 4.*

—— *vires inſtigat, alitque*
Tempeſtiva quies: major poſt otia virtus.

Hinc de *arcu lyrâque* imago illa tantopere celebrata. Dio in *œconom.* apud Stob. *tom. 2. tit. 62.* Αἱ ἀνέσεις παρασκευαστικαὶ πόνων εἰσὶ καὶ τόξον, καὶ λύρα, καὶ ἄνθρωπος, ἀκμάζει δὲ ἀναπαύσεσι. *Ibid. tit. 3.* Socrates: Ὁ βίος, ὥσπερ ὄργανον, ἀνέσει καὶ ἐπιτάσει ἁρμοσθεὶς, ἡδίων γίνεται. Democritus apud Anton. *Meliſſ. l. 2. c. 45.* Ὥσπερ γὰρ ὄργανον ἄνεσιν καὶ ἐπίτασιν λαμβάνον ἡδὺ γίνεται οὕτω καὶ ὁ βίος. quod idem Plutarcho tribuit Maxim. *Collectan. c. 32.* Verùm in *collectaneis* illis autorum nomina ſæpius permutata, confuſa, depravata deprehendas. Plutarch. *in Pædag.* Ὁ βίος ἡμῶν εἰς ἄνεσιν καὶ σπουδὴν διῄρηται καὶ ἡ ἀνάπαυσις τῶν πόνων ἄρτυμά ἐστι. (id quod idem in *Lycurg.* Παιδιὰ πόνου ἥδυσμα. quo eodem ſchemate uſus eſt & Ariſtot. *ethic. l. 9. c. 10.*) καὶ τὰ τόξα, καὶ τὰς λύρας ἀνίεμεν, ἵνα ἐπιτεῖναι δυνηθῶμεν. καθόλου γὰρ σώζεται, σῶμα μὲν, ἐνδείᾳ καὶ πληρώσει, ψυχὴ δὲ ἀνέσει καὶ πόνῳ. Amaſis apud Herodot. *l. 7.* Τὰ τόξα οἱ κεκτημένοι, ἐπεὰν μὲν δέωνται χρᾶσθαι, ἐντανύουσι· ἐπεὰν δὲ χρήσωνται, ἐκλύουσι· εἰ γὰρ δὴ τὸν πάντα χρόνον ἐντεταμένα εἴη, ἐκραγείη ἄν· ὥστε ἐς τὸ δέον οὐκ ἂν ἔχοιεν αὐτοῖσι χρᾶσθαι· οὕτω δὴ καὶ ἀνθρώπου κατάστασις, εἰ ἐθέλοι κατεσπουδάσθαι αἰεὶ, μηδὲ ἐς παιγνίην τὸ μέρος ἑωυτὸν ἀνιέναι, λάθοι ἂν ἤτοι μανεὶς ἢ ἀπόπληκτος γενόμενος. Gregor. Naz. *poſt redit. ex agro*: Εἰώθασιν πως καὶ πόνος ἀεὶ ταῖς τοιαύταις διαλύσεσιν ἀνίεσθαι. ἐπεὶ μηδὲ τόξον φέρει τὸ σύντονον ἀεὶ τεινόμενον καὶ δεῖταί τι μικρὸν τῆς γλυφίδων ἐκλύεσθαι, εἰ μέλλοι ταθήσεσθαι πάλιν, καὶ μὴ ἄχρηστος ἔσεσθαι τῷ τοξότῃ, μηδὲ ἄτονος ἐν καιρῷ χρήσεως. Naſo *epiſt.* 4.

Arcum ni ceſſes tendere, mollis erit.

Æſopus Phædri *l. 3. fab. 53.*

Citò rumpis arcum, ſemper ſi tenſum habueris:
At ſi laxâris, cùm voles, erit utilis.
Sic luſus animo debet aliquando dari,
Ad cogitandum melior ut redeat tibi.

De Joanne Evangeliſta gemina his referunt Abraham Abbas apud Joan. Caſſian. *collat. 24. c. 21.* Thom. Aquin. *ſum. p. 2a. 2æ. q. 168. a. 2.* & Hen. Herp. *ſpecul. aur. in præcept. 3. ſerm. 2.* ſed & de Antonio Eremitâ baliſtæ exemplum eodem trahente, Antonin. *ſum. 2. par. 2. tit. 1. c. 23. § 1.* & Guil. Pepin. *de confeſſ. tract. 2. par. 3. c. 6.* ex *Vitis patrum.* Quod autem ex adverſo, Plut. *de ſene polit.* Τόξον μὲν ἐπιτεινόμενον ῥήγνυται. ψυχὴ δὲ ἀνιεμένη. Unde de Theophraſto Laërt. *lib. 5.*

Ῥήγνυσθαι σοφίης τόξον ἀνιέμενον.

hoc eſt, ut Publius Syrus:

Arcum intenſio frangit; animum remiſſio.

id de ſolutiore illa remiſſione capiendum eſt, quam vitandam cavendámque hic Marcus monet.

§ 27. Ἤτοι

§ 27. Ἦτοι κόσμος διατεταγμένος | Vide *infr.* § 45. & *l.* 2. § 3. Plin. *hiſt. nat. l.* 2. *c.* 4. *Quem* κόσμον *Græci nomine ornamenti appellaverunt, eum nos à perfecta abſolutâque elegantia, mundum. nihil enim omnium rerum melius eſt mundo, nihil præſtabilius, nihil pulcrius. utpote in quo univerſa ità conſtituta ſunt, ut neque ad uſum meliora eſſe potuerint, neque ad ſpeciem pulcriora.* Cicero de Nat. Deor. *l.* 2. & Senec. *ad Helv. c.* 8. *Mundo nihil neque majus, neque ornatius, rerum natura genuit.* Autor *de Mund. c.* 2. Κόσμος μὲν οὖν ἐστι σύστημα ἐξ οὐρανοῦ καὶ γῆς, καὶ τῶν ἐν τούτοις περιεχομένων φύσεων· λέγεται δὲ καὶ ἑτέρως κόσμος, ἡ τῶν ὅλων τάξις τε καὶ διακόσμησις ὑπὸ θεῶν τε καὶ διὰ θεῶν φυλαττομένη. & Euſtath. *ad Il.* δ. Κόσμος ἡ τάξις ἐκ τοῦ κομῶ. ἀφ' οὗ καὶ ὁ πάντων περιεκτικὸς, κόσμος, ὅτι αὐτὸν εὐτάκτως ἡ πρόνοια ἔταξεν. Apul. *de mund. Mundus eſt ordinata ordinatio, Dei munere.* & rurſus: *Quid mundo præſtantius? Lauda, quam putas ſpeciem: portio à te laudabitur mundi. admirare quam voles temperantiam, ordinationem, figuram. hic & per hunc illud quodcunque eſt, invenietur eſſe laudandum. nam quid, oro te, ornatum atque ordinatum videri poteſt, quod non ab ipſius exemplo imitatura ſit ratio? unde* κόσμος *Græcè nomen accepit.* Tertull. *apolog. c.* 17. *Quod colimus, Deus unus eſt, qui totam molem iſtam cum omni inſtrumento elementorum, corporum, ſpirituum, verbo, quo juſſit, ratione, quâ diſpoſuit, virtute, quâ potuit, de nihilo expreſſit, in ornamentum majeſtatis ſuæ: Unde & Græci nomen mundo* κόσμον *accommodaverunt.* Greg Naz. *de pace* 1. Κόσμος τί ἐστι ὅπερ λέγεται καὶ κάλλος ἀπερίτρεπτον.

Ἢ κυκεὼν | *Cinnus.* Ità *l.* 6. § 10. Ἤτοι κυκεὼν καὶ ἀντεμπλοκὴ, καὶ σκεδασμός. quibus verbis κυκεὼν quid velit, explicat. & *l.* 9. § 39. κυκεὼν καὶ σκεδασμός.

Συμπεφορημένος μὲν, ἀλλὰ κόσμος | Vide Heraclitum *infra.*

Ἐν σοὶ μέν τις κόσμος | *in te* ſcil. qui es μικρός κόσμος τις. (quomodo τὸν σμικρὸν κόσμον, τὸν ἄνθρωπον dixit Clem. Alex. in *hortator.* & *Mundi inſtar habere fabricam humani corporis.* Ambroſ. *hexaem. l.* 6. *c.* 9.) & *majoris illius imaginem geris.* Macrob. *in Somn. Scip. lib.* 1. *c.* 12. *Ideo phyſici Mundum magnum hominem, & hominem brevem mundum eſſe dixerunt.* Si eſt ergò, inquit, in te fabricâque tuâ ordinata rerum diſpoſitio, in mundo ipſo multò magis. Siquidem, ut Tertull. *de reſurr. carn. c.* 30. *Si figmentum veritatis in imagine eſt, imago ipſa in veritate eſt ſui; neceſſe eſt eſſe prius ſibi, quam aliò configuretur. de vacuo ſimilitudo non competit; de nullò parabola non convenit.* Idem *adv. Hermogen. c.* 40. *Confuſa res erat, nunc verò compoſita eſt. & vis ex compoſitis incompoſita præberi? nulla res ſpeculum eſt alterius non coæqualis. nemo ſe apud tonſorem pro homine mulum inſpexit: niſi ſi, qui putas in hac extructione mundi diſpoſitâ jam & compta, informem & incultam materiam reſpondere. quid hodie deforme in mundo? quid retrò ſpeciatum in materia? ut ſpeculum ſit mundus materiæ? cum ornamenti nomine ſit penes Græcos Mundus, quomodò inornatæ materiæ imaginem refert? Nec materiæ certè mundus imago eſſe poterit, ſi compoſitus ille & exornatus, confuſa verò & inornata iſta; nec homo mundi, ſi in homine ordinata partium membrorúmque diſpoſitio, in mundi compage nullo ordine legéve certâ diſpoſita, ſed commiſſa commiſtáque temerè univerſa.* Quanquam mundum non minorem, ſed majorem imaginis divinæ ratione haud abſurdè prorſus dixit Greg. Naz. *in Paſch.* τὸν ἄνθρωπον ὁ δημιουργὸς, οἷόν τινα κόσμον ἕτερον ἐν μικρῷ μέγαν ἐπὶ γῆς ἵστησι. At verò Syneſ. *de providen.* 1. non *hominem* tantùm integrum, ſed *caput hominis* ipſum *mundum minorem* indigitat, in quo *mens* tanquam *numen* quoddam reſideat. Ἄνω μὲν ἐν ἀστέρες, κάτω δὲ κεφαλαὶ σφαιροειδεῖς διεπλάσθησαν, ἵν' ὥσπερ οἶκοι θεῶν ὦσιν ἐν κόσμῳ κόσμοι μικροί. Reſpexit, opinor, id quod in philoſophor. placitis Plutarchi nomine evulgatis, *l.* 4. *c.* 21. Stoicis perperam tribuitur; τὸ ἡγεμονικὸν αὐτὸ, ὥσπερ ἐν κόσμῳ, κατοικεῖν ἐν τῇ ἡμετέρᾳ σφαιροειδεῖ κεφαλῇ. Quod autem ille de *capite*, *de corde* Auſon. *monoſyll.*

Cor vegetum mundi inſtar habens.——

Vide *ſupr. ad* § 3. Quomodò autem Marcus iſtic illos perſtringit, qui quem in ſemetipſis agnoſcunt ordinem, ornatum, eundem mundo, cujus & ipſi ſunt partes, negant; pari modo & Epicuri ſectatores Senec. *præfat. quæſt. nat. l.* 1. hoc ipſo notat nomine, quòd cùm *animum* putent eſſe ſibi ipſis, eúmque *providum & ſingula diſpenſantem*, *univerſum* interim, in quo & ipſi ſunt, *expers eſſe conſilii, ac temerè ferri* contendunt. Vide *ad l.* 2. § 11.

Ἐν δὲ παντὶ ἀκοσμία; | Nihil minùs. Autor *de mundo.* Κόσμον δ' ἐτύμως τὸ σύμπαν, ἀλλ' οὐκ ἀκοσμίαν ὀνομάσειεν ἄν. Reverà, ut Plut. *de anim. gener.* Ἀκοσμία δ' ἦν πρὸ τῆς τοῦ κόσμου γενέσεως. Erant ſiquidem primò omnia, ut Moſes *l.* 1. *c.* 1. *v.* 2. תהו ובהו id eſt, ut Naſo *Metam. l.* 1.

——*rudis indigeſtáque moles.*

Nec quicquam niſi pondus iners, congeſtáque eodem
Non bene junctarum diſcordia ſemina rerum.

Verùm *hanc Deus* (is eſt *melior potiórque natura* illa) *litem diremit, molem diſcrevit*: πρὶν τοῦτον κόσμον ἢ πρὶν ἀκοσμία ἐλάμβανεν. ut Gregor. Naz. περὶ εὐταξίας. Atque hoc eſt quod Anaxagoras apud Laërt. *lib.* 2. Πάντα χρήματα ἦν ὁμοῦ. εἶτα νοῦς ἐλθὼν, αὐτὰ διεκόσμησε. Sive ut Timon in *Sillis*;

Πάντα συνεστεῶτα ὁμοῦ τεταραγμένα πρόσθεν.

Et apud Hermiam in διασυρ. Ἀρχὴ πάντων ὁ νοῦς καὶ οὗτος αἴτιος καὶ κύριος τῶν ὅλων καὶ παρέχει τάξιν τοῖς ἀτάκτοις, καὶ κίνησιν τοῖς ἀκινήτοις, καὶ διάκρισιν

Digitized by Google

κεκοσμημένον τοῖς μεμυημένοις, καὶ κόσμον τοῖς ἀκόσμοις. Demonax Cynicus (referente Luciano in *vita ejuſdem.* & Antonius *M. liſſ. l. 2. c. 76.*) diſſerentibus quibuſdam de mundi anima ac figura, Ὑμεῖς, inquit, περὶ τοῦ κόσμου πολυπραγμονεῖτε, περὶ δὲ τῆς ἑαυτῶν ἀκοσμίας οὐ φροντίζετε. Indè argumentum arripuit Dio, quo Dionyſium ad virtutis ſtudium impelleret, ὅπως διακοσμηθεὶς τὸ ἦθος εἰς ἀρετῆς λόγον, καὶ πρὸς τὸ θειότατον ἀφομοιωθεὶς παράδειγμα τῶν ὄντων καὶ κάλλιστον, ᾧ τὸ πᾶν ἡγουμένῳ πειθόμενον ἐξ ἀκοσμίας κόσμος ἐστί, πολλὴν μὲν εὐδαιμονίαν ἑαυτῷ μηχανήσηται, πολλὴν δὲ τοῖς πολίταις, γενόμενος βασιλεὺς ἐκ τυράννου. Plut. *Dion.*

Διακεκοσμημένον καὶ διακεχυμένον | Vocem harum priorem Lugd. omiſit. quo id conſilio incertum mihi. Sen. *quaſt. nat. l. 7. c. 27.* *Tota hujus mundi concordia ex diſcordibus conſtat.* Et *epiſt.* 107. *Contrariis rerum æternitas conſtat.* Heraclitus apud Ariſtotelem *Ethic. l. 8. c. 1.* Τὸ ἀντίξουν συμφέρον καὶ ἐκ τῶν διαφερόντων καλλίστην ἁρμονίαν. Idémque apud Autorem *libri de mundo c. 5.* Συνάψειας οὖλα καὶ οὐχὶ οὖλα, συμφερόμενον καὶ διαφερόμενον, συνᾷδον καὶ διᾷδον, καὶ ἐκ πάντων ἕν, καὶ ἐξ ἑνὸς πάντα. Et ex eodem Apuleius: *Sic totius mundi ſubſtantiam initiorum inter ſe impares conventus, pari nec diſcordante conſenſu Natura veluti Muſicam temperavit. namque uvidis arida, & glacialibus flammida, velocibus pigra, directis obliqua confudit; unúmque ex omnibus, & ex uno omnia, juxta Heraclitum conſtituit,* &c. Quod & Autor idem *ibidem* variis à re politica, pictura, muſica, grammatica imaginibus illuſtrat. Τοῦτο πολιτικῆς ὁμονοίας τὸ θαυμασιώτατον, ὅτι ἐκ πολλῶν μίαν, καὶ ὁμοίαν ἐξ ἀνομοίων ἀποτελεῖ διάθεσιν, ὑποδεχομένη καὶ πᾶσαν φύσιν καὶ τύχην. ἴσως δὲ καὶ τῶν ἐναντίων ἡ φύσις γλίχεται, καὶ ἐκ τούτων ἀποτελεῖν τὸ σύμφωνον, οὐκ ἐκ τῶν ὁμοίων. ὥσπερ ἀμέλει τὸ ἄρρεν συνήγαγε πρὸς τὸ θῆλυ, καὶ οὐχ ἑκάτερον πρὸς τὸ ὁμόφυλον· καὶ τὴν πρώτην ὁμόνοιαν διὰ τῶν ἐναντίων συνῆψεν, οὐ διὰ τῶν ὁμοίων. ἔοικε δὲ καὶ ἡ τέχνη τὴν φύσιν μιμουμένη τοῦτο ποιεῖν. ζωγραφία μὲν γάρ, λευκῶν τε καὶ μελάνων, ὠχρῶν τε καὶ ἐρυθρῶν χρωμάτων ἐγκερασαμένη φύσεις, τὰς εἰκόνας τοῖς προηγουμένοις ἀπετέλεσε συμφώνους. μουσικὴ δέ, ὀξεῖς ἅμα καὶ βαρεῖς, μακρούς τε καὶ βραχεῖς φθόγγους μίξασα, ἐν διαφόροις φωναῖς μίαν ἀπετέλεσεν ἁρμονίαν· γραμματικὴ δέ, ἐκ φωνηέντων καὶ ἀφώνων γραμμάτων κρᾶσιν ποιησαμένη, τὴν ὅλην τέχνην ἀπ' αὐτῶν συνεστήσατο. οὕτως οὖν καὶ τὴν τῶν ὅλων σύστασιν, διὰ τῆς τῶν ἐναντιωτάτων ἀρχῶν κράσεως μία διεκόσμησεν ἁρμονία. ξηρὸν γὰρ ὑγρῷ, θερμὸν δὲ ψυχρῷ, βαρεῖ τε κοῦφον μιγέν, καὶ ὀρθὸν περιφερεῖ, τὸ ὅλον διεκόσμησε μία διὰ πάντων διήκουσα ἁρμονία, ἐκ τῶν ἀμίκτων καὶ ἑτερείων τὸν σύμπαντα κόσμον δημιουργήσασα, τάς τε ἐναντιωτάτας ἐν αὐτῷ φύσεις ἀλλήλαις ἀναγκάσασα ὁμολογῆσαι, καὶ ἐκ τούτων μηχανησαμένη τῷ παντὶ σωτηρίαν. Quæ Latinè ab Apuleio verſa vide *ad l. 7. § 48.* Syneſ. *de inſomn.* Ἔστι τις οὖν ἐν συγγενείᾳ τοῖς μέρεσι καὶ διχόνοια. οὐ γάρ ἐστιν ὁ κόσμος τὸ ἁπλῶς ἕν, ἀλλὰ τὸ ἐκ πολλῶν ἕν· καὶ ἔστιν ἐν αὐτῷ μέρη μέρεσι προσιόντα καὶ μαχόμενα, καὶ τῆς στάσεως αὐτῶν εἰς τὴν τοῦ παντὸς ὁμόνοιαν συμφωνούσης, ὥσπερ ἡ λύρα σύστημα φθόγγων ἐστὶν ἀντιφώνων τε καὶ συμφώνων· τὸ δ' ἐξ ἀντικειμένων ἕν, ἁρμονία καὶ λύρας καὶ κόσμου. Plut. *de amic. multit.* Ἡ περὶ ψαλμοὺς καὶ φόρμιγγας ἁρμονία δι' ἀντιφώνων ἔχει τὸ σύμφωνον. Tertull. *apologet. c. 48.* [*Divina*] *ratio univerſitatem ex diverſitate compoſuit, ut omnia æmulis ſubſtantiis ſub unitate conſtarent, ex vacuo & ſolido, ex animali & inanimali, ex comprehenſibili & incomprehenſibili, ex luce & tenebris, ex ipſa vita & morte.* Et *de pallio c. 2.* *Mundus iſte ex diverſis ſubſtantiis officiiſque conſtat. diverſa in unum; ex demutatione diverſa ſunt. denique diverſitatis diſcordiam vices fœderant. ità mutatio mundus eſt, qui ex diverſitatibus corporatus, & vicious temperatus.* Ità eſt *rerum omnium*, uti idem mox *ibidem, diſtincta confuſio.* Gregor. Naz. *in Julian.* 1. Πάντα διεῖλε, καὶ συνέδησε, καὶ τὸ πᾶν τοῦτο κόσμον ἕνα ἐκ πλειόνων πεποίηκε.

Καὶ συμπαθοῦν | Ità *l. 6.* § 37. φίλα ἀλλήλοις, καὶ σύμπνοιαν ἔχοντα. Manil. *Aſtron. l. 2.*

Totúmque alterno conſenſu vivere mundum.

De corpore humano pariter Hippocrates *de aliment.* Ξύρροια μία. ξύμπνοια μία. ξυμπαθέα κατὰ οὐλομελίην πάντα. de quo videatur Galen. *de facult. nat. l. 1. c. 5.* & *l. 3. c.* *de differ. febr. l. 2. de uſu pulſ. l. 1. de cauſſ. pulſ. l. 2.* & *de uſu part. l. 1.* Vide *infr.* § 42. Apud Sextum Empir. *adv. Phyſic. l. 1. c. 2.* Philoſophi quidam: Ἐπεὶ οὖν ὁ κόσμος σῶμά ἐστιν, ἤτοι ἡνωμένον ἐστὶ σῶμα, ἢ ἐκ τῶν συναπτομένων, ἢ ἐκ διεστώτων· οὔτε δὲ ἐκ συναπτομένων, οὔτε ἐκ διεστώτων, ὡς δείκνυμεν ἐκ τῶν περὶ αὐτὸν συμπαθειῶν, ἐξ ὧν συμφανές, ὅτι ἡνωμένον τι σῶμα καθέστηκεν ὁ κόσμος. ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν ἐκ συναπτομένων ἢ διεστώτων, οὐ συμπάσχει τὰ μέρη ἀλλήλοις· ἐπὶ δὲ τῶν ἡνωμένων συμπάθειά τίς ἐστιν. ἡνωμένον τοίνυν ἐστὶ σῶμα ὁ κόσμος.

§ 28. Μέλαν ἦθος | Ad *ſectionem* 18. pertinere iſta olim ariolabar, unde librariorum culpâ ſubducta fuiſſent: à Marco verò interpretamenti loco ſubjuncta quibus ſc. explicatum ibat, quid μέλανος ἤθους nomine deſignatum vellet, utpote quod latiùs ibi ſumeret, quàm uſus vulgaris pateretur, aut quàm Agatho, à quo ipſe mutuatus eſſet, uſurpaverat. quomodo *tyranni* nomen Seneca *de animo impotenti, cupido, delicato, epiſt.* 114. Vide *ad* § 25. Sed & *nigri* vocabulum hoc ipſum, *epiſt.* 48. *Per iſtud* (nugas tricáſque dixerat) *philoſophiæ ſunt nigræ & turpes, infameſque, etiam ad album ſedentibus, exceptiones.* Ità Xylander exiſtimavit, quum verterit, *Mores nigri vocantur moris effœminati,* &c. Verùm

Digitized by Google

rùm fieri poteſt, quod & aliis placuiſſe video, ut [illegible] integram iſta conficiant, quâ Marcus ſcil. *mores* varios ſive diſpoſitiones atq; ingenia recenſuerit, quos ſtylo ſuo perſtringeret, vitandóſq; moneret, *nigros* ſcil. *effœminatos, præfractos, belluinos*, &c. Sicut autem *candor* pro *ingenuitate* & *ſynceritate*; & *mores candidi* pro *ingenuis, ſynceris, integris, benignis, benevolis*. Ovid. *triſt. l.* 3. *eleg.* 6.

Quique eſt in charis animi tibi candor amicis.

Idémq; *Pont. l.* 4. *el.* 14.

Tam felix utinam, quàm pectore candidus, eſſem.

& alibi. ——*ſed ſunt tua pectora lacte,*

Et non calcatâ candidiora nive.

Horat. *epod.* 11.

Contráque lucrum nil valere candidum

Pauperis ingenium.

& *epiſt.* 4.

Albi noſtrorum ſermonum candide judex.

& *l.* 1. *Satyr.* 5.

— *animæ, quales neque candidiores*

Terra tulit. ——

Ità *mores nigri*, pro *malignis, improbis, malevolis* dicti. Salsè Solon, apud Laert. *l.* 1.

Πεφυλαγμένος ἄνδρα ἕκαςον,

Ὅρα μὴ κρυπτὸν ἔγχος ἔχων

Κραδίῃ, φαιδρῷ προσεννέπῃ προσώπῳ,

Γλῶσσα δέ οἱ διχόμυθος

Ἐκ μελαίνας φρενὸς γεγώνῃ.

Tu virum caveto quemque,

Abditum nè geſtet enſem

Corde, vultu dum te amico

Intuetur, & biſulcâ

Blandâ promit dicta linguâ

Mente ab intus nigricante.

Horat. *ſerm. l.* 1. *Sat.* 4.

——— *abſentem qui rodit amicum;*

Qui non defendit alio culpante; ſolutos

Qui captat riſus hominum, famámque dicacis;

Fingere qui non viſa poteſt; commiſſa tacere

Qui nequit, hic niger eſt. ——

Et mox:

Hic tibi comis, & urbanus, liberque videtur,

Infeſto nigris ——

Et rurſus ubi hominem induxit, [illegible] amicum prædicantem, ut tamen interim tectè ſubdoléq; notam illi aliquam affigat;

—— *hic nigræ ſuccus loliginis, hæc eſt*

Ærugo mera. ——

De Sexto Clodio Cic. *pro Cæcin. Nec minùs niger, nec minùs confidens, quàm ille Terentianus Phormio.* Pindarum tamen *in Pythiis od.* 4. φρένας λευκὰς, ſive *alba præcordia*, pro *fatuis ſtolidiſque* poſuiſſe monet Hadr. Jun. *cent.* 3. *adag.* 32. qui fallitur tamen, quod φρένας μελαίνας, ſive *nigra præcordia*, pro *prudentiæ* argumento haberi opinatur, ubi Homerus eas Hectori tribuit, *Il.* ρ. *v.* 83. cùm *fortitudinis* ſint potiùs; neq; enim illa, ſed iſta eſt Hectoris laus. Indè proverb. ἐδὲν λευκῶν ἀνδρῶν ὄφελος. *Candidorum virorum nullus eſt uſus.* quaſi imbelles illi plerumque ac inutiles ſint. qualis Nireus,

—— ὃς κάλλιςος ἀνὴρ ὑπὸ Ἴλιον ἦλθεν,

Ἀλλ' ἀλαπαδνὸς ἔην —*Il.* β. *v.* 673.

& Paris, cui ſcil. —— καλὸν

Εἶδος ἔπ', ἀλλ' ἐκ ἔςι βίη φρεσὶν, ἐδέ τις ἀλκή.

Il. γ. *v.* 45.

Περισκελὲς | ἦθος, *mores prænduri, præfracti, rigidi, refractarii.* Ità Sophocl. *Ajac. Lorar.*

—— περισκελεῖς φρένες.

i.e. αἱ ἄγαν σκληραί. *Schol.* à *ferro* tranſlatum tragicus ipſe innuit, ubi mox ſubjungit,

—— ὃς ἐκαρτέρουν,

Βαφῇ σίδηρος ὥς.

Et in *Antigon.* ubi ingeniorum iſtiuſmodi exitum edocet:

Ἀλλ' ἴσθι τοι, τὰ σκλήρ' ἄγαν φρονήματα

Πίπτειν μάλιςα· καὶ τὸν ἐγκρατέςατον

Σίδηρον ὀπτὸν ἐκ πυρὸς περισκελῆ,

Θραυσθέντα καὶ ῥαγέντα πλεῖς' ἂν εἰσίδοις.

Præfracti at animi plurimùm, ſcias velim,

Cadere aſſolent; & ipſa vis ferri igneis

Exacta flammis rigidi & intractabilis,

Diſcedit iſta ſæpe, & in partes abit. Grot.

quamquam & de quibuſvis rebus uſurpatur, quæ ſic exaruerint, ut prædura fiant. παρὰ τὸ σκέλλειν. Poſſunt & περισκελὲς ἦθος, *mores difficiles, moleſti* & *moroſi* dici. Siquidem περισκελὴς Heſychio, non σκληρὸς tantùm, ſed & δυσχερὴς exponitur. Ità Theophr. *de cauſſ. l.* 2. *c.* 4. ὁ περισκελὴς ἀήρ. cui opponitur, Ὁ εὐκρατὸς καὶ μαλακός, *ibid.* & *c.* 2. & Hippocr. *de Ulcer.* Φάρμακα περισκελῆ· *medicamenta moleſta, & aſpera.* ſive δάκνοντα καὶ ἐρεθίζοντα σφοδρῶς. uti Galen. explicat, *ad Glauc. l.* 2. & Philochorus apud Athen. *l.* 14. καύματα περισκελῆ, *æſtus ardoréſque graves & moleſti.* Cæterùm apud Menandrum à Stobæo *tom.* 2. *tit.* 96. repræſentatum, περισκελῶς φέρειν, non eſt, *ægrè ferre*, quod cl. Caſaub. cenſuit, nec *æquè*, quod Geſnerus reddidit, ſed *obſtinatè* potiùs, ex pribre vocabuli uſu, & *infracto* adversùs fortunam animo, quod & Grotius advertit, & ipſa Comici dictio docet, ſi ponatur integra. ea enim ſic habet:

Πρὸς ἅπαντα δειλὸν ὁ πένης ἐςὶ πρᾶγμα,

Καὶ πάντας αὑτοῦ καταφρονεῖν ὑπολαμβάνει.

Ὁ γὰρ μετρίως πράττων, περισκελέςερον

Ἅπαντα τἀνιαρὰ, Λαμπρία, φέρει.

Meticuloſa ſemper pauperi eſt; atque omnibus

Se ſuſpicatur eſſe deſpicatui.

At quorum res ſunt, Lamprias, meliuſculæ,

Animo obſtinatiore perdurant mala. Grot.

Θηριώδεις, βοσκηματώδεις | Vide *ad l.* 5. § 11.

Παιδαριώδεις | *Viris quoque puerilia ac muliebria ingenia ſunt.* Senec. *de Ira, l.* 1. *c.* 16.

Digitized by Google

§ 29. Ξένος κόσμου | Quia τῷ κόσμῳ ξένοι ipſi videntur. *infra* § 46. Vide & *l.* 8. § 15. & *l.* 12. § 1. & 13. *Peregrini* enim videtur eſſe, quæ civitatis, in qua agit, ſint ſolennia, ignorare. Huc illud Luc. *c.* 24. *v.* 18. Σὺ μόνος παροικεῖς Ἱερουσαλὴμ, καὶ οὐκ ἔγνως τὰ γενόμενα ἐν αὐτῇ; Itaque & Petrus Apoſtol. *epiſt.* 1. *c.* 4. *v.* 12. pios perſecutionem à mundanis perpeſſos (cùm ἐν τῷ κόσμῳ θλῖψιν ἕξειν, i.e. *in mundo* atque à mundo, qui ipſos odio habiturus ſit, *afflictos fore* Dominus ipſe præmonuerit, in *Evangelio* Joan. *c.* 15. *v.* 18. & *c.* 16. *v.* 33.) vetat ξενίζεσθαι τῇ ἐν αὐτοῖς πυρώσει πρὸς πειρασμὸν γινομένῃ, ὡς ξένου αὐτοῖς συμβαίνοντος. Itaque hac in parte, prout Marcus iſtic, non vult Chriſtianos eſſe ξένους κόσμου. Alioqui ξένοι κόσμου καὶ παρεπίδημοι, *peregrini & inquilini mundi* iſtius, quoad vitæ rationem & inſtitutum; prædicantur pii omnes, idq; illis laudi ducitur. Autor *ad Heb. c.* 11. *v.* 13. & Petr. idem *ep.* 1. *c.* 2. *v.* 11. Joan. Chryſoſt. in *epiſt. ad Hebr. orat.* 24. Ἡ πρώτη ἀρετὴ, καὶ ἡ πᾶσα ἀρετὴ, τὸ ξένον εἶναι τοῦ κόσμου τούτου καὶ παρεπίδημον, καὶ μηδὲν κοινὸν ἔχειν πρὸς τὰ ἐνταῦθα πράγματα, ἀλλ' ἀπηρτῆσθαι αὐτῶν, ὥσπερ ξένον. vel ut alii, ὥσπερ ξένων.

Φυγὰς | *Degenitus* idem *l.* 10. § 25. Philo *allegor. lib.* 2. φυγὰς ὁ φαῦλος, *fugitivus vitioſus* quivis.

Τυφλὸς, ὁ καταμύων τῷ νοερῷ ὄμματι | i.e. τοῖς τῆς καρδίας ὀφθαλμοῖς. ut Paulus *ad Eph. c.* 1. *v.* 18. ſive τῶν νοημάτων. ut idem *ad Cor. ep.* 2. *c.* 4. *v.* 4. Ità Petrus, *ep.* 2. *c.* 1. *v.* 9. τυφλός ἐστι καὶ μυωπάζων. Unde diverbium Domino Chriſto uſurpatum; Matth. *c.* 15. *v.* 14. Ὁδηγοί εἰσι τυφλοὶ τυφλῶν. τυφλὸς δὲ τυφλὸν ἐὰν ὁδηγῇ, ἀμφότεροι εἰς βόθυνον πεσοῦνται. Et Paulo *ad Rom. c.* 2. *v.* 19. τυφλῶν ὁδηγός. Et Angelo Eccleſiæ Laodicenæ Dominus Joannis *Apoc. cap.* 3. *v.* 17. Οὐκ οἶδας ὅτι τυφλὸς εἶ. Vide *ſuprà ad lib.* 2. § 14. Sophocles *Oedip. rege.*

> Τυφλὸς τά τ' ὦτα, τόν τε νοῦν, τά τ' ὄμματα.
> *Menteque & aure cæcus eſt, & lumina.*

Τῷ νοερῷ ὄμματι | Autor *de Mund. cap.* 1. Ἡ γοῦν ψυχὴ διὰ φιλοσοφίας λαβοῦσα ἡγεμόνα τὸν νοῦν, καὶ θείῳ ψυχῆς ὄμματι τὰ θεῖα καταλαβοῦσα, &c. Vide *ad l.* 3. § 15.

Πτωχὸς | Ità de Eccleſiæ Laodicenæ Angelo, *Apoc. c.* 3. *v.* 18. πτωχὸς, καὶ τυφλὸς. *mendicus & cæcus.*

Ὁ ἐνδεὴς ἑτέρου | Vide *lib.* 3. § 5. & *l.* 9. § 6. & *l.* 11. § 1. Epictet. *diſſert. l.* 4. *c.* 8. Εἰ μέ τις βλάψαι δύναται, ἐγὼ οὐδὲν ποιῶ· εἰ ἄλλον περιμένω ἵνα με ὠφελήσῃ, ἐγὼ οὐδέν εἰμι. *Si me quis lædere poteſt; nihil ago: ſi alterius opem expecto, qui me juvet; nihil ſum ego.*

Ἀπόστημα κόσμου | Ità *l.* 2. § 16. ἀπόστημα καὶ οἷον φῦμα τοῦ κόσμου.

Ἐκεῖνη γὰρ φέρει τοῦτο, ἡ καί σε ἤνεγκεν | Ità *l.* 12. § 1. Σοὶ γὰρ αὐτὸ ἡ φύσις ἔφερε, καί σε τοῦτο. τοῦτο, cum τοῖς συμβαίνουσι priùs dixiſſet. tranſitio à numero ad numerum, plurali ad ſingularem: ſicut vice verſâ ab hoc ad illum *l.* 2. § 4. Ità Plato *Hipp.* Καὶ πῶς ἂν οἱ ἑκόντες ἀδικοῦντες, καὶ ἑκόντες ἐπιβουλεύσαντες, καὶ κακὰ ἐργασάμενοι, βελτίους ἂν εἶεν τῶν ἀκόντων, οἷς πολλὴ δοκεῖ συγγνώμη εἶναι, ἐάν μὴ εἰδώς τις ἀδικήσῃ, ἢ ψεύσηται, ἢ ἄλλο τι κακὸν ποιήσῃ. Paulus *ad Cor. epiſt.* 1. *c.* 4. *v.* 1. Οὕτως ἡμᾶς λογιζέσθω ἄνθρωπος, ὡς ὑπηρέτας Χριστοῦ, καὶ οἰκονόμους μυστηρίων Θεοῦ. ὃ δὲ λοιπὸν ζητεῖται ἐν τοῖς οἰκονόμοις, ἵνα πιστός τις εὑρεθῇ. Sic & *ad Galat. c.* 6. *v.* 1. Ὑμεῖς οἱ πνευματικοὶ, καταρτίζετε τὸν τοιοῦτον, σκοπῶν σεαυτὸν, μὴ καὶ σὺ πειρασθῇς. Saluſt. in Catilin. *Intereà ſervitia repudiabat, cujus rei initio ad eum magnæ copiæ concurrebant.* Terent. *Eunuch.* 2. 1.

> *Adeóne homines immutarier ex amore, ut non cognoſcas eundem eſſe?*

Id. *Cujus maximè mos eſt conſimilis veſtrûm, hi ſe ad vos applicant.*

Plaut. *Pſeud.* 3. 2.

> *Si quò hic gradietur, pariter progredimini.*
> *Manum ſi protollet, pariter proferto manum.*

Uſum hujus enallages, qui & Hebræis familiaris (de quo videantur Fr. Jun. *ad Proverb. c.* 13. *v.* 1. & Jo. Druſ. *quæſt. l.* 3. *q.* 33.) in diſtributionibus ſolennem, monet M. Seneca *Suaſor.* 2. qui ubi Corn. Severi illud de militibus Romanis laudaverat,

> ——— *ſtratique per herbam,*
> *Hic meus eſt, dixere, dies.* ———

Illud, inquit; *Porcellus Grammaticus arguebat in hoc verſu, tanquam ſolœciſmum, quòd cùm plures induxiſſet, diceret, Hic meus eſt dies, non, Dies hic eſt noſter. & in ſententia optimâ accuſabat id quod erat optimum. nam quaſi proverbii loco eſt; Hic dies meus eſt. & cùm ad ſenſum retuleris, ne Grammaticorum quidem calumnia habebit locum. dixerunt enim, non omnes ſimul, ſed ſinguli ex his, Hic meus eſt dies.* Nec ſecùs in *Hiſtoria* ſacra *Reg. lib.* 4. *cap.* 5. *v.* 13. de Naomane, *Allocuti ſunt eum ſervi ejus, dicentes, Pater mi*, &c. i.e. horum quiſque ſeorſum ſinguli. Sic hoc loco τοῦτο, i.e. τούτων τῶν συμβαινόντων ἕκαστον. Sed de iſtis alibi fuſiùs diſſeruimus.

Ἀπόσχισμα πόλεως | Hinc illud *l.* 3. § 8. Οὐδὲν ἀπεσχισμένον. Caſ. *qui in civitate ſeditionem ſuſcitat.* Xyl. *fruſtum à civitate amputatum.* ego malim, quo uno verbo exprimam, inſolenti forſan uti vocabulo, quale & Marci ipſum eſt, ſed analogiâ eâdem, quâ *abſceſſus*, formato, *abſciſſum civitatis*, vertere. Ejuſmodi autem hominem nunc *membro abſciſſo*, *l.* 8. § 34. nunc *ramo avulſo*, *l.* 11. § 8. nunc *civi ſeditioſo*, *l.* 9. § 23. ſimilem pronunciat. Quin & τοῦ ἀποσχίσματος vocabulum etiam de cive iſtiuſmodi uſurpavit Plutarch. *in precept. polit.* Δεῖ γὰρ ἐχ-

θεὸν

Digitized by Google

θεὶν μαθόντα νομίζειν πολιτείαν, ἂν μή τις, οἷος Ἀρίστων, ἢ Νάβις, ἢ Κατιλίνας, νόσημα καὶ ὑπόστημα τέλεως ἐγγένηται.

Μιᾶς ἐσης | *Animam* totius *unam* ſtatuebant Stoici, cujus ſingulæ omnes quaſi membra eſſent. Vide *ſupr.* § 21. & *infr.* § 40. & *l.* 9. § 8.

§ 30. Χωρὶς χιτῶνος φιλοσοφεῖ | *Abus. ſine toga philoſophatur.* Xyl. imò, *ſine tunica.* Ità Cynici. Salmaſ. ad Tertull. *de pallio. Græci generis omnes tùm tunicam, tum interulam ſimul indutui habebant, haud minùs quàm Romani ſub toga. Soli Cynici præter omnium Græcorum morem, tunicam non gerebant;* ſed interulam tantùm. Lucian. in *Cynico dialogo*: Τί ποτε, ὦ οὗτος, πώγωνα μὲν ἔχεις καὶ κόμην, χιτῶνα δὲ οὐκ ἔχεις; Dio Chryſoſt. περὶ σχήματος *orat.* 72. Τοὺς γε μὴν καπήλους ἑκάστοτε ὁρῶντες περὶ τὸ καπηλεῖον ἀναζωσαμένους, οὐδέποτε τωθάζουσι καταβαλόντες δι' ἂν τίς αἰτίαν, εἰ μὴ οὕτως ἐσκευασμένοι εἶεν, ὡς οἰκεῖον τοῦ σχήματος ὑπάρχοντος τῇ ἐργασίᾳ, ἣν μεταχειρίζονται. ἐπειδὰν τινα ἴδωσιν ἀχίτωνα ἐν ἱματίῳ, κομῶντα τὴν κεφαλὴν καὶ τὰ γένεια, οὐχ οἷοί τε εἰσὶ πρὸς τούτοις ἡσυχίαν ἄγειν. οὐδὲ σιγὴν παρέχουσιν. ἀλλ' ἐφίσταντες, καὶ ὀνειδίζουσι, καὶ ἤτοι κατεγέλασαν, ἢ ἐλοιδόρησαν, ἢ ἐνίοτε ἕλκουσιν ἐπιλαβόμενοι. καὶ ταῦτα εἰδότες, ὅτι τοῖς λεγομένοις φιλοσόφοις συνηθές ἐστιν ἡ στολὴ αὕτη, καὶ τρόπον τινὰ ἀποδεδειγμένη. *Philoſophis*, inquit, *conſuetus hic habitus*; Cynicis nimirum, non & cæteris. Et hæc illis cauſſa pallii duplicandi; quòd ſine tunicis eſſent. Unde Diogeni tunicam petentem juſſit Antiſthenes, πτύξαι θοιμάτιον. (Undè Teles apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 49. de Metrocle jam Cynico: ἡμεῖς μὲν ζητοῦμεν παχύτερον ἱμάτιον· ἐκεῖνος δὲ διπλώσας τὸν τρίβωνα πέπαυται, ὥσπερ τινὰ δύο ἱμάτια ἔχων.) De Antiſthene Laertius; τῷ ἱματίῳ ἐχρῆτο μόνῳ quod ſcil. *tunicam non haberet.* idémq; de Cynicis, τρίβωνι μόνοις χρῶνται. ἀχίτωνες itaque erant Cynici, & qui Cyniſmum profiteri volebant, tunicam deponebant. Vetus epigramma,

> Ἑρμοδότου τόδε δόγμα τὸ πάνσοφον· ὅστις ἀχαλκεῖ,
> Μηκέτι πεινάτω, θεὶς τὸ χιτωνάριον·
> *Hermodoti ſapiens dogma hoc: ſi defuerit tibi*
> *Æs, poſitâ tunicâ, ne ampliùs eſuria:.*

hoc eſt, ſi quis eſurit, & viam reperire vult, quâ non amplius eſuriat, depoſitâ tunicâ habitum Cynici capeſſat. perperam viri docti θεὶς χιτωνάριον accipiunt ibi pro *induere.* Hinc Juven. *Sat.* 13. *v.* 121.

> —*& Stoica dogmata tantùm*
> *A Cynicis tunicâ diſtantia.*—

quia Stoici tunicas, ut reliqui philoſophi, & Græci omnes geſtabant, quibus carebant Cynici. Hæc ibi ferè Salmaſ. & *ad Marci* noſtri *vitam* à Capitolino delineatam. quæ non advertit vir doctiſſimus Jo. Cameron in *prælect. ad Matth. cap.* 18. *v.* 15. ubi dixit, *Stoicos à Cynicis pallio diſtâſſe*: à Satyrici *Scholiaſte* forſan *Vetere* deceptus, qui *Cynicos pallio uſos* negat. *pallium* enim utrique Sectæ amictus ex æquo communis erat. Quin & Romanos priſcos ἀχίτωνας egiſſe, autor eſt Gellius *lib.* 7. *c.* 12. *Viri*, inquit, *Romani primò ſine tunicis togâ ſolâ amicti fuerunt.*

Χωρὶς βιβλίου | Vide *ad lib.* 2. § 2. Clemens *Strom. l.* 4. Ἔξεστι γὰρ τὸ καθ' ἡμᾶς πεπολιτευμένον καὶ ἄνευ γραμμάτων φιλοσοφεῖν. Quin & è noſtris quidam de *librorum ſupellectile* interrogatus; *Fabricam mundi*, Creaturáſq; eodem comprehenſas *librorum* vicem abundè ſibi ſupplere reſpondit. Τὸ ἐμὸν βιβλίον ἡ φύσις τῶν γεγονότων· καὶ πάρεστιν, ὅτε βούλομαι, τοὺς λόγους ἀναγινώσκειν τοῦ Θεοῦ. *Natura*, inquit, *rerum mihi liber eſt; in quo Dei oracula, ubi libuerit, legere licet.* Ex Evagrii ſcripto Nicephorus Calliſti *l.* 11. *c.* 43. Eum autem qui hoc dixerat, Antonium is *Juſtum* appellat, quem alii cum Sozomene *Magnum*: qui & *hiſt. Eccl. l.* 1. *c.* 13. de eodem, γράμματα δὲ οὐκ ἠπίστατο, οὐδὲ ἐθαύμαζεν· ἀλλὰ νοῦν ἀγαθὸν, ὡς πρεσβύτερον τῶν γραμμάτων, καὶ αὐτὸν τούτων εὑρετὴν ἐκήρυσσεν. *literas nec nôrat, nec ſuſpiciebat: Sed mentem bonam, tanquam eis antiquiorem, ipſámque earundem inventricem collaudabat.*

Ἄλλος οὗτος | Malim, ἄλλος οὔτις. *alius quiſpiam* Ità Demoſth. *adv. Midiam*: ἄλλος οὑτοσί τις ἀναιδὴς, &c. Liban. *orat.* 32. καί τις οὗτος ἔτερος.

Ἡμίγυμνος | De Cynicis Cyprian. *orat. de patient.* — *Nunc ut ſeminudi pectoris inverecunda jactantia.* De Alcidamante Cynico Lucian. in *Sympoſ.* Ἐς τοὔδαφος καταβαλὼν ἑαυτὸν, ἔκειτο ἡμίγυμνος. Senec. *epiſt.* 62. *Demetrium virum optimum, mecum circumfero, & relictis conchyliatis, cum illo ſeminudo loquor, illum admiror.* At de eodem *ep.* 20. *Ego certè aliter audio, quæ dicit Demetrius noſter, cum illum vidi nudum, quantò minus quàm ſtramentis incubantem? tunc enim non præceptor veri, ſed teſtis eſt.* De Chriſtianis Cæcilius apud Minucium: *Purpuras deſpiciunt ipſi ſeminudi.* Cæterùm peculiari quâdam ratione *Cynici ſeminudi*; nimirum, *quia* (Cl. Salmaſii verba habes, *ad Tertull. pall.*) *partem pallii de ſub dextro humero, ſuper ſiniſtrum rejiciebant; & ſic excluſo dextro, obvelato ſiniſtro brachio, ità pallium Cynicum humerum lævum duplici tegmine tegebat, & dextrum nudabat, cùm commune in utroque humero ſimplex ſederet.* Ammianus in *Cynicum antholog. lib.* 2. *c.* 52. πωγώνιον, ὦμον ἔξω. indè ἐξωμὶς veſtis, quâ ei utebantur. Sextus Empir. *Pyrrhon. hypotheſ. lib.* 1. *c.* 14. § 10. Καὶ ὁ μὲν Διογένης ἀπὸ ἐξωμίδος προῄει· ἡμεῖς δὲ ὡς ἴσμεν. Et ab hac Cynici Ἐξωμίαι. Lucian. *Βίων πρᾶσις*, de Cynico, οὗτος, ὁ τὴν πήραν ἐξηρτημένος, ὁ ἐξωμίας. fruſtra eſt vir Cl. H. Stephanus, quum ad humerorum altitudinem refert. Indè

&

Digitized by Google

& de Cynicis Tatian. *cap.* 41. Θατέρῳ τῶν ὤμων ἐξαμελοῦσι. quem *nudum* ſcil. *& exertum*, ut Cyprianus, habebant.

Ἄρτους οὐκ ἔχω | Hoc vult. nihil impedire, quo minus quiſpiam, etiam in ſumma rerum omnium indigentia, operam det Philoſophiæ, in eâque perſiſtat. Sen. *ep.* 17. *Licet ad philoſophiam etiam ſine viatico pervenire.* Legas ſis totam epiſtolam. Epictet. *Enchir. c.* 11. § 1. Ἐὰν προκόψαι θέλῃς, ἄφες τοὺς τοιούτους διαλογισμούς· ἐὰν ἀμελήσω τῶν ἐμῶν, οὐχ ἕξω διατροφάς. κρεῖσσον γὰρ λιμῷ ἀποθανεῖν, ἢ ζῆν ἐν ἀφθόνοις ταρασσόμενον.

Τροφὰς τὰς ἐκ μαθημάτων | *Educationis bona inſtructioniſque alimenta.* Cal. *Ex diſciplinis ſuis alimenta.* Xyl. huic potiùs accedo.

§ 31. Τὴν τέχνην ἣν ἔμαθες, φίλει | Senarius proverbialis ab Ariſtophane in *Veſpis*, à Stratonico (ſed cum levi inflexione) apud Athen. *lib.* 8. uſurpatus.

Ἔρδοι τις, ἣν ἕκαστος εἰδείη τέχνην.

Straton. Ἄιδοι. Quod Cicero *Tuſcul. l.* 1.

Quam quiſque nôrit artem, in ea ſe exerceat.

Horat. *l.* 1. *epiſt.* 14.

Quam ſcit uterque, libens cenſebo, exerceat artem.

Apoſtolus ipſe *ad Corinth. epiſt.* 1. *cap.* 7. *v.* 20, 24. Ἕκαστος ἐν τῇ κλήσει, ἐν ᾗ ἐκλήθη, μενέτω παρὰ τῷ Θεῷ.

Ταύτῃ προσαναπαύου | Intra limites iſtius te contine: nec ad alias artes, aliáve ſtudia animum adjicias; eiſve te intermiſceas. quod Apoſtolus appellat, τὰ ἴδια πράττειν, *ad Theſſ. ep.* 1. *c.* 4. *v.* 11. Apelles ſutorem, quem *de crepidarum anſis* reprehendentem lubenti gratóq; animo pridiè audierat, *de cruris efformatione* poſtridiè cavillantem monuit, *Nè ſutor ſupra crepidam judicaret.* quod & ipſum in proverbium venit. Plin. *hiſt. nat. l.* 35. *c.* 10. Martial. pariter *l.* 3. *epig.* 16.

——*ſed te, mihi crede, memento*
Nunc in pellicula, cerdo, tenere tua.

Alluſit ad Proverbium; *intra pelliculam ſuam ſe continere.* Stratonicus itidem Mynaco ſutori de re Muſica ſecum diſceptanti, οὐ προσέχω αὐτῷ, ἔφη, ὅτι ἀνώτερον τοῦ σφυροῦ λέγει. *parum ſe facere, quid ille dicat, cùm ſupra talum loquatur.* Athen. *l.* 8. nam quod Mynacum *fabrum* opinatus eſt Eraſmus, & *ultra malleum* locutum à Stratonico dictum, in eo falſum eſſe ſummum illum virum, docet Leopard. *emend. l.* 10. *c.* 2. Quin & idem Ptolemæo de re citthariſtica litem intendenti, Ἕτερόν ἐστιν, ὦ βασιλεῦ, σκῆπτρον, ἕτερον δὲ πλῆκτρον. *Aliud eſt*, inquit, *ô Rex, ſceptrum, aliud autem plectrum.* Apelles etiam Megabyzo aulico, ut Plutarch. *de adulat.* Alexandro ipſi, ut Plin. loco ſup. memorato, de pictura differenti; Ὁρᾷς τὰ παιδάρια ταυτὶ τὴν μηλίδα τρίβοντα; πάνυ σοι προσεῖχε τὸν νοῦν σιωπῶντι, καὶ τὴν πορφύραν ἐθαύμαζε καὶ τὰ χρυσία. νυνὶ δέ σου καταγελᾷ, περὶ ὧν οὐ μεμάθηκας ἄρξαμένου λαλεῖν. admonuit nempe *deriſui eſſe illum pueris, qui colores terebant.* Sed & Baſilius Cæſar: Demoſtheni Valentis imperatoris culinæ præfecto de re Theologica, ſed imperitè barbaréque, cum Epiſcopo diſceptanti; ſubridens, Εἴδομεν, φησί, καὶ Δημοσθένη ἀγράμματον. *Etiam Demoſthenem*, inquit, *illiteratum vidimus*, ampliúſq; ſuccenſenti; Σὸν ἐστι τῆς τῶν ζωμῶν ἀρτύσεως φροντίζειν. δογμάτων γὰρ θείων ἐπαΐειν οὐ δύνασαι, βεβυσμένας ἔχων τὰς ἀκοάς. *Tuum eſt pulmentorum conditurum curare: neque enim dogmata potes audire divina, qui aures ſordibus oppletas geris.* Narrat Theodoret. *Hiſt. Eccleſ. l.* 4. *c.* 19. Nec ſupprimi dignum illud Butleri noſtri medicinæ nomine celeberrimi, quem cum Juridicus quidam inſignis in convivio frequenti de re medica jactantiùs paulò ſe efferens, ſubinde compellaret, quæreretq; inter alia, quonam in Galeni opere dictum quoddam inveniretur, reſpondit, *In decimo tertio Henrici octavi*; alludens ad leguleiis noſtris ſolennem legum capitis citandi formulam. tanquam jure ſuo contentum, intráq; limites ejuſdem ſe continentem, in meſſem medicam falcem mittere, neutiquam oportuerit. Verùm, contrà quàm Pindarus apud Plut. *de virt. mor.* & *de tranquill.*

Ἐν ἅρμασι μὲν ἵππος, ἐν δ' ἀρότρῳ βοῦς.

Currum equus, aratrum bos trahat.
Optat ephippia bos piger, optat arare Caballus.

Flaccus *l.* 1. *epiſt.* 14.

— *nec quiſquam* ferè, *quam ſibi ſortem*
Aut ratio dederit, aut ſors objecerit, illâ
Contentus vivit; laudat diverſa ſequentes.

Idem *Serm. l.* 1. *Sat.* 1. Ità:

Cui placet alterius, ſua nimirum eſt odio ſors.

Idem *ep.* 14. In hoc, quod nunc præ manibus habemus, negotio, id cum primis uſu venire, idem monet *l.* 2. *ep.* 1.

Navem agere ignarus navis timet: abrotonum ægro
Non audet, niſi qui didicit, dare: quod medicorum eſt
Promittunt medici: tractant fabrilia fabri:
Scribimus indocti doctique.——

Atqui ut Plut. de tranq. οὐ πάντα παντὸς ἐστίν. ἀλλὰ δεῖ τῷ Πυθικῷ γράμματι πειθόμενον, αὑτὸν καταμαθεῖν. εἶτα χρῆσθαι πρὸς ἓν ὃ πέφυκε, καὶ μὴ ἄλλον ἄλλοτε βίον ζῆλον ἕλκειν, καὶ παραβιάζεσθαι τὴν φύσιν. Vide *l.* 6. § 43. & *l.* 7. § 5.

Προσαναπαύου | Apoſt. *ad Rom. c.* 2. *v.* 17. Ἰουδαῖος ἐπονομάζῃ, καὶ ἐπαναπαύῃ τῷ νόμῳ.

Θεοῖς μὲν ἐπιτετροφὼς τὰ σαυτοῦ πάντα | Socrates apud Platon. in *Criton.* & apud Epictet. *Enchir. cap. ult.* & *differt. l.* 1. *c.* 4. & *l.* 3. *c.* 22. Εἰ ταύτῃ τοῖς θεοῖς φίλον, ταύτῃ γινέσθω. David noſter; *Faciat me Dominus, quod illi viſum fuerit.* *Reg. hiſt. l.* 2. *c.* 15. *v.* 26. Cujus & monita paſſim pia iſtiuſmodi, גול על־ יהוה דרכך *Devolve ſuper Deum viam tuam. Pſal.* 37. *verſ.* 5. &

Pſal.

Digitized by Google

Pſal. 55. *verſ.* 22. השלך על-יי יהבך *Rejice ad Deum munus tuum tuum.* Et Solomon filius; *Prov. c.* 16. *v.* 3. גול אל-יי מעשיך *Devolve ad Deum opera tua.* Et Petrus Apoſt. *ep.* 1. *cap.* 5. *verſ.* 7. Πᾶσαν τὴν μέριμναν ὑμῶν ἐπιῤῥίψαντες ἐπ' αὐτόν. Vide *infr. ad* § 34. Sed & Juvenal. *Sat.* 10. *v.* 346. *ad l.* 5. § 7.

Ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς | Phraſis Marco familiaris, ità *ſupr. l.* 3. § 4. ἀσπαζόμενον ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς τὰ συμβαίνοντα. & *l.* 12. § 29. ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς τὰ δίκαια ποιεῖν, καὶ τἀληθῆ λέγειν. & *l.* 2. § 3. ἀπὸ καρδίας εὐχάριστος. Quod idem in ſacra pagina toties occurrit: *Deut. cap.* 6. *Verſ.* 5. *Diliges Dominum Deum tuum* בכל-לבבך ובכל-נפשך. Ubi Græcus interpres; ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου. Sed & Lucas *Evang. c.* 10. *v.* 27. & Marc. *c.* 12. *v.* 30. At Matth. *Ev. c.* 22. *v.* 37. Ebraiſans magis, ἐν ὅλῃ τῇ καρδίᾳ, καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ψυχῇ.

Ἀνθρώπων δὲ μηδενὸς | Annot. Lugd. μηδένι. quorſum, quæſo?

Μήτε τυραννον, μήτε δοῦλον | Neque præter jus faſque quendam opprimendo, neq; præter decorem alicui inſerviendo. Illud Apoſt. *ad Theſſ. ep.* 1. *c.* 4. *v.* 6. Τὸ μὴ ὑπερβαίνειν καὶ πλεονεκτεῖν ἐν τῷ πράγματι τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ. Iſtud idem *ad Corinth. ep.* 1. *c.* 7. *v.* 23. Μὴ γίνεσθε δοῦλοι ἀνθρώπων. Atque hoc forſan fuerit, quod Marcus voluit verbis illis, *l.* 5. § 28. οὔτε τραγῳδὸς, οὔτε πόρνη. Laxiùs *tyranni* nomine abuſus Seneca *ep.* 114. *Animus noſter modò rex eſt, modò tyrannus. rex, cùm honeſta intuetur, ſalutem ſibi commiſſi corporis curat, & nihil imperat turpe, nihil ſordidum: ubi verò impotens, cupidus, delicatus eſt; tranſit in nomen deteſtabile ac durum, & fit tyrannus.* Illud interim obſervetur, quæ hic ſejuncta Marcus poſuit, *tyrannicè* nimirum *agere* & *ſerviliter aſſentiri*, in eiſdem perſonis conjunctim frequentiſſimè deprehendi. De Pſeudoprophetis Judas Apoſt. *epiſt. v.* 16. Τὸ ςόμα αὐτῶν λαλεῖ ὑπέρογκα, θαυμάζοντες πρόσωπα ὠφελείας χάριν. De ſui temporis Epiſcopis Iſidor. Pel. *l.* 2. *ep.* 125. Ὡς τὰ πολλὰ, οἱ μὲν ἄρχουσι, τοῖς δὲ δουλεύουσι· καὶ τοῖς μὲν ἐπιτάττουσι, τοῖς δὲ ὑποτάττονται· καὶ τοῖς μὲν κακῶς ποιοῦσι, τοῖς δὲ χαρίζονται· τοῖς μὲν ἐπικεῖνται, τοῖς δὲ ὑποπίπτουσι· καὶ φοβοῦσι μὲν τινας, φοβοῦνται δὲ ὑπό τινων. De Carthaginienſibus Plut. *præcept. polit.* Καρχηδονίων δῆμος πικρὸς, ὑπήκοος τοῖς ἄρχουσι, βαρὺς τοῖς ὑπηκόοις, ἀγεννέστατος ἐν φόβοις, ἀγριώτατος ἐν ὀργαῖς. De Perſei Regis aulicis, Livius *hiſt. l.* 45. *Servire regibus humiliter, aliis ſuperbè imperare aſſueti.* Et de turba in genere, *l.* 24. *Hæc natura multitudinis eſt; aut ſervit humiliter, aut ſuperbè dominatur.* Hinc illa Senecæ expoſtulatio, *de benef. lib.* 3. *c.* 28. *Servum tu quenquam vocas, libidinis & gulæ ſervus, & adulteræ, imò adulterarum commune mancipium? negas tibi beneficium à ſervo tuo poſſe dari, cui oſculum alieni ſervi beneficium eſt? quæ eſt tanta animi diſcordia? eodem tempore ſervos deſpicis, & colis: imperioſus intra limen, atque impotens; humilis, foris; & tam contemptus, quàm contemnens, neque enim ulli magis abjiciunt animos, quàm qui improbè tollunt; nullique ad calcandos alios paratiores, quàm qui contumelias facere accipiendo didicerunt.* Ità quod Peripateticus quidam apud Procop. in *ineditis.* Τὰ ἐναντιώτατα ἐν ἀνθρώπου φύσει ξυμβαίνειν εἰδὼς, ὥσπερ ἐν τῷ κεκραμένῳ τῷ μίγματι. quod & Marcus ipſe monuiſſe videtur. *l.* 11. § 14.

§ 32. Ταῦτα πάντα | forſan ταὐτὰ, ut mox, τὰ αὐτά. *eadem quæ nunc vides.* Vide *ad l.* 2. § 14.

Αὐθαδιζομένους | *Jactabundos.* Caſ. hoc eſt, ἀλαζονευομένους. *præfractos ſe geſſiſſe.* Xyl. Malim, *arroganter pervicaces*, vel *contumaces.*

Ἀποθανεῖν τινας εὐχομένους | *Mori optantes.* Caſ. quod Joannes *Apoc. c.* 9. *v.* 6. ἀποθανεῖν ἐπιθυμοῦντας dixit. & Xyl. *votis mortem vocaſſe.* Verùm aliud, opinor, Marcus voluit: *aliorum mortem voto, ſive prece expetentes:* quod, optione datâ, non petiviſſe Salomonem, Deo gratum fuit. *Annal. l.* 2. *c.* 3. *v.* 11.

Οὐκ ἔτι οὐδαμοῦ | Idem argumentum tractat, *l.* 8. § 25. & 31. Vide & *ſupr.* § 3. & *l.* 7. § 58. & *infr.* § 33.

Ἐπιγραφὰς χρόνων | *Periodos.* Caſ. ἐπιγραφάς. Malim, *ſignaturas*, ſive *ſignationes*, eo ſenſu, quo Tacitus an Fabius *de cauſſ. corrupt. eloq. Primùm hoc rogabo, quos vocetis antiquos, quam oratorum ætatem ſignatione iſtâ determinetis:* ut ἐπιγραφαὶ χρόνων, ſint *tempora* regis alicujus imperio, aut ejuſmodi notâ aliquâ inſigniore *deſignata.*

Κατατεινάντες | *Cùm ad ſummum contendiſſent.* Xyl. *Cùm hoc aut illud enixè contendiſſent.* Caſ. optimè. Vide *ſupr.* § 3. μηδὲ κατατείνειν.

Ἔπεσον, καὶ ἀνελύθησαν εἰς τὰ στοιχεῖα | quod Pſaltes *Pſal.* 146. *v.* 4. *Abſcedit ſpiritus; ad pulverem ſuum redit: eo ipſo die intercidunt omnia cogitata ejus.*

Κενὰ σπεύδοντες | Vide *lib.* 2. § 2. *ſuprà* § 3. μὴ σπᾶ.

Ἀφέντας | ità *ſuprà* § 19. ταχέως γὰρ ἀφεῖμεν τὴν φυσικὴν δόσιν.

Ἡ ἐπιστροφὴ τοῦ ἑκάστου πράξιν | Ἐπιστροφὴ hic Marco, quod προσοχὴ Epicteto *diſſert. l.* 4. *c.* 12. Τί οὖν; δυνατὸν τὴν προσοχὴν φυλάσσειν; οὐ μὲν παντάπασιν. τί οὖν; ὁ δεῖ προσέχοντα; ἐμοί. τί οὖν κωλύει προσέχοντα; μὴ γὰρ ἐξαιρεῖταί τι μέρος τοῦ βίου, ἐφ' ὃ οὐ διατείνει τὸ προσέχειν. Saltem προσοχὴ illa jugis, via eſt ad ἐπιστροφὴν talem qualem Marcus hic præſcribit, præſtandam; quâ nimirum poſt ſeriam rei cujuſq; conſiderationem ad ſedulam debitamque

támq; pro rei natura & dignitate circa eam ſe gerendi curam animus accingitur. Vide ad ſequentia Senecam. Vide & *l.* 10. § 11. Quod autem προσοχὴν διωκτικὴ Epictetus, id συνέχειαν ἐπιστατικὴν προσοχῆς ἐν τῷ ἡγεμονικῷ appellat Heſychius noſter *in aſcetic. c.* 1. § 7.

Ἰδίαν ἀξίαν ἔχει καὶ συμμετρίαν | i. e. pro rerum, circa quas verſatur, & in quibus exercetur, naturâ locóq; ſe gerit. Vide *l.* 1. § 6. Sic *l.* 3. § 11. ἅμα μέν τοι τῷ κατ' ἀξίαν ἐν τοῖς μέσοις στοχάζεσθαι. Hoc eſt, quod Lucilius, referente Lactantio *inſtitut. l.* 6. *c.* 5.

Virtus, Albine, eſt pretium perſolvere verum
Queis ni verſamur, queis vivimu', rebu' poteſſe.
Virtus eſt homini, ſcire id, quod quæque habeat res:
Virtus, quærendæ rei finem ſcire modúmque:
Virtus, divitiis, pretium perſolvere poſſe:
Virtus, id dare, quod reipſa debetur honori.

Senec. *epiſt.* 89. *Philoſophiæ moralis pars prima eſt, inſpectio ſuum cuique diſtribuens, & æſtimans quanto quidque dignum ſit, maximè utilis. quid enim eſt tam neceſſarium, quàm pretia rebus imponere? ſecunda, de impetu: tertia, de actionibus. primum enim eſt, ut quanti quidque ſit, judices; ſecundum, ut impetum ad illa capias ordinatum temperatúmque: tertium ut inter impetum tuum actionémque conveniat, ut in omnibus iſtis tibi ipſi conſentias. tunc enim vita ſibi concors eſt, ubi actio non deſtituit impetum; impetus ex dignitate rei concipitur, perinde remiſſus acriórve, prout illa digna eſt peti.*

Οὐκ ἀποδυσπετήσεις | *Non ægrè feres, animo concides.* Sic *l.* 5. § 9. μὴ ἀποδυσπετεῖν.

Ἐὰν μὴ ἐπὶ πλεῖον ἢ προσῆκε περὶ τὰ ἐλάσσω καταγίνῃ | *Si non pluris quàm par eſt, rem ullam feceris; vel plus quam dignum eſt, in ea ſtudii poſueris.*

§ 33. Αἱ πάλαι συνήθεις λέξεις, γλωσσήματα νῦν | Malè accepit iſta Xyland. cùm vertit, *Uſitata quondam vocabula, nunc interpretatioris loco ſunt.* Imò, interpretatione potiùs opus habent. Hinc Sext. Empiric. *adv. Grammat. l.* 1. *c.* 13. Διήνεγκε δ' οὐδὲν, ἢ βαρβάρου λέξεως ἑρμηνευτὰς γίνεσθαι, ἢ τῆς κατὰ γλῶσσαν προσενεχθείσης, ὁμοίως οὔσης ἀσυνήθους ἡμῖν. Et, *Qui gloſſemata interpretati ſunt:* inquit Varro *de ling. Lat. l.* 6. Galenus in *gloſſario Hippocratico*, ità enim potiùs quàm *lexico* dixerim, cùm in ipſo limine ipſe τὴν λέξιν à *gloſſa* diſtinguat: Ὅσα τοίνυν τῶν ὀνομάτων, ἐν μὲν τοῖς πάλαι χρόνοις ἦν συνήθη, νυνὶ δ' οὐκέτ' ἐστὶ, γλώττας καλοῦσι. Fabius etiam *inſtitut. lib.* 1. *c.* 14. *Gloſſemata, voces minus uſitatas; gloſſas, linguam ſecretiorem, interpretatur.* Dionyſius Halicarn *de compoſ. nomin.* Ἔστι τις ὀνομασία ποιητική, γλωσσηματικῶν τε καὶ ξένων καὶ τροπικῶν καὶ πεποιημένων, οἷς ἥδονται ποιηταί. Idemq; in Thucydidis hiſtoria obſervat quædam γλωσσηματικά, καὶ ἀπηρχαιωμένα, καὶ δυσάλωτα τοῖς πολλοῖς. Plut. *de Iſid. & Oſirid.* Οὐ δεῖ δὲ θαυμάζειν τῶν ὀνομάτων τὴν εἰς τὸ Ἑλληνικὸν ἀνάπλασιν. καὶ γὰρ ἄλλα μυρία τοῖς μεθισταμένοις ἐκ τῆς Ἑλλάδος συνεκπεσόντα, μέχρι νῦν παραμένει καὶ ξενιτεύει παρ' ἑτέροις, ὧν ἔνια τὴν ποιητικὴν ἀνακαλουμένην διαβάλλουσιν ὡς βαρβαρίζουσαν, οἱ γλώττας τὰ τοιαῦτα προσαγορεύοντες. Hoc ideo Plut. quia γλῶσσαν τὴν ἀπεξενωμένην διάλεκτον dixere, ut Euſtath. *ad Il.* α. & γλώσσας, ἀπεμφαινούσας οὔσας τὰς βαρβάρων φωνὰς, Clem. *Strom. l.* 1. quas à *dialectis* idem ibidem diſterminat. Atque hinc ὁ γλώσσῃ λαλῶν, Apoſtolo *ad Cor. ep.* 1. *c.* 14. *v.* 4. i. e. *linguâ barbarâ & peregrinâ*, ideóque minùs intellectâ. cui ea de cauſſa ſilentium indicit, *v.* 28. Ἐὰν μὴ ᾖ διερμηνευτής. i. e. *ni interpres adfuerit. Gloſſematis* autem vox, quam ex nullo Græco ſcriptore afferri Hen. Stephanus aſſerit, apud noſtrum hoc loco, nec ſemel uſurpata, reperitur. Horat. *in arte poetic.* ad noſtri mentem, & à rebus & perſonis ad ſermones ac verba argumentatus. quemadmodum Marcus hic ἀντιστρέφει à verbis ac ſermonibus ad perſonas réſque ipſas:

Ut ſylvæ foliis pronos mutantur in annos;
Prima cadunt: ità verborum vetus interit ætas;
Et juvenum ritu, florent modò nata vigéntque.
Debemur morti nos noſtráque. ſive receptus
Terrâ Neptunus, claſſes aquilonibus arcet,
Regis opus; ſterilíſque diu palus aptáque remis,
Vicinas urbes alit, & grave ſentit aratrum:
Seu curſum mutavit iniquum frugibus amnis
Doctus iter melius. mortalia facta peribunt:
Nedum ſermonum ſtet honos & gratia ſemper.
Multa renaſcentur, quæ nunc cecidere, cadéntque
Quæ nunc ſunt in honore vocabula, ſi volet uſus,
Quem penes arbitrium eſt, & jus, & norma loquendi.

Vide *ad l.* 10. § 34.

Κάμιλλος | De quo videndus Livius *l.* 5. & 6. & Plutarch. qui *vitam* illius conſcripſit.

Καίσων | Cæſonis nomine inſignes plures extiterunt. è quibus Cæſo Fabius, de quo Liv. *l.* 2. *Unus ille vir ipſe Conſul rempub. ſuſtinuit;* &c. Cæſo Quintius, legis Agrariæ, prout alter ille, oppugnator; de quo Liv. idem *l.* 3. *Unus impetus tribunitios populareſque procellas ſuſtinebat.* Dictos autem *Cæſones. à cæſo matris utero, qui necatis matribus nati ſunt, traduntur.* Plin. *hiſt. nat. l.* 7. *c.* 9. Et Val. Prob. *de nomin.* Unde & *Cæſaris* nomen ortum ſumpſiſſe, ſunt qui opinentur, ut Æl. Spartian. in *Æl. Vero*, & Serv. *in Æn.* 10. aliis tamen in alia euntibus.

Οὐόλεσος | Sævitiâ atque immanitate inſignis præ cæteris hoc nomine Voleſ. Meſſala; (ità Lipſ. ex Tacit. *l.* 3.) de quo Senec. *de ira l.* 2. *c.* 5. *Voleſus nuper ſub Divo Auguſto proconſul Aſiæ, cùm CCC unâ die ſecuri percuſſiſſet, incedens inter cadavera vultu ſuperbo, quaſi magnificum quiddam conſpiciendúmque feciſſet, Græcè proclamavit; O rem regiam!*

Quid

Digitized by Google

Quid hic rex feciſſet? non fuit hoc ira, ſed majus malum & inſanabile.

Λεοννάτος | Λεωνάτος Suidæ; qui Philippo Macedoni ſanguine materno conjunctum refert fuiſſe, & ab eodem unà cum Alexandro filio, cui coætaneus erat, educatum, ὄντα ὄγκηρον ὑπερήφανον, cùm *ingenio tumido admodum* extitiſſe, tum & regiæ pompæ poſt mortem Alexandri æmulum. Leonatus item Curtio, qui unà cum Perdicca tutorem deſtinatum Alexandri filio ex Roxane futuro. *lib.* 10. § 7. Juſtino etiam, qui ab Athenienſibus tandem in prælio vulneratum obiiſſe, *lib.* 13. Verùm Diodoro Sicul. qui & exitum ejuſdem *l.* 18. narrat, Λεοννάτος, ſive *Leonnatus*, ut Marco hic, dicitur. Sed & Arriano *de geſt. Alex. l.* 6.

Ἐξίτηλα | Vide *ſupr.* § 19.

Μυθώδη | Vide *l.* 8. § 25. & *l.* 12. § 27. alluſiſſe videtur ad temporum diſtinctionem Varronianam illam, quâ ea in ἄδηλον, μυθικὸν & ἱστορικὸν dividuntur. Vide Cenſorinum *de die natal. c.* 21. & Scalig. *annot. in Euſeb. Chron.*

Παντελῶς λήθη κατέχωσεν | *Lib.* 2. § 17. ἡ ὑστεροφημία λήθη. Alludit interim ad τὸ τῶν σωμάτων καταχῶσαι, tanquam memoria ipſorum, ſicut corpora, quaſi terrâ congeſtâ & ſuperinjectâ obruta, unà cum eiſdem intercidiſſet. Vide *Pſalm.* 9. *v.* 7.

Ἄϊστοι, ἄπυστοι | Adſpexit Telemachi verba apud Homer. *Odyſſ.* α΄. *v.* 242. de Ulyſſe patre, cujus de exitu nihil quicquam à quoquam reſciſcere poterat;

Οἴχετ᾽ ἄϊστος, ἄπυστος —

Ubi Euſtath. τὸν τελείως ἀφανῆ σημαίνει ... μηδὲν ἰστορεῖ περὶ ὅτου αὐτὸς εἰδὼς, οὐδὲ γνῶσιν ἀπὸ πύστεως ἤτοι μαθήσεως.

Τί δὲ καὶ ἔστιν ὅλως τὸ ἀείμνηστον; ὅλον κενόν. | Idem vult hic à Marco dici Caſaub. *ad Perſ. Sat.* 1. quod eſt à Solomone antiquitus dictum

הבל הבלים הכל הבל

Vanitas vanitatum, & omnia vanitas. quo ille & exordio & epiphonemate *Eccleſiaſten* ſuum & inchoavit & concluſit. contendit autem Caſaubonus & cum exordio Perſiano illo,

— *ô quantum eſt in rebus inane!*

Solomone verò prior Davida pater ejuſdem de homine ad Adæ protoplaſti Abeliſque ſecundo geniti nomina alludens; אדם להבל דמה *Adam Abeli compar eſt*, id eſt, *homo vanitati. Pſal.* 144. *v.* 4. & *Pſal.* 39. *v.* 6. כל-הבל כל-אדם *Totus Abel eſt omnis Adam.* id eſt, *quivis homo totum vanitas.* Gr. interpr. τὰ σύμπαντα ματαιότης πᾶς ἄνθρωπος. Poterat cum Marco noſtro vertere, ὅλον κενὸν πᾶς ἄνθρωπος. Xylander verò, quem & Mericus ſecutus eſt, iſta ità eſt interpteratus; *Quanquam quid eſt omnino cujus ſit memoria ſempiterna? omnia ſunt inania.* tanquam Marci dictum iſtud ei geminum eſſet, quod Solomon idem habet, *Eccleſ. c.* 1. *v.* 11. *Neque præteritorum eſt memoria, neque futurorum etiam apud eorum poſteros erit.* Verùm Marci mentem neuter aſſecutus videtur. Neq; enim aut rerum humanarum in genere vanitatem notare in animó Marcus hic habuit, ſed eam tantùm quæ in futura claritate deprehenditur: Siquidem, præter τὸ τῆς ὑστεροφημίας ἐξίτηλον, *famæ poſtumæ memoriam fugitivam & evanidam*, quam ſupra tetigerat; etiam hoc dato, poſſe hominum rerúmq; ab eis geſtarum memoriam in ævum omne extendi, *merum inane tamen quiddam futurum* τὸ ἀείμνηστον illud. Ità *ſupr.* § 3. Τὸ κενὸν τῆς ἀπηχήσεως. & *l.* 5. § 33. τὸ εὐδοξεῖν παρὰ τοιούτοις κενόν. Vide & *ſupr.* § 19. & *l.* 6. § 10.

Τί οὖν ἐστι, περὶ ὃ δεῖ σπουδὴν εἰσφέρεσθαι; ἓν τοῦτο | quare ἓν τοῦτο; quia τοῦτο μόνον ἐστὶ τὸ παρασπουδάσαι ἀνάξιον. *l.* 2. § 17. quia ἐν τούτῳ πολλοῦ ἄξιον. *l.* 6. § 47.

Ὡς ἀναγκαῖον | Vide *l.* 2. § 3.

Ὡς γνώριμον | Vide *infr.* § 44. & 46. Seneca *de tranquill. cap.* 11. de viro forti ac prudente: *Eodem animi robore præſtabit, nequid ex his quæ eveniunt, ſubitum ſit. quicquid enim fieri poteſt, quaſi futurum proſpiciendo, malorum omnium impetus molliet. qui ad paratos expectantéſque nihil afferunt novi; ſecuris & beata tantùm ſpectantibus* [*ſperantibus* f.] *graves eveniunt. morbus enim, captivitas, ruina, ignis, nihil horum repentinum eſt. Sciebam in quàm tumultuoſum me contubernium natura cluſiſſet. toties in viciniâ meâ conclamatum eſt; toties præter limen immaturas exequias fax cereuſque præceſſit: ſæpe alterius ruentis ædificii fragor ſonuit: multos ex his quos forum, curia, ſermo mecum contraxerat, nox abſtulit, & vinctas ad ſodalitium manus copulatas intercidit. mirer aliquando ad me pericula acceſſiſſe, quæ circa me ſemper erraverunt?* Vide *ad lib.* 7. § 61.

Ὡς ἀπ᾽ ἀρχῆς τοιαύτης καὶ πηγῆς ῥέον | Ità *lib.* 2. § 3. πάντα ἐκεῖθεν ῥεῖ. Piè admodum Charidemus apud Dion. Pruſ. *orat.* 30. Τὰ μὲν καθ᾽ ἡμᾶς οὕτω γέγονεν, ὡς ἔδοξε τῷ θεῷ· χρὴ δὲ μηδὲν τῶν ἐκείνου γιγνομένων χαλεπὸν ἡγεῖσθαι, μηδὲ δυσχερῶς φέρειν. Vide *ad l.* 10. § 1.

§ 34. Ἑκὼν σεαυτὸν τῇ Κλωθοῖ συνεπιδίδου | Vide Cleanthis votum *ad l.* 3. § 4. Epicteti *ad l.* 7. § 41. Sen. *epiſt.* 37. *Quod maximum vinculum ad bonam mentem promiſiſti virum bonum. Sacramento rogatus es. eadem honeſtiſſimi hujus, & illius turpiſſimi auctoramenti, verba ſunt, uri, vinciri, ferróque necari. Ab illis qui manus arenæ locant, & edunt ac bibunt, quæ per ſanguinem reddant, cavetur ut iſta vel inviti patiantur: à te ut volens libénſque patiaris.* & *epiſt.* 107. *Ad hanc legem animus noſter aptandus eſt: hanc ſequatur, huic pareat. optimum eſt pati quod emendare non poſſis; & Deum, quo auctore cuncta proveniunt, ſine murmuratione comitari.*

Digitized by Google

mitari. malus miles eſt qui imperatorem gemens ſequitur. Paratos nos inveniat atque impigros fatum. hic eſt magnus animus, qui ſe Deo tradidit: at contrà ille puſillus ac degener, qui obluctatur, & de ordine mundi malè exiſtimat, & emendare mavult deos, quàm ſe. Idem *ep.* 71. *Magnus animus Deo pareat; & quicquid lex univerſi jubeat, ſine cunctatione patiatur.* Et *de provident. l.* 5. *Boni viri laborant, impendunt, impenduntur, & volentes quidem. non trahuntur à fortuna: ſequuntur illam, & æquant gradus. Si ſciſſent, antéceſſiſſent.* Mox, ubi Demetrii vocem illam adjecit, *Hoc unum, Dii immortales, de vobis queri poſſem, quòd non antè mihi voluntatem veſtram notam feciſtis. prior enim ad illa veniſſem, ad quæ nunc vocatus adſum.* Subjungit; *Vultis liberos ſumere? illos vobis ſuſtuli. Vultis aliquam partem corporis? ſumite. non magnam rem promitto. Citò totum reddam. Vultis ſpiritum? quid ni? nullam moram faciam, quò minùs recipiatis, quod dediſtis. à volente feretis, quicquid petieritis. quid ergò eſt? maluiſſem offerre, quàm tradere. Quid opus fuit auferre? accipere potuiſtis. Sed ne nunc quidem auferetis: quia nihil eripitur, niſi* * *retinenti: [* * *renitenti. f.] nihil cogor, nihil patior invitus: nec ſervio deo, ſed aſſentio.* Idem *epiſt.* 61. *Do operam; nè quid unquam invitus faciam. quicquid neceſſe eſt, futurum eſt. repugnanti, non volenti neceſſitas eſt, in volente neceſſitas non eſt. Ità dico; qui imperia libens excipit, partem acerbiſſimam ſervitutis effugit, facere quod nolit. Non qui juſſus aliquid facit, miſer eſt, ſed qui invitus facit. Animum componamus, ut quicquid res exigit, id velimus.* Et *epiſt.* 54. *Nihil invitus facit ſapiens. neceſſitatem effugit, quia vult quod ipſa coactura eſt.* Itaq; quod Periander apud Auſon.

Faxis, ut libeat quod eſt neceſſe.

& — *velis, quodcunque neceſſe eſt.*

ſed & pleniùs Martial. *l.* 10. *ep.* 47.

Quod ſis eſſe velis, nihilque malis.

Παρέχειν συνεῖσαι] Vide *lib.* 3. § 4. & § 11. & *ſupr.* § 29. & *l.* 10. § 14, 21. Senec. *de provident. c.* 5. *Quid eſt boni viri? præbere ſe fato.* Quin & piè admodum, & ſupra quod ab Ethnico ſperari poterat, Epictet. *Enchir. c.* 38. Δεῖ σεαυτὸν εἰς τοῦτο κατατεταχέναι, τὸ πείθεσθαι τῷ θεῷ, καὶ εἴκειν πᾶσι τοῖς γινομένοις, καὶ ἀκολουθεῖν ἑκόντα, ὡς ὑπὸ τῆς ἀρίστης γνώμης ἐπιτελουμένοις. & diſſert. *lib.* 2. § 17. Μηδὲν ἄλλο θέλε, ἢ ἃ ὁ θεὸς θέλει, καὶ τίς σε κωλύσει; τίς ἀναγκάσει; τὴν ὄρεξίν σου καὶ τὴν ἔκκλισιν τῷ θεῷ χάρισαι· ἐκείνῳ πρόσθες. ἐκεῖνος κυβερνάτω· μετ' ἐκείνου τετάχθω, καὶ ποῦ ἔτι δυσροήσεις; *Deum* dicit, quod Marcus κλωθώ i. e. *fatum*: quia *fatum* Stoicis aut *Deus* ipſe, aut ſaltem *Lex Dei.* Senec. *quæſt. nat. l.* 2. *c.* 45. *Vis illum Fatum vocare? non errabis. hic eſt ex quo ſuſpenſa ſunt omnia; cauſſa cauſſarum.* & *de benefic. lib.* 4. *cap.* 7. *Hunc eundem & fatum ſi dixeris, non mentieris: nam cùm fatum nihil aliud ſit, quàm ſeries implexa cauſſarum, ille eſt prima omnium cauſſa, ex qua cætera pendent.* Idem rurſus *de provid. c.* 5. *Ille ipſe omnium conditor ac rector ſcripſit quidem fata, ſed & ſequitur. Semper paret, ſemel juſſit.* Quæ dicta notat Lipſius ex opinione, quâ cenſebant *Jovem dictare*; (undè illud, *Fatur, & eſt fatum*) *Parcas* autem (ut Capella *l.* 1.) *ſcribas ejus, ipſius decreta in æreas tabulas referre.* & *nat. quæſt. lib.* 2. *c.* 35. *Ordinem rerum fati æterna ſeries rotat, cujus hæc prima lex eſt, ſtare decreto.* Epictetus idem apud Stob. *tom.* 1. *l.* 2. *tit.* 7. Μὴ ζήτει τὸ τὰ γινόμενα γίνεσθαι, ὡς θέλεις· ἀλλὰ θέλε, ὡς τὰ γινόμενα γίνεται, καὶ εὐροήσεις· ità enim legendum, pro eo quod codices exhibent perperam nullóque ſenſu, unde & interpres omiſit prorſus, εὐφρήσεις. atque inde etiam corrigendi Epicteti codices impreſſi, qui *Enchir. c.* 13. unde Stobæus hæc decerpſit, exhibent etiam depravatiùs, quoad ſcripturam ſaltem, εὐνοήσεις. εὐροήσεις opponitur τῷ δυσροοῦντες, quod *ſuprà* poſitum eſt. Emendationem confirmant Laërtii illa *l.* 7. in *Zen.* Εἶναι δ' αὐτὸ τοῦτο τὴν τοῦ εὐδαίμονος ἀρετὴν, καὶ εὔροιαν βίου, ὅταν πάντα πράττηται κατὰ τὴν συμφωνίαν τοῦ παρ' ἑκάστῳ δαίμονος πρὸς τὴν τοῦ ὅλου διοικητοῦ βούλησιν. Idem Epictetus & *diſſert. l.* 3. *c.* 26. Ἐγὼ δ' οὐπώποτε οὐ θέλων ἐκωλύθην, οὔτ' ἠναγκάσθην μὴ θέλων. προστέταχα γάρ μου τὴν ὁρμὴν τῷ θεῷ. θέλει τι; κἀγὼ θέλω. οὐ βούλεται; οὐ θέλω. καὶ τίς ἔτι με κωλῦσαι δύναται παρὰ τὸ ἐμοὶ φαινόμενον, ἢ ἀναγκάσαι; οὐ μᾶλλον ἢ τὸν Δία. Ibid. Οὕτως ἐφίστασο καὶ ἐννόει. ὅτι ἐὰν τῷ θεῷ συγκατατάξῃς σεαυτὸν, διαβιώσεται ἀσφαλῶς. πῶς λέγεις συγκατατάξαι; ἵν' ὃ ἂν ἐκεῖνος θέλῃ, καὶ αὐτὸς θέλῃς, καὶ ὃ ἂν ἐκεῖνος μὴ θέλῃ, τοῦτο μηδ' αὐτὸς θέλῃς. πῶς οὖν τοῦτο γένηται; πῶς γὰρ ἄλλως, ἢ ἐπισκεψαμένῳ τὰς ὁρμὰς τοῦ θεοῦ καὶ τὴν διοίκησιν. & *l.* 1. *c.* 12. Πῶς ἂν ἑποίμην ἐγὼ ἐν παντὶ τῷ θεῷ; πῶς ἂν εὐαρεστοίμην τῇ θείᾳ διοικήσει; πῶς ἂν γενοίμην ἐλεύθερος; ἐλεύθερος γάρ ἐστιν, ᾧ γίνεται πάντα κατὰ προαίρεσιν, καὶ ὃν οὐδεὶς δύναται κωλῦσαι. τί οὖν; ἀπόνοιά ἐστιν ἡ ἐλευθερία; μὴ γένοιτο. μανία γὰρ καὶ ἐλευθερία εἰς ταὐτὸν οὐκ ἔρχεται. Ἀλλ' ἐγὼ θέλω πᾶν τὸ δοκοῦν μοι ἀποβαίνειν, κἂν ὁπωσοῦν δοκῇ. Μαινόμενος εἶ, παραφρονεῖς. οὐκ οἶδας, ὅτι καλόν ἡ ἐλευθερία ἐστὶ καὶ ἀξιόλογον; τὸ δ' ὡς ἔτυχε με βούλεσθαι, τὰ δ' ὡς ἔτυχε δόξαντα γίνεσθαι, τοῦτο κινδυνεύει, οὐ μόνον οὐκ εἶναι καλὸν, ἀλλὰ καὶ πάντων αἴσχιστον εἶναι. πῶς γὰρ ἐπὶ γραμματικῶν ποιοῦμεν; βούλομαι γράφειν ὡς θέλω τὸ Δίωνος ὄνομα; οὔ. ἀλλὰ διδάσκομαι θέλειν ὡς δεῖ γράφεσθαι. τί ἐπὶ μουσικῶν; ὡσαύτως. τί ἐν τῷ καθόλου, ὅπου τέχνη τις καὶ ἐπιστήμη ἐστίν; εἰ δὲ μὴ, οὐδενὸς ἦν ἄξιον τὸ ἐπίστασθαί τι, εἰ ταῖς ἑκάστων βουλήσεσι προσηρμόζετο. ἐνταῦθα οὖν μόνον ἐπὶ τοῦ μεγίστου καὶ κυριωτάτου τῆς ἐλευθερίας, ὡς ἔτυχεν, ἐφεῖταί μοι θέλειν; οὐδαμῶς. ἀλλὰ τὸ παιδεύεσθαι, τοῦτ' ἔστι, μανθάνειν ἕκαστα οὕτω θέλειν ὡς γίγνε-

γίνεται. πῶς δὲ γίνεται; ὡς διέταξεν αὐτὰ ὁ διατάσσων. Hinc Thymæridas apud Jamblichum in *vit. Pythag.* amico, qui diſcedenti tanquam fauſta omnia precatus, dixerat, Ὅσα βούλει, παρὰ τῶν θεῶν γένοιτό σοι. *Dii tibi dent, quæcunque velis.* regeſſit, εὐφήμει· ἀλλὰ βούλεσθαι μᾶλλον, ὅσα μοι παρὰ τῶν θεῶν γίνηται. *Bona verba, quæſo. Velim ipſe potius, quæcunque dii dederint.* Hoc eſt quod Rufus Thraſeæ in Epicteti *diſſert. l. 1. c. 1.* Οὐ θέλεις μελετᾶν ἀρκεῖσθαι τῷ δεδομένῳ; *Non vis diſcere in eo quod eſt tibi datum; acquieſcere?* Sic è noſtris Eli ſacerdos, *Reg. hiſt. l. 1. c. 3. v. 17.* Κύριος αὐτός· τὸ ἀγαθὸν ἐνώπιον αὐτοῦ ποιήσει. *Dominus ipſe eſt: faciat, prout ipſi bonum videbitur.* & *l. 2. c. 10. v. 12.* Joab imperator; Κύριος ποιήσει τὸ ἀγαθὸν ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ. *Faciat Dominus quod placuerit ipſi.* Judas Maccabæus, *Maccab. hiſt. l. 1. c. 3. v. 60.* Ὡς δ' ἂν ᾖ θέλημα τοῦ οὐρανοῦ, οὕτω ποιήσει. *Faciat Deus prout ipſe voluerit.* Siquidem *cælum* ibi pro Deo; ſicut Matth. *c. 21. v. 25.* & Luc. *c. 15. v. 21.* Pii illi, *Act. c. 21. v. 14.* Τὸ θέλημα τοῦ κυρίου γινέσθω. *Fiat Domini voluntas.* Jeſus Dominus, prout ſuos Deum orantes docuit dicere; Γενηθήτω τὸ θέλημά σου. *Fiat voluntas tua.* Matth. *c. 6. v. 10.* & Luc. *c. 11. v. 2.* ſic & ipſe Patrem ſuum comprecatus, Matth. *c. 26. v. 39.* & Marc. *c. 14. v. 36.* Πλὴν οὐχ ὡς ἐγὼ θέλω, ἀλλ' ὡς σύ. *Veruntamen non quod ego volo, ſed quod tu vis, fiat. Vide,* (inquit Jo. Gerſon. *conſol. l. 2. c. 1.*) *utrum æquius ſit, aut te voluntati divinæ conformando ſubdere, aut ut ipſa tuæ ſubſerviat voluntati.* Sed & Seneca, ſed idiomate ſuo, id eſt, naturali, locutus; *epiſt. 93. Utrum æquius judicas, te naturæ, an tibi parere naturam?* Reſpondeat Epictetus *diſſert. l. 4. c. 7.* Ἀεὶ μᾶλλον θέλω τὸ γινόμενον· κρεῖττον γὰρ ἡγοῦμαι, ὃ ὁ θεὸς θέλει, ἢ ὃ ἐγὼ θέλω. Et *l. 2. c. 7.* Ἄλλο γάρ τι θέλεις, ἢ τὸ ἄμεινον; ἄλλο οὖν τὸ ἄμεινον, ἢ τὸ τῷ θεῷ δοκοῦν; Auguſtinus item *epiſt. 149. Rectum eſt enim quicquid Domino placet. Et nos potius ſi nolumus quod ille vult culpandi ſumus, quàm ille non rectè aliquid facere vel ſinere exiſtimandus eſt.* Itaque quod Senec. *ep. 74. Placeat homini, quicquid Deo placuit. Sic enim homo ab humanis in divina dirigitur, cùm voluntati humanæ voluntas divina præfertur.* Aug. *in Joan. tract. 52.* Vide & *l. 10. § 14.*

Συνῆσαι] ſicut & συγκλῶσαι καὶ συμμηρύσαι, *innere, ſive innectere & intexere*; tractum à fabuloſis Parcarum fuſis. Sic *infr.* § 40. Οἷα τις ἡ σύννησις καὶ συμμήρυσις. Epictet. *diſſert. l. 1. c. 12.* Σκέλος οὖν μοι θέλεις πεπηρωμένον; ἀνδράποδον, εἶτα διὰ ἓν σκελύδριον τὸν κόσμον ἐγκαλεῖς; οὐκ ἐπιδώσεις αὐτὸ τοῖς ὅλοις; οὐκ ἀποστήσῃ; οὐ χαίρων παραχωρήσεις τῷ δεδωκότι; ἀγανακτήσεις δὲ καὶ δυσαρεστήσεις τοῖς ὑπὸ τοῦ Διὸς διατεταγμένοις, ἃ ἐκεῖνος μετὰ τῶν Μοιρῶν παρουσῶν καὶ ἐπικλωθουσῶν σου τὴν γένεσιν ὥρισε καὶ διέταξεν; Vide *l. 3. § 11.* & *ſupr.* § 26.

§ 35. Πᾶν ἐφήμερον] Ità *l. 9. § 14.* Πάντα ἐφήμερα. Verùm iſtic de perſonis, ibi de rebus: de hominibus ipſis hîc, ibi de humanis. de utriſq; Thucydides *l. 2.* ἐφήμερα τά τε σώματα καὶ τὰ χρήματα ὁμοίως. Vide & *l. 8. § 25.* Alluſum eſt autem ad animalculi illius hiſtoriam, de quo Ariſtot. *l. 5. c. 19.* Περὶ τὸν Ὕπανιν ποταμὸν ζῶον πτερωτόν, τετράπουν ζῇ καὶ πέτεται μέχρι δείλης. καταφερομένου δὲ τοῦ ἡλίου ἀπομαραίνεται, καὶ ἅμα δυομένῳ ἀποθνήσκει, βιοῦν ἡμέραν μίαν· διὸ καὶ καλεῖται ἐφήμερον. Et Ælian. *l. 2. c. 4.* qui & vini fæcibus innaſci tradit; Ζῶα ἐφήμερα οὕτω καλεῖται, λαβόντα τὸ ὄνομα ἐκ τοῦ μέτρου τοῦ κατὰ τὸν βίον. Plin. *l. 11. c. 36. Ad Hypanim Ponti fluvium volucre quadrupes, nec ultra diem unum vivit, unde & Hemerobion vocatur.* De eiſdem Cicer. *Tuſc. l. 1. Ex beſtiolis quæ unum diem vivunt, quæ horâ octavâ mortua eſt, provecta ætate mortua eſt; quæ occidente ſole decrepita. confer noſtram longiſſimam ætatem cum æternitate, in eadem propemodum brevitate, quâ illæ beſtiolæ, reperiemur.* Plutarch. item *conſol. ad Apollon.* Ἐπεὶ καὶ τῶν ζώων ἐκείνων, ἅπερ ἱστοροῦσι, περὶ τὸν Πόντον γινόμενα, τὴν ζωὴν ἔχειν ἡμερησίαν, ἕωθεν μὲν γεννώμενα, μέσης δ' ἡμέρας ἀκμάζοντα, δείλης δὲ γηρῶντα, καὶ τελειοῦντα τὸ ζῆν, οὐχὶ κἀκείνων ἦν ἂν τὸ καθ' ἡμᾶς πάθος, εἴπερ ψυχή τις ἀνθρωπίνη καὶ λογισμὸς ἑκάστοις ἐνῆν, καὶ ταὐτὰ δή που γ' ἂν συνέπιπτεν; ὥστε τὰ πρὸ μέσης τῆς ἡμέρας ἐκλείποντα θρήνους παρέχειν καὶ δάκρυα, τὰ δὲ διημερεύσαντα πάντως ἂν εὐδαιμονίζεσθαι. Indè ad hominem tranſlatum; Euſtath. ad illud *Odyſſ.* φ. *v. 85.*

Νήπιοι, ἀγροιῶται, ἐφημέρια φρονέοντες·

Καλοῦνται ἐφήμερα ζωΰφια μίαν μόνον ἡμέραν ζῶντα. λέγεται δὲ τὸ ἐφήμερος καὶ ἐπὶ ἀνθρώπου. Ità Silenus apud Ariſtotelem in *Eudemo*, referente Plutarcho *ad Apollonium* genus humanum vocat Δαίμονος ἐπιπόνου καὶ τύχης χαλεπῆς ἐφήμερον σπέρμα. Certè Gregor. Naz. *Carm. de natur. human.* ἐφημερίους ſimpliciter pro hominibus poſuit, ubi dixit;

——οὐδὲ σὺ πάμπαν

Γλῶσσαν ἐφημερίων ἔκφυγες ἀτρεκέων.

Sicut Homerus βροτοὺς ſive mortales pro eiſdem, ubi adjecto epitheto paſſim dicit, δειλοῖσι βροτοῖσι. & quod amplius eſt, θνητοῖσι βροτοῖσι. Sed & Pindarus, teſte Scholiaſte *ad* ille Ariſtophan. *in Nubib.*

——τί με καλεῖς ὦ 'φήμερε;

——*quid tu me vocas, homo?*

in illis, Ὦ τάλας ἐφήμερε. Antipho apud Stob. *tom. 2. tit. 96.* Τὸ ζῆν ἔοικε φρουρᾷ ἐφημέρῳ. τό τε μῆκος τοῦ βίου ἡμέρᾳ μιᾷ. ἐφήμερον igitur πᾶν. i. e. totum genus humanum, quia βραχύβιον καὶ ὀλιγοχρόνιον

Digitized by Google

ποχείριον, ob vitæ brevitatem; quaſi animalculi illius inſtar, unius tantùm diei ſint. Aliâ ratione ἐφήμεροι καὶ ἡμερόβιοι dicuntur, qui *in diem vivunt*, de craſtino neutiquam ſoliciti. quo ſenſu Clemens *Pædag. l. 1. c. 12.* D. Chriſti præceptum illud Matt. *c. 6. v. 34.* Μὴ μεριμνᾶτε περὶ τῆς αὔριον, explicans; ait Chriſtiani hominis vitam eſſe βίον αὐτάρκη καὶ ἐφήμερον. Diogenémque ἡμερόβιον indè dictum autor eſt ex Satyro *de viris illuſtr.* Hieron. *adv. Jovinian. l. 2.* & in partem ſequiorem ita vocantur etiam, qui præſentia tantùm ſpectant, futuros interim rerum exitus minimè proſpicientes. Suidas: Ἐφημέριοι βροτοὶ, καθημερινὰ εἰδότες, οὐ προορώμενοι τὸ μέλλον. atque ita accipiendum Homeri illud, ἐφημέρια φρονέοντες. de ſcenicis & palæſtricis Neronianis Plut. in Galb. ἀνηλωκότων γὰρ οἱ πλεῖστοι τῶν λαβόντων ἐφήμεροι καὶ σατυρικοὶ τοὺς βίους ἄνθρωποι. quod Perſius *Sat. 3. v. 68.* *ex tempore vivere*: *in diem vivere* Cicero *de orat. l. 2.* qui barbarorum eſſe hoc ait: *Si barbarorum*, inquit, *eſt in diem vivere, noſtra conſilia ſempiternum tempus ſpectare debent.* At brutorum, Gregor. Naz. in *Julian. 1.* Οἷς τὸ ζῆν τοῦτο νομίζεται μόνον, καὶ οὐκ ἐκτείνεσθαι τῇ διανοίᾳ πρὸς τὰ ἐκεῖθεν, οὐδὲ εἶναί τινα νομίζουσι τῶν τῇδε βεβιωμένων λογισμὸν καὶ ἀντίδοσιν· ἀλλὰ ζῶσι βίον ἀλόγων, τὸ πρὸς ἡμέραν καὶ τὸ παρὸν ἀεὶ βιοτεύοντες.

Καὶ τὸ μνημονεῦον | Vide *ſuprà* § 19. & *l. 7.* § 5. Caſ. iſta quomodo cum ſequentibus committit, videas licet, ſi otium eſt. Mihi Xylandri diſpoſitio magis arridet.

§ 36. Πάντα κατὰ μεταβολὴν γινόμενα γίνεται | leg. ὅτι πάντα — γίνεται. ut in membro proximè ſequenti, ὅτι οὐδὲν οὕτως φιλεῖ.

Κατὰ μεταβολὴν | Ità *l. 7.* § 18. Τί γὰρ δύναται χωρὶς μεταβολῆς γενέσθαι; Vide *ibid.* § 25. & *l. 6.* § 15.

Οὐδὲν οὕτως φιλεῖ ἡ τῶν ὅλων φύσις | Ità *l. 7.* § 16. Τί καὶ φίλτερον τῇ τῶν ὅλων φύσει; & *l. 9.* § 32. Χαίρει τούτῳ ἡ τῶν ὅλων φύσις. Tertull. *de pall. c. 2.* *Certè habitum vertere natura totius ſolemne munus eſt.*

Ποιεῖν νέα ὅμοια | ἵνα ἀεὶ νεαρὸς ᾖ ὁ κόσμος. *l. 7.* § 25.

Σπέρμα γὰρ τρόπον τινὰ | quia iſtud ex illo naſcitur. Ita σπέρμα τῆς γενέσεως, τὴν ὕλην dixit Hermes *ad Tatium* citante Stobæo *tom. 1. lib. 1. tit. 14.* Et πανσπερμίαν τῶν στοιχείων, τὴν φύσιν, Democritus & Leucippus, apud Ariſtot. *de cælo l. 3. c. 4.* &

— diſcordia ſemina rerum,

Naſo *Metam. l. 1.* ſed & ſenſu adhuc latiore Plinius in *panegyr.* *Habet has vices conditio mortalium, ut adverſa ex ſecundis, ex adverſis ſecunda naſcantur. Occultat utrorumque ſemina Deus; & plerumque bonorum malorúmque cauſſæ ſub diverſa ſpecie latent.* Et Demoſth. *pro Coron.* Ὁ γὰρ σπέρμα παρασχὼν, οὗτος τῶν φύντων κακῶν αἴτιος. *Qui ſemen, i. e. cauſſam, occaſionémve, præbuit, is malorum indè enatorum autor meritò habetur.* Hoc eſt quod Paulus *ad leg. Aquil. l. 22. Pandect. l. 9. tit. 2. c. 30.* *Qui occaſionem præſtat, ipſe damnum feciſſe videtur.* Cicer. *Philip. 2.* *Ut igitur in ſeminibus cauſſa eſt arborum & ſtirpium; ſic hujus luctuoſiſſimi belli ſemen tu fuiſti.* De Corinthiorum beneficentia Apoſtolus ad eoſdem *ep. 2. c. 9. v. 10.* Ὁ δὲ ἐπιχορηγῶν σπέρμα τῷ σπείροντι καὶ ἄρτον εἰς βρῶσιν χορηγήσαι, καὶ πληθύναι τὸν σπόρον ὑμῶν, καὶ αὐξήσαι τὰ γεννήματα τῆς δικαιοσύνης ὑμῶν. Syneſius etiam *ad Arcad. Imper. orat. de regno*: Ἐγὼ δὲ ἂν δίκαιος εἴην ἀπολαῦσαι, πρῶτος τῶν ἐμαυτοῦ σπερμάτων τῆς βλάστης, ὅσον σε πάντως βασιλέα, τοιοῦτον στεργόμενος. Senec. *ep. 120.* *Natura nobis ſemina ſcientiæ dedit; ſcientiam non dedit.* & Cicer. *de finib. l. 5.* *In pueris virtutis ſemina, ſcintillulas igniculos videmus.* Naſo *Triſt. l. 2.*

— ludi quoque ſemina præbent
Nequitiæ. —

Τὰ εἰς γῆν ἢ μήτραν καταβαλλόμενα | indè σπέρματος καταβολὴ, de Sara uſurpatum Apoſtolo *ad Hebræos c. 11. v. 11.* de quo multa gratis argutantur interpretes, Piſcator cumprimis. τὰ εἰς γῆν καταβαλλόμενα dixit, quomodo Chryſippus apud Laertium in *Zenone*, εἶναι τὸ σπέρμα πνεῦμα κατὰ τὴν οὐσίαν, ὡς δῆλον ἐκ τῶν εἰς τὴν γῆν καταβαλλομένων σπερμάτων, ἃ παλαιωθέντα οὐκ ἔτι φύεται. quod de obſcœnis Onanis æmulis, cur intelligi velit Lipſius *phyſiol. Stoic. l. 3. c. 6.* cauſſam nullam video. de humano reverà locutus fuerat; ſed à Satorum ſeminio argumentum duxit, quo firmaret de illo quod dixerat. Vide *ad l. 6.* § 15.

§ 37. Ἤδη τεθνήξῃ | Vide *ſuprà*, § 12. & *l. 2.* § 6. & *l. 10.* § 1. Plut. Stoicas tricas ridens, *de commun. notit. c. 37.* ἕκαστος ὑμῶν, ὡς ἔοικε, γέγονε μὴ ἀρξάμενος τοῦ ζῆν καὶ τεθνήξεται μὴ σπουδασόμενος.

Ἀνύποπτος τοῦ βλαβῆναι | Vide *l. 2.* § 17. & *l. 7.* § 53. & *l. 10.* § 12.

§ 38. Τὰ ἡγεμονικὰ αὐτῶν διάβλεπε | Videri poſſit Marcus repugnantia planè præcipere; cùm *ſuprà l. 2.* § 8. & *infrà l. 7.* § 55. prohibeat, περιβλέπειν ἀλλότρια ἡγεμονικὰ, i. e. *aliorum animos intueri*: iſtic autem illos eoſdem conſiderare jubeat. Verùm ipſe iſta optimè conciliat, *l. 3.* § 4. ubi hoc vetat fieri, χωρὶς μεγάλης καὶ κοινωφελοῦς ἀνάγκης, *ſine juſta utiliq; cauſſa.* Non vult itaq; ut aliorum animos ſenſúſq; intimos indagemus, aut per meram curioſitatem divagando, aut de nobis factiſq; noſtris quid ſenſerint, ſenſurive ſint, ſolicitè cogitando: vult tamen, ut eoſdem nobis ob oculos ponamus, quò minùs ipſorum opinionibus moveamur, & vel encomia captemus, vel vituperia curemus: cùm in

eis

eis bonum noſtrum neutiquam conſiſtat: quod ſubjungitur proxime § 33.

Καὶ τοὺς φρονίμους | *& prudentes*, Xyland. ego ſuſpicor Marcum τὰς φροντίδας ſcripſiſſe, *& curas eorum*. eo magis, quia ſequitur, οἷα φεύγουσι, διώκουσι. Ità Perſius Satyram ſuam exorſus eſt:

O curas hominum!

curæ autem hominum in rebus fugiendis & expetendis maximè ſe produnt.

§ 39. Ἐν ἀλλοτρίῳ ἡγεμονικῷ κακὸν σὸν οὐχ ὑφίσταται | neque ergò meliorem te, neque deteriorem efficere poteſt opinio de te aliena.

Οὐδὲ μὴν ἔν τινι τροπῇ καὶ ἑτεροιώσει τοῦ περιέχοντος | οὐδὲ μὴν, leg. τὸ περιέχον autem hic cœlum intelligit Xylander, atque ità τὸ περιέχον pro cœlo ſive aëre ambiente crebrò ſumitur. Polyb. *l.* 1. Πρὸς δὲ τὴν θάλατταν καὶ τὸ περιέχον, ὅταν παραβάλλωνται καὶ βιαιομαχῶσι, μεγάλοις ἐλαττώμασι περιπίπτουσι. Theophraſt. *de cauſ. plant. l.* 1. *c.* 9. δεῖ γὰρ μὴ κρατεῖσθαι μηδὲ κωλύεσθαι τὴν κρᾶσιν ὑπὸ τοῦ περιέχοντος. & *c.* 17. Εἰς πλεῖον γὰρ καὶ κατὰ μικρὰ μεμετρημένον τῶν ἀρχῶν συνίσταται γίνεται τοῦ περιέχοντος πρὸς βλάστησιν. & Marcus, τὸν περιέχοντα ἀέρα, dixit *l.* 8. § 54. Hæc igitur, ſi Xyl. ſequimur, Marci mens eſt ſtirpium, ab aëris ambientis ſtatu vario, etſi rerum aliarum bona malave habitudo pendeat, quod in ſtirpibus Theophraſtus obſervat; at hominis, quà hominis, non item. Multum ſanè valet aëris cœlique ambientis affectio, & locorum inde profecta diſpoſitio, ad ingenii etiam indolíſque humanæ, affectuum etiam ſtudiorúmque varietatem producendam. Ità Virgil. *Georg. lib.* 1.

Verùm ubi tempeſtas & cœli mobilis humor
Mutavere vias; ——
Vertuntur ſpecies animorum & pectora motus
Nunc alios, nunc concipiunt alios.——

unde & Plin. *l.* 2. *c.* 6. *Solem, dum cœli triſtitiam diſcutit, etiam humani nubila animi ſerenare*, dixit. Quin & Polybius *lib.* 4. de Arcadibus ſuis: ἡ γὰρ ἠθῶν αὐστηρία τις αὐτοῖς παρέπεται διὰ τὴν τοῦ περιέχοντος ψυχρότητα καὶ στυγνότητα τὴν κατὰ τὸ πλεῖστον ἐν τοῖς τόποις ὑπάρχουσαν, ᾗ συνεξομοιοῦσθαι πεφύκαμεν πάντες ἄνθρωποι κατ' ἀνάγκην. οὐ γὰρ δι' ἄλλην, διὰ δὲ ταύτην τὴν αἰτίαν κατὰ τὰς ἐθνικὰς καὶ τὰς ὁλοσχερεῖς διαστάσεις πλεῖστον ἀλλήλων διαφέρομεν, ἤθεσί τε καὶ μορφαῖς καὶ χρώμασιν, ἔτι δὲ τῶν ἐπιτηδευμάτων τοῖς πλείστοις. Cicero *Agrar.* 2. *Non ingenerantur hominibus mores tam à ſtirpe generis ac ſeminis, quàm ex iis rebus, quæ ab ipſa natura loci, & à vitæ conſuetudine ſuppeditantur, quibus alimur & vivimus.* & quæ ſequuntur. nam argumentum hoc latiùs perſequitur. Idem *de fato*: *Inter locorum naturas quantum interſit, videmus. alios eſſe ſalubres, alios peſtilentes: in aliis eſſe pituitoſos & quaſi redundantes, in aliis exſiccatos atque aridos: multáque ſunt alia, quæ inter locum & locum plurimum differunt. Athenis tenue cœlum; ex quo acutiores etiam putantur Attici: Craſſum Thebis; itaque pingues Thebani & valentes.* Philo *de provident.* apud Euſeb. *præpar. l.* 8. *c. ult.* de Græcia: Μόνη γὰρ ἡ Ἑλλὰς ἀψευδῶς ἀνθρωπογονεῖ, φυτὸν οὐράνιον, καὶ βλάστημα θεῖον ἠκριβωμένον, λογισμὸν ἀποτίκτουσα οἰκειούμενον ἐπιστήμῃ. τὸ δ' αἴτιον, λεπτότητι ἀέρος ἡ διάνοια πέφυκεν ἀκονᾶσθαι. διὸ καὶ Ἡράκλειτος οὐκ ἀπὸ σκοποῦ φησιν, οὗ γῆ ξηρή, ψυχὴ σοφωτάτη καὶ ἀρίστη. Ego corpus potiùs ipſum intelligi exiſtimo, quod animum quaſi ambit. atque ità etiam Caſ. accepit. de hoc enim mox verba facit; de cœlo nihil. τὴν ψυχὴν τὸ σῶμα περιέχειν dicit; quomodo τὸ ζῶον, τὴν ψυχὴν ἐπέχειν. § 34. Sed & τῷ σώματι τὴν ψυχὴν περιέχεσθαι, *lib.* 3. § 7. Cæterùm & iſtic quæri poterat, quomodo verum ſit, hominis malum à corporis ſtatu non pendere, quum pro corporis affectionibus variis animus etiam pariter affici videtur. Ariſtot. *Phyſiognom. cap.* 1. Ὅτι καὶ διάνοιαι ἕπονται τοῖς σώμασι, καὶ οὐκ εἰσὶν αὐταὶ καθ' ἑαυτὰς ἀπαθεῖς οὖσαι τῶν τοῦ σώματος κινήσεων, τοῦτο δὲ δῆλον πάνυ γίνεται, ἔν τε ταῖς μέθαις καὶ ταῖς ἀρρωστίαις. πολὺ γὰρ ἐξαλλάττουσαι φαίνονται αἱ διάνοιαι ὑπὸ τῶν τοῦ σώματος παθημάτων. καὶ τοὐναντίον δὲ τοῖς τῆς ψυχῆς παθήμασι τὸ σῶμα συμπαθὸν φανερὸν γίνεται. περί τε ἔρωτας, καὶ φόβους τε, καὶ τὰς λύπας, καὶ τὰς ἡδονάς. Et rurſus *c.* 4. Δοκεῖ δέ μοι ἡ ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα συμπαθεῖν ἀλλήλοις· καὶ ἡ τῆς ψυχῆς ἕξις ἀλλοιουμένη συναλλοιοῖ τὴν τοῦ σώματος μορφήν. πάλιν τε ἡ τοῦ σώματος μορφὴ ἀλλοιουμένη συναλλοιοῖ τὴν τῆς ψυχῆς ἕξιν. quod Lucil. *Sat. l.* 26.

Animo qui ægrotat, videmus corpore hunc ſignum dare:
Tuus doloribus confectum corpus animo obſiſtere.

Verùm reſpondebit Marcus ne iſta τὴν προαίρεσιν immutare, etiamſi operationem impediant. Vide *l.* 5. § 20. Vide & *l.* 10. § 1. & *l.* 12. § 2.

Ὅσα τὸ ὑπολαμβάνον | id eſt, ὅσα δυνάμεις ὑπολήψεως, de qua *l.* 3. § 9. ἐν τῷ ἡγεμονικῷ.

Τοῦτο μὴ ὑπολαμβανέτω | quod *ſupr.* § 7. ἆρον τὴν ὑπόληψιν, ἦρται τὸ, βέβλαμμαι.

Τοιοῦτον ἐστὶ | leg. τουτέστι. atque ità Xyl. cujus verſionem admiſit Lugdunenſis, ſed mendum retinuit.

Ὃ γὰρ καὶ τῷ κατὰ φύσιν βιοῦντι ἐπίσης συμβαίνει | deeſt alterum diſtributionis membrum, ità ſupplendum; ὃ γὰρ [τῷ παρὰ φύσιν] καὶ τῷ κ. φ. β. reſpondent enim duo hæc membra ſuperioribus illis, κακῷ ἀνδρὶ καὶ ἀγαθῷ. Vide *ad l.* 2. § 11.

Οὔτε τοῦτο κατὰ φύσιν ἐστὶν, οὔτε παρὰ φύσιν | Seneca, *epiſt.* 66. *Media quæ nihilo magis ſecundùm naturam, quàm contra naturam ſunt.* Vide tamen ibidem eundem de iſtis ſubtilius paulò argutiúſque diſſerentem ac diſtinguentem.

§ 40. Ἓν ζῶον τὸν κόσμον | Syneſ. pariter *de inſomn.*

Digitized by Google

ἀνſονῶν. ἐν ἑνὶ ζώῳ τῷ κόσμῳ. Thales ἔμψυχον τὸν κόσμον primus dixiſſe videtur. Laërt. *l.* 1. Pythagoras item, κόσμον ἔμψυχον, νοερόν. Idem *l.* 8. & *l.* 7. in *Zenon.* Ὅτι δὲ καὶ ζῶον ὁ κόσμος, καὶ λογικὸν, καὶ ἔμψυχον, καὶ νοερόν. Ex Chryſippi Apollodori, & Poſidonii ſententiâ id indè probant, quia τὸ ζῶον τοῦ μὴ ζώου κρεῖττον· οὐδὲν δὲ τοῦ κόσμου κρεῖττον. ζῶον ἄρα ὁ κόσμος. *præſtantius eſt animans non animante: at mundo nihil præſtantius: mundus itaque eſt animal.* Et rurſus; Τὸν ὅλον κόσμον ζῶον εἶναι ἔμψυχον καὶ λογικόν. Sed & Hermes *Pœmand. c.* 10. Ὁ μὲν κόσμος πρῶτον, ὁ δὲ ἄνθρωπος δεύτερον ζῶον μετὰ τὸν κόσμον. Et Plato (quòd Stob. *tom.* 1. *l.* 1. *tit.* 25.) τὸν κόσμον ζῶον ἔμψυχον ἔννουν τε dixit, eodem quo Stoici argumento uſus. Verba hæc ſunt in *Timæo.* Θέμις δ' οὐκ ἦν οὔτ' ἔστι τῷ ἀρίστῳ δρᾷν ἄλλο πλὴν τὸ κάλλιστον. λογισάμενος οὖν εὕρισκεν ἐκ τῶν κατὰ φύσιν ὁρατῶν, οὐδὲν ἀνόητον τοῦ νοῦν ἔχοντος ὅλον ὅλου κάλλιον ἔσεσθαί ποτ' ἔργον· νοῦν δ' αὖ χωρὶς ψυχῆς ἀδύνατον παραγενέσθαι τῳ. διὰ δὴ τὸν λογισμὸν τόνδε, νοῦν μὲν ψυχῇ, ψυχὴν δὲ ἐν σώματι συνιστὰς, τὸ πᾶν συνετεκταίνετο, ὅπως, ὅτι κάλλιστον εἴη κατὰ φύσιν ἄριστόν τε ἔργον ἀπειργασμένος. οὕτως οὖν δὴ κατὰ λόγον τὸν εἰκότα δεῖ λέγειν, τόνδε τὸν κόσμον, ζῶον ἔμψυχον ἔννουν τε, τῇ ἀληθείᾳ διὰ τὴν τοῦ θεοῦ γενέσθαι πρόνοιαν. Hoc eſt, ut Cicero *de univerſo*: *Fas autem nec eſt, nec unquam fuit, quicquam niſi pulcherrimum facere eum, qui eſſet optimus. quum rationem igitur habuiſſet, reperiebat nihil eſſe eorum quæ naturâ cernerentur non intelligens intelligente in toto genere præſtantius: intelligentiam autem niſi in animo, nullâ aliâ in natura poſſe reperiri. quo circa intelligentiam in animo, animum concluſit in corpore. Sic ratus eſt opus illud effectum eſſe pulcherrimum. quam ob cauſſam non eſt cunctandum profiteri, ſi modò inveſtigari conjecturâ poteſt, hunc mundum animal eſſe, idque intelligens, & divinâ providentiâ conſtitutum.* Idem *Timæum* ſuum ſic claudit. Θνητὰ καὶ ἀθάνατα ζῶα λαβὼν, καὶ συμπληρωθεὶς ὅδε ὁ κόσμος, οὕτω ζῶον ὁρατὸν, τὰ ὁρατὰ περιέχον, εἰκὼν τοῦ νοητοῦ. θεὸς αἰσθητὸς (vel ut alii volunt εἰκὼν τοῦ νοητοῦ, θεὸς αἰσθητὸς,) μέγιστος καὶ ἄριστος, κάλλιστός τε καὶ τελεώτατος γέγονεν, εἷς οὐρανὸς ὅδε, μονογενὴς ὤν. Julian. *Orat.* 4. Ὁ σύμπας κόσμος ἓν ἐστι ζῶον, ὅλον δι' ὅλου ψυχῆς καὶ νοῦ πλῆρες, τέλειον ἐκ μερῶν τελείων. Inde Nicephorus Gregoras *hiſt. l.* 4. *c.* 14. Ἓν γὰρ ὁ κόσμος σῶμα συμφυὲς, ἐκ μερῶν καὶ μελῶν, ὡς ὁ ἄνθρωπος φασὶ, συνηρμοσμένον. Quinetiam animalis iſtius partes membráq; ſi vis, præcipua ſaltem, habebis apud Plutarchum *de facie Lunari; Solem cor, Lunam jecur, ſtellas oculos, Terram ventrem, Mare veſicam.* Seciùs paulò quàm Sarapidis oraculum apud Macrob. *Saturn. l.* 1. *c.* 20.

Οὐράνιος κόσμος κεφαλὴ, γαστὴρ δὲ θάλασσα,
Γαῖα δέ μοι πόδες εἰσὶ, τὰ δ' οὔατ' ἐν αἰθέρι κεῖται,
Ὄμμα τε τηλαυγὲς, λαμπρὸν φάος ἠελίοιο.

Mî cælum caput eſt; mare venter, terra pedes ſunt;
Sunt aures æther; oculus Sol omnimicans eſt.

Quin & ſexum, eúmque geminum aſſignat Jarchas ex Indis ſapientibus. Siquidem de mundo quærenti Apollonio reſpondebat. ζῶον τὸν κόσμον· ζωογονεῖ γὰρ τὰ πάντα· ἀμφοῖν, ἄρσενός τε καὶ θηλείας φύσεως· αὐτὸν γὰρ αὑτῷ ξυγγινόμενον, τὰ μητρός τε καὶ πατρὸς εἰς τὴν ζωογονίαν πράττειν. Philoſtr. *l.* 3. *c.* 34.

Μίαν οὐσίαν] Ità *l.* 12. § 30. μία οὐσία κοινή· materia nimirum prima. Laërt. *lib.* 7. in *Zenon.* & Stob. *tom.* 1. *l.* 1. *tit.* 14. οὐσίαν δέ φασι τῶν ὄντων ἁπάντων τὴν πρώτην ὕλην.

Ψυχὴν μίαν] quam & καθολικὴν vocat *l.* 6. § 14. & τὸν τοῦ ὅλου νοῦν *l.* 5. § 30. & τὸ τοῦ κόσμου ἡγεμονικὸν. *l.* 7. § 75. Vide *ſupr. ad* § 21. & 29. Laërt. *l.* 7. in *Zen.* Ἔμψυχον δὲ τὸν κόσμον, δῆλον ἐκ τῆς ἡμετέρας ψυχῆς, ἐκεῖθεν οὔσης ἀποσπάσματος. Et *ibid.* Τὸν δὲ κόσμον οἰκεῖσθαι κατὰ νοῦν καὶ πρόνοιαν, εἰς ἅπαν αὐτοῦ μέρος διήκοντος τοῦ νοῦ, καθάπερ ἐφ' ἡμῶν τῆς ψυχῆς. Theophilus itidem *ad Autolyc. l.* 2. de Stoicis: Ἄλλοι δὲ αὐτὸ δι' ὅλου κεχωρηκὸς πνεῦμα, θεὸν δογματίζουσι. Et Cleanthes apud Hermiam in *irriſ. philoſ.* Τὴν ψυχὴν δι' ὅλου τοῦ κόσμου διήκειν· ἧς μέρος μετέχοντας ἡμᾶς ψυχοῦσθαι. Quin & Plato in *Cratylo* ex Anaxagoræ ſententia, τὸν Δία, νοῦν διὰ πάντων ἰόντα. Manil. *Aſtron. lib.* 2.

— cum ſpiritus unus
Per cunctas habitet partes, atque irriget orbem,
Omnia pervolitans. — Et Maro *Æn. l.* 6.
Principio cœlum, ac terram, campóſque liquentes,
Lucentémque globum Lunæ, Titaniáque aſtra,
Spiritus intùs alit: totámque infuſa per artus
Mens agitat molem, & magno ſe corpore miſcet.

Spiritum autem hunc diſertè *Deum* nuncupat (quod & Minutius in *Octavio*, & Salvianus *de provident. l.* 1. *c.* 1. advertere) *Georg. l.* 4. verbis illis,

— Deum namque ire per omnes
Terráſque, tractúſque maris, cœlúmque profundum.

Pythagoreo etiam (Lactantio referente, *de ira Dei c.* 11.) *Deus mens eſt incorporalis, quæ per omnem rerum naturam diffuſa & intenta, vitalem ſenſum cunctis animantibus tribuit. Spiritus per omnia, maxima, minima, æquali intentione diffuſus.* Senec. *ad Helv. c.* 8. *Spiritus permeator univerſitatis.* Cleanthes apud Tertull. *Apolog. c.* 21. Hinc illud Arati.

— μεσταὶ δὲ Διὸς πᾶσαι μὲν ἀγυιαί·
Πᾶσαι δ' ἀνθρώπων ἀγοραί· μεστὴ δὲ θάλασσα,
Καὶ λιμένες· πάντῃ δὲ Διὸς κεχρήμεθα πάντες,

Et Maro, *Eclog.* 3. *— Jovis omnia plena.*

Atqui Zenonem hoc nomine notat Tatianus *adv. Græc.* quòd ſecundum illius rationes, ὁ θεὸς ἐν ἀμάραις τε καὶ σκώληξι καὶ ἀρρητουργοῖς καταγίνεται. De Deo ipſe: Πνεῦμα ὁ θεὸς, οὐ διῆκον διὰ τῆς ὕλης, πνευμάτων δὲ ὑλικῶν, καὶ τῶν ἐν αὐτῇ σχημάτων κατασκευαστής. Sed & de Stoicis Clemens in *Protrept.* διὰ πάσης ὕλης, καὶ διὰ τῆς ἀτιμοτάτης τὸ θεῖον διή-

κειν

Digitized by Google

ἐκεῖν λέγοντας. & *Strom. l.* 1. adjectâ etiam cenſurâ ſuâ: σῶμα ὄντα τὸν Θεὸν διὰ τῆς ἀτιμοτάτης ὕλης πεφοιτηκέναι λέγουσιν οὐ καλῶς. & rurſus *Strom. l.* 5. Φασὶ σῶμα εἶναι τὸν Θεὸν οἱ Στωϊκοὶ, καὶ πνεῦμα κατ' οὐσίαν, ὥσπερ ἀμέλει καὶ τὴν ψυχήν. quod utrumq; ex ſacris ſcriptis hauſiſſe illos autumat, Ἀλλ' οἱ μὲν, inquit, διήκειν διὰ πάσης τῆς οὐσίας τὸν Θεὸν φασίν· ἡμεῖς δὲ ποιητὴν αὐτὸν μόνον καλοῦμεν, καὶ λόγῳ ποιητήν. (quod & ſuprà Tatianus.) hoc autem, Deum omnia permeare, ex eo, quod in *Sapientiæ Solomonis libro, c.* 7. *v.* 24. de ſapientia dicitur, διήκει καὶ χωρεῖ διὰ πάντων, perperam accepto, traxiſſe, cùm non de æterna Dei, eadémque Deo, ſapientiâ enunciatum id ſit. Verùm, & de iſta Priſci plerique ſumunt; nec ab autore iſto ſumpſiſſe ſectæ illius conditores veroſimile eſt, cùm ſint eo dubio procul antiquiores. Cæterùm quòd *corpus* illi, haud ſanè. quanquam & Tertullianum Deum corpus dixiſſe monet, ſimul & refellens, Aug. *de Geneſ. ad lit. l.* 10. *c.* 25. atq; ità reverà ille *adv. Prax. c.* 7. *Quis negabit Deum corpus eſſe, etſi Deus ſpiritus eſt? Spiritus enim corpus ſui generis.* Verùm *Corpus* ille (quod & Auguſt. *ad Quodvultdeum c.* 86. agnoſcit) *Subſtantiam* intellexit. Sic enim *adv. Hermog. c.* 35. *Ipſa ſubſtantia corpus eſt rei cujuſque.* & *de carn. Chriſt. cap.* 11. *Omne quod eſt, corpus eſt ſui generis. nihil eſt incorporale, niſi quod non eſt.* At quod *omnia permeare Deum* haud malè. Siquidem de ſe Deus ipſe per Jeremiam vatem *c.* 23. *v.* 24. *Annon cælum & terram impleo ipſe?* Hieron. *ad Marcell. q.* 5. *In omnibus infuſus, & circumfuſus, ut cuncta penetret interior, & contineat exterior.* Et Hildebert. in *Symbol. Intra omnia, nec incluſus: extra omnia, nec excluſus.* Hinc celebre illud, quod Jo. Gerſon habet *in Cantic. Mariæ Conſ.* 3. & Triſmegiſto Alex. Halenſ. *p.* 1. *q.* 7. *m.* 1. Empedocli tribuit Jo. Tritenhem. *ad Cæſar. q.* 1. *Deum eſſe ſphæram intelligibilem, cujus centrum ubique, circumferentia nuſquam ſit.* Contrarium fermè Jul. Scaliger Triſmegiſto aſſerit, ſed explodit ipſe, *de ſubtil. exerc.* 365. *Pigmentum fallax*, inquit, *Triſmegiſti illud*, Deus eſt cujus medium in centro, circumferentia ubique. *peſſimè. namque medium aſſignat infinito. & circumferentiam qui dat, finitum facit. tum ſi ubique erit circumferentia, erit etiam in medio. & idem fiet centrum cum circumferentia.* Et illud reverà potiùs aptiùsq; pigmentum an figmentum, infinitati divinæ depingendæ. Clemens ipſe ex Pythagoræ ſententia, quam & probare videtur, in *hortatorio*; Ὁ μὲν Θεὸς εἷς· χ' οὗτος δὲ, οὐχ, ὥς τινες ὑπονοοῦσιν, ἐκτὸς τᾶς διακοσμήσιος, ἀλλ' ἐν αὐτᾷ ὅλος, ἐν ὅλῳ τῷ κύκλῳ ἐπίσκοπος πάσας γενέσιος, κρᾶσις τῶν ὅλων· πάντων πατὴρ, νοῦς, καὶ ψύχωσις τῷ ὅλῳ κύκλῳ, πάντων κίνασις. quod ille Θεοῦ ἐπίνοιαν, de Deo dictum contendit. Cæterùm Stoici ità univerſum hoc Deum permeare, ut numen cum mundo unum ἡνωμένον conſtituerent. Vide *ſupr.* § 23. quod eſt à pietate Chriſtianâque diſciplinâ alienum.

Εἰς αὐτὸ ὃν μίαν τὴν φύσιν, πάντα ἀναλύεται] Vide *ſupr.* § 27.

Ὁρμῇ μιᾷ πάντα πράσσει] Apoſtolus *ad Rom. c.* 8. *v.* 28. Πάντα συνεργάζονται· *cooperantur omnia.* & Marcus *l.* 6. § 42. Πάντες εἰς ἓν ἀποτέλεσμα συνεργοῦμεν.

Πάντα πάντων τῶν γινομένων συναίτια] Ità *l.* 5. § 8. συνέργεια καὶ συνέχεια, ὥσπερ τῶν μορίων, οὕτω δὲ καὶ τῶν αἰτιῶν. Eleganti ſimilitudine illuſtrat hoc Clemens, *Strom. l.* 1. Οἱ πολλοὶ ἄνθρωποι οἱ καθέλκοντες τὴν ναῦν, οὐ πολλὰ αἴτια λέγοιντ' ἄν, ἀλλ' ἐκ πολλῶν αἴτιον ἕν· οὐκ ἔστι γὰρ αἴτιος ἕκαστος τοῦ καθέλκεσθαι τὴν ναῦν, ἀλλὰ σὺν τοῖς ἄλλοις αἴτιος καὶ συνεργός. τάχα δὲ καὶ τὸ συναίτιον αἴτιον.

Οἷα τις ἡ σύννησις καὶ συμμήρυσις] quod alibi ἱερὰν σύνδεσιν vocat. *l.* 7. § 9. καὶ συμπνεῖν καὶ συμπάσχειν εὔλογον, *infrà* § 45. Vide & *ſuprà* § 27. & 33.

§ 41. Ψυχάριον εἶ βαστάζον νεκρόν] Arnobius *l.* 2. *Quid ſunt homines, niſi animæ corporibus illigatæ?* at Epicteto *homo eſt animula bajula, ſive geſtatrix cadaveris*, h. e. corporis, quod χωρὶς πνεύματος νεκρόν ἐστιν. Jacob. *c.* 2. *v.* 26. Epictet. *diſſert. l.* 1. *c.* 19. Τοῦ νεκροῦ δέ μου κύριος εἶ· λάβε αὐτόν. Idemque *l.* 3. *c.* 10. *de corpore*; Τὸ οὐκ ἐμὸν, τὸ φύσει νεκρόν. Et *ibid. c.* 22. Πᾶς δὲ κρέας ἢ ἀξιόλογον, τὸ φύσει νεκρὸν, ἡ γῆ, ὁ πηλός; Numen *de bono l.* 1. apud Euſeb. *præpar. Evang. l.* 15. *c.* 14. Ἐπεὶ δὲ τὰ σώματα ὄντι φύσει τεθνηκότα καὶ νεκρὰ, καὶ πεφορημένα, καὶ οὐδ' ἐν ταὐτῷ μένοντα, ἆρ' οὐχὶ τοῦ καθέξοντος αὐτοῖς δεῖ; Heraclit. *ad Alcidam. ep.* 1. Ἡ ψυχὴ οὐρανόθεν κατελθοῦσα, περιεβάλετο ξένον σῶμα τεθνειὸς τοῦτο. Hermes *ad Tat.* apud Stob. *tom.* 1. *l.* 1. *tit.* 40. Ψυχὴ δὲ ἀνθρώπου ὀχεῖται τὸν τρόπον τοῦτον· ὁ νοῦς ἐν τῷ λόγῳ· ὁ λόγος ἐν τῇ ψυχῇ· ἡ δὲ ψυχὴ ἐν τῷ πνεύματι· τὸ πνεῦμα δὲ διοῖκον (leg. διῆκον) διὰ φλεβῶν καὶ ἀρτηριῶν, καὶ αἵματος, κινεῖ τὸ ζῷον, καὶ ὥσπερ τρόπον τινὰ βαστάζει. Arnob. iterum *ubi ſupra. Audetis ridere nos, quod animarum noſtrarum provideamus ſaluti, id eſt, nobis ipſis? quid enim ſumus homines, niſi animæ corporibus clauſæ?*

§ 42. Οὐδὲν κακὸν τοῖς ἐν μεταβολῇ] Vide *ſupra* § 5. & *l.* 7. § 22.

§ 43. Ποταμός τις καὶ ῥεῦμα βίαιον ὁ αἰών] Ità *l.* 2. § 17. τὰ τοῦ σώματος ποταμός. & *l.* 6. § 15. ἐν δὴ τούτῳ τῷ ποταμῷ. & *l.* 7. § 19. Διὰ τῆς τῶν ὅλων οὐσίας, ὡς διὰ χειμάῤῥου, διεκπορεύεται πάντα. Naſo *artis l.* 3.

—— *eunt anni more fluentis aquæ.*

& *Metamorph. l.* 15.

—— *aſſiduo labuntur tempora motu,*

Non ſecus ac flumen ; nec enim conſiſtere flumen,
Nec levis hora poteſt. ——

Baſil. *homil.* 2Ϭ. Ποταμὸς ὁ βίος ἡμῶν, ῥέων ἐνδελεχῶς κ' κύμασιν ἀλλεπαλλήλοις ἀνακυκλούμενος. Τὸ μὲν γὰρ προέῤῥυηκεν ἤδη, τὸ δ' ἔτι προσδέχεται. Auguſtin. *de Trin. l.* 4. *c.* 16. *Quaſi fluvio quodam decurrit genus humanum.* Quin & Heraclitus apud Laërtium *l.* 9. ῥεῖν τὰ ὅλα ποταμοῦ δίκην. Cujus & celebre admodum effatum illud, quod Heraclides Pont. *de allegor. Homer.* ſic extulit. Ποταμοῖς τοῖς αὐτοῖς ἐμβαίνομέν τε κ' οὐκ ἐμβαίνομεν· εἶμέν τε κ' οὐκ εἶμεν. Ariſtot. ex parte explicat *polit. l.* 3. *c.* 2. Πότερον ἕως ἂν ᾖ τὸ γένος τὸ αὐτὸ τῶν κατοικούντων, τὴν αὐτὴν εἶναι φατέον πόλιν, καίπερ ἀεὶ τῶν μὲν φθειρομένων, τῶν δὲ γινομένων· ὥσπερ κ' ποταμοὺς εἰώθαμεν λέγειν τοὺς αὐτοὺς, κ' κρήνας τὰς αὐτὰς, καίπερ ἀεὶ τοῦ μὲν ἐπιγινομένου νάματος, τοῦ δ' ὑπεξιόντος. Plato in *Cratylo* ; & inde Stobæus *tom.* 1. *l.* 1. *tit.* 24. Λέγει πὰ Ἡράκλειτος, ὅτι πάντα χωρεῖ, κ' οὐδὲν μένει· κ' ποταμοῦ ῥοῇ ἀπεικάζων τὰ ὄντα, λέγει, ὡς δὶς εἰς τὸν αὐτὸν ποταμὸν οὐκ ἂν ἐμβαίης. Plut. *natur. quæſt.* 2. Τὰ πηγαῖα κ' ποτάμια νάματα σπέρματά ἐστι κ' πρόσφατα. Ποταμοῖς γὰρ δὶς τοῖς αὐτοῖς οὐκ ἂν ἐμβαίης· ὥς φησιν Ἡράκλειτος· ἕτερα γὰρ ἐπιῤῥεῖ ὕδατα. Et de *ſera numin.* ἢ λήσομεν εἰς τὸν Ἡρακλείτειον ἅπαντα πράγματα ποταμὸν ἐμβαλόντες, εἰς ὅν φησι δὶς ἐμβῆναι, τῷ πάντα κινεῖν κ' ἑτεροιοῦν τὴν φύσιν μεταβάλλουσαν. Et ad noſtri mentem aptiſſimè, *lib. de E I Delph.* Ποταμῷ γὰρ οὐκ ἔστιν ἐμβῆναι δὶς τῷ αὐτῷ, καθ' Ἡράκλειτον· οὐδὲ θνητῆς οὐσίας δὶς ἅψασθαι κατὰ ἕξιν· ἀλλ' ὀξύτητι κ' τάχει μεταβολῆς σκίδνησι κ' πάλιν συνάγει, πρόσεισι κ' ἄπεισι. ὅθεν οὐδ' εἰς τὸ εἶναι περαίνει τὸ γιγνόμενον αὐτῆς, &c. Senec. *epiſt.* 58. *Corpora noſtra rapiuntur fluminum more. quicquid vides, currit cum tempore. nihil ex his quæ videmus, manet. Hoc eſt quod ait Heraclitus* ; In idem flumen bis non deſcendimus. *manet idem fluminis nomen, aqua tranſmiſſa eſt. Hoc in amne manifeſtius eſt quàm in homine. Sed nos quoque non minus velox curſus prætervehit.* Verum, ut Ariſtoteles *metaphyſ. l.* 3. *c.* 5. Ὁ Κρατύλος Ἡρακλείτῳ ἐπετίμα εἰπόντι, δὶς τῷ αὐτῷ ποταμῷ οὐκ ἔστιν ἐμβῆναι· αὐτὸς γὰρ ᾤετο, οὐδ' ἅπαξ.

ᵉ Ῥεῦμα βίαιον | *torrens* etiam. atq; ità *l.* 7. § 19. χειμάῤῥους. Ovid. *remed. l.* 2.

Flumine perpetuo torrens ſolet altius ire.

ſed & rapidiùs, unde diverbium familiare, χειμάῤῥου δίκην. *torrentis in morem.* de eis uſurpatum, qui ingenti impetu quaſi provoluti, omnia ſecum corripiunt. Seneca pariter, *torrenti rapido* tempus aſſimilat, *de vit. brev. c.* 9. & Aug. *in Pſal.* 38. *Torrens rerum fluit, cuncta rapiuntur.* Vide *ad lib.* 2. § 4.

ᶠ Ἅμα τε γὰρ ὤφθη ἕκαστον, κ' παρενήνεκται | Quod de ſeminibus quibuſdam Theophr. *de cauſ. plant. l.* 3. *c.* 7. ὡς φαίνεται κ' ἅμα πάθος ἀλλοιοῦται. Et de externis iſtis Joan. Chryſoſt. *tom.* 5. *orat.* 19. Ποταμίων ῥευμάτων μιμεῖται φύσιν· ὁμοῦ τε φαίνεται κ' παρατρέχει· ὁμοῦ κατέχεται, κ' ἀποπηδᾷ. Eleganti ſimilitudine illuſtrat iſtud Marcus noſter, *l.* 6. § 15. Ità, non de Marcello tantùm, aut de Cejonio Commodo, ut Adrianus apud Spartian. aut de Quintillo Claudii Imper. fratre ; de omnibus in univerſum tum perſonis, tum rebus ipſis, verùm eſt Virgilianum illud, *Æn. l.* 6.

Oſtendent terris hunc tantùm fata, nec ultra
Eſſe ſinent. ——

Jo. Chryſoſt. *in Oziam orat.* 4. Μὴ ἱστάσθω τι τῶν ἀνθρωπίνων, ἀλλ' ὥσπερ τῶν ποταμίων ῥευμάτων μιμεῖται τὸν δρόμον· ὁμοῦ τε γὰρ ὁρᾶται, κ' σκιᾶς εὐκολώτερον ἡμᾶς καταλιμπάνει. Et de tempore Baſil. Cæſar. *de creat. orat.* 1. Συμφυὴς ἄρα τῷ κόσμῳ, κ' τοῖς ἐν αὐτῷ ζώοις τε κ' φυτοῖς, ἡ τοῦ χρόνου διέξοδος ὑπέστη, ἐπειγομένη ἀεὶ κ' παραῤῥέουσα, κ' μηδαμοῦ παυομένη τοῦ δρόμου. ἢ οὐχὶ τοιοῦτος ὁ χρόνος, οὗ τὸ μὲν παρελθὸν ἠφάνισται, τὸ δὲ μέλλον οὔπω πάρεστι. τὸ δὲ παρὸν, πρὶν γνωσθῆναι, διαδιδράσκει τὴν αἴσθησιν· τοιαύτη δέ τις κ' τῶν γινομένων ἡ φύσις· ἢ αὐξανομένη πάντως, ἢ φθίνουσα, τὸ δ' ἱδρυμένον κ' στάσιμον οὐκ ἔνδηλον ἔχουσα.

Καὶ ἄλλο παραφέρεται, τὸ δ' ἐνεχθήσεται | *& aliud ſubſequitur, mox item aliud ſuccedet* Xyl. *aliud ſuccedit, & hoc etiam protinus diſparebit.* Caſ. quorum alter quare παραφέρεται iſtic verterit *ſuccedere*, alter *ſubſequi*, cùm in membro præcedente uterque *præterire* reddiderit, me latet. ego malim, *aliud abripitur, ſive tollitur, aliud ſtatim infertur.* Παραφέρεσθαι *abripi* Lucian. Ἄν τινα τοῦ χειμάῤῥου ὁ ποταμὸς παραφέρῃ, αὐθὶς κ' οὗτος ἐπὶ κεφαλὴν βαπτιζόμενα. Plut. *de orac. defect.* in hoc apto argumento. Τοῦ χρόνου, καθάπερ ῥεύματος, ἕτερα παραφέροντος. inde, τὸ παράφορον *l.* 1. § 15. & τὸ τάχος τῆς παραφορᾶς. *lib.* 5. § 23. Verùm quia non ἐπήνεκται ſed ἐνεχθήσεται in futuro dixerit, ideo ad Marci mentem propius exiſtimo, ut reddatur, prout ipſa ſonant vocabula, *& aliud* quidem quiddam *abripitur, illud verò* (quod utiq; prius abreptum fuerat) *infertur* denuo. ut in orbem velit res agi ; &, quod in motu circulari fit, quæ abierint per vices denuo revertantur & redeant. Vide *ad l.* 2. § 14. ἀνακυκλούμενα & *ad l.* 9. § 28. ἐγκύκλια.

§ 44. Πᾶν τὸ συμβαῖνον οὕτω σύνηθες κ' γνώριμον | Vide *ſupr.* § 29, 32. & *infr.* § 46. Senec. *epiſt.* 107. *Nihil horum inſolitum, nihil inexpectatum eſt. offendi rebus iſtis tam ridiculum eſt, quàm queri quod ſpargaris in publico, aut inquineris in luto.* Uſitata & uſu familiaria jam facta, nec officiunt, nec afficiunt etiam. hinc Ariſtotel. *problem. lib.* 1. *q.* 45. Τὰ γὰρ συνήθη, οὐκέτι φάρμακα, ἀλλὰ τροφὴ γίνεται.

§ 45. Σύμφυτα

Digitized by Google

§ 45. Συνδρομὴ εὔλογος | *Lib.* 6. § 38. ἐπισυνδέσις. & *l.* 7. § 9. σύνδεσις ἱερά. Vide *ſuprà* § 40.

Συντέτακται | Vide *l.* 5. § 8.

§ 46. Γῆς θάνατος, ὕδωρ γενέσθαι | Inter Heracliti dogmata, apud Laërt. *l.* 9. τήν μεταβολὴν ὁδὸν ἄνω κάτω· τόν τε κόσμον γίνεσθαι κατὰ ταύτην· πυκνούμενον γὰρ τὸ πῦρ ἐξυγραίνεσθαι, συνιστάμενόν τε γίνεσθαι ὕδωρ· πηγνύμενον δὲ τὸ ὕδωρ, εἰς γῆν τρέπεσθαι· πάλιν τε αὐτὴν τὴν γῆν χεῖσθαι, ἐξ ἧς τὸ ὕδωρ γίνεσθαι, &c. Quod Ocellus Lucan. *de univerſ.* c. 1. § 14. Πῦρ μὲν εἰς ἓν συνερχόμενον, ἀέρα ἀπογεννᾷ, ἀὴρ δὲ ὕδωρ, ὕδωρ δὲ γῆν· ἀπὸ γῆς δὲ ἡ αὐτὴ περίοδος τῆς μεταβολῆς μέχρι πυρὸς, ὅθεν ἤρξατο μεταβάλλειν. Plut. *de E I Delph.* οὐ γὰρ μόνον, ὡς Ἡράκλειτος ἔλεγε, πυρὸς θάνατος, ἀέρι γένεσις, καὶ ἀέρος θάνατος, ὕδατι γένεσις· ἀλλ' ἔτι σαφέστερον ἐπ' αὐτῶν ἴδοις ἄν. Vide *ad l.* 9. § 21. Eodem pertinent, quæ apud eundem, *de Orac. defect.* leguntur iſta; Ὥσπερ ἐκ γῆς ὕδωρ, ἐκ δὲ ὕδατος ἀήρ, ἐκ δ' ἀέρος πῦρ φερόμενον ὁρᾶται, τῆς οὐσίας ἄνω φερομένης· οὕτως ἐκ μὲν ἀνθρώπων εἰς ἥρωας, ἐκ δὲ ἡρώων εἰς δαίμονας, αἱ βελτίονες ψυχαὶ τὴν μεταβολὴν λαμβάνουσιν. &c. Idem *de prim. frigid.* Ἐπεὶ δὲ ἡ φθορὰ μεταβολή τίς ἐστι τῶν φθειρομένων εἰς τοὐναντίον ἑκάστῳ, σκοπῶμεν, εἰ καλῶς εἴρηται τὸ, Πυρὸς θάνατος, ἀέρος γένεσις· θνήσκει γὰρ τὸ πῦρ, ὥσπερ ζῶον, ἢ βίᾳ σβεννύμενον, ἢ δι' αὑτοῦ μαραινόμενον. ἡ μὲν οὖν σβέσις ἐμφανεστέραν ποιεῖ τὴν εἰς ἀέρα μεταβολὴν αὐτοῦ, &c. Maxim. Tyr. *diſſert.* 25. Ὁρᾷς τὰ πάθη, ἃ σὺ μὲν καλεῖς φθορὰν, τεκμαιρόμενος τῷ τῶν ὄντων ὀλέθρῳ, ἐγὼ δὲ σωτηρίαν, τεκμαιρόμενος τῇ τῶν διαδοχῇ, μελλόντων μεταβολὴν ὁρῶ σωμάτων καὶ φύσεως, ἀλλαγὴν ὁδὸν ἄνω καὶ κάτω, κατὰ τὸν Ἡράκλειτον· καὶ αὖθις αὖ ζῶντας μὲν τὸν ἐκείνων βίον, (θάνατον leg. ex ſequentibus liquet) ἀποθνήσκοντας δὲ τὴν ἐκείνων ζωήν. ζῇ πῦρ τὸν γῆς θάνατον, καὶ ἀὴρ ζῇ τὸν πυρὸς θάνατον· ὕδωρ ζῇ τὸν ἀέρος θάνατον, γῆ τὸν ὕδατος. διαδοχὴν ὁρᾷς βίου, καὶ μεταβολὴν σωμάτων, καινουργίαν τοῦ ὅλου. Verum apud Clementem Alex. *Strom. l.* 6. ſecius paulò, ſive Heracliti iſta, ſive ejuſdem iiſdem propinqua, leguntur; Ψυχῇσιν θάνατος, ὕδωρ γενέσθαι, ὕδατι δὲ θάνατος, γῆν γενέσθαι, ἐκ γῆς δὲ ὕδωρ γίνεται, ἐξ ὕδατος δὲ ψυχή. Quorum priora & Philo refert, multiſque explicat *lib. de mund. immortal.* ubi & ψυχὴν pro *aëre* accepiſſe monet Heraclitum; *mortiſque* nomine μεταβολὴν, non ἀναίρεσιν deſignâſſe. Inter alia, quibus iſta enarrat, Τὰ στοιχεῖα, inquit, τοῦ κόσμου ταῖς εἰς ἄλληλα μεταβολαῖς, τὸ παραδοξότατον, θνήσκειν δοκοῦντα ἀπαθανατίζεται, δολιχεύοντα ἀεί, (διαυλοδρομοῦντα melius dixiſſet, prout & alibi locutus eſt) καὶ τὴν αὐτὴν ὁδὸν ἄνω καὶ κάτω συνεχῶς ἀμείβοντα. ἡ μὲν ἀρξαμένης ὁδὸς ἀπὸ γῆς ἄρχεται· τηκομένη γὰρ εἰς ὕδωρ μεταλαμβάνει τὴν μεταβολὴν, τὸ δὲ ὕδωρ ἐξατμιζόμενον εἰς ἀέρα, ὁ δ' ἀὴρ λεπτυνόμενος εἰς πῦρ. ἡ δὲ κατάντης ἀπὸ κεφαλῆς, συνιζάνοντος μὲν πυρὸς κατὰ τὴν σβέσιν εἰς ἀέρα· συνιζάνοντος δ', ὁπότε συναλίζεται, εἰς ὕδωρ ἀέρος. ὕδατος δὲ τὴν πολλὴν ἀνάχυσιν κατὰ τὴν εἰς γῆν πύκνωσιν μεταβολήν. De eodem videri poterit & R. Moſes Maimonides *de fundamentis legis cap.* 4. § 10, 11. Heraclitum autem ſcribit Clemens hæc ab Orpheo ſumpſiſſe, qui Heraclito prior cecinerit;

Ἔστιν ὕδωρ ψυχῇ, θάνατος δ' ὑδάτεσσιν ἀμοιβή.
Ἐκ δ' ὕδατος γαῖα, τὸ δ' ἐκ γαίας πάλιν ὕδωρ.
Ἐκ τοῦ δὲ ψυχὴ ὅλον αἰθέρα ἀλλάσσουσα.

Quibus ſubnecti non indigna, quæ ex Heracliti ejuſdem ſententiâ etiam Plut. *ad Apollon.* habet. Ἡ, φησὶν Ἡράκλειτος, Ταὐτό τ' ἔνι ζῶν καὶ τεθνηκὸς, καὶ τὸ ἐγρηγορὸς καὶ τὸ καθεῦδον, καὶ νέον καὶ γηραιόν· τάδε γὰρ μεταπεσόντα, ἐκεῖνά ἐστι, κἀκεῖνα πάλιν μεταπεσόντα, ταῦτα. Vide *ad l.* 2. § 3. & *l.* 7. § 8. & *l.* 8. § 18. & *l.* 10. § 29.

Καὶ τοῦ ἐπιλανθανομένου ᾗ ἡ ὁδὸς ἄγει | Videtur vel ad hiſtoricum aliquid, vel ad dictum aliquod proverbiale reſpexiſſe, de homine ignaro, quò via, quam inſiſtit, ducat. Accommodari poteſt, vel ad eos, qui nullo certo vitæ actionumq; fine propoſito ſibi, temerè huc illuc divagantur. quemadmodum Senec. *epiſt.* 71. *Ignoranti quem portum petat, nullus ſuus ventus eſt.* Vide *l.* 2. § 16. Vel ad eos etiam qui ad bonum aliquod tendere ſeſe opinantur, cùm ad exitium ſuum properiter eant. qualis fatuus ille, quem depingit rex ſapientiſſimus, *Proverb. c.* 7. *v.* 22. *qui mœcham ſequitur, tanquam bos, qui ad mactationem abit, aut tanquam ſtultus, qui ad cippum ducitur, vel tanquam avis, quæ ad laqueum feſtinat; neſcius vitam ſuam peti.* Vide & *lib.* 6. § 20. τὸν ἀγνοοῦντα ὁδόν. Suboritur tamen iſta perſiculatiùs recogitanti ſuſpicio, locum haud eſſe ſatis integrum, & Heracliteum etiam iſtic, quomodo & in ſequentibus, dictum aliquod quaſi δακτυλοδεικτεῖσθαι, ejuſmodi fortean, quale de via ſurſum deorſumq; ferente ſuperiùs allatum eſt.

Ὧ μάλιστα διηνεκῶς ὁμιλοῦσι λόγῳ, τῷ τὰ ὅλα διοικοῦντι, τούτῳ διαφέρονται | Nec hæc abſcedunt longè ab Heracliti illis, quæ Sextus Empiric. habet *adv. Logic. lib.* 1. *c.* 2. Δεῖ ἕπεσθαι τῷ ξυνῷ, τοῦ λόγου δὲ ἐόντος ξυνοῦ, ζώουσιν οἱ πολλοὶ, ὡς ἰδίαν ἔχοντες φρόνησιν· ἡ δ' ἐστὶν οὐκ ἄλλο τι, ἀλλ' ἐξήγησις τοῦ τρόπου τῆς τοῦ παντὸς διοικήσεως. διὸ καθ' ὅ, τι ἂν αὐτοῦ τῆς μνήμης κοινωνήσωμεν, ἀληθεύομεν· ἃ δὲ ἂν ἰδιάσωμεν, ψευδόμεθα. A ratione prima ac ſuprema, cujus numine reguntur, diſcrepant & diſſentiunt, ſive cum eadem litigant, dum privatas rationes, ab univerſali & communi illa diverſas, perperam affectantur.

Οἷς καθ' ἡμέραν ἐγκυροῦσι, ταῦτα αὐτοῖς ξένα φαίνεται | quod *l.* 12. § 1. dixit; θαυμάζων, ὡς

ἀπεξενωμένα, τὰ καθ' ἡμέραν ϛυγχάνοντα. tanquam peregrina & inuſitata habent ea, quæ quotidie ſolent occurrere. ideò eis offenduntur, primæque cauſſæ de illis litem intendunt. Hoc eſt fortaſſe Heracliti illud apud Clem. *Strom. l.* 2. *οὐ γὰρ φρονέουσι τοιαῦτα πολλοὶ, ὁκόσοις ἐγκυρέουσιν.* præſertim; ſi *ὁκόσοις* legas; quod & rectum exiſtimem. Vide *ſupr.* § 29. & § 44. & *l.* 8. § 15. Senec. *epiſt.* 107: *Id agendum eſt, neque nobis inopinatum ſit: & quia omnia novitate graviora ſunt, hæc cogitatio aſſidua præſtabit, ut nulli ſis malo tyro.* Et mox; *Nihil miremur eorum, ad quæ nati ſumus: quæ ideò nulli querenda, quia paria ſunt omnibus.* Idem *epiſt.* 91. *Inexpectata plus aggravant. novitas adjicit calamitatibus pondus. nec quiſquam mortalium non magis, quod etiam miratus eſt, doluit. ideò nobis nihil improviſum eſſe debet, in omnia præmittendus eſt animus: cogitandúmque, non quicquid ſolet, ſed quicquid poteſt fieri. tota ante oculos ſortis humanæ conditio ponatur: nec quantum frequenter evenit, ſed quantum plurimum poteſt evenire, præſumamus animo; ſi nolumus opprimi, nec illis inuſitatis, velut novis, obſtupefieri. in plenum cogitanda fortuna eſt.* Idem *ad Marc. c.* 9. *Unde tanta nobis pertinacia in deploratione noſtri? quod nihil nobis mali, antequam eveniat proponimus, ſed ut immunes ipſi, & aliis pacatius ingreſſi iter, alienis non admonemur caſibus, illos eſſe communes. tot præter domum noſtram ducuntur exequiæ de morte non cogitamus. tot acerba funera: nos togam noſtrorum infantium, nos militiam, & paternæ hæreditatis ſucceſſionem animo agitamus. tot divitum ſubita paupertas in oculos incidit: & nobis nunquam in mentem venit, noſtras quoq; opes æquè in lubrico poſitas. quis unquam res ſuas, tanquam perituras, adſpexit? quis unquam noſtrûm de exilio, de egeſtate, de luctu cogitare auſus eſt? quis non, ſi admoneatur ut de iſtis, ut ſuis, cogitet,* (ità lego ex Schol. M. S.) *tanquam dirum omen reſpuat, & in capita inimicorum, aut ipſius intempeſtivi monitoris, abire illa jubeat? neceſſe eſt itaque magis corruamus, qui quaſi ex inopinato ferimur. Non putavi futurum. Quicquam tu putas non futurum, quod multis ſcis poſſe fieri, quod multis vides eveniſſe?*

Cuivis poteſt accidere, quod cuiquam poteſt.

Ille amiſit Liberos: & tu amittere potes. ille damnatus eſt: & tua innocentia ſub ictu eſt. hic nos error decipit, hic effeminat, dum patimur, quæ nunquam pati nos poſſe prævidimus.

Ὥσπερ καθεύδοντας | hoc eſt, quod Ariſtoteles *de philoſoph. l.* 8. apud Euſeb. *præpar. l.* 14. *c.* 17. *καθάπερ ἐν ὕπνῳ, ζῇν εἰκῇ καὶ ἐμπλήκτως.* Imò quod Heraclitus etiam, quem & iſtic forſan Marcus in animo habuit, apud Sextum loco ſuperiùs memorato; Τοὺς δὲ ἄλλους ἀνθρώπους λανθάνει, ὁκόσα ἐγερθέντες ποιοῦσιν, ὅκωσπερ ὁκόσα εὕδοντες, ἐπιλανθάνονται. Senec. *de provid. c.* 5. *Languida ingenia, & in ſomnum itura, vel in vigiliam ſomno ſimillimam.* Lucret. *l.* 3.

Qui ſomno partem majorem conteris ævi,
Et vigilans ſtertis, nec ſomnia cernere ceſſas,
Atque animi incerto fluitans errore vagaris.

Itaque non incommodè prorſus Xylander hic: *vult perficiendum ſtrenuè, quod recto conſilio agendum ſuſcepimus; neque in medio actu deſiſtendum aut titubandum. nam in ſomnis ſæpe imaginamur nobis aliquid agere, nihil tamen efficimus.* Homer Iliad. *χ. v.* 199.

Ὡς δ' ἐν ὀνείρῳ οὐ δύναται φεύγοντα διώκειν,
Οὔτ' ἄρ' ὁ τὸν δύναται ὑποφεύγειν, οὔθ' ὁ διώκειν·
Ὣς ὁ τὸν οὐ δύνατο μάρψαι ποσὶν, οὐδ' ὃς ἀλύξαι.

Oppian. *piſcat. l.* 2. de torpedine:

Οἷον δ' ὀρφναίοισιν ἐν εἰδωλοῖσιν ὀνείρων
Ἀνδρὸς ἀπυζομένοιο, καὶ ἱεμένοιο φέβεσθαι
Θρώσκει μὲν κραδίη, τὰ δὲ γούνατα πελλομένοιο
Ἀτρεμέες ἄτε δεσμὸς ἐπειγομένοιο βαρύνει·
Τοίην γειτονίην τεχνάζεται ἰχθύσι νάρκη.

Maro *Æneid. l.*

Ac velut in ſomnis, oculos ubi languida preſſit
Nocte quies, nequicquam avidos extendere curſus
Velle videmur: & in mediis conatibus ægri
Succidimus, non lingua valet, non corpore nota
Sufficiunt vires, nec vox, aut verba ſequuntur.

Vide Plutarch. *ad Præfect. indoct.*

Ὅτι οὐ δεῖ παῖδας τοκέων, ὧν τοῦτ' ἔστι, κατὰ ψιλὸν, καθότι παρειλήφαμεν | Locus inſigniter depravatus, cujuſq; medicinam penè deſperat peritiſſimus omnium, quos ego nôrim, iſtorum ſanandi artifex: clariſſimum Salmaſium, etiamſi nullus nominarem, quem velle deberem, agnoſcent mecum, qui in ſtudiis iſtis exercitati fuerint, ni ærugo mera candorem illis omnem exederit. Tentavit tamen is medelam dare, partim loco ſuo emota, quædam reſtituendo, partim ſupplendo, quod excidiſſe viſum, & in proximè præcedentibus haud ſemel, occurrit, τὸ μεμνῆσθαι. ut ſic legatur, καὶ ὅτι δεῖ παῖδας τοκέων μεμνῆσθαι, οὐ κατὰ ψιλὸν, τουτέστι, καθότι παρειλήφαμεν. Senſúſque ſit, *Oportere pueros parentum meminiſſe, non ſimpliciter quidem, hoc eſt, quatenus vulgò nobis præcipitur.* nimirum parentum memoria hæc nobis debet ineſſe eo fine, ut ſciamus, quomodo illi ex hac vita abierunt, ità etiam nobis abeundum; aut aliquid ſimile. Cæterùm tentandi & nobis poſt Machaonem quoq; venia, ſpero, condonabitur. Quid ſi ergò ſic reſtituere velimus? ὅτι οὐ δεῖ [ὥσπερ] παῖδας, τουτέστι, κατὰ ψιλὸν, καθότι τῶν τοκέων παρειλήφαμεν. *non oportere nos agere puerorum inſtar, hoc eſt, merè nudéque,* abſque juſto diligentique examine; *juxta illud,* quicquid tandem fuerit, *quod à parentibus noſtris accepimus.* ut κατὰ ψιλὸν idem hic Marco valeat, quod κατὰ ψιλὴν πίστιν καὶ ἄλογον Origeni *adv. Celſ. lib.* 1. Velitque rejici τὴν ματαίαν ἀναστροφὴν τὴν πατροπαράδοτον, ut Petrus loquitur, *ep.* 1. *c.* 1. *v.*18. Occurrit itaq; exceptioni illi, quam benè monentibus rectioréque monſtrantibus opponere ſolet vulgus hominum; Faciemus prout

fecero

Digitized by Google

fecere majores noſtri, & prout ab eiſdem nos accepimus. Sic enim Judæi idololatræ, Jerem. *c.* 44. *v.* 17. Sic Pontificii, non minùs etiam quàm illi eodem crimine innexi. Sic ethnici, primis Chriſtiani nominis temporibus, apud Clement. in *hortat.* Ἀλλ᾽ ἐκ πατέρων, φασὶ, παραδεδομένον ἡμῖν ἔθος ἀνατρέπειν οὐκ εὔλογον. Symmach. *l.* 10. *ep.* 43. *Sed majorum ſervandus eſt ritus.* Et Tibull. *lib.* 2. *eleg.* 1.

——fruges luſtramus & agros,
Ritus ut à priſco traditus exstat avo.

quibus regeri quid poſſit, conſulantur Clemens *ib.* & Ambroſ. *ep.* 31. quâ Symmacho reſpondet: nam tranſcribere nimis prolixum fuerit. Optimè Juſtinus *apolog.* 2. Τοὺς κατὰ ἀλήθειαν εὐσεβεῖς καὶ φιλοσόφους μόνον τἀληθὲς τιμᾷν καὶ στέργειν ὁ λόγος ὑπαγορεύει, παραιτουμένους δόξαις παλαιῶν ἐξακολουθεῖν, ἂν φαῦλαι ὦσιν. Recteque Theodoret. *therapeut. l.* 1. Ἀνδρῶν δέ γε σωφρονούντων ἴδιον, μὴ [illegible] ἀκούειν, μηδὲ ἔθεσι προσδεδέσθαι πατρῴοις, ἀλλὰ ζητεῖν τἀληθὲς, καὶ τὸ χρήσιμον πανταχόθεν ξυλλέγειν: qui & Socratis illud Critoni dictum ſubjungit; Ὡς ἐγὼ, οὐ μόνον νῦν, ἀλλὰ καὶ ἀεὶ τοιοῦτος, οἷος τῶν ἐμῶν μηδενὶ ἄλλῳ πείθεσθαι, ἢ τῷ λόγῳ, ὃς ἄν μοι λογιζομένῳ βέλτιστος φαίνηται. Illud interim adjicere lubet, horſum etiam ſpectare videri, quod apud Plutarchum toties repetitum ex Heracliti dictis occurrit *de poet. leg. regul.* 10. & *de audiend.* Βλὰξ ἄνθρωπος ἐπὶ παντὶ λόγῳ ἐπτοῆσθαι φιλεῖ. monet enim, inquit Plut. οὐ παντὶ λόγῳ πλάζεσθαι, ὥσπερ πνεύματι, παραδιδόντας ἑαυτὸν, ἀλλ᾽ ἀπωθεῖν καὶ ἀντερείδειν, καὶ πολλὰ διακρίνοντας τῶν οὐκ ἀληθῶς οὐδ᾽ ὠφελίμως λεγομένων. ut ſit idem cum Solomonis illo, *Parœm. c.* 14. *v.* 15. *Fatuus credit omni verbo.* Sive verum, ſive falſum; ſive utile, ſive noxium, Piſcat. vel etiam, *omni rei.* ut Jun. Quum *nihil magis præſtandum ſit,* (ut Senec. *de beat. cap.* 1.) *quàm ne pecorum ritu ſequamur antecedentium gregem, pergentes, non quà eundum eſt, ſed quà itur. nec ulla res nos majoribus malis implicet, quam quòd ad rumorem componimur; optima rati ea, quæ magno aſſenſu recepta ſunt; quorùmque exempla nobis multa; nec ad rationem, ſed ad ſimilitudinem vivimus. Ità, quod in ſtrage hominum magna evenit, cum ipſe ſe populus premit, nemo ità cadit, ut non alium in ſe attrahat; primi exitio ſequentibus ſunt. hoc in omni vita accidere videas licet. Nemo ſibi tantùm errat; ſed alii erroris cauſſa & auctor eſt. nocet enim applicari antecedentibus: & dum unuſquiſque mavult credere, quàm judicare; nunquam de vita judicatur, ſemper creditur; verſátque nos & præcipitat traditus per manus error; alienîſque perimus exemplis.* hoc eſt, κατὰ ψιλὸν, καθότι παρειλήφαμεν, ποιεῖν τε καὶ λέγειν. Cæterùm Marci mentem an attigerimus, aliorum eſto judicium. De ſenſu idem cenſet eruditiſſimus D. Bootius. Verùm is pro πῶς δὲς πάλαι, legit πυθαγορείων, vel potiùs πυθαγορείως, ut ſit πυθαγορείως μιμεῖσθαι, quibus ſolenne fuit illud, Αὐτὸς ἔφα. *Ipſe dixit.* quod probarem pronùs, niſi à ſcriptura vulgata recederet longiùs, & mutatione leviori negotium confici poſſe videtur. Cæterùm de Platone pariter Ariſtides *Apolog. pro quatuorviris.* Εἴ τις τῇ Πλάτωνος δόξῃ ἀεὶ πάντων ἐφείλκετο, — πῶς οὐκ ἀληθῶς, μὴ προσεξετάζων, εἴ τι καὶ κατ᾽ ἐξουσίαν λέγοι, ἀλλ᾽ ὥσπερ πυθαγορικὸν τοῦθ᾽ ὑπολαμβάνειν, ὅτι φησὶ Πλάτων; Marci mentem planè expreſſit.

§ 47. Αὔριον τεθνήξῃ, ἢ πάντως εἰς τρίτην | *cras, aut ſummum perendiè moriturum te.* Cicer. *ad Attic. l.* 12. *epiſt.* 43. *Sciet fortaſſe cras, ſummum perendiè.* Socrati par ferè monitum divinitùs datum refert Laertius *l.* 2. quum enim in ſomnis quædam viſus eſt illi dixiſſe ex *Iliad.* λ′. *v.* 363. Illud,

Ἤματί κεν τριτάτῳ Φθίην ἐρίβωλον ἵκοιο.

conjecit indè *perendiè moriturum ſe.* εἰς τρίτην, inquit, ἀποθανοῦμαι. conjecturæ rationem, eâ quam Eraſmus dedit, probabiliorem è Nannio *miſcell. l.* 8. *c.* 36. & Caſaub. *ad* Laert. petas licet.

Οὐκ ἔτ᾽ ἂν παρὰ μέγα ἐποίει | Senec. *epiſt.* 93. *Numquid feliciorem judicas eum, qui ſummo die muneris, quam eum qui medio occiditur? numquid aliquem eſſe tam cupidum vitæ putas, ut jugulari in ſpoliario, quam in arena malit? non majore ſpatio alter alterum præcedimus. mors per omnes it; qui occidit, conſequitur occiſum. minimum eſt de quo ſolicitiſſimè agitur. quid autem ad rem pertinet, quamdiu vites, quod vitare non poſſis?* Et *quæſt. nat. l.* 2. *c.* 59. *Omnes reſervamur ad mortem. totum hunc quem vides populum, quouſque cogitas eſſe? citò natura revocabit & condet. nec de re, ſed de die quæritur: eodem citiùs tardiùſve veniendum eſt. quid ergo? non tibi timidiſſimus omnium videtur, & inſipientiſſimus, qui magno ambitu rogat moram mortis? nonne contemneres eum, qui inter perituros conſtitutus, beneficii loco peteret, ut ultimus cervicem præberet? idem facimus. in omnes conſtitutum eſt capitale ſupplicium. magno æſtimamus tardiùs mori. Quid porrò prodeſt paucos dies aut annos lucrifacere? Quid tanquam de magno detrimento times? nemo multum ex ſtillicidio poteſt perdere.* Idem *epiſt.* 37. & 70. Apud Platonem in *Phædon.* Socrates de eis, qui venenum hauſturi, moram aliquam ac dilationem expetebant; Εἰκότως ταῦτα ποιοῦσι. κερδανεῖν γὰρ οἴονται· καὶ ἔγωγε εἰκότως οὐ ποιήσω· οὐδὲν γὰρ οἶμαι κερδαίνειν, ὀλίγον ὕστερον πιὼν, ἄλλο γε ἢ γέλωτα ὀφλήσειν παρ᾽ ἐμαυτῷ, γλιχόμενος τοῦ ζῆν, καὶ φειδόμενος οὐδενὸς ἔτι ἐνόντος. At contrà Micyllus apud Lucianum in *Cataplo*; ὥστε πάνυ μοι ἡ τοῦ Κύκλωπος ἐκείνη εὐφραίνει δωρεὰ, τὸ ὑπισχνεῖσθαι, ὅτι πύματον ἐγὼ τὸν Οὖτιν κατέδομαι· ἄν τε γοῦν πρῶτον, ἄν τε πύματον, οἱ αὐτοὶ ὀδόντες περιμένουσιν. Epict. *l.* 2. *c.* 1. Τί οὖν ἀγανακτεῖς, εἰ νῦν; εἰ γὰρ μὴ νῦν, ὕστερον. Vide *l.* 6. § 10.

Τὸ

Τὸ εἰς πολλοστὸν ἔτος μᾶλλον ἢ αὔριον, μηδὲν μέγα | Vide *lib.* 10. § 8. & *ſupr.* § 15. Plut. *de ſera vindict.* Ἐπεὶ τοῖς γε θεοῖς πᾶς ὁ ἀνθρώπινος βίου διάστημα, τὸ μηδέν ἐστι. καὶ τὸ νῦν, ἀλλὰ μὴ πρὸ ἐτῶν τριάκοντα, τοιοῦτόν ἐστιν, οἷον τὸ δείλης, ἀλλὰ μὴ πρωῒ, στρεβλοῦν ἢ κρεμαννύναι τὸν πονηρόν. Et Zoſim. *hiſt. lib.* 2. Πᾶς χρόνος τῷ θείῳ βραχὺς ἀεί τε ὄντι καὶ ἐσομένῳ.

§ 48. Πόσοι μὲν ἰατροὶ | Vide *l.* 3. § 3. & *lib.* 6. § 45. & *lib.* 7. § 19. & *lib.* 8. § 25. Lucret. *l.* 3.

Hoc etiam tibi tute interdum dicere poſſis:
Lumina ſis oculis etiam bonus Ancu' reliquit,
Qui melior multis, quàm tu, fuit, improbe, rebus.
Indè alii multi reges, rerúmque potentes
Occiderunt, magnis qui gentibus imperitârunt.
Ille quoque ipſe, viam qui quondam per mare magnum
Stravit, itérque dedit legionibus ire per altum,
Ac pedibus ſalſas docuit ſuper ire lacunas;
Et contempſit equis inſultans murmura ponti,
Lumine ademto, animam moribundo corpore fudit.
Scipiades, belli fulmen, Carthaginis horror,
Oſſa dedit terræ, proinde ac famul' infimus eſſet.
Adde repertores doctrinarum atque leporum:
Adde Heliconiadum comites: quorum unus Homerus
Sceptra potitus, eâdem aliis ſopitu' quiete eſt.
Denique Democritum, poſtquam matura vetuſtas
Admonuit memorem motus langueſcere mentis,
Sponte ſuâ leto caput obvius obtulit ipſe.
Ipſe Epicurus obit, decurſo lumine vitæ,
Qui genus humanum ingenio ſuperavit, & omnes
Præſtrinxit, ſtellas exortus ut æthereus Sol.

Lucretium, Epicureum hæc loqui memineris. Illud interim ὡς ἐν παρόδῳ notetur, alluſiſſe videri primoribus hiſce verbis ad Achillis verba illa apud Poetarum principem *Iliad.* φ' v. 107. quæ & Calliſthenem ſibi occinere ſolitum, ubi Alexandri animum abs ſe alienatum ſenſerat, quò adversùs mortis metum mentem ſibi obfirmaret, autor eſt in *Alex.* Plutarchus,

Κάτθανε καὶ Πάτροκλος, ὅπερ σέο πολλὸν ἀμείνων.

Τὰς ὀφρῦς ὑπὲρ τῶν ἀρρώστων συσπάσαντες | contractis ſcil. in triſtitiæ gravitatíſque indicium ſuperciliis, morti propinquos ſignificare volebant ægrotos, & pro conclamatis jam habendos.

Ἐξουσίᾳ ψυχῶν | Quia nimirum jus habent vitæ & necis. Hinc faſtuoſum illud Pilati Joan. *Evang.* c. 19. v. 10. Ἐμοὶ οὐ λαλεῖς; οὐκ οἶδας ὅτι ἐξουσίαν ἔχω σταυρῶσαί σε; At Diogenes Perdiccæ mortem, ni ad ſe accederet, minitanti, οὐδὲν μέγα. καὶ γὰρ κάνθαρος ἢ φαλάγγιον τοῦτ' ἂν πράξειεν. *Nihil,* inquit, *hoc magni, cum cantharis & phalangium, muſca & aranea, idem poſſint.* Laert. *lib.* 6. Theodorus pariter Cyrenæus Lyſimacho idem interminato, *Enimverò magnifica res tibi contigit, quia cantharidis vim aſſecutus es.* Refert Cicero *Tuſcul. l.* 5. & Val. Max. *l.* 6. *c.* 2. Vel, ut Seneca, *de tranquill. c.* 14. *Habes, cur tibi placeas: hemina ſanguinis in tua poteſtate eſt.*

Ὡς ἀθάνατοι | At Anaxagoras, renunciato morti addictum ſe à ſuis, Ἀλλὰ κἀκείνων κἀμοῦ πάλαι ἡ φύσις κατεψηφίσατο. *Eundem in utrumque noſtrum jam olim natura calculum tulit.* Laert. *l.* 2. Et Socrates pariter, dicenti, Θάνατόν σου κατέγνωσαν. *Morti te addixerunt.* κἀκείνων ἡ φύσις. *& ipſos natura.* Laert. *ibid.* Ad Marci mentem Plin. *l.* 7. *c.* 7. *Tu, qui te Deum credis, aliquo ſucceſſu tumens, tanti* (lucernæ odore extinctæ) *perire potuiſti, atque etiam hodie minoris potes.*

Πόσαι δὲ πόλεις ὅλαι | De urbibus opidiſq; montium concurſu colliſis, terræ motu proſtratis, hiatu abſorptis, mariſve incurſu hauſtis ſubmerſiſq; videri poterit Plinius *hiſt. natur. l.* 2. *c.* 83, 84, 88, 91, 92. & Strabo *geograph. l.* 1. Ariſtotelis nom. *de mund. c.* 6. Τὰ ἐπὶ τῆς γῆς εὔτρεπτα ὄντα, πολλὰς ἑτεροιώσεις καὶ πάθη ἀναδέδεκται· σεισμοί τε γὰρ ἤδη βίαιοι, πολλὰ μέρη τῆς γῆς ἀνέρρηξαν· ὄμβροι τε κατέκλυσαν, ἐξαίσιοι καταρραγέντες· ἐπιδρομαί τε κυμάτων καὶ ἀναχωρήσεις, πολλάκις καὶ ἠπείρους ἐθαλάττωσαν, καὶ θαλάττας ἠπείρωσαν· βίαι τε πνευμάτων καὶ τυφώνων, ἔστιν ὅτε πόλεις ὅλας ἀνέτρεψαν· πυρκαϊαί τε καὶ φλόγες, αἱ μὲν ἐξ οὐρανοῦ γενόμεναι πρότερον, ὥσπερ φασίν, ἐπὶ Φαέθοντος τὰ πρὸς ἕω μέρη κατέφλεξαν· αἱ δὲ πρὸς ἑσπέραν ἐκ γῆς ἀναβλύσασαι καὶ ἐκφυσήσασαι, καθάπερ τῶν ἐν Αἴτνῃ κρατήρων ἀναρραγέντων, καὶ ἀνὰ τὴν γῆν φερομένων, χειμάρρου δίκην. Ariſtides προσφωνητικῷ Σμυρναϊκῷ. Ἀκίνδυνον δὲ οὐδὲν, φασί, τῶν ἐν ἀνθρώποις· ἀλλὰ καὶ γῆ θαλάττας δέχεται, καὶ θάλαττα ἠπείρους· καὶ πόλεις, αἱ μὲν κατὰ γῆς ἔδυσαν, αἱ δὲ ὑπὸ ῥευμάτων οὐρανίων τε καὶ ποταμίων ἠφανίσθησαν. Vide eundem de Smyrnæ clade in μονῳδίᾳ ἐπὶ Σμύρνῃ, de Rhodi in *Rhodiaca.* Tertull. *apolog. c.* 20. *Quod terræ vorant urbes, quod inſulas maria fraudant, quod regna regnis compulſant,* &c. & *c.* 40. *Quantæ clades orbem & urbes ceciderunt? Legimus Hieran* (leg. Hieran. & Anaphen; ex Strab. *l.* 16. Plin. *l.* 2. *c.* 87. & *l.* 4. *c.* 12. & Ammian. *lib.* 17.) & *Delon, & Rhodon, & Con inſulas multis cum millibus hominum peſſum abiiſſe. Sed & mare Corinthium terræ motus ebibit: & vis undarum Lucaniam Italiæ abſciſſam in Siciliæ nomen relegavit.* Quibus gemina habet & *adv. nation. l.* 1. *c.* 9. ubi tamen perperam pro *Delos, Delphos* legitur. Sed & *de pallio cap.* 2. ubi inter alia, *Inter inſulas nulla jam Delos, arenæ Samos, & Sibylla non mendax.* Alluſit ad Sibyllinum illud;

—— καὶ Δῆλος ἄδηλος,
Καὶ ψάμμος Σάμος ἔσται. ——

Seneca *nat. quæſt.* 6. *l.* 1. *Non homines tantùm, qui brevis & caduca res naſcimur, urbes oræque terrarum*

&

& litora, & ipſum mare in ſervitutem fati venit. Senec. 3. c. 16. *Sunt abrupti in infinitum hiatus, qui ſæpe illapſas urbes receperunt, & ingentem in alto ruinam condiderunt.* Itaq; mirum dixiſſe eundem, ubi incendium Lugdunenſe Lucilio ſuo narrat, ep. 91. *Terrarum vix unquam tam gravis & pernicioſus fuit motus, ut tota oppida everteret; nunquam denique tam infeſtum ulli exarſit incendium, ut nihil alteri ſupereſſet incendio. Tot pulcherrima opera, quæ ſingula illuſtrare urbes ſingulas poſſent, una nox ſtravit; una nox fuit inter urbem maximam & nullam. Denique diutius illam tibi periiſſe, quàm periit, narro.* Mirum, inquam, hoc Senecæ excidiſſe, vix unquam tam gravem & pernicioſum terræ motum extitiſſe, cum ipſe idem dicat loco ſuperiùs nominato, *Aſia duodecim urbes ſimul perdidit*: & in eadem ipſa epiſtola haud ità multò pòſt ſubjiciat: *Quoties Aſiæ; quoties Achaiæ* (ubi forteam, pro *quoties*, *quot*, legendum) *urbes uno tremore ceciderunt? quot oppida in Syria? quot in Macedonia devorata ſunt? Cyprum quoties vaſtavit hæc clades? quoties in ſe Paphus corruit? frequenter nobis enunciati ſunt totarum urbium interitus: & nos, inter quos frequenter iſta nunciantur, quota pars omnium ſumus?* Idem mox, *ibid.* *Omnium iſtarum civitatum, quas nunc magnificas ac nobiles audis, veſtigia quoque tempus eradet. Non vides quemadmodum in Achaia clariſſimarum urbium jam fundamenta conſumpta ſint, nec quicquam extet, ex quo appareat illas ſaltem fuiſſe? Non tantùm manu facta labuntur, non tantùm humanâ arte atque induſtriâ poſita vertit dies: juga montium diffluunt, totæ deſedere regiones. Operta ſunt fluctibus, quæ procul à conſpectu maris ſtabant. Vaſtavit ignis colles, per quos relucebat; eroſit, & quondam altiſſimos vertices, ſolatia navigantium ac ſpeculas, ad humilem arenam deduxit. Ipſius naturæ opera vexantur, & ideò æquo animo ferre debemus urbium excidia. Caſura omnia extant: omnibus exitus manet; ſive interna vis flatuſque præcluſi violentò pondus, ſub quo tenebantur, excuſſerint; ſive torrentium in abdito vis obſtantia effregerit; ſive flammarum violentia compaginem ſoli ruperit; ſive vetuſtas, à qua nihil tutum eſt, expugnaverit minutatim; ſive gravitas cœli ejecerit populos, & ſitus deſerta corruperit. Enumerare omnes fatorum vias, longum eſt: hoc unum ſcio: omnia mortalium opera mortalitate damnata ſunt: inter peritura vivimus.* Adjici poterant his, ni fabuloſa meritò haberentur, quæ de Atlantide inſula Plato in *Timæo*, & ex Platone Philo *de mundo*: Ἡ δὲ Ἀτλαντὶς νῆσος, ἅμα Λιβύης καὶ Ἀσίας μείζων, ἡμέρᾳ μιᾷ καὶ νυκτὶ, σεισμῶν ἐξαισίων καὶ κατακλυσμῶν γενομένων, δῦσα κατὰ θαλάττης, ἐξαίφνης ἠφανίσθη. Sed & Tertullianus *apolog. c. 40. Meminerat & Plato majorem Aſiæ vel Africa terram Atlantico mari ereptam.* Et *ad nation. l. 1. c. 9. Vel quam Plato memorat, majorem Aſiâ aut Africâ in Atlantico mari merſam.* Et rurſus, *de Pall. c. 2. In Atlantico Libyam aut Aſiam adæquans quæritur.* Quanquam & fabuloſis iſtis aliquid etiam veri ſuberat. Siquidem quæ temporibus illis quaſi demerſa latebat, noviſſimis his emerſit quodammodo, & in notitiam ſe dedit, ultra mare Atlanticum, Libyam aut Aſiam, ut ille loquitur, adæquans terra, forſan etiam ἅμα Λιβύης καὶ Ἀσίας μείζων, præſertim ſi utriuſque hujus quantitatem Platonis diebus innotuerat ſumpſerimus. certè *Europa orbe potior inſula*, ut cum Ammiano loqui fidenter licet.

Ἰς ὅτω ἦ πω, τετράγωνον] Ità *lib. 10.* § 19. Ἔρειπον [illegible] Gregor. Naz. *ep.* 39. *ad Olymp.* Διοκλῆς [illegible] καὶ ἀνδρῶν [illegible] Serv. Sulpitius (quod & Xyl. obſervavit) *in conſolatoria ad Ciceronem epiſtola, quæ ad famil. l. 4. ep. 5.* habetur. *Ex Aſia rediens, cum ab Ægina Megaram verſus navigarem, cœpi regiones circumcirca proſpicere; poſt me erat Ægina, ante Megara, dextrâ Piræeus, ſiniſtra Corinthus: quæ oppida quodam tempore florentiſſima fuerunt, nunc proſtrata & diruta ante oculos jacent. Cœpi egomet ſic cogitare: Hem, nos homunculi indignamur, ſiquis noſtrûm interiit aut occiſus eſt, quorum vita brevior eſſe debet, cùm uno loco tot oppidorum cadavera projecta jaceant?* Et Sulpitium imitatus Ambroſius *ad Fauſtin. ep. 8. Doles quòd dudum florentiſſimo repentè occiderit. Verum hoc nobis commune eſt, non ſolùm cum hominibus, ſed etiam cum civitatibus terriſque ipſis. nempe de Bononienſi veniens urbe, à tergo Claternam, ipſam Bononiam, Mutinam, Rhegium derelinquebas; in dextra* [illegible] *à fronte occurrebat Pla*[illegible]*a, veterem* [illegible] *adhuc nomine ſonans; ad lævam A*[illegible] *miſeratus, & florentiſſima* [illegible] *caſtella conſiderabas, atque affectu* [illegible] *igitur ſemirutarum urbium cadavera,* [illegible] *ſub eodem conſpectu expoſita funera non te admonent unius, ſanctæ licet & admirabilis feminæ deceſſionem conſolabiliorem habendam? præſertim cum illa in perpetuum proſtrata & diruta ſint; hæc autem ad tempus quidem erepta nobis meliorem illic vitam exigat.* De Sodoma & Gomorrha pariter Tertullian. *de pallio c. 2. Habemus Sodoma, & nulla Gomorrha, & cinis omnia, & propinquitas maris juxta cum ſolo mortuum ivit.* ità ex M. S. reſtituit Cl. Salmaſ. *mortuum ivit.* i. e. mortua eſt. Alluſit autem ad *maris mortui* appellationem. Inſulas etiam *Tenon* & *Delon*; alteram *vivere* adhuc, alteram [illegible], dixit Antipater *in epigr. anthol. l. 1. c. 18.*

Νῦν δὲ σὺ μὲν ζώεις, ἡ δ' οὐκ ἔτι. τίς κεν ἐώλπει
Ὀψεσθαι Τήνου Δῆλον ἐρημοτέρην;

quod tamen carmen Alphæo Mitylenæo tribuit Cl. Salmaſ. *ad Tertull. Pall.* *Vivere* autem quod dicitur, cur non & *mori* dicatur? aut quid eſt aliud *non ampliùs vivere*, quàm *mori*? Sicut autem urbes *mori* ità & *ſepeliri* dicuntur. Mitto Maronianum illud *Æneid. l. 2.*

Iru-

Digitized by Google

Invadunt urbem ſomno vinóque ſepultam.
urbem enim pro incolis poſuit: Incertus poeta in *Hectoris epitaph.*

——— cum quo ſua Troja ſepulta eſt:
Conduntur pariter, qui periere ſimul.

De Cremona Tacitus *hiſt. lib.* 3. *Cæterum aſſidere ſepultæ urbis ruinis, noxia tabo humus, haud diu permiſit.* ſed & *domum ſepultam* Catullus, at aliâ ratione. ad *Manlium ep.* 64.

Tecum unà tota eſt noſtra ſepulta domus.

& quemadmodum *civitatum cadavera* illi, ità ex antiquis neſcio quis earundem *ſepulchra* dixit, *buſta* Plinius, de Athenis, Mycenis, aliiſq; urbibus jam dirutis ille epigr. hoc,

Hæ ſunt, quas meritò quondam eſt mirata vetuſtas:
Magnarum rerum magna ſepulchra vides.

Iſte *l.* 2. *c.* 93. *Motus enim terræ ſileantur, & quicquid eſt, ubi ſaltem buſta urbium,* (*ſepultarum* M.S.) *extat.* Quin & quomodo Marcus *civitates mori* dixit, ubi devaſtantur; ità è contrario Ariſtides reviviſcere eaſdem, ubi inſtaurantur denuo. Αἰτῶ καὶ δέομαι (inquit Marco noſtro, Commodóque ſupplex pro Smyrna reſtituenda) τρίτην ἡμέραν τῇ πόλει χαίρειν, ὡς ἀναβιώσαι δι᾽ ὑμῶν. eandémq; ab eis reſtauratam, φοίνικος δίκην, ἀναβιώσασθαι, *palinodiâ in eandem compoſitâ.* & *orat. in Romam*: Ἀλλ᾽ ἀτεχνῶς κατὰ τὸν Παμφύλου μῦθον, εἰ δὲ μὴ Πλάτωνος, ὡς ἤδη τῇ πυρᾷ ἤδη κείμεναι αἱ πόλεις, ὑπὸ τῆς πρὸς ἀλλήλας ἔριδος καὶ ταραχῆς, ἀθρόαι ἐδέξαντο τὴν ἡγεμονίαν. καὶ ἐξαίφνης ἀνεβίωσαν. Hiſtoriam an fabulam Eris Armenii gente Pamphylii reſpexit, quam narrat Plato *polit. l.* 10. & à Platone mutuati Val. Max. *l.* 1. *c.* 8. Macrob. *in ſomn. Scip. l.* 1. *c.* 2. Clem. *Strom. l.* 5. Æneas Gaz. *de anim. immortal.* ex Platone corrigendi noviſſimi duo, cum apud alterum περὶ pro Ἠρὸς, apud alterum Ἀρμένιον pro Ἀρμενίου ſit ſcriptum. Vide Leopard. *emend. l.* 9. *c.* 2. Cæterùm ſicut urbibus etiam *mortem* Marcus, & *mortalitatem* Seneca ſuprà laudatus; ità partibus quibuſdam corporis humani *immortalitatem* quandam & immunitatem à morte Plato tribuit in *Phædone*; Ἔνια δὲ μέρη τοῦ σώματος καὶ ἐὰν σαπῇ, ὀστᾶ τε καὶ νεῦρα καὶ τὰ τοιαῦτα πάντα ὅμως, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ἀθάνατά ἐστι. de cadaveribus loquitur Ægyptio more conditis. Qui & Tertull. *de reſurr. c.* 42. *Nec gigantum autem antiquiſſima cadavera devorata conſtabit, quorum crates adhuc vivunt.* & mox: *Conſtat, non tantum oſſa durare, verùm & dentes incorruptos perennare; quæ ut ſemina retinentur fructificaturi corporis in reſurrectione.* de dentibus certè Plinius *l.* 7. *c.* 15. *Dentes tantùm invicti ſunt ignibus, nec cremantur cum reliquo corpore.* Subjicit tamen, *Iidem flammis indomiti, tabe cavantur pituitæ.* *Vivere* itaq; in iſtis eſt perdurare, ſive perennare, *mori* autem corrumpi, deficere, deſtrui. *Moriendi* vocabulo uſus eſt Marcus, quia de morte hominum diſſerebat: *vitæ & immortalitatis* Plato & Tertullianus, quia animæ immortalis futuræ ille, ille carnis ad vitam reſurrecturæ cauſſam agebat.

Ἑλίκη] *Helice*, Achaiæ urbs, de qua Strabo *geogr. l.* 1. Βοῦρα δὲ καὶ Ἑλίκη, ἡ μὲν ὑπὸ χάσματος, ἡ δ᾽ ὑπὸ κύματος ἠφανίσθη. & *l.* 8. κατεκλύσθη δὲ Ἑλίκη δυσὶν ἔτεσι πρὸ τῶν Λευκτρικῶν· ὑπὸ σεισμοῦ γὰρ τὸ πέλαγος κατέκλυσεν αὐτήν. quo loco ex Heraclide calamitatis illius, cùm hiſtoriam, tum & cauſſam ab ira Neptuni fabuloſam commemorat. Adjungit idem *l.* 1. & Buræ Bizonam Illyricam urbem, Ἣ κατεπόθη (inquit *l.* 7.) πολὺ μέρος ὑπὸ σεισμῶν. ut in priore loco lectionem receptam mutare nihil ſit neceſſe, ut σεισμοῦ ſubſtituatur, cum eadem exiſtat utrobique. Plin. *hiſt. nat. l.* 2. *c.* 92. *Helicen & Buram in ſinu Corinthio pontus abſtulit.* Senec. *natur. quæſt. l.* 6. *c.* 26. *Illa vaſta concuſſio, quæ duas ſuppreſſit urbes, Helicen & Burin, citra Ægæum conſtitit.* de quarum interitu, cùm Ephorum ſcripſiſſe, idem refert. *quæſt. nat. l.* 7. *c.* 16. tum & Calliſthenem cladem eam libro peculiari deſcripſiſſe. *Ibid. l.* 6. *c.* 23. & *l.* 7. *c.* 5. Ipſe eodem trahit, quò Marcus iſtic, *l.* 6. *c.* 32. *Ego*, inquit, *perire timeam, cùm terra ante me pereat? Helicen Burimq; totas mare accepit. Ego de uno corpuſculo timeam? Supra opida duo navigatur. duo autem, quæ novimus, quæ in noſtram notitiam memoria literis ſervata perduxit. quàm multa alia aliis locis merſa ſunt? quot populos aut terra in ſe, aut mare incluſit?* Ovid. *Metamorph. l.* 15.

Si quæras Heliken, & Burin, Achaïdas urbes,
Invenies ſub aquis.——

Meminere etiam cladis iſtius Ariſtotelis nomine Autor *de Mundo c.* 4. Ariſtoteles ipſe *Meteorolog. l.* 2. *c.* 7. Diodor. Sicul. *l.* 15. Pauſan. in *Achaic.* Polyb. *hiſt. l.* 2. Euſeb. *anno* 1137. Oroſ. *l.* 3. *c.* 3. Favorinus apud Stobæum *tom.* 2. *tit.* 105. qui ubi Simonidis illud retuliſſet, quod & è threnis ejuſd. autor idem ſeorſim commemorat, (eſtq; locus alter ex altero ſupplendus) & attingit quoq; Dio Pruſ. *orat.* 74.

Ἄνθρωπος γὰρ ἐὼν, μήποτε φήσῃς, ὅ, τι γίνεται αὔριον,
Μηδ᾽ ἄνδρα ἰδὼν ὄλβιον, ὅσσον χρόνον ἔσσεται·
Ὠκεῖα γὰρ, οὐδὲ τανυπτερύγου μυίας
Οὕτως, ἁ μετάστασις.

Clauſulæ illi, Μηδ᾽ ἄνδρα, ſubjungit, ἀλλὰ μηδὲ οἶκον. ὥσπερ ἀμέλει ὁ ποιητὴς διεξέρχεται, τὴν τῶν Σκοπαδῶν ἀθρόαν ἀπώλειαν. ἤδη δὲ καὶ πόλεις, παρ᾽ ὃ προσεδόκησαν ἀνάστατοι γεγόνασιν αἰφνίδιον· αἱ μὲν ὑπὸ πυρός· αἱ δ᾽ ὑπὸ σεισμοῦ· αἱ δὲ τῆς θαλάττης ἐπελθούσης. ποῦ μοι Ἑλίκη; κατεπόθη. ποῦ Βοῦρα; καὶ αὐτὴ κατεπόθη· δύο πόλεις Ἑλληνίδες ἀπώλοντο, ὥσπερ λέγεται. quo loco ὁ ποιητὴς non eſt Homerus, ut Geſnerus eſt opinatus, ſed Simonides, qui Scopadarum interitum ex ædium ruinâ (cui miraculo quodam ereptum Simonidem ipſum ſubductum referunt

ferunt. Cicero *de Orator. l.* 2. Val. Max. *l.* 1. *c.* 8. Fabius *l.* 11. *c.* 2. Suidas. alii) nec interitum tantùm deflevit, ſed res geſtas etiam (uti ex Theocrito *Idyl.* 16. videre eſt) carmine celebravit, neq; tamen ideò neceſſe arbitror, cum Leopardo *Emendat. l.* 10. *c.* 10. pro ἀμίλλει, ἐν μέλει reſcribere; quia melicus Simonides quum ἀμίλλει, *utique*, *verò gratiâ*, poſſit commodè ſatis conſiſtere. Philo itidem *lib. de Mund. immortal.* qui & Helicæ Buræque tertiam addit Ægyram his verbis:

Κατὰ Πελοπόννησον φασὶ τρεῖς πόλεις,
Αἴγειραν, Βοῦράν τε, καὶ τὴν Ἑλίκην,
ἐνδαψιλεύσας τὸ πέλαγος ἐπιρρεῦσαν, πολλῷ τῷ πελάγει ἐπικλυσθῆναι ῥοπῇ. Verùm Ægiram Plinius illarum cladi ſuperfuiſſe ſignificat. Sic enim loquitur *hiſt. nat. l.* 4. *c.* 5. *Achaia oppida, Helice, Bura; in quæ refugere, hauſtis prioribus, Sicyon, Ægira, Ægion, Erineos.* Nec ſubticendum, quod de Helice Ælian. *hiſt. animal. l.* 11. *c.* 19. Μελλούσης δὲ, inquit, οἰκίας κατακρίνεσθαι αἰσθητικῶς ἔχειν οἱ τὴν ἐν αὐτῇ μύες, καὶ ἔτι γε καὶ γαλαῖ, καὶ ἐκδύντες τὴν οἰκίαν παραδόξως ἐξοικίζονται. τοῦτό τοι καὶ φασὶν ἐν Ἑλίκῃ γενέσθαι· πρὸ πέντε γὰρ ἡμερῶν τοῦ ἀφανισθῆναι τὴν Ἑλίκην, ὅσοι μύες ἐν αὐτῇ ἦσαν καὶ γαλαῖ, καὶ ὄφεις, καὶ σκολόπενδραι, καὶ σφονδύλαι, καὶ τὰ λοιπὰ ὅσα ἦν τοιαῦτα, ἀθρόα ὑπεξῄει τῇ ὁδῷ τῇ εἰς Κερείαν ἐκφερούσῃ. ἐπεὶ δὲ ἀνεχώρησαν τὰ προειρημένα ζῷα, νύκτωρ γίνεται σεισμὸς καὶ συνιζάνει ἡ πόλις, καὶ ἐπικλυσθέντος πολλοῦ κύματος, ἡ Ἑλίκη ἠφανίσθη. Ammianus denique rerum geſtarum *l.* 17. ubi Nicomediæ urbium Bithyniæ matris cladem, quam Conſtantio rerum potito pertulit, miſerabilem pluribus deſcripſerat; *Fiunt*, inquit, *terrarum motus modis quatuor: aut enim bruſmatiæ ſunt, qui humum inùs ſuſcitantes, ſurſum propellunt immaniſſimas moles, ut in Aſia Delos emerſit, & Hiera, & Anaphe, & Rhodus, & Eleuſin in Bœotia. & apud Tyrrhenos Vulcania inſulæque plures: vel climatiæ; qui limis ruentes & obliqui, urbes & ædificia, monteſque complanant: aut chaſmatiæ, qui grandiori motu patefactis ſubitò voratrinis, terrarum partes abſorbent; ut in Atlantico mari, Europæo orbe potior inſula, & in Criſæo, Helice, & Burà, & in Ciminia Italiæ parte oppidum Saccumenſe, ad Erebi profundos hiatus abacta æternis tenebris occultantur. Inter hæc tria genera terræ motuum mycematiæ ſonitu audiuntur minatorio, cum diſſolutis elementa compagibus ultrò aſſiliunt, vel relabuntur conſidentibus terris. tunc enim neceſſe eſt velut taurinis reboare mugitibus fragores fremitúſque terrenos.* Buræ atque Helicæ exitii ratione pares facit Sardes Bianor *in epigram. antholog. l.* 1. *c.* 70.

Σάρδιες, αἱ τὸ πάλαι Γύγου πόλις, αἵ τ' Ἀλυάττου,
Σάρδιες, αἱ βασιλεῖ Περσὶς ἐν Ἀσιάδι &c.
Αἱ Κροίσῳ τὸ παλαιὸν ἐπλινθώσασθε μέλαθρον,
Ὄλβον Πακτωλοῦ ῥεύματι δεξάμεναι,
Νῦν δὲ ὅλαι δύστηνοι ἐς ἓν κακὸν ἁρπασθεῖσαι,
Ἐς βυθὸν ἐξ ἀχανοῦς χάσματος ἠρίπετε,
Βοῦρα καὶ εἰς Ἑλίκην κεκλυσμέναι· αἱ δ' ἐνὶ χέρσῳ
Σάρδιες, ἐν βυθίαις εἰς ἓν ἔχεισθε τέλος.

Sardibus obtigit hæc clades ſub Tiberii imperio: refert Strabo *l.* 12. ſed non ſolis. Plinius *l.* 2. *c.* 84. *Maximus terræ, memoriâ mortalium, extitit motus Tiberii Cæſaris principatu, duodecim urbibus Aſiæ unâ nocte proſtratis.* de numero, Tacito *l.* 2. cum Plinio convenit. Euſebius verò tredecim numerat & nominat, quarum una forſan reliquis celebris minùs.

Καὶ Πομπηΐοι] *Pompeii* Campaniæ oppidum, Plin. *l.* 3. *c.* 5. De hoc Senec. *nat. quæſt. l.* 6. *c.* 1. *Pompeios, celebrem Campaniæ urbem, in quam ab altera parte Surrentinum Stabianúmque littus, ab altera Herculanenſe conveniunt, maréque ex aperto conductum amœno ſinu cingit, deſidiſſe terræ motu, vexatis quæcunque adjacebant regionibus, audivimus; & quidem diebus hibernis, quos vacare à tali periculo majores noſtri ſolebant promittere. Nonis Febr. fuit hic motus, Regulo & Virginio Conſulibus.* & *c.* 27. *Aiunt ſexcentarum ovium gregem exanimatum in Pompeiana regione.* Strictim Tacitus *annal. l.* 15. *Motu terræ, celebre Campaniæ oppidum Pompeii, magnâ ex parte proruit.* Cæterùm & altera urbis iſtius clades nihilo minùs inſignis memoratur, de quâ infrà dicendi locus dabitur.

Καὶ Ἡρκλάνεον] *Herculaneum* etiam Campaniæ oppidum, Plinio *ibid.* Seneca de Pompeiorum motu locutus, loco ſuperiùs adducto: *Campaniam nunquam ſecuram hujus mali, indemnem tamen, & totiens defunctam metu, magnâ ſtrage vaſtavit: nam & Herculanenſis oppidi pars ruit, dubiéque ſtant etiam quæ relicta ſunt.* & *ibid. c.* 26. ubi dixerat ex Calliſthenis ſententia, *inſulas eſſe certioris ſoli, urbéſque eò tutiores, quò propiùs ad mare acceſſerunt. falſa*, inquit, *hæc eſſe, Pompeii & Herculaneum ſenſere.* De utroque Dio Caſſius *lib.* 66. *in Tito.* ubi Veſuvii montis incendium immane deſcripſerat; Καὶ πόλεις δύο ὅλας, τό τε Ἡρκουλάνεον καὶ τοὺς Πομπηΐους, ἐν θεάτρῳ τοῦ ὁμίλου αὐτῆς καθημένου, κατέχωσε. Duplex ergò tum Pompeios, tum & Herculaneum clades afflixerat; à terræ motu altera, altera ab igne, qui è monte vicino eruperat. illa ſub Nerone contigit, iſta ſub Tito. prior Senecæ, Dioni poſterior memoratur. Marcus utram voluerit, ambigi poteſt. hanc magis, opinor, quia poſt priorem illam revixiſſe quodammodo videtur, graviori malo reſervata. de hac certè Tertullianus *de pallio c.* 2. poſtquam Sodomæ ac Gomorrhæ cladem retulerat; *Ex hujuſcemodi nubilo & Tuſcia Vulſinios priſtinos denſita, quò magis de montibus ſuis Campania ſperet, erepta Pompeios.* Sed & in *apologet. c.* 40. *Vulſinios de cœlo, Pompeios de ſuo monte perfudit ignis.* quod cum idem eiſdem planè verbis in ſcripto

adverſùs

adverſus nationes l. 1. *c.* 9. reponatur; eo loci tamen vir doctiſſimus Jac. Gothofredus, cujus diligentiæ Tertulliani fretum hunc poſtliminio receptum debemus, in codice MS. *Tarpeios*, non *Pompeios* legi teſtatur; idémque vocabulum in *Apologetico* reſtituendum contendit: ut Tarpe civitas Italiæ: cujus Stephanus Byzant. meminit, utrobique intelligatur, unde Ταρπαῖον ὄρος, & gentilitium nomen Ταρπαῖος. id eò magis urget; primò, quia Pompeiorum clades ſub Nerone demum contigerit, cùm autor de eis cladibus agere propoſuerit, quæ diſciplinâ Chriſtianâ erant antiquiores. deinde quia terræmotu illa facta ſit, cùm hæc, de qua Tertullianus, igne contigerit. Verùm & Tarpæ iſtius nomen obſcurum ſatis videtur, niſi ſi quis montem Tarpeium huc transferre velit, quod *niſi per ſomnium*, fieri poſſe Gothofredus ipſe negat; nec clades hujus ulla iſtiuſmodi ſcripto conſignata deprehenditur. tum Pompeios non terræ motu tantùm proruptos, etiam igne perfuſos, cineribúſque obrutos conſtat. potuitque Tertullianus memoriâ lapſus, poſterioris etiam, inter multas alias, cladis alicujus mentionem feciſſe.

Ὁ μὲν τοῦτον ἀπέδωκας | Sententia ἀνακόλουθος, qualem ſuprà obſervavimus, *lib.* 3. § 4. de argumento autem hoc ipſo paria habes, *infr.* § 50. & *l.* 8. § 23.

Εἶτα ἐξετάσθη | à geſtu defunctorum tractum: Vide *ſupr. ad* § 3. Ἐκπέπλευκας.

Πάντα δὲ ἐν βραχεῖ | Ità *infr.* § 50. ὅλον μικρὸν ὅτι τὸ διάστημα. Vide & *ſupr.* §. 15.

Τὸ γὰρ ὅλα κατιδεῖν ἀεὶ | M. Caſaub. τὸ γὰρ ὅλον κατιδεῖν ἀεὶ, &c. q. d. *hoc eſt ſumma rei, ut humanas res ſemper intuearis, tanquam tranſitoria & vilia.*

Τὰ ἀνθρώπινα ὡς ἐφήμερα | Ità *lib.* 9. § 14. πάντα ταῦτα ἐφήμερα. & *ſupr.* § 29. πᾶν ἐφήμερον. Euripid. *Phœniſſ.* à Plut. *ad Apollon.* & Stob. *tom.* 2. *ſerm.* 105. laudatus;

Ὁ δ᾽ ὄλβος οὐ βέβαιος, ἀλλ᾽ ἐφήμερος.
Fortuna fluxa eſt; vixque durat in diem.

Et apud eundem Hecuba;

Τὸν πάντα δ᾽ ὄλβον ἦμαρ ἓν μ᾽ ἀφείλετο.

Quibus, altero alludi poterat ad Ephemeron, plantam ſic dictam, ſi Nicandri Scholiaſtæ fides, διὰ τὸ ἔωθεν ἀναδιδόναι, τῇ δὲ ἑσπέρᾳ πλείσθαι, πρὸς ἑσπέραν δὲ ἀπόλλυσθαι, vel, ut ego potiùs exiſtimem, quod florem ferat, citò deciduum, ut vix in diem alterum duret. nec abludit Moſes; qui *una die totam vitam hominis concluſit*, ut Philippus presb. *in Job. l.* 1. dum genus humanum *herba campeſtri* comparat, *quæ mani ſuccreſcit, veſperè ſuccidatur. Pſal.* 90. *v.* 5, 6. altero ad aliam eidem cognominem, indè dictam, ut *ad Dioſcorid. c.* 700. ex Theophraſti ſententia Herm. Barbarus, *quod intra diem jugulet:* ſive, διὰ τὸ ἡμέραν ὅλην μὴ δύνασθαι ἐξαρκεῖν τοὺς πίοντας αὐτό, vel φαγόντας etiam. quemadmodum de Pharico Nicander ipſe *l.* 2. *v.* 400.

——— ἐν δὲ μονήρει
Ῥηϊδίως ἄκμητα βαρὺν κατεναίρεται ἄνδρα.

indè Suidas, Ἐφήμερον δηλητήριον, τὸ ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ἀναιροῦν. Vide quæ ex Sophocle, Soſiphane, Euripide, aliiſque paulò ſuperiùs retulimus.

Ἐχθὲς μὲν | Heri, id eſt, nuper, ſive nuperrimè: quo ſenſu & Job. *c.* 8. *v.* 9. χθιζοὶ γὰρ ἐσμέν. *heſterni enim ſumus.* & *Hiſtor. Reg. l.* 2. *c.* 15. *v.* 20. Ἐχθὲς παραγέγονας. *heri*, id eſt, nuper, *acceſſiſti.* Vide *ad l.* 10. § 7.

Μυξάριον | Piſcem aliquem innui exiſtimavit Xylander, quia τάριχος ſequitur. itaque vertit, *quod heri fuit piſcis, cras erit ſalſamentum aut cinis.* Nec mirum adeò craſsè halucinatum Xylandrum, quum & Henr. Stephanus eundem errorem erraverit; qui in *Theſauro* ſuo apud M. Aurelium μυξάριον nomen piſcis eſſe pronunciavit, *ſaperdam* forſan vel *ichthyocollam*. Verùm utrumque aliud docere poterat Marcus ipſe, qui *l.* 6. § 13. τὴν συνουσίαν definivit, ἐντερίου παράτριψιν καὶ μετά τινος σπασμοῦ μυξαρίου ἔκκρισιν. *inteſtini affrictionem & cum convulſione quadam muci excretionem.* reſpexit dubio procul utrobique ad genituram humanam, quæ mucum referre videtur, quamq; R. Aquiba in Pirke Aboth, טפה סרוחה hoc eſt, ut Palladas in *antholog. epigr. l.* 1. *c.* 81. μικρὰν ῥανίδα, five *guttulam fœdam*, appellat. *lutum* dixit Tertull. *de pudicitia, c.* 6. *non ex ſeminis limo, non ex concupiſcentiæ fimo:* &, *doctius ſordes*, Rigaltio refingente, idem *ibidem*. quo modo & Jobus honeſtiori paulò uſus imagine *cap.* 10. *v.* 10. ſic Numen alloquitur, *An non* כחלב *ſicut lac fudiſti me; & tanquam caſeum coagulâſti me?* Plin. *hiſt. nat. lib.* 7. *c.* 7. *Miſeret atque etiam pudet, æſtimantem, quàm ſit frivola animalium ſuperbiſſimi origo.* Stoicis autem diminuentis formulæ vocabula frequentia & familiaria, nemo non novit, qui in ſcriptis ipſorum eſt vel leviuſculè verſatus. ità apud eum Marcum noſtrum, tum & Epictetum creberrimè deprehendas, μυξάριον, ὀνάριον, ὀστάριον, ὀφθαλμίδιον. σωμάτιον, σαρκίδιον, ψυχάριον, ἀνθρωπάριον, σωμάτιον, πλευμόνιον, νευρίδιον, αἱμάτιον, σαρκίον, σαρκίδιον, ἀνδράριον, ἀνθρώπιον, & innumera ejuſmodi. quæ eo fine illi uſurpâſſe videntur, quo τὴν μικρότητα καὶ εὐτέλειαν iſtorum contemptum quendam innuerent, quámque ea fuſque deque ipſi haberent, eis loquendi formulis ſubindicarent. Vide *ſupr.* § 20.

Τάριχος ἢ τέφρα | Ità de Proteſilao Artayctes apud Herodotum *l.* 9. ὅτι πρωτεσίλεως καὶ τάριχος ἐών, δύναμιν πρὸς θεῶν ἔχει τὸν ἀδικέοντα τίνεσθαι. τάριχος propriè *ſalſamentum*. dubitavi aliquandò an *ſuccidiam* verterem, quia de carnibus agitur, cùm *ſalſamentum* de piſcibus præcipuè uſurpetur. *Salſuram* malui, quia *ſuccidiam* ad ſuillas carnes reſtringi,

gi, *ſalſuram* à Columella, *l.* 8. *c.* 17. & *lib.* 12. *c.* 53. latiùs extendi, animadverteram. Verto itaque, *ſalſura vel favilla*. Tertull. *de reſurr. carn. c.* 27. *Sepulchra cellas promas dixit* (Eſaias *c.* 26. *v.* 20.) *quia in cellis promis caro ſalita & uſui repoſita ſervatur, depromenda illinc ſuo tempore. proinde enim & corporis medicata condimentis ſepulturæ, mauſoleis & monumentis ſequeſtrantur, proceſſura indè cùm juſſerit dominus.* Reſpexit Marcus ad mores ritúſque, quos circa defunctorum cadavera obſervabant Ægyptii, & cum Græcis pariter Romani; quorum alteri condiebant ſuorum corpora, alteri cremabant. Euſtath. *ad Il.* α. Ἕλληνες μὲν τοὺς νεκροὺς ἔκαιον, τὰ ὀστᾶ μόνα κατέχοντες καὶ ἀποτιθέντες εἰς μνήματα τῶν κειμένων· Αἰγύπτιοι δὲ τοὺς νεκροὺς ἐταρίχευον, ἵνα ὅλον τὸ σῶμα (ἀντὶ σώματος) τοῦ ποτὲ ζῶντος ἔχωσιν εἰς μνήμης ζώπυρον. ita apud illos cadaver fit τάριχος, id eſt, *ſalſura*, ſive *mummia*, uti appellant recentiores Medicorum filii, ab Arabico *Mum*, id eſt, *Cera*; quia ceromate etiam in eo negotio utebantur; apud iſtos τέφρα, i. e. *favilla* vel *cinis*. De Ægyptiis Herodot. *l.* 3. à Stobæo etiam relatus *tom.* 2. *tit.* 121. Τὸν νέκυν ταριχεύειν, ἵνα μὴ κείμενος ὑπὸ εὐλέων καταβρωθῇ. Et Sextus Empir. *Pyrrhon. hypotyp. l.* 3. *c.* 24. Αἰγύπτιοι δὲ τὰ ἔντερα ἐξελόντες, ταριχεύουσιν αὐτούς. qui & Perſas ait, νίτρῳ ταριχεύειν. Ex Chryſippo Cicero *Tuſc. lib.* 1. § 108. *Condiunt Ægyptii mortuos, & eos domi ſervant: Perſæ etiam cerâ circumlitos condiunt.* quod κηρώσαντες Herodotus *l.* 1. dixit. Verùm *condiunt*, non *conjiciunt* legi poſtulat Victorius *var. lect. l.* 10. *c.* 6. Sic enim Herodotus, κατακηρώσαντες δὴ ὦν τὸν νέκυν Πέρσαι, γῇ κρύπτουσι. Hinc Plato in Phædon. Συμπεσὸν γὰρ τὸ σῶμα καὶ ταριχευθὲν, ὥσπερ οἱ ἐν Αἰγύπτῳ ταριχευθέντες, ὀλίγου ὅλον μένει ἀμήχανον ὅσον χρόνον. Et Lucian. in *Necyomant.* apud inferos vidiſſe ſe in defunctorum congerie, τοὺς μὲν παλαιούς τινας καὶ εὐρωτιῶντας, καὶ ἀδιαλύτους, τοὺς δὲ νεαλεῖς, καὶ συνεστηκότας· καὶ μάλιστα τοὺς Αἰγυπτίους αὐτῶν, διὰ τὸ πολυαρκὲς τῆς ταριχείας. Inde ταριχευταὶ Diodoro Sic. *l.* 1. dicti, qui id muneris obibant. Quin & de Api bove, quem colunt Ægyptii, Nymphodorus Amphipolita *lib. de ritibus moribúſque Aſiaticis*, à Clemente *Strom. lib.* 1. laudatus; Τὸν Ἆπιν τὸν ταῦρον τελευτήσαντα καὶ ταριχευθέντα, εἰς σορὸν ἀποτίθεσθαι. Unde *Sarapis*, quaſi *Soroapis* dicatur. Et de Oſiride Athenagoras in *legat.* ſive *apolog. pro Chriſtianis*: οὐ μόνον ὁ τάφος τοῦ Ὀσίριδος δείκνυται ἀλλὰ καὶ ταριχεία. *Oſiridis apud Ægyptios, non ſepulchrum tantum, ſed & conditura oſtenditur.* Itaque apud Tacit. *hiſtor. lib.* 5. de Judæis, quod vulgò legitur, *Corpora condere, quàm cremare, è more Ægyptio*. *Condire* malim. Vide Moſen *l.* 1. *c.* 50. *v.* 2. Et Joan. *Evang. c.* 19. *v.* 39. Ad ritum cremandi alludens Marcus *ſupr.* § 3. ἐμπέπρησται, τετέφρωται). De utroque Lucian. adjectis etiam gentium aliarum ritibus aliis, in *diſſert. de luctu.* Ὁ μὲν Ἕλλην ἔκαυσεν, ὁ δὲ Πέρσης ἔθαψεν· ὁ δὲ Ἰνδὸς ὑάλῳ περιχρίει· ταριχεύει δὲ ὁ Αἰγύπτιος. Quo loco (ut id obiter adnotem) ὑάλου nomine, nec, cum Eraſmo, *adipem ſuillam*; & *ſtercus ſuillum* multò minùs; deſignari exiſtimem; (quamvis alterum è duobus neceſſariò intelligendum cenſeat M. Caſaub.) quum neutrum horum uſquam ità nuncupari comperiam. Sed nec aſſentiri poſſum Lilio Gyraldo, *de Var. ſepult. rit.* pro ὕαλον, μύελον, quod *medullam* is interpretatur, legenti. ὕαλον potiùs ex Gorthæo, *electri ſive ſuccini genus, vitri inſtar, pellucidum*, intellexerim: quod & Plinius *l.* 37. *c.* 3. à Germanis *gleſſum* (glaſs noſtrum agnoſcas) indéque *l.* 4. *c.* 16. *inſulas*, quæ & *Electrides*, *Gleſſarias*, monſtrat appellari. *electrum* autem ſive *ſuccinum* apud Indos copioſè haberi Cteſias prodit in *Indicis*; unde excerpta habes in Photio *cod.* 72. Quanquam & vitro etiam incluſa cadavera ſuorum, γυψώσαντας, (id eſt, γύψῳ χρίσαντας, quod de Britannici corpore veneno ſublati à Nerone factum refert Dio *lib.* 61.) *cum calce, ſive creta priùs illeviſſent*, vel ταριχεύσαντας (ut Diodor. Sic. *lib.* 2. *c.* 15.) *ubi ſalſamenti inſtar condiviſſent*, aſſervare ſolitos Æthiopes, autor eſt *ibidem* Herodotus, idémque narrans Strabo *l.* 17. Οἱ δ' οἰκεῖοι κατέχουσι περιχέοντες ὕαλον. & Diodor. *l.* 2. περιχέουσι αὐτοῖς πολλὴν ὕελον. ità enim legendum, quod libri ὕλην perperam exhibent. qui & ex Cteſia ſubjicit, priùs aureâ, vel argenteâ, vel fictili, pro defuncti opibus ſtatúque, thecâ quadam, ad corporis dimenſiones ac lineamenta accuratè effictâ, includi ſolita refert cadavera, quàm *vitro* ſive *ſuccino* perfunderentur. *Indorum* autem nomine *Æthiopes* apud veteres veniſſe, ut alios nè dicam, docebit Maronis illud de Nilo, quem ab Indis fluere ait, *Georg. lib.* 4.

Uſque coloratis amnis devexus ab Indis.

Videatur Joſ. Scalig. *de emend. temp. l.* 7. in *Comput. Æthiop.* Sed &, ὡς ἄποικοι Ἰνδῶν Αἰθίοπες πατριάζουσι, *Æthiopas ab Indis ortos ac profectos ritúſque patrios retinuiſſe*, vulgò creditum ex Philoſtrato diſcimus in *vit. Apollon. l.* 6. *c.* 8. Verùm aliud eſt περικλείειν, *includere*, aliud περιχεῖν, *inungere*, quod, ut *calci* ſive *cretæ* convenire poſſit, *vitro* commodè ſive *ſuccino*, vix poteſt. quid ſi ergò, vel pro ὑάλῳ γύψῳ, vel pro περιχρίει περικλείει legatur, ut ſit, vel *gypſo oblinunt*, vel, *vitro includunt*? addam & aliam conjecturam, ὑάλῳ περιχεῖν, quàm ὕαλον περιχεῖν, quod Strabo habet, ritè dicitur. Quanquam ſi qui codices illud μύελον exhiberent, levicula mutatione poſſet in μέλιτι defingi. melle autem inuncta, quo diutiùs ſervarentur, cadavera, nemini ferè non eſt notiſſimum. De Aſſyriis Herod. *l.* 1. Ταφαὶ δέ σφι ἐν μέλιτι. Lucret. *l.* 3.

Nam

Digitized by Google

Nam ſi in morte malum eſt, malis morſúque ferarum
Tractari; non invenio, qui non ſit acerbum
Ignibus impoſitum calidis torreſcere flammis;
Aut in melle ſitum ſuffocari; atque rigere
Frigore, cùm in ſummo gelidi cubat æquore ſaxi;
Urgerive ſupernè obtritum pondere terræ.

Varro περὶ ταφῆς apud Nonium in *Vulgus*: *Quare Heraclides Ponticus plus ſapit, qui præcepit ut comburerent; quàm Democritus, qui ut in melle ſervarent: quem ſi vulgus ſecutus eſſet, peream, ſi centum denariis calicem mulſi emere poſſimus.* Plin. *hiſt. nat. l.* 23. *c.* 24. *Mellis natura talis eſt, ut putreſcere corpora non ſinat.* Idémque *l.* 7. *c.* 3. *Hippocentaurum Claudii Cæſaris principatu allatum illi ex Ægypto in melle vidimus.* Refert Xenophon. *Comment. Græc. l.* 5. Ageſipolis Spartani regis *cadaver melle conditum*, quò Spartam reduceretur ad regalem ſepulturam. Ageſilai verò, per mellis penuriam, *cerâ obductum*, autor eſt Plut. in *Ageſil.* Silius autem Italicus, qui varia itidem ſepulturæ apud gentes varias genera *belli Punici l.* 13. recenſet, à Ponti incolis ora ſuorum *murrhata*, id eſt, *myrrhâ condita, in longum ævum reponi* adfirmat. Cæterùm de Luciani loco viderint eruditiores: quibus & conjecturas haſce noſtras liberè cenſendas libenter relinquimus. Quod autem Marcus iſtic, πλεῖχος ἢ τέφρα, idem eidem, ſed inverſo ordine, *l.* 5. § 33. σποδὸς ἢ σκελετὸς dicitur.

Τὸ ἀγεννὲς | Vide *ad lib.* 2. § 10. & *ſuprà* § 26.

Κατὰ φύσιν διελθεῖν | Vide *l.* 1. § 9. & 16. & *l.* 2. § 9.

Ἵλεως καταλῦσαι | Vide *lib.* 2. § 3. καταλῦσαι dixit, quod ἀναλῦσαι Paulus *ad Philippenſ. c.* 1. *v.* 23. Sed & Epictet. *diſſert. l.* 1. *c.* 9. Ὅταν ὁ θεὸς ἀπολύσῃ ὑμᾶς τῆς ὑπηρεσίας ταύτης, τότε ἀναλύεσθε πρὸς αὐτόν.

Εὐφημοῦσα | ità *l.* 2. § 3. εὐχάριστος. Epictet. *l.* 3. *c.* 26. πείθομαι, ἀκολουθῶ, ἐπευφημῶν τὸν ἡγεμόνα. Senec. *epiſt.* 30. *Jam verò ſi cui contigit, ut illum ſenectus leniter emitteret, non repentè avulſum vitæ, ſed minutatim ſubductum, næ ille gratias agere Diis omnibus debet, quòd ſatiatus ad requiem homini neceſſariam, laſſo gratam, perductus eſt.*

§ 49. Ὅμοιον εἶναι τῇ ἄκρᾳ | Similitudine eâdem uſus eſt Attius, & ex Attio, cùm Papirius Pætus *ad Ciceronem*, tum & Cicero ipſe ad *Pætum famil. lib.* 9. *ep.* 16. *Illam Attii ſimilitudinem non modo jam ad invidiam, ſed ad fortunam transferam: quàm exiſtimo levem & imbecillem, ab animo firmo & gravi, tanquam fluctum à ſaxo frangi oportere.* Seneca alias item adjecit, *de conſtant. ſap. c.* 3. *Quomodo quorundam lapidum inexpugnabilis ferro duritia eſt, nec ſecari adamas, aut cædi vel deteri poteſt, ſed incurrentia ultrò retundit: quemadmodum quædam non poſſunt igne conſumi, ſed flammâ circumfuſâ, rigorem ſuum habitúmque conſervant. quemadmodum projecti in altum ſcopuli mare frangunt, nec ipſi ulla ſævitiæ veſtigia, tot verberati ſeculis oſtentant: ità ſapientis animus ſolidus eſt, & id roboris collegit, ut tam tutus ſit ab injuria, quàm illa quæ retuli.* Idem *de vit. beat. c.* 27. Socratem ſic loquentem inducit: *Duritia ſilicis nulli magis, quàm ferientibus nota eſt; nec ulli magis intelligunt, quanta ſit virtus mea, quàm qui vires ejus laceſſendo ſentiunt. præbeo me, non aliter quàm rupes aliqua in vadoſo* (*undoſo*, Lipſius) *mari deſtituta, quam fluctus non deſinunt undecunque moti ſunt verberare; nec ideò aut loco eam movent, aut per tot ætates crebro incurſu ſuo conſumunt.* Euſtath. *ad Il.* β′. *v.* 396. Ἰστέον δὲ ὅτι ἔστι ποτὲ τὸν στερρὸν ἄνδρα καὶ κινδύνοις ἀπερίτρεπτον, τοιούτῳ παραβάλλειν σκοπέλῳ εἰκάσαι, ὃν οὔποτε κύματα λείπει.

Παντοίων ἀνέμων, ὅταν ἔνθα καὶ ἔνθα γένωνται.

Atque ità de Achivis Homer. *Il.* ο′. *v.* 618.

Ἴσχον γὰρ πυργηδὸν ἀρηρότες, ἠΰτε πέτρη
Ἠλίβατος, μεγάλη, πολιῆς ἁλὸς ἐγγὺς ἐοῦσα,
Ἥτε μένει λιγέων ἀνέμων λαιψηρὰ κέλευθα,
Κύματά τε τροφόεντα, τά τε προσερεύγεται αὐτήν·
Ὣς Δαναοὶ Τρῶας μένον ἔμπεδον, οὐδὲ φέβοντο.

De Latini conſtantia Maro *Æn. l.* 7.

Ille velut pelagi rupes immota reſiſtit:

(quem de Homero verſiculum uſurpavit Macrob. *Sat. l.* 6. *c.* 3.)

Ut pelagi rupes magno veniente fragore,
Quæ ſeſe multis circumlatrantibus undis
Mole tenet: ſcopuli nequicquam, & ſpumea circum
Saxa fremunt, laterique illiſa refunditur alga.

Et de Mezentii fortitudine *l.* 10.

Ille velut rupes, vaſtum quæ prodit in æquor,
Obvia ventorum furiis, expoſtáque ponto,
Vim cunctam atque minas perfert cælíque maríſque,
Ipſa immota manet. ——

Achelous apud Naſonem *Metamorph. l.* 9. *v.* 39.

Me mea defendit gravitas: fruſtráque petebar;
Haud ſecùs ac moles, quam magno murmure fluctus
Oppugnant, manet illa, ſuóque eſt pondere tuta.

De Andronico majore Nicephorus Gregoras *Hiſt. Rom. l.* 8. *c.* 10. Πολλὰ γὰρ τὰ πράγματα εἰληφὼς διαφέροντος κυκεῶνος, οἷος ἂν διαδεξάμενοι νεφέλας ὁμοίως ἐκ νότου ἀπαρκτίας, καὶ μικροῦ πάντων ἐθνῶν ἐφ' ἡμᾶς κινουμένων, οὕτω σφοδρῶς, ὥσπερ ὥς φασι κατακρημνίζας Νείλου μόνος αὐτὸς τὰς ἐμβολὰς εἰς ἑαυτὸν ἀναδεχόμενος, ἑστῶσι φρονήμασι, παραπλησίως πέτρᾳ, πολλῶν προσρηγνυμένων κυμάτων, ἀκυμάντως μένοντι, &c. Nicetas Chon. in *Manuel. l.* 2. *c.* 1. Ἀλλ' ἀνδρείαν ἐντυχὼν τῷ διοικουμένοις, ἀπεκρίθη, ὡς εἰ καὶ προβόλῳ περιτυχὼν ἀπηνεῖ. Idem in *Alex. Man. c.* 13. de Theodoſio Patriarcha; ὅτε γὰρ ἡ Ἀνδρονίκου μεγαλοψυχίας καὶ στομφασμὸς, οὐδ' ἡ τῶν αὐτοῦ λόγων ἐστωμύλεξε δύναμις

Digitized by Google

ἀνδάμως, οὐδ' αἱ ἀγριαὶ διεδέξαντο· ἀλλ' ἦν ἀπέραντος, ὡς ἐκεῖνος ὁ πρόβολος, περὶ ὃν ἀεὶ κῦμα ὀρθὸν ἵσταται, καὶ ἅλμη περιαφριζομένου· ὁ δὲ εἰς ἀρχὴν διαλύειν, καὶ μακρᾷ κλύδωνι τὴν ὀχλίαν διαλύεσθαι, ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἱστάμενος βάσεως. Et de Alemanno quodam milite, in *Faſc. l.* 2. *c.* 7. Γενναίως ἐπορεύετο, ἀτίνακτος κατὰ πρῶνα ἢ πρόβολόν τινα τοῖς τε βαρβαρικοῖς ἐκείνου ξυλλόγου βλήμασιν. De Roberto Comite Glocestrenſi Henrici primi filio Guilielm. Malmesbur. *hiſtor. novell. l.* 2. *Quamvis & Rex ipſe & cuncti principes, magno annisu ſatagerent, Comitem in ſua vota traducere,*

Ille, velut pelagi rupes immota, reſiſtens,

omnes eorum conatus, vel irritos fecit, vel rationabiliter compeſcuit. Gregor. Naz. *orat.* 27. Ὁ αὐτὸ δὲ ἑαυτὸ τιμᾷ τε καὶ περιέπον τὸ καλὸν, ἐπειδὴ τοῦ ἀρίστου ἐρᾷ, ὅσιον ἔχει καὶ τὴν περὶ αὐτὸ προθυμίαν, ὥστε θεῖόν τι πάσχειν, καὶ τὸ τοῦ θεοῦ δυνατὸν λαβεῖν, ἐγὼ δὲ ὁ αὐτός εἰμι, καὶ οὐκ ἀλλοιοῦμαι. οὐκοῦν μεταποιηθήσεται, οὐδὲ συμμεταπεσεῖται τοῖς καιροῖς καὶ τοῖς πράγμασιν, ἄλλοτε ἄλλος γινόμενος, καὶ πολλὰς μεταλαμβάνων χρόας, ὥσπερ τῶν πετρῶν οἱ πολύποδες, αἷς ἂν ὁμιλήσωσι· μένει δὲ ὁ αὐτὸς ἀεὶ, πάγιος ἐν οὐ παγίοις, καὶ ἐν στρεφομένοις ἄστροφος. πέτρα τις, οἶμαι, πρὸς ἐμβολὰς ἀνέμων τε καὶ κυμάτων, ὅτι σπασθείη, καὶ διαπαύσεις περὶ ἑαυτὸν τὰ προσπίπτοντα. Idémque *orat.* 28. procellam deſcribens: Ἡ μὲν θάλασσα ἀνέμων μεγάλων πνεόντων διηγείρετό τε καὶ ἐπορεύετο· τῶν δὲ κυμάτων τὰ μὲν πόρρωθεν ἀνιστάμενα καὶ κατὰ μικρὸν κορυφούμενα, εἶτ' ἐλαττούμενα πρὸς ταῖς ἀκταῖς ἐλύετο, τὰ δὲ ταῖς γείτοσι πέτραις προσπίπτοντα καὶ ἀποκρουόμενα, εἰς ἀχλὺν ἀφρώδη καὶ ψιλὴν ἐσκορπίζετο. ἔνθα χάλικες καὶ φυκία καὶ κήρυκες καὶ τῶν ὀστρέων τὰ ἐλαφρότατα ἐξεωθεῖτο καὶ ἀπεπτύετο· ἔστι δὲ καὶ περιεσύρετο πάλιν ἀναχωροῦντος τοῦ κύματος· αἱ δὲ ἦσαν ἄσειστοι καὶ ἀτίνακτοι, οὐδὲν γὰρ ἧττον ἢ διοχλοῦντος οὐδενὸς, πλὴν ὅσον τοῖς κύμασι. Mox ubi ſimiles in vita humana procellas emergentes narraverat; τῶν περιζωσμένων, inquit, οἱ μὲν ἐδόκουν μοι ὡς τὰ κουφότατα καὶ ἄπνοα παρασύρεσθαι, καὶ οὐδὲ μικρὸν ἀντέχειν πρὸς τὰς ἐμπτώσεις· οὐδὲ γὰρ εἶχον ἐν ἑαυτοῖς στερρότητα καὶ βάρος λογισμοῦ σώφρονος καὶ τοῖς προσπίπτουσιν ἀντιβαίνοντες. Οἱ δὲ τῇ πέτρᾳ τῆς πέτρας ἐκείνης ἄξιοι, ἐφ' ἧς βεβήκαμεν, καὶ ἣ λατρεύομεν, ὅσοι φιλοσόφῳ χρώμενοι λόγῳ, καὶ ὑπερβεβηκότες τὴν τῶν πολλῶν ταπεινότητα, πάντα φέρουσιν ἀσείστως καὶ ἀτινάκτως, καὶ διαγελῶσι μᾶλλον ἢ ἐλεοῦσι τοὺς σειομένους, τὸ μὲν ὑπὸ φιλοσοφίας, τὸ δὲ ὑπὸ φιλανθρωπίας. Joann. Chryſoſt. *in Matth. orat.* 82. Οὕτω καὶ ἡ νίκη λαμπροτέρα γίνεται, ὅταν πάσχοντες τῶν δρώντων περιγινώμεθα· ὃ καὶ μάλιστα ἰσχύος τεκμήριον. οὕτω καὶ αἱ θαλάττιαι πέτραι, τῷ παίεσθαι τὰ κύματα διαλύουσιν· οὕτω καὶ οἱ ἅγιοι πάντες ἀνεκηρύχθησαν, καὶ ἐστεφανώθησαν, καὶ λαμπρὰ τρόπαια ἔστησαν, τὴν ἀπράγμονα ταύτην νικῶντες νίκην. Inde proverbiale hemiſtichium;

——ὀχλεῖς μάτην με, κῦμ' ὅπως.

Cyprian. *epiſt.* 3. *Manere debet apud nos frater, fidei robur immobile; & ſtabilis atque inconcuſſa virtus, contra omnes incurſus atque impetus oblatrantium fluctuum, velut petra objacentis fortitudine ac mole, debet obſiſtere.* Huic aliam addere licet imaginem, haud minùs elegantem, ex Euripidis Antigone, exhibente Stobæo *tom.* 2. *tit.* 126.

Τίς γὰρ πετραῖον σκόπελον οὐτάζων δορὶ,
Ὀδύναισι δώσει;
Molem quis autem ſaxeam haſtâ verberans,
Citat dolorem?

Cui non abſimile Plautinum illud *Curcul.* 3. 12.

Noli, amabo, verberare lapidem, ne perdas manum.

ſcil. ſaxum qui cædit, nec illud lædit, & noxam parit ſibi.

Συμβῆναι μὲν γὰρ τὸ τοιοῦτον παντὶ ἐδύνατο] Geminum planè huic Antiphanis illud apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 108.

Τὸ μὲν ἀτυχεῖν, πάντας εἶναι μοι δοκεῖ·
Ἀνδρὸς δὲ, τὰς ἀτυχίας ὀρθῶς φέρειν.
Namque eſſe infortunatum cuivis puto:
Adverſa rectè tolerare, id verò viri. Grot.
Ἐνταῦθα γὰρ ἀνὴρ ἀνδρὸς οὐ διαφέρει,
Ἐν τῷ τὸ, τὸ κακὸν εὖ φέρειν, καὶ τὰγαθόν.
Hoc enim alio alius præſtat, quòd conſtantius
Bonam malámque didicit fortunam pati. Grot.

Philemon. *ibid.*

Ἂν γνῷς τί ἐστ' ἄνθρωπος, εὐδαίμων ἔσῃ.
Τέθνηκέ τις· μὴ δεινὸν ἔστω τοῦτό σοι.
Κεκύηκέ τις, οὐ κεκύηκέ τις· ἠτύχηκέ τις·
Γελᾷ τις· οἰμώζει τις· ἡ φύσις φέρει
Ἅπαντα ταῦτα. φεῦγε τὰς λύπας μόνον.
Si noveris homo quid ſit, jam felix eris.
Interiit aliquis: ne ſit cordolium tibi.
Hæc peperit, hæc non peperit: eſt alius miſer:
Hic luſit: ille plorat: hæc fert omnia
Natura ſecum: tu tantum luctu abſtine. Grot.

Τοῦτο εὐτύχημα] — λέγω γὰρ καὶ τὰ δυσφορα εὐτύχοι

Κατ' ὀρθὸν ἐξιόντα, πάντ' ἂν εὐτυχεῖν.

Ille apud Suidam, & Stobæum.

——*quippe cuncta, quamvis triſtia,*
Rectè expedita, ritè fauſta dixerim.

Itaque Philemon:

Ἄνθρωπος οὐ δύναται ἐξευρεῖν οὐδὲ εἷς,
Ὧ μὴ κακόν τι γέγονεν ἢ γενήσεται.
Ὁ ποιῶν δ' ἐλάχιστον τὸ γινόμενον,
Ἀμφότερα ἔστιν, εὐτυχεῖ τε καὶ φρονεῖ.
Nullum invenire eſt uſpiam mortalium,
Mala qui non ſit ſenſurus, aut jam ſenſerit.
At qui quod fert fortuna, quam minimi facit,
Utrumque, & ſapiens hic & fortunatus eſt.

Ὃ οὐκ ἔστιν ἀποτεύγμα] ἀποτεύγμα, *fruſtratio*

Digitized by Google

aberratio ubi quis à fine ſcopóque ſibi propoſito excidit, eúmq; neutiquam aſſequitur. hoc itaq; loco naturæ humanæ ἀπότευγμα dicitur, quod ità eidem adverſatur, ut impediat quo minùs finem ſibi propoſitum aſſequatur. at hoc in natura humana, inquit, nihil externum ſuâ vi poteſt efficere. neq; eſt itaq; iſtiuſmodi aliquid pro infortunio hominis habendum. Hoc eodem argumento (uti refert Plut. *de tranquil.*) Metrocli Cynico occluſit os Stilpo Megarenſis: potuítque eo Marcus etiam hîc reſpexiſſe. Quum enim Metrocles illi filiæ ſuæ impudicitiam exprobraret, Ἐμὸν ἦν, inquit ille, ἁμάρτημα τοῦτο ἢ ἐκείνης; & reſpondente Metrocle, ἐκείνης μὲν ἁμάρτημα, σὸν δὲ ἀτύχημα· regeſſit ille: Πῶς λέγεις; οὐχὶ ἁμαρτήματα καὶ διαπτώματά ἐστι; τὰ δὲ διαπτώματα, οὐχ ὧν διαπτώματα, καὶ ἀποτεύγματα; τὰ δὲ ἀποτεύγματα οὐχ, ὧν ἀποτεύγματα, ἀτυχήματα; Ità, inquit Plut. πρᾴῳ λόγῳ καὶ φιλοσόφῳ κενὸν ἀπέδειξεν ὑλαγμα τὴν τοῦ Κυνικοῦ βλασφημίαν. Refert & Laert. *lib.* 2. idem objicienti cuidam, dicentíque, ὡς καταισχύνει αὐτόν· reſpondiſſe, οὐ μᾶλλον, ἢ ἐγὼ ταύτην κοσμῶ. *Non magis eſt illa mihi probro, quàm ego illi ſum ornamento.* Atque ſenſus verborum Marci iſte cum ſequentibus conſpirat optimè, quibus interrogat an caſus iſtiuſmodi prohibere quenquam poſſint, quo minùs juſtus, magnanimus, reliquarúmque virtutum cultor exiſtat. Poſſunt tamen & aliâ ratione intelligi, ut *aberrationes* ſive *fruſtrationes*, ἀποτεύγματα naturæ humanæ, negentur eſſe hujuſmodi contingentia, quia præter naturam humanam ejuſdémque rationem neutiquam contingant. Vide *ſupr.* § 33.

Τί οὖν τὸ βούλημα μεμάθηκας | Oratio defecta videtur. Itaque Xyl. vertere neglexit. forſan ſic diſtinguendum. Τί οὖν τὸ βούλημα; μεμάθηκας. *quidnam eſt igitur quod vult natura? didiciſti* jam pridem; ipſe ſatis nôſti. quid id autem ſit, in ſequentibus indicat; ſed & *l.* 5. § 1. Epictet. Enchir. *c.* 32. Τὸ βούλημα τῆς φύσεως καταμαθεῖν ἔστιν, ἐξ ὧν οὐ διαφερόμεθα πρὸς ἀλλήλους. Et *differt. l.* 1. *c.* 17. τί οὖν θαυμαστόν ἐστι; νοῆσαι τὸ βούλημα τῆς φύσεως. Alex. Aphrodiſ. *de beatit.* τὸ κατὰ φύσιν, τὸ κατὰ τὸ βούλημα τῆς φύσεως λέγεται.

Ἀπερίσπαστον | Vide *ad l.* 3. § 9.

Ἀδιάψευστον | Sic *l.* 2. § 17. μηδὲν ποιοῦντα διαψευδόμενος, καὶ μεθ᾽ ὑποκρίσεως, *ut nihil ficti ſimulatique ſubſit*: & *ſupr.* § 33. λόγος οὗτος πάντῃ ἀδιάψευστος. *Sermo mendacio omni immunis.* Iſtic autem, τὸ ἀδιάψευστον, vel agendi, vel patiendi ſignificatum habere poſſit: prout & *l.* 1. § 15. τὸ ἀψευδές. Utrovis ſumpſeris, ad Stoicam diſciplinam ſpectat. Siquidem illi, ut Laërt. *l.* 7. in *Zenon.* aiebant, μὴ δοξάζειν τὸν σοφόν, τουτέστι ψεύδει συγκατατίθεσθαι μηδενί. Explicatiùs Stob. *tom.* 1. *lib.* 2. *tit.* 4. § 8. Λέγουσι δὲ μὴ ψεύδεσθαι τὸν σοφόν, ἀλλ᾽ ἐν πᾶσιν ἀληθεύειν. οὐ γὰρ ἐν τῷ λέγειν τι ψεῦδος τὸ ψεύδεσθαι ὑπάρχειν, ἀλλ᾽ ἐν τῷ διαψευστῶς τὸ ψεῦδος λέγειν, καὶ ἐπὶ ἀπάτῃ τῶν πλησίον. τῷ μέν τοι ψεύδει ποτὲ συγχρήσεσθαι νομίζουσιν αὐτὸν κατὰ πολλοὺς τρόπους ἄνευ συγκαταθέσεως· καὶ γὰρ κατὰ στρατηγίαν τῶν ἀντιπάλων, καὶ κατὰ τὴν τοῦ συμφέροντος προόρασιν, καὶ κατ᾽ ἄλλας οἰκονομίας τοῦ βίου πολλάς. ψεῦδος δ᾽ ὑπολαμβάνειν οὐδέποτέ φασι τὸν σοφόν. οὐδέποτε γὰρ παρίσταται ἀκαταλήπτῳ τινι συγκατατίθεσθαι, διὰ τὸ μηδὲ δοξάζειν αὐτόν, μηδ᾽ ἀγνοεῖν μηδέν. Et *ibid.* οὔτε ἐξαπατᾶται, οὔτε ἐξαπατᾷ ἄλλον, οὔτε διαψεύδεται, οὔτε ἀγνοεῖ, οὔτε λανθάνει [αὐτόν τι, *ſive* τι αὐτόν,] ἑαυτόν, οὔτε καθόλου ψεῦδος ὑπολαμβάνει. Verùm hoc eſt Dei ſolius, qui verè ἀψευδὴς ſolus, ut Paulus *ad Tit. c.* 1. *v.* 1. cæterùm ut idem *ad Rom. c.* 3. *v.* 4. πᾶς ἄνθρωπος ψεύστης. etiam Stoicorum ſapientiſſimus.

Ἃ συμπαρέντων | leg. forſan, ἂν συμπαρέντων, *quæ ſi aſſuerint.*

Ἡ φύσις ἡ τοῦ ἀνθρώπου ἀπέχει τὰ ἴδια | Ità *l.* 9. § 42. ἀπέχει τὸ ἴδιον. Et *lib.* 11. § 1. Ἐγὼ ἀπέχω τὰ ἐμά phraſis emphatica, quâ non tantum ſuum quod eſt aſſecutus quiſpiam indicatur, ſed ità id omne quod ſuum ducit, plenum & integrum aſſecutus, ut in eo planè acquieſcat, nec quicquam ampliùs requirat, utpote quum illud ſibi ſufficere exiſtimet. Ità Matth. *c.* 6. *v.* 25. ἀπέχουσι τὸν μισθὸν αὐτῶν. & Luc. *c.* 6. *v.* 24. ἀπέχετε τὴν παράκλησιν ὑμῶν. interpretatur Theophylact. πᾶν ἀπελάβον. *totam mercedem ſuam acceperunt; totam habent. totam conſolationem veſtram accepiſtis*; totam habetis. ut quòd ampliùs ſperent expecténtve, ſive præmii ſive ſolatii, aut illi aut iſti, nihil prorſus ſit reliquum. & apud Marc. *c.* 14. *v.* 41. Ἀπέχει, Sufficit. quam verſionem firmant Henr. Stephan. & Theod Beza, adducto Anacreontico illo; Ἀπέχει· βλέπω γὰρ αὐτήν. *Sat eſt, ſufficit: ipſam enim video*, cui adjungit & Dunæus noſter ex Sept. verſione, *Num. c.* 16. *v.* 3. ἐχέτω ὑμῖν. quod mox *v.* 7. ἱκανούσθω ὑμῖν. *Sufficiat vobis.* Synel. *calvit.* Τούτοις (τοῖς ζωγράφοις) ἄν τις ἐκδῷ μοιχὸν ἢ κίναιδον ἐν πίνακι γράψαι, κομήτην ἀπολαβὼν, ἀπέχει τοὐπίταγμα. *habet totum id quod injunctum eſt; nihil ampliùs requirit.* Cui libens ſubjunxerim illud ejuſdem de militia rapaci, ex *orat. de regn.* Ὅστις ἂν ἐμοῦ τὸν μὲν ἀλλόφυλον ἐχθρὸν ἀπερύκῃ, αὐτὸς δὲ οὐ τὰ μέτρια μοι χρῆται, οὗτος οὐδὲν μοι δοκεῖ διαφέρειν κυνὸς, ὃ δι᾽ αὐτὸ τοῦτο τοὺς λύκους ὡς πορρωτάτω διώκοντος, ἵνα αὐτὸς ἐπὶ σχολῆς κεχαρίζῃ τὴν ποίμνην, δέον ἀπέχειν τῆς φυλακῆς τὸν μισθὸν τοῦ γάλακτος ἐμφορούμενον. ubi ἀπέχειν τὸν μισθὸν idem eſt, quod Lucæ Evangeliſtæ *c.* 3. *v.* 14. in Jo. Baptiſtæ reſponſo ἀρκεῖσθε τοῖς ὀψωνίοις. His adjicere licebit, & illud Plutarchi in *Solone* (quod Scultet. quoque advertit *exercit. Evang. l.* 2. *c.* 30.) ὁ γὰρ ἐν γάμῳ παρεγγυῶν τὸ κῆδος, οὐ τίκνων ἕνεκα, δῆλός ἐστιν, ἀλλ᾽

ᾄδοντες

ἀδοντῆς, ἀγόμδμ@ γυναῖκα· τὸν δὲ μισθὸν ἀπέχει, ἢ μαρρησίαν αὐτοῦ ωρὸς τοὺς φρονιμῖς ἐκ ἀπολάλεσι, ὡς αὐτὸ τὸ γένος πεποίηκεν ὄνειδος. Et Athanaſii (ſi is autor eſt) illud *in ſerm. de ſemente.* ubi illos exagitat, qui quò nobili alicui viro ſe concilient, templum adeunt, ibiq; conſpicandos ſe præbent. τρέχοντες εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἵνα ἀνθρώποις δόξωσι τὸ σπουδαῖον. ἐξῆλθεν ὁ ἐπίσημ@, συνεξῆλθεν ὁ ὑποκριτής. ἢ ἀπέχει τὸν μισθὸν δι' ἀνθρώπων ἦλθεν, ἀνθρώπων ἤρεσε. ὅθεν διὰ τὸ ἰδεῖν ἔλαβεν· ἐ γὰρ ἐκείνῳ ἔδειξε τὴν διάνοιαν. Nec prætoriri digna hic Dunæi noſtri ſubtilitas, qui ad Apoſtoli illud *ad Philip. c. 4. v.* 18. ἀπέχω πάντα, ἢ περισσεύω, πεπλήρωμαι· Hæc tria inquit; prorſus idem declarant: nam ἀπέχω πάντα, non eſt, *accepi omnia quæ miſiſtis:* eſſet enim ταυτολογία quod ſubjungitur, δεξάμεν@ παρ' Ἐπαφροδίτε τὰ παρ' ὑμῶν· ſed ſignificat his verbis ſibi abundè ſatisfactum eſſe. *Habeo*, inquit, jam *omnia* quæ velim, nihil amplius deſidero, ſatis ſuperq; eſt. ita Pindarus *Iſthm.* ε. In his, inquit, duobus eſt ſumma felicitas, εἴ τις εὖ πάσχων, λόγον ἐσθλὸν ἀκούει. Hæc ſi habes, μὴ μάτευε Ζεὺς γενέσθαι, πάντ' ἔχεις. hoc eſt quod Paulus ἀπέχεις.

Οὐχ ὅτι τοῦτο ἀπέχεται, ἀλλὰ τὸ φέρειν αὐτὸ γενναίως, οὐκ ἔχεται] Transponendum opinor, legendúmque. ὅτι ἐ τοῦτο, ſive ὅτι οὐχὶ τ. &c. Vide *ſupra ad* § 1. & *ad l. 7.* § 58. Epictet. *diſſert. l.* 2. *c.* 10. ἐ γὰρ θάνατ@, ἢ πόν@ φοβερὸν (ἢ ἢ πονηρόν) ἀλλὰ τὸ φοβεῖσθαι πόνον ἢ θάνατον. laudatur itaque, qui dixit,

Οὐ κατθανεῖν γὰρ δεινὸν, ἀλλ' αἰσχρῶς θανεῖν.
Neque enim eſt mori miſerum, ſed turpiter mori.

ſive ut Gnomologus extulit,

Τὸ γὰρ θανεῖν ἐκ αἰσχρὸν, ἀλλ' αἰσχρῶς θανεῖν.
Mors ipſa non eſt fœda, ſed fœdè mori.

Tacitus Stoicorum placita tangens, *annal. l.* 6. *Neque mala vel bona, quæ vulgus putet. multos qui conflictari adverſis videantur, beatos; ac pleroſque, quanquam magnas per opes, miſerrimos; ſi illi gravem fortunam conſtanter tolerent; hi proſperâ inconſultè utantur.* Bias apud Laërt. *l.* 1. Ἀτυχὴς ἐστὶ, τὸν ἀτυχίαν μὴ φέροντα. Senec. *Herc. fur.* 2. 2.

L. *Quemcunque miſerum videris, hominem ſcias.*
A. *Quemcunque fortem videris, miſerum neges.*

Vide Senecam Philoſophum iſtud fuſiſſimè diſputantem, *epiſt.* 66. & *ep.* 67.

§ 50. Ἰδιωτικὸν] non ἴδιον, ut *ſupr.* § 8. ſed κοινότερον, ut *l.* 2. § 50. argumentum *vulgare*, non Stoicorum *peculiare*, qui altiora ſpirant, & validioribus firmamentis adverſùs vitæ hujuſce cupidinem incedunt muniti. itaque ἄτεχνον ἢ ἰδιωτικὸν conjunxit Hermog. *de invent. l.* 2. *c.* 1.

Τῶν γλίσχρως ἐνδιατριψάντων τῷ ζῆν] γλίσχρως ἐνδιατρίβειν τῷ ζῆν. non eſt ſimpliciter, quod Xylander autumat, *diu vivere*, ſive *vitam in longiſſimum tempus extrahere*; ſed *vitæ quaſi pertinaciter inhærere*, & ægrè gravatimq; ab ea divelli. hoc enim τὸ γλίσχρως illud deſignat. Apud Suidam autor innominatus: Ἀλλ' ἐγὼ τις ἄρα δυσαπάλλακτ@ ἦν ὑπὸ τῶν τοιούτων, ἢ γλίσχρως ἔτι εἰχόμην τῆς αὐτῆς ἀληθείας, ἅτε ὡς ἀληθοῦς ὄναρ ἀκηκοώς. Eſt enim τὸ γλίσχρον, quod & Xylander ipſe nos monet, ipſúmque ſignificatûs hujus τοῦ γλίσχρως monere poterat, *lentum, tenáxque*; idque τῆς γλίας τρόπον, *glutinis inſtar*; unde forſan & vocabulum iſtud ortum habuerit. itaque τὸ γλίσχρον ἢ κολλῶδες, tanquam συνώνυμα copulantur, ab Ariſtot. *problem. l.* 2. *q.* 22. & γλισχρεύεσθαι, *cuncłari*, vel potiùs *lentum & tenacem eſſe.* Sunt itaque οἱ γλίσχρως ἐνδιατρίβοντες τῷ ζῆν, οἱ γλιχόμενοι τοῦ ζῆν, ut Ariſtot. loquitur *politic. l.* 3. *c.* 4. Δῆλον δ', ὡς καρτεροῦσι πολλὴν κακοπάθειαν οἱ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων, γλιχόμενοι τοῦ ζῆν· ὡς ἐνούσης τινὸς εὐημερίας ἐν αὐτῷ ἢ γλυκύτητ@. quod ille γλίχεσθαι; Plato γλίσχρως ἐπιθυμεῖν dixerat in *Critone*: Ὅτι δὲ γέρων ἀνὴρ μικροῦ χρόνε τῷ βίῳ λοιποῦ ὄντ@, ὡς τὸ εἰκὸς, ἐτόλμησας ὕτω γλίσχρως ἐπιθυμεῖν τοῦ ζῆν, νόμους τοὺς μεγίστους παραβὰς ὐδεὶς ὃς ἐρεῖ; Affectum autem, quem noſter hic notat, graphicè depinxiſſe videtur Plut. in lib. *de tranquill.* his verbis: Τὸν μὲν γὰρ ἀνόητον ὁ τοῦ θανάτου φόβ@, ὐχ ὁ τοῦ ζῆν πόθος, ἐκκρεμάννυσθαι τοῦ σώματος ποιεῖ περιπλεκόμενον, ὥσπερ τὸν Ὀδυσσέα τῷ ἐρινεῷ, δεδιότα τὴν χάρυβδιν ὑποκειμένην,

Ἔνθ' ὔτε μίμνειν ἄνεμος, ὔτ' ἐκπλεῖν ἐᾷ,
ἢ πρὸς ταῦτα δυσαρέστως, ἢ πρὸς ἐκεῖνα δειλῶς ἔχοντα.

De Ulyſſe quod refert, habetur *Odyſſ.* μ. *v.* 432. Senarius eſt ex Æſchyli *Philoctete*, proverbii vicem adeptus, quod ex Diogeniano diſcimus; & ab Ariſtæneto *l.* 1. *ep.* 27. uſurpatus: in quo τὸ ἐκπλεῖν eſt à Grotii manu in *excerptis*, cùm vulgò πλεῖν tantùm legatur. Sin Plutarchi illa minùs placent, quia mortis formidini magis quàm vitæ cupidini affectum illum tribuit, Antiphanes advocetur, cujus è *Geminis* iſta apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 122. loguntur:

—— ὐδεὶς πώποτε,
Ὦ δέσποτ', ἀπέθαν', ἀποθανεῖν πρόθυμ@ ὤν.
Τὲς γλισχρομένους δὲ ζῆν καθέλκει τῶ σκέλους
Ἄκοντας ὁ Χάρων.——

—— *nemo unquam here,*
Moriendo alacrem vitæ impoſuit terminum:
Sed avidos vitæ pedibus Orcus detrahit
Reſtantes fruſtra.——

Vel Lucianus, qui in *Cataplo*, de tyranno quodam: Ἀποσπώμεν@ ἤχθετο· ὐ γὰρ οἶδ' ὅπως, καθάπερ ἰξῷ τινι προσίσχεται τοῖς τοιέτοις ἡ ψυχὴ, ἢ ὐκ ἐθέλει ἀπαλλάττεσθαι ῥᾳδίως, ἅτε αὐτοῖς πάλαι προσπεπηγυῖα. μᾶλλον δὲ ὥσπερ ἄρρηκτός τις δεσμὸς ἐστὶν, ᾧ δεδέσθαι ξυμβέβηκεν αὐτούς. quem & ampliùs ibidem viſe ſis. Spectat horſum & quod in Evangelio Luc. *c.* 12. *v.* 20. de locuplete illo dicitur, qui

opinione ſuâ ſpéq; inani vitæ ſpatium ſibi ad annos plures protelaverat, Ἄφρον, ταύτῃ τῇ νυκτὶ τὴν ψυχήν σε ἀπαιτῦσιν ἀπὸ σῦ. *Amens homo; nocte hac ipſâ repetent a te animam tuam.* Siquidem, ut Caſaub. *ad Theophr. charact. c.* 11. αἰτεῖν eſt *poſcere à volente*; ἀπαιτεῖν, *à nolente.* Andocides περὶ καθόδυ (an περὶ ἀδείας, ut ex Harpocrat. vult G. Canter. *nov. lect. l.* 8. *c.* 4.) Ταῦθ᾽ ὑμᾶς, εἰ μὲν βέλεσθε, αἰτῶ· εἰ δὲ μὴ βέλεσθε, ἀπαιτῶ. De utriſque Seneca *epiſt.* 4. *Vitam multi ſic complectuntur & tenent, quomodo qui à torrente rapiuntur ſpinas & aſpera. plerique inter mortis metum & vitæ tormenta miſeri fluctuant; & vivere nolunt, & mori neſciunt.* De his Epictetus, Θαυμαστοὶ ἄνθρωποι, μήτε ζῇν θέλοντες, μήτε ἀποθνήσκειν. Cui non diſpar illud apud Cyprianum *de mortalit.* à ſatellite cœleſti non ſine indignatione inſigni infremendo emiſſum, *Pati timetis, exire non vultis: quid faciam vobis*; Hos itaq; hiſque ſimiles notat Marcus, vitæ nimio plùs avidos καὶ φιλοψυχῦντας, ideoq; omnibus modis mediiſq; ſatagentes, quo eam quàm diutiſſimè protelare poſſint, quò ſpectant & Euripidis verſiculi, quos *l.* 7. § 51. ſed mutilos Marcus exhibet. Vide *ad l.* 10. § 8.

Τί ἐν αὐτοῖς πλέον ἢ τοῖς ἀώροις; | In eadem planè conditione ſunt, inquit, iſti vitæ tantoperè cupidi, etiamſi id quod tam enixè expetunt, fuerint aſſecuti, ut ad annos numeroſos ſpiritum prorogârint, quâ illi ipſi, qui immaturo fato defunguntur. quare? primùm, quia nihil intereſt citiùs an ſeriùs è vita migraveris, cùm aliquando migrandum ſit: cùm intervalli illius quod ab ortu ad obitum pertingit diſtantia, quæcunq; ea tandem fuerit, ad æternitatis utrobiq; adjacentia ſpatia rationem nullam obtineat. deinde, quia etiamſi quàm diutiſſimè vixerint, tamen *uvæ acerbæ inſtar*, ut Eliphaz *Job. c.* 15. *v.* 33. aut *pomi immaturi, vitæ* quaſi *avelluntur*: ut Senec. *epiſt.* 30. non *tanquam exeant de vita*, ſed *tanquam extrahantur.* Idem *de brev. vit. c.* 11. Cicer. *de ſenect. Quaſi poma ex arboribus, ſi cruda ſunt, vi avelluntur; ſi matura & cocta, decidunt: ſic vitam adoleſcentibus vis aufert, ſenibus maturitas.* Verùm vitæ cupido immoderata iſtos pariter ſe habere facit, ſenes an juvenes defungantur: quos itaque ridens Luciani Diogenes; Τί ἂν ἔτι τις ἔτι λέγοι περὶ τῶν νέων, ὁπότε οἱ τηλικῦτοι φιλόζωοί εἰσιν, ὓς ἐχρῆν διώκειν τὸν θάνατον, ὡς τῶν ἐν τῷ γήρᾳ κακῶν φάρμακον; denìq; quia mors eodem in ſtatu utrumq. conſtituet. καὶ γὰρ ὁ ἐσχατογήρως ἀποθανὼν ἐς ἴσον καταστήσεται τῷ ἀώρῳ *l.* 9. § 33.

Καδικιανὸς | Corruptum credo nomen iſtud: forſan Καικιλιανὸς, *Cæcilianus*, vel Καπιδιανὸς *Capidianus* fuerit. Καπίδιος, καὶ Καπιδιανὸς, ὀνόματα κύρια, Suid. Quanquam longævus utrovis nomine nullus occurrit: Occurrit à priore illo parum deflexo, Καικίλιος Καλακτῖνος, uti Suidas habet, Καλακτῖνος, ut Caſaubonus *ad Athen. l.* 6. *c.* 21. in hoc cenſu meritò collocandus, ſi (quod Suidas refert) ἐπὶ τῦ Σεβαστῦ Καίσαρος, καὶ ἕως Ἀδριανῦ, *ſub Auguſto Cæſare & ad Adrianum uſque* Cæcilius iſte Siculus rhetor Romæ ſophiſticen an rhetoricen profeſſus eſt: cùm inter utriuſq; horum imperium ſeculum ſolidum intercedat.

Φάβιος | Inter μακροβίυς *Q. Fabium Maximum* commemorat Plinius *nat. hiſt. l.* 7. *c.* 48. quem 63 *annis Augurem fuiſſe* refert. Val. Max. *l.* 8. *c.* 13. *Q. Fabius Maximus duobus & ſexaginta annis auguratûs ſacerdotium ſuſtinuit, robuſtâ jam ætate id adeptus: quæ utraque tempora, ſi in unum conferantur, facilè ſeculi modum expleverint,* Et Livius *hiſt. lib.* 30. *Eodem anno Q. Fabius Maximus moritur, exactæ ætatis; ſiquidem verum eſt augurem duos & ſexaginta annos fuiſſe, quod quidam auctores ſunt.* Ità Livius ac Maximus, Plinio minus uno anno adſcribunt.

Οἱ πολλὺς ἐξκομίσαντες, εἶτα ἐξκομισθέντες | Ità *ſupr.* § 48. ὁ τῦτον κηδεύσας, εἶτα ἐξετέθη.

Ὅλον μικρόν ἐστι τὸ διάστημα | μακρὸν, Lugd. ab exemplari, an à typothetæ lapſu, incertum iſtud opinor. Vide *ſuprà* § 15. & 47. & 48. Senec. *epiſt.* 49. *Non poſſunt longa intervalla eſſe in ea re, quæ tota brevis eſt.*

Καὶ τῦτο δι᾽ ὅσων | Cicero ad Lucceium, *famil. l.* 5. *epiſt.* 15. *In longa vita nihil eſt niſi propagatio miſerrimi temporis.* Cæcilius *Plocio* (indè enim eſſe docet Nonius in *advenire*) à Cicerone in *Catone* relatus,

Diu vivendo multa, quæ non vis, vides.

Itaq; Auguſtin. *de tempore* (uti vocant) *Serm.* 113. *Quid eſt diu vivere, niſi diu torqueri?* Illúdq; poetæ neſcio cujus pro oraculo habet Seneca *de brev. vit. c.* 2.

Exigua pars eſt vitæ, quam nos vivimus.
Cæterum omne ſpatium non vita, ſed tempus, eſt.

Idémque *epiſt.* 49. *Poteſt fieri, imò ſæpe fit, ut qui diu vixerit, parum vixerit.* & *epiſt.* 99. *Ex hoc tam exiguè temporis ſpatio, quod ætatem vocamus humanam, quantum lacrymæ, quantum ſollicitudines occupant? quantum mors, antequam veniat, optata? quantum valetudo? quantum timor? quantum teneri, aut rudes, aut inutiles anni? dimidium ex hoc edormitur. adjice labores, luctus, pericula, & intelliges etiam in longiſſima vita minimum eſſe quòd vivitur.* Martial. *lib.* 6. *epigr.* 70.

At noſtri bene computentur anni,
Et quantum tetricæ tulere febres,
Aut languor gravis, aut mali dolores,
A vita meliore ſeparetur;
Infantes ſumus, & ſenes videmur.

Senec. *epiſt.* proximè citatâ: *Hoc quod inter primum diem & ultimum jacet, ſi moleſtias æſtimas, etiam puero longum: ſi velocitatem, etiam ſeni anguſtum.*

Luci-

Digitized by Google

Lucianus, Pueri quinquennis epitaphio, *Antholog. l.* 3. *c.* 9.

Ἀλλά με μὴ κλαίοις· καὶ γὰρ βιότοιο μετέσχον
Παῦρα, καὶ παύρων τῶν βιότοιο κακῶν.
Nemo tamen me flere velit; quia tempora vitæ ut
Pauca tuli, vitæ ſic mala pauca tuli.

Euripid. *Alceſtid.*

Ὁ βίος ἀληθῶς, οὐ βίος, ἀλλὰ ξυμφορά.
Haud vita verè eſt vita, calamitas mera eſt:

Idémque apud Plut. *ad Apollon.* reſtituente Grotio;

Ὁ βίος γὰρ ὄνομ' ἔχει, πόνος δ' ἔργῳ πέλει.
Vita hæc vocatur vita, reverà eſt labor.

& Menand. *Citthariſt.* apud Plut. *de tranq.* Laërt. *l.* 7. in *Zenon.* & Stob. *tom.* 2. *tit.* 98.

Ἆρ' ἐστὶ συγγενές τι λύπη καὶ βίος;
Τρυφερῷ βίῳ σύνεστιν· ἐνδόξῳ βίῳ
Πάρεστιν· ἀπόρῳ συγκαταγηράσκει βίῳ.
Res ſunt cognata, vita & anxietudines.
Vitam ſequuntur mollem; vitæ fulgida
Non abſunt; vitæ conſeneſcunt pauperi.

Plinius denique *l.* 7. *c.* 50. *Incertum ac fragile nimirum eſt hoc munus naturæ, quicquid datur nobis: malignum verò & breve etiam in iis, quibus largiſſimè contingit, univerſum utique ævi tempus intuentibus. quid quod æſtimatione nocturnæ quietis, dimidio quiſque ſpatio vitæ ſuæ vivit? pars æqua morti ſimilis exigitur, aut pœnæ, niſi contingit quies. nec reputantur infantiæ anni, qui ſenſu carent, non ſenecta in pœnam vivacis. tot periculorum genera, tot morbi, tot metus, tot curæ, toties invocata mors, ut nullum frequentius ſit votum. Natura verò nihil hominibus brevitate vitæ præſtitit melius.*

Καὶ μεθ' οἵων | Vide *l.* 5. § 10. & *l.* 9. § 3. & *l.* 10. § 36. & adde piorum querimonias illas *Pſal.* 120. *v.* 5, 6. & *Pſal.* 55. *v.* 6, 7. & *Pſal.* 57. *v.* 4. & *Jerem. c.* 9. *v.* 2, 3.

Ἐξαντλούμενον | A ſentina navis, quæ moleſtiæ multum exhibere ſolet exhauriendâ tractum, & eleganter hic poſitum, ad vitam moleſtiis laboribúſque creberrimis infeſtam deſignandam. Pari modo τὸ ἀντλεῖν καὶ ἐξαντλεῖν uſurpatum alibi deprehendas. Æſchyl. *Prometh.*

Ἐγὼ δὲ τὴν παροῦσαν ἀντλήσω τύχην.

Idémque *feriis.*

Τὰ μὲν γὰρ ἄλλα πλημμύροις ἤντλουν κακά.

Euripid. *Creſphont.*

——— ἄλλας μυρίας
Τὸν αὐτὸν ἐξήντλησα, ὡς ἐγὼ, βίον.

Et in *Cyclope:*

Παπαῖ. τὸν αὐτὸν δαίμον' ἐξαντλεῖς ἐμοί.

Marinus in *Proculo c.* 3. Διέτριβε δὲ ἰσχὺς σωματική, ἀπαθὴς μὲν ὑπὸ χειμώνων καὶ καυμάτων, ἄτρεπτος δὲ καὶ ὑπὸ τῆς μοχθηρᾶς καὶ ἠμελημένης διαίτης, καὶ πόνων ἐκείνων, οὓς νύκτωρ τε καὶ μεθ' ἡμέραν ἐξήντλει. quem locum fruſtra ſollicitat Heraldus in *Iambl. c.* 4. Vide *ad l.* 3. § 4. νύκτωρ τε καὶ μεθ' ἡμέραν. Plaut. *Amphitr.* (ſi Plauti ſaltem ea ſint) *Act.* 4. *Sc.* 4. *v.* 20. & Nonius Attio tribuit.

Fata iſtac me premunt, pertolerarem vim tantam cladéſque
Exantlarem impatibiles.———

Lucil. *Sat. l.* 30. apud Nonium;

Quantas quoque modo ærumnas, quantóſque labores
Exanclâris.———

Ennius *Andromach.*

Quantis cùm ærumnis illum exanclavi diem?

Cicero *de divinat. l.* 2. § 64.

Tot nos ad Troiam belli exantlabimus annos.

Et apud eundem *Tuſcul. l.* 2. § 20. Attius *Trachin.*

O multa dictu gravia, perpeſſu aſpera,
Quæ corpore exanclavi, atque animo pertuli!

Exanclare, ſive *exantlare*; utrovis enim modo ſcribas, circum haud interduis; idem eſt quod Græcis τὸ ἐξαντλεῖν, ut rectè Stephanus monuit: nec opus fuit, ut hâc rejectâ, aliam ei originem darent Turneb. *adverſ. lib.* 3. *c.* 10. & Camerar. *problem. cent.* 5. *q.* 5.

Μὴ οὖν ὡς πρᾶγμα | Oratio elliptica; forſan mutilata. *Ne igitur mortem pro re difficili accipe:* Xyl. & ſic *l.* 5. § 29. τί αὐτὸ πρᾶγμα δοκεῖς; malim tamen, *Ne igitur vitam diuturniorem, tanquam rem alicujus pretii aut momenti, habeas, aut enixius expetas.* ut *ſuprà* § 46. & *l.* 12. § 32. μηδὲν μέγα. —*quid quaſi magnum*, inquit ille apud Perſium *Sat.* 5.

Nempe diem donas?

quid itidem tu quaſi magnum quid poſcis, aut optas? Vide Senecam *infrà.* & *l.* 6. § 9. Ità Stoicus quidam Tullio Marcellino, (referente Senecâ *epiſt.* 77.) *Noli torqueri, tanquam de re magna deliberes. non eſt res magna vivere. Omnes ſervi tui vivunt, omnia animalia. Magnum eſt honeſtè mori, prudenter, fortiter. Mori velle, non tantùm prudens, & fortis, aut miſer, ſed etiam faſtidioſus poteſt.*

Βλέπε γὰρ ὀπίσω τὸ ἄχανες | Iſtud non ſemel inculcat Marcus; *ſuprà* § 3. & *l.* 5. § 24. & *l.* 12. § 7. Senec. ad *Marc. c.* 20. *Omnia humana brevia & caduca ſunt, infiniti temporis nullam partem occupantia. Terram hanc cum populis, urbibuſque, & fluminibus, & ambitu maris, puncti loco ponimus. minorem portionem vita noſtra, quàm partem puncti habet, ſi tempori comparetur omni; cujus major eſt menſura quàm mundi, utpote cùm ille ſe intra hujus ſpatium toties remetiatur. quid ergò intereſt id extendere, cujus quantumcunque fuerit incrementum, non multum aberit à nihilo.*

Καὶ τὸ πρόσω ἄλλο ἄπειρον | Baſil. Cæſar. *epiſt.* 60. Κἂν ὅλον τις εἴποι τὸν ἀνθρώπινον βίον, σμικρότατον διάστημα παντελῶς συγκείμενον ἐκείνῳ ἀπεράντῳ αἰῶνι τῷ ἐν ταῖς ἐλπίσιν ἀποκειμένῳ. Philo *de Joſeph.* Ὀλιγόμοιροι δ' εἰσὶ πάντες ἄνθρωποι· καὶ γὰρ ὁ μακροβιώτατος, ὀλιγοχρονιώτατος ἀντεξεταζόμενος αἰῶνι.

Τί διαφέρει ὁ τριήμερος τοῦ τριγερηνίου | Senec. *epiſt.* 77. *Nulla vita eſt non brevis. nam ſi ad naturam rerum reſpexeris; etiam Neſtoris & Statiliæ brevis eſt; quæ inſcribi monumento ſuo juſſit, annis ſe nonaginta novem vixiſſe.* & *epiſt.* 99. *Omnes, quantum ad brevitatem ævi, ſi univerſo compares, & juvenes & ſenes in æquo ſumus. minus enim ad nos ex omni ætate venit, quàm quod minimum eſſe quis dixerit. quoniam quidem minimum aliqua pars eſt: hoc quod vivimus, proximum nihilo eſt. Ibid. Qui conſenuit, quantulo vincit infantem? propone profundi temporis vaſtitatem, & univerſum complectere. deinde hoc, quod ætatem vocamus humanam, compara immenſo. Videbis quàm exiguum ſit quod optamus, quod extendimus.* Πᾶς γὰρ οὗτός γε ὁ ἐκ παιδὸς μέχρι πρεσβύτου χρόνος πρὸς πάντα ὀλίγος τις ἂν εἴη. Plato *de repub. l.* 10. Τότε πολὺ διαφέρει ὁ μακρὸς, οὐδὲν διαφέρειν δοκεῖ πρὸς τὸν ἄπειρον ἀφορῶσιν αἰῶνα. καὶ γὰρ ὁ μακρότατος βίος ὀλίγος ἐστὶ καὶ στιγμαῖος πρὸς τὸν ἄπειρον αἰῶνα. Plut. *ad Apollon.*

Τοῦ τριγερηνίου | Alluſit ad ætatem Neſtoris, qui tria hominum ſecula degiſſe perhibetur: unde τριγέρων & τριγενής dictus Athen. *dipnoſoph. l.* 10. Πλεῖστον δ' ἔτος ἔζη μὲν ἡρώων Νέστωρ ὁ τριγέρων, & epigramma *antholog. l.* 3. *c.* 10.

——ἔθανεν χὼ τριγέρων Πύλιος.

§ 51. Ἐπὶ τὴν σύντομον ἀεὶ τρέχε | Vide *l.* 12. § 1. Jactare ſolebant Cynici συντομωτάτην πρὸς εὐδαιμονίαν ὁδὸν reperiſſe ſe. Vide Cratetis *epiſt.* 6. Sed & epigrammatarius apud Laërt. *l.* 6. Diogenem prædicat ſolum oſtendiſſe mortalibus ζωῆς οἶμον ἐλαφρότατον. Quanquam, Galenus, *de errat. curand. c.* 3. ῥᾳστην καὶ σύντομον ἐπ' ἀρετὴν ὁδὸν pro eo quod diſciplinam Cynicam eſſe magiſtri hujus profitebantur; veriùs cenſuiſſe affirmat alios quoſdam, qui σύντομον ἐπ' ἀλαζονείαν ὁδὸν eſſe dixerunt. Quod autem Marcus *viam compendioſiſſimam* ſemper inſiſtere conſulit, aliud conſilium ſuggerere videtur Julianus *de cyniſm. orat.* 2, qui prædicantibus hoc idem Pſeudocynicis quibuſdam, τὴν σύντομον ὁδὸν καὶ σύντονον ἐπὶ τὴν ἀρετὴν ſeſe inſiſtere. (quod & Plutarchus de profeſſione Cynica in *Amatorio*, σύντονον ὁμοῦ καὶ σύντομον εὑρηκέναι πορείαν ἐπ' ἀρετήν) ὄφελον, inquit, καὶ ὑμεῖς τὴν μακρὰν ἐπορεύεσθε. ῥᾷον ἂν δὲ ἐκείνης ἤλθετε. ἦ οὐκ ἴστε ὅτι μεγάλας ἔχουσιν αἱ σύντομοι τὰς χαλεπότητας; ὥσπερ ἐν ταῖς λεωφόροις, ὁ μὲν τὴν σύντομον ἐλθεῖν δυνηθεὶς, ῥᾷον ἐκπερίεισι τὴν κύκλῳ· οὐκέτι μέντοι τὸ ἀνάπαλιν ὁ κύκλῳ περιελθὼν, ἔλθοι ἂν πάντως καὶ τὴν σύντομον. Cæterum ille eos alloquebatur, qui nihil præſtabant minus, quàm quod profitebantur, cùm à virtutis ſede, ſemitiſq; etiam ad eam ducentibus, quàm longiſſimè eſſent diſſiti, viáſq; eas ſectarentur quæ à virtute ipſa inſiſtentes abducerent. deinde aliter ſe habet iſtic, quàm in itineribus corporeis, in quibus via compendioſiſſima eſt ſæpenumerò prorſus intercluſa; cùm iſtic nulli ſit niſi ſuo vitio ſuâq; pravitate ſtoliditatéq; obvallata. Quin & Julianus ipſe ὁδὸν σύντομον eandem ibi agnoſcit, quam & Marcus hîc, τὴν κατὰ φύσιν.

Σύντομος δὲ ἡ κατὰ φύσιν | nimirum quia εὐθυπορεῖ. *l.* 5. § 3. *rectà incedit.* Via autem recta, eadem & breviſſima. Optimè Veemeſius noſter *de leg. mor. l.* 1. *exerc.* 1. *Lex divina, lex recta. Pſ.* 19. *v.* 8. *in Mathematicis linea rectiſſima, linea breviſſima. Via itaque ad beatitudinem breviſſima eſt legis divinæ, quæ eſt rectiſſima, obſervatio:*

Κατὰ τὸ ὑγιέστατον | Ità *l.* 8. § 30. ὑγιεῖ λόγῳ χρῆσθαι. Vide & Platonem *ep.* 10. *ad l.* 3. § 5. adductum.

Πάσης οἰκονομίας | Vide *ſupr.* § 19. Εἰ μὴ δι' οἰκονομίαν τινά. & *l.* 11. § 18. πολλὰ κατ' οἰκονομίαν γίνεται. itaque Caſaubono potiùs aſſentior, qui *diſſimulationem*, quàm Xylandro, qui *rei familiaris curam*, reddidit.

Κομψείας | *Solicitudine*, Xyl. *oſtentatione*, Caſ. meliùs. ſiquidem κομψείᾳ illâ, ſive dictionis elegantiam, ſive ſermonis feſtivitatem deſignet, jactare ſe atque oſtentare ſoliti ſunt, qui auram captabant popularem. unde κομψεύειν & pro *oſtentare ſe*, & pro *adulari* etiam uſurpatur. Heſych. κομψεύεται, κολακεύει. poſſis & *verſutiam* vertere. Siquidem, ut Erotian. in *lexic. Hippocr.* Οἱ Ἀττικοὶ τὴν πανουργίαν κομψείαν καλοῦσι, καὶ τὸ σφαλὸν κομψόν. Vide *l.* 3. § 5.

Ad Librum V.

§ 1. "Ὄρθρου | Idem tractat argumentum *l.* 8. § 12.

Ὧν ἕνεκεν γέγονα | *l.* 2. § 1. γεγόναμεν πρὸς συνεργίαν

Ἵνα κατακείμενος τοῖς στρωματίοις | Plut. *de tranquill.* adverſus Democriti ſententiam differens, quâ negotiis abſtinere ſe monet eum, qui vult tranquillè degere. Πρῶτον μὲν inquit, ἡμῖν πολυτελῆ τὴν εὐθυμίαν πωλήσουσι, γενομένην ὠνίαν ἀπραξίας· οἷα ἀρρώστῳ, παραινοῦντες ἑκάστῳ,

Μίμν' ὦ ταλαίπωρ' ἀτρέμας σοῖς ἐν λέχεσιν, i. e. *Maneas, miſer, quietus in ſtragulis tuis,*

δεισιδα-

ἐπεισφέρειν τὸ σαρκίδιον. Verſiculus ſumptus eſt ex Euripidis *Oreſte*: quo & eodem fine uſus eſt in *lib. de Sene polit.* & *adv. Colot. c.* 8.

Πρὸς τὸ ἥδεσθαι οὖν γέγονας; | Ità *l.* 8. § 19. Σὺ οὖν πρὸς τί; τὸ ἥδεσθαι; ἴδε, εἰ ἀνέχεται ἡ ἔννοια. Cicer. Offic. *l.* 1. § 103. *Neque enim ità generati à natura ſumus, ut ad ludum jocúmque facti eſſe videamur; ſed ad ſeveritatem potiùs, & ad quædam ſtudia graviora atque majora.* Ariſtot. *Ethic. l.* 10. *c.* 6. ἄτοπον γε τὸ τέλος εἶναι παιδιὰν, καὶ πραγματεύεσθαι τοῦ παίζειν χάριν σπουδάζειν. δὲ καὶ πονεῖν παιδιᾶς χάριν, ἠλίθιον φαίνεται καὶ λίαν παιδικόν· παίζειν δ' ὅπως σπουδάζῃ, κατ' Ἀνάχαρσιν, ὀρθῶς ἔχειν δοκεῖ. ἀναπαύσει γὰρ ἔοικεν ἡ παιδιά· ἀδυνατοῦντες δὲ συνεχῶς πονεῖν, ἀναπαύσεως δέονται· οὐ δὴ τέλος ἡ ἀνάπαυσις· γίνεται γὰρ ἕνεκα τῆς ἐνεργείας. Et mox: Βελτίω τε λέγομεν τὰ σπουδαῖα τῶν γελοίων, καὶ τῶν μετὰ παιδιᾶς, καὶ τοῦ βελτίονος ἀεὶ καὶ μορίου καὶ ἀνθρώπου σπουδαιοτέραν τὴν ἐνέργειαν.

Οὐ βλέπεις τὰ φυτάρια | Gemina his, *l.* 8. § 19. & *infr.* § 6.

Τοὺς μύρμηκας | Ad *formicas* ablegat pigrum inertémque hominem & Solomon Rex *Proverb. c.* 6. *v.* 6, 7. & Flaccus, *Sat.* 1.

Parvula (nam exemplo eſt) magni formica laboris,
Ore trahit quodcunque poteſt, atque addit acervo,
Quem ſtruit haud ignara ac non incauta futuri.

Maro item *Æneid. l.* 4. de eiſdem;

It nigrum campis agmen, prædámque per herbas
Convectant calle anguſto; pars grandia trudunt
Obnixè frumenta humeris; pars agmina cogunt,
Caſtigántque moras: opere omnis ſemita fervet.

Ariſtot. *hiſt. animal. l.* 9. *c.* 38. Τῶν δ' ἐντόμων ζῴων ἐργατικώτατα, τὸ τῶν μυρμήκων γένος, καὶ τὸ τῶν μελιττῶν· ἡ μὲν ὑπὸ τῶν μυρμήκων ἐργασία πᾶσιν ὁρᾶν ἐπιπολῆς ἐστίν. καὶ ἀεὶ μίαν ἀτραπὸν πάντας βαδίζειν, καὶ τὴν ἀπόθεσιν τῆς τροφῆς καὶ ταμιείαν. [ποιοῦνται.] ἐργάζονται γὰρ καὶ ταῖς νυξὶ ταῖς πανσελήνοις. Naſo *Metamorph. l.* 7. *v.* 658.

———parcum genus eſt patienſque laborum,
Quæſitique tenax, & quod quæſita reſervet.

Vide Simocat. *epiſt.* 61.

Τὰς ἀράχνας | Et de iſta Agur ὁ σοφὸς, in *Solom. Proverb. c.* 30. *v.* 27. *Aranea manibus prehendit.* id eſt, *pedibus*, inquit Junius, *qui utrinque ità conſtituti ſunt, ut patula hominum manus; ad tractanda fila, & eſcam retibus ſuis deprehendendam.* Plin. *hiſt. nat. l.* 11. *c.* 14. *Araneorum natura digna vel præcipuâ admiratione. genus eruditâ operatione conſpicuum. orditur telas; tantique operis materiæ uterus ipſius ſufficit. tam moderato ungue, tam tereti filo, & tam æquali deducit ſtamina, ipſo ſe pondere uſus.* Vide quæ ſequuntur. Ariſtot. *hiſt. Animal. l.* 9. *c.* 39. Ὑφαίνει μὲν (τὸ τῶν ἀραχνίων γένος) πρῶτον μὲν διατείνας πρὸς τὰ ἄκρα πανταχόθεν· εἶτα στημονίζεται ἀπὸ τοῦ μέσου· λαμβάνει δὲ τὸ μέσον ἱκανῶς· ἐπὶ δὲ τούτοις ὥσπερ κρόκας ἐμβάλλει· εἶτα συνυφαίνει, &c.

Τὰς μελίσσας | Plin. *hiſt. lib.* 11. *c.* 5. *Apibus principatus, & præcipua admiratio. mella contrahunt: favos confingunt, & ceras: ad uſus vitæ laborem tolerant, opera conficiunt, rempublicam habent; conſilia privatim, ac duces gregatim: & quod maximè mirum ſit, mores habent: nihil novere niſi commune.* Ἔστι δὲ περὶ τὴν ἐργασίαν αὐτῶν καὶ τὸν βίον πολλὴ ποικιλία. Ariſtot. *hiſt. animal. l.* 9. *c.* 40. Quem igitur vide ſis ibi. Sed & Maronem *Georg. l.* 4. canentem, *quâ illæ ——arte recentes*
Excudunt ceras, & mella tenacia fingunt.

qui & *Æn. l.* 1. de Tyriis colonis urbem ſibi condentibus.

Qualis apes æſtate novâ per florea rura
Exercet ſub ſole labor, cùm gentis adultos
Educunt fœtus, aut cùm liquentia mella
Stipant, & dulci diſtendunt nectare cellas;
Aut onera excipiunt venientûm; aut agmine facto,
Ignavum fucos pecus à præſepibus arcent:
Fervet opus; redoléntque thymo fragrantia mella.

Τὸν καθ' αὑτὰς συγκοσμούσας κόσμον | κόσμος hîc Marco *conſtitutio*. prout Heſych. κόσμος, κατάστασις ſive *politia*, quomodo apud Thucydidem Scholiaſtes κόσμον exponit πολιτείαν. Alio ſenſu Ariſtoteles, citante Galeno *de uſu part. l.* 1. dixit, ἅπαντα τὰ ζῷα κατακοσμεῖσθαι τὸν ἐνδεχόμενον κόσμον. Verùm Marcus κόσμου vocabulum videtur eo libentiùs uſurpâſſe, quaſi non homo tantùm μικρός τις κόσμος exiſtat, ſed & animalcula illa μικρόν κόσμον τινὰ, aut mundi ſaltem icunculam quandam, non politiam duntaxàt, apud ſe habeant, quam & illa pro ſuo ingenio modulóq; excolant. ut τὸν καθ' αὑτὰς κόσμον συγκοσμεῖν, ſit accingere ſe ad *mundi* partem eam quæ ipſis aſſignatur, quaſi mundandam, id eſt, excolendam, quicquid in ipſis eſt, & ab ipſis exigitur, ad eum exornandum ac perficiendum, quaſi mutuâ quadam conſpiratione præſtare contendentes. ità *l.* 7. § 48. Τὸ παμμιγὲς, καὶ τὸ ἐξ ἐναντίων συγκοσμούμενον. poteſt & reddi, *ornatum ſuum*, ſive qui eſt illis attributus, cunctis operis excolentes. nam & in ea ſignificatione ὁ κόσμος uſurpatur. Sed prius illud arridet magis. quia relationem reſpectúmque, quem ad univerſi naturam res quæq; habent, Marcus paſſim inculcat. iſtò Xyl. inclinat. illò Caſ. ſic *infr.* § 5. πῶς ὑπ' αὐτῆς διοικούμενον κατάλληλον, κόσμον ſcil.

Τὰ ἀνθρωπικὰ ποιεῖν | alioqui nec homo quidem, hominis ſaltem nomine dignus, futurus. Marcus *infr. l.* 10. § 8. Εἶναι τὴν μὲν συκῆν, τὰ συκῆς ποιοῦσαν· τὸν δὲ κύνα, τὰ κυνός· τὴν δὲ μέλισσαν, τὰ μελίσσης· τὸν δὲ ἄνθρωπον, τὰ ἀνθρώπου. Vide & *l.* 6. § 33. Ariſtot. *Ethic. lib.* 10. *cap.* 6. Ἑκάστῳ δὲ ἡ κατὰ τὴν οἰκείαν ἕξιν αἱρετωτάτη ἐνέργεια.

'Αλλὰ δεῖ καὶ ἀναπαύεσθαι | Πάντα γὰρ τὰ ἀνθρώπινα ἀδυνατεῖ συνεχῶς ἐνεργεῖν. Ariſtot. *ethic. lib.* 10. *cap.* 4. & *ibid. c.* 6. Ἀδυνατοῦντες γὰρ συνεχῶς πονεῖν, ἀναπαύσεως δέονται. Et *politic. l.* 8. *c.* 3. Ὁ γὰρ πονῶν δεῖται ἀναπαύσεως. διὰ τοῦτο δεῖ εἰσάγειν καιροφυλακτοῦντας τὴν χρῆσιν, ὡς προσάγοντας φαρμακείας χάριν. Hinc feſtivum illud Democriti, à Stobæo relatum, *tom.* 2. *tit.* 16. Βίος ἀνεόρταστος, μακρὴ ὁδὸς ἀπανδόκευτος. *Vita ſine feriis, via longa abſque diverſoriis.* Senec. *epiſt.* 3. *Inter ſe iſta miſcenda ſunt, & quieſcenti agendum; & agenti quieſcendum eſt. Cum rerum natura delibera. illa dicet tibi, ſe & diem feciſſe & noctem.* Vide *ad l.* 4. § 26.

Ἔδωκε καὶ τούτου μέτρα ἡ φύσις |. Rectè Hieron. *Potes hoc facere: ſed non eſt hoc opus tuum.* Cicer. Offic. *l.* 1. § 103. *Ludo autem & joco, uti illis quidem licet: ſed ſicut ſomno, & quietibus cæteris, tum cum gravibus ſeriiſque rebus ſatisfecerimus.* Dio in *chriis*, apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 34. Τῷ γελοίῳ, καθάπερ ἁλί, μετρίως δεῖ χρῆσθαι. Ariſtot. *ethic. l.* 9. *c.* 10. Οἱ πρὸς ἡδονὴν ἀρκοῦσιν ὀλίγοι, ὥσπερ ἐν τῇ τροφῇ τὸ ἥδυσμα. Vide *ad l.* 4. § 21. E noſtris Gabri. Barelet. in *quadrageſ. hebd.* 4. *ſerm.* 2. *Delectatio ad vitam, ut ſal ad cibum. peccant mulieres, cum juſcula nimis condiunt ſale.* Et Thom. Aquin. *Sum. part.* 2a. 2æ. *q.* 168. *a.* 4. *Parum de delectatione ſufficit ad vitam pro condimento; ſicut parum de ſale ſufficit in cibo.* Huc Dionyſii Sophiſtæ illud: χρὴ τοῦ μέλιτος ἄκρῳ δακτύλῳ, ἀλλὰ μὴ κοίλῃ χειρὶ γεύεσθαι. Philoſtr. *vit. Sophiſt. l.* 1. Flacc. *Sat.* 1.

Eſt modus in rebus; ſunt certi denique fines,
Quos ultra citráque nequit conſiſtere rectum.
Nec luſiſſe pudet; ſed non incidere luſum.

Idem *epiſt.* 14. Ἡ φύσις ὥσπερ ὅρους ἑαυτῇ καὶ τοῖς πράγμασι τέθεικε· καὶ δεῖ τὸν ἄριστα ζῆν ἐθέλοντα τὴν τῶν ἐν γνώσει θηρᾶν τε καὶ φιλεῖν, καὶ ζῆν ἐθέλειν ἐντὸς τῶν ὅρων. Man. Palæolog. *ad fil. præcept.* § 40. Et Porphyr. *de abſtinent. l.* 1. Ἀσκητέον γὰρ οὐδαμοῦ δεῖ, ἀλλ' ἔχειν ὅρον καὶ μέτρον ἐν τοῖς τοιούτοις. Optimè Senec. *epiſt.* 114. *Alter ſe plus juſto colit, alter ſe plus juſto negligit. tam hunc dicam peccare, quàm illum.*

Ὑπὲρ τὰ μέτρα | Caſaub. *ad Athen. l.* 3. *c.* 29. *Vetus dictum eſt, non oportere* ἡδύσμασι *uti, ceu* ἐδέσμασι. *hoc eſt, ſcitamentis tanquam eduliis uti.* Nec illud minus vulgatum, *Non eſſe medicamenta alimentorum inſtar adhibenda.* Siquidem τὰ φάρμακα, τὰ χωρίζοντα τοὺς νοσοῦντας, ἐκτρίβει καὶ λυμαίνεται τοὺς ὑγιαίνοντας. Plut. *adv. Epicur.* Itaque Alcidamantem notat Ariſtoteles *rhetor. l.* 3. *c.* 3. οὐχ ὡς ἡδύσματι χρώμενον, ἀλλ' ὡς ἐδέσματι, τοῖς ἐπιθέτοις. Damnátque Clemens *Strom. l.* 1. τὴν εὐδαιμονίαν τροφῆς, ὡς μὴ καλήν, τὴν πλείω τῶν τροφῶν ἔχουσαν τὰ ἡδύσματα: hoc eſt, in qua plus ἡδύσματος ἢ ἐδέσματος exiſtit. de luſu ac quiete, quæ ſunt vitæ operiſq; condimenta, & laſſitudinis indè contractæ aut oborientis ſaltem medicamenta quædam, idem dictum fuerit.

Οὐ γὰρ φιλεῖς σεαυτόν. | Reverà improbus nemo ſe verè amat. Ità (τὸ δὴ λεγόμενον, παράδοξον μὲν, οὐ παράλογον δέ. uti Cleanthes apud Arrian. *diſſert. l.* 4. *c.* 1.) malus quivis cum primis φίλαυτος eſt, quod Plato docet *de leg. l.* 5. nec eſt verè φίλαυτος tamen. Siquidem, quod Græci interpretes habent, *Pſal.* 11. *v.* 5. Ὁ ἀγαπῶν τὴν ἀδικίαν, μισεῖ τὴν ἑαυτοῦ ψυχήν. Et quod Rex ſapientiſſimus *Parœm. c.* 8. *v.* 36. οἱ μισοῦντες τὴν σοφίαν, ἀγαπῶσι θάνατον. *Qui diligit iniquitatem, odit animam ſuam; quique odit ſapientiam, diligit mortem.* Atqui, ut Clemens *pædag. l.* 3. *c.* 11. Πῶς σεαυτὸν ἀγαπᾷς, εἰ μὴ φιλοζωεῖς; *quomodo ſe amat, qui vitam non diligit?* Optimè Auguſtin. *in Joan. tract.* 78. *Impius & diligere ſe dicitur, quoniam iniquitatem, quâ iniquus eſt, diligit. & idem rurſus odiſſe ſe dicitur, quoniam quod ei nocet, hoc diligit. odit ergò in ſe naturam, diligit vitium.* Ità, quod *affectu* (ſed pravo) *amor eſt, effectu* (& hoc verò) *odium eſt.* Bernard. *de converſ. c.* 4. Denique, quòd Marcus iſtic, Non ſe amat, qui non amat bonum ſuum. bonum autem hominis eſt in bonis actibus verſari. *lib.* 5. extremo.

Τὰς τέχνας ἑαυτῶν φιλοῦντες.| Epictet. *l.* 2. *c.* 22. Περὶ ἅ τις ἐσπούδακε, φιλεῖ ταῦτα. Et Theodoret. *therap. lib.* 6. Ὁ χρηματιστὴς ἀγαπᾷ τὴν τέχνην, καὶ τοὺς πόνους οἷς συγκεκλήρωται. Canus tibicen (referente Plut. *lib. de ſine polit.*) dicere ſolebat, ἀγνοεῖν ἀνθρώπους, ὅσῳ μᾶλλον αὐτὸν αὐλῶν, ἢ ἑτέρους εὐφραίνει. λαμβάνειν γὰρ ἂν μισθὸν, οὐ διδόναι, τοὺς ἀκούειν ἐθέλοντας. Quin & Eudoxus Mathematicus, eodem autore in *Comment. adv. vitam Epicur.* Εὔχετο, παραστὰς τῷ ἡλίῳ, καὶ καταμαθὼν τὸ σχῆμα τοῦ ἄστρου, καὶ τὸ μέγεθος, καὶ τὸ εἶδος, ὡς ὁ Φαέθων, καταφλεχθῆναι.

Συγκατατέτηκεν] τοῖς κατ' αὐτὰς ἔργοις | Hoc eſt quod Euripides, in periocha illa toties laudata, toties decantata, apud Plat. in *Gorg.* & in *Alcib.* 2. Ariſt. *rhet. l.* 1. *c.* 11. & *problem. l.* 18. *q.* 6. Plut. *de garrul.* & *Sympoſ. l.* 1. *c.* 4. & *l.* 2. *c.* 1. Gellius *noct. Attic. l.* 10. *c.* 22.
—λαμπρός ἐν
Τούτῳ τ' ἕκαστος, κἀπὶ τοῦτ' ἐπείγεται,
Νέμων τὸ πλεῖστον ἡμέρας τούτῳ μέρος,
Ἵν' αὐτὸς αὑτοῦ τυγχάνει *βέλτιστος ὤν. *al. κράτιστος.
Hac re triumphat quiſque, in hanc innititur,
In hac diei maximam partem terit,
In quo ipſe ſentit maximè ſe excellere.

ità malim quàm cum Grotio in *excerptis*, qui τυγχάνῃ, *legit.*

Ut ipſe ſeſe evadat excellentior.

Siquidem eam mentem autoris fuiſſe, ex antiquis illis, qui laudarunt, ſcriptoribus, penitiùs intuenti liquebit.

quan-

Digitized by Google

quanquam nec inficior παρῳδεῖν licere, eo etiam leviter immutando, quod & quidam ex eis quos citavimus fecerunt, non inconcinnè detorquere. Quod autem συγγεγηράκασι Marcus hic dixit, idem προστετηκέναι frequentiùs dici ſolet, pro ſtudio alicui ità eſſe addictum, non tantùm ut ab eo avelli quis nequeat, ſed ut in eo etiam enixiùs & obſtinatiùs *perſequendo*, conſumat & quaſi *tabefaciat* ſeſe. Syneſ. *de Calvit.* Δακτύλοις δὲ ἔτι σκαφίον καὶ περιβόλοις ἀντὶ καλάμων τετείρανται· εἰ μὴ κάλαμον λέγεις ἀντὶ τοῦ γραφείου τὸ ἐν βίβλοις· τούτῳ μὲν γὰρ ἤδη ἐνδιαμεμένηκεν, εἰ καὶ προστετήκειν. Vide *l.* 10. § 23. μάτι προστετηκώς. ſed & συντετηκέναι eodem ſenſu dictum Euripidi ab Ariſtotele laudato *ethic. eudem. l.* 7. *c.* 2. & 5. & *magn. l.* 2. *c.* 11.

Κακὸς κακῷ δὲ συντέτηκεν ἡδονῇ.
Malus malo lubentia colliquitur.

hoc eſt, quod Lycorin ſuam affatus Gallus apud Maronem *eclog. ult.*

——— *hic ipſo tecum conſumerer ævo.*

Aliud eſt quod Clemens *Strom. l.* 4. de muliere conjugata, Πᾶσα γὰρ ἀγαθὴ γυνή, ἥτις ἀνδρὶ συντέτηκε, προσεχεῖν δείσεται. Expreſſit eleganter, quod Moſes *lib.* 1. *cap.* 2. *v.* 24. דבק Matth. *cap.* 19. *v.* 5. & Paulus *ad Epheſ. cap.* 5. *v.* 31. προσκολλᾶσθαι dixit.

Ἄλυπος καὶ ἄσιτος] De Niciâ Pictore Plut. in *Comment. adv. vitam Epicur.* Οἱ φιλογραφοῦντες οὕτως ἄγονται τῇ πιθανότητι τῶν ἔργων, ὥστε Νικίαν γράφοντα τὴν Νέκυιαν, ἐρωτᾶν πολλάκις τοὺς οἰκέτας, εἰ ἠρίστηκεν. Idemque *lib. de ſene polit.* Νικίας ὁ ζωγράφος οὕτως ἔχαιρε τοῖς τῆς τέχνης ἔργοις, ὥστε τοὺς οἰκέτας ἐρωτᾶν πολλάκις, εἰ λέλουται καὶ ἠρίστηκεν. Meminit & Stob. *tom.* 2. *tit.* 29. De Archimede Plut. idem in *eod. contr. Epicur. Comment.* Ἀρχιμήδην δὲ βίᾳ τῶν διαγραμμάτων ἀποσπῶντες ἤλειφον οἱ θεράποντες· ὁ δὲ ἐπὶ τῆς κοιλίας ἔγραφε τὰ σχήματα τῇ στλεγγίδι. Idémq; *de ſen. polit.* Ἀρχιμήδην δὲ τῷ πινακίῳ προσκείμενον ἀποσπῶντες βίᾳ, καὶ ἀποδύοντες, ἤλειφον οἱ θεράποντες· ὁ δὲ ἐπὶ τοῦ σώματος ἀληλιμμένου διέγραφε τὰ σχήματα. Et in *vit. Marcel.* Οὐκοῦν οὐδ᾽ ἀπιστῆσαι τοῖς περὶ αὐτοῦ λεγομένοις ἐστίν, ὡς ὑπ᾽ οἰκείας δή τινος καὶ συνοίκου θελγόμενος ἀεὶ σειρῆνος, ἐλάνθανε καὶ σίτου καὶ θεραπείας σώματος· βίᾳ δὲ πολλάκις ἑλκόμενος ἐπ᾽ ἄλειμμα καὶ λουτρόν, ἐν ταῖς ἐσχάραις ἔγραφεν σχήματα τῶν γεωμετρικῶν, καὶ τοῦ σώματος ἀληλιμμένου διῆγε τῷ δακτύλῳ γραμμάς, ὑπὸ ἡδονῆς μεγάλης κάτοχος ὢν καὶ μουσόληπτος ἀληθῶς. De Carneade Philoſopho gemina refert Val. Max. *l.* 8. *c.* 7. *Carneades laborioſus & diuturnus ſapientiæ miles; ſiquidem nonaginta expletis annis, idem illi vivendi & philoſophandi finis fuit; ità ſe mirificum doctrinæ operibus addixerat, ut cùm cibi capiendi cauſſâ recubuiſſet, cogitationibus inhærens, manum ad menſam porrigere oblivisceretur: ſed eum Meliſſa, quam uxoris loco habebat, temperato inter ſtudia non interpellandi, ſed inediæ ſuccurrendi officio, dexteram ſuam neceſſariis uſibus aptabat.* Nec tacendum, quia iſtuc quàm maximè facit, artis operi immortui Archimedis illius fatum, de quo Marcellus in obſidione Syracuſana, ejus operâ machiniſq; ad miraculum ſtupendis impeditus diu fruſtratuſq; exclamavit; Οὐ παυσόμεθα πρὸς τὸν γεωμετρικὸν τοῦτον Βριάρεων πολεμοῦντες; ὃς τὰς μὲν ναῦς ἡμῶν κυαθίζων πρὸς τὴν θάλασσαν, παίζων μετ᾽ αἰσχύνης ἐκβέβληκε· τοὺς δὲ μυθικοὺς ἑκατοντάχειρας ὑπεραίρει, τοσαῦτα βάλλων ἅμα βέλη καθ᾽ ἡμῶν. Sed & Plut. in *Marcell.* Τῷ γὰρ ὄντι πάντες οἱ λοιποὶ Συρακούσιοι σῶμα τῆς Ἀρχιμήδους παρασκευῆς ἦσαν. ἡ δὲ κινοῦσα πάντα καὶ στρέφουσα, ψυχὴ μία, &c. Perruptis ſiquidem tandem per vim Syracuſis, dum artis ſtudiis ſuæ nimiopere intentus perſiſtit, nec hoſtem urbis compotem factum advertit, & à milite gregario occiſus perhibetur. Plut. *Marcel.* Ἔτυχε μὲν γὰρ αὐτός τι καθ᾽ ἑαυτὸν ἀνασκοπῶν ἐπὶ διαγράμματος· καὶ τῇ θεωρίᾳ δεδωκὼς ἅμα τήν τε διάνοιαν καὶ τὴν πρόσοψιν, οὐ προῄσθετο τὴν καταδρομὴν τῶν Ῥωμαίων, οὐδὲ τὴν ἅλωσιν τῆς πόλεως· ἄφνω δὲ ἐπιστάντος αὐτῷ στρατιώτου καὶ κελεύοντος ἀκολουθεῖν πρὸς Μάρκελλον, οὐκ ἐβούλετο πρὶν ἢ τελέσαι τὸ πρόβλημα καὶ καταστῆσαι πρὸς τὴν ἀπόδειξιν· ὁ δὲ ὀργισθεὶς καὶ σπασάμενος τὸ ξίφος, ἀνεῖλεν αὐτόν. ἕτεροι μὲν οὖν λέγουσιν ἐπιστῆναι μὲν εὐθὺς ὡς ἀποκτενοῦντα, ξιφήρη τὸν Ῥωμαῖον· ἐκεῖνον δὲ ἰδόντα δεῖσθαι καὶ ἀντιβολεῖν ἀναμεῖναι βραχὺν χρόνον, ὡς μὴ καταλίπῃ τὸ ζητούμενον ἀτελὲς καὶ ἀθεώρητον· τὸν δὲ οὐ φροντίσαντα διαχρήσασθαι. Livius *hiſt. l.* 25. *Archimedem memoriæ proditum eſt, in tanto tumultu, quantum capta urbs in diſcurſu diripientium militum ciere poterat; intentum formis, quas in pulvere deſcripſerat, ab ignaro milite quis eſſet interfectum.* Val. Max. *l.* 8. *c.* 7. *Dum animo & oculis in terram defixis formas deſcribit, militi, qui prædandi gratiâ domum irruperat, ſtrictóq; ſuper caput gladio, quiſnam eſſet interrogabat, nomen ſuum indicare non potuit. ſed protractò manibus pulvere, Noli, inquit, obſecro iſtum diſturbare: ac proinde quaſi negligens imperii Victoris, obtruncatus, ſanguine ſuo artis ſuæ lineamenta confudit.* Cicer. *de finib. lib.* 5. § 50. *Quem ardorem ſtudii cenſetis fuiſſe in Archimede, qui dum in pulvere quædam deſcribit, ne patriam quidem captam eſſe ſenſerit.* De manuariis artificibus Liban. *orat.* 31. Αἱ μὲν δὴ χειρουργοὶ τέχναι, αἵ τε ἄλλαι, καὶ οἱ τὸν χαλκὸν ἐλαύνοντες, ἄγρυπνοί τε αὐτοί, καὶ ἀγρυπνίαις, οἷς προσήκουσιν αἴτιοι· διψῶντες μὲν ὕπνου, φαίνοντες δὲ οὐ λίαν ἐπιθυμοῦσι. De viro itidem contemplationibus divinis dedito Baſil. Cæſ. *epiſt.* 5. Ἐκείνῳ τῷ κάλλει περιλαμπόμενος, καὶ ἐλλαμπόμενος, καὶ αὐτῆς φύσεως λήθην λαμβάνει, μήτε πρὸς τροφῆς φροντίδα, μήτε πρὸς περιβολαίων μέριμναν τὴν ψυχὴν καθελκόμενος.

Ὁ φιλάργυρος τὸ ἀργύριον] Οἱ κερδαίνοντες ἐκ κοπῶ-

καταπαύσειν, ut Plut. *de ſin. polit. qui pecuniis numerandis lucrandiſque nunquam defatigatos ſe ſentiunt.*

Ὁ κενόδοξος τὸ ἔνδοξον | Themiſtocles poſt Miltiadis pugnam, victoriámque Marathoniam, οὐκ ἐᾷ με καθεύδειν, οὐδὲ ῥᾳθυμεῖν, τὸ Μιλτιάδου τρόπαιον. Plut. in *apophth.* & in *Themiſt.*

Ὅταν προσπαθῶσι | *cùm vehementiùs iſtis addicti fuerint.* Vide *ad l.* 12. § 3.

Οὔτε φαγεῖν, οὔτε κοιμηθῆναι | Itâ Diotima Socrati in *Platonis Sympoſ.* Τὺς καλὺς ὁρῶν ἐκπέπληξαι, καὶ ἕτοιμος εἶ σὺ καὶ ἄλλοι πολλοί, ὁρῶντες τὰ παιδικὰ, καὶ ξυνόντες ἀεὶ αὐτοῖς, εἴ πως οἷόν τ' ἦν, μήτ' ἐσθίειν, μήτε πίνειν, ἀλλὰ θεᾶσθαι μόνον καὶ ξυνεῖναι. De aleatoribus gemina Liban. *orat.* 31. Τίς πώποτε οἰκέτην οὕτως ἠνάγκασεν ἀγρυπνεῖν, ὡς ἐκεῖνο τὸ ἀφρόνημα τοὺς κεκυβευκότας τε καὶ μαχομένους ἀπεστέρησεν ὕπνου, πεῖθον μὲν ἐγρηγορέναι ἀμελεῖν, πεῖθον δὲ λυπρῶν ὑπερορᾶν ἤδη δέ τε καὶ τροφῆς αὐτῆς· συνείρουσι γὰρ οἱ φιλόκυβοι νύκτας ἡμέραις ἄσιτοι καὶ ἄποτοι· καὶ ἡδονῆς ἡδονὴ τέλεσι.

§ 2. Ὡς εὔκολον ἀπώσασθαι καὶ ἀπαλεῖψαι πᾶσαν φαντασίαν | Vide *l.* 7. § 29. & *l.* 8. § 29, 47. & *l.* 11. § 16, 19. & *l.* 12. § 25.

Ἐν πάσῃ γαλήνῃ εἶναι | Ὥσπερ κάμψαντι τὴν ἄκραν, ut eſt, *l.* 12. § 22.

§ 3. Μή σε παρασπάτω | *Neque te avertat.* Xyl. vel *ſeducat.* ut ſit idem τὸ παρασπᾶν, quod τὸ παρακρούεσθαι, καὶ ἐξαπατᾶν. atque itâ Homerus uſurpavit *Il.* α. *v.* 555. ubi Jovi Juno,

Νῦν δ' αἰνῶς δείδοικα κατὰ φρένα, μή σε παρείπῃ
Ἀργυρόπεζα Θέτις.

hoc eſt, *ne te ſeduxerit, pellexerit.*

Ἐπακολουθοῦσι | *Conſequentes* Xyl. & Caſ. at D. Jun. ἐπικωλύουσι legi mavult. *prohibentes.* utrumvis conſtare poteſt.

Μέμψις | Senec. *epiſt.* 81. *Si gratum eſſe non licebit, niſi ut videar ingratus, ſi reddere beneficium non aliter quàm per ſpeciem injuriæ, potero; æquiſſimo animo ad honeſtum conſilium, per mediam infamiam tendam. Nemo mihi videtur pluris æſtimare virtutem, nemo illi eſſe magìs devotus, quàm qui boni viri famam perdidit, ne conſcientiam perderet.* & *ep.* 113. *Non vis eſſe juſtus ſine gloria? at mehercule ſæpe juſtus eſſe debebis cum infamia. & tunc, ſi ſapis, mala opinio bene parta delectat.* Vide *l.* 6. § 2.

Μέμψις ἢ λόγος | D. Jun. ἢ ψόγος. quod valdè placet.

Ἃ σὺ μὴ ἐπιβλέπεις | Vide *ad l.* 2. § 8.

Εὐθεῖαν περαίνε | *Rectà progrediaris, viâ rectâ inſiſtas.* itâ *l.* 7. § 55. εὐθεῖα περαινέτω. & *l.* 10. § 11. εὐθεῖαν περαίνειν διὰ τοῦ νόμου, καὶ εὐθεῖαν περαίνοντι ἕπεσθαι τῷ θεῷ.

Ἀκολουθῶν τῇ φύσει τῇ ἰδίᾳ καὶ τῇ κοινῇ | Vide ad *l.* 1. § 9. Stoicis τὸ τέλος, i. e. *propoſitum, ſive ſummum bonum* eſt, τὸ τῇ φύσει ἀκολουθεῖν, ſive τὸ κατὰ φύσιν ζῆν. *naturâ ductum ſequi & ſecundùm naturam vivere.* Verùm quæ ea natura eſſet, cujus ductum ſequerentur, in hoc haud ſatis ipſis inter ſe conveniebat. Siquidem ut Laërt. *l.* 7. in *Zenon.* φύσιν Χρύσιππος μὲν ἐξακούει, ᾗ ἀκολούθως δεῖ ζῆν, τήν τε κοινήν, καὶ ἰδίως τὴν ἀνθρωπίνην· ὁ δὲ Κλεάνθης τὴν κοινὴν μόνην ἐκδέχεται φύσιν, ᾗ ἀκολουθεῖν δεῖ, οὐκέτι δὲ τὴν ἐπὶ μέρους. Marcus Chryſippum ſequitur, eodémque utramque *naturam*, & *univerſalem* & *humanam*, collimare & quaſi collineare, contendit. Vide *l.* 6. § 13.

§ 4. Ἀναπαύσομαι | Itâ 6. § 28. Θάνατος ἀνάπαυλα. Charon apud Ariſtoph. in *Ran.*

Τίς εἰς ἀναπαύλας ἐκ κακῶν καὶ πραγμάτων;
Quis ad requiem ex malis vult & moleſtiis?

Joan. *Apocal. c.* 14. *v.* 13. ἵνα ἀναπαύσωνται ἐκ τῶν κόπων. Herodian. *l.* 1. de Marco noſtro; νυκτός τε, καὶ ἡμέρας ἐπιβιώσας μιᾶς ἀνεπαύσατο. Tractum ab eo, quod *mortem ſomno* ſimilem perhibeamus. Naſo, *amor. l.* 2. *el.* 9.

Stulte, quid eſt ſomnus gelida niſi mortis imago?
Longa quieſcendi tempora fata dabunt.

Ἐναποπνεύσας | Vide *ad lib.* 2. § 2. & *lib.* 4. § 21. & *l.* 6. § 15. & *l.* 7. § 50. & *l.* 9. § 2. Itâ Homer. θυμὸν ἀποπνείοντα dixit, Il. δ'. *v.* 524. & ν'. *v.* 654. Eodémque ſenſu in ſacra pagina ἐξέπνευσε, Marc. *c.* 15. *v.* 35, 39. & Luc. *c.* 23. *v.* 36. quod Matth. *c.* 26. *v.* 50. ἀφεῖναι τὸ πνεῦμα. Joan. *c.* 19. *v.* 30. παραδοῦναι τὸ πνεῦμα. Latini pariter, *efflare animam*, dicunt. & apud Cicer. *Tuſcul. l.* 2. Attius in *Trachin.*

Frendens efflavit graviter extremum halitum.

Πεσὼν δὲ ἐπὶ ταύτῃ | *In Senariis gnomicis.*

Γῆ πάντα τίκτει, καὶ πάλιν κομίζεται.
Tellus ut edit, itâ reſumit omnia.

Plin. *hiſt. Natur. l.* 2. *c.* 63. *Terra uni rerum naturæ partium, eximia propter merita cognomen indidimus maternæ venerationis. illa nos naſcentes excipit, natos alit, ſemelque editos ſuſtinet ſemper; noviſſimè complexa gremio jam à reliqua natura abdicatos, tum maximè, ut mater, operiens.* Ennius item in *Epicharmo*, à Varrone relatus *de ling. Lat. l.* 4. & *l.* 8.

Quæ dedit, illa capit, neque diſpendi facit hilum.

de quo verſu videatur Joſ. Scaliger *ad Varron.* ſed & *infr. ad. l.* 8. § 18.

Πατοῦντα | indè *terram*, olim *terram*, volunt dici, *quod incedentium pedibus teratur.* Ælius, Varro *de ling. Lat. l.* 1. Iſidor. *orig. l.* 4. *c.* 1. Junil. *in Geneſ.* Honor. *in imag. mund. c.* 3. Hinc Ambroſ. *Epitaph. Theodoſ. Adhuc in terris es, quas teris. & in cælo poſſides.* Et Etymolog. Βάτην, τὴν γῆν, Μεταπόντιοι. itâ *Adarcatis* Ops à calcando, quod Hebræis דרך dicitur. Fr. Jun. *in Tertull.* & ארץ terra eiſdem à רעץ Paræus *in Geneſ.* Verùm alii aliunde. Joſ. Scal. à Græco τείρω *tero*, *terra*, ut δαΐς, δαδὸς, *tæda*, δάσκια, *teſqua.* H.Stephan. ab

ἴεα,

Ἔρα, ε præfixâ. Avenar. *Lexic.* & Guichard. *Harmon. ling.* ab Hebraico ארץ *terra.* Schindler. *pentaglot.* ab Arabico ... *terra, lutum.* Canin. *Helleniſm.* à Punico *ert, terra*; ut ἔρα, *ter*, factâ metatheſi.

§ 5. Δριμύτητά σου] *Auſteritatem tuam.* Xyl. *acumen* potiùs *ingenii,* & *ſagacitatem,* M. Caſ. Mercurium deſcribens Galenus in *Protrept.* c. 2. φαιδρὸς τὰς ὄψεις· δεδορκὼς δὲ δριμύ· ubi aliud eſt δριμὺ δεδορκέναι, quàm δριμὺ βλέπειν Ariſtophani. Siquidem τὸ δριμὺ βλέπειν Comico idem eſt, quod τὸ ὑπόδρα ἰδὼν paſſim Homero: id eſt, *torvum tueri*: unde & δριμὺ βλέμμα Herodiano, *vultus torvus ac truculentus.* at δριμὺ δεδορκέναι Galeno, *acre* ſive *acriter*, verùm μετὰ φαιδρότητος, *cum hilaritate* ſive *feſtivitate* quadam, *intueri.* ut τὸ δριμὺ, tum τὸ συνετὸν illud deſignet; quod vocabulo iſto Euripidem ſignificâſſe ex Ariſtophane Grammatico obſervat Euſtath. *ad Odyſſ.* γ'. quo ſenſu & Herodianus dixit, δριμύτεροι ὡς πρὸς τὰς ἐννοίας εἰσὶ τοῦ ὑπὸ τὴν ἐκατέλην ἀνθρώπους. tum etiam ſimul comprehendat τὸ ἡδὺ illud, quod Homeri ſeculum ſecutos Rhetores eo nomine nuncupâſſe docet idem Euſtath. *ad Iliad.* λ'. quùm τὰς ἐννοίας καὶ λέξεις illas δριμείας dicerent, ὡς γλυκύτητα ἐχούσας. Atqui illa Marcum hîc cepiſſe nullus ambigo. quod uno vocabulo expreſſiſſe haud facul fuerit. Julian. *orat.* 5. Chriſtianos perſtringens, ἐμοὶ δὲ δοκεῖ τοῖς πολλοῖς πιστεύειν μᾶλλον τὰ τοιαῦτα, ἃ ... τοῖς κομψοῖς, ὧν τὸ φρόνημα δριμὺ μὲν, ὑγιὲς δὲ οὐδὲν ἔχει. Geminum autem huic argumentum habes, *infr. l.* 7. § 52. & *l.* 8. § 8.

Οὐκ αἰσθάνῃ πόσα ἤδη παρέχεσθαι δυνάμενος] Hoc eſt quod Joannes ille ὁ χρυσόρρημων paſſim inculcat, non tam ἀδυναμίαν καὶ ἀσθένειαν, quàm ῥᾳθυμίαν καὶ ὀλιγωρίαν obſtare, quo minùs vitam rectè piéque inſtituant plerique. *de Compunct. ad Demetr.* Apoſtolorum exempla ad imitationem propoſita hoc prætextu repellentibus, quòd paria illis neutiquam poſſint, Εἰ μὲν, inquit, νεκροὺς ἀναστῆσαι ἐκελευόμεθα, ἢ ὀφθαλμοὺς ἀνοῖξαι τυφλῶν, ἢ καθαρίσαι λεπρούς, ἢ χωλοὺς ἀνορθῶσαι, ἢ δαίμονας ἐκβαλεῖν, καὶ τὰς ἄλλας τὰς τοιαύτας ἰᾶσθαι νόσους, μέγιστον ἂν εἶχε τὸ τῆς ἀπολογίας ταύτης ἡμῖν· εἰ δὲ πολιτείας ἐξέτασις πρόκειται νῦν, καὶ ὑπακοῆς ἐπίδειξις, ποῖον ταῦτα πρὸς ἐκεῖνον ἂν ἔχοι λόγον; καὶ γὰρ καὶ σὺ δύναιο ἀπολαύσας χάριτος βαπτιζόμενος, καὶ τοσούτων μετέχεις; εἰ καὶ μὴ πρὸς τὸ τὰ σημεῖα ποιεῖν, ἀλλ' ὅσον ἀρκεῖ πρὸς τὸ πολιτείαν ὀρθὴν καὶ ἠκριβωμένην λαβεῖν, ὥστε ῥᾳθυμίας μόνον τῆς ἡμετέρας ἐστὶν ἡ διαφθορά. Et in *Geneſ. orat.* 24. Πολὺ τῆς ἐντολῆς τὸ ἀνεπαχθές· ἀλλὰ δεινὸν ἡ ῥᾳθυμία. ὥσπερ αὐτὰ καὶ τὰ εὔκολα, δύσκολα ἡμῖν φαίνεσθαι ποιεῖ· οὕτως ἡ σπουδὴ καὶ ἡ ἀγρυπνία καὶ τὰ δύσκολα, εὔκολα ἡμῖν ἀπεργάζεται. Idem in *Pſalm.* 111. τὴν δυσκολίαν οὐχ ἡ τῶν ἐπιταττομένων φύσις, ἀλλ' ἡ τῶν πολλῶν ῥᾳθυμία ποιεῖν εἴωθεν. ὡς εἴ γε τις μετὰ προθυμίας δέξαιτο, κατὰ καὶ ῥᾷστα αὐτὰ ὄψεται ὄντα. Et mox: ἡ ῥᾳθυμία τῶν πολλῶν καὶ τὰ εὔκολα, δύσκολα ἀποφαίνει· ἡ δὲ σπουδὴ καὶ τὰ δύσκολα, ῥᾷστα. Videantur plura *in Cor. ep.* 1. *orat.* 2. & 9. Et *ad Philip. orat.* 2. ubi illud crebrò ingerit, prout noſter iſtic: hoc vel illud non potes, at iſtud potes, &c.

Γλισχρεύεσθαι] *cunctari,* Xyl. malim *tenacem eſſe.* Vide *ad lib.* 4. § 44. γλίσχροι, *tenaces.* Ariſtot. *Ethic. lib.* δ. *c.* 1. Οἱ μὲν ἐν ταῖς τοιαύταις προσηγορίαις, οἷον φειδωλοί, γλίσχροι, κίμβικες, πάντες τῇ δόσει ἐλλείπουσι· Obiter vocabulum iſtud apud Laertium reſtituemus. Is *lib.* 4. de Lacyde. Τοῦτόν φασι καὶ περὶ τὴν οἰκονομίαν γλισχρότατα ἐσχηκέναι· quod Ambroſius Camaldun. reddidit, *Aiunt illum & circa rem familiarem ſe ſordidiſſimè habuiſſe.* Vigerus, *ad Euſebium, lepidiſſimè* mavult. Cæterùm tu me ſponſore reſcribito, γλισχρότατά τε ἐσχηκέναι. Sic enim de eodem ex Numenio Euſebius *præparat. lib.* 14. *c.* 7. Ἦν μὲν δὴ Λακύδης ὑπογλισχρότερος, καί τινα τρόπον ὁ λεγόμενος οἰκονομικός. *Erat is paulò ſordidior.* Vigerus. malim, *tenacior.* nos diceremus, **ſomewhat near, and a great husband.** miror autem virum eruditiſſimum vitioſam eam lectionem non animadvertiſſe, cùm Euſebium ſimul ſub oculos haberet. nec poſſum probare, quòd Οἰκονομικὸς literâ majuſculâ præfixâ ſcribit, vúltque certum aliquem eo tempore notiſſimum deſignari, qui ἀπὸ τῆς ἀκριβεστέρας οἰκονομίας οἰκονομικὸς vulgò nominabatur. Cùm revera Οἰκονομικὸς iſtic appellativum, ſive epitheton commune ſit; eúmque deſignet, qui eſt *rei familiaris, diſpenſandæ, curandæ, tuendæ peritus,* vel *qui negotio huic addictus eſt,* eidem ſedulò intentus. De Polypo piſce Ariſtoteles *hiſt. animal. l.* 9. *c.* 37. Ὁ δὲ πολύπους, ἀνόητος μέν ἐστιν, οἰκονομικὸς δ' ἐστί· πάντα γὰρ συλλέγει μὲν εἰς τὴν θαλάμην, οὗ τυγχάνει κατοικῶν. Quod Plinius *l.* 9. *c.* 29. *Cum alioqui brutum habeatur animal, in re quodammodo familiari callet. omnia in domum comportat.* nec de Lacyde aliter enunciatur.

Ἀρεσκεύεσθαι] *Sortem tuam improbare.* Xyl. at hoc eſſet potiùs δυσαρεστεῖν, καὶ οὐκ ἀρεσκεύεσθαι· malim ergò ἀρεσκεύεσθαι, ut *lib.* 11. § 14. *aſſentari, blandiri,* quod eſt finitimum τῷ κολακεύειν, verùm honeſtius paulò vocabulum. Sed nec mutari forſan quicquam neceſſe fuerit. Siquidem & τῷ ἀρεσκεύεσθαι hoc eodem ſenſu uſus videtur Plutarch. in *pædagog.* οἱ μὲν τοὺς τῶν ἀρεσκευομένων ὑπέδυσαν κολακείας, εἰσὶ δὲ καὶ οἱ δουλείους χαριζόμενοι φίλοις. indè οἱ ἄρεσκοι, οἱ πάντα πρὸς ἡδονὴν ἐπαινοῦντες, καὶ οὐδὲν ἀντιτείνοντες, ἀλλὰ δὴ οἰόμενοι δεῖν ἄλυποι τοῖς ἐντυγχάνουσιν εἶναι. Ariſtot. *Ethic. lib.* 4. *cap.* 6. qui & τὸν ἄρεσκον τοῦ κόλακος accuratiùs diſtin-

diſtinguens, *ibid. l. 2. c. 7.* περὶ δὲ τὸ λοιπὸν ἡδὺ ἐν τῷ βίῳ, ὁ ὑπερβάλλων, εἰ μὲν οὐδενὸς ἕνεκα, ἄρεσκος· εἰ δ᾽ ὠφελείας τῆς αὑτοῦ κόλαξ. ut commodum ſuum adulator ſive Colax, oblectamentum alienum aſſentator ſive blandus iſte reſpiciat. Indè & ἀρέσκεια, ἔντευξις οὐκ ἐπὶ τῷ βελτίστῳ ἡδονῆς παρασκευαστική. Theophraſt. *ethic. charact.* 5. ad quem Caſaub. videndus. Cæterùm iſto *blanditiæ* ſive *comitatis blandæ* nomine adulationem ſuam obvelâſſe quoſdam, ex Anaxandride Comico monet Athen. *dipnoſ. lib.* 6. his verbis: Ταύτην δὲ τὴν κολακείαν τινὲς, ἐκτρεπόμενοι τοὔνομα, ἀρέσκειαν προσαγορεύουσ᾽ ὡς καὶ Ἀναξανδρίδης ἐν Σαμίᾳ,

Τὸ γὰρ κολακεύειν νῦν ἀρέσκειν ὄνομ᾽ ἔχει.

Adulatio habet nunc nomen blanditiam.

De Pythagora Laert. *l.* 8. Ἀπείχετο καταγέλωτος, καὶ πάσης ἀρεσκείας, οἷον σκωμμάτων καὶ διηγημάτων φορτικῶν. Quod autem Caſ. ad obſequia corpuſculo præſtanda refert, quò ipſius cupiditatibus ſatisfiat, minùs probabile videtur.

Περπερεύεσθαι | *Levem eſſe.* Xyl. adducens cùm Suidam exponentem τὸ περπερεύεσθαι, προπετεύειν· & περπέρειαν, βλακείαν καὶ προπέτειαν, tum & illud Apoſtoli *ad Corinth. epiſt. 1. cap. 13. v. 4.* ἡ ἀγάπη οὐ περπερεύεται. quod ille interpretatur, *Charitas non eſt levis, aut nugax.* At verò bonus ille editor Lugdunenſis, pro περπερεύεσθαι, quod rectum fuerat, ſed ipſi fortean minùs intellectum, προπετεύεσθαι ſubſtituit. perperam omnino, & ex proprio, opinor, cerebro. Verùm mirum quantum diſſideant à ſe invicem enarratores in vocabulo iſto apud Paulum Apoſtolum, vel interpretando vel explicando. Chryſoſt. οὐ προπετεύεται. *non eſt temeraria.* Vetus interpres, cui & Beza accedit, *Non agit perperam.* tanquam ſi à Latinis ea vox ad Græcos tranſierit. Syrus, *Non tumultuatur.* Tertull. *de patient. c.* 12. *Non protervum facit.* Eraſm. *Non eſt procax.* Alii, *Non eſt inconſtans.* Alii, *Non agit improbè.* Alii, *Non eſt fucata.* Alii, *Non adulatur.* Ego crediderim commodiſſimè poſſe verti, *Non effert ſe*; non eſt jactationi aut vanæ oſtentationi dedita. Ità Græcus Schol. primo loco: Οὐκ ἀλαζονεύεται. Heſych. Πέρπερος, μετὰ βλακείας ἐπηρμένος. περπερεύεται, κατεπαίρεται. Suidas etiam, Πέρπερος, ὁ μετὰ βλακείας ἐπηρμένος. Idem tamen inter alia: Περπερεία, ὃ μὴ διὰ χρείαν, ἀλλὰ διὰ καλλωπισμὸν παραλαμβάνεται. Et Concil. Nicen. 2. *Can.* 15. Πᾶν γὰρ ὃ μὴ διὰ χρείαν, ἀλλὰ διὰ καλλωπισμὸν παραλαμβάνεται, περπερείας ἔχει κατηγορίαν, ὡς ὁ μέγας ἔφη Βασίλειος. Reperiuntur autem illa Baſilii verba (ſi modo Baſilii Cæſarienſis ſint, & non potiùs Euſtathii Sebaſtienſis, ut opinantur quamplurimi, *aſcetica* illa) *reſponſ. part. 2. ad quæſt.* 49. Ità illi à Baſilio an Euſtathio; iſte, ut probabile eſt, à Clemente Alex. habuit. Is enim *pædag. lib. 3. c. 1.* Apoſtoli locum exponens: περπερεία, inquit, ὁ καλλωπισμὸς περιττότητος καὶ ἀχρειότητος ἔχων ἔμφασιν. Verùm latiùs multo patet vocabuli hujus uſus ſenſúſque, quàm ut ad veſtitum duntaxat, quo tamen etiam ἐναβρύνεσθαι ſolent οἱ ἀλαζόνες καὶ κατὰ βλακείας ἐπηρμένοι, reſtringi debeat. Docet id Cicero *ad Attic. l. 1. ep. 10. Ego autem ipſe*, inquit, *Dii boni, quomodo* ἐνεπερπερευσάμην *novo auditori Pompeio.* id eſt, quomodo me oſtentavi, & quaſi juveniliter jactavi, omnibus adhibitis fucis & ornamentis orationi meæ, quaſi exultavi, & placere illi ſtudui: inquit Petr. Victorius. Accedit quod Stephanus *de dialect. c.* 16. § 1. monet, Sophoclis Scholiaſten, πέρπερος, κομψὸς, interpretari, & περπερεύεσθαι, κομψεύεσθαι· apud quem πέρπερος & περπερεύεσθαι legendum, nulli poteſt eſſe ambiguum. Græcam ſi damus originem, malim cum Dunæo noſtro à περὶ duplicato, quàm à περιφέρεσθαι cum Stephano derivare. Verùm plura de vocabulo iſto qui voluerit, adeat pòſt H. Steph. *theſaur.* Jo. Druſ. *obſerv. l. 7. c.* 7. Muret. *var. lect. l. 14. c.* 7. Andr. Dunæum noſtrum *notis ad Savilii Chryſoſt. in 1. Cor.* 13. Heinſium denique, qui poſt iſta à me adnotata prodiit, *exercit. ſacr. ad 1. Cor. cap.* 10.

Εἰ ἄρα ὡς βελτίτερες καὶ δυσπαρακολουθητότερες καταγινώσκειν | aut leg. καταγνῶσιν, aut ſupplendum verbulum aliquod, fortean, δύνασαι, ex clauſula proximè præeunte, aut μέλλεις, aut συμβαίνει, aut ejuſmodi aliud quippiam. Eſt autem ὁ δυσπαρακολούθητος, *qui difficulter rem propoſitam comprehendit & aſſequitur.* Sicut contrà εὐπαρακολούθητος, ὁ ὀξὺς εἰς τὰ πράγματα καὶ οὐ νωχελής· Heſych. *qui res facilè aſſequitur.* Suidas in Σκαιὸς, οὕτως ἐκάλουν τοὺς ἀμαθεῖς καὶ δυσπαρακολουθήτους. In *ſectione* proxima, ἀπαρακολουθήτως τοῦ ποιεῖν, dicuntur, qui quaſi *neutiquam aſſequuntur, aut intelligunt*, hoc eſt, non attendunt prorſus, id quòd agunt. Et mox; Ἀλλ᾽ αὐτὸ τοῦτο δεῖ παρακολουθεῖν. *Sed neceſſe eſt illud ipſum quod fit noſſe, & intelligentiâ aſſequi*, ſive αἰσθάνεσθαι, ut ſtatim ipſe ſe interpretatur. Epictet. *l. 1. cap.* 5. ὥστε μηδὲ παρακολουθεῖν, μηδὲ συνιέναι μηδέν. & *lib. 3. cap.* 26. οὐχὶ δὲ τοῖς ἑτέρως φαινομένοις παρακολουθεῖς; Galen. *de errat. dignoſc. & cur. cap.* 1. Ἔνιοι δ᾽ οὕτως ἀγύμναστοι περὶ λόγους εἰσὶν, ὡς μὴ παρακολουθεῖν τοῖς ἀκούουσιν ὑφ᾽ ἡμῶν λεγομένοις (π. α. τ. υ. ἡ. λεγομένοις, leg. ut Marc. *lib.* 7. § 4. παρακολουθεῖν τοῖς λεγομένοις) Idémque *ibid.* mox; φαίνονται γὰρ ὄντως, καθάπερ οἱ ὄνοι τῆς λύρας, οὕτω καὶ αὐτοὶ μηδ᾽ ὅλως, εἰς ἄκρον, ἠκολουθηκότες. Eodem ſenſu τῷ παρακολουθεῖν verbo uſus eſt Lucas *Evangel. c. 1. v.* 3. Ἔδοξε κἀμοὶ παρηκολουθηκότι ἄνωθεν πᾶσιν ἀκριβῶς. hoc eſt, *omnia ab initio uſque accuratè intelligentiâ aſſecuto.* quæ Evangeliſtæ verba contendit Budæus cum illis Demoſthen. περὶ παραπρεσβ. ὁ τούτῳ πονηρεύματα εἰδὼς καὶ παρακολουθηκὼς ἅπασι, κατηγορῶ. Et rurſus; Ἐκεῖνος ὁ καιρὸς καὶ ἡ ἡμέρα ἐκείνη οὐ μόνον

μόνον θύειν καὶ κλάειν ἄνδρα ἐκάλει, ἀλλὰ καὶ παρακολουθηκότα ἐξ ἀρχῆς τοῖς πράγμασι. ut hic & ἄνωθεν illic, quod iſtic ἐξ ἀρχῆς. Eodem ſenſu uſurpat Paulus Apoſt. *ad Timoth. epiſt.* 1. *c.* 4. *v.* 6. ἐντρεφόμενος τοῖς λόγοις τῆς πίστεως καὶ τῆς καλῆς διδασκαλίας, ᾗ παρηκολούθηκας. & *epiſt.* 2. *cap.* 3. *v.* 10. Σὺ δὲ παρηκολούθηκάς μου τῇ διδασκαλίᾳ, &c. quo loco, cur Eraſmi, *aſſectatus es*, malit doctiſſ. Sculterus, quàm Vulgatæ ac Bezæ, *aſſecutus es*, cauſſam nullam video ratio ſiquidem, quam aſſignat, haud eſt firma ſatis. *Ad ſequendum atque imitandum hortatur. at quomodo ſequi poteris, qui jam aſſecutus dicitur?* reſponſio proclivis eſt. aliud eſt notitia & intelligentia, aliud uſu & actu aſſequi: vel, ſi brevius vis, aliud noſſe, aliud poſſe. illud Timotheus jam aſſecutus erat, iſtud haud itidem adeptus. monet itaq; Apoſtolus, ut quæ de ſe noſſet, ἤτοι αὐτόπτης γενόμενος, ἢ ἐξ ἀκοῆς ἱστορήσας, ea imitari admiteretur. Vide & *l.* 2. § 9. & *l.* 7. § 3, 4.

Μὴ παρενθυμούμενον | *Ne eum ſubinde cogitares.* Xyl. *ne ea nimium afficiaris.* Caſ. imò, *non negligens, non neglectim habens*, ſed quantum in te eſt, tarditatem hebetudinémque tuam corrigere & ſanare contendens. παρενθυμεῖσθαι, *animum non advertere, negligere, neglectim habere*, de gubernatore Epictet. *lib.* 4. *cap.* 3. Κἂν μικρὸν αὐτὸς ἑκὼν, ἀπαρενθυμηθῇ, ἀπώλετο. *Si vel parum neglexerit, animum non adverterit.* Marcus ipſe *l.* 6. § 20. πολλὰ παρενθυμώμεθα, *negligamus multa, non animadvertamus.* & *lib.* 10. § 8. τὸ ἀπαρενθύμητον, *animadverſionem ſedulam, à negligentia & inadvertentia immunem.* & *l.* 6. § 50. πρὸς τῷ ὑφ' ἑτέρου λεγομένῳ, γίνεσθαι ἀπαρενθυμήτως, *Sedulò attendere atque animum adhibere eis quæ ab alio dicuntur.* Epict. *l.* 1. *c.* 2. Τί οὖν, ἐπειδὴ ἀφυής εἰμι; ἀποστῶ τῆς ἐπιμελείας τούτου ἕνεκα; μὴ γένοιτο. Ἐπίκτητος κρείσσων Σωκράτους οὐκ ἔσται· εἰ δὲ μὴ, οὐ χείρων, τοῦτό μοι ἱκανόν. Οὐδὲ γὰρ Μίλων ἔσομαι, καὶ ὅμως οὐκ ἀμελῶ τοῦ σώματος· οὐδὲ Κροῖσος, καὶ ὅμως οὐκ ἀμελῶ τῆς κτήσεως· οὐδ' ἁπλῶς ἄλλης τινὸς τῆς ἐπιμελείας, διὰ τὴν ἀπόγνωσιν τῶν ἄκρων, ἀφιστάμεθα. Flacc. *epiſt.* 1.

Non poſſis oculo quantum contendere Lynceus;
Non tamen idcirco contemnas lippus inungi:
Nec quia deſperes invicti membra Glyconis,
Nodosâ corpus nolis prohibere chiragrâ.
Eſt quâdam prodire tenus, ſi non datur ultrà.

Ità cum Graio noſtro lubens lego, non, *quodam*, quadantenus ſaltem procedere & proficere licet.

Μηδὲ ἐμφιληδονεῖν τῇ νωθίᾳ | leg. νωθείᾳ, vel ut Annot. Lugd. νωθρείᾳ. *neque tarditate & inſcitiâ, ſibi complacentem.* quod haud paucorum vitium eſt. Vide Solomon. *Prov. c.* 1. *v.* 22. Aug. in illud *Pſal.* 36. *v.* 3. *Noluit intelligere. Videtis, quia voluntati illud tribuit: ſunt qui volunt intelligere, & non valent: ſunt & qui nolunt intelligere; ideò non intelligunt.*

§ 6. Πρόχειρος λογίσασθαι αὐτῷ τὴν χάριν | Χάριν λογίζεσθαι, *beneficium imputare.* quod ab exprobratione quadam haud multum diſtat. Juvenal. *Sat.* 6. *v.* 179. de uxore inſigniori,

Quæ tanti gravitas? quæ forma, ut ſe tibi ſemper
Imputet?

Martial. *l.* 5. *ep.* 82.

Non totam mihi, ſi vocabis horam,
Dones, & libet imputes, Severe;
Dum noſtras legis exigisque nugas.

& *l.* 2. *epigr.* 48.

Imputet ipſe Deus nectar mihi; fiet acetum,
Et Vaticani perfida vappa cadi.

Senec. *de benef. lib.* 2. *c.* 17. *Multi ſunt tam pravæ naturæ, ut malint perdere quæ præſtiterunt, quàm recepiſſe, ſuperbi & imputatores.* & *l.* 6. *c.* 13. *Quædam quæ homines ſibi præſtant, aliis imputant.* Tria ſcil. Marcus beneficia collocantium genera ponit. primum eſt eorum, qui palàm imputant: ſecundum eorum, qui etiamſi id palam non faciant, apud ſe tamen tanquam de debito cogitant: tertium eorum, qui tantum abeſt ut imputent, ut nè cogitent quidem.

Ἄλλος μέντοι | f. ἀλλὰ vel ἀλλ' ὃς. niſi ſi illud ὃς ex linea proxima huc irrepſerit.

Ὡς ἀεὶ χαίρειν διαρκοῦντες | At Senec. *de benefic. l.* 1. *c.* 2. *Demus beneficia, non fœneremus: dignus eſt decipi, qui de recipiendo cogitavit, cùm daret.* hoc eſt, quod Marcus hic, ὡς ἀεὶ χαίρειν διαρκοῦντες. Et mox: *Beneficiorum ſimplex ratio eſt: erogantur tantùm, non computantur. ſi reddet aliquid, lucrum eſt; ſi non reddet, damnum non eſt. Ego illud dedi ut darem. nemo beneficia in calendario ſcribit: nec avarus exactor ad horam & diem appellat. nunquam illa vir bonus cogitat, niſi admonitus à reddente. turpis fœneratio eſt, beneficium expenſum ferre.* Idem *l.* 3. *c.* 14. *Interitura eſt rei tantæ dignitas, ſi beneficium mercem facimus.* & *lib.* 4. *c.* 3. *Beneficium virtutis eſt, & turpiſſimum id cauſſâ ullius rei dare, quàm ut datum ſit. ſe intueri & commodum ſuum, iſtud non eſt beneficium, ſed fœnus.* & *c.* 14. *Non eſt beneficium quod in quæſtum mittitur. hoc dabo, hoc recipiam; auctio eſt, ut ait Ovidius,*

Quæ quia non licuit, non dedit, illa dedit:

Eodem modo, qui beneficium ut reciperet, dedit, non dedit. Et Cleanthes *ibid. l.* 6. *c.* 13. *Multum à beneficio diſtat negotiatio.* Dominus Chriſtus, Luc. *c.* 6. *v.* 35. Ἀγαθοποιεῖτε, καὶ δανείζετε, μηδὲν ἀπελπίζοντες. & *v.* 34. Ἐὰν γὰρ δανείζητε παρ' ὧν ἐλπίζετε ἀπολαβεῖν, ποία ὑμῖν χάρις ἐστί;

Οὐδὲ οἶδεν ὃ πεποίηκεν | Senec. *de benef. lib.* 2. *c.* 6. *Quàm dulce quàm pretioſum eſt, ſi gratias ſibi agi non eſt paſſus, qui dedit; ſi dediſſe, dum dat, oblitus eſt?* Chilo apud Auſon.

Tu bene ſi quid facias, non meminiſſe fas eſt.

Verùm quadrat ad hoc Domini Servatoris præceptum hyperbole elegantiſſimâ conceptum, Matth. *c.* 6.

Digitized by Google

c. 6. *v.* 6. Ποιοῦντος ἐλεημοσύνην, μὴ γνώτω ἡ ἀριστερά, τί ποιεῖ ἡ δεξιά. *Facientis eleemoſynam neſciat ſiniſtra quid dextra faciat.* Ambroſius *offic. l.* 1. *c.* 30. quò & Euthymius inclinat, ità interpretatur, quaſi dictum eſſet, *ut frater tuus, qui eſt tanquam dextra tua, quod facis neſciat:* Sic facias, ut *proxima neſciat uxor*, uti Perſius loquitur. Meliùs Jo. Chryſoſt. *orat.* 19. Οὐ χεῖρας αἰνίττεται, ἀλλ' ὑπερβολικῶς αὐτὸ τέθεικεν. Εἰ γὰρ οἷόν τε δεῖ, φησι, καὶ σεαυτὸν ἀγνοῆσαι, περισπούδαστον ἔστω σοι τοῦτο, κἂν αὐτὰς δυνατὸν ᾖ τὰς διακονουμένας χεῖρας λαθεῖν· οὐχ, ὥς τινές φασιν, ὅτι τοὺς σκαιοὺς δεῖ κρύπτειν ἀνθρώπους· πάντας γὰρ ἐνταῦθα λανθάνειν ἐκέλευσεν. Nam quod de *dextra*, quæ ſit *amor divinus*, *ſiniſtra*, *quæ favor humanus* exiſtat, argutantur Hieronym. *in Matth:* Hilar. *ibid.* Aug. *in Pſal.* 121. & *in* 1. *Joan. tr.* 6. & *de temp.* 60. Gregor. *in Job. lib.* 3. *c.* 21, Theophylact. *in Matth.* alii; eſt merum ipſorum commentum. Rectiùs Clem. *Stro. l.* 4. Ἀλλ' οὐδὲ αὐτὸς ὁ ἐλεῶν, ὅτι ἐλεεῖ, γινώσκειν ὀφείλει. Aliud eſt quod Senec. *de benef. l.* 6. *c.* 8, *Beneficium aliquis neſciens accepit, nemo à neſciente.* Beneficium niſi ſciens volénſq; dare nequit: verum beneficium qui dat, quoad beneficii præſtiti imputationem, perinde affectus eſſe poteſt, acſi quid faciat feceritve neſcius ſit. atque hoc eſt, quod poſt Chriſtum noſtrum, Marcus voluit. Geminâ planè mente Plato in *Theæteto*, de Philoſopho genuino. Ταῦτα μᾶλλον αὐτὸν λέληθεν, ἢ οἱ τῆς θαλάττης λεγόμενοι χόες. καὶ ταῦτα πάντα, οὐδ' ὅτι οὐκ οἶδεν, οἶδεν. οὐδὲ γὰρ αὐτῶν ἀπέχεται τοῦ εὐδοκιμεῖν χάριν, &c. Optimè formulæ iſtius ſenſum expreſſit.

Ὅμοιος ὢν ἀμπέλῳ | ità mox: ὡς ἄμπελος.

Μηδὲν ἄλλο προσεπιζητοῦσα | Vide *ad lib.* 7. § 73.

Οὐκ ἐκβοᾷ τις | Quod Dominus Chriſtus Matth. *cap.* 6. *v.* 2. ὅταν ποιῇς ἐλεημοσύνην, μὴ σαλπίσῃς.

Μεταβαίνει ἐφ' ἕτερον | Vide *l.* 6. § 7. & *l.* 11. § 4. & *lib.* 12. § 29. Senec. *de benef. lib.* 1. *cap.* 2. *Qualiſcunque priorum eventus eſt, perſevera in aliis conferre. Meliùs apud ingratos jacebunt. ne ceſſaveris; opus tuum perage, & partes boni viri exequere. alium re, alium fide, alium conſilio, alium præceptis ſalubribus adjuva.* & *lib.* 4. *cap.* 14. *Ad beneficium non adducit cogitatio avara, nec ſordida, ſed humana & liberalis, cupiens dare etiam cùm dederit, & augere novis ac recentibus vetera.* Hoc eſt quod ſuo more, id eſt, Comico, Plaut. *Trinumm. Act.* 2. *Sc.* 2. *v.* 39.

Is probus eſt, quem non pœnitet quàm ſit probus:
Benefacta benefactis aliis pertegito, nè perpluant.

Seriò magis alius quiſpiam apud Plut. *de ſene polit.* & *adv. vit. Epicur.*

Καὶ μὴν γνωσόμεσθα δρῶντες εὖ βροτούς.

Vide *lib.* 7. § 73. Plin. *lib.* 3. *ep.* 5. *antiquiora beneficia ſubvertas, niſi illa poſterioribus cumules.*

Ἐν τούτοις εἶναι δεῖ | Interrogantis tanquam ex aliena perſona, eſſe volunt hæc verba, Xyl. & editor Lugd. affirmantis ac præcipientis ex ſua Caſ. illud malim, quia ſubſequentia, ναί. ἀλλ' αὐτὸ τοῦτο, &c. ſubjectionis ſive reſponſionis formam habent.

Ἀπαρακολουθήτως | *Sic ut non poſſint intelligi:* Xyl. imò potiùs, *ſic quaſi non intelligant ipſi*, ut in præcedentibus οὐδ' οἶδεν. Sic *l.* 2. § 15. ſed ratione diverſâ ἀπαρακολουθήτως ἐνεργεῖν. Vide *ſuprà ad* § 5. δυσπαρακολουθητότερος.

Βούλεσθαι καὶ τὸν κοινωνὸν αἰσθάνεσθαι | Ità reverà beneficia conferenda, ὡς αἰσθάνεσθαι, *ut ſentiat ſibi gratiam factam is cui benefit*, ut *infrà l.* 11. § 15. Verum ut beneficii autorem, quis is fuerit, dignoſcat, nihil quicquam eſt neceſſe. Senec. *de benefic. l.* 2. *c.* 9. *Interdum & ipſe qui juvatur fallendus eſt: ut habeat, nec à quo acceperit, ſciat.* Exemplum ſubjicit Arceſilai, qui amici pauperis, ſed paupertatem per verecundiam diſſimulantis, ac per ægritudinem decumbentis, pulvillo ſacculum clam ſubjecit, ut quod deſiderabat, inveniret potiùs quàm acciperet. Cteſibium hunc nominat Laert. *l.* 4. Apellem Chium Plut. *de adul. & amic.* quem & fraude amicâ utiliq; deprehensâ, dixiſſe, Ἀρκεσιλάου τὸ παίγνιον, ille; Ἀρκεσιλάου τοῦτο τὸ κλέμμα, iſte refert. *Ibid.* Plut. Τῇ γε φίλου χάριτι ὀνειδιστικὸν οὐδέν ἐστιν· ἀλλὰ πολλάκις, ὥσπερ ἰατρὸς λαθὼν ἐνεργάσηται, καὶ φίλος ὠφέλησεν ἐντυχὼν ἢ διαλυσάμενος, ἀγνοοῦντος ἐπιμεληθείς. Sed ad Senecam redeamus paria Marco interrogantem. *Quid ergò? ille neſciet à quo acceperit? Primùm neſciat, ſi hoc ipſum beneficii pars eſt. Deinde illi neſciat accepiſſe ſe: ego ſciam me dediſſe. Parum eſt, inquis. Parum, ſi fœnerare cogitas, ſed ſi dare, quo genere accipienti maximè profuturum erit, dabis. contentus eris te teſte: alioquin non benefacere delectat, ſed videre benefeciſſe. Volo, inquis, ſciat. debitorem quæris. Volo utique ſciat. Quid ſi illi utilius eſt neſcire? ſi honeſtius? ſi gratius? non in aliam partem abibis? Volo ſciat. Ità tu hominem non ſervabis in tenebris? Beneficia in alta non mitto, quid? ego illi ſum indicaturus me dediſſe; cùm inter prima præcepta & maximè neceſſaria ſit, nè unquam exprobrem, imò nè admoneam quidem? hæc enim beneficii inter duos lex eſt, alter ſtatim oblivìſci debet dati, alter accepti nunquam.*

Τὸ δὲ νῦν λεγόμενον παρεκδέχῃ | *non intelligis.* Caſ. ſic ex Polybio Suidas, οὐκ ὀρθῶς τοὺς ἡμετέρους ἐκδέχῃ λόγους. i. e. νοεῖς, ὑπολαμβάνεις. Suidas. *excipe.* Xyl. ut ſit παρεκδέχεσθαι, idem quod ἐκδέχεσθαι, *excipere.* neutrum ſatis arridet. ego conditionalem particulam deeſſe puto, [ἂν] παρεκδέχῃ, *ſi ſecius ceperis.* Ità enim ſignificat τὸ παρεκδέχεσθαι. Euſebius *hiſt. eccleſ. l.* 3. *c.* 39. Papiam narrat, τὰς ἀποστολικὰς παρεκδεξάμενον διηγήσεις, *ex relationibus Apoſtolicis ſecius acceptis*, commentitia multa tradi-

tradidiſſe. quod verbum & in H. Stephani theſaurum poterit immitti.

Εἰ δ᾽ ἐθέλεις συνεῖναι] forſan *συνιέναι. intelligere.* quanquam & *συνεῖναι* eo ſenſu uſurpatum invenias. Ità enim Herodot. *l.* 5. Ἐγώ μοι δοκέω συνιέναι τὸ ἐθέλει λέγειν ἡμῖν τὸ χρηστήριον. Demoſth. *pro Coron.* ὅτι ὑμᾶς οἴομαι μανθάνειν, οὐκ αὐτὸς ἰδίᾳ μόνον συνεῖναι. ubi tamen quidam codices *συνιέναι.* Herodian. *lib.* 2. de Germanis. Ὡς γὰρ τὰ σώματα γενναιότατοι καὶ μεγάλοι εἰσίν, οὕτω καὶ τὰς διανοίας ταχεῖς, καὶ μὴ ῥᾳδίως συνεῖναι δυνάμενοι, εἰ μὴ μετὰ συνεχείας ὃ θέλει λέγεσθαι περιθέοιτο. Clemens *Strom. l.* 1. Ἀλλὰ παιδευθεὶς καὶ ἄνευ γραμμάτων πρὶν ἢ δυνατὸν φαμὲν συνεῖναι τὰ ἐν τῇ πίστει λεγόμενα οὐχ οἷόν τε μὴ μαθόντα, ὁμολογοῦμεν. & *l.* 4. Οὔτε τὰς τιμὰς τὰς μετὰ θάνατον τῶν ὁσίως βεβιωκότων, οὔτε τὰς κολάσεις τῶν ἀδίκως καὶ ἀσελγῶς πεπολιτευμένων συνεῖναι βούλεσθαι. Et apud Suidam in *Sexto* autor incertus, μηδὲ συνεῖναι τὸ λεγόμενον δύνασθαι.

Μὴ φοβοῦ, μὴ παρὰ τοῦτο] forſan, μηδὲ παρὰ τοῦτο. *Ne metuas, neve hac de cauſſa opus aliquod ſociale omittas.* Veruntamen nihil temerè mutatum velim.

§ 7. Ὗσον, ὦ φίλε Ζεῦ] Indè Ζεὺς ὑέτιος, ὄμβριος, idémque Ὕης & Δεύς, & Ὕων dictus. Heſych. Ὕης, Ζεὺς ὄμβριος. Ariſtot. *nom. de mund. cap.* 7. Ὑέτιος ἀπὸ τῶν ὑετῶν καλεῖται. & Phurnut. *de Deis c.* 3. Παρά τισι δὲ καὶ Δεὺς καλεῖται, τάχα ἀπὸ τοῦ δεύειν τὴν γῆν. Lucian. *dialog. Jov. & Gan.* Διὸς δὲ οὐκ ἤκουσας ὄνομα, οὐδὲ βωμὸν εἶδες ἐν τῷ Γαργάρῳ τοῦ ὑετίου; Pauſanias in *Attic.* meminit βωμῶν ὀμβρίου Διός. Athenis verò refert eſſe γῆς ἄγαλμα, ἱκετεύουσα ὗσαι οἱ τὸν Δία· εἴτε ὄμβρου δεηθεῖσιν Ἀθηναίοις, εἴτε καὶ τοῖς πᾶσιν Ἕλλησι συμβάντος αὐχμοῦ. At de Ægypto Nilum allocutus Tibull. *l.* 1. *eleg.* 7.

Te propter nullos tellus tua poſtulat imbres;
Arida nec pluvio ſupplicat herba Jovi.

Et Schol. *ad Pindar. Pyth. od.* 4. Κερκίδιον φησὶ Νεῖλόν φησιν ὡς Παρμένων, Αἰγύπτιε Ζεῦ Νεῖλε, ἀναλογεῖν γὰρ τοῖς τοῦ Διὸς ὄμβροις τὸ τοῦ Νείλου ὕδωρ, καὶ ὥσπερ ἀντίσεισμόν τινα εἶναι τοῦ Διός. Verùm Deus verus vivúſque ſolus eſt Ζεὺς ὑέτιος, non Nilus, non nubes ipſæ, non ulla apud extraneos in pretio habita Deunculorum mendacia atque mendicabula. Vide Jerem. *cap.* 14. *v.* 22. Job *c.* 38. *v.* 25, 28, 34, 37. Pſal. 65. *v.* 10, 11, 12. Zech. *c.* 10. *v.* 1.

Κατὰ τῆς ἀρούρας τῶν Ἀθηναίων] Exiſtimat Xylander improbare Maximum iſtic commune illud & damnoſiſſimum vitium, quo pleríque ea tantùm expetant, quæ ſibiipſis privatim proſint; nihil ſoliciti de communi bono: & Athenienſes notare, utpote qui injuſtè & illiberaliter ſuis tantùm agris pluviam & fertilitatem poſcerent, reliquorum hominum nullam rationem habentes. At contrà planè preces iſtiuſmodi probat Marcus, quibus homines non ſibi ſolis privatiſq; ſuis rebus, ſed civitati reiq; publicæ univerſæ, in qua degunt, à numine fauſta proſperáq; comprecantur; quales fuiſſe monet Athenienſium illas, quos etiam in ſupplicationibus ſuis, non ſuæ tantùm regionis, ſed totius inſuper Græciæ memores fuiſſe ex Pauſania ſuprà didicimus. Verùm quod Gregor. *in Job. lib.* 18. *cap.* 3. & Hieròn. nom. *in Thren. c.* 3. *v.* 41. quæ indè conſtat Hieronymi non eſſe, quia ex Gregorio mutuantur. *Et oratione operatio, ut operatione fulcienda eſt oratio.* itaq; precibus opera ſunt adjicienda. & tam pro bono publico conatus adhibendi, quàm ſupplicationes concipiendæ. Habéntq; reverà locum hîc Menœcei pro patria ſe devoventis illa à Xylandro etiam laudata, ex Euripidis *Phœniſſ.*;

Εἰ γὰρ λαβὼν ἕκαστος, ὅ, τι δύναιτό τις
Χρηστὸν, διέλθοι τοῦτο, κεἰς κοινὸν φέροι
Πατρίδι, κακῶν ἂν αἱ πόλεις ἐλασσόνων
Πειρώμεναι, τὸ λοιπὸν εὐτυχοῖεν ἄν.

Si quiſque quantum quiverit boni, lubens
Patriæ offerat, demtque publicæ rei;
Minùs malorum civitates ſentiret,
Et ampliores redderentur indies.

Siquidem, ut rectiſſimè Andocydes *orat. adv. Alcibiad.* διὰ μὲν τοὺς τῶν ἰδίων ἐπιμελουμένους εἰσὶν αἱ πόλεις μείζους γεγενημέναι· διὰ δὲ τοὺς τῶν κοινῶν, μεγάλαι καὶ ἐλεύθεραι γίγνονται. Vide *ad lib.* 1. § 16. & *l.* 7. § 4.

Ἤτοι οὐ δεῖ εὔχεσθαι, ἢ οὕτως ἁπλῶς καὶ ἐλευθέρως] ἐλευθερίως legit Caſaub. *ad Perſ. Sat.* 2. qui & τὸ ἁπλῶς καὶ ἐλευθερίως εὔχεσθαι, orationem ſimplicem & liberalem opponi cenſet τῇ εὐχῇ ἐμπορικῇ i.e. *preci emaci*, ut Perſius loquitur: quam interpretatur, vel eam quæ habet conjunctum ſacrificium majoris alicujus victimæ, aut votum rei conſecrandæ; quod ſit velut pretium diis repenſum, ut fit in emptione contrahenda; vel quæ toties fuit repetenda, & tam aſſiduè ac λιπαρῶς καὶ ἐκτενῶς facienda, ut hoc ipſum pretii loco cenſeri poſſit; quia, ut ait Seneca, *Nulla res carius conſtat, quàm quæ precibus empta eſt.* Mihi videtur Marco, τὸ ἁπλῶς εὔχεσθαι, *orationis ſimplicitatem* quandam denotare, qualis illa Athenienſium formula, quæ generali quadam ac familiari ratione Jovem compellat, nec terminos illi rerum tribuendarum anxiè ſolicitéque præſcribit. qualis itidem ea formula, quam amicis ſuis poeta quidam præſcripſit, à Platone in *Alcibiad.* 2. laudata;

Ζεῦ βασιλεῦ, τὰ μὲν ἐσθλὰ καὶ εὐχομένοις, καὶ ἀνεύκτοις
Ἄμμι δίδου, τὰ δὲ δεινὰ καὶ εὐχομένοις ἀπαλέξοις.

vel, ut *Antholog. l.* 1. *c.* 31. habetur;

—— τὰ δὲ δεινὰ καὶ εὐχομένων ἀπερύκοις.

Tu rex ſumme, dato nobis bona, ſive rogemus,
Sive non: at mala vel poſcentibus uſque negato.

Sed & Laconum, qui ut Plato *ibid.* καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ

[illegible] ἐκέσοντι [illegible] εὐχῆ [illegible] εὔχεσθαι, τὰ καλὰ ἐπὶ τοῖς ἀγαθοῖς τοῦ θεοῦ, διδόναι κελεύοντες αὐ σφίσιν αὐτοῖς. Unde & Jupiter A[illegible] dixerit, βέλεσθ[illegible] αὐτῷ [illegible] Λακεδαιμονίων εὐφημίαν [illegible] μᾶλλον, ἢ τὰ σύμπασα [illegible] ἄλλων ἱερά. Quin & Xenophon *de* [illegible] l. 1 Εὔχεσθαι [illegible] [illegible] θεοὺς ἁπλῶς τἀγαθὰ διδόναι ὡς τοὺς θεοὺς κάλλιστα εἰδότας, ὁποῖα ἀγαθά ἐστι. [illegible] pexit eodem Juvenal. Sat. [illegible] 346.

[illegible]
[illegible]
[illegible] ſit [illegible] noſtras.
[illegible] dabunt Di:
[illegible]

Atque [illegible] eſt quod R. [illegible] in *Pirke* [illegible] c. 2.

[illegible] קבע [illegible] תפלתך [illegible] תעש [illegible] אל

Orationem tuam ſtatam ne facito: hoc eſt, [illegible] inter orandum terminos numini figere, legemque quid [illegible] ſit, [illegible] præſtituere; ſed vota tua 2 ſimpl[illegible] prout [illegible] ipſum fuerit, [illegible] ipſi permitt[illegible]. At τὸ ἐλευθερίως εὔχεσθαι, [illegible] precari [illegible] cum [illegible] eum [illegible] liberè [illegible] etiam [illegible] exiſ[illegible] etiam nobis [illegible] hendat, qualis [illegible] eſt, quam [illegible] Marcus [illegible] ratio [illegible] qualis [illegible] Xe[illegible] der hic [illegible] Perſarum [illegible] Herod[illegible] apud quos lege [illegible] cavebatur; ἑωυτῷ μὲν ἐν τῷ 3 θύοντι [illegible] μόνῳ, οὐ οἱ ἐγγίνεται ἀρᾶσθαι ἀγαθά· ὁ δὲ [illegible] πᾶσι Πέρσῃσι κατεύχεται εὖ γίνεσθαι, καὶ τῷ βασιλέϊ· ἐν γὰρ δὴ πᾶσι [illegible] Πέρσῃσι καὶ αὐτὸς γίνεται. Sed [illegible] ita [illegible] his [illegible] nia. Paul[illegible] *Timotheo* [illegible] c. 2. v. 1 præc[illegible] ποιεῖσθαι δεήσεις, προσευχάς, ἐντεύξεις, εὐχαριστίας, ὑπὲρ πάντων ἀνθρώπων. Liberaliſſim[illegible] [illegible] Judæ[illegible] Philoni [illegible] *narch.* [illegible] Τῶν μὲν [illegible] ἄλλων οἱ ἱερεῖς ὑπὲρ οἰκείων καὶ φίλων καὶ πολιτῶν αὐτῶν (αὐτῶν) [illegible] 4 μόνον [illegible] τὰς τ' εὐχὰς καὶ θυσίας ἐπιτελοῦσιν· ὁ δὲ τῶν Ἰουδαίων ἀρχιερεὺς οὐ μόνον ὑπὲρ ἅπαντος [illegible] ἀνθρώπων γένους, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τῶν τῆς φύσεως μερῶν, γῆς, ὕδατος, ἀέρος, πυρὸς, τὰς τ' εὐχὰς καὶ τὰς εὐχαριστίας ποιεῖται, τὸν κόσμον [illegible] ἀληθείας [illegible] ὑπό τις [illegible] καὶ λιτὰς [illegible] ἡγούμενος [illegible] ἐκεῖνος [illegible] φύσεως αὐτὸν μεταδιδόναι [illegible].

§ 8. Συνέταξεν ὁ Ἀσκληπιὸς τούτῳ] Συντάττειν, *injungere*, [illegible]*ere, præſcri*[illegible] quod [illegible] græ[illegible] medici hoc vel illud ſumendum. Plut. in *Pomp.* Ἐπειδὴ νοσοῦντι συνέταξε κίχλην ὁ ἰατρὸς. quod in *apophth.* νοσοῦντι κίχλην ὁ ἰατρὸς λαβεῖν προσέταξε. eſtq; vocabulum hoc frequentius. Sed altero illo potius uſus Marcus videtur, quo συντάσ[illegible] [illegible] ſuiſſe [illegible] d[illegible] verto, quo [illegible] exprimam, [illegible] vocab[illegible] aliquo συντάσσειν [illegible] ſimpliciter præ[illegible] ſumere [illegible] Συντάξας ἐκέλευε λαβεῖν. [illegible] ex Polyb[illegible] Συντάξας [illegible] κατ' ἀρχὰς ὅσον ἔχει δυνάμεως.

Ὁ Ἀσκληπιὸς] Æſculapium medicinæ præſidem [illegible] remedia ſibi ſuggerere [illegible] in quo argumento frequens ad [illegible] eſt Ari[illegible]des in orationibus ſacris. *Orat.* 1. ἀλυπίας [illegible] ὁ θεός. & *ibid.* ἀπαλλάξει [illegible]. & *Orat* [illegible] [illegible], &c.

Συνέταξεν τούτῳ ἡ τῶν ὅλων φύσις νόσον] Ita § 41. [illegible] ἡμᾶς [illegible] τὰ ὅλα. & [illegible] § 1[illegible] [illegible] οἱ θεοὶ [illegible] ἡμῖν καὶ διατέταχεν. [illegible] ad rem [illegible] reſpectum habet, [illegible] medicinæ [illegible] iſta obtineant [illegible] Sophi[illegible] Ἰατρεία τις ἡ κολαστική. Ari[illegible] [illegible] Ἰατρεία τις ἡ παιδεία. Id[illegible] [illegible] 14. Et Æneas Gaz. *de* [illegible] Ἰατρεία ἡ κόλασις. *Medicina quædam* [illegible] A[illegible] [illegible] 37. & Hieron. *in Ezech.* [illegible] *medicina eſt* [illegible] *quædam datur cathartica, ut noxius* [illegible] *corporibus,* [illegible] *& dominus* [illegible] *morum* [illegible] *ut quicquid* [illegible] *amaritudi-* [illegible] *que eſt,* [illegible] *& ma eos re-* *ſtituat* [illegible]. Optimè Simplicius diſtinguit [illegible] duo arti[illegible] munera 5 [illegible] vel valetudinem [illegible] ἢ [illegible] θεραπείας, ἢ [illegible] γυμνασίας, [illegible]

Κατάλληλον εἰς τὴν συμβολὴν [illegible] *ita* [illegible] Ita κατάλληλα [illegible] [illegible] ἀκατάλληλοι, [illegible] *menta* [illegible] Marco [illegible] φαντασίαι κατάλληλαι [illegible] *appro-* [illegible] § 2

Ὡς [illegible] συμβαίνειν] Vide l. 4. § 23. & [illegible] in ὁμωνυμίᾳ verba συμβαίνειν, [illegible] & conve[illegible] ſignificat. [illegible] architectonica, [illegible] non quod [illegible] inſtitit. l. 9. [illegible] inquit, *aſpera & dura & diſſoluta* [illegible] *ordinis ſtr*[illegible] 5 *redigantur.* [illegible] *quædam* [illegible] *atque ut in ſtructuris lapidum* [illegible] *loco quo conveni*[illegible] *quæque ponatur.* quod hic συμβαίνειν, alibi congruere dixit, eadem utrobiq; imagine uſus: *Non enim ad pedes verba dimenſa ſunt: ideoque ex loco* [illegible] *in locum,* [illegible] *junguntur quo congruunt maxime,* [illegible] *ſaxorum* [illegible] *ipſa* [illegible] *invenit, cui applicari,* [illegible] *poſſit*

poſſit inſiſtere. Suidas hæc ipſa Marci verba nobis exhibet ſub hoc titulo (quod idem & apud Heſychium legitur) Συμβαίνοντα, συμφωνοῦντα. quo ſenſu apud [illegible] autor [illegible]: Τοῦτο δεῖ σκοπεῖν, εἰ συμβαίνει τοῖς λόγοις τὰ πράγματα. Ex Synes. *epiſt.* 56. ἐνταῦθα δὲ ἡ γλῶττα τῇ γνώμῃ συμβαίνει. Ex Ari[illegible] [illegible] περὶ τῆς [illegible] [illegible] Σὺ δὲ ἀπαιτεῖς, [illegible] μὲν ῥῆμα, [illegible] δὲ τοῖς [illegible], πράγματα οὐχὶ συμβαίνοντα. Ex Liban. *orat.* 28. [illegible] ἀδικεῖν οὐ συμβαίνει τῷ νόμῳ. Jo. Chryſoſt. *in ad Cor.* [illegible] *orat.* 3. [illegible] καὶ τὸ αὐτὸ φρονεῖν, καὶ μὴ [illegible], ὅταν ἐν τοῖς δόγμασι συμβαίνωσί τινες, ἐν δὲ τοῖς πρὸς ἀλλήλους διάσπασιν. Theodoret. item, *therap. l.* 1. fidem ad τὰ νοητὰ ſpeculanda neceſſariam contendit; [illegible] ἤδη ἐκεῖνα ἐξετάζειν αὐτοῖς συμβαίνοντα [illegible]. Idémque *l.* [illegible] de prædi[illegible] propheticis. Ἐξετάσωσι τοίνυν τὰς τάδε περὶ γεγονότα προῤῥήσεις, καὶ εὑρήσετε ἀληθεῖς, καὶ τοῖς πράγμασιν ἐναργῶς ξυμβαινούσας, δέξασθε ἀδιστάκτως ἐκεῖνα τὰ περὶ μελλόντων [illegible]. & ante omnes hos Plato in *Protag.* Ἐγὼ μὲν οὖν καὶ δέομαι καὶ συμβουλεύω, συμβῆναι ὑμᾶς ὥσπερ ὑπὸ διαιτητῶν [illegible] συμβιβαζόντων εἰς τὸ μέσον. Æſchylus denique a Plutarcho *in Theſeo* laudatus,

[illegible] συμβῆ τὸ συμβαίνειν [illegible]
Τίν' ἀντιτάξω [illegible] τὶς φρενῶν;

Ἁρμονία δὲ μία] Sext. Empir. *adverſ. Muſic. lib.* 6. *c.* 1. Καθ' ἁρμονίας διοικεῖσθαι τὸν κόσμον. Vide ad *l.* 7. § 48.

Ὁ κόσμος τοιοῦτον σῶμα συμπληροῦται] Vide *l.* 4. § 40.

Ἐκ πάντων τῶν αἰτιῶν ἡ εἱμαρμένη] Senec. *de benef. l.* 4. *c.* 7. *Nihil aliud eſt fatum quàm ſeries implexa cauſarum.* Vide *lib.* 6. § 37. & *l.* 7. § 8. & *l.* 10. § 4. Tacitus *annal. l.* 6. *Sed mihi hæc & talia audienti, in incerto judicium eſt, fatóne res mortalium & neceſſitate immutabili, an forte volvantur. quippe ſapientiſſimos veterum, quique ſectam eorum æmulantur, diverſos reperies. ac multis inſitam opinionem, non initia noſtri, non finem, non denique homines Diis curæ. ideo creberrima & triſtia in bonos, læta apud deteriores eſſe. Contra alii, fatum quidem congruere rebus putant; ſed non e vagis ſtellis, verum apud principia, & nexus naturalium cauſarum. ac tamen electionem vitæ nobis relinquunt, quam ubi elegeris, certum imminentium ordinem. — neque pluirimis mortalium eximi, quin primo cujuſque ortu ventura deſtinentur.* Epicureos & Stoicos deſignari apertiſſimum eſt.

Τοῦτο ἔφερεν αὐτῷ] Vide ad *l.* 3. § 4. & *l.* 10. § 27. & *l.* 12. § 23.

Ὡς ἐκεῖνα ὁ Ἀσκλήπιος] leg. ὡς ἐκεῖνα, ἃ Ἀσκλήπιος, vel [ὡς] ὁ Ἀσκληπιὸς [illegible].

Πολλὰ γοῦν καὶ ἐν ἐκείνοις ἐστὶ τραχέα] Plato *Gorg.* Ἆρ' οὖν τὸ ἰατρεύεσθαι ἡδύ ἐστι, καὶ χαίρουσιν οἱ ἰατρευόμενοι; οὐκ ἔμοιγε δοκεῖ. Ἀλλ' ὠφέλιμόν γε. Li[illegible] *de regno* [illegible] *Morbo pro ſaluſe* [illegible] *medicina ſe* [illegible] *aſperi* [illegible] *mare potius reguntur. & ut convaluerit malum, ferrum & ignis adhibetur.* Ita Senec. *Agamemn.* 2. [illegible]

Et ferrum & ignis ſæpe medicinæ loco eſt.

Naſo *remed. l.* 1. *v.* 225.

Dura aliquis præcepta vocet mea: dura fatemur
Eſſe; ſed ut valeas multa dolenda feres.
Sæpe bibi ſuccos, quamvis invitus, amaros
Æger, & oranti menſa negata mihi eſt.
Ut corpus redimas ferrum patieris & ignem:
Arida nec ſitiens ora levabis aqua.
Ut valeas animo quicquam tolerare negabis?
At pretium pars hæc corpore majus habet.

Prudent. *de Coron. hymn.* 10.

Horretis omnes hæc carnificis manus.
Nam mitiores ſunt manus medentium.
Laniena quando ſævit Hippocratica?
Vivum ſecatur viſcus, & recens cruor
Scalpella tingit, dum putrede abraditur.
Putate ferrum triſte chirurgos meis
Inferre coſtis; quod ſecat ſalubriter.
Non eſt amarum, quo reformatur ſalus.
Videntur iſti carpere artus tabidos;
Sed dant medelam rebus intus vividis.

Quod Senec. *ad Marc. c.* 22. *adjice lacerationes medicorum eſſe vivis legitimam, & totas in viſcera manus demittentium, non ſimplici dolore patiendas curationes.* Tertull. in *Scorpiace* 5. *Eſt hæc perverſitas hominum, ſalutaria excutere, exitioſa ſuſcipere, periculoſa quæque medicamenta vitare, mori denique citius quàm curari deſiderare* (tranſpone, peric. quæq. deſiderare, med. vit. mori d. c. q. c. Vel ſic etiam; med. vit. peric. quæque deſ. mor. den. cit. q. cur. at Rigalt. *periculoſa quærere, medica male vitare,* &c.) *& eſt plane quaſi ſævitia, medicina de ſcalpello, atque cauterio, de ſinapis incendio. non tamen ſecari & inuri, & extendi, morderique idcirco malum, quia dolores utiles affert. nec quia tantum modo contriſtat, recuſabitur; ſed quia neceſſario contriſtat, adhibebitur. horrorem operis fructus excuſat. ululans denique ille, & gemens, & mugiens inter manus medici, poſtmodum eaſdem mercede cumulabit, & artifices optimas prædicabit, & ſævas jam negabit. Et ſi martyria deſæviunt, ſed in ſalutem; licebit & Deo in vitam æternam per ignes & gladios & acerba quæque curare.* Senec. *de providentia c.* 3. *Illud dico, iſta quæ tu vocas aſpera, quæ adverſa & abominanda, primum pro ipſis eſſe quibus accidunt; deinde pro univerſis quorum major Diis cura eſt, quàm ſingulorum. difficillimum videtur, quod primum dixi, pro ipſis eſſe quibus eveniunt iſta, quæ horremus ac tremimus. pro ipſis eſt, inquis, in exilium projici, in egeſtatem deduci, liberos, conjugem efferre, ignominia affici, debilitari?*

Digitized by Google

[illegible] miraris, hoc pro aliquo esse, mirabaris quosdam [illegible]
igne curari, nec minus [illegible] ac [illegible]. Sed si [illegible]
ris tecum, remedii ca[illegible] qui[illegible]dam & radi ossa [illegible]
legi, & extrahi venas, & quædam amputari membra,
quæ sine totius pe[illegible] corporis hærere non pote-
rant; hoc quoque pa[illegible] probari tibi, quædam in com-
moda pro his esse, quibus accidunt, tam mehercule,
quam quædam quæ laudantur atque appetuntur [illegible]ra
eos esse, quos delectaverunt, simillima cruditatibus, e-
brietatibusque, & cæteris quæ necant per vo[illegible]atem 1
Idem de ira lib. 1. c. 6. *Quid ergo? non [illegible] quando*
castigatio necessaria est? quidni? non enim [illegible], sed
medetur specie nocendi. quemadmodum quædam hasti-
lia detorta, ut corrigamus, adurimus, & adactis cu-
neis, non ut frangamus, sed ut explicemus, elidimus:
sic ingenia vitio prava, dolore corporis animique cor-
rigimus. Nempe medicus primò in levibus vitiis ten-
tat non multum ex quotidiana consuetudine inflecte-
re, & cibis, potionibus, exercitationibus ordinem po-
nere, ac valetudinem tantùm mutatâ vitæ dispensa- 2
tione firmare: proximum est, ut modus proficiat. Si
modus & ordo non proficit, subducit aliqua & cir[illegible]
cidit [illegible] quidem re[illegible]t, interdicit ci-
bis & [illegible] corpus exonerat. [illegible] fr[illegible]a mol-
lora cesserunt, ferit venam, membrisque [illegible] adhæren-
tia nocent, morbumque diffundunt, manus affert. nec
ulla dura videtur curatio, cujus salutaris effectus est.
Idemque de benefic. l. 5. c. 2. *Beneficia multa tri-*
stem frontem & asperam habent; quemadmodum se-
care & urere ut sanes Simplicius in Epictet. *Cru- 3*
ciatus vehementissimos in morbis, etiam plebeii ho-
mines ultro admittunt, cum se, mercede etiam medi-
cis numeratâ, secandos urendosque præbent. Si cor-
porum medicinam exigentem, [illegible]umque urentem &
[illegible]antem, atque [illegible]os corrosivos imitantem, non malum
sed bonum d[illegible]s, atque adeò gratias ag[illegible], &
mercedem numeramus; cur in medicina Dei non ac-
quiescimus? Clemens Strom. l. [illegible] Οὐ γὰρ ὁ μὲν τὴν
τοῦ σώματος νόσον ἀπαγων, εὐεργέτης δόξει· ψυχῆς
δὲ ἀδικίας ὁ περιελόμενος ἀπελλάττειν ἢ μᾶλλον δε[illegible]
ὅσῳ κηδεμών· ὅσῳπερ ψυχὴ σώματος ἐντιμότερα.
ἀλλ' ἄρα τῆς μὲν τοῦ σώματος ὑγείας ἕνεκα, καὶ το-
μὰς καὶ καύσεις, καὶ φαρμακοποσίας ὑφιστάμεθα. καὶ
ὁ ταῦτα προσάγων σωτὴρ καὶ ἰατρός τε κέκληται
ὁ φθόνῳ τινί, οὐδὲ δυσμένεια τῇ πρὸς τὸν κάμνοντα,
ὡς δ' ἂν ὁ τῆς τέχνης ὑπαγορεύῃ λόγος καὶ μέρη
τινὰ ἀποτεμνων, ὡς μὴ τὰ ὑγιαίνοντα συνδιαφθαρῇ:
δεδεῆς αὐτῷ. τῆς δὲ ψυχῆς ἕνεκα οὐχ ὁμοίως ὑπομε-
νοῦμεθα; &c. Ex Theodoret. [illegible] Οἱ μὲν
τὸ σῶμα οὐκ εὖ διακείμενοι, καὶ τὴν νόσον δυσχεραί-
νοντες καὶ τῆς ὑγείας ἱμείρονται, καὶ τοῖς ἰατροῖς εἴ-
κουσι. οὐ μόνον ἡδέα προσφέρουσι φάρμακα, ἀλλὰ κἂν
τέμνωσι, κἂν καίωσι, κἂν λιμῷ ἐπιτείνωσι, κἂν
πικρῶν τινῶν καὶ ἀηδῶν μεστὰς προσφέρωσι κύλικας.
καὶ διὰ τοιαύτης αἰκίας τῆς ἀπειλείας τὴν ὑγίειαν
ποριζόμενοι, μηδὲν τοῖς οὕτως ἀκολούθοις ὀρέγονται.

Dionys. Halicarn. [illegible] Οἱ ἰατροὶ τέμ-
νουσι καὶ καίουσι τὰ διεφθαρμένα τοῦ σώματος εἰς
βάθος τὰ καυτήρια καὶ τὰς τομὰς φέροντες [illegible]
que Deus, ut Nicephor. Greg. [illegible]
c. 18. Ὅταν γὰρ ἐθέλῃ κολάζειν οὓς ἂν [illegible],
παλαιῶν τε καὶ νέων ἁμαρτημάτων πεινώμενος [illegible]
τι [illegible] σφόδρ' ἰατρὸς τομῇ καὶ καυτῆρι τοῖς δυ-
σιάτοις ἐπάγει πληγαῖς. P[illegible]hyr. de abstin. [illegible]
Ἰν' δ' ἔδει καὶ ἀλγηδόνας ὑπομένειν ἕνεκα τῆς
ἀληθινῆς σωτηρίας. ἄρ' οὐκ ἂν ὑπομείναιμεν; οὐ γὰρ
δή, ὅτε νοσήματος στερεῖσθαι δεῖ, συνδιάζοντες πάν-
θ' ὑπομένομεν, τεμνόμενοι, φοινισσόμενοι, καιόμενοι, πι-
κρὰ φάρμακα πίνοντες, καθαιρόμενοι διὰ γασ[illegible],
δι' ἐμέτων, διὰ ῥινῶν; [illegible] τοῦ ἔνδον χάριν [illegible]
σώματος, ὡς ἂν τὸν ὑπὲρ ἀθανασίας ἀγῶνα [illegible]
θλοῦντες καὶ θεοῦ συνουσίας, πᾶν θ' ὑπομένομεν [illegible]
γαῖς, εἰ καὶ κατ' ἀλγηδόνα. [illegible] τὰς ὑπομονὰς
ἔχειν. Cydon. [illegible] de mor. contemn. Τί γὰρ κωλύ[illegible]
καὶ τοὺς ἰατροὺς τοῖς λόγοις τούτοις ἐγκαλεῖν, οἳ [illegible]
σώμασιν οὐκ ἄλλως ἐπικουροῦσι, ἢ τῷ ἀηδῶν καὶ [illegible]
ειν καὶ πίνειν καὶ ἀπέχεσθαι, καὶ πάντα τρόπον χρῆσθαι
τοῦ νόμου τας ἀναστέλλοντες; οἷς τὸ τοῦτον τὸν
τρόπον ὑμᾶς λυπεῖν. καὶ μαθὼν μεγάλως τελευτῶν,
καὶ ἀνεργασίας αὐτῷ τε καὶ εἰς ἡμέτερον μέλλει
ἀπολλύμενος. S[illegible]ter.] Joan. Chrysost. in Psal. [illegible]
Τὸν Θεὸν ὁμοίως εὐφημεῖν χρή, καὶ κολάζοντα, καὶ
ἀνιέντα κολάσεις. ἀμφότερα γὰρ κηδεμονίας, ἀμ-
φότερα ἀγαθότητος· ὥσπερ οὖν ἰατρὸν οὐ τρέφοντα
μόνον, ἀλλὰ καὶ ἄγχοντα λιμῷ, οὐκ εἰς ἀγορὰν μόνον
ἐξάγοντα ἀλλὰ καὶ ἐν οἴκοις που κατακλείοντα, οὐκ ἀλεί-
φοντα μόνον, ἀλλὰ καὶ καίοντα καὶ τέμνοντα θαυμάζο-
μεν· εἰ γὰρ καὶ ἐναντία τὰ γινόμενα, ἀλλὰ πρὸς εν
ὁρᾷ τέλος· οὕτω καὶ τὸν Θεὸν ὑπὲρ ἁπάντων ευφη-
μεῖν χρή. καὶ πολλῷ πλέον, ὅσῳ ὁ μὲν Θεὸς, ὁ δὲ
ἄνθρωπος· καὶ ὅτι τὰ μὲν τούτων πολλάκις καὶ εἰς τ-
ναντίον ἐξέβη, τὰ δὲ τοῦ Θεοῦ μετὰ προσηκούσης [illegible]
σοφίας καὶ κηδεμονίας. [illegible] Ἐκλαs. orat. [illegible] Ὡς ἀγαθὸς ἰα-
τρὸς ὁ ἰατρὸς, κἂν πόνους κἂν ἀλγηδόνας ἐμποιῇ τῷ
σώματι· τῇ νόσῳ γὰρ μάχεται, οὐχὶ τῷ κάμνοντι·
οὕτως ἀγαθὸς ὁ Θεὸς, ὁ τὴν σωτηρίαν τῷ παντὶ διὰ
τῶν μερικῶν κολάσεων διοικούμενος· καὶ γὰρ δι' ὧν ἀπο-
κτείνει, ζωοποιεῖ· καὶ δι' ὧν πατάσσει, ἰᾶται. καὶ πα-
τάσσεται μὲν σάρξ, ἵνα ἰαθῇ ψυχή. θανατοῦται δὲ ἁ-
μαρτία, ἵνα ζήσῃ δικαιοσύνη. οὐ δὲ τῷ ἰατρῷ μὲν
οὐδὲν ἐγκαλεῖς, τὰ μὲν τέμνοντι, τὰ δὲ καίοντι,
τὰ δὲ παντελῶς ἐξαιροῦντι τοῦ σώματος, ἀλλὰ καὶ
χρήματα τῇ ὑποτελεῖς, καὶ σωτῆρα προσαγορεύεις,
ὅτι ἐν ὀλίγῳ μέρει τὴν νόσον ἔστησε, πρὶν εἰς ὅλον
τὸ σῶμα τὸ πάθος διαχυθῆναι. ὅταν δὲ ἴδῃς πό-
λιν ἐπικλυσθεῖσαν τοῖς ἐνοικοῦσιν, ἢ πλοῖον αὐ-
τανδρον κατὰ θαλάσσης διαλυθὲν, κατὰ τοῦ ἀληθινοῦ
ἰατροῦ καὶ σωτῆρος γλῶσσαν κινεῖς βλάσφημον οὐκ
ὀκνεῖς.

Τῆς ὑγείας] Aug. epist. 48. *Dilectione, non o-*
dio flagellat nos Deus; non studio nocendi, sed de-
siderio sanandi. ἐπὶ τὸ συμφέρον, εἰς τὸ μεταλα-

βεῖν

ζωὴν τῆς ἁγιότητος αὐτοῦ, Apoſt. *ad Heb. c.* 12. *v.* 10. ἵνα ζήσωμεν, *v.* 9. & *v.* 11. Πᾶσα δὲ παιδεία πρὸς μὲν τὸ παρὸν οὐ δοκεῖ χαρᾶς εἶναι, ἀλλὰ λύπης· ὕστερον δὲ καρπὸν εἰρηνικὸν τοῖς δι' αὐτῆς γεγυμνασμένοις ἀποδίδωσι δικαιοσύνης.

Ἐπὶ τὴν τοῦ κόσμου ὑγίειαν] Ideo ſubeunda vult æquo animo iſta omnia, quia ad univerſi bonum faciant. Ità Senec. *ep.* 74. *Nihil indignetur ſibi accidere; ſciàtque illa ipſa quibus lædi videtur, ad conſervationem univerſi pertinere, & ex his eſſe quæ curſum mundi officiúmque conſummant.* Heraclit. *epiſt.* 2. *ad Amphidam.* Οὐκ ἴσασιν, ὅτι θεὸς ἐν κόσμῳ μεγάλα σώματα ἰατρεύει, ἐπανισῶν αὐτῶν τὸ ἄμετρον· τὰ θρυπτόμενα ἑνοποιεῖ· τὰ ὀλισθαίνοντα ἱστᾷ· τὰ [illegible] συνάγει· τὰ αἰσθανόμενα φαιδρύνει· τὰ ἄμορφα [illegible] τὰ ἀνεθέντα διώκει· τὰ φεύγοντα· φωτὶ μὲν ἀναλάμπει τὸ ζοφερὸν, περατοῖ δὲ τὸ ἄπειρον, καὶ μορφὴν μὲν ἐπιβάλλει τοῖς ἀμόρφοις, ὄψεις δὲ ἀναπίμπλησι τὰ ἀναίσθητα. διὰ πάσης γὰρ ἔρχεται τῆς οὐσίας, πλήττων, ἁρμοζόμενος, διαλύων, πηγνύς. χέων. τὸ μὲν ξηρὸν εἰς ὑγρὸν τήκει, καὶ εἰς λύσιν αὐτὸ καθίστησι καὶ λιβάδας μὲν ἐκθλίβει, παχύνει δὲ χαλαρωθέντα τὸν ἀέρα· καὶ συνεχῶς τὰ μὲν ἄνωθεν διώκει, τὰ δὲ κάτωθεν ἱδρύει. ταῦτα κόσμου νοσοῦντος θεραπεία. Et Maxim. Tyr. *diſſert.* 25. Ἃ δὴ ὑμεῖς καλεῖτε κακὰ καὶ φθοράς, καὶ ἐφ' οἷς ὀδυρόμεθα, ταῦτα ὁ τεχνίτης καλεῖ σωτηρίαν τοῦ ὅλου· μέλει γὰρ αὐτῷ τοῦ ὅλου· τὸ δὲ μέρος ἀνάγκη κακοῦσθαι ὑπὲρ τοῦ ὅλου. Vide *ad l.* 4 § 40. In eandem ſententiam Epictet. *diſſert. l.* 1. *c.* 12. Σκέλος οὖν μοι χωλὸν πεπηρωμένον; Ἀνδράποδον· εἶτα δι' ἓν σκελύδριον τῷ κόσμῳ ἐγκαλεῖς; οὐκ ἐπιδώσεις αὐτὸ τοῖς ὅλοις; οὐ χαίρων παραχωρήσεις τῷ δεδωκότι; οὐκ οἶδας, ἡλίκον μέρος πρὸς τὰ ὅλα; τὰ δὲ μέρη τοῖς ὅλοις εἴκειν ἔχει καλῶς. Idem *l.* 4. *c.* 7. Qui & *l.* 2. *c.* 5. Πῶς λέγεται τῶν ἐκτὸς τινὰ κατὰ φύσιν, καὶ παρὰ φύσιν; ὥσπερ ἂν εἰ ἀπόλυτοι ἦμεν. τῷ γὰρ ποδὶ κατὰ φύσιν εἶναι ἐρῶ τὸ καθαρῷ εἶναι. ἀλλ' ἂν αὐτὸν ὡς πόδα λάβῃς, καὶ ὡς μὴ ἀπόλυτον, καθήξει αὐτὸν καὶ εἰς πηλὸν ἐμβαίνειν, καὶ ἀκάνθας πατῆσαι καὶ ἔστιν ὅτε ἀποκοπῆναι ὑπὲρ τοῦ ὅλου. τοιοῦτόν τι καὶ ἐφ' ἡμῶν ὑπολαβεῖν δεῖ. τί εἶ; ἄνθρωπος. εἰ μὲν ὡς ἀπόλυτον σκοπεῖς, κατὰ φύσιν ἐστὶ ζῆσαι μέχρι γήρως, πλουτεῖν, ὑγιαίνειν· εἰ δ' ὡς ἄνθρωπον σκοπεῖς, καὶ μέρος ὅλου τινός, δι' ἐκεῖνο τὸ ὅλον νῦν μέν σοι νοσῆσαι καθήκει, νῦν δὲ πλεῦσαι, καὶ κινδυνεῦσαι, νῦν δ' ἀπορηθῆναι, πρὸ ὥρας δ' ἔστιν ὅτε ἀποθανεῖν. Vide ſuperiùs paulò Baſil. Cæſar. & Senec. *de provident. c.* 3. ſed & eundem, ſi lubet & otium eſt, operis ejuſdem *c.* 5. argumentum iſtud pertractantem. De corporis membris itidem Theodoret. *therapeut. l.* [illegible] Πάσης μεγέθους, inquit, ἐπινοοῦσιν οἱ ἰατροί, ὥστε τὸ πάθος ἐξελάσαι, καὶ τὴν προτέραν τῶν μορίων ἁρμονίαν ἀποδοῦναι τῷ ὅλῳ.

Καὶ τοῦ Διὸς εὐοδίαν καὶ εὐπραξίαν] Hoc inter Stoicorum non παράδοξα tantùm, ſed & παράλογα etiam meritò repute, quod malis hiſce etiam numinis divini felicitatem provehi ſomniabant. quanquam & ad gloriam divinam illuſtrandam conducere iſta, nec nos inficiamur. eóque argumento ad mala fortiter, æquanimiter, alacriter toleranda, Dei ſervos invitant, inſtigant Apoſtoli, Joannes *Evang. c.* 21 *v.* 19. Paulus *ad Philip. c.* 1 *v.* 20. Petrus *ep.* 1. *c.* 4. *v.* 14. Verùm mundum illi pro Deo habebant; quem & iſtic deſignari ſequentia docent. Vide *ad l.* 4 § 23.

Στέργειν χρὴ τὸ συμβαῖνον] [illegible], ἀσπάζου πᾶν τὸ γινόμενον. ſic *l.* 6. § 44. ἀσπάζεσθαι καὶ στέργειν ὁμοίως. plus eſt τὸ στέργειν [illegible] τὸ ἀσπάζεσθαι, ut eò loci oſtendimus. Vide & *l.* [illegible] § 49. Ariſtot. *ethic. Eudem. l.* 7. *c.* 1[illegible] Ὥστε δεῖ στέργειν αἰεὶ τὴν τύχην.

Συμπλεκόμενον] Vide ſupra *ad l.* 2 § 3. & *l.* 4 § 26.

Τῆς συμμονῆς] Ità *l.* 2. § 3. σώζουσι δὲ κόσμον αἱ μεταβολαί.

Ἐὰν καὶ ὁτιοῦν διακόψῃς] Lucan. *l.* 6.

—— *a prima deſcendit origine mundi*
Cauſarum ſeries, atque omnia fata laborant,
Si quidquam mutaſſe velis. ——

Τῆς συναφείας καὶ συνοχῆς] Vide *l.* 4. § 40. Manil. *Aſtron. l.* 2. de mundo:

Machina cognatis membris contexta ——

Διακόπτεις] Vide *ad l.* 4. § 29.

§ 9. Μὴ σικχαίνειν] *faſtidire*, Xyl. *ægrè ferre*. Caſ. propriè, *nauſeare*. quanquam Phrynich. in *vocab. Attic.* τὸ σικχαίνομαι notat, ὡς τῶν ὄντι παντὸς ἄξιον τοὔνομα. σικχὸς, ἀηδὴς, Heſych. ἀνόρεκτος, Suid. Plutarch. ab eodem laudatus, *ab. utilit. ex inimic. cap.* ὥσπερ οἱ σικχοὶ καὶ νοσώδεις, ἄρτον καὶ ὕδωρ προσφερόμενοι ναυτιῶσι. Vide *ad l.* 10. § 34.

Εἰ μὴ κατορθοῦται] Quod *l.* 9. § 29. ἀρκοῦ, εἰ καὶ τὸ βραχύτατον πρόεισιν. *Ne, inquam, abjicias, ſi non confertim ſive jugiter ſibi omnia ex voto & propoſito ſuccedant, ſed mediocribus etiam progreſſibus & interruptis etiam aliquoties contentus eſto.* Siquidem, ut Cicero *de orat. perfect. Prima ſequentem, honeſtum eſt in ſecundis tertiiſque conſiſtere.*

Non poſſis oculo quantum contendere Lynceus;
Non tamen idcircò contemnas lippus inungi:
Nec, quia deſperes invicti membra Glyconis,
Nodoſa corpus nolis prohibere chiragra.
Eſt quoddam prodire tenus, ſi non datur ultra.

Flaccus *Epiſt. l.* 1. *ep.* 1. Quin & de ſe Sen. *de vit. beat. c.* 17. *Exige à me, non ut optimis par ſim, ſed ut malis melior. hoc mihi ſatis eſt, quotidie aliquid ex vitiis meis demere, & errores meos objurgare. non perveni ad ſanitatem, ne perveniam quidem. delinimenta magis quàm remedia podagræ meæ compono; contentus, ſi rariùs accedit, & ſi minùs verminatur.* Quin &, ut Plutarch. *de profect.* Heſiodi illud,

Εἰ γὰρ καὶ κ' σμικρὸν ἐπὶ σμικρῷ καταθεῖο,
Καὶ θαμὰ τοῦτ' ἔρδοις, τάχα κεν μέγα καὶ τὸ γένοιτο.
[illegible] medico ſupra [illegible]
[illegible] magnus [illegible]
ὁ πρὸς ἀγρυπνίαν μόνον αὔξησιν εἴρηται καλῶς, ἀλλ' [illegible] ποιεῖ, μάλιστα δὲ τῆς ἀρετῆς [illegible] καὶ τελειούμενον [illegible] τοῦ λόγου [illegible] τος.

Ἀλλ' ἐκρυθέντα] quomodo Chryſippus ἐν τοῖς περὶ ἀνομολογίας, a Plutarcho *de virt. mor.* laudatus: Τὰ [illegible] πάθη δακρύειν τοὺς λεγομένους εἰς τὰς ἐναντίας [illegible] βιαίως [illegible].

Πάλιν ἐπανιέναι] Vide *l.* 4. § 25. Habes autem Epicteti pulcherrimam de argumento iſto diſſertationem apud Arrian. *l.* 1. c. 25. qui & ſummatim *l.* 4. c. 9. Πρῶτον μὲν καταγνῶθι τῶν γινομένων. εἶτα καταγνοὺς μὴ ἀπογνῷς σεαυτοῦ, μηδὲ πάθῃς τὸ τῶν ἀγεννῶν ἀνθρώπων, οἳ ἅπαξ ἐνδόντες, εἰς ἅπαν ἐπέδωκαν ἑαυτούς· ἀλλὰ μάθε τὸ τῶν παιδοτριβῶν· πέπτωκε τὸ παιδίον; ἀνάστα, φησί, πάλιν πάλαιε, μέχρις ἂν ἰσχυροποιηθῇς. τοιοῦτόν τι καὶ σὺ πάθε. [illegible] in codice *Sanitatis*. [illegible]

Ἀσμενίζειν εἰς τὸ πλεῖον] [illegible] *animo plerumque humana ferre*. Xyl. & Caſ. de actionibus ſive affectibus propriis interpretatur, quibus, pro humana infirmitate, crebrò ſit expoſitus. neutrum placet. ἀσμενίζειν εἰς τὸ πλεῖον ἀνθρωπικώτερα, *eſt pluribus humanitùs [illegible] acquieſcere, contentum eſſe.* quod de amicis cenſendis Flaccus *l.* 1. *Sat.* 3.

[illegible] compenſet vitiis bona; pluribus hiſce,
Si modo plura illis bona ſunt, inclinet. ——

quod Liban. *orat.* 4. [illegible] ἀσμενίζειν, *contentum eſſe, libenter acquieſcere.* Æſchin. [illegible] Ἀλλὰ καὶ σφόδρα ἀσμενίζω τῇ συμφορᾷ καὶ [illegible] τῆς [illegible] quod & ipſe interpretatus eſt, ἀγαπητοῖς, inquit, [illegible]. Marcus itidem *l.* 7. § 27. μὴ διὰ τὸ οὕτως ἀσμενίζειν αὐτοῖς *ne dum [illegible] libenter acquieſcis*: unde ἀσμενιστὶ καὶ φιλητὶν, Clemens Alex. [illegible] *l.* 1. c. 3. & ἀσμενιστέον, *acquieſcendum*, Hippocrati. Marcus ipſe *l.* 12. § 14. ἀσμενίζε, *gratum habe, contentus eſto*. & *l.* 7. § 27. διὰ τὸ οὕτως ἀσμενίζειν αὐτοῖς.

Ὡς πρὸς παιδαγωγὸν] i. e. ægrè & gravatim [illegible] ad pædagogum ſcholamve pueri commeant, qui lutium [illegible] præoptant. Vide *l.* 10. § 35. De Clearcho Xenophon *expedit.* *l.* 2. Τὸ [illegible] ἀεὶ χαλεπὸς καὶ ὠμὸς ἦν· [illegible] πρὸς αὐτὸν οἱ στρατιῶται, ὥσπερ παῖδες πρὸς διδάσκαλον· καὶ γὰρ οὖν φιλίᾳ μὲν καὶ εὐνοίᾳ [illegible] οὐδέποτ' εἶχον. [illegible] Ambroſ. *hexam. l.* 6. c. 6. *Ita ſunt hæc ut pædagogi [illegible] amari videntur, acerbi & moleſti, formidabiles verbere, libertatem laſciviendi negant, neceſſitatem diſciplinæ exigunt,* puerorum animos, [illegible] *conſtringunt.* Perſius de ſe *Satyr.* 3. v. [illegible]

Sæpe oculos, memini, [illegible] parvus olivo,
Grandia ſi nollem [illegible] verba Catonis,
Reddere, non ſano [illegible] laudanda magiſtro,
Quæ pater adductis [illegible] audiret amicis.
[illegible]re: etenim id ſummum quid dexter ſenio ferret
Scire, erat in voto; damnoſa canicula quantum
Raderet; anguſtæ collo non fallier orcæ;
Ne quis callidior buxum torquere flagello.

Vide Perſii *gloſſas*; & Turneb. *adverſar.* *l.* 23. c. 22. Alioqui tanquam ad pædagogum, ad philoſophiæ præceptorem accedere oportet, ut diſcamus, non ut oblectemur: [illegible], ὡς ἐκ τῆς θεάτρου, [illegible], ἀλλ' εἰς σχολὴν καὶ διδασκαλεῖον ἀφῖχθαι. Plut. *de profect.* contra quam illi, quos, ut Seneca *ep.* 108. *[illegible] nos philoſophorum, non diſcipulos dixerim qui veniunt [illegible] ut diſcant; ſed, ut theatrum, [illegible] auribus [illegible], vel voce, vel [illegible] qui cum pugillaribus veniunt, non ut res excipiant, ſed verba; quæ tam ſine profectu alieno diſcant, quam ſine ſuo audiant.* —— *quibus philoſophi ſchola diverſorium eſt otii. nec id agunt, ut aliqua illic vitia deponant, ut aliquam vitæ legem accipiant, ad quam ſuos mores exigant; ſed ut oblectamento aurium perfruantur.* Ita aſſueſcit animus delectare ſe potius quam ſanari, & philoſophiam oblectamenti loco facere, cum remedium ſit. Idem. *ep.* 117.

Ἀλλ' ὡς ὀφθαλμιῶντες] Vult nos ad philoſophiam recurrere, tanquam laborantes ad medicinam, quæ dolorem mitiget morbum amoveat. Nam quod Xylander annotat de præceptis ſalutaribus in promptu habendis, quod ſuprà *l.* 3. § 13. monuerat eſt hic [illegible] ἀπεριστάτους. Epictet. *diſſert.* *l.* 3. c. 23. Ἰατρεῖόν ἐστι τὸ φιλοσόφου σχολεῖον. οὐ δεῖ ἡσθέντας ἐξελθεῖν, ἀλλ' ἀλγήσαντας. ἔρχεσθε γάρ, οὐχ ὑγιεῖς, ἀλλ' ὁ μὲν ὦμον ἐκβεβληκώς, ὁ δὲ ἀπόστημα ἔχων, ὁ δὲ κεφαλαλγῶν. εἶτ' ἐγὼ καθίσας ὑμῖν λέγω νοημάτια καὶ ἐπιφωνημάτια, ἵν' ὑμεῖς ἐπαινέσαντές με ἐξέλθητε, ὁ μὲν τὸν ὦμον ἐκφέρων οἷον εἰσήνεγκεν, ὁ δὲ τὴν κεφαλὴν ὡσαύτως ἔχουσαν, ὁ δὲ τὴν [illegible], ὁ δὲ τὸ ἀπόστημα. [illegible] aliud inſuper adjectis imaginibus [illegible] ἀπέρχονται [illegible] λιθος [illegible] αὐτοὺς [illegible], ἢ [illegible] ὀφθαλμιῶντες [illegible] ἰατρὸς [illegible] ἵνα τι ὑπὸ αὐτοῦ θεραπευθῇ [illegible] ὅτι καὶ οἱ ἰατροὶ [illegible] ἐν Ῥώμῃ [illegible] παρεκάλουν. De philoſophia Marcus, de philoſophis Epictetus.

Τὸ σπογγάριον] *penicillum*. De ſpongiis Plin. *nat. hiſtor.* *l.* 31. c. 11. *[illegible] genus earum penicilli, oculorum tumores levant ex mulſo impoſiti. iidem abſtergendæ lippitudini utiliſſimi: eoſque tenuiſſimos & molliſſimos eſſe oportet. imponuntur ſpongia*

Digitized by [illegible]

gia ipſe epiphoris [illegible] *poſca.* Nec mutandus iſte Plinii locus, quod quidam volunt, ut legatur, *genus earum à quibus penicilli*, nam præterquam quod Pliniana Syntaxis id non patitur, lectionem receptam ex Celſo firmamus, qui *penicillum* docet *ſpongiolam* ejuſmodi dici, & huic uſui adhiberi *de re medica l.* 6 *c.* 6. § 1. *Neque ab ratione abhorret etiam penicillo penicillum* [illegible] *expreſſo, ſi levior impetus eſt, ex aquâ; ſi major, ex poſca.*

Καὶ τὸ ὠὸν [illegible] Plin. *l.* 29. *c.* 3. *Ova per ſe in uſu candido oculis epiphoras cohibent, urentesque refrigerant. quidam pro aquâ miſcent collyriis. infantibus contra lippitudines vix aliud remedium eſt.* Sed de multiplici ad oculos ovi uſu conſulatur Celſus, *l.* 6. *c.* 6.

Καταπλάσματα | φάρμακα τὰ μὲν πιστά, τὰ δὲ χριστά, τὰ δὲ ἐπίπαστα. Euſtath. *ad Il.* Δ. Verum quartum genus quod ſe omiſit adjecit Scholiaſtes *ad Soſiph.* Plut. τὰ μὲν πιστὰ, τὰ δὲ χειστὰ, τὰ δὲ [illegible], τὰ δὲ πλαστὰ. πιστὰ ſunt, *quæ potantur*: χειστὰ *quæ inunguntur*; [illegible], ſive ἐπίπαστα, *quæ inſperguntur*; πλαστὰ ſive καταπλάσματα, *quæ illinuntur*, unguentis craſſiora: unde & [illegible] nuncupata ſunt.

Καταιονᾶται | *perfuſiones* cujus in re medica uſus frequens & multiplex. Euſtath. *ad Odyſſ.* Δ. ex Athenæi *diplóſ. l.* [illegible] [illegible]. Theodoret. *therapeut. l.* 1. de medicis infirmos curantibus: [illegible] [illegible]. Et [illegible]: Καὶ [illegible] ὡς [illegible], καὶ τὰ [illegible] φάρμακα. Et *l.* 4. Οὐκ [illegible], ἀλλὰ τῇ [illegible] τοῦ λόγου [illegible] τῆς ἀπιστίας τὸ πάθος. Et *l.* 6. Καὶ τοὺς καὶ τοὺς ἰατροὺς ἐκείνους θαυμάζετε, οἳ οὐκ ἄλλοις [illegible] τὴν [illegible] καλοῦσιν. ἀλλ᾽ αὐτοὶ τῆς ἐμπειρίας γυμνασθέντες, καὶ τὸν [illegible] διαδεξάμενοι, τὸν σίδηρον μεταχειρίζουσι, καὶ [illegible] ἐπιφέρουσι, καὶ [illegible] ἀνέχονται, καὶ [illegible] τὰς [illegible], καὶ καταιονῶσι τῇ πηγῇ, καὶ φάρμακα ἐπιπάττουσι, &c. Dio Pruſ. *orat.* [illegible] Τὰ γὰρ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], ἀλλ᾽ ἐὰν συνεχῶς [illegible] [illegible] [illegible], ἀγαπητὸν, εἴ τις δύναιτο [illegible], [illegible] τῷ λόγῳ [illegible]. qui locus, quem noſtrum cum primis illuſtret, à Naogeorgo tamen ita eſt verſus, ut id minus compareat, quem ἀγαπητὸν reddit, *bene gratam fecerit*, pro eo quod debuit, *ſufficerit, ſufficiens fuerit, ſat habuerit, ſi crebris allocutionibus aliquid profecerit*, quomodo Marcus iſtic, *gratum ſciat, ſi non conſertim omnia ex voto proceſſerint*; & lib. 9. § 25. ἀρκῶ, *contentus eſto, ſi vel paululum res proceſſerit*. Ità τὸ ἀγαπητὸν ſumitur in illo Epicuri dicto, apud Laërt. *l.* 10. [illegible] (φασὶν) [illegible] [illegible] ποτε. ἀγαπητὸν δὲ, εἰ μὴ καὶ ἔβλαψεν. *Coitus, aiunt, nunquam prodeſt: ſat ſuave, ſi non obſit.* ut bonus interpres Camaldunenſis, quod eſt illi ſolenne nimi, cum antegreſſis committens iſta ſic vertit, *quo item oratoria datarum operam, dicens illum nihil quidem unquam profuiſſe, placuiſſe verò etiam* [illegible]. Sed nec temperò mihi [illegible] gleis [illegible], elegantis, quæ & his proxima [illegible] in verſione Ambroſiana attingam: *Probos quoque nupturum ſapientem negat; neque ſepulturæ curam habiturum; neque à Deo amorem* [illegible] *Diogenes refert*, ut Epicurum putemus tam exiſtimationis ſuæ prodigum fuiſſe, ut negaret *ſapientem eſſe probum, quemquam diligere*. Quò quorſum hic Diogenis ſcita? Verùm interpunctio vitioſa forſan interpreti impoſuit. Laërtii dictionis vocalas primores reſtituere Cl. Caſaubonus ſic ſe habet. [illegible] (quod vulgo [illegible] legitur) [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ἐν τῷ ιϛ´ φησίν. *Servos ſupplicio quidem affecturum: miſeraturum tamen, veniam ipſorum quibuſdam habiturum, qui probi fuerint. Amicarum ſtudioſum non exiſtimant: nec ſepulturæ rationem habiturum: neque amorem à Deo immitti putant, Diogenes* (qui Epicuri *Epitome* collegit) *l.* 12. *refert.* Cæterùm & illa quæ loco nonnihil tranſpoſita liquet, ſic certè nullo planè ordine habito, per Satyram cumulanè Laërtius Epicuri placita congeſſit, quis enim non videt illa, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quibus de ſepultura illud nullâ planè ratione interjectum eſt, eodem prorſus pertinere?

Οὐδὲν ἐπιδεῖξαι τὸ [illegible] τοῦ λόγου | Locus, ut mihi videtur, mendi manifeſtus: emendatio haud perinde proclivis. leg. forſan, οὐδὲν ἔτι δέον [εἰς] τὸ π. *nihil amplius opus erit, quàm inducere te ad obſequutudum rationi*, vel etiam; οὐδὲν [illegible] [ἢ] τὸ πειθ. *nihil amplius*, vel, *nihil aliud, deſiderabis, niſi ut rationi obſequaris*, ἢ, pro εἰ μὴ, *niſi*, ut Joann *c.* 13. *v.* 10. quod & Euſtath. obſervat. in Νέκυιᾳ. Sic *l.* 10. § 33. [illegible] [illegible]. Nec abſcedit multùm D. Salmaſ. qui legendum cenſet, [illegible] [illegible] [illegible] τοῦ λόγου, vel οὐδὲν ἐπιδεήσῃ [illegible] *nil opus habebis, non indigebis rationi parere.* At De Boot. [illegible] mavult. Sen. *epiſt.* 103. *Ipſam philoſophiam non debebis jactare*: & mox; *Licet ſapere ſine pompa*, atque eò etiam Cl. abit.

Ἀλλὰ [illegible] [illegible] | Ità *lib.* 6. § 12. καὶ [illegible] ταύτῃ. de philoſophia itidem. Sed & de arte *lib.* 4. § 34.

Μόνα θέλει, ἃ ἡ φύσις σε θέλει | Hoc eſt quod Juvenal. *Sat.* 14. *v.* 322.

Nunquam aliud natura, aliud ſapientia dicit.

Veriſſimè, ſi conditam, non corruptam intelligas.

Digitized by Google

Vide *infr.* § 29. & *lib.* 1. § 9. & *lib.* 11. § 20.

Σὺ δὲ ἄλλο ἤθελες ἢ κατὰ φύσιν | *Tu autem aliud quippiam volebas.* Xyl. *quàm illud* ſcil. *quod eſt ſecundùm naturam.* M. Caſ. erotematicè effert. *Tu aliud vis quàm quod eſt ſecundùm naturam?* forſan leg. ἄλλο ἤθελες ἢ κ. φ. quanquam & receptam lectionem retineri poſſe cenſet Salmaſ. *at tu aliud volebas, quod ſecundùm naturam non eſt.* Vide *l.* 8. § 10.

Τί γὰρ τούτων προσηνέστερον | Senec. *de ira l.* 2. *c.* 13. *Non, ut quibuſdam dictum eſt, arduum in virtutes & aſperum iter eſt. plano adeuntur. Non vana vobis auctor rei venio. facilis eſt ad beatam vitam via. multò difficilius eſt facere iſta, quæ facitis. quid enim quiete otioſius? quid irâ laborioſius? quid clementiâ remiſſius? quid crudelitate negotioſius? vacat pudicitia: libido occupatiſſima eſt. omnium denique virtutum tutela facilior eſt; vitia magno coluntur.* Idem hoc argumentum, ὅτι δυσκολώτερον μὲν τῆς ἀρετῆς ἡ κακία· κουφότερον δὲ καὶ ἥδιον τῆς κακίας ἡ ἀρετή· inculcat pluribus in locis, plurimiſque docet argumentis, Joan. Chryſoſt. *in Matth. cap.* 11. *v.* 28, 30. *orat.* 38. *ibid. orat.* 56. *in Coloſſ. orat.* 8. *in Philipp. orat.* 14. *in Pſal.* 124. alibi.

Ἢ γὰρ ἡδονὴ οὐχὶ διὰ τοῦ σφάλλει; | leg. cum Xyl. διὰ τοῦτο σφ. quia προσηνέστερόν τι blandius quiddam eſſe videtur, cùm nihil minùs exiſtat. Senec. *epiſt.* 8. *Et fera, & piſcis ſpe aliquâ oblectante decipitur.* Indè Platonis dictum, *Eſcam malorum eſſe voluptatem, quâ capiantur homines, ut hamo piſces.* Cicer. *de Senect.* Sed & Plaut. *Mercat.* 5. 3. tanquam ſapientum dictum, hoc idem ſic extulit.

Voluptas eſt malorum eſca; quòd eâ non minùs homi-
Quàm hamo capiantur piſces. —— (nes,

qui tamen verſus, cum aliis eiſdem adjunctis, in editionibus quibuſdam neutiquam comparent.

Τὸ ἄπταιστον | quod alibi τὸ ἀδιάπτωτον· aliud eſt enim τὸ ἀπερίπτωτον. *l.* 7. § 4. Vide *ad l.* 3. § 9.

Καὶ εὔρουν | Vide *l.* 2. § 5. & *lib.* 4. § 3. & *infr.* § 34. & *l.* 10. § 6.

§ 10. Παντάπασιν ἀκατάληπτα | *imperceptibilia, ſive imprenſibilia,* Gellius *l.* 11. *c.* 5. & *l.* 14. *c.* 1. Laërtius *lib.* 9. Pyrrhonem ait primùm induxiſſe τὸ τῆς ἀκαταληψίας καὶ ἐποχῆς εἶδος. Eum paribus ferè paſſibus ſecutus eſt Arceſilaus. Siquidem & ipſe aſſeruit, περὶ πάντων ἐπέχειν δεῖν· εἶναι γὰρ πάντα ἀκατάληπτα. Euſeb. *præpar. l.* 14. *c.* 3. de quo videndus *ibid. c.* 4. & 5. Numenius Pythag. *l.* 1. *de Academic. à Plat. diſſenſ.* Verùm is τὰ περὶ τῆς ἐποχῆς καὶ τῆς ἀκαταληψίας δόγματα, Socrati, Platoni, Parmenidæ & Heraclito accepta ferebat: ut Plut. *adv. Colot. c.* 8. Et ſanè celebre eſt Socratis illud, τοῦτο μόνον εἰδέναι, ὅτι οὐδὲν οἶδε. *nihil ſcire ſe niſi hoc unum, quòd nihil ſciret.* Laërt. *l.* 2. Plut. *adv. Colot. c.* 5. & Lactant. *inſtitut. l.* 3. *c.* 27. qui & *ibidem* adjicit; *Hinc Academiæ diſciplina manavit; ſi tamen diſciplina dici poteſt, in qua ignoratio & diſcitur & docetur.* Et *c.* 4. *Socrates eùmque ſecuti Academici ſcientiam ſuſtulerunt, novámque non philoſophandi conſtituerunt philoſophiam.* Itaque Ariſtocles *de philoſ. l.* 8. apud Euſeb. *præpar. l.* 14. *c.* 17. Ἐγὼ μὲν οὐδὲ φιλοσοφίαν οἴομαι δεῖν ὀνομάζειν αὐτήν, ἀναιροῦσίν γε δὴ τὰς τοῦ φιλοσοφεῖν ἀρχάς. quanquam reſtrictiùs paulò de ſe Socrates ipſe apud Platon. in *Apolog.* & Lucian. *de ſect.* ἃ μὴ οἶδα, οὐδὲ οἴομαι εἰδέναι· *quæ non novi, nec nôſſe opinor me.* At de Heraclito diſertè Stob. *ſerm.* 2. *tit.* 21. ὅτι οὐδεὶς ἑαυτὸν μηδὲν εἰδότα, *ideo juvenis cùm eſſet ſapientiorem reliquis habitum eſſe, quòd ſe nihil ſcire, ſcire ſe profiteretur.* Cæterùm idem, ut Laërt. *l.* 9. νέος ὢν ἔφασκε μηδὲν εἰδέναι· τέλειος μέντοι γενόμενος πάντα ἐγνωκέναι. *juvenis cum eſſet, nihil ſcire ſe; vir factus, nihil non nôſſe dicebat.* De ſe Iſidorus Peluſ. *lib.* 3. *epiſt.* 241. Ἐγὼ δὲ οἶδα σαφῶς, ὅτι οὐδὲν οἶδα. *Ego pro certo hoc novi, nihil me nôſſe.* Nec abſcedit multùm Apoſtolus, ubi dicit, *ad Corinth. epiſt.* 1. *c.* 8. *v.* 2. Εἰ δέ τις δοκεῖ εἰδέναι τι, οὐδέπω οὐδὲν ἔγνωκε, καθὼς δεῖ γνῶναι. *Si quis opinatur nôſſe ſe quicquam, nondùm is quicquam, prout nôſſe debet, novit.* Anaxarchus verò iſtis longiùs progreſſus, μηδὲ αὐτὸ τοῦτο εἰδέναι, ὅτι οὐδὲν οἶδε, *nec hoc quidem ſcire aiebat ſe, quòd nihil ſciret.* De Homero Senec. *epiſt.* 88. *Modò Stoicum illum faciunt virtutem ſolam probantem, & voluptates refugientem; —— modò Epicureum, laudantem ſtatum quietæ civitatis, & inter convivia cantúſque vitam exigentis; modò Peripateticum, bonorum tria genera inducentem; modò Academicum, incerta omnia dicentem.* At certè Pyrrhonii, ſive Sceptici, Academiæ novæ fundatores aut fautores, Homerum ipſum, nec Homerum ſolùm, ſed Heſiodum, Archilochum, Euripidem, & antiquiſſimos fere quoſq; vel poeſeos, vel ſapientiæ nomine celebratos, in partes ſuas attrahere ſatagebant: ut docet Laërt. in *Pyrrh.* De Homero videatur, qui Plutarchi nomine de eodem extat libellus. Exagitans iſtos Seneca idem *epiſt.* 88. *Audi quantum mali faciat nimia ſubtilitas, & quàm infeſta veritati ſit. Protagoras ait, de omni re in utramq; partem diſputari poſſe ex æquo; & de hac ipſa, an omnis res in utramque partem diſputabilis ſit. Nauſiphanes ait, ex his quæ videntur eſſe, nihil magis eſſe, quàm non eſſe. Parmenides ait, ex his quæ videntur, nihil eſſe in univerſum.* [*unum eſſe univerſum.* Lipſ.] *Zeno Eleates omnia negotia de negotio dejecit; ait nihil eſſe. Circa eadem ferè Pyrrhonii verſantur, & Megarici, & Eretrici, & Academici, qui novam induxerunt ſcientiam, nihil ſcire. Hæc omnia in illum ſupervacuum ſtudiorum liberalium gregem conjice. Illi mihi non profuturam ſcientiam tradunt: hi ſpem omnem ſcientiæ eripiunt. Satiùs eſt ſupervacua ſcire, quàm nihil. Illi non præferunt lumen per quod acies dirigatur ad verum: hi oculos mihi effodiunt. Si Protagoræ credo, nihil in*

rerum

Digitized by Google

rerum natura eſt, niſi dubium. Si Nauſiphani, hoc unum certum eſt, nihil eſſe certi. Si Parmenidæ, nihil eſt præter unum: ſi Zenoni, nè unum quidem. Quid ergò nos ſumus? quid iſta quæ nos circumſtant, alunt, ſuſtinent? Tota rerum natura umbra eſt aut inanis aut fallax. Non facilè dixerim, utrùm magis iraſcar illis, qui nos nihil ſcire voluerunt; an illis, qui nè hoc quidem nobis reliquerunt, nihil ſcire. Eoſdem traducens & Epictetus *diſſert. l. 1. c. 5.* inter alia: Καταλαμβάνεις ὅτι ἐγρήγορας; οὔ, φησίν. οὐδὲ γὰρ, ὅταν ἐν τοῖς ὕπνοις φαντάζωμαι ὅτι ἐγρήγορα. οὐδὲν οὖν διαφέρει αὕτη ἡ φαντασία ἐκείνης; οὐδὲν. ἔτι τούτῳ διαλέγομαι· καὶ ποῖον αὐτῷ πῦρ, ἢ ποῖον αὐτῷ σίδηρον προσαγάγω, ἵν' αἴσθηται, ὅτι νενέκρωται; αἰσθανόμενος οὐ προσποιεῖται; ἔτι χείρων ἐστὶ τοῦ νεκροῦ. Vult ferro & igne cum iſtiuſmodi, non rationibus aut diſceptationibus agi. Et *l. 2. c. 20.* iſtorum profeſſionem deriſui habens, ità ſua proponentes & venditantes inducit; Ὦ ἄνθρωποι, συγκατάθεσθε, ὅτι οὐδεὶς συγκατατίθεται· πιστεύσατε ἡμῖν, ὅτι οὐδεὶς πιστεύει οὐδενί. —γινώσκετε, ὅτι οὐδέν ἐστι γνωστόν· —μάθε παρ' ἐμοῦ, ὅτι οὐδὲν ἐνδέχεται μαθεῖν. ἐγώ σοι λέγω τοῦτο, καὶ διδάξω, ἐὰν θέλῃς. Et *ibid.* poſtea indignabundus: Οἱ ταλαίπωροι Ἀκαδημαϊκοὶ τὰς αἰσθήσεις τὰς αὑτῶν ἀποβαλεῖν ἢ ἀποτυφλῶσαι οὐ δύνανται, καίτοι τοῦτο μάλιστα ἐσπουδακότες. τίς ἡ ἀτυχία; λαβόν τις παρὰ τῆς φύσεως μέτρα καὶ κανόνας εἰς ἐπίγνωσιν τῆς ἀληθείας, οὐ προσφιλοτεχνεῖ τούτοις προσθεῖναι καὶ προσεξεργάσασθαι τὰ λείποντα· ἀλλὰ τὸ ἐναντίον, εἴ τι καὶ ἐπιγνωστικὸν τῆς ἀληθείας, ἐξαιρεῖν πειρᾶται καὶ ἀπολλύειν; Et denuo, non ſine ſtomacho: Ὦ μεγάλης ἀναισχυντίας καὶ γοητείας. ἄνθρωπε, τί ποιεῖς; αὐτὸς ἑαυτὸν ἐξελέγχεις καθ' ἡμέραν, καὶ οὐ θέλεις ἀφεῖναι τὰ ψυχρὰ ταῦτα ἐπιχειρήματα; ἐσθίων, ποῦ φέρεις τὴν χεῖρα; εἰς τὸ στόμα, ἢ εἰς τὸν ὀφθαλμόν; λουόμενος, ποῦ ἐμβαίνεις; πότε τὴν χύτραν εἶπες λοπάδα, ἢ τὴν τορύνην ὀβελίσκον; Et feſtivius rurſum: Εἴ τινος αὐτῶν δοῦλος ἤμην, εἰ καὶ ἔδει με καθ' ἡμέραν ὑπ' αὐτοῦ ὑβρίζεσθαι, ἐγὼ ἂν ἐστρέβλουν αὐτόν. βάλε ἐλάδιον, παιδάριον, εἰς τὸ βαλανεῖον. ἔβαλον ἂν γάρον, καὶ ἀπελθὼν κατὰ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ κατέχεον. τί τοῦτο; φαντασία μοι ἐγένετο ἐλαίου ἀδιακρίτως ὁμοιοτάτη, νὴ τὴν σὴν τύχην. δὸς ὧδε τὴν πτισάνην· ἤνεγκα ἂν αὐτῷ γαρίσους παροψίδα ὀξυγάρου. οὐκ ᾔτησα τὴν πτισάνην; ναί, κύριε· τοῦτο πτισάνη ἐστί. τοῦτο οὐκ ἔστιν ὀξύγαρον; τί μᾶλλον ἢ πτισάνη; λάβε καὶ ὀσφράνθητι· λάβε καὶ γεῦσαι. πόθεν οὖν οἶδας, εἰ αἱ αἰσθήσεις ἡμᾶς ψεύδονται; τρεῖς, τέσσαρας τῶν συνδούλων εἰ εἶχον ὁμονοοῦντας, ἀπάγξασθαι ἂν αὐτὸν ἐποίησα ῥηγνύμενον, ἢ μετανοῆσαι. νῦν δ' ἐντρυφῶσιν ἡμῖν, τοῖς μὲν παρὰ τῆς φύσεως διδομένοις πᾶσι χρώμενοι, λόγῳ δ' αὐτὰ ἀναιροῦντες. Deinde, ubi demonſtrârit, quomodo iſti deliramentis hiſce ſuis omnem boni, mali, honeſti, turpis, decori, indecori diſtinctionem tollant, & ad flagitia ac facinora quævis non ſemitam, ſed viam ampliſſimam muniant; concludit tamen cinædis ipſis, quibuſcum & *l. 1. c. 5.* commiſerat, eſſe minùs ſanabiles: Πολὺ, νὴ Δία, μᾶλλον τοὺς κιναίδους ἐλπίσειέ τις ἂν μεταπείσειν, ἢ τοὺς ἐπὶ τοσοῦτον ἀποκεκωφωμένους καὶ ἀποτετυφλωμένους τῶν περὶ αὑτοὺς κακῶν. Quòd autem denunciat Epictetus ſe, ſi Scepticorum iſtorum alicui in ſervitutem daretur, olei loco garum, ptiſſanæ oxygarum exhibiturum; ità Colotes, ubi Socratem quaſi ἀκαταληψίας patronum reum egerit, ἀντὶ σιτίων καὶ ἄρτων χόρτον παραβάλλει, *panum eſculentorúmque loco fœnum apponit*; quæritq; ab eodem, πῶς εἰς τὸ στόμα τὸ σιτίον, οὐκ εἰς τὸ οὖς, ἐντίθησιν, *quare in os potiùs quàm in aurem cibum ingerat.* Plut. *adv. Colot.* Quòd rurſus, ſe tribus quatuórve conſervis conſpirantibus adjutum, ità miſerum hominem ludificaturum, ut vel ad ſuſpendium vel dogma novum ſe conferat; id in Lacyde contrà planè contigerat; is enim à ſervulis ſæpe deluſus, (longior eſt fabula, quàm ut integram deſcribere animus ferat: ex Numenio apud Euſebium qui volet petat, *præpar. l. 14. c. 6.*) dum, anulum ſive clavem, quo omnia obſignabat, qui immittere ſolebat, obſervato, quæ volebant è cellula ſurripiebant; cùm fraudem nullâ ratione deprehendere valeret, ad ἀκαταληψίας tandem miſellus adactus eſt. Servulorum aſtum, non effectum narrat Laërtius *l. 4.* ex Euſebio, quod obiter monitum velim, emendandus: quod enim apud illum in editis habetur, Lacydem περὶ οἰκονομίαν γλυκύτατα ἐσχηκέναι· legendum eſt, non γλυκύτατα, ſed γλισχρότατα ἐσχηκέναι. docent, quæ ibidem ſtatim annectuntur. Firmant & Numenii illa apud Euſeb. Ἦν δὲ ὑπογλισχρότερος, καί τινα τρόπον ὁ λεγόμενος οἰκονομικός, ἴσως ὁ εὐδοκιμῶν παρὰ τοῖς πολλοῖς. Cæterùm de Scepticis iſtis eorúmque placitis qui plura volet, adeat Laërt. *l. 9.* in *Pyrrhon.* Sext. Empir. *adv. diſciplin.* & *hypotheſ. Pyrrhon.* Plut. *adv. Colot.* Ciceron. *Academ.* Tertull. *de anim. c. 17.* Lactant. *inſtitut. l. 3.* Auguſtin. *contra Academic.* Petr. Valent. *Academic.* Lipſ. *Stoic. philoſoph. l. 2. c. 4.* De Deo interim Greg. Naz. *in Chriſti natal.* & rurſus *in Paſch.* Ἄπειρον τὸ θεῖον καὶ δυσθεώρητον· καὶ τοῦτο πάντη καταληπτὸν αὐτοῦ μόνον ἡ ἀπειρία. quaſi dixiſſet, καταληπτὸν μόνον, τὸ ἀκατάληπτον εἶναι.

Αὐτοῖς γε τοῖς Στωϊκοῖς | qui cum primis ſe Academicis hac in parte opponebant: ideo τῆς ἐναργείας πρόδικοι, *evidentiæ*, quæ eſt τῇ ἀκαταληψίᾳ adverſa, *patroni ac propugnatores*, à Plutarcho dicti, *de commun. notit. c. 39.* (ubi malè codices excuſi ἐνεργείας habent) & Chryſippus ab Ariſtocreonte in *epigrammate* (uti idem *de Stoic. contradict. c. 1.*) τῶν Ἀκαδημαϊκῶν στραγγαλίδων κοπίς, *laqueorum* ſive *nexuum Academicorum ſeceſpita.* alluſit ad Demoſthenis dictum illud, quo Phocionem orationum ſuarum κοπίδα appellare ſolebat. Plut. in *Phoc.* & in *polit. præcept.*

Δυσκαλάληπτα | Et Stoici ergò magna in incertitudine ac difficultate, an obſcuritate, pleraq; cenſent verſari: unde & de Chryſippo jactare ſolebant, πού πάντων ὁμοῦ τῶν Ἀκαδημαϊκῶν λόγους εἰς ταὐτὸ συμφορηθέντας, οὐκ ἀξίους εἶναι παραβαλεῖν, οἷς Χρύσιππος ἔγραψεν εἰς διαβολὴν τῶν αἰσθήσεων. quod Plut. tamen. ἢ ἀπειρίας, ἢ φιλαυτίας εἶναι pronunciat, *de contradict. Stoic. c.* 6. fatetur tamen fuiſſe Chryſippum, τῶν αὑτοῦ δογμάτων κατήγορον δεινότερον ἢ συνήγορον. Verùm non hoc Stoicis ſolis viſum, ſed & aliis. Audiamus Lactantium *inſt. t. l.* 3. *c.* 27. *Anaxagoras pronunciat circumfuſa eſſe tenebris omnia. Empedocles anguſtas eſſe ſenſuum ſemitas queritur; tanquam illi ad cogitandum rhedâ & quadrigis opus eſſet. Democritus quaſi in puteo quodam ſic alto, ut fundus ſit nullus veritatem jacere demerſam. nimirum ſtultè, ut cætera. non enim tanquam in puteo demerſa eſt veritas; quò vel deſcendere vel etiam cadere illi licebat: ſed tanquam in ſummo montis excelſi vertice, vel potiùs in cœlo, quod eſt veriſſimum. quid enim eſt, cur eam potiùs in imum depreſſam diceret, quàm in ſummum levatam? niſi fortè mentem quoque in pedibus, aut in imis calcibus conſtituere malebat potiùs quàm in pectore aut in capite.* Democriti dictum de veritate in fundo, ſive in profundo demerſâ, refert Cicer. in *Lucul.* Sen. *quæſt. nat. l.* 7. *c.* 32. ſed & Laërt. *in Pyrrhon. l.* 9. his verbis: Ἐτεῇ δὲ οὐδὲν ἴσμεν· ἐν βυθῷ γὰρ ἡ ἀλήθεια. ità enim legendum ex Sexto Empir. *adv. Logic. l.* 1. *c.* 2. qui κατ' ἀλήθειαν interpretatur id quod eſt à Democrito dictum: cùm utrobiq; tamen αἰτίη corruptè habeatur. Diſſertiſſimè verò ex eodem *de Pyrrhon. hypotheſ. l.* 1. *c.* 30. ubi etiam in excuſis ἐτεῇ legitur, & ἀντὶ τῆς ἀλήθεια à Democrito poſitum à Sexto dicitur. Optimè Ariſtoteles τῶν μετὰ τὰ φυσικὰ *l.* 1. *min. c.* 1. Ἡ περὶ τῆς ἀληθείας θεωρία, τῇ μὲν χαλεπή, τῇ δὲ ῥᾳδία. σημεῖον δὲ, τὸ μήτε ἀξίως δύνασθαι τυχεῖν αὐτῆς, μήτε πάντας ἀποτυγχάνειν. Et mox debilitatem humani cauſſatus ingenii: Ὥσπερ γὰρ καὶ τὰ τῶν νυκτερίδων ὄμματα πρὸς τὸ φέγγος ἔχει τὸ μεθ' ἡμέραν, οὕτω καὶ τῆς ἡμετέρας ψυχῆς ὁ νοῦς πρὸς τὰ τῇ φύσει φανερώτατα πάντων. Cicero apud Lactant. *l.* 3. *c.* 14. *Mihi autem, non modo ad ſapientiam cæci videmur, ſed ad ea ipſa, quæ aliqua ex parte cerni videantur, hebetes & obtuſi.* Et *Academic. l.* 4. *Omnis cognitio multis eſt obſtructa difficultatibus, éaque ineſt, & in ipſis rebus obſcuritas, & in judiciis noſtris infirmitas, ut non ſine cauſſa & doctiſſimi & antiquiſſimi invenire ſe poſſe quod cuperent diffiſi ſint.* Certè in pleriſque quod magnus ille Scaliger *de ſubtil. exerc.* 307. § 21. *Sicut à ciconia vulpes deluſa, vitreum vas lambimus, pultem haud attingimus;* rerum corticem potiùs quàm res ipſas apprehendimus. Vide Baſilium Cæſar. *epiſt.* 168.

Οὐδέν ἡ ἡμετέρα συγκατάθεσις μεταπτωτή | A Scepticorum dogmate iſta haud longè abeunt. Sed nec quod Sen. *epiſt.* 65. *Fer ergò judex ſententiam, & pronuncia, quis tibi veriſimillimum videatur dicere, non quis verum dicat. id enim tam ſupra nos eſt, quàm ipſa veritas.*

Ποῦ γὰρ ὁ ἀμετάπτωτος; | Quod Cicer. *ad famil. l.* 9. *ep.* 2. *Quis eſt tam Lynceus, qui in tantis tenebris nihil offendat, nuſquam incurrat?* Verùm nuſquam ergò terrarum ſapiens veſter, nuſquam quiſquam verà aut ſcientiâ aut virtute imbutus. Siquidem Stoici, ut Stob. *tom.* 1. *l.* 2. *tit.* 4. § 4. ἐπιστήμην, ſive *ſcientiam*, definiunt, κατάληψιν ἀσφαλῆ καὶ ἀμετάπτωτον ὑπὸ λόγου· *Comprehenſionem firmam & immutabilem ratione innixam.* Vel, ἕξιν φαντασιῶν δεκτικὴν ἀμετάπτωτον ὑπὸ λόγου. *Habitum ſive diſpoſitionem phantaſiarum receptivam, à ratione firmitatem eam habentem, ut non poſſit convelli,* ſive *quam convellere ratio nulla poſſit.* Eámque ſapienti tribuunt ſuo, quem habere aſſerunt (Plutarchi ſunt verba *de Stoic. paradox.*) νοῦν τέλειον, ἄκραν φρόνησιν, ἀδόξαστον ἐπιστήμην, καὶ ἀμετάπτωτον ἕξιν· *Mentem perfectam, prudentiam ſummam, ſcientiam opinatione immunem, habitum mutationis expertem.* Quos tamen exagitat autor idem *de commun. notit. c.* 41. quod τὰς ἐννοίας ἀποκειμένας τινὰς ὁριζόμενοι νοήσεις, μνήμας δὲ μονίμους καὶ σχετικὰς τυπώσεις, τὰς δὲ ἐπιστήμας καὶ παντάπασι πηγνύντες, ὡς τὸ ἀμετάπτωτον καὶ βέβαιον ἐχούσας, εἶτα τούτοις ὑποτιθέντες βάσιν καὶ ἕδραν οὐσίας ὀλισθηρᾶς καὶ σκεδαστῆς καὶ φερομένης ἀεὶ καὶ ῥεούσης· qualem eſſe animam humanam aſſerunt. Vide *l.* 2. § 2. Interim poteſt hoc conſiſtere, ut nemo ſit prorſus ἀμετάπτωτος, nec tamen πᾶσα ἡμετέρα συγκατάθεσις μεταπτωτή· cùm poſſint ab eo certò comprehendi non pauca, qui de multò pluribus tamen incertus exiſtat.

Ὡς ὀλιγόχειρα | *l.* 7. § 1. ὀλιγοχειρία. ſed & ὀλιγόχειρα. ut πολύχειρα, Theophr. *de cauſſ. plant. l.* 5. *c.* 25.

Εὐτελῆ | Ὡς πολλοῦ παντὸς εὐτελέστερα. Jo. Chryſoſt. *ad Olymp. epiſt.* 13, & 17.

Ἐν κτήσει κιναίδου | Vide *l.* 2. § 11. & *l.* 4. § 39. Sen. *epiſt.* 81. *Quod contemptiſſimo cuique contingere ac turpiſſimo poteſt, bonum non eſt. opes autem, & lenoni & laniſtæ contingunt. ergò non ſunt bona.* Euripides *Æolo*, laudatus à Plut. *de leg. poet. c.* 16. Athen. *dipnoſ. l.* 4. Sext. Empiric. *adv. Gramm. l.* 1. *c.* 13. Stob. *tom.* 2. *tit.* 5. & *tit.* 93.

Μὴ πλοῦτον εἴπῃς· οὐχὶ θαυμάζω θεὸν,
Ὃν χ' ὁ κάκιστος ῥᾳδίως ἐκτήσατο.
Laudare Plutum parce: non veneror Deum;
Qui peſſimorum ſæpe fit poſſeſſio. Grot.

Hinc Plato *de legib. l.* 5. Πλουσίους δ' αὖ σφόδρα καὶ ἀγαθοὺς, ἀδύνατον. Et Cicer. in *orat. Corneliana* 2. à ſeipſo adductus in *Orat. perfect.* & à Fabio *inſtitut. l.* 9. *c.* 4. *Nam neque me divitiæ movent: quibus omnes Africanos & Lælios multi venalitiarii mercatoreſque*

cæteróſque ſuperârunt: neque veſtis aut cælatum aurum & argentum; quo noſtros veteres Marcellos Maximóſque multi Eunuchi è Syria Ægyptóque vicerunt: neque verò movent me ornamenta iſta villarum; quibus L. Paulum & Mummium, qui rebus his urbem Italiámque omnem referſerunt, ab aliquo video perfacilè Deliaco aut Syro potuiſſe ſuperari.

Τὰ τῶν συμβιώσεων ἤθη | Hinc illud *lib.* 4. § 50. μεθ' οἵων. Vide & *l.* 9. § 3. & *l.* 10. § 36.

Ὧν μόλις ἔστι καὶ τοῦ χαριεστάτου ἀνασχέσθαι | Χαριεστάτου illud, vel ad eum referri poteſt cujus mores ferantur. *vix eſt etiam gratiſſimi & urbaniſſimi iſtorum mores ferre.* vel ad eum etiam, qui viventium unà mores ferat. quod *vix fecerit etiam qui gratiſſimè ac maxima cum comitate ſe geſſerit.* Sed illud potiùs. Vide *l.* 10. § 35.

Ἑαυτόν τε μόλις ὑπομένει | Vide *l.* 3. § 4. & *l.* 8. § 53. Senec. *epiſt.* 53. *Incredibilia ſunt quæ tulerim, cùm me ferre non poſſem.*

Ῥύσει τῆς τε οὐσίας καὶ τοῦ χρόνου | leg. ῥεύσει, vel ῥύσει, ut *infra* § 24. ἡ τε οὐσία; οἷον ποταμὸς, ἐν διηνεκεῖ ῥύσει.

Περιμένειν τὴν φυσικὴν λύσιν | Vide *ſupr. l.* 3. § 1. Epictet. *differt. l.* 1. *c.* 9. Ἄνθρωποι, ἐκδέξασθε τὸν θεόν· ὅταν ἐκεῖνος σημήνῃ καὶ ἀπολύσῃ ὑμᾶς ταύτης τῆς ὑπηρεσίας, τότε ἀπολύεσθε πρὸς αὐτόν· ἐπὶ δὲ τοῦ παρόντος ἀνάσχεσθε ἐνοικοῦντες ταύτην τὴν χώραν, εἰς ἣν ἐκεῖνος ὑμᾶς ἔταξεν· ὀλίγος ἄρα ὁ χρόνος οὗτος τῆς ἐνοικήσεως, καὶ ῥᾴδιος τοῖς οὕτω διακειμένοις. Apud Ciceron. *de repub. l.* 6. P. Scipioni dicenti, *Quid moror in terris? quin huc ad vos venire propero?* reſpondet Paulus pater; *Non eſt ità. niſi enim, cùm Deus hic, cujus templum eſt omne quod conſpicis, iſtis te corporis cuſtodiis liberavit, huc tibi aditus patere non poteſt.*

Μὴ ἀφάλλειν τῇ διατριβῇ | Quod Eliæ forſan obrepſit. *Hiſtor. Reg. lib.* 3. *c.* 19. *v.* 4, 14. Jonæ certò, *c.* 4. *v.* 3, 9. Contrà Paulus, qui etiamſi ad Chriſtum tranſmigrare quàm primùm cum primis cuperet, *ad Philip. c.* 1. *v.* 23. tamen ut Aug. *in Joan. epiſt.* 1. *Serm.* 9. *patienter vivit; libenter moritur.* atque ut Clem. *Strom. l.* 3. ἐνεδείξατο σαφῶς, τὴν μὲν ἔξοδον τοῦ σώματος, τὴν πρὸς θεὸν ἀγάπης τελείωσιν εἶναι· τῆς δὲ ἐν σαρκὶ παρουσίας, τὴν εὐχαριστίαν διὰ τοὺς σωθῆναι δεομένους ὑπομονήν. ita enim locus ille reſtituendus videtur.

Οὐχὶ κατὰ τὴν τῶν ὅλων φύσιν | vid. *l.* 2. § 3. & *ſup.* § 8.

Ἔξεστί μοι μηδὲν πράττειν | Plut. *de tranquill.* ubi Menandri illud attulerat,

Οὐκ ἔστιν εἰπεῖν ζῶντα, τοῦτ' οὐ πείσομαι.

Subjungit ſtatim; Ἀλλ' ἔστιν εἰπεῖν ζῶντα, τοῦτο οὐ ποιήσω· οὐ ψεύσομαι, οὐ ῥᾳδιουργήσω, οὐκ ἀποστερήσω, οὐκ ἐπιβουλεύσω. τοῦτο γὰρ ἐφ' ἡμῖν κείμενον, οὐ μικρὸν, ἀλλὰ μέγα πρὸς εὐθυμίαν πάρεστιν.

Θεὸν καὶ δαίμονα | Τὸ ἡγεμονικὸν, ſive *mentem* vult, quæ nunc *Deum* ſive *numen*, nunc *Dæmonem* ſive *Genium* appellare conſuevit. Vide *ad lib.* 2. § 13. & *l.* 3. § 5. & *infr.* § 27. & *l.* 12. § 26. Clemens *Strom. lib.* 2. Ταύτῃ τοι καὶ Πλάτων ἐν Φιλήβῳ, ἀθέους κέκληκε μυστικῶς, τοὺς τὸν θεὸν τὸν ἔνοικον αὐτοῖς, τὸν λόγον, διαφθείραντας καὶ μιαίνοντας, τὸ ὅσον ἐφ' ἑαυτοῖς, ἐν τῇ τῶν παθῶν οἰκειώσει.

Οὐδεὶς γὰρ ὁ ἀναγκάσων τοῦτον παραβαίνειν | Vide *lib.* 2. § 9. & *lib.* 10. § 32, 35. Pelagius *ad Demetriad.* quod ſub Hieronymi nomine proſtat: (illius enim eſſe conſtat ex Oroſii *apologet.* & Auguſt. *de grat. Chriſti l.* 1. *c.* 37.) *Neque verò apertâ contra nos pugnat acie ſpiritus nequam; nec publicâ nobiſcum fronte congreditur; ſed dolo vincit ac fraude, noſtrâque contra nos utitur voluntate. de conſenſu adverſariorum vires accipit, noſtróque nos, ut dici ſolet, jugulat gladio. infirmus hoſtis eſt, qui non poteſt vincere niſi volentem. dat ille quidem conſilium; ſed noſtrum eſt vel eligere vel reſpuere, quod ſuggerit. non enim cogendo, ſed ſuadendo nocet: non extorquet à nobis conſenſum, ſed expetit.* Hieron. ipſe *in Matth. c.* 4. *v.* 6. *Diabolus qui ſemper omnes cadere deorſum deſiderat, perſuadere poteſt, præcipitare non poteſt.* & *ibid ad c.* 15. *v.* 19. *Diabolus adjutor & incenſor malarum cogitationum eſſe poteſt; autor eſſe non poteſt.* Et *in Epheſ. c.* 4. *v.* 27. *Poteſtas diaboli non in illius temeritate, ſed in tua eſt voluntate. paratus irrumpere, oſtium pulſat; ſed tu niſi aperueris, ingredi non poteſt.* Aug. *hom.* 12. *Suadere diabolus & ſolicitare poteſt, cogere omnino non poteſt. dat ille conſilium; ſed noſtrum eſt vel eligere vel repudiare quod ſuggerit.* Et *de diverſ. Serm.* 20. *Etſi diabolus aliquando aliquid ſuggerit, conſentientem tenet, invitum non cogit.* & *in Pſal.* 91. *Habet ille aſtutiam ſuadendi, non poteſtatem cogendi.* & *in Joan. tract.* 12. *Non habet cogendi potentiam, ſed perſuadendi verſutiam.* Si autem nec Spiritus nequam cogere poteſt, quis poterit? Hinc Herculis magnanimæ voces illæ in Euripidis *Syleo*, quas *ad l.* 8. § 38. exhibebimus. ibi plura vide ſis.

§ 11. Πρὸς τί ποτε ἄρα νῦν χρῶμαι | Gemina his *lib.* 8. § 2. & *lib.* 10. § 24, 37. & *l.* 12. § 19. iſta autem, quæ periocham hanc ordiuntur, hinc avulſa, ſuperiori attexuerat Lugd. ille operis, non tam editor, quàm mutilator.

Τίνος ἄρα νῦν ἔχω ψυχήν; | Vide *l.* 4. § 28. & *l.* 9. § 39.

Παιδίου | cui ſcil. ἦθος παιδαριῶδες. *l.* 4. § 28.

Γυναικαρίου | cui θῆλυ ἦθος. *ibid.*

Κτήνους, θηρίου | utpote cui ἦθος βοσκηματῶδες, ἢ θηριῶδες. *l.* 4. § 28. Sive cujus τὸ ἡγεμονικὸν βόσκεται, ἢ τιθασεύεται. *l.* 9. § 39. Epictet. *diſſert. l.* 1. *c.* 3. Ἀλλ' ἔχεις τι κρεῖττον τῶν σαρκιδίων. τί οὖν ἀφεὶς ἐκεῖνο, τούτοις προσέδησας; διὰ ταύτην τὴν συγγένειαν (quam cum animantibus corporis reſpectu habemus, ab ea quam mentis ratione

cum-

cum Deo obtinemus) οἱ μὲν ἀποκλίναντες, λύκοις ὅμοιοι γινόμεθα, ἄπιστοι καὶ ἐπίβουλοι καὶ βλαβεροί· οἱ δὲ λέουσιν, ἄγριοι καὶ θηριώδεις καὶ ἀνήμεροι. οἱ πλεῖστοι δ' ἡμῶν, ἀλώπεκες, καὶ ὡς ἐν ζώοις, ἀτυχήματα. τί γάρ ἐστιν ἄλλο λοίδορος καὶ κακοήθης ἄνθρωπος, ἢ ἀλώπηξ, ἢ τι ἄλλο ἀτυχέστερον καὶ ταπεινότερον; ὁρᾶτε οὖν, καὶ προσέχετε, μή τι τούτων ἀποβῆτε τῶν ἀτυχημάτων. Idem *lib.* 4. *c.* 5. Ἐπίσκεψαί σου τὸ ταμιεῖον· ἴδε τίνας δυνάμεις ἔχων ἐλήλυθας, μήτε τὴν θηριώδη, μήτε τὴν μονοτροπικήν. Et mox: δυστυχές ἐστιν, ὁ ἀπολωλεκὼς τὸ εὔγνωμον, τὸ πιστόν· ταῦτα γὰρ τὰ ἀνθρωπικά. τοὺς χαρακτῆρας ἐν τῇ διανοίᾳ, οἵους καὶ ἐπὶ τῶν νομισμάτων, ἂν μὲν εὕρωμεν, δοκιμάζομεν· ἂν δὲ μὴ εὕρωμεν, ῥιπτοῦμεν. τί οὖν λέγεις, ὅτι ἄνθρωπός ἐστιν ὁ ὀργίλος, ὁ μεμψίμοιρος; μὴ γὰρ ἐκ ψιλῆς μορφῆς κρίνεται τῶν ὄντων ἕκαστον. ἐπεὶ οὕτω λέγε καὶ τὸ κήρινον, μῆλον εἶναι, οὐκ ἀρκεῖ δὲ ἡ ἐκτὸς περιγραφή· οὐκοῦν οὐδὲ πρὸς τὸν ἄνθρωπον ἡ ῥὶς ἐξαρκεῖ, καὶ οἱ ὀφθαλμοί. ἀλλ' ἂν τὰ δόγματα ἔχῃ ἀνθρωπικά. οὗτος οὐκ ἀκούει λόγου, οὐ παρακολουθεῖ ἐλεγχόμενος, ὄνος ἐστί. τούτου τὸ αἰδῆμον ἀπονενέκρωται, ἄχρηστός ἐστι, πάντα μᾶλλον ἢ ἄνθρωπος. οὗτος ζητεῖ, τίνα ἀπαντήσας λακτίσῃ, ἢ δάκῃ. ὥστε οὐδὲ πρόβατον, ἢ ὄνος, ἀλλά τι ποτε ἄγριον θηρίον. Iamblich. *de temperant.* apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 5. Ὅλως γὰρ ἡ τῶν παθῶν ἄμετρος ἐπικράτεια, οὐδὲ ἀνθρώπους ἀφίησιν εἶναι τοὺς ἀνθρώπους. πρὸς δὲ τὴν ἄλογον αὐτοὺς ἕλκει φύσιν, καὶ θηριώδη καὶ ἄτακτον. Origen. *in Ezech. orat.* 3. argutatus ſuper illud Hebræorum איש איש quod tamen nihil aliud eſt illis, quàm eſt *Quiſquis* Latinis. *Omnes homines nati ſumus homines: ſed non omnes homines, homines ſumus. eſt homo homo; & eſt homo non homo. eſt homo jumentum*, Pſal. 49. *v.*20. *eſt homo ſerpens*, Matt. *c.*3. *v.*7. *eſt homo equus*, Jer. *c.*5. *v.*8. *homo exteriùs; jumentum, ſerpens, equus interiùs. is tantummodo eſt homo homo, & duplicat nomen hominis, qui tam ſecundum interiorem hominem, quàm ſecundùm exteriorem homo eſt.* Clemens item *Strom. lib.* 4. Τοὺς φιληδόνους καὶ φιλοσωμάτους, καὶ θηρία μᾶλλον ἢ ἀνθρώπους, τοὺς προσωμοιωθέντας τοῖς κτήνεσι, θηλυμανεῖς ἵππους. ὄνος ὑβριστὴς ὁ ἀκόλαστος· λύκος ἄγριος, ὁ πλεονέκτης· καὶ ὄφις ὁ ἀπατεών. Et Jo. Chryſoſt. *in Gen. orat.* 12. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ θεία γραφὴ πρὸς τὰ πάθη τὰ ἐνοχλοῦντα, οὕτω καὶ τὰς τῶν ἀλόγων προσηγορίας, πολλαχοῦ δὲ καὶ τῶν θηρίων, τοῖς λόγῳ τετιμημένοις ἐπιτίθησι. ποτὲ μὲν κύνας καλοῦσα διὰ τὸ ἀναίσχυντον καὶ ἰταμόν· (Eſaiæ *c.* 56. *v.* 10.) ποτὲ δὲ ἵππους διὰ τὸ λάγνον· (Jerem. *c.* 5. *v.* 8.) ποτὲ δὲ ὄνους, διὰ τὴν ἀγνωμοσύνην καὶ τὴν ἄνοιαν· (Pſal. 49. *v.* 12.) ποτὲ δὲ λέοντας καὶ παρδάλεις, διὰ τὸ ἁρπακτικὸν καὶ πλεονεκτικόν· ποτὲ δὲ ἀσπίδας, διὰ τὸ δολερόν· (Pſal. 140. *v.* 3.) ποτὲ δὲ ὄφεις καὶ ἔχεις, διὰ τὸν ἰὸν καὶ τὴν πονηρίαν (Matth. *c.* 3. *v.* 7.) &c. Senec. *epiſt.* 60. *Hos, ut ait Saluſtius, ventri obedientes, animalium loco numeremus, non hominum.* Et *epiſt.* 103. *Erras, ſi iſtorum tibi qui occurrunt, vultibus credis: hominum effigies habent, animas ferarum.* Τέρατα τῆς φύσεως, βουγενῆ ἀνδρόπρωρα· ut, ex Empedocle Theophylact. Bulgar. *epiſt.* 44. Faciunt huc Diogenis illa, nulli non memorata; quod in medio foro, mero meridie, inter turbas confertiſſimas, accenſâ face, quid quæreret requiſitus, reſpondit, Ἄνθρωπον ζητῶ. *hominem quæro.* quòd cùm homines ad ſe invitâſſet, confluentes multos baculo abegit, ſimul dictitans, Ἀνθρώπους ἐκάλεσα, οὐ καθάρματα. *Homines vocabam, non quiſquilias.* quòd è balneo prodiens, ut Hecato in *chriis*, vel ab Olympia reverſus, ut alii perhibent, quærenti an plurimi homines ibi eſſent, reſpondit, Πολὺς μὲν ὄχλος, ὀλίγοι δὲ ἄνθρωποι. *turba quidem multa; verùm homines pauci.* Laert. *l.* 6. Quibus finitima habet & Joan. Chryſoſt. *tom.* 8. *orat.* 11. de Jeremia ex *c.* 6. *v.*10. Ἐν μέσῳ πλήθει, ὥσπερ οὐδενὸς παρόντος, οὕτως ἐβόα. Πρὸς τίνα λαλήσω; τί λέγεις; τοσοῦτον πλῆθος ὁρῶν, ἐρωτᾷς, πρὸς τίνα λαλήσεις; ναί, φησι· τὸ πλῆθος γὰρ σωμάτων ἐστίν, ἀλλ' οὐ πλῆθος ἀνθρώπων. ἀνθρώπους γὰρ τοὺς ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς οὐ δεῖ καλεῖν· οὐ γὰρ εἴ τις σῶμα ἀνθρώπου καὶ φωνὴν ἔχει, οὗτος ἄνθρωπος. ἀλλ' εἴ τις ψυχὴν ἀνθρώπου καὶ διάθεσιν ἔχει ψυχῆς. Et de Eſaia, ex *c.* 50. *v.* 2. Εἰς τὴν πόλιν τῶν Ἰουδαίων τὴν μητρόπολιν εἰσελθὼν τὴν πολυάνθρωπον, ἐν μέσαις ταῖς ἀγοραῖς ἑστώς, τοῦ δήμου παντὸς αὐτὸν περιεστῶτος, ἦλθον, φησι, ἐβόα, καὶ οὐκ ἦν ἄνθρωπος. Siquidem erant illi, ut idem *tom.* 5. *orat.* 19. Ἄνθρωποι μὲν τὸ ὄνομα, οὐκ ἄνθρωποι δὲ τὸ φρόνημα. Philemon. *Agyrtâ*, apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 2.

Ὦ πῶς πονηρόν ἐστιν ἀνθρώπου φύσις
Τὸ σύνολον; οὐ γὰρ ἄν ποτ' ἐδεήθη νόμου.
Οἴει τι τῶν ἄλλων διαφέρειν θηρίων;
Διαφέρει οὐδὲ μικρόν, ἀλλὰ σχήματι.
Πλάγι' ἐστὶ τἄλλα, τοῦτο δ' ὀρθὸν θηρίον.
Quàm prava tota eſt indoles mortalium,
Quæ cæteroqui non egeret legibus?
Tun' credis hominem relliquis animantibus
Differre? nihilum diſtat; hoc dempto tamen,
Quod alia cùm ſint prona, rectum animans homo eſt.

Grot. Eleganter Chryſoſt. in illud Pſaltæ *Pſal.* 49. *v.* 20. *Homo jumento compar factus eſt.* Serm. *de aſcenſ. Dom. Deterius eſt comparari jumento, quàm naſci jumentum.* Nempe quia, ut Aug. *in Pſal.* 103. *conc.* 4. *Quod illi natura eſt, homini crimen.* Vel, ut Bern. *de bon. deſer. quod illis natura eſt, homini culpa.* Ideò Bern. idem *ibid.* & *in Cant. ſerm.* 34. *Ipſis etiam beſtiis beſtialior eſt homo, ratione vigens, & ratione non vivens.* Vide *l.* 10. § 8.

§ 12. Οὐκ ἂν ταῦτα περιπτυσσούσης, ἔτι ἀκοῦσαι δυνηθείη τι. ὑπὸ τοῦ ἀγαθοῦ γὰρ ἐφαρμόσει] Periocha toto ferè iſta miſerò diſturbata, depravata, mutilata eſt. Itaque Xylandrum nihil iſtic aſſecutum,

cum, haud mirum eſt. legendum forſan, οὐκ ἂν πάνυ προσνοήσας, ἔτι ἀκοῦσαι δυνηθείη τι, ὅ τι μὴ τῷ ἀγαθῷ οὐκ ἐφαρμόσει. *Siquis*, inquit, *eorum aliquod quæ verè bona ſunt*, puta juſtitiam, temperantiam, prudentiam, fortitudinem, *animo ac cogitatione præceperit, his ſemel mente præceptis nihil vel ipſe ſubjungere, vel adjectum ab alio quopiam audire ſuſtinebit, quod non aptiſſimè cum boni natura conſiſtat.* Membrum proximum, huic ἀντιστρέφον, lectionem hanc firmare videtur.

Τὸ ὑπὸ τοῦ κωμικοῦ | *à Comico dictum*: illud utique quod in periochæ hujus clauſulà extremâ ponitur.

Οὐ γὰρ ἂν τοῦτο μὲν ὁ προσνοήσας καὶ ἀπεδέξατο τὸ δὲ ἐπὶ τοῦ πλούτου | Lego, οὐ γὰρ ἂν τοῦτο μὲν [ὡς ἐκεῖνον] ὁ προσνοήσας καὶ ἀπεδέξατο ἐπὶ δὲ τοῦ πλούτου, &c. Sive ad Scripturam vulgatam propiùs accedendo, quod D. Salmaſio viſum magis, οὐ γὰρ ἂν ἐπὶ τούτων μὲν ὁ προσνοήσας, &c. forſan & ſequentia tunc ità concepta fuerint. ὁ προσνοήσας καὶ ἀπεδέξατο τόδε ἐπὶ δὲ τοῦ πλ. &c. *Alioqui*, inquit, *Comici iſtud non offenderet & ut indignum repudiaretur, ſi de bonis illis verè bonis enunciatum fuiſſet; contrà admitteretur & plauſu exciperetur, tanquam commodè admodum ac urbanè dictum, ubi de divitiis eiſque bonis uſurpatur, quæ bonorum loco vulgus hominum habet.*

Τὸν χαλεπόν αὐτῷ, ὑπὸ τῆς εὐπορίας οὐκ ἔχειν ὅπου χέσῃ | Cujuſnam Comici iſtud ſit, mihi haud liquet. Ariſtophanis forſan fuerit, cujus multa interciderunt. Hoc innuit, omnia apud illum neſcio quem per ſummam opulentiam jam ità eſſe exornata & depicta, ut locus, in quo ventris onus deponatur, nullus ſuperſit. Quomodo Ariſtippus, ſi Laert. *l.* 2. credimus, vel Diogenes potiùs, ſi Galeno *in hortat. c.* 5. (Cynicam enim proterviam redolet magis, quàm urbanitatem Ariſtippeam) in locupletis cujuſdam faciem inſpuiſſe legitur, quod in ædibus omni ex parte ſplendidiſſimè exornatis locum, in quem ſputum demitteret, nullum deprehenderet. Cæterùm D. Salmaſ. ἀπορίας mavult, ut à divite aliquo infelice & luxurioſo in ſcena pronunciatum ſit, qui dixerit, Se ὑπὸ τῆς ἀπορίας οὐκ ἔχειν ὅπου χέσῃ. quod à tali viro dictum populus pronis auribus & cum plauſu accepit. at de prudente, aut juſto, aut forti ac temperante non ità facilè diceretur, nec dictum cum favore & attentione audiretur. Utrovis modo legeris, Ariſtophaneum illud in Concionatricibus reſipit, ubi Praxagoræ maritus, Ἀλλ' ἐν καθαρῷ ποῦ ποῖ τις ἂν χέσας τύχοι, *At in vacuo alicui ubi cacare dabitur?* D. Bootius verò legendum exiſtimat, ὅπου θήσῃ αὐτά, ut ſit locupletis alicujus, cum illo Lucæ *c.* 12. *v.* 17. conquerentis, non ſuppetere ampliùs, ubi opes ſuas reponat. quod de externis iſtis commodè ſatis dictum cenſeretur, eum qui iſta poſſideat, præ nimia copia non habere, quid agat. at de verè bonis, juſtitia, temperantia, &c. enunciatum, ineptum planè etiam vulgo hominum haberetur. Hæc ille.

§ 13. Ἐξ αἰτιώδους καὶ ὑλικοῦ | hoc eſt, *ex forma & materia*; ex anima & corpore. Vide *l.* 2. § 2. *l.* 4. § 21. & *l.* 6. § 32.

Οὐδέτερον τούτων εἰς τὸ μὴ ὂν | Vide *lib.* 4. § 4. Jul. Scalig. *ad lib.* 1. *de Plant. Si è nihilo nihil fieri poteſt; igitur id quod eſt aliquid, in nihilum reverti nequit. Par enim ratio creationis & corruptionis.*

Πᾶν μέρος ἐμὸν | Vide *l.* 7. § 50.

Εἰς μέρος τι τοῦ κόσμου | Vide *l.* 8. § 18. & *l.* 10. § 7. Gregor. Nyſſen. *orat. catechet. cap.* 8. Λύεται τὸ αἰσθητόν, οὐκ ἀφανίζεται. ἀφανισμὸς μὲν γάρ, ἡ εἰς τὸ μὴ ὂν μεταχώρησις· λύσις δὲ ἡ εἰς τὰ τοῦ κόσμου στοιχεῖα πάλιν, ἀφ' ὧν τὴν σύστασιν ἔσχε, διάλυσις. τὸ δὲ ἐν τούτοις γενόμενον οὐκ ἀπόλωλε, κἂν ἐκφεύγῃ τὴν κατάληψιν τῆς ἡμετέρας αἰσθήσεως.

Εἰς ἕτερον κόσμου μέρος μεταβαλεῖ | *mutabit*, i.e. mutatione interveniente, ſi mutatum, tranſibit. μεταβάλλειν *mutare*, pro μεταβάλλεσθαι *mutari*. Sic Plato *polit. lib.* 8. Ὅτι πᾶσα πολιτεία μεταβάλλει ἐξ αὐτοῦ ἔχοντος τὰς ἀρχάς, ὅταν ἐν αὐτῷ τούτῳ ἡ στάσις ἐγγένηται. Ariſtot. *polit. l.* 5. *c.* 1. ἐκ τίνων δὲ αἱ πολιτεῖαι μεταβάλλουσιν,——καὶ ἐκ ποίων εἰς ποίας μάλιστα μεθίστανται. Et *ibid. c.* 3. κἂν εἰς ἄλλου ζῴου μεταβάλλοι μορφήν. & μεταβάλλουσι δ' αἱ πολιτεῖαι καὶ ἄνευ στάσεως. & *c.* 4. Μετέβαλε γὰρ ἡ πολιτεία ἐκ δύο νεανίσκων στασιασάντων, &c. Theophraſt. *de cauſſ. plant. l.* 6. *c.* 10. Μεταβάλλειν καὶ ἀποκαθίστασθαι πάλιν συμβαίνει μετὰ ὡσαύτως αἰτίας· καὶ δὲ μάλιστα ὅταν ἡ θαλαττωθῇ, ἢ ἐπὶ τῆς τοῦ ἀέρος μεταβολῆς παραγκωνίσῃ. quo loco & τὸ παραγκωνεῖν paſſivè pariter uſurpatur. de vino loquitur. ità paſſim uſurpat Marcus ipſe, *l.* 2. § 17. *l.* 4. § 3. propè finem. & § 16. & *l.* 8. § 15. *Mutare* itidem Latinis paſſivè ſumitur. Livius *l.* 5. *Annona nihil mutavit.* & *lib.* . . *Animi mutaverant.* Tertull. *de pallio c.* 2. *Mutavit & totus orbis aliquando.* &, *mutavit rurſus orbis, alius idem.* &, *Læta mutant.* &, *Laudans orbem mutantem, quid denotas hominem?* & *c.* 3. *Chamæleon mutare totus, nec alius, valet.* μεταβάλλειν etiam ſimpliciter pro *ſedem mutare, de loco in locum migrare.* Vide *ad l.* 6. § 45. ἐκεῖ δεῖ μεταβαλεῖν ἡμᾶς δεῖ. *eodem concedere, migrare nos oportet.*

Ἤδη εἰς ἄπειρον | Vide *l.* 2. § 3. & *l.* 6. § 15.

Κατὰ τοιαύτην μεταβολὴν κἀγὼ ὑπέστην | Vide *l.* 4. § 5. & *l.* 7. § 18.

Κἂν κατὰ περιόδους περιοριζόμενας | Etiamſi, inquit, mundus per finita quædam intervalla diſſolveretur, nec in æternum integer perſiſteret, generationis tamen & corruptionis ſeries vel ſic etiam in infinitum prorogaretur. Vide *l.* 10. § 7. Apud Laert.

l. 7.

Digitized by Google

l. 7. *Zenon.* Stoici volunt, Deum mundi conditorem, κατὰ χρόνων ποιὰς περιόδους, ἀναλίσκειν εἰς ἑαυτὸν τὴν ἅπασαν οὐσίαν, καὶ πάλιν ἐξ ἑαυτοῦ γεννᾶν. Indè περιοδικαὶ illæ παλιγγενεσίαι quarum meminit Marcus *l.* 11. § 1. quaſque Philo *de mundo* his verbis oppugnat: Ἀμήχανον παλιγγενεσίας τὸν κόσμον λαβεῖν, μηδενὸς ἐγκαταλειφθέντος σπερματικοῦ λόγου, τεθέντων δὲ ἀπάντων ... ἐκ πυρὸς ... Tatianus *adv. Græc.* ... 41. Ἐκπύρωσιν ἀποβαίνειν κατὰ χρόνον λέγει, ἐγὼ δὲ εἰσάπαξ. Et latiùs. οὐχ ὡς οἱ Στωικοὶ δογματίζουσι, κατά τινας κύκλων περιόδους γινομένων ἀεὶ καὶ ἀπογινομένων τῶν αὐτῶν, οὐκ ἐπί τι χρήσιμον· ἅπαξ δὲ τῶν καθ' ἡμᾶς αἰώνων συμπεπερασμένων, καὶ εἰς τὸ παντελὲς διὰ μόνων τῶν ἀνθρώπων τὴν σύστασιν ἔσεσθαι χάριν κρίσεως. Cæterùm non Stoicis ſolis hoc placuit, ſed & longè ante Stoicam diſciplinam enatam, Heraclito; qui ἐκπυροῦσθαι τὸν κόσμον κατά τινας περιόδους ἐναλλὰξ, aſſerebat, autore *l.* 9. Laertio.

§ 14. Ὁ λόγος καὶ ἡ λογικὴ τέχνη | Non eſt aſſecutus Xylander, quid Marcus hic vellet, cum opinatus eſt id voluiſſe, quod Ariſtot. *eth.* *l.* [illegible] *c.* 1. & Plato *in Lachete*, non eſſe in rebus ad vitam humanam pertinentibus eam certitudinem atq; conſtantiam, quæ eſt in ſcientiis & artibus. Etenim aliud eſt prorſus, quod hic Marcus monet, nec ſemel aut iterum tantum alibi inculcat; rationem nimirum atti[illegible]que ratio[illegible]lem, (de qua *l.* 11. § 5. τίς σου ἡ τέχνη; ἀγαθὸν εἶναι.) eſſe ejuſmodi facultates, quæ ſibi ipſis ſufficiant, nec ullius rei extra ſe adminiculo opus habeant, vel ad opus ſuum exercendum, vel ad finem ſuum conſequendum. Vide *l.* 4. § 49.

Κατορθώσεως | *rectas effectiones.* Cic. *fin. lib.* 3. κατορθώματα Stoicis *rectè facta*; quibus opponuntur σκολιὰ καὶ στρεβλὰ, ſive ut Perſ. *Sat.* 3. *v.* 5[illegible]. *curvi mores*, qui ad rectæ rationis obruſſam non ſunt exacti. Caſaub. ad Perſ.

Τὴν ὀρθότητα τῆς ὁδοῦ | de qua *l.* 4. § 51.

§ 15. Ἐπιβάλλει | *Homini, quà homo eſt, convenit.* Xyl. & Caſ. malim; *ad hominem, quà homo eſt, pertinet*, ſive *quod ad officium hominis ſpectat, quà homo eſt.* atque ità mox Caſ. vertit, ὧν ἐπιβάλλει τῷ ἀνθρώπῳ ... *quæ ad hominem pertinerent.* Vide *ad l.* 7. § 7. Galenus *de opinion. [illegible] cap.* 1. Ἡ δὲ τοιαύτη κρίσις φιλοσόφους, καὶ οὐκ ἰατροῖς ἐπιβάλλει. *Judicium iſtiuſmodi ad Philoſophos, non ad Medicos pertinet.*

Οὐκ ἔστι ἀπαιτήματα ἀνθρώπου | Epictet. *lib.* 1. *c.* 5. Ἐπίσκεψαί σε τὸ τηλικοῦτον, ἰδὲ τίνας δυνάμεις ἔχων ἐλήλυθας. ἵππος οὖν πότ' ἄθλιός ἐστιν; ὅταν τῶν φυσικῶν δυνάμεων στέρηται· οὐχ ὅταν μὴ δύνηται κοκκύζειν, ἀλλ' ὅταν μὴ τρέχειν. ὁ δὲ κύων, οὐχ ὅταν πέτεσθαι μὴ δύνηται, ἀλλ' ὅταν μὴ ἰχνεύειν· μή ποτ' οὖν, οὕτω καὶ ἄνθρωπος δυστυχής ἐστιν, οὐχ ὁ μὴ δυνάμενος λέοντας πνίγειν, ἢ ἀνδριάντας περιλαμβάνειν· οὐ γὰρ πρὸς τοῦτο δυνάμεις τινὰς ἔχων ἐλήλυθε παρὰ τῆς φύσεως· ἀλλ' ἀποβαλὼν τὸ εὔγνωμον, τὸ πιστόν. τοῦτον συνελθόντας θρηνεῖν, ὡς ὅσα κακὰ ἐλήλυθεν· οὐχὶ, μὰ Δία, τὸν φύντα, ἢ τὸν τεθνηκότα· ἀλλ' ὃς ζῶν συμβέβηκεν ἀπολέσαι τὰ ἴδια, οὐ τὰ πατρῷα, τὸ ἀγρίδιον καὶ τὸ οἰκίδιον, καὶ τὸ πανδοχεῖον, καὶ τὰ δουλάρια· τούτων γὰρ οὐδὲν ἴδιον τοῦ ἀνθρώπου ἐστί, & quæ ſ[illegible]

Τῷ [illegible] | Vide *lib.* 8. § 1. Longin. *de ſubl.* [illegible] οὐδὲν ἀρχὴ μέγα, οὗ τὸ καταφρονεῖν ἐστι μέγα, οἷον πλοῦτοι, τιμαὶ, δόξαι, τυραννίδες· καὶ ὅσα δὴ ἄλλα [illegible] πολὺ τὸ ἔξωθεν προστραγῳδούμενον, οὐκ ἂν τῷ γε φρονίμῳ δόξειεν ἀγαθὰ ὑπερβάλλοντα, ὧν αὐτὸ τὸ περιφρονεῖν ἀγαθὸν οὐ μέτριον. θαυμάζουσι γοῦν τῶν ἐχόντων αὐτὰ μᾶλλον τοὺς δυναμένους ἔχειν, καὶ διὰ μεγαλοψυχίαν ὑπερορῶντας.

Καταζεῖσθαι | Vide *l.* 8. § 30. omiſit Xyl.

Οὐδὲ ἐπαινετὸς ἦν | At cum primis laude dignus cenſetur, qui externa iſta vel contempſerit, & pro ſuper[illegible]caneis habuerit, vel honeſti cauſsâ libens etiam [illegible] ſe abdicaverit. Epict. *enchir.* *c.* 15. Ἂν δὲ καὶ παρατεθέντων σοι μὴ λάβῃς, ἀλλ' ὑπερίδῃς, τότε οὐ μόνον συμπότης τῶν θεῶν ἔσῃ, ἀλλὰ καὶ συνάρχων. οὕτω γὰρ ποιῶν Διογένης, καὶ Ἡράκλειτος, καὶ οἱ ὅμοιοι, ἀξίως θεῖοί τε ἦσαν καὶ ἐλέγοντο. Sen. *epiſt.* 18. (ex Maron. *Æneid.* 8.)

[illegible] hoſpes contemnere opes, & te quoque dignum

Finge Deo ———

Nemo alius eſt Deo dignus, quam qui opes contempſit. Socrates apud Laert. *l.* 2. & Xenoph. *memorabil.* *l.* 3. τὸ ἐλαχίστων δεόμενον, ἔγγιστα τοῦ θεοῦ.

Ἐλαττοῦντος | Bona iſta neutiquam eſſe, indè prob[illegible] tum bonus nequaquam eſſet, qui ſe iſtis ullâ ex parte privaret, ſeq; ab illis ſolveret: cùm boni ea ſit ratio, ut quò majus ampliuſq;, eò etiam melius ac laudabilius ſit. Eodem argumento adverſus voluptatem depugnat Seneca *de vit. beat.* *c.* 1[illegible]. *Voluptas nocet nimia: in virtute non eſt verendum, ne quid nimium ſit. Non eſt bonum, quod magnitudine laborat ſuâ.* Et ad [illegible] iſtam; de qua *l.* 1. *c.* 13. *Quæ habenda ſunt in bonis, quo majora, eò meliora & optabiliora ſunt. [illegible] juſtitia bonum eſt, nemo dicet meliorem futuram [illegible] ex eo fuerit: ſi fortitudo bonum eſt, nemo [illegible] eam deſiderabit ex aliqua parte demitui. Ergo & [illegible] quo major hoc melior. quis enim ullius boni [illegible] ceſſaverit? a qui augeri illam inutile eſt: [illegible] & eſſe. Non eſt bonum, quod incremento malum fit.*

Ἢ ἀφαιρούμενός τι τούτων ἀνέχεται | Omiſit clauſulam hanc Latinus interpres: mendum ſcripturæ ſubeſſe liquet. leg. ἢ ἀφαιρούμενός τι. Tam ſuſtinere æquanimiter damna rerum iſtarum, quàm ab eis ſe continere, virtutis eſt. Hoc eſt, vel plus hoc etiam quod Apoſtolus de Hebræis fidelibus. *c.* 10. *v.* 34.

Καὶ

Digitized by Google

[illegible] ἀεὶ τὴν [illegible] τῶν ὑπαρχόντων [illegible] χαρᾶς προσδέξασθε. Itaque Joannes ὁ χρυσόρρημος [illegible] ὁ [illegible] ἄλλον [illegible] τὸν [illegible] ἢ τὸν [illegible]. Et de [illegible] Τῆς ἐλεημοσύνης [illegible] de Joh. damnis verba facit [illegible] τῷ [illegible] μεῖζόν ἐστι. [illegible] ἐλεημοσύνην [illegible], ἀλλὰ [illegible] χρημάτων, [illegible] πολλῷ [illegible] χεῖρας [illegible] ποιεῖ, [illegible] μείονα [illegible] μισθόν. [illegible] ἀφαρπάζοντα [illegible] μετ' [illegible] πολλῷ μεῖζόν ἐστι.

§ 16. Οἷα ἂν πολλάκις [illegible]. Clemens [illegible] *l.* 4. [illegible] ἄνθρωπος, [illegible] τῇ ψυχῇ, [illegible]. Itaque Jeremias de Judæis *cap.* 2. *v.* 5. *Vanitatem ſectando vani evaſerunt.* Et Xylander *in præfat. ad Marc.* *Apud ſanè judicii homines tanti unumquemque fieri, quanti ſunt ea rei pretio, in quibus is operam ſuam induſtriamque ponit.*

[illegible] τῆς [illegible] Ita *l.* [illegible] § [illegible] Epictet. *l.* 3. Οἶδ' ὅτι [illegible] τῶν [illegible], τοιοῦτον [illegible] τῷ [illegible] τοιοῦτοι [illegible].

Ἔστι δὲ ἂν καὶ εὖ ζῆν ἐν αὐλῇ. [illegible] Pal. 2. P[illegible] dictum à Platina refertur: *Ut in mare flumina omnia ſic [illegible] in magnas aulas [illegible].* De aula itaque Papali Berit. *ad Eugen. lib.* 4. *Plures in ea [illegible] defeciſſe bonos, quam profeciſſe malos.* Hinc Epigrammaticum cujuſdam (nomen enim non ſuccurrit) illud,

Paucos beavit aula; plures perdidit:

Sed hos quoque ipſos, quos beavit, perdidit.

Licet tamen etiam in aula, inquit Marcus, bene vivere: licet in aula Neronis etiam piè & chriſtianè. *Philip. c.* 4. *v.* 22. neque neceſſarium ideo proſus, ut quod *l.* [illegible] Lucanus,

——*exeat aula*

Qui vellit eſſe pius.——

De [illegible] Julianus in aula agens *epiſt.* 12. [illegible] τῆς αὐλικῆς [illegible] ἀλλὰ [illegible] ἀλλήλοις [illegible] Vide *l.* 1. § 17. [illegible] § 9, 10. Senec. *epiſt.* 28. [illegible] *videre bono loco poſitum* [illegible] *nam quid ſum turbâ* [illegible] *fieri poteſt quam* [illegible] *vivere, ſi neceſſe ſit.* & *epiſt.* 55. [illegible] *animus* [illegible] *ad tranquillitatem facit loco.* [illegible] *animus eſt, qui commendat omnia.* [illegible] *ego in* [illegible] *hilari* [illegible] *vidi in* [illegible] *ſolitudini occupatis ſimiles.* & *epiſt.* 104. *Putas veniſſe te Athenas, puta Rhodum; elige arbitrio tuo civitatem: quid ad rem pertinet, quos illa mores habeat? tuos afferes.* & *epiſt.* 51. *Nimirum Cano-*

pus eſſe frugi vetat. Sic ergo componendus e[illegible] animus, [illegible] Flaccus *l.* 1. *epiſt.* 11.

Ut quocunque loco fueris, [illegible]

ut quocunque fueris, bene agere poſſis. Clemens *Strom. l.* 1. [illegible] καὶ ἐν [illegible].

Οὐ [illegible] ἔσεσθαι [illegible] Deeſt prioris membri clauſula poſterior, ita ſupplenda [illegible] κατὰ [illegible] Vide *l.* 6. § 16. 40. & *l.* 7. [illegible]

Ὅτι πρὸς κοινωνίαν γεγόναμεν [illegible] *L.* 2. § [illegible] & *l.* [illegible] § 4. & *l.* [illegible] § 3. Sic & *l.* 11. § 18. ἀλλήλων ἕνεκεν γεγόναμεν. Hierocles *de nupt.* apud Stob. *tom.* 2. *tit.* [illegible] τὸ ζῷον ἡμεῖς [illegible] πρὸς κοινωνίαν. *Sic enim mihi perſpicere videor, ita natos eſſe nos, ut inter omnes eſſet ſocietas quædam, major autem, ut quiſque proximus accederet: itaque cives potiores ſunt quam peregrini; & propinqui quam alieni.* Cicer. *de amic.* Vide *l.* 9. § 7. Baſil. Cæſ. in Euſtath. Sebaſt. *regul. prolixior. ad quæſt.* 3. Τίς γὰρ οὐκ οἶδεν, ὅτι ἥμερον καὶ κοινωνικὸν ζῷον ὁ ἄνθρωπος, καὶ οὐχὶ μοναστικὸν, [illegible] οὐδὲν γὰρ οὕτως ἴδιον τῆς φύσεως [illegible] ὡς τὸ κοινωνεῖν ἀλλήλοις, καὶ χρῄζειν ἀλλήλων, καὶ ἀγαπᾷν τὸ ὁμόφυλον.

Τὰ χείρω [illegible] Vide infra § 30. & [illegible] § 23. & [illegible] 55. & [illegible] § [illegible]

Κρείττω [illegible] τὰ ἄψυχα. Ex Chryſippo Laert. *l.* 7. Τὸ ζῷον τοῦ μὴ ζῴου κρεῖττον. Plutarch. item *de* [illegible] ἔμψυχον [illegible] ita enim legendum, contra planè [illegible] vulgatis habetur, ἔμψυχον ἀψύχου. Hinc August. *de* [illegible] *Soli*s [illegible] *Lunaque Luci*; [illegible] hac ratione [illegible] Lunaque præferre videtur.

Τῶν [illegible] ἐμψύχων τὰ λογικά. Plato. [illegible] Οὐδὲν ἀνόητον τοῦ νοῦν ἔχοντος ὅλον ὅλου κάλλιον. Dionyſ. *de divin. nomin. c.* [illegible] τὸ ὄντων [illegible] ζώντων [illegible] ζῇ, τὰ αἰσθητικὰ, καὶ τούτων τὰ λογικὰ [illegible].

§ 17. Τὸ τὰ ἀδύνατα διώκειν, μανικόν. [illegible] [illegible] ἀδυνάτων [illegible] Pindar. *Nem. od.* 11.

[illegible]

Et [illegible]

——[illegible] ἐλπίδων [illegible]

Gorgias *apolog. pro Palamed.* Μανία γάρ ἐστιν ἔργοις ἐπιχειρεῖν ἀδυνάτοις. Epictet. *lib.* 4. *c.* 24. Τὸ μὴ δυνατὸν ὀρέγεσθαι, ἀνδραποδῶδες καὶ ἠλίθιον, ξένου, θεομαχοῦντος. Bias etiam apud Laert. *l.* 1. Νόσον ψυχῆς, τὸ τῶν ἀδυνάτων ἐρᾷν. Plut. *de tranq.* Οὐχ ἥκιστα πάντων εὐθυμίαν κωλύει τὸ μὴ συμμέτρως χρῆσθαι πρὸς τὴν ὑποκειμένην δύναμιν, [illegible] ἀλλὰ μείζονα [illegible] ἐλπίσι,

ἐκπίπτοντας, εἶτ' ἀποτυγχάνοντας, αἰτιᾶσθαι δαίμονας καὶ τύχην, ἀλλὰ μὴ τὴν αὑτῶν ἀβελτηρίαν. οὐδὲ γὰρ ὁ πλεῖν τῷ ἀρότρῳ βουλόμενος, καὶ τῷ βοῒ λαγωὸν κυνηγετεῖν, δυστυχής ἐστιν· οὐδὲ τοῖς γρίφοις καὶ σαγήναις ἐλάφους μὴ λαμβάνοντας, μηδὲ εἷς δαίμων ἐναντιοῦται μοχθηρὸς, ἀλλ' ἀβελτηρία καὶ μοχθηρία τοῖς ἀδυνάτοις ἐπιχειροῦσι. Vide *l.* 5. § 4.

Ἀδύνατον δὲ τὸ τοὺς φαύλους μὴ τοιοῦτό τινα ποιεῖν | Ità *l.* 11. § 18. Τὸ ἀξιοῦν μὴ ἁμαρτάνειν τοὺς φαύλους, μανικόν· ἀδυνάτου γὰρ ἐφίεται. Vide & *infr.* § 28. & *l.* 9. § 42. & *l.* 12. § 16.

§ 18. Οὐδὲν οὐδενὶ συμβαίνει, ὃ οὐχὶ ἐκεῖνο πέφυκεν φέρειν αὐτῷ | Tranſponendas opinor voculas duas; ὃ οὐχὶ ἐκεῖνο φέρειν πέφυκεν αὐτῷ. Vel immutandas potiùs, ut ſic legatur; ὃ οὐχὶ ἐκεῖνος πέφυκεν φέρειν αὐτό. *nihil homini cuiquam contingit, quod ipſum id non natus ſit ferre*: id eſt, quod non à natura habeat, ut ferre poſſit. neq; enim interpretibus aſſentior, alteri, qui ad naturæ deſtinationem; alteri, qui ad ordinarios in rerum natura eventus referre: cùm ad ferendi poteſtatem à natura tributam reſpexiſſe Marcum ſubſequentia doceant, quibus alios eadem pertuliſſe monet, vel per ignorantiam, vel per oſtentationem. Vide *l.* 8. § 46. & *l.* 10. § 3.

Ἤτοι ἀγνοῶν | Sive rei ipſius ignarus. neque enim nondum reſcita quenquam movere poſſunt infortunia etiam graviſſima. Hinc Euripidis illud *Antiopâ*, apud Stob. *tit.* 2. *tit.* 99.

> Φρονῶ δ' ὃ πάσχω, καὶ τόδ' οὐ μικρὸν κακόν.
> Τὸ μὴ εἰδέναι γὰρ ἡδονὴν ἔχει τινὰ
> Νοσοῦντα· κέρδος δ' ἐν κακοῖς ἀγνωσία.
> *Intelligo quæ patior: haud leve hoc malum.*
> *Quædam eſt voluptas abſtrahi à ſenſu mali;*
> *Interque damna quæſtus ignorantia eſt.* Grot.

Sive etiam rei naturam non intelligens, aut quid inde poſſit ipſi mali vel moleſti ſaltem obtingere. Ità Ariſtot. *ethic. l.* 3. *c.* 8. Ἀνδρεῖοι δὲ φαίνονται καὶ οἱ ἀγνοοῦντες. Et Epictet. *l.* 4. *c.* 7. Τί ποιεῖ φοβερὸν τὸν τύραννον; οἱ δορυφόροι, φησὶ, καὶ αἱ μάχαιραι αὐτῶν, καὶ ὁ ἐπὶ κοιτῶνος, καὶ οἱ ἀποκλείοντες τοὺς εἰσιόντας. διὰ τί οὖν, ἂν παιδίον αὐτῷ προσαγάγῃς μετὰ τῶν δορυφόρων ὄντι, οὐ φοβεῖται; ἢ ὅτι οὐκ αἰσθάνεται τούτων τὸ παιδίον; ἂν οὖν τῶν δορυφόρων τις αἰσθάνηται, καὶ ὅτι μαχαίρας ἔχουσιν, ἐπ' αὐτὸ δὲ τοῦτο προσέρχηται αὐτῷ θέλων ἀποθανεῖν διά τινα περίστασιν, καὶ ζητῶν ὑπ' ἄλλου παθεῖν αὐτὸ εὐκόλως, μήτι φοβεῖται τοὺς δορυφόρους; θέλει γὰρ τοῦτο, δι' ὃ φοβεροί εἰσιν. ἂν δέ τις μήτ' ἀποθανεῖν, μήτε ζῆν θέλων ἐξ ἅπαντος, ἀλλ' ὡς ἂν διδῶται, προσέρχηται αὐτῷ, τί κωλύει μὴ δεδοικότα προσέρχεσθαι αὐτῷ; οὐδέν. Indè Sen. *epiſt.* 36. ubi ſubmonuerat, *nec infantes, nec pueros, nec mente lapſos, timere mortem*, ſubjungit, *Eſſe turpiſſimum, ſi eam ſecuritatem nobis ratio non præſtat, ad quam ſtultitia perducit.*

Ἢ ἐπιδεικνύμενος μεγαλοφροσύνην | Senec. *epiſt.* 78. *Athletæ quantum plagarum ore, quantum toto corpore excipiunt? ferunt tamen omne tormentum gloriæ cupiditate, nec tantùm quia pugnant, iſta patiuntur, ſed ut pugnent. exercitatio ipſa tormentum eſt.* Tertull. ad Martyr. *epiſt. c.* 4. *Timebit forſitan caro gladium gravem, & crucem excelſam, & rabiem beſtiarum, & ſummam ignium pœnam, & omne carnificis ingenium in tormentis. Sed Spiritus contra ponat ſibi & carni, acerba licèt iſta, à multis tamen æquo animo accepta, imò & ultrò appetita, famæ & gloriæ causâ, nec à viris tantùm ſed etiam à feminis. Lucretia vim ſtupri paſſa, cultrum ſibi adegit in conſpectu propinquorum, ut gloriam caſtitati ſuæ pareret. Mutius manum ſuam dextram in ara cremavit, ut hoc factum ejus fama haberet. Minus fecerunt Philoſophi: Heraclitus, qui ſe bubulo ſtercore oblitum exuſſit: item Empedocles, qui in ignes Ætnæi montis deſilivit, & Peregrinus, qui non olim ſe rogo immiſit, cùm fœminæ quoque contempſerint ignes. Dido, ne poſt virum dilectiſſimum nubere cogeretur: item Aſdrubalis uxor, quæ jam ardente Carthagine, ne maritum ſuum ſupplicem Scipionis videret, cum filiis in incendium patriæ devolavit. Regulus dux Romanus captus à Carthaginienſibus; cùm ſe unum pro multis captivis Carthaginienſibus compenſari nollet, maluit hoſtibus reddi, & in arcæ genus ſtipatus, undique extrinſecus clavis transfixus, tot cruces ſenſit. beſtias fœmina libens appetiit, & utique horridiores, aſpidas ſerpentes, tauro vel urſo, quas Cleopatra immiſit ſibi, nè in manus inimici perveniret. Sed mortis metus non tantus eſt, quantus tormentorum. Itaquè ceſſit carnifici meretrix Athenienſis, quæ conſcia conjurationis, cùm propterea torqueretur à tyranno, & non prodidit conjuratos, & noviſſimè linguam ſuam comeſam in faciem tyranni expuit; ut nihil agere ſciret tormenta, & ſi ultra perſeverarent. Apud Lacedæmonios ante aram nobiles quique adoleſcentes flagellis affliguntur, aſtantibus parentibus & propinquis, & uti perſeverent adhortantibus. ornamentum enim & gloria deputabitur, majore quidem titulo, ſi anima potiùs ceſſerit plagis, quàm corpus. Omnia nunc gloriæ causâ. eadem omnia ſævitiæ & cruciatuum certamina jam apud homines affectatio quoque & morbus quidam animi conculcavit. quot otioſos affectatio armorum ad gladium locat? certè ad feras* [illegible] *affectatione deſcendunt; & de morſibus & de cicatricibus formoſiores ſibi videntur. jam & ad ignes quidam ſe auctoraverunt, ut certum ſpatium in tunica ardente conficerent. alii inter venatorum taureos ſcapulis patientiſſimis inambulaverunt.* In eandem ſententiam multa habet, & ex iſtis quædam repetita, in *apologet. c.* 50.

Εὐσταθεῖ | *Fortiter, conſtanter perfert.* Plut. *Lycurgo*: Οὔτε γὰρ ὄφελος ἦν θυμὸν ἐγγίνεσθαι παροξύνοντα τοῖς ὑπὸ διακινδυνεύειν εἰκὸς ἦν, ἀλλ' εὐσταθὲς φρόνημα μετ' ἐλπίδος καὶ θάρσους. Idem in *Publicol.*

[illegible] de Horatio in Capitolii dedicatione [illegible] ſibi mortem nunciatam, perſeverante: Θαυμαςὸς ὁ ἀνὴρ τῆς εὐψυχίας. Vide ad l. [illegible] § [illegible]

Δειλὸν ἢ ἄγροιον κὴ ἀμήχανον [illegible] ἐγγίνονται] Senec. epiſt. [illegible] 6. Concupita [illegible] fera [illegible], incom[illegible] impete plerique cul[illegible] [illegible] tentus eſt qui [illegible] imponeret manum, cujus [illegible] non interrumperet terror; (ſervus in domo [illegible] ultic[illegible] Aſdrubalis interfector, de quo Val. Max. [illegible] lib. 3. c. 8. Juſtin. hiſt. lib. 44. [illegible] & rurſus Senec. epiſt. 7[illegible].) qui [illegible] lacrymam non mitteret, qui morti [illegible] occurreret. dolor, ira, cupiditas, pericula [illegible] Quod ſi hoc poteſt brevis obſtinatio animi, aliquo ſtimulo excitata; quanto magis virtus, quæ non ex impetu, nec ſubito, ſed æqualiter valet, cui perpetuum robur eſt? quem & ex epiſt. 36 ſuprà adductum viſe ſis. & ex epiſt. 4 [illegible] lib. 12. § 34. Tertull. ad martyr. c. 4. Igitur ſi tantum terrena gloria licet de corporis & animi vigore, ut gladium, ignem, [illegible] beſtias, tormenta contemnant ſub præmio laudis humanæ; poſſum dicere, modicæ ſunt iſtæ paſſiones ad conſecutionem gloriæ cœleſtis, & divinæ mercedis. Tanti vitreum? quanti verum margaritum? quis ergo [illegible] non tantum pro vero habent erogare, quantum alii pro falſo? Hæc non ſine cauſſa Dominus in ſeculum admiſit, ſed ad nos, & [illegible] exhortandos, & [illegible] illo die confundendos, ſi [illegible] veritate in ſalutem, quæ [illegible] affectaverint pro vanitate in perditionem.

§ 19. Τὰ [illegible]] Idem ſupr. lib. 4. § 3. & infr. [illegible] § [illegible]

Οὐδὲ [illegible], οὐδὲ [illegible]] Idem [illegible] 6. § 49. & l. 7. § 15. & l. 11. § 1[illegible] 16.

Οἷον ἂν [illegible]] Hoc eſt quod ſuprà ſæpius in opinione judicioque noſtro [illegible] ſitum eſſe. l. 2. § 15. & l. 3. § 9. & l. 4. § 3. 7. & [illegible] § 4[illegible]. & l. 11. § 16.

§ 20. Εὖ ποιητέον κὴ ἀνεκτέον] Infr. § 33. [illegible] ἢ εὖ ποιεῖν, κὴ ἀνέχεϑαι αὐτῶν κὴ [illegible]. Charitas vera eſt, [illegible] quo [illegible], toleraveque [illegible]. Gregor. Rom. in Job. lib. [illegible] c. [illegible]. & in Evang. hom. 3[illegible]. Epict. l. 3. c. 13. Εἴκων πᾶσι, [illegible], ἀνεχόμενος, [illegible] αὐτὸν [illegible]· κὴ μὴ [illegible] αὐτῶ τὸ αὐτῦ [illegible]. Hectat. Panath. Τοὺς [illegible] κὴ [illegible] τοῖς ἀεὶ [illegible] κὴ τὰς [illegible] ἀνδίας κὴ [illegible] εὐκόλως κὴ ῥᾳδίως φέροντας [illegible] αὐτῶν, ὡς δυνατὸν [illegible] κὴ μετριωτάτυς τοῖς [illegible] παρέχοντας.

Καθ' ὅσον ἢ ἐνιςαται] Ita l. 6. § 41. [illegible] ἐγένετο; & lib. 11. § 9. [illegible].

Ἐν τι τῶν ἀδιαφόρων] Vide l. 6. § 32. & l. 8. § 56.

Ἐνέργεια [illegible] ἐμποδιϑεῖν] Vide lib. 8. § 32.

Ὁρμὰς κὴ διαϑέσεις ὁ γίνεται ἐμπόδια] Vide l. 8. § 41. & l. 10. § [illegible]

Διὰ τὴν [illegible]] [illegible] l. 4. § 1. & lib. [illegible] § [illegible]

Καὶ τὴν [illegible]] De [illegible]

[illegible] κὴ [illegible] [illegible] tranquill. Ἔξεςι γὸ [illegible] τὴν [illegible] ἐκ τῶν [illegible].

Εἰς τὸ [illegible]] [illegible] ad [illegible] quæ [illegible] Xyl. haud ſatis commodè [illegible] ad illud quod [illegible] Caſ. ex mente forſan M[illegible], ſed non ad ſenſum vocabuli. malim, ad id quod [illegible]. Vide [illegible] l. 3. § [illegible]

Πρὸ ἔργυ γίνεται τὸ τὺ ἔργυ [illegible]] Ita Paulus ad Philipp. [illegible] Τὰ κατ' ἐμὲ μᾶλλον εἰς προκοπὴν τῦ εὐαγγελίυ ἐλήλυϑεν, &c. eleganter autem Marcus, illud ait ad opu[illegible] [illegible] primis eſſe conducibile, quod opus ipſum [illegible] pedit, illud ad viam perficiendam conferre [illegible] primis, quod in via nobis obſtitit. hoc enim τὸ πρὸ ἔργυ & πρὸ ὁδῦ ſignificat [illegible] multis exemplis docent Budæus in Comment. & Duncus noſter ad Demoſth. de pace quæ ab illis petas licet. Inde Heſiod. l. 2.

Ἠὼς γὸ [illegible] ὁδῦ, [illegible] ἔργυ.

Aurora & [illegible] ad [illegible] ad opus.

Gregor. Naz. [illegible] Οἶδε γὸ κὴ διὰ τῶν [illegible] τὰ ἐναντία [illegible] ἵνα κὴ μᾶλλον [illegible].

§ 21. Τὸ κρατιςον [illegible]] Diogenes [perperam Diotogenes in excuſis] [illegible] de regno, apud Stob. tom. 2. [illegible] Δεῖ γὸ τὸ ἀριςον [illegible] τῶ ἀρίςω τιμᾶϑαι, κὴ τὸ ἁρμοζον ὑπὸ τῶ ἁρμόζοντος.

Τὸ πᾶσι χρώμενον, κὴ πάντα [illegible]] numen ſcil. τὸ τὸν κόσμον διοικῦν. l. 2. § [illegible] § 5 ὁ διοικῶν λόγος. & § 42. ὁ τὰ ὅλα διοικῶν. infr. § 32. ὁ οἰκονομῶν τὸ πᾶν. quod Senec. epiſt. 71 cuncta temperans Deus. Manil. l. 2.

Infuſumque Deum cœlo terriſque [illegible],
[illegible] æquali moderantem fœdere molem.

Τῶν ἐν σοὶ τὸ κρατιςον τιμᾶ] quod ſuprà lib. 3. § 9. Τὴν ὑπολη[illegible] δύναμιν [illegible] & lib. 6. § 16. [illegible] τῆς ἰδίας διανοίας αἰδῶς κὴ τιμή. & lib. 12. § 1. μόνον τὸ ἡγεμονικόν σε. κὴ τὸ [illegible] ϑεῖον τιμήσης. & lib. 7. § 55. ἡ [illegible] [illegible] κὴ μὴ [illegible]. Cicer. de repub. l. 6. in ſomn. Deum te ſcito eſſe. ſiquidem Deus eſt, qui viget, qui ſentit, qui meminit, qui prævidet, qui tam regit & moderatur, & movet id corpus, cui præpoſitus eſt, quàm hunc mundum princeps ille Deus; & ut ipſum mundum ex quadam parte mortalem Deus æternus; ſic fragile corpus animus ſempiternus movet. Senec. epiſt. 65. Quem in hoc mundo locum Deus obtinet, hunc in homine animus. quod eſt illic materia, id nobis corpus eſt. Serviant ergò deteriora melioribus.

in libris [illegible] Hortat. ad Demonic. § 32. Μέγιστον γὰρ ἐν ἐλαχίστῳ νοῦς ἀγαθὸς ἐν ἀνθρώπου σώματι.

Τὸ ἐν αὑτῷ ὑπάρχον] Quod l. 12. § 1. Τὸ δὲ σοὶ [illegible] vico [illegible] τὸ τῇ ψυχῇ ὁμοιοθές, [illegible] καὶ γένος ἐστίν. Aratus in phaeno[illegible] [illegible] v. [illegible] [illegible] meliorem nostri.

Τὸ τοῖς ἄλλοις χρώμενον] Ibid. l. 7. § 55. πάσαις γὰρ χρηστικὸν [illegible] aliis omnibus utitur: Me etiamnum. § 1. τοῦ ἑαυτοῦ χρῆσθαι. Epict. et. dissert. l. 1. c. 1. Τῶν ἄλλων δυνάμεων, οὐδεμίαν εὑρήσετε αὐτὴν αὑτῆς θεωρητικήν· οὐ τοίνυν οὐδὲ δοκιμαστικήν, ἢ ἀποδοκιμαστικήν. ἡ γραμματικὴ μέχρι τίνος κέκτηται τὸ θεωρητικόν; μέχρι τοῦ διαγνῶναι τὰ γράμματα. — αὐτὴ ἣ αὐτὴν θεωρεῖ τις αὐτῆς; οὐδαμῶς. ἀλλ' ὅταν μὲν ἀντιγράφειν τῷ ἑταίρῳ δέῃ, τί γράψειν, ἡ γραμματικὴ ἐρεῖ. πότερον δὲ γράφειν τῷ ἑταίρῳ ἢ οὐ γράφειν, ἡ γραμματικὴ οὐκ ἐρεῖ. καὶ περὶ τῶν μελῶν ὡσαύτως ἡ μουσική· πότερον δ' ᾆσαι νῦν ἢ κιθαρίσαι, οὐκ ἐρεῖ. τίς οὖν ἐρεῖ; ἡ καὶ αὑτὴν θεωροῦσα, καὶ τἆλλα πάντα. αὕτη δ' ἐστὶ τίς; ἡ δύναμις ἡ λογική. μόνη γὰρ αὕτη καὶ αὑτὴν κατανοήσουσα παρείληπται, τίς τέ ἐστι, καὶ τί δύναται, καὶ πόσου ἀξία ἐλήλυθε, καὶ τὰς ἄλλας ἁπάσας. τί γάρ ἐστιν ἄλλο τὸ λέγον, ὅτι χρυσίον καλόν ἐστιν; αὐτὸ γὰρ οὐ λέγει. δῆλον, ὅτι ἡ χρηστικὴ δύναμις ταῖς φαντασίαις. τί ἄλλο, τὸ μουσικήν, γραμματικήν, τὰς ἄλλας δυνάμεις, διακρῖνον, δοκιμάζον, τὰς χρήσεις αὐτῶν καὶ τοὺς καιροὺς παραδεικνύον; οὐδὲν ἄλλο. ὥσπερ οὖν ἦν ἄξιον, τὸ κράτιστον ἁπάντων καὶ κυριεῦον οἱ θεοὶ μόνον ἐφ' ἡμῖν ἐποίησαν, τὴν χρῆσιν τὴν ὀρθὴν ταῖς φαντασίαις· τὰ δ' ἄλλα, οὐκ ἐφ' ἡμῖν. Idem l. 2. c. 23. Ἄνθρωπε, μήτε ἀχάριστος ἴσθι, μήτε πάλιν ἀμνήμων τῶν κρειττόνων· ἀλλ' ὑπὲρ μὲν τοῦ ὁρᾶν καὶ ἀκούειν, καὶ νὴ Δία, ὑπὲρ αὐτοῦ ζῆν, καὶ τῶν συνεργῶν πρὸς αὐτό, ὑπὲρ καρπῶν ξηρῶν, ὑπὲρ οἴνου, ὑπὲρ ἐλαίου εὐχαρίστει τῷ θεῷ. μέμνησο δ' ὅτι ἄλλο τί σοι δέδωκε κρεῖττον ἁπάντων τούτων, τὸ χρησόμενον αὐτοῖς, τὸ δοκιμάσον, τὸ ἀξίαν ἑκάστου λογιούμενον. τί γάρ ἐστι τὸ ἀποφαινόμενον ὑπὲρ ἑκάστης τούτων τῶν δυνάμεων, πόσου τις ἀξία ἐστὶν αὐτῶν; μή τι αὐτὴ ἑκάστη ἡ δύναμις; μή τι τῆς ὁρατικῆς ποτ' ἤκουσας λεγούσης τι περὶ ἑαυτῆς; μή τι τῆς ἀκουστικῆς; — ἀλλ' ὡς διάκονοι καὶ δοῦλοι τεταγμέναι εἰσὶν ὑπηρετεῖν τῇ χρηστικῇ τῶν φαντασιῶν — πῶς ἂν δύναιτό τις ἄλλη δύναμις κρείσσων εἶναι ταύτης, ἢ καὶ τοῖς λοιποῖς διακόνοις χρῆται, καὶ δοκιμάζει αὐτὴ ἕκαστα; τίς γὰρ ἐκείνων οἶδε τίς ἐστιν αὐτή, καὶ πόση ἀξία; τίς ἐκείνων οἶδεν, ὁπότε δεῖ χρῆσθαι αὐτῇ, καὶ πότε μή; τίς ἐστιν ἡ ἀνοίγουσα καὶ κλείουσα τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ ἀφ' ὧν οὐ δεῖ ἀποστρέφουσα, τοῖς δὲ προσάγουσα; ἡ ὁρατική; οὔ. ἀλλ' ἡ προαιρετική. τίς τὰ ὦτα ἐπικλείουσα καὶ διοίγουσα; — οὐκ ἄλλη ἢ προαιρετικὴ δύναμις, — πότερον εἰπεῖν ἄμεινον, ἢ σιωπῆσαι. καὶ οὕτως ἄμεινον ἢ ἐκείνως, καὶ τοῦτο πρέπον ἢ οὐ πρέπον, καὶ τὸν καιρὸν ἑκάστου, καὶ τὴν χρείαν, τίς ἄλλη λέγει ἢ ἡ προαιρετική; καὶ δύναται τὸ διακονοῦν κρεῖσσον εἶναι τοῦ διακονουμένου; ὁ ἵππος τοῦ ἱππέως; ἢ ὁ κύων τοῦ κυνηγοῦ; ἢ τὸ ὄργανον τοῦ κιθαριστοῦ; ἢ οἱ ὑπηρέται τοῦ βασιλέως; τί ἐστι τὸ χρώμενον; προαίρεσις. τί ἐπιμελεῖται πάντων; προαίρεσις. τί ὅλον ἀναιρεῖ τὸν ἄνθρωπον, ποτὲ μὲν λιμῷ, ποτὲ δ' ἀγχόνῃ, ποτὲ δὲ κατὰ κρημνοῦ; προαίρεσις. εἶτα τούτου τι ἰσχυρότερον ἀνθρώποις ἐστί; καὶ πῶς οἷόν τε τοῦ ἀκωλύτου τὰ κωλυόμενα;

Ὁ σὸς βίος ὑπὸ τούτου διοικεῖται] Vide de his plura apud L[illegible] loco superius allato.

§ 22. Ὁ τῇ πόλει οὐκ ἔστι βλαβερόν] Habes h[illegible] gemina [illegible] § 5. lib. [illegible] § [illegible] lib. 8. § 55. & l. 10. § 6.

Εἰ δὲ ἡ πόλις βλάπτεται, οὐκ ὀργιστέον τῷ βλάπτοντι τὴν πόλιν τί γὰρ τὸ παρορώμενον] Mutila esse haec, scriptura clamat. [illegible] opinabar deesse negativa. εἰ δὲ ἡ πόλις οὐ βλάπτεται, οὐκ ὀργιστέον τῷ μὴ βλάπτοντι τὴν πόλιν [illegible] quod infra [illegible] § 35 τὸ δὲ βλάβη τοῦ κοινοῦ, [illegible] com[illegible] [illegible] laedi non possit. Jam [illegible] & post ἀλλὰ sic suppleo, οὐκ ὀργιστέον τῷ βλάπτ[οντι]. [δεικτέον δὲ] sive [ἀλλὰ δεικτέον] τί τὸ παρορώμενον. quomodo l. 7. § 26. [illegible] ἴσον τῷ παρορᾶσθαι. & l. 11. § 13. καὶ τούτῳ αὐτῷ ἕτοιμος τὸ παρορώμενον δεῖξαι. ut dicat, etiamsi detur laedi civitatem, tamen non esse laedenti succensendum, sed citra iracundiam commonstrandum errorem. De Demonacte Lucian. Τῶν μὲν ἁμαρτημάτων καθήπτετο, τοῖς δὲ ἁμαρτάνουσι συνεγίνωσκε, καὶ τὸ παράδειγμα παρὰ τῶν ἰατρῶν ἠξίου λαμβάνειν, τὰ μὲν νοσήματα ἰωμένων, ὀργῇ δὲ πρὸς τοὺς νοσοῦντας οὐ χρωμένων. Euripid. *Belleroph.* Suida laudante,

— τὸ μὲν νοσοῦντι θυμοῦσθαι κακόν.

Seneca de constant. sap. c. 13. *Qu[illegible] medico [illegible] quae febricitantis, [illegible] in malam partem accipi[illegible] hunc affectum [illegible] omnes habet sapiens, quem adversus aegros [illegible] quorum nec obscena, si remedio egent, contrectare, nec reliquias & effusa intueri dedignatur, nec per furorem saevientium excipere convicia. scit sapiens [illegible] qui togati purpuratique incedunt, valentes [illegible] male sanos esse, quos non aliter videt, quam aegros intemperantes. itaque ne succenset quidem, si quid in morbo petulantius ausi sunt adversus medentem.* Idemque de ira l. 1. c. 15. *Corrigendus est itaque qui peccat, & admonitione, & vi, & molliter, & aspere: meliorque tam sibi quam aliis faciendus, non sine castigatione, sed sine ira. quis enim, cui medetur, irascitur?* & ibid. l. 2. c. 9. *Non est irascendum erroribus. quid enim, si quis irascatur in tenebris parum vestigia certa ponentibus? quid si quis surdis, imperia non exaudientibus? quid si pueris? quid si illis irasci [illegible] qui aegrotant, senescunt, fatigantur? hac conditione nati*

sumus

ſumus, animalia obnoxia non pauciòribus animi quàm corporis morbis. Vide ad *l.* 2. § 1.

§ 23. Τὸ τάχος τῆς παραφορᾶς | τοῦ χεῖνος καθάπερ ῥεύματος, ἄγαν παραφέροντος. Plut. *de Orac. defect.* Gemina his habes *l.* 4. § 43. & *l.* 6. § 4. 15. & *l.* 7. § 18.

Οἷον ποταμὸς ἐν διηνεκεῖ ῥύσει | Vide ad *l.* 4. § 43. Flaccus, *Carm. l.* 3. *od.* 29.

— quod adeſt memento
Componere æquus, cætera fluminis
Ritu feruntur, nunc medio alveo
Cum pace delabentis Etruſcum
In mare, nunc lapides adeſos,
Stirpeſque raptas, & pecus, & domos
Volventis unà, non ſine montium
Clamore, vicinæque ſylvæ,
Quum fera diluvies quietos
Irritat amnes. —

Ἐν συνεχέσι μεταβολαῖς | Vide *l.* 7. § 18, 25. & *l.* 10. § 18. & *l.* 12. § 35. πάντα μεταβολαί.

Ἐν μυρίαις τροπαῖς | *l.* 8. § 6. πάντα τροπαί.

Οὐδὲν ἑστὼς | Ita *infr.* § 33. συμπεριφέρεται καὶ οὐχ ἕστηκε. Naſo *Metamorph. l.* 15.

—nihil eſt toto quod perſtet in orbe.
Cuncta fluunt. —

Auguſtinus *in Joan. tract.* 38. *In omnibus actionibus & motibus noſtris, & in omni prorſus agitatione creaturæ, duo tempora, præteritum & futurum. præſens quæro, nihil ſtat: quod dixi jam, non eſt, quod dicturus ſum, nondum eſt.* Hinc Plato Theæteto: ἔστι γὰρ οὐδέποτ' οὐδὲν, ἀεὶ δὲ γίγνεται. & Plut. de E I. *Delph.* Ἡμῖν μὲν γὰρ ὄντως τοῦ εἶναι μέτεστιν οὐδὲν, ἀλλὰ πᾶσα θνητὴ φύσις ἐν μέσῳ γενέσεως καὶ φθορᾶς γενομένη φάσμα παρέχει καὶ δόκησιν ἀμυδρὰν καὶ ἀβέβαιον αὐτῆς· ἂν δὲ τὴν διάνοιαν ἐπερείσῃς, λαβεῖν βουλόμενος, ὥσπερ ἡ σφοδρὰ περίδραξις ὕδατος τῷ πιέζειν εἰς ταὐτὸ καὶ συνάγειν διαρρέον ἀπόλλυσι τὸ περιλαμβανόμενον, οὕτω τῶν παθητῶν καὶ μεταβλητῶν ἑκάστου τὴν ἄγαν ἐνάργειαν ὁ λόγος διώκων ἀποσφάλλεται, τῇ μὲν εἰς τὸ γιγνόμενον αὐτοῦ, τῇ δὲ εἰς τὸ φθειρόμενον, οὐδενὸς λαβέσθαι μένοντος, οὐδὲ ὄντος ὄντως δυνάμενος. Et mox: Μένει δ' οὐδεὶς, οὐδ' ἔστιν εἷς, ἀλλὰ γιγνόμεθα πολλοὶ περὶ ἓν φάντασμα καὶ κοινὸν ἐκμαγεῖον, ὕλης περιελαυνομένης καὶ ὀλισθανούσης. Alia ratione Baſil. Cæſ. *orat.* 12. & Simeon Cancellar. *orat.* 21. ὅτι τὰ δεξιὰ καὶ περιπόθητα τοῖς πολλοῖς, τὸ ἑστὼς καὶ μόνιμον οὐκ ἔχει, ὅτι τὰ περισπούδαστα τῶν πραγμάτων καὶ γήινα παγίως οὐ δέδεται· ἀλλὰ πάντα σάλον τινὰ καὶ κλόνον, καὶ μεταβολαῖς ἀδοκήτοις ὑπόκειται. & quæ ſequuntur.

Οὐδὲν ἑστὼς καὶ τὸ παρεγγύς. τό, τε ἄπειρον | Vitioſa interpunctio, quæ & Xylandrum in fraudem induxit. leg. οὐδὲν ἑστὼς· καὶ τὸ παρεγγὺς τόδε ἄπειρον, &c. Conſule verſionem. Vide *l.* 4. § 3, 50. & *l.* 12. § 7.

Ὦ, πάντα ἐναφανίζεται | Vide *l.* 2. § 12. & *l.* 12. § 32.

Πῶς οὐ μωρὸς, ὁ ἐν τούτοις φυσώμενος, ἢ σπώμενος | Vide *l.* 4. § 44. & *l.* 7. § 73. Horum autem ſtultitiam icone pulcherrimâ depingit nobis Dion. Chryſoſt. *orat.* 67. Εἰ γὰρ εἴη τοιοῦτος ἄνθρωπος, οἷος ζητεῖν πρὸς τὴν αὑτοῦ σκιὰν, ὥστε αὐξομένης μὲν αὐτῆς ἐπαίρεσθαι καὶ μεγαλαυχεῖν, βραχυτέρας δὲ γιγνομένης, λυπεῖσθαί τε καὶ ὀρρωδεῖν ταπεινότερος, καὶ τοσούτῳ μᾶλλον, ὅσῳ περ ἂν ἐλάττων γίγνηται· οὐ πολὺ γὰρ ἂν εἴη τοῦ Μαργίτου σοφώτερος. τῆς γὰρ αὐτῆς ἡμέρας, ὅτε μὲν λυποῖτ' ἂν, ὅτε δὲ χαίροι· περὶ μὲν ἕω ἰδὼν τὴν σκιὰν τὴν ἑαυτοῦ πάνυ μακρὰν, τότε κρείττων, καὶ τῶν ἐν ταῖς τοιχογραφίαις σχεδὸν μείζω, δῆλος ὅτι χαίροι ἂν, ὡς αὑτὸν ἐξαπίνης γεγονότα τοῖς Ἀλωάδαις ἴσον· καὶ εἰς τὴν ἀγορὰν βαδίζοι ἂν, καὶ εἰς τὰ θέατρα, καὶ πανταχοῦ τῆς πόλεως, ὅπως ἂν ὑπὸ πάντων βλέποιτο ἄν· ἐπειδὰν δὲ πληθούσης ἀγορᾶς ἄρχοιτ' ἂν σκυθρωπότερος αὑτοῦ γίγνεσθαι καὶ ἀνιᾶσθαι. τὰς δὲ μεσημβρίας, αἰσχύνοιτ' ἂν ὀφθῆναι ἀνθρώπῳ τινὶ, καὶ ἔνδον μένοι ἂν ἐγκεκλεισμένος, ἐπειδὰν ἐν ποσὶ βλέπῃ τὴν σκιὰν περί. πρὸς δείλην δὲ ἀναλαμβάνειν αὐτὸν, καὶ γαυρότερος φαίνοιτο ἂν ἀεὶ πρὸς ἑσπέραν. τοῦτό μοι δοκεῖς ἄτοπον διάθεσιν, καὶ ἄνδρα διαπλάττειν ἠλίθιον. ἐκεῖνος ὁ τῇ δόξῃ προσέχων, οὐδέν τι βελτίων, ἀλλὰ πολὺ ἀθλιώτερος. πολλάκις γὰρ ἂν πλείους μεταβολὰς ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ μεταβάλλοιτο· καί τοι οὐχ ὥσπερ ἐκεῖνος ἐν τεταγμέναις ὥραις τοῦτο, ἀλλὰ καὶ δείλης, καὶ ἕωθεν, οὐδὲν αὐτὸν κωλύουσι μὴ δυσχέρεστον ἄνθρωπον εἶναι, νῦν μὲν ἐπηρμένον καὶ μετέωρον ὑψηλότερον τῶν νεφῶν, ἂν τύχωσι μαρτυρήσαντες αὐτῷ τινες καὶ ἐπαινέσαντες, νῦν δὲ συνεσταλμένον καὶ τεταπεινωμένον· πολὺ πλείους αὐξήσεις τε καὶ φθίσεις τῆς ψυχῆς αὐτοῦ λαμβανούσης, ἐμοὶ δοκεῖ, τῆς σελήνης.

§ 24. Τῆς συμπάσης οὐσίας, ἧς ὀλίγιστον μετέχεις | Vide *l.* 10. § 17. & *l.* 12. § 32. Senec. *epiſt.* 91. *Quota pars omnium ſumus?*

Βραχὺ καὶ ἀκαριαῖον διάστημα | Vide *l.* 2. § 17. & *l.* 4. § 26. 48. & *l.* 11. § 18. ἀκαριαῖος ὁ ἀνθρώπινος βίος. Diodor. Sicul. *hiſtor. l.* 1. Πάντες γὰρ ἄνθρωποι διὰ τὴν τῆς φύσεως ἀσθένειαν, βιοῦσι μὲν ἀκαριαῖόν τι μέρος τοῦ παντὸς αἰῶνος, τετελευτήκασι δὲ πάντα τὸν ὕστερον χρόνον. Ariſtid. *in Eteon.* Βίος δὲ πᾶς ἀνθρώπου βραχὺς, καὶ οὐ πολλοῦ τινος ἄξιος εἰς ἀριθμοῦ λόγον. ἀλλ' ἐάν τε Ἀργανθώνιον ἐάν τε Τιθωνὸν λέγῃ τις, ἐάν τε τὸν τρεῖς γενεὰς διαβιώσαντα Νέστορα τὸν Πύλιον, πάντας τούτους χρόνους συνθεὶς, εὑρήσει ἔλαττον μέρος ὄντας τοῦ παντὸς αἰῶνος, ἢ ὅσον εἰπεῖν.

§ 25. Ἄλλος ἁμαρτάνει τι εἰς ἐμέ | Xyl. legiſſe videtur, Ἄλλος ἁμαρτάνει τις εἰς ἐμέ. *Peccat alius quis adverſum me.* Verùm lectionem receptam ſolicitare nihil eſt neceſſe; *Peccat quidpiam alius adverſùs me.* Ego, ſiquid eſſet mutandum, legerem potius;

O

tiuſ; Ἄλλος ἁμαρτάνει. τί εἰς ἐμέ; *Peccat alius: quid hoc ad me? ipſe viderit.* Verùm nihil moverim. *l.* 4. § 26. & *l.* 9. § 4. ἑαυτῷ ἁμαρτάνει *ſibi peccat.* Epictet. *l.* 2. *c.* 13. Τί ἄν σοι μέλει περὶ τῶ ἀλλοτρίου; ὐκ ἑαυτῷ ἁμάρτημα; πῶς γὰρ ὔ; ἐνίοτε δ' ἄλλο μὲν εἶναι ἁμάρτημα, ἄλλο δὲ κακόν; ἢ τὸ ἀγωνιᾶν περὶ τῶ ἀλλοτρίου;

Ὄψεται | *Viderit ipſe.* αὐτῷ μελέτω. quaſi dicat, Quid ad me? ſive, nihil id ad me pertinet. Sic Cic. *Acad. l.* 4. *Viderit hoc Epicurus.* Naſo *Art. l.* 1.

Viderit Atrides,—— q. d. nihil ad me. cauſſam ipſe ſuam tueatur. & *l.* 3.

Viderit utilitas.—— q. d. utilitatem ipſe nihil moror. Sic *l.* 8. § 41. & *l.* 9. § 27. & *l.* 11. § 13. & *l.* 12. § 1.

Ἴδιον ἔχει διάθεσιν | *Supr.* § 3. ἴδιον ἡγεμονικὸν ἔχει.

Ἐγὼ νῦν ἔχω ὃ με θέλει νῦν ἔχειν | Hoc Argumento compeſcit ſuos rex pius à viro nequam ac nefario maledictis impetitus. *Regum hiſt. l.* 2. *c.* 16. *v.* 12. *Sinite iſtum: Ipſe enim maledixit, quia id Dominus edixit.* Vide *ad l.* 4. § 34.

Καὶ πράσσω, ὃ με νῦν πράσσειν | Ità *l.* 6. § 22. Ἐγὼ δὲ ἐμαυτῷ καθῆκον ποιῶ. Epictet. *diſſert. l.* 1. *c.* 12. Ἐχόντες αὐτὸ παιδεύσομεν τὸ φαινόμενα αὐτοῖς ἡμεῖς. δὲ ἀεὶ πάλιν κατὰ φύσιν ἔξομεν. Sen. *ep.* 103. *Tu ità cogita, quod ex homine periculum ſit; ut cogites, quod ſit hominis officium. alterum intuearis, ne lædaris; alterum, ne lædas. commodis omnium læteris, movearis incommodis: & memineris quæ præſtare debeas, quæ cavere.* Verùm iſta non ad Stoicam amuſſim exacta prorſus.

§ 26. Ἄτρεπτον τῆς ἐν τῇ σαρκὶ λείας ἢ τραχείας κινήσεως | i. e. *à voluptate vel dolore.* eadem periphraſis *ſuprà l.* 4. § 3. λείως ἢ τραχέως κινουμένω. Epictet. *diſſert. l.* 2. *c.* 1. Πόνος τί ἐστι; μορμολύκειον. στρέψον αὐτὸ καὶ κατάμαθε. τραχέως κινεῖται τὸ σαρκίδιον, εἶτα πάλιν λείως. ἄν σοι μὴ λυσιτελῇ, ἡ θύρα ἤνοικται· ἂν λυσιτελῇ, φέρε. Senec. *de beat. c.* 15. *Quemodo hic poteſt Deo parere, & quicquid evenit, bono animo excipere, nec de fato queri, caſuum ſuorum benus interpres, ſi ad doloris voluptatumque punctiunculas concutitur?* Vide *l.* 10. § 8.

Μὴ συγκεράσθω | *Ne admittat perſuaſiones.* Xyl. tanquam ſi de principalis partis judicio agatur, quod in caſibus iſtiuſmodi inhibendum toties inculcat Marcus *l.* 4. § 39. & *l.* 8. § 28, 44. & *l.* 11. § 9, 16. & iſtic etiam in mox ſubjunctis, τὴν ὑπόληψιν μὴ προστιθέναι. Verùm meliùs Caſ. *ne immiſceatur,* ſive *ne immiſceat ſe.* Vide *l.* 7. § 67. & *l.* 10. § 24.

Περιγραφέτω αὐτό | *Circumſcribat eas.* Xyl. Verùm αὐτὸ potiùs legendum. atque ità Caſ. *circumſcribat ſe.*

Τὰς πείσεις | *Perſuaſiones,* Xyl. *perpeſſiones,* vel *affectiones* potiùs; de quibus & *l.* 3. § 6. & *l.* 7. § 55.

Πρὸς τὴν αἴσθησιν φυσικὴν ὅταν ὁ πειρασμὸς ἀντιστῆναι | fruſtra enim id foret. Senec. *de ira l.* 2. *c.* 2. *Omnes enim motus, qui non voluntate noſtrâ fiunt, invicti & inevitabiles ſunt: ut horror frigidâ aſperſis, ad quoſdam ictus aſpernatio, ad pejores nuncios ſubriguntur pili, & rubor ad improba verba ſuffunditur, ſequiturque vertigo prærupta cernentes. quorum, quia nihil in noſtra poteſtate eſt, nulla quò minùs fiant ratio perſuadet. Senſum enim hominis nulla exuit virtus.* Idem *epiſt.* 85. & *epiſt.* 11. *Nullâ ſapientiâ naturalia corporis aut animi vitia ponuntur. quicquid infixum & ingenitum eſt, lenitur arte, non vincitur. quibuſdam etiam conſtantiſſimis in conſpectu populi ſudor erumpit, non aliter quàm fatigatis & æſtuantibus ſolet: quibuſdam tremunt genua dicturis: quorundam dentes colliduntur, lingua titubat, labra concurrunt. hæc nec diſciplina, nec uſus unquam excutit: ſed natura vim ſuam exercet; & illos vitii ſui etiam robuſtiſſimos admonet. inter hæc ruborem eſſe ſcio, qui graviſſimis quoque viris ſubitus effunditur. magis quidem hoc in juvenibus apparet, quibus & plus caloris eſt, & tenera frons: nihilominus veteranos & ſenes tangit. —non accidit hoc ab infirmitate mentis, ſed à novitate rei; quæ inexercitatos etſi non concutit, movet, naturali in hoc facilitate corporis pronos. nam ut quidam boni ſanguinis ſunt, ità quidam incitati & mobilis, & citò in os prodeuntis.* Hæc *nulla ſapientia abigit. alioquin haberet rerum naturam ſub imperio, ſi omnia eraderet vitia. quæcunque attribuit conditio naſcendi, & corporis temperatura, cum multùm ſe diuque animus compoſuerit, hærebunt. nihil horum vitari poteſt, non magis quàm arceſſi.* —*nihil adverſus hæc ſapientia promittit; nihil proficit: ſui juris ſunt; injuſſa veniunt, injuſſa diſcedunt.* Idem *epiſt.* 57. *Illis quoque in quem jus fortuna perdidit, ferietur animus, mutabitur color. quædam enim nulla virtus effugere poteſt: admonet illam natura mortalitatis ſuæ. itaque & vultum adducet ad triſtitiam, & inhorreſcet ad ſubita, & caligabit, ſi vaſtam altitudinem in crepidine ejus conſtitutus deſpexerit. non eſt hic timor, ſed naturalis affectio inexpugnabilis rationi.*

Τὴν δὲ ὑπόληψιν μὴ προστιθέτω τὸ ἡγεμονικὸν | In eandem ſententiam Stoicus quidem apud Gellium *l.* 19. *c.* 1. eâdem ferè affectione, quâ Senecâ *epiſt.* 57. in crypta Neopolitana, in procella vehementiori dum navigat, ipſe correptus, ex Epicteti diſſertationum ab Arriano digeſtarum, qui nunc non proſtat, *l.* 5. *Viſa animi, quæ φαντασίας Philoſophi appellant, quibus mens hominis primâ ſtatim ſpecie accidentis animum rei pellitur, non voluntatis ſunt, neque arbitraria, ſed vi quadam ſuâ inferunt ſeſe hominibus. noſcitandi probationes autem, quas συγκαταθέσεις vocant, quibus eadem viſa noſcuntur ac dijudicantur, voluntaria ſunt, fiuntque hominum arbitratu. propterea cùm ſonus aliquis formidabilis, aut cælo, aut ex ruina, aut repentinus neſcius* [*nilius*] *periculi*

periculi nuncius, vel quid aliud ejuſmodi factum ; ſapientis quoque animum paulìſper moveri, & contrahi, & palleſcere neceſſum eſt. non opinione alicujus mali percepta, ſed quibuſdam motibus rapidis & inconſultis ; officium mentis atque rationis prævertentibus. mox tamen ille ſapiens ibidem τὰς τοιαύτας φαντασίας, *Viſa iſtæc animi ſui terrifica non approbat hoc eſt,* οὐ συγκατατίθεται οὐδὲ προσεπιδοξάζει, *ſed abjicit reſpuitque : nec ei metuendum eſſe in his quicquam videtur. Atque hoc inter inſipientis ſapientiſque animum differre dicunt, quòd inſipiens qualia ſibi eſſe primo animi ſui pulſu viſa ſunt ſæva & aſpera, talia eſſe verè putat, & eadem incepta, quæ quaſi jure metuenda ſint ; ſuâ quoque aſſenſione approbat,* καὶ προσεπιδοξάζει. *Sapiens autem, cùm breviter & ſtrictim colore atque vultu motus eſt,* οὐ συγκατατίθεται, *ſed ſtatum vigorémque ſententiæ ſuæ retinet, quam de hujuſcemodi viſis ſemper habuit, ut de minimè metuendis, ſed fronte falsâ, & formidine inani territantibus.* Seneca etiam *epiſt.* 71. *Non educo ſapientem ex hominum numero, nec dolorem ab illo, ſicut ab aliqua rupe nullum ſenſum admittente, ſubmoveo. memini ex duabus partibus illum eſſe compoſitum. altera eſt irrationalis : hæc mordetur, uritur, dolet. altera rationalis : hæc inconcuſſas opiniones habet, intrepida eſt & indomita.*

§ 27. Συζῆν θεοῖς | *L.* 10. § 1. θεοῖς συμπολιτεύεσθαι. In ſacra pagina itidem, ויתהלך חנוך את האלהים *Ambulare cum Deo.* de Enocho dictum, *Geneſ. c.* 5. *v.* 24. Aliud eſt, quod apud Minucium Octavius, de Deo : *Non tantùm ſub illo agimus ; ſed cum illo, ut propè dixerim, vivimus.* Quanquam dictionem emollire aut deminuere nihil fuit neceſſe. ampliùs ac fidentiùs Paulus Athenis, referente Lucâ *Act. c.* 17. *v.* 28. ἐν αὐτῷ γὰρ ζῶμεν, καὶ κινούμεθα, καί ἐσμεν. Sed & Minuc. ipſe alibi ; *Non ſolum in oculis ejus, ſed & in ſinu vivimus.* Verùm iſtud, inquam, aliud eſt ab eo quod hîc Marcus. iſtud enim neceſſitatis, illud voluntatis eſt.

Ἀρεσκομένην μὲν τοῖς ἀπονεμομένοις | Vide *l.* 2. § 17. & *l.* 3. § 16. & *l.* 4. § 33. & *ſupr.* § 8. & *l.* 10. § 11. & *l.* 12. § 11.

Ὁ δαίμων | Vide *l.* 2. § 13. & *l.* 3. § 12, 16. & *ſupr.* § 10. & *l.* 12. § 26.

Ἀπόσπασμα ἑαυτοῦ | In eundem ſenſum *lib.* 2. § 1. ἀπόμοιραν, & § 4. ἀπόῤῥοια, quo iſtic ἀπόσπασμα τοῦ Διός, humana mens dicitur. Laërt. *lib.* 7. in *Zenon.* ex Stoicorum ſenſu ; Ἔμψυχον δὲ τὸν κόσμον, δῆλον ἐκ τῆς ἡμετέρας ψυχῆς, ἐκεῖθεν οὔσης ἀποσπάσματος. Epictet. *diſſert. l.* 1. *c.* 14. Αἱ ψυχαὶ μὲν οὕτως εἰσὶν ἐνδεδεμέναι καὶ συναφεῖς τῷ θεῷ, ἅτε αὐτοῦ μόρια οὖσαι καὶ ἀποσπάσματα. Et *l.* 2. *c.* 8. Θεῶν ἔργα κἀκεῖνά ἐστιν, ἀλλ' οὐ προηγούμενα, οὐδὲ μέρη θεῶν. Σὺ δὲ προηγούμενον εἶ, σὺ ἀπόσπασμα εἶ τοῦ θεοῦ· ἔχεις τι ἐν σεαυτῷ μέρος ἐκείνου. Pythagoras apud Laërt. *l.* 8. Εἶναι δὲ τὴν ψυχὴν ἀπόσπασμα αἰθέρος. Cujus ſententiam impugnans Cicero *de nat. Deor. l.* 1. *Pythagoras, qui cenſuit Deum animum eſſe, per naturam rerum omnium intentum & commeantem, ex quo noſtri animi carperentur, non vidit diſtractione humanorum animorum diſcerpi & dilacerari Deum ; & cùm miſeri animi eſſent, quod pleriſque contingeret, tum Dei partem eſſe miſeram, quod fieri non poteſt.* Philo *de inſomn.* Ἐν ἀνθρώποις ὁ νοῦς ἀπόσπασμα θεῖον. Idémq; *de Cajus inſid.* Πῶς γὰρ εἰκὸς βραχεῖ οὕτως ὄντα τὸν ἀνθρώπινον νοῦν μήνιγγι, ἢ καρδίᾳ βραχέσιν ὄγκοις ἐγκατειλημμένον, μέγεθος οὐρανοῦ καὶ κόσμου χωρῆσαι τοσοῦτον, εἰ μὴ τῆς θείας καὶ εὐδαίμονος ψυχῆς ἀπόσπασμα ἦν οὐ διαιρετόν ; Quod Manilius *aſtronom. l.* 2.

Quis cælum poſſit, niſi cæli munera noſſet,
Et reperire Deum, niſi qui pars ipſa Deorum eſt ?

Verſum primum, uti vulgò concipitur, quid velit, non aſſequor. ego ſic potiùs concipiendum cenſuerim,

Quis cælum poſſit, niſi cæli munere, noſſet ?

Cicer. *de divinat. lib.* 1. *A natura divina hauſtos animos & delibatos habemus.* Et *Tuſc. l.* 5. *Humanus animus decerptus ex mente divina.* Et Manichæi diſertè, referente Epiphanio *hæreſ.* 66. § 9. τὴν ψυχὴν μέρος θεοῦ εἶναι, καὶ ἀπ' αὐτοῦ ἀποσπασθεῖσαν. cautiùs paulò Hermes in *Pœmandr. c.* 12. Ὁ νοῦς οὐκ ἔστιν ἀποτετμημένος τῆς οὐσιότητος τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ὥσπερ ἡπλωμένος, καθάπερ τὸ τοῦ ἡλίου φῶς. Quod Philo *de Cajn. inſid.* proximè poſt ſuperiùs adducta ; Τέμνεται γὰρ οὐδὲν τοῦ θείου κατ' ἀπάρτησιν, ἀλλὰ μόνον ἐκτείνεται. Verùm neuter tamen cautè ſatis. Vide *ad l.* 2. § 1. & 4.

§ 28. Τῷ γράσωνι | ità reſtituit Xylander, cùm in membranis θράσωνι reperiſſet. γράσων, ὁ γράσου ὄζων, ut Ariſtot. *problem. l.* 4. *q.* 21. & *l.* 13. *q.* 9. Sive ὁ κινάβρας ὄζων, ὥσπερ ὁ τράγος, ut de Cyclope Lucian. *in Galat.* unde & τραγομάσχαλος Ariſtophani *in pace,* qui ; cum Gorgonio Horatiano, *hircum olet.* γράσος, quo vocabulo Marcus quoque uſus eſt *l.* 9. § 36. fœtor ille, qui *hirſutis,* ut eſt apud Horatium, *cubat gravis hircus in alis.* αὐτῶν ἤδη τὸν γράσον οὐχ ὑπομενεῖν. De Perſis Alexandri milites pugnam inituri. Plut. in *apopht.* quo loco tamen H. Stephanus non γράσον, ſed γράσσον legit, & ἀλαλαγμὸν, ſive clamorem ac vociferationem à militibus in congreſſione acierum edi ſolitum interpretatur, qui Vegetio *l.* 3. *c.* 18. & Ammiano *l.* 16. *c.* 12. & *l.* 26. *c.* 10. & *l.* 31. *c.* 8. *barritus* dicitur. Pollux *l.* 2. *c.* 4. § 14. ἡ ἐν τοῖς τράγοις δυσωδία, καὶ ἡ ἐν ταῖς μασχάλαις κινάβρα λέγεται, καὶ γράσος. Et Etymologus. Γράσος, ὁ ἐν τοῖς ἐρίοις τῶν προβάτων συναγόμενος ῥύπος, καὶ ἡ τῶν μασχαλῶν δυσωδία. Et Suidas è Marco

noſtro emaculandus: Τράγος, ἡ δυσοσμία τῶν τράγων. καὶ τραγῶν ἄνθρωπος, ὁ δύσοσμος. τῷ τραγῶντι μὴ ὀργίζου. leg. τῷ τραγῶντι μήτι ὀργίζῃ; locum enim iſtum dubio procul adduxerat. quem Xyl. etiam (quem Caſ. quoq; ſequitur) ſic verterat; *Ne iraſcaris ei qui hircum olet, aut cui anima fœtet.* Ego verò ἐρωτηματικῶς legendum, vertendúmque omnino cenſuerim. *Nunquid ei iraſceris, qui hircum olet? nunquid ei, cui anima fœtet?* Sicut in lana ſuccidiore ſordes contractæ gravem mittunt odorem, ità ex pilorum hirſutie ac ſudore crebrò ſordes in alis collectæ: qualis hircis cùm ſit familiaris, à lanis ad hircos, ab hircis ad homines tranſlata vox eſt: Ad Marci mentem pulchrè Gregor. Naz. Περὶ εὐταξίας. Ἐνεγκέ τι τῆς τοῦ ἀδελφοῦ δυσωδίας, ἢ ὥσπερ, ἢ δοκεῖς, ὁ τῷ πνευματικῷ μύρῳ συγκεχρισμένος, ἵνα μεταδῷς τούτῳ τῆς σῆς εὐωδίας. οὐκ ἔστιν ἐχίδνης ἰὸς ἡ κακία, ἵν' ὁμοῦ τῷ πλησιάσαι προσκληθῇς ὀδύνας, ἢ καὶ διαφθαρῇς, καὶ διὰ τοῦτο ἢ σοι συγγνώμη φεύγοντι τὸ θηρίον ἢ ἀποκτείνοντι· ἀλλ' εἰ μὲν εἶ δυνατὸς, κἀκεῖνον θεράπευσον· εἰ δὲ μὴ, τό γε ἀσφαλὲς ἔχεις, ὡς τῷ μηδὲν αὐτὸς τῆς μοχθηρίας μεταλαβεῖν. δεινή τις ἐστιν αὐτοῖς τὸ ἐκείνου πάθος, ἢν ἀπελάσαι τυχὸν τὸ σὸν εὐῶδες ὑπερνικήσειε τάχα, ἢν ἐλέξῃ τι τοιοῦτον ὑπὲρ τοῦ ὁμοδούλου καὶ συγγενοῦς συμπαθείς. &c. Hinc meretricularum ſcommata illa, apud Athenæum *l.* 13. Θαΐς πρὸς τραγῶντα προσφιλοῦσα ἐραστὴν, ἐπεί τις αὐτὴν ἠρώτα τί προσφέρεται, εἶπεν,

Αἰγεῖ συνοικήσασα τῷ Πανδίονος.

Φρύνη συνδειπνοῦσα ποτὲ τραγῶντι, ἄρας τι φερίνην, Λάβε, εἶπε, καὶ κατάτραγε. alluſit altera ad vocabulum αἰγὸς, quum *capram* ſignificet, quod Ægei nomen includere videtur; altera ad τράγος, quod *hircum* deſignat, quaſi τράγε, hoc eſt, *hirce* dixiſſet.

Τῷ ὀζοστόμῳ | Ità Lucian. *Antholog. l.* 2. *c.* 14.

ὀζόστομος ἐξορκιστής.

— *cui ſcilicet ægris*

Faucibus exuperat gravis halitus, —

Gutture ſulphureas lentè exhalante Mephites.

uti Perſ. *Sat.* 3. unde *guttur meditatorium efficitur latrinarum,* ut Hieron. *adv. Jovinian. l.* 2. dum nimirum,

Τὸ στόμα χαὶ πρωκτὸς ταυτὸν ὄζει,

ut ille in *Antholog.* loquitur. ut poſſint illi *ex veteri Stoicorum decreto æquè liberi crepitus atque ructus eſſe.* uti Cicero ad Pætum ſuum jocatur, *lib.* 9. *epiſt.* 21.

Ἀνάγκη τοιαύτην ἀποφορὰν | corpus ità affectum non poteſt non ejuſmodi odorem emittere: nec improbi animus talibus dogmatibus imbutus, non ejuſmodi actiones & operationes edere. Vide *ſupr.* § 17. & *l.* 11. § 18. & *l.* 12. § 16.

Εὖ σοι γένοιτο | formula ironica: quâ & Epict. *l.* 2. *c.* 5. & alibi utitur. Sed & nos Angli; well fare thee. aliud eſt quod Xyl. *bene res habet.* εὖ ἔχει. *l.* 10. § 1.

Δεῖξον | Vide *ſupr.* § 22.

Εἰ γὰρ ἐπείσει, θεραπεύσεις | Ità Dominus Chriſtus, Matth. *c.* 18. *v.* 15. Ἐάν σου ἀκούσῃ, ἐκέρδησας τὸν ἀδελφόν σου.

Οὔτε τραγῳδὸς, οὔτε πόρνη | Iſta iſtic quid velint, ego neſcire me fateor. cum ſequenti periocha committunt plerique, ità vertit Xyl. ac ſi legiſſet, οὔτε ὡς τραγῳδὸς οὔτε ὡς πόρνη, ὡς ἐξελθὼν ζῆν διανοῇ, οὕτω ἐνταῦθα ζῆν. Vertit enim, *Non ità hic vivendum eſt tibi, ut tragœdo aut ſcorto, qui egrediens vivere cogitat.* quod ego planè quid ſit, non capio. M. Caſ. *Ubi nec vociferator nec ſcortator futurus eſt.* [qui iſtud?] *quomodo vivere ſtatuis, ubi ad locum ejuſmodi ſeceſſeris, ubi horum neuter exiſtat, ità iſtic licuerit.* D. Salmaſ. ſic legit. οὔτε τραγῳδὸς, οὔτε πόρνη, ὡς ἐξελθόντε ζῆν διανοεῖτον. οὕτως ἐνταῦθα ζῆν ἔξεστι. *neque hiſtrio, neque ſcortum ſcenicum ità in theatro vivere cogitant, ut inde exeant. Sic & hic etiam vivere licet.* Si tragœdus, inquit, & ſcortum, qui operam ſuam ſcenæ addixerunt, perpetuò in eo exercitio, quamvis turpi & infami vivere deſtinant, nec ab eo vitæ genere recedere cogitant; quid ni & liceat nobis manere in hac turbulenta vitæ rutuba? Audeamus in loco penè conclamato & noſtram, licèt minùs dextram forſan, conjecturam interjicere. Quid ſi voluit Marcus, quod *l.* 4. § 31. μὴ τύραννον, μήτε δοῦλον· quódque Plato *epiſt.* 7. μήτε ἀπεχθάνεσθαι μάτην παῤῥησιάζοντα, μήτε δὴ κολακεύοντά γε, ὑπηρετεῖν αὐτοῖς. Vide *l.* 11. § 18. Ità certè uſurpavit τὸ τραγῳδεῖν *l.* 9. *c.* 29. εἰ δὲ ἐτραγῴδησαν, οὐδείς με κατακέκρικε μιμεῖσθαι.

§ 29. Ὡς ἐξελθὼν ζῆν διανοῇ | Turpe & periculoſum eſt in eo ſtatu vivere, in quo nolis mori. Verùm nihil impedit, inquit Marcus noſter, quo minùs quiſque in eo ſtatu vivat, in quo mori ac defungi deſiderat atque in animo ſuo habet. Vide *ſupr. l.* 2. § 11. & *infr. l.* 11. § 3.

Ἐξελθὼν | *exiens,* è vita ſcil. ut *l.* 2. § 11. ἐξιέναι τοῦ βίου. pro *mori.* ἐξελθεῖν & ἀπελθεῖν ſimpliciter pro *mori.* Ità Epictet. *l.* 2. *c.* 15. συνεργοῦμέν σοι ἵνα ἐξέλθῃς. Liban. *Monod. in Daphn. Apoll. templ.* οἷς νυμφίου τινὸς, πλοκάμων ἤδη στεφάνων, ἀπελθόντος. nam quod M. Caſ. de *Seceſſione,* ſive ἀναχωρήσει intelligit, qualem *l.* 4. § 3. loquitur; mihi neutiquam probandum videtur.

Τότε καὶ τοῦ ζῆν ἔξιθι | Ità *l.* 8. § 47. ἄπιθι οὖν ἐκ τοῦ ζῆν. Stoicum hoc dogma, pietati parùm conſentaneum: de quo vide *ad l.* 3. § 1. Apud Stobæum *tom.* 2. *tit.* 1. Muſonius, opinor, ἐὰν μὲν ἐκ ποιῇ τυγχάνωσι, μένειν ἐν τῷ βίῳ· εἰ δὲ μὴ, ῥᾳδίως ἀπαλλάττεσθαι, ὥσπερ ἐκ πανηγύρεως, οὕτω καὶ ἐκ τοῦ βίου. καθάπερ καὶ ἐξ οἰκίας, φησὶν ὁ Βίων, ἐξοικιζόμεθα, ὅταν τὸ ἐνοίκιον ὁ μισθώσας οὐ κομιζόμενος,

μαζόμενος, τὴν θύραν ἀνοίξας, τὸν κάπνον ἀφίημι, τὸ φῶς ἐγκλείσω. ὅτω καὶ ἐκ τοῦ σώματος ἐξοικίζομαι, ὅπως ἡ μεμαθηκυῖα φύσις, τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀφαιρῶσα, τὰ ὦτα, τὰς χεῖρας, τοὺς πόδας, οὐχ ὑπομένω· ἀλλ᾽ ὥσπερ ἐκ συμποσίου ἀπαλλάττομαι, οὐδὲν δυσχεραίνων, ὅτω καὶ ἐκ τοῦ βίου, ὅταν ἡ ὥρα ᾖ. ὑμεῖς περιθρύλος ὅρμημα. quæ noviſſima cùm mendo neutiquam vacent, aliis emendanda relinquo. Epictet. *l.* 2. *c.* 16. Ὦ, γὰρ ἔξεστιν, ὅταν θέλῃ ἐξελθεῖν τοῦ συμποσίου, καὶ μηκέτι παίζειν, ἔπειτα ἀνιᾶται μένων, οὐχ ὡς παιδία παρεμβάλλει, μέχρις ἂν ψυχαγωγῆται; nec iſta vitii expertia, quod interpretem fugit, ſed emendatu ſatis proclivia. leg. ὡς παιδία, ut pueri, qui ludum, quamdiu volupe eſt, protelant, ubi tædio cœperit eſſe, incidunt. Vide eund. ipſum *l.* 1. *c.* 24. ad *l.* 8. § 44. Epicurus ipſe apud Ciceron. *de fin. l.* 1. *Dolores, ſi tolerabiles ſint, feramus: ſin minùs, æquo animo è vita, tanquam theatro, ex eamus.* Senec. *epiſt.* 98. de ſene neſcio quo: *Hic tam turpe putat mortem fugere, quàm ad mortem confugere. quid ergo? non, ſi ſuadebit res, exibit? quid ni exeat? ſi nemo jam eo uti poterit? ſi nihil aliud quàm dolori operam dabit?* & *epiſt.* 70. *Nil melius æterna lex fecit, quàm quòd unum introitum nobis ad vitam dedit, exitus multos.* Idémque *epiſt.* 12. *Epicurus dixit:* Malum eſt in neceſſitate vivere: ſed in neceſſitate vivere, neceſſitas nulla eſt. *Quidni nulla ſit? patent undique ad libertatem viæ multæ, breves, faciles. agamus Deo gratias, quòd nemo in vita teneri poteſt. calcare ipſas neceſſitates licet.* Idem (ſi idem ſaltem) *Thebaid.* 1. 1.

Eripere vitam nemo non homini poteſt:
At nemo mortem.———

Plin. *hiſt. nat. l.* 28. *c.* 1. *Ex omnibus bonis, quæ homini natura tribuit, nihil melius tempeſtivâ morte: in eâque id optimum, quòd illam ſibi quiſque præſtare poteſt.* Bacchi illud in Euripidis. *Bacchis v.* 498.

Λύσει μ᾽ ὁ δαίμων αὐτὸς, ὅταν ἐγὼ θέλω.

huc accommodat Flaccus *l.* 1. *epiſt.* 17.

Ipſe Deus, ſimulátque volam, me ſolvet. Opinor,
Hoc ſentit, Moriar, mors ultima linea rerum eſt.

Ὡς μηδὲν κακὸν πάσχων | Ità & Epictet. *l.* 1. *c.* 25. Μόνον μηδὲν βαρύμενος ποίει, μηδ᾽ ὑπολαμβάνων ἐν κακοῖς εἶναι. quia ſcil. nihil ineſt mali, aut in vitæ moleſtiis, aut in morte ipſa; cùm iſta omnia ſint adiaphora. *l.* 2. § 11, 12. & *l.* 4. § 5, 42. Epictet. *lib.* 3. *c.* 8. Ἀφεῖλεν αὐτὴν (ὁ Ζεὺς) τὸ ἐπὶ σοί. ἔξεστί σοι πάροντι ταῦτα εὐδαιμονεῖν. τὴν θύραν σοι ἤνοιξεν· ὅταν σοι μὴ ποιῇ, ἔξελθε, καὶ μὴ ἐγκάλει. Senec. *de Provident. c.* 2. *Cato, quà exeat, habet.*

Καὶ καπνός ἐστι, ἀπέρχομαι | *ac fumi inſtar abeat.* Xyl. nullo planè ſenſu. legendum, εἰ καπνός ἐστι, ἀπέρχομαι. *Si me fumus* in loco aliquo, ubi verſari tunc contingit, *vexat*, maléque habet, *diſcedo*, *exeo.* Alluditur ad diverbium, quo tria notantur, quæ domo exigant, *fumus, ſtillicidium, & mulier rixoſa.* Vide Druſ. *Proverb. claſſ.* 2. *l.* 1. *adag.* 213. & Bern. *de diverſ. ſerm.* 14. Vide & *l.* 8. § 47. Emendationem ex Epicteto adfirmo, cujus iſta ſunt, *diſſert. l.* 1. *c.* 25. καπνὸν πεποίηκεν ἐν τῷ οἰκήματι. ἂν μέτριον, μενῶ· ἂν λίαν πολὺν, ἐξέρχομαι. τούτου γὰρ δεῖ μεμνῆσθαι καὶ κρατεῖν, ὅτι ἡ θύρα ἤνοικται. quod noviſſimum in ſuis ſubinde inculcat, *l.* 1. *c.* 9. & *c.* 24. & *l.* 2. *c.* 1. Et paulò poſt ſuperiora illa: Ἀλλὰ πολύς μοι καπνὸς φαίνεται, τὸ ἐν Γυάροις οἰκεῖν. ἀποχωρῶ, ὅπου μ᾽ οὐδεὶς κωλύσει οἰκεῖν· ἐκείνη γὰρ ἡ οἴκησις παντὶ ἤνοικται. Lucem autem, quaſi è fumo, fœnerabuntur iſta alii cuidam Epicteti loco, *l.* 4. *c.* 10. Ἀλλ᾽ οὐκ ἔξω φαγεῖν. εἰ οὕτω τάλας εἰμὶ, λιμελῶ τὸ ἀποθανεῖν. οὗτος δ᾽ ἐστὶ λιμὴν πάντων, ὁ θάνατος· αὕτη ἡ καταφυγή. διὰ τοῦτο οὐδὲν τῶν ἐν τῷ βίῳ χαλεπόν ἐστιν. ὅταν θέλῃς ἐξῆλθες, καὶ οὐ καπνίζῃ. Et iſtic enim ab ædibus fumo infeſtis eadem eſt tranſlatio.

Τί αὐτὸ πρᾶγμα δοκεῖς; | *quid hoc rei eſſe putas?* Xyl. imò, *cur hoc grave ducis*, (vitâ ſcil. diſcedere) aut tanquam moleſtum quiddam horreſcis? ità ſiquidem τὸ πρᾶγμα uſurpari docuimus ad illud *ſuprà lib.* 4. § 50. μὴ ὂν ὡς πρᾶγμα. ità Plato in *Sympoſ.* Ἐὰν δὲ ψαύσῃ, οὐδὲν δὴ πρᾶγμα. Epictet. *diſſert. l.* 4. *c.* 7. Ἀλλ᾽ ἤδη καιρὸς ἀποθανεῖν. μὴ τραγῴδει τὸ πρᾶγμα, ἀλλ᾽ εἰπὲ ὡς ἔχει· ἤδη καιρὸς τὴν ὕλην, ἐξ ὧν συνῆλθεν, εἰς ἐκεῖνα πάλιν ἀναλυθῆναι. καὶ τί δεινὸν; τί μέλλει ἀπόλλυσθαι ἐν τῷ κόσμῳ, τί γέγονε καινὸν, παράλογον; & *l.* 2. *c.* 1. Ἂν μὴ λυσιτελῇ, ἡ θύρα ἤνοικται.—πρὸς πάντα γὰρ ἠνοῖχθαι δεῖ τὴν θύραν, καὶ πρᾶγμα οὐκ ἔχομεν. Senec. *epiſt.* 70. *Vita non ſemper retinenda eſt, non enim vivere bonum eſt, ſed bene vivere. Itaque ſapiens vivit, non quantùm poteſt, ſed quantùm debet.— Si multa occurrunt moleſta, & tranquillitatem turbantia, emittit ſe. — nihil exiſtimat ſuâ referre, faciat finem an accipiat, tardius fiat an citiùs. non tanquam de magno detrimento timet. nemo multum ex ſtillicidio poteſt perdere. citiùs mori, vel tardiùs, ad rem non pertinet: bene mori, vel malè, ad rem pertinet. bene autem mori, eſt effugere malè vivendi periculum.* & *epiſt.* 17. *Si quid te vetat bene vivere, bene mori non vetat.* Sed de hoc vide ſis *ad l.* 3. § 1.

Οὐδείς με κωλύσει ποιεῖν ἃ θέλω | Vide *l.* 4. § 49. & *ſupr.* § 10. & *l.* 8. § 48.

§ 30. Ὁ τοῦ ὅλου νοῦς | Vide *ſupr.* § 21. & *l.* 6 § 1.

Τὰ χείρω τῶν κρειττόνων ἕνεκεν | *ſupr.* § 16.

Ὑπέταξε, συνέταξε | *ſupr.* § 8. & *l.* 3. § 4.

Τὰ κρατιστεύοντα εἰς ὁμόνοιαν | Vide *l.* 9. § 9.

§ 31. Πῶς προσενήνεξαι μέχρι νῦν θεοῖς, γονεῦσι | Democritus apud Stob. *ſerm.* 2. *tit.* 3. Αἱ

μεγάλας πέρψεις, ὑπὸ τῆς θεᾶς τὰ καλὰ τῶν ἔργων, γίνονται. Martial. *l.* 10. *epigr.* 23. de M. Antonio.

Præteritóſque dies, & totos reſpicit annos.
Nulla recordanti lux eſt ingrata graviſque :
Nulla fuit, cujus non meminiſſe velit.
Ampliat ætatis ſpatium ſibi vir bonus ; hoc eſt
Vivere bis, vitâ poſſe priore frui.

De aliis autem Marcus aliorúmque bene geſtis *l.* 6. § 48. quod de ſe ſuiſque iſtic.

Μήτε τινὰ ῥέξας ἐξαίσιον, μήτε εἰπὼν | *neminem unquam vel facto vel dicto læſiſſe.* Syntaxis gemina Homericæ illi *Odyſſ.* δ. *v.* 15.

Δαιμόνι' ὅτι τί σε ῥέζω κακὸν, ὅτ' ἀγορεύω.

Οἷα ἤνεγκας ὑπομεῖναι | Hoc nomine Deo gratias agnoſcit deberi, *l.* 1. § 17. διὰ τὸ ἀντισχεῖν τὸ σῶμα ἐπὶ τοσοῦτον ἐν τοιούτῳ βίῳ. *quòd laboribus tot tantiſque exantlandis par fuerit, in corpuſculo tam infirmo.*

Πλήρης ἤδη σοι ἱστορία τοῦ βίου | Vide *l.* 3. § 8. & *l.* 9. § 33. & *l.* 10. § 1. Lucret. *l.* 3.

Cur non, ut plenus vitæ conviva recedis ?

De Pollio Stat. *Sylv. l.* 2. *v.* 127.

----dubio quem non in turbine rerum
Deprendet ſuprema dies ; ſed abire paratum,
Ac plenum vitæ----

Καὶ τελεία ἡ λειτουργία | Vide *l.* 12. § 36.

Ἀσχήμονας εὐσχήμων | Ità reſtituit Xyl. quod in membranis ἀσχήμων ſenſu planè adverſo legebatur.

Θέλω δὲ κατὰ φύσιν | Vide *ſupr.* § 9.

§ 32. Διὰ τί συγχέουσι | Anacharſis illud in Græcis, quos cæteroqui ſuſpiciebat, quaſi rationi minùs conſentaneum notabat, ὅτι παρ' αὐτοῖς ἀγωνίζονται μὲν οἱ τεχνῖται· κρίνουσι δὲ οἱ μὴ τεχνῖται. *quòd in certaminibus de peritis imperiti judicarent.* Quod reſpexit Tertullianus, *apolog. c.* 1. *Quanto magis, hos Anacharſis denotâſſet imprudentes de prudentibus judicantes, quàm immuſicos de muſicis?* Horum ergò judicia peritum prudentémque quemlibet contemptim habere vult Marcus noſter. Cui accedit Demetrius Cynicus, qui, ut Seneca *epiſt.* 91. dicere ſolebat, *eodem loco ſibi eſſe voces imperitorum, quo ventre redditos crepitus.* Varro Margopoli:

----ſtultos contemnite docti.

Vide *l.* 2. § 1. & *l.* 3. § 11. & *l.* 6. § 34.

Ἄτεχνοι καὶ ἀμαθεῖς ψυχαί | rerum naturæ ac conditionis ignari. Auſon. *lud.* 7. *ſap.*

Bias Prieneus dixit ; Οἱ πλεῖστοι κακοί.
Quod eſt Latinum ; Plures homines ſunt mali.
Sed imperitos ſcito ; quos dixit malos.

Et mox :

Bias Prieneus dixi ; Οἱ πλεῖστοι κακοί.
Latinè dictum ſuſpicor, Plures mali.
Dixiſſe nollem. Veritas odium parit.

Malos ſed imperitos dixi & barbaros,
Qui jus, & æquum, & ſacros mores negligunt.

Epictet. *l.* 1. *c.* 29. Εἶτα μουσικὸς μὲν οὐκ ἐπιστρέφεται αὐτοῦ ἀποφαινομένου περὶ τῆς νήτης, οὐδὲ ὑπάτης. οὐδὲ γεωμετρικὸς, ἂν ἐπικρίνῃ τὰς ἀπὸ κέντρου πρὸς τὸν κύκλον προσπιπτούσας μὴ εἶναι ἴσας· ὁ δὲ τῆς ἀληθείας πεπαιδευμένος, ἀνθρώπου ἀπαιδεύτου ἐπιστραφήσεται, ἐπικρίνοντός τι περὶ ὁσίου καὶ ἀνοσίου, καὶ ἀδίκου καὶ δικαίου; ὢ πολλῆς ἀδικίας τῶν πεπαιδευμένων. Vide reliqua. Idem *l.* 4. *c.* 5. Τί οὖν; θέλεις με καταφρονεῖσθαι; ὑπὸ τίνων; ὑπὸ εἰδότων; καὶ πῶς καταφρονήσουσιν οἱ εἰδότες τοῦ πρᾴου καὶ αἰδήμονος; ἀλλ' ὑπὸ τῶν ἀγνοούντων; τί σοι μέλει; οὐ τινι γὰρ ἄλλῳ τεχνίτῃ τῶν ἀτέχνων. Vide & eundem *ad l.* 9. § 26. ἀμαθεῖς autem ψυχαί, *animæ imperitæ*, pro hominibus imperitis. quod eſt Hebræis ac Hebraiſantibus valde familiare. Vide *ad l.* 1. § 16. ubi σώματα, id eſt, *corpora*, pro *ſervitiis*. Moſes *lib.* 2. *cap.* 1. *v.* 5. *Fueruntque omnes animæ, quæ è Jacobi femore prodierunt, ſeptuaginta animæ.* quod Stephanus apud Lucam *Act. c.* 7. *v.* 14. Græcam ſecutus verſionem, ἐν ἑβδομήκοντα πέντε ψυχαῖς. Idémque *c.* 27. *v.* 37. ἦμεν δὲ ἐν τῷ πλοίῳ αἱ πᾶσαι ψυχαὶ διακόσιαι ἑβδομηκονταέξ. Paul. *ad Rom. c.* 13. *v.* 1. Πᾶσα ψυχὴ ἐξουσίαις ὑπερεχούσαις ὑποτασσέσθω. Nec abhorrent Latini. Tertull. *de anima c.* 13. *Enimvero quis non animæ dabit ſummam omnem, cujus nomine totius hominis mentio titulatas eſt?* Quantas animas paſco? *ait dives. &, animas ſalvas optat gubernator.* Cicer. *familiar. l.* 14. *epiſt.* 14. *Vos mea chariſſimæ animæ, quàm ſæpiſſime ad me ſcribito.*

Ἡ εἰδυῖα ἀρχὴν καὶ τέλος | Vide *l.* 8. § 3.

Τὸν διὰ τῆς οὐσίας διήκοντα λόγον | Animam ſcil. œcumenicam, vel catholicam potiùs, de qua *ſuprà* § 30. & *l.* 4. § 40. & *l.* 6. § 14.

Κατὰ περιόδους τεταγμένας | ſive καιροὺς τεταγμένους, ut Apoſtolus *Act. c.* 17. *v.* 26. Vide tamen *ſuprà* § 13.

Οἰκονομοῦντα τὸ πᾶν | Vide *ſuprà* § 21.

§ 33. Σποδὸς, ἢ σκελετὸς | *cinis, aut ſceletus* : quod *ſupr. l.* 4. § 48. Τάριχος, ἢ τέφρα. ibi vide. Apud Plutarchum Antonius poſtridie de rerum ſumma cum Cæſare decertaturus ad cœnam ſuos jube, προθυμότερον ἐγχεῖν· ἄδηλον γὰρ εἰ τοῦτο ποιήσουσιν αὔριον, ἢ δεσπότας ἑτέρους ὑπηρετήσουσιν, αὐτὸς δὲ κείσεται σκελετὸς καὶ τὸ μηδὲν γενόμενος. Teles Pythagoricus, *de exilio*, apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 40. Ἡμεῖς μὲν καὶ ἰδεῖν καὶ ἅψασθαι ὀκνοῦμεν· οἱ δὲ σκελετεύσαντες ἔνδον ἔχουσιν, ὡς καλόν τι, καὶ ἐγχυτρίζουσι νεκροὺς λαμβάνουσιν.

Ἦ τοι ὄνομα, ἢ οὐδὲ ὄνομα | Vide *l.* 4. § 33. & *l.* 12. § 27. μῦθος, ἢ οὐδὲ μῦθος.

Ψόφος καὶ ἀπήχημα | *Lib.* 4. § 3. τὸ κενὸν τῆς ἀπηχήσεως. & *l.* 0. § 16. κρότος γλωσσῶν.

Κενὰ, καὶ σαπρὰ, καὶ μικρὰ | Vide *lib.* 2. § 12.

§ 12. & *l.* 6. § 13, 36. & *l.* 7. § 3. & *l.* 9. § 36.

—πρὸς Ὄλυμπον | Ex Heſiodi *oper. l.* 1. *v.* 195. de quarto agens ſeculo:

Καὶ τότε δὴ πρὸς Ὄλυμπον ἀπὸ χθονὸς εὐρυοδείης
Ἀθανάτων μετὰ φῦλον ἴτον, προλιπόντ' ἀνθρώ-
Αἰδὼς καὶ Νέμεσις.— (πυς,

Et Arat. *Phænom.*

Καὶ τότε μισήσασα Δίκη κείνων γένος ἀνδρῶν,
Ἔπταθ' ὑπουρανίη.

quod Feſt. Avienus:

Sic juſta in populos mox Virginis inculpatæ
Exarſere odia, & cælum pernicibus intrat
Diva alis. —

& Cicero.

Deſeruit properè terras juſtiſſima virgo,
Et Jovis in regno, cælique in parte reſedit.

Refert Lactantius, ſed ità in vulgatis, quaſi Ciceronem iſtud negare dicatur. *Sed non, ait Cicero, & Jovis in regno, &c.* cùm deberet eſſe, *ſed non, ut ait Cicero.* hoc, inquit, non eſt verum, quod Ciceɾo dixit, Jovis in regno Juſtitiam reſediſſe, cùm Jupiter ipſe injuſtiſſimè ſe geſſerit. De eodem hoc Naſo *Metamorph. l.* 1. *v.* 129.

—*fugere pudor, verúmque fidéſque.*

& mox, *v.* 149.

—*& virgo cæde madentes*
Ultima cæleſtûm terras Aſtræa reliquit.

Juvenalis itidem. *Sat.* 6.

—*ad ſuperos Aſtræa receſſit,*
Hac (pudicitiâ ſcil.) *comite; atque duæ pariter fugere ſorores.*

Scilicet, ut Lactant. *inſtit. l.* 5. *c.* 5. *Hi planè intellexerunt, abeſſe juſtitiam à rebus humanis; eámque finxerunt offenſam vitiis hominum, ceſſiſſe terrâ, in cælúmque migrâſſe.* Alluſit huc Val. Flaccus *Argonaut. l.* 2. de procellis cladibúſque agens cœlitus immiſſis;

——*tunc flagitat iras*
In populos, Aſtræa Jovem, terriſque relictis
Invocat aſſiduo Saturnia ſidera queſtu.

Alluſit & Maro ipſe *Georg. l.* 2. ubi de agricolis dixit;

——*extrema per illos*
Juſtitia excedens terris veſtigia liquit.

Indè ludens Lucian. *in bis accuſato* τὴν Δίκην inducit Jovem patrem nè in terram denuo mittatur deprecantem verbis illis: Αὖθις ἐς τὴν γῆν, ἵν' ἐξελαυνομένη πρὸς αὐτῶν, δραπετεύω πάλιν ἐκ τοῦ βίου, τὴν ἀδικίαν ἐπιγελῶσαν οὐ φέρων; Cæterùm, Marco noſtro imperante, δίκη καὶ αἰδὼ ἀποδεδήλωσαι κάθοδον εἰς ἀνθρώπους. *juſtitiam ac verecundiam ad homines regreſſas,* aſſerit Ariſtides *orat. in Romam.* Idémque de Severi cum filio Antonino imperio cecinit Oppianus ἁλιευτ. β. prope finem,

—νῦν γάρ σε, Δίκη, θρέψαντο πολῆες
Τινάσσω μεγίστοι σωτῆρον ἠδὲ σωῖστον,
Ἐξ οὗ μοι κραίνουσι μέγαν θρόνον ἐμβεβαῶτες
Ἄμφω θεσπέσιός τε πατὴρ καὶ φαίδιμος υἱός.

Scripta enim hæc Severo ſuperſtite, etiamſi non antè defunctum jam publicata. Quin & idem planè futurum pronunciat Porphyr. *de abſtinent. l.* 3. ſi ad victum ſimplicem ac innoxium reduci poſſet genus humanum. Ἦ δῆλον, inquit, ὡς εὐδαιμονήσομεν, ἀδικίας μὲν ἐξορισθείσης ἀπ' ἀνθρώπων, δικαιοσύνης δὲ πολιτευομένης καὶ παρ' ἡμῖν, καθάπερ καὶ ἐν οὐρανῷ. Cæterùm Didymus Cynicus apud Plut. *de orac. defect.* Θαυμαστὸν ἔχω, εἰ τοσαύτης εἰς [ὑμᾶς] κακίας ὑποκεχυμένης, οὐ μόνον, ὡς προεῖπεν Ἡσίοδος, αἰδὼς καὶ νέμεσις τὸν ἀνθρώπινον βίον ἀπολελοίπασιν, ἀλλὰ καὶ πρόνοια θεῶν συσκευασαμένη τὰ χρηστήρια πανταχόθεν οἴχεται. Ità enim reſtituendum locum illum autumo: niſi quis & οὐδὲν interjiciendum exiſtimet, ut ſit θαυμαστὸν οὐδὲν· ea enim dubio procul Cynici mens eſt. Viſe Ammian. *l.* 22. *c.* 10. *p.* 239. & *l.* 25. *c.* 6. de Juliano. Viſe & ſis Hieronym. *adv. Pelagium l.* 3. *c.* 5. quem viduæ cuidam in epiſtola ad eam data adeò fœdè adulatum refert, ut *juſtitiam, quæ eſſe jam non niſi in cælo credatur, apud illam ſolam dicat inveniri in terris.*

Τὰ μὲν αἰσθητὰ, εὐμετάβλητα, καὶ οὐχ ἑστῶτα | *ſuprà* § 23.

Τὰ δὲ αἰσθητήρια ἀμυδρὰ, καὶ εὐπαρατύπωτα | Vide *ad l.* 2. § 17. & *l.* 6. § 16.

Ἀναθυμίασις ἀφ' αἵματος | Ità *l.* 6. § 15. ἡ ζωὴ ἑκάστου, οἷον ἡ ἀφ' αἵματος ἀναθυμίασις, καὶ ἡ ἐκ τοῦ ἀέρος ἀνάπνευσις.

Τὸ δὲ εὐδοκιμεῖν παρὰ τοιούτοις κενόν | *l.* 3. § 4. & *l.* 4. § 3, 33.

Τί οὖν περιμένεις; ἵλεως τὴν | *Quid ergò aliud operiris, niſi vel* &c. Xyl. fruſtra legendum enim, τί οὐ περιμένεις, &c. *Cur non propitio lubentique animo mortem expectas, ſive ea deſtructio eſt ſive demigratio?*

Εἴτε σβέσιν, εἴτε μετάστασιν | Ambiguè loquitur iſtic Marcus, uti ſæpe alibi. Vide *ſupr. ad l.* 4. § 21. ſed *& l.* 8. § 25. & *l.* 11. § 3.

Σβέσιν | ſic *l.* 4. § 21. ἐξάπτονται. quia igneum quiddam animam exiſtimabant. Ignis autem & accendi & extingui dicitur.

Θεοὺς μὲν σέβειν καὶ εὐφημεῖν, ἀνθρώπους δὲ εὖ ποιεῖν | Eadem monita ſalutaria, *l.* 6. § 30. Vide ibi adnotata.

Ἀνέχεσθαι αὐτῶν καὶ ἀπέχεσθαι | Ità *l.* 4. § 3. τὸ ἀνέχεσθαι μέρος δικαιοσύνης. & *ſuprà* § 20. εὐπιστέον καὶ ἀνεκτέον. Epictetus ſolitus eſt dicere, (uti ex Favorini relatione Gellius, *noct. Attic. l.* 17. *c.* 19.) *duo eſſe vitia multò omnium graviſſima ac teterrima, intolerantiam & incontinentiam.* itaque *futurum pleraque impeccabilem, vitámque victurum tranquilliſſimam, qui hæc duo verba cordi habeat, eáque ſibi imperanda atque obſervanda curet,* Ἀνέχου καὶ ἀπέχου. *Suſtine & abſtine.* Atqui Tertullianus etiam *inconti-*

tinentiam ſub *intolerantia* comprehendit, *continentiam* ſub *tolerantia* contineri contendit. *de patient. c.* 5. *Ut compendio dictum ſit, omne peccatum impatientiæ aſcribendum. malum impatientia eſt boni. nemo impudicus, non impatiens pudicitiæ, & improbus probitatis, & impius pietatis, & inquietus quietis. ut malus unuſquiſque fiat, bonus perſeverare non poterit.* Et *ibid. c.* 15. *Omnia Dei placita tuetur patientia*, &c.

Μήτε σὰ, μήτε ὑπὸ σοί | Eucher. in *orat. hortat.* *Eſto tu*, inquit, *tibi charior, quàm tua.* Verùm Marcus hic iſta, & quicquid extra corpuſculi animulæq; fines conſiſtit, *tua* eſſe tibi negat. ſed & Lucilius apud Senecam *epiſt.* 8.

Non eſt tuum, fortuna quod fecit tuum.

& Publius Syrus,

Alienum eſt omne, quicquid optando venit.

ideo nimirum, quia, ut Lucilius idem,

Dari bonum quod potuit, auferri poteſt.

In eandem ſententiam Bernard. *de bon. deſer. Divitiæ iſtæ nec veræ, nec veſtræ ſunt. ſi veſtræ ſunt, vobiſcum auferte. Quod enim hic relinquitur, non noſtrum ſed alienum eſt.* Ambroſ. *epiſt.* 9. Baſil. Cæſar. explicans illud Moſaicum, Πρόσεχε σεαυτῷ, τουτέστι, μήτε τοῖς σοῖς, μήτε τοῖς περὶ σὲ inquit; ἀλλὰ σεαυτῷ μόνῳ. ἄλλο γὰρ ἐσμὲν ἡμεῖς αὐτοὶ, καὶ ἄλλο τὰ ἡμέτερα, καὶ ἄλλο τὰ περὶ ἡμᾶς. ἡμεῖς μὲν ἐσμὲν ἡ ψυχὴ καὶ ὁ νοῦς· ἡμέτερον δὲ τὸ σῶμα, καὶ αἱ δι' αὐτοῦ αἰσθήσεις· περὶ ἡμᾶς δὲ τὰ χρήματα, αἱ τέχναι καὶ ἡ λοιπὴ τοῦ βίου κατασκευή. Cæterùm Epictetus nec reculam, nec corpuſculum etiam, tuum eſſe tibi conceſſerit. Siquidem, illud etiam explicans, quod Marcus hîc, μήτε ὑπὸ σοὶ, ſic inſit, *diſſert. l.* 1. *c.* 1. Τί λέγει ὁ Ζεύς; Ἐπίκτητε, [ità diſtinguendum, ſecùs quàm in vulgatis] εἰ οἷόν τε ἦν, καὶ τὸ σωμάτιον ἄν σου, καὶ τὸ κτησίδιον, ἐποίησα ἂν ἐλεύθερον καὶ ἀπαραπόδιστον· νῦν δὲ μή σε λανθανέτω. τοῦτο οὐκ ἔστι σόν. Cui concinit & Pythagoras referente Stobæo *tom.* 1. *tit.* 1. Πέπεισο, μὴ εἶναι σὸν κτῆμα, ὅπερ μὴ ἐντὸς διανοίας ἔχεις. Epictetus idem *enchir. c.* 1. § 2. Τὰ μὲν ἐφ' ἡμῖν ἐστι φύσει ἐλεύθερα, ἀκώλυτα, ἀπαραπόδιστα· τὰ δὲ οὐκ ἐφ' ἡμῖν, ἀσθενῆ, δοῦλα, κωλυτὰ, ἀλλότρια. ἐὰν οὖν τὰ φύσει δοῦλα ἐλεύθερα οἰηθῇς, καὶ τὰ ἀλλότρια ἴδια, ἐμποδισθήσῃ, — μέμψῃ καὶ θεοὺς καὶ ἀνθρώπους. ἐὰν δὲ τὸ σὸν μόνον οἰηθῇς σὸν εἶναι, τὸ δὲ ἀλλότριον, ὥσπερ ἐστὶν, ἀλλότριον, οὐδείς σε ἀναγκάσει οὐδέποτε, οὐδείς σε κωλύσει, οὐ μέμψῃ οὐδένα, οὐκ ἐγκαλέσεις τινὶ, ἄκων πράξεις οὐδὲ ἕν, οὐδείς σε βλάψει, ἐχθρὸν οὐχ ἕξεις· οὐδὲ γὰρ βλαβερόν τι πείσῃ. Vide & Marcum ipſum *l.* 12. § 3, 26.

§ 34. Εὐροεῖν | Vide *l.* 2. § 5. *l.* 10. § 6. Epict. *diſſert. l.* 1. *c.* 1. εὐθυμοῦντα καὶ εὐροοῦντα. & *c.* 4. εὐρόως καὶ ἀπαθῶς βιώσεσθαι. Ei opponitur τὸ δυσροεῖν. Epictet. *l.* 1. *c.* 28. Ὅταν τὸ προσῆκον καὶ μόνον αἴτιον ἐστι τοῦ κατορθοῦν ἢ ἁμαρτάνειν, τοῦ εὐροεῖν ἢ δυσροεῖν, τοῦ ἀτυχεῖν ἢ εὐτυχεῖν. cùm res ſcil. ex voto & animi ſententia non ſuccedunt, non fluunt. ab eis tractum, qui æſtu adverſo conflictantur. Idem *l.* 2. *c.* 17. Θέλεις τὰ δυνατὰ, καὶ τὰ σοὶ δυνατά; τί οὖν ἐμποδίζῃ; διὰ τί δυσροεῖς; οὐ φεύγεις τὰ ἀναγκαῖα; διὰ τί οὖν περιπίπτεις τινί; διὰ τί δυστυχεῖς; διὰ τί θέλοντός σου τι, οὐ γίνεται, καὶ μὴ θέλοντος, γίνεται; ἀπόδειξις γὰρ μεγίστη δυσροίας καὶ κακοδαιμονίας.

Ὁδεύειν | *ſuprà* § 14.

Ὁδῷ ὑπολαμβάνειν | *certam in opinando rationem methodúmque obſervare.* Vide *ad l.* 1. § 9.

Καὶ περαίνειν δύο ταῦτα | Diſtinctio plena poſt περαίνειν eſt collocanda. quod & advertit Caſ. dum non attendit Xyl. ſententiam corrupit.

Καὶ παντὸς ζώου λογικοῦ | hoc ideo, quia philoſophi λογικὸν ζῶον, ſive *animal ratione inſtructum* non homini ſoli, ſed Deo etiam, dæmonibus & heroibus genus commune conſtituebant; uti ex Plut. *de orac. ceſſat.* Xylander hic monet.

Τὸ μὴ ἐμποδίζεσθαι ὑπ' ἄλλου | *ſupr.* § 10. & 20. & *l.* 3. § 12. & *l.* 12. § 8. Epictet. apud Stobæum *tom.* 1. *l.* 2. *tit.* 7. ex *enchirid. c.* 13. Νόσος σώματός ἐστιν ἐμπόδιον· προαιρέσεως δὲ οὔ, ἐὰν μὴ αὐτὴ θέλῃ. χώλανσις σκέλους ἐστὶν ἐμπόδιον, προαιρέσεως δὲ οὔ· καὶ ἕκαστον δὲ τῶν ἐμπιπτόντων ἄλλου τινὸς ἐμπόδιον, σοῦ δὲ οὔ.

Τὴν ὄρεξιν ἀπολήγειν | Vide *l.* 4. § 37, 49. & *l.* 6. § 50. & *l.* 7. § 28. & *ſuprà* § 14.

§ 35. Εἰ μήτε κακία ἐστί | Vide *ſuprà* § 25.

Μήτε τὸ κοινὸν βλάπτεται | Vide *ſupr.* § 22.

Τίς δὲ βλάβη τοῦ κοινοῦ; | Vide *l.* 8. § 55. Epictet. *diſſert. l.* 4. *c.* 7. Τί μέλλει ἀπόλλυσθαι τῶν ἐν τῷ κόσμῳ; ſi tibi vita etiam erepta fuerit?

§ 36. Μὴ ὁλοσχερῶς τῇ φαντασίᾳ συναρπάζεσθαι | Hoc velle videtur, nè in opem egenis afflictiſve aliis quibuſvis, qui ejuſdem indignet, ferendo, id ſtatim admittamus, quod imaginatio forſan nobis noſtra ad aſpectum primùm ſuggeſſerit: miſerum nimirum hominem illum eſſe, ſive mali aliquid illi obtigiſſe; unde & nos ipſi pariter afficiamur. id quod *l.* 7. § 43. dixit, μὴ συναποθρηνεῖν, μηδὲ σφύζειν. Epictet. *enchir. c.* 16. Ὅταν κλαίοντα ἴδῃς τινὰ ἐν πένθει, ἢ ἀποδημοῦντος τέκνου, ἢ ἀπολωλεκότα τὰ ἑαυτοῦ, πρόσεχε, μή σε ἡ φαντασία συναρπάσῃ, ὡς ἐν κακοῖς ὄντος αὐτοῦ τοῖς ἐκτός· ἀλλ' εὐθὺς διαίρει παρὰ σεαυτῷ, καὶ λέγειν ἔστω πρόχειρον, ὅτι τοῦτον θλίβει, ἀλλὰ, τὸ δόγμα τὸ περὶ τούτου. locum integrum appoſui, quia minùs integer videtur, quo integritati reſtituam ſuæ. Excidiſſe aliquid Hier. Volfio ſuboluit: ſed in ſupplendo parùm feliciter verſatus eſt. in annotatis interſerit, ἄλλο γὰρ οὐ θλίβει. cujus rationem ſubjungit, ὅτι ἄλλου οὐχ ἅπτεται: *Alium*, inquit *non angit, quia non tangit*, ut ſit quod Comicus,

Facile

§ 36.

Facile omnes, cùm valemus, recta conſilia ægrotis damus.
Tu ſi hic ſis, aliter ſenties.

ſed & illis interjectis, adhuc claudicabit ſententia. etſi interjiciantur, ſenſum alium multò magis idoneum, & Epicteti menti conſentaneum, redderent: qualem verſio ipſa repreſentare videtur. *Iſtud afficit, non caſus ipſe; alium enim non affligit,* [vel potiùs *non affligeret*] *ſed concepta de eo opinio.* Verùm ſupplendum ampliùs ex Stobæo *tom. 2. tit.* 115. Ὅτι τοῦτον θλίβει, οὐ τὰ συμβεβηκότα· ἄλλον γὰρ οὐ θλίβει· ἀλλὰ τὰ δόγματα. qui & pro τοῖς ἐκτὸς legit ἀνθρώπῳ. & illa διαίρει παρὰ σεαυτῷ omiſit prorſus. quæ & mihi ſuſpecta. Generaliùs paulò Epictet. idem *diſſert. l. 4. c.* 10. Μὴ περὶ τὰ ἐκτὸς τὸν φυσικὸν κανόνα, προσπάθει ἐν τῷ συγκατατίθεσθαι. & *l. 2. c.* 18. Τὸ πρῶτον ὑπὸ τῆς ὀξύτητος μὴ συναρπασθῇς, ἀλλ' εἰπέ, ἔκδεξαί με μικρόν, φαντασία· ἄφες ἴδω, τίς εἶ, καὶ περὶ τίνος· ἄφες σε δοκιμάζω. Redonanda eidem eadem vox hæc *enchir. cap.* 20. Ὅρα μήποτε ἰδών τινα προτιμώμενον, ἢ ἄλλως εὐδοκιμοῦντα, μακαρίσῃς, ὑπὸ τῆς φαντασίας συναρπασθείς. pro eo quod codices perperam, συναπαχθείς. Sic enim ipſe mox *c.* 21. Τοιγαροῦν ἐν πρώτοις πειρῶ, ὑπὸ τῆς φαντασίας μὴ συναρπασθῆναι· Idem *enchir. c.* 33. à Stobæo *tom. 2. tit.* 17. Ex quo codices Epicteti emendandi; laudatus: Ὅταν ἡδονῆς τινος φαντασίαν λάβῃς, καθάπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων φαντασιῶν φύλασσε, μὴ συναρπάζου ταχέως· ἀλλ' ἐκδεξάσθω σε τὸ πρᾶγμα. καὶ μικρὸν ἀναβολὴν αὐτὸς παρὰ σεαυτοῦ λαβὼν, ἀπομνημόνευσον τὴν φαντασίαν, καθ' ὡς ἔχεις κανόνας· καὶ πρὸ τοῦ κρατεῖν τῶν ἡνιῶν.

Ὁλοσχερῶς] *Omnino.* Xyl. ut ſit, Ὁλοσχερῶς ὁλοτελῶς· quomodo Suidas exponit. Sed cum συναρπάζεσθαι conjungit, *ne in totum abripi nos ſuſtineamus*; cùm Boetius τὸ μὴ adhærere malit, *ne ulla ex parte abripi nos patiamur.* Ego ὁλοσχερῶς iſtic, ut & *l.* 9. § 3. ἀντὶ τοῦ προπετῶς, *temere, temerariè* poſitum exiſtimem. ut ὁλοσχερῶς συναρπάζεσθαι idem ſit Marco, quod ταχέως συναρπάζεσθαι Epicteto. re ſcil. ipſâ non ſatis ſedulò & accuratè perpenſâ. Vide *ad l.* 1. § 7. & *l.* 9. § 3.

Ἀλλὰ βοηθεῖν κατὰ δύναμιν] Ità Cicer. *Tuſcul. l.* 4. *Cur miſereare potiùs quàm feras opem, ſi id facere poſſis? an ſine miſericordia liberales eſſe non poſſumus? non enim ipſi ſuſcipere ægritudinem propter alios debemus, ſed alios, ſi poſſumus, levare ægritudine.* Et Plut. *de tranquill.* Ἔνιοι τῶν φιλοσόφων (Stoicos notat) καὶ τὸν ἔλεον ψέγουσι πρὸς ἀτυχοῦντας ἀνθρώπους γινόμενον, ὡς καλοῦ τοῦ βοηθεῖν, οὐ τοῦ συναλγεῖν καὶ συνενδιδόναι τοῖς πλησίον ὄντος. Quod autem in caſibus iſtiuſmodi quoad alios obſervandum præcipit Marcus, idem & quoad noſipſos Epictet. *l.* 1. *c.* 27. Τετραχῶς αἱ φαντασίαι γίνονται ἡμῖν. ἢ γὰρ ἔστι τινὰ οὕτως, ὡς φαίνεται· ἢ οὐκ ὄντα, οὐδὲ φαίνεται ὅτι ἔστιν· ἢ ἔστι, καὶ οὐ φαίνεται· ἢ οὐκ ἔστι, καὶ φαίνεται· λοιπὸν ἐν πᾶσι τούτοις εὐστοχεῖν ἔργον ἐστὶ τοῦ πεπαιδευμένου. ὅ, τι δ' ἂν ᾖ τὸ θλίβον, ἐκείνῳ δεῖ προσάγειν τὴν βοήθειαν.

Κἂν εἰς τὰ μέσα ἐλαττῶνται, μὴ μέντοι βλάβην] *Si in mediis iſtis* (quæ nec bona nec mala ſunt) *detrimenti aliquid ſuſtinuerint, ne eos lædi exiſtimes.* ἐλαττοῦσθαι eſt τὸ ἔλαττον ἤτοι ἐλάττω φέρεσθαι, ſive ἔλαττον ἔχειν. ut Epictet. *l.* 3. *c.* 15. (qui locus & *ad l.* 8. § 1. allatus, cum & illum illuſtrat, & cum eo qui hic ſequitur Platonis ſororiat.) i.e. *minùs conſequi, detrimentum damnúmque aliquod ſuſtinere.* Siquidem is hoc eodem ſenſu τὸ ἐλαττοῦσθαι uſurpavit, *polit. l.* 8. Φεύγοντος τάς τε ἀρχὰς καὶ τιμὰς καὶ δίκας, καὶ ἐθέλοντος ἐλαττοῦσθαι ὥστε πράγματα μὴ ἔχειν. Et Dio Pruſ. Τίς τῶν ἐλαττοῦσθαι βουλομένων, καὶ τὴν δικαίαν ἄλλων ῥᾳδίως ὑπομένειν, οὐ πολλαπλάσια τῶν ἄλλων ἐκτήσατο; & *orat.* 62. Τῆς γὰρ ὑμετέρας μετέξουσιν ἀρετῆς, κατὰ τὴν αὐτῶν ἐλαττούμενοι. Alluſiſſe videtur Marcus ad illa Epicteti *l.* 2. *c.* 10. Ἀλλ' ὅταν τι σωματικὸν ἐλάττωμα ᾖ εἰς κτῆσιν, ἐκεῖ ἡ βλάβη· ὅταν εἰς τὴν προαίρεσιν, οὐδεμία βλάβη; Marcus ipſe *ſuprà* § 15. ὁ ἐλαττωτικὸς ἑαυτοῦ ἐν τούτοις, ἀγαθός· *bonus habetur, qui minùs ſibi in iſtis concedit.*

Κακὸν γὰρ ἔθος] Forſan fuerit, κακὸν γὰρ οὐδὲν· *nihil enim mali ſubeſt,* cùm iſta nec bona nec mala, ſed media ſint, quibus privantur illi. Poteſt tamen ferri iſtud, κακὸν ἔθος. Sic enim Plutarch. *de exil.* Μὴ σκοποῦντες τὰ νῦν δάκρυα καὶ τὰς ἀποδημίας τῶν εἰσιόντων, ἔθει τινὶ φαύλῳ περαινομένας πρὸς ἕκαστον. Faciuntq; eodem quæ Epictetus habet loco ſuperiùs laudato: Εἰ ἔθος ἐστὶ τὸ θλίβον, πρὸς ἐκεῖνο τὴν βοήθειαν ἀνευρίσκειν πειρατέον. Τί οὖν πρὸς ἔθος ἐστὶν εὑρίσκειν βοήθημα; τὸ ἐναντίον ἔθος· τῶν ἰδιωτῶν λεγόντων, Τάλας ἐκεῖνος· ἀπώλετο ὁ πατὴρ αὐτοῦ, ἡ μήτηρ ἐξεκόπη· ἄκουσον τῶν ἐναντίων λόγων· ἀπόσπασον σεαυτὸν τούτων τῶν φωνῶν· ἀντίθες τῷ ἔθει τὸ ἐναντίον ἔθος. Sed prius tamen illud magis placet

Ἀλλ' ὡς ὁ γέρων] Fabellam aliquam ſeu hiſtoriolam reſpexiſſe videtur, de ſene, qui puerulí alumni ſui rhombum, ſive ludicrum aliquod, animi cauſſâ poſcebat, non quòd ipſe expeteret, aut momenti alicujus eſſe duceret, cùm παιγνιῶδές τι eſſe cognoſceret: ſed quò puſio ipſum beneficio aliquo affeciſſe ſe opinaretur. ità ſolemus nos ab infantulis noſtris ejuſmodi petere ludibundi, quò illi nobis gratificari videantur. eſt enim iſtic ῥόμβος, quod & Salmaſ. monuit, non *rhombus,* uti Xyl. vertit, ſed puerilis *turbo,* quem & στρόμβον dixere. Hinc inter Bacchi infantuli crepundia, uti ex Orpheo Clemens in *protrept.*

Κῶνος, καὶ ῥόμβος, καὶ παίγνια καμπεσίγυια,
Μῆλά τε χρύσεα καλά. &c.

Ἐπεί τοι γίνῃ καλῶν ἐπὶ τῶν ἐμβόλων] Xyl. *quoniam boni aliquid fiat in roſtris.* tanquam ſi eſſet, ἐπεί τι γίνηται καλόν. Caſ. *quid facit, aut quorſum ſic clamor omnis ad roſtra iſte?* ut aliter etiam legiſſe videa-

videatur. Ego, etſi in loco ſuſpecto, nihil muto; ſed καλῶν illud pro participio habeo, non pro nomine. Verto itaq; *Quando ad roſtra clamitans fueris*, ſive honorem ac dignitatem aliquam aut tibi ipſi, aut cui faves cuipiam ambiendo, ſive litem aliquam vel propriam vel alienam proſequendo. Verùm D. Salmaſ. καλὸς mavult, i. e. *ſplendidè veſtitus & pulcer.* ut alluſum ſit ad magiſtratus, qui pro roſtris ſplendidè amicti concionem habebant. ἔμβολα ſive ἔμβολοι, *roſtra*: locus in foro Romano, navium Antiarium, quas in pugna ceperant, roſtris inſtructus; uti Livius *l.* 8. Πρὸς τοὺς καλουμένους ἐμβόλους εἰς τὴν ἀγορὰν. Polyb. *l.* 6. &, ἀναβὰς εἰς τοὺς ἐμβόλους. *ib.* & apud Suidam autor incertus, Τὸν δὲ παρακαλοῦντα πρὸς τὸν πόλεμον ϛρατηγὸν καταβάντος ἀπὸ τῶν ἐμβόλων, ἐποιεῖτο τοὺς λόγους. *Prætorem, qui populum ad bellum hortabatur, cùm detraxiſſet, verba ipſe faciebat*, vel, *concionem ipſe habebat*. quem locum Suidam de aciei genere, quod apud Tacticos ἔμβολον dicitur, perperam cepiſſe, monuit & toties hîc nominandus mihi clariſſ. Salmaſ.

Ἄνθρωπε, ἐπιλάθου | hoc tibi, inquit, occurrat, ubi in foro conſiſtis, locum forſan honeſtiorem dignitatemve aliquam vel tibiipſi vel alii cuiquam enixiùs ambiens: *O homo, an iſtarum rerum conditionis oblitus es*, quòd ea, tanquam ſi boni quidpiam eis ineſſet, tam ſtudioſè perſequaris? ſive, *Neſcis, ô homo, qualia hæc ſint?* pulcrum putas ac beatum magiſtratum capeſſere, ac pro roſtris concionari, & affari populum?

Ναὶ· ἀλλὰ τούτοις σπουδάζουσι | Reſpondet, quaſi ex ambientis perſona. Agnoſco revera eſſe ejuſmodi, qualia tu ſuggeris; adiaphora ſcil. Verùm ea ſunt, quæ iſti in æſtimatione cum primis habeant; quæque ambiunt & affectant omnes.

Διὰ τοῦτ' ἐν καὶ σὺ μωρὸς γίνῃ | Regerit huic: *An ideo & te ſtultum fieri*, & inter ſtultos nomen tuum profiteri neceſſe eſt, quia ſtolidè ſeſe illi habuerint? Quod in *Scolio* apud Athen. *l.* 15.

Σύν μοι μαινομένῳ μαίνεο, σὺν σωφρονέοντι σωφρόνει.
Tu velis mecum inſanire, ſano ego conſipiam tibi.

Et Callias apud Clem. *Strom. l.* 6.

Φασὶ μετὰ μαινομένων
Χρῆναι μαίνεσθαι ἅπαντας.
Apud inſanos omnibus aiunt
Eſſe inſanire decorum. Grot.

Vide & Apollodorum *Adelph. ad l.* 9. § 3. Atqui ut Menelao Agamemn. apud Euripidem in *Iphigen. Aulid. v.* 406.

Συσσωφρονεῖν σοι βούλομ', ἀλλ' οὐ συννοσεῖν.
Conſipere, non confurere ſum promptus tibi. Grot.
Conſipere, non deſipere tecum debeo. Lipſ.

Eodémque alludens Plut. de amico genuino;

Συσσωφρονεῖν γὰρ, οὐχὶ συννοσεῖν ἔφυ.

Et ex Sophocle:

Οὐ γὰρ συνέχθειν, ἀλλὰ συμφιλεῖν ἔφυν.

Καὶ νὴ Δία, συγκαλορθοῦν καὶ συμφιλοκαλεῖν, οὐ συνεμπίπτειν οὐδὲ συμφραδιουργεῖν. Marcus ipſe *ſuprà* § 29. Εἰ δὲ ἐτεθρύλλησαν, οὐδεὶς με κεκαλλιέρηκε μιμηθῆς. μωροὺς autem i.e. *ſtultos*, *ſupr. l.* 4. § 38. pronunciaverat eos omnes, quos res iſtiuſmodi ſolent, εὐφραίνειν ἢ λυπεῖν, ſi concedantur & adſint, lætos; ſi negentur, triſtes faceret.

Ἐγενόμην ποτὲ, ὁπουδήποτε καταλειφθεὶς, εὔμοιρος ἄνθρωπος | Locus morbi manifeſtus; ſed cui citra codicum opem haud facilè medicina fiat. Mer. Caſaub. illud ἐγενόμην ποτὲ ad priora refert, eôq; periocham vult claudi. vertit itaq; *Fueram quandoq;* [id ſufficiat.] In *præfatione* ſic παραφράζει; *Num & tu idcirco ſtultus futurus es? ſufficit quod tam diu etiamnum fueris.* Xyl. ſequentibus conglutinat, redditque; *Aliquando, utcunque relictus, factus ſum felix.* ut ὅπως δήποτε, non ὅπου δήποτε legendum fuerit. quod, ſi cui admittendum videbitur, malim; *Qui nunc neſcio quo pacto neglectim habeor, fuit quando felicior eram, fortémque ferebam meliorem.* Ut verba ſint indignè ferentis, aliis jam poſthaberi ſe, cùm prælatus aliquando fuerit. qualis illa Menandriana apud Sext. Empir. *Pyrrhon. hypoth. l.* 1. *c.* 19.

Τί γὰρ ἐγὼ καταλειπόμην;

Verùm Caſaub. καταληφθεὶς, non καταλειφθεὶς legit, vertitque παραφραστικῶς, *Mors me, ubicunque voluerit, deprehendat: ipſe felix futurus ſum.* Atque ità Marcus *l.* 12. § 7. Ὁποῖον δεῖ καταληφθῆναι ὑπὸ τοῦ θανάτου. Et ſimpliciter Epictetus *lib.* 3. *cap.* 5. Τί θέλεις ποιῶν καταληφθῆναι; videndus ad *lib.* 6. § 3. Lectionem eam probat D. Boot. ſed pro ἐγενόμην mavult γένοιο ἂν ποτέ. ut ſit ſenſus; *Quocunque loco deprehenſus, felix fueris*, ſive *eſſe poteris*: in tua eſt poteſtate ſitum, ut ſis felix, quemadmodum *l.* 11. § 1. dicit, in mentis poteſtate ſitum eſſe, ut vitam ſibi plenam ac conſummatam efficiat, ὅπου ἂν καταληφθῇ, *ubicunque* vel *quandocunque morte ſuperveniente deprehenſa fuerit.* Vel, γίνου ποτέ. *Fias aliquando vir felix:* fac te felicem. iſtud tibi acquire, ut, quocunq; loco deprehenſus fueris, felix ſis. Hoc verò ſenſu admiſſo, à ſuperioribus iſta ſejungenda ſunt, ut periocham integram cum eis quæ ſequuntur conficiant. D. Salmaſ. denique ſic concinnat, ut dialogiſmus prior continuari videatur. Ἐγενόμην ποτὲ εὔμοιρος. Ἄνθρωπε, σὺ δὲ εὔμοιρος, ὁπουδήποτε καταληφθεὶς, ἀγαθὴν μοῖραν σεαυτῷ ἀπονείμας. *Felix aliquando fui. Mi homo, tu verò felix, ubicunque deprehenſus, ſi bonam ipſe tibi ſortem feceris.* quod quomodo fiat, mox ſubjicit. Hoc eſt quod Plaut. *Trinum.* 2. 2.

Nam ſapiens quidem pol ipſe fingit fortunam ſibi.

Cicer. in *paradox.* 5. *Nec eſt ulla res, quæ plus apud ſapientem polleat quàm ipſius voluntas atque judicium, cui quidem etiam, quæ vim habere maximam dicitur, Fortuna ipſa cedit, ſicut ſapiens poeta dixit;*

Suis ea cuique fingitur moribus.

At

Digitized by Google

At quis is poeta ſapiens? Forſan docebit id nos Saluſtius. Is etenim *orat. ad Cæſar.* 1. *Rex*, inquit, *docuit id verum eſſe; quod in carminibus Appius ait,*

Fabrum eſſe ſuæ quemque fortunæ.

Sed & Corn. Nepos in *vita Attici*;

Sui cuique mores fortunam fingunt.

Et de Catone Livius *lib.* 39. *In hoc viro tanta vis animi ingeniique fuit, ut quocunque loco natus eſſet, fortunam ſibi ipſe facturus fuiſſe videretur.*

Τὸ δὲ εὔμοιρος, ἀγαθὴν μοῖραν σεαυτῷ ἀπονέμας | Iſtis aut corrigit Marcus ſententiam hominis, qui ideo felicitatem tribuebat ſibi, quòd in dignitate aliqua petenda res ex voto nonnunquam ſucceſſerant. aut exponit etiam clariúſque explicat, nè quis perperam accipiat; quid τῷ εὔμοιρος vocabulo intelligi velit. Εὔμοιρος, inquit, ſive *felix* (unde & *l.* 2. § 6. εὐμοιρία *felicitas*) is verè dicitur, qui μοῖραν ἀγαθὴν, id eſt, *ſortem bonam ſibi nactus eſt.* Sors autem bona, non in mediis iſtis, ſed in bonæ mentis diſpoſitione, boniſque conatibus atque actibus indè profluentibus, conſiſtit. Vide *l.* 7. § 17. In his etiam ἀγαθοὶ τρόποι pro ἀγαθαὶ ὁρμαὶ reſcribendum monet D. Salmaſ.

Ad Librum VI.

§ 1. Τὴν ὅλων οὐσία εὐπειθὴς καὶ εὐτρεπὴς | *Univerſi materia eſt obſequi ac fingenti parere prompta.* Verùm hoc in dubium vocat Seneca *quæſt. natur. l.* 1. *præfat.* ubi inter alia quærendum proponit; *Deus materiam ipſe ſibi formet, an data utatur:—Deus quicquid vult efficiat, an in multis rebus illum tractanda deſtituant; & à magno artifice pravè formentur multa, non quia ceſſat ars, ſed quia id, in quo exercetur, ſæpe inobſequens arti eſt.* Idemq; fidentiùs in adverſam partem, *de provident. c.* 5. *Quare Deus tam iniquus in diſtributione fati fuit, ut bonis viris paupertatem, vulnera, & acerba funera adſcriberet? non poteſt artifex mutare materiam. hæc paſſa eſt. quædam ſeparari à quibuſdam non poſſunt, cohærent, individua ſunt.* Scilicet Deum neſciebant illi materiæ autorem, quam illi Deo ſuo coævam ſomniabant. nec mirum ſi inobſequentem experiretur, in quam lege creandi jus nullum obtineret. Videatur *adverſùs Hermogenem*, qui paria illis ſentiebat, Tertullianus.

Ὁ δὲ ταύτην διοικῶν λόγος | Vide *ſupr. l.* 4. § 40. & *l.* 5. § 21, 30. & *infr.* § 4.

Οὐδεμίαν ἐν ἑαυτῷ αἰτίαν ἔχει τοῦ κακοποιεῖν | Ὁ γὰρ θεὸς ἀπείραστός ἐστι κακῶν. Jacob. *c.* 1. *v.*13. Vide *ad lib.* 2. § 11. Quomodo ergò, inquies, ipſe de ſe? Eſaiæ *c.* 45. *v.* 7. *Ego Dominus creans malum.* & Amos *cap.* 3. *v.* 6. *An erit malum in civitate, quod Dominus non effecerit?* Reſpondet Baſilius Cæſar. *orat.* 8. κτίζει κακά. τουτέστι, μετακοσμεῖ αὐτὰ καὶ εἰς βελτίωσιν ἄγει· ὥστε ἀποθέμενα τὸ εἶναι κακά, τὴν τοῦ καλοῦ φύσιν μεταδέξασθαι. ὥσπερ τὸ κτίζειν, *Pſal.* 51. *v.* 10. & *ad Eph. c.* 2. *v.* 10. οὐκ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος παράγειν, ἀλλὰ τοὺς ὄντας μεταποιεῖν. Verùm reſpondet ſecundò, diſtinguendo de malis. Κακὸν, τὸ μὲν ὡς πρὸς τὴν ἡμετέραν αἴσθησιν· τὸ δὲ ὡς πρὸς τὴν ἑαυτοῦ φύσιν. τὸ μὲν ἐν ὡς φύσει κακὸν, ἐξ ἡμῶν ἤρτηται· κακὸν δὲ τὸ ἡμῖν ἐπίπονον καὶ ὀδυνηρὸν πρὸς τὴν αἴσθησιν ὑπὸ τοῦ φρονίμου καὶ ἀγαθοῦ δεσπότου, πρὸς τὸ συμφέρον ἡμῖν ἐπάγεται. Et rurſus: Τὸ μὲν κυρίως κακὸν ἡ ἁμαρτία, ὅπερ μάλιστά ἐστι τῆς τοῦ κακοῦ προσηγορίας ἄξιον, ἐκ τῆς ἡμετέρας προαιρέσεως ἤρτηται· τῶν δὲ λοιπῶν, τὰ μὲν ὡς ἀγωνίσματα, εἰς ἐπίδειξιν ἀνδρείας περιβάλλεται· τὰ δὲ, ὡς θεραπεύματα τῶν ἡμαρτημένων ἐπάγεται· τὰ δὲ, ὡς παραδείγματα, διὰ τὸ σωφρονεστέρους ποιῆσαι τοὺς πρὸς ἁμαρτίαν ἐπιλαθήτους. Gregor. Rom. *in Job. l.* 3. *c.* 6. *Neque enim mala, quæ nullâ ſuâ naturâ ſubſiſtunt, à Domino creantur: ſed creare ſe mala Dominus indicat, cùm res bene conditas nobis malè agentibus in flagellum format; ut ea ipſa & per dolorem, quo feriunt, delinquentibus mala ſint; & per naturam, quâ exiſtunt, bona. Unde & venenum, mors quidem eſt homini, ſed tamen vita ſerpenti.* Tertull. *adv. Marcion. l.* 2. *Quia mala dicuntur, & delicta, & ſupplicia, conditorem malorum intelligi volunt, ut malitiæ autor renuncietur. Nos adhibitâ diſtinctione utriuſque formæ; ſeparatis malis delicti & malis ſupplicii, malis culpæ & malis pœnæ; ſuum cuique parti definimus autorem, malorum peccati & culpæ diabolum, malorum pœnæ & ſupplicii Deum creatorem, ut illa pars malitiæ deputetur, iſta juſtitiæ mala condenti judicia adverſùs mala delicta. de his ergò creator confitetur malis, quæ congruunt judici: quæ quidem illis mala ſunt quibus rependuntur: cæterùm ſuo nomine bona, quà juſta, & bonorum defenſoria, & delictorum inimica.* Ità Irenæus *adv. Valent. l.* 4. *c.* 77. *Mala eis in quos incidunt; bona quia ex Dei judicio procedunt.* Et Auguſt. *epiſt.* 120. *c.* 19. *Mala non peccata, ſed ſupplicia. Malum autem malo non malè redditur: nam & ei cui redditur malum eſt, quia ſupplicium eſt; & ei à quo redditur bonum eſt, quia rectè factum ejus eſt.* Idem *ad Pelag. ep. l.* 2. *c.* 7.

Πάντω

Πάντα καθ' ἐκείνην γίνεται | Vide *lib.* 2. § 2, 17. Vide & de paſſerculo, de pilo, Domini noſtri pronunciata, Matth. *c.* 10. *v.* 29, 30.

§ 2. Κακῶς ἀκούων, ἢ εὐφημούμενος | Vide *l.* 4. § 25. & *l.* 5. § 3. & *infr.* § 7. & *l.* 7. § 36. & *l.* 8. § 2. & *l.* 10. § 11. Epictet. *enchir. c.* 49. Ὅσα προτίθεται, τούτοις, ὡς νόμοις, καὶ ὡς ἀσεβήσων παραβησόμενος, ἔμμενε. ὅ, τι δ' ἂν ἐρῇ τις περὶ σοῦ, μὴ ἐπιστρέφου· τοῦτο γὰρ οὐκ ἔτ' ἔστι σόν.

Μία τῶν βιωτικῶν πράξεων | Vide *lib.* 3. § 7. Sen. *ep.* 77. *Quid? tu neſcis unum eſſe ex vitæ officiis, & mori?*

Τὸ παρὸν εὖ θέσθαι | Hoc eſt quod noſter paſſim inculcat; *l.* 3. § 10, 12. & *l.* 4. § 26. & *infr.* § 32. & *lib.* 7. § 6, 29. & *l.* 8. § 2. Pittacus, τί ἄριστον; interroganti, reſpondit, τὸ παρὸν εὖ ποιεῖν. Laert. *l.* 1. quod poſtea in proverbium abiit. Suidas. τὸ παρὸν εὖ ποιεῖν. παροιμία. qui & ſubjungit Platonis locum è *Gorgia.* Καί, ὡς ἔοικεν, ἀνάγκη μοι, κατὰ τὸν παλαιὸν λόγον, τὸ παρὸν εὖ ποιεῖν, καὶ τοῦτο δέχεσθαι τὸ διδόμενον παρὰ σοῦ. Et Cratini ex *Pylæa.*

Ἀνδρὸς σοφοῦ χρή, τό γε παρὸν πρᾶγμ', ὡς καλόν,
Εἰς δύναμιν εὖ θέσθαι.——
Sapientis hoc opus eſt probè diſponere,
Quod impræſentiarum adeſt.——

Apud Procopium *Gottic. l.* 1. Vitiges;

Ἐμὲ γάρ τις παλαιὸς εἰσέρχεται λόγος,
Τὸ παρὸν εὖ θέσθαι, κάλλιον.

Baſil. Cæſar. *in Eſai.* & ex eodem Simeon cancellar. *orat.* 21. Μὴ πολυπραγμόνει τὸ μέλλον, ἀλλὰ τὰ παρόντα πρὸς τὸ χρήσιμον διατίθεσο. Αἰσχρὸν γὰρ τὸν παρόντα καιρὸν προϊέμενον, ὕστερόν ποτ' ἀνακαλεῖσθαι τὸ παρελθόν, ὅτε οὐδὲν ἔσται πλέον ἀνιωμένοις. Baſ. idem, *orat.* 24. Et Sim. *or.* 1. Apud Athenæum *l.* 10. incertus autor;

Ἐκ τῶν παρόντων τὸν βίον διάπλεκε.
Vitam explica ex præſentibus rebus tuam.

Heſych. Τὸ παρὸν εὖ τίθεσο. παροιμία, ἧς καὶ Πλάτων ἐν Γοργίᾳ μνημονεύει. In adagii autem illius expoſitione lapſum Eraſmum reſtituit Stephanus. Spectant eodem Pindari illa; *Iſth. Od.* 8.

Τὸ δὲ πρὸ ποδὸς ἄρειον αἰεί,
Χρῆμα πᾶν. δόλιος γὰρ αἰών,
Ἐπ' ἀνδράσι κρέμαται,
Ἑλίσσων βιότου πόρον.

Et *Pyth.* 10.

Τῶν δ' ἕκαστος ὀρούει,
Τυχὼν κεν ἁρπαλέαν σχέθοι φροντίδα τὰν πὰρ
ποδός.
Τὰ δ' εἰς ἐνιαυτὸν ἀτέκμαρτον προνοῆσαι.

Ariſtippi etiam monitum apud Ælian. *l.* 14. *c.* 6. ἐφ' ἡμέραν τὴν γνώμην ἔχειν, καὶ αὖ πάλιν τῆς ἡμέρας ἐπ' ἐκείνῳ τῷ μέρει, καθ' ὃ ἕκαστος ἢ πράττει τι, ἢ ἐννοεῖ· μόνον γὰρ ἡμέτερον τὸ παρόν, μήτε δὲ τὸ φθάνον, μήτε τὸ προσδοκώμενον. Senec. *epiſt.* 101. *Ille ex futuro ſuſpenditur, cui irritum eſt præſens.* Denique quod Lucianus in Νεκυομαντείᾳ, ex Tireſia Menippo datum fingit conſilium. Τοῦτο μόνον ἐξ ἅπαντος θηράσῃ, ὅπως τὸ παρὸν εὖ θέμενος, παραδράμῃς τὰ πολλά, καὶ περὶ μηδὲν ἐσπουδακώς.

§ 3. Ἔσω βλέπε | Aliud hic, ἔσω βλέπε· aliud ἔνδον βλέπε *l.* 7. § 59. ibi vult hominem in mentem ſuam introſpicere; iſtic in rerum externarum naturam ipſam internam, miſſâ ſpecie externâ. Vide *l.* 3. § 11. & *l.* 5. § 36. & *l.* 7. § 29, 30.

Ἡ ἀξία | Vide *l.* 3. § 11.

§ 4. Πάντα τὰ ὑποκείμενα | *Omnia quæ ſubjecta ſunt.* Xyl. *Subſtantiæ omnes.* Caſ. Malim, *præſentia hæc omnia.* τὰ ὑποκείμενα, *præſentia.* quod *lib.* 9. § 23. Πάντα ὅσα ὁρᾷς. Vide *ad l.* 8. § 24.

Τάχιστα μεταβαλεῖ | Vide *l.* 5. § 13, 23, 33.

Ἤτοι ἐκθυμιαθήσεται | Vide *l.* 8. § 25. & *l.* 10. § 7. Lugd. ἐκθυμιαθήσεται. tanquam ab ἐκθυμιάζομαι. quod neſcio an legatur. ἐκθυμιᾶσθαι, *in fumos, exhalationes, vapores abire.* quomodo ea ſolent, quæ adolentur. eſt ergò ἐκθυμιαθήσεται Marco hic, quod בלו בעשן Pſaltes dixit, *Pſ.* 37. *v.* 20. ubi Scripturam receptam cur ſolicitaret Piſcator nihil erat.

Εἴπερ ἥνωται ἡ οὐσία | *Siquidem compacta ſit eorum ſubſtantia.* Xyl. ut de ſubjectis ſingulis intelligatur. at Caſ. *ſi in unam eandémque ſubſtantiam redigenda ſint omnia:* Vel, *ſi rerum omnium ſubſtantia ſit inter ſe unita, & in unum compacta.* firmat ſimul & explicat Marcus ipſe, § 9. ἡ ἕνωσις καὶ τάξις.

§ 5. Ὁ διοικῶν λόγος | *ſupr.* § 1. incertum eſt autem, iſtáne ad priora illa pertineant, an aliò ſpectent, & ſeorſim ponenda fuerint. Illud Caſaubono, hoc Xylandro placuit. quod & ipſe ſecutus ſum. De ſenſu convenit. Menti univerſi rectrici, quid de ſingulis faciat, & quo fine quidque faciat, & quale id ſit, in quo ſe vímque ſuam exerceat, ſatìs perſpectum ac proſpectum eſſe; etiamſi iſta nos quàm crebertimè lateant.

§ 6. Ἄριστος τρόπος τοῦ ἀμύνεσθαι | Aurea gnome. Diogenes interroganti, Πῶς ἀμυνοῦμαι τὸν ἐχθρόν; reſpondit, Αὐτὸς καλὸς κἀγαθὸς γενόμενος. Refert Plutarch. *de util. ex inimic.* qui & *de legib. poet. c.* 5. Πρὸς δὲ τὸν γελάσαντα. Ποτὲ τὸν πονηρὸν οὐκ ἄχρηστον ὅπλον ἡ πονηρία, ὥσπερ τινὰ συνεξομοιοῦσθαι καλλίονα τοῖς πονηροῖς, τὸ τοῦ Διογένους παρεγγυᾶν ἐστιν. ἐρωτηθεὶς γὰρ ὅπως ἄν τις ἀμύναιτο τὸν ἐχθρόν· Αὐτός, ἔφη, καλὸς κἀγαθὸς γενόμενος. Atque hoc eſt quod ille apud Comicum neſcio quem (autore eodem *de exil.* referente) qui cùm de infelicitate ſua querentem amicum τὴν τύχην ἀμύνασθαι juſſiſſet, interrogatus quà ratione id effectum

effectum daret, Φιλοσοφῶν, reſpondit. Quin & Epictetus apud Maximum *collectan. c.* 28. interrogatus, πῶς ἂν τις τὸν ἐχθρὸν λυπήσῃ· reſpondit, ἑαυτὸν παρασκευάζων βέλτιστα πράττειν. Idémque Plut. *de util. ex inimic.* Σὺ τοι διάφερε τοῦ κακῶς, ἕξεσι γὰρ, ἂν θέλῃς ἀνιᾶν τὸν μισοῦντα. Iſidor. Peluſ. *l.* 2. *ep.* 296. οὐδὲν οὕτω κολάζει τοὺς ὑβριστὰς, ὡς τῶν ὑβριζομένων ἀνεξικακία· τὸ γὰρ ἀγανακτεῖν καὶ δυσχεραίνειν, τοῦ ἀληθεῖς εἶναι τὰς ὕβρεις. τὸ δὲ καταγελᾷν αὐτῶν, τοῦ μηδὲν συνειδέναι πονηρὸν, ἀπόδειξις ἐστὶν ἐναργεστάτη. Et *l.* 3. *ep.* 181. Δύο ταῦτα ὑβριζόμενος νόει· τὸ, τε μηδὲν οὕτω λυπεῖν τοὺς ὑβριστὰς, ὡς τὴν τῶν ὑβριζομένων ἀνεξικακίαν· τὸ, τε οὕτως ἀμύνασθαι αὐτοὺς μὴ δύνασθαι, ὡς ἀρετὴν ἀσκοῦντας. Et mox, allato Diogenis dicto, ſuperiùs memorato: ὁ τοίνυν ἀρετὴν καὶ ἀνεξικακίαν ἀσκῶν, καιρίας τοῖς ἐχθροῖς δίδωσι πληγάς. ὁ δὲ καὶ συγγνώμην τοῖς ὑπὸ φθόνου βαλλομένοις νέμων, καὶ εὐχόμενος αὐτοὺς ἀνανεύειν ἐκ τῆς τοιαύτης μανίας, καὶ μὴ μόνον ἀμύνασθαι μὴ ἐθέλων, ἀλλὰ καὶ συμπάσχων τοῖς ὑπὸ τῆς κακίας χειρωθεῖσιν, οὗτος τῷ ὄντι ἐστὶν ὁ εἰλικρινῶς φιλοσοφῆσαι ἐπιστάμενος. Vide Regem ſapientiſſimum, *Parœm. c.* 25. *v.* 22. & Apoſtolum *ad Rom. c* 12. *v.* 20.

Τὸ μὴ ἐξομοιοῦσθαι | Jaſoni Medæa apud Euripidem;

Ἀλλ' ἐσμὲν, οἷόν ἐσμεν, οὐκ ἐρῶ κακὸν,
Γυναῖκες. οὔκουν χρῆν σ' ὁμοιοῦσθαι κακοῖς,
Οὐδ' ἀντιτείνειν νήπι' ἀντὶ νηπίων.

Sumus quidem mulieres, quod ſumus; malum
Haud dixerim. Similem te tamen fieri malis
Non decuit, aut fatuis fatua rependere.

Verùm verſiculum primum Grotius in excerptis aliter diſtinxiſſe videtur, dum vertit;

Sumus mulieres, quale non dicam malum:
Sumus. Sed haud te decuit æquatum malis,
Dementiâ certare cum dementibus.

Marcus noſter *lib.* 7. § 15. Ὅ, τι ἄν τις ποιῇ ἢ λέγῃ, ἐμὲ δεῖ ἀγαθὸν εἶναι.

—ridiculum eſt enim
Odio nocentis perdere innocentiam.

Dio apud Plut. Εἰ δ' Ἡρακλείδης ἄπιστος καὶ κακὸς διὰ φθόνον, οὔ τι καὶ Δίωνα δεῖ θυμῷ διαφθεῖραι τὴν ἀρετήν. τὸ γὰρ ἀντιτιμωρεῖσθαι, τοῦ προαδικεῖν, νόμῳ δικαιότερον ὡρίσθαι, φύσει γινόμενον ἀπὸ μιᾶς ἀσθενείας. Epictet. *l.* 2. *c.* 10. Ἐπειδὴ ἐκεῖνος ἑαυτὸν ἔβλαψε, πρὸς ἐμέ τι ἄδικον ποιήσας, ἐγὼ ἐμαυτὸν μὴ βλάψω, πρὸς ἐκεῖνον ἄδικόν τι ποιήσας; Auguſt. *in Pſal.* 54 *Quid tibi prodeſt, quia exigis quas pertuliſti injurias? ultio te reficit? ergò de malo alieno gaudebis? paſſus es malum. ignoſce, nè duo ſitis mali.* Et *in Joan. ep.* 1. *tract.* 8. *Odit te inimicus. ſi odiſti illum & tu, contrà reddis malum pro malo. quid facis reddens malum pro malo? unum ægrotum flebam, qui te oderat. jam duo plango, ſi & tu odiſti.* Idem *epiſt.* 5. *Paratus igitur eſſe debet homo juſtus & pius, patienter eorum malitiam ſuſtinere, quos fieri bonos quærit, ut numerus potiùs creſcat bonorum, non ut pari malitiâ ſe quoque numero addat malorum.* Apoſtolus *ad Rom. c.* 12. *v.* 21. Μὴ νικῶ ὑπὸ τοῦ κακοῦ, ἀλλὰ νίκα ἐν τῷ ἀγαθῷ τὸ κακόν. Guigo *meditat. c.* 15. *Quàm pulcra ars vincere in bono malum! contraria enim contrariis ſuperantur. poſitus es quaſi ſignum ad retundenda jacula inimici;* id eſt, *ad deſtruendum malum oppoſitione boni.* Senec. *de benef. lib.* 7. *cap.* 31. *Vincit malos pertinax bonitas.* Et *lib.* 7. *c.* 31. *Aſſiduitas meriti pertinacis evincet.* Et *de ira lib.* 2. *c.* 34. *Iraſcetur aliquis? tu contra beneficiis provoca. cadit ſtatim ſimultas ab altera parte deſerta. niſi par non pugnat. Si utrinque certabitur, ille eſt melior, qui prior pedem retulit: victus eſt, qui vicit.* Salluſt. *Jugurth. Bono vinci ſatius eſt, quàm malo more injuriam vincere.* Val. Max. *lib.* 4. *c.* 2. *Specioſius aliquantò injuriæ beneficiis vincuntur, quàm mutui odii pertinaciâ penſantur.* Vide *infr.* § 26. & *lib.* 7. § 68.

§ 7. Ἐνὶ τέχνῃ καὶ προσαναπαύου | Vide *lib.* 5. § 34.

Μεταβαίνειν | Vide *l.* 5. § 6.

Σὺν μνήμῃ θεοῦ | Vide *lib.* 3. § 13. & *infr.* § 23. Dignum quod referatur hìc, Epicteti illud *diſſert. lib.* 1. *c.* 16. Εἰ γὰρ νοῦν εἴχομεν, ἄλλο τι ἔδει ἡμᾶς ποιεῖν καὶ κοινῇ καὶ ἰδίᾳ, ἢ ὑμνεῖν τὸ θεῖον καὶ εὐφημεῖν, καὶ ἐπεξέρχεσθαι τὰς χάριτας; οὐκ ἔδει καὶ σκάπτοντας καὶ ἀροῦντας καὶ ἐσθίοντας, ᾄδειν τὸν ὕμνον τὸν εἰς τὸν θεόν; μέγας ὁ θεὸς, ὅτι ἡμῖν παρέσχεν ὄργανα ταῦτα δι' ὧν τὴν γῆν ἐργασόμεθα. μέγας ὁ θεὸς· ὅτι χεῖρας δέδωκεν, ὅτι καταπόσιν, ὅτι κοιλίαν, ὅτι αὔξεσθαι λεληθότως, ὅτι καθεύδοντας ἀναπνεῖν. ταῦτα ἐφ' ἑκάστῳ ἐφυμνεῖν ἔδει, καὶ τὸν μέγιστον καὶ θειότατον ὕμνον ἐφυμνεῖν, ὅτι τὴν δύναμιν ἔδωκε τὴν παρακολουθητικὴν, καὶ ὁδῷ χρηστικήν. Quid ille non feciſſet, ſi adjicere potuiſſet, μέγας ὁ θεὸς, ὅτι τὸν χριστὸν ἡμῖν δέδωκεν; ſed ulteriùs porro audire nè pigeat. Τί οὖν; ἐπεὶ οἱ πολλοὶ ἀποτετύφλωσθε, οὐκ ἔδει τινὰ εἶναι τὸν ταύτην ἐκπληροῦντα τὴν χώραν, καὶ ὑπὲρ πάντων ᾄδοντα τὸν ὕμνον τὸν εἰς τὸν θεόν; τί γὰρ ἄλλο δύναμαι γέρων χωλὸς, εἰ μὴ ὑμνεῖν τὸν θεόν; εἰ γοῦν ἀηδὼν ἤμην, ἐποίουν τὰ τῆς ἀηδόνος· εἰ κύκνος, τὰ τοῦ κύκνου· νῦν δὲ λογικός εἰμι· ὑμνεῖν με δεῖ τὸν θεόν. ποιῶ αὐτό. οὐδ' ἐγκαταλείψω ταύτην τὴν τάξιν, ἐφ' ὅσον ἂν διδῶται. καὶ ὑμᾶς ἐπὶ τὴν αὐτὴν ταύτην ᾠδὴν παρακαλῶ. Contende cum iſtis quæ Pſaltes regius habet, *Pſal.* 34, & 103, & 104, & 145. Epictetus idem, referente Maximo *collectan. c.* 52. Συνεχέστερον νόει τὸν Θεὸν, ἢ ἀναπνεῖ. quod ſub Gregorii Naz. nomine Antonius *Meliſſ. l.* 1. *c.* 54. ſic extulit; Μνημονευτέον Θεοῦ μᾶλλον ἢ ἀναπνευστέον. Rurſúſque idem apud Maxim. Ἀναγινωσκέσθω ὁ περὶ Θεοῦ λόγος καθ' ἡμέραν, μᾶλλον

ἢ

Digitized by Google

Πάντα κατ' ἐκεῖνον γίνεται | Vide *lib.* 2. § 2, 17. Vide & de paſſerculo, de pilo, Domini noſtri pronunciata, Matth. *c.* 10. *v.* 29, 30.

§ 2. Κακῶς ἀκούων, ἢ εὐφημούμενος | Vide *l.* 4. § 25. & *l.* 5. § 3. & *infr.* § 7. & *l.* 7. § 36. & *l.* 8. § 2. & *l.* 10. § 11. Epictet. *enchir.* *c.* 49. Ὅσα προτίθεται, τούτοις, ὡς νόμοις, καὶ ὡς ἀσεβήσων παραβησόμενος, ἔμμενε. ὅ, τι δ' ἂν ἐρῇ τις περὶ σοῦ, μὴ ἐπιστρέφου· τοῦτο γὰρ οὐκ ἔτ' ἔστι σόν.

Μία τῶν βιωτικῶν πράξεων | Vide *lib.* 3. § 7. Sen. *ep.* 77. *Quid? tu neſcis unum eſſe ex vitæ officiis, & mori?*

Τὸ παρὸν εὖ θέσθαι | Hoc eſt quod noſter paſſim inculcat; *l.* 3. § 10, 12. & *l.* 4. § 26. & *infr.* § 32. & *lib.* 7. § 6, 29. & *l.* 8. § 2. Pittacus, τί ἄριστον; interroganti, reſpondit, τὸ παρὸν εὖ ποιεῖν. Laert. *l.* 1. quod poſtea in proverbium abiit. Suidas. τὸ παρὸν εὖ ποιεῖν. παροιμία. qui & ſubjungit Platonis locum è *Gorgia.* Καί, ὡς ἔοικεν, ἀνάγκη μοι, κατὰ τὸν παλαιὸν λόγον, τὸ παρὸν εὖ ποιεῖν, καὶ τοῦτο δέχεσθαι τὸ διδόμενον παρά σου. Et Cratini ex *Pylæa.*

Ἄνδρας σοφοὺς χρή. τό γε παρὸν πρᾶγμ', ὡς καλόν,
Εἰς δύναμιν εὖ τίθεσθαι.——
Sapientis hoc opus eſt probè diſponere,
Quod impræſentiarum adeſt.——

Apud Procopium *Gottic.* *l.* 1. Vltiges;

Ἐμοὶ γάρ τις παλαιὸς εἰσέρχεται λόγος,
Τὸ παρὸν εὖ τίθεσθαι, κάλλιον.

Baſil. Cæſar. *in Eſai.* & ex eodem Simeon cancellar. *orat.* 21. Μὴ πολυπραγμόνει τὸ μέλλον, ἀλλὰ τὰ παρόντα πρὸς τὸ χρήσιμον διατίθεσο. Αἰσχρὸν γὰρ τὸν παρόντα καιρὸν προϊέμενος, ὕστερόν ποτ' ἀνακαλεῖσθαι τὸ παρελθόν, ὅτε οὐδὲν ἔσται πλέον ἀνιωμένοις. Baſ. idem, *orat.* 24. Et Sim. *or.* 1. Apud Athenæum *l.* 10. incertus autor;

Ἐκ τῶν παρόντων τὸν βίον διάπλεκε.
Vitam explica ex præſentibus rebus tuam.

Heſych. Τὸ παρὸν εὖ τίθεσο. παροιμία, ἧς καὶ Πλάτων ἐν Γοργίᾳ μνημονεύει. In adagii autem illius expoſitione lapſum Eraſmum reſtituit Stephanus. Spectant eodem Pindari illa; *Iſth.* *Od.* 8.

Τὸ δὲ πρὸ ποδὸς ἄρειον αἰεί,
Χρῆμα πᾶν. δόλιος γὰρ αἰών,
Ἐπ' ἀνδράσι κρέμαται,
Ἑλίσσων βιότου πόρον.

Et *Pyth.* 10.

Τῶν δ' ἕκαστος ὀρούει,
Τυχὼν κεν ἁρπαλέαν σχέθοι φροντίδα τὰν πὰρ ποδός.
Τὰ δ' εἰς ἐνιαυτὸν ἀτέκμαρτον προνοῆσαι.

Ariſtippi etiam monitum apud Ælian. *l.* 14. *c.* 6. ἐφ' ἡμέραν τὴν γνώμην ἔχειν, καὶ αὖ πάλιν τῆς ἡμέρας ἐπ' ἐκείνῳ τῷ μέρει, καθ' ὃ ἕκαστος ἢ πράττει τι, ἢ ἐννοεῖ· μόνον γὰρ ἡμέτερον τὸ παρόν, μή τε δὲ τὸ φθάνον, μήτε τὸ προσδοκώμενον. Senec. *epiſt.* 101. *Ille ex futuro ſuſpenditur, cui irritum eſt præſens.* Denique quod Lucianus in Νεκυομαντείᾳ, ex Tireſia Menippo datum fingit conſilium. Τοῦτο μόνον ἐξ ἅπαντος θηράσῃ, ὅπως τὸ παρὸν εὖ θέμενος, παραδράμῃς τὰ πολλά, καὶ περὶ μηδὲν ἐσπουδακώς.

§ 3. Ἔσω βλέπε | Aliud hîc, ἔσω βλέπε· aliud ἔνδον βλέπε *l.* 7. § 59. ibi vult hominem in mentem ſuam introſpicere; iſtîc in rerum externarum naturam ipſam internam, miſſâ ſpecie externâ. Vide *l.* 3. § 11. & *l.* 5. § 36. & *l.* 7. § 29, 30.

Ἡ ἀξία | Vide *l.* 3. § 11.

§ 4. Πάντα τὰ ὑποκείμενα | *Omnia quæ ſubjecta ſunt.* Xyl. *Subſtantiæ omnes.* Caſ. Malim, *præſentia hæc omnia.* τὰ ὑποκείμενα, *præſentia.* quod *lib.* 9. § 23. Πάντα ὅσα ὁρᾷς. Vide *ad* *l.* 8. § 24.

Τάχιστα μεταβάλλει | Vide *l.* 5. § 13, 23, 33.

Ἤτοι ἐκθυμιαθήσεται | Vide *l.* 8. § 25. & *l.* 10. § 7. Lugd. ἐκθυμιαθήσεται. tanquam ab ἐκθυμιάζομαι. quod neſcio an legatur. ἐκθυμιᾶσθαι, *in fumos, exhalationes, vapores abire.* quomodo ea ſolent, quæ adolentur. eſt ergò ἐκθυμιαθήσεται Marco hîc, quod כלו בעשן Pſaltes dixit, *Pſ.* 37. *v.* 20. ubi Scripturam receptam cur ſolicitaret Piſcator nihil erat.

Εἴπερ ἥνωται ἡ οὐσία | *Siquidem compacta ſit eorum ſubſtantia.* Xyl. ut de ſubjectis ſingulis intelligatur. at Caſ. *ſi in unam eandémque ſubſtantiam redigenda ſint omnia:* Vel, *ſi rerum omnium ſubſtantia ſit inter ſe unita, & in unum compacta.* firmat ſimul & explicat Marcus ipſe, § 9. ἡ ἕνωσις καὶ τάξις.

§ 5. Ὁ διοικῶν λόγος | *ſupr.* § 1. incertum eſt autem, iſtáne ad priora illa pertineant, an aliò ſpectent, & ſeorſim ponenda fuerint. Illud Caſaubono, hoc Xylandro placuit. quod & ipſe ſecutus ſum. De ſenſu convenit. Menti univerſi rectrici, quid de ſingulis faciat, & quo fine quidque faciat, & quale id ſit, in quo ſe vímque ſuam exerceat, ſatìs perſpectum ac proſpectum eſſe; etiamſi iſta nos quàm creberrimè lateant.

§ 6. Ἄριστος τρόπος τοῦ ἀμύνεσθαι | Aurea gnome. Diogenes interroganti, Πῶς ἀμυνοῦμαι τὸν ἐχθρόν; reſpondit, Αὐτὸς καλὸς κἀγαθὸς γενόμενος. Refert Plutarch. *de util. ex inimic.* qui & *de legib. poet.* *c.* 5. Πρὸς δὲ τὸν γεγραμμένα. Ποτὶ τὸν πονηρὸν οὐκ ἄχρηστον ὅπλον ἁ πονηρία, ἔστιν τινὰ συνεξομοιοῦσθαι κελεύοντα τοῖς πονηροῖς, τὸ τοῦ Διογένους παραβαλεῖν δεῖ. ἐρωτηθεὶς γὰρ ὅπως ἄν τις ἀμύναιτο τὸν ἐχθρόν· Αὐτός, ἔφη, καλὸς κἀγαθὸς γενόμενος. Atque hoc eſt quod ille apud Comicum neſcio quem (autore eodem *de exil.* referente) qui cùm de infelicitate ſua querentem amicum τῷ πλούτῳ ἀμύνεσθαι juſſiſſet, interrogatus quâ ratione id effectum

Digitized by Google

effectum daret, Φιλοσόφως, reſpondit. Quin & Epictetus apud Maximum *collectan. c.* 28. interrogatus, πῶς ἄν τις τὸν ἐχθρὸν λυπήσῃ· reſpondit, ἑαυτὸν παρασκευάζων βέλτιστα πράττειν. Idémque Plut. *de util. ex inimic.* Σύ τοι διάφερε τῶν κακῶν, ἔξεστι γὰρ, ἂν θέλῃς ἀνιᾶν τὸν μισοῦντα. Iſidor. Peluſ. *l.* 2. *ep.* 296. οὐδὲν οὕτω κολάζει τοὺς ὑβριστὰς, ὡς τῶν ὑβριζομένων ἀνεξικακία· τὸ γὰρ ἀγανακτεῖν καὶ δυσχεραίνειν, τοῦ ἀληθῶς εἶναι τὰς ὕβρεις. τὸ δὲ καταγελᾶν αὐτῶν, τοῦ μηδὲν συνειδέναι πονηρὸν, ἀπόδειξις ἐστιν ἐναργεστάτη. Et *l.* 3. *ep.* 181. Δύο ταῦτα ὑβριζόμενος νόει· τὸ, τι μηδὲν οὕτω λυπεῖν τοὺς ὑβριστὰς, ὡς τὴν τῶν ὑβριζομένων ἀνεξικακίαν· τὸ, τι οὕτως ἀμύνασθαι αὐτοὺς μὴ δύνασθαι, ὡς ἀρετὴν ἀσκοῦντας. Et mox, allato Diogenis dicto, ſuperiùs memorato: ὁ τοίνυν ἀρετὴν καὶ ἀνεξικακίαν ἀσκῶν, καιρίας τοῖς ἐχθροῖς δίδωσι πληγάς. ὁ δὲ καὶ συγγνώμην τοῖς ὑπὸ φθόνου βαλλομένοις νέμων, καὶ εὐχόμενος αὐτοὺς ἀνανῆψαι ἐκ τῆς τοιαύτης μανίας. καὶ μὴ μόνον ἀμύνασθαι μὴ ἐθέλων, ἀλλὰ καὶ συμπάσχων τοῖς ὑπὸ τῆς κακίας χειρωθεῖσιν, οὗτος τῷ ὄντι ἐστὶν ὁ εἰλικρινῶς φιλοσοφῆσαι ἐπιστάμενος. Vide Regem ſapientiſſimum, *Paræm. c.* 25. *v.* 22. & Apoſtolum *ad Rom. c* 12. *v.* 20.

Τὸ μὴ ἐξομοιοῦσθαι | Jaſoni Medæa apud Euripidem;

Ἀλλ' ἐσμὲν, οἷόν ἐσμεν, οὐκ ἐρῶ κακὸν,
Γυναῖκες. οὔκουν χρῆν σ' ὁμοιοῦσθαι κακοῖς,
Οὐδ' ἀντιτείνειν νήπι' ἀντὶ νηπίων.

Sumus quidem mulieres, quod ſumus; malum
Haud dixerim. Similem te tamen fieri malis
Non decuit, aut fatuis fatua rependere.

Verùm verſiculum primum Grotius in excerptis aliter diſtinxiſſe videtur, dum vertit;

Sumus mulieres, quale non dicam malum:
Sumus. Sed haud te decuit æquatum malis,
Dementiâ certare cum dementibus.

Marcus noſter *lib.* 7. § 15. Ὅ, τι ἄν τις ποιῇ ἢ λέγῃ, ἐμὲ δεῖ ἀγαθὸν εἶναι.

—*ridiculum eſt enim*
Odio nocentis perdere innocentiam.

Dio apud Plut. Εἰ δ' Ἡρακλείδης ἄπιστος καὶ κακὸς διὰ φθόνον, οὔτι καὶ Δίωνα δεῖ θυμῷ διαφθεῖραι τὴν ἀρετήν. τὸ γὰρ ἀντιτιμωρεῖσθαι, τοῦ προαδικεῖν, νόμῳ δικαιότερον ὁρίζεσθαι, φύσει γινόμενον ἀπὸ μιᾶς ἀσθενείας. Epictet. *l.* 2. *c.* 10. Ἐπειδὴ ἐκεῖνος ἑαυτὸν ἔβλαψε, περὶ ἐμέ τι ἄδικον ποιήσας, ἐγὼ ἐμαυτὸν μὴ βλάψω, περὶ ἐκεῖνον ἄδικόν τι ποιήσας; Auguſt. *in Pſal.* 54. *Quid tibi prodeſt, quia exigis quas pertuliſti injurias? ultio te reficit? ergò de malo alieno gaudebis? paſſus es malum. ignoſce, nè duo ſitis mali.* Et *in Joan. ep.* 1. *tract.* 8. *Odit te inimicus. ſi odiſti illum & tu, contrà reddis malum pro malo. quid facis reddens malum pro malo? unum ægrotum flebam, qui te oderat. jam duo plango, ſi & tu odiſti.* Idem *epiſt.* 5. *Paratus igitur eſſe debet homo juſtus & pius, patienter eorum malitiam ſuſtinere, quos fieri bonos quærit, ut numerus potiùs creſcat bonorum, non ut pari malitiâ ſe quoque numero addat malorum.* Apoſtolus *ad Rom. c.* 12. *v.* 21. Μὴ νικῶ ὑπὸ τοῦ κακοῦ, ἀλλὰ νίκα ἐν τῷ ἀγαθῷ τὸ κακόν. Guigo *meditat. c.* 15. *Quàm pulcra ars vincere in bono malum! contraria enim contrariis ſuperantur. poſitus es quaſi ſignum ad retundenda jacula inimici*; id eſt, *ad deſtruendum malum oppoſitione boni.* Senec. *de benef. lib.* 7. *cap.* 31. *Vincit malos pertinax bonitas.* Et *lib.* 7. *c.* 31. *Aſſiduitas meriti pertinacis evincet.* Et *de ira lib.* 2. *c.* 34. *Iraſcetur aliquis? tu contra beneficiis provoca. cadit ſtatim ſimultas ab altera parte deſerta. niſi par non pugnat. Si utrinque certabitur, ille eſt melior, qui prior pedem retulit: victus eſt, qui vicit.* Saluſt. *Jugurth. Bono vinci ſatius eſt, quàm malo more injuriam vincere.* Val. Max. *lib.* 4. *c.* 2. *Specioſius aliquantò injuriæ beneficiis vincuntur, quàm mutui odii pertinaciâ penſantur.* Vide *infr.* § 26. & *lib.* 7. § 68.

§ 7. Ἐν τέχνῃ καὶ προσουσαπτικῶς | Vide *lib.* 5. § 34.

Μεταβαίνειν | Vide *l.* 5. § 6.

Σὺν μνήμῃ θεοῦ | Vide *lib.* 3. § 13. & *infr.* § 23. Dignum quod referatur hîc, Epicteti illud *diſſert. lib.* 1. *c.* 16. Εἰ γὰρ νοῦν εἴχομεν, ἄλλο τι ἔδει ἡμᾶς ποιεῖν καὶ κοινῇ καὶ ἰδίᾳ, ἢ ὑμνεῖν τὸ θεῖον καὶ εὐφημεῖν, καὶ ἐπεξέρχεσθαι τὰς χάριτας; οὐκ ἔδει καὶ σκάπτοντας καὶ ἀροῦντας καὶ ἐσθίοντας, ᾄδειν τὸν ὕμνον τὸν εἰς τὸν θεόν; μέγας ὁ θεὸς, ὅτι ἡμῖν παρέσχεν ὄργανα ταῦτα δι' ὧν τὴν γῆν ἐργασόμεθα. μέγας ὁ θεὸς, ὅτι χεῖρας δέδωκεν, ὅτι καταπίνειν, ὅτι κοιλίαν, ὅτι αὔξεσθαι λεληθότως, ὅτι καθεύδοντας ἀναπνεῖν. ταῦτα ἐφ' ἑκάστῳ ἐφυμνεῖν ἔδει, καὶ τὸν μέγιστον καὶ θειότατον ὕμνον ἐφυμνεῖν, ὅτι τὴν δύναμιν ἔδωκε τὴν παρακολουθητικὴν, καὶ ὁδῷ χρηστικήν. Quid ille non feciſſet, ſi adjicere potuiſſet, μέγας ὁ θεὸς, ὅτι τὸν Χριστὸν ἡμῖν δέδωκεν; ſed ulteriùs porro audire nè pigeat. Τί οὖν; ἐπεὶ οἱ πολλοὶ ἀποτετύφλωσθε, οὐκ ἔδει τινὰ εἶναι τὸν ταύτην ἐκπληροῦντα τὴν χώραν, καὶ ὑπὲρ πάντων ᾄδοντα τὸν ὕμνον τὸν εἰς τὸν θεόν; τί γὰρ ἄλλο δύναμαι γέρων χωλὸς, εἰ μὴ ὑμνεῖν τὸν θεόν; εἰ γοῦν ἀηδὼν ἤμην, ἐποίουν τὰ τῆς ἀηδόνος· εἰ κύκνος, τὰ τοῦ κύκνου· νῦν δὲ λογικός εἰμι· ὑμνεῖν με δεῖ τὸν θεόν. τοῦτο ποιῶ αὐτό. οὐδ' ἐγκαταλείψω ταύτην τὴν τάξιν, ἐφόσον ἂν διδῶται. καὶ ὑμᾶς ἐπὶ τὴν αὐτὴν ταύτην ᾠδὴν παρακαλῶ. Contende cum iſtis quæ Pſaltes regius habet, *Pſal.* 34, & 103, & 104, & 145. Epictetus idem, referente Maximo *collectan. c.* 52. Συνεχέστερον νόει τὸν Θεὸν, ἢ ἀναπνεῖ. quod ſub Gregorii Naz. nomine Antonius *Meliſſ. l.* 1. *c.* 54. ſic extulit; Μνημονευτέον Θεοῦ μᾶλλον ἢ ἀναπνευστέον. Rurſúſque idem apud Maxim. Ἀναπαυέσθω ὁ περὶ Θεοῦ λόγος καθ' ἡμέραν, μᾶλλον

ἢ

ἢ τὰ σπέα. Idem denique apud Anton. Ἐὰν ἀεὶ μνημονεύῃς, ὅτι ὃ ἐργάζῃ κατὰ ψυχὴν ἢ σῶμα Θεὸς παρέστηκεν ἔφορος, ἐν πάσαις σου ταῖς προσευχαῖς καὶ ταῖς πράξεσιν, οὐ μὴ ἁμάρτῃς, ἕξεις δὲ τὸν Θεὸν σύνοικον

§ 8. Τὸ ἡγεμονικὸν ἐστι τὸ ἑαυτὸ ἐγεῖρον καὶ τρέπον | *Supr. l.* 5. § 14. & *l.* 11. § 1.

Ποιεῖν δὲ ἑαυτῷ φαίνεσθαι πᾶν τὸ συμβαῖνον | Vide *l.* 3. § 9. & *l.* 7. § 2, 14.

§ 9. Κατὰ τὴν τῆς ὅλης φύσιν ἕκαστα περαίνεται | *ſupr.* § 1, 4.

§ 10. Ἤτοι κυκεὼν | Idem *l.* 4. § 27.

Ἔνωσις καὶ τάξις, πρόνοια | leg. [καὶ] πρόνοια.

Τί καὶ ἐπιθυμῶ εἰκαίῳ συγκρίματι | Ita *l.* 2. § 11. Τί μοι ζῆν ἐν κόσμῳ κενῷ προνοίας;

Αἶα γίνεσθαι; Αἶα, γαῖα, *terra.* Porrò *in terram verti*, ſive *terram fieri*, pro *mori*; ex conſequenti. ità in ſacra pagina. *Gen.* 3. *v.* 19. *in terram reverteris*, pro morieris. & *Eccleſ. c.* 12. *v.* 7. *Et pulvis in terram, quod priùs fuerat, redierit.* & *Pſ.* 22. *v.* 15. *In pulverem mortis reduces me.* & *Pſal.* 146. *verſ.* 4. *Quo die ſpiritus eorum receſſerit, ad terram ſuam revertimur.* Alluſum monet Xyland. ad illud Menelai. *Iliad.* η. *v.* 99.

Ἀλλ' ὑμεῖς μὲν πάντες ὕδωρ καὶ γαῖα γένοισθε.
Vos in aquam & terram cunctos converti exopto.

Plut. *adv. Epic. vit.* Τὸ γὰρ ἀναισθητεῖν τὸ λυθὲν, (ità ex ipſo ſuperiùs Plutarcho reſtituto) καὶ μηδὲν εἶναι πρὸς ἡμᾶς τὸ ἀναισθητοῦν, οὐκ ἀναιρεῖ τὸ τοῦ θανάτου δέος, ἀλλ' ὥσπερ ἀπόδειξιν αὐτοῦ προστίθησιν· αὐτὸ γὰρ τοῦτό ἐστιν ὃ δέδοικεν ἡ φύσις,

Ἀλλ' ὑμεῖς μὲν πάντες ὕδωρ καὶ γαῖα γένοισθε,
τὴν εἰς τὸ μὴ φρονοῦν μηδὲ αἰσθανόμενον διάλυσιν τῆς ψυχῆς. Idem, ejuſdem ſaltem nomine, *de Homeri vita ac poeſi* diſſerens, ait verbis hiſce poetam σημαίνειν τὴν ἀνάλυσιν εἰς τὰ γεννητικὰ στοιχεῖα τοῦ θνητοῦ. indè Xenophanem traxiſſe dogma ſuum illud, τὰς πρώτας ἀρχὰς εἶναι τὸ ὕδωρ καὶ τὴν γῆν. Et Alexand. Aphrodiſ. *problem. l.* 1. *q.* 79. Τὰ νεκρὰ, inquit, σώματα, ξηρὰ καὶ ψυχρὰ πέφυκεν. itaque Homerum, cùm nollet τὰ μὲν δύο στοιχεῖα προσόντα, ὡς λειπόμενα καὶ ἀπόντα, (ignem ſcil. & aërem) τὰ δὲ δύο (terram ſcil. & aquam) προσόντα εἶναι τοῖς νεκροῖς σώμασι dixiſſe,

Ἀλλ' ὑμεῖς μὲν πάντες ὕδωρ καὶ γαῖα γένοισθε.
id eſt, ξηρότατοι καὶ ψυχρότατοι. ità ſiquidem legendum quod codices vulgati perperam exhibent, mendo manifeſto; ξηρότατοι καὶ ὑγρότατοι. Simplicius Heſych. Ὕδωρ καὶ γαῖα γένοισθε. διαλυθείητε, ἀποθάνοιτε. & Euſtath. νεκρωθείητε, καὶ τοῦ μὲν ζωογόνου πνευματώδους θερμοῦ στερηθείητε· γένοισθε δὲ γῆ καὶ ὕδωρ, ἃ δὴ ἐναπομένει τοῖς νεκροῖς σώμασι. Subjungit tamen alios exponere, ἀντὶ τοῦ ἀντιστοιχειωθείητε (ἀντιστοιχείωσιν, autem loco ſuprà citato habet Aprodiſſ.) τουτέστιν εἰς τὰ βαρύτερα τῶν στοιχείων καὶ ἀκίνητα καὶ ὑμῖν ὅμοια ἀναλυθείητε.

Ἥμενοι αὖθι ἕκαστοι ἀκήριοι. ———
alios autem, duobus elementis hîc nominatis etiam duo reliqua comprehenſa & ſubintelligenda; ſicut in illo Heſiodi *oper.* 1. ubi ad Pandoram conficiendam,

Γαῖαν ὕδει φύρειν, — Vulcano injungitur. nec alio ſenſu dixiſſe Xenophanem,

Πάντες γὰρ γαίης τε καὶ ὕδατος ἐκγενόμεσθα.

In proverbium autem uſu frequenti ac familiari deveniſſe Homericum illud monent Grammatici. quo alluſerit παρῳδικῶς Val. Cato in *diris*, obſervante Scaligero, ubi dixit,

Quamvis ignis eris, quamvis aqua, ſemper amabo.

Cæterùm Marcus hîc elementum unicum duntaxat expreſſit, terram: quomodo & Euripides, in illis ex Chryſippo à Cicerone mutuatis,

Reddenda eſt terræ terra; tum vita omnibus
Metenda ut fruges; ſic jubet neceſſitas.

Eſt Euripidis in *Hypſipyle*, uti ex Stobæo diſcimus, *tom.* 2. *tit.* 108.

——— κἆτα δ' ἄχθονται βροτοὶ
Εἰς γῆν φέροντες γῆν· ἀναγκαίως δ' ἔχει
Βίον θερίζειν, ὥστε κάρπιμον στάχυν.

Vide *lib.* 7. § 40. & *l.* 11. § 6. Scribit interim Tullius ex Antiochi relatione, Carneadem ſolitum Chryſippum reprehendere, quòd Euripideum carmen illud laudaret: negabat enim (quod & Plut. ſuprà) genus hoc orationis quicquam omninò ad levandam ægritudinem pertinere. id enim ipſum dolendum eſſe dicebat, quòd in tam crudelem neceſſitatem incidiſſemus. Illud adjecerim fieri poſſe, ut alius alicujus poetæ hemiſtichium fuerit, quod hîc Marcus uſurpavit,

——— ὅπως ποτὲ ἄλλα γίνεσθαι.

Ἥξει γὰρ ἐπ' ἐμὲ ὁ σκεδασμὸς, ὅ, τι ἂν ποιῶ |

Pindarus apud Plut. in *Marcell.*

Τὸ γὰρ πεπρωμένον
Οὐ πῦρ, οὐ σιδηροῦν σχήσει τεῖχος.
Arcere namque fata, nec
Ignis, nec æneus valet murus.

Archinus apud Clement. *Strom. l.* 6. Πᾶσι μὲν ἀνθρώποις ὀφείλεται ἀποθανεῖν, ἢ πρότερον ἢ εἰς ὕστερον. Demoſthen. *de Coron. ibid.* & apud Lucian. in *Demoſth.* Πᾶσι γὰρ ἀνθρώποις τέλος τοῦ βίου θάνατος, κἂν ἐν οἰκίσκῳ τις αὐτὸν καθείρξας τηρῇ· δεῖ δὲ τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας ἐγχειρεῖν μὲν ἅπασιν ἀεὶ τοῖς καλοῖς, φέρειν δὲ, ὅ, τι ἂν ὁ Θεὸς διδῷ γενναίως. quod ab Homero mutuatum, Clemens & Plut. *de Homero*, volunt, qui dixerit, *Il.* ζ. *v.* 488.

Μοῖραν δ' οὔ τινά φημι πεφυγμένον ἔμμεναι ἀνδρῶν,
Οὐ κακὸν, οὐδὲ μὲν ἐσθλὸν, ἐπὴν τὰ πρῶτα γένηται.
At nemo (ſciens dico) fatum effugit unquam,
Eſto malus, bonus eſto; humano ſanguine cretus.

Idem tanquam ex Achillis mente: *Il.* 1. *v.* 318.

Ἴση μοῖρα μένοντι, καὶ εἰ μάλα τις πολεμίζοι.

Bella-

Bellantemque manet ſors æqua domique manentem.
& *v.* 320.

Κάτθαν' ὁμῶς, ὅτ' ἀεργὸς ἀνὴρ, ὅτε πολλὰ ἐοργώς.
Tam, cui nil geſtum eſt, obit, ac qui multa patravit.

quem verſum in ore frequentem habuiſſe Demonactem auctor eſt Lucianus.

Et *Iliad*, μ. *v.* 322. ſub Idomenei perſona;

Ὦ πέπον, εἰ μὲν γὰρ πόλεμον περὶ τόνδε φυγόντε
Αἰεὶ δὴ μέλλοιμεν ἀγήρω τ' ἀθανάτω τε
Ἔσσεσθ', οὔτε κεν αὐτὸς ἐνὶ πρώτοισι μαχοίμην,
Οὔτε κε σὲ στέλλοιμι μάχην ἐς κυδιάνειραν·
Νῦν δ' (ἔμπης γὰρ κῆρες ἐφεστᾶσιν θανάτοιο
Μυρίαι, ἃς οὐκ ἔστι φυγεῖν βροτὸν, οὐδ' ὑπαλύξαι)
Ἴομεν, ἠὲ τῷ κῦδος ὀρέξομεν, ἠέ τις ἡμῖν.
O pepo, ſi letique exors, duræque ſenectæ
Vita foret, bellum ſubterfugientibus iſtis,
Non equidem aut acies primas ipſe inter obirem,
Nec celebranda tibi mandarem munera Martis.
Nunc cum circumſtent nos mille pericula mortis
Extra etiam pugnas, & inevitabile fatum,
Ibimus, aucturi famam nobiſve, aliiſve.

Unde Plutarchus etiam ſumpſiſſe vult Æſchylum iſta;

Ἀλλ' ὅτε πολλὰ τραύματ' ἐν στέρνοις λαβὼν,
Θνήσκει τις, εἰ μὴ τέρμα συντρέχοι βίῳ·
Οὔτ' ἐν στέγῃ τις ἥμενος παρ' ἑστίᾳ
Φεύγει τι μᾶλλον τὸν πεπρωμένον μόρον.
Non tela ſiquis pectus intra acceperit,
Morietur, ævi fata niſi dent terminum:
Nec ad focum quis confidens in ædibus,
Fatum hoc magis ſibi deſtinatum effugerit.

In quam eandem ſententiam & Euripid. Ægeo, apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 119.

——— κατθανεῖν δ' ὀφείλεται
Καὶ τῷ κατ' οἴκους ἐκτὸς ἡμένῳ πόνων.
——— *morti eſt debitus,*
Etiam laborum immunis qui ſedet domi.

Et Simonides *ibid.*

Ὁ δ' αὖ θάνατος ἔκιχε καὶ τὸν φυγόμαχον.

quod Flaccus *l.* 3. *Od.* 2.

Mors & fugacem perſequitur virum.
Nec parcit imbellis juventæ
Poplitibus, timidóque tergo.

Tyrtæus, ut H. Stephanus, an Callimachus, ut Camerar. an Callinus, ut Stob. *tom.* 2. *tit.* 51.

Οὐ γὰρ κως θάνατόν γε φυγεῖν εἱμαρμένον ἐστὶν
Ἄνδρ', οὐδ' εἰ προγόνων ᾖ γένος ἀθανάτων.
Πολλάκι δηϊοτῆτα φυγὼν καὶ δοῦπον ἀκόντων
Ἔρχεται, ἐν δ' οἴκῳ μοῖρα κίχεν θανάτου.
A fato nulli mortis ſit gratia; non ſi
Autores generis ſit numerare Deos.
Sæpe fugâ elapſum circumſtridentia tela,
In lare privato, mors inopina rapit.

Solon apud Demoſth. *de legat. malè obit.*

Οὕτω δημόσιον κακὸν ἔρχεται οἴκαδ' ἑκάστῳ·
Αὔλειοι δ' ἔτ' ἔχειν οὐκ ἐθέλουσι θύραι.
Ὑψηλὸν δ' ὑπὲρ ἕρκος ὑπερθόρεν, ηὗρε δὲ πάντως,
Εἰ καί τις ἢ φεύγων ἐν μυχῷ ᾖ θαλάμου.
Cujuſque irrumpit peſtis popularis in ædes:
Valvæ ferratæ nec prohibere valent.
Septum etiam ſublime ſuperſilit, atque latentem
Prendit, ſive habeat angulus aut thalamus.

Martial. *l.* 4. *epigram.* 60.

Nullo fata loco poſſis excludere, cùm mors
Venerit; in medio eſt Tibure Sardinia.

& Propert. *l.* 3. *eleg.* 17.

Ille licèt ferro cautus ſe condat & ære;
Mors tamen incluſum protrahit inde caput.

Vide *ad l.* 7. § 46. Auguſt. *de diverſ. ſerm.* 28. *Mors differri poteſt; auferri non poteſt.* Et *de Verb. Apoſt.* 18. *Mortem differunt iſta, non auferunt. Sed etſi tardiùs quis moritur, ideo non moritur?* Idem *de temp.* 74. *Quid autem ad rem pertinet, quamdiu vites, quod evitare non poſſis?* Senec. *epiſt.* 93. *Quid intereſt quàm citò exeas, unde exeundum eſt? ibid.* Vide *l.* 4. § 50.

Εὐσταθῶ | Verbum Stoicis familiare, quâ *conſtantem* illi & *immotum prorſus animi tenorem* deſignabant. eundem & εὐστάθειαν appellabant, & τὸ εὐσταθές. Vide *l.* 5. § 18. & Epictet. *diſſert. lib.* 1. *c.* 29. & *l.* 2. *c.* 5. & *l.* 3. *c.* 9. & *c.* 24. Ὁ γὰρ θεὸς πάντας ἀνθρώπους ἐπὶ τὸ εὐδαιμονεῖν, ἐπὶ τὸ εὐσταθεῖν ἐποίησε. quo loco tamen, prout & apud noſtrum, poteſt *ſtatus animi placidus & tranquillus* deſignari, qualis eſt æquoris in malacia. Καὶ γὰρ γαλήνη ἦν, καὶ εὐσταθὲς τὸ πέλαγος. Lucian. ideo & idem *l.* 2. *c.* 5. εὐσταθῶς καὶ ἀταράχως conjunxit: &, quod huic cognatum noſter, *l.* 12. § 22. σταθερὰ πάντα, καὶ κόλπος ἀκύμων.

Θαῤῥεῖ τῷ διοικοῦντι | *Pſal.* 112. *v.* 7. de viro pio. *Stabile eſt cor ejus, confiſum in Domino.* hoc eſt, ἑστήρικται ἡ καρδία αὐτοῦ, ut Græc. interpres, ἐλπίζειν ἐπὶ τὸν κύριον· vel Marci noſtri verbis, εὐσταθεῖ καὶ θαῤῥεῖ τῷ κυρίῳ.

§ 11. Ὑπὸ τῶν προεστηκότων | Quæ *lib.* 1. § 12. προεστηκότα πράγματα. & § 15. προεστῶτας dixit.

Ταχέως ἐπάνιθι | Ità *lib.* 5. § 9. ἀποκρουσθέντα πάλιν ἐπανιέναι. Vide & ſectionem huic proximam.

Ἐπάνιθι εἰς ἑαυτὸν | Ità de filio prodigo Dominus, Luc. *c.* 15. *v.* 17. Εἰς ἑαυτὸν δὲ ἐλθὼν, *ad ſemetipſum reverſus.* quaſi extra ſe poſitus antè fuiſſet, cùm cupiditatibus ac libidinibus abripiendum ſe præberet. Publ. Syrus:

Homo extra corpus eſt ſuum, cùm iraſcitur.

imò extra mentem potiùs: juxta illud Plut. *adv. iracund.*

Ὁ δὲ θυμὸς, οὐχ ὥς φησιν ὁ Μένανδρος,
Τὰ δεινὰ πράττει τὰς φρένας μετοικίσας,
ἀλλ' ἐξοικίσας τελέως καὶ ἀποκλείσας. Sicuti contrà ὁ λογισμὸς τὰ δίκαια πράττει καὶ μέτρια, τὴν ὀργὴν καὶ τὸν θυμὸν ἐπάνω θέμενος. Idem de pre-

vit.

ἢ τὰ σπίλα. Idem denique apud Anton. Ἐὰν ἀεὶ μνημονεύῃς, ὅτι ὧ ἐργάζῃ κατὰ ψυχὴν ἢ σῶμα Θεὸς παρέστηκεν ἔφορος, ἐν πάσαις σου ταῖς προσευχαῖς καὶ ταῖς πράξεσιν, οὐ μὴ ἁμάρτῃς, ἕξεις δὲ τὸν Θεὸν σύνοικον.

§ 8. Τὸ ἡγεμονικόν ἐστι τὸ ἑαυτὸ ἐγεῖρον καὶ τρέπον | *Supr. l.* 5. § 14. & *l.* 11. § 1.

Ποιεῖν δὲ ἑαυτῷ φαίνεσθαι πᾶν τὸ συμβαῖνον | Vide *l.* 3. § 9. & *l.* 7. § 2, 14.

§ 9. Κατὰ τὴν τῆς ὅλης φύσιν ἕκαστα περαίνεται | *ſupr.* § 1, 4.

§ 10. Ἤτοι κυκεὼν | Idem *l.* 4. § 27.

Ἕνωσις καὶ τάξις, πρόνοια | leg. [καὶ] πρόνοια.

Τί καὶ ἐπιθυμῶ εἰκαίῳ συγκρίματι | Ita *l.* 2. § 11. Τί μοι ζῆν ἐν κόσμῳ προνοίας κενῷ;

Αἶα γίνεσθαι, Αἶα, γαῖα, *terra*. Porrò *in terram verti*, ſive *terram fieri*, pro *mori*; ex conſequenti. ità in ſacra pagina. *Gen.* 3. *v.* 19. *in terram reverteris*, pro morieris. & *Eccleſ. c.* 12. *v.* 7. *Et pulvis in terram, quod priùs fuerat, redierit.* & *Pſ.* 22. *v.* 15. *In pulverem mortis reduces me.* & *Pſal.* 146. *verſ.* 4. *Quo die ſpiritus eorum receſſerit, ad terram ſuam revertentur.* Alluſum monet Xyland. ad illud Menelai. *Iliad.* η *v.* 99.

Ἀλλ' ὑμεῖς μὲν πάντες ὕδωρ καὶ γαῖα γένοισθε.
Vos in aquam & terram cunctos converti cer opto.

Plut. *adv. Epic. vit.* Τὸ γὰρ ἀναισθητεῖν τὸ λυθὲν, (ità ex ipſo ſuperiùs Plutarcho reſtituto) καὶ μηδὲν εἶναι πρὸς ἡμᾶς τὸ ἀναισθητοῦν, οὐκ ἀναιρεῖ τὸ τοῦ θανάτου δέος, ἀλλ' ὥσπερ ἀπόδειξιν αὐτοῦ προστίθησιν· αὐτὸ γὰρ τοῦτό ἐστιν ὃ δέδοικεν ἡ φύσις,

Ἀλλ' ὑμεῖς μὲν πάντες ὕδωρ καὶ γαῖα γένοισθε,

τὴν εἰς τὸ μὴ φρονοῦν μηδὲ αἰσθανόμενον διάλυσιν τῆς ψυχῆς. Idem, ejuſdem ſaltem nomine, *de Homeri vita ac poeſi* differens, ait verbis hiſce poetam σημαίνειν τὴν ἀνάλυσιν εἰς τὰ γεννητικὰ στοιχεῖα τοῦ σώματος. indè Xenophanem traxiſſe dogma ſuum illud, τὰς πρώτας ἀρχὰς εἶναι τὸ ὕδωρ καὶ τὴν γῆν. Et Alexand. Aphrodiſ. *problem. l.* 1. *q.* 79. Τὰ νεκρὰ, inquit, σώματα, ξηρὰ καὶ ψυχρὰ πέφυκεν. itaque Homerum, cùm nôſſet τὰ μὲν δύο στοιχεῖα ζωογόνα, ὡς λεπτομερῆ καὶ πυρότατα, (ignem ſcil. & aërem) τὰ δὲ δύο (terram ſcil. & aquam) προσόμοια εἶναι τοῖς νεκροῖς σώμασι dixiſſe,

Ἀλλ' ὑμεῖς μὲν πάντες ὕδωρ καὶ γαῖα γένοισθε.

id eſt, ξηρότατοι καὶ ψυχρότατοι. ità ſiquidem legendum quod codices vulgati perperam exhibent, mendo manifeſto; ξηρότατοι καὶ ὑγρότατοι. Simpliciùs Heſych. Ὕδωρ καὶ γαῖα γένοισθε. διαλυθείητε, ἀποθάνοιτε. & Euſtath. νεκρωθείητε, καὶ τῶν μὲν ζωογόνων πνευματωδῶν θερμῶν στερηθείητε· γένοισθε δὲ γῆ καὶ ὕδωρ, ἃ δὴ ἐναπομένει τοῖς νεκροῖς σώμασι. Subjungit tamen alios exponere, ἀντὶ τοῦ ἀντιστοιχειωθείητε (ἀντιστοιχείωσιν autem loco ſuprà citato habet Aprodiſ.) τουτέστιν εἰς τὰ βαρύτερα τῶν στοιχείων καὶ ἀκίνητα καὶ ὑμῖν ὅμοια ἀναλυθείητε.

Ἥμενοι αὖθι ἕκαστοι ἀκήριοι. —— alios autem, duobus elementis hìc nominatis etiam duo reliqua comprehenſa & ſubintelligenda; ſicut in illo Heſiodi *oper.* 1. ubi ad Pandoram conficiendam,

Γαῖαν ὕδει φύρειν, — Vulcano injungitur. nec alio ſenſu dixiſſe Xenophanem,

Πάντες γὰρ γαίης τε καὶ ὕδατος ἐκγενόμεσθα.

In proverbium autem uſu frequenti ac familiari deveniſſe Homericum illud monent Grammatici. quo alluſerit παρῳδικῶς Val. Cato in *diris*, obſervante Scaligero, ubi dixit,

Quamvìs ignis eris, quamvìs aqua, ſemper amabo.

Cæterùm Marcus hìc elementum unicum duntaxat expreſſit, terram: quomodo & Euripides, in illis ex Chryſippo à Cicerone mutuatis,

Reddenda eſt terræ terra; tum vita omnibus
Metenda ut fruges; ſic jubet neceſſitas.

Eſt Euripidis in *Hypſipyle*, uti ex Stobæo diſcimus, *tom.* 2. *tit.* 108.

—— κάτα δ' ἄχθονται βροτοὶ
Εἰς γῆν φέροντες γῆν· ἀναγκαίως δ' ἔχει
Βίον θερίζειν, ὥστε κάρπιμον στάχυν.

Vide *lib.* 7. § 40. & *l.* 11. § 6. Scribit interim Tullius ex Antiochi relatione, Carneadem ſolitum Chryſippum reprehendere, quòd Euripideum carmen illud laudaret: negabat enim (quod & Plut. ſuprà) genus hoc orationis quicquam omninò ad levandam ægritudinem pertinere. id enim ipſum dolendum eſſe dicebat, quòd in tam crudelem neceſſitatem incidiſſemus. Illud adjecerim fieri poſſe, ut alius alicujus poetæ hemiſtichium fuerit, quod hìc Marcus uſurpavit,

—— ὅπως ποτὲ αἶα γίνεσθαι.

Ἥξει γὰρ ἐπ' ἐμὲ ὁ σκεδασμὸς, ὅ, τι ἂν ποιῶ | Pindarus apud Plut. in *Marcell.*

Τὸ γὰρ πεπρωμένον
Οὐ πῦρ, οὐ σιδηροῦν σχήσει τεῖχος.
Arcere namque fata, nec
Ignis, nec æneus valet murus.

Archinus apud Clement. *Strom. l.* 6. Πᾶσι μὲν ἀνθρώποις ὀφείλεται ἀποθανεῖν, ἢ πρότερον ἢ εἰς ὕστερον. Demoſthen. *de Coron. ibid.* & apud Lucian. in *Demoſth.* Πᾶσι γὰρ ἀνθρώποις τέλος τοῦ βίου θάνατος, κἂν ἐν οἰκίσκῳ τις αὐτὸν καθείρξας τηρῇ· δεῖ δὲ τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας ἐγχειρεῖν μὲν ἅπασιν ἀεὶ τοῖς καλοῖς, φέρειν δὲ, ὅ, τι ἂν ὁ Θεὸς διδῷ γενναίως. quod ab Homero mutuatum, Clemens & Plut. *de Homero*, volunt, qui dixerit, *Il.* ζ. *v.* 488.

Μοῖραν δ' οὔ τινά φημι πεφυγμένον ἔμμεναι ἀνδρῶν,
Οὐ κακὸν, οὐδὲ μὲν ἐσθλὸν, ἐπὴν τὰ πρῶτα γένηται.

At nemo (fidens dico) fatum effugit unquam,
Eſto malus, bonus eſto; humano ſanguine cretus.

Idem tanquam ex Achillis mente: *Il.* ι. *v.* 318.

Ἴση μοῖρα μένοντι, καὶ εἰ μάλα τις πολεμίζοι.

Bellan-

Bellantemque manet ſors æqua domique manentem.

& *v.* 320.

Κάτθαν' ὁμῶς, ὅτ' ἀεργὸς ἀνὴρ, ὅτε πολλὰ ἐοργώς.

Tam, cui nil geſtum eſt, obit, ac qui multa patravit.

quem verſum in ore frequentem habuiſſe Demonactem auctor eſt Lucianus.

Et *Iliad,* μ. *v.* 322. ſub Idomenei perſona;

Ὦ πέπον, εἰ μὲν γὰρ πόλεμον περὶ τόνδε φυγόντε,
Αἰεὶ δὴ μέλλοιμεν ἀγήρω τ' ἀθανάτω τε
Ἔσσεσθ', οὔτε κεν αὐτὸς ἐνὶ πρώτοισι μαχοίμην,
Οὔτε κέ σε στέλλοιμι μάχην ἐς κυδιάνειραν·
Νῦν δ' (ἔμπης γὰρ κῆρες ἐφεστᾶσιν θανάτοιο
Μυρίαι, ἃς οὐκ ἔστι φυγεῖν βροτὸν, οὐδ' ὑπαλύξαι)
Ἴομεν, ἠέ τῳ εὖχος ὀρέξομεν ἠέ τις ἡμῖν.

O pepo, ſi letique exors, duræque ſenectæ
Vita foret, bellum ſubterfugientibus iſtis,
Non equidem aut acies primas ipſe inter obirem,
Nec celebranda tibi mandarem munera Martis.
Nunc cum circumſtent nos mille pericula mortis
Extra etiam pugnas, & inevitabile fatum,
Ibimus, aucturi famam nobiſve, aliiſve.

Unde Plutarchus etiam ſumpſiſſe vult Æſchylum iſta;

Ἀλλ' οὔτι πολλὰ τραύματ' ἐν στέρνοις λαβὼν,
Θνήσκει τις, εἰ μὴ τέρμα συντρέχοι βίου·
Οὔτ' ἐν στέγῃ τις ἥμενος παρ' ἑστίᾳ
Φεύγει τι μᾶλλον τὸν πεπρωμένον μόρον.

Non tela ſiquis pectus intra acceperit,
Morietur, cui fata niſi dent terminum:
Nec ad focum quis confidens in ædibus,
Fatum hoc magis ſibi deſtinatum effugerit.

In quam eandem ſententiam & Euripid. Ægeo, apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 119.

——— κατθανεῖν δ' ὀφείλεται
Καὶ τῷ κατ' οἴκους ἐκτὸς ἡμένῳ πόνων.

——— *morti eſt debitus,*
Etiam laborum immunis qui ſedet domi.

Et Simonides *ibid.*

Ὁ δ' αὖ θάνατος ἔκιχε καὶ τὸν φυγόμαχον.

quod Flaccus *l.* 3. *Od.* 2.

Mors & fugacem perſequitur virum.
Nec parcit imbellis juventæ
Poplitibus, timidóque tergo.

Tyrtæus, ut H. Stephanus, an Callimachus, ut Camerar. an Callinus, ut Stob. *tom.* 2. *tit.* 51.

Οὐ γάρ κως θάνατόν γε φυγεῖν εἱμαρμένον ἐστὶν
Ἄνδρ', οὐδ' εἰ προγόνων ᾖ γένος ἀθανάτων.
Πολλάκι δηϊοτῆτα φυγὼν καὶ δοῦπον ἀκόντων
Ἔρχεται, ἐν δ' οἴκῳ μοῖρα κίχεν θανάτου.

A fato nulli mortis ſit gratia; non ſi
Autores generis ſit numerare Deos.
Sæpe fugâ elapſum circumſtridentia tela,
In lare privato, mors inopina rapit.

Solon apud Demoſth. *de legat. malè obit.*

Οὕτω δημόσιον κακὸν ἔρχεται οἴκαδ' ἑκάστῳ·
Αὔλειοι δ' ἔτ' ἔχειν ἐθέλουσι θύραι.
Ὑψηλὸν δ' ὑπὲρ ἕρκος ὑπέρθορεν, εὗρε δὲ πάντως,
Εἰ καί τις φεύγων ἐν μυχῷ ᾖ θαλάμου.

Cujuſque irrumpit peſtis popularis in ædes:
Valvæ ferratæ nec prohibere valent.
Septum etiam ſublime ſuperſilit, atque latentem
Prendit, ſive habeat angulus aut thalamus.

Martial. *l.* 4. *epigram.* 60.

Nullo fata loco poſſis excludere, cùm mors
Venerit; in medio eſt Tibure Sardinia.

& Propert. *l.* 3. *eleg.* 17.

Ille licèt ferro cautus ſe condat & ære;
Mors tamen incluſum protrahit inde caput.

Vide *ad l.* 7. § 46. Auguſt. *de diverſ. ſerm.* 28. *Mors differri poteſt; auferri non poteſt.* Et *de Verb. Apoſt.* 18. *Mortem differunt iſta, non auferunt. Sed etſi tardiùs quis moritur, ideo non moritur?* Idem *de temp.* 74. *Quid autem ad rem pertinet, quamdiu vites, quod evitare non poſſis?* Senec. *epiſt.* 93. *Quid intereſt quàm citò exeas, unde exeundum eſt? ibid.* Vide *l.* 4. § 50.

Εὐσταθῶ | Verbum Stoicis familiare, quâ *conſtantem* illi & *immotum prorſus animi tenorem* deſignabant. eundem & εὐστάθειαν appellabant, & τὸ εὐσταθές. Vide *l.* 5. § 18. & Epictet. *diſſert. lib.* 1. *c.* 29. & *l.* 2. *c.* 5. & *l.* 3. *c.* 9. & *c.* 24. Ὁ γὰρ θεὸς πάντας ἀνθρώπους ἐπὶ τὸ εὐδαιμονεῖν, ἐπὶ τὸ εὐσταθεῖν ἐποίησε. quo loco tamen, prout & apud noſtrum, poteſt *ſtatus animi placidus & tranquillus* deſignari, qualis eſt æquoris in malacia. Καὶ γὰρ γαλήνη ἐστὶ, καὶ εὐσταθεῖ τὸ πέλαγος. Lucian. ideo & idem *l.* 2. *c.* 5. εὐσταθῶς καὶ ἀπαθῶς conjunxit: &, quod huic cognatum noſter, *l.* 12. § 22. γαλήνη πάντα, καὶ κόλπος ἀκύμων.

Θαῤῥῶ τῷ διοικοῦντι | *Pſal.* 112. *v.* 7. de viro pio. *Stabile eſt cor ejus, confiſum in Domino.* hoc eſt, ἑτοίμη ἡ καρδία αὐτοῦ, ut Græc. interpres, ἐλπίζοντος ἐπὶ τὸν κύριον· vel Marci noſtri verbis, εὐσταθεῖ καὶ θαῤῥεῖ τῷ κυρίῳ.

§ 11. Ὑπὸ τῶν προεστηκότων | Quæ *lib.* 1. § 12. προεστηκότα πράγματα. & § 15. προεστῶτας dixit.

Ταχέως ἐπάνειμι | Ità *lib.* 5. § 9. ἐκκρουσθέντα πάλιν ἐπανιέναι. Vide & ſectionem huic proximam.

Ἐπάνειθι εἰς ἑαυτόν | Ità de filio prodigo Dominus, Luc. *c.* 15. *v.* 17. Εἰς ἑαυτὸν δὲ ἐλθὼν, *ad ſemetipſum reverſus.* quaſi extra ſe poſitus antè fuiſſet, cùm cupiditatibus ac libidinibus abripiendum ſe præberet. Publ. Syrus:

Homo extra corpus eſt ſuum, cùm iraſcitur.

imò extra mentem potiùs: juxta illud Plut. *adv. iracund.*

Ὁ δὲ θυμὸς, οὐχ ὥς φησιν ὁ Μελάνθιος,
Τὰ δεινὰ πράττει τὰς φρένας μετοικίσας,

ἀλλ' ἐξοικίσας τελέως καὶ ἀποκλείσας. Sicuti contrà, ὁ λογισμὸς τὰ δίκαια προΐστησι καὶ μέτρια, τὴν ὀργὴν καὶ τὸν θυμὸν ἐμποδὼν θέμενος. Idem de pro-

vid. divin. Quod & de reliquis etiam affectibus Chryſippus in *lib.* περὶ ἀνωμαλογίας, referente eodem in *tract. de virt. moral.* Τὰ ἐπιγενόμενα πάθη, inquit, ἐκκρούει τοὺς λογισμούς. idque Menandri teſtimonio comprobat, cujus iſta ſunt ;

Οἴ μοι, τάλας ἔγωγε, ποῦ ποθ᾽ αἱ φρένες
Ἡμῶν ἐκεῖνον ἦσαν ἐν τῷ σώματι
Τὸν καιρὸν, οὐ ταῦτ᾽, ἀλλ᾽ ἐκεῖν᾽ αἱρούμενοι
Eheu me miſerum, quamnam in partem corporis
Mens noſtra ſe proripuit illo tempore,
Cùm nimiùm vecors hæc ego illis prætuli? Grot.

Indè phraſis obtinuit, inquit Plut. *in collat. terreſtr. & aquatil.* περὶ τῶν παραγενομένων, ὡς ἐν παρ᾽ αὐτοῖς, ἀλλ᾽ ἐκπεπτωκέναι τῶν λογισμῶν. Vult itaque Marcus, ſicubi tale quid contigerit, quàm celerrimè ut ad te redeas. Cicero *ad Attic. l. 7. ep. 3. Id quod animum induxerat, paulisper non tenuit ; ſed citò ad ſe rediit.*

Ἔσῃ γὰρ ἐγκρατέστερος | Reſarciendo jugiter poſt remiſſiones atq; interturbationes animadverſas, validior evadet animi tenor. Ità oſſa confracta, ſi fuerint probè reſtituta, robuſtiora fiunt. Sed & *athleta, quicunque magni ſpiritûs, nec projecit animum projectus ; & quoties cecidit, contumacior ſurrexit.* Sen. *de benef. l. 2. c. 13.* Et *quæſt. nat. l. 3. præfat. Fideliſſimus eſt ad honeſta ex pænitentia tranſitus.* Et quod Plutarch. in *amator.* Ὡς δὲ ἥλιος ἐκ νεφῶν καὶ μεθ᾽ ὁμίχλην θερμότερος· οὕτως ἔρως μετ᾽ ὀργὰς καὶ ζηλοτυπίας ἐρωμένου διαλλαγέντος, ἡδίων καὶ θερμότερος. Plaut. item *Amphitr. act. 3. ſc. 2.*

Iræ interveniunt ; redeunt rurſus in gratiam.
Verùm iræ ſi quæ forte eveniunt hujuſmodi
Inter eos, rurſum ubi reventum in gratiam eſt,
Bis tantò amici ſunt inter ſe quàm priùs.

§ 12. Ὡς δὲ πολλάκις ἐπάνιθι | Senec. *epiſt.* 103. *Quantùm potes, in philoſophiam ſecede. Illa te ſinu ſuo proteget : in hujus ſacrario erit aut tutus, aut tutior.* Vide & *ſupr.* § 10.

Περισπασμοὺς ταύτῃ | Vide *l.* 5. § 9. & § 34. & *ſupr.* § 7.

§ 13. Νεκρὸς οὗτος ἰχθύος | *Cadaver piſcis.* Plut. *de eſu carn. l.* 1. Ἐγὼ δὲ θαυμάζω τίνι πάθει καὶ ποίᾳ ψυχῇ ἢ λόγῳ ὁ πρῶτος ἄνθρωπος ἥψατο φόνου στόματι, καὶ τεθνηκότος ζώου χείλεσι προσήψατο σαρκός. καὶ νεκρῶν σωμάτων καὶ εἰδώλων προθέμενος τραπέζας, ὄψα καὶ τροφὰς προσέτι εἰπεῖν [ἐτόλμησε] τὰ μικρὸν ἔμπροσθεν βρυχώμενα μέρη καὶ φθεγγόμενα καὶ κινούμενα καὶ βλέποντα. Ità enim reſtituendum exiſtimo locum illum, quem aliter Stephanus. Νεκύες γὰρ κοπρίων ἐκβλητότεροι, καθ᾽ Ἡράκλειτον· κρέας δὲ πᾶν νεκρόν ἐστι, καὶ νεκροῦ μέρος. Idem *Sympoſ. l. 4. c.* 4. Indè νεκροθάπτας μαγείρους eidem in libello ſuperiore dicti : & *in ſap. conviv.* Ὁ γαστὴρ, τάρταρός τις νεκρῶν περιπλέως. *Orcus quidam cadaveribus conſtipatus, venter* dicitur. Vide *ad l.* 4. § 21.

Χυλὸν ἐκ σταφυλῆς | ſive *ſanguis uvæ* ; ut Jacobus Patriarch. apud Moſem *l.* 1. *c.* 49. *v.* 11. & Moſes ipſe *l.* 5. *c.* 32. *v.* 14. i.e. αἷμα σταφυλῆς. ut Jaſon Siracid. *c.* 39. *v.* 26. & *c.* 50. *v.* 15. & *Maccab. hiſt. l.* 1. *c.* 6. *v.* 34. At Caſſiodor. *Var. l.* 12. *ep.* 4. de vino acinatico, ſuo more laſciviens : *Hyemale muſtum, uvarum frigidus ſanguis, in rigore vindemia, cruentus liquor, purpura potabilis, violaceum nectar.* Ad noſtri mentem propiùs Heſiod in *Bucolic.* referente Fulgent. *mytholog. l.* 3. *c.* 1.

—— βοτρύων δρέψον αἱματόεντα.

Et propiùs adhuc Empedocles, ab Ariſtotele notatus, *Topic. l.* 4. *c.* 5. ab autore etiam *problemat. natur.* ſub Plutarchi nomine *q.* 2. laudatus, qui cum Empedocle vult πέψιν eſſe σῆψιν τινὰ,

—— ἐν ξύλῳ σαπὲν ὕδωρ.

Eſt enim, ut ex Platone autor idem *q.* 5. Ὁ χυμὸς ὕδωρ ἠθημένον διὰ φυτοῦ. Itaque Athen. *dipnoſoph. l.* 1. Ἀφ᾽ ὕδατος ὁ οἶνος φύεται, οὐδὲν γὰρ ἕτερον ἐστιν οἶνος, ἢ ὕδωρ ὑπὸ ἀμπέλου πεποιωμένον. Et Nemeſ. *de natur. hominum.* Ἀπὸ τῆς αὐτῆς νοτίδος, ἐν τῇ μὲν ἀμπέλῳ οἶνος συνίσταται, ἐν δὲ τῇ ἐλαίᾳ τὸ ἔλαιον. Sext. Empir. *Pyrrhon. hypotheſ. l.* 1. *c.* 14. § 1. Ὕδωρ ἓν καὶ μονοειδὲς, ἀναδιδόμενον εἰς τὰ δένδρα, ὅπου μὲν γίνεται φλοιὸς, ὅπου δὲ κλάδος, ὅπου δὲ καρπὸς, καὶ ἤδη σῦκον, καὶ ῥοιὰ, καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον. Epiphan. in *ancorat.* § 66. Ὁ ὑετὸς δένδρεσι καὶ φυτοῖς συμφυτευόμενος κατεργάζεται τῶν καρπῶν καθ᾽ ὁμοιότητα ἕκαστον· καὶ ἐν μὲν τῇ ἐλαίᾳ ἔλαιον ποτὸν γίνεται· ἐν δὲ ἀμπέλῳ οἶνος χρωτίζεται· ἐν δὲ συκῇ σῦκον γλυκαίνεται. Gregor. Nyſſen. *de homin. opific.* Τὸ γὰρ αὐτὸ ὑγρὸν, πικραίνεται ἐν τῷ ἀψινθίῳ, ἐν συκῇ δὲ καταγλυκαίνεται· διὰ τῆς ἀμπέλου δὲ βότρυς καὶ οἶνος γίνεται. Ἀπὸ τῆς γῆς γὰρ τῆς ἀμπέλου τὴν νοτίδα ἑλκύσαντος, ὁ οἶνος συνίσταται, Jo. Chryſoſt. *in tit. Orat.* 3.

Τριχία προβάτου | Plin. *hiſt. nat. l.* 9. *c.* 47. *Ut boves victum hominum excolunt ; ità corporum tutela pecori debetur.* Hinc Demonax Cynicus, cùm adoleſcentem quendam τῶν εὐπαρύφων ſplendidè veſtitum, animadverteret de purpuræ laticlavio ſeſe efferentem, apprehensâ veſte, Τοῦτο, inquit, πρὸ σοῦ πρόβατον ἐφόρει, καὶ ἦν πρόβατον· Diogenem Canem forſan imitatus, qui adoleſcentulo cuidam pariter affecto priùs dixerat, οὐ παύσῃ, μειράκιον, ἐπὶ προβάτου δορᾷ σεμνυνόμενος. Refert Anton. *Meliſſ. l.* 2. *c.* 74. ubi dicti gratiam tollunt prorſus, qui pro δορᾷ, ἀρετῇ ſubſtituturum eunt. In eandem mentem Sotades, (quod apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 22. & Maxim. *c.* 56. reperitur ;)

Ἂν ἱματίῳς, ταῦτα πρὸ σοῦ πρόβατον εἶχεν.
Si veſte nites, at hanc priùs oves tulere.

Philo *de provident.* laudante Euſebio *præpar. l.* 8. *cap. ult.* Ἐσθῆτές γε μὴν, προβάτων εἰσὶν, ὡς οἱ ποιηταί πού φασιν, ἄνθος. Neotericus quidam ;

Pur-

Digitized by Google

Purpureis, te efferi, quòd amictus veſtibus? ante
Te geſtavit ovis, cùm tamen eſſet ovis.
Sericeis, efferi, quòd amictus veſtibus? ante
Te bombyx habuit; tum quoque vermis erat.

Αἱματίῳ κόγχης δεδευμένα | indè *conchyliata* nuncupantur. De conchis iſtis, quorum ſanguine an ſanie, purpura tingitur, videantur Ariſtot. *hiſtor. animal. l.* 5. *c.* 15. Plin. *hiſt. nat. l.* 9. *c.* 36. & *ibid. c.* 38. & Ælian. *hiſt. animal. l.* 16. *c.* 1. Naumach. apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 94.

Εἵματα δ' εἰναλίης ἐρυθαίνεται αἵματι κόχλης.
At, quo lana rubet, ſanguis de murice fluxit.

Et Lucian. *in Cataplo*, μακαρίζων ἐπὶ τῷ αἵματι τῷ ἐν τῇ Λακωνικῇ θαλάττῃ κοχλίδων. de tyranni purpura loquitur. Optat. *adv. Donatiſt. l.* 5. *Sic alba lana regalem tranſit in purpuram, quomodo catechumenus in fidelem: utique dum incipit eſſe quod non erat, definit eſſe quod fuerat.* (ità enim interſtinguenda ſunt iſta) *lana & colorem mutat, & nomen. & homo & vocabulum mutet, & mentem. Conſiderata ſunt efficta: retractanda ſunt efficientia. Dicis à te datum eſſe, quòd homo fidelis effectus eſt: ſi hoc totum eſt, dicat & operarius artifex purpuræ, quòd non*
——— admixto ſanguine piſcis,
Purpuram ſolo tactu confíciat. ———

Ἐντρίψεις παράτριψις | Huc Diogenis αὐτουργητὸν illud, Εἴθε καὶ τὴν κοιλίαν ἦν παρατρίψαντα μὴ πεινῆν. Laert. *l.* 6. ſive ut Plut. *de Stoic. contradict. c.* 18. ex Chryſippi *politia*, Εἴθε καὶ τὸν λιμὸν οὕτως ἀποτρίψασθαι τὴν γαστέρα ἐψηλαφῶν. Et quod Socrates apud Xenophont. *memorab. l.* 1. de Critia, ὅτι ὑϊκὸν δοκοίη πάσχειν. ἐπιθυμῶν προσκνῆσθαι Εὐθυδήμῳ, ὥσπερ τὰ ὕδια τοῖς λίθοις.

Μετά τινος σπασμοῦ | Itaq; Hippocrates, referente Gellio *l.* 19. *c.* 2. Τὴν μίξιν ſive *συνουσίαν* dixit eſſe μικρὰν ἐπιληψίαν. Eſt autem *epilepſia*, παντὸς τοῦ σώματος σπασμὸς, *corporis totius convulſio* quædam. Galen. *de loc. affect. c.* 2. & Fœſius *ad Hippocrat. de morb. vulg. l.* 2. *tom.* 5. quanquam dictum illud Democrito tribuit Clem. Alexan. *pædag. l.* 2. *c.* 10. Eryximacho, Stob. *tom.* 2. *tit.* 6. qui & Democriti non abſimilem, aliam tamen, de eadem *ibid.* ſententiam refert, Συνουσίη, ἀποπληξίη σμικρή, *Apoplexiam* autem definit Celſus *l.* 3. *c.* 27. *reſolutionem nervorum totius corporis.* Et *Epilepſiâ graviorem* etiam pronunciat Gorrhæus. Cæterum nec illud ſilentio prætereundum, quod contra monent Oribaſius *collect. l.* 6. *c.* 38. & Aëtius *l.* 3. *c.* 8. Ὅτι καὶ τινας ἐπιλήπτους ἔπαυσε τὸ μίσγεσθαι quod illi, nec ſoli, elicuiſſe videntur ex Hippocratis verbis hiſce, *de morb. vulgar. l.* 6. *tom.* 5. § 25. Τὰς ἐπιληψίας νόσους, μίξις. quæ aliter tamen longè interpretatur Galenus.

Μυξαρίου ἔκκρισις | Vide *l.* 4. § 48. ἐχθὲς μὲν μυξάριον. inde per ſtuporem illud, *l.* 10. § 26. ἐξ οἵου τοῦ; Οἷας δὴ αὖ | lege vel οἷαι δὴ, vel οἷόν δὴ, *quale, quiddam,* ſive *quemadmodum;* quia οὕτως ſequitur.

Ἀπογυμνοῦν | Vide *l.* 2. § 12. & *l.* 3. § 11. Quod de dictione Longin. *de ſublim.* μή τινα μεγέθους φαντασίαν ἔχοντα, ἢ πολὺ περιττῷ τὸ εἰκῇ περιτυμπανιζόμενον, ἀναπτυσσόμενα δὲ, ἄλλως εὑρίσκοιτο χαῦνα, ὧν γε τὸ θαυμάζειν τὸ ἀπογυμνοῦν ἀσφαλέστερον. Et *ibid.* κἂν ἕκαστον αὐτῶν πρὸς αὐγὰς ἀνασκοπῇς, ἐκ τοῦ φοβεροῦ κατ' ὀλίγον ὑπονοστεῖ πρὸς τὸ εὐκαταφρόνητον.

Τὸ ἐφ' ᾧ σεμνύνεται | ἐφ' ᾧ potiùs. Vide *l.* 12. § 27.

Δεινὸς γὰρ ὁ τῦφος παραλογιστής | Τῦφος, *Typhus*, (quo vocabulo utuntur etiam inferioris ætatis ſcriptores Latini, Arnobius, Auguſtinus, alii) *pompa, faſtus*: quo nomine comprehenditur, quicquid rei alicui obtenditur, quò vel deſiderabilius, vel admirabilius, vel formidabilius videatur. *fucum*, Xyl. reddidit. & *offucium* reverà *faciunt*, ut cum Plinio loquar, repræſentationes iſtiuſmodi. Cæterùm aliud eſt τῦφος, aliud φῦκος, quod is forſan legerit. Philo *in decalog.* Οὐδὲν γάρ ἐστιν ὃ μὴ κατακλυσθήσεται τὰ χείριστα τῶν ὑδάτων περιλιμναζόντων, τελλοῦσι τῶν οἰκούντων, ἃ φύσει μὲν καταψεύδονται, πιθανὰς δ' ὑποβάλλει φαντασίας πρὸς ἀπάτην ἐν πόλεσιν· οὗ καὶ ὁ πάντων ἐπιβουλότατος φύεται τῦφος, ὅν τινες τεθήπασι καὶ προσκυνοῦσι, τὰς κενὰς δόξας σεμνοποιοῦντες, διὰ χρυσῶν στεφάνων καὶ ἁλουργίδων, καὶ πλήθους θεραπόντων καὶ ὀχημάτων, ἐφ' ὧν οἱ λεγόμενοι μακάριοι καὶ εὐδαίμονες μετέωροι φέρονται &c. Ἐπιβουλότατον dixit, quod Marcus δεινὸν παραλογιστήν. Vide *l.* 2. § 12.

Ὁ Κράτης | Crates iſte Athenienſis, an Thebanus, qui & Cynicus? hic opinor. Cæterùm Crates hic de Xenocrate quid dixerit, non reperio. Siquidem Xyl. à Græcis receſſit, dum vertit, *quid de hoc Crates, quid Xenocrates dicat.* Videri poteſt ex antegreſſis Cynicum, ſuo, h. e. canino more, Xenocrati faſtum objeciſſe, prout Diogenes objecerat aliquando Platoni, cùm illum tamen ἀτυφότατον extitiſſe aſſerat Laërt. *l.* 4.

§ 14. Τὰ πλεῖστα | eódem ſpectat hæc perioche, quò & prior illa.

Τὰ ὑπὸ ἕξεως ἢ φύσεως συνεχόμενα | *Si ſub habitu vel natura continentur.* Xyl. qui conditionalem cur interſereret, nihil erat: *comprehendi poſſunt ſub rebus merè naturalibus vel naturaliter affectis.* Caſ. potiùs, *quæ ab habitu vel natura continentur.* neq; enim ſunt hæc generum capita, quibus comprehenduntur; ſed formarum, quibus continentur, differentiæ. Cæterùm requiri poteſt non immeritò, quomodo ligna aut lapides, ὑφ' ἕξεως, i. e. *ab habitu* (hoc enim κυρίως vox ea ſonat) *contineri* dicatur. Ἕξιν itaq; Galenus obſervat, præter uſitatiora illa ſignificata, dupliciter ſumi; aliquando pro *ſolida ipſa corporis compage*, quâ partes fluidæ magis, continentur. ità *de febr. differ. l.* 1. inde ἑκτικοὺς πυρετοὺς, *febres hecticas,*

ſticar; nominis id adeptas vult, ὅτι τὴν ἕξιν τοῦ σώματος αὐτὴν κατειλήφασιν· tum ἕξις quid ſignificet, explicando, ſubjungit; ἕξιν γὰρ εἰώθασιν ὀνομάζειν τὰ στερεὰ, τοῖς ὑγροῖς ἀντιδιαιρούμενα. *ità vocant ſolidas corporis partes, quò ab humidis diſtinguant*, ſive *in partium diſtributione humidis oppoſitas*. aliquando verò pro *ſpiritu* ſive *forma*, quæ *partes rei cujuſque continet*. ità H. Stephanus autor eſt eundem alibi ἕξιν definire πνεῦμα συνέχον καὶ συνκρατοῦν τὰ μέρη, *ſpiritum illum, qui partes compingit & continet*. *ſpiritûs* autem appellatione *formam* deſignari, alibi docemus. Vide *ad l.* 12. § 30. Sed & ἕξις πνευματικὴ eadem Philoni dicta *de mundi immortalitate*, verbis illis; Ἄνθραξ μὲν ἐν ὅσῳ, πῦρ ἐν ὕλῃ γεώδει, ὃ ξένην ἕξεως πνευματικῆς περιάλαβε καὶ ἐλλοχᾷ δι' ὅλης ἄχρι περάτων τεταμένον. Unde & ἑκτικὴ ζωὴ ex Platonicorum ſententia Nemeſio, *de nat. hom. l.* 2. Ζῆν μὲν λέγεσι καὶ πάντα ἄψυχα ἑκτικὴν ζωήν. καθ' ὃ συνέχεται ὑπὸ τῆς τοῦ παντὸς ψυχῆς, πρὸς τὸ εἶναι (ſive ut alii legunt εἰς τὸ εἶναι) καὶ μὴ διαλύεσθαι. Et περιεκτικώτερον magis Philo, ἑκτικὴ δύναμις νοῦς, inquit, πολλὰς ἔχει δυνάμεις, ἑκτικὴν, φυτικὴν, ψυχικὴν, λογικὴν, διανοητικήν. Et mox, Ἡ μὲν ἕξις κοινὴ καὶ τῶν ἀψύχων ἐστὶ, λίθων καὶ ξύλων, ἧς μετέχει καὶ τὰ ἐν ἡμῖν ἐοικότα, ὀστέα. Ἕξις igitur hoc in loco, vel *compagem corpoream vitæ inanem*, vel *formam* potiùs *meram*, ſive *ſpiritum* ζωτικῆς δυνάμεως, i. e. *facultatis vitalis* (ſtrictiùs loquendo) exortem deſignaverit: quam ψιλὴν ἕξιν, quaſi *meram* ὕπαρξιν ſive *exiſtentiam*, Sextus nuncupat, & ἀπὸ τῆς φύσεως Marcus iſtic diſtinguit. Siquidem in eandem planè mentem Sextus Empir. *adv. Mathem. l.* 8. *c.* 2. quo loco his gemina planè leguntur iſta. Τῶν ἡνωμένων σωμάτων, τὰ μὲν ὑπὸ ψιλῆς ἕξεως συνέχεται, ὡς λίθοι καὶ ξύλα. τὰ δὲ ὑπὸ φύσεως, καθάπερ τὰ φυτά. τὰ δὲ ὑπὸ ψυχῆς, τὰ ζῶα. Philo itidem *de numin. immutab.* gradus quoſdam rerum naturalium conſtituens; Τῶν σωμάτων, inquit, ὁ τῶν ὅλων ποιητὴς, τὰ μὲν ἐνεδήσατο ἕξει, τὰ δὲ φύσει, τὰ δὲ λογικῇ ψυχῇ. idemque *de mundi immortalitate* diſertius adhuc; Τὴν ἕνωσιν τῶν διεστηκότων, τὴν ξύλων μὲν καὶ λίθων ἕξιν, σπαρτῶν τε καὶ δένδρων φύσιν, ψυχὴν δὲ ζώων ἁπάντων, ἀνθρώπων δὲ νοῦν καὶ λόγον. Vides omnino cum Marco iſtic, ἕξιν *lignis & lapidibus*, φύσιν *ſatis ſtirpibúſq*; tribui: habéſq; res quatuor, ſed eas ſibi invicem ſubordinatas, quibus compages omnis corporea continetur, partéſq; ejuſdem ſibi invicem uniuntur; ἕξιν, φύσιν, ψυχὴν, νοῦν· ἕξιν λίθων, φύσιν φυτῶν, ψυχὴν ζώων, νοῦν ἀνθρώπων. eodem planè ordine, quo hîc Marcus. quin, nè quid deſit eorum, quorum Marcus hîc meminit, ſubjungit, ἀρετὴν δὲ σπουδαίων τελειοτάτην· quod eſt idem prorſus cum illo Marci, ὁ ψυχὴν λογικὴν καθολικὴν καὶ πολιτικὴν τιμῶν. Adjici poteſt, quòd non Philo tantùm & Galenus dixere σπέρμα ſive *ſemen* in φύσιν primò, tum in ζῶον tranſire; id quod Ariſtoteles dixit, ζῆν τὸ σπέρμα φυτοῦ βίον, *de gener. anim. l.* 3. *c.* 2. ſed & Stoici ipſi, τὸ σπέρμα *ſemen*, πνεῦμα *ſpiritum* eſſe: hunc in utero fotum, φύσιν primò; tum ab aëre refrigeratum, ψυχὴν fieri. ità σπέρμα ὑπὸ τῆς φύσεως, τὴν φύσιν ὑπὸ τῆς ψυχῆς diſtinguunt: & *ſemen* ſive πνεῦμα volunt dici, donec in utero vitam vegetativam adeptum ſit. Vid. *ad l.* 10. § 26. & *l.* 12. § 24. Accedit & quòd Zeno ἕξιν ſenſu iſto accepiſſe videtur, apud Laërt. *l.* 7. ubi dicit, Τὴν ψυχὴν, δι' ἣν μὲν, ὡς ἕξιν κεχωρηκέναι, ὡς διὰ τῶν ὀστῶν καὶ τῶν νεύρων. δι' ἣν δὲ, ὡς νοῦν, ὡς διὰ τοῦ ἡγεμονικοῦ. Vide *ad l.* 12. § 30. inde ἑκτικῶς διακεῖσθαι, Porphyrio dictum *de abſtinent. l.* 4. Οὕτως γὰρ καὶ λίθοι ξύλου, τὸ αἴτιον τοῦ συμμένειν εἴποις ἂν καὶ τὸ (τοῦ f.) ἑκτικῶς διακεῖσθαι· καὶ φυτοῦ, τὴν διατηροῦσαν ἐν τῷ αὔξειν ἢ καρποφορεῖν· καὶ ζώου σώματος, τὴν τηροῦσαν αὐτοῦ τῆς σύστασιν. *Ea igitur*, inquit, *quæ vel formâ merâ continentur, ut ligna & lapides; vel naturâ* (i. e. animâ vegetativâ ἀπὸ τοῦ φύειν, ſic dictâ, unde φυτὰ *plantæ*) *ut ficus, vites, oleæ, &c.* Vide & Marcum ipſum *l.* 10. § 2. ubi φύσιν μόνην ἀπὸ τῆς ζώου φύσεως diſtinguit. Non erat itaq; quòd vir ſummus in *ad Epictet. & Simplic. notis*, aut voces illas ἕξιν & ἑκτικὴν apud Philonem ac Clementem mendi ſuſpectas haberet; & ἴσιν atq; ἰσχικὴν reſcribendum præſcriberet; aut Philonis ſolius arbitraretur eſſe ἕξεως vocabulum hac ratione uſurpatum, quum & Sexti, & Zenonis etiam, aliorumque itidem exiſtere ſit clariſſimè demonſtratum.

Τὰ δὲ ὑπὸ τῶν ὀλίγῳ μετριωτέρων | *quæ ſub arctioribus aliquantò*. Xyl. & mox: *Siqua paulò plus haberent gratiæ*: perperam, & præter Marci mentem, ad res retulit, quod de hominibus dictum eſt. οἱ μετριώτεροι, *qui modeſtiores & moderatiores ſunt*.

Ψυχὴν, λογικὴν καθολικὴν | Vide *l.* 4. § 40. & *l.* 5. § 21. & *l.* 12. § 30, 32.

Ἔχουσαν καὶ κινουμένην | forſan ἰσχουσαν. ut *infr*, § 16. κινεῖσθαι καὶ ἴσχεσθαι. nam & ἴσχειν παθητικῶς quandoque uſurpatur. Arianus de Indiæ fluminibus, Χειμῶνος ἴσχουσι, ὀλίγοι τε γίνονται.

Τὸ ὁμογενεῖ συνεργεῖ | *Congeneri ſuo cooperatur*, vel homini, ut *l.* 2. § 1. vel Deo etiam, ut *l.* 5. § 21. de illis Xyl. intellexit, de iſto Caſ. ego utrumque opinor reſpexiſſe.

§ 15. Τὰ μὲν σπεύδει γίνεσθαι | Διὰ τί; ἵνα ἡ περίοδος ἀνύηται τοῦ κόσμου. Χρείαν γὰρ ἔχει, τῶν μὲν, ἐνισταμένων, τῶν δὲ μελλόντων, τῶν δ' ἠνυσμένων. Epictet. *l.* 2. *c.* 1. Idemq; *l.* 3. *c.* 24 ἀνάγκη περιόδῳ τινὰ εἶναι καὶ παρακεχώρηκεν ἄλλον [ἄλλων potius] ἄλλοις, καὶ τὰ μὲν διαλύεσθαι, τὰ δὲ ἐπιγίνεσθαι, τὰ μὲν μένειν ἐν τῷ αὐτῷ, τὰ δὲ κινεῖσθαι. Ocellus *de univerſ.* Τὸ μὲν διαλλαγὴ γιγνόντων, τὸ δὲ φύσεως ἀπογιγνόντων. Empedocles apud Ariſtotel. *Phyſic. l.* 8. *c.* 1.

—— ἢ μὲν ἓν ἐκ πλεόνων μεμάθηκε φύεσθαι,
Ἠδὲ πάλιν διαφύντος ἑνὸς, πλέον ἐκτελέθουσι.

Τῇ

Digitized by Google

Τῇ μὲν γίνεταί τι, καὶ οὐ σφίσιν ἔμπεδος αἰών·
Τῇ δὲ διαλλάσσονται διαμπερὲς, οὐδ' ἅμα λήγει·
Ταύτῃ δ' αἰὲν ἔασιν ἀκίνητοι κατὰ κύκλον.

Vide *l.* 5. § 23. & *ſupr.* § 4.

Ἀνανεοῖ τὸν ἄπειρον αἰῶνα τὸν κόσμον | Loco mota ſunt illa τὸν ἄπειρον αἰῶνα, ad ſequentis clauſulæ extremum rejicienda, & poſt παρέχεται collocanda. *mutationes rerum orbem perpetuant, ut temporum ſucceſſiones ævum æternum præſtant.* Vide *l.* 2. § 3. & *l.* 7. § 25. Naſo *Metamorph. l.* 15.

Ipſa quoque aſſiduo labuntur tempora motu,
Non ſecus ac flumen. neque enim conſiſtere flumen,
Nec levis hora poteſt: ſed ut undâ pellitur unda,
Urgetúrque eadem veniens, urgétque priorem:
Tempora ſic fugiunt pariter, paritérque ſequuntur,
Et nova ſunt ſemper. nam quod fuit antè, relictum eſt,
Fitq; quod haud fuerat; momentáq; cuncta novantur.

Τῷ ποταμῷ | Vide *l.* 2. § 17. & *l.* 4. § 43. & *l.* 5. § 23.

Τί ἄν τις ἐκτιμήσειε | Vide *l.* 5. § 10.

Ἐφ' οὗ στῆναι οὐκ ἔξεστιν | Ità *l.* 5. § 23. οὐδὲν ἑστώς. Παράγει γὰρ τὸ σχῆμα τοῦ κόσμου τούτου. Paulus *ad Cor. ep.* 1. *c.* 7. *v.* 31. Et Joan. *ep.* 1. *c.* 2. *v.* 17. Ὁ κόσμος παράγεται καὶ ἡ ἐπιθυμία αὐτοῦ. ὁ δὲ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, μένει εἰς τὸν αἰῶνα.

Τῶν παραπετομένων στρουθίων φιλεῖν | Solomon *Proverb. c.* 23. *v.* 5. *An oculos tuos conjicies in ea quæ nè ſunt quidem? (in ea quæ mox non futura ſunt.* Jun.) *nam omnino comparant alas divitiæ, inſtar aquilæ perniciſſimæ, quæ cælum versùs avolat.* ubi *oculos conjicere* idem eſſe Solomoni, quod Davidi *cor apponere, Pſal.* 62. *v.* 12. monet Druſ. *Prov. claſſ.* 2. *l.* 1. *Prov.* 105. Euripid. *Inone*, apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 105.

Ὑπόπτερος δ' ὁ πλοῦτος.——

Et in *Meleagr. ibid. tit.* 75.

— πλοῦτο μὲν ὠκεῖα πτέρυξ.

Et Simonides in *næniis* ab eodem laudatus *tit.* 105.

Ὠκεῖα γὰρ, οὐδὲ τανυπτερύγου
Μυίας οὕτως, ἁ μετάστασις.

Plato in *Euthydem.* Ἀλλ' ἐσμὲν πάνυ γελοῖοι, ὥσπερ τὰ παιδία τὰ τοὺς κορυδοὺς διώκοντα· ἀεὶ ᾠόμεθα ἕκαστον αὐτῶν αὐτίκα λήψεσθαι, οἱ δ' ἀεὶ ὑπεξέφευγον. Pulchrè Guigo *meditat. c.* 5. § 14. *Vide quomodo capiatur anima rebus corporeis; & capta cruciatur, utpote in puero. capitur enim viſo paſſere: quem cùm acceperit, ſubjacet tot caſibus, quot paſſer ipſe: quomodo autem eſt tuta, priuſquam talibus capiatur? ea enim quæ placent, tenent illam, ut poſſit adverſis mulctari.* De homine humaníſque rebus univerſis Gregor. Naz. *epitaph. in Cæſar.* Ὄναρ ἐσμὲν οὐχ ἱστάμενον, φάσμα τι μὴ κρατούμενον, πτῆσις ὀρνέου παρερχομένου, ναῦς ἐπὶ θαλάσσης ἴχνος οὐκ ἔχουσα, κόνις, ἀτμὶς, ἑωθινὴ δρόσος, ἄνθος καιρῷ φυόμενον, καὶ καιρῷ λυόμενον.

Τὸ δ' ἤδη ἐξ ὀφθαλμῶν ἀπελήλυθεν | Ità *l.* 4. § 43. ἅμα τε γὰρ ὤφθη ἕκαστον, καὶ παρενήνεκται. Senec. *epiſt.* 104. *Avium modo tranſvolant, citiuſque quàm venerant, abeunt.* Gregor. Naz. *pro pauper.* Πιστὸν μηδὲν εἶναι ἐνταῦθα τοῖς ἀνθρώποις, μηδὲ πολυχρόνιον, ἀλλ' ἄλλοτε ἄλλως μεταβαλλόμενα καὶ μεταβάλλοντα, καὶ ἄνω καὶ κάτω φερόμενά τε καὶ ἀναστρεφόμενα, καὶ πρὶν ληφθῆναι ἀπιόντα καὶ φεύγοντα. Et in *paſcha:* πρὶν κρατηθῆναι φεύγοντα, καὶ πρὶν νοηθῆναι διαδιδράσκοντα. Hieronymus *in Eſaia c.* 38. *Omnis ſeculi felicitas, dum tenetur, amittitur. Imò, antequam tenetur, elabitur.* Minut. *apolog.* Et Auguſt. *in Pſal.* 38. *Antè abeunt priuſquam veniant: & cùm venerint, ſtare non poſſunt. agunt ſe, ſequuntur ſe, & non ſe tenent. nihil de præterito revocatur; nihil quod tranſiturum eſt, expectatur. nondum habetur, dum non venit; nondum tenetur, dum venerit. & eſt, & non eſt: nec eſſe poſſumus dicere, quod non ſtat; nec non eſſe, quod venit & tranſit.*

Ἡ ἀφ' αἵματος ἀναθυμίασις | Idem *l.* 5. § 33. In ſacra pagina, *vita animalis ſanguis* eſſe dicitur, & *in ſanguine vita conſiſtere.* Vide Moſen. *l.* 1. *c.* 9. *v.* 4. & *l.* 3. *c.* 17. *v.* 11, 14. Τὴν δὲ ψυχὴν ἀναθυμίασιν εἶναι, Heraclitus dixit. Ariſtot. *de anim. l.* 1. *c.* 2.

Ἡ τοῦ ἀέρος ἀνάπνευσις | Ità *l.* 2. § 2. & *l.* 5. § 4. Eſajæ *c.* 2. *v.* 22. *Nolite ampliùs homini fidere, cujus vita, ut flatus in naribus eſt. quantuli enim is eſt æſtimandus?* Senec. *ad Marc. c.* 11. *Homo, anxiæ ſolicitæque tutelæ, precarii ſpiritûs, & male inhærentis; quem pavor repentinus, aut item ex improviſo ſonus auribus gravis excutit.* Et Calvin. *inſtitut. l.* 1. *c.* 11. § 4. *Terrenus homuncio ſingulis ferè momentis vitam exhalat.* Et mox: *Animam evanidam in ſingula momenta precariò trahimus.*

Ὅπερ παρ' ἕκαστον ποιοῦμεν | Vide Empedoclis verſus apud Ariſtot. *de reſpirat. c.* 3. & Platon. in *Timæo.* Senec. *epiſt.* 54. *Invaſit me repentè mala valetudo. ſuſpirium aptè dici poteſt. brevis valde & procellæ ſimilis impetus eſt. quis enim diu expirat? omnia corporis aut incommoda aut pericula per me tranſierunt: nullum mihi videtur moleſtius. quid ni? aliud enim, quicquid eſt, ægrotare eſt: hoc, eſt animam agere. itaque medici hanc meditationem mortis vocant. faciet aliquando ſpiritus ille, quod ſæpe conatus eſt.* At quod Senecæ moleſtum, Marco noſtro familiare, quaſi aſſiduum quiddam videtur. Aug. *de orig. anim. lib.* 3. § 4. *Præter alimenta ſolida & fluxa, unde eſt cibus & potus, hoc tertium nobis Deus alimentum circumfudit aurarum, quas ità carpimus, ut ſine cibo & potu diu eſſe poſſimus; ſine hoc tertio, quod nobis aura, quæ undique circumſiſtit, ſpirantibus & reſpirantibus exhibet, nec exiguo temporis ſpatio poſſumus vivere. Sicut autem cibus & potus non ſolùm ingredi debet, verùm etiam per meatus ad hoc inſtitutos egerendi ſunt, ne utroque læ-*

Digitized by Google

dant, vel non intrando, vel non exeundo: ità hoc tertium ſtabile alimentum, quia in nobis manere non ſinitur, nec immorando corrumpitur, ſed egeritur mox ut ingeritur, non alios, ſed eoſdem meatus, id eſt, os, aut nares, aut utrumque, & quà intraret, & quà exiret, accepit. In teipſo proba tibi ipſe quod dico. emitte ſpiritum flando; & vide utrùm dures ſi non receperis: recipe reſpirando; & vide quas patiaris anguſtias ſi non rurſus emiſeris. hoc igitur facimus, quando utrem inflamus, quod facimus ut vivamus. niſi quòd tunc paulò plus ducimus, ut paulò plus emittamus, ut ſpiritum flabilem, id eſt, ventum in utrem implendum & extendendum non quietè ſpirandi & reſpirandi, ſed anhelandi impetu coarctemus. niſi ergo quòd impendis ad utrem implendum, ad te itidem alendum aditu patefacto redierit; quid tibi, non ſolùm unde illum inflare, ſed unde tu poſſis vivere, remanebit? Hinc illud Epicharmi apud Clem. *Strom. l.* 5. Αἱ φύσιες ἀνθρώπων, ἀσκοὶ πεφυσημένοι. Vide & *l.* 8. § 44.

Πᾶσαν ἀποπνεῦσαι τὴν δύναμιν ἀποδῶναι] Hinc eæ formulæ & in ſacris ſcriptoribus. ἀφῆκε τὸ πνεῦμα. *Spiritum emiſit.* Matth. *c.* 27. *v.* 50. &, παρέδωκε τὸ πνεῦμα, *Spiritum tradidit.* Joan. *c.* 19. *v.* 30. & ἐξέπνευσε, *expiravit.* Marc. *c.* 15. *v.* 37. & Luc. *c.* 23. *v.* 46. Lucian. etiam *in votis* ἀποπνεύσας τὸ ψυχίδιον ἄπεισι. *animâ efflatâ abiit.*

§ 16. Ὡς τὰ φυτὰ, τίμιον ἔστι τὸ διαπνεῖσθαι] Malè luxata & confuſa iſta: ſed reſtitutio proclivis. leg. Τίμιον, ἔστι τὸ διαπνεῖσθαι, ὡς τὰ φυτά· *Æſtimatione dignum eſt, non perflari, quod & plantarum ſive ſtirpium eſt.* Τὸ διαπνεῖσθαι, autem de ſtirpibus uſurpatum apud Xenophontem habemus in *Sympoſ.* Verbis hiſce à Stobæo *tom.* 2. *tit.* 19. adductis; ab Athenæo etiam *l.* 11. laudatis; apud quem emendatiora, quàm in vulgatis Xenophontis codicibus, exhibentur: Δοκεῖ μοι τοι μοι τὰ τῶν ἀνδρῶν σώματα [συμπόσια ταῦτα, codices. malè.] τὰ αὐτὰ πάσχειν, ἅπερ καὶ τὰ τῶν ἐν τῇ γῇ φυομένων· καὶ γὰρ ἐκεῖνα ὅταν μὲν αὐτὰ ὁ θεὸς ἄγαν ἀθρόως ποτίζῃ, οὐ δύναται ὀρθοῦσθαι, οὐδὲ ταῖς αὔραις διαπνεῖσθαι. Id Latinis *perflari* dicitur. Columella *l.* 4. *c.* 19. *Fructuſque ſummotus à terra, minùs putreſcit: & hoc uno modo perflatur ventis, qui nebulam & rorem peſtiferum celeriter adſiccant, multùmq; ad defloreſcendum, & ad bonitatem vini conferunt.* & *c.* 18. *Quæ diſtinctio plus Solis & venti vitibus præbet.* & *c.* 7. *Nam & ſic facilius inſolatur humus, & fructus percoquitur, perflatúmque ſalubriorem habet.* Id quod Plin. *l.* 7. *c.* 21. de certo Vitis genere; *Melior ea vino, quando ſibi ipſa non obumbrat, aſſiduéque ſole coquitur, & afflatum magis ſentit.* διαπνοὴ in animantibus quid ſit, quídque ἀπὸ τῆς ἀναπνοῆς diſtet, ex Ariſtotele ac Galeno docuimus, *ad l.* 3. § 1. Nec omittendum videtur, quod Xenophon loco ſuperiùs adducto in collationis membro altero τοῦ ἀναπνεῖν meminit, quaſi iſtud in animantibus τῷ διαπνεῖσθαι illi in arboribus reſpondeat. Οὕτω δὲ καὶ ἡμεῖς, inquit, ἢν μὲν ἀθρόον τὸ ποτὸν ἐγχεώμεθα, ταχὺ ἡμῖν καὶ τὰ σώματα καὶ αἱ γνῶμαι σφαλοῦνται, καὶ οὐδὲ ἀναπνεῖν, μὴ ὅτι λέγειν τι δυνησόμεθα. Etiamſi verò τὸ διαπνεῖσθαι iſtud, quod hîc *ſtirpibus* tribuitur, diſtat multùm reverà ἀπὸ τῆς διαπνοῆς illius quæ animantium peculiaris eſt; in hoc tamen conſentiunt, quòd ſpiritu ſive flatu quodam utrumq; perficitur, & quod ad conſervationem τοῦ διαπνεομένου, cujuſcunq; generis illud fuerit, utrumq; conducat. Verùm præter διαπνοὴν illam externam, quæ ab aura liberiore ſtirpibus eis obvenit, quæ locis patentioribus ſuccreſcunt, aliam etiam internam nobis Theophraſtus inſinuat, quâ per ſingulas ſtirpis cujuſq; partes, animæ, quam vegetativam dicimus, virtute, ſpiritus quaſi vitalis quidam diffunditur, ejuſdémque itidem pars excrementitia diſſipatur & diſpellitur. Is enim *de cauſſ. plant. l.* 5. *c.* 15. ubi de morbo quodam piceæ arbori familiari, quam σφάκελον vocat, verba faciens hæc habet; Ἔοικε παραπλήσιον τὸ συμβαῖνον τῷ ἐπὶ τῶν ζώων, ὅταν ἀποπνιγῶσιν· οὐ δυνάμενα γὰρ ἕλκειν τὴν πνοὴν, οὐδ' ὅλως τῷ πνεύματι χρῆσθαι, διὰ τὴν συμφράξιν καὶ τὴν πύκνωσιν ἐκεῖθέν τι ἀποπνίγονται, καὶ αἱ πίτυες. διὸ καὶ οὐ κακῶς οἱ ὀρεινοὶ τοὔνομα τίθενται. φασὶ γὰρ ἀποπνίγεσθαι τὴν πεύκην διὰ τὴν πιότητα. πάντα γὰρ, ὡς ἔοικε, δεῖται πνεύματός τινος, ἢ μανότητος, ἢ πόρων. Et *l.* 6. *c.* 15. ἐπὶ πάντων γε διαδοθέντων, ἀποβάλλουσαι τὰ δένδρα συμπιεζόμενα καὶ οὐ διέξοδον ἔχοντα δίοδον τῷ πνεύματι. Quin & Jul. Scalig. *ad l.* 5. *c.* 20. ad illud Theophr. *c.* 15. de arboribus dictum ætate diuturnâ exareſcentibus, ὥσπερ ἀποπνεόντων καὶ μαραινομένων· *Metaphora*, inquit, *eſt ab animalibus, quibus ſpirandi, atque vitæ idem finis eſt, ac quanquam οὐ πνέουσι plantæ; tamen utuntur beneficio διαπνοῆς. Omne enim vivens διαπνεῖται. calor enim vitalis egit in multis refrigeratione, in omnibus inſtauratione. inſtauratur autem cœleſti calore circumfuſo, qui ſeſe indult in omnia. Pereunt ergo plantæ quaſi ſuffocatæ, ubi πνεῦμα δίοδον οὐκ ἔχει· pereunt itidem, quaſi expirantes, ubi copioſius illud ἐξατμίζεται.* quod & ἀποπνοήν τινα Theophr. dixit *l.* 2. *c.* 20. De ſeminibus quibuſdam Galenus περὶ τροφῶν δυνάμεως *l.* 1. *c.* 10. Περιττωματικὴν ὑγρότητα ταῦτα ἔχει, καὶ διὰ τοῦτο μετὰ τὴν συγκομιδὴν οὐ προσήκει αὐτοῖς χρῆσθαι, κελευομένων δὲ ἐν πίθοις ξηροῖς ἐᾶσαι ἐν χρόνῳ πλείονι, τὸ μέν τι διαπνεῦσαι τῆς περιττῆς ὑγρότητος, τὸ δέ τι παραθλῖψαι, μέχρις ἂν ξηραινόμενα παρασχῇ μετρίως. (quo loco quod Galen. διαπνεῦσαι, Theophraſt. ἀποπνεῦσαι dixit *de cauſſ. plant. l.* 2. *c.* 7. οὐκ εὐθὺς ἀλοασθέντα τὰ σπέρματα βελτίω τῶν χρονισθέντων, οὐδὲ τὰ νέα τῶν ἔνων. ἀλλὰ δεῖ τινα λαβεῖν ἐν ἑαυτοῖς οἷον πέψιν καὶ δύναμιν, ἀποπνεύσαντος

Digitized by Google

ουσης τῆς ἀλλοτρίας.) ſequitur apud Medicum; Ἀποῤῥεῖ γὰρ ἀπέραντον φυσικόν τι καὶ σπερμάτων καὶ καρπῶν, ἐπειδὰν συγκομισθέντα κεῖται, πρῶτον μὲν ὅσον ἐν αὐτοῖς ὑδατῶδές τι καὶ λεπτὸν περίττωμα, μετὰ ταῦτα δὲ καὶ αὐτῆς τι τῆς κατὰ φύσιν ὑγρότητος. Quin & quod διαπνεῖσθαι hoc ſenſu autoribus ſuprà laudatis, idem ἐξανεμοῦσθαι quibuſdam dici Theophraſtus idem autor eſt in *hiſtor. plant.* *l.* 8. *c.* 10. ἐὰν πνεύσῃ, inquit, μεγάλη καὶ πλείω χρόνον ἐπιγένηται, ξηραίνει καὶ ἀφαυαίνει· ὃ καλοῦσί τινες ἐξανεμοῦσθαι. quod Plin. *l.* 18. *c.* 17. *tunc enim exinaniunt grana.* quem locum Heſychius ob oculos habebat, quum ἐξανεμοῦσθαι, ξηραίνεσθαι exponeret. ipſe ἐξατμίζεσθαι dixit, *de cauſſ. plant.* *l.* 1. *c.* 1. quo loco ἐξηγητικῶς utrumque conjunxit, διαπνεῖται καὶ ἐξατμίζεται. atque hoc eſt quod de aëre ventis agitato Vitruv. *l.* 1. *c.* 6. *Vitioſis corporibus detrahit ſuccum, & efficit ea exiliora.* Eodem ſenſu acceperim ego & τὸ ἐξανεμοῦσθαι, quo loco de conceptu agens Ariſtot. *hiſt. animal.* *l.* 10. *c.* 3. hæc habet: Εἰσὶ δέ τινες αἳ πάσχουσί τι τοιοῦτον, ὃ καλοῦσιν ἐξανεμοῦσθαι· ἔστι δὲ τὸ τοιοῦτον πάθος, ὅταν συγγένωνται τῷ ἀνδρί, οὔτε προϊέμεναι δῆλαι τὸ σπέρμα, οὔτε κυΐσκουσι· διὸ καὶ καλεῖται ἐξανεμοῦσθαι. etiamſi enim vir Maximus interpretetur *fruſtrari*; ſicut ὑπηνέμια ᾠὰ dicuntur *ova irrita*: eodémq; reſpexiſſe velit Maronem, cum *equas* dixit *vento gravidas* fieri: ipſum etiam philoſophum verbis illis *l.* 7. *c.* 4. πνευματικῶν γινομένων τῶν ὑστερῶν, vim τοῦ ἐξανεμοῦσθαι declaràſſe. aliquid tamen amplius eô loci hocce vocabulo ſubindicari ſaltem autumo. cùm nec idem πάθος utrobiq; deſcribatur, ſed loco altero, quod congreſſum præcedat, altero verò, quod ſubſequatur: & philoſophus ipſe verbis priùs adductis ſubjungat ſtatim; αἴτιον δὲ τοῦ πάθους ἡ ὑστέρα, ὅταν ᾖ λίαν ξηρά. ἀναλίσκουσα γὰρ πρὸς αὐτὴν τὸ ὑγρόν, ἀφίησιν ἔξω· τὸ δὲ κατασκελετεύεται. hoc eſt, quod Theophr. ξηραίνεται καὶ ἀφαυαίνεται. Verùm de hoc alii viderint. Haud diſſimiliter certè Hippocrates τὸ ἐξαεροῦσθαι uſurpavit, *lib. de natur. puer.* ἐξαεροῦται γὰρ ὑπὸ τοῦ ἀνέμου, καὶ τὸ πνεῦμα δι' αὐτοῦ διηθεῖ. de aqua loquitur: cui & ipſe, nec huic ſoli, ſed terræ quoq; *tranſpirationem* quandam ibidem tribuit. Siquidem rationem aſſignans, cur terræ inferiora hyeme caleſcant, πυκνοτέρη δέ ἐστιν ὑπὸ τούτου (ὅτι πιέζεται ἐφ' ἑωυτῇ) καὶ οὐκ ἔχει διαπνοὴν ἡ θέρμη. Et mox de rebus congeſtis compreſſiſque quibuſvis, ὑπὸ σφῶν αὐτῶν ἐκθερμαίνεται, καὶ ἐν τάχει κάρτα σήπεται. οὐ γὰρ διίεισι τὸ πνεῦμα δι' αὐτῶν, ἅτε πυκνῶν ἐόντων. Ità *perſpirationis* cùm defectus, tum & exceſſus, nocumentum tam animatis quàm & inanimatis inferre ſolet. Proinde, quia in *perſpiratione* iſtâ, ubi nimia fuerit, partes etiam utiles decedunt, & vis naturalis deperit, indè natum videtur, ut τὸ διαπνεῖσθαι, quod & antè monuimus, in *interitûs* ſignificatione non rarò uſurpetur. Ità de animantibus, Ariſtotel. *de anim.* *l.* 1. *c.* 5. Δοκεῖ γὰρ τοὐναντίον μᾶλλον ἡ ψυχὴ τὸ σῶμα συνέχειν· ἐξελθούσης γοῦν διαπνεῖται καὶ σήπεται. Et Plato *Phædon.* itidem de corpore: ᾧ προσήκει διαλύεσθαι καὶ διαπίπτειν καὶ διαπνεῖσθαι. de plantis; Theophraſt. *de cauſ.* *l.* 6. *c.* 23. Τὰ μὲν οὖν τοιαῦτα πάντα, πληρούμενα εὐοσμότερα· τὰ δὲ ἀσθενῆ, ταχὺ διαπνεῖται, καθάπερ τὰ ἴα. *cito evaneſcunt, evaporantur.* de fructibus Ariſtot. *problem.* *l.* 22. *q.* 17. ἐκ τῶν πολυχοῶν (caricas loquitur) διαπέπνευκε καὶ ἐξίκμακε μετὰ τοῦ ὑγροῦ τὸ πλεῖστον τοῦ γλυκέος. de ſeminibus Chryſippus *phyſic.* *l.* 2. referente Laërt. *lib.* 7. in *Zenon.* πνεῦμα κατὰ τὴν οὐσίαν τὸ σπέρμα, ὡς δῆλον ἐκ τῶν εἰς τὴν γῆν καταβαλλομένων σπερμάτων, ἃ παλαιωθέντα οὐκ ἔτι φύεται, διαπεπνευκυίας αὐτοῖς τῆς δυνάμεως. alterum enim poſt φύεται, ὡς δῆλον, inducendum prorſus videtur, niſi ſiquis in δηλονότι mutandum cenſuerit. Cæterùm aliis ego diſpiciendum libens propoſuerim τὸ διαπνεῖσθαι Clementi Alex. quid velit, quod dæmonibus ille tribuit, *Strom.* *l.* 7. quo loco τὸ διαπνεῖσθαι, καὶ ἐμπνεῖσθαι, καὶ προσπνεῖσθαι, καὶ ἀναπνεῖν à ſe invicem diſterminat, primúmque dæmonibus, ſecundum aquatilibus, tertium inſectis, quartum animantibus pulmonum ope aerem attrahentibus aſſignare videtur. Mihi interim ſuſpicio oboritur, locum mendo neutiquam immunem eſſe, legique debere πρότερον διαπνεῖται, ὡς τὸ τῶν δρυῶν, vel τὸ τῶν δένδρων (non autem τὸ τῶν δαιμόνων) γένος. eò magìs, quia & ſtirpibus iſtic Marcus τὸ διαπνεῖσθαι attribuat; nec veriſimile ſit à *dæmonibus* exorſum Clementem, cum in reliquis gradatim ab inferioribus ad ſuperiora aſcendat, ab aquatilibus ad inſecta, ab inſectis ad animantia perfectiora. Viderint eruditi.

Τυποῦσθαι | τυποῦσθαι, ſive *impreſſionem quandam admittere* in ſe ab externis objectis, ſenſus tam exteriores, quàm & interiores dicuntur. indè ἀντιτυπία αἰσθητική. *infrà* § 26. & αἰσθητήρια εὐπαρατύπωτα. *l.* 5. § 33. Epictet. *lib.* 1. *c.* 6. ἐμπίπτοντες τοῖς αἰσθητοῖς, τυπούμεθα ὑπ' αὐτῶν. Ex Chryſippo *de anim.* *l.* 12. Laërt. *l.* 7. in *Zenon.* Φαντασία δέ ἐστι τύπωσις ἐν ψυχῇ, τουτέστιν ἀλλοίωσις· οὐ γὰρ δεκτέον τὴν τύπωσιν οἱονεὶ τύπον σφραγιστῆρος· ἐπεὶ ἀνένδεκτόν ἐστι πολλοὺς τύπους κατὰ τὸ αὐτὸ γίνεσθαι· νοεῖται δὲ ἡ φαντασία ἡ ἀπὸ ὑπάρχοντος κατὰ τὸ ὑπάρχον ἐναπομεμαγμένη, καὶ ἐναποτετυπωμένη, καὶ ἐναπεσφραγισμένη.

Νευροσπαστεῖσθαι | & *infr.* § 28. νευροσπαστία ὁρμητική. Vide & *l.* 2. § 2. Τὰ νευρόσπαστα ὄργανα κινεῖται μὲν καὶ πεπαυμένου τοῦ τὴν ἀρχὴν τῆς κινήσεως ἐνδόντος τῇ μηχανῇ· κινεῖται δὲ οὐκ ἐπ' ἄπειρον· οὐ γὰρ οἴκοθεν ἔχει τὴν πηγὴν τῆς κινήσεως. ἀλλ' ἕως ἡ δοθεῖσα δύναμις ἰσχύει, καὶ οὐκ ἐκλύεται τῇ περιόδῳ. Syneſ. *de provident.* *l.* 1.

Κρότος γλωσσῶν | Ità *l.* 4. § 3. τὸ κενὸν τῆς ἀπηχήσεως. Vide & *l.* 8. § 52. κρότον γλωσσῶν

Digitized by Google

quod Marcus i.e. *ſtrepitum*, Euripides κόμπον, quaſi *ſtridorem* dixit; cujus hæc ſunt in *Hecuba*:

Ὡς εἰς τὸ μηδὲν ἥκομεν, φρονήματος
Τοῦ πρὶν στερέντες; εἶτα δῆτ' ὀγκούμεθα,
Ὁ μέν τις ἡμῶν πλουσίοις ἐν δώμασιν,
Ὁ δ' ἐν πολίταις τίμιος κεκλημένος;
Τὰ δ' οὐδὲν ἄλλως φροντίδων βουλεύματα,
Γλώσσης τε κόμποι. — —
Ut ad nihil devenimus jam, priſtino
Orbati faſtu? & interim inſoleſcimus?
Hic æde divite, civium ille plauſibus?
At hæc nihil ſunt aliud quàm curæ meræ,
Stridórque linguæ inanis.— —

Τί καταλείπεται τίμιον | Baſil. Cæſ. *epiſt.* 42. Τῷ ὄντι μόνον περισπούδαστον ϗ ἐπαινετὸν τὸ διαρκὲς ἀγαθόν. τοῦτο δέ ἐστιν ἡ παρὰ θεοῦ τιμή. τὰ δὲ ἀνθρώπινα ταῦτα, σκιᾶς ἐστιν ἀμυδρότερα, ϗ ὀνείρων ἀπατηλότερα. οὔτε γὰρ νεότης τῶν ἠρινῶν ἀνθῶν ὀξύτερον καταρρεῖ. ϗ ὥρα σώματος ἢ νόσῳ ἢ χρόνῳ μαραίνεται· ϗ πλοῦτος μὲν ἄπιστος, δόξα δὲ εὐμετάπτωτος· αἵ τε περὶ τὰς τέχνας διαπονήσεις, τῷ χρόνῳ τούτῳ συναπαρτίζονται· ἀλλὰ ϗ τὸ περισπούδαστον ἅπασιν οἱ λόγοι ἄχρι τῆς ἀκοῆς τὴν χάριν ἔχουσι· ἀρετῆς δὲ ἄσκησις, τίμιον μὲν κτῆμα τῷ ἔχοντι, ἥδιστον δὲ θέαμα τοῖς ἐπιτυγχάνουσι· ἧς ἐπιμελούμενος ἄξιον σεαυτὸν καταστήσεις τῶν ἐν ἐπαγγελίαις ἀποκειμένων ἀπὸ θεοῦ ἀγαθῶν. Verùm de mercede iſta Marcus noſter an quicquam ſomniârit etiam, incertum eſt. Vide *l.* 4. § 33. & *infr.* § 47.

Πρὸς ὃ κατεσπούδασται | Vide *l.* 5. § 16.

Ἀνάγκη ϗ φθονεῖν | Idem *infrà* § 41. Τί γὰρ θαυμαστὸν, εἴ τις νομίζει τῶν ἀγαθῶν μέγιστον, ἑτέρῳ μὴ παρεῖναι; Cato min. *Plut.*

Καὶ τοῖς θεοῖς μέμφεσθαι | *Ibid.* & *lib.* 9. § 1. μέμφεσθαι τῇ κοινῇ φύσει. Epictetus *enchir. c.* 3. Ἐὰν τὰ φύσει δοῦλα ἐλεύθερα οἰηθῇς, ϗ τὰ ἀλλότρια ἴδια, ἐμποδισθήσῃ, πενθήσεις, ταραχθήσῃ, μέμψῃ ϗ θεοὺς ϗ ἀνθρώπους. ἐὰν δὲ τὸ σὸν μόνον οἰηθῇς σὸν εἶναι, τὸ δὲ ἀλλότριον, ὥσπερ ἐστὶν, ἀλλότριον, οὐδείς σε ἀναγκάσει οὐδέποτε, οὐδείς σε κωλύσει, οὐ μέμψῃ οὐδένα, οὐκ ἐγκαλέσεις τινὶ, ἄκων πράξεις οὐδὲν, ἐχθρὸν οὐχ ἕξεις, οὐδείς σε βλάψει.

Ἡ τῆς ἰδίας διανοίας αἰδὼς ϗ τιμὴ | Vide *l.* 2. § 6. μὴ αἰδουμένη σεαυτήν. & *l.* 3. § 9. τὴν ὑποληπτικὴν δύναμιν σέβου. & *l.* 5. § 21. τὸ ἐν σοὶ τὸ κράτιστον τίμα. Vide & *l.* 3. § 4, & 7.

Σεαυτῷ τι ἀρεστὸν | Contra quàm pleriq; hominum. οἵγε οὐδὲ αὐτοὶ ἑαυτοῖς ἀρέσκονται. *l.* 3. § 4.

Ἐπαινοῦντα ὅσα ἐκεῖνοι διανέμουσι | utpote quæ ἀγαθὰ εἶναι πέπεισαι. *l.* 3. § 4.

Καὶ διατετάχασιν | Vide *l.* 5. § 8.

§ 17. Ἄνω, κάτω, | De aqua Demoſth. *adv. Callicleın.* ἡ μὲν ἂν εὐοδῇ, φέρεται κάτω· ἣ δ' ἂν ἐνστῇ τι, τηνικαῦτα ὑπεραίρειν ἀνάγκη. Scilicet, Ὅταν τὸ ἐμποδὼν μὴ ᾖ, φέρεται εὐθύ. Ariſtot. *de Cælo l.* 4. *c* 3. ubi autem occurrit τὸ ἐμποδίζον τι, à via curſu ſuo proprio declinat & deviat. Verùm non ſic ἡ τῆς ἀρετῆς κίνησις. ea ſiquidem *rectà ſemper procedit. l.* 5. § 14. ſive καθ' ὁδοῦ: ut *l.* 8. § 61. ea ubiq; εὐοδεῖ. Vide *l.* 8. § 6. Etenim, ὑπὸ σοφοῦ εὔοδοι ἔσονται πράξεις. quod tanquam Solomonis citat Baſil. Cæſar. *in princip. Proverb.* ϗ πάντα ὅσα ἂν ποιῇ, κατευοδωθήσεται. *Pſal.* 1. *v.* 3. Καὶ γὰρ ὅταν προστήσῃς ἀγγελίας ποιητικὰς, ταύτας ὁ κύριος παραπέμψει· ϗ σώματι τόνον, ϗ ψυχῇ προθυμίαν, ϗ συνθηματοποιῶν συμμαχίαν, ϗ τὴν εἰς πάντα τὸν βίον εὐοδίαν, τοῖς τὰ πνευματικὰ προτιμότερα ποιουμένοις δίδωσι. Baſil. idem in *hexamer. orat.* 3. Ita, Τῇ ἀρετῇ πᾶν ἄπορον πόριμον.

Invia virtuti nulla eſt via.

εὐοδεῖν ergò, eſt εὐόδως περαίνειν, ut Marcus ipſe *lib.* 1. § 17. *progreſſus bonos facere*, ſive *feliciter; proſperè, cum ſucceſſu bono progredi*: cui opponitur τὸ δυσοδεῖν, *malè, moleſtè, parùm ſecundè progredi*. Epict. *l.* 3. *c.* 19. ὅταν ὅταν δυσοδῶμεν, αὐτοὺς αἰτιᾶσθαι. quod vocabulum haud temerè alibi reperias, & ἡ δυσοδία. δυσοδίαν τῷ λόγῳ παρέχουσι ϗ δυσκολίαν, αἱ βουλαὶ ϗ κρίσεις ϗ δίαιται ἐμπαθεῖς. Plut. *de virt. moral.*

§ 18. Εὐφημεῖν οὐ θέλουσιν | Triplex notat in eiſdem pleriſque vitium; primò invidiam atque livorem, quòd coætaneis ſuis laudem commeritam tribuere detrectant; dum quiſque, ut Flacc. *l.* 2. *ep.* 1.

— *niſi quæ terris ſemota ſuiſque*
Temporibus defuncta videt, faſtidit & odit.

tum iniquitatem; quòd εὐφημίαν eam, quam aucupantur ipſi, aliis denegant: in regulam æquitatis illam peccantes, quæ præcipit, ut *aliis facimus, quæ nobis fieri velimus.* Matth. *c.* 7. *v.* 12. tertiò vanitatem; quòd à poſteris, quibus inviſi ignotíque fuerint, celebrari tantoperè concupiſcunt: cùm pari loco ſit, jam defunctum quod attinet, poſt obitum ab eis qui ſuperfuerint ipſis, quàm ante ortum ab eis qui multis ſeculis ipſos anteceſſerint, ſileri. Cicer. in *ſomn. Scip. Quid intereſt ab eis, qui poſtea naſcentur, ſermonem fore de te, cùm ab iis nullus fuerit, qui antè nati ſint, qui nec pauciores, & certè meliores fuerunt viri?* Vide *l.* 3. § 10.

§ 19. Μὴ εἴ τι αὐτῷ σοι δυσκατόρθωτον | Senec. *epiſt.* 71. *Non putant fieri, quicquid facere non poſſunt: ex infirmitate ſua de virtute ferunt ſententiam. quid miraris, ſi uri, vulnerari, occidi, alligari juvat? aliquando etiam libet. luxurioſo frugalitas pœna eſt; pigro ſupplicii loco labor eſt; delicatus miſeretur induſtrii; deſidioſo ſtudere, torqueri eſt. eodem modo hæc ad quæ omnes imbecilli ſumus, dura atque intoleranda credimus, obliti quàm multis tormentum ſit vino carere, aut primâ luce excitari. non iſta difficilia ſunt naturâ; ſed nos fluidi & enerves. magno animo de rebus magnis judicandum eſt: alioqui videbitur illarum vitium eſſe quod noſtrum eſt.* Idem *epiſt.* 116. *Occurres hoc loco mihi illâ publicâ contra Stoicos voce: Nimis magna promittitis; nimis dura præcipitis*. (quomodo

illi

Digitized by Google

ſti Joan. c. 6. v. 60. σκληρός ἐστιν οὗτος ὁ λόγος· τίς δύναται αὐτοῦ ἀκούειν;) *nos homunciones ſumus: omnia nobis negare non poſſumus. Scis quare non poſſumus iſta? quia nos poſſe non credimus. Imò aliud eſt in re, vitia noſtra, quia amamus, defendimus, & malumus excuſare illa, quàm excutere. Satis natura homini dedit roboris, ſi illo utamur, ſi vires noſtras colligamus, ac totas pro nobis, certè non contra nos, concitemus. nolle in cauſſa eſt: non poſſe prætenditur.* Et *epiſt.* 98. *Quare deficimus? quare deſperamus? quicquid fieri potuit, poteſt.* Clemens Alex. *Strom. l.* 2. Ὅταν ὑπέρτονον ᾄδειν ὁ νόμος λέγηται, οὕτως ἀκούειν, ἵνα μή τινες ἔκτονον καὶ ἀπόχορδον ᾄσωσιν, οὐχ ὡς ὑπέρτονον, ἀλλὰ τοῖς μὴ βουλομένοις ἀναλαβεῖν τὸν θεῖον ζυγὸν, τοῦτο ὑπέρτονον· τοῖς γὰρ ἀτόνοις καὶ ἀσθενικοῖς, τὸ μέτριον ὑπέρτονον δοκεῖ· καὶ τοῖς ἀδίκοις ἀκριβοδίκαιον, τὸ ἐπιβάλλον. ὅσοις γὰρ διὰ τὸ φιλικῶς περὶ ἁμαρτίας ἔχειν ἡ συγγνώμη παρεισέρχεται, οὗτοι τὴν ἀλήθειαν, ἀπήνειαν ὑπολαμβάνουσι καὶ τὴν αὐστηρίαν, ἀποτομίαν καὶ ἀνελεῆ, τὸν μὴ συναμαρτάνοντα, μηδὲ συγκαταινούμενον. Et mox: Καίτοι εἰ μηδέπω ποιεῖν τὰ προσταττόμενα ὑπὸ τοῦ νόμου οἷοί τε ἐστέ· ἀλλὰ τοὺς θαυμάζοντες, ὡς ὑποδείγματα ἡμῖν ἔκκειται κάλλιστα ἐν αὐτοῖς τηρεῖν καὶ αὔξειν τὸν ἔρωτα τῆς ἀληθείας δυνάμεθα· καὶ τῇ δ' ἀσκήσει ἀπολαύσαιμεθ' ἂν κατὰ δύναμιν προθυμότερον, τὰ μὲν προκαλούμενοι, τὰ δὲ μιμούμενοι, τὰ δὲ δυσωπούμενοι. Vide & *ad l.* 2. § 2. & *ad l.* 7. § 2.

Ἀδύνατον ὑπολαμβάνειν] Epictet. *l.* 3. *c.* 14. Δύο ταῦτα ἐξελεῖν τῶν ἀνθρώπων, οἴησιν καὶ ἀπιστίαν. οἴησις μὲν οὖν ἐστι, τὸ δοκεῖν μηδενὸς προσδεῖσθαι· ἀπιστία δὲ, τὸ ὑπολαμβάνειν μὴ δυνατὸν εἶναι εὐροεῖν, τοσούτων περιεστηκότων, quo loco, quod lapſu frequenti ac familiari apud ſcriptores iſtos contigit, pro εὐροεῖν ἀρεῖν perperam ſcribitur; docet id, quod ſequitur, τοσούτων περιεστηκότων, quæ εὔροιαν iſtam impedire poſſint; de quo vocabulo vide *ad l.* 1. § 12. Hoc eſt, quod in Q. Sextio laudat Seneca *epiſt.* 64. *Hoc egregium Sextius habet, quod & oſtendet tibi beatæ vitæ magnitudinem, & deſperationem ejus non faciet. Scies illam eſſe in excelſo; ſed volenti penetrabilem: ut illam admireris, & tamen ſperes.* Certè Sextium ipſum ἀπιστίᾳ καὶ ἀνελπιστίᾳ morbo iſto per initia laboràſſe autor eſt Plutarchus in *lib. de profectibus inducit*; Ὡς δυσανασχετῶν καὶ χαλεπαίνων τῷ λόγῳ χαλεπῶς τὸ πρῶτον, ὀλίγου δεῆσαι καταβαλεῖν ἔκ τινος διήρους· *adeo ut moleſtia ac difficultate rei propè devictus, parùm abfuerit quin animum deſpondens è tecto quodam præcipitem ſe dederit.* ità enim malim autoris verba reddere, quàm aut cum Xylandro, *de biremi quadam ſeſe in mare abjecerit*; vel cum Lipſio, *de nave in mare ſe præcipitaverit.* magis ſiquidem conſentaneum eſt in ædibus agentem, quàm navigantem cum moleſtia illa conflictatum. Διῆρες Atticis idem, quod reliquis Græcis ὑπερῷον, *ſumma pars ædium.* Thomas Mag. *in Collect.* Διῆρες, οὐχ ὑπερῷον. firmat id ex Euripidis *Phœniſſis*; ubi Antigone dicitur,

——μελάθρων ἐς διῆρες ἔσχατον,

in ſummam ædium partem conſcendiſſe, unde Argivum contueri exercitum poſſet. Accedit & Vetus Grammaticus apud Budæum: Διῆρες, Ἀττικῶς τὸ ὑπερῷον· τὸ δὲ κατάγαιον, ξυνοικία λέγεται. Eò autem magis idoneus Sextius, qui aliis animos adderet, cùm difficultates illas & expertus eſſet, & conſtanter pergendo perviciſſet. Dio Pruſ. *orat.* 16. Καί τοι τῶν λυπουμένων ἕκαστος, αὐτῷ τὸ συμβεβηκὸς, φησὶν εἶναι δεινότατον καὶ μάλιστα ἄξιον λύπης· καὶ γὰρ τῶν φερόντων ἕκαστος, ὃ φέρει, τοῦτ' εἶναι δοκεῖ βαρύτατον. ἔστι δὲ ἀληθὲς τοῦτο ἐπὶ [illegible] σώματος· τὸ γὰρ αὐτὸ ἕτερος λαβὼν ἂν ἰσχυρότερος, ῥᾳδίως οἴσει.

Εἶπ' ἀνθρώπῳ δυνατὸν] Vide *l.* 8. § 44. Joannes ille aurei oris, multis in locis hoc inculcat, deeſſe hominibus non tam facultatem quàm voluntatem viros ſanctos imitandi, cùm illi nobis, ut de ſe Paulus & Barnabas apud Lucam *Act. c.* 14. *v.* 15. & Jacobus *ep. c.* 5. *v.* 17. ὁμοιοπαθεῖς planè, ejuſdémque naturæ conſortes fuerint. Ideo etiam infirmitates eorundem, πάντα πάθη καὶ τὰ παθήματα, eſſe ſcripto conſignata, ἵν' ὅταν παρακαλῶμεν ὑμᾶς (inquit, *de ſtatuis orat. 1. rat.* 7.) πρὸς τὴν ἐκείνων ἀρετὴν, μὴ νομίζοντες διὰ τὴν τῶν κατορθωμάτων ὑπερβολὴν ἑτέρας αὐτοὺς μετεσχηκέναι φύσεως, ἀποκνήσητε πρὸς τὴν μίμησιν. Et mox: Πρὸς τὸ μὴ λέγειν ἡμᾶς εἰς τὴν αὐτὴν πολιτείαν παρακαλουμένους, ὅτι ἐκεῖνοι φύσεως ἑτέρας μετεῖχον, ἢ οὐκ ἦσαν ἄνθρωποι, διὰ τοῦτο ὁμοιοπαθῆ λέγει, ἀπὸ τῆς τῶν παθῶν κοινωνίας δεικνὺς αὐτοὺς ἀνθρώπους ὄντας καθ' ἡμᾶς. Οὔτε γὰρ οἱ παλαιοὶ δίκαιοι κατὰ νόμον βιώσαντες, ἀπὸ δρυὸς ἦσαν παλαιφάτου, οὐδ' ἀπὸ πέτρης. Clem. *Strom. l.* 2. ſed & Chryſoſt. *de compunct. ad Demetr.* οὐ τῆς αὐτῆς φύσεως καὶ οὗτοι μετεῖχον; οὐ διὰ τῆς αὐτῆς ὁδοῦ παρήχθησαν εἰς τὸν βίον ἡμῖν; οὐ ταῖς αὐταῖς ἐτράφησαν τροφαῖς; οὐ τὸν αὐτὸν ἀνέπνεουν ἀέρα; οὐ πράγμασιν ἐχρήσαντο τοῖς αὐτοῖς, &c. Plin. min. in *panegyr. Meliùs homines exemplis docentur, quæ inprimis hoc in ſe boni habent, quòd approbant quæ præcipiunt, fieri poſſe.* Salvian. *ad Eccleſ. cathol. l.* 3. *Adjuvari ſe exemplis exoptat humana infirmitas, quò faciliùs ipſa etiam nunc faciat, quæ alios feciſſe ante cognoſcat. Dum admonetur auditu ætas omnis, fieri poſſe quod factum eſt.* Cypr. *ad Donat. l.* 2. *ep.* 2. Et, *Ex aliorum factis fieri poſſe credunt quod fortè dum putant fieri non poſſe, pigreſcunt.* Aug. *epiſt.* 134. Itaq; Bern. *de reſurrect. Serm.* 3. *Sermo quidam vivus & efficax, exemplum operis eſt; facilè perſuadens quod intendimus, dum factibile probat eſſe quod ſuademus.* Vide Aug. *de Civit. Dei l.* 5. *c.* 18. & Bern. *in Vigil. Petr. & Paul. de S. Clem. Rom. Pont. & in feſt. Andr. Serm.* 2. Vide & Marc. *l.* 12. § 13.

§ 20. Ὄρυξ ἐγκατέδρυψέ τις] Epictet. *diſſert.*

Digitized by Google

quod Marcus i.e. *ſtrepitum*, Euripides κόμπον, quaſi *ſtridorem* dixit; cujus hæc ſunt in *Hecuba*:

Ὡς εἰς τὸ μηδὲν ἥκομεν, φρονήματος
Τοῦ πρὶν στερέντες; εἶτα δῆτ᾽ ὀγκούμεθα,
Ὁ μέν τις ἡμῶν πλουσίοις ἐν δώμασιν,
Ὁ δ᾽ ἐν πολίταις τίμιος κεκλημένος;
Τὰ δ᾽ οὐδὲν ἄλλως φροντίδων βουλεύματα,
Γλώσσης τε κόμποι.———
Ut ad nihil devenimus jam, priſtino
Orbati faſtu? & interim inſoleſcimus?
Hic æde divite, civium ille plauſibus?
At hæc nihil ſunt aliud quàm curæ meræ,
Stridórque linguæ inanis.———

Τὶ καταλείπεται τίμιον | Baſil. Cæſ. *epiſt.* 42. Τῷ ὄντι μόνον περισπούδαστον καὶ ἐπαινετὸν τὸ διαρκὲς ἀγαθόν. τοῦτο δέ ἐστιν ἡ παρὰ θεοῦ τιμή. τὰ δὲ ἀνθρώπινα ταῦτα, σκιᾶς ἐστιν ἀμυδρότερα, καὶ ὀνείρων ἀπατηλότερα. ὅτε γὰρ νεότης τῶν ἠρινῶν ἀνθῶν ὀξύτερον καταῤῥεῖ. καὶ ὥρα σώματος ἢ νόσῳ ἢ χρόνῳ μαραίνεται· καὶ πλοῦτος μὲν ἄπιστος, δόξα δὲ εὐμετάπτωτος, αἵ τε περὶ τὰς τέχνας διαπονήσεις τῷ χρόνῳ τούτῳ συναπαρτίζονται· ἀλλὰ καὶ τὸ περισπούδαστον ἅπασιν οἱ λόγοι ἄχρι τῆς ἀκοῆς τὴν χάριν ἔχουσιν· ἀρετῆς δὲ ἄσκησις, τίμιον μὲν κτῆμα τῷ ἔχοντι, ἥδιστον δὲ θέαμα τοῖς ἐπιτυγχάνουσιν· ἧς ἐπιμελούμενος ἄξιον σεαυτὸν καταστήσεις τῶν ἐν ἐπαγγελίαις ἀποκειμένων ὑπὸ θεοῦ ἀγαθῶν. Verùm de mercede iſta Marcus noſter an quicquam ſomniârit etiam, incertum eſt. Vide *l.* 4. § 33. & *infr.* § 47.

Πρὸς ὃ κατεσπούδασται | Vide *l.* 5. § 16.

Ἀνάγκη καὶ φθονεῖν | Idem *infrà* § 41. Τί γὰρ θαυμαστὸν, εἰ τις νομίζει τῶν ἀγαθῶν μέγιστον, ἑτέρῳ μὴ παρεῖναι; Cato min. *Plut.*

Καὶ τοῖς θεοῖς μέμφεσθαι | *Ibid.* & *lib.* 9. § 1. μέμφεσθαι τῇ κοινῇ φύσει. Epictetus *enchir. c.* 3. Ἐὰν τὰ φύσει δοῦλα ἐλεύθερα οἰηθῇς, καὶ τὰ ἀλλότρια ἴδια, ἐμποδισθήσῃ, πενθήσεις, ταραχθήσῃ, μέμψῃ καὶ θεοὺς καὶ ἀνθρώπους. ἐὰν δὲ τὸ σὸν μόνον οἰηθῇς σὸν εἶναι, τὸ δὲ ἀλλότριον, ὥσπερ ἐστὶν, ἀλλότριον, οὐδείς σε ἀναγκάσει οὐδέποτε, οὐδείς σε κωλύσει, οὐ μέμψῃ οὐδένα, οὐκ ἐγκαλέσεις τινὶ, ἄκων πράξεις οὐδὲν, ἐχθρὸν οὐχ ἕξεις, οὐδείς σε βλάψει.

Ἡ τῆς ἰδίας διανοίας αἰδὼς καὶ τιμὴ | Vide *l.* 2. § 6. μὴ αἰδουμένη σεαυτήν. & *l.* 3. § 9. τὴν ὑποληπτικὴν δύναμιν σέβου. & *l.* 5. § 21. τῶν ἐν σοὶ τὸ κράτιστον τίμα. Vide & *l.* 3. § 4, & 7.

Σεαυτῷ τι ἀρεστὸν | Contra quàm pleriq; homines. οἱ γ᾽ οὐδὲ αὐτοὶ ἑαυτοῖς ἀρέσκονται. *l.* 3. § 4.

Ἐπιπρέποντα ὅσα ἐκεῖνοι διανέμουσι | utpote quæ à gadiis illi πέπρωται. *l.* 3. § 4.

Καὶ διατετάχασιν | Vide *l.* 5. § 8.

§ 17. Ἄνω, κάτω, | De aqua Demoſth. *adv. Calliclem.* ἣ μὲν ἂν εὐοδῇ, φέρεται κάτω· ἣ δ᾽ ἂν ἀντῇ τι, τηνικαῦτα ὑπεραίρειν ἀνάγκη. Scilicet, Ὅταν τὸ ἐπιπρόσθεν μὴ ᾖ, φέρεται εὐθύ. Ariſtot. *de Cælo l.* 4. *c* 3. ubi autem occurrit τὸ ἐμποδίζον τι, à via curſúq; proprio declinat & deviat. Verùm non ſic ἡ τῆς ἀρετῆς κίνησις. ea ſiquidem *rectà ſemper procedit. l.* 5. § 14. ſive κατ᾽ εὐθύ. ut *l.* 8. § 61. ea ubiq; εὐοδεῖ. Vide *l.* 8. § 6. Etenim, ὑφ᾽ σοφοῦ εὔοδοι ἔσονται πράξεις. quod tanquam Solomonis citat Baſil. Cæſar. *in princip. Proverb.* καὶ πάντα ὅσα ἂν ποιῇ, κατευοδωθήσεται. *Pſal.* 1. *v.* 3. Καὶ γὰρ ὅσαι πράξεις ἀγχίνοιας ποιητικαί, ταύτας ὁ κύριος παρέπεμψε· καὶ σώματι τόνον, καὶ ψυχῇ προθυμίαν, καὶ συναγωνιζομένων εὐμάρειαν, καὶ τὴν εἰς πάντα τὸν βίον εὐοδίαν, τοῖς τὰ πνευματικὰ προτιμότερα ποιουμένοις διδούς. Baſil. idem in *hexamer. orat.* 3. Ita, Τῇ ἀρετῇ πᾶν ἄπορον πόριμον.

Invia virtuti nulla eſt via.

εὐοδεῖν ergò, eſt εὐόδως προϊέναι, ut Marcus ipſe *lib.* 1. § 17. *progreſſus bonos facere, ſive feliciter, proſperè, cum ſucceſſu bono progredi*: cui opponitur τὸ δυσοδεῖν, *male, moleſtè, parùm ſecundè progredi.* Epict. *l.* 3. *c.* 19. ὅπου ὅταν δυσοδήσωμεν, αὐτοὺς αἰτιᾶσθαι. quod vocabulum haud temerè alibi reperias, & ἡ δυσοδία. δυσοδίαν τῷ λόγῳ παρέχουσι καὶ δυσκολίαν, αἱ βουλαὶ καὶ κρίσεις καὶ δίαιται ἐμπαθεῖς. Plut, *de virt. moral.*

§ 18. Εὐφημεῖν οὐ θέλουσιν | Triplex notat in eiſdem pleriſque vitium; primò invidiam atque livorem, quòd coætaneis ſuis laudem commeritam tribuere detrectant; dum quiſque, ut Flacc. *l.* 2. *ep.* 1.

———*niſi quæ terris ſemota ſuiſque*
Temporibus defuncta videt, faſtidit & odit.

tum iniquitatem; quòd εὐφημίαν eam, quam aucupantur ipſi, aliis denegant: in regulam æquitatis illam peccantes, quæ præcipit, ut *aliis facimus, quæ nobis fieri velimus.* Matth. *c.* 7. *v.* 12. tertiò vanitatem; quòd à poſteris, quibus inviſi ignotique fuerint, celebrari tantopere concupiſcunt: cùm pari loco ſit, jam defunctum quod attinet, poſt obitum ab eis qui ſuperfuerint ipſis, quàm ante ortum ab eis qui multis ſeculis ipſos antecesserint, ſileri. Cicer. in *Somn. Scip. Quid intereſt ab eis, qui poſtea naſcentur, ſermonem fore de te, cùm ab iis nullus fuerit, qui antè nati ſint, qui nec pauciores, & certè meliores fuerunt viri?* Vide *l.* 3. § 10.

§ 19. Μὴ εἴ τι αὐτῷ σοι δυσκατέργαστον | Senec. *epiſt.* 71. *Non putant fieri, quicquid facere non poſſunt: ex infirmitate ſua de virtute ferunt ſententiam. quid miraris, ſi uri, vulnerari, occidi, alligari juvat? aliquando etiam libet. luxurioſo frugalitas pœna eſt; pigro ſupplicii loco labor eſt; delicatus miſeretur induſtrii; deſidioſo ſtudere, torqueri eſt. eodem modo hæc ad quæ omnes imbecilli ſumus, dura atque intoleranda credimus, obliti quàm multis tormentum ſit vino carere, aut primâ luce excitari. non iſta difficilia ſunt naturâ; ſed nos fluidi & enerves. magno animo de rebus magnis judicandum eſt: alioqui videbitur illarum vitium eſſe quod noſtrum eſt.* Idem *epiſt.* 116. *Occurres hoc loco mihi illâ publicâ contra Stoicos voce: Nimis magna promittitis; nimis dura præcipitis.* (quomodo illi

Digitized by Google

in Joan. c. 6. v. 60. σκληρός ἐστιν οὗτος ὁ λόγος· τίς δύναται αὐτοῦ ἀκούειν;) *nos fomenciones ſumus t. omnia nobis negare non poſſumus. Scis quare non poſſumus iſta? quia nos poſſe non credimus. Imò aliud eſt in re. vitia noſtra, quia amamus, defendimus, & malumus excuſare illa, quàm excutere. Satis natura homini dedit roboris ſi illo utamur; ſi vires noſtras colligamus, ac totas pro nobis, certè non contra nos, concitemus. nolle in cauſſa eſt: non poſſe prætenditur.* Et *epiſt.* 98. *Quare deficimus? quare deſperamus? quicquid fieri potuit, poteſt.* Clemens Alex. *Strom. l.* 2. Ὅταν ὑπέρτονον ᾄδειν ὁ νόμος λέγηται, οὕτως ἀκούειν, ἵνα μή τινες ἔκτονον καὶ ἀπόχορδον ᾄσωσιν, οὐχ ὡς ὑπέρτονον, ἀλλὰ τοῖς μὴ βουλομένοις ἀναλαβεῖν τὸν ἄξιον ζυγὸν, τούτοις ὑπέρτονον· τοῖς γὰρ ἀπόνοις καὶ ἀθλητικοῖς, τὸ μέτριον ὑπέρτονον δοκεῖ· καὶ τοῖς ἀδίκοις ἀπροσδέκτον, τὸ ἐπιβάλλον. ὅσοις γὰρ διὰ τὸ φιλικῶς περὶ ἁμαρτίας ἔχειν ἡ συγγνώμη παρεισέρχεται, οὗτοι τὴν ἀλήθειαν, ἀπήνειαν ὑπολαμβάνουσι καὶ τὴν αὐστηρίαν, ἀποτομίαν καὶ ἀτελῆ, τὸν μὴ συναμαρτάνοντα, μηδὲ συγκαταπτώμενον. Et mox: Καίτοι εἰ μηδέπω ποιεῖν τὰ προστατόμενα ὑπὸ τοῦ νόμου οἷοί τέ ἐστε· ἀλλὰ τοί γε εἰδότες ὡς ὑποδείγματα ὑμῶν ἔκκειται κάλλιστα ἐν αὐτοῖς, τρέφειν καὶ αὔξειν τὸν ἔρωτα τῆς ἀληθείας δυνάμεσθε· καὶ τῇ δι' ὠφελούμεθ' ἂν κατὰ δύναμιν προθυμότερον, τὰ μὲν προκαλούμενοι, τὰ δὲ μιμούμενοι, τὰ δὲ δυσωπούμενοι. Vide & *ad l.* 2. § 2. & *ad l.* 7. § 2.

Ἀδύνατον ὑπολαμβάνειν] Epictet. *l.* 3. *c.* 14. Δύο ταῦτα ἐξελεῖν τῶν ἀνθρώπων, οἴησιν καὶ ἀπιστίαν. οἴησις μὲν οὖν ἐστι, τὸ δοκεῖν μηδενὸς προσδεῖσθαι· ἀπιστία δὲ, τὸ ὑπολαμβάνειν μὴ δύνασθαι εὐροεῖν ἐν, τοσούτων περιεστηκότων. quo loco, quod lapſu frequenti ac familiari apud ſcriptores iſtos contigit, pro εὐροεῖν ἀγρεῖν perperam ſcribitur; docet id, quod ſequitur, τοσούτων περιεστηκότων, quæ εὔροιαν iſtam impedire poſſint; de quo vocabulo vide *ad l.* 1. § 12. Hoc eſt, quod in Q. Sextio laudat Seneca *epiſt.* 64. *Hoc egregium Sextius habet, quod & oſtendet tibi beatæ vitæ magnitudinem, & deſperationem ejus non faciet. Scies illam eſſe in excelſo; ſed volenti penetrabilem: ut illam admireris, & tamen ſperes.* Certè Sextium ipſum ἀπιστίᾳ καὶ ἀνελπιστίᾳ morbo iſto per initia laboráſſe autor eſt Plutarchus in *lib. de profectibus in virtute*; Ὡς δυσανασχετοῦντα καὶ χειμάζοντα τῷ λόγῳ χαλεπῶς τὸ πρῶτον, ὀλίγου δεῆσαι καταβαλεῖν ἔκ τινος δίηρες· *adeo ut moleſtia ac difficultate rei propè devictus, parùm abfuerit quin animum deſpondens è tecto quodam præcipitem ſe dederit.* ità enim malim autoris verba reddere, quàm aut cum Xylandro, *de biremi quadam ſeſe in mare abjecerit*; vel cum Lipſio, *de nave in mare ſe præcipitaverit.* magis ſiquidem conſentaneum eſt in ædibus agentem, quàm navigantem cum moleſtia illa conflictatum. δίηρες Atticis idem, quod reliquis Græcis ὑπερῷον, *ſumma pars ædium.* Thomas Mag. *in Collect.* Διῆρες, οὐχ ὑπερῷον. tirmat id ex Euripidis *Phœniſſis*; ubi Antigone dicitur,

——μέλαθρον ἐς διῆρες ἔσχατον,

in ſummam ædium partem conſcendiſſe, unde Argivum contueri exercitum poſſet. Accedit & Vetus Grammaticus apud Budæum: Διῆρες, Ἀττικῶς τὸ ὑπερῷον· τὸ δὲ κατώγαιον, ξυνοικία λέγεται. Eò autem magis idoneus Sextius, qui aliis animos adderet, cùm difficultates illas & expertus eſſet, & conſtanter pergendo perviciſſet. Dio Pruſ. *orat.* 16. Καί τοι τῶν λυπουμένων ἕκαστος, αὐτῷ τὸ συμβεβηκός. φησὶν εἶναι δεινότατον καὶ μάλιστα ἄξιον λύπης· καὶ γὰρ τῶν φορτίων ἕκαστος, ὃ φέρει, τοῦτ' εἶναι δοκεῖ βαρύτατον. ἔστι δὲ ἀσθενὴς οὗτος καὶ φαῦλος σῶμα· τὸ γὰρ αὐτὸ ἕτερος λαβὼν ἂν ἰσχυρότερος, ῥᾳδίως οἴσει.

Εἶπ ἀνθρώπῳ δυνατὸν] Vide *l.* 8. § 44. Joannes ille aurei oris, multis in locis hoc inculcat, deeſſe hominibus non tam facultatem quàm voluntatem viros ſanctos imitandi, cùm illi nobis, ut de ſe Paulus & Barnabas apud Lucam *Act. c.* 14. *v.* 15. & Jacobus *ep. c.* 5. *v.* 17. ὁμοιοπαθεῖς planè, ejuſdémque naturæ conſortes fuerint. Ideo etiam infirmitates eorundem, τά τε πάθη καὶ τὰ παθήματα, eſſe ſcripto conſignata, ἵν' ὅταν παρακαλῶμεν ὑμᾶς (inquit, *de ſtatuis orat.* ... 7.) πρὸς τὴν ἐκείνων ἀρετὴν μὴ νομίζοντες διὰ τὴν τῶν κατορθωμάτων ὑπερβολὴν ἑτέρας αὐτοὺς μετεσχηκέναι φύσεως, ἀποκνῆτε πρὸς τὴν μίμησιν. Et mox: Πρὸς τὸ μὴ λέγειν ὑμᾶς εἰς τὴν αὐτὴν πολιτείαν παρακαλουμένους, ὅτι ἐκεῖνοι φύσεως ἑτέρας μετεῖχον, ἢ οὐκ ἦσαν ἄνθρωποι, διὰ τοῦτο ὁμοιοπαθῆς λέγει, ἀπὸ τῆς τῶν παθῶν κοινωνίας δεικνὺς αὐτοὺς ἀνθρώπους ὄντας καθ' ἡμᾶς. Οὔτε γὰρ οἱ παλαιοὶ δίκαιοι κατὰ νόμον βιώσαντες, ἀπὸ δρυὸς ἦσαν παλαιφάτου, οὐδ' ἀπὸ πέτρης. Clem. *Strom. l.* 2. ſed & Chryſoſt. *de compunct. ad Demetr.* οὐ τῆς αὐτῆς φύσεως καὶ οὗτοι μετεῖχον; οὐ διὰ τῆς αὐτῆς ὁδοῦ παρήχθησαν εἰς τὸν βίον ἡμῖν; οὐ ταῖς αὐταῖς ἐτράφησαν τροφαῖς; οὐ τὸν αὐτὸν ἀνέπνευσαν ἀέρα; οὐ πράγμασιν ἐχρήσαντο τοῖς αὐτοῖς, &c. Plin. min. in *panegyr. Meliùs homines exemplis docentur, quæ inprimis hoc in ſe boni habent; quòd approbant quæ præcipiunt, fieri poſſe.* Salvian. *ad Eccleſ. cathol. l.* 3. *Adjuvari ſe exemplis exoptat humana infirmitas, quò faciliùs ipſa etiam nunc faciat, quæ alios feciſſe antè cognoſcat. Dum admonetur auditu ætas omnis, fieri poſſe quod factum eſt.* Cypr. *ad Donat. l.* 2. *ep.* 2. Et, *Ex aliorum factis fieri poſſe credunt quod forte dum putant fieri non poſſe, pigreſcunt.* Aug. *epiſt.* 134. Itaq; Bern. *de reſurrect. Serm.* 3. *Sermo quidam vivus & efficax, exemplum operis eſt; facile perſuadens quod intendimus, dum factibile probat eſſe quod ſuademus.* Vide Aug. *de Civit. Dei l.* 5. *c.* 18. & Bern. *in Vigil. Petr. & Paul. de S. Clem. Rom. Pont. & in feſt. Andr. Serm.* 2. Vide & Marc. *l.* 12. § 13.

§ 20. Ὄνυξι κατέδρυψέ τις] Epictet. *diſſert. l.* 3.

l. 3. *c.* 15. Εἶτα ἐν ἀγῶνι περιρρύεσθαί ἐστιν, &c. unde & athletis ὀφθαλμοὶ σφυρηλατοῦνται, Galen. *hortator.* *c.* 11. & Pauſan. in *Lacon. de pube Spartana*: Μάχονται δὲ καὶ χερσὶ, καὶ ἐμπηδῶντες λὰξ δάκνουσί τε, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀντορύττουσι. Philoſtra. tamen *imagin.* *l.* 2. in *Arrichion.* Καὶ ὁ συμπαλαίων, καὶ τὴν χεῖρα συμβάλλων, ὁ ἀγωνιστὴς τὸ παίειν καὶ ἐναλλάττειν· ταυτὶ γὰρ τοῦ παγκρατιάζειν ἔργα, πλὴν τοῦ δάκνειν καὶ ὀρύττειν. aliis igitur ſaltem nec iſta interdicta, unde κατασπρύττειν antagoniſtam non poterat non creberrimè contingere. quod Varro, *deſcobinari ſupercilia* dixit, apud Nonium, *ex Satyr. Væ victis. Pugilis ſpectatores, qui miſerum putatis vinci, quare à vobis, ſi adverſarius ſupercilia mihi ceſtis deſcobinârit, num quis veſtrûm ſua mihi eſt daturus?* Ità Apollon. *Argon.* *l.* 2. *v.* 109.

Δρύψε δὲ τοῦ βλεφάρου, γυμνὸν δ' ὑπελείπετ' ὀπωπή. Vide *ad l.* 12. § 16.

Καὶ τῇ κεφαλῇ ἐρράγεὶς | Mendum ſubeſſe ſuſpicatur Annot. Lugd. συρραγεὶς legit; & exponit, *caput capiti affringens.* quod minùs placet; quia à Scriptura vulgata longiùs abſcedit. Ego, ſi quid mutandum videretur, ἀρραγεὶς, vel ἐναραγεὶς legerim. & *capite colliſus*, verterim. Verùm ἐρραγεὶς forſan pro ἐναραγεὶς fuerit, quod apud Libanium in *vita ſua hiſtoria* reperitur. Τοῖς ἐν μέσῳ τῶν κιόνων λίθοις ἐναραγεῖσαν τὴν κεφαλὴν, δεικνύειν τὸν ἐπίκ ελον. Pauſan. in Meſſen. Οἱ κριοὶ ἐπὶ τὸν βωμὸν αὐτόματοι, καὶ βίᾳ τὰ κέρατα ἐναράξαντες, ἀπεθνήσκον. Quò alluſum putat à Diogene Cynico Petr. Faber, *agoniſt.* *l.* 1. *c.* 11. quando Olympionicam, κριὸν ἀρειμάνιον, i. e. *arietem Martium* dixit; referente Laërtio *l.* 6. quia luctatores nimirum arietino quodam more capita conferebant, frontéſque collidebant συντενδικότες ὥσπερ οἱ κριοί. De Athletis Anacharſis apud Lucian. *de exercit.* καὶ τὰ μέτωπα συναράττουσιν, ὥσπερ οἱ κριοί, indè *arietâre* dictum, pro *adverſis frontibus concurrere*, ſive *collidere*. quod de præliantium congreſſu uſurpavit Sen. *de ira l.*2. *c.* 3. *Magno imperatori, antequam inter ſe acies arietarent, cor exiluit.* de nubium conflictu; *quæſt. nat.* *l.* 5. *c.* 13. *Nubes reſolvit modò ipſa arietatio, ut magnorum inter ſe corporum attritus.* (id quod Lucretio *l.* 6.

——*nubes*
Frontibus adverſis concurrere——)

de dentium colliſu; *de ira.* *l.* 3. *c.* 4. *dentes inter ſe arietati.* de oppoſitionibus hominum mutuis; quò & Marcus iſtic reſpexit; *ep.* 103. *Non arietant inter ſe, niſi in eodem ambulantes.* de fortuitis caſibus, quibus corpora humana ſunt obnoxia; *ad Marc.* *c.* 11. *Jactata, non tempeſtate magnâ, ut diſſiperis, eſt opus: ubicunque arietaveris, ſolveris.* Apud Tertull. in *Scorpiac.* *c.* 6. ubi de athletis agit; *pugni quaſſant, calces arietant.* quo loco, *calvæ arietant*, legi vult Faber *agoniſt.* *l.*2. *c.* 9. ego nihil mutandum exiſtimem. de ædificiis terræ tremore commiſſis, Plin. *nat. hiſt.* *l.* 2. *c.* 82. *Innoxium, & cùm concurrentia tecta contrario ictu arietant; quoniam alter motus alteri renititur.* Quanquam nec arietum tantùm duntaxat eſt conflictatio illiuſmodi, ſed & taurorum. Virg. *Æn.* *l.* 12.

Cum duo converſis inimica in prælia tauri
Frontibus incurrunt.——

Martial. *l.* 4. *epigr.* 35.

Frontibus adverſis molles concurrere damas
Vidimus, & fati ſorte jacêre pari.
Unde leves animi tanto caluêre furore?
Sic pugnant tauri; ſic cecidêre viri.

Itaque & iſtis pugiles conferri ſolent: De Amyco & Polluce decertantibus Apollon. *Argonaut.* *lib.* 2. *v.* 86.

Στῆσε δὲ βαιὸν ἄπωθεν ἀπομόρξατο μετώπου
Ἱδρῶ, ἅλις καματηρὸν ἀϋτμένα φυσιόωντε·
Ἂψ δ' αὖτις συνόρουσαν ἐναντίοι, ἠΰτε ταύρω
Φορβάδος ἀμφὶ βοὸς κεκοτηότε δηριάασθον.

De Hercule & Acheloo pariter colluctantibus Naſo *Metam.* *l.* 9.

Digredimur paulùm, rurſúſque ad bella coimus,
Inque gradu ſtetimus, certi non cedere: eratque
Cum pede pes junctus, totóque ego pectore pronus
Et digitos digitis, & frontem fronte premebam.
Non aliter vidi fortes concurrere tauros,
Cùm pretium pugnæ toto nitidiſſima ſaltu
Expetitur conjux.———

De Hercule denique Antæóque Lucan. *bell. Pharſ.* *lib.* 4.

Conſeruere manus & multo brachia nexu,
Colla diu gravibus multùm tentata lacertis,
Immotúmque caput fixâ cum fronte tenetur.

Quanquam nec illud omiſſum velim quod Syneſius commemorat *orat. de calvit.* circulatorem quendam vidiſſe τῆς κεφαλῆς τὴν ῥώμην ἐπιδεικνύμενον, διακινεῖσθαι ἀδιδακτὸν χειρί, πόρρωθεν εὖ μάλα τὸν πίτυλον καλασθέντα. de quo planè dixeris, quod alibi Syneſius, τὸ κράνιον ἀπεργάσασθαι ἀντ' ὄπλου οἰδήρου.

Οὔτι ἐπισημαινόμεθα | obſervat hîc Xylander τὸ ἐπισημαίνεσθαι in malam partem uſurpatum, prout & apud Appianum ἐμφυλίων *l.* 5. de milite, qui ludis publicis in ſubſellia equitum aſcenderat, verbis illis: ὁ δῆμος ἐπεσημήνατο. *populus murmure indignitatem rei deteſtatus eſt; vel indignationem ſuam ſignificavit & expreſſit.* cui adjici poteſt illud ex Polyb. *l.* 6. ἐπισημαίνεσθαι τὸ γινόμενον καὶ δυσαρεστεῖσθαι τοῖς πραχθεῖσι. Vide *ad l.* 7. § 49. Epictet. itidem *enchir.* *c.* 24. Κόραξ ὅταν μὴ αἴσιον κεκράγῃ, ———τούτων ἐμοὶ οὐδὲν ἐπισημαίνεται, ἀλλ' ἢ τῷ σωματίῳ μου, ἢ τῷ κτησιδίῳ μου, ἢ τῷ δοξαρίῳ, ἢ τοῖς τέκνοις, ἢ τῇ γυναικί. ἐμοὶ δὲ πάντα αἴσια σημαίνεται, ἐὰν ἐγὼ θέλω. Cùm tamen plerumque in partem meliorem accipiatur. Sicut Polyb. *l.* 1. Τὰς πραγματείας τῶν πράξεων ἐπισημαίνεσθαι. *actiones illegiti-*

Digitized by Google

legitimas acclamatione approbare, ſive *acclamando approbationem illarum ſignificare*. & l. 2. τὰ καλὰ καὶ δίκαια τῶν ἔργων ἐπισημαίνεσθαι. Et rurſus; Πῶς οὐκ ἂν ἐπισημήναιτο καὶ θαυμάσειε τὸν προειρημένον ἐπὶ τούτοις ἡγεμόνα; Indè ἐπισημασία pro *applauſu & acclamatione*. Polyb. *lib.* 6. Εἰκὸς μὲν τὸν τοιοῦτον ὑπὸ τοῦ πλήθους ἐπισημασίας τυγχάνειν εὐνοϊκῆς καὶ προστατικῆς· τὸν δὲ τἀναντία τούτῳ πράττοντα, καταγελάσεως καὶ προσκοπῆς. Cicer. *ad Attic. lib.* 1. *epiſt.* 13. *Mirandas* ἐπισημασίας *ſine ulla paſtoritia fiſtula auferebamus*. h. e. ſine ſibilo ullo, quod diſplicentiæ nota eſt.

Οὔτε προσκόπτομεν | *neque offendimur*. Xyl. atque ità τὸ προσκόπτειν aliquoties uſurpatum deprehendere eſt apud Novi inſtrumenti ſcriptores θεοπνεύστους. Paulus ad *Rom. cap.* 14. *ver.* 21. ἐν ᾧ ὁ ἀδελφός σου προσκόπτει ἢ σκανδαλίζεται. Et Petrus *ep.* 1. *c.* 2. *v.* 8. οἳ προσκόπτουσι τῷ λόγῳ, ſed & Polyb. *l.* 6. δυσαρεστεῖν καὶ προσκόπτειν, & δυσαρεστεῖσθαι καὶ προσκόπτειν conjungit non ſemel. poteſt tamen verti, *non irruimus, non impetum in eum facimus*. ità enim ſumitur *Matth. c.* 7. *v.* 27. quo loco dicuntur procellæ turbineſque προσκόψαι τῇ οἰκίᾳ. Sed illud potiùs opinor. In gemina ferè cauſſa Senec. *de ben. l.* 6. *c.* 9. *Quid eſt iniquius homine qui eum odit, à quo in turba calcatus, aut reſperſus, aut quò nollet impulſus eſt?* Idem, ſed alia ratione, ab athletis exercentibus iram ſummotum it. *de ira l.* 2. *c.* 14. *Nec, cùm ira ſuadet, feriunt; ſed, cùm occaſio. Pyrrhum maximum præceptorem certaminis gymnici ſolitum aiunt his quos exercebat præcipere, nè iraſcerentur. ira enim perturbat artem, & quà noceat tantùm, non quà caveat, aſpicit.* At Septimius noſter eâdem, quâ Marcus, ratione, niſi quòd agonothetam non antagoniſtam loquitur, *Scorpiac. c.* 6. *Quâ nulla ſunt prælia nonnulla vulnera.* (ità enim diſtinctim legendum claritatis gratiâ) *pugni quaſſant, calces arietant, ceſtos dilaniarit; nemo tamen agonis præſidem ſugillaverit. ſed, quantum livores illi & cruores & vibices negotiantur, intendet. pyctes ipſe non queritur dolere ſe; nam vult. corona premit vulnera, palma ſanguinem obſcurat; plus victoriâ tumet, quàm injuriâ. hunc tu læſum exiſtimabis quem vides lætum? ſed nec victus ipſe de agonothetâ caſum ſuum exprobrabit.* Proinde fruſtrà fuit Anacharſis, qui Græcos mirari ſe dicebat, πῶς κατὰ τῶν ὑβριζόντων νομοθετοῦντες, τοὺς ἀθλητὰς τιμῶσιν ἐπὶ τῷ τύπτειν ἀλλήλους. neque enim eſt ὑβριστικόν τι pulſatio illa mutua, ſed virium ac virtutis peritiæque ſpecimen.

Πολλὰ παρενθυμεῖσθαι | *idem de aliis ſentiamus*. Xyl. nec aliter Caſaub. verùm παρενθυμεῖσθαι eſt *negligere, neglectim habere, non animum advertere*. Vide ad *lib.* 5. § 5. verto itaque, *neglectim habeamus, non advertamus*. Quò facit Solomonis monitum *Eccleſ. c.* 7. *v.* 21. *Ad omnia quæ de te dicuntur*, (vel etiam adversùs te perpetrantur) μὴ δῷς καρδίαν σου, *animum nè adhibeto, ne advertito. nec ſi famulum tuum tibi maledicentem audieris.* Sed Davidis Regis ad inſtar, *Pſal.* 38. *v.* 13, 14. *Reg. l.* 2. *c.* 16. *v.* 11, 12. *Surdâ aure* præterito. *decus enim eſt hominis injuriam illatam*, non ulciſci, aut advertere etiam, ſed *præterire* prorſus. *Parœm. c.* 19. *v.* 11. Ità Cato in balneo à quodam per imprudentiam percuſſus, veniam petenti, offenſámque deprecanti, *At ego percuſſum me non memini.* Notúmq; ex Plutarcho Bionis illud, quod indicium ſuis dedit, quò in virtutis ſtudio profectus feciſſe ſe dignoſceret, ſi adversùs conviciantes ità affecti forent, tanquam ab eis audiviſſent,

Ὦ ξεῖν', ἐπεὶ οὔτε κακῷ οὔτ' ἄφρονι φωτὶ ἔοικας,
Οὖλέ τε, καὶ μέγα χαῖρε. θεοὶ δέ τοι ὄλβια δοῖεν.

h. e. *tanquam benignè ac benevolè compellati.*

Τῶν οἷον προσγυμναζομένων | Senec. *de ira l.* 2. *c.* 8. *Non alia quam in ludo gladiatorio vita eſt, cum iiſdem viventium pugnantiúmque.* Et *de provident. c.* 4. *Verberat nos, & lacerat nos fortuna? feramus. non eſt ſævitia, certamen eſt.* Elegantiſſimè Epictet. *l.* 3. *c.* 20. Ἔστιν ἀπὸ πάντων ὠφεληθῆναι, καὶ ἀπὸ τοῦ λοιδοροῦντος. τί δ' ὠφελεῖ τὸν ἀθλητὴν ὁ προσγυμναζόμενος; τὰ μέγιστα. καὶ οὗτος [οὗτος leg.] ἐμοῦ προγυμναστὴς γίνεται· τὸ ἀνεκτικόν μου γυμνάζει, τὸ ἀόργητον, τὸ πρᾷον. οὔ; ἀλλ' ὁ μὲν τοῦ τραχήλου καθαπτόμενος, καὶ τὴν ὀσφύν μου καὶ τοὺς ὤμους καταρτίζων, ὠφελεῖ με, καὶ ὁ ἀλείπτης καλῶς ποιῶν λέγει, ἆρον ὑπὲρ ἀμφοτέρας; καὶ ὅσῳ βαρύτερός ἐστιν ἐκεῖνος, τοσούτῳ μᾶλλον ὠφελοῦμαι ἐγώ; εἰ δέ τις πρὸς ἀοργησίαν με γυμνάζει, οὐκ ὠφελοῦμαι; Eundem ex *l.* 2. *c.* 6. Vide *ad l.* 9. § 12. Sed & Tertull. *Scorpiac. c.* 6.

§ 21. Εἴ τις ἐλέγξαι | Cicero *de fin. lib.* 1. *Certè pertinax non ero: tibique ſi mihi probabis ea quæ dicis, aſſentiar.* Hieron. *apolog. ad Pammach. Reprehenſores non audio; ſequor magiſtros.*

Χαίρων μεταθήσομαι | Vide *lib.* 1. § 16. & *lib.* 4. § 12. & *lib.* 8. § 16. De Pio *infrà* § 29. Τὸ ἀνέχεσθαι ἀντιβαινόντων παῤῥησιαστικῶς ταῖς γνώμαις αὐτοῦ, καὶ χαίρειν εἴ τις δεικνύοι κρεῖττον. Cicer. *Tuſcul. lib.* 2. § 5. *Nos refelli redarguique patiamur. quod hi ferunt animo iniquo, qui certis quibuſdam deſtinatis ſententiis quaſi addicti & conſecrati ſunt, eâque neceſſitate conſtricti, ut etiam quæ non probare ſoleant, ea cogantur conſtantiæ cauſâ defendere.* Et *Academ. l.* 4. § 9. *Plerique errare malunt, eamque ſententiam quam adamaverunt, pugnaciſſimè defendere, quàm ſine pertinacia, quid conſtantiſſimè dicatur, exquirere.* Pulcrè Senec. *de benef. l.* 4. *c.* 38. *Non eſt levitas ab errore jam cognito diſcedere. hæc verò ſuperbæ ſtultitiæ perſeverantia eſt, Quod ſemel dixi, qualecunque eſt, fixum ratúmque ſit.* Et Vincent. Victor. apud Aug. *de orig. anim. l.* 2. *c.* 16. *Optimi eſt propoſiti, laudandique conſilii, facilè ad veriora traduci.*

Digitized by Google

traduci. Aug. ipſe *ep.* 210. *Turpe eſt mutare ſententiam, ſed veram & rectam. nam ſtultam noxiamve & laudabile & ſalubre eſt.* Eadem certè ingenui cujuſvis vox, parilis profeſſio. Ambroſ. *epiſt.* 31. *Nullus mihi pudor eſt, ad meliora tranſire.* Hieron. *in Eſai. cap.* 19. *Melius reor etiam proprium errorem reprehendere, quam dum erubeſco imperitiam confiteri, in errore perſiſtere.* Aug. cum primis; *ep.* 7. *Si quid vel incautiùs vel indoctiùs à me poſitum eſt, quod non ſolùm ab aliis, qui videre id poſſunt, reprehendatur, verùm etiam à meipſo; (quia & ego ſaltem poſtea videre debeo, ſi proficio) nec mirandum, nec dolendum eſt, ſed potiùs ignoſcendum atque gratulandum, non quia erratum eſt, ſed quia improbatum.* Et in *retract. præfat. Neque enim quiſquam niſi imprudens, ideo quia mea errata reprehendo, me reprehendet.* Idémque *de anim. orig. l.* 4. *c.* 1. *Neque enim negare debeo, ſicut in ipſis moribus, ità multa eſſe in opuſculis meis, quæ poſſint juſto judicio, & nullâ temeritate culpari.* Ludov. Vives *præfat. ad Aug. Civit. Ego me neutiquam ægrè fero vel admoneri, vel etiam reprehendi: (meliorem mentem det Deus:) imò debere me multùm profitebor potiùs ſuggerenti, & doctè atque amicè ſuggerenti. nam & meipſum non pigebit mutare ſententiam, ſi vel ſtudium vel ætas alia docuerit meliora.* Eraſm. *in Cor. epiſt.* 1. *c.* 7. *Non gravatim à meipſo diſſentiam, ſi quis adferat quod ſit rectius, etiamſi ſit idiota qui doceat. Non enim etiam à minore quolibet refugienda vel dedignanda correctio.* Aug. *epiſt.* 19. Et de ſe *ep. quad.* apud *Grat. cap.* 24. *q.* 3. *c.* 1. *Ego ſenex à juvene, & epiſcopus tot annorum à collegâ nedum anniculo, paratus ſum doceri.* Joan. Zinzerling. *promulſ. critic. Moneri candidè, caſtigari, ex errore in viam reduci, malè dicta obelo configi, ægrè nullus fero. imò in ære me ejus futurum profiteor, quiſquis candidè* hoc *fecerit.* Terentian. *de ſyll. c.* 2.

Corrigenda ſiqua ſanè viſa vobis hic erunt,
Non ero ſtultè repugnans, aut amans pravè mea,
Quin ſtatim culpanda delens, præbeam rectis locum.

Præclarè denique Greg. Nazian. Si Maximo credimus *collect. c.* 31. nam Epiphan. *hæreſ.* 64. § 43. ex Methodio *de reſurrect.* eadem planè adducit. Μεῖζον γὰρ ἀγαθὸν τὸ ἐλεγχθῆναι τοῦ ἐλέγξαι νομίζω. ὅσῳ μεῖζόν ἐστι, τὸ αὐτὸν ἀπαλλαγῆναι τοῦ κακοῦ τοῦ ἄλλον ἀπαλλάξαι. Vide ad *lib.* 10. § 37. Quod autem hoc loco Marcus de ſe ſcripto pollicetur, idem & facto præſtitiſſe Capitolinus atteſtatur. *Erat,* inquit, *famæ ſuæ curioſiſſimus, requirens ad verum quid quiſque de ſe diceret, emendans quæ benè reprehenſa viderentur.* Verba ſenſuum prægnantia. *Requirens,* inquit, *ad verum*; non qualis Gallicus ille, de quo Martial. *l.* 8. *ep.* 76.

Dic verum mihi, Marce; dic, amabo:
Nihil eſt quod magis audiam libenter;
Oras, Gallice, me, rogáſque ſemper.
Durum eſt me tibi, quod petis, negare.
Vero verius ergò, quid ſit audi:
Verum, Gallice, non libenter audis.

&, *emendans quæ benè reprehenſa.* Apellem ſcil. imitatus, qui, ut Plin. *hiſt. nat. l.* 35. *c.* 10. vitium in pictura à ſutore juſtè notatum emendavit, quem tamen poſtea ſine cauſſa juſta cavillantem non tulit.

Ζητῶ γὰρ τὴν ἀλήθειαν | Piè, modeſtè, ingenuè Aug. *de Trin. lib.* 2. *proœm. Nullus reprehenſor formidandus eſt amatori veritatis. etenim aut inimicus reprehenſurus eſt, aut amicus. Si ergò inimicus inſultat, ferendus eſt. amicus autem, ſi errat, docendus: ſi docet, audiendus.*

Ὑφ' ἧς οὐδεὶς πώποτε ἐβλάβη | Menand. *Suppoſit.* apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 11.

Ἀεὶ κράτιστόν ἐστι τ' ἀληθῆ λέγειν
Ἐν παντὶ καιρῷ· τοῦτ' ἐγὼ παρεγγυῶ
Εἰς ἀσφάλειαν τῷ βίῳ πλεῖστον μέρος.
In ore omni conducibile eſt quovis tempore,
Verum proloquier: idque in vita ſpondeo
Securitatis eſſe partem maximam. Grot.

§ 22. Ἐγὼ δὲ ἐμαυτοῦ καθῆκον ποιῶ | *Ego id quod eſt mei officii facturus ſum,* quicquid alii fecerint. Ità & *l.* 5. § 25.

Τὰ ἄλλα με οὐ περισπᾷ | *Non cruciant, non diſtinent, non morantur.* Vocabulum Marco familiare. Vide *l.* 2. § 2. & 7.

Πεπλανημένα | Vide *lib.* 9. § 2. Εἰ τῆς ἀληθείας ἐπίστευσ, ὅτι περὶ τὰ ἀγαθὰ σὺ ὁ ἐπιτυγχάνων εἶ, ἐκεῖνοι δὲ ἀποπλανῶνται, οὐδ' ἐνθυμοῦ τι λέγουσι περὶ σου. Epictet. *l.* 4. *c.* 6. Et Senec. *de ira l.* 1. *c.* 14. *Quantò humanius, mitem & pacatum animum præſtare peccantibus; & illos non perſequi ſed revocare? errantem per agros ignorantia viæ, melius eſt ad rectum iter admovere, quam expellere.* Et *ibid. Peccantes ergò quid habet cur oderit, cùm error illos in hujuſmodi delicta compellat? non eſt autem prudentis errantes odiſſe: aliòquin ipſe ſibi odio erit.* Vide *l.* 11. § 18.

Τὴν ὁδὸν ἀγνοοῦντα | quam ſcil. *διαστρέφοντων ſuprà* dixerat § 17.

§ 23. Χρῶ | Vult καθ' ἀξίαν πᾶσι χρῆσθαι. *l.* 3. § 11. & *l.* 5. § 36.

Ἐφ' ἅπασι δὲ θεοὺς ἐπικαλοῦ | Pium monitum, ſi Ethniciſmi πολυθεΐα reſecetur. Gregor. Naz. *apologet.* Τάξις ἀρίστη. παντὸς ἀρχομένου καὶ λόγου καὶ πράγματος, ἐκ θεοῦ τε ἄρχεσθαι, καὶ εἰς θεὸν ἀναπαύεσθαι. παρ' οὗ καλὸν ἅπαν, καὶ ἄρχεται, καὶ εἰς τέλος ἔρχεται. Idem *de pace orat.* 1. & in *Acroſtic.*

Ἀρχὴν ἁπάντων καὶ τέλος ποιοῦ θεόν.

Marcus erem. *leg. ſpirit.* § 45. Δεῖ πάσης τῆς πράξεως προηγεῖσθαι τὴν προσευχήν. Et *ibid.* § 3. Κατηρχέτω σου πάσης προθέσεως, ὁ κατάρχων παντὸς ἀγαθοῦ, ὅπως κατὰ θεὸν γένοιτο τὸ προκείμενον. Philo *de mundo immortal.* Ἐπὶ παντὸς ἀδήλου καὶ σπουδαίου πράγματος θεὸν καλεῖν ἄξιον. Joan. Chryſoſt.

Digitized by Google

Chryſoſt. *tom.* 8. *orat.* 15. Μηδὲν μήτε ποιῶμεν, μήτε λέγωμεν, πρὶν ἢ τὸν Θεὸν καλέσαι καὶ παρακαλέσαι συνεφάψασθαι τῶν ἐν χερσὶν ἡμῖν ἁπάντων. & mox: Τὸν Θεὸν ἀεὶ παρακαλοῦντες μεσίτην ἡγώμεθα τῶν πραττομένων ἁπάντων. Apud Platonem Timæus: Ἀλλὰ τοῦτό γε πάντες ὅσοι καὶ κατὰ βραχὺ σωφροσύνης μετέχουσιν, ἐπὶ παντὸς ὁρμῇ καὶ σμικροῦ καὶ μεγάλου πράγματος Θεὸν ἀεί που καλοῦσιν. Plato ipſe *epiſt.* 8. Ἀπὸ γὰρ Θεῶν χρὴ πάντα ἀρχόμενον ἀεὶ λέγειν τε καὶ νοεῖν. Socratis præceptum apud Xenophont. in *œconom.* Πειρῶ σὺν τοῖς Θεοῖς ἄρχεσθαι παντὸς ἔργου. Theodectes apud Stob. *tom.* 1. *l.* 1. *tit.* 3.

Ἀπὸ τῶν Θεῶν ἀρχὴν δὲ ποιεῖσθαι κρεῖττον.

Epictet, *diſſert. l.* 2. *c.* 18. Μέγας ὁ ἀγών ἐστι, θεῖον τὸ ἔργον· τοῦ Θεοῦ μέμνησο. ἐκεῖνον ἐπικαλοῦ βοηθὸν καὶ παραστάτην, ὡς τοὺς Διοσκούρους ἐν χειμῶνι οἱ πλέοντες. Vide & eundem *l.* 3. *c.* 22. Demoſth. *epiſt.* 1. Παντὸς ἀρχόμενον σπουδαίου λόγου καὶ ἔργου, ἀπὸ τῶν Θεῶν ὑπολαμβάνω προσήκειν ἄρχεσθαι. Cicer. *de legib. l.* 2. § 18. *A diis immortalibus nobis agendi capienda primordia.* Idémque in *Vatin. Omnium rerum à diis immortalibus principia ducuntur.* In mente habuit Arati exordium;

Ἐκ Διὸς ἀρχώμεσθα, τὸν οὐδέποτ' ἄνδρες ἐῶμεν
Ἄρρητον. —

Quod & Theocrit. idem coævus *Idyl.* 17.

Ἐκ Διὸς ἀρχώμεσθα, καὶ ἐς Δία λήγετε, Μοῖσαι.

Ex quo & Virgil. *eclog.* 3.

Ab Jove principium, Muſæ. —

Plin. min. in *Panegyr. Bene ac ſapienter majores inſtituerunt, ut rerum agendarum, ità dicendi initium à precationibus caperetur. quòd nihil ritè, nihilque providenter homines ſine Deorum immortalium ope, conſilio, honore auſpicarentur.* L. Cuſpidius ſic orditur Teſtamentum: (extat apud Fabricium *antiquit. l.* 1.) *Numine invocato, abſque cujus nutu neque quicquam ritè inchoari, neque rectè perfici poteſt.* Siquidem, ut Menander;

Θεὸς συνεργῶν πάντα ποιεῖ ῥᾴδια.
Οὐδὲν δὲ χωρὶς δαίμονος σθένει βροτός.
Rem facilè quamvis peragit adjutor Deus:
Mortalis abſquè numinis ope nil valet.

Sive ut eleganter Gregor. Naz. in *jamb.*

Θεοῦ διδόντος οὐδὲν ἰσχύει φθόνος·
Καὶ μὴ διδόντος οὐδὲν ἰσχύει πόνος.
Volente, livor nil obſtabit invidus:
Nolente, nil labor præſtabit improbus.

Vide *ſupr. ad* § 7.

Πρὸς τὸ πόθον χερῶν | Vide *ad l.* 3. § 7. & *l.* 9. § 33.

§ 24. Εἰς ταὐτὸ κατέστησαν | Ateas rex Scytha, ut Plut. in *ſene polit.* ſive Theras, ut idem (modò idem utriuſque ſcripti pater extiterit) in *apophth. nihil ſe ab equiſone ſuo diſtare aiebat, ubi otium ageret.* Marcus nihil Alexandrum à mulione ſuo, ubi diem uterque ſuum obierit. *Pari*, inquit, *loco ſtatuque mors utrumque conſtituit.* In *antholog. l.* 3. *c.* 13.

Μάνης οὗτος ἀνὴρ ἦν, ζῶν ποτε· νῦν δὲ τεθνηκὼς
Ἶσον Δαρείῳ τῷ μεγάλῳ δύναται.

ſcilicet, πάντων μία κόνις. Lucian. in *dialog. defunct.* apud quem & Charon furore poetico correptus fundit iſta:

Κάτθαν' ὁμῶς ὅ τ' ἄτυμβος ἀνήρ, ὅς τ' ἔλαχε τύμβου·
Ἐν δ' ἰῇ τιμῇ Ἶρος κρείων τ' Ἀγαμέμνων·
Θερσίτῃ δ' ἶσος Θέτιδος παῖς ἠϋκόμοιο.
Πάντες δ' εἰσὶν ὁμῶς νεκύων ἀμενηνὰ κάρηνα,
Γυμνοί τε ξηροί τε κατ' ἀσφοδελὸν λειμῶνα.

Senec. *ad Marc. c.* 11. *Et quæ veneraris, & quæ deſpicis, unus exæquabit cinis.* &,

Πάντες ἴσον νέκυες· ψυχῶν δὲ Θεὸς βασιλεύει.
Κοινὸς χῶρος ἅπασι, πένησί τε καὶ βασιλεῦσι.

Phocylid. apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 19.

Omnia mors æquat: ſolus Deus imperat umbris,
Et tam pauperibus ſedes quàm ditibus una eſt. Grot.

Mors æquat omnes. Sen. *ad Marc. c.* 10. & *de ira, l.* 3. *c.* 43. *Quid ſervo? quid Domino? quid regi? quid clienti tuo iraſceris? venit ecce mors, quæ nos pares faciat.* Et *epiſt.* 91. *Impares naſcimur, pares morimur: æquat omnes cinis.* Baſil. Cæſ. *orat.* 3. Ἔγκυψον ἐν τοῖς τάφοις, εἰ δυνήσῃ διακρῖναι, τίς ὁ οἰκέτης, καὶ τίς ὁ δεσπότης, τίς ὁ πτωχὸς, καὶ τίς ὁ πλούσιος. διάκρινον, εἴ τίς σοι δύναμις, τὸν δέσμιον, ἀπὸ τοῦ βασιλέως· τὸν ἰσχυρὸν, ἀπὸ τοῦ ἀσθενοῦς· τὸν εὐπρεπῆ, ἀπὸ τοῦ δυσειδοῦς. *Quis enim diſcernat ſpecies mortuorum? redoperi terram, & dic ibi quis dives, quis pauper ſit. diſcerne inopes & potentes, ſi potes.* Ambroſ. *hexam. l.* 6. *c.* 8. & *de Naboth. c.* 1. *Conditor ille juris humani,* (inquit Senec. *ibid.*) *non natalibus nos, nec nominum claritate diſtinxit, niſi dum ſumus. ubi vero ad finem mortalium ventum eſt, Diſcede, inquit, ambitio: omnium quæ terram premunt, ſiremps lex eſto.* Id quod Pſaltes *Pſal.* 82. *v.* 6, 7. *Ego dixi, Dii eſtis, & filii celſiſſimi vos omnes: attamen tanquam è plebe quilibet, pariter eſtis occubituri.* Plaut. *Trinum.* 2. 4.

— *verum nos homunculi*
Salillum animæ qui cùm extemplo amiſimus,
Æquo mendicus atque ille opulentiſſimus
Cenſetur cenſu ad Acheruntem mortuus.

Theodoret. *therapeut. l.* 8. de Cyro, Dario, Xerxe, Alaxandro, Veſpaſiano, Trajano, Hadriano, Antonino: Οὗτοι πάντες, ζῶντες μὲν ἦσαν ἐπίσημοι, καὶ τοὺς βαρβάρους ἐνίκων, καὶ μετὰ τὰς νίκας, πομπὰς ἐπετέλουν καὶ ἑορτάς· ἐπειδὴ δὲ ἐτελεύτησαν, οὐδὲν τῶν πολλῶν διαφέρουσιν. De Crœſo Silius *lib.* 13.

Dives apud Superos: ſed mors æquabat egenis.

Lucian. in *Necyomant.* de defunctis. Τὸ διαγινώσκειν ἕκαστον, οὐ πάνυ τι ῥᾴδιον· ἅπαντες γὰρ ἀτεχνῶς ἀλλήλοις γίνονται ὅμοιοι, τῶν ὀστέων γεγυμνωμένων.

ἕκαστο

Digitized by Google

ἐκεῖνο δ' ἔτι ἀλλήλοις ἀφανεῖς καὶ ἄσημοι, καὶ οὐδὲν ἔτι τῶν παρ' ἡμῖν φυλάττοντες. ἀμέλει πολλῶν ἐν ταὐτῷ σκελετῶν κειμένων, καὶ πάντων ὁμοίων ἠπόρουν πρὸς ἐμαυτὸν, ᾧ τινι διακρίναιμι τὸν Θερσίτην ἀπὸ τοῦ καλοῦ Νιρέως, ἢ τὸν μεταίτην Ἶρον ἀπὸ τοῦ Φαιάκων βασιλέως, ἢ Πυῤῥίαν τὸν μάγειρον ἀπὸ τοῦ Ἀγαμέμνονος. οὐδὲν γὰρ ἔτι τῶν παλαιῶν γνωρισμάτων αὐτοῖς παρέμενεν, ἀλλ' ὅμοια τὰ ὀστᾶ ἦν, ἄδηλα καὶ ἀνεπίγραφα, καὶ ὑπ' οὐδενὸς ἔτι διακρίνεσθαι δυνάμενα. Et mox: Οἶμαί σε καὶ τῶν ἐπὶ τῆς σκηνῆς πολλάκις ἑωρακέναι τοὺς τραγικοὺς ὑποκριτὰς τούτους, πρὸς τὰς χρείας τῶν δραμάτων, ἄρτι μὲν Κρέοντας, ἐνίοτε δὲ Πριάμους γιγνομένους ἢ Ἀγαμέμνονας. καὶ ὁ αὐτὸς, εἰ τύχοι, μικρὸν ἔμπροσθεν μάλα σεμνῶς τὸ τοῦ Κέκροπος ἢ Ἐρεχθέως σχῆμα μιμησάμενος, μετ' ὀλίγον οἰκέτης προῆλθεν ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ κεκελευσμένος. ἤδη δὲ πέρας ἔχοντος τοῦ δράματος, ἀποδυσάμενος ἕκαστος αὐτῶν τὴν χρυσόπαστον ἐκείνην ἐσθῆτα, καὶ τὸ προσωπεῖον ἀποθέμενος, καὶ καταβὰς ἀπὸ τῶν ἐμβατῶν, πένης καὶ ταπεινὸς περιέρχεται, οὐκ ἔτ' Ἀγαμέμνων ὁ Ἀτρέως, οὐδὲ Κρέων ὁ Μενοικέως, ἀλλὰ Πῶλος ὁ Χαρικλέους Σουνιεὺς ὀνομαζόμενος, ἢ Σάτυρος ὁ Θεογείτονος Μαραθώνιος. τοιαῦτα καὶ τὰ τῶν ἀνθρώπων πράγματα. Vide *l.* 11. § 6. Non incommodè igitur aut incongruè *calculis computatoriis* ſimiles feruntur mortales, qui inter computandum obolum alter, alter talentum præfert, idémq; nunc iſtius, nunc illius pro computantis arbitrio vicem ſuſtinet; putatione demum finitâ, in eundem ſacculum pyxidémve immiſſi, eodem planè loco numeróq; habentur univerſi. quæ collatio pulcerrima, cùm à Polybio de vita aulica præcipuè fuerit uſurpata *hiſt. l.* 5. his verbis: Ὄντως γὰρ, inquit, εἰσὶν ἔτοι παραπλήσιοι ταῖς ἐπὶ τῶν ἀβακίων ψήφοις. ἐκεῖνοί τε γὰρ κατὰ τὴν τοῦ ψηφίζοντος βούλησιν, ἄρτι χαλκοῦν, καὶ παραυτίκα τάλαντον ἰσχύουσιν· οἵ τε περὶ τὰς αὐλὰς κατὰ τὸ τοῦ βασιλέως νεῦμα μακάριοι καὶ παρὰ πόδας ἐλεεινοὶ γίνονται. ab interprete Latino eúmque ſecuto Biſciolà eſt miſerè depravata, pro *calculis putatoriis, ſuffragia* nobis ſupponentibus, dum ſic reddunt, *Hi enim ſimiles ſunt ſuffragiis, quæ in publicis conſiliis dari ſolent. nam, ut illic pro eorum qui conſulunt voluntate, quæ modò ænea fuerunt, nunc aurea dantur, &c.* quæ à Polybii mente & verbis etiam longiſſimè abeunt.

Σπερματικοὺς λόγους | Ex Stoicorum ſententia Laert. *l.* 7. in *Zenon.* Ἔστι δὲ φύσις ἕξις ἐξ αὑτῆς κινουμένη κατὰ σπερματικοὺς λόγους, &c. Plut. item *de Philoſoph. placit. l.* 1. *c.* 7. & Athenagor. *legat. pro Chriſt.* Θεὸν πῦρ τεχνικὸν ὁδῷ βαδίζον ἐπὶ γενέσει κόσμου * ἐμπεριειληφὸς πάντας τοὺς σπερματικοὺς λόγους, καθ' οὓς ἕκαστα καθ' εἱμαρμένην γίνεται, quo loco σπερματικοὶ λόγοι, ſive *ſeminales rationes* pro ideis quibuſdam ſumi videntur, quales Plato imaginatus eſt in Deo. A quo nec abhorret. Joan. Damaſceni illud; *de fide orthod. c.* 13. Πάντων αἴτιος, καὶ πάντων τοὺς λόγους τῶν ὄντων, καὶ τὰς αἰτίας ἐν ἑαυτῷ περιέχει. Vide *l.* 4. § 14. & *l.* 7. § 32. & *l.* 8. § 25. & *l.* 10. § 7. Sen. *epiſt.* 71. *Aut in meliorem emittitur vitam, aut naturæ ſuæ remiſcebitur, & revertetur in totum.* Servius in *Æn. l.* 3. *Romani cadavera comburebant, ut ſtatim anima in generalitatem, id eſt, in ſuam rediret naturam.* quo loco cur *materiam* pro *natura* poſuerit clariſſ. Caſaub. *ad Baron. appar.* neſcio.

* *Ita Plac. ex Athen. monuit Lipſ. Phyſ. Stoic. l.* 1. *c.* 6.

§ 25. Πόσα κατὰ τὸν αὐτὸν ἀκαριαῖον χρόνον | Si conſideraveris, inquit, quàm multiplicia variaq; uno eodémq; temporis momento in mundo minore tuo anima exequatur, minùs miraberis Deum ſive animam univerſi in mundo majore illo tam innumeris peragendis ſufficere. à minore iſto ad majorem illum ratiocinatur, ſicut iſtic; ità & *l.* 4. § 27. Vide & *ſupr.* § 4. Epict. *l.* 1. *c.* 14. Ἀλλὰ σὺ μὲν περὶ τῆς θείας διοικήσεως, καὶ περὶ ἑκάστου τῶν θείων ὁμοῦ καὶ τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων ἐνθυμεῖσθαι δύνασαι, καὶ ἅμα μὲν αἰσθητικῶς ἀπὸ μυρίων πραγμάτων κινεῖσθαι, ἅμα δὲ διανοητικῶς, ἅμα δὲ τοῖς μὲν συγκαταθετικῶς, τοῖς δὲ ἀνανευστικῶς ἢ ἐφεκτικῶς; τύπους τε τοσούτους ἀφ' οὕτω πολλῶν πραγμάτων ἐν τῇ αὐτῇ ψυχῇ φυλάττεις, καὶ ἀπ' αὐτῶν κινούμενος εἰς ἐπινοίας ὁμοειδεῖς ἐμπίπτεις τοῖς πρώτως τετυπωκόσι. τέχνας τε ἄλλας ἐπ' ἄλλαις, καὶ μνήμας ἀπὸ μυρίων πραγμάτων διασώζεις· ὁ δὲ θεὸς οὐχ οἷός τε ἐστὶ πάντα ἐφορᾶν, καὶ πᾶσι συμπαρεῖναι, καὶ ἀπὸ πάντων τινὰ ἴσχειν διάδοσιν. Habet & Stob. *tom.* 1. *l.* 1. *tit.* 5. ſed valde depravata.

§ 26. Μήτι κατατεινόμενος | omiſit planè Xyl. *annon mente eſt in re defixâ.* Caſ. imò, *num cum vocis intenſione, ſive contentione, literas ſingulas proferres?* affirmatè interrogat, & interrogando negat. non ità proferres. quorſum enim? μήτι, num. ut *l.* 5. § 28. & *infr.* § 42. κατατείνεσθαι *intendere, contendere vehementer*, ut *lib.* 4. § 3. μηδὲ κατάτεινε.

Τί οὖν ἐὰν ὀργίζωνται | *de vocabuli Scriptura litem moveant*, &c. Caſ. *ſiqui iraſcuntur.* Xyl. quaſi hypotheſin de nominis Scriptura non continuet his verbis, ſed propoſito ſuo accommodet. Verùm aliò trahit illud γραμμάτων, pro quo ille πραγμάτων minùs neceſſariò ſubſtituit.

Πᾶν καθῆκον ἐξ ἀριθμῶν τινων | Vide *ad l.* 3. § 1. τοὺς τοῦ καθήκοντος ἀριθμοὺς ἀκριβοῦν.

Μηδὲ τοῖς δυσχεραίνουσιν ἀντιδυσχεραίνοντα | quod *l.* 5. § 33. ἀνέχεσθαι αὐτῶν καὶ ἀπέχεσθαι. Ità de Domino Chriſto Petrus *epiſt.* 1. *c.* 2. *v.* 23. ὃς λοιδορούμενος οὐκ ἀντελοιδόρει. Hoc eſt quod Paulus *ad Rom. c.* 12. *v.* 21. Μὴ νικῶ ὑπὸ τοῦ κακοῦ. Guido Carthuſ. *meditat. c.* 1. *Cur rapis in te id quod in alio tibi diſplicet? iram ſcilicet. iraſceris ergò, quia ille iraſcitur, imò jam tibi iraſcere, quia iraſceris. Si ira ipſa tibi vere diſpliceret, non admitteres illam, ſed*

fugeres

fugeres & fugares. Ex *cap.* 15. *Turbaris, quia ego turbatus ſum.. turbatus turbatum reprehendis. ego quidem corrigar, nec ampliùs hoc malum faciam. tu autem quid facies de hoc tuo vitio quo non ſolùm mihi mederi non vales, ſed nec ferre ſalutem potes?* Ex *cap.* 16. *Charitate, ſapientiâ repletur frater, nec communicas. irâ, odio, furore repletur, nec evadere potes quin communices. inſanus ſanis indiget, qui eum vel ſervent vel curent. Cogita, ſi omnes homines irâ ſemper & inſaniâ urgerentur, quid tibi agendum eſſet. numquid ideò turbari deberes? cur ergò, cùm unus aliquando turbatur, turbaris? medicinam ei debes, non turbationem. quomodo enim inſaniendo curetur?* Vide *ſupr.* § 6. & *infr.* § 30. & *l.* 7. § 65. & *l.* 11. § 18.

Περαίνειν ἰδοῦ | Vide *ad l.* 1. § 9. & *l.* 4. § 18. & *l.* 5. § 3. & 14.

§ 27. Πῶς ὠμόν ἐστι | imò Πῶς οὐκ ὠμόν ἐστι; Sive Ὠμόν πως ἐστί. alterutrum Marcum ſcripſiſſe certiſſimum eſt. illud Caſ. hoc Xyl. ſecutus eſt. Adi *lib. hujus* § 57.

Ἐπὶ τὰ φαινόμενα αὐτοῖς οἰκεῖα | Ariſtot. *topic. lib.* 3. *cap.* 1. Πάντα γὰρ τοῦ ἀγαθοῦ ἐφίεται. & latiùs *ethic. Nicom. lib.* 1. *cap.* 1. Πᾶσα τέχνη καὶ πᾶσα μέθοδος, ὁμοίως δὲ πρᾶξίς τε καὶ προαίρεσις, ἀγαθοῦ τινος ἐφίεσθαι δοκεῖ· διὸ καλῶς ἀπεφήναντο τἀγαθόν, οὗ πάντα ἐφίεται. Sed diſtinctiùs clariúſque, prout Marcus iſtic; *ib. l.* 3. *cap.* 5. Πάντες ἐφίενται τοῦ φαινομένου ἀγαθοῦ, καὶ τούτου χαίρειν πάντα τοῦ τυχεῖν πάντες. Hoc eſt quod Schola, *Nihil appetitur, niſi ſub ſpecie & ratione boni.* Epictet. *l.* 3. *c.* 7. Ὡς ἀδύνατόν ἐστι τῷ ψευδεῖ φαινομένῳ συγκατατίθεσθαι, καὶ ἀπὸ τοῦ ἀληθοῦς ἀνανεῦσαι· οὕτως ἀδύνατόν ἐστι τῷ, τοῦ φαινομένου ἀγαθοῦ ἀποστῆναι. Et. *l.* 4. *c.* 5. Φύσις αὕτη παντός, τὸ διώκειν τὸ ἀγαθόν, φεύγειν τὸ κακόν. τὸν ἀφαιρούμενον ταῦτα, καὶ περιβάλλοντα τοῖς ἐναντίοις, τοῦτον ἡγεῖσθαι πολέμιον, ἐπίβουλον. κἂν ἀδελφὸς ᾖ, κἂν υἱός, κἂν πατήρ. τοῦ γὰρ ἀγαθοῦ συγγενέστερον οὐδέν. Idémque *l.* 1. *c.* 28. Ὅστις οὖν τοῦτο μέμνηται καθαρῶς, ὅτι ἀνθρώπῳ μέτρον πάσης πράξεως τὸ φαινόμενον· λοιπὸν, ἂν καλῶς φαίνηται, ἂν κακῶς· εἰ καλῶς, ἀνέγκλητός ἐστιν· εἰ κακῶς, αὐτὸς ἐζημίωται· οὐ δύναται γὰρ ἄλλος μὲν εἶναι ὁ πεπλανημένος, ἄλλος δ' ὁ βλαπτόμενος· οὐδενὶ ὀργισθήσεται. Idem denique *enchirid. c.* 41. & apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 1. ex quo quædam dantur emendatiora: Ὅταν τίς σε κακῶς τι ποιῇ, ἢ κακῶς σε λέγῃ, μέμνησο ὅτι καθήκειν αὐτῷ οἰόμενος ποιεῖ ἢ λέγει. οὐχ οἷόν τε οὖν ἀκολουθεῖν αὐτὸν τῷ σοὶ φαινομένῳ, ἀλλὰ τῷ ἑαυτῷ. ἀλλὰ κακῶς αὐτῷ φαίνεται; τίς οὖν ἐξηπάτηται; ἐκεῖνος. τίς οὖν βλάπτεται; ὁ ἐξηπατημένος. ἀπὸ τούτων οὖν ὁρμώμενος, πρᾴως ἕξεις πρὸς τὸν λοιδοροῦντα. ἐπιφθέγγου γὰρ ἑκάστῳ, ὅτι ἔδοξεν αὐτῷ. Vide *l.* 11 § 18.

Καὶ συμφέροντα | Epictet. *l.* 2. *c.* 22. Πᾶν ζῷον οὐδενὶ οὕτως ᾠκείωται, ὡς τῷ ἰδίῳ συμφέροντι. ὅ,τι ἂν πρὸς τοῦτο φαίνηται αὐτῷ ἐμποδίζειν, ἄν τ' ἀδελφὸς ᾖ τοῦτο, ἄν τε πατήρ, ἄν τε τέκνον, ἄν τ' ἐρώμενος, ἄν τ' ἐραστής, μισεῖ, προβάλλεται, καταρᾶται. οὐδὲν γὰρ οὕτω φιλεῖν πέφυκεν, ὡς τὸ αὑτοῦ συμφέρον· τοῦτο πατήρ, καὶ ἀδελφός, καὶ συγγενής, καὶ πατρίς, καὶ θεός. ὅταν οὖν εἰς τοῦτο ἐμποδίζειν ἡμῖν οἱ θεοὶ δοκῶσι, κἀκείνους λοιδοροῦμεν. Vide ſis quæ ſequuntur, pulcherrima ſanè: ſed & quæ in eandem ſententiam diſſerit, *ejuſdem libri cap.* 26.

Δίδασκε καὶ δείκνυε | Vide *l.* 5. § 22, 28. & *l.* 10. § 4. & *l.* 11. § 12. Epictet. *diſſert. l.* 1. *c.* 18. Δεῖξον τὴν πλάνην, καὶ ὄψει πῶς ἀφίσταται τῶν ἁμαρτημάτων.

Μὴ ἀγανακτεῖν | Pulchrè Symmach. *l.* 9. *ep.* 105. *Nullius tam vehemens nequitia eſt, ut motu meo digna ſit.* Vide *ad l.* 5. § 22.

§ 28. Θάνατος ἀνάπαυλα | Huc Charonis κήρυγμα apud Ariſtoph. *ranarum* 1. 4.

Τίς ἐς ἀναπαύλας ἐκ κακῶν καὶ πραγμάτων;
Quis ad requiem ex malis vult ac moleſtiis?

Αἰσθητικῆς ἀντιτυπίας | Vide *ſup.* § 16. *l.* 3. § 15.

Νευροσπαστείας | Vide *l.* 2. § 2. & *l.* 3. § 15.

Διανοητικῆς διεξόδου | *Mentis erroribus.* Caſ. *cogitationibus.* Xyl. *diſcurſui*, malim.

Τῆς πρὸς τὴν σάρκα λειτουργίας | Vide *l.* 3. § 3. σάρξ, ſive *caro* pro corpore, prout Apoſtolo ad *Philipp. c.* 1. *v.* 22, 24.

§ 29. Τὴν ψυχὴν προαπαυδᾷν | Vide *ad l.* 3. § 1. προαποσβέννυται. Sed & *l.* 12. § 15. Hoc eſt quod de gymnaſta Galen. ὑγιεινῶν *lib.* 2. *cap.*

Εἶναι δηλονότι χρὴ τὸν γυμναζόμενον, ἔτι θυμικόν, ὡς ἔτι προθυμεῖσθαι γυμνάζεσθαι, καμούσης ἤδη τῆς δυνάμεως, οὐκ ἄθυμον, ὡς ἀπαγορεύειν, ἔτι πονεῖν δυνάμενον. Idémque Plut. *de ſen. politic.* ὧν προαποθνήσκει τὸ φιλελεύθερον καὶ φιλόκαλον, καὶ προαπαυδᾷ τῆς τῶν ἀναγκαίων ἐπιθυμίας ὁ τῶν καλῶν ζῆλος, ὡς τὰ πρακτικὰ μέρη καὶ θεῖα τῆς ψυχῆς ἐξιτηλότερα τῶν παθητικῶν καὶ σωματικῶν ἐχόντων. ὅθεν οὐδὲ λέγειν καλόν, οὐδὲ ἀποδέχεσθαι τῶν λεγόντων, ὡς κερδαίνοντες μόνον οὐ κοπιῶμεν. Philo in *vit. Moſ. l.* 1. Ὡς ἐν βραχεῖ τὰ σώματα αὐτοῖς ἀπαγορεύειν, ἅτε καὶ τῆς ψυχῆς προαπαυδώσης. Atqui hoc turpe nimis cenſet Marcus noſter, animum concidere, dum corpori vires ullæ ſuppetunt. Vult itaque quod vulgo dici ſolet, *In actu moriendum.* Hoc enim præcipiunt Stoici. Senec. *epiſt.* 8. *Ubi præcepta illa veſtra, quæ imperant in actu mori?* Et *de otio Sapient. c.* 1. *Certè Stoici veſtri dicunt. Uſque ad ultimum vitæ finem in actu erimus: non deſinemus communi bono operam dare, adjuvare ſingulos, opem ferre etiam inimicis, mente, manu.* (ita Lipſ.) *nos ſumus, qui nullis annis vacationem damus; & quod ait ille vir diſertiſſimus,* (Virg. Æn. *l.* 9. de Latinis.)

Canitiem galeâ premimus. ——

nos ſumus apud quos uſque eò nihil ante mortem otioſum

eſt;

Digitized by Google

eſt, ut ſi res paſſatur, non ſit ipſa mors otioſa. Vid. *l.* 7. § 73. Cicer. *de Seneƈt. Seneƈtus non modo languida & iners non ſit, verùm etiam ſit operoſa, & ſemper pro eis, quas habet, viribus, agens aliquid & moliens.*

§ 30. Ὅρα μὴ ἀποκαισαρωθῇς] hoc eſt, *cave* nè poſtquam ad imperium adſcitus fueris, inſtituti priſtini vitæque philoſophicæ oblitus, quaſi Cæſarianus quidam efficiaris, & *in Cæſarum mores totus tranſeas.* quales autem Cæſares atque Imperatores Romani plerique extiterint, & quomodo ſeſe in imperio geſſerint, notius eſt, quàm ut diƈto opus ſit: & obliquè notat Marcus ipſe, *l.* 1. § 11. Certè de Marco Petrarch. *lib. de Imper. offic. Philoſophicum maluit quàm Cæſareum cognomen.* Et Eutropius: *Ad nullam inſolentiam elatus eſt imperii faſtigio.* Et Capitolin. *Suos mores ſemper tenuit.* Sed omnium diſertiſſimè Ariſtid. *orat. in Marc.* ubi Pauſaniæ mores adverſos planè deſcripſerat, Ὁ δ᾽, inquit, ἐπέδειξεν, ὅτι καὶ ἰδιώτην ὄντα καὶ βασιλέα οἷόν τε εἶναι τὸν αὐτὸν εἶναι διὰ τέλους· τοιοῦτον μὲν περὶ τῆς βασιλείας παρέχων ἑαυτὸν, ὥστε δικαίως ἀξιωθῆναι ταύτης· ἐν δὲ τῇ βασιλείᾳ οὐκ ἐκστὰς ἑαυτοῦ, ἀλλὰ τῷ αὐτῷ νῷ καὶ λόγῳ χρώμενος. Ἀποκαισαρωθῆναι vocabulum Marco conniƈtum, prout *Charmidari* & *Recharmidari* Plauto, *Trinum. aƈt.* 4. *Sc.* 2.

Proin tu itidem ut Charmidatus es, rurſum recharmida.

ſicut enim *Recharmidari* Comico, eſt *in Charmidem reverti*; ità ἀποκαισαρωθῆναι, pro eo quod eſt, in *Cæſarem converti, Cæſarem,* ſive *Cæſarianum fieri, in mores Cæſarianos tranſire.* Marco iſtic novè diƈtum; ſed eâdem analogiâ; quâ ἀποσαρκοῦσθαι, *in carnem concreſcere,* Ariſtot. *probl. l.* 1. *q.* 53. & *l.* 5. *q.* 34. quâ ἀποθηριοῦσθαι, *feram beſtiam fieri,* Polyb. *l.* 1. Et Epiƈteto *l.* 1. *c.* 5. quâ ἀποδενδροῦσθαι, *in ſtirpis,* ſive, *arboris naturam tranſire*; quod de eis Plotinus extulit qui facultati altrici excolendæ toti ſe dedunt: Suidas in Κόσμος. de Daphne in arborem converſa, Lucian. *hiſt. ver. l.* 1. de hedera uſurpavit, Theophraſtus *h. ſt. plant. l.* 3. *c.* 18. *arborem fieri,* vertit Plinius *lib.* 16. *cap.* 34. & ἀποκιττοῦσθαι, *hederaſcere,* ſive *hederam fieri*; his eiſdem *ibidem.* & ἀποπαπποῦσθαι, *in pappos converti*; eidem Theophr. *l.* 7. *c.* 11. quâ ἀποκολποῦσθαι, Autori *de mundo c.* 3. quod *ſinuari,* Apuleius, ſive, *in ſinus abſumi*; quâ ἀπογεοῦσθαι, *in terram redigi,* Philoni *de mund. immort.* ἀπολιθοῦσθαι, *in lapidem tranſire,* Ariſtot. *problem. l.* 24. *q.* 11. quod de Academicis Epiƈtetus *l.* 1. *c.* 5. ἀποπυροῦσθαι, *igniri,* Autori *de mund. c.* 4. & ἀπανθρακοῦσθαι, *in carbones redigi,* Lucian. *dial. marin.* 10. quâ denique ἀποθεοῦσθαι, *Deum fieri*; quo modo Amelius apud Theodoretum *therap. l.* 2. ἐκβληθεὶς καὶ ἀναλυθεῖσα πάλιν ἀποθεοῦσθαι καὶ θεὸν εἶναι, οἷος ἦν πρὶν εἰς τὸ σῶμα καὶ τὴν σάρκα καὶ τὸν ἄνθρωπον καταβλῆναι. ſive, *inter Deos referri*: qui Romanorum Imperatoribus honos haberi ſolitus. unde de noſtro Lucianus in *Pſeudomant.* Θεὸς Μάρκος ἤδη. & Tertullianus *apolog. c.* 34. *Malediƈtum eſt ante apotheoſin Deum Cæſarem nuncupare.* alluſit eò Seneca cùm Claudio illudens ἀποκολοκύνθωσιν tanquam ἀποθέωσιν dixit, idque tituli Satyræ ſuæ in ejuſd. obitum conſcriptæ dedit, ut Dio Caſſ. teſtatur *l.* 60. de quo videndus V. Cl. Heinſius. Fruſtrà ſiquidem eſt hìc Xyl. cùm τῷ ἀποκαισαρωθῆναι ſuſpicatur ſignificari, *imperio aut rerum ſummâ deponi.* quem tamen ſecutus eſt Jo. Meurſius in *Lexic. Græcobarb.* ubi τὸ ἀποκαισαρωθῆναι, adduƈto etiam Marci loco hoc ipſo, *a Cæſaris dignitate dejici,* exponit. Sed & Annotator Lugd. *de Cæſaris ſtatu dejici.* ut ἀποκαισαροῦσθαι ſit *imperium amittere,* ac *Cæſareatu quaſi devefieri*; quomodo ἀποπαρθενοῦσθαι, ſive ἀποπαρθενεύεσθαι, Hippocrati *de aer. loc. & aq.* eſt *virginitatem deponere,* ſive *devirginari,* ut Petronius loquitur. & quomodo ἀπολειτουργῆσαι Marco *l.* 10. § 21. *munere defunƈtum eſſe, & ab eodem jam ceſſare.* cùm eandem in iſtis τὸ ἀπὸ vim obtineat, quàm τὸ ἐξ huic finitimum in illis, ἐξυδατοῦσθαι, *in aquam liqueſcere,* Dioſcorid. *l.* 1. *c.* 88. ἐξελαιοῦσθαι, *in oleum verti,* Theophraſt. *de cauſ. plant. l.* 6. *c.* 9, & 11. ἐξαεροῦσθαι *in aerem abire,* cùm eidem *lib.* 1. *c.* 27. tum & Luciano *de mort. Peregr.* & Hippocrati *de nat. infant.* ἐκπυροῦσθαι, *igniri,* & *in ignem tranſire*: unde ἐκπύρωσις Stoica, quà autumabant illi fore, ut ignis tandem omnia abſumeret, & in ſubſtantiam ſuam redigeret; quod εἰς ἑαυτὸ μεταβάλλειν καὶ ἐκλαμβάνειν Plutarchus dixit, *de eſu carn.* 1. & *de commun. notion. cap.* 27. ἐξανδροῦσθαι, *virum fieri, in virum evadere*; Suid. quod idem ἀπανδροῦσθαι, in *virum evadere ex puero,* Clemens *Strom. lib.* 1. *in virum ex fœmina converti,* dixit Theodorus in *Theolog. Orient.* ἐξανδραποδίζεσθαι, *ex libero in ſervitutem redigi,* Plutarch. *Anton.* ἐκθεοῦσθαι denique, *Deum evadere,* Clem. *pædag. lib.* 1. *cap.* 12. nec aliâ ratione *uniones exaluminati,* pro *alumine tinƈti,* Plinio diƈti *l.* 10. *c.* 35.

Μὴ βαφῇς] *Nè mergaris & obruaris.* Xyl. imò *nè tingaris, nè inficiaris*: nè mores aulici *genuinum animi candorem obſuſcent*: quod *inquinamentum combibere,* Septimius dixit, *de ſpeƈtac. c.* 14.

Ὡς δ᾽ ὅτε τίς τ᾽ ἐλέφαντα γυνὴ φοίνικι μιήνῃ.

ut Hom. loquitur *Il.* δ. *v.* 141. i. ut Maro *Æn. l.* 12.

Indum ſanguineo veluti violaverit oſtro
Siquis ebur. ——

quod nos diceremus, that you be not ſtained. nam quod Græci μιαίνειν & βάπτειν, nos dicimus to ſtain. Eum autem Homeri locum reſpexit Plut. *de EI Delph.* ubi dixit, eâdem uſus, quâ hìc metaphoricè Marcus, voce; Τὸ ἓν εἰλικρινὲς καὶ καθαρόν. ἑτέρου γὰρ μίξει πρὸς ἕτερον ὁ μιασμός. ὥς που καὶ Ὅμηρος ἐλέφαντά τινα φοινισσόμενον βαφῇ μιαίνεσθαί φησι· καὶ τὰ μιγνύμενα τῶν χρωμάτων οἱ βαφεῖς φθείρεσθαι, καὶ φθορὰν τὴν μίξιν ὀνομάζουσι.

Unde

Unde emaculandus autor idem in *Sympoſ. l.* 8. *c.* 5. Πάντα τὰ μεμιγμένα τῶν ἀμίκτων ἐπισφαλέστερα πρὸς σῆψιν ἐστί· ποιεῖ γὰρ ἡ μίξις μάχην, ἡ δὲ μάχη μεταβολήν· μεταβολὴ δέ τις ἡ σῆψις. διὸ τὰς τε μίξεις τῶν χρωμάτων οἱ ζωγράφοι φθορὰς ὀνομάζουσι, καὶ τὸ βάψαι διῆναι κέκληκεν ὁ ποιητής· μιῆναι legendum. Sicut & Latinis itidem *tingere*, *inficere*, & colore aliquo *tincta* dicuntur *infecta*. Idem in *Roman. problem. c.* 26. Μόνον ἐστὶ τὸ λευκὸν, εἰλικρινὲς καὶ ἀμιγὲς καὶ ἀμίαντον ὑπὸ βαφῆς καὶ ἀμίμητον. Sed & Porphyr. *de abſtinent. lib.* 4. Καὶ ὁ μολυσμὸς καὶ ἡ μίανσις δηλοῖ τὴν μίξιν τοῦ ἑτερογενοῦς πρὸς ἕτερον· καὶ μάλιστ' ὅταν δυσέκνιπτον γένηται. ὅθεν καὶ ἐπὶ τῶν βαμμάτων, ἃ δὴ διὰ μίξεων συνίσταται, εἴδους ἄλλου ἄλλῳ συμπλεκομένου, μιαίνειν φασίν.

Ὡς δ' ὅτε τίς τ' ἐλέφαντα γυνὴ φοίνικι μιήνῃ.

καὶ ἔμπαλιν τὰς μίξεις φθορὰς οἱ ζωγράφοι λέγουσιν. ἡ δὲ συνήθεια τὸ ἄμικτον καὶ καθαρὸν, ἀφθαρτον καὶ ἀκραιφνὲς καὶ ἀκήρατον. Eâdem hac metaphorâ uſus eſt Marcus *lib.* 5. § 16. ubi dixit; βάπτεται γὰρ ὑπὸ τῶν φαντασιῶν ἡ ψυχή. & *lib.* 3. § 4. Sed in partem meliorem acceptâ, ubi de viro bono, δικαιοσύνῃ βεβαμμένον εἰς βάθος. Vult ergò, καθαρεύουσαν διάνοιαν, ut *l.* 8. § 48. aut, ut mox ſeſe ipſe explicat, ἁπλοῦν καὶ ἀκέραιον. Senec. *epiſt.* 59. *Elui difficile eſt. non enim inquinati ſumus, ſed infecti*, i. e. οὐ μεμιασμένοι, ἀλλὰ βεβαμμένοι.

Γίνεται γὰρ] ſcil. Vulgari dicterio dicitur, *Honores mutant mores.* Polybius (Suidâ citante) Πάντας μὲν γὰρ οἱ βασιλεῖς καὶ φίλους προσαγορεύουσι καὶ συμμάχους τοὺς κοινωνήσαντας τῶν αὐτῶν ἐλπίδων· καθικόμενοι δὲ τῶν πράξεων παραπόδας οὐ συμμαχικῶς ἀλλὰ δεσποτικῶς χρῶνται τοῖς πεποιθόσιν (itâ enim iſta legendum autumo). Ἀλλ' οὐ δεῖ, περὶ μὲν τῆς βασιλείας χρηστόν τι καὶ μέτριον ἦθος ἐμφαίνειν ἑαυτοῦ· βασιλέα δὲ ἀποδειχθέντα, χαλεπὸν καὶ βίαιον εἶναι περὶ τοὺς ἀρχομένους. inquit Ariſtides *orat. in Marc.* Qui & vitium hoc notat in Pauſania Cleombroti F. Ὃς οἴκοι μένων, ἐδύνατο συνεργεῖν· at imperator deſignatus, & cum imperio foris agens, ἐπιλέλησο μὲν τῶν οἴκοι, ἐπιλέλησο δὲ αὐτοῦ· παντὶ δὲ μᾶλλον ἐῴκει ἢ ἀνδρὶ Σπαρτιάτῃ, χαλεπὸς μὲν ὢν καὶ βίαιος περὶ τοὺς συμμάχους· ἀκόλαστος δὲ καὶ ὑβριστὴς περὶ τὴν δίαιταν· τυραννικὸς δὲ περὶ τὸν τρόπον. Graphicè verò admodum idem χαρακτηρίζει Euripid. in *Iphigen. Aulidenſ.* ſub perſona Menelai Agamemnonem alloquentis:

Οἶσθ', ὅτ' ἐσπούδαζες ἄρχειν Δαναΐδαις πρὸς Ἴλιον
Τῷ δοκεῖν μὲν οὐχὶ χρῄζων, τῷ δὲ βούλεσθαι θέλων,
Ὡς ταπεινὸς ἦσθα, πάσης δεξιᾶς προσθιγγάνων,
Καὶ θύρας ἔχων ἀκλείστους τῷ θέλοντι δημοτῶν,
Καὶ διδοὺς πρόσρησιν ἑξῆς πᾶσι, κεἰ μή τις θέλοι,
Τοῖς τρόποις ζητῶν πρίασθαι τὸ φιλότιμον ἐν μέσῳ.
Κᾆτ' ἐπεὶ κατέσχες ἀρχὰς, μεταβαλὼν ἄλλους τρόπους,
Τοῖς φίλοισιν οὐκέτ' ἦσθα τοῖς πρὶν ὡς πρόσθεν φίλος,
Δυσπρόσιτος, ἔσω τε κλείθρων σπάνιος. ἄνδρα δὲ οὐ χρεὼν
Τὸν ἀγαθὸν, πράσσοντα μεγάλα, τοὺς τρόπους μεθιστάναι.
Ἀλλὰ καὶ βέβαιον εἶναι τότε μάλιστα τοῖς φίλοις,
Ἡνίκ' ὠφελεῖν μάλιστα δυνατός ἐστιν εὐτυχῶν.

Scis, puto, Trojam petentis principatum Græciæ
Velle cùm nolles videri, maximè velles tamen,
Ut modeſtus, & benignus, dexteras prenſaveris.
Tunc tuæ ſemper patebant civibus cunctis fores.
His dabas reſponſa blandus, hos ſalutabas prior;
Moribus tibi quò parares gloriam in medio ſitam.
Nunc ſed imperii poſito vertitur vitæ modus:
Non amicos nunc priores, ut ſolebas, diligis:
Durus inprimis adiri, nec frequens inter lares.
Non decet mutare mores magna curantem virum,
Cujus hoc magis probanda tunc amicis eſt fides,
Quò magis florens amicis adjuvandis ſufficit. Grot.

Scilicet, quod Menander in *Gubernat.* à Priſciano *l.* 18. relatus.

Ἐπελάθετ' αὐτὸν ὅστις εἴη.
Oblitus eſt ſe ipſe, qui eſſet.

(vide *l.* 9. § 3.) quod de Largio Macedone Plin. min. *l.* 3. *ep.* 14. *Superbus dominus & ſævus, & qui ſerviſſe patrem ſuum parùm, imò minimùm, meminiſſet.* Ità, quod Martial. *l.* 11. *ep.* 6.

Ardua res hæc eſt, opibus non tradere mores.

Et Auguſtin. *homil.* 13. & *conc. ſolenn.* 205. Apoſtoli illa *ad Tim. ep.* 1. *c.* 6. *v.* 17. Τοῖς πλουσίοις παράγγελλε μὴ ὑψηλοφρονεῖν, reſpiciens: *Primus ac peculiaris divitiarum vermis eſt ſuperbia.* Idémque *conc. ſolenn.* 212. *Morbus divitiarum eſt ſuperbia. grandis animus, qui inter divitias iſto morbo non tentatur. magnus dives eſt, & major divitiis ſuis, qui non ideo magnum ſe putat, quia dives eſt.* Οἱ γὰρ πολλοὶ, κἂν αὐτὸ μόνον αὔρας βραχεῖάς τινος εὐτυχίας σπάσωσι, φυσῶσι καὶ πνέουσι μεγάλα, καταλαζονευόμενοι τῶν ἀφανεστέρων, καθάρματα καὶ παρενοχλήματα καὶ γῆς ἄχθη, καὶ ὅσα τοιαῦτα, ἀποκαλοῦσιν, ὥσπερ τὸ ἀκλινὲς τῆς εὐπραγίας ἐν βεβαίῳ παρ' αὐτοῖς εὖ μάλα σφραγισάμενοι, μηδὲ μέχρι τῆς ὑστεραίας ἴσως διαμενοῦντες ἐν ὁμοίῳ. Philo *de vit. Moſis l.* 1. de talibus & Soſiphanes apud Stobæum. *tom.* 2. *tit.* 22.

Ἂν δ' εὐτυχῆτε, μηδὲν ὄντες, εὐθέως
Ἴσ' οὐρανῷ φρονεῖτε. —
Si faverit fortuna, cùm ſitis nihil,
Cœlo levatis capita. ——

Pium itaque illud Placillæ Imperatricis Theodoſio conjugi datum monitum, Ἀεί σε, ὦ ἄνερ, προσήκει λογίζεσθαι, τί μὲν ἦσθα πάλαι, τί δὲ γέγονας νῦν. Theodoret. *hiſt. Eccleſ. l.* 5. *c.* 18. Vide *ad lib.* 10. § 19.

Τήρησον σεαυτὸν ἁπλοῦν, ἀγαθὸν] Vide *lib.* 12. § 17. Paulus Timotheo, *epiſt.* 1. *c.* 5. *v.* 22. Σεαυτὸν ἁγνὸν τήρει. & Jacob. *c.* 1. *v.* 27. ἄσπιλον ἑαυτὸν τηρεῖν. & Joan. *epiſt.* 1. *cap.* 5. *v.* 18. τηρεῖ ἑαυτόν.

ἑαυτόν. Epictet. *l.* 2. *c.* 8. Τί δ' ὅτι οὐ μόνον σε κατεσκεύασεν, ἀλλὰ καὶ σοὶ μόνῳ ἐπίστευσε καὶ παρακατέθετο, οὐδὲ τοῦτο οὐ μεμνήσῃ; ἀλλὰ καὶ καταισχυνεῖς τὴν ἐπιτροπήν; εἰ δέ σοι ὀρφανόν τινα ὁ Θεὸς παρέθετο, οὕτως ἂν αὐτοῦ ἠμέλεις; παραδέδωκέ σοι σεαυτόν, καὶ λέγει, Τοῦτόν μοι φύλαξον τοιοῦτον, οἷος πέφυκεν, αἰδήμονα, πιστόν, ὑψηλόν, ἀκατάπληκτον, ἀπαθῆ, ἀτάραχον· εἶτα σὺ οὐ φυλάσσεις;

Ἄκομψον | Vide *l.* 3. § 5.

Ἀγώνισαι, ἵνα τοιοῦτος συμμείνῃς | Eſt hîc revera, ſi dextrè accipias, ὁ καλὸς ἀγὼν ille, quem decertare Timotheum hortatur Apoſtolus; decertâſſe jam ſe teſtatur ipſe. ἀγωνίζου, inquit, τὸν καλὸν ἀγῶνα τῆς πίστεως. *epiſt.* 1. *c.* 6. *v.* 12. &, τὸν ἀγῶνα τὸν καλὸν ἠγώνισμαι. *ep.* 2. *v.* 4. *c.* 7. neque enim ſine certamine jugi ſedulóque ad ſalutem pertingitur. ἀγωνίζεσθε εἰσελθεῖν. inquit Dominus; Luc. *c.* 13. *v.* 24.

—labor ad nitendum intrare volenti.

Silius *bell. Punic. l.* 15.

Ἵνα τοιοῦτος συμμείνῃς | Ità *l.* 10. § 8. μήποτε μεταποιεῖσθαι καὶ ἀπολλύεσθαι. Plin. min. *l.* 1. *ep.* 23. *Tuam perſonam tibi imponas: quæ ſapienti viro ità aptanda eſt, ut perferatur.*

Αἰδοῖ Θεοῦ. | Numinis reverentia jure merito primas hîc obtinet, utpote quæ ſit *ſapientiæ*, non תחלה *principium* duntaxat, *Prov. c.* 9. *v.* 10. ſed & ראשית *caput, principale,* ac *præcipuum*; *Prov. c.* 1. *v.* 7. imò *ſapientia ipſa*; Job *c.* 28. *v.* 28. & *ſumma totius. Eccleſ. c.* 12. *v.* 13. Itaque exigenda vita cuique μετ' αἰδοῦς Θεοῦ καὶ εὐλαβείας. Apoſtolus *ad Hebr. c.* 12. *v.* 32. atque ut Silius *bell. Punic. l.* 15.

Idem juſtitiæ cultor, quæcunque capeſſes,
Teſtes factorum ſtare arbitrabere divos.

Nam mihi pro certo conſtat, omnium mortalium vitam divino numine inviſi. neque bonum neque malum facinus cujuſque pro nihilo haberi, ſed ex natura diverſa præmia bonos malóſque ſequi. Saluſt. *ad Cæſar.* & Juvenc. *hiſt. Evang.*

Nil abſente Deo loquimur: nil abdita clauſum
Pectoris antra tegunt. cernit Deus omnia præſens.

Prudent. *cathemer. hymn.* 2.

Speculator adſtat deſuper:
Qui nos diebus omnibus,
Actúſque noſtros proſpicit,
A luce prima in veſperum.
Hic teſtis, hic eſt arbiter,
Hic intuetur, quicquid eſt,
Humana quod mens concipit:
Hunc nemo fallit judicem.

Aug. *de verb. Dom. orat.* 10. *Oculum in te non intendit ſuum, qui fecit tuum?* Plaut. *captiv.* 2. 2.

Eſt profectò Deus, qui quæ nos gerimus, audítque & videt.
Is uti tu me hic habueris, proinde tuum illic curaverit.

Bene merenti bene profuerit, malè merenti par erit. Boeth. *conſol. l.* 5. *extremo: Manet etiam ſpectator deſuper cunctorum præſcius Deus, viſioníſque ejus præſens ſemper æternitas cum noſtrorum actuum futura qualitate concurrit, bonis præmia, malis ſupplicia diſpenſans. averſamini igitur vitia, colite virtutes. magna vobis eſt, ſi diſſimulare non vultis, neceſſitas indicta probitatis, cùm ante oculos agitis judicis cuncta cernentis.* Autor *Oculi moralis*, ſive is Robertus Capito Lincoln. ſive quis alius; *c.* 15. § 2. ubi Bernardi illud adduxerat; *Quovis loco, quovis angulo reverentiam habe angelo, qui te cuſtodit, nè illo præſente facere audeas, quod me præſente non auderes. Hic eſt,* inquit, *magni conſilii Angelus, cui patens eſt omnis angulus. Unde quidam;*

Cùm quid turpe paras, quod me ſpectante puderes,
Cur, ſpectante Deo, non magis indè rubes?

Vide *l.* 1. § 4. & *l.* 2. § 11. & *l.* 11. § 26. & *l.* 12. § 2.

Σῶζε ἀνθρώπους | Ovid. *Ponti l.* 2. *el.* 9.

Regia, crede mihi, res eſt ſuccurrere lapſis:
Convenit & tanto, quantus es ipſe, viro.
Conveniens homini eſt, hominem ſervare, voluptas:
Et meliùs nullâ quæritur arte favor.

Hac enim ratione fit, ut juxta parœmiam à Suida in literas relatam, ἄνθρωπος ἀνθρώπου δαιμόνιον efficiatur. Marcus noſter, prout à Juliano in *Cæſaribus* inducitur, à Sileno interrogatus, Τί μάλλον ἐδόκει σοι βίου τέλος εἶναι. reſpondit, Τὸ μιμεῖσθαι τοὺς θεούς. Et ſecundò quærenti, Τί ποτε ἐνόμιζεν εἶναι τὴν τῶν θεῶν μίμησιν. Ille rurſus, Δεῖσθαι μὲν ἐλαχίστων, εὖ ποιεῖν δὲ ὡς ὅτι μάλιστα πλείστους. Pythagoras verò, Æliano referente *l.* 12. *c.* 59. δύο ταῦτα ἐκ τῶν θεῶν τοῖς ἀνθρώποις δεδόσθαι κάλλιστα, τό, τε ἀληθεύειν, καὶ τὸ εὐεργετεῖν· ἐοικέναι δὲ τοῖς θεῶν ἔργοις ἑκάτερον. At Strabo *l.* 10. Εὖ μὲν εἴρηται καὶ τοῦτο, τοὺς ἀνθρώπους τότε μάλιστα μιμεῖσθαι τοὺς θεούς, ὅταν εὐεργετῶσιν. ἄμεινον δ' ἂν λέγοι τις, ὅταν εὐδαιμονῶσιν. quo loco Xylander εὐδαιμονεῖν *numina rectè colere*, cur ſit interpretatus, ego nullus aſſequor. Cicer. *de natur. deor. l.* 1. *Quoniam plurima homini ab homine vel commoda vel incommoda ſolent oriri; & Dei proprium eſt vel ſervare vel benefacere; idcirco qui in gravi periculo ſuccurrit, quive ingenti quopiam afficit beneficio, quoniam Dei quaſi vice fungitur, ei cui prodeſt, Deus dicitur extitiſſe.* Et Plin. *hiſt. nat. lib.* 2. *cap.* 1. *Deus eſt mortali juvare mortalem: & hæc ad æternam gloriam via. hic eſt vetuſtiſſimus referendi bene merentibus gratiam mos, ut tales numinibus aſcribant.* Verùm noviſſima iſta minùs pia. Piè Gregor. Naz. *orat. pro pauperib.* Γένε τοῦ πλησίον τιμιώτερος, ἐν τῷ φανῆναι χρηστότερος. γενοῦ τῷ ἀτυχοῦντι θεός, τὸν ἔλεον θεοῦ μιμησάμενος. οὐδὲν γὰρ οὕτως, ὡς τὸ εὖ ποιεῖν, ἄνθρωπος ἔχει θεοῦ. *Et ad cives ſuos in anguſtiis conſtitutos:* dum præfectum ad clementiam & condonationem

tionem cohortatur. Μίμου διὰ ταῦτα θεοῦ φιλανθρωπίαν. τοῦτο ἔχει μάλιστα θεῖον ἄνθρωπος τὸ εὖ ποιεῖν· ἔξεστί σοι θεὸν γενέσθαι μηδὲν πονήσαντι, μὴ παρῇς τὴν καιρὸν τῆς θεώσεως. Quod ῥητορικώτερον paulò, liberiúſque Claudian. *de Honor. Coſſ.* 4.

Sis pius imprimis. nam cùm vincamur in omni
Munere, ſola Deos aquat clementia nobis.

Vide *l.* 5. § 33.

Βεραχὺς ὁ βίος | Vide *l.* 2. *c.* 17. & *l.* 4. § 17, 26.

Εἷς καρπὸς τῆς ἐπιγείου ζωῆς | *fructum vitæ appellat*, inquit Caſaub. quem Philoſophi dicunt *finem.* itaque quod de Heliogabalo Lamprid. *Eum fructum vitæ præcipuum exiſtimans, ſi dignus atque aptus plurimorum libidini videretur.* Diodorus in ſimili ſententia, *l.* 1. ὑπολαμβάνων βασιλείας εὐδαίμονος εἶναι τέλος, τὸ πάσαις χρῆσθαι ταῖς ἡδοναῖς ἀνεπιτιμήτως. *cauſſas vitæ* Juvenalis dixit, *Sat.* 6.

Et propter vitam vivendi perdere cauſſas.

Et Plin. *lib.* 5. *epiſt* 5. *Qui voluptatibus dediti quaſi in diem vivunt, vivendi cauſſas quotidie finiunt.* Et *l.* 1. *ep.* 12. de Corellio Rufo, *quanquam plurimas vivendi cauſſas habentem, optimam conſcientiam, optimam famam, maximam autoritatem; præterea filiam, uxorem, nepotes, ſorores; interq; tot pignora veros amicos.* Hæc *ad Lamprid.* Caſaub. quanquam, *cauſſas vivendi* in noviſſimo hoc de Corellio aliud planè quàm finem qui Philoſophis dicitur, deſignare videtur. Notat Lucret. *l.* 3. hominibus ἀπολαυστικοῖς ſolenne eſſe,

—ubi diſcubuere, tenéntque
Pocula plena manu,——
——& inumbrant ora coronis,
Ex animo ut dicant, brevis hic eſt fructus homillis.

Ità illi *vitæ fructum*, τὴν ἐν ἡμέρᾳ τρυφὴν, ut Petrus loquitur, *ep.* 2. *c.* 2. *v.* 13. exiſtimant: at Marcus iſtîc, διάθεσιν ὁσίαν καὶ πράξεις κοινωνικάς· hoc eſt, linguâ noſtrâ (*Chriſtianam volo*) εὐσέβειαν καὶ ἀγάπην, *pietatem & charitatem*: ſive ut Apoſtolus *ad Gal. c.* 5. *v.* 6. Πίστιν δι' ἀγάπης ἐνεργουμένην ità Paulo illi noſtro τοῦτο καρπὸς, τοῦτο κέρδος, Chriſto Domino ſuo, Chriſtianiſq; fratribus ſuis, inſervire; *ad Philipp. c.* 1. *v.* 21, 22. de quo loco videndus venerandus Airayus, qui ſolus interpretum videtur Apoſtoli mentem aſſecutus. Vide *l.* 4. § 24. & *l.* 12. § 29.

Πάντα ὡς Ἀντωνίνου μαθητής | De Marco noſtro itidem Capitol. *Pro inſtituto Patris volens agere, dicere, cogitare.* Pium vult uterque, cui in adoptionem ab Adriano datus eſt Marcus. Vide *l.* 1. § 16. ubi pleraque eadem, quæ iſtîc, deprehendas. De Tiberio pariter Strabo, Καὶ νῦν ὁ διαδεξάμενος υἱὸς ἐκεῖνον, (Auguſtum ſcilicet) κανόνα τῆς διοικήσεως, καὶ τῶν προσταγμάτων ἐκεῖνον ποιεῖται. Et ipſe de ſe Tiberius apud Tacitum *annal. lib.* 4. *Qui omnia facta dictáque ejus vice legis obſervem.* Verùm hoc eum ad ſpeciem tantùm veteratoriè, quo hominum animos ſibi conciliaret, & ad tempus breve nimis, non conſtanter obſervâſſe, ex Dione diſcas licet.

Τὸ ὑπὲρ τὸν κατὰ λόγον προσπιπτόντων εὔτονον | Ità *lib.* 1. § 16. τὸ μετικὸν ἀσυκλίτως ἐπὶ τῶν ὑξεταζομένων κριθέντων. ibi vide.

Τὸ ὁμαλὲς πανταχοῦ | Ità *l.* 1. § 16. πάντα συμφώνως ἑαυτοῖς. Senec. *epiſt.* 74. *Virtus convenientiâ conſtat. omnia opera ejus cum ipſa concordant & congruunt.* Et *epiſt.* 20. *Maximum hoc eſt & officium ſapientiæ & indicium, ut verbis opera concordent, ut & ipſe utique par ſibi idémque ſit. obſerva itaque, numquid veſtis tua domúſque diſſentiant: numquid in te liberalis ſis, in tuos ſordidus: numquid cœnes frugaliter, ædifices luxurioſè. unam ſemel ad quam vivas regulam prende, & ad hanc omnem vitam tuam exæqua. Vitium eſt hæc diverſitas, & ſignum vacillantis animi, & nondum habentis tenorem ſuum. quid eſt Sapientia? ſemper idem velle, atque idem nolle: non poteſt cuiquam ſemper idem placere, niſi rectum.* Et *de vit. beat. c.* 8. *Hoc modo una efficietur vis ac poteſtas concors ſibi: & ratio illa certa naſcetur, nec diſſidens, nec hæſitans. quæ cùm ſe diſpoſuit, & partibus ſuis conſenſit, &, ut ità dicam, concinuit, ſummum bonum tetigit. nihil enim pravi, nihil lubrici ſupereſt; nihil in quo arietet aut labet, quare audacter licet profitearis, ſummum bonum eſſe animi concordiam. virtutes enim ibi eſſe debebunt, ubi conſenſus atque unitas erit: diſſident vitia.*

Τὸ ὅσιον | Hoc Antonino (ſi Pauſaniæ *in Arcad.* credimus) καὶ ἡ ἐς τὸ θεῖον τιμὴ, τῆς εὐσεβείας. id eſt, Pii appellationem acquiſivit. quanquam Capitolinus ex aliis alias appellationis hujuſce cauſſas adducit. Eandem & Marco Suidas cum aliis tribuit. Vide ad *l.* 1. § 16. ἥμερον.

Τὸ εὔδιον τοῦ προσώπου | εὔδιον Xyl. rectè. *Vultu ſereno.* Flacc. *carm. l.* 1. *Od.* 37. & *Fronte ſerenâ.* Martial. *l.* 7. *epig.* 11. huic opponi videtur τὸ ἐπίκοτον τοῦ προσώπου. *l.* 7. § 23.

Μὴ ἀντιπαρεμφερόμενος | Vide ſuprà § 26. μὴ ἀντιπαρεμφερόμενα.

Ὡς ἐπ' οὐδὲν ἔσπευδεν | *nihil enixè aut feſtinè moliebatur.* utrumque enim deſignat τὸ σπεύδειν, ſicut & τὸ ἐπείγειν (unde de Maximo Marcus *l.* 1. § 15. καὶ μηδαμοῦ ἐπειγόμενον.) & *feſtinè ad rem aliquam ferri.* Homer. *Il.* θ. *v.* 293.

—— τί με σπεύδοντα καὶ αὐτὸν Ὀτρύνεις.

Et Theognis; *v.* 401.

Μηδὲν ἄγαν σπεύδειν· καιρὸς δ' ἐπὶ πᾶσιν ἄριστος.

& *enixè in rem aliquam incumbere* Heſiod. *clyp. v.* 364.

Παντὶ μένει σπεύδων.——

Et Theogn. idem *v.* 335.

Μηδὲν ἄγαν σπεύδειν· πάντων μέσ' ἄριστα.——

ut ſit iſtic, ὡς ἐπ' ἐδὲν ἐσπεδακώς, quod *l.* 1. § 16. ἐδ' ὡς ἄν τινα εἰπεῖν ποτε, ἕως ἱδρῶτος. Ariſtot. *ethic. lib.* 4. *cap.* 3. in charactere τοῦ μεγαλοψύχου, utrumque his verbis expreſſit: οὐ γὰρ σπευστικὸς, ὁ περὶ ὀλίγα σπουδάζων· ἔτε σύντονος, ὁ μηδὲν μέγα οἰόμενος. De Conſtantio Liban. *orat.* 3. τοῖς μὲν καιροῖς ὑπακούων ὀξέως· οὐ μέντοι τὴν ὀξύτητα ζωὴν ταραχῇ ποιούμενος.

Μὴ περίττεσιν εὖ μάλα κομψόν | Vide *l.* 1. § 16. Agapet. *parœneſ. ad Juſtinian.* § 42. Νουνεχῶς ἀκροᾶσθαι δεῖ τοὺς τῶν πραγμάτων κριτάς. δυσθήρατος γάρ ἐστιν ἡ τῆς ἀληθείας εὕρεσις, ῥᾳδίως ἐκφεύγουσα τοὺς λίαν προσέχοντας.

Διαβολὰς οὐκ ἐδέχετο | Vide *l.* 1. § 5.

Οὐ ψοφοδεὴς | ψοφοδεὴς, δειλὸς, τοὺς ψόφους φοβούμενος. Suid. *pavidus, qui ſtrepitus metuit.* ſive ut Maro *Æn. l.* 2.

Omnes quem terrent auræ, ſonus excitat omnis.

Et hunc imitatus Silius *l.* 6.

— quem ſonus omnis & aura
Exterret. —

imò cui ſtrepitus, ubi nullus eſt, videtur eſſe. ut

Ἅπαντα γὰρ τῷ φοβουμένῳ ψοφεῖ.
Facile anima metuens audit aut fingit ſonos.

quod de malè ſibi conſcio Eliphaz Jobi *c.* 15. *v.* 21. *Sonus pavoris auribus ejus jugiter inſonat.* ut Sophocles *Acriſio*, à Stobæo *tom.* 2. *tit.* 8. laudatus. indè pro *ſuperſtitioſo*, & *ſuſpicioſo*, ſive *meticuloſo nimiſque cauto* uſurpatur. De Judæis *ad Diognetum* Juſtinus: Τό γε περὶ τὰς βρώσεις αὐτῶν ψοφοδεὲς, καὶ τὴν περὶ τὰ σάββατα δεισιδαιμονίαν.

Οἷος μὲν ἐν τῷ μέχρι ἑσπέρας | leg. οἷος μένειν ἐν τῷ [αὐτῷ] μ. ἑ. tantà victûs tenuitate uſum, ut à mane ad veſperam loco eodem poſſet durare, ſine ulla alvum levandi, aut veſicam, niſi ſtatis horis, neceſſitate. Caſaub. *ad Capitol. Pium.* Apud Etymologum *in* σμερδαλέος mendum geminum, (quod & Sylburgium video obſervâſſe) ubi terribilia viſa dicit μείζω τὴν ψυχὴν τῶν ὁρώντων τοῦ φόβου, καὶ μὴ ἐᾶν αὐτὴν ἐν τῷ μένειν. reponendum ἐν τῷ αὐτῷ μένειν. Quod autem hîc Marcus de Pio, Dionem de Marco narrare refert, ſed memoriâ, puto, lapſus V. C. Salmaſius *ad Capitolini Pium.*

Χαίρειν, εἴ τις δεικνύοι κρεῖττον | Vide Marcum in hoc Pii æmulum; *ſupr.* § 21. Laudat hoc & in Conſtantio Themiſtius *orat. quinquenn.* qui ubi Neſtoris conſilium Agamemnoni datum retulerat ex *Iliad.* ι. *v.* 74.

Πολλῶν δ' ἀγρομένων, τῷ πείσεαι, ὅς κεν ἀρίστην
Βουλὴν βουλεύσῃ. —

Sed & reprehenſionem ejuſdem, *ibid. v.* 108.

— μάλα γάρ τι ἔγωγε
Πόλλ' ἀπεμυθεόμην. —

Subjungit ad Imperatorem verſo orationis ſilo; σοὶ δ' οὐκ ἔστι μέχρι γε τοῦ, ὅστις ἂν ἔχοι προσευρηκέναι, ὅτι χρηστὴν αὐτῷ [αὐτοῦ f.] συμβουλὴν προσφέροιτο προσήκουσα. ἀλλ' εἰ [τι] κατὰ σαυτὸν προλαβὼν τὸ δέον ἐξεῦρες, ἢ τὸ ἔργον ἐπάγεις τῷ παρ' ἄλλῳ καλῶς εὑρημένῳ. Et de eodem Liban. *orat.* 3. ὃν μὲν αὐτὸς εὑρίσκει, τούτων τὴν βουλὴν εἰς μέσον ἄγων· τὰς δὲ τῶν πέλας συμβουλὰς, οὐκ αὐθαδείᾳ φαυλίζων, ἀλλ' ἔργῳ τὸν παλαιὸν λόγον βεβαιῶν, ὡς ἄρα καὶ τοῦτό γε φρονήσεως, τὸ τοῖς βελτίστοις εἰδέναι τὴν ψῆφον τίθεσθαι. Rectè. ſiquidem, quod Iſocrat. *de Pace.* Πῶς ἂν ἄνθρωποι καλῶς δυνηθεῖεν ἢ κρῖναι περὶ τῶν γεγενημένων, ἢ βουλεύσασθαι περὶ τῶν μελλόντων, εἰ μὴ τοὺς μὲν λόγους τῶν ἐναντιουμένων παραλλήλους ἐξετάζοιεν, αὐτοὶ δὲ αὑτοὺς κοινοὺς ἀμφοτέροις ἀκροατὰς παρέχοιεν. Et apud Herodotum *lib.* 7. Artabanus: Ὦ βασιλεῦ, μὴ λεχθεισέων μὲν γνωμέων ἀντιέων ἀλλήλῃσι, οὐκ ἔστι τὴν ἀμείνω αἱρεόμενον ἑλέσθαι, ἀλλὰ δεῖ τῇ εἰρημένῃ χρῆσθαι. λεχθεισέων δὲ, ἔστι, ὥσπερ τὸν χρυσὸν τὸν ἀκήρατον, αὐτὸν μὲν ἐπ' ἑωυτοῦ οὐ διαγινώσκομεν· ἐπεὰν δὲ παρατρίψωμεν ἄλλῳ χρυσῷ, διαγινώσκομεν τὸν ἀμείνω.

Θεοσεβὴς χωρὶς δεισιδαιμονίας | *religioſus citrà ſuperſtitionem.* niſi ſi religioſum eo ſenſu accipi velimus, quo Nigidius apud Gellium *l.* 4. *c.* 9. in antiquo carmine,

Religentem eſſe oportet; religioſum nefas.

ut *religioſus* ſit is, qui nimiâ & ſuperſtitioſâ religione ſeſe alligaverat; quæ res vitio aſſignabatur. Quanquam vitio iſto laborâſſe cumprimis Romanos autor eſt Polybius *l.* 6. ubi ſtatum Romanum cum Carthaginienſi componens. Μεγίστην δέ μοι δοκεῖ, inquit, διαφορὰν ἔχειν τὸ Ῥωμαίων πρὸς τὸ βέλτιον, ἐν τῇ περὶ θεῶν διαλήψει· καί μοι δοκεῖ τὸ παρὰ τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις ὀνειδιζόμενον, τοῦτο συνέχειν τὰ Ῥωμαίων πράγματα· λέγω δὲ τὴν δεισιδαιμονίαν. ἐπὶ τοσοῦτον γὰρ ἐκτετραγῴδηται καὶ παρεισῆκται τοῦτο τὸ μέρος παρ' αὐτοῖς εἴς τε τοὺς κατ' ἰδίαν βίους καὶ τὰ κοινὰ τῆς πόλεως, ὥστε μὴ καταλιπεῖν ὑπερβολήν. Quin nec Marcum noſtrum hoc morbo immunem prorſus fuiſſe, cùm ex Capitolino in *Marco*, tum & ex Luciano in *Alexandro*, colligi poſſe videtur: niſi ſiquis gentis potiùs quàm regis vitium illud fuiſſe dixerit.

Ἵν' οὕτως εὐσυνειδήτῳ σοι | par huic Ariſtippi votum, qui cum ab eo quæreretur, quomodo Socrates diem obiiſſet, reſpondit, Ὡς ἂν ἐγὼ εὐξαίμην; *prout ipſe optaverim.* Laërt. *l.* 2. nec diſpar Balaami arioli illud apud Moſem *l.* 4. *c.* 23. *v.* 10. *Moriatur anima mea morte juſtorum; ſitque finis meus, qualis illius eſt.* Intereſt, quòd Marcus Pio vita compar eſſe deſiderat, nè morte ſit diſpar, ſed cùm vitæ retrò ſalubriter actæ conſcientiâ placidus defungi queat: Balaam contrà morte compar eſſe piis ambit, cùm vitam eorundem æmulari ac ſectari recuſet: hoc eſt, ut poëtaſter ille apud Capitol. de Macrino,

Impius & Felix ſic ſimul eſſe cupit;
Ut nolit pius eſſe, velit tamen eſſe beatus:

Quod

Quod natura negat, nec ratio patitur.

Siquidem, ut Iſidor. Peluſ. *l.* 1. *epiſt.* 468. Οὐδὲν τοῦτο ἄτοπον ὂν, ἢ θέλειν μὲν σωτηρίας τυχεῖν, μὴ θέλειν δὲ ποιεῖν τὰ πρὸς αὐτὴν συμβαλλόμενα. Qualem autem quemque à morte deprehendi oporteat, optimè docet Epictet. *l.* 3. *c.* 5. Τί ποιοῦντας καταλαβεῖν ὀφείλει θάνατος; τὸν γεωργὸν γεωργοῦντα καταλαμβάνει, τὸν ναυτικὸν πλέοντα. σὺ τί θέλεις ποιῶν καταληφθῆναι; ἤ ποτε γὰρ ποιοῦντά σε δεῖ καταληφθῆναι; εἴ τι ἔχεις τούτου κρεῖσσον ποιῶν καταληφθῆναι, ποίει ἐκεῖνο. ἐμοὶ μὲν γὰρ καταληφθῆναι γένοιτο μηδενὸς ἄλλου ἐπιμελουμένῳ, ἢ τῆς προαιρέσεως τῆς ἐμῆς. ἵν' ἀπαθὴς, ἵν' ἀκώλυτος, ἵν' ἀνανάγκαστος, ἵν' ἐλεύθερος. ταῦτα ἐπιτηδεύων θέλω εὑρεθῆναι, ἵν' εἰπεῖν δυνῶμαι τῷ θεῷ, Μή τι παρέβην σου τὰς ἐντολάς; μή τι πρὸς ἄλλα ἐχρησάμην ταῖς ἀφορμαῖς, ἃς ἔδωκας; μή τι ταῖς αἰσθήσεσιν ἄλλως; μή τι ταῖς προλήψεσι; μή τί σοί ποτ' ἐνεκάλεσα; μή τι ἐμεμψάμην σου τὴν διοίκησιν; ἕτοιμος, εἴ τι ἐπιτάσσεις, εἴ τι σημαίνεις· νῦν με θέλεις ἀπελθεῖν ἐκ τῆς πανηγύρεως; ἄπειμι. χάριν σοι ἔχω πᾶσαν, ὅτι ἠξίωσάς με συμπανηγυρίσαι σοι, καὶ ἰδεῖν ἔργα τὰ σὰ, καὶ τῇ διοικήσει σου συμπαρακολουθῆσαί σοι. Ταῦτά με ἐνθυμούμενον, ταῦτα γράφοντα, ταῦτα ἀναγινώσκοντα καταλάβοι ὁ θάνατος. His gemina habet & *l.* 4. *c.* 10.

§ 31. Ἀνάνηφε | *Reſipiſce*, ad mentis ſanitatem revertere: ab eis tranſlatum, qui ubi crapulam edormierint, veternúmque quem vini hauſtu copioſiore contraxerant, excuſſerint, ad priſtinum mentis ſtatum jam redeunt. Ità τῷ ἀνανήφειν uſus eſt Apoſtolus *ad Timoth. ep.* 2. *c.* 2. *v.* 26.

Ἀνακαλοῦ σεαυτὸν | Metaphora, ab eis, qui animæ deliquium paſſi, vel inclamatione, vel aliâ aliquâ ratione revocantur.

Ἐξυπνισθεὶς | *Lib.* 4. § 46. οὐ δεῖ ὥσπερ καθεύδοντας ποιεῖν καὶ λέγειν. *Excitandus è ſomno & vellicandus eſt animus.* Sen. *ep.* 20.

Ὄνειροί σοι ἠνώχλουν | Pari imagine uſus eſt Plut. de *profect. indic.* dum Stoicos ridet, qui hominem ſubitò καὶ ἐν ἀκαρεῖ χρόνῳ è pravitatis ac ſtultitiæ altiſſimo gurgite, ad bonitatis ſapientiæque apicem celſiſſimum emergere àiebant: Ἂν δὲ οὕτω τινὶ, inquit, συντύχῃ τι τῆς μεταβολῆς, καταδαρθέντα φαῦλον, ἀνέγρεσθαι σοφὸν, καὶ προσειπεῖν, ἐκ τῆς ψυχῆς μεθεικότα τὰς χθιζὰς ἀβελτηρίας καὶ ἀπάτας.

Ψευδεῖς ὄνειροι χαίρετ'· οὐδὲν ἦτ' ἄρα.

τίς ἀγνοήσειεν αὐτοῦ διαφορὰν ἐν αὐτῷ τοσαύτην γενομένην, καὶ φρόνησιν ἀθρόον ἐκλάμψασαν; Vide *l.* 2. § 17. Τὰ δὲ τῆς ψυχῆς, ὄνειρος.

§ 32. Τῇ δὲ διανοίᾳ ἀδιάφορα | Corrupit hìc Xylandri verſionem editor Lugd. & mentem Marci pervertit planè, dum reddit, *rationi autem inter ea diſcrimen habetur.* cùm Xyl. Marci verba rectè explicans, *diſcrimen nullum* dixiſſet.

Πάντα ἐπ' αὐτῇ | Vide *ſuprà* § 8. & *l.* 5. § 13. & *l.* 11. § 1.

Περὶ μόνον τὸ παρὸν | Vide *ſuprà* § 2. & *l.* 3. § 12.

Τὰ γὰρ μέλλοντα | Senec. *epiſt.* 117. *Quis neſcit hoc ipſo non eſſe bonum id quod futurum eſt, quia futurum eſt? nam quod bonum eſt, utique prodeſt: niſi præſentia prodeſſe non poſſunt. Si non prodeſt, bonum utique non eſt: ſi prodeſt, jam eſt.* Vide *l.* 7. § 8. & *l.* 8. § 26.

§ 33. Οὐκ ἔστιν ὁ πόνος | Senec. *epiſt.* 121. *Nemo ægrè molitur artus ſuos; nemo in uſu ſui hæſit: ad hoc edita protinus faciunt.* Vide *l.* 5. § 1. & *l.* 8. § 26.

Τὸ τοῦ ποδὸς | τὰ Lugd.

Οὐ ἔστιν, οὐδὲ κακὸν οὐκ ἔστιν | Lugd. οὐκ ἔστιν, οὐδὲ κακὸν οὐκ ἔστιν. forſan, οὐκ ἔστιν, οὐδὲ κακόν ἐστιν. ut οὐκ poſterius in locum οὐ, quod eſt vitioſum, ſuccedat.

§ 34. Ἡλίκας ἡδονὰς ἥσθησαν λῃσταὶ | Senec. *de vit. beat. cap.* 7. *Voluptas etiam ad vitam turpiſſimam venit. & infelices quidam, non ſine voluptate, imò ob ipſam voluptatem ſunt.* & *c.* 8. *Quid, quòd tam malis quàm bonis voluptas ineſt? nec minùs turpes dedecus ſuum, quàm honeſtos egregia delectant?* & rurſus *c.* 10. *Quis ignorat pleniſſimos eſſe voluptatibus veſtris ſtultiſſimos quoque, & nequitiam abundare jucundis?* & *c.* 11. *Multos oſtendam voluptatibus obſeſſos, quos fatearis neceſſe eſt malos. hos eſſe in voluptatibus dices: nec tamen illis bene erit, quia non bono gaudent.* Ergò voluptas in adiaphoris Marco habetur. *l.* 2. § 11. & *l.* 9. § 1. Vide & *l.* 10. § 10. & *l.* 8. § 40. Cæterùm Plato in *Timæo* ità Ἡδονὴν καὶ εὐφροσύνην diſtinguit, ut ἡδονὴν μὲν τοῖς ἄφροσιν, εὐφροσύνην δὲ τοῖς ἔμφροσιν attribuat. Idem in *Philebo.* Ἐν ὕβρει μείζους ἡδονὰς, οὐ πλείους εἶναι. & mox: Δῆλον, ὡς ἔν τινι πονηρίᾳ ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος, ἀλλ' οὐκ ἐν ἀρετῇ, μέγισται μὲν ἡδοναὶ, μέγισται δὲ καὶ λῦπαι γίγνονται.

§ 35. Ἁρμόζοντες μέχρι τινὸς πρὸς τοὺς ἰδιώτας | *Reſpectu aliquo imperitis parìa diſtant.* Caſ. meliùs Xyl. *Uſque ad certum finem privatis hominibus ſe accommodant.* i. e. quadantenus illis concedunt, eiſque ſe attemperant.

Ἀντέχοντας τοῦ λόγου τῆς τέχνης | Vide *ad l.* 4. § 31. quæ de Stratonico & Apelle. Pſaltes quidam ignobilis cùm apud Antigonum regem ſpecimen artis ederet, rexque nunc hanc, nunc illam chordam adſtringere moneret, indignatus ille, Μὴ γένοιτό σοι οὕτω κακῶς, ὦ βασιλεῦ, ὡς ἐμοῦ ταῦτα ἀκριβοῦν μᾶλλον. Sive, ut Plut. (qui Philippo dictum conſtanter aſſerit, in *apoph. de adulat. de Alex. orat.* 2. *Sympoſ. probl. lib.* 2. *cap.* 1.) Ἵνα ἐμοῦ ταῦτα βέλτιον εἰδῇς. *Abſit*, inquit, *ô rex, tam malè tecum agatur, ut in iſtis me peritior exiſtas.* Ælian.

l. 9. *c.* 36. Itâ regibus etiam in artis ſuæ ratione concedere nefas habent artifices etiam infimi quiq;. Apollodorus itidem architectus, cùm de operibus ſuis apud Trajanum verba habenti, Hadrianus obſtreperet, Ἄπελθε, inquit, καὶ τὰς κολοκύνθας γράφε· τούτων γὰρ οὐδὲν ἐπίστασαι. *Abi & cucurbitas pinge tibi: iſtarum enim rerum nihil nôſti.* Dio Caſ. *l.* 69. Οὕτως ἐφ' ἑκάστης ὕλης, τὸν ἔμπειρον τοῦ ἀπείρου κρατεῖν πᾶσα ἀνάγκη. Epictet. *lib.* 3. *cap.* 26. Idemque *l.* 4. *c.* 12. Ἐπεί τοι πᾶσα ἐπιστήμη καταφρονητική ἐστι τῆς ἀγνοίας καὶ τῶν ἀγνοούντων, καὶ οὐ μόνον αἱ ἐπιστῆμαι, ἀλλὰ καὶ αἱ τέχναι. φέρε ὃν θέλεις, σκυτέα, ὃν θέλεις τέκτονα· καὶ τῶν πολλῶν καταγελᾷ περὶ τὸ αὐτοῦ ἔργον. Vide *l.* 5. § 32.

Τὸν ἑαυτοῦ | Quænam ars eſt iſta propria hominis; quâ hominis? ſed quam cum Diis communem habet, Marcus ipſe docet *l.* 11. § 5. ἀγαθὸν εἶναι· *bonum eſſe.*

§ 36. Γωνίας | Itâ *l.* 3. § 10. Μικρὸν τὸ τῆς γῆς γωνίδιον. & *l.* 4. § 3. Πόσον γωνίδιον ἡ κατοίκησις. & *l.* 8. § 21. ἐν γωνίᾳ τούτου τοῦ κλίματος.

Σταγὼν τοῦ κόσμου | Apollonio quærenti *utra major eſſet, terra an mare*; reſpondit Iarchas Indus, *terram mari majorem*: πλείω γὰρ θαλάσσης αὐτὴ ἔχει. *quia terra mare continet.* ſcil. πλὴν θάλασσαν λίμνην, *mare lacum eſſe* cenſuit; non autem πλὴν οἰκουμένην νῆσον, *terram* potiùs *inſulam*, ut Strab. *l.* 1. quocum conſentiens & Plin. *l.* 2. *c.* 66. *tellurem præcinctam circumfluo mari.* & Ariſtot. *de mundo c.* 3. ἡ σύμπασα μία νῆσός ἐστιν, ὑπὸ τῆς θαλάσσης περιῤῥεομένη. quod Mela *c.* 1. *ambitur omnis Oceano.* at verò ὑγρὰν οὐσίαν, ſive *aquæ elementum*, terrâ longè majorem: καὶ γὰρ ἐκείνην τὸ ὕδωρ φέρει· *terram ſiquidem ab aqua ſuſtineri.* Itâ ille aquei elementi mare partem miniimam opinatus videtur, utpote qui ſubtus terram aquarum neſcio quas ſomniabat abyſſos, quibus ea quaſi ſupernataret, cùm *aqas contrà terra ſuſtineat*, ut teſtè Plin. *l.* 2. *c.* 65. Verùm Marcus *guttulæ* inſtar obtinere vult ad mundi hujus univerſi ambitum; cui eleganter, ut γῆ στιγμή, *l.* 4. § 3. itâ πέλαγος σταγὼν, hoc loco dicitur. Apud Eſaiam itidem *c.* 40. *v.* 15. Numini divino collati populi univerſi, dicuntur eſſe, ὡς σταγὼν ἀπὸ κάδου. *ut gutta ſitulæ*, hoc eſt, inſtar guttulæ, quæ ſive inter effundendum deciderit, ſive poſt effuſum liquorem in fundo ſubſtiterit, de menſura juſta nihil minuitur: & *ut pulvis lancium*, (nam Græci ῥοπὴν ζυγοῦ perperam reddunt) hoc eſt, inſtar pulviſculi, qui poſt aromata effuſa lanci adhæret, nec de juſto pondere tamen quicquam deperiſſe deprehenditur.

Ἄθως βωλάριον | *Lib.* 12. § 32. ἐν πόσῳ βωλαρίῳ τῆς γῆς ἕρπεις; πλὴν πατρῴαν βῶλον. i. e. *glebam patriam*, pro agro ſive fundo dixit Syneſ. *epiſt.* 38. & Apul. *Mileſ. l.* 1. *Hymettos Attica, & Iſthmos Ephyræa, & Tænaros Spartiaca, gleba fertiles, æternùm libris felicioribus conditæ, mea vetus proſapia eſt.* Itâ enim habet editio Colviana. *Tænaros*, inquam, non *Tenedos*: ut nihil opus ſit, quod Cl. Salmaſius voluit. *prolegom. in Solin.* pro *Spartiaca Sporadicam* ſubſtituere, cùm Tænaron in tractu Laconico agnoſcant Pauſanias & Stephan. *de urbibus. Athon* autem ideò forſan nominat Marcus iſtic, quia tanquam magnum & ſtupendum quoddam commemorant Athon montem à Xerxe perfoſſum, cùm in Græciam trajiceret. quid enim magni perfoſſus Athos, ſi βωλάριον fuerit, ſi glebulæ duntaxat rationem obtineat.

Στιγμὴ τοῦ αἰῶνος | Vide *l.* 2. § 14, 17.

Ἐναφανιζόμενα | Vide *l.* 2. § 12. & *l.* 4. § 14. & *l.* 7. § 10. & *l.* 12. § 32.

Πάντα ἐκεῖθεν ἔρχεται | Vide *lib.* 2. § 3. & *l.* 4. § 23. Autor *de Mund. ad Alex. cap.* 6. Ἀρχαῖος μέν τις λόγος καὶ πάτριός ἐστι πᾶσιν ἀνθρώποις, ὡς ἐκ θεοῦ τὰ πάντα, καὶ διὰ θεοῦ ἡμῖν συνέστηκεν· οὐδεμία δὲ φύσις, αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν αὐτάρκης, ἐρημωθεῖσα τῆς ἐκ τούτου σωτηρίας. Quod Apoſtolus *ad Coloſſ. c.* 1. *v.* 16, 17. ἐν αὐτῷ ἐκτίσθη τὰ πάντα. & mox: τὰ πάντα δι' αὐτοῦ, καὶ εἰς αὐτὸν ἔκτισται· καὶ τὰ πάντα ἐν αὐτῷ συνέστηκε. Et *ad Roman. cap.* 11. *v.* 36. Ἐξ αὐτοῦ, καὶ δι' αὐτοῦ, καὶ εἰς αὐτὸν τὰ πάντα.

Τοῦ κοινοῦ ἡγεμονικοῦ | Quod *lib.* 7. § 75. τὸ τοῦ κόσμου ἡγεμονικόν. *anima univerſi.* Vide *l.* 4. § 40.

Ὁρμώμενα, ἢ κατ' ἐπακολούθησιν | Forſan ὁρμώμενος. Vide *l.* 7. § 75. & *l.* 9. § 28. Vide & Briſonem *infrà ad* § 38.

Ἐπιγεννήματα | Vide ad *lib.* 3. § 2. Ocellus Lucan. *de univerſ. c.* 1. § 8. Πάντα ἔχει τὸ πᾶν, τὰ μὲν ὡς μέρη, τὰ δὲ ὡς ἐπιγεννήματα. eadem & ἐπακολουθήματα Philo dixit libro *de provident.* cujus fragmentum, imò ἀποσπασμάτιον bene magnum exhibuit Euſeb. *præpar. l.* 8. *c. ult.* ubi inter alia: Καὶ μὲν δὴ τὸ πρὸς φθόνους ἀναγκαιότατον ἔργον ἐπακολούθημα δὲ τούτου καπνός· ἀλλ' ὅμως παρέχεταί τινα ὠφέλειαν ἔστιν ὅτε καὶ αὐτός.

Καὶ τὸ δηλητήριον | Virgil. *Georgic. l.* 1.

Ille malum virus ſerpentibus addidit atris.

quaſi veneni expertes antè fuiſſent: quod & è noſtris nonnullis, ſed fruſtrà, placuiſſe videtur.

Πᾶσα κακουργία | Vide *ad l.* 3. § 11. τοῦτο παρὰ θεοῦ.

Ἄκανθα | Vide *lib.* 8. § 30. Joan. Chryſoſt. *in Geneſ. cap.* 3. *v.* 18. ἀκάνθας vocat κατάρας ὑπομνήματα· non tamen quaſi ab initio iſta non fuerint, ut Auguſtinus cenſuit, *de Gen. contra Manich. l.* 1. *c.* 13. Sanius idem ipſe *de Gen. ad liter. l.* 3. *c.* 18. *Ab initio creata, in ſuo genere utilia, & ad univerſi ornatum perfectionémque conducentia, pæne loco haberi, quòd in locis ab homine cultis frequentiora exiſterent.* neque aliud Joan. voluit.

§ 37. Ὁ τὰ νῦν ἰδὼν | Idem argumentum tractat, *l.* 2. § 14. & *l.* 4. § 32. & *l.* 9. § 32. & *l.* 11. § 1. & *l.* 12. § 24, 35.

§ 38. Τὴν

Digitized by Google

§ 38. Τὴν ἐπισυνδέσιν | Ità *l.* 4. § 34: *συνέρ-σις καὶ συμμήρυσις.* & *ibid.* § 45. συνδέσεως ἐυλογος. & *l.* 7. § 9. συνδέσις ἱερά. Vide & Senec. *de benef. l.* 4. *c.* 7. *ad l.* 5. § 8.

Πάντα ἀλλήλοις ἐπιπέπλεκται | Ità *l.* 7. § 9. πάντα ἀλλήλοις ἐπιπέπλεκται. Hoc eſt quod Briſo in *Oeconomico* à Stobæo adductus *tom.* 2. *tit.* 82. ὅπως ἔχει ποτ' ἄλλαλα πάντα τὰ πράγματα, καθάπερ καὶ τᾶς ἁλύσεως τὰ κρίκοι. τίνοι γὰρ ἐξ ἀλλάλων ἀρτηθέντα, ἀλλάλοις τ' ἀκολουθέοντι, καὶ ἑνὸς ἐξ αὐτῶν ἑλκυσθέντος ὁποίου δήποκα, τό τε ὅλον, καὶ τὸ ἐξ ἀρχᾶς ἀκολουθεῖ. καὶ τῶν τοῦ βίου δὲ πραγμάτων ὁποῖαν ἂν βύλη ἑλέσθαι, ἑυρήσεις καὶ τὰ λοιπὰ ἐξ ἀνάγκας, κατὰ τὸ ἑξῆς ἀλλάλοις ἑπόμενα.

Πάντα φίλα ἀλλήλοις | Ità *l.* 7. § 9. ὐδὲν ἀλλότριον ἄλλο ἄλλῳ.

Διὰ τὴν τοπικὴν κίνησιν | *per motum localem.* κίνησιν. Xyl. & Caſ. forſan, συνίνησιν, *connexionem. l.* 4. § 34.

Καὶ σύμπνοιαν | Vide *ad l.* 4. § 27. συμπαθῆ. Stoici apud Laërt. *l.* 7. in *Zenon.* Ἕνα τὸν κόσμον εἶναι, καὶ τοῦτον πεπερασμένον· ἐν δὲ τῷ κόσμῳ μηδὲν εἶναι κενὸν, ἀλλ' ἡνῶσθαι αὐτόν· τοῦτο γὰρ ἀναγκάζειν τὴν τῶν οὐρανίων πρὸς τὰ ἐπίγεια σύμπνοιαν καὶ συντονίαν.

§ 39. Οἷς συγκεκλήρωσαι | Ità *l.* 4. § 26. συνεκλώθετο πᾶν τὸ συμβαῖνον.

Συνάρμοζε ἑαυτὸν | τί γὰρ ἁρμοδιώτερον; *l.* 7. § 57. Vide & *l* 3. § 16. & *l.* 4. § 34.

Φίλει, ἀλλ' ἀληθινῶς | quod Petrus *epiſt.* 1. *c.* 1. *v.* 22. φιλαδελφίᾳ ἀνυποκρίτῳ.

§ 40. Πρὸς ὃ κατεσκεύασται | Vide *l.* 5. §. 16. Senec. *ep.* 76. *Quæ conditio rerum, eadem & hominum eſt. navis bona dicitur, non quæ pretioſis coloribus picta eſt, nec cujus tutela ebore cælata eſt, nec quæ fiſcis & opibus regiis preſſa eſt; ſed ſtabilis & firma & juncturis aquam excludentibus ſpiſſa, ad incurſum ferendum maris ſolida, gubernaculo parens, velox, & conſentiens vento. gladium bonum dices, non cui deauratus eſt balteus, nec cui vagina gemmis diſtinguitur; ſed cui & ad ſecandum ſubtilis acies, & mucro munimentum omne rupturus. regula, non quàm formoſa, ſed quàm recta ſit, quæritur.* Apul. *de Deo Socratis. Æquè divites ſpectari debere, ut equos mercamur. neque enim in emendis equis phaleras conſideramus, & baltei polimina inſpicimus, & ornatiſſimæ cervicis divitias contemplamur, ſi ex argento & auro & gemmis monilia variæ gazæ dependent, ſi plena artis ornamenta capiti & collo circumjacent; ſi fræna cælata, ſi ephippia fucata, ſingula aurata ſint. Sed iſtis omnibus exuviis amotis, equum ipſum nudum, & ſolum corpus ejus & animum contemplamur, ut ſit ad ſpeciem honeſtus, & ad curſum vegetus, & ad vecturam validus. jam primùm in corpore ſi ſit*

Argutum caput, & brevis alvus, obeſáque terga, Luxuriétque toris animoſum pectus honeſtis.

præterea, ſi duplex agitur per lumbos ſpina. volo enim non modò perniciter, verumetiam permolliter pervehat. Vide & Joan. Chryſoſt. *edit. Savil. tom.* 7. *orat.* 2. Vide & Galen. *ad lib.* 4. § 19. ſed & *l.* 9. § 31.

Ἔχει δὲ ὕτως καὶ τῷ παντὶ | de *homine quovis*, perperam cepit Xyl. de *univerſo*, ſive *univerſi rectore*, Caſ. rectè.

§ 41. Μέμψασθαί σε θεοῖς | Idem *ſupr.* § 16. & *l.* 9. § 1. Epictet. *l.* 1. *c.* 27. Πέφυκεν δ' ἄνθρωπος, μὴ ὑπομένειν ἀφαιρεῖσθαι τῦ ἀγαθῦ, μὴ ὑπομένειν περιπίπτειν τῷ κακῷ. εἶτα τὸ τελευταῖον, ὅταν μήτε πράγματα μεταθεῖναι δυνηθῇ, μήτε τὸν ἐμποδίζοντα ἐκτυφλῶσαι, (quo modo Ulyſſes Cyclopem) κάθηται, καὶ στένει, καὶ ὃν δύναται, λοιδορεῖ τὸν Δία, καὶ τοὺς θεοὺς τοὺς ἄλλους. pront impii illi, Eſaiæ *c.* 8. *v.* 21. Idem *l.* 4. *c.* 7. Ἐάν τις ἐν τύτοις μόνοις ἡγήσηται τὸ ἀγαθὸν τὸ αὐτῦ καὶ συμφέρον τοῖς ἀκωλύτοις καὶ ἐφ' ἑαυτῷ, ἐλεύθερος ἔσται, εὔρυς, εὐδαίμων, ἀβλαβὴς, μεγαλόφρων, εὐσεβὴς, χάριν ἔχων ὑπὲρ πάντων τῷ θεῷ, μηδαμοῦ μεμφόμενος μηδενὶ τῶν ἐφ' ἑαυτῷ γινομένων, μηδὲν ἐγκαλῶν. ἂν δ' ἐν τοῖς ἐκτὸς καὶ ἀπροαιρέτοις, ἀνάγκη κωλύεσθαι αὐτὸν, ἐμποδίζεσθαι, δουλεύειν τοῖς ἐκείνων ἔχυσιν ἐξυσίαν, ἃ τεθαύμακε καὶ φοβεῖται· ἀνάγκη δ' ἀσεβῆ εἶναι, ἅτε βλάπτεσθαι οἰόμενον ὑπὸ τῦ θεῦ· καὶ ἄνισον, ὡς ἀεὶ αὐτῷ τῦ πλείονος περιποιητικόν. Eadem prorſus dicit, quæ Marcus, ſed inverſo ordine, hoc loco.

Τὰ ἐφ' ἡμῖν ἀγαθὰ καὶ κακὰ κρινῶμεν | *bona & mala tractaremus.* Xyl. *ad ea inclinaverimus.* Meric. verùm leg. κρινῶμεν. *judicaverimus.* quo ſenſu ὑπόστασις prius dixerat. atque ità Athen. *dipnoſoph. l.* 15. Οἱ δ' ἀρχαῖοι καὶ τοὺς θεοὺς ἀνθρωποειδεῖς ὑποστησάμενοι. *At priſci homines humanâ formâ præditos Deos exiſtimantes*, ſive, ut vulgò loquimur, *ſupponentes.* Tollemus obiter par mendum ex Ariſtotelis codicibus. *ethic. Eudem. l.* 7. *c.* 6. Ubi vulgò legitur; Καὶ τύτῳ χρώμενοι κανόνι, κινῦσι τὴν πρὸς τοὺς ἄλλους φιλίαν. leg. κρίνυσι. quod & Aretinus advertit, qui, *judicant*, vertit.

Διὰ τὴν πρὸς ταῦτα διαφορὰν | *propter hanc rerum differentiam.* Xyl. *Si cum opinione differentiæ ad res iſtas inclinaverimus.* Caſ. Quaſi διαφορεῖν τῷ ἀδιαφορεῖν opponatur. Verùm Marco τὸ διαφέρεσθαι πρός τι, eſt *ad rem aliquam adipiſcendam*, vel ſimpliciter *ferri*, ut idem uſurpat *l.* 5. § 1. vel *cum ſolicitudine & animi anxietate ferri.* Vide *lib.* 9. § 27, & 38. Verto itaque, *dum ad iſta contendunt.* non in eo ſenſu *contendendi* vocabulo ſumpto, quo διαφέρεσθαι περί τινος, *de re aliqua contendere*, ſed quo πρός τι, *ad rem aliquam*, quam ſtudioſè proſequitur, *contendere* quis dicitur.

§ 42. Πάντες εἰς ἓν ἀποτέλεσμα συνεργῦμεν | imò, non πάντες tantùm, ſed & πάντα, συνεργῦν-

Digitized by Google

τις ἐν· Apoſtolus *ad Cor. epiſt.* 2. *c.* 6. *v.* 1. Et, πάντα συνεργεῖ. *ad Rom. c.* 8. *v.* 28.

Οἱ μὲν εἰδότως καὶ παρακολουθητικῶς, οἱ δὲ ἀνεπιστάτως | Xyland. *pars ſcientes & certo ordine, pars inſcii.* Videtur εἰδότες legiſſe. quanquam eódem recidit, utrumlibet admiſeris. Verùm παρακολουθητικῶς, *intelligenter* potiùs, vel *intelligentes* etiam reddidiſſet. ἀνεπιστάτως, *citra conſiderationem.* ἀνεπιστήτως, *citra cognitionem.* hoc an illud legeris, ciccum haud intereſt: niſi quòd iſtud τῷ εἰδότως, illud τῷ παρακολουθητικῶς, potiùs reſpondere videatur. Bernard. *de grat. & lib. arb. Operatur Deus ſalutem ſuorum, aliquando per creaturam ſine ipſa, aliquando per creaturam contra ipſam, aliquando per creaturam cum ipſa. multa enim fiunt hominibus ſalubria per inſenſibilem, & item per irrationabilem creaturam: quæ idcirco dixi fieri ſine ipſa, quòd non queat, intellectû carens eſſe vel conſcia. Multa quoque multorum ſaluti utilia facit Deus per malos, ſive homines, ſive angelos, ſed quoniam invitos, ideo contra ipſos. nam dum nocere cupientes, juvant, quantum [quantumvis] aliis valeat utilis actio, tantum [tamen] ipſis perverſa nocet intentio. Porrò per quos & cum quibus operatur Deus, boni ſunt, vel angeli, vel homines: quia quod vult Deus & agunt pariter & volunt. nec ſunt operis tantùm miniſtri per effectum, ſed & operantis quodammodo ſocii per conſenſum.* Et mox: *Utitur ergò Deus in ſalutem ſuorum irrationabili item & inſenſibili creaturâ, tanquam jumento vel inſtrumento, quæ jam expleto opere, nuſquam erunt. utitur creaturâ rationali, ſed malevolâ, quaſi diſciplinæ virgâ, quam correcto filio in ignem projiciet, tanquam ſarmentum inutile. utitur & angelis & hominibus bonæ voluntatis, tanquam commilitonibus & coadjutoribus ſuis, quos peractâ victoriâ ampliſſimè munerabit.* Syneſ. *epiſt.* 57. Αἱ κακοποιοὶ δυνάμεις ἐν κόσμῳ συντελοῦσι μὲν τῇ χρείᾳ τῆς προνοίας. κολάζουσι γὰρ τοὺς ἀξίους κολάζεσθαι. εἰσὶ δὲ ὅμως θεομισεῖς τι καὶ ἀποτρόπαιοι. οὐ γὰρ διάκειται τὴν γνώμην ὁ τιμωρὸς ἢ δαίμων ἢ ἄνθρωπος, ὡς λειτουργίαν ταύτην εἰσφέρων θεῷ· ἀλλὰ τῇ μοχθηρίᾳ τῆς φύσεως χαριζόμενος, ταῖς κοιναῖς συμφοραῖς ἐπιτέρπεται. Exemplum habes in Aſſyrio rege apud Eſaiam *c.* 10. *v.* 5, 7.

Καὶ τοὺς καθεύδοντας | Etiam dormientes cooperari ad ea quæ in mundo geruntur, Heraclitum dixiſſe aſſerit. cum tamen Heraclitus idem dixerit, referente Plut. *lib. de ſuperſtit.* Τοῖς ἐγρηγορόσιν ἕνα καὶ κοινὸν κόσμον εἶναι, τῶν δὲ κοιμωμένων ἕκαστον εἰς ἴδιον ἀποστρέφεσθαι. *Vigilantes in mundo uno eodemque omnium communi verſari; dormientes in ſuum cujuſque proprium neſcio quem concedere.*

Ἐκ περιουσίας δὲ | *Supervacaneâ operâ.* Xyl. *quantum in ſe eſt.* Caſ. *abunde,* ſive *ex abundanti,* malim. Galen. *de opt. ſect. c.* 18. ἐκ περιουσίας γὰρ δεῖ καὶ τοῦτο κατασκευάσαι, ὅτι ἄχρηστος ἡ κατάληψις τῶν παθῶν. *ex abundanti eſt, iſtud oſtendere.* ἐκ περιουσίας, ſive *ex abundanti* agere dicitur, qui liberaliter, ultra id quod exigi poterat aut neceſſe fuerat, aliquid vel concedit, vel largitur, vel quocunq; modo facit. indè apud Rhetores, τὰ ἐκ περιουσίας καλούμενα προσήματα, de quibus Hermogen. *de invent. l.* 1. *c.* 3. & ἐκ περιουσίας προγυμνάζεσθαι, & ἐκ περιουσίας λέγειν, *ibidem*; ubi alia ac graviora, quàm ea quæ objiciant, objicere poſſe ſe crimina alicui prætendunt. eodem ſenſu, ἐκ τοῦ περιόντος Marcus dixit *l.* 7. § 56. *Ex abundanti*, inquit, & iſtiuſmodi homines ad mundi opus operam conferunt ſuam, quia fati effectum, dum eidem renituntur, illuſtrant.

Ὁ μεμφόμενος | *qui objurgat naturam; & Deus mavult emendare, quàm ſe.* Senec. *epiſt.* 107.

Καὶ ὁ ἀντιβαίνειν πειρώμενος | *Dum in bonum uſum malè facta vertuntur, ejus conſiliis militant, etiam qui ejus conſiliis repugnant.* Greg. Rom. *in Job. l.* 6. *c.* 14. ità Aſſyrius Eſai. *c.* 10. *v.* 6, 11. *Deúſque de eis qui faciunt quæ non vult, facit ipſe quæ vult.* Aug. *de corrept. & grat. c.* 14. Et *enchir. c.* 100. *Per eam creaturæ voluntatem quâ factum eſt quod creator noluit, implevit ipſe quod voluit. hoc enim ipſo, quòd contra voluntatem Dei fecerunt, de ipſis facta eſt voluntas ejus.* Vide *l.* 8. § 35.

Τοῦ τοιούτου ἔχρῃζεν ὁ κόσμος | Vide *l.* 9. § 42. Chryſipp. *de natur. lib.* 2. à Plutarcho relatus *de contradict. Stoic. c.* 31. & *de Comm. n. notit. c.* 13. Ἡ κακία πρὸς τὰ λοιπὰ συμπτώματα ἔχει ὅρον· γίνεται γάρ αὐτή πως κατὰ τὸν τῆς φύσεως λόγον· καὶ ἵν' οὕτως εἴπω, οὐκ ἀχρήστως γίνεται πρὸς τὰ ὅλα· οὐδὲ γὰρ ἂν τἀγαθὸν ἦν. Vide *inſt. ad ſua,* εὐτελὴς καὶ γελοῖος στίχος. Sed & Plato in *Theætet.* à Theodoreto etiam adductus *therap. lib.* 12. Ἀλλ' οὔτε ἀπολέσθαι τὰ κακὰ δυνατόν· ὑπεναντίον γάρ τι τῷ ἀγαθῷ ἀεὶ εἶναι ἀνάγκη. Non neceſſarium prorſus, at conducibile tamen, nec noſtri negant. Lactant. *l.* 5. *c.* 7. *Virtutem aut cerni non poſſe, niſi habeat vitia contraria; aut non eſſe perfectam, niſi exerceatur adverſis. hanc enim Deus bonorum ac malorum voluit eſſe diſtantiam; ut qualitatem boni ex malo ſciamus, item mali ex bono: nec alterius ratio intelligi ſublato altero poteſt. Deus ergò non excluſit malum, ut ratio virtutis conſtare poſſet.* Aug. *enchir. c.* 10. *Ab hac ſummè & immutabiliter bonâ Trinitate creata ſunt omnia, & nec ſummè, nec æqualiter, nec immutabiliter bona, ſed tamen bona etiam ſingula. Simul verò univerſa valde bona; quia ex omnibus conſiſtit admirabilis pulcritudo. in qua etiam illud quod malum dicitur, benè ordinatum & ſuo loco poſitum, eminentius commendat bona, ut magis placeant & laudabiliora ſint. neque enim Deus omnipotens, rerum cui ſumma poteſtas, cum ſummè bonus*

bonus ſit, nullo modo ſineret mali eſſe aliquid in operibus ſuis, niſi uſque adeò eſſet omnipotens & bonus, ut benè faceret etiam de malo. Et c. 96. *Quamvis enim ea quæ mala ſunt, in quantum mala ſunt, non ſint bona, tamen ut non ſolùm bona, ſed etiam ſint & mala, bonum eſt. nam niſi eſſet & hoc bonum, ut eſſent & mala, nullo modo ſineretur ab omnipotente bono; cui proculdubio quàm facile eſt quod vult, facere; tam facile eſt quod non vult, eſſe non ſinere. Melius ergò judicavit de malis benè facere, quàm mala nulla eſſe permittere.* Ibid. c. 27. Vide Petr. Lomb. *l.* 1. *diſt.* 46.

Ἐκεῖνος πάντως σοι καλῶς χρήσεται | Diſertè ac eleganter hoc diſſerit Clemens *Strom l.* 1. Αἱ δὲ τῶν ἀποστατησάντων βουλαί τε καὶ ἐνέργειαι, μερικαὶ οὖσαι, γίνονται μὲν ἐκ φαύλης διαθέσεως, καθάπερ καὶ αἱ νόσοι αἱ σωματικαί. κυβερνῶνται δὲ ὑπὸ τῆς καθόλου προνοίας ἐπὶ τὸ τέλος ὑγιεινόν, κἂν νοσοποιὸς ᾖ ἡ αἰτία. μέγιστον γοῦν τῆς θείας προνοίας, τὸ μὴ ἐᾶσαι τὴν ἐξ ἀποστάσεως ἑκουσίου φυεῖσαν κακίαν, ἄχρηστον καὶ ἀνωφελῆ μένειν, μηδὲ μὴν κατὰ πάντα βλαβερὰν αὐτὴν γενέσθαι. τῆς γὰρ θείας σοφίας καὶ ἀρετῆς καὶ δυνάμεως ἔργον ἐστὶν, οὐ μόνον τὸ ἀγαθοποιεῖν. φύσις γὰρ ὡς εἰπεῖν, αὕτη τοῦ θεοῦ, ὡς τοῦ πυρὸς τὸ θερμαίνειν, καὶ τοῦ φωτὸς τὸ φωτίζειν· ἀλλὰ κἀκεῖνο, μάλιστα, τὸ διὰ κακῶν ἐπινοηθέντων πρός τινων, ἀγαθόν τι καὶ χρηστὸν τέλος ἀποτελεῖν, καὶ ὠφελίμως τοῖς δοκοῦσι φαύλοις χρῆσθαι. Inculcat idem paſſim & Auguſtinus. *adv. Fauſt. l.* 16. *c.* 21. *Deus benè utitur etiam malis. epiſt.* 141. *Sicut mali, Dei bonis malè utuntur, dum non corriguntur; ſic contrà Deus, etiam malis eorum benè utitur, ad juſtitiam ſuam & exercitationem ſuorum.* Et *epiſt.* 59. *Sicut illorum nequitiæ eſt malè uti bonis operibus ejus; ſic illius ſapientiæ eſt, benè uti malis operibus eorum.* Idem *in Pſalm.* 54. *Nè putetis gratis eſſe malos in hoc mundo, & nihil boni de illis agere Deum. omnis malus aut ideò vivit, ut corrigatur; aut ideo vivit, ut bonus per illum exerceatur.* Et *in Pſal.* 36. *Habet aliquem hîc uſum peccator? habet. utitur illo Deus ad probandum juſtum. eſt quod de peccatore agatur. locus hic ejus eſt ut paleæ in fornace artificis. ardet palea, ut aurum purgetur: Sævit impius, ut juſtus probetur.* Et *in Pſal.* 77. *Utitur eis, qui bonus eſt, benè. i. e. convenienter & juſtè: ſicut è contrà iniqui creaturis ejus bonis utuntur malè.* Et *in Pſal.* 104. *Deus benè utitur malis operibus hominum: ſicut illi contrà malè utuntur bonis operibus Dei.* Et *eſt ipſa illa mirabilis Dei bonitas; quia benè utitur etiam malis, vel angelis vel hominibus. cùm enim ipſi vitio ſuo mali ſint, ille de malo eorum benè facit.* Idem *enchir. c.* 101. *Summè bonus non ſineret fieri malè, niſi omnipotens etiam de malo facere poſſet bene.* Et *de continent. c.* 6. *Tanta eſt omnipotens ejus bonitas, ut etiam de malis poſſit facere bona, ſive ignoſcendo, ſive ſanando, ſive ad utilitates piorum coaptando atque vertendo, ſive etiam juſtiſſimè vindicando. omnia namque iſta bona ſunt, & Deo bono atque omnipotenti digniſſima, nec tamen fiunt niſi de malis. quid igitur melius, quid omnipotentius eo, qui cùm mali nihil faciat, benè etiam de malis facit?* Poſſent & alia plura coacervari. Verùm iſta forſan quibuſdam nimia videbuntur. Chryſippus certè ipſe gemina ferè his habet, *de Diis l.* 1. referente Plutarcho *de Stoic. contradict. c.* 33. Ὅτι ταῦτα (τὰ κακὰ) ἀπονέμεται κατὰ τὸν Διὸς λόγον, ἤτοι ἐπὶ κολάσει, ἢ κατ᾽ ἄλλην ἔχουσαν πρὸς τὰ ὅλα οἰκονομίαν.

Ὁ τὰ ὅλα διοικῶν | Vide *l.* 5. § 21. & *ſuprà* § 5.

Τῶν συνεργῶν | ità *l.* 7. § 19. τῷ ὅλῳ συνεργά. & *infrà* § 43. συνεργὰ εἰς ταυτόν.

Οἷον ὁ εὐτελὴς καὶ γελοῖος στίχος | Locum hunc illuſtrat nobis Plut. *de commun. notit. adv. Stoicos c.* 13. adductus ipſis Chryſippi verbis, quæ in animo proculdubio Marcus habuit, cùm hæc ſcriberet. Ea ex *l.* 2. *de natura* ſic habent: Ὥσπερ γὰρ αἱ κωμῳδίαι ἐπιγράμματα γελοῖα φέρουσιν, ἃ καθ᾽ ἑαυτὰ μέν ἐστι φαῦλα, τῷ δὲ ὅλῳ ποιήματι χάριν τινὰ προστίθησιν· οὕτως ψέξειας ἂν αὐτὴν ἐφ᾽ ἑαυτῆς τὴν κακίαν· τοῖς δὲ ἄλλοις οὐκ ἄχρηστός ἐστιν. Intereſt tantum, quod Marcus στίχον εὐτελῆ, Chryſippus ἐπίγραμμα φαῦλον, ſed uterque γελοῖον, dixerit: ille ad hominem pravum, hic ad pravitatem hominis ipſum retulerit. Audi tamen ex parte Plutarchi, quam ſubjunxit, cenſuram: Πρῶτον μὲν οὖν, inquit, τὴν κακίαν γεγονέναι κατὰ τὴν τοῦ θεοῦ πρόνοιαν, ὥσπερ τὸ φαῦλον ἐπίγραμμα γέγονε κατὰ τὴν τοῦ ποιητοῦ βούλησιν, πᾶσαν ἐπίνοιαν τῆς ἀτοπίας ὑπερβάλλει. ἔπειτα δὲ τὸ μὲν φαῦλον ἐπίγραμμα τὴν κωμῳδίαν κοσμεῖ, καὶ συνεργεῖ πρὸς τὸ τέλος αὐτῆς, ἐφιέμενον τοῦ γελοίου ἢ κεχαρισμένου τοῖς θεαταῖς. ὁ δὲ πατρῷος καὶ ὕπατος καὶ θεμίστειος Ζεύς, καὶ ἀριστοτέχνας κατὰ Πίνδαρον, οὐ δρᾶμα δή τι μέγα καὶ ποικίλον καὶ πολυμαθὲς δημιουργῶν τὸν κόσμον, ἀλλὰ θεῶν καὶ ἀνθρώπων ἄστυ κοινὸν συνοικησομένων μετὰ δίκης καὶ ἀρετῆς ὁμολογουμένως καὶ μακαρίως, τί πρὸς τὸ κάλλιστον τοῦτο καὶ σεμνότατον τέλος ἐδεῖτο λῃστῶν καὶ ἀνδροφόνων καὶ πατροκτόνων καὶ τυράννων; (quod Marcus ſupr. τοῦ τοιούτου ἔχρῃζεν ὁ κόσμος) οὐ γὰρ ἡδὺ τῷ θείῳ καὶ κομψὸν ἡ κακία γέγονεν ἐπεισόδιον. ἔτι τὸ μὲν φαῦλον ἐπίγραμμα τοῦ ποιήματος πολλοστημόριόν ἐστι, καὶ μικρὸν ἐπέχει παντάπασιν ἐν τῇ κωμῳδίᾳ χωρίον· καὶ οὔτε πλεονάζει τὰ τοιαῦτα, οὔτε τῶν εὖ τι πεποιῆσθαι δοκούντων ἀπόλλυσι καὶ λυμαίνεται τὴν χάριν· τῆς δὲ κακίας ἀναπέπλησται πάντα πράγματα, καὶ πᾶς ὁ βίος εὐθὺς ἐκ παρόδου καὶ ἀρχῆς ἄχρι κορωνίδος ἀσχημονῶν καὶ ἐκπίπτων, καὶ παρεκτρεπόμενος, καὶ μηδὲν ἔχων μέρος καθαρὸν μηδὲ ἀνεπίληπτον (ὡς οὗτοι λέγουσιν) αἴσχιστόν ἐστι δραμάτων ἁπάντων καὶ ἀτερπέστατον. Quanquam pro Chryſippo Marcóque multa forſan dici poſſent, ſi candidam ſaltem ac benignam interpretationem verborum utriuſque admiſerimus: verùm

ulteriùs de his impræſentiarum non lubet diſſerere. Illud tantùm adjiciam; in Plurarchi animadverſione verba illa, πατρῷΘ- κ̀ ὑσαῖΘ- κ̀ θεμίςιΘ- Ζεὺς vitiata videri. quid enim habet commune πατρῷΘ- κ̀ ὑσαῖΘ-; Et primâ quidem facie videri poſſit, levicula inflectione πατρὸς κ̀ ὑσαῖΘ- legendum. certè ὁ πατρῷΘ- κ̀ ὁ ἴσραῖΘ- Deus pater noſtris dicitur. Eſaiæ c. 44. v. 6. & Joan. *Apocal.* c. 1. v. 17. & c. 2. v. 8. & c. 22. v. 13. Verùm locum iſtic τὸ πατρῷΘ- κ̀ ὑσαῖΘ- quem habeat, non video. Itaque malim Plutarcho ipſo facem præferente legere, πατρῷος κ̀ σωτικὸς κ̀ θεμίςιΘ-. Sic enim Plut. *de Stoic. contradict.* c. 29. Ὥσπ ἀεὶ τὸ Διὸς τῦ σωτῆρΘ-, κ̀ γενέτορΘ-, κ̀ πατρὸς δίκης κ̀ εὐνομίας.

§ 43. Μήπ ὁ ἥλιΘ- | Lucian. itidem *de aſtrolog.* Τὰ ἔργα ἐκείνα αὐτίκα διαιρέοντα, τῇ Ἀφροδίτῃ μὲν εἶπεν, *Iliad.* ε. v. 429.

Ἀλλὰ σύ γ' ἱμερόεντα μετέρχεο ἔργα γάμοιο.
τὰ ἢ τῦ πολέμε,

Ταῦτα ἢ Ἀρηι θοῷ κ̀ Ἀθήνῃ πάντα μελήσει.

Gemino utitur argumento Plutarchus *in lib. de tranq.* dum quorundam omnia ambientium vanitatem retundit. Ἀλλ' ἔνιοι, inquit, τοὺς μὲν Στωικοὺς οἴονται παίζειν, ὅταν ἀκούσωσι τὸν σοφὸν παρ' αὐτοῖς μὴ μόνον φρόνιμον κ̀ δίκαιον κ̀ ἀνδρεῖον, ἀλλὰ κ̀ ῥήτορα κ̀ ςρατηγὸν κ̀ ποιητὴν κ̀ πλύσιον κ̀ βασιλέα προσαγορευόμενον· αὐτοὺς ἢ πάντων ἀξιοῦσι τέτων. Καίτοι κ̀ τῶν θεῶν ἄλλΘ- ἄλλην ἔχων δύναμιν, ὁ μὲν Ἐνυάλιος, ὁ ἢ μαντῷΘ-, ὁ ἢ κερδῷΘ- ἐπονομάζεται· κ̀ τὴν Ἀφροδίτην ὁ Ζεὺς, ὡς ἐ μετὸν αὐτῇ πολεμικῶν ἔργων, ὅπι γάμες ἀποςέλλει κ̀ θαλάμες. Et mox: Οὐ πάντα πάντων ὅςιν· ἀλλὰ δεῖ τῷ Πυθικῷ γράμματι πειθόμενον, αὐτὸν καταμαθεῖν· εἶτα χρῆσθαι πρὸς ἓν ὃ πέφυκε, κ̀ μὴ πρὸς ἄλλον ἄλλοτε βίον ζῆλον ἕλκειν κ̀ παραβιάζεσθαι τὴν φύσιν. Vide *ad l.* 4. § 27. ſed & Epictet. *diſſert. l.* 3. *c.* 22.

Διάφορα μὲν | Vide *ad l.* 9. § 9. Senec. *quæſt. nat. præfat. l.* 1. *Occaſus ſiderum atque ortus, & tam diverſas concordantium vias.*

§ 44. Εἰ ἓν | ἓν illud παρέλκειν videtur. eſt enim novi argumenti exordium, Vide *l.* 8. § 3.

Καλῶς ἐβαδίσαμεν | Ità *l.* 3. § 4. Ταῦτα ἢ ἀγαθὰ ἐσὶ πίστεις. & *l.* 9. § 28. Εὖ ἔχει πάντα. Vide & *l.* 7. § 41. Epictet. *diſſert. l.* 3. *c.* 24. Τῷ ὄντι κακῶς διοικεῖται τὰ ὅλα, εἰ μὴ ὅπιμελεῖται ὁ Ζεὺς τῶν ἑαυτῦ πολιτῶν, ἵν' ὦσιν ὅμοιοι αὐτῷ· ἀλλὰ ταῦτα ἐ θεμιτά, ἐδὲ ὅσια ἐνθυμηθῆναι. Et c. 26. Καὶ ςρατιώτῃ δὲ ἀγαθῷ ἐ λείπει ὁ μισθοδοτῶν, ἐδὲ ἐργάτῃ, ἐδὲ σκυτεῖ· τῷ δ' ἀγαθῷ λείψει; ἤτοι ὁ θεὸς ἀμελεῖ τῶν αὐτῦ ὅπιταγμάτων, τῶν διακόνων, τῶν μαρτύρων· οἷς μόνοις χρῆται παραδείγμασι πρὸς τοὺς ἀπαιδεύτους, ὅτι κ̀ ἔςι, κ̀ καλῶς διοικεῖ τὰ ὅλα, κ̀ ὅτι ἀνδρὶ ἀγαθῷ ἐδὲν ὅςι κακόν, ἔτε ζῶντι, ἔτε ἀποθανόντι. quæ noviſſima Socratis ſunt ex Platon. *apolog.* mutuata. Vide *ad l.* 10. § 31.

Ἀβυλον γὸ θεῶν | Vide *l.* 2. § 11.

Ἀσπάζεσθαι κ̀ ςέργειν | *amplecti & acquieſcere.* hoc eſt enim τὸ ςέργειν, φιλεῖν κ̀ προσαναπαύεσθαι, ut Marc. *l.* 4. § 31. Demoſthen. *de coron.* Εἰ δὲ φησιν ἐάσατ', διεξάπ' κἀγὼ σιγήσω, κ̀ σιωπήσομαι. *& quieſcam, & conticeſcam.* Iſocrat. *ad Demonic.* Στέργε τὰ παρόντα. *præſentibus acquieſce, contentus eſto.* Plut. *Antonio*; Νυνὶ ἢ τὰ παρόντα ςέργωμεν. *nunc rebus præſentibus contenti ſimus.* Polybius à Suida laudatus: Νῦν δὲ, ἐ πρὸς ἡμᾶς γδ ὅπιτιμεῖν, τὰ παρόντα ςέργομεν. Incertus autor apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 108.

Πάντων ἄριςον μὴ βιάζεσθαι θεὸς·
Στέργειν δὲ μοῖραν.——

In cœlites vim non parare eſt optimum;
Sed amare fatum. Grot.

Et apud eundem *tit.* 109. Sophocles:

Στέργειν ἢ τἀμπεσόντα, κ̀ θέσθαι πρέπει,
Σοφὸν κυβευτὴν, ἀλλὰ μὴ ςένειν τύχην.

Amare oportet caſus, ac diſponere,
Non gemere ſortem, ut aleatorem bonum.

Ità enim accipio illa, Σοφὸν κυβευτὴν, quomodo Flaccus dixit in *art.* ——*fidus Interpres*—— pro, *ſicut fidus interpres.* & *l.* 1. *ep.* 2.

Ruſticus expectat, dum defluat amnis——

pro, *Ruſtici inſtar eſt expectantis.* Vide *l.* 3. § 16. & *l.* 5. § 8. & *l.* 7. § 38. & *l.* 10. § 6. 11. Theodoret. denique *therap. l.* 1. Ἕκαςος τῶν ἀνθρώπων, τύχην μαθεῖν ἐθέλων τινὰ, φοιτᾷ μὲν τῷ διδάσκειν ὅπισταμένῳ, ςέργει ἢ τὰ προσφερόμενα παρ' ἐκείνε μαθήματα. Et mox: κ̀ ὁ μὲν ἔχει τῶν γινομένων τὴν γνῶσιν· ὁ δὲ ςέργει τὴν πίςιν. ubi malè vertit Acciaolus, *diſcipulus colit, & fidei innititur*: cùm vertendum potiùs fuerit, *documentis acquieſcit, & fide contentus eſt.* hoc eſt enim quod priùs dixerat, πεῖθει τοῖς λεγομένοις, κ̀ ἐκ ἀντιλέγει τῷ διδάσκοντι. Et in ſyntaxi diverſa, apud Iſocrat. *in Panathen.* Ἀνάγκη ςέργειν τοῖς ἤδη συμβεβηκόσιν. *eis quæ jam obtigerunt acquieſcere neceſſe eſt.* Idémque *de pace.* ὁρῶσι γὰρ ἡμᾶς ἐ ςέργοντας οἷς ἂν ἔχωμεν, ἀλλ' ἀεὶ τῦ πλείονΘ- ὀρεγομένες. *non contentos,* ſive *acquieſcentes eis, quæ poſſidemus.* de Scopa Polybius Suidâ referente: ἐκ ἔςεργε τοῖς παρῦσιν, ἀλλ' ἀκόρεςΘ- ἦν. quod mox quaſi interpretatus ipſe, ἐκ ἀρκεσθεὶς τέτοις, inquit. Lucianus item à Budæo adductus: εἰ δέ τις αὐθαίρετΘ- εἵλετο, ςέργειν δεῖ δίκαιον τοῖς ἠγορασμένοις. *acquieſcere eis quæ decreta & ſtatuta ſunt.* Et apud Suidam autor innominatus: Ἐκεῖνος εἶναι δυνάμει ςέργειν ἠναγκάζετο τέτοις *illis contentus eſſe cogebatur.* Liban. *orat.* 3. *de Alexandro*; ἐδὲν κακὸν μὲν, ἢ ςέργειν ἄξιον, ὅπιχειρεῖ τῷ πλείονι. Greg. Naz. *in Julian. exact.* Ἀλλ' ἕκαςος ἐν ᾗ ἐκλήθη τάξει, ἐν ταύτῃ μενέτω, κἂν ἢ τῦ κρείττονΘ- ἄξιος· ἐν ᾧ ςέργει τὴν παρῦσαν, πλέον εὐδοκιμῶν, ἢ ἐν τῷ ζητεῖν, ἣν ἐκ ἔλαβε. Eodem ſenſu & τὸ ἀγαπᾷν

Digitized by Google

ἀγαπᾷν uſurpatur. Liban. *in vit. ſuâ.* ὁμολογοῦντι δὲ ἤδη τοῖς παροῦσιν ἀγαπᾷν. *præſentibus contentum fore.*

Ἡ μηδὲ θύειν, μηδὲ εὔχεσθαι | Apul. *de Deo Socrat. Nullus,* inquis, *Deus rebus humanis intervenit. cui igitur preces allegabo? cui votum nuncupabo? cui victimam cædam? quem miſeris auxiliatorem, quem bonis fautorem, quem adverſatorem malis in omni vita ciebo? quem denique, quod frequentiſſimum eſt, jurejurando arbitrum adhibebo?*

Ἔξεστι τὰ ἐμὰ βουλεύεσθαι | Καὶ προσκυνοῦσι τὰ ἀπροσκύνητα, ut Tatianus *contr. Græc.* Ità *l.* 9. § 28: μὴ καὶ σὺ εἰκῇ.

Κατὰ τὴν ἑαυτοῦ κατασκευήν | Vide *ſupr.* § 16, 40. & *l.* 5. § 16. & *l.* 9. § 28.

Πόλις καὶ πατρὶς, ὡς μὲν Ἀντωνίνῳ μοι ἡ Ῥώμη |. Ità Cicer. *contr. Rullum* 2. *Roma communis patria omnium noſtrûm.* & Modeſtin. in *Pandect. l.* 50. *tit.* 1. *leg.* 33. *Roma communis patria noſtra eſt.* Seneca verò *ad Helv. c.* 6. de eadem, ſenſu haud paulò latiore, ratione hominum ex omnibus locis terríſque eò confluentium, ibíque ſedes figentium ſuas; *Quæ velut communis patria poteſt dici.* quomodo de Italia Plinius *hiſt. nat. lib.* 3. *c.* 5. *Una cunctarum gentium in toto orbe patria.* Et Ariſtides *orat. in Romam,* ratione civitatis gentibus aliis communicatæ: Τὸ Ῥωμαῖον, οὐ πόλεως, ἀλλὰ γένους ὄνομα κοινοῦ τινος· καὶ τούτου οὐχ ἑνὸς τῶν πάντων, ἀλλ' ἀντιῤῥόπου πᾶσι τοῖς λοιποῖς. πολλοὶ γὰρ, inquit, ἐν ἑκάστῃ πόλει πολῖται ὑμέτεροι, οὐχ ἧττον ἢ τῶν ὁμοφύλων, οὐδ' ἰδόντες πω τινὲς αὐτῶν τὴν πόλιν. τοσοῦτον ἐξηγάγετε τὸ τῆς πόλεως ὄνομα. Cicero *de legib. lib.* 2. *Ego mehercule municipibus omnibus duas eſſe cenſeo patrias, unam naturæ, alteram civitatis. ut ille Cato, cùm eſſet Tuſculi natus, in populi Romani civitatem ſuſceptus eſt. itaque cùm ortu Tuſculanus eſſet, civitate Romanus, habuit alteram loci patriam, alteram juris.* Tum, ubi in Atticis idem oſtendiſſet, unde & Euripides *Ione,*

——— πατρὶς γῆ δ' Ἀθηναίων πόλις.

ſubjungit, *Sic nos & eam patriam dicimus, ubi nati; & illam, quâ excepti ſumus. Sed neceſſe eſt caritate eam præſtare, in qua reipub. nomen & univerſa civitatis eſt. dulcis autem non multò ſecus eſt ea quæ genuit, quàm ea quæ excepit. itaque ego eſſe hanc meam patriam prorſus nunquam negabo, dum illa ſit major, & hæc in ea contineatur.* Duplici ergo nomine *patria* Marco *Roma,* & ortûs ratione, & civitatis. nam & *Romæ natus eſt.* Capitol.

Ὡς δὲ ἀνθρώπῳ, ὁ κόσμος | Ità Theodorus Atheus, εἶναι πατρίδα τὸν κόσμον. Laert. *l.* 2. in *Ariſtip.* quod idem & alii. Vide *ad l.*2. § 16. & *l.*3. § 11. Herculis eſt apud Tragicum vox, à Plut. *de exil.* & Stob. *tom.* 2. *tit.* 40. laudata:

Ἀργεῖος, ἢ Θηβαῖος· οὐ γὰρ αὔχομαι
Μιᾶς· ἅπας μοι πύργος Ἑλλήνων πατρίς.
Argivus an Thebanus: haud unam mihi
Adſcribo; patria urbs eſt Graia qualibet.

Verùm latiùs patriam ſuam porrigit Crates Theban. apud Laërt. *l.* 6. in *Hipparchia*:

Οὐχ εἷς πάτρας μοι πύργος, οὐ μία στέγη·
Πάσης δὲ χέρσου καὶ πόλισμα καὶ δόμος
Ἕτοιμος ἡμῖν ἐνδιαιτᾶσθαι πάρα.
Mihi patria non urbs una, non una eſt domus:
Verùm quot urbes, quot domos tellus habet,
Totidem mihi ſunt æqua ad hanc vitam loca. Grot.

Sed & Socrates, de quo Plut. *ibid.* Ὁ δὲ Σωκράτης βέλτιον, οὐκ Ἀθηναῖος, οὐδὲ Ἕλλην, ἀλλὰ Κόσμιος εἶναι φήσας, ὡς ἄν τις Ῥόδιος εἶπεν, ἢ Κορίνθιος· ὅτι μηδὲ Σουνίῳ, μηδὲ Ταινάρῳ, μηδὲ Κεραυνίοις ἐνέκλεισεν ἑαυτόν· Subjungit Plut. ex Euripid.

Ὁρᾷς τὸν ὑψοῦ τόνδ' ἄπειρον αἰθέρα,
Καὶ γῆν πέριξ ἔχονθ' ὑγραῖς ἐν ἀγκάλαις;
οὗτοι τῆς πατρίδος, ἡμῶν ὅροι εἰσίν. Senec. *epiſt.* 102. *Primùm humilem non accipit patriam; Epheſum, aut Alexandriam, aut ſiquod eſt etiamnum frequentius incolis, latius tectis ſolum. illi patria eſt, quodcunque ſuprema & univerſa circuitu ſuo cingit. hoc omne convexum, intra quod jacent maria cum terris, intra quod aer humana divinis ſecernens etiam conjungit, intra quod diſpoſita tot numina in actus ſuos excubant.* Democritus item apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 40. Ἀνδρὶ σοφῷ πᾶσα γῆ βατή· ψυχῆς γὰρ ἀγαθῆς πατρὶς ὁ ξύμπας κόσμος. Quod Euripides *ibidem* laudatus ex Muſonii *de exil.*

Ἅπας μὲν ἀὴρ αἰετῷ περάσιμος·
Ἅπασα δὲ χθὼν ἀνδρὶ γενναίῳ πατρίς.
Patet omne cœlum præpeti Jovis aliti:
Ità terra quævis patria eſt forti viro. Grot.

Et in eundem ſenſum Naſo *Faſt. l.* 1.

Omne ſolum forti patria eſt; ut piſcibus æquor,
Et volucri vacuo quicquid in orbe patet.

In Homeri epitaphio è veteri marmore à Falkenburgio *ad Nonni Dionyſiaca repræſentato*;

Πατρὶς ἐμοὶ χθὼν πᾶσα. ——
Patria mi terra eſt omnis. ——

De Chriſticolis Juſtin. *ep. ad Diognet.* Πᾶσα ξένη, πατρίς ἐστιν αὐτῶν· καὶ πᾶσα πατρὶς, ξένη. Diſtinctiùs, & ad Marci mentem proximè, Epictet. *l.*2. *c.*5. Τί γάρ ἐστιν ἄνθρωπος; μέρος πόλεως, πρώτης μὲν τῆς ἐκ θεῶν καὶ ἀνθρώπων· μετὰ ταῦτα δὲ τῆς ὡς ἔγγιστα λεγομένης, ἥ τί ἐστι μικρὸν τῆς ὅλης μίμημα. Et *c.* 15. Τῆς αὐτῆς πόλεως πολίτην, καὶ τῆς μεγάλης καὶ τῆς μικρᾶς. Sed & Senec. *de otio ſap. c.* 31. *Duas reſpublicas animo complectamur; alteram magnam & verè publicam, quâ Dii atque homines continentur; in qua non ad hunc angulum reſpicimus, aut ad illum, ſed terminos civitatis noſtræ cum ſole metimur; alteram cui nos adſcripſit conditio naſcendi. hæc aut Athenienſium erit, aut Carthaginienſium, aut alterius alicujus urbis, quæ non ad omnes pertineat homines. quidam eodem tempore*

utrique

utrique reipublicæ dant operam, majori minorique, quidam tantùm minori; quidam tantùm majori. E primo genere eſt Marcus noſter.

Τὸ ταῖς πόλεσιν | Vide *l.* 5. § 12. & *infr.* § 45, 54.

§ 45. Τῷ ὅλῳ συμφέρει | Vide *l.* 2. § 3. & *l.* 5. § 8.

Ὅσα ἀνθρώπῳ ἢ ἑτέροις ἀνθρώποις | Leg. forſan, ϗ ἑτέροις. hoc eſt, *ea quæ hominum alicui eveniunt, non univerſo tantùm, ſed hominibus etiam aliis aliquo modo conducere.*

Κοινότερον | *Sed nunc vocabulum utilis accipiamus latius; ut etiam rebus mediis pateat.* Xyl. imò, τὸ συμφέρον, ſive *conducibile, nunc vulgari modo accipiatur, quatenus de rebus mediis enunciatur.* ità *l.* 2. § 9. ὡς ἄν τις κοινότερον συγκρίνοι. τὸ συμφέρον enim ſive *conducibile* de rebus mediis dici Stoici vix conceſſerint. quæ illi χρήσιμα ἢ εὔχρηστα eſſe aiebant, ἀλλ᾽ οὐκ ὠφέλιμα, id eſt, *utilia*, ſed non *conducibilia.* Vide ad *l.* 3. § 6, 11. & *l.* 8. § 7. Ità Porphyr. *de abſtinent.* ubi Carneadis illa retulerat; Ἕκαστον τῶν φύσει γεγονότων, ὅταν τοῦ πρὸς ὃ πέφυκε ϗ γέγονε, τυγχάνῃ τέλους, ὠφελεῖται· ſubjungit, κοινότερον δὲ τῆς ὠφελείας, ἣν εὐχρηστίαν οὗτοι λέγουσιν, ἀκουστέον.

§ 46. Ὅσαπερ προσίσταται | Ὅσπερ Xyl. legiſſe videtur. Lugd. ὥσπερ exhibet. προσίσταται, *aliquando offendere, moleſtum eſſe, tædio afficere.* Ità Dionyſ. Halic. *de dictione Iſocratica.* πᾶς ὁ τῶν σχημάτων κόσμος πολὺς ἐστι παρ᾽ αὐτῷ, ϗ λυπεῖ πολλάκις τὴν ἄλλην κατασκευὴν, προσιστάμενος ταῖς ἀκοαῖς id eſt, *obſidens aures & offendens.* quod alibi dixit idem, κόπτων τὴν ἀκρόασιν. confirmat autem hoc diſertè id quod à Marco hîc dicitur, tenorem unum eundémq; viſorum dictorúmve continuum, faſtidium afferre. quanquam contrà Jo. Chryſoſt. *in ad Cor. ep.* 2. *orat.* 8. αὐτὴ ἡ καινοτομία πᾶσι προσίστατο. *innovatio ipſa quoſque offendebat.* Idem itidem. *in ad Hebr. orat.* 8. de rudimentis pietatis Chriſtianæ primis, quæ *lactis* nomine apud Apoſtolum deſignantur; Ὅρα γοῦν πῶς ἡμῖν ταῦτα προσίσταται (τοῖς τελείοις, utique) ἀλλ᾽ ἐκείνους ἔτρεφεν, οὐδαμοῦ προσιστάμενα αὐτοῖς. *Vide quomodo nos adultiores iſta nunc offendant; cùm illos tamen rudiores tunc alerent, ipſos neutiquam offendentes.* atque iſto quidem ſenſu τὸ προσίστασθαι hîc ſumi oportebat, ſi ὥσπερ legeremus. Verùm ὅσπερ malim; quia τοῦτο ſequitur; ut ſignificet, hîc potiùs προσίστασθαι, *contingere, uſu venire*, quomodo Plato in *Theætet.* ταῦτα οὐδὲ ὄναρ προσάττειν προσίσταται αὐτοῖς. *Hæc eis nè in ſomnis quidem facere uſu venit.* Et Porphyr. *de abſtinent. l.* 1. Platonicum illud explicans, εἰς δὲ δεῖπνα καθιέναι οὐδὲ ὄναρ, φησὶ, προσίσταται.

Ἀεὶ τὰ αὐτὰ | Quærit Ariſtot. *problem. l.* 21. *q.* 14. Διὰ τί τὰ αὐτὰ συνεθιζομένοις τε ἡδέα φαίνεται, ϗ λίαν συνεχῶς προσφερομένοις οὐχ ἡδέα. Summa ſolutionis eſt. ὅτι τὸ μὲν ἔθος ἕξιν δεκτικὴν τινὸς ἐν ἡμῖν ποιεῖ, οὐ πλήρωσιν. τὸ δὲ συνεχῶς προσφέρεσθαί τι, πληροῖ τὴν ἐπιθυμίαν, ϗ καθάπερ αἴτιον. leg. ϗ expuncto, καθάπερ ἀγγεῖον. & in proximis, pro ἔστι γάρ τι ϗ ἡ ἐπιθυμία. ἔστι γὰρ [καθάπερ ἀγγεῖον] τι ἡ ἐπιθυμία, adfirmant ſequentia: αἱ μὲν ἕξεις γυμναζόμεναι αὔξονται ϗ ἐπιδιδόασι· τὰ δὲ ἀγγεῖα πιμπλάμενα οὐδὲν μείζω γίνεται· διόπερ τὸ μὲν ἔθος, ὂν γυμνάσιον, αὔξει τὴν δεκτικὴν ἕξιν· τὸ δὲ συνεχῶς προσφερόμενον, πίμπλει μὲν ϗ πληροῖ τὴν ἐπιθυμίαν· ἧς πληρωθείσης, οὐκέτι προσιέμεθα. Plutarch. in *pædagog.* Μονῳδία, καθάπερ κἂν ἄλλοις ἅπασιν, ἐν ἀκούσμασι ϗ θεάμασι, πλήσμιόν τε ϗ προσκορές ἐστιν· ἡ δὲ ποικιλία τερπνόν. Iſocrat. *ad Dæmon.* § 12. Τὰς ἐντεύξεις μὴ πυκνὰς ποιοῦ τοῖς αὐτοῖς, μηδὲ μακρὰς περὶ τῶν αὐτῶν· πλησμονὴ γὰρ ἁπάντων. Contrà;

— μεταβολὴ πάντων γλυκύ.

Euripid. *Oreſt.* Idémque *Antiop.* apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 63.

Κόρος δὲ πάντων. ϗ γὰρ ἐκ καλλιόνων
Λέκτροις ἐν αἰσχροῖς εἶδον ἐκπεπληγμένους·
Δαιτὸς δὲ πληρωθείς τις, ἄσμενος πάλιν
Φαύλῃ διαίτῃ προσβαλὼν ἥσθη στόμα.
Rerum ſatietas omnium eſt. turpes toros
Vidi ſequentem, pulcra cui conjunx domi:
Et plenus epulis aliquis è vili cibo,
Novitate commendante, cœpit gaudia. Grot.

Gregor. Naz. *de pace orat.* 3. Τρυφῆς ϗ ὕπνου ϗ ᾠδῆς κόρος ἐστὶ, ϗ τῶν αἰσχίστων, ὡς λέγουσι· ϗ πλησμονὴ πάντων, οὐ τῶν ἀλγεινῶν μόνον, ἀλλ᾽ ἤδη ϗ τῶν ἡδίστων· ϗ πάντα εἰς ἄλληλα περιχωρεῖ τε ϗ περιτρέπεται. In animo forſan habebat Pindari illud *Nem. od.* 7.

Κόρον δ᾽ ἔχει ϗ μέλι, ϗ τὰ τέρπν᾽ ἄνθε᾽ ἀφροδίσια.

Vel Homeri illud *Il.* ν. *v.* 636.

Πάντων μὲν κόρος ἐστὶ, ϗ ὕπνου, ϗ φιλότητος.
Μολπῆς τε γλυκερῆς, ϗ ἀμύμονος ὀρχηθμοῖο.

vel etiam Moſchi illud *idyll.* 4. *v.* 71.

—— ϗ εὐφροσύνης κόρος ἐστί.

Idémque *de Theolog. orat.* 1. Οὐ τὸ μεμνῆσθαι διηνεκῶς κωλύω, τὸ θεολογεῖν δέ· οὐδὲ τὴν θεολογίαν, ὥσπερ (ὅσπερ f.) δυσσεβὲς, ἀλλὰ τὴν ἀκαιρίαν. οὐδὲ τὴν διδασκαλίαν, ἀλλὰ τὴν ἀμετρίαν. ἡ γὰρ μέλιτος πλησμονὴ ϗ κόρος ἔμετον ἐργάζεται, καίπερ ὄντος μέλιτος. Alluſit ad Regis ſapientiſſimi dictum, *Proverb. c.* 25. *v.* 16. *Mel ſi offenderis, quod ſatis eſt comedas, nè ſaturatus illo, evomas rurſus: Ità pedem tuum ſtudioſè contineas ab ædibus vicini tui, nè ſatur tui cùm fuerit, odio te habeat.* ſcil. *Saturatus ſtomachus, non oblata ſolùm renuit, ſed ingeſta etiam rejicit.* Eucher. *in Gen. q.* 1. Itaque Salvian. *ep.* 1. *Gratiâ meorum rogatus utor interdum, ſed tamen parcè, & apud paucos, nè gratiâ ipsâ ingratè utar.* In Petron. *fragm.*

Non una contenta valet natura tenore,
Sed permutatas gaudet habere vices.

Taurus

Taurus amat gramen mutatâ carpere valle :
Et fera mutatis ſuſtinet ora cibis.
Ipſa dies ideo grato nos proluit hauſtu,
Quòd permutatis hora recurrit equis.

Caſſiodor. *l.* 7. *ep.* 36. *Nemo dubitat, homines ſuâ varietate recreari : quia in continuatione rerum magnum mentibus eſſe conſtat faſtidium. dulcedo mellis, ſi aſſiduè ſumatur horreſcit. Serena ipſa, quamvis magnopere deſiderentur, jugiter adepta ſordeſcunt.* & *l.* 2. *ep.* 3. *Ipſe quoque annus temporum pater, quadrifariâ ſe diverſitate componit : nec deſiderium caperet, ſi novitatis gratiam non haberet.*

Τὰ ἀμφὶ τὸ θέατρον | De Circenſibus Plin. min. *l.* 9. *ep.* 6. *Nil novum, nihil varium, nihil quod non ſemel ſpectâſſe ſufficiat. quò magis miror tot millia virorum tam pueriliter identidem cupere, currentes equos, inſiſtentes curribus homines, videre.* Qui & ideo miratur, *non vulgus tantùm, ſed quoſdam quoque graves homines, in re inani, frigidâ, aſſiduâ, tam inſatiabiliter deſidere.* Vide *ad l.* 7. § 3.

Καὶ τὸ ὁμοειδὲς | Cicer. *de invent. l.* 1. *Omnibus in rebus ſimilitudo eſt ſatietatis mater.* Et Fabius *l.* 9. *c.* 4. *Virtutes etiam ipſæ tædium pariunt, niſi gratiâ varietatis adjutæ.* & mox: *Ex ſimilitudine tædium & ſatietas creatur.*

Πάντα ἄνω κάτω | Alluſit ad Heracliti dogma illud apud Laërt. *l.* 9. Τὴν μεταβολὴν, ὁδὸν ἄνω κάτω. Vide *l.* 2. § 14. & *l.* 4. § 32. & *ſuprà* § 37.

Μέχρι τίνος οὖν ; | Apud Senecam *epiſtol.* 77. Stoicus quidam : *Cogita, quamdiu jam idem facias. cibus, ſomnus, libido : per hunc circulum curritur.* ipſe *epiſt.* 24. *Quoſdam ſubit eadem faciendi videndique ſatietas, & vitæ non odium, ſed faſtidium : in quod prolabimur, ipſâ impellente philoſophiâ, dum dicimus ; Quouſque eadem? nempe expergiſcar, dormiam, ſatiabor, eſuriam, algebo ; æſtuabo : nullius rei finis eſt : ſed in orbem nexa ſunt omnia : fugiunt ac ſequuntur. diem nox premit, dies noctem : æſtas in autumnum deſinit ; autumno hyems inſtat, quæ vere compeſcitur. omnia tranſeunt, ut revertantur; nihil novi video ; nihil novi facio. fit aliquando & hujus rei nauſea. multi ſunt, qui non acerbum judicent vivere, ſed ſuperfluum.* Idem *de tranquill. c.* 2. *Hoc quoſdam egit ad mortem, quòd propoſita ſæpe mutando, in eadem revolvebantur, & non reliquerant novitati locum. faſtidio illis eſſe cepit vita, & ipſe mundus : & ſubit illud * rabidarum* [* *tabidarum* Lipſ.] *deliciarum, Quouſque eadem?* Lucret. *l.* 3. hoc argumento ſub Naturæ perſona mortis ſubeundæ æquanimitatem ſuadet, ſubituri quiritationem objurgat :

Quid tibi tantopere eſt, mortalis, quòd nimis ægris
Luctibus indulges? quid mortem congemis, ac fles?
Nam ſi grata fuit tibi vita anteacta priórque,
Et non omnia pertuſum congeſta quaſi in vas
Commoda perfluxere, atque ingrata interiere;
Cur non, ut plenus vitæ conviva, recedis?
Sin ea, quæ fructus cunque es, periere profuſa,
Vitáque in offenſa eſt, cur ampliùs addere quæris ;
Rurſum quod pereat malè, & ingratum occidat omne ;
Nec potiùs finem vitæ facis atque laboris ?
Nam tibi præterea quid machiner inveniámque
Quod placeat, nihil eſt. eadem ſunt omnia ſemper.
Si tibi non annis corpus jam marcet, & artus
Confecti languent, eadem tamen omnia reſtant ;
Omnia ſi peragas vivendo vincere ſec'la.

Et pauló poſt :

Præterea verſamur ibidem atque inſumus uſque :
Nec nova vivendo procuditur ulla voluptas.

Quod idem Sen. *epiſt.* ſuperiùs memoratâ. *Ecquid habes propter quod expectes? voluptates quæ te morantur ac retinent, conſumpſiſti : nulla tibi nova eſt : nulla non jam odioſa ipsâ ſatietate. nihil tibi luxuria tua in futuros annos intactum reſervabit.* Iſte autem jugis rerum tenor Chironem etiam immortalitatis tædio affecit, ſi Luciano *in* νεκρικοῖς credimus. Τὸ γὰρ ἡδὺ, inquit, ἔγωγε ποικίλον τι. καὶ οὐχ ἁπλοῦν ἡγοῦμαι εἶναι· ἐγὼ δὲ ζῶν ἀεὶ, καὶ ἀπολαύων τῶν ὁμοίων, ἡλίου, φωτὸς, τροφῆς. αἱ ὧραι δὲ αἱ αὐταὶ, καὶ τὰ γιγνόμενα ἅπαντα, ἑξῆς ἕκαστον, ὥσπερ ἀκολουθοῦντα, θάτερον θατέρῳ· ἐνεπλήσθην γοῦν αὐτῶν· οὐ γὰρ ἐν τῷ αὐτῷ ἀεὶ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ μετασχεῖν ὅλως, τὸ τερπνὸν ἦν. Vid *l.* 12. § 35.

§ 47. Τεθνεῶτας | Vide *lib.* 3. § 3. & *l.* 4. § 48, 50.

Φιλιστίωνος | *Philiſtionis* Nicæi Comici Socrati coætanei meminit Suidas. *Philiſtionis* Locri, quem & antiquum appellat, Plut. *ſympoſ. l.* 7. *c.* 1. & ex Plut. Gell. *l.* 17. *c.* 11. Et is forſan eſt, cui libros *de diæta*, qui Hippocratis nomen præferunt, â nonnullis adſcribi autor eſt Galenus *in Comment. ad lib. de diæt. in morb. acut.* quique â Plinio inter eos, è quibus ſua delibavit, recenſetur

Ἐκεῖ δὴ μεταβαλεῖν ἡμᾶς δεῖ | Eò nos commigrare & concedere oportet, quò tot ante nos heroës, principes, tyranni, oratores diſerti, artifices periti, philoſophi tum graves, tum & rerum humanarum irriſores, conceſſerunt. *ad domum* ſcil. *viventi cuique deſtinatam.* ut Job *c.* 30. *v.* 23. Vide *l.* 3. § 3. & *l.* 4. § 48, 50. Senec. *epiſt.* 77. *Eò ibis, quò omnia eunt. quid tibi novum eſt? ad hanc legem natus es. hoc patri tuo accidit, hoc matri, hoc majoribus ante te, hoc omnibus poſt te. Series invicta, & nullâ mutabilis ope, illigat & trahit cuncta. quantus te populus moriturorum ſequetur, quantus comitabitur? fortior, opinor, eſſes, ſi multa millia tibi commorerentur. atqui multa millia hominum & animalium hoc ipſo momento, quo tu mori dubitas, animam variis generibus emittunt. tu autem non putabas te aliquando perventurum ad id, ad quod ſemper ibas? nullum ſine exitu iter eſt.* Τὸν θάνατον autem μεταβολὴν Marcus dixit ; quomodo μετοίκησιν Plato *Phædone* : Εὐχεσθαι γε- τοῖς

Digitized by Google

τοῖς θεοῖς ἔξεστί τι καὶ χρὴ τὴν μετοίκησιν τὴν ἐνθένδε ἐκεῖσε εὐτυχῆ γίγνεσθαι. μεταβαλεῖν, *mutare*, ſed & *ſedem mutare*, *de loco in locum migrare*. Ità Ariſtoteles *hiſt. anim. l.* 8. *c.* 12. de gruibus, μεταβάλλουσιν ἐκ τῶν Σκυθικῶν εἰς τὰ ἕλη τὰ ἄνω τῆς Αἰγύπτου. & de piſcibus, οἱ μὲν ἐκ τοῦ Πόντου, οἱ εἰς τὸν Πόντον μεταβάλλουσι. indè μεταβολὴ pro *migratione*. Ariſtot. *ibid*, τὰ μὲν ἐκ τῶν ἐγγὺς τόπων ποιούμενα τὰς μεταβολάς, τὰ δὲ καὶ ἐκ τῶν ἐσχάτων. Thucyd. *l.* 1. Μάλιστα δὲ τῆς γῆς ἡ ἀρίστη αἰεὶ τὰς μεταβολὰς τῶν οἰκητόρων εἶχεν. Vid. *ad l.* 5. § 13.

Φιλόσοφοι; Vide *l.* 3. § 3. & *l.* 7. § 19.

Στρατηγοὶ, τύραννοι | Vide *l.* 3. § 3. & *l.* 4. § 32, 48. Tragicus à Plutarch. *ad Apoll.* laudatus:

Ποῦ γὰρ τὰ σεμνὰ κεῖνα; ποῦ δὲ Λυδίας
Μέγας δυνάστης Κροῖσος, ἢ Ξέρξης βαρὺν
Ζεύξας θαλάσσης αὐχέν' Ἑλλησποντίας;
Ἅπαντες ᾍδαν ἦλθον εἰς λήθης δόμους.
Ubi ille quondam faſtus? ubi nunc Lydiæ
Dominator ingens Crœſus? & Xerxes grave
Qui ratibus æquor junxit Helleſpontium?
Abripuit omnes orcus ad Lethes domum? Grot.

Εὔδοξος | Εὔδοξος Αἰσχίνου Κνίδιος, ἀστρολόγος, γεωμέτρης, ἰατρὸς, νομοθέτης. τοῦτον ἀντὶ τοῦ Εὐδόξου Ἔνδοξον ἐκάλουν, διὰ τὴν λαμπρότητα τῆς φήμης. Laert. *l.* 8. qui & vitam ejus breviter deſcripſit. de eodem & Suidas. Strabo operis initio. Diodor. Sic. *l.* 1. Ariſtot. *ethic. Nicom. l.* 1. *c.* 12. & *l.* 10. *c.* 2. (quos libros ideo Nicomacho filio, non Ariſtoteli patri tribuere videtur Laertius) Plut. *de Iſid. & Oſir.* in *Marcell.* & *adv. Colot.* & *adv. Epicur.* quo loco memorabile iſtius votum commemorat: ηὔχετο, παραστὰς τῷ ἡλίῳ, καὶ καταμαθὼν τὸ σχῆμα τοῦ ἄστρου, καὶ τὸ μέγεθος καὶ τὸ εἶδος, ὡς ὁ Φαέθων, καταφλεγῆναι. Senec. *quæſt. nat. l.* 7. *c.* 3. Gell. *l.* 17. *c.* 21. Philoſtrat. *in Sophiſt.* Vitruv. *l.* 9. *c.* 7, 9. Petron. in *Satyr.*

Ἵππαρχος | *Hipparchus* Nicæus, inſignis item Mathematicus; quem *conſiliorum naturæ participem*, Plinius vocat, *hiſt. nat. l.* 2. *c.* 12. & *ibid. c.* 26. *nunquam ſatis laudatum; & quo nemo magis approbaverit cognationem cum homine ſiderum, animaſque noſtras partem eſſe cœli.* Et mox: *eundem auſum, rem etiam Deo improbam*, (hominem loqui memineris potentiæ divinæ minùs gnarum, quàm vates ſacer prædicat, *Pſal.* 147. *v.* 4.) *annumerare poſteris ſtellas, ac ſidera ad nomen expungere*, (ità malim, quàm, *ad normam expangere*;) —*cœlo in hæreditate cunctis relicto, ſi quiſquam, qui cretionem eam caperet, inventus eſt.* De eodem Strabo *l.* 1. & 2. & Ptolom. in *aſtronomic.*

Ἀρχιμήδης | *Archimedes celeberrimus geometricâ & machinali ſcientiâ.* Plin. *l.* 7. *c.* 37. de quo vide cùm alios, tum Plut. ex *Marcell. vit. ad l.* 5. § 1. ſed & quæ ille *ibidem* de eodem plura: quo loco inter alia refertur iſtius ad Hieronem arrogantiſſima vox illa. ὡς εἰ γῆν εἶχεν ἑτέραν, ἐκίνησεν ἂν ταύτην, μεταβὰς εἰς ἐκείνην. vel ut Pappus in *mechan.* Δός μοι ποῦ στῶ, καὶ κινῶ τὴν γῆν· *Des ubi conſiſtam, & dimoturus ſum terram.* ſive ut Lud. Vives *de art. corrupt. l.* 5. *Si alter foret terræ globus, ſe illum ad hunc tracturum, vel hunc ad illum impulſurum.* Cicer. *Tuſculan. l.* 1. *Aſtrorum converſiones motuſque omnes qui animo vidit, is docuit ſimilem animum ſuum ejus eſſe, qui ea fabricatus in cœlo eſſet. nam cùm Archimedes Lunæ, Solis, quinque errantium motus in ſphæram illigavit, effecit idem, quod ille, qui in Timæo mundum ædificavit, Platonis Deus, ut tarditate, celeritate diſſimillimos motus una regeret converſio, quod ſi in hoc mundo fieri ſine Deo non poteſt, ne in ſphæra quidem eoſdem motus Archimedes ſine divino ingenio potuiſſet imitari.* de quo artificio vide Claudiani *epigram.* 21. De eodem autem Archimede videri poſſunt etiam Polyb. *hiſt. l.* 8. Diodor. *l.* 5. *c.* 9. Vitruv. *l.* 9. *c.* 3. Cicer. *Verrin.* 4. *pro Cluent.* & *Tuſc. l.* 5. Athen. *l.* 5. *c.* 7. Syneſ. *de inſomn.* Procl. *in Euclid. l.* 2. *c.* 3. Euſtath. *ad Il.* α'. ubi ἀκατάγγελτον. & *ad Il.* ι. ubi χαραυνοβόλον dictum refert. Rhemn. Fann. *de ponder.* & Piſid. apud Suid. in Δυνάμεις.

Αὐθάδεις | *Contumaces.* Xyl. *peremptorii, fidentes.* Caſ. *arrogantes*, malim. quanquam nec hoc ſatis arridet, neque enim in partem ſequiorem uſurpaſſe videtur Marcus iſtic. vixque eſt ut uno verbo exprimam, quod voluiſſe ſentiam. *qui de inventis ſuis ſummopere placebat ſibi.* Vide *ad l.* 10. § 9.

Χλευασταὶ, οἷος Μένιππος | De *Menippo* Cynico Laërt. *l.* 6. Φέρει μὲν οὖν σπουδαῖον οὐδέν. τὰ δὲ βιβλία αὐτοῦ πολλοῦ καταγέλωτος γέμει. καί τι ἴσον τοῖς Μελεάγρου τοῦ κατ' αὐτὸν γενομένου. Mitiùs tamen de Menippo Strabo *l.* 16. Ἐκ τῶν Γαδάρων ἦν Μελέαγρος, καὶ Μένιππος ὁ σπουδογέλοιος. Hinc autem de Menippo Diogenes Polluci ab inferis reverſuro in Luciani *mortualibus* mandata dans: Ἤν που ἴδῃς Μένιππον τὸν κύνα, (εὕροις δ' ἂν αὐτὸν ἐν Κορίνθῳ κατὰ τὸ Κράνειον, ἢ ἐν τῷ Λυκείῳ, τῶν ἐριζόντων πρὸς ἀλλήλους φιλοσόφων καταγελῶντα) εἰπεῖν πρὸς αὐτὸν, ὅτι σοὶ, ὦ Μένιππε, κελεύει ὁ Διογένης, εἴ σοι ἱκανῶς τὰ ὑπὲρ γῆς καταγεγέλασται, ἥκειν ἐνθάδε πολλῷ πλείω ἐπιγελασόμενον. & in δὶς κατηγορουμένῳ, eundem appellat Dialogus, Φοβερόν τινα κύνα καὶ τὸ δῆγμα λαθραῖον, ὅσῳ καὶ γελῶν ἅμα ἔδακνε. Porro à Menippo iſto, ſcripta χλευαστικὰ καὶ σπουδαστικὰ *Menippea* dici ſolenne habent; ut Varronis *Satyræ*, & Luciani *dialogi*. Quin & libellos illos ipſos, qui illius nomine vulgò circumferebantur, ab aliis, Dionyſiô nempe Zopyroq; Colophoniis, ſub Menippi perſona fuiſſe compoſitos, non deeſſe qui tradant, Laertius teſtatur.

Ἐν ᾍδου πολλοῦ ἄξιον | Vide *l.* 4. § 32. & *ſupr.* § 16. Dio Pruſ. *orat.* 16. Ἂν δὲ ἐκεῖνο ἐνθυμηθῇς

Digitized by Google

θῆς ὅτι μηδεὶς ἐστὶν ὅλως τοῦ βίου χρόνος, ἀλλὰ πάντες οἱ μακάριοι καὶ λίαν εὐδαίμονες δόξαντες, εἰσὶ τεθνήκασι· καί σοι πάρεστιν ἤδη τοῦτο τὸ πέρας, κἂν ἐπὶ πλεῖστον ἔλθῃς τοῦ βίου· πλὴν λῆρον ἡγήσῃ καὶ μεγάλην εὐήθειαν, τὸ νομίζειν ὅλως τι δεινὸν εἶναι τῶν γιγνομένων, ἢ μέγα, ἢ θαυμαστὸν, δίχα γε ὅτου, σοῦ χωρεὶς λύπης καὶ φόβου καὶ τῶν τοιούτων παθῶν διαγαγεῖν. Ariſtid. *in Eteon.* Οὐ δεῖ δὴ φιλοψυχεῖν, οὐδὲ τὴν εὐδαιμονίαν τούτῳ μετρεῖν, εἴ τις ὡς πλεῖστα ἔχει πράγματα, οὐδ᾽ εἴ τις τοῦ μακροῦ γήρως ἀπήλαυσεν, οἷα δὴ ἀπολαύειν εἰώθασιν ἄνθρωποι· ἀλλ᾽ ἡγεῖσθαι τοῦτον κάλλιστ᾽ ἔχειν ὅστις τὴν δοθεῖσαν αὐτῷ τοῦ βίου μοῖραν ἐν τοῖς καλλίστοις ἐξέπλησε, καὶ ὅστις, ὥσπερ ποιητὴς, ποθοῦντας ἀκούειν ἔτι καὶ ὁρᾶν, κατέλυσε τὸ δρᾶμα.

Εὐμενῆ | Ita *l.* 3. § 11. εὐμενῶς. & *l.* 9. § 11. μετ᾽ εὐμενείας & *l.* 11. § 9, 18. μετ᾽ εὐμενείας καὶ πρᾳότητος. & *l.* 7. § 22. φιλεῖν καὶ τοὺς πταίοντας. Vide & *l.* 9. § 27.

§ 48. Τὰ ὁμοιώματα τῶν ἀρετῶν | Nihil tam candoris ingenui proprium quàm virtutes, quas ipſe habeas, in aliis etiam adamare: quum *in alio ſua quemq; natura delectet:* ut Plin. minor *in Paneg.* & multò adhuc magis, in aliis etiam ſuſpicere, quibus ipſe careas. Plin. idem *l.* 1. *ep.* . *Neq; enim ego, ut multi, invideo aliis bonum, quo ipſe careo: ſed contrà, ſenſum quendam voluptatémque percipio, ſi ea quæ mihi denegantur, amicis video ſupereſſe.* & *epiſt.* 17. *Scias eum plurimis virtutibus abundare, qui alienas ſic amat.* Hieron. *apolog. ad Pammach. Virginitatem in cælum fero; non quia habeam, ſed quia magis mirer quod non habeo. ingenua & verecunda confeſſio eſt, quo ipſe careas in aliis prædicare.*

Τὸ εὐμεταδότον. | Paul. *ad Tim. ep.* 1. *c.* 6. *v.* 19. εὐμεταδότους εἶναι.

Πρόχειρα | Vide *l.* 3. § 13.

§ 49. Ὅτι τοσῶνδέ τινων λιτρῶν εἶ | Quod de corporis pondere Marcus, de robore Tullius in *Caton. Nè nunc quidem vires deſidero adoleſcentis; non plus quàm adoleſcens etiam vires tauri aut elephantis deſiderabam.* Objurgátque eos Senec. *de benef. l.* 2. *c.* 29. qui eis corporis dotibus non contenti, quas natura ipſis aſſignavit, *queruntur quòd magnitudine corporum non æquemus elephantes, velocitate cervos, levitate aves, impetu tauros; quòd ſagacitate nos narium canes vincant; quòd acie luminum aquilæ, ſpatio ætatis corvi, multa animalia nandi facilitate.* Et de ætatis ſpatio rurſus *lib. de brev. vit. c.* 1. *Major pars mortalium de naturæ malignitate conqueritur, quòd in exiguum ævi gignimur; quòd hæc tam velociter, tam rapidè dati nobis temporis ſpatia decurrant: adeò ut; exceptis admodum paucis, cæteros in ipſo vitæ apparatu vita deſtituat.* Et mox vitium hoc non vulgi ſolius eſſe peculiare oſtendens: *Inde Ariſtoteli cum rerum natura exigenti, minimè conveniens ſapienti viro lis eſt: illam animantibus tantum indulſiſſe, ut quina aut dena ſecula edurent, homini in tam multa ac magna genito, tantò citeriorem terminum ſtare.* Verùm Theophraſto, non Ariſtoteli querelam hanc attribuit Cicero *Tuſcul. lib.* 3. *Theophraſtus moriens accuſâſſe naturam dicitur, quòd cervis & cornicibus vitam diuturnam, hominibus tam exiguam dediſſet.* Cùm Ariſtoteles contrarium potiùs ſtatuat, *de gener. animal. lib.* 4. *cap.* 10. Πάντων γὰρ ὁ ἄνθρωπος πλείω ζῇ χρόνον, πλὴν ἐλέφαντος ὅσων ἀξιόπιστον ἔχομεν τὴν πεῖραν. fuerit itaque forſan Senecæ σφάλμα μνημονικόν. Pedonis gemina in *Mecen. obit.* querimonia:

Vivacéſne magis cervos decet eſſe paventes,
Si quorum in torva cornua fronte rigent?
Vivere cornices multos dicuntur in annos;
Cur nos anguſtâ conditione ſumus?

De utriuſque & molis & ætatis menſura decretò numinis acquieſcere quemque Marcus hìc monet; certè de utraque ſolicitum anxiúmve eſſe nèc expedit, nec proficit. Τίς γὰρ ὑμῶν μεριμνῶν δύναται προσθεῖναι ἐπὶ τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ πῆχυν ἕνα; Domini Chriſti verba ſunt, *Matth. c.* 6. *v.* 27. quæ verba etiamſi de *ſtatura* accipiant plerique; at de *ætate* intelligenda Andr. Dunæus noſter contendit; eúmque ſenſum verba facilè admittunt.

Τοσῶν δὲ ἐτῶν τῶν | Ità Baſ. ποσῶνδε ἐτῶν. Lugd. τῶν expuncto. Ego, tranſpoſito malim ποσῶνδε τῶν, aut etiam τινῶν, ut in membro priore.

Ὅσον ἀφώρισται | Vide *ad l.* 8. § 17. & *l.* 12. § 23.

Στέργεις | *Acquieſcis eo contentus.* hoc eſt enim στέργειν τι, vel τινί. Vide *ſupr. ad* § 44. quo ſenſu & τὸ ἀγαπᾶν haud infrequens deprehenditur. Plato *Timæo*, Ἀλλ᾽ ἐὰν ἄρα μηδενὸς ἧττον παρεχώμεθα εἰκότας, ἀγαπᾶν χρή. i. e. *contenti eſſe debetis, ſi probabilia dicentur.* Cicer. *de univerſ.* Lucian. in *Necyomant.* Ἐπειδὰν ὁ Αἰακὸς ἀπομετρήσῃ ἑκάστῳ τὸν τόπον (δίδωσι δὲ τὸ μέγιστον οὐ πλέον ποδὸς) ἀνάγκη ἀγαπῶντα κατακεῖσθαι πρὸς τὸ μέτρον συνεσταλμένον· *neceſſe eſt, ut eâ, quæ aſſignata eſt, menſurâ contentus jaceat.* Idem *in Toxari.* Ἀλλ᾽ οὐκ ἐκεῖνοί γε ἠγάπησαν, οὕτως ἀφειμένοι· *non contenti fuerunt*, vel, *non ſat habuerunt ſic dimitti.* Phocion. apud Plut. *in vit.* & *in apophth.* Εἶτα οὐκ ἀγαπᾷς, ὅτι μετὰ Φωκίωνος ἀποθνήσκεις; *An non ſat habes, quòd cum Phocione moriturus ſis?* Iſocrat. *in panegyr.* Ὥστε καὶ τοὺς ἀρεστῶτας μηκέτι τὴν ἐλευθερίαν ἀγαπᾶν. *non contentos eſſe libertate; non ſat habere quòd liberi exiſterent.* Demoſth. *Philip. l.* 2. τὰ παρόντα ἀγαπήσειν· *rebus præſentibus contentum fore.* quod aliâ ſyntaxi Lyſias ἀγαπᾶν τοῖς ὑπάρχουσιν ἀγαθοῖς. nec diſpari ſignificatu Hæbræorum אהב adhibetur. *Pſalm.* 116. *verſ.* 1. אהבתי, *ſat habeo.* Jun. indè ἀγαπητὸν εἶναι· *ſatis habendum.*

§ 50. Πειρῶμεν πείθειν αὐτοὺς | Xyl. ſuperiori

periochæ

perioch æ iſta attexuit, vertitque, *ità & de tempore annitendum eſt nobis, ut perſuadeamur*; ac ſi αὐτοὺς ſcriberetur. meliùs Lugd. *annitendum eſt nobis, ut perſuadeamus iis cum quibus agimus.* Hoc, inquit, conemur: ulteriùs enim nil datur. Epictet. *l.* 4. *c.* 6. Μὴ γὰρ δίδωσί σοι τοῦτο; (ἄλλως ποιοῦσι, τινὰ ἀγαθὰ καὶ κακά.) ἐκεῖνο μόνον σοι δίδωσι, συνιέναι πείθειν καὶ ὑπὸ πείθεσθαι;

Πράττε δὲ καὶ τῶν ἀκόντων | *Etiam invitis hominibus id agendum non eſt, quod juſtitiæ ratio jubet.* Xyl. quaſi Marcus velit, quod ex Platone Cicero *ad Lentul. lib.* 1. *epiſt.* 9. *Tantùm contendere in repub. quantùm probare tuis civibus poſſis: vim neque parenti neque patriæ afferri oportere.* Cùm Marcus contrà planè moneat, ubi ad conſenſum in recto ſuaſionibus alios adigere minùs valemus, etiam invitis ipſis & renitentibus id faciendum, quod juſtitiæ ratio exigere videbitur. Vide Joſh. *c.*24. *v.* 14, 15. Optimè ad Marci mentem Clemens *ſtrom. l.* 4. Καὶ ἀκόντων πάντων καὶ τὰ πλεῖστα ἐνισταμένων, κἂν κολάσεις ἀπειλῶσι τινες πρὸς τοῦ ἀνδρὸς, ἢ πρὸς τοῦ δεσπότου, φιλοσοφήσει ὅ τε οἰκέτης, ἥ τε γυνὴ καὶ μὲν καὶ ἐλεύθερος, κἂν προκείμενος θάνατος ἀπειλῆται τούτῳ, κἂν ἐπὶ δικαστήρια ἄγηται, καὶ εἰς κινδύνους ἐσχάτους περιέληται, διά τε τῆς κλήσεως ἁπάσης κινδυνεύσῃ, οὐκ ἀφέξεται τῆς θεοσεβείας οὐδ' ὅπως τι οὖν οὐδὲ ἀπομαυδῶσι ποτὲ, ἡ μὲν γυνὴ φαύλῳ συνοικοῦσα ἀνδρὶ, ὁ δὲ υἱὸς, ἐὰν φαῦλον ἔχῃ πατέρα, ἢ πονηρὸν δεσπότην ὁ οἰκέτης· τῆς ἀρετῆς ἐχόμενοι γενναίως. Vide *l.* 3. § 7. & paulò poſt *ibidem*: Ἴσμεν γοῦν καὶ παῖδας, καὶ γυναῖκας, καὶ οἰκέτας, πολλάκις, ἀκόντων πατέρων καὶ δεσποτῶν καὶ ἀνδρῶν, βελτίστους γεγονέναι.

Πράττε δὲ | Cùm antè πειρῶμεν dixiſſet. tranſitio non à numero ad numerum tantùm, ſed & à perſona ad perſonam. qualis & *l.* 2. § 9. & *l.* 8. § 12, & § 31. & *l.* 10. § 35. ejuſmodi in ſacra pagina occurrunt crebrò. *Deut. cap.* 12. *v.* 8. *Pſalm.* 16. *v.* 12. & *Pſal.* 18. *v.* 32, 35. & *Pſal.* 77. *v.* 1, 2. Luc. *Act. c.* 1. *v.* 3, 4. & *cap.* 17. *v.* 2, 3. Paul. *ad Rom. c.* 8. *v.* 1, 2, 4. & *v.* 15. & *ad Cor. ep.* 1. *c.* 10. *v.* 6, 7. & 9, 10. Ità enim ſumendum videtur illud Joannis *epiſt.* 2. *v.* 8. Βλέπετε ἑαυτοὺς, ἵνα μὴ ἀπολέσωμεν ἃ εἰργασάμεθα, ἀλλὰ μισθὸν πλήρη ἀπολάβωμεν. itaque vetus interpres vertit, *nè perdatis, ſed ut accipiatis.*

Συγχρῶ εἰς ἄλλην ἀρετὴν τῇ κωλύσει | Vide *lib.* 4. § 1. & *l.* 5. § 20. & *l.* 8. § 32, 35. & *l.* 9. § 11.

Μηδ' ὑπεξαιρέσεως | Vide *l.* 4. § 1. & *l.* 5. § 20. & 11. § 37.

Ὅτι καὶ τῶν ἀδυνάτων οὐκ ὠρέγου | Leg. καὶ ὅτι, & ὠρέγου· etiamſi ὀρέγῃ Xyl. maluiſſe videatur. Vide *l.* 5. § 17.

Τούτου δὲ τυγχάνεις. ἐφ' οἷς προήχθημεν, ταῦτα γίνεται | Deeſſe videtur aliquid. ſupplenda forſan conditionalis particula, ut ſenſus ſit integer, [εἰ] ἐφ' οἷς προήχθημεν. Ità ſenſiſſe videntur interpretes. *Si id cujus cauſâ citatus es, conſequaris.* Xyl. *Si id, cujus cauſâ ſatus, inque mundum ſum editus, factum fuerit.* Meric. *hoc eſt*, inquit ille, *ut deſideria mea omnia rationis imperio ſubjiciam.* Neutrum ſatisfacit. Malim, adjectâ etiam negativâ [εἰ καὶ] ἐφ' οἷς προήχθημεν, ταῦτ' [οὐ] γίνεται· *nos quod noſtrum eſt*, hoc eſt, conatos eſſe *conſequimur, etiamſi ea ad quæ impulſi ſumus, neutiquam fiant*, neq; exitum ſortiantur conatus noſtri. ὁρμὴν ſiquidem, i.e. *actum* noſtrum, non & *effectum*, quod in aliena poteſtate ſitum, nobiſmet ipſi proponebamus. Vel etiam perſonâ eâdem continuatâ, κἂν ἐφ' οἷς προήχθης, ταῦτα μὴ γίνεται. *etiamſi ea quæ conatus ſis, non fiant.* Vide *l.* 5. § 14. Ità Epictet. *l.* 2. *c.* 6. ἀλλ' οὐκ ἐπιτυχεῖς. μὴ γὰρ σὸν τοῦτο ἔργον ἦν.

§ 51. Ὁ μὲν φιλόδοξος, ἀλλοτρίαν ἐνέργειαν | Ambitioſus bonum ſuum extra ſe in alieno actu, favore, laude, exiſtimatione, poſitum habet. Vide *ad l.* 2. § 6.

Ὁ δὲ φιλήδονος, ἰδίαν πεῖσιν | Voluptuarius in ſenſu ſive corporis affectione. ità πεῖσιν noſter ſemper uſurpat. ut *l.* 3. *c.* 6. & *l.* 9. § 16. ὡς καθόλου τὸ πάθει πᾶν ἀγαθὸν κεῖσθαι, utì Epicur. *ad Menæc.*

Ὁ δὲ νοῦν ἔχων, ἰδίαν πρᾶξιν | Studioſus verò ſive ſapiens in actione ſua, non & in actionis eventu, ut monitum *ſupr.* § 48. vel in hominum etiam quorumvis approbatione. Vide *l.* 5. § 34. & *l.* 9. § 16. De populo Athenienſi in *Panathen.* Ariſtides: Εὖ γὰρ ποιεῖν, οὐκ εὖ πάσχειν πεφυκέναι ἡδέως. Præclariſſimè, & ad Marci mentem accommodatiſſimè, Clemens *ſtrom. l.* 4. de verè pio: Ὁ δὲ ψιλῇ κλήσει, καθὸ κέκληται, ὑπακούων, οὔτε διὰ φόβον, οὔτε διὰ ἡδονὰς ἐπὶ τὴν γνῶσιν ἵεται. οὐ γὰρ περισκέπτεται, εἴ τι λυσιτελὲς ἔξωθεν ἕψεται κέρδος ἢ ἀπόλαυσις αὐτῷ· ἀγάπῃ δὲ τῇ ὄντως ὄντος ἐραστοῦ ἑλκόμενος, καὶ πρὸς τὸ δέον ἀγόμενος, θεοσεβεῖ. ὅθεν οὐδ' εἰ καθ' ὑπόθεσιν λάβοι ἐξουσίαν παρὰ τοῦ θεοῦ πράττειν τὰ ἀπηγορευμένα, ἀτιμωρητί τε ἄν· οὐδ' εἰ καὶ μισθὸν τὰ μακάρων ἀγαθὰ λήψεσθαι ἐπὶ τοῖς δὲ ἐπαγγελίαν προσλάβοι. ἀλλ' εἰ καὶ λήσεσθαι τὸν θεὸν ἐφ' οἷς πράττει πεισθείη· ὅπερ ἀδύνατον· πρᾶξαί τι παρὰ τὸν ὀρθὸν ἐθελήσειε ποτ' ἄν, τὸ ὄντως καλὸν καὶ αἱρετὸν ἐξ ἑαυτοῦ, καὶ ταύτῃ ἀγαπητὸν εἶναι ἅπαξ ἑλόμενος. Nihil ſanctius dici poterat, nihil ſublimius.

§ 52. Ἔξεστι περὶ τούτου μηδὲν ὑπολαμβάνειν | Vide *l.* 5. § 2. & *l.* 7. § 2. unde videtur aliquid, quod hîc deeſt, ſupplendum, nimirum, μηδὲν [ὃ μὴ δεῖ] vel μηδὲν [κακὸν] *nihil ſecùs quam oportet*, vel *nihil mali opinari.* hoc enim ſatis eſt ad animum in tranquillo ſtatu continendum.

Αὐτὰ γὰρ τὰ πράγματα | Vide *l.* 5. § 19.

§ 53. Πρὸς τὸ ὑφ' ἑτέρου λεγομένῳ γίνεσθαι | vel

Digitized by Google

vel τοῦ leg. λεγομένων. Sed illud potiùs. πρὸς τοῦ λεγομένου γίνεσθαι. ſicut πρὸς τοῦ εἰρημένου λόγου εἶναι. Plato *in Phædone.*

Ἀπαρενθυμήτως | *Non negligendo,* ſive *animum minùs advertendo & intendendo eis quæ dicuntur.* Sic *l.* 10. § 8. ἀπαρενθύμητον. Vide *ad l.* 5. § 5. Socrates apud Plat. in *Hipp.* Ἀεὶ εἴωθα, ἐπειδάν τις λέγῃ τι, προσέχειν τὸν νοῦν, ἄλλως τε, καὶ ἐπειδάν μοι δοκῇ σοφὸς εἶναι ὁ λέγων.

Ὡς οἷόν τε ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ λέγοντος | Hoc eſt, quod Plut. *de audiend.* τῇ προσοχῇ καταδυόμενον εἰς τὸν νοῦν τοῦ λέγοντος. Et Origen. *ad Celſ. l.* 1. εἰσελθεῖν εἰς τὸν τῶν λέξεων νοῦν. Vide *Lib.* 7. § 4, 30.

§ 54. Τὸ τοῦ σμήνους | Vide *l.* 5. § 22.

§ 55. Εἰ κυβερνῶνται οἱ ναῦται, ἢ ἰατρεύονται οἱ κάμνοντες κακῶς ἔλεγον | Rectè monet Guil. Canter. *var. lect. lib.* 7. *c.* 1. leg. κυβερνῶντα, & ἰατρεύοντα. quod interpretes tum Lat. tum Angl. non advertentes, Marci mentem neutiquam ſunt aſſecuti. *Si gubernatori,* inquit, *nautæ, medico ægroti, contradicere, maledicere, adverſari voluerint, unde aut à quo alio ſalutem illi, ſanitatem iſti ſperaverint?* Hos itaque lubentes promptiq; auſcultant, eiſq; obſequuntur, quibus cor ineſt, & quibus ſalus ſuamet cordi eſt. Plato in *Criton.* Γυμναζόμενος ἀνὴρ, καὶ τοῦτο πράττων, πότερον παντὸς ἀνδρὸς ἐπαίνῳ καὶ ψόγῳ καὶ δόξῃ τὸν νοῦν προσέχει, ἢ ἑνὸς μόνου ἐκείνου, ὃς ἂν τυγχάνει ἰατρὸς ἢ παιδοτρίβης ὤν; ἑνὸς μόνου. οὐκοῦν φοβεῖσθαι χρὴ τοὺς ψόγους, καὶ ἀσπάζεσθαι τοὺς ἐπαίνους τοῦ ἑνὸς ἐκείνου, ἀλλὰ μὴ τοὺς τῶν πολλῶν. Δηλαδή. ταύτῃ ἄρα αὐτῷ πρακτέον καὶ γυμναστέον καὶ ἐδεστέον γε καὶ ποτέον, ᾗ ἂν τῷ ἑνὶ δοκῇ τῷ ἐπιστάτῃ καὶ ἐπαΐοντι μᾶλλον, ἢ ᾗ ξύμπασι τοῖς ἄλλοις. Καλῶς λέγεις. οὐκοῦν καὶ τ' ἄλλα οὕτως, ἵνα μὴ πάντα διΐωμεν. καὶ δὴ περὶ τῶν δικαίων καὶ ἀδίκων, καὶ αἰσχρῶν καὶ καλῶν, καὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν, πότερον τῇ τῶν πολλῶν δόξῃ δεῖ ἡμᾶς ἕπεσθαι, ἢ τῇ τοῦ ἑνὸς, εἴ τίς ἐστιν ἐπαΐων, ὃν δεῖ αἰσχύνεσθαι καὶ φοβεῖσθαι μᾶλλον ἢ ξύμπαντας τοὺς ἄλλους. Τοῦ ἑνὸς ἐκείνου δηλαδή. οὐκ ἄρα, ὦ βέλτιστε, πάνυ ἡμῖν οὕτω φροντιστέον, ὅ, τι ἐροῦσιν οἱ πολλοὶ ἡμᾶς, ἀλλ' ὅ,τι ὁ ἐπαΐων ὁ εἷς, καὶ αὐτὴ ἡ ἀλήθεια. Galen. *hortator. c.* 7. οὔτε νοσῶν, εὖ οἶδ' ὅτι, τοῖς πολλοῖς ἂν ἐπιτρέψαις σεαυτὸν, ἀλλ' ὀλίγοις δή που ἐξ ἁπάντων, καὶ τούτων τοῖς ἰατρικωτάτοις· οὔτ' ἂν πλέων ἅπασι τοῖς συμπλέουσιν, ἀλλ' ἑνὶ τῷ κυβερνήτῃ· εἰ δὴ κἀπὶ τῶν σμικροτάτων. τέκτονι μὲν τεκταινόμενος, ὑποδημάτων δὲ χρήζων, τῷ σκυτοτόμῳ, πῶς ἂν οὖν, ἔνθα περὶ μειζόνων ὁ ἀγών ἐστι, σεαυτοῦ δίδως τῆς κρίσεως τὴν ἐξουσίαν, ἀφελόμενος αὐτὴν τῶν σοφωτέρων ἢ κατὰ σεαυτόν; In animo videtur habuiſſe Socratis illa apud Xenophont. *memorial. l.* 3. Ἐκεῖνο μὲν δή που οἶσθα, ὅτι ἐν παντὶ πράγματι οἱ ἄνθρωποι τούτοις μάλιστα ἐθέλουσι πείθεσθαι, οὓς ἂν ἡγῶνται βελτίους εἶναι. καὶ γὰρ ἐν νόσῳ, ὃν ἂν ἡγῶνται ἰατρικώτατον εἶναι, τούτῳ μάλιστα πείθονται· καὶ ἐν πλοίῳ οἱ πλέοντες, ὃν ἂν κυβερνητικώτατον· καὶ ἐν γεωργίᾳ, ὃν ἂν γεωργικώτατον. vel etiam, quod ex Aſtyagis perſona Xenophon ipſe, *Cyri inſtit. lib.* 1. Ὃν ἂν ἡγήσωνται περὶ τοῦ συμφέροντος ἑαυτοῖς φρονιμώτερον ἑαυτῶν εἶναι, τούτῳ ἄνθρωποι ὑπερηδέως πείθονται· γνοίης δ' ἂν ὅτι τοῦθ' οὕτως ἔχει, ἐν ἄλλοις τε πολλοῖς, καὶ δὴ καὶ ἐν τοῖς κάμνουσιν, ὡς προθύμως τοὺς ἐπιτάξοντας ὅ, τι χρὴ ποιεῖν καλοῦσι. καὶ ἐν θαλάττῃ δέ. ὡς προθύμως τοῖς κυβερνήταις οἱ συμπλέοντες πείθονται. Ariſtonymus in *tomariis,* referente Stobæo *tom.* 2. *tit.* 3. Ἐν μὲν τῷ πλεῖν πείθεσθαι δεῖ τῷ κυβερνήτῃ· ἐν δὲ τῷ ζῆν τῷ λογίζεσθαι δυναμένῳ βέλτιον. Epictetus itidem *lib.* 3. *c.* 24. Ὅστις οὖν καθόλου τὴν περὶ βίον ἐπιστήμην κέκτηται, τί ἄλλο ἢ τοῦτον εἶναι δεῖ τὸν δεσπότην; τίς γάρ ἐστιν ἐν νηῒ κύριος; ὁ κυβερνήτης. διὰ τί; ὅτι ὁ ἀπειθῶν αὐτῷ ζημιοῦται. Piè Ambroſ. in *Pſal.* 37. De Deo medico cœleſti ſummo, *Ipſi nos committamus, parati quo velit curari medicamento. nemo dicit medico corporis ſui quomodò curandus ſit. novit medicus quæ ſingulis vulneribus medicamenta conveniant. Si dixerit medicus medicinæ genus, quo curari æger debeat, & ille faſtidit, diſcedit medicus, ægrumque relinquit. vides eum qui curari velit, omni modo medico acquieſcentem.*

§ 56. Πόσοι μεθ' ὧν εἰσῆλθον | *Quot antè me è vita exierunt, quibuſcum ego una intraveram?* Ità *l.* 4. § 3. ὅσων ἤδη μεταβολαῖς αὐτὸς περιπέπτωκας; Cur ergò exire me moleſtè feram, cùm tot mecum nati unà, jam exierint? Xyl. εἰσῆλθον, dum *venerunt,* vertit, ſenſum pervertit.

§ 57. Ἰκτεριῶσι τὸ μέλι πικρόν | Sext. Empir. *Pyrrhon hypotyp. l.* 1. *c.* 29. Οὐδεὶς τολμήσειεν ἂν εἰπεῖν, ὅτι τὸ μέλι οὐ γλυκάζει τοὺς ὑγιαίνοντας· ἢ ὅτι τοὺς ἰκτεριῶντας οὐ πικράζει. Cauſſam reddit apud Suidam neſcio quis non de melle ſolùm: Τοῖς ἰκτεριῶσι πᾶς χυμὸς πικρὸς δοκεῖ, διὰ τὸ τὴν ὑγρότητα τὴν περὶ τὴν γλῶτταν τοῦτον ἔχειν τὸν χυμόν. & diſertiùs de melle Alex. Aphrodiſ. *problem. l.* 1. *q.* 101. Τὸ μέλι τὸ πᾶσι γλυκύτατον, τοῖς ἰκτερικοῖς πικρὸν φαίνεται· διότι χολὴν πικρὰν ἔχουσι πλεονάζουσαν ἐν παντὶ τῷ σώματι, καὶ ἐν τῇ γλώσσῃ. τὸ οὖν μέλι ἐσθιόμενον τὸν ἡσυχάζοντα πικρὸν χυμὸν ἀνακινεῖ· καὶ ἡ γεῦσις λοιπὸν ἀντιλαμβανομένη τῆς πικρότητος τῆς χολῆς, φαντασίαν ποιεῖται νομίζεσθαι τὸ μέλι πικρὸν ὑπάρχειν. Gregor. Naz. *de cathedr. Conſtantinopolit.* Οὐχ οὕτω δοκεῖς, φησὶ, τοῖς πολλοῖς, ἄνθρωπε. ἡ γῆ δὲ δοκεῖ τοῖς ἰλιγγιῶσιν ἱστάναι, τοῖς δὲ μεθύουσι νήφειν οἱ νήφοντες; ἀλλ' οὐκ ἐπὶ κεφαλὴν βαδίζειν ἢ περιτρέπεσθαι; τὸ μέλι οὐ πικρόν ἐστιν ὅτε καὶ οἷς νομίζεται, νοσοῦσί τε καὶ κακῶς διακειμένοις; ἀλλ' οὐ παρὰ τοῦτο τὰ πράγματα οὕτως ἔχει, ὡς δοκεῖ τοῖς πάσχουσιν. Idémque *de pace* 3. Ἡ αὐτὴ γῆ, ἕστηκε μὲν τοῖς ἐῤῥωμένοις, καὶ οὐ πεπονθόσι· κινεῖται δὲ τοῖς ἰλιγγι-

ῶσι.

Digitized by Google

ὧν τε οἰκετευομένοις, τὸ τῶν ἰδίων παῖδας ἐπὶ τὸ ἰσώνιον βαίνοντ☉.

Ἀυονδῆλτος τὸ ὕδωρ φοβεῖν | *A cane rabioſo morſis, ubi parum occurſum eſt, ſolet aquæ timor naſci.* ὑδροφοβίας *Græci appellant.* Celſus *l.* 5. *c.* 27. & Plin. *l.* 25. *c.* 2. *Inſanabilis ad hoſce annos rabidi canis morſus, pavorem aquæ, potûſque omnis afferens odium.* quo tamen loco remedium è cynorrhodo mulieri in ſomnis indicatum narrat, quo deinceps complures ſervati ſint. Idémque è cane ipſo petitum remedium commemorat, *l.* 29. *c.* 5. *Eſt limus*, inquit, *ſalivæ ſub lingua rabioſi canis, qui datus in potu fieri hydrophobos non patitur. multò tamen utiliſſimè jecur ejus, qui in rabie momorderit, datur mandendum.* Mali rationem hanc, (ut omittam quæ longiuſculè petita Caſius habet in *problemat. q.* 23.) probabiliorem forſan veróque propiorem aſſignet Aëtius *tetrab. l.* 2. *ſerm.* 2. *c.* 24. ideo aquam refugere ità affectos, quia in ea tanquam in ſpeculo, contuentur, vel vultum proprium deformiorem jam factum, vel canis ipſius, cujus imago menti obverſatur, ſpeciem. qui & eodem loci refert, philoſophum quendam hoc malo correptum generoſo animo obſtitiſſe, atque aquam admiſiſſe, proverbiale illud ſibi accinentem, Τί κοινὸν κυνὶ καὶ βαλανείῳ; *quid cani cum balneo?*

Καὶ παιδίοις τὸ σφαιρίον καλόν | Sext. *Pyrrhon. hypoth.* 1. *c.* 14. § 4. Παισὶ μὲν γὰρ σφαῖρα καὶ τροχοὶ διὰ σπουδῆς εἰσιν. de *ſimiis* pariter Pindar. *Pyth. od.* 2. ——καλός τις

Πίθων παρὰ παισὶν ἀεί.

Itaque Attici κατ᾽ εὐφημισμὸν τινα *ſimias* καλλίας vocant: ut docet Suidas ex Dinarcho *orat. contra Pytheam.* Ὥσπερ οἱ τοὺς καλλίας ἐν τοῖς οἴκοις τρέφοντες. & Helladius apud Photium *cod.* 279. Ariſtot. *ethic. l.* 4. *c.* 2. Σφαῖρα μὲν γὰρ ἢ λήκυθος ἡ καλλίστη, ἔχει μεγαλοπρέπειαν παιδικῶ δώρου. ἡ δὲ τούτου τιμὴ, μικρὸν καὶ ἀνελεύθερον.

Ἡ δοκεῖ σοι ἔλαττον ἔχειν τὸ διδόμενον | Vide *ſupra* § 27. & *l.* 8. § 14. & *l.* 9. § 40.

§ 58. Οὐδεὶς κωλύσει | Eadem hæc ferè, *l.* 5. § 10. Epictet. *l.* 4. *c.* 10. Ἔξεστί σοι παντὶ τῷ ἐπιβάλλοντι χρῆσθαι κατὰ φύσιν. μή τις σε κωλύσαι δύναται; οὐδείς. Vide *l.* 2. § 9. & *l.* 3. § 12.

Παρὰ τὸν λόγον τῆς κοινῆς φύσεως | Vide *l.* 2. § 21. ſed & Dominum Chriſtum Matth. *cap.* 10. *v.* 29, 30.

§ 59. Οἷοί εἰσιν, οἷς ἐθέλουσιν ἀρέσκειν | Idem monitum *l.* 4. § 3. & *l.* 7. § 62.

Δι᾽ οἷα περιγίνονται | *Quænam ſint, quæ obſequio ſuo aucupantur, & ut ſibi contingant atque obveniant, hac ratione enituntur.* περιγίνεσθαι enim iſtic *obvenire, contingere*; non autem *ſuperesse*, quod Xylandrum fugerat. Dio Pruſ. *orat.* 4. poſt ea quæ *ad l.* 5. § 36. dedimus: αὐτομάτως αὐτῷ καὶ δίχα πόνου περιγίνεται. *ultro citra laborem ei obvenientia.* Arrianus verò an Epictetus *l.* 4. *c.* 5. in eadem ſententia verbo ſimplici uſus eſt. Ὅρα δ᾽ οἷον ἂν γίνηται· *conſidera quibus rationibus fiant*, i. e. *obtineantur, obveniant iſta.* Vide *l.* 10. § 19.

Καὶ δι᾽ οἵων ἐνεργειῶν | quàm ſervilibus, fœdis, turpibus miniſteriis iſta ambiant, illos demereantur. Epictet. *diſſert. l.* 3. *c.* 17. Ἀγανακτεῖς τινι, ὅτι φιλοσόφῳ εὐτυχεῖ, ἤθελες ἂν σὺ χρήσασθαι κομᾶσθαι; μὴ γένοιτο, φησίν, ἐκείνη ἡ ἡμέρα. τί οὖν ἀγανακτεῖς, εἰ λαμβάνει τι ἀνθ᾽ οὗ πωλεῖ; τί μακαρίζεις τὸν διὰ τούτων, ἃ σὺ ἀπαξιοῖς, κτώμενον ἐκεῖνα; Idémque *ibid. c.* 26. Τίς δ᾽ ἀνάσχοιτο τῶν γερόντων ἑωρῶν, καὶ τῶν γελοίων, καὶ ἐκείνας ἀπομύσσοντα, καὶ ἀποπλύνοντα, καὶ δωροδοκοῦντα, καὶ ἅμα μὲν νοσοῦσι θεραπεύοντα ὡς δοῦλον, ἅμα δ᾽ ἀποθανεῖν εὐχόμενον, καὶ ἰατροὺς διακρινοῦντα, εἰ ἤδη θανασίμως ἔχουσιν· ἢ πάλιν, ὅπως ὑπὲρ τῶν μεγάλων τούτων καὶ σεμνῶν ἀρχῶν καὶ τιμῶν, τὰς χεῖρας τῶν ἀλλοτρίων δούλων καταφιλῇ, ἵνα μηδ᾽ ἐλευθέρου δοῦλος ᾖ. Ammian. *hiſt. l.* 14. *Dici non poteſt quà obſequiorum diverſitate colantur homines ſine liberis Romæ.* Cicer. *Paradox.* 5. *An eorum ſervitus dubia eſt, qui cupiditate peculii nullam conditionem recuſant duræ ſervitutis? hæreditatis ſpes quid iniquitatis in ſerviendo non ſuſcepit? quem nutum locupletis ſenis non obſervat? loquitur ad voluntatem; quicquid denunciatum eſt facit: aſſentatur, aſſidet, muneratur, miratur. quid horum eſt liberi? quid denique non ſervi inertis?* ego malim repetitâ negativâ, *quid non denique ſervi, non inertis?* Horat. *Serm. l.* 2. *Sat.* 5.

——— *turdus*
Sive aliud privum dabitur tibi, devolet illuc
Res ubi magna nitet, domino ſene; dulcia poma,
Et quoſcunque feret cultus tibi fundus honores,
Ante Larem guſtet, venerabilior Lare, dives.
Si quamvis perjurus erit, ſine gente, cruentus
Sanguine fraterno, fugitivus, nè tamen illi
Tu comes exterior, ſi poſtulet, ire recuſes.
Magna minòrve foro ſi res certabitur olim,
Vivat uter locuples ſine gnatis, illius eſto
Defenſor: famâ civem cauſſâque priorem
Sperne, domi ſi gnatus erit, fœcundâve conjux.
Quinte puta aut Publi, (gaudent prænomine molles
Auriculæ) tibi me virtus tua fecit amicum.
Jus anceps novi, cauſſas defendere poſſum.
Eripiet quivis oculos citiùs mihi, quàm te
Contemptum caſſâ nuce pauperet. hæc mea cura eſt,
Nè quid tu perdas, neu ſis jocus. ire domum atque
Pelliculam curare jube: ſis cognitor ipſe.
Perſta atque obdura; ſeu rubra canicula findet
Infantes ſtatuas, ſeu pingui tentus omaſo
Furius hibernas canâ nive conſpuet Alpes.

Senex orbus ille Plautinus in *Milite* 3. 1.

Quando habeo multos cognatos, quid opus ſit mihi liberis?
Nunc bene vivo & fortunatè, atque ut volo, atque animo ut lubet:

Mea

Digitized by Google

Mea bona meâ morte cognatis dicam, inter eos partiam.
Illi apud me edunt, me curant, viſunt quid agam, ecquid velim:
Priusquam lucet, aſſunt: rogitant, noctu ut ſomnum ceperim.
Eos pro liberis habeo. quia mihi mittunt munera.
Sacrificanti dant indè partem mihi majorem, quàm ſibi:
Abducunt ad exta: me ad ſe ad prandium, ad cœnam vocant.
Ille miſerrimum ſe retur, minimum qui miſit mihi.
Illi inter ſe certant donis. ego hæc mecum muſſito:
Bona mea inhiant: certatim dona mittunt & munera.

Fœdiora ſunt, quæ Hieron. *ad Nepot.* etiam de Clericis quibuſdam. *Audio præterea in ſenes & anus abſque liberis quorundam turpe ſervitium. ipſi apponunt matulam, obſident lectum, purulentiam ſtomachi & phlegmata pulmonis manu propriâ ſuſcipiunt. pavent ad introitum medici: trementibúſque labiis, an commodiùs habeat, ſciſcitantur. & ſi paululum ſenex vegetior fuerit, periclitantur; ſimulatâque lætitiâ, mens intrinſecus avara torquetur. timent enim nè perdant miniſterium. ô quanta apud Deum merces, ſi in præſenti pretium non ſperarent? quantis ſudoribus hæreditas caſſa expetitur? minori labore margaritum Chriſti emi poterat.*

Ὁ αἰὼν πάντα καλύψει. | Icà *l.* 9. § 27. πάντας ἡμᾶς γῆ καλύψει.

Ad Librum VII.

§ 1. Τί ἐστιν ἡ κακία; τοῦτ' ἐστιν ὃ πολλάκις εἶδες | Et mox: ὧν μεσταὶ ἱστορίαι, αἱ παλαιαί, αἱ μέσαι, αἱ ὑπόγυιοι. Senec. *epiſt.* 97. *Erras, mi Lucili, ſi exiſtimas noſtri ſeculi eſſe vitium, luxuriam & negligentiam boni moris, & alia quæ objicit ſuis quiſque temporibus. hominum ſunt iſta, non temporum. nulla ætas vacavit à culpa. & fient, & facta ſunt iſta.* Et *de benefic. l.* 1. *c.* 10. ubi ſeculi ſui mores contaminatiſſimos acerbiùs paulò proſcidiſſet; *Itaque ſic finiamus,* inquit, *nè in noſtro ſeculo culpa ſubſidat. hoc majores noſtri queſti ſunt, hoc nos querimur, hoc poſteri noſtri querentur; everſos eſſe mores, regnare nequitiam, in deterius res humanas & in omne nefas labi.* Ea eſt Flacci querimonia, *carm. l.* 3. *ode.* 6.

Ætas parentum, pejor avis, tulit
Nos nequiores, mox daturos
Progeniem vitioſiorem.

At iſta, inquit ille, *ſtant loco eôdem, ſtabúntque paululum duntaxat ultro aut citro mota; ut fluctus, quos æſtus accedens longiùs extulit, recedens interiore litorum veſtigio tenuit. non expectant uno loco vitia; ſed mobilia, & inter diſſentientia tumultuantur, pellunt invicem fugantúrque. Cæterùm idem ſemper de nobis pronunciare debebimus, malos eſſe nos, malos fuiſſe; invitus adjiciam, & futuros eſſe. Erunt homicidæ, tyranni, fures, adulteri, raptores, ſacrilegi, proditores.* Et, *epiſt.* 97. *Omne tempus Clodios, non omne Catones fert.* Vide *ad l.* 8. § 15. ὧν φορεὺς ὁ κόσμος.

Ἄνω κάτω, τὰ αὐτὰ | Vide *l.* 4. § 32. & *l.* 5. § 46.

Οὐδὲν καινὸν | Solomon, *Eccleſ. c.* 1. *v.* 9. *Id quod fuit, idem eſt cum eo quod futurum eſt: & id quod factum eſt, idem cum eo quod fiet: neque eſt novi quidquam ſub ſole. Eſtne aliquid de quo dici poſſit, Ecce hoc novum eſt? imò jam fuit per ſecula, quæ ante nos fuerant.* Tertull. *de reſurr. c.* 12. *Quodcunque conveneris, fuit: quodcunque amiſeris, nihil non iterum eſt.* Arnob. *l.* 1. *Novi fit nihil: vetera ſunt omnia, & nullis antiquitatibus inaudita.* Vide ad *l.* 2. § 3. vide & Senec. *epiſt.* 24. *ad l.* 6. § 44. Terent. *Eun. prolog.*

Nullum eſt jam dictum, quod non ſit dictum priús,

Hoc argumento fabulas poeticas everſum it Palæphat. *de incredibil.* Ὅσαι δὲ εἴδη καὶ μορφαὶ εἶναι λεγόμεναι, αἱ νῦν οὐκ εἰσί, τὰ τοιαῦτα οὐκ ἐγένετο· εἰ γὰρ τότε, καὶ ἄλλοτε ἐγένετο, καὶ νῦν τε γίνεται, καὶ αὖθις ἔσται. Laudátque illud Meliſſi & Lamiſci Samii, Ἔστιν ἃ ἐγένετο, καὶ νῦν ἔσται· quanquam illi forſan ſcripſerint: Ἔστιν, ἃ ἐγένετο, νῦν καὶ ἔσται. De vitiis morbíſque pariter Diogenianus apud Plut. *ſympoſ. l.* 8. *c.* 9. Ἐκ τούτων νοσοῦμεν, οἷς καὶ ζῶμεν· ἴδια δὲ σπέρματα νόσων οὐκ ἔστιν, ἀλλ' αἱ τούτων μοχθηρίαι πρὸς ἡμᾶς, καὶ ἡμῶν περὶ ταῦτα πλημμέλειαι τὴν φύσιν ἐπιταράττουσιν· καὶ τὰ τῆς ψυχῆς νοσήματα καὶ πάθη κοινήν τινα καὶ πάτριον ὁδὸν βαδίζει· καὶ καινὸν οὐδὲν οὐδὲ τοῖς παλαιοῖς ἀνεπινόητον ἐξελήλυθε κακίας εἶδος. Eódem accommodat & Sophoclis illa ex *Antigone:*

Οὐ γάρ τι νῦν γε κἀχθές, ἀλλ' ἀεί ποτε
Ζῇ ταῦτα, κοὐδεὶς οἶδεν ἐξ ὅτου φάνη.

unde emendandus idem *de commun. notit. adv. Stoic. c.* 7.

Non iſta nunc dierum vel nuper vigent,
Sed ævo ab omni: initia in occulto latent.

Πάντα καὶ συνήθη ὀλιγοχρόνια | leg. tranſpoſitis

vocabulis, π. σ. κ. δ. Vide *l.* 6. § 37. & *l.* 9. § 14. Item *l.* 5. § 10. & *inſr.* § 23.

§ 2. Τὰ δόγματα | *Dogmata*, inquit, *aboleri non poſſunt, niſi phantaſiæ, unde ortum habent, fuerint extinctæ.* φαντασίας autem νοήσεις, id eſt, cogitationes intelligit; (ſic enim Chryſipp. apud Laërt. *l.* 7. in *Zenon.* φαντασίαι λογικαὶ, ἡ τῶν λογικῶν ζώων, νοήσεις εἰσίν) ſive ὑπολήψεις, uti ipſe ſe in ſequentibus explicat.

Νεκρωθῆναι | ità νεκρώσατε τὰ ἐπιθυμίας dixit Apoſt. *ad Coloſſ.* c. 3. v. 5. & νέκρωσιν σαρκῶν, ut δογμάτων Marcus, in ἐνεγκεχειπικοῖς Aſtrampſycus,

Νεκρὸς ὁρᾶν, νέκρωσιν ἕξεις σαρκῶν.

Ὡς δύνασαι ἀναζωπυρεῖν | leg. ἃς, φαντασίας nimirum. in poteſtate, inquit, tua ſitum eſt phantaſias ſive opiniones veras rectáſque, quas priùs animo conceperas, verùm, tanquam ſub cineribus igniculi, ſopitæ quodammodò & ſepultæ jacent, reſuſcitare ubi volueris. Ità Paulus Timotheum monet, *epiſt.* 2. c. 1. v. 6. ἀναζωπυρεῖν τὸ χάρισμα τοῦ Θεοῦ.

Δύναμαι περὶ τούτου ὃ δεῖ ὑπολαμβάνειν | Ità *l.* 6. § 52. Ἔξεστι περὶ τούτου μηδὲν ὑπολαμβάνειν est autem ὃ δεῖ ὑπολαμβάνειν, idem ferè hîc, quod ὀρθῶς ὑπολαμβάνειν. *l.* 5. § 34.

Τὰ ἔξω | Ità *l.* 4. § 3. τὰ πράγματα οὐχ ἅπτεται τῆς ψυχῆς ἀλλ' ἔξω ἕστηκεν. idem & *l.* 5. § 19.

Τοῦτο πάθε, καὶ ὀρθὸς εἶ | Vide *ad l.* 3. § 5. & *inſr.* § 12. Senec. *epiſt.* 71. *Da mihi adoleſcentem incorruptum & ingenio vegetum: dicet fortunatiorem ſibi videri, qui omnia rerum adverſarum onera rigidâ cervice ſuſtollit, qui ſupra fortunam exſtat. non mirum eſt in tranquillitate non concuti: illud mirare, ibi extolli aliquem, ubi omnes deprimuntur; ibi ſtare, ubi omnes jacent. quid eſt in tormentis, quid eſt in aliis quæ adverſa appellamus, mali? hoc, ut opinor; ſuccidere mentem, & incurvari, & ſuccumbere: quorum nihil ſapienti viro poteſt evenire. ſtat rectus ſub quolibet pondere. nulla illum res minorem facit: nihil illi eorum quæ ferenda ſunt, diſplicet. nam quicquid cadere in hominem poteſt, in ſe cecidiſſe non queritur: vires ſuas novit: ſcit ſe eſſe oneri ferendo.* Vide *ad lib.* 6. § 19. & *lib.* 7. § 67. & *l.* 8. § 46.

Ὡς ἑώρας | *quas antè vidiſti.* ἃς Xyl. non accedo. res, inquit, cùm eædem ipſæ maneant, eas eôdem modo intuere nunc, ubi vacillare te ſenſeris, quomodo antè ſpeculabaris, cùm de eis ritè judicabas. Sic *l.* 6. § 3. πάλιν ἐγρηγορὼς βλέπε.

Ἀναβιῶναι | *reviviſcere* quodammodo tibi licet, τῷ ἀναζωπυρεῖν τὰς φαντασίας, cogitationes illas, prout dixeram, reſuſcitando. Ità Apoſt. *ad Eph.* c. 5. v. 14. Ἔγειραι ὁ καθεύδων, καὶ ἀνάστα ἐκ τῶν νεκρῶν. atque hoc eſt, μέρος ἔχειν ἐν τῇ ἀναστάσει τῇ πρώτῃ. Joan. *Apocal.* c. 20. v. 6. *partem habere ſuam in reſurrectione priore*: illâ nimirum, quâ οἱ νεκροὶ τῆς φωνῆς τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ ἀκούσαντες, ζῶσιν. Joan. c. 5. v. 25. Vide *l.* 6. § 31.

§ 3. Πομπῆς κενοσπουδία | Vana viliáque varia coacervat; quibus paria gemináque fermè vult ea eſſe pleraque, quibus hominum vita conteri ſolet. conſimilia iſtis habuimus ſupr. *l.* 5. § 33. nec abſimilia prorſus *infrà* § 48. Plinius min. *lib.* 9. *epiſt.* 7. ubi vanitatem eorum exagitaverat, qui Circenſibus tantopere capiebantur, *Capio*, inquit, *aliquam voluptatem, quòd hac voluptate non capiar.* Vide *ad lib.* 6. § 44. Gregor. Naz. *adv. Arian.* Αἱ δὲ κάτω παιδιαί τε αὗται, καὶ τὰ γένη ταῦτα τῆς σκηνῆς ζωῆς ἡμῶν τῆς σκηνῆς γέγονε παίγνια. Et *in Cæſar. fr.* Πάντα ὁμοῦ παιδιά τις ἐκεῖνο καὶ λῆρος ἦν, ὡς ἐν τούτῳ κεῖσθαι, τὸ χεῖσθαι καὶ τὸ καὶ ὁμοιάζειν. τὰ μὲν ἄλλα ὡς ἐπὶ σκηνῆς καὶ ἄλλοις παίζειν τάχιστα πηγνυμένης τε καὶ καταλυομένης, τάχα δὲ ᾠδήσεως ῥᾷον ἢ συμπεσούσης· ὡς ἔστιν ἰδεῖν ἐκ τῶν πολλῶν τοῦ βίου μεταβολῶν, καὶ τῆς ἄνω καὶ κάτω μεταπτώσεως ἐνεργείας· μόνον δὲ ἴδιον ἀγαθὸν καὶ παγιώτερον ἀσφαλῶς, τῆς εὐσεβείας. & mox: τοιοῦτος ὁ βίος ἡμῶν τῶν ζώντων ἐσχόσκαιρα, τοιοῦτο τὸ ἐπὶ γῆς παίγνιον, οὐκ ὄντας φύεσθαι, καὶ φυομένους διαλυθῆναι. Vide *ad l.* 11. § 6. & *l.* 12. § 36.

Διαδορατισμοὶ | *velitationes, haſtiludia.* Xyl. rectè. nec cur vocabuli ſignificationem minùs intelligere ſe profiteretur, quicquam erat. δορατιζόμενοι, δόρασι μαχόμενοι. Heſych. & indè δορατισμοὶ pro *velitationibus*, quia velites haſtis levioribus, ſive jaculis utebantur, uti videre eſt apud Liv. *hiſt. l.* 8. & *l.* 26. & *l.* 36. & Veg. *de re milit. l.* 3. c. 16. Erant autem *velitationes*, vel *feriæ*, ut hoſtiles, præliorum quaſi præludia quædam, vel *ludicræ* ac exercitatoriæ, quib⁹ tirones ad munia bellica idonei magis redderentur. indè ad *concertationes* quaſvis tranſlatum eſt vocabulum, *l.* 4. c. 3. διαδορατισθέντες, *ſeſe mutuò impetentes.*

Κυνιδίοις ὀστέον ἐρριμμένον | Ità Apoſtolus *ad Philip.* c. 3. v. 8. præ fide juſtitiáque Chriſtiana, veráque ac ſolida Chriſti notitia, σκύβαλα ἡγεῖται τὰ πάντα. quo loco σκύβαλα, quaſi κυσίβαλα dicta, ſi Grammaticos audimus, vel ſunt *ſtercora*, peculiariter *canina.* Σκύβαλον, κόπρος. Heſych. τὸ δὲ ἐσχάτον ἀποβαλλόμενον. Etymolog. atque ità accipiunt interpretes plerique. eodémq; facit quod Apu'. *florid.* 2. qui Cratetem ait *rem familiarem abjeciſſe, velut onus ſtercoris, magis labori quàm uſui.* vel etiam ea quæ *canibus projici* ſolent. Σκύβαλον, τὸ τοῖς κυσὶ βαλλόμενον, κυσίβαλόν τι ὄν. Suid. atque ità uſurpavit Ariſto in *epigram. antholog. l.* 1. c. 33. ubi poëta aut literator aliquis, mures Opicos, nè codices ſuos corroderent, abigens, ad feliciores ac lautioris alicujus ædes commigrare illos jubet, apud quem inventuri ſint, δεῖπνον συχνὸν ἀπὸ σκυβάλων, *cœnam frequentem largámque ſatis ab eis quæ canibus projiciuntur, reliquiis.* Verùm de vocabulo iſto, quòd latè patet, & nos latiùs alibi. Oſſium autem canibus

bus projectorum meminit eò magis Marcus, quia ea rixam inter illos creare aſſolent. unde verſus proverbialis,

Dum canis os rodit, ſocium, quem diligit, odit.

quod & Gregor. Naz. *epiſt.* 22. *ad Baſil.* κυσὶ βρῶμα ῥιφὲν ἐν μέσῳ κατ' ἀλλήλων ὁπλίζει. Indè Platonis illud, κυσὶν ὀςέον μηνύειν, oſſe objecto canes inter ſe committere, in epigrammate quod in Alexin amaſium ſuum compoſuiſſe à Laërtio Apuleióque perhibetur. de quo alibi diximus.

Ψωμίον εἰς τὰς τῶν ἰχθύων δεξαμενὰς | leg. δεξαμενάς. *in piſcinas.* Xyl. rectè. eſt enim δεξαμενὴ *aquarum receptaculum* ſive *conceptaculum*, aut etiam, ſi cum Frontino loqui libuerit, *conceptela.* ità enim legendum apud hunc autumo, *de Aquæductibus commentario. Irriguos agros, tabernas, cœnacula, & conceptelas,* pro quo in editis, *corruptelas,* corruptè legitur. indè δεξαμεναὶ, ὑδάτων δοχεῖα. Heſych. *aquarum conceptacula*; ſive illa ciſternæ, ſive piſcinæ fuerint. ità de Roma Strabo, *geogr. lib.* 5. ὥςε πᾶσαν οἰκίαν σχεδὸν δεξαμενὰς ἔχειν. id eſt, *ciſternas.* Alexand. *problem. lib.* 1. *q.* 54. Ἐὰν εἰς θερμὴν δεξαμενὴν κατέλθῃ τις. *ſi quis in calidum lavacrum aut ſolium deſcenderit.* Et Galen. *method. medend. l.* 10. *c.* . πῶς ὕπως ἰσχὺς ὑδεὶς τολμᾷ βάλλειν εἰς τὴν ψυχρὰν δεξαμενήν. id eſt, κολυμβήθραν, *in piſcinam.* Laërt. *l.* 7. in Zenon. Ἀκούειν δὲ, τῦ μεταξὺ τῦ τε φωνῦντος κ) τῦ ἀκούοντος, ἀέρος, πληττομένου σφαιροειδῶς, εἶτα κυμαινομένου, ὡς κυματῦται τὸ ἐν τῇ δεξαμενῇ ὕδωρ κτ᾽ κύκλους ὑπὸ τῦ ἐμβληθέντος λίθυ. Dabitur hinc genuina interpretatio loco cuidam Procopii ἐν τοῖς ἀνεκδότοις, cum à laudatore, tum ab editore ſecius accepto. narrans autor ille Photii cujuſdam à Juſtiniano in cuſtodiam miſſi hiſtoriam: Τὰ μὲν πρῶτα, inquit, καταφυγὼν εἰς τὸν ναὸν τῆς Θεοτόκυ, παρὰ τὴν ἱερὰν τράπεζαν οἰκέτης (leg. ἱκέτης) καθῆςο. — τὸ δὲ δὴ δεύτερον ἐς τῆς σοφίας τὸ ἱερὸν ἥκων, ἐς αὐτὴν τε τὴν θείαν δεξαμενὴν ἐξαπιναίως ἐνιδρύσατο, ἣν δὴ μάλιςα πάντων νενομίκασιν οἱ χριςιανοὶ σέβειν, quo loco Suidas δεξαμενὴν intelligit menſam ſacram, τὴν τράπεζαν τὴν τὰ θεῖα δεχομένην: errore ſupino nimis. quum fugæ Photianæ geminæ mentio fiat à Procopio, prioris, quâ ad menſam ſacram in Virginis Deiparæ templo confugerit; alterius, quâ ἐς τὴν δεξαμενὴν in Sophiæ fano ſe contulerit. Suidæ παρόραμα iſtud advertit Nic. Alemannus, ſed in aliud haud minùs craſſum fœdúmque incidit ipſe, cùm δεξαμενὴν *emiſſarium* eſt interpretatus, & ἀντὶ τῦ ὑπονόμυ, pro *cloaca*, quam appellat Gregor. *in Evang. hom.* 17. accepit; hoc eſt, pro conceptaculo illo, in quod aquæ poſtquam ſacris perficiendis inſervierant, defluebant. at quis *cloacam* illam, *ſacram*, multò minùs *divinam*, diceret? quis *apud Chriſtianos eam in maxima eſſe venerationæ*? imò loci iſtius vilitatem à veneratione remotiſſimam inſinuat Gregorius, cùm ſacerdotes malos aſſimilat aquæ baptiſmatis, quæ peccata baptiſatorum diluens, illos ad regnum cœleſte mittit, & ipſa poſtea in *cloacam deſcendit.* eſt igitur Procopio ἡ θεία δεξαμενὴ nihil aliud, quàm ipſe *fons ſacer*, quem βαπτιςήριον & κολυμβήθραν patres priſci, Alemanno etiam agnoſcente, paſſim nuncupant. Offulam in piſcinas miſſam commemorat, quia hoc ſpectaculo ſeſe oblectare ſolebant piſcinarum domini, cùm ad eſcam immiſſam piſces accurrentes contuerentur. Ambitionem autem luxúmq; veterum quorundam, in piſcinis extruendis piſcibúſque alendis, ex Varrone ſolo ſatìs diſcere licet, qui *de re ruſtic. lib.* 3. *c.* 17. narrat, *Hirrium cùm circum piſcinas ſuas ex ædificiis duodena millia ſeſtertia caperet, eam omnem mercedem eſcis, quas dabat piſcibus, conſumpſiſſe.* Quin & de Hortenſio idem *ibid. Non ſatis erat illum non paſci piſcinis, niſi eos ipſe paſceret ultrò: ac majorem curam ſibi haberet, nè ejus eſurirent mulli, quàm ego habeo nè mei in Roſca eſuriant aſini: & quidem utrâque re, & cibo & potione, cùm non paulò ſumptuoſiùs, quàm ego his, miniſtraret victum. ego enim uno ſervulo, hordeo non multo, aquâ domeſticâ, meos multinummos alo aſinos. ille primùm qui miniſtrarent, piſcatores habebat complures: & ii piſciculos minutos aggerebant frequenter, ut à majoribus abſumerentur. præterea ſalſamenta in eas piſcinas emptitia conjiciebat, cùm mare turbaret.* Additque: *Celeriùs voluntate Hortenſii ex equili educeres rhedarias, ut tibi haberet mulas, quàm è piſcina barbatum mullum. nec minor cura ejus erat de ægrotis piſcibus, quàm de minùs valentibus ſervis. itaque minùs laborabat, nè ſervus æger, quàm aquam frigidam biberent ſui piſces.* Ælian. *hiſt. animal. l.* 12. *c.* 1. refert in Myrenſi Lyciæ ſinu ſitum eſſe Apollinis templum, cui piſcina ſit adſita: τὸν δὲ τῦδε τῦ θεῦ ἱερέα κρέα μόσχεια διανέμειν τῶν τῷ θεῷ θυομένων· κ) ὁρμᾶς δὲ κ) τὰς ἰχθύας ἀθρόους συρρεῖν, οἱονδήτινας κεκλημένους δαιτυμόνας· κ) χαίρειν τὰς θύσαντας, κ) τὴν τέχνην δαῖτα πεπονθέναι ἐπὶ σφίσιν ὅπλον ἀγαθήν. Idémque *l. eod. c.* 30. χειροήθεις δὲ ἰχθῦς κ) ὑπακούοντες τῇ κλήσει, κ) τροφὰς ἀσμένως δεχόμενοι, πολλαχόθι κ) εἰσὶ, κ) τρέφονται. Quoniam autem piſcium iſtiuſmodi ad ſignum datum offulámque miſſam certatim facto concurſu ludos ſibi facere domini eorum ſolebant, ideò *piſcinas* illas Varro dixit, *magis ad oculos, quàm ad veſicam pertinere.* Sed & τὰς τῆς γαςρὸς δεξαμενάς. id eſt, *ventris receptacula* Philo dixit. viſe *ad l.* 4. § 16.

Μυρμήκων πλανηπορείαις κ) ἀχθοφορίαις | Seneca de occupatis quibuſdam, ſed nullo fine certo ſibi propoſito ſatagentibus; *de tranq. c.* 12. *Inconſultus illis vanuſque curſus eſt: qualis formicis per arbuſta repentibus, quæ in ſummum cacumen, deinde in imum inanes aguntur.*

Μυιδίων ἐπτοημένων διαδρομαὶ | Ità de eiſdem Horat. *Serm. l.* 2. *Sat.* 6.

Currere per totum pavidi conclave, magiſque
Exanimes trepidare. ——

quibus ille opes confert, earúmque uſufructuarios. Vide *l.* 11. § 22.

Σιγιλλάρια νευροσπαστούμενα | Gloſſ. *ſigillari.* **Νευρόσπαστοι.** forſan, *ſigillaria.* **Νευρόσπαστα.** vel etiam, *ſigillarii.* **Νευροσπαστής.** *Sigillaria*, ſive *ſigilla*, parva ſunt ſigna, icunculæ ſive imagunculæ. Macrob. *Saturn. l.* 1. ubi *Sigillariorum celebritatem Saturnalibus adjectam* dixerat, *c.* 10. ſubjicit, *c.* 11. *Quaſi verò ſapiens quiſquam ſigillaria, quæ luſum reptanti adhuc infantiæ oſcillis fictilibus præbent, tentat officio religionis adſcribere.* & in fine capitis, *ſigilla* vocat, *quæ arte fictili fingerentur.* Sueton. *l.* 5. *c.* 5. de Claudio: *Tiberius patruus petenti honores, conſularia ornamenta detulit: ſed inſtantiùs legitimos flagitanti, id ſolùm codicillis reſcripſit, Quadraginta aureos in Saturnalia & Sigillaria miſiſſe ei.* Senec. *epiſt.* 12. *Ego ſum Felicio, Philoſiti villici filius, deliciolum tuum, cui ſolebas ſigillaria mittere.* Tertull. *adv. Valent. c.* 12. *Ut autem tantum ſigillarium extrinſecùs quoque inornarent.* Et *de orat. c.* 12. *Cùm perinde faciant nationes, adoratis ſigillaribus ſuis reſidendo.* Arnob. *contr. gent. lib.* 6. *Deos eſſe ſigillaria ipſe conſetis.* *Sigilliola* eidem *lib. eod.* *In ſigilliolis parvulis contrahere ſe Deos, & alieni ad corporis ſimilitudinem coarctari: at verò in vaſtis porrigere ſe longiùs atque in maximitate producere.* Porrò ſigillaria **νευροσπαστούμενα**, ut Marcus hîc, ſive **ἀγάλματα νευρόσπαστα**, ut Herodot. *l.* 2. & Lucian. *de Dea Syria*; ſunt ſigilla ità concinnata, ut nervorum ſive verticillorum quorundam ope, pro tractantis arbitrio attracta citáque, modò in hanc, modò in illam partem moverentur, figuráſque ſubinde varias exprimerent. Ariſtot. *de mund. c.* 6. **καὶ οἱ νευροσπάσται μίαν μήρινθον ἐπισπασάμενοι, ποιοῦσι καὶ αὐχένα κινεῖσθαι καὶ χεῖρα τοῦ ζῴου, καὶ ὦμον καὶ ὀφθαλμὸν, ἔστι δ' ὅτε πάντα τὰ μέρη μετά τινος εὐρυθμίας.** Quod Apul. *de mund.* *Etiam illi, qui in ligneolis hominum figuris geſtus movent, quando filum membri quod agitare ſolent, traxerint, torquebitur cervix, nutabit caput, oculi vibrabunt, manus ad miniſterium præſtò erunt, nec invenuſtè totus videbitur vivere.* Erant ea plerumque lignea, ut Apul. hîc. Horat. item *Serm. l.* 2. *Sat.* 7.

——*nervis alienis mobile lignum.*

Verùm & argentea quandoque. Petron. in *Satyr.* *Larvam argenteam attulit ſervus, ſic aptam, ut articuli ejus vertebræque locatæ in omnem partem flecterentur. hanc cùm ſuper menſam ſemel iterúmque abjeciſſet, & catenatio mobilis aliquot figuras exprimeret*, &c. Marcus ad animi motus exprimendos imagine hinc ductâ frequenter eſt uſus. Vide *ad l.* 2. § 2. & *l.* 6. § 16. Uſus eſt & Clemens Alex. non ſemel. ſic enim *ſtrom. l.* 2. **Νευροσπαστουμένων δὲ ἡμῶν, ἀψύχων δίκην, φυσικαῖς ἐνεργείαις, τότε ἀκούσιον περιβάλλει, ὁρμή τε ἡ συνηγμένη τούτων· καὶ οὐκέτι ἔγωγε ἐννοῶ ζῷον οὕτω, ὃ τὸ ὁρμητικὸν ἀνάγκῃ ἀλλοιοῦσθαι ὑπὸ τῆς ἔξωθεν αἰτίας κινούμενον.** Vide & eund. *ad l.* 12. § 19. Iſta autem ſigillaria **νευροσπαστούμενα** inter res ludicras nec ullo in pretio atque æſtimatione habendas jure merito recenſet Marcus iſtic. Itaq; Syracuſanus ille in Xenophontis *ſympoſio*, qui eis exhibendis vitam tolerabat, atque hoc præcipuè gloriabatur, quòd hâc ratione ſtultis hominibus illuderet; **οὗτοι γὰρ**, inquit, **τὰ ἐμὰ νευρόσπαστα θεώμενοι τρέφουσί με.** Solenne habebat, quocunque terrarum veniret, **καρπῶν μὲν ἀφθονίαν, φρενῶν δὲ ἀφορίαν**, *fructuum copiam, mentis inopiam*, loci incolis comprecari.

Εὐμενῶς | *placidè.* ità *l.* 8. § 47. **ἄπιθι οὖν τοῦ ζῆν εὐμενής.** Sed **ἀσμένως**, *lubenter.* De verè Chriſtiano Clemens *ſtrom. l.* 4. **Ἀσμενίσαντα τοῦ ἐκ τοῦ βίου ἀπολυθήσεσθαι χάριν ἴσως καὶ τὴν αἰτίαν περιγενομένῳ τῆς ἐνθένδε ἐξόδου, καὶ τὴν ἐπιβουλὴν πεχρασμένῳ ἐγκληκὼς, πρόφασιν εὔλογον λαβὼν, ἣν οὐκ αὐτὸς παρέσχεν, ἑαυτὸν ἐπιδεῖξαι, ὃς ἐστι, τὸν μὲν δι' ὑπομονῆς, δι' ἀγάπης δὲ κυρίου.** indè **ἀσμενίζειν** Marco, *l.* 5. § 9. & *infr.* § 27. Vide ad § 58. ubi **ἀσμένως** Plutarchus, quod **ἀσπασίως** Herodotus dixerat.

Τοσούτου ἄξιος ἕκαστος | Vide *l.* 5. § 16.

§ 4. **Κατὰ λέξιν** | Vide *l.* 6. § 53. non eſt autem **κατὰ λέξιν** hîc *verbatim*, uti interpretes opinati ſunt: ſed *in ſermone*, ſive *in oratione, inter loquendum.* ut **καθ' ἑκάστην ὁρμὴν**, *in omni conatu*, ſive *molitione.* Sed nec **ὁρμῇ ἑκάστῃ**, ſed **τοῖς γινομένοις παρακολουθεῖν**, non *omni conatui*, ſive *propoſito*, ſed *in omni conatu* ſive *propoſito, eis quæ fiunt*, ſicut *in ſermone omni, eis quæ dicuntur, animum advertendum* monet.

Παρακολουθεῖν | quod *infr.* § 30. **συμπαρεκτείνειν τὴν νόησιν.** Vide *ad l.* 2. § 8.

Καὶ καθ' ἑκάστην ὁρμὴν | hæc eſt **ἐπιστροφὴ** illa **καθ' ἑκάστην πρᾶξιν**, *conſideratio* ſive *actionis* ſive molitionis cujuſvis, de qua *ſupr. l.* 4. § 32. & *infr.* § 30.

Καὶ ἐπὶ μὲν τοῦ ἑτέρου | aut iſta loco mota ſunt, aut **ὕστερον πρότερον Ὁμηρικῶς**, ut ille loquitur, quæ ad membra priora pertinent, Marcus ipſe ſubjunxit. itaque in vertendo priùs dictorum ordinem ſequi præoptabam.

Ἐπὶ τίνα σκοπὸν ἡ ἀναφορά | Vide *l.* 2. § 16. & *l.* 10. § 37.

Τί τὸ σημαινόμενον | Varro *de ling. Lat. l.* 4. *Cùm uniuſcujuſque verbi naturæ ſint duæ, à qua re, & in qua re, vocabulum ſit impoſitum.* —*Priorem illam partem, ubi, cur & unde ſint verba, ſcrutantur, Græci vocant* **ἐτυμολογίαν**· *illam alteram* **περὶ σημαινομένων.**

Digitized by Google

μαινομένων. Ita enim diſtinguenda dictio Varreniana.

§ 5. Πότερον ἐξαρκεῖ | Prudentiſſimum monitum, nè viribus noſtris majora moliamur. Siquidem, ut Propert. *l.* 3. *eleg.* 7.

Turpe eſt, quod nequeas, capiti committere pondus:
Et preſſum inflexo mox dare terga genu.

Jaſon. Siracid. *Sapient. c.* 3. *v.* 21. Χαλεπώτερά σου μὴ ζήτει· ϗ ἰσχυρότερά σου μὴ ἐξέταζε, quod Jun. vertit, *Difficiliora captu tuo nè quæras temerè: & valentiora viribus tuis nè exquiras inſipienter.* Phaëtonti Phœbus apud Euripidem à Clement. Alex. adductus *pædag. lib.* 3. *c.* 2. ex reſtitutione Grotiana;

Τῶν ἡνιῶν, παῖ, μὴ θίγῃς ἄπειρος ὤν,
Μηδ' ἀναβῇς τὸν δίφρον, ἐλαύνειν μὴ μαθών.
Ah parce habenas tangere ignarâ manu,
Currúſque, fili, ſcandere equitandi rudis.

Eupolis *Amicis*;

Οὐκ ἐσωφρόνησας, ὦ πρεσβῦτα, τὴν κατάστασιν
Τήνδε λαμβάνων ἄρτι, πρὶν ϗ μαθεῖν τὴν ἱππικήν.
Pol, ſenex, parùm ſapuiſti, qui tam citò ſtipendium
Hoc equeſtre ſumpſiſti, priuſquam rectè equitare didiceras.

Flaccus in *art.*

Sumite materiam veſtris, qui ſcribitis, æquam
Viribus, & verſate diu, quid ferre recuſent,
Quid valeant humeri.——

Spectat horſum Chriſti Domini monitum, Luc. *c.* 14. *v.* 28. de ædificare cogitante, ὅτι πρῶτον καθίσας ψηφίζει τὴν δαπάνην, εἰ ἔχει τὰ πρὸς ἀπαρτισμόν, *quòd primò conſidens ſumptus ſecum reputat, num ſuppetat unde perficere poſſit; nè ſi poſito fundamento fabricam abſolvere nequiverit, ludibrio exponatur dicentium,* Ὅτι οὗτος ὁ ἄνθρωπος ἤρξατο οἰκοδομεῖν, ϗ οὐκ ἴσχυσεν ἐκτελέσαι. *Homo iſte ædificare cœperat, verùm perficere non valebat.* Νῦν δὲ μὴ δυνάμενοί τινες τὸν ψωμὸν καταπίνειν, συντάξεις ἀγοράζοντες ἐπιβάλλονται ἐσθίειν. διὰ τοῦτο ἐμοῦσιν, ἢ ἀπεπτοῦσιν· εἶτα στρόφοι, ϗ κατάῤῥοιαι, ϗ πυρετοί. Epictet. *l.* 1. *c.* 26. Qui & idem *enchir. c.* 59. Ἂν ὑπὲρ δύναμιν ἀναλάβῃς τὸ πρόσωπον, ϗ ἐν τούτῳ ἠσχημόνησας, ϗ ὃ ἐδύνασο ἐκπληρῶσαι, παρέλιπες. Vide *ad lib.* 4. § 31. & *lib.* 5. § 17.

Παραχωρῶ τοῦ ἔργου τῷ δυναμένῳ | Ità Liodes *Odyſſ.* φ. *v.* 152. ubi arcum Ulyſſeum intendere fruſtrà tentaverat,

Ὦ φίλοι, οὐ μὲν ἐγὼ τανύω——

vel uti Dionyſius Metathemenus apud Athen. *l.* 10. ſed ſenſu parùm honeſto uſurpans, extulit,

——οὐ δύναμαι τανύσαι· λαβέτω δὲ ϗ ἄλλος.

Ἐὰν ἄλλως τοῦτο μὴ καθήκῃ | Ità Jaſon Sirac. loco priùs adducto, monito ſuo prudentiſſimo ſanè illi, ſubjungit; Ἃ προσετάγη σοι, ταῦτα διανοοῦ. Uterque vult & Jaſon & Marcus, non deſerendum eſſe id, quod eſt officii noſtri, etiamſi ad effectum pro deſiderio noſtro perducere nequeamus. Siquidem in his obtinet, quod Naſo *Ponti l.* 3. *el.* 4.

Denique opus noſtræ culpetur ut undique curæ,
Officium nemo qui reprehendat, erit.
Ut deſint vires, tamen eſt laudanda voluntas:
Hac ego contentos auguror eſſe Deos.

Παραλαβὼν τὸν δυνάμενον | Plut. in *polit. præcept.* Οὐ μόνον ἀλλὰ ϗ τῆς ἑαυτοῦ φύσεως ἔμπειρον ὄντα, δεῖ πρὸς ὃ χεῖρον ἑτέρου πέφυκας, αἱρεῖσθαι τοὺς μᾶλλον δυναμένους.

Εἰς τὸ κοινὸν χρήσιμον | Vide *l.* 1. *c.* 16. & *l.* 4. § 12. & *l.* 5. § 7.

§ 6. Ὅσοι μὲν πολυύμνητοι | Idem argumentum habes *l.* 3. § 3, 10. & *l.* 4. § 33, 48. & *infr.* § 10. & *l.* 8. § 21, 25.

Ὅσοι δὲ τούτους ὑμνήσαντες | Scil. qui aliis immortalitatem æternitatémque quandam encomiis ſuis ſcripto traditis & poſteritati conſecratis conciliare ac largiri profitebantur, etiam ex ipſis illis haud pauci oblivioni ſunt traditi, memoriáque illorum unà cum ſcriptis ipſis intercidit. Hoc eſt enim, quod poëtæ cumprimis, nec ſoli tamen, ſolent patronis, fautoribus, familiaribus ſuis polliceri. Theocrit. *Idyll.* 16.

Μουσάων δὲ μάλιστα τίειν ἱερὰς ὑποφήτας,
Ὄφρα καὶ εἰν Ἀΐδαο κεκρυμμένος, ἐσθλὸς ἀκούσῃς,
Μηδ' ἀκλεὴς μύρηαι ἐπὶ ψυχροῦ Ἀχέροντος, &c.

Tibull. *l.* 1. *el.* 4.

Quem referent Muſæ, vivet; dum robora tellus,
Dum cælum ſtellas, dum vehit amnis aquas.

Flaccus *carm. l.* 4. *Od.* 8.

Dignum laude virum Muſa vetat mori:
Cælo Muſa beat——

qui & argumentum idem *ode* proximâ fusè proſequitur. Naſo *amor. l.* 1. *el.* 10.

Scinduntur veſtes, gemmæ franguntur & aurum:
Carmina quam tribuent, fama perennis erit.

quem & vide ſis quàm magnificè idem hoc prædicet, *ibid. el.* 15. Plinius major *præfat. nat. hiſt. Apion quidem Grammaticus, hic quem Tiberius Cæſar cymbalum mundi vocabat, cùm publicæ famæ tympanum potiùs videri poſſit, immortalitate donari à ſe ſcripſit, ad quos aliqua componebat.* De majore ipſo minor *l.* 6. *ad Tacitum ſuum epiſt.* 16. *Video morti ejus, ſi celebretur à te, immortalem gloriam eſſe propoſitam. quamvis enim pulcherrimarum clade terrarum, ut populi, ut urbes, memorabili caſu, quaſi ſemper victurus occiderit; quamvis ipſe plurima opera & manſura condiderit, multùm tamen perpetuitati ejus ſcriptorum ſuorum æternitas addet. equidem beatos puto, quibus Deorum munere datum eſt, aut facere ſcribenda, aut ſcribere legenda; beatiſſimos verò, quibus utrumque.* Idomeneo Epicurus: *Si gloriâ tangeris, notiorem te epiſtolæ meæ facient, quàm omnia iſta quæ colis, &*

propter quæ coleris. Refert Seneca *ep.* 21. Subjungitque. *numquid ergò mentitus eſt? quis Idomenea noſſet, niſi Epicurus illum ſuis literis incidiſſet? omnes illos megiſtanas & ſatrapas, & regem ipſum, ex quo Idomenei titulus petebatur, oblivio alta ſuppreſſit. Nomen Attici perire Ciceronis epiſtolæ non ſinunt. nihil illi profuiſſet gener Agrippa, & Tiberius progener, & Druſus Cæſar pronepos: inter tam magna nomina taceretur, niſi Cicero illum applicuiſſet. Profunda ſupra nos altitudo temporis veniet, pauca ingenia caput excrent, & in idem quandoque ſilentium abitura oblivioni reſiſtent, ac ſe diu vindicabunt. Quod Epicurus amico ſuo potuit promittere, hoc tibi promitto, Lucili. Habebo apud poſteros gratiam; poſſum mecum duratura nomina educere. Virgilius noſter duobus memoriam æternam promiſit & præſtat.*

Fortunati ambo, ſi quid mea carmina poſſunt;
Nulla dies unquam memori vos eximet ævo:
Dum domus Æneæ Capitoli immobile ſaxum
Accolet, imperiúmque pater Romanus habebit.

De Niſo & Euryalo *Æn. l.* 9.

§ 7. Μὴ αἰσχύνου βοηθούμενος] Periochen ſuperiùs proximam, à librario aliunde interjectam cenſet Xylander: quia quæ hìc dicuntur, eódem pertineant, quò priora illa § 4. & ſunt reverà argumenti ejuſdem & hæc & illa periocha. Verùm nihil obſtat, quò minùs ità fuerint à Marco ipſo digeſta, qui prout in mentem nunc hæc nunc illa venerant, chartis illinere ſolenne habuit. quod & *infr.* § 14, & 16. animadvertere licebit. Rectè autem idem monet locum hìc habere Diomedeum illud, quod & in proverbium jam abiit, *Iliad.* κ.

Σύν τε δύ' ἐρχομένω.

Uſurpavit Plato *in Protag.* & Cicer. *famil. l.* 9. *ep.* 7. & *ad Attic. l.* 9. *ep.* 4. Sed & Ariſtot. *polit. l.* 3. *c.* 12. Τοῦ δ' ἕνεκ' οἱ δύο ἀγαθοὶ βελτίους (agnoſcis Salomonis illud, *Ecclеſ. c.* 4. *v.* 9.) τοῦτο γάρ ἐστι τὸ,

Σύν τε δύ' ἐρχομένω.

Idémque *ethic. l.* 8. *c.* 1. Σύν τε δύ' ἐρχομένω, νοῆσαι καὶ πρᾶξαι δυνατώτεροι. Et Cicer. *offic. l.* 2. *Omnis ratio & inſtitutio vitæ, adjumenta deſiderat.* Ità generaliùs acceptum jure probabitur, quod de animi virtute vique corporis Salluſtius in *Catilin. Utrumque per ſe indigens, alterum alterius auxilio eget.* de natura & arte Flaccus in *art.*

— alterius ſic
Altera poſcit opem res, & conjurat amicè.

Vide *ad l.* 2. § 1.

Ἐνεργεῖν τὸ ἐπιβάλλον] *id quod tibi incumbit, ad te pertinet*, tui eſt officii & muneris exequi. ità *l.* 5. § 25. ἃ ἀνθρώπῳ, καθ' ὃ ἄνθρωπός ἐστιν, ἐπιβάλλει. & *l.* 10. § 24. ὅσα ἑκάστῳ ἐπιβάλλει' *quæ unicuique conveniunt, ad cúmque pertinent.* Herodot. *l.* 4. Ἀπολαβόντες τῶν κτημάτων τὸ ἐπιβάλλον. *Sortitam facultatum, quæ ad ipſos pertinebat, portionem.* dixerat enim ſuperiùs, ἀπολάχετε τῶν κτημάτων τὸ μέρος. Et cum μέρος, Lucas *Evang. c.* 15. *v.* 12. Δός μοι τὸ ἐπιβάλλον μέρος τῆς οὐσίας. *da mihi bonorum partem, quæ ad me pertinet.* Demoſth. *de corona*: Τῆς τῶν ἄλλων ἀνθρώπων τύχης τὸ ἐπιβάλλον ἐφ' ἡμᾶς μέρος μετειληφέναι νομίζω τὴν πόλιν. *fortunæ cum aliis nobis communis ratam atque ad nos pertinentem portionem tuliſſe.* Sed & μοῖραν ἐπιβάλλουσαν, Procop. *Gottic. l.* 1. καὶ τὴν Γότθοις ἐπιβάλλουσαν ἐν Γάλλοις μοῖραν λαβόντας. *acceptâ, quæ apud Gallos ad ipſos ſpectabat, portione.* Baſil. Cæſ. *in Pſal.* 1. Ὁ μὲν ἔτι ἐν τῷ βίῳ τυγχάνων, ὕποπτος μακαρισμός, διὰ τὸ ἄδηλον τῆς ἐκβάσεως· ὁ δὲ συμπληρώσας τὰ ἐπιβάλλοντα, καὶ ἀναντιρρήτῳ τέλει τὴν ζωὴν κατακλείσας, οὗτος ἤδη ἀσφαλῶς μακαρίζεται. Ariſtot. *polit. l.* 1. *c.* 13. Δεῖ μὲν μετέχειν πάντας, ἀλλ' οὐ τὸν αὐτὸν τρόπον, ἀλλ' ὅσον ἑκάστῳ πρὸς τὸ αὑτοῦ ἔργον. διὸ τὸν μὲν ἄρχοντα τελείαν ἔχειν δεῖ τὴν ἠθικὴν ἀρετήν· τῶν δ' ἄλλων ἕκαστον, ὅσον ἐπιβάλλει αὐτοῖς· *quantum ipſis convenit, vel, ad ipſos pertinet.* & *l.* 2. *c.* 3. Ἥκιστα γὰρ ἐπιμελείας τυγχάνει τὸ πλεῖστον κοινόν· τῶν γὰρ ἰδίων μάλιστα φροντίζουσι· τῶν δὲ κοινῶν ἧττον, ἢ ὅσον ἑκάστῳ ἐπιβάλλει, *quantum ad unumquemque attinet.* & *l.* 7. *c.* 1. Ἑκάστῳ τῆς εὐδαιμονίας ἐπιβάλλει τοσοῦτον, ὅσον περ ἀρετῆς καὶ φρονήσεως, καὶ τοῦ πράττειν κατὰ ταύτας. *tantum ad unumquemque felicitatis contingit, quantum virtutis & prudentiæ.* Et *l.* 3. *c.* 4. καὶ τὸ κοινῇ συμφέρον συνάγει, καθ' ὅσον ἐπιβάλλει μέρος ἑκάστῳ τοῦ ζῆν καλῶς. *etiam publica utilitas homines in unum cogit, propterea* quòd bene vivendi *pars ad ſingulos pertinet.*

§ 8. Τὰ μέλλοντα μὴ ταρασσέτω] Baſil. Cæſ. *in Eſai.* Μὴ πολυπραγμόνει τὸ μέλλον. τί γὰρ ὄφελος ἐκ τοῦ προλαβεῖν τὴν γνῶσιν; εἰ μὲν γὰρ ἀγαθόν ἐστι τὸ ἐσόμενον, ἥξει, κἂν μὴ προγνῷς· εἰ δὲ λυπηρόν, τί σοι τὸ κέρδος προδιαπονεῖσθαι τῇ λύπῃ; Ex Solonis mente Auſon.

Certa ſi decreta ſors eſt, quid cavere proderit?
Sive ſint incerta cuncta, quid timere convenit?

Senec. *epiſt.* 74. *Si verò aliquod timetur malum, eò perinde, dum expectatur, quaſi veniſſet, urgetur: & quicquidne patiatur timet, jam metu patitur. quemadmodum in corporibus futuri languoris ſigna præcurrunt: quædam enim ſegnitia nervis ineſt & ſine labore ullo laſſitudo & oſcitatio & horror membra percurrens: ſic infirmus animus, multò antequam opprimatur malis, quatitur: præſumit illa, & ante tempus cadit. quid dementius autem, quàm angi futuris, nec ſe tormento reſervare, ſed acerſere ſibi miſerias, & admovere, quas optimum eſt differre, ſi diſcutere non poſſis? vis ſcire, futuro neminem debere torqueri? quicunque audierit poſt quinquageſimum annum ſibi patienda ſupplicia, non perturbatur, niſi*

ſi

Digitized by Google

ſi medium ſpatium tranſilierit, & ſe in illam ſeculo poſt futuram ſolicitudinem immiſerit. & *epiſt.* 24. *Quid neceſſe eſt mala accerſere, & ſatis citò patienda cùm venerint, præſumere, ac præſens tempus futuri metu perdere? eſt ſine dubio ſtultum; quia quandoque ſis futurus miſer, eſſe jam miſerum.* Item *epiſt.* 98. *Calamitoſus eſt animus futuri anxius, & ante miſerias miſer. nil eſt, nec miſerius, nec ſtultius, quàm prætimere. quæ iſta dementia eſt, malum ſuum antecedere?* Vide eundem *epiſt.* 13. & *ad l.* 8. § 33. & *l.* 6. § 31.

Ἥξεις γὰρ ἐπ' αὐτὰ, φέρων τὸν αὐτὸν λόγον | itaque eiſdem, quibus nunc es, armis adverſus ea inſtructus. Vide *l.* 12. § 9.

§ 9. Πάντα ἀλλήλοις ἐπιπλέκεται | Vide *ad l.* 6. § 38. & *l.* 10. § 4.

Σύνδεσις ἱερὰ | Trahit huc σειρὰν χρυσείην illam Homericam *Il.* Θ. *v.* 19. Ariſtides *orat. in Jovem*; Ἀπόῤῥοιαι τῆς Διὸς τοῦ πάντων πατρὸς δυνάμεως ἕκαστα ἔχει, καὶ ἀτεχνῶς κατὰ τὴν Ὁμήρου σειρὰν ἅπαντα εἰς αὐτὸν ἀνήρτηται, καὶ πάντα ἐξ αὐτοῦ ἐξῆπται. πολὺ κάλλιον δήπου αὕτη ἢ κατὰ χρυσείην τινὰ, καὶ εἴ τινα ἄλλην τις ἐπινοήσειεν. Vide *l.* 10. § 5. Greg. Naz. *de pace*, 1. id eſt, Τοῖς τῆς εὐνοίας δεσμοῖς, ὁ τεχνίτης λόγος, τὸ πᾶν συνέδησε. Redonanda Clementi vox iſta, *ſtrom. l.* 5. Σφίγξ, οὐχ ἡ τῶν ὅλων σύνεσις. leg. σύνδεσις. Vide *ad l.* 12. § 30.

Συγκατατέτακται | Vide *l.* 4. § 45. & *l.* 5. § 8.

Συγκοσμεῖ | Vide *infr.* § 48.

Κόσμος εἷς | Vide *l.* 4. § 40.

Νόμος εἷς | Vide *l.* 2. § 16. Clemens *ſtrom. l.* 1. Νομοθέτης εἷς, καὶ νόμος εἷς· ἐκ θεοῦ γὰρ, τοῦ καὶ ἑνὸς, ὅ, τε τῆς φύσεως, ὅ, τε τῆς μαθήσεως νόμος εἷς.

Λόγος κοινὸς | Vide *l.* 4. § 4. & *infr.* § 10.

Ἀλήθεια μία | Vide *l.* 9. § 1. Julian. *de cyniſm. orat.* 1. Μία τέ ἐστιν ἀλήθεια, καὶ φιλοσοφία. & rurſus: ὥσπερ ἀλήθεια μία, οὕτω καὶ φιλοσοφία. Plut. *ſympoſ. l.* 8. *c.* 9. Ἀληθεύειν μὲν γὰρ ἁπλῶς, ψεύδεσθαι δὲ ἀπειραχῶς, παρέχει τὰ πράγματα. Hinc illud; Πᾶν τὸ ἀληθὲς σύμφωνον συναληθεύειν. Siquidem, ut Ariſtot. περὶ ἑρμην. *c.* 19. Ἀληθῆ ἀληθεῖ οὐκ ἐνδέχεται ἐναντίας εἶναι, οὔτε δόξας, οὔτε ἀντιφάσεις. ἐναντίαι μὲν γάρ αἱ περὶ τὰ ἀντικείμενα. περὶ ταὐτὰ δὲ ἐνδέχεται ἀληθεύειν τὸν αὐτόν, ἅμα τε οὐκ ἐνδέχεται τὰ ἐναντία ὑπάρχειν τῷ αὐτῷ. Et *analyt. prior. l.* 2. *c.* 2. ἐξ ἀληθῶν οὐκ ἔστι ψεῦδος συλλογίσασθαι. Quin & quod de virtute idem *ethic. l.* 1. *c.* 6. Τὸ μὲν ἁμαρτάνειν, πολλαχῶς ἐστι· τὸ δὲ κατορθοῦν μοναχῶς.

Ἐσθλοὶ μὲν γὰρ ἁπλῶς, παντοδαπῶς δὲ κακοί.

Et Plut. de virt. mor. Ἕκαστον οὖν πράττομεν ἀεὶ, μοναχῶς μὲν κατορθοῦται, πλεοναχῶς δὲ ἁμαρτάνει· τὸ γὰρ βαλεῖν τὸν σκοπὸν, ἕν ἐστι καὶ ἁπλοῦν· ἀστοχοῦσι δὲ ἄλλοτε ἄλλος, ὑπερβάλλοντες τὸ μέτριον ἢ προσαπολείποντες. idem de veritate, quæ & virtutis genitrix, quam cum virtute eandem (teſte Seneca *ep.* 71.) Socrates dixit, veriſſimum eſt. Ità Clem. Alex. *ſtrom. l.* 1. Μία ἐστὶν ἡ ἀλήθεια· ὡς καὶ μία κατὰ δύναμιν ἐστιν, ἡ ἀρετὴ, καὶ ἓν τὸ εὐδαιμονεῖν. *Una eſt veritas: prout & virtus una; unaque felicitas, quam virtus facit.* Et *ibid.* Μία ἡ τῆς ἀληθείας ὁδός. *Veritatis via una eſt. At erroris multiplex.* Πολυσχιδεῖς γάρ τε τοῦ ψεύδους αἱ ἀτραποί. Theodoret. *therapeut. l.* 1.

——velut ſylvis ubi paſſim
Palantes error certo de tramite pellit;
Ille ſiniſtrorſum, hic dextrorſum abit.——

Flacc. *l.* 2. *Sat.* 3. Sed Clementem audiamus quem tranſcriptum dare non pigebit. Μιᾶς τοίνυν οὔσης τῆς ἀληθείας· τὸ γὰρ ψεῦδος μυρίας ἐκτροπὰς ἔχει· καθάπερ αἱ Βάκχαι τὰ τοῦ Πενθέως διαφορήσασαι μέλη, αἱ τῆς φιλοσοφίας τῆς τε βαρβάρου τῆς τε Ἑλληνικῆς αἱρέσεις, ἑκάστη ὅπερ ἔλαχεν, ὡς πᾶσαν αὐχεῖ τὴν ἀλήθειαν· φωτὸς δ' οἶμαι. ἀνατολῇ πάντα φωτίζεται. Et mox: Ὁ γοῦν αἰὼν τοῦ χρόνου, τό, τε μέλλον καὶ τὸ ἐνεστὼς, αὐτὰρ δὴ καὶ τὸ παρῳχηκὸς, ἀκαρεῖον [ἀκαρέον, vel —ιαίως] συνίστησι· πολὺ δὲ πλέον δυνατωτέρα τοῦ αἰῶνος ἡ ἀλήθεια συναγαγεῖν τὰ οἰκεῖα σπέρματα, κἂν εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν ἐκπέσῃ γῆν. Denique; Ὁ δὲ τὰ διῃρημένα συνθεὶς αὖθις καὶ ἑνοποιήσας, τέλειον τὸν λόγον ἀκινδύνως εὖ ἴσθ' ὅτι κατόψεται τὴν ἀλήθειαν. Et in *eod. lib.* ὡς δὲ ἑνὸς ὄντος τοῦ εὐδαιμονεῖν αἰτίαι τυγχάνουσιν αἱ ἀρεταὶ πλείονες ὑπάρχουσαι· καὶ ὡς τοῦ θερμαίνεσθαι ὅτε ἥλιος, τότε πῦρ, βαλανεῖον τε καὶ ἐσθής· οὕτω μιᾶς οὔσης τῆς ἀληθείας, πολλὰ τὰ συλλαμβανόμενα εἰς ζήτησιν αὐτῆς. Rurſuſque ad Stoicum dogma de virtutibus propiùs accedens; quæ quoniam luculentiora ſunt, fuſiùs exhibebimus. Εἰ γοῦν σκοποῖμεν, μία κατὰ δύναμιν ἐστὶν ἡ ἀρετή· ταύτην δὲ συμβέβηκεν τούτοις μὲν τοῖς πράγμασιν ἐγγενομένην λέγεσθαι φρόνησιν· ἐν τούτοις δὲ σωφροσύνην, ἐν τούτοις δὲ ἀνδρείαν, ἢ δικαιοσύνην. ἀνὰ τὸν αὐτὸν δὲ λόγον καὶ μιᾶς οὔσης ἀληθείας, ἐν γεωμετρίᾳ μὲν γεωμετρίας ἀλήθεια, ἐν μουσικῇ δὲ μουσικῆς, κἂν φιλοσοφίᾳ τῇ ὀρθῇ Ἑλληνικὴ εἴη ἡ ἀλήθεια. μόνη δὲ ἡ κυρία αὕτη ἀλήθεια ἀπαράλλακτος, ἣν παρὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ παιδευόμεθα. Fruſtrà igitur ſunt qui veritatem aliam Theologicam, aliam Philoſophicam eſſe volunt, quaſi alicubi aliquid verum eſſe poſſit, quod alibi falſum ſit. quam ſententiam, abſurdam ſanè & rationi adverſam, refutantem, & contrariam ei demonſtrantem, vide ſis Caſmannum in *problem. marin.* ad finem *quæſt.* 12. Sed quomodo ergò alia, & alia? Audi Clementem. Ὃν τρόπον φαμὲν μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς δραχμῆς. τῷ μὲν ναυκλήρῳ δοθείσης, λέγεσθαι ναῦλον· τῷ δὲ τελώνῃ, τέλος· καὶ ἐνοίκιον μέν. τῷ μισθώσαντι μισθὸν δὲ, τῷ διδασκάλῳ· καὶ τῷ πιπράσκοντι

προςήκοντι, ἀῤῥαζῶνα. Optimè Cicero *Academ. l.* 4. *Noſtra, inquies, ſola vera ſunt. certè ſola, ſi vera. plura enim vera diſcrepantia eſſe non poſſunt.* Et *de oratore l.* 2. *Plus uno verum eſſe non poteſt.* De *unica* interim *veritate* quæ argutantur Scholaſtici, vide apud Alexandr. Halenſ. *part.* 1. *q.* 15. *m.* 5. & Thom. Aquin. *ſum. part.* 1. *q.* 16. *a.* 6.

§ 10. Ἐναφανίζεται | Vide *l.* 2. § 12.

Εἰς τὸν τῶν ὅλων λόγον | Vide *l.* 4. § 14, 18. & *l.* 6. § 23. & *ſupr.* § 6.

§ 11. Κατὰ φύσιν ἐστὶ καὶ κατὰ λόγον | *Eadem*, inquit, *actio creaturæ rationalis eſt ſecundum naturam & ſecundum rationem.* quia nimirum de natura rationalis eſt, eſſe præditum ratione. Sen. *de vita beat. c.* 8. *Naturâ duce utendum eſt. hanc ratio obſervat, hanc conſulit. idem eſt ergò beate vivere, & ſecundum naturam.* Sed & ex conſequenti, idem ſecundum naturam vivere, & ſecundum rationem.

§ 12. Ὀρθὸς, ἢ ὀρθούμενος | Xyl. ἐρωτηματικῶς legit: *Rectus, an qui erigatur?* quaſi dixerit; cogita tecum, uter horum ſis, qui rectus ipſe conſiſtat, an qui ab alio erigi opus habeat, M. Cauſab. μὴ legiſſe videtur. vertit enim; *Rectus ipſe, non directus.* quomodo ferè legitur *l.* 3. § 5. Vide quæ ſunt ibi adnotata. Mihi hoc velle videtur, vel ut rectus conſiſtas ipſe, vel ſi labi contigerit, erigentis opem nè ſpernas. Vide *ad l.* 1. § 7. & 14. & *l.* 4. § 12. Utriuſque horum imaginem haud ineptam ſubminiſtrat Synesius *in calvit.* Ὥσπερ γεωργῶν παῖδες ἀπὸ τῆς ὁρμῆς τῶν ὑγιαινόντων φυτῶν συνιέντες, ὡς εἰς ὀρθὸν αἴρεσθαι βέλτιστά τε καὶ πίονα, ὅσα μὴ πρὸς τοῦτο παρ' ἑαυτῶν ἐξισχύει, κοντοῖς αὐτὰ καὶ χάραξιν ὑπερείδουσιν. *Plantæ*, inquit, *quædam ſuapte vi* ὀρθοῦται. i. e. *recta creſcunt, aliæ quæ ſponte nequeunt, arte & ope, ſive adminiculis* ὀρθοῦσθαι. i. e. *erigi neceſſe habent.*

§ 13. Ἐν ἡνωμένοις | Ἡνωμένα καὶ διεστῶτα, de quibus tum hîc, tum & *l.* 9. § 9: Marcus noſter, ſic diſtinguit Sextus Empiric. *adverſ. Phyſic. l.* 1. *c.* 2. Τῶν σωμάτων τὰ μέν ἐστιν ἡνωμένα, τὰ δὲ ἐκ συναπτομένων, τὰ δὲ ἐκ διεστώτων. ἡνωμένα, μὲν οὖν ἐστι, τὰ ὑπὸ μιᾶς ἕξεως κρατούμενα, καθάπερ φυτὰ καὶ ζῶα. ἐκ συναπτομένων δὲ, τὰ ἐκ τῶν παρακειμένων καὶ πρὸς ἕν τι κεφάλαιον νευόντων συνεστῶτα ὡς ἁλύσεις, καὶ πυργίσκοι, καὶ νῆες. ἐκ διεστώτων δὲ, τὰ ἐκ διεζευγμένων καὶ κεχωρισμένων, καὶ καθ' αὐτὰ ὑποκειμένων συγκείμενα, ὡς στρατιαὶ καὶ ποίμναι καὶ χοροί. Plutarchus itidem in *præcept. conjugal.* Τῶν σωμάτων φιλόσοφοι τὰ μὲν ἐκ διεστώτων λέγουσιν εἶναι, καθάπερ στόλον καὶ στρατόπεδον· τὰ δὲ ἐκ συναπτομένων, ὡς οἰκίαν καὶ ναῦν. τὰ δὲ ἡνωμένα καὶ συμφυῆ, καθάπερ ἐστὶ τῶν ζώων ἕκαστον. Quod Pompon. *digeſt. l.* 41. *tit.* 3. *leg.* 30. *Tria genera ſunt corporum: unum, quod continetur uno ſpiritu, & Græcè* ἡνωμένον *vocatur; ut homo, lignum, lapis, & ſimilia: alterum, quod ex contingentibus ſe, hoc eſt, ex pluribus inter ſe cohærentibus conſtat, quod* συνημμένον *vocatur; ut ædificium, navis, armarium: tertium, quod ex diſtantibus conſtat; ut corpora plura, non ſoluta, ſed uni nomini ſubjecta; veluti populus, legio, grex.* Senec. *ep.* 102. *Quædam continua eſſe corpora, ut hominem: quædam compoſita, ut navem, domum, omnia denique quorum diverſæ partes juncturâ in unum ſunt coactæ: quædam ex diſtantibus, quorum adhuc membra ſeparata ſunt, tanquam exercitus, populus, Senatus. illi enim per quos iſta corpora efficiuntur, jure aut officio cohærent, naturâ diducti & ſinguli ſunt.*

Τὰ μέλη τοῦ σώματος | inculcat hoc Apoſtolus paſſim de Chriſticolis, quod Marcus hîc de omnibus in univerſum hominibus. *Ad Epheſ. c.* 4. *v.* 4. Ἓν σῶμα, καὶ ἓν πνεῦμα. & *ad Rom. c.* 12. *v.* 5. Οἱ πολλοὶ ἓν σῶμά ἐσμεν ἐν Χριστῷ, ὁ δὲ καθ' εἷς ἀλλήλων μέλη. item *ad Cor. ep.* 1. *c.* 10. *v.* 17. Ἓν σῶμα οἱ πολλοί ἐσμεν. & *c.* 12. *v.* 12. Καθάπερ τὸ σῶμα ἕν ἐστι, καὶ μέλη ἔχει πολλὰ, πάντα δὲ τὰ μέλη τοῦ σώματος τοῦ ἑνὸς πολλὰ ὄντα, ἕν ἐστι σῶμα· οὕτω καὶ ὁ Χριστός. (quo loco ὁ Χριστὸς, pro corpore Chriſti politico, non phyſico ſumitur, prout & *ad Gal. c.* 3. *v.* 16.) Καὶ γὰρ ἐν ἑνὶ πνεύματι ἡμεῖς πάντες εἰς ἓν σῶμα ἐβαπτίσθημεν, καὶ πάντες εἰς ἓν πνεῦμα ἐποτίσθημεν. & rurſus, *v.* 27. Ὑμεῖς δέ ἐστε σῶμα Χριστοῦ, καὶ μέλη ἐκ μέρους. Gregor. Naz. *orat. pro pauper.* Θεραπευτέον οὐχ ἧττον τὸ τοῦ πλησίον, ἢ ἑκάστῳ τὸ ἑαυτοῦ· πάντες γάρ ἕν ἐσμεν ἐν κυρίῳ, καὶ μία κεφαλὴ πάντων, ἐξ οὗ τὰ πάντα, Χριστός· καὶ ὅπερ ἐστὶν ἀλλήλοις τὰ μέλη, τοῦτο ἕκαστος ἑκάστῳ, καὶ πᾶσιν ἅπαντες. Senec. *de ira l.* 2. *c.* 31. *Quid ſi nocere velint manus pedibus? manibus oculi? ut omnia inter ſe membra conſentiant, quia ſingula ſervari, totius intereſt: ità homines ſingulis parcent, quia ad cœtum geniti ſumus. Salva autem eſſe ſocietas niſi amore & cuſtodiâ partium non poteſt.*

Πρὸς μίαν τινὰ συνεργίαν | Vide *ad l.* 2. § 1.

Μέλος εἰμὶ | Ità Sen. 95. *Omne hoc quod vides, quo divina atque humana concluſa ſunt, unum eſt; membra ſumus corporis magni.* Et Marcus pariter, *l.* 4. § 40. Ὡς ἓν ζῶον ὁ κόσμος. Vide & *ad l.* 2. § 1, 3, 4, 9. Verum reſtringit hîc ad σύστημα λογικόν. Vide *ad l.* 3. § 3. συγγενὲς πᾶν τὸ λογικόν.

Ἐὰν δὲ διὰ τοῦ ῥῶ στοιχείου μέρος | Verba illa διὰ τοῦ ῥῶ στοιχείου gloſſema forſan fuerit. Μέλος autem & μέρος ità Marcus diſtinguit; ut μέλος animantibus duntaxat competat, μέρος etiam inanimatis. Aliter paulò Strabo *l.* 2. qui non *animationis*, ſed *configurationis* ratione, iſtud ab iſto diſterminat; Ἡ κατὰ μέλος τομὴ, inquit, τῆς ἄλλως κατὰ μέρος διαφέρει, διότι ἡ κατὰ μέλη λαμβάνει περιγεγραμμένα ἔχοντα φυσικῶς, ἀρθρώσει τινὶ καὶ τύπῳ σημειώδει· καθὸ καὶ τοῦτο εἴρηται, (*Odyſſ.* 1. *v.* 291.)

Τὸν δὲ διαμελεϊστὶ ταμών· —— ἡ δὲ οὐδὲν ἔχει τοιοῦτον. & accuratiùs Ariſtot. *hiſt. animal. l.* 1. *c.* 1. Τῶν ἐν τοῖς ζώοις μορίων, ἔνια οὐ μόνον μέρη, ἀλλὰ καὶ μέλη.

μέλη καλεῖται. τοιαῦτα δ' ἐστιν, ὅσα τῶν μερῶν ὅλα ὄντα, ἕτερα μέρη ἔχει ἐν αὐτοῖς ἴδια· οἷον κεφαλὴ, καὶ σκέλος, καὶ χεὶρ, καὶ ὅλος ὁ βραχίων, καὶ ὁ θώραξ. ταῦτα γὰρ αὐτά τε ἐστι μέρη ὅλα, καὶ ἔστιν αὐτῶν ἕτερα μόρια. Membrum ergò unumquodque etiam pars eſt corporis; verùm non itidem è converſo.

Καταληπτικῶς εὐφραίνει | Imò καταληκτικῶς. vocabulum ſignatum. ità delectat, ut ulteriùs nihil requiras. Vide *ad l.* 9. § 42. ubi vox eadem repetitur.

Εὐφραίνει τὸ εὐεργετεῖν | Plut. *de vit. Epicur.* adverſus Epicureos agens; Αὐτοὶ δή πε λέγουσιν, ὡς τὸ εὖ ποιεῖν ἥδιόν ἐστι τοῦ εὖ πάσχειν. Et *de philoſophorum convictu cum principibus*; Ἐπίκουρος, τοῦ εὖ πάσχειν τὸ εὖ ποιεῖν οὐ μόνον κάλλιον, ἀλλὰ καὶ ἥδιον εἶναί φησι. χαρᾶς γὰρ οὐδὲν οὕτω γόνιμόν ἐστιν ὡς χάρις. ἀλλὰ σοφὸς ἦν ὁ ταῖς Χάρισι τὰ ὀνόματα θέμενος, Ἀγλαΐαν καὶ Εὐφροσύνην, καὶ Θάλειαν· τὸ γὰρ ἀγαλλόμενον καὶ τὸ χαῖρον ἐν τῷ διδόντι χάριν πλεῖόν ἐστι καὶ καθαρώτερον. διὸ τῷ πάσχειν εὖ αἰσχύνονται πολλάκις, ἀεὶ δὲ ἀγάλλονται τῷ εὖ ποιεῖν. Idem *de Socrat. gen.* Πῶς γὰρ οὕτω σκοποῦ βάλλοντα καὶ τυχεῖν ἡδὺ, καὶ διαμαρτάνειν ἀνιαρὸν, ὡς ἄνδρες εὖ παθεῖν ἀξίου διὰ χάριτος ἐφιέμενον; Et in *Erotic. de amantibus.* Ὥσπερ χαίρουσι τοῖς ἐρωμένοις διδόντες, ὡς παρ' ἑτέρων οὐ χαίρουσιν αὐτοὶ λαμβάνοντες. De Chriſto Domino Gregor. Naz. *in bapt.* Δίδωσιν ἥδιον ἢ λαμβάνουσιν ἕτεροι.

Ὡς αὐτὸν εὐποιῶν | Phalaris *epiſt.* 17. Οὐ διδόναι χάριτας οἴομαι δυνάμενος ἀγαθοῖς ἀνδράσιν, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον παρ' αὐτῶν λαμβάνειν. Et *epiſt.* 119. quem locum libentiùs, quò emaculem, tranſcribo. Οὐ τεὐδὲν προδεδώκασιν ὁ καιρὸς, μέμψασθαι μὲν ὑμᾶς ὡς φιλαιτίους, τοὺς προτέρους (προ τοῦ forſan) χρόνους μηδὲν αἰτησαμένους (αἰτησαμένους. culpat enim quodammodo, quòd nihil priùs petierant.) εὐχαριστῆσαι δὲ τοῦ παρόντος, ἡνίκα αἰτεῖσθε, ὅτι ὑμεῖς μὲν οἱ λαβόντες, δώσετε ταῖς ἀληθείαις· δέδεγμαι γὰρ ὑμῶν χάριν τὴν αἴτησιν. ἐγὼ δὲ οὐ μετὰ τοσαύτης ἡδονῆς λήψομαι μᾶλλον, ἢ δώσω. τί γὰρ ἀνδρὶ φιλοπάτριδι κάλλιον καὶ μεγαλοπρεπέστερον, ἢ δοκεῖν τοὺς ἑαυτοῦ πολίτας εὖ ποιεῖν; Ariſtid. in *Panathen.* de populo Athenienſi: Εὖ γὰρ ποιεῖν, οὐκ εὖ πάσχειν, πεφυκότες ἥδεσαν· καὶ μισθὸν ὀφείλειν αὐτοὺς τοῖς εὖ ποιοῦσι τὸ Ἑλληνικὸν, ἀλλ' οὐκ αὐτοὺς δεῖν παρ' ἑτέρων μισθὸν τῆς ἀρετῆς λαμβάνειν· οὐδ' ἐπὶ κέρδει φιλεῖν τοὺς δόντας αὐτοῖς· οὐδέ γε μᾶλλον, ἢ τοὺς παῖδας καὶ γονέας ἐπὶ κέρδει φιλεῖν· ἀλλὰ καὶ μετὰ τῶν ἀναλωμάτων σώζειν τοὺς ὡς ὑπὲρ οἰκείων τὰς γνώμας διακειμένους. P. Syr. [*Beneficium dando accepit, qui digno dedit.*] Imò ſibi ipſi benefacit, inquit Marcus, qui benefacit alteri; quia & is qui benefacit & is cui benefit, ejuſdem corporis membra ſunt. Siquidem manus cùm pedi benefacit, ſibi ipſi etiam benefacit in pede. atque hoc eſt, quod *infrà* § 74. Ὠφελούμενος, ἐν τῷ ὠφελεῖν. Et *l.* 11. § 4.

§ 14. Τοῖς πάθεσιν ἐκ τῆς σαρκοποιΐας δυναμένοις | Hoc eſt, corpuſculi mei membris. τοῖς μελυδρίοις τοῦ σωματίου τούτου. ut *infr.* § 68. Sive τοῖς κακωθεῖσι μέρεσιν, ut *l.* 8. § 28. cur autem Annot. Lugdun. τὸ σαρκοποιΐας hîc ſubmoveret, σαρκοποιοῦσι ſupponeret, nihil erat, cùm τὸ σαρκίδιον præceſſiſſet. Sed & τὸ σαρκίδιον *infrà* § 68. reperiatur. fruſtrà & Xyl. de aliorum caſibus hæc accepit, quæ de corporis proprii affectionibus dicta ſunt.

Ἐκεῖνα μέμψεται τὰ παθόντα | Malim μέμψεται, *conquerantur ea, ſi voluerint, quæ perpetiuntur.* Vide *infr.* § 15. & *l.* 8. § 28. Verùm mutato nihil opus. μέμψεται dictum fuerit, ut ὄψεται, *viderit. l.* 12. § 1.

Ἐγὼ δὲ | id eſt, τὸ ἡγεμονικόν. ut § 16. quod Xyl. cum non animadverteret, Marci mentem hîc non cepit. Ità Cicer. in ſomn. Scip. *Mens cujuſque is eſt quiſque.* Apoſtolus, ſed ſenſu parùm diverſo, quia mentem pro parte regenita ſumit, *ad Rom. c.* 7. *v.* 17. οὐκ ἐγὼ (id eſt, ὁ νοῦς μου. *v.* 25.) ἀλλ' ἡ ἐνοικοῦσα ἐν ἐμοὶ ἁμαρτία.

Ἐὰν μὴ ὑπολάβω | Vide *l.* 4. § 7. Plut. *de tranquill.* Καθόλου δὲ, ἐπεὶ τῶν ἀβουλήτων, τὰ μὲν φύσει τὸ λυποῦν καὶ βαρῦνον ἐπιφέρει, τὰ δὲ πλεῖστα δόξῃ δυσχεραίνειν ἐθιζόμεθα καὶ μανθάνομεν. οὐκ ἄχρηστόν ἐστι πρὸς ταῦτα μὲν ἔχειν ἀεὶ τὸ τοῦ Μενάνδρου προχειρὸν,

Οὐδὲν πέπονθας δεινὸν, ἂν μὴ προσποιῇ.

τί γὰρ πρὸς σέ ἐστι, φησὶν, ἂν μήτε σαρκὸς ἅπτηται, μήτε ψυχῆς; πρὸς δὲ τὰ φύσει δάκνοντα λυπεῖν, ἐκεῖνο τὸ Εὐριπίδειον,

Οἴμοι. τί δ' οἴμοι; θνητά τοι πεπόνθαμεν.

οὐδεὶς γὰρ οὕτω τοῦ παθητικοῦ κατηρειπωμένου καὶ ὀλισθαίνοντος ἀντιλαμβάνεται λόγος, ὡς ὁ τῆς κοινῆς καὶ φυσικῆς ἀνάγκης ἀνάμνησιν ποιῶν, ᾗ διὰ τὸ σῶμα μεμιγμένος ὁ ἄνθρωπος, μόνην ταύτην τῇ τύχῃ λαβὴν δίδωσιν, ἐν δὲ τοῖς κυριωτάτοις καὶ μεγίστοις ἀσφαλὴς ἕστηκεν. Hæc à Stoiciſmo haud procul abſunt. Idem *de exil.* τὸ λυπεῖσθαι καὶ ταπεινοῦν ἑαυτὸν, ἐπὶ πάντα μὲν ἄχρηστόν ἐστι καὶ γινόμενον κενῶς καὶ ἀνοήτως. ὅπου δ' αὐτὰ τὰ πράγματα δίδωσιν ὑπὸ τοῦ λόγου ψηλαφηθέντα καὶ ἀνακαλυφθέντα πρὸς ἑαυτὸν εἰπεῖν, οὐδὲν πέπονθας δεινὸν, ἂν μὴ προσποιῇ, κομιδῇ γελοῖόν ἐστι, μὴ τῆς σαρκὸς πυνθάνεσθαι, τί πέπονθε, μηδὲ τῆς ψυχῆς, εἰ διὰ τὸ σύμπτωμα τοῦτο χεῖρον γέγονεν, ἀλλὰ τοῖς ἔξωθεν συναχθομένοις καὶ συναγανακτοῦσι διδασκάλοις χρῆσθαι τῆς λύπης. Verùm Marcus ad ea etiam quæ corpori læſionem inferunt, argumentum iſtud extendit.

§ 15. Ἐμὲ δεῖ ἀγαθὸν εἶναι | Vide *l.* 4. § 18. & *l.* 6. § 22. & *l.* 8. § 5. Huc illud Joſuæ decretum, *c.* 24. *v.* 15. alii quicquid fecerint, ſe cum familia ſua in recto Dei veri cultu perſeveraturos.

Ἢ ἡ πορφύρα | Vide de *purpura*, quæ ex Epicteto adducuntur *ad l.* 11. § 18. Ὅ, τις

Digitized by Google

Ὅ, τι ἂν ποιῇ | Leg. ὃ, τι ἄν τις ποιῇ, ex membro præcedente.

§ 16. Τὸ ἡγεμονικὸν αὐτὸ ἑαυτῷ οὐκ ἐνοχλεῖ οἷον λέγω, οὐ φοβεῖ ἑαυτὸ εἰς ἐπιθυμίαν. | Manca hæc eſſe, ex ſequentibus ſatis claret; nec quid poſſit ſuppleri, eſt adeò difficile conjectu. Verùm qui enunciativè capiunt, à Marci mente quàm longiſſimè recedunt. is enim paſſim inculcat, moleſtiam omnem, non à rebus externis, ſed ab animo ipſo & opinione de eis concepta, nobis obtingere: hoc eſt; mentem ipſam ſeſe conturbare, ſolam ſibi moleſtiam omnem faceſſere. Videantur quæ *ſuprà* § 14. & *l.* 4. § 7, 39. & *l.* 5. § 2. & *l.* 6. § 8, 52. & *infr.* § 68. & *l.* 8. § 40, 42, 47. & *l.* 9. § 13, 15. Itaque D. Boot. per interrogationem concipi poſtulat: cui ego libens aſſentior; & quæ deſunt, itâ ſupplenda exiſtimarem. οὐκ ἐνοχλεῖ; οἷον λέγω, οὐ φοβεῖ ἑαυτό; [οὐ λυπεῖ;] εἰ ἐπιθυμίαν [οὐ κινεῖ; vel οὐκ ἄγει] ſicut Galen. *de optim. ſect. c.* 6. ἐὰν μὴ λυπῇ, μηδὲ εἰς αἴσθησιν ἡμᾶς ἄγῃ. *Mens an non ipſa ſeſe perturbat? exempli gratiâ: nonne ſeipſam terret? nonne triſtitiâ afficit? nonne in cupiditates conjicit?* &c. vel etiam αὐτὸ ἑαυτῷ οὐκ ἐνοχλεῖ; οὐ λυπεῖ (ut ſit hoc illius, οἷον λέγω loco) ἑαυτό; οὐ φοβεῖ; &c. Senſum ipſum, quicquid de verbis fuerit, confirmant ſequentia. ἐὰν μὴ ἑαυτὸ ταράσσῃ Verba autem feliciùs paulò videtur reſtituiſſe ſic D. Salmaſius. οἷον οὐ φοβεῖ, οὐκ ἄγει εἰς ἀθυμίας ἄγει εἰς ἀθυμίαν idem eſt ac ſi dixiſſet ἑαυτὸ λυπεῖ. nam ἀθυμία eſt λύπη, ut εὐθυμία *hilaritas.* unde εὐθύμει, *hilari ſis animo,* itâ *l.* 4. § 38. καὶ ὅσα περὶ μωρὸς εὐφραίνει ἢ λυπεῖ. iſtiuſmodi aliquid ſupplendum ex ſequentibus liquet, ubi hæc duo ſimul repetit, εἰ δέ τις ἄλλος αὐτὸ φοβῆσαι ἢ λυπῆσαι δύναται, ποιείτω. & poſt, τὸ δὲ ψυχάριον τὸ φοβούμενον, τὸ λυπούμενον. confirmant eadem & ſenſum verborum Marci, quem aſſerimus genuinum. Si enim nihil aliud poteſt menti hiſce modis moleſtiam faceſſere, ipſa ſibi faceſſat neceſſe eſt, quandocunque moleſtiâ aliquâ afficitur. Itâ Epictet. *l.* 3. *c.* 19. Προαίρεσιν γὰρ οὐδὲν δύναται κωλῦσαι ἢ βλάψαι ἀπροαίρετον, εἰ μὴ αὐτὴ ἑαυτήν. οὐδὲν ἄλλο ταραχῆς ἢ ἀκαταστασίας αἴτιόν ἐστιν ἢ δόγμα.

Αὐτὸ γὰρ ἑαυτὸ ὑπολαμβάνον οὐ τρέψει | *Ipſa enim ſeſe* (ſi volet) *opinando non movebit iſtis motibus.*

Τὸ σωμάτιον μὴ πάθῃ τι | Vide *infr.* § 33. & *l.* 8. § 2×.

Οὐ γὰρ ἕξεις αὐτὸ εἰς χεῖρον τοιαύτην | Locus iſte mihi planè depoſitus, abſque clariſſ. D. Salmaſio fuiſſet, cui non ego magis debeo, quàm Marcus ipſe. is manum medicam fauſto ſydere admovit. Malè, inquit, Xylander αὐτῷ peſſimè locum hunc ſic vertit, *Animo nullus metus, dolor, aut opinio horum accidere poteſt: neque enim ei ſunt habitus ad hoc.* Sic vertendum illi fuit; *Animula verò, quæ timet, quæ dolet, quæ ſuper his omnino aliquid opinatur, nihil eorum patiatur, ſi non illam in hoc judicium demittas.* legendum igitur in Græcis, οὐδὲν μὴ πάθῃ, εἰ οὐκ ἄξεις αὐτὸ εἰς κρίσιν τοιαύτην. vel, εἰ οὐ περιάξεις αὐτὸ εἰς κρ. τ. Nihil verius. Epictet. diſſert. *l.* 2. *c.* 6. Τίς γάρ σε ἀναγκάσαι δύναται ὑπολαβεῖν τι, ὃ οὐ θέλεις;

Ἀπροσδεὲς | Περὶ τῆς τοῦ ἡγεμονικοῦ αὐταρκείας, Vide *ſupr. l.* 5. § 14. & *infr. l.* 11. § 1.

Ἀνεμπόδιστον | Vide *l.* 5. § 20. Epictet. *l.* 2. *c.* 19. οὔτε πλοῦτός ἐστιν ἐφ' ἡμῖν, οὐθ' ὑγίεια, οὔτε δόξα, οὔτε ἄλλο τι ἁπλῶς, πλὴν ὀρθῆς χρήσεως φαντασιῶν. τοῦτο ἀκώλυτον φύσει μόνον, τοῦτο ἀνεμπόδιστον.

§ 17. Εὐδαιμονία ἐστὶ δαίμων ἀγαθὸς, ἢ ἀγαθόν | Deeſſe vocabulum aliquod videtur, quod membrum poſterius expleat, forſan [ἡγεμονικὸν] ἀγαθὸν, fuerat, in hoc enim Marco cenſente, τὸ πᾶν. Vide *ad l.* 2. § 15. idémque idem ὁ δαίμων iſte. Vide *ibid.* § 17. & *l.* 10. § 13. quo loco ait τὸν νοῦν, ubi voluerit, ἀγαθὸν δαίμονα fieri. Nam M. Caſaubono, τὸ ἢ ἀγαθὸν expungenti non accedo. Conjecturam meam firmat, quod ex Platone Clemens *ſtrom. l.* 2. Αὐτὸς δὲ ὁ Πλάτων τὴν εὐδαιμονίαν, τὸ εὖ τὸν δαίμονα ἔχειν· δαίμονα δὲ λέγεσθαι, τὸ τῆς ψυχῆς ἡμῶν ἡγεμονικόν. Cui gemina, ex innominato aliquo, iſta Suidas exhibet: Ὅ, τι ὁ σπουδαῖος εὐδαίμων ἐστί. ὁ γὰρ εὖ τὸν δαίμονα ἔχειν, σημαίνεσθαι δοκεῖ παρὰ τοῦ εὐδαίμονος ὀνόματι. εἰ δὲ δαίμων ἑκάστου ἡ ψυχὴ, καθὰ Ξενοκράτει δοκεῖ, οὗτος ἂν εὐδαίμων, ὁ εὖ τὴν ψυχὴν ἔχων. εὖ δὲ τὴν ψυχὴν ἔχει ὁ σπουδαῖος. σπουδαῖος δ' ἄρα ὁ εὐδαίμων. Accedit & Pythagoræ ſcitum illud, εὐδαιμονεῖν ἀνθρώπους, ὅταν ἀγαθὴ ψυχὴ προσγένηται. Laert. *lib.* 8. Apul. *de Deo Socrat. Nam quodam ſignificatu & animus humanus, etiam nunc in corpore ſitus, Dæmon nuncupatur,* [Maro *Æn. l.* 9.]

——Diine hunc ardorem mentibus addunt,
Euryale? an ſua cuique Deus ſit dira cupido?

igitur & bona cupido animi, bonus Deus eſt. unde nonnulli arbitrantur, εὐδαίμονας *dici beatos, quorum Dæmon bonus,* id eſt, *animus virtute perfectus eſt. quem noſtrâ linguâ, ut ego interpretor, poteris Genium vocare, quod is Deus, qui eſt animus ſui cuique, quanquam ſit immortalis, tamen quodammodo cum homine gignitur.* Vide diſſertationem hac de re Dionis Pruſ. *orat.* 23.

Τί οὖν ὧδε ποιεῖς, ὦ φαντασία; | Quid eſt opus imaginatione, ſive opinatione, cùm mens ipſa quod ſuum eſt & fecerit & habuerit? Vide *ad periochen* proximè *ſuperiorem* extremam: & *infr.* § 29.

Ἀπέρχου ὡς ἦλθες οὖν | forſan [νὴ] τοὺς θεούς. atque ita M. Caſaub. nam Xyl. omiſit; maléq; reddidit, ὡς ἦλθες. *unde veniſti.* cùm vertendum fuerit,

erit, *ut veniſti. faceſſe hinc, per Deos, ut veniſti.* Sed nec fortaſſe νὴ particulâ illâ interjectâ opus fuerit. Siquidem D. Salmaſ. formulam uſitatam eſſe monet, πρὸς θεῶν σοι, ſubaudi ὄμνυμι. eamque locutionem occurrere in *hemiambis* Anacreonteis, & in *diſſertationibus* Arriani. Ità certè Anacreon *carm.* 31.

Ἄφες με, πρὸς θεῶν σοι,
Πιεῖν, πιεῖν ἀμυστί.

Arrian. in Epicteti *diſſert. l.* 3. *c.* 26. Παῦσαι, πρὸς θεῶν σοι, ἐμπαίζων μου τῇ ψυχῇ. Et *c.* 23. Παύσασθε, πρὸς θεῶν ὑμῖν, καλὰ ὀνόματα καὶ πράγματα καταισχύνοντες. & ad formulam Chriſtianam propiùs, *ibid. c.* 7. πρὸς θεόν σοι. quem locum corruptum fruſtrà ſuſpicatur Volfius. reſtituenda eadem *c.* 22. ubi, τὸν θεόν σε, vitioſè legitur; quod interpretem eundem, cùm non adverteret, in alia abduxit. & diversâ rurſus formulâ, ſed ellipſi eâdem, *l.* 3. *c.* 23. θαυμαστὸς, κύριε, τὴν ἐμήν σοι σωτηρίαν. contractiùs etiam *l.* 2. *c.* 19. λέγε μοι, πρὸς θεοὺς, οἷα πρώην ἔλεγες. Si locus ſaltem integer fuerit. facit enim ſuſpectum, quod Gellius *l.* 1. *c.* 2. exhibet, λέγε μοι σὺ πρὸς θεούς. quod fortean fuerit, πρὸς θεῶν σοι. quin integram quoque idem extulit, *l.* 3. *c.* 10. ὀμνύω ὑμῖν πάντας θεοὺς, ὅτι περιέκοψε. Locus ergò ſincerus & integer eſt. nec ullâ ratione admittenda Annot. Lugd. interpolatio, ἀπέχε πρὸς τοὺς θεοὺς σύ.

Οὐκ ὀργίζομαί σοι | Hoc enim dogmati Stoico adverſatur; non tamen & Chriſtiano, quod ὀργίζεσθαι καὶ μὴ ἁμαρτάνειν monet, *ad Epheſ. c.* 4. *v.* 26. Diogeni autem Stoico, non Cynico (quod Eraſm. fugerat) de dogmate iſto diſſerenti, cùm adoleſcens quidam protervus, velut periculum facturus, an re præſtaret quæ docebat, in faciem inſpuiſſet, *non quidem iraſcor*, inquit ille; *ſed dubito tamen an iraſci oporteat?* Narrat Seneca *de ira l.* 3. *c.* 38. Fidentiùs Symmach. *l.* 9. *ep.* 105. *Nullius tam vehemens nequitia eſt, ut motu meo digna ſit.*

§ 18. Τί γὰρ δύναται χωρὶς μεταβολῆς γενέσθαι; | Vide *lib.* 4. § 46. & *lib.* 5. § 13. & *lib.* 6. § 15.

Τί δαὶ φίλτερον | *infr.* § 21. & *l.* 4. § 36. & *l.* 9. § 32.

§ 19. Ὡς διὰ χειμάῤῥου | Vide *ad l.* 4. § 43. & *l.* 5. § 23. Aug. *in Pſal.* 38. *Momentis tranſvolantibus cuncta rapiuntur. torrens rerum fluit.*

Συνεργὰ | Vide *l.* 6. § 41.

Ὡς τὰ μέρη | Vide *l.* 2. § 1. & *ſupr.* § 13.

Πόσους ἤδη ὁ αἰὼν Χρυσίππους | Vide *l.* 3. § 3. & *l.* 4. § 48. & *l.* 6. § 47.

Πόσους Ἐπικτήτους | E ſuperis ergò exceſſerat jam Epictetus. Accedit quod Gellius Herodi Attico, qui ſub Marco floruerat, æqualis ferè, de Epicteto, tanquam qui jamdudum deceſſerat, ità verba facit, *l.* 2. *c.* 18. De *Epicteto philoſopho nobili, recentior eſt memoria, quàm ut ſcribi, quaſi obliteratum, debuerit.* Vide *ad l.* 1. § 7. & *ad l.* 8. § 31.

§ 20. Ἐμὲ ἓν μόνον περισπᾷ | *Hoc unum me ſolicitum habet.* ità τὸ περισπᾶν ſæpiùs uſurpat *l.* 2. § 7. & *l.* 6. § 22. Eſtque hoc quod profitetur cumprimis utile piúmque, ſi ſolicitudo univerſa eo fine adhibeatur, ne quid unquam obrepat, quod officii ſui non ſit. Vide *infr.* § 66. & *ad l.* 8. § 3. Sic *l.* 8. § 1. ἄλλο μηδὲν περισπάτω.

§ 21. Ἐγγὺς | Vide *l.* 4. § 16. Petrus *ep.* 1. *c.* 4. *v.* 7. Πάντων δὲ τὸ τέλος ἤγγικε.

Ἡ σὴ περὶ πάντων λήθη | Vide Solom. *Eccleſ. c.* 1. *v.* 11.

§ 22. Ἴδιον ἀνθρώπου φιλεῖν καὶ τοὺς πταίοντας | Hoc eſt quod Aug. *in Joan. tract.* 06. & *in concion. ſolemn.* 235. *Eſto medico ſimilis; qui odit morbum, amat ægrotum.* Ità Marcus etiam lapſos & errantes diligi vult. Amplius aliquid Chriſtus Dominus; non lapſos tantùm & errantes, verùm in nos ipſos delinquentes. Ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν· εὐλογεῖτε τοὺς καταρωμένους ὑμᾶς· καλῶς ποιεῖτε τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς· προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς, καὶ διωκόντων ὑμᾶς. Matth. *c.* 5. *v.* 44. Hinc Iſidor. Pel. *l.* 2. *epiſt.* 259. Παρὰ μὲν ἀνθρώποις ἴσον εἶναι δοκεῖ, τὸ εὐεργέτας μὲν ἀμείβεσθαι, καὶ ἐχθροὺς μὴ ἀμύνεσθαι. παρὰ δὲ τῇ θείᾳ φιλοσοφίᾳ τὸ μὲν ἀμείβεσθαι τοὺς εὐεργέτας κρατεῖ· τὸ δὲ ἀμύνεσθαι τοὺς ἐχθροὺς οὐχί· ἀλλὰ παντὶ τῷ τρόπῳ ἀνεξικακεῖν, εἰ δ' οἷόν τε, καὶ εὐεργετεῖν. Contrà planè quàm Pindarus *Pyth. od.* 2. Φίλον εἴη φιλεῖν· ποτὶ δ' ἐχθρὸν ἅτ' ἐχθρὸς ἐὼν, λύκοιο δίκαν ὑποθεύσομαι, ἄλλ' ἄλλοτε πατέων ὁδοῖς σκολιαῖς. Epictet. *l.* 3. *c.* 22. Cynicum inſtituens; Δαίρεσθαι δεῖ αὐτὸν, ὡς ὄνον, καὶ δαιρόμενον φιλεῖν αὐτοὺς τοὺς δαίροντας. De Chriſtianis Juſtin. *ad Diognet.* Ἀγαπῶσι πάντας, καὶ ὑπὸ πάντων διώκονται. Atque hæc eſt reverà charitas ſincera, *amare quos toleras, tolerare quos amas*, ut Gregor. Rom. *in Evang. ſerm.* 35. Quin Marcum ad eos etiam reſpexiſſe, qui adverſus nos ipſos fuerint injurii, quæ ſubjecit, oſtendunt. Vide *ad l.* 11. § 18.

Ὅτι καὶ συγγενεῖς | Vide *ad l.* 2. § 1. Hippias apud Platon. in *Protag.* Ὦ ἄνδρες οἱ παρόντες, ἡγοῦμαι ἐγὼ ὑμᾶς, συγγενεῖς τε καὶ οἰκείους καὶ πολίτας ἅπαντας εἶναι, φύσει, οὐ νόμῳ· τὸ γὰρ ὅμοιον τῷ ὁμοίῳ, φύσει συγγενές ἐστιν.

Δι' ἄγνοιαν, καὶ ἄκοντες | Vide *l.* 2. § 1. & *l.* 4. § 3. & *l.* 8. § 14. & *l.* 11. § 18.

Ὡς μετ' ὀλίγον ἀμφότεροι τεθνήξετε | Vide *ad l.* 4. § 6. & *infr.* § 58.

Οὐκ ἔβλαψέ σε | Vide *lib.* 2. § 1. & *l.* 9. § 38.

§ 23. Ἡ τῶν ὅλων φύσις, ἐκ τῆς ὅλης οὐσίας, ὡς κηροῦ | Eleganti ſimilitudine hoc illuſtrat, non Lucianus ille, Epicuri de grege, ὁ χλευαστὴς, ſed de ſchola Platonica Leo, (Byzantius fortean) ut ex Athen. *dipnoſoph. l.* 11. & Laert *l.* 3. in *Platon.* patet; in *dialogo*, quem *Alcedinem* inſcripſit, & inter

Digitized by Google

inter Luciani opuſcula, à quibus dictionis mollitie venâque candidiore plurimùm diſcrepat, extat vulgò. Τὸ μὲν γὰρ τοιοῦτο, inquit, καὶ τὰ παιδία τὰ παρ' ἡμῖν, τὰ πλάττειν ἐπιστάμενα, πηλὸν ἢ κηρὸν ὅταν λάβῃ, ῥᾳδίως ἐκ τοῦ αὐτοῦ πολλάκις ὄγκου, μεταρρυθμίζει πολλὰς ἰδεῶν φύσεις. Eiſdémq; planè inſiſtens veſtigiis Plut. *ad Apoll.* Ὡς γὰρ ἐκ τοῦ αὐτοῦ πηλοῦ δύναταί τις πλάττων ζῶα συγχεῖν, καὶ πάλιν πλάττειν καὶ συγχεῖν, καὶ τοῦτο ἓν παρ' ἓν ποιεῖν ἀδιαλείπτως· οὕτω καὶ ἡ φύσις ἐκ τῆς αὐτῆς ὕλης, πάλαι μὲν τοὺς προγόνους ἡμῶν ἀνέσχεν· εἶτα συνεχεῖς αὐτοῖς ἐγέννησε τοὺς πατέρας, εἶτα ἡμᾶς, εἶτ' ἄλλους ἐπ' ἄλλοις ἀνακυκλήσει· καὶ ὁ τῆς γενέσεως ποταμὸς οὗτος ἐνδελεχῶς ῥέων οὔποτε στήσεται, καὶ πάλιν ὁ ἐξ ἐναντίας αὐτῷ ὁ τῆς φθορᾶς. Cui non abſimile quod Aphrodiſ. *probl. l.* 1. *q.* 49. Ὡς ὅταν ὁ ἀνδριαντοποιὸς τὸν χαλκοῦν ἵππον ἢ βοῦν, ἤ τι τοιοῦτον ζῶον χωνεύσας ἢ ἐλάσας, πλάσῃ ἄνθρωπον, ἢ ἕτερόν τι σκεῦος, ἀπὸ εἴδους εἰς εἶδος μεταβάλλων τὴν ὕλην. Luſûs autem puerilis illius, quo animalium icunculas è cera ſolent effingere, meminit & Lucianus in *inſomnio* verbis hiſce; Ὁπότε γὰρ ἀφεθείην ὑπὸ τῶν διδασκάλων, ἀποξέων ἂν τὸν κηρὸν, ἢ βόας, ἢ ἵππους, ἢ καὶ νὴ Δί' ἀνθρώπους ἀνέπλαττον. Demetr. Phaler. qui dicitur: Περὶ ἑρμηνείας. καθόλου δὲ, ὥσπερ τὸν αὐτὸν κηρὸν, ὁ μέν τις κύνα ἔπλασεν, ὁ δὲ βοῦν, ὁ δὲ ἵππον· οὕτω καὶ πρᾶγμα ταὐτὸν ὁ μὲν ἀποφαινόμενος καὶ κατηγορῶν φησιν. Et Fabius *inſtitut. l.* 10. *c.* 5. *Nec aliena tantùm transferre, ſed etiam noſtra pluribus modis tractare poſſumus, & ſententias eaſdem quàm numeroſiſſimè variare: velut eâdem cerâ aliæ atque aliæ formæ duci ſolent.* De cera ipſa Plinius min. *l.* 7. *ep.* 9.

Hæc laus eſt ceræ, mollis cedenſque ſequatur
Si doctos digitos, juſſáque fiat opus;
Et nunc informet Martem, caſtámque Minervam;
Nunc Venerem effingat, nunc Veneris puerum.

Vide *infr. ad* § 25.

Δεινὸν δὲ οὐδὲν τὸ διαλυθῆναι τῷ κιβωτίῳ | Vide *l.* 4. § 40. & *l.* 6. § 47. & *infrà* § 25. & 50. & *l.* 11. § 17. Ædeſius apud Eunap. in *Maximo*: Ἀλλὰ σὺ μὲν καὶ τὴν ψυχὴν τὴν ἐμὴν οὐκ ἀγνοεῖς πλαργῶταις ἀκοαῖς ἀγειρόμενος· τὸ δὲ ὄργανον αὐτῆς συνορᾷς ὅπως διάκειται, τῆς γομφώσεως καὶ πήξεως διαλυομένης εἰς τὸ συντεθέν.

§ 24. Τὸ ἐπίκοτον τοῦ προσώπου λίαν παρὰ φύσιν, ὅταν πολλάκις ἐναποθνήσκειν ἢ πρόσχημα, ἢ τελευταῖον ἀποσβεσθῇ | Periochen hanc miſerè mutilatam ac vitiatam eſſe, ſatis indicant tam diſcrepantes à ſe invicem interpretum verſiones; quæ ejuſmodi ſunt etiam, ut è verbis ſenſus illi, quos ipſi præferunt, nullâ artis grammaticæ ope elici poſſint. In textu Xyl. nihil mutat. Meric. duntaxat disjunctivæ loco conditionalem ſubſtituit: ſed nec ſic quidem citra vim inſignem, exprimitur ea, quam ipſe Marco affingit, ſententia. D. Bootius (cui ego aſſentiri maturerim) ſic effert: Τὸ ἐπίκοτον τοῦ προσώπου λίαν παρὰ φύσιν. ὅταν πολλάκις [γίγνηται,] vel etiam tranſpoſitione tantùm factâ, ἦ, ἐναποθνήσκει· καὶ τὸ πρόσχημα τὸ τελευταῖον ἀποσβέννυται, ὥστε ὅλως ἐξαναφθῆναι μὴ δύνασθαι. *Torvitas vultûs eſt valdè præter naturam. ubi ſæpius contigerit, immori ſolet; vultûſque decor ità indè extinguitur, ut denuo omnino reaccendi nequeat.*

Τὸ ἐπίκοτον τοῦ προσώπου | *Torvitas vultûs.* quo κότος ſive latens intus animus infeſtus atque infenſus ſe prodit. huic opponi videtur, τὸ εὔδιον τοῦ προσώπου. *l.* 6. *c.* 30. Heſych. Ἐπίκοτα, ἐπιμεμφῆ, ἃ πῶς ἄν τις μέμψαιτο. Σοφοκλῆς, Ναυπλίῳ καὶ πλέοντι. leg. Ναυπλίῳ καταπλέοντι. ad diſtinctionem alterius ejuſdem fabulæ eidem cognominis, quæ Ναύπλιος πυρκαεὺς dicebatur. Ἐπίκοτον eſſe vult, *quod iratum & infenſum jure faciat*; at Marcus pro *offenſione ſive infenſione animi, quæ in vultu indicium facere ſolet.* Æſchyl. *Prometh. vinct.*

Ὁ δ' ἐπικότως ἀεὶ θέμενος ἄγναμπτον νόον.
At ille mentem infenſam pervicax gerens.

Πρόσχημα | Ἡ εὐπρέπεια τοῦ προσώπου, ut Jacob. Apoſt. *ep. c.* 1. *v.* 11. *decor vultûs*, qui triſtitiâ, iracundiâ, acerbitate animi, offenſione, indignatione non immutari tantùm & deturpari, ſed & tolli prorſus ſæpenumero ſolet. Seneca *de ira l.* 2. *c.* 35. *Non eſt ullius affectûs facies turbatior. pulcerrima ora fœdavit; torvos vultus ex tranquilliſſimis reddidit. linquit decor omnis iratos. qualem intrà putas eſſe animum; cujus extrà imago tam fœda eſt;* & *l.* 3. *c.* 4. *Nulli certè affectui pejor eſt vultus: ferarum minus tetra facies eſt, etiam cùm venatorem ſuum ſemianimes morſu ultimo petunt, quàm hominis irâ flagrantis.* Hinc illud Naſonis de Niobe *Metam. l.* 6.

Et quantum ira ſinit, formoſa. ——

& de Procride *l.* 7.

Triſtis erat, ſed nulla tamen formoſior illâ
Eſſe poteſt triſti. tu collige qualis in illa,
Phoce, decor fuerit, quam ſic dolor ipſe decebat.

Imò, quod Marcus iſtic, dum affectus iſtiuſmodi exprimere atq; induere vultus frequentiùs cogitur, uſu in naturam vertente, ità tandem decor ille extinguitur, ut nullâ reſtitui ratione poſſit. De Phariſæis ad ſuos Chriſtus, Matth. *c.* 6. *v.* 16. Μὴ γίνεσθε, ὥσπερ οἱ ὑποκριταὶ, σκυθρωποί· ἀφανίζουσι γὰρ τὰ πρόσωπα αὐτῶν. qui locus iſtum mirificè illuſtrat. plus enim eſſe videtur τὸ ἀφανίζειν τὸ πρόσωπον, quàm τὸ αἰσχύνειν καὶ ἀεικελὲς ποιεῖν, uti ex Homero atque Euſtathio Beza. Baſil. Cæſ. *ep.* 1. Ἔπειτα τῷ ταπεινῷ καὶ καταβεβλημένῳ φρονήματι, ὄμμα στυγνὸν καὶ εἰς γῆν συννενευκός. ——ὥστε ἃ ποιοῦσιν οἱ πενθοῦντες κατ' ἐπιτήδευσιν, ταῦτα ἐκ τοῦ αὐτομάτου ἡμῖν ἐμφαίνεσθαι. Nicoſtr. *de nupt.* apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 70. Αἱ γὰρ δὴ ὄψεις αἱ χρησταὶ ἔχοιεν ἄν τι πλεῖστον τοῦ κάλλους τῆς ψυχῆς· καὶ οὐκ ἔνι, οὔτε θυμουμένων, οὔτε ὀργιζομένων, οὔτε γελώντων, τὸ πρόσωπον

φαιδρὸν

Digitized by Google

φανδρὸν ἔχει τι καὶ καθαρόν. οἱ δέ τις πονηρὸς καὶ πορνεύοντες, οὐδεὶς μὲν καὶ τοῦ ὀφθαλμοῦ παραβλέπει, καὶ ἀτενὲς δέδεγκεν. ὅστις δὲ μυσαρὰ συνειδὼς, τοῖς χείλεσι καὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς ἀναπίπλαται. ὅθεν ὀφθαλμοὶ καὶ σεσηρότες τοιοῦτοι. ὁ δὲ συνάγων τὰς ὀφρῦς; σκαιὸς δὲ καὶ ὅτῳ ἐπωδὴν οὐκ ἐρύθημα, ἀλλὰ σκότος τι καὶ νέφος, τοῦτο τι ἡ ψυχὴ ἐκδημῶν ἀδημονῶς συρραίνεται. quibus verbis extremis graphice depinxiſſe videtur τὸ ἐπίκοτον iſtud τοῦ προσώπου. nos dicimus, **a louring look.** Vide *infr. ad* § 59. Sed nec minùs *Sueton. l.* 4. *c.* 50. in *Caio.* cui *frontem torvum* ubi tribuerat, *Vultum,* inquit, *naturâ horridum ac tetrum, etiam ex induſtria efferabat, componens ad ſpeculum in omnem terrorem ac formidinem.* Cæterùm D. Salmaſ. iſta & luxata & perturbata ſuſpicatur: jungi ſic debere, Τὸ ἐπίκοτον τοῦ προσώπου λίαν παρὰ φύσιν, αὐτῷ γε τούτῳ συμπαρακολουθεῖν πειρῶ, ὅτι παρὰ τὸν λόγον. atque hæc ſubſequi poſt illa quæ *ſupra* § 10. habebamus. Τῷ λογικῷ ζώῳ ἡ αὐτὴ πρᾶξις κατὰ φύσιν ἐστὶ καὶ κατὰ λόγον. *Si in animali rationali eadem actio ſecundum naturam & ſecundum rationem; ira in vultu efferveſcens, quæ præter naturam eſt, etiam præter rationem.* Illud, ἢ τὸ πολλάκις ὂν ἀποσβέννυται, ὥστε ὅλως ἐξαφθῆναι μὴ δύνασθαι. ad præcedentia § 22. cenſet idem pertinere, & de *lucerna* dici, quæ aliquando ſic extinguitur, ut poſſit iterum accendi, aliquando verò, ubi in totum oleo defecta eſt, ità extinguitur, ut denuo accendi nequeat. Suſpicatur ergò poſt exemplum *areola*, cui grave non eſſe dixit ſolvi, ut nec compingi, addidiſſe & ſimile de *lucerna*, (prout *l.* 8. § 17. poſt exemplum *bullæ* idem fecit) cui non eſt grave extingui, ut nec accendi, etiamſi eò modò extinguatur, ut non poſſit lumen ſuum recuperare. reliqua aliunde irrepſiſſe autumat; quibus de medio ſublatis, periochen hanc antegreſſam cum proximè ſequenti commodè cohæſuram. & ſunt revera ſectio 22ª. & 24ª. prout nos eas diſtinximus, ejuſdem planè argumenti.

Εἰ γὰρ καὶ ἡ συναίσθησις τοῦ ἁμαρτάνειν οἰχήσεται | Mer. interſerit negativam, ut ſit τοῦ [μὴ] ἁμαρτάνειν, & de innocentiæ confidentia intelligatur. Meliùs opinor, Xyl. *Nam ſi etiam ſenſus peccati nullus erit.* hoc eſt, nam ſi eò uſque in vultûs obfirmatione proceſſeris, ut jam peccati ſenſum omnem amittas, quid ampliùs tibi vivere proderit? Galen. *de differ. puls. lib.* 4. σφυγμὸν, inquit, appellant veteres, τὴν ἐν ταῖς φλεγμοναῖς γινομένην αὐτοῦ τοῦ κάμνοντι συναίσθησιν. Idémque *therapeut. l.* 13. *c.* 1. Ἡ τις ἅμα τῷ φλεγμαίνειν καὶ πόνον ἔχει περὶ τὸ μόριον, ἡμῶν δ᾽ ἀπτομένων, αὐτῷ τε κάμνοντι διὰ τῆς ἰδίως ὀνομαζομένης συναισθήσεως. Ità medicis familiaris an peculiaris vox iſta videtur, affectionem illam denotans, quâ æger eorum quæ in corpore ſuo ſecius ſe habent, ipſe ſenſum obtinet. A corpore ad animum tranſtulit, ut Marcus hic, ità & Epictet. *l.* 2. *c.* 11. Ἀρχὴ φιλοσοφίας συναίσθησις τῆς αὐτοῦ ἀσθενείας καὶ ἀδυναμίας. Clemens generaliùs de utroque pariter uſurpavit, *ſtrom. l.* 1. Εὐρετικὸν γὰρ καὶ ἐπιστρεπτικὸν ἡ συναίσθησις, ἐπὶ τὸ βέλτιον πάντως ἀναπείθουσα· συναύξει δὲ τὴν ἐπιβολὴν, ἡ εἰς ἐπιστήμην συνάσκησις. Idem vult, ſed ſignificantiùs paulò dictum, quod Gregor. Naz. *epitaph. in Patr.* Εὐρετικὸν γὰρ τὸ πάσχειν. & *ad cives ſuos in anguſt.* Τολμηρὸν ποιεῖ τὸ ἀλγεῖν. Tunc ergò ἡ τοῦ ἁμαρτάνειν συναίσθησις οἴχεται, cùm crebro peccandi uſu, τυλοῦται λοιπὸν ἡ ψυχὴ, *callum quaſi quendam contraxit animus,* ὥστε μηδ᾽ ἐπαισθάνεσθαι ὅτι ἁμαρτάνει, *ut deinceps nè peccare quidem ſe animadvertat.* Epictet. *l.* 2. *c.* 18.

Τίς ἔτι τοῦ ζῆν αἰτία; | Vide *l.* 9. § 2.

§ 25. Πάντα ὅσα ὁρᾷς | De Catone Senec. *epiſt.* 71. *Quid ni ille mutationem reipub. forti & æquo pateretur animo? quid enim mutationis periculo exemptum? non terra, non cælum, non totus hic rerum omnium contextus: quamvis Deo agente ducatur, non ſemper tenebit hunc ordinem; ſed illum ex hoc curſu aliquis dies dejiciet. certis eunt cuncta temporibus; naſci debent, creſcere, extingui. quæcunque vides ſupra nos currere, & hæc quibus immixi atque impoſiti ſumus velut ſolidiſſimis, carpentur ac deſinent. nulli non ſenectus ſua eſt. inæqualibus iſta ſpatiis eodem natura demittit. quicquid eſt, non erit: nec peribit, ſed reſolvetur. nobis ſolvi perire eſt. proxima enim intuemur: ad ulteriora non proſpicit mens hebes, & quæ ſe corpori addixerit. alioqui fortiùs finem ſui ſuorúmque pateretur, ſi ſperaret omnia illa ſic in vitam mortémque per vices ire, & compoſita diſſolvi, diſſoluta componi: in hoc opere æternam artem cuncta temperantis Dei verti.* Vide *ſup.* § 23. & *lib.* 9. § 33.

Καὶ πάλιν ἄλλα | Naſo *Metamorph. l.* 15.

> *Nil equidem durare diu ſub imagine eadem*
> *Crediderim.* ———
> *Nec ſpecies ſua cuique manet: rerúmque novatrix*
> *Ex aliis alias reparat natura figuras.*

Senec. *epiſt.* 30. *Quis queri poteſt, in ea conditione ſe eſſe, in qua nemo non eſt? prima enim pars æquitatis eſt æqualitas. Sed nunc ſupervacuum eſt naturæ cauſſam agere, quæ non aliam voluit legem noſtram eſſe, quàm ſuam. quicquid compoſuit, reſolvit: & quicquid reſolvit, componit iterum.*

Ἵνα ἀεὶ νεαρὸς | Hoc eſt quod Maxim. Tyr. *orat.* 25. *ad l.* 4. § 40. διὰ τὴν τοῦ ὅλου χορηγίαν. Vide *l.* 2. § 3. & *l.* 6. § 14. Ariſtot. *de gener. & corrupt. l.* 1. *c.* 3. Εἴπερ ἀεί τι οὐδ᾽ ὄντων ἀπέρχεται, διὰ τί ποτ᾽ οὐκ ἀνήλωται πάλαι καὶ φροῦδον τὸ πᾶν; διὰ τὸ τὴν τοῦδε φθορὰν ἄλλου εἶναι γένεσιν, καὶ τὴν τοῦδε γένεσιν ἄλλου εἶναι φθορὰν, ἄπαυστον ἀναγκαῖον εἶναι τὴν μεταβολήν. Γένεσις γὰρ γένεσιν διαδεχομένη, κατὰ προκοπὴν ἀπαθανατίζειν βούλεται. Clem. *ſtrom. l.* 4. & Philo *de mund. immort.*

Μύσιν

Μένει γὰρ εἰσαεὶ φθειρομένων τῶν ἐν εἴδει, περισσὸν ὡς ἀληθῶς καὶ θεῖον ἔργον.

§ 26. Τί ἀγαθὸν ἢ κακὸν ὑπολαβὼν | Vide *l.* 6. § 27. & *l.* 8. § 14. & *l.* 10. § 30. Epictet. *enchir. c.* 41. Ὅταν τις κακῶς ποιῇ, ἢ κακῶς σε λέγῃ, μέμνησο ὅτι καθήκειν αὐτῷ οἰόμενος ποιεῖ ἢ λέγει. οὐχ οἷόν τε οὖν ἀκολουθεῖν αὐτὸν τῷ σοὶ φαινομένῳ, ἀλλὰ τῷ ἑαυτοῦ. ὥστε εἰ κακῶς αὐτῷ φαίνεται, ἐκεῖνος βλάπτεται, ὅτι καὶ ἐξηπάτηται. καὶ γὰρ τὸ ἀληθὲς συμπεπλεγμένον ἄν τις ὑπολάβῃ ψεῦδος, οὐ τὸ συμπεπλεγμένον βέβλαπται, ἀλλ' ὁ ἐξαπατηθείς. ἀπὸ τούτων οὖν ὁρμώμενος πρᾴως ἕξεις πρὸς τὸν λοιδοροῦντα· ἐπιφθέγγου γὰρ ἑκάστῳ, ὅτι ἔδοξεν αὐτῷ.

Ἐλεήσεις | At hoc dogma Stoicum non admittit. Vide *ad l.*2. § 13. Epictetus tamen etiam *l.*1. *c.* 18. Χαλεπαίνειν δεῖ αὐτοῖς, ἢ ἐλεεῖν αὐτούς; & mox: ἐλέει αὐτὸν μᾶλλον.

Δεῖ οὖν συγγνώσκειν | Tu, inquit, aut eôdem, aut pari morbo laboras: igitur ignoſcere debes gemina peccanti. Flaccus *l.* 2. *ſat.* 3.

O major, tandem parcas, inſane, minori.

Et Senec. *Agam.*

Det ille veniam facilè, cui veniâ eſt opus.

Siquidem ut Flaccus *l.* 1. *ſat.* 3.

——— æquum eſt
Peccatis veniam poſcentem reddere rurſus.

Itaque quod Guigo *meditat. c.* 15. *Non ſit exactor vindictæ, qui petitor eſt veniæ.* Verùm ignoſcere iſtud Stoæ adverſatur. Vide *ad l.* 1. § 15. Vide & *lib.* 11. § 18. & *ad lib.* 5. § 22. Demonactem.

Εἰ δὲ μηκέτι | Dilemmate probat non iraſcendum peccanti. aut in eodem, inquit, errore verſaris, & erranti ignoſcas æquum eſt, niſi te ipſe prædamnare volueris: aut ſaniori uteris judicio, & propitius eſſe debes illi, qui falſi ſpecie, recti ignarus abripitur. Vide *ad l.* 2. § 1.

§ 27. Μὴ τὰ ἀπόντα ἐννοεῖν, ὡς ἤδη ὄντα | τὰ ἀπόντα, M. Caſaub. *futura*; ut eódem referatur, quò illud *ſuprà* § 7. Τὰ μέλλοντα μὴ ταρασσέτω. Meliùs Xyl. *ea quæ abſunt*, ſive *quæ deſunt tibi*. Hoc eſt enim quod vult Marcus, ut non tam quæ nobis deſunt, animis noſtris obverſentur, quò illorum cogitatione ad ſortis præſentis diſplicentiam aliquam impellamur, quam de eis quæ adſunt, feriò cogitemus, quò in ſtatu præſenti noſtro acquieſcamus libentiús. Hinc reprehenſio illa Euripidea in *Hippolyt.*

Οὐ σ' ἀρέσκει τὸ παρόν·
Τὸ δ' ἀπὸν φίλτερον ἡγῇ.

Et Auſon. *idyll.* 15.

Spernimus in commune omnes præſentia. ——

Manil. *l.* 4.

Nec quod habet, numerat; tantùm quod non habet, optat.

Liban. *orat.* 31. de avaris. Ἀρκεῖ δὲ αὐτοῖς τῶν παρόντων οὐδέν. τὸ δ' ἀπὸν, ὅτι μὴ πάρεστιν, ὀδυνᾷ. Democritus itidem apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 4. Ἀνοήμονες τῶν ἀπεόντων ὀρέγονται· τὰ δὲ παρεόντα καίπερ κερδαλεώτερα ἐόντα ἀμαλδύνουσιν. qui & contrà *ib. c.* 17. Εὐγνώμων, ὁ μὴ λυπεόμενος ἐφ' οἷσιν οὐκ ἔχει, ἀλλὰ χαίρων ἐφ' οἷσιν ἔχει. quod Epicteto tribuit Maxim. *collectan. c.* 28. Senec. *epiſt.* 74. *Quæris quare virtus nullo egeat? præſentibus gaudet; non concupiſcit abſentia.* Optimè Philemon apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 16. & Maxim. *c.* 22.

Ἐὰν ἔχωμεν, τούτοις μηδὲ χρώμεθα,
Ἃ δ' οὐκ ἔχομεν, ζητοῦμεν, ὧν μὲν διὰ τύχην,
Ὧν δὲ δι' ἑαυτοὺς ἐσόμεθ' ἐστερημένοι.

Si quæ bonorum habemus, his non utimur,
Quæ non habemus, quærimus; his carebimus,
Nobiſmet ipſi dum nos, eis, dum ſors negat.

Plut. *de tranquill.* Μανικὸν γὰρ ἐστὶ τοῖς ἀπολλυμένοις ἀνιᾶσθαι, μὴ χαίρειν δὲ τοῖς σωζομένοις· ἀλλ' ὥσπερ τὰ μικρὰ παιδία, ὑπὸ πολλῶν παιγνίων ἄν ἕν τις ἀφέληται τι, καὶ τὰ λοιπὰ πάντα προσρίψαντα κλαίει καὶ βοᾷ· τὸν αὐτὸν τρόπον ἡμᾶς ἐν ὀχληθέντας ὑπὸ τῆς τύχης, καὶ τἄλλα πάντα ποιεῖν ἀνόνητα ἑαυτοῖς, ὀδυρομένους καὶ δυσφοροῦντας. καὶ τί φήσαι τις ἂν [οὐκ] ἔχομεν; τί δὲ οὐκ ἔχομεν; delenda enim negativa prior. Subjungit idem Arceſilai dictum. Οἱ πολλοὶ, inquit, ποιήματα μὲν ἀλλότρια καὶ γραφὰς καὶ ἀνδριάντας οἴονται δεῖν ἀκριβῶς καὶ κατὰ μέρος ἕκαστον ἐπιπορευόμενοι τῇ διανοίᾳ καὶ τῇ ὄψει θεωρεῖν· τὸν δ' αὐτῶν βίον ἔχοντα πολλὰς οὐκ ἀτερπεῖς ἀναθεωρήσεις ἐῶσιν, ἔξω βλέποντες ἀεὶ, καὶ θαυμάζοντες ἀλλοτρίας δόξας καὶ τύχας, ὥσπερ μοιχοὶ τὰς ἑτέρων γυναῖκας, αὐτῶν δὲ καὶ τῶν ἰδίων καταφρονοῦντες.

Πῶς ἂν ἐπεζητεῖτο, εἰ μὴ παρῆν | Plut. ibid. Καί τοι καὶ τοῦτο μέγα πρὸς εὐθυμίαν ἐστὶ, τὸ μάλιστα μὲν αὐτὸν ἐπισκοπεῖν, καὶ τὰ καθ' ἑαυτόν· εὐθυμήσομεν δὲ τούτοις μᾶλλον παροῦσιν, ἂν μὴ παρόντων αὐτῶν φαντασίαν λαμβάνομεν· ἀναμιμνήσκοντες αὐτοὺς πολλάκις, ὡς ποθεινόν ἐστιν ὑγεία νοσοῦσι, καὶ πολεμουμένοις εἰρήνη &c. καὶ τὸ στέρεσθαι γενομένων, ὡς ἀνιαρόν. οὐ γὰρ τότε γίνεται μέγα καὶ τίμιον ἡμῖν, ὅταν ἀπόληται, σωζόμενον δὲ, τὸ μηθέν ἐστιν· οὐδενὶ γὰρ ἀξίαν τὸ μὴ εἶναι προστίθησιν· οὐ δὲ δεῖ κτᾶσθαι μὲν ὡς μεγάλα, καὶ τρέμειν ἀεὶ δεδιότας, ὡς ὑπὲρ μεγάλων, μὴ στερηθῶμεν· ἔχοντας δὲ παρορᾶν καὶ καταφρονεῖν, ὡς μηδενὸς ἀξίων· ἀλλὰ χρῆσθαι μάλιστα ἐπὶ τῷ χαίρειν καὶ ἀπολαύειν αὐτῶν, ἵνα καὶ τὰς ἀποβολὰς, ἂν συντυγχάνωσι, πρᾳότερον φέρωμεν. Idem *ad uxor. conſol.* Καὶ δεινόν ἐστιν ἑτέρως μὲν ἡδέως ἂν ἐλέσθαι τὴν σὴν τύχην, καὶ ταύτης προσούσης, ἐφ' ᾗ νῦν ἀνιώμεθα· σὲ δὲ ἐγκαλεῖν καὶ δυσφορεῖν παρούσης, καὶ μηδὲ ἀπ' αὐτοῦ τοῦ δάκνοντος αἰσθάνεσθαι πηλίκας ἔχει τὰ σωζόμενα χρείας ἡμῖν· ἀλλ' ὥσπερ οἱ τοὺς ἀκεφάλους καὶ μειούρους Ὁμήρου στίχους ἐκλέγοντες, τὰ δὲ πολλὰ καὶ μεγάλα τῶν πεποιημένων ὑπερβαίνοντες, οὕτω ἐξακριβοῦν

κείβειν καὶ συκοφαντεῖν τοῦ βίου τὰ φαῦλα. τοῖς δὲ χρυσοῖς ἀνάρθρους καὶ συγκεχυμένας ἀποβάλλουσιν, ὅμοιόν τι τοῖς ἀνελευθέροις καὶ φιλαργύροις πάσχειν, οἳ πολλὰ συνάγοντες οὐ χρῶνται παροῦσιν, ἀλλὰ θρηνοῦσι καὶ δυσφοροῦσιν ἀπολομένων. Et mox: Οὐ γάρ ἐστι ταῦτα μεγάλα μὲν τοῖς στερομένοις ἀγαθὰ, μικρὰ δὲ τοῖς ἔχουσιν.

Μὴ διὰ τοῦ οὕτως ἀσμενίζειν | Διὰ τὸ, Annot. Lugd. ſed utrumvis conſiſtet probé. ut διὰ, vel *per*, vel *propter* hîc ſignificet; *dum iſtis libenter acquieſcis*, ſive, *iſtis delectando, & acquieſcendo*; vel *eò quòd iſtis delectaris & acquieſcis.* ego illud malim, ob ἐθίσῃς. Heſych. Ἀσμενίζει, χαίρει, ἀγάλλεται. Ἀσμένως, μετὰ χαρᾶς, ἡδέως, εὐκλεῶς, προθύμως, ἑκουσίως. Vide *ad l.* 5. § 9.

Ἐκτιμᾶν αὐτὰ | Flaccus *lib.* 1. *epiſt.* 10.

Quem res plùs nimio delectavere ſecundæ,
Mutatæ quatient. Si quid mirabere, pones
Invitus—Marci mentem expreſſit optimé.

Ὥστε ἐάν ποτε μὴ παρῇ, ταραχθήσεσθαι | Ità conſideranda nobis commoda ea, quæ ex præſentibus rebus decerpimus, nè tamen erga has eo animo afficiamur, ut ex amiſſione earum perturbemur. Plut. *de tranquill.* Ὧν δὲ δίδωσι πρὸς τὴν τύχην ἀδεῶς καὶ ἀτρέμως εἰπεῖν ὁ λογισμὸς,

Ἡδὺ μὲν ἄν τι φέρῃς, ὀλίγον δ' ἄχος, ἢν ἀπολείπῃς, τοῦτον ἥδιστα ποιεῖ χρῆσθαι τοῖς παροῦσι τὸ θαρραλέον, καὶ μὴ δεδιὸς αὐτῶν τὴν ἀποβολὴν, ὡς ἀφόρητον. Sen. *de vit. beat. c.* 20. *Ego divitias & præſentes & abſentes æquè contemnam: nec ſi alicubi jaceant, triſtior; nec ſi circa me fulgebunt, animoſior, fortunam nec venientem ſentiam, nec recedentem.* Flaccus *carm. l.* 3. *ode* 29. de Fortunâ;

Laudo manentem; ſi celeres quatit
Pennas, reſigno quæ dedit: & meâ
Virtute me involvo; probámque
Pauperiem ſine dote quæro.

§ 28. Εἰς αὑτὸν συνειλοῦ | Ità *lib.* 8. § 41. & 48. & *l.* 11. § 12. & *l.* 12. § 3. Τὸ ἡγεμονικὸν εἰς ἑαυτὸ συστραφὲν, σφαῖρα κυκλοτερὴς καὶ αὐτοειδὴς γίνεται. Quod Plato *in Phædon.* Τὴν ψυχὴν αὐτὴν εἰς αὑτὴν ξυλλέγεσθαι καὶ ἀθροίζεσθαι, & rurſus, συνηθροισμένην αὐτὴν εἰς αὑτήν. & de Sarapione Damaſcius (opinor) apud Suidam: Συνάγων ἑαυτὸν ἀεὶ καὶ συναιρῶν, ὡς οἷόν τε πρὸς τὸ εἴσω καὶ τὸ ἀμερέστερον. Verùm Marcus cùm συνειλεῖσθαι dixit, *Erinacei* ſive *Echini* imaginem in animo habuiſſe videtur,

Ὃς εὖτ' ἂν ἄλλων θηρίων ὁρμὴν μάθῃ,
Στρόβιλον ἀμφ' ἄκανθαν εἱλίξας δέμας,
Κεῖται δακεῖν τε καὶ θιγεῖν ἀμήχανος.
Qui ſimul ab aliis impeti ſe ſcit feris,
Denſo ſub orbe ſentium corpus tegens,
Morſúque ab omni tutus ac tactu jacet.

hoc eſt quod Marcus, *l.* 8. § 45. ἀκαταμάχητον γίνεται. neque enim Grotio accedere poſſum, qui poſtrema illa vertit,

Mordere & ultra tangere ignarus, jacet.

meliùs Campenſ. ſi metri rationem habuiſſet;

Sic jacet ut nec attingi nec morderi queat. Et Eraſm.
Tutus jacet morſúque tactúque omnium.

Verſus Ionis ſunt Tragici in *Phœnice*; quos exhibent Plut. *in collat. terreſtr. & aquat.* Athen. *dipnoſ. l.* 3. Schol. *ad Ariſtoph. equit.* & Zenobius in *proverb.* Ælian. *hiſt. animal. l.* 6. *c.* 54. Μᾶλλον ἀλίσκεσθαι ἑαυτὸν συνειλήσας, ἄληπτον ἐργάζεται. Oppian item ἁλιευτ. *l.* 1. *v.* 263.

Φριξάμενος πυκινῇσιν ὑπὸ προβολῇσιν ἀκάνθης
Εἰλεῖται σφαιρηδὸν, ὑφ' ἕρκεϊ γυῖα φυλάσσων,
Ἔνδοθεν ἑρπύζων. —

Ità Plin. *l.* 8. *c.* 37. *Ubi ſenſere venantem, contracto ore, pedibus, ac parte omni inferiore, quà raram & innocuam habent lanuginem, convolvuntur in formam pilæ, nè quid comprehendi poſſit præter aculeos.* Et Ambroſ. *hexamer. l.* 6. *c.* 4. *Echinus iſte terrenus, quem vulgò hericium vocant, ſi quid inſidiarum præſenſerit, ſpinis ſuis clauditur, atque in ſua ſe arma colligit, ut quicunque eum contingendum putaverit, vulneretur.* Indè natum proverbium,

Πολλ' οἶδ' ἀλώπηξ, ἀλλ' ἐχῖνος ἓν μέγα.
Ars varia vulpi eſt, una echino maxima. Eraſm.

Facere huc videtur & Horatii illud *ſuprà* laudatum,

Meâ virtute me involvo.

Ἑαυτῷ ἀρκεῖσθαι δικαιοπραγοῦντι | Vide *lib.* 5. § 14. & *l.* 8. § 7. Sen. *ep.* 74. *Una hæc via eſt ad tuta vadenti, & externa deſpicere, & honeſto contentum eſſe.* Idem *ep.* 76. *Illud eſt quod imperitos in vexatione corporis malè habet; non aſſueverunt animo eſſe contenti.*

§ 29. Ἐξάλειψον τὴν φαντασίαν | *Expunge, dele phantaſiam*, ſive *imaginationem*: non omnem tamen, ſed falſam & fallacem. Vide *l.* 6. § 13. & *ſuprà* § 2. & 17. & *l.* 8. § 29. & *l.* 9. § 7.

Στῆσον τὴν νευροσπαστίαν | Vide *l.* 2. § 2.

Περίγραψον τὸ ἐνεστὸς | Vide *l.* 6. § 2. & *l.* 8. § 31.

Δίελε | Vide *l.* 4. § 21.

Ἐννόησον τὴν ἐσχάτην ὥραν | Vide *ad lib.* 2. § 5. & *l.* 3. § 12. Baſil. Cæſar. *orat.* 13. *de bapt.* Προσοίκει καὶ τὸν ἀρχόμενον τοῦ βίου, ἐν ὀφθαλμοῖς ἔχειν τὴν τελευτήν. Senec. *ep.* 12. *Mors tam juveni ante oculos debet eſſe, quàm ſeni.* Epictetus *enchirid. cap.* 22. Θάνατος καὶ φυγὴ, καὶ πάντα τὰ δεινὰ φαινόμενα πρὸ ὀφθαλμῶν ἔστω σοι καθ' ἡμέραν· μάλιστα δὲ πάντων ὁ θάνατος· καὶ οὐδὲν οὐδέποτε ταπεινὸν ἐνθυμηθήσῃ, οὔτε ἄγαν ἐπιθυμήσεις τινός. Muſonius apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 1. Οὐκ ἔστι τὴν ἐνεστηκυῖαν ἡμέραν καλῶς βιῶναι, μὴ προθέμενον αὐτὴν ὡς ἐσχάτην βιῶναι. Lactant. *inſtitut. l.* 6. *c.* 24. ex Ciceronis *Verrin.* 4. *Semper ità vivamus, ut rationem reddendam nobis arbitremur; putemúſque nos momentis omnibus, non in aliquo orbis terræ theatro ab hominibus, ſed deſuper ſpectari ab eo,*

qui

Digitized by Google

qui & judex & teſtis idem futurus eſt. Idem autem, ut Joan. Chryſoſt. *tom.* 2. *orat.* 67. διὰ τοῦτο ἄδηλον ἡμῖν ἐποίησε τὴν τελευτήν, ἵνα εὔδηλον ποιησώμεθα τὴν σπουδὴν καὶ τὴν πρόνοιαν. hoc eſt; ut Aug. *homil.* 13. *Ultimum diem latere voluit, ut omnes obſervarentur.* Et quod Gregor. Rom. *in Job. l.* 12. *c.* . *Dies ultimus ſalubriter ignoratur, ut ſemper proximus eſſe credatur. Quomodo enim de die in diem differendo peccas, cùm extremum diem, an iſte ſit, neſcias?* Aug. *epiſt.* 145. Senec. *ep.* 61. *Id ago, ut mihi inſtar totius vitæ ſit dies. non tanquam ultimum rapio, ſed ſic illum aſpicio, tanquam eſſe vel ultimus poſſit.* Idémque *epiſt.* 114. *Quicquid facies, reſpice ad mortem. Nulla res magis proderit, quàm cogitatio mortalitatis.* Idem *de ira l.* 3. *c.* 42. & *ep.* 12. *Sic ordinandus eſt dies omnis, tanquam cogat agmen, & conſummet atque expleat vitam. Qui omnes dies, tanquam ultimum ordinat; nec optat craſtinum, nec timet.* Idem *de brev. vit. c.* 7. Horat. *l.* 1. *epiſt.* 4.

Omnem crede diem tibi diluxiſſe ſupremum.

Martin. Dunienſ. in ethic. *Dies omnis pro ultimo habeatur.* Et Hieron. *in Matth. c.* 24. *Sic quotidie vivamus, quaſi die illâ judicandi ſimus.*

Τὸ ἐκείνῳ ἁμαρτηθὲν | Quod ab altero peccatum eſt, illi dimitte, cujus eſt, & ad quem pertinet. Idem *l.* 9. § 20, 38. *Sua vitia quiſque fugiat: nam aliena non nocebunt.* Guigo *meditat. c.* 2. § 7.

§ 30. Συμπεριεντείνου | Vide *ſuprà* § 4. & *l.* 6. § 3, 53.

§ 31. Φαίδρυνον | Vide *lib.* 3. § 5. & *lib.* 4. § 26.

Φίλησον | Vide *ſuprà* § 22. & *l.* 3. § 9.

Ἀκολούθησον θεῷ | Senec. *de vit. beat. c.* 15. *Sapiens ſemper habebit in animo illud vetus præceptum, Deum ſequere.* Vetuſtiſſimum ſané. Etenim Moſi tribuit Philo *de migrat. Abr.* Τέλος ἐν ὅσι κατὰ τὸν ἱερώτατον Μωσῆν, τὸ ἕπεσθαι θεῷ. Cæterùm alii aliis tribuunt. Pythagoræ Boethius *conſol. l.* 1. *c.* 4. *Inſtillabas auribus cogitationibuſque meis Pythagoricum illud,* Ἕπου θεῷ. Homero etiam Stobæus *eclog. tom.* 1. *l.* 2. *tit.* 3. Ὅσσα αἰνίξασθαι μὲν Ὅμηρον εἰπόντα,

—— κατ᾽ ἴχνια βαῖνε θεοῖο.

ab eo Pythagoram ſumpſiſſe. Alicui è ſeptem ſapientibus Cicero *de fin. l.* 4. *Quæque ſunt vetera præcepta ſapientum, Deum ſequi; ſe noſſe,* &c. & Soſiades apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 3. Zenoni Epictetus apud Arrian. *diſſert. l.* 1. *c.* 20. Τέλος ἐστὶ τὸ ἕπεσθαι θεοῖς. Vide *l.* 10. § 11. & *l.* 12. § 27, 31.

Πάντα νομιςῖ | Hoc eſt, quod Manil. *l.* 4.

—— *certâ ſtant omnia lege.*

Naſo *Metam. l.* 3. —— *fatali lege geruntur.*

Hemiſtichium videtur poetæ cujuſpiam: ideo præmiſit, ἐκεῖνος μὲν φησι, autor nimirum ille, quiſquis fuerit. ut *l.* 4. § 18. quanquam Xyl. de Deo accipit, quaſi is hoc dicat. illud malim cum M. Caſ. Manil. idem *l.* 1.

Sed nihil in tota magis eſt mirabile mole,
Quàm ratio, & certis quòd legibus omnia parent.

Pindar. *Nem. od.* 5.

—— πότμος δὲ κρίνει
Συγγενὴς ἔργων πέρι Πάντων. ——

Senec. *de provid. c.* 5. *Scito omnia certâ & in æternum dictâ lege decurrere. non, ut putamus, incidunt cuncta, ſed veniunt.* (quod in *Herc. fur.* 2.

Certo veniunt ordine Parcæ)

olim conſtitutum eſt, quid gaudeas, quid fleas. & *epiſt.* 96. *Decernuntur iſta, non accidunt.* Idem *epiſt.* 76. *Virum bonum concedas neceſſe eſt, ſummæ pietatis erga deos eſſe. itaque quicquid illi acciderit; æquo animo ſuſtinebit. ſciet enim id accidiſſe lege divinâ, quâ univerſa procedunt.* Et in *quæſt. nat. l.* 3. *præfat. Quid eſt præcipuum? poſſe læto animo adverſa tolerare; quicquid acciderit, ſic ferre, quaſi tibi volueris accidere. debuiſſes enim velle, ſi ſciſſes omnia ex decreto Dei fieri.* Et *epiſt.* 71. *Magnus animus Deo pareat, & quicquid lex univerſi jubet, ſine cunctatione patiatur.* Vide *ad l.* 10. § 5.

Ἔπει δαίμονα τὰ ςοιχεῖα | Locus corruptus; nec qui certò abſque codicum ope reſtitui poſſit. Xyl. ἔπει δαιμόνια τὰ ςοιχεῖα. *quod ſi divina ſunt etiam elementa.* Caſ. Τί δαὶ εἰ μόνα τὰ ςοιχεῖα; *quid verò ſi elementa ſola ferantur lege?* Boot. ἔπι [μᾶλλον] εἰ διάμονα τὰ ς. *multò etiam magis, ſi permanent elementa.* Lectoris eſto arbitrium, vel eligendi ſi quod ex iſtis libuerit, vel proferendi, ſi quid potuerit iſtis probabilius certiúſve eruere.

Ἢ δηλαδὴ ὀλίγα | Xyl. ἢ δὴ λίαν, ſed ſupplet ſimul quod deeſſe videbatur, aut admodum pauca [ſecus] D. Boot. εἰ μὴ λίαν ὀλίγα. atque ea proculdubio Marci mens; *pauca admodum fortunæ relinqui.* De viro certè ſapiente Epicurus ipſe in *ſelect. ſentent.* apud Laert. *l.* 10. & Stob. *tom.* 1. *l.* 2. *tit.* 7. Βραχέα σοφῷ τύχη παρεμπίπτει. τὰ δὲ μέγιστα καὶ κυριώτατα ὁ λογισμὸς διῴκει, καὶ κατὰ τὸν συνεχῆ χρόνον διοικεῖ καὶ διοικήσει. hoc eſt, ut Senec. *de conſtant. c.* 15. *Raró ſapienti intervenit fortuna. Vis tu,* inquit, *fortius loqui, & illam ex toto ſubmovere?* ut Cicer. *de fin. l.* 2. *Exiguam fortunam intervenire ſapienti: maximaſque ab eo & graviſſimas res conſilio ipſius & ratione adminiſtrari.* ut Vitruv. *præfat. l.* 6. *Pauca ſapientibus fortunam tribuere. quæ autem maxima & neceſſaria ſunt, animi mentiſque cogitationibus gubernari.* Itaque Ariſtot. in *ethic. magn. l.* 2. *c.* 8. Οὗ πλεῖστος νοῦς καὶ λόγος, ἐνταῦθα ἐλαχίστη τύχη· οὗ δὲ ἐλαχίστη τύχη, ἐνταῦθα πλεῖστος νοῦς. De Deo ac providentia divina multò magis hoc ſentire pium eſt, nihil eſſe quod ſit lege divinâ exemptum. Eximunt tamen, ut paucula, ſed dubitanter, hîc Marcus, ità parvula & exigua non pauci. Balbus ex Stoicorum ſententia apud Cicer. *de nat. Deor. lib.* 2. *Magna dii curant, parva negligunt.* Euripid. apud Plut. *de leg. poet. c.* 7.

Ζεὺς

Ζεὺς γὰρ τὰ μὲν μέγιστα φροντίζει βροτῶν·
Τὰ μικρὰ δ' ἄλλοις δαίμοσιν παρεὶς ἐᾷ.
Namque id genus res Jupiter mortalium
Curat, minora cæteris linquit Deis. Grot.

Idémque ;——— τὰ ἄγαν μὲν ἅπτεται
Θεός· τὰ μικρὰ δ' εἰς τύχην ἀνεὶς ἐᾷ.
——— *res enim ſummas Deus*
Tractat : minores ire, quà ſors fert, ſinit. Grot.

Laudat idem Plut. in *præcept. polit.* & in *lib. de iracund. coerc.* ſubjungens tamen, Ἐγὼ δὲ τῇ τύχῃ μὲν οὐδὲν οἶμαι δεῖν ἐπιτρέπειν, οὐδὲ παρορᾷν τὸν νοῦν ἔχοντα· παιδίον δὲ καὶ χρήματα, τὰ μὲν γυναικὶ, τὰ δὲ οἰκέταις, τὰ δὲ φίλοις, &c. ut Jupiter ſcil. Euripideus minora quædam diis minorum gentium. Stoicos interim notat in *ſene polit.* quòd Jovem depingant, Εἰς πάντα παρεντείροντα καὶ πᾶσι συμπλεκόμενον ἑαυτόν. & *de commun. notit. c.* 17. quòd eidem tribuant, ἀνόητόν τινα πρόνοιαν καὶ κακόσπουδον ἐπιμέλειαν. quod non intelligere ſe profitetur, qui poſſit cùm Dei vel majeſtate vel beatitate conſiſtere : ignarus interim ipſe immenſæ vel potentiæ vel prudentiæ divinæ. Chryſippus certè providentiæ numinis nihil prorſus quicquam ſubtrahit. Apud Plut. *ibid. c.* 30. ex *de natur. l.* 1. Οὐδὲ τοὐλάχιστόν ἐστι τῶν μερῶν ἔχειν ἄλλως, ἀλλ' ἢ κατὰ τὴν τοῦ Διὸς βούλησιν· ἀλλὰ πᾶν μὲν ἔμψυχον οὕτως ἴσχεσθαι καὶ οὕτως κινεῖσθαι πέφυκεν, ὡς ἐκεῖνος ἄγει, κἀκεῖνος ἐπιστρέφει, καὶ ἴσχει, καὶ διατίθησιν. Et apud eund. *de contradict. Stoic. c.* 30. Οὐθὲν γάρ ἐστιν ἄλλως τῶν κατὰ μέρος γίνεσθαι, οὐδὲ τοὐλάχιστον, ἢ κατὰ τὴν κοινὴν φύσιν, καὶ κατὰ τὸν ἐκείνης λόγον. Ὅτι δὲ, inquit Plut. ἡ κοινὴ φύσις καὶ ὁ κοινὸς τῆς φύσεως λόγος, εἱμαρμένη καὶ πρόνοια καὶ Ζεύς ἐστιν, οὐδὲ τοὺς Ἀντίποδας λέληθε. πανταχοῦ γὰρ ταῦτα θρυλλεῖται ὑπ' αὐτῶν· καὶ τὸ,
——— Διὸς δ' ἐτελείετο βουλή.
ex *Iliad.* ά. *v.* 5. Faciunt huc quæ Dominus ipſe Chriſtus, de *paſſerculo*, de *pilo*. *Matth. c.* 10. *v.* 29, 30. quæ Petrus etiam Apoſtolus de Chriſti Domini ipſius cæde : apud Luc. *Act. c.* 2. *v.* 23. & *c.* 4 *v.* 28. Verùm non eſt animus iſta ulteriùs proſequi. Marcus pauca forſan excipi poſſe autumat, Chryſippus omnino nihil. Huic accedit & Epictet. *l.* 3. *c.* 24. ὅς γε οὐδὲ τῶν μικροτάτων τινὸς ἀμελεῖ. Addubitare tamen videtur Chryſippus *de eſſentia l.* 3. ubi de malorum origine quæſtione inſtitutâ, Πότερον, inquit, ἀμελουμένων τινῶν, καθάπερ ἐν οἰκίαις μείζοσι παραπίπτει τινὰ πίτυρα, καὶ ποσοὶ πυροί τινες, τῶν ὅλων εὖ οἰκονομουμένων ; & ſic Marcus iſtic. Vide *ad l.* 2. § 11. & *ad l.* 8. § 20.

§ 32. Ἢ σκεδασμὸς, ἢ ἄτομοι, ἢ κένωσις] Xyl. & Caſ. pro εἰ legunt ἤ. ut quinque membra conſtituantur ; Elementorum diſſipatio, in atomos reſolutio, annihilatio, extinctio, tranſmigratio. poteſt tamen retineri conditionalis, ut dicatur, *ſive diſſipatio, ſive reſolutio, ſive annihilatio detur, omnino unum è duobus iſtis conſequatur neceſſe eſt, ut vel extinguatur anima, vel transferatur.* ſicut *l.* 5. § 33. ἤτοι σβέσιν, ἢ μετάστασιν. Conjunguntur autem σκεδασμὸς & ἄτομοι *l.* 6. § 24 diſtinguuntur *infrà* § 49. διάλυσις ἀντιμετωπικῶς ἀτομικῶν, & σκορπισμὸς στοιχείων. & *l.* 8. § 25. σκεδασμὸς, σβέσις, μετάστασις. & *l.* 11. § 3. σβεσθῆναι, ἢ σκεδασθῆναι, ἢ συμμεῖναι. quod diſtributioni tamen priori favet. Quàm ambiguus autem in iſtis Marcus ; ſed & exteri plerique, vide *ad l.* 4. § 21.

Ἤτοι σβέσις, ἢ μετάστασις] Sen. *ep.* 65. *Mors quid eſt ? aut finis eſt, aut tranſitus. nec deſinere timeo ; idem eſt enim quod non cœpiſſe : nec tranſire ; quia nuſquam tam anguſtè ero.* & *epiſt.* 24. *Mors nos aut conſumit aut emittit. emiſſis meliora reſtant, onere detracto : conſumptis nihil reſtat : bona pariter, maláq; ſubmota ſunt.* & *epiſt.* 72. *aut in meliorem emittitur vitam, lucidius tranquilliuſque in divina manſurus : aut certè ſine ullo futurus incommodo naturæ ſuæ remiſcebitur, & revertetur in totum.* & *de provid. c.* 6. *Contemnite mortem, quæ vos aut finit, aut transfert.* Apud Plut. *conſol. ad Apollon.* ex Platonis *apolog.* Socrates, παραπλήσιον εἶναι τὸν θάνατον ἤτοι τῷ βαθυτάτῳ ὕπνῳ, ἢ ἀποδημίᾳ μακρᾷ καὶ πολυχρονίῳ, ἢ τρίτον φθορᾷ τινι καὶ ἀφανισμῷ τοῦ τε σώματος καὶ τῆς ψυχῆς· κατ' οὐδὲν δὲ τούτων κακὸν εἶναι.

§ 33. Τὸ μὲν ἀφόρητον ἐξάγει· τὸ δὲ χρονίζον φορητόν] Æſchylus :
Θάρσει· πόνου γὰρ ἄκρον οὐκ ἔχει χρόνον.
Confide : tempus haud habet ſummus dolor.
Et Sophocl. *Philoct.*
Ὀξεῖα φοιτᾷ, καὶ ταχεῖ' ἀπέρχεται,
Acerrima accedit, fugit celerrima.
Æſchyli autem illud ubi laudaverat Plut. *de leg. poet. c.* 17. ſubjungit, Τοῦτό ἐστι τὸ παρ' Ἐπικούρου θρυλλούμενον ἀεὶ καὶ θαυμαζόμενον, ὡς οἱ μεγάλοι πόνοι συντόμως ἐξάγουσιν, οἱ δὲ χρόνιοι μέγεθος οὐκ ἔχουσιν. ὧν τὸ μὲν εἴρηκεν Αἰσχύλος ἐναργῶς, τὸ δὲ τῷ εἰρημένῳ παρακείμενόν ἐστιν. εἰ γὰρ ὁ μείζων καὶ σύντονος οὐ παραμένει πόνος, οὐκ ἔστι μέγας ὁ παραμένων, οὐδὲ δυσκαρτέρητος. Epicurus in κυρίαις δόξαις, apud Laërt. *l.* 10. οὐ χρονίζει τὸ ἀλγοῦν συνεχῶς ἐν τῇ σαρκί· ἀλλὰ τὸ μὲν ἄκρον τὸν ἐλάχιστον χρόνον πάρεστιν· αἱ δὲ πολυχρόνιοι τῶν ἀρρωστιῶν πλεονάζον ἔχουσι τὸ ἡδόμενον ἐν τῇ σαρκὶ, ἤπερ τὸ ἀλγοῦν. Et rurſus : Οἱ μεγάλοι πόνοι συντόμως ἐξάγουσιν· οἱ δὲ χρόνιοι μέγεθος οὐκ ἔχουσιν. quod idem & ex Epicuro Plut. *de leg. poet. c.* 17. Cicer. *de fin. l.* 1. § 40. *Dolor in longinquitate levis, in gravitate brevis ſolet eſſe ; ut ejus magnitudinem celeritas, diuturnitatem allevatio conſoletur.* Et *l.* 2. § 22. *Jam doloris medicamenta illa Epicurea, tanquam è narthecio promant ; ſi gravis, brevis ; ſi longus, levis.* & rurſus, § 93. *Maximus dolor brevis eſt. ſummus dolor plures dies manere non poteſt.* Verùm

is cùm Epicuri ratiocinationem illam ridet exagitátque *ibidem*, tum & Epicurum nos eâ deriſui habere contendit, *Tuſcul. l.* 2. § 44, 45. Tertullian. *apolog. c.* 45. *Sic & Epicurus omnem cruciatum doloremque depretiat, modicum quidem contemptibilem pronunciando, magnum vero non diuturnum.* Sext. Empir. *adv. ethic. c.* 5. Πόνος ὁ μὲν ἀκρότατος, καὶ εἰ τὰ μάλιστα παρεκτικώτατος, ἀλλά τοί γε ὀξεῖς ἀκαρεῖς, ἀστραπῆς τρόπον, δειματώσας, ἢ ἀγαιρεῖ ἢ ἀναιρεῖται. ὁ δὲ μέσος καὶ παρατείνων, οὔτε παρ' ὅλον ἐστὶ τὸν βίον, οὔτε συνεχὴς τὴν φύσιν, ἀλλὰ πολλὰς διαναπαύσεις ἔχων καὶ ῥᾳστώνας. συνεχὴς γὰρ ὤν, οὐκ ἂν παρέτεινε. μέτριος οὖν ἐστι. Senec. *ep.* 22. *Dolor levis eſt, ſi ferre poſſum; brevis eſt, ſi ferre non poſſum.* & *ep.* 78. *Summi doloris intenſio invenit finem. nemo poteſt valde dolere, & diu. Sic nos amantiſſima noſtri natura diſpoſuit, ut dolorem aut tolerabilem aut brevem faceret.* Et mox: *Utrum vis? longum eſſe morbum, an concitatum & brevem? Si longus eſt, habet intercapedinem, dat refectioni locum: multum temporis donat: neceſſe eſt ut exurgat & deſinat. brevis morbus ac præceps alterutrum faciet; aut extinguetur, aut extinguet. quid autem intereſt, non ſit, an non ſim? in utroque finis dolendi eſt. hoc itaque ſolatium vaſti doloris eſt, quòd neceſſe eſt deſinas illum ſentire, ſi nimis ſenſeris.* & *ep.* 30. *nullum dolorem longum eſſe, qui magnus eſt.* & *ep.* 94. *Optimam eſſe doloris naturam, quòd non poteſt, nec qui extenditur, magnus eſſe; nec qui eſt magnus, extendi.* Idem *de provident. c.* 6. *Contemnite dolorem: aut ſolvetur, aut ſolvet.* At feſtivè Morus noſter dilemma tam Marci quàm Epicuri eludit; qui cùm ex Epicuri mente ceciniſſet;

Dejiciat miſeram tibi nulla moleſtia mentem;
Si longa eſt, levis eſt: ſi gravis eſt, brevis eſt.

ſubjungit ſtatim tanquam ex ſua;

Dejicit heu miſeram, proſternit & utraque mentem:
Longa nec ulla, levis: nec gravis ulla, brevis.

Vide *ad l.* 8. § 58.

Κατὰ ἀπόληψιν διατηρεῖ] leg. ὑπόληψιν. mens, inquit, nihil mali ſubeſſe opinetur, & tranquillitas inter cruciatus etiam acerbiſſimos conſtabit; cùm mens interim nihilo deteriùs ſe habeat. Vide *l.* 5. § 2. & *l.* 6. § 52. & *ſuprà* § 2. & 14. & *l.* 4. § 7. & *infrà* § 64.

§ 34. Ὡς αἱ θῖνες] Elegans ſimilitudo, ab arenis, vel Libycis, vel maritimis, mutuata, quarum acervi cumulique, ſive ventorum ſive fluctuum vehementiâ ac violentiâ adacti, alii aliis ſuperveniendo, illos iſti adoperiunt, obruúntque. non abſimilis tranſlatio, *l.* 9. § 28. in voce ἐπικυματώσης. nam & hanc de arenis illis uſurpavit Plutarch. in Alex. εἰ λάβρος ἐν ἄμμῳ βαθείᾳ καὶ ἀχανεῖ πεδιουμένοις ἐπιπέσοι νότος· ὥς που καὶ πάλαι λέγεται περὶ τὴν Καμβύσου στρατιάν, ἀναστήσας θῖνα μεγάλην, καὶ κυματώσας τὸ πεδίον, μυριάδας ἀνθρώπων πέντε καταχῶσαι καὶ διαφθεῖραι. hiſtoriam habes Herodot. *l.* 3.

§ 35. Πλατωνικόν] ex *Politic. l.* 6. codicum diſcrepantiam habes ad marginem adnotatum.

§ 36. Ἀντισθενικόν] Ex Epicteti *differt.* apud Arrianum *l.* 4. *c.* 6. qui ut Cyro dictum ab Antiſthene perhibet. Verùm utri Cyro dictum? majori? at hunc omnino non attigit. minori? nec hunc forſan unquam vidit. neutri, credo. ſumptum exiſtimo ex altero *librorum* an *orationum* Antiſthenis, quibus *Cyri* nomen præfixit, in quo Cyro dicentem hoc aliquem induxerat. utriuſque & Laërt. *l.* 6. *c.* 1. Et Athen. *l.* 5. meminère. Refert & Laërt. ut Antiſthenis dictum, Βασιλικὸν, καλῶς ποιοῦντα, κακῶς ἀκούειν. Verùm Alexandro Maced. tribuit Plut. in *apophth.* Βασιλικόν ἐστιν, εὖ ποιοῦντα, κακῶς ἀκούειν. Uſurpavit & Dio Pruſ. *orat.* 47.

§ 37. Αἰσχρὸν] turpe menti, cùm vultum componat, ſeſe ipſam non componere.

§ 38. Τοῖς πράγμασιν] Euripidis ſunt ex *Bellerophonte*; ut docet Stob. *tom.* 2. *tit.* 108. integros exhibent cùm Stobæus ipſe, tum & Plut. *de tranq.* & *de Homer.*

Τοῖς πράγμασιν γὰρ οὐχὶ θυμοῦσθαι χρεών·
Μέλει γὰρ αὐτοῖς οὐδέν. ἀλλ' ὁ τυγχάνων,
Τὰ πράγματ' ὀρθῶς ἂν τιθῇ, πράσσει καλῶς.

Subjungit idem *de tranq.* ex Plat. *politic. l.* 10. Κυβείᾳ γὰρ ὁ Πλάτων τὸν βίον ἀπείκασεν, ἐν ᾧ καὶ βάλλειν δεῖ τὰ πρόσφορα, καὶ βαλόντα, χρῆσθαι καλῶς τοῖς πεσοῦσι. τούτων δὲ τὸ μὲν βαλεῖν, οὐκ ἐφ' ἡμῖν· τὸ δὲ προσηκόντως δέχεσθαι τὰ γινόμενα παρὰ τῆς τύχης, καὶ νέμειν ἑκάστῳ τόπον, ἐν ᾧ καὶ τὸ οἰκεῖον ὠφελήσει μάλιστα, καὶ τὸ ἀβούλητον ἥκιστα λυπήσει τοὺς ἐπιτυγχάνοντας, ἡμέτερον ἔργον ἐστίν, ἂν εὖ φρονῶμεν. Idémque *ad Apollon.* Πάνυ καλῶς ὁ Πλάτων ἔοικε παραινεῖν, ἐν ταῖς τοιαύταις συμφοραῖς ἡσυχίαν ἔχειν, καὶ ὅπως ἐν πτώσει κύβων πρὸς τὰ πεπτωκότα τίθεσθαι τὰ ἑαυτοῦ πράγματα, ὅπῃ ὁ λόγος αἱρεῖ βέλτιστ' ἔχειν. Socrates apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 103. Πεττείᾳ τινὶ ἔοικεν ὁ βίος· καὶ δεῖ ὥσπερ ψῆφόν τινα τίθεσθαι τὸ συμβαῖνον. οὐ γάρ ἐστιν ἄνωθεν βαλεῖν, οὐδὲ ἀναθέσθαι τὴν ψῆφον. Epictet. *differt. l.* 2. *c.* 5. Αἱ ὗλαι ἀδιάφοροι· ἡ δὲ χρῆσις αὐτῶν οὐκ ἀδιάφορος. πῶς οὖν τηρήσει τις ἅμα μὲν τὸ εὐσταθὲς καὶ ἀτάραχον, ἅμα δὲ τὸ ἐπιμελὲς καὶ μὴ εἰκαῖον, μηδ' ἐπισεσυρμένον; αἱ ψῆφοι ἀδιάφοροι, οἱ κύβοι ἀδιάφοροι. πόθεν οἶδα τί μέλλει πίπτειν; τῷ πεσόντι δ' ἐπιμελῶς καὶ τεχνικῶς χρῆσθαι, τοῦτο ἤδη ἐμὸν ἔργον ἐστίν· οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ βίου. Terent. *Adelph. act.* 4. *ſc.* 7.

Ita vita eſt hominum, quaſi cùm ludas teſſeris:
Si illud quod eſt maximè opus, jactu non cadit,
Illud quod cecidit fortè, id arte ut corrigas.

Atque hoc eſt, σοφὸν κυβευτὴν imitari ſaltem; ut Sophocles apud Stobæum, *ad l.* 6. § 44. laudatus.

Πράγμα-

Περιγμένον γὰρ ἐκεῖ θυμοῦσθαι] Dio Pruſ. *orat.* 74. Οἱ προσπταίοντες ἐν ταῖς ὁδοῖς, ἢ νὴ Δία ἐμπεσόντες εἰς πηλὸν ἢ βόθρον, οὐκ ὀργίζονται τοῖς λίθοις ἢ τῷ πηλῷ. πολλάκις γὰρ ἂν ἴσως ἀπόπληκτοι. ἀλλ' αὑτοὺς αἰτιῶνται διὰ τὸ μὴ προσέχειν. Verùm iram nonnullorum nihil quicquam ſubterfugit. Itaque Plut. *de irac.* Θυμῷ δ' ἄθικτον οὐδὲν, οὐδ' ἀνεπιχείρητον· ἀλλ' ὀργιζόμεθα καὶ πολεμίοις καὶ φίλοις, καὶ τέκνοις, καὶ γονεῦσι, καὶ θεοῖς, νὴ Δία, καὶ θηρίοις, καὶ ἀψύχοις σκεύεσιν. Unde Galen. *de affect. cur. c.* 5. ὅτι ὁ θυμὸς οὐδὲν ἀποδεῖ μανίας, ἐξ αὐτῶν ἤδη ὧν ποιοῦσιν οἱ θυμούμενοι, μαθεῖν ἐστιν. παίοντες γὰρ, καὶ λακτίζοντες, καὶ καταρρηγνύντες ἱμάτια, καὶ θορυβώδεις ἐμβλέποντες, ἅπαντα πράττουσιν, ἄχρι καὶ τοῦ καὶ θύραις καὶ λίθοις καὶ κλεισὶν ὀργίζεσθαι, καὶ τὰ μὲν καταπράττειν, τὰ δὲ δάκνειν, τὰ δὲ λακτίζειν. Hoc autem nobis ab ipſa pueritia & infantia quodammodo inoleviſſe à nutricibus ipſis malè inſtitutis, conqueritur Epictet. *lib.* 3. *c.* 19. Νῦν δ' ἄλλην ὁδὸν ἐξ ἀρχῆς ἐληλύθαμεν. εὐθὺς ἔτι παίδων ἡμῶν ὄντων ἡ τίτθη, εἴποτε προσεπταίσαμεν χάσκοντες, οὐχ ἡμῖν ἐπέπλησσεν, ἀλλὰ τὸν λίθον ἔτυπτε. τί γὰρ ἐποίησεν ὁ λίθος; διὰ τὴν τοῦ παιδίου σου μωρίαν ἔδει μεταβῆναι αὐτόν;

§ 39. Ἀθανάτοις τι] Cujus epici iſta ſint, nondum comperi. Videntur parentis alicujus verba, filjum ad rem probè ſtrenuéque gerendam adhortantis. quibus gemina Solomonis illa *Proverb. c.* 23. *v.* 15, 16. & c. 27. *v.* 11.

Θεοῖς καὶ ἡμῖν] malim, θεοῖσι καὶ ἡμῖν, metri cauſſâ.

Χάρματα δοίης] Siquidem, *Filius ſapiens parentem exhilarat.* Solom. *Proverb. c.* 10. *v.* 1. & *c.* 15. *v.* 20. Menander apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 75.

Οὐκ ἔστι μείζων ἡδονὴ ταύτης πατρὶ,
Ἢ σωφρονοῦντα καὶ φρονοῦντ' ἰδεῖν τινα
Τῶν ἐξ ἑαυτοῦ.——
Major voluptas nulla genitori datur,
Virtute quàm ſi videat ac prudentiâ
Florere quenquam de ſuo exortum ſatu. Grot.

uti contrà rex idem ſapientiſſimus; *Prov. c.* 17. *v.* 21. *Qui ſtolidum gignit, gignit merum mœrorem ſibi*: (ità malim, quàm cum Jun. *ad mœrorem.* quod exilius & jejunè magis dictum videri poſſit) *paterque ſtulti non gaudebit.* quo loco non gaviſurum eô modo vult accipi Druſ. *obſerv. l.* 1. *c.* 22. *quô illaudatum Buſirin* apud Virgilium Gellius *noct. Attic. l.* 2. *c.* 6. quem ibi viſe ſis. cæterùm interpres Anglicanus iſta prioribus ità connectit, ut eum qui rebus ipſis, ubi ex animi ſententia non ſucceſſerint, ſuccenſuerit, Diis hominibuſque ludibrio fore dicatur. viderint alii.

§ 40. Βίον θερίζειν] Euripidis eſſe ex *Hypſipyle* autor eſt Stob. *tom.* 2. *tit* 108. integros habemus apud Stob. *ibid.* Plut. *ad Apollon.* (ex quo, quia emendatiſſimos exhibere videtur, plurimùm tranſcripſimus) Clem. *ſtrom. lib.* 4. & à Cicerone verſos *Tuſc. l.* 3.

Ἔφυ μὲν οὐδεὶς, ὅστις * οὐ πονεῖ βροτῶν, — * οὐκ ἐστὶ τ.
† Θάπτει τε τέκνα, χ' ἅτερ' αὖ * κτᾶται νέα, — St. † Θάπτειν.
Αὐτός τε † θνήσκει. * καὶ τάδ' ἄχθονται βροτοὶ — St. * κτᾶσθαι πάλιν. St.
Εἰς γῆν φέροντες † γῆν. ἀναγκαίως δ' ἔχει — † θνήσκειν. St.
Βίον θερίζειν, ὥστε κάρπιμον στάχυν,
Καὶ τὸν μὲν εἶναι, τὸν δὲ μή. τί ταῦτα δεῖ — * καὶ τάδ'. Pl.
Στένειν, ἅπερ δεῖ κατὰ φύσιν διεκπερᾶν; — † πλὴν δ' ἄρ. οὐχ. Pl.
* Δεινὸν γὰρ οὐδὲν τῶν ἀναγκαίων βροτοῖς. — * οὐ δεινὸν οὐδ'. Cl. οὐ δεινὸν οὐδ'. Heinſ.
Mortalis nemo eſt quem non attingit labor,
Morbúſque: multi ſunt humandi liberi,
Rurſus creandi: morſque eſt finis omnibus,
Quæ generi humano angorem nequicquam afferunt.
Reddenda eſt terræ terra. tum vita omnibus
Metenda, ut fruges: ſic jubet neceſſitas.

ità Cicero. Vide *ad l.* 6. § 9. Epictet. diſſert. *l.* 2. *c.* 6. Τίνος ἕνεκα γίνονται στάχυες; οὐχ ἵνα καὶ ξηρανθῶσιν; ἀλλὰ ξηραίνονται μὲν, οὐχ ἵνα δὲ καὶ θερισθῶσιν; οὐ γὰρ ἀπόλυτοι γίνονται. εἰ οὖν αἴσθησιν εἶχον, εὔχεσθαι αὐτοὺς ἔδει, ἵνα μὴ θερισθῶσι μηδέποτε; τοῦτο δὲ κατάρα ἐστὶν ἐπὶ σταχύων, τὸ μηδέποτε θερισθῆναι. οὕτως ἴστε, ὅτι καὶ ἐπ' ἀνθρώπων κατάρα ἐστὶ τὸ μὴ ἀποθανεῖν· ὅμοιον καὶ τοῦ μὴ ξηρανθῆναι, μηδὲ θερισθῆναι. ἡμεῖς δ' ἐπειδὴ οἱ αὐτοὶ ἐσμὲν, ἅμα μὲν οὓς δεῖ θερισθῆναι, ἅμα δὲ καὶ αὐτῷ τούτῳ παρακολουθοῦντες, ὅτι θεριζόμεθα, διὰ τοῦτο ἀγανακτοῦμεν· οὔτε γὰρ ἴσμεν τίνες ἐσμὲν, οὔτε μεμελετήκαμεν τὰ ἀνθρωπικὰ, ὡς ἱππικοὶ τὰ ἱππικά.

Θερίζειν] eâdem uſus eſt tranſlatione Tragicus idem in *Oeneo*, ſive ut Grot. mavult, *Ino*; referente Stob. *tit.* 105. & Plut. itidem *ad Apollon.* ex parte:

Ἄνασσα, πολλοῖς ἐστιν ἀνθρώπων κακὰ,
Τοῖς δ' ἄρτι λήγει, τοῖς δὲ κίνδυνος * μολεῖ. — * μολεῖν St.
† Κύκλος γὰρ αὐτὸς καρπίμοις τε γῆς φυτοῖς, — † Κύκλῳ γὰρ ἕρπει κ. τ. γῆ φ.
* Θνητῶν τε γενεᾷ· τοῖς μὲν αὔξεται βίος, — * Θ. τ. γενεά. St.
Τοῖς δὲ φθίνει τε κἀκθερίζεται πάλιν.
Regina, multos opprimunt homines mala:
Ab his recedunt, rurſus illis imminent.
Eunt in orbem, terra quas fruges parit,
Hominumque ſoboles. quippe pars ſurgens viret,
Pars jam metenda expectat exitii diem. Grot.

De Maxentio Nicephorus *l. 7. c. 19.* Ἐπὶ σμικρᾷ γὰρ προφάσει, τοὺς ὑπ' αὐτὸν δορυφόρους τοῖς δήμοις ἀφεὶς, μυρίον πλῆθος ἐθέριζεν. *Levi de cauſſa, immiſſo ſatellitio, innumerabilem populi multitudinem demetebat.* Vide & noſtrum *l. 11. § 34.*

Καὶ τὸ μὲν ἐστὶ, τὸ δὲ μή.] leg. τὸν μὲν, τὸν δὲ cum Plut. Stob. Clem. Sic ſupr. τοῖς μὲν, τοῖς δὲ, ἀνθρώποις ſcil.

§ 41. Εἰ δ' ἠμελήθην] Ex incerto Tragico, ſed pietatis prægnans profeſſio. Gemina planè Epicteti illa, *diſſert. l. 2. c. 16.* his verbis Deum compellantis: Χρῶ μοι λοιπὸν, εἰς ὃ ἐὰν θέλῃς. ὁμογνωμονῶ σοι. ἴσος εἰμί. οὐδὲν παραιτοῦμαι τῶν σοι δοκούντων. ὅπου θέλεις, ἄγε. ἣν θέλῃς, ἐσθῆτα περίθες. ἄρχειν με θέλεις, ἰδιωτεύειν, μένειν, φεύγειν, πένεσθαι, πλουτεῖν; ἐγώ σοι περὶ ἁπάντων τούτων πρὸς τοὺς ἀνθρώπους ἀπολογήσομαι. Vide *l. 11. § 6.* & *l. 12. § 5.*

Καὶ παῖδ' ἐμέ] Lugd. edit. καὶ παῖδ' ἐμοῦ. quod eódem recidit. quanquam illud malim. nam quòd Annotator, qui corrumpit ſæpius quàm corrigit, vult παῖδας ἐμοῦ reſcribi, metri ratio reclamat.

§ 42. Τὸ γὰρ εὖ μετ' ἐμοῦ] Eſt Ariſtophanis ex *Acharn. act. 2.* quod in proverbialem loquendi formulam ceſſit. Ità uſurpàrunt Cicer. *ad Attic. lib. 6. ep. 1.* & *l. 8. ep. 8.* & Clem. Alex. *ſtrom l. 6.* Vide Paul. Leopard. *emend. l. 5. c. 25.*

§ 43. Μὴ συνεπιθρηνεῖν] Epictet. *l. 3. c. 24.* Τὸ ἄλλου παρὰ φύσιν σοὶ κακὸν μὴ γινέσθω· οὐ γὰρ συνταπεινοῦσθαι πέφυκας, οὐδὲ συνατυχεῖν, ἀλλὰ συνευτυχεῖν. De amico Plutarch. *lib. de diſcrim. amic. & adulat.*

Συσσωφρονεῖν γὰρ, οὐχὶ συννοσεῖν ἔχει.

Idémque *de exil.* Δεῖ τὸν παρὰ τῶν φίλων καὶ τῶν βοηθούντων λόγον, παῤῥησίαν εἶναι, καὶ μὴ συνηγορίαν τοῦ λυπουμένου· οὐ γὰρ συνδακρυόντων καὶ συνεπιθρηνούντων, ὥσπερ χορῶν τραγικῶν, ἐν τοῖς ἀβουλήτοις, χρείαν ἔχομεν, ἀλλὰ παῤῥησιαζομένων καὶ διδασκόντων, ὅτι τὸ λυπεῖσθαι καὶ τὸ ταπεινοῦν ἑαυτὸν, ὅτι πανταχοῦ μὲν ἀχρηστόν ἐστι καὶ γινόμενον κενῶς καὶ ἀνοήτως. ὅπου δ' αὐτὰ τὰ πράγματα δίδωσιν ὑπὸ τοῦ λόγου ψηλαφηθέντα καὶ ἀνακαλυφθέντα πρὸς ἑαυτὸν εἰπεῖν,

Οὐδὲν πέπονθας δεινὸν, ἂν μὴ προσποιῇ,

κομιδῇ γελοῖόν ἐστι, μὴ τῆς σαρκὸς πυνθάνεσθαι τί πέπονθε, μηδὲ τῆς ψυχῆς, εἰ διὰ τὸ σύμπτωμα τουτο χείρων γέγονεν. ἀλλὰ τοῖς ἔξωθεν συναχθομένοις καὶ συναγανακτοῦσι διδασκάλοις χρῆσθαι τῆς λύπης καὶ τὰ μὴ νοσοῦντα συννοσεῖν ἀναγκάζεται. uti ex Achæo idem *ad Apollon.* quo loco ſubjungit optimé. Οὐ δεῖν προσαπταίσαντας, καθάπερ παῖδας, ἐχομένους τοῦ πληγέντος βοᾶν, ἀλλ' ἐθίζειν τὴν ψυχὴν, ὅτι τάχιστα γίνεσθαι περὶ τὸ ἰᾶσθαί τε καὶ ἐπανορθοῦν τὸ πεσόν τε καὶ νοσοῦν, ἰατρικῇ θρηνῳδίαν ἀφανίζοντας. Gregor. Naz. *epiſt. 28. ad Ecebol.* οὐκ ἀρκεῖ τὸ ἀποδύρεσθαι μόνον ἃ πάσχομεν· ἀλλὰ δεῖ τινος καὶ φαρμάκου πρὸς τὴν πληγήν. Ariſtot. *ethic. l. 9. c. 11.* Οἱ μὲν ἀνδρώδεις τὴν φύσιν, εὐλαβοῦνται συλλυπεῖσθαι τοὺς φίλους αὐτοῖς· κἂν μὴ ὑπερτείνῃ τῇ ἀλυπίᾳ, τὴν ἐκείνοις γινομένην λύπην, οὐχ ὑπομένει. ὅλως τε συνθρήνους οὐ προσίεται, διὰ τὸ μηδ' αὐτὸς εἶναι θρηνητικός. γύναια δὲ καὶ οἱ τοιοῦτοι ἄνδρες, τοῖς συστενάζουσι χαίρουσι καὶ φιλοῦσιν ὡς φίλους καὶ συναλγοῦντας. μιμεῖσθαι δ' ἐν ἅπασι δεῖ δηλονότι τὸν βελτίω. Ariſtippus itidem ſuis quibuſdam triſtitiâ mœſtitiâque ſeſe macerantibus; Ἀλλ' ἔγωγε ἥκω παρ' ὑμᾶς, οὐχ ὡς συλλυπούμενος, ἀλλ' ἵνα παύσω ὑμᾶς λυπουμένους. Ælian. *var. hiſt. l. 7. c. 3.* Quanquam permittit Epictet. *enchir. c. 16.* μέχρι μέν τοι λόγου συμπεριφέρεσθαι καὶ συνεπιστενάξαι, ſi uſus fuerit. Vide *ad l. 11. § 18.* κατ' οἰκονομίαν. Vide *ad l. 5. § 36.*

Μηδὲ σφύζειν] σφίζειν, *trepidare, concuti, palpitare,* inſigniter commoveri, ut indicio externo animi affectus ſe prodat. σφύζειν καὶ σφυγμὸς de ſpirituum in arteriis motu pulſúque naturali jam communiter uſurpantur, nec aliud quicquam intellexit Ariſtoteles *hiſt. animal. l. 3. c. 19.* ubi dixit; Σφύζει δὲ τὸ αἷμα ἐν ταῖς φλεψὶν, ἐν ἅπασι πάντῃ ἅμα τοῖς ζώοις. *venas* enim promiſcuè pro *arteriis* etiam dixere. Verùm monet Galen. *de dogmat. Hipp. ac. Plat. l. 6. c.* . & in *prognoſt. Comment. l. 1.* & 3. à veteribus plerumque aliud quiddam eis vocabulis deſignatum; nempe τὴν σφοδρὰν εἰς τοσοῦτον τῶν ἀρτηριῶν κίνησιν, ὡς καὶ πρὶν ἐπιλαβεῖν τῆς ἁφῆς, αἰσθητὴν εἶναι τῷ ἀνθρώπῳ τὴν κίνησιν. id eſt, *motum arteriarum adeò vehementem,* qualis in inflammationibus contingere ſolet, *ut ipſo affectu etiam, antequam manu attingas, facilè poſſit deprehendi.* idq; ſe alibi demonſtrâſſe dicit, & oſtendit revera *de pulſ. differ. l. 4. c.* . & *de loc. affect. lib. 2.* & alibi. Vide Anut. Fœſ. *œconom. Hippocr.* indè tranſlatum eſt τὸ σφύζειν ad motum quemlibet ab affectûs vehementia animíque impotentia in corpore ſeſe exerentem. Heſych. Σφύζει, πηδᾷ, φλεγμαίνει. Apud Suidam Piſides;

Σφίζεις, Ἀχιλλεῦ, καὶ μεθύσκῃ τὰς φρένας.

Turges, Achilles, mentis haud compos tuæ.

Marcus, *infr. § 69.* μήτε σφύζειν, μήτε ναρκᾶν. Hoc itaq; vult, quod *l. 5. § 36.* dixerat, μὴ ὁλοσχερῶς τῇ φαντασίᾳ συναρπάζεσθαι. Motum autem iſtiuſmodi γραφικώτατα expreſſit in Agamemnonis perſona Homerus *Iliad.* χ'. *v. 91.* ab Epictet. *differt. l. 3. c. 24.* Ciceron. *ad Attic. l. 9. c. 4.* & Chryſip. apud Galen. *de dogm. Hip. & Plat. l. 4. c. 10.* laudatus verbis hiſce:

Αἰνῶς γὰρ Δαναῶν περὶ δείδια· οὐδέ μοι ἦτορ
Ἔμπεδον, ἀλλ' ἀλαλύκτημαι· κραδίη δέ μοι ἔξω
Στηθέων ἐκθρώσκει, τρομέει δ' ὑπὸ φαίδιμα γυῖα.

§ 44. Ἐγὼ δὲ] Ex Platonis *apolog.* Vide autem his gemina *l. 3. § 6, 7.* & *l. 6. § 2.*

§ 45. Οὐ ἄν τις αὐτὸν τάξῃ] Sumptum hinc

Digitized by Google

hinc divinum illud planè, ingentem invictúmque prorſus ſpirans animum, Epicteti votum, quô ſic numen affatur, *differt. l. 3. c. 24.* Ἢν ἄν χώραν ἢ τάξιν ἐγχειρίσῃς, μυριάκις ἀποθανοῦμαι πρότερον ἢ ταύτην ἐγκαταλείψω. *Quemcunque mihi locum ſtationémve aſſignaveris, decies millies mortem oppetam ego, quàm ut eam deſeram.* Idémque ex perſona Socratis *l. 1. c. 9.* Γελοῖόν ἐστι, εἰ πῶς ἀξιοῦτε, εἰ μὲν ὑμᾶς ὁ στρατηγὸς ὁ ὑμέτερος ἔταξεν εἰς τινα τάξιν, ὅτι ἔδει με τηρεῖν αὐτὴν, καὶ φυλάττειν, καὶ μυριάκις πρότερον αἱρεῖσθαι ἀποθνήσκειν, ἢ ἐγκαταλιπεῖν αὐτὴν. εἰ δ' ὁ θεὸς ἔν τινι χώρᾳ καὶ ἀναστροφῇ κατατέταχε, ταύτην ἐγκαταλιπεῖν δεῖ ἡμᾶς. quo loco aut δεῖ illud inducendum videtur, ut τὸ ἐγκαταλιπεῖν ad ἀξιοῦτε referatur: vel poſterius membrum ἐρωτηματικῶς enunciandum: quanquam etiam ſic ſuſpenſa manebit ſententia.

§ 46. Ἀλλ' ὦ μακάριε] Ex Platon. *Georg.*

Καὶ ὁ φιλοψυχητέον] Ità Paulus Apoſt. *Act. c. 20. v. 24.* Ἀλλ' οὐδενὸς λόγον ποιοῦμαι, οὐδὲ ἔχω τὴν ψυχὴν μου τιμίαν ἐμαυτῷ, ὡς τελειῶσαι τὸν δρόμον μου μετὰ χαρᾶς, καὶ τὴν διακονίαν, ἣν ἔλαβον παρὰ τοῦ κυρίου. Et pii illi martyres, de quibus Joannes *Apoc. c. 12. v. 11.* οὐκ ἠγάπησαν τὴν ψυχὴν αὐτῶν ἄχρι θανάτου. hoc eſt, οὐκ ἐφιλοψύχησαν.

Ἐπιτρέψαντα τῷ περὶ τούτων τῷ θεῷ] Vide *ad l. 4. § 31.*

Πιστεύσαντα ταῖς γυναιξὶν] lectionem hanc ſollicitat Xyl. quia ſcil. minimè muliebris hæc ſententia videatur. Annot. Lugd. etiam ταῖς γυναιξὶν audacter deleri jubet. Verum nihil movendum ex Platone liquet. ſuntque etiam mulierculis decantata iſta, *Fatum eſſe inevitabile; neminémque ſibi deſtinatum unquam effugere valuiſſe.*

Οὐδεὶς ἂν ἐκφύγοι] ἑμαρμένην πρότερον paulo Platonis codices, οὐδ' ἄνεως ἐκφύγοι. Homer. *Il. ζ. v. 488.* à Clem. Alex. adductus, *ſtrom. l. 6.* & à Stob. *tom. 1. l. 1. tit. 9.* & *l. 2. tit. 7.*

Μοῖραν δ' οὔ τινα φημὶ πεφυγμένον ἔμμεναι ἀνδρῶν,
Οὐ κακὸν, οὐδὲ μὲν ἐσθλὸν, ἐπὴν τὰ πρῶτα γένηται.
Nemo nocens, nemo bonus has in luminis oras
Editus, evadet fati quod lege paratur. Grot.

Apud Clem. eundem Phanocles in *Amore*, ſive *Pulcris*; Ἀλλὰ τοι μοιρέων νῆμ' ἄλυτον οὐδέπω θεῖν
Ἐκφυγέειν, ὁπόσοι γῆν ἐπιφερβόμεθα.
Effugere at ſtamen fati irreſolubile nulli,
Quotquot terræ alimur munere; poſſe datur.

Simonides apud Plut. *ad Apollon.* Ἀνθρώπων ὀλίγον μὲν κάρτος, ἄπρακτοι δὲ μεληδόνες· αἰῶνι δὲ παύρῳ, πόνος ἀμφὶ πόνῳ· ὁ δ' ἄφυκτος ὁμῶς ἐπικρέμαται θάνατος· κείνου γὰρ ἴσον λάχον μέρος, οἵ τ' ἀγαθοὶ, ὅστις τε κακός. Vide quæ congeſſerunt de argumento hoc Clem. & Stob. locis ſuperiùs memoratis, & Henr. Stephanus *l. 5. ſched. 13.* ſed & *ad l. 6. § 10.* Epictet. *l. 2. c. 6.* ἀποθνήσκειν μέλλω. ἄνθρωποι δ' ἄλλοι ἀθάνατοι ἔσονται;

§ 47. Περισκοπεῖν ἄστρων δρόμους] Hæc etiam fortaſſis Platonis fuerit. Pythagoræ par monitum, *l. 11. § 26.* de quo & Syneſius, *de provid. l. 2.* Ὅτι Σάμιος Πυθαγόρας τὸν σοφὸν, ἀλλ' οὐδὲν ἢ θεάματα φησὶ εἶναι τῶν τι ὄντων καὶ γινομένων. ità enim rectè reſtituit Petavius, quod in diverſam, vel adverſam potiùs, mentem, ἀλλ' οὐδὲ θ.. antè legebatur. Anaxagoras ſciſcitanti, τίς ἕνεκα αἰτίας τὰ πολλὰ πράττει διανυκτερεύειν ὕπαιθρος, *cur noctem toties ſub dio ageret,* reſpondit, τὸ τὸν κόσμον θεάσασθαι. *ut mundum ſpecularetur.* τὰς χρείας καὶ θεωρίας τῶν ἀστέρων αἰνιττόμενος, inquit Philo *de mund. immortal.* Idem interroganti, Τίνος ἕνεκ' ἄν τις ἕλοιτο γενέσθαι μᾶλλον ἢ μὴ γενέσθαι, *cujuſnam rei gratiâ quiſquam natum ſe potiùs quàm non natum fuiſſe eligerit,* reſpondit, τοῦ θεωρῆσαι τὸν οὐρανὸν, καὶ τὴν περὶ τὸν κόσμον τάξιν. *ut cœlum contemplaretur, ordinémq; elegantem univerſi.* Ariſtot. *ethic. Eudem. l. 1. c. 5.* ſive ut Laërtius autem *l. 2.* quærenti quem in finem natus eſſet, reſpondit, Εἰς θεωρίαν ἡλίου καὶ σελήνης καὶ οὐρανοῦ. *Ad Solem, Lunámque, ac cœlum contemplandum.* Sive ut Lactant. *inſtit. l. 3. c. 9.* qui & *Cœli ac Solis videndi cauſſâ tam magnum,* inquit, *eſſe credidit, videre cœlum & ſolem: ibid.* & *c. 12.* *Tanti viſa eſt contemplatio cœli ac lucis ipſius, ut quaſcunque miſerias libeat ſuſtinere.* Sed & Clem. Alex. *ſtrom. l. 4.* Τὴν κατασκευὴν τοῦ ἀνθρώπου ὀρθὴν πρὸς τὴν οὐρανοῦ θέαν γεγονέναι. Quod Naſo *Metam. l. 1.*

Pronáque cum ſpectent animalia cætera terram,
Os homini ſublime dedit, cœlúmque videre
Juſſit, & erectos ad ſidera tollere vultus.

Quod tamen aliorſum trahit Galen. *de uſu part. l. 3. c.* . quo loco & Platonis illud laudat; Ὡς οὐ τοῦτ' ἔστι τὸ ἄνω βλέπειν, ὅπως τις ὕπτιος αὐτὸν ἀνακλίνας χασμώμενος, ἀλλ' ὅπως περὶ τὴν τῶν ὄντων φύσιν ἐπισκοπῆται. Iraque Apoſtol. *ad Rom. c. 1. v. 20.* Τὰ ἀόρατα τοῦ θεοῦ ἀπὸ κτίσεως κόσμου τοῖς ποιήμασι νοούμενα καθορᾶται. Sub Auguſtini nomine autor *ſermon. ad frater. in erem.* poſt Naſonis illud, neſcio cujus meminit, à quo dum tyrannus quæreret & diceret, *Quare te Deus fecit?* reſpondit, *Ut contempler cœlum & cœlorum numina.* (*lumina* forſan) ſubjungítque, *Quis fidelium plus dixiſſet, aut probabiliore argumento, neſcio. factus enim homo eſt in terra, non ad terram, ſed ad cœlum: & factus eſt de terra, non propter terram, ſed propter cœlum.* Reſpexit forſan autor ignobilis iſte, ad Anaxagoræ illud ſuperiùs memoratum; quod Lactantio tamen minùs ſatisfacit: Primùm, quòd *omne hominis officium in ſolis oculis poſuit; nihil ad mentem referens, ſed ad corpus omnia.* tum, quòd *rem maximam redegit ad minimam, duo ſola deligendo, quæ ſibi diceret in-*

Digitized by Google

tuenda. denique quòd *non autoris virtutem, providentiam, potentiam animo metitur, cujus opera miratur. quòd ſi,* inquit, *natum ſe eſſe dixiſſet, ut mundum intueretur; quanquam omnia comprehenderet, ac majori uteretur ſono; tamen non impleſſet hominis officium; quia quantò pluris eſt anima quàm corpus, tantò pluris eſt Deus quàm mundus; quia mundum Deus fecit & regit. Non ergò mundus oculis, quia utrumque eſt corpus; ſed Deus animâ contemplandus eſt.* Vide *ad l.* 8. § 26.

Ὥσπερ συμπεριθέοντα] quod συμπεριπολοῦντα, Philo *de monarch. ad l.* 11. § 1. exhibuit. tanquam mente ſuâ & cogitatione ſidera in motu curſúq; ſuo rapidiſſimo illo comitatus & conſecutus. neque eſt enim hoc arduum menti humanæ. Senec. *de benef. l.* 3. *c.* 20. *Corpora obnoxia ſunt & aſſcripta dominis: mens quidem ſui juris eſt. quæ adeò libera & vaga eſt, ut nec ab hoc quidem carcere, cui incluſa eſt, teneri queat, quò minùs impetu ſuo utatur, & in infinitum comes cæleſtibus exeat.* Et *ibid. l.* 6. *c.* 23. *Vide animi quantum audeant, quemadmodum ſoli aut noverint deos, aut quærant, & mente in altum datâ divina comitentur.* Et *l.* 2. *c.* 29. *Animo nihil non eôdem, quò intendit, momento pervium eſt. ſideribus velocior, quorum poſt multa ſecula futuros curſus antecedit.* Auguſtin. *in Joan. tract.* 20. *Celeritatem animi ipſius vide. Vide ſi non vehementior eſt ſcintilla animi cogitantis, quàm ſplendor ſolis lucentis. Solem orientem tu vides animo. ab oriente ad occidentem venturus eſt; jam ex alia parte cras oritur. ubi hoc fecit cogitatio tua, adhuc ille tardus eſt, & tu omnia peragrâſti.* Vel vitæ ſuæ momenta tanquam unà cum cœleſtibus illis corporibus tranſvolantia conſiderans, quorum curſu dimenſa ſortimur mortales ejuſdem intervalla. Senec. *epiſt.* 12. *Tota ætas partibus conſtat, & orbes habet circumductos majores minoribus. eſt aliquis qui omnes complectatur & cingat. hic pertinet à natali ad diem extremum. eſt alter qui annos adoleſcentiæ excludit. eſt qui totam pueritiam ambitu ſuo adſtringit. eſt denique ipſe annus, in ſe omnia continens tempora, quorum multiplicatione vita conſumitur. menſis arctiore præcingitur circulo: anguſtiſſimum habet dies gyrum: ſed & hic ab initio ad exitum venit, ab ortu in occaſum.* Hinc Columellæ monitum. *de re ruſtic. l.* 10.

Invigilate viri: tacito nam tempora greſſu
Diffugiunt, nulloque ſono convertitur annus.

Nec ſubticendum, quòd Plato etiam in *Timæo,* τῷ ἐν ἡμῖν θείῳ καὶ τῷ παντὸς κινήσεις καὶ περιφορὰς easdem ſtatuit. Vide *ad l.* 2. § 13.

Τὰς τῶν στοιχείων.] Vide *ad l.* 4. § 46.

Ἀποκαθαίρουσι τὸν ῥύπον τοῦ χαμαὶ βίου.] Sen. *epiſt.* 95. de philoſophia. *Erras, ſi illam putas tantum terreſtres operas promittere: altiùs ſpirat. Totum,* inquit, *mundum ſcrutor, nec me intra contubernium mortale contineo, ſuadere vobis ac diſſuadere contenta. magna me vocant, ſupráque vos poſita.*

Nam tibi de ſumma cæli ratione Deûmque
Diſſerere incipiam; rerum primordia pandam.

ut ait Lucretius *l.* 1.—*Iſta jam à formatione morum receſſerunt; ſed levant animum, & ad ipſarum quas tractant rerum magnitudinem attollunt.* Idem *epiſt.* 117. & *ep.* 79. *Tunc animus noſter habebit quod gratuletur ſibi, cùm emiſſus his tenebris, in quibus volutatur, non tenui viſu clara proſpexerit, ſed totum diem admiſerit; & redditus cælo ſuo fuerit. cùm receperit locum, quem occupavit ſorte naſcendi. Surſum vocant illum initia ſua. erit autem illic etiam antequam hâc cuſtodiâ exolvatur, cùm vitia disjecerit, puruſque ac levis in cogitationes divinas emicuerit.* Vide eundem, & *epiſt.* 65. vel Apoſtolum potiùs *ad Philip. c.* 3. *v.* 19, 20. & *ad Coloſ. c.* 3. *v.* 1, 2.

§ 48. Τὸ τοῦ Πλάτωνος] ubi Plato hæc habeat, mihi nondum ſuccurrit.

Ἐπισκοπεῖν δεῖ καὶ τὰ ἐπίγεια] Non cœleſtia tantùm ſuſpici vult, ſed inferiora etiam iſta omnia, tanquam de ſpecula, deſpici. quod eſt argumentum τῶν Ἐπισκοπούντων Luciani. Vide Senec. *ad Marc. c.* 18. & Cyprian. *epiſt. ad Donat.*

Τὸ παμμιγὲς] Vide *ad l.* 4. § 27. ſed & *l.* 12. § 24. τὸ παμμιγὲς autem, ſive cinnum hunc non in Mundo tantùm, Menippus apud Lucianum in *Icaro-Menippo,* rerum in terris geſtarum, qualem in Luna divertens conſpicabatur, faciem depingens: Οὐ μὴν ἤπου εἰλαπίναι καὶ γάμοι ἐπεφαίνοντο δὲ δικαστήρια καὶ ἐκκλησίαι· καθ' ἕτερον δὲ μέρος ἔθυέ τις· ἐν γειτόνων δὲ πενθῶν ἄλλος ἐφαίνετο. καὶ πολεμοῦντας μὲν ἑώρων τοὺς Γέτας· πλανωμένους δὲ ἐπὶ τῶν ἁμαξῶν τοὺς Σκύθας· γεωργοῦντας δὲ τοὺς Αἰγυπτίους. καὶ ὁ Φοίνιξ δὲ ἐνεπορεύετο· καὶ ὁ Κίλιξ ἐλῄστευε· καὶ ὁ Λάκων ἐμαστιγοῦτο· καὶ ὁ Ἀθηναῖος ἐδικάζετο. ἁπάντων τούτων ὑπὸ τὸν αὐτὸν γινομένων χρόνον, ὥρα σοι ἤδη ἐπινοεῖν, ὁποῖός τις ὁ κυκεὼν οὗτος ἐφαίνετο. Et Heraclitus apud eundem in βίων πράσει, ſive *vitarum licitatione:* Ἔμπεδον οὐδέν· ἀλλά κως ἐς κυκεῶνα πάντα συνειλέονται. Sed & in homine, mundo hoc minore, deprehendi idem monet Syneſius *de regn.* Εὖ γὰρ ἴσθι τοῦτο, ὡς οὐχ ἁπλοῦν τι χρῆμα, οὐδὲ μονοειδὲς ἄνθρωπος. ἀλλὰ συνῴκισεν ὁ Θεὸς εἰς ἑνὸς ζώου σύστασιν, ὄχλον δυνάμεων παμμιγῆ καὶ πάμφωνον. In mundo itaque quantò magis?

Τὸ ἐκ τῶν ἐναντίων συγκοσμούμενον] Ità *ſuprà* § 9. συγκατατέτακται γὰρ καὶ συγκοσμεῖ τὸν αὐτὸν κόσμον. Clemens *ſtrom. l.* 1. Ἤδη δὲ καὶ ἡ ὑπάτη, ἐναντία τῇ νεάτῃ ἐστί. ἀλλ' ἄμφω γε ἁρμονία μία. ἔν τε ἀριθμοῖς ὁ ἄρτιος τοῦ περιττοῦ διαφέρεται· ὁμολογοῦσι δὲ ἄμφω τῇ ἀριθμητικῇ. ὡς τῷ σχήματι ὁ κύκλος, καὶ τὸ τρίγωνον, καὶ τὸ τετράγωνον, καὶ ὅσα τῶν σχημάτων ἀλλήλων διενήνοχεν· αὐτὰρ καὶ ἐν τῷ κόσμῳ παντὶ τὰ μέρη σύμπαντα,

κατ

κἂν διαφέρηται πρὸς ἄλληλα, τὴν πρὸς τὸ ὅλον οἰκειότητα διαφυλάττειν. Senec. *quæſt. nat. l.* 7. *c.* 27. *Non vides quam contraria inter ſe elementa ſint? gravia & levia ſunt, frigida & calida, humida & ſicca. tota hujus mundi concordia diſcordibus conſtat. non ad unam natura formam opus ſuum præſtat, ſed ipſâ varietate ſe jactat. alia majora, alia velociora aliis fecit: alia validiora, alia temperatiora: quædam autem eduxit è turba, ut ſingula & conſpicua procederent; quædam in gregem miſit.* Apul. *de mund. Mirum quibuſdam videri ſolet, quòd, cùm ex diverſis atque in ſe pugnantibus elementis mundi natura conflata ſit, aridis atque fluxis, glacialibus & ignitis, tanto rerum divortio nondum ſit ejus mortalitas diſſoluta. quibus illud ſimile ſatisfaciet, cùm in urbe ex diverſis & contrariis corporata rerum inæqualium multitudo concordat. ſunt enim pariter dites & egentes, adoleſcentum ætas permixta ſenioribus, ignavi cum fortioribus, peſſimi cum optimis congregati. aut profectò, quod res eſt, fatcantur, hanc eſſe civilis rationis admirandam temperantiam, cùm quidem de pluribus una ſit facta, & ſimilis ſui tota, cùm diſſimilia membra ſint, receptrixque ſit naturarum ad diverſa tendentium, & fortunarum per varios fines exituſq; pergentium, ſic marc & fœminam ſecum junguntur, ac diverſus utriuſque ſexus ex diſſimilibus ſimile animal facit: arteſque ipſæ naturam imitantes ex imparibus paria faciunt. Pictura, ex diſcordibus pigmentorum coloribus, atris, albis, luteis & puniceis confuſione modicâ temperatis, imagines his quæ imitatur ſimiles facit. ipſa etiam Muſica, quæ de longis & brevibus, acutis & gravioribus ſonis conſtat, tam diverſis & diſſonis vocibus harmoniam conſonam reddit.* &c. Et mox: *Æqualis quippe omnium diverſitas, graviſſimorum, leviſſimorum, ferventium, frigidorum, docente ratione naturæ, diverſis licèt rebus, æqualitatem deferre concordiam, omnia parentis mundi amœnitatem æternitatémque reperit.* Quæ omnia ſunt tranſlata ex Ariſtotelis nomine *de mundo* inſcripti libelli *cap.* 5. Vide *ad l.* 4. § 27.

§ 49. Τὰ προγεγονότα] Vide *l.* 6. § 46, 47.

Ἔξεστι καὶ τὰ ἐσόμενα προορᾶν] Vide *ad l.* 6. § 37. & *ſupr.* § 1. & *l.* 2. § 14. Plutarch. *de E I Delphic.* Μαντικὴ τέχνη ἐστὶ περὶ τὸ μέλλον ἐκ τῶν παρόντων ἢ παρῳχημένων. οὐδενὸς γὰρ οὐδ' ἀναίτιος ἡ γένεσις, οὔτ' ἄλογος ἡ πρόγνωσις· ἀλλ' ἐπεὶ πάντα τοῖς γεγονόσι τὰ γιγνόμενα, τά τε γενησόμενα τοῖς γιγνομένοις ἕπεται καὶ συνήρτηται, κατὰ διέξοδον ἀπ' ἀρχῆς εἰς τέλος περαίνουσαν, ὁ τὰς αἰτίας εἰς ταὐτὸ συνειδεῖν τε πρὸς ἄλληλα καὶ συμπλέκειν φυσικῶς ἐπιστάμενος, οἶδε καὶ προλέγει τά τε ὄντα, τά τ' ἐσσόμενα, πρό τ' ἐόντα. ut Homer. *Il.* α'. *v.* 70. Vide *l.* 10. § 5. Verùm de ſolertia ac ſagacitate non fatidica, ſed politica, Plin. min *l.* 1. *ep.* 5. Mauricum prædicans: *Vir eſt gravis, prudens, multis experimentis eruditus, & qui futura poſſit ex præteritis providere.* Inter alias hiſtoriæ laudes, hanc non ultimam ponit Niceph. Gregoras *hiſt. Rom. lib.* 1. ὅτι προφήτας τρόπον τινὰ τοὺς μακροβίους ποιεῖ, ἐκ τῶν φθασάντων στοχαζομένους τὰ μέλλοντα. Polyb. *hiſt. l.* 6. Τοῦ γὰρ γένους τῶν ἀνθρώπων ταύτῃ διαφέροντος τῶν ἄλλων ζώων, ᾗ μόνοις αὐτοῖς μέτεστι νοῦ καὶ λογισμοῦ, φανερὸν, ὡς οὐκ εἰκὸς παρατρέχειν αὐτοὺς τὴν προειρημένην διαφορὰν, καθάπερ ἐπὶ τῶν ἄλλων ζώων, ἀλλ' ἐπισημαίνεσθαι τὸ γινόμενον, καὶ δυσαρεστεῖσθαι τοῖς παροῦσι, προορωμένους τὸ μέλλον, καὶ συλλογιζομένους, ὅτι τὸ παραπλήσιον ἑκάστοις αὐτῶν συγκυρήσει. Cicer. *offic. l.* 1. § 11. *Inter hominem & belluam hoc maximè intereſt, quòd hæc tantùm, quantùm ſenſu movetur, ad id ſolùm quod adeſt, quodque præſens eſt, ſe accommodat, paululum admodum ſentiens præteritum aut futurum. Homo autem, quia rationis particeps, conſequentia cernit, principia & cauſſas rerum videt, earúmque progreſſus, & quaſi anteceſſiones non ignorat, ſimilitudines comparat, & rebus præſentibus adjungit atque annectit futura; facilè totius vitæ curſum videt, ad eámque degendam præparat res neceſſarias.*

§ 50. Καὶ τὰ ἐκ γῆς] Euripidis iſta ſunt ex *Chryſippo.* quod ex Clemente Alex. *ſtrom. l.* 6. didicimus. refert & Philo *de mund. immortal.* ex quo ſic reſtituenda & diſponenda ſunt; acceſſione non contemnendâ inſuper adaucta.

Χωρεῖ δ' ὀπίσω τὰ μὲν ἐκ γαίας
Φύντ' εἰς γαῖαν· τὰ δ' ἀπ' αἰθερίου
[x] Βλαστόντα γονῆς εἰς οὐράνιον
Πόλον ἦλθε πάλιν· θνῄσκει δ' οὐδὲν
Τῶν γιγνομένων· διακρινόμενον
Δ' ἄλλο πρὸς ἄλλο
Μορφὴν ἑτέραν ἐπέδειξε.

[x] *ità Grot.* Βλαστάνοντα γῆς *Phil.*

Retroque meant, quæ terra dedit
Iterum in terram: quod ab æthereo
Venerat ortu, cæleſte poli
Repetit templum. quæ ſunt, horum
Nihil emoritur, ſed ſecretum
Illud ab iſto
Alia ſub imagine paret.

Ità Grotius legit vertítque: niſi quòd pro ἑτέραν, quod Philo Cleménſque habent, ἰδίαν ſubſtituit, & *propriâ* reddit. mihi, illud retinere potius antiquiúſque viſum eſt: etiamſi Philonis codices uno loco iſtud exhibeant, quum uno ampliùs cum Clementis conveniant. Euripides idem in *ſupplic.* quod Voſchionis nomen fruſtrà præfert, apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 124.

Ὅθεν δ' ἕκαστον εἰς τὸ σῶμ' ἀφίκετο
Ἐνταῦθ' ἀπελθεῖν, πνεῦμα μὲν πρὸς αἰθέρα,
Τὸ σῶμα δ' εἰς γῆν.
Et unde noſtræ quodque naturæ eſt datum
Eò reverti. magnus æther ſpiritum,
Corpus recipiat terra.——Grot.

Epicharmus apud Plut. *ad Apollon.* Συνεκρίθη καὶ διεκρίθη· καὶ ἀπῆλθεν ὅθεν ἦλθε πάλιν· γᾶ μὲν εἰς γᾶν, πνεῦμα δ' ἄνω. τί τῶνδε χαλεπόν; οὐδὲ ἕν. ità enim concipi debent, quæ vitiata in vulgatis habentur. *Concretum eſt, & diſcretum eſt, eódemque revenit, unde venit: ad terram terra, ſurſum ſpiritus. ecquid horum grave eſt? nihil quicquam.* Lucret. *l.* 2.

Cedit enim retro, de terra quod fuit antè,
In terras: & quod miſſum eſt ex ætheris oris,
Id rurſum cæli rellatum templa receptant.

Solomon ipſe *Eccleſ. c.* 12. *v.* 7. *Reditque pulvis ad terram, quod priùs fuerat: ſpiritus autem ad Deum, qui primò dederat.* Heraclit. *epiſt. ad Amphidamant.* Ἐὰν δὲ φθάσαν ὑπέρτερον γένηται τὸ σῶμα, δύσεται εἰς τὸ εἱμαρμένον. ἀλλὰ ἡ ψυχὴ δύσεται· ἀλλὰ ἀθάνατον οὖσα χρῆμα εἰς ὑψηλὸν ἀναπτήσεται μετάρσιος. δέξονταί δέ με αἰθέριοι δόμοι. Hinc de Sibylla prima fabuloſum illud ex Sarapionis *Epicis* apud Clem. *ſtrom. l.* 1. μηδὲ ἀποθανοῦσαν λῆξαι μαντικῆς· καὶ τὸ μὲν εἰς ἀέρα χωρῆσαι αὐτῆς μετὰ πνεύματος, τοῦτ' εἶναι τὸ ἐν φήμαις καὶ κληδόσι μαντευόμενον· τοῦ δ' εἰς γῆν μεταβαλόντος σώματος, πόας, ὡς εἰκὸς, ἀναφυείσης, ὅσα ἂν αὐτὴν ἐπινεμηθῇ θρέμματα, ἀκριβῆ διὰ τῶν σπλάγχνων προφαίνειν τοῖς μέλλουσι δηλοῦν· τὴν δὲ ψυχὴν αὐτῆς εἶναι, τὸ ἐν τῇ σελήνῃ φαινόμενον πρόσωπον. quod eò potiùs refero, quia lucem dat loco Plutarchi *de ſera num. vindict.* ubi de Sibylla dicitur, ᾄδειν αὐτὴν περὶ τῶν μελλόντων ἐν τῷ προσώπῳ τῆς σελήνης περιφερομένην. Vide *l.* 5. § 4. & *l.* 4. § 5, 14, 21, 23

Ἢ τοῦτο διάλυσις καὶ τοιοῦτός τις σκορπισμὸς] leg. ἢ τοιοῦτος. vel, [ἢ] καὶ τ. Vide *ſupr.* § 32.

§ 51. Καὶ σίτοισι] Καὶ iſtic ſuperfluum videtur. verſus ſunt ex Euripid. *Supplic.* à Plutarcho etiam in *Conſol. ad Apollon.* laudati; quo loco verſiculus proximè hos prægreſſus iſte præfigitur;

Μισῶ δ' ὅσοι χρῄζουσιν ἐκτείνειν βίον, &c.

ſunt autem variè admodum in Eurip. cod. apud Marc. apúdque Plut. concepti, quod eſt vitiatorum indicium ſatis clarum.

Σίτοισι καὶ ποτοῖς καὶ μαγγανεύμασι] At Plut.
Βρωτοῖσι καὶ ποτοῖσι καὶ μαγεύμασι.

Eurip. cod.

Νωποῖσι καὶ στρωμναῖσι καὶ μαντεύμασι.

ubi Brod νωθροῖσι, *quietè, laboris fugâ.* quod meritò rejicit Canter. & Plutarcho adhæret. quem ità probat *Grot.* ut opinetur tamen eſſe potuiſſe, νόσοισι καὶ στρωμναῖσι. quod mihi omnium minimè videtur veriſimile; *morbis* enim vitam protelari, ſaltem horum ope uti homines ad mortem remorandam, quis dixerit? at Camer. ὄχοισι, vehiculis, legendum ſuſpicatur. Ego vel Marcum ſequar lubens, vel Plutarchum, qui ut verbulo differant, ſenſu conveniunt.

Καὶ μαγγανεύμασι] Euripid. cod. μαντεύμασι, *oraculis*, quibus moniti caſus futuros declinent. Brod. Plut. μαγεύμασι, *carmine.* Grot. ut ad curationes magicas referatur. ego nec Marci noſtri μαγγανεύμασι ſpreverim. cum & φίλτρα καὶ φάρμακα magica eô quoque vocabulo uſitatiſſimè deſignentur. Quanquam alio forſan ſenſu iſtic accipi queat, pro *ſcitamentis* nempe, ſive *cupediis.* quomodo uſus eſt Greg. Naz. *de amor. pauper. orat.* 16. ubi λιπαρὰς τραπέζας καὶ τὰ μαγείρων καὶ ὀψοποιῶν μαγγανεύματα καὶ κομψεύματα, conjunxit. Et Plin. *l.* 10. *c.* 50. *Dedêre & Parthi coquis ſuos mores. nec tamen in hoc mangonio quicquam totum placet.* Vel latiori etiam ſenſu, pro artificio omni, quô corpus humanum accurari ſolet. Unde *Mangonum ars:* & *venalitiorum mangonia,* Plin. *l.* 21. *c.* 26. & *puerorum mangoniſatio, ibid. l.* 32. *c.* 10. quâ pubem eorum retardari procurabant mangones, ſicut artificiis & accurationibus his, οἱ φιλόψυχοι ſenectutem & mortem etiam, quantùm poterant, ipſam. cæterùm & de magicis ac feralibus illis Plinius *l.* 28. *c.* 1. *Quis iſta invenit oſtenta? quis veneficia innocentiora effecit, quàm remedia? procul à nobis noſtriſque literis abſint iſta. nos auxilia dicemus, non piacula.* Tum ſubjungit, quod Tragici mentem accedit prope; *Vitam quidem non adeò expetendam cenſemus, ut quoquo modo trahenda ſit.*

Παρεκτρέποντες ὀχετὸν] *avertentes currum.* Xyl. quaſi ὄχον legerit. niſi typothetarum mendum fuerit. *canalem, aut fluvii curſum.* Annot. Lugd. *curſum divertentes, metaphora ab his qui fluvios derivant & deflectunt.* Brod. ὄλεθρον mavult Grot. ego nihil mutem.

Θεόθεν δὲ πνέοντ' οὖρον] Hæc aliunde ſunt.

Καμάτοις ἀνοδύρτοις] *Laboribus luctu lachrymiſque calentibus.* Xyl. *etiamſi miſeriam noſtram lugeamus* Caſ. at quid ſi ἀνοδύρτοις, *minimè flendis aut lugendis,* verterimus? poſſit enim etiam oboriri ſuſpicio, ſcripſiſſe Xyl. *carentibus* non *calentibus.* ut ſit κάματοι ἀνόδυρτοι, *labores,* ſi cum Flacco loquamur, *illachrymabiles;* vel eô ſenſu quo *Plutonem* ille *illachrymabilem* dixit, *carm. l.* 2. *Od.* 14. *quos lugere flereque fruſtrà fuerit:* (τί γὰρ ἐλαφρὸν ἔτ' ἐστ' ἄπρακτ' ὀδυρόμενον δονεῖν καρδίαν;

Nam quid levat tandem mala,
Quaſſare corda luctibus?

Bacchylides apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 109.) vel quô fortes illos priſcos Agamemnone priores *illacrymabiles* ignotóſque *l.* 4. *od.* 9. *qui minimè lugeantur,* ſive *qui lugendi non ſint,* ſed ſtrenuè alacritérque perferendi. Senec. *ep.* 107. *Malus miles eſt qui imperatorem gemens ſequitur.* Et *quæſt. nat. l.* 3. *præfat. Flere, queri, ingemere; deſciſcere eſt.* quanquam & ἀνοδύρεσθαι eſt θρηνεῖν, κλαίειν, Suidæ. atque indè poterit τὸ ἀνόδυρτος deduci.

§ 52. Καββαλιώτερος] *profuſior.* D. Boot. ut ſit

Digitized by Google

ſit ἀπὸ τοῦ καταβάλλειν *dependere, impendere, inſumere.* quomodo Suidas ex Amipſiæ *mœcho*;

Καὶ σὺ μὴν ἥλθες, καββαλὸν τεισβολον.

id eſt, καταβαλών. indè καταβολή. Suidas idem, καββαλὼν οἱ ἄσωτοι τὰς καταβολὰς ποιοῦνται τῶν χρημάτων. Et Gregor. Naz. *de pace* 3. *ad l.* 4. § 20. πολλὰ ἂν κατεβάλον χρήματα. & ſic ſenſus. *fieri poteſt, ut profuſior ſis; ut tamen nihilo liberalior eâ ratione exiſtas. Falluntur enim,* quibus *luxuria ſpecie liberalitatis imponit.* ut Tacit. *hiſt. l.* 1. & ut Plin. in *paneg. Ambitio, & jactantia, & effuſio, & quidvis potius quàm liberalitatis exiſtimanda eſt, cui ratio non conſtat.* Itaque Senec. *epiſt.* 121. *Non voco ego liberalem, pecuniæ ſuæ iratum. multum intereſt, utrùm quis dare ſciat, an ſervare neſciat. multi ſunt, qui non donant, ſed projiciunt.* id eſt, καταβάλλουσι. ſive καββάλλουσι, prout Heſiod. in *Theogon.*

Κάββαλ᾽ ἐνὶ πόντῳ.

In mare projecit.

de talibus Tacit. libro ſuperiùs indicato. *Perdere iſte ſciet, donare neſciet.* Et Epicharmus apud Plut. in *Pelopid.* & *de garrul.*

Οὐ φιλάνθρωπος σύ γ᾽ ἐσσ᾽· ἔχεις νόσον, χαίρεις διδούς.

ità enim eſt concipiendum, ut verſus conſiſtat.

Liberalis haud es ipſe: morbum habes, lubet dare.

Ego malim καββαλικώτερος quomodo mox κοινωνικώτερος. (ità enim ſcribendum, non κοινωνικότερος) & cum Xyl. *luctæ peritiorem* intelligi. nam καββάλων pro *luctatore*, quod Xyl. autumat dici, exemplo carere exiſtimo. καταβάλλειν *dejicere, proſternere,* colluctantibus eſt frequentiſſimum: quos ait Galen. *in Hippocr. aphor.* 3. αὐτὸ τοῦτο ἔργον ποιεῖσθαι κατὰ τὸν βίον ἅπαντα, τὴν διατελεῖν ἐν γυμνασίοις τοῦ καταβάλλειν ἑτέρους ἕνεκα. Euſtath. *ad Hom. Il.* ψ. v. 206. Τὸ κάββαλεν, ἢ ἁπλῶς ἀντὶ τοῦ ἔβαλεν, ὅ ἐστι, ἔρριψεν, ἢ βαστάξαι ἄνω, εἶτα καταπέσθαι· οὕτω καὶ ὁ παλαιστὴς καταβάλλει τὸν ἀντίπαλον. itaque artem iſtorum Galenus idem *lib. ad. Thraſybul.* non tam γυμναστικὴν dici poſtulat, quàm καταβλητικὴν ſive, ut Lacones efferebant, καββαλικήν. qui &, inquit is, καββαλικωτέρους ἑαυτῶν γε φασὶν εἶναι τῶν ἐν ταύτῃ τεθραμμένων, οὐκ ἰσχυροτέρους. *in hoc ſtudio enutritos, non validiores ſeſe dicunt eſſe, ſed proſternendi peritiores.* Atque ità revera Spartanus quidam autore Plutarcho in *apopth.* de antagoniſta ſuo, à quo in certamine ſuperatus & proſtratus fuerat, dixiſſe fertur; οὐ μὴν ἐν κρείσσων, ἀλλὰ καββαλικώτερος. *non eſt melior me aut fortior, ſed dejiciendi ſive proſternendi peritior.* Quò & reſpexiſſe Marcum iſtic, mihi probabile admodum videtur: quaſi dixerit, Καββαλικώτερός σου ἐστί τις; vel, ἄλλος τίς ἐστι; *eſt aliquis te luctæ peritior,* ſive corporis robore viribúſq; validior? at te benignior, aut modeſtior, &c. nè exiſtat. hoc enim in te poſitum eſt: illud non item. vel, hoc ſi minùs extiterit, nihil eſt quòd ea in re, aut ille ſuperiorem te eſſe ſeſe glorietur, aut ipſe ab ullo ſuperari te dedecus ullum exiſtimes. Quod Ageſilaus aliquandò Perſarum regem magnum prædicanti, Τί δ᾽ ἐμοῦ γε μείζων ἐκεῖνος, εἰ μὴ καὶ δικαιότερος; Plut. de ſe laudand. quòd contractiùs & λακωνικώτερον dici poterat, Τί μείζων, εἰ μὴ ἀμείνων; Plato *ep.* 4. Ἀνδρείᾳ μὲν γὰρ, καὶ τάχει, καὶ ῥώμῃ διενεγκεῖν, δόξειεν ἂν καὶ ἑτέρων εἶναι τινῶν· ἀληθείᾳ δὲ καὶ δικαιοσύνῃ, καὶ μεγαλοπρεπείᾳ, καὶ τῇ περὶ πάντα ταῦτα εὐσχημοσύνῃ, ξυμφαίη τις ἂν τοὺς ἀντιποιουμένους τὰ τοιαῦτα τιμᾷν, εἰκότως τῶν ἄλλων διαφέρειν. περὶ τούτων δ᾽ ὁ μέγιστος ἐστιν ἀγών. Nihil, opinor, ad Marci mentem aperiendam accommodatius dici potuit. Vide ad *lib.* 3. § 4. Epictet. *enchir. c.* 42. Οὗτοι οἱ λόγοι ἀσύνακτοι, ἐγώ σου πλουσιώτερός εἰμι· ἐγώ σου ἄρα κρείσσων· ἐγώ σου λογιώτερος· ἐγώ σου ἄρα κρείσσων. ἐκεῖνοι δὲ μᾶλλον συνακτικοί· ἐγώ σου πλουσιώτερος· ἡ ἐμὴ ἄρα κτῆσις τῆς σῆς κρείσσων. ἐγώ σου λογιώτερος· ἡ ἐμὴ ἄρα λέξις τῆς σῆς κρείσσων. σὺ δὲ γε οὔτε κτῆσις εἶ, οὔτε λέξις. Gemina habes *l.* 5. § 5. & *infr.* § 66. Adnotaverat neſcio quis ad periochæ hujus caput verba hæc. οὐκ ἔστιν ἀρχὴ τοῦτο, ἀλλὰ τῶν ἀντιρρήσεων τῶν περὶ τῆς Πλατωνικῶν συναφῆς. quod in contextum poſtea cùm irrepſiſſet, nos denuo furcillavimus: eò magis, quia etiam frivolum, falſum eſt, non alienum duntaxat.

Εὐτακτότερος ἐστὶ πρὸς τὰ συμβαίνοντα] Tranſlatum à re militari, in qua de eis uſurpatur, qui, quicquid obvenerit, ordinem non turbant, quicquid fuerit injunctum, citra tergiverſationem aut querimoniam exequuntur. Xenophon. *Cyri inſtitut. lib.* 1. Εὐτακτοτέρους καὶ εὐπειθεστέρους ποιεῖ. Epictet. *l.* 3. *c.* 24. Ὁ καλὸς καὶ ἀγαθὸς, μεμνημένος, τίς τ᾽ ἐστὶ, καὶ πόθεν ἐλήλυθε, καὶ ὑπὸ τίνος γέγονε, πρὸς μόνῳ τούτῳ ἐστὶ, πῶς τὴν αὑτοῦ χώραν ἐκπληρώσῃ εὐτάκτως καὶ εὐπειθῶς τῷ θεῷ.

§ 53. Οὐκ ἔξον] Vide *l.* 5. § 3, 14.

Κοινὸν θεοῖς καὶ ἀνθρώποις λόγον] Vide *ad l.* 3. § 4. συγγενὲς παντὶ τὸ λογικόν.

Ὠφελείας τυχεῖν] ità *infr.* § 74. ὠφέλεια, πρᾶξις κατὰ φύσιν. Et *l.* 11. § 4. πεποίηκά τι κοινωνικῶς; οὐκοῦν ὠφέλημαι;

§ 54. Παλαιστικῶς καὶ διδακτικῶς] Vide *l.* 8. § 45. Senec. *Medea*, 2. 1.

Nuſquam poteſt non eſſe virtuti locus.

Ἐπὶ σοί ἐστι] Vide *ad l.* 2. § 11. ἐφ᾽ αὐτῷ τὸ πᾶν. & *l.* 10. § 32.

Τῇ παρούσῃ συμβάσει] ità deinceps leg. καὶ τῇ παρούσῃ φαντασίᾳ.

Θεοσεβῶς εὐαρεστεῖν] Vide *ad l.* 6. § 2, 32. & *l.* 10. § 21. Epictet. *diſſert. lib.* 3. *c.* 26. οὐ τὸ ἐρίσηπ καὶ ἐννοεῖ, ὅτι ἐὰν τῷ θεῷ παρακατατάξῃ ἑαυτὸν, διελεύσεται ἀσφαλῶς. πῶς λέγεις παρακατατάξαι; ἵν᾽ ὃ ἂν ἐκεῖνος θέλῃ καὶ αὐτὸς θέλῃ.

ἀς

Digitized by Google

καὶ ὃ ἂν ἐκεῖνος μὴ θέλῃ, τοῦτο μηδ᾽ αὐτὸς θέλῃ. Vide *infrà* § 56. Sen. *ep.* 74. *Placeat homini, quicquid Deo placuit.*

Ἐμφιλοτεχνεῖν] compoſitio duriuſcula, ſed gemina illi Epicteti *diſſert. l. 2. c. 20.* ὦ πρεσβυφιλοτεχνῆ &c. Sunt autem compoſitiones iſtiuſmodi apud Stoicos nimiò quàm familiares. Vide Epictet. *l. 2. c. 5. ad l. 4. § 1.*

§ 55. Τὸ ἑξῆς τῇ κατασκευῇ] Vide *l. 5. § 16. & ſuprà* § 53. ità *l. 12. § 12.* Τὸ ἑξῆς τῇ φύσει. Clem. Alex. *ſtrom. l. 1.* Φύσει δ᾽ αὖ κοινωνικοὺς καὶ δικαίους ὁ θεὸς ἡμᾶς ἐδημιούργησεν.

Τὰς σωματικὰς πείσεις] Vide *ad l. 3. § 6.*

Ἡ νοερὰ ἐθέλει περιπεδᾶν] Vide *ad l. 2. § 2.* ψυχῆς τάξις ἡγεμονικωτέρα. Plut. *adv. Epicur.* & in iſta principatum obtinet τὸ ἡγεμονικὸν κατ᾽ ἐξοχὴν ſic dictum. Ἄτοπον δὲ τὸ κράτιστον καὶ βεβαιότατον τῶν ἐν ἡμῖν ἡττῆσθαι ὑπό τινος. Ariſtot. *ethic. magn. l. 2. c. 6.* Et *Eudem. l. 5. c. 12.* Ἄτοπον ἂν εἴη, εἰ τὸ χεῖρον ταύτης ὄν, κρεῖττον αὐτῆς ἔσται. Idemque *polit. l. 1. c. 4.* Τὸ ζῷον πρῶτον συνέστηκεν ψυχῆς καὶ σώματος· ὧν τὸ μὲν ἄρχον ἐστὶ φύσει, τὸ δὲ ἀρχόμενον. δεῖ δὲ σκοπεῖν ἐν τοῖς κατὰ φύσιν ἔχουσι μᾶλλον τὸ φύσει, καὶ μὴ ἐν τοῖς διεφθαρμένοις.—— ἔστι δ᾽ οὖν πρῶτον ἐν ζῴῳ θεωρῆσαι καὶ δεσποτικὴν ἀρχὴν καὶ πολιτικήν. ἡ μὲν γὰρ ψυχὴ τοῦ σώματος ἄρχει, δεσποτικὴν ἀρχήν· ὁ δὲ νοῦς τῆς ὀρέξεως, πολιτικὴν καὶ βασιλικήν. Saluſt. *bell. Catilin. Noſtra omnis vis in animo & corpore ſita eſt. animi imperio, corporis ſervitio magis utimur.* Tertull. *de bapt. c. 4 Spiritus dominatur; caro famulatur.* Et Aug. *homil.* 37. *Anima dominatur; caro ſervit: anima ſuperior eſt; caro ſubjecta eſt.* Rectè itaque Heſych. in *aſcetic. c. 1. § 33.* Μὴ ἀγνοείτω τὴν κυρίαν καὶ ἄφθαρτον ἡ φθαρτὴ πηλὸς καὶ δούλη. Vide *infr. l. 10. § 38.*

Τὰ μὲν λοιπὰ τῶν λογικῶν ἕνεκεν] Vide *l. 5. §* 16. & Epictet. *diſſert. l. 2. c. 8*

Χρηστικὴ πᾶσιν ἐκείνοις] Probat hinc mentis principatum Epictet. *l. 2. c. 23.* Vide *ad l. 5. §* 21. & *l. 10. § 39.* Clemens *ſtrom. l. 1.* Ἐν μέν γε ὅπλοις, καὶ τοῖς μαχίμοις ζώοις, δι᾽ ἐμψύχων τε καὶ ἀψύχων, ψυχὴ τὸ τέλειον ἐστὶ καὶ νοῦς· ἐν δὲ τοῖς τῆς ψυχῆς πάθεσιν, ὧν ἐπικρατοῦμεν τῇ ἀρετῇ, λογισμός ἐστι τὸ τακτικόν.

Τὸ ἀπερίπτωτον] Vide *ad l. 3. § 9.*

Εὐθεῖα περαινέτω] Vide *ad l. 10. § 11, 12.*

Ἔχει τὰ ἑαυτοῦ] ἀπέχει, forſan. quod eſt ſignificantius, & Marco familiare, Vide *ad lib. 4.* § 49.

§ 56. Ὡς ἀποτεθνηκότα καὶ μέχρι νῦν βεβιωκότα] Periochæ iſtius Senecâ meliorem interpretem fruſtrà quæſiveris. Sic ille *epiſt. 12. Sic ordinandus eſt dies omnis, tanquam cogat agmen, & conſummet atque expleat vitam. Pacuvius qui Syriam uſu ſuam fecit, cùm vino & illis funereis epulis ſibi parentaverat, ſic in cubiculum ferebatur à cœna, ut inter plauſus exoletorum hoc ad ſymphoniam caneretur,* βεβίωκε, βεβίωκε. *nullo non ſe die extulit. hoc quod ille ex mala conſcientia faciebat, nos ex bona faciamus, & in ſomnum ituri, læti hilareſque dicamus, Vixi, & quem dederat curſum fortuna peregi. craſtinum ſi adjecerit Deus, læti recipiamus. ille beatiſſimus eſt & ſecurus ſui poſſeſſor, qui craſtinum ſine ſolicitudine expectat. quiſquis dixit, Vixi, quotidie ad lucrum ſurgit.* Quod Flacc. *l. 1. epiſt. 4.*

Omnem crede diem tibi diluxiſſe ſupremum.
Grata ſuperveniet, quæ non ſperabitur hora.

Idem Senec. *epiſt. 101. Sic formemus animum, tanquam ad extrema ventum ſit. nihil differamus: quotidie cum vita paria faciamus.* Martial. *l. 4. ep. 54.*

Si ſapis, utaris totis, Coline, diebus:
Extremumque tibi ſemper adeſſe putes.

Eumolpus apud Petronium: *Ego ſic ſemper & ubique vixi, ut ultimam quamque lucem, tanquam non redituram ſumerem.* Vide *ad l. 3. § 8.*

Ἐκ τοῦ περιόντος] idem quod *lib. 6. § 41.* ἐκ περιουσίας. *ex abundanti.*

§ 57. Μόνον φιλεῖν] hoc eſt, quod Epictet. *diſſert. l. 1. c. 1.* ἀρκεῖσθαι τοῖς δεδομένοις. Vide *ad l. 3. § 4. & l. 10. § 12.* Vide & Democritum *ſuprà ad* § 27.

Τί γὰρ ἁρμοδιώτερον] Vide *ad l. 4. § 18. & l. 10. § 20.* Epictet. *l. 2. c. 7.* Ἄλλο γάρ τι θέλεις, ἢ τὸ ἄμεινον; ἄλλο οὖν τὸ ἄμεινον, ἢ τὸ τῷ θεῷ δοκοῦν; & *l. 4. c. 7.* κρεῖττον ὃ ὁ θεὸς θέλει, ἢ ὃ ἐγώ. malè iſta cum ſequentibus commiſit Xyl.

§ 58. Οἷς τὰ αὐτὰ συνέβαινεν] Ità ſolatur ſe Merope in Euripidis *Creſphonte*: (Plut. exhibet in *Conſol. ad Apollon.*)

Τεθνᾶσι παῖδες οὐκ ἐμοὶ μόνῃ βροτῶν,
Οὐδ᾽ ἀνδρὸς ἐστερήμεθ᾽. ἀλλὰ μυρίαι
Τὸν αὐτὸν ἐξήντλησαν, ὡς ἐγώ, βίον.
Orbata natis mortuis, ſpolior viro,
Non ſola ego hominum: mille ſunt aliæ, quibus
Toleranda fuit hæc vita, quæ nunc eſt mihi. Grot.

Juvenal. *Sat. 13.*

——nec rara videmus
Quæ pateris: caſus multis hic cognitus, ac jam
Tritus, & è medio fortunæ ductus acervo.

Itaque ut Menander:

Παρηγόρει τὰ κακὰ δι᾽ ἑτέρων κακῶν.
Solari alienis ex damnis velis tua.

Siquidem ut Senec. *Troad. 4.*

Ferre quam ſortem patiuntur omnes,
Nemo recuſat.

Quem & vide ulteriùs id argumenti *ib.* protelantem. Vide & *ad l. 11. § 12.* de Tragœdiarum uſu. Facit huc Democriti techna illa, quâ Dario uxoris obitum impotentiùs ſimul ac obſtinatiùs lugenti illuſit. Spem faciebat regi poſſe ſe illam vitæ reſtituere, ſi res ad id perficiendũ neceſſariæ ſuppeditarentur.

rege

ge nihil non libentiſſimè ſuppeditaturum ſe pollicente; reliqua quidem omnia ſibi ſuppetere aiebat, unicum tantùm deeſſe. id quidnam eſſet percontanti, reſpondit, Εἰ τριῶν ἀπενθήτων ὀνόματα τῷ τάφῳ τῆς γυναικὸς ἐπιγράψειεν, εὐθὺς αὐτὴν ἀναβιώσεσθαι. h. e. *Si uxoris tumulo tria tantum nomina inſcriberet hominum, qui ſine luctu vitam exegiſſent, fore ſtatim ut reviviſceret illa.* Narrat Julian. Imperat. *epiſt.* 38. ἀπενθήτων autem nomine intelligo potiùs, *qui neminem luxiſſent*, quàm cum Gallo interprete, *quos nemo luxiſſet.* Subjungit enim Julianus Democritum, cum rex μηδένα ἄνδρα, *virum ne unum* quidem iſtiuſmodi reperiſſe poſſe ſe profiteretur, more ſuo ridentem ſubjeciſſe, Εἶτ', ὦ πάντων ἀτοπώτατε, θρηνεῖς ἀναιδῶς, ὡς μόνος ἀλγεινῷ τοσούτῳ συμπεπτωκώς· ὃ μηδὲ ἕνα τῶν πώποτε γεγονότων ἄμοιρον οἰκείου πάθους ἔχων εὑρεῖν; *Et te, omnium ineptiſſime, non pudet lugere, quaſi ſolus malis iſtiuſmodi conflictatus fueris, cum nè unum quidem ex omnibus qui unquam fuerint, reperire poſſis, cui ejuſmodi nihil quicquam obtigerit?* Interpretationem vocabuli confirmat & Lucianus in *vita Demonactis Cynici*, quem ille Herodi Attico filii mortem immoderatiùs lugenti, pari technâ illuſiſſe refert, τοῦ παιδὸς τὸ εἴδωλον ἀναγαγεῖν pollicitum, εἰ μόνον αὐτῷ τρεῖς τινας ἀνθρώπους ὀνομάσειε μηδένα πώποτε πεπενθηκότας. quod ille cùm præſtare nequiret, ſubjeciſſe Cynicum, Εἶτ', ὦ γελοῖε, μόνος ἀφόρητα πάσχειν νομίζεις, μηδένα ὁρῶν πένθους ἄμοιρον; Ità Juliano qui ἀπένθητος dicitur, idem Luciano πένθους ἄμοιρος nuncupatur. Nec inficetum Socratis illud, quod Plut. *de Apollon.* ſic refert. Εἰ συνενέγκαιμεν εἰς τὸ κοινὸν τὰς ἀτυχίας, ὥστε διελέσθαι τὸ ἴσον ἕκαστον, ἀσμένως ἂν τοὺς πλείους τὰς αὑτῶν λαβόντας ἀπελθεῖν. Herodot. *l.* 7. his verbis expreſſit: Εἰ πάντες ἄνθρωποι τὰ οἰκήια κακὰ ἐς μέσον συνενείκαιεν, ἀλλάξασθαι βουλόμενοι τοῖσι πλησίοισιν, ἐγκύψαντες ἂν ἐς τὰ τῶν πέλας κακά, ἀσπασίως ἕκαστοι αὐτῶν ἀποφεροίατο ὀπίσω, τὰ ἐσενείκαντο.

Περὶ τὸ πῶς χρῆσθαι αὐτοῖς ἄλλος γίνεται] Utile admodum documentum, ut non tam animo obturbemur de eis quæ nobis ſecius obtigerint, quàm cogitationem in hoc totam defixam habeamus, quomodo eventus illos adverſos probè utendo, in rem noſtram convertamus. Facit huc cumprimis totus ille Plutarchi tractatus *de utilitate ex inimicis capienda*. Sed & Maximi Tyrii *diſſert.* 35. Ὅτι δεῖ καὶ ἐκ τῶν περιστάσεων ὠφελεῖσθαι. Et Epicteti *l.* 3. *c.* 20. Ὅτι ἀπὸ πάντων τῶν ἐκτὸς ἔστιν ὠφελεῖσθαι.

Ὕλη σε ἔσται] σοι, malim. Vide *ad l.* 4. § 1, 49. & *l.* 10. § 33. & *infrà* § 68. Epictet. *l.* 4. *c.* 10. Ἔξεστί σοι πατρὶ τῷ ἀποθανόντι χρῆσθαι κατὰ φύσιν· οὐδείς σε κωλύσει δύναται. μηκέτι οὖν μοι λέγε. Πῶς γίνηται; πῶς ἀποβῇ; ὅπως γὰρ ἂν γένηται, σὺ αὐτὸ θήσεις καλῶς, καὶ ἔσται σοι τὸ ἀποβὰν εὐτύχημα.

Μόνον πρόσεχε, καὶ θέλε σεαυτῷ καλὸς εἶναι] Ni vitioſa ſit Scriptura; σεαυτῷ καλὸς, i. e. *tibi bonus*, dicit, non eô ſenſu quô Jaſon Siracid. *c.* 14. *v.* 5. Ὁ πονηρὸς ἑαυτῷ, τίνι ἀγαθὸς ἔσται; *Qui ſibi nequam, cui bonus?* quô Pſaltes *Pſal.* 49. *v.* 18. *Cùm tibi benefeceris, collaudabunt te homines.* aut quô Euripides verſu illo celebratiſſimo, apud Platon. *Hipp. maj.* Cicer. *ad famil. l.* 13. *ep.* 15. Plut. *de latend.* in *Alex.* & *Caton. maj.* Lucian. *apolog.* Stob. *tom.* 2. *tit.* 3. alios.

Μισῶ σοφιστήν, ὅστις οὐχ αὑτῷ σοφός.
Odi profeſſum ſapere, ſibi qui non ſapit.

Sed quò Apoſtolus dixit, *ad Rom. c.* 14. *v.* 22. Πίστιν ἔχεις; κατὰ σεαυτὸν ἔχε ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. *Fidem habes? habe apud te in conſpectu Dei.* i. e. ſis temetipſo Deóque teſte contentus. μὴ πέμπαζε, μηδ' ἀλαζονεύου. Epictet. *l.* 3. *c.* 23. quô Socrates in *Platonis ſympoſ.* tibicinam jubet, αὐλεῖν ἑαυτῇ, *ſibi canere.* Unde Iſmenias, eundémque imitatus Julian. in *miſopog.* Ταῖς Μούσαις ᾄδω, καὶ ἐμαυτῷ. ex Antigenidis præceptoris monito, *qui populo minus placentem juſſit, ſibi canere & Muſis.* Cicer. Bruto. quô Epictet. *l.* 4. *c.* 8. Σαυτῷ φιλοσόφησον qui & *ibid.* de Euphrate, Καλῶς Εὐφράτης ἔλεγεν, ὅτι ἐπὶ πολὺ ἐπειρώμην λανθάνειν φιλοσοφῶν, καὶ ἦν μοι, φησί, τοῦτο ὠφέλιμον. πρῶτον μὲν γὰρ ᾔδειν, ὅσα καλῶς ἐποίουν, ὅτι οὐ διὰ τοὺς θεατὰς ἐποίουν, ἀλλὰ δι' ἐμαυτόν. ἤσθιον ἐμαυτῷ καλῶς, κατεσταλμένον εἶχον τὸ βλέμμα. τὸν περίπατον πάντα ἐμοὶ καὶ τῷ θεῷ. Greg. Naz. *ep.* 60. Τὰς μὲν πολλὰς ἔα χαίρειν. καὶ εἶναι κολοιοὺς πᾶσιν οἷς τῶν δοκιμαζόντας αὐτοὺς ἢ σεαυτῷ χρῶ συμβούλῳ καὶ τῷ θεῷ. Vide *infrà* § 67. & *l.* 9. § 26. & *l.* 10. § 9. Xyl *Stude, ut tibi ipſi in omnibus actionibus honeſtatem conſecutus videaris.* quem & Caſaub. ſequitur. Cæterùm, ut quod revera ſubeſſe ſentiam, liberè eloquar; hæc omnia præter Marci mentem prorſus exiſtere autumo; locúmque, qui trajectione laborat, ità operâ leviculâ reſtituendum. μόνον πρόσεχε σεαυτῷ. καὶ θέλε καλὸς εἶναι ἐπὶ πασῶν οὐ πράξεις. formula familiaris in eis, quibus cautio præcipitur monitis. πρόσεχε σεαυτῷ & πρόσεχετε ἑαυτοῖς Siracid, *c.* 29. *v.* 23 Luc. *Evang. c.* 17. *v.* 3. & *c.* 21. *v.* 34. & *Act. c.* 5. *v.* 35. & *c.* 20. *v.* 28. pro quo & Paulus, ἔπεχε σεαυτῷ, dixit, *ad Tim. ep.* 1. *c.* 4. *v.* 16.

Καὶ μέμνησο ἀμφοτέρων, ὅτι καὶ ἀδιάφορον ἐφ' οὗ ἡ πρᾶξις] leg. forſan, καὶ μέμνησο ἐπ' ἀμφοτέρων. ὅτι ἀδιάφορον, ἐφ' οὗ ἡ πρᾶξις. in utriſq; autem illis, hoc eſt, tum in illis ſibi dimittendis, qui ſecius ſe gerunt, tum in rerum iſtarum, quæ contingunt, uſu, medium quiddam eſſe, nec bonum ſc. nec malum, illud circa quod actio tua verſatur. Hæc ex conjectura non improbabili. nam interpretes quæ repræſentant, quomodo ex lectione, quam admittunt, elici poſſint, nullus video. Epictet. *l.* 2. *c.* 5. Αἱ

ὅλαι

Digitized by Google

ὕλαι ἀδιάφοροι. ἡ δὲ χρῆσις αὐτῶν οὐκ ἀδιάφορος.

§ 59. Ἔνδον βλέπε] Vide *ad lib.* 6. § 3.

Ἔνδον ἡ πηγὴ τοῦ ἀγαθοῦ] In mente ſcil. Plut. *de adulat.* Σπέρμα τῶν πράξεων ἡ διάθεσις· ἀρχὴ καὶ πηγὴ τοῦ βίου τὸ ἦθος. Idémque *de tranquil.* Διὸ τὴν πηγὴν τῆς εὐθυμίας ἐν αὐτοῖς οὖσαν ἡμῖν ἐκκαθαίρωμεν, ἵνα καὶ τὰ ἐκτὸς, ὡς οἰκεῖα καὶ φίλια, μὴ χαλεπῶς χρωμένοις συμφέρηται. Solomon *Prov. c.* 4. *v.* 23. *Præ omni cuſtodia cuſtodi cor tuum: indè enim prodit vita.* Vide *infrà* § 61. & *l.* 8. § 45. Epict. *enchir. c.* 46. Ἰδιώτου στάσις καὶ χαρακτήρ· οὐδέποτε ἐξ ἑαυτοῦ προσδοκᾷ ὠφέλειαν ἢ βλάβην. φιλοσόφου στάσις καὶ χαρακτήρ· πᾶσαν ὠφέλειαν καὶ βλάβην ἀφ' ἑαυτοῦ προσδοκᾷ. Senec. *ep.* 74. *Omnium bonorum vis & origo in ipſa eſt virtute. quid refert, an aqua decurrens intercipiatur atq; abeat, ſi fontes ex quo fluxerat, ſalvus eſt?*

Ἀεὶ ἀναβλύειν δυναμένη, ἐὰν ἀεὶ σκάπτῃς] Alludit ad naturam fontium, qui quò altiùs fodias, crebriùs haurias, eò magis ebulliunt & ſcaturiunt uberiùs. Clem. Alex. *pædag. l.* 3. *c.* 7. Τῶν φρεάτων ὅσα πέφυκε βρύειν, ἀπαντλούμενα εἰς τὸ ἀρχαῖον ἀναπιδύει μέτρον. quod ille ad liberalitatem transfert.

§ 60. Δεῖ καὶ τὸ σῶμα πεπηγέναι] Huc Chilonis illud monitum, Laërtii *l.* 1. Ἐν ὁδῷ μὴ σπεύδειν. &, λέγοντα μὴ κινεῖν τὴν χεῖρα· μανικὸν γάρ. Plutarchi nom. autor *de fort. Rom.* Τῆς μὲν ἀρετῆς σχεδόν τι τὸ βάδισμα, καὶ τὸ βλέμμα καθεστηκός· quod βλέμμα πεπηγὸς, cum noſtro, Epictetus dixit *l.* 2. *c.* 8. ὀφθαλμὸν πεπηγότα, in *Marco* Sophiſtâ Philoſtratus. Baſil. Cæſar. *epiſt.* 1. Τὸ βάδισμα μηδὲ νωθρὸν, ὡς ἔκλυσιν τῆς ψυχῆς κατηγορεῖν· μηδ' αὖ σφοδρὸν καὶ σεσοβημένον, ὡς ἐμπλήκτους αὐτῆς τὰς ὁρμὰς ὑποφαίνειν. Galenus in *hortator. c.* 2. Fortunæ aſſeclas depingit, θεούσῃ τῇ δαίμονι συνθέοντας. at de Mercurii ſectatoribus, σιῶντες μὲν, κόσμιοι inquit: οὐ θέουσι δὲ, οὐδὲ βοῶσιν, οὐδ' ἀλλήλοις μάχονται. Anacharſidem deſcribens Maxim. Tyr. *diſſert.* 15. Ἀνὴρ σπουδὸς σοφίαν οὐ πελυρόημένα. οὐδὲ λάλον. ἀλλ' ἦν αὐτῆς τὸ κεφάλαιον, βίος ἀκριβὴς, καὶ γνώμη ὑγιὴς, καὶ λόγος βραχὺς, εὔστοχος, ἐοικὼς οὐ πλατυσμῷ μισθοφόρῳ ἀπρεπῶς θέοντι, ἀλλ' ὅπῃ ἐστὶ βάδην ἰόντι, καὶ κινουμένῳ ἀσφαλῶς, Alexis apud Athen. *l.* 1.

Ἓν γὰρ νομίζω τοῦτο τῶν ἀνελευθέρων
Εἶναι. τὸ βαδίζειν ἀῤῥύθμως ἐν ταῖς ὁδοῖς,
Ἐξὸν καλῶς.——

Quod Plaut. *Pœnul.* 3. 1.

Liberos homines per urbem modico magis par eſt gradu
Ire: ſervile eſſe duco feſtinatim currere.

Alex. Severus apud Lamprid. *Ingenuum currere niſi in ſacro certamine non debere.* Clem. Alex. *pædag. l.* 3. *c.* 11. Ἀνδρὸς γυναικὸς σημεῖον οὐδὲν ἔστω δεῖ προφανὲς ἐν τῷ προσώπῳ μαλακίας· ἀλλ' οὐδ' ἐν ἑτέρῳ μέρει τοῦ σώματος· μὴ τοίνυν μηδὲ ἐν κινήσεσι, μηδὲ ἐν σχέσεσιν εὑρεθείη ποτὲ ἡ ἀσχημοσύνη τῆς ἀνδρείας. Vide Siracid. *cap.* 19. *v.* 26, 27.

Ἐπὶ τοῦ προσώπου] ὥστε συνεμφαίνεσθαι τὴν τῆς ψυχῆς ἀρετὴν δι' αὐτοῦ. ut Galen. *hortat. c.* 2. Achil. Tat. *l.* 6. Ὁ νοῦς οὔ μοι δοκεῖ λελέχθαι καλῶς ἀόρατος εἶναι παντάπασι. φαίνεται γὰρ ἀκριβῶς, ὡς ἐν κατόπτρῳ, τῷ προσώπῳ. Phraates apud Philoſtrat. in *vit. Apollon. l.* 2. *c.* 12. Πολλὰ μὲν ὀφθαλμοὶ τῶν ἀνθρωπίνων ἠθῶν ἑρμηνεύουσι· πολλὰ δὲ ἐν ὀφρύσι καὶ παρειαῖς κεῖται, γινώσκειν τε καὶ θεωρεῖν· ἀφ' ὧν σοφοί τε καὶ φυσικοὶ ἄνδρες, ὥσπερ ἐν κατόπτρῳ εἴδωλα, τοὺς νοῦς τῶν ἀνθρώπων διαθεῶνται. Cicer. *in Piſon. Vultus ſermo quidam tacitus mentis eſt.* & *de Orator. l.* 2. *ſenſus animi plerumque indicant vultus.* Tertull. *de reſurr. c.* 15. *Volutet aliquid animus, vultus operatur indicium: facies intentionum omnium ſpeculum eſt.* Vide *ſuprà* § 23. Apud Clem. Alex. *pædag. l.* 3. *c.* 11. Zeno adoleſcentis modeſti imaginem ſic delineat: Ἔστω καθαρὸν τὸ πρόσωπον· ὀφρὺς μὴ καθειμένη· μηδὲ ὄμμα ἀναπεπταμένον, μηδὲ ἀνακεκλασμένον· μὴ ὕπτιος ὁ τράχηλος· μηδὲ ἀνειμένα τὰ τοῦ σώματος μέλη· ἀλλὰ τὰ μετέωρα ἐντόνοις ὅμοια· ὀρθόνου. [ὀρθοτόνου· Arcer.] πρὸς τὸν λόγον ὀξύτης, καὶ κατοχὴ τῶν ὀρθῶς εἰρημένων· καὶ σχηματισμοὶ καὶ κινήσεις μηδὲν ἐνδιδοῦσαι τοῖς ἀκολάστοις ἐλπίδος. αἰδὼς μὲν ἐπανθείτω, καὶ ἀρρενωπία. Ità Iſidor. Pel. *l.* 3. *ep.* 287. Ὥσπερ σώφρων γυνὴ ἐπὶ τοῦ προσώπου τῆς ἁγνείας τὰ σύμβολα φέρουσα, τὰς τῶν ἀκολάστως ὁρώντων κολάζει προσδοκίας· οὕτω καὶ σώφρων ψυχὴ ἐπὶ τῶν αἰσθητηρίων φέρουσα τῆς ἀρετῆς τὰ συνθήματα, τὰς τῶν διαφθείρειν αὐτῆς τὴν ὥραν βουλομένων ἐκκόπτει ἐλπίδας. Et *ep.* 288. Ὄμμα γὰρ ἀναιδὲς, καὶ αὐχὴν μετέωρος, καὶ ὀφρύων συνεχὴς κίνησις, καὶ βάδισμα σεσοβημένον, &c. τεκμήριον ψυχῆς ἐστιν αἰσχίστης, τοὺς ἀφανεῖς τῶν οἰκείων παθῶν χαρακτῆρας ἐντυπούσης τῷ σώματι. Vide *l.* 11. § 15. De Bruto Fabius *inſtitut. l.* 10. *c.* 1. *Scias eum ſentire quæ dicit.*

Σὺν τῷ ἀνεπιτηδεύτῳ] Huic opponitur τὸ κατασχηματίζειν αὐτὸ πρὸς τὸ σκυθρωπὸν, ut Baſil. Cæſ. *orat.* 1. *de jejun.* quod in Phariſæis notat D. Chriſtus Matth. *c.* 6. *v.* 16. verbis illis: Ὅταν δὲ νηστεύητε, μὴ γίνεσθε, ὥσπερ οἱ ὑποκριταὶ, σκυθρωποί· ἀφανίζουσι γὰρ τὰ πρόσωπα αὐτῶν, ὅπως φανῶσι τοῖς ἀνθρώποις νηστεύοντες. Eſt autem elegans παρήχησις in vocibus illis, ἀφανίζουσιν, ὅπως φανῶσιν. unà cum latente itidem oxymoro; quale illud quod apud Lucam obſervavit Caſaub. *Act. c.* 5. *v.* 41. Ὅτι κατηξιώθησαν ἀτιμασθῆναι. ſunt enim, ut καταξιοῦσθαι & ἀτιμάζεσθαι, ità φαίνεσθαι & ἀφανίζεσθαι, ſenſu planè contraria. non accedo tamen Baſilio, quòd τὸ ἀφανίζεσθαι ſic explicat, ἀφανίζε-

ἀφανίζεται τὸ πρόσωπον, ὅταν ἡ ἔνδον διάθεσις ἐπιπλάστῳ σχήματι τοῦ ἔξωθεν ἐπισκοτῆται, ὥσπερ ὑπὸ παραπετάσματι τῷ ψεύδει καλυπτομένη vid. *ſup. ad* § 23.

§ 61. Ἡ βιωτικὴ τῇ παλαιστικῇ ὁμοιοτέρα] *Artem vivendi luctatoriæ* magis quàm *ſaltatoriæ* ſimilem eſſe dicit, primò, quia hoc eſt in utraq; illa principale, cavere nè dejiciaris, ſed conſiſtas jugiter: cùm in ſaltando, non tam de conſiſtendo, quàm de geſticulando laboretur. Apoſt. ad *Epheſ. c. 6. v. 11.* πρὸς τὸ δύνασθαι ὑμᾶς στῆναι ἐπιθέσιν ἡμῖν ἡ πάλη. &c. Et mox: *v. 12.* ἵνα δυνηθῆτε ἀντιστῆναι ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ πονηρᾷ, καὶ ἅπαντα κατεργασάμενοι στῆναι. Vide *ſupr. ad* § 51. & Petr. Fabr. *agoniſt. l. 1. c. 11.* deinde etiam, quia in ſaltando ſtaticulos & geſticulationes omnes præmeditatas apud ſe ſaltator habet, ſuóque in illis exprimendis exhibendíſque artificio ſimul & arbitrio utitur. cùm in lucta ad adverſarii technas conatúſque attendere atq; accommodare ſe is qui luctatur, neceſſe habeat. quâ ratione & τῇ κυβερνητικῇ ἡ βιωτικὴ confertur. be Vide *infr. ad* § 38. aliâ autem ratione *ſaltatoriæ* diſſimilem fecit artem vivendi, *lib. 11.* § 1. & *l. 12.* § 9. ibi vide ſis.

Οὐ προεγνωσμένα] quæ ideo graviora videri ſolent, quia minùs præviſa ſunt. ſiquidem *præmoniti præmuniti*; quòd vulgò dicitur. Bern. in *concion. ſolenn.* 33. & *de diverſ. argum.* 37. &, *præviſa jacula minùs feriunt.* Gregor. Rom. *in Evang. hom.* 35. Et contrà, Ταράττει τὸ παρὰ γνώμην γινόμενον, καὶ πολλὴν παρέχει ἀθυμίαν. Demoſth. *Olynth.* 1. & Thucydid. apud Theophylact. *ep.* 30. Δουλοῖ τὸ φρόνημα τὸ αἰφνίδιον καὶ ἀπροσδόκητον, καὶ πλείστῳ παρὰ λόγον ξυμβαῖνον. Itaque Senec. *ad Marc. c. 9. Neceſſe eſt magis corruamus, qui quaſi ex inopinato ferimur. quæ multò antè præviſa ſunt, languidiùs incurrunt. hic nos error decipit, hic effœminat, dum patimur, quæ nunquam pati nos poſſe prævidimus. aufert vim præſentibus malis, qui futura proſpexit.* & *ep.* 76. *Præcogitati mali mollis ictus venit.* Et *de tranq. cap. 11. Si non quicquid fieri poteſt, pro futuro habes, das in te vires rebus adverſis, quas infregit, quiſquis prior vidit.* Et *ad Helv. c. 5. Illis gravis eſt fortuna, quibus eſt repentina. facilè eam ſuſtinere poteſt, qui ſemper expectat.. nam & hoſtium adventus eos proſternit, quos inopinatò occupavit: at qui futuro ſe bello ante bellum paraverunt, compoſiti & adaptati, primum, qui tumultuoſiſſimus eſt, ictum facilè excipiunt.* Gregor. idem *in Job. l. 13. c. 8. Improvidi dum mala quæ ventura ſunt, prævidere neſciunt, tanto eis graviora fiunt, quanto ab eis inopinata tolerantur. firmis autem mentibus repentè adverſa non veniunt, qui priuſquam veniant, prævidentur.* Vide *ad* § 68. & *l. 4.* § 46.

§ 62. Ἀκουσίως πταίουσι] *Etiam leges veniam concedunt, ex involuntate & neceſſitate delinquenti*, uti Tertullian. *apolog. c. 45.* Συγγνώμον γάρ ἐστι τὸ ἀκούσιον. Cleon. apud Thucydid. *l. 3.* Et Athenienſes in purgatione ſui apud eundem *l. 4.* Πᾶν δ᾽ εἰκὸς τῷ πολέμῳ καὶ δεινῷ τινι κατειργομένῳ συγγνώμην τι γίγνεσθαι καὶ πρὸς τοῦ θεοῦ. καὶ γὰρ τῶν ἀκουσίων ἁμαρτημάτων καταφυγὴν εἶναι τοὺς βωμούς, παρανομίαν τε ἐπὶ τοῖς μὴ ἀνάγκῃ κακοῖς ὀνομασθῆναι, καὶ οὐκ ἐπὶ τοῖς ἀπὸ ξυμφορῶν τι τολμήσασι. Demoſth. *pro coron.* Ἀδικεῖ τις ἑκών; ὀργὴ καὶ τιμωρία κατ᾽ αὐτοῦ. ἐξήμαρτέ τις ἄκων; συγγνώμη ἀντὶ τῆς τιμωρίας τούτῳ. Maxim. Tyr. *diſſert.* 41. Ἐλεεῖται τὰ ἀκούσια· μισεῖται τὰ ἑκούσια. Ariſtoteles ipſe *ethic. Nicom. lib. 3. c. 1.* ἐν μὲν τοῖς ἑκουσίοις ἔπαινοι καὶ ψόγοι γίνονται· ἐν δὲ τοῖς ἀκουσίοις συγγνώμη, ἐνίοτε δὲ καὶ ἔλεος. & *lib. 5. c. 8.* Ἀδικεῖ μὲν καὶ δικαιοπραγεῖ, ὅταν ἑκών τις πράττῃ· ὅταν δ᾽ ἄκων, οὔτε ἀδικεῖ, οὔτε δικαιοπραγεῖ. ἀδίκημα γὰρ καὶ δικαιοπράγημα ὥρισται τῷ ἑκουσίῳ καὶ ἀκουσίῳ· ὅταν γὰρ ἑκούσιον ᾖ, ψέγεται· ἅμα δὲ καὶ ἀδίκημα τότε ἐστίν· ὥστε ἄδικόν τι ἔσται μὲν, ἀδίκημα δὲ οὔπω, ἐὰν μὴ τὸ ἑκούσιον προσῇ. eadem habet & *ethic. Eudem. l. 4. c. 6.* Verùm cùm in iſtis ἀκουσίοις vel ignorantia ſemper vel vis aliqua intercedat: ignorantiam quam facti vocant, intelligit Ariſtoteles: juris ſive officii, vel veritatis ſaltem dogmatúmque in quibus illud fundatur, Marcus noſter. paríque modo ille vim eam intelligit, quæ à principio externo infertur, ὥσπερ εἰ ἕτερός τις λαβὼν τὴν χεῖρα τοῦ δεῖνα τύπτοι ἕτερον. iſte eam, quæ ab interno proficiſcitur ac profluit. Vide *l. 8.* § 14. & *l. 10.* § 30. & *l. 11.* § 18. Clemens autem *ſtrom. l. 1.* οὔτε δὲ οἱ ἔπαινοι, οὔτε οἱ ψόγοι, οὔθ᾽ αἱ τιμαὶ, οὔθ᾽ αἱ κολάσεις, δίκαιαι, μὴ τῆς ψυχῆς ἐχούσης τὴν ἐξουσίαν τῆς ὁρμῆς καὶ ἀφορμῆς, ἀλλ᾽ ἀκουσίου τῆς κακίας οὔσης. ἐπεὶ δὲ τῶν ἁμαρτημάτων προαίρεσίς τις καὶ ὁρμὴ κατάρχει· διημαρτημένη δὲ ὑπόληψις ἔσθ᾽ ὅτε κρατεῖ, ἧς ἀγνοίας καὶ ἀμαθίας οὔσης ὀλιγωροῦμεν ἀποστῆναι, εἰκότως αἱ κολάσεις. καὶ γὰρ τὸ πυρέττειν ἀκούσιον· ἀλλ᾽ ὅταν δι᾽ ἑαυτόν τις καὶ δι᾽ ἀκρασίαν πυρέττῃ, αἰτιώμεθα τοῦτον. ὡς δὴ καὶ τῆς κακίας ἀκουσίου οὔσης. οὐ γὰρ αἱρεῖταί τις κακὸν, τῇ δὲ περὶ αὐτῷ ἡδονῇ συναπαγόμενος, ἀγαθὸν ὑπολαβὼν ληπτὸν ἡγεῖται. ὧν οὕτως ἐχόντων, τὸ ἀπαλλάττεσθαι τῆς τε ἀγνοίας, τῆς τε αἱρέσεως τῆς φαύλης καὶ ἐπιτερποῦς, καὶ πρὸ τούτων τὸ μὴ συγκατατίθεσθαι ταῖς ἀπατηλαῖς ἐκείναις φαντασίαις, ἀπόκειται ἐφ᾽ ἡμῖν. Ità & peccatum aliquo modo neutiquam voluntarium facit, nec peccantem tamen ideo pœnæ merito liberat: quia nimirum non eſt ἁπλῶς ἀκούσιον, ſed κατά τι tantùm, quatenus corrumpitur judicium ὑπὸ τῶν παθῶν καὶ τῶν ἐκ τῆς προπαιδείας ἐξηρτημένων, ut Marcus loquitur *l. 12.* § 3.

Οὔτε ἐπιμαρτυρήσεως δεήσῃ] *neq; teſtimonio egebis, opus habebis*, interpres uterque. malim, *neq; teſtimonium*, id eſt, approbationem *ab illis petes.* ratio annexa, ab eorum diſpoſitione interiore, huc trahit,

Εἰ

Digitized by Google

Ἐιςβλέπων] ſuſpenſa relinquitur, prout exhibetur, oratio, cùm deſit verbum ad quod conditionalis ſe recipiat. leg. ergò (opinor) εἰσβλέπων. nam ἀεὶ βλέπων, minùs placet. quod tamen lectione receptâ tolerabilius eſſet. vel εἰσβλέπεις, participium in verbum tranſmutando. ſed prius illud arridet magis.

§ 63. Πᾶσα ψυχὴ] Platonis eſſe Epictetus monet, à quo etiam laudatur, *diſſert. l.* 1. *c.* 28. & *l.* 2. *c.* 22. Ex ejuſdem *Protagora* ſumptum annotat Xyl. ubi tamen non comparet. Quæ ibi Plato, *ad l.* 11. § 18. dabimus. Cæterùm in *Sophiſt.* ſtatuit πᾶσαν ἀκούσιον ἀμαθίαν εἶναι. Aſtipulari videtur pervulgatum illud, *Nemo vult falli.* Epictet. *diſſert. lib.* 4. *c.* 1. τίς θέλει ζῆν ἐξαπατώμενος, προπίπτων; Aug. *de verb. Ap. ſerm.* 30. *Quis eſt, qui velit decipi? da mihi hominem religioſum; non vult fallere: da impium, ſacrilegum: fallere vult, falli non vult. nolunt fallere boni; falli autem nec boni volunt, nec mali.* Idémque *Enchir. c.* 17. *Uſque adeò rationalis natura refugit falſitatem, & quantùm poteſt devitat errorem, ut falli nolint etiam quicunq; amant fallere.* Verùm quæri poteſt, quomodo verum hoc ſit, nullam animam veri notitiâ ſponte deſtitui: cùm Petrus Apoſtol. de impiis ac flagirioſis quibuſdam dicat, Λανθάνει γὰρ αὐτοὺς τοῦτο θέλοντας. *Iſta illos veritas volentes fugit.* ſcilicet, quod Bernard. *de gradib. humil.* 2. *ut liberiùs peccent, libenter ignorant,* Et, quod Tertull. *apolog. c.* 1. *Non libet rectiùs ſuſpicari; non libet propiùs experiri. malunt neſcire, quia jam oderunt. nolunt ſcire pro certo, quod ſe neſcire pro certo ſciunt. ideo & credunt quæ non probantur; & nolunt inquiri, nè probentur non eſſe, quæ malunt credidiſſe.* Verùm quod in ſchola dicitur, *neminem bonum quà bonum odiſſe,* ità *verumquà verum nemo averſatur;* etiamſi aliâ ratione, quatenus nimirum ſibi minùs illud expedire arbitratur, aut affectibus ipſius adverſari videtur, haud lubenter eidem aſſentiatur. Vide Thom. *ſum. part.* 1a. 2æ. *q.* 29. *art.* 5. Cæterùm in Platonis ſententiam deſcendere videtur Clemens Alex. loco ſuperiùs ad § 62. indicato. Τὸ μὲν ἐψεῦσθαι τῆς ἀληθείας, κακὸν ἐστί· τὸ δὲ ἀληθεύειν καὶ τὰ ὄντα δοξάζειν, ἀγαθόν· τῶν δὲ ἀγαθῶν ἀκουσίως μὲν στέρονται ἄνθρωποι· στέρονται δὲ ὅμως, ἢ κλαπέντες, ἢ γοητευθέντες, ἢ βιασθέντες, καὶ μὴ πιστεύσαντες. ὁ μὲν δὴ πεισθεὶς ἑκὼν ἤδη παραναλίσκεται· κλέπτεται δὲ ὁ μεταπεισθεὶς ἐπιλαθόμενος ὅτι τῶν μὲν ὁ χρόνος, τῶν δὲ ὁ λόγος ἐξαιρούμενος λανθάνει· βιάζεταί τε πολλάκις ὀδύνη τε καὶ ἀλγηδὼν, φιλονεικία τε αὖ καὶ θυμὸς, μετὰ τὸ δοξάσαι· καὶ ἐπὶ πᾶσι γοητεύονται, οἱ ἤτοι ὑφ' ἡδονῆς κηληθέντες, ἢ ὑπὸ φόβου δείσαντες. Sed rem ipſam quod attinet nihil à noſtris alienum habet.

Ουτως ὂν καὶ δικαιοσύνης] nemo, inquit, ſponte privatur, aut veritate, aut virtute. quod idem habet & *l.* 11. § 17. In hunc ſenſum conceptus eſt ſenarius ille, quem adducit, & ſimul etiam in hac parte refellit Ariſtoteles *ethic. l.* 3. *c.* 5.

Ουδεὶς ἑκὼν πονηρὸς, οὐδ' ἄκων μάκαρ.

Nolens beatus nemo, nec ſponte eſt malus.

nec aliter intellexiſſe philoſophum docent, quæ ſubjungit ſtatim: Ἔοικε τὸ μὲν ψευδεῖ, τὸ δ' ἀληθεῖ. μακάριος μὲν γὰρ οὐδεὶς ἄκων· ἡ δὲ μοχθηρία ἑκούσιον. Proinde accentum retrahere, quò τὸ πόνηρος illud τοῦ ἐπιπόνου καὶ ἀθλίου ſignificationem obtineat, utì vir doctiſſimus in *excerptis* poſtulat, præter mentem prorſus autoris forſan, præter ſenſum proculdubio citantis exiſtit. ut nè adjiciam, non deeſſe, qui pro mero Grammaticorum nugamento habeant illud de ſignificatione ab accentu retracto immutata, cùm tranſlationem accentûs eandem in aliis itidem vocabulis ab Atticis uſurpari animadvertant, citra ullam ſignificatûs immutationem, Vide Euſtath. *ad Iliad.* β. & H. Steph. *de dialect. c.* 25. Nec alio ſenſu Hercules apud Epicharmum ab Euſtratio citatum per furorem à ſe geſta excuſans inducitur, his verbis,

Ἀλλὰ μὰν ἐγὼν ἀνάγκᾳ ταῦτα πάντα ποιέω·
Οἶμαι δ' ὡς οὐδεὶς ἑκὼν πονηρὸς, οὐδ' ἄταν ἔχων.

Hæc ego ex neceſſitate facio quæ facio omnia:
Quippe, ut credo, ſponte pravus nemo, aut calamitoſus eſt.

Vide *ſupr. ad* § 16. & *ad l.* 4. § 6. Sed & in eandem ſententiam citra ambiguitatem omnem diſertiſſimè Plato ipſe in Timæo; ubi cùm ſtatuiſſet, primò τὰ περὶ ψυχὴν νοσήματα διὰ σώματος ἕξιν γινόμενα· deinde νόσον ψυχῆς, ἄνοιαν εἶναι· tum ἀνοίας δύο γένη, μανίαν καὶ ἀμαθίαν· ſubjungit: ὁ νοσῶν καὶ ἄφρονα ἴσχων ὑπὸ τοῦ σώματος τὴν ψυχὴν, οὐχ ὡς νοσῶν, ἀλλ' ὡς ἑκὼν κακὸς, κακῶς δοξάζεται. Et mox: Καὶ σχεδὸν δὴ πάντα ὁπόσα ἡδονῶν ἀκρατία καὶ ὄνειδος, ὡς ἑκόντων λέγεται τῶν κακῶν, οὐκ ὀρθῶς ὀνειδίζεται· κακὸς μὲν γὰρ ἑκὼν οὐδείς. διὰ δὲ πονηρὰν ἕξιν τινὰ τοῦ σώματος καὶ ἀπαίδευτον τροφὴν ὁ κακὸς γίνεται κακός· παντὶ δὲ ταῦτα ἐχθρὰ, καὶ ἄκοντι προσγίγνεται. ità reſtituit H. Stephan. quod perperam κακόν τι antè legebatur. cui βεβαιωτὴν do ego Galenum in *diſſertatione,* quâ probare contendit, *animam ſequi temperaturam corporis c.* 6. lectionem eandem exhibentem. huic autem lectionis genuinæ aſſertæ gratiam mutuam rependent Platonis codices; ex quibus pro ἐχόντων, ἑκόντων apud Galenum reponendum. Verùm Ariſtoteli contra Stoicos & Platonem ipſum ſuffragatur, Platonicus licèt ipſe, Maximus Tyr. *diſſert.* 41. νόσος ψυχῆς μοχθηρία. νόσος σώματος δυστυχία. ἑκούσιον ἡ μοχθηρία· ἀκούσιον ἡ δυστυχία.

§ 64. Ουκ αἰσχρὸν] Vide *ad l.* 2. § 1, & 11. & *l.* 4. § 8. Heſiodi *oper. l.* 2. *v.* 309. à Socrate laudatus apud Xenoph. *memorab. l.* 1.

Ἔργον

Ἔργον δ' οὐδὲν ὄνειδος ——

Marcus autem iſtic de labore an de dolore agat, (πόνος ſiquidem vocabulum utrumque deſignat) ambiguum faciunt ea quæ ſequuntur: & forſan utrumq; voluit.

Οὔτε ἀφόρητον, οὔτε αἰώνιον] Vide *ſuprà* § 33.

Καὶ μὴ προσδοξάζῃς] *opinionem nè adjeceris*. nihil amplius ex opinione tua adjeceris, quàm quod ſenſus ipſe renunciaverit: προσδοξάζειν enim Marcus dixit, quod προσεπιδοξάζειν Epictetus, referente Gellio *l.* 19. *c.* 1. Vide *ad l.* 8. § 49. ubi Marcus ipſe explicat, quid iſtic velit.

Πολλὰ πόνῳ τὰ αὐτὰ ὄντα, λανθάνει δυσχεραινόμενα] *occulto modo*, ſive *clam & citra ſenſum noſtrum, moleſta ſunt*. ità interpres uterque. at quomodo nec ſentientibus moleſta eſſe poſſunt? itaque interpunctione mutatâ, & poſt λανθάνει adhibitâ, verto, *multa quæ tædio nos afficiunt, non animadvertimus ejuſdem eſſe cum dolore naturæ*. Senſum hunc confirmant verba illa noviſſima. Ὅταν οὖν τούτων τινὶ δυσαρεστῇς, λέγε ἑαυτῷ, ὅτι πόνῳ ἐνδίδως. quòd antè forſan non adverteris.

Ὅτι πόνῳ ἐνδίδως] hoc vult. moleſtiam nobis faceſſere multa, quæ laboris in ſe vim atque naturam habeant, etiamſi in eis minimè laborare videamur. hujus generis eſſe gravedinem, æſtum, malaciam, nauſeam, & ſimilia. itaque in iſtis etiam cùm animi tenorem remittimus, à labore nos ſuperari. Ejuſmodi quiddam eſt, quod habet Tertull. *de patient. c.* 5. *impatientia ſola matrix eſt ad omne delictum. atque ut compendio dictum ſit; omne peccatum impatientiæ aſcribendum. malum eſt impatientia boni. nemo impudicus non impatiens pudicitiæ, & improbus probitatis, & impius pietatis, & inquietus quietis*. Ità etiam quietem ipſam, non minùs quàm laborem, ſæpenumero moleſtam eſſe, & quietis quoque impatientiâ laborare contingit. Plutarch. *de tranquil. ad l.*4. § 24. laudatus: Ἐνίους δὲ καὶ τὸ μὴ πράσσειν αὐτὸ πολλάκις εἰς ἀθυμίαν καθίστησιν. Ennius *Iphigen. apud* Gellium *l.* 19. *c.* 11.

Otio qui neſcit uti, plus habet negotii,
Quàm negotioſo cùm quis fuerit in negotio.

Nec diſſimile quod Aug. *in Pſal.* 84. *Pugnat contra nos quotidie fames & ſitis; pugnat contra nos laſſitudò carnis, pugnat ſomni delectatio, pugnat oppreſſio. vigilare volumus? dormitamus. jejunare volumus? eſurimus & ſitimus. ſtare volumus? defatigamur. quærimus ſedere? ſi & hoc diu facimus, deficimus. quicquid nobis providerimus ad refectionem, illic rurſus inveniemus defectionem. Eſuriens cibo te reficere volebas: hoc age ſemper; hoc agendo, in eo quod adhibueras ad refectionem, ibi invenies laſſitudinem. multum ſedendo fatigatus eras; ſurgis, deambulando reficeris: perſeverà in eo quo reficeris; multum deambulando laſſaris: ſedere iterum quæris. inveni mihi aliquid unde te reficias, ubi non, ſi perſeveraveris, iterum deficias.* Et mox: *Si perſeveraveris in eo quò te reficis, etiam morieris. Perſevera in multùm manducando: ipſa res te interficiet. perſevera in multum jejunando; inde morieris. ſede ſemper, ut nolis ſurgere, morieris inde. ambula ſemper, ut nolis quieſcere, morieris inde. vigila ſemper, ut nolis dormire, morieris inde. dormi ſemper, ut nolis vigilare, morieris inde.*

§ 65. Ὅσον οἱ ἄνθρωποι] imò ὅσον οἱ ἀπάνθρωποι. q. d. *Nè ſis tu immiti animo etiam adverſus immites ipſos*: nè id ipſum in te admittas, quod in illis damnare videri vis. Vide *ad l.* 6. § 6, 26. & *ſuprà* § 15. Affine monitum Senecæ illud *epiſt.* 103. *Tu ità cogita, quod ex homine periculum ſit, ut cogites quid ſit hominis officium. alterum intuere, nè lædaris; alterum, nè lædas*. Sed videndus omnino Epictetus, *diſſertat. l.* 4. *c.* 5.

§ 66. Εἰ Σωκράτης ἐνδοξότερον ἀπέθανεν] Senec. *ep.* 13. *Cicuta Socratem magnum fecit*.

Ἐντρεχέστερον τοῖς σοφισταῖς διελέγετο] Quod ex Platonis *dialogis* paſſim apparet. De eodem Ariſtides *orat.* Περὶ τοῦ παραφθέγματος. Ὡς καὶ τοὺς σοφιστὰς ἤλεγχε φρονεῖν ὡς μάτην θρασυνομένους. Et Theodoret. *therap. l.* 2. κωμῳδῶν αὐτοὺς διετέλει. Itaque quod de Ulyſſe Homerus *Iliad.* β'.

Ὅν τινα μὲν βασιλῆα καὶ ἔξοχον ἄνδρα κιχείη,
Τὸν δ' ἀγανοῖς ἐπέεσσιν ἐρητύσασκε παραστάς·
Ὃν δ' αὖ δήμου τ' ἄνδρα ἴδοι, βοόωντά τ' ἐφεύροι,
Τὸν σκήπτρῳ ἐλάσασκεν. —— [εσι,

id ad Socratis morem ſe cum iſtis gerendi Maximus Tyr. tranſtulit; *diſſert.* 16. Ἀρά σοι οὐ δοκεῖ, inquit, αὐτὸ τοῦτο, εἰ καὶ ὁ Σωκράτης τοὺς μὲν βασιλικοὺς καὶ ἐξόχους ἄνδρας ἀγανοῖς λόγοις γεραίρων καὶ ἀποδεχόμενος· Τιμαῖόν τινα, ἢ Παρμενίδην, ἢ ἄλλον βασιλικὸν ξένον· ὃν δ' αὖ δήμου τ' ἄνδρα ἴδοι, βοόωντά τ' ἐφεύροι, τοῦτον ἐλαύνων τῷ λόγῳ, Θρασύμαχόν τινα, ἢ Καλλικλέα, ἢ ἄλλον λαβητῆρα καὶ ὑποβόλον; Ità enim ſupplevit Coſm. Paccius, quod codices Græci mutilum exhibent.

Καρτερικώτερον ἐν τῷ πάγῳ διενυκτέρευεν] ad verbum, *in glacie pernoctabat*. hoc eſt, cùm gelu conſtricta eſſet terra, in frigore extremo. Πάγος, ψῦχος. Heſych. πάγος, *gelu, glacies*; ut πάχνη *pruina*. ejuſdem originis vox utraque. Plut. *de prim. frigid.* πάντα ταῦτα παντάπασιν ὑπὸ τῆς ψυχρότητος πηγνῦται. διὸ καὶ πάγοι καλοῦνται. Cæterùm aliud conſtantiæ tolerantiæque in hoc ferè genere Socraticæ ſpecimen à Scriptoribus celebratur: quod in bello ad Potidæam geſto factum commemorat Laert. *l.* 2. Μεῖναι, inquit, νύκτα ὅλην ἐφ' ἑνὸς σχήματος αὐτόν φασι. Autor eſt inter cæteros Plato *in ſympoſ.* qui non tantùm νύκτα ὅλην, ſed ἐξ ἑωθινοῦ μέχρις ἑσπέρας, καὶ τὴν νύκτα, μέχρις ἕως ἐγένετο καὶ ἥλιος ἀνέσχεν. Id ipſum autem Socratem non ſemel, ſed ſæpiùs egiſſe refert Favorinus. Πολλάκις ἐξ ἡλίου εἰς ἥλιον ἑστήκει ἀστραβέστερος τῶν πρέμνων. Gell. *l.* 2. *c.* 1. *Stare ſolitus dicitur, pertinaci*

tinui

Digitized by Google

tinaci ſtatu perdius atque pernox, à ſummo lucis ortu ad ſolem alterum orientem, inconnivens, immobilis, iiſdem in veſtigiis, & ore atque oculis eundem in locum directis cogitabundus, tanquam quodam ſeceſſu mentis atque animi facto à corpore. Verùm de bello ad Potidæam quod narratur, Athenæus *l.* 5. in dubium revocat. Cæterùm quod Marcus hîc attingit, de *excubiis in Pago* (*Martio* forſan) frequentiùs habitis Caſ. intelligit.

Τὸν Σαλαμίνιον κελευσθεὶς ἄγειν] *Salaminius* iſte *Leo* dicebatur (neque enim, quod interpretes ſenſiſſe videntur, *Salaminius* illi nomen fuerat) homo locupletiſſimus, ad quem comprehendendum, quò morte afficeretur, nulla juſta de cauſſa, Socrati unà cum quatuor aliis in mandatis dederant triginta tyranni, penes quos ſumma tunc Athenis reſidebat. Verùm is illorum juſſis obtemperare recuſabat. Meminère Plato in *apolog.* & *epiſt.* 7. Æſchines *Axioch.* Laërt *l.* 2. Epictet. *l.* 3. *c.* 26. & *l.* 4. *c.* 7.

Ἐν ταῖς ὁδοῖς ἐβρενθύετο] Alluſit ad Ariſtophaneum illud de Socrate in *Nubib.*

Ὅτι βρενθύει ἐν ταῖσιν ὁδοῖς, καὶ τὼ ὀφθαλμὼ παραβάλλεις.

Faſtuoſus per vias vadit, oculos circumferens.

quò & Plato in *ſympoſ.* reſpexit, ubi Socratis inceſſum, fugientibus ſociis poſt pugnam Potidææ commiſſam, deſcribens, Ἐμοὶ γε, inquit, ἐδόκει, ὦ Ἀριστόφανες, τὸ σὸν δὴ τοῦτο καὶ ἐκεῖ διαπορεύεσθαι, ὥσπερ καὶ ἐνθάδε, βρενθυόμενος καὶ τὼ ὀφθαλμὼ παραβάλλων, ἠρέμα παρασκοπῶν καὶ τοὺς φίλους καὶ τοὺς πολεμίους. &c. quod ridet etiam exagitátque Maſſurius apud Athen. *l.* 5. Βρενθύεται, ὑπερηφανεύεται, μέγα φρονεῖ. ἐπαίρεται. Heſych. & Βρενθυόμενοι, ἐναβρυνόμενοι. Zonaras *annal. tom.* 3. in *Michaele*; Ὁ μὲν ἐν τοιούτοις, ὡς μέγα τι κατορθῶν ἐβρενθύετο. τοῖς δ' ἄλλοις ἀνόητος ἐδόκει εἶναι.

Περὶ οὗ καὶ μάλιστ' ἄν τις ἐπιστήσειε] leg. ἀπιστήσειε. quod & interpretes viderunt. neque enim hoc ab adverſariis objectum Socrati, etiamſi animi magni excelſique ſpecimen dare quibuſdam videatur, Marcus tanquam verum admittere, ac non confictum potiùs, credi voluit. inceſſum ſcil. gravem & τὸ σεμνὸς illud, de quo noſter *ſupr.* § 60. faſtum neſcio quem interpretabantur illi,

Ἀρκεῖσθαι τῷ δίκαιος εἶναι] Hoc enim profitebatur Socrates in Platon. *apolog.* Ἐμοὶ μὲν θανάτου μέλει οὐδ' ὁτιοῦν. τοῦ δὲ μηδὲν ἄδικον μηδ' ἀνόσιον ἐργάζεσθαι, τούτου δὲ τὸ πᾶν μέλει. Vide *ſuprà* § 20.

Μήτε τῇ ἀπονεμομένῃ] & hoc idem de ſe *ibid.* Ὑμῖν ἐπιτρέπω καὶ τῷ θεῷ κρῖναι περὶ ἐμοῦ, ὅπῃ μέλλει ἐμοί τε ἄριστα εἶναι καὶ ὑμῖν. Et mox: Κινδυνεύει γάρ μοι τὸ ξυμβεβηκὸς τοῦτο, ἀγαθὸν γεγονέναι. Et rurſus: Οὐδὲ τὰ ἐμὰ νῦν ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου γέγονεν· ἀλλά μοι δῆλόν ἐστι τοῦτο, ὅτι ἤδη τεθνάναι καὶ ἀπηλλάχθαι πραγμάτων, βέλτιον ἦν μοι. denique *Criton.* Εἰ ταύτῃ τοῖς θεοῖς φίλον, ταύτῃ γιγνέσθω. quod laudat Epictet. *enchir. c. ult.* & *diſſert l.* 1. *c.* 4.

§ 67. Ἡ φύσις οὐχ οὕτως συνεκέρασε τῷ συγκρίματι] deeſſe aliquid in quod tranſeat illud τὸ συνεκέρασε, clarius eſt quàm ut monitu opus ſit. Xyl. videtur legiſſe, οὐχ οὕτως συνεκέρασε τὸ σύγκριμα, vel τὸ σύγκραμα. quum vertit *non ità confudit omnia.* Ego ſuſpicor pronomen σε intercidiſſe, cùm ſyllaba σε continenter iteratum occurreret, ut ſcriptum fuerit, οὐχ οὕτως συνεκέρασέ σε τῷ συγκρίματι. *non ità te*, id eſt, mentem tuam, *natura corporis tui compagini commiſcuit.* Ariſtophanes *Pluto*, 4. 3.

Οὕτω πολυφόρῳ συγκέκραμαι δαίμονι.

Mali tam facto ſum commiſtus dæmoni.

Hoc ſi cui minùs arriſerit, alteram habeat conjecturam; cohæſiſſe cum priore periocham iſtam, & ſic fuiſſe conceptam; [ὃν] ἡ φύσις οὐχ οὕτως συνεκέρασε. quam (mentem ſcil. νοῦν, quô ſuperiora clauſerat) *natura*, &c. Cæterùm D. Salmaſii (qui nec prius illud improbat) ſi conjecturam alteram adjecerim, ut τὸ συγκριμάτιον, vel τό σε συγκριμάτιον, legatur, ea reliquis illis, opinor, præferenda videbitur. pro ſaliva ſua quiſque cenſeat. Tertull. *de reſurrect. carn. c.* 7. *Animam Deus inſeruit & immiſcuit carni; tantâ quidem concretioni, ut incertum haberi poſſit, utrúmne caro animam, an carnem anima circumferat; utrúmne animæ caro, an anima appareat carni. Sed & magis animam invehi atque dominari credendum eſt, ut magìs Deo proximam.* Vide *l.* 10. § 24, & 36. συνῆψε καὶ συνέκρινεν.

Καὶ ὑπὸ μηδενὸς γνωρισθῆναι] De Democrito Laërt. *l.* 9. ex Demetrii *æquivocis*: Δοκεῖ δὲ καὶ Ἀθήναζε ἐλθεῖν, καὶ μὴ σπουδάσαι γνωσθῆναι, δόξης καταφρονῶν. καὶ εἰδέναι μὲν Σωκράτην, ἀγνοεῖσθαι δὲ ὑπ' αὐτοῦ. ἦλθον γὰρ (φησίν) εἰς Ἀθήνας, καὶ οὔτις με ἔγνωκεν. de Socrate Epictet. *l.* 4. *c.* 8. & *l.* 3. *c.* 23. Οὕτως ἐλάνθανε παρὰ τοῖς πλείστοις Σωκράτης· καὶ ἤρχοντο πρὸς αὐτὸν ἀξιοῦντες φιλοσόφοις συστάθῆναι. Et Senec. *ep.* 79. *Quamdiu videbatur furere Democritus? vix recepit Socratem fama. quamdiu Catonem civitas ignoravit? reſpuit: nec intellexit, niſi cùm perdidit.* De Epicuro idem; *Vides Epicurum quantopere non tantum eruditiores, ſed hæc quoque imperitorum turba miretur? hic ignotus ipſis Athenis fuit, circa quas delituerat. multis itaque jam annis Metrodoro ſuo ſuperſtes, in quadam epiſtola ait, nihil ſibi & Metrodoro inter bona tanta nocuiſſe, quòd ipſos illa nobilis Græcia non ignotos ſolùm habuiſſet, ſed pænè inauditos.* De Sarapione incertus autor, (Damaſcius, opinor. qui Iſidori vitam conſcripſit) apud Suidam: Τοῦτον ἐποιήσατο φίλον ὁ Ἰσίδωρος· τὸν λαθόντα πάντας ἀνθρώπους ἐπὶ εὐσεβείᾳ τε καὶ ὅλου βίου φιλοσοφίᾳ, πλὴν αὐτοῦ τοῦ Ἰσιδώρου. τοσοῦτον δὲ τῷ ἀνδρὶ περιῆν τοῦ ἀληθοῦς τρόπου τε καὶ λόγου, τοῦτο ἐν παροιμίᾳ λεγόμενος οἰωνιστής,

Digitized by Google

θῆναι, ἔργῳ δὲ βεβαιωθέντος ὑπ' ἐκείνου, τοῦ Λάχητος βιώσας, ὥστε οὐδένα τῶν τότε ζώντων ἀνθρώπων, οὔτε τῶν νεωτέρων, οὔτε τῶν πρεσβυτέρων, ἐλπίζομεν ἂν εἰδέναι σε λέγω. οὐδ' ἔγωγε τις ἄλλος ὅτι ὃς ἦν ὁ Σαραπίων ἐκεῖνος· οὐδ' ἂν ἔγωγε νῦν ἐπιστάμην, εἰ μή σοι ὁ αὐτὸς φιλόσοφος ἀπέδειξε τὸν Σαραπίωνα τῷ λόγῳ. οὐ γὰρ ἔργῳ ποτὲ ἔφη πείσεσθαι αὐτὸν ἐντυχεῖν ἑτέρῳ ἀνδρί. Ità iſte (autori ſi fidem habemus) ζῶν οὐ τινα ἀνθρωπίνην ζωήν, ἀλλ' ἀτεχνῶς θείαν εἰπεῖν. οὕτως ἠμέλει τιμῆς τῆς παρ' ἀνθρώπων, ὥστε οὐδὲ ὄνομα αὐτοῦ ἦν τῇ πόλει, & quòd Flacc. *l.* 1. *epiſt.* 17.

—*natus morienſque fefellit.*

Ἐν ὀλιγίστοις κεῖται] Vide *ad l.* 2. § 5. & *l.* 5. § 34.

Ὅτι ἀπήλπισας διαλεκτικὸς] Vide *ad l.* 5. § 5. & *ſupr.* § 52. & *l.* 8. § 7.

Ἐλεύθερος] *liber.* Xyl. *liberalis.* Caſ. ἐλευθέριος. ſic *l.* 8. § 1.

§ 68. Ἀβιάστως διαζῆσαι] Et hæc forſan erant ſuperioribus connexa, copulativâ intercedente. [καὶ] ἀβιάστως διαζῆσαι. quaſi dicat, *nè deſperes, quin poſſis, etiamſi nec dialecticus, nec phyſicus fueris, & liber exiſtere, & modeſtus, & liberalis, & pius evadere, & à coactione omni immunis vitam tranſigere.*

Κἂν πάντες καταβοῶσιν] Eſt qui καταβιῶσιν legi malit, quòd τῷ ἀβιάστως reſpondeat. alii viderint. ego nihil mutem.

Τὰ μελύδρια τοῦ περιτεθραμμένου] *corporeæ hujus molis membra.* Xyl. Vide *ad l.* 12. § 1. Idem *l.* 4. § 39. τὸ περιέχον. & *l.* 12. § 2, 3. τὸ περικείμενον dicitur. & μελύδρια iſta, ὄργανα περιπεπλασμένα. *l.* 10. § 38.

Φυράματος] φύραμα *maſſa lutea,* ſive γῆ ὑγρῷ φυραθεῖσα, ut Suidas; ex qua figulus vaſa fictilia conficit. Apoſtol. *ad Rom. c.* 9. *v.* 21. ἢ οὐκ ἔχει ἐξουσίαν ὁ κεραμεὺς τοῦ πηλοῦ, ἐκ τοῦ αὐτοῦ φυράματος ποιῆσαι σκεῦος &c. Et Plut. in *collat. terreſt. & aquat.* de Alcedone, οὐ φυρῶσα πηλόν. Idémque in *ſympoſ.* Ἔτι δὲ μᾶλλον ἀρχιτέκτων μέμψαιτ' ἂν ὑμᾶς, ἔργον αὐτοῦ μὴ ναῦν, μηδ' οἰκίαν ἀποφαίνοντες, ἀλλὰ τρυπῆσαι ξύλα, καὶ φυρᾶσαι πηλόν. Alluſit autem hîc Marcus ad corporis humani quaſi ex maſſa ejuſmodi coagmentâtionem. Eâdem uſus metaphorâ Moſes *Geneſ. c.* 2, *v.* 7. de creatione Adæ: *Finxit Deus hominem è limo terræ.* Et Job. *c.* 10. *v.* 9. *Tanquam argillam effinxiſti me.* ſed & apud Heſiodum Vulcanus Jovis juſſu ad Pandoram concinnandam, dicitur

Γαῖαν ὕδει φύρειν.

Elegantiſſimè verò Epictet. *diſſert. l.* 1. *c.* 1. corpus humanum dixit eſſe πηλὸν κομψῶς πεφυραμένον. *lutum affabrè maceratum.* Et Tiberium, pòſt Imperatorem, puerum adhuc, Theodorus Gadareus rhetoricæ præceptor, præſagio ſanè plùs nimiò felici ac veraci, πηλὸν αἵματι πεφυραμένον, *lutum ſanguine maceratum.* Sueton. *l.* 3. *c.* 57. quod tamen Suidas, ab Alexandro Ægæo philoſopho Peripatetico, de Nerone, cui præceptor fuerat, dictum refert. Nota eſt & de Prometheo fabula, quem è luto corpus homini effinxiſſe fabulantur. unde ὁ Προμήθειος πηλὸς humanum genus Archilocho dictum verſibus his;

Ἦν κεῖνος οὑνιαυτὸς, ᾧ ποτε πλέων,
Καὶ τὴν θάλασσαν, καὶ τὸ τετράπουν, οὕτως
Ἐφθέγγεθ', ὡς ὁ πηλὸς ὁ Προμήθειος.

quos Clemens nobis exhibet, *ſtrom. lib.* 5. & ex Clem. Euſeb. *præpar. l.* 13. *c.* 13. componitque cum Homeri illis;

Ἀλλ' ὑμεῖς μὲν πάντες ὕδωρ καὶ γαῖα γένοισθε.

de quibus vide *ad l.* 6. § 10. ut autem ille genus humanum *lutum Prometheum,* ità Columella *l.* 10, primos homines, *cretam Promethеâm* dixit. Liban. *orat.* 31. Τὰ σώματα ὑμῶν, ὅστις μὲν ἔπλασεν, οὐκ οἶδα. ἔστω δὲ, εἰ δοκεῖ, Προμηθεύς. δῆλα μέντοι, ὡς τοῦ αὐτοῦ πηλοῦ πάντα. Gregor. Naz. *orat. pro pauper.* Εἰκών τε εἰμὶ τοῦ θεοῦ, καὶ τῷ πηλῷ συμπέφυρμαι. Epiphan. *tom.* 1. *l.* 3. *hær.* 37. de Deo hominis lapſi miſerto; ἴδει τὸν ὄντως ὄντα τεχνίτην, κεραμέως δίκην, ἐπιμελούμενον τοῦ ἰδίου πλάσματός τε καὶ ἀγγείου, ἔτι πηλοῦ ὄντος, καὶ ὡς ὑπὸ ῥαγάδα ἀπόῤῥιμμα γεγονότος, μὴ ἐᾶσαι οὕτως, ἀλλὰ μεταβαλεῖν εἰς τὸ ἀρχαῖον φύραμα. Eſaias *c.* 64. *v.* 8. ex *verſione Græca,* quæ L X X. dicitur, Κύριος πατὴρ ἡμῶν σύ· ἡμεῖς δὲ πηλός· ἔργα χειρῶν σου πάντες. omiſerunt, quod præcipuè haud omiſſum oportebat, σὺ κεραμεύς· *tu pater noſter: nos lutum: tu figulus: nos manuum tuarum opus univerſi.* Nec inficetum Heſychii Hieroſol. ænigmaticum illud (apud Photium extat in *excerptis Cod.* 275.) in Davidem Θεοπάτορα· (Matth. *c.* 22. *v.* 45.) Τοῦ κεραμέως πατὴρ ὁ πηλός. *lutum figuli pater.* Eódem ſpectat, & quòd Apoſtolus *ad Cor. ep.* 2. *c.* 4. *v.* 7. corpora noſtra nuncupat σκεύη ὀστράκινα, *Vaſa teſtacea.* de quo videndus Gregor. Nyſſ. *orat. catechet. c.* 8. Quin & noſtris φύραμα dicitur corpus humanum. Joan. Damaſcen. *de fide orthod. lib.* 3. *c.* 49. Chriſtum Deum aſſumpſiſſe ait, σάρκα ἐψυχωμένην ψυχῇ λογικῇ τε καὶ νοερᾷ, ἀπαρχὴν τοῦ ἡμετέρου φυράματος. Et Joannes Chryſoſt. *in Matth. Orat.* 1. eos refellens, qui Chriſtum aiebant, ὥσπερ διά τινος σωλῆνος, per virginem duntaxat, *tanquam per fiſtulam aquam,* tranſiiſſe, εἰ τοῦτο ἦν, inquit, ἄλλη τίς ἐστιν ἐκείνη ἡ σὰρξ οὐ τοῦ φυράματος τοῦ ἡμετέρου.

Ἐν γαλήνῃ] Vide *l.* 4. § 39. & *l.* 8. § 28. Epictet. *l.* 2. *c.* 18. Ἆρον τὸν φόβον τοῦ θανάτου, καὶ φέρε ὅσας θέλεις βροντὰς καὶ ἀστραπὰς, καὶ γνώσῃ ὅση γαλήνη ἐστὶν ἐν τῷ ἡγεμονικῷ καὶ εὐδία.

Τοῦτο ὑπάρχεις κατ' οὐσίαν] Sen. *ep.* 9. *Quicquid inciderit, ſciamus non eſſe tam magnum, quàm rumore jactetur.* Et *ep.* 110. *Vana ſunt iſta quæ nos*

 movent,

movent, quæ attonitos habent. nemo noſtrûm quid veri eſſet, excuſſit, ſed metum alter alteri tradidit. nemo auſus eſt ad id quo perturbatur accedere, & naturam ac bonum timoris ſui noſſe. itaque res falſa & inanis habet adhuc fidem, quia non coarguitur. Et *ep.* 104.

Terribiles viſu formæ, letúmque labóſque:

egregiè Virgilius noſter, non re dixit terribiles eſſe, ſed viſu. id eſt, *videri, non eſſe. quid in iſtis eſt tam formidabile, quàm fama vulgavit? quid eſt, cur timeat laborem vir, mortem homo?* Vide *ad l.* 2. § 12. & *lib.* 4. § 3.

Σέξ[ίου]] Senec. *epiſt.* 64. de Sextio: *In quacunque poſitione mentis ſum, cùm lego hunc, libet omnes caſus provocare, libet exclamare: Quid ceſſas fortuna? congredere, paratum vides. illius animum induo, qui quærit ubi ſe experiatur, ubi virtutem ſuam oſtendat:*

Spumantémque dari pecora inter inertia votis

Optat aprum, aut fulvum deſcendere monte leonem.

libet aliquid habere quod vincam, cujus patientiâ exercear. Idem *de provid. c.* 3. *Ignominiam judicat gladiator cum inferiore componi, & ſcit eum ſine gloria vinci, qui ſine periculo vincitur. pudet congredi cum homine vinci parato. alium circumſpicit, cum quo conferre poſſit manum.* Et *c.*4. *Opus eſt ad notitiam ſui experimento. quid quiſque poſſet, niſi tentando non didicit. itaque quidam ultrò ſe ceſſantibus malis obtulerunt, & virtuti ituræ in obſcurum occaſionem, per quam eniteſceret, quæſiêrunt. gaudent aliquando magni viri rebus adverſis, non aliter quàm fortes milites bellis. ego Mirmillonem ſub C. Cæſare de raritate munerum audivi querentem; Quàm bella, inquit, ætas perit! avida eſt periculi virtus; & quò tendat, non quid paſſura ſit, cogitat.* Epictet. *l.* 1. *c.* 29. Κληθέντα εἰς τινα τοιαύτην περίστασιν εἰδέναι δεῖ, ὅτι ἐλήλυθεν ὁ καιρὸς τοῦ ἐπιδεῖξαι, εἰ πεπαιδεύμεθα. νέος γὰρ ἀπὸ σχολῆς ἀπελθὼν εἰς περίστασιν, ὅμοιός ἐστι τῷ μεμελετηκότι συλλογισμοὺς ἀναλύειν· κἂν τις εὔλογον αὐτῷ προτείνῃ, λέγει. μᾶλλόν μοι πεπλεγμένον κομψῶς προτείνατε, ἵνα γυμνασθῶ. καὶ οἱ ἀθληταὶ τοῖς κούφοις νεανίσκοις δυσαρεστοῦσιν. οὐ βαστάζει με, φησίν· οὗτός ἐστιν εὐφυὴς νέος, ὁ ὠδίνων αὐτὸς ἐφ' ἑαυτοῦ, καὶ λέγων, Ἐμοὶ νῦν περίστασιν μὴ ἔρχεσθαι τοιαύτην, ὁποία τούτῳ ἐλήλυθεν; ἐμὲ νῦν κατατρίβεσθαι καθήμενον ἐν γωνίᾳ, δυνάμενον στεφανωθῆναι Ὀλύμπια; πότε τίς ἐμοὶ καταγγελεῖ τοιοῦτον ἀγῶνα; οὕτως ἔχειν ἔδει πάντας ὑμᾶς. ἀλλ' ἐν μὲν τοῖς Καίσαρος μονομάχοις, εἰσί τινες, οἱ ἀγανακτοῦντες, ὅτι οὐδεὶς αὐτοὺς προάγει, οὐδὲ ζευγνύει, καὶ εὔχονται τῷ θεῷ, καὶ προσέρχονται τοῖς ἐπιτρόποις, δεόμενοι μονομαχῆσαι· ἐξ ὑμῶν δ' οὐδεὶς φανήσεται τοιοῦτος; Atqui Diogenes, cùm in caſus quoſdam adverſos incidiſſet, Εὖγε, inquit, ὦ τύχη, ὅτι με ἀῤῥένως προέστηκας. Stob. *tom.* 2. *tit.* 106.

Ὕλη ἀρετῆς] Vide *l.* 4. § 1. & *ſupr.* § 58. Ità Gregor. Naz. *epiſt.* 57. ὕλην ἀρετῆς ποιούμενος τὴν ἀσθένειαν. Idémque *orat.* 28. Ὕλην ἀρετῆς ποιεῖται τὰ λυπηρά.

Scilicet adverſis probitas exercita rebus,

Triſti materiam tempore laudis habet.

Naſo *triſt. l.* 5. *el.* 5. *laudis*; quia virtutis, cui laus debita.

Θεῷ ἢ ἀνθρώπῳ ἐξοικειοῦται] Quin & ad utroſque hoſce ſpectat, aut ſpectare debet, quicquid molimur, Marco ipſo aſſertore. *l.* 3. § 13.

Οὔτε καινὸν] Senec. *epiſt.* 77. de viro ſapiente. *Vanas humanarum mentium formidines ſecurus audit, & dicit,*

——non ulla laborum,

O virgo, nova mî facies inopináve ſurgit.

Omnia præcepi, atque animo mecum antè peregi.

(Æneas apud Virgil. *Æn. l.* 6.)

tu hodie iſta denuncias: ego ſemper denunciavi mihi, & hominem paravi ad humana. at ſtultis & fortunæ credentibus omnis videtur nova rerum & inopinata facies. magna autem pars eſt apud imperitos mali, novitas. Idem *ep.* 91. *Tota ante oculos ſortis humanæ conditio ponatur. nec quantum frequenter evenit, ſed quantum plurimùm poteſt evenire, præſumamus animo, ſi nolumus opprimi, nec ullis inuſitatis, velut novis obſtupefieri.* Vide *ſupr.* § 61.

Οὔτε δυσμεταχείριστον] Senec. *ep.* 105. *Nihil illi videtur grave, nihil aſperum, quod virum incurvet.* Vide *ſupr. ad* § 2.

§ 69. Ἡ τελειότης] Vide *lib.* 3. § 7. & *l.* 5. § 31.

Πᾶσαν ἡμέραν ὡς τελευταίαν] Muſon. apùd Stob. *tom.* 2. *tit.* 1. Οὐκ ἔστι τὴν ἐνεστηκυῖαν ἡμέραν καλῶς βιῶναι, μὴ προθέμενον αὐτὴν, ὡς ἐσχάτην βιῶναι. Vide *ad lib.* 2. § 11. & *ſupra* § 29, 56.

Μήτε σφύζειν, μήτε ναρκᾶν] antitheſis obſervanda. Vide *ſupr.* § 43. ambigi tamen poteſt, an eôdem iſtic, quô illic, ſenſu uſurpetur τὸ σφύζειν. Suid. σφύζειν, ἐπείγειν. poteſt autem *torpori*, ſive *ſtupori* opponi cùm *trepidatio*, (nam & iſtam ille tollit) tum & *motus concitatior*, ſive *incitatior* quivis, conſtabit ſatis alterutra ſignificatio; nec utram ſumpſeris, multùm refert. Vide *l.* 1. § 15. Gregor. Naz. περὶ εὐταξίας. Μήτε νωθεῖς ὦμεν πρὸς τὸ καλὸν, μήποτε ἀποναρκήσωμεν· νωθεία γὰρ ὕπνου σύζυγος· μήτε διάπυροι σφόδρα ἀλογίᾳ, ἵνα μὴ ἐκφερώμεθα· ἔν γέ τι πταίοντες πάντως, ἢ κέντρων δεόμενοι διὰ τὴν νωθείαν, ἢ κημιζόμενοι διὰ τὴν θερμότητα. ἀμφοτέρων δ', ὅσον χρήσιμόν ἐστι λαβόντες, τῆς μὲν τὸ πρᾶον, τῆς δὲ τὸν ζῆλον· ἀμφοτέρων, ὅσον ἐστὶ βλαβερὸν διαφεύγωμεν, τῆς μὲν τὸν ὄκνον, τῆς δὲ τὸ θράσος· ἵνα μήτε τῷ ἐλλείποντι ὦμεν ἄκαρποι, μήτε τῷ πλεονάζοντι κινδυνεύωμεν. ὁμοίως γὰρ ἄχρηστα καὶ νωθρότης ἄκαρπος, καὶ θερμότης ἀπαίδευτος.

δύλ⊕· ἡ μὲν ἐκ ἐγχέζυσα τῷ καλῷ, ἡ δὲ ὑπερπίπτουσα. quod autem iſtic νωθείαν, idem cum Marco νάρκην paulò ſuperiùs dixerat. Αἱ γὰρ ἀσθενεῖς, καὶ πρὸς ἀρετὴν καὶ πρὸς κακίαν ὁμοίως νωθεῖς καὶ δυσκίνητοι, ἐδ' ἐπὶ θάτερα μέγα νεύουσι, διὰ τῶν ναρκώντων κινήματα, αἱ φιλάνθρωποι δὲ καὶ θερμαὶ φύσεις, λόγῳ μὲν αὐτὰς παιδαγωγοῦντος καὶ διδάσκοντος μέγα τι χρῆμα πρὸς ἀρετὴν· ἐπιλειπούσης δὲ ἐπιστήμης καὶ λόγε, τὸ ἴσον εἰς κακίαν ἐμπίπτοντες ἐκτρέπονται.

§ 70. Οἱ θεοὶ ἐ δυσχεραίνουσιν] Efficaciſſimum ſanè & Chriſtiano quovis dignum ad pravorum hominum tolerantiam ſuadendam, à numinis divini exemplo deſumptum argumentum. Vide ad *l.* 9. § 27. & *l.* 8. § 8. & *l.* 9. § 11. Sed & Joan. Chryſoſt. *in Matth. c.* 6. *v.* 45. *orat.* 18. Tertull. *de patient. c.* 2. *Diſciplina cœleſtis Deum ipſum oſtendit patientiæ exemplum; jamprimum, qui* * *florem* [* *rorem*, al.] *lucis hujus ſuper juſtos & injuſtos æqualiter ſpargit; qui temporum officia, elementorum ſervitia, totius genituræ tributa dignis ſimul & indignis patitur ſimul occurrere; ſuſtinens ingratiſſimas nationes, ludibria artium, & opera manuum ſuarum adorantes, nomen, familiam ipſius perſequentes, luxuriam, avaritiam, iniquitatem, malignitatem quotidie inſoleſcentem, ut ſuâ ſibi patientiâ detrahat: plures enim dominum idcirco non credunt, quia ſeculo iratum tam diu neſciunt.* Cyprian. *de bon. patient. Patientiam magiſteriis cœleſtibus diſcimus. eſt enim nobis cum Deo virtus iſta communis. indè patientia incipit: indè claritas ejus & dignitas caput ſumit. origo & magnitudo patientiæ Deo autore procedit. diligenda res homini, quæ Deo chara eſt: bonum, quod amat divina majeſtas, commendat. Qualis verò in Deo & quanta patientia, quòd in contumeliam ſuæ majeſtatis & honoris inſtituta ab hominibus profana templa, & terrena figmenta, & ſacra ſacrilega patientiſſimè ſuſtinent, ſuper bonos & malos æqualiter facit diem naſci, & lumen ſolis oboriri; & cùm imbribus terram rigat, nemo à beneficiis ejus excluditur, quò minùs juſtis ſimiliter & injuſtis indiſcretas pluvias largiatur. Videmus inſeparabili æqualitate patientiæ nocentibus & innoxiis, religioſis & impiis, gratias agentibus & ingratis, Dei nutu tempora obſequi, elementa famulari, ſpirare ventos, fontes fluere, grandeſcere copias meſſium, fructus miteſcere vinearum, exuberare pomis arbuſta, nemora frondeſcere, prata florere. & cùm crebris imò continuis exacerbetur offenſis Deus, indignationem ſuam temperat, & præſtitutum ſemel retributionis diem patienter expectat. cúmque habeat in poteſtate vindictam, mavult diu tenere patientiam, ſuſtinens ſcil. clementer & differens, ut, ſi fieri poteſt, multùm malitia protracta aliquando mutetur, & homo in errorum & ſcelerum contagione volutatus, vel ſerò ad dominum convertatur.*

Τοιέτων φαύλων ἀνέχονται] Juſtiniano Imper. Praſini ſupplices, referente Theophane apud Alemannum in *notis ad Procop. l.* 9. Εἰ καί ποιῶμεν θελόμενοι, μὴ ἀγανακτήσῃ τὸ κράτος σε· τὸ γὰρ θεῖον πάντων ἀνέχεται. Theodoſio Liban. *orat.* 12. Τίνα γὰρ δὴ τὰ τῶν θεῶν; συγγνώμη τοῖς τὰ καθ' ἡμέραν ῥήματα ἐπ' αὐτοὺς ἀφιεῖσιν, ὅταν τι παρὰ τῶν πραγμάτων λυπῶνται· καί τοι πολλάκις αὐτοὶ σφᾶς αὐτοὺς ἀπολλύουσιν. ἀλλ' οἱ μὲν συνεχῶς ἀντιτείνουσιν, οἱ δὲ ἀνέχονται· καὶ διὰ τοῦτο πολὺ τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος. εἰ δ' εἵποντο πᾶσιν ἁμαρτήμασι δίκαι, σφόδρα ἂν ὀλίγον ἦν τὸ σωζόμενον. ὅστις ἂν ἐοικέναι βέλεται θεοῖς, ἀφεὶς τιμωρίας χαιρέτω μᾶλλον, ἢ λαμβάνων. Et clariùs adhuc *orat.* 13. Τί γὰρ δὴ τὸ τῶν θεῶν; ἄνωθεν μὲν ἅπαντα καθορῶσι καὶ ἀκέουσι. ἐν δὲ τοῖς ἐπὶ γῆς καὶ λαγοειδέσι καὶ περιττοειδέσι, ἀδικήματα πολλά τε ἄλλα, καὶ δὴ καὶ ὅταν δι' αὐτοὺς ἄνθρωποι πράττωσι κακῶς, ἀδικεῖσθαί τι λέγουσι παρ' ἐκείνων, ἐμβλέποντες εἰς τὸν ἐρανόν, ἐδενὸς ἀπεχόμενοι ῥήματος· εἶδον ἐγώ τινας καὶ λίθους ἐπ' αὐτὸν ῥίψαντας. οἱ δ' ἐν τοιαύτῃ δυνάμει τοῦ λαβεῖν δίκην, εἰ βεληθεῖεν, ὄντες, ἐ βέλονται. εἰ δ' ἅπασιν εἵποντο τοῖς τοιέτοις αἱ δίκαι, πάντα ἂν ἦν καθ' ἡμέραν τῶν ἀπολλυμένων πλέα· καὶ ἐδ' ἂν ἐξήρκεν οἱ ζῶντες πρὸς τὰς ταφάς. νῦν δὲ καὶ αὐτῷ τούτῳ τὸ κρείττες εἶναι δεικνύουσι, τῷ μηδὲ δικαίῳ χρῆσθαι θυμῷ πολλάκις. vide *ad l.* 8. § 51.

Καὶ κήδονται αὐτῶν] Quod Chriſtus Dominus, Matth. *c.* 5. *v.* 45. Τὸν ἥλιον αὐτῦ ἀνατέλλει ἐπὶ πονηρὲς καὶ ἀγαθές, καὶ βρέχει ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους. & Luc. *c.* 6. *v.* 35. Χρηστός ἐστι ἐπὶ τοὺς ἀχαρίστους καὶ πονηρές. Et Paulus *Act. Apoſt. c.* 14. *v.* 15, 16. Εἴασε πάντα τὰ ἔθνη πορεύεσθαι ταῖς ὁδοῖς αὐτῶν· καί τοιγε ἀγαθοποιῶν, ἐρανόθεν ὑετοὺς διδὲς καὶ καιρὲς καρποφόρους, ἐμπιπλῶν τροφῆς καὶ εὐφροσύνης καρδίας αὐτῶν. Senec. *de benef. l.* 1. *c.* 1. *Non eſt quòd tardiores faciat ad bene merendum, turba ingratorum: nè Deos quidem immortales ab hac tam effuſa liberalitate ſacrilegi negligenteſque eorum deterrent. utuntur naturâ ſuâ, incunctantérque illos ipſos munerum ſuorum malos interpretes juvant. hos ſequamur duces, quantùm humana imbecillitas patitur.* Et *l.* 3. *c.* 25. *Propoſitum eſt nobis ſecundum rerum naturam vivere & deorum exemplum ſequi. ſi deos imitaris, da & ingratis beneficia. nam & ſceleratis ſol oritur; & piratis patent maria.* vide tamen & eundem *ibid. c.* 28. Idem *l.* 7. *c.* 31. *Non eſt mihi relata gratia: quid faciam? quod Dii omnium rerum optimi autores, qui beneficia ignorantibus dare incipiunt, ingratis perſeverant.* Vide *l.* 9. § 11, 27.

Ὅπου ἐδέπω λήγειν μέλλων ἀπαυδᾷς] Eodem utitur argumento, *l.* 8. § 5. Senec. *de ira l.* 3. *c.* 43. *Magno animo brevia feramus incommoda.*

Εἷς ὢν τῶν φαύλων] quod latro ad crucem ſocio ſuo, Luc. *c.* 22. *v.* 42. ἐν τῷ αὐτῷ κρίματι

ὢν. Vide *l.* 11. § 18. Senec. *de benef. l.* 1. *c.* 1. *Non eſt quòd tardiores faciat ad bene merendum turba ingratorum. nam primum, nos illam augemus, deinde, nè deos quidem immortales ab hac tam effuſa benignitate ſacrilegi negligenteſque eorum deterrent.*

§ 71. Τὴν ὑπὸ ἰδίαν κακίαν μὴ φθάνειν] vide Apoſt. *ad Cor. ep.* 1. *c.* 5. *v.* 7,--10. Epictet. *l.* 2. *c.* 16. Ἀλλ' οὐκ εἶ Ἡρακλῆς, καὶ οὐ δύνασαι καθαίρειν τὰ ἀλλότρια κακά; ἀλλ' οὐδὲ Θησεύς, ἵνα τὰ τῆς Ἀττικῆς καθάρῃς; τὰ σαυτοῦ κάθαιρον· ἐντεῦθεν ἐκ τῆς διανοίας ἔκβαλε ἀντὶ Προκρούστου καὶ Σκίρωνος, λύπην, φόβον, ἐπιθυμίαν, φθόνον, ἐπιχαιρεκακίαν, φιλαργυρίαν, μαλακίαν, ἀκρασίαν.

Ὃ καὶ δυνατὸν] vide *l.* 8. § 55.

§ 72. Ὃ ἂν ἡ λογικὴ] vide *l.* 3. § 8. & *l.* 4. § 2.

Καταδεέστερον ἑαυτῆς] utpote quæ ad amplioꝛa & præſtantiora ſit nata. Vide *l.* 3. § 6.

§ 73. Τί ἔτι ζητεῖς] Vide *ad l.* 5. § 6. Senec. *ep.* 79. *Oppone, quæ dehortentur; dic, Factum tuum matura ſequetur oblivio, & parùm grata exiſtimatio civium. reſpondebit tibi; Iſta omnia extra opus meum ſunt. ego ipſum contemplor; facere rectè piéque contentus.*

Ὥσπερ οἱ μωροὶ] *quibus famæ major ſitis eſt quàm virtutis.* Juvenal. *ſat.* 10. Vide *l.* 4. § 44. & *ad l.* 5. § 23. Sed quare ſtultos cenſet, qui laudem expetunt? quia id volunt, quod in ipſis non eſt. Epictet. *l.* 2. *c.* 13. Ὅταν ἀγωνιῶντα ἴδω ἄνθρωπον, λέγω, οὗτος τί ποτε θέλει; εἰ μὴ τῶν οὐκ ἐφ' αὐτῷ τι ἤθελε, πῶς ἂν ἔτι ἠγωνία; διὰ τοῦτο καὶ ὁ κιθαρῳδὸς, μόνος μὲν ᾄδων, οὐκ ἀγωνιᾷ· εἰς θέατρον δ' εἰσερχόμενος, κἂν λίαν εὔφωνος ᾖ, καὶ καλῶς κιθαρίζῃ. οὐ γὰρ ᾆσαι μόνον θέλει καλῶς, ἀλλὰ καὶ εὐδοκιμῆσαι· τοῦτο δ' οὐκέτι ἐστὶν ἐπ' αὐτῷ. Flacc. *l.* 1. *ep.* 16.

Vir bonus ac prudens dici delector ego ac tu.
Qui dedit hoc hodie, cras ſi volet, auferet idem.
Pone, meum eſt. inquit: pono, triſtiſque recedo.

§ 74. Οὐδεὶς κάμνει ὠφελούμενος] At Themiſtocles Athenienſibus ipſum proſcindentibus; Τί κοπιᾶτε, ὦ μακάριοι, πολλάκις εὖ πάσχοντες; Plut. *de laude ſui c.* 3. & *in præcept. polit.* & *in apophth.*

Ὠφέλεια δὲ] Vide *ſuprà* §. 13, & 53.

Μὴ οὖν κάμνε] Apoſt. *ad Galat. c.* 6. *v.* 9. Τὸ δὲ καλὸν ποιοῦντες μὴ ἐκκακῶμεν. & *ad Theſſ. ep.* 2. *c.* 3. *v.* 11. μὴ ἐκκακήσητε καλοποιοῦντες. Vide *ad l.* 5. § 6. & *l.* 6. § 29.

Ὠφελούμενος, ἐν ᾧ ὠφελεῖς] Senec. *de clem. l.* 1. *c.* 4. *Animus reipub. tu es; illa corpus tuum. vides, ut puto quàm neceſſaria clementia ſit. tibi enim parcis, cùm videris alteri parcere.* Auſon *grat. act. Quartum hunc gradum novi beneficii tu, Auguſte, conſtituis, deferre tibi ipſi, quò alter ornetur.* Caſſiodor. *var. l.* 4. *c.* 24. *In lucrum cedunt, quæ bene meritis conferuntur. & de ipſo munere magis acquiritur, cùm optimis digna præſtantur.* Ità P. Syrus;

Beneficium dando accepit, qui digno dedit.

Sidonius *l.* 6. *ep.* 12. *Aliquis aliquem, ego illum præcipuè puto ſuo bono vivere, qui vivit alieno.* & Pacat. *paneg. Nullam majorem crediderim eſſe principum felicitatem, quàm feciſſe felicem, & interceſſiſſe inopiæ, & fortunam viciſſe, & dediſſe homini novum fatum. itaque imperatori propriam majeſtatem æſtimanti, non tam id ſuum videri debet, quod abſtulit, quàm quod dedit.* Greg. Naz. *de bapt.* Εὐεργετεῖται, τὴν εὐεργεσίαν αἰτούμενος. Et Jo. Chryſoſt. apud Anton. *meliſſ. l.* 1. *c.* 29. Οὐκ εὖ ποιεῖ ὁ εὖ ποιῶν, ἀλλ' εὖ πάσχει αὐτὸς, καὶ εὐεργετεῖται μᾶλλον, ἢ εὐεργετεῖ. Noſtro planè conſentiens Clemens Alex. *ſtrom. l.* 2. Τῷ γὰρ ὄντι εἰκὼν τοῦ θεοῦ ἄνθρωπος εὐεργετῶν. ἐν ᾧ καὶ αὐτὸς εὐεργετεῖται· ὥσπερ γὰρ ὁ κυβερνήτης, ἅμα σώζει καὶ σώζεται. διὰ τοῦτο ὅταν τις αἰτῶν τύχῃ, οὐ φησὶ τῷ διδόντι, Καλῶς δέδωκας, ἀλλὰ, Καλῶς εἴληφας. οὕτω λαμβάνει μὲν ὁ διδοὺς, δίδωσι δὲ ὁ λαμβάνων.

§ 75. Ἡ ἀλόγιστα καὶ τὰ κυριώτατά ἐστιν] M. Caſ. legendum contendit, ἢ τὰ λογικὰ καὶ κυριώτατά ἐστιν, vel etiam, ἢ ἃ λογιστικὰ, τὰ κυριώτατά ἐστιν. ut ſit ſenſus, *rationales creaturas eſſe objecta principalia, circa quæ peculiaris cura illa & providentia verſatur.* atque ità revera intelligendum Apoſtoli illud, *ad Cor. ep.* 1. *c.* 9. *v.* 20. Μὴ τῶν βοῶν μέλει τῷ θεῷ; ἢ δι' ἡμᾶς πάντως λέγει; Ego tamen nihil mutandum cenſeo. hoc enim velle videtur Marcus, Ad mundi hujus fabricam producendam ac conſtituendam, peculiari quodam motu, univerſi natura acceſſit. deinceps autem, vel quæcunque in eo contingunt, vi nexûs cujuſdam & conſequentiæ neceſſariæ lege certâ tunc conſtitutæ eveniunt, vel principalia illa, ad quæ univerſi mens præcipuè & quaſi peculiariter ſeſe intenderit, nullâ ratione, ſed temerè diſpoſita fuerint. at hoc eſſet abſurdiſſimum, mentem univerſi, cùm ad iſta producenda ac conſtituenda peculiari motu proceſſiſſet, de futura diſpoſitione atque ordinatione legem nullam tuliſſe, ſed temerè ferenda caſui fortuito permiſiſſe diſpoſuit. ergo hæc genuina Marci mens. nec aliud quicquam evincunt loca ad lectionis mutatæ firmamentum adducta ex *l.* 6. § 39. & *l.* 9. § 26. *edit. Caſ. l.* 6. § 44. & *l.* 9. § 28. diſtinctionis noſtræ. ſiquidem priore loco τὰ κοινὰ, non τὰ λογικὰ, ea eſſe dicuntur, ὧν οἱ θεοὶ μάλιστα προνοοῦνται. atque iſtis κατ' ἐπακολούθησιν συμβαίνειν cætera. poſteriore verò nuda ponitur diſtributio illa, Ἤτοι ἐφ' ἕκαστον ὁρμᾷ ἡ τοῦ ὅλου διάνοια. ἢ ἅπαξ ὥρμησε, τὰ δὲ λοιπὰ κατ' ἐπακολούθησιν. Sicut & *l.* 6. § 35. de ratione præditis nè γοῦν quidem. Ità Marcus pro conceſſo ſumit mentem univerſi, ſi ad primam rerum conſtitutionem ratione ac conſilio quodam deſtina-

deſtinato acceſſerat, ità cuncta diſpoſuiſſe ut à primis illis cauſis ſuccedentia quæque neceſſarià quadam conſecutione profluerunt. quod & iſtic monitum voluit. Vide & *lib.* 10. § 6. Senec. *de beneficiis lib. 6. cap.* 23. *In prima illa conſtitutione, cùm univerſa diſponerent, etiam noſtra viderunt, rationémque hominis habuerunt. ——— etiamſi potiora illis ſunt, in quæ oriuntur, nos tamen in majora ituri juvant.* de ſyderibus loquitur.

Ad Librum VIII.

§ 1. Π'ρρω φιλοσοφίας ὤν] Epictet. *lib.* 2. *c.* 9. οὕτως οὐδὲ τὴν τοῦ ἀνθρώπου ἐπαγγελίαν πληρῶσαι δυνάμενοι, προσλαμβάνομεν τὴν τοῦ φιλοσόφου, τηλικοῦτο φορτίον, οἷον εἴ τις δέκα λίτρας ἆραι μὴ δυνάμενος, τὸν τοῦ Αἴαντος λίθον βαστάζειν ἤθελεν. Quem eundem vide & *l.* 3. *c.* 21.

Ἀνταγωνίζεται δὲ καὶ ἡ ὑπόθεσις] Repugnat res ipſa: ipſum vitæ tuæ inſtitutum opinioni iſti, quam de te habes tanquam qui philoſophus ſis, adverſatur, falsíq; te redarguit. vel quia aliis negotiis diſtrictus totus teneris, nec huic ſtudio totum te ſedulò jugitérq; dediſti, vel etiam quia affectibus etiamnum indulgere deprehenderis, eóq; à vero mentis animíq; cultu abeſſe te quàm longiſſimè prodis. Senec. *epiſt.* 59. *Exiguum temporis impendiſſe philoſophiæ, ſatìs abundéq; occupatis fuit. leviter tam magnæ rei inſiſtimus, quemadmodum autem poteſt aliquis, quantum ſatìs ſit, adverſus vitia diſcere, qui quantum à vitiis vacat, diſcit? Atqui, non cùm vacaveris, philoſophandum eſt: omnia alia negligenda, ut huic aſſideamus; cui nullum tempus ſatìs magnum eſt, etiamſi à pueritia uſq; ad longiſſimos humani ævi terminos vita protenditur.* Idem *epiſt.* 72. Galenus *de affect. dignoſc. & cur. c.* 3. cuidam ἀναμάρτητον ſeſe opinanti. Ἀλλὰ σύ γε θεοῦ παραπλήσιος ἐξαίφνης οὐκ ἄν ποτε γένοιο· ὅπου γὰρ οἱ δι' ὅλου τοῦ βίου ἀπάθειαν ἀσκήσαντες, οὐ πιστεύονται τελέως αὐτὴν ἐσχηκέναι, πολὺ δή που μᾶλλον ὁ μηδέποτ' ἀσκήσας σύ. Et *c.* 4. Δεῖται γὰρ ἀσκήσεως ἕκαστος ἡμῶν σχεδὸν ὅλου τοῦ βίου, πρὸς τὸ γενέσθαι τέλειος ἀνήρ. Vide Epictetum *enchir. c.* 35, & 36. (ubi perperam divulſis quæ arctiſſimè cohærebant, ex Epiro Rhegium fecerunt editores) & *differt. l.* 3. *c.* 15. unde mendoſa quædam in *enchir.* poſſunt emendari feliciùs, quàm eſt à Volſio aliiſq; id non advertentibus tentatum Inter alia quæ cùm utrobiq; vitiata videantur, intacta prorſus, tanquam integra, prætererunt illi, hæc habet. Δοκεῖς ὅτι ταῦτα ποιῶν, δύνασαι φιλοσοφεῖν· δοκεῖς ὅτι δύνασαι ὡσαύτως ἐσθίειν, ὡσαύτως πίνειν, ὁμοίως ὀργίζεσθαι, ὁμοίως δυσαρεστεῖν. ità in *diſſertationibus* exhibentur: nam in *enchiridio* & mutilata & inquinatiora lego, Δοκεῖς ὅτι ταῦτα ποιῶν, δύνασαι φιλοσοφεῖν; δοκεῖς ὅτι δύνασαι, (φιλοσοφεῖν ſcil. quod ἀπὸ τοῦ κοινοῦ ſubaudiendum) ὡσαύτως ἐσθίειν, ὡσαύτως πίνειν, ὁμοίως ὀργίζεσθαι, ὁμοίως δυσαρεστεῖν; neq; enim aut iraſci aut tædio habere permittebant Stoici. ità *c.* 22. πρῶτον, ἐν τοῖς κατὰ σεαυτὸν, οὐκέτι δεῖ σε ὅμοιον ἐν οὐδενὶ φαίνεσθαι, οἷς νῦν ποιεῖς. ſequitur: ἀγρυπνῆσαι δεῖ, πονῆσαι, νικῆσαί τινας ἐπιθυμίας, ἀπελθεῖν ἀπὸ τῶν οἰκείων, ὑπὸ παιδαρίου καταφρονηθῆναι, ὑπὸ τῶν ἀπαντώντων καταγελασθῆναι, ἐν παντὶ ἔλασσον ἔχειν, ἐν ἀρχῇ, ἐν τιμῇ, ἐν δίκῃ, &c. Huc applicat dictum vulgare, quod inter adagia locum meritò ſibi vindicet, idem *l.* 4. *c.* 6. Νῦν δὲ πρὸς ἄλλοις γίνεσθαι λέγεις, ἄλλων ἐπιμελεῖσθαι. καὶ πολλοὶ δὲ τοῦτο καλῶς λέγουσιν, ὅτι ἔργον ἔργῳ οὐ κοινωνεῖ. Et rurſus *c.* 10. Ἀλλὰ πρῶτα θέλεις τὰ τηλικαῦτα λαβεῖν; καὶ πῶς δύνασαι; ἔργον ἔργῳ οὐ κοινωνεῖ. εἰ δ' ἐκεῖνα θέλεις, τοῦτο ἄφες· εἰ δὲ μὴ, οὔτε τοῦτο ἕξεις, οὔτ' ἐκεῖνα, περισπώμενος ἐπ' ἀμφότερα. Quod fuſiùs paulò *enchir. c.* 1. § 4. Τηλικούτων ἐφιέμενος, μέμνησο ὅτι οὐ δεῖ οὐδὲ μετρίως κεκινημένον ἅπτεσθαι αὐτῶν· ἀλλὰ τὰ μὲν ἀφιέναι παντελῶς, τὰ δ' ὑπερτίθεσθαι πρὸς τὸ παρόν· ἐὰν δὲ καὶ ταῦτ' ἐθέλῃς, καὶ ἄρχειν, καὶ πλουτεῖν, τυχὸν μὲν, οὐδ' αὐτῶν τούτων τεύξῃ, διὰ τὸ καὶ τῶν προτέρων ἐφίεσθαι· πάντως γε μὴν ἐκείνων ἀποτεύξῃ, δι' ὧν μόνων εὐδαιμονία καὶ ἐλευθερία περιγίνεται. Et *ibid. c.* 12. Ἴσθι γὰρ ὅτι οὐ ῥᾴδιον, καὶ τὴν προαίρεσιν τὴν σαυτοῦ κατὰ φύσιν ἔχουσαν φυλάξαι, καὶ τὰ ἐκτός· ἀλλὰ τὸ ἑτέρου ἐπιμελούμενον, τοῦ ἑτέρου ἀμελῆσαι, πᾶσα ἀνάγκη. Quod Siracid. *c.* 38. *v.* 25. Ὁ ἐλαττούμενος πράξει, αὐτὸς σοφισθήσεται. Et Epictet. *c.* 36. edit. vulg. Ταῦτα οὐ μὴ συμφωνεῖ. ἕνα σε δεῖ ἄνθρωπον ἢ ἀγαθὸν ἢ κακὸν εἶναι. ἢ τὸ ἡγεμονικόν σε δεῖ ἐξεργάζεσθαι τὸ σαυτοῦ, ἢ τὰ ἐκτός. ἢ περὶ τὰ ἔσω φιλοτεχνεῖν. ἢ τὰ ἔξω· τουτέστιν ἢ φιλοσόφου τάξιν ἐπέχειν, ἢ ἰδιώτου. In eam mentem Pythagor. apud Stob. *ſerm.* 2. *tit.* 1. χαλεπὸν πολλὰς ὁδοὺς ἅμα τοῦ βίου βαδίζειν. Et obſervat Cl. Caſaubon. apud Athen. *l.* 12. τὴν ἀφελεστάτην opponi τῇ φιλοσοφίᾳ. id eſt, *vitam occupatam & ſolicitam philoſophicæ.*

Τί δόξεις, ἄφες] hoc quippe ſtultorum eſſe dixerat. *l.* 7. § 73. & *l.* 4. § 44. ſed & videri eſſe, quod non es, quid tibi proderit? *l.* 10. § 8. Socrates,

teſte

teſte Xenophonte *memorab. l.* 1. dicere ſolitus eſt, ὡς οὐκ ἔστι καλλίων ὁδὸς ἐπ' εὐδοξίαν, ἢ δι' ἧς ἄν τις ἀγαθὸς τε γένοιτο καὶ μὴ δοκεῖν βούλοιτο. At Marcus hîc quid aliis videaris, miſſum prorſus vult facias, Æſchyli illud pervulgatum in Theb. imitatus;

Οὐ γὰρ δοκεῖν ἄριστος, ἀλλ' εἶναι θέλει.

Eſſe, haud videri, enim elaborat optimus.

Quod è tragico de Amphiarao prolatum, ad Ariſtidem corona tranſtulit. Plut in *Ariſtid. vit.* & *Apoph.* qui & laudat *de poet. leg. c.* 13. De Iſidoro & de Marino etiam extulit Damaſcius in *vit. Iſid.* apud Phot. *bibl. cod.* 242. Catoni par elogium tribuit Saluſt. in *Catilin. Eſſe, quàm videri, bonus malebat.* qui ſubjungit tamen: *Ità, quò minùs gloriam petebat, eò magis adſequebatur.* quod ſuprà Socrates. De ſe Gregor. Naz. *adv. eos, qui ſedem Conſtantinopolitanam ambire ipſum inſimulabant.* Ἀλλ' οὕτω, φησί, δοκεῖ τοῖς πολλοῖς. τί δέ μοι διαφέρει, ὧν τοῦ εἶναι πλείων ὁ λόγος, μᾶλλον δὲ πᾶς; τοῦτο γὰρ ἢ κατέκρινεν, ἢ ἐδικαίωσεν, ἢ ἄθλιον πεποίηκεν, ἢ μακάριον. τὸ δὲ δοκεῖν οὐδὲν πρὸς ἡμᾶς, ὥσπερ οὐδὲ ὄναρ ἀλλότριον. Et mox: Τὸ δοκεῖν οὖν, ἂν μὲν ὑπάρχῃ, δεξόμεθα. ἵν' εἴπω τι καὶ ἀνθρώπινον· ἂν δὲ ἀντιπίπτῃ, χαίρειν ἐάσομεν, καὶ οὐδὲν τοῦ εἶναι διὰ τὸ δοκεῖν ἀφαιρήσομεν. De Socrate Epictetus *diſſertat. lib.* 4. *c.* 8. Ἀπῄγε, ἐνὶ ἀρκούμενος τῷ εἶναι φιλόσοφος· χαίρων δὲ, καὶ ὅτι μὴ δοκῶν, οὐκ ἐδάκνετο. Quin & idem apud Platonem, in *Gorgia*; Παντὶ μᾶλλον ἀνδρὶ μελετέον, οὐ τὸ δοκεῖν εἶναι ἀγαθὸν, ἀλλὰ τὸ εἶναι, καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ. Epictet. *enchir. c.* 24. Ἐάν ποτέ σοι γένηται ἔξω στραφῆναι, πρὸς τὸ βουληθῆναι ἀρέσαι τινὶ, ἴσθι ὅτι ἀπώλεσας τὴν στάσιν. (ità malim pro ἔστασιν, quàm cum Volſio ἴστασιν) ἀρκοῦ οὖν ἐν παντὶ, τῷ εἶναι φιλόσοφος. εἰ δὲ καὶ δοκεῖν βούλει, τῷ εἶναι σεαυτῷ φαίνου, καὶ ἱκανὸς ἔσῃ. ubi tamen τῷ εἶναι ſuperflua eſſe ſuſpicatur meritò Volſius. Eratoſthenem verò vitii illius, quod à Marco hic tangitur, inſimulat Strabo *geograph. l.* 1. Μέσος ἦν, inquit, τοῦ τε βουλομένου φιλοσοφεῖν, καὶ τοῦ μὴ θαρροῦντος ἐγχειρίζειν ἑαυτὸν εἰς τὴν ὑπόθεσιν ταύτην, ἀλλὰ μόνον μέχρι τοῦ δοκεῖν προϊόντος.

Εἰ κἂν τὸ λοιπὸν τοῦ βίου, ὅσον δήποτε ἡ σὴ φύσις θέλει, βιώσειν] D. Boot. ὅσον δήποτε ἡ σὴ φύσις θέλει, βιώσεις. *Si reliquum vitæ, quantumcunque natura tibi conceſſerit, tranſegeris.* emendationi aſſentior. Verùm mihi aliquid inſuper, quod deſit, ſupplendum eſſe videtur. Sequitur enim, κατανόησον οὖν τί θέλει. *conſidera ergò quid ea velit.* non quamdiu, ſed quomodo vivere te velit. unde liquet, de ea re monitum aliquod anteceſſiſſe. forſan ergò legendum fuerit, εἰ κἂν τὸ λοιπὸν τοῦ βίου, ὅσον δήποτε, [ὡς] ἡ σὴ φύσις θέλει, βιώσεις. *Si reliquum vitæ, quantumcunque id futurum ſit, prout natura tua vult, & à te exigit, tranſegeris.*

Οὐδαμοῦ εὗρες τὸ εὖ ζῆν] Contendit non immeritò Mer. Caſaub. Antonini iſta, cum Solomonis illis, *Eccleſ. c.* 1. *v.* 13. & *c.* 2. *v.* 1. —— 11. quibus permulta, imò univerſa ferè, quæ ſub ſole geruntur, pervagatus Rex, nuſpiam vitam beatam veréq; tranquillam deprehendiſſe ſe profitetur. qui tamen illud, οὐδαμοῦ, apud Marcum, quod & denuò repetitur, malim, *nuſpiam*, ſimpliciter, quàm, *in iſtorum nullo*, vertiſſet. Adjici poteſt Severi Imper. illud; *Omnia fui, & nihil expedit.* Spartian. potiùs tamen, prout ab Aurelio refertur: *Ortus Lepti, humili patre, primò literis, deinde imbutus foro: quo parùm commodante, uti rebus arctis ſolet, dum tentat aut exquirit varia melioráq;, conſcendit imperium. ibi graviora expertus, laborem, curas, metum, & incerta prorſus omnia; quaſi teſtis vitæ mortalium, Cuncta, inquit, fui, conducit nihil.* Quod de Marco filius, de Severo pater ὁ μακαρίτης, *ad Spart. Quatuor verbis complexus eſt integri libelli ejus (finem ſolùm excipimus) qui à ſapientiſſimo rege Solomone, ſuper humanarum rerum vanitate, divinitus planè &* θεοπνεύστως *eſt compoſitus.* Finem meritò excepit; quem fruſtrà ſtatuit hîc Marcus, ἐν τῷ ποιεῖν ἃ ἐπιζητεῖ ἡ τοῦ ἀνθρώπου φύσις. quanquam haud ineptè prorſus, ſi *naturam* diceret, qualis eſt ab initiò condita ac creata. jam enim corrupta & defecta, non valet ſuis viribus eò etiam adſpirare, in quo uno bonum ipſius verum ac ſyncerum conſiſtit. Meliùs itaq; Solomon, utpote θεοδίδακτος, ἐν τῷ θεὸν φοβεῖσθαι, καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ φυλάσσειν. *Vis*, inquit, *poſt hæc omnia ſummam rei? Deum reverere; & præcepta ejus obſerva: hoc eſt enim totum hominis. Eccl. c.* 12. *v.* 13. Epict. *l.* 3. *c.* 24. Τὰ ἀγαθὰ ἔξω μὴ ζητεῖτε· ἐν ἑαυτοῖς ζητεῖτε· εἰ δὲ μὴ, οὐχ εὑρήσετε. at quomodo apud ſe bonum iſtud offendet quis? ſubjungit; ὅλος πρὸς τὸν θεὸν τεταμένος, καὶ τὰς ἐκείνου ἐντολὰς καὶ τὰ προστάγματα. ecquid aliud Rex ſapientiſſimus?

Ἐὰν δόγματα ἔχῃ] Vide Epictet. *diſſert. l.* 1. *c.* 11.

Ὃ οὐχὶ ποιεῖ δίκαιον] *Bonum nihil eſt*, inquit, *niſi quod habentem bonum facit.* At de bonis, quæ dicimus, externis, verè Aug. *concion. ſolenn.* 236. *Omnia iſta bona ſunt; ſed unde facias bene, non quæ te faciant bonum. habeto bona, quæ te faciant bonum. bona ſunt quæ habes. eſto & tu bonus inter bona tua. eſto bonus manſurus inter bona peritura. erubeſce bonis tuis. noli eſſe malus in eis, nè pereas cum eis.* Vide *l.* 2. § 11. & Senec. *ep.* 76.

Ἐλεύθερον] *liberum.* at interpretes, *liberalem.* ἐλευθέριον. ſic *l.* 7. § 67.

Ὃ οὐχὶ ποιεῖ τἀναντία] Contrà, nihil malum eſt, niſi quod habentem malum atq; improbum facit: quod externa iſta non poſſunt. Vide *l.* 2. § 1.

§ 2. Μὴ μετανοείτω ἐπ' αὐτῇ] Epicharm. apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 1.

Οὐ μετανοεῖν, ἀλλὰ προνοεῖν χρὴ τὸν ἄνδρα τὸν σοφόν.

Cuncta

Cuncta ſapiens prævidebit ; pœnitebit ſic nihil.

Plaut. *ſtich.* 1. 2. ——*quotidie*

Pridie caveat, nè faciat, quod pigeat poſtridie.

& *Bacchid.* 4. 9.

Priùs te caviſſe ergò, quàm pudere æquum fuit.

Pindar. *Pyth. od.* 5. Πρόφασιν eſſe ait, Ἐπιμηθέος ὀψινόου θυγατέρα. Vult itaq; nos Marcus eſſe Promethei non Epimethei liberos, nè Prophaſin, i.e. *excuſationem*, ſive *prætextum*, ſororem nobis adſciſcere neceſſe habeamus. Vide *infrà* § 10.

Μικρὸν, καὶ πέπαυται, καὶ μετ' ὀλίγον ἐκ μέσου] Quod nos vulgari diverbio dicere ſolemus, *Ego cùm interii, totus mundus mihi intercidit.* Proſper, *ad uxorem :*

Etſi concluſo ſupereſſent tempora ſeclo,
Ut poſſet longos mundus habere dies :
Nos tamen occaſum noſtrum obſervare deceret,
Et finem vitæ quemq; videre ſuæ.
Nam mihi quid prodeſt, quòd longo flumina curſu
Semper inexhauſtis prona ferantur aquis ?
Multa quòd annoſæ vicerunt ſecula ſylvæ ?
Quòdque ſuis durant florea rura locis ?
Iſta manent : noſtri ſed non manſere parentes :
Exigui vitam temporis hoſpes ago.

Aug. *de verb. Dom. ſerm.* 26. & *de* 10. *chord. c.* 2. & *homil.* 28. *Longè eſt quidem dies judicii : ſed uniuſcujuſque hominis dies ultimus longè eſſe non poteſt ; quia brevis eſt vita, & vitæ brevitas incerta.* Vide *ad l.* 4. § 26.

Τί πλέον ἐπιζητῶ] Ità Gregor. Naz. *ad Epiſc.* 150. οὐ γὰρ ἄλλο τι ἐπιζητοῦμεν. Vide *ad l.* 5. § 6. & *l.* 6. § 2. & *l.* 7. § 13. & *l.* 9. § 40. Epictet. *l.* 3. *c.* 24. σὺ δὲ ζητεῖς ἔπαθλον ἀνδρὶ ἀγαθῷ μεῖζον τοῦ καλὰ καὶ δίκαια πράττειν; Plaut. *Amph.* 2. 2. *Virtus præmium eſt optimum.*

Ἰσονόμου θεῷ] quia nimirum φυσικὸς νόμος ille cujus meminit *l.* 3. § 11. ſive θεσμὸς, uti nuncupat *l.* 2. § 16. hominibus communis cum diis ipſis à Stoicis ſtatuitur. unde & hominem ſapientem, qui ad legis iſtius normam vitam exigit ſuam, nihilo faciunt minorem Deo ipſo. Epictet. *l.* 1. *c.* 16. Ὡς κατά γε τὸν λόγον, οὐδὲ χείρων τῶν θεῶν, οὐδὲ μικρότερος· λόγου γὰρ μέγεθος οὐ μήκει, οὐδ' ὕψει κρίνεται, ἀλλὰ δόγμασιν. Vide *ad l.* 3. § 7.

§ 3. Ἀλέξανδρος δὲ] Alexander verò. quaſi à prioribus penderet. ſed τὸ δὲ παρέλκειν videtur. ſicut τὸ οὖν. *l.* 6. § 44.

Τί πρὸς Διογένη] Juvenal. *ſat.* 8.

Libera ſi dentur populo ſuffragia, quis tam
Perditus, ut dubitet Senecam præferre Neroni ?

Καὶ τὰ ἡγεμονικὰ ἦν αὐτῶν ταῦτα] lectionem hanc ſi admittimus, ſenſus erit, *Eadem erant mentes illorum :* ſive *per omnia ſibi invicem conſentiebant.* id quod ſapientum eſt, & rationis rectæ, quæ una eadémq; apud omnes eſt, auſpicium ductúmq; affectantium. quum inſipientes & animi affectu & vitæ inſtituto, tum ſecum invicem, tum & à ſeipſis etiam diſſentiant. Cæterùm M. Caſ. ταῦτα legiſſe videtur : & G. Xyl. τοιαῦτα, cùm vertit, *ità erant eorum mentes inſtructæ.* ejuſmodi nimirum mentes habebant, quæ in rerum naturas acutiùs introſpicere, & ſagaciùs intromittere ſe poterant. hunc ſequor. indè ergò factum, ut cùm rerum naturam perſpectam haberent, & cui uſui inſervirent, nec multis opus eſſe ſibi ad bene ac feliciter agendum intelligerent, nec avidiùs quicquam, quam par erat, appeterent.

Ἐκεῖ δὲ ὅσων πρόνοια ; καὶ δουλεία πόσων ;] Xyl. *ibi verò, quibus in rebus eſſet prudentia & ſervitus.* ut ad philoſophos illos, illorúmq; perſpicaciam referatur. M. Caſ. ad reges ac imperatores potiùs, quos priùs dixerat, retulit. in quo calculum ei lubens contribuo meum. Verùm quòd vertit, *quouſq; ſe extendebat error eorum, eouſq; eorundem & ſervitus*, non video quî poſſit cum autoris verbis conſiſtere, niſi τόσων aut τοσούτων pro πόσων ſubſtituere libuerit. Mihi nihil movendum videtur. erotematicè tantùm concipiendum exiſtimo. Apud illos, cùm rerum naturam, ac per conſequens uſum, non ritè aſſequerentur, de quot rebus alioqui minùs neceſſariis, ſed quæ ipſis neceſſariæ viſæ ſunt, ſatagere illos neceſſe fuit, quótq; rerum ſeſe ſervituti addicere ? Ἅμα γὰρ τῇ ἀρχῇ πολλὰ τὰ ἀναγκαῖα ἀναπλάττουσιν. Teles *collat. divit. & paupert.* apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 94. Notum eſt illud Philippi Macedonis, qui cùm quo loco deſtinaverat, caſtra ſtatuere, commodè non poſſet, quòd pabulum jumentis defore diceretur : Οἷος ἡμῶν ὁ βίος ἐστὶν, inquit, εἰ καὶ πρὸς τὸν τῶν ὄνων καιρὸν ὀφείλομεν ζῆν ; *qualis vita noſtra eſt, quibus ad aſinorum opportunitatem ea eſt exigenda ?* Refert Plut. in *apophth.* & in *præcept. polit.* ità aſinis etiam ac jumentis inſervire rex magnus neceſſe habebat ; non paſtores tantùm aut bubulci : quos ità conquerentes induxit Sophocles, referente eodem in *Agide* ;

Τούτοις γὰρ, ὄντες δεσπόται δουλεύομεν,
Καὶ τῶν δ' ἀνάγκη καὶ σιωπώντων κλύειν.
Famulamur iſtis, qui tamen domini ſumus,
Quamviſque taceant, nos ea audire eſt opus.

Contrà non eſt vulgatum minùs Socratis illud, qui ut Laërt. *l.* 2. cùm rerum venalium forum ac tabernas pertranſiret, dixiſſe fertur, Πόσων ἐγὼ χρείαν οὐκ ἔχω ; *Quàm multis ego nihil opus habeo ?* vel, ut Cicer. *Tuſc. l.* 5. *cùm in pompa magna vis auri argentiq; ferretur, Quàm multa non deſidero ? inquit.* Itaq; illa neſcio cujus in ore crebrò habebat, quæ & à Clemente Alex. *pædag. l.* 2. *c.* 10. laudantur, ſed ità ut metri rationem non habuerit ;

Τὰ δ' ἀργυρώματ' ἐστὶν, ἥ τε πορφύρα,
Εἰς τοὺς τραγῳδοὺς χρήσιμ', οὐκ εἰς τὸν βίον.
Argentea iſta vaſa & ipſa purpura,
Tragicam ad pompam faciunt, ad vitam nihil.

Digitized by Google

In quam ſententiam Plut. *de avar.* ubi Scopæ Theſſali dictum commemoraverat, qui à vicino è domo ſua rogatus quidpiam, quod is qui petebat, ſuperfluum ipſi ac ſupervacuum eſſe dictitabat, reſpondit, Ἀλλὰ μὴν τούτοις ἐσμὲν ἡμεῖς εὐδαίμονες καὶ μακάριοι τοῖς περιττοῖς, ἀλλ᾽ οὐκ ἐκείνοις τοῖς ἀναγκαίοις. *At verò iſta ſuperflua & ſupervacanea ſunt quæ nos divites ac beatos faciunt, non autem neceſſaria illa.* ſubjungit, iſtud videri πομπὴν καὶ πανήγυριν μᾶλλον ἢ βίον ἐπαινοῦντος, *pompam aut panegyrin potiùs, quàm vitam laudantis.* additq; felicitatem iſtiuſmodi θεατῶν καὶ μαρτύρων, ἢ μηδὲν εἶναι, *aut nullam eſſe omnino, aut ſpectatorum, non dominorum eſſe*; certè abſq; illis nullam revera exiſtere. Itaq; πρόνοια iſta, quam hìc Marcus tangit, eadem ferè eſt cum ea quam Apoſtolus notat, *ad Rom. c.13. v.14.* ubi vetat, τῆς σαρκὸς πρόνοιαν ποιεῖσθαι εἰς ἐπιθυμίας. nec abludit ab hac multùm ſolicitudo illa, cujus Martham illam ſedulam nimis Chriſtus inſimulat, cùm ait, ὅτι μεριμνᾷ καὶ περὶ πολλὰ τυρβάζεται. ἑνὸς δέ ἐστι χρεία. Vide *l.* 7. § 20. & *l.* 9. § 40.

Δουλεία πόνων] De regibus Solomon, & ipſe rex, *Eccleſ. c. 5. v. 9.* מלך לשדה נעבד *etiam rex agro ſervus eſt.* dum eum ſcil. colendum neceſſariò curat. ut Chald. paraphr. & Rohobamo Solomonis filio atque in regno ſucceſſori conſiliarii ſeniores, *hiſtor. Reg. lib. 3. cap. 12. ver. 9.* תהיה עבד לעם הזה *ſervus ſis oportet populo iſti.* Siquidem, ut Auguſtin. *de Civ. Dei l.19. c.15.* *Etiam qui imperant, ſerviunt eis, quibus videntur imperare.* Itaq; non immeritò pronunciavit Antigonus, τὴν βασιλείαν, ἔνδοξον εἶναι δουλείαν. *regnum eſſe nobilem ſervitutem,* Ælian. *l.2. c.20.* &, *magnam ſervitutem magnam eſſe fortunam*; Seneca *ad Polyb. c. 26.* cùm, *in maxima fortuna minima ſit licentia,* ut Cæſar apud Salluſtium in *Catilin.* Eòdem facit & Senarius Græcus ille;

Εἷς ἐστι δοῦλος οἰκίας, ὁ δεσπότης.
Unus familiæ ſervus, ipſe adeò eſt herus.

Et Hebræorum doctorum illud; המלכות היא עבדות. *Servitus eſt & regnum.* Ἀλλ᾽ ἐκείνους μὲν μικροδούλους λέγε, τούτους δ᾽, ὡς εἰσὶν ἄξιοι, μεγαλοδούλους. Epictet. *l.3. c.26.* Ità, quod idem *l. 4. c. 1.* καὶ ὁ δισύπατος τῶν τρὶς πεπραμένων οὐδὲν διαφέρει. Vide *l.* 10. § 19. Sed &, quod multò gravius eſt, iiſdem ſæpenumero

——*intus & in jecore ægro*
Naſcuntur domini.

quos *alterni ſubeant oportet Obſequio ancipiti.* Perſ. *ſat.* 3. & 5. & Ambroſ *ep.* 7. *Intra ſe domi*[illegible] *habent: intra ſe ſervitium intolerabile pat*[illegible] *dominorum, quot vitiorum ſervi.* Aug. *de* [illegible] *l.4. c.3.* Unde Diogenis dictum; Τοὺς μὲν οἰκέτας δεσπότας δουλεύειν· τοὺς δὲ φαύλους ἐπιθυμίαις. Laërt. *l.9.* & ſicut de Roma Aug. *de civit. Dei l.15. c.4.* *Urbs victrix gentium, captiva vitiorum.* Ità de Romanis Cic. *Verrin.3.* *Judiciorum domini, cupiditatum ſervi.* ut nè illud adjiciam, quod Plin. *in paneg.* *Principes multi, civium domini, libertorum ſervi.* & quod Amb. *ep.7.* *Emunt ſibi dominos, captivarum ſuarum captivi. Dabo* (inquit Sen. *ep.* 47.) *conſularem aniculæ ſervientem: dabo ancillulæ divitem.* Itaq; Democritus apud Stob. *tom.2. tit.6,& 7.* Ἔνιοι πόλεως μὲν δεσπόζουσι· γυναιξὶ δὲ δουλεύουσι. Honeſtius tamen paulò, quod de Perſa Plut. *ad præfect. indoct.* Ὁ Περσῶν βασιλεὺς πάντας ἡγεῖτο δούλους, πλὴν τῆς ἑαυτοῦ γυναικὸς, ἧς μάλιστα δεσπότης ὤφειλεν εἶναι. Et quod Cato major, de ingenuis legitimíſq; conjugiis ſi accipias; Πάντες ἄνθρωποι τῶν γυναικῶν ἄρχουσιν· ἡμεῖς δὲ πάντων ἀνθρώπων· ἡμῶν δὲ αἱ γυναῖκες. Plut. *apoph.* vide *l.* 2. § 2. & *l.* 9. § 38.

§ 4. Ὅτι] principium ἀκέφαλον, ſive abruptè exorſum. Hoc, inquit, animo tuo obverſetur, vel præſto tibi ad manum & ad mentem ſit, ubi hominum aut injuriis, aut flagitiis commoveri te ſenſeris, eadem facturos, etiamſi tu te indignatione confeceris.

Κἂν σὺ διαῤῥαγῇς] *etiamſi tu rumparis.* Ità Demoſthenes περὶ στεφάνου, Οὐδ᾽ ἂν σὺ διαῤῥαγῇς. Lucian. *Timon.* ὅπως οἱ κόλακες ἐκεῖνοι διαῤῥαγῶσι τῷ φθόνῳ. Et Eunap. Ædeſio. Οἱ δὲ παραδυναστεύοντες ῥηγνύμενοι τῷ φθόνῳ. Maro *bucol.* 7.

——*invidiâ rumpantur ut ilia Codro.*

& Martial. *l.* 9. *epigr.* 99.

Rumpatur, quiſquis rumpitur invidiâ.

& *l.* 8. *epigr.* 61.

Livet Carinus, rumpitur, furit, plorat,
Et quærit altos unde pendeat ramos.

Non abs re ipſa itaq; aberravit prorſus M. Caſ. cùm pro more noſtri idiomatis reddidit, *etiamſi tu te ſuſpenderis.* quomodo & Epictet. *l.* 2. *c.* 20. ἀπήγξασθαι ἂν αὐτὸν ἐποίησε ῥηγνύμενον. Malim tamen Marci phraſin retentam. Siquidem, ut *invidiâ*, ſic & *irâ*, *rumpi* dicuntur, qui excandeſcentiæ ſuæ indulgent nimis. Epictet. *diſſert. l.1. c.13.* Ὅταν δὲ θερμὸν αἰτήσαντός σου μὴ ὑπακούσῃ ὁ παῖς, ἢ ὑπακούσας χλιαρώτερον ἐνέγκῃ, τὸ μὴ χαλεπαίνειν, μηδὲ ῥήγνυσθαι. de ebrio Baſil. Cæſ. *homil.* 1. λοιδορεῖται, τύπτει, ἀπειλεῖ, ὀδύρεται, βοᾷ, διαῤῥήγνυται. Liban. *vit. ſua*: Οἱ τῇ δόξῃ τῶν ἐν ταῖς ἀρχαῖς ῥηγνύμενοι. Morell. *qui ex ſententia magiſtratuum angebantur.* imò, *qui eorum qui in magiſtratu conſtituti gloriâ, dum invident, rumpantur.* Plaut. *Bacchid.* 4. 2.

PA. *Sufflatus ille huc veniet.* PL. *diruptum velim.*

Flacc. *l.* 1. *ſat.* 3. *Rumperis & latras.*

De dolore pariter Cicer. *ad Attic. l.7. ep.* 12. *Non terreor periculo, ſed dirumpor dolore.* & *l.* 4. *ep.* 15. [illegible] *poſſe, dirumpuntur ii, qui me aliquid*

poſſe

Digitized by Google

poſſe doluerunt. Eodem ſenſu τὸ διαπρίεσθαι uſurpatum Lucæ *Act. c.* 7. *v.* 54. de quo alibi diximus. ſed & *findi* Perſio *ſat.* 3.

——turgeſcit vitrea bilis:
Finder.——i. e. ῥήγνυμαι τῷ χόλῳ, καὶ λακῶ.

Iſ. Caſaub.

§ 5. Ὀλίγου χρόνου οὐδεὶς οὐδαμοῦ ἔσῃ] quod uſitatiùs ac pleniùs ἐντὸς ὀλίγου χρόνου dicitur. quaſi dicat, annon ad breviculum temporis ſpatium perpeti potes? ſicut Pſaltes *Pſal.* 37. *v.* 10. *adhuc paululum, & improbus non erit.* ità Marcus hic; *Adhuc paulum, & ipſe non eris.* quid autem intereſt. tu an ille, tollaris? vide *l.* 7. § 79. At M. Caſ. legiſſe videtur, οὐδεὶς οὐδαμοῦ ἔσται. cùm vertit, *intra tempus breviſſimum cuncta finem habitura ſunt; nec cujuſquam ultrà memoria erit.* qui & *Africanum* pro *Adriano* cur ſubſtituerit neſcio, cùm & Baſil. & Lugd. Ἀδριανὸς, exhibeant.

Πρᾶξον τοῦτο ἀμεταστρεπτὶ] *ità ut te neutiquam à faciendo dimoveri aut revocari patiaris.* ità *lib.* 10. § 12. ἀμεταστρεπτὶ ταύτῃ χωρεῖν. Clemens *ſtrom. l.* 5. Μαθόντες δὲ ἄρα τῆς ἀληθείας τὴν ὁδὸν, εὐθείας βαδίζωμεν ἀμεταστρεπτί. Plato *de legib. l.* 9. Τὰς δὲ τῶν κακῶν ξυνουσίας φεῦγε ἀμεταστρεπτί.

§ 6. Μετατιθέναι] Naſo *met. l.* 15.

——cùm ſint huc forſitan illa,
Hæc tranſlata illuc; ſummâ tamen omnia conſtant.

Μεταβάλλειν] Vide *l.* 7. § 18, 23. & *l.* 9. § 33.

Πάντα τροπαί] omiſit clauſulam hanc interpres Angl. Naſo *Met. l.* 15.

——omnia verti Cernimus.——

Sic. *l.* 9. § 19. πάντα ἐν μεταβολῇ. Sed & ἐμφατικώτερον etiam in abſtracto, ut iſtic, ſic *lib.* 11. § 35. πάντα μεταβολαί. & *lib.* 4. § 3. ὁ κόσμος ἀλλοίωσις.

Οὐκ ὥστε φοβηθῆναι, μή τι καινόν· πάντα συνήθη] tranſpoſita videntur iſta, quibus rerum tranſpoſitionem alternatim fieri ſolitam deſcribit Marcus: mihi ſic collocanda videtur; πάντα τροπαί· πάντα συνήθη. ὥστε οὐχὶ φοβηθῆναι, μή τι καινόν. receptam lectionem Xylandrum ſequitur, Marci textum convellit & diſtrahit. vide *lib.* 7. § 1, 58. & l. 9. § 35.

Ἴσαι αἱ ἀπονεμήσεις] i. e. τὰ ἀπονεμόμενα, ut *l.* 2. § 17. & *infr.* § 6. quæ ex lege quaſi quadam divina aſſignantur cuiq;, paria eadémq; ſunt. Siquidem, ut Rex ſapientiſſimus, *Eccleſ. c.* 9. *v.* 2. *Eadem omnibus eveniunt; juſtis, injuſtis; mundis, immundis; piis, impiis; ſummis, infimis.* &c. Et Senec. *ep.* 107. *ideo nulli querenda, quia paria ſunt omnibus. nam etiam quod effugit aliquis, pati potuit. æquum autem jus eſt, non quo omnes uſi ſunt, ſed quod omnibus latum eſt.* vide *infr.* § 43. vel etiam ità ſunt æqualiter proportione, non Arithmeticâ, ſed Geometricâ diſtributa, ut unicuique id quod eſt ipſi congruum maximè & conſentaneum attribuatur. ut *l.* 5. § 30. & *infr.* § 7.

§ 7. Ἀρκεῖται πᾶσα φύσις ἑαυτῇ εὐοδούσῃ] Sufficit hoc naturæ ſive creaturæ cuique, ſi munus ſibi proprium ac peculiare exequatur, bonum ſibi congruum & conſentaneum aſſequatur. Siquidem, ut philoſophus, *ethic. Eudem. l.* 1. *c.* 8. Τὸ φάναι πάντα τὰ ὄντα ἐφίεσθαι ἑνός τινος ἀγαθοῦ, οὐκ ἀληθές. ἕκαστον γὰρ ἰδίου ἀγαθοῦ ὀρέγεται. & in hoc igitur acquieſcit.

Φύσις δὲ λογικὴ εὐοδεῖ] Ità natura rationalis tunc proſperè agit, cùm munia ſibi propria & peculiaria obit, qualia ſunt quæ iſtic Marcus recenſet. Nam εὐοδία, εὐπραξία. Heſych. vide *l.* 5. § 14, 34. pro eo autem quod εὐοδεῖν Marcus iſtic, εὐοδοῦσθαι dixit Joannes Apoſt. *epiſt. ad Gaium* v. 2. περὶ πάντων εὔχομαί σε εὐοδοῦσθαι καὶ ὑγιαίνειν, καθὼς εὐοδοῦταί σου ἡ ψυχή.

Τὰς ὀρέξεις καὶ ἐκκλίσεις τῶν ἐφ' ἡμῖν μόνον] Hoc eſt quod paſſim inculcat Epictet. *enchir. c.* 1, & 2. *diſſert. l.* 1. *c.* 1. & 27. & *l.* 2. *c.* 13. & *l.* 3. *c.* 24. & *l.* 4. *c.* 1, 4, 10. alibi. huc autem plurimùm facit, quòd inter alia *l.* 4. *c.* 1. ἐλεύθερον ſive liberum hominem eum definit, οὗ αἱ ὁρμαὶ ἀνεμπόδιστοι· αἱ ὀρέξεις ἐπιτευκτικαί· αἱ ἐκκλίσεις ἀπερίπτωτοι.

Εἴη] ἥγε M. Caſ. rectè. ut de natura univerſali, ſive anima univerſi, cujus portio quædam anima hominis cujuſvis eſt, intelligatur.

Ἴσως καὶ κατ' ἀξίαν τοῖς μερισμοὺς] ità *ſupr.* § 5. ἴσαι αἱ ἀπονεμήσεις. Verùm eſt æqualitas iſta, ut Ariſtoteles loquitur, *Ethic. l.* 5. *c.* 3. ἡ κατὰ τὴν γεωμετρικὴν ἀναλογίαν. in qua τῆς κατ' ἀξίαν cumprimis ratio habetur, τὸ γὰρ δίκαιον ἐν ταῖς διανομαῖς ὁμολογοῦσι πάντες κατ' ἀξίαν τινὰ δεῖν εἶναι. Plato *leg. lib.* 6. Διὸς γὰρ δὴ κρίσις ἐστί. τῷ μὲν μείζονι πλείω, τῷ δ' ἐλάττονι σμικρότερα νέμει, μέτρια διδοῦσα πρὸς τὴν αὐτῶν φύσιν ἑκατέρῳ.

Μὴ εἰ τὸ πρὸς τὸ ἓν ἴσον εὑρήσεις ἐπὶ παντὸς, ἀλλὰ εἰ συλλήβδην τὰ πάντα. τοῦ δὲ πρὸς ἀθρόα] divulſa vitiatáque iſta M. Caſ. feliciter, mutatione leviſſimâ, reſtituit, legendo, τὰ πάντα τοῦδε πρὸς ἀθρόα τοῦ ἑτέρου. Proportionis iſtius, inquit, æqualitatem deprehendas licet, non ſi unum aliquod in unoquoque conſideres; ſed ſi iſtius quæque, cum alterius cujuſquam affectibus ac dotibus à natura eidem collatis univerſis ſimul ſumptis contuleris. quod eſſe proportionis geometricæ monet philoſophus *ethic. Nicom. l.* 5. *c.* & Eudem. *l.* 4. *c.* 2. ἐν γὰρ τῇ γεωμετρικῇ συμβαίνει καὶ τὸ ὅλον πρὸς τὸ ὅλον, ὅπερ ἑκάτερον πρὸς ἑκάτερον. Itaque Aug. *de ver. relig. c.* 40. *Tota ſimul conſideranda ſunt, ſi velimus rectè judicare.* Plinius. *l.* 4. *ep.* 14. *Sapiens & ſubtilis* (rerum æſtimator) *debet non diverſis conferre diverſa, ſed ſingula expendere, nec deterius aliquid putare, quod eſt in ſuo genere perfectum.* Ità ſiquidem unumquodque in ſuo genere perfectum exiſtere patefiet, nec muſcæ aut culici magis quicquam deeſſe, quod ad muſcæ culiciſve naturam ac conſtitutionem pertineat, quàm

elephanti

Digitized by Google

elephanti aut leoni: verúmque deprehendetur Plinianum illud, *l.* 11. *c.* 2. *Rerum naturam nuſquam magis, quàm in minimis, totum eſſe.* Siquidem de cunctis naturæ operibus dici poteſt quod de partibus humani corporis Hippocrat. *de loc. in hom.* Τοῦ σώματος τὸ σμικρότατον πάντα ἔχει, ὅσα περ καὶ τὸ μέγιστον. & rurſus: ἐν τῷ σμικροτάτῳ πάντ᾽ ἔνι τὰ μέρεα. In hanc mentem Galenus, *de uſu part. l.* 17. extremo, ubi inſigniſſimum illud ſumméque mirandum prædicaverat artificium, quod in humani corporis fabrica deprehenditur, Ἐναργῆ, inquit, τὰ τῆς φύσεως ἔστι κατὰ πάντα τὰ ζῶα. μὴ γὰρ δὴ καθ᾽ ἄνθρωπον ὑπολάβῃς μόνον εἶναι τοσαύτην τέχνην, ὅσην ὁ πρόσθεν ἐξηγήσατο λόγος, ἀλλ᾽ ὅτι ἂν ἐθέλοις ἕτερον ζῶον, ἴσην ἐνδείξεται σοφίαν τε ἅμα καὶ τέχνην τοῦ δημιουργοῦ· καὶ ὅσῳ γ᾽ ἂν ᾖ μικρότερον, τοσούτῳ μεῖζον τὸ θαῦμα, καθάπερ ὅσα διασημαίνουσιν ἐν μικροῖς ὕλαις οἱ δημιουργοί. Cui concinit & Plinius loco ſuprà memorato: *Reſtant,* inquit, *immenſæ ſubtilitatis animalcula, nuſquam alibi ſpectatiore naturæ rerum artificio.* In culice hic inſtat, in pulice ille; videri digniſſimus uterque: quibus & ex Plutarcho *de ſolert. animal.* formicam licet adjungas. οὐδὲν οὕτω μικρὸν ἡ φύσις ἔχει μειζόνων καὶ καλλιόνων κάτοπτρον, ἀλλ᾽ ὥσπερ ἐν σταγόνι καθαρᾷ πάσης ἐνεστιν ἀρετῆς ἔμφασις. Quin & Tertull. *de anima c.* 10. *Hoc magis credas, ſi Deum recogites tantum artificem in modicis, quantum & in maximis.* Eundem vide ſis *adv. Marcion. lib.* 1. *c.* 13, *&* 14. Ambr. *hexam. l.* 6. *c.* 6. *Mirabilis igitur natura in maximis: mirabilis etiam in minimis. Sicut enim non minùs plana camporum, quàm montium alta miramur; nec plus altitudinem cedri ſtupemus, quàm vitis aut oleæ brevis fœcunditatem: ità non ampliùs miror elephantum, quia procerus eſt, quàm murem, quia terribilis elephanto eſt. eſt enim donata prærogativa quædam ſingulis creaturis, ut quibuſdam privilegiis propriis fulciantur.* Autor denique *quæſtionum Vet. ac Nov. Teſt.* quæ Auguſtini nomine proſtant, *quæſt.* 123. *An quia præſtantior eſt homo cæteris animalibus, idcirco illa imperfecta dicenda ſunt? aut quia ſancti angeli non ſunt quod eſt Deus, imperfecti ſunt? abſit. omnia enim pro locis & gradibus ſuis firma & perfecta ſunt, ut impleant id ad quod facta ſunt.*

§ 8. Ἀναγινώσκειν οὐκ ἔξεστιν] Rectè iſta Mer. Caſaub. à ſuperioribus, quibus vitioſè cohæſerant, ſeparavit; novæq; hinc periochæ initium dedit. vide *lib.* 3. § 14. & *l.* 5. § 5. & *l.* 7. § 67.

Οὐκ ἔξεστι] *non eſt otium.* Caſ. per negotia non licet. vel etiam, *non potes*, non datur. adeò forſan es rudis & illiteratus, ut nec legere quidem queas. quanquam de vita aulica quod ſequitur, ſi ad hanc periochen pertinet, à qua tamen Xyl. Lugd. Caſ. ipſe ſejungunt, illi potiùs interpretationi favere videtur. forſan enim vitam aulicam cauſſantem inducit, quaſi per eam Scriptorum evolvendi facultas aut opportunitas negetur. Verùm aliò illud quod ſequitur, pertinere videtur.

§ 9. Τὸν ἐν αὐλῇ βίον] vide *l.* 5. §. 16. Flaccus *l.* 1. *epiſt.* 17.

Rure ego viventem, tu dicis in urbe beatum:
Stultus uterq; locum immeritum cauſſatur inique.
In culpa eſt animus, qui ſe non effugit unquam.

Senec. *ep.* 50. *Dicimus, Non ego ambitioſus ſum; ſed nemo aliter Romæ poteſt vivere. non ego ſumptuoſus ſum, ſed urbs ipſa magnas impenſas exigit. quid nos decipimus? non eſt extrinſecus malum noſtrum: intra nos eſt, in viſceribus ipſis ſedet.* Et *ep.* 55. *Non multùm ad tranquillitatem locus confert. animus eſt qui commendat omnia. vidi ego in villa hilari & amœna mæſtos; vidi in media ſolitudine occupatis ſimiles.* vide *l.* 4. § 3.

Μηδὲ τὸν σεαυτοῦ] quaſi dicat, ſorte tuâ contentus agas. quod Apoſt. *ad Philipp. c.* 4. *v.* 11. ἔμαθον ἐν οἷς εἰμι, αὐτάρκης εἶναι. nam quod Lugd. exhibet, οὐδὲ σὺ ἑαυτοῦ, nec nauci eſt.

§ 10. Ἐπίληψίς τις ἑαυτοῦ] *pœnitentia,* inquit, *eſt ſuipſius reprehenſio.* vide *l.* 12. § 16. ubi non reprehenſio ſui tantùm, ſed condemnatio etiam dicitur. Ex Gallo Aſinio, & Largio Licinio, Gellius *noct. Attic. lib.* 17. *cap.* 1. *Pœnitere tum dicere ſolemus, cùm quæ ipſi fecimus, aut quæ de noſtra voluntate noſtróque conſilio facta, ea nobis pòſt incipiunt diſplicere, ſententiámque in eis noſtram demutamus.* Plut. *de tranq.* ex Euripid. *Oreſt.* & Stob. *tom.* 2. *tit.* 24.

Ἡ σύνεσις ὅτι σύνοιδα δείν᾽ εἰργασμένος,
οἷον ἕλκος ἐν σαρκὶ, τῇ ψυχῇ τὴν μεταμέλειαν, αἱμάσσουσαν ἀεὶ καὶ νύσσουσαν ἐναπολείπει· τὰς μὲν γὰρ ἄλλας ἀναιρεῖ λύπας ὁ λόγος· τὴν δὲ μετάνοιαν αὐτὸς ἐργάζεται δακνομένην σὺν αἰσχύνῃ τῆς ψυχῆς, καὶ κολαζομένην ὑφ᾽ αὑτῆς· ὡς γὰρ οἱ ῥιγοῦντες, ἢ ἠπιάλοις ἢ πυρετοῖς * διακαιόμενοι * [διακναιόμενοι Geſner. ſed ità Galen *de affect. dign. & cur. c.* 6. πυρετοῖς διακαιόμενοι.] τῶν ταῦτα πασχόντων ἔξωθεν ὑπὸ καύματος ἢ κρύους μᾶλλον ἐνοχλοῦνται, καὶ χάλεπον ἔχουσιν· οὕτως ἐλαφροτέρας ἔχει τὰς τύχας τὰς λύπας, ὥσπερ ἔξωθεν ἐπιφερομένας· τὸ δὲ,

Οὔτις ἐμοὶ τῶνδ᾽ * ἄλλος ἐπαίτιος, ἀλλ᾽ ἐγὼ αὐτὸς,
[* ἄλλων vulg. perperam] ἐπιθρηνούμενον· τοῖς ἁμαρτανομένοις ἔνδοθεν ἐξ αὐτοῦ, βαρύτερον ποιεῖ τῷ αἰσχρῷ τὸ ἀλγεινόν.

Ὡς χρήσιμόν τι παρεικότος] Eſt tamen pœnitententia reprehenſio ſui, tam de malo admiſſo, quàm de bono omiſſo. Verùm ad Marci propoſitum, membrum alterum ſuffecerat.

Ἀγαθὸν χρήσιμόν τι] Stoicum hoc dogma, nihil utile niſi quod bonum & honeſtum. Laërt. *l.* 7. *Zenon.* & Stob. *tom.* 1. *lib.* 2. *tit.* 4. § 8. Πᾶν ἀγαθὸν συμφέρον εἶναι, καὶ λυσιτελὲς καὶ χρήσιμον. χρήσιμον, ὅτι χρείαν ὠφελείας παρέχεται. ſive, ὅτι ἐν τῇ χρείᾳ ὠφέλιμον. Socrates apud Platon. *polit.*

Digitized by Google

lit. l. 5. Κάλλιςα γὰρ δὴ τοῦτο καὶ λέγεται καὶ λελέξεται, ὅτι τὸ μὲν ὠφέλιμον καλὸν· τὸ δὲ βλαβερὸν αἰσχρόν. Idémque in *Alcib.* 1. Τὰ μὲν δίκαια, καλά· τὰ δὲ καλὰ, ἀγαθά· τὰ δὲ ἀγαθὰ συμφέρει· τὰ δίκαια ἄρα συμφέροντά ἐστιν. Cicer. Offic. *l.* 2. § 9, 10. *Summâ quidem autoritate philoſophi, quicquid juſtum ſit, id etiam utile eſſe cenſent: itémque quod honeſtum, idem eſſe juſtum. ex quo efficitur, ut, quicquid honeſtum ſit, idem ſit utile. in quo verbo lapſa conſuetudo deflexit de via; ſenſimque eò deducta eſt, ut honeſtatem ab utilitate ſecerneret, & conſtitueret honeſtum aliquod, quod utile non eſſet: quâ nulla pernicies major hominum vitæ potuit afferri.* vide tamen hac de re porticûs argutiolas, *ad l.* 3. § 11. & *l.* 6. § 45.

Μεταμελόμενον ἐπὶ τῷ ἡδονὴν τινα παρειῶσθαι] indè probare vult voluptatem nec bonum eſſe, nec utile; quòd probus nemo de voluptate ulla neglectâ omiſsâve, pœnitentiâ tangatur: ſicut *l.* 5. § 15. idem indè concludit, quòd eandem deſpexiſſe ac ſprevisse laudi ſæpe atque decori habeatur.

§ 11. Τοῦτο τί ἐστιν] vide *ad l.* 3. § 11.

§ 12. Ὅταν ἐξ ὕπνου] vide *ad l.* 5. § 1.

Κατὰ τὴν ἀνθρωπικὴν φύσιν] Cicer. *de fin. lib.* 5. *Apparet nos ad agendum eſſe natos. Itaque appetit animus ſemper aliquid agere. Ibid.*

Καὶ ἐν τῷ ἔργῳ δοκεῖ τὸ ἀγαθὸν εἶναι καὶ τὸ εὖ. Ariſtot. *ethic. lib.* 1. *c.* 7. vide *l.* 9. § 16.

Τὸ δὲ καθεύδειν κοινὸν καὶ τῶν ἀλόγων ζώων] Ariſtot. *ethic. lib.* 1. *c.* 13. tanquam dictum vulgò jactatum refert, οὐδὲν διαφέρειν τὸ ἥμισυ τοῦ βίου τοὺς εὐδαίμονας τῶν ἀθλίων. *nihil per vitam dimidiam diſtare felices infelicibus. quia nimirum vitæ pars dimidia edormitur.* Ὕπνος γὰρ, ὥσπερ τελώνης, τὸ ἥμισυ ἀφαιρεῖ τοῦ βίου. Ariſto apud Plut. *de ign. & aq.* καὶ τὸν ἥμισυ ἡμῖν τοῦ βίου συναιροῦντα χρόνον. Clem. Alex. *pædag. lib.* 2. *c.* 9. *Vitam nobiſcum dividit ſomnus.* Senec. *epiſt.* 117. & itâ, *dimidium ex hoc* (quod videmur vivere) *edormitur.* Idem *ep.* 99. (vide *ad lib.* 4. § 50.) Per ſomnum ergò nihil felices ab infelicibus diſtare dicit ex vulgi ſententia Ariſtoteles: at Marcus iſtic, nihil homines à jumentis. Siquidem, ἀργία ἐστὶν ὁ ὕπνος τῆς ψυχῆς ᾗ λέγεται σπουδαία καὶ φαύλη. Ariſtot. *ibid.* & *c.* 8. οὐδὲν ἀγαθὸν ἀποτελεῖ ὁ καθεύδων. Itaque Plato *l. g. l.* 7. Κοιμώμενος οὐδεὶς οὐδενὸς ἄξιος, οὐδὲν μᾶλλον τοῦ μὴ ζῶντος. καὶ γὰρ ἀναίσθητοι ὁ ὑπνῶν, ὥσπερ καὶ ὁ θανών. Euſtath. *ad Il.* ψ'. & Plin. *præfat. hiſt. nat. Vita profectò vigilia eſt. Et reverâ plus vigilare, plus vivere eſt. Quid enim tam mortis ſimile quàm dormientis aſpectus? quid tam vitæ plenum quàm forma vigilantis?* Petr. Chryſolog. *ſerm.* 24.

Ὁ κατὰ φύσιν ἐνέργειαν] vide *lib.* 5 § 9. Ariſtot. *hiſt. animal. l.* 8. *c.* 1. Τὸ κατὰ φύσιν, ἡδύ. & *c.* 2. Πορεύεται εἰς ὁδόν τὸ κατὰ φύσιν.

§ 13. Φυσιολογεῖν, παθολογεῖν, διαλεκτικεύεσθαι] Senec. *epiſt.* 89. *Philoſophiæ tres partes eſſe dixerunt & maximi & plurimi autores: moralem, naturalem, & rationalem. prima componit animum; ſecunda rerum naturam ſcrutatur: tertia proprietates verborum exigit, & ſtructuram, & argumentationes, nè pro vero falſa ſurrepant.* His ergò tribus monet uti Marcus, quatenus id commodè poteſt, ad unumquodque, quod imaginatio ſuggeſſerit. At Xyl. iſta cum ſequentibus conjungit, quaſi dixerit Marcus; *Ubi de natura, affectibus, aut aliis rebus diſſerere cum quopiam contigerit,* &c. quam contextûs ſeriem verba ipſa neutiquam admittunt. Lugd. autem hoc loco periochas itâ diſpoſuit, ut Medeæ Abſyrtum nobis repræſentare voluiſſe videatur.

§ 14. Ἡ γὰρ περὶ ἡδονῆς] Lugd. ἢ γάρ. forſan ἢ καί. nam τὸ γὰρ ex proximo membro irrepſiſſe huc videtur.

Τοιάδε τινὰ δόγματα ἔχειν] leg. τοιάδε [γάρ] τινα δόγματα ἔχων. Sedi ſuæ cauſſali reſtitutâ & pro verbo ſubſtituto participio, orationis ſerie id poſcente. poteſt & priore loco ὁ γὰρ legi, ut ſententia continuetur ſic, ὁ γὰρ περὶ ἡδονῆς καὶ λύπης &c. ——τοιάδε τινὰ δόγματα ἔχων. *qui enim de voluptate ac dolore, &c. dogmata habet iſtiuſmodi*, eſſe nimirum iſta bona vel mala, non autem adiaphora. Hæc Xyland. cùm non animadverteret à Marci mente iſtic plurimum aberravit. De hoc autem ſubjecto. vide *lib.* 6. § 27. & *l.* 7. § 26, 61. & *ſupr.* § 1.

Ἀναγκάζεται οὕτως ποιεῖν.] Itâ *l.* 10. § 30. βιάζεται *cogitur facere quod facit.* non à vi aliqua externa, ſed à principio interno, falſo nimirum dogmate, pravo perversóq; judicio. nec diſſimili modo Lucil. apud Varron *orig. Lat. l.* 4.

Vis eſt vita, vides, quæ nos facere omnia cogit.

quò tamen neutiquam ſpectare cum Douſa cenſeo verſiculum apud Gnomologum illum,

Βίος καλεῖται δ', ὃς βίᾳ πεῖζεται.

Sive ut Grot. legit,

Βίος κέκλησαι δ', ὅτι βίᾳ πορίζεται.

Vi quia paratur vita, vita dicitur..

vel potiùs, .

Vi quia paratur victus, vita dicitur.

Cæterùm dilutè nimis, & præter Marci mentem Xyl. *cogitabo, ità opus eſſe fieri.* Vide *l.* 4. § 6. & *l.* 6. § 27, 57. & *l.* 7. § 62, 63. Certè Tertull. *de anim. c.* 16. *Id quod accidit ex ſerpentis inſtinctu, exinde inoleviſſe & coadoleviſſe in anima, ad inſtar jam naturalitatis, qui ſtatim in naturæ primordio acciderit.* Et Bernard. *de grat. & lib. arb. Corruit homo de poſſe non peccare in non poſſe non peccare, amiſsâ ex toto conſilii libertate. itémque de poſſe non turbari, in non poſſe non turbari, amiſsâ ex toto complaciti libertate.* De populo ſuo Jeremias *cap.* 13. *v.* 23. *An mutare poteſt Æthiops cutem ſuam?*

Digitized by Google

ſuam? an pardus poteſt maculas ſuas? ei ſi hoc potuerint, etiam vos poſſitis benè facere, qui malè facere edocti eſtis. Et de Maſſilienſibus ſuis Salvian. *de provid. lib. 6. c. 14. Inveteratâ in nobis malorum omnium labe, aliter jam non vitioſi eſſe non poſſumus, niſi ut omnino non ſimus.*

§ 15. Μέμνησο] Μεμνήσομαι Lugd. edit. *cogitabo*, Xyl. qui antegreſſis annectit. Sed illud malo. ſicut *lib.* 2. § 4. & *mox* § 16. in priore autem μεμνήσομαι, nil vitioſum fuerit, tranſitus eſt à perſona ad perſonam. de quo *ad lib.* 6. § 50. diximus.

Ἀγγελον ξενίζεσθαι] Petr. *epiſt.* 1. *c.* 4. *v.* 12. Μὴ ξενίζεσθε τῇ ἐν ὑμῖν πυρώσει, ὡς ξένου ὑμῖν συμβαίνοντος. Iſocaſius ſub Leone Magno Quæſtor, in judicio cùm ſiſteretur, monenti præfecto, videret quo in ſtatu conſtitutus eſſet, Ὁρῶ, inquit, καὶ οὐ ξενίζομαι, ὅτι ἄνθρωπος ὢν, ἀνθρωπίναις περιπέπτωκα συμφοραῖς. Zonaras *Annal. tom.* 3. vide *l.* 4. § 29. & *l.* 12. § 1.

Εἰ ἡ συκῆ σῦκα φέρει] Jacob. *epiſt. c.* 3. *v.* 12. Μὴ δύναται συκῆ ἐλαίας ποιῆσαι, ἢ ἄμπελος σῦκα; Et Dominus Chriſtus, Matth. *c.* 7. *v.* 26. Μήτι συλλέγουσιν ἀπὸ ἀκανθῶν σταφυλὴν, ἢ ἀπὸ τριβόλων σῦκα; οὕτω πᾶν δένδρον ἀγαθὸν, καρποὺς καλοὺς ποιεῖ· τὸ δὲ σαπρὸν δένδρον καρποὺς πονηροὺς ποιεῖ. οὐ δύναται δένδρον ἀγαθὸν καρποὺς πονηροὺς ποιεῖν, οὐδὲ δένδρον σαπρὸν καρποὺς καλοὺς ποιεῖν. ἕκαστον γὰρ δένδρον ἐκ τοῦ ἰδίου καρποῦ γινώσκεται. Luc. *c.* 6. *v.* 44. quia nimirum, ἕκαστον καρπὸν ἴδιον φέρει. Moſes *Geneſ. c.* 1. *v.* 11. vide *l.* 4. § 6. & *l.* 12. § 16.

Ὧν ἐστι φορός] Quid enim malis moribus in mundo provenit uberius? aut cujuſnam rei, quàm impietatis, improbitatis, impuritatis, pravitatis, feracior eſt orbis univerſus? Plaut *Trinum.* 1. 1.

——mores mali
Quaſi herba irrigua, ſuccrevere uberrimè.
Neque quicquam vile nunc eſt, niſi mores mali:
Eorum liceat meſſem metere maximam.

Flaccus *l.* 1. *epiſt.* 2.

Seditione, dolis, ſcelere, atque libidine, & irâ
Iliacos intra muros peccatur & extra.

Juven. *ſat* 13.

Quæ tam feſta dies, ut ceſſet prodere furem,
Perfidiam, fraudes, atque omni ex crimine lucrum
Quæſitum, & partos gladio vel pyxide nummos?

Vide in ſacra pagina ſanctorum querelas, *Pſal.* 12. & 14. Jer. *c.* 9. Mich. *c.* 7. &c. Itaque Syneſ. *de provident.* 1. Ἐν γε τῷ τόπῳ τῶν κακῶν, οὐ θαυμαστὸν εἶναι κακὰ, ἀλλὰ θαυμαστὸν, εἴ τι καὶ μὴ τοιοῦτον ἐνταῦθα· τοῦτο γὰρ μέτοικον καὶ ἀλλότριον. quomodo Diodor. Sicul. *l.* 18. παράδοξόν ἐστιν. οὐκ εἰ γέγονέ τι παράλογον, ἀλλ' εἰ μὴ πᾶν ἐστι τὸ γινόμενον ἀνέλπιστον. Et Juvenal. *ſat.* prænotatâ:

Egregium ſanctumque virum ſi cerno, bimembri
Hoc monſtrum puero, & miranti jam ſub aratro
Piſcibus inventis, & fœtæ comparo mulæ.
Rari quippe boni vix ſunt numero totidem, quot
Thebarum portæ, vel divitis oſtia Nili.

Ubi pro *miranti*, quidam *mirandis* legi volunt; ego (ſi quid mutandum fuerit) mutatione leviori *liranti* malim. Varro *de re ruſtic. lib.* 1. *c.* 29. *Tertiò cum arant jacto ſemine, boves lirare dicuntur*; id eſt, *cùm tabellis additis ad vomerem, ſimul & ſatum frumentum operiunt in porcis, & ſulcant foſſas, quò pluvia aqua delabatur.* vide & Plin. *hiſt. nat. l.* 18. *c.* 20.

§ 16. Τὸ μετατίθεσθαι] *animi ſententiam mutare.* Ità Epictetus *diſſert. l.* 2. *c.* 15. homini ad ſe inediâ tollendum mente obfirmato, Εἰ μὲν ὀρθῶς ἔκρινας, ἴσθι συνεργοῦμεν· εἰ δ' ἀλόγως ἔκρινας, μετάθου. Et Gregor. Naz. *ad Epiſcop.* 150. Οὐχ ἡ μετάθεσις τὸ αἰσχρὸν ἔχει· ἀλλ' ἡ τοῦ κακοῦ τήρησις, τὴν ἀπώλειαν. indè Dionyſius Heracleota ὁ μεταθέμενος dictus, ut Laërt. *l.* 5. in Heraclid. & in Zenon. ὁ μεταθέμενος εἰς ἡδονήν. quià nimirum ἄντικρυς ἀποδὺς τὸν τῆς ἀρετῆς χιτῶνα καὶ ἀντιμεταμφιέσας, *exutâ virtutis ſtolâ, adverſámq; planè indutus*, à Stoica ſecta jam ſenex ad Epicuream tranſilivit. de quo itaq; feſtivè Timon in *Sillis*;

Ἡνίκ' ἐχρῆν δύνειν, νῦν ἄρχεται ἡδύνεσθαι.

Athen. *dipnoſoph. l.* 7. apud quem malè *tranſpoſitorem* vertit Dalechamp. cùm, *immutatum* potiùs reddere debuerit. quod & Caſaub. monuit. *ad Athen. l.* 10. *c.* 10. vide *ad l.* 4. § 12. & *l.* 6. § 21, 29. Cæterùm de vocabulo iſto à ſcrupis calculíſve luſoriis traducto fuſiùs alibi egimus.

Ἐπειδὴ τοῦ διορθοῦντι ὁμοίως ἐλεύθερόν ἐστι] æquè liberum eſt, inquit, quódque animum ingenuum nihilò magìs dedeceat, verum docenti, ubi erraverit quis, obſequi, atque rectæ viæ, ubi eam certo judicio elegerit, conſtanter liberéque inſiſtere. Corrigere nimirum vult abſurdum quorundam errorem, qui *quod ſemel imbiberint, nolunt deponere,* (ut Cypr. *l.* 2. *ep.* 1.) *& pervicaciam conſtantiæ loco habentes, rectiora monenti parere ſervile ducunt ac illiberale.* Adverſus cujuſmodi homines ſeſe accingit & Epictetus loco ſuperiùs memorata. Ὅταν ἀκούσωσί τινες τούτων τῶν λόγων, ὅτι βέβαιον εἶναι δεῖ, καὶ ἡ μὲν προαίρεσις ἐλεύθερον φύσει καὶ ἀνανάγκαστον. τὰ δὲ ἄλλα κωλυτὰ, ἀναγκαστὰ, δοῦλα, ἀλλότρια, φαντάζονται, ὅτι δεῖ παντὶ τῷ κριθέντι ὑπ' αὐτῶν ἀπαραβάτως ἐμμένειν. ἀλλὰ πρῶτον ὑγιὲς εἶναι δεῖ τὸ κεκριμένον. θέλω γὰρ εἶναι τόνος ἐν σώματι, ἀλλ' ὡς ὑγιαίνοντι. ἂν δέ μοι φρενιτικοῦ τόνους ἔχων ἐνδεικνύῃς, καὶ ἀλαζονεύῃ ἐπ' αὐτοῖς, ἐρῶ σοι, ἄνθρωπε, ζήτει τὸν θεραπεύσοντα. τοῦτο οὐκ εἰσὶ τόνοι, ἀλλ' ἀτονία. *Non enim, quia rigidum aliquid, ideo rectum; nec quia ſtupidum eſt, ideo ſanum*; Aug. *de civit. Dei l.* 14. *c.* 10. Verùm pergit Epictetus, & ubi pervicacium quorundam exempla propoſuerat, ὡς οὐκ ἔστι μετατίθεσθαι, qui à

re

Digitized by Google

re ſemel propoſita nullà ratione adduci ſeſe patiantur, ex eis ait tandem ſe intellexiſſe, quidnam velit pervulgatum illud, Μωρὸν ὅτι ποιοῦσιν, ὅτι ῥῖξαι δεῖ· quod Volph. cur mutandum cenſeat, nihil video. Mox: Κέκεικα, inquit, καὶ γὰρ οἱ μαινόμενοι. ἀλλ' ὅσῳ βεβαιότερον κρίνουσι τὰ οὐκ ὄντα, τοσούτῳ πλείονος ἐλλεβόρου δέονται.—οὐκ ἀρκεῖ τὸ κεκεικέναι, καὶ τὸ μὴ μεταθέσθαι. οὗτοι οἱ μανικοὶ τόνοι, οὐχ ὑγιεινοί. ἀποθανεῖν θέλω, ἄν μοι τοῦτο ἀναγνώσῃς. διὰ τί ἄνθρωπε; τί ἐγένετο; κέκεικα. ἐσώθην ὅτι οὐ κέκεικας ἐμὲ ἀποκτεῖναι. Claudit tandem diſſertationem his verbis. Ὥσπερ ἐν νοσοῦντι καὶ ῥευματιζομένῳ σώματι, ποτὲ μὲν ἐπὶ ταῦτα ποτὲ δ' ἐπ' ἐκεῖνα ῥέπει τὸ ῥεῦμα· οὕτω καὶ ἀσθενὴς ψυχὴ, ὅπου μὲν κλίνῃ, ἄδηλον ἔχει. ὅταν δὲ καὶ τόνος προσῇ τῷ κλίματι τούτῳ καὶ τῇ φορᾷ, τότε γίνεται τὸ κακὸν ἀβοήθητον καὶ ἀθεράπευτον. Itaque Syneſius *de regno:* Ὁ δὲ ἐπὶ τοῖς ἁμαρτανομένοις ἰσχυρογνώμων, αἰσχυνόμενος ὁμολογίαν ἀγνοίας, οὐ κερδαίνει γνῶσιν ἐκ μετανοίας, οὐδὲ δεῖται λόγων ἰατρῶν, ἀλλ' ἀνὴρ ἂν φαίη σοφὸς, ὅτι κολάσεως. vide ad *l.* 1. § 16.

Σὺ γὰρ ἐνέργεια κατὰ τὴν σὴν ὁρμήν] Lugd. meliùs σὴ, & σὴν. deeſſe tamen forſan videatur, ἀρκεῖ σοι, aut tale aliquid. *Sufficit tibi operatio tua juxta animi tui impetum judiciúmque & mentem ipſam peracta.* verùm diſtinctio interjecta integram faciet ſententiam. lego igitur, σὴ γὰρ ἐνέργεια, κατὰ τὴν σὴν ὁρμήν &c. *tua enim eſt operatio & iſta, utpote intentioni tuæ conſentanea.* &c.

§ 17. Εἰ μὲν ἐπί σοι, τί αὐτὸ ποιεῖς;] Novam hinc periocham orditur & Anglus interpres & editor Lugdunenſis. poſsúntq; revera aliò, quàm quò priora illa, referri. *Siquidem tui*, inquit, *eſt arbitrii aliquid facere vel omittere, cur facis quod non probas, ſive in quo non acquieſcis? ſin alieni*, non tui, eſt, *de aliis, ſive Deis, ſive atomis*, hoc eſt, rerum principiis, juxta Democritum & Epicurum, *fruſtrà quereris:* fruſtrà autem facere aliquid, inſipientis, cum illis litigare, etiam inſanientis. vide *l.* 4. § 3. & *l.* 12. § 12, 24.

§ 18. Ἔξω τοῦ κόσμου τὸ ἀποθανὸν οὐ πίπτει] Lucret. *l.* 3.

Cedit enim rerum novitate extruſa vetuſtas
Semper: & ex aliis aliud reparare neceſſe eſt:
Nec quidquam in barathrum, nec tartara decidit atra.

Pythagoras apud Naſonem *Metam l.* 15.

Non perit in tanto quidquam, mihi credite, mundo,
Sed variat mutátque vices: naſcique vocatur,
Incipere eſſe aliud, quàm quod fuit antè; morique
Deſinere illud idem.——

Ennius Epicharmo de Terra apud Varron. *de ling. Lat. l.* 4, & 8.

Quæ dedit, illa capit, neque diſpendi facit hilum.

Pacuvius *Chryſe*, de Æthere;

——*omnia is animat, format, auget, alit, creat,*
Sepelit, recipitque in ſe omnia.

Maro itidem *Georg. l.* 4.

Scilicet huc reddi deinde, ac reſoluta referri
Omnia: nec morti eſſe locum: ſed viva volare
Sideris in numerum, atq; alto ſuccedere cælo.

Ubi Servius: *Diſſolvi cuncta & redire rurſus in originem ſuam. nec morti, i. e. perditioni locum eſſe. nihil eſt enim, quod perire funditus poſſit, cùm ſit* τὸ πᾶν, *i. e. omne, in quod redeunt univerſa reſoluta. res autem hæc quæ mors vocatur, non eſt mors; quippe quæ nihil perire faciat; ſed reſolutio.* Et Macrob. *in ſomn. l.* 2. *c.* 12. *Conſtat ſecundum veræ rationis aſſertationem, quam nec Virgilius ignoravit, nihil intra vivum mundum perire, ſed eorum quæ interire videntur, ſolam mutari ſpeciem: & illud in originem ſuam, atque in ipſa elementa remeare, quod tale, quale fuit, eſſe deſierit.* Senec. *ep.* 36. *Cogita nihil eorum, quæ ab oculis abeunt, & in rerum naturam, ex qua prodierunt ac mox proceſſura ſunt, reconduntur, conſumi. deſinunt iſta, non pereunt.* & mox: *Obſerva orbem rerum in ſe remeantium: videbis in hoc mundo nihil extingui, ſed vicibus deſcendere ac reſurgere. æſtas abit, ſed alter annus illam adducit: hyems cecidit; referent illam ſui menſes: ſolem nox obruit, ſed ipſam ſtatim dies abigit. ſtellarum iſte decurſus, quicquid præterierit, repetit. pars cæli levatur aſſiduè, pars mergitur.* Et *quæſt. nat. l.* 3. *c.* 9. *Nihil deficit, quod in ſe redit.* Et *de benef. l.* 5. *c.* 8. *Rerum natura nihil dicitur perdere, quia quicquid illi avellitur, ad illam redit: nec perire quicquam poteſt, quod quò excidat non habet, ſed eòdem revolvitur, unde diſcedit.* Tatian. denique *adv. Græc.* Ὥσπερ γὰρ οὐκ ὤν, πρὶν ἢ γενέσθαι, τίς ἤμην οὐκ ἐγίνωσκον, μόνον δὲ ἐν ὑποστάσει τῆς σαρκικῆς ὕλης ὑπῆρχον, γενόμενος δὲ, ὁ μὴ πάλαι, διὰ τῆς γενέσεως, τὸ εἶναι πεπίστευκα· τὸν αὐτὸν τρόπον, ὁ γενόμενος, καὶ διὰ θανάτου μηκέτι ὤν, αὖθις τε μηκέτ' ὁρώμενος, ἔσομαι πάλιν. ὥσπερ μὴ πάλαι γεγονὼς, εἶτα γεννηθείς. κἂν πῦρ ἐξαφανίσῃ πᾶν τὸ σαρκίον, ἐξατμισθεῖσαν τὴν ὕλην, ὁ κόσμος κεχώρηκε· κἂν ἐν ποταμοῖς, κἂν θαλάσσαις ἐκδαπανηθῶ, κἂν ὑπὸ θηρίων διασπασθῶ, ταμείοις ἐναπόκειμαι πλουσίου δεσπότου. quæ verba perperam diſtincta interpres peſſimè accepit. vide *l.* 4 § 4, 5, 23, 46. & *l.* 5. § 4. & *inſr.* § 50.

Διαλύεται εἰς τὰ ἴδια] Lucret. *l.* 1.

Huc accedit, utì quæque in ſua corpora rurſum
Diſſolvat natura, neque ad nihilum interimat res.

Senec. *ep.* 71. *Quicquid eſt, non erit: nec peribit, ſed diſſolvetur. nobis ſolvi, perire eſt. proxima enim ſcintuemur; ad ulteriora non proſpicit mens hebes.* vide *l.* 9. § 33.

Καὶ αὐτὰ δὲ μεταβάλλει Naſo *Met. l.* 15.

——*omnia fiunt*
Ex ipſis, & in ipſa cadunt. reſolutáque tellus
In liquidas rareſcit aquas: tenuatur in auras,
Aeráque humor habet: dempto quoque pondere rurſus

In

dentibus M. Caſaub. poſſunt tamen ad idem argumentum pertinere. Meritò multa pateris, quia ad id quod præ manibus eſt non attendis, ſed de rebus futuris anxius, animíque ſuſpenſus es, & quod præcipuè te ſpectat differs. Vide *lib.* 9. § 25. & *lib.* 12. § 1.

Μᾶλλον δὲ θέλεις] Haud integra ſatis videntur iſta; forſan ſcribendum fuerit [ὅτι] μᾶλλον δὲ &c. ut ratio reddatur, quare tot moleſtiis conflictetur; quia nimirum ſui emendationem de die in diem infrunitus differt. Legi poſſunt tamen & ἐρωτηματικῶς. [τί] μᾶλλον δὲ &c. quaſi dicat. *Cur craſtino die malis bonus fieri, quàm hodie eſſe?* vide *l.* 2. § 4. Perſ. *ſat.* 5.

Cras hoc fiet. idem cras fiet. Quid? quaſi magnum
Nempe diem donas. Sed cùm lux altera venit;
Jam cras heſternum conſumpſimus, ecce, aliud cras
Egerit hos annos, & ſemper paulùm erit ultrà.

Naſo *remed. l.* 1.

Sed propera, nec te venturas differ in horas:
Qui non eſt hodie, cras minùs aptus erit.

Nam quod ſequitur,

Dicimus aſſiduè, cras quoque fiet idem;

non de inſtituti mutatione in meliùs; quod Caſaub. *in Perſium*, ſenſiſſe videtur, dum memoriâ fiſus codicem non conſuluit; ſed de perſeverantia in cœpta vitæ mollioris ac dulcioris uſura dictum eſt. Petron. Arb. *ſatyr. Quod hodie non eſt, cras erit: ſic vita truditur.* Quod tamen eruditiſſimus ille vir, etiam cum duplici negatione exhibet; *Quod hodie non eſt, cras non erit.* Certè quod Naſo ſuprà verbo monuerat, idem fuſiùs Epictet. *diſſert. l.* 4. 12. ὅτι παρὰ τὸ σήμερον ἁμαρτηθὲν, εἰς τἄλλα χεῖρον ἀνάγκη σοι τὰ πράγματα ἔχειν. πρῶτον μὲν, τὸ χαλεπώτατον, ἔθος τοῦ μὴ προσέχειν ἐγγίνεται. εἶτα ἔθος τοῦ ἀναβάλλεσθαι τὴν προσοχὴν, ἀεὶ δ᾽ εἰς ἄλλον καὶ ἄλλον χρόνον ἀπωθεῖν, (ità Caſaub. reſtituit quod αἰσθεῖν legebatur) ὑπερτίθεσθαι τὸ εὐροεῖν, τὸ εὐσχημονεῖν. εἰ μὲν οὖν λυσιτελὴς ἡ ὑπέρθεσίς ἐστιν, ἡ παντελὴς ἀπόστασις αὐτῆς ἐστι λυσιτελεστέρα· εἰ δ᾽ οὐ λυσιτελεῖ, τί οὐχὶ διηνεκῆ τὴν προσοχὴν φυλάσσεις; Verùm Marci verbis gemina prorſus ſunt, & ad ea fortean reſpexit etiam, quæ in fine diſſertationis illius Epictetus diſceptat. νῦν δ᾽ ὅταν εἴπῃς, αὔριον προσέξω, ἴσθι ὅτι τοῦτο λέγεις, σήμερον ἔσομαι ἀναίσχυντος, ἄκαιρος, ταπεινὸς, ἐπ᾽ ἄλλοις ἔσται τὸ λυπεῖν με· ὀργισθήσομαι σήμερον, φθονήσω· βλέπε ὅσα κακὰ σεαυτῷ ἐπιτρέπεις. ἀλλ᾽ εἰς αὔριον καλῶς ἔχει· πόσῳ κρεῖττον, σήμερον; εἰ αὔριον συμφέρει, πολὺ μᾶλλον σήμερον, ἵ. α. καὶ αὔριον δυνηθῇς, καὶ μὴ πάλιν ἀναβάλῃ εἰς τὴν τρίτην. Joan. Chryſoſtom. *de ſtatuis orat.* 19. Μή μοι λέγε, ὅτι χρ. μικρὸν, κἂν δὲ εἰς τὴν αὔριον ἀναβάλλῃ. οὐ γὰρ αὔριον οὐδέποτε λαμβάνει τέλος. vide ad *l.* 3. § 4. 6.

§ 23. Ἐπ᾽ ἀνθρώπων εὐποιΐας] Hoc eſt, τὸ κοινωνικὸν καὶ εὐεργετικόν· quod paſſim inculcat. καὶ γὰρ οὐδὲν καταπρᾶξαι σφόδρα μέγα ἰσχύ δυναιτ᾽ ἂν, ὅταν μὴ τὸ κέρδος εἰς ἑτέρους διαδίδωται. Joan. Chryſoſt. *in ep.* 1. *ad Cor. c.* 10. *v.* 33. *orat.* 25.

Δέχομαι, ὅτι τοὺς θεοὺς ἀναφέρων] Ità pii paſſim, Deo adſcribunt, quæcunque ipſis obtigerint, univerſa. Job. *c.* 1. 21. *Pſal.* 18. *v.* 39, 40. & *Pſal.* 44. *v.* 1, 8. vide *l.* 12. § 36.

Ἀφ᾽ ἧς πάντα] Ità *ad Cor. ep.* 2. *c.* 5. *v.* 18. *Omnia à Deo ſunt.* vide & *Thren. c.* 3. *v.* 37, 38. & Marc. *l.* 2. § 3. & *l.* 4. § 23, 33. & *infr.* § 27.

§ 24. Ὁποῖόν σοι φαίνεται] vilitatem rerum humanarum externarúmq; omnium, de materiæ, ex qua conſiſtit, ignobilitate perſpiciendam proponit. (quod idem agit & *l.* 5. § 10. & *l.* 6. § 13. & *l.* 9. § 14) Illa ſiquidem, τοιοῦτον πᾶν μέρος τοῦ βίου, καὶ πᾶν ὑποκείμενον, malim ad priora de *lotione*, cum G. Xyland. & M. Caſaub. referre, quàm periochæ ſequenti cum Cl. Salmaſ. connectere. Senec. *epiſt.* 107. *Eadem vitæ conditio eſt, quæ balnei.* Sed aliò ille reſpexit, quàm Marcus iſtic. vide *ad* § 43.

§ 25. Λούκιλλα Οὐῆρον· εἶτα Λούκιλλα] Rectè diſtinxit iſta, priùs confuſa, explicavitq; à Xylandro parùm intellecta, Cl. Salmaſius *ad Capitol. Marc. Lucillâ*, inquit, *Verum extulit. poſt & ipſa fatis conceſſit.* Itaq; in ſingulis ſubaudienda verba illa ἐξήνεγκε & ἐξελύθη. *Lucilla* Marci filia L. Vero imperii conſorti nuptui data, eidémque ſuperſtes. Capitol. *Ver.*

Σέκουνδα Μάξιμον] de quo *l.* 1. § 15.

Ἐπιτύγχανος Διότιμον] *Epitynchani* nomen ex inſcriptionibus ſepulcralibus Salmaſ. *ibidem* exhibet. Verùm quis iſte *Epitynchanus*, vel *Diotimus*, cui is ſupervixerit, & ſucceſſerit, neſcire me fateor. *Diotimi* tamen ut Adriano ſuperſtitis mentio fit rurſus, *infr.* § 37.

Φαυστῖναν Ἀντωνῖνος] Ἀντωνῖνος Φαυστῖναν. Salm. *Annia Fauſtina Antonini Pii uxor.* Capitol. *Pio.*

Κέλερ᾽ Ἀδριανόν] *Caninius Celer* orator ſive Rhetor quem & Marcus & Lucius audierant. Capitol. *Mar.* & *Ver.* ab Adriano forſan eidem in diſciplinam traditi. Nam quòd Mauſſac. in *diſſert. critic.* quam Harpocrationi à ſe edito attexuit, *Caninium* & *Celerem*, quaſi duos, recenſet, quorum Marcus Caninius alter ſit dictus, neminem (puto) σύμφωνον habet. poſt illa verò, εἶτα Κέλερ, ſubjungi poſtulat idem Salmaſ. τοιαῦτα πάντα quod ſuo loco motum fuerat.

Δεμιουργὸς] *cuſteri.* Xyl. ſed & Caſaub. qui tamen de ingenii acumine expoſuerat, aptiùs *lib.* 5. § 5. vide *ibi adnotata.* & *ad l.* 6. § 44.

Χάραξ] depravatum opinor. forſan Ἱέραξ fuit. *Hieracis* certè apud Stobæum reperiuntur fragmenta ex *lib. de juſtitia.* vel χάραξ etiam, ſiquidem *Charax*

Charax Philoſophus Pergamenus Suidæ memoratur. & Lugd. edit. Χάραξ habet.

Δημήτριος ὁ Πλατωνικὸς] *Phalereum*, puto, vult è familia Platonica, Theophraſti auditorem; de quo Laërt. *l.* 5. Suidas, Marc. ipſe *l.* 9. § 29. quanquam poteſt etiam *Demetrius* Byzantinus Peripateticus, cujus & Laërtius *ibidem* meminit, Marco dictus intelligi. Verùm illum potiùs exiſtimem deſignatum, quia inter homines acuminis & ſubtilitatis laude inſignes hic à Marco profertur. De eodem autem Cicero *offic. l.* 1. *Demetrius Phalereus in hoc numero haberi poteſt, diſputator ſubtilis, orator parùm vehemens, ſed dulcis; ut Theophraſti diſcipulum poſſis agnoſcere.* Itaque de eodem idem in *Bruto* § 37. *delectabat magìs Athenienſes quàm inflammabat, & ſuavis maluit videri quàm gravis; ſed ſuavitate eâ quâ perfunderet animos, non quâ perfringeret.* Eandémque illi ſuavitatis laudem tribuit in *oratore*. § 92.

Εὐδαίμων] *Eudæmon* inter Aſtrologos celebriores recenſetur à Vitruvio. *l.* 9. *c.* 7. quo tamen loco Æmar. Ranconetus *Euchemon* legendum credebat. Turneb. *adverſ. l.* 11. *c.* 3.

Πάντα ἐφήμερα] vide *ad lib.* 4. § 35, 48. & *l.* 9. § 14.

Οὐδ' ἐπ' ὀλίγον μνημονευθέντες] vide *lib.* 4. § 33. & *l.* 5. § 33. & *l.* 12. § 27.

Ἤτοι σκεδασθῆναι] vide *ad l.* 4. § 21. & *l.* 5. § 33.

§ 26. Εὐφροσύνη ἀνθρώπου] ἀνθρώπῳ, malim. vide *ad l.* 5. § 1. & *l.* 6. § 7, 33. *Lætitia eſt homini facere quæ ſunt hominis*: verùm lætitia eſt homini Chriſtiano, facere quæ ſunt Dei. Joan. *ep.* 1. *c.* 5. *v.* 3. *Pſal.* 112. *v.* 1. Eſai *c.* 58. *v.* 13. Joan. *Evang. c.* 4. *v.* 34. Job *c.* 23. *v.* 12, 13. Cæterùm, quæ ſunt hominis, quà hominis, ad creatoris imaginem conditi, ejuſdémque legi conformis, eadem ſunt itidem & Dei. vide Marc. *l.* 3. § 13.

Ἴδιον δὲ ἀνθρώπου εὔνοια] Lætitia, inquit, homini & voluptas eſſe debet, facere quæ officii ſunt ſui. Nihil autem magìs humani eſt officii, quàm erga genus humanum humanitatem exercere. Hoc itaque læto animo lubentíque faciendum eſt. Naſo *Pont. l.* 2. & 9.

Conveniens homini eſt, hominem ſervare, voluptas. & vera benefaciendi cupido utilitates relinquit, ipſo benefaciendi opere lætiſſima. Senec. *de benef. l.* 4. *c.* 14. vide *ad l.* 3. § 6.

Ἐπιθεώρησις τῆς τῶν ὅλων φύσεως] Ex Stoicorum ſententia Laërt. *l.* 7. in *Zenon.* Γεγονέναι ὑπὸ τῆς φύσεως ἐπιτηδὲς τὸ λογικὸν ζῶον πρὸς θεωρίαν καὶ πρᾶξιν· τὸν γοῦν ἐνάρετον, θεωρητικὸν εἶναι, καὶ πρακτικὸν τῶν ποιητέων. ità enim ex Suida leg. *ibid.* Unde & illud apud Plutarchum *de placit. Philoſoph. l.* 1. *præfat.* Peripateticorum quorundam eſſe, Ἄνθρωπον τέλειον, τῶν μὲν ὄντων θεωρητικὸν, τῶν δὲ δεόντων πρακτικόν. vide *ad l.* 7. § 48. Epictet. *l.* 1. *c.* 6. Τὸν ἄνθρωπον θεατὴν εἰσήγαγεν (ὁ Θεὸς) αὐτοῦ τε καὶ τῶν ἔργων τῶν αὐτοῦ· καὶ οὐ μόνον θεατὴν, ἀλλὰ καὶ ἐξηγητὴν αὐτῶν· ὁρᾶτε οὖν μὴ ἀθέατοι τούτων ἀποθάνητε. viſe ſis & quæ ſequuntur lectu digniſſima.

§ 27. Τρεῖς χρόνοις] vide *ad l.* 1. § 12.

Αἴτιον περικειμένον] corpus *ambiens* te, ſive amictûs inſtar circumjectum tibi, cingénſque te. vide *l.* 10. § 1. ſed & *ibid.* § 38. quo loco, τὸ περικειμένον ἀγγειῶδες, dicit, quatenus *organi* ſive *vaſis* inſtar animæ eſt uſui; quod hîc τὸ αἴτιον περικείμενον, quatenus ea ab iſto afficitur. de eodem, περικείμενα κρεάδια. *l.* 12. § 2. & περικειμένον σωμάτιον. *ibid.* § 3. qui locus hunc illuſtrat planè.

Ἀφ' ἧς συμβαίνει πᾶσιν πάντα] vide *ſupr.* § 23. & *l.* 2. § 3.

§ 28. Αἰθρίαν καὶ γαλήνην] Tranſlatio duplex; altera à cœli facie, unde ἀπαιθριάζειν dixit. *l.* 2. *c.* 4. altera à maris ſtatu, unde ἐγγαληνίζειν τῷ βίῳ; Epicuro dictum, *epiſt. ad Herodot.* apud Laërt *l.* 10. quod γαληνισμὸν ποιεῖν poſtea exponit. Ità γαλήνην καὶ εὐδίαν Epictet. *l.* 2. *c.* 18. vide ad *l.* 7. § 68. Sed & de argumento iſto *infrà.* § 40. 47. & *ſupr. l.* 7. § 14, 16, 33. & *l.* 12. § 22.

Πᾶσα γὰρ κρίσις, καὶ ὁρμὴ, καὶ ὄρεξις, καὶ ἔκκλισις ἔνδον.] Epictet. *enchir. c.* 1. ἐφ' ἡμῖν ὑπόληψις, ὁρμὴ, ὄρεξις, ἔκκλισις.

Οὐδὲν κακὸν ᾧ δὲ ἀναβαίνει] vide *infr.* § 48.

§ 29. Ἐξάλειφε] vide *l.* 7. § 29.

Χρῶμαι ἑκάστῳ κατ' ἀξίαν] vide *ad l.* 3. § 11. & *infr.* § 43.

§ 30. Μὴ περιτράνως ὑγιεῖ λόγῳ χρῆσθαι.] *Sanâ oratione non eſt apertè ſemper utendum.* Xyl. quem & Caſaub. ſequitur. atqui ſanam orationem nuſquam non adhibendam, Marcus cenſuerit, qui τὸ ἀληθεύειν ſimpliciter apud omnes paſſim exigit. vide *l.* 3. § 12, & 16. & *l.* 6. § 43. Alia ergò lectio iſtic quærenda; Marci mens alia eruenda. ego malim κοσμίως, μὴ περιτράνως· ὑγιεῖ [δὲ] λόγῳ χρῆσθαι. *Et publicè in Senatu & apud unumquemque privatim, eam ſermonis rationem habeas, ut non tam diſertè & eleganter, quàm modeſtè & decenter loquaris. Oratione verò ſanâ & ſalubri ſemper utaris.* vide *ad l.* 1. § 7. ἀστειλογία. & *l.* 3. § 5. κομψεία. Siquidem κομψὸν περίτρανον, περίλαλον. Suid. Antigonus *narrat. mirab.* 52. de Callimacho Ægyptio, περίτρανος εἶναι βουλόμενος. *cùm diſertus videri vellet.* & Etymolog. Στωμύλλεσθαι, τὸ περιτράνως λέγειν. Alioqui τρανὲς, σαφὲς, i. e. *clarum & perſpicuum* denotare, docet Suidas adductis hiſce inter alia teſtimoniis, ex autoribus, quorum nomina ſubticet.

Ἴσμεν γὰρ οὐδὲν τρανὲς, ἀλλ' ἀλώμεθα.

Incerti erramus, nec certi quid novimus.

(Eſt ex Sophoclis *Ajace*) &, τρανέστερα ἡ ὄψις τῆς ἀκοῆς. *viſus auditu clarior* ſive *certior eſt.*

teſte Xenophonte *memorab. l.* 1. dicere ſolitus eſt, ὡς ἐκ ἔστι καλλίων ὁδὸς ἐπ' εὐδοξίαν, ἢ δι' ἧς ἄν τις ἀγαθός τι γένοιτο καὶ μὴ δοκεῖν βέλοιτο. At Marcus hic quid aliis videaris, miſſum prorſus vult facias, Æſchyli illud pervulgatum in Theb. imitatus;

Ὀυ γὰρ δοκεῖν ἄριςος, ἀλλ' εἶναι θέλει.

Eſſe, haud videri, enim elaborat optimus.

Quod è tragico de Amphiarao prolatum, ad Ariſtidem corona tranſtulit. Plut in *Ariſtid. vit.* & *Apoph.* qui & laudat *de poet. leg. c.* 13. De Iſidoro & de Marino etiam extulit Damaſcius in *vit. Iſid.* apud Phot. *bibl. cod.* 242. Catoni par elogium tribuit Saluſt. in *Catilin. Eſſe, quàm videri, bonus malebat.* qui ſubjungit tamen: *Ità, quò minùs gloriam petebat, eò magis adſequebatur.* quod ſuprà Socrates. De ſe Gregor. Naz. *adv. eos, qui ſedem Conſtantinopolitanam ambire ipſum inſimulabant.* Ἀλλ' ἔστω, φησί, δοκεῖ τοῖς πολλοῖς. τί δέ μοι διαφέρει, ᾧ τοῦ εἶναι πλείων ὁ λόγος, μᾶλλον δὲ πᾶς; τοῦτο γὰρ ἢ κατέκρινεν, ἢ ἐδικαίωσεν, ἢ ἄθλιον πεποίηκεν, ἢ μακάριον. τὸ δὲ δοκεῖν οὐδὲν πρὸς ἡμᾶς, ὥσπερ οὐδὲ ὄναρ ἀλλότριον. Et mox: Τὸ δοκεῖν ἐν, ἂν μὲν ὑπάρχῃ, δεξόμεθα. ἵν' εἴπω τι καὶ ἀνθρώπινον· ἂν δὲ ἀντιπίπτῃ, χαίρειν ἐάσομεν, καὶ οὐδὲν τοῦ εἶναι διὰ τὸ δοκεῖν ἀφαιρήσομεν. De Socrate Epictetus *diſſertat. lib.* 4. *c.* 8. Ἀπήρκει, ἐνὶ ἀρκέμενος τῷ εἶναι φιλόσοφος· χαίρων δὲ, καὶ ὅτι μὴ δοκῶν, ἐκ ἐδάκνετο. Quin & idem apud Platonem, in *Gorgia*; Παντὶ μᾶλλον ἀνδρὶ μελετέον, ἐ τὸ δοκεῖν εἶναι ἀγαθὸν, ἀλλὰ τὸ εἶναι, καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ. Epictet. *enchir. c.* 24. Ἐάν ποτέ σοι γένηται ἔξω στραφῆναι, πρὸς τὸ βεληθῆναι ἀρέσαι τινὶ, ἴσθι ὅτι ἀπώλεσας τὴν στάσιν. (ità malim pro ἔστασιν, quàm cum Volſio ἔνστασιν) ἀρκε͂ ἐν ἐν παντί, τῷ εἶναι φιλόσοφος. εἰ δὲ καὶ δοκεῖν βέλει, τῷ εἶναι σεαυτῷ φαίνε, καὶ ἱκανὸς ἔσῃ. ubi tamen τῷ εἶναι ſuperflua eſſe ſuſpicatur meritò Volſius. Eratoſthenem verò vitii illius, quod à Marco hic tangitur, inſimulat Strabo *geograph. l.* 1. Μέσος ἦν, inquit, τοῦ τε βελομένε φιλοσοφεῖν, καὶ τοῦ μὴ θαρρῦντος ἐγχειρίζειν ἑαυτὸν εἰς τὴν ὑπόθεσιν ταύτην, ἀλλὰ μόνον μέχρι τοῦ δοκεῖν προϊόντος.

Ἐι κἂν τὸ λοιπὸν τοῦ βίε, ὅσον δήποτε ἡ σὴ φύσις θέλει, βιώσειν] D. Boot. ὅσον δήποτε ἡ σὴ φύσις θέλει, βιώσεις. *Si reliquum vitæ, quantumcunque natura tibi conceſſerit, tranſegeris.* emendationi aſſentior. Verùm mihi aliquid inſuper, quod deſit, ſupplendum eſſe videtur. Sequitur enim, κατανόησον ἐν τί θέλει. *conſidera ergò quid ea velit.* non quamdiu, ſed quomodo vivere te velit. unde liquet, de ea re monitum aliquod anteceſſiſſe. forſan ergò legendum fuerit, εἰ κἂν τὸ λοιπὸν τοῦ βίε, ὅσον δήποτε, [ὡς] ἡ σὴ φύσις θέλει, βιώσεις. *Si reliquum vitæ, quantumcunque id futurum ſit, prout natura tua vult, & à te exigit, tranſegeris.*

Ὀυδαμοῦ εὗρες τὸ εὖ ζῆν] Contendit non immeritò Mer. Caſaub. Antonini iſta, cum Solomonis illis, *Eccleſ. c.* 1. *v.* 13. & *c.* 2. *v.* 1. —— 11. quibus permulta, imò univerſa ferè, quæ ſub ſole geruntur, pervagatus Rex, nuſpiam vitam beatam veréq; tranquillam deprehendiſſe ſe profitetur. qui tamen illud, ὀυδαμοῦ, apud Marcum, quod & denuò repetitur, malim, *nuſpiam*, ſimpliciter, quàm, *in iſtorum nullo*, vertiſſet. Adjici poteſt Severi Imper. illud; *Omnia fui, & nihil expedit.* Spartian. potiùs tamen, prout ab Aurelio refertur: *Ortus Lepti, humili patre, primò literis, deinde imbutus foro: quo parùm commodante, uti rebus arctis ſolet, dum tentat aut exquirit varia melioráq;, conſcendit imperium. ibi graviora expertus, laborem, curas, metum, & incerta prorſus omnia; quaſi teſtis vitæ mortalium, Cuncta, inquit, fui, conducit nihil.* Quod de Marco filius, de Severo pater ὁ μακαρίτης, *ad Spart. Quatuor verbis complexus eſt integri libelli ejus (finem ſolùm excipimus) qui à ſapientiſſimo rege Solomone, ſuper humanarum rerum vanitate, divinitus planè &* θεοπνεύστως *eſt compoſitus.* Finem meritò excepit; quem fruſtrà ſtatuit hîc Marcus, ἐν τῷ ποιεῖν ἃ ἐπιζητεῖ ἡ τοῦ ἀνθρώπε φύσις. quanquam haud ineptè prorſus, ſi *naturam* diceret, qualis eſt ab initiò condita ac creata. jam enim corrupta & defecta, non valet ſuis viribus eò etiam adſpirare, in quo uno bonum ipſius verum ac ſyncerum conſiſtit. Meliùs itaq; Solomon, utpote θεοδίδακτος, ἐν τῷ θεὸν φοβεῖσθαι, καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ φυλάσσειν. *Vis*, inquit, *poſt hæc omnia ſummam rei? Deum reverere; & præcepta ejus obſerva: hoc eſt enim totum hominis. Eccl. c.* 12. *v.* 13. Epict. *l.* 3. *c.* 24. Τὰ ἀγαθὰ ἔξω μὴ ζητεῖτε· ἐν ἑαυτοῖς ζητεῖτε· εἰ δὲ μὴ, ἐχ εὑρήσετε. at quomodo apud ſe bonum iſtud offendet quis? ſubjungit; ὅλος πρὸς τὸν θεὸν τεταμένος, καὶ τὰς ἐκείνε ἐντολὰς καὶ τὰ προστάγματα. ecquid aliud Rex ſapientiſſimus?

Ἐπὰν δόγματα ἔχῃ] Vide Epictet. *diſſert. l.* 1. *c.* 11.

Ὃ ἐχὶ ποιεῖ δίκαιον] *Bonum nihil eſt*, inquit, *niſi quod habentem bonum facit.* At de bonis, quæ dicimus, externis, verè Aug. *concion. ſolenn.* 236. *Omnia iſta bona ſunt; ſed unde facias bene, non quæ te faciant bonum. habeto bona, quæ te faciant bonum. bona ſunt quæ habes. eſto & tu bonus inter bona tua. eſto bonus manſurus inter bona peritura. erubeſce bonis tuis. noli eſſe malus in eis, nè pereas cum eis.* Vide *l.* 2. § 11. & Senec. *ep.* 76.

Ἐλεύθερον] *liberum.* at interpretes, *liberalem.* ἐλευθέριον. ſic *l.* 7. § 67.

Ὃ ἐχὶ ποιεῖ τἀναντία] Contrà, nihil malum eſt, niſi quod habentem malum atq; improbum facit: quod externa iſta non poſſunt. Vide *l.* 2. § 1.

§ 2. Μὴ μετανοήσω ἐπ' αὐτῷ] Epicharm. apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 1.

Ὀυ μετανοεῖν, ἀλλὰ προνοεῖν χρὴ τὸν ἄνδρα τὸν σοφόν.

Cunctæ

Cuncta ſapiens prævidebit; pænitebit ſic nihil.
Plaut. *ſtich.* 1. 2. ——*quotidie*
Pridie caveat, nè faciat, quod pigeat poſtridie.
& *Bacchid.* 4. 9.
Priùs te caviſſe ergò, quàm pudere æquum fuit.

Pindar. *Pyth. od.* 5. Πρόφασιν eſſe ait, Ἐπιμαθέος ὀψινόου θυγατέρα. Vult itaq; nos Marcus eſſe Promethei non Epimethei liberos, nè Prophaſin, i.e. *excuſationem*, ſive *prætextum*, ſororem nobis adſciſcere neceſſe habeamus. Vide *infrà* § 10.

Μικρὸν, καὶ τέθνηκα, καὶ πᾶς τ' ἐκ μέσου] Quod nos vulgari diverbio dicere ſolemus, *Ego cùm interii, totus mundus mihi intercidit.* Proſper, *ad uxorem*:

Etſi concluſo ſupereſſent tempora ſæclo,
Ut poſſet longos mundus habere dies:
Nos tamen occaſum noſtrum obſervare deceret,
Et finem vitæ quemq; videre ſuæ.
Nam mihi quid prodeſt, quòd longo flumina curſu
Semper inexhauſtis prona ferantur aquis?
Multa quòd annoſæ vicerunt ſecula ſylvæ?
Quódque ſuis durant florea rura locis?
Iſta manent: noſtri ſed non manſere parentes:
Exigui vitam temporis hoſpes ago.

Aug. *de verb. Dom. ſerm.* 26. & *de* 10. *chord. c.* 2. & *homil.* 28. *Longè eſt quidem dies judicii: ſed uniuſcujuſque hominis dies ultimus longè eſſe non poteſt; quia brevis eſt vita, & vitæ brevitas incerta.* Vide *ad l.* 4. § 26.

Τί πλέον ἐπιζητῶ] Ità Gregor. Naz. *ad Epiſc.* 150. οὐ γὰρ ἄλλο τι ἐπιζητοῦμεν. Vide *ad l.* 5. § 6. & *l.* 6. § 2. & *l.* 7. § 13. & *l.* 9. § 40. Epictet. *l.* 3. *c.* 24. σὺ δὲ ζητεῖς ἔπαθλον ἀνδρὶ ἀγαθῷ μεῖζον τοῦ καλὰ καὶ δίκαια πράττειν; Plaut. *Amph.* 2. 2. *Virtus præmium eſt optimum.*

Ἰσονόμου θεῷ] quia nimirum φυσικὸς νόμος ille cujus meminit *l.* 3. § 11. ſive θεσμὸς, uti nuncupat *l.* 2. § 16. hominibus communis cum diis ipſis à Stoicis ſtatuitur. unde & hominem ſapientem, qui ad legis iſtius normam vitam exigit ſuam, nihilo faciunt minorem Deo ipſo. Epictet. *l.* 1. *c.* 16. Ὡς κατά γε τὸν λόγον, οὐδὲ χείρων τῶν θεῶν, οὐδὲ μικρότερος· λόγου γὰρ μέγεθος οὐ μήκει, οὐδ' ὕψει κρίνεται, ἀλλὰ δόγμασιν. Vide *ad l.* 3. § 7.

§ 3. Ἀλέξανδρος δὲ] Alexander verò. quaſi à prioribus penderet. ſed τὸ δὲ παρέλκειν videtur. ſicut τὸ οὖν. *l.* 6. § 44.

Τί πρὸς Διογένην] Juvenal. *ſat.* 8.
Libera ſi dentur populo ſuffragia, quis tam
Perditus, ut dubitet Senecam præferre Neroni?

Καὶ τὰ ἡγεμονικὰ ἦν αὐτῶν ταὐτά] lectionem hanc ſi admittimus, ſenſus erit, *Eadem erant mentes illorum*: ſive *per omnia ſibi invicem conſentiebant.* id quod ſapientum eſt, & rationis rectæ, quæ una eadémq; apud omnes eſt, auſpicium ductúmq; affectantium. quum inſipientes & animi affectu & vitæ inſtituto, tum ſecum invicem, tum & à ſeipſis etiam diſſentiant. Cæterùm M. Caſ. ταῦτα legiſſe videtur: & G. Xyl. τοιαῦτα, cùm vertit, *ità erant eorum mentes inſtructæ.* ejuſmodi nimirum mentes habebant, quæ in rerum naturas acutiùs introſpicere, & ſagaciùs intromittere ſe poterant. hunc ſequor. indè ergò factum, ut cùm rerum naturam perſpectam haberent, & cui uſui inſervirent, nec multis opus eſſe ſibi ad bene ac feliciter agendum intelligerent, nec avidiùs quicquam, quam par erat, appeterent.

Ἐκεῖ δὲ ὅσων πρόνοια; καὶ δουλεία πόσων;] Xyl. *ibi verò, quibus in rebus eſſet prudentia & ſervitus.* ut ad philoſophos illos, illorúmq; perſpicaciam referatur. M. Caſ. ad reges ac imperatores potiùs, quos priùs dixerat, retulit. in quo calculum ei lubens contribuo meum. Verùm quòd vertit, *quouſq; ſe extendebat error eorum, eouſq; eorundem & ſervitus,* non video quî poſſit cum autoris verbis conſiſtere, niſi τόσων aut τοσούτων pro πόσων ſubſtituere libuerit. Mihi nihil movendum videtur. erotematicè tantùm concipiendum exiſtimo. Apud illos, cùm rerum naturam, ac per conſequens uſum, non ritè aſſequerentur, de quot rebus alioqui minùs neceſſariis, ſed quæ ipſis neceſſariæ viſæ ſunt, ſatagere illos neceſſe fuit, quótq; rerum ſeſe ſervituti addicere? Ἅμα γὰρ τῇ ἀρχῇ πολλὰ τὰ ἀναγκαῖα ἀναπεπλάκασιν. Teles *collat. divit. & paupert.* apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 94. Notum eſt illud Philippi Macedonis, qui cùm quo loco deſtinaverat, caſtra ſtatuere, commodè non poſſet, quòd pabulum jumentis defore diceretur: Οἷος ἡμῶν ὁ βίος ἐστὶν, inquit, εἰ καὶ πρὸς τὴν τῶν ὄνων χρείαν ὀφείλομεν ζῆν; *qualis vita noſtra eſt, quibus ad aſinorum opportunitatem ea eſt exigenda?* Refert Plut. in *apophth.* & in *præcept. polit.* ità aſinis etiam ac jumentis inſervire rex magnus neceſſe habebat; non paſtores tantùm aut bubulci: quos ità conquerentes induxit Sophocles, referente eodem in *Agide*;

Τούτοις γὰρ, ὄντες δεσπόται δουλεύομεν,
Καὶ τῶν δ' ἀνάγκη καὶ σιωπώντων κλύειν.
Famulamur iſtis, qui tamen domini ſumus,
Quamviſque taceant, nos ea audire eſt opus.

Contrà non eſt vulgatum minùs Socratis illud, qui ut Laërt. *l.* 2. cùm rerum venalium forum ac tabernas pertranſiret, dixiſſe fertur, Πόσων ἐγὼ χρείαν οὐκ ἔχω; *Quàm multis ego nihil opus habeo?* vel, ut Cicer. *Tuſc. l.* 5. *cùm in pompa magna vis auri argentíq; ferretur, Quàm multa non deſidero? inquit.* Itaq; illa neſcio cujus in ore crebrò habebat, quæ & à Clemente Alex. *pædag. l.* 2. *c.* 10. laudantur, ſed ità ut metri rationem non habuerit;

Τὰ δ' ἀργυρώματ' ἐστὶν, ἥ τε πορφύρα,
Εἰς τοὺς τραγῳδοὺς χρήσιμ', οὐκ εἰς τὸν βίον.
Argentea iſta vaſa & ipſa purpura,
Tragicam ad pompam faciunt, ad vitam nihil.

In quam ſententiam Plut. *de avar.* ubi Scopæ Theſſali dictum commemoraverat, qui à vicino è domo ſua rogatus quidpiam, quod is qui petebat, ſuperfluum ipſi ac ſupervacuum eſſe dictitabat, reſpondit, Ἀλλὰ μὴν τούτοις ἐσμὲν ἡμεῖς εὐδαίμονες καὶ μακάριοι τοῖς περιττοῖς, ἀλλ' οὐκ ἐκείνοις τοῖς ἀναγκαίοις. *At verò iſta ſuperflua & ſupervacanea ſunt quæ nos divites ac beatos faciunt, non autem neceſſaria illa.* ſubjungit, iſtud videri πομπὴν καὶ πανήγυριν μᾶλλον ἢ βίον ἐπαινοῦντος, *pompam aut panegyrin potiùs, quàm vitam laudantis.* additq; felicitatem iſtiuſmodi θεατῶν καὶ μαρτύρων, ἢ μηδὲν εἶναι, *aut nullam eſſe omnino, aut ſpectatorum, non dominorum eſſe*; certè abſq; illis nullam revera exiſtere. Itaq; πρόνοια iſta, quam hìc Marcus tangit, eadem ferè eſt cum ea quam Apoſtolus notat, *ad Rom. c.13. v.14.* ubi vetat, τῆς σαρκὸς πρόνοιαν ποιεῖσθαι εἰς ἐπιθυμίας. nec abludit ab hac multùm ſolicitudo illa, cujus Martham illam ſedulam nimìs Chriſtus inſimulat. cùm ait, ὅτι μεριμνᾷ καὶ περὶ πολλὰ τυρβάζεται. ἑνὸς δέ ἐστι χρεία. Vide *l.* 7. § 20. & *l.* 9. § 40.

Δουλεία πόνων] De regibus Solomon, & ipſe rex, *Eccleſ. c. 5. v. 9.* מלך לשדה נעבר *etiam rex agro ſervus eſt.* dum eum ſcil. colendum neceſſariò curat. ut Chald. paraphr. & Rohobamo Solomonis filio atque in regno ſucceſſori conſiliarii ſeniores, *hiſtor. Reg. lib. 3. cap. 12. ver. 9.* תהיה עבד לעם הזה *ſervus ſis oportet populo iſti.* Siquidem, ut Auguſtin. *de Civ. Dei l.19. c.15.* *Etiam qui imperant, ſerviunt eis, quibus videntur imperare.* Itaq; non immeritò pronunciavit Antigonus, τὴν βασιλείαν, ἔνδοξον εἶναι δουλείαν. *regnum eſſe nobilem ſervitutem,* Ælian. *l.2. c.20.* &, *magnam ſervitutem magnam eſſe fortunam*; Seneca *ad Polyb. c. 26.* cùm, *in maxima fortuna minima ſit licentia,* ut Cæſar apud Salluſtium in *Catilin.* Eódem facit & Senarius Græcus ille;

Εἷς ἐστι δοῦλος οἰκίας, ὁ δεσπότης.
Unus familiæ ſervus, ipſe adeò eſt herus.

Et Hebræorum doctorum illud; המלכות היא עבדות. *Servitus eſt & regnum.* Ἀλλ' ἐκείνους μὲν μικροδούλους λέγε, τούτους δ', ὡς εἰσὶν ἄξιοι, μεγαλοδούλους. Epictet. *l.3. c.26.* Ità, quod idem *l. 4. c. 1.* καὶ ὁ δοῦλος τῶν τρεῖς παρεμβολῶν οὐδὲν διαφέρει. Vide *l.* 10. § 19. Sed &, quod multò gravius eſt, iiſdem ſæpenumero,

——*intus & in jecore ægre*
Naſcuntur domini.

quos *alterni ſubeant eportet Obſequio ancipiti.* Perſ. *ſat. 3. & 5.* & Ambroſ *ep. 7. Intra ſ. domi ... habent: intra ſe ſervitium intolerabile pat... ... dominorum, quot vitiorum ſervi.* Aug. *de ...* *l.4. c.3.* Unde Diogen... dictum; Τοὺς μὲν οἰκέτας δεσπόταις δουλεύειν· τοὺς δὲ φαύλους ἐπιθυμίαις. Laërt. *l.9.* & ſicut de Roma Aug. *de civit. Dei l.15. c.4.* *Urbs victrix gentium, captiva vitiorum.* Ità de Romanis Cic. *Verrin.3.* *Judiciorum domini, cupiditatum ſervi.* ut nè illud adjiciam, quod Plin. *in paneg.* *Principes multi, civium domini, libertorum ſervi.* & quod Amb. *ep.7.* *Emunt ſibi dominos, captivarum ſuarum captivi.* *Dabo* (inquit Sen. *ep. 47.*) *conſularem aniculæ ſervientem: dabo ancillulæ divitem.* Itaq; Democritus apud Stob. *tom.2. tit.6,* & 7. Ἔνιοι πόλεως μὲν δεσπόζουσι· γυναιξὶ δὲ δουλεύουσι. Honeſtius tamen paulò, quod de Perſa Plut. *ad præfect. indoct.* Ὁ Περσῶν βασιλεὺς πάντας ἡγεῖτο δούλους, πλὴν τῆς ἑαυτοῦ γυναικὸς, ἧς μάλιστα δεσπότης ὤφειλεν εἶναι. Et quod Cato major, de ingenuis legitimiſq; conjugiis ſi accipias; Πάντες ἄνθρωποι τῶν γυναικῶν ἄρχουσιν· ἡμεῖς δὲ πάντων ἀνθρώπων· ἡμῶν δὲ αἱ γυναῖκες. Plut. *apoph.* vide *l.* 2. § 2. & *l.* 9. § 38.

§ 4. Ὅτι] principium ἀκέφαλον, ſive abruptè exorſum. Hoc, inquit, animo tuo obverſetur, vel præſto tibi ad manum & ad mentem ſit, ubi hominum aut injuriis, aut flagitiis commoveri te ſenſeris, eadem facturos, etiamſi tu te indignatione confeceris.

Κἂν σὺ διαῤῥαγῇς] *etiamſi tu rumparis.* Ità Demoſthenes περὶ στεφάνου, Οὐδ' ἂν σὺ διαῤῥαγῇς. Lucian. *Timon.* ὅπως οἱ κόλακες ἐκεῖνοι διαῤῥαγῶσι τῷ φθόνῳ. Et Eunap. Ædeſio. Οἱ δὲ παρασυναγωνίζοντες ῥηγνύμενοι τῷ φθόνῳ. Maro *bucol.* 7.

——*invidiâ rumpantur ut ilia Codro.*

& Martial. *l. 9. epigr. 99.*

Rumpatur, quiſquis rumpitur invidiâ.

& *l. 8. epigr. 61.*

Livet Carinus, rumpitur, furit, plorat,
Et quærit altos unde pendeat ramos.

Non abs re ipſa itaq; aberravit prorſus M. Caſ. cùm pro more noſtri idiomatis reddidit, *etiamſi tu te ſuſpenderis.* quomodo & Epictet. *l. 2. c. 20.* ἀπήγξατο ἂν αὐτὸν ἐποίησε ῥηγνύμενον. Malim tamen Marci phraſin retentam. Siquidem, ut *invidiâ,* ſic & *irâ, rumpi* dicuntur, qui excandeſcentiæ ſuæ indulgent nimis. Epictet. *diſſert. l.1. c.13.* Ὅταν δὲ θερμὸν αἰτήσαντός σου μὴ ὑπακούσῃ ὁ παῖς, ἢ ὑπακούσας χλιαρώτερον ἐνέγκῃ, τὸ μὴ χαλεπαίνειν, μηδὲ ῥήγνυσθαι. de ebrio Baſil. Cæſ. *homil.* 1. λοιδορεῖται, τύπτει, ἀπειλεῖ, διόμνυται, βοᾷ, διαῤῥήγνυται. Liban. *vit. ſua*: Οἱ τῇ δόξῃ τῶν ἐν ταῖς ἀρχαῖς ῥηγνύμενοι. Morell. *qui ex ſententia magiſtratuum angebantur.* imò, *qui eorum qui in magiſtratu conſtituti gloriâ, dum invident, rumpantur.* Plaut. *Bacchid.* 4. 2.

PA. *Sufflatus ille huc veniet.* PL. *diruptum velim.*

Flacc. *l. 1. ſat. 3.* *Rumperis & latras.*

De dol... pariter, Cicer. *ad Attic. l.7. ep. 12.* *Non ...rreor periculo, ſed dirumpor dolore.* & *l. 4. ep. 15.* *U... omnia poſſe, dirumpuntur ii, qui me aliquid poſſe*

Digitized by Google

poſſe doluerunt. Eodem ſenſu τὸ διαπρίεσθαι uſurpatum Lucæ *Act. c. 7. v. 54.* de quo alibi diximus. ſed & *findi* Perſio *ſat.* 3.

——turgeſcit vitrea bilis:
Findor.——i. e. ῥήγνυμαι τῷ χόλῳ, καὶ λακῶ. Iſ. Caſaub.

§ 5. Ὀλίγου χρόνου οὐδεὶς οὐδαμοῦ ἔσῃ] quod uſitatiùs ac pleniùs ἐντὸς ὀλίγου χρόνου dicitur. quaſi dicat, annon ad breviculum temporis ſpatium perpeti potes? ſicut Pſaltes *Pſal. 37. v. 10. adhuc paululum, & improbus non erit.* ità Marcus hic; *Adhuc paulum, & ipſe non eris.* quid autem intereſt. tu an ille, tollaris? vide *l. 7.* § 79. At M. Caſ. legiſſe videtur, οὐδεὶς οὐδαμοῦ ἔσται. cùm vertit, *intra tempus breviſſimum cuncta finem habitura ſunt; nec cujuſquam ultrà memoria erit.* qui & *Africanum* pro *Adriano* cur ſubſtituerit neſcio, cùm & Baſil. & Lugd. Ἀδριανός, exhibeant.

Πρᾶξον τοῦτο ἀμεταστρεπτὶ] *ità ut te neutiquam à faciendo dimoveri aut revocari patiaris.* ità *lib.* 10. § 12. ἀμεταστρεπτὶ ταύτῃ χωρεῖν. Clemens *ſtrom. l.* 5. Μαθόντες δὲ ἅπαξ τῆς ἀληθείας τὴν ὁδὸν, εὐθεῖαν βαδίζωμεν ἀμεταστρεπτί. Plato *de legib. l. 9.* Τὰς δὲ τῶν κακῶν ξυνουσίας φεῦγε ἀμεταστρεπτί.

§ 6. Μετατιθέναι] Naſo *met. l.* 15.

——cùm ſint huc forſitan illa,
Hæc tranſlata illuc; ſummâ tamen omnia conſtant.

Μεταβάλλειν] Vide *l. 7.* § 18, 23. & *l. 9.* § 33.

Πάντα τροπαί] omiſit clauſulam hanc interpres Angl. Naſo *Met. l.* 15.

——omnia verti Cernimus.——

Sic. *l. 9.* § 19. πάντα ἐν μεταβολῇ. Sed & ἀμφατικώτερον etiam in abſtracto, ut iſtic, ſic *lib.* 11. § 35. πάντα μεταβολαί. & *lib.* 4. § 3. ὁ κόσμος ἀλλοίωσις.

Οὐκ ὥστε φοβηθῆναι, μή τι καινόν· πάντα συνήθη] tranſpoſita videntur iſta, quibus rerum tranſpoſitionem alternatim fieri ſolitam deſcribit Marcus: mihi ſic collocanda videtur; πάντα τροπαί· πάντα συνήθη. ὥστε οὐχὶ φοβηθῆναι, μή τι καινόν. receptam lectionem Xyl. dum ſequitur, Marci textum convellit & diſtrahit. vide *lib.* 7. § 1, 58. & l. 9. § 35.

Ἴσαι αἱ ἀπονεμήσεις] i. e. τὰ ἀπονεμόμενα, ut *l.* 2. § 17. & *infr.* § 6. quæ ex lege quaſi quadam divina aſſignantur cuiq;, paria eadémq; ſunt. Siquidem, ut Rex ſapientiſſimus, *Eccleſ. c. 9. v. 2. Eadem omnibus eveniunt; juſtis, injuſtis; mundis, immundis; piis, impiis; ſummis, infimis.* &c. Et Senec. *ep.* 107. *ideo nulli querenda, quia paria ſunt omnibus. nam etiam quod effugit aliquis, pati potuit. æquum autem jus eſt, non quô omnes uſi ſunt, ſed quod omnibus latum eſt.* vide *infr.* § 43. vel etiam ità ſunt æqualiter proportione, non Arithmeticâ, ſed Geometricâ diſtributa, ut unicuique id quod eſt ipſi congruum maximè & conſentaneum attribuatur. ut *l. 5.* § 30. & *infr.* § 7.

§ 7. Ἀρκεῖται πᾶσα φύσις ἑαυτῇ εὐοδούσῃ] Sufficit hoc naturæ ſive creaturæ cuique, ſi munus ſibi proprium ac peculiare exequatur, bonum ſibi congruum & conſentaneum aſſequatur. Siquidem, ut philoſophus, *ethic. Eudem. l. 1. c. 8.* Τὸ φάναι πάντα τὰ ὄντα ἐφίεσθαι ἑνός τινος ἀγαθοῦ, οὐκ ἀληθές. ἕκαστον γὰρ ἰδίου ἀγαθοῦ ὀρέγεται. & in hoc igitur acquieſcit.

Φύσις δὲ λογικὴ εὐοδεῖ] Ità natura rationalis tunc proſperè agit, cùm munia ſibi propria & peculiaria obit, qualia ſunt quæ iſtic Marcus recenſet. Nam εὐοδία, εὐπραξία. Heſych. vide *l. 5.* § 14, 34. pro eo autem quod εὐοδεῖν Marcus iſtic, εὐοδοῦσθαι dixit Joannes Apoſt. *epiſt. ad Gaium* v. 2. περὶ πάντων εὔχομαί σε εὐοδοῦσθαι καὶ ὑγιαίνειν, καθὼς εὐοδοῦταί σου ἡ ψυχή.

Τὰς ὀρέξεις καὶ ἐκκλίσεις τῶν ἐφ' ἡμῖν μόνον] Hoc eſt quod paſſim inculcat Epictet. *enchir. c.* 1, & 2. *diſſert. l. 1. c. 1.* & 27. & *l. 2. c. 13.* & *l. 3. c. 24.* & *l. 4. c.* 1, 4, 10. alibi. huc autem plurimùm facit, quòd inter alia *l. 4. c. 1.* ἐλεύθερον ſive liberum hominem eum definit, οὗ αἱ ὁρμαὶ ἀνεμπόδιστοι· αἱ ὀρέξεις ἐπιτευκτικαί· αἱ ἐκκλίσεις ἀπερίπτωτοι.

Ἐκείνῃ] ἤγε M. Caſ. rectè. ut de natura univerſali, ſive anima univerſi, cujus portio quædam anima hominis cujuſvis eſt, intelligatur.

Ἴσους καὶ κατ' ἀξίαν τοὺς μερισμοὺς] ità *ſupr.* § 5. ἴσαι αἱ ἀπονεμήσεις. Verùm eſt æqualitas iſta, ut Ariſtoteles loquitur, *Ethic. l. 5. c. 3.* ἡ κατὰ τὴν γεωμετρικὴν ἀναλογίαν. in qua τῆς κατ' ἀξίαν cumprimis ratio habetur, τὸ γὰρ δίκαιον ἐν ταῖς διανομαῖς ὁμολογοῦσι πάντες κατ' ἀξίαν τινὰ δεῖν εἶναι. Plato *leg. lib.* 6. Δίδωσι γὰρ δὴ κείνης ὅτι. τῷ μὲν μείζονι πλείω, τῷ δὲ ἐλάττονι σμικρότερα νέμει, μέτρια διδοῦσα πρὸς τὴν αὐτῶν φύσιν ἑκατέρῳ.

Μὴ εἰ τὸ πρὸς τὸ ἓν ἴσον εὑρήσεις ἐπὶ παντὸς, ἀλλὰ εἰ συλλήβδην τὰ πάντα. τοῦ δὲ πρὸς ἀθρόα] divulſa vitiatáque iſta M. Caſ. feliciter, mutatione leviſſimâ, reſtituit, legendo, τὰ πάντα τοῦδε πρὸς ἀθρόα τοῦ ἑτέρου. Proportionis iſtius, inquit, æqualitatem deprehendas licet, non ſi unum aliquod in unoquoque conſideres; ſed ſi iſtius quæque, cum alterius cujuſquam affectibus ac dotibus à natura eidem collatis univerſis ſimul ſumptis contuleris. quod eſſe proportionis geometricæ monet philoſophus *ethic. Nicom. l. 5. c.* & Eudem. *l. 4. c. 2.* ἐν γὰρ τῇ γεωμετρικῇ συμβαίνει καὶ τὸ ὅλον πρὸς τὸ ὅλον, ὅπερ ἑκάτερον πρὸς ἑκάτερον. Itaque Aug. *de ver. relig. c. 40. Tota ſimul conſideranda ſunt, ſi velimus rectè judicare.* Plinius. *l.* 4. *ep.* 14. *Sapiens & ſubtilis* (rerum æſtimator) *debet non diverſis conferre diverſa, ſed ſingula expendere, nec deterius aliquid putare, quod eſt in ſuo genere perfectum.* Ità ſiquidem unumquodque in ſuo genere perfectum exiſtere pateſiet, nec muſcæ aut culici magis quicquam deeſſe, quod ad muſcæ culiciſve naturam ac conſtitutionem pertineat, quàm elephanti

Digitized by Google

elephanti aut leoni: verúmque deprehendetur Plinianum illud, *l.* 11. *c.* 2. *Rerum naturam nuſquam magis, quàm in minimis, totum eſſe.* Siquidem de cunctis naturæ operibus dici poteſt quod de partibus humani corporis Hippocrat. *de loc. in hom.* Τοῦ σώματος τὸ σμικρότατον πάντα ἔχει, ὅσαπερ καὶ τὸ μέγιστον. & rurſus: ἐν τῷ σμικροτάτῳ πάντ' ἔνι τὰ μέρεα. In hanc mentem Galenus, *de uſu part. l.* 17. extremo, ubi inſigniſſimum illud ſumméque mirandum prædicaverat artificium, quod in humani corporis fabrica deprehenditur, Ἐναργῆ, inquit, τὰ τῆς φύσεώς ἐστι κατὰ πάντα τὰ ζῶα. μὴ γὰρ δὴ κατ' ἄνθρωπον ὑπολάβῃς μόνον εἶναι τοσαύτην τέχνην, ὅσην ὁ πρόσθεν ἐξηγήσατο λόγος, ἀλλ' ὅτι ἂν ἐθέλοις ἕτερον ζῶον, ἴσην ἐνδείξεται σοφίαν τε ἅμα καὶ τέχνην τοῦ δημιουργοῦ· καὶ ὅσῳ γ' ἂν ᾖ μικρότερον, τοσούτῳ μεῖζον τὸ θαῦμα, καθάπερ ὅσα διασημαίνοντες ἐν μικραῖς οὐσίαις οἱ δημιουργοί. Cui concinit & Plinius loco ſuprà memorato: *Reſtant*, inquit, *immenſæ ſubtilitatis animalcula, nuſquam alibi ſpectatiore naturæ rerum artificio.* In culice hic inſtat, in pulice ille; videri digniſſimus uterque: quibus & ex Plutarcho *de ſolert. animal.* formicam licet adjungas. οὐδὲν οὕτω μικρὸν ἡ φύσις ἔχει μειζόνων καὶ καλλιόνων κάτοπτρον, ἀλλ' ὥσπερ ἐν σταγόνι καθαρᾷ πάσης ἔνεστιν ἀρετῆς ἔμφασις. Quin & Tertull. *de anima c.* 10. *Hoc magis credas, ſi Deum recogites tantum artificem in modicis, quantum & in maximis.* Eundem vide ſis *adv. Marcion. lib.* 1. *c.* 13, & 14. Ambr. *hexam. l.* 6. *c.* 6. *Mirabilis igitur natura in maximis: mirabilis etiam in nimimis. Sicut enim non minùs plana camporum, quàm montium alta miramur; nec plus altitudinem cedri ſtupemus, quàm vitis aut oleæ brevis fœcunditatem: ità non amplius miror elephantum, quia procerus eſt, quàm murem, quia terribilis elephanto eſt. eſt enim donata prærogativa quædam ſingulis creaturis, ut quibuſdam privilegiis propriis fulciantur.* Autor denique *quæſtionum Vet. ac Nov. Teſt.* quæ Auguſtini nomine proſtant, *quæſt.* 123. *An quia præſtantior eſt homo cæteris animalibus, idcirco illa imperfecta dicenda ſunt? aut quia ſancti angeli non ſunt quod eſt Deus, imperfecti ſunt? abſit. omnia enim pro locis & gradibus ſuis firma & perfecta ſunt, ut impleant id ad quod facta ſunt.*

§ 8. Ἀναγινώσκειν οὐκ ἔξεστιν] Rectè iſta Mer. Caſaub. à ſuperioribus, quibus vitioſè cohæſerant, ſeparavit; novæq; hinc periochæ initium dedit. vide *lib.* 3. § 14. & *l.* 5. § 5. & *l.* 7. § 67.

Οὐκ ἔξεστι] *non eſt otium.* Caſ. per negotia non licet. vel etiam, *non potes*, non datur. adeò forſan es rudis & illiteratus, ut nec legere quidem queas. quanquam de vita aulica quod ſequitur, ſi ad hanc periochen pertinet, à qua tamen Xyl. Lugd. Caſ. ipſe ſejungunt, illi potiùs interpretationi favere videtur. forſan enim vitam aulicam cauſſantem inducit, quaſi per eam Scriptorum evolvendi facultas aut opportunitas negetur. Verùm aliò illud quod ſequitur, pertinere videtur.

§ 9. Τὸν ἐν αὐλῇ βίον] vide *l.* 5. §. 16. Flaccus *l.* 1. *epiſt.* 17.

Rure ego viventem, tu dicis in urbe beatum:
Stultus uterq; locum immeritum cauſſatur inique.
In culpa eſt animus, qui ſe non effugit unquam.

Senec. *ep.* 50. *Dicimus, Non ego ambitioſus ſum; ſed nemo aliter Romæ poteſt vivere. non ego ſumptuoſus ſum, ſed urbs ipſa magnas impenſas exigit. quid nos decipimus? non eſt extrinſecus malum noſtrum: intra nos eſt, in viſceribus ipſis ſedet.* Et *ep.* 55. *Non multùm ad tranquillitatem locus confert. animus eſt qui commendat omnia. vidi ego in villa hilari & amœna mæſtos; vidi in media ſolitudine occupatis ſimiles.* vide *l.* 4. § 3.

Μηδὲ τὸν σεαυτοῦ] quaſi dicat, forte tuâ contentus agas. quod Apoſt. *ad Philipp. c.* 4. *v.* 11. ἔμαθον ἐν οἷς εἰμι, αὐτάρκης εἶναι. nam quod Lugd. exhibet, οὐδὲ σὺ ἑαυτῷ, nec nauci eſt.

§ 10. Ἐπίληψίς τις ἑαυτοῦ] *pœnitentia*, inquit, *eſt ſuiipſius reprehenſio.* vide *l.* 12. § 16. ubi non reprehenſio ſui tantùm, ſed condemnatio etiam dicitur. Ex Gallo Aſinio, & Largio Licinio, Gellius *noct. Attic. lib.* 17. *cap.* 1. *Pœnitere tum dicere ſolemus, cùm quæ ipſi fecimus, aut quæ de noſtra voluntate noſtróque conſilio facta, ea nobis pòſt incipiunt diſplicere, ſententiámque in eis noſtram demutamus.* Plut. *de tranq.* ex Euripid. *Oreſt.* & Stob. *tom.* 2. *tit.* 24.

Ἡ σύνεσις ὅτι σύνοιδα δείν' εἰργασμένος,
οἷον ἕλκος ἐν σαρκὶ, τῇ ψυχῇ τὴν μεταμέλειαν, αἱμάσσουσαν ἀεὶ καὶ νύσσουσαν ἐναπολείπει· τὰς μὲν γὰρ ἄλλας ἀναιρεῖ λύπας ὁ λόγος· τὴν δὲ μετάνοιαν αὐτὸς ἐργάζεται δακνομένην σὺν αἰσχύνῃ τῆς ψυχῆς, καὶ κολαζομένην ὑφ' αὑτῆς· ὡς γὰρ οἱ ῥιγοῦντες, ἢ ἠπιάλοις ἢ πυρετοῖς * διακαιόμενοι * [διακναιόμενοι Geſner. ſed ità Galen *de affect. dign. & cur. c.* 6. πυρετῷ διακαιόμενοι.] τῶν ταῦτα παθόντων ἔξωθεν ὑπὸ καύματος ἢ κρύους μᾶλλον ἐνοχλοῦνται, καὶ χάλεπον ἔχουσιν· οὕτως ἐλαφροτέρας ἔχει τὰς τυχηρὰς λύπας, ὥσπερ ἔξωθεν ἐπιφερομένας· τὸ δὲ,

Οὔτις ἐμοὶ * ἄλλος ἐπαίτιος, ἀλλ' ἐγὼ αὐτὸς,

[* ἄλλων vulg. perperam] ἐπιθρηνούμενον· τοῖς ἁμαρτανομένοις ἔνδοθεν ἐξ αὐτοῦ, βαρύτερον ποιεῖ τῷ αἰσχρῷ τὸ ἀλγεινόν.

Ὡς χρήσιμόν τι παρεικότος] Eſt tamen pœnitententia reprehenſio ſui, tam de malo admiſſo, quàm de bono omiſſo. Verùm ad Marci propoſitum, membrum alterum ſuffecerat.

Ἀγαθὸν χρήσιμόν τι] Stoicum hoc dogma, nihil utile niſi quod bonum & honeſtum. Laërt. *l.* 7. *Zenon.* & Stob. *tom.* 1. *lib.* 2. *tit.* 4. § 8. Πᾶν ἀγαθὸν συμφέρειν εἶναι, καὶ λυσιτελὲς καὶ χρήσιμον. χρήσιμον, ὅτι χρείας ὠφελείας παρέχεται. ſive, ὅτι ἐν τῇ χρείᾳ ὠφέλιμον. Socrates apud Platon. *polit.*

Digitized by Google

lit. l. 5. Κάλλιϛα γὰρ δὴ τοῦτο καὶ λέγεται καὶ λελέξεται, ὅτι τὸ μὲν ὠφέλιμον καλὸν· τὸ δὲ βλαβερὸν αἰσχρόν. Idémque in *Alcib.* 1. Τὰ μὲν δίκαια, καλά· τὰ δὲ καλὰ, ἀγαθά· τὰ δὲ ἀγαθὰ συμφέρει· τὰ δίκαια ἄρα συμφέροντά ἐστιν. Cicer. *Offic. l.* 2. § 9, 10. *Summâ quidem autoritate philoſophi, quicquid juſtum ſit, id etiam utile eſſe cenſent: itemque quod honeſtum, idem eſſe juſtum. ex quo efficitur, ut, quicquid honeſtum ſit, idem ſit utile. in quo verbo lapſa conſuetudo deflexit de via; ſensimque eò deducta eſt, ut honeſtatem ab utilitate ſecerneret, & conſtitueret honeſtum aliquod, quod utile non eſſet: quâ nulla pernicies major hominum vitæ potuit afferri.* vide tamen hac de re porticûs argutiolas, *ad l.* 3. § 11. & *l.* 6. § 45.

Μετανενόηκεν ἐπὶ τῷ ἡδονὴν τινα περιεῖναι] indè probare vult voluptatem nec bonum eſſe, nec utile; quòd probus nemo de voluptate ulla neglecta omiſsáve, pœnitentiâ tangatur: ſicut *l.* 5. § 15. idem indè concludit, quòd eandem deſpexiſſe ac ſpreviſſe laudi ſæpe atque decori habeatur.

§ 11. Τοῦτο τί ἐστιν] vide *ad l.* 3. § 11.

§ 12. Ὅταν ἐξ ὕπνου] vide *ad l.* 5. § 1.

Κατὰ τὴν ἀνθρωπικὴν φύσιν] Cicer. *de fin. lib.* 5. *Apparet nos ad agendum eſſe natos. Itaque appetit animus ſemper aliquid agere. Ibid.*

Καὶ ἐν τῷ ἔργῳ δοκεῖ τἀγαθὸν εἶναι καὶ εὖ. Ariſtot. *ethic. lib.* 1. *c.* 7. vide *l.* 9. § 16.

Τὸ δὲ καθεύδειν κοινὸν καὶ τῶν ἀλόγων ζώων] Ariſtot. *ethic. lib.* 1. *c.* 13. tanquam dictum vulgò jactatum refert, οὐδὲν διαφέρειν τὸ ἥμισυ τοῦ βίου τοὺς εὐδαίμονας τῶν ἀθλίων. *nihil per vitam dimidiam diſtare felices infelicibus. quia nimirum vitæ pars dimidia edormitur.* Ὕπνος γὰρ, ὥσπερ τελώνης, τὸ ἥμισυ ἀφαιρεῖ τοῦ βίου. Ariſto apud Plut. *de ign. & aq.* καὶ τὸν ἥμισυν ἡμῶν τοῦ βίου συνδιαιρεῖται χρόνον. Clem. Alex. *pædag. lib.* 2. *c.* 9. *Vitam nobiscum dividit ſomnus.* Senec. *epiſt.* 117. & ità, *dimidium ex hoc* (quod videmur vivere) *edormitur.* Idem *ep.* 99. (vide *ad lib.* 4. § 50.) Per ſomnum ergò nihil felices ab infelicibus diſtare dicit ex vulgi ſententia Ariſtoteles: at Marcus iſtic, nihil homines à jumentis. Siquidem, ἀργία ἐστὶν ὁ ὕπνος τῆς ψυχῆς, ᾗ λέγεται σπουδαία καὶ φαύλη. Ariſtot. *ibid.* & *c.* 8. οὐδὲν ἀγαθὸν ἀποτελεῖ ὁ καθεύδων. Itaque Plato *l. g. l.* 7. Κοιμώμενος οὐδεὶς οὐδενὸς ἄξιος, οὐδὲν μᾶλλον τοῦ μὴ ζῶντος. καὶ γὰρ ἀναισθητεῖ ὁ ὑπνῶν, ὥσπερ καὶ ὁ θανών. Euſtath. *ad Il.* ψ'. & Plin. *præfat. hiſt. nat. Vita profectò vigilia eſt. Et revera plus vigilare, plus vivere eſt. Quid enim tam morti ſimile quam dormientis aſpectus? quid tam vitæ plenum quàm forma vigilantis?* Petr. Chryſolog. *ſerm.* 24.

Ὁ κατὰ φύσιν ἑκάστῳ] vide *lib.* 5 § 9. Ariſtot. *hiſt. animal. l.* 8. *c.* 1. Τὸ κατὰ φύσιν, ἡδύ. & *c.* 2. Πορίζει ἑκάστῳ τὸ κατὰ φύσιν.

§ 13. Φυσιολογεῖν. παθολογεῖν, διαλεκτικεύεσθαι] Senec. *epiſt.* 89. *Philoſophiæ tres partes eſſe dixerunt & maximi & plurimi autores: moralem, naturalem, & rationalem. prima componit animum; ſecunda rerum naturam ſcrutatur: tertia proprietates verborum exigit, & ſtructuram, & argumentationes, nè pro vero falſa ſurrepant.* His ergò tribus monet uti Marcus, quatenus id commodè poteſt, ad unumquodque, quod imaginatio ſuggeſſerit. At Xyl. iſta cum ſequentibus conjungit, quaſi dixerit Marcus; *Ubi de natura, affectibus, aut aliis rebus diſſerere cum quopiam contigerit,* &c. quam contextûs ſeriem verba ipſa neutiquam admittunt. Lugd. autem hoc loco periochas ità diſpoſuit, ut Medeæ Abſyrtum nobis repræſentare voluiſſe videatur.

§ 14. Ἡ γὰρ περὶ ἡδονῆς] Lugd. ἢ γάρ. forſan ἢ καί. nam τὸ γὰρ ex proximo membro irrepſiſſe huc videtur.

Τοιάδε τινὰ δόγματα ἔχειν] leg. τοιάδε [γάρ] τινα δόγματα ἔχων. Sedi ſuæ cauſſali reſtitutâ & pro verbo ſubſtituto participio, orationis ſerie id poſcente. poteſt & priore loco ὁ γὰρ legi, ut ſententia continuetur ſic, ὁ γὰρ περὶ ἡδονῆς καὶ λύπης &c. ——τοιάδε τινὰ δόγματα ἔχων. *qui enim de voluptate ac dolore, &c. dogmata habet iſtiuſmodi,* eſſe nimirum iſta bona vel mala, non autem adiaphora. Hæc Xyland. cùm non animadverteret à Marci mente iſtic plurimum aberravit. De hoc autem ſubjecto. vide *lib.* 6. § 27. & *l.* 7. § 26, 61. & *ſupr.* § 1.

Ἀναγκάζεται οὕτως ποιεῖν.] Ità *l.* 10. § 30. βιάζεται *cogitur facere quod facit.* non à vi aliqua externa, ſed à principio interno, falſo nimirum dogmate, pravo perversóq; judicio. nec diſſimili modo Lucil. apud Varron *orig. Lat. l.* 4.

Vis eſt vita, vides, quæ nos facere omnia cogit.

quò tamen neutiquam ſpectare cum Douſa cenſeo verſiculum apud Gnomologum illum,

Βίος καλεῖται δ', ὃς βίᾳ πορίζεται.

Sive ut Grot. legit,

Βίος κέκληται δ', ὅτι βίᾳ πορίζεται.

Vi quia paratur vita, vita dicitur..

vel potiùs,

Vi quia paratur victus, vita dicitur.

Cæterùm dilutè nimis, & præter Marci mentem Xyl. *cogitabo, ità opus eſſe fieri.* Vide *l.* 4. § 6. & *l.* 6. § 27, 57. & *l.* 7. § 62, 63. Certè Tertull. *de anim. c.* 16. *Id quod accidit ex ſerpentis inſtinctu, exinde inoleviſſe & coadoleviſſe in anima, ad inſtar jam naturalitatis, qui ſtatim in naturæ primordio acciderit.* Et Bernard. *de grat. & lib. arb. Corruit homo de poſſe non peccare in non poſſe non peccare, amiſsâ ex toto conſilii libertate. itémque de poſſe non turbari, in non poſſe non turbari, amiſsâ ex toto complaciti libertate.* De populo ſuo Jeremias *cap.* 13. *v.* 23. *An mutare poteſt Æthiops cutem ſuam?*

Digitized by Google

ſ am? an pardus poteſt maculas ſuas? et ſi hoc potuerint, etiam vos poſſitis benè facere, qui malè facere edocti eſtis. Et de Maſſilienſibus ſuis Salvian. *de provid. lib. 6. c. 14. Inveteratâ in nobis malorum omnium labe, aliter jam non vitioſi eſſe non poſſumus, niſi ut omnino non ſimus.*

§ 15. Μέμνησο] Μεμνήσομαι Lugd. edit. *cogitabo*, Xyl. qui antegreſſis annectit. Sed illud malo. ſicut *lib.* 2. § 4. & *mox* § 16. in priore autem μεμνήσομαι, nil vitioſum fuerit, tranſitus eſt à perſona ad perſonam. de quo *ad lib.* 6. § 50. diximus.

Ἀισχρὸν ξενίζεσθαι] Petr. *epiſt.* 1. *c.* 4. *v.* 12. Μὴ ξενίζεσθε τῇ ἐν ὑμῖν πυρώσει, ὡς ξένου ὑμῖν συμβαίνοντος. Iſocaſius ſub Leone Magno Quæſtor, in judicio cùm ſiſteretur, monenti præfecto, videret quo in ſtatu conſtitutus eſſet, Ὁρῶ, inquit, καὶ οὐ ξενίζομαι, ὅτι ἄνθρωπος ὢν, ἀνθρωπίναις περιπέπτωκα συμφοραῖς. Zonaras *Annal. tom.* 3. vide *l.* 4. § 29. & *l.* 12. § 1.

Εἰ ἡ συκῆ σῦκα φέρει] Jacob. *epiſt. c.* 3. *v.* 12. Μὴ δύναται συκῆ ἐλαίας ποιῆσαι, ἢ ἄμπελος σῦκα; Et Dominus Chriſtus, Matth. *c.* 7. *v.* 26. Μήτι συλλέγουσιν ἀπὸ ἀκανθῶν σταφυλὴν, ἢ ἀπὸ τριβόλων σῦκα; οὕτω πᾶν δένδρον ἀγαθὸν, καρποὺς καλοὺς ποιεῖ· τὸ δὲ σαπρὸν δένδρον καρποὺς πονηροὺς ποιεῖ. οὐ δύναται δένδρον ἀγαθὸν καρποὺς πονηροὺς ποιεῖν, οὐδὲ δένδρον σαπρὸν καρποὺς καλοὺς ποιεῖν. ἕκαστον γὰρ δένδρον ἐκ τοῦ ἰδίου καρποῦ γινώσκεται. Luc. *c.* 6. *v.* 44. quia nimirum, ἕκαστον καρπὸν ἴδιον φέρει. Moſes *Geneſ. c.* 1. *v.* 11. vide *l.* 4. § 6. & *l.* 12. § 16.

Ὧν ἐστι φορός] Quid enim malis moribus in mundo provenit uberius? aut cujuſnam rei, quàm impietatis, improbitatis, impuritatis, pravitatis, feracior eſt orbis univerſus? Plaut *Trinum.* 1. 1.

——mores mali
Quaſi herba irrigua, ſuccrevere uberrimè.
Neque quicquam vile nunc eſt, niſi mores mali:
Eorum liceat meſſem metere maximam.

Flaccus *l.* 1. *epiſt.* 2.

Seditione, dolis, ſcelere, atque libidine, & irâ
Iliacos intra muros peccatur & extra.

Juven. *ſat* 13.

Quæ tam feſta dies, ut ceſſet prodere furem,
Perfidiam, fraudes, atque omni ex crimine lucrum
Quæſitum, & partos gladio vel pyxide nummos?

Vide in ſacra pagina ſanctorum querelas, *Pſal.* 12. & 14. Jer. *c.* 9. Mich. *c.* 7. &c. Itaque Syneſ. *de providen.* 1. Ἐν γε τῷ τόπῳ τῶν κακῶν, οὐ θαυμαστὸν εἶναι κακὰ, ἀλλὰ θαυμαστὸν, εἴ τι καὶ μὴ τοιοῦτον ἐνταῦθα· τοῦτο γὰρ μέτοικον καὶ ἀλλότριον. quomodo Diodor. Sicul. *l.* 18. παράδοξόν ἐστιν, οὐκ εἰ γέγονέ τι παράλογον, ἀλλ' εἰ μὴ πᾶν ἐστι τὸ γινόμενον ἀνέλπιστον. Et Juvenal. *ſat.* prænotatâ:

Egregium ſanctumque virum ſi cerno, bimembri
Hoc monſtrum puero, & miranti jam ſub aratro
Piſcibus inventis, & fœtæ comparo mulæ.
Rari quippe boni vix ſunt numero totidem, quot
Thebarum portæ, vel divitis oſtia Nili.

Ubi pro *miranti*, quidam *mirandis* legi volunt; ego (ſi quid mutandum fuerit) mutatione leviori *liranti* malim. Varro *de re ruſtic. lib.* 1. *c.* 29. *Tertiò eum arant jacto ſemine, boves lirare dicuntur*; id eſt, *cùm tabellis additis ad vomerem, ſimul & ſatum frumentum operiunt in porcis, & ſulcant foſſas, quò pluvia aqua delabatur.* vide & Plin. *hiſt. nat. l.* 18. *c.* 20.

§ 16. Τὸ μετατίθεσθαι] *animi ſententiam mutare.* Ità Epictetus *diſſert. l.* 2. *c.* 15. homini ad ſe inediâ tollendum mente obfirmato, Εἰ μὲν ὀρθῶς ἔκρινας, ἰδοὺ συνεργοῦμέν σοι· εἰ δ' ἀλόγως ἔκρινας, μετάθου. Et Gregor. Naz. *ad Epiſcop.* 150. Οὐχ ἡ μετάθεσις τὸ αἰσχρὸν ἔχει· ἀλλ' ἡ τοῦ κακοῦ τήρησις, τὴν ἀπώλειαν. indè Dionyſius Heracleota ὁ μεταθέμενος dictus, ut Laërt. *l.* 5. in Heraclid. & in Zenon. ὁ μεταθέμενος εἰς ἡδονήν. quia nimirum ἄντικρυς ἀποδὺς τὸν τῆς ἀρετῆς χιτῶνα καὶ ἀντιμεταμφιάσας, *exutâ virtutis ſtolâ, adverſámq; planè indutus*, à Stoica ſecta jam ſenex ad Epicuream tranſilivit. de quo itaq; feſtivè Timon in *Sillis*;

Ἡνίκ' ἐχρῆν δύνειν, νῦν ἄρχεται ἡδύνεσθαι.

Athen. *dipnoſoph. l.* 7. apud quem malè *tranſpoſitorem* vertit Dalechamp. cùm, *immutatum* potiùs reddere debuerit. quod & Caſaub. monuit. *ad Athen. l.* 10. *c.* 10. vide *ad l.* 4. § 12. & *l.* 6. § 21, 29. Cæterùm de vocabulo iſto à ſcrupis calculíſve luſoriis traducto fuſiùs alibi egimus.

Ἐπειδὴ τῷ διορθοῦντι ὁμοίως ἐλεύθερόν ἐστι] æquè liberum eſt, inquit, quódque animum ingenuum nihilò magìs dedeceat, verum docenti, ubi erraverit quis, obſequi, atque rectæ viæ, ubi eam certo judicio elegerit, conſtanter liberéque inſiſtere. Corrigere nimirum vult abſurdum quorundam errorem, qui *quod ſemel imbiberint, nolunt deponere,* (ut Cypr. *l.* 2. *ep.* 1.) *& pervicaciam conſtantiæ loco habentes, rectiora monenti parere ſervile ducunt ac illiberale.* Adverſus cujuſmodi homines ſeſe accingit & Epictetus loco ſuperiùs memorata. Ὅταν ἀκούσωσί τινες τούτων τῶν λόγων, ὅτι βέβαιον εἶναι δεῖ, καὶ ἡ μὲν προαίρεσις ἐλεύθερον φύσει καὶ ἀνανάγκαστον· τὰ δὲ ἄλλα κωλυτὰ, ἀναγκαστὰ, δοῦλα, ἀλλότρια, φαντάζονται, ὅτι δεῖ παντὶ τῷ κριθέντι ὑπ' αὐτῶν ἀπαραβάτως ἐμμένειν. ἀλλὰ πρῶτον ὑγιὲς εἶναι δεῖ τὸ κεκριμένον. θέλω γὰρ εἶναι τόνους ἐν σώματι, ἀλλ' ὡς ὑγιαίνοντι. ἂν δέ μοι φρενιτικοῦ τόνους ἔχων ἐνδεικνύῃς, καὶ ἀλαζονεύῃ ἐπ' αὐτοῖς, ἐρῶ σοι, ἄνθρωπε, ζήτει τὸν θεραπεύσοντα. τοῦτο οὐκ εἰσὶ τόνοι, ἀλλ' ἀτονία. *Non enim, quia rigidum aliquid, ideo rectum; nec quia ſtupidum eſt, ideo ſanum*; Aug. *de civit. Dei l.* 14. *c.* 10. Verùm pergit Epictetus, & ubi pervicacium quorundam exempla propoſuerat, οὐς οὐκ ἔστι μεταθεῖναι, qui à

re

Digitized by Google

re ſemel propoſita nullà ratione adduci ſeſe patiantur, ex eis ait tandem ſe intellexiſſe, quidnam velit pervulgatum illud, Μωρὸν ὕπνῳ ποιεῖν, οὐ πρᾶξαι δεῖ· quod Volph. cur mutandum cenſeat, nihil video. Mox: Κέκειμαι, inquit, καὶ γὰρ οἱ μαινόμενοι. ἀλλ' ὅσῳ βεβαιότερον κεῖνται τὰ οὐκ ὄντα, τοσούτῳ πλείονος ἐλλεβόρου δέονται.—οὐκ ἀρκεῖ τὸ κεκεικέναι, καὶ τὸ μὴ μεταθέσθαι. οὗτοι οἱ μανικοὶ τόνοι, οὐχ ὑγιεινοί. ἀποδεῖξαι θέλω, ἄν με τοῦτο ἀναγκάσῃς. διὰ τί ἄνθρωπε; τί ἐγένετο; κέκειμαι. ἐσώθην ὅτι οὐ κέκεικας ἐμὲ ἀποκτεῖναι. Claudit tandem diſſertationem his verbis. Ὥσπερ ἐν νοσοῦντι καὶ ῥευματιζομένῳ σώματι, ποτὲ μὲν ἐπὶ ταῦτα ποτὲ δ' ἐπ' ἐκεῖνα ῥέπει τὸ ῥεῦμα· οὕτω καὶ ἀσθενὴς ψυχὴ, ὅπου μὲν κλίνῃ, ἄδηλον ἔχει. ὅταν δὲ καὶ τόνος προσῇ τῷ κλίματι τούτῳ καὶ τῇ φορᾷ, τότε γίνεται τὸ κακὸν ἀβοήθητον καὶ ἀθεράπευτον. Itaque Syneſius *de regno*: Ὁ δὲ ἐπὶ τοῖς ἀμβλανομένοις ἐγκεγυρωσμένον, αἰσχυνόμενος ὁμολογίαν ἀγνοίας, οὐ κερδαίνει γνῶσιν ἐκ μετανοίας, οὐδὲ δεῖται λόγων ἰατρῶν, ἀλλ' ἀνὴρ ἂν φαίη σοφὸς, ὅτι κολάσεως. vide ad *l.* 1. § 16.

Σὺ γὰρ ἐνέργεια κατὰ τὴν σὴν ὁρμὴν] Lugd. meliùs σὴ, & σὺν. deeſſe tamen forſan videatur, ἀρκεῖ σοὶ, aut tale aliquid. *Sufficit tibi operatio tua juxta animi tui impetum judiciúmque & mentem ipſam peracta.* verùm diſtinctio interjecta integram faciet ſententiam. lego igitur, σὴ γὰρ ἐνέργεια, κατὰ τὴν σὴν ὁρμὴν &c. *tua enim eſt operatio & iſta, utpote intententioni tuæ conſentanea.* &c.

§ 17. Εἰ μὲν ἐπὶ σοὶ, τί αὐτὸ ποιεῖς;] Novam hinc periocham orditur & Anglus interpres & editor Lugdunenſis. poſsúntq; revera aliò, quàm quò priora illa, referri. *Siquidem tui*, inquit, *eſt arbitrii aliquid facere vel omittere, cur facis quod non probas, ſive in quo non acquieſcis? ſin alieni*, non tui, eſt, *de aliis, ſive Deis, ſive atomis*, hoc eſt, rerum principiis, juxta Democritum & Epicurum, *fruſtrà quereris*: fruſtrà autem facere aliquid, inſipientis, cum illis litigare, etiam inſanientis. vide *l.* 4. § 3. & *l.* 12. § 12, 24.

§ 18. Ἔξω τοῦ κόσμου τὸ ἀποθανὸν οὐ πίπτει] Lucret. *l.* 3.

Cedit enim rerum novitate extruſa vetuſtas
Semper: & ex aliis aliud reparare neceſſe eſt:
Nec quidquam in barathrum, nec tartara decidit atra.

Pythagoras apud Naſonem *Metam l.* 15.

Non perit in tanto quidquam, mihi credite, mundo,
Sed variat mutátque vices: naſcique vocatur,
Incipere eſſe aliud, quàm quod fuit antè; morique
Deſinere illud idem.——

Ennius Epicharmo de Terra apud Varron. *de ling. Lat. l.* 4, & 8.

Quæ dedit, illa capit, neque diſpendi facit hilum.

Pacuvius *Chryſe*, de Æthere;

——*omnia is animat, format, auget, alit, creat,*
Sepelit, recipitque in ſe omnia.

Maro itidem *Georg. l.* 4.

Scilicet huc reddi deinde, at reſoluta referri
Omnia: nec morti eſſe locum: ſed viva volare
Sideris in numerum, atq; alto ſuccedere cœlo.

Ubi Servius: *Diſſolvi cuncta & redire rurſus in originem ſuam. nec morti, i. e. perditioni locum eſſe. nihil eſt enim, quod perire funditus poſſit, cùm ſit* τὸ πᾶν, *i. e. omne, in quod redeunt univerſa reſoluta. res autem hæc quæ mors vocatur, non eſt mors; quippe quæ nihil perire faciat; ſed reſolutio.* Et Macrob. *in ſomn. l.* 2. *c.* 12. *Conſtat ſecundum veræ rationis aſſertationem, quam nec Virgilius ignoravit, nihil intra vivum mundum perire, ſed eorum quæ interire videntur, ſolam mutari ſpeciem: & illud in originem ſuam, atque in ipſa elementa remeare, quod tale, quale fuit, eſſe deſierit.* Senec. *ep.* 36. *Cogita nihil eorum, quæ ab oculis abeunt, & in rerum naturam, ex qua prodierunt ac mox proceſſura ſunt, reconduntur, conſumi. deſinunt iſta, non pereunt.* & mox: *Obſerva orbem rerum in ſe remeantium: videbis in hoc mundo nihil extingui, ſed vicibus deſcendere ac reſurgere. æſtas abit, ſed alter annus illam adducit: hyems cecidit; referent illam ſui menſes: ſolem nox obruit, ſed ipſam ſtatim dies abigit. ſtellarum iſte decurſus, quicquid præterierit, repetit. pars cœli levatur aſſiduè, pars mergitur.* Et *quæſt. nat. l.* 3. *c.* 9. *Nihil deficit, quod in ſe redit.* Et *de benef. l.* 5. *c.* 8. *Rerum natura nihil dicitur perdere, quia quicquid illi avellitur, ad illam redit: nec perire quicquam poteſt, quòd quò excidat non habet, ſed eòdem revolvitur, unde diſcedit.* Tatian. denique *adv. Græc.* Ὥσπερ γὰρ οὐκ ὤν, πρὶν ἢ γενέσθαι, τίς ἤμην οὐκ ἐγίνωσκον, μόνον δὲ ἐν ὑποστάσει τῆς σαρκικῆς ὕλης ὑπῆρχον· γεγονὼς δὲ, ὁ μὴ πάλαι, διὰ τῆς γενέσεως, τὸ εἶναι πεπίστευκα· τὸν αὐτὸν τρόπον, ὁ γενόμενος, καὶ διὰ θανάτου μηκέτι ὤν, αὖθις τε μηκέθ' ὁρώμενος, ἔσομαι πάλιν. ὥσπερ μὴ πάλαι γεγονὼς, εἶτα γεννηθείς· κἂν πῦρ ἐξαφανίσῃ μου τὸ σαρκίον, ἐξατμισθεῖσαν τὴν ὕλην, ὁ κόσμος κεχώρηκε· κἂν ἐν ποταμοῖς, κἂν θαλάσσαις ἐκδαπανηθῶ, κἂν ὑπὸ θηρίων διασπασθῶ, ταμείοις ἐναπόκειμαι πλουσίου δεσπότου. quæ verba perperam diſtincta interpres peſſimè accepit. vide *l.* 4. § 4, 5, 23, 46. & *l.* 5. § 4. & *infr.* § 50.

Διαλύεται εἰς τὰ ἴδια] Lucret. *l.* 1.

Huc accedit, uti quæque in ſua corpora rurſum
Diſſolvat natura, neque ad nihilum interimat res.

Senec. *ep.* 71. *Quicquid eſt, non erit: nec peribit, ſed diſſolvetur. nobis ſolvi, perire eſt. proxima enim intuemur; ad ulteriora non proſpicit mens hebes.* vide *l.* 9. § 33.

Καὶ αὐτὰ δὲ μεταβάλλει] Naſo *Met. l.* 15.

——*omnia fiunt*
Ex ipſis, & in ipſa cadunt. reſolutáque tellus
In liquidas rareſcit aquas: tenuatur in auras,
Aëráque humor habet: demptoquoque pondere rurſus

In

In ſuperos aër tenuiſſimus evicat ignes.
Inde retro redeunt: idémque retexitur ordo.
Ignis enim denſum ſpiſſatus in aëra tranſit:
Hinc in aquas: tellus glomeratâ cogitur undâ.

Vide *l.* 4. § 40.

§ 19. Καὶ ὁ ἥλιος ἐρεῖ, πρὸς τί ἔργον γέγονα] ità Baſ. at Lugd. ἐρεῖ πρὸς τί ἔργον γέγονε. *poteſt dicere cujus rei cauſſâ factus eſt.* Xyl. *de ſe dicet, a cujus gratiâ factus ſum* Caſ. quid ſi legas, καὶ ὁ ἥλιος ἄρα πρὸς τι γέγονε. *etiam ſol utique alicujus rei gratiâ extitit.*

Καὶ οἱ λοιποὶ θεοὶ] Sidera nimirum, quæ animata eſſe putabant, & Deorum loco habebant. vide *l.* 9. § 35. & *l.* 12. § 28. Ità & ſapientes Ægyptii, θεοὺς εἶναι ἥλιον καὶ σελήνην. Laërt. *proœm.* & Pythagoras, ἥλιόν τε καὶ σελήνην, καὶ τοὺς ἄλλους ἀστέρας, εἶναι θεούς. Idem *l.* 8. De ſole Heraclit. *ad Hermodor. ep.* 1. Λίθοι, θεῶν μάρτυρες; ἔργα δεῖ μαρτυρεῖν, οἷα ἡλίου. νὺξ αὐτῷ καὶ ἡμέρα μαρτυροῦσιν· ὧραι αὐτῷ μάρτυρες· γῆ ὅλη καρποφοροῦσα μάρτυς· σελήνης ὁ κύκλος, ἐκείνου ἔργον οὐράνιος μαρτυρία. Imò teſtimonium perhibent iſta omnia ſolis conditori, non ſoli. vide *Pſal.* 8. *v.* 1, 3. & *Pſal.* 19. *v.* 1, 2, 6. & *Pſal.* 74. *v.* 16, 17. & *Pſal.* 104. *v.* 19. & *Act. c.* 14. *v.* 14. Vide tamen, ſi operæ pretium id videbitur, *de ſole* Apoſtatæ impii Juliani Imperat. *orationem* autore dignam. Plato in *Cratylo*, à Theodoreto adductus *therapeut. l.* 3. Φαίνονταί μοι οἱ πρῶτοι ἀνθρώπων οἱ περὶ τὴν Ἑλλάδα, τούτους μόνους ἡγεῖσθαι θεούς, ὥσπερ νῦν οἱ πολλοὶ τῶν βαρβάρων, ἥλιον, καὶ σελήνην, καὶ γῆν, καὶ ἄστρα, καὶ οὐρανόν. ἅτε οὖν αὐτὰ ὁρῶντες ἰόντα δρόμῳ καὶ θέοντα, ἀπὸ ταύτης τῆς φύσεως, τῆς τοῦ θεῖν, Θεοὺς αὐτοὺς ἐπονομάσαι. Clemens item in *protrept.* Οἱ μὲν γὰρ εὐθέως ἀμφὶ τὴν οὐρανοῦ θέαν ἀπατώμενοι, καὶ ὄψει μόνῃ πεπιστευκότες, τῶν ἀστέρων τὰς κινήσεις ἐπιθεώμενοι, ἐθαύμασάν τε, καὶ ἐξεθείασαν, θεοὺς ἐκ τοῦ θεῖν ὀνομάσαντες τοὺς ἀστέρας· καὶ προσεκύνησαν ἥλιον, ὡς Ἰνδοί· καὶ σελήνην, ὡς Φρύγες. &c.

Σὺ οὖν πρὸς τί; τὸ ἥδεσθαι;] vide *ad l.* 5. § 1. & *l.* 9. § 9.

§ 20. Ἡ φύσις ἐστόχασται ἑκάστου] *natura finem ſuum habet in rei uniuſcujuſque fine.* Caſ. ut στοχάζεσθαι hic ſit collimare. at Xyl. *conſilium iniit.* ad Marci mentem propiùs, *rationem habet.* hoc eſt enim στοχάζεσθαι Marco iſtic: ut *l.* 1. § 9. τὸ στοχαστικὸν τῶν φίλων. vide ibi adnotata. Tertull. *adv. Marc. l.* 2. *c.* 5. *Univerſa Deus diſponendo præſcivit, & præſciendo diſpoſuit.* Cyprian. *epiſt.* 3. ubi Domini Servatoris illud ex Matth. *c.* 10. *v.* 29. laudâſſet. nec paſſerculum quidem, qui aſſario dimidio veneat, citra Dei nutum ad terram decidere. *Cùm Chriſtus nec minima fieri ſine voluntate Dei dicat; exiſtimat aliquis & ſumma & magna, aut non ſciente, aut non permittente, in Eccleſia Dei fieri?* Trithem. *ad Cæſar. quæſt.* 8. *Magna divinæ providentiæ commendatio, quæ non ſolùm hominum curam habet, ſed avium quoque minutarum.* Hieron. quidem *in Abacuc. c.* 1. *v.* 14. *Sicut in hominibus etiam per ſingulos Dei currit providentia; ſic in cæteris animalibus generalem quidem diſpoſitionem & ordinem curſúmque rerum intelligere poſſumus.* v. g. *quomodo naſcatur piſcium multitudo & vivat in aquis, quomodo reptilia & quadrupedia oriantur in terra, & quibus alantur cibis? Cæterùm abſurdum eſt ad hoc Dei deducere majeſtatem, ut ſciat per momenta ſingula quot naſcantur culices, quótve moriantur; quæ cimicum & pulicum, & muſcarum ſit in terra multitudo; quanti piſces in aqua natent; & qui de minoribus majorum prædæ cedere debeant. Non ſimus tam fatui adulatores Dei, ut dum potentiam ejus etiam ad ima detrahimus, in nos ipſos injurioſi ſimus, eandem rationabilium quàm irrationabilium providentiam eſſe dicentes.* At Bernard. *de grat. & lib. arb. Attingit illa* (ſapientia divina) *à fine ad finem: hoc eſt, à maximo angelo uſque ad minimum vermiculum: ab ortu creaturæ uſque ad finem deſtinatum à creatore, ſive in quem urget natura, ſive quem accelerat cauſſa, ſive quem concedit gratia; dum nihil horum evenit, quod non prout vult, potenti præordinet providentiâ. Attingit autem, non quidem mobili diſcurſione, vel ſubjectæ creaturæ quaſi officiali adminiſtratione, ſed ſubſtantiali quadam & ubique præſenti fortitudine, quâ utique univerſa potentiſſimè movet, ordinat, adminiſtrat.* Adjici poterat quod de *capillis numeratis*, Chriſtus, Matth. *c.* 10. *v.* 30. de *folio ab arbore cadente.* Bern. *conc. ſolen.* 8, & 99. Trithem. *ubi ſuprà.* vide *ad l.* 7. § 31. Senec. *quæſt. natur. l.* 3. *c.* 29. *Sive anima eſt mundus, ſive corpus; naturâ gubernante, ut arbores, ut ſata, ab initio ejus uſque ad exitum, quiquid facere, quiquid pati debeat, incluſum eſt; ut in ſemine omnis futuri ratio hominis comprehenſa eſt; totius enim corporis & ſequentis ætatis in parvo occultóque lineamenta ſunt. Sic origo mundi, non minùs ſolem & lunam & vices ſiderum, & animalium ortus, quàm quibus mutarentur terrena, continuit.*

Τῆς ἀπολήξεως] Fuſcus apud M. Senecam, *Suaſor.* 2. *ſtatuta naſcentibus in finem vitæ dies eſt. Habebit quiſque quantum illi dies primus aſcripſit.* L. Senec. *ad Marc. c.* 20. ſic *lib.* 6. § 49. ἀφώρισται. & *l.* 12. § 23. ὅρον δίδωσιν. vide *l.* 2. § 4.

Ὡς ὁ ἀναβάλλων τὴν σφαῖραν] Sejungunt iſta à ſuperioribus G. Xyl. & M. Caſ. mihi continuanda prorſus videntur. quemadmodum, inquit, qui pilam mittit rationem apud ſe habet, non tantùm quomodo motus ille ineatur, ſed quà feratur, & quo loco terminetur; ſive quà permeet pila, quò pertingat, ubi cadat; ad eundem modum natura conſilium iniit, non de ortu tantùm, ſed de obitu etiam, ac progreſſu cujuſq. rei. Plautus alio, nec ab hoc

tamen prorsùs abhorrenti, ſenſu, *Captiv. prolog. Enimvero Dî nos quaſi pilas homines habent.*

Τί ἐν ἀγαθὸν τῷ σφαιρίῳ] vide *l.* 4. § 42. & *l.* 7. § 23.

Τῇ πομφόλυγι] Notum eſt proverbium, *Homo bulla*. quod Varro retulit, *præfat. in libr. de re ruſt.* Apud Lucianum Charon Mercurio; ἐθέλω γοῦν σοι εἰπεῖν ᾧτινι ἐοικέναι μοι ἔδοξαν οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὁ βίος ἅπας αὐτῶν· ἤδη ποτὲ πομφόλυγας ἐν ὕδατι ἐθεάσω, ὑπὸ κρουνῷ τινι καταράττοντι ἀνισταμένας; τὰς φυσαλλίδας λέγω, ἀφ' ὧν συναγείρεται ὁ ἀφρός; ἐκείνων τοίνυν αἱ μέν τινες μικραί εἰσι, καὶ αὐτίκα ἐκραγεῖσαι ἀπέσβησαν, αἱ δ' ἐπὶ πλέον διαρκοῦσι, καὶ προσχωρουσῶν αὐταῖς τῶν ἄλλων αὗται ὑπερφυσώμεναι, εἰς μέγιστον ὄγκον αἴρονται, εἶτα μέντοι κἀκεῖναι πάντως ἐξεῤῥάγησάν ποτε· οὐ γὰρ οἷόν τε ἄλλως γενέσθαι. τοῦτό ἐστιν ὁ ἀνθρώπων βίος· ἅπαντες ὑπὸ πνεύματος ἐμπεφυσημένοι, οἱ μὲν μείζους, οἱ δ' ἐλάττους· καὶ οἱ μὲν ὀλιγοχρόνιον ἔχουσι καὶ ὠκύμορον τὸ φύσημα, οἱ δὲ ἅμα τῷ ξυστῆναι ἐπαύσαντο· πᾶσι δ' οὖν ἀποῤῥαγῆναι ἀναγκαῖον.

Ἐπὶ λύχνου] Senec. *epiſt.* 41. *Rogo, non ſtultiſſimum dicas, ſi quis exiſtimet lucernæ pejus eſſe cum extincta eſt, quàm antequam accenderetur? Nos quoque accendimur & extinguimur: medio illo tempore aliquid patimur. utrinque verò alta ſecuritas eſt. quid refert utrùm non incipias, an deſinas? utriuſque rei hic eſt effectus, non eſſe.*

§ 21. Ἔκστρεψον] Ἔστρεψον Lugd. edit. unde *annot.* Στρέψον. *convertito* &c. Omnino præter Marci mentem. Qui vult non ut ipſe convertat quis; ſed ut illud potiùs, in quo cogitationes defixas habet, non tam *convertat*, aut *circum vertat*, ut Caſ. quàm *invertat*, quò naturam ejus penitus introſpiciat & perſpectam habeat. Ariſtophan.

Ἔκστρεψον ὡς τάχιστα τοὺς σαυτοῦ τρόπους

Inverte quàm celerrimè mores tuos.

Ubi *Schol.* ἀπὸ μεταφορᾶς τῶν ῥυπαρῶν ἱματίων καὶ ἐκστρεφομένων. ἐκστρέψαι δὲ ἱμάτιον, τὸ ἀλλάξαι τὸ πρὸς τὸ ἔσω μέρος, ἔξω. Eadem & Suidas. vide *l.* 3. § 11. Verùm ibi de re quavis, iſtic de corpore humano, ipſóque cumprimis cujuſque proprio agere videtur. Boëth. *conſol. lib.* 3. *c.* 8. *Quod ſi, ut Ariſtoteles ait, Lynceis oculis homines uterentur, ut eorum viſus obſtantia penetraret, nonne introſpectis viſceribus, illud Alcibiadis ſuperficie tenus pulcerrimum corpus, turpiſſimum videretur? igitur te pulcrum videri non tua natura, ſed oculorum ſpectantium reddit infirmitas. qui nimirum, ſi interiora intueri valerent, aliter planè cenſerent.* Alluſit ad vulpis maximè morem de qua Plut. in *Collat. aquat. & terreſtr.* Ἡ δ' ἀλώπηξ ἁλοῦσα, εὐθὺς ἐκτρέπεται· πέφυκε γὰρ δι' ἐντασίας καὶ ὑγρότητα μεταβάλλειν τὸ σῶμα καὶ στρέφειν, ὥστε, τῶν ἐντὸς ἐκτὸς γενομένων, ἀποπίπτειν τὸ ἄγκιστρον. quam quam de ſcolopendra idem refert autor idem *de ſera vindicta*.

Τούτους ἀναγκάσαι ἐκτρέπεσθαι τὰ ἐντὸς ἔξω τῆς ψυχῆς, ἰλυσπωμένους παρὰ φύσιν, καὶ ἅμα καμπτομένους, ὥσπερ αἱ θαλάττιαι σκολόπενδραι, καταπιοῦσαι τὸ ἄγκιστρον, ἐκτρέπουσιν ἑαυτάς. idem vult nos mente ac cogitatione facere, cùm ad corpus animum adjecerimus.

Πορνεῦσαν] vitioſum videtur. forſan ἀποπνεῦσαν fuerat. ut *l.* 9. *c.* 2. ἀποπνεῦσαι. corpus, inquit, conſidera, quale fiat, vel morbo languidum, vel ſenectute emarcidum, vel ab anima jam derelictum.

Βραχύβιον δὲ καὶ ὁ ἐπαινῶν] Annotator Lugd. quo codice uſus, neſcio. βραχὺς ὁ βίος καὶ ὁ ἐπαινῶν &c. ſed fortè, inquit, βραχύβιον· quæ Marci vox eſt. Certè ſiqua exemplaria eam lectionem adfirmarent, legerem libens, βραχὺς ὁ βίος. βραχύβιον δὲ καὶ ὁ ἐπαινῶν, &c. vide *lib.* 4. § 16, & 33. & *l.* 7. § 5.

Ἐν γωνίᾳ] vide *l.* 3. § 10. & *l.* 4. § 3.

Ἡ γῆ στιγμή] vide *l.* 4. § 3.

§ 22. Πρόσεχε] Poteſt hæc perioche non uno modo intelligi. Poteſt enim ſumi quaſi moneat Marcus, quodnam debeat eſſe τῆς προσοχῆς ſive ἐπιστροφῆς, ut *lib.* 4. § 26. loquitur, i. e. conſiderationis ſubjectum: idq; quotuplex eſſe velit: Nimirum vel ſubjectæ rei cujuſq; materiam, nè pluris eam quisquam par eſt faciat: (vide *l.* 5. § 10.) vel dogma ac decretum ſuum, ut ſit rationi rectæ conſentaneum. (vide *lib.* 7. § 2. & *ſupr.* § 1.) vel actionem ſuam, ut utriq; illi reſpondeat. (vide *l.* 6. § 22.) vel vocabuli ſignificationem: ubi dicentem attendere oportebit. (vide *l.* 7. § 4. & *l.* 10. § 8.) atq; huc inclinare videtur Xyl. nec abſcedit Caſ. Verùm poteſt & in aliam, quam mox dabimus, mentem ſumi. Lugd. Editor ad tria membra reſtringit, dum τῷ ὑποκειμένῳ δόγματι conjungit, vertitque *ſubjectæ opinioni*. de diſtinctione accedo, quia disjunctivam Marcus τῷ ὑποκειμένῳ non præfixit. Verùm ecquid ſibi vult *opinio ſubjecta?* Verto itaque, *adverte*, vel *attende*, *præſenti*, *aut decreto, aut actioni, aut ſignificato*. Τὸ ὑποκείμενον, *præſens*, *quod adeſt*. Polyb. *l.* 3. Πᾶς δ' ἂν εὐδοκιμήσειε τοῖς ὑποκειμένοις, τοὺς βεβαιώσαντας τὴν αὑτοῦ προαίρεσιν, καὶ διαφυλάξοντας τὴν κατάστασιν, προσδέξασθαι δικαίως, εἰ μηδὲν εἰδείη τοῖς τῶν προγεγονότων περὶ ἑκάστης ὑπομνήσεως. qui præſentibus acquieſcit. τὰ ὑποκείμενα τοῖς προγεγονόσιν opponuntur. Plutarch. *Publicol. collat. cum Solon.* Δεῖ δὲ πρὸς τοὺς ὑποκειμένους καιροὺς τὰς πράξεις θεωρεῖν. *Sunt res ex temporibus præſentibus perpendendæ.* ſic *l.* 6. § 4. πάντα τὰ ὑποκείμενα. *præſentia cuncta.* & *l.* 10. § 13. ἕκαστον τῶν ὑποκειμένων. Monet ut ad id quod præ manibus eſt, ſive decretum illud, ſive factum, ſive dictum ſit, animum ſedulò advertamus. ut & *l.* 2. § 5. & *l.* 3. § 12. & *l.* 6. § 32. & *l.* 9. § 6.

Δικαίως ταῦτα πάσχεις] ſeparat iſta à præcedentibus

dentibus M. Caſaub. poſſunt tamen ad idem argumentum pertinere. Meritò multa pateris, quia ad id quod præ manibus eſt non attendis, ſed de rebus futuris anxius, animiſque ſuſpenſus es, & quod præcipuè te ſpectat differs. Vide *lib.* 9. § 25. & *lib.* 12. § 1.

Μᾶλλον ἢ θέλεις] Haud integra ſatìs videntur iſta; forſan ſcribendum fuerit [ὅτι] μᾶλλον δὴ &c. ut ratio reddatur, quare tot moleſtiis conflictetur; quia nimirum ſui emendationem de die in diem infrunitus differt. Legi poſſunt tamen & ἐρωτηματικῶς. [τί] μᾶλλον ἢ &c. quaſi dicat. *Cur craſtino die malis bonus fieri, quàm hodie eſſe?* vide *l.* 2. § 4. Perſ. *ſat.* 5.

Cras hoc fiet. idem cras fiet. Quid? quaſi magnum
Nempe diem donas. Sed cùm lux altera venit;
Jam cras heſternum conſumpſimus, ecce, aliud cras
Egerit hos annos, & ſemper paulùm erit ultrà.

Naſo *remed. l.* 1.

Sed propera, nec te venturas differ in horas:
Qui non eſt hodie, cras minùs aptus erit.

Nam quod ſequitur,

Dicimus aſſiduè, cras quoque fiet idem;

non de inſtituti mutatione in meliùs; quod Caſaub. *in Perſium*, ſenſiſſe videtur, dum memoriâ fiſus codicem non conſuluit; ſed de perſeverantia in cœpta vitæ mollioris ac dulcioris uſura dictum eſt. Petron. Arb. *ſatyr. Quod hodie non eſt, cras erit: ſic vita truditur.* Quod tamen eruditiſſimus ille vir, etiam cum duplici negatione exhibet; *Quod hodie non eſt, cras non erit.* Certè quod Naſo ſuprà verbo monuerat, idem fuſiùs Epictet. *diſſert. l.* 4. 12. ὅτι παρὰ τὸ σήμερον ἁμαρτηθὲν, εἰς τἄλλα χεῖρον ἀνάγκη σοι τὰ πράγματα ἔχειν. πρῶτον μὲν, τὸ χαλεπώτατον, ἔθος τοῦ μὴ προσέχειν ἐγγίνεται. εἶτα ἔθος τοῦ ἀναβάλλεσθαι τὴν προσοχὴν, ἀεὶ δ' εἰς ἄλλον καὶ ἄλλον χρόνον ἀπωθεῖν, (ità Caſaub. reſtituit quod εἰώθει legebatur) ὑποτίθεσθαι τὸ εὐροεῖν, τὸ εὐσχημονεῖν. εἰ μὲν οὖν λυσιτελὴς ἡ ὑπέρθεσίς ἐστιν, ἡ παντελὴς ἀπόστασις αὐτῆς ἐστι λυσιτελεστέρα· εἰ δ' οὐ λυσιτελεῖ, τί οὐχὶ διηνεκῆ τὴν προσοχὴν φυλάσσεις; Verùm Marci verbis gemina prorſus ſunt, & ad ea fortean reſpexit etiam, quæ in fine diſſertationis illius Epictetus diſceptat. νῦν δ' ὅταν εἴπῃς, ἀπ' αὔριον προσέξω. ἴσθι ὅτι τοῦτο λέγεις, σήμερον ἔσομαι ἀναίσχυντος, ἄκαιρος, ταπεινὸς, ἐπ' ἄλλοις ἔσται τὸ λυπεῖν με· ὀργισθήσομαι σήμερον, φθονήσω· βλέπε ὅσα κακὰ σεαυτῷ ἐπιτρέπεις. ἀλλ' εἰς αὔριον καλῶς ἔχει· πόσῳ κρεῖττον, σήμερον; εἰ αὔριον συμφέρει, πολὺ μᾶλλον σήμερον, ἵνα καὶ αὔριον δυνηθῇς, καὶ μὴ πάλιν ἀναβληθῇ εἰς τὴν τρίτην. Joan. Chryſoſtom. *de ſtatuis orat.* 19. Μή μοι λέγε, ὅτι κατὰ μικρὸν, μηδὲ εἰς τὴν αὔριον ἀναβάλλου. ἡ γὰρ αὔριον οὐδέποτε λαμβάνει τέλος. vide ad *l.* 3. § 4. 6.

§ 23. Ἐπ' ἀνθρώπων εὐποιΐαν] Hoc eſt, τὸ κοινωνικὸν καὶ εὐεργετικὸν· quod paſſim inculcat. καὶ γὰρ οὐδὲν κατόρθωμα σφόδρα μέγα εἶναι δύναιτ' ἂν, ὅταν μὴ τὸ κέρδος εἰς ἑτέρους διαβαίνῃ. Joan. Chryſoſt. *in ep.* 1. *ad Cor. c.* 10. *v.* 33. *orat.* 25.

Δέχομαι, ὅτι τοῦ θεοῦ ἀναφέρων] Ità pii paſſim, Deo adſcribunt, quæcunque ipſis obtigerint, univerſa. Job. *c.* 1. 21. *Pſal.* 18. *v.* 39, 40. & *Pſal.* 44. *v.* 1, 8. vide *l.* 12. § 36.

Ἀφ' ἧς πάντα] Ità *ad Cor. ep.* 2. *c.* 5. *v.* 18. *Omnia à Deo ſunt.* vide & *Thren. c.* 3. *v.* 37, 38. & Marc. *l.* 2. § 3. & *l.* 4. § 23, 33. & *infr.* § 27.

§ 24. Ὁποῖόν σοι φαίνεται] vilitatem rerum humanarum externarúmq; omnium, de materiæ, ex qua conſiſtit, ignobilitate perſpiciendam proponit. (quod idem agit & *l.* 5. § 10. & *l.* 6. § 13. & *l.* 9. § 14) Illa ſiquidem, τοιοῦτον πᾶν μέρος τοῦ βίου, καὶ πᾶν ὑποκείμενον, malim ad priora de *lotione*, cum G. Xyland. & M Caſaub. referre, quàm periochæ ſequenti cum Cl. Salmaſ. connectere. Senec. *epiſt.* 107. *Eadem vitæ conditio eſt, quæ balnei.* Sed aliò ille reſpexit, quàm Marcus iſtic. vide *ad* § 43.

§ 25. Λούκιλλα Οὖηρον· εἶτα Λούκιλλα] Rectè diſtinxit iſta, priùs confuſa, explicavitq;, à Xylandro parùm intellecta, Cl. Salmaſius *ad Capitol. Marc. Lucillâ*, inquit, *Verum extulit. poſt & ipſa fatis conceſſit.* Itaq; in ſingulis ſubaudienda verba illa ἐξήνεγκε & ἐξελιπεῖν. *Lucilla* Marci filia L. Vero imperii conſorti nuptui data, eidémque ſuperſtes. Capitol. *Ver.*

Σέκουνδα Μάξιμον] de quo *l.* 1. § 15.

Ἐπιτύγχανος Διότιμον] *Epitynchani* nomen ex inſcriptionibus ſepulcralibus Salmaſ. *ibidem* exhibet. Verùm quis iſte *Epitynchanus*, vel *Diotimus*, cui is ſupervixerit, & ſucceſſerit, neſcire me fateor. *Diotimi* tamen ut Adriano ſuperſtitis mentio fit rurſus, *infr.* § 37.

Φαυστῖναν Ἀντωνῖνος] Ἀντωνῖνος Φαυστῖναν. Salm. *Annia Fauſtina Antonini Pii uxor.* Capitol. *Pio.*

Κέλερ Ἀδριανόν] *Caninius Celer* orator ſive Rhetor quem & Marcus & Lucius audierant. Capitol. *Mar.* & *Ver.* ab Adriano forſan eidem in diſciplinam traditi. Nam quòd Mauſſac. in *diſſert. critic.* quam Harpocrationi à ſe edito attexuit, *Caninium* & *Celerem*, quaſi duos, recenſet, quorum Marcus Caninius alter ſit dictus, neminem (puto) σύμφωνον habet. poſt illa verò, εἶτα Κέλερ, ſubjungi poſtulat idem Salmaſ. τοιαῦτα πάντα quod ſuo loco motum fuerat.

Δειμεῖς] *auſteri*. Xyl. ſed & Caſaub. qui tamen de ingenii acumine expoſuerat, aptiùs *lib.* 5. § 5. vide *ibi adnotata.* & *ad l.* 6. § 44.

Χάραξ] depravatum opinor. forſan Ἱέραξ fuit. *Hieracis* certè apud Stobæum reperiuntur fragmenta ex *lib. de juſtitia.* vel χάραξ etiam, ſiquidem

Charax

Charax Philoſophus Pergamenus Suidæ memoratur. & Lugd. edit. Χάραξ habet.

Δημήτριος ὁ Πλατωνικὸς] *Phalereum*, puto, vult è familia Platonica, Theophraſti auditorem; de quo Laërt. *l.* 5. Suidas, Marc. ipſe *l.* 9. § 29. quanquam poteſt etiam *Demetrius* Byzantinus Peripateticus, cujus & Laërtius *ibidem* meminit, Marco dictus intelligi. Verùm illum potiùs exiſtimem deſignatum, quia inter homines acuminis & ſubtilitatis laude inſignes hic à Marco proferatur. De eodem autem Cicero *offic. l.* 1. *Demetrius Phalereus in hoc numero haberi poteſt, diſputator ſubtilis, orator parùm vehemens, ſed dulcis; ut Theophraſti diſcipulum poſſis agnoſcere.* Itaque de eodem idem in *Bruto* § 37. *delectabat magis Athenienſes quàm inflammabat, & ſuavis maluit videri quàm gravis; ſed ſuavitate eâ quâ perfunderet animos, non quâ perfringeret.* Eandémque illi ſuavitatis laudem tribuit in *oratore*. § 92.

Εὐδαίμων] *Eudæmon* inter Aſtrologos celebriores recenſetur à Vitruvio. *l.* 9. *c.* 7. quo tamen loco Æmar. Ranconetus *Euchemon* legendum credebat. Turneb. *adverſ. l.* 11. *c.* 3.

Πάντα ἐφήμερα] vide *ad lib.* 4. § 35, 48. & *l.* 9. § 14.

Οὐδ' ἐπ' ὀλίγον μνημονευθέντες] vide *lib.* 4. § 33. & *l.* 5. § 33. & *l.* 12. § 27.

Ἤτοι σκεδασθῆναι] vide *ad l.* 4. § 21. & *l.* 5. § 33.

§ 26. Εὐφροσύνη ἀνθρώπου] ἀνθρώπῳ, malim. vide *ad l.* 5. § 1. & *l.* 6. § 7, 33. *Lætitia eſt homini facere quæ ſunt hominis*: verùm lætitia eſt homini Chriſtiano, facere quæ ſunt Dei. Joan. *ep.* 1. *c.* 5. *v.* 3. *Pſal.* 112. *v.* 1. Eſai *c.* 58. *v.* 13. Joan. *Evang. c.* 4. *v.* 34. Job *c.* 23. *v.* 12, 13. Cæterùm, quæ ſunt hominis, quà hominis, ad creatoris imaginem conditi, ejuſdémque legi conformis, eadem ſunt itidem & Dei. vide Marc. *l.* 3. § 13.

Ἴδιον δὲ ἀνθρώπου εὔνοια] Lætitia, inquit, homini & voluptas eſſe debet, facere quæ officii ſunt ſui. Nihil autem magis humani eſt officii, quàm erga genus humanum humanitatem exercere. Hoc itaque læto animo lubentique faciendum eſt. Naſo *Pont. l.* 2. & 9.

Conveniens homini eſt, hominem ſervare, voluptas. & vera benefaciendi cupido utilitates relinquit, ipſo benefaciendi opere lætiſſima. Senec. *de benef. l.* 4. *c.* 14. vide *ad l.* 3. § 6.

Ἐπιθεώρησις τῆς τῶν ὅλων φύσεως] Ex Stoicorum ſententia Laërt. *l.* 7. in *Zenon.* Γεγονέναι ὑπὸ τῆς φύσεως ἐπιτηδείως τὸ λογικὸν ζῶον πρὸς θεωρίαν καὶ πρᾶξιν· τὸν γοῦν ἐνάρετον, θεωρητικὸν εἶναι, καὶ πρακτικὸν τῶν ποιητέων. ità enim ex Suida leg. *ibid.* Unde & illud apud Plutarchum *de placit. Philoſoph. l.* 1. *præfat.* Peripateticorum quorundam eſſe, Ἄνθρωπον τέλειον, τῶν μὲν ὄντων θεωρητικὸν, τῶν δὲ δεόντων πρακτικόν. vide *ad l.* 7. § 48. Epictet. *l.* 1. *c.* 6. Τὸν ἄνθρωπον θεατὴν εἰσήγαγεν (ὁ Θεὸς) αὐτοῦ τε καὶ τῶν ἔργων τῶν αὐτοῦ καὶ οὐ μόνον θεατὴν, ἀλλὰ καὶ ἐξηγητὴν αὐτῶν· ὁρᾶτε οὖν μὴ ἀθέατοι τούτων ἀποθάνητε. viſe ſis & quæ ſequuntur lectu digniſſima.

§ 27. Τρεῖς σχέσεις] vide *ad l.* 1. § 12.

Αἴτιον περικείμενον] corpus *ambiens* te, ſive amictûs inſtar circumjectum tibi, cingénſque te. vide *l.* 10. § 1. ſed & *ibid.* § 38. quo loco, τὸ περικείμενον ἀγγειῶδες, dicit, quatenus *organi* ſive *vaſis* inſtar animæ eſt uſui; quod hîc τὸ αἴτιον περικείμενον, quatenus ea ab iſto afficitur. de eodem, περικείμενα κρεάδια. *l.* 12. § 2. & περικείμενον σωμάτιον. *ibid.* § 3. qui locus hunc illuſtrat planè.

Ἀφ' ἧς συμβαίνει πᾶσι πάντα] vide *ſupr.* § 23. & *l.* 2. § 3.

§ 28. Αἰθρίαν καὶ γαλήνην] Tranſlatio duplex; altera à cœli facie, unde ἀπαιθριάζειν dixit, *l.* 2. *c.* 4. altera à maris ſtatu, unde ἐγγαληνίζειν τῷ βίῳ; Epicuro dictum, *epiſt. ad Herodot.* apud Laërt *l.* 10. quod γαληνισμὸν ποιεῖν poſtea exponit. Ità γαλήνην καὶ εὐδίαν Epictet. *l.* 2. *c.* 18. vide ad *l.* 7. § 68. Sed & de argumento iſto *infrà*. § 40. 47. & *ſupr. l.* 7. § 14, 16, 33. & *l.* 12. § 22.

Πᾶσα γὰρ κρίσις, καὶ ὁρμὴ, καὶ ὄρεξις, καὶ ἔκκλισις ἔνδον.] Epictet. *enchir. c.* 1. ἐφ' ἡμῖν ὑπόληψις, ὁρμὴ, ὄρεξις, ἔκκλισις.

Οὐδὲν κακὸν ὧδε ἀναβαίνει] vide *infr.* § 48.

§ 29. Ἐξάλειφε] vide *l.* 7. § 29.

Χρῶμαι ἑκάστῳ κατ' ἀξίαν] vide *ad l.* 3. § 11. & *infr.* § 43.

§ 30. Μὴ περιτράνως ὑγιεῖ λόγῳ χρῆσθαι.] *Sanâ oratione non eſt apertè ſemper utendum.* Xyl. quem & Caſaub. ſequitur. atqui ſanam orationem nuſquam non adhibendam, Marcus cenſuerit, qui τὸ ἀληθεύειν ſimpliciter apud omnes paſſim exigit. vide *l.* 3. § 12, & 16. & *l.* 6. § 43. Alia ergò lectio iſtic quærenda; Marci mens alia eruenda. ego malim κοσμίως, μὴ περιτράνως· ὑγιεῖ [δὲ] λόγῳ χρῆσθαι. *Et publicè in Senatu & apud unumquemque privatim, eam ſermonis rationem habeas, ut non tam diſertè & eleganter, quàm modeſtè & decenter loquaris. Oratione verò ſanâ & ſalubri ſemper utaris.* vide *ad l.* 1. § 7. ἀστειολογία. & *l.* 3. § 5. κομψεία. Siquidem κομψὸν περίτρανον, φίλαλον. Suid. Antigonus *narrat. mirab.* 52. de Callimacho Ægyptio, περίτρανος εἶναι βουλόμενος. *cum diſertus videri vellet.* & Etymolog. Στωμύλλεσθαι, τὸ περιτράνως λέγειν. Alioqui τρανὲς, σαφὲς, i. e. *clarum & perſpicuum* denotare, docet Suidas adductis hiſce inter alia teſtimoniis, ex autoribus, quorum nomina ſubticet.

Ἴσμεν γὰρ οὐδὲν τρανὲς, ἀλλ' ἀλώμεθα.

Incerti erramus, nec certi quid novimus.

(Eſt ex Sophoclis *Ajace*) &, τρανεστέρα ἡ ὄψις τῆς ἀκοῆς. *viſus auditu clarior ſive certior eſt.*

quod Joan. Chryſoſt. *in Evang. Joan. orat.* 75. τῶν αἰσθήσεων τρανοτέρα ἐστὶν ἡ ὄψις. at Philo *de confuſ. ling.* πρὸς τὴν τρανὴν τῆς ἀληθείας κατάληψιν μακρὰν ὅσον ὄψεως ὑστερίζει ἀκοή. Et, poſt Herodotum, Julian. *epiſt.* 22. ὦτα ὀφθαλμῶν ἀπιστότερα. & τρανὸς, φανὸς, Etymolog. Tum ex conſequenti, quia veritate nihil clarius certiúſque; hinc fit ut τρανὸς καὶ τρανὸν etiam ἀληθὲς *verum* ſignificet, Heſychio monente; & Sophoclis etiam Scholiaſte. περιτρανὸς etiam eodem ſenſu Syneſius *de regno.* τύπων τὰ κολοβὰ δ' ἀνοήματα καὶ ῥήματα ταῖς ἀκοαῖς ὑμῶν ἐναρμόζεται μᾶλλον, ἢ νοῦς ἐκ φιλοσοφίας ὃν γλώττῃ περιτρανῷ τε καὶ στρογγύλῃ. verùm pro *diſerto* plerumque ſumitur, eâque ſignificatione apud Helleniſtas, qui dici ſolent ſaltem, etiam ſimplex τρανὸς reperitur. Autor *ſap. Solom. c.* 10. *v.* 21. ἡ σοφία ἤνοιξε στόμα κωφῶν, καὶ γλώσσας νηπίων ἔθηκε τρανάς. *linguas infantium diſertas reddit.* Jun. Interpretes Græci, Eſai. *c.* 35. *v.* 6. καὶ τρανὴ ἔσται γλῶσσα μογιλάλων. *diſertus erit.* Philo item *de vit. Moſ. l.* 1. τὰ μέλλοντα ἠρεμοῦσα διηγγέλλετο τρανοτέρᾳ φωνῆς ἡσυχίᾳ. *ſilentio quâvis voce diſertiore.* Turneb. Quanquam nec illud inficias iverim, videri Epictetum conſilium dare, nè ſanâ apud inſanos, quales illi pleroſque reputabant, oratione ſemper utamur: & diſſimulationem quandam hac in parte, cum vulgo hominum agentibus, non concedere tantùm, ſed præcipere & probare. Etenim ſic *l.* 1. *c.* 29. τί οὖν; λέγειν δεῖ ταῦτα πρὸς τοὺς πολλούς; ἵνα τί; οὐ γὰρ ἀρκεῖ, τὸ αὐτὸν πείθεσθαι; τοῖς γὰρ παιδίοις, ὅταν προσελθόντα κροτῇ, καὶ λέγῃ, Σήμερον Σατορνάλια ἀγαθὰ, λέγομεν, οὐκ ἔστιν ἀγαθὰ ταῦτα; οὐδαμῶς. ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ ἐπικροτοῦμεν. καὶ σὺ τοίνυν, ὅταν μεταπεῖσαί τινα οὐ δύνῃ, γίνωσκε, ὅτι παιδίον ἐστὶ, καὶ ἐπικρότει αὐτῷ. ἐὰν δὲ μὴ τοῦτο θέλῃς, σιώπα λοιπόν. quibus addas licet quæ ad finem capitis ejuſdem habet idem. Verùm Marci mens hoc in loco videtur, ſani potiùs, moribúſque congrui ſermonis, quàm nitidæ elegantiſque dictionis, rationem jugiter habendam. Cæterùm D. Boot. quamvis ſenſum uſumque iſtum τοῦ περιτρανῶς vocabuli iſtic probet, proxima tamen illa, ὑγιεῖ λόγῳ χρῆσθαι ad periocham ſequentem pertinere cenſet; quam ab illis ordiri opinatur. quaſi dicat, *ut quod verum ſanúmque eſt dicatur; aulam Auguſti totam,* &c. *mors occupavit.*

Ὑγιεῖ λόγῳ] *Sermone ſano,* i. e. *vero.* ὑγιὴς λόγος, *verus, ſincerus, ſimplex ſermo.* cui opponitur proverbiale illud ex Euripidis *Andromach.*

——ἑλικτὰ πάντα, κ' οὐδὲν ὑγιές. i. e. ut

Lucil. *Pergula pictoris; veri nihil, omnia ficta.* & νοσῶν λόγος apud eundem in *Phœniſſ.* vide *ad l.* 12. § 1. Sed & apud Sophoclem in *Trachin.* (ſic reſtituente H. Stephano) τὸ γὰρ νοσεῖν τι λυπηρὸν ἀνδρὸς οὐχὶ πρέπει. νοσεῖν τι. i. e. νοσοῦντά τινα λόγον, ut Euripides.

§ 31. Αὐλὴ Αὐγούστου] obſerves nominativa iſta abſolutè poſita.

Πρόγονοι] *poſteri* Xyl. ἀπόγονοι forſan, *privigni,* ità enim in jure quandoque dicuntur.

Ἄρειος] *Arei* Philoſophi, cujus contubernio uſus eſt Auguſtus; meminit Sueton. *l.* 2. *c.* 29. ad quem locum Caſaub. Auguſti & Arei amicitiam & συμβίωσιν celebrant plurimi ſcriptores. Strabo, *lib.* 14. Senec. *ad Marc. c.* 4. Plutarch. in *Anton.* & *apoph.* Dion. Caſſ. *l.* 51. Themiſt. *orat. ad Jovian.* 12. & *quinquen.* 17. Julian. in *Cæſarib.* & in *epiſt. ad Alexandrin.* autores ille nominat, ipſe loca indicavi. Cæterùm quòd Themiſtius in *quinquenn.* ait, Antoninos duos, Pium ſcil. noſtrúmque, Epictetum, pari modo evexiſſe, quô Arium Auguſtus, Thraſylum Tiberius, Dionem Trajanus; unde conſtare, aut qui eſſe poſſit, nullus aſſequor: etiamſi Suidas etiam ad Marci principatum pertigiſſe ſcribat: quum à Neronis imperio (ſub quo Epictetum non vixiſſe tantùm, ſed in exiſtimatione magna extitiſſe, ex ipſius diſceptationibus ab Arriano editis clariſſimè liquet) ad Marci regnum anni ferè centum intercedant. Accedit quòd nec apud Marcum ipſum, nec apud eorum quenquam, qui Marci res geſtas ſcripto conſignarunt, Epicteti ulla mentio compareat inter eos, quos is in honore habuerit, Philoſophos: cùm ſedulò tamen hos recenſeant. Denique cur Junio Ruſtico tantam gratiam agnoſcat, quòd Epicteti commentariorum copiam ſibi fecerit, qui ab Epicteto ipſo, quem familiariter habebat, nullo negotio comparare ſibi poterat? vide *l.* 1. § 7. & *l.* 7. § 19.

Μαικήνας] Mæcenatis cum Auguſto familiaritas, præterquam quòd Scriptores iidem commemorant, ex Maronis & Flacci ſcriptis etiam pueris nota eſt.

Θύται] *ſacerdotes.* Xyl. *aruſpices.* Caſ. *victimarii, popæ.* θύτης Æolicè φύπης *popa*; ut θύλλις, φύλλις *follis.* Salmaſ. ad Solin.

Πομπηΐων] gentem ſive familiam dicit; cujus dignitatem ſi ſpectemus, princeps & primarius Pompejus ille magnus; de quo *l.* 3. § 3. non urbem, de qua *l.* 4. § 48.

Πόσοι ἐναγωνίσαντο] vide Abramum quàm ſolicitus ageret, quòd prolem ſucceſſurum non haberet. *Geneſ. c.* 15. *v.* 2. Jephthem, quàm anxius cùm habiturus non eſſet. *Judic. c.* 11. *v.* 35. 37. Menander apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 75.

Ὀδυνηρόν ἐστιν εὐτυχοῦντα τῷ βίῳ,
Ἔχειν ἔρημον διαδόχου τὴν οἰκίαν.
Inſtructa inopiâ miſeraque eſt felicitas,
Divitiæ hæredem cùm non inveniunt ſuum. Grot.

Et Pindar. *olymp.* 10. Παῖς ἐξ ἀλόχου πατρὶ ποθεινὸς ἵκοντι νεότατι τὸ πάλιν ἤδη. μάλα δέ οἱ θερμαίνει φιλότατι νόον· ἐπεὶ πλοῦτος ὁ λαχὼν ποιμένα ἐπακτὸν ἀλλότριον θνάσκοντι στυγερώτατος. Clemens denique Alex. *ſtrom. l.* 2. Ὁ ἄτεκνος, φασὶ, τῆς κατὰ φύσιν τελειότητος ἀπολείπεται, ἅτε μὴ ἀντικα-

παρασκευάσας τῇ χώρᾳ τὸν ἑαυτοῦ διάδοχον τέλειος, ὁ πεποιηκὼς ἐξ αὐτοῦ τὸν ὅμοιον· καὶ μᾶλλον ἐπειδὰν κἀκεῖνον τὸ αὐτὸ πεποιηκότα ἐπίδῃ. vide Euripidis *Ionem*.

Ἵνα διάδοχόν τινα] ſcil. hac ratione homines immortalitatem quandam moliuntur, ſpondéntque ſibi. Juſtinian. *novel. conſtit.* 22. Ὁ γάμος οὕτως ἐστὶ σεμνὸν, ὡς τῷ ἀνθρωπίνῳ γένει δοκεῖν ἀθανασίαν ἐπιτεχνητὴν εἰσηγεῖσθαι. καὶ ἐκ τῆς παιδοποιΐας ἀνανεούμενα τὰ γένη μένει διηνεκῆ, τῇ τοῦ θεοῦ φιλανθρωπίᾳ, καθ' ὅσον ἐστὶ δυνατὸν, τῇ καθ' ἡμᾶς τὸ ἀθάνατον χαριζομένης φύσει. Auguſtus apud Dionem *l.* 56. τὸ γεννᾷν ἀΐδιον τρόπον τινὰ καὶ τὸ θνητὸν ἀπεργάζεται· καὶ τὸ θνητὸν τῆς φύσεως ἡμῶν ἀϊδίῳ διαδοχῇ γενῶν, ὥσπερ τινῶν λαμπάδων παραμυθεῖται. *Clem. ſtrom. l.* 2. Πλάτων ἐν τοῖς ἀντὸς ἀγαθοῖς τάττει τὸν γάμον, ἐπισκήψας τὴν ἀθανασίαν τοῦ γένους ἡμῶν, καὶ οἱονεὶ διαμονήν τινα παισὶ παίδων μεταλαμπαδευομένην. Locus quem cùm Auguſtus, tum & Clemens, in animo habuiſſe videtur, eſt Platonis *de leg. l.* 6. χρὴ τῆς ἀειγενοῦς φύσεως ἀντέχεσθαι, τῷ παῖδας παίδων καταλείποντι [--- οντα Steph.] ἀεὶ τῷ θεῷ ὑπηρέτας ἀνθ' αὐτοῦ παραδιδόναι. Idem *ibid. l.* 3. Ὡς ἔστιν ᾗ τὸ ἀνθρώπινον γένος φύσει τινὶ μετείληφεν ἀθανασίας· οὗ καὶ πέφυκεν ἐπιθυμίαν ἴσχειν πᾶς πᾶσαν. τὸ γὰρ γενέσθαι κλεινὸν καὶ μὴ ἀνώνυμον κεῖσθαι τετελευτηκότα, τοῦ τοιούτου ἐστὶν ἐπιθυμία. γένος οὖν ἀνθρώπων ἐστί τι ξυμφυὲς τοῦ παντὸς χρόνου. ὃ διὰ τέλους αὐτῷ συνέπεται καὶ συνέψεται, τούτῳ τῷ τρόπῳ ἀθάνατον ὂν, τῷ παῖδας παίδων καταλειπόμενον, ταὐτὸν καὶ ἓν ὂν ἀεὶ γενέσει τῆς ἀθανασίας μετειληφέναι. τούτου δὴ ἀποστερεῖν ἑκόντα ἑαυτὸν, οὐδέποτε ὅσιον. & in *ſympoſ.* Τούτῳ τῷ τρόπῳ πᾶν τὸ θνητὸν σώζεται, καὶ ἀθανασίας τινὸς τυγχάνει. οὐ τῷ παντάπασι τὸ αὐτὸ ἀεὶ εἶναι ὥσπερ τὸ θεῖον, ἀλλὰ τῷ τὸ ἀπιὸν καὶ παλαιούμενον ἕτερον νέον ἐγκαταλείπειν, οἷον αὐτὸ ἦν. Ariſtot. *œconom. l.* 1. c. 3. ταύτῃ τῇ περιόδῳ ἡ φύσις ἀναπληροῖ τὸ ἀεὶ εἶναι, ἐπεὶ κατ' ἀριθμὸν οὐ δύναται, ἀλλά γε κατὰ τὸ εἶδος. Ariſtides *hymn. in Jov.* Θνητὸν ὂν γένος ἡμῶν, κατὰ μέρος ἀθάνατον τῇ διαδοχῇ γίνεται. & *in Æſculap.* ἀθάνατον ποιήσας τὸ γένος ὑμῶν διαδοχῇ.

Ἔσχατος τοῦ ἰδίου γένους] Annot. Lugd. vult ἔσχατον legi, ut ad ἐπιλογίζεσθαι referatur. quod membrum ſuperius non claudit, ſed orditur proximum.

Ἀνάγκη ἔσχατόν τινα γενέσθαι] Moliuntur quidem immortalitatem quandam hac ratione mortales: verùm fruſtrà ſæpenumero, inquit Marcus noſter, & Marco σύμψηφος Pſaltes θεόπνευστος. *Pſal.* 49. *v.* 11, 14.

Πάλιν οὖν δὲ ὅλου γένους θάνατον] θάνατον hîc deleri poſtulat Annot. Lugd. ut illa, πάλιν οὖν δὲ ὅλου γένους cum prioribus illis continuentur. *Neceſſe eſt aliquem ultimum exiſtere rurſus iſtic totius gentis.* Editor. Lugd. cum ſequentibus nullo ſenſu commiſit. Xyl. tanquam mutilum aut alienum prorſus omiſit. M. Caſaub. clauſulam perioches hujus totius facit. *Hic rurſus conſidera, gentis totius mortem.* ut ἐπιλογίζεσθαι ſuperius hîc denuo ſuppleatur. Atque hæc genuina, puto, Marci mens.

§ 32. Κατὰ μίαν πρᾶξιν] vide *l.* 2. § 5. & *l.* 4. § 26. & *ſupr.* § 2.

Ἀρκεῖσθαι] vide *l.* 6. § 2. & *l.* 9. § 6.

Ἐνεργητικὸν κωλυθήσεται] vide *l.* 5. § 20. & *l.* 4. § 1. & *l.* 6. § 50. & *infr.* § 47.

§ 33. Ἀτύφως μὲν λαβεῖν] Ità accipere externa iſta, ſive opes, ſive honores, & conſimilia à rerum omnium autore tributa, nè acceptis, quod plerique ſolent, inſoleſcas. μωρὸς γὰρ, ὁ ἐν τούτοις φυσιούμενος. *l.* 5. § 23. Apoſtol. *ad Timoth. epiſt.* 1. *c.* 6. *v.* 17. τοῖς πλουσίοις παράγγελλε μὴ ὑψηλοφρονεῖν. *Primus vermis, & peculiaris morbus divitiarum eſt ſuperbia. Difficile eſt, ut ſuperbus non ſit, qui dives eſt.* Aug. *ſerm ſolenn.* 205, & 212. & *de verb. Dom.* 5. & *homil.* 13. Itaque Iſidor. Peluſ. *l.* 3. *ep.* 322. τὸν πλοῦτον indigitat, τὸν τῆς ὑπερηφανίας πατέρα, τὸν τῆς ὑπεροψίας γεννήτορα. Atqui, ut Clemens *pædag. l.* 2. *c.* 3. Πλοῦτος ἄριστος, ἡ τῶν ἐπιθυμιῶν πενία. καὶ ἡ μεγαλοφροσύνη ἡ ἀληθὴς, οὐ τὸ ἐπὶ πλούτῳ μεγαλοφρονεῖν, τοῦτο δὲ καταφρονεῖν. Argumentum ſumit ad faſtum hunc ſupprimendum ab illo ipſo τοῦ λαβεῖν vocabulo Apoſtolus *ad Cor. ep.* 1. *c.* 4. *v.* 7. τί δὲ ἔχεις, ὃ οὐκ ἔλαβες; εἰ δὲ καὶ ἔλαβες, τί καυχᾶσαι, ὡς μὴ λαβών; Sed & Senec. *ad Marc. c.* 10. *Non eſt quòd nos ſuſpiciamus, tanquam inter noſtra poſiti: mutuò accepimus. uſusfructus noſter eſt; cujus tempora ille arbiter muneris ſui temperat.* Optimè Auguſt. *epiſt.* 205. *Animum virilem & Chriſtianum nec debent hæc, ſi accedunt extollere, nec debent frangere, ſi recedunt.*

Εὐλύτως δὲ ἀφεῖναι] vide Senec. *ad lib.* 7. § 26. vide & *ad l.* 3. § 5. Gregor. Rom. *in Job. l.* 2. *c.* 42. *Tunc verè oſtendimus, quia accepta rectè tenuimus, cùm æquanimiter ad momentum ſublata toleramus.* Epictet. *diſſert. l.* 3. *c.* 26. Μή τι προσήρτηταί σοι τῶν ἔξω, μή τι προσπέφυκε, μή τι ὀδυνήσῃ ἀποσπώμενον. Ità Baſil. Cæſar. *orat.* 7. Προσπέφυκέ σοι τὰ χρήματα πλέον ἢ τὰ μέλη τοῦ σώματος· καὶ λυπεῖ αὐτῶν ὁ χωρισμὸς, ὡς ἀκρωτηριασμὸς τῶν καιρίων. Heſiod. *oper.*

Χρήματα γὰρ ψυχὴ πέλεται δειλοῖσι βροτοῖσι.
Sunt miſeris animæ ipſius mortalibus inſtar
Divitiæ——

Et Antiphanes:

Ἀργύριόν ἐστιν αἷμα καὶ ψυχὴ βροτοῖς.
Anima eſt & ſanguis argentum mortalibus.

Itaque quod Antipho apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 10. Ἐργαζόμενοι μὲν καὶ φειδόμενοι καὶ ταλαιπωροῦντες καὶ

προσπεσόντες ἥδονται, διὰ δὴ τῆς ἂν οἰκειότητος ἡδέα. ἀφαιρῶντες δὲ καὶ χωρισθέντες ἀλγοῦσιν, ὥσπερ ἀπὸ τῶν σαρκῶν ἀφαιρούμενοι. ſed & ἀφαιρουμένων multò magis. Senec. *de beat. c.* 22. *Mihi divitiæ ſi effluxerint, nihil auferent niſi ſemetipſas: tu ſtupebis, & videberis tibi ſine te relictus, ſi illæ à te receſſerint. utpote cui pecunia ſua obhæſit, nec ſine ſenſu avelli poteſt.* Idem. *de tranq. c.* 8. Bonum igitur ejuſdem monitum *epiſt.* 74. *Omnia iſta nobis accedant, non hæreant; ut ſi abducantur, ſine nulla noſtri laceratione diſcedant.*

§ 34. Ὁ ἀποσχίζων ἑαυτὸν] vide *l.* 2. § 16. & *l.* 4. § 23. Apoſt. *ad Cor. ep.* 1. *c.* 12. *v.* 25. ἵνα μὴ ᾖ σχίσμα ἐν τῷ σώματι.

Ἔξεστί σοι πάλιν ἑνῶσαι σεαυτὸν] Ità Apoſt. *ad Rom. c.* 11. *v.* 20, 23. Τῇ ἀπιστίᾳ ἐξεκλάσθησαν ἐκεῖνοι· σὺ δὲ τῇ πίστει ἐγκεντρισθῆς, κἀκεῖνοι δὲ, ἐὰν μὴ ἐπιμείνωσι τῇ ἀπιστίᾳ πάλιν ἐγκεντρισθήσονται. Senec. *epiſt.* 98. *licet reverti in viam: licet in integrum reſtitui.*

Ἄλλῳ μέρει οὐδενὶ] Plutarch. *de amor. frat.* Ἀντεισὶ μὲν γὰρ φίλοι καὶ συμπόται, κτητοὶ δὲ κηδεσταὶ καὶ συνήθεις, τῶν πρώτων, ὥσπερ ὅπλων ἢ ὀργάνων, διαφθαρέντων. ἀδελφοῦ δὲ ἀνάκτησις οὐκ ἔστιν, ὥσπερ οὐδὲ χειρὸς ἀφαιρεθείσης, οὐδὲ ὄψεως ἐκκοπείσης. Itaque Hegeſiſtratus πόδα ξύλινον coactus eſt ſibi comparare, τοῦ οἰκείου στερηθείς. Herodot. *l.* 9.

Ἐπ' αὐτῷ ἐποίησε] Et erat hoc revera in hominis poteſtate à primordio poſitum, nè à ſui ac univerſi totius hujus conditore, cui inhærebat tunc, ſeſe ni vellet ipſe, divelleret. vide *l.* 2. § 11.

Συμφῦναι] quod Apoſt. *ad Rom. cap.* 6. *v.* 5. σύμφυτον γενέσθαι.

§ 35. Ἡ τῶν λογικῶν φύσις] Xyl. τῆς τῶν λογικῶν φύσεως legiſſe videtur, cùm vertit, *quemadmodum ſingulæ ferè rationis compotes naturæ ab ea cæteras facultates acceperunt.* Ego malim τῆς τῶν ὅλων φύσεως. & verterim, *ſicut cæteras facultates ratione præditorum unuſquiſque ab univerſi natura accepit.* etenim τῶν λογικῶν illud ex priore parte ſententiæ huc tranſlatum videtur.

Πᾶν τὸ ἐνιστάμενον καὶ ἀντιβαῖνον ἐπιπεριτρέπει] Natura, inquit, univerſi, i. e. numen ipſum, ſive potentia ac providentia divina, obſtantia & renitentia, ac opponentia ſeſe quæque *circumducit* quodammodo *& in ſuum uſum convertit.* Hoc eſt enim τὸ ἐπιπεριτρέπειν, ſenſuum prægnans vocabulum, cujuſque vim circumlocutione etiam prolixiore vix ſatis exprimas. vide *ad l.* 6. § 42. ſed & Eſajam Prophet. *c.* 10. *v.* 5, 19. & Michæam *c.* 4. *v.* 11, 12, 13. Petrum Apoſt. apud Lucam. *Act. c.* 2. *v.* 23. & *c.* 3. *v.* 14, 15, 17, 18. & Paulum *ad Rom. c.* 9. *v.* 1[illegible], 22. & *ad Phil. c.* 1. *v.* 12, 13, 14.

Πα[illegible] ὑλην] vide *ſupr.* § 32. & *l.* 4. [illegible] 1. & *l.* [illegible] 68.

§ 36. Μή σε συγχείτω ἡ τοῦ ὅλου βίου [illegible]] vide *ad lib.* 7. § 8, 27, & *l.* 9. § 6. Flacc. *carm. lib.* 3. *od.* 29.

Prudens futuri temporis exitum
Caliginoſâ nocte premit Deus,
Ridetque, ſi mortalis ultra
Fas trepidat. ———

Μὴ συμπεριλαμβάνειν ἐπὶ ποῖα διὰ καὶ ὅσα πιθανὸν ἐπιγενέσθαι] *Neque animum adverte eis, quæ multa dolorem videntur poſſe afferre.* Xyl. dilutè & reſtrictè nimis. ſed nec minùs laxè nimis Caſ. *neque animus huc illuc divagetur & in cogitationibus ſuis coacervet unà moleſtias multas eas graveſque calamitates; quibus tu æquè ac alius quivis obnoxius es.* Neque enim tam communis ex æquo cum reliquis omnibus conditionis conſideratio mentes mortalium conturbare ſolet, quàm eorum malorum, quæ nobis ipſis obventura eſſe ſuſpicamur, cogitatio, & per præmeditationem quædam quaſi præſenſio. Itaque verto. *Noli animo complecti, quales quantáſque moleſtias ſuperventuras tibi fore,* πιθανόν ἐστι, ſcil. *probabile aut veriſimile eſt.* Monitum idem eſt cum eo quod *l.* 7. § 8. dederat περὶ τῶν μελλόντων. itaque in futuro ἐπιγενήσεσθαι malim quàm in præterito ἐπιγενέσθαι. Neque enim præterita jam ampliùs perturbare ſolent mala etiam moleſtiſſima: imò ejuſmodi jam elapſorum dulcis eſt memoria & recogitatio; eóque dulcior recordatio, quò ſenſus & perpeſſio moleſtior graviórque fuerit.

———*Olim hæc meminiſſe juvabit,*

inquit, ad tolerantiam ſuos hortando, Heros ille Maronianus. *Æn. l.* 1. Libanius quidem *tom.* 2. *orat.* 21. *in Ellebich.* hoc negare videtur. Ἀηδὲς μὲν οὖν, inquit, παρελθόντων μεμνῆσθαι κακῶν. ἃ γὰρ μηδὲ συμβῆναι τὴν ἀρχὴν ἤδει, στέργειν φαίη τις ἄν. Atteſtatur tamen ipſa populi vox, & ſenarius ille proverbialis, quem inter incerti Tragici an Comici in excerptis ſuis poſuit Cl. Grotius; ſed Euripidis eſſe docet Cicero *de fin. l.* 2. *Quid ſi etiam,* inquit, *jucunda memoria eſt præteritorum malorum? ut proverbia nonnulla veriora ſint, quàm veſtra dogmata. vulgò enim dicitur,*

Jucundi acti labores. ——— *Nec malè Euripides,*
Suavis eſt laborum præteritorum memoria.

Et ex ejuſdem *Andromeda* Stobæus. *tom.* 2. *tit.* 29.

Ἀλλ' ἡδύ τοι σωθέντα μεμνῆσθαι πόνων.

Ariſtoteles item *rhetor. l.* 1. *c.* 11. Τὰ μὲν μνημονευτὰ ἡδέα ἐστὶν, οὐ μόνον ὅσα ἐν τῷ παρόντι, ὅτε παρῆν, ἡδέα ἦν, ἀλλὰ ἔνια καὶ οὐχ ἡδέα· ὅθεν καὶ τοῦτο εἴρηται, Ἀλλ' ἡδύ τοι σωθέντα μεμνῆσθαι πόνων. καὶ ——— μετὰ γάρ τε καὶ ἄλγεσι τέρπεται ἀνὴρ,

Μνήμενος, ὅστις πολλὰ πάθῃ, καὶ πολλὰ ἐόργῃ.

Eſt ex *Odyſſ.* 6. *v.* 400. quod tamen in Homeri codicibus pau[illegible] ſeciùs legitur,

Ὅστις δὴ μάλα πολλὰ πάθῃ, καὶ πολλ' ἐπαλήθῃ.

Plutarch. *ſimpoſ. l.* 2. *c.* 1. Καὶ μὴν πρός γε τὸν χρέων ὁ Ὀδυσσεὺς (in Sophoclis *Oedip. Colon.*)

Δεινὸν

Digitized by Google

Δεινὸν γὰρ τὸ πάλαι καλὸν ἤδη νεκρόν,
Ὦ ξεῖν', ἐπηγέρθην. ὁ δ' Εὐριπίδης τοὐναντίον,
Ὡς ἡδύ τι τὸν σωθέντα μεμνῆσθαι πόνων.

Ex quo Macrob. *Saturn. l. 7. c. 2.* Ὡς ἡδύ μοι. Nam quòd Gnomologus vetus exhibet Ὡς ἡδὺ τοῖς σωθεῖσι, librariorum culpâ contigiſſe autumo, qui σωθεῖσι pro σωθέντα ſcripſerant. Antonius autem *Meliſſæ l. 1. c. 54.* Epicteto dictum geminum tribuit, qui ex poeta forſan mutuatus fuerit. Ὡς ἡδὺ τὴν θάλασσαν ἀπὸ γῆς ὁρᾷν ἢ ὄντας· ἡδὺ τὸ σωθέντα μεμνῆσθαι τῶν πόνων. quæ poetæ eſſe alicujus liquet ſatis, poſſuntque levi operâ numeris ſuis reſtitui, ſi τῆς γῆς articulum addideris, τῶν πόνων ſuſtuleris, & pro ὄντας, ὡς, quod idem valet, ſubſtitueris. Claret ex his juſtam cauſam ſubeſſe, cùr futurum iſtic in præteritum defingamus.

Ὅτι βαρεῖ σε ἀεὶ τὸ παρόν] Senec. *ep. 66. Non poteſt ferre ſententiam ſenſus niſi in rem præſentem adductus eſt: Nec futuri providus eſt, nec præteriti memor; quid ſit conſequens neſcit.* Et *ep. 74. Et quæ præterierunt, & quæ futura ſunt, abſunt: neutra ſentimus. non eſt autem niſi ex eo quod ſentias dolor.* Cic. *de finib. l. 1. § 35. Corpore nihil niſi quod præſens eſt, & adeſt, ſentire poſſumus.* Et § 107. *Corpore præſentia ſola ſentiuntur.* Ariſtot. *de memor. & remin. c. 1.* Ἔστι γὰρ τοῦ μὲν παρόντος αἴσθησις· τοῦ δὲ μέλλοντος ἐλπίς· τοῦ δὲ γενομένου μνήμη. & *rhetor. l. 1. c. 11.* Αἰσθάνονται μὲν τὰ παρόντα· μέμνηνται δὲ τὰ γεγενημένα· ἐλπίζουσι δὲ τὰ μέλλοντα. Porphyr. *de abſtinent. l. 1.* φύσει γὰρ ἀνεπίγνωστον τῷ ἀπόντι τὸ ἄλογον. Quòd autem βαρεῖ iſtic Marcus dixit, Grammaticorum ferulam vix evaſit. Sic enim Thomas Magiſter: βαρύνειν χρῆσιμον· βαρεῖν δὲ ἄχρηστον παρὰ τοῖς δοκιμωτάτοις τῶν παλαιῶν, πλὴν ἐπὶ τοῦ παρακειμένου εἰς παθητικὴν σημασίαν. negat τὸ βαρεῖν apud antiquorum probatiſſimos uſurpari, niſi in prætetito tantùm, patiendi ſenſu; prout Ariſtidæ *orat. ſacr. 4.* Οἱ δ' ἧκον οἴνῳ βεβαρηκότες οἱ ναῦται. *Acceſſere vino gravati nautæ.* vide tamen *infr. ad* § 44.

§ 37. Τῷ τοῦ κυρίου σορῷ Πάνθεια ἢ Πέργαμος] *Domini tumulo.* Xyl. *Domini ſui.* Caſ. ego mendum cùm ſubolfacere viderer, pro κυρίου Κύρου reſcribendum opinabar. quod & annotatorem Lugd. monuiſſe poſtea deprehendi. Memineram nimirum *Pantheam* Abradatæ uxorem à Xenophonte prædicari. *pæd. l. 5.* quæ cùm Cyro majori in prædam ceſſiſſet, marito poſtea in prælio, dum Cyro militat, cæſo, ſeſe inſuper extracto acinace interfecerat. Memineram & Pariſcam Eunuchum narrare Plut. in *Artaxerx.* Cyri minoris in pugna occiſi corpori aſſidentem ab Artaſyro deprehenſum. Marcum itaque ſuſpicabar memoriâ lapſum hiſtorias haſce confudiſſe, & Pantheam pro Pariſca poſuiſſe: Sed & Pergamum de quo Marcus iſtic, ex Eunuchis forſitan eis fuiſſe, qui occumbenti Cyro aderant. Plures enim perhibentur extitiſſe. Verùm ſuſpicionem, ſimul ac errorem hunc, exemit mihi V. D. Cl. Salmaſius, qui Οὐήρου legi poſtulat, cujus Panthea liberta, Pergamus libertus fuerit; cui ego calculum eò proniùs contribuo, quia Veri ſcortillum à Luciano in *imaginibus* depingi, D. Boorio facem præferente, deprehendo; cui cum Abradatæ illius conjuge celebri, nomen commune fuerit. ὁμώνυμος γάρ ἐστι (Lucianum audis) τῇ τοῦ Ἀβραδάτα ἐκείνῃ γυναικί.

Παρεδρεύουσι] ritum alludit ſepulcris eorum, quos defunctos conditóſque lugebant, aſſidendi Inde illud Hermogenis *de invent. l. 3. c. 8.* εἰ ἰδιώτης εἶ, οὐκ ἂν ἐρρίφησαν· εἰ παρεκάθιζε τῷ τάφῳ, οὐκ ἂν ἐνίκησεν. Ex Cretica Pol. Photius *cod. 70.* Ὁ Βαγώας τῷ σώματι Δαρείου παρακαθίσας ἐπὶ ζ', ἀπεκαρτέρησε. De Niobe Æſchylus ab Heſychio laudatus.—ἐφημένη

Τάφῳ, τέκνοις ἐπῴζε τοῖς τεθνηκόσιν.
——*tumulo inſidens,*
Natis, ut ovis incubabat mortuis.

Idque donec lapidis inſtar, cui inſidebat, obrigeſcens cum illis pariter defungeretur. Reſpexit eódem Tacitus *ad l. 4. § 48.* adhibitus, ubi *urbis ſepulcræ ruinis aſſidere*, dixit. De canibus etiam, qui dominorum ſuorum, vel ſepulcris, vel cadaveribus inſepultis pertinaciter, ſive aſtando, ſive aſſidendo, perſtiterint, videantur, Ælian. *hiſt. animal. l. 6. c. 25.* & *l. 7. c. 10.* Plut. in. *collat. aquat. & terreſtr.* & Plin. *hiſt. nat l. 8 c. 40.*

Χαυρίας] nomen dubio procul depravatum Χαβρίας Xyl. & Caſ. reponunt.

Διότιμος] *ſuprà* § 23.

Γεράτων] vide *ad l. 5. § 28.* quanquam γεράτης hîc malim. ut *l. 9. § 3.*

Αὐθορον] vide *ad l. 2. § 2.*

Εἰς θύλακον] Epictetus à Stobæo laudatus; Νάττω τοῦ Ἀναξάρχου θύλακον. vide *ad l. 3. § 3.* Iſocrates *ad Dionyſ.* οὐχ ἡμετέρας μετὰ τῆς τύχης τὴν φύσιν· ὅτι τὸν θύλακον ἔχεις ἀδερμάτινον. Anaxarchus cùm Nicocreontis Tyranni Cyprii juſſu piſtillis ferreis in mortario ad necem uſque cæderetur, Πτίσσε τὸν Ἀναξάρχου θύλακον· Ἀνάξαρχον δὲ οὐ πτίσσεις. *Tunde*, inquit, *Anaxarchi ſacculum, Anaxarchum etenim non tundis.* Tangunt ſtrictim, Cicer. *Tuſcul. l. 2.* Ovid. *in Ibin. v. 57.* Gregor. Naz. *in Julian 1.* Plutarch. *de virt. moral.* Narrant pleniùs, Clem. *ſtrom. l. 4.* Gregor. Naz. *orat. 17. ad Eudox.* Origen. *adv. Celſ. l. 7.* qui tamen pro Nicocreonte Ariſtocreontem exhibet. Tertullian. *apolog. c. 50.* qui *Anaxarchi follem* reddidit. (vide *ad l. 9. § 3.*) Philo *de viri boni libert.* qui ἀσκὸν, i. e. *utrem* pro θύλακον poſuit. Laërt. *l. 9.* adjecto epigrammate ſuo.

Πτίσσετε μᾶλλον ἔτι, καὶ μᾶλλον· θύλακός ἐστι·
Πτίσσετ'· Ἀνάξαρχος δ' ἐν Διὸς ἐστὶ πάλαι.

Dio Pruſ. *orat. 37.* qui & ſubjungit; αὐτὸς οὐκ ἐπτίσθη,

πλέοντας, ἀλλὰ τὸν αὐτῶ δέρμα ἔτυχε φορέσας. ὥσπερ φασὶ Περσῶν τοὺς ὁμοτίμους. λαμβάνειν πληγὰς ἀντὶ τῶ σώματος τὴν κάνδυν· Πέρσαι μὲν ἦν, ὅτι τοσοῦτο δυσφορῶσιν· Ἕλλην ἢ ἀνὴρ παρεῖχε τύπτειν τὸ σῶμα, ὡς κάνδυν, ὡς ἱμάτιον. quo loco reſcribendum videtur pro τὸν αὐτῶ, τὸ αὐτῶ, pro ὅτι τοσοῦτο, ἐπὶ τύτῳ. quo modo Simocat. *ep.* 25. ἐπὶ τῷ πάθει δυσφορεῖν. pro κάνδυν, κάνδυν. κάνδυς enim non κάνδυς dicitur. Sed & in verſione mutari poſtulat, quòd θύλακον *arculam* vertit Naogeorgus; cùm *ſaccum* aut *ſacculum* debuerit. Niſi cum Eraſmo *Apoph. l.* 7. *manticam* quis maluerit. Syneſ. *epiſt.* 133. Δεῆσαι δὲ ἀποθνήσκειν, ἐνταῦθα τὸ φιλοσοφίας ὄφελος, τὸ μηδὲν ἡγεῖσθαι δεινὸν, ἀναχωρῆσαι τῶ θυλακίυ τῶ κρυσταλλίνου. Auguſtini Nom. *manual.. c.* 24. & Bern. *medit. c.* 3. *Nihil aliud eſt homo, quàm ſperma fœtidum, ſaccus ſtercorum, cibus vermium.* Aliâ ratione de homine bibace, & qui in hoc tantùm vivit ut bibat, Senec. *epiſt.* 77. *Nihil intereſt centum per veſicam tuam, an mille amphoræ tranſeant; Saccus es.* Indè datum proverbium, cujus meminit in *Heſione* Alexis referente Athenæo *l.* 11. ubi Herculis bibacitatem ſimul ac edacitatem notat.

—— κατὰ τὴν παροιμίαν,
Ἀεί ποτ' αὖ μὲν ἀσκὸς, αὖ δὲ θύλακος,
Ἄνθρωπός ἐστιν. ——*vulgò quòd diei ſolet,*
Homo ſemper aliàs ſaccus eſt, aliàs uter. Grot.

Saccum opinor, edacitatis nomine dixit, bibacitatis *utrem.* Nam quod *ſaccum* Seneca dixit, *ſaccos vinarios* (ità Plin. vocat, *l.* 24. *c.* 1.) reſpexit, quibus *vina* (cum eodem *l.* 19. *c.* 4. *loquor*) *caſtrabantur*, i. e. eclabantur, quò leniora mitioráque, ſed & defæcatiora ac puriora, fierent. indè Lucil. apud Cic. *de fin. l.* 2. *vinum cui ſacculus abſtulerit nil.* & Mart, *l.* 12. *epig.* 61.——*Ut liquidum potet Alauda merum,*
Turbida ſollicito tranſmittere cæcuba ſacco.

Verùm eâdem planè, quâ Marcus hîc θύλακον Lucilius, quod eódem redit, *folliculum.* Nonius: *Folliculum Lucilius poſuit pro corpore, l.* 26. *Ego quis ſim, & quo folliculo nunc ſum indutus, non quæro.* Arnobius item *adv. Gentes, l.* 2. *Nihil enim eſt nobis permiſſum ad hanc vitam; nec in carunculæ hujus folliculo conſtitutis, opis aliquid ſponſum eſt auxiliique decretum.* Idémque *ibidem, corpora* nuncupat, *ſtercoris utres, & ſaccati obſcœniſſimas ſerias.*

§ 38. Βλέπε κεῖνον, φησὶ, σοφωτάτοις] Locus valde depravatus mihíque abſque codicum ope, conclamatus planè. Xyl. σοφώτατα legiſſe videtur, cùm vertit, *quam ſapientiſſimè judica, inquit ille.* Caſ. [ὦ] σοφωτάτοις, *in rebus judicii, diſcretionisque maximæ.* D. Boot. φησὶν ὁ σοφώτατος. *ait vir ſapientiſſimus.* Mihi aliquid ejuſmodi dixiſſe videtur, quale *l.* 10. § 12. reperitur. Si acutè intueri potes, rerúmque naturam penitiùs introſpicere; id facias ſedulò, oculis ad id uſus tuis: ſin minùs hoc vales, ſapientiſſimos quoſque ad eam rem in conſilium adhibeas tibi. D. Salmaſius locum vitiatum potiùs quàm mutilum cenſet. Lego, inquit, εἰ δύνασαι ὀξὺ βλέπειν, βλέπε· Κείτων φησὶ σοφώτατος. Athenienſis ille philoſophus, Socratis diſcipulus, qui & *apologiam* pro Socrate ſcripſit, cujus verba hîc uſurpat Marcus. ſed fortaſſe aliter diſtinguendum. εἰ δύνασαι ὀξὺ βλέπειν, βλέπε, Κείτων φησὶ σοφώτατος, δικαιοσύνης κατεξαιρετικὴν ἀρετὴν ἐχ ὁρῶ. &c. ut iſta potiùs ſint Critonis. Poſſit & legi, Ζήνων φησὶ σοφώτατος, Si nobis conſtaret eſſe Zenonis. Hæc ille. vir autem tantus ubi διστάζει, mihi certius aliquid decernere temerarium nimis foret.

§ 39. Ἡδονῆς δὲ ὁρῶ] Vide *lib.* 5. § 15. & *lib.* 6. § 34. & *ſupr.* § 8. voluptatem non eſſe bonum probat, quia bonum bono non adverſatur; quum adverſus voluptatem tamen continentia, quæ virtus eſt, ac per conſequens bonum, ſe accingat. Senec. pariter *de vit. beat. c.* 10. *Hæc omnia virtus diſcutit, & aurem pervellit, & voluptates æſtimat, antequam admittat; nec quas probavit, magni pendit; nec uſu earum, ſed temperantiâ læta eſt. temperantia autem cùm voluptates minuat, ſummi boni injuria eſt. Tu voluptatem complecteris, ego compeſco.* Cic. *Academ. l.* 4. *Tu, cùm honeſtas in voluptate contemnenda conſiſtat, honeſtatem cum voluptate tanquam hominem cum bellua copulabis?*

Τὴν ἐγκράτειαν] ſed & τὴν σωφροσύνην. ſiquidem ὁ σώφρων φεύγει τὰς ἡδονάς. Ariſtot. *ethic. l.* 7. *c.* 11. ὅτι ἥδεται, ὅτε μάλιστα ὁ ἀκόλαστος, ἀλλὰ μᾶλλον δυσχεραίνει. *ibid. l.* 3. *c.* 11

§ 40. Ἐὰν ἀφέλῃς τὴν ὑπόληψιν] vide *l.* 7. § 14, 16. & *ſup.* § 28. & *infrà* 41, 47.

§ 41. Ἐμποδισμὸς αἰσθήσεως;] *cùm impeditur ſomnus, aut appetitus.* Lugd. *Somnus.* illud unde ſit neſcio. nam Xyl. Baſil. *Senſus*, rectè.

Ἐμποδισμὸς ὁρμῆς ὁμοίως κακὸν ζωτικῆς φύσεως] Repugnare ſibi primâ facie poteſt Marcus videri. Siquidem *l.* 5. § 20. concedit quidem τὴν ἐνέργειαν ἐμποδίζεσθαι, *actum ſive effectum impediri poſſe*; negat verò dari ab externis ulla τῆς ὁρμῆς, καὶ διαθέσεως ἐμπόδια, *appetitûs ſive impetûs ac diſpoſitionis impedimenta*: cùm hoc loco etiam ὁρμῆς ἐμποδισμὸν admittat, cúmque parti non λογικῇ, ſed ζωτικῇ adſcribat. verùm facilè conciliari poterunt iſta, ſi ὁρμὴν diſtinguamus in internam externámque, quarum illa ab externis impediri nequeat, hæc poſſit. vel etiam in ὁρμὴν ἄλογον, ſive *appetitionem à ratione alienam*, quæ cùm ſit, ut Marcus hîc loquitur, ἀνυπεξαίρετος, *citra exceptionem ullam concepta*, eſt idcirco impedimento obnoxia; & eandem *rationem conſentaneam*, quæ eſt μεθ' ὑπεξαιρέσεως, *cum exceptione. l.* 4. § 1. & *l.* 6. § 50. atque ideo neutiquam aut fruſtratur, aut à re ulla externa impeditur, quò minùs, quod ſibi propoſuerit, aſſequatur. *l.* 5. § 20.

Ὄψεται

Digitized by Google

Ὄψεται ἡ αἴσθησις] *Viderit ſenſus.* Ità Cicer. *ad Attic, l. 6. ep. 4. Sed hoc fortuna viderit: quoniam conſilio non multùm uti licet.* Florens *apologet. c. 16. Viderit habitus, dum materia qualitas eadem ſit; viderit forma, dum idipſum Dei corpus ſit.* Et *c. 42. Viderint, qui per capillum adorantur.* q. d. illis iſtud curæ eſto: nos ex illis non ſumus. *Act. Apoſt. c. 18. v. 15.* Judæis Gallio, Εἰ ζήτημά ἐστι περὶ λόγου καὶ ὀνομάτων, καὶ νόμου τοῦ καθ' ὑμᾶς, ὄψεσθε αὐτοί. κριτὴς γὰρ ἐγὼ τούτων οὐ βούλομαι εἶναι. Vide *l. 5. § 25.* & *l. 11. § 13.*

Ἀνυπεξαιρέτως] vide, *l. 4. § 1.* & *l. 5. § 20.* & *l. 6. § 50.*

Εἰ δὲ τὸ κοινὸν λαμβάνεις] *Si id quod communiter fieri ſolet, tibi propoſueris.* nempe poſſe aliquid intervenire, quod rei propoſitæ tibi proſecutionem impediat. Senec. *ad Marc. c. 9. Quicquam tu putas non futurum, quod multis ſcis poſſe fieri, quod multis eveniſſe? Cuivis poteſt accidere, quod cuiquam poteſt.* Vide eund. *de tranquil. c. 11. ad l. 7. § 58.* & *ep. 91. ibid. ad § 68.* vide & *infrà § 46.*

Τὰ μέντοι τοῦ νοῦ ἴδια οὐδεὶς ἄλλος εἴωθεν ἐμποδίζειν] Epictet. *diſſert. l. 2. c. 23.* Τῇ ὁραστικῇ δυνάμει τινὰ πέφυκεν ἐμποδίζειν; καὶ προαίρεσις, καὶ προαιρετόν. τῇ ἀκουστικῇ ποιον; τῇ φραστικῇ ὡσαύτως. προαίρεσιν δὲ τί ἐμποδίζειν πέφυκεν; ἀπροαίρετον οὐδέν· αὐτὴ δὲ ἑαυτὴν διαστραφεῖσα. οὐ γὰρ ἐνδέχεται τὸ φύσει ἐλεύθερον ἀπ' ἄλλου τινὸς ταραχθῆναι ἢ κωλυθῆναι, πλὴν ὑφ' ἑαυτοῦ. Idem. *l. 1. c. 19.* vide *l. 2. § 9.* & *l. 5. § 20.* & *l. 7. § 55.* & *l. 12. § 8.*

Οὐ πῦρ οὐ σίδηρος] vide *l. 4. § 39.* & *l. 7. § 68.* & *ſupr. § 28.* Epict. *l. 1. c. 29.* Τὴν προαίρεσιν οὐδὲν ἄλλο νικῆσαι δύναται, πλὴν αὐτὴ αὑτήν. Hercules in Euripidis *Syleo.* apud Philon. *de alleger. de Joſeph. & de boni viri libert.* & apud Euſeb. *præpar. Evang. l. 6. c. 6.* & apud Grotium in *excerptis*, ubi verſus primus deeſt, ex illis reſtituendus, qui etiam in *Phœniſſ.* ejuſdem reperitur *v. 524.*

Πρὸς ταῦτ', ἴτω μὲν πῦρ, ἴτω δὲ φάσγανον
* Πίμπρη, κατέσθιε σάρκας, ἐμπλήσθητί μου
Πίνων κελαινὸν αἷμα· πρόσθε γὰρ κάτω
Γῆς εἶσιν ἄστρα, γῆ δ' ἄνεισ' εἰς αἰθέρα,
Πρὶν ἐξ ἐμοῦ σοι θῶπ' ἀπαντῆσαι λόγον.

* τέμνων, Euſeb.

Ad hæc, adſto ferrum & ignis inſuper;
Ure, (ſive, ſeca) hæc cremaque membra, & impletor mei
Potans rubentem ſanguinem: in terram priùs
Deſcendet æther, terra ſe in cœlum feret,
Quàm blanda demeveniet ad te oratio. Grot.

Indi Philoſophi Alexandro; Σώματα μὲν μετάξεις ἐκ τόπου εἰς τόπον· ψυχὰς δ' ἡμετέρας, οὐκ ἀναγκάσεις ποιεῖν ἃ μὴ βουλόμεθα· πῦρ ἀνθρώποις μέγιστον κολαστήριον· τούτου ἡμεῖς καταφρονοῦμεν. Clem. *Strom. l. 4.* & Philo pleniùs ex Calani *ad Alexandrum epiſt. lib. de libert.* ex Clemente tamen ſupplendus. Φίλοι πείθουσι χεῖρας καὶ ἀνάγκην προσφέρειν Ἰνδῶν φιλοσόφοις, οὐδ' ἐν ὕπνῳ ἑωρακότες ἡμέτερα ἔργα· σώματα γὰρ μετοίσεις ἐκ τόπου εἰς τόπον· ψυχὰς δ' οὐ δυνάσαι [ἀναγκάζειν] ποιεῖν ἃ μὴ βούλονται, οὐ μᾶλλον ἢ πλίνθους καὶ ξύλα φωνὴν ἀφεῖναι. πῦρ μεγίστοις τοῖς ζῶσι σώμασι πόνους καὶ φθορὰν ἐργάζεται· τούτου ὑπεράνω ἡμεῖς γινόμεθα, ζῶντες καιόμεθα· οὐκ ἔστι βασιλεύς, οὐκ ἄρχων, ὃς ἀναγκάσει ἡμᾶς ποιεῖν ἃ μὴ προαιρούμεθα. vide *ad l. 5. § 10.*

Οὐ τύραννος] ὁ λῃστὴς *l. 11. § 36.*

Ὅταν γένηται σφαῖρος, κυκλοτερὴς μένει] Alludit ad dictum quoddam Empedoclis, an Parmenidis, quod apud Stob. in *eclog. phyſic. l. 1. tit. 11.* ſed corruptè, ſic legitur.

Σφαῖρος κυκλοτερὴς μιμίης, &c. unde ſubit animum, locum iſtum mendo non vacare prorſus, & μένει illud aut irreptitium eſſe, aut vitio neutiquam immune. Verùm de dicto ipſo ampliùs videbitur *ad l. 12. § 3.* quòd autem à ſuperioribus iſta divellunt Lugd. editor. & interpres Anglic. mihi minùs commodè factum videtur. idem enim planè argumentum ſpectare, etiamſi eo modo ſumatur, quo ipſi & legunt & vertunt, quivis facilè perſpexerit. Quanquam ego malim dictionis ſerie continuatâ legere; τούτου γὰρ οὐδ' ὁπωσοῦν ἅπτεται, ὅταν γένηται σφαῖρος κυκλοτερής, &c. vide *infr. § 48.*

§ 42. Ἐμαυτὸν λυπεῖν] vide *l. 7. § 16.* & *infrà § 47.*

Οὐδὲ γὰρ ἄλλον πώποτε ἑκὼν ἐλύπησα] Vide de Marco *l. 1. § 15.* ad illud, συγγνωμονικόν. Cæterùm de Platone Diogenes, cùm is à quodam laudaretur; Τί δ' ἐκεῖνος ἔχει σεμνόν, ὃς τοσοῦτον χρόνον φιλοσοφῶν οὐδένα ἐλύπησεν; ſed & Charilaum eo nomine notatum deprehendes *ad l. 9. § 5.* Ὅτι οὐδὲ τοῖς πονηροῖς πικρός, οὐδὲ τοῖς κακοῖς χαλεπὸς ἦν. Epictetus ipſe *diſſert. l. 3. c. 23.* Ἰατρεῖόν ἐστι τὸ τοῦ φιλοσόφου σχολεῖον· οὐ δεῖ ἡσθέντας ἐξελθεῖν, ἀλλ' ἀλγήσαντας. quomodo à Petri concione illi, *Act. c. 2. v. 37.* κατανυγέντες τῇ καρδίᾳ. à Chriſto etiam adoleſcens ille, Matth. *c. 19. v. 22.* ἀπῆλθε λυπούμενος, Verbis nimirum Domini contriſtatus. Addas licèt his, nec Elium ſacerdotem, nec Davidem regem, notâ aliquâ immunes habitos, quòd ſuos perperam etiam agentes, contriſtare detrectarint. *Hiſtor. Reg. Iſrael. l. 1. c. 2. v. 29. & c. 3. v. 13. & l. 3. c. 1. v. 6.* Quomodo ergò Marcum, vel quà σκηπτοῦχος βασιλεύς, vel quà ἐν βασιλεῦσι φιλόστοργος, culpâ liberabimus, ſi is neminem unquam quenquam contriſtavit? Forſan τὸ ἑκὼν, ſive *ſponte*, illud adjectum ſatisfecerit ad Marcum à cenſura omni hac in parte vindicandum. Neque enim ultrò ſive ſponte triſtitiâ pœnâve illos afficit,

Digitized by Google

afficit, qui lege mandante, moribus ipſorum exigentibus, id facit, ſed coactus quodammodo ἀέκοντί γε θυμῷ. ad ſupplicia etiam juſtiſſima ac meritiſſima deſcendere. Talem nobis Deum depingit Jeremias vates, *Thren. c. 3. v. 33. Qui non affligit ex animo ſuo, mæſtitiâque afficit mortales. De ſuo optimum; de noſtro juſtum: optimum ex naturæ proprietate; juſtum ex cauſſæ neceſſitate.* Tertull. *de reſurr. carn. c. 14.* Unde Salvian. *de provid. l. 5. c. 8. Nos vim Deo facimus iniquitatibus noſtris. Nos nolentem ulciſci cogimus. Nos parcere volentem non permittimus.* & *l. 8. c. 2. Nos calamitatum noſtrarum autores ſumus. Deus enim pius & miſericors eſt, & qui neminem velit perire vel lædere. Nos verò nos Deo nolente cruciamus. A Deo quidem punimur, ſed ipſi facimus ut puniamur. Cùm autem punire nos ipſi facimus; cui dubium eſt, quin ipſi nos noſtris criminibus puniamus? quia quicunque dat cauſſam quâ puniatur, ipſe ſe punit.* Talem principem ſuum Naſo *Pont. l. 1. eleg. 3.*

Eſt piger ad pœnas princeps, ad præmia velox;
Quique dolet, quoties cogitur eſſe ferox:
Multa metu pœnæ, pœnâ qui pauca coërcet,
Et jacit invitâ fulmina rara manu.

Et *l. 2. eleg. 2.*

Qui cùm triſte aliquid ſtatuit, fit triſtis & ipſe:
Cuique ferè pœnam ſumere, pœna ſua eſt.
Victa tamen vitio eſt hujus clementia noſtro:
Venit & ad vires ira coacta ſuas.

Et *Triſt. el. 4. l. 8.*

Ergò illum demens in me ſævire coëgi,
Mitius immenſus quo nihil orbis habet.

Talem & Marcus ipſe ſe profiteri videtur.

§ 43. Εὐφραίνει ἄλλον ἄλλο] Hoc eſt quod Flaccus *epiſt. 1.* —— *alios aliis rebus ſtudiiſque teneri.* & *l. 2. epiſt. 2.*

Denique non omnes eadem mirantur amántque.

Pindar. *Pyth. 10.*

Καὶ γὰρ ἑτέροισιν ἑτέρων ἔρως ἔκνιξε φρένας
Namque aliis aliarum rerum cupido pungit pectora.

& Petron. —*non omnibus unum eſt, Quod placet.*——
Hom. *odyſſ. ξ. v. 228.*

Ἄλλος γάρ τ' ἄλλοισιν ἀνὴρ ἐπιτέρπεται ἔργοις.
Namque homines aliis alii rebus capiuntur.

Et Archilochus apud Sextum Empir. *adverſ. ethic. c. 3.*

Ἀλλ᾽ ἄλλος ἄλλῳ ἐπ' ἔργῳ καρδίην ἰαίνεται.

quod συντομώτερον Clemens Alex. qui & ex Homero mutuatum vult, ſic extulit, *ſtrom. l. 6.*

Ἀλλ' ἄλλος ἄλλῳ καρδίην ἰαίνεται.
Aſ: alia res alius cor juvat magis.

Euripid. *Hippolyt.*

Ἄλλοισιν ἄλλα θεῶν τε κ' ἀνθρώπων μέλει.
Cordi alia hominibus aliis ſtudia, & Deis.

Idémque *Oeneo* apud Clement.

Ἀλλ' ἄλλος ἄλλοις μᾶλλον ἥδεται τρόποις.
At alius aliis moribus capitur magis.

Indè illa Tragici incerti apud Sext. Empir. *Pyrrhon. l. 1. c. 14. § 2.*

Δεινόν γε ταὐτὸν τοῖς μὲν ἀνδάνειν βροτῶν,
Τοῖς δ' ἔχθος εἶναι.——
Miſerum, quòd eadem ſæpe res, hominum his placet,
Illis in odio eſt.——

Prout de ſe Lucilius; *Quod tibi magnopere cordi eſt, mihi vehementer diſplicet.* Cicer. *Tuſcul. l. 5. § 63. Sic ſe res habet, te tua, me delectant mea.* Siquidem, quòd ex Euripidis *Phœniſſ.* Sextus *ibid.*

Εἰ πᾶσι ταὐτὸν καλὸν ἔφυ σοφόν θ' ἅμα,
Οὐκ ἦν ἂν ἀμφίλεκτος ἀνθρώποις ἔρις.
Si idem probarent omnes, ſi ſaperent idem,
Diſſidia generi nulla mortali forent.
Νῦν δ' οὐδὲν ὅμοιον οὐδὲ ἴσον βροτοῖς.
Diſſimillima nunc ſunt ingenia mortalibus.

Perſ. *ſat. 5. v. 52.*

Mille hominum ſpecies, & rerum diſcolor uſus.
Velle ſuum cuique eſt, nec voto vivitur uno.

Scil. quòd Terent. *Phorm. 2.* ——*ita eſt:*
Quot homines, tot ſententiæ; ſuus cuique mos.

Vide Flaccum *carm. l. 1. od. 1.* & Marc. *l. 10. § 10.* ſed &, Athanaſii qui nomen præfert, autorem in *definition.* inter hominum θέλημα φυσικὸν, quod in omnibus idem ſit; & γνωμικὸν, quod in aliis aliud, diſtinguentem, apud Caſaub. *in Perſ. ſat. 5.*

Ἐμὲ δὲ, ἐὰν ὑγιὲς ἔχω τὸ ἡγεμονικὸν] Conſimilis huic locus apud Epictetum *diſſert. l. 3. c. 5.* ubi ex perſona Socratis; Ὥσπερ ἄλλος τις χαίρει τὸν ἀγρὸν τὸν αὑτοῦ ποιῶν κρείσσονα, ἄλλος τὸν ἵππον. οὕτως ἐγὼ καθ' ἡμέραν χαίρω παρακολουθῶν ἐμαυτῷ βελτίονι γινομένῳ. vide *ſupr. § 26.* & *l. 10. § 35.*

Μήτε τῶν ἀνθρώποις συμβαινόντων] Annot. Lugd. μήτε τι τῶν ἀνθρώπ. σ. vide *infr. § 46.*

Ἀλλὰ πᾶν εὐμενέσιν ὀφθαλμοῖς ὁρῶντα] Syntaxis poſcit ὁρῶν quia præceſſerat τὸ ἡγεμονικόν.

Χρώμενον ἑκάστῳ κατ' ἀξίαν] vide *l. 3. § 11.* & *ſupr. § 29.*

§ 44. Τοῦτον ἰδοὺ τὸν χρόνον] ità Baſ. & Lugd. ego νῦν malim. quòd, *l. 4. § 26.* κερδαντέον τὸ παρόν.

Τὴν ὑστεροφημίαν] vide *l. 2. § 17.* & *l. 4. § 19.*

Οὓς βαρυνοῦνται] *quos ægrè ferunt.* Schol. ad illud Thucydidis *l. 2.* ἐβαρύνοντο δὲ καὶ χαλεπῶς ἔφερον, οὐ δεῖ, inquit, λέγειν, ὅτι ἐβαρύνετο, ἢ βαρύνομαι, ἀλλὰ βαρύνομαι, &c. hoc nimirum ſenſu, opinor, negat τὸ βαρύνεσθαι uſurpari. Alioqui Plato etiam in *Sympoſ.* dixit, Ὁ οὖν Πόρος μεθυσθεὶς τοῦ νέκταρος, εἰς τὸν τοῦ Διὸς κῆπον εἰσελθὼν, βεβαρημένος ηὗδεν. *vino, an ſomno, gravatus, dormiebat.* Marcus *ſuprà § 36.* βαρεῖ σε ἀεὶ τὸ παρόν. Cæterùm τὸ βαρεῖσθαι μεταβατικῶς, prout Marco iſtic, uſurpatum, haud temerè alibi deprehendes. Herodianus tamen ἐβαρυνοῦντό τε αὐτῶν τὴν εὐγένειαν *Eorumque nobilitatem ægrè, ſive gravatim, ferebant.*

Τί δὲ ὅλως πρὸς σε] ità *l. 4. § 19.* τί οὖν τοῦτο πρὸς σέ;

Ἀποπνίξωσιν] ità *l. 4. § 3.* τὸν καπνὸν σὲ ἀποπνίγουσι.

§ 45.

§ 45. Ἆρόν με, καὶ βάλλε ὅπου θέλεις] vide Calani *ad Alex. epiſt. ſupr. ad* § 41. In Senec. *ex corpe. Exulabis. Non patria mihi interdicitur, ſed locus. in quamcunque terram venio, in meam venio. Nulla terra exilium eſt. Altera patria eſt. Patria eſt, ubicunque bene eſt. illud autem per quod bene eſt, in homine, non in loco eſt. In ipſius poteſtate eſt, quæ ſit illi fortuna. Si ſapiens eſt, peregrinatur; ſi ſtultus, exulat.* vide *l.* 5. § 16.

Ἐκεῖ γὰρ ἕξω τὸν ἐμὸν δαίμονα ἵλεων] Locus non faciet, quin mentem in ſtatu recto & erecto cuſtodiam. Philemon exul, interrogantibus, ὡς εὐημέρηκε, *quàm proſperè ageret*, reſpondit, ὑμεῖς μὲν οὐκ οἴεσθε οὕτω πεπρᾶχθαί με. ἐγὼ μὲν γὰρ ἀεὶ ἀγαθὸς ὢν διατελῶ. *Vos minùs opinamini, qui in hoc ſtatu me videtis. Ego enim ſemper bonus eſſe perſiſto.* pro ἂν, ὀ vel οὐκ lego, ut ſenſus conſtet. Refert ex Telete *de exilio* Stob. *tom.* 2. *tit.* 40. Epictet. *lib.* 4. *c.* 7. Ἀλλ' ἐξορίζω σε. ὅπου ἂν ἀπέλθω, ἐκεῖ μοι καλῶς ἔσται· καὶ γὰρ ἐνθάδε, οὐ διὰ τὸν τόπον ἦν μοι καλῶς, ἀλλὰ διὰ τὰ δόγματα, ἃ μέλλω μεθ' ἐμαυτοῦ ἀποφέρειν. οὐδὲ γὰρ δύναταί τις ἀφελέσθαι αὐτά· ἀλλὰ ταῦτα μόνα ἐμά ἐστι καὶ ἀναφαίρετα, καὶ ἀρκεῖ μοι παρόντα, ὅπου ἂν ὦ, καὶ ὅ, τι ἂν ποιῶ. Senec. *ad Helv. c.* 5. *Adverſus ipſam mutationem locorum, ſatis hoc remedii putat Varro, quòd quocunque venimus, eadem rerum naturâ utendum eſt. M. Brutus, quòd licet in exilium euntibus virtutes ſuas ferre ſecum. utraq; in unum collata plurimùm poſſunt. quantulum enim eſt, quod perdidimus? duo, quæ pulcerrima ſunt, quocunque nos moverimus, ſequentur; Natura communis, & propria virtus.* vide *l.* 7. § 53.

Συνδεδεμένην] *anxia.* Xyl. *confuſa* Caſ. ut συγκεχυμένην vel συγχυθεῖσαν legiſſe videatur. quid ſi συνδεδεμένη legatur? *unà cum corpore conſtricta*, & vinculis quodammodo obnoxia. Apoſtol. *ad Tim. ep.* 2. *c.* 2. *v.* 9. ἐν ᾧ κακοπαθῶ μέχρι δεσμῶν· ἀλλ' ὁ λόγος τοῦ θεοῦ οὐ δέδεται. Epictet *lib.* 1. *c.* 18. Ἀλλ' ὁ τύραννος δήσει· τί; τὸ σκέλος· ἀλλ' ἀφελεῖ· τί; τὸν τράχηλον. τί οὖν οὐ δήσει, οὐδ' ἀφελεῖ; τὴν προαίρεσιν. Vel *curis anxietatéque conſtricta, ac vincta.* ut Boëth. *conſol. l. c. . Nubila mens eſt, vinctáque frænis, hæc ubi regnant.* Verùm illud, opinor, potiùs fuerit, quod Caſ. ſecutus videtur. ità Epictet. *enchir. c.* 28. Εἰ μὲν τὸ σῶμά σε τις ἐπέτρεπε τῷ ἀπαντήσαντι, ἠγανάκτεις ἄν· ὅτι δὲ σὺ τὴν γνώμην τὴν σεαυτοῦ ἐπιτρέπεις τῷ τυχόντι, ἵνα ἐὰν λοιδορήσηταί σοι, ταραχθῇ ἐκείνη καὶ συγχυθῇ, οὐκ αἰσχύνῃ; Marc. ipſ. *l.* 6. § 32. Δ.ά τί οὖν, χύσιν ἀμιγῆ καὶ ἀπαθῆς ψυχῆς ἐντεχνὸν καὶ ἐπισήμαναι.

Ἆρα τοῦτο ἄξιον] Symmach. *l.* 9. *ep.* 105. *Nullius tam vehemens nequitia eſt, ut motu meo digna ſit. quid enim indignius, quàm ſapientis affectum ex aliena pendere nequitia?* Senec. *de ira l.* 2. *c.* 6. Epictet *enchir. c.* 11. Ὅταν καλῇς τὸν παῖδα, ἐνθυμοῦ ὅτι δύναται μὴ ὑπακοῦσαι, καὶ ὑπακούσας, μηδὲν ποιῆσαι ὧν θέλεις. ἀλλ' οὐχ οὕτως ἐστὶν αὐτῷ καλῶς, ἵνα ἐπ' ἐκείνῳ ᾖ τὸ μὴ ταραχθῆναι. Vitium ſubeſſe Volphio ſuboluit. itaque pro τὸ μὴ, τάσσι ſubſtituit, & pro ἐστὶν, ἔσω vel εἴη mavult. at rectiùs Stob. *tom.* 2. *tit.* 19. ἵνα ἐπ' ἐκείνῳ ᾖ τὸ ἐμὲ ταραχθῆναι· quanquam perperam apud Stob. οὕτως pro οὕτως legitur. Meliùs pro ἐνθυμοῦ προσεννόει· Nam quare pro ἀλλ', καὶ Volf. pro αὐτῷ, αὐτὸς Geſner. nihil erat. *Hoc*, inquit, *tecum cogita, non tam feliciter agitur cum ſervulo meo, ut me perturbari in illo ſit ſitum.* Vide *ſupr.* § 42.

§ 46. Ἀνθρώπῳ οὐδενὶ συμβαίνειν τι δύναται ὃ οὐκ ἔστιν ἀνθρωπικόν] Senec. *ep.* 71. *Nihil eorum quæ ferenda ſunt diſplicet. Nam quicquid cadere in hominem poteſt, in ſe incidiſſe non queritur, vires ſuas novit; ſcit ſe eſſe oneri ferendo.* vide & *lib.* 5. § 18. & *l.* 6. § 19. & *lib.* 7. § 2. Euripid. *Oreſt.*

Οὐκ ἔστιν οὐδὲν δεινὸν, ὧδ' εἰπεῖν ἔπος
Οὐδὲ πάθος, οὐδὲ ξυμφορὰ θεήλατος,
Ἧς οὐκ ἂν ἄροιτ' ἄχθος ἀνθρώπου φύσις.
Nulla adeò ſando terribilis oratio eſt,
Vel ſors, vel irâ cœlitum invectum malum,
Natura quin humana patiendo id ferat. Grot.

Epictet. *l.* 1. *c.* 2. τῷ λογικῷ ζώῳ μόνον ἀφόρητόν ἐστι τὸ ἄλογον. vide *ad* § 15. Hocaſii dictum.

Καὶ εἴωθεν, καὶ πέφυκεν] vide *ſuprà* § 41. τὸ κοινόν. & *l.* 4. § 33, 46. & *l.* 7. § 58. Senec. *epiſt.* 107. *Nihil horum inſolitum, nihil inexpectatum eſt. offendi rebus iſtis tam ridiculum eſt, quàm queri, quòd ſpargaris in publico, aut inquineris in luto. eadem vitæ conditio eſt, quæ balnei, turbæ, itineris: quædam immittentur, quædam incident. Non eſt delicata res vivere. Longam viam ingreſſus es: & labaris oportet, & arietes, & cadas, & laſſeris, & exclames, O mors, id eſt, mentiaris. Alio loco comitem relinques, alio efferes, alio timebis: per ejuſmodi offenſas emetiendum eſt confragoſum hoc iter.* Et mox: *Quicquid dixeris, multis accidit.——Nihil miremur eorum, ad quæ nati ſumus: quæ ideo nulli querenda, quia paria ſunt omnibus. ità dico, paria ſunt. Nam etiam quod effugit aliquis, pati potuit. æquum autem jus eſt, non quo omnes uſi ſunt, ſed quod omnibus latum eſt. imperetur æquitas animo, & ſine querela mortalitatis tributa pendamus.*

§ 47. Οὐκ ἐκεῖνό σε ἐνοχλεῖ, ἀλλὰ τὸ σὸν περὶ αὐτοῦ κρῖμα] vide *ſup.* § 40. Epictet. *enchir. c.* 5. ταράσσει τοὺς ἀνθρώπους, οὐ τὰ πράγματα, ἀλλὰ τὰ περὶ τῶν πραγμάτων δόγματα. & *diſſert. l.* 3. *c.* 19. Οὐδὲν ἄλλο ταραχῆς, ἢ ἀκαταστασίας αἴτιόν ἐστιν ἢ δόγμα. Οὐδὲν γάρ ἐστιν αὐτῶν δεινὸν, ἀλλὰ ἀπὸ τῆς δόξης καὶ τῆς ἀσθενείας τῆς ἡμετέρας γίνεται τοιοῦτον. Dio. Pruſ. *orat.* 16. Senec. *de ſap. conſtant. c.* 4. *Ad tantas ineptias perventum eſt, ut non dolore tantùm, ſed doloris opinione vexemur, more puerorum quibus me-*

ſus;

Digitized by Google

tus intuetur umbra, & perſonarum deformitas, & depravata facies; lacrymas verò evocant nomina parùm grata auribus, & digitorum motus, & alia quæ impetu quodam erroris improvidi refugiunt.

Ἐξαλεῖψαι ἐπί σοι ἐστίν] Ità Clem. in *hortator.* ἐξὸν ἀποσμήξασθαι τὰ ἐμπόδια τῇ σωτηρίᾳ. vide *l.* 5. § 2. & *ſupr.* § 29.

Οὐ γὰρ παρά σε ἡ αἰτία τοῦ μὴ ἐνεργεῖσθαι] Nè contriſteris, inquit, ſi honeſta molienti objectum fuerit, quod effectum & ſucceſſum impediat; cùm tu quod in te eſt, quodque tui eſt officii feceris; nec à te ſit quod effectu ſucceſſúque caruerit. Hoc ipſo argumento pii homines, Dei miniſtri cumprimis, ſolari ſeſe ſolent, ubi conatus ſuos advertunt, fructu, optato etiam magis quàm ſperato forſan, deſtitui. Eſajas *c.* 49. *v.* 4. *Etiamſi fruſtrà laboraverim, & inaniter, atque incaſſum vires meas conſumpſerim; officium tamen meum penes Jovam eſt, opus meum penes Deum meum.* Joan Chryſoſt. *in Joan. Evang. orat* 13. Οὐ γὰρ διὰ τῶν γηπόνων, τοιαῦτα καὶ τὰ τῶν διδασκόντων ἐστίν· ὁ μὲν γὰρ γεωργὸς μετὰ τοὺς ἐνιαυσίους πολλάκις μόχθους, καὶ τὴν ταλαιπωρίαν ἐκείνην, καὶ τοὺς ἱδρῶτας, ἂν μηδὲν ἐξενέγκῃ τῶν πόνων ἄξιον ἡ γῆ, παρ' οὐδενὸς ἑτέρου δύναται τῶν πόνων τινὰ παραμυθίαν εὑρεῖν, ἀλλ' ὑποστρέφει μετ' αἰσχύνης καὶ κατηφείας ἀπὸ τῆς ἅλω πρὸς τὴν οἰκίαν, καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τὰ παιδία, οὐδένα ἔχων ἀπαιτῆσαι τῆς φιλοπονίας τῆς μακρᾶς τὴν ἀντίδοσιν. ἐπὶ δὲ ἡμῶν οὐδέν ἐστι τοιοῦτον. κἂν γὰρ ἡ γεωργουμένη γῆ μηδένα ἐξενέγκῃ καρπὸν, ἡμῶν πάντα ἐπιδειξαμένων πόνον, ὁ καὶ ταύτης καὶ ἡμῶν κύριος οὐ περιόψεται κεναῖς ἡμᾶς ἀπερχομένους ἐλπίσιν, ἀλλὰ δώσει τὰς ἀμοιβάς. Ἕκαστος γὰρ, φησὶ, τὸν ἴδιον μισθὸν λήψεται κατὰ τὸν ἴδιον κόπον. (Apoſtoli ſunt *ad Cor. ep.* 1. *c.* 3. *v.* 8.) κατὰ τὸν κόπον, οὐ κατὰ τὸ τῶν πραγμάτων τέλος. Et Bern. *ad Eugen. de conſider. l.* 4. *Unusquiſque propriam mercedem accipiet ſecundum laborem ſuum, non ſecundum proventum. Fac quod tuum eſt: Deus quod ſuum eſt, abſque tua ſolicitudine atque anxietate curabit. Planta, riga, fer curam, & tuas explicuiſti partes: incrementum, ubi voluerit, dabit Deus, non tu. ubi fortè noluerit, tibi deperit nihil. Securus labor, quem nullus valet evacuare defectus.* Quod & *ibidem* aliâ imagine non minùs idoneâ illuſtrat. *En plagam. tibi incumbit curatio. rides me forſan, fore incurabilem perſuaſus. Noli diffidere: curam exegeris non curationem. Audiſti, Curam illius habe.* (Luc. *c.* 10. *v.* 35.) *Et non cura, vel ſana illum.*

Non eſt in medico ſemper releveeur ut æger.

Cui adjici poterit, & illud Hieronymi in *epiſt. ad Pammach. & Ocean. Qui Æthiopem invitat ad balneas; etſi nigredinem non auferat illi, certè vel pecuniam accipit ſibi: & licèt in illius candore non gaudeat, certè vel ſuo in lucro lætatur. Ità ſine dubio inobedientem qui divinis ſermonibus monet, quamvis refragantis peccata non tollat, mercedem tamen de miniſterio veræ caritatis ſibi acquirit.* Itaque iſtic non Æthiops fruſtrà lavatur, nec operam ludit perditve, qui in eo etiam laborem impenderit. Siquidem ut Apoſtol. *ad Cor. ep.* 2. *c.* 2. *v.* 15. Εὐωδία ἐσμὲν τῷ Θεῷ ἐν τοῖς σωζομένοις, καὶ ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις. Καὶ ὁ κόπος ἡμῶν οὐκ ἔστι κενὸς ἐν Κυρίῳ. Idem *ad eoſdem ep.* 1. *c.* 15. *v.* 58. Neque tamen conſideratio hæc, è piorum animis omnem prorſus anxietatem, ac triſtitiam eximit. Sicut enim χαρὰν καὶ στέφανον καυχήσεως ſuum ducunt ſuorum profectus, *ad Theſ. ep.* 1. *c.* 2. *v.* 19. ità contrà, etiamſi non inutile planè, triſte tamen & cordolium graviſſimum eſt ipſis, ubi conatus hac in parte ſuos fruſtratos adſpiciunt. *ad Hebr. c.* 13. *v.* 17. & Jerem. *c.* 13. *v.* 17. Ideo Bern. *in Cant.* 42. *Animam meam liberavi. non capio conſolationem, dum mortem filii intueor. Quæ enim mater, etiamſi omnem quam potuit curam & diligentiam ægrotanti adhibuiſſe ſe ſciat, ſi demum fruſtratam ſe viderit, & omnes labores ſuos eſſe penitus inefficaces, illo nihilominus moriente, propterea unquam à fletibus temperavit?* Verùm hæc rigidior juſto Stoica diſciplina non admittit.

Οὐκ ἄξιον ζῆν μὴ ἐνεργουμένου τούτου] Hoc eſt quod Clem. *ſtrom. l.* 4. de Philoſophis quibuſdam: Αὐτίκα εὔλογον ἐξαγαγεῖν τῷ σπουδαίῳ συγχωροῦσιν, εἴ τις τοῦ πράσσειν οὕτω στερήσειεν αὐτὸν, ὡς μηκέτι ἀπολελεῖφθαι αὐτῷ μηδὲ ἐλπίδα τῆς πράξεως.

Ἄπιθι οὖν ἐκ τοῦ ζῆν] Ità *l.* 5. § 29. τοῦ ζῆν ἔξιθι. de Conſtantio Ammian. *l.* 22. *Abiit è vita.* & de Theodoſio Ambroſ. *epitaph. Abiit non obiit.* Cicer. *Tuſcul. l.* 5. *Mihi quidem in vita ſervanda videtur illa lex, quæ in Græcorum conviviis obtinetur, Aut bibat, inquit, aut abeat* (ἢ πῖθι, ἢ ἄπιθι) *aut enim fruatur aliquis cum aliis voluptate potandi, aut nè ſobrius in vinolentiam vinolentorum incidat, antè diſcedat. Sic injurias fortunæ, quas ferre nequeas, diffugiendo relinquas.* Et ſubjungit: *hæc eadem, quæ Epicurus, totidem verbis dicit Hieronymus.* Non ſoli ergò Stoici iſtiuſmodi dictabant. Senec. *epiſt.* 91. *In eum mundum intravimus, in quo his legibus vivitur. Placet? pare. Non placet? quacunque vis, exi.* & *epiſt.* 70. *Hoc eſt unum, cur de vita non poſſimus queri. bono loco res humanæ ſunt, quòd nemo niſi vitio ſuo miſer eſt. Placet? vive. Non placet? licet eò reverti, unde veniſti.* Epictet. *l.* 1. *c.* 24. τὸ δὲ κεφάλαιον, μέμνησο, ὅτι ἡ θύρα ἤνοικται· μὴ γίνου τῶν παιδίων δειλότερος· ἀλλ' ὡς ἐκεῖνα, ὅταν αὐτοῖς μὴ ἀρέσκῃ τὸ πρᾶγμα, λέγει, ὅτι οὐκ ἔτι παίξω. καὶ σὺ, ὅταν σοι φαίνηταί τινα εἶναι τοιαῦτα, εἰπὼν, οὐκ ἔτι παίξω, ἀπαλλάσσου· μένων δὲ, μὴ θρήνει. ſed vide *ad l.* 3. § 1.

Ἢ καὶ ὁ ἐνεργῶν] Xyl. aut Caſ. quid hic legerint,

rint, haud eſt facile conjectu. Neque enim verba, prout habentur, exhibere poſſunt, quod aut iſte aut ille reddidit. Ego opinor legendum, ἢ καὶ ὁ ἐστερημένος. *diſcedas è vita* εὐμενής. i. e. *placido animo, quomodo & is ſoles diſcedere, qui id quod volebat aſſecutus eſt; ſimulque propitio etiam adverſus illud quodcumque id fuerit, quod obſtiterat tibi, quò minus id quod volebas efficeres.*

§ 58. Ἀκαταμάχητον γίνεται τὸ ἡγεμονικὸν] vide ſupr. § 41. Flaccus, *carm. l.* 2. *od.* 1.

Et cuncta terrarum ſubacta,

Præter atrocem animum Catonis.

de quo viro verè viro Senec. ampliùs *de conſtant. ſap. c.* 1. & 2. qui & *ibidem c.* 6. *Bona viri ſapientis ſolidis & inexpugnabilibus munimentis præcincta ſunt. Non Babylonis illi muros contuleris, quos Alexander intravit. Non Carthaginis aut Numantiæ mænia, non unâ manu capta; non Capitolium arcemve. Habent illa hoſtile veſtigium: illa quæ ſapientem tuentur, à flamma & ab incurſu, tuta ſunt: nullum introitum præbent, excelſa, inexpugnabilia, Diis æqua.* Philo *de viri boni libert.* ex Xenonis ſententia, ὅτι θᾶττον ἀσκὸν βαπτίσαι τις πλήρη πνεύματος, ἢ βιάσαιτο τὸν σπουδαῖον ὁντινοῦν ἄκοντα δρᾶσαί τι τῶν ἀβουλήτων. ἀνένδοτος γὰρ καὶ ἀήττητος ψυχή, ἣν ὀρθὸς λόγος δόγμασι παγίοις ἐνεύρωσε. Senec. *de ſap. conſtant. cap.* 4. *Quid igitur? non erit aliquis qui ſapienti facere tentet injuriam? tentabit, ſed non perventuram ad eum. Majore enim intervallo à contactu inferiorum abductus eſt, quàm ut ulla vis noxia uſque ad illum vires ſuas perferat. Etiam cùm potentes, & imperio editi, & conſenſu ſervientium validi, nocere ei tentent; tam citra ſapientem omnes eorum impetus deficient, quam quæ nervo, tormentiſve in altum exprimuntur, cùm extra viſum exiluerunt, citra cœlum tamen flectuntur. Quid tu putas, cùm ſtolidus ille rex multitudine telorum diem obſcuraſſet, ullam ſagittam in ſolem incidiſſe? aut demiſſis in profundum catenis Neptunum potuiſſe contingi? Ut cœleſtia humanas manus effugiunt, & ab his qui templa diruunt, aut ſimulacra conflant, nihil divinitati nocetur: ità quicquid fit in ſapientem protervè, petulanter, ſuperbè, fruſtrà tentatur.* quia, ſcil. mens inconcuſſa manet, nec animum iſtorum quicquam attingit; ut Philo ſuprà, & Marcus iſtic. Ità Epictet. *differt. l.* 4. *c.* 5. Δύναταί τις τὴν σεαυτοῦ γνώμην βλάψαι; οὐδὲ μέν. τί οὖν ἔτι ταράσσῃ; ἀλλὰ γὰρ παρελθὼν εἰς μέσον, καὶ ἐκείνων καταγελάσαι, ὅσοι σε ἐκάλεσαν, καιρύσσεις ... ἀνδράποδα ταῦτα· ... οὐδὲν ... τὸ ἀγαθόν, καὶ τὸ κακόν ... αὐτοῖς ... ἔξω, τὰ ἐμά. οὕτω καὶ ὀχυρὸν πόλιν ὁ κατέχων καταγελᾷ τῶν πολιορκούντων. Νῦν ὅτι τί σεαυτῷ ἔχεις ... ἀσφαλές ... ποιεῖν ... τὴν ἄλλην ... οἷον ... ταῦτα ὀχυρὸν ... ὅτι τὰ πόλιν ὀχυρὸν ἡ ψυχὴ ... ἄλλο ἢ δόγματα ποῖον γὰρ τεῖχος οὕτως ἰσχυρόν, ἢ ποῖον σῶμα οὕτως ἀδαμάντινον, ἢ ποία κτῆσις ἀναφαίρετος, ἢ ποῖον ἀξίωμα οὕτως ἀνεπιβούλευτον; πάντα πανταχοῦ θνητά, εὐάλωτα, ὅσα ὁ ... προσεσχηκότα, πᾶσα ἀνάγκη ταράττεσθαι, κακελπιστεῖν, φοβεῖσθαι, πενθεῖν, ἀτελεῖς ἔχειν τὰς ὀρέξεις, περιπτωτικὰς ἔχειν τὰς ἐκκλίσεις. εἶτα οὐ θέλομεν τὴν μόνην ἀσφάλειαν δεδομένην ἡμῖν ὀχυρὸν ποιεῖν; οὐδ' ἀποστάντες τοῦ θνητοῦ καὶ δούλου, τὰ ἀθάνατα καὶ φύσει ἐλεύθερα ἐκπονεῖν; divina planè hæc.

Εἰς ἑαυτὸ συστραφὲν] vide *l.* 7. § 28.

Ἀρκεσθῇ ἑαυτῷ] Senec. *ep.* 87. *Nunquam major eſt animus, quàm ubi aliena ſepoſuit; & fecit ſibi pacem nihil timendo; fecit ſibi divitias nihil concupiſcendo.* vide ſuprà § 6. & *l.* 5. § 14.

Κἂν ἀλόγως παρατάξηται] vide *l.* 5. § 18. & *l.* 11. § 3. Epictet. *l.* 4. *c.* 7. εἶτα ὑπὸ μανίας μὲν δύναταί τις οὕτω διατεθῆναι πρὸς ταῦτα, καὶ ὑπὸ ἔθους οἱ Γαλιλαῖοι· ὑπὸ λόγου δὲ καὶ ἀποδείξεως οὐδὲ δύναται; quod autem παρατάσσεσθαι Marcus hic, idem Epictet. *l.* 2. *c.* 1. ἀντιπαρίστασθαι dixit. ἐν ἧ κατασχεθεὶς, ἐπιδείξεις, τίνα δύναται λογικὸν ἡγεμονικὸν, πρὸς τὰς ἀπροαιρέτους δυνάμεις ἀντιταξάμενον.

Ἀκρόπολίς ἐστιν] Mens, inquit, cujuſq; ratione munita eſt *arx tutiſſima*, ad quam ubi ſe quis receperit, in ſecuro jam conſiſtit, verùm tutior nobis & inexpugnabilis revera, ad quam in omni diſcrimine confugere liceat, *arx* eſt, de qua Solomon *Proverb. c.* 18. *v.* 10. *Turris robuſtiſſima eſt nomen Jovæ; eò recipit ſe juſtus, & in tuto collocatur.* Et Marcus eremit. *de leg. ſpirit.* § 2. Ἡ βεβαία πίστις, πύργος ἐστὶν ἰσχυρός. Epictet. *l.* 3. *c.* 26. Πῶς οὖν ἀκρόπολις καταλύεται; οὐ σιδήρῳ, οὐδὲ πυρί, ἀλλὰ δόγμασιν.

§ 49. Μηδὲν αὐτῷ ἔνδοθεν ἐπίλεγε] Vide *l.* 4. § 7. & *l.* 5. § 36. & *infrà* § 40. & *l.* 11. § 37. Epictet. *differt. l.* 3. *c.* 8. Ὁ υἱὸς ἀπέθανεν· ἄλλο οὐδέν; οὐδέν. τὸ πλοῖον ἀπώλετο. τί γέγονε; τὸ πλοῖον ἀπώλετο. εἰς φυλακὴν ἀπήχθη. Τί γέγονε; [τὸ πλοῖον ἀπώλετο.] εἰς φυλακὴν ἀπήχθη. τὸ δὲ, ὅτι κακῶς πέπραχεν, ἐξ αὑτοῦ ἕκαστος προστίθησιν. & *c.* 17. Ἀλλ' ἡ γυνή μοι κακῶς χρῆται. καλῶς. ἄν τις πυνθάνηται, τί ἐστι τοῦτο; λέγε, ἡ γυνή μοι κακῶς χρῆται. ἄλλο οὖν οὐδέν; οὐδέν. ὁ πατήρ μοι οὐδὲν δίδωσιν. [τὸ δὲ ὅτι κακόν, ὁ πατήρ οὐδὲν δίδωσιν. ἄλλο οὐδέν; οὐδέν.] ὅτι δὲ κακόν ἐστι τοῦτο, [τί] ἔξωθεν αὐτῷ δεῖ προσθεῖναι καὶ προσκαταψεύδεσθαι; Ità enim reſtaurandus locus ille videtur. Atque hoc eſt quod προσδοξάζειν Marcus dixit, *l.* 7. § 64. προσδοξάζειν Epictetus. Hoc enim ex Epicteti ejuſdem διαλέξεων ab Arriano digeſtarum *l.* 5. qui jam intercidiſſe videtur, tanquam Stoicis familiare, & peculia-

re vocabulum, adducis Gellius *l.* 19. *c.* 1. ubi ſapientem dicit objectis viſis terrificis ὀ συγκατατίθεσθαι, ὀδὲ προσεπιδοξάζειν, *nec adſentiri, nec ulteriùs aliquid adjicere. & opinari*, quàm quod viſum ipſum renunciat. Ne ; enim duo iſta, quod Gellius feciſſe videtur, confundenda prorſus & procodem habenda exiſtimem. In hanc eandem ſententiam Philemon Com. apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 108.

Μείζω τὰ κακὰ ποιοῦσι πολλοὶ, Λάμπτε,
Αὐτοὶ δι' αὑτοὺς, ἢ πέφυκε τῇ φύσει.
Οἷον, τέθνηκεν υἱὸς, ἢ μήτηρ τινί,
Ἢ, νὴ Δί', ἄλλος τῶν ἀναγκαίων γέ τις.
Εἰ μὲν λάβη τοῦτ', Ἀπέθαν', ἄνθρωπος γὰρ ἦν,
Τοσοῦτον γέγονε τὸ κακὸν, ἡλίκον περ ἦν.
Ἐὰν δὲ ἀβίωτος ὁ βίος, οὐκ ἔτ' ὄψομαι,
Ἀπόλωλεν, ἂν ἑαυτῷ ἐὰν τοῦτο σκοπῇ,
Προσέθηκε κακοῖς ἄλλ' ἕτερα συλλέγει κακά.
Ὁ δὲ τῷ λογισμῷ πάντα πρὸς ἑαυτὸν σκοπῶν,
Τὸ κακὸν ἀφαιρεῖται, ἀγαθὸν δὲ λαμβάνει.
Here, perſæpe homines graviora efficiunt mala
Ipſi ſibi ipſis, quàm ea ſunt naturâ ſuâ.
Exceſſit vitâ natus, aut mater puta,
Aut proxima aliquis ex neceſſitudine.
Id ſi quis ſic accipiat ; Nempe obiit diem
Homo natus ; quantum fuerat, tantundem eſt malum.
Quòd ſi ſic ; Periis ; non tuebor amplius ;
Heu vita invita : qui iſtuc ſecum deputat,
Is ad malum alia ſibi conſarcinat mala.
At qui rationis norma ad arbitrium vocat,
Is quod dolet dedicit, retinet quod juvat. Grot.

Senec. *ep.* 78. *Levis dolor eſt, ſi nihil illi opinio adjecerit.*

Γνωείζων] vide *l.* 4. § 6. & *l.* 6. § 3. & *l.* 7. § 29.

§ 50. Τί δὲ καὶ ἐγένετο ταῦτα ;] Vide *l.* 6. § 36. Epictet. *diſſert.* l. 1. *c.* 6. Ἀλλὰ μύξαι μοι ῥέουσι. τίνος οὖν ἕνεκα χεῖρας ἔχεις, ἀνδράποδον ; οὐχ ἵνα καὶ ἀπομύσσῃς σεαυτόν ? τοῦτο οὖν εὔλογον μύξας γίνεσθαι ἐν τῷ κόσμῳ ; καὶ πόσῳ κρεῖττον ἀπομύξασθαί σε, ἢ ἐγκαλεῖν ; vide quæ ſequuntur. Chryſoſtom. *orat. de ſtat.* 1. Μὴ θαύμαζε, τίνος ἕνεκεν συνεχώρησεν ὁ Θεὸς τὰ κωλύματα ; διὰ τοῦτο γὰρ συνεχώρησεν, ἵνα σε τὴν προθυμίαν τοῖς πολλοῖς δείξῃ μᾶλλον.

Ἔξω ὀδὲν ἔχει] Hoc eſt quod Seneca *ep* 93. *Omnia quæ uſquam erant, cluſit ; & ſeipſam ſui finem ...cit.* de natura principali. Et Empedocles pariter à Plutarcho laudatus, *de placit.* Philoſoph. *l.* 1. *c.* 18. à Theodoreto *therapeut. l.* 4. & à Stobæo *tom.* 1. *l.* 1. *tit.* 2. de mundo ſive univerſo.

Οὐδέ τι τοῦ παντὸς κενεὸν πέλει, οὐδὲ περισσόν,
Nil eſt in toto vacuumve ſuperva-cuumve. Grot.

Εἰς ἑαυτὴν μεταβάλλει] Vide *l.* 7. § 23. 25.

§ 51. Μήτε ἐν ταῖς πράξεσιν ὀπισθοπορεῖν] *Huc ...ri, ...* *tardum & remiſſum eſſe.* Caſ. haud malè. ὀπισθοπορεῖν, languidè agere : tractum ab equis, qui apud Medicos veterinarios ὀπισθουρεῖν dicuntur, cùm ilia *trahentes languidè incedunt*, τὰ ὀπίσθια ἕλκοντες ἐπὶ τὰ ἐμπρόσθια, καὶ ὑποσκελίζοντες, ὥστε ἀλλήλοις συγκρούειν. uti Ariſtot. *hiſtor. animal. l.* 8. *cap.* 24.

Κτείνουσι, κρεανομοῦσι.] Τὸ κρεανομεῖν propriè de *viſceratione* uſurpatur, in qua κρέα νέμονται, *carnes diſtribuuntur.* Homer. *Il.* 1. *v.* 216.

Πάτροκλος μὲν σῖτον ἑλὼν ἐπένειμε τραπέζῃ
Καλοῖς ἐν κανέοισιν· ἀτὰρ κρέα νεῖμεν Ἀχιλλεύς.

i. ... κρέα ... indè enim κρεανόμος. Euſtath. ... eum Marcus noſter iſtic aliter accipit, de ... atque efferatorum hominum truculen... q... eres ſibi mactant, oſſaq; eorum *diſfr... ... ad ollam, carnes in fruſta ſecans,* ... : ut Micheas loquitur, *c.* 3. *v.* 3. q... natur ille in Ariſtoph. *equit.* ... ... ἐκ σοῦ σκιδνάσου. i. e. κατὰ μέρος κα... ... *Schol.* Ità vocabulum uſurpavit ... ... ant. Manaſſes in *breviario hiſtorico de* D... (τῶν

Διψῶν αἵματος καὶ σφαγῶν, καὶ μάγειρος ἀνδρῶν
Κρεῶν μὲν ἀτμητικῶς.—— Sed & Clemens Alex. in *hortat.* ubi Penthei diſcerptionem διασπαραγμὸν κρεανομίαν appellat : Idémq; de Bacchicis orgiis *ibid.* & ex eodem Euſebium *præpar. l.* 2. *c.* 5. ex Clementis codicibus emendandus. Διόνυσον μαινόλην ὀργιάζουσι Βάκχοι, ὠμοφαγίᾳ τὴν ἱερομανίαν ἄγοντες, καὶ τελίσκουσι τὰς κρεανομίας τῶν φόνων. Eodem ſenſu τὸ κατακρεουργεῖν ab Herodoto uſurpatur, *l.* 7. ubi de Pytheo Iſchenoi filio. ὃς ἐς τοῦτο ἀντεῖχε μαχόμενος, ἐς ὃ κατακρεουργήθη ἅπας. *donec velut in lanienâ, fruſtatim conciſus eſt* : κατεκρεουργήθη.

Οἷον εἴ τις παρεστὼς πηγῇ διαυγεῖ, καὶ γλυκείᾳ, βλασφημοίη αὐτήν] Senec. *de benefic. l.* 7. *c.* 31. *Non eſt mihi relata gratia. quid faciam? quod dii omnium rerum optimi autores : qui beneficia ignorantibus dare incipiunt, ingratis perſeverant. Alius illis objicit negligentiam noſtri, alius iniquitatem, alius illos extra mundum ſuum projicit & ignavos, hebeteſque, ſine luce, ſine ullo opere, deſtituit. Alius ſolem, cui debemus, quod inter laborem quietémq; tempus diviſimus, quòd non tenebris immerſi, confuſionem æternæ noctis effugimus, quòd annum curſu ſuo temperat, & corpora alit, ſata evocat, percoquit fructus, ſaxum aliquod, aut fortuitorum ignium globum, & quidvis potius quàm deum, appellat. Nihilominus tamen more optimorum parentum, qui maledictis ſuorum infantium arrident, non ceſſant dii beneficia congerere de beneficiorum autore dubitantibus : ſed æquali tenore bona ſua per gentes populóſque diſtribuunt, unam potentiam ſortiti, prodeſſe. Spargunt opportunis imbribus terras, maria flatu movent. ſiderum curſu notant tempora, hyemes æſtateſque interventu lenioris ſpiritûs molliunt ; errorem labentium animorum placidi, atque* propitii

propitii ferunt. imitemur illos. Meliúſque multò Dominus Chriſtus. Mat. *c.* 5. *v.* 44, 45. Ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, εὐλογεῖτε τοὺς καταρωμένους ὑμᾶς, καλῶς ποιεῖτε τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς, καὶ προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς, καὶ διωκόντων ὑμᾶς. ὅπως γένησθε υἱοὶ τοῦ πατρὸς ὑμῶν, τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ὅτι τὸν ἥλιον αὐτοῦ ἀνατέλλει ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθοὺς, καὶ βρέχει ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους. Sive ut Luc. *c.* 6. *v.* 35. καὶ ἔσεσθε υἱοὶ τοῦ ὑψίστου· ὅτι αὐτὸς χρηστός ἐστιν ἐπὶ τοὺς ἀχαρίστους καὶ πονηρούς. vide *l.* 7. § 14, 69. Minus eſt quod de lapide Epictet. *l.* 1. *c.* 25. quàm quod Marcus hîc de fonte; Παρεστὼς λίθον λοιδορεῖ, καὶ τί ποιήσεις; ἂν δὲ τις ὡς λίθος ἀκούῃ, τί ὄφελος τῷ λοιδοροῦντι; ἂν δ' ἔχῃ τὴν ἀσθένειαν τοῦ λοιδορουμένου ἐπιβάθραν, τότε ἀνύει τι. Ità lego conjunctim, quod codices ſed perperam diviſim ἐπὶ βάθραν exhibent. unde vet. lex. βάθραν procudit, quod *ſcalam* ſignificet.

Πηγὴν ἀέναον] fontem perennem; qui non fallat, ut torrentes Temæ, Job. *c.* 6. *v.* 14, 20. Naſo *remed. l.* 2.

Flumine perpetuo torrens ſolet altiùs ire:

Sed tamen hæc brevis eſt, illa perennis aqua.

Cotys, apud Anton. *Meliſſ. l.* 2. *c.* 1. ἐνέργεια χειμάῤῥους ποταμοὺς μείζους τῶν ἀεννάων, ἀλλ' ὀλίγον χρόνον. Senec. *ep.* 99. *Non promittes talem in perpetuum, qui caſu bonus eſt.* facit huc quod de gratia divina, qua ſuos is imbuit, Chriſtus. Joan. *c.* 4. *v.* 14. γενήσεται ἐν αὐτῷ πηγὴ ὕδατος ἁλλομένου εἰς ζωὴν αἰώνιον.

Φύσ σεαυτὸν] *compone te*, Xyl. *gigne te*, Caſ. Iren. phraſis duriuſcula, & ſyntaxis inſolens. itaq; ſuſpecta mihi lectio. quam tamen ſi retinere libuerit, quia alia commoda non occurrit, malim vertere, *congenitam & quaſi nativam fac tibi uſu atque induſtriâ jugi libertatem.* In hoc te aſſiduò exerce, ut virtus quaſi in naturam tranſeat tibi. quod Clemens *ſtrom. l.* 7. τῷ δ' ἀεὶ ἀναπόβλητον τὴν ἀρετὴν ἀσκήσει γνωστικῇ πεποιημένῳ, φυσιοῦται ἡ ἕξις· καὶ καθάπερ τῷ λίθῳ τὸ βάρος, οὕτως τῷ δε ἡ ἐπιστήμη ἀναπόβλητος.

§ 52. Τίς ἄν φαίνεταί σοι ὁ τὸν τῶν κροτούντων ἔπαινον φεύγων ἡδίων ἢ οἳ οὐδ'] Ità Baſil. quod Xyl. & Lugd. in ἥδιον verterunt, Xyl. ſic reddidit, *uter verò tibi elegantior videtur, is qui plaudentium fugit laudem, an illi, qui neque ubi, neque qui ſint, cognoſcunt?* ergò juxta Xylandrum etiam tranſponenda fuerint verba; legendúmque τίς ἄν ἥδιον φ. σοι. vel τίς ἄν φ. σ. ἥδιον &c. Caſaub. quid legerit, haud eſt conjectu proclive. cæterùm, ἢ illud in clauſula noviſſima excludit. Sic enim vertit; *Qualem ergò cenſes illum eſſe, qui tanquam rem momenti alicujus proponit ſibi ſtrepitum plauſumq; hominum, qui nec ubi ſint, nec qui ſint, ipſi norint.* Forſan, φεύγων ἢ διώκων fuerit. ut *l.* 11. § 10. ὑπὲ φεύγων ὑπὲ διώκων ὀρθῶσῃ. ità legendo vel ſic poteſt concipi; *Qualis ergò tibi is videtur, qui vanos hominum plauſus vel averſatur, vel aucupatur*; (ſiquidem is ad quid natus ſit non videtur attendere.) *vel ii etiam, qui nec ubi ſint, nec qui ipſi ſint, nôrunt?* vel etiam Caſaubonum ſequendo, qui v. h. p. v. au. v. auc. qui nec ubi ſint, &c. Liceat bona cum lectoris venia, aliam inſuper de loco iſto ſuſpicionem meam proponere. Fieri poteſt, ut Marcus ſcripſerit, ὁ τὸν τῶν κροτούντων ἔπαινον ἢ εὐφημίαν διώκων, ut ex ἢ εὐφημίαν, illud φεύγων ἢ enatum ſit: vel etiam ὁ τὸν τῶν κροτούντων ἢ [ψόφον] φεύγων, ἢ ἔπαινον διώκων, ut ψόφον interciderit, ἢ alterum in proximam clauſulam tranſierit, per excriptoris oſcitantiam. Siquidem ἔπαινον φεύγειν, ſive laudem vanorum hominum fugere, res eſt laudis potiùs quàm vituperii. vide *l.* 10. § 13. Cæterùm alii viderint. τίς autem, ἀντὶ τοῦ ποῖός τις frequentius eſt, quàm ut multis moneri opus ſit.

§ 53. Ὅς οὐκ ἀρέσκει ἑαυτῷ] vide *ad l.* 3. § 4. Senec. *de tranquill. c.* 2. *Innumerabiles proprietates ſunt, ſed unus effectus vitii, diſplicere ſibi.* Διαφέρονται γὰρ ἑαυτοῖς (οἱ φαῦλοι) καὶ ἑτέρων μὲν ἐπιθυμοῦσιν, ἄλλα δὲ βούλονται, Ariſtot. *eth. l.* 9. *c.* 4. Senec. idem *ep.* 102. *Putas tu poſſe ſententiam unam omnium eſſe? Non eſt unius una.* Flaccus *epiſt.* 1.

Iidem eadem poſſunt horam durare probantes?

quaſi dicat, non poſſunt.

§ 54. Συμπνεῖν] Arnob. *l.* 2. *Auras accipimus naribus & per anhelitum reciprocatas reddunt; & nos ſpiritum conſimiliter, & reſpiramus commeatibus crebris.* vid. *l.* 9. § 8.

Συμφρονεῖν τῷ περιέχοντι πάντα νοερῷ] i. e. Deo ſive numini divino, conſentire; quod ὁμογνώμονα εἶναι dixit, *l.* 9. § 1. συντρέχειν. *l.* 10. § 21.

Πάντη κέχυται καὶ διαπεφοίτηκε] animam mundi, ſive mentem, vult in omnia diffuſam, & permeantem univerſa; de qua *ad l.* 4. § 40. eam Deum eſſe agnoſcunt Stoici ipſi; quem & Jeremias *c.* 23. *v.* 24. ait, *cælum & terram implere*; *intra* nimirum *omnia, nec incluſum*; *extra omnia, nec excluſum*; ut Hildebertus *in ſymbol.* Unde dictum Empedocli, *Deum eſſe ſphæram intelligibilem, cujus centrum ubique, circumferentia nuſquam.* Trithem. *ad Cæſar. q.* 1. quanquam Jo. Gerſon *ſuper Magnificat. conc.* 3. ſupplendum monet; *niſi in ſeipſo.* Cæterùm Jul. Scaliger *de ſubtil. exercit.* 363. *Triſmegiſtum, ſed peſſime, dixiſſe, Deum eſſe, cujus medium in centro, circumferentia ubique.* Optimè Hieron. *ad Marcell. q.* 5. *In omnibus infuſus, & circumfuſus, ut cuncta penetret interior, & contineat exterior.*

§ 55. Οὐδὲν βλάπτει τὸν κόσμον] ità *l.* 5 § 35. τίς δὲ βλάβη τοῦ κοινοῦ;

Οὐδὲν βλάπτει τὸν ἕτερον] vide *ad l.* 2. § 1. Μόνῳ δὲ βλαβερόν ἐστι] Malitia ſive vitium, habenti

Digitized by Google

habenti ſolummodo malum eſt, & domino ſuo duntaxat nocet. Hierax Pythagoricus in *lib.* de *juſtitia* apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 10. Ὁ κατάρχων αὐτὸς περὶ τῶν ἀδικεῖσθαι μελλόντων ἑαυτὸν ἀγνοῶν ἀδικεῖ. ἐν μὲν γὰρ μόνον ἐστὶ τὸ ἀδικούμενον ἐν παντὸς ἡ ψυχή· τὸ δὲ ἀδικοῦν, καὶ ἐπιβουλεῦον ἡ κακία, καὶ ἐν τῷ ἀδικοῦντι, καὶ κατὰ τοῦ ἀδικουμένου· ἀλλὰ τὸ μὲν ἔλαττον, (βλάπτει,) τὸ δὲ πλεῖστον· ἔλαττον μὲν τὸ ἀδικεῖσθαι μέλλοντα, πλεῖστον δὲ τὸ ἀδικεῖν διανοούμενον. ἐπεὶ καὶ ἀπ' αὐτοῦ τὴν κίνησιν λαμβάνει καὶ τὴν ἔπαρσιν. ἐγγεννωμένη τοίνυν, τὸ τεκόντα πρῶτον ἀνάπτει, καὶ πρὶν τεκεῖν ἐν ταῖς ὠδῖσι φλέγει, καὶ δίψουσα λυμαίνεται, καὶ τῷ ἐπ' αὐτῆς ἰῷ χρώζει διὰ παντὸς τῇ βαφῇ. οὔτε γὰρ τῷ πυρὶ τὴν τεκοῦσαν ὕλην διελθεῖν δυνατὸν [πρὸς] τὴν τῶν ἄλλων λύμην, πρὶν παντελῶς αὐτὴν ἀναλῶσαι. οὕτω καὶ πᾶς ἄδικος, αὐτὸς τῆς κακίας πρῶτος γεύεται, πρὶν εἰς ἄλλους ἀφιέναι. Itaq; efferos hoſce animi affectus, ſive πάθη, Themiſtius *orat. quinquen.* confert σκληροῖς νοσήμασιν, ὡς αὐτὴν προτέραν τιμωρούμενα καὶ δαπανῶντα τὴν ψυχὴν, ᾗ ἐντέτηκε. ità ſiquidem Pantinus locum corruptum dubio procul cenſet reſtituendum. cætera forſan feliciter ſatis: ultimum illud ᾗ ἐντέτηκε, quod ille vertit, *cui intabuit*, minùs placet, malim ᾗ ἐντέτοκε, *cui innaſcitur*: quemadmodum Ariſtoph. *veſp.* νόσον ἀρχαίαν ἐν τῇ πόλει ἐντετοκυῖαν. Senec. *epiſt.* 81. *Minimum ex nequitia leviſſimúmque ad alios redundat: quod peſſimum ex illa eſt, & (ut ità dicam) ſpiſſiſſimum, domi remanet, & premit habentem. quemadmodum Attalus noſter dicere ſolebat, Malitia ipſa maximam partem veneni ſui bibit. Illud venenum, quod ſerpentes in alienam perniciem proferunt, ſine ſua continent, non eſt huic ſimile: hoc habentibus peſſimum eſt.* Verùm ulteriùs iſtis Marcus noſter progreditur. Maleficus quiſq; ſe primùm, ſe præcipuè lædit, inquiunt illi: ſe ſolùm, iſte. Veneni ſui maximam partem exorbet ipſe, aiunt illi, totum prorſus, iſte. vide *infrà* § 59.

Ὅπηνίκα πρῶτος οὕτως θελήσῃ] In ipſius, inquit, eſt arbitrio, quamprimum ipſe voluerit, malitiam ſuam deponere. vide *lib.* 2. § 11. & *l.* 7. § 71. Senec. *Hippolyt.* 1. 2.

Pars ſanitatis, velle ſanari fuit.

Ità Jacſonus noſter *in ſymbol. part.* 2. *lib.* 2. *c.* 6. § 3. *pars eſt morbi nolle ſanari: pars ſanitatis, velle ſanari.* Secùs nimirum, quàm in corporis affectibus. οὐ γὰρ, εἰ βούλονται ὑγιαίνειν, ὑγιαίνουσιν. Ariſtot. *eth. Eudem. l.* 7. *c.* 2. Joan. Chryſoſt. *in Gen. orat.* 19. οὐ γὰρ καθάπερ ἐπὶ τῶν σωματικῶν τραυμάτων ἐστὶν ἰδεῖν, οὕτω καὶ ἐπὶ δὲ τῆς προαιρέσεως. ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν σωματικῶν, ἀκίνητά ἐστι πολλάκις τὰ τῆς φύσεως πάθη· ἐπὶ δὲ τῆς προαιρέσεως οὐδὲν τοιοῦτον. ἀλλ' ἔστι πολλάκις θελήσαντα καὶ τὸν φαῦλον μεταβάλλεσθαι αὐτομολῆσαι καὶ γενέσθαι καλὸν, καὶ τὸν καλὸν ῥᾳθυμήσαντα πρὸς τὴν κακίαν ἐξολισθῆσαι. ἐπεὶ οὖν αὐτεξούσιον ἡμῶν τὴν φύσιν εἰργάσατο ὁ τῶν ὅλων θεὸς,—— οὐκ ἀνάγκην ἐπιτίθησιν, ἀλλὰ τὰ φάρμακα κατάλληλα ἐπιθεὶς, ἀφίησιν ἐν γνώμῃ τοῦ κάμνοντος κεῖσθαι τὸ πᾶν. vide *ad l.* 10. § 13.

§ 56. Ἀλλήλων ἕνεκεν γεγόναμεν] vide *l.* 2. § 1. & *infr.* § 59.

Ἡ τοῦ πλησίον κακία, ἐμὸν κακόν] vide *ſuprà* § 50. & *l.* 4. § 43. Epictet *l.* 3. *c.* 18. Τί σοι καὶ τῷ ἀλλοτρίῳ κακῷ; & *c.* 24. τὴν δ' οὐσίαν τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τοῦ κακοῦ, ὥσπερ ἄξιον, τὸν κηδόμενον ἡμῶν καὶ πατρικῶς προϊστάμενον, ἐν τοῖς ἰδίοις. ubi reſtituenda vocula una quæ intercidit, θεὸς, ut τῷ δὲ, quod præceſſerat, reſpondeat, & ἐκ τοῦ κοινοῦ ſupplendum ὁ θεός.

Οὐκ ἔδοξε τῷ θεῷ] vide *l.* 2. § 11.

Ἵνα μὴ ἐπ' ἄλλῳ ᾖ τὸ ἐμὲ ἀτυχεῖν] Epictet. *enchir. c.* 25. οὐ δύνασαι ἐν κακῷ εἶναι δι' ἄλλον, οὐ μᾶλλον ἢ ἐν αἰσχρῷ. Senec. *epiſt.* 70. *Bono loco res humanæ ſunt, quod nemo niſi vitio ſuo miſer eſt.* Jo. Chryſoſt. *de ſtatuis orat.* 18. Οὐδεὶς γὰρ ἡμᾶς ἀθλίους ποιῆσαι δυνήσεται, ἐὰν μὴ ἑαυτοὺς ποιήσωμεν· ὥσπερ οὖν οὐδὲ μακαρίους, ἐὰν μὴ ἑαυτοὺς ἐργασώμεθα κατὰ τὴν τοῦ θεοῦ χάριν. vide *l.* 10. § 13.

§ 57. Ὁ ἥλιος κατακεχύσθαι δοκεῖ] Simile quiddam de Deo & mente humana, Senec. *de beat. vit. c.* 8. *Mundus cuncta complectens, rectórque univerſi Deus, in exteriora quidem tendit, ſed tamen in totum undique in ſe redit. idem noſtra mens faciat: cum ſecuta ſenſus ſuos, per illos ſe ad externa porrexerit, & illorum & ſui potens ſit, & in ſeſe revertatur.* Et *epiſt.* 41. *Quemadmodum radii ſolis contingunt quidam terram, ſed ibi ſunt unde mittuntur: ſic animus magnus, & ſacer, & in hoc demiſſus ut propiùs divina noſsêmus, converſatur quidem nobiſcum, ſed hæret origini ſuæ: illinc pendet, illuc ſpectat, ac nititur: noſtris tanquam melior intereſt.* Minut. in Octav. *Deo cuncta plena ſunt: ubique non tantùm nobis proximus, ſed infuſus eſt. in ſolem adeò rurſus intende. Cælo affixus eſt; ſed terris omnibus ſparſus eſt, pariter præſens ubique intereſt, & miſcetur omnibus.*

Οὐ μὴν ἐκκέχυται] De ſole itidem Julian. *orat.* 2. Τὸ φῶς δὲ οὐδεὶς αὐτὸν ἀφαιρεῖται. ἀλλ' οὐδὲ αὐτὸς αὑτὸν ἀφαιρεῖται φωτὸς, τὴν σελήνην ἐξ ἐναντίας ἱσταμένην περιλάμπων, καὶ μεταδιδοὺς αὐτῇ τῆς αὑτοῦ φύσεως. οὐδὲ τὸν μέγαν καὶ θαυμαστὸν τοῦτον κόσμον ἐμπλῆσαι· αὐτῆς [αὐτὴν vulg. αὐτῇ emendant perperam.] καὶ ἡμέρας. οὐκοῦν οὐδὲ ἀνὴρ ἀγαθὸς ἀρετῆς μεταδιδοὺς ἄλλῳ, τῷ μεταδοθέντι μεῖον ἔχων ἐφάνη ποτέ. De face pariter Tatian. ad Græc. Ἀπὸ μιᾶς δᾳδὸς ἀνάπτεται μὲν πῦρ πολλά, τῆς δὲ πρώτης δᾳδὸς διὰ τὴν ἔξαψιν τῶν πολλῶν δᾳδῶν οὐκ ἐλαττοῦται τὸ φῶς. Quod Ennius apud Cicer. *offic. l.* 1.

Homo,

Digitized by Google

Homo, qui erranti comiter monſtrat viam,
Quaſi lumen de ſuo lumine accendat, facit:
Nihilo minùs ipſi lucet, cùm illi accenderit.

Ἀκτῖνες ἀπὸ τοῦ ἐκτείνεσθαι λέγονται] In notationibus ludere, & conatu parùm felici, Chryſippo Stoicíſque ſolenne fuit. Marcus iſtic ἀκτῖνας dici vult ſolis radios παρὰ τὸ ἐκτείνεσθαι ab *extendendo*; minùs probabiliter. Neq; enim ſolent præpoſitiones in deductis hac ratione immutari. Meliùs Grammatici παρὰ τὸ ἄγειν deducunt: ἄγω, ἄξω, ἦχα, ἦγμαι, ἦκται, ἀκτίς. Neque enim Etymologo accedo derivanti παρὰ τὸ ἄγω, τὸ φέρω, ὅτι πάνυ ἀκτιπαμένον (quod & Marcus iſtic) πάντη φέρονται. Malim παρὰ τὸ ἄγειν ἤτοι ἀγνύειν, τὸ κλᾶν. i. e. frangere: unde & ἀκτὴ litus, ad quod undæ alliſæ franguntur, & ἀκτῖνες ſolis radii, quòd πρὸς τὸ στερέμνιον ut Marcus loquitur, i. e. *ad corpora ſolida refringantur.*

Πρὸς τὰ ἀπαντῶντα κωλύματα] Senec. *epiſt.* 92. *Sed quædam ſoli quoque obſtant. At ſolis vis & lux integra eſt etiam inter oppoſita: & quamvis aliquid interjaceat, quod nos prohibeat ejus aſpectu, in opere eſt, curſu ſuo fertur. quoties inter nubila luxit, non eſt ſereno minor, nec tardior quidem; quoniam multum intereſt, utrùm aliquid obſtet tantùm, an impediat. Eodem modo virtuti oppoſita nihil detrahunt. non eſt minor; ſed minus fulget: nobis forſitan non æquè apparet ac nitet; ſibi eadem eſt, & more ſolis obſcuri, in occulto vim ſuam exercet. hoc itaque adverſus virtutem poſſunt calamitates, & damna, & injuriæ, quod adverſus ſolem poteſt nebula.*

Ἐπιλάμπειν τῷ δεχομένῳ] Iren. *adv. hæreſ. l.* 4. *c.* 28. *qui in lumine ſunt, non ipſi lumen illuminant, ſed illuminantur & illuſtrantur ab eo.*

Αὐτὸ γὰρ ἑαυτὸ στερήσει] Corpus opacum ſolis radios non admittendo, lucis beneficio ſeſe privat, ſoli nihil detrahit. ità qui officium ſuum præſtanti ſe opponunt, bono, quo frui poterant, ſe privant, autori ſive actori nihil obſunt.

§ 58. Ἤτοι ἀναισθησίαν φοβεῖται, ἢ αἴσθησιν ἑτέραν] Frigidum ſanè, frivolúmque nimis adverſus mortis metum ſolamen; *aut nullum es poſt mortem ſenſum habiturus, aut aliuſmodi quàm nunc habes.* Hoc eſt, quòd Senec. *epiſt.* 82. *adverſus mortem minuta jaculari; ſubulâ leonem excipere.* poteſt enim & ſenſus, qui nunc eſt, manere, manebítq; in improbis, ut tamen aliuſmodi cruciatus perſentiſcant, quàm dum hic viverent, unquam experti fuerit.

Ἀλλοῖον ζῶον ἔσῃ] nihil hoc eſt neceſſe.

Τοῦ ζῆν παύσῃ] Atqui hoc eſt ipſum miſeriarum omnium cumulus & culmen; quòd improbis ἅπαξ ἀποθανεῖν ἀπόκειται. *ad Hebr. c.* 9. *v.* 27. ſemel tantùm mortem obire liceat. quod Sophocl. apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 120.

Θανεῖν γὰρ οὐκ ἔξεστι τοῖς αὐτοῖσι δίς.
Namque homini eidem bis datum non eſt mori.

Poſt mortem ſemel obitam, in morte ſecunda, quæ ſic dicitur *Apoc. c.* 20. *v.* 14. quà ζῶντες ἐβλήθησαν εἰς λίμνην τοῦ πυρὸς τὴν καιομένην ἐν θείῳ, *ibid. c.* 19. *v.* 20. iteratò mori non detur. Bern. *ad Eugen. de conſider. l.* 5. alludens ad illum Eſajæ *c.* 66. *v.* 24. & Marci *c.* 9. *v.* 44. *Ubi vermis nunquam moritur; nec ignis unquam extinguitur. Horreo vermem mordacem, & ignem vivacem. Horreo incidere in manus mortis viventis, & vitæ morientis. Hæc eſt ſecunda mors, quæ ſemper occidit, nunquam peroccidit. quis det illis ſemel mori, ut non moriantur in æternum? qui dicunt montibus, Cadite ſuper nos, & collibus, Operite nos.* (Luc, *c.* 23. *v.* 30. & *Apoc. c.* 6. *v.* 16.) *quid niſi mortem mortis beneficio, aut finire, aut evadere volunt?* denique, *invocabunt mortem,* ait, *& non veniet.* Apoc. *c.* 9. *v.* 6. *Quàm miſerum eſt autem,* ut Adrianus Imper. olim, *mortem optare, & mori non poſſe?* ſive, ut chorus apud Senec. *Agamen.* 3. 2.

O quàm miſerum eſt neſcire mori!

Imò, *quid miſerius, quàm,* quod Bern. *ib. ſemper velle quod nunquam erit, & ſemper nolle quod nunquam non erit? Non eſt dubium multò fore deterius his qui ſic erunt; quàm his qui omnino non erunt.* Idem *in Cant. ſerm.* 35. ſiquidem *anima in eo ſtatu poſita, & beata eſſe perdit, & eſſe non perdit. qua ex re cogitur ſemper, ut & mortem ſine morte, & defectum ſine defectu, & finem ſine fine patiatur: quatenus ei & mors immortalis eſt, & defectus indeficiens, & finis infinitus.* Gregor. Rom. *dialog. l.* 4. *c.* 45. ſive, ut idem, ſi utriuſque autor idem, *in Job. l.* 9. *c.* 48. *Fit ergò miſeris mors ſine morte, finis ſine fine, defectus ſine defectu; quia & mors ſemper vivit, & finis ſemper incipit, & defectus deficere neſcit.* Ità, *erunt illic homines ſemper in morte, ac per hoc nunquam viventes; nunquam mortui, ſed ſine fine morientes; vitæ morituri, & morti ſine fine victuri. Nunquam autem erit homini pejus in morte, quàm ubi erit mors ipſa ſine morte.* Auguſt. *de civit. dei l.* 13. *c.* 11. & *homil.* 16. Atque hoc Joan. Chryſoſtomus opinatus eſt voluiſſe Apoſtolum, *ad Cor. epiſt.* 1. *c.* 3. *v.* 15. cùm diceret, Σωθήσεται, οὕτως δὲ ὡς διὰ πυρός. ac ſi σώζεσθαι ὡς διὰ πυρὸς, idem ſit quod ἐν πυρὶ σώζεσθαι. Verùm aliud prorſus illud eſt, de quo videatur Joſ. Scaliger. *notis ad N. T.* Cæterùm hinc querelæ illæ apud Jobum *c.* 3. *v.* 18. *Cur ærumnoſo lux ampliùs datur, & vita amaris animo protrahitur? quibus mortem poſtulantibus non adeſt illa, quamvis eam præ theſauris abditiſſimis requirant: qui lætarentur ac præ gaudio exultarent, ſi ſepulcrum adire aut repetere liceret.* Et Auſon. *idyl.* 15.

——Juturna reclamat,
Quò vitam dedit æternam? cur mortis adempta eſt
Conditio? ſic Caucaſea ſub rupe Prometheus
Teſtatur Saturnigenam, nec nomine ceſſat
Incuſare Jovem, data ſit quòd vita perennis.

Ikk,

Ità, quòd Plin. *l.* 25. *c.* 3. *Ea vitæ conditio eſt, ut mori etiam optimus portus ſit*; ſiquidem ut Philemon apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 122.

Θανεῖν ἄριστόν ἐστιν, ἢ ζῆν ἀθλίως.
Satius mori, quàm vivere infeliciter..

Et Sophocl.

Τὸ μὴ γὰρ εἶναι κρεῖσσον, ἢ τὸ ζῆν κακῶς.
Non eſſe præſtat quippe quàm male vivere.

Et Æſchylus *Ixione :*

Ζωῆς πονηρᾶς θάνατος εὐπορώτερος·
Τὸ μὴ γενέσθαι δ' ἐστὶν, ἢ πεφυκέναι
Κρεῖσσον, κακῶς πράσσοντα.——
Laborioſâ ætate mors felicior:
Natúmque non fuiſſe, quàm eſſe exiſtimo
Melius viro illi, ſæva cui toleranda ſunt.

quantò magìs ea ſi æterna fuerint, & in æternum ſubeunda: quomodo idem in *Prometh.*

——κρεῖσσον εἰσάπαξ θανεῖν,
Ἢ τὰς ἁπάσας ἡμέρας πάσχειν κακῶς.
——*ſatius eſt ſemel mori,*
Quàm trahere miſeros vita quot numerat, dies.

Hoc eſt, quod Christus Dominus, Matth. *c.* 26. *v.* 24. Καλὸν ἦν αὐτῷ, εἰ οὐκ ἐγεννήθη ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος. Cui ego credere malim, quàm viro eruditiſſimo, qui in contrarium contendit, deterioris conditionis eſſe, omnino non eſſe, quàm eſſe in miſeria pœnæ interminatæ. Rectiùs ſolidiúſque Lyſias *adv. Phaniam* ab Athenæo *l.* 12. laudatus: ubi Cineſiam acerbiſſimè perſtrinxerat, Ὡς ἀσεβέστατον ἁπάντων καὶ παρανομώτατον ἀνθρώπων γεγονότα, καὶ τοιαῦτα περὶ θεοὺς ἐξαμαρτόντα ἃ τοῖς ἄλλοις αἰσχρόν ἐστι καὶ λέγειν. Nec non congerrones illius Ἀντὶ Νουμηνιαστῶν Κακοδαιμονιστάς σφισιν αὐτοῖς τοὔνομα θεμένους, ὡς τῶν θεῶν καταγελῶντας· ſubjicit ſtatim, Ἐκείνων μὲν οὖν ἕκαστος ἀπώλετο, ὥσπερ εἰκὸς τοὺς τοιούτους· τοῦτον δὲ ὑπὸ πλείστων γιγνωσκόμενον οἱ θεοὶ οὕτως διέθεσαν, ὥστε τοὺς ἐχθροὺς αὐτὸν βούλεσθαι ζῆν μᾶλλον ἢ τεθνάναι, παράδειγμα τοῖς ἄλλοις ——Τὸ μὲν γὰρ ἀποθανεῖν, ἢ καμεῖν νομίμως, κοινὸν ἅπασιν ἡμῖν ἐστιν· τὸ δ' οὕτως ἔχοντα τοσοῦτον χρόνον διατελεῖν, καὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀποθνήσκοντα μὴ δύνασθαι τελευτῆσαι τὸν βίον, τούτοις μόνοις προσήκει τοῖς τὰ τοιαῦτα, ἅπερ οὗτος, ἐξημαρτηκόσιν. Spectant horſum illa Senecæ *Medeâ* 5.

JAS. *Infeſta memet perime.* MED. *Miſereri jube.*

Et *Agamemn.* 5. 3.

E. *Concede mortem.* C. *Si recuſares, darem:*
Rudis eſt tyrannus morte qui pœnam exigit.
E. *Mortem aliquid ultra eſt?* C. *Vita, ſi cupias mori.*

Sed & Suetonii illa de Tiberio *l.* 3. *c.* 61. *Mori volentibus vis adhibita vivendi. Nam mortem adeò leve ſupplicium putabat, ut cùm audiſſet unum ex reis, Carnulium nomine, anticipâſſe eam; exclamaverit, Carnulius me evaſit. Et in recognoſcendis cuſtodiis, precanti cuidam pœnæ maturitatem, reſpondit; Nondum tecum in gratiam redii.* Deus certè cum morti æternæ addictis nunquam in gratiam eſt deinceps rediturus, utpote quibus interminetur (nec vanæ ſunt minæ Dominicæ) *& memoriam certiſſimam damnandorum, & oblivionem pleniſſimam damnatorum*; uti disertè Ruffinus; videndus *commen. in Oſeam l.* 1. *ad c.* 1. *v.* 6. Frigidum ergò ſolamen, vitam non deſituram, ubi morte ipsâ poteſt eſſe vita millies multò acerbior.

§ 59. Ἀλλήλων ἕνεκεν] vide *ad l.* 2. § 1. & *ſuprà* § 56.

Δίδασκε ἢ φέρε] vide *l.* 5. § 28. & *l.* 6. § 25. Varro *ſatyr. Menipp.* de mariti officio; referente Gellio *l.* 1. *c.* 17. *Vitium uxoris aut tollendum, aut ferendum eſt. qui tollit vitium, uxorem commodiorem præſtat: qui fert, ſeſe meliorem facit.* Malè autem Xyl. διδάσκε *diſce*: imò, *doce, corrige, evince, redargue.*

§ 60. Καὶ ὅταν εὐλαβῆται, καὶ ὅταν περὶ τοῦ σκέψιν τρέπηται] Xyl. & Caſ. τὸ εὐλαβεῖσθαι καὶ περὶ τοῦ σκέψιν τρέπεσθαι, eódem referunt, cùm diverſas & diſparatas mentis operationes deſignari, καὶ ὅταν illud bis poſitum clarè ſatìs oſtendat. Non eſt itaque iſtìc τὸ εὐλαβεῖσθαι *cautum eſſe*, quod neq; ſimpliciter unquam, opinor, ſignificat; ſed *cautè agere*, ſive *cautè in re aliqua verſari*: hoc autem in loco potiùs, *declinare*, ſive *cautè defugere*. Sicut Latinis *metuere*, pro, *cavendo fugere & effugere*. Flaccus *carm. l.* 2. *od.* 2.

Illum aget pennâ metuente ſolvi
Fama ſuperſtes.

i. e. ſolvi cavente, & cavendo effugiente, nè ſolvatur. & *l.* 3. *od.* 11.

Quæ velut latis equa trima campis,
Ludit exultim, metuítque tangi.

i. e. tactum declinat. ità Græcis: τὸ εὐλαβεῖσθαι, *cautè declinare, averſari, fugere.* Iſocrat. *ad Demon.* § 9. εὐλαβοῦ τὰς διαβολάς, κἂν ψευδεῖς ὦσιν. i. e. *averſare, declina.* Plato *polit. l.* 2. εὐλαβούμενοι πενίαν ἢ πόλεμον. *Fugientes paupertatem aut bellum. Mens*, inquit, *ſecus quàm ſagitta aut jaculum fertur.* Sagitta namq; non rectà fertur ubi à ſolidiore materia, in quam inciderit, reſilit; ſed nec cùm ſcopum petit remotiorem, quàm ut rectà permeando aſſequi poſſit. Mens autem *& cùm declinat aliquid, & cùm in rei alicujus conſideratione volutatur*, ad quam ea neceſſariò requiritur, etiam tunc quoq; *ad ſcopum ſibi propoſitum rectà fertur* nihilo minùs, quàm cùm aut proſequitur aliquid, aut cum conſideratione vel omiſſa, vel peracta, jam rem ipsâ aggreditur.

Φέρεται κατ' εὐθὺ] vide *l.* 6. § 16. & *l.* 10. § 11. *rectà* ſcil. *mens* utrobiq; *fertur*, tum quia *rationis rectæ ductum* utrobique *ſequitur*. *l.* 7. § 55. & *l.* 5. § 14. tum quia *viâ breviſſimâ & expeditiſſimâ* etiam tunc quoq; *procedit*. *l.* 4. § 51.

Οὐδὲν ἧττον, καὶ ἐπὶ τὸ προκείμενον εἰσιέναι εἰς

τὸ

Τὸ ἡγεμονικὸν] ita Baſ. & Lugd. quod Xyl. reddidit, *rectà tamen ſertur ingredi inprincipem animi partem.* Verùm nec grammaticam ſyntaxin iſta ſatis ſuſtinent, nec contextûs verbis, prout exhibentur, reſpondent. Ego [illegible] verba & turbata & mutilata ſuſpicor; [illegible] εὐθὺ [illegible] τὸ [illegible] [τίθεται] εἰς τὸ ἡγεμονικὸν [illegible] &c. Caeterùm D. Boot. & M. Caſ. poſtr[illegible] iſta à ſuperioribus ſejungunt, & [illegible] am ordiuntur periocham, quæ m[illegible] inſpiciendi ac conſid[illegible] qualc & illud eſt. *l.* 7. § 6[illegible] & *l.* 9. § 17. [illegible] admittere libuerit, leg. παρέχειν, [illegible] παρέχει, an clauſa ultima, quod & Bootio viſum eſt.

Παρέχει δὲ καὶ ἑτέρῳ [illegible]] Hoc eſt quod *l.* 3. § 8. dixerat; [illegible] & *l.* 10. § 9. [illegible]. Iſtorum autem, quorum proximè mentionem feceram, de loci iſtius conſtitutione, in ſententiam jam deſcendo prorſus: ductus nimirum Epicteti iſtis, quæ Marci mentem apprime explicant. *ex diſſert. l.* 3. *c.* 9. [illegible] ὡς ἀνδριάντι [illegible] ὡς ἀνθρώπῳ συμβάλλειν, [illegible] Hoc eſt quod Marcus: [illegible] εἰς τὸ ἡγεμονικὸν [illegible] εἰς τὸ ἑαυτοῦ ἡγεμονικόν. Aliud eſt quod Heſychius in *aſceticis cap.* 1. § 23. [illegible] ἐν χερσὶ [illegible] ἀπτίζων [illegible] τῷ ἐσόπτρῳ. [illegible] ἑαυτῶ [illegible] ἐν αὐτῷ [illegible] Aliud & quod Ambroſ. *offic. l.* 3. *c.* 16. de amicis: *oſtendamus illi nos pectus noſtrum, & ille nobis aperiat ſuum.*

Ad Librum IX.

§ 1. Ἀδικῶν ἀσεβεῖ] Nihil hoc axiomate eſt paginæ ſacræ, pietatique Chriſtianæ magis conſentaneum. Siquidem ut Joannes Apoſt. *epiſt.* 1. *c.* 4. *v.* 21. Ταύτην τὴν ἐντολὴν ἔχομεν ἀπ᾽ αὐτοῦ, (τοῦ Θεοῦ) ἵνα ὁ ἀγαπῶν τὸν Θεὸν ἀγαπᾷ καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ. Et Chriſtus Dominus apud eundem *Evang. c.* 13. *v.* 34. Ἐντολὴν καινὴν δίδωμι ὑμῖν, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους καθὼς ἠγάπησα ὑμᾶς. Unde Paulus *ad Theſſ. ep.* 1. *c.* 4. *v.* 9. Θεοδίδακτοί ἐστε εἰς τὸ ἀγαπᾷν ἀλλήλους. Proinde caritatis juſtitiæque quiſquis legem violat, pietatis etiam læſæ eodem nomine tenetur, quia voluntatem divinam tranſgreſſus deprehenditur. Optimè Dio Pruſ. *orat.* 3. abſque hoc, quòd Deos pro Deo dixerit. Εἶναι γὰρ [illegible] καὶ ἀλιτηρίους, οὐ μόνον τοὺς ἱερὰ συλῶντας, [illegible] τι βλασφημοῦντας περὶ τῶν θεῶν· ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον τοὺς τι δειλοὺς, καὶ ἀδίκους, καὶ ἀκρατεῖς, καὶ [illegible] καὶ [illegible] τὸ ἐναντίον τι πράττοντας τῇ τε δυνάμει καὶ βουλήσει τῶν θεῶν. Poteſt his adjici, quod cumprimis huc facit, & Philonis illud *de decalog.* 1. *ad leg.* 7. Ὁ κλέπτων τινὸς ἴσα καὶ ἱεροσυλίᾳ ἔνοχος ὤν. τὸ ἱεροπρεπέστατον τῶν τοῦ Θεοῦ ἀναθημάτων [illegible] τὶ γὰρ [illegible] ἀνθρώπου; Et *de legib. ſpecial. orat.* 2. [illegible] ἀνδροφονίας, [illegible] ἀνθρώπων [illegible] τὸ δ᾽ ἀληθὲς ἔργον [illegible] καὶ ἱεροσυλίαν ἡ μεγίστη διότι τῶν ἐν κόσμῳ κτημάτων [illegible] [illegible] Θεοῦ [illegible] ἄγαλμα [illegible] Quod & latiùs exequitur Marco proſelas Solomon, *Proverb. c.* 14. *v.* 31. *Qui opprimit egenum, probro afficit opificem ejus,* & *c.* 17. *v.* 5. *Qui ſubſannat pauperem, probro afficit opificem ejus.* & ulteriùs adhuc *c.* 14. *v.* 21. *Qui contemnit proximum ſuum, peccator futurus eſt.* hoc eſt, Qui hominem quemvis facto, dicto, cogitato, manu, linguâ, mente læſerit: is coram Deo, & adverſus Deum ipſum admiſſi peccati reatu obſtrictus tenebitur. Eumæus Ulyſſi, Odyſſ. Ξ.

Ξεῖν᾽ οὔ μοι θέμις ἔστ᾽, οὐδ᾽ εἰ κακίων σέθεν ἔλθοι,
Ξεῖνον ἀτιμῆσαι· πρὸς γὰρ Διός εἰσιν ἅπαντες
Ξεῖνοί τε πτωχοί τε.——

Sed & Clem. Roman. *recogn. l.* 5. ubi ſimulacrorum cultores introduxerat impietati ſuæ velamentum iſtud prætexentes; *Nos ad honorem inviſibilis Dei imagines viſibiles adoramus.* Reſpondet: *Falſiſſimum. ſi enim verè velitis Dei imaginem colere, homini benefacientes, veram in eo Dei imaginem coleretis, in omni enim homine eſt imago Dei.* Mox ubi varia caritatis ac miſericordiæ opera recenſuerat; *Hæc ſic tantum ad honorem Dei imaginis tendunt, ut qui iſta non fecerit, contumeliam imagini divinæ intuliſſe credatur.* Clemens Alex. ad *Hortatorii* exitum, ipſiſſimis ferè Marci verbis; οὐ γὰρ

ἀπὸ τρόπε φιλοσόφων παῖδες, πάντα ὅσα πράττουσιν οἱ ἀνόητοι, ἀνοσιουργεῖν καὶ ἀσεβεῖν νομίζουσιν.

Ἐντυχ. ἀλλήλων] vide *l.* 2. § 1. & *l.* 5. § 30.

Τὴν πρεσβυτάτην τῶν θεῶν] τὴν τῶν ὅλων φύσιν. vide *ad l.* 4. § 23. quam & τὴν ἀλήθειαν poſtea indigitat. καὶ τῶν ἄλλων ἀληθῶν ἁπάντων πρώτην αἰτίαν. prout autem *natura naturans*, (ut ſcholæ linguâ loquamur) ità & *prima veritas* Deus eſt. אלהים אמת i. e. *Deus veritas*, dictus Jeremiæ. *c.* 10. *v.* 10. non אל אמת duntaxat i. e. *Deus veritatis. Pſalm* 31. *v.* 5. cujus itidem *lex* & *ſermo*, אמת *Pſal.* 119. *v.* 142. non λόγος ἀληθείας tantùm, Jacob. *c.* 1. *v.* 18. ſed ἀλήθεια quoque, *veritas* ipſa. Joan. *Evang. c.* 17. *v.* 17.

Τὰ δέ γε ὄντα πρὸς τὰ ὑπάρχοντα πάντα] *Hæc autem omnia inter ſe.* Xyl. ut idem prorſus valeat utrumque, τὰ ὄντα καὶ τὰ ὑπάρχοντα. at Caſ. *quicquid nunc eſt ad id quod priùs fuerat, initiúmque illi dedit.* ut τὸ ὑπάρχον hic idem ſit quod τὸ ὑπάρξαν. Sicut & τὸ ὑπάρχειν in illis uſurpatur, quæ *ad l.* 2. § 10. laudavimus. Utrumvis conſtare poteſt. illud ſimplicius videtur.

Ὁ ψευδόμενος ἀσεβεῖ] *Falſa*, inquit, *quiſquis loquitur, impietatis eſt reus*; ſive volens id, ſive nolens fecerit. Si volens ſciénſque; quia fallere vult. Fallere autem eſt injuſtitiæ pars. ſi nolens, quia rerum naturæ veritatique adverſatur. Videantur Auguſtini *de mendacio*, & *contra mendacium, ad Conſentium*, ſcripti libelli.

Ἀφορμάς] *occaſiones.* Xyl. *inſtinctus & opportunitates.* Caſ. malim, *ſubſidia. Subſidia & adminicula à natura accepit*; ità uſurpavit Xenoph. œcon. ὁρῶ ἐνίους ἐπιστήμας τινὰς ἔχοντας καὶ ἀφορμάς, ἀφ᾽ ὧν δύνανται αὔξειν τοὺς οἴκους. *& adminicula quædam unde rem familiarem augere poſſint.* Demoſth. χρήματα οὐκ ἔχοντι παρ᾽ ὑμῶν, οὐδ᾽ ἀφορμὴν οὐδεμίαν τοῦ πολέμου. *Nec ſubſidium ullum ad bellum.*

Ὁ τὰς ἡδονὰς ὡς ἀγαθὰ διώκων, τοὺς δὲ πόνους ὡς κακὰ φεύγων, ἀσεβεῖ] Senec. *epiſt.* 74. *Ab hoc diſcede judicio*, (ut ullum præter virtutem bonum putes.) *non pietas conſtabit, non fides. Multa utramque præſtare cupienti patienda ſunt, ex his quæ mala appellantur; Multa impendenda ex his quibus indulgemus, tanquam bonis.* & *epiſt.* 76. *Si hanc opinionem receperis, aliquid bonum eſſe præter honeſtam, nulla non virtus laborabit. nulla enim obtineri poterit, ſi quidquam extra ſe reſpexerit.*

Μεμφόμενος πολλάκις τῇ κοινῇ φύσει] vide *l.* 6. § 16. 40. vide & piorum etiam hac in parte querelas. *Pſalm* 73. & Jerem. *c.* 12. Sed & querelis iſtiuſmodi occurrentes; Senec. *de provid. c.* 2. & Salvian. *de gubernat. Dei. l.* 1. *c.* 2. Πῶς δὲ καὶ ὅσιον ἀπευχέσθαι τὸ βουλήσει θεοῦ γενόμενον; Apollon. Tyan. *epiſt.* 66. Itaque quod Epictet. *l.* 1. *c.* 27. τὸ σύνολον, ἐκείνου μεμνῆσθαι, ὅτι ἐὰν μὴ ἐν τῷ αὐτῷ ᾖ τὸ εὐσεβὲς καὶ συμφέρον, οὐ δύναται σωθῆναι τὸ εὐσεβές. Idémque *enchir. c.* 30. ὅπου γὰρ τὸ συμφέρον, ἐκεῖ καὶ τὸ εὐσεβές. ὥστε ὅστις ἐπιμελεῖται τοῦ ὀρέγεσθαι ὡς δεῖ, καὶ ἐκκλίνειν, ἐν τῷ αὐτῷ καὶ εὐσεβείας ἐπιμελεῖται. & ibid. τῆς περὶ τοὺς θεοὺς εὐσεβείας, ἴσθι ὅτι τὸ κυριώτατον ἐκεῖνό ἐστιν, ὀρθὰς ὑπολήψεις περὶ αὐτῶν ἔχειν, ὡς ὄντων καὶ διοικούντων τὰ ὅλα καλῶς καὶ δικαίως· καὶ σαυτὸν εἰς τοῦτο κατατεταχέναι, τὸ πείθεσθαι αὐτοῖς, καὶ εἴκειν πᾶσι τοῖς γινομένοις, καὶ ἀκολουθεῖν ἑκόντα ὡς ὑπὸ τῆς ἀρίστης γνώμης ἐπιτελουμένοις. οὕτω γὰρ οὐ μέμψῃ ποτὲ τοῖς θεοῖς, οὔτε ἐγκαλέσεις, ὡς ἀμελούμενος. ἄλλως δὲ οὐχ οἷόν τε τοῦτο γίνεσθαι, ἐὰν μὴ ἀποστῇς τῶν οὐκ ἐφ᾽ ἡμῖν, καὶ ἐν τοῖς ἐφ᾽ ἡμῖν μόνοις θῇς τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ κακόν. ὡς ἄν γέ τι ἐκείνων ὑπολάβῃς ἀγαθὸν ἢ κακόν, πᾶσα ἀνάγκη ὅταν ἀποτυγχάνῃς ὧν θέλῃς, καὶ περιπίπτῃς οἷς μὴ θέλῃς, μέμψασθαί σε καὶ μισεῖν τοὺς αἰτίους.

Ὁμογνώμονας ὄντας] Quod *l.* 8. § 54. συμφρονεῖν & *l.* 10. § 21. συνερᾷν dixit.

Οἷς ἐπίσης] vide *l.* 2. § 11.

Ὁρμῇ τινι ἀρχαίᾳ τῆς προνοίας] Vide *ad lib.* 7. § 75.

§ 2. Ἄγευστον ψευδολογίας] ità Origen. *adv. Celſ. l.* 1. τῆς κακίας ἄγευστος. Sed de Chriſto. At malitiæ & pravitatis expertem prorſus excedere quî detur, cùm eâ intincti etiam, & quidem δυσεκπλύτῳ βαφῇ, καὶ ἀνεκπλύτῳ, non δυσεκπλύτῳ tantummodo, ex utero in lucem prodeamus. *Pſal.* 51. *v.* 5. & 58. *v.* 3. Job. *c.* 14. *v.* 4. Eſai. *c.* 48. *v.* 8.

Τὸ δ᾽ οὖν κορεσθέντα γε τούτων] vide *infrà* § 37. & *ad l.* 5. § 29. ità Lucret. *l.* 3.

Cur non ut plenus vitæ conviva recedis?

Flaccus *ſat.* 1.

Rarus, qui exacto contentus tempore vitæ
Cedit, uti conviva ſatur. ———

Talem tamen profitetur ſe Seneca. *ep.* 61. *Vixi quantùm ſatis erat: mortem plenus expecto.* Et Cicer. *de ſenect. Omnino rerum omnium ſatietas vitæ facit ſatietatem. Vitæ autem ſatietas tempus maturum mortis affert. Habet enim natura, ut aliarum omnium rerum, ſic vivendi modum.* Verùm *vitæ ſatietatem* loquuntur illi, *vitii & malitiæ ſaturitatem* Marcus hic. Nec minus iſtâ quàm illâ expleri patitur, anima pravitate penitiùs infecta. de qua Bernardi illud uſurpari poteſt, *de conſider. l.* 5. *Peccatum in anima, atramentum in charta bibula. faciliùs charta deteritur quàm litura eraditur.* quæque ut Moſes *lib.* 5. *cap.* 29. *v.* 19. *ebrietati ſitim adjicere* ſolet: temulentorum in morem; de quibus Simocat. *epiſt.* 52. Διψῶσιν οἱ μέθυσοι ὅταν καρώσι

ἀῶσι τοῦ οἴνου, καὶ σφρίζοντες τῇ μέθῃ μέθης ὀψί-ταιον. διὰ γὰρ τὴν εἰς ἄκρον ἐπίδοσιν πρὸς τὴν ἐναντίαν διάθεσιν μεταπίπτουσι. προσγαγόντες τοῦ οἴνου ὑπὸ ἀνθολυγμοῦ καὶ ἐκκαλοῦντες. Ità de M. Antonio verba habens Plin. major *l. 14. c. 22. Ebrius jam ſanguine civium, & tantò magis eum ſitiens. Namque & hæc neceſſitas vitium comitatur, ut bibendi conſuetudo augeat aviditatem: Scitumque eſt Scytharum legati, quantò plus biberint tantò magis ſitire Parthos.* Ab hac peccandi, quæ improborum animos occupat, aviditate inexplebili juſte fit quod Gregor. *dialog. l. 4. c. 44. ut culpa quæ cum fine perpetrata eſt ſine fine puniatur. Quoniam iniqui, qui ideo cum fine deliquerunt, quia cum fine vixerunt, voluiſſent utique, ſi potuiſſent ſine fine vivere, ut potuiſſent ſine fine peccare.*

Ἀποπνεῦσαι] Vide *ad lib. 5. § 4.* Cypriani nomine *de dupl. martyr. part. 1.* Quamdiu pulmonis officio attrahitur viciſſim ac redditur halitus, certum vitæ indicium eſt: unde loquendi conſuetudine *ſpirare* dicuntur, qui vivunt; & *expiraſſe* qui vitam finierunt. id quod iſtic ἀποπνεῦσαι, *lib. 4. § 33.* ἐκπνεῦσαι dicitur. eodem ſenſu Lucian. in *votis.* ἀποφυσήσας τὸ ψυχίδιον ἄπεισιν. Et Homer. *Il.* Δ. *v.* 524.

——Θυμὸν ἀποπνείων.

Δεύτερος πλοῦς] formula proverbialis; à nautis deſumpta πρῶτος πλοῦς dicitur, ὁ δεξιὸς, ἤ τοι ἐξ οὐρίας cùm, *vento favente & adſpirante,* navigatio inſtituitur. δεύτερος πλοῦς, ὅταν ἱστία ἀποτυχόντες, κώπαις πλέωσιν: *quando vento deſtituti, ad remigium ſe conferunt,* ut docet ex Pauſania Euſtath. *ad* extremum *Odyſſ.* β'. utriuſque ſimul meminit Syneſ. *ep.* 148. ἀλλ' ἐπὶ ναῦς, πρὸς ἔργον αὐτῇ, κώπαις ἐκινεῖτο. Uſurpavit Plato in *Phileb.* Καλὸν μὲν, τὸ ξύμπαντα γιγνώσκειν τῷ σώφρονι· δεύτερος δ' εἶναι πλοῦς δοκεῖ, μὴ λανθάνειν αὐτὸν αὐτόν. Ariſtot. *ethic. lib. 6. c. 9.* Ἐπεὶ οὖν τοῦ μέσου τυχεῖν ἄκρως χαλεπὸν, κατὰ τὸν δεύτερόν φασι πλοῦν, τὰ ἐλάχιστα ληπτέον τῶν κακῶν. Syneſ. in *Dione*: Οἱ δὲ πλείους οὐδ' οἴκοθεν ἐκινήθησαν, ἀλλ' οὐδὲ, τὸν δεύτερον λεγόμενον πλοῦν, ὑπὸ τῆς σχολῆς εἰς νοῦν διηγέρθησαν. Uſum parœmiæ docet Niceph. Gregoras *hiſt. Rom. lib. 8. c. 11.* Ἐντεῦθεν εἰς παροιμίαν καὶ ὁ δεύτερος πλοῦς ἐξενήνεκται· καὶ τῶν προτέρων ἀποτυγχάνοντες τῶν δευτέρων ἀντεχόμεθα, καὶ τρίτων ἴσως· ἰδοὺ γὰρ καὶ λαμπάσι καὶ πυρσοῖς χρώμεθα, ἕως ἂν στερήσωσι τῆς τὰ πάντα βλεπούσης λαμπάδος ὑπάρχωμεν, οἷόν τινα δεύτερον ἐκ μηχανῆς ἥλιον προσάπτοντες τῇ νυκτί. Et quæ ſequuntur. Eodem ſenſu Ignatio Martyri *epiſt.* 1. δεύτερος λιμὴν dicitur. Κρεῖττον ναυαγήματος ὄψις· πλὴν δεύτερός φασι λιμὴν καὶ ὁ τῶν ναυαγημάτων πίναξ. Ubi notanda parœmia à parœmiographis, quòd meminî, nuſquam obſervata.

Ἢ προῃρῆσθαι προσκαθῆσθαι τῇ κακίᾳ] *ante migrare è vita, quàm illa vitia probare.* Xyl. *Imò mortem potiùs optare, quàm moram in malo.* itaq; Lugd. rectè reſtituit, ſi diſtinctionem tantùm adjeciſſet, προῃρῆσθαι ἢ προσκαθῆσθαι. Spectat horſum queribunda illa Apoſtoli exclamatio *ad Rom. c. 7. v. 24.* Ταλαίπωρος ἐγὼ ἄνθρωπος, τίς με ῥύσεται ἐκ τοῦ σώματος τοῦ θανάτου τούτου. Poſſunt & huc trahi ſi de malis iſtiuſmodi morum mentiſque accipiantur, quæ referente Stobæo, *tom. 1. tit. 122.* ſuprà adducta ſunt *ad l. 8. § 5.* ex Philemone Com. & Æſchylo Tragic. cujus & illud *ibidem* eſt.

Βίου πονηροῦ θάνατος εὐκλεέστερος
Vitâ notatâ labe mors illuſtrior.

Et Euripid. *Erecth.*

ἐγὼ δὲ τοὺς καλῶς τεθνηκότας
Ζῆν φημι μᾶλλον τοῦ βλέποντας μὴ καλῶς
——*Mihi illi morte qui pulcrâ jacent,*
Quàm vita quorum turpis eſt, vivunt magis. Grot.

Et Democrates (teſte Porphyrio *de abſtin. à carnib. lib. 4.*) dicere ſolebat, τὸ κακῶς ζῆν καὶ μὴ φρονίμως καὶ σωφρόνως καὶ ὁσίως, οὐ κακῶς ζῆν εἶναι, ἀλλὰ πολὺν χρόνον ἀποθνήσκειν. Socrates itaque apud Xenophontem in *Apolog.* Αἱρήσομαι τελευτᾶν μᾶλλον, ἢ ἀνελευθέρως τὸ ζῆν ἔτι προσαιτῶν, κερδᾶναι τὸν πολὺ χείρω βίον ἀντὶ θανάτου. Xenophon ipſe in *Lacedæm. polit.* Αἱρετώτερον εἶναι τὸν καλὸν θάνατον ἀντὶ τοῦ αἰσχροῦ βίου. Sed & Plato *de leg. l. 9.* ad Marci mentem planiſſimè, ubi homini ſceleſto remedia quædam præſcripſerat: ἐὰν μέν σοι δρῶντι ταῦτα λωφᾷ τι τὸ νόσημα. *Siquidem his adhibitis auxiliis morbus remiſerit,* bene habebit: (id enim ſupplendum, éſtque ellipſis Atticis familiaris, qualis Lucæ *c. 13. v. 9.* & alibi paſſim vide Euſtath. ad *Il.* α'.) εἰ δὲ μὴ, καλλίω θάνατον σκεψάμενος, ἀπαλλάττου τοῦ βίου. Et *ibid.* Τοῖς ἀνιάτως εἰς τὴν κακίαν ἔχουσιν, οὐδὲ αὐτοῖς ἔτι ζῆν ἄμεινον. Et in *Timæo,* Ξυνέδοξε τοῦ πλείονος βίου, φαυλοτέρου δὲ, τὸν ἐλάττονα ὄντα * πάντη [* παντί, al.] πάντως προαιρετέον. Itaque Juſtin. *dialog. cum Tryph.* Ἑρμαῖον ἦν ὡς ἀληθῶς τοῖς κακοῖς τὸ ἀποθνήσκειν. In hanc eandem ſententiam & Themiſt. in *orat. quinquenn.* Πίνδαρον ἐπαινῶ τὸν ποιητὴν, ὡς ἅμα ἐν πᾶσιν ἀνθρώποις ὁμοίως ἐν ἀγαθοῦ μοίρᾳ, τὸ προελθεῖν εἰς χρόνον πλείω τὸν βίον, ἀλλὰ μόνοις τοῖς ζῆν μετὰ δικαιοσύνης προῃρημένοις· καὶ τούτοις ἐλπὶς γλυκεῖα συμπαραμένει καὶ ἀγαθὴ γηροτρόφος παραπέμπουσα μετ' εὐφροσύνης εἰς τὸ τῆς φύσεως καταγώγιον. ἡ δὲ τῆς κακίας ἀπαλλαγὴ, ὁπηνίκ' ἂν θᾶττον ὑπάρξῃ, τοσούτῳ μᾶλλον τοῖς καταληφθεῖσιν ὑπ' αὐτῆς συμφέρει. οὐ γὰρ ἐπὶ πλείοσι προσέπταισαν πλημμελήμασιν. At Chryſippum in hac parte notat Plutarchus *de Stoic. contradict. c. 10.* & *de commun. notit. c. 12.* ut varium, minúſque ſibi conſtantem; dum in *l.* περὶ τοῦ προτρέπεσθαι, modò Antiſthenem laudat qui dixerit, δεῖν κτᾶσθαι νοῦν ἢ βρόχον, parandum aut *mentem,*

aut laqueum. Et Theognidem taxat, qui dixerat,

Χρὴ πενίην, cùm dicere debuiſſet,

Χρὴ κακίην φεύγοντα, καὶ ἐς βαθυκήτεα πόντον
Ῥίπτειν, καὶ πετρῶν, Κύρνε, κατ' ἠλιβάτων.

Modò è diverſo Platonem ſugillat, qui dixerit, ὅτι τῷ μηδὲ μαθόντι, μηδ' ἐπισταμένῳ ζῆν, λυσιτελεῖ μὴ ζῆν. ſtatuitque ipſe, ὅτι καὶ τοῖς φαύλοις συμφέρει μένειν ἐν τῷ ζῆν· & *de natura lib.* 3. ὅτι λυσιτελεῖ ζῆν ἄφρονα, ἢ μὴ βιοῦν, κἂν μηδέποτε μέλλῃ φρονήσειν. At contrà Marcus & iſtic, & alibi. vide *l.* 10. § 8.

Οὔπω σε ἐκεῖ ἡ πεῖρα πείθει φεύγειν ἐκ τοῦ λοιμοῦ.] Diodor. Sicul. *hiſt. lib.* 12. ἡ κακία καὶ ἡ φαυλότης, καθάπερ λοιμικὴ νόσος, διαλυμαίνεται τὸν βίον τῶν ἀνθρώπων, καὶ νοσοποιεῖ τὰς ψυχὰς τῶν ἀρίστων. Joan. Chryſoſt. *in Joan. orat.* 57. Δεινὸν γὰρ, δεινὸν, ἡ τῶν πονηρῶν συνήθεια. οὐχ οὕτω ταχέως λοιμὸς ἅπτεται, καὶ ψώρα διαφθείρει, ὡς ἡ τῶν πονηρῶν κακία τῶν ἀνθρώπων· φθείρουσι γὰρ ἤθη χρησθ' ὁμιλίαι κακαί· quod & Apoſtol. *ad Cor. epiſt.* 1. c. 15. v. 33. adducit ex Menandri *Thaide*, uti Schol. Græc. adnotavit. Itaque quod Gregor. Naz. in opulentis, quoad pauperes, vitio vertit, de omnibus in univerſum, quoad peſte correptos, reſpectu corporis, de pietatis, virtutiſque ſtudioſis, quoad improbitatem, impuritatem, impietatem, palàm præferentes, animi reſpectu, non incommodè uſurpatur; & quoad illos quidem nullâ mutatione factâ. τῶν [illegible] σωμάτων [illegible], τὴν τούτων φυγὴν νομίζουσιν· ὅτι καὶ τὸν [illegible] ἀέρα, μικρὸν [illegible] φαίνονται· quoad iſtos, voculâ unâ immutatâ, & ψυχῶν vocabulo pro σωμάτων ſubſtituto. Atque in eam mentem Senec. *de tranq. c.* 7. *Serpunt vitia & in proximum quemque tranſiliunt. Itaque ut in peſtilentia curandum eſt, ne correptis jam corporibus, & morbo flagrantibus aſſideamus, quia pericula trahemus, afflatuque ipſo laborabimus; ità in amicorum legendis ingeniis, dabimus operam, ut quam minimè inquinatos aſſumamus.* Adjicere lubet Marci ipſius verba ferè noviſſima ad amicos, moribundum deflentes; *Quid me fletis, & non magis de peſtilentia & communi morte cogitatis?* quod *vel irridendo protuliſſe* eum dicit Capitolinus, cùm *deplorando* potiùs dicere debuerit: quod & Joſ. Scaliger obſervavit.

Λοιμὸς γὰρ] Philo *de providentia* apud Euſeb. *præpar. lib.* 8. *c. ult.* [illegible] λοιμικῆς μᾶλλον, ἢ οὐχ ἧττον, [illegible] ἡ κακία.

Διαφθορὰ διανοίας] Ità Paulus *ad Tim. epiſt.* 1. c. 6. v. 5. διεφθαρμένων τὸν νοῦν. & Petr. *ep.* 2. c. 1. v. 4. ἀποφυγόντες τῆς ἐν κόσμῳ ἐν ἐπιθυμίᾳ φθορᾶς. Sed & ψυχῆς διαφθοράν, αἰκίαν dixit Plato apud Plut. *de Stoic. contradict. c.* 12. Τῷ γὰρ [illegible] αὔξεται, καὶ [illegible] ἐπίσχονται. Epictet. *l.* 4. *c.* 1.

§ 3. Μὴ καταφρόνει θανάτου] Mortem contemni vetat. Unde & Scaliger Capitolinum notat, quòd Marcum illa quæ ſuperius retulimus *mortem contemnentem* dixiſſe aſſerit. Verum quid dicemus ergò creberrimis illis philoſophorum, cùm exterorum, tum & noſtrorum, diſſertationibus, quibus ad *mortis contemptum* mortales cohortantur, animántque? Reſponſio proclivis ſatis videtur; *contemnendam* eſſe *mortem*, quaſi bonis ſaltem quicquam obeſſe poſſit; *Non contemnendam*, quatenus eſt naturæ munus, quod Marcus iſtic, vel quà divinæ diſpoſitionis, & diſpenſationis effectus.

Εὐαρέστει αὐτῷ] Vide *l.* 2. § 3. & *infr.* § 6.

Ἐκδεχόμενος, ὅτε ἡ φύσις ἐθέλει] Vide *lib.* 2. § 17. & *l.* 3. § 7. & *l.* 6. § 2.

Λελογισμένον] Hominem *conſideratum.* quomodo Cicero *pro Cæcin. Illud conſiderati hominis eſſe putavit, quâ de re jure decertare oporteбat, armis non contendere.* Porphyr. *de abſtinent. l.* 1. ταύτῃ διενηνοχέναι φαίνεται ὁ σπουδαῖος τοῦ φαύλου· ὅτι ὁ μὲν πανταχοῦ τὸν λογισμὸν ἔχει παρεστῶτα καὶ κρατοῦντα καὶ ἡνιοχοῦντα τὸ ἄλογον· ὁ δὲ πολλὰ πράττειν παρέσεις τοῦ λογισμοῦ, καὶ σὺν τούτῳ πράττειν ἃ πράττει· διὸ καὶ ὁ μὲν ἄλογος λέγεται, ὁ δὲ λελογισμένος. qui locus parùm integer videtur; ità forſan reſtituendus ὁ δὲ π. πράττει π. τὸν λογισμὸν καὶ σ. τ. πράττει ἃ π. *multa facit ratione neglectâ, & cum iſta* (parte ſcil. irrationali) *facit quæ facit.*

Μὴ ὁλοσχερῶς, μηδὲ ὠστικῶς, μηδὲ ὑπερηφάνως πρὸς τὸν θάνατον ἔχειν] Vide *lib.* 3. § 7 Senec. *epiſt.* 30. *Vides quoſdam optantes mortem, & quidem magis quàm rogari ſolet vita. Neſcio utros exiſtimem majorem nobis animum dare, qui depoſcunt mortem, an qui hilares eam, quietique opperiuntur; quoniam illud ex rabie interdum ac repentina indignatione fit; hæc ex judicio certo tranquillitas eſt. Venit aliquis ad mortem iratus: mortem venientem nemo hilaris excipit, niſi qui ſe ad illam diu compoſuerat. Multos ſpectavi abrumpentes vitam; ſed plus momenti apud me habent, qui ad mortem veniunt ſine odio vitæ, & admittunt illam, non attrahunt.* Idem *epiſt.* 24. *Objurgat Epicurus non minùs eos qui mortem concupiſcunt, quàm eos qui timent; & ait; Ridiculum eſt, currere ad mortem tædio vitæ, cùm, genere vitæ, ut currendum eſſet ad mortem, effeceris. Item alio loco dicit, Quid tam ridiculum, quàm appetere mortem, cùm vitam tibi inquietam feceris metu mortis? His adjicias & illud ejuſdem notæ licet; Tantam hominum imprudentiam eſſe, imò dementiam, ut quidam timore mortis ad mortem cogantur.* Ità Arceſilaus apud Plutarch. *ad Apollon.* Πολλοὶ δὲ διὰ τὸν [illegible] τὸν θάνατον διαβάλλοντες, [illegible] ἵνα μὴ ἀποθάνωσι. Atque ut Diogenes; Οἱ μὲν ἐν τῇ [illegible] οὐ σπουδαῖοι [illegible] τὴν ναῦν [illegible] ἑαυτοὺς [illegible]. Lucret. *l.* 3. [illegible]

Et :

Et ſæpe uſque adeò mortis formidine, vitæ
Percipit humanos odium, lucíſque videndæ,
Ut ſibi conſciſcant mœrenti pectore letum.

Atqui, ut Martial. *l.* 2. *epig.* 80.

Hoc, rogo, non furor eſt, ne moriare, mori?

vel etiam metu mortis mortem precari? ut Plin. *l.* 6. *epiſt.* 20. Senec. *epiſt.* 70. *Stultitia eſt, timore mortis, mori. venit qui occidat. expecta. quid occupas? quare ſuſcipis alienæ crudelitatis procurationem? Utrum invides carnifici tuo, an parcis? Scribonia Druſi Libonis amita, conſilium habenti, utrum conſciſceret ſibi mortem, an expectaret, Quid te, inquit, delectat alienum negotium agere?* Sed pergit idem *ep.* 24. *Confirmes animum vel ad mortis vel ad vitæ patientiam. In utrunque monendi ac firmandi ſumus, & nè nimis amemus vitam, & nè nimis oderimus. Etiam cum ratio ſuadet finire, non temerè nec cum procurſu capiendus eſt impetus. Vir fortis ac ſapiens non fugere debet è vita, ſed exire.* (quanquam de Catone quid *ibidem* dicat, vide *ad l.* 2. § 17.) *& ante omnia ille quoque vitetur affectus, libido moriendi. Eſt enim ut ad alia, ſic etiam ad moriendum inconſulta animi inclinatio: quæ ſæpe generoſos atque acerrimæ indolis viros corripit, ſæpe ignavos jacentéſque: illi contemnunt vitam, hi gravantur.* Vide ampliùs *ad l.* 6. § 46. Plinius min. *lib.* 1. *ep.* 22. de T. Ariſtone agens. *Nam impetu quodam & inſtinctu procurrere ad mortem, commune cum multis: deliberare verò, & cauſſas ejus expendere, utque ſuaſerit ratio, vitæ mortíſque conſilium ſuſcipere vel ponere, ingentis eſt animi.* Elegantiſſimè autor libri *de duplici martyrio*, quod Cypriani nomen præfert, ſive Eraſmus is, ſive alius quis fuerit: *Plurimùm intereſt inter barbaricam immanitatem & Martyrum modeſtiſſimam conſtantiam, in ſe imbecillem, in Chriſto fortem. Sunt qui certis artibus corpus ſtupefaciunt, nè ſentiant cruciatus: Sunt & affectus impotentes, qui ſenſum adimunt animo, ità ut vel mortem impavidi perferant. Sed placidum illud ac manſuetum; illud humiliter ſublime, & ſublimiter humile, non videmus niſi in Chriſti martyribus.*

Μὴ ὁλοσχερῶς] Xyl. iſtic à Marci tum mente, tum & verbis, longiſſimè receſſit: Acceſſit propiùs Mer. ſed ὁλοσχερῶς iſtud prorſus omiſit; de vocabuli ſenſu incertus forſitan. Mihi hoc loco ἀντὶ τοῦ προπετῶς, *temerè*, poſitum videtur. de quo vide *ad l.* 5. § 36.

Μηδὲ ὠστικῶς] Suid. ὠστικῶς, τὸ μετὰ βίας καὶ ὠθισμοῦ. μηδὲ ὠστικῶς καὶ μετὰ βίας πρὸς θάνατον ἔχειν. Hunc Marci locum dubio procul adduxit, verùm id καὶ μετὰ βίας, à Lexicographo, opinor eſſe, non ab autore. Suidam ex parte ſecutus Mer. *violentè* vertit. Ego, impetuosè, malim: quando cum impetu quis ad aliquid impellitur. Ità nec temerè vult hominem in mortem proſilire, priuſquam apud ſe ſeriò ac ſedulò perpenderit, juſta necne ſuppetat vitam exponendi aut excludendi occaſio, de quo vide *ad l.* 3. § 1. nec etiam ubi juſta cauſſa id faciendi ſuberit, cum impetu quodam ad mortem obeundam ferri. Tractum ab eis, qui dum ad rem aliquam quam avidè expetunt, potiundam confertim ruunt. alii alios protrudere, & propellere ſolent: hoc eſt quod Suidas, μετ' ὠθισμοῦ ferri, cum, uti illi Adonia ſpectatum in aulam regiam confluentes.

Ὠθεῦνθ' ὥσθ' ὕες

Theocrit. *idyl.* 15. ſive ut Philoſophiæ nomen ementiti, auri accipiendi ſpe impulſi, οἱ ἀθρόοι πάλιν ὠθίζονται. in Luciani *piſcatore.* vel etiam ut cives Athenienſes in Pnycem καταῤῥέοντες ἀθρόοι,

Ἀλλήλοις ὠστοῦνται περὶ πρώτου ξύλου,

atque Εἰς τὴν προεδρίαν πᾶς ἀνὴρ ὠστίζεται.

Ariſtoph. *Acharnen.* ὠστικῶς itaque πρὸς τὸν θάνατον ἔχειν, qui ſpiritum, non placidè emittunt, ſed *cum impetu ejiciunt*, ut de Catone ipſo Seneca, *ep.* 25. vide *ad l.* 2. § 17. Poteſt & à belluis fortaſſeque tractum videri, quæ in ferrum, quo impetuntur, ſponte ipſæ ac cum impetu obviam feruntur. Ὥσπερ οἱ κάπροι, οἳ πρὸς τὴν λόγχην ἐμβαίνουσιν ὠθούμενοι. Marci mentem expreſſit optimè Gregor. Nazian. *in Julian. orat.* 2. Ἐπὶ Πέρσαις στρατεύει, θράσους ἀλογίᾳ μᾶλλον ἢ ῥώμης ἀσφαλείᾳ πεποιθώς· καὶ οὐδ' ἐκεῖνο συνιδεῖν δυνηθεὶς ὁ στρατηγὸς, ὅτι θάρσος καὶ θράσος, κἂν ἐν τοῖς ὀνόμασι παραπλήσια ᾖ, πλεῖστον ἀλλήλων τῇ δυνάμει κεχώρισται, ἀνδρεία τε οὖν φαύλη καὶ ἀναιδεία. Τὸ μὲν γὰρ ἐν τοῖς πολεμικοῖς θαῤῥεῖν, ἀνδρείας ἐστὶν, ὥσπερ τὸ ὑφίεσθαι, δειλίας· τὸ δὲ πλεῖον ὁ κίνδυνος, ὁμόσε χωρεῖν καὶ ὠθίζεσθαι, ἀλλὰ μὴ καρτερεῖν, θράσους· ὥσπερ τὸ ὑποχωρεῖν, ἀσφαλείας. quod & ferinum potiùs quàm humanum idem cenſet, καθάπερ οὖν τοὺς θρασυτέρους πρὸς τὸ ξίφος ὠθίζεσθαι. Vide *l.* 11. § 3. Senec. *de ira l.* 3. *c.* 3. *Hic barbaris fortè ruentibus in bella exitus eſt. aguntur, quà dolor traxit, incompoſiti, interriti, incauti, pericula appetentes ſua: gaudent feriri, & inſtare ferro, & tela corpore urgere, & per ſuum vulnus exire.*

Μηδὲ ὑπερηφάνως] hoc eſt, quod Senec. *ep.* 70. *Quid eſt ſtultius quàm faſtidiosè mori?* Aliud eſt enim quod Tertullianus *ad nation. l.* 1. *c.* 19. *faſtidium mortis, eſt ſpes reſurrectionis.* Siquidem huic *faſtidium mortis*, non nauſeatio ad mortem, ſed mortis cum faſtu quodam, ſed pio illo, deſpectus. Vide *l.* 3. § 7.

Περιμένειν] Vide *ad l.* 5. § 10.

Πότε ἔμβρυον ἐκ τῆς γαστρὸς] Senec. *epiſt.* 102. *Quemadmodum novem menſibus nos tenet maternus uterus, & præparat non ſibi, ſed illi loco, in quem videmur emitti, jam idonei ſpiritum trahere, & in aperto durare: Sic per hoc ſpatium, quod ab infantia patet in ſenectutem, in alium naturæ ſumimur partum: alia origo nos expectat, alius rerum ſtatus.* vide ulteriùs *ad l.* 4. § 21.

Τοῦ ἐλύτρου τούτου ἐκπεσοῦται] ἔλυτρα dicuntur *folliculi* illi, quibus ſemina continentur & involvuntur nonnulla, nec omnia tamen: ſunt enim & γυμνόσπερμα. Theophraſt. *hiſt. l.* 1. *c.* 18. & Plin. *l.* 19. *c.* 7. quod Baſil. hexaem. *orat.* 5. Τινὰ μὲν γυμνά, τινὰ δὲ ἐν ἐλύτροις κεκαλυμμένα. Plinio *tunicule*, Varroni *l.* 1. *c.* 3. *vaginæ*, dicuntur. Heſych. ἔλυτρον, δέρμα, θήκη, λέπυρον, ἐνείλημα, κάλυμμα, σκέπασμα. de ſeminibus uſurpat etiam Dioſcorides, *l.* 2. *c.* 111. & *l.* 4. *c.* 167. his autem dehiſcentibus ſemina jam matura prorſus, ipſa ſponte ſuâ decidunt. Unde illud Plinii *l.* 18. *c.* 30. *Oraculum verò, biduo celeriùs meſſem potiùs facere, quàm biduo ſeriùs.* Et de leguminibus Theophraſt. *l.* 8. *c.* 10. Θερίζουσι δ' εὐχυλότερα τὰ χεδροπὰ, πρὸς τὸ μᾶλλον καὶ ῥᾷον συλλέξαι· τυχὸν γὰρ καθαρρεῖ. Ἐλύτρῳ, ſive *integumento*, & *involucro* iſtiuſmodi corpus humanum confert Marcus noſter, quòd eô anima quaſi involvatur. tempúſque nos præſtolari monet, quo tanquam ſemen maturum jam, ea folliculo iſti excidat. Eodémque in eundem ſenſum vocabulo uſus eſt Admetus poëta quidam ignobilis, in verſiculo iſto, quem cippo ſuo inſcribendum deſtinaverat;

Γαῖα λάβ' Ἀδμήτου ἔλυτρον. βῆ δ' εἰς θεὸν αὐτός.

Refert Lucianus in *vita Demonactis.* Arnobius pariter corpus, nunc *folliculum*, nunc *pelliculam* nuncupat. *lib.* 2. extremo. *nec in carunculæ hujus folliculo conſtitutis, opis aliquid ſponſum eſt.* & mox: *Non vitam eripitis nobis, ſed pelliculis revelatis & cutibus nos.* Itaque quod vir ſpiritûs ingentis Baſilius Valenti mortem minitanti referente Sozom. *hiſtor. eccleſ. l.* 6. *c.* 16. Μεγίστην δώσειν χάριν, ὡς (ὃς leg.) ἐν τάχει τῶν δεσμῶν τοῦ σώματος ἀπαλλάξειν. id Gildas noſter in *epiſt. ſuorum increpatoria* ſic reddidit; *qui maturius Baſilium de nodo follis hujus ſolveret.* Quin & Tertullian. in *apolog. c.* 50. *Anaxarchi follem* dixit, quod Græci, θύλακον alii, alii ἀσκὸν. vide *ad l.* 3. § 5, 7. & *l.* 8. § 37. & *l.* 10. § 36. Quanquam & corpus animæ ἔλυτρον dici poteſt, quatenus *thecæ* ſive *vaginæ* generaliùs ſumptæ ſignificationem habet. vide Plutarchum *ſympoſ. l.* 4. *c.* 2. infr. *ad* § 9. εὑρέθη. ſiquidem in lingua Aramæa corpus etiam נדנה dicitur Daniel *c.* 7. *v.* 15. quæ vox *vaginam* ſignificat: *annal. ſacr. l.* 1. *c.* 21. *v.* 27. atque ità Tertull. *de reſurr. c.* 9. corpus humanum, *afflatûs divini vaginam* nuncupat. Plinius *l.* 7. *c.* 52. de Hermotimo Clazomenio: *cremato corpore inimici remeanti animæ quaſi vaginam ademerunt.* Verúmque hîc quod Theodoret *therapeut: l.* 9. ὡς τὰ πολλὰ τῶν ἄγαν τιμίων ἐν ἐλύτροις εὐτελέσι καλύπτεται. Nec aliter ferè Senec. *epiſt.* 92. *Quis unquam veſtimenta æſtimavit arculâ? Nec bonum, nec malum vagina gladium facit. de corpore idem exiſtima me dicere.* Prout autem corpus ἔλυτρον Marcus, ità κάλυφος Epictetus dixit: *l.* 1. *c.* 20. τὸ κοχλίου ἀγαθὸν, οὐκ εἰκὸς, εἶναι ἐν τῷ καλύφει· τὸ δ' οὖν τοῦ ἀνθρώπου, εἰκός; & *c.* 23. de Epicuro, ἐν τῷ καλύφει θεὶς τὸ ἀγαθὸν ἡμῶν. Ità ridet Anacharſis Æſopum in Plutarchi *ſympoſio.* ὡς κοχλίαν ἡγησάμενον τὸ κάλυφος, ἀλλὰ μὴ τὸ ζῶον. quanquam potuit & Marcus reſpexiſſe ἔλυτρα, ſive χόρια, *involucra* illa, & *impedimenta*, uti Tertullianus appellat, *de carn. Chriſt. c.* 4. quibus infans, & dum in utero conſiſtit, involvitur, & quibus exutus atque evolutus excidit quodammodo, cùm in lucem hanc prodit. *Sapientiæ Solomonis* Autor, de ſe matris utero edito. *c.* 7. *v.* 1. καὶ εἰς τὴν γῆν κατέπεσον.

Εἰ δὲ καὶ ἰδιωτικὸν παράπηγμα ἀψικάρδιον θέλεις] Citat iſta bis Suidas, in παράπηγμα, & in ἀψικάρδιον, & auctiora quàm codices noſtri exhibent, utrobique; illîc adjectis his, πρὸς τὸν θάνατον εἴπω. iſtîc hiſce, ἐρήσεται ἂν ταχέως τῆς καρδίας ἀπηδόμενον. quæ tamen poſtrema forſan Suidæ ipſius fuerint, τὸ ἀψικάρδιον exponentis. Idem παράπηγμα interpretatur κανόνα *canonem, regulam,* additque eſſe & εἶδός τι ὀργάνου ἀστρονομικοῦ. quo modo uſurpavit Vitruvius. *l.* 9. *c.* 7. de quo videri poterit Turneb. *adverſ. l.* 11. *c.* 3. hoc loco, *documentum* Xyl. reddidit. *remedium* Caſaub. atque ità Marcus ipſe *l.* 4. § 44. βοήθημα. quanquam vim vocabuli ſi reſpicias, *machinamentum* potiùs, ſive *adminiculum*, dixeris. nam quod priore Suidæ loco παράπηγμα legitur; & Portus *dementiæ facinus* vertit, παράγραμμα eſt χαρακτὸν ex poſteriore corrigendum. ἰδιωτικὸν quod dicit vide *ad l.* 4. § 44.

Οὐκ ἔτι ἔσται ἡ ἐμπαρεγμένη] deeſt ſubſtantivum. ἡ ψυχὴ forſan. Nam quòd Annot. Lugd. articulum ἡ delet, ut ad ὄπισθεν participium referatur, minùs placet.

Οὐκ ἀπ' ἀνθρώπων ὁμοδογματούντων] Menander *Philadelph.* Stobæo referente *tom.* 2. *tit.* 122.

Ὡς ἡδὺ τὸ ζῆν εἰ μεθ' ὧν κρίνει τις ἄν,
Τοῦτ' ἔστι τὸ ζῆν· ἡδὺ δ' ἀποθνήσκειν, ὅτῳ
Ζῆν μὴ πάρεσθ', ὡς βούλεται---
Quàm dulce vita eſt, ſi quibuſcum diſcupis
Tranſigere ætatem detur: at dulce eſt mori,
Cui vivere non eſt ex animi ſententia.

Et Apollodor. *Adelph.*

Ἀπραγμόνως ζῆν ἡδύ· μακάριος βίος
Καὶ σεμνὸς, ἂν ᾖ μεθ' ἑτέρων ἀπραγμόνων·
Ἐν θηρίοις δὲ καὶ πιθήκοις ὄντα δεῖ
Εἶναι πίθηκον· ὦ ταλαιπώρου βίου.
Vita otioſa plena beatitudinis,
Si cùm otioſis aliis vitam tranſigas.
Cum ſimiis feriſque agentem ſimiam
Fieri neceſſe eſt. ò vitam ærumnabilem. Grot.

vide *l.* 4. § 50. & *l.* 5. § 36. & *l.* 10. § 36.

Τὰ τοιαῦτα δόγματα] forſan. τὰ αὐτὰ δὲ, *eadem dogmata colentes, eadem ſentientes.* quod ſuprà ὁμοδογμα-

Digitized by Google

δογματίσαντας dixit. atque ità interpres uterque accepit.

Μή ποτε καὶ αὐτὸς ἐπιλάθωμαι ἐμαυτοῦ] Nè dum inter tot ingeniorum atque inſtitutorum diſſidia verſor, ipſe proprii, meiq; etiam ipſius quodammodo oblitus, ab eodem deficiam & deſciſcam tandem. Vide *ad l. 6. § 29.* Eſt autem proverbialis formula iſta, de iis qui à nativa indole degenerant. quâ & Seneca uſus eſt *de clem. l. 1. c. 1. Nec enim periculum eſt, nè te ſubita tui capiat oblivio.* Cicer. *ad famil. l. 9. ep 12. Gratulor Baiis noſtris: ſiquidem, ut ſcribis, ſalubres repente factæ ſunt: Niſi fortè te amant, & tibi aſſentantur; & tam diu, dum tu ades, ſunt oblitæ ſui.* Menander *gubernatoribus*, à Priſciano *l.* 28. laudatus.

Ἐπιλέλησται αὑτὸν, ὅστις ἐστί.
Oblitus eſt ſe ipſe qui ſiet.

De viro probo pióque, ſive Enocho, ut pluribus placet, Autor *ſapientiæ Solomonis c. 4. v. 10.* Ζῶν μεταξὺ ἁμαρτωλῶν μετετέθη· ἡρπάγη, μὴ κακία ἀλλάξῃ σύνεσιν αὐτοῦ ἢ δόλος ἀπατήσῃ ψυχὴν αὐτοῦ. *Βασκανία γὰρ φαυλότητος ἀμαυροῖ τὰ καλά· καὶ ῥεμβασμὸς ἐπιθυμίας μεταλλεύει νοῦν ἄκακον.* Alluſerit fortean hic Marcus ad hiſtoriam Meſſalæ Corvini oratoris, quem *nominis etiam ſui oblitum* ferunt. Plin. *hiſt. nat. l. 7. c. 24.*

§ 4. Ἑαυτῷ ἁμαρτάνει] Ita Auguſtinus *poſt collat. cum Donat. c. 6.* de verbis Apoſtoli *ad Cor. ep. 1. c. 11. v. 29.* agens. *Judicium manducat & bibit ſibi ipſi, non alteri.* vide *l. 5. § 25, 35.*

Ἑαυτὸν κακοῖ] vide *l. 2. § 1. & l. 8. § 55.* Epictet. *l. 4. c. 5.* Μεγάλη ἡ βλάβη τῷ ἀδικοῦντι, αὐτὴ ἡ ἀδικία. Dio Pruſ. *orat. 74.* ὑπὸ κακίας ἕκαστος αὐτὸς αὑτῷ βλαβερός. & *orat. 75.* Τὸν νόμον οὐδὲ εἷς δύναται δήπου ἀδικῆσαι. οἱ γὰρ παραβαίνοντες τὸν νόμον ἕκαστος, οὐκ ἐκεῖνον, ἀλλ' ἑαυτὸν βλάπτει. Clem. Alexand *pæd. l. 2. c. 10.* Πᾶς ὃς ἁμαρτάνει, καὶ ἀδικεῖ, οὐχ οὕτως τὸν πέλας βλάπτει, ὡς ἑαυτὸν ὅτι πάντως ἑαυτὸν χείρονα ἀποφαίνει· ὁ γὰρ ἁμαρτάνων, παρ' ὅσον ἁμαρτάνει, χείρων καὶ αἰσχίων τῆς αὐτοῦ· vide de noviſſimo hoc Epicteti *diſſertationem* inſignem apud Arrianum, *l. 2. c. 18.* Feſtivè Simocat. *epiſt. 40.* Ἀδικεῖται μὲν οὐδείς· ἀδικοῦσι δὲ πάντες, αὐτομάτως ἕκαστος ἑαυτὸν ἀδικῶν· ἀρετῆς γὰρ καὶ κακίας ἐσμὲν αὐτοκράτορες· οὐκοῦν ἀδικοῦσιν. οὐκ ἀδικοῦνται οἱ ἄνθρωποι. καὶ τὸν Ὁμηρικὸν τεθαύμακα Κύκλωπα· οὐδένα γὰρ βλάπτειν, ἀδικούμενος ἔφασκε· καὶ ἦν τῷ παιδὶ ἀπόφασις, ἡ τῆς ἀληθείας κατάφασις. Chryſippus in *demonſtrat. de juſtis.* ἀδικεῖσθαί φησιν ὑφ' ἑαυτοῦ τὸν ἀδικοῦντα, καὶ αὑτὸν ἀδικεῖν, ὅταν ἄλλον ἀδικῇ, γενόμενον ἑαυτῷ τοῦ παραβαίνειν αἴτιον, βλάπτοντα παρ' ἀξίαν ἑαυτόν· qui tamen idem in hoc repugnans ſibi, in libris *adverſus Platonem* ſcriptis, ἀτόπως φησὶ λέγεσθαι τὸ ἀδικεῖν ἑαυτόν· εἶναι γὰρ πρὸς ἕτερον, οὐ πρὸς ἑαυτὸν τὴν ἀδικίαν· Plut. *de Stoic. contradict. cap. 12.* vide Ariſtot. *ethic. lib. 5. c. 11.*

§ 5. Ἀδικεῖ πολλάκις ὁ μὴ ποιῶν τι] Robert. Capito Lincoln. Epiſcop. *Pontificum Romanorum malleus* nuncupatus, *epiſt. 48. Æquè iniquitas eſt non punire nocentes, ac punire innocentes.* Et Bern. *ad Eugen. de conſider. lib. 2. Non eris innocens, ſi aut punias eum, cui parcendum eſſet, aut parcas ei, qui fuerat puniendus.* Georg. Godvin. *in epitaph. D. Jacob. Mauritii,*

Nec faciendo nocens, nec patiendo fui.

In mente forſan habuit illud Publ. Syri;

Bonis nocet, quiſquis pepercerit malis.

Quem & Auſon. imitatus in *ſap. lud.* ſub Cleobuli perſona dixit; *Parcit quiſque bonis, perdere vult malos.* Cato apud Saluſt. in *Catilin. Dum paucis ſceleratis parcunt, bonos omnes perditum eunt.* Et hiſce omnibus prior longè Pythagoras, referente *tom. 2. tit. 46.* Stobæo: Οἱ μὴ κολάζοντες τοὺς κακοὺς, βούλονται ἀδικεῖσθαι τοὺς ἀγαθούς. Agapet. *παραινέσ. § 28.* Ἴσον τῷ πλημμελεῖν, τὸ μὴ κωλύειν τοὺς πλημμελοῦντας λογίζου. κἂν γάρ τις πολιτεύηται μὲν ἐνθέσμως, ἀνέχηται δὲ τῶν βιούντων ἀθέσμως, συνεργὸς τῶν κακῶν παρὰ Θεῷ κρίνεται. Hoc eſt quod Cato Cenſor, referente Plut. in *apoph.* τοὺς δυναμένους κωλύειν τοὺς κακῶς ποιοῦντας, ἐὰν μὴ κωλύωσι, κατακελεύειν. id eſt, ut Senec. *Troad. 2. 2.*

Qui non vetat peccare, cùm poſſit, jubet.

Vel ut τὸ κωλύειν illud diſertiùs exprimatur,

Peccare qui non prohibet, cùm poſſit, jubet.

Narrat Plut. in Lycurgo, Archelaum Spartanum cuidam regni ſibi conſortem Charilaum tanquam virum apprimè bonum probúmq; collaudanti, regeſſiſſe; Πῶς δ' [οὐκ] ἂν εἴη Χαρίλαος ἀνὴρ ἀγαθὸς ὃς οὐδὲ τοῖς πονηροῖς χαλεπός ἐστι. *Qui verò poteſt eſſe vir bonus Charilaus, qui nè malis quidem durus & aſper eſt?* Expungendam enim eſſe negativam priorem, quòd Eraſmus in *apophth.* monet, aut οὐ loco ſaltem ὢν (quod non diſconvenit) ſubſtituendum, clarè docet non uno loco Plutarchus ipſe. qui in *apophth.* ubi Archidamidæ dictum hoc tribuitur, & Charilas alter dicitur, eo nomine prædicatus, ὡς πρὸς ἅπαντας ὁμοίως πρᾷος, ſic extulit; Καὶ πῶς τις δικαίως ἂν ἐπαινοῖτο, εἰ καὶ πρὸς τοὺς πονηροὺς πρᾷος εἴη; Idémq; in *lib. de amic. & adulat.* de Charillo Laconem dixiſſe; Πῶς χρηστὸς, ὃς οὐδὲ τοῖς πονηροῖς πικρός; Eodémque prorſus modo in *frag. de invid. & odio*, niſi quòd pro Lacone τὸν συνάρχοντα, pro πικρὸς, ut ſuprà, χαλεπὸς poſuit. Quod autem περὶ τοῦ ἀδικεῖν Marcus, idem περὶ τοῦ ἀσεβεῖν. Andocides *de myſter.* Νομίζω τῇ πόλει ἀσέβημα οὐδὲν ἔλαττον εἶναι, τοὺς μηδὲν ἠδικηκότας ἀσεβεῖν καταγνῶναι, ἢ τοὺς ἐνδεδικηκότας μὴ τιμωρῆσαι. Doctores Hebræi החמלת על הרשעים היא אכזריות. *Improbis parcere crudelitas eſt.*

§ 6. Ἀρκεῖ ὁ περιὼν] vide *l.* 6. § 2, 32. & *l.* 8. § 7, 26, 32, 36. Huc concluſio illa apud Lucianum *diſſertationis Menippi cum Chirone* de vitæ tædio. τί οὖν ἂν μάθοι τις; Ὅπερ οἶμαι, καὶ φασι, συνετὸν ὄντα, ἀρέσκεσθαι καὶ ἀγαπᾷν τοῖς παροῦσι, καὶ μηδὲν αὐτῶν ἀφόρητον οἴεσθαι. Sed & Epicteti illud *l.* 4. *c.* 5. τούτων μεμνημένος, χαῖρε τοῖς παροῦσι, καὶ ἀγάπα ταῦτα, ὧν καιρός ἐστι. de ſe Æſchines. *ep.* 5. ὑπεραγαπῶ τὰ παρόντα.

Εὐαρεστεῖν πρὸς πᾶν τὸ παρὰ τὸ ἐκ τῆς αἰτίας συμβαῖνον] leg. vel πρὸς πᾶν τὸ παρὸν, vel τὸ παρὰ τῆς, expunctis particulis illis τὸ ἐκ. illud prætulerim. Xyl. & Caſ. quid legi voluerint, incertum eſt. Verba ipſa certè neuter expreſſit. expreſſit Lugd. vertendo; *ut boni conſulat omnia quæ accidunt, præter id quod eſt à cauſa profectum.* quæ verba quid ſibi velint, ipſe viderit: Ego nullus aſſequor. οὐδὲν γὰρ ἀναιτίως πέφυκε γίνεσθαι· ut Plut. *de Iſid. & Oſir.* καὶ τὸ ἀναίτιον ὅλως ἀνύπαρκτον. Idem *de Stoic. contradict. c.* 20.

§ 7. Ἐξηγεῖσθαι φαντασίαν] vide *l.* 7. § 29. Iſta ſuperioribus attexit Xyl. pro privo monito habet M. Caſaub. & hoc, opinor, potius fuerit.

§ 8. Μία ψυχὴ] Vide *ad lib.* 4. § 4, 29, 46.

Ἑνὶ φωτὶ ὁρῶμεν] Vide *lib.* 12. § 30. Τὸν ἥλιον ὁρᾷ πάντων τὸν αὐτόν. Tatian. *adv. Græc.*

Ἕνα ἀέρα ἀναπνέομεν] Vide *lib.* 8. § 54. Gregor. Naz. *orat.* 16. de opulentis pauperes averſantibus; ὅτι καὶ τὸν αὐτὸν σπῶμεν ἀέρα, μικροῦ δυσχεραίνοντες. Apud Philemonem, Comic. faſtuoſum aliquem neſcio quis ſic compellat,

Σὺ γὰρ τίς ἐστιν; εἰπέ μοι παῤῥησίᾳ.
Σὺ λαλεῖς ἐν ἀνθρώποισιν, οὐκ ἄνθρωπος ὤν;
Τὸ δ' ὅλον περιπατεῖς; ἢ τὸν αὐτὸν ἀέρα
Ἑτέροις συνέλκεις, εἰπέ μοι, τοιοῦτος ὤν;

i. e. vertente, qui & affectis medelam adhibuit, Grotio.

Eſfare nobis liberè, quem te putas?
Loquerisne hominibus ipſe non homo, ſed tenens
Orbem ſub pedibus? an communi veſceris
Aurâ nobiſcum, qui te tam magni facis?

quæ cur Stob. *c.* 6. ſub Ἀκολασίας *titulo* collocârit, non video. De ſe Solomon rex in *Sapient. c.* 7. *v.* 3. Καὶ ἐγὼ γενόμενος ἔσπασα τὸν κοινὸν ἀέρα. Menander apud Plutarch. *ad Apollon.*

——ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς νόμοις
Ἐφ' οἷσπερ ἡμεῖς, ἔσπασας τὸν ἀέρα
Τὸν κοινόν.—— —— *lege tu*
Communem eâdem nobiſcum aërem trahis.

§ 9. Πρὸς τὸ ὁμογενὲς σπεύδει] Macrob. *Saturnal. lib.* 7. *c.* 5. *Singula autem ſimilitudinem ſui rapere teſtis eſt Empedocles, qui ait;*

Ὡς γλυκὺ μὲν γλυκὺ μάρπτε, πικρὸν δ' ἐπὶ πικρὸν ὄρουσεν·
Ὀξὺ δ' ἐπ' ὀξὺ ἔβη, θερμὸν δ' ἐποχεῖτο θερμῷ.

Quæ ſunt ex Plutar. *ſympoſ. lib.* 4. *c.* 1. mutuata, ubi corruptiora habentur. quòd autem ibi pro θερμὸν δαλερὸν legitur, Leopard. μαλερὸν reſcribi poſſe opinatur, *emend. lib.* 8. *cap.* 10. quod eſt ignis epitheton apud Homerum. *Il.* φ'. *v.* 316. & *v.* 375. Et Heſiod. *aſpid. v.* 18. Cicer. *de amic. Nihil eſt appetentius ſimilium ſui, nihil rapacius, quàm natura.* Inſignem in hanc mentem Democriti περιοχὴν exhibet nobis Sextus *adv. Logic. l.* 1. *c.* 2. Παλαιά τις, inquit, παρὰ τοῖς φυσικοῖς κυλίεται δόξα περὶ τοῦ τὰ ὅμοια τῶν ὁμοίων εἶναι γνωριστικά· ἣ καὶ Δημόκριτος ἐπί τε τῶν ἐμψύχων καὶ ἀψύχων ἔοικε τὸν λόγον. Καὶ γὰρ ζῶα, φησὶν, ὁμογενέσι ζώοις συναγελάζεται, ὡς περιστεραὶ περιστεραῖς, καὶ γέρανοι γεράνοις, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἀλόγων· ὡσαύτως καὶ ἐπὶ τῶν ἀψύχων· καθάπερ ὁρᾷν πάρεστιν ἐπί τε τῶν κοσκινευομένων σπερμάτων, καὶ ἐπὶ τῶν παρὰ ταῖς κυματωγαῖς ψηφίδων. ὅπου μὲν γὰρ κατὰ τὸν τοῦ κοσκίνου δῖνον διακριτικῶς φακοὶ μετὰ φακῶν τάσσονται, καὶ κριθαὶ μετὰ κριθῶν, καὶ πυροὶ μετὰ πυρῶν· ὅπου δὲ κατὰ τὴν τοῦ κύματος κίνησιν αἱ μὲν ἐπιμήκεις ψηφῖδες εἰς τὸν αὐτὸν τόπον ταῖς ἐπιμήκεσιν ὠθοῦνται, αἱ δὲ περιφερεῖς ταῖς περιφερέσιν, ὡς ἂν συναγωγόν τι ἐχούσης τῶν πραγμάτων τῆς ἐν τούτοις ὁμοιότητος. Quibus adjicias licet Hippocratis illud ex *lib. de natura pueri*: Εἰ θέλοις αὐλίσκον προσδῆσαι τῇ κύστει, καὶ διὰ τοῦ αὐλίσκου ἐμβάλλειν ἐς τὴν κύστιν γῆν τε καὶ ψάμμον καὶ μολίβδου ῥινήματα λεπτὰ, καὶ ὕδωρ ἐπιχέας, φυσῆν διὰ τοῦ αὐλίσκου, πρῶτον μὲν ἐκεῖνα ἀναμεμίξεται τῷ ὕδατι. ἔπειτα δὲ, χρόνῳ φυσώμενα ἐλδίσεται, ὅτε μόλιβδος ὡς τὸν μόλιβδον, καὶ ἡ ψάμμος ὡς τὴν ψάμμον, καὶ ἡ γῆ ὡς τὴν γῆν· καὶ ἤν τις αὐτὰ ἀναξηρᾶναι ἐάσῃ καὶ περιῤῥήξας τὴν κύστιν σκέψηται, εὑρήσει αὐτῶν τὸ ὅμοιον ἐς τὸ ὅμοιον ἐληλυθός. οὕτω δὴ καὶ ἡ γονὴ καὶ ἡ σὰρξ διαρθροῦται, καὶ ἔρχεται ἕκαστον ἐν αὐτῇ τὸ ὅμοιον ὡς τὸ ὅμοιον.

Τὸ γεῶδες πᾶν] Huic ex parte contradicere videtur Philoſophus *de cælo l.* 4. *c.* 3. τὸ δ' εἰς τὸν αὐτοῦ τόπον φέρεσθαι ἕκαστον, τὸ εἰς τὸ αὐτοῦ εἶδός ἐστι φέρεσθαι· καὶ ταύτῃ μᾶλλον ἄν τις ὑπολάβοι, ὃ ἔλεγον οἱ ἀρχαῖοι, ὅτι τὸ ὅμοιον φέρεται πρὸς τὸ ὅμοιον· τοῦτο γὰρ οὐ συμβαίνει πάντως· οὐ γὰρ ἐάν τις μετατεθῇ τὴν γῆν, οὗ νῦν ἡ σελήνη, οἰσθήσεται τῶν μορίων ἕκαστον πρὸς αὐτὴν, ἀλλ' ὅπου περ καὶ νῦν. Verum conciliat ipſe verbis proximis. ὅπου πέφυκεν ἕν τι φέρεσθαι μόριον, καὶ τὸ πᾶν. *Eodem & terræ moles integra, & particula ejuſdem qualibet, fertur.*

Τὸ ὑγρὸν πᾶν σύῤῥουν] lego, ἐπὶ τὸν ῥοῦν. inquit Annot. Lugd. ſed nihil mutandum. nam & σύῤῥουν mox denuo habetur: quod & ipſe agnoſcit.

Τὸ ὀλίγῳ ξηρότερον εὐέξαπτον] Virgil. *Æn. lib.* 1.

Suſcepitque ignem foliis, atque arida circùm
Nutrimenta dedit, rapuitque in fomite flammam.

Gregor.

Gregor. Naz. in *apolog.* Δύσκαπτον μὲν τὸ ἀγαθὸν τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει ὥσπερ καὶ πῦρ ὕλῃ τῇ ὑγροτέρᾳ· ἕτοιμοι δὲ πρὸς τὴν τοῦ κακοῦ μετουσίαν οἱ πλεῖστοι καὶ ἐπιτήδειοι· καλάμη τις πρὸς σπινθῆρα, φημὶ, καὶ ἄνεμον ἐξαπτομένη, καὶ δαπανωμένη διὰ ξηρότητα. Et Synes. *de provident.* 1. Ὅσῳ δὴ μᾶλλον ἄνθρακες ὑπὸ φαύλων θᾶττον γὰρ ἐξάπτονται διὰ τὴν ἤδη πρὸς τὸ πῦρ ἐπιτηδειότητα. Contrà tamen de igne cœleſti Plut. *ſympoſ. l.* 4. *c.* 2. ξύλων αὔων ἀψαυστὶ διεκθεῖ, τὰ δὲ χλωρὰ καίει· rationem ab ipſo petas, licet.

Σμήνη καὶ ἀγέλαι] Ariſtot. *hiſt. animal. lib.* 1. *c.* 1. Τῶν ζώων τὰ μὲν ἐστιν ἀγελαῖα· τὰ δὲ μοναδικά· τὰ δ' ἐπαμφοτερίζει· καὶ τὰ μὲν πολιτικά, τὰ δὲ σποραδικά ἐστιν· ἀγελαῖα μὲν, οἷον ἐν τοῖς πτηνοῖς τὸ τῶν περιστερῶν. γέρανος, καὶ κύκνος· καὶ τῶν πλωτῶν, πολλὰ γένη τῶν ἰχθύων· ὁ δ' ἄνθρωπος ἐπαμφοτερίζει· πολιτικὰ δ' ἐστὶν, ὧν ἕν τι καὶ κοινὸν γίνεται πάντων τὸ ἔργον. ὅπερ οὐ πάντα ποιεῖ τὰ ἀγελαῖα· ἔστι δὲ τοιοῦτον ἄνθρωπος, μέλιττα, σφὴξ, μύρμηξ, γέρανος. De apibus Plin. *lib.* 17. *c.* 5. *Illæ ad uſus vitæ laborem tolerant, opera conficiunt, rempublicam habent, conſilia privatim, ac duces gregatim.* Vide Plutarch. in *Lycurg.* de republ. Spartana *ad lib.* 1. § 16. κοινονομοσύνη.

Εὑρέθη] *Inventa, reperta ſunt*, id eſt, exiſtunt. & mox; εὑρίσκετο. *reperitur.* i. e. exiſtit. uti paulò pòſt, ὑπέστη. formula Hebræis admodum familiaris, quibus in ſacra pagina הִמָּצֵא *inveniri*, pro *eſſe*; & in ſcriptis Doctorum נִמְצָא τὸ ὄν, *ens. Hiſtor. Eſter. c.* 1. *v.* 5. *qui inventi ſunt.* id eſt, qui fuerunt, *Suſan. Annal. lib.* 2. *cap.* 19. *v.* 3. *bona in te inveniuntur.* id eſt, ſunt. Helleniſtæ pariter qui dicuntur, Lucas *Evang. c.* 17. *v.* 18. οὐχ εὑρέθησαν ὑποστρέψαντες. *Non inventi ſunt*, i. e. non extitère, *qui reverterentur* & *Act. c.* 5. *v.* 39. μήποτε καὶ θεομάχοι εὑρεθῆτε. *nè Deo adverſemini.* Paulus *ad Cor. epiſt.* 1. *c.* 4. *v.* 1. Ζητεῖται ἐν τοῖς οἰκονόμοις, ἵνα πιστός τις εὑρεθῇ. *ut fidelis ſit. ad Phil. c.* 2. *v.* 7. Ἐν ὁμοιώματι ἀνθρώπων γενόμενος, καὶ σχήματι εὑρεθεὶς ὡς ἄνθρωπος. Ubi γενόμενος & εὑρεθεὶς idem valent. *Ad Hebr. c.* 11. *v.* 5. ex Græcis interpretibus, de Henocho dicitur, Οὐχ εὑρίσκετο· quod Moſes *l.* 1. *c.* 5. *v.* 24. dixerat אֵינֶנּוּ *non erat.* Petrus *ep.* 1. *c.* 2. *v.* 22. Ὃς ἁμαρτίαν οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ εὑρέθη δόλος ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ. quod vates dixerat, Eſajæ *c.* 53. *v.* 9. *& in ore ejus dolus non extitit.* Eadem formulà uſus eſt & Joannes *Apoc. c.* 14. *v.* 5. qui & *c.* 16. *v.* 20. καὶ ὄρη οὐχ εὑρέθησαν. *Monteſque non extiterunt.* & *c.* 18. *v.* 21. de Babylone Myſtica, καὶ οὐ μὴ εὑρεθῇ ἔτι. *Nec extabit ampliùs.* Ignat. *ad Roman.* exhibitus *ad l.* 4. § 16. Ἵνα μὴ κοιμηθεὶς βαρύς εὑρεθήσομαι. *Ne cui poſt mortem moleſtus ſim.* & *ibid. ad l.* 10. § 3. exhibendus, ἵνα καθαρὸς ἄρτος θεοῦ εὑρεθῶ. *ut purus Dei panis fiam.* Plut. *ſympoſ. lib.* 4. *c.* 2. καὶ λυχνίων ἀργυρῶν ξυλίνοις ἐγκεινδόφοις (leg. ἐγκεινδόφων) ἐλυτρεῖς, τὸν μὲν ἄργυρον συντήξαντα κεκαυμένα, τὸ δὲ ξύλον ἄθικτον, καὶ ἀπαθὲς εὑρεθῆναι· *intactum illæſúmque extitiſſe.* Clemens. *ſtrom. lib.* 1. Ἀρκεῖ δὲ τῷ γνωστικῷ, κἂν εἷς μόνος ἀκροατὴς εὑρεθῇ. *Si unum duntaxat auditorem habuerit.* Denique elogium illud, quod Ezechiæ regi tribuitur, *Regum hiſt. l.* 2. *c.* 18. *v.* 5. & Joſiæ *ib. c.* 23. *v.* 25. *Non fuit ſimilis illi in regibus qui præceſſerant.* Obſervat Nic. Liran. in *Hymnis Eccleſiaſticis*, ubi de ſanctis quibuſdam enunciatur, hàc formulà exprimi, *Non eſt inventus ſimilis illi.* Quin & τὸ ἐξευρεθῆναι eodem ſenſu uſurpavit Marcus *infr.* § 35. pro *extitiſſe.*

Καὶ οὐκ ἔρωτες] Ex Stoicorum ſententia, qui brutis animantibus affectus veros negabant, *quaſi affectus* neſcio quos concedebant. Senec. *de ira l.* 1. *c.* 3. *Muta animalia humanis affectibus carent; habent autem ſimiles illis quoſdam impulſus. Alioqui ſi amor in illis eſſet, & odium eſſet; ſi amicitia, & ſimultas; ſi diſſenſio & concordia; quorum aliqua in illis quoque extant veſtigia. Cæterùm humanorum pectorum propria bona malàque ſunt.* Ibid. *Dicendum eſt, feras irâ carere, & omnia præter hominem. nuſquam ea naſcitur, niſi ubi rationi locus eſt. impetus habent feræ, rabiem, feritatem, incurſum; iram quidem non magis quàm luxuriam. iraſci non magìs ſciunt, quàm ignoſcere.* Eandem Stoicorum ferè omnium ſententiam fuiſſe monet & Galen. *de dogm. Hip. & Plat. l.* 3. *c.* 3. quam & operis ejuſdem *libro primo*, qui maxima ex parte jam intercidit, refutâſſe ſe dicit. Cæterùm, hoc non tam refellens, quàm ridens, Plutarchus in *collat. animal.* & ex Plut. Porphyrius *de abſtinen. l.* 3. Ex quo Plutarchi codices reficiendi & ſupplendi. Οἱ δὲ περὶ τούτων ἀβελτέρως λέγοντες, μήτε ἥδεσθαι, μήτε θυμοῦσθαι, μήτε φοβεῖσθαι, μήτε παρασκευάζεσθαι, μήτε μνημονεύειν, ἀλλ' ὡσανεὶ μνημονεύειν τὴν μέλιτταν, καὶ ὡσανεὶ παρασκευάζεσθαι τὴν χελιδόνα, καὶ ὡσανεὶ θυμοῦσθαι τὸν λέοντα, καὶ ὡσανεὶ φοβεῖσθαι τὴν ἔλαφον· οὐκ οἶδα τί χρήσονται, τοῖς λέγουσι, μηδὲ βλέπειν, μηδὲ ἀκούειν, ἀλλ' ὡσανεὶ βλέπειν, καὶ ὡσανεὶ ἀκούειν. μηδὲ φωνεῖν ἀλλ' ὡσανεὶ φωνεῖν μηδὲ ὅλως ζῆν, ἀλλ' ὡσανεὶ ζῆν. ταῦτα γὰρ ἐκείνων οὐ μᾶλλόν ἐστι λεγόμενα καὶ παρὰ τὴν ἐνάργειαν.

Ἐν τῷ κρείττονι] *Apud præſtantiorem partem* Xyl. quaſi diceretur, propenſionem ad ſocietatem apud animalia iſta in parte præſtantiore, h. e. anima, deprehendi. cùm hoc potiùs Marcus velit, in iſtis, utpote præſtantioribus, quia ſunt animata, propenſionem illam intenſiorem exiſtere hoc eſt enim ἐπιτεινόμενον· quod ille omiſit.

Ἐπί

Ἐπὶ δὲ τῶν λογικῶν ζώων πολιτεῖαι] Ariſtot. *polit. l.* 1. *c.* 2. φανερὸν, ὅτι φύσει ἡ πόλις ἐστὶ, καὶ ὅτι ἄνθρωπος φύσει πολιτικὸν ζῶον. καὶ ὁ ἄπολις διὰ φύσιν, καὶ οὐ διὰ τύχην, ἤτοι φαῦλός ἐστιν, ἢ κρείττων ἢ ἄνθρωπος· διότι δὲ πολιτικὸν ὁ ἄνθρωπος ζῶον, πάσης μελίττης καὶ παντὸς ἀγελαίου ζώου μᾶλλον, δῆλον. Οὐδὲν γὰρ, ὡς φαμὲν, μάτην ἡ φύσις ποιεῖ. λόγον δὲ μόνον ἄνθρωπος ἔχει τῶν ζώων. quod ſuprà Marcus. Πᾶν τὸ νοερᾶς ψυχῆς μέτοχον, ἢ καὶ μᾶλλον. Juvenal. inter alia huc ſpectantia, *ſat.* 15.

Sensum à cœleſti demiſſum traximus arce;
Cujus egent prona, & terram ſpectantia: mundi
Principio indulſit communis conditor illis
Tantùm animas, nobis animum quoq; mutuus ut nos
Affectus petere auxilium, & præſtare juberet,
Diverſos trahere in populum.——&c.

Cicer. *de amicit. Quòd ſi hoc apparet in beſtiis, volucribus, natantibus, agreſtibus, cicuribus, feris, ut requirant atq; appetant, ad quas ſe applicent, ejuſdem generis animantes, idque faciunt cum deſiderio, & cum quadam ſimilitudine amoris humani; quanto id magis in homine ſit naturâ? quocirca à natura, quæ ſolitarium nihil amat, mihi videtur potiùs, quam ab imbecillitate aut indigentia orta amicitia. quæ enim poteſt eſſe ſine hoc vita vitalis, ut ait Ennius?* Quod Euripid. *Oreſt.* ——Τί χρὴ ζῆν ἐταιρείας ἄτερ;
ἔστι γὰρ τῶν ἀνθρώπων. οἴχεται τὸ ζῆν ἀρθείσης τῆς κοινωνίας. Porphyr. *de abſtin. animal. l.* 3. ſiquidem, ut Senec. *ep* 6. *Nullius boni ſine ſocio jucunda poſſeſſio eſt.* & Cicer. *ibid. Societate ſublatâ, omnis eſt è vita ſublata jucunditas. aufert enim fructus voluptatum omnium ſolitudo. Nec ſine ſocietate ulli poteſt eſſe jucunditas.* Idem *pro Planc.* Proinde Ariſtot *Eudem. l.* 7. *c.* 1. Δεινότατον ἡ ἐρημία. Ἄνευ γὰρ φίλων οὐδεὶς ἂν ἕλοιτο ζῆν, ἔχων τὰ λοιπὰ ἀγαθὰ ἅπαντα. Idem *ethic. Nicom. l.* 8. *c.* 1. *Nec in cœlo etiam jucundè ſatis ſine ſocio aliquo acturum ſe* dicere ſolebat Archytas Tarentinus, referente Cicerone. Porrò, *quemadmodum ſolitudo in odio eſt, ſic in dulcedine appetitio ſocietatis,* Senec. *ep.* 9. Auguſt. *de bon. conjug. c.* 1. *Sociale quiddam eſt humana natura. Nihilque eſt homini amicum ſine homine amico.* Idem *epiſt.* 121. *c.* 2. Vide *l.* 5. § 16.

Ἐπὶ τῶν ἄστρων] Vide *l.* 6. § 43. & *l.* 11. § 27.

Καὶ ἐκ διεστηκότων τρόπον τινὰ] *etiam ex diverſis modis.* Xyl. quaſi disjunctim legerit, ἐκ διεστηκότων. quod Lugd. ἐκδιεστηκότων conjunctim legit. Et hoc malim. ut τὸ ἐκ vel redundet, ut in ἐκκενοῦν, ἐκκαρτερεῖν. atque ità Marcus mox, ἐν διεστῶσι quomodo & *l.* 7. § 13. vel intendat, ut in ἐκμαίνεσθαι, ἐκπαιδεύεσθαι. quod Clemens uſurpavit *ſtrom l.* 2. atque ità Caſaub. cepit, qui, *naturâ longè à ſe invicem diſtantia,* vertit. Ego ſimpliciter, *loco diſſita,* ſive *diſtantia,* dixerim. Heſych. Διέστη, διεχωρίσθη. Διέστηκα, διακεχώρισμαι. Διεστήκασιν, διεχωρίσθησαν, ἀπεμάκρυναν πόῤῥω. Certè quæ noſter iſtic ἐκδιεστηκότα, eadem Sextus Empir. *adv. Phyſ. l.* 1. *c.* 2. nunc διεστῶτα vocat, nunc ἐκκεχωρισμένα. Unde τοῦ ἐκχωρίζειν verbi exemplum ſumere poterat Lexicographorum princeps ille. Ex quo *ad l.* 7. § 13. aliiſq; ibidem laudatis, lux loco iſti luculentiſſima debitur. Aſtra autem quæ hic διεστῶτα, eadem *l.* 6. § 43. διάφορα dicuntur. Verùm ibi forſitan affectionum effectuúmque differentiam; hic ſitûs locique diſtantiam deſignatam volebat. Hoc certè utrobiq; voluit. *exercitum* illum, (prout nuncupat ſacra pagina) ſive *instructuram* cœleſtem, licèt aſtris conſtet innumeris, eiſdémq; loco diſſitis, affectione diſparatis, ad munus tamen ſuum obeundum pulcrè ac concorditer conſpirare. ut in eis vere cenſeri poſſit, de quibus Senec. *epiſt.* 102. *Quædam ex diſtantibus conſtant, quorum adhuc membra ſeparata ſunt, tanquam exercitus, populus, ſenatus. Illi enim, per quos iſta corpora efficiuntur, jure aut officio cohærent, naturâ diducti & ſinguli ſunt.*

Μόνα τὰ νοερὰ νῦν ἐπιλέλησται τῆς πρὸς ἄλληλα σπουδῆς] Lacrimarum non imbre ſed fonte uberrimo & perennante deplorari digniſſima querimonia de naturæ humanæ pravitate inſigniſſima, ab inſtitutione primæva ſolitariè degenerantis. Homo, inquit, ſolus ex omnibus creaturis originis officiiſque oblitus eſt ſui Joan. Chryſoſt. *in Geneſ. orat.* 12. ubi docuiſſet creaturas cæteras creatori ſuo debitum obſequium jugiter præſtare. Ὁ δὲ ἄνθρωπος, inquit, τὸ ἥμερον ζῶον, τὸ λογικὸν, τὸ ἐπιεικὲς, τὰ ἐναντία τῇ οἰκείᾳ φύσει διαπράττεται, καὶ διὰ τὴν ῥᾳθυμίαν εἰς τὴν τῶν θηρίων *ὁμότητα [* ὁμοιότητα, f.] ἑαυτὸν ἐξάγει. Idem deplorat Baſil. Cæſar. *in Pſal.* 49. *v.* 12 & *in Eſai. c.* 2. *v.* 9. Verùm hoc ipſo in genere, de quo Marcus iſtic, hominem plus feris ipſis naturæ legem tranſgredi, monet Juvenal. *ſat.* 15.

Sed jam ſerpentum major concordia: parcit
Cognatis maculis ſimilis fera. Quando leoni
Fortior eripuit vitam leo? quo nemore unquam
Expiravit aper majoris dentibus apri?
Indica tigris agit rabida cum tigride pacem
Perpetuam: ſævis inter ſe convenit urſis.
Aſt homini ferrum lethale incude nefandâ
Produxiſſe parum eſt. &c.——

Objurgat Seneca *epiſt.* 95. *Non pudet homines mitiſſimum genus, gaudere ſanguine alterno, bella gerere, gerendaque liberis tradere, cùm inter ſe etiam mutis ac feris pax ſit?* & *epiſt.* 103. *Nunquam illas ad nocendum niſi neceſſitas impegit: aut fame, aut timore coguntur ad pugnam: Homini perdere hominem libet.*

Ἀλλ᾽ ὅμως καί τοι φεύγοντες περικαταλαμβάνονται] Hoc eſt quod Cicer. *de amicit. Quinetiam ſi quis eâ aſperitate eſt, & immanitate naturæ, ut congreſſus*

Digitized by Google

greſſus & ſocietatem hominum fugiat atque oderit, qualem fuiſſe Athenis Timonem neſcio quem accepimus; tamen is pati non poſſit, ut non acquirat aliquem, apud quem evomat virus acerbitatis ſuæ. Sed inſigniſſimè Epictet. *l.* 2. *c.* 20. adverſus Epicureos agens, qui dogmatibus ſuis ſocietatem tollebant, cùm ad proprium commodum cuncta referrent. Ὡς ἰσχυρόν τι καὶ ἀνίκητόν ἐστιν ἡ φύσις ἡ ἀνθρωπίνη; πῶς γὰρ δύναται ἄμπελος μὴ ἀμπελικῶς κινεῖσθαι, ἀλλ' ἐλαϊκῶς; ἡ ἐλαία πάλιν μὴ ἐλαϊκῶς, ἀλλ' ἀμπελικῶς; ἀμήχανον, ἀδιανόητον. οὐ τοίνυν οὐδ' ἄνθρωπον οἷόν τε παντελῶς ἀπολέσαι τὰς κινήσεις τὰς ἀνθρωπικάς. καὶ οἱ ἀποκοπτόμενοι, τάς γε προθυμίας τὰς τῶν ἀνδρῶν ἀποκόψασθαι οὐ δύνανται. οὕτω καὶ Ἐπίκουρος, τὰ μὲν ἀνδρὸς πάντ' ἀπεκόψατο, καὶ τὰ οἰκοδεσπότου, καὶ πολίτου, καὶ φίλου· τὰς δὲ προθυμίας τὰς ἀνθρωπικὰς οὐκ ἀπεκόψατο. οὐ γὰρ ἐδύνατο, οὐ μᾶλλον ἢ οἱ Ἀκαδημαϊκοὶ τὰς αἰσθήσεις τὰς αὑτῶν ἀποβαλεῖν ἢ ἀποτυφλῶσαι δύνανται, καί τοι τοῦτο μάλιστα πάντων ἐσπουδακότες. Cæterùm & Stoicis idem dici poterit, qui affectus humanos à natura inditos, exuere & extirpare incaſſum conati & connixi ſunt. Huc facit Varronis illud, *longè fugit, qui ſuos fugit.* de quo videndi Auſ. Popma. & Turneb. *adverſ. l.* 15. *c.* 5.

§ 10. Φέρει καρπὸν] vide *l.* 8. § 19. Nihil eſt in rerum natura otioſum, infructuoſum nihil. Vide *Eccleſ. c.* 11. *v.* 1, 2, 3. *ad Philip. c.* 2. *v.* 11. *Galat. c.* 5. *v.* 22. *Matth. c.* 7. *v.* 15. 20. & *c.* 12. *v.* 33, 35.

Ἐν ταῖς οἰκείαις ὥραις ἐνεγκεῖν] quod Pſaltes *Pſal.* 1. *v.* 3. בְּעִתּוֹ ἐν τῇ ἐγχωρίῳ ὥρᾳ. Epictet. *l.* 3. *c.* 24. Indè illud Marci *c.* 11. *v.* 13. οὐδὲν εὗρεν εἰ μὴ φύλλα· οὐ γὰρ ἦν καιρὸς σύκων. de quo loco, quò difficultate ſe quàdam expediat, D. Leifeldus noſtras, ὁ μακαρίτης ita argutatur, ut ὁλισθῶν καιρὸν fuiſſe ajat, σύκων peculiariter ſic dictorum neget. Verùm nè ſic quidem exolvi nodus videtur, quem more ſolenni diſſimulant prorſus interpretes. V. Cl. Heinſius, ſpiritu duntaxat accentúque (cæteroqui nè literulà quidem immutatà) adjectis, notulíſque eorundem indicibus appictis, ſenſum commodum ſatìs ac contextui reliquo congruentem elicuit, ut legeretur, οὗ γὰρ ἦν, καιρὸς σύκων. *Ubi enim erat, tempus erat ficuum.* vel, *tempeſtivæ & maturæ erant ficus.* quod ipſe eruditis expendendum cenſendúmque dimitto.

Εἰ δὲ ἡ συνήθεια κυρίως τέτροφεν] Ità Baſil. ſed Lugd. meliùs τέτριφεν, *trivit*. Sic Cicer. *de fin. l.* 3. *Rerum nomina novarum, quæ nunc conſuetudo diuturna trivit.* Xyl. autem iſta non cepiſſe nil mirum; cùm ſcripturam veram non animadverterit.

Ὁ λόγος καὶ κοινὸν καὶ ἴδιον καρπὸν φέρει] quia nimirum, τὸν καρπὸν, ὃν φέρει, αὐτὸ καρποῦται. *l.* 12. § 1.

§ 11. Εἰ μὲν δύνασαι, μεταδίδασκε] Vide *l.* 5. § 28. & *l.* 8. § 59.

Πρὸς τοῦτο ἡ εὐμένεια] Ità *infrà* § 42. ἀδιάφθαρον ἡ πραότης.

Καὶ οἱ θεοὶ δὲ εὐμενεῖς τοῖς τοιούτοις] Vide *l.* 7. § 70. Eodem utitur argumento apud principem Poetarum Phœnix Achillem alloquendo, *Iliad.* ι. *v.* 492.

Ἀλλ', Ἀχιλεῦ, δάμασον θυμὸν μέγαν. οὐδέ τί σε χρὴ
Νηλεὲς ἦτορ ἔχειν, στρεπτοὶ δέ τε καὶ θεοὶ αὐτοί,
Τῶν περ καὶ μείζων ἀρετή, τιμή τε, βίη τε.

Οὕτως εἰσὶ χρηστοὶ] τὴν τοῦ θεοῦ χρηστότητα iſtam prædicat Apoſtolus *ad Rom. c.* 2. *v.* 4. & *c.* 11. *v.* 22. & *ad Tit. c.* 3. *v.* 4. ſed cumprimis *ad Rom. c.* 5. *v*, 6, 10.

Ἔξεστι δὲ καὶ σοι] quia nimirum πρὸς τοῦτο ἡ εὐμένειά σοι δέδοται. quod *ſuprà* dixerat. ſic Matth. *c.* 5. *v. ult.*

Εἰ εἰπὲ, τίς ὁ κωλύων [lege ἢ εἰπὲ· quod & Caſ. vidit.

§ 12. Πόνει] Lepida illa Crateris *epiſtola* ordine 4. Εἰθ' αἱρετὸν ὁ πόνος, ποιεῖ εἶναι ἐνδοξότερον, πόνει, ἵνα μὴ πονῇς. διὰ γὰρ τὸ μὴ πονεῖν οὐ φεύγεται πόνος, τῷ δὲ ἐναντίῳ καὶ διώκεται. forſan, τὸ δὲ ἐναντίον.

Μὴ ὡς ἄθλιος] ſiquidem πόνος τῶν ἀδιαφόρων ἐστὶ *l.* 3. § 4. neque itaque miſerum facere poteſt. De Hercule Dio Pruſ. *orat.* 8. Πονοῦντα μὲν καὶ ἀγωνιζόμενον ἠλέουν, καὶ ἐκάλουν αὐτὸν ἀνθρώπων ἀθλιώτατον· καὶ διὰ τοῦτο ἄθλους ἐκάλουν τοὺς πόνους αὐτοῦ καὶ τὰ ἔργα, ὡς τὸν ἐπίπονον βίον ἄθλιον ὄντα. Verùm iſtos objicienti Lyco apud Senecam in *Herc. furen.* 2. 2. reſpondet Megara; *Quemcunque fortem videris, miſerum neges.* vide *l.* 1. § 15. οὐ σχετλίως καταγεγεμισμένον τῶν τραγικῶν.

Μηδὲ ὡς ἐλεεῖσθαι ἢ θαυμάζεσθαι θέλων] quod vitium in Diogene notavit Plato, qui cùm is frigidà perfuſus aliquando, aliquandiu conſiſteret, quò adſtantium oculos ad ſe intuendum converteret, illi autem hominis quaſi frigore rigentis miſereri præ ſe ferrent, εἰ βούλεσθε αὐτὸν ἐλεῆσαι, ἀπόστητε, *ſi miſereri hominis vultis, diſcedite*, inquiebat. ἐνδεικνύμενος φιλοδοξίαν αὐτοῦ, inquit Laërt, *l.* 6. *vanitatem glorioſæque cupidinem arguens in homine.* utpote qui nemine inſpectante ipſe ſponte ſuà ſe vexare deſineret. Vide *l.* 2 § 7.

§ 13. Ἐξῆλθον πάσης περιστάσεως] Vide *ad lib.* 1. § 12, & 15. περιστάσεως autem vocabulum, etiamſi laxiùs acceptum circumſtantias quaſcunque caſúſve emergentes citra diſcrimen comprehendat, uti obſervant Sext. Empiric. *Pyrrh. hypotheſ. l.* 1. *c.* 14. Hermogen. *art. rhet. l.* 3. *c.* 3. & Fabius *inſtitut. l.* 3. *c.* 5. & *l.* 5. *c.* 10. atque ità Democritus apud Athenæum *l.* 10. uſurpavit, ubi de Alcæo dixit; κατὰ πᾶσαν ὀργὴν, καὶ πᾶσαν περίστασιν,

πίνων ὁ ποιητὴς ὕτῳ ἐυείκεται hoc eſt; vertente, quò Dalechampium corrigat, Caſaubono; *Quacunq; anni tempeſtate, & quocunq; rerum ſuarum ſtatu,* ſive triſti ſive læto, *poſita hic potaus reperitur.* & *ad Apollon. conſol.* Plut. Ὥσπερ γὰρ ἐν ὥραις, ποτὲ μὲν πολυκαρπίας γίνονται, ποτὲ δὲ ἀκαρπίαι, καὶ ἐν ζώοις ποτὲ μὲν πολυγονίαι, ποτὲ δὲ καὶ ἀγονίαι, καὶ ἐν θαλάττῃ, εὐδίαι τε καὶ χειμῶνες· ὕτω καὶ ἐν βίῳ πολλαὶ καὶ ποικίλαι περιστάσεις γινόμεναι, πρὸς τὰς ἐναντίας περιάγυσι τὰς ἀνθρώπων τύχας. Eâ tamen, quâ hic Marcus adhibuit, loquendi formulâ, in ſequiorem partem ſumitur; pro ejuſmodi caſibus qui moleſtiam nobis aliquam faceſſunt quod & frequenter fieri Budæus monet Ità Suidas. Συμφορὰ· Θεῖον δὲ ὡς τὴν ἀπὸ περιστάσεων δυστυχίαν, καὶ ὐκ ἐξ οἰκείας αἰτίας κακοπραγίαν. Et Phrynich. Περίστασις ἡ συμφορά. Stoicis familiare eſſe eo ſenſu adnotans. Maxim. Tyr. in *titulo diſſert.* 35. Ὅτι ἔξεστι καὶ ἐκ τῆς περιστάσεως ὠφελεῖσθαι. Huc generoſa illa gnoſtici vox apud Clem. *ſtrom. lib.* 4. Ὦ κύριε. δὸς περίστασιν, καὶ λαβὲ ἐπίδειξιν quod latiùs paulò extulit Epictet. apud Arrian. *diſſert. lib.* 1. *c.* 6. Φέρε νῦν, ὦ Ζεῦ, ἣν θέλεις περίστασιν· ἔχω γὰρ παρασκευὴν ἐκ σοῦ μοι δεδομένην καὶ ἀφορμὰς πρὸς τὸ κοσμῆσαι διὰ τῶν ἀποβαινόντων ἐμαυτόν & *ibid. c.* 24. cujus & *titulus,* Πῶς πρὸς περιστάσεις ἀγωνιστέον· Αἱ περιστάσεις εἰσίν, αἱ τοὺς ἄνδρας δεικνύουσαι· quod Naſo *triſt. l.* 4. *eleg.* 3.

> *Quæ latet, inque bonis ceſſat non cognita rebus,*
> *Apparet virtus arguiturque malis.*

Et Senec. *Herc. fur.* 2. 2.

> *Imperia dura tolle, quid virtus erit?*

ſed pergit Epictet. Λοιπὸν, ὅταν ἐμπέσῃ περίστασις, μέμνησο, ὅτι ὁ θεός σε, ὡς ἀλειπτὴς, τραχεῖ νεανίσκῳ συμβέβληκεν· ἵνα τί; φησίν· ἵνα ὀλυμπιονίκης γένῃ· δίχα δ' ἱδρῶτος ὐ γίνεται. *Ibidemque l.* 2. *c.* 6. Ἡμῶν δ' ὐδεὶς θέλει, ὐδ' ὑπὸ τῆς ἀνάγκης κελεύσης ἐκλύτως ὑπακῦσαι αὐτῇ· ἀλλὰ κλαίοντες καὶ στένοντες πάσχομεν, ἃ πάσχομεν, καὶ περιστάσεις αὐτὰ καλῦντες. ποίας περιστάσεις, ἄνθρωπε; εἰ περιστάσεις λέγεις τὰ περιεστηκότα, πάντα περιστάσεις εἰσίν· εἰ δὲ ὡς δύσκολα καλεῖς, ποίαν δυσκολίαν ἔχει, τὸ γενόμενον φθαρῆναι; Clemens idem *ſtrom.* l. 7. Ταύτῃ ὐδέποτε, περιστάσεως γενομένης, τῆς ἰδίας ἕξεως ὁ γνωστικὸς ἐξίσταται. ἕκαστος γὰρ καὶ ἀμετάβλητος ἡ τῦ ἀγαθῦ ἐπιστημονικὴ κτῆσις. Plura adjici poterant: verùm iſta ſuffecerint, & vocabuli rationem explicando,& uſum apud Stoicos hoc ſenſu frequentem comprobando.

Ἐξίστασθαι] Vide *l.* 5. § 2. & *l.* 8. § 40. & *l.* 12. § 22, 25.

Ἔξω γὰρ ὐκ ἦν] Vide *l.* 7. § 16. & *l.* 8. § 47. & *l.* 10. § 38.

§ 14. Πάντα ταῦτα] forſan potiùs πάντα τ' αὐτὰ *omnia eadem ſunt,* quæ priùs fuerant. vide *l.* 4. § 42, & *l.* 7. § 1.

Συνήθη μὲν τῇ πείρᾳ] Vide *l.* 4. § 44.

Ἐφήμερα δὲ τῇ χρόνῳ] Ità *l.* 4. § 35. Πᾶν ἐφήμερον & § 44. τὰ ἀνθρώπινα ὡς ἐφήμερα, id eſt, *diurna, non diuturna;* ſive *brevis ævi.* ὀλιγοχρόνια. ut *l.* 7. § 1. ità enim τὸ ἐφήμερον uſurpatur. Clem. pædag. *l.* 2 *c.* 8. Αὐτίκα δὴ μάλα καὶ διαλύεται τὸ ἐφήμερον αὐτῆς· ἅμα γὰρ μαραίνεται, καὶ τὸ ἄνθος καὶ τὸ κάλλος. & Timæus *de anim.* Θνατά τε καὶ ἐφαμέρια ζῶα.

Ῥυπαρά] Vide *l.* 5. § 10. & *l.* 8. § 24.

§ 15. Τὰ πράγματα ἔξω θυρῶν ἕστηκεν] Ità *lib.* 4. § 3. Ἔξω ἕστηκεν ἀτρεμοῦντα. & *lib.* 5. § 19.

Τὸ ἡγεμονικὸν] Vide *l.* 4. § 39.

§ 16. Οὐκ ἐν πείσει, ἀλλ' ἐνεργείᾳ] Vide *l.* 6. § 51. & *l.* 8. § 12.

§ 17. Τῷ ἀναρριφθέντι λίθῳ] Idem de pila. *l.* 8. § 20.

§ 18. Δίελθε ἔσω εἰς τὰ ἡγεμονικὰ αὐτῶν] Vide *l.* 4. § 38. & *l.* 7. § 34.

Τίνας κριτὰς φοβῇ] Pythagor. apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 46. Πειρῶ ἃ κρίνεις εἶναι καλὰ, κἂν ποιῶν μέλλῃς ἀδοξεῖν, φαῦλος γὰρ κριτὴς παντὸς καλῦ πρὸς τὸ, ὄχλος. διόπερ ὧν ἂν τὸν ἔπαινον καταφρονῇς, καὶ τὸν ψόγον καταφρόνει. Cleanthes apud Clementem *ſtromat. l.* 5.

> Μὴ πρὸς δόξαν ὅρα, ἐθέλων σοφὸς αἶψα γενέσθαι.
> Μηδὲ φοβῦ πολλῶν ἄκριτον καὶ ἀναιδέα δόξαν.
> Οὐ γὰρ πλῆθος ἔχει συνετὴν κρίσιν, ὔτε δικαίαν,
> Ούτε καλήν· ὀλίγοις δὲ παρ' ἀνδράσι τῦτό κεν εὕροις.

quod is à Comico γραμματέως ἐν βραχεῖ conceptum aſſerit his verbis,

> Αἰσχρὸν δὲ κρίνειν τὰ καλὰ τῶν πολλῶν ψόφῳ.

ità enim quidam legi poſtulant,& cum Clementis ſcopo probè congruit. Cæterùm lectio recepta,

> Αἰσχρὸν δὲ κρίνειν τὰ καλὰ τῷ πολλῷ ψόφῳ,

aliud ſonare videtur, eòque reſpicere, quod à Demoſthene dictum eſt, ὡς τοὺς μὲν ὑποκριτὰς ἐκ τῆς φωνῆς, τοὺς δὲ ῥήτορας ἐκ τῆς γνώμης δεῖ κρίνειν. Seciùs planè quàm Philiſco Marci noſtri filius, referente Philoſtrato, τὸν μὲν ἄνδρα δείκνυσιν ἡ κόμη, τὸν δὲ ῥήτορα ἡ φωνή. Sed & quod Capheſias tibicen, cùm μεγαλοῦσθαι τις prædicaretur, & poſt Capheſiam Zeno ac Demoſthenes, ὐκ ἐν τῷ μεγάλῳ τὸ εὖ κεῖσθαι, ἀλλ' ἐν τῷ εὖ τὸ μέγα. Referunt hoc Laërt. *lib.* 7. Athen. *l.* 14. Euſtath. *in odyſſ.* 1. prius illud Stob. *tom.* 2. *tit.* 4. Suidas. Plut. in *vita.* 10. *rhet.* Quanquam & πολὺς ψόφος ille ad acclamantium, καὶ εὐφημῦν δοκέντων ψόφον, cui opponitur illud τὸ εὔφημον ἀψοφητὶ *lib.* 1. § 9. non incommodè referri poteſt. de ea vide ſis Plinium min. *lib.* 2. *ep.* 14. ubi inter cætera; *ſi quando tranſibis per baſilicam, & voles ſcire quomodo quiſque dicat, nihil eſt quòd tribunal aſcendas, nihil quòd præbeas aurem, facilis divinatio; ſcito eum peſſimè dicere,qui laudabitur maximè.*In Senecæ *excerptis:*

Malè

Digitized by Google

Malè de te loquuntur homines. Sed mali. Moverer ſi de me M. Cato, ſi Lælius, ſi alter Cato, ſi duo Scipiones iſta loquerentur. Nunc malis diſplicere laudari eſt. Non poteſt ullam autoritatem habere ſententia, ubi qui damnandus eſt, damnat. Malè de te loquuntur: moverer, ſi judicio hoc facerent; nunc morbo faciunt. bene neſciunt loqui. faciunt, non quòd merentur, ſed quod ſolent, quibuſdam enim canibus ſic innatum eſt, ut non pro feritate, ſed pro conſuetudine latrent. vide *ad l.* 3. § 4. & *l.* 4 § 3. Τὸ ἀκείμω [illegible] [illegible].

Οἷος [illegible]] *Lib.* 3. § 4. & *lib.* 8. § 53.

§ 19. Πάντα ἐν μεταβολῇ] Ita *lib.* 4. § 3. & *l.* 7. § 23. vide & Ariſtot. *de gen. & Cor. l.* 1. c. 3. *ad l.* 7. § 25.

Αὐτὸς σὺ] Vide *infr.* 21.

Ὁ κόσμος ὅλος] *Lib.* 4 § 3. Ὁ κόσμος ἀλλοίωσις.

§ 20. [illegible]] Idem *lib.* 7. § 29. vide & *infr.* § 38. cum ſequentibus autem iſta Xyl. abſurdè connectit.

§ 21. Ὁρμῆς, [illegible] [illegible] [illegible] *Alliteris ſinis & [illegible], ſive exterius, ſive interius, ceſſatio actionis ſive motus;* illius *quaſi mors eſt.* [illegible] tamen *mali ſubeſt.* ut mox [illegible] μετα[illegible] θάνατος [illegible]; poteſt tamen ſententia continuata legi, ὁρμῆς, [illegible] [illegible] θάνατος, [illegible] *motus, opinationis ceſſatio & quaſi mors, nihil mali in ſe habet.* Illud Caſ. hoc Xyl. ſecutus eſt. vide *l.* 12. § 23. Diverſa paulò ratione de aqu[illegible] ſerè mortis vocabulum uſurpavit Philo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] μεταβάλλει [illegible] ἀλλὰ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] θάνατον [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Caterum ad Marci mentem planè Auguſtinus *in Joan. tract.* 38. *Res qualibet, ſi mutabilis eſt, non verè eſt; non enim eſt ibi verum eſſe, ubi eſt & non eſſe. quicquid autem mutari poteſt, mutatum, non eſt quod erat, ſi non eſt quod erat, mors quædam ibi facta eſt: [illegible] [illegible] quod erat & non eſt. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]; [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]; morbus [illegible] [illegible] in corpore [illegible] [illegible] eſt ſtatio in corpore [illegible]; [illegible] [illegible] in corpore ſtantis; [illegible] & [illegible] [illegible] in corpore jacentis, mortua [illegible] in [illegible] [illegible] quicquid mutatur, & eſt quod non erat, video [illegible] [illegible] [illegible] quod eſt: & mortem [illegible] [illegible] fuit.* vide *l.* 10. § 18.

Τοῦτον πάντα μεταβολὴ [illegible]] Plut. *de* EI *Delph.* Οὐ μόνον δ', ὡς Ἡράκλειτος ἔλεγε, νυρδε [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ἀλλ' [illegible] [illegible] αὐτῶν [illegible]. quæ tamen ipſe tanquam arguta magis, quàm ſolida notat, in *lib. de tranquill.* & *de tarda Numinis vindict.* Senec. *ad Marc. c.* 20. *Ex illo quo primùm lucem vidit, iter mortis ingreſſus eſt; & illi ipſi qui adjiciebantur adoleſcentiæ anni, vitæ detrahebantur. in hoc omnes errore verſamur, ut non putemus ad mortem niſi ſenes inclinatóſque jam vergere: cum illò infantia ſtatim, & juventa, omniſque ætas ferat. agunt opus ſuum fata: nobis ſenſum noſtræ necis auferunt: quoque facilius obrepat mors, ſub ipſo vitæ nomine latet. Infantiam in ſe pueritia convertit, pueritiam pubertas, juventutem ſenectus abſtulit, incrementa ipſa, ſi bene computes, damna ſunt.* Vide *ad l.* 3. § 1. Hæc autem luculentiſſimè explicantem Naſonem, ab anni tempeſtatibus ad ætates hominis traducta imagine, habes *metamorph. l.* 15, *à v.* 199, *ad* 234. de ſe, & de Chriſtianis ſui temporis, Clemens *Strom. l.* 4. Καθ' [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

Οὐδὲ [illegible] [illegible]] Plut. ubi *ſupr.* Ἀλλ' [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Πόσα [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ὁ θάνατος; Idem *ad Apollon.* Itaque, *ſi timenda mors eſt, ſemper timenda eſt. quod enim tempus morti exemptum eſt?* Senec. *epiſt.* 30.

§ 22. [illegible]] Videntur iſta eodem ſpectare, quò illud *ſupr.* 18. & fortaſſe primò cohæſerint. Vult enim ut in offenſis injuriiſq; ab alio nobis illatis, reſpiciamus ad *naturam triplicem*: a *ſuam propriam*, quâ eam in juſtitiæ tenore continemus, nec *alterius alio injuſtitiam perdere velimus.* prout, *l.* 7. § 15. & *l.* 8. § 51. ad *mentem univerſi*; cujus cùm pars ſimus, æquo animo ferre debemus, quicquid illâ diſpenſante nobis obtigerit, & in illius etiam uſum bonúmq; ceſſerit, *l.* 2. § 3. & *l.* 5. § 8. & *l.* 6. § 8, 44. & *l.* 8. § 5. & *l.* 10. § 6. *Ad mentem injuriam inferentis*, ut conſideremus, [illegible] [illegible] [illegible] (ita enim legendum autumo) [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], pravo aliquo affectu, qui ex dogmate perverſo provenire ſolet, ſeductus peccaverit: in utroque ſiquidem caſu eſt leniter habendus *l.* 2. § 1. & *l.* 3. § 11. & *l.* 6. § 27. & *l.* 9. § 26. & *l.* 11. § 18. ſubjicit item de *cognatione communi* monitum, quam & locis eiſdem ſedulò inculcat.

§ 23. [illegible]] Edit. Lugd. [illegible]

ἥτις ἐὰν νῦν π. σ. corruptè itaq; *Annot. lego,* ἐὰν ἡ *π. σ. deleo* ἥτις & νῦν. audacter pariter ac infeliciter; ex formula loquendi non animadverſa, ἥτις ἐὰν pro ἥτις ἂν, *quæcumque.* ſicut *Levit. c.* 20. *v.* 21. ἀνὴρ ὃς ἐὰν λάβῃ γυναῖκα. & Matth. *c.* 11. *v.* 36. πᾶν ῥῆμα ἀργὸν, ὃ ἐὰν λαλήσωσιν, &c.

Ἐπὶ τὸ κοινωνικὸν τέλ☉] vide *l.* 1. § 16. κοινονοημοσύνη. & *l.* 2. § 2. ὁρμὰς ἀκοινωνήτους. vide & *l.* 8. § 7. & *infrà* § 31. ἐπ' αὐτὸ τὸ κοινωνικῶς πρᾶξαι.

Σπασμώδης] vide *l.* 2. § 16. & *l.* 4. § 29.

Ἀπὸ τῆς τοιαύτης συμφωνίας] Aſteriſco iſta, tanquam mutila, notavit in verſione Xyl. D. Salmaſius pro συμφωνίας ἀσυμφωνίας legi vult. & cum ſequentibus quæ ad argumentum ſuperius pertinere cenſet, ità committit, ut poſt ὁ διεσπασμένος ſententiam claudat antegreſſam. Sic enim ille. *Nihil magis ſibi diſcordans, quàm animus puerilis. Ludunt, iraſcuntur; & paulò momento huc illuc impelluntur: tales, inquit, ſunt & homines, qui actiones ſuas non referunt* εἰς τὸ κοινωνικὸν τέλ☉, *& revera ſunt.* Mihi tamen ſuperioribus potiùs annectenda videntur; ut ſit, διεσπασμένος ἀπὸ τῆς τοιαύτης συμφωνίας: quæ ſequuntur, aliò ſpectare exiſtimo: eòdem nempe, quò illa, quæ recenſuerat itidem *l.* 5. § 33. ad vanitatem vilitatémque inſignem rerum omnium ferè humanarum deſignandam.

§ 24. Παιδίων ὀργαὶ] ἔργα mavult D. Bootius, qui παίγνια ſequitur. Ego nihil mutarim. præſertim cùm παιδία φιλόνεικα legam loco ſuperiùs indicato; ubi argumentum idem prorſus tangi videtur.

Πνευμάτια νεκροὺς βαστάζοντα] *Spiritus qui cadavera geſtant.* Xyl. *animulæ miſera cadavera ſuſtinentes.* M. Caſaub. quomodo ex Epicteto Marcus, *l.* 4. § 35. Ψυχάριον εἶ βαστάζον νεκρόν. quò & D. Salmaſ. inclinat. Sed ut huc irrepſiſſe iſta ex ſuperioribus ſuſpicetur. D. Boot. vult ὀχήματα *v.* β. quod ſi admittere placuerit, δημάτια malim.

Ὥστε ἐναργέστερον προσπεσεῖν τὸ τῆς Νεκυίας]. *Ut nè tam citò cadant: ſicut in nænia vulgari dicitur.* ſive, *ut mortuorum numerus tardiùs compleatur.* Caſ. *ut eò efficacius accidat id quod in Necya.* Xyl. atq; hoc malim. ut ſenſus ſit: *quò ea quæ in Necya,* ſive *eorum quæ apud inferos haberi exiſtimantur,* (unde *Odyſſeæ lib.* 11. Νεκυίας nomen adhæſit) *repræſentatione aguntur, efficaciùs peragantur,* ſpectantiùmque mentes vehementiùs afficiant. (ità Platoni *de legib. l.* προσοίσοντα ταῖς τῶν ψυχαῖς) vel *quò Necya,* ſive *magicæ animarum evocationis opus efficacius procedat.* ut Νεκυίας nomine *mortuorum evocatio* ope magicâ procurata intelligatur. (quomodo Herodianus *l.* 4. uſurpavit, ubi de Antonino Severi filio, Materniano eum mandâſſe, νεκυίας ποιησάμενον, μαθεῖν περὶ τοῦ τέλους τοῦ βίου αὐτοῦ) & πνευμάτια quod præceſſerat, ad *ſpiritus* impuros ſive *dæmonas* referatur. Verùm illud malim, eò magis, quia feſti ſive ſolennitatis cujuſdam à Græcis celebrari ſolitæ meminit Suidas, quæ Νεκύσια dicta fuerit, in quo ſpectacula forſan iſtiuſmodi exhibebantur. Νεκύσια, inquit, ἡ τῶν νεκρῶν ἑορτή. cur enim Νεκύσια legat Caſtellan. de Græc. feſtis ego neſcio. Sed nec qua ratione Heſych. Γενέσια & Νεκύσια pro eiſdem habeat: fieri tamen poteſt, ut utroque illo nomine & Νεκύσια & Νεκύσια celebritas eadem dicta fuerit. Res itaque humanas & occupationes mortalium partim puerulorum luſibus diſſidiiſq;, partim ſpectaculis vanis, quæ ſimpliciorum animos afficere conſueverunt, conſimiles, imò pares planè, pronunciat.

§ 25. Ἰδεῖν ἐπὶ τὴν ποιότητα τοῦ αἰτίου] Vult in re quaque conſiderari, formam & materiam: vel formam ſeorſim à materia abſtractam, & durabilitatem ejus. Vide *l.* 4. § 21. & *l.* 7. § 29. & *l.* 8. § 31. & *l.* 12. § 18.

Τὸν τὸ ἰδίως ποιόν] Vide *l.* 16. § 7.

§ 26. Διὰ τὸ μὴ ἀρκεῖσθαι τῷ σῷ ἡγεμονικῷ] vide *l.* 6. § 41. & *l.* 8. § 48. Senec. *epiſt.* 20. *Huc ergò cogitationes tuæ tendant, hoc opta, omnia alia vota Deo remiſſurus, ut contentus ſis temetipſo, & ex te naſcentibus bonis. Nullum enim bonum manſurum eſt, niſi quod ex ſe ſibi invenit.* Idem, *epiſt.* 27. Epictet. *l.* 4. *c.* 6. Πᾶς ἔτι ὀρθὰ δόγματα ἔχω, μὴ ἀρκούμεν☉ εἶναι ὅς εἰμι, ἀλλ' ἐκπτοημέν☉ περὶ τὸ δοκεῖν;

Ποῖα τι ταῦτα διὰ κατεσκεύασαι] Argentinenſ. editio, quâ uſus D. Salmaſ. ποῖα τινὲς ταῦτα διὰ κατεσκεύασαι: quod ipſe reddit, *qualia hæc ex quali fiunt!* ut ſit exclamatio; ποῖον habes ἐξήλλαγμένον, ex quo οἷα oriuntur? qualis illa vulgaris, ὅτι ἐξ ὅτων; ſed & Marci iſta *l.* 10. § 25. ἐξ ὅτι δή. verum malim quod & Lugdunenſem exhibere video, ποιοῦντι ταῦτα, vel etiam ποιαῦτα, δι' ἃ κατεσκεύασαι, μὴ utriq; ex membro priori ſupplendum; vel ταῦτα εἰς ἃ κ. eòdem utrumq; recidit: *non es contentus* ἡγεμονικῷ *tuo ea faciente ad quæ natum eſt.* Lectionem hanc firmat, quod *l.* 8. § 45. habetur, ἀρκούμενον εἰ ἔχοι, ἢ ἐνεργοίη κατὰ τὸ ἀκόλουθον τῇ ἰδίᾳ κατασκευῇ.

Ἀλλ' ἄλις] Locus defectus; forſan & depravatus. Hoc D. Boot. ſuſpicatur, legítq; ἀλλ' ἀλλοῖα. inde multas tibi faceſſis moleſtias, quia non acquieſcis mentis tuæ operatione ea ad quæ nata eſt, *ſed alienis molientis.* meam addo conjecturam, fuiſſe ἀλλ' ἄλις ἴσω *Verùm ſufficiat,* quòd hactenus hac in parte tibi ipſi injurius fueris. quemadmodum *inf.* § 37. ἄλις τοῦ ἀθλίου βίου. vel etiam, ἀλλ' ἄλις, *ſed hæc ſatis.* Putat tamen Salmaſ. cum ſequentibus jungenda iſta, & ſcribendum, ἀλλ' ὅταν ἄλλ☉ ψέγῃ σε &c. & expungendum illud ἄλις.

§ 27. Ἢ τοιαῦτά τινα ἐκφαίνειν] leg. forſan ἐκφαίνει.

Digitized by Google

ἐκφαίνωσι, ut priùs ψέγῃ ἢ μισῇ dixerat. alioqui erit tranſitio dura ſatis à numero ad numerum. vel quid ſi τοιαῦτά τινες ἐκφαίνωσι, legerimus?

Δίελθε] ut *ſuprà* § 18.

Οὐ δεῖ σε σπουδάζειν, ἵνα τούτοις τί ποτε περὶ σοῦ δοκῇ] Vide *ad l.* 3. § 4. & *l.* 8. § 53. Euphrates apud Epictet. *l.* 4. *c.* 8. Τί κακὸν, ἐν οἷς ἐποίουν ἐπιγινώσκεσθαι τὸν φιλόσοφον, ἀλλὰ τοῖς συμβόλοις μὴ, βλέπε πῶς ἐσθίω, πῶς πίνω, πῶς καθεύδω, πῶς ἀνέχομαι, πῶς ἀπέχομαι, πῶς συνεργῶ, πῶς ὀρέξει χρῶμαι, πῶς ἐκκλίσει, πῶς τηρῶ τὰς σχέσεις τὰς φυσικὰς, ἢ ἐπιθέτους, ὡς ἀσυγχύτως, ὡς ἀπαραποδίστως· ἐκεῖθεν με κρῖνε, εἰ δύνασαι· εἰ δ' οὕτω κωφὸς εἶ καὶ τυφλὸς, ἵνα μηδὲ τὸν Ἥφαιστον ὑπολαμβάνῃς καλὸν χαλκέα, ἂν μὴ τὸ πιλίον ἴδῃς περὶ τὴν κεφαλὴν περικείμενον, τί κακὸν ὑφ' οὕτως ἠλιθίου κριτοῦ ἀγνοεῖσθαι; vide & *ad l.* 5. § 32. Cicero *de finib. l.* 2. *Nihil eſt turpius quàm ſapientis vitam ab inſipientium ſermone pendere.* vide *l.* 6. § 20.

Εὐνοεῖν μὴν τοι αὐτοῖς δεῖ] vide *ad l.* 6. § 47. & *l.* 7. § 22.

Φύσει γὰρ φίλοι] vide *l.* 11. § 9. Epictet. *l.* 3. *c.* 24. Πάντα φίλων μεστὰ, πρῶτον μὲν θεῶν, ἔπειτα καὶ ἀνθρώπων, φύσει πρὸς ἀλλήλους ᾠκειωμένων.

Καὶ οἱ θεοὶ δὲ] vide *ſuprà* § 11.

Δι' ὀνείρων, διὰ μαντειῶν] vide *ad l.* 1. § 17. prope finem. Hermogenes apud Xenoph. in *ſympoſ.* Οὗτοι τοίνυν οἱ πάντα μὲν εἰδότες, πάντα δὲ δυνάμενοι θεοὶ, οὕτω μοι φίλοι εἰσὶν, ὥστε διὰ τὸ ἐπιμελεῖσθαί μου, οὔποτε λήθω αὐτοὺς οὔτε νυκτὸς οὔθ' ἡμέρας, οὔθ' ὅποι ἂν ὁρμῶμαι, οὔθ' ὅ, τι ἂν μέλλω πράττειν. διὰ δὲ τὸ προειδέναι, καὶ ὅ, τι ἐξ ἑκάστου ἀποβήσεται, σημαίνουσί μοι, πέμποντες ἀγγέλους, φήμας καὶ ἐνύπνια, καὶ οἰωνοὺς, ἅ τε δεῖ καὶ ἃ οὐ χρὴ ποιεῖν. οἷς ἐγὼ, ὅταν μὲν πείθωμαι, οὐδέποτέ μοι μεταμέλει· ἤδη δέ ποτε καὶ ἀπιστήσας ἐκολάσθην. Ammianus *l.* 21. *Amat enim benignitas numinis; ſeu quòd merentur homines, ſeu quòd tangitur eorum affectione, his quoque artibus prodere quæ impendent.*

Πρὸς ταῦτα μέν τοι, πρὸς ἃ ἐκεῖνοι διαφέρονται] Cum ſequentibus iſta conjungit Xyl. dum ſic vertit. *Hæc quidem, de quibus ii certant, circulis ſunt rerum mundanarum.* Videtur autem περὶ ὧν legiſſe, vel etiam ὑπὲρ ὧν· quomodo in argumento haud diſpari Dio Pruſ. *orat.* 30. ubi, vitam humanam ſympoſio contulerat, in hoc ait convivio, ἑτέρους μὲν παίζειν, τοὺς δὲ ἀσελγαίνοις παίζειν ... τι καὶ ἀστραγάλους, οὐχ οἵους ἡμεῖς ὀνομάζομεν, ἀλλὰ τοὺς μὲν χρυσοῦς, τοὺς δὲ ἀργυροῦς, ὃ δὴ νόμισμα καλοῦσι νῦν, ὑπὲρ ὧν διαφέρεσθαι καὶ ζητεῖν ἕκαστον ... Quanquam & περί τι διαφέρεσθαι dicitur. Clemens *ſtrom. l.* 5. διαφέρονται γὰρ ἡμῖν περὶ τὰς ἀρχάς. Verùm ibi διαφέρεσθαι eſt *diſſentire*, & *diffidere* potiùs, quàm *litigare* aut *contendere*: quod iſtìc locum non habet. neq; enim de rebus iſtis ſecum invicem tantopere contenderent, niſi de iiſdem gemina ſentirent: quin & par mendum habuimus *l.* 4. § 43. ἃ συμπεφύτων, pro ὧν. Porro poſſet & Xyl. verſio hactenus defendi, ſi τὸ πρὸς hîc ἀντὶ τοῦ διὰ ſumatur. quomodo Thucydides aliquoties uſurpâſſe deprehenditur. *l.* 1. πρὸς ταῦτα, *propterea.* &, μή τι πρὸς τὰ παρόντα νεωτερίσωσιν, *nè quid novi propter præſentem rerum ſtatum molirentur.* & *l.* 8. πρὸς γὰρ τὰς τοῦ Πεδαρίτου ἐπιστολὰς ὑπώπτευον αὐτὸν, *ob Pedariti epiſtolas ſuſpectum illum habebant.* Cæterùm nè ſic quidem cum textu verſioni conveneri. quid enim fiet priori πρὸς? nam geminum exhibet lectio vulgata. Revera ab interpunctione laborantem ſecutus eſt codicem Xyl. indè factum, ut & conjungenda divulſerit, & dirimenda commiſerit. Ad antegreſſa ſiquidem pertinent iſta, & cum eis planè cohærent; αὐτοῖς βοηθοῦσι— πρὸς ταῦτα μέντοι, πρὸς ἃ &c. *opem illis dii ferunt— ad illa utique ad quæ;* &c. idem enim eſt iſtìc πρὸς ταῦτα βοηθεῖν. quod *infrà* § 38. εἰς ταῦτα συλλαμβάνειν. & *infrà* § 11. εἰς ἔνια συνεργεῖν, qualia ibi commemorat, de quibus & iſtìc. Sequentia novam ordiuntur periochen. quod & Merico viſum.

Πρὸς ἃ ἐκεῖνοι διαφέρονται] *quæ ab eis* (Deis nempe) *tanquam momenti alicujus ſint, expetunt.* Mer: Caſ. verùm ſignificationis hujus verbi τοῦ διαφέρεσθαι exemplum requiro: nec occurrit. Malim itaque *ad quæ* (conſequenda ſcil.) *illi*, aut ſimpliciter *feruntur*; (quomodo *l.* 5. § 1. de eiſdem dixit, πρὸς ἃ φέρονται) aut, ſi præpoſitio iſtìc emphaſin aliquam habere cenſebitur; *tanquam in ſalo jactati temerè feruntur*; (quomodo Lucas *Act. c.* 27. *v.* 27. Διαφερομένων ἡμῶν ἐν τῷ Ἀδρίᾳ, *cùm in Adria huc illuc jactaremur*) vel etiam, *cùm animi ſollicitudine anxiâ & diſtractione feruntur*, & quaſi *differuntur*; ſicut Plautus, *amore differri*, dixit *Milit.* 4. 4. idémque, *cupidine differri*, *Pœnul.* 1. 1. hâc enim mente uſurpatum Marco τὸ διαφέρεσθαι deprehendas; cùm in loco huic gemino *infrà* § 40. tum & *l.* 11. § 10. unde & διαφορὰ eidem, *l.* 6. § 41.

§ 28. Ταῦτά ἐστι] Leg. Ταὐτὰ, vel Τὰ αὐτὰ, *Eadem ſunt.* ſicut *l.* 2. § 14. & *l.* 6. § 46. Par mendum notavimus, & ſuſtulimus, *ſupr.* § 14. & *l.* 4. § 32. & *l.* 10. § 7.

Τὰ τοῦ κόσμου ἐγκύκλια] *quæ ſurſum deorſum rotantur, & in orbem quendam eunt redeuntq; mundana iſta. Circulos mundanos* dixit Arnob. *l.* 2. Vide *ad l.* 2. § 14. Ἀνακυκλούμενα. Quanquam aliâ etiam ratione iſtic, quàm quâ illic, ἄνω κάτω κυκλεῖσθαι mundana iſta dici videntur: quia dominos nimirum permutare ſolent, & ab iſtis ad illos per vices quaſdam, ſed incertas eas, tranſire; unde fit, ut homines quoque ipſi eiſdem nunc accedentibus, nunc

&c.

Digitized by Google

& recedentibus denuo, quaſi rotæ cuidam verſatili alligati modò in ſublime attollantur, modò ad infima rurſus devolvantur. Adagii inſtar celebratur illud, Τροχὸς τὰ ἀνθρώπινα· ἤγουν εὐμετάβολα. Apoſtolius *proverb:* 1863. Phocylides.

Κοινὰ πάθη πάντων, ὁ βίος τροχὸς, ἄσ͂τατος ὄλβος.
Res eadem omni; vita rota; inſtabilis ſtatus omnis.

Cyro Crœſus apud Herodotum *lib.* 1. citante itidem Stobæo *tom.* 2. *tit.* 102. ὡς κύκλος τῶν ἀνθρωπηΐων ἐστὶ πρηγμάτων· περιφερόμενος δὲ οὐκ ἐᾷ αἰεὶ τοὺς αὐτοὺς εὐτυχέειν. Et priſcus neſcio quis apud Plut. ad Apollon.

Τροχοῦ περιστείχοντος ἄλλοθ᾽ ἄτερα
Ἁψὶς ὕπερθε γίγνετ᾽, ἄλλοθ᾽ ἅτερα.

Quò facit, quod Seſoſtri Ægyptio, è regibus ſubactis, quos jumentorum loco currum ſibi trahere quandoq; cogebat, quidam regeſſiſſe fertur, rotam cur tam crebrò reſpiceret, à tyranno requiſitus, Ἐκπέπληγμαι ὁρῶν ἄστατον φερόμενον τὸν τροχόν. καὶ ἄλλοτε ἄλλως κυλιόμενον· καὶ ποτὲ μὲν ταπεινοῦντα τὰ ὑψηλὰ αὖθις δὲ τὰ ταπεινὰ ὑψοῦντα. Hiſtoriam eam Chagani Abarum regi priſcum Romanum recitaſſe tradit Nicephorus Calliſti *l.* 18. *c.* 29. eaq; relatione Chaganis ferociam mitigaſſe; prout & reſponſione ipſius primitus Seſoſtrem inductum, nè reges deinceps jungeret. Imaginis ejuſdem conſideratione, Regis Franci, cujus in poteſtate tunc fuerat, delinivit animum Agarenorum Imperator. quum enim per biennium integrum ridere nunquam fuiſſet conſpectus, in riſum erupiſſe tandem aliquando acceptò, accerſiri hominem rex juſſit. qui riſûs cauſam ſciſcitanti, his verbis reſpondit; uti Zonaras ea retulit *annal. tom.* 3. in *Baſilii* hiſtoria. Τροχοῦ αὐτῆς ὁρῶν, ὅτι τὰ μὲν περιγειότερα [illegible] μετέωρον [illegible] περίγειον [illegible] ἀνάγκα [illegible] [illegible] ὡς οὐκ ὀδύνατον [illegible] [illegible] αὖθις [illegible] [illegible] μεταφερόμενος. Apud Sophoclem Menelaus, laudante in *Demetrii vita* Plutarcho;

Ἀλλ᾽ οὑμὸς αἰεὶ πότμος ἐν πυκνῷ θεοῦ
Τροχῷ κυκλεῖται, καὶ μεταλλάσσει φύσιν.
Ὥσπερ σελήνης δ᾽ ὄψις εὐφρόνας δύο
Στῆναι δύναιτ᾽ ἂν οὔποτ᾽ ἐν μορφῇ μιᾷ,
Ἀλλ᾽ ἐξ ἀδήλου πρῶτον ἔρχεται νέα
Πρόσωπα καλλύνουσα καὶ πληρουμένη·
Χ᾽ ὥταν περ αὑτῆς εὐπρεπεστάτη φανῇ,
Πάλιν διαρρεῖ, κἀπὶ μηδὲν ἔρχεται.

Lunæ confert, mutabilitatis nomine, ſublunaria iſta omnia; quomodo & Joannes in *Apocal.* c. 12. v. 1. Gregor. Naz. *ad ſuos ob Præſidis eſſ. reſtitutum dejectus.* Κύκλος τίς ἐστι τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων· περιχωρεῖ γὰρ τὰ πάντα ῥᾳδίως, καὶ μεταχωρεῖ, καὶ ἀντικαθίσταται ὡς αὔραις [illegible] μᾶλλον [illegible] ἢ γεννήμασι [illegible] ἢ ἀνθρωπίνων [illegible] [illegible] *soph. epist.* 51. Ὁρᾷς διὰ τί μάλιστα, καὶ ὥσπερ κύκλος τις τῶν ἀνθρωπίνων περιφέρεται πραγμάτων. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ἀλλὰ τάχιστα μεταπίπτουσι καὶ μεταπηδῶντος ὡς αὔραις &c. ut ſuprà. [illegible] *pro paupere.* Οὐδὲν τῶν ἀνθρωπίνων βέβαιον, οὐδὲ ὁμαλόν, οὐδ᾽ ἐπὶ τῶν αὐτῶν ἱστάμενον· ἀλλὰ κύκλος τις τῶν ἀνθρωπίνων περιτρέχει πραγμάτων, ἄλλοτε ἄλλως ἐπὶ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] & quæ ſequuntur. & mox: τὰ μὲν γὰρ [illegible] [illegible] καὶ [illegible] καὶ ὥσπερ ἐν παιδιᾷ [illegible] ἄλλοτε εἰς ἄλλους μεταρριπτούμενα καὶ [illegible] Agapet. *paræneſ.* § 11. Κύκλος τις τῶν ἀνθρωπίνων περιτρέχει πραγμάτων, ἄλλοτε ἄλλως φέρων αὐτὰ καὶ περιφέρων. Diodor. Sicul. *hiſtor. lib* 18. Ὁ [illegible] καιρὸς [illegible] ὥσπερ ὑπὸ θεοῦ τινος [illegible] ἐν ἀλλαξ ἀγαθοῖς τε κακοῖς τε κυκλεῖσθαι [illegible] αὐτοῖς. Trahit horſum Clemens *ſtrom. lib.* 5. ex Dionyſ. Thracis Grammatici in *libro* quo *trochiſcorum ſive rotularum myſticarum ſignificationem explicat;* τὸν τε τροχὸν τὸν στρεφόμενον ἐν τοῖς τῶν θεῶν τεμένεσι, καὶ τὰ τῶν θαλλῶν τῶν [illegible] τοῖς προσκυνοῦσιν. allatis in eam mentem Orphei verſibus illis:

Θῆκεν δ᾽ ὥσπερ βροτοῖσιν ἐπὶ χθονὸς ἔργα μέμηλεν,
Οὐδὲν ἔχειν μίαν αἶσαν ἐπὶ τροχὸν, ἀλλὰ κυκλεῖται
Πάντα περὶξ· [illegible] [illegible] μέρος [illegible]
Ἀλλ᾽ ἔχει, ὡς ἤρξαντο. [illegible] [illegible]

Hinc & celebris ille *fortunæ rota*, de qua Cicero (quanquam à Fabio, an Tacito, in *dialogo de cauſ. corrupt. eloquent.* eo nomine notatus) *orat. in Piſon. Nè tum quidem, cum illum ſuum ſaltatorium verſares orbem, fortunæ rotam pertimeſcebas.* Sed & alii non pauci. Senec. *Hippolyt.* 4. 2.

Quanti caſus humana rotant?

Et Tibull. *l.* 1. *eleg.* 5.

Verſatur celeri fors levis orbe rotæ.

Plautus item (ſi Dion. Lambino, & Joan. Gulielmo *veriſimil. lib.* 2. *cap.* 17. credimus) in *Trucul.* 2. 1.

[illegible] ſtultus eſt qui id admiretur. [illegible] *lib.* 2. *c.* 1. & 2. *Hunc continuum ludum ludimus; rotam volubili orbe verſamus; infima ſummis, ſumma infimis mutare gaudemus. Tu verò volventis rotæ impetum retinere conaris.* Ammian. *hiſt. lib.* 26. *Quivis beatus verſà rotâ fortunæ ante veſperum poteſt eſſe miſerrimus.* Vide ad lib. 4. § 52. [illegible] Quod autem illi rotam, Seneca etiam, audaciùs paulò, *petaurum* nuncupavit. Sic enim ille *ep.* 98. *oblitus hujuſce petauri, quo humana jactantur; ſibi uni fortuitorum conſtantiam ſpondet*

ſpondet (unuſquiſque.) & Plutarch. in *frag. de vitioſorum miſeria*; περιενεχθεὶς καὶ σκοτοδινιάσας πρὸς τὸν τῆς τύχης πιτανεισμόν. vide *lib.* 8. § 5. Mericus autem noſter ἐγκύκλια iſtic *ordinaria* vertit. haud incommodè prorſus, ſiquidem ἐγκύκλια dicuntur *vulgaria, communia, obvia quæque*. Heſych. Ἐγκύκλιον, τὸ πανταχοῦ κυκλοῦν. Et, Ἐγκύκλια, καὶ ἐγκυκλήματα τοῦ βίου καὶ συνήθη. Nec malè igitur Cœl. Secundus *theſ. Ordinarius*, ἐγκύκλιος. *qui in orbem redit, vulgaris*. Ità Ariſtoteles *polit. l.* 2. *c.* 3. διακονίας ἐγκυκλίους dixit, *operas obvias & vulgares quaſvis*. Ἔτι δὲ τῶν θεραπόντων τούτοις μάλιστα προσκρούομεν, οἷς πλεῖστα προσχρώμεθα πρὸς διακονίας τὰς ἐγκυκλίους. quæ & ἐγκύκλια διακονήματα, *ibid. lib.* 1. *c.* 4. λαμβάνων τις μισθὸν ἐδίδασκε τὰ ἐγκύκλια διακονήματα τοὺς παῖδας. & unicâ voce ἐγκυκλήματα, *œconom. lib.* 2. *c.* 1. ſed & ἐγκύκλια ſimpliciter, *polit. lib.* 2. *c.* 7. ubi pronunciat, τὴν θρεπτικὴν πρὸς οὐδὲν τῶν ἐγκυκλίων χρήσιμον εἶναι, ἀλλ' ἢ πρὸς τὸν πόλεμον. Unde & ἐγκύκλιοι dicuntur Iſocrati *de pace*, οἱ τυχόντες ἢ οἱ ἐπιτυχόντες ἄνθρωποι, *plebeii quivis*. Πλὴν ἐκείνων τούτων τῶν ἐγκυκλίων τρεῖς ποιεῖσθαι καθ' ἕκαστον ἐνιαυτόν. &, Ἐκκυκλεῖν τὸ μυστήριον, *myſterium divulgare & in profanorum aures ſive noticiam efferre*. Clemens *ſtrom. lib.* 7. οὐ γὰρ ἐκκυκλεῖν χρὴ τὸ μυστήριον. quod ἐξορχεῖσθαι frequentiùs dicitur. nec eſt verò vero abſimile Marcum eò magis hoc vocabulo uſum quò rerum iſtarum, quas tanti faciunt miſeri mortales, non ſolùm τὸ συνήθες καὶ τὸ γνώριμον, ut alibi loquitur, ſed & τὸ εὐτελὲς ſubindicaret. vide *l.* 4. § 38, 42.

Ἄνω κάτω] Ità Plato *Phileb.* Ἀεὶ γὰρ ἅπαντα ἄνω τε καὶ κάτω ῥεῖ. Greg. Naz. *orat. pro pauperibus*; Παίζεσθαι ἡμᾶς ἐν τοῖς ἀνθρώποις, ἄλλοτ' ἄλλως μεταβαλλομένοις καὶ μεταβάλλουσι, καὶ ἄνω καὶ κάτω φερομένοις τε, καὶ περιτρεπομένοις. & Philo in *vit. Moſis*: τύχης γὰρ ἀσταθμότερον οὐδὲν, ἄνω καὶ κάτω τὰ ἀνθρώπεια πεττευούσης. Indè quæſitus Diogeni jocus, qui cùm ἐπὶ πρόσωπον deverſâ facie, ſepeliri ſe mandâſſet; cauſſam quærentibus, reſpondit, ὅτι μετ' ὀλίγον μέλλει τὰ κάτω ἀναστρέφεσθαι, quia paulò pòſt futurum eſt, ut quæ deorſum ſita ſunt, ſurſum vertantur. quo loco malim ἄνω στρέφεσθαι legere. quomodo & Cambyſes minatus eſt, Αἰγύπτου τὰ μὲν ἄνω, κάτω θήσειν· τὰ δὲ κάτω, ἄνω. Herodot. *lib.* 3. Quanquam potuit & alluſiſſe Marcus ad Heracliti illud, quô τὴν μεταβολὴν dixit eſſe ὁδὸν ἄνω κάτω. Habes *ad lib.* 4. § 40. indè Tertullianus *adv. Marc. l.* 2. *c.* 28. *Quòd enim ait Heraclitus ille tenebroſus, eadem via ſurſum & deorſum.* vide *lib.* 6. § 44.

Ἐξ αἰῶνος εἰς αἰῶνα] quod Hebræi dicere ſolent, מעולם עד עולם *à ſeculo in ſeculum. Pſal.* 90. *v.* 2. & *Pſal.* 103. *v.* 17. & עד דר ודר *in ſeculum & ſeculum Pſal.* 90 *v.* 1. & *Pſal.* 100. *v.* 5. id eſt, *per ſecula quæque* Tertull. *de ſpectac. c.* 25. *Quale eſt, ex ore quo Amen in ſanctum protuleris, gladiatori teſtimonium reddere?* εἰς αἰῶνας ἀπ' αἰῶνος, *alii omnino dicere niſi Deo & Chriſto?* doxologiæ formulas ſolennes reſpexit; ſimul alluſum & ad illud Commodo pugilem agenti acclamatum, referente *lib.* 72. Dione Νικᾷς νικήσεις ἀπ' αἰῶνος. quod & Rigaltius obſervavit. Vult itaque rerum iſtarum ſemper & eſſe & fuiſſe ſortem & naturam eandem; ut mutationibus & viciſſitudinibus eſſent obnoxiæ, & vertigine perpetuà ſurſum deorſum ferrentur; taléмque eſſe earum conditionem, ut, quòd de *Forte* ille cecinit, *triſt. l.* 5. *el.* 8.

Sit tantùm conſtans in levitate ſua.

Gregor. Naz. *ad cives ſuos in anguſt. conſtitut.* Οὐδὲν ἀκίνητον. οὐδὲ ὁμαλόν, οὐδ' εἰς τέλος ὅμοιον, οὐ τὸ παρόν, οὐ τὸ μέλλον, οὐ τὸ ἡμέτερον, οὐ τὸ ἀλλότριον, οὐ μικρόν, οὐ μεῖζον, οὐχ ὅ, τι ἄν εἴποι τις καὶ τοῦτο ἴσον ἡ ἀνισότης ἔχει, τὴν περὶ πάντα μεταβολήν.

Καὶ ἤτοι ἐφ' ἕκαστον ὁρμᾷ] vide *ad l.* 6. § 36. & *l.* 7. § 75. & *ſupr.* § 1. Hinc autem Lugd. novam orditur, ſed abſurdiſſimè, ut aliàs ſæpe, periocham.

Ἢ ἅπαξ ὥρμησε] ἢ leg. eſt enim alterum diſtributionis membrum.

Καὶ τι ἓν τινι· τρόπον γάρ τινα ἄτομοι ἢ ἀμερῆ] *& quid unum alicui. quodam enim modo atomi.* Xyl. qui & locum, ut mendoſum, aſteriſco appoſito notavit. *cuncta indiviſe quodammodo & inſeparabiliter à ſe invicem pendent.* M. Caſ. qui quid legerit ex verſione ariolari non poſſum. D. Salmaſ. καὶ τι ἐν τινι. *ſi ſemel*, inquit, *omnia ab æterno direxit*, τὰ λοιπὰ κατ' ἐπακολούθησιν, *reliqua ab illo ſemel conſtituto ordine pendent, & indiſſolubili ſerie invicem connexa ſunt, & ſemper aliquid in aliquo eſt. quia quod ſequitur, ab eo quod præcedit generatur, & cauſſa prior ſequentem producit; quia ſic Deus ab initio omnia ordinavit, ſic quodammodo atomi ſunt, non illi Democriti, & Epicuri, ſed alii: quia nimirum inſecabilis ille eſt atque indiviſibilis ordo rerum ac concatenatio cauſſarum, in qua ſemper ſequens à priore dependet, ut divelli non poſſint nec ſeparari.* Mavult itaque ἄτομα, quàm ἄτομοι. Adjicere liceat & conjecturam noſtram. τρόπον γάρ τινα ἀεὶ τι ἐν τινι, vel, καὶ ἕν τι τρόπον τινὰ γίνεται, ἢ ἄτομοι καὶ ἀμερῆ. *vel reliqua à primis illis pendent, atque ex ſerie hac continua unum quid conſit, aut atomi atque inſecabilia corpora pro rerum initiis ſubſtituenda erunt.* In hanc ſuſpicionem eò magis propendeo, quia diſtributio iſta Marco ſolens eſt. vide *infr.* § 37. & *l.* 4. § 3. ἤτοι πρόνοια ἢ ἄτομοι. & *l.* 10. § 6. D. Boot. καὶ τι ἓν γίνεται, legit. *& unum quiddam fit, ſicut catena ſcil. una conſtat ex annulis quampluримis ſibi invicem annexis.* ità de genere humano generationis

Digitized by Google

vi virtutéque perennante, Plato *de leg. lib.* 3. τ' αυτὸν καὶ ὢν ὃν ἀεὶ γίνεσει.

Τρόπον γάρ τινα] ità *l.* 6. § 38. τρόπον γάρ τινα πάντα ἀλλήλοις ἐπιπέπλεκται.

Εἴ τις θεὸς, εὖ ἔχει πάντα] vide *ad l.* 2. § 11.

Εἰ δὲ εἰκῆ μὴ καὶ σὺ εἰκῆ] vide *l.* 6. § 44. atqui contrà planè Jocaſta in Sophoclis *Oedip. Reg.*

Τί δ' ἂν φοβοῖτ' ἄνθρωπος, ᾧ τὰ τῆς τύχης
Κρατεῖ, πρόνοια δ' ἐστὶν οὐδενὸς σαφής;
Εἰκῆ κράτιστον ζῆν, ὅπως δύναιτό τις.

Quid quiſque curet, quando fortuna omnia
Verſat, nec ulla ſuperæ eſt providentiæ
Nota? optimum eſt ergò vivere ut caſus tulit.

Ἤδη πάντας ἡμᾶς γῆ καλύψει] Ità *l.* 6. § 59. ὁ αἰὼν πάντα καλύψει] Heſiod. aliquoties.

Αὐτὰρ ἐπεὶ καὶ τοῦτο γένος κατὰ γαῖα κάλυψε.

Hinc Nicoclis dictum, εὐτυχεῖς εἶναι τοὺς ἰατροὺς, *felices eſſe medicos,* ὅτι τὰς μὲν ἐπιτυχίας αὐτῶν ὁ ἥλιος ὁρᾷ, τὰς δὲ ἀποτυχίας ἡ γῆ καλύπτει. Antonius *collect. l.* 1. *c.* 56.

Τὰς ἐπικυματώσεις] vide *ad l.* 7. § 34. Flaccus *l.* 2. *ep.* 2.

——*Perpetuus nulli datur uſus, & hæres*
Hæredem alterius, velut unda ſupervenit undam.

vide Naſon. *ad l.* 6. § 15.

§ 29. Χειμάῤῥους ἡ τῶν ὅλων αἰτία, πάντα φέρει] vide *ad l.* 2. § 17. & *l.* 4. § 43. & *l.* 5. § 23. & *l.* 7. § 19. Pertinent autem huc imagines illæ apud Homer. *Iliad.* ε'. *v.* 87.

——ποταμῷ πλήθοντι ἐοικὼς
Χειμάῤῥῳ, ὅς τ' ὦκα ῥέων, ἐκέδασσε γεφύρας.
Τὸν δ' οὔτ' ἄρ τε γέφυραι ἐεργμέναι ἰσχανόωσιν,
Οὔτ' ἄρα ἕρκεα ἴσχει ἀλωάων ἐριθηλέων,
Ἐλθόντ' ἐξαπίνης, ὅτ' ἐπιβρίσῃ Διὸς ὄμβρος.
Πολλὰ δ' ὑπ' αὐτοῦ ἔργα κατήριπε καλ' αἰζηῶν.

& *Il.* λ'. *v.* 492.

Ὡς δ' ὁπότε πλήθων ποταμὸς πεδίονδε κάτεισι
Χειμάῤῥους, κατ' ὄρεσφιν ὀπαζόμενος Διὸς ὄμβρῳ·
Πολλὰς δὲ δρῦς ἀζαλέας, πολλὰς δέ τε πεύκας
Ἐσφέρεται, πολλὸν δέ τ' ἀφυσγετὸν εἰς ἅλα βάλλει.

Et Mar. Æneid. *l.* 2.

Non ſic aggeribus ruptis cùm ſpumeus amnis
Exiit, oppoſitáſque evicit gurgite moles;
Fertur in arva furens cumulo; campóſque per omnes
Cum ſtabulis armenta trahit.——

& *lib.* 12.

Aut ubi decurſu rapido de montibus altis
Dant ſonitum ſpumoſi amnes, & in æquora currunt
Quiſque ſuum populatus iter.——

Τὰ πολιτικὰ ταῦτα καὶ ὡς οἴεται φιλοσόφως πρακτικὰ] *Philoſophice agentes.* Xyl. rectè, ſicut *l.* 2. § 10. φιλοσόφως ὁ Θεόφραστος. Certè tam ratione caret, quòd iſtic φιλοσόφως, quàm quòd illic φιλόσοφος, legi poſtulat Annot. Lugd. nec Xylandrum tamen probo, quòd iſta à ſe invicem divellit, quæ conjungenda potiùs fuerant, cùm de eiſdem efferantur: probo, quòd ex commate prægreſſo τὸ ὡς ἐκ τοῦ κοινοῦ repetat, ut pleniùs expreſſum ſic legatur, καὶ, ὡς οἴεται, φιλοσόφως πρακτικὰ ἀνθρώπια, ὡς μυξῶν μεστά. *Sophiſtas* ſcil. Marcus hîc perſtringere videtur, de quibus Julian. Impér. *epiſt.* 42. βούλονται γὰρ πρὸς τοῖς ἄλλοις, οὐ λέξεων μόνον, ἠθῶν δὲ εἶναι διδάσκαλοι. καὶ τὸ κατὰ σφᾶς εἶναί φασι τὴν πολιτικὴν φιλοσοφίαν. εἰ μὲν οὖν ἀληθὲς ἢ μὴ, τοῦτο ἀφείσθω νῦν. vel (quod magis reor) *politicos* illos, qui ſapientiæ nomine laudari ſolent, quoſque ideo à *Sophiſtis* diſtingui vult Dio Pruſ. *de regn. orat.* 4. Εἰσὶ γὰρ καὶ σοφισταὶ καὶ δημαγωγοί. λέγω δὲ διακρίνων στρατηγούς τε καὶ σοφιστὰς, καὶ πολιτικοὺς ἄνδρας, ἀπὸ τῶν εἰρημένων. locum eò magis, quò expurgem, adduxi. quis enim non videt, (nec vidit interpres tamen) vocabulum σοφισταὶ iſtinc furcillandum? quomodo enim *Sophiſtas* à *Sophiſtis* diſcreverit? vel hos certè quos Prodicus, referente in *Euthydemo* Platone, μεθόρια φιλοσόφου τε ἀνδρὸς καὶ πολιτικοῦ, *viri philoſophici ac politici conterminos,* dixerat. οἴονται δ' εἶναι, inquit ille, πάντων σοφώτατοι ἀνθρώπων· πρὸς δὲ τῷ εἶναι, καὶ δοκεῖν πάνυ παρὰ πολλοῖς. *Putant ſe omnium hominum ſapientiſſimos eſſe, atque ità à pleriſque etiam exiſtimari.* ideo autem & Philoſophos & Sophiſtas etiam infenſos habebant, quòd utrumque genus hoc, ſi in exiſtimatione foret, luminibus ſuis obfecturum videretur. iſtis verò in ordinem redactis, ἀναμφισβητήτως ἤδη παρὰ πᾶσι τὰ νικητήρια εἰς δόξαν οἴονται σοφίας φέρειν. εἶναι μὲν γὰρ τῇ ἀληθείᾳ σφᾶς σοφωτάτους, &c. habes μύξαν de qua Marcus. Et mox Σοφοὶ δὲ ἡγοῦνται εἶναι, πάνυ εἰκότως. μετρίως μὲν γὰρ φιλοσοφίας ἔχειν, μετρίως δὲ πολιτικῶν, πάνυ ἐξ εἰκότος λόγου· μετέχειν γὰρ ἀμφοτέρων ὅσον ἔδει, ἐκτὸς δὲ ὄντες κινδύνων καὶ ἀγώνων καρποῦσθαι τὴν σοφίαν. Itaque illud ὡς οἴεται, ut videtur, duplici ratione poteſt intelligi; vel, *ut ipſi de ſe opinantur,* alióſque volunt opinari, vel etiam, *ut aliis* haud paucis, falsò tamen, videtur. Neque enim revera *Philoſophos vivunt*; ſed *Philoſophos agunt*: hoc eſt philoſophos ſimulant, & ſimiarum more imitantur, cùm nihil ſint minús. Ideo Plato in *Sophiſt.* τὸν σοφιστὴν definivit: μιμητὴν τοῦ σοφοῦ· quaſi *philoſophi* ſive *ſapientis ſimiam* dixiſſet. quomodo Regulus ille *omnium bipedum* ipſe *nequiſſimus,* Ruſticum, hominem verè integerrimum, malitiosè inſectatus, *Stoicorum ſimiam* appellavit. Plin. Min. *l.* 1. *ep.* 5. ſed & Lucianus iſtiuſmodi homines vocat πιθήκους, ἀπ' ἄκρου χείλους φιλοσοφοῦντας, καὶ ἕτερον μὲν ἐν φρεσὶ κεύθοντας, ἄλλο δὲ λέγοντας· quos eoſdem & Gregor. Nyſſen. *orat. de profeſſ. Chriſt.* πιθηκώδεις ψυχὰς appellat, οἱ διὰ μιμήσεως ἐσχηματισμένης τὸν χριστιανισμὸν ὑποκρίνονται. μόρφωσιν ἔχοντες εὐσεβείας· τὴν δὲ δύναμιν αὐτῆς ἠρνημένοι· uti Apoſt. *ad Timoth. ep.* 2. *c.* 3. *v.* 5. vide *ad l.* 10. § 8. Tales D. Chriſtus in Phariſæis ὑποκριτὰς

etiam

Digitized by Google

etiam nuncupavit Matth. c. 6. v. 2. & c. 23. v. 23, 25, 27. id eſt, *hiſtriones, ſcenicos.* Baſil. Cæſ. *orat.* I. ὑποκριτὴς, ὁ ἐν θεάτρῳ, ἀλλότριον πρόσωπον ὑπελθὼν. δοῦλος ὢν πολλάκις τὸ τοῦ δεσπότου, καὶ ἰδιώτης τὸ τοῦ βασιλέως. & Iſidor. Pel. *lib.* 1. *ep.* 427. εἴ τις τοῖς μὲν πάθεσι ζῇ, τῷ δὲ ταῦτα νενικηκότος τὰ ὅπλα φορεῖ, ἔοικε τοῖς ἐν σκηνῇ ἀλλότρια παίζουσι σχήματα, οἷς ἐπαγγέλλουσιν οἱ θεαταὶ ὡς ἀψευδοῖς τῶν σχημάτων τὰ πράγματα. Quod & Lucian. in *apolog.* Οἱ τραγικοὶ ὑποκριταί, ἐπὶ μὲν τῆς σκηνῆς, Ἀγαμέμνων ἕκαστος αὐτῶν ἢ Κρέων, ἢ αὐτὸς Ἡρακλῆς εἶναι. ἔξω Πῶλος, ἢ Ἀριστόδημος· ἀποθέμενοι τὰ προσωπεῖα, γίγνονται ὑποκριταὶ τραγῳδοῦντες, ἐκπίπτοντες, καὶ συριττόμενοι, ἐνίοτε δὲ μαστιγούμενοι, ὡς ἂν τῷ θεάτρῳ δοκῇ. & Joan. Chryſoſt. *in Matth. orat.* 20. rationem reddens nuncupationis Dominicæ; ὁ μὲν ὑποκριτὴς μέχρι τινὸς φαίνεται λαμπρὸς, ἕως ἂν τὸ θέατρον κάθηται· μᾶλλον δὲ οὐδὲ τότε παρὰ πᾶσιν. ἴσασι γὰρ οἱ πλείους τῶν θεωμένων, τίς ὢν τίνα ὑποκρίνεται· πλὴν ἀλλὰ τοῦ θεάτρου λυθέντος, σαφέστερον ἅπασιν ἀνακαλύπτεται. quod Senec. *ep.* 76. *Hi, quibus ſceptrum & chlamydem in ſcena fabulæ aſſignant, cùm præſente populo elati inceſſerunt, & cothurnati, ſimul exierunt, excalceantur, & ad ſtaturam ſuam redeunt.* Dio. Pruſ. qui & *Chryſoſt. orat.* 38. ἐν ταῖς θέαις τίς ὑμῖν ἀληθῶς δοκεῖ βασιλεὺς, ἢ τύραννος ἢ θεός; καίτοι ταῦτα πάντα καλοῦνται, καὶ οὐκ ὄνομα μόνον ἔχουσι θεῶν, ἀλλὰ καὶ πρόσωπα, καὶ στολὰς καὶ κελεύουσι πολλὰ, ὡς ἐκεῖνοι· τῷ δὲ ποιήματι συμπλασθέντος, ἅπασι τὰ μηδὲν ὄντες. Hiſtriones igitur reges agunt, cùm nihil in ſe regium habeant; at Sophiſtæ etiam βασιλεύειν διδάσκειν, alios *artem regendi edocturos* ſe profitentur, (quemadmodum & Protagoras Platonicus *politicam,* ὅπως τὰ τῆς πόλεως δυνατώτατος ἂν εἴη τις καὶ πράττειν, καὶ λέγειν) οἱ οὐχ ὅπως βασιλεύειν, ἀλλ᾽ οὐδὲ ζῆν ἴσασιν, *cùm ipſi interim nec vivere, nedum regnare nôrint.* Quin & quod Petrus Apoſt. *ep.* 2. *c.* 2. *v.* 19. de Pſeudonymis doctoribus; ἐλευθερίαν ἄλλοις ἐπαγγελλόμενοι, αὐτοὶ δοῦλοι ὑπάρχοντες τῆς φθορᾶς. *Aliis libertatem polliceri, cùm ſint ipſi vitiorum mancipia.* ità ſapientiam pollicebantur ſophiſtæ iſti, cujus ipſi nè micam quidem penes ſe habebant; & eò minus, quò plus habere ſe opinabantur. quod rex ſapientiſſimus monuit, *Prov. c.* 26. *v.* 12. ὅσοι γὰρ ἂν ἀμαθεῖς ὄντες, πεισθῶσι σοφοὶ εἶναι, ὅτι πολὺ εἰσιν ἀθλιώτεροι τῶν ἄλλων ἁπάντων. καὶ ὅτι τοιοῦτο τὸ τῶν σοφιστῶν γένος. Dio *orat.* 10. tales erant, taliſque faciebant illos, qui in diſciplinam eis ſeſe dabant. vide *ad l.* 1. § 16.

Ἀνθρώπεια] *homunciones.* Xyl. rectè. leg. ergò ἀνθρώπια. nam ἀνθρώπεια, *humana.*

Μυξῶν μεστὰ] *Muci pleni.* Xyl. *gravitatis affectatæ pleni.* M. Caſ. ut alluſerit Marcus ad proverbium illud, Βάκαι μύξος, περὶ τῶν κομπαζόντων καὶ μεγαλαυχούντων, uſurpatum; Suid. de quo Salmaſ. *ad Tertull. Pall. deducunt perperàm* (Suidam notat) *à Myxo Cereris ſacerdote.* at μύξος eſt μυξώδης & μύξα, βλέννα, κόρυζα· κόρυζαν *pro tumore, ſuperbiâ, jactantiâ dixere.* Sed & μύξαν *prò eodem. in.:* μύξος, ἀλαζών. itaque *arrogantiæ* ac *faſtûs,* malim reddere, ſicut Marcus alibi, καὶ μεθ᾽ ἔτι πῦφ *lib.* 11. § 18. quàm *gravitatis affectatæ pleni!* quanquam σεμνοτυφία, quod ſequitur, horſum ſpectare videatur. Cæterùm habere locum hìc poſſit alter vocabuli iſtius uſus etiam proverbialis, quo μυξώδεις καὶ βλεννώδεις, & μύξης ſive κορύζης μεστοί, fatui ſtupidiq; dicuntur; & μύξα ſive κόρυζα pro ſtuporis indicio habetur. Ità apud Platonem. *polit. l.* 1. Thraſymachus Socrati ſtuporem objiciens, percontatur illum, nutricem habeat necne, ὅτι τοι, inquit, σε κορυζῶντα περιορᾷ, καὶ οὐκ ἀπομύττει δεόμενον. In Luciani item *vitir.* Timolaum ſubſannans Lucianus; Καί τι ἐνδὸς τοῦ ἀναξυρίου πεσόντι, ὃς ὑπ᾽ ἀπαιδευσίας μωραίνοντα, τὴν πολλὴν ταύτην κόρυζαν ἀπεξύσαι. Idemque in *Pſeudomant.* Τοῖς ἰδιώταις καὶ κορύζης μεστοῖς τὴν ῥῖνα πρόσθεν. Et in *Philopſeud.* Εἰ μὴ πάνυ τὴν ῥῖνα κορύζης μεστὸς εἴην. Nec ſecùs ferè Epictetus, *lib.* 2. *c.* 21. dixit; κορύζης μεστὸς εἰς τὴν σχολὴν εἰσέρχομαι, μόνην τὴν ἱστορίαν μαθησόμενος. Latinis pariter *mucidus* pro *ſtupido, ſtolido, fatuo.* Plaut. *Epid.* 3. 4. ---*homo es,*

Qui me emunxiſti mucidum, minimi preti.

Fruſtrà enim eſt Pareus, cùm de *opulento* dici cenſet, *cui mucus* ſcil. *æs eſt.* imò, tanquam de homuncione, cui *mucoris plenus naſus,* quique *conſilii omnis expers eſt,* ut rectè Lambinus. prægreſſa docent.

Senex, tibi os eſt ſublitum planè & probè.

nec aliâ ratione ejuſmodi hominem *blennum* dixere. Faſtus.

Blennos ſtultos eſſe Plautus indicat.

(*Bacchid.* 3. 1.)

Stulti, ſtolidi, fatui, fungi, bardi, blenni, buccones.

Lucil. *ſat.* 30. citante Nonio, apud quem *plenus,* pro *blennus* corruptè legitur;

Deblaterat blennus.——

nam Βλέννα, μύξα· βλεννὸς, νωθὴς, μωρός. Heſych. Cùm igitur pituitæ craſſæ, quâ nares obſtrui ſolent, copia nimia mentis aciem obtundere ſenſûſq; officere cenſeatur, indè natum, ut ſicut *emunctæ naris* hominem, quod de Lucilio Flaccus, *ſerm. lib.* 1. *ſat.* 4. pro acris ingenii, exactiq; judicii dicebant: ità contrà *naris obeſæ,* quod idem *epod.* 12. uſurpavit, pro ſtolido ſtupidòque in uſu eſſet. Verùm contextûs ſeries illò potiùs inclinat, eodémq; ipſe. Reſpexerit autem forſan Marcus ad illud Epicteti, qui *diſſert. l.* 3. *c.* 22. de Cynicam profeſſionem ementito, cùm revera nihil minùs præſtaret, Μύξα γίνεται, ἄλλο δ᾽ οὐδέν.

Τί ποτε ποιήσεις, ὃ νῦν σε φύσις ἀπαιτεῖ] Poſt τί ποτε diſtinguit Interpres Anglicanus, & erotematicè legit, τί ποτε; *O homo, quid negotii faceſſis tibi?* Xylandrum forſan ſecutus, qui ſic prior reddidit; *Quid faciendum? quod nunc natura poſcit, eò contende*, &c. Verùm contextûs ſeries iſta vix admittit, & diſtinctiones à Xyl. ipſo in contextu poſitæ reſpuunt omnino. Verto itaq;, *Facias tandem, ô homo, eorum aliquod, quæ natura nunc à te exigit.* De mente vide *l.* 6. § 2. & *l.* 7. § 54, 55. & *l.* 11. *ſupr.* § 6. & *infr.* § 41. & *l.* 10. § 12, 33. nè eadem identidem appoſita denuo nauſeam pariant.

Μὴ περιβλέπου εἴ τις εἴσεται] Vide *lib.* 1. § 7, 9. & *l.* 7. § 58, 67. & *l.* 8. § 1. Epictet. *lib.* 3. *c.* 24. Μόνον μὴ πόμπευε αὐτήν· μηδ' ἀλαζονεύου ἐπ' αὐτῇ· ἀλλ' ἔργῳ δείκνυε· κἂν μηδεὶς αἰσθάνηται, ἀρκοῦ αὐτὸς ὑγιαίνων καὶ εὐδαιμονῶν. Senec. *epiſt.* 79. *Hæc nos oportet agere, & in hoc ire impetu toto, licèt pauci ſciant, licèt nemo videat.* Et, *epiſt.* 113. *nihil ad rem pertinet, quàm multi æquitatem tuam noverint.* Optimè Plut. *de perfect. indic.* Εἰ γὰρ ἀληθινὸς ἔρως παιδὸς ἢ γυναικὸς, οὐ ζητεῖ μάρτυρας, ἀλλὰ καρποῦται τὸ ἡδὺ, κἂν κρύφα κατεργάσηται τὸν πόθον· ἔτι μᾶλλον εἰκός ἐστι τὸν φιλόκαλον, καὶ φιλόσοφον συνόντα διὰ τῶν πράξεων τῇ ἀρετῇ καὶ χρώμενον, αὐτὸν ἐν ἑαυτῷ σιωπῇ μέγα φρονεῖν, ἐπαινετῶν καὶ ἀκροατῶν μηδὲν δεόμενον. ὥσπερ οὖν ὁ καλῶν ἐκεῖνος οἴκοι τὴν θεραπαινίδα, καὶ βοῶν, Θεασαι, Διονυσία, πέπαυμαι τετυφωμένος, οὕτως ὁ ποιήσας τι χαρίεν καὶ ἀστεῖον, εἶτα τοῦτο διηγούμενος, καὶ περιφέρων πανταχοῦ, δῆλός ἐστιν ἔξω βλέπων ἔτι, πρὸς δόξαν ἑλκόμενος, οὔπω δὲ τῆς ἀρετῆς γεγονὼς θεατὴς, οὐδ' ὕπαρ, ἀλλ' ὄναρ αὐτῆς ἐν εἰδώλοις καὶ σκιαῖς ῥεμβόμενος, εἶθ' ὥσπερ ζωγράφημα προτιθεὶς ἐπὶ θέαν τὸ πεπραγμένον. quemadmodum autem Plut. ab amantibus iconem traxit; ità Ariſtid. *in Eteon.* à ſitientibus. ὥσπερ οἱ διψῶντες σιωπῇ πίνουσιν. quod & Dio Pruſ. *orat.* 27. Οἱ διψῶντες τῶν ὁδοιπόρων ἐπειδὰν ἔλθωσιν ἐπὶ κρήνην τινὰ, πίνουσιν ἐπικύψαντες ἐμπλησθέντες δὲ, καὶ τὸ δίψος ἀποσβέσαντες, εὐθὺς ἀπαλλάττονται, οὔτι πράξαντες, οὔτε εἰπόντες τι. vide Epictet: *l.* 3. *c.* 12. *ad l.* 1. § 7. qui & iſtos vanæ gloriæ inhiantes, & famæ popularis aucupes avidos, ſcenicis confert; qui niſi turbâ inſpectante non cantant, non agunt. *l.* 3. *c.* 14. Ὡς οἱ κακοὶ τραγῳδοὶ μόνοι ᾄδειν οὐ δύνανται, ἀλλὰ μετὰ πολλῶν. ubi, *mali Tragœdi*, Volſius cur redderet, nihil video.

Μηδὲ τὴν Πλάτωνος πολιτείαν ἔλπιζε] De Catone Cicero, *ad Attic. l.* 2. *ep.* 1. *Dicit tanquam in Platonis politia, non tanquam in Romuli fæce, ſententiam.* Quod Plutarch. in *Phocion:* ſic reddit, ὥσπερ ἐν τῇ Πλάτωνος πολιτείᾳ καὶ οὐκ ἐν τῇ Ῥωμύλου πολιτευόμενος ὑποστάθμῃ. Plato certè quam finxit politiæ ideam, nuſquam unquam reperta eſt, aut repertam uſquam unquam iri ſpes eſt. Theodoret. *therapeut. l.* 9. Ἀλλ' οὐδὲ φιλόσοφος τοιούσδε νόμους ξυνέγραψε· καὶ οὐδένα πώποτε τῶν ἀνθρώπων, οὐ πολίτην, οὐ ξένον, οὐκ ἀστὸν, οὐ χειροτεχνὸν, οὐχ Ἕλληνα, οὐ βάρβαρον, οὐ δοῦλον, οὐκ ἐλεύθερον, οὐκ ἄνδρα, οὐ γυναῖκα, οὐ νέον, οὐ πρεσβύτην, οὐ λόγοις ἐπιθεσπισμένον, οὐ λόγων ἀμύητον, κατὰ τοὺς δὲ βιῶναι τοὺς νόμους. Hinc apud Athenæum ille *dipnoſoph. l.* 11. Ἔοικεν οὖν ὁ Πλάτων μὴ τοῖς οὖσιν ἀνθρώποις γράψαι τοὺς νόμους, ἀλλὰ τοῖς ὑπ' αὐτοῦ διαπλαττομένοις· ὥστε καὶ ζητεῖσθαι τοὺς χρησομένους· ἔχρῆν οὖν, ἃ ποιήσει λέγων, ταῦτα καὶ γράφειν, καὶ μὴ ταὐτὰ ποιεῖν τοῖς εὐχομένοις, ἀλλὰ τοῖς τῶν ἐνδεχομένων ἀντεχομένοις. quæ poſtrema eruditus interpres minimè aſſecutus eſt. *debuit*, inquit, *Plato imitari non vota facientes, qui impoſſibilia ſæpe optant ſibi, ſed eos, qui res perfici poſſibiles ſuſcipiunt, ac moliuntur.* Quanquam iniquior forſan hoc nomine Platoni atq; aliis rerum publicarum ideas delineantibus Gregorius Naz. (non ſolus tamen is) qui *in Julian. invect.* 1, Πῶς δὲ θαυμάζειν ἄξιον τούτους, οἳ λόγῳ πλάττουσι πόλεις τοῖς ἔργοις συστῆναι μὴ δυναμένας; Non poſſum autem erudito interpreti Anglic. aſſentiri, qui iſta cum ſequentibus tanquam ex aliena perſona à Marco prolata exiſtimat. Sunt enim Marci ipſius, eum, quem alloquitur, invitantis ad id, quod eſt naturæ ipſius conſentaneum, agendum & conandum, quantum in ſe eſt: monentisq; ſimul animum nè deſpondeat, etiamſi non poſſit hominum mores ità refingere, ut reip. Platonicæ inducendæ ſpes detur, aut eam hominum in bono promovendo conſpirationem experiri, quæ in ea, quam Plato ſibi finxit, republica expectari poterat; ſed ſucceſſibus etiam leviuſculis & proceſſibus perexiguis contentus agat, pergátq; nihilominus in inſtituto. quod idem & de ſe, profectúq; ſuo, cuique ſuadere conatur, *l.* 5. § 9.

Ὡς οὐ μικρόν τι ἐστί] Non eſt parum, inquit, ſi vel parum ſtudio tuo proficere poteris, in tam ampla validâque hominum morúmque corruptela; ſi vel ſupprimere ſaltem valeas, quod corrigere non datur. Siquidem dogmata tenaciùs animi medullis infixa, imis de pulmonibus revellere prorſus, plus quàm Herculeus labor fuerit; quod tamen niſi fiat, nihil liberè ac lubenter, ſed ſervo fucatóq; affectu peragitur, quicquid à talibus præſtatur. Malè iſta cepit accepitq; Xyl. dum legit Δόγμα γὰρ αὐτῶν τις μεταβάλλει; vertitque, *Mutat aliquis illorum ſuum placitum?* ſed & Xylandri veſtigiis inſiſtens Anglus. cùm τίς illud ſit ἐρωτηματικόν. *Ecquis enim dogmata, ſive judicium, illorum mutaverit?* Senec. *de ira. l.* 2. *c.* 10. *Nunquid ille cujus navigium multam, undiq; laxatis compagibus, aquam trahit, nautis ipſiq; navigio iraſcitur? Occurrit potiùs, & aliam excludit undam, aliam egerit, manifeſta foramina percludit,*

dit, latentibus, & ex occulto ſentinam ducentibus labore continuo reſiſtit: nec ideo intermittit, quia quantum exhauſtum eſt, ſubnaſcitur. Lento adjutorio opus eſt contra mala continua & fœcunda; non ut deſinant, ſed ne vincant.

Δουλεία στενόντων καὶ πείθεσθαι προσποιουμένων] Hoc eſt quod unico verbo Hebræi כחש i.e. *mentiri*, pro, *ficte ac mendaciter in obſequium ſe dedere.* Ità vates rex, *Pſal.* 18 *v.* 44,—46. *Populus prius ignotus mihi, ignarusque mei, ſerviunt mihi: ad ipſum mei auditum obediunt mihi; alienigenæ mentiuntur* (i. e. ut rectè Jun. *mendaciter dedunt ſe*) *mihi; dum decidente eis* (quaſi in talos) *animo, è conclavibus ſuis cohorreſcunt.* & *Pſal.* 66. *v.* 3. *Propter amplitudinem roboris tui, mendaciter ſe dedunt tibi inimici tui.* & *Pſal.* 81. *v.* 16. *Oſores Jovæ mendaciter ſe dediſſent ei.* ſed & vate rege prior Moſes, regis inſtar & ipſe, *Deut. c.* 33. *v.* 5. in ſolenni illa *benedictione* populi ſui, *ibid. v.* 29. *Hoſtes tui mendaciter ſe dedens tibi.*

Καὶ Δημήτριον τὸν Φαληρέα] Vide *ad l.* 8. § 25. Hunc autem, etſi Philoſophiam profeſſum, Alexandro ac Philippo adjungit, quia & ipſe reipub. regimen glorioſè ſatis Athenis tractaverat, ubi & ſtatuæ æreæ 360. eidem publico populi ſuffragio erectæ ſunt; quæ tamen haud longo pòſt intervallo omnes, unicâ duntaxat exceptâ, dejectæ, confractæ, conflatæ ſunt. Vide Laërt. *l.* 5. & Diodor. Sicul. *l.* 18. ſed & Cicer. *de offic. l.* 1.

Εἰ εἶδον, τί ἡ κοινὴ φύσις ἤθελε] Vide *l.* 8. § 3.

Οὐδείς με κατηνάγκασε μιμεῖσθαι] Vide *l.* 5. § 36. & *l.* 7. § 58.

Ἁπλοῦν ἐστι καὶ αἰδήμον τὸ φιλοσοφίας ἔργον] *Simplex ac modeſtum.* Adverſus illud peccant, poſt Philoſophos quoſdam, qui ſubtilitate nimiâ philoſophiam totam deartuârunt & delumbârunt; Scholaſtici noſtri, qui argutiis, tricis, & quæſtiunculis ſpinoſis Theologiam totam implexam & involutam nobis dederunt: adverſus iſtud cùm Sophiſtæ ἀλαζόνες, tum & Cynici ἀναιδεῖς.

Σεμνοτυφίαν] Σεμνοτυφία, vocabulum vix alibi lectum, ἡ μετὰ τύφου τινὸς σεμνότης. Philo *in Flaccum*: Ἃ δὲ λαμπροτέραν καὶ βασιλικὴν ἰδέαν ἔχειν, μετὰ πλείονος παρρησίας ἐπιδείκνυται· δοκῶ, σεμνότερον ἦγεν αὐτὸν ἄρχοντα δὲ λυσιτελέστατον ὄντος. *Gravitatem faſtuoſam*, ſive σεμνοτυφίαν in Conſtantio his verbis depingit Ammian. *l.* 16. *Inſidebat aureo ſolus ipſe carpento; Auguſtuſque fauſtis vocibus appellatus, vocum litorumque intonante fragore, talem ſe, tamque immobilem, qualis in provinciis ſuis viſebatur, oſtendit. nam & corpus perhumile curvabat portas ingrediens celſas, & velut collo munito rectam aciem luminum tendens, nec dextrâ vultum, nec levâ flectebat, tanquam figmentum hominis: non cùm rota concuteret nutans, nec ſpuens, aut os aut naſum tergens vel fricans, manumve agitans eſt viſus unquam.* Quæ eadem per totam vitam obſervâſſe, author eſt idem *l.* 21.

§ 30. Ἄνωθεν ἐπιθεωρεῖν] Vide *l.* 7. § 48. Eſt autem iſtud argumentum totius *dialogi* Luciani illius, quem Ἐπισκοποῦντας ea de cauſſa inſcripſit. Sed & *ſomnii Scipionis* Ciceroniani partis non contemnendæ.

Καὶ πλοῦν παντοῖον] *Qualis generis divitias.* Xyl. πλοῦν. ſed ſequentia refutant, ἐν χειμῶσι, ἐν γαλήναις.

Ἐπιλογίζου καὶ τὸν ὑπ' ἄλλων πάλαι βεβιωμένον βίον] vide *l.* 7. § 49. Hoc autem hiſtoriæ beneficio cumprimis datur; de qua Nicet. Chon. operis hiſtorici initio. Βίβλος ζῶντων, ἡ ἱστορία καὶ σάλπιγξ πειστική, τὰ γεγονότα, καὶ πάλαι τεθνηκότα, τῶν ἀνθρώπων ἐξανιστῶσα, καὶ ὑπ' ὄψιν τιθεῖσα τοῖς βουλομένοις. Verùm Marcus hic potiùs vult nos animo complecti, quàm immenſum temporis ſpatium nos anteceſſerit, quod tranſactum ſit illis, qui & nobis prorſus ignoti, rerúmque noſtrarum itidem ignari fuerint. vide *ad l.* 4. § 3. τὸ χάος. ſed & *l.* 6. § 18.

Ὅσοι μὲν οὐδὲ ὄνομά σου] vide Boeth. *conſol. l.* 2. *c.* 7. *ad l.* 4. § 3. vide & *l.* 8. § 21.

Τάχιστα ἐπιλήσονται] vide *ibid.* & *l.* 3. § 10. & *l.* 4. § 19.

Τάχιστα ψέξουσι] vide *l.* 4. § 3. τὸ εὐμετάβολον.

Οὔτε ἡ μνήμη ἀξιόλογον] vide *ibid.* τὸ κενόν.

§ 31. Ἀταραξία] Idem *l.* 7. § 54. & *ſuprà* § 6.

Καταλήγουσα ἐπ' αὐτό] ut nihil aliud requirat, quàm rectè feciſſe. vide *l.* 3. § 6. & *l.* 5. § 34. & *l.* 6. § 7, 50. & *l.* 7. § 73. & *infrà* § 42. κατάληκτικῶς διδόναι.

§ 32. Ὅλα ἐπὶ τῇ ὑπολήψει κείμενα] vide *ad l.* 8. § 40, 47.

Καὶ πολλὴν εὐρυχωρίαν περιποιήσεις ἤδη σεαυτῷ τὸν ὅλον κόσμον περιειληφέναι τῇ γνώμῃ] iſta peſſimè divellit & delumbat Lugd. dum ab illis ἤδη σεαυτῷ novam orditur ſententiam, cùm ſuperioribus adnecti mens autoris liquidò poſtulat. Meliùs Angl. à ſequentibus, τὸν ὅλον κόσμον. Neutri tamen aſſentior. articulum, qui deperiſſe videtur, interſerendo, dictionis ſeriem continuandam ſic ſentio. π. εὐρ. περιποιήσεις ἤδη σεαυτῷ [τῷ] τὸν ὅλον κόσμον περιειληφέναι, &c. vide Platon. *polit. l.* 6. à Marco laudatum *l.* 7. § 35.

Πολλὴν εὐρυχωρίαν] *quaſi ex anguſtiis educere te poteris, & in patente te collocare.* Ità Pſalt. *Pſ.* 18. *v.* 20. *Eduxit me in locum patentem.* εἰς πλατυσμόν. Græc. *in latum.* & *Pſal.* 31. *v.* 9. *Non concluſiſti me in manibus inimicorum meorum; ſed in patente, ſive, in lato, poſuiſti pedes meos.* ἐν εὐρυχώρῳ, Græc. cui opponitur στενοχωρία. *ad Rom. c.* 2. *v.* 9. θλῖψις καὶ στενοχωρία. Epict. *l.* 1. *c.* 25.

Τί ποτε ποίησον, ὃ νῦν ἡ φύσις ἀπαιτεῖ] Poſt τί ποτε diſtinguit Interpres Anglicanus, & erotematicè legit, τί ποτε; *O homo, quid negotii faceſſis tibi?* Xylandrum forſan ſecutus, qui ſic prior reddidit; *Quid faciendum? quod nunc natura poſcit, eò contende*, &c. Verùm contextûs ſeries iſta vix admittit, & diſtinctiones à Xyl. ipſo in contextu poſitæ reſpuunt omnino. Verto itaq;, *Facias tandem, ô homo, eorum aliquod, quæ natura nunc à te exigit.* De mente vide *l.* 6. § 2. & *l.* 7. § 54, 55. & *l.* 11. *ſupr.* § 6. & *infr.* § 41. & *l.* 10. § 12, 33. nè eadem identidem appoſita denuo nauſeam pariant.

Μὴ περιβλέπου εἴ τις εἴσεται] Vide *lib.* 1. § 7, 9. & *l.* 7. § 58, 67. & *l.* 8. § 1. Epictet. *lib.* 3. *c.* 24. Μόνον μὴ πόμπευε αὐτὴν· μηδ' ἀλαζονεύου ἐπ' αὐτῇ· ἀλλ' ἔργῳ δείκνυε· κἂν μηδεὶς αἰσθάνηται, ἀρκοῦ αὐτὸς ὑγιαίνων καὶ εὐδαιμονῶν. Senec. *epiſt.* 79. *Hæc nos oportet agere, & in hoc ire impetu toto, licèt pauci ſciant, licèt nemo videat.* Et, *epiſt.* 113. *nihil ad rem pertinet, quàm multi æquitatem tuam noverint.* Optimè Plut. *de perfect. indic.* Εἰ γὰρ ἀληθινὸς ἔρως παιδὸς ἢ γυναικὸς, οὐ ζητεῖ μάρτυρας, ἀλλὰ καρποῦται τὸ ἡδὺ, κἂν κρύφα κατεργάσηται τὸν πόθον· ἔτι μᾶλλον εἰκός ἐστι τὸν φιλόκαλον, καὶ φιλόσοφον συνόντα διὰ τῶν πράξεων τῇ ἀρετῇ καὶ χρώμενον, αὐτὸν ἐν ἑαυτῷ σιωπῇ μέγα φρονεῖν, ἐπαινετῶν καὶ ἀκροατῶν μηδὲν δεόμενον. ὥσπερ οὖν ὁ καλῶν ἐκεῖνος οἴκοι τὴν θεραπαινίδα, καὶ βοῶν, Θέασαι, Διονυσία, πέπαυμαι τετυφωμένος, οὕτως ὁ ποιήσας τι χαρίεν καὶ ἀστεῖον, εἶτα τοῦτο διηγούμενος, καὶ περιφέρων πανταχοῦ, δῆλός ἐστιν ἔξω βλέπων ἔτι, πρὸς δόξαν ἑλκόμενος, οὔπω δὲ τῆς ἀρετῆς γεγονὼς θεατὴς, οὐδ' ὕπαρ, ἀλλ' ὄναρ αὐτῆς ἐν εἰδώλοις καὶ σκιαῖς ῥεμβόμενος, εἶθ' ὥσπερ ζωγράφημα προτιθεὶς ἐπὶ θέαν τὸ πεπραγμένον. quemadmodum autem Plut. ab amantibus iconem traxit; ità Ariſtid. *in Eteon.* à ſitientibus. ὥσπερ οἱ διψῶντες σιωπῇ πίνουσιν. quod & Dio Pruſ. *orat.* 27. Οἱ διψῶντες τῶν ὁδοιπόρων ἐπειδὰν ἔλθωσιν ἐπὶ κρήνην τινὰ, πίνουσιν ἐπικύψαντες· ἐμπλησθέντες δὲ, καὶ τὸ δίψος ἀποσβέσαντες, εὐθὺς ἀπαλλάττονται, οὔτε κεκραγότες, οὔτε εἰπόντες τι. vide Epictet. *l.* 3. *c.* 12. *ad l.* 1. § 7. qui & iſtos vanæ gloriæ inhiantes, & famæ popularis aucupes avidos, ſcenicis confert; qui niſi turbâ inſpectante non cantant, non agunt. *l.* 3. *c.* 14. Ὡς οἱ κακοὶ τραγῳδοὶ μόνοι ᾄσαι οὐ δύνανται, ἀλλὰ μετὰ πολλῶν. ubi, *mali Tragœdi*, Volſius cur redderet, nihil video.

Μηδὲ τὴν Πλάτωνος πολιτείαν ἔλπιζε] De Catone Cicero, *ad Attic. l.* 2. *ep.* 1. *Dicit tanquam in Platonis politia, non tanquam in Romuli fæce, ſententiam.* Quod Plutarch. in *Phocion:* ſic reddit, ὥσπερ ἐν τῇ Πλάτωνος πολιτείᾳ, καὶ οὐκ ἐν τῇ Ῥωμύλου πολιτευόμενος ὑποστάθμῃ. Plato certè quam finxit politiæ ideam, nuſquam unquam reperta eſt, aut repertam uſquam unquam iri ſpes eſt. Theodoret. *therapeut. l.* 9. Ἀλλ' ὁ μὲν φιλόσοφος τοιούσδε νόμους ξυνέγραψε· καὶ οὐδένα πώποτε τῶν ἀνθρώπων, οὐ πολίτην, οὐ ξένον, οὐκ ἀστὸν, οὐ χωριτικὸν, οὐχ Ἕλληνα, οὐ βάρβαρον, οὐ δοῦλον, οὐκ ἐλεύθερον, οὐκ ἄνδρα, οὐ γυναῖκα, οὐ νέον, οὐ πρεσβύτην, οὐ λόγοις ἐκτεθραμμένον, οὐ λόγων ἀμύητον, κατὰ τούσδε βιῶναι τοὺς νόμους. Hinc apud Athenæum ille *dipnoſoph. l.* 11. Ἔοικεν οὖν ὁ Πλάτων μὴ τοῖς οὖσιν ἀνθρώποις γράψαι τοὺς νόμους, ἀλλὰ τοῖς ὑπ' αὐτοῦ διαπλαττομένοις· ὥστε καὶ ζητεῖσθαι τοὺς χρησομένους· ἐχρῆν οὖν, ἃ πείσει λέγων, ταῦτα καὶ γράφειν, καὶ μὴ ταὐτὰ ποιεῖν τοῖς εὐχομένοις, ἀλλὰ τοῖς τῶν ἐνδεχομένων ἀντεχομένοις. quæ poſtrema eruditus interpres minimè aſſecutus eſt. *debuit*, inquit, *Plato imitari non vota facientes, qui impoſſibilia ſæpe optant ſibi, ſed eos, qui res perfici poſſibiles ſuſcipiunt, ac moliuntur.* Quanquam iniquior forſan hoc nomine Platoni atq; aliis rerum publicarum ideas delineantibus Gregorius Naz. (non ſolus tamen is) qui *in Julian. invect.* 1, Πῶς δὲ θαυμάζειν ἄξιον τούτους, οἳ λόγῳ πλάττουσι πόλεις τοῖς ἔργοις συστῆναι μὴ δυναμένας; Non poſſum autem erudito interpreti Anglic. aſſentiri, qui iſta cum ſequentibus tanquam ex aliena perſona à Marco prolata exiſtimat. Sunt enim Marci ipſius, eum, quem alloquitur, invitantis ad id, quod eſt naturæ ipſius conſentaneum, agendum & conandum, quantum in ſe eſt: monentisq; ſimul animum nè deſpondeat, etiamſi non poſſit hominum mores ità refingere, ut reip. Platonicæ inducendæ ſpes detur, aut eam hominum in bono promovendo conſpirationem experiri, quæ in ea, quam Plato ſibi finxit, republica expectari poterat; ſed ſucceſſibus etiam leviuſculis & proceſſibus perexiguis contentus agat, pergátq; nihilominus in inſtituto. quod idem & de ſe, profectúq; ſuo, cuique ſuadere conatur, *l.* 5. § 9.

Ὡς οὐ μικρόν τι ἐστι] Non eſt parum, inquit, ſi vel parum ſtudio tuo proficere poteris, in tam ampla validáque hominum morúmque corruptela; ſi vel ſupprimere ſaltem valeas, quod corrigere non datur. Siquidem dogmata tenaciùs animi medullis infixa, imis de pulmonibus revellere prorſus, plus quàm Herculeus labor fuerit; quod tamen niſi fiat, nihil liberè ac lubenter, ſed ſervo fucatóq; affectu peragitur quicquid à talibus præſtatur. Malè iſta cepit accepítq; Xyl. dum legit Δόγμα γὰρ αὐτῶν τις μεταβάλλει; vertítque, *Mutat aliquis illorum ſuum placitum?* ſed & Xylandri veſtigiis inſiſtens Anglus. cùm τίς illud ſit ἐρωτηματικόν. *Ecquis enim dogmata, ſive judicium, illorum mutaverit?* Senec. *de ira. l.* 2. *c.* 10. *Numquid ille cujus navigium multam, undiq; laxatis compagibus, aquam trahit, nautis ipſiq; navigio iraſcitur? Occurrit potiùs, & aliam excludit undam, aliam egerit; manifeſta foramina percludit;*

dit, latentibus, & ex occulto ſentinam ducentibus labore continuo reſiſtit: nec ideo intermittit, quia quantum exhauſtum eſt, ſubnaſcitur. Lento adjutorio opus eſt contra mala continua & fæcunda; non ut deſinant, ſed ne vincant.

Δουλεία στενόντων καὶ πείθεσθαι προσποιουμένων] Hoc eſt quod unico verbo Hebræi כחש i.e. *mentiri*, pro, *ficte ac mendaciter in obſequium ſe dedere*. Ità vates rex, *Pſal.* 18. *v.* 44,—46. *Populus prius ignotus mihi, ignarúſque mei, ſerviunt mihi: ad ipſum mei auditum obediunt mihi: alienigenæ mentiuntur* (i. e. ut rectè Jun. *mendaciter dedunt ſe*) *mibi; dum decidente eis* (quaſi in talos) *animo, è conclavibus ſuis cohorreſcunt.* & *Pſal.* 66. *v.* 3. *Propter amplitudinem roboris tui, mendaciter ſe dedunt tibi inimici tui.* & *Pſal.* 81. *v.* 16. *Oſores Jovæ mendaciter ſe dediſſent ei.* ſed & vate rege prior Moſes, regis inſtar & ipſe, *Deut. c.* 33. *v.* 5. in ſolenni illa *benedictione* populi ſui, *ibid. v.* 29. *Hoſtes tui mendaciter ſe dedens tibi.*

Καὶ Δημήτριον τὸν Φαληρέα] Vide *ad l.* 8. § 25. Hunc autem, etſi Philoſophiam profeſſum, Alexandro ac Philippo adjungit, quia & ipſe reipub. regimen glorioſè ſatis Athenis tractaverat, ubi & ſtatuæ æreæ 360. eidem publico populi ſuffragio erectæ ſunt; quæ tamen haud longo pòſt intervallo omnes, unicâ duntaxat exceptâ, dejectæ, confractæ, conflatæ ſunt. Vide Laërt. *l.* 5. & Diodor. Sicul. *l.* 18. ſed & Cicer. *de offic. l.* 1.

Εἰ εἶδον, τί ἡ κοινὴ φύσις ἤθελε] Vide *l.* 8. § 3.

Οὐδείς με τραγῳδίας μιμεῖσθαι] Vide *l.* 5. § 36. & *l.* 7. § 58.

Ἁπλοῦν ἐστι καὶ αἰδῆμον τὸ φιλοσοφίας ἔργον] *Simplex ac modeſtum.* Adverſus illud peccant, poſt Philoſophos quoſdam, qui ſubtilitate nimiâ philoſophiam totam deartuârunt & delumbârunt; Scholaſtici noſtri, qui argutiis, tricis, & quæſtiunculis ſpinoſis Theologiam totam implexam & involutam nobis dederunt: adverſus iſtud cùm Sophiſtæ ἀλαζόνες, tum & Cynici ἀναιδεῖς.

Σεμνοτυφίαν] Σεμνοτυφία, vocabulum vix alibi lectum, ἡ μετὰ τύφου τινὸς σεμνότης. Philo *in Flaccum*: Ἀλλ' ἡ λαμπροτέραν καὶ βασιλικὴν ἰδέαν ἔχων, μετὰ πλείονος παῤῥησίας ἐπιδείκνυται· ὅθεν, σεμνότερον ἦγεν αὐτὸν ἄρχοντι δὲ λυσιτελέστατον ὄντος. *Gravitatem faſtuoſam*, ſive σεμνοτυφίαν in Conſtantio his verbis depingit Ammian. *l.* 16. *Inſidebat aureo ſolus ipſe carpento; Auguſtúſque fauſtis vocibus appellatus, vocum litnorúmque intonante fragore, talem ſe, tamque immobilem, qualis in provinciis ſuis viſebatur, oſtendit. nam & corpus perhumile curvabat portas ingrediens celſas, & velut collo munito rectam aciem luminum tendens, nec dextrâ vultum, nec lævâ flectebat, tanquam figmentum hominis: non cùm rota concuteret nutans, nec ſpuens, aut os aut naſum tergens vel fricans, manúmve agitans eſt viſus unquam.* Quæ eadem per totam vitam obſervâſſe, author eſt idem *l.* 21.

§ 30. Ἄνωθεν ἐπιθεωρεῖν] Vide *l.* 7. § 48. Eſt autem iſtud argumentum totius *dialogi* Lucianici illius, quem ἐπισκοποῦντας ea de cauſâ inſcripſit. Sed & *ſomnii Scipionis* Ciceroniani partis non contemnendæ.

Καὶ πλοῦν παντοῖον] *Omnis generis divitias.* Xyl. πλοῦτον. ſed ſequentia refutant, ἐν χειμῶσι, ἐν γαλήναις.

Ἐπιλογίζου καὶ τὸν ὑπ' ἄλλων πάλαι βεβιωμένον βίον] vide *l.* 7. § 49. Hoc autem hiſtoriæ beneficio cumprimis datur; de qua Nicet. Chon. operis hiſtorici initio. Βίβλος ζώντων, ἡ ἱστορία. καὶ σάλπιγξ παίτεανος, τὰ γεγονότα, τοὺς πάλαι τεθνεῶτας ἐκ τῶν σημάτων ἐξανιστῶσα, καὶ ὑπ' ὄψιν ποιοῦσα τοῖς βουλομένοις. Verùm Marcus hic potiùs vult nos animo complecti, quàm immenſum temporis ſpatium nos anteceſſerit, quod tranſactum ſit illis, qui & nobis prorſus ignoti, rerúmque noſtrarum itidem ignari fuerint. vide *ad l.* 4. §. 3. τὸ χάος. ſed & *l.* 6. § 18.

Ὅσοι μὲν οὐδὲ ὄνομά σου] vide Boëth. *conſol. l.* 2. *c.* 7. *ad l.* 4. § 3. vide & *l.* 8. § 21.

Τάχιστα ἐπιλήσονται] vide *ibid.* & *l.* 3. § 10. & *l.* 4. § 19.

Τάχιστα ψέξουσι] vide *l.* 4. § 3. τὸ εὐμετάβολον.

Οὔτε ἡ μνήμη ἀξιόλογον] vide *ibid.* τὸ κενόν.

§ 31. Ἀταραξία] Idem *l.* 7. § 54. & *ſuprà* § 6.

Καταλήγουσα ἐπ' αὐτό] ut nihil aliud requirat, quàm rectè feciſſe. vide *l.* 3. § 6. & *l.* 5. §. 34. & *l.* 6. § 7, 50. & *l.* 7. § 73. & *infrà* § 42. καταληκτικῶς δεδωναι.

§ 32. Ὅλα ἐπὶ τῇ ὑπολήψει κείμενα] vide *ad l.* 8. § 40, 47.

Καὶ πολλὴν εὐρυχωρίαν περιποιήσεις ἤδη σεαυτῷ τὸν ὅλον κόσμον περιειληφέναι τῇ γνώμῃ] iſta peſſimè divellit & delumbat Lugd. dum ab illis ἤδη σεαυτῷ novam orditur ſententiam, cùm ſuperioribus adnecti mens autoris liquidò poſtulat. Meliùs Angl. à ſequentibus, τὸν ὅλον κόσμον· Neutri tamen aſſentior. articulum, qui deperiiſſe videtur, interſerendo, dictionis ſeriem continuandam ſic ſentio. π. εὐρ. περιποιήσεις ἤδη σεαυτῷ [τῷ] τὸν ὅλον κόσμον περιειληφέναι, &c. vide Platon. *polit. l.* 6. à Marco laudatum *l.* 7. § 35.

Πολλὴν εὐρυχωρίαν] *quaſi ex anguſtiis educere te poteris, & in patente te collocare.* Ità Pſalt. *Pſ.* 18. *v.* 20. *Eduxit me in locum patentem.* εἰς πλατυσμόν. Græc. *in latum.* & *Pſal.* 31. *v.* 9. *Non concluſiſti me in manibus inimicorum meorum; ſed in patente*, ſive, *in lato, poſuiſti pedes meos.* ἐν εὐρυχώρῳ, Græc. cui opponitur στενοχωρία. *ad Rom. c.* 2. *v.* 9. θλῖψις καὶ στενοχωρία. Epict. *l.* 1. *c.* 25.

c. 25. Ὁρᾷς, ὅτι σὺ σαυτῷ στενοχωρίαν παρέχεις, σὺ σαυτὸν θλίβεις; & mox, Καθόλου γὰρ ἐκεῖνο μέμνησο, ὅτι ἑαυτοὺς θλίβομεν, ἑαυτοὺς στενοχωροῦμεν· τουτέστι, τὰ δόγματα ἡμᾶς θλίβει καὶ στενοχωρεῖ. Talem ſibi procuraverat στενοχωρίαν Pellæus ille, qui

Æſtuat infelix anguſto limite mundi,
Ut Gyari clauſus ſcopulis, parvâque Seripho.

Juvenal. *ſat.* 10. atque hoc eſt verè στενοχωρεῖν τὸν κόσμον, uti Epictetus idem, ſed ſenſu paulò diverſo dixit *l.* 3. *c.* 26.

Τὸν ὅλον κόσμον περιειληφέναι τῇ γνώμῃ] quod *ævum animo percurrere*, Senecæ *ep.* 71. vide *l.* 7. § 47. & *l.* 11. § 1.

Ἀχανὲς δὲ τὸ περὶ τῆς φύσεως] vide *l.* 4. § 3, 50. Greg. Rom. *in Job. l.* 7. *c.* 20. *& immenſum eſt, quod ſine termino ſequitur; & parum eſt, quicquid finitur. Longum quippe nobis videri non debet, quod curſu ſui temporis tendit ut non ſit: quod dum per momenta ducitur, ipſo hoc momenta ſua quæ differunt, impellunt; atque unde teneri cernitur, indè agitur, ut non teneatur.*

§ 33. Πάντα ὅσα ὁρᾷς, τάχιστα φθαρήσονται] vide *ad l.* 2. § 12. & *l.* 4. § 48. & *l.* 7. § 25. Senec. *epiſt.* 71. *Omne humanum genus, quódque eſt, quódque erit, morte damnatum eſt. Omnes quæ uſquam rerum potiuntur urbes, quæque alienorum imperiorum magna ſunt decora, ubi fuerint, aliquando quæretur, & vario exitii genere tollentur. alias deſtruent bella, alias deſidia paxque ad inertiam verſa conſumet, &, magnis opibus exitioſa res, luxus. Omnes hos fertiles campos repentina maris inundatio abſcondet, aut in ſubitam cavernam concidentis ſoli lapſus abducet. quid eſt ergò quare indigner, aut doleam, ſi exiguo momento publica fata præcedo?*

Ὁ ἐσχατογήρως ἀποθανὼν] Vide *ad l.* 2. § 14. & *l.* 4. § 50. Hieron. *in Nepot. Si nongentos excederemus annos, & Methuſalæ tempora nobis donarentur, tamen nihil eſſet præterita longitudo, quæ eſſe deſiiſſet. etenim inter eum qui decem vixit annos, & eum qui mille, poſtquam idem vitæ finis advenerit, & irrecuſabilis mortis neceſſitas, tranſactum omne tantundem eſt.* Auguſtin. *de verb. Dom. ſerm.* 42. & *homil.* 1. & 28. & *de* 10. *chord. c.* 2. *Tota vita brevis eſt; à prima infantia uſque ad decrepitam ſenectutem, ſpatium breve eſt. Quòd tam diu vixerat, quid Adæ profuiſſet, ſi hodie mortuus eſſet? Si adhuc viveret, & hodie moreretur, quid illi vitæ longitudo profuiſſet? quid enim diù eſt, ubi finis eſt? quantum eſt in hac vita, quod erit aliquando finitum? quicquid fuit futurum, ubi præteritum factum eſt, jam tale habetur, ac ſi non fuerit.* Gregor. *in Job. l.* 15. *c.* 2. *Si ab ipſo humani generis exortu uſque ad hoc tempus, in quo ſumus, mentis oculos ducimus, omne quod finiri potuit, quàm breve fuerit videmus. Ponamus enim quemlibet hominem à primo die mundi conditum, uſque ad hodiernum diem vitam ducere, hodie tamen eandem vitam, quam quaſi longam ducere videbatur, finire: ecce finis adeſt, præterita jam nulla ſunt, quia cuncta tranſierunt. futurum in hoc mundo nihil eſt, quia nullum ad vitam vel breviſſimum reſtat momentum. Ubi eſt ergò longum tempus, quod inter initium finémque deprehenſum ità conſumitur, ac ſi nec breve unquam fuiſſet.* Senec. *epiſt.* 49. *Modò amiſiſſe te videor: quid enim non modò eſt, ſi recorderis? modò apud Sotionem philoſophum puer ſedi; modò cauſſas agere cepi; modò deſii velle agere, modò poſſe. Infinita eſt velocitas temporis, quæ magis apparet reſpicientibus. Nam ad præſentia intentos fallit; adeò præcipitis fugæ tranſitus levis eſt. Cauſſam hujus rei quæris? quicquid temporis tranſiit, eodem loco eſt: pariter adſpicitur; unà jacet: omnia indè in profundum cadunt. & alioqui non poſſunt longa intervalla eſſe in ea re; quæ tota brevis eſt.* Idémque *ep.* 99. *Omnes quantùm ad brevitatem ævi, ſi univerſo compares, & juvenes, & ſenes, in æquo ſumus. minus enim ad nos ex omni ætate venit, quàm quod minimum eſſe quis dixerit. quoniam quidem minimum aliqua pars eſt; hoc quod vivimus, proximum nihilo eſt.*

§ 34. Δι' ὅσα φιλοῦσι] *quæ amant.* Xyl. imò, *propter quæ amant,* alios ſcil. atque ità Caſ. at Lugd. χολοῦσι. quaſi mens eſſet, *propter quæ ſuccenſent aliis.* quod χολοῦνται potiùs diceretur.

Γυμνὰ νόμιζε τὰ ψυχάρια αὐτῶν] vide *l.* 2. § 12. & *l.* 3. § 11. & *l.* 7. § 62. Senec. *ep.* 47. (quam tranſcripſit, more ſuo, tacito autoris nomine, Macrob. *Saturn. l.* 1. *c.* 11) *Quemadmodum ſtultus eſt, qui empturus equum, non ipſum inſpicit, ſed ſtratum ejus & frænum: ſic eſt, qui hominem ex veſte, aut conditione, quæ veſtis modo nobis circumdata eſt, æſtimandum putat.* οὔτε γὰρ ἵππος εὐγενὴς κρίνοιτ' ἄν, ὁ πολυτελῆ σκευὴν ἔχων, ἀλλ' ὁ τῇ φύσει λαμπρός. οὔτε ἀνὴρ σπουδαῖος, ὁ πολύτιμον οὐσίαν κεκτημένος, ἀλλ' ὁ τὴν ψυχὴν γενναῖος, Socrates apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 1. quod Plutarchi nomine exhibet, Anton. *Meliſſ. l.* 1. *c.* 31. Senec. idem *ep.* 41. *Quid eſt ſtultius, quàm in homine aliena laudare? non faciunt meliorem equum aurei fræni.* Et *epiſt.* 92. *Quod de veſte dixi, idem de corpore me exiſtima dicere. Nam hoc quoque natura, ut quandam veſtem, animo circumdedit. Velamentum ejus eſt. quis autem unquam veſtimenta æſtimavit arculâ? nec bonum, nec malum vagina gladium facit.* Itaque ut idem *epiſt.* 80. *Omnium iſtorum perſonata felicitas eſt. contemnes illos, ſi deſpoliaveris. Equum empturus, ſolvi jubes ſtratum, detrahis veſtimenta venalibus, nè qua vitia corporis lateant. Hominem involutum æſtimas? Mangones quicquid eſt quod diſpliceat, aliquo lenocinio abſcondunt. itaque ementibus ornamenta ipſa ſuſpecta ſunt. ſive crus alligatum, ſive brachium aſpiceres, nudum juberes & ipſum tibi corpus oſtendi. Vides illum Scythiæ, Sarmatiæve regem, inſigni capitis decorum?*

decorum? Si virum illum æſtimare, totúmque ſcire qualis ſit, faſciam ſolve. Si perpendere te voles, ſepone pecuniam, domum, dignitatem, intus teipſum conſidera. Quid ad rem pertinent mulæ ſaginatæ, unius omnes coloris? quid iſta vehicula cælata?

**Inſtrati oſtro alipedes, pictiſque tapetis;*
Aurea pectoribus demiſſa monilia pendent:
Tecti auro fulvum mandunt ſub dentibus aurum.

Iſta nec dominum meliorem facere poſſunt, nec mulam. Idem *ep.* 87. quod Flaccus, *ſerm. l.* 1. *ſat.* 2.

*Regibus hic mos eſt, ubi equos mercantur, *apertos*
Inſpiciunt, (ne ſi facies, ut ſæpe, decora
Molli fulta pede eſt, emptorem inducat hiantem,)
Quòd pulcræ clunes, breve quòd caput, ardua cervix.
Hoc illi rectè, ne corporis optima Lynceis
Contemplere oculis; Hypſæâ cæcior, illa
Quæ mala ſunt ſpectes.—

*Ità Lipſ. *opertos*, vulg. perperam.

quæ verè mala, quæ mentis mala; hæc enim ſola verè mala Stoæ. Nec diſſentiunt noſtri. Joan. Chryſoſt. *edit. Savil. tom.* 7. *orat.* 2. τί ποτ' ἐστὶν ἵππου ἀρετή; ἆρα τὸ χρυσοῦν ἔχειν χαλινὸν, καὶ ψαλίονας τοιούτους, καὶ φορμάτων δεσμὸν ἐκ σηρικῶν ἱματίων συγκείμενον, καὶ τάπητας ποικίλους καὶ χρυσοπάστους καὶ φάλαρα λιθοκόλλητα, καὶ πλοκάμους χρυσοῖς σχοινίοις συμπεπλεγμένους· ἢ τὸ δρομικὸν εἶναι, καὶ εὐσκελῆ, καὶ βαδίζειν εὔρυθμα, καὶ ὁπλὰς ἔχειν ἵππῳ πρεπούσας γενναίῳ, καὶ ἀνδρείαν κεκτῆσθαι πρός τε ἐν ἀποδημίαις μακραῖς, τὴν ἐν πολέμοις ἁρμόζουσαν, καὶ δύνασθαι καὶ ἐν παρατάξει μετὰ πολλῆς φαίνεσθαι τῆς παρασήματος, καὶ ἐν ταῖς φυγαῖς σώζειν τὸν ἀναβάτην; οὐκ εὔδηλον ὅτι ταῦτα ἵππου ἀρετή, οὐκ ἐκεῖνα; τί δέ; ὄνων καὶ ἡμιόνων ποίαν φαίης ἀρετὴν εἶναι; οὐ τὸ δύνασθαι μετ' εὐκολίας ἀχθοφορεῖν, καὶ ῥᾳδίως τὰς ὁδοὺς διανύειν, καὶ πόδας ἔχειν στερροτάτας πέτρας μιμουμένους; μὴ τὰ ἔξωθεν αὐτοῖς περικείμενα συντελεῖν τι πρὸς τὴν οἰκείαν ἀρετὴν αὐτῶν φήσομεν; οὐδαμῶς. ἄμπελον δὲ ποίαν θαυμασόμεθα; τὴν τοῖς φύλλοις κομῶσαν, καὶ τοῖς κλήμασιν, ἢ τὴν τῷ καρπῷ βριθομένην; ποίαν δὲ ἀρετὴν ἐλαίας εἶναι φαμέν; ὅταν μεγάλους ἔχῃ τοὺς κλάδους καὶ πολλὴν τὴν ἀπὸ τῶν φύλλων κόμην, ἢ ὅτε τὸν οἰκεῖον καρπὸν δαψιλῆ καὶ πανταχοῦ διεσπαρμένον ἐμφαίνῃ; οὕτω δὴ καὶ ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων ποιῶμεν. διακρίνωμεν τὴν ἀρετὴν τὴν τοῦ ἀνθρώπου, καὶ βλάβην εἶναι ἐκείνην νομίζωμεν, τὴν αὐτῇ λυμαινομένην· τί οὖν ἐστιν ἀρετὴ ἀνθρώπου; οὐ χρήματα, ἵνα πενίαν δείσῃς· οὐδὲ ὑγίεια σώματος, ἵνα φοβηθῇς νόσον· οὐδὲ ἡ τῶν πολλῶν ὑπόληψις, ἵνα ὑπίδῃς δόξαν πονηράν· οὐδὲ τὸ ζῆν ἁπλῶς καὶ εἰκῆ, ἵνα φοβερός σοι γένηται ὁ θάνατος· οὐδὲ ἐλευθερία, ἵνα δουλείαν φύγῃς· ἀλλὰ ἡ τῶν ἀληθῶν δογμάτων ἀκρίβεια, καὶ ἡ κατὰ τὸν βίον ὀρθότης. vide *ad lib.* 6. § 40.

Ὅση οἴησις] *quæ eſt illa opinio?* Xyl. imò, quòd *l.* 11. § 17. μεθ' οἵου τύφου; *quanto cum faſtu?* & *l.* 12. § 27. μετ' οἰήσεως. grande ſcil. ac grave quippiam, & quod magni faciendum ſit, feciſſe ſeſe opinantur ac præ ſe ferunt, ubi aliquem vel perſtrinxerint, vel collaudârint. atque hoc eſt quod Marcus *l.* 10. § 13. dicit, hos in aliorum laudibus vituperiiſque φρυάττεσθαι. Euripid. *Glauco*, referente Stob. *tom.* 2. *tit.* 22.

Βαρὺ τὸ φόρημ', οἴησις ἀνθρώπου κακοῦ.
Faſtus mali hominis, res eſt intolerabilis.

§ 35. Ἡ ἀποβολὴ οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν, ἢ μεταβολή] Senec. *ep.* 71. *Quicquid eſt, non erit; nec peribit, ſed diſſolvetur. Nobis ſolvi, perire eſt. proxima enim intuemur: ad ulteriora non perſpicit mens hebes.* vide *lib.* 7. § 18. 23, 25. & *lib.* 8. § 18.

Καθ' ἣν πάντα καλῶς γίνεται] vide *ad l.* 3. § 4. ἀγαθὰ εἶναι πέπεισαι.

Ὁ καὶ πάντα] ὁ illud Lugd. ejecit. ego retineo & expleo; ſed & in locum ſuum, unde excidit, reſtituo, legendo, καὶ ὅτι π.

Ἐν τοσούτοις θεοῖς] *inter tot Deos.* Atqui Stoicis μία νοερὰ ψυχὴ, *una anima univerſalis intellectu prædita. l.* 4. § 40. & *l.* 6. § 14. & *l.* 9. § 8. i. e. *Deus unus.* Vide Epiphan. *ad l.* 4. § 18. Ità disertè Laërt. *l.* 7. *Zenon.* ſi Lipſii diſtinctionem *de Stoic. Phyſiolog. l.* 1. *c.* 9. Ambroſii Camald. verſionem ſequimur; ἕν τε εἶναι θεὸν, καὶ νοῦν, καὶ εἱμαρμένην, καὶ Δία, πολλαῖς τε ἑτέραις ὀνομασίαις προσονομάζεσθαι. Verùm ego, cur interpunctio recepta ſolicitetur, nihil video. ἕν τε εἶναι θεὸν, καὶ νοῦν, &c. ſin moveatur, ἕνα potiùs legerim. Ad manum interim adeſt conciliatrix ratio. Deum ſummum unicum agnoſcebant, quem & Δία ſive *Jovem* nuncupabant, mundi iſtius conditorem, πάντων δημιουργὸν, καὶ ἄφθαρτον μόνον. alios interim Deos inferiores ſtatuebant φθαρτοὺς, corruptelæ obnoxios, ſive (ut Plut. *de com. notit.* eoſdem deridens) τηκτοὺς *fuſiles*, ὥσπερ κηρίνους ἢ καττιτερίνους, *tanquam ſi cerei aut ſtannei exiſterent.* in his & aſtra ponebant. Ità Plut. *de Philoſ. placit. l.* 1. *c.* 7. Θεὸν δὲ καὶ τὸν κόσμον, καὶ τοὺς ἀστέρας, καὶ τὴν γῆν, τὸν δ' ἀνωτάτω πάντων νοῦν ἐν αἰθέρι. Verum Epiphan. *hæreſ. lib.* 1. *hæreſ.* 5. Deum aſſerit Stoicos in hæc quaſi membra quædam diſpertitos. Μερίζουσι δὲ τὴν μίαν θεότητα εἰς πολλὰς μερικὰς οὐσίας, εἰς ἥλιον, καὶ σελήνην, καὶ ἄστρα, εἰς ψυχὴν, καὶ ἀέρα, καὶ τὰ ἄλλα. vide *l.* 8. § 19. & *l.* 12. § 28. vide & Athenag. *in legat. pro Chriſtian.*

Ἐξευρέθη] *reperta eſt, extitit.* ut *ſupr.* § 8.

§ 36. Τὸ σαπρὸν] Vide *ſupr.* § 14. & *l.* 8. § 24.

Γράσος] Ità *l.* 8. § 37. γράσος πᾶν τοῦτο.

Πῶροι γῆς τὰ μάρμαρα] *nuclei terræ. Caſ. calli.* Xyl. Aliâ ratione Philo *de provid.* γῆς εἰσιν ὄγκοι *(terræ*

(*terræ tubera ſunt*) περὶ ὧν συνεχὲς ϗ ἀδιάςατ]Θ πόλεμ☉. Theodor. Prodrom. *in provident.*

Εὕρημα κυνὸς ἡ σεβαςὴ πορφύρα·
Ὁ μάργαρος κόγχου φαῦλον ὀςρέου·
Λίθοι τὸ σύμπαν, οἱ χνοάζοντες λίθοι.
Ὁ λαμπρὸς οἶκ☉ ἐκ πιτάνου ϗ ξύλων,
Ὀπτῶν τε πλίνθων, ϗ λίθων ἐξεσμένων.
Γῆς τίτανος, γῆς ξύλα, γῆς πάντες λίθοι.
Τὴν γῆν ἢ τιμῶν, ϗ σέβων, ἐκ αἰσχύνῃ;
Auguſti hominis purpura, inventum eſt canis;
Libido, margarita, vilis oſtrei:
Summa eſt lapillis, quòd glabella ſaxa ſunt.
Ex calce, lignis, ſplendida ornatu domus,
Coctóque latere, foſſilique marmora eſt.
Calx nata terrâ, ligna, lapides terra ſunt.
An terram honorans, erubeſcere haud velis? Suart.

Ὑποςάθμαι ὁ χρυσὸς, ὁ ἄργυρος] f. ὁ χρ. [ϗ] ὁ ἄργυρος. *fæces* autem ſive *ſedimentum terræ* iſta vocat, quia inter liquandum ſubſidit, quod eſt puriſſimum metalli atque pretioſiſſimum; quomodo in vino & urina ſolet τὸ ὑπόςημα, ſive ἡ ὑποςάθμη, vocabulum Henrici Stephani theſauro adjiciendum, cùm ex Marco, tum ex Heſychio, apud quem reperias. Ὑποςάθμη, τρυγία, τρύξ. & Σκωρία, ἡ χαλκοῦ ἢ [τοῖς χρυσοῖς] ὑποςάθμη. ità enim locum illum defectum integrandum ſentio. Sed & ex Laert *l.* 7. qui in *Zenon.* ait Stoicos eâdem ratione dixiſſe ὑποςάθμην πάντων τὴν γῆν. quanquam nec hi ſoli. nam & Porphyr. *de abſtinent. l.* 3. nos ait mundi inferioris ὑποςάθμην οἰκεῖν. & Syneſ. *de provident. l.* 1. τὴν ὑποςάθμην τῆς ὄντων, mundi inferiora iſta appellat. Leucippus item apud Hermiam *in Philoſ. irriſ.* τὰ παχυμερῆ κάτω ὑποςάντα ὕδωρ ϗ γῆν γενέσθαι. & Theodoret. qui *Gr. affect. curat.* *l.* 1. pravos improbóſque homines ait, ὑποςάθμῃ τινὶ παχείᾳ ἐοικέναι, ἣν τὸ διυλιςήρ☉ ἐ διεκρίνωσεν πόρων διὰ παχύτητα. de Cynico Julian. *de cyniſm. orat.* 2. ἐκεῖνο τὸ χρυσίον ἐκ ἔςι χρυσίον, ἀλλ᾽ ἡ ψάμμ☉ ψάμμ☉, εἰ πρὸς ἀμοιβὴν τις αὐτὰ ἐξετάζοι, ϗ τῆς ἀξίας αὐτῶν ἐπιτρέψειεν αὐτῷ τιμῆσαι φύσεως· γῆν γὰρ αὐτὰ οἶδεν ἀμφότερα· τὸ σπανιώτερον ἢ ϗ τὸ ῥᾴδιον, ἀνθρώπων εἶ) κενοδοξίας ταῦτα ϗ ἀμαθίας νενόμικεν ἔργα. Quin & ideo poteſt metalla iſta γῆς ὑποςάθμην dixiſſe, quia in infimas terræ partes, quaſi demerſæ jacent, quomodo ad ima fæces, ac ſedimenta ſubſidunt. unde Senec. *ep.* 1. *In imo peſſimum.* & epiſt. 108. *graviſſimum quódque turbidúmque ſubſidit.* Ità enim de his autor idem *ep.* 90. *aurum & argentum, quaſi male nobis committerentur, natura abſcondit. nos in lucem, propter quæ pugnaremus, extulimus. Nec erubeſcimus ſumma apud nos haberi, quæ fuerant ima terrarum. vis ſcire, quàm falſus oculos tuos decipit fulgor? nihil eſt iſtis, quamdiu immerſa & involuta cæno ſuo jacent, fædius; nihil obſcurius.* & *de benef. l.* 7. *c.* 10. *Laminas utriuſque materiæ, ad quas cupiditas noſtra caligat, terra, quæ quicquid utile futurum nobis erat protulit, iſtas defodit & merſit: &, ut noxiis rebus, ac malo gentium in medium prodituris, toto pondere incubuit.* Quod Plinius *nat. hiſt. l.* 33. *præfat. Hæc ſummâ ſui parte tribuit, quæ proſunt. illa nos premunt, illa nos ad inferos agunt, quæ occultavit atque demerſit.* Sed non altè ſatìs, ſi Senecæ credimus, qui mox *ibidem. Poſſum de rerum natura queri, quòd aurum argentumque non interiùs abſconderit, quòd non majus, quàm quod detrahi poſſet, pondus injecerit.* Idem denique *ep.* 92. de viro bono: *Aurum argentúmque illis, in quibus jacuere tenebris digniſſima, non ad hunc æſtimat ſplendorem, quò imperitorum verberant oculos: ſcit erui è cæno, ex quo illa ſecrevit cupiditas noſtra, & effodit.* In ſacris literis, divitiæ, quæ iſtis cumprimis conſtant, עבטיט voce compoſita id eſt, *denſum lutum* ſive *cænum* dicuntur. Abacuc. *c.* 2. *v.* 5. ſed & שמרים i. e. *fæces*, ſive ὑποςάθμαι, ut Marcùs iſtic, Sophoniæ *c.* 1. *v.* 12. ſi Druſio fides: *proverb. claſſ.* 1. *l.* 2. *prov.* 58. quanquam eò loci, *concretum eſſe ſuper fæces*: vel de ſecuritate ac fiducia, cum Piſcatore; vel de obſtinatione in malis, cum Junio, è pace tranquillitatéque jugi natâ, malim intelligere: ex gemina ferè formula, quæ Jeremiæ *c.* 48. *v.* 11. reperitur.

Τετχέα ἡ ἐσθὴς] vide *ad l.* 6. § 12.

Τὸ πνευματικὸν] *etiam quæ ſpiritu conſtant.* Xyl. *etiam vita tua*, Caſ. i. e. *anima*, quaſi πνευμάτιον legerit. τὸ πνευματικὸν, eſt *formale*, ſive *quod formæ rationem obtinet*: Opponitur enim τῇ ὑποκειμένῃ ὕλῃ τὸ πνευματικὸν, ſicut τῷ ὑλικῷ τὸ αἰτιῶδες, *l.* 4. § 16. & l. 5. § 13. ubi idem planè quod iſtic argumentum tractatur; & *l.* 7. § 29. & *l.* 8. § 9. quod *l.* 12. § 10. ὕλην ϗ αἴτιον dixit. & *ibid.* § 18. αἴτιον ϗ ὑλικόν. πνεύματα verò *formæ* ſunt. *l.* 12. § 30. πνεύματα ϗ ὑποκείμενα.

Ἐκ τέτων εἰς ταῦτα μεταβάλλον] quia nimirum elementa; ex quibus & ſpiritus ipſe ſive anima juxta Stoicos conflatur, in ſe invicem tranſmutantur. vide *l.* 4. § 21, 46.

§ 37. Ἄλις τῦ ἀθλίου βίου ϗ γογγυσμοῦ] Socrates apud Stob *tom.* 2. *tit.* 4. τοῖς παιδίοις μικρὰ σπέρχεις εἰς τὸ κλαίειν ἱκανή. Apoſt. *ad Corinth. ep.* 1. *c.* 10. *v.* 10. Μηδὲ γογγύζετε, καθάπερ καί τινες αὐτῶν ἐγόγγυσαν.] de Iſraëlitis loquitur in eremo ſubinde ex occaſione quavis murmurantibus.

Πιθηκισμοῦ] *imitationis.* Xyl. *diſſimulationis* Caſ. at Suidæ πιθηκισμοὶ ſunt ἀπάται ϗ κολακεύματα. (apud quem pro μανικῶς, πιθηκῶς leg.) ex Ariſtoph. in *Equit.* ubi Cleon adverſario ſuo;

Οἴμοι τάλας, ὅσοις πιθηκισμοῖς με περιελαύνεις;
& mox: Ἀλλ᾽ ἐχ ὑπερβαλεῖς με θωπείαις.----

Et

Digitized by Google

Et apud eundem in *Veſp.*

Ταῦτα ἰδὼν, ὑπό τι μικρὸν ἐπιθήκισα·

paululum adulatus ſum. Verùm Marco πιθηκίζειν videtur eſſe *ſimiarum more,* quæ geſticulationibus variis ludos faciunt, *nugari.* quod Apollodor. in Adelph. dixit

—ἐν πιθήκοις ὄντα δεῖν Πίθηκον εἶ.——

hoc eſt, *inter nugaces nugacem eſſe,* ſive pariter nugas meras agere, habes *ſupr. ad l. 9. § 3.* ſiquidem ſimia riſûs luſûsque ſolius gratiâ in ædibus habetur. Plutarch. in *adulat.* ὁρᾷς τὸν πίθηκον; ὐ δύναται τὴν οἰκίαν φυλάττειν, ὡς ὁ κύων, ὐδὲ βαςάζειν, ὡς ὁ ἵππος, ὐδὲ ἀροῦν τὴν γῆν, ὡς οἱ βόες· ὅθεν ὕβριν φέρει καὶ βωμολοχίαν, καὶ παιδιὰς ἀνέχεται, γέλωτος ὄργανον ἐμπαρέχων. facere tamen pro Xylandri verſione videri poſſit Epicteti illud *enchir. c. 35.* quod idem totidem ferè verbis habetur & *diſſert. l. 3. c. 15.* Ταῦτα πάντα ἐπισκεψάμενος, ἔρχε. ἐπὶ τὸ ἀθλεῖν. εἰ δὲ μὴ, ὡς τὰ παιδία, ἀναςραφήσῃ, ἃ νῦν μὲν παλαιςὰς παίζει, νῦν δὲ αὐλητὰς, νῦν δὲ μονομάχυς, εἶτα σαλπίζει, εἶτα τραγῳδεῖ· ὕτω καὶ σὺ νῦν μὲν ἀθλητὴς, νῦν δὲ μονομάχος, εἶτα ῥήτωρ, εἶτα φιλόσοφος, ὅλη δὲ τῇ ψυχῇ ὐδὲν, ἀλλ' ὡς πίθηκος, πᾶσαν θέαν, ἣν ἂν ἴδῃς, μιμῇ, καὶ ἄλλο ἐξ ἄλλυ σοι ἀρέσκει, τὸ σύνηθες δ' ἀπαρέσκει. verùm quid eſt hoc vago & deſultorio vitæ inſtituto nugacius? vide *l. 4. § 16.* Idem *l. 2. c. 4.* de philoſophiam profeſſo, ſed vitæ inquinatiſſimæ homuncione: Ἀρχέδημον πολιτικὸν ἀφεὶς, μοιχὸς εἶναι, καὶ ἄπιςος, καὶ ἀντὶ ἀνθρώπυ λύκος ἢ πίθηκος. τί γὰρ διαφέρει; Diogenes *epiſt.* 17. cujus initium, an inſcriptio, cùm interciderit, itâ poteſt reſtitui. ['Ο Κύων τοῖς Ἕλλησιν ὀνομαζομένοις οἰμώζειν.] ὑπάρχει δὲ τῦθ' ὑμῖν, κἂν ἐγὼ μὴ λέγω. ὄντες γὰρ τοῖς μὲν ὄψεσιν ἄνθρωποι, ταῖς δὲ ψυχαῖς πίθηκοι, προσποιεῖσθε πάντα, γινώσκετε δὲ ὐδὲν. reliquâ ferè totâ epiſtolâ πιθηκισμὸν illorum graphicè deſcribit.

Τί τύτων καινόν] *ad l. 7. § 1.*

Τί σε ἐξίςησι] *quid terret te?* Xyl. *ad quid obſtupeſcis?* Caſ. Malim, *quid te percellit?* ſive *de mentis ſtatu dimovet?*

Ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς θεοὺς ἤδη ποτὲ ἁπλέςερος καὶ χρηςότερος γίνυ] *Quin & jam erga deos ſimplicior & melior es factus.* Xyl. quaſi ἐγένυ legeretur. at Lugd. γίνυ. rectè. quem & Caſ. ſecutus eſt. *eſto jam tandem erga Deos ſimplicius ac benignius affectus.*

Ἴσον τὸ ἑκατὸν ἔτη] vide *ad l. 3. § 7.* & *l. 6. § 23.* & *l. 12. § 35.* poteſt autem hæc clauſula fuiſſe à prægreſſis ſejuncta; & hoc velle, opera naturæ luſtres breviore ſpatio an prolixiore, nihil intereſſe; cùm eadem viſurus ſis.

§ 38. Ἐκεῖ τὸ κακὸν] vide *ſupr. § 4.* & *20.*

§ 39. Ἀπὸ μιᾶς πηγῆς νοερᾶς πάντα] vide *l. 6. § 36.*

Ὡς ἐν σώματι] vide *ad l. 4. § 40.*

Ἐπισυμβαίνει] vide *ad l. 5. § 8.*

Τί ὖν ταράσσῃ; τῷ ἡγεμονικῷ λέγεις, τέθνηκας, ἔφθαρσαι, ἀποκείνῃ, συναγελάζῃ, βόσκῃ;] *Quid ergò perturbaris? menti tuæ dicis, mortuus es, periiſti, efferatus es, ſimulas, es in cœtu, aleris?* Xyl. illud advertit vocabulum θηριοῦσαι, quod in periocha ſequenti inſertum ſenſum facit exſenſum, iſtûc eſſe retrahendum, & eſt prorſus. ſed τεθηρίωσαι leg. & , me autore, ultimo loco potiùs collocandum. At Caſ. (qui à præcedentibus, illa τῷ ἡγεμονικῷ λέγεις &c. divellit, tanquam aliò ſpectantia) *Dicis parti illi ratione præditæ, mortua es, corruptio apprehendit te? num & hæc excrementa egerit? num pecudum ritu depaſcitur?* ut nimirum corporis inſtar morti obnoxia ſit. Itâ τὸ φθείρεσθαι vult eâ eſſe *corruptelâ affectum,* quæ interitum rei corruptæ afferat: quum de mente aliâ ratione τὸ φθείρεσθαι dicatur Marco *ſupr. § 2.* vult legi, ἀποκρίνει, βόσκει; (nam τῷ συναγελάζῃ rationem nullam habuiſſe videtur) & novum iſta conficere ἐρώτημα. vult deniq; τὸ ἀποκρίνειν illud *excernendi* ſignificatum habere. D. Boot. autem aliter iſta interſtinguit. ſiquidem argumentum ſuperius ad τῷ ἡγεμονικῷ claudit, tanquam ſi ſcriptum eſſet, τί ὖν ταράσσῃ τῷ ἡγεμονικῷ; *Quid mente tuâ conturbaris?* indè autumat & ipſe novam ſequi materiam, cujus verba ſic concipienda ſint. Λέγεις, τεθεώρηκα· ἔφθαρσαι, ὑποκείνῃ, &c. *Dicis contemplatum, ſive, in contemplatione verſatum te, verùm corruptus es, ſimulas, pecudum ritu degis, efferatus es.* ὑποκείνεσθαι certe iſtic *hiſtrionem agere* mihi ſignificare videtur; eo ſenſu nimirum quo ex carmine Petron. Joan. Sariſber. dixit, *policrat. l. 3. c. 8. totum ferè mundum hiſtrioniam exercere.* quanquam nec ſpreverim ipſe prorſus, quod Caſ. ſubindicat, ut ἀποκείνῃ in media forma ſignificatu activo legatur. eò magis quia Marcus ipſe *l. 6. § 14.* τίμιον, inquit, ὔτε τὸ συναγελάζεσθαι, ὔτε τὸ τρέφεσθαι· τῦτο γὰρ ὅμοιον τῷ ἀποκρίνειν τὰ περιττώματα τῆς τροφῆς. quod autem τεθνείωσαι dicit, Epictetus forſan explicabit, qui de evidentias rerum oppugnantibus, ait, *diſſert. l. 1. c. 5.* ἐκτέτμηται τὸ αἰδήμον αὐτῦ, καὶ ἐντρεπτικὸν καὶ τὸ λογικὸν ὐκ ἀποτέτμηται, ἀλλ' ἀποτεθνείωται. Vel Crantor etiam apud Plut. *ad Apollon.* nam τεθνειῶσθαι τῷ ἡγεμονικῷ eſt idem Marco, quod Crantori τεθνειῶσθαι τὴν ψυχὴν, in illis; τεθνειῶσαι γὰρ εἰκὸς, ἐπεὶ μὲν σῶμα τυῦτον, ἐνταῦθα δὲ ψυχήν. Verùm locus inſigniter depravatus videtur. Nec certi quid ſtatuere auſim. D. Salmaſ. de hoc loco per literas conſultus; de θηριοῦσαι huc retrahendo conſentit: periodum totam ſic concinnandam cenſet. Τί ὖν ταράσσῃ; μή τι τῷ ἡγεμονικῷ λέγεις, τέθνηκας, ἔφθαρσαι, ὑποκείνῃ, συναγελάζῃ, βόσκῃ, θηριοῦσαι; *numquid hegemonico tuo dicis; quòd mortuum eſt, quòd corruptum, quòd aliud agit, aliud ſimulat, quòd congregatur, paſcat,*

Digitized by Google

& efferetur. vel ſic etiam, Τί ὖν παρέλαση; τί λέγεις; τοῦ ἡγεμονικοῦ τεθνηκὸς, ἐφθαρμένου, &c. *an* τοῦ ἡγεμονικοῦ *mortuus es, corruptus es?* &c. hæc omnia non ſunt τοῦ ἡγεμονικοῦ, ac divinæ particulæ, quæ nobis inſita eſt, ſed brutæ materiæ.

§ 40. Ἤτοι ὐδὲν δύνανται θεοὶ, ἢ θεραπεύειν δύνανται] *Aut nihil omnino pro nobis Dei poſſunt, aut animi diſtractiones & intemperies ſopire & lenire poſſunt.* M. Caſ. qui loco τοῦ θεραπεύειν quid legerit ignoro. Ego Xylandrum ſequor hic ſurcillantem prorſus. Vide ad periochæ præcedentis clauſulam. *Vel nihil,* inquit, *poſſunt dii, vel poſſunt aliquid.* Sequentia liquidò comprobant. Annot. Lugd. ἤτι δρᾶσαι δύναν). quod idem valet.

Μᾶλλον τοῦ μὴ παρεῖναί τι τούτων, ἢ τοῦ παρεῖναι] *Cur non magis etiam petis, ut dent tibi nè quid horum metuas, aut expetas, neque magis doleas, ſi abſit, quàm ſi adſit?* Xyl. Ego malim. τοῦ μὴ π. τ. τ. ἢ τοῦ π. *Cur non hoc potiùs poſcis, ne iſtorum aliquid metuas, aut nè iſtorum aliquid cupias, quàm nè iſtorum aliquid abſit, vel adſit tibi.* in verſionem ſuam Caſ. utrumque admiſit. Hoc eſt quod Diogenes olim in parentibus notabat. ὑπὲρ τοῦ υἱὸν γενέσθαι, τοῖς θεοῖς θύοντες· περὶ δὲ τοῦ ποταπὸς ἐκβῇ, οὐ θύοντες, *Filium, inquit, ut habeatis, victimâ cæſâ deos poſcitis: verùm de hoc, qualis futurus ſit, parum penſi habetis; nec ut bonus, probuſque evadat, Deis ſupplices eſtis.* Laërt. *l.* 5. ità Marcus, Deos, inquit, oratis ut hoc vobis obtingat, illud non obtingat; at cur non potiùs oratis, ut nihil vos iſtiuſmodi afficiat? cur non potiùs ut nè expetas, quàm ut re expetitâ potiaris? cur non potiùs ut nè metuas, quàm ut id quod metuis nè eveniat? illud enim, non iſtud verè felicem facit. Vide *l.* 4. § 49 finitimum huic Marci monito Menandri illud:

Ἄνθρωπος ὢν μηδέποτε τὴν ἀλυπίαν
Αἰτοῦ παρὰ θεοῦ, ἀλλὰ καρτεροθυμίαν.
Ne poſce homo natus à Deo indolentiam,
Sed potiùs animum æquanimem, & tolerantem mali.

Grot. Nec abludit reprehenſio apud Petronium Eumolpiana illa; *Quis unquam venit in templum & votum fecit, ſi ad eloquentiam perveniſſet? quis, ſi Philoſophiæ fontem inveniſſet? ac nè bonam quidem mentem, aut bonam valetudinem petunt; ſed ſtatim atque limen Capitolii tangunt, alius donum promittit, ſi propinquum divitem extulerit, alius ſi theſaurum effoderit, alius ſi ad trecenties HS pervenerit.*

Μὴ παρεῖναι] Dio Pruſ. *orat.* 16. Τοσούτων ἦν δυσκόλων ὄντων ἀπὸ τοῦ σώματος ἀρχομένοις τί δεῖ προσδοκᾶν; ἢ πῶς ἕνεστιν ἑκάστου τούτων αἰσθανόμενον καὶ ῥᾳδίως ἐνδεδέχθαι, μὴ κακοδαιμονέστατον ἁπάντων εἶναι προστυγχάνοντα τοῖς θεοῖς, ὅπως μὴ τοῦτο, μηδὲ τοῦτο συμβῇ; καθάπερ εἴ τις ἐν ὄμβρῳ προβαλόμενος, σκέπασμα μὲν ἔχοι μηδὲν, εὔχοιτο δὲ μόνον, ἕκαστον τῶν σταλαγμῶν διαφυγεῖν· ἢ εἴ τις πλέων, αἰτοῖ τοὺς τοῖς οἴακι προσέχειν, καὶ τὸ προσπίπτον διέχεσθαι καλῶς, εὔχοιτο μηδὲν τῶν κυμάτων κατὰ τὴν ναῦν γενέσθαι.

Καὶ εἰς ταῦτα συνεργεῖν] Stoicos hic Plut. conſtrictos tenere ſe autumat, *de Stoic. contradict. c.* 27. Εἰ γὰρ ὁ θεὸς, inquit, ἀρετὴν οὐ δίδωσιν ἀνθρώποις, ἀλλὰ τὸ καλὸν αὐθαίρετόν ἐστι· πλοῦτον δὲ καὶ ὑγίειαν χωρὶς ἀρετῆς δίδωσιν, οὐκ εὖ χρησομένοις δίδωσιν, ἀλλὰ κακῶς, τουτέστι βλαβερῶς καὶ αἰσχρῶς καὶ ὀλεθρίως· καί τοι εἰ μὲν δύνανται τὴν ἀρετὴν παρέχειν οἱ θεοὶ, οὐκ εἰσὶ χρηστοὶ μὴ παρέχοντες· εἰ δὲ μὴ δύνανται ποιεῖν ἀγαθοὺς, οὐδὲ ὠφελεῖν δύνανται, μηδενὸς τῶν ἄλλων ὄντος ἀγαθοῦ, μηδὲ ὠφελίμου.

Ἐπ' ἐμοὶ αὐτὰ οἱ θεοὶ ἐποίησαν] Ita *l.* 2. § 11. ἐπ' αὐτῷ τὸ πᾶν ἔθεντο.

Οὐ κρεῖσσον χρῆσθαι τοῖς ἐπί σοι] Epictet. *l.* 2. *c.* 16. Εἶτα λέγομεν, Κύριε ὁ θεὸς, πῶς μὴ ἀγωνιῶ; μωρὲ, χεῖρας οὐκ ἔχεις; οὐκ ἐποίησέ σοι αὐτὰς ὁ θεός; εὔχου νῦν καθήμενος, ὅπως αἱ μύξαι σου μὴ ῥέωσιν· ἀπόμυξαι μᾶλλον, καὶ μὴ ἐγκάλει. τί οὖν; ἐνταῦθά σοι οὐδὲν δέδωκεν; οὐ δέδωκέ σοι καρτερίαν, μεγαλοψυχίαν, ἀνδρείαν; τηλικαύτας ἔχων χεῖρας ἔτι ζητεῖς τὸν ἀπομύξοντα; Objurgat hoc nomine Græcos Demoſthenes *Philip.* 3. Ταῦθ' ὁρῶντες οἱ Ἕλληνες ἀνέχονται· καὶ τὸν αὐτὸν τρόπον, ὅνπερ οἱ τὴν χάλαζαν, ἔμοιγε δοκοῦσι θεωρεῖν, εὐχόμενοι μὴ καθ' ἑαυτοὺς ἕκαστοι γενέσθαι· κωλύειν δὲ οὐδεὶς ἐπιχειρῶν. Xenoph. *Pæd. l.* 1. Ὡς οὐδὲ θέμις εἴη αἰτεῖσθαι παρὰ τῶν θεῶν, οὔτε ἱππεύειν μὴ μαθόντας, ἱππομαχοῦντας νικᾶν· οὔτε μὴ ἐπισταμένους τοξεύειν, τοξεύοντας κρατεῖν τῶν ἐπισταμένων τοξεύειν· οὔτε μὴ ἐπισταμένους κυβερνᾶν, σώζειν εὔχεσθαι ναῦς κυβερνῶντας, οὐδὲ μὴ σπείραντάς γε σῖτον, εὔχεσθαι καλὸν αὐτοῖς σῖτον φύεσθαι· οὐδὲ μὴ φυλαττομένους γε ἐν πολέμῳ, σωτηρίαν αἰτεῖσθαι· παρὰ γὰρ τοὺς τῶν θεῶν θεσμοὺς πάντα τὰ τοιαῦτα εἶναι· τοὺς δὲ ἀθέμιστα εὐχομένους ὁμοίως εἰκὸς παρὰ θεῶν ἀτυχεῖν, ὥσπερ καὶ παρὰ ἀνθρώπων ἀπρακτεῖν τοὺς παράνομα δεομένους. Et agendi peritia ergò feliciter agere cupienti mancisſcenda; & peritiæ actio inſuper adjicienda. neque enim nandi peritiſſimus etiam in naufragio artis ope incolumis futurus eſt, ſi brachiis implexis, cruribus cancellatis, fluctibus ferendum ſeſe permiſerit. Ariſtides *de concord. ad Rhod.* Ἄτοπον τοὺς θεοὺς ἐγκαλεῖν, αὐτοὺς δὲ μὴ βούλεσθαι πράττειν, ἅγ' ἐφ' ἡμῖν εἶναι δοκεῖ τοῖς θεοῖς αὐτοῖς. Tertull. *exhort. caſtit. c.* 12. *Tantâ ſolicitudine petere audebis, quod in te poſitum recuſabis?*

Ἢ διαφέρεσθαι πρὸς τὰ μὴ ἐπί σοι] *quàm de eis, quæ non ſunt in tua manu poſita, ſolicitum eſſe.* Xyl. *Ea, quæ in tua poteſtate non ſunt ſita, affectare,* Caſ. Malim, *ad ea cum animi quodam cruciatu & diſtractione ferri,* & *quaſi differri.* vide *ſupr.* § 26.

Μετὰ δουλείας] *cum ſervitute,* i.e. animo addicto & mancipato. Ità *l.* 8. § 3. καὶ δουλεία πόσων.

&

& *ſuprà* § 27. δουλεία τινῶν. Sic nimirum ſervi & mancipia fiunt, ſuntque revera earum rerum, quas tanta cum anxietate requirunt, & quibus ἔτι τοῖς περιγωνίζονται, ut Marcus noſter, *l.* 5. § 1. Flaccus *l.* 1. *epiſt.* 10.

Imperat aut ſervit collecta pecunia cuique,
Tortum digna ſequi potiùs, quàm ducere funem.

Hoc eſt quod Seneca *ep.* 8. ex perſona fortunæ munera enixè anxiéque aucupantium. *Hoc miſerrimi fallimur: habere nos putamus; habemur.* i. e. putamus res eſſe in noſtra poteſtate; cùm nos potiùs in illarum poteſtate ſimus; dum illarum ſervi & quaſi mancipia ſumus.

Καὶ εἰς τὰ ἐφ' ἡμῖν οἱ θεοὶ συλλαμβάνουσιν] Aug. *de grat. Chriſt. l.* 1. *c.* 15. *Cur petitur, quod ad noſtram pertinet poteſtatem, ſi Deus non adjuvat voluntatem?* & *de pecc. merit. & remiſſ. l.* 2. *c.* 6. *Quis optat, quod in poteſtate ſic habet, ut ad faciendum nullo indigeat adjumento?* Τῷ γὰρ ὄντι, ὃ ἐξ αὐτοῦ τις ἔχει, περισσός ἐστι καὶ μάταιος παρ' ἄλλου λαμβάνων. Epictet. *l.* 1. *c.* 9.

Οἱ θεοὶ συλλαμβάνουσι] Indè *l.* 1. § 17. συλλήψεις θεόθεν γινόμεναι. Sed diſertiùs paulò Marco Paulus noſter *ad Rom. c.* 8. *v.* 16. τὸ πνεῦμα συναντιλαμβάνεται. *viciſſim auxiliatur*; quaſi mutuas confert operas. Ità & nos Deo συνεργεῖν oportet: Ap. *ad Cor. ep.* 2. *c.* 6. *v.* 1. & nobis operantibus συνεργεῖ Deus. Marc. *Evang. c.* 16. *v.* 20. unde & Apoſt. de ſe *ad Cor. epiſt.* 1. *c.* 15. *v.* 10. Περισσότερον αὐτῶν πάντων ἐκοπίασα· οὐκ ἐγὼ δὲ· *quamquam non tam ego*; vel, *non ſolus ego* (quomodo *ad Gal. c.* 2. *v.* 20. Ζῶ δὲ, οὐκέτι ἐγὼ, quamquam de loci iſtius interpunctione ambigi meritò poteſt) ἀλλ' ἡ χάρις τοῦ θεοῦ, ἡ σὺν ἐμοί. nec gratia Dei ſola, nec ipſe ſolus; ſed ipſe cum gratia, gratia cum ipſo eſt cooperata. Bern. *de grat. & lib. arb. Ità nec gratiæ divinæ quam agnoſcit, ingratus, nec ope fretus divinâ, extitit otioſus: verùm & opis gratiam numini tribuit, & huic etiam operam ſuam contribuit.* Huc Epicharmi illud;

Τῶν πόνων πωλοῦσιν ἡμῖν πάντα τἀγαθ' οἱ θεοί.
Dii ſuas labore dotes eſſe venales volunt. Grot.
Καί τ' ἐργαζόμενος πολὺ φίλτερος ἀθανάτοισιν·
Τῷ δὲ θεοὶ νεμεσῶσι καὶ ἀνέρες, ὅς κεν ἀεργός.
Ipſi ſudantem & clementius aſpiciunt Dii:
Ignavum oderunt pariter ſuperique hominesque.

Heſiod. *oper. l.* 1. Sed & Æſchyl. *Perſ.*

Ἀλλ' ὅταν σπεύδῃ τις αὐτὸς, χὠ θεὸς συνάπτεται.
Quò quis ultrò properat, illuc adjuvat conſlans Deus.

Idémque. Φιλεῖ δὲ τῷ κάμνοντι συσπεύδειν Θεός.
Habet laborans collaborantem Deum.

Et, Τῷ δ' αὖ πονοῦντι καὶ θεὸς συλλαμβάνει.
Adeſſe gaudet, ſed laboranti, Deus.

quod Euripidi tribuit Stob. *tom.* 2. *tit.* 29. Et Clem. *ſtrom. l.* 6. & poſt Clementem Theodoretus Clementis compilator, *therap. l.* 1. Verùm ille ex Eurip. *Hippolyto*, hic ex *Eclimeno* (ſive ut Grotius autumat ex *Clymene*) eſſe vult: qui & illud Socratis in *Minoe* eódem refert:

Οὐκ ἔστι τοῖς μὴ δρῶσι σύμμαχος τύχη·
Fortuna non eſt ſocia nil conantibus.

Indè proverbium apud Laconas, τὴν χεῖρα προσφέροντα δεῖ τὴν τύχην ἐπικαλεῖν. Plut. in *apoph. Lacon.* ſed & apud alios Græcos, referente Suidâ,

Τὴν χεῖρα προσφέροντα τὸν θεὸν καλεῖν.

Et, Αὐτός τι νῦν δρῶν, εἶτα τοὺς θεοὺς κάλει.
Deum invocare oportet admotâ manu.

Et, *Molire primus ipſe, mox Deum invoca.*

Ἀργὸς γὰρ οὐδεὶς, θεοὺς ἔχων ἀνὰ στόμα
Βίον δύναιτ' ἂν ξυλλέγειν ἄνευ πόνου.

Eurip. *Electr.*

Expers laboris atque inops nemo poteſt
Rem facere, quamvis ſæpe compellet Deos. Grot.

Syneſ. denique *de provident.* 1. Καὶ τοῦτο προσδοκᾶν δεῖ ἢν ἔξεστι μὴ ῥᾳθυμοῦντας, ἀλλὰ χειρουργοὺς εἶναι παρ' αὐτοῖς ἔχοντας, πάντα πάντας εὐδαίμονας εἶναι. οὐ γάρ ἐστιν ἡ πρόνοια κατὰ τὴν μητέρα τοῦ νεογιλοῦ βρέφους, ἣν δεῖ πράγματα ἔχειν, ἀποσοβοῦσαν τὰ προσπελασόμενα καὶ λυπήσοντα· ἐκεῖνο γὰρ ἀτελὲς ἔτι καὶ οἴκοθεν ἀβοήθητον· ἀλλὰ κατ' ἐκείνην ἥτις αὐξήσασά γε αὐτὸ καὶ ὁπλίσασα, χρῆσθαι κελεύει, καὶ τὰ κακὰ ἀπωθεῖν. ταῦτα τοῦ παντὸς ἄξια ἀνθρώποις εἰδέναι· καὶ γὰρ πρόνοιαν νομιοῦσι, καὶ ἑαυτῶν φροντιοῦσιν, εὐσεβεῖς τε καὶ ἐπιμελεῖς ἅμα γενόμενοι· καὶ οὐχ ἡγήσονται θεοῦ τε ἐπιστροφὴν καὶ χρῆσιν ἀρετῆς στασιάζειν πρὸς ἄλληλα. Pulcerrimè.

Ὅλως σὺ δὲ ἐπίστρεψον τὰς εὐχὰς, καὶ θεώρει τί γίνεται] *Poſce deum*, inquit, *bonam mentem, & videbis quid futurum ſit*, quod Dominus Chriſtus Luc. *c.* 11. *v.* 13. Πόσῳ μᾶλλον δώσει πνεῦμα ἅγιον τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν. *quanto magis gratiam ſpiritus eam poſcentibus concedet?* ſcil. quod Joan. *ep.* 1. *c.* 5. *v.* 14. Ἐάν τι αἰτώμεθα κατὰ τὸ θέλημα αὐτοῦ, ἀκούει ἡμῶν· καὶ ἐὰν οἴδαμεν ὅτι ἀκούει ἡμῶν, οἴδαμεν ὅτι ἔχομεν τὰ αἰτήματα ἡμῶν. Epictet. *lib.* 2. *c.* 18. Μεῖνον τάλας· μὴ συναρπασθῇς. μέγας ὁ ἀγών ἐστι, θεῖον τὸ ἔργον, ὑπὲρ βασιλείας, ὑπὲρ ἐλευθερίας, ὑπὲρ εὐροίας, ὑπὲρ ἀταραξίας. τοῦ θεοῦ μέμνησο· ἐκεῖνον ἐπικαλοῦ βοηθὸν καὶ παραστάτην, ὡς τοὺς Διοσκούρους ἐν χειμῶνι οἱ πλέοντες. Videatur & Menandrianum illud ſuperiùs paulò exhibitum.

§ 41. Τὰ πρεσβεύοντα φυσιολογῶν] *Quæ de rerum natura priùs fueram meditatus.* Ità ſe explicat ipſe apud Laërt. in *epiſt.* de quo Marcus iſtic, Epicurus; τῶν γεγονότων ἡμῖν διαλογισμῶν. vide *inf.* at Caſ. πρεσβεύοντα, *præſtantiora*; cùm *præterita, præcedentia*, prægreſſa, priora, Epicurus vellet.

Πῶς ἡ διάνοια] etiam Epicurus inter decumbendum animi priùs potiúsq; quàm corporis, ſpiritûs quàm carnis, rationem habet curámq; gerit? quid Chryſippum? quid Chriſtianum facere oportebit? Ità Pſaltes. *Pſ.* 41. *v.* 4, 10. animæ ſanitatem.

tatem primo loco, tum corporis Deum poſcit.

Καταϐϱάττεσθαι] Xyl. καταϐϱάττεσθαι legiſſe videtur, quaſi Pindaricum illud voluerit, γυίοις περάπτων πάντοθεν φάρμακα. *Pyth.* 3. idemq; medicum adhibitum omnino negare Epicurum fruſtrà autumat; cùm negat duntaxat eo animo adhibitum, ac ſi magni momenti haberet illud, quod à medico præſtaretur. Ego verò exiſtimabam τὸ καταϐϱάττεσθαι iſtic eſſe *munire corpus* adverſus vim morbi. Somnia nimirum mera comminiſcimur nobis, ubi genuina non occurrit ſcriptura. Verùm ſomnium iſtud excuſſit planè mihi Vir clariſſ. Salmaſius, dum legendum ſuggerit, καταφρυάττεσθαι quo verbo uſus eſt & Marcus *l.* 7. § 3. & *l.* 10. § 13. unde & φρύαγμα pro *faſtu.* μετὰ αὐτοῦ φρυάγματος, *l.* 4. § 42. *non medicis,* inquit, *præbebam me, ut de me magnos ſpiritus ſumere poſſent, quaſi aliquid operæ pretium facturi, in ſanitate mihi reſtituta.* Nihil certius. Quod autem Marcus hic καταφρυάττεσθαι, id in eodem planè argumento ὀφρὺν ἐπᾶραι Epictetus dixit, *diſſert. l.* 3. *c.* 10. τί οὖν κολακεύεις τὸν ἰατρόν; τί λέγεις, ἐὰν θέλῃς, κύριε, καλῶς ἕξω; τί παρέχεις αὐτῷ ἀφορμὴν τοῦ ἐπᾶραι ὀφρῦν; hoc eſt, τοῦ καταφρυάττεσθαι. de eiſdem ſenſu diverſo Marco, τὰς ὀφρῦς ὑπὲρ τῶν ἀφρόνων συσπᾶσαι dixit *l.* 4. § 42. Certè ὀφρὺν & καταφρύαγμα conjunxit & pro eodem uſurpavit Epictetus *l.* 3. *c.* 26. *ad l.* 10. § 19. repræſentandus. καταφρυάττεσθαι optimè exprimit quod Hebræi dicunt התפאר i. e. inquit Jairus *ad Judic. cap.* 7. *verſ.* 2. וובשיר *vaunter;* to vaunt.

Ἀλλ᾽ ὁ βίος ἤγετο εὖ καὶ καλῶς] M. Caſaub. ἠρέσκετο, legiſſe videtur. D. Boot. (cui accedo) ἤγετο mavult. Senec. *ep.* 92. *Epicurus, cùm illum hinc urinæ difficultas torqueret, hinc inſanabilis exulcerati dolor ventris, beatiſſimum, inquit, hunc & ultimum diem ago.* quod idem & *ep.* 66. tangit. Epicuri verba ipſa habes ex *epiſt. ad Idomeneum* apud Laërt. *l.* 10. τὴν μακαρίαν ἄγοντες καὶ ἅμα τελευτῶντες ἡμέραν τοῦ βίου ἐγράφομεν ὑμῖν ταυτί· στραγγουρία τε παρηκολουθήκει, καὶ δυσεντερικὰ πάθη, ὑπερβολὴν οὐκ ἀπολείποντα τοῦ ἐν ἑαυτοῖς μεγέθους· ἀντιπαρετάττετο δὲ τούτοις τὸ κατὰ ψυχὴν χαῖρον, ἐπὶ τῇ τῶν γεγονότων ἡμῖν διαλογισμῶν μνήμῃ. Eam Cicero, qui *ad Hermachum* ſcriptam aſſerit, ſic vertit, *Tuſcul. l.* 3. *cùm ageremus vitæ beatum, & eundem ſupremum diem, ſcribebamus hæc. tanti autem morbi aderant veſicæ & viſcerum, ut nihil ad eorum magnitudinem poſſet accedere. compenſabatur tamen cum his omnibus animi lætitia, quam capiebam memoriâ rationum inventorumque noſtrorum.* Meminit & Epictetus *diſſert. l.* 2. *c.* 23.

Ταῦτα] Leg. τ᾽αὐτά. τ᾽αὐτὰ ἐκείνῳ, *eadem quæ ille.* quod non advertens Xyl. ſententiam mutilavit.

Μὴ ἀφίστασθαι φιλοσοφίας ἐν οἷς δήποτε τοῖς περιπίπτουσι] Quod de Theoderico Gotho aleam tractante, Sidon. *l.* 1. *ep.* 2. *In bonis jactibus tacet, in malis ridet, in neutris iraſcitur; in utriſque philoſophatur.*

Μήτε τῷ ἰδιώτῃ καὶ φυσιολόγῳ συμφλυαρεῖν] at Epicurum ſuprà ajebat dixiſſe, ὅτι τὰ προηγούμενα φυσιολογῶν διετέλει. & *l.* 10. § 30. monet Marcus ipſe, φυσιολόγως ὁρᾶν τὰ ἐν τῷ βίῳ. itaq; illud καὶ φυσιολόγῳ Xyl. prorſus omiſit. Verùm potuit ibi ſpeculationes naturales deſignâſſe, quæ ad rem præſentem mentemq; firmandam faciebant, iſtic vanas, futiles, curioſas, inutiles, notare, quæ ad mores formandos nihil conducerent. Suſpicio tamen haud prorſus ſpernenda forſan fuerit, ſcripſiſſe Marcum καὶ μὴ φυσιολόγῳ, vel καὶ ἀφυσιολόγῳ, & rerum naturæ imperito. vide *l.* 10. § 9. μὴ συμφλυαρεῖν autem dixit, quomodo συνεπιθρηνεῖν *l.* 7. § 43.

Πρὸς μόνῳ τῷ νῦν πρασσομένῳ εἶναι] Vult nos, quod vulgò dicitur, *hoc agere.* Flaccus in *art.*

Ut jam nunc dicat, jam nunc debentia dici.

Ità Marcus, ut jam nunc facias, jam nunc fieri debentia. vide *ad l.* 6. § 2. & *ſuprà* § 6, 29. & *l.* 10. § 1.

§ 42. Οὐ δύνανται] itaque ἐκ τοῦ κόσμου ἐξελθεῖν ὀφείλετε, ut Apoſt. *ad Cor. ep.* 1. *c.* 5. *v.* 10. *e mundo emigrare nos oportet.* ſi ejuſmodi vitare velimus homines, quales in mundo non poſſunt non eſſe frequentes. Verùm neceſſitatem illam, quam ſomniabant Stoici, quaſi citra malum bonum nè conſiſtere quidem poſſet, Chriſtiani neutiquam agnoſcimus. vide *ad l.* 6. § 41. & *l.* 8. § 15.

Οὓς ἀνάγκη ἐν τῷ κόσμῳ εἶναι] Tertull. *adv. Prax. c.* 10. *Oportebit enim & milvos eſſe & hæreticos.* Alluſit ad illud Apoſtoli, *ad Cor. ep.* 1. *c.* 11. *v.* 19. Δεῖ γὰρ καὶ αἱρέσεις εἶναι] ſed & D. Chriſtus, Matt. *cap.* 18. *v.* 7. ἀνάγκη γάρ ἐστιν ἐλθεῖν τὰ σκάνδαλα.

Τίνα ἔδωκεν ἡ φύσις ἀρετὴν πρὸς τοῦτο] Vide *ſupr.* § 11. Epictet. *enchir. c.* 9. ἐφ᾽ ἑκάστου τῶν προσπιπτόντων, μέμνησο ἐπιστρέφων ἐπὶ σεαυτὸν ζητεῖν, τίνα δύναμιν ἔχεις πρὸς τὴν χρῆσιν αὐτοῦ· ἐὰν καλὸν ἴδῃς ἢ καλήν, εὑρήσεις δύναμιν πρὸς ταῦτα ἐγκράτειαν. ἐὰν πόνος προσφέρηται, εὑρήσεις καρτερίαν· ἂν λοιδορία, εὑρήσεις ἀνεξικακίαν, καὶ οὕτως ἐθιζόμενόν σε, οὐ συναρπάσουσιν αἱ φαντασίαι.

Πρὸς μὲν τὸν ἀγνώμονα τὴν πρᾳότητα] Ità Apoſt. *ad Titum c.* 3. *v.* 2. πᾶσαν ἐνδεικνυμένους πρᾳότητα πρὸς πάντας. & quia objici poterat, multos eſſe ἀγνώμονας καὶ ἀνοήτους, mox ſubjicit, *v.* 3. Ἦμεν γάρ ποτε καὶ ἡμεῖς ἀνόητοι, ἀπειθεῖς, πλανώμενοι, &c.

Μεταδιδάσκειν τὸν πεπλανημένον] quod Jacob. Apoſt. *ep. c.* 5. *v.* 19. τὸν ἀπὸ τῆς ἀληθείας πλανηθέντα

Digitized by Google

διῆλθε ὡς πάντας ἰδεῖν ἀνὰ ἐπιστρέψας. vide *ſuprà* § 11. & *ad l.* 8. § 59. Hoc eſt autem quod ipſa naturæ lex húxque poſtulat. Cicer. *offic. l.* 1. *Omnium communia hominum videntur ea, quæ ſunt generis ejuſdem, quod ab Ennio eſt poſitum;*

Homo qui erranti comiter monſtrat viam,
Quaſi lumen de ſuo lumine accendat, facit;
Ut nihilominùs ipſi luceat, cùm illi accenderit.

Huc præceptio Moſaica *Deut. c.* 22. *v.* 1. de vicini pecude jumentóque ubi erraverit, reducendo. De qua Tertull. *adv. Marc. l. 4. c.* 35. *Pecora quoq; fratris tui ſi errantia in via inveneris, prohibet deſpicias, quò minùs ea reducas fratri tuo; nedum ipſum ſibi.*

Ἀφαμαρτάνει τῷ προαιρουμένῳ] Bonum enim ſibi quiſq; ſuum etiam in eo quod peccat, proponit; quum tamen peccando malum quiq; attrahant ſibi ſuum. Hoc eſt quod Auguſtin. paſſim inculcat *ep.* 121. *c.* 4. *Beatam vitam habere omnes homines volunt, etiam qui peſſimè & perditè vivunt, nullo modo ità viverent, niſi eodem modo ſe eſſe vel poſſe fieri beatos putarent. Hoc eſt ergò quod cupiunt & boni & mali; ſed ad quod perveniunt non niſi boni.* Et *ibid. c.* 5. *Dicunt nonnulli, beatum eſſe, qui ſecundum ſuam vivit voluntatem. abſit verum credamus, quid ſi enim nequiter velit vivere? nonne tanto miſerior eſſe convincitur, quanto faciliùs mala ejus voluntas impletur?* Mox, poſt adducta ex Ciceronis *Hortenſio* iſta, (quæ laudat etiam *de Trinit. l.* 13. *c.* 5.) *Omnes aiunt, beatos eſſe qui vivunt ut ipſi velint, falſum id quidem. Velle enim quod non deceat idem ipſum miſerrimum: nec tam miſerum eſt non adipiſci quod velis, quàm aliquid velle quod non oporteat. Teſtimonium,* inquit, *hoc verum eſt. ille igitur beatus eſt, qui quicquid vult habet, & nihil vult quod non debet.* & *in Pſal.* 118. *conc.* 1. *beatum eſſe tam magnum eſt bonum, ut hoc & boni velint & mali. nec mirum eſt, quòd boni propterea ſunt boni; ſed illud eſt mirum, quòd etiam mali propterea ſunt mali, ut ſint beati. Nam quiſquis libidinibus deditus, luxuriâ ſtupríſque corrumpitur, in hoc malo beatitudinem quærit, & ſe miſerum putat, cùm ad concupiſcentiæ ſuæ effectum non pervenit, & beatum jactat, cùm ad eum pervenit. Sic avarus ad hoc opes congregat, ut beatus ſit: & ſceleratus quiſque in ſceleribus beatitudinem quærit. ità omnes beatitudinem concupiſcunt: ſed quomodo ad eam perveniatur, plurimi, dum neſciunt, per itinera ea currunt, quæ miſera ſunt, & ad majorem miſeriam ducunt.* His gemina apud eundem, *de lib. arb. l.* 1. *c.* 14. *de trinit. l.* 13. *c.* 3.-8. *de natura & grat. c.* 49. *de Stoic. & Epicur. c.* 3. & alibi. Sed & apud Salvian. *de provid. divin. l.* 1. & *ad Eccleſ. Cathol. l.* 3.

Πεπλάνηται] Ità *l.* 6. § 20. πεπλανημένα καὶ τὴν ὁδὸν ἀγνοοῦντα. De ſe David, *Pſal.* 119. *v.* 176. ἐπλανήθην ὡς πρόβατον ἀπολωλός. Eſajas, *c.* 53. *v.* 6. πάντες ὡς πρόβατα, ἐπλανήθημεν. & Pet. *ep.* 1. *c.* 2. *v.* 25. ἦτε γὰρ ὡς πρόβατα πλανώμενα. alludunt ad ovium naturam, de quarum ſimplicitate & proclivitate ad deerrandum, videri poterit Ariſtot. *hiſtor. animal. l.* 9. *c.* 3.

Ἐξ ὧν ἡ διάνοιά σου χείρων] Vide *lib.* 7. § 22.

Εἰ ὁ ἀπαίδευτος τὰ τοῦ ἀπαιδεύτου πράσσει]: Senec. *de ira l.* 2. *c.* 31. *Aut ignorantia nos rerum, aut inſolentia iracundos facit. ignorantia. quid enim mirum eſt malos mala facinora edere? quid novi eſt, ſi inimicus nocet, amicus offendit, filius labitur, ſervus peccat?* Terent. *Andr.* 4. 5. *Mirum verò, impudenter mulier ſi facias meretrix?* vide *ad l.* 4. § 6. & *l.* 12. § 16.

Σαυτῷ μᾶλλον ἐγκαλεῖν, ὅτι οὐ προσεδόκησας] & paulò pòſt. σὺν τὸ ἁμάρτημα] Ità Martia marito inſimulanti, quòd à ſe accepta Cæſaris arcana in exitium ſuum imperatrici prodiderat. Δικαίως. *juſtè,* inquit, *hæc pateris;* Ὅτι μοι τοσοῦτον συνοικῶν χρόνον, οὐκ ἔγνως, οὐδ᾽ ἐφυλάξω τὴν ἀκρασίαν *quid cum tam diu mecum vitam exegeris, incontinentiam linguæ, vel non adverteris, vel non caveris.* Verùm apud Plutarch. *Fulvium* perperam pro *Fabio* legi docent. Lipſ. *ad Tacit. annal. l.* 1. & Muret. *var. lect. l.* 11. *c.* 2. Plutarch. *de ira cohib.* Ἐκστατικὸν δέ· τὸ ἄφνω καὶ τὸ ἀπροσδόκητον· διὸ δεῖ, ὥς που Παναίτιος ἔφη, χρῆσθαι τῷ Ἀναξαγόρου, καὶ καθάπερ ἐκεῖνος ἐπὶ τῇ τελευτῇ τοῦ παιδὸς εἶπεν, ᾔδειν ὅτι θνητὸν ἐγέννησα, τοῦτο τοῖς παροξύνουσιν ἕκαστον ἐπιφωνεῖν ἁμαρτήμασιν, ᾔδειν ὅτι σοφὸν οὐκ ἐπριάμην δοῦλον, ᾔδειν ὅτι ἀπαθῆ τὸν φίλον οὐκ ἐκτησάμην, ᾔδειν ὅτι τὴν γυναῖκα γυναῖκα εἶχον. Senec. loco proximè memorato. *Turpiſſimam aiebat Fabius imperatori excuſationem eſſe, Non putavi, ego turpiſſimam homini puto. Omnia puta, expecta. etiam in bonis moribus aliquid exiſtit aſperius. Semper futurum aliquid quod te offendat; exiſtima.*

Μὴ καταληκτικῶς ἔδωκας] phraſis notanda; quam & ſuprà reſtituimus. *l.* 7. § 13. καταληκτικῶς διδόναι quis dicitur, quando *actio dandi, ſive doni collatio,* ἐπ᾽ αὐτὸ τὸ δεδωκέναι, ἤτοι κοινωνικῶς τι πρᾶξαι, καταλήγει. ut *ſuprà* § 32. καὶ ἐνταῦθα ἡ πρᾶξις ἀπολήγει. ut *l.* 5. § 34. *Nihil aliud ſpectat, nec ullum finem ulteriorem habet præfixum ac propoſitum ſibi, niſi ut datum ac largitum ſit:* (quomodo Seneca, *de benef. l.* 1. *c.* 2. *dedi ut darem.* & *l.* 4. *c.* 13. *dat, ne non dederit*) ὡς πάντα τὸν καρπὸν ἀπειληφέναι, ità ut omnem prorſus fructum donationis in eo ipſo quòd dederit, & poſuerit, qui dat, & accepiſſe ſe exiſtimet. ut Marcus mox. de quo modo largiendi vide plura, *l.* 5. § 6. & *l.* 7. § 72, 73. Senec. *epiſt.* 115, *Pecunia ex quo in honore eſſe cepit, verus rerum honor cecidit: mercatoreſque & venales invicem facti, quærimus non quale ſit quid, ſed quanti: ad mercedem pii ſumus, ad mercedem impiè: honeſta quamdiu aliqua illis ſpes ineſt, ſequimur; in contrarium tranſituri, ſi plus ſcelera promittant.* quod Juvenal. *ſat.* 10.

quis

—quis enim virtutem amplectitur ipſam
Præmia ſi tollas?—

Sed pergit Seneca: *Quid eſt autem turpius, quàm aliquem computare quanti vir bonus ſit? cùm virtus nec lucro invitetur, nec abſterreatur damno; adeòque neminem ſpe ac pollicitatione corrumpi, ut contra ſe impendere jubeat, ac ſæpius in ultro-tributis ſit. Quid conſequor, inquit, ſi hoc fortiter, ſi hoc gratè fecero? quod feceris. nihil tibi extrà promittitur: ſi quid forte obvenerit, inter acceſſiones numerabis. rerum honeſtarum pretium in ipſis eſt.* Idem *de benef. l. 4. c. 1.* ad quæ Lipſ. *factum ipſum facti merces.* Idem *epiſt. 113. Sacra res eſt juſtitia, alienum bonum ſpectans; nihil ex ſe petens, niſi uſum ſui. me juſtum eſſe gratis oportet. parùm eſt. me in hanc pulcerrimam virtutem ultro etiam impendere juvet. non eſt quòd ſpectes, quod ſit juſtæ rei præmium majus, quàm juſtum eſſe.* Sed &, *de clem. l. 1. c. 1. Rectè factorum verus fructus, feciſſe. nec ullum virtutum pretium dignum illis extra ipſas eſt.* Et *de vit. beat. c. 9. Interrogas, quid petam ex virtute? ipſam: nihil enim eſt melius; ipſa pretium ſui eſt.* Silius *bell. Pun. l. 13.*

Ipſa quidem virtus ſibimet pulcerrima merces.

& breviùs adhuc Claudian: *de Mallii coſſ.*

Ipſa quidem virtus pretium ſibi—.

& Tragicus neſcio quis latiùs, apud Clem. *ſtrom. lib. 4.*

Ὅθ᾽ οὕνεκ᾽ ἀρετὴ τῶν ἐν ἀνθρώποις μόνη
Οὐκ ἐκ θυραίων τἀπίχειρα λαμβάνει·
Αὐτὴ δ᾽ ἑαυτὴν ἆθλα τῶν πόνων ἔχει.

Hoc in tot una rebus humanis habet
Virtus, quòd extrà præmium non accipit;
Dignum laboris ipſa, ſed pretium ſui eſt. Grot.

Epictet. *l. 3. c. 24.* Τί οὖν ὄφελος αὐτῷ τοῦ πρᾶξαι καλῶς; τὸ πρᾶξαι. ἔπαθλον οὖν οὐδέν; σὺ δὲ ζητεῖς ἔπαθλον ἀνδρὶ ἀγαθῷ μεῖζον τοῦ καλὰ καὶ δίκαια πράττειν; vide *l. 1. § 16.* Spectat huc planè illud Pauli Apoſt. *ad Philip. c. 1. v. 21.* Ἐμοὶ γὰρ τὸ ζῆν Χριστὸς, καὶ τὸ ἀποθανεῖν κέρδος. quo in loco (præfiſcini dictum ſit) ſolus interpretum reverendus D. Airæus noſter Apoſtoli mentem aſſecutus videtur. *Parùm,* inquit, *penſi habeo, quid de me fiat, modò ſive vitâ ſive morte meâ Chriſto honos ullus accreſcat. mihi ſiquidem, cùm in vita, tum & in morte, quæſtus eſt Chriſtus.* hoc eſt, quæſtus omnis, ſive merces omnis, quem ego mihi vel vivendo vel moriendo propono expetóq;, Chriſtus eſt; ſive is eſt, ut Chriſto deſerviam: vide *l. 8. § 2.* Malè autem hìc Annot. Lugd. qui καταληκτικῶς διδόναι exponit, *ità dare, ut in accipiente deſinat.* pejùs quòd καταληπτικῶς, reſcribi poſtulat. peſſimè quòd hoc ità ſumi vult, ut ſignificet; *ſeipſum ſpectando:* quod eſt Marci menti ex diametro adverſum.

Τοῦτο μισθὸν ζητεῖς] Θαυμάζεται γὰρ ἐν τοῖς θεάτροις, (inquit Plut. *de amore prolis*) τὸ,

Μισθοῦ γὰρ ἄνθρωπον τις ἄνθρωπον φιλεῖ;
Ergò hominem homo mercede quiſquam diligit?
Magna ſcil. laus eſt, ſi homo manſuetus homini eſt.

Senec. *epiſt. 95.* Cicero *de legib. l. 1. Id enim ipſum injuſtiſſimum eſt, juſtitiæ mercedem quærere.* & *ibid. Qui non ipſo honeſto movemur, ut boni viri ſimus, ſed utilitate aliquâ atque fructu, callidi ſumus, non boni.* Et mox: *Quid liberalitas? gratuitáne eſt an mercenaria? ſi ſine præmio benigna eſt, gratuita; ſi cum mercede, conducta: nec eſt dubium, quin is qui liberalis benignúſque dicitur, officium, non fructum ſequatur. Ergò item juſtitia nihil expedit præmii, nihil pretii. per ſe igitur expetitur. Eadémque omnium virtutum cauſſa atque ſententia eſt.* Idem *academ. l. 4. charitas, amicitia, juſtitia, reliqua virtus eſſe nulla poteſt, niſi erit gratuita: nam quæ mercede aliquâ ad officium impellitur. ea non eſt virtus, ſed fallax imitatio ſimulatióque virtutis.* Ἄμισθος γὰρ ἡ ἀρετὴ ἵνα καὶ ἀρετὴ μείνῃ, πρὸς τὸ καλὸν μόνον βλέπουσα. Gregor. Naz. *ad Epiſc.* 150.

Ὡς εἰ οἱ ὀφθαλμοὶ] vide *ad l. 2. § 1.* de corporis membris, Ambroſ. *hexam. l. 6. § 9. Videas ſuo ſingula gratuito ſtipendio militare.*

Ἀπέχει τὸ ἴδιον] Inſignis Annotatorem Lugd. non emendandi, ſed in deterius demutandi pruritus tenuit, qui proverbii planè immemor, κακὸν εὖ κείμενον οὐ κινεῖν monentis, etiam καλὰ εὖ κείμενα paſſim ſolicitat, nec ſolicitat tantùm, ſed ſedibus ſuis pellit prorſus. Is hoc loco, *Lego,* inquit, ἔχουσι ἴδιον. qui idem tamen libro 11. ἀπέχω pro ἔχω poſitum vult. Locus is eſt, *l. 11. § 1.* ἐγὼ ἀπέχω τὰ ἐμά, ſed & *l. 4. § 49.* ἡ φύσις ἡ τοῦ ἀνθρώπου ἀπέχει τὰ ἴδια. ad quem locum quæ adnotavimus ſi conſulere libuerit, Marci ſenſui mutatione iſtâ nervos plurimùm acciſos facilè deprehendes. nam numerum mutari, ubi neutra ſunt nomina, docere poterant eum & ſub Orbilii ferula adhuc agentes. Conſultiùs feciſſet ſi pro ἀφ᾽ ὧν legiſſet ὑφ᾽ ὧν. neque enim relativum illud ad ταῦτα, h. e. membra operantium, ſed ad τόδε τι, ſive opus; ad quod condita ſunt, reſpicit.

Ad

Digitized by Google

Ad Librum X.

§ 1. ΕΣῃ ποτὲ] *Eris, ſpero, aliquando*: Caſ. Ego malim ἐρωτηματικῶς legere. *Eriſne tandem aliquando?* expoſtulare ſiquidem videtur cum anima ſua, quòd iſta nondum aſſecuta ſit. prout & *l.* 4. § 37. & *infrà* § 9. ut receptam lectionem ſequamur. ſic Jerem. *c.* 13. *v.* 27. *non mundabis te? quando tandem futurum eſt?*

Ἁπλῆ καὶ μία] vide *ad l.* 6. § 30. τὸ ὁμαλές.

Γυμνή] vide *lib.* 11. § 27. Flacc. *carm. lib.* 1. *od.* 24.

Incorrupta fides, nudáque veritas.

Et Naſo *amor. l.* 1. *el.* 3. *Nudáque ſimplicitas.* ——

Φανερωτέρα τοῦ περικειμένου σώματος] vide *infr.* § 37. & *l.* 12. § 2, 3. At Epictet. *l.* 3. *c.* 22. τοῦ ἡλίου καθαρώτερον ἡγεμονικὸν, ait. & Joan. Chryſoſt. *in ep.* 1. *ad Cor. orat.* 40. τὴν τοῦ βαπτισθέντος ψυχὴν αὐτῶν τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων καθαρωτέραν.

Περικειμένου] Ità Dio Pruſ. *orat.* 37. de Anaxarcho: ὥσπερ ἦν περικείμενος. viſa *ad l.* 8. § 34. corpus veſti, ſive indumento, confert; quomodo & Apoſt. *ad Cor. ep.* 2. *c.* 5. *v.* 4. Joan. Chryſoſt. *de ſtatuis orat.* 5. τί ποτ' οὖν ἐστι θάνατος; ὥσπερ ἐστὶν ἱμάτιον ἀποδύσασθαι. καθάπερ γὰρ ἱμάτιον, τὸ σῶμα τῇ ψυχῇ περίκειται· καὶ τοῦτο πρὸς βραχὺ διὰ τῆς τελευτῆς ἀποθέμενοι, λαμπρότερον ἀποληψόμεθα πάλιν. Lucret. *l.* 3. *Si immortalis*, inquit, *noſtra foret mens*, (quod eſſe nos novimus) *veſtem relinquere, ut anguis, gauderet.* At Tertull. *de reſurrect. c.* 7. *carnis tunicam*, cutem dicit. *carnem*, inquit, *pelliceæ tunicæ, i. e. cutes ſuperductæ veſtierunt. uſque adeò ſi detraxeris cutem, nudaveris carnem.* Porphyr. *de abſtinent. l.* 1. Ἀπολυτέον ἄρα τοὺς πολλοὺς ἡμῖν χιτῶνας, τόν τε ὁρατὸν τοῦτον καὶ σάρκινον, καὶ οὓς ἔσωθεν ἠμφιέσμεθα, προσεχεῖς ὄντας τοῖς δερματίνοις· & *l.* 2. Ἐν δὲ τῷ νεῷ τοῦ πατρὸς, τῷ κόσμῳ τούτῳ, οὐ ἔσχατον καὶ αὐτὸς ἠμφιεσμένος χιτῶνα τὸν δερμάτινον, οὐχ ἁγνὸν προσήκει διατηρεῖν; Certè Origenes *tunicas pelliceas*, quibus protoplaſtas Deus induiſſe Moſi dicitur *Gen. c.* 3. *v.* 21. corpora vult eſſe, quibus animæ amiciuntur. Verùm delirium hoc refutat Methodius apud Epiphan. *hær.* 64. § 23. Ambroſ. *hexam. l.* 6. *c.* 6. *Caro hodie ſumitur, cras deponitur. non igitur caro tu es. caro amictus eſt animæ, quæ ſe induit quodam corporis veſtimento. non igitur tu veſtimentum es, ſed qui veſtimento uteris.* Gregor. Roman. *in Job. l.* 9. *c.* 29. *veſtimentum eſt corpus terrenum, quo induta anima tegitur, nè in ſubtilitate ſubſtantiæ ſuæ nuda videatur.* Senec. *ep.* 92. *Quod de veſte dixi, idem de corpore me exiſtima dicere. nam hoc quoque natura, ut quandam veſtem, animo circumdedit. velamentum ejus eſt.*

Τῆς φιλητικῆς καὶ στερητικῆς] στερητικῆς iſtud iſtic non concoquo. Xyl. omiſit, Caſ. de affectibus & deſideriis ab exterioribus iſtis penitus abſtractis expoſuit. Sed leviculâ mutatione, lectio recta reſtituatur, στερκτικῆς reſcribendo. dilectionem talem commendat ſibi, qualis eſt στοργὴ, ſive *naturalis affectio*, quâ prolem ſuam parentes diligunt; hoc eſt, veram, ſimplicem, gratuitam, non mercenariam, non fucatam, non effictam. de qua videatur Plut. περὶ τῆς εἰς τὰ ἔκγονα φιλοστοργίας.

Πλήρης καὶ ἀνενδεὴς] vide *ad l.* 2. § 17. & *l.* 3. § 5, 7, 8. *Apoſtol. ad Phil. c.* 4. *v.* 18. ἀπέχω πάντα καὶ περισσεύω, πεπλήρωμαι. Clem. *ſtrom. l.* 7. de Gnoſtico. Αὐτάρκης μὲν γενόμενος, ἀνενδεὴς δὲ τῶν ἄλλων. Epictet. *l.* 3. *c.* 24. οὐδέποτε δ' ἐστὶν οἷόν τ' εἰς τὸ αὐτὸ ἐλθεῖν, εὐδαιμονίαν καὶ πόθον τῶν οὐ παρόντων. τὸ γὰρ εὐδαιμονοῦν ἀπέχειν δεῖ πάντα ἃ θέλει, πεπληρωμένῳ τινὶ ἐοικέναι· οὐ δίψος δεῖ προσεῖναι αὐτῷ, οὐ λιμόν. vide *l.* 11. § 1.

Οὐδὲν ἐπιποθοῦσα] Vide *l.* 11. § 37.

Ἀρκεσθήσῃ τῇ παρούσῃ] Vide *l.* 7. § 54. & *l.* 8. § 2. & *l.* 9. § 6. Apoſt. *ad Philip. c.* 4. *v.* 14. Ἔμαθον ἐν οἷς εἰμι αὐτάρκης εἶναι. Clemens *ſtrom. l.* 7. ὁ γνωστικὸς οὐδὲ ὀρέγεταί τινος τῶν ἀπόντων, ἀρκούμενος τοῖς παροῦσι· eleganti imagine illuſtrat hoc Epictetus *enchir. c.* 15. ubi convivio vitam confert his verbis. Μέμνησο, ὅτι, ὡς ἐν συμποσίῳ δεῖ σε ἀναστρέφεσθαι· περιφερόμενον γέγονέ τι κατὰ σε; ἐκτείνας τὴν χεῖρα, κοσμίως μετάλαβε· παρέρχεται; μὴ κάτεχε· οὔπω ἥκει; μὴ ἐπίβαλε πόῤῥω τὴν ὄρεξιν, ἀλλὰ περίμενε, μέχρις ἂν γένηται κατὰ σε. οὕτω πρὸς τέκνα, οὕτω πρὸς γυναῖκα, οὕτω πρὸς ἀρχὰς, οὕτω πρὸς πλοῦτον· καὶ ἔσῃ ποτὲ ἄξιος τῶν θεῶν συμπότης. ἂν δὲ καὶ παρατεθέντων σοι μὴ λάβῃς ἀλλ' ὑπερίδῃς, τότε οὐ μόνον συμπότης τῶν θεῶν ἔσῃ, ἀλλὰ καὶ συνάρχων. ità leg. ex Simplicii commentario; non παρατεθέντων, quod codices impreſſi proferunt. Hunc imitatus ex Charidemi perſona Dio Pruſ. *orat.* 30. Παραγίνεσθαι εἰς τὸν κόσμον τοὺς ἀνθρώπους ἑορτάσοντας, ἐπ' εὐωχίαν τινὰ καὶ θοίνην λαμπρὰν κεκλημένους. tum de convivarum variis moribus diſſerens, inter alia, τινὰς δὲ αὐτῶν, μὴ ἀρκεῖσθαι τοῖς παροῦσιν, ἀλλὰ ἐπὶ τὰ πορρωτέρω διατείνειν τὰς χεῖρας· οὐ μικρὰ ἔχοντας, ἰχθύων ὀρέγεσθαι, καὶ πράγματα ἔχειν. Talis, monſtrum in hominis, Heliogabalus, *qui ad mare piſcem nunquam comedit; in longiſſimis à mari locis omnia marina ſemper exhibuit.* Lamprid. Syneſius *de provident.* 1. Ἀεὶ δέ τε καὶ πολλάκις εἰρῆσθαι ἄξιον· ἀνθρώποις ἀπαιδευ-

σίας

Digitized by Google

σίας καλὸν, μὴ ὑπομένειν βίον, ὥσπερ ἐν παιδιᾷ παιδιὰ, ἥτις ὑπεραγομένη γένοιτο καθ' ἡμᾶς, ἵνα ἀπαλλάξωμεθα· ἀλλ' αὐτὸν εἶναι τὸν ὑφαρπάζοντα καὶ ὑφαιρούμενον· τυχὼν γὰρ ὁ τοιοῦτος καταγέλαστος ἔσται, συμπότης ὢν ἄκοσμος, καὶ τῷ τιθέντι τὸ συμπόσιον ἀπεχθήσεται, τίγε ἐφ' ἑαυτοῦ περιέλκων ἀνελευθερίᾳ τὴν τάξιν· μὴ τυχὼν δὲ, ταῦτά τε, καὶ προσέτι κλαύσεται παιδαρίου δίκην, τῆς ὑπερενεχθείσης παιδιὸς, καὶ εἰς τὸν πλησίον ἐλθούσης, αὐτὸς ἐξειργόμενος.

Ἡδίστη τοῖς παροῦσι πᾶσι] Vide *l.* 3. § 4. & *lib.* 4. § 23. Clem. Alex. *ſtrom.* l. 7. ὅτι ὁ πιστὸς, ὁ πεπεισμένος ἄριστα διοικεῖσθαι τὰ κατὰ τὸν κόσμον ἅπαντα, πᾶσιν εὐαρεστεῖται τοῖς συμβαίνουσιν.

Πάντα σοι πάρεστι] Apoſt. *ad Cor. ep.* 2. *c.* 6. *v.* 10. ὡς μηδὲν ἔχοντες, καὶ πάντα κατέχοντες. quia ut Marc. *leg. ſpirit.* § 2. Ὁ Χριστὸς τὰ πάντα τῷ πιστεύοντι γίνεται· quod Pyladi Oreſtes Euripideus,

—— πάντα γὰρ τἀμ' ἐστί σοι.

Πάντα σοι εὖ ἔχει] Vide *l.* 4. § 39. Apoſt. *ad Rom. c.* 8. *v.* 28. πάντα συνεργεῖ εἰς ἀγαθόν. *Julian. orat.* 8.

Οὐδὲν μέλει μοι· τἀμὰ καὶ καλῶς ἔχει. ubi pro καὶ malim γὰρ· quæ in compendioſa ſcriptura facilè commutantur.

Παρὰ τῶν θεῶν πάρεστι] Vide *ad lib.* 3. § 11.

Ἐπὶ σωτηρίᾳ τοῦ τελείου ζώου] Mundi ſcil. ſive Dei. Vide *lib.* 4. § 40. & *lib.* 5. § 8. Laërt. *Zenon. l.* 7. Θεὸν δὲ εἶναι ζῶον ἀθάνατον, λογικὸν, τέλειον, νοερὸν, ἐν εὐδαιμονίᾳ, κακοῦ παντὸς ἀνεπίδεκτον, προνοητικὸν κόσμου τε καὶ τῶν ἐν κόσμῳ.

Γεννῶντος πάντα] Vide *l.* 4. § 23.

Καὶ συνέχοντος] Vide *lib.* 12. § 30. De Chriſtianis idem Juſtin. *epiſt. ad Diognet.* ὅπερ ἐστὶν ἐν σώματι ψυχὴ, τοῦτ' εἰσὶν ἐν κόσμῳ χριστιανοί· ἔσπαρται κατὰ πάντων τῶν τοῦ σώματος μελῶν ἡ ψυχὴ, καὶ χριστιανοὶ κατὰ τὰς τοῦ κόσμου πόλεις. οἰκεῖ μὲν ἐν τῷ σώματι ψυχὴ, οὐκ ἔστι δὲ ἐκ τοῦ σώματος· καὶ χριστιανοὶ ἐν κόσμῳ οἰκοῦσιν, οὐκ εἰσὶ δὲ ἐκ τοῦ κόσμου· ἀόρατος ἡ ψυχὴ ἐν ὁρατῷ φρουρεῖται τῷ σώματι· καὶ χριστιανοὶ γινώσκονται μένοντες (leg. diviſim μὲν ὄντες) ἐν τῷ κόσμῳ, ἀόρατος δὲ αὐτῶν ἡ θεοσέβεια μένει· ἐγκέκλεισται μὲν ἡ ψυχὴ τῷ σώματι, συνέχει δὲ αὐτὴ τὸ σῶμα· καὶ χριστιανοὶ κατέχονται μὲν ὡς ἐν φρουρᾷ τῷ κόσμῳ, αὐτοὶ δὲ συνέχουσι τὸν κόσμον. vide reliqua: ſunt enim elegantia.

Διαλυόμενα εἰς γένεσιν ἑτέρων] Vide *lib.* 4. § 21. & *l.* 7. § 23, 25.

Θεοῖς τε καὶ ἀνθρώποις συμπολιτεύεσθαι] Itá mundus, ex Stoicorum ſententia θεῶν καὶ ἀνθρώπων ἄστυ κοινὸν συμπολιτευομένων μετὰ δίκης καὶ ἀρετῆς ὁμολογουμένως καὶ μακαρίως· à Deo conditus, dicitur. Plut. *de commun. notit. c.* 13. & Cicer. *de nat. Deorum l.* 2. *Mundum eſſe cenſent quaſi communem urbem & civitatem hominum & Deorum.* & Senec. *ad Marc. c.* 18. *urbem diis hominibúſque communem.* Diodorus à Scalig. *ad Manil. lib.* 5. adductus. ὁ κόσμος ἐστὶ σύστημα ἐκ θεῶν καὶ ἀνθρώπων· ὡς εἴ τις λέγοι, πόλις ἐστὶν ἐξ ἀρχόντων καὶ ἀρχομένων. Verùm clariſſimè Cicer. *de leg. l.* 1. *Quid eſt, non dicam, in homine, ſed in omni cælo, atque terrâ, ratione divinius? quæ cùm adolevit atque perfecta eſt, nominatur ritè Sapientia. Eſt igitur, quoniam nihil eſt ratione melius, eáque & in homine & in Deo, prima homini cum Deo rationis ſocietas. inter quos autem ratio, inter eoſdem recta ratio communis eſt. quæ cùm ſit lex, lege quoque conſociati homines cum Diis putandi ſumus. inter quos porrò eſt communio legis, inter eos communio juris eſt. quibus autem hæc ſunt inter eos communia, & civitatis ejuſdem habendi ſunt. unde etiam univerſus hic mundus una civitas communis deorum atque hominum exiſtimanda eſt.* Vide Chryſipp. *de finib. ad l.* 2. § 16.

Θεοῖς συμπολιτεύεσθαι] De Chriſtianis Paulus *ad Philip. c.* 3. *v.* 20. ἡμῶν γὰρ πολίτευμα ἐν οὐρανοῖς. Et Juſtin. *ad Diognet.* ἐπὶ γῆς διατρίβουσιν· ἀλλ' ἐν οὐρανῷ πολιτεύονται. & *ibid.* τότε θεάσῃ τυγχάνων ἐπὶ γῆς, ὅτι θεὸς ἐν οὐρανοῖς πολιτεύεται. quo loco Sylburg. mavult, ὅτι θεὸς ἐν ἀνθρώποις πολιτεύεται· at quid ſi legamus, ὅτι τυγχάνων ἐπὶ γῆς ἄνθρωπος, ἐν οὐρανοῖς πολιτεύεται; alii viderint. Clemens Alex. in *protrept.* Ὦ τῆς ἁγίας καὶ μακαρίας ταύτης δυνάμεως, (pietatem ac religionem veram vult) δι' ἧς ἀνθρώποις συμπολιτεύεται θεός. Qui & *pædag. lib.* 2. *c.* 10. Joannem Baptiſtam ait in eremo κατὰ γαλήνην τῷ θεῷ συμπολιτεύεσθαι. vide *l.* 5. § 27. συζῆν θεοῖς.

Ὡς μήτε μέμφεσθαί τι αὐτοῖς] quod Epictet. *l.* 2. *c.* 19. ὁμογνωμονῆσαι τῷ θεῷ καὶ μηκέτι, μήτε θεὸν, μήτ' ἄνθρωπον μέμφεσθαι. vide *lib.* 12. § 12, 24.

Μήτε καταγινώσκεσθαι ὑπ' αὐτῶν] hoc eſt quod Apoſt. *ad Rom. c.* 14. *v.* 18. εὐάρεστος τῷ θεῷ, καὶ δόκιμος τοῖς ἀνθρώποις.

§ 2. Τί σου ἡ φύσις ἐπιζητεῖ, ὡς ὑπὸ φύσεως μόνον διοικουμένου] *Obſerva quid natura tua requirat, quippe qui tantum à natura guberneris.* Xyl. nec abſcedit multùm Caſ. ego malim, *quatenus gubernatur à natura mera.* i.e. anima vegetativa, quam φύσιν meram appellat ſæpius Marcus. hoc eſt quatenus nec ſenſu, ut bruta animantia, nec ratione, ut homo, ducitur. Sic *infr.* § 33. ὅσα ὑπὸ φύσεως ἢ ψυχῆς ἀλόγου διοικεῖται. De Stoicis Galenus *lib. quo animam differit corporis craſin ſequi c.* 4. πνεῦμά τι τὴν ψυχὴν εἶναι βούλονται, καθάπερ καὶ τὴν φύσιν· ἀλλ' ὑγρότερον μὲν καὶ ψυχρότερον τὸ τῆς φύσεως, ξηρότερον δὲ καὶ θερμότερον τὸ τῆς ψυχῆς· ὥστε καὶ τοῦθ' ὕλη μέν τις οἰκεία τῆς ψυχῆς ἐστι τὸ πνεῦμα, τὸ δὲ ὕλης εἶδος. Hæc ergo Marci mens genuina. *permitte tibi,* inquit, *& admitte in te ea quæ na-*

tura

tura ſua poſcere videtur, quà eſt vegetativâ facultate prædita: n[illegible] quà animal, [illegible] ſenſitiva, [illegible] videbitur [illegible] quà eſt [illegible], [illegible] quæ homo, & [illegible] rat[illegible] ris. Ita nihil vult admitti, quod naturæ hominis, aut quà vitam [illegible] cum ſtirpibus, aut quà ſenſum cum animantibus [illegible] munem habet, ſi rationi rectæ, cujus [illegible] habenda eſt, repugnaverit: vide *l.* 1[illegible] § 3. [illegible] Seneca [illegible] fœnerabit *ep.* [illegible] 9[illegible] *nihil impedi[illegible] bona val[illegible] quid [illegible] bona ſunt; [illegible] quia ſecundum naturam [illegible], & quia bona à me [illegible] æſtimantur.* Et luculentiorem adhuc Ariſtoteles, *Ethic. ad Eudem. l.* 7. *c.* 15. Δεῖ πρὸς τὸ ἄρχον ζῆν. καὶ πρὸς τὴν ἕξιν κατὰ τὴν ἐνέργειαν τὴν τοῦ ἄρχοντος· [illegible] δῆλον πρὸς [illegible], ἐπεὶ [illegible] καὶ ἄνθρωπος φύσει συνέστηκεν ἐξ ἄρχοντος καὶ ἀρχομένου, καὶ ἕκαστον δὴ δεῖ πρὸς τὴν ἑαυτῶν ἀρχὴν ζῆν. Et mox. Εἰ τις οὖν αἵρεσις καὶ κτῆσις τῶν φύσει ἀγαθῶν ποιήσει τὴν τοῦ θεοῦ μάλιστα θεωρίαν, ἢ σώματος, ἢ χρημάτων, ἢ φίλων, ἢ τῶν ἄλλων ἀγαθῶν, αὕτη ἀρίστη, καὶ οὗτος ὁ ὅρος κάλλιστος· εἰ τις, ἢ δι' ἔνδειαν, ἢ δι' ὑπερβολὴν κωλύει τὸν θεὸν θεραπεύειν καὶ θεωρεῖν, αὕτη δὲ φαύλη.

Μηδὲν περιεργάζεσθαι] [illegible] per[illegible] Xyl. at verba monentis ſunt, non promittentis. Itaque Caſ. *[illegible] ne faceſſas negotium tibi.* Malim ſimpliciter, *nihil ſtrage*, vel, *[illegible]*; de re nulla ulterius ſollicitus ſis.

§ 3. Θηριοῦσθαι γὰρ [illegible] παραλόγου] Vide *ad l.* 7. § 33, 64. & *l.* 8. § 46.

Ἐπὶ τῇ [illegible] ἐστὶ τῇ σῇ [illegible] ποιῆσαι] Senec. *epiſt.* 78 *Levem illum, dum putas, facies.*

Τοῦ συμφέροντος] quid enim valetudinis & ſanitatis cauſſâ non ſuſtineas? vide *ad l.* 5. § 8.

Ἢ τοῦ καθήκοντος] *officii cauſſâ* quid non debeas? vide Apoſtolum *ad Roman. cap.* 8. *verſ.* 35, [illegible] *ad Hebr. cap.* 11. *verſ.* 35, 36, 37. *ad Phil. c.* 1. *v.* 20, 21. & *c.* 2. *v.* 17. Lucam *Act. c.* 20. *v.* 34, 24. & [illegible]. 21. *v.* 13. vide & *lib.* [illegible]. § 6.

§ 4. Σεαυτὸν αἰτιᾶσθαι, ἢ μηδὲ σεαυτόν.] *Te* (inquit) *accuſa*, qui ſuccenſeas alteri ob illud, quod corrigere in ipſo non vales: *vel etiam nec te accuſaveris*, quod corrigere nequeas; ſed feras quod corrigere non potes. Poteſt tamen aliter intelligi. Tuam agnoſce imbecillitatem; qui non potueris erroris illum convincere. quanquam nec hoc quidem vitio tibi vertendum, fuerit[illegible] *enim* [illegible] *exegeris, non curationem*; [illegible] Bern. *ad Eugen. de conſider. l.* 4. Caute itaque Epictet. *l.* 3. *c.* 24. Ἐγὼ τὸ μὲν ἐμὸν παιδεύω [illegible] ἀπαιτεῖ. [illegible] ἐμοὶ γὰρ [illegible]. τὸ δ' ἀλλότριον περιέρχομαι κατὰ δύναμιν [illegible] ἀπαίτου δι' ὃ περιέρχομαι. qui etiam in eandem cum Marco ſententiam *l.* [illegible] *c.* 24. Δεῖξον μὲν αὐτῷ, [illegible] ἀποσπάσαι [illegible] δεικνύεις, αὐτὸς αὐτῷ μᾶλλον [illegible]λει, ἢ τῷ μὴ πειθομένῳ. Et *lib. eod. c.* 12. Δεῖξον αὐτῷ τὴν ἀλήθειαν, καὶ ὄψει [illegible]. [illegible] δ' ἂν ὁ μὴ δυνάμενος, μὴ ἐκεῖνον κατάγελα, ἀλλὰ μᾶλλον αἰτιῶ τῆς ἀδυναμίας τῆς σαυτοῦ. [illegible] tandem vide & *l.* 4. *c.* 5. hoc idem differentem. vide *ad l.* 8. § 59. & *l.* 9. § 41, 42.

§ 5. Ἐξ αἰῶνος] ita *l.* 5. § 8. ἐκ πρεσβυτάτων αἰτίων. vide *lib.* 4. § 26. & *lib.* 8. § 20, 2[illegible].

Προκατεσκευάζετο] vide *ad l.* 7. § [illegible] Apoſtol. apud Luc. [illegible] *c.* 4. [illegible] 28. Ὅσα ἡ βουλή σου προώρισε γενέσθαι. Et Petr. [illegible] *c.* 2. *v.* 23. Τῇ ὡρισμένῃ βουλῇ καὶ προγνώσει τοῦ θεοῦ. Et Jacobi *ibi c.* 15. [illegible] Κύριος ὁ ποιῶν ταῦτα πάντα, ἃ [illegible] γνωστὰ ἀπ' αἰῶνος αὐτῷ. Sive, ut alii codices exhibent; Γνωστὰ ἀπ' αἰῶνός ἐστι τῷ θεῷ πάντα ἔργα αὐτοῦ. Gregor. *in Job. l.* 12. *c.* 1. *Nulla, quæ in hoc mundo hominibus fiunt, abſque omnipotentis Dei conſilio occulto veniunt; nam cuncta Deus ſecutura præſciens, ante ſecula decrevit, qualiter per ſecula diſponantur,*

Ἡ ἐπιπλοκὴ τῶν αἰτίων] i. e. *Series implexa cauſſarum*, ut Senec. *de benef. l.* 4. *c.* 7. ſive *immutabilis cauſſarum cohærentium ſeries*, ut *ad Helv. c.* 8. Idem *de provident. c.* 5 *Cauſſa pendet ex cauſſa; privata ac publica longus ordo rerum trahit.* ſed & Cicero *de divinat. l.* 1. Εἱμαρμένην i. e. *fatum* definit *ordinem ſeriemque c[illegible] cum cauſſa cauſſæ nexa rem ex [illegible] gignit.* E[illegible] adhuc *de Nat. Deor. lib.* 1 *fa[illegible] neceſſitatem, quâ quicquid accidat, [illegible] ex æ[illegible] veritate cauſſarumque continuatione fluxiſſe dicatur.* Idemque eodem reſpiciens *de Fato: Niſi ex æternitate cauſſa cauſſam [illegible] rens hoc erit effectura.* ut ſit quaſi εἱρμός τις αἰτίων ſic dicta. Nec conſultè ſatis H. Stephanus, cum in Lexic. Ciceron. aliam eſſe Græcè, aliam Latinè vocis notationem affirmat. *ſero* enim Latinum, unde *ſeries* & *ſertum* eſt, omnino εἴρω Græcum. vide *ad l.* 7. § 9, 49, 75. Trahit autem huc Iſ. Caſaub. Perſii illud, *ſat.* 3. *v.* 66.

Diſcite, ô miſeri, & cauſſas cognoſcite rerum

i. e. *cauſſas eorum*, inquit, *quæ homini eveniunt; quæ Stoici referebant ad legem fatorum.* Quibus & Marci iſta ſubjicit.

Συμβέβηκε] Vide *l.* 3. § 11. & *l.* 4. § 26.

§ 6. Εἰ ἄτομοι, εἴτε φύσις] Malim φύσις. ut *l.* 11. § 18. Εἰ μὴ ἄτομοι, φύσις ἡ τὰ ὅλα διοικοῦσα. at Xyl. φύσει legiſſe videtur. *Sive natura conſtat, mundus*,

Μέρος εἰμὶ τοῦ ὅλου] vide *ad l.* 2. § 3. & Caſaub. *ad Perſ. ſat.* 3. *v.* 73.

Οὐδὲν βλαβερὸν τῷ μέρει] vide *l.* 5. § 3[illegible] & *l.* 6. § 45. Τὸ αὐτὸ συμφέρει τῷ [illegible] καὶ τῷ ὅλῳ. Ariſtot. *polit. l.* 1. *c.* 4. Siquidem in toto pars

eſt. itaque Perſarum regi Ageſilai amicitiam ambienti, reſpondit ita, Ὅτι ἐὰν [illegible] φίλον αὐτὸν Ἀγησιλάῳ [illegible] οἱ δὲ [illegible] Λακεδαιμονίοις κοινῇ φίλ[illegible], [illegible] ἐπ' αὐτὸ [illegible] ἀπειλοῦμαι, καὶ [illegible] [illegible]. Ælian, *l.* 10. *c* 20. Quin &, ut Plato C'arm [illegible] [illegible] ὡς ἀδύνατον [illegible] [illegible] ἔχειν. *Poteſt quod inutile [illegible] id cuiquam utile eſſe?* Cicer. *offic l.* 3. Qui & ibid. *Ergò unum debet eſſe omnibus propoſitum, ut eadem ſit utilitas unius cujuſque & univerſorum; quam ſi ad ſe [illegible] [illegible], diſſolvetur omnis humana conſortio.*

Τῆς [illegible] τοῦ κόσμου [illegible]] *Inſuper accepi*t, i. e. inſuper habeat, inſitum atque innatum habeat. *accepiſſe* pro [illegible], Sic Joan. *Apoc. c.* 11. *v.* 17. de Deo [illegible] εἴληφας δύναμιν μεγάλην, *potentiam magnam accepiſti*, i. e. [illegible], exerces, exer[illegible]. Sic *Pſal* 24. *v.* 4. Græc. [illegible] ἐπὶ ματαίῳ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ. Vulgat. *Non [illegible] in vanum animam ſuam.* i. e. *non [illegible] habet.* Hebr. *ad vanitatem non eſſ[illegible]* ut Junius i. e. *vani ubi non addixit.*

Τὸ [illegible] ἀπό τινος ἔξωθεν αἰτίας ἀναγκάζεσθαι] Probat hinc, nihil in mundo admitti, quod univerſo [illegible] [illegible] [illegible]. Hoc enim natura [illegible] cujuſque eſſe commune, ut nihil in ſe habeat, [illegible] [illegible], quod damnoſum ſit, multò minus [illegible] [illegible] cauſſam à nulla alia cogi poſſe [illegible] [illegible] [illegible] hujuſmodi aliquid admiſſuram [illegible] quia nec à ſe habeat, nec aliunde admittat. vide [illegible] § 35. & *l.* 8. § 56.

Οὐδὲν [illegible] ἀχο[illegible]] Vide *ad l.* 2. § 2. & *l.* 9. § 22.

Στοχάζομαι [illegible] ὁμογενῶν] Non animadverterunt interpretes uſum vocabuli hujus apud Marcum noſtrum. itaque alter clauſulam hanc prorſus omiſit, alter de *[illegible]* interpretatus eſt. at στοχάζεσθαι Marco eſt *rationem habere.* Vide *ad* [illegible] § 9.

Εὐ[illegible]] Vide *l.* 2. § 5. [illegible] § 34.

Πολίτου βίον] Vide *l.* 5. § 22. & *l.* 2. § 16.

§ 7. [illegible] τοῦ ἀλλοιοῦσθαι] *alterationem* potiùs eſſe vult, quam *corruptionem* vulgariter dicimus. rationem petas licet ex *l.* 5. § 13. & *l.* 8. § 18. & *l.* 9. § 34. Idem planè Hippocrates *de diæt. l.* 1. Ἀπόλλυται μὲν οὐδὲν ἁπάντων χρημάτων, οὐδὲ γίνεται ὅτι μὴ [illegible] [illegible] συμμισγόμενα δὲ καὶ διακρινόμενα, ἀλλοιοῦται [illegible] δὲ παρὰ τῶν ἀνθρώπων τὸ μὲν [illegible] ἐκ [illegible] [illegible] αὐξηθὲν [illegible] [illegible] τὸ δὲ [illegible] [illegible] εἰς ἔλασσον μειωθὲν ἀπολέσθαι. ſed & è priſcis philoſophis haud paucis viſum, τὴν γένεσιν καὶ τὴν φθορὰν, ἀλλοίωσιν [illegible], monet Ariſtot *de gener. & corrupt. l.* 1. *c.* 1. ἀεὶ γὰρ μένειν τὸ ὑποκείμενον ταὐτὸ καὶ ἕν. τὸ δὲ τοιοῦτον ἀλλοιοῦσθαι φαμέν· ἔστι γὰρ ἀλλοίωσις, ὅταν ὑπομένοντος τοῦ ὑποκειμένου, αἰσθητοῦ ὄντος, μεταβάλλῃ ἐν τοῖς αὐτοῦ πάθεσιν. Ibid. *c.* 4. Itaque Caſaub. *ad Baronii annal. appar. exerc.* 1. § 10. *Fuit opinio* [illegible] *[illegible] veterum Græcorum, nihil è rebus creatis perire, [illegible] mutari duntaxat mortem inanem eſſe nomen* [illegible] [illegible] *mutationem* [illegible] [illegible] [illegible] *dici* [illegible] *tem: quippe* [illegible] *creatum* [illegible] [illegible] *[illegible] aſſeverare (vide* [illegible] *l.* 9. § 3[illegible]*) imo eſt, ut [illegible] ſolebant*, ἀλλοιοῦσθαι. Hoc autem Joan. [illegible] *ad Ariſtot. de gener. & corrupt. l.* 1. ab Homero illo *Odyſſ.* π. *v.* 181. [illegible] exiſtimat. Ἀλλοῖός μοι, ξεῖνε, φάνης νέον ἠὲ πάροιθεν. Ἀλλοῖος, inquit, [illegible] ἄλλος ad quem locum [illegible] ſtathium ex Grammaticis quibuſdam im[illegible] ἀλλοίωσιν, ἑτερ[illegible], & μεταμόρφωσιν diſtinguet [illegible] vite ſis. nam quòd ad illa Ariſtotelis [illegible] 2. Ἡ μὲν οὖν κατὰ ποιὸν κίνησις ἀλλοίωσις ἔστω. Simplicius: Ἔοικε τὸ τῆς ἀλλοιώσεως ὄνομα [illegible] [illegible] τῇ κατὰ ποιὸν κινήσει. non erat [illegible] la falſitatis arguere, adductis ex Ocello Lucano, Timæo Locro, & Platone, (nam [illegible] illum Hermetis titulo indutum, cui [illegible] Caſaub. *ad Baron. appar. exerc.* 1 § 10. [illegible] [illegible]) locis quibuſdam. quibus [illegible] τὴν κατὰ ποιὸν κίνησιν, ἀλλοιώσεως nomine [illegible] [illegible] enim hoc voluit Simplicius, [illegible] [illegible] pr[illegible]orem de iſta motûs ſpecie vocabulum illud uſurpaſſe, ſed confiteri [illegible] [illegible] magis non [illegible] ἀλλοιώσεως ſignificatione priſcos illos uſurpaſſe, [illegible] non τὴν κατ' οὐσίαν [illegible], quam φθορὰν d[illegible] ſed & τὴν κατὰ [illegible] etiam, eodem hoc nomine comprehendebant: quod Ariſtoteles accuratius illa diſtinguens, ad τὴν κατὰ ποιὸν κίνησιν duntaxat reſtrinxit. itaque in locis ipſis a Negarota adductis Plato duo tantum motûs genera ſtatuit, τὴν ἀλλοίωσιν, καὶ τὴν περιφοράν, & τὸ κινούμενον πᾶν ἢ [illegible] ἢ ἀλλοιοῦσθαι· αὗται γὰρ, inquit, μόναι κινήσεις. ita ἀλλοιώσεως nomine, cum Marco iſtic φθορὰν τε καὶ φθορὰν etiam comprehendit. *Corruptionem* itaque nihil vult Marcus aliud eſſe, quàm *alterationem quandam*. Accedit Apollonius Tyan[illegible] ſed adhuc [illegible], tam [illegible], quam φθορὰν inficiatus [illegible] [illegible] μόνον ἐμφανὲς [illegible] [illegible] μόνον [illegible]. τὸ μὲν γὰρ [illegible] εἰς φύσιν [illegible] γένεσις. τὸ δὲ φύσεως εἰς οὐσίαν κατὰ ταὐτὰ [illegible], [illegible] [illegible] κατ' ἀλήθειάν ποτε [illegible] φθείρεσθαί ποτε. μόνον δὲ ἐμφανὲς ὄντος, ἀοράτου τε [illegible] τοῦ μὲν διὰ [illegible] τῆς ὕλης. τοῦ δὲ διὰ λεπτότητα τῆς οὐσίας, οὔσης μὲν ἀεὶ τῆς αὐτῆς, κινήσει δὲ διαφερούσης καὶ [illegible]. At è diverſo Tertull. *adv. Prax. c.* 27. *Tranſ[illegible]ratio interemptio eſt priſtini. omne enim quod[illegible] transfiguratur in aliud, deſinit eſſe quod fuerat, & incipit eſſe quod non erat.* & clariùs adhuc *d.* [illegible] *carnis c.* 55. *Interpretabimur itaque plenè* [illegible] *vim & rationem demutationis, quæ fermè ſubminiſtrat alterius carnis reſurrectionis præſumptionem, quaſi demutari, deſinere ſit in totum, & de priſtino perire,* [illegible]

Diſcernenda eſt demonſtratio ab omni argumento perdi-tionis. Aliud enim demonſtratio, aliud perditio [illegible] *non aliud, ſi ita demonſtraveris* [illegible] *ut pereas.* [illegible] *autem* [illegible] *ipſa permanſerit* [illegible] *ne.* Servius ad *Æneid. l. 6.* [illegible]

Εἰς ἀπειρίαν ὁ, τον] ἀλλ᾽ ἴσως Xyl. rectè quia ἀλλοιοῦσθαι præceſſit.

Τὰ ἐκ τῆς μεταβολῆς] Ratiocinatur [illegible] ſupereſſe; niſi quòd ſi ab [illegible] ab ignorantia, quarum neutra [illegible] na[illegible] convenit, [illegible] reſtat [illegible] *quid,* [illegible] *nec* [illegible] *ſerit.* vide *ad l. 6. § 41. &* l. 8. § 19. *& l. 9. § 3.*

Εἰ δέ τις καὶ ἀσεβ[illegible]] Haud rectè ſatis iſta interpretes cepiſſe videntur. Ex aliorum quaſi mente iſta ſuppon[illegible] *quo* [illegible] *naturâ* [illegible] ipſe forſan non agnoſcat, ita res eſſe [illegible] ſupra naturâ conſtitutas dicat, ut eâ ratione corruptioni & mutationi ſint obnoxiæ, is ſanè ex ſuis ipſius rationibus ſtultitiæ redarguetur; quòd miretur & indignetur mutari [illegible] quod mutari [illegible] ſit. Vis autem conſequentiæ [illegible] ret, [illegible] ſe primum [illegible] ex [illegible] ſententia [illegible] ſumptum & fu[illegible] tum [illegible] 4. § [illegible].

Θαυμάζει [illegible] 101. [illegible] *quàm* [illegible] *quod* [illegible] *poteſt fieri?* vide l. 8. § 1[illegible].

Τῆς διαλύσεως, [illegible] ταῦτα] forſan, εἰς ταὐτά. [illegible] *eadem* vide l. 4. § 3. [illegible] l. 3. [illegible] 13. Εἰ [illegible] ἀπόλλυται, ἀλλὰ διαλύεται εἰς τὰ φίλα καὶ συγγενῆ, εἰς τὰ στοιχεῖα. ὅσον μὲν ἐκ [illegible] ὅσον ἦν γεῶδες, εἰς γεῶδες· ὅσον πνευματικὸν εἰς πνευματικόν· ὅσον ὑδατῶδες, εἰς ὑδατῶδες. Ἅπαντα γὰρ φθείρεσθαι εἰς ταῦτ᾽ ἐξ ὧν ἐστι. Ariſtot. [illegible] l. 2. [illegible] Ità Gregor. Nyſſ. *de homin. opific. c.* 26. [illegible] τὴν διάλυσιν τοῦ σώματος, εἰς τὰ ἐξ ὧν συνέστηκε γίνεσθαι· καὶ οὐ μόνον τὴν γῆν εἰς τὴν γῆν ἀναλύεσθαι· ἀλλὰ καὶ τὸν ἀέρα, καὶ τὸ ὑγρὸν [illegible] τῷ ὁμοφύλῳ· καὶ ἑκάστου [illegible] τὸ συγγενὲς [illegible]

Ἤτοι γὰρ σκεδασμὸς] vide l. 7. § 32. & 49.

Ἐν, ἢ ὄγκοι λόγος] vide ad l. 4. § 14, 21.

Κατὰ περίοδον ἐκπυρουμένου] vide l. 3. § 3. & l. 5. § 13. 32.

Χθὲς καὶ τρίτην ἡμέραν] *Heri & nudius tertius.* [illegible] proverbialis formula, de re haud ità pridem geſta. Sed uſitatius pro eadem χθὲς καὶ πρώην dicitur Ariſtophan. *ranis.*

[illegible] τούτοις τοῖς [illegible] χθιζινοῖς

Χθές τε καὶ πρώην [illegible] τῷ κακίστῳ κόμματι.

Plato *de legib. l.* 3. Τὰ δ᾽ ἄλλα ἄλλοις πάμπολλα, ὡς ἔπος εἰπεῖν, χθὲς καὶ πρώην γεγονότα. Idemq; [illegible] 2. Οἴομαι δέ σε οὐκ [illegible] [illegible] χθιζά τε καὶ πρωϊζὰ γεγονέναι, quomodo Job. c. 8.

v. 9. χθιζοὶ [illegible] vide *ad l.* 4. § [illegible]. Strabo *l.* 1. de [illegible] Canopo: Καὶ τὸν Κάνωβον, [illegible] καὶ πρώην [illegible] Plut. *de igne & aqua* [illegible] [illegible] οὐκ ἔστιν εἰπεῖν, ὅτε οὐκ ἦν ἄνθρωπος [illegible] εὑρετὴς [illegible] δὲ πρώην χθὲς [illegible] φασι καὶ πρώην ὑπὸ Περικλέους [εὑρηται, περὶ δὲ τοῦτο] βίος [ἄνευ] πυρὸς, ἢ ἄνευ ὕδατος ἦν. ità enim locum illum [illegible] lendum [illegible]. De Conſtantino Calamano Nicet. Chon. in *Manuel. l.* 4. [illegible] τὸ γένος [illegible] καὶ χθὲς καὶ πρώην, εἰ ἔστιν ὅλως, [illegible] Pro eodem [illegible] καὶ χθὲς dixit Soph[illegible]

> Οὐ γάρ τι νῦν γε κἀχθὲς, ἀλλ᾽ ἀεί ποτε
> Ζῇ ταῦτα, κοὐδεὶς οἶδεν ἐξ ὅτου φάνη.
> *Non* [illegible] *non heri* [illegible]
> *Sed* [illegible] *in obſcuro latet.* Groc.

Ex quo emendandi Plutarchi codd. qui in *Sympoſ. l.* 8. *c.* 9. & *de communi. not. c.* 17. eodem alluſit. & χθὲς καὶ τήμερον, Heliodor. [illegible] Τὸ ξίφος [illegible] [illegible] χθὲς καὶ τήμερον [illegible] Expreſſit hoc Catull. in *epithalam.*

> *Sordebant tibi villicæ*
> *Concubine hodie atque heri.*

νῦν καὶ πρώην, Ariſtot. *polit. l.* 7. *c.* 10. Ἔοικε δ᾽ οὐ νῦν οὐδὲ πρώην [illegible] γνώριμον τοῖς περὶ φιλοσοφίας φιλοσοφοῦσιν. Hebræi dicunt, חמול five אתמול שלשום quod Græci vertunt, & grum Marco noſtro, χθὲς, five ἐχθὲς καὶ τρίτην & τρίτην ἡμέραν. Geneſ. c. 31. v. [illegible] Deut. c. 19. [illegible] 6. Reg. l. [illegible] c. 4. v. 7. & c. 10. v. 11. & c. 21. v. 5. & lib. 2. c. 5. v. [illegible] Samuel. l. 1. c. 14. v. 21. aliquando etiam ἐχθὲς καὶ τρίτης. Reg. [illegible] c. 13. v. 5. quanquam laxius iſti, non pro nuper tantùm, ſed pro *jam olim* etiam uſurpant. Moſes *Exod. c. 4. v.* 10. גם מתמול גם משלשם quod Græc. πρὸ τῆς χθὲς, & πρὸ τῆς τρίτης ἡμέρας. Lat. *ab heri & nudiuſtertius.* ſenſus eſt, *nunquam antehac.* Cæterùm à priore illa formula haud multùm abludit Platonis illud in *Euthydem.* [illegible] ἢ πρότερον. Πέρυσι δ᾽ ἢ προπέρυσι [illegible] Poſteriore Xenophontis illud *Hellen. l.* 3. Νῦν τε καὶ πέρυσι. [illegible] *& nunc & olim iidem fuimus.*

Τοῦτο οὖν ὃ ἔλαβε, μεταβάλλει, [illegible]] *Aliud,* inquit, *eſt quod* [illegible] *corpus, ſed & anima* (cùm aëreum quiddam hoc ſtatuat) *ab* [illegible] *quæ mater tua enixa eſt*: cùm à cibo, quo veſceris, aëre, quem attrahis, maximam ſui partem, ex qua ea nunc conſtant, acceperint. vid. *ad l.* 9. § 30.

[illegible] οἶμαι, [illegible]] Iſtis, ut viris ſuſpectis, Xyl. notam adfixit. Caſ. quid ſecutus fuerit, non poſſum ex verſione aſ-

 ſequi

ſequi. mihi aquam hærere agnoſco. interim obſervo verbum προςτάττειν quod Stephani Theſaurus ille luculentiſſimus non exhibet, Marco hìc uſurpatum; & in forma paſſiva quam vocant, Galeno, *de* [illegible] *opt.* [illegible] verbis illis: ἵνα μὴ ἀδιαλείπτως τῇ λέξει προστάττηται. N[illegible] *vocabulo ipſi addi* [illegible]; *aut* [illegible] *p*[illegible] *a*[illegible]*ve*. Forſan ergò Marci mens fuerit. [illegible] *me vero,* [illegible]*ud quod a n*[illegible]*tre tra*[illegible], [illegible] *q*[illegible] *gens, & peculiares* [illegible] *h*[illegible]*, ſe v*[illegible] *adſcere, eadem q*[illegible] *p.* [illegible] *e, c*[illegible] *nil hic faciat ad id, quod nunc d*[illegible] *p*[illegible]*terea obſtet, quo minus verum id* [illegible]: Sed ἐπέχω. locum certè vel vitiatum vel mu[illegible] ſuſpicor.

Τῷ ἰδίας πειθῷ] Vide *l.* 9. § 24.

§ 8 Ὀνόματα θέμενος] Flaccus *l.* 1. *ep.* 16.

Tr[illegible]*, ſi curas eſſe quod aud*[illegible]. Et mox:

Cum [illegible] *ſapiens emendatusque vocari,*

Reſpondesne tuo, dic ſodes, nomine?——&c.

Vide Epictetum [illegible] *l.* 2 [illegible]. De eleacco, Hieron. *a*[illegible]: [illegible] *prætereun pri*[illegible] *vocabulum ſ*[illegible]*, c*[illegible]*tur eſſe* [illegible]. Plato *c*[illegible] 4. προσήκει δὲ ἡμᾶς γενέσθαι, ὅτι ἐσμὲν πιστοὶ οἱ τὸ σαφῶς [illegible] S[illegible] *de v*[illegible] χρῆσαι δικαίως τῇ σημασίᾳ τῇ προσηγορίᾳ τοῦ σημείου πράγματος. οὐ γὰρ ὀνόματα πάσης ἐστὶ πραγμάτων ἐστὶ, τὰ δὲ πράγματα καὶ τῶν ὀνομάτων. Di[illegible] Pruſ. *orat.* 38 Præclarè Gregor Nyſſ [illegible]. Ὥσπερ γὰρ εἴ τις ἰατρὸς ἢ ῥήτωρ, ἢ γεωμέτρης καλεῖσθαι ποθήσειεν, οὐκ ἂν δέξαιτο τῇ ἀπαιδευσίᾳ τὴν ἐπωνυμίαν ἐλέγχεσθαι, μὴ ἐνεχόμενος ἐπὶ τῆς πείρας ὁ ὀνομάζεται· ἀλλ' ὁ καθ' ἀλήθειαν τι τούτων προσαγορεύεσθαι θέλων, ὡς ἂν μὴ ψευδώνυμος ἡ κλῆσις ἐλέγχοιτο, αὐτῷ ἐπιτηδεύματι τὴν προσηγορίαν πιστώσεται. τὸν αὐτὸν καὶ ἡμεῖς τρόπον, εἰ τὸν ἀληθῆ σκοπὸν τοῦ χριστιανοῦ ἐπαγγέλματος ἐξετάζοντες εὑρίσκοιμεν, οὐκ ἂν ἑλοίμεθα μὴ εἶναι τοῦτο, ὅπερ τὸ ὄνομα ὑπὲρ ἡμῶν ἐπαγγέλλεται· ὡς ἂν μὴ τὸ ἀεί τι πιθάκου αἴνιγμα καὶ ἡμῖν ἐφαρμόσειε· ἀποδεξώμεθα δὲ ἀληθῶς, ὅπερ ὀνομαζόμεθα, τοῦτο καὶ εἶναι διὰ τῆς ὑψηλῆς πολιτείας. ſubjungit mox de ſimia Alexandrina, apologum quem & Lucianus *in apo*[illegible] narrat [illegible] ac [illegible] *includit* [illegible]. οἱ δὲ ἐν τῷ ἱερῷ ὄνομά τις τοῦ Χριστοῦ ἐπονομάζονται, ὅτε δὲ τῷ ὀνόματι τούτῳ συνεκφωνεῖται, μὴ δεικνύοι τὸν βίον, κατεψεύδετο τοῦ ὀνόματος ὁ τοιοῦτος, κατὰ τὸ προτεθὲν ἡμῖν ὑπόδειγμα, προσωπεῖον ἄψυχον, ἀνθρωπίνῳ χαρακτῆρι μεμορφωμένον, περιθεὶς τῷ πιθήκῳ. I[illegible] *perſ* [illegible] ubi etiam ſimiliter hoc idem proſequitur [illegible], ἐπειδὴ τοῦ μεγίστου τε καὶ θειοτάτου καὶ πρώτου τῶν ὀνομάτων γέγονε παρὰ τοῦ ἀγαθοῦ δεσπότου ἡμῶν κοινωνία, ὥστε [illegible] ἐπωνυμίᾳ τοῦ Χριστοῦ τιμηθέντας Χριστιανοὺς ὀνομάζεσθαι· ἀναγκαῖον ἂν εἴη πάντα τὰ ἑρμηνεύοντα τῆς τοιαύτης φωνῆς ὀνόματα καὶ ἐν ἡμῖν καθορᾶσθαι· ὡς μὴ ψευδώνυμον ἐφ' ἡμῶν εἶναι τὴν κλῆσιν, ἀλλ' ἐκ τοῦ βίου τὴν μαρτυρίαν ἔχειν· οὐ γὰρ ἐκ τοῦ καλεῖσθαί τι τὸ εἶναι γίνεται· ἀλλ' ἡ ὑποκειμένη φύσις, ἥτις δ' ἂν οὖσα τύχη, διὰ τῆς προσφυοῦς τοῦ ὀνόματος σημασίας γνωρίζεται. Ignat. *ad* [illegible]. Πρέπον ἐστὶ μὴ μόνον καλεῖσθαι χριστιανούς, ἀλλὰ καὶ εἶναι· οὐ γὰρ τὸ λέγεσθαι, ἀλλὰ τὸ εἶναι, μακάριον ποιεῖ. Ambroſ. *de digni*[illegible] *S*[illegible]*erd* c. 3. *Quod* [illegible]*us profe*[illegible]*ion*[illegible]*, actione po*[illegible]*us qu*[illegible] *nomine de*[illegible] *remus: ut nomen cong*[illegible]*at a*[illegible], *& actio reſpondeat nomini,* [illegible] *nomen* [illegible]*ne, & crimen immane.* [illegible]*men in*[illegible]; quia ut Salvian *ad* [illegible] *avar. l.* 4 *Parùm ſunt vo*[illegible]*a, ver*[illegible]*as n*[illegible]*a.* Idemque *de prov*[illegible] *l.* 4 [illegible] *Nomen* [illegible] *actu atque officio ſuo, nihil* [illegible]. Ubi & mox ſubdit denuo, *Vocabula* [illegible] *eſſe ſine rebus.* C[illegible], quia [illegible] idem *i*[illegible] *c.* 7. *Atro*[illegible] *p*[illegible]*atur.* &c, [illegible] *quam s*[illegible] *; &* [illegible] *impii eſt p*[illegible] *nom n*

Μήποτε μετονομάζῃ καὶ ἀπολλύειν] [illegible] *quando* [illegible] *nom*[illegible] λ. l. ut legendum [illegible] ἀπολλύοις. alioqui ve[illegible], *nim a quando* [illegible], &c. Xenoph[illegible] συνάπτειν γὰρ ἰσχυρῶς [illegible] ἀπέβαλες τὴν ἐπωνυμίαν τὸ ἀνὴρ καλὸς κἀγαθὸς κεκλῆσθαι. Caſſiodor *l* 8. *p.* 18 *S*[illegible] *ne en*[illegible] *uerit cuſt*[illegible] *ſemper læto*[illegible] *vocabul*[illegible]. *nam cum omn*[illegible] *ad* [illegible] *arandas re*[illegible] *detur impoſita,* [illegible] *dum* [illegible] *p*[illegible]*tre nom*[illegible] *n, aliud d*[illegible]*, quam poſſit in mor*[illegible] *venis* [illegible]. Vide [illegible] 3. § 6. & *l.* 4. § 16. & *l.* 6. § 38 & Epictet. [illegible] 9. § 37. μετονομάζεσθαι, *transnominari* Sueton. [illegible] *rii G*[illegible]*m. c.* 18. *L. C*[illegible] *cognomine P*[illegible], *m*[illegible] *Panſam ſ. transnomi*[illegible]

Ἐβούλετό σοι σημαίνειν] [illegible] id eſt, ſignificat G[illegible]le[illegible]s pariter *de affec. di*[illegible] *&* [illegible] τί ποτε βούλεται σημαίνειν. Et [illegible] c. [illegible] 3. Θέλει τὸ μεταξὺ σημαίνειν. *ſignificare vult, i.e.* ſignificat, σημαίνει. τὸ βούλεσθαι ſæpenumero παρέλκει. Sic Ariſt. *p*[illegible] *l* 2 [illegible] 2 Καὶ βούλεταί γ' ἡ πόλις ἐξ ἴσων εἶναι, πόλεις ὅταν αὐτὰς συμβαίνῃ τὴν κοινωνίαν εἶναι [illegible] πλῆθος. [illegible] βούλεται. i. e. [illegible] ἐστι, &c. [illegible] *leg*[illegible] *dici.* Sylburg. & [illegible] βούλεται δ' ὁ βασιλεὺς εἶναι φύλαξ, ὅπως οἱ κεκτημένοι τὰς οὐσίας μηδὲν ἄδικον πάσχωσιν, ὁ δὲ δῆμος μὴ ὑβρίζηται μηθέν. [illegible] e. eſt Liban. *orat.* 3. καὶ μείζονας φανῆναι τῆς παρρησίας, ἢ τοῖς ὀφθαλμοῖς δείξειν τὴν αἰδῶ θέλεται. *definire vult* i. e. definit. Jacob. [illegible] c. 4. v. 4. ὃς ἂν οὖν βουληθῇ φίλος εἶναι τοῦ κόσμου, ἐχθρὸς τοῦ Θεοῦ καθίσταται. *qui*[illegible] *voluerit.* i. e. quicunque fuerit. τὸ θέλειν pariter uſurpatum reperias, ut *ſupr.* [illegible] ſic Plato in *Sympoſ.* ἐὰν ἐθέλῃ παύεσθαι ἡ λύγξ. [illegible] *are* [illegible] *erit.* i. e. ceſſaverit ſingultus. *E*[illegible] *id* Ἐρημία γὰρ πόλιν ὅταν λάβῃ κακή, νοσεῖ τὰ τῶν θεῶν, οὐδὲ τιμᾶσθαι θέλει. ſic Homer. *Il.* ά. [illegible] 19. εὔχεται εἶ-

eſt. Epiphan. *hæreſ.* 66. § 9. πλοῖα γὰρ θέλει λέγειν ἥλιόν τε καὶ σελήνην. *Navigia dicit Solem & Lunam.* Joan. *Evang. c.* 7. *v.* 17. Ἐάν τις θέλῃ τὸ θέλημα αὐτοῦ ποιεῖν. *Si quis voluerit facere.* i. e. Si quis fecerit. ità pro eo quod Matth. *c.* 20. *v.* 26, 27. & Marc. *c.* 10. *v.* 43, 44. ὃς ἐὰν θέλῃ ἐν ὑμῖν μέγας γενέσθαι· &, πρῶτος εἶναι. Luc. *c.* 22. *v.* 26. habet. ὁ μείζων ἐν ὑμῖν, & ὁ ἡγούμενος. Diſertiſſimè *Act. c.* 2. *v.* 12. τί ἂν θέλοι τοῦτο εἶναι; *Quid hoc eſſe velit? Quid hoc ſibi vult?* ſive, *Iſtud quid eſt?* nos diceremus *What may this be?* Senec. *de ira. l.* 2. *c.* 9. *quid ſi quis iraſcatur?* & mox, *quid ſi iraſci velit?* & *c.* 10. *quid ſi mirari velit.* i. e. *quid ſi miretur?* uti mox ibidem. vide *ad l.* 4. § 6. & *l.* 5. § 22.

Διαληπτικὴν ἐπίστασιν] *ſcientiam de ſingulis rebus percipiendi.* Xyl. *percipiendis,* forſan ſcripſerat. meliùs Caſ. *objecti cujuſvis enixam & intelligentem conſiderationem.* ἐπίστασιν, non ἐπιστήμην· malim tamen διαληπτικὴν *diſceptativam* reddere. quomodo διάληψιν pro *diſceptatione* Marcus uſurpavit, *l.* 1. § 10. ἐν ταῖς συνδιαλήψεσι.

Ἀπερισπάστως] *Sine diſtractione.* Caſ. *qui cogitationibus alienis non occupatur.* Xyl. imò, *animadverſionem ſedulam, à negligentia & inadvertentia immunem.* id eſt, ut nihil negligat, & minùs animadverſum tranſmittat, ità *l.* 5. § 5. μὴ παρενθυμούμενος. *non negligens, non neglectim habens.* & *l.* 6. § 50. γίνεσθαι ἀπαρενθυμήτως. *ſedulò attendere, atque animum adhibere.* Sunt autem vocabula iſta porticûs peculiaria, quæque vix alibi reperias. aliud paulò videtur, quod *l.* 7. § 54. μὴ ἀκατάληπτον παρεισρυῇ.

Σύμφρον] *Prudens,* Xyl. *Concors,* potiùs, ſive *conſentiens,* quod & explicatio adjuncta docet.

Τὸ δὲ ὑπέρφρον] in ſequiorem partem vocabulum hoc ſæpius uſurpatur. ità ὑπέρφρων, ὁ ἀλαζών, *inſolens, arrogans.* Ὑπέρφρων δὲ οὕτως ὁ Πολέμων, ὡς πόλεων ἀπὸ τοῦ ὑπερέχοντος, δυνάστης δὲ ἀπὸ τοῦ μὴ ὑφειμένου, θεοῖς δὲ ἀπὸ τοῦ ἴσου διαλέγεσθαι. Philoſtrat. *in vit. Sophiſt.* quo loco & quàm inſolenter erga Antoninum Pium ſe geſſerit, narrat. Et indè ὑπερφρονεῖν, ὑπεροπτᾶν, καταφρονεῖν. *contemnere, deſpectui habere.* Thucyd. *l.* 3. in *Cleon. orat.* Πέφυκε γὰρ καὶ ἄλλως ἄνθρωπος τὸ μὲν θεραπεῦον ὑπερφρονεῖν, τὸ δὲ μὴ ὑπεῖκον θαυμάζειν. verùm hîc cùm de voluptatum, dolorum, mortis ipſius contemptu ac quaſi conculcatione, ſuperatione ſaltem agatur, quomodo & Plut. *in Lacon. inſtit.* ἡδονῶν ὑπερφρονεῖν *voluptates deſpicere;* & τὸ ὑπέρφρον pro *animi ſublimitate,* Thucydid. *l.* 2. dicitur: laudis ac decoris potiùs ſignificatum obtinet. nec diverſo ſenſu τὸ καταφρόνημα καὶ ἡ καταφρόνησις apud eundem Thucyd. eodem *lib,* in *Pericl. orat.* uſurpatur: ubi ſuos hortatur, ἰέναι τοῖς ἐχθροῖς ὁμόσε, μὴ φρονήματι μόνον, ἀλλὰ καταφρονήματι· αὔχημα μὲν γὰρ καὶ ἀπὸ ἀμαθίας εὐτυχοῦς καὶ δειλῷ τινι ἐγγίνεται· καταφρόνησις δὲ, ὃς ἂν καὶ γνώμῃ πιστεύῃ τῶν ἐναντίων προέχειν.

Τὴν ὑπέρτασιν τοῦ φρονοῦντος μορίου ὑπὲρ λείαν ἢ τραχεῖαν κίνησιν] *Evectionem,* ſive *elevationem mentis ſupra omnem voluptatem & dolorem.* uſitata enim eſt Marco periphraſis illa hoc ſenſu, λείας καὶ τραχείας κινήσεως. vide *l.* 4. § 3. & *l.* 5. § 26. ὑπέρτασις vocabulum ſatis infrequens. Verùm verbum ipſum ὑπερτείνειν crebriùs uſurpatur, eodem ipſo ſenſu, quo nomen hîc ſumitur. Sic enim Ariſtot. *ethic. l.* 3. *c.* 1. ἃ καὶ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν ὑπερτείνει, καὶ μηδεὶς ἂν ὑπομείναι· *quæ naturam humanam tranſcendunt, nec ſuſtinere quiſquam poſſit.* Et Thucyd. *lib.* 2. ἀπὸ κεραιῶν δύο ὑπερτεινουσῶν ὑπὲρ τὸ τεῖχος. *Ex duabus antennis murum tranſcendentibus,* ſive *ſupra murum ſe attollentibus.* & indè ὑπερτινὲς, τὸ ὑπερανέχον. Suid.

Μὴ γλιχόμενος τοῦ ὑπ᾽ ἄλλων κατὰ ταῦτα ὀνομάζεσθαι] Flaccus pariter *l.* 1. *epiſt.* 16.

Vir bonus ac prudens dici delector, ego ac tu.
Qui dedit hoc hodie, cras, ſi volet, auferet; ut ſi
Detulerit faſces indigno, detrahit idem.
Pone, meum eſt, inquit: pono, triſtiſque recedo.
Idem ſi clamet furem, neget eſſe pudicum,
Contendat laqueo collum preſſiſſe paternum,
Mordear opprobriis falſis? muteimve colores?
Falſus honor juvat, & mendax infamia terret,
Quem niſi mendoſum & mendacem? ——

Senec. *ep.* 29. *Illud præcipuè impedit, quòd citò nobis placemus: ſi invenimus, qui nos bonos viros dicat, qui prudentes, qui ſanctos, agnoſcimus. nec ſumus modicâ laudatione contenti: quicquid in nos adulatio ſine pudore congeſſit, tanquam debitum prendimus. optimos nos eſſe, ſapientiſſimos, affirmantibus aſſentimur; cùm ſciamus illos ſæpe mentiri. adeòque indulgemus nobis, ut laudari velimus in id, cui contraria quàm maximè facimus.* Lipſ. *cent.* 1. *epiſt.* 77. *Mihi ſententia de me, niſi apud me, non fertur, nec quis ſim, alios rogo.* hoc eſt quod Apoſt. ad *Cor. ep.* 1. *c.* 4. *v.* 3. Ἐμοὶ δὲ εἰς ἐλάχιστόν ἐστιν, ἵνα ὑφ᾽ ὑμῶν ἀνακριθῶ, ἢ ὑπὸ ἀνθρωπίνης ἡμέρας.

Φιλοψύχου καὶ ὁμοίου τοῖς ἡμιβρώτοις θηριομάχοις] Alluſit eódem Seneca, quò Marcus iſtic, *epiſt.* 49. videndus *ad l.* 4. § 47. Verùm ille moræ tantùm brevitatem notans in mortis dilationem enixiùs expetentibus; Marcus miſeram fœdámque vitæ ſortem ipſâ morte etiam minùs tolerabilem. de qua & Senec. *epiſt.* 101. Indè illud *Mecænatis turpiſſimum votum, quo & debilitatem non recuſat, & deformitatem, & noviſſimè acutam crucem, dummodo inter hæc mala ſpiritus prorogetur.*

Debilem facito manu,
Debilem pede, coxâ:
Tuber aſtrue gibberum;
Lubricos quate dentes.

Digitized by Google

Vita dum ſupereſt, bene eſt.
Hanc mihi; vel acutam
Subde, ſuſtineo, crucem.

(ità reſtituit, Lipſio feliciùs, puto, Acidalius, quæ corruptiſſima priùs proſtabant) *quod miſerrimum erat, ſi incidiſſet, optatur; & tanquam vita petitur, ſupplicii mora: contemptiſſimum putares, ſi vivere vellet uſque ad crucem. Tu verò, inquit, me debilites licet, dum ſpiritus in corpore fracto & inutili maneat: depraves licet, dum monſtroſo & diſtorto temporis aliquid accedat: ſuffigas licet, & acutam ſeſſuro crucem ſubdas. eſt tanti, vulnus ſuum premere, & patibulo pendere diſtrictum, dum differat id quod eſt in malis optimum, ſupplicii finem. eſt tanti, habere animam, ut agam. quid huic optes, niſi deos faciles? quid ſibi vult iſta carminis effaminata turpitudo? quid timoris dementiſſimi pactio? quid tam fœda vitæ mendicatio? huic putas unquam recitâſſe Virgilium,*

Uſque adeóne mori miſerum eſt? ——

optat ultima malorum, & quæ pati graviſſimum eſt, extendi & ſuſtineri cupit: quâ mercede? ſcilicet, vitæ longioris. quid autem hujus vivere eſt? diu mori. invenitur aliquis qui malit inter ſupplicia tabeſcere, & perire membratim, & totiens per ſtillicidia amittere animam, quàm ſemel exhalare? invenitur qui velit adactus ad illud infelix lignum, jam debilis, jam pravus, & in fœdum ſcapularum ac pectoris tuber eliſus, cui multæ moriendi cauſſæ etiam citra crucem fuerant, trahere animam tot tormenta tracturam? nega nunc magnum beneficium eſſe naturæ, quòd neceſſe eſt mori. Multi pejora. paciſci adhuc parati ſunt etiam amicum prodere, ut diutiùs vivant, & liberos ad ſtuprum manu ſuâ tradere, ut contingat lucem videre tot conſcium ſcelerum. Excutienda vitæ cupido eſt: diſcendúmque nihil intereſſe, quando patiaris, quod quandóque patiendum eſt. quàm bene vivas referre, non quamdiu. ſæpe autem in hoc eſſe bene, nè diu. Vide *ad l.* 4. § 40. & *lib.* 8. § 58. & *l.*9. § 2. Auguſtin. *ep.* 45. *Quantis laboribus agitur, ut longiore tempore laboretur, & mors cùm impendere cœperit, ideò cavetur, ut diutiùs timeatur? quibus excruciantur doloribus, qui curantur à medicis, & ſecantur? nunquid ut non moriantur? non, ſed ut aliquanto ſeriùs moriantur. multi cruciatus ſuſcipiuntur certi, ut pauci dies adjiciantur incerti. Et nonnunquam ipſis doloribus victi continuò moriuntur, quos mortis timore ſuſcipiunt. Et cùm omnino non eligant vitam finire nè doleant, ſed dolere nè finiant, accidit eis ut doleant & finiant: non ſolùm, quia & ſanati utique vitam finiunt poſt dolores, quæ tantis comparata, nec ſempiterna eſſe poteſt, quia mortalis eſt; nec diuturna, quia tota brevis eſt; nec de ipſo brevi ſpatio ſui ſecura, quia ſemper incerta eſt: verùm etiam, quòd aliquando eam dolore finierunt, quam nè finirent, dolere voluerunt.* Sophocl. *Ajace*:

Αἰσχρὸν γὰρ ἄνδρα τοῦ μακροῦ χρῄζειν βίου,
Κακοῖσιν ὅστις μηδὲν ἐξαλλάσσεται.
Τί γὰρ παρ' ἦμαρ ἡμέρα τέρπειν ἔχει
Προσθεῖσα, κἀναθεῖσα τοῦ γε κατθανεῖν;
Ὀυκ ἂν πριαίμην οὐδενὸς λόγου βροτὸν,
Ὅστις * κεναῖσιν ἐλπίσιν θερμαίνεται. * καλαῖσιν H. Steph.
Ἀλλ' ἢ καλῶς ζῆν, ἢ καλῶς τεθνηκέναι
Τὸν εὐγενῆ χρή. πάντ' ἀκήκοας λόγον.

Optare vitæ ſpatia longæva viro
Deforme, nullum cui levamentum eſt mali.
Nam quid dici rurſus & rurſus dies
Adjecta prodeſt, amplians ſemper mori?
Me judice ille nullius pretii eſt homo,
Cui ſpes inanis credulam mentem fovet.
Pulcram agere vitam, nobilem, aut pulcrè decet
Obire. habes quodcunque dicendum fuit. Grot.

Idémque *Electrâ*:

Τί γὰρ βροτῶν ἂν τοῖς κακοῖς μεμιγμένον,
Θνήσκειν ὁ μέλλων τοῦ χρόνου κέρδος φέροι;
Morte appetente, quem cingunt hominem mala,
Dilatio brevicula quid lucri ferat? Grot.
Ὀυκοῦν τὸ μὴ ζῆν κρεῖσσον ἐστ' ἢ ζῆν κακῶς.
Indecorâ vitâ ſatius eſt non vivere.

Euripid. Pirithoo, apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 122. contrà planè quàm apud eundem Iphigenia *in Aulide*,

—— μαίνεται δ' ὅστις εὔχεται
Θανεῖν· κακῶς ζῆν κρεῖσσον, ἢ θανεῖν καλῶς.
—— *Deſipit qui vult mori:*
Meliúſque vivere malè, quàm mori bene. Lipſ.

Sive ut Grot. —— *qui mori properat, furit.*
Moleſta vita melior, quàm pulcrè mori.

ubi *modeſta* pro *moleſta* perperam proſtat. Senec. *epiſt.* 77. *Cæſar, cùm illum tranſeuntem per Latinam viam, unus ex cuſtodiarum agmine, demiſſâ uſque in pectus vetere barbâ, rogaret mortem, Numquid enim, inquit, vivis?* Et de Herodico Plato *polit. lib.* 3. Et ex Platone Plut. *de tard. numin. vind.* qui cùm in morbum inſanabilem incidiſſet, γυμναστικὴν ἰατρικῇ primus hominum adjunxit, eâque ratione vitam diutiùs ſuſtinuit, ὅτι μακρὸν ἐποίησε τὸν θάνατον αὐτῷ καὶ τοῖς ὁμοίως νοσοῦσιν. *non vitam illum ſed mortem ſibi, ſimiliterque laborantibus diuturniorem reddidiſſe. Plurimum* autem *refert, vitam aliquis extendat, an mortem.* Senec. *epiſt.* 68. Hinc Oedipi querela illa de filiæ pietate importuna in Senecæ, ſi Senecæ ſaltem, *Thebaïd.*

——*Quid me, nata, peſtifero tenes*
Amore vivum? funus extendis meum,
Longáſque vivi ducis exequias patris.
Aliquando terrâ corpus inviſum tege.
Peccas honeſtâ mente, pietatem vocas
Patrem inſepultum trahere. qui cogit mori
Nolentem, in æquo eſt, quique properantem impedit.
Occidere eſt, vetare cupientem mori.
Non tamen in æquo eſt: alterum gravius reor.
Malo imperari, quàm eripi mortem mihi.

Gregor.

Gregor. Nyſſen. *orat. catech. c.* 2. Τὸ ζῆν διὰ τῆς καταθυμίων ἀπόλαυσιν αἱρετὸν ὅσοι τοῖς τοῦ βίου μετέχουσι. ὡς εἴγέ τις ἐν ὀδύναις διαβιώη, πολὺ πλέον τῷ τοιούτῳ τὸ μὴ εἶναι τοῦ ἀλγεινῶς εἶναι προτιμότερον κρίνεται.

Θηριομάχοις] qui cum beſtiis depugnaturi committebantur, vel eiſdem laniandi objiciebantur, *beſtiariis.* indè θηριομαχεῖν Paulo Apoſt. uſurpatum, *ad Corinth. epiſt.* 1. *cap.* 15. *v.* 32. ſed ſenſu, puto, diverſo. de quo alibi, cum Deo bono dicturi ſumus.

Τοῖς αὐτοῖς ὄνυξι καὶ δήγμασι] Micyllus apud Lucian. in *cataplo* πρὸ τοῦ ἢ πώματος οἱ αὐτοὶ ὀδόντες περιμένουσιν. vide *ad l.* 4. § 47.

Ἐμβίβασον οὖν σεαυτὸν εἰς τὰ ὀλίγα ταῦτα ὀνόματα.] M. Caſ. metaphoram eſſe autumat *à navem conſcendentibus* ductam. atque ità τὸ ἐμβιβάζειν quandoque uſurpatur. Libanius *de ſervit. orat.* 31. ὑπὸ τῆς μοίρας εἰς ναῦν ἐμβιβασθεὶς, ἀντὶ τῆς ἀρούρας πέλαγος τέμνει. Plato ἐμβιβάζω σε εἰς πλοῖον. Eò magis forſan, quia de *inſulis* ſubjunctum eſt. poteſt tamen & ab *aquis*, ſive *balneariis*, ſive *tinctoriis* tractum videri. de his enim τὸ ἐμβιβάζειν quoq; dicitur. Dioſcorid. *lib.* 1. *c.* 189. ἐμβιβάσθω ἐν βαλανείῳ. & Galen. *ad Glaucon. lib.* 1. *c.* ἐμβιβάζω σε τῷ ὕδατι. ut ſit ſenſus, *inde, immitte, ingere, immerge te penitus in iſta; ut eis, quaſi totus tinctus ſis.* Sicut δικαιοσύνῃ βεβαμμένον dixit *l.* 3. § 4. Ità Iſchomachus apud Xenophont. in *œconom.* πειρῶμαι ἐμβιβάζειν εἰς τὴν δικαιοσύνην τοὺς οἰκέτας. Syneſ. *de regn.* Αὐτὸς ἑαυτὸν ἐμβιβάσας τῷ τοιούτῳ τῆς ζωῆς εἴδει. Eligat quivis quod arriſerit magis.

Εἰς μακάρων τινὰς νήσους μετῳκισμένος] Ità Ariſtides *orat. ſacr.* ἤδη μέν τις καὶ ἄλλος χρηστοῦ τινος αὐτῷ συμβάντος, καὶ βουλόμενος ἐνδείξασθαι τὴν ἡδονὴν, εἶπεν, ὡς ἄρα εἴη πλὴν οὐ διπλάσιος γεγονώς· ἄλλος δέ τις, ὡς ἐν μακάρων νήσοις εἶναι δοκεῖν. Senem forſan Ariſtophaneum in animo habuit, qui in *Veſpis* —ἔγωγ᾽

> Ηὐξάμην ἀκούων·
> Κἂν μακάρων δικάζειν
> Αὐτὸς ἔδοξα νήσοις,
> Ἡδόμενος λέγοντι.

Liban. *Næniâ in Daphn. Apoll. incend.* τίς δ᾽ ἂν ἐπόθησε τὰς τῶν μακάρων νήσους; *quis non beatorum inſulis locum illum præoptâſſet?* Alluſit uterque ad *inſulas* illas, μακάρων Græcis dictas, *fortunatas*, & *fortunatorum*, Latinis: de quibus Strabo *geograph. lib.* 1. & 3. & ex eodem Euſtath. *ad Odyſſ.* δ. & Caſaub. *ad eund.* Diodor. Sicul. *lib.* 5. extremo. Philoſtrat. *vit. Apollon. lib.* 5. *c.* 1. Plut. in *Sertor.* Plin. *hiſtor. nat. l.* 6. *c.* 32. Mela *l.* 2. *c.* 7. Plaut. *Trinumm. act.* 2. *ſc.* 4. Eas depingit nobis Flaccus *epod.* 16. & Muret. *var. lect. lib.* 5. *c.* 1. Eò poſt mortem migrare credebant, an fingebant, animas eorum, qui hìc piè probéq; degerant. qua de re viſendi Heſiodus *lib.* 1. *v.* 169. Pindar. *olymp.* 2. Plato in *Gorg.* & ex horum utroque Plut. *ad Apollon.* & Clem. *ſtrom. l.* 4.

Ἄπιθι θαρρῶν εἰς γωνίαν τινὰ] Simile quiddam Epictetus *lib.* 2. *c.* 13. Philoſophiæ nomen ambienti cuidam, qui, quod profiteri volebat, præſtare non poterat: Σὺ δὲ ἐπὶ τὰς σαυτοῦ βάδιζε, καὶ ἐκείνων ἀποστῇς μηδέποτε· εἰς τὴν γωνίαν ἀπελθὼν κάθησο, καὶ πλέκε συλλογισμοὺς, καὶ ἄλλῳ προτείνε. οὐκ ἔστι δ᾽ ἐν σοὶ πόλεως ἡγεμὼν ἀνήρ.

Ἔξιθι τοῦ βίου] vide *ad lib.* 9. § 2. Diogenes cuidam excuſanti ſe, tanquam πρὸς φιλοσοφίαν ἀνεπιτήδειον, *Philoſophiæ ſtudio inidoneum*; Τί οὖν ζῇς, εἰ τὸ καλῶς ζῆν οὐ μέλει σοι; *Quid igitur*, inquit, *vivis, ſi bene vivere non curas?* Laërt. *lib.* 6. *Diogeni* ex parte accedit Ariſtot. *ethic. lib.* 3. *c.* 9. ὅσῳ ἂν μᾶλλόν τις τὴν ἀρετὴν ἔχῃ πᾶσαν, καὶ εὐδαιμονέστερος ᾖ, τῷ τοιούτῳ μάλιστα ζῆν ἄξιον. Cynicus idem humerum ſaucius, cur è vita non excederet, ſciſcitanti reſpondit, τοὺς εἰδότας ἃ δεῖ πράττειν ἐν τῷ βίῳ, καὶ ἃ δεῖ λέγειν, τούτους γε ζῆν προσήκειν· τοῖς δὲ οὐκ εἰδόσι τά τε λεκτέα καὶ τὰ πρακτέα, ἀποθανεῖν ἐν καλῷ εἶναι. Ælian. *l.* 10. *c.* 11. id quod Flaccus *l.* 2. *epiſt.* 2.

Vivere ſi rectè neſcis, diſcede peritis.

Ἕν γε μόνον τοῦτο πράξας] *cùm id unum in vita egeris, ut eo modo diſcedas.* Xyl. atqui nihil minùs in vita egit, qui ignavè prorſus inſipientérque ſe geſſerit. meliùs itaque Caſ. (qui Xylandri tamen illud etiam in contextum ſuum admiſit) *cùm hoc unicum in vita laude dignum geſſeris, quòd hoc modo è vita exieris.* id quod Othoni Sylvio competere poſſit; de quo Dio Caſ. *lib.* 64. Κάκιστά γε πάντων ἀνθρώπων ζήσας, κάλλιστα ἀπέθανε· καὶ κακουργότατα τὴν ἀρχὴν ἁρπάσας, ἄριστα αὐτῆς ἀπηλλάγη. Itaque ut Plut. in *Othon.* Ἀπέθανε δὲ, ἀπολιπὼν μὴ χείρονας, μηδ᾽ ἐλάττονας, τῶν τὸν βίον αὐτοῦ ψεγόντων, τοὺς ἐπαινοῦντας τὸν θάνατον. βιώσας γὰρ οὐδὲν ἐπιεικέστερον Νέρωνος, ἀπέθανεν εὐγενέστερον· *per quæ factum putem* (inquit Sueton. *l.* 8. *c.* 12.) *ut mors ejus minimè congruens vitæ majori miraculo fuerit.*

Οὐ κολακεύεσθαι οὗτοι θέλουσιν] Deus à mortalibus non adulationem, ſed imitationem & obſequium poſcit. Hinc reprehenſiones illæ, *Pſal.* 50. *v.* 16, 17. & *Pſal.* 78. *v.* 36, 37. Eſaj. *c.* 1. *v.* 11. -16. &, *c.* 66. *v.* 3. Jerem. *c.* 7. *v.* 9, 10, 21, 24. Ezech. *c.* 20. *v.* 39. Luc. *c.* 6. *v.* 46. Non poſſum continere me, quin ſubjiciam inſignes illos è ſcena, qui cothurnum certe, non ſoccum reſipiunt, verſus; quorum meminere Porphyr. *de non edend. animant. l.* 2. & Clem. *ſtrom. l.* 7. & Cyrill. *adverſ. Julian. l.* 9.

> Τίς ὧδε μωρὸς καὶ λίαν ἀνειμένως
> Εὐπιστος ἀνδρῶν, ὅστις ἐλπίζει θεοὺς

Ὀστῶν ἀσάρκων, καὶ χολῆς πυρουμένης,
Ἃ καὶ κυσὶν πεινῶσιν οὐχὶ βρώσιμα,
Χαίρειν ἀπαρχῇ, καὶ γέρας λαχεῖν τόδε,
Τούτων τε τοῖσι δρῶσιν ἐκτίνειν χάριν,
Κἂν λῃσταὶ, κἂν πειραταὶ, κἂν τύραννοι δὲ
Τύχωσιν ὄντες;
Quis gente in hominum tam ſupinè credulus,
Aut ſtultus adeò eſt, qui deos exiſtimet,
Seu bilis uſtæ, ſive nudorum oſſium,
Projecta quæ vix tangat eſuriens canis,
Gaudere donis, idque honori ducere,
Facientibúſque gratiam reponere,
Sive ii latrones, ſive piratæ ſient,
Sive & tyranni?

*Εὔπιστος ex Porphyrio repoſui, quod apud alios ἄπιστος legitur. εὔπιστος, qui Ebræis פתי *credulus, fatuus*, de quo Solomon, *Prov. c. 14. v. 15.* ἄκακος πιστεύει παντὶ λόγῳ. Extrema, quæ reliqui omiſerunt, ſed cumprimis ad rem præſentem faciunt, ex Clemente attexui.

Ἐξομοιοῦσθαι ἑαυτοῖς] Marcus à Juliano in *Caſarib.* inducitur Sileno percontanti, τί κάλλιστον τοῦ βίου τέλος; reſpondens, τὸ μιμεῖσθαι τοὺς θεούς. verùm amplius aliquid ſonare videtur τὸ ἐξομοιοῦσθαι. hoc eſt enim quod Apoſtolus, *ad Cor. ep. 2. c. 3. v. 18.* εἰς τὴν αὐτὴν εἰκόνα μεταμορφοῦσθαι· ὥστε συμμόρφους γενέσθαι· *ad Rom. c. 8. v. 29.* ἅγιοι, καθὼς ἐκεῖνος ἅγιός ἐστιν. *Levit. c. 19. v. 1.* & Pet. *ep. 1. c. 1. v. 16.* ἁγνοὺς, καθὼς ἐκεῖνος ἁγνός. *Joan. ep. 1. c. 3. v. 3.* δικαίους, καθὼς ἐκεῖνος δίκαιος. *Ibid. v. 17.* ἐλεήμονας καθὼς ἐκεῖνος ἐλεήμων. Luc. *c. 6 v. 36.* τελείους, denique, ὥσπερ ἐκεῖνος τέλειος. Matth. *c. 5. v. 48.* Gregor. Nyſſ. *de profeſſ. Chriſt.* Χριστιανισμός ἐστι τῆς θείας φύσεως μίμησις. Juſtin. *ad Diognet.* Καὶ μὴ θαυμάσῃς εἰ δύναται μιμητὴς ἄνθρωπος γενέσθαι θεοῦ. ὅστις γὰρ τὸ τοῦ πλησίον ἀναδέχεται βάρος· ὃς ἐν ᾧ κρείσσων ἐστὶν, ἕτερον τὸν ἐλαττούμενον εὐεργετεῖν ἐθέλει, ὅσα παρὰ τοῦ θεοῦ λαβὼν ἔχει, θεὸς γίνεται τῶν λαμβανόντων. οὗτος μιμητής ἐστι θεοῦ. Sed & Plato, cujus verba forſan reſpexit hic Marcus, *lig. l. 4.* Τίς πρᾶξις φίλη καὶ ἀκόλουθος Θεῷ; μία καὶ ἕνα λόγον ἔχουσα ἀρχαῖον, ὅτι τῷ ὁμοίῳ τὸ ὅμοιον φίλον ἂν εἴη. unde colligit Clemens *ſtrom. l. 5.* Philoſophiæ finem à Platone ſtatui, ὁμοίωσιν Θεῷ, *Deo ſimilem fieri.* Idémque de eodem *l. 2.* beatitudinem collocâſſe, ἐν ἐπιστήμῃ τοῦ ἀγαθοῦ, καὶ ἐν ἐξομοιώσει τῇ πρὸς τὸν θεόν. Similitudinem autem hanc in eo conſiſtere, ut quis juſtus, piúſque cum prudentia exiſtat. quod & dogmati noſtro eſſe conſentaneum, quippe quibuſdam è noſtris, Moſis illud *Geneſ. c. 1. v. 26, 27.* ità ſumi, ac ſi dictum ſit, Τὸ μὲν κατ' εἰκόνα, εὐθέως μετὰ τὴν γένεσιν εἰληφέναι τὸν ἄνθρωπον. τὸ καθ' ὁμοίωσιν δὲ ὕστερον κατὰ τὴν τελείωσιν μέλλειν ἀπολαμβάνειν. Verùm argutum nimis hoc, nec quod poſſit admitti; cùm utrumque homini primitus condito disertè tribuatur.

Εἶναι τὴν συκῆν τὰ συκῆς ποιοῦσαν] Chriſtus Dominus Matth. *c. 7. v. 16.* ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς· μήτι συλλέγουσιν ἀπὸ τῶν ἀκανθῶν σταφυλὴν, ἢ ἀπὸ τριβόλων σῦκα; &c. vide *l. 9. § 9.*

Μέλισσαν τὰ μελίσσης] οὐδεὶς γὰρ πώποτε κηφῆνα οἶδεν ὑπὸ γήρως γενομένην μέλιτταν· Plut. *de ſene politic.*

Τὸν δὲ κύνα, τὰ κυνός] Eliſæo, quàm atrocia perpetraturus is eſſet, prædicanti, Hazael Syrus, *Num tu ſervum tuum canem eſſe autumas, qui ejuſmodi in me admittam? hiſt. Regum l. 4. c. 8. v. 13.* Ità *canem* eſſe non diffitetur, haud hominem, qui ejuſmodi faciat. Vide *ad l. 5. § 11.*

Τὸν δὲ ἄνθρωπον τὰ ἀνθρώπου] vide *l. 5. § 1.* & *l. 8. § 23.* & *infrà* § 15. ἄνθρωπον ἀληθινὸν, *verum hominem, qui facit* ſcil. *quæ hominis ſunt.* Epictetus *l. 1. c. 16.* Εἰ ἀηδὼν ἤμην, ἐποίουν τὰ τῆς ἀηδόνος· εἰ κύκνος, τὰ τοῦ κύκνου· νῦν δὲ λογικός εἰμι· ὑμνεῖν με δεῖ τὸν θεόν· ποιῶ αὐτό. vide *ad l. 5. § 7.* Idem *l. 2. c. 9.* Οὐκ ἔστι τὸ τυχὸν αὐτὸ μόνον, ἀνθρώπου ἐπαγγελίαν πληρῶσαι. τί γάρ ἐστιν ἄνθρωπος; ζῶον, φησὶ, λογικὸν θνητόν· εὐθὺς ἐν τῷ λογικῷ τίνων χωριζόμεθα; τῶν θηρίων· καὶ τίνων ἄλλων; τῶν προβάτων, καὶ τῶν ὁμοίων. ὅρα τοίνυν, μή τι πως ὡς θηρίον ποιήσῃς· εἰ δὲ μὴ, ἀπώλεσας τὸν ἄνθρωπον· οὐκ ἐπλήρωσας τὴν ἐπαγγελίαν. ὅρα μή τι ὡς πρόβατον· εἰ δὲ μὴ, καὶ οὕτως ἀπώλετο ὁ ἄνθρωπος. τίνα οὖν ποιοῦμεν ὡς πρόβατα; ὅταν τῆς γαστρὸς ἕνεκα, ὅταν τῶν αἰδοίων, ὅταν εἰκῇ, ὅταν ῥυπαρῶς, ὅταν ἀνεπιστρέπτως· ποῦ ἀπεκλίναμεν; ἐπὶ τὰ πρόβατα. τί ἀπωλέσαμεν; τὸ λογικόν. ὅταν μαχίμως, καὶ βλαβερῶς, καὶ θυμικῶς, καὶ ὠστικῶς, ποῦ ἀπεκλίναμεν; ἐπὶ τὰ θηρία· λοιπὸν οἱ μὲν ἡμῶν μεγάλα θηρία εἰσὶν, οἱ δὲ θηρίδια κακοήθη καὶ μικρὰ, ἀφ' ὧν ἐστιν εἰπεῖν, Λέων με καὶ φαγέτω. διὰ πάντων δὲ τούτων ἀπόλλυται ἡ τοῦ ἀνθρώπου ἐπαγγελία. πότε γὰρ σώζεται συμπεπλεγμένον; ὅταν τὴν ἐπαγγελίαν πληρώσῃ. πότε διεζευγμένον; ὅταν τὴν ἐπαγγελίαν πληρώσῃ. πότε αὐλοί; πότε λύρα; πότε ἵππος; πότε κύων; (f. τότε αὐλοί· τότε &c.) τί οὖν θαυμαστὸν, εἰ καὶ ἄνθρωπος ὡσαύτως μὲν σώζεται, ὡσαύτως δὲ ἀπόλλυται. Itâ de Chriſtiano homine Salvian. *de provident. l. 4. c. 1. Cùm hoc ſit hominis Chriſtiani fides, fideliter Chriſti mandata ſervare; ſit abſque dubio, ut nec fidem habeat, qui infidelis eſt, nec Chriſtum credat qui Chriſti mandata conculcat. ac per hoc totum in id revolvitur, ut qui Chriſtiani nominis opus non agit, Chriſtianus non eſſe videatur.* Itaque D. Ambroſ. *ſerm. de Abr.* apud Gratian. *c. 22. q. 2. c. 20. Mendacium eſt, ſe Chriſtianum dicere & opera Chriſti non facere.*

§ 9. Μῖμος, πόλεμος, πτοία] Xyl. Λοιμὸς cur pro Μῖμος inferciat, nihil video. in πόλεμος τὸ τ ex ſequenti vocabulo irrepſit: iſtud autem cum

ſequentibus

quentibus ad illud ἀναλείψῃ, Xylandr. ſecutus, referre malim, quàm pro abſolutè poſitis, aut ad ὑπολείᾳ relatis cum Caſaubono habere; qui & ἀπαλείψεται illud paſſivè ſumit; quod ego nolim.

Ὁπόσα ὁ φυσιολογῶν ὡς φανταζῃ καὶ παρεπέμπεις] *Quàm multa ſunt, quæ cùm tanquam phyſicus merus, ſecundum naturam earum nudè ſpeculatus fueris, citra uſum ulteriorem tranſmittis?* Caſ. qui pro ὁπόσα, πόσα legiſſe videtur: & per interrogationem extuliſſe. at Xyl. *hæc quotidie delebunt ſacra illa tua placita, quæ è contemplatione naturæ rerum hauſta circumfers.* cui accedo potiùs, niſi quòd τὸ παρεπέμπειν, *circumferre*, vertit: cùm ſit, prout Caſaub. rectè, *tranſmittere*. Cæterùm *tranſmiſſionem* intelligo, qualem Maxim. Tyr. *diſſert.* 28. verbis illis delineat; Ἅπερ οὖν ἐν παρόδῳ εἰς τῆς ψυχῆς αἱ αἰσθήσεις ἱδρυμέναι, ἐπειδάν τινος ἐφάψωνται ἀρχῆς, καὶ παραδῶσι τῷ νῷ, ὁ παραλαβὼν ταύτας, διορᾷ τὰ λοιπὰ καὶ διεξέρχεται ἐπὶ τὰ ἀκόλουθα. qui in conſequentibus τῷ παραπέμπειν etiam vocabulo, in hac eadem re illuſtranda atque explicanda, utitur. ut ſit, *decreta illa, quæ ex rerum natura ſeriò ſedulòque conſiderata in mentem tranſmittis, atque ibi recondis.* ità Hermogen. *de invent.* Σὺ δὲ παράπεμπε τῷ νῷ τὰς θεωρίας. Scopus tamen forſan is fuerit planè, quem Caſaub. voluit; *Speculationem naturæ, ni praxin conjunctam habeat, otioſam fore; facileque abolitam iri, niſi cautio jugis adhibeatur, quicquid indidem hauſeris.* Epictet. *l.* 3. *c.* 21. Ὅτι τὰ θεωρήματα ἀναλαβόντες ψιλά, εὐθὺς αὐτὰ ἐξεμέσαι θέλουσιν ὥσπερ οἱ στομαχικοὶ τὴν τροφήν. πρῶτον αὐτὰ πέψον· εἶθ' οὕτω μὴ ἐξεμέσῃς. εἰ δὲ μή, ἔμετος τῷ ὄντι γίνεται, πρᾶγμα ἀκάθαρτον καὶ ἄβρωτον. ἀλλ' ἀπ' αὐτῶν ἀναδοθέντων δεῖξόν τινα ἡμῖν μεταβολὴν τοῦ ἡγεμονικοῦ τοῦ σαυτοῦ, ὡς οἱ ἀθληταὶ τοὺς ὤμους ἀφ' ὧν ἐγυμνάσθησαν καὶ ἔφαγον, ὡς οἱ τὰς τέχνας ἀναλαβόντες ἀφ' ὧν ἔμαθον. οὐκ ἔρχεται ὁ τέκτων καὶ λέγει, ἀκούσατέ μου διαλεγομένου περὶ τῶν ἀρχιτεκτονικῶν· ἀλλ' ἐκμισθωσάμενος οἰκίαν, ταύτην κατασκευάσας δείκνυσιν ὅτι ἔχει τὴν τέχνην. τοιοῦτόν τι καὶ σὺ ποίησον. φάγε ὡς ἄνθρωπος, πίε ὡς ἄνθρωπος, κοσμήθητι, γάμησον, παιδοποίησον, πολίτευσαι, ἀνάσχου λοιδορίας, ἔνεγκον ἀδελφὸν ἀγνώμονα, ἔνεγκον πατέρα, ἔνεγκον υἱόν, γείτονα, σύνοδον. ταῦτα ἡμῖν δεῖξον, ἵν' ἴδωμεν ὅτι μεμάθηκας τῶν ἀληθείᾳ τι τῶν φιλοσόφων. Addam tamen, quæ ſe ingerit impræſentiarum, conjecturam. Quid ſi ἀφυσιολογήτως legerimus? quomodo & *l.* 9. § 41. ἀφυσιολογήτῳ. ut ſit mens Marci, *quæ abſque naturæ ipſius contemplatione ſeria ac conſiderata, temerè imaginaris, & citra examen juſtum admittis.* hoc enim paſſim inculcat Marcus, ut rei cujuſq; naturam ſedulò inveſtigemus, eámque probè perſpectam habeamus, priuſquam de ea ſententiam cenſurámve ullam feramus. Ità *l.* 2. § 12. & *l.* 3. § 11. & *l.* 6. § 3, 13. & *l.* 7. § 29, 66. *l.* 8, § 13. (quo loco & de viſo quovis primo loco φυσιολογεῖν præcipit.) & *l.* 10. § 11, 17, 18. & *l.* 11. § 2. 16. & *l.* 12. § 8. Nec mirum videri debet, ſi dogmata ea, quæ in rei ipſius, de qua ſtatuitur, natura penitius perſpecta, fundamentum non habent, occaſione quavis occurrente, aboleantur facillimè. Trahit horſum, quòd περὶ τοῦ γνωρίζειν, *de natura rei cujuſvis excutienda & dignoſcenda*, ſtatim iſtic ſubjungitur: in quam mentem & τὴν ἐπιθεώρησιν τῆς τῶν ὅλων φύσεως commendat, *l.* 8. § 26. & *l.* 10. § 31. λόγον ἐνεργοῦντα ἀκριβῶς καὶ φυσιολόγως τὰ ἐν τῷ βίῳ. quin & bene vivendi fundamentum unicum ſtatuit, ἐν θεωρήμασι περὶ τῆς τοῦ ὅλου φύσεως, καὶ τῆς ἰδίας τοῦ ἀνθρώπου κατασκευῆς, *l.* 11. § 5. *In ſpeculationibus illis ſive theorematibus inde deductis, quæ vel univerſi naturam, vel ſuam cujuſque conditionem ſtatúmque nos edocent.* Vide Athenagoram *ad l:* 3. § 6. laudatum.

Καὶ τὸ πειστικὸν ἅμα συνηλλάχθαι] Apud Laert. *l.* 7. Zeno; τὰ μὲν δὲ καθήκοντα ἀνδ. πειστικῶς· τὰ δὲ πειστικὰ καὶ ἀνὰ μὲν πεισάτως τιθῇ, ὑγείας ἐπιμελεῖσθαι καὶ αἰσθητηρίων, καὶ τὰ ὅμοια κατὰ περίστασιν δὲ, τὸ πηροῦν ἑαυτὸν, καὶ τὴν κτῆσιν διαρρίπτειν. ut τὰ πειστικὰ ſint *officia ea, quæ moleſtiam aliquam adjunctam habeant.* Verùm Marcus iſtic laxiùs uſurpat pro quolibet negotio, quod muneris noſtri exiſtat. vide *l.* 9. § 13. & *l.* 8. § 25, 26.

Καὶ τὸ ἐκ τῆς περὶ ἑκάστων ἐπιστήμης αὔθαδες σώζεσθαι] αὔθαδες, ſicut ὑπέρφρον, *ſupr.* § 8. in meliorem partem iſtic ſumi videtur, (quod rariùs opinor deprehendas) vel pro *certa animi fiducia* ex rerum naturalium contemplatione orta, de qua *l.* 3. § 11. & *infr.* § 11. vel pro *animi affectu ſibi placentis, acquieſcentiſque*, in veritatis, quam adeptus eſt, cognitione; quod vocabuli notio, per ſe media, deſignat. ſiquidem ut Ariſt. *ethic. Mag. l.* 1. *c.* 29. ὁ αὐθάδης αὐθάδης τις ἐστιν, ὅτι ἐστὶ τις αὐτὸς αὐτῷ ἀρεσκός. ità Senec. *ep.* 59. *Ipſe te conſule, ſi per dies noctéſque par & æqualis animi tenor, erecti & placentis ſibi eſt: pervenisti ad humani boni ſummam.* Ortum vocabuli ſenſúmque, non uſum, ſecutus eſt Marcus. nec aliter forſan uſurpatur, *l.* 6. § 47. quin & Iſocrates in Archidam. ubi αὐθαδείας καὶ σεμνότητας conjungit, in dexteriorem itidem partem ſumpſiſſe videtur.

Λανθάνον] quod Apoſt. *ad Rom. c.* 14. *v.* 22. Πίστιν ἔχεις; κατὰ σαυτὸν ἔχε. hoc eſt: ut Chryſoſt. μὴ δείκνυε, ἀλλ' ἀρκείτω σοι τὸ συνειδός. vide *ad l.* 7. § 58.

Οὐχὶ κρυπτόμενον] quod *l.* 3. § 8. dixit, οὐδὲν ἐμφωλεῦον. Senec. *ep.* 43. *tegant, non abſcondant te parietes tui.* Cicer. *offic. l.* 3. *Honeſta enim bonis viris, non occulta quæruntur.* Galen. *de affectib. curand. c.* 5. Ἀνεπαχθῶς σοι ἡ θύρα ἀνεπαίτου τῆς οἰκήσεως ἐξέστω τοῖς συνήθεσιν εἰσιέναι πάντα καιρόν, ἵν' οὕτως ᾖς παρεσκευασμένος. ità legend. pro

e o quod vulgati codices ἀνεῴχθη & ἔξεστ. confirmat autor ipſe, qui ſic paulò póſt. τῆς θύρας οὖν ἀνεῳγμένης οὐ διαπαντὸς, ὡς εἶπον, ἐξουσία τοῖς συνήθεσιν ἔσω κατὰ πάντα καιρὸν εἰσιέναι. δεῖ οὖν θαῤῥεῖν, ὡς ὑπὸ τῶν εἰσιόντων εὑρίσκεσθαι μηδενὶ τῶν μεγάλων ἁμαρτημάτων ἰσχυρῶς κατειλημμένον. (ità leg. pro eo, quod nullo ſenſu, ſano ſaltem, κατηλειμμένον legitur.) ὡς δ᾽ ἄλλοι πάντες ἂν οἱ προσελθόντες εἰς τὸ δημόσιον, ἅπαντα πειρῶνται πράττειν κόσμια, οὕτω σὺ κατὰ τὴν ἰδίαν οἰκίαν πράττεις. ἀλλ᾽ ἐκεῖνοι μὲν αἰδούμενοι τοὺς ἄλλους, ἁμαρτόντες τι φωραθῆναι, μόνους ἑαυτοὺς οὐκ αἰδοῦνται· σὺ δὲ σαυτὸν αἰδοῦ μάλιστα, πειθόμενος τῷ φάντι,

——— πάντων δὲ μάλιστ᾽ αἰσχύνεο σαυτόν.

vide *ad l.* 3. § 4.

Πότε γὰρ ἀπολαύσεις] poteſt eſſe expoſtulatio, qualem obſervavimus *ſuprà* § 1. ego tamen τότε legere malim, & hic, & in ſequentibus clauſulis; quod ſemel immutatum deinceps immutari neceſſe habuit. *cùm eò*, inquit, *proceſſeris, atque ità mentem pariter vitámque tuam inſtitueris, tunc frueris ſimplicitatéque gravitatéque* &c. vide *l.* 12. § 28. ἀπολαύειν τοῦ ζῆν.

§ 10. Ἀράχνιον μυίαν θηρᾶσαν] Studia hominum, quibus ſeſe efferunt, acſi magni aut eximii aliquid confeciſſent, elevat; cum viliſſimorum animalculorum artibus, quibus illi prædas ſibi compares captant, conferendo.

Ὑποχῇ] Ὑποχὴ, *genus retis*. Vet. lex. H. Steph. Sed ſine exemplo. quod hinc licet petatur. Sed & ex Oppiano ἁλιευτικῶν. *l.* 3. *v.* 81. quo loco retium genera nomináque varia recenſens, inter cætera & horum meminit.

Τῶν τὰ μὲν ἀμφίβληστρα, τὰ δὲ γρῖφοι καλέονται,
Γάγγαμά τ᾽ ἠδ᾽ ὑποχαὶ περιηγέες, ἠδὲ σαγῆναι.

unde figuræ rotundæ fuiſſe videntur ὑποχαὶ iſtæ: cujuſmodi ſunt, quas nos appellamus *Purſe-nets*.

Ἄλλος Σαρμάτας] quibuſcum tunc Romanis cumprimis res fuit. Itaque in Marci vita mentio fit Sarmatarum inter gentes cæteras à Marco debellatas. horum aliquos in excurſionibus qui trucidaverant, aut ceperant, egregium facinus executos ſe autumabant. Nec tacendum hîc, quo & alluſerit fortean Marcus, quod de Avidio Caſſio refert Vulcatius: *Cùm exercitum duceret, & inſcio ipſo manus auxiliaria, centurionibus ſuis autoribus, tria millia Sarmatarum negligentiùs agentium in Danubii ripis occidiſſent, & cum præda ingenti ad eum rediſſent, ſperantibus centurionibus præmium, quòd præparvâ manu tantum hoſtium, ſegniùs agentibus tribunis & ignorantibus, occidiſſent, rapi eos juſſit & in crucem tolli, ſervilique ſupplicio affici; quòd exemplum non extabat: dicens, evenire potuiſſe, ut eſſent inſidiæ, ac periret Romani imperii reverentia.*

Οὗτοι γὰρ οὐ λῃσταί] quinam iſti quos *latrones* dicit? num *Sarmatæ*? ſicut Pauli Feſtus; *Cimbri linguâ Gallicâ latrones dicuntur.* ad quem locum Scalig. *Cimbri* λῃστρικοὶ *ſanè* πλάνητες *fuerant. ſed non magìs Cimber latronem ſignificat, quàm Iſaurus piratam; Ambro, diſſolutum ac voracem; Opicus, obſcænum: ſed quia tales fuerunt eæ nationes, de earum nomine vocamus, qui tales ſunt.* ità iſtîc Xyl. nec ſecius de barbaris patriam ſuam incurſantibus ſuóſque diripientibus, quos *abigeos* & *latrones* aut *fures* magìs quàm *hoſtes* dici poſtulat, Syneſius *epiſt.* 132. τὰ κατὰ τοὺς ἀπλάτας τούτους ἅπαντα πολυπραγμονῶ. οὐδὲ γὰρ ἄξιον καλεῖν αὐτοὺς πολεμίους, ἀλλὰ λῃστὰς, ἢ λωποδύτας, ἢ τι τούτου ὄνομα μικροπρεπέστατον, οἳ μηδένα ἐῤῥωμένως ἐπιφερομένων ὑφίσανται, ἀλλὰ μόνους τοὺς καταπλῆγας ἀποστάτουσιν, ὥσπερ ἱερεῖα, καὶ προδύεσι. Verùm videndum, an non illos potiùs hoc titulo indigitet Marcus, qui Sarmatis captis, tanquam re pulcrè ſtrenuéque geſtà, ſemetipſos efferebant. ut tranſitus ſit factus à numero ad numerum. quaſi dicat, *quid à latronibus etiam iſti qui Sarmatas capiunt, magìs quàm ipſi quos capiunt Sarmatæ, diſtant?* Quod Alexandro Scythæ apud Q. Curtium *l.* 7. *c.* 8. *Tu, qui te gloriaris ad latrones perſequendos venire, omnium gentium, quas adiſti, latro es.* Aut quid à prædonibus vulgariter ſic habitis diſtant viri iſti, prout ipſi ſe haberi volunt, militares? Notum eſt illud piratæ, qui Alexandro eidem quærenti, quo ſcelere impulſus, mare haberet infeſtum; *Eodem*, inquit, *quo tu orbem terræ. Sed quia id ego exiguo navigio facio, latro vocor; quia tu magnâ claſſe, imperator.* Cicer. *de repub. l.* 3. laudante Nonio. & Auguſt. *de civit. Dei l.* 4. *c.* 4. qui & ſubjicit. *Sanè remotâ juſtitiâ, quid ſunt regna, niſi magna latrocinia?* unde Pythia, Adraſtum Sicyoniorum βασιλέα, Cliſthenem verò λῃστῆρα dixit. Herodot. *l.* 5. & Dio Pruſ. *orat.* 2. Sed & Lucan. *l.* 10. Alexandrum *felicem terrarum prædonem* appellat. Déque eodem Senec. *de benefic. l.* 1. *c.* 13. *A pueritia latro, gentiúmque vaſtator.* & *quæſt. nat. l.* 3. *præfat.* Quantò potius *deorum opera celebrare, quàm Philippi aut Alexandri latrocinia?*

Ἐὰν τὰ δόγματα ἐξετάζῃς] malè divulſit iſta à ſuperioribus Xyl. & Lugd. Editor. *Mentes*, inquit, *ſi militarium iſtorum ſpectes, prædonibus ſuppares facilè deprehendes.* prædæ ſiquidem duntaxat inhiant utrique.

§ 11. Κτῆσαι] *acquiras*, non *acquirere*. eſt enim aoriſti imperativi medii non infinitivi activi, uti interpres Angl. opinatus, dictionis ſeriem duriorem reddidit.

Οὐδὲν γὰρ οὕτω μεγαλοφροσύνης ποιητικόν] vide *ad l.* 3. § 11.

Ἐξεδύσατο τὸ σῶμα] *corpus exuit*, ſive *è corpore ſubduxit ſe*; is nimirum, qui conſideratione iſtâ animum jugiter exercitatum probéque ſubactum habuerit. neque enim à prioribus iſta diſſociata oportuit

tuit. vide Platonis locum inſignem, qui huc ſpectat, ex *Theæteto, ad l.* 11. § 1.

Ἀνῆκαν ὅλον ἑαυτὸν] Vide *ad l.* 4. § 34. & *infrà*, § 14. Eurip. *Phœniſſ.*

Ἀλλ' εἰς Θεὸν χρὴ ταῦτ' ἀναρτήσαντ' ἔχειν.

Rejecta oportet iſta ad numen omnia.

Senec. *de otio ſap. c.* 32. *Ego ſecundum naturam vivo, ſi totum me illi dedo.* Annot. Lugd. ἀνῆκε mavult, imperandi formulâ, ſive monendi. fruſtrà. cùm enunciativè ponantur & antegreſſa proxima, & ſequentia itidem.

Οὐδ' εἰς νῦν βάλλεται] Africanus apud Ciceron. *l.* 6. *de repub.* in *ſomnio*: *Neque ſermonibus vulgi dederis te, nec in præmiis humanis ſpem poſueris rerum tuarum. Suis te illecebris oportet ipſa virtus trahat ad verum decus. quid de te alii loquantur, ipſi videant.* Bion Boryſthenita inter cætera profectûs in virtute inſignioris indicia, hoc cumprimis ſtatuit, ubi quis eodem loco convicia hominum atque vota habet: ſive ut ille loquebatur, ὅταν τῶν λοιδορούντων οὕτως ἀκούῃ τις, ὡς λεγόντων,

Ὦ ξεῖν', ἐπεὶ οὔτε κακῷ οὔτ' ἄφρονι φωτὶ ἔοικας,

Οὖλέ τε καὶ μέγα χαῖρε· θεοὶ δέ τοι ὄλβια δοῖεν.

Plut. *de profect.* Talis Cato, de quo Senec. *de ira l.* 2. *c.* 32. *M. Catonem in balneo in ore quidam percuſſit imprudens: quis enim illi ſciens faceret injuriam? poſtea ſatisfacienti, Cato, Non memini, inquit, percuſſum me. majore animo non agnovit, quàm ignoviſſet.* Idem, *de conſtant. ſap. c.* 14. Phocion pariter cùm quidam uxorem ipſius contumelioſè habuiſſet, pòſt apud ipſum pœnas commeritas metuens ſeſe purgitaret, ignarum ſe Phocionis conjugem fuiſſe, Ἀλλ' ἥγ' ἐμὴ γυνὴ ὑπό σου οὐδὲν πέπονθεν. *at verò mea,* inquit, *uxor nihil à te perpeſſa eſt. alia forſan fuerit, quam tu læſeris: nec mihi itaque quòd ſatisfacias, aut excuſes te, opus eſt.* Narrat ex Muſonio *orat. quâ diſceptat philoſophum an deceat injuriarum agere,* Stob. *tom.* 2. *tit.* 19. qui idem, quomodo inter concionandum conviciis impetentem nihil quicquam attenderit, apud Plut. legas licet, in *præcept. polit.* & *infrà ad l.* 11. § 14. Archelaus itidem ab obvio quodam aquâ conſperſus, cùm ab amicis ad pœnas de homine ſumendos inſtigaretur; Ἀλλ' οὐκ ἐμοῦ, ἀλλ' ἐκείνου κατεσκέδασεν, ὃν ἔδοξεν ἐμὲ εἶναι. *Atqui non me,* inquit, *conſperſit, ſed illum quem eſſe me eſt opinatus.* Plut. in *apophth.* Socrates etiam dicere ſolebat, τοῖς κωμικοῖς δεῖν ἐπιτηδὲς ἑαυτὸν διδόναι, εἰ μὲν γάρ τι τῶν προσόντων λέξειαν, διορθώσονται· εἰ δ' οὔ, οὐδὲν πρὸς ἡμᾶς. *Expedire, ut Comicis perſtringendos ſeſe homines præbeant: ſiquid enim veri de nobis dixerint, corrigendi anſam dabunt:* (quomodo Philippus demagogis Athenienſibus gratiam debere ſe dictitabat, ὅτι λοιδοροῦντες βελτίονα ποιοῦσιν καὶ τῷ λόγῳ καὶ τῷ ἤθει· πειρῶμαι γὰρ, inquiebat, αὐτοὺς ἅμα καὶ τοῖς λόγοις, καὶ τοῖς ἔργοις ψευδομένους ἐλέγχειν. Plut. apoph.) *ſin falſi quid dixerint, nihil ad nos pertinebit illud.* idémque dicenti, Οὐ σοὶ λοιδορεῖταί ὁ δεῖνα; *An non tibi iſte conviciatur?* reſpondit. Οὐχί· ἐμοὶ γὰρ οὐ πρόσεστι ταῦτα. *Nequaquam; mihi enim iſta non competunt.* Laërt. *l.* 2. Diogenes dicenti, Πολλοί σου καταγελῶσι. *derident te multi, ô Diogenes.* Ἐγὼ δὲ οὐ καταγελῶμαι. *At ego,* inquit, *non derideor.* Alii etiam cuidam idem monenti; Κἀκείνων τυχὸν οἱ ὄνοι. ἀλλ' οὔτ' ἐκεῖνοι τῶν ὄνων ἐπιστρέφονται, οὔτε ἐγὼ ἐκείνων. *Et illos forſan derident aſini; verùm nec aſinos advertunt ipſi, nec ego illos.* Laërt. *l.* 6. Hoc eſt, quod de Hercule Epicus quidam apud Plutarch. *de util. ex inimic.*

Οὐδ' ὅσον μυίας συγγερῶν ἐμπάζετο μύθων.

Nec muſcam quanti faciebat dicta maligna.

vel quod David potiùs, *Pſal.* 38. *v.* 13. *Ego verò inſtar ſurdi fueram, qui nullus audio; inſtar muti, qui nihil regerere poſſit.* vide *lib.* 6. § 2.

Τὸ νῦν προκείμενον] vide *lib.* 7. § 54. & *l.* 9. § 6.

Φιλεῖν τὸ νῦν ἀπονεμόμενον] vide *l.* 3. § 16. & *lib.* 6. § 43. & *ſupr.* § 6. & *infrà* § 21. & *lib.* 12. § 1.

Εὐθεῖαν περαίνειν] vide *l.* 8. § 59.

Εὐθεῖαν περαίνοντι ἕπεσθαι τῷ θεῷ] Plato *de legibus l.* 4. à Plut. etiam laudatus *adv. Colot.* Ὁ μὲν δὴ θεὸς ἀρχήν τε καὶ τελευτὴν καὶ μέσα τῶν ὄντων ἁπάντων ἔχων, εὐθεῖαν περαίνει, κατὰ φύσιν περιπορευόμενος· τῷ δ' ἀεὶ ξυνέπεται δίκη τῶν ἀπολειπομένων τοῦ θείου νόμου τιμωρός. ἧς ὁ μὲν εὐδαιμονήσειν μέλλων ἐχόμενος, ξυνέπεται, &c. quem Platonis locum cùm Marcus ob oculos habuit, quum hæc ſcriberet; tum & autor *libri de mundo*, qui Ariſtotelis nomen præfert. eodem opus illud ſuum clauſit; quique illum dictione Latinâ μεταφράζει καὶ παραφράζει, Apuleius.

§ 12. Τίς ὑπονοίας χρεία, παρὸν σκοπεῖν τί δεῖ πραχθῆναι] Xylandri verſionem etſi minùs perſpicuam immeritò induxit Editor Lugd. cùm loco ejus depravatiſſimam dederit. Interpres Angl. fruſtrà in duo membra ſententiam, continuari poſtulantem, diſſecuit. *Quid,* inquit Marcus, *eſt ſuſpicione opus?* ſive, *cur tibi res aliqua ſuſpecta ſit,* aut ſcrupulum animo ac trepidationem injecerit, *cùm conſiderare liceat,* vel *præſto ſit intueri, quid facto opus ſit?* hoc eſt enim παρὸν σκοπεῖν ut ἐξὸν ποιεῖν, & ſimilia. Senec. *epiſt.* 74. *non poteſt quiſquam beatus eſſe, qui huic ſe opinioni credidit,* (externis ſubeſſe mali aliquid.) *Non enim beatum eſt niſi quod intrepidum. inter ſuſpecta malè vivitur.*

Κἂν μὲν συνορᾷς, εὐμενῶς ἀμεταστρεπτὶ ταύτῃ χωρεῖν] Forſan legi debeat κἂν μὲν συνορᾷς εὐκρινῶς, ſublatâ diſtinctione, *& ſi clarè perſpexeris.* εὐκρινῶς. *clarè, diſtinctè.* Plato: ἵνα εὐκρινέστερον ἴδωμεν, ὃ βουλόμεθα. indè διακρινεῖν, σαφηνίζειν, διατρανοῦν Heſych. de dialectica Laërt. *lib.* 7. in

Zenon.

Zenon. Τότε ἀληθὲς καὶ τὸ ψεῦδος διαγινώσκεσθαι ὑπ' αὐτῆς, καὶ τὸ πιθανὸν τότε ἀμφιβόλως λεγόμενον διακρίνεσθαι. Cicer. *ad Atticum lib.* 7. *epiſt.* 10. *ſimul hoc* διακρινήσεις πρόβλημα. & *epiſt.* 3. *ſed id* φιλοσοφώτερον διακρινήσομεν. verùm accedo potiùs D. Bootio nihil mutanti, ſed copulativâ tantùm interjectâ, legenti, κἂν μὲν συνορᾷς, εὐμενῶς καὶ ἀμεταστρεπτὶ τ. χ. ità opponitur τὸ εὐμενῶς, τῷ μεθ' ὑπονοίας.

'Αμεταστρεπτὶ ταύτῃ χωρεῖν] vide *lib.* 8. § 5.

'Εχόμενον τοῦ φαινομένου δικαίου] Epictet. *l.* 1. *c.* 2. Ταῦτα εἶδε Πρίσκος 'Ελουίδιος, καὶ ἰδὼν ἐποίησε· προσπέμψαντος γὰρ αὐτῷ Οὐεσπασιανοῦ, ἵνα μὴ εἰσέλθῃ εἰς τὴν σύγκλητον, ἀπεκρίνατο, ἐπὶ σοί ἐστι μὴ ἐᾶσαί με εἶναι συγκλητικόν· μέχρι δ' ἂν ὦ, δεῖ με εἰσέρχεσθαι. ἄγε, ἀλλ' εἰσελθὼν, φησι, σιώπησον· μή με ἐξέταζε, καὶ σιωπήσω. ἀλλὰ δεῖ με ἐξετάσαι· κἀμὲ εἰπεῖν τὸ φαινόμενον δίκαιον· ἀλλ' ἐὰν εἴπῃς, ἀποκτενῶ σε· πότε οὖν σοι εἶπον, ὅτι ἀθάνατός εἰμι; καὶ σὺ τὸ σὸν ποιήσεις, κἀγὼ τὸ ἐμόν. σὸν ἐστιν ἀποκτεῖναι· ἐμὸν ἀποθανεῖν μὴ τρέμοντα· σὸν, φυγαδεῦσαι. ἐμὸν, ἐξελθεῖν μὴ λυπούμενον· vide *l.* 3. § 6, 7. & *l.* 4. § 12.

Ἄριστον γὰρ κατατυγχάνειν τούτου] *optimum enim eſt eum attingere ſcopum.* Xyl. hoc eſt, ut id facias, quod juſtum & æquum eſt, quodcunque tibi indè obvenerit.

Ἧς ἀπόπτωσις ἀπὸ τούτου ἔστω] Mutila hæc ſuſpicatur Xyland. Editor Lugd. in verſione prorſus reſecuit. pro ἔστω D. Boot. legit ἐστὶ *ab hoc*, inquit, juſto ſcil. utique & æquo *aberrare, lapſûs nomen meretur*, non autem ob juſtè factum odium incurrere, aut moleſtum aliquid perpeti, aut etiam, quò minùs quod conaris, effectum des, impediri. ego ſiquis id exhiberet codex, ἀπότευξιν quam ἀπόπτωσιν malim; prout Marcus *l.* 4. § 43. ἀπότευγμα dixit.

Σχολαῖόν τι καὶ ἅμα εὐκίνητον] hoc eſt, quod *l.* 7. § 69. Μήτε σφύζειν, μήτε ναρκᾶν. M. Caſ. iſta à ſuperioribus divellit, atque erotematicè effert; ac ſi legeret, τί σχολαῖόν τι καὶ ἅμα εὐκίνητόν ἐστι; viderint alii. Ego nullus aſſentior.

Εὐκίνητον] non, *mobile*; quod τὸ τῆς γνώμης εὐκίνητον, in plebe, Romanâ cumprimis, Herodiano *lib.* 7. notatum, deſignet; unde & *mobile vulgus*. Statio *ſylv. lib.* 2. *poem.* 2. ſed *agile*, ad id quod eſt officium ſuum aggrediendum agendúmque promptum ac proclive; quodque in eiſdem perſequendis modo juſto debitóque moveatur. Stoici ſiquidem in dictionibus iſtiuſmodi ἐνέργειαν & ἔμφασιν quandam, ultra uſum communem ac vulgarem, affectabant. vide *infrà ad* § 21.

Φαιδρὸν ἅμα καὶ συνεστηκὸς] non qualis ſtultorum riſus, quem ejuſmodi eſſe ait Solomon *Eccleſ.* c. 7. v. 6. qualis eſt *ſpinarum ſub olla crepitus*;

——*Magno veluti cùm flamma ſonore*
Virgea ſuggeritur coſtis undantis aheni.

ut Maro, *Æn. lib.* 7. ſive ut Apul. in *apolog. Flamma* inſtar *ſtipulâ accenſa, claro ſtrepitu, largo fulgore, cito incremento; ſed enim materiâ levi, caduco incendio, nullis reliquiis.* icon aptiſſima vitulationis ſtolidorum, quà illi, *non gaudent, ſed geſtiunt*, ut Aug. de *ſerm. Dom. in mont. l.* 1. itaque *riſum* & *lætitiam* iſtiuſmodi pro *inſania* mera, Solomon habet. *ibid. c.* 2. *v.* 3. tanquam ἐξεστηκὼς, non συνεστηκός τι. Senec. *ep.* 23. *Animus debet eſſe alacer & fidens, & ſuper omnia erectus. Res ſevera eſt verum gaudium. cæteræ hilaritates non implent pectus, ſed frontem remittunt; leves ſunt: niſi fortè tu illum judicas gaudere, qui ridet.* vide *ad l.* 4. § 26. νῆφε ἀνειμένος.

'Ο τῷ λόγῳ κατὰ πᾶν ἑπόμενος.] *Dei, naturæ, rationis, dictamen ductumque ſequi*, pro eodem Stoicis habetur. vide *ad l.* 3. § 16. & *lib.* 7. § 31. & *ſupr.* § 11. & *lib.* 4. § 12. & *l.* 12. § 31. Plato *epiſt.* 2. Νῦν δὲ μέγας ἐγώ εἰμι, ἐμαυτὸν παρέχων τῷ ἐμῷ λόγῳ ἑπόμενον.

§ 13. 'Εὰν ὑπὸ ἄλλου γίνηται] *in aliorum ſint poteſtate.* Xyl. potiùs, *ab aliis fiant*, cùm ipſe nequeas, vel neceſſe non habeas. Epictet. *lib.* 1. *c.* 27. ἀπελθὼν, ἢ αὐτὸς ἀριστῆσαι θέλω, ἢ ἄλλῳ παρέχειν ἀφορμὴν τοῦ ἀριστῆσαι. εἰ μὴ δύναμαι κατορθῶσαί τι αὐτὸς, οὐ φθονήσω ἄλλῳ τοῦ ποιῆσαί τι γενναῖον.

'Ου διοίσει] quia alienæ vel mentes vel actiones mihi ſunt res mediæ. *lib.* 6. § 32. & *lib.* 8. § 55.

'Οι ἐν τοῖς περὶ ἄλλων ἐπαίνοις ἢ ψόγοις φρυαττόμενοι] id eſt, ἐπαιρόμενοι. *tranſlatio ab equis petita, cùm in altum pedibus ſublatis anterioribus, & jubâ concuſſâ,* φρυάττουσι. Salmaſ. indè & καταφρυάττεσθαι. *ſupr. l.* 9 § 41. fruſtrà autem interpretes de eis intelligunt, qui alienis ſermonibus & laudibus ſe jactant; ut alter, qui ψόγοις illud inſuper habuit: vel qui aliorum laudibus ac vituperiis tantum tribuunt; ut alter, qui τοῦ φρυάττεσθαι ſignificatum non attendit. quomodo enim quis eò poſſit φρυάττεσθαι καὶ ἐπαίρεσθαι, quòd ab aliis vituperio afficiatur? non eos loquitur qui laudantur, vel vituperantur, aliorúmque vel laudibus elati animos ſibi ſumunt, vel vituperiis perculſi abjiciunt: ſed eos, qui alios laudibus, aut vituperiis proſequuntur, idque faciendo attolluntur, & efferunt ſe, acſi magni quippiam egiſſent. hæc enim eſt iſtorum οἴησις illa, de qua Marcus *l.* 9. § 32.

Τοιοῦτοι μὲν ἐπὶ τῆς κλίνης εἰσί] Hinc apud Lucianum in *Cataplo*, Κλίνη, ſive *lectus*, ad teſtimonium adverſus Tyrannum dominum ſuum ferendum apud inferos accerſitus, ἐγὼ μὲν τοι ταῦτα εἰπεῖν αἰσχύνομαι· τοιαῦτα ἦν ἃ ἐπ' ἐμοῦ διεπέπρακτο. vide *ad lib.* 3. § 4. & *lib.* 11. § 18. ἐπὶ τῷ κλιναρίῳ.

'Οια δὲ ποιοῦσιν] vide *ad l.* 6. § 59.

Ἀλλὰ τῷ τιμιωτάτῳ ἑαυτοῦ μέρει] non corpore tantùm, ſed animo etiam coguntur [illegible] aliorum favorem [illegible] aucupantur [illegible], ac conſcientiam [illegible] quibus [illegible] ambiunt.

Ὅτι ἐὰν [Epictet. [illegible] οὐδέν ἐστιν εὐαγωγότερον ἀνθρωπίνης ψυχῆς. θελῆσαι δεῖ, καὶ γέγονε, διώρθωται· ὡς πάλιν, ἀπονυστάξαι, καὶ ἀπόλωλεν. [illegible] Καθαρμὸς τὸ μέγιστον μέρος ἡ βούλησις. [illegible] 34. *Par* [illegible] *bonitatis eſt, velle fieri bonum.* [illegible] Gregor. Naz. *de ſacr. bapt.* ἀγαθὸν τοῦτο τῷ θέλοντι μόνον, τὸ ἀγαθόν. quàm [illegible] illos, Ὅτε ἀρχὴ τὸ θέλησαι, μᾶλλον πρὸς τὸ [illegible]. Joan. Chryſoſt. [illegible] hom 49 ἀρκεῖ θελῆσαι, καὶ τὸ πᾶν ἤνυσας. [illegible] orat. 4. Βουλήθητι μόνον, καὶ πάντα [illegible]. Vide [illegible] *l.* 8 § [illegible].

§ 14. Τῷ πάντα διδόντι καὶ ἀπολαμβάνοντι φύσει] quod [illegible], qui & Stox Deus, de Deo, Job c. 1. v. 21. *Dominus dedit, Dominus abſtulit.*

Ἀπολαμβανέσθω] Epictet. *enchir.* c. 10. Μηδέποτε ἐπὶ μηδενὸς εἴπῃς ὅτι ἀπώλεσα αὐτό, ἀλλ' ὅτι ἀπέδωκα· τὸ παιδίον ἀπέθανεν; ἀπεδόθη. [illegible] ἀπεδόθη, ἀλλὰ κακὸς ὁ ἀφελόμενος. τί [illegible] μέλει διὰ τίνος σε ὁ δοὺς ἀπῄτησε; [illegible] *diſſert. l.* 3. c. 26. Εἶτα σύμπαντα πληρώσας πρὸς ἄλλο (τῷ Θεῷ ἀκολουθεῖ) καὶ αὐτὸν σεαυτὸν [illegible], καὶ μέμφῃ διότι, ἄν σοι τι ἀφέληται; ὅτι τί πλουσίας ταῦτα; [illegible] μέχρι τίνος; μέχρις ἂν ὁ χρήσας θέλῃ. [illegible] Ἀπαιτεῖ τὸ θεῷ, ἃ δέδωκεν, [illegible] vitioſa ſcriptura, quod & Voſſius videt; cui ſic reſtituere viſum eſt. ἑκὼν οὐκ ἀποδιδούς; [illegible] Verùm interpolatione tam lacinioſa, quæ nec ſenſum admittit commodum, nec vitium tollit, nihil opus. litterula immutata ſufficiet, leg. οὐχ ἡδέως; Stoicus eſt Laconiſmus. *non Deo, qui dederat, repetenti obloquetur?* q. d. dans placet, repetens quidni placeat? vide eund. *ad l.* 2. § 3. vide & *l.* 12. § 26.

Δέος ὃ θέλεις], hoc eſt, quod Rufus apud Epictetum *diſſert l.* 1. c. 1, ἀρκεῖσθαι τοῖς διδομένοις. Vide *ad l.* 4. § 31, 34. & *l.* 5. § 25. & *l.* 7. § 57.

Ἀπόλαβε ὃ θέλεις] Vide voces Demetrii Cynici magnanimas ex Senec. *de provident.* c. 5. ad *l.* 4. § 3[illegible]. Epictet. *l.* 4. c. 10. Χάριν ἔχω, ὧν ἔδωκας, [illegible] τοῖς σοῖς, ἀρκεῖ μοι. πάλιν αὐτὰ ἀπόλαβε, καὶ κατάταξον εἰς ἣν θέλεις χώραν. σὰ γὰρ ἦν πάντα, σύ μοι αὐτὰ δέδωκας. [illegible] § 26 Senec. *de tranquill.* c. 11. *Sapiens non mancipia tantùm poſſeſſionesque & dignitates, ſed corpus quoque ſuum & oculos & manus & quicquid eſt* [illegible] *vitam* [illegible]*, ſeque ipſum inter precaria numerat,* [illegible] *vivitque ut commodatus ſibi & repoſcentibus* [illegible] *redditurus. quod unique ergo reddere* [illegible]*, non queretur cum fortuna: ſed dicet, Gratias ago, quod poſſedi habuique.* Idem. *ep.* 64. *Fac* [illegible] *quem dicere deſine, nàm* [illegible] *malè interpretari:* [illegible] *tulit, ſed dedit.* & *ad* [illegible] c. 25. *Gaude,* [illegible] *habuiſti, & uſumfructum* [illegible] *tuus fuerit, boni con*[illegible]. Item. [illegible] *ex filio percepiſti* [illegible] *de eo, quod detractum eſt,* [illegible] *quod coegiſti* Noſtri. Baſil. Cæſar. [illegible] Συγχαίρεσθε ὅτι [illegible] οὐκ ἐστὶ τῷ [illegible] ἔχειν· ἀλλ' ἐπὶ τῷ ἐξ [illegible] χάριν ἔχειν τῷ συγκληρονόμῳ. [illegible] *ſed agere gratias* [illegible] *ſed potius* [illegible] [illegible] *quod* [illegible] *gratias* [illegible] Bern. *de* [illegible]*bert. ſerm.* 110. [illegible] *erat, nec pro nobis, quibus* [illegible] *ſublatus eſt, murmurandum,* [illegible] *gratias agendum, quòd* [illegible] *eſt nobis.* Et in *Cant. ſerm.* 26. *Etſi dolemus ablatum, non obliviſcimur tamen, quòd datus fuit; & gratias agimus quòd habere illum meruimus.* Veriſſimè Gregor. Rom. in Job. *l.* 2. c. 42. *Tunc vere oſtendimus quòd accepta rectè tenuimus, cùm æquanimiter ad* [illegible] *ſublata toleramus.*

Οὐ καταθρασυνόμενος, ἀλλ' εὐχαριστῶν μὲν καὶ εὐνοῶν] De morte pariter *l.* 9 § 3. Ita Apoſt. *ad Philipp.* [illegible] Χαίρω καὶ συγχαίρω πᾶσιν ὑμῖν. & *ad Cor. ep.* 2. c. [illegible] v. 15. Ἥδιστα δαπανήσω, καὶ ἐκδαπανηθήσομαι. Tertull. *de patient.* c. 2 *Nobis* [illegible] *patientia* [illegible] *affectio humanæ* [illegible] *æquanimitatis* [illegible]*, ſed vivæ ac cœleſtis diſciplinæ divinæ diſpoſitio* [illegible] *allegat.* Cypriani. *de* [illegible]. *Apparet non eſſe illic veram patientiam, ubi ſit inſipiens affectatæ libertatis audacia, & exerti ac ſeminudi pectoris* [illegible] *jactantia.*

§ 15. Ζῆσον ὡς ἐν ὄρει] vide *infra* § 22, 23. & *l.* 8. § 45.

Ὡς ἐν πόλει τῷ κόσμῳ] vide *ad l.* 2. § 16. & *l.* 4. § 34.

Ἄνθρωπον ἀληθινόν] qui enim ſecus quàm oportet, degit, quidvis potius quàm homo eſt. Vide *ſupra ad* § 8. & *l.* 5. § 11. Stilpo, cùm turba ad ipſum contemplandum conflueret, dicenti cuidam, Θαυμάζουσί σε ὡς θηρίον, *tanquam feram quandam, ô Stilpo, admirantur te.* Οὐ μὲν οὖν, ἀλλ' ὡς ἄνθρωπον ἀληθινόν. *Nequaquam verò, inquit, ſed* [illegible] Laert. *l.* 2. [illegible] Demonacti Proteus cùm diceret, οὐ κυνᾷς; regeſſit ille, οὐκ ἀνθρωπίζεις. [illegible] *hominem.*

Κρείττων γὰρ ἢ οὕτω ζῆν] vide *ad l.* 9. § [illegible].

§ 16 Μηκέθ' ὅλως διαλέγεσθαι] forſan ὅλος. Senec. *ep.* 16. *Philoſophia non in verbis, ſed in rebus*

bu eſt. & *ep.* 20. *Illud te rogo atque hortor, ut philoſophiam in præcordia ima demittas, & experimentum tui profectûs capias, non oratione, nec ſcripto, ſed animi firmitate, & cupiditatum diminutione. verba rebus proba. facere docet Philoſophia, non dicere: & hoc exigit ut ad legem ſuam quiſq; vivat, ut verbis opera concordent, ne orationi vita diſſentiat.* Et *ep.* 108. *Sic iſta tractemus, ut quæ fuerunt verba, ſint opera: ut voces mox in rem transferantur.* & *ep.* 24. *Hæc in animo voluta, quæ ſæpe audiſti, ſæpe dixiſti: ſed an vere audieris, an verè dixeris, effectu proba. hoc enim turpiſſimum eſt, quod nobis objici ſolet, verba nos philoſophiæ, non opera tractare.* hoc eſt, *philoſophos eſſe* ἄχρι τοῦ φράζειν, μέχρι τοῦ λέγειν, *factis procul, verbis tenus.* ut Epictetus apud Gellium *l.* 17. *c.* 19. *homines* ſcil. *ignavâ operâ, & philoſophâ ſententiâ.* quos odiſſe ſe profitebatur Pacuvius. cujus verba in eam ſententiam Macedo quidam Philoſophus præ templorum omnium foribus ſcribenda cenſebat. nihil enim fieri poſſe indignius, neq; intolerantius, quàm quòd *homines ignavi ac deſides, operti barbâ & pallio, mores & emolumenta philoſophiæ in linguæ verborumq; artes converterent; & vitia facundiſſimè accuſarent, intercutibus ipſi vitiis madentes.* Refert Gellius *l.* 13. *c.* 8. Ità (inter alia quæ indè profluxerunt in vitam mala) *quæ philoſophia fuit, facta philologia eſt,* Senec. *ep.* 108. &, *de vita ſemper diſputatur, nunquam vivitur.* Idem *epiſt.* Vitium iſtud in Stoicis ſuis, ut familiare nimis, notat idem Epictet. *diſſert. l.* 3. *c.* 7. Ἄλλα λέγομεν, inquit, ἄλλα ποιοῦμεν. λέγομεν τὰ καλὰ· ποιοῦμεν τὰ αἰσχρά. ἀσυμπαθεῖς πρὸς τὸν λόγον μακρὰν ἀπὸ τοῦ χρῆσθαι τούτοις ἃ λέγομεν, ἐφ᾽ οἷς ὡς εἰδότες αὐτὰ ἐπαιρόμεθα. Idem. *l.* 2. *c.* 9. & *c.* 10. Τοιγαροῦν μέχρι λογαρίων προκόπτομεν· ἔξω δ᾽ αὐτῶν, οὐδὲ τὸ ἐλάχιστον. eundem vide ſis ejuſmodi homunculos fuſiſſimè ſimul ac acerrimè exagitantem, *enchir.* *c.* 51. & *diſſert. l.* 3. *c.* 26. imò paſſim eoſdem inſectantem. ſiquidem invectivam iſtam ſingulis ferè ſubjectis fecit intercalarem. Quin & elegantiſſimâ uſus imagine idem *enchir. c.* 44. Μηδαμοῦ σεαυτὸν εἴπῃς φιλόσοφον· μηδὲ λάλει τὸ πολὺ ἐν ἰδιώταις περὶ τῶν θεωρημάτων. μέγας γὰρ ὁ κίνδυνος, εὐθὺς ἐξεμέσαι, ὃ οὐκ ἔπεψας. ἐπεὶ καὶ τὰ πρόβατα, οὐ χόρτον φέροντα τοῖς ποιμέσιν ἐπιδεικνύει, πόσον ἔφαγεν· ἀλλὰ τὴν νομὴν ἔσω πέψαντα, ἔριον ἔξω φέρει καὶ γάλα. καὶ σὺ τοίνυν, μὴ τὰ θεωρήματα τοῖς ἰδιώταις ἐπιδείκνυε· ἀλλ᾽ ἀπ᾽ αὐτῶν πεφθέντων τὰ ἔργα. Senec. *epiſt.* 108. *Omnia quæ dicunt, quæ turbâ audiente jactant, aliena ſunt. quomodo præſtare poſſint ſua eſſe, monſtrabo. faciant quæ dixerint* qui & *ep.* 117. claudit vocibus illis profectûs indicium proferentibus clariſſimum, *Si fecero omne quod diſco.* ſive uti Lipſius ex MSS^{tor} veſtigiis, *ſi vixero.* Præclarè Gregor. Naz. *orat.* 15. Οὐ γὰρ ὁ ἐν λόγῳ σοφὸς, οὗτος ἐμοὶ σοφὸς· οὐδ᾽ ὅστις γλῶσσαν εὔστροφον ἔχει, ψυχὴν δὲ ἄστατον καὶ ἀπαίδευτον· ἀλλ᾽ ὅστις ὀλίγα μὲν περὶ ἀρετῆς διαλέγεται, πολλὰ δὲ διὰ ἐνεργείας παραδείκνυσι, καὶ τὸ ἀξιόπιστον τῷ λόγῳ διὰ τοῦ βίου προσέθηκεν. Verùm quod Ariſtot. *ethic. l.* 2. *c.* 4. Οἱ πολλοὶ ταῦτα μὲν οὐ πράττουσιν· ἐπὶ δὲ τὸν λόγον καταφεύγοντες, οἴονται φιλοσοφεῖν, καὶ οὕτως ἔσεσθαι σπουδαῖοι· ὅμοιόν τι ποιοῦντες τοῖς κάμνουσιν, οἳ τῶν ἰατρῶν ἀκούουσι μὲν ἐπιμελῶς, ποιοῦσι δ᾽ οὐθὲν τῶν προσταττομένων. ὥσπερ οὖν οὐδ᾽ ἐκεῖνοι εὖ ἕξουσι τὸ σῶμα, οὕτω θεραπευόμενοι, οὐδ᾽ οὗτοι τὴν ψυχὴν, οὕτω φιλοσοφοῦντες. Itaque verè Demoſthenes: Ὡς ἅπας ὁ λόγος, ἂν ἀπῇ τὰ πράγματα, μάταιόν τι καὶ κενὸν φαίνεται. Præclarè ſiquidem Baſil. Cæſar. *orat.* 24. & ex eodem Simeon Cancellar. *orat.* 1. Ὁ μὲν γὰρ τὴν ἄχρι ῥημάτων παρὰ τοῖς ἄλλοις φιλοσοφίαν ἔργῳ βεβαιῶν,

Οἶος πέπνυται, τοὶ δὲ σκιαὶ ἀΐσσουσιν.

ἐπεὶ τό γε λαμπρῶς μὲν ἐπαινέσαι τὴν ἀρετὴν οἷς τὸ μέσον, καὶ μακροὺς ὑπὲρ αὐτῆς ἀποτείνειν λόγους· ἴσως δὲ τὰ ἄδειν περὶ τῆς σωφροσύνης, καὶ τὸ πλέον ἔχειν περὶ τοῦ δικαίου τιμᾶν· ἐοικέναι φαίην ἂν ἔγωγε τοῖς ἐπὶ σκηνῆς ὑποκρινομένοις τὰ δράματα, οἳ ὡς βασιλεῖς πολλάκις καὶ δυνάσται εἰσέρχονται, οὔτε βασιλεῖς ὄντες, οὐδὲ μικροῦ τυχὸν ἐλευθέροι τὸ παράπαν.

§ 17. Ὡς μὲν πρὸς οὐσίαν, κεγχρομίς] quod de terra *l.* 4. § 3. στιγμή. de pelago. *l.* 6. § 36. σταγών. ſunt autem κεγχραμίδες *ficuum grana* pro quo κεχειμίδες apud Suidam vitioſè habetur.

Ὡς δὲ πρὸς χρόνον, τρυπάνου περιστροφή] *tanquam piſtilli circumvolutio.* M. Caſ. & ſanè τρυπάνου περιστροφὴ, ſive ἀναστροφὴ i. e. *piſtilli circumvolutio*, proverbialiter uſurpatur, à Platone philoſopho in *Theæt.* & Platone Comic. in *Adonid.* & Philem. in *Heroib.* ἐπὶ τῶν τὰ αὐτὰ ποιούντων, καὶ μηδὲν περαινόντων. uti Heſych. Suid. Zenodot. Apoſt. Verùm τρυπάνου περιστροφὴ i. e. *terebræ vertigo* ſive *circumverſio*, ut Xyl. Marco iſtic de ſpatio temporis breviſſimo; quemadmodum, ῥιπὴ ὀφθαλμοῦ *ictus*, ut Beza, potius quàm *ictus* ut vulg. Apoſtol. *ad Cor. ep.* 2. *c.* 15. *v.* 52. quò pertinet illud poetæ neſcio cujus apud Suidam,

Τρύπανα δ᾽ εὐδίνητα, καὶ ὀκύντα τάχιστα.

citiùs enim terebra circumvertitur, quàm animadverti ferè poteſt.

§ 18. Εἰς ἕκαστον τῶν ὑποκειμένων] *De ſingulis rebus indaga.* Xyl. *Objecto cuique animum adverte.* Caſ. non improbo. poteſt tamen, *rerum ſingularum quamcunque conſidera.* &c. τὰ ὑποκείμενα, *præ manibus*. Vide *l.* 8. § 22.

Ἕκαστον πέφυκεν ὥσπερ θνήσκειν] vide *l.* 4. § 48. & *l.* 9. § 21. *Quæ nata ſunt, ea omnia denaſci aiunt.* Caſſius Hemina *annal. l.* 2. i. e. ἀπογίνεσθαι, *deſungi, mori,* non *decreſcere,* ut Nonnius explicat. Senec. *ep.* 99. *Cui naſci contigit, reſtat mori.* Tertull.

tull. *de Carn. Chriſt. c.* [illegible] *Multum debitum eſt inter ſe nativitati cum mortalitate: forma moriendi, cauſa naſcendi eſt. non enim mors ſolvi, niſi nuda naſcitur, id autem moritur, quod & naſcitur.* Idem. *de reſ*[illegible] *12. Dies moritur in noctem* [illegible] *ubique ſepelitur: & rurſum* [illegible] *cidet, cum ſuo decore, cum ſole, eadem* [illegible] *& integra, & tota, uni orbi revixiſſe* [illegible] *interficiens mortem ſuam, noctem; reſcindens ſepulturam, ſuam, tenebras, hæres ſuimet exiſtens, donec & nox reviviſcat, cum ſuo* [illegible] *&c.* latius proſecutus Petrus Ravennas in [illegible] *ſerm.* 59. [illegible] *homo, de morte reſurgere te poſſe, cum tibi totum quod in rebus eſt, ſic quotidie reſurgat. Sol occidit &* [illegible] *ſurgit. Dies ſepelitur & redit. Menſes, anni, tempora, fructus, ſemina* [illegible] *non evaneſcunt, ipſa moriuntur; dum redeunt, ſua ipſa morte reviviſcunt.* Ità quod Tertull. iterum *Totus hic ordo revolubilis rerum, teſtatio eſt reſurrectionis mortuorum.*

§ 19. Οἷοί εἰσιν ἰδιῶται, καθεύδοντες, ὀχεύοντες, ἀποπατοῦντες] Hæc enim & ſummis cum infimis quibusq; communia ſunt; & conditionis mortalis ac caducæ cumprimis nos admonent. Notum eſt, Menecratem medicum, qui Jovis ſibi nomen adſciverat, Philippus Macedo quomodo exc[illegible] edulio rum loco appoſitis thure cum acerra. Narrat Ælian. *var. hiſt. l.* 12. *c.* 51. Quin & Alexander ex duabus præcipuè rebus, τὸ θνητὸν καὶ φθαρτὸν, ſive mortalitatem ſuam, agnoſcere ſe profeſſus eſt, ἐν τῷ καθεύδειν καὶ τῷ συνουσιάζειν, *ſomno nimirum ac coitu*. Plut. in *Alex.* & de *adulat.* & in *ſympoſ. l.* 8. *c.* 1. Antigonus itidem major, cùm Hermodotus quidam ipſum in carmine per adulationem *Solis* (non *Jovis*, ut Eraſmus *apophth. l.* 4.) *filium*, *Deumque* indigitâſſet, οὐ ταῦτά μοι σύνοιδεν ὁ λασανοφόρος, *At verò*, inquit, *latent iſtæ prorſus eum, qui matulam mihi porrigit.* Plut. *in apophth.* & *de Iſid. & Oſirid.*

Εἶτα οἷοι ἀνδρονομούμενοι, καὶ γαυρούμενοι] *Quanto ſe cum faſtu efferant*, acſi nè homines quidem aut mortali ſemine creti ſint, *ubi gloriantur, indignantur, intermiſcentur &c.* vide ad *l.* 6. § 28. illud ἀνδρονομούμενοι mihi ſuſpectum habetur. ἀνδρονομεῖν certè alibi legiſſe non memini. Xyl. *aliis imperare*, vertit. ut ſit *hominibus leges ac jura præſcribere*. Caſ. *exultare*. ità quid is legerit, haud ſatis liquet. niſi forſan ἀδρυνόμενοι, *turgeſcentes, grandeſcentes*; quod de ſtirpibus uſurpatur. forſan ἀνδρονομεῖν idem quod ἀνδραγαθεῖν fuerit, quod de *dilectu militari* uſurpatur; vel etiam quod κρεανομεῖν, quod de *conſecrationibus*, ſive de *carnibus viritim distributis* adhibetur: in iſtis autem non ſine faſtu gerere ſe ſolent, qui eas exhibent. vide *l.* 9. § 34. [illegible]

[illegible] πόσοις] *quot illis inſerviiſſe & obſequi neceſſe fuit*, idq; περὶ ὀλίγου. *haud mihi diſplicet*, quod poſſent dignitatis honoriſque gradum illum, in quo tanto cum ſupercilio ſe gerunt, adſequi. vide *l.* 8. § 3. Epictet. *l.* 3. *c.* 26. ἐγὼ μὲν οὐ [illegible] ζῆν ἤθελον, εἰ δεῖ [illegible] ζῆται, τῆς [illegible] ἀνδρὸς καὶ τοῦ [illegible] ἀναγκάζειν. [illegible] τί δεῖ δοῦλον [illegible] εἰς [illegible], καὶ τετυφωμένος. quin tamen loco ego τετυφωμένος malim. ſcil. ut Claudian. *in Eutrop. l.* 1.

Aſperius nihil eſt humili, cùm ſurgit in altum.

[illegible] *bellua tetrior ulla eſt,*

Quam ſervi rabies in libera colla frementis.

Rufus Vibius apud M. Sen. [illegible] 9.

Di te [illegible]

Pediſſequa [illegible] *nobis arrogantem.* Salvian. *epiſt.* 2.

Ἅπας δὲ τραχὺς, ὅστις ἂν νέον κρατῇ.

Æſchyl. *Promoth.* [illegible] præ cæteris verò

Ἀφόρητοι δεσποτῶν [illegible]

Comicus, apud Dion. Cocc. *l.* 60. Quod & Iſidor. Peluſ. ubi adduxerat *l.* 2. *ep.* 293. qui [illegible] habet, pro eo quod [illegible] Dio, ſubjungens Καὶ τὸ συναρπάζειν παρὰ τὴν ἀξίαν, ἀφορμὴ τῶ κακῶς φρονεῖν τοῖς ἀνοήτοις γίνεται. Aur. Victor in *Dioclet. Quantum ingenium eſt, compertum habeo, humillimos quoſque maximè, ubi alta acceſſerint, ſuperbiâ atque ambitione immodicos eſſe.* Agur ſapiens Ebræus v. 20. *Tria ſunt, ſub quibus commovetur terra: imò quatuor ſunt, quæ ea ferre non poteſt, ſervus, cùm regnat; ſtultus, cùm ſatur eſt; exoſa, cùm maritatur; ancilla, cùm heri ſuæ hæres efficitur.* ſiquidem, ut Solon;

Τίκτει τοι κόρος ὕβριν, ὅτ' ἂν πολὺς ὄλβος ἕπηται.

E nimiis opibus petulantia naſcitur ingens.

Sive ut Theognis; (quod Homero tamen tribuit Schol. *ad* illud *Pindari olym.* 13. ὕβριν κόρου ματέρα.)

Τίκτει τοι κόρος ὕβριν, ὅτ' ἂν κακῷ ὄλβος ἕπηται.

Idémque.

Πολλοὺς τοι κόρος ἄνδρας ἀπώλεσεν ἀφραίνοντας.

Γνῶναι γὰρ χαλεπὸν μέτρον, ὅτ' ἐσθλὰ παρῇ.

Naſcitur ex nimiis opibus petulantia ſtultis.

Nec paucos ſatias evertit mentis egenos.

Difficile eſt, adſunt cum bona, noſſe modum.

Ariſtot. apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 3. τίκτει γὰρ, [illegible] φησὶν ἡ παροιμία, κόρος μὲν ὕβριν, ἀπαιδευσία δὲ μετ' ἐξουσίας ἄνοιαν. Philiſtius apud Clem. *ſtrom. l.* 6. εἰώθασι γὰρ μάλιστα οἱ παρὰ δόξαν ἀπροσδοκήτως εὖ πράσσοντες εἰς ὕβριν τρέπεσθαι. quod illum Clem. à Thucydide mutuatum aſſerit, qui dixerit; Εἴωθε δὲ αἱ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων, οἷς ἂν μάλιστα καὶ δι' ἐλαχίστου ἀπροσδόκητος εὐπραγία ἔλθῃ, εἰς ὕβριν τρέπεσθαι. locus eſt in *Cleonis orat. l.* 3. ubi tamen legitur, [illegible] &c. Quò reſpexit tamen & Iſidor. Pel. *l.* 2. *ep.* 296. [illegible] de Largio Macedone

cedone quid Plin. min. *l.* 3. *ep.* 14. vide *ad l.* 6. § 38. vide & quæ de Gallo Cæſare Ammian. *lib.* 14. initio.

Δι' οἷα] ὀρεγόμενα, ſcil. ut *l.* 6. § 59. *ob quæ adipiſcenda*, ſive, *quâ mercede*.

Καὶ μετ' ὀλίγον, ἐν τοιούτοις ἔσονται. Legend. ὁποίοις ἔσονται. vide *Pſal.* 82. *v.* 6, 7. Eſai. *c.* 14. *v.* 9, 10. & Ezech. *c.* 32. *v.* 18, 30. Verùm quod Maro *Æn. l.* 10.

Neſcia mens hominum fati ſortiſque futuræ,
Nec ſervare modum rebus ſublata ſecundis.

Soſiphanes apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 22.

Ἂν δ' εὐτυχῆτε, μηδὲν ὄντες, εὐθέως
Ἴσ' οὐρανῷ φρονεῖτε· τὸν δὲ κύριον
Ἅδην παρεστῶτ' οὐχ ὁρᾶτε πλησίον.
Si faverit fortuna, cùm ſitis nihil,
Cœlo levatis capita; nec de proximo
Reſpicitis orcum, regna qui in reges habet. Grot.

Plutarch. *de Iſid. & Oſir.* Εἰ δέ τινες ἐξαρθέντες ὑπὸ μεγαλαυχίας, ὥς φησιν ὁ Πλάτων, ἅμα νεότητι καὶ ἀγνοίᾳ φλεγόμενοι τὴν ψυχὴν, μεθ' ὕβρεως ἐδέξαντο θεῶν ἐπωνυμίας, καὶ ναῶν ἱδρύσεις, βραχὺν ἤνθησεν ἡ δόξα χρόνον· εἶτα κενότητα καὶ ἀλαζονείαν μετ' ἀσεβείας καὶ παρανομίας προσοφλόντες,

Ὠκύμοροι καπνοῖο δίκην ἀρθέντες ἀπέπταν·

καὶ νῦν ὥσπερ ἀγώγιμοι δραπέται, τῶν ἱερῶν καὶ τῶν βωμῶν ἀποσπασθέντες, οὐδὲν ἀλλ' ἢ τὰ μνήματα καὶ τοὺς τάφους ἔχουσιν. vide *lib.* 6. § 24. & *infr. ad* § 31.

§ 20. Συμφέρει ἑκάστῳ, ὃ φέρει ἑκάστῳ ἡ τῶν ὅλων φύσις] Præclara gnome, de qua vide ampliùs *ad l.* 2. § 3 & *l.* 3. § 4. & *l.* 4. § 23, 29. & *l.* 7. § 27 Apollon. Tyan. *ep.* 66. εἰ τάξις ἐστὶ τῶν ὄντων, ἔστι δὲ, καὶ θεὸς ἐπιστατεῖ ταύτης, ὁ δίκαιος οὐ βουλήσεται τὰ ἀγαθά· πλεονεκτικὸν γὰρ καὶ παρὰ τάξιν· ἡγήσεται δὲ τὰ γινόμενα συμφέρειν. ubi tamen pro ἀγαθὰ malim ἀγαπητὰ, *quæ ipſi ſunt cordi*. Siquidem vir bonus τὰ ἑαυτῷ ἐκ τῶν ὅλων συγκλωθόμενα ἀγαθὰ εἶναι πέπεισται, ut Marcus noſter *l.* 3. § 4.

Καὶ τότε συμφέρει, ὅτε ἐκείνη φέρει] vide *ad l.* 4. § 23. τὸ εὔκαιρον. Aug. *in Pſal.* 145. *v.* 15. *Prorſus, tanquam ægrotum reficiens medicus, & quod opus eſt, hoc dat; & quando opus eſt, tunc dat.*

§ 21. Ἐρᾷ μὲν ὄμβρου γαῖα] Euripidis verſus ſunt ab Ariſtotele laudati, *ethic. Nicom. l.* 8. *c.* 1. *Eudem. l.* 7. *c.* 1. & *magn. l.* 2. *c.* 11. ab Athen. *dipnoſoph. l.* 13 à Stob. *tom.* 1. *l.* 1. *tit.* 12. apud quos duos noviſſimos integri habentur.

Ἐρᾷ μὲν ὄμβρου γαῖ', ὅτ' ἂν ξηρὸν πέδον
Ἄκαρπον αὐχμῷ νοτίδος ἐνδεῶς ἔχῃ·
Ἐρᾷ δ' ὁ σεμνὸς οὐρανὸς πληρούμενος
Ὄμβρου πεσεῖν εἰς γαῖαν Ἀφροδίτης ὕπο·
Ὅταν δὲ συμμιχθῆτον εἰς τ' αὐτὸν δύο,
Τίκτουσιν ἡμῖν πάντα, κἀκτρέφουσ' ἅμα·
Ὅθεν βρότειον ζῇ τε καὶ θάλλει γένος.

Cerne, amat ut imbrem terra, cùm ſterili ſolum
Squallore lugens poſcit humectum opem.
Rurſum amat & æther ipſe, Venerisque impetu
Fætus maderis expleat in terram ſinus.
Quæ fœderata mutuis amplexibus,
Quod ubique rerum eſt proferunt, ac nutriunt.
Hinc vita viſque ſeculis mortalibus. Grot.

Eis autem gemina adducit etiam Athenæus ex Æſchyli *Danaïdibus* iſta:

Ἐρᾷ μὲν ἁγνὸς οὐρανὸς τρῶσαι χθόνα·
Ἔρως δὲ γαῖαν λαμβάνει γάμου τυχεῖν·
Ὄμβρος δ' ἀπ' εὐνάοντος οὐρανοῦ πεσὼν
Ἔκυσε γαῖαν· ἡ δὲ τίκτεται βροτοῖς
Μήλων τε βοσκὰς καὶ βίον Δημήτριον.
Δένδρων δὲ θ' ὥρα ἐκ νοτίζοντος γάμου
Τέλειός ἐστι· τῶν δ' ἐγὼ παραίτιος.
Penetrare terram purus ille æther cupit:
Cupit viciſſim terra conjugio frui.
Ab amante cœlo defluens terram ſimul
Fœcundat imber: illa mortali parit
Cereale generi germen, & paſtus gregum:
Maturitatem dat ſuam arboribus quoque
Mador maritus, cauſa at his cunctis, ego. Grot.

Proinde cùm apud plures iſta reperiantur, Plutarchus in *amatorio*, non poetæ huic vel illi, ſed *poetis* tribuit. Ἐρᾶν οἱ ποιηταὶ λέγουσι καὶ γῆς οὐρανὸν, ἡλίου δὲ σελήνην, ἐρᾶν οἱ φυσικοὶ, καὶ συγγίνεσθαι καὶ κυΐσκεσθαι· καὶ γῆν δὲ ἀνθρώπων μητέρα καὶ ζώων καὶ φυτῶν, οὐκ ἀναγκαῖον ἀπολέσθαι ποτὲ καὶ σβεσθῆναι παντάπασιν, ὅταν ὁ δεινὸς ἔρως ἢ ἵμερος τοῦ θεοῦ τὴν ὕλην ἀπολίπῃ, καὶ παύσηται ποθοῦσα καὶ διώκουσα τὴν ἐκεῖθεν ἀρχὴν καὶ κίνησιν; ità enim per interrogationem ſi proferantur noviſſima iſta, Xylandri aſteriſco nihil opus erit. Inde Maronis illa *georg. l.* 2.

Vere tument terræ, & genitalia ſemina poſcunt.
Tum Pater omnipotens fœcundis imbribus æther
Conjugis in gremium lætæ deſcendit, & omnes
Magnus alit magno commiſtus corpore fœtus.

Et Statii *ſylv. l.* 1. in *epithalam.*

——*Ipſum in connubia terræ*
Æthera, cùm pluviis rareſcunt nubila, ſolvo.
Sic rerum ſeries mundique revertitur ætas.

Adjicias licet & Lucretii illa *l.* 1.

Poſtremò pereunt imbres, ubi eos pater æther
In gremium matris terrai præcipitavit.
At nitidæ ſurgunt fruges, ramique vireſcunt
Arboribus; creſcunt ipſæ, fœtúque gravantur.
Hinc alitur porrò noſtrum genus atque ferarum.

Quin & Scythæ τὴν γῆν νομίζουσι τοῦ Διὸς εἶναι γυναῖκα. Herodot. *l.* 4. Quod autem de amore illi, de potu feſtivè, ſuo more Anacreon, *ode* 19.

Ἡ γῆ μέλαινα πίνει,
Πίνει δὲ δένδρε' αὐτήν·
Πίνει θάλασσα δ' αὔρας·
Ὁ δ' ἥλιος θάλασσαν·
Τὸν δ' ἥλιον σελήνη.

Fecunda terra potat :
Haec arboreſque potant :
Et potat æquor auras
Phœbuſque potat æquor.
Ipſúmque Luna Phœbum.

"Ὅτι σοὶ συνερῶ] Epictet. *l.* 2. *c.* 16 τόλμησον, ἀναβλέψας πρὸς τὸν Θεὸν, εἰπεῖν, ὅτι χρῶ μοι λοιπὸν εἰς ὃ ἂν θέλῃς· ὁμογνωμονῶ σοι· ἴσος εἰμι· οὐδὲν παραιτοῦμαι τῶν σοι δοκούντων. & *l.* 4. *c.* 7. προσκείσομαι διάκονος, καὶ ἀκόλουθος ἐκείνῳ· συνορμῶ, συνορέγομαι, ἁπλῶς συνθέλω. ità enim lego, quod vulgò ὀρέγομαι tantùm languidè legitur, ut dictioni vis conſtet ſua. Sen. *ep.* 96. *Non pareo Deo, ſed aſſentior. ex animo illum, non quia neceſſe eſt, ſequor.* vide *ad l.* 4. § 33. & *ſup.* § 1.

"Ὅτι φιλεῖ τοῦτο γίνεσθαι] à vulgari ſermonis uſu argumentatur, argutius paulò Marcus, ut alibi, *l.* 5. § 8. in verbis συμβαίνειν & φέρειν, ità iſtic in verbo φιλεῖν· quod ἀντὶ τοῦ πεφυκέναι ἤτοι εἰωθέναι uſurpatur; quomodo & Latinis *amat*, pro *ſolet*; quod à Græcis tractum monuiſſe videtur Fabius, *inſtit. l.* 9. *c.* 3. Quanquam diverſum eſt paulò Saluſtianum illud, quod ibi Fabius adduxit; *Vulgus amat fieri.* ſicut & ejuſdem illud, in *Jugurt.* *Quæ ira fieri amat.* & *ibid* rurſus; *ea quæ [illegible] amant.* In iſtis enim ſenſus eſt, *quæ amant*, i. e. *quæ cupiunt & quibus delectantur*, vel, *quæ libenter admittunt.* Salluſtii Syntaxis diverſa eſt. neque enim, *ira fieri ſolet*; vel, *vulgus fieri ſolet*; ſed *per iram*, &c. *vulgò*, vel *à vulgo*, dixeris; quod viris magnis non eſt animadverſum. Cæterùm ſic Flaccus *carm. l.* 3. *ode* 16.

Aurum per medios ire ſatellites,
Et perrumpere amat ſaxa potentius
Ictu fulmineo.——

Ammian. *hiſt. l.* 16. *ut in rebus amat fieri dubiis* & *l.* 17. *ut rebus fieri amat dubiis & turbatis.* quomodo Herodot. *l.* 8. Οἷα φιλέει γίνεσθαι ἐν πολέμῳ. & Plato *polit. lib.* 5. Οἷα δὴ ἐν πολέμῳ φιλεῖ. & Polyb. *lib.* 6. Ὃ δὲ φιλεῖ γίνεσθαι. Quin & τὸ ἐρᾶν pari modo uſurpatum invenias. Ità enim Herodian. *lib.* 1. Ἐρᾷ γὰρ τὸ βάρβαρον καὶ ἐπὶ ταῖς τυχούσαις ἀφορμαῖς ῥᾷστα κινεῖσθαι. Tacit *annal. l.* 4. *ut ferè amat poſterior adulatio.* Apul. *florid.* 3. *Quod genus in comœdia fieri amat.*

§ 22. Ἤτοι ἐνταῦθα] Aut in eo vitæ genere manes, cui jam es aſſuetus; aut inſtitutum mutas quod niſi velis ipſe non cogeris; aut è vita diſcedis, munere defunctus: in his autem omnibus nihil eſt quod ægrè te habeas. Geminâ ferè argumentatione utitur ad Lucilium ſuum Seneca *epiſt.* 42. *Hoc periturum eſt: nempe adventitium eſt. tam facilè ſine iſto vivitis, quàm viviſtis. Si diu illud habuiſti, perdis poſtquam ſatiatus es. Si non diu, perdis antequam aſſueſcas.*

Καὶ ἤδη εἴθισαι] Notum eſt Pythagoræ monitum illud: ἑλοῦ βίον τὸν ἄριστον· ἡδὺν δὲ αὐτὸν ἡ συνήθεια ποιήσει. Referunt Galen. *de affect. cur. c.* 6. Stob. *tom. tit.* 29. Anton. *Meliſſ. l.* 2. *c.* 80. Plut. in *præcept. ſalubr.* & *de exil.* qui idcirco *lib. de profectib.* hoc inſigne facit δήλωμα προκοπῆς, τὸ μηκέτι προσοῖστα, μηδ' ὄρθιον ἄγειν, ἀλλὰ ῥᾳδίως καὶ λείως καὶ δι' εὐπετείας τὴν πλείω τῆς ἀρετῆς ὁδὸν ἐκλεαινομένην τῇ ἀσκήσει. Quod Hieron. ad Paulin. *ad Celant.* *Aſperam nobis & inſuavem virtutum viam nimia facit vitiorum conſuetudo: quæ ſi in alteram partem transferatur, invenitur ſemita juſtitiæ levis.* Quanquam Plut. idem in tract. *de tranquill.* quaſi Pythagoricum illud corrigens: οὐχ ἡ συνήθεια ποιεῖ τοῖς ἑλομένοις τὸν ἄριστον βίον ἡδὺν, ὥς τις εἶπεν· ἀλλὰ τὸ φρονεῖν ἅμα τὸν αὐτὸν βίον ποιεῖ καὶ ἄριστον καὶ ἥδιστον. Nec diffitendum tamen, multùm conducere aſſuetudinem, ad vitæ, quæcunque ea tandem fuerit, moleſtias allevandas. Plut. *de audiend.* Τῶν ἐγγραφομένων εἰς τὰς πολιτείας, οἱ μὲν ἀλλοδαποὶ καὶ ξένοι κομιδῇ πολλὰ μέμφονται καὶ δυσχεραίνουσι τῶν γινομένων· οἱ δὲ ἐκ μετοίκων συνήθεις ὄντες τῶν νόμων οὐ χαλεπῶς προσδέχονται τὰ ἐπιβάλλοντα καὶ στέργουσιν. & *ibid.* Ἐν γράμμασι, καὶ περὶ λύραν, καὶ παλαίστραν, αἱ πρὸς μαθήσεις ἀρχαὶ πολλὴν ἔχουσι θόρυβον καὶ πόνον, καὶ ἀσάφειαν· εἶτα προϊόντι κατὰ μικρὸν, ὥσπερ πρὸς ἀνθρώπους, συνήθεια πολλὴ καὶ γνῶσις ἐγγινομένη, πάντα φίλα καὶ χειροήθη καὶ ῥᾴδια λέγειν τι καὶ πράττειν παρέχει. Ariſtoteles *rhet. l.* 1. *c.* 10. Ἔστι δὲ καὶ τὸ συνηθὲς, καὶ τὸ ἐθιστὸν, ἐν τοῖς ἡδέσι· πολλὰ γὰρ καὶ τῶν φύσει μὴ ἡδέων, ὅταν ἐθισθῶσιν, ἡδέως ποιοῦσιν. Jo. Chryſoſt. *in epiſt.* 2. *ad Tim. orat.* 6. Μεγάλη γὰρ, καὶ ἐν τοῖς ἀγαθοῖς, καὶ ἐν τοῖς κακοῖς, τῆς συνηθείας ἡ τυραννίς. οὐ δυνάμεθα ποτε λοιπὸν, αὕτης ἑλκούσης ἡμᾶς. vide & quæ ſequuntur. Naſo. *Artis, l.* 3.

Fac tibi conſueſcat; nihil aſſuetudine majus.

Et, *Quod male fers, aſſueſce; feres bene: multa vetuſtas Lenit.*——

Arnob. *lib.* 2. *Fit familiaris, & more in naturam verſa conſuetudo.* Cicer. in *Lælio.* *Magna vis eſt vetuſtatis & conſuetudinis: nemo eſt, ſi nulla res impediat, quin eo, quo conſuevit, equo libentius utatur quàm intracto & novo. Nec modò in hoc quod eſt animal, ſed in eis etiam quæ ſunt inanimata conſuetudo valet; cùm locis etiam ipſis montuoſis delectamur & ſilveſtribus, in quibus diutius commorati ſumus.* Sic *veteres inquilinos indulgentia loci & conſuetudo [illegible] inter injurias detinet.* Senec. *epiſt.* 70. Plin. minor *l.* 6. *epiſt.* 2. *Mihi & grata eſſe ſunt bona (domeſtica) quod perſeverant; & [illegible] incommoda, quod aſſuevi.* Inde illud Campanorum apud Livium *l.* 23. *Notiſſimum quodque malum maximè eſſe tolerabile.* Et Philoctetes Euripideus, referente Dione Pruſ. *orat.* 53.

Καί πως πολλ' ἤδη τῷ χρόνῳ κοινούμενον
Νόσος ἐστὶ ἀρχὴ δ' ἄθλιον ἀρχομένων.

De vi doloris jam remisit tempore
Morbus, qui initio fuerat intolerabilis.

Plaut. *Trinumm.* 1. 2.

Habeas, ut nactus: nota mala res optima eſt.
Nam ego nunc ſi ignotam capiam, quid agam neſciam.

De Chriſti Domini jugo veterum neſcio quis.

Grave dum tollis; ſuave cùm tuleris.

Ἔξω ἐνεγκεῖς] Vitæ genus mutas: è privato in publicum prodis: negotiis immiſces. Alluſit forſan ad proverbium, quod à Zenodoto refertur. Ἀνδρὶ λύσω πράγματα ὡς ἦν, ἀλλ' αὐτὸς ἐξελθὼν ἔπειτα.

Ἀπολειτούργητος] Vitam hanc λειτουργίαν τινὰ eſſe vult: quomodo Paulus ὑπηρετεῖν in concione ad Antiochenſes apud Lucam *Act. c.* 13. *v.*36. Δαβὶδ μὲν γὰρ ἰδίᾳ γενεᾷ ὑπηρετήσας, τῇ τοῦ Θεοῦ βουλῇ ἐκοιμήθη. Cicer. *de ſenect. Dum ſumus in his incluſi compagibus corporis, munere quodam neceſſitatis & gravi opere perfungimur.* Inde, *vitæ munera*, &, *defunctos mortuos* dicimus; utpote qui vitæ officia jam complêverint. Servius *ad Æn. lib.* 6. Pulcrè autem & ad Marci mentem Apoſtolus apud Lucam. *Act. c.* 20. *v.* 24. Ἀλλ' οὐδενὸς λόγον ποιοῦμαι, οὐδὲ ἔχω τὴν ψυχήν μου τιμίαν ἐμαυτῷ, ὡς τελειῶσαι τὸν δρόμον μου μετὰ χαρᾶς, καὶ τὴν διακονίαν ἣν ἔλαβον παρὰ τοῦ κυρίου. quaſi dicat, *cur non lubens vitam ponam, ubi curſum abſolverim, munuſque ac miniſterium à Chriſto Domino aſſignatum exſecutus planè fuerim.* διακονίαν dixit, quod Marcus λειτουργίαν. ἀπολειτουργοῦντα (quod alibi haud temerè reperias) *munere defunctum eſſe*: ut ἀποβιῶναι, *vitam obiiſſe*: & ab eodem jam liberum & immunem fieri: quod Joannes in *Apocal. c.* 14. *v.* 13. dixit, ἀπὸ τῶν κόπων ἀναπαύσασθαι.

§ 23. Ὅτι ταὐτὸν ἐκεῖνο ὁ ἀγρὸς δεῖ] *hoc eſſe agrum.* Xyl. *hoc vel illud eſſe.* Caſ. f. τοῦτο [ὅδε] ἐκεῖνο, *tale quid, quale illud.* nihil à loco alio diſtare, animi tranquillitatem quod attinet. vide *l.* 4. § 3.

Πάντα ἐστὶν ἐνθάδε ταὐτὰ τοῖς ἐν ἄκρῳ τῷ ὄρει] Vide *ſupr.* § 15. Sed & *ad l.* 4. § 3. ἀναχωρήσεις αὐτοῖς ζητοῦσι. & *l.* 8. § 45. Epictet. *l.* 3. *c.* 22. Ὅπου γ' ἂν ἀπέλθω, ἐκεῖ ἥλιος, ἐκεῖ σελήνη, ἐκεῖ ἄστρα, ἐνύπνια, οἰωνοί, ἡ πρὸς θεοὺς ὁμιλία.

Τὰ τοῦ Πλάτωνος] Ex *Theæteto*: laudata etiam à Theodoreto *therapeut. l.* 1 & *l.* 12.

Σηκὸν ἐν ὄρει περιβαλλόμενος] ἀγροῖκον καὶ ἀπαίδευτον ὑπὸ ἀσχολίας, οὐδὲν ἧττον τῶν νομέων τὸν τοιοῦτον ἀναγκαῖον γίγνεσθαι, σηκὸν ἐν ὄρει τὸ τεῖχος περιβεβλημένον. Plat. de ſapiente ſermo eſt, Philoſophiæ ſtudiis prorſus dedito, qui non ſecus in urbe converſatur, quàm ſi in monte aliquo ab hominum commercio ſejunctus ageret, muriſque civitatis, perinde ac caulæ alicujus ſepto paſtor ruſticus, incluſus tenetur. Theodoretus cum Marco περιβαλλόμενον legit. Sed Platonis mentem ſeciùs cepit, cùm opinatur Platonem hoc voluiſſe, verum Philoſophum ἐν ὄρει σηκὸν περιβαλλόμενον οἰκοῦντα, *in tugurriolo aliquo, ſive ſtabulo in monte ſibi extructo eſſe habitaturum*: quod Plato nullus hic dicit.

Καὶ βάλλειν βλήματα] iſta quò pertineant, ego planè ſum neſcius. Xyl. *& balare.* quaſi βληχᾶσθαι & βληχήματα legerit; quo fundo, quóve ſenſu, nullus video. Annot. Ludg. *propriè*, inquit, *eſt jacere jacula.* Sed jacula iſtic quid faciant, nullus idem nos docet. M. Caſ. ſequentibus adfigit; & προβάλλειν προβλήματα legiſſe videtur; *& problemata tibi proponere iſta, quidnam eſt mihi nunc mens mea*, &c. verùm D. Salmaſ. expungenda cenſet; utpote quæ nec ſenſum ullum efficiant, nec in melius reformari poſſint. Vetat autem Medicorum princeps τοῖς ἀπόροις ἐγχειρεῖν.

§ 24. Τί δαί μοι τὸ ἡγεμονικόν μου] Epictet. *lib.* 1. *c.* 26. Αὕτη οὖν ἀρχὴ τοῦ φιλοσοφεῖν, αἴσθησις τοῦ ἰδίου ἡγεμονικοῦ, πῶς ἔχει. Vide *l.* 12. § 33.

Μήτι ἀπόλυτον καὶ ἀπεσπασμένον μου κοινωνίας] Vide *ad l.* 4. § 29. & *l.* 8. § 34.

Μήτι προστετηκὸς] à metallis tranſlatum, quæ ubi liquefacta jam, affuſa fuerint rei alicui, in unum idémque cum ea corpus coaleſcere videntur. Ità Epict. *l.* 1. *c.* 3. Τί τούτοις προστέτηκας; vide *ad l.* 12. § 19.

Ὡς τούτῳ συμπέπηγας.] Plato *Phædon.* Ἑκάστη ἡδονὴ καὶ λύπη, ὥσπερ ἧλον ἔχουσα, προσηλοῖ τὴν ψυχὴν πρὸς τὸ σῶμα, καὶ προσπερονᾷ, καὶ ποιεῖ σωματοειδῆ, δοξάζουσαν ταῦτα ἀληθῆ εἶναι, ἅπερ ἂν καὶ τὸ σῶμα φῇ· quanquam negat paſſim Marcus corpus de iſtis quicquam pronunciare. vide *lib.* 7. § 14, 16, 33. & *lib.* 8. § 25, 37.

Καὶ ἀνακεκραμένον τῷ συμφυεῖ] ità *lib.* 7. § 57. ἡ φύσις οὐχ οὕτω συνεκέρασε τῷ συγκρίματι. &c. & *l.* 5. § 26. καὶ συγκρινέσθω.

§ 25. Κύριος γὰρ ὁ νόμος] Pauſanias Pliſtanactis filius, quærenti quare legum priſcarum nullam abrogare apud ſuos liceret, reſpondit: ὅτι τοὺς νόμους τῶν ἀνδρῶν, οὐ τοὺς ἄνδρας τῶν νόμων κυρίους εἶναι δεῖ. Pittacus item Crœſo percontanti, τίς ἀρχὴ μεγίστη; reſpondit, ἡ τοῦ ποικίλου ξύλου. leges deſignans, quæ codicibus inſculpebantur. Inde Chilonis monitum; Νόμοις πείθεσθαι. Laert. *l.* 1. quod Spartanis religioſiſſimum ſemper fuerat. Archidamus Zeuxidami filius, ſciſcitanti quinam Spartæ rerum potirentur, οἱ νόμοι, inquit, καὶ τὰ ἀρχεῖα κατὰ τοὺς νόμους. Ageſilaus in *epiſt.* ad ſuos à bello ipſum revocantes, quod cùm bene ſuccedere videretur ægrè quidem; reliquit tamen; Ἄρχω γὰρ οὐκ ἐμαυτοῦ ἀρχάς, ἀλλὰ τῇ πόλει, καὶ τοῖς συμμάχοις. καὶ τότε ἄρχων ἄρχει ἀληθῶς κατὰ δίκας, ὅταν καὶ ἄρχηται ὑπὸ τῶν νόμων καὶ ἐφόρων, ἢ εἴ τινες ἄλλοι ἐν πόλει ἄρχοντες ὦσιν. Demaratus, quærenti, quare patriâ exularet, cùm rex ibi fuiſſet, ὅτι κρείσσονες, inquit, αὐτῆς οἱ νόμοι εἰσίν. Plut. in *præcept. polit.* Δεῖ γὰρ οὐκ ἄχρι τοῦ βωμοῦ φίλον εἶναι τῷ μὴ συνεπιορκεῖν, ὥς ποτε Περικλῆς εἶπεν, ἀλλ' ἄχρι παντὸς νόμου καὶ δικαίου.

ϑεσμόν. Verùm legem univerſi ſive naturæ Marcus hîc vult, de qua *l.* 2. § 16. & *l.* 4. § 10. de qua & Dionyſius major dixit, τοὺς μὲν τῆς πόλεως νόμους δύνασθαι, τοὺς δὲ τῆς φύσεως μὴ δύνασθαι βιάσασθαι. & Ariſtot. nomine, *de mund. c.* 6. Νόμος γὰρ ἡμῖν ἰσοκλινὴς, ὁ θεὸς, οὐδεμίαν ἐπιδεχόμενος διόρθωσιν, ἢ μετάθεσιν· κρείττων δὲ, οἶμαι, καὶ βεβαιότερος τῶν ἐν κύρβεσιν ἀναγεγραμμένων. & Philo *de bon. liber.* Νόμος δὲ ἀψευδὴς, ὁ ὀρθὸς λόγος, οὐχ ὑπὸ τοῦ δεῖνος ἢ τοῦ δεῖνος θνητοῦ φθαρτὸς ἐν χαρτιδίοις ἢ στήλαις ἄψυχος ἀψύχοις, ἀλλ᾽ ὑπ᾽ ἀθανάτου φύσεως ἄφθαρτος ἐν ἀθανάτῳ διανοίᾳ τυπωθείς. Clemens denique *ſtrom. lib.* 1. ἐν δὲ τῷ Πέτρου κηρύγματι εὕροις ἂν νόμον καὶ λόγον τὸν κύριον προσαγορευόμενον. vide & l. 11. § 1.

Ὁ παραφεύγων δραπέτης] Ità *l.* 4. § 29. φυγάς, & *l.* 11. § 9. λιποτάκτης. vide ſis apud Platonem Socratis diſceptationem cum *Critone* fugam ſuadente.

Ἀλλὰ καὶ ὁ λυπούμενος] *At dolorem aliquis concipit,* &c. Xyl. imò *ſimul*, vel *ſimiliter*, haud minùs is quoque, qui *dolet, contriſtatur,* &c.

Ὁ βούλεταί τι] *propter aliquid eorum quod factum eſt, vel fit, vel fiet ſecundum voluntatem ejus, qui univerſum gubernat.* Xyl. ut legiſſe videatur, ὅτι βούλεταί τι γενέσθαι. Xylandri veſtigia premit Caſaubonus. Verùm dictionis ſic reconcinnatæ ſeries interpretationem iſtam nulla videtur admittere, niſi trajectionem duram ſatis conſtituamus; ut illud ὃ βούλεταί τι, vel ὅτι βούλεται, ſenſu ſaltem, ſubjiciatur verbis illis, ὑπὸ τοῦ τὰ πάντα διοικοῦντος. Negativa forſan particula intercedit; ut reſtituendum ſit ὃ [μὴ] βούλεταί τι γεγονέναι &c. *qui contriſtatur, iraſcitur, vel metuit, quòd præter voluntatem ſuam aliquid factum ſit, fiat, vel futurum ſit: ſive, quòd quicquam, quod ipſe nolit, factum ſit, fiat, vel futurum ſit, eorum quæ ab eo qui univerſa diſponit conſtituta ſunt.* viderint alii.

Ὅς ἐστι νόμος νέμων ὅσα ἑκάστῳ ἐπιβάλλει] Vide *l.* 7. § 32. πάντα νομιστί. Plut. *de Homer.* ὁ νόμος λέγεται [illegible] ἀπὸ τοῦ νέμειν τὸ ἴσον πᾶσιν, ἢ τὸ κατ᾽ ἀξίαν ἑκάστῳ. vide *l.* 8. § 67.

Ὅσα ἑκάστῳ ἐπιβάλλει] ſive, τὸ ἐπιβάλλον, ut *l.* 7. § [illegible] *quæ cuique conveniunt, & ad unumquemque pertinent.* Ariſt. *polit. l.* 1. *c.* 13. Δεῖ μὲν μετέχειν πάντας, ἀλλ᾽ οὐ τὸν αὐτὸν τρόπον, ἀλλ᾽ ὅσον ἑκάστῳ πρὸς τὸ αὑτοῦ ἔργον. διὸ τὸν μὲν ἄρχοντα τελέαν ἔχειν δεῖ τὴν ἠθικὴν ἀρετήν. τῶν δ᾽ ἄλλων ἕκαστον, ὅσον ἐπιβάλλει αὐτοῖς. *quantum ipſis convenit, vel ad ipſos pertinet.* & *l.* 3. *c.* 3. Ἥκιστα γὰρ ἐπιμελείας τυγχάνει τὸ πλείστων κοινόν. τῶν γὰρ ἰδίων μάλιστα φροντίζουσι· τῶν δὲ κοινῶν ἧττον, ἢ ὅσον ἑκάστῳ ἐπιβάλλει. *quantum ad unumquemque attinet.* & *l.* 7. *c.* 1. Ἑκάστῳ τῆς εὐδαιμονίας ἐπιβάλλει τοσοῦτον, ὅσονπερ ἀρετῆς καὶ φρονήσεως, καὶ τοῦ πράττειν κατὰ ταύτας. *tantum unicuique felicitatis contingit, quantum virtutis & prudentiæ.* Baſil. Cæſ. *ep.* 167. *ad Diodor.* εἰ γὰρ ὅλως ἐπιβάλλει ἡμῖν διαβάλλειν ἀνθρώπους, τῶν πραγμάτων ἀφεμένους. *ſi rebus ipſis omiſſis perſonas perſtringere nobis convenit.* Autor *l.* 2. *Maccab. c.* 9. *v.* 24. τὰς ἐπιβαλλούσας εἰς τὰς θυσίας προσόδους. *convenientes ad ſacrificia ſumptus.* Jun. *pertinentes.* Leo. Jud. & Vatabl. Porphyr. *de abſtinent. l.* 4. Καὶ οὐδεὶς τοσοῦτον ἂν τις μάθοι, ὡς μὴ πᾶσιν ἐπιβάλλειν ἡγεῖσθαι συνδοῦσεσθαι τὸ μεταδίδοσθαι. *nemo diù iſtum vixit, ut non exiſtimet ad unumquemque pertinere, bonum eſſe lubenter vitæ.* Malim itaque cum Xyl. *quod ſuum eſt.* quàm cum Caſ. *quæ unicuique eveniunt.*

§ 26. Σπέρμα] *Semen* pro *genitura virili* dixit. quam à *ſemine* tamen diſtinguit Ariſtot. *de gener. animal. l.* 1. *c.* 18. Γονὴ μὲν τὸ ἀπὸ τοῦ γεννῶντος καλεῖται αἴτιον, ὅσα συνδυάζεσθαι πέφυκε, τὸ πρῶτον ἔχον ἀρχὴν γενέσεως· σπέρμα δὲ, τὸ ἐξ ἀμφοτέρων τὰς ἀρχὰς ἔχον τῶν συνδυασθέντων. verùm diſtinctionem hanc nec uſus communis obſervat, nec ſacræ paginæ ſcriptores: vide *Geneſ. c.* 38. *v.* 9. & *Levit. c.* 15. *v.* 16. vide *l.* 12. § 24.

Εἰς μήτραν ἀφεὶς ἀπεχώρησε] Perinde de ſemine in terram miſſo Chriſtus Dominus. Marc. *c.* 4. *v.* 26. ὡς ἐὰν ἄνθρωπος βάλῃ τὸν σπόρον ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ καθεύδῃ, καὶ ἐγείρηται νύκτα καὶ ἡμέραν, καὶ ὁ σπόρος βλαστάνῃ, καὶ μηκύνηται, ὡς οὐκ οἶδεν αὐτός. αὐτομάτη γὰρ ἡ γῆ καρποφορεῖ, πρῶτον χόρτον, εἶτα στάχυν, εἶτα πλήρη σῖτον ἐν τῷ στάχυϊ. ſive ut Apoſtolus, *ad Cor. ep.* 1. *c.* 15. *v.* 3[7]. ὃ σπείρεις, οὐ τὸ σῶμα τὸ γενησόμενον σπείρεις, ἀλλὰ γυμνὸν κόκκον· ὁ δὲ θεὸς αὐτῷ δίδωσι σῶμα, καθὼς ἠθέλησε, καὶ ἑκάστῳ τῶν σπερμάτων τὸ ἴδιον σῶμα. De homine pariter dictum ſit. *Ego te,* inquit, *formavi in utero.* Jerem. *c.* 1. *v.* 5. *Manus quaſdam autoris tui utero hominem formantis, adverſis.* Ambroſ. *in Luc. l.* 1 *c.* 6. *Qui primum hominem fecit ex pulvere, omnes homines fabricatur ex ſemine.* Auguſt. *adv. Jul. lib.* 3 *c.* 17. *& de nupt. & concupiſc. l.* 2 *c.* 13. *Ideòque de verbo, Ap. conc.* 11. *qui primò creavit hominem ſine homine, modò creat hominem ex homine.* Ità David. *Pſal.* 119. *v.* 73. *Manus tuæ fecerunt & formârunt me.* & *Pſal.* 139. 13--16 *Tu obtegebas me in utero matris meæ: maſſam meam viderunt oculi tui: & in libro tuo deſcripta erant membra omnia mea, quæ de die in diem artificiosè confecta fabricabantur, cùm nulla priùs exiſterent.* Job item, *c.* 10. *v.* 8--12. *Manus tuæ figurârunt & fecerunt me; ſicut argillam, efformâſti me; ſicut lac, fudiſti me: tanquam caſeum coagulâſti me: cute & carne induiſti me: oſſibus & nervis contexuiſti me.* Mater illa pia filiis ſuis. *Maccab. hiſt. l.* 2. *c.* 7. *v.* 22. *Neſcio ipſa quomodo in utero meo comparueritis: neque enim ego ſpiritum vitamque largita ſum vobis, neque primatiam cujuſque informationem ego coaptavi; ſed condi-*

Digitized by Google

tor ille animai, qui finxit hominum ortum, omniúmque naturam invenit. Quod Prudent. *Stephan. od.* 10.

Quânam arte nobis vivere intus ceperis,
Nihilúmque & illud unde corpus neſcio;
Novit animator ſolus & factor ſui.
Impendere ipſi, cujus ortus munere es:
Bene in datorem, quod dedit, refuderis.

Hermes Pœmand.

Ὅπως ἡ γένεσις ἀποθνησκομένη γένοιτ',
Συμβαίνει πνευματικὴν ἐν τῷ σώματι
Ὅλην μιᾶς οὐσίαν τινὰ, κατὰ θείαν ἐνέργειαν,
Ὡς τῷ αὐτῷ ἀνθρώπῳ γενομένῳ.

Dei igitur opus iſtud, quo corporis fabrica conficitur: ſed ad quod perficiendum ille animæ miniſterio utitur; quam hîc Marcus deſignavit. vide Jul. Scal. *ad l.* 11. § 1. Minùs enim placet, quod Tertullian. *de anima c.* 26. *omnem hominis in utero ſerendi, ſtruendi, fingendi paraturam aliqua utique poteſtas divinæ voluntatis miniſtra modulatur; quæcunque illam rationem agitare ſortita.* Angelorum ſcilicet miniſterio peragi vult iſta: ſubjungit enim; *Nos officia divina Angelos credimus:* quos & exterorum, *Alemonæ, Partulæ, Lucinæ* ſubſtituit. At Philo *naturæ* hoc tribuit, *de mundi immortal.* ἐξ ἀνθρώπων βλαστάνουσιν ἄνθρωποι, σπείροντος μὲν εἰς μήτραν ἀνδρὸς, ὡσεὶ ἀρούρης, γυναικὸς δὲ ὑποδεχομένης τὰ σπέρματα σωτηρίως, τῆς δὲ φύσεως ἀοράτως ἕκαστα καὶ τῶν τοῦ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς διαπλαττούσης μερῶν. *naturam* vult vel animam vegetatricem, vel vim ac facultatem ſemini à primordio divinitus inditam.

Ἄλλην αἰτίαν παραλαβοῦσα] vide Galenum *de natural. potent. ſive facultat. l.* 1. *c.* 3. Philo *de creat.* τὸ σπέρμα τῶν ζώων γενέσεως ἀρχὴν εἶναι συμβέβηκε. τοῦθ' ὡς ἔστι φαυλότατον, ἐοικὸς ἀφρῷ θεωρεῖται. ἀλλ' ὅταν εἰς τὴν μήτραν καταβληθὲν στηρίσῃ, κίνησιν εὐθὺς λαβὸν, εἰς φύσιν τρέπεται. (quod Galen. uti *ſuprà, l.* 2. *c.* 3. ὁ γὰρ ἦν σπέρμα, ὅτι ὅταν ἀρξῃ φύειν τε καὶ διαπλάττειν τὸ ζῶον, οἷον τις γίνεται) φύσις δὲ βελτίων σπέρματος ἐπεὶ καὶ κίνησις ἐμφανὴς ἐν γεννητοῖς ἡ δὲ οἷα τεχνίτης, ἢ κυριώτερον εἰπεῖν, ἀνεπίληπτος τέχνη, ζωοπλαστεῖ, τὴν μὲν ὑγρὰν οὐσίαν, εἰς τὰ τοῦ σώματος μέλη καὶ μέρη διανέμουσα, τὴν δὲ πνευματικὴν, εἰς τὰς τῆς ψυχῆς δυνάμεις, τήν τε θρεπτικὴν καὶ τὴν αἰσθητικήν.---- ἡ γὰρ τοῦ λογισμοῦ ταμιευσαμένη, διὰ τοὺς φάσκοντας θύραθεν αὐτὴν ἐπεισιέναι, θείαν καὶ ἀΐδιον ὄντα. νῦν ἤρξατο μὲν ἀπὸ σπέρματος εὐτελοῦς ἡ φύσις ἔληξε δ' εἰς τὸ τιμιώτατον, τὴν τοῦ ζώου καὶ ἀνθρώπου κατασκευήν. Vide & Clem. Alex. *pædag. l.* 2. *c.* 6. *ad lib.* 4. § 16.

Ἐξ οἵου δή] heri μυξάριον. *l.* 4. § 48. & *l.* 6. § 13. mox μέγα θαῦμα, ut Hermes ſuppoſititius *Aſclepio* θεῖον θαῦμα, ut Plato *de leg. l.* 1. unde Pſaltæ illud *Pſal.* 139. *v.* 14. *Mirum in modum,* & Aug. *homil.* 32. *Videt homo inſolita & miratur; miratur alia, cùm ſit ipſe mirator magnum miraculum. Omni enim miraculo quod fit per hominem majus miraculum eſt ipſe homo.* Idem *de civit. Dei l.* 10. *c.* 12. Similis illa Iphicratis vox, quò & Marcus forſan alluſerit, fortunas evectionémque ſuam admirabundi, cùm obſcuriſſimis natalibus ortus fuiſſet. Ἐξ οἵων εἰς οἷα; Ariſt. *rhet. l.* 1. *c.* 9. atque ut *ibid. c.* 7. ἐξ ὧν εἰς ἃ ταῦτα; Sicut autem eleganter hîc Marcus, ἐξ οἵου δή, ἀλλ' Sophocles *Ajace,* ſed de demutatione in ſequiorem partem facta, Οἷος ἐξ οἵου; Longus *Paſtoral. l.* 4. Μηδεὶς ὁ μακαρίος, οἷος ὢν οἷον εἶδε. Porphyr. *de abſtinent. l.* 1. ἀφ' οἵων εἰς οἷα. Pſellúſque περὶ δαιμόνων ἐνεργείας, ἀνθ' οἵων οἷα; ſic mox denuo, ἐξ οἵου καὶ οἷα; ſcilicet, *ex minimis ſeminibus naſcuntur ingentia.* Senec. *de provid. c.* 1. Polyb. *hiſt. l.* 3. φύεται ἐκ τῶν τυχόντων πολλάκις τὰ μέγιστα τῶν πραγμάτων. Plut. *de Stoic. contradict. c.* 31. τὴν γῦν φύσιν ὁρῶμεν πᾶσι ζώοις καὶ φυτοῖς [ἀμέτροις τι] καὶ ἀχλοίς ἀρχαῖς τὰ μικρὰ καὶ γλίσχρα καὶ μόλις ὁρατὰ τῆς τῶν μεγίστων φύσεως λαμβάνουσαν. οὐ γὰρ ἐκ σπορᾶς στάχυν, οὐδ' ἄμπελον ἐκ γιγάρτου μόνον, ἀλλὰ ἐκ πυρῆνος ἢ βαλάνου μικροῦ ὄρνεον διαφυγόντος, ὥσπερ ἐκ μικροῦ τινὸς σπινθῆρος, ἐξάψασα, καὶ ῥιπίσασα τὴν βλάστην ἔρνος ἢ βάτον, ἢ δρῦν, ἢ φοίνικα, ἢ πίτυν ὑψηλὴν ἀνέδωκεν. Plin. *hiſt. nat. l.* 17. *c.* 10. *Minimis id* (cupreſſi ſemen) *granis conſtat, ut vix perſpici quadam poſſint; non omittendo naturæ miraculo, etiam parvo gigni arbores: bis principiis reſpuentem ſecures materiem naſci, indomita ponderibus immenſis prela, arbores velis, turribus muriſque impellendis arietes. hæc eſt naturæ vis, hæc potentia.* Et Senec. *quæſt. natur. lib.* 2. *c.* 6. *Conſideremus, quàm ingentem vim per occultum agant parvula admodum ſemina; & quòram exilitas in commiſſura lapidum vix locum inveniat, in tantum convaleſcunt, ut ingentia ſaxa detrahant, & in momenta diſſolvant ſcopulos rupeſque.* De frumento Paulus *ad Cor. ep.* 1. *c.* 15. *v.* 37. quod ſuprà retulimus. Unde Tertull. *de reſurr. c.* 52. *Ser tur* [illegible] *gramen, ſine folliculi veſte, ſine fundamento* [illegible]*, ſine munimento ariſtæ, ſine ſuperbia culmi. Exurgit autem copia* [illegible]*, compagine ad*[illegible]*atum, ordine ſtructum, cultu munitum, & uſquequaque* [illegible]*tum.* Auguſt. *epiſt* 3. *Ipſa vis ſeminum quos numeros habeat, & quàm vivaces, quàm efficaces, quàm latenter potentes, quàm in parvis magna molientes, quis adeat animo, quis promat eloquio?* De ſinapi videatur & quod Dominus Chriſtus Matth. *c.* 13. *v.* 32. Et Marc. *c.* 4. *v.* 31, 32. At de homine quantò majora dici poſſunt, & miranda magis?

Ἐν τοιαύτῃ ἐξαλύψει γενόμενα] *in abdito facta.* David, *Pſal.* 139. *v.* 15. Et Solomon. *Eccleſ. c.* 11. *v.* 5. *neſcis oſſa in gravida utero quomodo fingantur.* Optimè Lactant. *de opific. c.* 19. *legem rationémque*

rati cuicunque naſcendi tenet Deus ſolus; ſiquidem ſolus efficit.

Τὴν βρίθουσαν] τὸ βρῖθον. *l.* 12. § 30. (cui τὸ ἀναφερὲς opponit) hoc eſt, *vim deprimentem*, ſive *devergentem*; formam ſive principium internum, cujus vi deorſum quædam feruntur, ſicut ſurſum alia: ſiqua tamen corpora vi ſuâ ſurſum ferantur, quod negat Lucret. cujus hæc ſunt, *l.* 2.

—nullam rem poſſe ſuâ vi
Corpoream ſurſum ferri, ſurſumve meare.

Nam quod *externam* neſcio quam *depreſſiones & elevationis cauſam efficientem*, interpres Angl. opinatus eſt hîc intelligi, quæ oculis corporeis objecta ſit, quomodo illa altera efformationis & nutritionis mentis conſpectui, & ab authoris mente, & à rei ipſius veritate alienum eſt. Itâ uſurpavit Philo *de mundo*: τὸ μὲν δὴ πῦρ συμπεριάγειν γῆν, ὑπὸ τῆς περὶ αὐτὴν νεύσεως, βρίθειν ἀναγκάζεται. & Ariſtot. *problem. l.* 16. *q.* 11. Ὅταν δὲ βρίσῃ ἐπὶ θάτερον μέρος.

Οὐχὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς, ἀλλ' οὐχ ἧττον ἐναργῶς] Ambroſ. *de ſacram. l.* 1. *c.* 2. *Melius videntur, quæ non videntur, quàm quæ videntur.* Siquidem ut Joan. Chryſoſt. *Geneſ. orat.* 10. Οὐχ οὕτως οἱ σωματικοὶ οὗτοι ὀφθαλμοὶ τὰ ὁρώμενα βλέπειν δύνανται, ὡς οἱ τῆς διανοίας ὀφθαλμοὶ τὰ μὴ ὁρώμενα, μηδὲ ὑφεστῶτα. Quin & Plut. *de commun. notit. c.* 19. [Ἀγαθὰ δὲ καὶ κακά, αἱρετά τε καὶ φευκτά, οἰκεῖά τε καὶ ἀλλότρια,] ταῦτα μᾶλλον ἔδει θερμῶν τε καὶ ψυχρῶν, λευκῶν τε καὶ μελάνων, σαφεστέραν ἔχειν τὴν ἐνάργειαν. ἐκείνων μὲν γὰρ ἔξωθέν εἰσιν αἱ φαντασίαι τῇ αἰσθήσει ἐπεισόδιοι· ταῦτα δ' ἐκ τῶν ἀγαθῶν τῶν ἐν ἡμῖν σύμφυτον ἔχει τὴν γένεσιν. vide *l.* 3. § 15. & *l.* 11. § 12.

§ 27. Πάντα τοιαῦτα] vide *l.* 4. § 32. & *l.* 7. § 1, 49. & *l.* 9. § 28.

Ὅλα δράματα καὶ σκηνὰς ὁμοειδεῖς] Vide *l.* 6. § 44, 46. & *l.* 11. § 6. Pro fabulæ ſive dramatis, quæ in ſcena agitur, vitæ hujuſce actus habet. Sic & Apul. *metamorph. l.* 8. de Tlepolemi cæde, Thraſillâ autore, per viſum nocturnum patefactâ; *omnemque ſcenam ſceleris illuminat.* De rebus Cæſaris ac Pompeii, Cælius *Ciceroni l.* 8. *ep.* 11. *Scena rei totius hæc.* ubi qui *ſumma* poſtulant, dicti elegantiæ detrahunt. Vult enim Cælius nihil inter ambitioſos illos ſeriò, ſed ſimulatè, ac velut in ſcena peragi. Cicero ipſe *Bruto epiſt* 9. *Tibi nunc populo, & ſcenæ (ut dicitur) ſerviendum.* De Domitiano Dio Caſſius à Joan. Xiphilino in Compendium redactus; hiſtor. Roman. *l.* 67. Καίτοι καὶ σκηνοποιΐα τι ἰδικὸς ἐχρῆτο· αὐτίκα τι γὰρ καὶ φιλεῖν τὸν ἀδελφὸν καὶ πενθεῖν προσεποιεῖτο, καὶ τὸν ἔπαινον τὸν ἐπ' αὐτοῦ μετὰ δακρύων ἔλεξε, πάντα τὰ ἐναντιώτατα, ὧν ἐβούλετο, σχηματιζόμενος. vide eundem de Tiberio, *ad l.* § 11, 14. Elegantiſſimè autem linguâ noſtrate expreſſit iſtud Tho. Morus noſter ſub finem *hiſtoriolæ Edvardi V.* quo loco, ubi perſonatam Ducis Buckingamii & Ricardi Proregis actionem deſcripſerat; illius quaſi procerum plebiſq; nomine, qui nihil minùs volebant, huic tanquam negotii totius ignaro, diadema regium deferentis, hujus tanquam qui id nollet, obſtinatè reſpuentis, nec niſi prece improbâ & importunâ, ut admitterer, adacti: *Multus*, inquit, *erat inter homines his de rebus ultrò citróque ſermo habitus; mirari pleroſque, ità utrinque actitatum, acſi neutra pars ſua alteri communicaſſet conſilia, cùm nemo interim tam hebeti eſſet ingenio, qui ex compoſito rem geri non liquidò ſatis pervideret. Verùm ex adverſo reſpondere alios; Negotia iſtiuſmodi à viris politicis, ſpectante populo, quaſi fabulam in ſcena, peragi. In dramate verò, etiamſi nôrint ſatis ſpectatores, ſutorem eſſe qui tyranni partes agit, tamen ſiquis adeò beni moris expers fuerit, ut in majeſtatis ſede jam ſitum, pro ſodalitate priſca familiariter compellare velit hominem, futurum forſan, ut ſatellitii manu caput comminutum meritò referat, quia ſcenæ faciem conturbatum ierit.* Videatur & Petronius, & Joannes Sariſber. *policrat. l.* 3. *c.* 8. *ad l.* 11. § 6. ἐπὶ τῆς μείζονος σκηνῆς, repræſentandus uterque.

Αὐλὴν ὅλην Ἀδριανοῦ vide *l.* 8. § 23, 31.

Μόνον δι' ἑτέρων] *Eadem planè*, inquit, *& iſta & illa omnia, niſi quòd alios actores habuerunt.* q. d. fabula eadem utrobique fuit: hiſtriones tantùm ſubindè mutabantur: deeſſe videtur vocula aliqua [illegible] vel tale quid. Chriſt. Colerus *epiſt. de ſtud. politic. Eadem fabula nunc luditur, quæ olim; tantum perſonæ mutatæ ſunt.* Rectè autem M. Caſ. iſta prioribus attexuit; quæ Xyl. nullo ſenſu cum ſequentibus commiſerat.

§ 28. Ὅμοιον τῷ θυομένῳ χοιριδίῳ λακτίζοντι καὶ κεκραγότι] Elegans imago. Talis Tyrannus ille Lucianeus in *cataplo*, qui fato trahente, Παρ' ὅλην τὴν ὁδὸν ἀντιτείνων, καὶ ἀντισπῶν, καὶ τὼ πόδε ἀντερείδων πρὸς τοὔδαφος, οὐ πάνυ πλῶς συνεπόμενος ἦν. Talis Flaccus de quo Philo; Πρὸς ζίαν εἵλκετο ἀφηνιάζοντα καὶ κεκραγότα, καὶ διασπαλαίοντα· ὃν καὶ σύμπαν κατεκόπη τὸ σῶμα, ὡς ἱερείου τρόπον κρεουργηθῆναι.

Τὴν ἔνδεσιν ἡμῶν] *Miſerias mortalis vitæ hujus.* Caſ. *alligationem noſtram.* Xyl. malim, *illigationem* (niſi ſi vocabulum vitiatum ſit, quod quis forſan ſuſpicetur) ut indicetur neceſſitas illa, quæ fato nos illigatos & obſtrictos habeat. Siquidem *fatum* Stoici definiunt *neceſſitatem rerum omnium actionúmque, quam nulla vis rumpat.* Senec. *quæſt. nat. l.* 2. *c.* 36. Idémque *epiſt.* 77. *Series invicta & nullâ mutabilis ope illigat & trahit cuncta.* Habes difertè ἔνδεσιν noſtri. Eodem reſpexiſſe videtur Homerus *Iliad.* β *v.* 111. & ι. *v.* 18.

Ζεύς με μέγα Κρονίδης ἄτῃ ἐνέδησε βαρείῃ.

Sed & apud Dionem Pruſ. *orat.* 30. ille neſcio quis, μιᾷ πάντας ἁλύσει δεδέσθαι, contendit. quem viſe

ſi id argumenti latiùs ibi proſecutum. Poſſet forſan & animæ in corpore, cui *illigata* quodammodo hæret, ut teſtæ piſciculus incola *innexio*; quam, dum in malis agit, moræ longioris impatiens, lugeat quis, deſignari. ἔνδετος enim iſta quoque dici poteſt, & ſolet. De Pythagoreis Clemens *ſtrom. l.* 3. ἐνσωματοῦσθαι, καὶ μετενδοῦσθαι, καὶ μεταγγίζεσθαι τὰς ψυχὰς ἀξιοῦσιν, qui & *l.* 7. τὴν μετένδεσιν dixit. Et in eandem mentem Plato *Timæo*: τὰς τῆς ἀθανάτου ψυχῆς περιόδους ἐνέδουν εἰς ἐπίῤῥυτον σῶμα καὶ ἀπόῤῥυτον. quod Cicero *lib. de univerſo* ſic reddidit: *In eo* (corpore ſcil.) *influente atque effluente animo divino ambitus illigabant*, ut vel aliam ſcripturam ſecutus fuerit Tullius, vel (quod magis autumo) apud hunc vitiata ſint verba, legendumque *animi divini ambitus*: nam *divinum* dixit quod ἀθάνατον Plato. Et mox: Αἱ δὲ, εἰς ποταμὸν ἐνδεθεῖσαι πολὺν, οὔτ' ἐκράτουν, οὔτ' ἐκρατοῦντο, &c. quod Cicero ab imagine Platonica illa diſcedens; *Itaque illi in flumen immerſi, neque tenebant neque tenebantur*: *immerſos* dixit, quod *illigatos* Plato, ad imaginem præſentem aptiùs atq; accommodatiùs; ſicut & in antegreſſis ubi corporis ex elementis primis ſtructura depingitur, quod Plato, Εἰς ταυτὸ ξυνεκόλλων, οὐ τοῖς ἀλύτοις οἷς αὐτοὶ ξυνείχοντο δεσμοῖς, ἀλλὰ διὰ σμικρότητα ἀοράτοις γόμφοις ξυντήκοντες. Cicero: *Eas inter ſe copulabant, haud iiſdem vinculis quibus ipſi erant colligati, ſed talibus quæ cerni non poſſent propter parvitatem, crebris quaſi cuneolis injectis*, &c. ξυντήκοντες illud inſuper habuiſſe videtur, quod ad aliam imaginem ſpectaret, nec cum *vinculis* & *clavis* ſive *cuneolis colliquefactio* aptè ſatis convenire videretur. Cæterùm iſta accuratiùs penſitanti dictionis mutilatæ ſubit animum ſuſpicio. Siquidem illud τὴν ἔνδεσιν ἡμῶν, non ad ſuperiora pertinere videtur, ſed ſententiam novam inchoare; ad quam pleniùs concipiendam verbum aliquod deſideretur, puta ἐπινόησον, vel ejuſdem ſignificatûs aliud quidpiam. ἐπινόησον δὲ τὴν ἔνδεσιν ἡμῶν, καὶ ὅτι μόνῳ τῷ λογικῷ ζώῳ δέδοται τὸ ἑκουσίως ἕπεσθαι, &c. *Conſidera autem quomodo neceſſitate fatali illigati ſumus, dum*

Ducunt volentem fata, nolentem trahunt:

& quòd ſponte ſequi creaturæ ratione præditæ ſoli conceditur. Certè niſi ſic concipiatur, dictionis ſeries hiabit; & copulativa planè ſuperflua & otioſa eſt futura. Illuſtrabit autem locum hunc imprimis Perſæ dictum ab Herodoto *l.* 9. literis conſignatum; Ξεῖνε, ὅ, τι δεῖ γενέσθαι ἐκ τοῦ Θεοῦ, ἀμήχανον ἀποτρέψαι ἀνθρώπῳ. Ταῦτα δὲ Περσέων συχνοὶ ἐπιστάμενοι, ἑπόμεθα ἀναγκαίῃ ἐνδεδεμένοι. *Mardonium*, inquit, *ſequimur, fatali quâdam neceſſitate illigati.* Subjungit idem, tanquam ἔνδεσιν iſtam deplorans; ἐχθίστη δὲ ὀδύνη τῶν ἐν ἀνθρώποισι αὕτη, πολλὰ φρονέοντα, μηδενὸς κρατέειν· *hoc autem in rebus humanis acerbiſſimum eſt, quòd nulla prudentia poteſtatem dat cuiquam extricandi ſe neceſſitate iſtâ, quâ conſtrictus tenetur.*

Ἑκουσίως ἕπεσθαι] vide *l.* 4. § 34. ſpontè ſequi, ideò ſolius hominis proprium eſt, quia ſolus habet τὸ αὐτεξούσιον, & *liberam electionem* ſolus obtinuit; ad bona & honeſta, hominis ſolius probè inſtituti; quia huic ſoli & ad benè agendum propendet animus & volupe eſt rectà incedere. Galen. *de affect. curand. c.* 6. Οὕτω γοῦν καὶ αὐτοὶ τῶν ἀνθρώπων ὁρῶμεν ἑπομένους τοῖς βελτίοσι τοὺς χείρους, ἢ μὲν ἄκοντας βιαζομένους, ὥσπερ τὰ παιδία καὶ τοὺς οἰκέτας· ἢ πεισθέντας ἑκόντας, ὥσπερ τοὺς ἀγαθοὺς φύσει.

Ἕπεσθαι φίλον, πᾶσιν ἀναγκαῖον] vide *ad l.* 3. § 4. & *ad l.* 6. § 42. Cleanthes; (quem vide *ad l.* 3. § 4.)

Ὡς ἕψομαί γ' ἄοκνος· ἢν δὲ μὴ θέλω,
Κακὸς γενόμενος, οὐδὲν ἧττον ἕψομαι.
Sequar impiger: fac nolle; factus improbus,
Cogente reſtitantem vi, ſequar tamen.

ſcil. quod Senec. 107. poſt Cleanthis illa;

Ducunt volentem fata, nolentem trahunt.

Et *epiſt.* 77. *Puta te nolle ſequi, duceris.* (eo ſcil. ſenſu quo ad ſupplicium rapti *duci* dicuntur) *fac tui juris, quod alieni eſt.* Alluſit eódem & *quæſt. natur. l.* 2. *c.* 59. *In omnes conſtitutum eſt capitale ſupplicium; & quidem conſtitutione juſtiſſimâ. nam, quod maximum ſolet eſſe ſolatium extrema paſſuris, omnium cauſa eadem eſt. ſequeremur traditi à judice aut magiſtratu, & carnifici noſtro præſtaremus obſequium. quid intereſt utrùm ad mortem juſſi eamus, an ultronei? Quiſquis autem queritur, & plorat, & gemit, imperata facere vi cogitur, & invitus rapitur ad juſſa nihilominus. quæ autem dementia eſt potiùs trahi quàm ſequi?* Epictet. *l.* 2. *c.* 16. Ταῦτα (λύπην, φόβον, φθόνον, ἐπιθυμίαν, μαλακίαν, ἀκρασίαν) οὐκ ἔστιν ἄλλως ἐκβαλεῖν, εἰ μὴ πρὸς μόνον τὸν Θεὸν ἀποβλέποντα, ἐκείνῳ μόνῳ προσπεπονθότα, τοῖς ἐκείνου προστάγμασι καθωσιωμένον· ἂν δ' ἄλλο τι θέλῃς, οἰμώζων καὶ στένων ἀκολουθήσεις τῷ ἰσχυροτέρῳ, ἔξω ζητῶν ἀεὶ τὴν εὔροιαν, καὶ μηδέποτ' εὐροεῖν δυνάμενος· ἐκεῖ γὰρ ζητεῖς, οὗ μή ἐστιν, ἀφεὶς ἐκεῖ ζητεῖν ὅπου ἐστί. Pia ſanè, & cœlitùs illapſa ſententia. In eandem mentem Greenhamus noſter. *oper. tom.* 2. *c.* 31. § 15. O *ſi Deum homines ſponte ſequerentur. omnino ſiquidem ſequendum eſt; aut ſicut ovis paſtorem ad caulam ducentem, aut ſicut porcus lanium ad macellum trahentem: quodſi ad macellum malimus quàm ad caulam, beſtiæ ſumus, aut beſtiis ipſis etiam pejores.*

§ 29. Διὰ τὸ τούτου στέρεσθαι] vide *l.* 12. § 31.

§ 30. Τί παρόμοιον ἁμαρτάνεις] Ità Dion Syracuſanus, qui cùm à Dionyſio tyranno patriâ pulſus Megaram petiiſſet & ad Theodorum urbis illius principem, quem convenire cupiebat, non ſine difficultate admitteretur, indignantibus, qui aderant illi, familiaribus, τί οὖν, inquit, μεμφόμεθα; καὶ γὰρ αὐτοὶ

αὐτοὶ πάντα ἐν Συρακούσαις ὅμοια τούτοις ἐποιοῦμεν. *Patienter hoc ferendum eſt: forſitan enim & nos, cùm Syracuſis ageremus, in gradu dignitatis alicujus conſtituti, aliquid tale fecimus.* Narrant Plut. in *Dion.* & Val. Max. *lib.* 4. *c.* 1. niſi quòd ille Πτοιόδωρον vocat, quem iſte Theodorum. Plut. *de utilit. ex inimic.* Ὁ Πλάτων ὁσάκις ἀσχημονοῦσιν ἀνθρώποις παραγένοιτο, πρὸς αὐτὸν ἀπιὼν εἰώθει λέγειν, Μή που ἄρ᾽ ἐγὼ τοιοῦτος; & *de audiend.* Τὸ τοῦ Πλάτωνος ἐκ ἀκνητέον ἀεὶ πρὸς αὐτὸν ἐπὶ τῶν ἁμαρτανόντων ἀποφθέγγεσθαι, ἦ πε ἄρ᾽ ἐγὼ τοιοῦτος; Meminit & ejuſdem idem, in *monit. ſalubr.* &, *de irac. cohibend.* quod Flaccus ſic, *ſatyr.* 4.

——Hocquidem non bellè: numquid ego illi
Imprudens olim faciam ſimile? hæc ego mecum
Compreſſis agito labris.——

Idémque *ſat.* 3. *——quid tu?*
Nullane habes vitia? imò alia, haud fortaſſe minora.

Et mox;

——denique teipſum
Concute, numqua tibi vitiorum inſeverit olim
Natura, aut etiam conſuetudo mala.

Epictet. *lib.* 4. *c.* 4. Προσέχω τοῖς ἀνθρώποις τίνα φασὶ, πῶς κινοῦνται, ἐ κακοήθως, ἐδ᾽ ἵνα ἔχω ψέγειν ἢ καταγελᾶν· ἀλλ᾽ ἐπ᾽ αὐτὸν ἐπιστρέφω, εἰ τ᾽ αὐτὰ κἀγὼ ἁμαρτάνω. πῶς ἂν παύσωμαι; τότε κἀγὼ ἡμάρτανον· νῦν δ᾽ ἐκέτι, χάρις τῷ θεῷ. Vix Chriſtianum magis dici poterat. Gemina certè ſunt noviſſima iſta Apoſtoli illis, de Romanis, *ad ipſos epiſt. c.* 6. *v.* 17. forſan autem legendum, ἁμαρτάνω, ὅπως ἂν παύσωμαι. *quo modo*, ſive *ut, id ulteriùs facere deſiſtam.* vide & *ad lib.* 7. § 26. & *lib.* 11. § 18.

Ὅτι βιάζεται] & *lib.* 8. § 14. ἀναβιάζεται. Ità Clemens *ſtrom. l.* 1. Στέρονται τῆς ἀληθείας, ἢ κλαπέντες, ἢ γοητευθέντες, ἢ βιασθέντες. Et mox: βιάζεται πολλάκις ὀδύνη τε καὶ ἀλγηδὼν, φιλονεικία τε αὖ καὶ θυμός. & rurſus: Αἱ λέξεις αὐταὶ τῶν σοφιστῶν, ἐ μόνον γοητεύουσι, κλέπτουσι τοὺς πολλὲς, βιάζονται δὲ ἔσθ᾽ ὅτι. Apud Galenum, *de affect. dignoſc. & corrigend. c.* 4. ὑπὸ τοῦ κρατοῦντος θυμοῦ βιασθεὶς ἔπραξε. vide *l.* 7. § 62. & 63.

§ 31. Σατύρωνα ἰδὼν Σωκρατικὸν, φαντάζε ἢ Εὐτυχῆ, ἢ Ὑμένα] Confuſè nimis iſta, Xyl. reddidit. diſtinctius Caſ. falſus tamen, opinor, uterque quòd *Socraticum* pro nomine proprio habeat, cùm ſit ſectæ denominativum, & ad *Satyronem* an *Satyrionem* potiùs, quod magis ſuſpicor, referatur.

Καὶ [Εὐφράτην ἰδὼν] *Euphrates* Philoſophus Ægyptius, quem laudat Plinius min. *lib.* 1. *ep.* 10. Commemorat, nec ſine laude, & Epictet. *enchir. c.* 35. & *diſſert. lib.* 2. *c.* 15. & *l.* 4. *c.* 8. & Eunap. in *vitar. proœm.* vide *ad lib.* 7. § 57. perſtringere tamen videtur Philoſtrat. in *vit. Apollon. lib.* 5. *c.* 11. & 14. & *lib.* 6. *c.* 7. De morte hujus ità Dio. *lib.* 69. Ἐν τῷ ἔτει ἐκείνῳ καὶ Εὐφράτης ὁ φιλόσοφος ἀπέθανεν ἐθελοντὴς, ἐπιτρέψαντος αὐτῷ καὶ τοῦ Ἀδριανοῦ κώνειον, καὶ διὰ τὸ γῆρας, καὶ διὰ τὴν νόσον, πιεῖν. ubi fruſtrà Leunclav. poſcit legi Εὐφράδης. cùm *Euphratis* nomen agnoſcant præter ſuprà memoratos, etiam Euſeb. in *Chron.* qui Stoicum fuiſſe tradit; & Sidon. *lib.* 4. *epiſt.* 3. qui Aſtronomiæ etiam peritiam tribuit.

Εὐτυχίωνα] *Eutychio Proculo Siccenſi, Grammatico* uſum Marcum, monet Capitolinus. Verùm Eutychio iſte, quem hìc Marcus, an is exiſtat, ambigo; cùm inflexione levi diſcrepent nomina, *Eutychius* & *Eutychio*; eò magis, quia Grammaticum cum Philoſopho componi, haud ſatis congruum videatur.

Σιλουανὸν] *Sylvanum.* is fortè fuerit quem & Σιλβανὸν Suidas. Σιλβανὸς, φιλόσοφος, ὃς ἐπιεικὴς μὲν ἦν τὰ ἄλλα καὶ ἱερὸς, ἀπλούστερος δὲ τὰ ἤθη καὶ ἐπιπόλαιος.

Καὶ Ἀλκίφρονα] deeſt ἰδὼν (quod Xyl. in fraudem induxit) vel librarii culpà deperditum; vel ἐκ τοῦ κοινοῦ ſupplendum. *Alciphronis philoſophi Magneſii* meminit Suidas: ſub ejus nomine epiſtolæ quædam, quæ ſophiſtam magìs quàm philoſophum ſapiunt, ab Aldo aliiſque ſunt editæ

Τροπαιοφόρον] *Trophæophorus* iſte quis extiterit, ariolari non poſſum; ſed nec nomen ipſum alibi legiſſe memini.

Καὶ Ξενοφῶντα ἰδὼν] apparet hinc τὸ ἰδὼν, *conſiderandi*, non *conſpiciendi*, ſignificatum iſtìc obtinere; cùm *Xenophon*, qui ſeculis aliquot Marcum anteceſſerat, inter cæteros contemplandus proponatur.

Κρίτωνα] *Crito* Socratis familiaris amicus; ut patet ex Platonis *dialogo*. Sed & Xenophontis; quod liquet ex *epiſtola ad eundem* Xenophontis; unde excerpta quædam habemus apud Stob. *tom.* 2, *tit.* 83.

Σεβῆρον] fortè Σεούηρον potiùs, ut *lib.* 2. §. 14. *Severus* Philoſophus Marco cumprimis charus. de quo ad locum illum diximus.

Πῦ ἂν ἐκεῖνοι; ὐδαμοῦ, ἢ ὁπουδὴ] *nuſquam aut ubicunque.* Xyl. *nuſquam aut ubilibet.* Caſ. verùm leg. diſtinctim, ὅπε δή; *nuſquam, aut ubi tandem?* ſic *lib.* 7. § 57. Νῦν ἂν ἐκεῖνοι πῦ; ὐδαμοῦ.

Καπνὸν] Ità *l.* 12 § 27, 33. quod *lib.* 2. § 17. τῦφος. Empedocles apud Plut. *de Iſid. & Oſir.* & Sext. Empir. *adv. logic. lib.* 1. *c.* 2.

Παῦρον δὲ ζωῆσι βίου μέρος ἀθρήσαντες,
Ὠκύμοροι, καπνοῖο δίκην ἀρθέντες ἀπέπταν.

verſus prior haud ſatis integer videtur. H. Stephanus, Παῦρον δὲ ζωῆς ἀΐδιν, legendum autumat. Hervet. Π. δὲ ζωοῖσι. ego Π. δ᾽ ἐν ζωοῖσι, utrique prætulerim. Hoc idem in ſacra pagina, *Pſal.* 37. *v.* 20. Οἱ δὲ ἐχθροὶ τοῦ Κυρίου, ἅμα τῷ δοξασθῆναι αὐτοὺς καὶ ὑψωθῆναι, ἐκλείποντες ὡσεὶ καπνὸς ἐξέλιπον.

Digitized by Google

λῶπον. Interpres Græcus ſic extulit, quo tamen in loco veritas Hebraica ſic potiùs habet: *Improbi peribunt; & inimici Dei, tanquam agnorum,* ſive *arietum, adeps, conſumentur, & in fumum abibunt.* alluſione factâ ad victimarum immolatarum rationem. de quibus *Il. α. v.* 317.

Κνίση δ' οὐρανὸν ἷκεν ἑλισσομένη περὶ καπνῷ,

Ibid. Pſ. 102. *v.* 3. ἐξέλιπον, ὡσεὶ καπνὸς, αἱ ἡμέραι μου. Jacob. *epiſt. c.* 4. *v.* 14. Ποία γὰρ ἡ ζωὴ ὑμῶν; ἀτμὶς γάρ ἐστιν, ἡ πρὸς ὀλίγον φαινομένη, ἔπειτα δὲ καὶ ἀφανιζομένη.

—— Ψυχὴ δὲ κατὰ χθονὸς, ἠΰτε καπνὸς,
Ὤχετο τετριγυῖα —— *Iliad.* ψ. *v.* 100.

Senec. Troad. *chor.* 2.

Hæc omnes petimus fata: nec ampliùs,
Juratos ſuperis qui tetigit lacus,
Uſquam eſt, ut calidis fumus ab ignibus
Vaneſcit ſpatium per breve ſordidus;
Ut nubes, gravidas quas modò vidimus,
Arctoi Boreæ disjicit impetus:
Sic hic quo regimur, ſpiritus effluet.
Poſt mortem nihil eſt: ipſáque mors nihil.

Καὶ τὸ μηδὲν] Euripides (*Meleagro*, opinor) apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 122.

Τοὺς ζῶντας εὖ δρᾶν· κατθανὼν δὲ πᾶς ἀνὴρ
Γῆ καὶ σκιά· τὸ μηδὲν εἰς οὐδὲν ῥέπει·
Viventibus te impende: namqui eſt mortuus,
Humus eſt & umbra: nil quod erat in nil abit. Grot.

unde refingenda ſuſpicor quæ apud eundem ex eodem, ſed vitiata, puto, *tit.* 98. ſic exhibentur:

Τοὺς ζῶντας εὖ δρᾶ· κατθανὼν οὐδεὶς ἀνήρ.
Γῆ καὶ σκιὰ, τὸ μηδὲν εἰς οὐδὲν βλέπει.

Etſi nôrim ab interpretibus hæc aliò trahi.

Sophocl. *Ajac.*

Ὁρῶ γὰρ ἡμᾶς οὐδὲν ὄντας ἄλλο πλὴν
Εἴδωλ', ὅσοιπερ ζῶμεν, ἢ κούφην σκιάν.
Nam video nil nos eſſe mortales, niſi
Imaginoſa ſomnia, aut umbram levem. Grot.

Euripid. *Medeâ.*

Τὰ θνητὰ δ' οὐ νῦν πρῶτον ἡγοῦμαι σκιάν.
Humana nil niſi umbram ego nôram priùs.

E noſtris quidam:

Bulla eſt omnis homo, flos, vapor, umbra, nihil.

hoc eſt quod Ebræi. הבל & כזב *vanitas & falſitas,* ſive *mendacium, Pſal.* 39. *v.* 6. & *Pſ.* 62. *v.* 9.

Σὺ οὖν ἐν τίνι] *tu autem in quo tempore es?* Xyl. ut χρόνῳ ſubintelligatur. *quam brevis es ævi?* vide *ad l.* 4. § 33.

Οἵαν ὕλην καὶ ὑπόθεσιν φεύγεις;] Plut. *de tranquil.* Ἀλλ' ὥσπερ ἐν μουσικῇ βαρεῖς φθόγγους καὶ ὀξεῖς, ἐν δὲ γραμματικῇ φωνήεντα καὶ ἄφωνα γράμματα· μουσικὸς δὲ καὶ γραμματικὸς, οὐχ ὁ θάτερα δυσχεραίνων καὶ ὑποφεύγων, ἀλλ' ὁ πᾶσι χρῆσθαι καὶ μιγνύναι πρὸς τὸ οἰκεῖον ἐπιστάμενος: οὕτω καὶ τῶν πραγμάτων ἀντιστοιχίας ἐχόντων, οὐ δεῖ τοῖς ἑτέροις ἐξαθυμεῖν, οὐδ' ἀπαγορεύειν, ἀλλ' ὥσπερ ἁρμονικοὺς, ἀμβλύνοντας ἀεὶ τοῖς κρείττοσι τὰ χείρονα, καὶ τὰ φαῦλα τοῖς χρηστοῖς ἐμπεριλαμβάνοντας, ἐμμελὲς τὸ τοῦ βίου μῖγμα ποιεῖν καὶ οἰκεῖον αὐτοῖς. Hoc eſt quod Marcus hic ὕλην καὶ ὑπόθεσιν, *materiam ſubjectam* hæc facere, in qua ſe exerceat, & artis ſuæ ſpecimen edat exeratque.

Γυμνάσματα] vide *ad lib.* 6. § 20. & *infrà* § 33. Creuſa apud Euripidem *Ione*;

Πρὸς τίν' ἀγῶνα πηδήσασ' ἀρετῆς;
Οὐ πόσις ἡμῶν προδότης γέγονε;
Στέρομαι δ' οἴκων, στέρομαι παίδων·
Φροῦδαι δ' ἐλπίδες, ἃς διαθέσθαι
Χρῄζουσα καλῶς, οὐκ ἐδυνάσθην.
Virtutis ſtadium quale patet mihi?
Vir nonne ipſe mihi proditor extitit?
Expulſa ædibus (heu) orbáque liberis:
Vanæ ſpes etiam, quas bene ponere
Cùm valdè cupiam, non datur exequi.

Joan. Chryſoſt. *in Act. orat.* 15. Ἔστω σοι παλαίστρα καὶ γυμνάσιον ἡ γυνή. πῶς γὰρ οὐκ ἄτοπον, γυμνάσια μὲν ἀναδέχεσθαι οὐδὲν κέρδος ἔχοντα, ἔνθα θλίβομεν τὸ σῶμα, γυμνάσια δὲ μὴ ποιεῖν οἴκαδε ἃ περὶ τῶν ἀγώνων στέφανον ἡμῖν παρέχοντα; Epictet. *l.* 3. *c.* 24. Ἐπὶ τούτοις ὁ θεός με νῦν μὲν ἐνταῦθα ἄγει, νῦν δὲ ἐκεῖ πέμπει, πένητα δείκνυσι τοῖς ἀνθρώποις, δίχα ἀρχῆς, νοσοῦντα, εἰς Γύαρα πέμπει, εἰς δεσμωτήριον εἰσάγει. οὐ μισῶν· μὴ γένοιτο· τίς δὲ μισεῖ τὸν ἄριστον τῶν ὑπηρετῶν ἑαυτοῦ; οὐδ' ἀμελῶν· ὅς γε οὐδὲ τῶν μικροτάτων τινὸς ἀμελεῖ· ἀλλὰ γυμνάζων, καὶ μάρτυρι πρὸς τοὺς ἄλλους χρώμενος. vide *ad lib.* 6. § 42.

Μέχρι ἐξοικειώσῃς σαυτῷ] Senec. *de ira. lib.* 2. *c.* 13. *Nihil eſt tam difficile, & arduum, quod non humana mens vincat, & in familiaritatem perducat.*

Ὡς ἐῤῥωμένος στόμαχος πάντα ἐξοικειοῖ] Eadem imago, *infrà* § 35. τὸ στόμαχον ῥωμαλέον τοῦτο, in animantibus quibuſdam ad miraculum uſque ſtupendum obſervârunt autores celeberrimi; utpote in ſturnis, coturnicibus, cervis, capreis. Ariſtotel. *de plantis lib.* 1. *c.* 5. Ὁ ὑοσκύαμος, καὶ ὁ ἐλλέβορος ἀνθρώποις μὲν δηλητήριον, τροφὴ δὲ τοῖς ὄρτυξι. Sext. Empir. *Pyrrhon. hypoth. lib.* 1. *c.* 14. § 1. Τὸ γοῦν κώνειον πιαίνει τοὺς ὄρτυγας· καὶ ὁ ὑοσκύαμος τὰς ὗς. αἱ δὴ χαίρουσι καὶ σαλαμάνδρας ἐσθίουσαι· ὥσπερ οὖν ἔλαφος τὰ ἰοβόλα ζῶα, καὶ αἱ χελιδόνες κανθαρίδας. Alex. Aphrodiſ. *problem. præfat.* ὄρτυγες τε (σιτοῦνται) τὸν ἐλλέβορον, τοῖς ἀνθρώποις δηλητήριον ὄντα· ψᾶρες δὲ τὸ κώνειον. Baſil. *in hexam. orat.* 5. Τὸ μὲν κώνειον οἱ ψᾶρες βόσκονται, διὰ τὴν κατασκευὴν τοῦ σώματος τὴν ἐκ τοῦ δηλητηρίου βλάβην ἀποδιδράσκοντες. ἐλλέβορος δὲ ὀρτύγων ἐστὶ τροφὴ, ἰδιότητι κράσεως τὴν βλάβην ἀποφυγόντων. quæ eadem apud Euſtathium Antioch. *in Hexam.* leguntur. uter ab utro acceperit,

rit, alii viderint. Ambroſ. *hexam. l.* 3. *c.* 9. ſic reddidit. *Sturni veſcuntur conio: nec fraudi eſt eis, quoniam qualitate ſui corporis venenum ſucci letalis evadunt. Helleborum autem plerique loquuntur eſcam eſſe & alimoniam coturnicum, eò quòd naturali quodam temperamento ſui corporis vim pabuli nocentis evitant.* Denique, *cervis cibus venenum eſt.* Plin. *hiſt. nat. lib.* 10. *c.* 23. *coturnicibus veratri ſemen. gratiſſimus cibus.* & *c.* 72. *Capreæ & coturnices venenis pingueſcunt, placidiſſima animalia.* Lucret. *de rer. nat. lib.* 4.

Tantáque in his rebus diſtantia differitáſque eſt,
Ut quod aliis cibus eſt, aliis fuat acre venenum;
Sic etenim nobis veratrum eſt acre venenum;
At capreis adipes & coturnicibus auget.

Et *l.* 5. *Quippe videre licet, pingueſcere ſæpe cicutâ Barbigeras pecudes, homini quæ eſt acra venenum.* Tum ſtruthio ferrum, oſſa, ſaxa, quidlibet ferè, comedit, concoquit, conficit, Plin. *lib.* 10. *c.* 1. *concoquendi ſine delectu devorata mira natura.* Alex. Aphrod. *probl. præfat.* Στρουθοκάμηλος ἐσθίοντι τινι σίδηρον πέπτει. Ælian. *de animal. l.* 14. *c.* 7. λίθους καταπιὼν ὁ στρουθὸς, ἐν τῇ ἑαυτοῦ φυλάττει, καὶ πέττει τῷ χρόνῳ. Quin & de hominibus ac gentibus etiam nonnullis, prioribus illis gemina prodidere. Sext. Empir. *Pyrrhon. hyp. l.* 1. *c.* 14. § 2. Ἀλλὰ καὶ Αἰθιόπων οἱ ἀνώτερον τῆς Μερόης παρὰ τὸν Ὑδάσπην ποταμὸν οἰκοῦντες, σκορπίους καὶ ὄφεις, καὶ τὰ παραπλήσια ἀκινδύνως ἐσθίουσιν. Refert & Idem *ibidem* de Rufino quodam Chalcidenſe, ὅτι ἐλλέβορον ὡς τι τῶν συνήθων προσεφέρετο καὶ ἔπινε. de anu quâdem Attica quæ κωνείου τριάκοντα ὁλκὰς ἀκινδύνως· de Lyſide, qui μηκωνίου τέσσαρας ἀλύπως ἐλάμβανε.

Ὡς τὸ λαμπρὸν πῦρ] Vide *ad l.* 4. § 1.

§ 32. Μηδενὶ ἐξέσω εἰπεῖν ἀληθεύοντι περί σου] Feſtivè Ariſtippus oratori, qui in judicio cauſam ipſius egerat, poſtquam jam obtinuerat, interroganti quid Socrates illi profuiſſet, reſpondit, τοῦτο, τοὺς λόγους, οὓς εἶπας ὑπὲρ ἐμοῦ, ἀληθεῖς εἶναι. Laert. *l.* 2. ſed & Pindarus cuidam, qui quò gratiam ſibi ab eo deberi innueret, ſe aiebat ubique locorum apud cunctos illum collaudare, regeſſit, eidem ſeſe prædicationis gratiam referre; faciendo nempe ut vera loquatur. Κἀγώ σοι χάριν ἀποδίδωμι. ποιῶ γάρ σε ἀληθεύειν. Plut. *de laud. propria.*

Ἀλλὰ ψευδέσθω] D. Chriſtus ſuis, Matth. *c.* 5. *v.* 11. Μακάριοί ἐστε, ὅταν ὀνειδίσωσιν ὑμᾶς, καὶ εἴπωσι πᾶν πονηρὸν ῥῆμα καθ' ὑμῶν, ψευδόμενοι, &c. neque enim, ſi ἀληθεύοντες. Cato *orat. De Coſſ. ſuo*, apud Chariſ. *lib.* 2. *Ei rei do operam, ut mihi falsò malè dicatur.* vide Philipp. Maced. quid de ſe, *ſupr. ad* § 11.

Ὅστις τούτων τι περί σε ὑπολήψεται] Ergò & in mente, non in lingua tantùm, mendacium eſt.

Πῶς δ' οὗτος ἐπὶ σοί] Plaut. *Trinum.* 1. 2.

M. *Omnes bonos bonáſque accuratè addecet,*
Suſpicionem & culpam, ut ab ſe ſegregent.
C. *Non poteſt utrumque fieri.* M *Quapropter?* C. *Rogas?*
Nè admittam culpam, ego meo ſum promus pectori:
Suſpicio eſt in pectore alieno ſita.

Lipſ. *Cent.* 1. *ep.* 77. *Qualis ſim, in me ſitum eſt. qualis audiam, in vano eſt vulgo.* Eraſm. *epiſt. Innocentiam præſtare poſſum: quid homines de me loquantur, non poſſum.* vide *l.* 11. § 14.

Τίς ὁ κωλύων] Vid *l.* 2. § 9. & *l.* 3. § 12. & *l.* 8. § 32.

Κρῖνον μηκέτι ζῆν] Vide *ſupr. ad* § 8. Τί οὖν ἔτι ζῆν θέλεις, τοιοῦτος ὤν; Epictet. *l.* 3. *c.* 26.

Οὐδὲ γὰρ αἱρεῖ λόγος] *Neque enim patitur ratio te niſi talem.* Xyl. *neque enim rationi conſentaneum eſt, ut vivat, qui talis non ſit.* Caſ. ad verbum, *neque enim poſcit, poſtulat, exigit ratio,* (ut vivas, ſcil.) *ni hujuſmodi ſis.* Sic Plato *Phileb.* Διψῆν ἄρα τὸ σῶμα ἡμῶν ἢ πεινῆν, ἤ τι τοιούτων πάσχειν, οὐδαμῇ ὁ λόγος αἱρεῖ. *Ratio non poſcit,* vel *non patitur* etiam. Epictet. *lib.* 1. *c.* 29. Μέχρι τίνος; μέχρις ἂν ὁ λόγος αἱρῇ συνεῖναι με τῷ σωματίῳ· ὅταν δὲ μὴ αἱρῇ, λάβετε αὐτό. *Quouſque iſta perpetieris? quamdiu me corpuſculo huic converſari ratio exegerit. Ubi autem hoc ratio non exegerit ampliùs, tollite illud ſultis à me.* vide *ad l.* 4. § 24.

§ 33. Τί ἐστι τὸ ἐπὶ ταύτης τῆς ὕλης] vide *ad l.* 9. § 27. & *ſupr.* § 11. 12, 31. & *l.* 12. § 1.

Οὐ πρότερον παύσῃ στένων] Ità *l.* 9. § 26. δυσαρεστοῦντων.

Ἀπόλαυσιν γὰρ δεῖ ὑπολαμβάνειν] Ità *lib.* 8. § 26. εὐφροσύνην. & *l.* 11. § 16. χαράν. & *l.* 3. § 6. ἀπόλαυσιν. *Pſal.* 112. *v.* 1. *Beatus vir qui deum timet, delectatur in præceptis ejus;* exequendis, ſcil. D. Chriſtus; *Mihi cibus & potus eſt, voluntatem paternam exequi.* Joan. *c.* 4. *v.* 34. & Job *c.* 23. *v.* 12. *Non receſſi à mandatis ejus: verba oris illius demenſo meo prætuli.* Scitum, tritúmque eſt Laconis illud, qui interrogatus, τί παρέχοι παιδαγωγῶν, *quidnam inſtitutione puerorum ſuâ præſtaret;* reſpondit, τὰ καλὰ τοῖς παισὶν ἡδέα ποιῶ. *Facio ut honeſta illis jucunda fiant.* Plut. *virt. docer.* ſive, ut idem, *de virt. mor.* ὅτι ποιήσει τοὺς παῖδας τοῖς καλοῖς ἥδεσθαι, καὶ ἄχθεσθαι τοῖς αἰσχροῖς· *facturum ſe, ut honeſtis delectentur, turpia verò exoſa habeant.* οὗ μεῖζον οὐδὲν, οὐδὲ κάλλιον, *quo nihil majus meliúſve, ſive præſtantius:* inquit ille. Liban. *orat.* 11. de Antiochenis ſuis, ἡδονήν, οὐ μόχθον, τὸ τῆς οἰκείας προηγούμενον τέθειντο· τὴν μὲν ἀπαλλαγὴν τῶν πόνων οὐ δεξάμενοι, τὸ δ' ἐπ' αὐτῶν μένειν ἀγαπήσαντες.

Πανταχοῦ δ' ἔξεστι] Vide *ad lib.* 5. § 16. & *lib.* 12. § 1. Senec. *epiſt.* 28. *Quid tam turbidum fieri poteſt quàm forum? ibi quoque licet quietè vivere ſi neceſſe ſit.*

Τῷ μὲν ἐν κυλίνδρῳ] Vide *l.* 8. § 57, 60.

Ὅτα

"Οσα ὑπὸ φύσεως ἢ ψυχῆς ἀλόγου διοικεῖται] vide *ſuprà* § 2. & *l.* 6. § 14.

Νοῦς δὲ καὶ λόγος] vide *l.* 8. § 32, 41.

Τὸ σωματικὸν τοῦ νεκροῦ] vide *l.* 4. § 45.

Οὐδὲ ποιεῖ κακὸν] vide *l.* 4. § 7. & *l.* 9. § 41.

Κρείττων γίνεται ὁ ἄνθρωπος] Malis externis melior ſit homo. quia ſunt ἀρετῆς καὶ λόγου γυμνάσματα. *ſupr.* § 30. Gregor. Naz. *adv. Julian. orat.* 1. φιλεῖ γὰρ τὰ γενναῖα φρονήματα πρὸς τὸ βίᾳ κρατοῦν αὐθαδίζεσθαι· καθάπερ φλὸξ ὑπὸ ἀνέμου ῥιπιζομένη, τοσούτῳ μᾶλλον ἀνάπτεται, ὅσῳ ἂν σφοδρότερον καταπνέηται. Quod Naſo *amor. l.* 1. *eleg.* 1.

Vidi ego jactatas motâ face, creſcere flammas:
Et vidi nullo concutiente mori.

Et mox: οἱ διωγμοὶ τιμιώτερον τὸν Χριστιανισμὸν πεποιήκασι θᾶττον ἢ ἀσθενέστερον, ῥώσαντες τὰς ψυχὰς εἰς εὐσέβειαν, καὶ ὥσπερ σίδηρον θερμὸν ὕδατι, τοῖς κινδύνοις στομώσαντες. Idémque *orat.* 28. ἔστι τι μυθῶδες φυτὸν, ὃ θάλλει τεμνόμενον, καὶ πρὸς τὸν σίδηρον ἀγωνίζεται. καὶ εἰ δεῖ παραδόξως εἰπεῖν περὶ παραδόξου πράγματος, θανάτῳ, καὶ τομῇ φύεται, καὶ αὔξεται δαπανώμενον, τοιοῦτόν τι ἡ φιλοσοφία. Quod Flaccus *carm. l.* 4. *ode* 4.

Duris ut ilex tonſa bipennibus,
Per damna, per cædes, ab ipſo
Ducit opes animúmque ferro.

Et Epictet. *enchir. c.* 24. ὅ, τι γὰρ ἂν τούτων ἀποβαίνῃ, ἐπ' ἐμοί ἐστιν ὠφεληθῆναι ὑπὸ αὐτοῦ. & *l.* 3. *c.* 20. Καὶ ἀπὸ νόσου ἔστιν ὠφεληθῆναι· (ità Antigonus, qui à morbo revaleſcens, οὐδὲν χεῖρον· inquit: ὑπέμνησε γὰρ ἡμᾶς ὁ νόσος μὴ μέγα φρονεῖν, ὡς ὄντας θνητούς. Plut. *Apoph.*) ἔστιν ἀπὸ πηρώσεως· ἔστιν ἀπὸ θανάτου. Hinc profeſſiones illæ de ſe Davidicæ, *Pſal.* 119. *v.* 67, 71. Hinc *catino*, in quo aurum argentúmque expurgari ſolet, piorum perpeſſiones atque ærumnæ conferuntur. *Pſal.* 66. *v.* 10. Eſaiæ *cap.* 1. *v.* 25, &c. 48. *v.* 10. Job *c.* 23. *v.* 10. Dan. *c.* 11. *v.* 35. Malac. *c.* 3. *v.* 23. *ad Rom. c.* 5. *v.* 2. 3, 4. Jacob *c.* 1. *v.* 2, 3. Petr. *ep.* 1. *c.* 4. *v.* 12. Autor *Sap. Solom. c.* 3. *v.* 6. Jaſoni Siracid. *c.* 2. *v.* 4. Sed & autor *ad Ebr. cap.* 12. *v.* 11. καρπὸν εἰρηνικὸν τοῖς δι' αὐτῆς γεγυμνασμένοις ἀποδίδωσι δικαιοσύνης. vide *l.* 7. § 58.

'Επιεικέστεροι] vide *l.* 5. § 15.

Τὸν φύσει πολίτην οὐδὲν βλάπτει] vide *ad l.* 5. § 22. & *ſupr.* § 6.

Τῶν καλουμένων ἀκληρημάτων] ἀκληρήματα, συμφοραὶ, δυστυχίαι. Suidas: apud quem ἀκληρώμασι perperam legitur pro ἀκληρήμασι, cùm in vocabulo ipſo, quod literarum ſeries docet; tum & in ſcriptoris neſcio cujus verbis his *ibidem adductis*, διὰ τοῦτο δοκεῖ μοι μάλιστα περιπίπτειν τοῖς ἀκληρήμασι, διὰ τὸ πάντων βέλεσι στοχάζεσθαι καὶ μείζοσιν εἰς διάφορα. à verbo ἀκληρεῖν. unde mox apud eundem, Συμπάσχοντες τῇ τῶν ἀκληρούντων ὑπερβολῇ. & Diodor. *l.* 16. De Philippo bello ſuperatis inſultante; ὑβρίζων διὰ λόγων τὰς τῶν ἀκληρούντων δυστυχίας. & de Thebis à Macedonibus direptis; οὐκ ἦν, ὅστις ἰδὼν, οὐκ ἂν, ἠλέησε τὰς τύχας τῶν ἀκληρούντων. & mox: τὴν ἰδίαν ἔχθραν ἐν τοῖς τῶν ἠτυχηκότων ἀκληρήμασιν ἐναπεδείκνυντο.

§ 34. Τῷ δεδηγμένῳ ὑπὸ τῶν ἀληθῶν δογμάτων] Ità Baſil. at Lugd. δεδογμένῳ. Xyl. *qui morſus eſt à veris dogmatibus. tanquam qui à cane rabioſo*, &c. inquit M. Caſ. Verùm ego iſta concoquere non poſſum. Lego igitur, τῷ δεδευμένῳ, ei qui veris dogmatibus imbutus eſt. Sicut βεβαμμένον dixerat, *l.* 3. § 4. atque eodem ſenſu Plato dixit, *de leg. lib.* 4. ἵνα δευσοποιὸς ἡ αὐτῶν δόξα γίγνοιτο περὶ δεινῶν τε καὶ περὶ ἄλλων.

'Αρκεῖ καὶ τὸ βραχύτατον] Hoc eſt quod vulgò dicitur; *verbum*, ſive, ut Terent. extulit, *Phorm.* 3. 3. *Dictum ſapienti ſat eſt.* Maxim. Tyr. *diſſert.* 27. "Ωσπερ γὰρ ἐπὶ μακρῶν καὶ λεπτῶν δοράτων, ὁ τὸν σαυρωτῆρα κινήσας, παρέπεμψε τὴν κίνησιν κατὰ παντὸς τοῦ δόρατος μέχρι τῆς ἀκμῆς· καὶ ὥσπερ τῶν μακρῶν καὶ διατεταμένων κάλων, ὁ διασείσας τὴν ἀρχὴν, παραδίδωσι τὴν κίνησιν τῷ ὅλῳ, βαδίζουσαν ἐπὶ τὸ πέρας· οὕτω καὶ τῷ νῷ βραχείας ἀρχῆς δεῖ πρὸς ἔννοιαν τῶν πραγμάτων ὅλων· ὁ μὲν δὴ εὐπεφυκὼς ἀνὴρ, καὶ πρὸς ἀρετὴν εὐδρομώτατος, αὐτίς τε παρ' αὐτοῦ τὴν ἀρχὴν λαβὼν, πορεύεται, καὶ ὁρμᾷ, καὶ ξυλλαμβάνει, καὶ ἀναπιμπλάζεται τῇ μνήμῃ τοῦ νοῦ θεάματα. Joan. Lenccius in *præfat. ad obſervat. polit. Ut ſemen, quamvis ſit exiguum, cùm occupavit idoneum locum, vires ſuas explicat, & ex minimo in maximos actus diffinditur: ſic tametſi pauca ſunt & anguſta quæ dicuntur, tamen ſi illa animus bene cultus exceperit, radices agunt, exurgúntque altiùs, & undequaque ſe expandunt.*

Φύλλα τὰ μὲν] Iſta non integra, ſed conciſa; nec tam verſus ipſos, quàm verſuum ἀποσπασμάτια duo, repræſentat hîc editio Lugdunenſis; & in verſione ſua reddidit Xylander; cùm in Marci contextu tamen integros exhibuiſſet: nempe,

Φύλλα τὰ μέν τ' ἄνεμος χαμάδις χέει. ———

Et, Ὣς ἀνδρῶν γενεή. ———

Nec eſt ab vero ſimile, Marcum iſta duntaxat, poſuiſſe, quia τὸ βραχύτατον priùs dixerat; alium aliquem, Xylandrum forſan ipſum, reliqua ſuppleviſſe. Sunt autem Homeri ex *Il.* ζ. *v.* 147. unde & primum imaginis iſtius, pulcherrimæ ſanè, libet adjicere verſiculum,

Οἵη περ φύλλων γενεὴ, τοιήδε καὶ ἀνδρῶν.

Laudatum à Zenone apud Laërt. *l.* 7. à Pyrrhone *ibid. l.* 9. à Strabone *l.* 14. à Schol. Apollon. *ad l.* 1. à Plutarcho *ad Apollon.* & *de tard. num. vindict.* qui & ſubjungit, Φύλλοις εἰκάζει τὸν βίον, ἀπομαραινομένοις παντάπασιν, καὶ φθίνουσιν ἐν ὀλίγῳ. à Luciano in *ſpeculantib.* à Simonide (referente Sto-

bæo

Digitized by Google

bæo *tom.* 2. *tit.* 98) qui & ἓν τόδε κάλλιστον dixiſſe Chium Poetam aſſerit, ſed quod pauci admodum seriò cogitant, à Clemente *ſtrom. l.* 6. qui Homerum contendit & iſta, & illa, *Il.* φ. *v.* 464.

—— Βροτῶν ἕνεκα πολεμίζω
Δειλῶν, οἳ φύλλοισιν ἐοικότες, ἄλλοτε μέν τε
Ζαφλεγέες τελέθουσιν ἀρούρης καρπὸν ἔδοντες,
Ἄλλοτε δ' αὖ φθινύθουσιν ἀκήριοι. ——

à Muſæo accepiſſe; qui eadem prior ſic extulerat.

Ὡς δ' αὕτως καὶ φύλλα φύει ζείδωρος ἄρουρα·
Ἄλλα μὲν ἐν μελίῃσιν ἀποφθίνει, ἄλλα δὲ φύει.
Ὣς δὲ καὶ ἀνθρώπων γενεὴ καὶ φῦλον ἑλίσσει.

ubi obſervanda παρονομασία in φύλλον & φῦλον. eiſdem gemina ferè habet & Mimnermus apud Stob. itidem.

Ἡμεῖς δ' οἷά τε φύλλα φύει πολυάνθεμος ὥρη
Ἦρος, ὅτ' αἶψ' αὐγῇ αὔξεται ἠελίου·
Τοῖς ἴκελοι, πήχυιον ἐπὶ χρόνον ἄνθεσιν ἥβης
Τερπόμεθα, πρὸς θεῶν, εἰδότες οὔτε κακὸν
Οὔτ' ἀγαθόν· κῆρες δὲ παρεστήκασι μέλαιναι,
Ἡ μὲν ἔχουσα τέλος γήραος ἀργαλέου,
Ἡ δ' ἑτέρη θανάτοιο. &c.

ubi verſu 2. pro αἶψ' Andr. Schott. *obſerv. l.* 2. *c.* 52: ἂψ legi vult, ut de Solis recurſu qui ab hyeme vere fit, intelligatur. ego quarto pro πρὸς θεῶν, quod nec locum hìc habet, & metrum corrumpit, πρόσθεν legerim, ut infantiæ pueritiæque tempora reſpiciantur, quibus boni maliq; diſcrimen vix innoteſcit. unde his hominem, ὡς βοτόν τι, μὴ φρονεῖν ait Æſchylus *Inferiis*; *ſenſu carere*, Plin. *l.* 7. *c.* 52. *teneros, rudes, inutiles annos*, appellat Senec. *epiſt.* 99. & Ariſtophanes apud Clem. *ſtrom. l.* 5.

Ἄνδρες ἀμαυρόβιοι, φύλλων γενεᾷ προσόμοιοι.

Plut. adv. Epicur. Τὸ δὴ ἐφήμερα καλεῖν καὶ ἀβέβαια καὶ ἀστάθμητα, φύλλοις τε γινομένοις ἔτους ὥρᾳ καὶ φθίνουσιν εἰκάζειν τὸν βίον, τί παρέσχηκεν ἄλλο τοῖς ποιηταῖς, ἢ τὸ τῆς σαρκὸς ἐπίκηρον καὶ πολυβλαβὲς καὶ νοσῶδες; Quin & Jaſon Siracid. *ſap. c.* 14. *v.* 19. Ὡς φύλλον θάλλον ἐπὶ δένδρου δασέος, τὸ μὲν καταβάλλει, ἄλλα δὲ φύει· οὕτως γενεὰ σαρκὸς καὶ αἵματος, ἡ μὲν τελευτᾷ, ἑτέρα δὲ γεννᾶται. Nec eſt huic abſimile, quod Doctores Talmudici in עירובין ſive *Mixtorum tractatu.* בני האדם דומים לעשבי השדה הללו נוצצין והללו נובלין *Filii hominum ſimiles ſunt herbis agri; quarum aliæ florent, aliæ marceſcunt.* Auguſt. in *Pſalm.* 101. *conc.* 2. ubi adduxerat Solomonis illud ex *Eccleſ. c.* 1. *v.* 4. *Generatio vadit una, venit altera. Videtis generationes hominum ſic eſſe in terra, tanquam in arbore folia; ſed in arbore olivæ, vel lauri, vel cujuſcunque alterius, quæ toto tempore fronde veſtita eſt. Sic tanquam folia, genus humanum terra portat, plena eſt hominibus, ſed cùm aliis morientibus, alii naſcendo ſuccedunt. Semper enim arbor illâ veſte viridi ornata eſt. Sed ſubter attende quàm multa calces arida folia.* Vide Flaccum *ad lib.* 4. § 33. Ab hominibus ad montes etiam tranſtulit Philo *de mundo.* ὅτι δένδρων ἐστὶν αἱ φύσεις τῶν ὀρῶν διαφέρουσιν· ἀλλὰ καθάπερ ἐκεῖνα, καιροῖς μέν ποτε φυλλορροεῖ, καιροῖς δὲ πάλιν ἀναβλαστάνει. διὸ καὶ τὸ ποιητικὸν εὖ εἴρηται, φύλλα, τὰ μέν τ' &c. τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τῶν ὀρῶν, τὰ μὲν ἀποθραύεται, τὰ δὲ προσφύεται. Cæterùm dicto Homerico illo Stratonicus pro more ſuo jlocalariter eſt abuſus; cùm enim Caunum (Cariæ id opidum eſt) appulſus, incolas à loci inſalubritate vultu pallido admodum lividóve incedere pleroſque conſpiceret, poeticum illud protuliſſe fertur,

Οἵη περ φύλλων γενεή, τοίη δὲ καὶ ἀνδρῶν,

reprehenſus verò, quaſi locum inſalubritatis notâſſet, ſcommate etiam acerbiore adjecto perſtringens, Μή ποτ', inquit, θαρρήσαιμ' ἂν λέγειν νοσερὰν, ὅπου καὶ οἱ νεκροὶ περιπατοῦσι; *An ego ſuſtineam*, inquit, *civitatem morbidam, aut inſalubrem dicere, in qua mortui quoque ambulent?* Refert Strabo. *l.* 14.

Φυλλάκια δὲ καὶ τὰ τέκνα σου] Hinc Epictetus δύσφημον exiſtimanti de puerulo dicere, Αὔριον ἀποθανεῖ, *cras forſitan morietur*; Λέγε δύσφημον εἶναι καὶ τὸ φυλλορροεῖν. vide *ad l.* 11. § 33, 34. & apud nos in patria lingua, *infantes floſculos* eſſe, vulgari diverbio dicitur. Cæterùm quo modo φυλλάκια Marcus iſtic, ità βολβάκια ἢ κοχλίδια *uxorem liberóſque* dixit Epictetus *enchirid. c.* 12. vel 7. potiùs. Lucian. in ſpeculant. Ἐκεῖνος μὲν ὁ χαίρων, ὅτι ἄρρενα παῖδα ἔτεκεν αὐτῷ ἡ γυνή, καὶ φίλους διὰ τοῦτο ἑστιῶν, καὶ τοὔνομα τοῦ πατρὸς τιθέμενος, εἰ ἠπίστατο, ὡς ἑπτέτης γενόμενος ὁ παῖς τεθνήξεται, ἆρα ἄν σοι δοκεῖ χαίρειν ἐπ' αὐτῷ γενομένῳ; ἀλλὰ τὸ αἴτιον, ὅτι τὸν μὲν εὐτυχοῦντα ἐπὶ τῷ παιδὶ ἐκεῖνον ὁρᾷ, τὸν τοῦ ἀθλητοῦ πατέρα, τοῦ Ὀλύμπια νενικηκότος· τὸν γείτονα δὲ, τὸν ἐκκομίζοντα τὸ παιδίον οὐχ ὁρᾷ, οὐδ' οἶδεν, ἀφ' οἵας αὐτῷ κρόκης ἐκρέματο. Senec. *ad Marc. c.* 9. *Tot præter domum noſtram ducuntur exequiæ; de morte non cogitamus: tot acerba funera; nos togam noſtrorum infantium, nos militiam, & paternæ hæreditatis ſucceſſionem animo agitamus: tot divitum ſubita paupertas in oculos incidit, & nobis nunquam in mentem venit, noſtras quoque opes æquè in lubrico poſitas. Acerba* cùm dixit, *poma* alludebat, quibus poeta ignobilis in fictitio *Hadriani & Epicteti colloquio*, prout, *foliis* Homerus & ex Homero Marcus iſtic, nos contulit *diſticho illo*;

Poma ut in arboribus pendent; ſic corpora noſtra,
Aut matura cadunt, aut citò acerba ruunt.

Καὶ ταῦτα τὰ ἐπιβοῶντα] ἀνθρώπινα ſcil. ut *l.* 9 § 29. ἀνθρώπινα μυξῶν μεστά.

Σὺ πάντα ὡς αἰώνια ἐσθίεις] Senec. *epiſt.* 120. *At nos corpus tam putre ſortiti, nihilominus æterna proponimus, & quantum poteſt ætas humana protendi, tantum ſpe occupamus, nullâ contenti pecuniâ, nullâ potentiâ, nihil ſatis eſt morituris, imò mori-*

Digitized by Google

morientibuſ. quotidie enim propiùs ab ultimo ſtamus, & illò unde nobis cadendum eſt omnis hora impellit.

Μικρὸν καὶ καταμύσεις] *Paulo poſt morieris.* καταμύειν, *connivere, oculos claudere,* pro, *mori.* quia moribundis viſus deficit, mortuis oculi clauduntur. indè formulæ illæ *Il.* ε *v.* 82. & alibi frequenter;

—— τὸν δ' κατ' ὄσσε
Ἔλλαβε πορφύρεος θάνατος. —— & *ibid. v.* 47.
—— συγερὸς δ' ἄρα μιν σκότος εἷλε.

Item *Il.* π. *v.* 350.

—— θανάτου δὲ μέλαν νέφος ἀμφεκάλυψεν·

Sed & apud Maron. *Æn. l.* 10.

——— *letho canentia lumina ſolvit.*
&, *Olli dura quies oculos, & ferreus urget Somnus; in æternam clauduntur lumina noctem.*

Contrà. βλέπειν, ſive, *videre,* pro *vivere*; & βλέποντες *videntes,* pro, *viventibus.* Euripid. *Troad.*

Οὐ ταυτὸν, ὦ παῖ, τῷ βλέπειν τὸ κατθανεῖν.
Τὸ μὲν γὰρ οὐδὲν, τῷ δ' ἔνεισιν ἐλπίδες.

quod Theocrit. *idyll.* 4.

Ἐλπίδες ἐν ζωοῖσιν, ἀνέλπιστοι δὲ θανόντες.

Idem *Iphigen. Tauric.*

Θανόντα μᾶλλον ἢ βλέποντ' ἔξω φίλον.

Quod idem alibi:

Οὐκ ἂν προδοίην καὶ τὸν ἄψυχον φίλον.

&, ἥλιον ὁρᾶν, φῶς ὁρᾶν, pro eodem.
Euripid. *Troad.*

—— ἄρ' ἐμοὶ ἀέλιον λεύσσειν;

& *Ione*: Ἥδιον ἂν θανοῦσαν, ἢ δ' ὁρᾶν φάος.

Syntaxis inſolens, ſed qualis illa (ut obiter adnotem) *Herc. fur.*

Παρατείνομ' ἂν μᾶλλον, ἢ πάσχειν κακῶς.

Idem. *Iph. Taur.*

Ὃν οὐδὲν ἥδιον ἢ μὴ φῶς ὁρᾶν θέλω.
&, Ἀχθὼν θανόντος σε βλέπειν ἡμᾶς φάος.

Itémque, *Alceſt.*

Χαίρεις ὁρῶν φῶς· πατέρα δ' οὐ χαίρειν δοκεῖς;

Cui ſubjungit Epictet. *l.* 2. *c.* 22.

Θέλεις βλέπειν φῶς· πατέρα δ' οὐ θέλειν δοκεῖς;

Ità Naſo, *triſt. l.* 5. *eleg.* 4.

Sive diem videat, ſive tegatur humo.

§ 35. Τὰ χλωρὰ θέλω] viridia enim oculis grata ſunt, viſúmque reficiunt. Plut. *de tranquill.* τὰς ὄψεις ὑπὸ τῶν ἄγαν λαμπρῶν πιεζουμένας, ταῖς ἀνθηραῖς καὶ ποώδεσι χροιαῖς παρηγοροῦμεν. Et Baſil. Cæſ. *ep.* 5. Τοῖς ὀφθαλμοῖς, ἐπειδὰν ποτὲ συντείνας τὰ λαμπρὰ καταβλέψη, φέρει τινὰ ῥᾳστώνην πρὸς τὰ κυανᾶ καὶ χλοάζοντα τῶν χρωμάτων ἐπανελθεῖν. Plut. idem *de amor. frat.* Ὀφθαλμιῶντες εἰώθασι δεῖν ἀποστρέφειν, ὅτι τὰ μὴ ποιοῦντα πολλὴν μηδὲ ἀντιτυπίαν, τὴν ὄψιν.

Καὶ τὴν ὑγιαίνουσαν ἀκοὴν] Ad aurem retulit, ſed animi, non corporis, ἠθικῶς οὐ φυσικῶς conſideratam, quod hìc Marcus, *de ſtomacho* Joannes ὁ Χρυσόστομος *in Act. Apoſtol. orat.* 55. quo loco laudans Apoſtoli illa *ad Cor. ep.* 1. *c.* 3. *v.* 2. Γάλα ὑμᾶς ἐπότισα, καὶ οὐ βρῶμα· οὔπω γὰρ ἠδύνασθε. & *ad Heb. c.* 5. *v.* 11, 12. Γάλακτος ἐν χρείᾳ κατέστητε, καὶ οὐ στερεᾶς τροφῆς. ἐπεὶ νωθροὶ γεγόνατε ταῖς ἀκοαῖς. Sed & auditorum Chriſti illud, Joan. *c.* 6. 60. Σκληρός ἐστιν ὁ λόγος οὗτος, τίς δύναται αὐτοῦ ἀκούειν; quibus adjici poterant, cùm Chriſti ipſius ad ſuos illa, Joan. *c.* 16. *v.* 12. Πολλὰ ἔχω λέγειν ὑμῖν. ἀλλ' οὐ δύνασθε βαστάζειν ἄρτι tum & Apoſtol. *ad Tim. ep.* 2. *c.* 4. *v.* 3. iſta, τῆς ὑγιαινούσης διδασκαλίας οὐκ ἀνέξονται, κνηθόμενοι τὴν ἀκοήν. quanquam in illis auris infirmior, in iſtis inquinatior notari videtur. Ἔστι γὰρ, inquit, ἔστιν ἀσθένεια καὶ ἀκοῆς· καθάπερ γὰρ σώματος, οὐκ ἂν δέξαιτο ὑγιεινὰ σιτία καὶ δυσκατέργαστα, ἀσθενὴς ὤν· οὕτω καὶ ψυχὴ ὀγκωθεῖσα, καὶ φλεγμαίνουσα, ἄτονος γενομένη καὶ ἔκλυτος, οὐκ ἂν δυνηθείη δέξασθαι τὸν πνευματικὸν λόγον· ἂν δὲ ἰσχυρὰ καὶ ὑγιεινὴ, πάντα ῥᾳστα, πάντα εὔκολα. Eódem retulit & Lactant. *inſtit. l.* 5. *c.* 4. *Sicut infans ſolidi ac fortis cibi capere vim non poteſt, ob ſtomachi teneritudinem, ſed liquore lactis ac mollitudine alitur, donec firmatis viribus veſci fortioribus poſſit: ità & huic, oportebat, quia nondum poterat capere divina, priùs humana teſtimonia offerri.*

Τὸν ὑγιαίνοντα στόμαχον πρὸς πάντα τρόφιμα ὁμοίως ἔχειν] vide *ſuprà* § 31. Epictet. *differt. l.* 4. *c.* 4. Μὴ γίνε δυσάρεστος, μηδὲ κακοστόμαχος πρὸς τὰ γινόμενα. Plut. *de tranquill.* ex Eurip. *Oreſt.*

Δυσάρεστον οἱ νοσοῦντες ἀπορίας ὕπο,

καὶ γὰρ ἡ γυνὴ λυπεῖ, καὶ τὸν ἰατρὸν αἰτιῶνται καὶ δυσχεραίνουσι τὸ κλινίδιον,

Φίλων δ' ὅ, τ' ἐλθὼν * λυπηρὸς, * λυπηρός. ὅ, τ' ἀπιὼν βαρύς,

Ὡς ὁ Ἴων φησίν· εἶτα τῆς νόσου διαλυθείσης, καὶ κράσεως ἑτέρας γενομένης, ἦλθεν ἡ ὑγεία φίλα πάντα ποιοῦσα καὶ προσηνῆ· ὁ γὰρ χθὲς ὠὰ καὶ ἀμύλια καὶ * σητάνειον [σίτινον H. Steph.] ἄρτον διαπτύων, τήμερον αὐτόπυρον ἐπ' ἐλαίας ἢ καρδαμίδι σιτεῖται προσφιλῶς καὶ προθύμως. Nec multò poſt: Ἐν τοῖς πυρετοῖς πικρὰ πάντα καὶ ἀηδῆ φαίνεται γευομένοις· ἀλλ' ὅταν ἴδωμεν ἑτέρους τὰ αὐτὰ προσφερομένους, καὶ μὴ δυσχεραίνοντας, οὐκέτι τὸ σιτίον, οὐ τὸ ποτὸν, ἀλλ' αὑτοὺς αἰτιώμεθα καὶ τὴν νόσον· οὕτω καὶ τοῖς πράγμασι παυσόμεθα μεμφόμενοι καὶ δυσχεραίνοντες, ἂν ἑτέρους τὰ αὐτὰ προσδεχομένους ἀλύπως καὶ ἱλαρῶς ὁρῶμεν. Idem *de utilit. ex inimic.* Ὥσπερ γὰρ τὰ ῥωμαλέα τοὺς στομάχους καὶ ὑγιεινότατα τῶν ζώων ὄφεις ἐσθίοντα καταπέπτει καὶ σκορπίους· ἔστι δὲ ἃ καὶ λίθοις καὶ ὀστράκοις τρέφεται, μεταβάλλει δὲ δι' εὐτονίας καὶ θερμότητα πνεύματος· οἱ δὲ σικχοὶ καὶ νοσώδεις ἄρτον καὶ οἶνον προσφερόμενοι ναυτιῶσιν· οὕτως οἱ μὲν ἀνόητοι καὶ τὰς φιλίας διαφθείρουσιν, οἱ δὲ φρόνιμοι καὶ ταῖς ἔχθραις ἐμμελῶς χρῆσθαι δύνανται. Accedit huc

Digitized by Google

huc, quod de Tantalo Pindarus, *Olymp. od.* 1. Ἀλλὰ γὰρ καταπέψαι μέγαν ὄλβον οὐκ ἐδυνάσθη, κόρῳ δ' ἕλεν ἄταν ὑπέροπλον.

Ὀφθαλμὸς ἐστι] *oculus eſt.* i. e. inſtar oculi, vel ſicut oculus. Sic Flaccus *l.* 1. *epiſt.* 2.

— qui rectè vivendi prorogat horam,
Ruſticus expectans, dum defluat amnis. —

i. e. inſtar ruſtici expectantis: & in *arte*

Nec verbum verbo curabit reddere, fidus
Interpres. — i. e. inſtar fidi interpretis.

§ 36. Ἀναπνεύσω μέν ποτε ἀπὸ τούτου τοῦ παιδαγωγοῦ] forſan ἀναπνεύσομεν ποτε. *reſpirabimus aliquando*; vel, ut ſcripturæ receptæ, nec literulam mutemus, ἀναπνεύσωμεν, *reſpiremus*: quia ſequitur ἡμῶν, nè τὸ μὲν illud ſit ſuperfluum. Feſtivè Annibal, referente Plutarcho, τὸν μὲν Φάβιον, ὡς παιδαγωγὸν φοβοῦμαι, τὸν δὲ Μάρκελλον, ὡς ἀνταγωνιστήν. ὑφ' οὗ μὲν γὰρ κωλύεσθαι κακόν τι ποιεῖν· ὑφ' οὗ δὲ καὶ πάσχειν. Vide noſtrum *ſupra l.* 5. § 9. De Henrico 5. Imp. Lambertus Schafnaburg. *Is* (Herimannus Archiep. Colon.) *ubi ſe in ſua recepit; Rex tanquam ſeveriſſimo pædagogo liberatus, ſtatim in omnia flagitiorum genera præcipitem ſe dedit.* De Aureliano Vopiſcus: *Senatus mortem ejus graviter tulit; gravius tamen Populus Romanus, qui vulgò dicebat, Aurelianum pædagogum eſſe Senatorum.*

Ἡσυχῇ καταγηράσκει ἡμῶν] Autor *ſap. Salom. c.* 2. *v.* 14, 15. Ἐγένετο ἡμῖν εἰς ἔλεγχον ἐννοιῶν ἡμῶν. βαρύς ἐστιν ἡμῖν καὶ βλεπόμενος, ὅτι ἀνόμοιος τοῖς ἄλλοις ὁ βίος αὐτοῦ. Iſidor. Peluſ. *l.* 2. *ep.* 57. Ἔλεγχον τοῦ οἰκείου βίου τὴν ἐκείνων πολιτείαν ἡγοῦνται. & *l.* 4. *ep.* 220. ἔλεγχον ἡγοῦνται τῆς σφῶν κακίας τὰς τῶν πέλας ἀρετάς. Itaque quod idem *l.* 3. *ep.* 211. Πανταχοῦ οἱ ἄριστοι παρὰ τῶν φαύλων μισοῦνται. Dion Pruſ. *orat.* 72. Οὐ δύνανται ἡδέως ὁρᾶν τοὺς φιλοσόφου σχῆμα ἔχοντας, ὅτι νομίζουσιν ἐξελέγχειν παρεσκευασμένους λογίζονται, ἅμα κατακρίνουσι καὶ διαμάχονται. ὥσπερ οὐδὲ οἱ παῖδες ἡδέως ὁρᾶν δύνανται, ὃς ἂν ἰδῶσι [ἴδωσι f.] παιδαγωγοῦ σχῆμα ἔχοντας, καὶ παρεσκευασμένους ὥσπερ ὡς ἐπιπλήξοντας αὐτοὺς, καὶ τὰ ἐπιβλέποντας ἁμαρτήσεσιν, οὐδὲ ῥᾳθυμοῦντα. Cyprian. *epiſt. ad Donat.* *Malos quiſquis non imitatur, offendit. &c. caſtigare videtur, quicunque diſſentit.* Lactant. *inſtit. l.* 5. *c.* 9. Petron. *ſatyr.* *Non dubiè ita eſt. Si quis vitiorum omnium inimicus rectum iter vitæ inſiſtere cœpit, primùm propter morum differentiam odium habet. quis enim poteſt probare diverſa? deinde qui ſolas extruere divitias curant, nihil volunt inter homines melius credi, quàm quod ipſi tenent.*

Ἐκ παντὸς βίου ἀπέρχομαι] vide *ad l.* 9. § 3.

Μὴ ἀποσπώμενος] *Non avulſum vitæ.* Senec. *epiſt.* 30.

Ὥσπερ ἐπὶ τοῦ εὐθανατοῦντος] De Auguſto *Sueton. l.* 2. *c.* 99. *Sortitus eſt exitum facilem, & qualem ſemper optaverat. nam ferè quoties audiſſet citò ac nullo cruciatu defunctum quempiam, ſibi & ſuis εὐθανασίαν* ſimilem (*hoc enim & verbo uti ſolebat*) *precabatur. Sortitus exitum facilem.* hoc eſt, εὐθανατήσας, cui contrarium eſt τὸ δυσθανατεῖν, quod eſt apud Hippocratem, ut declarat Galenus, τὸ βραδέως καὶ σὺν ὀδύνῃ ἀποθνήσκειν. & τὸ ψυχομαχεῖν apud autorem *quæſtionum* ſub nomine Athanaſii *ad Antiochum.* Caſaub. *ad Suet.*

Εὐκόλως τὸ ψυχάριον ἀπὸ τοῦ σώματος ἐξειλεῖται] Ità *l.* 9. § 3. τὸ ψυχάριον ἀπὸ τοῦ ἐλύτρου τούτου ἐκπεσεῖται.

Συνῆψε καὶ συνέκρινεν] Ità Epicharmus *ad l.* 7. § 50. Συνεκρίθη. Tertull. *de reſurrect. c.* 14. *totum porrò hominem ex utriuſque ſubſtantiæ concretione parere.* vide *l.* 4. § 67.

Ἀλλὰ ἀπελθεῖν δεῖ] vide *l.* 8. § 18. Carneades moribundus; Ἡ συστήσασα φύσις καὶ διαλύσει. Laert. *l.* 5.

Οὐ μὴν ἀντιτεινόμενος] quod prius ἀποσπώμενος. vide l. 3. § 5.

§ 37. Οὗτος τοῦτο ἐπὶ τίνα φέρει] vide *ad l.* 2. § 16. & *l.* 11. § 21. Caſaub. *ad Perſ. ſat.* 3. *Scopus eſt qui petitur; ſagittæ & tela ſunt actiones vitæ.* Philo Jud. *de confuſ. lingu.* Πλοῦτον ἢ δόξαν ἕκαστος αὐτῶν σκοπὸν προτιθέμενος, ἐπὶ τοῦτον ὥσπερ βέλη, τὰς τοῦ βίου πράξεις ἁπάσας ἀφίησι.

Σεαυτὸν πρῶτον ἐξέταζε] de Socrate Epictet. *l.* 2. *c.* 1. ἑαυτὸν ἤλεγχε καὶ ἐξήταζε. Ità Sophon. *c.* 2. *v.* 1. *Excutite vos, excutite vos, inquam.* ſive ut R. Camius explicat, *Inquirite in voſmetipſos, tum in alios.* Jerem. *Thren. c.* 3. *v.* 40. *Scrutemur & excutiamus vias noſtras.* Paulus *ad Cor. ep.* 2. *c.* 13. *v.* 5. Ἑαυτοὺς πειράζετε· ἑαυτοὺς δοκιμάζετε. & *ep.* 1. *c.* 11. *v.* 28. Δοκιμαζέτω δὲ ἄνθρωπος ἑαυτόν. & *ad Gal. c.* 6. *v.* 4. Τὸ δὲ ἔργον ἑαυτοῦ δοκιμαζέτω ἕκαστος. Gregor. Naz. in *Iamb.*

Σαυτὸν δ' ἐρεύνα πλεῖον, ἢ τὰ τῶν πέλας·
Τὸ μὲν γὰρ αὐτὸς κερδανεῖς, τὸ δ' οἱ πέλας.

Gregor. Rom. *in Job l.* 14. *c.* 15. *Ordo erectionis in bono, ut primùm contra nos, tum contra alios erigamur.* Sen. *ep.* 66. *Me priùs ſcrutor; deinde hunc mundum.* Spectat huc Heracliti illud, qui interrogatus, quid ageret, reſpondit, ἐδιζησάμην ἐμαυτόν· *meipſum exquirebam*, i. e. excutiebam. Refert Plutarch. *adv. Colot.* & Julian *de cyniſm. orat.* 1. Laërt. etiam *l.* 9. ſed quem Philoſophi mentem non aſſecutum, docet Caſaub. *in not*: Cæterùm hoc ille cum paucis. Perſius *ſat.* 4.

Ut nemo in ſeſe tentat deſcendere, nemo?
Sed præcedenti ſpectatur mantica tergo.

§ 38. Τὸ νευροσπαστοῦν ἐστιν ἐκεῖνο] de vocabulo iſto vide ſis *ad l.* 2. § 2. & *l.* 7. § 3. Iſ. Caſaub. *ad* illud *Perſ. ſat.* 5. *v.* 129.

— ſed ſi intus & in jecore ægro
Naſcuntur domini. — &c.

Si exteriorem dominum non habes; interiorem verò circumfers; non unum ſed plures, quo fronte liberum te dices? hi ſunt domini, qui domi naſcuntur, & nervos intus agitant. Ait Marcus ſanè quam ἐμφατικώτατα, illud occultum quod intus nos movet, id eſſe ῥητορείαν, ζωὴν, ἄνθρωπον, hoc eſt, quod faciat nos hoc aut illud ſtudioſè proſequi; exempli causâ, eloquentiam, id eſſe per quod vivimus; quia ità vivimus ut illud eſt, quod nos impellit: libidinoſè, ſi libido urget; meticuloſè, ſi metus; iracundè ſi ira. Denique hoc velut alius quidam homo eſt, dominus illius intra quem habitat: hæc mens optimi imperatoris; qui ſic alium hominem intra hominem collocat, ut Perſius ait hic, intus naſci dominos: idem eſt enim. Hæc ille. Ego tamen Mer. filio potiùs accedo, qui τὸ ἐνδιαστρεφοῦν iſtic interpretatur *opiniones*, ſive *dogmata in pectore, ſive mente deliteſcentia*, unde non actiones tantùm, ſed & affectiones illæ ortum ſuum habent. Hoc enim paſſim inculcat Marcus. τὸ ἡγεμονικὸν ſive mentem illud ipſum eſſe, quod quocunque velit hominem impellit, quodque omnem prorſus cuiq; moleſtiam faceſſit. vide *ad l.* 7. § 15. Quanquam conciliari poſſunt iſta, ſi illud adverterimus, Stoicis affectus nihil aliud videri quàm δόξας ψευδεῖς καὶ κρίσεις πονηράς, ſive *opiniones falſas ac depravatas*, uti ex Chryſippo docet Galenus paſſim. in *libr. de dogmat. Hippocr. ac Plat.* Plutarch. *de virt. moral.* & Cicer. *Tuſcul. l.* 4. Verùm Marci mentem expreſſit optimè, eâdem planè abuſus imagine, Tertullianus *de anima c.* 6. his verbis: *Anima movet corpus; & conatus ejus extrinſecus foris parent. ab illa eſt enim impingi, & pedes in inceſſum, & manus in contactum, & oculos in conſpectum, & linguam in effatum, velut ſigillario motu, ſuperficiem intus agitante.* vide *l.* 2. § 3. Nec abſceſſit longè Varro, qui in *ſatyra*, cui titulus, *Mutuum muli, animam grallatori, corporis artus grallis contulit.* dictionem peſſimè habitam; poſt aliorum conatus haud infelices prorſus, nos ſic reconciunare tentavimus. *Grallatores queis gradiuntur, perticæ ligneæ, ab hominis vi, qui inſtat, agitantur. ſic illi animi noſtri ſunt grallæ, crura ac pedes noſtri; ex ſe ἀκίνητοι, ſed ab animo moventur.*

Ἐκεῖνο ἄνθρωπος] vide *lib.* 12. § 30. 33. R. Judas in *Cozræo l.* 1. *c.* 49. *Anima revera ipſa eſt homo: illud enim ex Moſe quod nobiſcum loquitur, & intelligit, & dirigit, non eſt lingua, vel cor, vel cerebrum ejus. Virum iſta ſunt Moſis organa tantùm; anima autem ipſe Moſes eſt.* Philo *de agricult.* Ἄνθρωπος δὲ ὁ ἐν ἑκάστῳ ἡμῶν τί; ἂν εἴη πλὴν ὁ νοῦς, ὃς τὰς ἀπὸ τῶν σπαρέντων καὶ φυτευθέντων ὠφελείας εἴωθε καρποῦσθαι. Et *de hæred. Divin.* Ὥστε ὁ μὲν καθ' ἕκαστον ἡμῶν νοῦς κυρίως καὶ πρὸς ἀλήθειαν ἄνθρωπός ἐστι. & Plato in *Alcib.* 1. ἐπεὶ τὸ σῶμα, ἔτι σωματοειδεστέρ ἐστιν ἄνθρωπος. & mox; λείπεται μηδὲν ἄλλο τὸν ἄνθρωπον εἶναι ἢ ψυχήν, quod ibi fuſiùs diſſeritur. τὸ νοῦς ἑκάστου ὅδ' ἐκεῖ. Ariſtot. *ethic. l.* 9. *c.* 4. Cicer. *ſomn. Scip. Mens cujuſque, is eſt quiſque, non ea figura, quæ digito demonſtrari poteſt.* Idem *Academ. l.* 4. *Ariſtippus, quaſi animum nullum habeamus, corpus ſolum tuetur: Zeno; quaſi corporis ſimus expertes, animum ſolùm complectitur,* Macrob. *l* 1. *c.* 13. Ergò, *qui videtur, non ipſe verus homo eſt; ſed verus ille eſt, à quo regitur quod videtur.* Atqui Tertullianus *de reſurr. c.* 33. *tam corpus homo, quàm & anima.* Et fidentiùs paulò ex Moſis verbis *Geneſ. c.* 2. *v.* 7. *adv. Marcion. l.* 1. *c.* 24. *Quid eſt homo aliud quàm caro? Siquidem nomen hominis; materia corporalis, non animalis à creatore ſortita eſt. Et facit hominem Deus, inquit, limum de terra; non animam; anima enim ab afflatu.*

Μηδέποτε] Annecti poſſunt ſuperioribus iſta: quanquam à Marco, tanquam ſeorſim habita, ponuntur.

Συμφαντάζου] Compoſitum Stoici commatis vocabulum ſatis inſolens. *Nè ſolicitus ſis de his.* Caſ. *Nè animo tibi proponas.* Xyl. *nè junctim cum principali illo contemplare & intuere iſta.* φαντάζεσθαι contemplari. Gregor. Naz. *orat. de bapt.* de *Deo*; φῶς, ὅσον ἂν καθαιρώμεθα, φανταζόμενον· καὶ ὅσον ἂν φανταζώμεθα, ἀγαπώμενον.

Τὸ περικείμενον ἀγγειῶδες] Corpus nimirum, quod & ἀγγεῖον dixit, *l.* 3. *c.* 3. & τὸ περικείμενον, *ſuprà* § 1. & *l.* 12. § 2, 3.

Τὰ ὀργάνια ταῦτα] *inſtrumenta mentis* corporis membra; ea enim eſt, quæ eis omnibus utitur. quâ ratione & ὅπλα eadem dicuntur Apoſtolo *ad Rom. c.* 6. *v.* 13. vide *ad l.* 5. § 21. & *l.* 7. § 35. Ità Alex. Aphrodiſ. *de beatit.* τὸ σῶμα ἡμῶν ὄργανον ὂν ὑπὸ τῆς φύσεως δέδοται πρὸς τὰς κατὰ φύσιν πράξεις. Nemeſ. *de natur. hom. c.* 6. ἡ δύναμις ψυχῆς, τὸ δὲ ὄργανον σῶμα. & Gregor. Nyſſ. *de homin. opific. c.* 12. Καθάπερ τι μουσικὸν ὄργανον ἅπαν τὸ σῶμα δεδημιούργηται. Plutarchi nomine autor *Platonic. quæſt. q.* 7. vult Platoni dicta in *Timæo* ψυχῆς ὄργανα, τὰ τῶν ζώων σώματα· atque indè animam σώματος φυσικοῦ ὀργανικοῦ ἐντελέχειαν finitam Ariſtoteli, *de anim. lib.* 2. *c.* 1. Plut. ipſe in *ſympoſ.* ψυχῆς γὰρ ὄργανον τὸ σῶμα, θεοῦ δὲ ἡ ψυχή. & *de Pyth. orac.* Σῶμα πολλοῖς ὀργάνοις χρῆται πολλάκις, αὐτῷ δὲ σώματι ψυχὴ καὶ μέρεσι τοῦ σώματος· ψυχὴ δὲ ὄργανον θεοῦ γέγονεν. Plin. *Hiſt. nat. lib.* 11. *c.* 37. *Animo videmus, animo cernimus; oculi, ceu vaſa quædam, viſibilem ejus partem accipiunt, atque tranſmittunt.* Ad Perſ. Sat. 3. Caſaubon. *Stoicorum eſt illud ſcitum,* τὸν ἄνθρωπον ἐπάγειν κατὰ τὴν λογικὴν ζωήν, σώματι δὲ χρῆσθαι ὡς ὀργάνῳ. *quod multis locis illuſtrat Simplicius in enchiridium ſapientiſſimi ſenis.*

Μόνα δὲ διαφέροντα, καθότι προσφυῆ] Hoc tantùm, inquit, intereſt inter membra corporis & inſtrumenta externa; quod *adnata* ſint illa, iſta non item.

item contrà, quam de ſervis Ariſtot. *polit. l.* 1. *c.* 4. ὁ δὲ δοῦλος ὄργανον ἔμψυχον, καὶ μέρος τι τοῦ δεσπότου, οἷον ἔμψυχόν τι τοῦ σώματος, κεχωρισμένον δὲ μέρος. Atqui Simplicius in *præfat. comment. in Epict. enchir.* τὸν ἀληθῶς ἄνθρωπον, aſſerit, τῷ σώματι, οὐχ ὡς μορίῳ συμφυεῖ, ἀλλ' ὡς ὀργάνῳ χρῆται. ad quem locum vide ſis quæ in *notis.* Hieron. Volfius adverſus Simplicium diſſerit. Hoc autem argumento etiam, Tertulliano referente, *de reſurr. carn. c.* 16. corpus excuſatum quidam ibant, ne aut reatus in crimine, aut in judicio ſupplicii cum anima particeps cenſeri deberet. *carnem nihil ſapientem, nihil ſentientem per ſemetipſam, non velle, non nolle de ſuo habentem, vice potiùs vaſculi apparere animæ, ut inſtrumentum, non ut miniſterium. itaque animæ ſolius judicium præſidere, qualiter uſa ſit vaſculo carnis: vaſculum verò ipſum non eſſe ſententiæ obnoxium.* Verùm iſta ille fuſiſſimè in ſequentibus refutat; quæ tranſcribere integra moleſtum nimis foret. Inter alia, quod ſuffecerit, hic præſcribitur: *Ab exemplo vacuare diverſitatem rerum. Omne enim vas,* inquit, *vel inſtrumentum aliunde in uſus venit, extranea omnino materia à ſubſtantia hominis: caro autem ab eodem die uteri conſata, conformata, congenita animæ, etiam in omni operatione miſcetur illi: nam etſi vas apud Apoſtolum vocatur* (ad Theſſ. *ep.* 1. *c.* 4. *v.* 4.) *eadem tamen ab eodem homo exterior appellatur: ille ſcil. limus, qui prior titulo hominis inciſus eſt.* (Gen. *c.* 2. *v.* 7.) *non calicis, aut gladii, aut vaſculi alicui. Vas enim capacitatis nomine dicta eſt, quà animam capit & continet. Homo verò de communione naturæ, quà eam non inſtrumentum in operationibus præſtat, ſed miniſterium. Ità & miniſterium tenebitur judicio, etſi de ſuo nihil ſapiat; quia portio eſt ejus qua ſapit, non ſupellex.* Quanquam idem, *de anim. cap.* 40. *Res eſt caro alterius planè ſubſtantiæ, & alterius conditionis: addicta tamen animæ, ut ſupellex, ut inſtrumentum, in officia vitæ. Neque enim de proprio ſapit quid, aut ſentit, ad ſuadendam vel imperandam peccatelam. quidni, quà miniſterium eſt & miniſterium, non quale ſervus, vel minor amicus, animalia nomina; ſed quale calix, vel quid aliud ejuſmodi corpus, non anima.*

Ad Librum XI.

§ 1. **E**Αυτὴν ὁρᾷ] Theodoric. de S. Victor. *ad fratr. Mont. Dei: Egregium inſtrumentum corporis eſt oculus: ſi ſicut cætera, ſic videre poſſet ſemetipſum. quod cùm interiori oculo conceſſum ſit: ſi ad exterioris exemplum ſeipſum negligens, vacat circa aliena, etiam cum vult, ad ſeipſum redire non valet.* Auguſt. *de Trinit. l.* 9. *c.* 3. *Mens ipſa ſe novit: neque enim ut oculus corporis videt alios oculos & ſe non videt; ità mens novit alias mentes, & ignorat ſemetipſam. per oculos enim corporis corpora videmus, quia radios qui per eos emicant, & quicquid cernimus tangunt, refringere & retorquere in ipſos non poſſumus, niſi cùm ſpeculo intuemur. mens verò ipſa ſicut corporearum rerum notitias per ſenſus corporis colligit; ſic incorporearum rerum per ſemetipſam: ergò & ſemetipſam per ſemetipſam novit.* Nec adverſatur, quod Baſil. Cæſar. *orat.* 3. τῷ ὄντι χαλεπώτατόν ἐστιν ἑαυτὸν ἐπιγνῶναι· οὐ γὰρ μόνον ὁ ὀφθαλμὸς τὰ ἔξω βλέπων, ἑαυτῷ οὐ κέχρηται πρὸς τὸ ὁρᾷν· ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἡμῶν ὁ νοῦς ὀξέως τὸ ἀλλότριον ἁμάρτημα βλέπων, βραδύς ἐστι πρὸς τὴν τῶν οἰκείων ἁμαρτημάτων ἐπίγνωσιν. Sed nec quod ex Cicer. *Tuſc. l.* 1. Joan. Sariſber. *Metalog.* 4. *c.* 20. *Non valet tantum animus ut plenè ſeipſum videat; ſed ut oculus, ſic animus ſe non videns, alia cernit.* Ille enim de tarditate mentis humanæ ad errata ſua advertenda iſte de plena ac perfecta, quæ revera iſtic non datur, ſui cognitione loquitur.

Ἑαυτὴν διαρθροῖ] *ſeſe artat,* inquit, & fingit mens. quod de fortuna Plautus *Capt.* 2. 2.

Fortuna humana fingit artátque ut lubet.

Non ità ſe corpus. iſtud format & articulatim effingit anima, non ipſum ſe. Siquidem ut ex Themiſtio *de anim. l.* 1. Jul. Scaliger. *de ſubtil. exerc.* 6. § 9. *Anima ſui eſt domicilii Architecta.* vide *l.* 10. § 26. Verùm de parte animæ principante Marcus iſtic.

Ἑαυτὴν ὁποίαν ἂν βούληται ποιεῖ] vide *l.* 6. § 8. & *l.* 8. § 55. & *l.* 10. § 13.

Τὸν καρπὸν, ὃν φέρει, αὐτὴ καρποῦται] vide *l.* 9. § 9. Ità Joan. *c.* 4. *v.* 36. συνάγει καρπὸν εἰς ζωὴν αἰώνιον. & *ad Rom. c.* 6. *v.* 22. ἔχετε τὸν καρπὸν ὑμῶν εἰς ἁγιασμὸν, καὶ τὸ τέλος ζωὴν αἰώνιον. Epictet. *l.* 1. *c.* 29. τοῦτον νόμον ὁ θεὸς τέθεικε, εἴ τι ἀγαθὸν θέλεις, παρὰ σεαυτοῦ λάβε. &. *c.* 19. τὸ ζῷον αὑτοῦ ἕνεκα πάντα ποιεῖ· καὶ τὸ λοιπὸν, αὐτὸς ὁ Ζεύς. vide *infr* § 4.

Τὸ ἀνάλογον ἐπὶ τῶν ζώων] quaſi καρπὸς de animalibus dici inſolens ſit. Verbum Hebræis nihil uſitatius, quàm פרי i. e. καρπὸν שגל *fœtum* animantium atque adeò hominis etiam nominare. Ità Moſes.

Moſes *l.* 5. *c.* 28. *v.* 4. *fructus uteri tui, & fructus jumentorum tuorum.* & Pſaltes, *Pſal.* 132. *v.* 11. *ex fructu ventris tui.* Lucas item *evang. c.* 1. *v.* 42. Eliſabetha Mariæ ἀνεφθέγξατο, εὐλογητὸς καὶ ὁ καρπὸς τῆς κοιλίας σου.

Οὐχ ὥσπερ ἐπὶ ὀρχήσεως] Vide *ad l.* 3. § 8. & *l.* 8. § 32. & *l.* 12. § 36.

Εἴπῃ ἐγκόψῃ] *Siquid offendatur*, Xyl. *ſiquid interruperit*, Caſ. melius. malim tamen, *inciderit.* ut Flaccus *lib.* 1. *ep.* 14. dixit, *incidere ludum.* & Senec. *ep.* 101. *quam premimus horam, caſus incidit.*

Ἀλλ' ἐπὶ παντὸς μέρους πλήρης] Senec. *ep.* 61. *Id ago, ut inſtar totius vitæ ſit dies.*

Ἐγὼ ἀπέχω τὰ ἐμά] Vide *lib.* 4. § 29, 49. & *l.* 9. § 42. *in fine.* & *lib.* 10. § 1. hinc Biantis ſapientis illud, cujus Cicero meminit, in *paradox.* 1. *omnia mea mecum porto.* Et Stilponis itidem apud Senecam *epiſt.* 9. & *de conſtant. ſap. c.* 5. (licèt aliter paulò referant alii. vide *infr. ad* § 36.) *omnia mea mecum ſunt.* quò alluſit Senarii illius autor,

* Σοφὸς παρ' αὐτ. Grot.

* Ὁ σοφὸς ἐν αὑτῷ περιφέρει τὴν οὐσίαν.
Sapiens opes ſecum ipſe circumfert ſuas.

Et quod de Jobo Aug. *de diverſ.* 12. *omnia perdiderat, & plenus erat.* vide Epictet. ex *lib.* 3. *c.* 24. *ad l.* 10. § 1.

Περιέρχεσθαι τὸν ὅλον κόσμον] Vide *lib.* 7. § 47, 48. vide & Platon. *ibid.* § 35. *ex polit. lib.* 6. Idem in *Theatet.* de philoſopho genuino: Τῷ ὄντι τὸ σῶμα μόνον ἐν τῇ πόλει κεῖται αὐτοῦ καὶ ἐπιδημεῖ· ἡ δὲ διάνοια πανταχῇ φέρεται, κατὰ Πίνδαρον, τά τε γᾶς ὑπένερθε, καὶ τὰ ἐπίπεδα γεωμετροῦσα, οὐρανοῦ τε ὕπερ ἀστρονομοῦσα, καὶ πᾶσαν πάντῃ φύσιν ἐρευνωμένη τῶν ὄντων ἑκάστων ὅλου, εἰς τῶν ἐγγὺς οὐδὲν αὑτὴν συγκαθιεῖσα. quem Platonis locum laudat & Porphyr. *de abſtinent. anim. lib.* 1. ſed & Clem. Alex. *ſtrom. lib.* 5. & ex Clem. Euſeb. *præpar. lib.* 13. *c.* 13. & Theodoret. *therap. lib.* 12. niſi quòd Clem. & Euſeb. pro ἡ δὲ διάνοια πανταχῇ φέρεται, legunt αὐτὸς δὲ πέτεται. at Theod. Ἡ δὲ διάνοια πανταχῇ πέτεται. Alluſit eodem, ſed in alio argumento Marcus noſter *lib.* 2. § 13. in eodem planè & Galen. *hortator. c.* 1. Philo Jud. *de monarch.* Τούτων γὰρ (philoſophos loquitur) ὁ λογισμὸς ἀπὸ τῆς γῆς ἄνω μετέωρος ἀρθεὶς αἰθεροβατεῖ, καὶ συμπεριπολεῖ ἡλίῳ καὶ σελήνῃ καὶ τῷ σύμπαντι οὐρανῷ, τἀκεῖ πάντα γλιχόμενος ἰδεῖν. Idemque *de mutat. nom.* Πῶς ἂν θνητὴ φύσις μένειν ἅμα καὶ ἀποδημεῖν ἠδύνατο; ἢ καὶ τὰ ἐνταῦθα καὶ τὰ ἑτέρωθι καθορᾶν; ἢ θάλατταν μὲν πλεῖν, ἄπειρον γῆν δὲ ἄχρι περάτων ἐπέρχεσθαι; ἢ δίχα τῶν ἐπιγείων καὶ τὰ μετάρσια καταλαμβάνειν, ἀέρα, καὶ τροπὰς αὐτοῦ, καὶ καιρῶν ἰδιότητας, καὶ ὅσα ταῖς ἐτησίοις ὥραις, συνεργούμενά τι πρὸς ἔθος, ἀποτελεῖται; ἢ πάλιν δι' ἀέρος ὡς οὐρανὸν ἀπὸ γῆς ἀνίπτασθαι, καὶ τὰς ἐν οὐρανῷ φύσεις ἐξετάζειν, ὡς ἔχουσιν, ὡς κινοῦνται, τίνες εἰσὶ τῆς κινήσεως ἀρχῆς καὶ τέλους αὐταῖς, πῶς ἀλλήλαις τε καὶ τῷ παντὶ κατά τι συγγενείας δίκαιον ἁρμόζονται; μόνος γὰρ αὐτῆς παρ' ἡμῖν ὁ νοῦς, ἅτε πάντων ὠκυδρομώτατος, καὶ τὸν χρόνον ἐν ᾧ γίνεσθαι δοκεῖ, φθάνει καὶ παραμείβεται, κατὰ τὰς ἀοράτους δυνάμεις, ἀχρόνως τοῦ παντὸς καὶ μερῶν, καὶ τῶν τούτων αἰτίων ἐπιψαύων· ἤδη δὲ οὐ μόνον ἄχρι τῆς γῆς καὶ θαλάττης, ἀλλὰ καὶ ἀέρος καὶ οὐρανοῦ περάτων ἐλθὼν, οὐδ' ἐνταῦθα ἔστη, βραχὺν ὅρον τοῦ συνεχοῦς καὶ ἀπαύστου δρόμου νομίσας τὸν κόσμον εἶναι· προσωτέρω δὲ ἐχώρησεν, γλιχόμενος καὶ τὴν ἀκατάληπτον θεοῦ φύσιν, ὅτι μὴ πρὸς τὸ εἶναι μόνον καταλαβεῖν, ἂν δύνηται. Sicut autem hoc argumento animi immortalitatem præſtruit Philo; ità gemino ejuſdem ortum cœleſtem & divinitatem etiam quandam adſtruit Manilius *aſtronom. l.* 2.

Quis dubitet poſthæc hominum conjungere cælo.
Cui eximiam natura dedit linguámque, capáxque
Ingenium, volucrémque animum? quem denique in unum
Deſcendit Deus atque habitat, ipſúmque requirit?
*Quis cælum poſſit, niſi * cæli munere, nôſſe;*
Et reperire Deum, niſi qui pars ipſa Deorum eſt?
Atque hanc convexi molem ſine fine perennis,
Signorúmque choros, ac mundi flammea tecta,
Æternum & ſtellis adverſus ſidera bellum,
Atque fretum & terras cælo, ſubjectáque utriſque,
Cernere, & anguſto ſub pectore claudere poſſit;
Ni tantos animis oculos natura dediſſet,
*Cognatámque ſibi mentem vertiſſet ad * ipſam.*
Et tantum dictâſſet opus; cælóque veniret,
Quod vocat in cælum, ſacra ad commercia rerum,
*Et * primas quas dant leges naſcentibus aſtra?*

* ità lego quod vulgò *cæli munera nôſſet,*

* *ipſum*, Jun.

* *privat.* Scal.

Cicero *de nat. Deor. lib.* 2. § 153. *Quid verò? homo non in cælum uſque penetravit? ſoli enim ex animantibus nos aſtrorum ortus, obitus curſúſque cognovimus. ab hominum genere finitus eſt dies, menſis, annus: defectiones Solis & Lunæ cognitæ, prædictæque in omne poſterum tempus, quæ, quantæ futuræ ſint, quæ contuens animus accipit ab his cognitionem Deorum*

rum. Senec. *epiſt.* 102. *Magna & generoſa res eſt humanus animus: in immenſum ſe extendit: nec ullos ſibi poni niſi communes & cum Deo terminos patitur.* Hermes etiam Triſmeg. ab animi vi iſta ad divinam tranſcendens *Pœmandr. c.* 11. § 18. Νόησον τὸν περιέχοντα τὰ πάντα· καὶ νόησον, ὅτι τοῦ ἀσωμάτου οὐδέν ἐστι περιεκτικὸν, οὐδὲ ταχύτερον, οὐδὲ δυνατώτερον, αὐτὸ δὲ πάντων ἀπεριόριστον, καὶ ταχύτατον, καὶ δυνατώτατον. Καὶ οὕτω νόησον ἀπὸ σεαυτοῦ· κέλευσόν σου τῇ ψυχῇ εἰς [* γῆν ἣν δεῖ, vel τὴν ἰχάτην π. f.] δὲ καὶ πορευθῆναι· καὶ τάχιον σου τῆς κελεύσεως ἐκεῖ ἔσται μεταβῆναι δὲ αὐτῇ κέλευσον ἐπὶ τὸν ὠκεανόν· οὕτως ἐκεῖ πάλιν ταχέως ἔσται. οὐχ ὡς μεταβᾶσα ἀπὸ τόπου εἰς τόπον ἀλλ' ὡς ἐκεῖ οὖσα· κέλευσον δὲ αὐτῇ καὶ εἰς τὸν οὐρανὸν ἀναπτῆναι· καὶ οὐδὲ πτερῶν δεηθήσεται· ἀλλ' οὐδὲ αὐτῇ οὐδέν ἐμπόδιον, οὐ τὸ τοῦ ἡλίου πῦρ, οὐχ ὁ αἰθὴρ, οὐχ ἡ δίνη, οὐχὶ τὰ τῶν ἄλλων ἀστέρων σώματα· πάντα δὲ διατεμοῦσα ἀναβήσεται μέχρι τοῦ ἐσχάτου σώματος. εἰ δὲ βουληθείης καὶ αὐτὸ ὅλον διαῤῥήξασθαι, καὶ τὰ ἐκτὸς, εἴγε τι ἐκτὸς τοῦ κόσμου θεάσασθαι, ἔξεστί σοι. Ἴδε ὅσην δύναμιν, ὅσον τάχος ἔχεις· εἶτα σὺ μὲν δύνασαι ταῦτα, ὁ θεὸς δὲ οὔ;

Καὶ τὸ περὶ αὐτὸν κενὸν] *Et vanitatem ejus.* Caſaub. melius Xyl. *eique inane circumdatum.* hoc eſt quod Hermes, καὶ τὰ ἐκτὸς, εἴγε τι ἐκτός. Ex Chryſipp. Plut. *de Stoic. contradict. c.* 42. ὅτι τοῦ κόσμου κενὸν ἐκτὸς ἄπειρόν ἐστι. contrà quàm Ariſtot. qui *de cælo lib.* 1. *c.* 9. Δῆλον ὅτι οὐδὲ τόπος, οὐδὲ κενὸν, οὐδὲ χρόνος ἐστὶν ἔξω τοῦ οὐρανοῦ. Dionyſius Longinus *de Oratione ſublimi, an grandi, c.* 31. Τῇ θεωρίᾳ καὶ διανοίᾳ τῆς ἀνθρωπίνης ἐπιβολῆς, οὐδ' ὁ σύμπας κόσμος ἀρκεῖ· ἀλλὰ καὶ τοὺς τοῦ περιέχοντος πολλάκις ὅρους ἐκβαίνουσιν αἱ ἐπίνοιαι. καὶ εἴ τις περιβλέψαιτο ἐν κύκλῳ τὸν βίον, ὅσῳ πλέον ἔχει τὸ περιττὸν ἐν πᾶσι καὶ μέγα, ταχέως εἴσεται πρὸς ἃ γεγόναμεν.

Καὶ τὸ σχῆμα αὐτοῦ] *Et ſpeciem meram externam ſubſtantiâ ſoliditatéque inanem,* Caſ. ut ſit σχῆμα, idem hîc Marco, quod Apoſtolo ferè *ad Cor. epiſt.* 1. *c.* 7. *v.* 31. Verùm rectiùs Xyl. *figuram illius.* quomodo Plut. *de placit. philoſ. l.* 2. *c.* 2. περὶ σχήματος.

Εἰς τὴν ἀπειρίαν τοῦ αἰῶνος ἐκτείνεται.] Seneca *epiſt.* 102. *Arctam ſibi ætatem dari non ſinit: omnes, inquit, anni mei ſunt: nullum ſeculum magnis ingeniis clauſum eſt: nullum non cogitationi pervium tempus.*

Τὴν περιοδικὴν παλιγγενεσίαν] Vide *lib.* 5. § 13, 32. & *lib.* 10. § 7. Ariſtocles *de philoſoph. l.* 7. apud Euſebium, *præpar. lib.* 15. *c.* 11. ex Stoicorum ſententia; κατά τινας εἱμαρμένους καὶ ὡρισμένους χρόνους ἐκπυροῦσθαι τὸν σύμπαντα κόσμον, *per certa præſtituta definitáque temporis intervalla mundum univerſum conflagrare.* Et *ibid. c.* 16. Numen. *de bono lib.* 1. ex eorundem mente, poſt ἀνάστασιν ſive *everſionem rerum* omnium ejuſmodi ἀποκατάστασιν πάλιν γίνεσθαι, *fieri denuo reſtitutionem,* ſive *reſtaurationem*; quam & τὴν ὅλων παλιγγενεσίαν, *univerſi regenerationem* Euſebius *ibidem* nuncupat; eodem vocabulo de re eadem, ut Stoicis familiari, uſus eſt & Philo Jud. *de mundi immort.* Δυοῖν γὰρ, inquit, κατὰ Στωϊκοὺς, ὁ μὲν τις κόσμος ἀΐδιος, ὁ δέ τις φθαρτὸς λέγεσθαι· φθαρτὸς μὲν, ὁ κατὰ διακόσμησιν· ἀΐδιος δὲ, ὁ μετὰ τὴν ἐκπυρώσεως παλιγγενεσίαις καὶ περιόδοις ἀθανατιζόμενος οὐδέποτε ληγούσαις. Et rurſus, Καὶ μὴν οἵ γε τὰς ἐκπυρώσεις καὶ τὰς παλιγγενεσίας εἰσηγούμενοι τοῦ κόσμου, νομίζουσι καὶ ὁμολογοῦσι τοὺς ἀστέρας θεοὺς εἶναι, οὓς τῷ λόγῳ διαφθείρειν οὐκ ἐρυθριῶσιν. Et ex eorundem ſententia, τὴν ἐν τοῖς ἐκ πυρὸς δύναμιν, χρόνων μακραῖς περιόδοις ἀναλύειν τὰ πάντα εἰς ἑαυτήν· ἐξ ἧς πάλιν αὖ ἀναγεννῆσθαι κόσμου ἵστασθαι προμηθείᾳ τοῦ τεχνίτου. Baſilius Cæſar. *in Hexam. orat.* 3. de eiſdem: οἱ τὸ πᾶν ἐκπυροῦσθαι λέγοντες, καὶ ἀναβιώσεσθαι πάλιν ἐκ τῶν σπερματικῶν λόγων τῶν ἐναπομεινάντων τοῖς ἐκπυρωθεῖσιν· ὅθεν καὶ ἀπείρους φθορὰς κόσμου καὶ παλιγγενεσίας εἰσάγουσιν. Nec abhorrent ab utraque voce etiam noſtri. Siquidem *renovationem mundi* illam, quam poſt reſurrectionis univerſalis & judicii noviſſimi diem expectamus, Petrus apud Luc. *Act.* 3. *v.* 21. Τὴν τῶν πάντων ἀποκατάστασιν, & Dom. Chriſtus apud Matth. *c.* 19. *v.* 28. Τὴν παλιγγενεσίαν, adſtipulantibus veteribus pleriſque, eandem appellat. Aug. certè *ad Pelag. epiſt. l.* 3. *c.* 3. *Regenerationem hoc loco, ambigente nullo, noviſſimam reſurrectionem vocat.* Nec deſunt tamen qui ambigunt. Verùm hæc alterius ſunt loci. Interim ità Baſilius ipſe uſurpavit *de creat. orat.* 1. ubi alludens, opinor, ad illud quod narrat Lucas *Act. c.* 17. *v.* 18. de Pauli prædicatione Athenis ſannis exceptâ; οἱ δὲ πλατὺ γέλωτα κατεχέουσιν ἡμῶν περὶ συντελείας τοῦ κόσμου τούτου καὶ παλιγγενεσίας αἰῶνος ἀπαγγελλόντων. Dionyſius item perſonatus, ille *de Hierarch. Eccleſ. c.* 7. Αἱ μὲν γὰρ ἱεραὶ ψυχαὶ πρὸς τὸν ἐπὶ τὰ χείρω κατὰ τὸν τῇδε βίον δυνάμεναι καταπίπτειν τροπὴν, ἐν τῇ παλιγγενεσίᾳ τὴν ἐπὶ τὸ ἄτρεπτον ἕξουσι θεοειδεστάτην μετάταξιν. Epiphan. *l.* 1. *tom.* 3. *hær.* 37. Ἵνα αὖθις ἐν τῇ παλιγγενεσίᾳ ἀνασκευάσῃ τὸ ἀγγεῖον ἐν τῇ ἀναστάσει εἰς τὴν ἀρχαίαν φαιδρότητα.

Οὐδὲν νεώτερον ὄψονται] Vide *ad l.* 6. § 37. & *l.* 7. § 1.

Ὁ τεσσαρακοντούτης] Vide *ad l.* 2. § 14. & *l.* 7. § 50. & *l.* 12. § 35.

Τὸ μηδὲν ἑαυτῆς προτιμᾶν] Ità Epictet. *l.* 1. *c.* 14. αὑτοῦ ἁπάντων προτιμᾶν. nihil in rebus creatis animâ carius habere, Chriſtiana etiam diſciplina docet. Τί γὰρ τῆς ψυχῆς ἀντάλλαγμα; Matth. *c.* 16, *v.* 26. & Mar. *c.* 8. *v.* 36.

Ψυχῆς γάρ ἐστιν οὐδὲν τιμιώτερον.

Euripid. *Alceſt.* & Greg. Naz. *in Julian. orat.* 1.

τῆς ψυχῆς ἀλλ' αὐτὶ πμιώτερον. vide *l.* 3. § 9. & *l.* 5. § 21.

Ὅσῳ ἴδιον ἐϛὶ νόμῳ] ſiquidem lex exigit, ut ad ipſius normam exigantur omnia. Vide *ad l.* 10. § 25.

§ 2. Ἐπὶ τὰ χϛ' μέρος τρέχειν] Monet, omnia quæ nos abducunt, tanquam res momenti alicujus, membratim quaſi divulſa conſiderare; & de ſingulis partibus quærere quid ſit quod in eis æſtimatione dignum offendatur. Siquidem quod Tiberius dicere ſolebat, *Omnia eadem habere, quæ totum.* Suet. *l.* 3. *c.* 34. nec quicquam in toto eſſe, quod in partibus, quibus totum illud conſtat, non exiſtit. V. *l.* 3. § 11. & *l.* 9. § 36. & *l.* 10. § 18. pari autem ratione Alcibiadem in concionem prodire trepidantem ad multitudinis contemptum animavit Socrates, ſeorſim ſingulorum conſideratione propoſitâ. *An tu, inquit, ſutorem illum, Micyllum puta, vereris? an ſcrutarium iſtum? an pellionem illum? an coriarium iſtum?* neganti, ϰαὶ, inquit, ὁ δῆμος ὁ Ἀθηναίων ἐκ τούτων ἤθροισται; εἰ δὲ τῶν καθ' ἕνα καταφρονεῖς, καταφρονητέον ἄρα καὶ τῶν ἠθροισμένων. *Annon iſtis conſtat populus Athenienſis? ſingulos autem ſi parvi pendis, cur non & conſertos nihili facias?* Narrat Ælian. *l.* 2. *c.* 1. Eódem ſpectat & illud ejuſdem, in eos qui vulgi ſcita & ſententias admitterent, probaréntque; Ὅμοιον εἶναι εἴ τις τετράδραχμον ἓν ἀποδοκιμάζων, τὸν ἐκ τῶν τοιούτων σωρὸν ὡς δόκιμον, ἀποδέχοιτο, *perinde eos facere, acſi quis cùm nummum unum tanquam adulterinum rejecerit, eorundem planè acervum integrum tanquam probum ac legitimum admitteret.* Laërt. *l.* 2.

§ 3. Ἡ ἕτοιμος, ἐὰν ἤδη δέῃ ἀπολυθῆναι τοῦ σώματος] malim, ἡ ἕτοιμος, ἐὰν ἤδη δέῃ, ἀπ. vel, ἡ ἕτοιμος, ἐὰν δέῃ, ἤδη ἀπ. ut ἕτοιμος ad ἀπολυθῆναι ſaltem, vel etiam ad ἤδη ἀπολυθῆναι, referatur, *quæ prompta*, ſive *parata eſt, ſi oporteat, jam ſtatim diſcedere, & è corpore emigrare.* ἀπολυθῆναι *diſcedere*, Polyb. *l.* 6. ϰαὶ λαβὼν τὸ ἀπολειφθὲν, αὖθις ἀπελύετο. *diſceſſit rurſus.* Lucas *Act.* *c.* 28. *v.* 25. ἀσύμφωνοι δὲ ὄντες πρὸς ἀλλήλους ἀπελύοντο, *diſceſſerunt*; indè ἀπόλυσις, *diſceſſus*; unde ποιήσασθαι τὴν ἀπόλυσιν, *diſceſſionem facere*, Polyb. eidem non ſemel, *l.* 4. quod de *morte* uſurpatur, perinde ac ἀπολυθῆναι hìc Marco. apud Laërt. *l.* 1. Lyco in teſtamento, μετὰ τὴν ἐμὴν ἀπόλυσιν, *poſt deceſſum meum.* Heraclit. *ad Amphid. epiſt.* 1. Τάχα καὶ ψυχὴ μαντεύεται ἀπόλυσιν ἑαυτῆς ἤδη ποτὲ ἐκ τοῦ δεσμωτηρίου τούτου καὶ σπουδάζει τοῦ σώματος ἐκκύψασα, ἀναμιμνήσκεται τὰ πάτρια χωρία, ἔνθεν κατελθοῦσα περιεβάλλετο ῥέον σῶμα θνητὸν τοῦτο. Facit huc & Simeonis ſenis verendi illud, Lucæ *evang. c.* 2. *v.* 29. Κύριε, νῦν ἀπολύεις τὸν δοῦλόν σου, *Domine, dimitte nunc ſervum tuum*, ſive *diſcedendi da copiam ſervo tuo.* Præclarè Clemens, *ſtrom. l.* 4. Τί δὲ καὶ δεδιέναι εἰς

πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς, δέον ἀπολυθέντας πρὸς τὸν κύριον; εἰσὶ γὰρ φρονοῦντες, χαίρειν εἰσιέναι τοῖς τὴν ἀφορμὴν τῆς ταχείας ἀποδημίας παρεσχηκόσιν. ἀποδημίαν dicit. i. e. *profectionem*, ſive *migrationem*; quod ἀπόλυσιν priùs dixerat; nec alio ſenſu τὸ ἀναλῦσαι, & ἀναλύεσθαι, ἡ ἀνάλυσις etiam, de obitu uſurpantur. Epictet. *l.* 1. *c.* 9. Ὅταν ὁ θεὸς ἀπολύσῃ ὑμᾶς τῆς ὑπηρεσίας ταύτης, τότε ἀναλύσατε πρὸς αὐτὸν, *tunc ad illum migrate.* Paul. *ad Philipp. c.* 1. *v.* 23. Τὴν ἐπιθυμίαν ἔχων εἰς τὸ ἀναλῦσαι καὶ σὺν Χριστῷ εἶναι. quod *ad Cor. ep.* 2. *c.* 5. *v.* 8. dixerat, εὐδοκοῦμεν μᾶλλον, ἐκδημῆσαι ἐκ τοῦ σώματος, καὶ ἐνδημῆσαι πρὸς τὸν κύριον. Idem *ad Tim. ep.* 2. *c.* 4. *v.* 6. Ὁ καιρὸς τῆς ἐμῆς ἀναλύσεως ἐφέστηκε. *Inſtat tempus migrationis meæ.* Photius de Pamphilo *in biblioth. cod.* 118. ἀνάλυσιν πρὸς ὃν ἐπόθει θεόν. & de Meletio Greg. Nyſſ. Ἡ πρὸς Χριστὸν ἀνάλυσις *migratio ad Chriſtum.* vide *ad l.* 2. § 11. & *l.* 3. § 5. & *l.* 5. § 29. & *l.* 7. § 56, 69. & *l.* 8. § 47.

Ἤτοι σβεσθῆναι] vide *ad l.* 7. § 33.

Κατὰ ψιλὴν παράταξιν] Ità *l.* 8. § 48. καὶ ἀλόγως παρατάξηται. παράταξις, πόλεμος, ἐμπαράταξις. Suid. Eſtque iſte vocabuli uſus frequentiſſimus. Verùm iſtic pro *obſtinatione*, prout & Xyl. optimè vertit, ſingulariter à Marco uſurpatur.

Ὡς οἱ Χριστιανοί] *obſtinationem* meram judicio inanem in perpeſſionibus ſuis, *Chriſtianis* Marcus affingit; quemadmodum eiſdem, ſed *Galilæorum* nomine deſignatis, *amentiam* (quod & Plinius mox dandus) *animique obfirmationem uſu ſolo acquiſitam.* Epictetus *l.* 4. *c.* 7. videndus *ad l.* 8. § 45. cùm tamen nulli hominum validioribus rationum momentis ducti, aut firmioribus dogmatum fundamentis niſi, ad mortem ſtrenuè ac intrepidè excipiendam ſe accingant. Verùm Marci in fidei noſtræ rationibus ac fundamentis inſcitiæ iſta fuerint condonanda; qui nec ſolus etiam hunc errorem erravit, ſed cum ſuis pleriſque communem, ac ſolennem habuit. Plinius Min. *l.* 10. ad Trajan. *ep.* 97. etiamſi Chriſtianos crimine omni (quantum quæſtione etiam per tormenta habitâ indagare poterat) immunes prorſus pronunciet; tamen, *non dubitandum*, inquit, *qualecunque eſſet quod faterentur, pervicaciam certè & inflexibilem obſtinationem debere puniri. fuerunt alii ſimilis amentiæ*, &c. Quod laudans Tertullianus *apolog. c.* 2. *Plinius*, inquit, *Secundus, cùm provinciam regeret, de Chriſtianis quid ageret Trajanum Imperatorem conſuluit, allegans, præter obſtinationem non ſacrificandi, nihil aliud de ſacramentis illorum comperiſſe*, &c. Ità cùm nihil aliud, Chriſtianis quod objicere poterant, haberent, *obſtinationem* & *amentiam* objiciebant. Hinc illa apud Tertull. *de ſpectac. c.* 1. *Sunt qui exiſtiment Chriſtianum, expeditum morti genus, ad hanc obſtinationem abdicatione*

volupta-

Digitized by Google

voluptatum erudiri. Idémque *apologet. c.* 27. *Sed quidam dementiam exiſtimant, quòd cùm poſſimus & ſacrificare in præſenti & illæſi abire, manente apud animum propoſito, obſtinationem ſaluti præferamus.* Et mox : *Cùm erumpunt adverſus nos, ingratis reſiſtimus, ut æquales ; & repugnamus, perſeverantes in eo quod oppugnant, & illos nunquam magìs detriumphamus, quàm cùm pro fidei obſtinatione damnamur.* Et ib. c. ult. *Illa ipſa obſtinatio, quam exprobratis, magiſtra eſt.* Item *ad nation. l.* 1. *c.* 17. *De obſtinationibus verò & præſumptionibus, ſiqua proponitis,* &c. *Et c.* 18. *Reliquum obſtinationis in illo capitulo collocatis ; quòd neque gladios, neque cruces, neque beſtias veſtras, non ignem, non tormenta, ob duritatem & contemptum mortis animo recuſemus. Et c.* 19. *Hucuſque, opinor, horrenda obſtinationum Chriſtianarum, quanquam de perſuaſionibus omnis obſtinatio noſtra præſtruitur.* Non eſt itaque, quod Marcus hìc, ψιλὴ παράταξις. Videndus idem, *de patient. c.* 2. *ad l.* 10. § 14. De Judæis paria pronunciat Tacitus *hiſtor. l.* 5. *Apud ipſos fides obſtinata.* qui obſtinationem tamen in meliorem partem uſurpâſſe videtur, in oratione Thraſeana, *annal. l.* 15. *Quæ imò virtutes odio ſunt, ſeveritas obſtinata, invictus apud gratiam animus.* Verbo autem παρατάξαϑαι, unde παράταξις vocabulum Marco iſtic uſurpatum, ſed compoſito, de ſancto Confeſſore & Matyre abuſi ſunt Viennenſes & Lugdunenſes in *ep. ad Aſiatic.* apud Euſeb. *hiſt. eccleſ. l.* 5. *c.* 1. Τοσαύτῃ ὑποστάσει ἀντιπαρετάξατο αὐτοῖς, ὥστε μήτε τὸ ἴδιον κατειπεῖν ὄνομα. Non eſt autem vero abſimile, quod M. Caſaub. autumat, reſpexiſſe Marcum ad fervorem ſui temporis Chriſtianorum, qui tantâ animi aviditate ſeſe ad quæſtiones & ſupplicia offerebant, vel ingerebant potiùs, ut Arrius Antoninus turbam, an turmam, eorum intuitus, qui manu factâ ante tribunalia coierant : exclamaverit, Ὦ δειλοί, εἰ θέλετε ἀποθνήσκειν, κρημνοὺς ἢ βρόχους ἔχετε. O *miſeri, ſiquidem mortem vultis, præcipitiorum, ac laqueorum abundè habetis,* Refert Tertull. *ad Scapul.* Verùm Clem. *ſtrom. l.* 4. negat id fuiſſe è diſciplina Chriſtiana, & hæreticis imputat ; quorum alii pro nomine Chriſtiano mortem obire omnino detrectent; alii cædibus ultrò ſe dedant. Τινὲς, inquit, τῶν αἱρετικῶν, ἀσεβῶς ἅμα καὶ δειλῶς φιλοζωοῦσι· μαρτυρίαν λέγοντες ἀληθῆ εἶναι τὴν τοῦ ὄντως ὄντος γνῶσιν θεοῦ· φονέα δὲ εἶναι αὐτὸν ἑαυτοῦ καὶ αὐθέντην τὴν διὰ θανάτου ὁμολογήσοντα. λέγομεν δὲ [leg. ψέγομεν δὲ] καὶ ἡμεῖς τοὺς ἐπιπηδήσαντας τῷ θανάτῳ· εἰσὶ γάρ τινες, οὐχ ἡμέτεροι, μόνου τοῦ ὀνόματος κοινωνοί, οἱ δὴ ἑαυτοὺς παραδόντες. ---τούτους ἐξάγειν αὐτοὺς ἀμαρτύρους λέγομεν, κἂν δημοσίᾳ κολάζωνται. θανάτῳ δὲ ἑαυτοὺς ἐπιδιδόασι κενῷ, καθάπερ καὶ οἱ τῶν Ἰνδῶν γυμνοσοφισταὶ ματαίῳ πυρί. Vide *ad l.* 3. § 1. & *l.* 9. § 3

Λελογισμένως, σεμνῶς] Apud Senecam *epiſt.* 77. Stoicus quidam. *Non eſt res magna vivere. Omnes ſervi vivunt, omnia animalia. Magna eſt res honeſtè mori, prudenter, fortiter.* Vide *l.* 9. § 3

Ὥστε καὶ ἄλλον πεῖσαι ἀτραγῴδως] In eandem ſententiam, & ab eadem mente, Epictet. *l.* 4. *c.* 11. Δεῖ γὰρ μηδὲ κατὰ τὴν ἀπὸ τοῦ σώματος ἔμφασιν ἀπὸ τῆς φιλοσοφίας ἀποσοβεῖν τοὺς πολλούς· ἀλλ' ὥσπερ τὰ ἄλλα, εὔθυμον καὶ ἀτάραχον ἐπιδεικνύειν αὑτόν, οὕτω καὶ ἀπὸ τοῦ σώματος· ἴδετε, ὦ ἄνθρωποι, ὅτι οὐδενὸς δέομαι· ἴδετε, πῶς ἄοικος ὤν, ἄπολις καὶ φυγὰς, ἂν οὕτω τύχῃ, καὶ ἀνέστιος, πάντων τῶν εὐπατριδῶν καὶ πλουσίων ἀταραχώτερον διάγω καὶ εὐρούστερον· ἀλλὰ καὶ τὸ ἱμάτιον ὁρᾶτε, ὅτι οὐ κακοῦται ὑπὸ τῆς αὐστηρᾶς διαίτης· ἂν δέ μοι ταῦτα λέγῃ τις ἀνθρώπου σχῆμα καταδίκου ἔχων καὶ πρόσωπον, τίς με πείσει θεῶν προσελθεῖν φιλοσοφίᾳ, * ὥστε [ἥτις f.] τοιούτους ποιεῖ ;

§ 4. Οὐκοῦν ὠφέλημαι] vide *l.* 7. § 13, 74. Solomon, *Prov. c.* 11. *v.* 17. *Benefacit ſibiipſi vir beneficus.* Vide *ſuprà* § 1. Epictet. *diſſert. l.* 1. *c.* 19. Ὁ Ζεὺς καθόλου τοιαύτην φύσιν τοῦ λογικοῦ ζώου κατεσκεύασεν, ἵνα μηδενὸς τῶν ἰδίων ἀγαθῶν δύνηται τυγχάνειν, εἰ μή τι εἰς τὸ κοινὸν ὠφέλιμον προσφέρηται· οὕτως οὐκέτι ἀκοινώνητον γίνεται, τὸ πάντα αὑτοῦ ἕνεκα ποιεῖν. Senec *ep.* 48. *Non poteſt beatè degere, qui ſe tantùm intuetur, qui omnia ad utilitates ſuas convertit : alteri vivas oportet, ſi vis tibi vivere.*

Τοῦτο ἵνα ἀεὶ πρόχειρον ἀπαντᾷ] τοῦτο [δεῖ.] ἵνα, &c. aliquid enim tale ſupplendum videtur.

§ 5. Τίς σοῦ ἡ τέχνη ; ἀγαθὸν εἶναι.] Seneca *ep.* 9. *Ars eſt, bonum fieri. ad hoc, ſed non cum hoc naſcimur.* Auguſt. *de civit. Dei. l.* 4. *c.* 21. *Virtus ars eſt bene vivendi. Neque enim dat natura virtutem, neque contingit ea animo niſi inſtituto, & edocto, & ad ſummum aſſiduâ exercitatione perducto.* Sen. *ibid.* & Clem. *ſtrom. l.* 1. Οὐ γὰρ φύσει, μαθήσει δὲ, οἱ καλοὶ κἀγαθοὶ γίνονται, καθάπερ ἰατροὶ καὶ κυβερνῆται.

Ἐκ θεωρημάτων] Plut. *ſympoſ. l.* 1. *c.* 1. Βίου τέχνη, φιλοσοφία, ſive ut Epictet. *l.* 3. *c.* 26. ἐπιστήμη τοῦ βίου. i. e. *ars vitæ.* Cicer. *Tuſc. l.* 2 *ars bene vivendi.* Senec. *epiſt.* 90. vel, *vitæ rectè agendæ.* Idem, *ep.* 94. Τί οὖν ἐλπίζεις ; ὅτι τὴν μεγίστην τέχνην ἀπὸ ὀλίγων δεῖν ἀναλαβεῖν; Epictet. *l.* 1. *c.* 20.

§ 6. Πρῶτον αἱ τραγῳδίαι] Tragœdiam ex dramaticis primam dicit extitiſſe. Nec ſecus Autor *libell. de Tragæd.* & *Comæd.* qui Donato tribuitur. Indè itaque orditur & Horat. *art. poet.*

Ignotum tragicæ genus inveniſſe Camœnæ,
Dicitur, & plauſtris vexiſſe poemata, Theſpis,
Quæ canerent agerêntque peruncti fæcibus ora.

Et mox,

Carmine qui Tragico vilem certavit ob hircum,
Mox etiam agreſtes Satyros nudavit.---

quo loco ad duplicem τῆς τραγῳδίας notationem reſpectum habuit; vel ἀπὸ τῆς τρυγὸς, vel ἀπὸ τοῦ τράγου. de quo videri poſſunt, Athen. *dipnoſoph. l.* 2. Euſtath. *ad Odyſſ.* ξ'. Serv. *ad Virgil. eclog.* 3. Autor *lib. de comœd. & trag.* &c. Quanquam de *tragœdiæ* primatu ac principatu ambigere licet: ſi *tragœdiæ* vocabulum ſtrictiùs ſumatur, quatenus ea *comœdiæ* opponitur. Etenim ab origine commune utriuſque nomen id fuerat. Iſa. Caſaubon *de ſatyr. poeſ. l.* 1. *c.* 1. *Conſtat ſanè primis temporibus ignoratum fuiſſe diſcrimen inter tragœdiam & comœdiam; cùm quidem communi nomine omnes ejus generis* δραματικαὶ μιμήσεις *vocarentur* τρυγῳδίαι *ſive* τραγῳδίαι. *Athen. l.* 2. Ἀπὸ μέθης καὶ ἡ τῆς κωμῳδίας καὶ ἡ τῆς τραγῳδίας εὕρεσις ἐν Ἰκαρίῳ τῆς Ἀττικῆς εὑρέθη, καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τῆς τρύγης καιρὸν· ἀφ' οὗ δὴ καὶ τρυγῳδία τὸ πρῶτον ἐκλήθη καὶ κωμῳδία· lego, ἐκλήθη καὶ ἡ τραγῳδία, καὶ ἡ κωμῳδία. Idem: τραγῳδία τὸ παλαιὸν ἦν ὄνομα κοινὸν καὶ πρὸς τὴν κωμῳδίαν. ὕστερον δὲ τὸ μὲν κοινὸν ὄνομα ἔχει ἡ τραγῳδία, ἡ δὲ κωμῳδία ἴδιον. Hæc ille. Sanè à ſalibus illis agreſtibus & Feſcenninis inconditis, à quibus dramaticæ actiones illæ initium ſumpſerunt, ad levitatem comicam, quàm ad tragicam gravitatem proclivior multò deflexio fuit. vide Ariſtot. *poetic. lib* 1. *c.* 4. Ideo & apud Plut. ille *ſympoſ. l.* 7. *c.* 8. à menſis epulíſque tragœdiam amandat, ὡς οὐ πάνυ τι συμποτικὸν, ἀλλὰ σεμνότερον βοῶσαν. Neque verò Straboni magis crediderim *geogr. l.* 1. aſſerenti, τὴν κωμῳδίαν λαβεῖν τὴν σύστασιν ἀπὸ τῆς τραγῳδίας, τοῦ κατ' αὐτὴν ὕψους καταβιβασθέντος εἰς τὸ λογοειδὲς νυνὶ καλούμενον quàm eidem, orationem metro vinctam ſolutâ antiquiorem ſtatuenti; atque indè λόγον πεζὸν, ſive hunc ſermonem pedeſtrem dictum, ὡς τὸν ἀπὸ ὕψους τινὸς καταβάντα καὶ ὀχήματος εἰς τοὔδαφος. Siquidem, ut rectè Ariſtides *orat. in Sarap.* Κατὰ φύσιν γε μᾶλλόν ἐστιν ἀνθρώπῳ πεζῷ λόγῳ χρῆσθαι. ὥσπερ γε καὶ βαδίζειν, οἶμαι, μᾶλλον, ἢ ὀχούμενον φέρεσθαι. quem & ulteriùs vide ſis, delirium iſtud ibidem refutantem. Jul. Scalig. *poetic. l.* 1. *c.* 5. *Tragœdiam eſſe rem antiquam, conſtat ex hiſtoria. Non tamen, quod tradunt, tragœdiam comœdiâ vetuſtiorem. Nam & res lætæ in cantionibus quæſitæ priùs; & priùs nuptiæ quàm interitus; & potationes, quàm ſobrietates; & communis ſermo, quàm ampullatus; & paſtoralis vita, quàm regia.*

Ὑπομνήσκει τῶν συμβαινόντων] Inſigniter locum hunc illuſtrant Timoclis illa ex *Bacchanalia agentibus*, ab Athenæo *dipnoſoph. l.* 6. adducta, à Stobæo *collect. tom.* 2. *tit.* 125. repetita:

Ὦ 'τᾶν ἄκουσον, ἤν τί σοι δοκῶ λέγειν·
Ἄνθρωπός ἐστι ζῶον ἐπίπονον φύσει,
Καὶ πολλὰ λυπήρ' ὁ βίος ἐν ἑαυτῷ φέρει.
Παραψυχὰς οὖν φροντίδων ἀνεύρετο
Ταύτας· ὁ γὰρ νοῦς τῶν ἰδίων λήθην λαβὼν,
Πρὸς ἀλλοτρίῳ τε ψυχαγωγηθεὶς πάθει,
Μεθ' ἡδονῆς ἀπῆλθε, παιδευθεὶς ἅμα.
Τοὺς γὰρ τραγῳδοὺς πρῶτον εἰ βούλει σκόπει,
Ὡς ὠφελοῦσι πάντας· ὁ μὲν γὰρ πένης
Πτωχότερον αὐτοῦ καταμαθὼν τὸν Τήλεφον
Γενόμενον, ἤδη τὴν πενίαν ῥᾷον φέρει.
Ὁ νοσῶν τι μανικῶς Ἀλκμαίων' ἐσκέψατο.
Ὀφθαλμιᾷ τις; εἰσὶ Φινεΐδαι τυφλοί.
Τέθνηκε τῷ παῖς; ἡ Νιόβη κεκούφικε.
Χωλός τίς ἐστι; τὸν Φιλοκτήτην ὁρᾷ.
Γέρων τις ἀτυχεῖ; κατέμαθεν τὸν Οἰνέα.
Ἅπαντα γὰρ τὰ μείζον' ἢ πέπονθέ τις
Ἀτυχήματ' ἄλλοις γεγονότ' ἐννοούμενος,
Τὰς αὑτὸς αὑτοῦ συμφορὰς ἧττον στένει.
Adverte ſodes, num quid ex uſu loquar:
Miſerum ſuâpte naturâ animal eſt homo,
Et vita quanta quanta eſt ſcatet incommodis:
Lenimenta ideo curis & ſolatia.
Sibi ipſa reperit. namque mens proprii mali
Oblita, alienis dum ſe mulcet miſeriis,
Doctrinam pariter cum voluptate imbibit.
Primùm Tragœdos, ſi placet, conſidera,
Quam pulcra dent documenta. nam qui pauper eſt,
Ubi pauperiorem ſe cognovit Telephum,
Ibi paupertatem fert ſuam patientiùs.
Lymfatur aliquis? Alcmæonem conſpicit.
Oculis laborans cæcos Phinidas videt.
Natum effert alius? Niobe lugentem levat.
Dolet hic ſe claudum? ſed Philoctetem videt.
Miſer in ſenecta eſt? intuetur Oeneum,
Ita quiſque, dum eveniſſe majores ſuis
Olim aliis calamitates ſecum cogitat,
Animo æquiore fert fortunæ injurias. Grot.

Liban. itidem *orat.* 19. ὁ ἄνθρωπος πιέζεται μάλιστα παίδων θανάτοις. τοῦτο πῶς οὐκ ἂν ἐνέγκοι, πεντήκοντα παῖδας ὁρῶσαν (leg. ὁρῶν ἐν) ὀφθαλμοῖς πατέρων κειμένους, καὶ θυγατέρα σφαττομένην ἀνθ' ἱερείου πρὸς τάφον· καὶ πάλιν ἑτέρους ὑπὸ τῶν χειρῶν τῆς μητρὸς, τῇ μὲν μαινομένης, τῇ δ' ἐπιβουλευούσης; quo loco, & τὸ τῶν τραγῳδοποιῶν ἔθνος, κοινοὺς τῶν δήμων διδασκάλους, nuncupat. Eodem nomine hiſtoriam comendari ſolitam, monet Polybius in operis ingreſſu: ἐναργεστάτην καὶ μόνην διδάσκαλον εἶναι, τοῦ δύνασθαι τὰς τῆς τύχης μεταβολὰς γενναίως ὑποφέρειν, τὴν τῶν ἀλλοτρίων περιπετειῶν ὑπόμνησιν. Hinc Choricius rhetor Gazenſis in *orat. epitaph. Procop. Gaz.* à Caſaub. *ad Polyb.* laudatus. Ἰδιώτῃ μὲν φάρμακον ἔσται λύπης ὁ χρόνος. ὁ δὲ διὰ μούσης ἐλθὼν, καὶ θείας γεγευμένος ἀκουσμάτων, μὴ μοι τοιαύτην θεραπείαν ἀναμενέτω· δεῖ γὰρ τῆς ἰατρείας τοῦ χρόνου τὰ τοῦ λογισμοῦ φάρμακα προηγήσασθαι· ἢ τί πλέον ἡμῖν οἱ λόγοι δωρήσονται; τὸ δὲ χάριν ποιοῦμεν τὰς τῶν παλαιῶν ἐκμανθάνοντες τύχας; οὐ γὰρ ἵνα τὸν χρόνον ἀνόνητα δαπανῶμεν, ἀλλ' ὅπως οἶμαι τινὰ τῇ ἄλλων ἐκεῖθεν ὠφέλειαν δρεψώμεθα, καὶ τοιούτου συμβάντος.

συμβάντος κακοῦ, πρὸς ἄνδρας ἴσα πεπονθότας ἡμῖν, ἢ πικρότερα παθόν, νῦν ἀναφέρεσθαι, οὕτως οἰσομεθα ῥᾷον. Siquidem, ut Cicer. *ad familiar. l.* 5. *ep.* 16. *Eſt conſolatio pervulgata illa quidem maximè, quam ſemper in ore atque in animo habere debemus; homines nos ut eſſe meminerimus, eâ lege natos, ut omnibus telis fortunæ propoſita ſit vita noſtra: neque eſſe recuſandum, quò minùs eâ, quâ nati ſumus, conditione vivamus; neve tam graviter eos caſus feramus, quos nullo conſilio vitare poſſumus: eventiſque aliorum memoriâ repetendis, nihil accidiſſe nobis novi cogitemus. Levat enim dolorem communis quaſi legis & humanæ conditionis recordatio.* Ibid. *l.* 6. *ep.* 6. In quam mentem Liban. *orat* 19. βούλει μαθεῖν, ὅπως ἰάσει ψυχὴν λύπῃ βεβαπτισμένην ἀνενεγκεῖν καὶ ῥᾷον καταστῆσαι; λαβὼν ἄνθρωπον ἐστερημένον φιλτάτου, ἢ χρημάτων, ἢ συμβεβουλευμένον, ἢ πεπληγμένον, ἄγε πρὸς τὸ θέατρον· δεῖξον αὐτῷ δι' ὀρχηστοῦ παλαιὰς βασιλείας καθῃρημένας, καὶ κυρίους. Hoc argumento Hippoclem ſuum in liberorum obitu ſolatur Crantor, & ex Crantore Apollonium ſuum Plutarchus: ὅτι κοινὸν ἀτυχεῖν οὐδὲν ἀνθρώπῳ, ἀλλὰ πάντες ταὐτὸ πεπόνθαμεν. Hoc Nicophontem ille apud Philemonem in *Corinthia.*

> Εἰ τὰ παρὰ τοῖς ἄλλοισιν εἴδεις κακὰ
> Ἄσμενος ἔχοις ἄν, Νικοφῶν, ἃ νῦν ἔχεις.
> *Si mala noviſſes, quæ alios implicitos tenent,*
> *Libens haberes, Nicophon, quæ nunc habes.* Grot.

Egeriam Virbius apud Naſonem *metam. l.* 15.

> ——*Similes aliorum reſpice caſus,*
> *Mitiùs iſta feres.* ——vide *ad l.* 7. § 5. 58.

Ἐπὶ τῆς μείζονος σκηνῆς] A Neoptolemo Tragico ſumptum, qui interrogantibus, quid ab Æſchylo, Sophocle, Euripide prolatum admiraretur, reſpondit iſtorum nihil, ſed quod ipſe ἐπὶ μείζονος σκηνῆς *in ſcena majori* vidiſſet; Philippum, cùm pridie, dum Cleopatræ filiæ ſuæ nuptias magnificè celebrat, Deus tertius decimus dictus eſſet, in theatro poſtridie jugulatum ac projectum. Refert Stob. *com.* 2. *tit.* 95. Hoc autem eò magis in mente atq; admiratione habere Tragicus is poterat, quòd Philippi fatum hoc, tanquam vaticinandi ſpiritu correptus, dum Perſas, adverſus quos Rex expeditionem tunc moliebatur, perſtringit, futuri tamen ignarus ipſe, carmine iſto, quod iſtic inſeratur ſanè digniſſimo, quodammodo prædicere viſus eſt. φρονεῖτε νῦν αἰθέρος ὑψηλότερον, καὶ μεγάλων πεδίων ἀρούρας· φρονεῖτε ὑπερβαλλόμενοι δόμων δόμους ἀφροσύνῃ πρόσω βιοτὰν τεκμαιρόμενοι· ὁ δ' ἀμφιβάλλει ταχύπουν κέλευθον ἕρπων σκοτίαν, ἄφνω δ' ἄφαντος προσέβα, μακρὰς ἀφαιρούμενος ἐλπίδας θανάτῳ, πολύμοχθος ἀΐδας. hiſtoriam narrat Diodor. Sic. *l.* 16. extremo. ubi θανάτων malè pro θανάτῳ legitur. Uterque, & Neoptolemus, & Marcus noſter, mundum hunc *ſcenam majorem* dixit; *mimo* ſeu *fabulæ* vitam hanc aſſimilavit. Ità Græcis παρεισμάδος, Μῖμος ὁ βίος dicitur. Plato *Phileb.* Μηνύει δὴ νῦν ὁ λόγος ἡμῖν ἐν θρήνοις τε καὶ ἐν τραγῳδίαις, μὴ τοῖς δράμασι μόνον, ἀλλὰ καὶ τῇ τοῦ βίου ξυμπάσῃ τραγῳδίᾳ καὶ κωμῳδίᾳ, λύπας ἡδοναῖς ἅμα κεράννυσθαι. Palladas in *anthelog. l.* 1. *c.* 13.

> Σκηνὴ πᾶς ὁ βίος, καὶ παίγνιον· ἢ μάθε παίζειν,
> Τὴν σπουδὴν μεταθείς, ἢ φέρε τὰς ὀδύνας.
> *Scena eſt hæc vita & mimus: vel ludere diſcas,*
> *Poſthabitis curis, vel cruciere miſer.*

Senec. *de tranquill. c.* 15. emendante Pinciano. *Nihil magnum, nihil ſeverum, nè ſerium quidem ex tanto apparatu. Singula, propter quæ læti ac triſtes ſumus, ſibi quiſque preponat, & ſciat verum eſſe quod Bion dixit, omnia hominum negotia ſimilia mimicis eſſe.* Petron. in *ſatyr.*

> *Grex agit in ſcena mimum. Pater ille vocatur,*
> *Filius hic, nomen divitis ille tenet.*
> *Mox ubi ridendas incluſit pagina partes,*
> *Vera redit facies, diſſimulata perit.*

Quæ ex Petronio ubi laudaverat Joan. Sariſberienſis *policratic. lib.* 3. *c.* 7. ſubjungit ipſe *c.* 8. *& quidem eleganti utitur ſimilitudine; quia ferè quicquid in turba profanæ multitudinis agitur, comœdiæ quam rei geſtæ ſimilis eſt. Militia, inquit, eſt vita hominis ſuper terram,* (Job. *c.* 7. *v.* 1.) *at ſi noſtra tempora propheticus ſpiritus concepiſſet, diceretur egregiè, quia comœdia eſt vita hominis ſuper terram; ubi quiſque ſui oblitus, perſonam exprimit alienam.* Et mox: *Ferè totus mundus ex Arbitri noſtri ſententia mimum videtur implere, ad comœdiam ſuam quodammodo reſpiciens; & quod deterius eſt, eò uſque comœdiæ ſuæ inſiſtunt, ut in ſe, cùm opus fuerit, redire non poſſint. In eo tamen vita hominum tragœdiæ quàm comœdiæ videtur eſſe ſimilior, quòd omnium ferè triſtis eſt exitus, dum extrema gaudii luctus occupat. Aut ſi nomen comœdiæ gratioſius eſt, non duco contentionis funem, dum conſtet inter nos, quòd ferè totus mundus, juxta Petronium, exercet hiſtrioniam. Hujus itaque tam immenſæ, tam mirabilis & incomparabilis tragœdiæ vel comœdiæ theatrum, quo peragi poſſit, ei mirabiliter coæquatur: tanta eſt area ejus, quantus & orbis: difficillimum eſt, ut quiſquam vel admittatur excluſus, vel emittatur incluſus, dum carnis gerit luteum indumentum.* Ubi tamen, quod obiter adnotem, fruſtrà ſunt, qui quaſi ſchedias Petronianas inter Arbitri fragmenta extrudunt, & obtrudunt nobis iſta, *Totus fere mundus mimum* (ità illi legunt) *implet:* &, *Fere totus mundus exercet hiſtrionem.* Neque enim Petronii iſta ſunt, ſed Sariſberienſis ex Petronii carmine ſenſus iſtos elicientis. Lipſius item ipſe, *de conſtant. lib.* 1. *c.* 8. *Mundus univerſus exercet hiſtrioniam, ait Arbiter; certe hic.* Cautiùs Baudius, *de induc. Belg. lib.* 2. *Totum orbis terrarum exercet hiſtrioniam, ait facetus quidam ſcriptor. Certe nuſquam magis ſcenæ ex-*

populo ſervitur quàm in ædibus Magnatum, ubi quò plus pompæ & oſtentationis apparet, eò minùs ſolidæ veritatis ſubeſt. Potuit *faceti ſcriptoris* nomine Joannem noſtrum intelligere, qui *policraticon* ſuum, *de nugis curialium*, inſcripſit. Rem ipſam Polybius planè ſuggerit *hiſtor. lib.* 3. Πρὸς μὲν γὰρ τὸ παρὸν ἀεὶ πως ἁρμοζόμενοι καὶ συνυποκρινόμενοι, τοιαῦτα καὶ λέγουσι καὶ πράττουσι πάντες, ὥστε δυσθεώρητον εἶναι τὴν ἑκάστου προαίρεσιν, καὶ λίαν ἐν πολλοῖς ἐπισκοτεῖσθαι τὴν ἀλήθειαν. *Verè enim mortales rebus præſentibus ſeſe accommodantes, mimùmque unà cum aliis agentes, ea dicunt faciúntque, ut ex factis dictiſve ſingulorum mentem animúmque cognoſcere apprimè ſit difficile, veritáſque plerumque tenebris obtecta deliteſcat,* perſonâ nimirum, quam gerit unuſquiſque, obvelatâ: quò & illud P. Syri,

Hæredis fletus ſub perſona riſus eſt.

Lucian. in *Necyomant.* Δοκεῖ μοι ὁ τῶν ἀνθρώπων βίος πομπῇ τινι μακρᾷ προσεοικέναι· χορηγεῖν δὲ καὶ διατάττειν ἕκαστα ἡ Τύχη, διάφορα καὶ ποικίλα τοῖς πομπεύουσι σχήματα προσάπτουσα. τὸν μὲν γὰρ λαβοῦσα βασιλικῶς διεσκεύασε, τιάραν τε ἐπιθεῖσα καὶ δορυφόρους παραδοῦσα, καὶ τὴν κεφαλὴν στέψασα τῷ διαδήματι· τῷ δὲ οἰκέτου σχῆμα περιέθηκε· τὸν δέ τινα καλὸν εἶναι ἐκόσμησε, τὸν δὲ ἄμορφον καὶ γελοῖον παρεσκεύασε. παντοδαπὴν γὰρ, οἶμαι, δεῖ γενέσθαι τὴν θέαν· πολλάκις δὲ διὰ μέσης τῆς πομπῆς μετέβαλε τὰ ἐνίων σχήματα, οὐκ ἐῶσα ἐς τέλος διαπομπεῦσαι, ὡς ἐτάχθησαν· ἀλλὰ μεταμφιέσασα, τὸν μὲν Κροῖσον ἠνάγκασε τὴν τοῦ οἰκέτου καὶ αἰχμαλώτου σκευὴν ἀναλαβεῖν, τὸν δὲ Μαιάνδριον, τέως ἐν τοῖς οἰκέταις πομπεύοντα, τὴν Πολυκράτους τυραννίδα μετενέδυσε· καὶ μέχρι μέν τινος εἴασε χρῆσθαι τῷ σχήματι· ἐπειδὰν δὲ ὁ τῆς πομπῆς καιρὸς παρέλθῃ, τηνικαῦτα ἕκαστος ἀποδοὺς τὴν σκευὴν καὶ ἀποδυσάμενος τὸ σχῆμα μετὰ τοῦ σώματος, ὥσπερ ἦν πρὸ τοῦ γίγνεται, οὐδὲν τοῦ πλησίον διαφέρων. ἔνιοι δ' ὑπ' ἀγνωμοσύνης, ἐπειδὰν ἀπαιτῇ τὸν κόσμον ἐπιστᾶσα ἡ Τύχη, ἄχθονταί τε καὶ ἀγανακτοῦσιν, ὥσπερ οἰκείων τινῶν στερισκόμενοι, καὶ οὐχ ἃ πρὸς ὀλίγον ἐχρήσαντο ἀποδιδόντες. vide *l.* 6. § 22. Senec. *epiſt.* 80. *Horum quos felices vocamus, hilaritas ficta eſt, aut gravis & ſuppurata triſtitia: & quidem gravior, quia interdum non licet palàm eſſe miſeros, ſed inter ærumnas cor ipſum exedentes, neceſſe eſt agere felicem; ſæpius hoc exemplo mihi utendum eſt, Nec ullo enim efficacius exprimitur hic humanæ vitæ mimus, qui nobis partes, quas malè agimus, aſſignat.* Apud Vopiſcum Probus de munere Imperatorio, *Agenda eſt perſona, quam mihi miles impoſuit.* quod idem & Auguſtus unà cum vita jam depoſiturus, amicos admiſſos percontatus eſt, *Ecquid iis videretur mimum vitæ commodè tranſegiſſe*; adjecitque clauſulam.

Δότε κρότον, καὶ πάντες ὑμεῖς μετὰ χαρᾶς κτυπήσατε. Sueton. *lib.* 2. *c.* 99. quod Dio hiſt. *l.* 56. Κρῖτον δέ τινα παρ' αὐτῶν ὁμοίως τοῖς γελωτοποιοῖς, ὡς καὶ ἐπὶ μίμου τινὸς τελευτῆς, αἰτῆσαι, καὶ πάμπαν πάντα τὸν τῶν ἀνθρώπων βίον διεκωμῴδει. vide ampliùs *ad l.* 12. § 2, 36. ſed & *l.* 10. § 27. & *l.* 7. § 3.

Φέρουσιν αὐτὰ καὶ κεκραγότες, Ἰὼ Κιθαιρών] Epictet. *lib.* 1. *c.* 24. Μέμνησο, ὅτι ἐν τοῖς πλουσίοις καὶ βασιλεῦσι καὶ τυράννοις αἱ τραγῳδίαι τόπον ἔχουσιν· οὐδεὶς δὲ πένης τραγῳδίαν συμπληροῖ, εἰ μὴ ὡς χορευτής. οἱ δὲ βασιλεῖς ἄρχονται μὲν ἀπ' ἀγαθῶν, Στέψατε δώματα· εἶτα περὶ τρίτον ἢ τέταρτον μέρος, Ἰὼ Κιθαιρών, τί μ' ἐδέχου; Oedipodis verba ſunt ex Sophoclis *Oedipo Rege*. Hoc vult ergò Marcus, vel iſtiuſmodi perpeti reges & tyrannos, non plebeios duntaxat; imò illos ipſos multò magis. in quam mentem Libanii verba videre licet ex *orat.* 19. ſuperiùs paulò adducta. Vel (quod potiùs opinor) eos quoque, qui cum indignatione animi ejulationéque ea ferunt, perferre tamen nihilominùs, neceſſitate cogente, ad quæ tantopere indignantur. vide *lib.* 7. § 57. *Cithæron* Bœotiæ mons Oedipo expoſito, Pentheo diſcerpto, aliíſque id genus facinoribus illuſtris, an infamis. Solin. *polyhiſt. c.* 13. *Apud Thebas Helicon lucus erat, Cithæron ſaltus, amnis Iſmenus, fontes Aganippe & Hippocrene.* Et Mela *de ſit. orb. l.* 2. *c.* 3. *Cithæron fabulis carminibúſque celeberrimus.* Sed & Clemens Alex. in *hortat.* de monte Sinæ, an Sione, an eccleſiâ potiùs iſto deſignatâ *ad Hebr. c.* 12. *v.* 22. Ὄρος ἐστὶ τοῦτο θεῷ προσφιλὲς, οὐ τραγῳδίαις, ὡς Κιθαιρὼν, ὑποκείμενον, ἀλλὰ τοῖς ἀληθείας ἀνακείμενον δράμασιν.

Λέγεται δέ τινα ὑπὸ τῶν τὰ δράματα ποιούντων χρησίμως] Dio Pruſ. *orat.* 18. Πολὺ δ' ἂν ἔργον εἴη τὸ λέγειν, ὅσα ἀπὸ τούτων χρήσιμα. De Epicharmo Theocritus *epigr.* 17.

Πολλὰ γὰρ ποτὶ τὰν ζωὰν τοῖς παισὶν εἶπε χρήσιμα·
Μεγάλα χάρις αὐτῷ. ——

Flaccus *lib.* 2. *ep.* 1.

Os tenerum pueri balbúmque poëta figurat
Torquet ab obſcœnis jam nunc ſermonibus aurem.
Mox etiam pectus præceptis format amicis,
Aſperitatis, & invidiæ corrector & iræ.
Rectè facta refert: orientia tempora notis
Inſtruit exemplis: inopem ſolatur & ægrum.

Idem in Arte

Sic etiam fidibus voces crevere ſeveris,
Et tulit eloquium inſolitum facundia præceps;
Utiliúmque ſagax rerum, & divina futuri
Sortilegis non diſcrepuit ſententia Delphis.

Et rurſus:

Omne tulit punctum qui miſcuit utile dulci,
Lectorem delectando paritérque monendo.

Denique;

Aut prodeſſe volunt, aut delectare poëtæ;
Aut ſimul & jucunda & idonea dicere vitæ.

vide

vide Plutarch. *de leg. Poet.* & Hug. Grotii *prolegom. ad dicta Poet. Stobæana.*

Εἶτ' ἀναλαβὼν] Vide *ad l.* 7 § 41.

Τοῖς μεγάλ.] *Ibid.* § 38.

Εἰς διεξιὼν *Ibid.*] § 40.

Μετὰ τὴν τραγῳδίαν ἡ ἀρχαία κωμῳδία παρήχθη] Flaccus *art. poet.*

Succeſſit vetus his comœdia, non ſine multa
Laude.——

Παιδαγωγικὴν παῤῥησίαν ἔχουσα] Fabius, *lib.* 10. *c.* 1. *Antiqua illa comœdia, facundiſſima, libertatis, infectandis vitiis præcipua.* & *l.* 12. *c.* 2. *Liberrimum genus hominum Comici ...ceres.*

——*Sed in vitium libertas excedit & vim*
Dignam lege regi.——Flaccus *in Arte.*

quem & vide *epiſt.* 1. *l.* 2. Vis illius ideam? habeas à Jul. Scalig. *poetic. l.* 3. *c.* 97. *veteris comœdiæ argumenta omnia falſa, feſtiva, mordacia, maledica: ut quocunque verbo pronunciato, illico capiatur occaſio ad aliquid ſubſannandum.*

Δι' αὐτῆς τῆς εὐθυῤῥημοσύνης] dum non obliquè, ſed disertâ, directâ, exertâ oratione uſa, homines palàm perſtringebat.

Μετὰ ταῦτα τίς ἡ μέση κωμῳδία, καὶ λοιπὸν ἡ νέα] De *Media comœdia*, quæ choro duntaxat amoto, qui libertati, an licentiæ potiùs, mordaci ac maledicæ præcipuè attributus fuerat, à veteri, quam proximè eſt ſecuta, diſtabat maximè: unde Flaccus,

——*lex eſt accepta, chorúſque*
Turpiter obticuit, ſublato jure nocendi.

Déque nova, quæ huic ſucceſſit eadémque multò caſtigatior extitit, videri poterit Jul. Scaliger *poetic. l.* 1 *c.* 7.

Ἡ κατ' ὀλίγον ἐπὶ τὴν ἐκ μιμήσεως φιλοτεχνίαν ὑπεῤῥύη] Vitioſa ſcriptura non animadverſa, interpretationum portenta quædam hoc loco procudit: præcedentia illa, τίς ἡ μέση, (quam lectionem editio utraque agnoſcit, ſed interpres neuter expreſſit) & πρὸς τί ποτε, ſatis monere poterant, continuandam eſſe ſententiæ ſeriem ac tenorem ad illud usquè ἐπίσκεψον, quo ea clauditur. Verùm obturbabat ἡ iſtud, quod ſpiritu tantùm mutato, vel adſcito, ſi ἡ exuleris, tam proclivia deinceps futura ſunt omnia, quàm eſt imber ipſe cùm pluit. *Poſt iſta*, inquit, *quænam media fuerit comœdia, & nova ... ſine introducta ſit; quæ paulatim ad mimicam arti... deflexit, conſideres. Nam & iſtic utilia etiam deprehendi poſſe nemo neſcit.* Julius Scaliger *poet. l.* 1. *c.* 10. *Sublato choro, introducti qui modos facerent, quod omnia geſticulatione imitarentur, Mimi nominati, tantùm potuit aptior atque expreſſior actio, ut generis nomen, quod erat Poeſeos univerſæ, ipſi ſoli ſibi vendicarent. hoc in luſu cùm poſtea quædam ingeniſis populo placuiſſent, auſi ſunt ſeorſim ſuis auſpiciis quam commoverant expectationem ſuſtinere atq; in eo laudem quærere, & artificis propterea nomen venaticato. Hos Latini Mimos vocant ex Publio & Laberio, qui in eo genere excelluere: & planipedes dicunt cauſam, quod cothurnis tragici, ſocco autem comœdi pedes induebant; ipſi autem nudis pedibus agebant. Hujus definitio proportionem habet cum comœdia, quæ ſpiſſas partes efficit, cui inter actus apponi cùm eſſet ſolita, ex ea tandem atque aſſertâ ſervitute, juſſimus ſibi poema ſtatuere. Eſt igitur Mimus, poema quod uti quæ aliusjs imitans, ita ut ridiculum faciat. Græce tamen Ethologos cùm vocat à moribus quos exprimerent, ridiculi rationem non admiſcuit. Sunt igitur duo genera, quæ etiam nunc in & oppidulum per univerſam Galliam mirificis artificibus circumferuntur, Morale & Ridiculum. Horatius negat eſſe pulcra poemata, nam & veri Mimi proprium eſt, quædam ſordida ut affectet.* Hæc ille. Salmaſ. *ad Solin.* ubi *Mimos* peculiariter ſic dictos à *fabulis comœdiâ* ſcil. *& tragœdiâ* diſterminat (quomodo & *Mimos* à *comicis fabulis & tragicis hiſtoriis* diſtinguit Lactant. *l.* 6. *c.* 20.) ad hunc locum reſpiciens; *Mimos*, inquid, *in locum comœdiæ ſucceſſiſſe ſcribit Marcus. & ſanè quas hodie agunt, & vocant Itali comœdias, Mimi ſunt & Planipedes veriùs quàm comœdiæ; perſonas tantùm habent ex comœdia.* Apul. *florid.* 1. *Cumprimis hoc ſpectandum, quid in theatro deprehendas. Nam ſi Mimus eſt, riſeris; ſi funirepus, timueris; ſi comœdia, faveris; ſi Philoſophus, didiceris. Mimi* ergò *ridiculi*; habent affatim quod rideas; ſed & quod diſcas, exhibent: quod Marcus mox monuit. Neque verò ego cum illuſtriſſimo viro *ethologum* & *ridiculum Mimi genera duo* conſtituerim, ſed pro affectionibus *Mimi* duabus habuerim: cùm *ridiculum* in *Mimis* perpetuum fuerit. quod & Horatius ipſo illo, quem is attigit, loco ſubindicat, *ſerm. lib.* 1. *ſat.* 10. qui ubi dixerat,

——*nam ſic*
Et Laberi mimos, ut pulcra poemata mirer.

Subjunxit.

Ergò non ſatis eſt riſu diducere rictum
Auditoris.——

quod eſt *Mimorum* ſcilicet. Unde & Arbiter *partes ridendas Mimis* tribuit. Quin nec id Cicero ipſe filuit: cujus hæc ſunt, *de oratore l.* 2. verba; *Atque ita eſt totum hoc ipſo genere ridiculum, ut cautiſſimè tractandum ſit. Mimorum eſt enim ethologorum, ſi nimia eſt imitatio, ſicut obſcœnitas.* Hinc eſt quod Naſo, *triſt. l.* 2. dixit,

--*imitantes turpia Mimos.*

Et, *Mimos obſcœna jocantes.*

Cæterùm aliud eſt ab eo quod Marcus hic, illud Maximi Tyrii orat. 21. Ἡ μὲν παλαιὰ μοῦσα, χοροὶ παίδων ἦσαν καὶ ἀνδρῶν, γῆς ἐργάται κατὰ δήμους ὁμιστάμενοι, ἄρτι ἀμητοῦ καὶ ἀρότου κεκονιμένοι, ᾄσματα ᾄδοντες αὐτοσχέδια· μετέπεσεν δὲ ἡ φύσις ἐπὶ τέχνην ἀκριτῶς χρώμενος ἐν σκηνῇ καὶ θεά-

 τροις,

ἔοικ', ἀρχὴ τῆς περὶ πολιτείας αὐτοῖς παιγμελείας ἐγένετο. Malo tamen aſcribitur, quod uterque dixit. Illud tantùm adjicere liceat, poſſe apud noſtrum conjunctim legi, τὴν ἐκμιμαστικὴν φιλοτεχνίαν, nam & ἐκμιμεῖσθαι dici ſolet, quod *actione mimicâ repræſentatur.*

Λέγεται καὶ ἀπὸ τούτων τινὰ χρήσιμα] Ità Senec. *epiſt.* 8. *Quàm multa poetæ dicunt, quæ à Philoſophis aut dicta ſunt, aut dicenda ? non attingam tragicos, aut togatas noſtras ; habent enim hæ quoque aliquid ſeveritatis, & ſunt inter comœdias & tragœdias mediæ : quantum diſertiſſimorum verſuum inter Mimos jacet ? quàm multa Publii non excalceatis, ſed cothurnatis dicenda ſunt ?* & *de tranquill. c.* 11. *Publius tragicis comicisque vehementior ingeniis, quoties mimicas ineptias, & verba ad ſummam caveam ſpectantia reliquit, multa habet cothurno, non tantùm ſipariis, fortiora.*

Πρὸς τίνα ποτὲ] *quemnam finem reſpicit ?* Xyl. *Ad quem alium ſcopum, quàm quem diximus ?* Caſ. ut πρὸς τίνα [ἄλλον] legiſſe videatur. Mihi non erotematicè, ſed enunciativè efferri videtur, & ſententia prior continuari ; conſidera quem finem totum hoc ſcenicum inſtitutum aſpiciat.

§ 7. Τὸ μὴ εἶναι ἄλλην βίου ὑπόθεσιν] De quonam vitæ genere loquatur hoc loco Marcus haud ſatis liquet. Forſan & nullum certum vitæ inſtitutum deſignatum volebat, ſed hoc monitum duntaxat ; ſtatum præſentem, quicunque tandem is exiſtat, eſſe cuique ad Philoſophiæ vel ſtudium vel exercitium eidem maximè idoneum.

§ 8. Οὐ δύναται μὴ τοῦ ὅλου φυτοῦ ἀποκεκόφθαι] Ramus à ramo cui adnaſcitur avulſus, à toto plantæ corpore divellitur ; ità qui à Chriſti corpore divellitur, *nec caput ipſum tenet*, ut Apoſt. loquitur *ad Col. c.* 2. *v.* 19. *Non poteſt concordiam habere cum Chriſto, qui diſcordare voluerit cum Chriſtiano.* Aug. *de verb. Dom. conc.* 57.

Ἄνθρωπος δὲ ἑαυτὸν χωρίζει] Ità *l.* 4. § 29. Ὁ τὴν ἰδίαν ψυχὴν ἀποσχίζων. & *l.* 8. § 34. Ὁ ἀποσχίζων ἑαυτόν. & Judas Apoſt. *ep. v.* 19. Οἱ ἀποδιορίζοντες ἑαυτούς. de quibus Autor *ad Hebr. c.* 10. *v.* 39. Ἡμεῖς δὲ οὐκ ἐσμὲν ὑποστολῆς εἰς ἀπώλειαν. alioqui τίς χωρίσει ; Apoſt. *ad Rom. c.* 8. *v.* 35. οὔτε τις κτίσις ἑτέρα, *ibid. v.* 39.

Ἔξεστι γὰρ πάλιν ἡμῖν συμφῦναι] Vide *ad l.* 8. § 34.

Καὶ πάλιν τοῦ ὅλου συμπληρωτικοῖς γίνεσθαι] D. Jun. συμπληρώματος mavult. utrumvis conſtare poterit. Epicur. *epiſt. ad Menec.* Τὸ συνεθίζειν ἐν ταῖς ἁπλαῖς καὶ οὐ πολυτελέσι διαίταις, ὑγιείας ἐστὶ συμπληρωτικόν. Marcus ipſe *l.* 9. § 23. Ὥσπερ αὐτὸς σὺ πολιτικοῦ συστήματος συμπληρωτικὸς εἶ· οὕτω καὶ πᾶσα πρᾶξίς σου συμπληρωτικὴ ἔστω ζωῆς πολιτικῆς.

Δυσένωτον καὶ δυσαποκατάστατον] vocabulum hoc poſterius more Stoico coagmentatum, parùm frequens & durioris analogiæ. Illuſtrat autem locum hunc Plutarchi illud *de frat. dilect.* Μεγάλας μὲν γὰρ αἰτίας μεγάλην διάλυσιν ἔννοιαν καὶ φιλίαν. ὅθεν οὐδὲ ῥᾳδίως αὖθις ἐνδέχονται διαλύσεις· ὥσπερ γὰρ τὰ συμπαγέντα, κἂν χαλάσῃ τὸ ἐγκόλλον, ἐνδέχεται πάλιν δεθῆναι καὶ συνελθεῖν· συμφυοῦς δὲ σώματος ῥαγέντος ἢ σχισθέντος, ἔργον ἐστὶ κόλλησιν εὑρεῖν καὶ σύμφυσιν· οὕτως αἱ μὲν ἀπὸ χρείας συναρμοσθεῖσαι φιλίαι, κἂν διαστῶσιν οὐ χαλεπῶς αὖθις ἀναλαμβάνουσιν. ἀδελφοὶ δὲ τοῦ κατὰ φύσιν ἐκπεσόντες οὔτοι ῥᾳδίως συνέρχονται· κἂν συνέλθωσι, ῥυπαρὰν καὶ ὕποπτον οὐλὴν αἱ διαλύσεις ἐφέλκονται quod Medius Sycophanta dicere ſolebat, κἂν θεραπευθῇ τὸ ἕλκος, ἡ οὐλὴ μένει. *etiamſi vulnus coierit, manet tamen cicatrix*, quaſi veſtigium quoddam vulneris etiam jam coaliti. οὐχ ὅμοιος ὁ κλάδος, inquit Marcus iſtic. Quod autem de fratribus ac cognatis Plut. idem de omnibus in univerſum hominibus Marcus ; quia συγγενὲς πᾶν τὸ λογικόν. *l.* 3. § 4. & *inf.* § 9.

Ὁμοθαμνεῖν μὲν μὴ ὁμοδογματεῖν δέ.] Non poſſum Xylandro iſtic aſſentiri, qui verbis illis, ὅπ λέγουσιν αἱ φυτουργοί, omiſſis, reddidit ; *Oportet igitur in eadem arbore eſſe, etſi non idem cum omnibus ſentias.* Sed nec Caſaubono, qui contrà quàm editor etiam Lugd. clauſulam hanc ab antegreſſis divulſam, periochæ inſequenti præfixit. Ruſticorum dictum vulgare, ſed depravatum, opinor. quid enim ὁμοδογματεῖν fuerit ad plantas tranſlatum ? nam de hominibus, prout Marcus ipſe *l.* 9 § 3. uſurpatum, quid velit, quis neſcit ? D. Boot. ſuſpicatur poſſe ὁμοαυξεῖν, vel ὁμοιοπαθεῖν legi, ut ſit *ſimul fruticari, ſed non ſimul creſcere* ; vel *ſimiliter affici.* D. Salmaſ. ὁμοσωματεῖν mavult. *Ramus*, inquit, *qui corpore ſuæ arboris avulſus aut reciſus, ut inſeratur in aliam, nunquam unum corpus facit cum illa arbore cui inſeritur, quamvis partem faciat fruticis, & ſimul cum eo fruticet.* In re ferè deſperata tentemus & nos aliquid ; etiamſi Hippocrates in arte vetet, περὶ τῆς ἀτυχίας οὐκ ἔτι προσπαλαίειν. Ego nihil ſcripturam vulgatam propius comminiſci poſſum, quàm ὁμοσχηματεῖν· ut ſit, *pariter fruticari, ſed non configurari* ; non figuram ſpeciémq; eandem [illegible] ramis reliquis obtinere ; ſiquidem inſitorum [illegible] ſtirpe reliqua coalitio non ſine cicatrice, fieri ſolet. τὸ ὁμοσχηματεῖν eâdem analogiâ, quâ τὸ ὁμοδογματεῖν dictum ; eâdem ſententiâ, quâ ὁμοιοσχημονεῖν, Ariſtoteli *problem. l.* 2. *q.* 5. Si quis probabilius aliquid afferre poterit ; ei ego lubens conceſſerim.

§ 9. Εὐσταθεῖς κείονται καὶ πρᾶξιν] vide *ad l.* 5. § 18. & *l.* 6. § 10.

Προσόπτης] vide *ad l.* 9. § 11. 42.

Καὶ γὰρ τοῦτο ἀσθενὲς, τὸ χαλεπαίνειν] ità *infra* § 18. οὐχὶ τὸ θυμοῦσθαι ἀνδρεῖον.

Αὐτομολεῖν] & δραπετεύειν. *l.* 10. § 25.

§ 10. Οὐκ

§ 10. Οὐκ ἔστι χείρων οὐδεμία φύσις τέχνης] Arte ſiquidem nullâ natura vincitur. Ariſtot. *ethic. lib.* 2. *c.* 11. Οὐδὲν τῶν φύσει ὄντων ἄλλως ἐθίζεται· οἷον ὁ λίθος φύσει κάτω φερόμενος, οὐκ ἂν ἐθισθείη ἄνω φέρεσθαι, οὐδ' ἂν μυριάκις αὐτὸν ἐθίζῃ τις, ἄνω ῥιπτῶν. οὐδὲ τὸ πῦρ κάτω· οὐδ' ἄλλο οὐδὲν τῶν ἄλλως πεφυκότων, ἄλλως ἂν ἐθισθείη. Senec. *epiſt.* 11. *Rerum naturam ſapientia ſub imperio non habet: quæcunque attribuit conditio naſcendi, & corporis temperatura, cùm multùm diuque ſe animus compoſuerit, hærebunt.* ſcil.

—— cultâ natura potentior omni;

Quam licèt expellas furcâ tamen uſque recurret.

ut Flaccus *l.* 1. *ep.* 10. utpote quæ ſit *fixa, & mutari neſcia.* Juvenal. *ſat.* 13. Proinde, *Repugnante naturâ, qualibet cedit induſtria.* Caſſiodor. *l.* 4. *ep.* 38. Nec fortior ergò ars naturâ; nec præſtantior etiam; cùm illa ſit Creatoris opus, iſta creaturæ.

Αἱ τέχναι τὰς φύσεις μιμοῦνται] Theophr. *de cauſ. plant. l.* 2. *c.* 25. ἡ τέχνη μιμεῖται τὴν φύσιν & Aphrodiſ. *problem. l.* 1. *q.* 90. Sen. *ep.* 65. *Omnis ars imitatio eſt naturæ.* Sed & ἰατρὸν medicum, τῆς φύσεως ὑπηρέτην καὶ μιμητὴν, *naturæ miniſtrum ac imitatorem* dixit Hippocrates, teſte Galeno *de dogm. Hip. & Plat. l.* 9. *c.* 8.

Τῶν κρειττόνων ἕνεκεν τὰ χείρω] vide *l.* 5. § 16. & *l.* 7. § 55.

Ἔνθεν ἡ γένεσις δικαιοσύνης] Hoc enim jus faſque exigere videtur, ut præſtantioribus deteriora inſerviant. Καὶ δίκαιον, καὶ δεῖ τὸ μὲν ἄρχεσθαι, τὸ δ' ἄρχειν, ἣν πεφύκασιν ἀρχήν. Ariſtot. *polit. l.* 1. *c.* 4. quem viſe prolixiùs iſtud ibidem diſceptantem. ſed & *ad l.* 7. § 55.

Ἀπὸ δὲ ταύτης αἱ λοιπαὶ ἀρεταὶ ὑφίστανται] Polus Pythagoricus *de juſtit.* apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 9. Δοκεῖ μοι τὰν δικαιοσύναν ματέρα τε καὶ τιθηνὰν τᾶν ἄλλων ἀρετᾶν προσειπεῖν· ἄτερ γὰρ ταύτας οὔτε σώφρονα, οὔτε ἀνδρεῖον, οὔτε φρόνιμον οἷόν τε ἐστί. Julian. Imp. *orat. in Conſtant.* 2. etiam *pietatis matrem* vult eſſe *juſtitiam.* Ἔστι γὰρ ὁσιότης τῆς δικαιοσύνης ἔκγονος. Jamblich. *ep. ad Anatol.* Τὴν δικαιοσύνην, αὐτὸ τὸ τῶν ὅλων ἀρετῶν τέλος, καὶ τὴν συναγωγὴν αὐτῶν συμπασῶν, ἐν ᾗ δὴ πᾶσαι ἔνεισι συλλήβδην κατὰ τὸν παλαιὸν λόγον. παλαιὸν λόγον illum exhibet nobis Ariſtot. de juſtitia *ethic. Nicom. l.* 5. *c.* 1. Ἡ δικαιοσύνη ἀρετὴ μέν ἐστι τελεία, ἀλλ' οὐχ ἁπλῶς, ἀλλὰ πρὸς ἕτερον· καὶ διὰ τοῦτο πολλάκις δοκεῖ κρατίστη τῶν ἀρετῶν εἶναι ἡ δικαιοσύνη, καὶ οὔθ' ἕσπερος, οὔθ' ἑῷος οὕτω θαυμαστός· καὶ παροιμιαζόμενοί φαμεν·

Ἐν δὲ δικαιοσύνῃ συλλήβδην πᾶσ' ἀρετή 'στι.

καὶ τελεία μάλιστα ἀρετὴ, ὅτι ὁ ἔχων αὐτὴν καὶ πρὸς ἕτερον δύναται τῇ ἀρετῇ χρῆσθαι, ἀλλ' οὐ μόνον καθ' αὑτόν. Quod ipſum & aliâ ratione adfirmat *ethica magn. l.* 1. *c.* 34. & *Eudem. l.* 4. *c.* 1. Δοκεῖ ἡ δικαιοσύνη τελεία τις ἀρετὴ εἶναι· ὁ γὰρ δίκαιος κατὰ τὸ ἐστιν ἃ ὁ νόμος κελεύει ποιεῖν· ὁ δὲ νόμος τὰ κατὰ πάσας ἀρετὰς πράττειν· ὁ ἄρα τοῖς κατὰ νόμον δικαίοις ἐμμένων, τελείως σπουδαῖος ἂν· ὥστε ὁ δίκαιος καὶ ἡ δικαιοσύνη, τελεία τις ἀρετή ἐστιν. qui locus in mendo non uno cubare videtur. Legendùmque opinor. Ὁ δὲ νόμος τὰ κατὰ π. ἀ. κελεύει. vel πράττειν κελεύει. neque enim lex ipſa facit, ſed facere jubet. tum noviſſima illa ſic reſtituenda videntur. Ὥστε τελείως σπουδαῖος ὁ δίκαιος· καὶ ἡ δικαιοσύνη τελεία τις ἀρετή ἐστιν. Vide *infrà ad* § 20.

Ἐὰν ὑπὸ διαφερώμεθα πρὸς τὰ μέσα] *Si vel rebus iis nimium tribuamus.* Xyl. *Si vel mentes & affectus in iſtis figamus.* Caſ. neuter vocabuli vim ſatis expreſſit. Verto, *Si ad iſta temerè anxiéque ferimur.* vide *ad l.* 9. § 37.

Εὐεξαπάτητοι καὶ προπτωτικοὶ καὶ μεταπτωτικοί] vide *l.* 3. § 9. & *l.* 5. § 10.

§ 11. Οὐκ ἔρχεται ἐπί σε τὰ πράγματα] vide *ad. l.* 4. § 3, 39. & *l.* 9. § 15.

Κἀκεῖνα ἀτρεμοῦντα μένει] iſta poſt ἔρχη interſerenda autumo: quò dictionis ſeries feliciùs ac faciliùs fluat. Vide *infrà* § 16.

Οὔτε διώκων, οὔτε φεύγων ὀφθήσῃ] *nec proſequens, nec fugiens videberis.* i. e. nec proſequeris ampliùs, nec fugies.

§ 12. Σφαῖρα ψυχῆς αὐτοειδής] vide *ad l.* 8. § 48. & *ad l.* 12. § 3.

Μήτε ἐκτείνηται ἐπί τι, μήτε ἔσω συντρέχῃ] Membrum alterum omiſit Xyl. *neque ad aliquid ſe extendit, neque ſe contrahit.* Caſ. verùm τὸ συντρέχειν nuſquam, opinor, in eo ſignificatu reperitur, & hic aliud planè ſonat, *nec ad exteriora prominet, nec cum eis intus concurrit,* ſive *conſentit.* quomodo Philo dixit, *de vita Moſ. l.* 2. Συντρέχοντα τοῖς πράγμασιν ὀνόματα ἐξεδέξαντο *nomina rebus concurrentia & conſentanea.* & Plut. in *Fabio,* Συνδραμεῖν ἔνια τῶν λογίων πρὸς τὰς τύχας καὶ τὰς πράξεις *oracula cum rebus concurriſſe.* Et Cicer. *Tuſcul. l.* 1. concurrant *omnes plebeii philoſophi:* ut ſit iſtic τὸ συντρέχειν, idem quod τὸ συνκλίνειν. *l.* 5. § 26. cum exterioribus ſive ſenſibus, ſive rerum ſpecie & pompa concurrere & conſentire. vide *l.* 2. § 12. & *l.* 6. § 13. & *l.* 7. § 56. *extremâ.*

Μήτε συνιζάνῃ] *neque ſubſidit.* Caſ. quod eſt ὑφιζάνειν potiùs. quanquam & συνιζάνειν eo ſenſu quandoque ſumitur. Ità enim Lucian *ver. hiſtor. l.* 1. μαλακῶς ἐνδιδόντος τοῦ πνεύματος καὶ συνιζάνοντος, *languente ac ſubſidente vento.* Quemadmodum Propert. dixit *eleg.* 8. *ſubſidere ventos.* Malim tamen cum Xyl. *contrahit ſe,* vel, hoc ſi mavis, *conſidit ac comprimitur.* Quómodo συνίζειν καὶ συνθλίβεσθαι conjunxit Philo *de mund. immort. ad l.* 4. § 46. adductus. & Galenus, Budæo referente, τὸ συνιζηκὸς τῶν πόρων ἀναπεταννύειν. i. e. *poros compreſſos aperire,* dixit. & Aphrodiſ. *probl. l.* 2. *q.* 22.

Ἡ

Ἡ λύπη συνίζησιν ποιεῖ ψυχῆς ἢ σωμάτων, διὰ τὴν τῆς ψυχῆς εἴσω ῥοπήν. *dolor corporis contractionem ſive compreſſionem producit, dum anima ad interiora ſe ſubtrahit.* quod *l.* 1. *c.* 31. dixerat. ἡ λύπη πύκνωσιν ἐργάζεται τῶν πόρων. Clem. *pædag. lib.* 2. *c.* 2. συνιζηκυίας τῆς κεφαλῆς εἰς τὸ στῆθος· *compreſſo in pectus capite.* Plut. *Publicol.* de figulino opere: οὐκ ἔπαθεν, ἃ πεπονθέναι πάσχειν πηλὸν ἐν πυρί, πυκνοῦσθαι καὶ συνιζάνειν· *non eſt ſpiſſatum & conſtrictum.* nec obſtat, quòd τῷ αἴρειν, τὸ συνίζειν opponitur ab Ariſtot. *de reſpir. c.* 4. ubi de inſectis agens, ἐν αὐτῷ, inquit, τῷ ὑποζώματι, τῷ ἐμφύτῳ πνεύματι αἴροντι καὶ συνίζοντι, συμβαίνει πρὸς τὸν ὑμένα γίνεσθαι τρῖψιν. Siquidem *compreſſionem* quandam & ibi deſignari, manifeſtum eſt. Zeno autem referente Galeno, *de dogm. Hip. & Plat. l.* 5. *c.* 1. τὰ πάθη dixit eſſe ἐπιγιγνομένας ταῖς κρίσεσι συστολὰς καὶ λύσεις, ἐπάρσεις τε, καὶ πτώσεις τῆς ψυχῆς. quod noſtri mentem clariſſimè explicat

Φωτὶ λάμπεται] lumine illo, de quo Joan. *Evan. c.* 1. *v.* 9. ἦν τὸ φῶς τὸ ἀληθινὸν, ὃ φωτίζει πάντα ἄνθρωπον. ſed alios magis, alios minùs. illuminabat illud & Marcum, etiamſi ſui neſcium; ſicut & Cyrum, etiamſi ſui ignarum robore idem accingebat. Eſaiæ *c.* 44. *v.* 5.

Ὡς τὴν ἀλήθειαν ὁρᾷ] vide *l.* 3. § 14. & *l.* 10. § 26.

§ 13. Ὄψεται] *viderit ipſe.* quaſi dicat, quid ad me? nihil ad me; illius, non meâ id intereſt. Ità Senec. *de benefic. l.* 2. *c.* 14. *Scio hoc illi non profuturum. Sed quid faciam? rogat. reſiſtere precibus ejus non poſſum. viderit. de ſe, non de me, queretur.* vide *l.* 5. § 25. & *l.* 9. § 27. Sen. idem. *ep.* 71. *Si vis beatus eſſe, ſi fide bonâ vir bonus, ſine contemnat te aliquis.* & *ep.* 76. *Ad honeſta vadenti contemnendus eſt contemptus iſte.*

Ἐγὼ δὲ ὄψομαι, ἵνα μή τι καταφρονήσεως ἄξιον] Ita capiendum, quod Apoſtolus *Tito c.* 2. *v.* 15. μηδείς σου περιφρονείτω· & Timotheo *ep.* 1. *c.* 4. *v.* 12. μηδείς σου τῆς νεότητος καταφρονείτω· quo loco ſic accipiendum ſequentia docent; quibus monet ut conditionis ſuæ locique autoritatem, vitæ ac converſationis puritate gravitatéque tueatur. vide *l.* 10. § 32.

Μισήσει; ὄψεται.] Epictet. *l.* 3. *c.* 18. ψέγει σε ὁ δεῖνα· ὄψεται, πῶς ποιεῖ ἴδιον ἔργον. & *c.* 10. οὐκ ἔδει οὕτω μοι προσενεχθῆναι τὸν ἀδελφόν; οὔ· ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἐκεῖνος ὄψεται· ἐγὼ δ' ὡς ἂν προσενεχθῇ αὐτῷ, ὡς δεῖ χρήσομαι τοῖς πρὸς ἐκεῖνον· τοῦτο γὰρ ἐμόν ἐστιν· ἐκεῖνο δ' ἀλλότριον· τοῦτο οὐδεὶς κωλῦσαι δύναται· ἐκεῖνο κωλύεται.

Οὐκ ἐπιδεικτικῶς] vide *infr.* § 18. Ambroſ. *de offic. l.* 3. *c.* 16. *Neque monitio aſpera ſit, neque objurgatio contumelioſa.* Epictet. *l.* 2. *c.* 12. ὁ ὁδηγὸς ὅταν λάβῃ τινὰ πλανώμενον, ἤγαγεν ἐπὶ τὴν ὁδὸν τὴν δέουσαν· οὐχὶ καταγελάσας, ἢ λοιδορησάμενος ἀπῆλθε. καὶ σὺ δεῖξον αὐτῷ τὴν ἀλήθειαν, καὶ ὄψει ὅτι ἀκολουθεῖ· μέχρι δ' ἂν οὐ δεικνύῃς, μὴ ἐκείνου καταγέλα, ἀλλὰ μᾶλλον αἰσθάνου τῆς ἀδυναμίας τῆς σαυτοῦ.

Οὐδὲ ἐνδεικνύμενος ὅτι ἀνέχομαι] nè leviſſimum quidem præ me ferens offenſionis ſenſum aut ſignificationem: vel etiam, quaſi patientiam oſtentans meam. vide *infr. ad* § 18. οὐκ ἐν χελ.

Οἷος ὁ Φωκίων] De *Phocione* tria potiſſimum, quæ huc faciunt, memorabilia reperiuntur. quòd rabulam quendam, qui pro concione dicentem interpellaverat, oratione prolixâ in ſe debacchantem placidiſſimè ſuſtinuit, ad dictionis ſeriem quam priùs inchoaverat ità reverſus, acſi nihil quicquam vel ab illo dictum, vel à ſe auditum, animadverſúmve fuiſſet. refert Plut. in *præc. polit.* quòd cùm ad mortem duceretur, obviuſque quidam, poſt convitia multa fruſtrà effuſa, cùm ipſe nullus attenderet, etiam in faciem ei tandem expuiſſet, ad magiſtratus converſus, illud tantummodo dixerit, οὐ παύσει τις τοῦτον ἀσχημονοῦντα; *Non compeſcet iſtum aliquis indecorè ſe gerentem?* Plut. in *apophth.* & in *Phoc.* quòd filio morti jam proximus, illud unicum in mandatis dedit, μηδὲν Ἀθηναίοις μνησικακεῖν. *ne quid eorum meminiſſet, quæ adverſus ipſum Athenienſes iniquè egerant.* Plut. *ibid.* id quod Ælianus haud paulò ἐμφατικώτερον extuliſſe perhibet. *l.* 12. § 49. per amicos, qui morienti aderant, filio mandâſſe, μηδὲν Ἀθηναίοις μνησικακήσειν ὑπὲρ τῆς παρ' αὐτῶν φιλοτησίας, ἣν νῦν πίνει· quaſi poculum illud cicutâ temperatum, non alio loco haberet, quàm poculum quod in amicitiæ ſocietatiſq; mutuæ argumentum propinari atq; exhiberi ſolet. Unde Theodoreto lucem fœnerari haud piguerit: qui *therapeut. lib.* 3. Platonem ait in rebus religionem ſpectantibus ad ritus receptos ſe attemperâſſe, τὴν Ἀθηναίων φιλοτησίαν ὀρρωδήσαντα, καὶ τὸ τῷ Σωκράτει προσενεχθὲν ὑφορώμενον κώνειον. in quo loco vertendo Acciaolus interpres dictionis venuſtatem corrupit planè, dum ſic reddit; *timens ne Athenienſium gratiâ benevolentiâq; excideret;* dum φιλοτησίας ſignificatum non animadvertit. Id autem optimè explicabit nobis Gregor. Naz. qui *ad Eud. x. ep.* 57. Socratem ait temperaturæ ejuſdem poculum hilariter admodum excepiſſe, ὥσπερ οὐχ ὡς θανάτῳ δεχόμενον, ἀλλὰ φιλοτησίας προπινόμενον. Quin & Socratem eâ ipsâ voce uſum, morti jam propinquum, refert Ælianus, *l.* 1. *c.* 16. cùm enim ab Apollodoro miſſas, in quibus honorificentiùs efferetur, veſtes pretioſas recuſâſſet: Falli multùm aiebat Apollodorum, εἴγε αὐτὸς πιστεύει, ὅτι μετὰ τὴν ἐξ Ἀθηναίων φιλοτησίαν, καὶ τὸ τοῦ φαρμάκου πόμα, ἔτι ὄψεται Σωκράτην. Adjici poteſt his illud, non Socratis apud Platonem, uti memoriâ lapſus Cœlius Secund. in *theſauro* prodidit, ſed Theramenis apud Ciceronem *Tuſcul. l.* 1. qui *cùm con-*

jectus

jectus in carcerem triginta juſſu tyrannorum, venenum ut ſitiens ebibiſſet, reliquum ſic è poculo ejecit, ut id reſonaret; quo ſonitu reddito, ridens, Propino, inquit, hoc pulcro Critiæ; qui in eum fuit teterrimus. Græci enim in conviviis ſolent nominare, cui poculum tradituri ſint. (habes, Cicerone clariſſimè exponente, quid ſit ἡ φιλοτησία.) *luſit vir egregius extremo ſpiritu, verèque, ei qui venenum præbuerat, mortem eſt auguratus, quæ brevi conſecuta eſt.* Socius paulò Xenophon retulit *Hellenic. l. 2.* τὸ λειπόμενον (τῷ κωνείῳ) ἀποκοτταβίσαντα εἰπεῖν Κριτίᾳ τοῦτ' ἔστω τῷ καλῷ. falſus interim Eraſmus *apophth. l. 6. var. miſt. dict.* 238. qui Æliani relationem *hiſt. var. l. 9. c.* 21. dum negligentiùs percurrit, Theramenem è triginta tyrannis fuiſſe ratus eſt. Sed ut ad Phocionem redeamus, noviſſimum hujus illud, opinor, reſpexit Marcus; eò magis quia ſubjicit, εἰ γε μὴ προπέπωκεν ſicut & *infr.* § 18. ἐὰν γνήσιον ᾖ καὶ μὴ σεσυρός· ambigua eſt enim illa Phocionis dictio: poteſtq; etiam σεσυρμὸν ſatis aculeatum & mordacem continere, Athenienſem populum ejuſmodi poculis amicos ſuos excipientem, & indiciis ejuſmodi ſuam erga illos benevolentiam obſignantem notantis. quomodo Theopompus *hiſt. l.* 38. de Clearcho Heracleotarum tyranno, ὃς τοῖς πλείστοις ἐδίδου κώνειον πιεῖν, *qui cicutâ propinatâ quamplurimos ſuſtulerat,* Ἐπειδὴ ἐν πάντες ἔγνωσαν τὴν τοῦ φαρμάκου ταύτην φιλοτησίαν, οὐ προήεσαν τῆς οἰκίας, πρὶν φαγεῖν πήγανον. Athen. *dipnoſoph. l.* 3. Luſit pariter Libanius emaculandus obiter, *declamat.* 11. ubi paraſitus, fratre ad vitam philoſophicam deſciſcente, vitæ pertæſus, Δότε μοι, inquit, προπίνειν φιλοτησίαν ἡ τύχη· leg. Δότε μοι, προπίνειν φιλοτησίαν τῇ τύχῃ *concedite mihi, ut liceat fortunæ benevolentiæ poculum propinare.* h. e. ut cicutam bibere licitum ſit, quo me vitâ eximam. vide *ad l.* 10. § 11. De Phocione verò præclarum ac difertum habetur Val. Maximi elogium, quo ſuſpicionem iſtam, quam Marci verba ſuſcitare poſſint, ab eodem amolitur. *l.* 3. *c.* 8. *Placidi & miſericordes, & liberales, omniqùe ſuavitate temperati mores Phocionis, quos optimè profectò conſenſus omnium bonitatis cognomine dicandos cenſuit; itaq; conſtantia, quæ naturâ rigidior videbatur, lenis è manſueto pectore fluxit.*

Ἔσω γὰρ δεῖ τοιαῦτα εἶ] quod Pſaltes *Pſal.* 51. *v.* 6 *in præc. dict.* Apoſt. *ad Rom. c.* 2. *v.* 28. οὐ ἐν τῷ φανερῷ, ἀλλ' ἐν τῷ κρυπτῷ. contrà quàm hypocritis ſolenne eſt, qui μόρφωσιν pietatis & patientiæ externam gerunt, cùm δύναμιν utriuſq; internam nullam habeant. Idem *ad Timoth. ep.* 2. *c.* 3. *v.* 5.

Καὶ ὑπὸ θεῶν βλέπεσθαι] Intus oportet iſtiuſmodi eſſe, ubi Deus ipſe, qualis ſis, videt; qui non ſpeciem externam, ſed cordis habitum intuetur. *Hiſt. Reg. l.* 1. *c.* 16. *v.* 7. ὁ θεὸς ὄψεται εἰς καρδίαν ... τὴν ἰδέαν διδόασιν ἢ φύσιν, ἐπὶ δὲ ψυχῆς μᾶλλον ἢ σώματος αἰσθητῶς τευχθείς. Plut. *de tard. num. vindict.* Hoc eſt, quod in pagina ſacra toties occurrit, ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. Ac quod Lucæ *Evang. c.* 1. *v.* 6. de Zacharia ſacerdote ac conjuge illius uſurpatum, Ambroſ. *Multi hominibus juſti videntur; pauci Deo: aliter enim hominibus, & aliter Deo: hominibus ſecundum faciem & ſpeciem externam; Deo ſecundum veritatem & virtutem internam.* Epictet. *l.* 2. *c.* 18. Θέλησον ἀρέσαι αὐτός ποτε σεαυτῷ θέλησον καλὸς φανῆναι τῷ θεῷ· ἐπιθύμησον καθαρὸς μετὰ καθαροῦ σεαυτοῦ γενέσθαι, καὶ μετὰ τοῦ θεοῦ.

Τί γάρ σοι κακὸν, εἰ αὐτὸς νῦν ποιεῖς τὸ ἐπὶ τῇ φύσει σου οἰκεῖον] τὸ ἐπὶ illud forſan inducendum fuerit. Aſſentior autem M. Caſaubono ποιεῖς legenti, *quid ſibi indè mali accedit, ſi quod naturæ tuæ eſt conſentaneum ipſe facis?*

Τῇ τῶν ὅλων φύσει εὔκαιρον] vide *l.* 4. § 23.

Τεταγμένος πρὸς τὸ γίνεσθαι δι' ὅτι δή τὸ κοινῇ συμφέρον] duriuſcula ſyntaxis, quam interpretes vix aſſecuti videntur. *eo deſtinatus, ut communi utilitati inſervias.* Xyl. *deſignatus eſſe quod & quemadmodo poſtulabit commune bonum.* Caſ. ut orationem defectam opinatus videatur. Verùm non hoc eſt quod Marcus voluit; *homo,* inquit, *ad hoc compoſitus & aptus, ut id fiat, quocunque tandem modo, quod in commune expedit.* Ità τὸ τέτακται & τετάχθαι uſurpant creberrimè & Marcus & Epictetus. Aliter tamen paulò Caſ. ὁ μακαρίτης *ad Perſ. ſat.* 3. *v.* 72. qui τεταγμένος hîc vult eſſe quod Perſio *locatus.* idem γενέσθαι legit pro γίνεσθαι. Verùm id ſenſum nihil mutat.

§ 14. Ἀλλήλων καταφρονοῦντες] notat diverſa & inconſtantia hominum ingenia, qui ſe invicem modò deſpiciunt, modò ſuſpiciunt, modò ſibi invicem arrogantiſſimè imperant, modò rurſus abjectiſſimè inſerviunt. vide *ad lib.* 4. § 32.

Ἀρεσκεύοντες] ἀρεσκεύειν quid ſit vide *ad l.* 5. § 5.

Ὑποκατακλινόμενοι] hoc eſt, Suidâ interprete, ὑποκάτω καθίζονται *inferiùs conſident, accumbunt.* Metaphora ab eis qui ad menſam aliis priorem ac ſuperiorem locum concedunt. Subjungit Suidas ex autore incerto: Κληθεὶς εἰς ἑστίασιν ὑποκατακλίνεται πάντων καταφρονηθεὶς, ὡς παῖς ἔτι τὴν ἡλικίαν. At Plato *polit. l.* 1. ὑποκατακλίνεσθαι ἀλλήλοις ut Marcus iſtic, ſignificatu laxiore dixit, ἀντὶ τοῦ ὑπείκειν ἀλλήλοις, pro *ſibi invicem concedere,* uti ipſe *ibidem* ſe explicat, vel *ſubmittere ſe* potiùs, ſi Marci mentem attendamus.

§ 15. Αὐτὸ φανεῖται] *res ipſa indicabit.* Xyl. ad verbum, *ibi apparebit:* ubi ſcil. ad rem ipſam ventum fuerit. quod Architecton Athenienſis, ὅσα ἐκεῖνος εἴρηκεν, ἐγὼ ποιήσω. & Euripid.

φεῦ

Digitized by Google

φεῦ φεῦ τὸ μὴ τὰ πράγματ' ἀνθρώποις ἔχειν φωνήν——

Heu, quòd res ipſæ vocem neutiquam obtinent.

Plut. in *præcept. polit.* vel quid ſi αὐτὸ *iſtic* pro αὐτόθι, hoc eſt, *illicò*, *confeſtim* ſumatur? affectus iſtiuſmodi ſtatim ſe prodit. Verùm ſubit animum ſuſpicio, fuiſſe, αὐτὸ φανήσεται *illud ipſum apparebit*; citra ſermonem ullum ſe prodet; quod & ſequentia confirmare videntur. Alluſum videtur ad proverbium, quod σιωπώμως καὶ ἐλλειπτικῶς (in adagiis nimirum uſu communi tritis ſolenne hoc) efferri ſolet, Αὐτὸ δείξει. Atque ità Plato in *Theæteto* deprehenditur extuliſſe: Et ex Platone Ariſtænetus (ſi autoris nomen id, quod Joſ. Mercerus ambigit) *lib.* 1. *epiſt.* 4. cæterùm Ariſtophanes in Lyſiſtrata integrum exhibuit,

Τοὔργον τάχ' αὐτὸ δείξει.

Atque hoc eſt quod Suidas voluit, ubi dixit, Αὐτὸ δείξει· παροιμία. ἐλλείπει τὸ ἔργον. *deeſt*, ſupplenda ſcil. *vox* ἔργον. nam quod Mauſſacus in *diſſert. tritic.* ἔργον cenſet apud Suidam eò loci idem eſſe, quod eſt Heſychio in *præfat.* ὑπόθεσις quo loco Diogenianum ait τὰς πλείες τῶν παροιμιῶν ψιλὰς καὶ ἄνευ τῆς ὑποθέσεων τεθεικέναι à Suidæ mente dubio procul quàm longiſſimè aberravit. Idem forſan & cum Suida voluit Heſychius, ubi αὐτὸ δείξει dixit eſſe παροιμίαν ἔξω τοῦ ἐπιλόγου εἰρημένην *paræmiam quæ ſine epilogo*, ſive *extrema parte ſui enunciatur*. quanquam neſcius non ſum, poſſe *epilogi* nomine ſubjunctam ſive adjectam orationem aliquam intelligi, quæ parœmiæ rationem explicationémque contineat. Verùm τὸ ἔργον apud Suidam pro *hypotheſi* ſumi, nemo quiſquam, opinor, καὶ τῷ λογισμῷ μόνον ἀπειροῦσιν, (ut cum Marco noſtro loquar) Mauſſaco conceſſerit.

Ἐπὶ τὸ μετώπου γεγράφθαι] ὡς εὐθὺς συμφαίνεσθαι τὴν τῆς ψυχῆς διάθεσιν δι' αὐτοῦ. ut Galen. loquitur *hortator. c.* 2. *Frons hominis triſtitiæ, hilaritatis, clementiæ, ſeveritatis index.* Plin. *lib.* 11. *c.* 37. Cicero *Antonio* inter eas *ad Atticum lib.* 14. *epiſt.* 15. *Quid mecum per literas agis? unam ob cauſſam mallem coram egiſſes; non enim ſolùm ex oratione, ſed etiam ex vultu, & oculis, & fronte (ut aiunt) meum erga te amorem perſpicere potuiſſes.* Achilles an Neoptolemus Ennianus à Gellio *lib.* 19. *cap.* 8. laudatus, *Eo ingenio natus ſum; amicitiam atque inimicitiam in fronte* (ſive, *in frontem*, ut Nonius) *promptam gero.* vide *l.* 1. § 14. & *l.* 7. § 60.

Τοιοῦτον ἔχει εὐθὺς ἐν τοῖς ὄμμασιν ἐξέχει] Ità continuatim exhibet Lugd. nam Baſ. poſt ἔχει comma interſerit. Interpp. qui legerint, aut quid ſecuti fuerint, haud eſt facilè conjectu, forſan ὁποῖον ἔχει, εὐθὺς ἐν τ. ὄ. ἐ. *quomodo ſe habeat, ſtatim in oculis extat.* vel, ποῖόν τι ἔχει· εὐθὺς, &c. *ità ſe habet? in oculis extat ſtatim.* forſan autem, ποῖόν τι ἔχειν, ſive τι), εὐθὺς &c. *talem eſſe*, ſive, *ſic affectum eſſe, in oculis ſe ſtatim prodit.*

—*in vultu pignora mentis habet.*

ut Naſo *art. l.* 2. & apud Æſchylum Clytemneſtræ Agamemnon, ſe ſpecie falsâ deceptus,

Εὖ γὰρ φρονέοντος ὄμμα σοῦ κατηγορεῖ,

Nam prodit oculus eſſe te affectum probè.

Oculi enim *ſunt animi indices.* Cicer. *de orat. perfect. ut imago eſt animi vultus, ſic indices oculi.* Idémque *de leg. lib.* 1. *Natura ſpeciem ità formavit oris, ut in ea penitus reconditos mores effingeret: nam & oculi nimis arguti, quemadmodum animis affecti ſimus, loquuntur; & is, qui appellatur vultus, qui nullo in animante eſſe præter hominem poteſt, indicat mores.* Ambroſ. *hexam. lib.* 6. *c.* 9. *Imago quædam animi loquitur in vultu.* Eunap. in *Maximo.* Τὰς δὲ ὁρμὰς τῆς ψυχῆς ἐδήλου τὰ ὄμματα· unde & quidam *oculos animi portas* quaſdam dixere. Adamantius *phyſiognom. l.* 1. *c.* 1. ὥσπερ διὰ πυλῶν τύπον ἡ ψυχὴ διαφαίνεται. Alii *feneſtras* per quas mens non proſpicit tantùm, ſed ſe prodit quoq; & per quas motus atque affectus animi tranſlucent quodammodo. Lactant. *de opific. Dei c.* 8. *Mens eſt quæ per oculos ea, quæ ſunt oppoſita tranſpicit, quaſi per feneſtras lucente vitro aut ſpeculari lapide obductas. Et idcircò mens & voluntas ex oculis ſæpe dignoſcitur.* & *c.* 9. *Mens oculis tanquam feneſtris utitur.* & Salvian. *de providen. l.* 3. *c.* 7. *Sciens feneſtras quodammodo eſſe noſtrarum mentium lumen oculorum.* Senec. *de benefic. lib.* 2. *c.* 2. *Qui tam paratè fecit, non eſt dubium quin libenter faciat, itaque lætus facit, & induit ſibi animi ſui vultum.* atque hoc eſt φαιδρύνειν ἑαυτὸν ἀπλῶς ut Marcus *l.* 7. § 31.

Ὡς τῷ ἐρασῶν ἐν τῷ βλέμματι] Tibull. *l.* 1. *eleg.* 9.

Non ego celari poſſim, quid nutus amantis,
Quidve ferant miti lenia verba ſono.

Quò ſpectant & illa Æſchyli in *Toxotid.* apud Plutarch. *de profect. indic.* & in *amator.* & apud Antigon. *mirab. narrat.* 127. reſtituente Salmaſio *in Solin.*

Ἀλλ' οὐ δὲ ἀγναῖς παρθένοις γαμηλίων
Λέκτρων ἀπειρατῶν βλεμμάτων ῥέπει βολή·
Νέας γυναικὸς οὔ με μὴ λάθῃ φλέγων
Ὀφθαλμὸς, ὅστις ἀνδρὸς ᾖ γεγευμένη·
Ἔχω δὲ τούτων θυμὸν ἱππογνώμονα·

Ritu puellis nuptiali expertibus
Immotus oculus in terram defigitur.
Nec me puellæ lumina exardentia
Fallunt, experta ſiqua jam fuerit virum.
Animus mihi iſta diſcernendi gnarus eſt.

Nec fefellerunt, qui *amorem* dixere non magis quàm vinum aut ignem poſſe celari. Antiphanes apud Athenæum *l.* 2.

νεύ[illegible]

Digitized by Google

--κρύψαι, Φειδία,
Ἅπαντα τἄλλα τις δύναιτ' ἂν πλὴν δυοῖν,
Οἰνόν τε πίνων, εἰς ἔρωτά τ' ἐμπεσών·
Ἀμφότερα μηνύει γὰρ ἀπὸ τῶν βλεμμάτων,
Καὶ τῶν λόγων τ' αὖ· ὥστε τοὺς ἀρνουμένους
Μάλιστα ταῦτα καταφανεῖς πολλοῖς ποιεῖν.

[ubi nihil opus cum Caſaubono in ſenario penultimo pro τ' αὖ, ταῦθ' reſcribere.]

--celare, Phidia,
Præter duo aliquis reliqua poſſit omnia,
Amore captus ſi ſit, aut ſit ebrius.
Oculis ab ipſis etenim utrunque proditur,
Itémque verbis; ut negare qui volunt,
Iſta evidenter arguant mendacii. H. Steph.

Cui affine eſt, quod Petr. Victorius *var. lect. l.* 18. *c.* 23. pervulgatam eſſe apud ſuos vocem, *Amorem tuſſimque celari non poſſe.* de igne idem Naſo *epiſt.* 12. ubi Medea Jaſoni amorem ſuum exprobrans;

Perfide, ſenſiſti; quis enim bene celet amorem?
Eminet indicio prodita flamma ſuo.

Et Helenæ Paris *epiſt.* 15.

Sed male diſſimulo; quis enim celaverit ignem,
Lumine qui ſemper proditur ipſe ſuo?

Et ibid.

Quâ licet & poſſum luctor celare furorem:
Sed tamen apparet diſſimulatus amor.

Statius Achill. *lib.* 1.

Nec latet hauſtus amor; ſed fax vibrata medullis,
In vultus atque ora redit, lucémque genarum
Tingit.--

Γεγονότα] Vide *ad lib.* 5. § 28.

Ἐπιτήδευσις ἢ ἁπλότητος-] *Affectatio ſimplicitatis,* quâ quis ſimplex aliis videri ſtudet, ſive pro ſimplici ſe venditat. Dionyſ. Halic. in *arte.* Ὁ γὰρ ὄγκος καὶ τὸ ἐξ ἐπιτηδεύσεως ἅπαν, δυσαπόδεκτον. Gregor. Naz. *epiſt.* 16. ad Euſeb. Οὐ φίλον μοι τὸ τεχνικόν. οὐ γὰρ φιλῶ συγγενῶς ὡς ἀπάτα τε καὶ ἀλήθεια. Syneſ. *de regno.* Itaque Tatianus *adv. Græc. c.* 46. ait ſcriptis propheticis fidem habuiſſe, διά τε τῆς λέξεως τὸ ἄτυφον, καὶ τῶν εἰπόντων τὸ ἀνεπιτήδευτον, καὶ τῆς τοῦ παντὸς ποιήσεως τὸ εὐκατάληπτον. &c.

Σκαλμὸν ἐστὶν] obturbat iſtud σκαλμόν. Σκαλμὴ Pollúci *lib.* 10. c. 38. ex Sophocle, *enſis* nomen barbarum; *Thracum* ſcil. *peculiaris*: quod ex Heſychio diſcimus. Verùm id iſtic quid velit, nullus aſſequor. Xyl. σκαληνή, quomodo Plut. ὁδὸν σκαληνὴν vocat. vertitq; *inſidiæ tectæ.* Sed & alicubi Epiphanius, μηδὲν ὀρθὸν, ἀλλὰ πάντα σκαληνά· *rectum nihil, ſed obliqua cuncta.* D. Boot. vult σκαιὰ, *ſcæva, ſiniſtra.* M. Caſaub. *nullo modo laudabilis.* ità quid legerit, incertum eſt. Verùm clariſſimus Salmaſ. *Omnino,* inquit, *reſcribendum;* σκαμβή ἐστι. Proverbium eſt Græcum, σκαμβὸν ξύλον οὐδέποτ' ὀρθόν. (Habes apud Suidam, & Apoſtolium proverb. 1801.) Latini hoc nomen etiam ſuum uſu fecerunt. Unde apud Sueton. *Otho. c.* 12. *Stambus, & male pedatus.* Rem nimirum ipſam acutetigit, nec quæſitu ulteriùs opus. Σκαμβὴ, διεστραμμένη. Suid. quid ſi locum hunc Marci ob oculos habuit?

Οὐδὲν ἐστιν αἴσχιον λυκοφιλίας] λυκοφιλία quid ſit, neſcium ſe fatetur Xyl. Explicabit ex Ælio Dionyſio Euſtathius *ad Il.* κ'. ex Menandro Dionyſius. Λυκοφιλίως, ἀντὶ τοῦ ὑπόπτως, ὑπούλως· *ſuſpectè, ſubdolè.* Menander,

Λυκοφιλίαι μέν εἰσιν αἱ διαλλαγαί.

Suſpecta pax hæc, tanquam amicitia eſt lupi. Grot. Explicabit Plato, in *epiſt.* 2. *ad Dionyſium datâ*: Ἀλλὰ ταῦτα μὲν, inquit, ταύτῃ γενόμενα τὴν ἐμὴν καὶ σὴν λυκοφιλίαν καὶ ἀκοινωνίαν διὰ σὲ ἀπειργάσατο. *Hæc autem ſic geſta, tuam mecum amicitiam lupinam diremit, nóſque tuâ culpâ diſſociabiles reddidit.* Et Platonem imitatus, Cornelius Epiſc. Romanus, *epiſt. ad Fabium Antioch.* apud Euſebium *lib.* 6. *c.* 43. de Novato. οὗτοι δὲ ἄνδρες καταπειράσαντες αὐτὸν, καὶ καταφωράσαντες τὴν ἐν αὐτῷ πανουργίαν τε καὶ παλιμβολίαν, τάς τε ἐπιορκίας καὶ ψευδολογίας, καὶ τὴν ἀκοινωνησίαν αὐτοῦ καὶ λυκοφιλίαν. *Viri iſti illum obſervantes, & deprehensâ hominis aſtutiâ & verſutiâ, perjuriiſque & mendaciis, affectu diſſociabili, & lupinâ, ſive veteratoriâ, amicitiâ.* Λυκοφιλίαν καὶ ἀκοινωνησίαν conjunxit; quemadmodum & Plato, cujus codices hinc corrigendi: & pro ἀκοινωνίαν, quod eſt κόμματος φαῦλον, legendum ἀκοινωνησίαν· qua voce uſus eſt & Ariſtoteles *polit. lib.* 2. *c.* 3. Alluditur hoc vocabuli ad apologum de induciis ſive fœderibus, quæ cum ovibus lupi aliquando inire volebant, canibus gregis cuſtodibus obſidum loco ſibi traditis, quorum loco ſcil. catulos ſuos ipſi darent, quò liberiùs deinceps graſſarentur in greges. Eum Samiis narrâſſe primò Æſopum, cùm is à Crœſo poſceretur, autor eſt Max. Planudes in *vit. Æſop.* recitâſſe denuo Athenienſibus Demoſthenem, cùm ab Alexandro (non ut Suidas, ab Antipatro) ipſe cum oratoribus aliis depoſceretur, refert Plutarchus in *Demoſth.* eundem παραφραστικῶς extulit exhibuítq; Libanius in *progymnaſm. fab.* 1. pro eo autem quod λυκοφιλίαν Marcus, ἀλωπεκὴν φιλίαν dixit Leo Imperator ſapientiſſimus dictus in *oraculis* ſuis.

Ἀλωπεκὴν ὑποκριθεὶς τὴν φιλίαν,
Καὶ μακροθύμως χαλινώσας τὴν φρένα,
Ὡς πρέσβυς ἄγαν καὶ πολιὸς τῇ ἐχέφρον.
Vulpinâ amicum mente ſimulans ſubdolè,
Patienter ingenium cohibens, ut fræno inſitum,
Sicut ſenex valde & canus ſapientiâ.

vide Joan. Rutgerſ. *var. lect. l.* 5 *c.* 8.

§ 16. Κάλλιστα ἢ ζῆν] f. διαζῆν. eſt enim novi argumenti exordium.

Ἐὰν ἴδωσιν αὐτῶν θεωρῇ διηρημένως] vide *ſuprà* § 2. & *l.* 3 § 11.

Οὐδὲν αὐτῶν ὑπολείπεται οὐδὲ αὐτῆς ἡμῶν ἐμπαθεῖ]

ποιῶ] Vide *ſuprà* § 11. & *lib.* 9. § 15.

Ἐυθὺς ἐξαλεῖψαι] Vide *l.* 8. § 47.

Ὀλίγυ χρόνυ ἔςαι] Vide *l.* 10. § 11, 15.

Χαῖρε αὐτοῖς καὶ ῥᾳδία ἔςω σοι] ἔςαι forſan. Ità Joan. *ep.* 1. *c.* 5. *v.* 3. Αἱ ἐντολαὶ τῦ ἀγαπῶντι βαρεῖαι ἐκ εἰσίν. Vide *l.* 8. § 26. & *l.* 10. § 33.

Εἰ ὃ τῦτο ποιῇς, κἂν ἄδοξον ᾖ] Hoc eſt quod Pythagoras, κἂν ποιῶν μέλλῃς ἀδοξεῖν. Vide *ad l.* 9. § 18. Baſil. Cæſar. *orat.* 24. & ex eodem Simeon Magiſt. *orat.* 1. Ὀυκ ἔςιν ὃ μᾶλλον φιλοκλεῖον εἴη τῷ σωφρονῦντι, τῦ πρὸς δόξαν ζῆν, καὶ τὰ τοῖς πολλοῖς δοκῦντα περισκοπεῖν, καὶ μὴ τὸν ὀρθὸν λόγον ἡγεμόνα ποιεῖσθαι τῦ βίυ, ὥςε καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις ἀντιλέγειν, κἂν ἀδοξεῖν, καὶ κινδυνεύειν ὑπὲρ τῦ καλῦ δέῃ, μηδὲν αἱρεῖσθαι τῶν ὀρθῶς ἐγνωσμένων παρακινεῖν. Epictet. item *enchir. c.* 34. Ὅταν τι διαγνὺς ὅτι ποιητέον ἐςὶ, ποιῇς, μηδέποτε φύγῃς ὀφθῆναι πράσσων αὐτὸ, κἂν ἀλλοῖόν τι οἱ πολλοὶ μέλλωσι περὶ αὐτῦ ὑπολαμβάνειν· εἰ μὲν ὃ ὐκ ὀρθῶς ποιεῖς, αὐτὸ ἔργον φεῦγε· εἰ δὲ ὀρθῶς, τί φοβῇ τὸς ἐπιπλήξοντας ὐκ ὀρθῶς; Ità Apoſtolus ad cœleſtia contendit, διὰ δόξης καὶ ἀτιμίας. *ad Cor. ep.* 2. *c.* 6. *v.* 8. Plut. *de audiend.* Ὀυ γὰρ μόνον, ὥς φησιν Φωκυλίδης,

Πολλ' ἀπατηθῆναι διζήμενον ἔμμεναι ἐσθλόν.

ἀλλὰ καὶ γελασθῆναι δεῖ πολλὰ καὶ ἀδοξῆσαι. Ubi obiter adnotâſſe haud pigebit, verſum illum, quem Plutarchus Phocylidæ vindicat, paulò aliter à Clemente *ſtrom. l.* 5. *prope finem* concipi,

——πολλὰ πλανηθῆναι--&c:

eâ nempe notione quâ Ulyſſes πολυπλανὴς, & πολύπλαγκτος dicitur, *odyſſ.* ρ. *v.* 511. Epictet. *enchir. c.* 12. Εἰ προκόψαι θέλεις, ὑπόμενον, ἕνεκα τῶν ἐκτὸς ἄνυς δόξαι καὶ ἠλίθιος. quod Anaxagoræ obtigiſſe refert Laërt. *l.* 2. Οἷον γάρ ἐςι τὸ ἀνόητον ὄντως ἀπολειφθῆναι, διὰ τὸ μὴ νομισθῆναι τοῖς ἀνοήτοις ἀνόητον; *Quæ enim ratio eſt in amentia perſiſtere, nè amentibus amens videare?* Simplic. *comment. in Epictet. ibid.* Socrates apud Senecam *ep.* 71. *Ut ſis beatus, & te alicui ſtultum videri ſine.* Lactant. *inſtit. l.* 5. *c.* 14. *Non poteſt quiſquam juſtus eſſe, quod eſt cum vera ſapientia conjunctum, niſi idem ſtultus eſſe videatur.* Dionyſ. *de divin. nomin. c.* 7. Εὐ εἰδὼν ὁ πρὸς τὴν ἀλήθειαν ἑνωθεὶς, ὅτι εὖ ἔχει, κἂν οἱ πολλοὶ νυθετῶσιν αὐτὸν ὡς ἐξεςηκότα. Ità de Domino Chriſto ipſi propinqui ejus dicebant, ὅτι ἐξέςη. Marc. *c.* 3. *v.* 21. Æſchyl. *Prometh.*

Κέρδιςον εὖ φρονῦντα μὴ δοκεῖν φρονεῖν.

——*Utiliſſimum eſt,*

Minimè videri ſapere, cùm ſapias tamen.

Siquidem ut Apoſt. *ad Cor. ep.* 1. *c.* 2. *v.* 14. Τὰ τῦ πνεύματος τῦ Θεοῦ, μωρία τῷ ψυχικῷ ἐςὶ. & *c.* 1. *v.* 18. Ὁ τῦ ςαυρῦ λόγος τοῖς μὲν ἀπολλυμένοις μωρία, τοῖς δὲ σωζομένοις δύναμις Θεῦ. & quod Plato *epiſt.* 2. Σχεδὸν γὰρ ὐκ ἔςι τύτων πρὸς τὺς πολλὺς καταγελαςότερα ἀκύσματα· ὐδ' αὖ πρὸς τὺς εὐφυεῖς (εὐσεβεῖς, potiùs) θαυμαςότερά τε καὶ ἐνθυσιαςικώτερα. Vide Epictet. *enchir. c.* 23. *ad l.* 4. § 12. Vide & *l.* 5. § 3. & *l.* 6. § 2.

Παντὶ γὰρ συγγνώμη τὸ ἴδιον ἀγαθὸν ζητῦντι] Vide *ad l.* 6. § 27. Cato Uticenſis, referente Plutarcho; Τί γὰρ θαυμαςὸν, εἰ ὅ τις νομίζει τῶν ἀγαθῶν μέγιςον, ἑτέρῳ μὴ παρίησι;

§ 17. Πόθεν ἐλήλυθεν] vide *l.* 8. § 3. & *l.* 3. § 11. & *l.* 6. § 36.

Οἷον ἔςαι μεταβάλλον] vide *l.* 8. § 21.

Οὐδὲν κακὸν πείσεται] Vide *l.* 4. § 42. & *l.* 7. § 23.

§ 18. Καὶ πρῶτον μὲν] Καὶ illud παρέλκον videtur. quomodo Hebræis in ſcriptorum exordiis creberrimé. Proponit varias conſiderationes, quibus animi impetus ad offenſationem & iracundiam in injuriis illatis proclivis, reprimatur, & in affectione placida & tranquilla contineatur. Eas alibi ſæpe priùs inculcatas, prout ex locorum collatione videre eſt, hoc loco ſimul uno quaſi faſciculo comprehenſas, veluti per ſynopſin quandam, ob oculos conſtituere viſum eſt.

Τίς ἡ πρὸς αὐτύς μοι σχέσις] Vide *l.* 8. § 27. & *l.* 9. § 22.

Ἀλλήλων ἕνεκεν γεγόναμεν] Vide *l.* 2 § 1. & *l.* 8. § 56, 59.

Προεςησόμενος αὐτῶν γέγονα] Hoccine Marcus, ut imperator, an ut philoſophiæ ſtudioſus? utrovis enim modo accipere licet. Plato *Dionyſio ep.* 4. Νῦν ὖν δῆλον μὲν ἐςιν ὃ λέγω, ἀναμιμνήσκειν δὲ ὅμως δεῖ ἡμᾶς αὐτὸς, ὅτι προσήκει, πλέον ἢ παίδων, τῶν ἄλλων ἀνθρώπων διαφέρειν, ſed illâ potiùs ratione, opinor; ὡς ἄρχων *l.* 3. § 5. quanquam poteſt & utroque.

Ὡς κριὸς ποίμνης] Ὁ μὲν τῶν αἰγῶν ἡγεμὼν, τράγος· ὁ δὲ οἰῶν, κριὸς καὶ κτίλος· τῶν δὲ βοῶν, ταῦρος. Pollux *l.* 2. *c.* 12. § 29. de Ulyſſe Priamus *iliad.* γ'. *v.* 196.

Αὐτὸς δὲ, κτίλος ὣς, ἐπιπωλεῖται ςίχας ἀνδρῶν,
Ὅς' οἰῶν μέγα πῶϋ διέρχεται ἀργεννάων.

quod in Cleanthem detorſit Timon. uti Laërt *l.* 7. & de Æneа poeta *il.* ν. *v.* 492.

Λαοὶ ἕπονθ', ὡσεί τε μετὰ κτίλον ἕσπετο μῆλα.

Ἡ ταῦρος ἀγέλης] Achill. Tatius *Leucip. l.* 1. Βαδίζει ταῦρος ὑψαυχενῶν, καὶ ὥσπερ ἐπιδεικνύμενος, ὅτι τῶν ἄλλων βοῶν ἐςὶ βασιλεύς. De Agamemnone *il.* β. *v.* 480.

Ἠΰτε βῦς ἀγέληφι μέγ' ἔξοχος ἔπλετο πάντων
Ταῦρος· ὁ γάρ τε βόεσσι μεταπρέπει ἀγρομένῃσι.

Et Flaccus *ſat.* 3. *Viribus editior,——ut in grege taurus.* Polyb. *hiſt. l.* 6. Καθάπερ ἐπὶ τῶν ἄλλων ζώων, καὶ ἐπὶ τύτων (πλήθυς ἀνθρώπων) συναθροιζομένων, ὅπερ εἰκὸς κατὰ τῦτο τὸ ὁμόφυλον συναγελά-

γκαλάζεσθαι, διὰ τὴν τῆς φύσεως ἀσθένειαν· ἀνάγκη τὸν τῇ σωματικῇ ῥώμῃ καὶ τῇ ψυχικῇ τόλμῃ διαφέροντα, τούτων ἡγεῖσθαι καὶ κρατεῖν· καθάπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων γενῶν τῶν ἀδοξοποιήτων ζώων θεωροῦμεν· τοῦτο χρὴ φύσεως ἔργον ἀληθινώτατον νομίζειν· παρ' οἷς ὁμολογουμένως τοὺς ἰσχυροτάτους ὁρῶμεν ἡγουμένους. λέγω δὲ ταύρους, κάπρους, ἀλεκτρυόνας, τὰ τούτοις παραπλήσια. Videtur autem Marcus hic ob mentem habuiſſe Epicteti illa, *diſſert. l.* 3. *c.* 1. Σὺ οὖν τίς εἶ ἐνταῦθα; μέγα δεῖ εἰπεῖν, ὅτι οὗτός εἰμι, ᾧ δεῖ μέλειν ἀνθρώπων· οὐδὲ γὰρ λέοντι τὸ τυχὸν βοΐδιον τολμᾷ ἀντιστῆναι αὐτῷ. ἂν δ' ὁ ταῦρος προσελθὼν ἀνθίστηται; λέγε αὐτῷ, ἄν σοι δόξῃ, σὺ δὲ τίς εἶ; ἄνθρωπε, ἐν παντὶ γένει φύεταί τι ἐξαίρετον, ἐν βουσὶν, ἐν κυσὶν, ἐν μελίσσαις, ἐν ἵπποις. μὴ δὴ λέγε τῷ ἐξαιρέτῳ, Σὺ οὖν τίς εἶ; εἰ δὲ μὴ, ἐρεῖ σοι φωνὴν λαβὼν, ἐγώ εἰμι τοιοῦτον, οἷον ἐν ἱματίῳ πορφύρα· μή με ἀξίου ὅμοιον εἶναι τοῖς ἄλλοις· ἢ τῇ φύσει μου μέμφου, ὅτι με διαφέροντα παρὰ τοὺς ἄλλους ἐποίησε. Idem *l.* 1. *c.* 2. Σὺ ἑαυτὸν ἡγῇ μίαν τινὰ εἶναι κρόκην τῶν ἐκ τοῦ χιτῶνος; τί οὖν σε ἔδει φροντίζειν, πῶς ἂν ὅμοιος ᾖς τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις; ὥσπερ οὐδὲ ἡ κρόκη πρὸς τὰς ἄλλας κρόκας θέλει τι ἔχειν ἐξαίρετον· ἐγὼ δὲ πορφύρα εἶναι βούλομαι, τὸ ὀλίγον ἐκεῖνο καὶ στιλπνὸν, καὶ τοῖς ἄλλοις αἴτιον τοῦ εὐπρεπῆ φαίνεσθαι καὶ καλά. τί οὖν μοι λέγεις, ὅτι ἐξομοιώθητι τοῖς πολλοῖς; καὶ πῶς ἔτι πορφύρα ἔσομαι· quem locum eò lubentior adduxi, quò ab interpunctione laborantem, quod interpreti impoſuit, reſtituerem. Et paulò pòſt ibid. Ὁ ταῦρος, λέοντος ἐπελθόντος, μόνος αἰσθάνεται τῆς αὐτοῦ παρασκευῆς καὶ προβέβληκεν ἑαυτὸν ὑπὲρ τῆς ἀγέλης.

Εἰ μὴ ἄτομοι, φύσις ἡ τὰ ὅλα διοικοῦσα] vide *l.* 9. § 39. & *l.* 10. § 6.

Τὰ χείρονα τῶν κρειττόνων ἕνεκεν] vide *ſuprà* § 10. & *l.* 5. § 30

Ὁποῖοί τινές εἰσιν] vide *l.* 3. § 4. & *l.* 10. § 13.

Οἵας ἀνάγκας δογμάτων] vide *l.* 8. § 14.

Μεθ' οἵου τύφου] quod *l.* 9. § 34. ὅσον οἴονται. quanquam hìc malim *prudentiæ opinionem*, quàm *faſtum* vertere : quanquam & iſta faſtu ſufflat. Vide *ad lib.* 2. § 15.

Ἄκοντες] vide *l.* 7 § 62. Πάντας ἄκοντας ἁμαρτάνειν, dogma Stoicum. Epictet. *l.* 1 *c.* 18. nec horum duntaxat, ſed ſapientum omnium ſi Platoni credimus ; ſic enim is in *Protagor.* Ἐγὼ γὰρ σχεδόν τι οἶμαι τοῦτο, ὅτι οὐδεὶς τῶν σοφῶν ἀνδρῶν ἡγεῖται, οὐδένα ἀνθρώπων ἑκόντα ἐξαμαρτάνειν, οὐδὲ αἰσχρά τε καὶ κακὰ ἑκόντα κατεργάζεσθαι. ἀλλ' εὖ ἴσασιν, ὅτι πάντες οἱ τὰ αἰσχρὰ καὶ τὰ κακὰ ποιοῦντες, ἄκοντες ποιοῦσι. qui & idem in *Hipp. maj.* Κακὰ δή γε πολὺ πλείω ποιοῦσιν ἢ ἀγαθὰ πάντες ἄνθρωποι, ἀρξάμενοι ἐκ παίδων· καὶ ἐξαμαρτάνοντας ἄκοντες.

Ἄκοντες καὶ ἀγνοοῦντες] Itaque hoc utroque nomine (ſi verum iſtud) veniâ ac miſericordiâ digniores ; ut *l.* 2. § 13. Οἷς πολλὴ δοκεῖ συγγνώμη εἶναι, ἐὰν μὴ εἰδώς τις ἀδικήσῃ, ἢ ψεύσηται, ἢ ἄλλό τι κακὸν ποιήσῃ· καὶ οἱ νόμοι δή που πολὺ χαλεπώτεροί εἰσι τοῖς ἑκοῦσι κακὰ ἐργαζομένοις. καὶ ψευδομένοις, ἢ τοῖς ἄκουσιν. Plato *Hipp.* & Demoſth. *adv. Midiam.* Οἱ περὶ τῆς βλάβης νόμοι πάντες, ἂν μὲν ἑκὼν βλάψῃ, διπλοῦν· ἂν δ' ἄκων, ἁπλοῦν τὸ βλάβος κελεύουσιν ἐκτίνειν· ὁ μὲν γὰρ παθὼν, πανταχοῦ βοηθείας δίκαιος ἐστι τυγχάνειν· τῷ δράσαντι δ' οὐκ ἴσην τὴν ὀργὴν, ἂν θ' ἑκὼν, ἄν τ' ἄκων, ἔταξεν ὁ νόμος· οἱ δὲ φονικοὶ, τοὺς μὲν ἐκ προνοίας ἀποκτιννύντας, θανάτῳ καὶ ἀειφυγίᾳ καὶ δημεύσει τῶν ὑπαρχόντων, ζημιοῦσι· τοὺς δ' ἀκουσίως, αἰδέσεως καὶ φιλανθρωπίας πολλῆς ἠξίωσαν.

Ἄκουσα στέρεται τῆς ἀληθείας] Ex Platone. Vide *l.* 7. § 63.

Αὐτὸς πολλὰ ἁμαρτάνεις] Hoc eſt quod primo loco cogitandum propoſuit Antonius Epicureus in ſcripto ſuo περὶ τῆς τοῖς ἰδίοις πάθεσιν ἐφεδρείας, cujus meminit Galenus *de affectib. dignoſcend. & curand. c.* 1. ὅτι καὶ αὐτοὶ πολλὰ παραπλησίως τοῖς ἄλλοις ἁμαρτάνομεν. Senec. *de ira l.* 1. *c.* 14. *Cogitet, quàm multa contra bonum morem faciat ; quàm multa ex his quæ egit, veniam deſiderent. jam iraſcetur etiam ſibi ; nunquam enim æquus judex aliam de ſua, aliam de aliena cauſa ſententiam fert. Nemo invenitur, qui ſe poſſit abſolvere : & innocentem quiſque ſe dicit reſpiciens teſtem, non conſcientiam.* Æſchylus apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 3.

Ἁμαρτάνει τι καὶ σοφοῦ σοφώτερος.

Peccat aliquando, ſapiente & qui plus ſapit.

Et ad Marcum propiùs accedens Jacob. *ep. c.* 3. *v.* 1. Πολλὰ γὰρ πταίομεν ἅπαντες. *In multis offendimus omnes.* Ad quem locum Beda noſter ; *Non dixit offenditis, ſed offendimus, inquit : & in multis, præmiſit ; omnes, ſubjunxit.* Et Aug. *epiſt.* 29. *Non in uno, ſed in multis ; nec quoſdam ſed omnes dicit.* Vide *ad l.* 7. § 26.

Καὶ ἄλλος τοιοῦτος εἶ] quod *l.* 7. § 79. εἷς ὢν τῶν φαύλων, *alius ejuſmodi.* quomodo in parœmia dicitur, ἄλλος οὗτος Ἡρακλῆς, *alius,* ſive, *alter, iſte Hercules eſt.* i. e. alter ejuſmodi qualis Hercules. de Titormo uſurpatum. Ælian. *l.* 12. *c.* 22. quò facit Platonis illud adductum *ſuprà ad l.* 10. § 30 fortean tamen, ἄλλος legendum. *alias,* ſive *aliis in rebus, ipſe paria peccas.* ἄλλο τι ὁμοειδές. *l.* 7. § 26. παρόμοιόν τι *l.* 10. § 30.

Vitia habet alia, etiam haud fortaſſe minora.

Flaccus *ſat.* 3.

Ἀλλὰ τάχ' ἔξιν ποιητικὴν ἔξεις] Malim, ἔχεις. atque ità reddidit interpres uterque. *habes dogmata gemina* ut *l.* 7. § 26. vel *affectus pariter vitioſos.* & paria itaque ni aliud obſtaret, puta ſupplicii

pſicii vel opprobrii formido, admitteres, vel admittere aliquando poteris. quod Apoſtolus innuit, *ad Gal. c.* 6. *v.* 1. verbis illis, σκοπῶν σεαυτὸν, μὴ καὶ σὺ πειρασθῇς. Ariſtot. *de rhetor. ad Alex. c.* 37. ὁπηνίκα τι καὶ δίκαιον καὶ συμφέρον δεῖν συγγνώμην ἔχειν. τὸ γὰρ ἁμαρτάνειν κοινὸν πάντων ἀνθρώπων· καὶ οὐδεὶς οἶδεν, εἴ τι ποιῶν αὐτὸ συναμαρτήσει. Optimè Plin. min. *l.*6. *ep.*22. *Optimum & emendatiſſimum exiſtimo, qui cæteris ità ignoſcit, tanquam ipſe quotidie peccet; ità peccatis abſtinet, tanquam nemini ignoſcat.*

Διὰ δειλίαν] ſcil. quod Naſo *amor. l.*1. *eleg.* 4.

Siqua metu dempto caſta eſt, ea denique caſta eſt:
Quæ quia non potuit—(metu nimirum coercita)
— *non facit, illa facit.* Itaq; Plautus *ſtich.* 1,2.
Ubi facillimè ſpectatur mulier quam ingenio eſt bono?

* Cùm, Acidal. * *Cui malefaciendi eſt poteſtas, quæ, ne faciat id, temperat.*

Vocat enim abſtinentiæ teſtimonium, cùm licentia eripitur. Tertul. *adverſ. Marc. l.* 1. *c.* 29. & ut Flaccus *l.* 1. *ep.* 17.

Oderunt peccare (etiam) mali formidine pœnæ.

ὥσπερ ὑπὸ πληγῆς ψόφῳ κύων ἢ * χαλῷ, [* χαλεὶς perper. vulg.] τῆς ἡδονῆς ἀποστρεφόμενοι, καὶ πρὸς τὸ δεινὸν ἀποκλίνοντες. Plut. *de virt. moral.*

— *tolle periclum,*
Jam vaga proſiliet frænis natura remotis.

Flacc. *l.* 2. *ſat.* 7.

Ἢ δοξοκοπίαν] vide *l.* 12. *c.* 4. apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 9. Philiſcus, an Philemon. tribuit illi Grotii editio: huic Geſneri: huic item Anton. *Meliſſ. l.* 1. *c.* 13. & Maxim. *c.* 5.

Ἀνὴρ δίκαιός ἐστιν, οὐχ ὁ μὴ ἀδικῶν,
Ἀλλ' ὅστις ἀδικεῖν δυνάμενος μὴ βούλεται·
Οὐδ' ὃς τὰ μικρὰ λαμβάνειν ἀπέσχετο,
Ἀλλ' ὃς τὰ μεγάλα καρτερεῖ μὴ λαμβάνειν,
* Ἔχειν δυνάμενος καὶ κρατεῖν ἀζημίως·
Οὐδ' ὃς γε ταῦτα πάντα διατηρεῖ μόνον,
Ἀλλ' ὅστις ἄδολον γνησίαν τ' ἔχων φύσιν
Εἶναι δίκαιος, κ' οὐ δοκεῖν εἶναι θέλει.

Non juſtus, omnis abſtinens injuriæ eſt,
Sed qui nocere cùm poteſt, tunc abſtinet:
Nec qui recuſat parva, ſed qui maximis
Tentatus, animi robur invictum gerit.
Nec quiſquis iſta quolibet præſtat modo;
Sed qui doloſi neſcius fuci, integrâ
Probitate, juſtus eſſe, non credi, ſtudet.

Grot. Alluſit ad Æſchyli illud in *Theb.*

Οὐ γὰρ δοκεῖν δίκαιος, ἀλλ' εἶναι θέλει.

vide *l.* 8. § 1.

Πολλὰ γὰρ κατ' οἰκονομίαν γίνεται] *Multa,* inquit, *per diſpenſationem quandam fiunt.* Non divinam quidem eam, de qua Xylander intellexiſſe videtur; cùm vertit, *Quædam enim fato fiunt.* ſiquidem non *quædam,* ſed *omnia* in univerſum, *fato fieri,* ſtatuebant Stoici. ſed *humanam,* prout & Anglus rectè cepit. In quem eundem ſenſum Epictetus pariter *l.* 3. *c.* 14. τῶν πραττομένων, τὰ μὲν προηγουμένως πράττονται, τὰ δὲ κατὰ περίστασιν, τὰ δὲ κατ' οἰκονομίαν, τὰ δὲ κατὰ συμπεριφορὰν, τὰ δὲ κατ' ἔνστασιν. quo de loco videri poterit Hieron. Volfius in *Annot.* Membrum illud quod attinet, quod hîc Marcus attingit: κατ' οἰκονομίαν fieri aliquid dicitur, cùm aliud quidpiam ſpecie tenus geritur, quàm quod vel intenditur, vel revera ſubeſt. Indè fit, ut quædam mali ſpeciem præ ſe ferant, quæ tamen, cùm alio fine, aliaq; ratione peragantur, quàm primo aſpectu videri poſſit, culpâ omni prorſus carère cenſentur. *Oeconomia* iſtiuſmodi fuit, quòd copiæ Iſraeliticæ, quaſi formidine perculſæ ad Ajenſium incurſum in fugam ſeſe dabant, quò ab urbe ſua iſtos longiùs elicărent. Joſ. *hiſt. c.*8. *v.*15. vide Origen. *adv. Ceſ. l.*1. *ad l.* 3. § 4. quòd Jehu rex Iſraelis, Baalis colendi cupidum ſimulabat ſeſe, cùm ejuſdem cultores comprehendendi & peſſundandi conſilia apud ſe coqueret. *Reg. hiſt. l.* 4. *c.*10. *v.* 19. quòd Solomon de infante diſſecando ſententiam tulit. *Reg. l.* 3. *c.* 3. *v.* 25. cui non abſimile Claudii imperatoris illud, qui fœminæ filium ſuum non agnoſcenti, matrimonium juvenis indixit. Sueton. *l.*5. *c.*15. quòd Carolus magnus patrem & filium maleficii reos habitos, cùm ſontem alterum, alterum inſontem eſſe compertum haberet, utroſq; duci juſſit, quò alter ſe prodendo alterum liberaret. And. Iſern. *de feud.* quòd Archimandrita quidam Ægyptius, qui quò monachum juvenem à libidinis flammis, quibus uſtulari ſe conqueſtus eſt, liberaret, ſubornavit qui conviciis hominem inſectaretur, & poſt injuriam illatam, innocentem inſuper apud ſeſe deferret. Hieron. *ad Ruſtic.* quòd Davus Terentianus Myſin cum puerulo in viam provoluturum ſe minatur. *Andr.* 4.5. Nec deſunt ex antiquis, qui patriarcharum piorúmq; aliorum lapſus in ſacris literis proditos, hoc *œconomiæ* prætextu eant excuſatum. Origenes *ſtromat. l.* 6. quò Jacobi mendacium excuſet Eſauum ſeſe profitentis. *Gen. c.*27. 19. poſt adducta Platonis illa ex *polit. l.* 3. τῷ ὄντι θεοῖς μὲν ἄχρηστον ψεῦδος, ἀνθρώποις δὲ χρήσιμον, ὡς ἐν φαρμάκου εἴδει. *Conſiderandum eſt,* inquit, *quomodo Philoſophus cautè dixerit, Deo indecens & inutile eſſe mendacium, hominibus non interdùm inutile; & quòd nè per diſpenſationem quidem* (hoc eſt, κατ' οἰκονομίαν, & ità prorſus Orig. ſcripſerat) *putandus ſit Deus aliquando mentiri.* quod *homini* tamen *per diſpenſationem* quandam *licere* concedit, allatis exemplis Judithæ *c.*11. *v.*2. Holofernæ mentitæ; Eſteræ *c.*5. *v.*8. Hamanem convivam poſcentis; ubi nulla tamen mendacii veſtigia comparent. Quod autem Plato, ἐν φαρμάκου εἴδει, Clemens Alex. ἐν θεραπείας μέρει dixit. ſic enim iſte, *ſtrom. lib.* 7. de Gnoſtico agens, ἀληθῆ τε φρονεῖ ἅμα καὶ ἀληθεύει· πλὴν εἰ μήποτε

ἐν

Digitized by Google

ἐν διαγνώσει μέρει, καθάπερ ἰατρὸς πρὸς νοσοῦντας ἐπὶ σωτηρίᾳ τῶν καμνόντων, ψεύσεται, ἢ ψεῦδος ἐρεῖ κατὰ τοῦ σοφοῦ. *non ſolum,* inquit, *mentietur, quam mendacium dicet, uti ſubtilitatum periti diſtinguere ſolent.* Eôdem trahit Origenes *ſtrom. dicti lib. 10.* ejuſdémque *œconomiæ,* ſive *diſpenſationis,* ſpeciem vult eſſe diſceptationem, vel increpationem potiùs, illam, quâ adverſus Petrum Paulus Antiochiæ uſum ſe profitetur. *ad Galat. c. 2. v. 11.* eundémq; ſecutus, cùm Joan. Chryſoſtom. *in Gal. expoſ.* οὐ μάχης ἦν τὰ ῥήματα, ἀλλ' οἰκονομίας. οἱ γὰρ οὕτως ἐμάχοντο, ὡς ἂν ἐπὶ τῶν μαθητῶν ἀλλήλοις ἐπιτιμῶσιν· σφόδρα γὰρ ἂν αὐτοὺς ἐσκανδάλισαν. νυνὶ δὲ λυσιτελοῦσα ἦν ἡ ἐν τῷ φανερῷ μάχη. rum & Hieron. *in comment. Novo bellator,* inquit, *uſus eſt arte pugnandi; ut diſpenſationem Petri, quâ Judæos ſalvari cupiebat, novâ ipſe contradictionis diſpenſatione corrigeret; & reſiſteret ei in faciem, non arguens propoſitum, ſed quaſi in publico contradicens.* qui & *rabulis forenſibus* Apoſtolos comparat, qui pari ratione, *emiſſis ſæpe negotiis in proprias contumelias vertuntur, & joculari ſe invicem dente mordent, ut populum circumſtantem fallant, & apud reos prævaricationis ſuſpicionem effugiant.* Idémq; *ad Auguſt. ep. 1. Bene itérq; finxit, nec tamen defendimus officioſum mendacium; ſed oſtendimus honeſtam diſpenſationem.* Verùm Apoſtolum à nota hac uberrimè vindicat Auguſtinus *epiſt. ad Hieron.* ea de re ſcriptâ. & in *lib. de mendac.* qui tamen & ipſe ibidem Jacobi dictum, quo Eſavum eſſe ſe affirmabat, vult mendacium videri, non eſſe; & diſpenſationis ratione non abſimili excuſat. οἰκονομίας revera rationem habuit, eodémque refert, qui & συμπεριφορὰν appellat, Clemens dictus, Timothei circumciſionem à Paulo procuratam, *Act. c. 16. v. 3.* cùm tamen περιτομὴν χρηστοῦ μηδὲν ὠφελεῖν prædicaret, *Rom. c. 2. v. 28. Galat. c. 5. v. 6.* & *c. 6. v. 15.* συμπεριφερόμενος Ἰουδαίοις. ſed & quod de ſe Apoſtolus idem *ad Cor. ep. 1. c. 9. v. 19. 22.* Ἐλεύθερος γὰρ ὢν ἐκ πάντων, πᾶσιν ἐμαυτὸν ἐδούλωσα, ἵνα τοὺς πλείονας κερδήσω· καὶ ἐγενόμην τοῖς Ἰουδαίοις ὡς Ἰουδαῖος, ἵνα Ἰουδαίους κερδήσω· τοῖς ὑπὸ νόμον, ὡς ὑπὸ νόμον, ἵνα τοὺς ὑπὸ νόμον κερδήσω· τοῖς ἀνόμοις, ὡς ἄνομος, μὴ ὢν ἄνομος Θεῷ, ἀλλ' ἔννομος Χριστῷ, ἵνα κερδήσω ἀνόμους· ἐγενόμην τοῖς ἀσθενέσιν ὡς ἀσθενής, ἵνα τοὺς ἀσθενεῖς κερδήσω· τοῖς πᾶσι γέγονα τὰ πάντα, ἵνα πάντως τινὰς σώσω. Nec illud minùs, quod Chryſippus habet in *lib. de rhetoric.* referente Plut. *de contradict. Stoic. c. 1.* ῥητορεύσειν καὶ πολιτεύσεσθαι τὸν σοφὸν, ὡς καὶ τοῦ πλούτου ὄντος ἀγαθοῦ καὶ τῆς δόξης καὶ τῆς ὑγιείας· cùm tamen ipſe ſecus omnino cenſeat. Quod Epictet. *enchir. c. 16.* de homine in mœſtitia luctúque agendi ob infortunium aliquod, quod eidem obtigerit; μέχρι μέντοι λόγου μὴ ὄκνει συμπεριφέρεσθαι αὐτῷ, κἂν οὕτω τύχῃ συμπεριστενάξαι· πρόσεχε μέντοι, μὴ καὶ ἔσωθεν συμπεριστενάξῃς. quem vide & *ad l. 8. § 27.* Idem & Senec. *epiſt. 5. Intùs omnia diſſimilia ſint; frons noſtra populo conveniat:* & *ep. 103. Non abhorreat à publicis moribus; nec hoc agat, ut quicquid non facit, damnare videatur,* qui & idem, Lactantio *inſtit. l. 3. c. 15.* referente, unde diſpenſationis hujuſce uſum Stoicis frequentem ſatis familiarémq; fuiſſe liquet. *Faciet,* inquit, *ſapiens, & quæ non probabit, ut etiam ad majora tranſitum inveniat: nec relinquet bonos mores, ſed tempori ſe aptabit: et quibus alii utuntur in gloriam aut voluptatem, utatur agendæ rei cauſſâ.* & ut, quàm latè pateat, autoribus illis, diſpenſatio iſta, videatur; *Omnia,* inquit, *quæ luxurioſi faciunt, quæque imperiti, faciet & ſapiens, ſed non eodem modo, eodémq; propoſito.* Horum itaque exemplo dogmatéq; Fabius *inſtit. l. 12. c. 1.* cauſſarum minùs honeſtarum defenſionem in oratoribus excuſat. *Ne hoc quidem,* inquit, *eſt nudum intuendum, qualem cauſſam vir bonus, ſed etiam quare, & quâ mente defendat: ac primùm concedant mihi omnes oportet, quod Stoicorum quoque aſperrimi confitentur, facturum aliquando virum bonum, ut mendacium dicat; & quidem nonnunquam levioribus cauſſis; ut in pueris ægrotantibus utilitatis eorum gratiâ multa fingimus; multa non facturi promittimus; nedum ſi ab homine occidendo graſſator avertendus ſit, aut hoſtis pro ſalute patriæ fallendus. ut hoc, quod aliàs in ſervis quoque reprehendendum eſt, ſit aliàs in ipſo ſapiente laudandum.* qui & concludit, *ſicere quandoq; uti arte dicendi, bonâ quidem, ſed quæ malis artibus ſimillima ſit.* Certè quòd *mendacium* quandoq; dicturum virum bonum ſapientémq; ex Stoicorum ſententia, affirmavit, id disertè Stobæus *tom. 1. l. 2. tit. 4 § 8.* Λέγουσι δὲ, καὶ ψεύδεσθαι τὸν σοφὸν ——— τὸν σοφόν ποτε ψεύδει ποτὲ συγχρήσασθαι νομίζουσιν καὶ τὸν κατὰ πολλοὺς τρόπους, κατὰ στρατηγίαν τῶν ἀντιπάλων, καὶ κατὰ τὴν τοῦ συμφέροντος προόρασιν, καὶ κατ' ἄλλας οἰκονομίας τοῦ βίου πολλάς. Vide *ad l. 4. § 49.* Plura iſtiuſmodi adjici poterant: ſed iſta ſuffecerint ad Marci mentem explicandam. vide & *l. 4. § 19.*

Πολλὰ δεῖ πρότερον μαθεῖν] De alienis factis non eſt temerè pronunciandum. Gregor. Naz. περὶ εὐταξίας, Πολλὰ δεῖ ϛραφῆναι καὶ παθεῖν πρὶν ἄλλων καταγνῶναι δυσσέβειαν.

Ἀγελαῖος ὁ ἀνθρώπειος βίος] *paullò* minùs. Senec. *ep. 49.* vide *l. 5. § 24.*

Μετ' ὀλίγον πάντες ἐξετάθημεν] quod *l. 7. § 21.* μετ' ὀλίγον ἀμφότεροι τεθνήξετε. vide *l. 4. § 3.* & 48. ἐκτέτανται. In eandem ferè cum Marco ſententiam Euripid. *Supplic.*

——— ὦ ταλαίπωροι βροτῶν,
Τί κτᾶσθε λόγχας, καὶ κατ' ἀλλήλων φόνους
Τίθεσθε; παύσασθ', ἀλλὰ λήξαντες πόνων,
Ἄστη φυλάσσεθ', ἥσυχοι μεθ' ἡσύχων·
Σμικρὸν τὸ χρῆμα τοῦ βίου· τοῦτον δὲ χρὴ.

Digitized by Google

Ὡς ῥᾷστα καὶ μὴ σὺν πόνοις διεκπερᾷν.

——Miſera gens mortalium,
Quid arma, quid vos mutuæ cædes juvant?
Quin abſtinete, liberas urbes metu,
Vacuas malorum, placida tuetur quies.
Humana vita res brevis. cura optima eſt,
Ut abſque cura mollis ac facilis fluat. Grot.

Οὐκ αἱ πράξεις.] vide *l.* 7. § 16. & *l.* 8. § 40. & *l.* 9. § 13. & *ſupr.* § 11. 16.

Οὐκ αἰσχρὸν] Vide *lib.* 2. § 1. Muſonius in *orat.* quâ diſſerit, *an Philoſophus debeat injuriarum agere*; apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 19. Ὁ μὲν ἁμαρτάνων εὐθὺς καὶ ἐν αἰσχύνῃ ἐστὶν, ὁ δὲ πάσχων, ὥσπερ οὐχ ἁμαρτάνει, καθότι πάσχει, οὕτως οὐδὲ ἐν αἰσχρῷ οὐδενὶ γίνεται.

Χαλεπώτερα ἐπιφέρουσιν αἱ ὀργαὶ] Graviora ab affectu ſuo patiuntur, quàm ab eis ipſis quibus iraſcuntur. Τὰ γὰρ ἔνδοθεν μᾶλλον βαρύνει, ὥσπερ ἐν τοῖς ἠπιάλοις καὶ πυρετοῖς τὸ ῥιγῶν ἢ κατακαίεσθαι τοῦ ἔξωθεν κρύους ἢ καύματος. Plut. *de tranquill.* vide Senecam *de ira. lib.* 2. *cap.* 35, 36. & Joan Chryſoſt. *infr.* Theognis,

Οὐδὲν, Κύρν', ὀργῆς ἀδικώτερον, ἣ τὸν ἔχοντα
Πημαίνει, θυμῷ δειλὰ χαριζομένη.
Irâ Cyrne, nihil crudelius; ipſum ea habentem
Lædit, & excruciat cor miſerabiliter.

Τὸ εὐμενὲς ἀνίκητον] Apoſt. *ad Rom. c.* 12. *v.* 21. Μὴ νικῶ ὑπὸ τοῦ κακοῦ. vide *lib.* 6. § 6, 26. & *l.* 7. § 22.

Καὶ μὴ σεσηρὸς] *adſcititia.* Xyl. *affectata* Caſ. *perſonata.* quemadmodum ille dixit, *Hæredis fletus ſub perſona riſus eſt.* ab eis tractum qui vultu renident, dum animus tamen interim angitur & exæſtuat; ut ille qui *Æn. l.* 1.

Spem vultu ſimulat, premit altum corde dolorem.

ut illi de quibus Apoſt. *ad Cor. ep.* 2. *c.* 5. *v.* 12. Οἱ ἐν προσώπῳ καυχώμενοι, καὶ οὐ καρδίᾳ. vide *lib.* 1. § 15. & *ſupr.* § 13. Expreſſit vim vocabuli Ammianus, cùm de Juliano dixit; *lib.* 21. *amarum ſubridens.*

Τί γάρ σοι ποιήσει ὁ ὑβριστικώτατος] Τίς ὁ κακώσων ὑμᾶς; &c. Petr. *ep.* 1. *c.* 3. *v.* 13.

Ἐὰν διατελῇς εὐμενὴς αὐτῷ] Dio Siracuſanus, referente Plutarcho. Ἀνθρώπου δὲ κακίαν, εἰ καὶ χαλεπόν ἐστιν, οὐχ οὕτως ἄγριον εἶναι παντάπασι καὶ δύσκολον, ὥστε μὴ μεταβάλλειν χάριτι νικηθεῖσαν ὑπὸ τῶν πολλάκις εὖ ποιούντων. *Vincit malos pertinax bonitas.* Senec. *de benef. lib.* 7. *c.* 31. Idémque *de ira l.* 2. *c.* 34. *Iraſcitur aliquis? tu contrà beneficiis provoca. Cadit ſtatim ſimultas ab altera parte deſerta, niſi par non pugnat. ſi utrinq; certabitur, ille eſt melior, qui prior pedem retulit; victus eſt qui vicit.* νίκα ἐν τῷ ἀγαθῷ τὸ κακόν. *ad Rom. c.* 12. *v.* 21. *Quàm pulchra ars, vincere in bono malum?* Guigo *medit. c.* 15. Et Val. Maxim. *lib.* 4. *c.* 2. *Specioſius aliquanto injuriæ beneficiis vincuntur, quàm mutui odii pertinaciâ penſantur.* Et, *Bono vinci ſatius eſt, quàm malo more injuriam vincere.* Saluſt. *Jugurth.* Præclarè Joan. Chryſoſt. *in Matth. orat.* 18. Εἰ καὶ μεγάλα ἠδίκησαν, καὶ διὰ τοῦτο μάλιστα εὐεργέτησον, ἵνα καὶ σαυτῷ λαμπρότερον ποιήσῃς τὸν στέφανον, καὶ τὸν ἀδελφὸν τῆς ἐσχάτης ἀπαλλάξῃς ἀῤῥωστίας· ἐπεὶ καὶ οἱ ἰατροὶ, ὅταν καὶ λακτίζωνται καὶ ὑβρίζωνται παρὰ τῶν μαινομένων, τότε μάλιστα αὐτοὺς ἐλεοῦσι καὶ παρασκευάζονται πρὸς τὴν ἐκείνων διόρθωσιν, εἰδότες ὅτι τῆς ὑπερβολῆς τοῦ νοσήματος ἡ ὕβρις ἐστί. καὶ σὺ τοίνυν ταύτην περὶ τῶν ἐπιβουλευόντων ἔχε τὴν γνώμην, καὶ οὕτω κέχρησο τοῖς ἀδικοῦσιν· ἐκεῖνοι γάρ εἰσι μάλιστα οἱ νοσοῦντες, καὶ τὴν βίαν ὑπομένοντες. ἀπάλλαξον τοίνυν αὐτοὺς τῆς χαλεπῆς ταύτης ἐπηρείας, καὶ δὸς ἀφεῖναι τὴν ὀργὴν, καὶ δαίμονος ἀπαλλάξον χαλεποῦ, τοῦ θυμοῦ· καὶ γὰρ δαιμονῶντας ἐὰν ἴδωμεν, δακρύομεν· οὐχὶ καὶ αὐτοὶ δὲ συνδιαζόμενοι δαιμονᾷν· τοῦτο καὶ νῦν ποιῶμεν ἐπὶ τῶν ὀργιζομένων. καὶ γὰρ ἐκείνοις ἐοίκασιν οἱ θυμούμενοι, μᾶλλον δὲ κἀκείνων εἰσὶν ἀθλιώτεροι, μετ' αἰσθήσεως μαινόμενοι· διὸ καὶ ἀσύγγνωστος αὐτῶν ἡ παραπληξία. μὴ τοίνυν ἐπέμβαινε κειμένῳ, ἀλλὰ καὶ ἐλέει· καὶ γὰρ ἂν ὑπὸ χολῆς τινα ἐνοχλούμενον καὶ σκοτοδινιῶντα καὶ ἱμάτιον ἐπειγόμενον τὸν πονηρὸν τοῦτον χυμὸν ἴδωμεν, χεῖρα ὀρέγομεν καὶ διαβαστάζομεν προσαπτόμενοι, κἂν τὸ ἱμάτιον μολυνώμεθα, οὐκ ἀποστρεφόμεθα· ἀλλ' ἓν μόνον ζητοῦμεν, ὅπως ἐκεῖνον ἀπαλλάξωμεν τῆς χαλεπῆς ταύτης στενοχωρίας· τοῦτο τοίνυν ἐπὶ τούτων ποιῶμεν, καὶ διαβαστάζωμεν ἐμοῦντας καὶ σπαραττομένους· μὴ δὲ πρότερον ἀφῶμεν, ἕως ἂν ἅπασαν ἀποθῆται τὴν πικρίαν. καὶ τότε σοι χάριν εἴσεται μεγίστην, ἐπειδὰν παύσηται, τότε γνώσεται σαφῶς ὅσης αὐτὸν ἀπήλλαξας ταραχῆς. καὶ τί λέγω τὴν παρ' ἐκείνου χάριν; ὁ γὰρ Θεὸς σε εὐθέως στεφανώσει, καὶ μυρίοις ἀμείψεται καλοῖς, ὅτι σὺ τὸν ἀδελφὸν νοσήματος ἀπήλλαξας χαλεποῦ. κἀκεῖνος δὲ ὡς δεσπότην τιμήσει, διὰ παντὸς αἰδούμενός σου τὴν ἐπιείκειαν. οὐχ ὁρᾷς τὰς τικτούσας γυναῖκας, πῶς δάκνουσι τὰς παρεστώσας, καὶ οὐκ ἀλγοῦσιν ἐκεῖναι; μᾶλλον δὲ ἀλγοῦσι μὲν, φέρουσι δὲ γενναίως, καὶ συναλγοῦσι ταῖς ὀδυνωμέναις καὶ διακοπτομέναις ὑπὸ τῆς ὠδῖνος. ταῦτα καὶ σὺ ζήλωσον, καὶ μὴ γίνου μαλακώτερος γυναικῶν. ἐπειδὰν γὰρ τέκωσιν αἱ γυναῖκες αὗται (γυναικῶν γάρ εἰσι μικροψυχότεροι) τότε σε τὸν ἄνδρα εἴσονται. Adeò ſanè præclara & eximia verba ſunt iſta, ut nec ipſe deſcribere gravatus ſim, nec lectori pro tædium ſperem legendo, prolixiora licèt, oboriturum.

Πρᾴως παραινῶν] Ità Plato *politic. lib.* 9. Πείθωμεν τοίνυν αὐτὸν πρᾴως· οὐ γὰρ ἑκὼν ἁμαρτάνει· ἐρωτῶντές, &c. Pari modo quo Marcus iſtic. Iſidor. Peluſ. *lib.* 3. *epiſt.* 397. Χρὴ τῇ παῤῥησίᾳ μιγνύναι τὴν πρᾳότητα· & rurſus: πῶς παῤῥησιασόμεθα; οὐκ ἀκράτῳ τῇ παῤῥησίᾳ χρώμενοι, ἀλλὰ κεράσαντες αὐτὴν πρᾳότητι. Euripid. *Billeroph.* apud Suidam.

Οἴμοι, τὸ μὲν νοσοῦντι θυμοῦσθαι κακόν·
Heu, fateor, huic qui ægrotat iraſci, malum eſt. Senec. *de conſtant. ſap. c. 13. Quis phrenetico medicus iraſcitur? quis febricitantis, & frigida prohibiti maledicta in malam partem accipit? hunc affectum adverſus omnes habet ſapiens, quem adverſus ægros ſuos medicus: quorum nec obſcœna, ſi remedio egent, contrectare, nec reliquias & effuſa intueri dedignatur, nec per furorem ſævientium excipere convicia. ſcit ſapiens, omnes hos, qui togati purpuratique incedunt, valentes coloratoſque, male ſanos eſſe: quos non aliter videt, quàm ægros intemperantes. Itaque ne ſuccenſet quidem, ſi quid in morbo petulantius auſi ſunt adverſus medentem.* vide *Ang. ad lib. 7. § 22.*

Μεταδιδάσκης] vide *lib.* 5. § 28. & *lib.* 9. § 11. Δεῖξον τὴν πλάνην καὶ ὄψει, πῶς ἀφίστανται τῶν ἁμαρτημάτων. Epictet. *l.* 1. *c.* 18.

Εὐχολῶν] *Vacans huic rei.* Xyl. imò, *placidè, imperturbatè te habens.* Epictet. *lib.* 3. *c.* Εὐχολῶ, ἡσυχίαν ἄγω. & *c.* 9. εὐχολῶ· οὐ σείεταί μου ἡ διάνοια· Marcus ipſe *lib.* 4. § 19. εὐχολώτερος καὶ ἀταρακτότερος ἔσῃ. vide & *lib.* 12. § 2.

Πρὸς ἄλλο πεφυκόσιν] πρὸς συνεργίαν. *lib.* 2. § 1.

Οὐ μὴ βλάψω] vide *lib.* 2. § 1. & *lib.* 10. § 33.

Σὺ δὲ βλάπτῃ] vide *l.* 5. § 4.

Εὐαφῶς] *efficaciter* Caſ. *apertè.* Xyl. *aptè, ſcitè, dextrè, affabrè,* malim. Lucian. ὑποβάλλειν τοὺς δακτύλους εὐαφῶς: *ſcitè digitos ſubjicere,* tractum à praxi Chirurgica; in qua multùm refert, qua manu vulnere colligenda, vel oſſa reſtituenda, tractentur. Pindar. *Pyth.* 4. Χειρὶ μαλακᾷ χεῖρα προσβάλλοντα τρώμασιν ἕλκος ἀμφιπολεῖν. Ab eadem arte tractum eſt, & Apoſtoli illud *ad Galat. c.* 6. *v.* 1. ubi de fratre in peccatum prolapſo, καταρτίζετε τὸν τοιοῦτον ἐν πνεύματι πρᾳότητος. eſt enim τὸ καταρτίζειν (quod & Beza & Strigelius adnotàrunt) *membrum luxatum reconcinnare, ſive, loco ſuo reponere, & adaptando rurſus componere.* & καταρτισμὸς, μεταγωγὴ τῶν ὀστῶν ἐκ τῆς παρὰ φύσιν τινὸς εἰς τὴν κατὰ φύσιν. Galen. reſpexit eòdem & Plutarch. in *Catone minore,* ubi Catoni Statylium juvenem nimis fervidum & præcipitem, Apollinidi Stoico ac Demetrio Peripatetico curandum tradenti hæc verba tribuit: Ὑμέτερον ἔργον ἐστὶ τοῦτον μαλάξαι, καὶ καταρτίσαι πρὸς τὸ συμφέρον. Siquidem, ut Gregor. in *paſtoro lib.* 2. *c.* 6. *Sæpe enim deterius frangitur, cùm fractura incautè colligitur, ità gravius quis ſciſſuram ſentiat, ſi hanc immoderatiùs ligamenta conſtringunt.* & quod Rad. Ardan. *orat. Dom. poſt Trin.* 6. *Manſueta correctio peccatores emendat, intemperans etiam emendandos perturbat.* Certè, quod Seneca *de clement. l.* 1. *c.* 17. *Nullum animal eſt moroſius, nullum majori arte tractandum, quàm homo.*

Οὐδὲ μάλιστα αὐτὸ ποιοῦντι, οὐδὲ ὅσα συναγελαστικά] Porphyr. *de abſtinent. ab animal. lib.* 3. Τὸ δὲ συναγελαστικὸν ὅπως τηρεῖ τὸ δίκαιον τὸ πρὸς ἄλληλα, τίς ἀγνοεῖ; τοῦτο μὲν μυρμήκων ἔργον, τοῦτο δὲ καὶ μελιττῶν, καὶ τῶν ὁμοίων.

Μήτε ἐνδεικτικῶς] vide *lib.* 1. § 10. De Euphrate Philoſopho, Plin. min. *lib.* 1. *ep.* 10. *Inſectatur vitia, non homines, nec caſtigat errantes, ſed emendat.* Senec. *de clement. lib.* 1. *c.* 17. *Agat principem curam, non tantùm ſalutis, ſed & honeſtæ cicatricis.* Et Auguſtin. *epiſt.* 159. *Sic ſuccenſe iniquitati, ut conſulere memineris humanitati.* vide & *lib.* 5. § 22. & *ſupr.* § 13.

Ἀδήκτως τῇ ψυχῇ] *atque ita ut nec ea mordeatur.* Xyl. *citra ſermonis aſperitatem.* Caſ. δάκνειν τὴν ψυχὴν, τὴν καρδίαν, τὸν θυμόν. dicunt Græci, quod *mordere & pungere cor alicui;* id eſt, *angere, divexare, cruciare,* Latini. & δάκνεσθαι τὸν θυμὸν, ἢ τὴν καρδίαν, *corde morderi,* i. e. *angi, cruciari.* Syneſ. *de regno.* Οἱ δὲ οὕτως ἄρα ἀσυμφώνως ἔχουσιν, ... δεῖ, οὐδέ φασιν αὐτοῖς ἀποχρῶσιν, εἴ τις ξυγχωρήσει μὴ πάντα ἐκ πάντων ἐπαινεῖν τὰ βασιλέως καὶ βασιλέα· ἀλλ' οἴκτῳ παρεῖκοι, καὶ λυπούμενοι ἀνατείνονται, καὶ ἀπολλῦσι δήξασθαι τὴν καρδίαν, οὐκ ἐν χρῷ μόνον, ἀλλὰ καὶ μέσην, εἰ ἄρα αἰσθάνοιτο. Idemque *de calvitie.* μόνον αὐτὴν δέδηγμαι τὴν καρδίαν. Liban. *orat. de pact.* οὐ δεδηγμένος ἀπέρχεταί τις τὴν καρδίαν, εἰ ὁ χθὲς μαθητὴς, σήμερον ἑτέρου γένηται; Ariſtoph. *Acharn.*

Ὅσα δὴ δέδηγμαι τὴν ἐμαυτοῦ καρδίαν.

Et in *Nubib.* —— ὅμως δὲ τὸν θυμὸν δακών·

Indè θυμοδακὴς *quod cor mordeat.* Julian. *orat.* 1. Ποταπὸν δὲ χρῆμα λοιδορία; ὡς θυμοδακὲς ἀληθῶς, καὶ δριμύτερον ψυχὴν μᾶλλον, ἢ σίδηρος χρῶτα; Sed & δάκνειν & δάκνεσθαι, & *mordere, ac morderi,* iidem ſimpliciter dicunt Eurip. *Theſ.*

Μή μοι νεαρᾶς περισσότερα μᾶλλον δάκοι.

Plut. *de Stoic. contradict. c.* 9. Καί τοι πικρῶς ἐν τῷ γένει τούτῳ καὶ Πλάτωνα καὶ τοὺς ἄλλους τοῦ Χρυσίππου δάκνοντος. Cicer. *ad Attic. lib.* 13. *ep.* 12. *Valdè me momorderunt epiſtolæ tuæ: eædem tamen ſanarunt.* Flacc. *l.* 1. *ep.* 6.

——*Mordear opprobriis falſis?*

Terent. *eunuch.* 3. 1.

——*Par pari referto, quod eam mordeat.*

Sidon. *lib.* 3. *ep.* 8. *vel papugiſſe verſu gemello, vel momordiſſe diſticho;* qui & *ibidem, piperatam facundiam,* pro *mordaci* dixit. & *lib.* 8. *ep.* 11. *epigrammata piperata.* i. e. *mordacia,* ut exponit ipſe; quæ *mellitis* opponit: Hieronymum imitatus, qui in *epiſt. ad* Euſtoch. *ut te aliquid & piperis mordeat,* ſed & *acetum mordax,* eâdem mente Perſ. *ſat.* 1. Indè δηκτικὸς λόγος, *mordax oratio.* Plutarch. *de amic. & adul.* λόγῳ δηκτικῷ καὶ παρρησίᾳ κηδεμονικῇ χρώμενος. Idem δῆγμα, δηγμὸς, δῆξις. Idem *ſympoſ. lib.* 2. *c.* 1. Δῆγμά τι πρόσεστιν αὐτῷ

Digitized by Google

τῷ σκώμματι. & mox: τὰ σκώμματα μᾶλλον δάκνει, καθάπερ τὰ παρηχηρασμένα βέλη, πλείονα χρόνον ἐμμένοντα, καὶ λυπεῖ τοὺς σκωφθέντας. ità enim reſcribendum pro eo quod μέλη ſenſu nullo codices exhibent. Idem *de amic. & adul.* ἐλέγχῳ καὶ λόγῳ δηγμὸν ἐμποιοῦν καὶ μετάνοιαν. & *in Lycurg.* αἱ δὲ παιδιαὶ καὶ σκωμμάτων δέξεις, οὐδὲ ἀμβλύτεραι τῶν κατὰ σπουδῆς νουθετημάτων. Alia, nec pauca ſuppeditabit Hadr. Junius *cent.* 2. *adag.* 58. Indè ἄδηκτος, *morſu immunis*; qui oratione, ſive ſermone ejuſmodi mordaci perſtrictus non eſt. Eunap. *in Liban.* οὐδεὶς τῶν συλλεχθέντων Λιβανίῳ καὶ συνουσίας ἀξιωθέντων ἀπῆλθεν ἄδηκτος, *nemo omnium, qui Libanio adlecti & in familiaritatem accepti fuerant, abiit à morſu immunis.* ità legunt vertuntque, cùm Hadr. Junius, tum & Fed. Morellius: ſed vera lectio, ἄδηλος, non ἄδηκτος, ſequentia firmant. ἀλλὰ τότε μὲν ἦθος οὐδεὶς ὅστις ἦν ἔγνωσο &c. *ſed ſtatim, quâ eſſet indole, dignoſcebatur.* Verùm indè ἀδήκτως apud Plut. in *Pomp.* ubi Flora narrâſſe dicitur, ὡς οὐκ ἦν ἐκείνῳ συναναπαυομένην ἀδήκτως ἀπελθεῖν, *nunquam quiviſſe ſe à Pompeji conſuetudine ſine morſu aliquo diſcedere*; h. e. ut non aculeum quaſi aliquem in animo reſiduum perſentiſceret, quo modò Periclis dictio ità audientium animos affeciſſe perhibetur ὡς τὸ κέντρον ἐγκαταλιπεῖν, ut Eupolis *Tribubus.* Cæterùm hoc loco ego, quid ἀδήκτως τῇ ψυχῇ velit, non ſatis aſſequor: mallim ἀδήκτῳ τῇ ψυχῇ, nec de reprehenſi, ſed de reprehendentis animo acceperim, nè ità vel redarguat, vel admoneat, ut animi injuriæ illatæ apprehenſione attacti & exulcerati indicium præ ſe ferat. hoc eſt enim quod poſtea de *ſuccenſente* dicit, τέτρωται, *vulneratus eſt, vulnus accepit.* Quanquam poteſt & ἀδήκτῳ τῇ ψυχῇ exponi, *animo non mordaci.* quomodo Dioſcoridi *l.* 1. *c.* 28. ἔλαιον ἄδηκτον dicitur, i. e. *quod non mordeat*, ut Plin. *l.* 23. *c.* 4. & Plutarch. *de adul.* [illegible] τὴν δὲ συνήθη ταῖς ἡδοναῖς, καὶ τὸ πρὸς χάριν, ἄκεντρον ἀεὶ καὶ ἄδηκτον ὁμιλίαν [illegible]. ἄδηκτον ὁμιλίαν dicit, quæ nihil mordax habeat. verùm prius illud arridet magis.

Μηδὲ ὡς ἐν ἄλλῳ] *neve otio abuti videaris.* Xyl. forſan, quia prius εὐχελῶν dixerat. Ego ſimpliciter malim, tanquam in ſchola, hoc eſt, vel ὡς παιδαγωγός τις, *pædagogi cujuſdam inſtar*, qui imperiosè cùm agat, moleſtus eſſe ſolet, & gravis habetur. *l.* 5. § 9. & *l.* 10. § 35. unde παῤῥησία παιδαγωγική *ſupra* § 6. vel etiam *tanquam in ſchola*, ubi ingenii exercendi oſtentandique cauſsâ fieri aſſolent oratiunculæ, hoc eſt enim quod ſequitur, μηδ' ἵνα ὁ ἄλλος παρεστὼς θαυμάσῃ & *ſup.* § 3. ὡς ἐπιδεικνύμενος. Vide *ad l:* 1. § 16. σχολαστικῶς, *quaſi exercitationis cauſsâ.* Caſ. Ambroſ. *offic. lib.* 3. *c.* 6. *objurget, non jactantiæ ſtudio, ſed affectu charitatis.* quod Marcus hic ἐπιδεικτικῶς. Talia autem, qualia Marcus hic notat, Seneca ſcripta Cajus Cæſar eſſe volebat: cùm *commiſſiones meras* eſſe diceret, ferente Suetonio, *l.* 4. *c.* 53. i. ἐπιδείξεις πρὸς τὰς ἐπιδείξεις καὶ ἀγῶνας γεγραμμένους, ut ex Iſocrate *in eum locum* clariſſ. Caſaub. vel etiam αὐτολεξεὶ, ἀγωνίσματα. uti idem ex Thucyd. *l.* 1. & Ariſtot. *Poet. c.* 9. ſed & Polybio; cujus aureum dictum digniſſimumq; quod ubique, non ibi tantùm, legatur (ejuſdem habes τοῦ μεγάλου elogium) illud *l.* 3. è codicibus Polybianis à vitio typothetarum incuriâ contracto ſic repurgatum. Ἱστορίας γὰρ ἐὰν ἀφέλῃ τις τὸ διὰ τί, καὶ πῶς, καὶ τίνος χάριν ἐπράχθη, καὶ τὸ πραχθὲν πότερα εὔλογον ἔσχε τὸ τέλος, τὸ καταλειπόμενον αὐτῆς, ἀγώνισμα μὲν, μάθημα δὲ οὐ γίνεται. Quod Plinius *l.* 7. *epiſt.* 17. *Hiſtoria non oſtentationi, ſed fidei veritatique componitur.* Nec multò ſecius Fabius, *l.* 10. *c.* 1. in viri clariſſimi commentariis fœdè depravatus: *Totum opus hiſtoriæ, non ad intuitum rei pugnâmque præſentem, ſed ad memoriam poſteritatis & ingenii famam componitur.*

Ἀλλ' ἤτοι πρὸς μόνον] quod Chriſtus Matth. *c.* 18. *v.* 15. ὕπαγε, καὶ ἔλεγξον αὐτὸν μεταξὺ σοῦ καὶ αὐτοῦ μόνου. Socrates in menſa cùm familiarem quendam vehementiùs paulò increpuiſſet, Plato, οὐκ ἄμεινον ἦν ἰδίᾳ ταῦτα λελέχθαι; *Ammon*, inquit, *hæc privatim dicta, præſtiterat?* cui ille viciſſim, Σὺ δὲ οὐκ ἄμεινον ἂν ἐποίησας, ἰδίᾳ πρὸς ἐμὲ ταῦτα εἰπών; *Ammon & a te mihi privatim hoc dictum præſtiterat?* deeſſe autem videtur disjunctionis membrum alterum, ſi recepta lectio admittatur, *vel ſolum conveniat, vel ut ſolus advertat*, (aut ejuſmodi quippiam) etiamſi plures adſtiterint. *ſed ut cum ſolo ità loqui debet.* Xyl. acſi eſſet, ἀλλ' ὡς πρὸς μόνον, ſive, ἀλλ' οὕτως ὡς πρὸς μόνον. disjunctivæ certè rationem nullam habuit: ſed nec Caſ. qui vertit, *ſed ità ſemper ut ſolus conſciat.* ἀλλ' ἀεί τοι quod mihi valde comprobatur. Optimè Plut. *de amic. & adul.* Δεῖ γὰρ, ὡς τομὴν ἰατροῦ οὐκ [illegible], τὰς ἁμαρτίας τὴν νουθέτησιν καὶ [illegible] ἀπόῤῥητον εἶναι, καὶ μὴ πανηγυρικὴν, μηδ' ἐπιδεικτικὴν, μηδὲ μάρτυρας καὶ θεατὰς συνάγουσαν. οὐ γὰρ φιλικὸν, ἀλλὰ σοφιστικὸν, ἀλλοτρίοις εὐδοκιμεῖν σφάλμασι, καλλωπιζόμενον πρὸς τοὺς παρόντας, ὥσπερ οἱ χειρουργοῦντες ἐν τοῖς θεάτροις ἰατροὶ πρὸς ἐργολαβίαν.

Ὡς παρὰ τῶν Μουσῶν] quia pro numero Muſarum, monita *novem.* vide Plut. *ſympoſ. l.* 9. *c.* 14. de numero Muſarum.

Ἀρξαι ποτὲ ἄνθρωπος εἶ] *hominis ergo colamus, dum inter homines ſumus.* Senec. *de ira l.* 3. *c.* 43. vide *l.* 7. § 2. & *l.* 10. § 8.

Τὸ κολακεύειν] quod *l.* 4. § 28. μήτε τύραννος, μήτε δοῦλος. De Antonio Niceph. Calliſt. *l.* 8. *c.* [illegible] Πᾶσι δὲ ὢν κεχαρισμένον ἑαυτὸν παρέχειν, ἐτηρεῖτο μήτ' αἰσχρὸν τι κόλακα [illegible], μήτε πρὸς τὸ χεῖρον, ἐξάγων [illegible] διὰ παντὸς τιμᾶσθαι, καὶ [illegible]

Digitized by Google

οἷς ἂν καλῶς πεῖσαι. Iſidor. Pel. *l.* 3. *epiſt.* 121. Ὥσπερ ὀξὺ μὲν ἢ βαρὺ κομιδῇ φθέγξασθαι ῥᾴδιον, τοῦ δὲ μέσου τυχεῖν, μουσικῆς ἐστιν ἕξεως· οὕτω καὶ περὶ τὸ παρρησιάσασθαι, καὶ μὴ, λογιστέον· οἱ μὲν γὰρ οὐ τῷ ὠφελῆσαι, ἀλλὰ τῷ ὑβρίσαι γίνονται μόνον· οἱ δὲ τῷ κολακεύειν, καὶ τὰ μὴ πρέποντα ἐγκώμια ὑφαίνειν· οἱ δὲ μέτρῳ ἀρίστῳ χρώμενοι, οὔτε ὑβρίζουσιν, οὔτε θωπεύουσιν, ἀλλὰ κεράσαντες τῇ παῤῥησίᾳ τὴν αἰδῶ καὶ τῇ ἐπιτιμήσει τὴν πραότητα, οὕτως ἐπὶ τὸ ἰατρεύειν τοὺς ἑαυτοὺς ἀγνοοῦντας ἔρχονται.

Τὸ πρᾶον καὶ ἥμερον, ὥσπερ ἀνθρωπικώτερον, οὕτω καὶ ἀῤῥενικώτερον] Naſo, *art. l.* 3.

Candida pax homines, trux decet ira feras.

& *triſt. l.*3. *eleg.* 5.

Quò quiſque eſt major, magis eſt placabilis ira;
Et faciles motus mens generoſa capit.

Ὥσπερ τοι ἡ λύπη ἀσθενὲς, οὕτω καὶ ἡ ὀργή] *Iram doloremque* copulat. ἡ γὰρ ὀργὴ μετὰ λύπης· καὶ ὁ ὀργιζόμενος πᾶς λυπεῖται. Ariſtot. *rhet. l.* 2. *c.* 4. Utrumque facit imbecillitatis indicium. Ità & Senec. *de ira l.* 1. *c.* 16. *Tantùm abeſt à magnitudine animi ira, quantum à fortitudine audacia, à fiducia inſolentia, ab auſteritate triſtitia, à ſeveritate crudelitas. Mihi videtur veternoſi & infelicis animi imbecillitatis ſibi conſcii, ſæpe indoleſcere. Ut exulcerata & ægra corpora ad ictus leviſſimos gemunt; ità muliebre maximè & puerile vitium eſt: at incidit & in viros; Nam viris quoque puerilia ac muliebria ingenia ſunt.* Et, *de vit. beat. c.* 3. *omnis ex infirmitate feritas eſt.* Menander apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 20.

Τὸ δ' ὀξύθυμον τοῦτο καὶ λίαν πικρὸν,
Δεῖγμ' ἐστὶν εὐθὺς πᾶσι μικροψυχίας.
Iraſci promptâ amarulentâque indoles
Indicium infirmi pectoris cunctis facit.

Muſonius apud Stob. Μικρόψυχον γὰρ τὸ ἀγανακτεῖν καὶ ἐπιτείνεσθαι περὶ τῶν τοιούτων. Juvenal. *ſat.* 13. —— *minuti*

Semper & infirmi eſt animi exiguique voluptas,
Ultio. Continuò ſic collige, quòd vindictâ
Nemo magis gaudet quàm fœmina. ——

Ammianus *hiſt. l.* 27. *c.* 6. *Iram definiunt eſſe ulcus animi, naſci ex mentis mollitie conſuetum; id aſſerente argumento probabili, quòd iracundiores ſunt incolumibus languidi, & fœminæ maribus, & juvenibus ſenes, & felicibus ærumnoſi.* Ariſtot. *rhetor. l.* 2. *c.* 2. Κάμνοντες, πενόμενοι, ἐρῶντες, διψῶντες, ὅλως ἐπιθυμοῦντες, καὶ μὴ κατορθοῦντες, ὀργίλοι εἰσὶ καὶ εὐπαρόρμητοι. Plut. *de irac. cohib.* Ὡς γὰρ οἴδημα μεγάλης ἐστὶν ἐν σαρκὶ πληγῆς πάθος, οὕτως ἐν ταῖς μαλακωτάταις ψυχαῖς ἡ πρὸς τὸ * λυπῆσαι * [λυπῆσαι] ἔνδοσις ἐκφέρει μείζονα θυμὸν ἀπὸ μείζονος ἀσθενείας. διὸ καὶ γυναῖκες ἀνδρῶν ὀργιλώτεραι, καὶ νοσοῦντες ὑγιαινόντων, καὶ γέροντες ἀκμαζόντων, καὶ κακῶς πράττοντες εὐτυχούντων. οὕτως ἐν τῷ λυπουμένῳ μάλιστα τῆς ψυχῆς καὶ πάσχοντι ἀνίσταται μάλιστα δ' ἀσθενείας ὁ θυμὸς, οὐχ ὑγιείας, ὥς τις εἶπε τῆς ψυχῆς ἐοικὼς, ἀλλὰ ἐπιτάσεσι καὶ σπάσμασιν ἐν ταῖς ἀμυντικαῖς ὁρμαῖς σφοδρότερον ἐξανισταμένης. quod autem dicit ὥς τις εἶπε, Platonem tangit, qui ſicut Plutarch. idem, *de virt. mor.* refert, νεῦρα τῆς ψυχῆς τὸν θυμὸν προσεῖπε.

Ἀσθενὴς] τὸ γὰρ ἀσθενὲς εὐπαθέστερον. Theophr. *de cauſſ. plant. l.* 4. *c.* 6. non ἀπαθέστερον, ut codices vulgati, etiam Heinſii editio, exhibent. Sic enim ipſe lib. eodem *c.* 13. τὰ γὰρ ἀσθενέστερα δῆλον [ὡς] εὐπαθέστερα. Et rurſus *c.* 14. τὸ ἀσθενὲς παθητικώτερον.

Ἀμφότεροι γὰρ τέτρωνται καὶ ἐνδεδώκασιν] *Uterque vulnus accepit & herbam porrexit.* Xyl. optimè. Sive, *manus dedit, & victus eſt uterque,* & qui iraſcitur, & qui dolet. Dio Pruſ. *orat.* 16. Ἀλλὰ διαφέρει ἰσχυρᾶς ἐστι χρεία, μάλιστα μὲν ἀπτώτου καὶ ὀρθῆς μηδὲν εἰκούσης· εἰ δὲ, μὴ ῥᾳδίως, μηδὲ ὑπὸ τοῦ τυχόντος πτερωσομένης. Ubi in membro poſteriori, defectus ſubeſſe videtur; ſupplendus hoc modo; εἰ δὲ [μὴ,] μὴ ῥ· &c. negativa iterata librarium vel oſcitantem, vel feſtinantem fefellit. Liban. *in vita ſua:* ἐποίει δὲ οὐδὲν αὐτοὺς δεῖσθαι τουτωνὶ τῶν σκεμμάτων. οὕτως οὐκ ἐπετρεπόμην.

Παρὰ τοῦ μουσηγέτου] *à duce ſive præſide Muſarum.* Quia *decimum* addiderat. At quis iſte Marco *Muſarum ductor?* M. Caſaub. *Herculem* vult. Herculem certè Eumenius in *oratione de ſcholis inſtaurandis, Muſagetem, hoc eſt, comitem ducémque Muſarum eſſe, accepiſſe* ait *Fulvium illum Nobiliorem; qui ædem Herculis Muſarum in circo Flaminio ex pecunia Cenſoria fecit, cùm in Græcia eſſet imperator.* Quin & Sueton. *l.*2. *c.* 29. *Ædis Herculis Muſarum à Marcio Philippo* ſub *Auguſto extructæ* meminit. Nam quod *Herculis & Muſarum*, legebatur, If. Caſaubonus, codicum veterum fidem ſecutus, copulativam ſuſtulit: quanquam Plut. in *quæſt. Rom.* communem fuiſſe aram quandam *Herculis ac Muſarum* apud Romanos, eſt autor; inſtitutæ cauſſam, ex Jubæ traditione, fuiſſe, quòd Evandrum literas Hercules docuiſſet. Cæterùm Eumenius idem, *Herculem Muſarum tutorem potiùs & defenſorem,* quàm *ductorem & præcentorem* habitum innuit, cùm ſubjicit, *Camœnarum ſigna novem ſub tutela numinis fortiſſimi ab eodem Fulvio conſecrata, quò mutuis operis præmiiſque juvari ornarique ſignificaret, Muſarum quietem defenſione Herculis, & virtutem Herculis voce Muſarum.* De hoc *Herculis Muſarum*, an *Herculis Muſarúmque* templo, Naſo *artis l.* 3.

Nec rubor eſt emiſſe palam: venire videmus
Herculis ante oculos virgineúmque chorum.

& *Faſtor. l.* 6. *extremo.*

Dicite Pierides, quis vos addixerit iſti,
Cui dedit invitas victa noverca manus.
Sic ego, ſic Clio: clari monumenta Philippi
Aſpicis, unde trahit Martia caſta genus, &c.

Sic cecinit Clio. docta aſſenſêre ſorores,
Annuit Alcides, increpuitque lyram.

Verùm apud Græcos Apollinis potiùs, *Muſagetæ* titulus iſte; hoc munus eſt, *Muſarum chorum ducere eiſdémque præcinere.* quod & ex Lutatii *hiſtor. commun. l.* 1. Probus Grammat. aſſerit. Syneſ. *Dione*, de philoſopho, Προσεῖναι δὲ δεῖ τὸ καὶ ἔχειν αὐτὸν ἴδιον ἔργον ὑπερκείμενον τοῦ χοροῦ, ὥσπερ τὸν Ἀπόλλω λόγος ἔχει, νῦν μὲν ταῖς Μούσαις συνᾴδειν αὐτὸν ἐξάρχοντα, καὶ ἐνδιδόντα ῥυθμὸν τῷ συστήματι, νῦν δὲ αὐτὸν κατὰ μόνας ᾄδειν. Cornutus an Phurnutus, *de deis, c.* 32. Ἀπ᾽ αὐτῆς δὲ τῆς ἀρχῆς καὶ μουσηγέτης ἐκλήθη, καὶ παίζειν μετὰ τῶν Μουσῶν ἐνομίσθη.

Ἐκ γὰρ Μουσάων καὶ ἑκηβόλου Ἀπόλλωνος,
Ἄνδρες ἀοιδοὶ ἔασιν, ἐπιχθόνιοι βασιλῆες.

φησὶν ὁ Ἡσίοδος. διὰ τοῦτο καὶ ἱερὸς αὐτῷ ὁ κύκνος, τὸ μουσικώτατον καὶ λευκότατον ἅμα εἶναι τῶν ὀρνέων. Pauſan. *Eliac. l.* 1. in Junonis templo, quod eſt Elide, Πεποίηνται Μοῦσαι μὲν ᾄδουσαι, καὶ Ἀπόλλων ἐξάρχων τῆς ᾠδῆς. Idémq; in *Attic.* diſertè, Ἀπόλλωνα μουσηγέτην καλοῦσι. *Muſarum ducem ſive præſidem vocant Apollinem.* Cujus appellationis Apollini tributæ meminit & Plato, *de leg. l.* 2. Plutarch. *ſympoſ. l.* 9. *c.* 14. & *cur Pyth. metro oracula edere deſierit.* & Ariſtides, *orat. Platonic.* 1. ſed & Orpheus *hymno in Apollinem*, Julianus item, *orat. in ſolem.* Apollinem cùm μουσηγέτην, tum & μουσῶν ἡγεμόνα non ſemel nuncupat: Maximus Tyrius *orat.* 21. Τὴν ἀληθῆ ἁρμονίαν, ᾄδει μὲν ὁ Μουσῶν χορὸς, ἐξάρχει δὲ αὐτῆς ὁ Ἀπόλλων ὁ μουσηγέτης. Liban. deniq; *orat.* 2. Μὴ πρὸς τοῦ μουσηγέτου τοῦ πάντα ἐφορῶντος, &c. Cæterùm Herculem, an Apollinem voluerit Marcus, parùm refert. Clemens verò noſter *ſtrom. l.* 6. etiam Domino Deo noſtro appellationem hanc tribuit. Sed & Philoſtratus Antonino illi, cui *vitas ſophiſtarum* inſcripſit; & Galliarum Regi Franciſco Magno. Cl. Caſaubonus in *notis ad Marci noſtri vitam.*

Τὸ μὴ ἀξιοῦν ἁμαρτάνειν τοὺς φαύλους, μανικὸν] tranſponendæ ſunt voces priores. Τὸ ἀξιοῦν μὴ ἁμαρτ. ſenſus exigit. idem prorſus habet *lib.* 5. § 17.

Τυραννικὸν] ità *l.* 6. § 27. ὠμόν πως. Verùm iſtic tyrannicum potiùs, quia velle ſe ſolum lege communi exemptum, *tyrannidem* ſapit.

§ 19. Ἀπολειπτέον] vide *ſuprà* § 16.

Τὸ μὴ ἀφ᾽ ἑαυτοῦ λέγειν ἐν τοῖς ἀτοπωτάτοις] Ex Marci mente, non ù ſe loquitur, qui non ab animo, non à mente ſua. Ὅταν ὑποκρίνηται, καὶ ἐπιπλάστως καὶ ἀναπλάστως τι ποιῇ ἢ λέγῃ. π.ε. *l.* 2. § 16. quæ huic loco commentarii vicem præbent. Nam aliud eſt ἀφ᾽ ἑαυτοῦ λέγειν. *Joan. c.* 18. *v.* 34.

Καθὸ σεαυτῷ ὀνειδιεῖς] *tibi ipſi exprobra.* Xyl. *tibi ipſi exprobrabis.* Caſ. τὸ καθὸ neuter rationem ullam habuit. Ego malim συνειδήσεις, *ſecundum quod*, vel *in quo, conſcius tibi futurus es.*

Ὑποκαταχλινομένου τοῦ δευτέρου] Vide *l.* 7. § 55.

§ 20. Πειθόμενα τῇ τῶν ὅλων διατάξει] Plut. *ſympoſ. l.* 1. *c.* 2. Καὶ τὸν Θεὸν ὁρᾷς, ὃν ἀριστοτέχναν ηὔδησ᾽ ὁ Πίνδαρος προσειπεῖν, οὐ πανταχοῦ τὸ πῦρ ἄνω τάττοντα, καὶ κάτω τὴν γῆν, ἀλλ᾽ ὡς ἂν αἱ χρεῖαι τῶν σωμάτων ἀπαιτῶσι,

Τοῦτο μὲν ἐν κόγχαισι θαλασσονόμοις βαρυνώτοις,
Καὶ μὲν κηρύκων τε λιθορρίνων χελυῶν τε, φησὶν Ἐμπεδοκλῆς.

Ἔνθ᾽ ὄψει χθόνα χρωτὸς ὑπέρτατα ναιετάουσαν, οὐχ ἣν ἡ φύσις δίδωσι χώραν, ἀλλ᾽ ἣν ἡ πρὸς τὸ κοινὸν ἔργον ποθεῖ σύνταξις. Idémque paulò ſecius, *de facie Lunar.* Οὐδὲν ἔοικεν ὅλου μέρος αὐτὸ καθ᾽ ἑαυτὸ τάξιν ἢ θέσιν ἢ κίνησιν ἰδίαν ἔχειν, ἣν ἄν τις ἁπλῶς κατὰ φύσιν προσαγορεύσειεν· ἀλλ᾽ ὅταν ἕκαστον οὗ χάριν γέγονε, καὶ πρὸς ὃ πέφυκεν, ἢ πεποίηται, τούτῳ παρέχῃ χρησίμως καὶ οἰκείως κινούμενον ἑαυτὸ, καὶ πάσχον, ἢ ποιοῦν, ἢ διακείμενον, ὡς ἐκείνῳ πρὸς σωτηρίαν ἢ κάλλος ἢ δύναμιν ἐπιτήδειόν ἐστιν, τότε δοκεῖ τὴν κατὰ φύσιν χώραν ἔχειν καὶ κίνησιν καὶ διάθεσιν· ὁ γοῦν ἄνθρωπος, ὡς εἴ τι τῶν ἄλλων ἕτερον, κατὰ φύσιν γεγονὼς, ἄνω μὲν ἔχει τὰ ἐμβριθῆ καὶ γεώδη μάλιστα περὶ τὴν κεφαλήν· ἐν δὲ τοῖς μέσοις τὰ θερμὰ καὶ πυρώδη· ἔνιοι τῶν πυρὸς τὸ μὲν ἄνω περὶ τὰ ὄμματα ἀποστίλβον κατὰ φύσιν ἐστὶ, τὸ δ᾽ ἐν κοιλίᾳ καὶ καρδίᾳ παρὰ φύσιν· ἀλλ᾽ ἕκαστον οἰκείως καὶ χρησίμως τέτακται.

Ναὶ μὴν κηρύκων τε λιθορρίνων χελύων τε, καὶ παντὸς ὀστρέου φύσιν, ὥς φησιν, ὁ Ἐμπεδοκλῆς καταμανθάνων.

Ἔνθ᾽ ὄψει χθόνα χρωτὸς ὑπέρτατα ναιετάουσαν. καὶ οὐ πιέζει τὸ λιθῶδες τὴν ἕξιν (τὴν νοτίδα, f. *humidum*, Xyl.) ἐπικείμενον, οὐδ᾽ αὖ πάλιν τὸ θερμὸν ὑπὸ κουφότητος εἰς τὴν ἄνω χώραν ἀποπτάμενον οἴχεται. μέμικται δέ πως πρὸς ἄλληλα, καὶ συντέτακται κατὰ τὴν ἑκάστου φύσιν. οὕτως οὖν εἰκὸς ἔχειν καὶ τὸν κόσμον, εἴγε δὴ ζῷόν ἐστι πολλαχοῦ γῆν ἔχοντα, πολλαχοῦ δὲ πῦρ καὶ ὕδωρ καὶ πνεῦμα, οὐκ ἐξ ἀνάγκης καταπεθλιμμένον, ἀλλὰ λόγῳ διακεκοσμημένον. & *ibid.* Ὅρα καὶ σκόπει, ὦ δαιμόνιε, μὴ μεθιστὰς καὶ ἀπάγων ἕκαστον ὅπου πέφυκεν εἶναι, διάλυσίν τινα κόσμου ἐπάγῃς. Mox; poſt ea quæ ſuperiùs poſita ſunt, de partibus corporis, oculo præſertim & corde: οὐδὲ γὰρ ὀφθαλμὸς ἐνταῦθα τοῦ σώματός ἐστιν ὑπὸ κουφότητος ἐκπαθεὶς, οὐδ᾽ ἡ καρδία τῷ βάρει ὀλισθοῦσα πέπτωκεν εἰς τὸ στῆθος, ἀλλ᾽ ὅτι βέλτιον ἦν οὕτως ἑκάτερον τετάχθαι· μὴ τοίνυν νομίζωμεν, μήτε τὴν ἐνταῦθα κεῖσθαι συμπεσοῦσαν διὰ βάρος, μήτε τὸν ἥλιον εἰς τὴν ἄνω χώραν, ὡς οὖ Δίκην, ὑπὸ κουφότητος ἐκτεθλῖφθαι, μήτε τοὺς ἄλλους ἀστέρας, ὥσπερ ἐν ζυγοσταθμῷ διαφορᾷ ῥέψαντας, ἐν οἷς εἰσι γεγονέναι τόποις, ἀλλὰ τοῦ κατὰ λόγον κρατοῦντος. Viſe ſis quæ ſequuntur. Denique de anima ipſa idem *ibidem*: Αὐτὴ δὲ ἡ ψυχὴ οὐ παρὰ φύσιν τοῦ σώματι

Digitized by Google

ματι συνείρεται, βραδῦ τάχιστα, καὶ ψυχρῷ πυρώδης, καὶ ἀόρατ@ αἰσθητῷ ;

Παρασκευάζεται ἐνταῦθα ἐπὶ τῦ περιεχομένου] ὅλη γὰρ ἴσως ἡ σύστασις τῶν ζώων ἐκ τούτων συνέστηκεν, ἃ διαφέρει τοῖς οἰκείοις τόποις. οὐδὲν γὰρ τῶν μερῶν ἔχει τὴν αὐτῷ χώραν. Ariſtot. *de cælo l.* 2. *c.* 6.

Τὸ ἐνδόσιμον τῆς διαλύσεως σημήνῃ] Ἐνδόσιμον, vel à re *muſica*, vel à re *nautica*, vel à re *militari* etiam forſan tranſlatum videri queat: In re muſica uſurpatur pro *modulationis exordio*, quo præcentor ſive chori præfectus cantandi reliquis auſpicium facit. Heſych. Ἐνδόσιμον, τὸ πρὸ τῆς ᾠδῆς κιθάρισμα. Et apud Suidam neſcio quis; Ὁ δὲ ψαλμὸς, οἷ@ ἐνδόσιμ@ ἐστὶ τῆς ᾠδῆς. Eò alluſit Ariſtot. *polit. l.* 8. *c.* 5. Περὶ δὲ μουσικῆς ἔνια, — ἵνα ὥσπερ ἐνδόσιμον γένηται τοῖς λόγοις. ὡς ἄν τις εἴποιεν ἀποφαινόμεν@ περὶ αὐτῆς. Ejuſdem nomine, *de mundo c.* 6. Μία μὲν ἐκ πάντων ἁρμονία συναδόντων καὶ χορευόντων κατὰ τὸν οὐρανὸν, ἐξ ἑνός τε γίνεται καὶ εἰς ἓν ἀπολήγει· καθάπερ δὲ ἐν χορῷ κορυφαίου κατάρξαντ@, συνεπηχεῖ πᾶς ὁ χορὸς ἀνδρῶν, ἔσθ' ὅτε καὶ γυναικῶν, ἐν διαφόροις φωναῖς, ὀξυτέραις καὶ βαρυτέραις, μίαν ἁρμονίαν ἐμμελῆ κεραννύντων· οὕτως ἔχει καὶ ἐπὶ τοῦ τὸ σύμπαν διέποντ@ θεοῦ· κατὰ γὰρ τὸ ἄνωθεν ἐνδόσιμον ὑπὸ τοῦ φερωνύμως ἂν κορυφαίου προσαγορευθέντ@, κινεῖται μὲν τὰ ἄστρα ἀεὶ, καὶ ὁ σύμπας οὐρανός. &c. hoc eſt, ut Plato *Euthyd.* Ὥσπερ ὑπὸ διδασκάλου χορὸς ἀποσημήναντ@. Julian. item Imp. *ad Jamblich. ep.* 42. Ἐπεὶ δ' αὐτὸς ἡμῖν τοῦ μέλους τὸ ἐνδόσιμον ἐνδίδως, καὶ οἷα τῇ Ἑρμοῦ ῥάβδῳ κινεῖς καὶ διεγείρεις καθεύδοντας, φέρε σοι, καθάπερ οἱ τοῦ Διονύσου τὸν θίασον κρούσαντι πρὸς τὴν χορείαν ἄνετοι φέρονται, οὕτω καὶ ἡμεῖς ὑπὸ τοῦ σοῦ πλήκτρου τὸ εἰκὸς ἀντηχήσομεν, ὥσπερ οἱ τοῦ χοροστάτου πρὸς τὸ ἀνάκλημα τοῦ ῥυθμοῦ συναπηχοῦντες. Et Liban. *orat.* 3. *in Conſtantium & Conſtantem*: Ὅτι νῦν τὰ συμφέροντα τῆς οἰκουμένης γένη, καθάπερ ἐν χορῷ, μίαν ἁρμονίαν ἐκπεπαιδευμένα, συνᾴδει, δύο κορυφαίων ἐνδιδόντων τὸ μέλ@. *In re nautica*, pro *Celeuſmate*, ſive *carmine*, incondito plerumq; ſatis illo, quo *celeuſta*, i. e. *hortator*, ſive *portiſculus*, remigibus præit, eoſdémq; ad opus ſuum exequendum inſtigat. Philoſtrat. min. *imag. l.* 1. in *Argo.* Ὁ δὲ τὸ ἐνδόσιμον τοῖς ἐρέταις ᾄδει. Autor innominatus à Suida laudatus: Οἱ δὲ κελευσταὶ τοῖς ἐρέταις τὸ ἐνδόσιμον ἐνέδοσαν· οἱ δὲ ἐπὶ τῇ ἐνδόσει ἀθρόοι τῷ ῥοθίῳ ἐπηλάλαξαν. In re *militari*, etiam ſi nondum occurrat exemplum uſurpationis iſtius, poteſt idem tamen eodem ſenſu uſurpari, quo ἀνακλητικὸν Suidæ exponitur. τὸ εἰς ἔφοδον ſcil. ut Pollux, *l.* 1. *c.* 10. § 19. *claſſicum* illud, quo prælii ineundi ſignum datur. (ſiquidem & τὸ ἀνάκλημα τοῦ ῥυθμοῦ Julianus illud προφέρει) quâ etiam ſtatim poſt ſuperiorem illam uſus eſt imagine, autor ille *de mundo.* Ὅταν δ' ὁ πάντων ἡγεμὼν τε καὶ φύτωρ, καὶ ἀόρατ@ ὢν ἄλλως πλὴν λογισμῷ, σημήνῃ πάσῃ φύσει μεταξὺ οὐρανοῦ τε καὶ γῆς φερομένῃ, κινεῖται πᾶσα ἐνδελεχῶς ἐν κύκλοις καὶ πέρασιν ἰδίοις· ἔοικε δὲ κομιδῇ τὸ δρώμενον, τοῖς ἐν πολέμου καιροῖς μάλιστα γινομένοις, ἐπειδὰν ἡ σάλπιγξ σημήνῃ τῷ στρατοπέδῳ· τότε γὰρ τῆς φωνῆς ἕκαστος ἀκούσας, ὁ μὲν ἀσπίδα ἀναιρεῖται, ὁ δὲ θώρακα ἐνδύεται, ὁ δὲ κνημῖδας, ἢ κράν@, ἢ ζωστῆρα περιτίθεται· καὶ ὁ μὲν ἵππον χαλινοῖ, ὁ δὲ συνωρίδα ἀναβαίνει· πάντα δὲ ὑφ' ἕνα σημάντορα κινεῖται κατὰ πρόσταξιν τοῦ τὸ κράτος ἔχοντ@ ἡγεμόν@. οὕτω χρὴ καὶ περὶ τοῦ σύμπαντ@ φρονεῖν. ὑπὸ γὰρ μιᾶς ῥοπῆς ὀτρυνομένων ἁπάντων, γίνεται τὰ οἰκεῖα. ad quod vocabuli ſignificatum alluſit forſitan Lucian. in *Lapithis*, cùm ait Cleodemo, qui Stoicos inceſſere avebat, ἐνδόσιμον præbuiſſe Hetæmoclis epiſtolam, quæ pugnis turbiſque mox conſecutis claſſicum quoddam præcinebat. Poteſt & Marco videri (quia διαλύσεως, i.e. *diſſolutionis* ſignum dicitur) eſſe τὸ ἐνδόσιμον hoc loco, quod τὸ ἀνακλητικὸν (prout & conſtanter id uſurpatur) eidem *l.* 3. § 5. idem enim planè utrobiq; argumentum agitur; atq; ità cùm Xyl, tum & Caſaubonus acceperunt. Marci autem mentem eximiè illuſtrant, quæ ex autore illo *de mundo* adduximus: ex quo & iſta, cùm eódem faciant cum primis, ſubjunxiſſe non pigebit; Καθόλου δὲ, ὅπερ ἐν νηῒ κυβερνήτης, ἐν ἅρματι δὲ ἡνίοχ@, ἐν χορῷ δὲ κορυφαῖ@, ἐν πόλει δὲ νόμ@, ἐν στρατοπέδῳ δὲ ἡγεμών· τοῦτο θεὸς ἐν κόσμῳ. πλὴν καθόσον, τοῖς μὲν καματηρὸν τὸ ἄρχειν, πολυκίνητόν τε καὶ πολυμέριμνον· τῷ δὲ ἄλυπον, ἄπονόν τε, πάσης κεχωρισμένον σωματικῆς ἀσθενείας. ἐν ἀκινήτῳ γὰρ ἱδρυμέν@, πάντα κινεῖ, καὶ περιάγει ὅπου βούλεται καὶ ὅπως· — ἡγουμένου δὲ ἀκινήτως αὐτοῦ, καὶ ἐμμελῶς ὁ σύμπας διοικονομεῖται διάκοσμ@ οὐρανοῦ καὶ γῆς.

Οὐ δεινὸν τὸ νοσερὸν ἀπειθὲς εἶναι] de querimonia iſta, vide *ad l.* 9. § 9.

Οὐδέν γε βίαιον τούτῳ ἐπιτάσσεται] Nihil à Deo creaturæ rationali violentum injungitur, nihil quod naturæ ipſius adverſum, nihil quod non eidem conſentaneum planè ſit: annon hoc eſt quod dominus Chriſtus, Mat. *c.* 11. *v.* 30. Ὁ γὰρ ζυγός μου χρηστὸς, καὶ τὸ φορτίον μου ἐλαφρόν ἐστι;

Ἀλλὰ μόνα, κατὰ φύσιν ἐστὶν αὐτῷ] leg. vel ἀλλ' ἃ μόνα κ. φ. vel, ἀλλὰ μόνα ἃ κ. φ. vide Fabium ex *inſtit. l.* 12. *c.* 11. *ad l.* 12. § 32.

Οὐ μήν τοι ἀνέχεται, ἀλλὰ τὴν ἐναντίαν φέρεται] *tamen ea non ſuſtinet, ſed in contrarium fertur.* Xyl. rectè. Et hoc eſt, quod Apoſt. *ad Tit. ep.* 2. *c.* 2. *v.* 25. ἀντιδιατίθεται, ſive ἐναντιοῦται: quem vide & *ad Rom. c.* 8. *v.* 7. nam quòd interpres Angl. τὸ ἀνέχεσθαι hìc *ſurſum ferri* reddidit, cùm ab uſu vocabuli, tum & ab autoris mente aberravit, & difficultatibus ſe ſupervacaneis implicuit.

Digitized by Google

Ἀφισαμένου τῆς φύσεως] iſta enim omnia ſunt humanitati, adeoque humanæ ipſi naturæ repugnantia.

Καταλείπει καὶ τότε τὴν ἑαυτοῦ χώραν] itaq; λειποτάκτης γίνεται. ut *ſupr.* § 9. certè enim *ſtationem ſuam* deſerit, cum ſpiritibus illis deſertoribus, Judæ, *v.* 6. qui non per omnia divinæ ſponte ſe ſubjicit voluntati. vide *lib.* 10 § 25.

Πρὸς ὁσιότητα γὰρ καὶ θεοσέβειαν κατεσκεύασται] non ad *juſtitiam* magis, inquit, quàm ad *pietatem* conditus eſt homo; imò ad iſtam etiam multò magis. vide Paulum apud Luc. in *Act. c.* 17. *v.* 26, 27.

Τῆς εὐκοινωνησίας] εὐκοινωνησία (ſicut *lib.* 1. § 16. κοινονοημοσύνη) vocabulum, quod haud temerè alibi reperias, affectionem illam deſignans propriè, quâ quis eſt εὐκοινώνητος, ut Ariſtot. *ethic. lib.* 4. *c.* 1. ſive εὐμετάδοτος καὶ κοινωνικὸς, ut Paul. *ad Tim. ep.* 1. *c.* 6. *v.* 58. *Communicare ac largire ſua proclivis.* Verùm Marco iſtic paſſivitatis ſignificatum magis obtinet, affectúmq; eum denotat, quo *promptus quis eſt ad communem fatorum legem ſubeundam*, eaq; omnia æquo animo perpetienda, quæ ad univerſi rationes conducere videbuntur. vide *ſupr.* § 13.

Πρεσβύτερα τῶν δικαιοπραγημάτων] *antiquior*, inquit, *juſtitiâ* ipsâ eſt *pietas* & θεοσέβεια. vide *l.* 6. § 30. quomodo ergò antiquiſſima omnium juſtitia, ex qua reliquæ virtutes univerſæ procedunt? *ſupr.* § 10. Verùm ibi juſtitiam latiori ſenſu accepit, prout eam virtutem deſignat, quâ ſuum cuique, ſive Deo, ſive homini, tribuitur; iſtìc ſtrictiore, quâ homini quod eſt ſuum elargitur, & pietati, quæ erga Deum eſt, ἀντιδιαιρεῖται. utriuſq; vocabuli hujus uſûs & ſignificatûs creberrima in ſacris etiam codicibus occurrunt exempla. Vide *ad lib.* 12. § 1.

§ 21. Ὧι μὴ εἷς, καὶ ὁ αὐτός ἐστιν ἀεὶ τοῦ βίου σκοπὸς] Caſaub. *ad Perſ. ſat.* 3. *v.* 60.

Eſt aliquid quò tendis?

ἔχεις τινὰ προθεὶς σοι τοῦ βίου σκοπόν; *finis ille ultimus eſt ſcopus ad quem totâ vitâ collineandum: ſingula verò actiones inſtar ſagittarum ſunt, quas eòdem jacimus.* Philo *de ſacrific. Cain & Abel.* Σκοπῷ μὲν τὸ κεφάλαιον, βέλεσιν δὲ ἔοικεν ἡ κατασκευή. *ità intellige ſequentia Perſii verba;*

—& in quod dirigis arcum.

Aptiùs tamen & ſingula facta & dicta ſagittis aſſimilaveris quàm arcus. Virgil. *in culice*

—huc mittit, & omnes

Dirigit huc ſenſus, —

Vide *ad lib.* 2. § 16. & *l.* 10. § 37. *Collineandi* autem verbum, quo eſt uſus ille, rei de qua agitur, eximiè competere videtur. Oportet enim omnes vitæ totius actiones in fine illo unico ultimóque concurrere, quemadmodum lineæ undiquaque à circuli peripheria profectæ in centro deſinunt ac conveniunt univerſæ. Marcus alter, Eremita, non Imperator, ἐν τῇ συμβουλίᾳ, ἕνα σκοπὸν ὀφείλομεν ἔχειν ἐν παντὶ καιρῷ καὶ τόπῳ, καὶ πράγματι. Mirum interim quòd Chryſippum Plutarchus aſſerit, *plures fines ſive ſcopos ſtatuiſſe.* Quanquam, prout codices exhibent, Plutarchi hoc ipſius, non Chryſippi videatur: locum, quò reſtituam, altiùs repetam: ſic itaq; legitur, *de commun. notion. c.* 20, & 21. Καὶ γὰρ ἄλλων ἕνεκα τὴν ἐκεῖ τοῦ ἀνδρὸς εὐπρεπολογίαν ἄξιον ἱστορῆσαι, πάντων ἁπλῶς πραγμάτων καὶ δογμάτων οἰκείων ὁμοῦ καὶ ἀλλοτρίων ἀπεδύσατο περὶ τὴν ἔννοιαν. ἔστι δύο τέλη καὶ σκοποὺς προκεῖσθαι τοῦ βίου, καὶ μὴ πάντων ὅσα πράττομεν ἐφ' ἕν τι γίνεσθαι τὴν ἀναφοράν· ubi pro ἀπεδύσατο legendum vel ἀφειδοῦσαν, *nulli aut rei aut dogmati ſuo an alieno parcentem*; vel cum Turnebo ἀπάδουσαν, *à rebus omnibus dogmatibuſque, cùm ſuis, tum alienis, diſſonantem, ſive diſſidentem.* Tum periodi conſummatæ notula ibidem figenda, ut illa παρὰ τὴν ἔννοιάν ἐστι, novam periochen ordiantur: alioqui quod tanquam abſurdum & à notione communi alienum notat, & Chryſippo appingit Plutarchus, Plutarchus ipſe dixerit.

Οὐδ' ὅλος εἷς καὶ ὁ αὐτὸς δι' ὅλου τοῦ βίου εἶναι δύναται] Senec. *epiſt.* 20. *Vitium eſt hæc vitæ diverſitas, & ſignum vacillantis animi, ac nondum habentis tenorem ſuum. Etiamnum dicam unde ſit iſta inconſtantia, & diſſimilitudo rerum conſiliorúmque. nemo proponit ſibi quid velit; nec ſi propoſuit, perſeverat in eo, ſed tranſilit: nec tantùm mutat, ſed redit, & in ea quæ deſeruit & damnavit, revolvitur.*

Τὸν σκοπὸν δεῖ τὸν κοινωνικὸν] vide *lib.* 5. § 8. 16. & *l.* 9. § 23.

Ἀεὶ ὁ αὐτὸς] vide *ad lib.* 1 § 8, 16. Τὸ ἀεὶ ὅμοιον. & *infr.* § 27. Elizabethæ noſtræ, piæ ac beatæ beandæque æternùm memoriæ, notum eſt nobile ac tantâ digniſſimum heroinâ elogium, *Semper eadem.*

§ 22. Τὸν μῦν, τὸν ὀρεινὸν καὶ τὸν κατοικίδιον] Fabulam Æſopicam de *mure urbano* ad *agreſtem* aliquando excurrente, & illo viciſſim in urbem divertente, habes ab Horatio feſtiviſſimè deſcriptam, *ſerm. l.* 2. *ſat.* 6.

Καὶ τὴν πτοίαν] Alluſit eódem & *lib.* 7. § 3. μυιδίων ἐπτοημένων διαδρομαί.

§ 23. Τὰ τῶν πολλῶν δόγματα λαμίας, παιδίων δείματα] Socrates certè apud Platonem in *Critone* multis oſtendit, τὰς τῶν πολλῶν δόξας, eſſe nihili faciendas. Idémq; in *Phædone*, pleróſq; τὸν θάνατον φοβεῖσθαι, ὥσπερ οἱ παῖδες τὰ μορμολύκεια. & Epictetus eódem, opinor, reſpiciens, *diſſert. lib.* 2. *c.* 1. Οὐ γὰρ θάνατος, ἢ πόνος φοβερόν, ἀλλὰ τὸ φοβεῖσθαι πόνον ἢ θάνατον. —Ἐστι μὲν οὖν [οὐ] πρὸς μὲν τὸν θάνατον, τὴν φυγήν· πρὸς δὲ τὸ περὶ αὐτοῦ δόγμα, τὴν ἀνεπιστρεψίαν, καὶ τὸ ἀγνοεῖς, καὶ ἀδιαφορεῖν. Ταῦτα δὲ ὁ Σωκράτης καλῶς

λῶς

λοῖς ποιῶν μορμολύκεια ἐκάλει· ὡς γὰρ τοῖς παιδίοις τὰ προσωπεῖα φαίνεται δεινὰ, καὶ φοβερὰ δι᾽ ἀπειρίαν, τοιοῦτόν τι καὶ ἡμεῖς πάσχομεν πρὸς τὰ πράγματα, δι᾽ οὐδὲν ἄλλο, ἢ ὥσπερ καὶ τὰ παιδία πρὸς τὰς μορμολυκείας· τί γάρ ἐστι παιδίον; ἄγνοια, ἀμαθία. θάνατος τί ἐστι; μορμολύκειον. Socrates itaque non *plebis dogmata lamiis larviſque* conferebat, ſed *idiotas* eorúmque *dogmata puerulis*, *externa* iſta quæ illos terrere ſolent, *larvis*. Epictetus ipſe pariter *lib.* 3. *c.* 21. ὅταν οὖν τις διὰ τούτων αὐτὸν ἐκφοβῇ, λέγει αὐτῷ, Ὕπαγε, ζήτει τὰ παιδία· ἐκείνοις τὰ προσωπεῖα φοβερά ἐστιν· ἐγὼ δ᾽ οἶδα, ὅτι ὀστράκινά ἐστιν, ἔσωθεν δ᾽ οὐδὲν ἔχει. vade *ad l.* 2. § 12.

§ 24. *Λακεδαιμόνιοι τοῖς μὲν ξένοις ἐν ταῖς θεωρίαις ὑπὸ τῇ σκιᾷ τὰ βάθρα*] Scilicet peregrinis advenîſque indulgebant ea Spartani, quæ conceſſa nolebant ſuis. Ideo, cùm Chii quidam Spartæ aliquando agentes, dum à cœna redeunt ebriati, in Ephorio vomuiſſent, & in Ephororum ſellis etiam ventris onus depoſuiſſent, comperto non cives ſuos, ſed Chios contumeliæ illius autores extitiſſe, præconis miniſterio publico denunciabant, τοῖς Χίοις ἐφίασιν ἀσελγαίνειν. *Chiis ſeſe, ut laſciviant, permittere.* Plut. in *apoph. Lacon.* Cæterùm Ælian. *lib.* 2. *c.* 15. pro *Chiis Clazomenios* habet, & *ſellas fuligine tinctas* refert, edictúmque ab Ephoris in hæc verba; ἐξέστω Κλαζομενίοις ἀσχημονεῖν. *Clazomeniis licitum eſto indecorè ſe gerere.* Advenis itidem, qui ad ludos ſolennes ſpectandi gratiâ Spartam convenerant, in umbra ſedes collocabant; quod ſuis quos ad duritiem omnem ſuſtinendam exercitatos volebant, neutiquam permittebant. Verùm iſtud ævi inferioris fuiſſe videtur. ſiquidem primis reipublicæ illius temporibus advenas minimè admiſiſſe videntur. Plut. in *inſtit. Lacon.* Ξενηλασίας δὲ εἰσηγήσατο, (de Lycurgo ſermo habetur) ὅπως οἱ παρεισρέοντες μὴ διδάσκαλοι κακοῦ τινος τοῖς πολίταις ὑπάρχωσι. De Lacedæmoniis interim Tertull. *apologet. c.* 6. *primos* eos *penulam ludis excogitâſſe, nè vel hyeme voluptas impudica* (quæ in theatris ſcil. exercetur] *frigeret.* quod tamen ridendo dixiſſe Tertullianum contendit Rigaltius.

§ 25. Τῷ Περδίκκα ὁ Σωκράτης] De Socrate Laërt. *l.* 2. Ὑπερεφρόνησε δὲ καὶ Ἀρχελάου τοῦ Μακεδόνος, καὶ Σκόπα τοῦ Κρανωνίου, καὶ Εὐρυλόχου τοῦ Λαρισσαίου, μήτε χρήματα προσιέμενος αὐτῶν, μήτε παρ᾽ αὐτοὺς ἀπελθών. De Perdicca nihil. Imò, quod de Perdicca Marcus, de Archelao Seneca, *de benef. l.* 5. *c.* 6. *Archelaus rex Socratem rogavit, ut ad ſe veniret: dixiſſe Socrates traditur, Nolle ſe ad eum venire, à quo acciperet beneficia, cùm reddere illi paria non poſſet.* Verùm ſubjicit Seneca: *Primùm in ipſius poteſtate erat non accipere, deinde ipſe dare beneficium prior incipiebat. Veniebat enim rogatus, & id dabat quod utique ille non erat Socrati redditurus. Etiamnum Archelaus daturus erat aurum & argentum; recepturus contemptum auri & argenti. Non poterat ergò Archelao referre Socrates gratiam? & quid tandem erat accepturus, quantum dabat?* &c.

§ 26. Ἐν τοῖς τῶν Ἐφεσίων γράμμασι] Quænam iſta *Ephesia ſcripta*? aut *literæ* etiam *Epheſiæ*? nam Magicos neſcio quos characteres, & vocabula barbara ſub hoc titulo etiam proverbio celebrata, diſcimus ex Diogeniano in *parœmiarum collectaneis*; Heſychio; Suidâ; Euſtath. *ad Iliad.* τ. Clemens Alex. qui & *ſtrom. l.* 6. recenſet & explicat: & *lib.* 1. ad *Dactylos Idæos* autores & inventores refert. Verùm nihil illis videtur cum præceptis iſtiuſmodi, quæ ad mores componendos ſpectant, commune fuiſſe. Forſan Marcus ſcripſerat ἐν τοῖς τῶν Ἐπικουρείων, ſive τοῦ Ἐπικούρου γράμμασιν. Indè enim iſtiuſmodi aliquid Seneca, uti mox videbitur, adducit. Et *Epicurum* ſuprà laudaverat Marcus ipſe l. 9. § 14.

Συνεχῶς ὑπομιμνήσκεσθαι τῶν παλαιῶν τινος τῶν ἀρετῇ χρησαμένων] Senec. *epiſt.* 11. *Aliquis vir bonus nobis eligendus eſt, ac ſemper ante oculos habendus, ut ſic tanquam illo ſpectante vivamus; & omnia tanquam illo vidente faciamus. Hoc Epicurus præcepit: cuſtodem nobis & pædagogum dedit: nec immeritò, magna pars peccatorum tollitur ſi peccaturis teſtis aſſiſtat: aliquem habeat animus, quem vereatur, cujus autoritate etiam ſecretum ſuum ſanctius faciat. O felicem illum, qui non aſpectus tantùm, ſed etiam cogitatus emendat! O felicem, qui ſic aliquem vereri poteſt, ut ad memoriam quoque ejus ſe componat atque ordinet! qui ſic aliquem vereri poteſt, citò erit verendus. Elige igitur Catonem; ſi hic videtur tibi nimis rigidus, elige remiſſioris animi virum, Lælium; elige eum, cujus tibi placuit & vita & oratio: & ipſius animum ante te ferens, & vultum; illum ſemper tibi oſtende vel cuſtodem, vel exemplum. Opus eſt, inquam, aliquo ad quem mores noſtri ſe ipſi exigant. niſi ad regulam, prava non corriges.* Idem *ep* 25. *Sic fac, inquit Epicurus, omnia, tanquam ſpectet Epicurus. Prodeſt ſine dubio cuſtodem ſibi impoſuiſſe, & habere quem reſpicias, quem intereſſe cogitationibus tuis judices. Hoc quidem longè magnificentius eſt, ſic vivere, tanquam ſub alicujus boni viri, ac ſemper præſentis, oculis. Sed ego etiam hoc contentus ſum, ut ſic facias quæcunque facis tanquam ſpectet aliquis: omnia nobis mala ſolitudo perſuadet; cùm jam profeceris tantùm, ut ſit tibi etiam tui reverentia, licebit dimittas pædagogum. Interim te aliquorum autoritate cuſtodi; aut Cato ille ſit aut Lælius, aut cujus interventu perditi quoque homines vitia ſupprimerent, dum te efficis eum coram quo peccare non audeas: cùm hæc effeceris, & aliqua cœperit apud te tui eſſe dignatio, incipiam tibi te permittere.* Idem. *epiſt.* 102. *Scias magnorum virorum, non minùs præſentiâ eſſe utilem memoriam.* Gemina habet his Theodoric. à S.

Victore in *epiſt.* quæ *Bernardi* nomen præfert, *ad Carthuſ. fratr. de Mont. Dei. Elige tibi tu ipſe hominem conſilio meo, cujus vitæ exemplar ſic cordi tuo inhæſerit, reverentia inſederit, ut quotiens recordatus fueris, ad reverentiam cogitati aſſurgas, vitam ordines, mores componas; hic præſens tibi ſit quandocunque volueris; occurrat ſæpe & cùm nolueris. Omnia facta, cogitata tua ab eo videri cogitabis; ac ſi videat, ac ſi arguat, emendare cogeris.* Epictet. *diſſert. l.* 2. *c.* 18. Θέλησον ἀρέσαι αὐτός ποτε σεαυτῷ· θέλησον καλὸς φανῆναι τῷ Θεῷ· ἐπιθύμησον καθαρὸς μετὰ καθαροῦ σεαυτοῦ γενέσθαι, καὶ μετὰ τοῦ Θεοῦ. εἶθ' ὅταν προσπίπτῃ σοί τις φαντασία τοιαύτη, Πλάτων μὲν, ὅτι * Ἴθι ἐπὶ τὰς ἀποδιοπομπήσεις, ἴθι ἐπὶ θεῶν ἀποτροπαίων ἱερὰ ἱκέτης· ἀρκεῖ κἂν ἐπὶ τὰς τῶν καλῶν καὶ ἀγαθῶν ἀνδρῶν συνουσίας ἀποχωρήσας πρὸς τοῦτον γίνῃ ἀντεξετάζων, ἄν τε τῶν ζώντων τινὰ ἔχῃς ἄν τε τῶν ἀποθανόντων. Vide & Iſidor. Peluſ. *l.* 3. *ep.* 91. Cæterùm, quod Clemens præclariſſimè *ſtrom. l.* 7. εἰ δὲ ἡ παρουσία τινὸς ἀνδρὸς ἀγαθοῦ, διὰ τὴν ἔντευξιν καὶ τὴν αἰδῶ, πρὸς τὸ κρεῖττον ἀεὶ σχηματίζει τὸν ἐντυγχάνοντα, πῶς οὐ μᾶλλον ὁ συμπαρὼν ἀεὶ ἀδιαλείπτως τῷ Θεῷ, ἐκ εὐλόγως ἂν ἑαυτοῦ παρ' ἕκαστα κρείττων εἴη εἰς πάντα, καὶ τὰ ἔργα καὶ τοὺς λόγους, καὶ τὴν διάθεσιν; τοιοῦτος δὲ ὁ πάντῃ παρεῖναι τὸν Θεὸν πεπεισμένος· πάντῃ τοίνυν παρεῖναι τὸν Θεὸν πεπεισμένοι, πάντα τὸν βίον ἑορτὴν ἄγοντες, γεωργοῦμεν αἰνοῦντες, πλέομεν ὑμνοῦντες, κατὰ τὴν ἄλλην πολιτείαν ἐντέχνως ἀναστρεφόμεθα. vide *ad l.* 6. § 28.

* Plat. *de leg. lib.* 9.

§ 27. Ἕωθεν εἰς τὸν οὐρανὸν ἀφορᾷν] Monitum iſtud Pythagoricum cœlum ſingulis matutinis ſuſpiciendi, non abhorret à Platonico illo forſan, *l.* 7. § 47.

Ἀεὶ κατὰ τὰ αὐτὰ καὶ ὡσαύτως] vide *ſup.* § 21. & *l.* 6. § 30. τὸ ὁμαλὲ πανταχοῦ. Plinius minor. *l.* 3. *epiſt.* 1. *Me ut certus ſiderum curſus; ita vita hominum diſpoſita delectat.* Ariſtot. nom. *de mundo c.* 6. Τῶν αἰσθητῶν τὰ τιμιώτατα, τὸν αὐτὸν ἐπέχοντα τόπον, ἄστρα τε, καὶ ἥλιος καὶ σελήνη, πάντα τε οὐράνια. διὰ τοῦτο ἀεὶ τὴν αὐτὴν σώζοντα τάξιν διακεκόσμηται, καὶ οὔποτε ἀλλοιωθέντα μετεκινήθη. De motùs autem ſolaris cœleſtiſq; conſtantia, nullâ ratione aut creaturæ vi interrumpenda, Deus ipſe per Jerem. *c.* 31. *v.* 35, 36. & *c.* 33. *v.* 20, 23. cui conſtantiam in recto juſtóq; haud imparem à Pyrrho tributam Fabritio Romano, autor eſt apud Suidam autor innominatus; ὃν δυσχερέστερον ἄν τις ἀποστρέψαι τῆς δικαίας ἀρετῆς, ἢ τῆς συνήθους πορείας τὸν ἥλιον. In vero, à Fr. Bonaventura Ingolſtad. Pontifici Romano, autor eſt Petr. Marnixius, *de P. R. c.* 8. *Papa ſolis inſtar in eodem veritatis curſu permanet; neque ab ea magis dimoveri poteſt, quàm terra à centro ſuo.* Cæterùm de hoc ipſe viderit. ἡμεῖς δ' οὔ τοι οὐ ταχυπειθεῖς. Talem certè ſapientem ſuum Stoici prædicabant. Ad hoc, quantum humana ferebat conditio, eniti ſuos Pythagoras volebat. Sed & Senec. *ep.* 77. *virtutem non flamma, non ruina inferiùs abducet; hæc una majeſtas deprimi neſcit; nec proferri ultrà, nec referri poteſt. ſic hujus, ut cœleſtium, ſtata magnitudo eſt. ad hanc nos conemur educere.* Optimè Clem. *ſtrom. lib.* 4. Αὕτη γὰρ ἡ κατὰ δύναμιν ἐξομοίωσις πρὸς Θεόν, τὸ φυλάττειν τὸν νοῦν ἐν τῇ κατὰ τὰ αὐτὰ σχέσει. αὕτη δὲ νοῦ σχέσις, ὡς νοῦ· ἡ δὲ ποικίλη διάθεσις, γίνεται τῇ πρὸς τὰ ὑλικὰ προσπαθείᾳ. Idemque *l.* 2. Ἡ πίστις οὖν καὶ ἡ γνῶσις τῆς ἀληθείας, ἀεὶ κατὰ τὰ αὐτὰ καὶ ὡσαύτως ἔχειν κατασκευάζουσι τὴν ἑλομένην αὐτὰς ψυχήν.

Καὶ τῆς γυμνότητος] vide *l.* 10. § 1. Aliâ ratione, de Deo, Senec. *epiſt.* 31. *Deus nihil habet; nudus eſt.*

Οὐδὲν γὰρ προκάλυμμα ἄστρῳ] *Aſtris enim nullum eſt velamentum.* Xyl. *Nullum aſtrum velamentum aliquod habet.* Caſ. haud incommodè uterque. ἄστρον tamen ille legiſſe videtur.

§ 28. Οἷος ὁ Σωκράτης τὸ κώδιον ὑπεζωσμένος] Idem patraverat, uti videtur, Xanthippe, quod à mulieribus Athenienſibus factum fingit Ariſtophanes in Ἐκκλησιαζούσαις, ſive *concionem habentibus fœminis.* Hiſtoriam nuſquam legiſſe memini. At contrà Ælianus *hiſt. var. l.* 7. *c.* 9, 10. Phocionis uxorem narrat mariti veſte ſolâ indutam, nullo alio vel amictu, vel ornatu adjecto, in publicum ſæpe prodiiſſe. quod & ille σωφροσύνης μεγάλης indicium facit. Xanthippen verò Socratis, ad pompam ſpectandam viri veſte amictam prodire recuſâſſe; illúmq; dixiſſe, Ὁρᾷς, ὡς οὐ θεωρήσουσα, θεωρησομένη δὲ μᾶλλον βαδίζεις. *vides te non tam ſpectaturam, quàm ſpectandam, proficiſci.* Ea interim videtur ſors fuiſſe Socratis, quæ & Epaminondæ fuerat; quem *l.* 5. *c.* 5. narrat Ælianus, ἓν τρίβωνα, *unum* tantummodo *pallium* habuiſſe: quod cùm ad fullonem opus eſſet mundandum mittere, domi interim coactum ſeſe continere. refert & Joan. Chryſoſt. *adv. vituperat. vit. monach. l.* 2. Eadem. ſcil. Imperatoris illius magni ſors, quæ ſubulcorum Ithacenſium, *Odyſſ.* ξ.

Οὐ γὰρ πολλαὶ χλαῖναι, ἐπημοιβοί τε χιτῶνες.
—— μία δ' οἴη φωτὶ ἑκάστῳ.

quanquàm inſtructior paulò Epaminondæ paupertas, quàm ſophiſtarum paris illius, Proæreſii & Hephæſtionis, de quibus Eunapius, ἓν γοῦν αὐτοῖς ὑπῆρχεν ἱμάτιον καὶ τριβώνιον, καὶ πλέον οὐδέν. *unicam tantum utriq; penulam communem fuiſſe*: itaq; alter cùm eâ indutus foras prodiret, alterum neceſſariò ſtragulis involutum in ædibus delituiſſe. quod autem in Epaminonda paupertatis fuit, id parcitati ſordidæ in quibuſdam adſcribit Theophraſtus, cùm inter alios τοῦ ἀνελευθέρου *characteras* hunc ponat, ἔνδον μένειν, ὅταν ἐκδῷ θοἰμάτιον ἐκπλῦναι. Penuriæ

extremæ,

Digitized by Google

extremæ, incertum, an parcitati, tribuentem, de Telauge neſcio quo retuliſſe Æſchinem, autor eſt apud Athen. *l.* 5. Maſurius *in dialogo*, cui id nominis indidit, ἱκανῶς φορήσας καθ' ἡμέραν ἡμιοβόλιον κνάφῳ τελῶν μισθὸν, κῳδίῳ ἐζωσμένον. quomodo de Socrate Marcus iſtic.

Καὶ ἃ εἶπεν ὁ Σωκράτης τῆς ἐπιλέγεις αἰσθηθῆναι] Socrati nimirum ſolenne fuit, feſtivo aliquo commento eludere, quas alii ægrè ferebant, uxoris ſuæ in ſe admiſſas procacitates & protervias. Ejuſmodi enim fuerat, quod quærenti quomodo Xanthippæ rixas & convitia ſuſtinere poſſet, Καὶ σὺ μὴν χηνῶν βοώντων ἀνέχῃ; *quomodo tu*, inquit, *anſerum tuorum ſtrepitus?* illóq; ſubjiciente, *at illi mihi ova pulloſq; pariunt*, regeſſit Socrates, *& illa mihi liberos.* Laërt. *l.* 2. ubi cur *gallinas* Eraſmus pro *anſeribus* ſubſtituerit, neſcio. Nec abſimile, quod Euthydemo, quem ad cœnam domum ſecum duxerat, indignanti, quòd illa per bilis æſtum, poſt contumelioſè dicta non pauca, menſam tandem evertiſſet, Παρὰ σοὶ δὲ οὐ πρώην ὄρνις τις εἰσπτᾶσα ταὐτὸ τοῦτο ἐποίησεν; ἡμεῖς δ' οὐκ ἠγανακτήσαμεν. *Annon*, inquit, *nuper, cùm apud te eſſemus, gallina quædam involans idem ipſum fecerat? nec nos id moleſtè ferebamus.* Habet Plut. *de irac. cohib.* qui & geminum ferè quiddam de Pittaco refert, *lib. de tranquill.* ejuſdem autem κόμματος quippiam videtur fuiſſe, & quod iſtâ occaſione protulerat. Socratem certè à Xanthippe peſſimè ac procaciſſimè habitum, moderatè ac æquanimiter omnia tuliſſe, docent nos autores haud pauci. Syneſ. in *Dione*, ut cæteros taceam, Αὐτὴ μὲν γὰρ ἡ Ξανθίππη, φεῦ τῆς ὀλιγωρίας, ὡς ἐχρῆτο Σωκράτει; ἀλλ' οὐδὲν ἐκώλυσε Σωκράτην εὐθυμεῖσθαι καὶ καταφρονεῖν.

§ 29. Ἐν τῷ γράφειν καὶ ἀναγινώσκειν] Hieron. *ad Paulin. de ſtud. ſacr. liter. Taceo de grammaticis, rhetoricis, philoſophis, geometris, dialecticis, muſicis, aſtronomis, aſtrologis, medicis; ad minores artes veniam, & quæ non tam linguâ, quàm manu adminiſtrantur: agricolæ, cæmentarii, fabri, metallorum lignorúmve cæſores, lanarii quoque & fullones, & cæteri qui variam ſupellectilem & vilia opera fabricantur, abſq; doctore non poſſunt eſſe quod cupiunt.* Gregor. Naz. *ad Epiſcop.* 150. Τάξις γὰρ οὐκ ἀρίστη, διδάσκειν πρότερον ἢ τι μανθάνειν, μὴ ὅτι τὰ θεῖα καὶ τηλικαῦτα τὸ μέγεθος, ἀλλ' οὐδὲ ἄλλο τι τῶν μικρῶν καὶ τοῦ μανθάνειν ἀξίων. Idem *in Apologet.* 1. ἀλλ' οὐδὲ ξένον τι καὶ ἀπὸ τρόπου τοῖς πολλοῖς τὰ θεῖα φιλοσοφοῦσιν, δεῖ τὸ ἄρχειν ἀναβαίνειν ἀπὸ τοῦ ἄρχεσθαι, οὐδὲ ἔξω τῶν νενομισμένων τῆς φιλοσοφίας ὅρων, καὶ φέρον εἰς ὄνειδος, ὥσπερ οὐδὲ ναύτῃ τῶν εὐδοκίμων τὸ πρωρατεῦσαι, καὶ πρωρεῖ καλῶς τοὺς ἀνέμους τηρήσαντι τὸ πηδαλίων τοὺς οἴακας· εἰ δὲ βούλει, στρατιώτῃ γενναίῳ τὸ ταξιαρχῆσαι, καὶ ταξιάρχῃ καλῶς, τὸ στρατηγῆσαί τι καὶ πολέμου παντὸς ἡγεμονίαν ἐγχειρισθῆναι. Quod autem de nautis hîc dixit pleniùs expoſuit *orat. in Baſil.* ἐπαινῶ δὲ καὶ τοῦτον νόμον· ὃς τὴν κώπην πρότερον ἐγχειρήσας τῷ νῦν κυβερνήτῃ, κἀκεῖθεν ἐπὶ τὴν πρώραν ἀναγών, καὶ πιστεύσας τὰ ἔμπροσθεν, οὕτω ἐπὶ τὸν οἴακον καθίζει, μετὰ τὴν πολλὴν πειραθεῖσαν θάλασσαν, καὶ τὴν τῶν ἀνέμων διάσκεψιν. quam imaginem ab Ariſtophaneis in *Equitib.* illis mutuatam cenſet Muret. *var. lect. l.* 18. *c.* 16. (quæ tanquam Comici incerti in *excerptis* ſuis ex parte Grotius exhibet)

Ἐρέτην γενέσθαι πρῶτα χρή, πρὶν πηδαλίοις ἐπιχειρεῖν·
Κἆτ' ἐντεῦθεν πρωρατεῦσαι, καὶ τοὺς ἀνέμους διαθρῆσαι·
Κἆτα κυβερνᾶν αὐτὸν αὑτῷ.

quod de militibus, haud multùm abludit ab eo quod Eupolis in *Amicis*;

Οὐκ ἐσωφρόνησας, ὦ πρεσβῦτα, τὴν κατάστασιν
Τήνδε λαμβάνων ἄρχειν, πρὶν καὶ μαθεῖν τὴν ἱππικήν.

Huc pertinet & Antiſthenis illud qui Athenienſibus conſuluit, τοὺς ὄνους ἵππους ψηφίσασθαι. quod nec Ambroſius Laërtii interpres, nec Eraſmus in *apophtegmatum collectaneis* ritè cepit. Cùm ille vertit, *aſinos ut equos deligerent*; iſte reddidit, *aſinos æquè ac equos ad agriculturam deligerent*: cùm potiùs dicendum eſſet, *ut aſinos equos fieri decernerent.* i. e. pſephiſmate, ſive decreto ſancirent, ut aſini fiant equi. quod cùm illi ἄλογον, abſurdum, & rationi contrarium eſſe dicerent; regeſſit, Ἀλλὰ μὴν καὶ στρατηγοὶ γίνονται παρ' ὑμῖν, μηδὲν μαθόντες, μόνον δὲ χειροτονηθέντες. *Atqui imperatores veſtro ſolo ſuffragio fiunt, qui artis imperatoriæ nihil quicquam didicerunt.* q. d. tam decreto veſtro poſſunt ex aſinis equi, quàm ex imperitis hominibus imperatores fieri. Verùm non magis illi ſuffragiis ſuis id ſi ſciſcerent, efficere quibant ut imperatores homines iſtiuſmodi exiſterent, etiamſi imperatoris nomen eis decernerent, quàm perficere poterant, aut ut *aſinus equus*, aut ut *ſimia leo fieret.* quod Gregor. Rom. *in regeſt. l.* 1 *ep.* 5. *ecce ſereniſſimus Dominus imperator fieri ſimiam leonem juſſit; & quidem proviſione illius vocari poteſt, fieri autem leo non poteſt.* Itaq; ſcitè Gregor. Naz. *orat. in reditu*, quem & Gregor. ille alter forſan legerat, τὸ γὰρ τέταρτον τῆς εὐγενείας γένος τότε ἀξιῶσαι λόγου τὸ ἐν γράμμασι καὶ προστάγμασιν, ὅπως καὶ πίθηκος ἀποδείξωμεν τὸ ἐν χελώνῃ, καὶ πίθηκον αἰδέσθαι λέοντα εἶναι κεκηρυγμένον. Poterat & pro *ſimia* κυνοκέφαλον dixiſſe; cùm, ut Epiphan. etiam *hær.* 57. § 6. πιθήκῳ κοινὸν ὄνομα λέων haud infrequenter inditur

Οὐ πρότερον ἄρξεις πρὶν ἀρχθῇς] Nihil hoc axiomate apud omnes omne genus autores tritius. Solon apud Laërt. *l.* 1. & Stob. *tom.* 2 *tit.* 46. Ἄρχε, πρῶτον μαθὼν ἄρχεσθαι· ἄρχεσθαι γὰρ μαθὼν, ἄρχειν ἐπιστήσῃ. Et Clitarchus apud Anton.

Digitized by Google

melioſſ. l. 2. c. 1. Ἄρχεσθαι μὴ μαθὼν, ἄρχειν μὴ ἐπιχείρει. Iſocrat. in *Nicocl.* Ἐὰν ἄρχεσθαι μάθωσι πολλῷ μᾶλλον ἄρχειν δυνήσονται. De ſe Tullius rex apud Dionyſium Halicarn. *l.* 4. Πειράσομαι ποιῆσαι φανερὸν ὅτι καὶ ἄρχειν ἐπίσταμαι καλῶς, καὶ ἄρχεσθαι συμφερόντως δύναμαι. Plato *de legib. l.* 6. Δεῖ δὴ πάντ᾽ ἄνδρα διανοεῖσθαι περὶ ἁπάντων ἀνθρώπων, ὡς ὁ μὴ δουλεύσας οὐδ᾽ ἂν δεσπότης γένοιτο ἄξιος ἐπαίνου· καὶ καλλωπίζεσθαι χρὴ τῷ καλῶς δουλεῦσαι μᾶλλον ἢ τῷ καλῶς ἄρξαι. Ariſtot. *polit. l.* 3. *c.* 4. Διὸ καὶ λέγεται τοῦτο καλῶς, ὡς οὐκ ἔστιν εὖ ἄρξαι μὴ ἀρχθέντα. & ex eodem Joan. Climach. *ad Paſtor.* Οὐκ ἔστιν εὖ ἄρξειν, ἐὰν μὴ ἀρχθέντα. Idem *ibid. l.* 7. *c.* 14. Τόν τε γὰρ μέλλοντα καλῶς ἄρχειν, ἀρχθῆναί φασι δεῖν πρῶτον. Senec. *de ira l.* 2. *c.* 15. *Nemo regere poteſt, qui non & regi.* Itaque de Ageſilao Plut. hoc illi profuiſſe ad rem in imperio bene gerendam. Τὸ ἐλθεῖν ἐπὶ τὸ ἄρχειν, μὴ ἀπαίδευτον τοῦ ἄρχεσθαι. Joſeph. *Antiq.* Πάντες οἱ ἄρχεσθαι καλῶς μεμαθηκότες, καὶ ἄρχειν εἴσονται, παρελθόντες εἰς ἐξουσίαν. Philo Jud. Ὁ μαθὼν ἄρχεσθαι, καὶ ἄρχειν εὐθὺς μανθάνει· οὐδὲ γὰρ εἰ πάσης γῆς καὶ θαλάσσης τὸ κράτος ἀνάψαιτό τις, ἄρχων ἂν εἴη πρὸς ἀλήθειαν, εἰ μὴ μάθῃ καὶ προπαιδευθείη τὸ ἄρχεσθαι. Utrumque exhibet Maxim. *collect. c.* 46. Cicer. *de legib. l.* 3. *Qui bene imperat, paruerit aliquando neceſſe eſt: & qui modeſtè paret, videtur, qui aliquando imperet, dignus eſſe.* Iſidor. Peluſ. *l.* 5. *ep.* 455. Οὐδὲν οὕτω ποιεῖ νομίμως ἄρχειν, ὡς τὸ νομίμως ἄρχθαι· Ὁ γὰρ ἀγαθὸς ἐν ὑπηκόοις, ἀγαθὸς ἔσται καὶ ἐν ἡγεμόσιν· οἱ δ᾽ ἐν τῷ ὑπακούειν, καὶ προστατεῖν πρόχειροι, καὶ πρὸς τὸ ἄρχεσθαι ἀνεπιτήδειοι, ὅτι καὶ εἰς ἀρχὴν ἀνεπιτηδειότατοι. Quam ſententiam claram ſatis ſanè, & concinnè conceptam, interpres fœdiſſimè ut multas alias ejuſdem autoris, depravavit. Vide eundem & *epiſt.* 225. & 275. Ab alia mente, nec vera tamen certâve minus, Plut. *ad princip. inerud.* Δεῖ δὲ, ὥσπερ ὁ κανὼν, αὐτὸς ἀστραβὴς γενόμενος καὶ ἀδιάστροφος, οὕτως ἀπευθύνει τὰ λοιπὰ τῇ πρὸς αὐτὸν ἐφαρμογῇ καὶ παραθέσει συνεξομοιῶν, παραπλησίως τὸν ἄρχοντα πρῶτον αὐτὸν ἀρχὴν κτησάμενον ἐν ἑαυτῷ, καὶ κατευθύναντα τὴν ψυχὴν, καὶ καταστησάμενον τὸ ἦθος, οὕτω συναρμόττειν τὸ ὑπήκοον· οὔτε γὰρ πίπτοντός ἐστιν ὀρθοῦν, οὔτε διδάσκειν ἀγνοοῦντος, οὔτε κοσμεῖν ἀκοσμοῦντος, ἢ τάττειν ἀτακτοῦντος, ἢ ἄρχειν μὴ ἀρχομένου. ubi non poſſum probare quod Hen. Stephan. pro ὀρθοῦν vult τρέχειν ſubſtitui: quem tamen M. Bernard. ſequitur *var. lect. l.* 3. *c.* 17. hoc autem fit, ut Plato *polit. l.* 9. Ὅταν ἑαυτοῦ τις ὢν ἀκρατὴς, ἄλλων ἐπιχειρήσῃ ἄρχειν. *Neque enim exercitum continere poteſt imperator,* (aut populum princeps) *qui ſe ipſe non continet.* Cicer. *ad Quint. frat. Tunc incipies aliis imperare, cùm ipſe improbiſſimis dominis, dedecori & turpitudini ſervire deſieris.* Idem *parad.* 5. vide *l.* 1. § 15, 16, & *l.* 2. § 2.

Πολλῷ μᾶλλον ἐν τῷ βίῳ] ſiquidem, *Ars eſt artium regimen vitæ.* Joan. Gerſon *de recidiv.* vide *ſuprà ad* § 5.

§ 30. Δοῦλος πέφυκας] Iambus eſt τρίμετρος, à Philone adductus in *lib. de libert. viri boni:* Ὅθεν, inquit, καὶ τὰ τρία μέτρα φιλοσόφως ἐκεῖνά φασιν εἰρῆσθαι.

Οὐ γὰρ μετεῖναι τῶν νόμων δούλοις ἔφη· καὶ πάλιν
Δοῦλος πέφυκας, οὐ μέτεστί σοι λόγου.

tria dixerat, ſed ubinam tertium? nuſquam comparet. Legas, me autore, τὰ τρίμετρα, non τρία μέτρα. Quòd autem præfixâ cauſali ſuperioribus annectit iſta M. Caſ. quaſi ab ortûs nativi ratione argumentum duxerit Marcus; ideo ſcil. diſciplinâ cuique ad virtutem opus eſſe, quia ſervus quiſque natus ſit, hoc eſt, ſenſibus brutiſque affectibus addictus, cognitione autem ſolidâ, rationéque rectâ deſtitutus; probare non poſſum. Primò ſiquidem Stoicis iſtud haud placet, vitia à natura, ſive ingenita, eſſe; non magis quàm virtutes. Tum non omnes in univerſum mortales, ſed ſervos ſolos ſpectare quod à poeta hîc dicitur, ex Philone liquet: & ſervos quidem ἀργυρωνήτους τε καὶ αἰχμαλώτους, æquè ac vernas οἰκογενεῖς. Itaque τὸ πεφυκέναι, hoc loco, non *natum eſſe* ſignificare videtur, ſed eodem ſumi ſenſu, quo in eodem ferè argumento, ab Euripide in *Hecuba,* ubi dixit;

Αἶ αἶ, τὸ δοῦλον ὡς κακὸν πέφυκ᾽ ἀεί;

& à Theognide in illis;

Οὔποτε δουλείη κεφαλὴ ἰθεῖα πέφυκεν,
Ἀλλ᾽ αἰεὶ σκολιὴ, κ᾽ αὐχένα λοξὸν ἔχει.

δοῦλος πέφυκας, i.e. δοῦλος εἶ, *ſervus es.* Ubi nec ſpernendam planè duxerim Caroli filii conjecturam, qui inter iſta deſcribendum animadvertit ipſe, in priore verſiculo vocabulum idem hoc forſan reponendum, ut legatur,

Οὐ γὰρ μετεῖναι τῶν νόμων δούλοις ἔφυ.
Οὐκ ἔφυ μετεῖναι, ἀντὶ τοῦ, οὐ μέτεστιν, ἢ μετεῖναι οὐκ ἔστιν.

quomodo Evenus apud Ariſt. *ethic. Eudem. l.* 2. *c.* 7
Πᾶν γὰρ ἀναγκαῖον πρᾶγμ᾽ ἀνιηρὸν ἔφυ.
Ingratum eſt quicquid neceſſarium eſt.

Et apud Herodotum *l.* 7. Theſſali; οὐδαμὰ γὰρ ἀδυνασίης ἀνάγκη κρέσσων ἔφυ. *Nunquam impotentiâ potior eſt neceſſitas.* Euripid. *Oreſt.*

M. Ἄπαιρε θυγατρὸς φάσγανον. O. Ψευδὴς ἔφυς.
M. Ἀλλὰ κτενεῖς μου θυγατέρ᾽; O. Οὐ ψευδὴς ἔτ᾽ εἶ.

Idem valet ἔφυς & εἶ. Deniq; λόγος iſtic *rationem* non ſignificat; quaſi de *ſervis* dicatur, quod Hom. *Odyſ.* ρ. *v.* 322. & ex Homero Plato *de leg. l.* 6. & Athen. *dipnoſ. l.* 6.

Ἥμισυ γάρ τ᾽ ἀρετῆς ἀποαίνυται εὐρύοπα Ζεὺς
Ἀνέρος, εὖτ᾽ ἄν μιν κατὰ δούλιον ἦμαρ ἕλῃσιν.

Sed

Digitized by Google

ſed *ſermonem*, ſive *orationem* deſignat, uti & Philo ipſe nos docet, qui verbis verbiſque illis ait ψῆφον μετουσίαν, quod priora ſpectant, ἢ ἰσηγορίαν, quod poſteriora reſpiciunt, i. e. *lege agendi facultatem, & liberam ſuffragii non reliquis ferendi poteſtatem*, vel etiam, latiùs ſumendo, *ſermonis libertatem*, eſſe ſervis denegatam. quomodo παῤῥησίαν eiſdem interdictam, Julianus *de cyniſm. orat. 2.* Τῷ δούλῳ γὰρ ὁ νόμος οὐ μεταδίδωσι παῤῥησίας. quanquam ἰσονομίαν quam cum ἰσηγορία is confundere videtur, à παῤῥησία, ſed ſenius ſumptâ, diſpeſcit Iſocrates, in *Areopag.* ubi ait, Ὥσθ' ἡγεῖσθαι τὴν μὲν ἀκολασίαν, δημοκρατίαν· τὴν δὲ παρανομίαν, ἐλευθερίαν· τὴν δὲ παῤῥησίαν, ἰσονομίαν. Vult nimirum ſenarius ille, verum eſſe de *ſervis*, quod de *egenis* Theognis,

> Πᾶς γὰρ ἀνὴρ πενίῃ δεδμημένος, οὔτε τι εἰπεῖν,
> Οὔθ' ἕρξαι δύναται· γλῶσσα δέ οἱ δέδεται.
> *Nam cui paupertas eſt addita, nil ſ atione audet,*
> *Nil facit: linguam vincula ſtricta premunt.*

Hinc apud Longinum vel ὕψους neſcio quis, δουλείαν ἅπασαν, ψυχῆς γλωττόκομον καὶ δεσμωτήριον, διὸ καὶ μηδὲ ἐλεύθερον τοῖς σώμασι δεσμόν, *ſervitutem omnem, cùm animi ſiſtellam dicat, eſſe animæ capſulam ac carcerem quendam.* itaque δοῦλον οὐδένα γενέσθαι ῥήτορα, *ſervum neminem unquam rhetorem extitiſſe*; cùm alias tamen artes atque inſtituta humaniora etiam in ſervos cadant. Verum Suidas ubi Sibyrnium quendam Theodectæ ſervum, δοῦλον πρῶτον ῥητορεῦσαι, *è ſervis primum omnium rhetoricam profeſſum* ait, plures deinceps idem fecitiſſe ſubindicat. Meminit & Lucii Otacili in *rhetoribus claris*, Suetonius, quem *cum ſerviſſet, atiam oſtiarius in catena; à patrono, ob orationem ſcripſerit, manumiſſum, Cn. Pompeium docuiſſe*, teſtatur. Certè Philoſophis eſſe ſervis licuit; quod multis exemplis docet Gellius, *l. 2. c. 18.* cur non rhetoribus licuerit? De parreſia interim iſtis negata occurrunt Tragicorum illa, Sophoclis *Acriſio* apud Stob. *tom. 2. tit. 40.*

> Δοῦλον γὰρ ὄντ' ἐλεύθερον φρονεῖν τις αὐτὸ
> Κακὸν μέγ' ἐστί, πᾶν πρὸς ἡδονὴν λέγειν
> *Fugitivus arctis vinculis coercitus.*
> *Serviles artus, ſola fatur quæ placent.*

Euripidis in *Buſiride*, apud Stob. itidem.

> Δούλῳ γὰρ οὐχ ὅσιον τἀληθῆ λέγειν,
> Εἰ δ' αἰνέσεις μὴ τὸ ξυμφέρον τυγχάνει.
> *Servo profari quamlibet verum vetat,*
> *Uſus heriles ferre ſi verum negant.*

In *Phœniſſis*, ubi Polynices de exilii malis à matre requiſitus, ait;

> Ἓν μὲν μέγιστον, οὐκ ἔχει παῤῥησίαν.
> *Primum, loquendi nulla libertas adeſt.*

Illa; Δούλου τόδ' εἶπας, μὴ λέγειν ἅ τις φρονεῖ.

> *Servile certè hoc, non loqui quid ſentias.*

Idemque *Ione*;

> Καθαρὸν γὰρ ἂν τις εἰς πόλιν πέσῃ ξένος,
> Κἂν τοῖς λόγοισιν ἀστὸς ᾖ τὸ γοῦν γένος,

> Δοῦλος πέφυκε, κοὐκ ἔχει παῤῥησίαν.
> *Hanc purum in urbem quiſquis externus venit,*
> *Quamvis vocetur civis, is ſervum tamen*
> *Gerit, & loquendi non habet fiduciam.*

quæ refutarunt tamen cunt, Plutarch. *de exilio*, & Muſon. apud Stob. *tom. 2. tit. 40.* ſed & Xenophon in *Atheníenſium republ.* Ἰσηγορίαν, inquit, καὶ τοῖς δούλοις πρὸς τοὺς ἐλευθέρους ἐποιήσαμεν, καὶ τοῖς μετοίκοις πρὸς τοὺς ἀστούς. Cæterùm in eandem cum illis ſententiam conveniunt & Plautina illa; *Epidic. 1. ſ.*

> ———*plus ſcire ſatius eſt quàm loqui*
> *Servum hominem, ea ſapientia eſt.*———

Et *Milite 2. 5.*

> ———*plus oportet ſcire ſervum quàm loqui.*

& *ibid. ſc. 6.*

> ———*namque huntdem ſervum ſuos*
> *Dominus habere oportet oculos & manus*
> *Orationemque———*

Quin & Apoſtolus ipſe *ad Titum epiſt. c. 2. v. 9.* ſervis interdicit, ne ſint τοῖς δεσπόταις ἀντιλέγοντες. Quod Socrates itidem apud Platonem *in Criton.* οὐ δίκαιον πρὸς δεσπότην εἶναι τοιαῦτα ἀντιλέγειν: negat *juſtum eſſe adverſus herum patremve, cum qui eum malè audierit, obloqui.* At Ariſtoteles *politic. l. 1. c. 13.* illos redarguit, qui ſive rationis exercitium, ſive orationis etiam libertatem ſervis abjudicant, & juſſa herilia duntaxat excipere atq; exequi, citra diſceptationem ullam omnino volunt. Λέγουσιν, inquit, οὐ καλῶς οἱ λόγου τοὺς δούλους ἀποστεροῦντες, καὶ φάσκοντες ἐπιτάξει χρῆσθαι μόνον. Et videri poſſet trimetron illud, quod hic Marcus poſuit, reſpexiſſe; niſi aliò potiùs ſpectare ex Philone diſceremus, cujus, ex his quæ dicta ſunt, mens, opinor, genuina liquidò ſatis comparebit. Marcum autem exiſtimo hæc ſeparatim poſuiſſe; & confuſaneè poetica quædam fragmenta congeſſiſſe, quæ animadverſione aliqua digna cenſebat; quemadmodum idem *ſuprà* fecerat *l. 7. § 38, 43. & § 50.*

§ 31. ——ἐμὸν δ' ἐγέλασσε φίλον κῆρ] Ex *Odyſſ. ι. v. 413.* Ulyſſis ſunt verba narrantis, ut cor ſibi riſerit, ſecum animo reputans,

> Ὡς ὄνομ' ἐξαπάτησεν ἐμὸν, καὶ μῆτις ἀμύμων·

quam feliciter ſuo, nomine conficto, Cyclopem illum immanem feſelliſſet. Iſta autem fragmenta in uſum ſuum chartis ſuis illeviſſe videtur Marcus, quòd utilius, ac ſublimiùs aliquid meditandi aut commentandi anſam atq; occaſionem dare poſſe videreatur. quæ docet etiam ſapientiæ monitum dederat, *l. 10. § 33.*

§ 32. Μέμψονται δ' ἀρετὴν] Heſiodi videtur, ex *op. l. 1. v. 184.* verùm ibi legitur,

> Μέμψονται δ' ἄρα τοὺς——— ſcilicet de quibus & verſu præcedente,

> Αἶψα δὲ γηράσκοντας ἀτιμήσουσι τοκῆας,

de hominibus ſeculi quinti loquitur impiis & nefariis. Aut ſcriptor itaq; Marci ſcripturam depravavit:

nium,

Digitized by Google

cùm ſenſum idoneum è verbis elicere nequiret, Marcus ipſe παρῳδήσας, cum inflexione aliqua extulit; quod non exiſtimo. Interim ex Marco Heſiodi noviſſima illa emaculari poſſe autumo, quæ in codicibus vulgaris ſic leguntur, —χαλεποῖς βάζοντ' ἐπέεσσιν cùm emendatius meliúsque videatur, quod Marcus hic exhibet, —βάζοντες ἐπέεσσιν· iſtius enim formæ & quæ anteceſſerunt, & quæ ſequuntur, ſunt omnia.

§ 33. Σῦκον χειμῶνος ζητεῖν] Ex Epicteto decerptum videtur, cujus hæc ſunt *diſſert. lib.* 3. *c.* 24. Ὅταν τινὶ προσπάσχῃς, μηδενὶ τῶν ἀναφαιρέτων, ἀλλὰ τοιούτῳ γένει, οἷόν ἐστι χύτρα. οἷ ὑάλινον ποτήριον, ἵν' ὅταν κατεαγῇ, μεμνημένος μὴ ταραχθῇς· οὕτω καὶ ἐνθάδε, ἐὰν παιδίον σαυτοῦ καταφιλῇς, ἐὰν ἀδελφὸν, ἐὰν φίλον, μηδέποτε ἐπιδῷς τὴν φαντασίαν εἰς ἅπαν, μηδὲ τὴν διάχυσιν ἐάσῃς προελθεῖν ἐφ' ὅσον αὐτὴ θέλει, ἀλλ' ἀντίσπασον, κώλυσον, οἷον οἱ τοῖς θριαμβεύουσιν ἐφεστῶτες ὄπισθεν καὶ ὑπομιμνήσκοντες, ὅτι ἄνθρωποί εἰσι· τοιοῦτόν τι καὶ σὺ ὑπομίμνησκε σεαυτὸν, ὅτι θνητὸν φιλεῖς, οὐδὲν τῶν σεαυτοῦ φιλεῖς. ἐπὶ τοῦ παρόντος σοι δέδοται, οὐκ ἀναφαίρετον, οὐδ' εἰσάπαν, ἀλλ' ὡς σῦκον, ὡς σταφυλὴ, τῇ τεταγμένῃ ὥρᾳ τοῦ ἔτους· ἂν δὲ χειμῶνος ἐπιποθῇς, μωρὸς εἶ. οὕτω κἂν τὸν υἱὸν ἢ τὸν φίλον τότε ποθῇς, ὅτε οὐ δέδοταί σοι, ἴσθι ὅτι χειμῶνος σῦκον ἐπιποθεῖς· οἷον γάρ ἐστι χειμὼν πρὸς σῦκον, τοιοῦτόν ἐστιν ἡ ἀπὸ τῶν ὅλων περίστασις πρὸς τὰ κατ' αὐτὴν ἀναιρούμενα. quibus gemina monet & *Enchirid. c.* 3. Quod autem de *ficu* Epictetus, idem de *roſa* ferè Seneca *epiſt.* 122. *Non vivunt contra naturam, qui expectant ut pueritia ſplendeat tempore alieno? non vivunt contra naturam, qui hyeme concupiſcunt roſam? fomentòque aquarum calentium, & calorum aptâ mutatione, brumâ lilium florem, vernum exprimunt?* Gregor. item Naz. *adv. Eunom. orat.* 1. *bonum intempeſtivum* eſſe ait, ὥσπερ ἄνθος ἐν χειμῶνι, παντελῶς ἄωρον. Sed & Nicetas Chron. de Alex. Com. *lib.* 1. *c.* 8. qui miſerrimis tempeſtatibus ſplendidiſſimè ornatus procedebat, ait illum, χειμῶνος μέσου χάριτας ἐαρινὰς δρέπεσθαι. Boetius *conſolat. l.* 1. *c.* 6.

Nunquam purpureum nemus,
Lecturus violas, petas,
Cùm ſævis aquilonibus
Stridens campus inhorruit.

Παιδίον ζητεῖν, ὅτε οὐκέτι δίδοται] *pueritiam quærere præteritam.* Xyl. minùs ſanè, παιδίον *puerulus*, non *pueritia*. Sed nec minùs lapſus interpres Anglus, qui reddidit, *Puero deſiderare, priuſquam dentur*, imò, *poſtquam ſublati ampliùs jam non exiſtunt.* Hoc eſt autem quod proverbialiter dici ſolitum obſervat Schol. *ad Ariſtophan. Plut.* ab Hercule amiſſum Hylam deſiderante & inclamante tractum:

Ποθεῖ τὸν οὐ παρόντα, καὶ μάτην καλεῖ.
Deſideras abſentem & hunc fruſtrà invocas.

Plautus *Perſ. act.* 4. *ſc.* 4.

—quid illum quæras, qui fuit?

Vetatur idem & proverbio illo altero,

Ῥόδον παρελθὼν μηκέτι ζήτει πάλιν.
Ne quæras iterum præteritam ſemel roſam.

Meminere Zenobius in *collect. adag.* 702. Suidas *adag.* 58. Apoſtolius *adag.* 1621. Scaliger *ſtromat. adag.* 827. Verùm apud Suidam & Apoſtolium, vitioſè legitur, Ῥόδον παρελθών· quod ſecuti Schottus in verſione *ſtromatei* Scaligeriani.

Ne quære, quando præteriſti, iterum roſam.

Pantinus apud Apoſtolium,

Quam præteriſti, ne ampliùs quæras roſam.

Et Portas apud Suidam,

Roſam, quam præterieris, ne ampliùs quære denuo.

quæ à proverbii mente abeunt procul. In ejuſdem expoſitione Suidæ codices mutilati videntur ἐπὶ τῶν κωμαζόντων τινά, inquit. deeſt, ἤδη ἀπελθόντα, ἢ ἀπολιπόντα, ἢ ἀποθανόντα. *de eis qui celebrant aliquem, qui utique jam abiit, vel obiit, aut aliud ejuſmodi.* Zenobius, Ἐπὶ τῶν μεταμελουμένων περί τι, καὶ μὴ δυναμένων τι ἀνύσαι. quod Pantinus apud Apoſtolium, qui utrumq; & Suidam & Zenobium tranſcripſit, ſic reddidit; *de negligentibus circa aliquid, quiq; nihil efficere poſſunt.* ἀμελουμένων legiſſe exiſtimarem, niſi τὸ μεταμέλεσθαι alibi pariter vertiſſe deprehendiſſem. vertendum potius, *de eis qui circa rem aliquam pœnitentiâ fruſtrà tanguntur, cùm nihil proficiant.* De *roſa* diſtichon apud eundem in notis.

Τὸ ῥόδον ἀκμάζει βαιὸν χρόνον· ἢν δὲ παρέλθῃ,
Ζητῶν εὑρήσεις οὐ ῥόδον, ἀλλὰ βάτον.
Verna brevi roſa flore nitet; ſimul ille receſſit,
Non roſa quærenti, ſed rubus aſper erit.

Proinde, qui rerum iſtiuſmodi deſiderio intempeſtivo ſe torquet, miſeriam ſibi meram creat.

Ὃς γὰρ ἀπολαύειν βούλεθ' ὧν ἀπολείπεται
Διὰ τὸν χρόνον, πῶς οὗτος οὐκ ἔστ' ἄθλιος;
Nam qui ea potiri concupiſcit, à quibus
Arcetur horis, quomodo non ſit miſer?

Menander *Ærariâ*, referente Stobæo *tom.* 2. *tit.* 117.

§ 34. Καταφιλοῦντα τὸ παιδίον] Ex eodem Epicteti loco & iſta deſumpta ſunt. Τί κακόν ἐστι μεταξὺ καταφιλοῦντα τὸ παιδίον, ἐπιψελλίζοντα λέγειν, Αὔριον ἀποθανῇ; τὸν φίλον ὡσαύτως, Αὔριον ἀποδημήσεις, ἢ σὺ, ἢ ἐγὼ, καὶ οὐκέτι ὀψόμεθα ἀλλήλους; ἀλλὰ δύσφημά ἐστι ταῦτα· καὶ γὰρ τῶν ἐπαοιδῶν ἔνιαι· ἀλλ' ὅτι ὠφελοῦσιν, οὐκ ἐπιστρέφομαι· μόνον ὠφελείτω. σὺ δὲ δύσφημα καλεῖς ἄλλα, ἢ τὰ κακοῦ τινος σημαντικά; δύσφημον δέ μοι λέγεις ὄνομα φυσικοῦ τινος πράγματος σημαντικόν; λέγε δύσφημον εἶναι, καὶ τὸ θερισθῆναι τοὺς στάχυας· ἀπώλειαν γὰρ σημαίνει τῶν σταχύων, ἀλλ' οὐ τοῦ κόσμου. Iſta autem diſſertatio enata eſt forſan ex occaſione illius

illius quod ab eodem dictum refertur, *enchirid. c. 3.* Ἂν παιδίον σεαυτοῦ καταφιλῇς ἢ γυναῖκα, μέμνησο ἐπιλέγειν, ὅτι ἄνθρωπον καταφιλεῖς· ἀποθανόντος γὰρ αὐτοῦ οὐ ταραχθήσῃ quod aſtanti forſan alicui minùs gratum auditu, maliſque ominis eſſe viſum eſt. vide *l.* 9. § 3. & *l.* 10. § 34.

Τὰς σύκας ξηρᾶναι] vide *ad lib.* 7. § 40. at Angl. interpres, σταφυλὰς legiſſe videtur; (contrà quàm ipſe Epictetus habet) quas ἀποξηραίνεσθαι i. e. *mori* vix dixeris. fefellit illum forſan quod de *uvis* ſequitur.

Δύσφημα ταῦτα] ità Senec. *ad Marc. c.* 9. *quis non tanquam dirum omen reſpuit?*

§ 35. Ὄμφαξ, σταφυλὴ] Et iſta indidem, ſed magis acciſa. Pergit Epictet. Λέγε δύσφημον καὶ τὸ σταφυλὰς θερίσαι, καὶ τὸ ξηρὰς γίνεσθαι ἀπὸ σύκων, καὶ ἀσταφίδας ἐκ τῆς σταφυλῆς. (quod Theocritus, an quis alius, *Idyl.* 27. Ἁ σταφυλὶς σταφὶς ἐστι) πάντα γὰρ ταῦτα τῶν προτέρων εἰσὶν εἰς ἕτερα μεταβολαί, οὐκ ἀπώλεια, ἀλλὰ τεταγμένη τις οἰκονομία καὶ διοίκησις. τουτέστιν ἀποδημία, καὶ μεταβολὴ μικρά· τοῦτο θάνατος. μεταβολὴ μείζων· οὐκ ἐκ τοῦ νῦν ὄντος εἰς τὸ μὴ ὄν, ἀλλ' εἰς τὸ νῦν μὴ ὄν. Apollon. Tyan. *ep.* 66. Τὸ γὰρ ὂν οὐκ ἀπόλλυται· διὰ τοῦτο ὄν, ὅτι ἔστιν διαπαντός· εἰ καὶ τὸ μὴ ὂν γίνεται· πῶς δ' ἂν γένοιτο, μὴ ἀπολλυμένου τοῦ ὄντος; vide *ad l.* 4. § 4 & *l.* 5. § 13.

§ 36. Λῃστὴς προαιρέσεως οὐ γίνεται] Epictet. αὐτολεξεί, *l.* 3. *c.* 22. Λῃστὴς π. οὐ γ. τύραννος οὐ γ. Idem, *lib.* 1. *c.* 18. Ἀλλ' ὁ τύραννος δήσει. τί; τὸ σκέλος, ἀλλ' ἀφελεῖ. τί; τὸν τράχηλον. τί οὖν, οὐ δήσει, οὐδ' ἀφελεῖ; τὴν προαίρεσιν. vel, τί οὖν; οὐ δήσεις οὐδ' ἀφελεῖ τὴν προαίρεσιν. Et Clemens *ſtrom. l.* 4. τὴν ἀρετὴν οὐκ ἐπ' ἄλλοις ποιεῖν εἶναί φαμεν, ἢ πάντων μάλιστα ἐφ' ἡμῖν. τὰ μὲν οὖν ἄλλα ἀφελεῖν δύναταί τις προσαπολομένῳ. τὸ δ' ἐφ' ἡμῖν οὐδαμῶς οὐδ' ἂν μάλιστα ἐνίσταιτο· θεόδοτον γὰρ τὸ δῶρον, καὶ οὐχ ὑποπίπτον ἄλλῳ τινί. vide Apoſtolum *ad Rom. c.* 8. *v.* 38, 39. Stilpo cùm Megarâ captâ à Demetrio rogaretur, numquis rerum ipſius quicquam abſtuliſſet, quò reſtitutio poſſet fieri, reſpondiſſe fertur, οὐδένα· οὐδένα γὰρ εἶδον ἐπιστήμην ἀποφέροντα. *Nemo quiſquam; neque enim quenquam vidi, qui ſcientiam aſportaret.* Plut. in *Demetr.* vel ut idem *de puer. inſtit.* numquid amiſiſſet quærenti, οὐ δῆτα· πόλεμος γὰρ οὐ λαφυραγωγεῖ ἀρετήν. *Nihil, inquit, quicquam: neque enim bellum virtutem unquam deprædatur.* Laërt item, cùm juſſum à rege catalogum ſive indicem eorum quæ amiſerat exhibere, dixiſſe, μηδένα τῶν οἰκείων ἀπολωλεκέναι· παιδείαν γὰρ μηδένα ἐξενηνοχέναι, τόν τε λόγον ἔχειν καὶ τὴν ἐπιστήμην. *Nihil ſuorum amiſiſſe ſe; neque enim eruditionem quendam extuliſſe: rationemque ac ſcientiam ſuperesse ſibi.* denique ut Plut. *de tranquil.* μηδένα ἰδεῖν παρ' αὐτοῦ. *neminem, inquit, vidi qui mearum aliquid ferret.* quibus Stilponis verbis optimè ſubjungit idem *ibid.* Καὶ τοίνυν ἡ τύχης πάντα τἆλλα λεηλατούσης καὶ ἀφαιρουμένης, ἔχομέν τι τοιοῦτον ἐν ἑαυτοῖς, *Iliad.* 8 *v.* 484.

Οἷον οὐκ ἂν φέροιεν Ἀχαιοί, οὔτ' ἂν ἄγοιεν.

qui & mox, δόξας χρηστὰς, καὶ μαθήματα, καὶ λόγους εἰς ἀρετὴν τελευτῶντας, ἀναφαίρετον οὐσίαν καὶ ἀδιάφθορον appellat. In caſu conſimili Stilponiani illius, poſt rei familiaris direptionem Æneas Gaz. ad ſuos *epiſt.* 5. Νῦν βεβαιότερον γνώσεσθε, ὅτι χρυσὸς καὶ ἄργυρος καὶ περιφανὴς ἐσθής τις τοῖς μὲν πολλοῖς περιμάχητον, ἀβέβαιον δέ τι χρῆμα, καὶ οὐκ ἔστιν ὅστις οὐδὲ τοῦ ἔχοντος ὡς ἀληθῶς, εἴγε τῷ βουλομένῳ διαρπάζειν ἔξεστι· τὰ δὲ μαθήματα, καὶ ἡ σοφία, τοῖς μὲν ἀνοήτοις καταγέλαστα, βέβαιον δέ τι κτῆμα, καὶ συμπαθὲς, καὶ ἀναλωτόν, καὶ τὸ ὅλον κρεῖττον λῃστείας. qui idcirco optimè ſubinfert; τούτου μᾶλλον ἀντέχεσθε· καὶ οὐκέτι πρὸς φυλακὴν δεήσεσθε, οὐ τείχους, οὐχ ὅπλων, οὐ φυλαττόντων φάλαγγος.

§ 37. Τέχνην δὲ ἔφη περὶ τὸ συγκατατίθεσθαι εὑρεῖν] Epictet. *enchir. c.* 7. Ἆρον τὴν ἔκκλισιν ἀπὸ πάντων τῶν οὐκ ἐφ' ἡμῖν, καὶ μετάθες ἐπὶ τὰ παρὰ φύσιν τῶν ἐφ' ἡμῖν. τὴν ὄρεξιν δὲ παντελῶς ἐπὶ τοῦ παρόντος ἄνελε· μόνῳ δὲ τῷ ὁρμᾶν καὶ ἀφορμᾶν χρῶ, κούφως μέντοι, καὶ μεθ' ὑπεξαιρέσεως, καὶ ἀνειμένως. Habes pleraque hìc à Marco poſita; habes & apud Marcum ſparſim *artis* hujus regulas in locis ad marginem adnotatis; & cumprimis *lib.* 8. § 7. verum περὶ τοῦ συγκατατίθεσθαι peculiariter *artem* quam dicit voluiſſe videtur quod propoſuit idem *diſſert. lib.* 3. *c.* 8. Ὡς πρὸς τὰ ἐρωτήματα τὰ σοφιστικὰ γυμναζόμεθα· οὕτω καὶ πρὸς τὰς φαντασίας καθ' ἡμέραν ἔδει γυμνάζεσθαι· προτείνει γὰρ ἡμῖν καὶ αὗται ἐρωτήματα. ὁ υἱὸς ἀπέθανε τοῦ δεῖνος· ἀπόκριναι, ἀπροαίρετον, οὐ κακόν. ὁ πατὴρ τὸν δεῖνα ἀποκληρονόμον κατέλιπε· τί σοι δοκεῖ; ἀπροαίρετον, οὐ κακόν. ἐλυπήθη ἐπὶ τούτῳ· προαιρετικόν, κακόν. γενναίως ὑπέμεινε· προαιρετικόν, ἀγαθόν. κἂν οὕτως ἐθιζώμεθα, προκόψομεν· οὐδέποτε γὰρ ἄλλῳ συγκαταθησόμεθα, ἢ οὗ ἡ φαντασία καταληπτικὴ γίνεται. *nihil enim aliud ſtatuemus quàm quod phantaſia ipſa evicerit.* ità enim reſtituendus eſt loctis ille illuſtris, qui vitiosè vulgò legitur ἢ ὧν ε. κ. γ. clauſulâ noviſſimâ etiam à reliquo corpore divulſâ. Hæc eſt *aſſenſûs cohibendi ars* de qua Marcus iſtic. vide ampliùs *ad l.* 8. § 49.

Ὀρέξεως μὲν παντάπασιν ἀπέχεσθαι] Epictet. *lib.* 3. *c.* 12. è Marco iſtic emendandus. τίς γάρ ἐστιν ἀσκητής; ὁ μελετῶν ὀρέξει μὲν χρῆσθαι, ἐκκλίσει δὲ πρὸς μόνα τὰ προαιρετικὰ χρῆσθαι. lege meo periculo, ὀρέξει μὲν μὴ χρῆσθαι· ſic enim ipſe *ſupra:* παντελῶς ἄρον. & *enchir. c.* 2. § 2. παντελῶς ἄνελε.

§ 38. Περὶ τοῦ μαίνεσθαι ἢ μὴ] Vitioſa ſcriptura, quæ & Xylandro impoſuit, reſcribendum (quod & Caſaub. vidit,) ἢ μή. *de hoc, inquit, agitur utrùm inſanituri necne.* Hoc eſt, ſcil. Stoicorum placitum, ὅτι πάντες οἱ μωροὶ μαίνονται. Cicero *paradox.* 4. & Laërt. *lib.* 7. *Zenon.* Πάντας τοὺς

ἄφρονας

ἄφρονας μαίνεσθαι, hoc eſt, ut Cicero *Tuſcul. lib. 4.* *Omnes ſtultos inſanire.* Siquidem, ut idem *lib. 3. omnes perturbationes animi morbos eſſe, ſtatuuntque neminem his morbis vacare. unde ſic concludunt : qui in morbo ſunt, ſani non ſunt. omnium autem inſipientium animi in morbis ſunt: omnes inſipientes igitur inſaniunt.* Epictetus *lib. 1 c. 28.* [illegible] ἀκολουθοῦντες μαινόμενοι. [illegible] quem locum Interpres doctiſſimus [illegible] dum autoris mentem non attendit. Flaccus (quem & viſo lis fuſius iſta proſecutum *ſerm. l. 2. ſat. 3*)

Quem mala ſtultitia, & quemcunque inſcitia veri Caecum agit, inſanum Chryſippi porticus & grex Autumat. —— Vide & Epictet. [illegible] c. 22.

§. 39. Ὁ Σωκράτης ἔλεγε] ubi illa Socratis reperiantur, ignoro. nec poſſum certò ſtatuere, an ſcriptum fuerit, [illegible] Σωκράτης [illegible], & priora illa iſtud reſpiciat. Socrates certe in Plat. *Alcib.* [illegible] ἂν [illegible] ἄφρονας [illegible] ἂν φαίνοιο.

Τί ἐν ζητεῖ τι;] leg. τί ἐν ἐ ζητεῖ τι; itâ & uterque interpres.

Ὅτι ἔχομεν] Nemo ſcil. id quærere & acquirere ſatagit, cujus compotem jam ſeſe credit. In hanc mentem Dio Pruſ. *orat.* 69. Ὁ [illegible] ἢ ἱματίων, ἢ οἰκίας, ἢ ἄλλου τοῦ, [illegible] καὶ ζητεῖ παρὰ τῶν ἐχόντων λαβεῖν· ὁ δὲ νῦν ἐκ [illegible], [illegible] αὐτὸ τοῦτο [illegible], ὅτι ἐκ ἔχει τοῦτο. Dionyſodorus apud Platon. in *Euthydem.* [illegible] λαμβάνον [illegible] ἀλλ' ἐ [illegible] ἔχοντες. In eandem mentem & ex Platonis *Alcibiad.* 1. quædam laudat Theodoretus *Therapeut. l.* 1. cujus hæc ſunt verba. ὅτε τὸν Ἀλκιβιάδην πείθει ὁ Σωκράτης μαθεῖν, [illegible] γνώσεως [illegible] πρότερον [illegible] αὐτὸν ἐξήλεγξεν ἐκ εἰδότα [illegible] Ἀλλ' ἐκ ἂν [illegible] ζητήσειας [illegible] ἐκ ἂν οἴει [illegible] ἔχω [illegible] ἀρχὴ [illegible] ἀγνοίας ἡ γνῶσις. Plato certè in *Sophiſt.* μαθεῖν ἐδέποτ' ἂν ἐθέλειν τὸν [illegible] σοφὸν [illegible]. Idémque apud Anton. *meliſſ. lib.* 2. [illegible] Δεῖ [illegible] [illegible] [illegible] τὸ ὄνομα καὶ τὴν [illegible] [illegible] ἐγχέαι τι [illegible] (ſicà enim legendum, ſupplendum ex Plutarcho *de audiendo*, non autem [illegible] loco cum [illegible]ro [illegible] ſubſtituendum.) οἱ δὲ μὴ [illegible] ὄγκῳ καὶ φυσήματ[illegible] [illegible] Siquidem ut [illegible] [illegible] τὸ φύσημα. [illegible] τὸ ὄνομα. ſicut tam [illegible] ἡ γνῶσις, ut Apoſt. *1 Cor. cap.* 8. [illegible] ψευδωνύμου γνώσεως, uti idem loquutur *ad Tim. Ep.* 1. *c.* 6. *v.* 20. Facit huc & illud Domini *Matt. c.* 9. *v.* 12. Οὐ χρείαν ἔχουσιν οἱ ἰσχύοντες ἰατροῦ, ἀλλ' οἱ κακῶς ἔχοντες. opinione ſua, non revera, ſanos alloquutur. Clem. *pæd. l.* 1 *c.* [illegible] τοῖς [illegible] τὸ σῶμα ἰατροῦ χρεία·

καὶ τοῖς [illegible] τὴν ψυχὴν παιδαγωγοῦ δεῖ· ἵνα [illegible] [illegible] ὑγίεια καὶ νόσος· ἀλλ' ἡ μὲν μαθήσεως, ἡ δὲ ἰάσεως [illegible]. Naſo *Ponti. l. 3. el. 4.*

Firma valent per ſe, nulloque Machaona quærunt, Ad medicam dubius confugit æger opem.

Optatus *de ſchiſm. l. 3.* *Sanitas non [illegible] medicinam. ægroti eſt remedia quærere.* C[illegible]ius Arelat. *ſerm.* [illegible] *Non requiris medicum, quia non ſentis ægrotum.* itaque Gregor. Rom. [illegible] *paſt. par.* 4. *Nemo eſt inſanabilior illo, qui ſibi [illegible] tur.* Siquidem Joan. Chryſoſt. *ed. Savil. tom.* 6 *orat.* 67. ὁ τὴν νόσον ἀγνοῶν, [illegible] [illegible] [illegible]. Et Iſidor. Pel. *l.* 2. *p.* 338 τὸ ἐν νόσῳ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] vide Pythagoricorum arrogantiam [illegible] *c.* 18 [illegible] & J[illegible] *v.* 40. ſed & [illegible] confirm[illegible] [illegible] [illegible]ſiæ Laodicenæ [illegible] [illegible] illum apud J[illegible] *Apocal. c.* 3. *v.* [illegible] ſeitè Bion, ut L[illegible] [illegible] τὴν οἴησιν, [illegible] [illegible]. Opin[illegible] [illegible] *imp*[illegible] [illegible]. & de Philoſo[illegible] [illegible] *l.* 1 [illegible] [illegible] τῆς οἰήσεως [illegible] [illegible]. ſed & Greg. Naz. [illegible] τὸ [illegible] τὸ [illegible] [illegible] [illegible] τοῖς ἀνθρώποις ἡ κενοδοξία [illegible] [illegible] Senec. *epiſt.* 69. *Illud præ*[illegible] *ſum impellit, quòd cito nobis placemus.* [illegible] *nolimus, quia nos optimos eſſe credimus.* & [illegible] 50. De Harpaſte fatua. *Incredibilem tibi narro* [illegible], *ſed veram. ſubitò videre deſiit, & neſcit ſe eſſe cæcam:* [illegible] *quod in illa ridemus, omnibus nobis accidere liqueat tibi.* [illegible] *ſe eſſe avarum intelligit,* [illegible] *cupidum,* [illegible] *tamen ducem quærunt* [illegible] *& ideo difficulter ad ſanitatem pervenimus, quia nos ægrotare neſcimus, nec quærimus quidem medicum,* [illegible] *diſcere bonam mentem.* Optimè ergo Epictet. *l.* 2. *c.* 11. Ἀρχὴ φιλοσοφίας, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] αὐτῆς, [illegible] [illegible] ἀσθενείας καὶ ἀδυναμίας [illegible] [illegible] ἀναγκαῖα. & mox: τὴν οἴησιν [illegible] [illegible], φησιν, [illegible] ἐγὼ τὸ καλὸν καὶ τὸ αἰσχρόν; [illegible] ἔχω ἔννοιαν [illegible]; &c. & *ibid. c.* [illegible] τὸ [illegible] [illegible] ἔργον τῷ φιλοσοφοῦντ[illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. & in [illegible] *diſſ.* [illegible] [illegible] οἴησιν τὴν τῷ [illegible] εἰδέναι τι τῶν χρησίμων [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] λόγον. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] τὰς [illegible] καὶ τὰς συντάξεις [illegible]. Quod Apoſtol. [illegible] *v.* 18. Εἰ τις δοκεῖ σοφὸς [illegible], μωρὸς γενέσθω, ἵνα γένηται σοφός. ſiquidem, ut Seneca, *de tranquil.* [illegible] *c.* 1 *Multi* [illegible] *ſapientiam pervenire, niſi ſe putaſſent* [illegible] [illegible] vide *l.* 1. 6 7

Τί ἐν [illegible] καὶ [illegible]] S[illegible] iſta animi parum ſani indicia, vide *Jacob cap.* 4. *verſ.*

At

Ad Librum XII.

§ 1. Εἰ δ' ἂ διὰ περιόδυ ἴσχει ἐλθεῖν]. διὰ περιόδυ, paſſhac, Caſaub. per circuitus temporum, Xyl. Malim, per ambages. περιελθεῖν. Flaccus lib. 1. epiſt. 11.

Strenua nos exercet inertia: navibus atque
Quadrigis petimus bene vivere, quod petis, hic eſt,
Eſt Ulubris; animus ſi te non deficit aequus.

Senec. ep. 28. *Non peregrinaris, ſed erras, & ageris, ac locum ex loco mutas; cùm illud quod quæris, bene vivere, omni loco poſitum ſit.* Idemque ep. 31. *Quomodo, inquis, iſtò pervenitur? non per Peninum Graiumve montem, nec per deſerta Candaviæ: nec Syrtes tibi, nec Scylla, nec Charibdis, adeundæ ſunt; quæ tamen omnia tranſiſti procuratiuncula pretio. tutum iter eſt, jucundum eſt, ad quod natura te inſtruxit. Licet ad Philoſophiam etiam ſuo viatico pervenire.* Idem. ep. 17. vide Moſem, *Deut. c.* 30. *v.* 11. ——14. & ex Moſe Paulum, *ad Rom. c.* 10. *v.* 6, 8. Non eſt itaque neceſſe, quod ille apud Clem. *ſtrom. l.* 5.

Πολλὰ πλανηθῆναι διζήμενον ἔμμεναι ἐσθλόν.

vel εὐδαίμονα etiam. vide *ad l.* 11. & 18. & *l.* 9. § 16. & *l.* 10. § 33.

Τὸ μέλλον ἐπιτρέψῃς τῇ προνοίᾳ] Idem ſuos monet Dom. Chriſtus. Matth. *c.* 6. *v.* 34. Μὴ μεριμνήσητε εἰς τὴν αὔριον. vide *l.* 4 § 33, 34. & *l.* 7. § 8. & *l.* 10. § 11.

Τὸ παρὸν μόνον ἀπευθύνῃς] vide *l.* 3. § 12. & *l.* 6. § 2. & *l.* 8. § 44. Pindar. *Pyth. od.* 3. τὸν δ' ἀμφέποντ' αἰεὶ φρεσὶ δαίμον' ἀσκήσω, κατ' ἐμὰν θεραπεύων μαχανάν. & *ibid.* 8. τὸ δὲ πρὸ ποδὸς γὰρ ἄρισον αἰεὶ χρῆμα πᾶν' φροντὶν δὲ τὸ παρακείμενον. idem Nem. 3. Μὴ τοίνυν πολυπραγμόνει τὸ μέλλον· ἀλλὰ τὰ παρόντα πρὸς τὸ χρήσιμον διατίθεσο· τί γὰρ ὄφελος ἐκ τοῦ προλαβεῖν τὴν γνῶσιν; εἰ μὲν ἀγαθὸν ἔσαι τὸ ἐσόμενον, ἥξει κἂν μὴ προγνῷς· εἰ δὲ λυπηρὸν, τί σοι τὸ κέρδος πρὸ τῆς παρουσίας τῇ λύπῃ. Baſil. Cæſar. *in Eſai.* & apud Simeon. Logoth. *orat.* 21. vide. *l.* 7. § 7.

Πρὸς ὁσιότητα καὶ δικαιοσύνην] Ità Zacharias Luc. *c.* 1. *v.* 35. ἐν ὁσιότητι καὶ δικαιοσύνῃ. & Paulus *ad Epheſ. c.* 4. *v.* 34. ἐν δικαιοσύνῃ καὶ ὁσιότητι. quarum altera Deum ſpectat, altera hominem. cum tamen δικαιοσύνη laxiùs ſumpta quandoq; utrumq; comprehendat. ut Matth. *c.* 5. *v.* 20. & *c.* 6. *v.* 33. & Luc. *c.* 1. *v.* 6. vide *ad l.* 11. § 10. & 20.

Ἵνα φιλῇς τὸ ἀπονεμόμενον] vide *l.* 3. § 15. & *l.* 10. § 11, 20.

Σοὶ γὰρ αὐτὸ ἡ φύσις ἔφερε] Vide *ad l.* 3. § 4. συμφέρεταί τε καὶ συνεμφέρει. & *l.* 5. § 8.

Χωρὶς περιπλοκῆς] Siquidem, ut Æſchyl. *armor. judic.* à Stobæo *tom.* 2. *tit.* 11. laudatus;

Ἁπλᾶ γάρ ἐστι τῆς ἀληθείας ἔπη.
Simplicia verba veritas ſimplex amat. Grot.

Et Euripid. *Phœniſſ.*

Ἁπλοῦς ὁ μῦθος τῆς ἀληθείας ἔφυ,
Κ' ἐ ποικίλων δεῖ τ' ἂν δίχ' ἑρμηνευμάτων·
Ἔχει γὰρ αὐτὰ καιρόν· ὁ δ' ἄδικος λόγος
Νοσῶν ἐν αὑτῷ, φαρμάκων δεῖται σοφῶν.
Simplex & infucata veri oratio eſt;
Nil indiget res æqua ſermonum ambitu,
Manifeſta per ſe: cauſſa ſed juris ſui
Vitio laborans, quærit à verbis opem. Grot.

Julian. Imp. *orat.* 7. Λέγεται γὰρ ὑπ' Εὐριπίδυ καλῶς.

Ἁπλοῦς ὁ μῦθος τῆς ἀληθείας ἔφυ.

ποικιλίας γάρ φησι τὸν ψευδῆ καὶ ἄδικον δεῖσθαι. & Theodoret. *therap. l.* 1.

Ἀληθῶς ἄρα ὁ τραγικὸς λόγος ἐκεῖνος
——ὁ δ' ἄδικος λόγος
Νοσῶν ἐν αὑτῷ, φαρμάκων δεῖται σοφῶν.

Baſil. Cæſar. *orat.* 14. & Simeon Cancellar. *orat.* 1. Ὁ μὲν γὰρ ἀληθὴς λόγος, καὶ ἀπὸ ὑγιοῦς διανοίας προϊὼν, ἁπλοῦς ἐστι καὶ μονότροπος. ὁ δὲ ποικίλος καὶ ἔντεχνος, πολὺ τὸ ἐπίπλοκον καὶ ἐγκατάσκευον ἔχων, μυρία κατασχηματίζεται, καὶ στρέφεται πρὸς ἀμυδρότητα· ὅταν γὰρ ἄλλως μὲν φύσεως ἔχῃ τὰ πράγματα, ἄλλως δὲ οἱ λόγοι περὶ αὐτῶν ἀναπείθωσι, στροφή τίς ἐστι, μᾶλλον δὲ διαστροφὴ, ὑπὸ τῦ λόγυ περὶ τὴν ἀλήθειαν γινομένη· καὶ ὁ ἄλλος μὲν φαινόμενος, ἄλλος δὲ ὢν κατ' ἀλήθειαν στροφαῖς κέχρηται λόγων, ἀπατῶν τοὺς συνόντας, ὥσπερ τοὺς κύνας λαγωοὶ καὶ ἀλώπεκες, ἑτέραν δεικνύοντες, καὶ ἑτέραν τρεπόμενοι.

Περιτεθρεμμένου σοι σαρκιδίυ] *altilis maſſæ*, vel *molis carneæ*. Caſ. ità περὶ vacabit, niſi fortè intentionis vim habere cenſeatur. *circumdatæ tibi carnis*. Xyl. ut. περιτετραμμένυ legiſſe videatur. Illa ſcriptura ſi retineatur, malim vertere *concretæ & coagmentatæ circum te carnis.* ſiquidem τὸ τρέφειν grammatici volunt aliquando ſignificare τὸ πηγνύναι. & indè Heſych. Περιετρέφετο, περιεπήγνυτο. habetur illud Ξ. *v.* 477. ubi de nive, quæ ſcutis adhærebat, conglaciatâ,

——αὐτὰρ ἔπειτα χιὼν γένετ' ἠΰτε πάχνη,
Ψυχρὴ, καὶ σακέεσσι περιτρέφετο κρύσαλλος.

Sed & *Iliad.* ε. *v.* 903. de lacte in caſeum coaguli vi concreſcente,

Ὡς δ' ὅτ' ὀπὸς γάλα λευκὸν ἐπειγόμενος συνέπηξεν,
Ὑγρὸν ἐὸν, μάλα δ' ὦκα περιτρέφεται κυκόωντι·

Eam enim ſcripturam Herodianus reſtituit, & Euſtathius approbat; & tum ad rem ipſam, unde imaginem eam mutuatus eſt poeta, tum & ad quam tranſtulit & accommodavit, vulneris ſcil. celerrimam coalitionem & curationem magis quadrat, quàm περιστρέφετο illud, quod prius

lege-

Digitized by Google

legebatur. accedit, quod & τερφαλὶς indè deducta ἀπὸ τυρῶ, de caſeo, & pro caſeo uſurpatur, quod docent & Herodianus ab Euſtathio adductus, & ex Antiphane atq; Ariſtophane aliiſq; Athenæus *l.b.* 10. & *l.* 14. Firmant inſuper apud Marcum explicationem iſtam; cùm quòd Jobus etiam *c.* 10. *v.* 10. de humani corporis in utero compoſitione agens, à *lacte in caſeum coagulatione* ſimilitudinem adhibuit, ad id negotii illuſtrandum: vide *ad l.* 10. § 26. tum quòd Marcus ipſe *l.* 7. § 68. quo loco hoc eodem vocabulo utitur, ſed σύγκριμα appellat quod iſtic σαρκίδιον. Cæterùm ſiquis, quia τερφαλὶς iſtud merè poeticum videtur, ad ſcripturam alteram illam potiùs inclinare voluerit, redditum malim, *quæ circum te mutationibus obnoxia eſt, carnis*, ut ſit τὸ περιτρεπόμενον, τὸ ἐν ταῖς τροπαῖς συνεχῶς ὄν. quod corpori cumprimis competit. vide *l.* 2. § 15.

Ὄψεται γὰρ τὸ πάσχον] *viderit id, quod patitur.* vide *ad l.* 11. § 13. ſic *l.* 7. § 14. μέμψεται, & § 16. μεριμνάτω, λεγέτω. & *l.* 8. § 28. ἀποφαινέσθω. & § 40. ὑπολαβέτω.

Τὸ πάσχον] *id quod patitur.* corpuſculum vult, τὸ σαρκίδιον. verùm Cleanthes, referente Gregorio Nyſſ. *de anima*, etiam animam unà cum corpore pati contendit. Συμπάσχει, inquit, ἡ ψυχὴ τῷ σώματι νοσοῦντι καὶ τεμνομένῳ, καὶ τὸ σῶμα τῇ ψυχῇ. ſed ψυχῆς nomine τὸ πνευμάτιον intelligit, quod ἀπὸ τοῦ νοῦ diſtinguit Marcus *infr.* § 3.

Τὸ ἐν σοὶ θεῖον τιμήσῃς] vide *lib.* 5. § 27. & *infr.* § 18. 26. Cicero *offic. l.* 3. *Mente nihil homini dedit Deus ipſe divinius.* Ariſtot. *de gener. animal. l.* 2. *c.* 3. Λείπεται δὲ τὸν νοῦν μόνον θύραθεν ἐπειϲιέναι, καὶ θεῖον εἶναι μόνον. Generaliùs Heraclit. *ad Amphid. ep.* 11. Θεῖόν τι ἡ ψυχή.

Καὶ τὸ μὴ παύσεσθαί ποτε ζῆν φοβηθῇς] transpoſitis voculis leg. καὶ μὴ τὸ τ. eſt autem monitum præclarum. *Ne timeas, ne quando vivere deſinas; ſed illum metuas, ne dum de die in diem differs, fiat ut rectè vivere nunquam incipias*; hoc eſt, malè vivere magis, quàm mori formides. Ἀλλ᾽ ἡμεῖς παιδικόν τινα φοβούμεθα φόβον, θάνατον μὲν δεδοικότες, ἁμαρτίαν δὲ μὴ δεδοικότες· καὶ γὰρ τὰ παιδία τὰ μικρά, προσωπεῖα μὲν δέδοικε, πῦρ δὲ οὐ δέδοικεν· ἀλλ᾽ ἐὰν βασταζόμενα τύχῃ παρὰ λυχνίαν λύχνον ἔχουσαν, ἀφειδῶς ἐπαίρουσι τὴν χεῖρα ἐπὶ τὸν λύχνον καὶ τὴν φλόγα· καὶ τὸ μὲν οὐκ ἄξιον φοβερὸν φρίττει προσωπεῖον· τὸ δὲ ἀληθῶς φοβερὸν οὐ δέδοικε, τὸ πῦρ. οὕτω δὴ καὶ ἡμεῖς, θάνατον μὲν δεδοίκαμεν, ὅπερ ἐστὶ προσωπεῖον οὐκ ἄξιον φόβου. ἁμαρτίαν δὲ οὐ δεδοίκαμεν, ὅπερ ἐστὶν ἀληθῶς φοβερόν, καὶ πυρὸς δίκην κατεσθίει τὸ συνειδός. Joan. Chryſoſt. *edit. Savil. tom.* 6. *orat.* 43. quibus gemina habet & Iſidor. Peluſ. *l.* 2. *ep.* 257.

Ἄξιος τοῦ γεννήσαντος κόσμου] *dignus mundo qui te genuit*, i.e. Deo. vid. *l.* 4. § 23.

Τοῦ γὰρ καὶ γένος ἐσμέν.

Aratus in *Phænom.* à Paulo laudatus *Act. c.* 17. *verſ.* 28.

> *Aude, hoſpes, contemnere opes, & te quoque dignum*
> *Finge Deo.* ——

Nemo alius eſt Deo dignus, quàm qui opes contempſit. Sen. *epiſt.* 18. quàm qui mortem quoque. Marcus hìc. Idémq; *epiſt.* 31. *ſubſilire non alio ex angulo licet: exurge modò & te quoq; dignum finge Deo.* Huc phraſes illæ in ſacro codice frequentes; de eis qui Chriſto quicquam anteponunt, propinquos, parentes, victum, vitam; οὐκ ἔστι μου ἄξιος. Matth. *c.* 10. *v.* 37, 38. de iis, qui ſe à ſeculi ſui inquinamentis intaminatos cuſtodierint, περιπατήσουσι μετ᾽ ἐμοῦ ἐν λευκοῖς· ὅτι ἄξιοί εἰσιν. *Apoc. c.* 3. *v.* 4. & de vita inſtituenda monita Apoſtolica; ἀξίως τοῦ Θεοῦ, καὶ τοῦ Κυρίου, καὶ τῆς κλήσεως, περιπατῆσαι, *ad Theſſal. epiſt.* 1. *c.* 2. *v.* 12. *Col. c.* 1. *v.* 10. *Eph. c.* 4. *v.* 1. & ἀξίως τοῦ εὐαγγελίου Χριστοῦ πολιτεύεσθε. *ad Philip. c.* 1. *v.* 27. Agapetus *parænef.* § 3. Ὁ ἑαυτὸν γνούς, γνώσεται Θεόν· ὁ δὲ Θεὸν γνούς, ὁμοιωθήσεται Θεῷ· ὁμοιωθήσεται δὲ Θεῷ, ὁ ἄξιος γενόμενος Θεοῦ· ἄξιος δὲ γίνεται Θεοῦ, ὁ μηδὲν ἀνάξιον πράττων Θεοῦ, ἀλλὰ φρονῶν μὲν τὰ αὐτοῦ· λαλῶν δὲ ἃ φρονεῖ· ποιῶν δὲ ἃ λαλεῖ. ubi in colo tertio vitium ſubeſſe videtur ſcribendúmque; quò membra ſibi invicem nexu gemino cohæreant: ὁμοιωθεὶς δὲ Θεῷ, ἄξιος Θεοῦ γενήσεται.

Παύσῃ ξένος ὢν τῆς πατρίδος] vide *ad l.* 4. § 29. & *l.* 8. § 14, 15.

Τῆς πατρίδος] i. e. *mundi.* vide *ad l.* 4. § 44. πόλεις καὶ πατρίς.

Καὶ κρεμάμενος ἐκ τοῦδε καὶ τοῦδε] quod Plato in *Epitaph.* dixit; καὶ μὴ ἐξ ἄλλων αἰωρεῖται. *nec ſuſpenſus aliorum aut benè factis aut contrario, penitùs ex aliorum eventis cogitur.* Cicer. *Tuſc. l.* 5. Galen. in *hortator. c.* 2. ἐξ ἐλπίδων ὀχεῖσθαι, eodem ferè ſenſu dixit.

§ 2. Ὁ Θεὸς πάντα τὰ ἡγεμονικὰ] indè καρδιογνώστης dictus Petro *Act. c.* 15. *v.* 8. & πάντων καρδιογνῶστης *ibid. c.* 1. *v.* 24. σὺ μονώτατος οἶδας τὴν καρδίαν πάντων ἀνθρώπων. ut Solomon rex. *Hiſtor. Reg. l.* 3. *c.* 8. *v.* 39. Idémque in *Proverb. c.* 15. *v.* 11. Ἅδης καὶ ἀπώλεια φανερὰ παρὰ τῷ Κυρίῳ· πῶς οὐχὶ καὶ αἱ καρδίαι τῶν ἀνθρώπων; *Solus itaque perfectè novit quid ſit in homine, videns in eo & quod ipſe ipſe non videt.* Bern. *in Pſal.* 90. *conc.* 15. Sed ἐμφατικώτερα Apoſtol. *ad Hebr. c.* 4. *v.* 12, 13. Ζῶν γὰρ ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐνεργής, καὶ τομώτερος ὑπὲρ πᾶσαν μάχαιραν δίστομον, καὶ διικνούμενος ἄχρι μερισμοῦ ψυχῆς τε καὶ πνεύματος, ἁρμῶν τε καὶ μυελῶν, καὶ κριτικὸς ἐνθυμήσεων καὶ ἐννοιῶν καρδίας· καὶ οὐκ ἔστι κτίσις ἀφανὴς ἐνώπιον αὐτοῦ· πάντα δὲ γυμνὰ καὶ τετραχηλισμένα τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ, πρὸς ὃν ἡμῖν ὁ λόγος. Ad quem locum Schol. Πάντα γυμνὰ παρ᾽ αὐτῷ.

Digitized by Google

αὐτῷ κ̀ ἐδὲν [illegible] [illegible] τις ἑαυτὸν [illegible] δύναται τῶ̑ ὀφθαλμῶν ἐκείνων [illegible], ἀπὸ [illegible] τῆς [illegible] τὸν ἐν τῷ [illegible] κ̀ [illegible] τῆς [illegible], quibus gemina ferè Jo. Chryſoſt. habet. T[illegible] [illegible] [illegible], *[illegible] [illegible]* quod facit [illegible] [illegible] de [illegible]pore inſigniter [illegible] jocus apud Æ[illegible] [illegible] [illegible], κ̀ τὸ [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] (ὁ γὸ [illegible]) [illegible] [illegible] [illegible] quod inſinuare [illegible] verba [illegible] Apo[illegible] [illegible] enim proculdubio in t[illegible] [illegible]ctione allegoria diſertiſſima [illegible] [illegible] dicta, ſ quibus *animalia [illegible]* [illegible], dicuntur, *[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]*, ut optimè Beza [illegible] pertinet, quod Varro [illegible] habet, [illegible], τὸ [illegible], ἢ γεν τὸ [illegible] τῆς [illegible]. vide amplius *ad l.* 1. § 3. & *l.* [illegible] § 13.

Καὶ [illegible]] *corticem* nomine non externa tantum, puta veſtem, pompam, reliquum vitæ apparatum, ſed & corpus ipſum, κ̀ τὰ κρεάδια, (uti mox loquitur) & hæc præcipuè comprehendit. Varro pariter in *Tithono* [illegible] *[illegible] natura anima corporeum corticem [illegible] relinquit.* Quin & *corticem* Nicander tam de *[illegible] [illegible]*, quàm & de *anguis exuviis* uſurpavit: ſic enim in Alexiphar. v. 302. de Marſya,

—— [illegible] ἀπὸ [illegible] [illegible].

& in Theriac. v. 354.

Ἐξότε [illegible] [illegible] ἀπὸ φλόον [illegible] βάλλει.

& v. 392.

[illegible] ἄν [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] βάλλῃ.

vide *infra* § 8.

Τῶν ἐξ ἑαυτῦ εἰς ταῦτα ἐρρυηκότων κ̀ ἀπω-[illegible]] *Animam* ſcil. *mentem* ſaltem, [illegible] [illegible] τινα opinabantur Stoici. Vide *ad lib.* 2. § 1. Cicero *Tuſc. lib.* 4. *Humanus animus decerptus ex mente divina.* Et hanc igitur magis attendit & intuetur potiùs quam corpus, quod eſt iſtius integumentum tantum & involucrum. Plut. *de ſeradis vindict. divin.* Ἀλλ᾽ ὁ θεὸς [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] ψυχὰς μᾶλλον ἢ [illegible] [illegible] [illegible], &c. & Samueli Deus ipſe, *Regum hiſtor. l.* 1. *c.* 16. *v.* 8. *Non ſpecto, quod ſpectare ſolet homo, homo enim ſpectat quod eſt ob oculos; ſed Deus ſpectat quod eſt in animo.* [illegible] [illegible], τὴν ψυχὴν [illegible] [illegible] ut Clemens *Strom. l.* 6. ſive; [illegible] τῇ ψυχῇ, [illegible] τὴν ψυχὴν [illegible], [illegible] αὐτὸς [illegible] [illegible] Plato in Gorgia.

Τὸν [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]] quæ ſcil. [illegible], κ̀ [illegible] περὶ πολλά, ut Marthe Jeſus Luc. c. 10. v. 41. Vide *l.* 2. § 7. & *l.* 6. § 12. & *l.* 7. § 31. Interpres [illegible] commo-dè ſatis reddidiſſe videtur. De Diogene Julian *de [illegible] orat.* 1. Τὰς δ᾽ ἐκ τοῦ σώματος [illegible] τῇ ψυχῇ [illegible], αἳ [illegible] ἡμᾶς ἀναγκάζει, [illegible] τὸ [illegible] αὐτὸ χάριν πολυπραγμονεῖν, [illegible] [illegible].

Ὁ γὸ μὴ [illegible] κρεάδια ὁρῶν, ἄνω γε [illegible] [illegible], κ̀ [illegible] κ̀ [illegible] [illegible] κ̀ [illegible] [illegible] [illegible]] Locus [illegible] quemque Lugdunenſis editor corrupit [illegible], [illegible] exhibendo, prout in Baſileenſi conſpitur, contrarium planè, autoris menti ſenſum [illegible] repræſentet; [illegible] ſcil. *qui circumjectum ſibi corpus [illegible], [illegible], domicilium, ceteraque id corporis [illegible] [illegible], moleſtum negotium ſibi [illegible].* At Marcum [illegible]ſiorſum abit, eum nimirum qui corporis curam non habet, iſte multo minùs moraturum [illegible] [illegible] videtur, atque ſ illud disjunctivæ loco habuiſſe. Vertit enim; *ſiquidem qui nec [illegible], nec veſtitum [illegible] [illegible] [illegible] reſpicit, [illegible] [illegible]; eum procurare ſibi [illegible] eſt.* Οὐδὲν κ̀ δόξαν, prorſus omiſit. iſtam autem interpretationem ſi admiſerimus, pro [illegible], legendum erit, [illegible]. Quod *l.* 4. § 19. [illegible] dixit. tum [illegible] τῷ [illegible] in poſteriore membro μὴ ſub-intelligendum, quaſi μὴ [illegible] diceretur. Ita *Pſal.* 9. *v.* 18. *Non enim oblivioni in æternum tradetur egenus; expectatio pauperum in perpetuum peritura eſt.* pro, *neque expectatio pauperum in perpetuum peritura eſt.* & Pindar. *Pyth.* 10. Ναυσὶ δ᾽, οὔτε πεζὸς [illegible]. i. e. *nec navi, nec pedes iter faciens.* At Xyl. erotematicè legit, [illegible] — [illegible], *Qui enim non aſpicit [illegible] circumjectam, iſne occupetur, in veſte, domo, gloriaque, reliquiſque exterioribus, ac quaſi tabernaculo contemplando?* forſan [illegible] quod vel negandi vel interrogandi vim habeat. *[illegible] occupabitur*: vel, *nuncubi occupabitur*; i. e. *negotium faceſſet ſibi.* Vide Epictetum *l.* 3. *c.* 1. & 9. *ad l.* 11. § 18. Qui idem & quod Marcus iſtic vult, ferè ſatis imagine nobis depinxit, *l.* 3. *c.* 26. dum *corpus aſello*, reliqua *vitæ inſtrumenta aſelli hujus inſtructui* confert. Ὅλον, inquit, τὸ σῶμα οὕτως ἔχειν σε δεῖ, ὡς ὀνάριον [illegible] [illegible] ἐφ᾽ ὅσον ἂν [illegible], ἐφ᾽ ὅσον ἂν δίδωται. ἂν δ᾽ ἀγγαρεία ᾖ, κ̀ στρατιώτης ἐπιλάβηται, ἄφες μὴ ἀντίτεινε, μηδὲ γόγγυζε. ὅπως δ᾽ περὶ τὸ σῶμα οὕτως ἔχειν σε δεῖ, [illegible] [illegible] περὶ τὰ ἄλλα, ὅσα τῦ σώματος [illegible] [illegible]· ὅταν ἐκεῖνο ὀνάριον, τἄλλα γίνεται [illegible] [illegible] [illegible], [illegible], [illegible] [illegible], χόρτος. ἄφες κἀκεῖνα, ἀπόλυε [illegible] [illegible] τὸ ὀνάριον.

Τὰ [illegible] κρεάδια] vide *l.* 10. § 1. 38. & *infra* § 3; ſed & Julian. *ſupra.* Ambroſ. *Hexam. l.* 6. *c.* 6. *Non [illegible] caro tua eſt. caro enim amictus eſt animæ.* & Varro *Andabat[illegible]*, citante Priſciano, *l.* 6. *ſed quid vos poma, ô homo, quam carnicula.*

Τὴν τοιαύτην περιβολὴν] περιβολῆς nomine comprehendit, *quicquid exterius nos circundat*, ſive munimenti, ſive ornamenti nomine, metaphorâ ab amictu ductâ. Ita Herodian. *l.* 1. Οὔτε τοὺς γένους μακροῖς διαδοχαῖς ἐνυπατεύσας, οὔτε τοὺς πλούτου περιβολαῖς λαμπρούς. Xenophon. *oecon.* Τὰ μὲν ἐμὰ ἱμάτια ὅτι ἐστιν ἐμοὶ προξενεῖν τὰ ἐμοὶ ἀρκοῦντα· εἰς δὲ τὸ σὸν σχῆμα ὃ σὺ περιβέβλησαι καὶ τὴν σὴν δόξαν, οὐδ᾽ εἰ τρεῖς ὅσα νῦν κέκτησαι προσγένοιτό μοι, οὐδ᾽ ὥς ἂν ἱκανά μοι δοκεῖ εἶναι. Procop. [illegible] *l.* 4. Τὰς γὰρ δυνάμεις περιβεβλημένας μεγάλας, καὶ βραχὺν πόνον οὐχ ὅσια κτήσεις ἀφαιροῦνται πολλάκις τὰ παρόντα αὐτοῖς ἰσχυρά.

Καὶ σκηνὴν] *tabernaculum*. Xyl. *ſcenam*. melius. Baſil. *in hexaem. orat.* 5. Ὁ δεῖνα περίβλεπτος ἐπὶ χρημάτων περιουσίᾳ καὶ πλήθει περὶ αὐτὸν κολάκων· δορυφορεῖται φίλων θεραπευτικῶν τὴν ἀπ᾽ αὐτοῦ χάριν θηρωμένων· πλῆθος συγγενείας καὶ ταύτης κατεσχηματισμένης· ἑσμὸς τῶν ἑπομένων μυρίων, τῶν τε ἐπὶ σιτίων καὶ τῶν κατ᾽ ἄλλας χρείας αὐτῷ προσεδρευόντων, οὓς καὶ προϊὼν, καὶ πάλιν ἐπανιὼν ἐπισυρόμενος ἐπίφθονός ἐστι τοῖς ἐντυγχάνουσι· πρόσθες τῷ πλούτῳ καὶ τὴν πολιτικὴν τινα δυναστείαν, ἢ καὶ τὰς ἐκ βασιλέων τιμάς· ἐθνῶν ἐπιμέλειαν ἢ στρατοπέδων ἡγεμονίαν. τὸν κήρυκα μέγα βοῶντα πρὸ αὐτοῦ· τοὺς ῥαβδούχους ἔνθεν καὶ ἔνθεν βαρυτάτην κατάπληξιν τοῖς ἀρχομένοις ἐμβάλλοντας· τὰς πληγὰς, τὰς δημεύσεις, τὰς ἀπαγωγὰς, τὰ δεσμωτήρια, ἐξ ὧν ἀφόρητος ὁ παρὰ τῶν ὑποχειρίων ἀθροίζεται φόβος. καὶ τί μετὰ τοῦτο; μία νὺξ, ἢ πυρετός τις, ἢ πλευρῖτις, ἢ περιπνευμονία, ἀνάρπαστον ἐξ ἀνθρώπων ἀπάγουσα τὸν ἄνθρωπον οἴχεται, πᾶσαν τὴν κατ᾽ αὐτὸν σκηνὴν ἐξαπίνης ἀπογυμνώσασα. Habes liberaliter delineatam *ſcenam* illam, de qua Marcus iſtic. Sed & Senec. *ad Marc. c.* 10. *Quicquid eſt hoc, quod circa nos ex adventitio fulget, liberi, honores, opes, ampla atria, & exclusorum clientium turbâ referta veſtibula, clara, nobilis, aut formoſa conjux, caeteráque ex incerta & mobili ſorte pendentia; alieni commodatique apparatus ſunt. nihil horum dono datur: collatitiis, & ad dominos redituris, inſtrumentis ſcena adornatur.* Idémque *de beneficiis, l.* 6. *c.* 31. *Ingentia ſuper ſe & ſuos regnum ſregerunt, nec intellexerunt in illa ſcena, & vanis & citò diffluentibus bonis refulgente, ex eo tempore ipſos nihil non adverſi expectare debuiſſe, ex quo nihil veri audire potuerunt.* Vide *l.* 11. § 6. *ſcena* pro *apparatu*. Syneſ. *de regno*. Τὴν περὶ τὸ βασιλικὸν σῶμα σκηνὴν καὶ θεραπείαν. De corpore Simocat. *epiſt.* 25. Οὕτως ἐλύπει τὸν φιλόσοφον τὸ σ[illegible] θνητὸν τοῦτο περισκήνιον. quod & σκῆνος dixerunt, Paul. Apoſt. *ad Cor. ep.* 2. *c.* 5. *v.* 1. & σκήνωμα, Petr. *ep.* 2. *c.* 1. *v.* 13.

§ 3. Ῥᾴδιά ἐστιν ἐξ ὧν συνέστηκε] Vide *l.* 2. § 2. & *l.* 3. § 16.

Τἆλλα μέχρι τοῦ ἐπιμελεῖσθαι δεῖν, σά ἐστι] μέχρι τοῦ ἐπιμελεῖσθαι. hoc eſt quod eleganter Syneſ. *ep.* 11. προσῆκον ὁμιλήσας περιττὸν, ὅσον ἀποστέρησιν τοῦ κατὰ σῶμα βίου. neque enim corporis, [illegible] animae, [illegible] quae [illegible] eſt expers, cura omnis abjicienda eſt. Vide *l.* 10. § 2. Crates Cynic. *ep.* 3. Μελέτω ὑμῖν τῆς ψυχῆς· τοῦ δὲ σώματος, ὅσον ἀνάγκη· τῶν δ᾽ ἔξω, μηδ᾽ ὅσον. Ex Platon. [illegible] Clem. *ſtrom. l.* 4. Ἐπιμελεῖσθαι σώματος δεῖ, ψυχῆς ἕνεκα ἀρμονίαν δι᾽ ἧς βιωτέον ἐστι, καὶ ὀρθῶς βιοῦν. & mox de externis illis. τούτων οὖν ἀντιποιητέον, οὐ δι᾽ αὐτὰ, ἀλλὰ διὰ τὸ σῶμα· οὗ δὲ τοῦ σώματος ἐπιμελεῖται διὰ τὴν ψυχὴν γίνεται, ἐφ᾽ ἣν ἡ ἀναφορά. Gregor. itidem Nyſſen. *de anim.* χρεία καὶ τῇ ψυχῇ τῆς ἐπιμελείας τοῦ σώματος, ἵνα κατασχῇ αὐτὸ ὄργανον ἐπιτήδειον ἑαυτῇ. Et Tertull. *de anim. c.* 38. *Certè domus animae caro eſt, & inquilinus carnis anima. deſiderabit itaque inquilinus ex cauſa & nec ſibi [illegible] nominis praefuturae domus, toto inquilinatus ſui tempore, non ut ipſe ſubſtruendus, nec ſit ipſe lorica [illegible], nec ut ipſe tibicinandus, ſed tantummodo continendus. quia non aliter contineri poſſit quam domo ſulta.* Senec. *ep.* 92. de viro bono: *Corporis quoque, velut [illegible] neceſſariae, non amator, ſed procurator eſt: nec ſe illi, cui impoſitus eſt, ſubjicit.*

Τὸ δὲ τρίτον μόνον κυρίως σόν] vide *l.* 8. § 56. & *l.* 10. § 38. Ambroſ. *hexam. l.* 6. *c.* 7. *Aliud enim ſumus nos; alia ſunt noſtra; alia quae circa nos ſunt. nos ſumus, hoc eſt anima & mens noſtra: noſtra corporis membra & ſenſus ejus. circa nos pecunia eſt, ſervi oſiunt, & vitae iſtius apparatus.*

Ὃ ἐὰν χωρίσῃς ἀπὸ σεαυτοῦ] lege ἀπὸ. & mox, pro ὅσα ἄλλα, ὅσοι ἄλλοι. pro ταράξαντες, ταράξαντα. nihil mutavit editor Lugd. cùm ex Xylandri verſione tamen ſatis advertere potuiſſet.

Τοῦ περικειμένου σοι σωματίου] ut *ſuprà* § 2. & *l.* 10. § 1.

Τοῦ συμφύτου πνευματίου] vide *l.* 2. § 2. & *l.* 5. § 4. & *l.* 6. § 15.

Ἡ ἔξωθεν περιῤῥέουσα δίνη]. vide *l.* 4. § 43. & *l.* 2. § 14. ἀνακυκλούμενα. ad *vertiginem* interim illam reſpexiſſe videtur, quâ raptari videntur corpora coeleſtia, à quibus pendent inferiora iſta.

Καθαρὸν τὴν νοερὰν δύναμιν ἀπόλυτον] deſiderari videtur copula [καὶ] ἀπόλυτον. Ità de Domino Chriſto, quem Chriſtianis imitandum proponit Clemens Alexand. *paedag. l.* 1. *c.* 2. ἀπόλυτος εἰς τὸ παντελὲς ἀνθρωπίνων παθῶν.

Ἐφ᾽ ἑαυτῆς ζῆν] i. e. ἑαυτῇ ἀρκουμένην, *ſibi ſoli contentam*; quod felicitatem ſuam attinet. Πάντ᾽ ἔχουσα παρ᾽ ἑαυτῆς τὰ εἰς τὸν βίον χρήσιμα. *l.* 4. § 23. non ut ſibi ſoli vivat. *neceſſe eſt enim ut vivat alteri qui vult ſibi*. Senec *epiſt.* 48. & τὸ ἀκοινώνητον nuſquam non damnat Marcus. Vide *l.* 8. § 48. & *l.* 9. § 6. & *l.* 10. § 2. & *l.* 11. § 1.

Τὰ προσηρτημένα ἐκ προσπαθείας] quae ei (men-

ti

ti ſcil.) *conſenſu quodam naturæ adhærent*. Xyl. *quicquid per ſympathiam ei poſſit adhærere*. Caſ. ut προσπάθεια idem hic ſit, quod συμπάθεια, de qua *l.* 5. § 26. Verùm nec συμπάθεια illa excuti prorſus queat, ut ibi oſtenſum eſt; & aliud quiddam ſonat ἡ προσπάθεια, *affectionem* nimirum eam, *quâ rei alicui addicti ſumus, eámque quodammodo deperimus*. hoc eſt enim τὸ προσπάσχειν. Ità quod Baſil. Cæſ. an Euſtath. Sebaſt. in *aſcetic.* Ἀνθελῶσαι δεῖ τῆς δυομένων τῆς προσπαθείας τῇ ἕξιν, τὸν γε ἀληθινῶς ἀκολουθεῖν μέλλοντα τῷ Θεῷ. Id Dionyſ. Areopag. citante Budæo; Ὅπου γὰρ οὐκ ὀφείλοντας τοῖς γονεῦσι προσπάσχειν. Idémque *epiſt.* 10. ἐπειδὴ ἀληθείας ὄντες ἐρασταί, τῆς προσπαθείας ἀναχωροῦσι τῆς ὑλικῶν ἀγγελοπρεπῶς ἐν μέσῳ ἀνθρώπων πολιτευόμενοι σὺν ἀπαθείᾳ πάσῃ. Syneſ. *Dione*: Καὶ δῆτα τῆς ἀρετῆς ὄναιτο ἄν τις, τὸ ἀπηλλάχθαι τῆς ὑλικῆς προσπαθείας. Obiter aſteriſcum tollo minùs neceſſarium ex Socratis *hiſtoriæ editionis Stephanianæ, lib.* 1. *c.* 10. πολλὰ παραλείπουσιν, ἢ πρὸς * προσπάσχοντές τισιν, ἢ προσώποις χαριζόμενοι. lege meo periculo, defectûs notâ furcillatâ, προσπάσχοντές τισιν. Cicero *ad Attic. l.* 2. *ep.* 19. ſe nimium τοῦ καλοῦ προσπεπονθέναι profitetur. Iſid. Peluſ. *l.* 1. *ep.* 310. Προσπάθεια μὲν οὐ ὀξυδορκεῖ· ἀντιπάθεια δ᾽ ὅλως οὐχ ὁρᾷ. *Affectus addictus cæcutit; adverſus planè cæcus eſt*. Euſtath. *ad Il.* β´. Ἐπὰν δ᾽ ὧδε ἄνθρωποι ἐν ὕπνοις ἐκεῖνα ὡς ἐπὶ πολὺ φαντάζονται, ὡς [οἷς f.] προσπαθῶς πως ἔχουσι. Epictetus etiam *l.* 3. *c.* 24 *ad l.* 11. § 31. adductus: Ὅταν τινὶ προσπάσχῃς, ὡς οὐδενὶ τῶν ἀναφαιρέτων. Idémque *l.* 2. *c.* 16. *ad lib.* 10. § 27. repræſentatus; πρὸς μόνον τὸν Θεὸν ἀποβλέποντα, ἐκείνῳ μόνῳ προσπεπονθότα. Reſtituenda Athenagoræ eadem vox *de reſur. mort. in fine.* Κἂν οἱ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων ἐμπαθέστερον καὶ σφοδρότερον τοῖς τῇδε προσπεπονθότες, (perperam vulgati, προπεπ.) ἄσχοι τούτου διατελῶσι. Clement. Alex. *ſtrom. lib.* 1. Μὴ προσπαθείᾳ νικηθῇ, μὴ φόβῳ δελεασθῇ, μὴ ἡδονῇ ἐπαιρηθῇ. Idémque *l.* 7. explicans illa D. Chriſti, Lucæ *evang. c.* 14. *v.* 26. Ἐὰν μὴ μισήσητε τὸν πατέρα, καὶ τὴν μητέρα, προσέτι δὲ καὶ τὴν ἰδίαν ψυχήν. τίς τε γὰρ, inquit, προσπαθείας τὰς σαρκικάς, πολὺ τῆς ἡδονῆς τὸ φίλτρον ἐχούσας, μισῶν. &c. qui & *lib.* 2. de affectibus iſtiuſmodi, Προσπάσχει τῷ σώματι τὴν ψυχήν, τὴν μὴ ἀφορίζοντες καὶ ἀποσπωμένη ἑαυτὴν τῶν παθῶν. quod *lib.* 4. vocat ἀπροσπαθῶς βιοῦν. Et rurſus ἀπροσπαθῶς ἀπολιπεῖν. Vide *ad. l.* 2. § 3. Itaque Syneſ. *de inſomn.* ἱερεὺς συγκαταθέσεις, καὶ προσπαθείας conjungit. οὐδὲ γὰρ οὐδὲ ἀπαθῶς διακείμεθα πρὸς τὰ θεάματα· ἀλλ᾽ ἰσχυραὶ μὲν αἱ συγκαταθέσεις τε καὶ προσπάθειαι. ἀποσυγχωρεῖ δ᾽ οὐχ ἥκιστα: ubi vides etiam opponi ſibi invicem τὸ προσπάσχειν καὶ τὸ ἀπεχθάνειν. quemadmodum Evagrius, τὴν προσπάθειαν καὶ τὴν ἀντιπάθειαν, *hiſt. Eccleſ. lib.* 1. *c.* 15. ὡς καὶ πρὸ χρισ-ανῶν ἢ θαυμασθῆναι, τῇ μὴ προσπαθείᾳ, ἢ ἀντιπαθείᾳ κρινόντων τὰ ὁρώμενα. i. e. vertente Joanne Chriſtophorſono, *qui nec amore, nec odio ducti*, &c. De Syneſio loquitur, qui & idem *epiſt.* 57. εἰ δυνατὸν ἦν ἀγγέλῳ συνανθρωπίσαντι μηδὲν ἀπολαῦσαι τῆς ὕλης χαλὸν εἰς προσπάθειαν. quod mox explicans. Ἀλλ᾽ ἔστι φρικτὰ δυνάμεως, ὁμιλοῦντα τοῖς χείροσι μηδένα τρόπον παθαίνεσθαι. Et rurſus: τὸ προσπεπονθέναι δὲ δεῖ τὸ δεινόν. ità τὸ προσπεπονθέναι eſt παθαίνεσθαι καὶ προσπεπονθέναι. prout & Marcus *lib.* 5. § 1. ὅταν προσπαθῶσιν, συγκατανεύοντες τοῖς κατ᾽ αὐτοὺς ἔργοις. Nec illud prætereundum quod Plutarch. prout in *Pompejo*, τοῖς μετεχόντοις προσπαρτᾶσθαι. ita in *amator.* idem τοῖς ἑταίραις προσπεπονθέναι, pro *addictum eſſe & affectu adhæreſcere* dixit. Sunt itaque τὰ προσηρτημένα ἐκ προσπαθείας ea, *quibus ex affectûs propenſione nimia animus adhæreſcit.* Epictet. *lib.* 3. *c.* 28. Μή τι προσήρτηταί σοι τῶν σῶν, μή τι προσπέφυκε, μή τι ὀδυνήσει σ᾽ ἀποσπώμενον. Quin & affectus ipſos, τὰ πάθη, προσαρτήματα nuncupare, Baſilidæ ejuſque aſſeclis ſolenne fuiſſe, docet Clemens *ſtrom. lib.* 2. adducto ex Iſidori περὶ προσφυοῦς ψυχῆς inſigni teſtimonio; quod ad Marci mentem illuſtrandam etiam non parùm conduxerit. Quin & (ut H. Stephani Theſauro auctarium leviuſculum ſaltem contribuamus) προσάρτημα gemino ferè ſenſu uſurpavit Galenus *de Hipp. & Plat. placit. lib.* 4. *c.* 10. Cæterùm neque τὸ ἁπλῶς προσηρτῆσθαι ταῦτα, de quibus Marcus hic, in vitio habetur; iſtud enim à natura eſt: verùm τὸ προσηρτημένοις προσπεπονθέναι. Itaque de Diogene Epictetus *lib.* 3. *c.* 26. Πάντα ἔλυσε εἶχε, πάντα μόνον προσηρτημένα. non & προσπεφυκότα· quod *ſuprà* dixerat. vide *l.* 3. § 5. & *lib.* 4. § 44. & *l.* 8. § 30. Adjici poſſunt his Porphyrii illa, *de abſtinent. lib.* 1. Ἀ ... ἐκ τῆς θνητῆς προσηλωμένης φύσεως, ἀποδέξεται πάντα μετὰ τῆς πρὸς αὐτὰ προσπαθείας. Et mox: κατὰ τῶν ἔργων ἀποστατέον καὶ τῆς πρὸς αὐτὰ προσπαθείας, καὶ πάθους· τί γὰρ ὄφελος τῶν ἔργων ἀφισταμένων, ταῖς αἰτίαις, ἀφ᾽ ὧν καὶ τὰ ἔργα, προσηλωθέντας. ubi vides τὴν προσπάθειαν etiam ἀπὸ τοῦ πάθους diſtingui. Ponantur ergò diſtinctionis causâ, tanquam gradus quidam, quibus ἀπὸ τῆς ἀπαθείας in partem ſequiorem fiat declinatio, προπάθεια, πάθος, προσπάθεια. Eſt itaque ἀπάθεια *integra & abſoluta ab omni affectione vitioſa immunitas*; quod pro *ſummo bono* habebant Stoici. προπάθεια *leviſſima ab hac declinatio, & affectûs vitioſi quaſi præludium* quoddam. πάθος *affectus vitioſus, ſive morbus ipſe*. Hieron. *in Matth c.* 5. *v.* 28. *Inter* πάθος & προπάθειαν. i. e. *inter paſſionem & propaſſionem, hoc intereſt; quòd paſſio reputatur in vitium, propaſſio licèt vitii culpam habeat, non tenetur in crimine. Ergò qui viderit mulierem, & anima ejus fuerit titillata, hic propaſſione percuſſus eſt; Si verò conſen-*

Τὴν τοιαύτην περιβολὴν] περιβολῆς nomine comprehendit, *quicquid exteriùs nos circundat*, ſive munimenti, ſive ornamenti nomine, metaphorâ ab amictu ductâ. Ità Herodian. *l.* 1. Οὔτε τοὺς γέροντας μακροῖς διαστήμασιν ἐυπατρίδας, ὄυτε τοὺς πάντη περιβολαῖς λαμπρούς. Xenophon. *œconom.* Τὰ μὲν ἐμὰ ἱερὰ ἐστιν ἐμοὶ παρέχειν τὰ ἐμοὶ ἀρκοῦντα· εἰς δὲ τὸ σὸν σχῆμα τοῦ σοῦ περιβέβλησαι, καὶ τὴν σὴν δόξαν, οὐδ' εἰ τρεῖς ὅσα νῦν κέκτημαι προσγένοιτό μοι, οὐδ' ὡς ἂν ἱκανά μοι δοκεῖ εἶναι. Procop. *Goth.* *l.* 44 4. Τὰς γὰρ δυνάμεων περιβολὰς μεγάλων, καὶ βραχέων πόνων ἐχ ὅσια κτήσεις ἀφαιρεῖσθαι πολλάκις τὰ παρ' αὐτοῖς ἰσχύν.

Καὶ σκηνὴν] *tabernaculum.* Xyl. *ſcenam*, malim. Baſil. *in hexam. orat.* 6. Ὁ δεῖνα περιβλεπτὸς ἐπὶ χρημάτων περιουσίᾳ· καὶ πλῆθος περὶ αὐτὸν κολάκων· δορυφορίαν φίλων περιποιεῖται τὴν ἀπ' αὐτοῦ χάριν θηρωμένων· πλῆθος συγγενείας· καὶ ταύτης κατεσχηματισμένης· ἑσμὸς τῶν ἑπομένων μυρίων, τῶν τε ἐπὶ σιτίων καὶ τῶν κατ' ἄλλας χρείας τον αὐτῷ προσεδρευόντων, ὥς καὶ προϊὼν, καὶ πάλιν ἐπανιὼν ἐπισυρόμενος ἐπίφθονός ἐστι τοῖς ἐντυγχάνουσι· πρόσθες τὸ πλοῦτον καὶ τὴν πολιτικὴν τινα δυναστείαν, ἢ καὶ τὰς ἐκ βασιλέων τιμάς· ἐθνῶν ἐπιμέλειαν· ἢ στρατοπέδων ἡγεμονίαν. τὸν κήρυκα μέγα βοῶντα πρὸ αὐτοῦ· τοὺς ῥαβδούχους ἔνθεν καὶ ἔνθεν βαρυτάτην κατάπληξιν τοῖς ἀρχομένοις ἐμβάλλοντας· τὰς πληγάς, τὰς δημεύσεις, τὰς ἀπαγωγάς, τὰ δεσμωτήρια, ἐξ ὧν ἀφόρητος ὁ παρὰ τῶν ὑποχειρίων ἀθροίζεται φόβος. καὶ τί μετὰ τοῦτο 330 μία νὺξ, ἢ πυρετὸς εἷς, ἢ πλευρῖτις, ἢ περιπνευμονία, ἀνάρπασεν ἐξ ἀνθρώπων ἀπάγουσα τὸν ἄνθρωπον οἴχεται, πᾶσαν τὴν κατ' αὐτὸν σκηνὴν ἐξαπίνης ἀπογυμνώσασα. Habes liberaliter delineatam *ſcenam* illam, de qua Marcus iſtic. Sed & Senec. *ad Marc. c.* 10. *Quicquid eſt hoc, quod circa nos ex adventitio fulget, liberi, honores, opes, ampla atria, & exclusorum clientium turbâ referta veſtibula, clara, nobilis, aut formoſa conjux, cæteráque ex incerta & mobili ſorte pendentia; aliena commodatáq;* 402 *apparatus ſunt. nihil horum dono datur. collatitiis, & ad dominos redituris, inſtrumentis ſcena adornatur.* Idémque *de benefic. l.* 6. *c.* 31. *Ingentia ſuper ſe & ſuos regna fregerunt: nec intellexerunt in illa ſcena, & vanis & cito diffluentibus bonis refulgente, ex eo tempore ipſos nihil non adverſi expectare debuiſſe, ex quo nihil veri audire potuerunt.* Vide *l.* 11. § 6. *ſcena* pro *apparatu.* Syneſ. *de regno.* Τὴν περὶ τὸ βασιλικὸν σῶμα σκηνὴν καὶ θεραπείαν. De corpore Simocat. *epiſt.* 25. Οὕτως ἐλύπει τὸν φιλόσοφον τὸ σκηνὴν τοῦτο περισκήνιον. quod & σκῆνος appellat, Paul. Apoſt. *ad Cor. ep.* 2. *c.* 5. *v.* 1. & σκήνωμα, Petr. *ep.* 2. *c.* 1. *v.* 13.

§ 3. Τρία ἐστὶν ἐξ ὧν συνέστηκας] Vide *l.* 2. § 2. & *l.* 3. § 16.

Τἄλλα μέχει τοῦ ἐπιμελεῖσθαι δεῖν, σά ἐστι] μέχει τῦ ἐπιμελεῖσθαι. hoc eſt quod eleganter Syneſ. *ep.* 11. τοσοῦτον ὁμιλήσας περιττῶν, ὅσον ἡ παρασκευὴ τῶν κατὰ σῶμα βίῳ. neque enim corporis, aut animæ etiam, qua rationis eſt expers, cura omnis abjicienda eſt. Vide *l.* 10. § 2. Crates Cynic. *ep.* 3. Μελέτω ὑμῖν τῆς ψυχῆς· τοῦ δὲ σώματος, ὅσον ἀνάγκη τῶν δ' ἔξω, μηδ' ὅσον. Ex Platon. *pol.* 3. Clem. *ſtrom. l.* 4. Ἐπιμελητέον σώματος δεῖν, ψυχῆς ἕνεκα ἁρμονίας δὴ ὁ βίος ἐστί, καὶ ὀρθῶς φρονεῖν. & mox de externis illis: τούτων οὖν ἀσκητέον, οὐ δι' αὐτά, ἀλλὰ διὰ τὸ σῶμα· ὃ δὲ τοῦ σώματος ἐπιμέλεια διὰ τὴν ψυχὴν γίνεται, ἐφ' ἣν ἡ ἀναφορά. Gregor. itidem Nyſſen. *de anim.* χρεία καὶ τῇ ψυχῇ τῆς ἐπιμελείας τοῦ σώματος, ἵνα κατασκευάσῃ αὐτὸ ὄργανον ἐπιτήδειον ἑαυτῇ. Et Tertull. *de anim. c.* 38. *Certè domus animæ caro eſt, & inquilina carnis anima: deſiderabit itaque inquilina ex cauſa & neceſſitate hujus nominis profuturæ domui, toto inquilinatus ſui tempore: non ut ipſi ſubſtantiva, nec ut ipſa loricanda, nec ut ipſa tibicinandus, ſed tantummodo contineretur: quia non aliter contineri poſſit quàm domo ſulta.* Senec. *ep.* 92. de viro bono: *Corporis quoque, velut oneris neceſſarii, non amator, ſed procurator eſt: nec ſe illi, cui impoſitus eſt, ſubjicit.*

Τὸ δὲ τρίτον μόνον κυρίως σόν] vide *l.* 8. § 56. & *l.* 10. § 38. Ambroſ. *hexam. l.* 6. *c.* 7. *Aliud enim ſumus nos; alia ſunt noſtra; alia quæ circa nos ſunt. nos ſumus, hoc eſt anima & mens. noſtra ſunt corporis membra & ſenſus ejus. circa nos pecunia eſt, ſervi* 330 *ſicut, & vitæ iſtius apparatus.*

Ὃ ἐὰν χωρίσῃς ἀπὸ σεαυτοῦ] lege δὴ. & mox, pro ὅσα ἄλλα, ὅσα ἄλλοι. pro παρέσεις, παρέσῃ σε. nihil mutavit editor Lugd. cùm ex Xylandri verſione tamen ſatis advertere potuiſſet.

Τοῦ περικειμένου σοι σωματίου] ut *ſuprà* § 2. & *l.* 10. § 1.

Τοῦ συμφύτου πνευματίου] vide *l.* 2. § 2. & *l.* 5. § 4. & *l.* 6. § 15.

Ἡ ἔξωθεν περιρρέουσα δίνη] vide *l.* 4. § 43. & *l.* 2. § 14. ἀνακυκλούμενα. ad *vertiginem* interim illam reſpexiſſe videtur, quâ raptari videntur corpora cœleſtia, à quibus pendent inferiora iſta.

Καθαρὰν τὴν νοερὰν δύναμιν ἀπόλυτον] deſiderari videtur copula [καὶ] ἀπόλυτον. Ità de Domino Chriſto, quem Chriſtianis imitandum proponit Clemens Alexand. *pædag. l.* 1. *c.* 2. ἀπόλυτος εἰς τὸ παντελὲς ἀνθρωπίνων παθῶν.

Ἐφ' ἑαυτῆς ζῶν] i. e. ἑαυτῇ ἀρκουμένην, *ſeipſâ contentam*; quod felicitatem ſuam attinet. Πάντα ἔχεται παρ' ἑαυτῆς τὰ εἰς τὸν βίον χρήσιμα. *l.* 4. § 23. non ut ſibi ſoli vivat. *neceſſe eſt enim ut vivat alteri qui vult ſibi.* Senec *epiſt.* 48. & τὸ ἀκοινώνητον nuſquam non damnat Marcus. Vide *l.* 8. § 48. & *l.* 9. § 6. & *l.* 10. § 1. & *l.* 11. § 1.

Τὰ προσηρτημένα ἐκ προσπαθείας] quæ ei (men-

ti ſcil.) *conſenſu quodam naturæ adhærent.* Xyl. *quicquid per ſympathiam ei poſſit adhærere.* Caſ. ut προσπάθεια idem hic ſit, quod συμπάθεια, de qua *l.* 5. § 26. Verùm nec συμπάθεια illa excuti prorſus queat, ut ibi oſtenſum eſt; & aliud quiddam ſonat ἡ προσπάθεια, *affectionem* nimirum eam, *quâ rei alicui addicti ſumus, eâmque quodammodo deperimus.* hoc eſt enim τὸ προσπάσχειν. Ità quod Baſil. Cæſ. an Euſtath. Sebaſt. in *aſcetic.* Ἀνθλῶμαι δεῖ τῶν δεσμῶν τῆς προσπαθείας τῦ βίυ, τὸν γε ἀληθινῶς ἀκολυθεῖν μέλλοντα τῷ θεῷ. Id Dionyſ. Areopag. citante Budæo; Ὅσοι γὰρ ἐκ ὀφείλοντες τοῖς γηΐνοις προσπάσχειν. Idémque *epiſt.* 10. ἐπειδὴ ἀληθείας ὄντες ἐρασαὶ, τῆς προσπαθείας ἀναχωρῦσι τῶν ὑλικῶν ἀγγελοπρεπῶς ἐν μέσῳ ἀνθρώπων πολιτευόμενοι σὺν ἀπαθείᾳ πάσῃ. Syneſ. *Dione*: Καὶ δὴ τα τῆς ἀρετῆς ὄναιτο ἄν τις, τὸ ἀπηλλάχθαι τῆς ὑλικῆς προσπαθείας. Obiter aſteriſcum tollo minùs neceſſarium ex Socratis *hiſtoriæ editionis Stephanianæ, lib.* 1. *c.* 10. πολλὰ παραλείπυσιν, ἢ πρὸς πάσχοντές τισιν, ἢ προσώποις χαριζόμενοι. lege meo periculo, defectûs notâ furcillatâ, προσπάσχοντές τισιν. Cicero *ad Attic. l.* 2. *ep.* 19: ſe nimium τῷ καλῷ προσπεπονθέναι profitetur. Iſid. Peluſ. *l.* 1. *ep.* 310. Προσπάθεια μὲν ὐκ ὀξυδορκεῖ· ἀντιπάθεια δὲ ὅλως ὐχ ὁρᾷ. *Affectus addictus cæcutit; adverſus planè cæcus eſt.* Euſtath. *ad Il:* β'. Εἰώθαμεν ἄνθρωποι ἐν ὕπνοις ἐκεῖνα ὡς ἐπιπολὺ φαντάζεσθαι, *ὡς [οἷς f.] προσπαθῶς πως ἔχομεν. Epictetus etiam *l.* 3. *c.* 24 *ad l.* 11. § 31. adductus: Ὅταν τινὶ προσπάσχῃς, ὡς ὐδενὶ τῶν ἀναφαιρέτων. Idémque *l.* 2. *c.* 16. *ad lib.* 10. § 27. repræſentatus; πρὸς μόνον τὸν θεὸν ἀποβλέποντα, ἐκείνῳ μόνῳ προσπεπονθότα. Reſtituenda Athenagoræ eadem vox *de reſur. mort. in fine.* Κἂν οἱ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων ἐμπαθέστερον καὶ σφοδρότερον τοῖς τῇδε προσπεπονθότες, (perperam vulgati, προσπ.) ἄστοχοι τύτυ διατελῶσιν. Clement. Alex. *ſtrom. lib.* 1. Μὴ προσπαθείᾳ νικᾶσθαι, μὴ φόβῳ δυλῦσθαι, μὴ ἡδονῇ ἐπαίρεσθαι. Idémque *l.* 7. explicans illa D. Chriſti, Lucæ *evang. c.* 14. *v.* 26. Ἐὰν μὴ μισήσητε τὸν πατέρα, καὶ τὴν μητέρα, προσέτι δὲ καὶ τὴν ἰδίαν ψυχήν. τάς τε γὰρ, inquit, προσπαθείας τὰς σαρκικὰς, πολὺ τῆς ἡδονῆς τὸ φίλτρον ἐχύσας, αἰνίσσεται. &c. qui & *lib.* 2. de affectibus iſtiuſmodi, Προσπασσαλοῖ τῷ σώματι τὴν ψυχὴν, τῶν γε μὴ ἀφορίζοντες καὶ ἀποσταυρῦντος ἑαυτὸν τῶν παθῶν. quod *lib.* 4. vocat ἀπροσπαθῶς βιῦν. Et rurſus ἀπροσπαθῶς ἀπολιπεῖν. Vide *ad. l.* 2. § 3. Itaque Syneſ. *de inſomn.* ἰσχυρὰς συγκαταθέσεις, καὶ προσπαθείας conjungit. ὐδὲ γὰρ ὐδὲ ἀπαθῶς διακείμεθα περὶ τὰ θεάματα· ἀλλὰ ἰσχυραὶ μὲν αἱ συγκαταθέσεις τε καὶ προσπάθειαι. ἀποσυγῦμεν δὲ ὐχ ἥκιστα· ubi vides etiam opponi ſibi invicem τὸ προσπάσχειν καὶ τὸ ἀποσυγεῖν. quemadmodum Evagrius, τὴν προσπάθειαν καὶ τὴν ἀντιπάθειαν, *hiſt. Eccleſ. lib.* 1. *c.* 15. ὡς καὶ παρὰ χριστιανῶν θαυμασθῆναι, τῶν μὴ προσπαθείᾳ, ἢ ἀντιπαθείᾳ κρινόντων τὰ δρώμενα. i. e. vertente Joanne Chriſtophorſono, *qui nec amore, nec odio ducti,* &c. De Syneſio loquitur, qui & idem *epiſt.* 57. εἰ δυνατὸν ἦν ἀγγέλῳ συνιστάναι ἀνθρωπίνῳ σώματι μηδὲν ἀπολαῦσαι τῆς ὕλης κακὸν εἰς προσπάθειαν. quod mox explicans. Ἀλλ' ἔστι περιυσίᾳ δυνάμεως, ὁμιλῦντα τοῖς χείροσι μηδένα τρόπον παθαίνεσθαι. Et rurſus: τὸ προσεστηκέναι δὲ ὅτι τὸ δεινόν. ità τὸ προσπεπονθέναι eſt παθαίνεσθαι καὶ προσεστηκέναι. prout & Marcus *lib.* 5. § 1. ὅταν προσπαθῶσιν, συγκατατίκονται τοῖς κατ' αὐτὰς ἔργοις. Nec illud prætereundum quod Plutarch. prout in *Pompejo*, τοῖς μειρακίοις προσηρτῆσθαι. ita in *amator.* idem τοῖς ἐρασαῖς προσπεπονθέναι, pro *addictum eſſe & affectu adhæreſcere* dixit. Sunt itaque τὰ προσηρτημένα ἐκ προσπαθείας *ea, quibus ex affectûs propenſione nimia animus adhæreſcit.* Epictet. *lib.* 3. *c.* 28. Μή τι προσήρτηταί σοι τῶν ἐ σῶν, μή τι προσπέφυκε, μή τι ὀδυνήσει σ' ἀποσπώμενον. Quin & affectus ipſos, τὰ πάθη, προσαρτήματα nuncupare, Baſilidæ ejuſque aſſeclis ſolenne fuiſſe, docet Clemens *ſtrom. lib.* 2. adducto ex Iſidori περὶ προσφυῦς ψυχῆς inſigni teſtimonio; quod ad Marci mentem illuſtrandam etiam non parùm conduxerit. Quin & (ut H. Stephani Theſauro auctarium leviuſculum ſaltem contribuamus) προσάρτημα gemino ferè ſenſu uſurpavit Galenus *de Hipp. & Plat. placit. lib.* 4. *c.* 10. Cæterùm neque τὸ ἁπλῶς προσηρτῆσθαι ταῦτα, de quibus Marcus hic, in vitio habetur; iſtud enim à natura eſt: verùm τὸ προσηρτημένοις προσπεπονθέναι. Itaque de Diogene Epictetus *lib.* 3. *c.* 26. Πάντα λυόμενα εἶχε, πάντα μόνον προσηρτημένα. non & προσπεφυκότα· quod *ſuprà* dixerat. vide *l.* 3. § 5. & *lib.* 4. § 44. & *l.* 8. § 30. Adjici poſſunt his Porphyrii illa, *de abſtinent. lib.* 1. Ἃ μὲν ἐκ τῆς θνητῆς προσειλήφαμεν φύσεως, ἀποθέσθαι πάντα μετὰ τῆς πρὸς αὐτὰ προσπαθείας. Et mox: κατὰ τῶν ἔργων ἀποστατέον καὶ τῆς πρὸς αὐτὰ προσπαθείας, καὶ πάθυς· τί γὰρ ὄφελος τῶν ἔργων ἀφισαμένων, ταῖς αἰτίαις, ἀφ' ὧν καὶ τὰ ἔργα, προσηλῶσθαι· ubi vides τὴν προσπάθειαν etiam ἀπὸ τοῦ πάθυς diſtingui. Ponantur ergò diſtinctionis causâ, tanquam gradus quidam, quibus ἀπὸ τῆς ἀπαθείας in partem ſequiorem fiat declinatio, προπάθεια, πάθος, προσπάθεια. Eſt itaque ἀπάθεια *integra & abſoluta ab omni affectione vitioſa immunitas;* quod pro *ſummo bono* habebant Stoici. προπάθεια *leviſſima ab hac declinatio,* & *affectûs* vitioſi quaſi *præludium* quoddam. πάθος *affectus vitioſus,* ſive *morbus ipſe.* Hieron. *in Matth c.* 5. *v.* 28. *Inter* πάθος & προπάθειαν. i. e. *inter paſſionem & propaſſionem, hoc intereſt; quòd paſſio reputatur in vitium, propaſſio licèt vitii culpam habeat, non tenetur in crimine. Ergò qui viderit mulierem, & anima ejus fuerit titillata, hic propaſſione percuſſus eſt; Si verò conſen-*

ſerit, & de cogitatione affectum fecerit, de propaſſione tranſivit ad paſſionem. προσπάθεια denique *ubi morbus invaluerit, & affectus radices adeò altas egerit, ut nec ex animo evelli facilè queat, nec avelli à re deſiderata, cui* προσηλῶσθαι quodammodo videtur.

Καὶ χρόνε τὰ ἐπέκεινα] *quæ ultrà ſunt.* quod ſuprà dixerat, ὅτι ὡς μέλλοντα προσέσται σοι. Flaccus, *carm. l.* 1. *ode* 16.

Lætus in præſens animus, quod ultrà eſt
Oderit curare. vide *l.* 6. § 32. & *l.* 7. § 7.

Τὰ ἐπέκεινα ἢ τὰ παρῳχηκότα] Senec. *epiſt.* 78. *circumcidenda ergò duo ſunt, & futuri timor & veteris incommodi memoria. hoc ad me jam non pertinet; illud nondum.*

Οἷος ὁ Ἐμπεδόκλειος, σφαῖρος κυκλοτερὴς μονῇ περιηθεῖ γαίων] Ad verſum quendam, quem Empedoclis eſſe vult, alluſit. ut & antè non ſemel *l.* 8. § 44. & *lib.* 11. § 12. Eum Parmenidæ videtur tribuere Stob. *tom.* 1. *l.* 1. *tit.* 18. Stobæanorum excerptor Grotius ſaltem. Sub cujus nomine iſta apud hunc repræſentantur:

Ἀλλ' ὅγε πάντοθεν ἶσος ἐὼν, καὶ πάμπαν ἀπείρων,
Σφαῖρος κυκλοτερὴς, μιμνὴς περιτεῖθη χαίρων.

poſteriorem verſum & ibi, & apud Marcum, iſtic fœdiſſimè depravatum nemo non viderit, medelam Grotius conatus eſt, reſcribendo,

Σφαῖρος κυκλοτερὴς μιμνήμαθ' ὑπέρτατα χαίρων.

Verùm hæc à ſcripturæ veteris veſtigiis longiuſculè abſcedunt. Salmaſius feliciùs refinxiſſe videtur in *exercit. Plinian.* ad Marci codices propiùs ſic accedens:

Σφαῖρος κυκλοτερὴς δίνῃ περιηγέϊ γαίων.

Τὸ σφαῖρος autem vocabulum cùm non alibi, niſi in Marci iſtis bis, legatur, quanquam poſſit, inquit Salmaſius, dici σφαῖρα & σφαῖρος, ut σκύφα & σκύφος poſſit & σφαιρὸς pro σφαιρόεις, *rotundus ut ſphæra.* hæc tamen ſi minùs placuerint, forſitan non diſplicebit, quod aliquando mihi venit in mentem ſcribendum, Σφαῖρ' ὡς κυκλοτερὴς, &c. ſic Λέων ὡς apud poetam & alia multa. ex illo, Σφαῖρ' ὡς inepti librarii fecerunt Σφαῖρος. idem igitur valet ac κυκλοτερὴς ὡς σφαῖρα. Mihi verò iſtud perplacet. Sic de *Echino* quem alluſiſſe Marcum diximus *l.* 7. § 28. Euſtathius Antioch. (ſi is ſaltem) *in hexaemer.* ὡς σφαῖρα ἐστὶ τῷ σώματι, καὶ ὁ νῶτος ἐστὶν αὐτῷ ὁλόκαυστος. ὡς σφαῖρα dixit, quod σφαιρηδὸν Clemens *ſtrom. l.* 5. ὥσπερ οἱ ἐχῖνοι σφαιρηδὸν εἰλύμενοι. hanc autem ſcripturam ſi admiſerimus, in illis Οἷος ὁ Ἐμπεδόκλειος ſubintelligendum erit κόσμος. qualem orbem ſive mundum deſcribit Empedocles; & Parmenides itidem uti eſt ſuprà indicatum. De *viro bono* pariter Auſonius *idyll.* 16.

Securus, mundi inſtar habens, teres atque rotundus,
Externæ nè quid labis per lævia ſidat.

Horatium imitatus; qui de *ſapiente* dixit; *ſerm. lib.* 2. *ſat.* 7.

In ſeipſo totus teres atque rotundus.

Vide *l.* 8. § 48. Cæterùm Viri cl. primum illud ipſe omnino admittendum exiſtimaverim, quia apud Euſtathium Homeri εἰσηγητὴν *ad odyſſ.* ζ. σφαῖρον Ἐμπεδόκλειον reperio in uſu communi olim frequentem extitiſſe. Παρὰ τὴν σφαῖραν, inquit, ἢ παρώνυμον ὁ Ἐμπεδόκλειος σφαῖρος, &c. quod & Arati Scholiaſtes confirmat, qui iſtud tamen Heſiodo tribuit, dum σφαῖρον huic τὴν σφαῖραν dictam ait, ſicut Homero ἑσπερον τὴν ἑσπέραν. idem pro eo quod μονῇ Marci codex, & δίνῃ Salmaſius, μονῇ exhibet, & μυνῇ. Verùm iſta quia alibi latiùs excuſſimus, actum hìc agere ulteriùs nolumus.

Μόνον τε ζῆν ὃ ζῇς] vide *lib.* 2. § 14. & *infrà* § 26. Senec. *epiſt.* 101. *ſi vita noſtra non prominebit, ſi in ſe colligetur.*

§ 4. Πολλάκις ἐθαύμασα] Eis maximè placere & approbare nos ſtudemus, quos imprimìs diligimus ac ſuſpicimus. mirum igitur Marco, nec immeritò, videtur, homines, cùm ſemetipſos maximè diligant, aliis potiùs quàm ſibimetipſis approbatos ſe velle.

Ἑαυτὸν μὲν ἕκαστος μᾶλλον πάντων φιλεῖ] Euripides *Creſphonte* à Schol. *ad* ejuſdem *Medeam* laudatus;

Ἐκεῖνο γὰρ πέπονθ' ὅπερ πάντες βροτοί·
Φιλῶν μάλιστ' ἐμαυτὸν, οὐκ αἰσχύνομαι.
Mihi hoc, quod cunctis inſitum eſt mortalibus
Amare meipſum maximè, non me pudet.

Siquidem, qui φιλῶν legunt, quod codices vulgò exhibent, ſenſum corrumpunt prorſus; quod nec Grotius advertit, cùm vertit,

Minimùm, inter omnes, quos amo, noceo mihi.
——— τίς γὰρ ἐσθλὸς οὐχ αὑτῷ φίλος;
——— *namque quis bonus nequam ſibi?*

Sophocl. *Oedip. Colon.*

Οὐδ' ἔστιν οὐδεὶς, ὅστις οὐχ αὑτὸν φιλεῖ.
Nemo eſt, amicus ipſe qui non ſit ſibi.

Et Eurip. *Med.*

Τίς δ' οὐχὶ θνητῶν; ἄρτι γιγνώσκεις τόδε·
Ὡς πᾶς τις αὑτὸν τοῦ πέλας μᾶλλον φιλεῖ;
Quis iſtud nempe non novit mortalium,
Diligere ſeſe cæteris plus quemlibet?
φιλεῖ δ' ἑαυτοῦ πλεῖον οὐδεὶς οὐδένα.
Nec quiſquam charior alteri quàm ipſe eſt ſibi.

Τὴν δὲ ἑαυτοῦ περὶ αὑτοῦ ὑπόληψιν ἐν ἐλάττονι λόγῳ τίθεται] *Nam quoto cuique eadem honeſtatis cura ſecretò, quæ palàm? multi famam, conſcientiam pauci verentur.* Plin. min. *l.* 3. *ep.* 20. Hinc & illa Pelagii *ad Demetriam querela. Non cogitamus quid ipſi ſimus, ſed quid alteris eſſe videmur. unde eò perducta res eſt, ut neglectà veritate meriti, de ſola opinione curemus, qui teſtimonium vitæ noſtræ, non à conſcientia noſtra, ſed à fama petimus.* Nec diſſimilis Bernardi querimonia, *de gradibus humil. & ſuperb. part.* 2. *gr.* 6. *Qui de omni alia re plùs ſibi credit,*

credit, quàm aliis ; de ſe ſolo plùs aliis credit, quàm ſibi. Adverſus morem morbúmq; malum hunc, ſalutare monitum ab Apoſtolo habemus, *ad Galat. c. 6. v. 4.* τὸ δὲ ἔργον ἑαυτοῦ δοκιμαζέτω ἕκαστος· καὶ τότε εἰς ἑαυτὸν μόνον τὸ καύχημα ἕξει, καὶ οὐκ εἰς τὸν ἕτερον· De ſe Cicero, verè necne, ipſe viderit, *ad Attic. l. 12. ep. 27. Mea mihi conſcientia pluris eſt, quàm omnium ſermo.*

Ὁ μὲν ἅμα γε γινώσκων ἐξοίσει] Vide *ad lib. 3. § 4.*

Τοὺς πέλας μᾶλλον αἰδούμεθα] contrà nimirum monitum illud Pythagoricum in *aur. carm.*

——Πάντων δὲ μάλιστ' αἰσχύνεο σαυτόν.

Tu plùs quàm cunctos alios te diſce vereri.

cui conſonat Democriticum illud monitum, quod *ſuprà* cum aliis ejuſdem notæ attulimus *ad l. 2. § 6.* vide & *ad l. 11. § 26.* & *l. 10. § 9.*

§ 5. Ἐπειδὰν ἅπαξ ἀποθάνωσι, μηκέτι αὖθι γενέσθαι] Ità de animæ ſtatu poſt mortem incertus fluctuat paſſim Marcus. de corporis reſurrectione multò magìs aſſenſionem cohibiturus. quod, nihil eſt itaq; mirum, ſi δόγμα ξένον nec παράδοξον, tantùm, ſed, παράλογον etiam, Stoicis Athenienſibus eſt viſum, prædicante Paulo, *Actor. c. 17. v. 18, 19.* Nos meliùs edocti, eâ bonitate præditum novimus eſſe Deum noſtrum, univerſi conditorem, ut nolit ſervorum ſuorum, qui fidele ipſi obſequium in hac vita præſtiterint, vel animas, vel corpora in morte prorſus intercidere, ſed præmiis futuris utrumque reſervari.

Εἰ γὰρ δίκαιον ἦν] καὶ δίκαιον ἐστὶ, ſacra atteſtatur Scriptura. Εἴπερ δίκαιον παρὰ Θεῷ Apoſtol. *ad Theſſ. epiſt. 2. c. 1. v. 6.* &, δικαιοσύνης στέφανον ἀποδώσει ὁ δίκαιος κριτής. *ad Tim. ep. 2. c. 4. v. 8.* &, οὐ γὰρ ἄδικος ὁ Θεὸς ἐπιλαθέσθαι τοῦ ἔργου ὑμῶν, καὶ τοῦ κόπου τῆς ἀγάπης. *ad Hebr. c. 2. v. 10.* Nec tamen hinc ſequitur, quod Pontificii ſtatuunt, hominum opera bona dignitatis ſuæ ratione vitam æternam, gloriámq; cœleſtem ità promereri, ut Deus injuſtus futurus ſit niſi eam illis rependat. prout Rhemenſ. noſtri *annot. in Luc. c. 21. v. 35. ad Theſſ. ep. 2. c. 1. v. 5. & Hebr. c. 6. v. 10.* Ut omittam enim τὸ ἀξιοῦσθαι, quod illi tantopere urgent, aliud planè ſonare, prout nôrunt qui linguam Græcam vel primoribus tantùm labiis deguſtârunt. Rectè Durand. *in ſent. l. 2. diſt. 27. q. 2. Meritum de condigno ſtrictè & propriè ſumptum, videlicet pro actione voluntaria, propter quàm operanti debetur merces ex juſtitia, ſic, quòd ſi non reddatur, ille ad quem pertinet reddere, injuſtè facit, & eſt ſimpliciter & propriè injuſtus, non eſt hominis ad Deum.* quod ille cùm multis argumentis confirmâſſet, concludit tandem, *ſentire & dicere oppoſitum eſſe temerarium ſeu blaſphemum. Quòd ſi quid,* inquit, *pro bonis operibus noſtris datur vel redditur, potiùs & principaliùs eſt ex liberalitate Dei dantis, quàm ex merito noſtri operis. Etſi dicatur, quòd quamvis Deus non conſtituatur nobis debitor ex aliquo noſtro opere, conſtituitur tamen debitor ex ſua promiſſione : ſciendum eſt, quia quod redditur ex promiſſione præcedente, non redditur ex merito operis de condigno, ſed ſolùm vel principaliter ex promiſſo.* Unde patet reſponſio ad id quod juſtum eſſe dicitur. Siquidem ut piè pariter ac præclarè Bernard. *de grat. & lib. arb. Juſtum apud Deum eſt ut reddat quod debet ; debet autem quod pollicitus eſt, promiſſum quidem ex miſericordia, ſed ex juſtitia jam præſtandum. juſtè enim & ex debito requiritur, quodcunq; vel gratis promittitur.* Et Bellarm. ipſe *de pœnit. l. 3. c. 4.* explicans Joannis verba illa ex *epiſt. 1. c. 1. v. 9.* πιστός ἐστι καὶ δίκαιος. *Verba illa,* inquit, *fidelis eſt & juſtus, referuntur ad promiſſionem divinam. ideo enim Deus juſtus & fidelis dicitur, quia ſtat promiſſis, nec fidem fallit.* quod & *de juſtific. l. 5. c. 15.* confirmat ex illis Nehem. *c. 9. v. 8.* verbis, *Implêſti verba tua, quoniam juſtus es.* Siquidem *veritas* ſive *veracitas pars* eſt *juſtitiæ,* ut ex Cicer. *de invent.* Thom. Aquin. *ſum. part 2a. 2æ. q. 109. art. 3.* Denique poteſt aliquid juſto atq; æquo conſentaneum eſſe, quia juſtitiæ nullâ ratione repugnat, quod tamen nihil injuſti, ſi non fiat, inducat. juſtum fuit quòd Solomon rex à Shimeio mandati violati de Hieroſolymis continendo ſe, pœnas exegit : *Regum hiſt. l. 3. c. 2. v. 46.* quibus tamen remiſſis, nihil injuſti admiſiſſet. juſtum & æquum, quòd Abiatharo læſæ majeſtatis reo, patris cauſsâ vitam condonavit. *ibid. v. 26.* quem tamen ſi ſuſtuliſſet, adverſus juſtitiam nihil peccâſſet.

Ἦν ἂν καὶ δυνατόν] τί ἄπιστον κρίνεται, εἰ ὁ Θεὸς νεκροὺς ἐγείρει ; Paulus, *Act. c. 26. v. 8.* Athenagoras *de reſurrect.* ἢ ὅτι ἀδύνατον, ἢ ὅτι ἀβούλητον. ἀλλ' οὔτε ἀδύνατον, οὔτε ἀβούλητον. εἰ ἀδύνατον, ἢ ἐκ τοῦ μὴ γινώσκειν τὸ γενησόμενον, ἢ ἐκ τοῦ δύναμιν ἀρκοῦσαν μὴ ἔχειν πρὸς τὸ ποιῆσαι τὸ ἐγνωσμένον· ἀλλ' οὔτ' ἀγνοεῖν τι τὸν Θεὸν δυνατόν· καὶ τὴν δύναμιν, ὡς ἔστιν ἀρκοῦσα πρὸς τὴν τῶν σωμάτων ἀνάστασιν, δείκνυσιν ἡ τούτων αὐτῶν γένεσις. οὐκ ἀδύνατον ἄρα. ἀλλὰ μὴν οὐδ' ἀβούλητον. εἰ γὰρ ἀβούλητον, ἢ ὡς ἄδικον, ἢ ὡς ἀνάξιον. ἀλλ' οὐκ ἄδικον. δίκαιον γὰρ συναμφότερον, τὸν ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος ἄνθρωπον πάντων γενέσθαι τῶν πεπραγμένων ὑπόδικον, τήν τε ἐπὶ τούτοις δέξασθαι τιμὴν, ἢ τιμωρίαν. οὔτε ἀνάξιον· εἰ γὰρ τὸ χεῖρον οὐκ ἀνάξιον, τουτέστι, τὸ φθαρτὸν ποιῆσαι σῶμα, καὶ παθητόν· πολὺ μᾶλλον τὸ κρεῖττον οὐκ ἀνάξιον, τοῦτο δ' ἐστὶν, ἄφθαρτον καὶ ἀπαθές. εὔδηλον οὖν ὅτι καὶ δυνατὸν καὶ βουλητὸν, καὶ δίκαιον, καὶ ἄξιον, ὁ τῶν ἀνθρώπων ... ſatagit σωμάτων ἀνάστασις. verum de me... quod nec ſe, Marcus ; de corpore nihil ſoli... quoquam cenſe... nec ſuum, nec ſui quicquam ... volebant Stoici.

Ἐκ δὲ τοῦ μὴ οὕτως ἔχειν ... ga numen divinum Marcu... qui nihil injuſti

juſti aut iniqui Deo vult imputari, etiamſi viros bonos in morte prorſus intercidere pateretur, quàm Papicolæ, qui Deum injuſtitiæ diſerte καὶ γυμνῇ κεφαλῇ, quòd aiunt, incuſatum eunt, niſi ipſis ob labores miſellos in hac vita decurtatiſſima exantlatos, tanquam probiſſimè pleniſſiméq; commeritis, præmia æterna retribuat.

Πιστεύω σοι ὅτι μὴ δεήσει] Idem hoc, cum illo à Marco cum primis laudato, *l.* 11. § 6. ἔχει λόγον καὶ τοῦτο.

Δικαιολογῇ πρὸς τὸν θεὸν] Hoc eſt quod Apoſt. *ad Rom. c.* 9. *v.* 20. Μενοῦνγε, ὦ ἄνθρωπε, σὺ τίς εἶ, ὁ ἀνταποκρινόμενος τῷ θεῷ; vult [περὶ ἁπάντων τῷ θεῷ (i.e. ὑπὲρ τοῦ θεοῦ) ἀπολογεῖσθαι,] cum Epicteto *l.* 2. *c.* 16. περὶ μηδενὸς δικαιολογεῖσθαι πρὸς τὸν θεόν. Ità pii priſci, etiamſi conturbabantur nonnunquam, cùm bonis hìc malè eſſe, malis bene animadverterent; illud tamen pro certo ac immoto ſtatuunt fundamento; *Attamen Deus corde rectis bonus eſt. Pſal.* 37. *v.* 1. &, *Tu certè, Domine, juſtus es.* Jerem. *c.* 12. *v.* 1. & Apoſt. *ad Rom. c.* 9. *v.* 14. Τί οὖν ἐροῦμεν; μὴ ἀδικία παρὰ τῷ θεῷ; μὴ γένοιτο. & *ibid. c.* 3. *v.* 4, 5. Μὴ ἄδικος ὁ θεὸς; μὴ γένοιτο· γινέσθω δὲ ὁ θεὸς ἀληθὴς, πᾶς δὲ ἄνθρωπος ψεύστης, καθὼς γέγραπται, ὅπως ἂν δικαιωθῇς ἐν τοῖς λόγοις σου, καὶ νικήσῃς ἐν τῷ κρίνεσθαί σε. ex *Pſal.* 51. *v.* 4. vide *infrà* § 12.

Οὐκ ἂν δ' οὕτω διελεγόμεθα τοῖς θεοῖς] *non auderes ità eum eis diſſerere.* Caſ. malim, *non ità diſſereres,* & de æquo juſtóque cum eis ageres, niſi optimos juſtiſſimóſque eſſe præſumeres.

§ 6. Ἔθιζε καὶ ὅσα ἀπογινώσκεις] quid eſt enim quod uſus & induſtria non poſſit? Horſum ſpectant tot poetarum illuſtrium monita. Menandri, apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 29.

——πάντα γὰρ
Ταῖς ἐντελεχείαις καταπονεῖται πράγματα.
——*rerum omnium*
Nihil eſt quod non conficiat aſſiduus labor.

Alexandridis,

Τὸ συνεχὲς ἔργον, πανταχοῦ εὑρίσκει τέλος.
Ubique finem aſſequitur continuus labor.

Philemonis,

Ἐκ τοῦ φιλοπονεῖν γίγνετ', ὧν θέλεις, κρατεῖν.
Datur laboris cupido quidvis aſſequi.

Antiphanis,

Τῆς ἐπιμελείας δοῦλα πάντα γίγνεται.
[illegible]bori aſſiduo, nihil eſt quod non ceſſerit.

Soph[illegible]lis *Oedip. rege.* à Plut. laudatum *de fortun.* & à Cle[illegible]nt. *ſtrom. lib.* 5.

——πᾶν δὲ τὸ ζητούμενον
Ἁλωτόν· ἐκ[illegible]ύγει δὲ τἀμελούμενον.
Spes [illegible]hendi eſt quicquid quæritur,
& huic vici[illegible]nt inc[illegible]ne neglectum perit.
Ἁλωτὰ γίγνετ' ἐπιμ[illegible] licujus:
Ἅπαντα.—— [illegible]ᾳ καὶ πόνῳ

Laborioſæ diligentiæ aſſequi
Nihil eſt negatum.——

& ad Marci verba proximè, Menandri in *moroſo,*

——οὐδενὸς χρὴ πράγματος,
Τὸν εὖ ποιοῦνθ' ὅλως ἀπογνῶναί ποτε.
——*quem laborum non piget,*
Nihil arbitrari is debet inſperabile.

Socrates Alcibiadi miranti, quî poſſet Xanthippen tam rixoſam ſuſtinere, & intolerandam eſſe dictitanti, Ἀλλ' ἔγωγε συνείθισμαι· καθάπερ εἰ τροχιλίας ἀκούων συνεχές. *At ego,* inquit, *aſſuetus ei ſum: nec me magis offendit, quàm rotæ ſtridor aquam educentis eos qui aſſiduè audiunt.* Nec ſileri dignum hìc Æſchyli illud, à Plut. *de legend. poet.* & *de perfect. indic.* à Stob. *tom.* 2. *tit.* 29. & *tit.* 117. à Cæl. Rhodig. *antiq. lect. l.* 8. *c.* 7. L. Gyrald. *de poet. l.* 6. Eraſm. *apopth. l.* 6. relatum: qui dum in Iſthmiis pugilum certamen ſpectabat, cùm altero eorum frontem percuſſo, corona tota exclamaret; Ioni Chio, qui proximè aſſidebat, latus fodiens, Ὁρᾷς, οἷον ἡ ἄσκησίς ἐστιν; ὁ πεπληγὼς σιωπᾷ· οἱ δὲ θεώμενοι βοῶσιν. *Vide,* inquit, *quanta ſit vis exercitationis? ictus ipſe ſilet: ſpectatores verò vociferantur.* ubi νύξας malui, *latus fodiens,* Flaccum imitatus, *epiſt.* 7. vertere; quàm, *aurem vellicans,* cum Paul. Leopardo; qui *emend. l.* 2. *c.* 21. & 22. Stobæum hìc emaculat, Cælium, Lilium, Eraſmum caſtigat. De Cyro Xenophon *lib.* 1. Οὐκ ἀπεδίδρασκεν ἐκ τοῦ ἡττᾶσθαι, εἰς τὸ μὴ ποιεῖν ἃ ἡττῷτο· ἀλλ' ἐκυλινδεῖτο, ἐν τῷ πειρᾶσθαι αὖθις ἄμεινον ποιεῖν. Verùm Marco gemina prorſus Plut. *de tranquill.* Δεῖ μηδὲν ἀπογινώσκειν, μηδὲ ἀπειπεῖν, ἀλλὰ θαυμάζοντα καὶ ζηλοῦντα καὶ συνενθουσιῶντα, πεῖραν ἅμα λαμβάνειν ἑαυτοῦ καὶ κατανόησιν ἐν τοῖς ἐλάττοσι πρὸς τὰ μείζονα, μὴ φοβοῦντα, μηδὲ ἀπωθοῦντα τῆς ψυχῆς τὴν ἐπιμέλειαν αὐτῶν, μηδὲ διαδιδράσκοντα· τάχα δὲ οὐδὲν ἔσται δυσχερέστερον. αἰτίαν γὰρ ἐμποιεῖ καὶ μαλακίαν ἀγύμναστον ἡ περὶ τὸ ῥᾷστον ἀεὶ διατρίβουσα, καὶ πρὸς τὸ ἥδιστον ἐκ τῶν ἀβουλήτων ἀναχωροῦσα γλυκυθυμία τῆς ψυχῆς. ἡ δὲ καὶ νόσου, καὶ πόνου, καὶ φυγῆς μελετῶσα φαντασίαν ὑφίστασθαι, καὶ προσβιαζομένη τῷ λογισμῷ πρὸς ἕκαστον, εὑρήσει πολὺ τὸ κατεψευσμένον καὶ διάκενον καὶ σαθρὸν ἐν τοῖς δοκοῦσι χαλεποῖς καὶ φοβεροῖς. Diogenes denique referente Laërtio, *l.* 6. Διττὴν ἔλεγεν εἶναι τὴν ἄσκησιν· τὴν μὲν ψυχικὴν, τὴν δὲ σωματικήν. ταύτην καθ' ἣν ἐν γυμνασίᾳ συνεχεῖς γινόμεναι φαντασίαι, εὐλυσίαν πρὸς τὰ τῆς ἀρετῆς ἔργα παρέχονται. παρετίθετο δὲ τεκμήρια. τοῦ ῥᾳδίως ἀπὸ τῆς γυμνασίας ἐν τῇ ἀρετῇ καταγίνεσθαι· ὁρᾶν τε γὰρ ἔν τε ταῖς τέχναις, ταῖς βαναύσοις καὶ ταῖς ἄλλαις, οὐ τὴν τυχοῦσαν ὀξυχειρίαν τοὺς τεχνίτας ἀπὸ τῆς μελέτης πεποιημένους. τούς τε αὐλητὰς καὶ τοὺς ἀθλητάς, ὅσον ὑπερφέρουσιν ἑκάτεροι τῇ ἰδίᾳ πονήσει τῇ συνεχεῖ. καὶ ὡς οὗτοι, εἰ μετήνεγκαν τὴν ἄσκησιν καὶ ἐπὶ τὴν ψυχὴν, οὐκ ἂν ἀνωφελῶς καὶ

ἁπλῶς

Digitized by Google

ἁπλῶς ἐμάθομεν. οὐδὲν γε μὴν ἔλεγε τὸ παράπαν ἐν τῷ βίῳ χωρὶς ἀσκήσεως κατορθοῦσθαι· δυνατὴν δὲ ταύτην πᾶν ἐκνικῆσαι. Vide *ad l.* 3. § 6. Senec. *ep.* 50. *Nihil eſt, quod non expugnet pertinax opera, & intenta ac diligens cura: robora in rectum quamvis flexa, revocabis; curvatas trabes calor explicat; & aliter natæ in id finguntur, quod uſus noſter exigit, quantò facilius animus accipit formam flexibilis & omni humore obſequentior?* & *ep.* 80. de athletis agens. *Illud maximè revolvo mecum, ſi corpus perduci exercitatione ad hanc patientiam poteſt, quâ & pugnos pariter & calces non unius hominis ferat, quâ ſolem ardentiſſimum in ferventiſſimo pulvere ſuſtinens aliquis, & ſanguine ſuo madens, diem ducat: quantò faciliùs animus corroborari poſſit, ut fortunæ ictus invictus excipiat, ut projectus & conculcatus exurgat?* Idem *de ira l.* 2. *c.* 12. *Nihil eſt tam difficile & arduum, quod non humana mens vincat, & in familiaritatem perducat aſſidua meditatio: nulliq́ue ſunt tam feri & ſui juris affectus, ut non diſciplinâ perdomentur.* Mox, ubi varia hujus rei exempla protulerat; *Mille ſunt alia, in quibus pertinacia impedimentum omne tranſcendit, oſtenditque nihil eſſe difficile, cujus ſibi ipſa mens patientiam indiceret.*

Ἡ χεὶρ ἡ ἀριστερὰ] Τὴν δεξιὰν τῆς ἀριστερᾶς φύσει κρείττονα εἶ), multis locis inculcat, multiſq; rationibus contendit Ariſtoteles *de partib. animal. l.* 3. *c.* 4. & *l.* 4. *c.* 8. *de animal. inceſſ. c.* 4. *ethic. Nicom. l.* 5. *c.* 7. & *Eudem. l.* 4. *c.* 5. & *in problem. l.* 21. *q.* 12, & 13. & 19, & 31. Idem tamen, Καί τοι, inquit, ἐνδέχεται ἀμφιδεξίους γενέσθαι. Εἰ γὰρ πάντες τῇ ἀριστερᾷ μελετῷμεν ἀεὶ βάλλειν, γενοίμεθα ἂν ἀμφιδέξιοι· ἀλλὰ φύσει γε ἀριστερὰ δεῖ· καὶ τὰ δεξιὰ οὐδὲν ἧττον φύσει βελτίω δεῖ τῶν ἀριστερῶν, κἂν πάντα ποιῶμεν τῇ ἀριστερᾷ, καθάπερ τῇ δεξιᾷ. Vult omnino dextra natura fortiora ac validiora ſiniſtris eſſe. At Plato, (quem & hoc nomine is notat, *polit. l.* 2. *c.* 10.) *de legib. l.* 7. hoc tanquam delirium exagitat, Ὡς ἄρα τὰ δεξιὰ καὶ τὰ ἀριστερὰ διαφέροντά ἐσθ' ἡμῶν φύσει πρὸς τὰς χρείας εἰς ἑκάστας τῶν πράξεων, τὰ κατὰ χεῖρας. quod & refutare conatur primò membrorum reliquorum exemplo. ἐπεὶ τῶν περὶ πόδας τε καὶ τὰ κάτω τῶν μελῶν οὐδὲν διαφέροντα εἰς τοὺς πόνους φαίνεται. quod idem de oculis auribúſq; dici poterat; & nutricum matrúmq; maximè inſcitiæ uſuique pravo adſcribit. Τὰ δὲ κατὰ χεῖρας ἀνοίᾳ [ἀνοίᾳ alii] τροφῶν καὶ μητέρων οἷον χωλοὶ γεγόναμεν ἕκαστοι. τῆς φύσεως γὰρ ἑκατέρων τῶν μελῶν σχεδὸν ἰσορροπούσης, αὐτοὶ διὰ τὰ ἤθη [ἔθη forſan] διάφορα αὐτὰ πεποιήκαμεν, οὐκ ὀρθῶς χρώμενοι. Dein rejicit etiam operum quorundam inſtantiis: ἐν ὅσοις μὲν γὰρ τῶν ἔργων μὴ μέγα διαφέρει, λύρᾳ μὲν ἐν ἀριστερᾷ χρώμενον, πλήκτρῳ δὲ ἐν δεξιᾷ, πρᾶγμα οὐδέν, καὶ ὅσα τοιαῦτα· τούτοις δὲ παραδείγμασι χρώμενον, καὶ εἰς ἄλλα, μὴ δέον, ἔτι χρῆσθαι σχεδὸν ἄνοια. *Siquidem in quot quibúſq; operibus utrâ utamur nihil refert, ſicut inter lyram tangendam, lyram ſiniſtrâ, plectrum dextrâ, an è converſo teneamus, nullius momenti res eſt. aliáq; ejuſdem rationis, quicunq; animadverterit, is his exemplis edoctus, ni ad alia etiam negotia, ubi oportebit utrâq; pariter citra diſcrimen uſus fuerit, inſano certè parùm diſtabit.* quæ verba ideò lubentior verto, cùm quia Serranus ità reddidit, ut ſenſum auctoris haud clarè ſatis expreſſerit; tum ut locum ab interpunctione priùs laborantem reſtituam explicémque. demum ratiocinatur à ritu gentium quarundam. Ἔδειξε δὲ ταῦτα ὁ τῶν Σκυθῶν νόμος, οὐκ ἐν ἀριστερᾷ μὲν τόξον ἀπάγων, ἐν δεξιᾷ δὲ οἰστὸν προσαγόμενος μόνον· ἀλλ' ὁμοίως ἑκατέραις ἐπ' ἀμφότερα χρώμενος. quibus accenſeri poſſunt & Benjamitæ illi funditores ἀμφιδέξιοι, inſigni in eo genere artificio præditi. *Judic. c.* 20. *v.* 16.

Διὰ τὸ ἀνέθιστον] ità Plato ſuprà, διὰ τὰ ἤθη, vel ἔθη, potiùs.

Τοῦ χαλινοῦ ἐρρωμενέστερον ἢ ἡ δεξιὰ κρατεῖ] Neque hoc Plato penitus tacuit. Πάμπολλα δ' ἕτερα τοιαῦτα παραδείγματα ἐν ἡνιοχείαις τέ ἐστι καὶ ἐν ἑτέροις· ἐν οἷς ἔστι μαθεῖν δυνατὸν, ὅτι παρὰ φύσιν κατασκευάζουσιν οἱ ἀριστερὰ δεξιῶν ἀσθενέστερα κατασκευάζοντες.

Τοῦτο γὰρ εἴθισται] Iraque Plato, διαφέρει δὲ πάμπολυ μαθὼν μὴ μαθόντος, καὶ ὁ γυμνασάμενος μὴ γεγυμνασμένου. *Multum intereſt inter eum, qui utrâque manu uti didicerit, aſſueveritque, & eum qui alterutri tantùm.* quod & à re *athletica*, & à *militari*, mox comprobat. Ideo autem uſus obtinuit, ut *ad frænum ſiniſtra* adhibeatur, quò dextra vel virgæ, quâ equus regitur, vel armis, quæ geſtanda ac utenda fuerint, putà enſi haſtæve exerendis, exercendiſq; immunis relinquatur. Xen. *de re equeſtri.* Ὁ ἱππεὺς τῇ μὲν ἀριστερᾷ ἄγει τὸν ἵππον, τῇ δὲ δεξιᾷ τὸ δόρυ ἔχει. quanquam poſſet & alia aſſignari ratio, cur frænum fortiùs ſiniſtrâ teneatur; ſi verum foret, quod Solinus habet, *polyhiſt. c.* 1. *Parti dextræ habilior aſcribitur motus, lævæ firmitas major.* Verùm in hoc Solinum rejicit meritò Cl. Salmaſius, quem viſe ſis in *exercitationum* theſauro illo πολυμαθεστάτῳ.

§ 7. Ὁποῖον δεῖ καταληφθῆναι ὑπὸ τοῦ θανάτου] qualem ipſe ſe velit à morte deprehendi. Vide *l.* 6. § 30 *ad finem.* eſtq; hæc lectio ſatis commoda. non celabo tamen ſuſpicionem meam; legi poſſe non minùs commodè καταλειφθῆναι, *qualem te à morte relinqui oportet; ſive neceſſe ſit, & quod animum, & quod corpus attinet.* ſiquidem quales nos, quoad corporis ſtatum, mors deprehenſura ſit, τῶν οὐκ ἐφ' ἡμῖν ἐστι, ut cum Stoicis loquamur.

Τὴν βραχύτητα τοῦ βίου] vide *ad l.* 2. § 17. & *l.* 4. § 26. & *l.* 5. § 24.

Τὴν ἀχανίαν] vide *ad l.* 4. § 3. 50.

§ 8. Γυμνὰ

Digitized by Google

§ 8. Γυμνὰ τῶν φλοιῶν] vide *lib.* 3. § 11. & *ſupr.* § 2. Mat. Caſimirus Lyric. *l.* 3. *od.* 12.

Si primum vacuis demere corticem
Rebus, Fuſce, velis, cætera diffluunt,
Vernæ more nivis, quæ modò nubium
Leni tabuit halitu.

Τίς ὁ ἑαυτοῦ ἀσχολίας αἴτιος] Forſan [πῶς πᾶς] τις, vel [ὅτι πᾶς] τις. quia ſequitur, πῶς οὐδεὶς ὑπ' ἄλλου ἐμποδίζεται. (de quo vide *l.* 5. § 34.) hoc eſt, quod ille apud Plut. *de tranquill.*

Οὔτις ἐμοὶ τῶν ἄλλος ἐπαίτιος, ἀλλ' ἐγὼ αὐτός. ità enim legendum, non ἄλλων. vide *lib.* 7. § 16.

§ 9. Παγκρατιαστῇ, οὐχὶ μονομάχῳ] *pugili*, ſive *pancratiaſtæ, non gladiatori.* quia alter armis nativis καὶ προσφυέσι, *lib.* 10. § 38. alter depugnat adſcititiis, itaque gladium ſi depoſuerit, ſtatim occiditur; alter manum præſtò ſemper habet; nec quicquam ampliùs, niſi ut dextrè utatur, eſt opus.

Ἀεὶ ἔχει] De virtute pariter Antiſthenes, Ὅπλον ἀναφαίρετον, ἀρετή. Laërt. *l.* 6. at quod de *baculo* Ariſtot. *de motu animal, c.* 8. idem de enſe, vel alio quovis telo, dici poteſt. Γίνεται ὥσπερ ἀφαίρετον μέρος, ἡ βακτηρία. vide *lib.* 11. § 36. ſed & Cleanthis placitum *ibid. lib.* 7. in *Zenon.* διὰ παντὸς χρῆσθαι τῇ ἀρετῇ ἀναπόβλητος γάρ ἐστι· καὶ πάντοτε τῇ ψυχῇ χρῆται οὔσῃ τελείᾳ ὁ σπουδαῖος.

§ 10. Τοιαῦτα τὰ πράγματα] leg. ποῖα αὐτὰ τὰ πράγματα. *qualia ſint ipſa per ſe nuda.* ut *ſupr.* § 8. & *l.* 8. § 11.

Διαιροῦντα] de *diſtributione* iſta, vide *lib.* 2. § 12. & *l.* 4. § 21.

§ 11. Ἡλίκην ἐξουσίαν] Vide *lib.* 7. § 53, 54.

§ 12. Τὸ ἑξῆς τῇ φύσει μήτε θεοῖς μεμπτέον] τὸ illud D. Boot. vult eſſe caſûs primi. ut ſit τὸ ἑξῆς τῇ φύσει, clauſula, ſuperioribus periocham iſtam annectens, ſenſúmq; hunc exhibeat; *Quod ex rei natura ad ea quæ ſuprà poſita ſunt conſequitur.* At interpres uterq; in caſu quarto accepit. *Quod ad naturam conſequitur.* Xyl. *Quicquid in ſerie ac ſequela eventuum naturalium ordinaria contingit.* Caſ. Ego malim, *quicquid contingit naturæ conſentaneum, de eo nec Dii culpandi nec homines.* hoc eſt, nulla de re. πάντα γὰρ κατὰ τὴν τοῦ ὅλου φύσιν. τὸ ἑξῆς τῇ φύσει. ſicut *lib.* 7. § 54. τὸ ἑξῆς τῇ κατασκευῇ. Idem quod *lib.* 2. § 9. τὸ ἀκόλουθον τῇ φύσει. Syntaxis autem eſt, qualis apud Gregor. Naz. *in Baſil.* Τί τοῦτο οὐκ ἐπαινετέος μᾶλλον, ἢ μεμπτέος; vide *ſupr.* § 5.

Ἄκοντες] Vide *lib.* 11. § 18. *conſid.* 3. Δεῖ δ' ὃς ἂν κακουργῇ ἄκων, συγγνώμην ἔχειν. Hippias apud Platon.

Οὐδενὶ μεμπτέον] Epictet. *lib.* 3. *c.* 26. Οὐ δεῖ μέμφεσθαι οὐδενί, ἐγκαλεῖν οὐδενί, προσθεῖναι δὲ τῇ διοικήσει τῶν ὅλων. ità enim legend. non προσθέσθαι. Et *ibid. c.* 10. Μὴ θεὸν μέμψασθαι, μὴ ἄνθρωπον. Idémque *enchir. c.* 5. Ἀπαιδεύτου ἔργον τὸ ἄλλοις ἐγκαλεῖν, ἐφ' οἷς αὐτὸς πράσσει κακῶς· ἠργμένου παιδεύεσθαι, τὸ ἑαυτῷ. πεπαιδευμένου, τὸ μήτ' ἄλλοις, μήθ' ἑαυτῷ.

§ 13. Πῶς γελοῖος] Plaut. Trucul. 2. 1.

Vertit ſeſe rota viciſſim: Stultus eſt, qui id admiretur.

Ξένος] Vide *lib.* 4. § 29. & *lib.* 8. § 15. Antiſthenes apud Laërt. *lib.* 6. τῷ σοφῷ ξένον οὐδὲν, οὐδ' ἄπο. locus mendi manifeſtus, in quo tollendo fruſtrà operam poſuerunt viri magni. Ambroſ. Camald. *novum* quaſi καινὸν legerit. quidam, οὐδ' ἀξιέραστον. quod Henr. Stephan. non probat. ἄπο tolerari poſſe putat; ſed ſuſpectum tamen habet. Iſ. Caſaub. quid ſi ἀπὸν legatur? ut ſapienti *nihil deeſſe velit.* verùm hoc, ut aliquid videatur, non ſatisfacere tamen ipſe profitetur. haud infelicior iſtis ſaltem forſan futura eſt conjectura noſtra, ſi οὐδ' ἀπροσδόκητον reſcribamus. conjunxit hæc certè Marcus noſter *ſup.* § 1. Ξένος ὢν τῆς πατρίδος καὶ θαυμάζων, ὡς ἀπροσδόκητα, τὰ καθ' ἡμέραν γινόμενα.

§ 14. Ἤτοι ἀνάγκη εἱμαρμένη ἀπαράβατος τάξις, ἢ πρόνοια ἱλάσιμος] Caſ. *aut fatum, (idque vel neceſſitas abſoluta, & decretum inevitabile, vel placabilis flexibiliſque providentia.) aut confuſio fortuita.* &c. ut videatur legiſſe, ἤ τοι εἱμαρμένη, [καὶ ἡ] ἀνάγκη [καὶ] ἀπ. τ. &c. At Xyl. *aut neceſſitas fatalis, atque ordo inevitabilis*, ut [καὶ] alterum tantùm incertum voluerit, cui accedo potiùs, quanquam malim ἀπαράβατον *inviolabilem*, quàm *inevitabilem* reddere. Certè fato τὸ ἱλάσιμον nullo modo convenit. Maro *Æn. l.* 6.

Deſine fata Deûm flecti ſperare precando.

ad quem locum Servius: *locutus eſt ſecundum Epicureos qui dicunt.*;

Nec bene promeritis capitur, nec tangitur irâ.

Eſt Lucretii *lib.* 1. quanquam & Stoicos adjicere potuerat, & hos magìs, quia fata illi nulla agnoſcebant.

Φυρμὸς εἰκαιότητος] *confuſio inanis.* Xyl. *confuſio merè fortuita.* Caſ. ſive *temeraria.* φυρμὸς εἰκαιότητος, *confuſio temeritatis*; quo vocabulo uſus eſt Marcus & *lib.* 2. § 13. ἀντὶ τοῦ εἰκαῖος, *temeraria, fortuita.* Lugd. edit. φυρμὸς ἀκιότατος· pro quo Annot. ἀκιώτατος ſubſtituit; vertítq; *confuſio duriſſima.* Heſych. certè, Ἀκιώτατοι, ἄσηπτοι. κὶς γὰρ θρὶψ ξύλου. ex Heſiodi *oper. l.* 1. *v.* 433.

Δάφνης δ' ἢ πτελέης ἀκιώτατοι ἱστοβοῆες.

Verùm τὸ ἄκιον iſtîc non magìs locum habet, quàm οἱ κίες, aut etiam θρίπες καὶ ἶπες, vermiculi illi ſcil. à quibus vocabulum id deſumptum eſt. *confuſio* nimirum *dura* planè, *quam corrodere coſſi nequeunt.* Ego ſiquid mutandum (quod nihil eſt neceſſe) videretur, εἰκαιότατος mallem. quod optimè convenit cum eo quod ſequitur, ἀπροστάτητος. ſiquidem, quæ rectore carent, temerè feruntur.

Ἀπερ-

Ἀπροστάτητος] id eſt, χωρὶς τοῦ προστάτου, ſive ἀνηγεμόνευτος· uti ipſe ſe mox explicat. Heſych. ἀπροστάτευτος, ὁ μὴ ἔχων προστασίαν τινός. *cui nemo præeſt*; vel etiam, *qui nulli*. utrovis enim modo ſumi poſſunt Heſychii verba. verùm iſtic ἀπροστάτητος paſſivè ſumitur; quomodo eidem ἀνεπιστάτητον eſt ἀφύλακτον, ἀνεπίσκοπον, *cui curator & inſpector nullus eſt.*

Εἰ μὲν ἀπαράβατος ἀνάγκη] Senec. *epiſt.* 16. *Quid mihi prodeſt philoſophia, ſi fatum eſt? quid prodeſt, ſi Deus rector eſt? quid prodeſt, ſi caſus imperat? nam & mutari certa non poſſunt: & nihil præparari poteſt adverſus incerta, ſi aut conſilium meum Deus occupavit, decrevitque quid facerem, aut conſilio meo nil fortuna permittit. Quicquid eſt ex his, vel ſi omnia hæc ſunt, philoſophandum eſt. ſive nos inexorabili lege fata conſtringunt, ſive arbiter Deus univerſi cuncta diſponit, ſive caſus res humanas ſine ordine impellit & jactat, philoſophia nos tueri debet. hæc adhortabitur, ut Deo libenter pareamus, ut fortunæ contumaciter reſiſtamus: hæc docebit, ut Deum ſequaris, feras caſum.*

Ἄξιον αὑτὸν ποίησον τῆς ἐκ τοῦ θείου βοηθείας] vide *ſupr. ad* § 1. & *l.* 9. § 28.

Ἀσμένιζε] *gratum habe, gratulare tibi.* Caſ. *contentus eſto.* Xyl. *ſat habeas.* vide *l.* 5. § 9. ἀσμενίζειν εἰς τὰ παρόντα.

Κἂν περιφέρῃ σε ὁ κλύδων] Melius ſaniúſque conſilium, quàm Marcus hîc, ſuggerit nobis Auguſtinus *de diverſ. ſerm.* 19. *Tranſeunt omnia cum diebus; noli tu tranſire cum illis. eſt quò te teneas, ut non tranſeas. res humana tanquam fluvius decurrit, tene te ad lignum nè traharis. quo me teneo? verbo Dei, quod manet in æternum.* Petr. *epiſt.* 1. *c.* 1. *v.* 23, 25. & *ibid. ſerm.* 24. *Vis comprehendere verbum manens? noli ſequi flumen carnis. quis comprehendat verbum manens, niſi qui in ipſo manet?* Idémque *de verb. Apoſt.* 4. *In Deo ſpem pone. ſi poſueris ſpem in ipſo ſpiritu, quo homo es,* (quod Marcus hîc monet) *iterum ſpiritus tuus in carnem relabitur, quia non dediſti eum illi à quo ſuſpendatur. ut contineas te, noli remanere in te, tranſcende te; in illo te pone, qui fecit te.*

§ 15. Τὸ μὲν τοῦ λύχνου φῶς] collatio gemina Chriſti illi, Matth. *c.* 6. *v.* 22, 23.

§ 16. Ὅτι ἥμαρτε] forſan, ὅτι ἥμαρτέ τις. ut τις excriptori minùs cauto exciderit, dum in τι, quod proximè ſequebatur, oculum intendit.

Τί δαὶ οἶδα, εἰ τοῦτο ἁμάρτημα] Vide *l.* 11. § 18. *conſiderat.* 5.

Εἰ δὲ καὶ ἥμαρτεν] etiamſi peccârit quis, pœnitentiam ſatisfactionis juſtæ loco haberi poſtulat. vide *l.* 1. § 7. Arrian. *de geſt. Alex. l.* 7. Μόνη γὰρ ἐμοί γε δοκεῖ ἴασις ἁμαρτίας ὁμολογεῖν τε ἁμαρτάνοντα, καὶ δῆλον εἶναι ἐπ' αὐτῷ μεταγινώσκοντα. ὡς τοῖς παθοῦσί τι ἄχαρι, οὐ πάντη χαλεπὰ τὰ παθήματα φαινόμενα, εἰ ὁ δράσας αὐτὰ ξυγχωροίη ὅτι οὐ καλὰ ἔδρασεν. Petron. *ſatyr. Sævi quoque implacabileſque domini crudelitatem ſuam impediunt, quando pœnitentia fugitivos reduxit; & deditiitiis hoſtibus parcimus.*

Κατέκρινεν αὐτὸς ἑαυτόν] quod Galen. *de affect. corrig. c.* 4. καταγνοὺς ἑαυτοῦ. vide *lib.* 8. § 10. Juvenal. *ſat.* 13.

Exemplo quodcunque malo committitur, ipſi
Diſplicet autori. prima eſt hæc ultio, quòd ſe
Judice, nemo nocens abſolvitur.—

Ὅμοιον τοῦτο τῷ καταδρύπτειν τὴν ἑαυτοῦ ὄψιν] Plut. *de ſanit. conſerv.* Ὁ γὰρ ἐκ τοιούτων ἀναλογισμῶν δηγμὸς αἱμάττει τὴν ψυχήν. Et *de tranquill.*

Ἡ συνέσις, ὅτι σύνοιδεν δείν' εἰργασμένος,

(ex Euripid. *Oreſt.* i. e. τὸ συνειδὸς, ut Stob. explicat *tom.* 2. *tit.* 24.) οἷον ἕλκος ἐν σαρκὶ, τῇ ψυχῇ τὴν μεταμέλειαν, αἱμάσσουσαν ἀεὶ καὶ νύσσουσαν ἐναπολείπει. Senec. *de ira lib.* 3. *c.* 26. *Maxima eſt factæ injuriæ pœna, feciſſe: nec quiſquam graviùs afficitur, quàm qui ad ſupplicium pœnitentiæ traditur. Nulla major pœna nequitiæ eſt, quàm quòd ſibi diſplicet.* Idem *epiſt.* 42. Eſt autem, δρύπτειν καὶ καταδρύπτειν de arboribus propriè dictum, ἐπὶ τῶν ἀπολεπιζομένων δρυῶν, ut Grammatici volunt, *quibus cortex dilacerando detrahitur*. nam quod Etymologus addit, de hominibus victûs gratiâ, cùm glandibus primò veſcerentur, ad mutuam uſque ſui dilacerationem ſecum invicem depugnantibus, quod verbo originem dederit; merum eſt nugamentum. Indè ad homines traductum & ἐπὶ θρήνου plurimùm uſurpatum. ὅταν τις ἑαυτὸν καταξαίνῃ ἐπὶ θρήνου. Heſych. De athletis uſurpavit Marcus *l.* 6. § 19. & Apollonius ibi relatus. de haſtà vulnerato, Homer. *Il.* π'. *v.* 324.

—πρυμνὸν δὲ βραχίονα δοῦρος ἀκωκὴ
Δρύψ' ἀπὸ μυώνων.———

de naufrago ad ſcopulum alliſo, *odyſſ.* ε'. *v.* 426.

Ἔνθ' ἀπὸ ῥινὸς τε δρύφθη.

de aquilis, ſeſe invicem, an eos, quorum ora involaverant incertum, lacerantibus; *odyſſ.* β'. *v.* 153.

Δρυψαμένω δ' ὀνύχεσσι παρειὰς ἀμφί τε δειράς.

de mulieribus luctu & mœrore correptis, Heſiod. in *ſcut. Herc. v.* 243.

———χεῖρ δ' ἐδρύπτοντο παρειάς.

de Hecuba Euripides;

———δρύπτε καί τι παρειὰν,
Δίαιμον ὄνυχα τιθεμένα σπαραγμοῖς.
—dilaniátque genas,
Unguem cruentum lacerationibus adhibens.

Et in *epigram. anthol.* —καταδρύψασα παρειάς. Indè, ἀμφιδρυφὴς ἄλοχος, ſive γυνή. *Il.* β'. *v.* 700. cui —ἀμφίδρυφοί εἰσι παρειαί. *Il.* λ'. *v.* 393. *Utraſque lacerata, ſive laniata, genas.* ut Maro *Æn. l.* 12. *Et roſeas laniata genas.*

καὶ ἀ-

Digitized by Google

Καταδρύπτειν itaque τὴν ὄψιν eſt, quod Silius *bell. Pun. l. 8.* *Ora manu lacerans.*—
Et Naſo *metam. l. 11.*
Ora, comam, veſtem lacerans.—
quæ omnia in luctu fieri aſſolent. ſed nec in pœnitentiæ remorſu, ubi acriùs is urget, minùs. Sic enim de Alexandro poſt Clitum interfectum, Curtius *l. 8. c. 2. laniare deinde os unguibus.* haud ineptè ergò Marcus pariter ait habere ſe, ſi pœnituerit, ac ſi id feciſſet, quod per doloris vim à pœnitentia obortam, fieri etiam non raró ſolet.

Τῷ μὴ θέλοντι τὴν συκῆν ὀπὸν ἐν τοῖς σύκοις φέρειν] Ità *l. 4. § 6.* θέλει τὴν συκῆν ὀπὸν μὴ ἔχειν. Ad Marci mentem Senec. *de ira l. 2. c. 10. Non iraſcitur ſapiens peccantibus. quare? quia ſcit neminem ſapientem naſci, ſed fieri. ſcit pauciſſimos omni ævo ſapientes evadere. quia conditionem humanæ naturæ perſpectam habet: nemo autem naturæ ſanus iraſcitur, quid enim ſi mirari velit, non in ſylveſtribus dumis poma pendere? quid ſi miretur, ſpineta ſenteſque non utili aliquâ fruge compleri? nemo iraſcitur, ubi vitium natura defendit.* Illud verò ἐν σύκοις ſuſpectum forſan alicui eſſe poſſit, tanquam ab interpolatoris cujuſpiam manu, non à Marco ipſo extiterit. cùm non tam in fructu ficûs ὀπὸς iſte, quam in frondibus & ſtirpe ipsâ deprehendatur. Syneſ. *de provident. 2.* Καὶ τῆς συκῆς ὁρῶμεν γλυκύτατον μὲν τὸν καρπόν· φύλλα δὲ καὶ φλοιὸν καὶ ῥίζαν καὶ πρέμνον, ἅπαντα ὀπωδέστερα. Plutarch. item *ſympoſ. l. 5. c. 9.* Γλυκὺς οὖν πως καρπὸς ἀπὸ δένδρου φύεται πικροτάτου. τῆς γὰρ συκῆς τὸ ξύλον ὀπώδες ἐστιν· ὥστε καιόμενον μὲν ἐκδιδόναι δριμύτατον καπνόν, κατακαυθεῖσαν δὲ τὴν ἐκ τῆς τέφρας κονίαν ῥυπτικωτάτην παρέχειν ὑπὸ δριμύτητος. verùm nec fructus quoque lacteo iſto humore, antequam maturitatem conſequatur, immunis eſt; quem ideo *pomi infantiam* vocat Plinius *l. 18. c. 19.* Idémque *ibid. c. 28. ſuccus lacteus in capite ficis, in corpore non item.* & *l. 23. c. 7. Exprimitur ante maturitatem pomi.* Plutarch. ipſe *ibid. lib. 6. c. 10.* τὸ φυτὸν ἁπάντων ὀπωδέστατον· ὥστε καὶ τὸ σῦκον αὐτό, καὶ τὸ ξύλον, καὶ τὸ ἔργον ἀναπεπλῆσθαι. leg. καὶ τὸ φλοιόν, vel καὶ τὸ θρίον ἀναπεπλῆσθαι.

Ἢ τὰ βρέφη κλαυθμυρίζεσθαι] Senec. *de ira. l. 2. c. 9. Si iraſceris juvenibus ſenibuſque quòd peccant; iraſcere infantibus, quòd peccaturi ſunt. Nam quis iraſcitur pueris, quorum ætas nondum novit rerum diſcrimina? major eſt excuſatio, & juſtior hominem eſſe quam puerum.* quod autem *de infantium vagitu* Marcus, idem *de gruum clangore* Liban. *orat. 12.* Ὥσπερ οὐκ ἂν ἐκόλασε γεράνους διὰ τὴν κλαγγήν· οὕτως οὐδ' ἐκείνους [διὰ τὴν στάσιν καὶ τὴν ὕβριν]

Τί γὰρ πάθῃ] quod *lib. 10. § 30.* τί γὰρ ποιήσει; *quid enim faciet?* Lucian. *ad eum qui dixerat, Prometheus es.* τί γὰρ πάθοιμι; ἐμμενετέον γὰρ οἷς ἅπαξ προειλόμην. *quid enim faciam?* &c. Idémque in *ſpeculantib.* τί γὰρ ἂν πάθοι τις, ὁπότε φίλος ἀνὴρ βιάζοιτο; *quid enim faciat quis, ubi vir amicus urſerit?* Laco apud Ælianum *l. 9. c. 27.* quòd lacrymas mitteret, reprehendenti, τί πάθω; οὐ γὰρ ἐγὼ αἴτιος τούτου, ἀλλ' ἡ φύσις δάκρυα ῥεῖ. Joan. Chryſoſt. *in 2. ep. Cor. orat. 1.* Καὶ τί πάθω, ὅτι μαρτυρίου καιρὸς οὐ πάρεστι νῦν; *Quid faciam, cum martyrii jam tempus non ſit?* Galen. *method. l. 10.* τί ἂν οὖν τις πάθοι πρὸς ἀνθρώπους μήτε ἔργῳ μήτε λόγῳ πεισθῆναι δυναμένους; Terent. *Heautontim. 4. 1.*
Quid cum illis agas, qui neque jus, neque bonum atque æquum ſciunt?

Εἰ οὖν γοργὸς εἶ] *ſi igitur trux es.* Xyl. imò, *ſi acer ipſe validuſque es.*

§ 17. Εἰ μὴ καθῆκον] vide *ad l. 3. § 6, 7.* ſed & Epictet. *differt. l. 1. c. 2.*

Ἡ γὰρ ὁρμή σου ἔστω εἰς τὸ πᾶν ἀεὶ ὁρᾶν] Sententia defecta. Caſ. *Teneas ſemper propoſitum tuum ab omni neceſſitate ac coactione liberum.* acſi ſcriberetur. ἡ ὁρμή σου ἀβίαστος ἔστω. At Xyl. hæc ſequentibus conglutinat. *Tui animi motus ità ſint compoſiti, ut omnia circumſpicias.* mihi nec iſtud placet, nec, quod cenſeam ſentiámve, probabile aliquid impræſentiarum occurrit. forſan ἡ γὰρ ὁρμή σου ἔστω εἰς [τάδε] πάντη. *etenim conatus tuus ad iſta,* τὸ καθῆκον ſcil. καὶ τὸ ἀληθές, *omnino tendat.* ut τὸ ἀεὶ ὁρᾶν ad ſequentia pertineat. vel etiam ſi ἀβίαστος illud admittere libuerit; ἡ γὰρ ὁρμή σου ἀβίαστος εἰς τὸ πᾶν. *impetus enim, ſive conatus tuus non eſt coactioni aut vi ulla ex parte obnoxius,* quò minùs ab eis abſtinere poſſis; vel quæ officio tuo adverſantur, agendis, vel quæ veritati repugnant, dicendis. vide *l. 10. § 33.*

§ 18. Τὸ τὴν φαντασίαν σοι ποιοῦν] *quod ſe objicit tibi.* Caſaub. *quod cogitationem tuam commovet.* Xyl. imò, *quod phantaſiam tibi afficit.* ut *lib. 3. § 11.*

Ἀναπτύσσειν διαιροῦντα] vide *ſupr. § 8. 10.*

§ 19. Κρεῖττόν τι καὶ δαιμονιώτερον] τὸ ἐν σοὶ θεῖον. *ſupr. § 1.* & *l. 11. § 19.* τὸ ἐν σοὶ θειότερον μέρος. vide Julian. *infrà ad § 26.* Epictet. *l. 1. c. 3.* τί γάρ εἰμι; ταλαίπωρον ἀνθρωπάριον καὶ τὰ δυστηνά μου σαρκίδια. ἀλλ' ἔχεις τι καὶ κρεῖσσον τῶν σαρκιδίων. τί οὖν ἀφεὶς ἐκεῖνο, τούτοις προσέστηκας; leg. προσέστηκας. de qua voce vide Syneſ. *epiſt. 57. ſuprà ad § 3.* & Marcum *l. 10. § 24.*

Τῶν νῦν ἀγανακτούντων σε] vide *ad l. 2. § 2.* & *l. 10. § 38.* Clemens *ſtrom. l. 4.* Δεῖ γὰρ κύριον εἶναι τὸν κρείττω τῆς ἑαυτοῦ γνώμης· μὴ νευροσπαστούμενον, ἀψύχων δίκην ὀργάνων, ἀφορμὰς ἴσως μόνον παρὰ τῆς ἔξωθεν αἰτίας λαμβάνουσα.

Τί μοι νῦν ἐστιν ἡ διάνοια] vide *l. 5. § 11.* & *l. 10. § 24.*

§ 20. Τὸ μὴ εἰκῇ] vide *l. 2. § 16.* & *infrà § 24.*

Ἐπὶ τὸ κοινωνικόν] vide *l. 5. § 16.* & *l. 7. § 55.* & *l. 8. § 34.* & l. 11. § 21.

§ 12.

Digitized by Google

§ 21. Μετ᾽ ἐμπολὺ] vide *l.* 9. § 28 32. & *l.* 11. § 18. *conſider* 6.

Ἵνα ἕτερα ἐρεῖξαις γένηται] vide *l.* 7. § [illegible] 25. & *infra* § 23. Auguſt. *confeſſ. l.* 4. [illegible] 11. [illegible] *cum me, ut alia ſuccedant, &* [illegible] *ſit omnis infirma univerſitas.*

§ 22. Πάντα ἡ ὑπόληψις] vide *ad l.* 2. § 15. & *l.* 3. § 9.

Καὶ αὐτὴ ἐπὶ σοί] ἐφ᾽ ἡμῖν ὑπόληψις. Epictet. *enchir.* [illegible]

Ὥσπερ κάμψαντι τὴν ἄκραν] ἄκραν κάμπτειν, quod Plut. in *collat. terr. & aquat.* ἀκρωτήριον κάμπτειν *promontorium prætervehi* nos dicimus, to double the cape. ſolent autem prominentia loca iſtiuſmodi plus aliis eſſe undis u[illegible]ſta, ventis expoſita, procellis obnoxia, eoque nomine magis periculoſa: indè proverbium de [illegible] *Malea* Laconico promontorio.

Μαλέας δὲ κάμψας ἐπιλάθου τῶν οἴκαδε.

Maleas legens, quæ ſunt domi obliviſcere.

Euſtath. *ad odyſſ.* γ᾽. Ulyſſes *Odyſſ.* ι. *v.* 80.

Ἀλλά με κῦμα ῥόος τε περιγνάμπτοντα Μάλειαν,
Καὶ Βορέης ἀπέωσε. ——

Et Neſtor de eodem *ibid.* γ᾽. *v.* 288. juxta Maleam navigantes habuiſſe ſe στυγερὴν ὁδόν.

—— λιγέων τ᾽ ἀνέμων ἀϋτμὴν ——
Κύματά τε τροφόεντα, πελώρια, ἶσα ὄρεσσιν.

Liban. *orat.* 31. inter cætera nautis moleſta, καὶ πότερον περιβεβλημένον, [illegible] κάμψαντας [illegible] & *orat.* 3. καὶ ταυτὸ συμβαίνει [illegible] ἐπὶ τῶν προσβολῶν, ἐπειδὰν ἡ θάλαττα ποικίλοις ἐλαυνομένη πνεύμασιν εἰς συνέχειαν [illegible] κυμάτων· ἐκεῖ γὰρ [illegible] καθαρῶς τὸ πρῶτον κῦμα [illegible] τοὺς προσβόλους ῥαγῆναι, τὸ δεύτερον [illegible] λαμβάνει, καὶ τὸ τρίτον αὖθις· καὶ τοῦτο διατελεῖ γιγνόμενον, ἕως ἂν λήξῃ τὰ πνεύματα.

Γαλήνη] Ità *l.* 5. § 2. ἐν πάσῃ γαλήνῃ. & *l.* 8. § 25. αἰθρίας καὶ γαλήνης. qualem animi ſtatum delineat Plut. *de virt. mor.* verbis illis Homericis ex *Odyſſ.* ε. *v.* 391.

Δὴ τότ᾽ ἔπειτ᾽ ἄνεμος μὲν ἐπαύσατο, ἡ δὲ γαλήνη
Ἔπλετο νηνεμίη· κοίμησε δὲ κύματα δαίμων.

Eodémque alludens Sextus *adv. ethic.* c. 5. Εὐδαίμων ἐστὶν ὁ ἀταράχως διεξάγων, καὶ, ὡς ἔλεγεν ὁ Τίμων, ἐν ἡσυχίᾳ καὶ γαληνότητι καθεστώς.

[illegible] γαλήνη.

Τὸν δ᾽ [illegible] ἐν νηνεμίῃσι γαλήνης.

vide *ad l.* 2. § 4.

Σταθερὰ πάντα] vide *ad l.* 6. § 20. Lucian. in *Scytha extremo.* [illegible] γὰρ τοῦθ᾽ ὑπάρξῃ, εὔδια πάντα, καὶ πλοῦς οὔριος, καὶ λειοκύμων ἡ θάλαττα, καὶ ὁ λιμὴν πλησίον.

Καὶ κόλπος ἀκύμων] quod Dio Pruſ. *orat.* 74. ἀκλυστον λιμένα. qualis Maronianus ille dixit. *Æn. l.* 1.

—— *ubi omnis ab alto*
Frangitur, inque ſinus ſcindit ſeſe unda reductos ex porta [illegible] traducta hæc, M. Caſ[illegible] fruſtra, opinor, autumas. etiam λιμὴν ἀκύμονα dixit Plut. in [illegible]. &, λιμένα καὶ ἀσφάλειαν τῆς ψυχῆς διάθεσιν, Synes. alicubi, Idemque *de regn.* αὐδὰς ἀκύμονα [illegible]

§ 23. Μία καὶ ἡ αὐτὴ ἐνέργεια] Idem planè argumentum habetur *l.* 9. § 21.

Τὸν δὲ καιρὸν καὶ τὸν ὅρον δίδωσιν ἡ φύσις] ſic *l.* 6. § 49 ἀφώρισται. hoc eſt, quod Solomon *Eccleſ.* [illegible] לכל זמן ועת τοῖς πᾶσι ὁ χρόνος, καὶ καιρὸς παντὶ πράγματι. ubi rectè זמן *tempus præſtitutum*, ſive, *præfinitum*, ex Eſt. *c.* 9. *v.* 27. 31. Eſdr. *c.* [illegible] 14. & Nehem. *cap.* 10. *v.* 34. reddit Pi[illegible] & exponit, prout & Jun. [illegible] *o, determinatum à Deo.* etſi locus ille à pleriſque aliter [illegible] perperam accipitur. [illegible] eſt etiam, quod Job. *c.* 7. *v.* 1. צבא לאנוש *tempus præfinitum eſt homini ſuper terram.* Ità enim malim, cum Pagnino & Mercero, quàm, cum vulgatæ auctore, *militiam* vertere. atque ità etiam *ibid. c.* 14. *v.* 14. Junius & Tremel. verterunt. ubi de vita humana [illegible] de verſione ambigere patitur Job ipſe qui *c.* 14. *v.* 5. *Præciſi ſunt dies ejus, terminos* [illegible] *illius ſtatuiſti, quos tranſgredi non datur.* Jaſon Siracid. *cap.* 18. *v.* 8. [illegible] *obdormire* [illegible] *tempus.* [illegible] & [illegible] illud apud Plut. [illegible] Homero.

Ἀλλ᾽ [illegible] ἐν στήθεσι λαβών,
Θνήσκειν, εἰ [illegible].
Οὔτ᾽ ἐν [illegible] ἐστί,
[illegible]
Non ſolo ſi qui in pectus intra ſteteris,
Morietur, dum ſata niſi dent terminum.
Nec ſi lanceamque ſerueſ, aſſiduus foco,
Effugiet horam, Parca quam decreverit. Grot.

Et Phalaris *epiſt.* 147. [illegible] ὡς [illegible] τῆς ἰδίας μοίρας, ἣν [illegible] ἕξειν καθ᾽ ἑαυτόν, forſan [illegible]. atque ità interpres, *definitam & conſtitutam.* Solon item apud Stob. *tom.* 2. *dit.* 9.

—— τὰ δὲ μόρσιμα πᾶσι τέτυκται.
Οὔτε τις οἰωνὸς ῥύσεται, οὐδ᾽ ἱερά,
Οὐδ᾽ οἱ Παιῶνος πολυφαρμάκου ἔργον ἔχοντες
Ἰατροί. καὶ τοῖς οὐδὲν ἔπεστι τέλος.
Πολλάκι δ᾽ ἐξ ὀλίγης ὀδύνης μέγα γίγνεται ἄλγος,
Κοὐκ ἄν τις λύσειεν ἤπια φάρμακα δούς.
Τὸν δὲ κακαῖς νόσοισι κυκώμενον ἀργαλέαις τε
Ἁψάμενος χειροῖν, αἶψα τίθησ᾽ ὑγιῆ.
Μοῖρα δέ τοι θνητοῖσι κακὸν φέρει, ἠδὲ καὶ ἐσθλόν·
Δῶρα δ᾽ ἄφυκτα θεῶν γίγνεται ἀθανάτων.

—— *ſtat ſua cuique dies: breve & irreparabile tempus*
Non hunc [illegible] *victima; ſed me* [illegible]

Nec

[illegible] qui [illegible]
[illegible] ſæpe err[illegible] ſemel [illegible] erat [illegible]
Sæpe dolor t[illegible] majore pr[illegible],
[illegible] nos nul[illegible] ſit m[illegible] cantini.
Sæpe [illegible] atrum [illegible] corporis [illegible]
C[illegible] ſumma reddidit [illegible]
S[illegible] ato ſors læta venit, contraria fato [illegible]
N[illegible], [illegible] placuêre Diis. Grot.

Inde Propertio *l.* 3. [illegible] 3. *[illegible] dies parca,* hoc eſt, [illegible], ut rectè Scaliger. vide ad *l.* 2. § 10 & [illegible] *l.* 4 § 23. & ad *l.* 8 § 20. & *infr.* § 3[illegible]

Ποτὲ [illegible]] Datur hinc conciliatio di[illegible]orum iſtorum, quæ adverſari ſuperioribus videri poterant: *[illegible] viol[illegible] [illegible], non dimidiabunt* [illegible]; hoc eſt, ne dimidium quidem dierum ſuorum exacturos eſſe, Pſal. [illegible] v. 13. quoſque [illegible], *deſinere* [illegible] בְּלֹא יוֹמוֹ Job. *c.* 15. *v.* 32. [illegible] ἐν ἀκαιρίᾳ Sept. *in die non ſuo.* Va[illegible] & Pagn. & בְּלֹא עֵת Job *c.* 22 *v.* 16. i. e. ἄωρα, Sept. *ante tempus ſuum.* Vulg. [illegible] ſi[illegible] propriæ rationem habem[illegible]
[illegible] par [illegible] tempore.

S[illegible]. *Oet* [illegible] quia [illegible] *f[illegible] perveniunt.* C[illegible] pauci eum vitæ terminum aſſequuntur, [illegible] poſſerant, ſi [illegible] nihil intervenisset ver[illegible], ſi na[illegible] n[illegible] Marcus loquitur, hoc eſt numinis divini diſp[illegible]onem ac [illegible]nlatio[illegible]em ſpectamus, *[illegible]* Sen. *ep.* 69. etiam [illegible] maximè obiiſſe videtur,
[illegible], —— [illegible] ante pervenit ad ævi
[illegible], ex *Æn.* [illegible]o. Itaque non fuit [illegible] Servius quò Virgil[illegible] duo illa co[illegible] *[illegible]*; *d[illegible].* — & de [illegible] 4.

—— nec fato, [illegible] morte peribat,
Sed miſer[illegible], ——

ad illud [illegible] *[illegible] Sectas [illegible] loquitur, [illegible] Stoicorum, [illegible] ſententia prot[illegible],* Videmus enim, Marco [illegible], utrumque etiam Stoicorum placita eſſe ſatis conſentaneum ali[illegible] Servii conciliatio videri poterit [illegible] 4. quam quia prolixior eſt, nec ad noſtri mentem, [illegible]

Νεκρὸς ἀεὶ] [illegible] § 21. & [illegible] 7. § 25.

Καλὸν [illegible]] [illegible] *l.* 4. § 23. & [illegible] § 20.

Οὐδὲ αἰ[illegible]] vide *l.* 2 § [illegible]. & *l.* 4. § 3. & *l.* 8 § 1[illegible]

Συμφέρον [illegible] συμφέρον [illegible]] vide *l.* 2 § 11. & *l.* 5. § 4. [illegible]. verto autem [illegible] *conſultum & congruum* [illegible] *conveni*[illegible] [illegible]. Liban. [illegible] Θαῦμα [illegible] [illegible]

[illegible], aliud ſub eodem regno miraculum contigit, [illegible] gemin[illegible], nec geminum tamen. [illegible] hoc enim conv[illegible] circa Deos ſiebat, in hoc diſcrepat, quidquid peregrinis iſtis translatis: cum pr[illegible] [illegible] in patriis reſtitutis exhibeatur. ut F[illegible] Morellius hic, ut alibi ſæpenumero, non dormitavit, ſed altum dormivit; cum vertit, *Regi[illegible] circa Deos, ad cultum confert hoſpi[illegible]. [illegible] eſt, quod peregrinarum migratione diſſet.*

Θεοφόρητος ὁ [illegible] κατὰ τὰ αὐτὰ Θεῷ] iſta cum ſequentibus Xyl. vertere neglexit; vitiata ſuſpicatus, [illegible] de ſenſu ambiguus, incertum. Θεοφόρητος, quemadmodum & [illegible] in [illegible] partem ſumitur haud rarò, pro *arrepti[illegible]*, ſive *[illegible]*. Itaque apud Plut. Adulator, quò eum [illegible] accommodet, *[illegible], ſuperſtitionis contri[illegible],* hac etiam in parte ſuperare videtur, Θεοφόρητον, ſi[illegible] ſe ſimulat. ut τὸ Θεοφόρητον, ſit etiam [illegible] excessus, aut affectus ſaltem illo vehementior. Verùm à Marco accipitur in meliorem partem, pro eo, *qui [illegible] gerendum, agendum ſe totum permiſerit.* nec aliter [illegible] à Philone Judæo, & Dionyſio illo, qui Areopagitæ titulum præfert, uſurpatur. eſt autem tralatio ab eis deſumpta, qui inſtinctu quodam divino agitantur; cujuſmodi vates ſunt, [illegible]. ita de Æſchine Philoſtratus [illegible] Αἰσχίνου [illegible] Θεοφορήτου [illegible], [illegible] ἀναπνέοντες. Inde Θεοφορία de Scopa Caliſtratus in *imagin.* 3: Οὐ ποιητῶν [illegible] λογοποιῶν μόνον [illegible] τέχνας ἐπὶ γλῶτταν [illegible] ποιεῖ [illegible] ἀλλὰ [illegible] χεῖρες [illegible] μανίας [illegible] Σκόπας [illegible] Θεοφορίαν [illegible]. Θεοφόρητος perinde Marco. qui non linguam tantùm, ſed & manum mentémque ſ[illegible]am ad nut[illegible]m [illegible] divini per omnia prorſus ita contradidit regendam dirigendámque, ut nihil aliud agat, dicat, cupiat, cogitet, quàm quod Deo ipſi viſum fuerit. Inde Clementi *[illegible]. l.* 7. Θεῖος [illegible] Θεοφορεῖται [illegible] Θεοφορούμενος.

Ὁ [illegible] κατὰ τὰ αὐτὰ τῷ Θεῷ] *qui viâ eâdem qua Deus fertur* i. q[illegible] Deo conſentit, convenit. Epiph[illegible] *l.* 1 *tom.* 3 *hæreſ.* 48. [illegible] *partim cum illis conv[illegible], partim ab eis diſcrepantem.*

Ἐπὶ [illegible] αὐτὰ τῇ γνώμῃ [illegible]] quod Epictet. *l.* 2. *c.* 16. Deum ipſum alloquendo, ὁμογνωμονῶ σοι. vide [illegible] 10. § 21.

§ 24. Ὡς ἂν ἡ δίκη [illegible]] *ne quid [illegible] quàm juſtitia æquitaſque exigit.* Caſaub. minùs plenè. melius Xyl. *ne quid ſecus [illegible] juſt[illegible]* [illegible] formula diſerta, & [illegible] inſinuans.

Ὅτι

"Οὔτε ᾗ τῇ ἐκλυχία [illegible]] vide l. 8. § 17

Ὁποῖον ἔσεσθαι ἀπὸ [illegible]] *Quale omnimodiscùnque a [illegible] fuerit*. Xyl. ut idem ſit τι σέ[illegible], quod ἡ σέρμα: cujus exemplum ſi uſſi i quærit Cal. *cujuſmodi corporis no [illegible] ſint [illegible] &* *imperfecta*, unde quid legerit haud ſatis liquet. ego σπέρμα[illegible] omnino legendum cenſeo. vel, ſi cuiid minus arridet, σπέρμα[illegible]. quod propius accedit ad ſcripturam priorem, & apud Nicandrum repetitur (ſi pro *ſemine* ibi ſumi, quod quidam cenſent, compertum haberetur) vel [illegible] etiam ſive σπέρμα [illegible] (ut τῇ ψυχώσει reſpondeat ἡ σπερμάτωσις) quæ *actum ipſum ſeminandi* deſignant. ſenſus patet; idémque eſt, quodcunque ex iſtis legere libuerit, quod Tertull. *ex ſeminis [illegible]* dix *apologet. c. 9.* Nec ſilentio prætereundum videtur quod Plut. nos docet [illegible] Stoicis autoribus, qui in notationibus [illegible] ſatis ineptire ſolebant, τὸ [illegible] [illegible] [illegible] ψυχὴν [illegible] [illegible] [illegible] quo loco miror ego, quid Lipſium impulerit, ut pro ἐμψύχωσις ἐν [illegible] legi voluerit, &c. *in* [illegible] vertetit. *Stoic. phyſiolog.* [illegible] cum locus ſincerus ſit, ſenſuſque proclivis [illegible] *Semen ideo* [illegible] *eo quod a conſpiratione & colligatione quadam in exiguam molem vis virtutiſque* [illegible] *vero, quod ejus ope* [illegible] *inſufflati* [illegible] *vis viriſque illius* [illegible] *ex potentia in actum producatur & prodeat.* [illegible] ἐν παρέργῳ. *A ſemine*, inquit Marcus, [illegible] *atque ad animationem.* [illegible] itaque [illegible] (id ſi ſcripſerat) idem eſt hic Marco, quod [illegible] Apoſtolo, *ad Hebr. c. 11.* [illegible] 11. Vide *ad. l.* 4. § 36. & *l.* 10. § 26.

Μάχει [illegible]] quod in ipſo partu fieri autumabant Stoici. qui & fœtum ad partum uſque animal eſſe negabant, ſed utero muliebri, tanquam plantam telluri, adfixum, vel potius tanquam arbori fructum, agnatum, velut partem ejus, simul ab eo cumque eo nutriri cenſebat. Plut. *de placit. philoſ. l. 5. c. 15.* Οἱ Στωικοὶ μέρος [illegible] [illegible] γαστρὸς, οὐ ζῶον (contra planè quàm Plato, *ibid.*) [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] τὸ ἔμβρυον. Idemque *de Stoic. contradict. c. 38.* de Chryſippo locutus; Τὸ βρέφος ἐν τῇ γαστρὶ φύσει τρέφεσθαι [illegible] [illegible] φυτὸν· ὅταν δὲ τεχθῇ ψυχούμενον ὑπὸ τοῦ ἀέρος [illegible] [illegible] τὸ πνεῦμα μεταβάλλειν [μεταβαλεῖν Salmaſ. *ad Epiſt. de Simpl.*] [illegible] ζῶον. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ψυχήν [illegible] Et Philo eódem reſpiciens, *lib. de inſomn.* [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ἐν χαλκέως [illegible] ὕδατι [illegible]

[illegible] τὸ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ἀναψύχεσθαι [illegible] [illegible]. Vid. *ad l.* 6. § 16. Tertull. *de an. c.* 2[illegible] *Sunt qui præſumunt* [illegible] *non* [illegible] *animam, nec cum carnis figulatione compingi atque* [illegible] *& effuſo jam partu, nondum vivo infanti* [illegible] *Ceterum ſemen* [illegible] *conceptum, muliebribus locis ſequeſtratum, [illegible] ſeſe in ſolam ſubſtantiam carnis;* [illegible] *de uteri fornace fumantem, & calore ſolutum, ut ferrum ignitum & ibidem frigidæ immerſum, ita aëris rigore percuſſum, & vim animalem rapere, & vocalem ſonum reddere. Hoc Stoici cum Æneſidemo*. Addit idem ex medicis idem ſenſiſſe [illegible] & *natura & anima* [illegible] Sed & Plat[illegible] *Perinde* [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] *ſemen* [illegible] *fuerit*, ſi legit R[illegible] [illegible] *perfectus eſt producitur*. Abſurda ſententia, quæ uſque plurimus refutatur indigna. Itaque Septimius dogmatis iſtius patronos, [illegible] *n, & à ſenſu communi diſſitum, in* [illegible] contendit; ſed quod à mulierculis quibuſvis poſſit refelli. [illegible] inquit, [illegible] *illas,* [illegible] [illegible] [illegible] *probari*? Lactant. *de opific. c. 17.* *Anima* [illegible] Varro dixerat) [illegible] [illegible] *quàm* [illegible] *poſſit* [illegible] *partum* [illegible] (Stoicos ſcil.) [illegible] Verùm varias noſtrorum hac de ſententias videas licet apud Hieron. *adv. Ruffin. apolog.* [illegible] Ruffin. *in apolog.* [illegible] *pro Origene*. vide & *l.* 2. § 2.

Ἀπὸ μετοχῆς [illegible]] vide *l.* 7. § 49. & *l.* 9. § 28. nam de *perſona* [illegible] *animo*, Xyl. fruſtra hæc accepit.

Τὴν [illegible]] quod *l.* [illegible] § 43. [illegible]

"Ὅ[illegible] τὸ [illegible] [illegible] [illegible]] ſuilicet univerſas mundi totius regiones, ætheriam, aeriam, aquatilem, terreſtrem, incolis ſuis refertas cenſebant, cum Stoici, tum & Platonici. Alcinous, *de doctr. Platon.* [illegible] δ' [illegible] ἄλλοι δαίμονες [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ζωῆς [illegible]. [illegible] Apul. *de deo Socrat. Quid igitur* [illegible] *ab* [illegible] *Luna* [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

nullus

victus in terra. ibidem, paludum, ibidem cubile. tantum quod aëra proximum terræ volatu transverberant. Cæterùm cum illis feſſa ſunt remigia pennarum, terra certius eſt. Itaque aëri dæmonas attribuit, tertia quædam, ut loquitur, animalia, neque tam bruta, quàm terrea, neque tam levia quàm ætheria. Porphyr. item *de abſtinent. l.* 3. ζῶα λογικὰ diſtribuit in quatuor claſſes, ἐπουράνια, ἐναέρια, ἔνυδρα, ἐπίγεια.

Καὶ ἔτι ἑαυτοῖς] τὸ illud περιττεύει, & inducendum videtur. nam ὅτι, ad τρίτον refertur. quam dictionis ſeriem non advertentes interpretes, alter Marci mentem pervertit, alter ad rem minùs pertinentia infercit.

Ταῦτα ὄψει] *eaque te viſurum.* Xyl. *eadem te viſurum.* ταυτὰ non ταῦτα.

Ἐπὶ τάπισ ὁ τῦφος] Lugd. erotematicè legit. ἐπὶ τάπισ ὁ τῦφος; *hinc ſuperbimus?* C. ſ. enunciativè rectiùs, opinor, *hæc ſunt, de quibus tantopere ſuperbimus,* forſan tamen deeſt aliquid. Οἷος ὁ τῦφος. ut ὅσον τὸ ἀφιστάς. ut vel de rebus ipſis intelligatur, ſitque idem hic ὁ τῦφος quod *l.* 6. § 13. ἡ ἱστορία ἐφ' ᾗ σεμνύνεται, quam & τῦφον *ibidem* nuncupat. ità Xyl. *tam quæ in eis faſtum.* vel de hominibus, qui iſtorum ratione inſoleſcunt. quod *lib.* 12. § 18. μεθ' ὀφρύος. & *l.* 9. § 34. ὅσοι ὄντες. Sed illud maluerim. Apud Stobæum *tom. ... ſit* 4. Socrat. ... τῷ ἀπαιδεύτων βίῳ ... μετικδύματα ... λέγεται. leg. ἐπενδύματα, vel etiam μετενδύματα. Sic enim Lucian. ... τὴν πορφυρίδα μετενδύσειν quo loco tamen in vulgatis μετενδύσει perperam editur, eſtque quod Syneſ. *de providentia* μετημφιέσατο dixit. vide *ad l.* 4. § 1.

§ 25. Βλῆς ἔξω τὴν ὑπόληψιν] Vide *ſupr.* § 22. & *l.* 4. § 7. & *l.* 8. § 40.

§ 26. Ἐπιλάθου] Ità Autor *ad Hebr. c.* 12. *v.* 5. ἐκλέλησθε τῆς παρακλήσεως. Scilicet, quod Bern. *de conſider. lib.* 2. *Sic ſe habent corda mortalium, quod ſ... ... neceſſ... non eſt, ... in nec... ... ne-ſcimus.*

Πάντα κατὰ τὴν τῶν ὅλων φύσιν] Vide *l.* 5. § 8, 10. & *l.* 8. § 4.

Τὸ εἱμαρμένον ἀλλότριον] vide *l.* 9. § 38.

Πᾶν τὸ γινόμενον οὕτως ἀεὶ ἐγίνετο] vide *lib.* 7. § 1. & *l.* 8. § 46.

Ὅση ἡ συγγένεια] Ἄνθρωπος γὰρ ἀνθρώπῳ καὶ ἑκὼν καὶ ἄκων πᾶς ἐστι συγγενής. Julian. Imp. in *epiſt.* ... vide ... *l.* 2. § 1 & *l.* 3. § 4.

Ὁ ἑκάστου νοῦς θεός] Hermes *Pœman. c.* 12. ὁ νοῦς ἐν ἀνθρώποις, θεός ἐστιν. Atque idè Syneſ. in *calvit. encom.* de capite. ... κατοικεῖ. ... νοῦς ... *Dei templum ... caput,* quia mentis ſedes. Cicer. *ſomn. l.* 3. § 44. à Lactantio laudatus *inſt. l.* 7. *c.* 24. *cùm verò parata dicenda ſententia ſit, mentionem Deum adhibere teſtem; id eſt, ut ego arbitror,*

mentem ſuam. Euripid. apud Theon. Soph. in *progymn.*

> Ὁ νοῦς γὰρ ἡμῶν ἐστιν ἐν ἑκάστῳ θεός.
> *Mortalium cuique ſua mens eſt Deus.*

quod Panegyriſta Conſtantinianus vertit,

> *Sua cuique prudentia Deus eſt,*

Menand. apud Plut. in *Platon. quæſt* 1.

> Ὁ νοῦς γὰρ ἡμῶν ὁ θεός.—
> *Mens quippe noſtra Deus eſt.*

Idèmque in *Adelph.* citante Juſtin. *de Monarch.*

> — θεός ἐστι τοῖς χρηστοῖς ἀεὶ
> Ὁ νοῦς ἄρ', ὡς ἔοικε, τοῖς φρονοῦσι.
> —*Numen eſt verè bonis mens ipſa.*

Hinc Nemeſ. *de natur. homin. c.* 44. Εὐριπίδης δὲ καὶ Μένανδρος ἐν οἷς τὸν νοῦν τὸν ἐν ἑκάστῳ φασὶ προνοεῖν ἑκάστου, θεὸν δὲ μηδένα. Verùm plus forſan Nemeſius affingit & affigit illis quàm volebant ipſi: qui nihil aliud, opinor, innuebant, quàm quod Senarius ille,

> Βροτοῖς ἅπασιν ἡ συνείδησις θεός.
> *Deus ... : mentem & conſcientiam* in homine

debere, ejuſdémque dictamen bonum quemque tanquam oraculum quoddam ſequi. At Epict. *l.* 2. § 8. Οὐκ οἶδας ὅτι θεὸν τρέφεις; θεὸν γυμνάζεις; θεὸν περιφέρεις, τάλας, καὶ ἀγνοεῖς; δοκεῖς με λέγειν ἀργυροῦν τινὰ ἢ χρυσοῦν ἔξωθεν. ἐν σαυτῷ φέρεις αὐτὸν, καὶ μολύνων οὐκ αἰσθάνῃ, ἀκαθάρτοις μὲν διανοήμασι, ῥυπαραῖς δὲ πράξεσι. καὶ ἀγάλματος μὲν τοῦ θεοῦ παρόντος, οὐκ ἂν τολμήσαις τι τούτων ποιεῖν, ὧν ποιεῖς. αὐτοῦ δὲ θεοῦ παρόντος ἔσωθεν, καὶ ἐφορῶντος πάντα, καὶ ἐπακούοντος, οὐκ αἰσχύνῃ ταῦτα ἐνθυμούμενος καὶ ποιῶν, ἀναίσθητε τῆς σαυτοῦ φύσεως, καὶ θεοχόλωτε. vide *lib.* 2. § 13. & *l.* 3. § 5. & Apul. *ad loc.* § 17.

Ἐκεῖθεν ἐρρύηκα] vide *ſupr.* § 2. & *lib.* 2. § 4. Cur autem ἐκ τούτου potiùs quàm ἐκεῖθεν legi velit Annot. Lugd. nec ego quicquam video, nec ipſe (puto) facile dixerit. Naſo, *art. l.* 3.

> *Eſt Deus in nobis; ſunt & commercia cæli:*
> *Sedibus æthereis ſpiritus ille venit.*

Et Faſtor. *l.* 6.

> *Eſt Deus in nobis, agitante calescimus illo:*
> *Impetus hic ſacræ ſemina mentis habet.*

hoc eſt quod Syneſ. *epiſt.* 101 τῶ θεῶ σπέρμα ὁ νοῦς εἰς ἀνθρώπους ἥκει. Julian. *de Cyn. ſin. orat.* 1. ὅτι τῷ λόγῳ καὶ τῷ ἐν ἡμῖν θεῷ, τοῦτ' ἔστι, τῷ νῷ, ταῦτά ἐστιν ἀπόρρητα. mox tamen quaſi corrigens quod prius dixerat; τοῦτο δὲ μᾶλλον τὸ θεῖον (affect. ... vult) καὶ πιστεύομεν ὑπάρχειν τῷ παρ' ἡμῖν θεῷ μᾶλλον ἢ θεῷ. vide *ſupr.* § 19. Cæterùm de Stoicis Laërt. *lib.* 7. in *Zen.* θεῖον τι ... ἔχειν γὰρ ἐν ἑαυτοῖς οἱονεὶ θεὸν τὸν ... quod de Epheſiis in ſtatu naturali conſtitutis Apoſtolus, *ad Ephes.* 2. 12.

Οὐδὲν ἴδιον ἑκάστου] Luc. *l.* 4. 27. *... nihil ... in vita proprium mortali datum.* ... Tertull.

tul. de patient. c. [illegible] *& quod noſtrum videtur, alienum eſt. nihil enim veſtrum, quia Dei omnia, cujus ipſi quoque nos.* Expreſſit nimirum paucis, quod pluribus Rex David, *Paralip. lib.* 1. *c.* 29. *v.* 11-16. vide *l.* 8. § 33. & *l.* 10. § 14. Præclarè etiam Euripid. *Phæniſſ.*

Οὔτοι τὰ χρήματ᾽ ἴδια κέκτηνται βροτοί.
Τὰ τῶν θεῶν δ᾽ ἔχοντες ἐπιμελούμεθα·
Ὅταν δὲ χρῄζωσ᾽ αὔτ᾽, ἀφαιροῦνται πάλιν.

Non poſſidemus propria mortales bona.
Sed jus Deorum, noſtra a [illegible] *eſt.*
Et commodata, cum volunt, repetunt Dei. Grot.

Pulcrè in eandem ſententiam & Senec. *ad Marc. c.* 10. *Quicquid eſt hoc quod circa nos ex adventitio fulget, liberi, honores, opes, ampla atria, & excluſorum clientum turbâ referta veſtibula, clarum, nobilis, aut formoſa conjux, cæteraque* [illegible] *ex incerta mobilique forte pendentia, alieni commodatique apparatus ſunt. nihil horum dono datur;* [illegible]*, & ad dominos redituris ſcena adornatur. Alia exhib. primo die, alia ſecundo referentur, pauca uſque ad finem perſeverabunt. uſusfructus noſter eſt; cujus tempus ille arbiter muneris ſui temperat; nos oportet in promptu habere, quæ in incertum* [illegible] *data ſunt, & appellatos, ſine querela red*[illegible] *eſt debitoris, creditori facere convitium.* [illegible] *ergo noſtros, & quos ſuperſtites lege naſcendi optamus, & quos præcedere juſtiſſimum ipſorum votum eſt, ſic amare debemus, tanquam nihil nobis perpetuitatis, imò nihil de diuturnitate eorum promiſſum ſit. Sæpe admonendus eſt animus, amet ut receſſura, imò tanquam recedentia, quicquid à fortuna datum eſt, tanquam exemplo abiturum poſſideat.* Verùm illa à diſpenſatoris officio ducta collatio cùm in ſcripturis ſacris tum in exoticis etiam eſt frequentiſſima. Siquidem eò ſpectat parabola illa, περὶ τοῦ οἰκονόμου τῆς ἀδικίας, Lucæ *c.* 16. *v.* 1, 9. Petri monitum illud, *ep.* 1. *c.* 4. *v.* 10. ἕκαστος καθὼς ἔλαβε χάρισμα, εἰς ἑαυτοὺς αὐτὸ διακονοῦντες, ὡς καλοὶ οἰκονόμοι ποικίλης χάριτος Θεοῦ. Inde Marcus Eremit. *de leg. ſpirit.* § 158. Πᾶν ἀγαθὸν παρὰ κυρίου οἰκονομικῶς ἐπέρχεται· καὶ οἱ φέροντες αὐτὸ, οἰκονόμοι ἀγαθοῦ διάκονοι. Inde Hieroni Pindar. *Pyth.* 1. Πολλῶν ἐσσὶ ταμίας. Et Alex. Severus Imper. *diſpenſatorem publicum* ſe profitebatur. Lamprid.

Ἐκεῖθεν ἐλήλυθεν] Ità *lib.* 6. § 36. πάντα ἐκεῖθεν ἔρχεται. vide *l.* 4. § 23. & *l.* 10. § 14. Πάντα ἐκ τοῦ Θεοῦ. *ad Cor. ep.* 2. *c.* 5. *v.* 18. *A te omnia.* David *Paral. l.* 1. *c.* 29. *v.* 14.

Πάνθ᾽ ὑπόληψις] *ſupra* § 8. 22.

Τὸ παρὸν μόνον] Vide *lib.* 2. § 14. & *ſupra* § 3.

§ 27. Πῶς ἐμοὶ τὰ πάντα οἴεται] Vide *l.* 3. § 3. & *l.* 4. § 3. & *l.* 6. § 47. & 59. & *l.* 10. 34.

Καπνὸς καὶ σποδός] Alluſum ad ritum corpora defunctorum cremandi. vide *ad l.* 4. § 48.

Μῦθος] *mutus & fermo.* Xyl. *fabula*, malim Perſ. *ſat.* 5. *v.* 152.

—*cinis, & manes, & fabula fies.*

quod imitatum illum vult, Cl. Caſaub. ab Horat. *carm. l.* 1. *od.* 4. *v.* 16.

—*Jam te premet nox, fabulæque manes.*

Verùm hîc, *fabulæ manes*, ſunt *manes fabuloſi*, ſive *inanes*, qui *fabulæ meræ* ſunt; quomodo Juvenal. *ſat.* 2. *v.* 149.

Eſſe aliquos manes,—
Nec pueri credunt.—

Joan. Chryſoſt. *in Matth. hom.* [illegible] de mortuis: ἐκεῖνο ἐπὶ τῆς πάλαι ὄντων, καὶ πλουτοῦντων, καὶ ἀρχόντων. πάντα ἐκεῖνα γὰρ πάντα ἐστὶ μῦθος· πάντα ὄναρ καὶ σκιὰ, καὶ διήγημα ψιλὸν, καὶ γραφή. Itaque Gregor. Naz. *adv. Arian.* Ἐπαίνων ἀξίους τοὺς ἐπὶ πατέρων μεγαλοφρονοῦντας, ἢ τοὺς μύθους, ad eos qui de majoribus ſuis gloriabantur.

Ἡ ἐκεῖ μῦθος] Vide *lib.* 4. § 33. & *lib.* 8. § 25.

Φάβιος Κατυλλῖνος ἐπ᾽ ἀγρῷ] Q. *Fabius Catullinus* ſub Adriano Conſul reperitur in *Faſtis* ad annum U. C. 883, quanquam in Græcis à Scaligero editis, non Κατυλλῖνος ſed Κατιλῖνος. Catulinus non *Catallinus* is dicitur.

Λοῦσιος Λοῦπος] *Lucius Lupus.* Xyl. & Caſ. ut ſit legendum, Λοῦκιος. Xyl. *Lucius Lupus in hortis obiit.* ἐν κήποις. at Caſ. *Lucius Lupus & Stertinius Baiis.* nec neceſſarium eſt iſtic illud, *obiit.* Cæterùm lectionem receptam adſerit Iſ. Caſ. ad Spartiani *Hadrian.* (ubi mentio *Lupi* cujuſdam Senatûs juſſu, vel Hadriani etiam, ut Dio vult, in itinere occiſi) ſed ità, ut de *Lucio Lupo* iſto parùm ſibi liquere profiteatur.

Στερτίνιος ἐν Βαΐαις] *Stertinii*, qui per Tiberii tempora ſub Germanico copias duxit, meminit Tacitus *annal. lib.* 2. verùm utrùm is ſit quem Marcus velit, aut quid is Baiis, mihi planè incompertum. *Stertinius* item Philoſophus Stoicus Horatii temporibus ſub Auguſto floruit: meminit hujus Flaccus *l.* 1. *ep.* 12. *an Stertinius deliret acumen.* & *ſerm. lib.* 2. *ſat.* 3. *ſapientum octavum* ludibundus appellat. verùm nec iſtum iſtic deſignatum crediderim.

Στερτίνιος ἐν Καπρέαις] Καπρέαις potiùs, *Capreis. Capreæ inſula, trium millium freto ab extremis Surrentini promontorii disjuncta.* Tacit. *Annal. lib.* 4. *Tiberii principis arce nobiles*; Plin. *hiſt. nat. lib.* 3. *c.* 6. qui eò ſeceſſerat, quò libidinibus ſuis indulgeret liberiùs: unde & palàm ac vulgò ab inſulæ illius nomine *Capreius* dicebatur. Sueton. *l.* 3. *c.* 42, 43. ità enim malim, quàm *Caprinum*, vel *Caprineum*; quorum alterum ſaltem pro *Capreineo* repoſitum vult Caſaub.

Οὐήλιος Ῥοῦφος] *Rufus Helvius*, qui miles gregarius cùm eſſet, coronam civicam ſub Tiberio meruit, memorante Tacit. *Annal. lib.* 3. *Vellii enim Rufi* qui

qui ſu[illegible] M[illegible] U C [illegible] geſſit [illegible] minime [illegible] exi[illegible] m[illegible] nduta occur[illegible]. Sed [illegible] tis m[illegible] er [illegible] acum nec [illegible] aug[illegible] *fit* [illegible] e eger[illegible] lan ſoli[illegible] d[illegible] expreſſum eſt, qui [illegible] dicitur.

Ἡ [illegible] διαφορὰ.] διαφορὰ [illegible], *excellentia*, [illegible] *ab aliis in* [illegible] *ſtudium inter alios* [illegible] *gentibus poſitum*, quam ab [illegible] poni ſolet. Ita P[illegible] de Athenis [illegible] ἐκ [illegible] πάντων ἀνθρώπων διαφέροντες πρὸς ἀρετήν. Terent. *And.* 1. 1.

Horum [illegible] *illi egregiè præter cætera*
Studebant, & tamen omnia hæc mediocriter.

hoc eſt οὐδὲν μετὰ διαφορᾶς.

Μετ' ὀλίγου [illegible] quod *l.* 11. § 18 [illegible]. vide *l. præ* § [illegible]. male enim *opinionis cauſa*, Xyl. Apud Theodoretum *therap. l.* 5. Timon in [illegible]

Ἄνθρωποι κενεῆς οἰήσιος [illegible]

Πᾶν τὸ κατεντευθὲν] vide [illegible] 4. § 2. [illegible]

Τὸ ἐπὶ τῆς [illegible] ὕλης] vide [illegible] 4. § 1. & *l.* [illegible] § 58, 67.

Θεοῖς [illegible]] vide *l.* [illegible] § 31. & *l.* 10. § 28. & *infrà* § 3

Ὁ ὑπὸ ἀτυφίας τῦφος τυφούμενος] leg. vel ὑπὸ ἀτυφίας, vel potiùs ἐπὶ ἀτυφίᾳ. par mendum ſuſtulimus *l.* 6. § 12. ubi [illegible] ſcriptum fuerat: cùm [illegible] Græcum non ſit. Eſt autem gnome iſta notatu digniſſima, peſſimum eſſe faſtus genus illud omniùmque minimè tolerandum, quando *e faſtu ſpreto faſtus* enaſcitur. & de hoc ipſe ſuperbit ſeſeque effert animus, quòd ſuperbiam conculcaſſe videatur. Auguſt. *confeſſ. l.* 10. *c.* 38. *Sæpe homo de ipſo vanæ gloriæ contemptu vaniùs gloriatur; ideòque non jam de ipſo gloriæ contemptu gloriatur: non enim eam contemnit, cùm gloriatur intùs.* Idémque *epiſt.* 59. *quæſt.* 7. *Fit enim miris modis in anima hominis, ut de falſa humilitate magis inflet[illegible], quàm ſi apertiùs ſuperbiret.* Notavit vitium hoc Socrates in Antiſthene: quem tamen ἐν τῇ ἀτυφίᾳ *ſummum bonum* ſtatuiſſe vult Theodoret. *therap. l.* 11. quinqu[illegible] Platonem [illegible] unde & ægrotum inviſens, cùm pelvim conſpicaretur, in qu[illegible] Plato vomuerat, χολὴν [illegible] ὁρῶ ἐνταῦθα, τῦφον δ' οὐχ ὁρῶ. *Bilem quidem*, inquit, iſtic *video*, *faſtum* [illegible] *video*, quaſi bile ſe liberaſſet, faſtu non item. Cæterùm ipſe cum laceram pallii partem ad obviorum conſpectum obverteret, Ὁρῶ σου διὰ τοῦ τρίβωνος κενοδοξίαν. *Per pallii ſciſſuras*, ajebat Socrates ſeſe *Antiſthenis vanitatem intueri.* Laërt. *l.* 2. & *l.* 6. ſive ut Ælianus refert *lib.* 9. *c.* 35. [illegible] ἐγκαλλωπιζόμενος ἡμῖν; *Amon deſines*, inquit, *oſtentare te nobis?* latet argutia, quam latinè vix commodè expreſſeris, in voce καλλωπίζειν, quæ [illegible] ſignificationem habet;

quæ [illegible] in eodem argumento uſurpavit Epict[illegible] [illegible] ὅταν [illegible] ἡρμοσμένος [illegible] τὸ σῶμα, μὴ καλλωπίζου ἐπὶ τούτῳ. Notavit & Plato in Diogene, qui cum Platonis ἀυλὰς ingreſſus, ſtragula pretioſio conculcaret, adjecto, Πατῶ τὸν Πλάτωνος κενοσπουδίαν. *Calco*, [illegible] *inane* [illegible] regeſſit Plato, Ὅσον, ὦ Διόγενες, τοῦ τύφου διαφαίνεις, δοκῶν μὴ τετυφῶσθαι; *quantum faſtûs ô Diogenes*, [illegible] *ipſe, dum minimè faſt[illegible]*? Sive, ut alia referunt; Πατῶ τὸν Πλάτωνος τῦφον. *Calco Platonis faſtum*; ille Ἑτέρῳ γε τύφῳ. [illegible] *as, ſed alio faſtu*, iſto Laërt. *l.* 6. Non erat itaque quòd Julianus orationem *de Cyniſmo* ſuam [illegible] trociter ordiretur. Ἄνω ποταμῶν, τοῦτο δὴ τῆς παροιμίας. Ἀνὴρ Κυνικὸς Διογένην φησὶ κενόδοξον. Neque enim *Diogenes vanitatis* [illegible] novum ed[illegible] inauditum. qui & quærenti πῶς ἄν τις ἔνδοξος γένοιτο, reſpondit (ut [illegible] refert) εἰ δόξης καταφρονήσειε. *per gloriæ contempt*[illegible] *ad gl*[illegible] viam aliis [illegible] vi[illegible], eandemque ipſe ingreſſus eſt. Quin & Flaccus Ariſtippum induxit ſic Diogenem alloquentem, *l.* 1. [illegible]

Scurror ego ipſe [illegible] *tu.* —

haud fruſtrà ſanè. ſc[illegible] enim agebat ille, improbum admodum ſæpenumerò & impurum, nec ab obſcœnitate haud ſermonis duntaxat, ſed actus etiam ipſius, alienum. vitium idem hoc in Lacedæmoniis quoque Cynicus idem notavit; ſiquidem in Olympia cùm Rhodios quoſdam ſplendidè veſtitos videret, τῦφος τοῦτό ἐστι. *Hoc faſtus eſt*, dixit mox, ubi in Laconas tunicis vilibus ſordidiſq; amictos inciderat. Ἄλλος οὗτος τῦφος. *Alius*, inquit, *iſte faſtus eſt.* Ælian. *l.* 9. *c.* 34. Suum ipſius utrique in illis morbum animi deprehendit, atróq; carbone notavit imprudens. Quem itaque non immeritò taxans Petrus Bleſenſ. in *invectiv.* *melior*, inquit, *eſt purpurata humilitas quàm pannoſa ſuperbia.* Optimè Plut. *de prof. ſtud. in virtute.* Ἄρχεται δ' ὥσπερ [illegible] ῥύπον ἢ [illegible] χιτῶνος, ἢ [illegible] ὑπόδημα, καλλωπίζεται πρὸς τοὺς ἐντυχόντας, ἀτυφίᾳ κενῇ [illegible] αὐτῆς ἑαυτὸν [illegible] ὡς κυρτὸν, οἴεται νεανιεύεσθαι, [illegible] τῆς ψυχῆς, καὶ τὰ περὶ τὸν βίον ἐγκαύματα, καὶ [illegible], καὶ κακοηθείας, καὶ μικρολογίας, καὶ φιληδονίας, ὥσπερ [illegible] ἀποκρύπτων, [illegible] ὃ δὲ [illegible] τὸν ἔλεγχον, ὀλίγον αὐτῷ [illegible] μᾶλλον δ' οὐδέν. quo loco (ut id obiter adnotem) etiamſi Stephanus [illegible] legat, quod exponit, cùm in aliquem excreamus; ſuſpicor tamen ἐγχρέμματα potiùs fuiſſe, quod *offenſiones* & *incurſationes* deſignat: ſiquidem χρεμετίζειν, [illegible]. & ἐγχρίμπτεσθαι eſt [illegible] Heſych. quod autem ait Plut. [illegible] ἑαυτὸν, ὡς κυρτὸν, ad Cratetem reſpexit, cujus & vitam conſcripſit, teſte Juliano. illi etenim iſtud ſolenne fuit

fuis. Laert. l. 6. & Julian. de [illegible] Tatianus etiam [illegible] objicere. Adjiciam non absurde [illegible] de Pyrrhone Sceptico Aristocles de [illegible] apud Euseb. præpar. l. 14. c. 17. [illegible] τὸν τῦφον [illegible] ἄτυφον ἑαυτὸν [illegible] [illegible] Ἐμοὶ γὰρ [illegible] μόνος [illegible] μαθεῖν [illegible] μιμνήσκεσθαι [illegible], δι [illegible] αὐτὰ λαμβάνοντες. Scitè [illegible] Clem. [illegible] de typho isto, ab Antonio adductus. [illegible] [illegible] αὐτῶν; [illegible] κενόδοξοι [illegible] [illegible] κενοδοξεῖν [illegible] [illegible] κενοδοξίαν [illegible] κεῖσθαι [illegible]. Non immeritò itaque Plato, referentibus Evagr. histor. eccles. l. 1. [illegible] & Niceph. Callist. l. 14. c. 50. [illegible] τελευταῖον [illegible] ἀποτίθεσθαι. Unde Athen. dipnosoph. l. 11. [illegible] ὁ Πλάτων [illegible] κενόδοξος, ὅστις [illegible] [illegible] ab Antonio itidem laudatus [illegible] [illegible] τῆς κενοδοξίας [illegible] verè tente Tacito. histor. l. 4. etiam sapientibus gloriæ cupido novissima exuitur. Crates [illegible] suæ institutum Judeis ipse de pera [illegible] referente Laertio l. 6.

Πήρη τις πόλις ἐστὶ μέσῳ ἐνὶ οἴνοπι τύφῳ

vel ut Demetrii Phalerei nomen qui [illegible] exhibet,

Πήρη τις γαῖ᾽ ἐστὶ μέσῳ ἐνὶ οἴνοπι πόντῳ. [illegible] ita Homerus, quem is imitatus est. Odyss. τ. v. 172.

Κρήτη τις γαῖ᾽ ἐστὶ μέσῳ ἐνὶ οἴνοπι πόντῳ.

quanquam is peram Cynicam, vel urbem, vel insulam esse voluit, quæ ipsa ἄτυφος fastu pompáq; omni destituta existeret; cùm illis tamen tanquam aquis marinis omni ex parte cingerentur.

§ 28. Καὶ ὅλοι ὁρατοὶ] Dii ninirum Stoicorum sunt visui etiam corporeo obvii. siquidem Mundum ipsum pro Deo habebant. vide ad l. 4. § 23. corpora cælestia etiam in Deorum numero ponebant. v. l. 8. § 19. & ad l. 9. § 33. quò spectat & Menandri illud apud Clem. Alex. in hortat.

Ἥλιε, σὲ γὰρ δεῖ προσκυνεῖν πρῶτον θεῶν,
Δι᾽ ὃν θεωρεῖν ἔστι τοὺς ἄλλους θεούς.
Sol, namque Divum [illegible] te primum decet,
Cujus beneficio alios spectamus Deos. Grot.

Quin in Apul. de Deo Socratis, Deos in ordines dispertitur, visibiles & invisibiles. Deos cælites partim visu usurpamus; aliis intellectu vestigamus. ac visu quidem cernimus clarissima mundi lumina, Solem, [illegible] Stellas, Sidera. Est aliud genus Deorum quod natura visibus nostris denegavit; nec non tamen intellectu [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible] Verùm Deus [illegible], Deus verus, [illegible] [illegible] ἀόρατος [illegible] [illegible]. Paulus ad Timoth. ep. 1. c. 6. v. 16. & Joan. Evang. c. 1. v. 18. & [illegible] c. 4. [illegible] 12. [illegible] [illegible] unde [illegible] Paulo dicitur [illegible] c. 1. v. 17. Rectè itaq; hac ratione [illegible] diversi fermè [illegible] dicentibus Ethnicis Ostende [illegible] Deum [illegible] respondet; [illegible] ostendi posset, [illegible] non [illegible] Tertull. [illegible] [illegible] est, [illegible] videatur [illegible] [illegible] [illegible] præsentetur [illegible] humanis [illegible] [illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible] [illegible] potest, minus [illegible] [illegible] quibus [illegible] sensibus [illegible] [illegible]. Ex Minut. Felic. Hic nec videri potest, visu clarior est, nec comprehendi, [illegible] purior est, nec æstimari, sensibus major [illegible] infinitus, immensus, & soli sibi tantus, quantus est notus. nobis verò ad intellectum pectus angustum est, & ideo sic eum dignè æstimamus, dum inæstimabilem dicimus. Magnitudinem Dei qui se putat nosse, minuit: qui non vult minuere, non novit. & postea: At enim quem colimus Deum, nec ostendimus, nec videmus. Imò ex hoc Deum credimus, quòd eum sentire possumus, videre non possumus. in operibus enim ejus, & in mundi [illegible] [illegible] [illegible] cujus semper præsentiam [illegible]; cùm [illegible] fulgurat, fulminat, cum serenat. Theophilus item ad Autolyc. l. 1. [illegible] Σὺ δὲ [illegible] [illegible] δίηγησαί μοι τὸ εἶδος τοῦ θεοῦ. ἄκουε, ὦ ἄνθρωπε· τὸ μὲν εἶδος τοῦ θεοῦ ἄρρητον καὶ ἀνέκφραστον, καὶ μὴ δυνάμενον ὀφθαλμοῖς σαρκίνοις ὁραθῆναι· δόξῃ γάρ ἐστιν ἀχώρητος, μεγέθει ἀκατάληπτος, ὕψει ἀπερινόητος, ἰσχύϊ ἀσύγκριτος, σοφίᾳ ἀσυμβίβαστος, ἀγαθωσύνῃ ἀμίμητος, καλοποιΐᾳ ἀνεκδιήγητος. Quin & à nostra quoque religione extranei, Dei invisibilitatem agnovere nobiscum; [illegible] illud Euripidis, ut Clem. in hortat. in Philemonis, ut Justin. de Monarch.

Θεὸν δὲ ποῖον, εἰπέ μοι, [illegible] [illegible]
Τὸν πάνθ᾽ ὁρῶντα, αὐτὸν οὐχ ὁρώμενον. [illegible] Just.
Dic, quæso, qualem fas putas credi Deum?
Qui cuncta spectat, ipse non spectabilis.

Orpheus item à Justino ibidem laudatus:

——[illegible] τις αὐτὸν
Εἰσορᾷ θνητῶν, αὐτὸς δέ γε πάντας ὁρᾶται.
——[illegible] cernit ipse
Cunctos mortales [illegible] [illegible].

Aristotelis nomine Auctor de mundo [illegible] ἀθεώρητος [illegible] ἄλλοις [illegible] hoc est, quod Senec. quæst. nat. l. 7. c. 30. Effugit oculos. cogitatione visendus est. Non est ergò prorsus inconspicabilis tamen [illegible] Equidem, ut Apost. ad Rom. c. 1. v. 20. τὰ [illegible]

 αὐτοῦ

αὐτοῦ ἀπὸ κτίσεως κόσμου τοῖς ποιήμασι νοούμενα, καθορᾶται, ἥτε ἀΐδιος αὐτοῦ δύναμις καὶ θειότης. unde non inſcitè Calvin. *inſtitut. lib. 1. c. 5. §* [illegible] *Deum mundum conditum, inviſibilis cùm ſit, viſibili quadam ornatum inſignem* [illegible] *conſpectum protuliſſe.* Et Senec. *de benefic. lib. 4. c. 8.* [illegible] *vis, ibi illum* [illegible] *tibi occurrentem tibi* [illegible] *illo vacat, opus ſuum ipſe implet.* Sed & nobis in Chriſto ſuo cumprimis conſpiciendum [illegible] præbet: ὅς ἐστιν εἰκὼν τοῦ θεοῦ τοῦ ἀοράτου, *ad Coloſſ.* [illegible] 1. *v.* 15 quod; ideo Philippo; Ὁ ἑωρακὼς ἐμὲ, ἑώρακε τὸν πατέρα. Joan. *c.* 14. *v.* 9. Verùm fidei oculo, non corporis; ſed hæc mentis [illegible] ut intelligentiæ nativæ mero, ſalubriter videtur alteruter.

Οὐδὲ τὴν ψυχὴν ἐμαυτοῦ ἑώρακα] Si anima inviſibilis, animæ conditor multò magis. Minuc. in Octav. *Deum oculis carnalibus vis videre, cum ipſam animam tuam, quâ vivificaris, & loqueris, nec aſpicere poſſis, nec tueri?* vide & Aug. *de Trinit. l.* [illegible] 5 *c.* 1 vide *l.* 10. § 26.

Ἐξ ὧν τῆς δυνάμεως αὐτῶν ἑκάστοτε πειρῶμαι] Theophil. *ad Autolycum lib.* 1. [illegible] ἐν ἀνθρώπῳ οὐ βλέπεται, ἀόρατος ὢν ἀνθρώποις, διὰ δὲ τῆς κινήσεως τοῦ σώματος νοεῖται ἡ ψυχή· οὕτως ἔχει ἄν, καὶ τὸν θεὸν μὴ δύνασθαι ὁραθῆναι ὑπὸ ὀφθαλμῶν ἀνθρωπίνων, διὰ δὲ τῆς προνοίας καὶ τῶν ἔργων αὐτοῦ βλέπεται καὶ νοεῖται. Autor *de m*[illegible] *c.* 6 Ἡ ψυχὴ δι' ἧς ζῶμέν τε, καὶ πόλεις καὶ οἴκους ἔχομεν, ἀόρατος οὖσα, τοῖς ἔργοις αὐτοῖς ὁρᾶται. πᾶς γὰρ ὁ τοῦ βίου διάκοσμος ὑπὸ ταύτης εὕρηται, καὶ διατέτακται, καὶ συνέχεται, ταὐτὰ χρὴ καὶ περὶ θεοῦ διανοεῖσθαι, δυνάμει μὲν ὄντος ἰσχυροτάτου, κάλλει δὲ εὐπρεπεστάτου, ζωῇ δὲ ἀθανάτου, ἀρετῇ δὲ κρατίστου. διότι πάσῃ θνητῇ φύσει γενόμενος ἀθεώρητος, ἀπ' αὐτῶν τῶν ἔργων θεωρεῖται. i. e. ut Apul. paraphraſticè reddidit. (nam merus paraphraſtes iſte illius eſt) *De inſpiciendo* [illegible] *capiamus exempla. Anima in homine non videtur, & tamen* [illegible] *omnes neceſſe* [illegible] *operâ omnia, quæ* [illegible] *præclare fiunt* [illegible] *animæ ip*[illegible] *cernere, ſed mentis* [illegible] *rerum intelligi quæ & quanta* [illegible] *vitæ præſidium ingenio ejus* [illegible] *iſtius rerum* [illegible] *poteſt eſt,* [illegible] *Deo* [illegible] *quem* [illegible] *auguſtiſſimâ ſpecie,* [illegible] *virtute ipſamque virtu*[illegible] *Unde* [illegible] *eſt ſi* [illegible] *oculi* [illegible] *non capiunt aſpectum, quamvis* [illegible] *ſi* [illegible] *conſpicuus atque manifeſtus.* Minut. *Nec* [illegible] *ſi Deum non* [illegible] *vento & flatibus omnia impelluntur,* [illegible] *agitantur;* [illegible] *& ſub oculis tamen* [illegible] *ventus & flatus.* Apul. *Florid.* 2. *Deum* [illegible] *inveſtigata,* [illegible] *quorum poteſtates* [illegible] *non datur* [illegible] *ere.* Epictet. *lib.* 1. *c.* 6. Ἆρ' ἑκάστῳ τῶν ἐν κόσμῳ γινομένων ῥᾴδιόν ἐστιν ἐγκαταλαβεῖν τὴν πρόνοιαν, ἂν δύο τις ἔχῃ ταῦτα ἐν ἑαυτῷ, δύναμιν τε συνορατικὴν τῶν γεγονότων ἑκάστῳ, καὶ τὸ εὐχάριστον. & quæ ſequuntur. vide & eundem *lib.* [illegible] *c.* 16.

§ 29. Σωτηρία βίου] quod *lib.* 4. § 19. *extrem.* ἐσεια τῆς ἀληθείας. Plato *Protag.* Τίς ἂν ἡμῖν σωτηρία ἐφάνη τοῦ βίου Et mox, ἡ ἐπιστήμη διδάσκουσα τὸ ἀληθὲς, ἔσωσεν ἂν τὸν [illegible].

Ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς] Vide *ad l.* 3. § 4.

Ἀπολαύειν τοῦ ζῆν] *Vita frui.* Ità M[illegible] *l.* [illegible] *ep.* 61.

[illegible] *Vivere* [illegible] *ſi poſſ. priore frui.* Senec. *epiſt.* 61 *Paratus* [illegible] *ſum; & ideo fruor* [illegible] *quia quamdiu* [illegible] *non ſit, non nimis pendeo* ubi Lipſ. *fruor vita* [illegible] *ſecurus & lætus.* vide *ad lib.* 3. § 6. & *l.* 9. § 26. & *l.* 10. § 33.

Συνάπτοντα ἄλλο ἐπ' ἄλλῳ] Vide *ad* [illegible] § 6. & [illegible] 6. § 6. & [illegible] § 13. Varro περὶ εὐτραπελίας. L[illegible] *ſerit* [illegible] *vitam* [illegible] *i. e. producito.* [illegible]

§ 30. Ἓν ἡλίου φῶς] Vide *l.* 3 § 57 & *l.* 9. § 8.

Μία οὐσία] vide *l.* 4. § 4 & *l.* 9. § 9.

Μία ψυχὴ] vide *l.* 4. § 40. & *l.* 9. § 8.

Μία νοερὰ ψυχὴ] vide *lib.* 7. § 9. & *lib.* 9. § 8.

Πνεύματα καὶ ὑποκείμενα, ἀναίσθητα καὶ ἀνοικείωτα] πνεύματα καὶ ὑποκείμενα, ſunt *formæ & materiæ ſormis* [illegible] *ſubſtrata & ſubjecta* interpres Anel. αἰσθητὰ legiſſe videtur: cui accedere non poſſum. verùm ab interpunctione locum laborare [illegible]; & poſt ἀναίσθητα collocandam diſtinctionem, ut ſeries dictionis ſic procedat; *re*[illegible] *rerum partes, formæ ſcil. & materiæ* [illegible] *expertes, ſunt etiam* [illegible] *neceſſitudinis mutuæ aliena.* *Spiritus* pro *forma* ut Marco, ità Pomponio *lib.* 6. § 8. exhibito. qui *corpus continuum* dicit, *quod continetur uno ſpiritu,* (i. e. unâ formâ) *ut homo, tignum, lapis.* ex ſubjectis ſpeciebus *ligni lapidiſque,* non *animalis,* ſed *formam, ſpiritus* nomine denotaſſe, [illegible] patet. vide *ad l.* 6. § 13. & *ad lib.* 10 § [illegible] *l.* 9. § [illegible] ἡ ὑποκειμένη ὕλη & τὸ πνευματικὸν Marco ἀντιδιαιροῦνται. Hoc idem videtur, quod πνεῦμα ὑλικὸν Tatianus *adv. Græc.* nuncupat, nec *ſtellis* tantùm, [illegible] *ſtirpibusque,* ſed [illegible] etiam [illegible].

Κἀκεῖνα τὸν νοῦν συνέχει, καὶ τὸ ἐπὶ τὰ αὐτὰ βρῖθον] [illegible] κἀκεῖνα τὸ νοοῦν συνέχει, καὶ τὸ ἐπὶ τὰ αὐτὰ βρῖθον. [illegible] etiam (licèt ſenſus [illegible] rationis expertia) *mens* (univerſi ſcil.) *contin*[illegible] *& facultas* [illegible], ſive *forma* [illegible] *ſus ut eodem loco feruntur.* Vide *l.* 10. § 26. Τὴν βρίθουσαν. [illegible] *l.* 4. § 16. Τὸ αἰτιῶδες. τὸ νοοῦν αὐτὸ τοῦ ὅμ[illegible] ſicut & Ariſtoteli *ethic. l.* 9. *c.* 4. δόξειε δ' ἂν τὸ νοοῦν ἕκαστος εἶναι, ἢ μάλιστα. vide *l.* [illegible] § 3[illegible] Verùm τὸ νοοῦν iſtis eſt, ἡ νοερὰ ψυχὴ, de qua [illegible] 1. e.

D.

Deus ipſe de quo *l.* 10. § 1. συνέχων πάντα. ſive *Spiritus Dei*, τὸ συνέχον τὰ πάντα Sap. Solom. 1 v. 7. Laert. *Zenon. l.* 7. ἕν τε εἶναι θεὸν καὶ νοῦν καὶ εἱμαρμένην καὶ Δία. Apoſt. ad *Coloſſ. c.* 1 v. 16, 17 περὶ λόγου τὰ πάντα δι᾽ αὐτοῦ ἔκτισται· καὶ τὰ πάντα ἐν αὐτῷ συνέστηκε. Clemens *Stromat. l.* [illegible] Σφίγξ οὐχ ἡ τῶν ὅλων σύνδεσις, ἡ τοῦ κόσμου κατὰ τὴν ποιητὴν [illegible] [illegible], ἀλλὰ τάχα μὲν ὁ διήκων πνευματικὸς τόνος, καὶ συνέχων τὸν κόσμον. Cicero *de natura deor. l.* 2. *Natura eſt, quæ contineat mundum omnem, eamque [illegible] quidem, non ſine ſenſu & ratione.* & rurſus [illegible] *ejus partes naturâ ſentiente [illegible] perfecta inſit. Iſtam vim animam eſſe dicunt mundi, eandemque eſſe mentem ſapientiamque divinam.* Habes hîc apertè Marci τὸ νοῦν. Idem *de divinat.* [illegible] *Hæc [illegible] ſic ſibi [illegible] convenientibus [illegible] partibus profectò non poſſent, niſi ea uno divino ac continuato ſpiritu continerentur.* [illegible] *mundi hujus molem*, inquit, *mens divina contineat, ut anima corpus.*

Διάνοια δ᾽ ἰδίως ἐπὶ τὸ ὁμόφυλον] Homo magis ad ſibi congenerem fertur, cum quia liberam habet electionem, tum quia τὸ νοῦν illud peculiarem in homine operationem exercet, exeritque. Laert. *Zen.* Εἰρῆσθαι [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] μᾶλλον, δι᾽ ὧν [illegible] [illegible] ἐξ [illegible] [illegible] καὶ τὴν [illegible] [illegible] ὡς νοῦς ὥσπερ διὰ τοῦ ἡγεμονικοῦ.

§ 31. Ἐπακολουθεῖν τῷ λόγῳ καὶ τῷ θεῷ] Plut. *de audiend.* Ταὐτόν ἐστι τὸ ἕπεσθαι θεῷ καὶ τὸ πείθεσθαι λόγῳ. Et Apul. *de philoſoph. Sapientem [illegible] & imitatorem Dei dicimus, & ſequi arbitramur Deum*, id eſt, λόγον. At de Juliano Gregor. Naz. *ſtelit. orat.* 1. Ὀλίγῳ λόγῳ καὶ μὴ θεῷ χρώμενος quaſi iſta ſejuncta à ſe invicem exiſtant. Et Socrates apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 3. Μόνῳ τῷ λόγῳ, καθάπερ ὀρθοτάτῳ οἰακισμῷ, [illegible] τὸν βίον ita ſolam rationem vult ducem adhiberi ad vitam inſtituendam. verùm proclivis ſatis eſt ſolutio, rationis rectæ, qualis eſt, initio condita, ductus, à religionis Deique regulis nuſpiam deviat. Cæterum quia jam corrupta & vitiata eſt, à legis divinæ tramite in quamplurimis abſcedit, ſuiſque ſequaces ut plurimùm abducit. vide ampliùs *ad l.* 7. § 31. & *l.* 10. § [illegible].

Τὸ ἄχθεσθαι, ἢ διὰ τοῦ τεθνηκέναι] leg. εἰ διὰ [illegible], ſenſus exigit. *l.* 9. § 1.

§ 32. Πόσον μέρος ἀπείρου καὶ ἀχανοῦς αἰῶνος] vide *l.* 4. § 50. & [illegible] § 24.

Πόσον δὲ [illegible] [illegible]] Epictet. *l.* 1. *c.* 12. Οὐκ οἶδα, ἡλίκον μέρος εἰ πρὸς τὰ ὅλα; Lucret. *l.* 6. *[illegible] quota pars homo ſit terrai totius unus.*

Τῆς ὅλης ψυχῆς] vide *ſuprà* § 30.

Ἐν ποσῷ δὲ βωλαρίῳ τῆς ὅλης γῆς ἕρπεις] ita *l.* 6. § 36. Ἄθω; βωλάριον. at *l.* 3. § 10. & *l.* 4.

§ [illegible] in eodem argumento [illegible] dixit Plato [illegible] Ἔτι δὲ καὶ παμμέγεθές τι εἶναι αὐτό (τὸ ὅλον) καὶ ἡμᾶς οἰκεῖν [illegible] μέχρις Ἡρακλείων στηλῶν ἀπὸ Φάσιδος ἐν σμικρῷ τινι μορίῳ, ὥσπερ περὶ τέλμα μύρμηκας, [illegible], περὶ θάλατταν οἰκοῦντας.

Ὡς [illegible] [illegible]] Fabius *Inſtit.* [illegible] 11. *Natura [illegible] mentium optimum genuit [illegible]; [illegible] ſcere meliùs [illegible] volentibus promptum eſt; ut vere intuentibus [illegible] magis mirum ſit, illos [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] conſuſus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] facilius eſſe [illegible] quàm contra eam vivere.* Nihil ſcilicet [illegible] naturæ vitio ſuccubuerat.

Ὡς ἡ [illegible] [illegible]] vide *l.* 3. § 4. & *l.* 5. § 8.

§ 33. Πῶς ἑαυτῷ χρῆται τὸ ἡγεμονικὸν] vide *l.* 5. § [illegible] & [illegible] § [illegible]. & [illegible] § 19.

Ἐν γὰρ τούτῳ τὸ πᾶν] vide *l.* 3. § [illegible] & *l.* 7. § 38. Ex Rufo *de amicit.* Stob. *tom.* 1. [illegible] *tit.* [illegible] Τῶν ὄντων τὰ μὲν ἐφ᾽ ἡμῖν ἔθετο ὁ θεὸς, τὰ δὲ οὐκ ἐφ᾽ ἡμῖν· ἐφ᾽ ἡμῖν μὲν, τὸ κάλλιστον, καὶ σπουδαιότατον, ᾧ δὴ καὶ αὐτὸς εὐδαίμων ἐστὶ, τὴν χρῆσιν τῶν φαντασιῶν· τοῦτο γὰρ ὀρθῶς γινόμενον, ἐλευθερία ἐστὶν, εὔροια, εὐθυμία, εὐστάθεια. τοῦτο δὲ καὶ δίκη ἐστὶ, καὶ νόμος, καὶ σωφροσύνη, καὶ σύμπασα ἀρετή.

Τὰ δὲ λοιπὰ εἰ προαιρετά ἐστιν, ἢ ἀπροαίρετα] leg. [illegible] *ſive*.

Νεκρά] vide *l.* 2. § 12.

Καὶ καπνός] Ita *l.* 10. § [illegible]. [illegible] καὶ τὸ μηδέν.

§ 34. Οἱ τὴν ἡδονὴν ἀγαθὸν] Epicureos notat, qui ſummum bonum etiamſi in voluptate, ſummum malum in dolore conſtituerant, mortis tamen contemptum profitebantur, & prædicabant. Vide Epicurum ipſum, *ſuprà l.* 9. § [illegible] cujus & illa dogmata ſunt apud Laert. *l.* 10. ex *Epiſt. ad Menæceum.* Μηδὲν πρὸς ἡμᾶς εἶναι τὸν θάνατον· ἐπεὶ πᾶν ἀγαθὸν καὶ κακὸν ἐν αἰσθήσει. στέρησις δέ ἐστιν αἰσθήσεως ὁ θάνατος· ὅθεν γνῶσις ὀρθὴ τοῦ μηδὲν εἶναι πρὸς ἡμᾶς τὸν θάνατον, ἀπολαυστὸν ποιεῖ τὸ τῆς ζωῆς θνητόν. οὐδὲν γάρ ἐστιν ἐν τῷ ζῆν δεινὸν, τῷ κατειληφότι γνησίως, τὸ μηδὲν ὑπάρχειν ἐν τῷ μὴ ζῆν δεινόν. τὸ φρικωδέστατον οὖν τῶν κακῶν ὁ θάνατος, οὐδὲν πρὸς ἡμᾶς· ἐπειδήπερ ὅταν μὲν ἡμεῖς ὦμεν, ὁ θάνατος οὐ πάρεστιν· ὅταν δὲ ὁ θάνατος παρῇ, τόθ᾽ ἡμεῖς οὐκ ἐσμέν. οὔτε οὖν πρὸς τοὺς ζῶντάς ἐστιν, οὔτε πρὸς τοὺς τετελευτηκότας· ἐπειδήπερ περὶ οὓς μὲν οὐκ ἔστιν, οἱ δ᾽ οὐκέτ᾽ εἰσίν. Lucret. *l.* 3.

Nil igitur mors eſt, ad nos neque pertinet hilum.

& mox:

Multò igitur mortem minùs ad nos eſſe putandum,
Si minus eſſe poteſt, quàm quod nihil eſſe videmus.

Quo etiam telo pugnat & Cicero, *Tuſcul. l.* 1. *Nunc verò ſic ſe habet, ut quomodo initium nobis rerum omnium ortus noſter afferat, ſic exitum mors; quo*

ut nihil pertinuit ad nos ante ortum, ſic nihil poſt mortem pertinebit. in quo quid poteſt eſſe mali, cum mors nec ad vivos perveniat, nec ad mortuos? alteri nulli ſunt, alteros non attinget. Senec. ep. 70. *plus a ſe quiſque exiget, ſi viderit hanc rem etiam a contemptiſſimis poſſe contemni.* & epiſt. 4. *Difficile eſt, inquis, animum perducere ad contemptum animæ. non vides quam ex frivolis cauſſis contemnatur? alius ante amicæ fores laqueo pependit, alius ſe præcipitavit a tecto, ne dominum ſtomachantem diutius audiret, alius ne reduceretur e fuga, ferrum adegit in viſcera. non putas virtutem hoc effecturam, quod efficit nimia formido?*

§ 35. Τὸ εὔκαιρον μόνον ἀγαθὸν] Pindar. *Pyth.* 9. —— ὁ καιρὸς παντὸς ἔχει κορυφάν. Gregor. Naz. ad Iulianum orat. 1. Καιρὸς τῷ παντὶ πράγματι, ἔφη Σολομῶντι κάλλιστα δοκεῖ. καὶ τὸ καλὸν, μὴ καλὸν, ὅταν μὴ καλῶς γίνηται, ὥσπερ ἄνθος ἐν χειμῶνι [illegible], καὶ γυναικὶ κόσμος ἀνδρεῖος, ἢ γυναικεῖος ἀνδράσι, καὶ πένθει γεωμετρία, καὶ πότῳ δάκρυον. Caliſtratus in tabul. explicat. imag. 6. ὡραῖον [illegible] εὔκαιρον καὶ μόνος [illegible] δημιουργὸς ὁ καιρός· ἅπαν δ' ἀπαλλακτικὸς [illegible] φύσεως. Verum Marcus iſtic τὸ εὔκαιρον accipit eo ſenſu quo & Solomonem locutum monuimus ſuprà ad § 23. vide *l.* 4. § 23. Plut. ad Apollon. [illegible] γὰρ εὐκαιρίας μᾶλλον ἢ τῆς εὐγηρίας [illegible].

Τὸ πλεῖον κατὰ λόγον ὀρθὸν πρᾶξεις] vide ad *l.* 3. § 7. 8. & *l.* 8. § 32. & *l.* 11. § 1.

Τὸν κόσμον θεωρῆσαι πλείονι ἢ ἐλάσσονι χρόνῳ] vide Menandrum *in ſuppoſititio* ad *l.* 2. § 14.

§ 36. Ἐπολιτεύσω ἐν τῇ μεγάλῃ ταύτῃ πόλει] vide ad *l.* 3. § 11. & *l.* 6. § 42.

Τὸ γὰρ κατὰ τοὺς νόμους ἴσον ἑκάστῳ] vide *lib.* 7. § 31. & *l.* 8. § 5, 6. & *l.* 10. § 6.

Ἀποπέμπει σε, ὁ τύραννος, οὐδ' ὁ δικαστὴς ἄδικος] *Emittit te, inquit, ex hac vita, non tyrannus, aut iudex iniquus aliquis, etſi occidat te ille, ad [illegible] iſte, ſed per illum iſtumve, natura, ſive Deus ipſe, qui te in vitam te prior miſerat.* Hoc eſt quod Iob. 1. 21. *Dominus dedit, dominus tulit.* cum [illegible] cunctis operis Chaldæi Sabæi ſervos trucidaſſent, armenta & iumenta abegiſſent, Diabolus etiam liberos ædium ruinâ oppreſſiſſet. *Non dixit, Dominus dedit, Diabolus abſtulit. ſed Dominus dedit, Dominus abſtulit. quia nihil abſtuliſſet Diabolus niſi permiſiſſet Dominus. noluit etiam gloriam diabolo dare, ut aliquid potuiſſet tollere, quod Dominus non permiſiſſet auferre.* Aug. in *Pſalm.* 32. & 90 & in [illegible] *ſermon.* 243. *non tentatori tribuit, ſed autori.* Gregor. Rom. in *Iob. l.* 18. *c.* 1. *non abſtulerat diabolus, qui nocendi habuit voluntatem; ſed Dominus qui dederat poteſtatem.* Hugo Victorin. an quis alius, ſub Aug. nom. *de patient. cap.* 13. vide *lib.* 8. § 20, 23.

Οἷον εἰ κωμῳδὸν ἀπολύοι τῆς σκηνῆς] Vitam dramati confert, & iſtic, & alibi. *l.* 10. § 27. & *l.* 11. § 6. Epictet. *enchir. c.* 17. Μέμνησο, ὅτι ὑποκριτὴς εἶ δράματος, οἵου ἂν θέλῃ ὁ διδάσκαλος· ἂν βραχὺ, βραχέος· ἂν μακρὸν, μακροῦ· ἂν πτωχὸν ὑποκρίνασθαί σε θέλῃ, ἵνα καὶ τοῦτον εὐφυῶς ὑποκρίνῃ· ἂν χωλὸν, ἂν ἄρχοντα, ἂν ἰδιώτην· σὸν γὰρ τοῦτ' ἐστὶ, τὸ δοθὲν ὑποκρίνασθαι πρόσωπον καλῶς· ἐκλέξασθαι δ' αὐτὸ, ἄλλου. quibus paria habes [illegible] *l.* 4. § 7. Sed & Ariſto Chius apud Laert. *l.* 7. in Zenon. εἶναι ὅμοιον τὸν ἀγαθὸν ὑποκριτῇ δεινῷ, ὃς ἄντε Θερσίτου, ἄντε Ἀγαμέμνονος πρόσωπον ἀναλάβῃ, ἑκάτερον ὑποκρίνεται προσηκόντως. Contrà planè quàm Philippus Macedo, quem poſt inſignem de Athenienſibus partam victoriam victorum captivis cùm per ebrietatem contumeliosiùs illuderet, liberâ voce Demades verbis increpuit; Βασιλεῦ, τῆς τύχης σοι περιθείσης πρόσωπον Ἀγαμέμνονος, αὐτὸς οὐκ αἰσχύνῃ πράττων ἔργα Θερσίτου. Diodor. Sic. *l.* 16. *c.* 44. Teles item Pythagoricus lib. περὶ αὐταρκείας (pro quo perperam apud Lœl. Biſciolam *horar. ſubſeciv. l.* 1. *c.* 1. [illegible] legitur) à Stobæo *ſerm.* 2. *tit.* 5. laudatus: Δεῖ ὥσπερ τὸν ἀγαθὸν ὑποκριτὴν, ὅ, τι ἂν ὁ ποιητὴς περιθῇ πρόσωπον, τοῦτο ἀγωνίζεσθαι καλῶς· οὕτω καὶ τὸν ἀγαθὸν ἄνδρα, ὅ, τι ἂν περιθῇ ἡ τύχη. καὶ γὰρ αὕτη, φησὶν ὁ Βίων, ὥσπερ ποιήτρια, ὁτὲ μὲν πρωτολόγου, ὁτὲ ὑστερολόγου περιτίθησι πρόσωπον· καὶ ὁτὲ μὲν βασιλέως, ὁτὲ δὲ ἀλήτου· μὴ οὖν βούλου δευτερολόγος ὢν, τὸ πρωτολόγου πρόσωπον· εἰ δὲ μὴ, ἀνάρμοστόν τι ποιήσεις. Idemque in lib. περὶ περιστάσεων apud eund. *ibid. tit.* 105. ἡ τύχη, ὥσπερ ποιήτρια τις οὖσα, παντοδαπὰ ποιεῖ πρόσωπα, ναυαγοῦ, πτωχοῦ, φυγάδος, ἐνδόξου, ἀδόξου· δεῖ οὖν τὸν ἀγαθὸν ἄνδρα, πᾶν ὅ, τι ἂν αὐτῷ περιθῇ, καλῶς ἀγωνίζεσθαι. Ibidem *tit.* 1. Muſonius, opinor: Ὥσπερ ἀγαθὸς ὑποκριτὴς, εὖ καὶ τὸν πρόλογον, εὖ καὶ τὰ μέσα, εὖ καὶ τὴν καταστροφὴν, οὕτω καὶ ὁ ἀγαθὸς ἀνὴρ εὖ καὶ τὰ πρῶτα τοῦ βίου, εὖ καὶ τὰ μέσα, εὖ καὶ τὴν τελευτήν. & *tit.* 92. ex Arriani *protreptico*, Socrates Archelao: Εἰ γε μὴ ἱκανὰ τὰ ὄντα ἐμοὶ, ἀλλ' ἐγὼ τούτοις ἱκανὸς, καὶ οὕτω κἀκεῖνα ἐμοί. ἢ οὐχ ὁρᾷς ὅτι οὐκ εὐφωνότερον ὁ Πῶλος τὸν τύραννον Οἰδίποδα ὑπεκρίνατο, ἢ ἐπὶ Κολωνῷ ἀλήτην καὶ πτωχόν; [illegible] χεῖρον Πῶλος ὁ γενναῖος ἀνὴρ φανεῖται, ὡς [illegible] πᾶν τὸ περιτεθὲν ἐκ τοῦ δαίμονος [illegible] ὑποκρίνασθαι καλῶς; [illegible] τὸν Ὀδυσσέα [illegible], ὃς καὶ ἐν τοῖς ῥάκεσιν [illegible] διέπρεπεν, ἢ ἐν τῇ οὔλῃ χλαίνῃ τῇ πορφυρᾷ. Syneſ. *de provident. l.* 1. Ἅπας γὰρ βίος ἀρετῆς ὕλη. καθάπερ δὴ ἐπὶ σκηνῆς ὁρῶμεν τοὺς τραγῳδίας ὑποκριτὰς, ὅστις καλῶς ἐξήσκησε τὴν φωνὴν, ὁμοίως ὑποκρίνονται τόν τε Κρέοντα καὶ τὸν Τήλεφον· καὶ οὐδὲν τ' ἀλλοτρίου τὴν ῥακίων διοίσει. πρὸς τὸ μέγα καὶ καλὸν ἐμβοῆσαι, καὶ καταλλάξαι ἠχοῦ [illegible] τὸ σκαιότερον· ἀλλὰ καὶ τὴν [illegible], καὶ

τὴν

τὴν ἐ[illegible] κατὰ τῆς αὐτῆς ἐπιδείξεται [illegible] [illegible] ὅ, τι ἂν τελειῶται [illegible], [illegible] αὐτὸ ὁ χορηγὸς τῦ δράματ⊙ ἀπαιτῇ· [illegible] ὑμῖν [illegible] καὶ [illegible] [illegible], ὥσπερ [illegible], [illegible] ἐν τῷ μεγάλῳ τῦ κόσμυ δράματι καὶ [illegible], τί μᾶλλον ὅτις⊙ ἑτέρυ βί⊙ βελτίων ἢ χείρων [illegible] [illegible] ἰκαν⊙ [illegible] ταῖ. δύναται δὲ ὁ [illegible]⊙ [illegible] [illegible] διαγνῶναι. κἂν τὸν [illegible], κἂν τὸν μόναρχον [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ἔτη καὶ ὁ [illegible] [illegible]⊙ ἂν [illegible] [illegible], τὸ δὲ αἰχμάλωτ⊙ καὶ [illegible] τῆς [illegible] [illegible], [illegible] τε [illegible] κολάζεται, καὶ ἐν τῷ τῦ βασιλέως ἀχημονῶν, [illegible], καὶ ὀνειδίζεται. Dio denique Pruſ. *orat* 38. *ad* [illegible] *omedienſes*, Ἤδη ποτὲ θέας μετελάβετε, [illegible] [illegible] καθ' ἑκάστην ἡμέραν [illegible] [illegible] ὅμως ἀληθῶς [illegible] δοκεῖ βασιλεύς, ἢ [illegible], ἢ θεός; καίτοι πάντα ταῦτα καλῦνται καὶ [illegible] ὀνόματα μόνα ἔχυσι θεῶν, ἀλλὰ καὶ [illegible], καὶ [illegible], [illegible] πολλὰ [illegible] τῦ δὲ ποιήματ⊙ συντελεσθέντ⊙, ἀπίασι τὸ μηδὲν ὄντες. Vide amplius *ad l.* 4. § 1. videatur & Ariſtides *in Eteon. ad l.* 6. § 46. Petron. item aliiq; *ad l.* 11. § 6. Verùm ille de agendi modo maximè, Marcus de termino præcipuè hîc agit.

Οὐκ ἐ[illegible] τὰ [illegible]] Alludit ad actuum in dramatibus numerum, de quo, Flaccus *in Art.*

Neve minor, neu ſit quinto productior actu,
Fabula, quæ poſci vult, & ſpectata reponi.

Nam quod Donatus, *perſonam cuidam negat plus quinquies prodire in proſcenium*: refutat id Jul. Scalig. *poet. l.* 1. *c.* 9.

Ἐν μὲν τοῖς τῦ βίῳ τὰ τρία ὅλον τὸ δρᾶμα] vide *l.* 3. § 8. & *l.* 11. § 1. Senec. *epiſt.* 77. *Eam* [illegible] [illegible] *ingreſſi ſumus, quam peragere non eſt neceſſe. iter imperfectum erit, ſi in media parte, aut citra petitum locum ſteteris. vita non eſt imperfecta, ſi honeſta eſt. Ubicunque deſines, ſi bene deſinis, tota eſt.* & *ibid. non finitur officiorum certus numerus, quem debeas implere.*

Τὸ γὰρ τέλειον ὁ[illegible]⊙ ὁρίζη] quod *ſupr.* § 23 [illegible] [illegible] δίδωσι. Ita Job. *c.* 14. *v.* 4 [illegible] [illegible], ὃν οὐ μὴ [illegible] ὅρος melius reddidi[illegible]nt. nam Hebr. חק idem hoc loco valet quod [illegible] de mari uſurpatum, *Pſal.* 104. *v.* 9. *terminus, limites deſcripto.* [illegible] quod Seneca *ad Mar*[illegible] [illegible]. *Tempus ille arbitra numeris ſui temperat.*

Ὁ τότε μὲν τῆς συγκρίσεως] Hoc eſt [illegible] quod [illegible] lomon *Eccles. c.* [illegible] [illegible] Tam [illegible] quam *de* [illegible] [illegible], *compageſſe à Deo* [illegible]. vide *ſup.* [illegible].

[illegible] ἀναίτι⊙ ἀμφοτέροις] Non [illegible], inquit, mortis tuæ arbiter mag[illegible] quam [illegible] tu [illegible]ras. David. *Pſalm.* 31 *v.* 16. [illegible] *In manibus tuis ſunt tempora mea.* & [illegible] 68 *v.* 20. *Domini Dei* [illegible] [illegible] *mortis* [illegible] *exitus.* nec poteſt quiſquam aut ſibi ipſi, aut alteri, citra ipſius permiſſionem ac voluntatem vitam eripere. Poteſt interim tamen mortis, vel ſibi, vel alteri conſcitæ homo ipſe haud ἀναίτι⊙ [illegible] e. *inſons* eſſe. quod nec Marcus ipſe diffitebitur.

Ὁ ἀπολύων ἵλεως] vide *l.* 2. § 3.

Ἀπιθι ἦν ἵλεως] imò non ſemper ἵλεως, hoc eſt, *propitius, placatus. placidus* ſanè ſemper in ſe Deus, quia immortalis, & immutabilis; non quoad illos tamen ſemper, quos hinc abripit, *propitius*; neceſſe eſt ergò, dum hîc vivunt, ſibi concilient ipſum mortales, ſi in morte propitium experiri voluerint. neque enim ἵλεως ipſe i. e. *placidus lætusque* defungi poterit, niſi qui Deum ſibi ἵλεων i. e. *propitium*, quia in Chriſto ſuo reconciliatum, habuerit. [illegible] (ut Marci noſtri verbis utar, ex *l.* 6. § 30.) ὅπισῃ [illegible] [illegible] [illegible]. *mihi itaque ſic affecto, idque mihi probè conſcio, ſuperveniat hora noviſſima. hora*, inquam *illa decretoria*, (uti Seneca vocat *epiſt.* 102) quam ſenio jam confectus ferè, cum Jobo, *cap.* 14. *verſ.* 14. *quotidie expecto.* Et tu, Domine Jeſu, ô Ἀμνὲ, voto ſervuli tui, inutilis licet, *Amen* tuum ſubjicere nè dedigneris.

FINIS.

Syllabus Locorum Scripturæ Sacræ, quæ in Commentario iſto vel explicantur, vel illuſtrantur.

Geneſis.
Cap. 1. verſ. 2 pag. 151 col. 2 lin. 41
v. 11 p. 300 c. 1 l. 31 v. 26, 27
p. 119 c. 1 l. 8 p. 360 c. 1 l. 51
C. 2 v. 7 p. 289 c. 1 l. 46 p.
382 c. 1 l. 10 p. 383 c. 2 l. 7
v. 24. p. 185 c. 1 l. 24. C. 3
v. 19. p. 222 c. 1 l. 18 v. 21
p. 351 c. 1 l. 42 v. 22 p. 148
c. 1 l. 6 C. 4 v. 9 p. 97 c. 1 l. 2
C. 5 v. 24 p. 221 c. 1 l. 31
C. 9 v. 4 p. 227 c. 2 l. 23
C. 11 v. 4. p. 148 c. 1 l. 6
C. 15 v. 2 p. 306 c. 2 l. 44
C. 17 v. 13 p. 35 c. 1 l. 13
C. 20 v. 6 p. 42 c. 2 l. 26 C.
27. v. 19 p. 400 c. 2 l. 41
C. 31 v. 2, 5 p. 355 c. 2 l. 31
C. 38 v. 9 p. 371 c. 2 l. 21
C. 42 v. 4 p. 148 c. 1 l. 7
C. 47 v. 9 p. 78 c. 1 l. 14
C. 49 v. 11 p. 224 c. 2 l. 2
C. 50 v. 2 p. 175 c. 1 l. 55
Exodus.
Cap. 1 verſ. 5 pag. 214 col. 2 lin. 19
C. 4 v. 10 p. 352 c. 2 l. 38
C. 20 v. 10 p. 104 c. 2 l. 32.
C. 34 v. 10 p. 104 c. 2 l. 35
Levit.
Cap. 15 verſ. 16 pag. 371 col. 2 l. 22
C. 17 v. 11, 14 p. 227 c. 2 l. 23
C. 19 v. 2 p. 360 c. 1 l. 38
Numb.
Cap. 16 verſ. 3, 7 p. 178 col. 2 l. 39
C. 23 v. 10 p. 242 c. 2 l. 47
Deut.
Cap. 2 verſ. 27 pag. 137 col. 2 lin. 10
C. 5 v. 8 p. 104 c. 2 l. 40 v. 52
p. 137 c. 2 l. 10 C. 6 v. 5 p.
157 c. 1 l. 14 v. 13 p. 48 c. 1
l. 8. C. 10 v. 4. p. 123 c. 1 l. 53
C. 12 v. 8 p. 254 c. 1 l. 38
C. 17 v. 11 p. 98 c. 2 l. 25 v.
11, 20 p. 137 c. 2 l. 11 C. 19
v. 6. p. 353 c. 2 l. 32 C. 22 v.
1 p. 349 c. 1 l. 9 C. 28 v. 4
p. 384 c. 1 l. 1 v. 14 p. 137 c. 2
l. 11 C. 29 v. 19 p. 322 c. 2 l.
54 C. 30 v. 11 p. 417 c. 1 l. 18
C. 32 v. 14 p. 224 c. 2 l. 3 C. 33
v. 5, 29 p. 341 c. 1 l. 18, 19

Joſh.
Cap. 1 verſ. 7 pag. 137 col. 2 lin. 12
C. 8 v. 15 p. 400 c. 2 l. 17 C. 23
v. 6 p. 137 c. 2 l. 12 C. 24 v. 14,
15 p. 254 c. 1 l. 18 p. 263 c. 2
l. 54
Judic.
Cap. 7 verſ. 2 pag. 348 col. 1 lin. 31
C. 11 v. 35, 37 p. 306 c. 2 l. 45
Regum
Lib. 1 Cap. 2 v. 29 p. 311 c. 2 l. 49
C. 3 v. 13 p. 311 c. 2 l. 50 v. 17
p. 161 c. 1 l. 12 C. 6 v. 12 p. 137
c. 2 l. 12 C. 10 v. 11 p. 352 c. 2
l. 32 C. 16 v. 7 p. 395 c. 1 l. 56
p. 419 c. 1 l. 47 C. 25 v. 31, 33
p. 45 c. 2 l. 52
Lib. 2 Cap. 2 v. 19, 21 p. 137 col. 2
l. 13 C. 3 v. 36 p. 27 c. 2 l. 11
C. 10 v. 12 p. 161 c. 1 l. 14 C.
13 v. 15 p. 33 c. 2 l. 46 C. 15
v. 26 p. 56 c. 2 l. 54 C. 16 v. 12
p. 114 c. 1 l. 44 p. 210 c. 1 l. 20
p. 233 c. 2 l. 5
Lib. 3 Cap. 1 v. 6 pag. 311 c. 2 l. 50
C. 3 v. 25 p. 400 c. 2 l. 22 C. 4
v. 5 p. 22 c. 2 l. 29 C. 8 v. 39
p. 418 c. 2 l. 3 C. 12 v. 9 p. 296
c. 1 l. 28 v. 24 p. 114 c. 1 l. 33
C. 19 v. 4 p. 201 c. 1 l. 37
Lib. 4 Cap. 5 v. 13 p. 154 c. 2 l. 41
C. 8 v. 13 p. 360 c. 2 l. 13 C. 10
v. 19 p. 400 c. 2 l. 21 C. 13 v. 5
p. 352 c. 1 l. 35 C. 22 v. 2 p.
137 c. 2 l. 14
Annal.
Lib. 1 Cap. 11 verſ. 2 p. 352 c. 2 l. 34
C. 29 v. 11, 16 p. 433 c. 1 l.
4 v. 14 ibid. l. 43
Lib. 2 Cap. 1 verſ. 11 p. 157 c. 2 l. 26
C. 19 v. 3 p. 329 c. 1 l. 33 C.
34 v. 2 p. 137 c. 2 l. 14
Eſdr.
Cap. 7 verſ. 27 pag. 45 col. 1 lin. 56
Nehem.
Cap. 2 verſ. 12 pag. 45 col. 1 lin.
1 C. 7 v. 5 ibid.
Eſter.
Cap. 1 verſ. 5 pag. 329 col. 1 lin.
32 C. 5 v. 8 p. 400 c. 1 l. 51

Job.
Cap. 1 verſ. 21 pag. 114 col. 1 lin. 37
p. 304 c. 2 l. 7 p. 365 c. 1 l. 20 p.
438 c. 1 l. 41 C. 2 v. 1 p. 114
c. 1. l. 41 C. 3 v. 18 p. 319 c. 2
l. 46 C. 6 v. 15, 20 p. [illegible] c. 1
l. 20 C. 7 v. 1 p. 37 c. 1 l. [illegible] p. 77
c. 2 l. 44 p. 429 c. 2 l. 20 C. 10
v. 4 p. 322 c. 2 l. 34 p. 439 c. 2
l. 1 v. 5 p. 429 c. 2 l. 26 v. 5, 14
p. 57 c. 1 l. 10, 11 v. 8, 12 p. 371
c. 2 l. 49 v. 9 p. 289 c. 1 l. 47
C. 15 v. 21 p. 242 c. 1 l. 25 v. 32,
p. 430 c. 1 l. 17 v. 33 p. 180 c. 1
l. 36 C. 22 v. 16 p. 430 c. 2 l. 19
C. 23 v. 12, 13 p. 305 c. 1 l. 35
p. 377 c. 2 l. 36 C. 24 v. 13, 17
p. 105 c. 2 l. 43 C. 28 v. 28 p.
240 c. 1 l. 29 C. 30 v. 23 p. 251
c. 2 l. 44 C. 38 v. 25, 26, 34, 37
p. 191 c. 1 l. 48
Pſalm.
Pſal. 1 verſ. 3 pag. 331 col. 1 lin. 32
Pſ. 8 v. 1, 3 p. 302 c. 1 l. 3 Pſ. 12
v. 1 Pſ. 14 v. 2 p. 300 c. 1 l. 48
Pſ. 16 v. 12 p. 254 c. 1 l. 39. Pſ.
18 v. 20 p. 341 c. 2 l. 50 v. 32,
35 p. 254 c. 1 l. 39 v. 39, 40 p.
304 c. 2 l. 7 v. 44, 46 p. 341 c. 1
l. 8 Pſ. 19 v. 1, 2, 6 p. 302 c. 1 l.
4 Pſ. 22 v. 15 p. 222 c. 1 l. 20 Pſ.
31 v. 5 p. 321 c. 1 l. 12 v. 9 p. 341
c. 2 l. 52 v. 16 p. 439 c. 2 l. 14
Pſ. 34 v. 1 p. 221 c. 2 l. 50 Pſ. 36
v. 3 p. 189 c. 1 l. 54 Pſ. 37 v. 5
p. 156 c. 2 l. 56 v. 10 p. 297 c. 1
l. 10 v. 20 p. 220 c. 2 l. 24 Pſ. 38
v. 13, 14 p. 233 c. 1 l. 4 v. 13 p.
363 c. 2 l. 16 Pſ. 39 v. 6 p. 159
c. 1 l. 17 p. 376 c. 1 l. 45 v. 9 p.
114 [illegible] 46 Pſ. 41 v. 4, 10
p. 347 [illegible] 56 Pſ. 44 v. 1, 8
p. 304 c. 2 l. 8 Pſ. 49 v. 11, 14
p. 307 c. 1 l. 32 v. 12, 20 p. 202
c. 1 l. 34, 52 c. 2 l. 45 v. 18 p. 283
c. 2 l. 5 Pſ. 50 v. 16, 17 p. 359
c. 2 l. 56 Pſ. 51 v. 4 p. 424 c. 1
l. 37 v. 5 p. 322 c. 2 l. 34 v. 10
p. 219 c. 1 l. 43 Pſ. 55 v. 6, 7 p.
181 c. 1 l. 35 v. 22 p. [illegible] c. 1
l. 1 v. 23 p. 430 c. 2 l. 16 Pſ. 57
v. 4

v. 4 p. 181 c. 1 l. 35 Pſ. 58 v. 3 p. 322 c. 2 l. 34 Pſ. 62 v. 9 p. 376 c. 1 l. 45 v. 12 p. 227 c. 1 l. 32 Pſ. 65 v. 10, 12 p. 191 c. 1 l. 56 Pſ. 66 v. 3 p. 341 c. 1 l. 14 v. 10 p. 378 c. 1 l. 37 Pſ. 68 v. 20 p. 439 c. 2 l. 15. Pſ. 73 v. 1 p. 424 c. 1 l. 20. v. 3 p. 322 c. 1 l. 55 Pſ. 74 v. 16, 17 p. 300 c. 1 l. 24 Pſ. 77 v. 1, 2 p. 254 c. 1 l. 39 Pſ. 78 v. 36, 37 p. 359 c. 2 l. 47 Pſ. 81 v. 16 p. 341 c. 1 l. 16 Pſ. 82 v. 6, 7 p. 235 c. 2 l. 38 p. 368 c. 2 l. 7 Pſ. 87 v. 3 p. 147 c. 1 l. 27 Pſ. 90 v. 1 p. 337 c. 1 l. 56 v. 2 ibid. l. 55 Pſ. 100 v. 5 p. 337 c. 2 l. 1 Pſ. 103 v. 17 p. 337 c. 1 l. 54 Pſ. 104 v. 9 p. 439 c. 2 l. 4 v. 19 p. 300 c. 1 l. 25 Pſ. 109 v. 18, 19 p. 49 c. 1 l. 7 Pſ. 112 v. 1 p. 305 c. 1 l. 34 p. 373 c. 2 l. 33 v. 7 p. 222 c. 2 l. 14 Pſ. 116 v. 1 p. 253 c. 2 l. 53 Pſ. 118 v. 23 p. 114 c. 1 l. 31 Pſ. 119 v. 18 p. 117 c. 2 l. 43 v. 67 p. 378 c. 1 v. 35 v. 71 ibid. v. 73 p. 372 c. 2 l. 43 v. 75 p. 133 c. 1 l. 37 v. 139 p. 133 c. 1 l. 36. v. 142 p. 322 c. 1 l. 53 v. 176 p. 349 c. 1 l. 53 Pſ. 120 v. 5, 6 p. 181 c. 1 l. 35 Pſ. 127 v. 5 p. 56 c. 2 l. 21 Pſ. 132 v. 11 p. 384 c. 1 l. 2 Pſ. 139 v. 5 p. 119 c. 1 l. 9 v. 13, 16 p. 371 c. 2 l. 44 v. 14 p. 372 c. 1 l. 55 v. 15 p. 372 c. 2 l. 54 Pſ. 140 v. 3 p. 202 c. 1 l. 55 v. 9 p. 56 c. 2 l. 24 Pſ. 144 v. 4 p. 159 c. 2 l. 47 Pſ. 145 v. 15 p. 368 c. 1 l. 42 v. 17 p. 133 c. 1 l. 39 p. 421 c. 2 l. 53 Pſ. 146 v. 4 p. 222 c. 1 l. 22 Pſ. 147 v. 4 p. 292 c. 1 l. 46 v. 20 p. 104 c. 2 l. 37

Parœm.

Cap. 1 verſ. 7 pag. 240 col. 1 lin. 28 v. 22 p. 189 c. 1 l. 53 C. 4 v. 22 p. 284 c. 1 l. 9 v. 25, 27 p. 137 c. 2 l. 11 C. 6 v. 67 p. 183 c. 1 l. 23 C. 9 v. 10 p. 240 c. 1 l. 27 C. 10 v. 1 p. 273 c. 1 l. 34 C. 13 v. 17 p. 387 c. 2 l. 19 C. 13 v. 1 p. 154 c. 2 l. 27 C. 14 v. 15 p. 169 c. 1 l. 54 p. 360 c. 1 l. 17 v. 21 p. 321 c. 1 l. 29 v. 31 p. 321 c. 2 l. 26 C. 15 v. 11 p. 418 c. 2 l. 44 v. 20 p. 273 c. 1 l. 34 C. 16 v. 3 p. 150 c. 1 l. 3 v. 32 p. 26 c. 2 l. 6 C. 17 v. 5 p. 311 c. 2 l. 27 v. 21 p. 273 c. 1 l. 43 C. 18 v. 10 p. 315 c. 2 l. 33 C. 19 v. 11 p. 233 c. 2 l. 7 C. 23 v. 5 p. 227 c. 1 l. 27 v. 15, 16 p. 275 c. 1 l. 30 C. 24 v. 24 p. 56 c. 2 l. 27 C. 25 v. 22 p. 221 c. 1 l. 23 C. 26 v. 19 p. 134 c. 1 l. 24 C. 27 v. 11 p. 273 c. 1 l. 30 C. 30 v. 16 p. 121 c. 2 l. 30 v. 20 p. 367 c. 2 l. 27 v. 27 p. 183 c. 1 l. 44

Eccleſ.

Cap. 1 verſ. 2 pag. 159 col. 1 lin. 36 v. 4 p. 379 c. 1 l. 48 v. 9 p. 257 c. 1 l. 56 v. 11 p. 78 c. 1 l. 43 v. 13 p. 60 c. 2 l. 52 C. 2 v. 2 p. 61 c. 2 l. 23 v. 3 p. 364 c. 2 l. 8 v. 17 p. 61 c. 2 l. 24 C. 3 v. 2 p. 439 c. 2 l. 11 v. 1 p. 439 c. 2 l. 9 C. 4 v. 5 p. 220 c. 1 l. 1 v. 9 p. 296 c. 1 l. 22 C. 7 v. 6 p. 363 c. 1 l. 53 v. 21 p. 233 c. 1 l. 56 v. 26 p. 61 c. 2 l. 36 C. 9 v. 2 p. 86 c. 1 l. 29 p. 297 c. 1 l. 46 v. 11 p. 46 c. 2 l. 50 C. 10 v. 14 p. 112 c. 2 l. 38 C. 11 v. 3 p. 331 c. 1 l. 28 v. 5 p. 372 c. 2 l. 55 C. 12 v. 7 p. 31 c. 1 l. 48 p. 136 c. 1 l. 14 p. 222 c. 1 l. 19 v. 8 p. 159 c. 1 l. 36 v. 13 p. 294 c. 2 l. 33

Eſaj.

Cap. 1 verſ. 11, 16 p. 359 col. 2 l. 47 v. 25 p. 378 c. 1 l. 38 C. 2 v. 22 p. 227 c. 2 l. 27 C. 6 v. 9, 10 p. 71 c. 1 l. 34 p. 147 c. 2 l. 52 C. 10 v. 5, 7 p. 246 c. 1 l. 45 v. 5, 19 p. 308 c. 1 l. 49 v. 6, 11 p. 246 c. 2 l. 22 C. 14 v. 9, 10, p. 368 c. 1 l. 7 C. 30 v. 22 p. 137 c. 2 l. 15 C. 33 v. 22 p. 133 c. 2 l. 44 C. 35 v. 6 p. 306 c. 1 l. 20 C. 39 v. 8 p. 96 c. 1 l. 16 C. 40 v. 15 p. 242 c. 1 l. 42 C. 42 v. 18, 19 p. 71 c. 1 l. 35 C. 44 v. 5 p. 394 c. 1 l. 25 v. 6 p. 248 c. 1 l. 7 C. 45 v. 7 p. 114 c. 1 l. 23 p. 219 c. 1 l. 37 C. 46 v. 8 p. 129 c. 1 l. 8 C. 48 v. 8 p. 322 c. 2 l. 35 v. 10 p. 378 c. 1 l. 38 C. 49 v. 4 p. 314 c. 1 l. 16 C. 53 v. 6 p. 349 c. 1 l. 55 C. 56 v. 10 p. 203 c. 1 l. 50 C. 58 v. 13 p. 305 c. 1 l. 34 C. 64 v. 8 p. 289 c. 2 l. 28 C. 66 v. 24 p. 319 c. 2 l. 6

Jerem.

Cap. 1 verſ. 5 pag. 371 col. 2 lin. 36 C. 2 v. 14 p. 35 c. 2 l. 9. C. 4 v. 14 p. 148 c. 2 l. 16 v. 22 p. 191 c. 1 l. 47 C. 5 v. 8 p. 202 c. 1 l. 34, 51 C. 7 v. 9, 10, 21, 29 p. 359 c. 2 l. 48 C. 9 v. 2, 3 p. 181 c. 1 l. 36 p. 300 c. 1 l. 49 C. 10 v. 10 p. 322 c. 1 l. 11 C. 12 v. 1 p. 133 c. 1 l. 42 p. 424 c. 1 l. 21 v. 1, 2 p. 322 c. 1 l. 55 C. 13 v. 17 p. 314 c. 2 l. 17 C. 23 v. 23 p. 299 c. 2 l. 56 v. 24 p. 165 c. 1 l. 30 p. 317 c. 2 l. 39 C. 31 v. 35, 36, &c. C. 33 v. 20, 23 p. 410 c. 1 l. 46 C. 44 v. 17 p. 169 c. 1 l. 2

Thren.

Cap. 3 verſ. 33 pag. 312 col. 1 lin. 5 v. 37, 38 p. 114 c. 1 l. 26 p. 300 c. 2 l. 10 v. 40 p. 371 c. 2 l. 33

Ezek.

Cap. 18 verſ. 11, 13 p. 104 c. 2 l. 15 C. 20 v. 39 p. 359 c. 2 l. 49 C. 32 v. 28, 30 p. 368 c. 1 l. 8

Dan.

Cap. 7 verſ. 15 pag. 336 c. 1 lin. 45 C. 11 v. 35 p. 378 c. 1 l. 39

Hoſh.

Cap. 1 verſ. 6 pag. 320 col. 2 lin. 7

Amos.

Cap. 3 verſ. 6 pag. 114 col. 1 lin. 29 p. 219 c. 1 l. 38

Jon.

Cap. 4 verſ. 3, 9 pag. 301 col. 1 l. 39

Mic.

Cap. 3 verſ. 3 pag. 316 col. 2 lin. 16 C. 4 v. 11, 13 p. 308 c. 1 l. 50 C. 7 v. 1 p. 300 c. 1 l. 49

Habbak.

Cap. 2 verſ. 5 pag. 344 col. 2 lin. 19

Zephan.

Cap. 1 verſ. 12 pag. 344 col. 2 lin. 21 C. 2 v. 1 p. 381 c. 2 l. 30

Zacar.

Cap. 10 verſ. 1 pag. 191 c. 1 lin. 49

Malac.

Cap. 3 verſ. 3 pag. 378 col. 1 lin. 39

Matth.

Cap. 3 verſ 7 pag. 202 col. 1 lin. 3 C. 4 v. 10 p 48 c. 1 l. 5 C. 5 v. 11 p. 377 c. 1 l. 47 v. 20 p. 417 c. 1 l. 46 v. 28 p. 88 c. 1 l. 41 v. 44, 45 p. 317 c. 1 l. 2 v. 44 p. 267 c. 2 l. 21 v. 45 p. 291 c. 2 l. 24 v. 48 p. 360 c. 1 l. 37 C. 6 v. 2, 5 p. 178

Digitized by Google

p. 178 c. 2 l. 27 p. 339 c. 1 l. 1
v. 2 p. 190 c. 1 l. 36 v. 6 p. 190
c. 1 l. 1 v. 10 p. 161 c. 1 l. 24 v.
16 p. 268 c. 2 l. 44 v. 22, 23
p. 427 c. 1 l. 26 C. 7 v. 12 p. 230
c. 2 l. 32 v. 15, 20 p. 331 c. 1 l.
29, 33 v. 16 p. 360 c. 2 l. 2 v. 26
p. 306 v. 1 l. 23 v. 27 p. 233 c. 1
l. 22 C. 10 v. 29, 30 p. 220 c. 1
l. 3 p. 256 c. 1 l. 45 p. 272 c. 1 l.
38 p. 300 c. 2 l. 31 v. 37, 38 p.
418 c. 2 l. 13 C. 11 v. 30 p. 405
c. 2 l. 44 C. 12 v. 33, 35 p. 331
c. 1 l. 30 v. 34 p. 148 c. 2 l. 22
v. 36 ibid l. 15 v. 43 p. 61 c. 1
l. 1 C. 13 v. 13, 15 p. 71 c. 1 l.
34 v. 13 p. 147 c. 2 l. 49 v. 52
p. 172 c. 2 l. 50 C. 15 v. 14 p.
71 c. 1 l. 35 p. 154 c. 1 l. 33
v. 19 p. 148 c. 2 l. 23 C. 16 v.
4 p. 61 c. 1 l. 3 v. 17 p. 143
c. 2 l. 47 v. 26 p. 381 c. 2
l. 53 C. 18 v. 7 p. 348 c. 2
l. 38 v. 15 p. 212 c. 2 l. 5 p. 404
c. 2 l. 22 C. 19 v. 5 p. 185 c. 1
l. 24 v. 17 p. 63 c. 2 l. 15 v. 22
p. 311 c. 2 l. 44 v. 28 p. 385 c. 2
l. 27 C. 20 v. 26, 27 p. 257 c. 1
l. 5 C. 21 v. 25 p. 161 c. 1 l. 20
C. 22 v. 37 p. 157 c. 1 l. 20 v. 45
p. 289 c. 2 l. 36 C. 23 v. 23, 25,
27 p. 339 c. 1 l. 1 C. 25 v. 9 p.
148 c. 1 l. 7 C. 26 v. 24 p. 320
c. 1 l. 22 v. 39 p. 161 c. 1 l. 27
C. 27 v. 50 p. 186 c. 2 l. 27 p.
228 c. 1 l. 23

Marc.

Cap. 3 verſ. 21 *pag.* 398 *col.* 1 *lin.* 48
C. 4 v. 26 p. 371 c. 2 l. 24 v. 31,
32 p. 372 c. 2 l. 50 C. 7 v. 33 p.
135 c. 1 l. 29 C. 8 v. 36 p. 385
c. 2 l. 54 C. 9 v. 21 p. 7 c. 1 l. 47
v. 44 p. 319 c. 2 l. 6 C. 10 v. 43,
44 p. 357 c. 1 l. 6 C. 11 v. 13
p. 331 c. 1 l. 33 C. 12 v. 30
p. 157 c. 1 l. 19 C. 14 v. 36 p.
161 c. 1 l. 27 v. 41 p. 178 c. 2 l.
34 C. 15 v. 37, 39 p. 186 c. 2
l. 26 p. 228 c. 1 l. 25 C. 16 v.
19 p. 136 c. 1 l. 4 v. 20 p. 347
c. 1 l. 28

Luc.

Cap 1 verſ. 3 *pag.* 188 *col.* 2 *lin.* 50
v. 6 p. 417 c. 1 l. 47 v. 42 p. 384
c. 1 l. 3 v. 75 p. 417 c. 1 l. 42 C.
2 v. 29 p. 386 c. 1 l. 53 C. 4
v. 2 p. 61 c. 1 l. 6 C. 6 v. 24 p. 178
c. 2 l. 28 v. 34, 35 p. 189 c. 2 l. 47,
48 p. 291 c. 1 l. 31 p. 317 c. 1 l.
9 v. 36 p. 360 c. 1 l. 32 v. 44 p.
300 c. 1 l. 38 v. 46 p. 359 c. 2 l. 44
C. 7 v. 25 p. 44 c. 1 l. 5 C. 9 v.
31 p. 63 c. 1 l. 47 v. 51 p. 136 c.
1 l. 7 C. 10 v. 27 p. 157 c. 1 l. 19
v. 29, 37 p. 97 c. 1 l. 16 v. 41 p.
419 c. 1 l. 55 C. 11 v. 2 p. 161
c. 1 l. 24 C. 12 v. 17 p. 203 c. 1
l. 53 C. 15 v. 21 p. 161 c. 1 l. 20
C. 17 v. 3, 4 p. 11 c. 1 l. 33
v. 3 p. 283 c. 2 l. 43 v. 18
p. 329 c. 1 l. 35 C. 20 v. 19 p. 61
c. 1 l. 9 C. 21 v. 16, 18 p. 48 c. 2
l. 40, 45 v. 34 p. 283 c. 2 l. 43 v.
35 p. 423 c. 1 l. 41 C. 22 v. 26 p.
92 c. 1 l. 28 v. 40 p. 291 c. 2 l. 56
C. 23 v. 30 p. 319 c. 2 l. 15 v. 36
p. 186 c. 2 l. 26 v. 46 p. 228 c. 1
l. 25 C. 24 v. 18 p. 154 c. 1 l. 5

Joan.

Cap. 1 verſ. 9 *pag.* 394 *col.* 1 *lin.* 20
v. 14 p. 92 c. 1 l. 34 v. 18 p. 143 c.
2 l. 48 p. 435 c. 2 l. 6 C. 3 v. 20
p. 107 c. 2 l. 13 C. 4 v. 14 p. 317
c. 1 l. 28 p. 377 c. 2 l. 35 v. 36 p.
383 c. 2 l. 38 C. 6 v. 60 p. 231 c.
1 l. 1 p. 380 c. 1 l. 5 C. 7 v. 17 p.
357 c. 1 l. 3 C. 9 v. 34, 40 p. 71
c. 1 l. 35 C. 12 v. 40 p. 71 c. 1 l. 36
C. 13 v. 1 p. 63 c. 1 l. 45 v. 34 p.
321 c. 1 l. 28 C. 14 v. 9 p. 436 c.
1 l. 11 C. 15 v. 18 p. 154 c. 1 l.
11 C. 16 v. 12 p. 380 c. 2 l. 8 v.
33 p. 154 c. 1 l. 11 C. 17 v. 17 p.
322 c. 1 l. 38 C. 19 v. 10 p. 170
c. 1 l. 48 v. 30 p. 228 c. 1 l. 24 v.
39 p. 175 c. 1 l. 55 C. 21 v. 19 p.
195 c. 2 l. 7

Act.

Cap. 1 verſ. 1, 2, 22 *pag.* 136 *col.* 1 l. 5
v. 3, 4 p. 154 c. 1 l. 40 v. 24 p. 438
c. 2 l. 41 C. 2 v. 12 p. 357 c. 1 l.
9 v. 23 p. 273 c. 1 l. 40 p. 308 c.
1 l. 51 v. 25 p. 1 c. 1 l. 25 C. 3 v.
14, 18 p. 308 c. 1 l. 51 v. 21 p. 385
c. 2 l. 26 C. 4 v. 13 p. 17 c. 1 l. 49
v. 28 p. 273 c. 1 l. 40 C. 5 v. 39
p. 148 c. 1 l. 8 p. 329 l. 39 v. 41 p.
284 c. 2 l. 52 C. 7 v. 14 p. 214 c.
2 l. 22 v. 35 p. 283 c. 1 l. 44 v. 39
p. 148 c. 1 l. 8 v. 42 p. 61 c. 1 l. 12
v. 54 p. 297 c. 1 l. 2 C. 13 v. 36
p. 370 c. 1 l. 15 v. 50 p. 2 c. 1 l. 42
C. 14 v. 10 p. 136 c. 2 l. 8 v. 14,
15 p. 291 c. 2 l. 32 v. 14 p. 300
c. 1 l. 25 v. 15 p. 231 c. 2 l. 20 C.
15 v. 8 p. 418 c. 2 l. 40 C. 16 v.
1 p. 2 c. 1 l. 39 v. 3 p. 401 c. 1
l. 35 v. 11 p. 137 c. 2 l. 3 C. 17
v. 2, 3 p. 254 c. 1 l. 40 v. 18, 19 p.
385 c. 2 l. 34 p. 423 c. 1 l. 24 v.
26 p. 47 c. 2 l. 22 v. 28 p. 208 c.
1 l. 6 p. 231 c. 1 l. 36 p. 418 c. 2
l. 1 C. 20 v. 23, 24 p. 353 c. 1 l.
42 p. 370 c. 1 l. 23 v. 28 p. 383 c.
2 l. 44 v. 35 p. 46 c. 1 l. 12 C. 21
v. 1 p. 137 c. 2 l. 3 v. 13 p. 253 c.
1 l. 42 v. 14 p. 161 c. 1 l. 21 C.
25 v. 23 p. 8 c. 1 l. 45 C. 26 v. 8
p. 423 c. 2 l. 33 C. 27 v. 27 p.
335 c. 2 l. 36 v. 37 p. 214 c. 2
l. 24 C. 28 v. 4, 6 p. 136 c. 2 l. 14
v. 18 p. 117 c. 2 l. 44 v. 25 p. 386
c. 1 l. 40 v. 26, 27 p. 71 c. 1
l. 45

Roman.

Cap. 1 verſ. 20 *pag.* 277 *col.* 2 *lin.* 41
p. 435 c. 2 l. 56 C. 2 v. 9 p. 341
c. 2 l. 56 v. 17 p. 156 c. 2 l. 47
v. 19 p. 134 c. 1 l. 35 v. 28 p.
395 c. 1 l. 47 C. 3 v. 4, 5 p. 424
c. 1 l. 2 C. 4 v. 9 p. 48 c. 1 l. 9.
C. 5 v. 2, 4 p. 378 c. 1 l. 40 v. 5
p. 143 c. 2 l. 53 v. 15 p. 254 c. 1
l. 91 C. 6 v. 5 p. 308 c. 1 l. 32
v. 13 p. 382 c. 1 l. 31 v. 17 p. 375
c. 1 l. 30 C. 7 v. 24 p. 323 c. 2
l. 5 C. 8 v. 1, 4, 8 p. 254 c. 1 l. 41
v. 7 p. 407 c. 2 l. 53 v. 24 p. 143
c. 2 l. 53 v. 28 p. 96 c. 1 l. 13 p.
246 c. 1 l. 2 v. 29 p. 360 c. 1 l.
27 v. 35, 36 p. 352 c. 1 l. 39 v.
36, 39 p. 392 c. 1 l. 44 C. 9 v.
14 p. 424 c. 1 l. 22 v. 17, 22 p.
308 c. 1 l. 52 v. 20 p. 424 c. 1 l.
12 v. 21 p. 209 c. 1 l. 37 v. 22 p.
308 c. 1 l. 52 C. 10 v. 6 p. 417 c. 1
l. 19 C. 11 v. 20, 23 p. 308 c. 1 l.
16 v. 36 p. 53 c. 2 l. 44 p. 146 c. 2 l.
53 C. 12 v. 5 p. 264 c. 1 l. 15 v. 16
p. 32 c. 1 l. 52 v. 19 p. 104 c. 1
l. 24 v. 20 p. 221 c. 1 l. 24 v. 21
p. 236 c. 2 l. 52 p. 402 c. 1 l. 27,
53 C. 13 v. 1 p. 214 c. 2 l. 25
v. 12 p. 105 c. 2 l. 39 v. 14 p. 296
c. 1 l. 15 C. 14 v. 18 p. 352 c. 2
l. 39 v. 21 p. 233 c. 1 l. 16 p. 361
c. 2 l. 46 v. 22 p. 283 c. 2 l. 13

Digitized by Google

1 Corinth.

Cap. 1 verſ. 14 pag. 298 col. 1 lin. 54 v. 15 p. 436 c. 1 l. 10 v. 18 p. 298 c. 1 l. 55 C. 2 v. 10 p. 143 c. 2 l. 49 C. 3 v. 8 p. 314 c. 1 l. 35 v. 13 p. 120 c. 2 l. 31 v. 25 p. 319 c. 2 l. 41 C. 4 v. 1 p. 154 c. 2 l. 10 v. 2 p. 257 c. 2 l. 4 v. 7 p. 307 c. 2 l. 30 C. 5 v. 7, 10 p. 292 c. 1 l. 8 p. 329 c. 1 l. 40 v. 18 p. 348 c. 2 l. 27 C. 6 v. 19 p. 120 c. 2 l. 14 C. 7 v. 1 p. 45 c. 2 l. 3 v. 20, 24 p. 154 c. 1 l. 25 v. 23 p. 157 c. 1 l. 30 v. 31 p. 227 c. 1 l. 23 v. 35 p. 104 c. 1 l. 32 C. 9 v. 19, 22 p. 401 c. 1 l. 39 v. 20 p. 17 c. 2 l. 43 p. 292 c. 2 l. 29 C. 10 v. 6, 7 p. 294 c. 1 l. 41 v. 9, 10 ibid. v. 17 p. 264 c. 2 l. 17 v. 31, 32 p. 116 c. 2 l. 38 v. 33 p. 304 c. 2 l. 4 C. 11 v. 19 p. 348 c. 2 l. 36 v. 28 p. 381 c. 2 l. 36 v. 29 p. 322 c. 1 l. 29 C. 12 v. 12 p. 264 c. 2 l. 18 v. 25 p. 308 c. 1 l. 13 v. 27 p. 264 c. 2 l. 25 C. 13 v. 4 p. 188 c. 1 l. 24 v. 5 p. 31 c. 2 l. 20 C. 15 v. 10 p. 347 c. 1 l. 25 v. 38 p. 378 c. 2 l. 30 v. 58 p. 314 c. 2 l. 9 C. 16 v. 13 p. 128 c. 1 l. 10

2 Corinth.

Cap. 2 verſ. 15 pag. 314 col. 2 lin. 6 C. 3 v. 18 p. 363 c. 1 l. 25 C. 4 v. 4 p. 154 c. 1 l. 30 v. 7 p. 289 c. 2 l. 38 C. 5 v. 1 p. 429 c. 1 l. 53 v. 4 p. 351 c. 1 l. 24 v. 6, 8 p. 78 c. 1 l. 31 p. 386 c. 2 l. 12 v. 12 p. 4 c. 1 l. 36 v. 18 p. 53 c. 2 l. 45 p. 304 c. 2 l. 9 p. 433 c. 1 l. 48 C. 6 v. 1 p. 246 c. 1 l. 1 p. 347 c. 1 l. 27 v. 8 p. 298 c. 1 l. 24 C. 9 v. 10 p. 162 c. 2 l. 10 p. 352 c. 1 l. 15 C. 12 v. 15 p. 365 c. 2 l. 31 C. 13 v. 5 p. 381 c. 2 l. 34

Galat.

Cap. 2 verſ. 11 pag. 401 col. 1 lin. 9 v. 14 p. 137 c. 2 l. 1 v. 20 p. 347 c. 1 l. 32 C. 3 v. 16 p. 264 c. 2 l. 23 C. 4 v. 26 p. 113 c. 2 l. 30 C. 5 v. 6 p. 241 c. 1 l. 41 v. 22 p. 331 c. 1 l. 29 C. 6 v. 1 p. 154 c. 2 l. 14 p. 403 c. 2 l. 37 v. 4 p. 381 c. 2 l. 37 v. 9 p. 292 c. 1 l. 47 v. 10 p. 97 c. 1 l. 13 p. 137 c. 1 l. 41

Epheſ.

Cap. 1 verſ. 18 pag. 177 col. 2 l. 45 p. 154 c. 1 l. 29 C. 2 v. 10 p. 319 c. 1 l. 43 v. 12 p. 430 c. 2 l. 54 C. 4 v. 1 p. 418 c. 2 l. 18 v. 4 p. 264 c. 2 l. 14 v. 14 p. 13 c. 1 l. 28 v. 17 p. 13 c. 1 l. 4 v. 18 p. 71 c. 1 l. 36 v. 24 p. 417 c. 2 l. 43 v. 26 p. 45 c. 2 l. 54 v. 27 p. 104 c. 1 l. 20 C. 5 v. 11 p. 105 c. 2 l. 40 v. 12, 13 ibid. l. 19 p. 119 c. 2 l. 44 v. 14 p. 258 c. 1 l. 52 v. 16 p. 150 c. 1 l. 9 v. 31 p. 185 c. 1 l. 25 v. 31 p. 1 c. 1 l. 26 C. 6 v. 11, 12, 13 p. 77 c. 2 l. 47 p. 289 c. 1 l. 5

Philip.

Cap. 1 v. 12, 13 pag. 207 col. 2 l. 15 v. 14 p. 308 c. 1 l. 53 v. 20 p. 195 c. 2 l. 8 p. 353 c. 1 l. 41 v. 21, 22 p. 241 c. 1 l. 44 p. 350 c. 1 l. 38 v. 23 p. 176 c. 1 l. 34 p. 201 c. 1 l. 40 p. 386 c. 2 l. 46 v. 27 p. 418 c. 2 l. 18 C. 2 v. 7 p. 329 c. 1 l. 42 v. 11 p. 331 c. 1 l. 28 v. 17 p. 365 c. 2 l. 30 v. 21 p. 31 c. 2 l. 18 C. 3 v. 14 p. 92 c. 2 l. 1 v. 19, 20 p. 278 c. 2 l. 16 p. 352 c. 2 l. 21 C. 4 v. 11 p. 298 c. 2 l. 18 v. 12 p. 42 c. 1 l. 2 v. 14 p. 251 c. 2 l. 25 v. 18 p. 179 c. 1 l. 13 p. 351 c. 2 l. 14 v. 22 p. 205 c. 1 l. 40

Coloſ.

Cap. 1 verſ. 10 pag. 418 col. 2 l. 18 C. 2 v. 19 p. 392 c. 1 l. 36 C. 3 v. 1, 2 p. 278 c. 2 l. 16 v. 16 p. 92 c. 1 l. 39

1 Theſſal.

Cap. 2 verſ. 12 pag. 418 col. 2 lin. 18 v. 19 p. 314 c. 2 l. 13 C. 4 v. 4 p. 157 c. 1 l. 27 p. 383 c. 2 l. 4 v. 9 p. 321 c. 1 l. 31 C. 5 v. 6 p. 34 c. 2 l. 42 v. 6, 7 p. 105 c. 2 l. 41 v. 21 p. 106 c. 2 l. 19

2 Theſſal.

Cap. 1 verſ. 5 pag. 423 col. 1 lin. 42 v. 6 ibid. l. 43 C. 2 v. 4 p. 104 c. 2 l. 10 C. 3 v. 11 p. 292 c. 1 l. 48

1 Timoth.

Cap. 1 verſ. 1 pag. 192 col. 1 lin. 54 v. 17 p. 435 c. 2 l. 9 C. 2 v. 15 p. 56 c. 2 l. 29 C. 4 v. 6 p. 2 c. 1 l. 40 p. 189 c. 1 l. 4 v. 7 p. 92 c. 2 l. 29 v. 10 p. 1 c. 2 l. 14 v. 12 p. 394 c. 1 l. 39 C. 5 v. 21 p. 239 c. 2 l. 54 C. 6 v. 5 p. 324 c. 1 l. 49 v. 12 p. 94 c. 1 l. 52 p. 240 c. 1 l. 14 v. 16 p. 435 c. 2 l. 6 v. 17 p. 239 c. 2 l. 29 p. 307 c. 2 l. 17 v. 18 p. 2 c. 1 l. 50 p. 408 c. 1 l. 19 v. 19 p. 155 c. 1 l. 34

2 Timoth.

Cap. 1 verſ. 5 p. 2 c. 1 l. 41 v. 6 p. 258 c. 1 l. 20 C. 2 v. 16 p. 92 c. 2 l. 8 v. 23 ibid. l. 29 v. 25 p. 147 c. 2 l. 41 p. 407 c. 2 l. 52 v. 26 p. 243 c. 1 l. 32 C. 3 v. 5 p. 338 c. 2 l. 55 p. 395 c. 1 l. 51 v. 10 p. 189 c. 1 l. 5 v. 15 p. 2 c. 1 l. 41 p. 7 c. 1 l. 48 C. 4 v. 3 p. 380 c. 2 l. 10 v. 5 p. 34 c. 2 l. 42 v. 6 p. 386 c. 2 l. 12 v. 7 p. 94 c. 1 l. 54 p. 240 c. 1 l. 15 v. 8 p. 423 c. 1 l. 34

Titus.

Cap. 2 ver. 15 p. 394 c. 1 l. 38 C. 3 v. 2 p. 348 c. 2 l. 50 v. 9 p. 92 c. 2 l. 11.

Hebr.

Cap. 4 ver. 12, 13 p. 418 c. 1 l. 49 C. 5 v. 11, 12 p. 380 c. 2 l. 3 C. 6 v. 10 p. 423 c. 1 l. 36, 43 C. 9 v. 27 p. 319 c. 1 l. 53 C. 10 v. 34 p. 405 c. 1 l. 1 v. 39 p. 392 c. 1 l. 42 C. 11 v. 1 p. 143 c. 2 l. 54 v. 5 p. 329 c. 1 l. 46 v. 11 p. 162 c. 2 l. 25 p. 431 c. 1 l. 35 v. 13 p. 154 c. 1 l. 18 v. 35-37 p. 253 c. 1 l. 40 C. 12 v. 4 p. 94 c. 1 l. 7 v. 5 p. 319 c. 2 l. 53 p. 432 c. 1 l. 36 v. 9-11 p. 195 c. 1 l. 1 p. 378 c. 1 l. 42 v. 22 p. 113 c. 2 l. 30 v. 32 p. 240 c. 1 l. 32 Cap. 13 verſ. 17 p. 314 c. 2 l. 26

Jacob.

Cap. 1 v. 2, 3 p. 378 c. 1 l. 40 v. 11 p. 268 c. 2 l. 23 v. 13 p. 64 c. 1 l. 1 p. 219 c. 2 l. 35 v. 14 p. 98 c. 2 l. 38 v. 18 p. 323 c. 1 l. 13 v. 25 p. 122 c. 2 l. 42 v. 27 p. 239 c. 2 l. 55 C. 2 v. 8 p. 133 c. 2 l. 45 C. 3 v. 1 p. 399 c. 2 l. 25 v. 12 p. 300 c. 1 l. 21 C. 4 v. 1 p. 77 c. 2 l. 48 C. 5 v. 17

p. 231 c. 2 l. 21 v. 19 p. 348 c. 2 l. 56
1 Petr.
C. 1 v. 16 p. 360 c. 1 l. 29 v. 18 p. 168 c. 2 l. 54 v. 33, 25 p. 427 c. 1 l. 34 C. 2 v. 5, 9 p. 93 c. 2 l. 37 v. 8 p. 233 c. 1 l. 17 v. 11 p. 77 c. 2 l. 47 p. 18 c. 1 l. 29 p. 154 c. 1 l. 19 v. 22 p. 329 c. 1 l. 48 v. 23 p. 236 c. 2 l. 50 v. 25 p. 349 c. 1 l. 56 C. 3 v. 13 p. 402 c. 1 l. 41 C. 4 v. 10 p. 433 c. 1 l. 18 v. 12 p. 154 c. 1 l. 7 p. 300 c. 1 l. 13 p. 378 c. 1 l. 40 v. 14 p. 195 c. 1 l. 9 v. 15 p. 61 c. 2 l. 42 C. 5 v. 7 p. 157 c. 1 l. 4
2 Petr.
C. 1 v. 4 p. 324 c. 1 l. 50 v. 9 p. 71 c. 1 l. 37 p. 154 c. 2 l. 31 v. 15 p. 63 c. 1 l. 48 v. 19 p. 143 c. 2 l. 45 C. 2 v. 13 p. 241 c. 1 l. 37 v. 14 p. 88 c. 1 l. 39 C. 3 v. 1 p. 56 c. 2 l. 42 v. 7, 10, 12 p. 89 c. 1 l. 46
1 Joan.
C. 1 v. 9 p. 423 c. 2 l. 14 C. 2 v. 17 p. 227 c. 1 l. 33 C. 3 v. 3 p. 360 c. 1 l. 30 v. 10 ibid. l. 31 C. 4 v. 2 p. 117 c. 1 l. 3 v. 12 p. 435 c. 2 l. 7 v. 21 p. 321 c. 1 l. 26 C. 5 v. 3 p. 305 c. 1 l. 33 v. 18 p. 239 c. 2 l. 56
2 Joan.
V. 2 p. 297 c. 2 l. 14 v. 8 p. 254 c. 1 l. 43
Jud.
V. 16 p. 157 c. 1 l. 42
Apoc.
C. 1 v. 5 p. 92 c. 1 l. 30 v. 6 p. 93 c. 2 l. 35 v. 17 p. 248 c. 1 l. 8 C. 2 v. 8 p. 248 c. 1 l. 8 C. 3 v. 4 p. 418 c. 2 l. 15 v. 12 p. 147 c. 1 l. 28 v. 17 p. 71 c. 1 l. 38 p. 154 c. 1 l. 37, 47 C. 5 v. 10 p. 93 c. 2 l. 35 C. 6 v. 16 p. 319 c. 1 l. 15 C. 12 v. 1 p. 336 c. 1 l. 53 v. 11 p. 277 c. 1 l. 24 C. 14 v. 5 p. 329 c. 1 l. 52 v. 13 p. 270 c. 1 l. 33 C. 16 v. 20 p. 329 c. 1 l. 53 C. 17 v. 21 p. 329 c. 1 l. 54 C. 19 v. 20 p. 319 c. 2 l. 4 C. 20 v. 6 p. 93 c. 2 l. 36 p. 258 c. 1 l. 55 v. 14 p. 319 c. 2 l. 2 C. 22 v. 13 p. 248 c. 1 l. 9.

Syllabus Autorum, quorum ſcripta obiter in hoc opere *explicantur, ſupplentur, emendantur.*

ÆLianus emend. *pag.* 131 *col.* 2 *lin.* 54
Æneas Gaz. em. *p.* 172 *c.* 1 *l.* 37
Agapetus em. *p.* 408 *c.* 1 *l.* 27
Anaxagoras apud Laert. em. *p.* 125 *c.* 2 *l.* 50
Antonius Abbas em. *p.* 309 *c.* 1 *l.* 12
Apollon. Tyan. em. *p.* 368 *c.* 1 *l.* 37
Apulejus explic. *p.* 244 *c.* 1 *l.* 4
Ariſtoteles explic. *p.* 286 *c.* 2 *l.* 1 ſupplet. *p.* 229 *c.* 1 *l.* 12 *p.* 183 *c.* 1 *l.* 38 *p.* 250 *c.* 2 *l.* 6 emend. *p.* 245 *c.* 2 *l.* 41 *p.* 250 *c.* 2 *l.* 4 *p.* 392 *c.* 2 *l.* 5 *p.* 425 *c.* 2 *l.* 47, 50
Athenæus expl. *p.* 156 *c.* 1 *l.* 45
Athenagoras em. *p.* 236 *c.* 1 *l.* 51 *p.* 421 *c.* 2 *l.* 26
Auguſtinus em. *p.* 277 *c.* 2 *l.* 47

Bio apud Laert em. *p.* 124 *c.* 2 *l.* 25

Cicero em. *p.* 175 *c.* 1 *l.* 31 *p.* 374 *c.* 1 *l.* 15
Clemens Alexandr. expl. *p.* 83 *c.* 2. *l.* 2 *p.* 95 *c.* 2 *l.* 39 ſuppl. *p.* 13 *c.* 2 *l.* 48 emend. *p.* 2 *c.* 2 *l.* 49 *p.* 83 *c.* 2 *l.* 9 *p.* 168 *c.* 1 *l.* 6 *p.* 172 *c.* 1 *l.* 36 *p.* 229 *c.* 2 *l.* 27 *p.* 332 *c.* 2 *l.* 34
Cydonius ſuppl. *p.* 194 *c.* 2 *l.* 25

Dio Caſſ. expl. *p.* 173 *c.* 2 *l.* 47
Dio Pruſ. expl. *p.* 197 *c.* 1 *l.* 47 emend. *p.* 310 *c.* 1 *l.* 6 *p.* 338 *c.* 2 *l.* 14 *p.* 381 *c.* 1 *l.* 40 *p.* 405 *c.* 2 *l.* 20
Diodorus Sic emen. *p.* 389 *c.* 1 *l.* 53
Diogenes Cyn. ſuppl. *p.* 345 *c.* 1 *l.* 31

Empeclodes emend. *p.* 375 *c.* 2 *l.* 53 *p.* 423 *c.* 2 *l.* 33, 40
Ennius apud Gel. em. *p.* 147 *c.* 2 *l.* 22
Epicharmus apud Plut. em. *p.* 280 *c.* 1 *l.* 4 *p.* 281 *c.* 1 *l.* 26
Epictetus expl. *p.* 91 *c.* 1 *l.* 45 *p.* 121 *c.* 1 *l.* 6 *p.* 267 *c.* 1 *l.* 23 expl. & emend. *p.* 9 *c.* 1 *l.* 7 *p.* 293 *c.* 1 *l.* 36, 44 expl. & ſuppl. *p.* 318 *c.* 2 *l.* 14 emend. *p.* 8 *c.* 2 *l.* 51 *p.* 94 *c.* 1 *l.* 23 *p.* 100 *c.* 1 *l.* 5 *p.* 104 *c.* 1 *l.* 51 *p.* 105 *c.* 1 *l.* 14 *p.* 196 *c.* 2 *l.* 44 *p.* 213 *c.* 1 *l.* 13 *p.* 216 *c.* 1 *l.* 34 *p.* 217 *c.* 1 *l.* 8, 12, 27 *p.* 233 *c.* 2 *l.* 26 *p.* 237 *c.* 1 *l.* 47 *p.* 277 *c.* 1 *l.* 13 *p.* 294 *c.* 1 *l.* 36 *p.* 304 *c.* 1 *l.* 38 *p.* 313 *c.* 2 *l.* 6 *p.* 315 *c.* 2 *l.* 50 *p.* 365 *c.* 1 *l.* 37 *p.* 367 *c.* 2 *l.* 7 *p.* 369 *c.* 1 *l.* 11 *p.* 375 *c.* 1 *l.* 30 *p.* 399 *c.* 1 *l.* 21 *p.* 408 *c.* 2 *l.* 54 *p.* 413 *c.* 2 *l.* 38 *p.* 426 *c.* 1 *l.* 54 *p.* 428 *c.* 2 *l.* 45
Epicurus apud Laert. emend. *p.* 33 *c.* 1 *l.* 20 *p.* 52 *c.* 2 *l.* 11
Epigrammatar. exp. *p.* 155 *c.* 1 *l.* 46
Epiphanius em. *p.* 155 *c.* 2 *l.* 34
Eunapius em. *p.* 404 *c.* 1 *l.* 17
Euripides apud Plut. Gell, Grot. expl. & emend. *p.* 174 *c.* 2 *l.* 23, 52 *apud Plut. Clem. Stob.* em. *p.* 275 *c.* 1 *l.* 344 *apud Clem. & Phil.* em. *p.* 279 *c.* 2 *l.* 27, 31. em. & expl. *p.* 280 *c.* 2 *l.* 5 em. *p.* 376 *c.* 1 *l.* 31
Euſtathius em. *p.* 275 *c.* 1 *l.* 16 *p.* 421 *c.* 1 *l.* 28
Etymologus em. *p.* 127 *c.* 1 *l.* 25

Favorinus apud Stob. expl. *p.* 172 *c.* 2 *l.* 53
Frontinus em. *p.* 259 *c.* 1 *l.* 14

Galenus em. *p.* 286 *c.* 2 *l.* 58 *p.* 361 *c.* 2 *l.* 56 *p.* 362 *c.* 1 *l.* 6
Gnomologus em. *p.* 309 *c.* 1 *l.* 5
Gregor. Naz. em. *p.* 324 *c.* 1 *l.* 30

Heracleo em. *p.* 103 *c.* 2 *l.* 33
Hermes em. *p.* 385 *c.* 1 *l.* 10

Heſiodus

Heſiodus expl. p. 133 c. 1 l. 3 em. p. 334 c. 1 l. 2, 53
Heſychius em. p. 268 c. 2 l. 14
Hierocles ap Stob. em. p. 49 c. 2 l. 49
Hippocrates explic. p. 43 c. 1
Homerus expl. p. 103 c. 1 l. 28
Horatius em. p. 189 c. 1 l. 48

Io trag. apud Athen. expl. p. 271 c. 1 l. 56
Juſtinus em. p. 352 c. 1 l. 42
Juvenalis em. p. 300 c. 2 l. 5

Laertius expl. p. 112 c. 1 l. 23 p. 197 c. 2 l. 1 em & expl. p. 187 c. 2 l. 15 p. 197 c. 2 l. 17. 31 em. p. 199 c. 2 l. 31 p. 305 c. 1 l. 53 p. 343 c. 2 l. 31 p. 426 c. 2 l. 18
Libanius expl. p. 295 c. 2 l. 49 em. p. 388 c. 2 l. 36 p. 395 c. 1 l. 33
Lucianus em. & exp. p. 175 c. 2 l. 4 35 em. p. 432 c. 1 l. 30

Manilius em. p. 211 c. 2 l. 23. p. 384 c. 2 l. 15, 24, 48
Maxim. Tyr. ſuppl. p. 287 c. 2 l. 37
Menander expl. p. 89 c. 1 l. 28 em. & exp. p. 74 c. 1 l. 9
Mimnermus em. p. 379 c. 1 l. 16

Pacuvius apud Non. em. p. 56 c. 1 l. 49
Palaephatus em. p. 257 c. 2 l. 39
Philo ſuppl. p. 311 c. 2 l. 3 em. p. 230 c. 2 l. 9 p. 412 c. 2 l. 13
Plato em. p. 286 c. 2 l. 42 p. 307 c. 1 l. 23 p. 323 c. 2 l. 33 p. 416 c. 1 l. 43
Plinius expl. p. 238 c. 2 l. 38 ſuppl. p. 172 c. 1 l. 18 em. p. 74 c. 1 l. 12 p. 110 c. 1 l. 54
Plutarchus expl. p. 280 c. 1 l. 29 em. & exp. p. 103 c. 1 l. 20 em. p. 31 c. 1 l. 9 p. 103 c. 1 l. 41 p. 111 c. 1 l. 7 p. 199 c. 2 l. 50 p. 215 c. 2 l. 15 p. 222 c. 1 l. 28 p. 239 c. 1 l. 1 p. 248 c. 1 l. 11 p. 270 c. 2 l. 25 p. 298 c. 2 l. 44 p. 327 c. l. 37 p. 355 c. 2 l. 18 p. 388 c. 2 l. 39 p. 404 c. 1 l. 2 p. 405 c. 1 l. 51 p. 406 c. 2 l. 33 p. 408 c. 2 l. 14 p. 431 c. 1 l. 50 p. 434 c. 2 l. 51
Polybius expl. p. 236 c. 1 l. 26, 40 em. *apud Suid.* p. 239 c. 1 l. 33
Porph. ap. Stob. em. p. 63 c. 1 l. 8 em. p. 226 c. 2 l. 15 p. 324 c. 2 l. 25
Procopius expl. p. 259 c. 1 l. 32 em. ibid. l. 37
Prudentius em. p. 87 c. 1 l. 50

Seneca phil. expl. p. 173 c. 2 l. 46 em. p. 22 c. 1 l. 8 p. 61 c. 1 l. 42 p. 93 c. 1 l. 48 p. 132 c. 1 l. 52 p. 134 c. 2 l. 31 p. 142 c. 2 l. 33 p. 168 c. 1 l. 37 p. 198 c. 2 l. 47 p. 251 c. 1 l. 47 p. 358 c. 1 l. 1 p. 366 c. 1 l. 55
Senec. trag. em. p. 52 c. 1 l. 3 p. 117 c. 1 l. 43
Sextus empir. expl. p. 103 c. 1 l. 7
Socrates hiſt. em p. 421 c. 1 l. 22
Sophocles expl. p. 248 c. 2 l. 22 em. p. 306 c. 1 l. 54 p. 358 c. 2 l. 5
Stobaeus em. p. 140 c. 2 l. 34 p. 207 c. 2 l. 30 p. 298 c. 2 l. 31 p. 313 c. 1 l. 16 p. 328 c. 1 l. 48
Suetonius em. p. 433 c. 2 l. 50
Suidas em. p. 12 c. 1 l. 15 p. 66 c. 1 l. 9 p. 71 c. 2 l. 18 p. 366 c. 2 l. 30 p. 414 c. 2 l. 10, 26
Syneſius em. p. 277 c. 2 l. 9

Tacitus em. p. 175 c. 1 l. 54
Tatianus em. p. 141 c. 2 l. 42
Tertullianus expl. p. 174 c. 1 l. 21 em. p. 170 c. 2 l. 48 p. 174 c. 2 l. 31 p. 431 c. 2 l. 18
Themiſtius em. p. 242 c. 1 l. 56 c. 2 l. 1 p. 318 c. 1 l. 21
Theophraſtus em. p. 73 c. 1 l. 41 p. 86 c. 1 l. 51 p. 405 c. 1 l. 7
Tragicus apud Clem. & Cyril. em. p. 360 c. 1 l. 15 *apud Porph. & Cyril.* ſupp. *ibid.* l. 18

Varro apud Non. em. p. 85 c. 2 l. 43 em. p. 261 c. 1 l. 1

Syllabus vocum Græcarum (Hebræis Latiníſque paucis interſitis) quæ in hoc opere explicantur.

Ἀγαπᾶν אהב pag. 253 col. 2 lin. 33, 53
Ἀγαπητὸν p. 197 c. 1 l. 50
Ἀδαμαντὶς *Ops.* p. 186 c. 2 l. 51
ἄδηκτος ἀδήκτως p. 404 c. 1 l. 10, 20
ἀδιάπτωτον p. 112 c. 1 l. 38
ἀδιάστροφος p. 29 c. 1 l. 22
ἀδιαστροφία p. 29 c. 1 l. 40 p. 30 c. 1 l. 41
ἀδιάφορα p. 243 c. 1 l. 52
ἀδιάψευστον p. 178 c. 1 l. 45
ἀθαύμαστον p. 27 c. 2 l. 14
ἀθεώρητος p. 17 c. 2 l. 39
αἶα, γαῖα p. 222 c. 1 l. 16
αἰθρία p. 305 c. 2 l. 18
αἱρεῖ p. 147 c. 1 l. 26
αἱρῶν λόγος p. 58 c. 2 l. 46
αἰτεῖν p. 180 c. 1 l. 5
αἰτιώδης p. 147 c. 1 l. 48
ἀκαταληψία p. 198 c. 1 l. 40
ἀκαρεαῖον, ἀκαρὲς *inſecabile* p. 72 c. 1 l. 4 p. 112 c. 2 l. 55
ἀκενόδοξον p. 30 c. 2 l. 24
ἀκενόσπουδον p. 5 c. 2 l. 49
ἄκιοι p. 426 c. 2 l. 46
ἀκλήρημα, ἀκληρεῖν p. 378 c. 1 l. 48, 55
ἀκοινώνητος p. 53 c. 1 l. 4 p. 98 c. 1 l. 49
ἄκριτον p. 76 c. 2 l. 41 & 52 p. 125 c. 1 l. 53
ἀκτῖνες p. 319 c. 1 l. 4
ἀκίβδηλος p. 12 c. 2 l. 42
ἀλλοιοῦσθαι, ἀλλοίωσις p. 354 c. 1 l. 15, 39
ἀμαλὸς p. 24 c. 1 l. 15
ἀμεταπτώτως p. 200 c. 2 l. 6
ἀμηχανεῖν p. 28 c. 1 l. 2
ἀναβιῶναι p. 258 c. 1 l. 50.
ἀναζωπυρεῖν p. 258 c. 1 l. 15
ἀνακαλεῖσθαι p. 243 c. 1 l. 33
ἀνακλητικὸν p. 11 c. 2 l. 9 p. 99 c. 2 l. 5
ἀναλῦσαι p. 176 c. 1 l. 33
ἀνάλυσις p. 386 c. 2 l. 6
ἀναληφθῆναι, ἀνάληψις p. 136 c. 1 l. 3, 5, 7, 11

ἀναπνεῖν,

ἀνανεοῦν, *recentare* p. 123 c. 1 l. 22, 29 p. 124 c. 2 l. 46
ἀνανήφειν p. 243 c. 1 l. 27
ἀναπνοὴ p. 81 c. 2 l. 40
ἀναπαυστὸς p. 99 c. 2 l. 4
ἀνδριζόμενος ששׁ אחד p. 129 c. 1 l. 89
ἀνδρόγυνος p. 118 c. 2 l. 41
ἀνδρομανεῖν p. 367 c. 1 l. 48
ἀνδραποδίζεσθαι p. 43 c. 1 l. 43
ἄνεμος, *anima* p. 51 c. 1 l. 41
ἀνεξίτατος p. 98 c. 2 l. 4 p. 102 c. 3 l. 25
ἀνεπιτήδευτον p. 25 c. 2 l. 6
ἀνεπιστήμονα p. 19 c. 1 l. 25 p. 27 c. 2 l. 14
ἀνεπισταμένως, -σάντως p. 246 c. 1 l. 8, 9
ἀνεπιφάντως p. 19 c. 2 l. 10
ἀνέχεσθαι p. 407 c. 2 l. 50
ἀνθέλκειν p. 98 c. 2 l. 36
ἀνθύπατος p. 280 c. 2 l. 36
ἀντικαθιστάναι p. 104 c. 2 l. 1
ἀντλεῖν & ἐξαντλεῖν p. 181 c. 1 l. 37 *exanclare, exantlare* ibid. c. 2 l. 16
ἄνω κάτω p. 337 c. 1 l. 33
ἀξία, *æstimatio* p. 115 c. 1 l. 40
ἀξιοῦσθαι p. 423 c. 1 l. 23
ἀπαυθαδίζεσθαι p. 57 c. 1 l. 27
ἀπαντᾶν p. 88 c. 2 l. 34 p. 180 c. 1 l. 6 p. 190 c. 2 l. 7
ἀπαρακολουθήτως p. 75 c. 1 l. 12
ἀπαρενόχλητον p. 188 c. 2 l. 30 -ήτως p. 255 c. 1 l. 4 p. 357 c. 1 l. 23
ἀπελπίζοντα p. 112 c. 1 l. 30
ἀπαράλλακτος p. 12 c. 1 l. 25
ἀπειρασμένως p. 104 c. 1 l. 31
ἀπέχειν p. 178 c. 2 l. 22.
ἀπέχει ibid. l. 35
ἀποπτικός p. 6 c. 1 l. 30
ἀπένθητος p. 283 c. 1 l. 9
ἀπὸ p. 238 c. 1 l. 32
ἀποκαθαίρεσθαι p. 46 c. 2 l. 32
ἀποκαραδοκεῖν p. 238 c. 1 l. 4
ἀποκλύσαι p. 123 c. 2 l. 11
ἀποκολακεύεσθαι p. 238 c. 2 l. 4
ἀπολαβεῖν p. 125 c. 1 l. 27
ἀπολαύειν p. 102 c. 1 l. 41
ἀπολαυστικὸς p. 21 c. 2 l. 39
ἀπολειτουργεῖν p. 370 c. 1 l. 14
ἀπολυθῆναι, ἀπόλυσις p. 385 c. 2 l. 38, 42
ἀποσεμνύνεσθαι p. 297 c. 1 l. 43
ἀπονοεῖσθαι p. 52 c. 1 l. 40
ἀποταξάσθαι p. 323 c. 1 l. 16.
ἀποτομώτατα p. 6 c. 2 l. 17
ἀπόταγμα p. 177 c. 2 l. 56 p. 178 c. 1 l. 3, 29
ἀπεικὲς p. 104 c. 1 l. 37
ἀπερίσπαστον p. 112 c. 1 l. 15, 28
ἀπεριστασία p. 111 c. 2 l. 36
ἀπερίσπαστος p. 427 c. 1 l. 1
ἀρέσθαι p. 45 c. 2 l. 32
ἀρέσκειν, ἀρεσκεύεσθαι p. 187 c. 1 l. 46, 49
ἀρεσκεία p. 188 c. 1 l. 6
ἀριθμεῖν p. 82 c. 2 l. 37 p. 83 c. 1 l. 10 p. 236 c. 2 l. 46
ἀστρολογία p. 9 c. 2 l. 48
ἄστοργος p. 21 c. 1 l. 14
ἄσχολος p. 21 c. 1 l. 51
ἄπυρος p. 106 c. 2 l. 41
ἀτύχημα p. 179 c. 1 l. 23
αὐθάδεις p. 352 c. 2 l. 25
αὐθάδης p. 361 c. 2 l. 30
αὐθαδίζεσθαι p. 157 c. 2 l. 18
αὐταρκὴς p. 34 c. 1 l. 13
αὐτάρκεια p. 114 c. 1 l. 8
αὐτὸ δείξει p. 346 c. 1 l. 12
αὐτουργεῖν p. 4 c. 2 l. 14
ἀφ' ἑαυτοῦ λέγειν p. 406 c. 1 l. 50
ἀψικόρητον p. 326 c. 2 l. 20
ἄψικορον p. 34 c. 1 l. 3.
ἀψοφητὶ p. 19 c. 1 l. 25

Βάπτεσθαι p. 230 c. 2 l. 41 tingi p. 131 c. 1 l. 7
Βαρεῖν p. 309 c. 1 l. 33
βαρεῖσθαι p. 372 c. 2 l. 45
βαρύνεσθαι ibid l. 42, 51
βενετικὸς *Veneta* factio p. 3 c. 2 l. 51
βλακώδες p. 359 c. 2 l. 44
βλάπτειν p. 380 c. 1 l. 17
βρενθύεσθαι p. 288 c. 1 l. 38
βύλεσθαι, παρέλκειν p. 356 c. 2 l. 38

Γελᾶν p. 305 c. 2 l. 18
γάλλοι p. 129 c. 1 l. 29
γαυρίζειν p. 29 c. 2 l. 42
γλισχρεύεσθαι p. 187 c. 2 l. 10
γλισχρῶς p. 177 c. 1 l. 54
γλωσσίμαι, γλωσσότμητα p. 158 c. 1 l. 48, 50
γραμμὴ, *linea* p. 137 c. 1 l. 46
γεγονὸς, γεγονὸς p. 211 c. 2 l. 36
γύμνασμα p. 376 c. 2 l. 9
γυμνάζεσθαι p. 175 c. 2 l. 21

Δαίεσ, *terra* ארץ p. 186 c. 2 l. 55 p. 187 c. 1 l. 1
δέχεσθαι, δεκτικὸς p. 403 c. 2 l. 15, 35
δεξιοῦσθαι p. 259 c. 1 l. 11
δεῖν p. 19 c. 1 l. 26
δεσποτικὸς p. 95 c. 1 l. 3
δεύτερος πλοῦς p. 323 c. 1 l. 26
δῆγμα, δηγμὸς, δῆξις, δήκτης p. 403 c. 2 l. 53, 55
δημοκοπικὸν p. 34 c. 2 l. 18
διαβεβαιοῦν p. 124 c. 1 l. 4
-- ῥεσπορεῖ p. 258 c. 2 l. 25
διαπνεῖσθαι, διαπνοὴ, *perflari* p. 81 c. 1 l. 5, 33 p. 82 c. 1 l. 2 p. 228 c. 1 l. 31 p. 229 c. 2 l. 34
διορθοῦν p. 83 c. 1 l. 45
διαρρήγνυσθαι p. 295 c. 2 l. 25
διαφέρεσθαι, διαφορὰ p. 245 c. 2 l. 43, 47, 52 p. 393 c. 2 l. 15 p. 434 c. 1 l. 7
διδασκαλίας p. 45 c. 2 l. 3
διερρωμένος p. 137 c. 2 l. 5
διακενοῦν p. 363 c. 2 l. 55
δικαιοσύνη p. 417 c. 1 l. 45
δεσμὸς p. 287 c. 1 l. 6
δρύπτειν, καταδρύπτειν p. 427 c. 2 l. 24
δρυπεπὴς & δρυπετὴς, *drupa* p. 36 c. 1 l. 39, 42, 46
δυσανασχετεῖν p. 381 c. 2 l. 5
δυσκατάληπτα p. 200 c. 1 l. 1
δυσοδεῖν p. 130 c. 2 l. 18.
δυσπαρακολούθητος p. 188 c. 2 l. 29
δυσερεῖν p. 216 c. 1 l. 54

Ἐγκαταπήγνυσθαι p. 185 c. 1 l. 4
ἐγκυβιστᾶν p. 12 c. 2 l. 55
ἐγκύπτειν p. 122 c. 2 l. 43
ἐγχειρίδιον, *manuale* p. 116 c. 2 l. 55
ἐγχειρήματα, ἐγχειρίζεσθαι p. 434 c. 2 l. 51, 53
εἰς & ἐς *&* *ad*, *prodit* p. 1 c. 1 l. 24, 28, 39 *propter* c. 2 l. 9
εἰσφρεῖν p. 353 c. 2 l. 29
εἶρας, *feras, fertes* p. 353 c. 2 l. 41
ἐκδιηγησις p. 330 c. 1 l. 50
ἐνθυμεῖσθαι p. 220 c. 1 l. 19
ἐκστρέψαι p. 303 c. 1 l. 34
ἐκμιμεῖσθαι p. 382 c. 1 l. 5
ἐκπλαγῆναι p. 124 c. 1 l. 51 p. 174 c. 1 l. 28
ἑκτικὸς p. 225 c. 1 l. 56 p. 226 c. 1 l. 16
ἐλαττοῦσθαι p. 217 c. 2 l. 7.

ἔλυτρα

Digitized by Google

ἔλυτρα p. 326 c. 1 l. 1
ἐμβαίνειν p. 30 c. 1 l. 47
ἐμβιβάζειν p. 359 c. 1 l. 17
ἔμβολοι,-λα, *rostra* p. 218 c. 1 l. 9
ἔμφασις p. 79 c. 1 l. 1
ἐμφαντάζονται p. 66 c. 2 l. 55
ἐμφιλοσοφεῖν p. 189 c. 1 l. 50
ἐμφιλοτεχνεῖν p. 282 c. 2 l. 4
ἔνδεσις p. 374 c. 1 l. 5
ἐνδέσιμον p. 407 c. 1 l. 8
ἐνεργητικὸς p. 2 c. 2 l. 39
ἐγκαρτερεῖν p. 42 c. 1 l. 8
ἐγκύκλια p. 337 c. 1 l. 4
ἐν παιδὶ p. 7 c. 1 l. 27
ἐντυγχάνειν p. 12 c. 1 l. 38
ἐν χερσὶ p. 58 c. 1 l. 39
ἐξαμάρτησις p. 145 c. 1 l. 13
ἐξαπατᾶσθαι p. 140 c. 2 l. 20
ἐξελθεῖν p. 212 c. 2 l. 41
ἔξεστι p. 298 c. 1 l. 49
ἕξις p. 225 c. 2 l. 54 p. 226 c. 1 l. 3, 8 c. 2 l. 8
ἐξομοιοῦσθαι p. 360 c. 1 l. 24
ἐξωμίς, ἐξωμίδες p. 155 c. 2 l. 50, 53
ἐπαγγέλλεσθαι p. 111 c. 2 l. 34
ἔπαυλις p. 40 c. 1 l. 29
ἐπιβάλλειν p. 204 c. 1 l. 40
ἐπιβάλλον p. 262 c. 1 l. 51
ἐπιγεννήματα, ἐπιγινόμενα p. 85 c. 2 l. 9 p. 244 c. 2 l. 31
ἐπιχαρεῖ p. 157 c. 2 l. 48
ἐπιθύματα p. 38 c. 1 l. 38
ἐπίκοπον p. 268 c. 2 l. 9
ἐπικυματώσεις p. 274 c. 1 l. 50
ἐπιλαβεῖν p. 43 c. 2 l. 50
ἐπινοεῖσθαι p. 51 c. 1 l. 40
ἐπίνοια, ἐπινόητος p. 39 c. 1 l. 50 p. 45 c. 1 l. 35
ἐπιπεριβάσιν p. 308 c. 1 l. 42
ἐπίπνοια p. 45 c. 1 l. 36
ἐπισημαίνεσθαι p. 232 c. 2 l. 43
ἐπισημασία p. 233 c. 1 l. 5
ἐπισκύνιον, *supercilium* p. 86 c. 2 l. 45 p. 87 c. 1 l. 2
ἐπιστήμη p. 20 c. 1 l. 24
ἐπιστροφὴ p. 157 c. 2 l. 48
ἐπισύρειν p. 316 c. 1 l. 14
ἐπίγραφος p. 305 c. 2 l. 48
ἐρᾶν p. 369 c. 1 l. 39
ἑτοιμότητες p. 133 c. 2 l. 36
εὐανακλήτως p. 11 c. 1 l. 5, 15
εὐάρμοστον p. 17 c. 2 l. 41
εὐαφῶς p. 403 c. 1 l. 29
εὐδαιμονία p. 266 c. 2 l. 16
εὐδιαλλάκτως p. 11 c. 1 l. 28
εὔδιος p. 241 c. 2 l. 39
εὐεργετικὸς p. 9 c. 1 l. 39
εὐλαβεῖσθαι, *caute agere, cavere* p. 320 c. 2 l. 14
εὐζωεῖν p. 116 c. 1 l. 43
εὐθετεῖν p. 231 c. 2 l. 4
εὐθυρρημεῖν p. 137 c. 2 l. 3
εὔκαιρον p. 438 c. 1 l. 25
εὔκρατον p. 27 c. 1 l. 14
εὔκυκλος p. 100 c. 1 l. 14 p. 109 c. 2 l. 47
εὐμάρεια p. 123 c. 1 l. 9
εὔμοιρος p. 218 c. 2 l. 47 p. 219 c. 2 l. 4
εὐκοινωνησία p. 408 c. 1 l. 14
εὐνῶς, εὐνοικῶς p. 115 c. 1 l. 1
εὐκαιρῶς p. 363 c. 2 l. 54
εὐοδεῖν, εὐοδία p. 230 c. 2 l. 15 p. 297 c. 2 l. 10
εὔομιλος p. 37 c. 1 l. 48
εὐπαθεῖσθαι p. 21 c. 1 l. 14
εὐπειθὴς p. 219 c. 1 l. 12
εὔπνοος p. 360 c. 1 l. 16
εὑρέθη p. 329 c. 1 l. 28
εὖρος p. 59 c. 1 l. 20
εὐσεβεῖν p. 216 c. 1 l. 52
εὐψυχεία p. 341 c. 2 l. 49
εὐσταθεῖν p. 206 c. 2 l. 53 p. 222 c. 2 l. 21
εὐτελία p. 137 c. 1 l. 7 εὐτελῶς p. 148 c. 2 l. 6
εὐτελεῖν p. 403 c. 1 l. 18
εὔτακτος p. 281 c. 2 l. 29
εὐτρεπὴς p. 299 c. 1 l. 12
ἐφήμερον p. 161 c. 2 l. 3 p. 332 c. 2 l. 1
ἐφήμερα, *animalculum* p. 161 c. 2 l. 8 *planta* p. 174 c. 1 l. 4 *venenata* ibid l. 53
ἐχέτω p. 178 c. 2 l. 39
ἐχθὲς *heri* p. 174 c. 2 l. 8

Ζητητικὸν p. 33 c. 1 l. 48 c. 2 l. 8

Ἢ, *nisi* p. 197 c. 2 l. 40
ἡμερόβιοι p. 162 c. 1 l. 3
ἡμίγυμνος p. 155 c. 2 l. 30

Θέλειν περίαλλον p. 336 c. 2 l. 51
θεώδης p. 59 c. 1 l. 39
θεοφόρητος, θεοφορία p. 430 c. 2 l. 11, 30
θεομαχεῖν p. 359 c. 1 l. 8
θίγειν p. 45 c. 2 l. 42
θύλακος p. 309 c. 2 l. 36
θύϊ p. 306 c. 2 l. 35

Ἰδιοῦν p. 17 c. 1 l. 47 p. 243 c. 2 l. 41
ἰδιωτικὸν p. 122 c. 2 l. 18
ἰσόνομος, ἰσονομία p. 23 c. 2 l. 9, 33

Καββαλικὸς p. 280 c. 2 l. 56 p. 181 c. 1 l. 28
καθαρειότης p. 16 c. 1 l. 37
καὶ, pro ἀλλὰ p. 60 c. 2 l. 56 p. 61 c. 1 l. 1
καιρὸς p. 43 c. 1 l. 29
κακίας p. 256 c. 1 l. 33
καλλωπίζειν p. 434 c. 1 l. 56
καρπὸς p. 146 c. 2 l. 34 p. 241 c. 1 l. 11 p. 383 c. 2 l. 45
καταπείθησις p. 197 c. 1 l. 25
καταχειρεῖν p. 316 c. 2 l. 30
καταμύειν p. 380 c. 1 l. 4
κατάλληλον p. 192 c. 1 l. 35
καταληπτικῶς εἰδέναι p. 149 c. 2 l. 38
καταλύσεις p. 176 c. 1 l. 33
κατάπλασμα p. 197 c. 1 l. 15
καταρτίζειν p. 403 c. 1 l. 39 καταρτισμὸς ibid l. 42
καταφρόνημα, καταφρονητὴς p. 357 c. 1 l. 53
καταφρυάττεσθαι. התפאר p. 348 c. 1 l. 13, 30
κατεντείνεσθαι p. 128 c. 2 l. 37 p. 157 c. 2 l. 37 p. 236 c. 1 l. 32
κατεργαστικὸν p. 27 c. 1 l. 32
κατορθώσεις, κατορθώματα p. 254 c. 1 l. 35, 36
κεκολασμένος p. 110 c. 1 l. 34
κενοσπουδία p. 258 c. 2 l. 3
κεγχραμίδες p. 366 c. 2 l. 29
κηδεμονικῶς p. 17 c. 1 l. 32
κηρῶσαι p. 175 c. 1 l. 30
κοινονοημοσύνη p. 31 c. 2 l. 9 p. 32 c. 1 l. 20 *sensus communis* ibid l. 27
κολάζεσθαι p. 110 c. 1 l. 48, 51, 52
κόμψεια p. 98 c. 2 l. 52 p. 182 c. 2 l. 4
κόσμος p. 183 c. 2 l. 24
κρατεῖν ἑαυτοῦ p. 26 c. 1 l. 42
κρατυνόμενον p. 316 c. 2 l. 6, 12
κρῖμα p. 123 c. 2 l. 17, 20
κρικύφαντον *reticulum* p. 51 c. 1 l. 17

Λελογισμένος, *consideratus* p. 324 c. 2 l. 15
λοιπὸν p. 139 c. 1 l. 4, 8

λύπη

Digitized by Google

λύθρον, λύθρος p. 51 c. 1 l. 2, 7
λυκοσιλλία p. 397 c. 2 l. 5
λυμοσθνκ]οι p. 256 c. 1 l. 3

Μαγγάνευμα p. 280 c. 2 l. 5
μονόξυον — ξύλοι p. 359 c. 1 l. 48
μέλος p. 264 c. 2 l. 47, 50
μέμψις p. 265 c. 2 l. 11
μέρος p. 264 c. 2 l. 48, 50
μεταβαλεῖν p. 252 c. 2 l. 39
μεταλίσεσθαι p. 300 c. 2 l. 13
μετονομάζεσθαι, transnominari p. 356 c. 1 l. 31
μετεωπτερος p. 226 c. 2 l. 30
μόνον, ἐλλείπει p. 8 c. 1 l. 1
μύζειν, μυγμὸς p. 33 c. 1 l. 43, 45
μύζος p. 339 c. 1 l. 54
μυζάειον p. 174 c. 2 l. 13 p. 225 c. 1 l. 56

Νάττειν p. 91 c. 1 l. 46
νεκρῶν p. 258 c. 1 l. 10
νεκυία p. 334 c. 1 l. 41
νδιεργαστα p. 53 c. 1 l. 48
νδιεργαστήσαι p. 260 c. 1 l. 9
νδιεργαστέον p. 257 c. 2 l. 22
νδιεργαστεῖσθαι p. 53 c. 1 l. 20, 54 p. 118 c. 2 l. 39 p. 229 c. 2 l. 48
νδιεργαστεύματα p. 260 c. 1 l. 7
νδιεργαστεῖν p. 382 c. 1 l. 15
νίφειν p. 34 c. 2 l. 41 νιφάδες ib. l. 43
νέστιμον p. 74 c. 1 l. 46
νῦν καὶ χθὲς p. 355 c. 2 l. 13
νῦν καὶ πάλαι ibid. l. 25

Ὀδοῦ p. 18 c. 2, 33
Οἰκογενὴς ילידבית p. 33 c. 2 l. 8, 9
οἰκονομία p. 138 c. 1 l. 35 c. 2 l. 38 p. 182 c. 2 l. 29 p. 400 c. 2 l. 8
οἰκονομικὸς p. 187 c. 2 l. 33
οἰόμενοι p. 17 c. 2 l. 25
ὀλιγόχειρα p. 200 c. 2 l. 37
ὀλοχερῶς p. 15 c. 2 l. 5, 12 p. 217 c. 1 l. 37 p. 325 c. 1 l. 42
ὀμώνυμον p. 24 c. 1 l. 24
ὀνειδιστικῶς p. 19 c. 2 l. 28
ὄργια p. 108 c. 1 l. 24
ὀρχεῖσθαι p. 104 c. 1 l. 29
ὀρθὸς p. 101 c. 2 l. 55 p. 258 c. 1 l. 28
ὀρτυγοθηρεῖν, ὀρτυγοκοπεῖν p. 6 c. 2 l. 35

ὄλυμος p. 294 c. 2 l. 7
ὀυρνάκλος, vernaculus, verna p. 35 c. 2 l. 8, 17 vernilitas ib. l. 41
ὀφρύς, frons p. 87 c. 2 l. 39
ὄψεται viderit p. 210 c. 1 l. 8 p. 311 c. 1 l. 1 p. 394 c. 1 l. 28

Πάγος, πάχνη p. 287 c. 2 l. 42
παῖς p. 7 c. 1 l. 39 παιδίσκη ibid. l. 47
παλιγγενεσία p. 385 c. 2 l. 5
παρμυλάριος, Parmularius p. 4 c. 1 l. 16 Parma ibid. l. 26 c. 2 l. 40
παμμιγὲς 278 c. 2 l. 25
πᾶν. כל ullum quicquam p. 104 c. 2 l. 24
παρακαλυπτικὸν p. 99 c. 1 l. 20
παραπαίζω p. 309 c. 2 l. 11
παρακολουθεῖν p. 61 c. 2 l. 49 p. 75 c. 1 l. 11 p. 88 c. 2 l. 37 p. 189 c. 1 l. 6, 7
παρακύπτειν p. 122 c. 2 l. 43
παρανδρεῦσθαι p. 43 c. 2 l. 1
παρεντίμησιν p. 98 c. 1 l. 46 p. 361 c. 1 l. 12
παράπτωμα p. 326 c. 2 l. 16
παράστασις, παραστήματα p. 113 c. 1 l. 28, 34
παράταξις p. 386 c. 2 l. 23
παραφορὰς p. 26 c. 2 l. 48
παρενθεῖν p. 186 c. 1 l. 26
παρεμπόρευμα p. 115 c. 2 l. 1
παρενθυμεῖσθαι p. 189 c. 1 l. 24 p. 233 c. 1 l. 52
παρυπομνήσεις p. 19 c. 2 l. 40
παρὰ, ἐπὶ πᾶσι p. 197 c. 1 l. 21
πειθὼ p. 102 c. 2 l. 14, 44 p. 254 c. 2 l. 23 p. 20 c. 1 l. 55
πεῖσαι, πείσματα p. 103 c. 1 l. 36, 38
περιβάλλειν p. 59 c. 1 l. 5
περιβολὴ p. 420 c. 1 l. 1
περιγίνεσθαι p. 256 c. 1 l. 51
περιεῖναι p. 19 c. 2 l. 35
περιεργάζεσθαι p. 353 c. 1 l. 29
περιέχον p. 163 c. 1 l. 15 c. 2 l. 11
περιΐστασθαι p. 92 c. 2 l. 8
περικεφάλαιον p. 305 c. 1 l. 8
περιλαλεῖν p. 32 c. 1 l. 6
περισκελὴς p. 153 c. 2 l. 10, 30
περισπᾶν p. 267 c. 2 l. 2
περίστασις, περιστατικὰ, περιστῶτα p. 21 c. 2 l. 17 p. 27 c. 1 l. 9 p. 223 c. 2 l. 39 p. 331 c. 2 l. 49

περίφορον, περιφέρεσθαι p. 26 c. 1 l. 55 p. 29 c. 1 l. 1
πέρπερος, ἀρπρεία, περπερεύεσθαι p. 188 c. 1 l. 21 c. 2
πεφυκέναι p. 412 c. 2 l. 26
πιλοπλάστον p. 21 c. 1 l. 31
πιθανὸν, πιθανολογία p. 88 c. 2 l. 2
πιθανίζειν p. 345 c. 1 l. 3
πισὰ p. 197 c. 1 l. 20
πλεοναὸς p. 2 c. 2 l. 52 p. 3 c. 1 l. 1
πλῆμμα ἀποπτύσιν, ἀφεῖναι p. 186 c. 2 l. 11
πλημμαπικὸν p. 244 c. 2 l. 30
πλημμεῖς p. 276 c. 2 l. 17
πρᾶγμα p. 181 c. 2 l. 22 p. 213 c. 2 l. 12
πράγματα p. 21 c. 2 l. 19, 44
πρασιναῖος, Prasina factio p. 3 c. 2 l. 51
προηγμένα, producta, promota p. 115 c. 1 l. 19 p. 121 c. 1 l. 19
προΐστασθαι p. 92 c. 2 l. 7
προΐνοια p. 296 c. 1 l. 13
προπέτεια, προπετῶς p. 42 c. 2 l. 53 p. 112 c. 1 l. 1
πρὸ ποδὸς p. 58 c. 1 l. 51 ἔργου, ὁδοῦ p. 208 c. 2 l. 21
πρὸς p. 73 c. 2 l. 1 p. 282 c. 1 l. 14
πρὸς pro διὰ p. 335 c. 2 l. 7
προσαίτημα p. 421 c. 2 l. 27
προσδοξάζειν p. 287 c. 1 l. 9
προσεπιδοξάζειν p. 315 c. 2 l. 53
προσίστασθαι p. 250 c. 1 l. 28, 48
προσκόπτειν p. 233 c. 1 l. 13
προσλαμβάνειν p. 354 c. 1 l. 39
προσπάθεια, προσπάσχειν p. 186 c. 1 l. 7 p. 421 c. 1 l. 6, 8 ἀπὸ τοῦ πάθους distinguitur ibid. c. 1 l. 42, 51
προσπλέκειν p. 346 c. 1 l. 2
προσωποποιῶς p. 28 c. 1 l. 5
προσφοινικίζεσθαι p. 241 c. 2 l. 35, 37
προσεπεκτείνειν p. 185 c. 1 l. 4
πρόσχημα p. 268 c. 2 l. 22
προπισθεῖν p. 282 c. 1 l. 14
πυῶδες p. 110 c. 2 l. 18

Ῥαπισμάτων, recitatum p. 133 c. 1 l. 40
ῥέκτωρ, rector ibid. l. 42
ῥεμβὸς, p. 61 c. 1 l. 33 p. 76 c. 2 l. 11

ῥεμβεύεσθαι,

Digitized by Google

ῥέμβεσθαι, [illegible] p. 61 c. 1 l. 26 p. 145 c. 2 l. 19
ῥόμβος p. 117 c. 2 l. 47
ῥήγνυσθαι, διαῤῥήγνυσθαι, rumpi p. 295 c. 2 l. 26, 41
ῥοπὴ momentum p. 75 c. 2 l. 50
Σεκουτόριος, ſecutorianus, ſecutor p. 4 c. 2 l. 42
σημειοτυφία p. 341 c. 1 l. 42
σεσηρέναι, ringi, renidere p. 28 c. 1 l. 10
σκαιὸς p. 402 c. 1 l. 30
σημεῖον p. 126 c. 2 l. 32
σημειωτοὶ, & σημειώδεις ἰδιῶται p. 44 c. 1 l. 2
σιγιλλάρια p. 260 c. 1 l. 7
σκαμμὴ p. 397 c. 1 l. 42
σκαμβὴ p. 397 c. 2 l. 2
σκελετὸς p. 214 c. 2 l. 41
σκίμπους p. 7 c. 2 l. 12 ſcimpodium, ibid. l. 26
σκίβαλα p. 258 c. 2 l. 39
σκυώτον, ſimum, cilium p. 87 c. 1 l. 44
σοφιστὴς p. 35 c. 1 l. 9 p. 338 c. 2 l. 4
σπαθᾶσθαι p. 50 c. 2 l. 13
σπέρμα p. 162 c. 1 l. 45 c. 2 l. 23 p. 226 c. 2 l. 2 p. 371 c. 2 l. 14
σπερματικὸς λόγος p. 141 c. 1 l. 24
σπένδειν p. 241 c. 2 l. 45
σποδὸς p. 214 c. 2 l. 41
σταγὼν, στιγμὴ p. 266 c. 2 l. 28
στέλλεσθαι p. 34 c. 1 l. 34
στενοχωρία p. 341 c. 2 l. 55
στέργειν p. 195 c. 2 l. 14 p. 248 c. 2 l. 3 p. 253 c. 2 l. 31
στιγμὴ p. 75 c. 2 l. 37
στοιχεῖον, στοιχειώδης p. 123 c. 1 l. 48, 55
στολὴ, ſtola p. 10 c. 1 l. 27 στόλιον ibid. c. 2 l. 28
στοργὴ p. 22 c. 1 l. 51
στοχάζεσθαι, στοχαστικὸν p. 16 c. 2 l. 51 p. 17 c. 1 l. 2 p. 302 c. 1 l. 46 p. 354 c. 1 l. 37
συγγνωμονικὸν p. 28 c. 1 l. 42
συγκλᾶσαι p. 161 c. 1 l. 47
συγκολλᾶσθαι דבק p. 185 c. 1 l. 23, 24
συγκρίνειν p. 393 c. 2 l. 41
συζῆν θεῷ p. 211 c. 1 l. 28
συμβαίνειν p. 192 c. 2 l. 42
συμ[illegible] p. 161 c. 1 l. 47
συμμονὴ p. 195 c. 2 l. 20
συμπολιτεύεσθαι θεοῖς p. 352 c. 2 l. 22
συμφέρεσθαι p. 430 c. 1 l. 52
συνειδότης p. 269 c. 1 l. 33
συνῆφθαι p. 191 c. 1 l. 4
συμπεριφέρειν, συμπεριφέρεσθαι p. 96 c. 1 l. 23
συνιζάνειν p. 393 c. 2 l. 46
συνίστασθαι, & διασυνίστασθαι p. 87 c. 2 l. 24
συνείρειν p. 57 c. 2 l. 30
συννεῦσαι p. 161 c. 1 l. 47
συντάττεσθαι p. 192 c. 1 l. 50
συντετηκέναι p. 285 c. 1 l. 13
דבק ibid. l. 22
συντρέχειν p. 393 c. 2 l. 31
σύρμα, Syrma p. 10 c. 1 l. 33
συσχολάζεσθαι p. 215 c. 1 l. 46
σφύζειν, σφυγμὸς p. 276 c. 2 l. 17 p. 290 c. 2 l. 40
σχέσις p. 21 c. 2 l. 1 p. 305 c. 2 l. 7
σχῆμα p. 385 c. 1 l. 39
σχολαστικὸς p. 36 c. 1 l. 16 c. 2 p. 37 c. 1 l. 1
σώματα p. 39 c. 2 l. 4 p. 214 c. 2 l. 18

Τάττεσθαι p. 395 c. 2 l. 18
τέθνηκα, τεθνήξομαι p. 72 c. 2 l. 51 p. 73 c. 1 l. 4
τέφρα p. 174 c. 2 l. 50
τεφροῦσθαι, cineſieri p. 124 c. 2 l. 13
τόπον διδόναι p. 104 c. 1 l. 20
τοῦ θεός σοι p. 267 c. 1 l. 4
τραγῳδεῖν p. 128 c. 1 l. 27 p. 212 c. 2 l. 33
τραγῳδία p. 388 c. 1 l. 1
τρανὲς, & περιτρανὲς p. 305 c. 2 l. 40 p. 306 c. 1 l. 8, 14
τραχηλίζεσθαι p. 419 c. 1 l. 15
τρέφειν p. 417 c. 2 l. 38
τρι[illegible]ος p. 182 c. 1 l. 22
τροπὴ p. 110 c. 1 l. 28
τυποῦσθαι p. 118 c. 1 l. 10 p. 229 c. 2 l. 35
τῦφος p. 73 c. 2 l. 43 p. 77 c. 2 l. 18 p. 225 c. 2 l. 12
τύχη מזל p. 46 c. 2 l. 46, 51
τῷ, διὰ τὸ p. 85 c. 1 l. 20

Ὑγιὴς λόγος p. 306 c. 1 l. 48
ὕης, ὕων, ὑετὸς p. 191 c. 1 l. 26
ὑπάρχον p. 322 c. 1 l. 23
ὑπεξαίρεσις, exceptio p. 120 c. 2 l. 27
ὑπέρτασις, ὑπερτείνειν p. 357 c. 2 l. 9, 10
ὑπερτενὲς ibid. l. 18
ὑπερφρονεῖν, ὑπέρφρων p. 357 c. 1 l. 36, 42
ὑπηλᾶσθαι p. 76 c. 2 l. 42
ὑπόδικος p. 53 c. 2 l. 15
ὑποκατακλίνειν p. 395 c. 2 l. 43
ὑποκείμενον p. 303 c. 2 l. 40
ὑποκρίνεσθαι p. 345 c. 2 l. 31
ὑποκριτὴς p. 338 c. 2 l. 56
ὑπομνήματα p. 45 c. 2 l. 3
ὑποστάθμη p. 344 c. 1 l. 21
ὑποχὴ p. 362 c. 1 l. 29
ὕπυλος p. 110 c. 2 l. 34

Φαιδρὸν p. 34 c. 1 l. 23
φαντάζεσθαι p. 8 c. 2 l. 12 p. 382 c. 2 l. 22
φαντασία p. 8 c. 1 l. 44 p. 238 c. 1 l. 4
φαντασιαστικὸς p. 8 c. 2 l. 8
φαντασιοπλήκτως p. 8 c. 1 l. 38
φανταστικῶς p. 118 c. 1 l. 10
φάρμακα p. 38 c. 1 l. 30 p. 197 c. 2 l. 16
φελόνη, penula p. 40 c. 2 l. 33, 38
φθέγγεσθαι p. 345 c. 2 l. 16
φιλεῖν p. 369 c. 1 l. 19
φιλάληθες p. 22 c. 2 l. 53
φιλοδίκαιον p. 23 c. 1 l. 23
φιλοίκειον p. 23 c. 2 l. 41
φιλοσοφεῖσθαι p. 5 c. 2 l. 40
φιλόστοργος p. 19 c. 1 l. 4
φολεωτρία p. 394 c. 2 l. 42
φιλόψογος p. 19 c. 1 l. 34
φιλοψυχεῖν p. 277 c. 1 l. 18
φρυάττεσθαι p. 364 c. 1 l. 32
φύματα p. 74 c. 2 l. 3 vomicæ, tubera l. 3, 4
φύραμα p. 289 c. 1 l. 35
φύρεσθαι p. 97 c. 2 l. 39
φύσις p. 226 c. 1 l. 44

Χαριεντίζεσθαι, χαριεντισμὸς, carinari p. 29 c. 2 l. 9. 22, 28. 49
χθὲς καὶ πρώην, χθὲς καὶ σήμερον p. 355 c. 1 l. 20, 50
χθιζοὶ p. 174 c. 2 l. 9
χροιὰν p. 136 c. 2 l. 55
χώραν διδόναι p. 104 c. 1 l. 5
χωρεῖν p. 148 c. 2 l. 41

Ψῆφοι p. 236 c. 2 l. 40
ψόφος p. 332 c. 2 l. 48
ψοφοδεὴς p. 242 c. 1 l. 15
ψυχαὶ p. 214 c. 2 l. 15 p. 226 c. 1 l. 48 c. 2 l. 4
ψυχομαχεῖν p. 381 c. 2 l. 7
Ὥρα p. 43 c. 1 l. 12, 27 p. 51 c. 2 l. 56
ὠστικῶς p. 325 c. 1 l. 48

Digitized by Google

Syllabus rerum præcipuarum, quæ hoc ſcripto continentur.

Prior numerus paginam denotat, ſecundus columnam, tertius lineam.

Abſciſſus inſtar habet, qui fatum, qui fratrem averſatur pag. 34 col. 1 lin. 50 pag. 154 col. 1 l. 55
Abſentia, amiſſa, præterita requirere fatuum 414 1 18, 2 40
Accommodatio commoda non vituperanda 17 2 41 18 1 *quantum expediat* ib. 2 *quando & quomodo devergat* ib.
Adulatio nec adhibenda, nec admittenda 34 1 32
Adulator qualis 18 1 16. 2 1. *vermiculis compar* 90 1 9
Adverſa invicem ad univerſi bonum conſpirent 54 1 18
Æqualitas æquitatis pars prima 23 2 17. *hæc quandoque nihil iniquius* ib. 20
Aer ambiens ſata, animantia quàm variè afficiat 163 1 16 2
Æſtimationis juſta ratio in rerum uſu habenda 21 2 1. 31 1 55. 2 3. 115 1 9. 158 1 7. 297 2 27. 352 1 41. 353 1 26
Ætatis flos, res lubrica 43 1 20
Ævum rapidè decurrens, ſecum omnia abripit, in ſe abſorbet 165 2 49. 167 2 56. 209 1 3 2 1. 267 1 44. 278 1 34. 338 1 26. 341 2 4 342 1 12, 23. 433 1 46. 434 1 19
Affectionibus naturalibus fruſtrà obnitimur 210 2 1
Affectus animum miſerè diſtrahunt 53 1 30. 103 1 53. 2 1. 104 1 31. 381 2 13. 382 1 49 428 2 47. *vim faciunt* 299 2 31. *rationem extrudunt* 223 1 52 224 1 18. *his abripi non oportet* 92 2 36
Affectus teterrimi, prudenter, ſed difficulter, haberi poſſunt 19 1 4, 24
Alia aliis placent 313 1 33
Alienis intendens animus ſe negligit 61 2 40. 68 2 50. *negotiùm fruſtrà faceſſit ſibi* 137 1 7, 10
Alteratio eſt, quam corruptionem dicimus 355 1 46. 415 1 14
Amat maximè ſe quiſque 422 2 33
Amicitiæ nec temerè contrahendæ, nec facilè diſſolvendæ 33 2 5, 44
Amicorum abſentium etiam ratio habenda 33 1 1
Amor celari non poteſt 356 1 50. *amorem conciliat* 25 2 5. 397 1 30
Ἀναχθ... *&* ..., *in auctoribus probatiſſimis deprehenſa* 92 1 6. 174 1 4
Androgynon hominem conditum, fabula 129 1 1
Animus flatus 51 1 41. 227 2 24. 228 1 20. 323 1 37. *exhalatio à ſanguine* 51 1 43. 215 2 38. *ſanguis quâ ratione dictus* 52 1 20 *de eadem variæ veterum ſententiæ* 140 2 5. 141 2 56
Animus continentiore quibus modis ſe habeat 59 2 1, 7. 74 1 48. 93 2 50. *de animi immortalitate quam ambiguè ſenſerint philoſophi plerique* 68 1 50. 2 1. 90 2 3. 138 2 21. 140 1 1, 27. 2 1 20. 141 2 10, 49. 143 2 44. 215 2 38, 423 1 58. 424 1 10
Antoninus Pius Imp. qualis 31 1 15. 40 1 20
Apum induſtria 183 2 3
Aquam pavent λυσσόδηκτοι 256 1 3
Araneæ indoles 183 1 44
Ars naturam imitatur 393 1 9
Ars hominis bonum eſſe 387 2 31. *ea niſi diſcatur, non habetur* 412 2 3. *in quibus conſiſtat* 419 2 18
Artem ut nôrit quis, diſcat oportet 411 1 35. 2 52. *quam nôrit, exerceat, & intra fines ejus ſe contineat* 156 1 16, 28. c. 2 1. 248 1 15 261 1 15
Artifex quiſque artem ſuam diligit, & enixè afficitur 184 2 28. 185 1 27. 186 1 30. *adverſus quoſvis tuetur* 243 2 46. 244 1 1. *imperitorum judicia non moratur* 214 1 32
Artificia ſtudiique inopia reprehenſa 5 2 50. 6 1 1
Aſtrorum contemplatio quatenus uſui 277 2 4. 410 1 32. *quatenus inutilis* 9 2 40
Aulica vita, mores quales 205 1 30. 238 1 8. *inficere ſolent* 230 2 40. 231 2 50. *in aula tamen rectè vivere eſt* 205 1 38. 298 2 3
Αὐτάρκεια *probata & collaudata* 4 2. 5 1
Auxilia non ſperenda 261 2 9. 263 1 24 269 1 26
Beatitudinem mens bona ſola facit 266 2 16 *citra externa aut aliena ulla* 65 1 15. 2 41. 79 23. 104 1 6, 32. 254 2 19, 27. 334 2 22. 419 2 53. 422 2 44. *at Deum qui excludunt, impiè faciunt* 65 1 40. 2 44. *quo ſine nec vir bonus, nec mens bona* 65 2 21. 347 1 15. 2 31. *ad eam via recta compendioſiſſima* 180 1 28
Benefacere juvat 265 1 11. *Benefacienti ipſo prodeſt* ibid. 29 292 1 41. 2 28. 387 2 18. *jugiter benefaciendo vitâ fruimur* 436 2 5. *benefacientem malè audire regium* 274 2 14
Beneficii dandi ratio genuina 189 1 29. 190 1. 191 1 23. *minùs proba* 189 1 1. *dextrè tam accipiendi quàm largiendi, ars eſt* 15 1 7. 307 2 13.
Beneficium nullum niſi gratuitum, quod in ſe deſinat 167 1 7. 349 2 37. 350 2 48
Benignitas, re exhibenda, non ſpecie aut voce ſolâ 395 2 58. 396 1 35. *benignitas & beneficentia divina nobis in exemplum data* 291 2 28. 292 1 1. 316 2 35. 317 1. 331 2 5. 335 1 27
Bona non ſunt, quæ bonos non faciunt 66 1 27. 262 2 41. 294 2 41. *quæ nimia eſſe poſſunt* 204 2 34, 40. *quæ contemnere, quorum damna libenter ſuſtinere, laudem habet* 204 2 20, 34, 40
Bono malum vincere præclarum 402 1 434 2 48.
Bonum nihil, niſi honeſtum 47 2 6. 49 1 11. *niſi tempeſtivum* 438 1 14
Bonus verè eſt, qui conditioni ſuæ reſpondet 245 1 33. *qui intus talis* 395 1 46. *ſacerdos is & ſervus Dei*

93

93 2 30 40. athleta 94 1 10. pancratiaſta 428 1 13. aſpera multa exercitii cauſſa, citra offenſionem, ſubiturus 232 1. 233 2 36. virtute alsò intinctus 94 2 12. nec mutatu facilis 95 2 14. rupis inſtar, immotus 176 1 46. 177 2 18. menti [illegible] antiquiſſimam habet 225 2 41. 226 2 41. hac bonâ oblectatur 312 2 27. rectè factis contentus, lætus, agit 102 1 40. 135 2 3. 288 1 46. 292 1 25. 294 1 3. 305 1 36, 39. 384 1 14. Deo ſe probat 394 1 53. ſponte obſequitur 369 1 13. huic regendum, agendum totum ſe dat. ſuaque diſpenſanda permittit univerſa 103 2 14. 133 1 10. 153 2 44. 156 2 49. 159 1 34. 161 1 46. 280 2 35. 288 1 50. 430 2 21. præſentibus, conſiliis deſtinatis acquieſcet 34 1 12. 53 2 4. 57 2 47. 79 2 8. 95 2 56. 96 1 2. 120 1 13. 153 1 37. 270 1 41. 271 1 37. 328 1 1. 351 2 24. 352 1 4. ut neceſſariis 54 1 1. 153 1 19. 159 2 19. juſtis 133 1 27. bonis 96 1 8. 248 1 24. congruis 145 2 24. 192 1 10, 41. 245 1 28. commodis 146 2 30. feſtivis ibid. 24. divinitus diſpenſatis 159 2 38. 281 2 52. rationi conſentaneis 276 1 9. in eiſque rebus excipiendis ac exequendis virtutem exercet ſuam 58 1 39. 115 1 47. 147 1 43. 210 1 23. 220 1 13. 248 2 18. 274 2 7. 348 2 40. 417 1 29. 422 1 7. nec lege indiges 100 2 56. 101 1 1. nec teſte 101 1 53. 286 1 53. 288 2 32. 640 1 14. nec juramento 27 1 31. 100 2 5. 101 1 16. nihil numen poſcit, quod alios latere velis 107 2 45. nihil etiam agit, quod palam innoteſcere nolis 361 2 50. 362 1. & ſolus, & cum aliis pariter ſe gerit 108 1 38. vitam ut Deo conſert, divinam agit 59 1 39. 211 1 28. 352 1 50. 6. 2 40. 418 1 45. 2 18. aliorum de ſe judicia, dicta, nihil moratur 364 1 12. 2 16. ſereno, placido, compoſito ſemper eſt animo 57 1 27. 101 2 18. 429 1 37, 50. nec numen incuſat, nec homines 426 1 13. de vita vel productiore vel contradictiore nihil ſatagit 109 2 44. 110 2 51. 118 2 24. mortem nec metuit, nec optat 108 2 15. nihil purulentum, minuſve ſincerum in pectore ſovet 110 2 18, 34. malis eſt pædagogi inſtar 381 1 11. quia vita illis cenſura eſt. ibid. 28

Calamitas virtutis exercendæ, extendendæ, occaſio 122 1 11. 283 1 51. 287 2 18. 316 1 41. 332 1 20. rectè ferre, virtutis & felicitatis eſt 177 2 43, 55. 179 1 42

Calumniatores averſandi 5 1 50. 52 1. pediculis, vermiculis, viperis pares 89 2 55

Cenſura examen ſedulum ſequatur 33 1 48. 401 1 1, 42

Circulus eſt rerum omnium 2 1 42. 2 1. cujus particulæ ſibi invicem innexæ, 245 1 51 orbis inſtar rotantur 335 2 48. 337 2 21

Civilitas in magnatibus laude digna 32 1 23 6. 2 44 2 1, 21

Cælum civitas, patria noſtra 119 2 13. 130 1 41

Cadaver nihil gratum 98 1 31. 341 1 6

Cogitatorum ratio habenda 2 2 9. 148 2 37. Deo reddenda, quem non latent 2 2 18. reos faciunt ibid. l. 4. animum tingunt 105 1 16 24. facta triment habent 2 2 14. affectuum, ſermonum, actuum fontes, radices 148 2 18. 205 1 36. vitanda vana 92 2 4. recidenda non neceſſaria 148 2 11. cogitandum nihil, quod proloqui pudeat. 92 2 38. 93 2 11

Comitas ſeveritati juncta quantum valeat 18 2 20, 30

Comœdia vitæ, media, nova; qualiscunque utilis 391 1 6, 36

Conatus etiam affectu deſtitutus, inanis non eſt 314 1 8 s. 2 26

Conſcientia ſua cuique maximè verenda 62 1 10. 92 1 34. famæ (cum pudore, 402 2 46) præferenda 39 1 14. huic quò conſulas ſuſtinenda infamia 186 1 20, 36. 220 1 4. 234 2 22. 398 1 8. ka[illegible] tentum agere oportet 135 2 45

Conſtantia in bono tenenda 154 1 9. 265 2 52. 297 1 19. aliud ea ac pervicacia 29 1 22. 30 1 39. 6. 2 3. 236 2 48. hac nihil ſeniius nocentius 333 1 12. 334 2 26

Continentia ſui, virtus eximia 26 1 42. 42 1 1.

Corpus à luto effictum 289 1 49. ex ſe cadaver merum 165 2 23. terra & ſanies 91 2 45. ſacculus, utris, folliculus 309 2 36. 310 1 48. animæ amictus 305 2 8. qualis 51 1 17. vagina 326 1 40. vaſculum 92 1 49. quale 383 2 8. membra organa 282 2 29. nullius præ anima præſtantiæ 50 2 3. 51 2 56. huic ergò inſerviat natum 91 2 14 43. hanc quatenus afficiat 163 1 8

Corporis habitus & geſtus gravis & fixus 284 1 55. nec affectatus tamen ibid. 43. ut ſpeculum mentis ſit ibid. 2 5. reſtitutio non impoſſibilis Deo 423 2 32

Cunctatio, & dilatio, in vita ritè inſtituenda damnoſa 55 2 15. 93 2 21. 117 1 43. 136 1 38, 50. 137 1 3. 304 1 12. 351 1 1

Deus ſummè bonus 63 2 14. à quo nihil mali qui dicatur quum tamen corrigendo & puniendo aſpera infligat 62 2 24. 64 1 3. mala ordinat, non facit 219 1 34, 46. natura prima 146 2 49. mens incorporea 164 2 41. corpus priſcis quâ notione dictus 165 1 18. viſibilis, inviſibilis quatenus 435 1 40. 436 1 14. unde cognoſcant 436 1 15. 2 4. mundi quaſi anima 145 2 16. 146 1 2. 164 2 35. omnia permeat 207 2 40. 317 2 40. 318 2 28. temperat 207 2 30. ubique adeſt, omnia intuens, 119 2 47. 120 1. nudus etiam mentes ipſas 418 2 39. 419 1 52. res humanas curat 64 1 16. 6. 2 1. ſingulorum etiam 65 1 1. 248 1 25. ab ipſo, per ipſum, in ipſo, ad ipſum omnia 146 2 41. 147 1 1. 144 2 14. ipſius providentiâ, ab initio deſignata; 149 1 5. diſpenſantur, 145 1 13. 2 41. 433 1 46. eidemque inſerviunt univerſa 249 1 51. 247 2 56. præ omnibus verendus 240 1 24. 2 17. per omnia tam minoris, quam

quàm majoris momenti negotia, cogitandus, 221 2 25, 52. 222 1 1. *& reſpiciendus* 116 2 43. *quocunque ducit, ſequendus* 112 1 44. 272 1. 43. *ſtatio, quam ille aſſignaverit, tuenda, tenenda* 277 1 11. *ad omnia advocandus* 234 2 44. 235 1 48. *in omnibus agnoſcendus* 42 2 12. 46 2 42. 394 2 5. *de omnibus celebrandus* 221 2 27. 245 2 22. *huic qui ſalvi ſimus, ut medico, gubernatori, auſcultandum jugiter* 255 1 14. 2 1. *hunc non admittentes, ſibi non ipſi nocent* 319 1 2. *patiens eſt, ad pœnas tardus* 312 1 4. *malis & ingratis benignus* 291 2 28. 316 2 35. 331 1 5. *non adulationem, ſed imitationem exigit* 359 2 4. 360 1 56. *injuſte nihil agit* 424 1 11

Diſpenſatio qualis licita 178 2 6. 182 2 29. 400 1 52. 401 2 41

Documenta pauca ſufficient 58 2 54. 59 1. *brevia & ſummaria* 123 1 44, 48. *in promptu niâ ſint* 116 1 49 c. 2 18. 122 2 36. 133 2 36

Dolor, longus, levis; gravis, brevis 273 2 25. 274 1 38

Ellipſis frequens 147 2 40

Emendatione opus habere ſe, non emendatur, qui non credit 7 1 43. *nemo quærit, quod jam nactum ſe putat* 416 1 24

Epiſtolæ quales eſſe debeant 10 2 45

Error multiplex 263 1 2. 264 1 4. *erroris admonitus, corrigere ſit promptus* 233 2 36. 234 2 21. 400 2 32. 306 2 15. *errantem reducere conandum* 348 2 55. 349 2 3. *ſed placidè* 403 1 14. 404 2 45. *errata nec leviora negligenda* 15 1 56. c. 2 1. 1.

Examen ſui, privatum, ſedulum, juge prodeſt 370 2 16. 381 2 29. 437 2 16

Exempla quantum proſint 231 2 40. *viva valeant* 14 1 13

Externa quæque bonis, malis pariter obveniunt 66 1 27. 200 2 41. *Media ergò* 66 1 54, &c. *vilia* 200 2 39. 304 2 12. 309 2 32, 34. *caduca* 66 2 38. 200 2 36. *diurna, non diutina* 161 2 3. 174 1 36. c. 2 50. 332 2 1. *ad ævum retrò, porrò, anguſtiſſima* 181 2 46. *ut perituris utendum* 414 2 44. *tragica larva, ſcenica inſtructura eis demenda* 66 2 33. 67 1 2. 225 2 3. 289 2 54. 303 1 29. 420 1 15. *modeſtè habenda, placidè linquenda* 307 2 2, 39. *in pretio habere, invidentiæ, injuſtitiæ, impietatis eſt radix* 230 1 31, 33. 245 1 10. 322 1 53

Fama, extra nos 254 2 18. *alienum, non noſtrum* 292 2 29. *inane quiddam* 125 1 41. 159 1 14. c. 2 10. 229 2 55. 230 1 1. *judicii expers* 76 2 51. 77 1 1. 125 1 33. *inconſtans* 125 2 46. *ſectari ſtolidum* 19 1 26. 135 2 50. 292 1 26. *ſuperſtes, res nihili* 113 1 10. *quam anguſta* 126 1 19. *evanida* 78 1 40. 125 1 35. 132 2 15. 159 1 23. *de ea ſolicitum agere, quatenus futile* 137 2 24. 138 1 3, 19. *aucupantium iniquitas, vanitas* 230 2 29

Fatum quid 193 1 33. 195 2 20. 353 2 25. *an philoſophiæ ſtudium inane faciat* 427 1 9

Feſtivitas quatenus adhiberi queat 9 2 49. 10 1. 98 2 43. 99 1

Fides habita fidelem facit 25 2 1. 428 1 12, 23. *fidem fallere nihil adigat* 107 1 14

Filius ſapiens, parenti res læta 275 1 33

Fluxa iſtic univerſa; conſiſtens nihil 75 2 54. 76 1. 77 1 6. 209 1 19, 23. 227 1 21. *fumi inſtar evanida* 72 2 17. *his ergò officii ſapientis non eſt* 209 2 3. 227 2 36. *ſed quærere, inter fluctuantia hæc quid ſe contineat* 427 1 28

Fors incerta 76 2 37. *fortuita divinitus diriguntur* 53 2 26. *fortunam fingit quiſque ſibi* 218 2 46.

Fratres diſſidia non decent 59 1 48

Frons animi index eſſe debet 25 2 13. 396 1 36

Fructum nihil non ſerit, & ſuum quodque 331 1 37. *honeſtè ſpecioſiſſima* 86 2 9. *fugientia gratiſſima* ib. 1

Futuri ut nihil certum, 112 2 38 *præſagiri tamen multa poſſunt* 279 1 42. *fruſtra torquent* 262 2 15. 308 1 16. 309 1 39. *aut ſolutos habent* 417 1 25

Gloriam de ſpreta gloria aucupari vaniſſimum 434 1 26. 435 1 39

Gravitate affectatâ, faſtuosâ, nihil gravius 16 2 22. 58 1 56. 341 1 42

Homo corpore, animâ, mente conſtat 92 2 3. 118 1 5. 420 1 34. *homines omnes cognati* 47 2 17. 69 2 1. 267 2 40. 335 1 24. 432 1 46. *ſemine cœleſti pariter oriundi* 48 1 16. 130 1 28, 43, 48. 155 1 4. *rationis ejuſdem participes* 96 2 46. *luce communi fruentes, aëre ſpirantes* 328 1 26, 28. *corporis ejuſdem membra* 264 2 47, 50. *ad opem mutuam nati* 48 2 7. 49 2 7. 50 1 123. c. 2 21. *quæ ſit omnibus præſtanda* 96 2 52. 97 1. 103 2, 23. 123 1 29. 344 2 43. *ut in commune boni ſint* 53 1 10. 98 1 49. 133 1 50. 200 2 19 *homo neminem odiſſe debet.* 49 1 50. *nec peccantes* 267 2 13. *ſed mitis eſſe etiam immitibus* 287 2 8. *non ad otium natus eſt* 182 1 47. *nec ad voluptatem* 183 1 4. *ſed ad opus* 182 1 36. 183 2 49. 299 1 5. *prout & alia univerſa.* 302 1 6. *hominis munus, Numen venerari, celebrare, homines juvare, ſervare* 215 2 44. 240 2 20. 241 1 7. *opus cœleſtia contemplari* 277 2 42. 278 1 9. 305 1 49. *humanitatem colere* 404 2 49. *ars, bonum fieri* 387 2 3. *hæc qui non præſtat, nec hominis nomine dignus eſt.* 182 2 50. 360 2 13, 15. 361 1 41. *hominem enim internum, exteriis exutum, conſiderare oportet* 342 2 48. 343 1. *nec ab homine aliud, quàm quod eſt hominis, exigitur* 204 1 49 *nihilque homini deſpondendum poſſe, quod homo potuit.* 189 1 10, 34. 230 2 42. 424 1 32. *aut perferre, quod homo pertulit* 206 1 12. 207 1 30. *nec impotentia ignaviæ prætexenda* 187 2 6, 34. c. 2 1 188

284

2 24. 189 1 20. 231 1 3. c. 2 54. *cum volup-
tas in cauſſa eſt* 51 2 30. *ne*[illegible] *affecti, huic indul-
gend*[illegible] 189 1 10. *ſed uſu & induſtria contrà pro
viribus obiitendum* ib. 34 *homi*[illegible] *animal ephemeron*.
161 2 4. 262 1 20. *anima cadaver geſtans* 165 2
23 *ipſe, & humana omnia, vanitas mera* 77 2 34.
78 1 45. 294 2 1. *bullarum inſtar* 303 1 5.
mortales natos 131 1 48. *pacem invicem colere, non
diſſidia fovere, ne*[illegible] *iras & inimicitias immortales
gerere decet* 132 1 3[illegible]. c. 2. 400 2 46. 402 1
9. *divulſus* [illegible] *corp*[illegible] *cui* [illegible] *reſtitui* [illegible]
eſt 362 1 36. 46
Iclericis [illegible]*narum* 2[illegible] 2 33
Ignis natura 121 2 19. *pri*[illegible] *prela*[illegible] 44 1 19
Imaginativa vis qualis 118 1 10. 229 2 25
Imitatio dextra rerum [illegible]*, grata* 87 2 31
Impatientia malorum [illegible] 216 1 3. 387 1 2[illegible]
Imperiti peritis [illegible] 17 1 5[illegible]
[illegible]*perceptibilia quibus omnino* [illegible]*beantur* 198 1 40.
199 2 52. *perceptu difficili a pleraque quibus* ibid.
46. 200 2 35
Impius omnis in[illegible]*, mendax, laſcivus, mollis* 321 1
21. [illegible] 2 2[illegible]
Impoſſibilia ſectari, velle [illegible] 2 17. 206 1 1.
Ingenii tecti amicitia anxia 25 [illegible]
Inimicorum laudes pernicioſæ [illegible] 1 11
Injuriæ fructus in læſi ſenſu [illegible] 2 38
Injuſtitia, jus non exequi 3[illegible] 2 2
[illegible]*, ſ*[illegible] *quique* 415 2 55
[illegible]*vidia æmulationis proles* 38 1 [illegible]
Ira [illegible] *non reponenda* 236 [illegible] 4[illegible] 217 1 13. *inju-
riâ plus lædit* 402 1 15. [illegible]
lis 405 1 12
[illegible] *an liceat* 267 1 28, 54. *rebus ſtolidum* 239 1 [illegible]
Juſtitia, virtutum omnium genetrix 393 2 34. *ad
ſuperos hinc abiit* 215 1 2. *rediiſſe quando habita*
ibid. 50 2
Juſtum eſt, bonis rependi bona 413 1 31
Labori aſſueſcendum 331 2 2[illegible]
Lædere quenquam, niſi ipſe ſe, nemo poteſt 48 2 22
Laus à bonis, non à quibuſvis 97 1 19. c. 2 44. 98
1. *aliena quid ad nos?* 138 1 30. *nihil eâ melius
fit* 139 1 14
Lectio accurata prodeſt 41 1 42. *varia diſtrahit* 54
2 36
Lege certâ obveniunt omnia 119 2 14. 429 2 9
Liberalitas profuſione diſtat 281 1 8
*Libido & voluptas non minùs quam labor & dolor
moleſta* 90 2 31
Librorum ſupellex citra [illegible] *inutilis* 117 2 19
Literaturæ profeſſoribus ſalaria liberaliter aſſignanda
[illegible] 1 29 c. 2
Loco nullo non bene vivere licet 4[illegible] 2 56. 44 1 11.
322 1 26. 205 1 47. 281 2 46. 313 1 1.
370 1 39. 417 1 1
Lætio intempeſtiva, noxia 39 1 25
Magnates [illegible] 21 1 14. [illegible] 1 53
Mali ſemper fuerunt, ſemper erunt 257 1 24. *mi-
ſeratione magis quam indignatione digni* 69 2 4.
208 2 30. 232 1 8, 37, 50. [illegible] *&* [illegible]
cudi 287 1 39
Malum nihil niſi inhoneſtum 48 2 6. 49 1 12. [illegible]
benti ſoli noxium 3[illegible]7 2 56. 318 1 38. *nihil ægrè
lædit, quod verè bono non deſtituit* 46 2 22. 49 1 4.
13[illegible] 1 1[illegible] 162 2 41. *malo abſtinere, ubi nil*
[illegible] *tutis eſt; ex metu vero non eſt*, 400 1 1
[illegible] *volens quis* 286 2 56. c. 2 53. *ſe non dili-
g*[illegible] 5. *malum quenquam* [illegible] *nec Deus fe-
ce*[illegible] 49 1 4. 6[illegible] 2 9
Mare [illegible] 244 1 [illegible]
Materia univerſi qualis 219 1 12 *varias* [illegible]
formas 267 2 [illegible] 268 [illegible]
Mediocritas in cunctis obſervanda [illegible] 1 37 2 40.
34 1 1. c. 2 41. 37 1 54 [illegible] 2 5. 43 10. 44
2 50. 45 1 17. 243 2 43. [illegible] 2 37
Mendacio ſapiens quatenus immunis 178 1 45. c. 17
Mens divinitus derivata 48 1 42 141 2 23 211 1 47.
414 1 24. *hanc præter noſtrum nihil* 280 1 10.
eſt ipſe quiſque 265 1 18. 388 1 44. *ſola eſt in ho-
mine æſtimatione digna* 228 1 28. 230 1 43. *prin-
cipatum obtinens* 120 1 26 207 2 30. 281 1 41.
ſervire corpori [illegible] *cupidini non debet* 52 2 17. 79
1 5, *hac Deum attingimus* 67 2 34. 68 1. 420 2
25. *numinis ſeu* [illegible] *inſtar habet* 65 1 30. 69 1
25. 71 1 44 99 1 44 [illegible]00 1 55. 207 2 46. 266
2 38. [illegible] 284 1 4. [illegible] 305
2 26. [illegible] *inprimis curanda & colenda* 60 1 38 78 1
43. 115 2 52. 120 [illegible] [illegible]07 2 42, 208 2 12. 230
1 43. 300 1 16. *pura ſervanda* 239 2 53. *huic ſanan-
dæ aſperum nihil non ſuſtinendum* 193 1 53. 195 1 5.
huic nihil præferendum 38[illegible] 2 50. *hanc contra ni-
hil* [illegible] 104 1 52 c. 2. *hanc potius quam
vultum componere par eſt* 278 2 18. *huic nihil imper-
vium* 68 2 18. 384 1 29. 385 1 48. *omnia permeat
& perluſtrat*. 278 1 15, 51. c. 2 l. 1 *vaga ne fit* 61 1
24 c. 2 11 1 53. *alia ſcrutando ſæpe ſe negligit*
68 2 30. [illegible] *tempori ne concedant* 210 2 42. 211
1 37. *recte ſemper fertur* 230 2 1. *nec impeditur* 62
1 17. 207 2 1. 216 2 [illegible], 213 2 48. *quia* [illegible]
exceptione aggreditur 12[illegible] 237. *& obſtinatia quæque
in rem ſuam vertit* ibid. 1 36. 131 1 10, 20. c. 2
l. 30 207 2 6. 316 1 14 *motu levi aut aſperto non af-
ficitur* 125 1 14. 210 1 33. *invicti fit, ubi aliis
ſubducta, ſuâ ſe virtute involverit* 271 1 38. c. 2 l.
32 211 1 22 c 2 l. 31. 393 2 27. 420 2 31.
422 2 16. *ſe intuetur, ſe pro libitu agitat, ſe fin-
git* 383 1 23. c. 2 l. 26, 35. 37. [illegible]
[illegible] *ſucceſſit* 426 1 1[illegible] *mente bonâ nil melius* 3[illegible] 2
26. *hujus morbi graviſſimi* 71 1 28. *tacitas* ibid. l.

34

34. 154 1 29. 324 1 10. *poſtrie* 156 1 56. *de mentis ſede ſenſa varia* 126 2 37. 128 2 34
Methodus rectæ plurimi in cunctis habenda 18 2 24
Migratio frequens nimis commoda 38 2 20
Minicata, quæ, nec inutilis eis 391 1 35. 392 1 2
Minima non negligenda 34 1 24. 75 1 33. 104 2 44. 106 1 51. 122 1 30, 24
Mirari, philoſophiæ initium 27 2 32
Mirum ſapienti nihil ibid. 16 56. *c.* 2 *l.* 51. 57 1. 355 1 26. *qui miratur ſtultus eſt* 426 2 5
Miſericordiam ſapienti quatenus negent Stoici 69 2 40. 70 2 56
Mores, candidi 153 1 6. *nigri* ibid. 22 *præfracti* ibid. 2 *l.* 10. *moroſi* ibid. *l.* 20 *ferini, ſibi* ibid. *l.* 54. 201 2 50. 202 2 53. *pueriles* 153 2 55. 201 2 48. *muliebres* ibid. *l.* 49
Moroſitas, & in docente, & in diſcente, officit 15 1 52, 57
Mors non eſt malum 66 1 44. 333 1 26. *ſed malè mori* 179 1 30. *vitâ turpi melior* 323 2 2. 324 1 10. *naturæ opus* 67 2 19. 79 2 46. 99 2 51. 131 1 20. *debitum* 136 2 55. *non timenda* 67 2 23. *nec erubeſcenda* 131 1 43. *nec contemnenda; id quatenus* 324 1 56. *c.* 2 9. 437 1 31. *nec faſtidioſe,* 325 2 41. *nec faſtidiosè,* ibid. 42. *nec negligenter,* ibid. 1 42. *nec præcipitanter,* ibid. l. 17 48. *nec rabidè,* 324 1 35. *c.* 2 *l.* 10. *nec jactanter,* 365 2 28. *nec diſcupienter,* 423 1 31. *nec reluctanter,* 373 2 34 *ſed conſideratè,* 324 2 14. *compoſite,* 110 1 20. *facilè,* 100 1 4. 109 1 47. 381 1 51. *placidè,* 79 2 16. *lubenter,* 260 2 20. *quod pauci faciunt* 179 1 54. 180 1 50. 222 2 40. *decenter,* 109 2 52. 110 1 21. *gratulatoriè obeunda,* 176 1 38. *expectanda* 215 2 33. 225 2 48. *excipienda* 55 1 34. 176 1 34. *admittenda* 260 2 20. *conſciſcenda* 213 1 43 *quodque quibus de cauſis permittebant Stoici* 83 2 53. 85 1 19. 211 2 49. 213 2 20. 314 1 26, 32. *ſed jure rejicitur & refellitur dogma illud* 84 1 20. *c.* 2 l. 50. *ritè mori, magna* 387 2 2. *mori non poſſe, volenti miſerum* 319 1 11. 320 2 9. *mors migratio* 63 1 19, 21. *c.* 2 l. 2. 314 2 32. 386 1 38 *c.* 2 *reditus rei ad principium ſuum* 136 1 11. *compagis diſſolutio* 79 2 26. 381 2 17. *reſolutio in elementa prima* 131 1 24. 186 1 12, 32. 279 2 34. 280 1 18. 289 2 5. 435 1 29. *in eodem ſtatu ponens, quo retro fueramus, nonnullis (sed falsò) viſum* 142 2 32. 303 1 21. *portus* 90 1 22. 213 2 16. *requiem dat* 90 2 1. 211 1. 186 2 15. *meſſis* 275 1 54. 276 1 51. 415 1 7. *imperatores, magnates, medicos, mathematicos, philoſophos, poetas, artifices, pariter tollit* 88 2 46. 89 1, 2. 152 2 29, 46. 158 2 58. 159 1. 170 1 9. c. 2 l. 4. 251 2 29. 252 2 54. 267 2 15. 304 2 23. 305 1 29. 306 2 20. 307 2 8. *omnes æquat* 255 4 12. 256 1 46. *homo nemo ratione ullâ effugerit* 222 1 35. 223 2 2. 287 1 18, 35. *mortis dilatio, res ferè nihili* 169 2 12, 23. 178 1 20, 24. 181 2 25. 357 2 44. 359 2 1. *mors ... nonnullis* 131 16. *rerum omnium aliis* 332
1 22, 26. *c.* 2 l. 34. *urbium etiam* 172 2 11. *ortus unius, mors alterius* 167 1 5. *c.* 2 l. 1. 274 1 50
Multis immiſcere ſe haud expedit 99 1 26. 147 1 25. 180 1 39. *ſupervacuis præſertim, animùſque neceſſariis* 148 1 9. 150 1
Mundus quaſi animal, 147 1 19. 249 1 50 c. 2 *unum quodammodo,* 163 2 56. 164 1 2. *corpore uno animaque unâ prædito, conſtans,* ibid. 2 10, 14 *licet, civilis inſtar,* 278 2 25. *ex natura ſua diſcordibus,* 152 1 14. c. 2 278 2 48. 279 1 40 *ſcilicet admodum compacto & concinnato* 151 c. 1, 2 *cujus membra ad congeneres ſibi ſponte feruntur* 436 2 38. 437 1 39. *cùm lubentia ſibi invicem inſerviunt* 368 2 45. 369 1 43. *eadem ſibi invicem in totius uſum* 406 2 3. 407 2 37. *homo ſolus ex omnibus hic officio ſuo deeſt* ibid. 38 49. *mundus civitas quædam* 75 1 45. 113 1 43. 125 1 3. 130 1 32. 147 1 19, 249 1 50 *ſcenæ inſtar* 388 1 32. 90 2 5. *malis moribus fætus* 300 1 53. *mutationibus obnoxius* 129 2 39, 53. 132 1. 269 2 16. 297 1 25 *eiſdemque conſiſtens* 54 2 5. 67 2 48. 79 2 36. 161 1 31. 226 2 45. 227 1 5. 267 1 39. 269 2 41 *mundana omnia quàm nihili* 366 2 27. *pereuntia & peritura* 66 2 38. *mundi conflagrationes* 89 1 39. 204 1 2. 385 1 48. c. 2 45
Nihil ex nihilo, in nihilum 150 1 58. c. 2 16, 22. 203 2 7. 301 1 45. 343 2 12
Nominibus quæ gerimus, re reſpondendum 356 1 16. c. 2 29
Novum inſolenſve nihil 72 1 33. c. 2 16. 154 1 1. 166 1 48. 250 1 44. 257 1 23. 313 2 27. *ſapienti fortivè* 159 2 20. 205 2 14. 290 2 11. *ſtultis ſecùs* 167 2 52. 268 1 47
Obſtinatio mera Chriſtianis immeritò objecta 386 1 28. 387 1 54
Occupationes fugere, ineptum 9 1 40. 21 1 51, 55
Oculorum continentia 88 1 18
Officia pro relationibus & perſonis præſtanda 21 2 1. *officii divini humanique ratio pariter in quibuſque habenda* 116 2 32. 117 1. 305 2 7, 50
Opinio quantum valeat, 73 1 30. c. 2 34. 111 2 16. 130 1 26. 256 2 3, 38. 265 2 23. 353 1 55. *ea nos, non res ipſæ, turbat* 129 2 24, 29. 133 1 51 287 1 7. 313 2 6. 315 2 39. 316 1 32
Orbi quibus miniſteriis demereantur 256 2 4. 257 2 13
Oſtentatio vitanda, hujuſque vanitas 8 2 21. 9 1 19. c. 2 10. 30 2 24. 38 2 13. 39 1 8. 283 2 13.
Otium, uti neſciis, negotio moleſtius 147 2 11. 287 1 13, 40
Parentum virtus ad eandem proli calcar 2 1. 27. 241 1 48. *horum veſtigiis, citra examen non inſiſtendum* 168 2 38. 169 2 11
Parere prius quam imperare 411 2 52. 412 2 1
Παῤῥησία *ferenda* 6 2 45
Parſimonia juſta, etiam in principe, probanda 39 1 42. *Vide Publica.*
Pater familias quare dicatur; qualis eſſe debeat 151 41. 16 1 44
Pecundi

Patria ſapienti nulla non terra 313 2 25
Pax ſubdola qualis 397 2 5
Peccandi malis ſatietas nulla 322 2 49. 323 1
Peccantes citra iracundiam aut aſperitatem corrigere conandum 212 1 8. c. 2 30. 237 1 18. c. 2 34. 304 1 52. 402 2 49. 403 1 14. *juvandi & ſuſtinendi* 215 2 47. *vel corrigendi, vel ferendi* 320 2. 12. *peccant neſcii, inviti, quatenus* 399 1 46. c. 2 1. *peccare nemo coegerit* 200 2 8. 318 2 17
Peccata ſenilis pœna 62 1 55. *graviora, quæ à libidine, quam quæ ab ira.* ibid. 2 4. *aliena placidè ſubſtinenda* 47 1. 12. *nobis non obſunt* 148 2 55. 210 1 1. 272 1 24. 318 2 8
Peccati abſtinentia à procuratione divinâ 42 2 22. 43 1 12 c. 2 32 52
Peritia verè bonum aut ſapientem non facit, nec pluriſi ex ſe habenda 14 2. 9. 19 2 25, 30
Perſeverantia jugis in vita rectè inſtituenda 32 1 4. 240 1 10
Pertinacia fallus, inſcitiæ, ſtultitiæ proprium 304 41, 47
Philoſophiæ ſtudio ætas nulla non incumbere debet 52 1 44. c. 2 13. *huic aliis miſſis vacandum.* 112. 1 45. 292 1 9. 2 41. *nec aliud quicquam præ principali hoc intendendum* 115 1 54. *ſeneſſæ occupato præcipue* 52 1 49. *in actione ea non in ſermone conſiſtit* 365 2 55. 366 1 10. *hanc profeſſi plerique titulo, non re tales* 37 1 22. 293 1 6. 338 1 50. 339 1 51. 366 1 11. *hujus partes quæ* 299 2 2
Philoſophari, licet ſine tunica, 155 1 7. *ſine libro* c. 2 8. *ſemiſſitudo* ibid. 30 *ſine commentis* 156 1 41
Phocionis indoles qualis 394 2 9. 395 1 49
Pietas, juſtitia juncta 417 1 41. *hac antiquior nihil* 408 1 26
Platonis politia 340 1 51. c. 2 38
Plauſus nec aucupandus, nec importunè exhibendus 39 1 58
Præceptoribus quantum debeamus 22 1 6
Præſentem imaginari, quem vereare prodeſt 409 2 20. 410 1 31
Præſtantioribus viliora concedere & inſervire nata ſunt & debent 105 2 30. 207 2 56
Præſtantiſſima quæque eligenda, proſequenda, tenenda 104 1 39. 106 1 52. c. 2
Prævisa minus afficiunt 285 1 4
Prece nil à Deo petendum, quod hominem latere velis 93 1 7. *verè bona inprimis petenda* 346 1 55. 347 1 14. c. 2 31. *preces liberaliter, ſimpliciter concipiendæ* 291 1 25 50. 292 1 49. *precibus praxis pro viribus jungenda* 348 2 7. 347 1 14. c. 2 30
Principia duo, cauſſa & materia 145 1 48. c. 2 5
Progreſſus in bona perpetes 104 2 14. *quos faciamus, obſervandum* ibid. 40 *modici non ſpernendi, ſed fovendi* 340 2 39
Proprium quicquam quatenus nemo habeat 432 2 54. 433 1 45
Publica privatis, cum paucis, præferenda 31 1 9. 41 1 15. *publici ſumptus moderandi* 32 2 18. 34 1 45. 52 2 1. 38 2 37, 42
Rectâ ſemper, accuratè, quaſi ad lineam ductam, progrediendum 137 1 46, 5. c. 2 5 145 2 19. 185 1 26, 49
Redeundum propere ubi deviaſſe ſenſeris 196 1 9, 13. 214 1 35. *velitas iis firmabis magis* ibid. 19
Refectiones neceſſariæ, ſed modicè & ſobriè habendæ 160 1 20. c. 2 56. 184 1 1. c. 2 4
Regere qui queat alios, qui ſe non regit? 450 1 39.
Regibus philoſophantibus beatiùs regnum 24 1 30. 25 1 54. *ejuſmodi ſubditis ſpectrum inſtar* 35 2 21. *libera ſocietas ſub eiſdem ſervitus* 23 2 45. 24 1 14
Regnum ipſum ſervitus 295 2 26. 296 2 16
Religio citra ſuperſtitionem 242 2 21
Res ipſa, formis & apparatu ſepoſitis, perpendendæ 128 2 45
Romana, gravitas, ſtrenuitas 58 1 24, 16
Sapere ſe ſolum qui putat, deſipit 31 2 9.
Sapientiæ gradus quis, lapſum nolle, velle 153 2 4. 135 1 50
Scelera lucem averſantur 107 2 13. 108 1 4
Seceſſus per ſe parum prodeſt 121 1 42. c. 2 46 *in ſe ſecedere prodeſt* 122 2 21, 48. 123 1 15. *ſeceſſus amœnus conſtituendus probus* 122 2 38 *horridus mala* ibid. 52. 123 1 1
Semina accepta vis occulta effingit 371 2 14. 373 1 33
Sene ab actu non deſiſtendum 237 2 28. 238 1 4
Sententia temerè non ferenda 242 1 9. *aliena melior cedendum* 30 2 40. 31 1. 242 1 44
Servi fors qualis 412 2 6. 413 2 35. *ſervitia ſpecioſa* 39 2 1
Soboles ... quiſita, ... ipſa ... effecta 303 2 42
Socrates vir magnus 287 2 17. 288 2 3
Sermus, cum peculio nobis communis, actionem interripis 299 1 30
Somno aut ſomnio ſimilis plurium vita 168 1 48. c. 2 1. *ſomniorum ſpectra vera ſunt, quæ nos perturbant.* 77 1 41. c. 2 16. 243 1 39. 256 1 50
Sophiſtæ quales 8 1 35 1 9 20
Sors communis non recuſanda 282 2 32. 283 1 39
Spes Chriſtiani qualis 143 2 55
Temerè nihil ad mittendum agendum 98 2 4. 102 2 24. 106 2 21 123 1 30. 128 2 45. 169 2 1. 216 2 35. 217 1 1. 206 2 41
Temperamentum probum animi, morum, motuum, laude dignum 18 2 20, 30. 19 1 4. 27 2 56. 31 1 55. c. 2 2
Tempus præſens, quo ſolo utimur, fruendum, ſedulo advertendum, ritè diſpenſendum 58 1 39. 115 1 47. 147 1 41. *temporis opportunitas, res magni momenti* 42 1 29
Terra tota ad univerſum puncti inſtar 326 1 8
Tragœdiæ quis uſus 388 1 48. 319 1 31. *in comœdia* ... *tiſſimus* 387 2 47. c. 2 41. 388 1 47 *Tranquillitas bene agendo, non tibi agendo, acquiritur* 148 1 ...
Tranſitio à numero ad numerum 56 1 45. 154 2 4. ... 35. *à perſona ad perſonam* ibid. 36. 300 1 10
Tyranni iidem aliis, aliis ſervi 157 1 39. c. 2 1. *fallaciſſimi,*

ſiſſimi, qui è ſervitio emerſerint 367 2 9. *tyrannorum hypocriſis* 20 1 55. c. 2 27 *invidentia* ibid. c. 2 6. *tyrannum regemque quantum interſit* 20 1 55
Unionis genera varia 264 1 12
Urbes integræ quaſi morte ſublatæ & ſepultæ 170 2 14. 174 1 23
Uſus quantum valeat 424 1 32. 425 2 24. *gravia primitus levia, ingrata grata facit.* 369 1 55. 370 1 7.
Utile nihil, niſi honeſtum 115 2 28. 298 2 41. 299 1 14
Varietas juvat 250 1 55. 251 2 28.
Velle ſanari ſufficit 318 1 40. 365 1 5
Veniam quatenus admittant Stoici 28 2 27. *peccantibus haud difficulter habenda* 11 1 30. 28 1 43. c. 2 1. 270 1 19. *ab eis præſertim, qui ipſi eâ opus habent* ibid. & 399 2 20. *invitè delinquentibus debetur* 98 1 33. 285 1 54. 426 1 51. *ignaris quatenus* 70 2 52. 71 1 24. 426 2
Venter quam vorax 144 1 3. c. 2 30. 145 1 12
Verboſitas vitanda 99 1 32
Veritas una 263 1 38. 264 1 7. *res divina* 322 1 5. *hujus ſermo ſimplex* 417 1 55. c. 2 32. *eâ nemo volens deſtituitur* 286 1 55. c. 2 53.
Vernularum dicacitate delectantur domini 35 2 [illegible] 36 1
Veſtis familiaris à forenſi alia 191 43. *citra ſplendidam in aula agere licet* 43 1 2. 44 2 1
Victus ratio valetudini conducit; tenuis potior 22 39. 51 30
Vindictæ modus optimus 220 2 44. 221 2 20
Vir vere quis 128 2 54. 129 2 23
Viribus majora non molienda 261 1 4
Virtus ſola in pretio habenda, & ſtudioſè affectanda 103 2 26. 104 2 22. 159 2 15. 23[illegible] 1 14. 252 2 55. 253 1 15. *ſola permanent innoxia* 103 2 41. *ſola ad poſteros, ad ſuperos transmittit* 78 1 46. 79 1 47. *rectâ ſemper fertur* 236 2 1. *via per ſe, et ii via minus ardua, minus moleſta* 198 1 9. *maſcula* 58 1 24. 99 1 50. 128 2 44. *niſi gratuita ſit nulla* 135 25. *ipſa ſibi ſufficit* 271 2 27. *ipſa pretium & præmium eſt ſibi* 39 1 13. 296 1 30. 250 1 20. *virtutes in aliis agnoſcere & ſuſpicere, cumuloris eſt* p. 153 c. 2 l. 20
Vita brevis p. 60 2 4. 136 1 21. 149 1 43. 182 1 1. *incerta* 295 1 28. *puncti inſtar ad ævum* 209 2 40. 142 1 19, 36. c. 2 l. 33. *præſens tantum vivitur. & hoc punctum inſecabile,* 71 1 19. 72 2 6. 79 2 35. 112 2 6, 53. 149 2 1. 422 1 4. *fugit* 57 2 14. 149 2 48. *nec redit denuò* 57 2 34. 59 2 20. 60 1 55. *in dies diminuitur* 80 1 48. 81 1 52. 85 1 19. c. 2 l. 8. *peregrinatio* 78 1 11. *navigatio* 85 1 53. 90 1 19. *militia* 77 2 43. *lucta* 285 1 4. *moleſtiis referta* 180 2 27. 181 1 40. *cum diſſentientibus tranſigenda* 326 2 20. *fabula* 389 1 56. 390 1 3. *in qua perſonam & terminum aſſignat choragus deus* 438 1 37. 439 2 10. *non quàm longa, ſed quàm bene acta intereſt* 111 1 37. *ſibi per omnia debet eſſe conſentanea* 13 2 6. 18 1 48. 24 1 24. 32 2 47. 41 1 42. 42 2 47. *ſibi, naturæ, rationi, legi, numini conſentanea, eadem* 16 1 47. c. 2 l. 21. 61 1 6. 97 1 36. 111 2 23. 115 1 51. 186 1 51, 5. 197 2 4. 241 1 9. c. 2 l. 14. 264 1 11. 437 1 30. *vitæ ſcopus certus aliquis proponendus, ne vaga ſit* 74 2 17. 75 1 3, 16. 157 2 27. 381 2 23. 408 1 37. c. 2 l. 48. *fructus quis verus* 241 1 11. *præterita ad examen revocanda* 233 1 55. 2[illegible] 4 2 10. *probè acta in ſenecta, morte, ſolamen* 142 2 43. 436 2 10. *malè, morte pejor* 418 1 40. *vitæ ſpatium à deo præſtitutum* 57 1 7. 58 1. 429 2 20. 430 1 44. *eo contentus agere quiſque debet* 251 1 37. c. 2 l. 29. *dies ultimus jugiter cogitandus* 58 2 25. 63 1 5. 116 1 6. 271 2 41. *tanquam ultimus quiſque habendus* 212 2 35. 272 1 1. 282 1 55. c. 2 l. 20. 290 2 32. 384 1 13. 385 1 33. *qualem in eo deprehendi oporteat* 243 1 4. *vitæ ſatietas* 322 2 36
Vitii contages 324 1 12, 46, 49. *inconſtantia* 98 1 23. 317 1 19
Vocabula olim uſitata, poſt obſoleta 1[illegible]8 1 37
Voluptas bonum quare non ſit 243 2 21. 299 1 16. 310 2 15. *ineſcat* 191 1 24. *quid et dolor differt. diſtrahit* 90 2 31. *eâ peſſimi etiam fruuntur* 243 2 20
Vulgus inconſtans, mutabile 125 1 46. 136 1 47. c. 2 35. *judicii expers* ibid. 1 53. *hujus cenſura nihili habenda* 135 2 8, 53. 338 2 20. 335 1 5
Vultus ſpecies affectata, genuina exterminat 268 2 40

FINIS.

BIBLIOPOLA LECTORI.

RECentem hanc Antonini Editionem meditantibus, ut nequid deficeret, quod Libellum auro contra charum, Probis, Literatiſque Viris commendare valeat, præ cæteris luculentam quàm fieri potuit maximè, numeriſque abſolutam omnibus producere in animo erat. Quandoquidem igitur A. D'Accerium cum Eruditionis Torique conſorte huic operi illuſtrando fœlicem ſatis diligentiam adhibuiſſe compertum eſt; & noſtræ & Lectoris operæ-pretium fore, & honorem iſtis nominibus debitum duximus; ſi quicquid illi, vel ab Eruditiſſimo noſtrate Gatakero prorſus intactum, vel, ſi leviter tantùm perſtrictum, at fuſius tamen, & dilucidius, & ad cauſam Chriſtianam propius, Marco adſcripſerant, Mantiſſæ loco ſubjici curaverimus. Ità demum fit, ut quemadmodum ære obſtricti alieno fidem ſemel falſam ampliori rependunt fœnore, id à nobis fieri ut liceat, exorandi ſunt, quotquot huic incœpto animos pridem dederunt. Quum enim, & iſte qui pares in hâc re partes ſuſceperat, repentinâ morte abreptus, atque alia obſtarent nonnulla, (quæ hîc narrandi non eſt locus) quò minus ad diem præſtitutum, quod polliciti ſumus, ſolvendo eſſemus; id ſaltem erat in votis, ut & Marcus tandem prodiret ornatior, & qui utiles erogare ſumptus non gravantur, moram aliquando haberent fœneratam. Tu verò, Lector ingenue, (quem & benigniſſimum ſperamus) ut boni conſulas, nobiſque ignoſcas facilis, æquum eſt; ſiquidem, quod in noſtrum plus ſatis ceſſit incommodum, id ità comparavimus, ut vel inde haud parum ipſe capias commodi. Fruere igitur & vale; id ſolum ultrà monendus, quod ſi in uno forſan atque altero loco, aliquid de proprio adjecerit Interpres, id uncis occluſum, atque diſtinctum curavit, ne videatur alienas merces pro ſuis obtrudere.

Digitized by Google

Annotationes D'Acerianæ

IN

MARCI ANTONINI, Imperatoris, MORALIA.

In Titulum totius Operis.

TA' εἰς ἑαυτόν.] Quod ominis infauſti vulgo dicitur, *In limine titubare*, id omnibus quod ſciam eruditis, qui in hâc palæſtrâ ſunt hactenus exercitati, videtur obtigiſſe. De ipſo enim, quem præ ſe fert Libellus hicce, Titulo, mirum plane quot quàmque diverſæ Criticorum extiterint ſententiæ. In quâ tamen diſcrepantiâ (ut quod ſentio dicam) nec una quælibet ſatis arridet. Quod ne temerè, & animo culpam in alios conjiciendi dictum ſuſpicere, me ipſum etiam Lectori cædendum viciſſim dabo, noſtram interponendo conjecturam ſaltem; cæteris fæliciorem an ſecus, penes alios judicium eſto.

Græca igitur ſic ſe habent: Μάρκου Ἀντωνίνου Αὐτοκράτορος τῶν εἰς ἑαυτόν. Βιβλία ιβ. Jam verò per τὰ εἰς ἑαυτὸν ſcripta indigitari, vel *de ſe ſuiſque rebus*, vel *de Vitæ ſuæ inſtituto*, vel denique *propter ſe*, hoc eſt, *in ſui gratiam aut uſum* digeſta, vix animum inducere poſſum ut credam. De ſudârunt ſane in hâc causâ Interpretes, ut Præpoſitionem εἰς ità paſſim uſurpari probatum darent. Sed prtæterquam quod hæc mihi duriuſcula ſonent, (Exemplis in contrarium allatis quantumvis refragantibus,) aliud etiam in causâ eſt, quamobrem nunc Vocabuli ſenſum non poſſim hîc loci non improbare. Quale autem iſthoc paucis accipe.

Viris Philoſophiæ ſtudioſis, (animo præſertim in cogitatione altiùs defixo) haud opus eſt ut moneam ſolenne eſſe, ſecum verſari; & Proſopopœiâ quâdam, non minus uſitatâ quàm utili, ſeipſos interrogare, inſtituere, ultrò citróque alloqui. Quin itaque Imperatorum hic ſapientiſſimus multùs in id genus Exercitatione fuerit, nullus dubito. Quòd ſi Titulum his verbis conceptum, ad illa reſpexiſſe dixero, quæ Marcus ſecum meditans, & (juxta Ciceronianum illud) *nunquam minùs ſolus, quàm cum ſolus*, interno quodam ſermone ſibi affatus eſt; atque animo ſimul tum Præceptore tum Diſcipulo uſus, ſtudium Philoſophiæ excoluit; ſignificatum & præpoſitionis εἰς maximè genuinum, & factum Viri τοῦ πάνυ moribus accommodatiſſimum habebit Lector. Hæc itaque interpretatio cur mihi magis præ cæteris placeat, adeò deſinet extemplo mirari, ut ſuos etiam adjicere calculos, non ſit (ni fallor) detrectaturus. Accedit, quòd Antoninus cum nemine alio ſermones miſcet; ſed per totum operis hujuſce curriculum perſonam Hominis ſecum deliberantis ſuſtinet; quippe qui probè noverat, hanc *ſoliloquii*, (quod vocant) rationem, & breviori docendi compendio cæteris præcellere, & morbis animi ſalutares efficaciùs adhibere medicinas. Quin & complures domeſtici hujus commercii imagines paſſim reperire in proclivi eſt, & ob oculos ponere: quibuſcum & Marci morem conferre, & noſtram inde ſententiam firmare licebit. Hem verò unum, ne Lectori ſim tædio, Horatium!

De Rep. Scip. lib. 3. de Offic.

——— *Neque enim cum Lectulus aut me*
Porticus excepit, deſum mihi. Rectius hoc eſt.
Hoc faciens vivam meliùs. Sic dulcis amicis
Occurram. Hoc quidam non bellè: Numquid ego illi
Imprudens olim faciam ſimile? Hæc ego mecum
Compreſſis agito labris. Serm. l. 1. Sat. 4.

Viden' Antoninum mutato nomine, tot & tanta negotia ſuſtinentem, arduis aſſiduiſque Rom. Imperii rebus domi bellique impeditum, breviuſcula tamen, ſi qua darentur otii interſtitia, in hæc ſtudia ſedulò erogantem? Hic calamo deinde prote-

nus arrepto, quicquid in mentem venerat ſcriptis mandaſſe videtur, Eo nimirum conſilio, quò magis illæ Tabulæ, tum Monitoris vice defungerentur, ſi memoria minùs per ſe fida diverſiſque diſtenta curis perfluerêt; tum etiam in opprobrium ſui, ſi quid in poſterum peccaſſe, & ab his propoſitis turpiter deſciviſſe deprehenderetur, ut ſuam ipſius in teſtimonium advocarent adverſum Conſcientiam.

In Librum Primum.

§ 3. Τὸ λιτὸν κατὰ τὴν δίαιταν, καὶ πόῤῥω τῆς πλουσιακῆς διαγωγῆς] En matris virtutem minime vulgarem, & quam vel noviſſimè laudatæ componere auſim! Cùm enim fœminæ nobiles liberorum animos pietate imbuere pleræque penſi habeant, ſi minùs ſincero Religionis ſtudio motæ, at ſaltem quod bene audiat ut faciant, moribuſque paſſim receptis obſecundent; ad mollitiem & luxum intereà loci ità vel à teneris comparant ingenia, tanquam id ſibi negotii crederent ſolum dari, filii generoſo prognati ſtemmate homines ne ſint frugi, aut laborum patientes. Jure igitur merito Antonini mater in laudibus habetur, ob eductionem minùs delicatam, & prorſus ſingularem: Siquidem cæteræ longè abſimiles adeò ſuos à duriter tractando abhorrent, ut in Strepſiadis conjuge, ſeſe tanquam in ſpeculo contueri liceat: Quam filium inſtituentem Poetæ comicus lepidè ſatis depinxit, marito corruptum pueri ingenium ità deplorante,

> *Τοῦτον τὸν υἱὸν λαμβάνουσ᾽ ἐκορίζετο,*
> *Ὅταν σὺ μέγας ὢν ἅρμ᾽ ἐλαύνῃς πρὸς πόλιν,*
> *Ὥσπερ Μεγακλέης ξυστίδ᾽ ἔχων.——*
> *Hunc manu prehendens mater filium,*
> *Occœpit adblandiri ei; Quando, inquiens,*
> *Tu grandiuſculus fueris, age, currum agis*
> *Ad urbem, veſte ſuccinctus curuli, uti*
> *Megacles.* (Avunculus tuus)
>
> Ariſtophan. in Nubib. *Act.* 1. *Scen.* 1.

§ 4. Τὸ μὴ εἰς δημοσίας διατριβὰς φοιτῆσαι] Non defuerunt quibus contrarium magis placuit, inter quos & M. Caſaubonus, cui unicâ tantùm immutatâ literâ viſum eſt legere, *τὸ μὲν εἰς δημοσίας*, &c. Ductus eſt nimirum particulam negativam expungere, iſtius præcipuè apud Capitolinum memor; *Frequentavit & Declamatorum Scholas publicas.* Me verò quod attinet, hallucinatum eſſe opinor, quantum conjicere licet, Virum alibi haud parum naſutum. Siquidem primi Ordinis Juvenes ad Scholas tunc temporis publicas ingenii excolendi gratiâ frequentes conceſſiſſe, notius eſt, quam ut in dubium vocari poſſit. At quorſum igitur magnificum adeò Catilii Severi Elogium, ſi ad normam ubique receptam, moreſque publicos Nepotis ſui Inſtitutionem comparaſſet? Nonne longè ſimilius eſt vero, has ideò laudes & deberi & prædicari, quod novam quandam & uſitatâ nimium quantum præſtantiorem ſibi excogitaſſet diſciplinam? Atque ità, ni fallor, hæc ſe res habet. Catilius enim, quem Virum in primis Prudentem, Gravem, Vitâ ſeverâ, Moribuſque caſtiſſimis fuiſſe conſtat, Nepotem hunc ex Filia publicè eductum noluit; veritus nimirum, ut malæ neceſſitudines ibi contractæ, vel alia quædam incommoda, locis iſtiuſmodi Romæ fortèan nimis familiaria, moribus atque animo Adoleſcentis damnum ingens infligerent, idque vel ſubtiliſſimo ingenii acumine neutiquam penſandum. Hinc aliâ potius tentandum viâ exiſtimans, à communi longè diverſâ; optimos & ſcientiæ cujuſlibet peritiſſimos Præceptores, domum ſuam arceſſendos, puerumque egregiæ ſpei magno ſumptu ſeorſùm curavit inſtituendum. Jam verò argumento, quod Caſaubonum hac in re transverſum egit, ut ſatisfaciamus, Capitolinum quid ab Antonino, jam Imperium adepto factum fuerit, illic loci exponere, ſatis pro comperto habeo; ab ipſo autem hîc loci Antonino, quid ſibi adhuc privato, Prætoris filio, & puero literis operam danti faciendum curaverit Avus, non minus liquet enarrari. Accedit & iſtoc argumenti ad noſtram ſententiam firmiùs ſtabiliendam, quod apud Philoſtratum in Herodis vitâ legimus: Philoſophum nempe quendam (Lucium nomine) Antoninum jam regnantem ad Sexti fores conveniſſe; eumque, poſtquam illuc ventitâſſe Imperatorem animo diſcendi intellexerat, manibus in cœlum ſublatis attonitum exclamaſſe, ὦ Ζεῦ, ὁ Ῥωμαίων βασιλεὺς γηράσκων ἤδη δέλτον ἐξαψάμενος εἰς διδασκάλου φοιτᾷ, ὥσπερ οἱ παῖδες. *Proh Jupiter, Romanorum Imperator jam ætate grandior, tabellis lacerto ſuſpenſis, ad ludimagiſtrum, puerorum ad inſtar, appellere non erubeſcit.*

§ 15. in fine. Εὐ χαριεντίζεσθαι.] "*Une Raillerie, qui n'avoit rien ni de bas, ni de piquant,* " *Facetias, quæ & Urbanæ dicebantur vocarent, & nemini ſtomachum facerent.* Ità interpretatur D'Acerius. " Quas tamen Facetias, quantumvis temperatas, à " Marci moribus adeò alienas cenſet Gatakerus, " ut pro εὖ reſcribi debere ν, atque ità Anto-

" ninum ab omni hujuſmodi levitate abhorrere
" didiciſſe, ſtrenuè contendat.

§ 16. 'Αλλ' ὅτι ἀνὴρ πέπειρος, τέλειος, ἀκολάκευτος] Hæc idcircò dicta intelligas, ut in iſtis ſcilicet manifeſtus ſit Pius cæteris antecellendi, in quibus antedicti, atque alii iſtius farinæ Homunciones deficiunt maximè. Quid enim à Sophiſtarum pompâ, atque inani ſubtilitatis jactatione magis alienum, quam vir *maturus* & verè prudens? Quid à vernaculo aſſentatore magis abhorrere poteſt, quàm is, quem omni adulatione ſuperiorem prædicas? Quid denique à crudo Scholaſticorum more longiùs abſcedit, (qui rebus leviter tantùm deguſtatis contenti, dicenda tacenda locuti, verbosâ tantùm pollent garrulitate, rerum interim gerendarum prorſus ignari) quàm ſi virum conſummatum dixeris, rebuſque tum propriis tum alienis adminiſtrandis apprimè idoneum?

§ 17. Σχεδὸν ἅπαντα [ἀγαθὰ] ἔχειν.] D'Acerius, *Tout ce, qu'on peut ſouhaiter de bon. Bona ferè omnia.* Videtur hoc modo Marcum orationem temperâſſe, quia nihil magis uſuvenire ſolet, quàm homines mala atque nocitura ſibi ut expetant; pulchrâ ſcilicet ſpecie, cæcoque animorum impulſu allecti; tum & quid ſit futurum, & quorſum vertant res exoptatiſſimæ, prorſus incerti. Hinc Socrates precandi formulam Lacedæmoniis ſolennem cæteris antè omnibus habuiſſe perhibetur, *Deus optime maxime, concede, quæſumus, quæ nobis in bonum cedant, licet non diſertis à te verbis petita; quæcunque vero noſtrum in malum ceſſura præſentis, ea quantumvis expetita, conſtanter nihilominùs ut renuas oramus ſedulò.* Huc etenim redit illud,

> Ζεῦ βασιλεῦ, τὰ μὲν ἐσθλὰ καὶ εὐχομένοις καὶ ἀνεύκτοις
> Ἄμμι δίδου, τὰ δὲ δεινὰ καὶ εὐχομένοις ἀπαλέξειν.

" Hic vero loci non ingratum Chriſtiano Lectori
" fore confido, ſi quod de Eccleſiæ Anglicanæ,
" (piis magis dicam an prudentibus?) formulis ſu-
" bit in mentem, paucis dixero. Iſta enim mater
" ſanctiſſima, quoties ad thronum cœleſtis gratiæ
" ſupplices provolvimur, noſmet Deo totos dedere,
" atque ipſius conſilio permittere omnia, non do-
" cet tantùm jubétque, ſed ut ita nobis factum
" eſſe diſertis profiteamur verbis poſtulat. Id om-
" ne nimirum pro rogato haberi ſummopere ge-
" ſtit, quod fons ille ſapientiæ, cui & cæcitas & e-
" geſtates humanæ clarè innoteſcunt, ad rem fore
" noſtram prævidebit; & omne id ex adverſo indictum vult, quod vel ejus voluntati, vel utilitati noſtræ contrarium ut incautè dixerimus, per noſtram ſtetit vel ignorantiam,
" vel imbecillitatem. Denique (ut verbo dicam)
" quicquid ſive in votis habemus, ſive prece De-
" um poſcimus, eâ tantum tenus acceptum ferre
" ſperat, quà bonorum omnium Authori nobis
" expedire videbitur; nihil autem, extra hanc le-
" gem rogare in ſe recipit, præterquàm quod in-
" gens nobis in Commodum non cedere non po-
" teſt, veritatis nempe divinæ in hoc ſæculo cogni-
" tionem, in futuro verò vitam ſempiternam.
" Uſque adeo pietatem abſolutiſſimam (Chriſtia-
" nam dico) non dedecet iſta ſupplicandi Nor-
" ma à Poeta in Satyris olim præſcripta:

> *Permittes ipſis expendere numinibus, quid*
> *Conveniat nobis, rebuſque ſit utile noſtris:*
> *Charior eſt illis homo quàm ſibi*———
>
> Juven. Sat. 10.

Vid. Collect. VIII. D. Domin. poſt Trin. collect. Quint. poſt ſerv. Cœnam & Prec. vulgò Chryſoſtomi dict.

Ibid. Καὶ τὸ μὴ ἐπὶ πλεῖον ἐκτεθρέφθαι παρὰ τῇ παλλακῇ τοῦ πάππου] Inſigne animi continentis & verecundi indicium! Gratias Diis habet Antoninus, quòd apud Avi Concubinam non fuerit diutiùs enutritus, memor ſcilicet Naturæ in pejus flecti cereæ, necnon probè gnarus, quòd

> ——— *Velocius & citius nos*
> *Corrumpunt vitiorum exempla domeſtica, magnis*
> *Cum ſubeant animos Auctoribus.*———
>
> Juven. Sat. 14.

adeò ut in teneris præſertim, nil dictu viſuve fœdum Filiorum oculis auribuſve committendum, ſed omnia caſta, ſancta, quæ ſeveram virtutem deceant, mitioſque Sapientiæ amores excitare queant. Quinetiam, nec illud hic loci prætermittendum cenſeo, iſtiuſmodi cum fœminis conſuetudines, quantumvis & viris quoad cætera honeſtæ famæ uſitatas, & Legibus Romanis indultas, ab omni tamen culpâ & contumeliâ, etiam tunc temporis, non prorſus immunes fuiſſe. Siquidem Rex ipſe Numa, maculam iis dudum inuſſerat, Concubinas ab arâ pronubæ Junonis arcendo; huc autem ſi qua iſtarum accederet, ovem ut immolaret ſolutis crinibus, piaculare ſcilicet numini læſo ſacrum, etiamdum religione cautum eſſe accepimus.

Ibid. Τὸ ἀδελφοῦ τοιούτου τυχεῖν, &c.] Lucium Verum, ni mens me fallit, vult: Fratrem, non Germanum quidem, ſed in Familiam Imperiique conſortium ab Antonino adſcriptum. Ità enim & Imperatorem Pium, necnon & Adrianum (qui ipſum Pium hâc lege adoptaverat,) juſſiſſe conſtat. Quod moleſtiæ interpretibus faceſſunt mens Veri prava, moreſque fraternis nimium quantum abſimiles, quò minus hæc verba ad illum ſpectare cenſeant, & alium neſcio quem fratrem quærant, id longè eſt ut ab hâcme ſententiâ dimoveat. Laudat nempe Julius mores & comitatem Veri, quòd ipſe Marci ſtudioſiſſimus virtutem ad tempus ſimulabat; nec officiis fratris tantùm &

Vide Capit. in Vero.

principis,

principis, ſed etiam legati vel ſubditi obſequio eum & reverentia eſt proſecutus: Quin & ad Philoſophiæ ſtudium animum appulit, à quâ, quamvis licentiâ vitæ effrenatâ nimis, reverâ diſſentiens toto quod aiunt cœlo, ad Marci tamen ingenium graviter ſe geſſit; & quicquid laſciviæ indultum eſt, id omne clam illo ut fieret, quantum poterat maximè, ſedulo curavit. Accedit, quòd Antoninus fratris luxum & vitia, quæ poſtea tandem reſciverat, & ipſe tulit patienter, & alios deditâ operâ celavit. Quæ verò non ultrà celari poterant, vel in adoleſcentiæ incuriam, annoſque ad libidinem pronos illorum culpam conjecit; vel aliquid mitius ſemper, & in excuſationem conſuetudinis diſſolutæ memoratur excogitâſſe, quò acerbiorem à fratre cenſuram amoliretur. Quid ergò novi, aut quod nos in ſtuporem dare debeat, ſi Marcus idem pro humanitate quâ erat ſummâ, fratris demortui famæ hic loci conſultum velit, quem etiam in vivis agentem ut ab omni criminatione & graviori contumeliâ eximeret, curæ ei erat maximè? Nam & hæc etiam accinunt, quæ Capitolinum inter noſtri laudes non ultimas poſuiſſe meminimus: *Tantæ, inquit, ſimplicitatis fuit Marcus, ut Veri vitia & celaverit, & defenderit, quum ei vehementiſſimè diſplicerent.*

Atat! Quid, inquies, interea loci de Marci pietate & ſincero animi affectu jam antehac laudato fiet, ſi Diis ob ea ipſa tam prolixas habeat gratias, quæ ſibi tam vehementer diſplicuerunt? Nonne hoc eſt irridere potiùs quàm gratulari, & (quod omnium eſt flagitioſiſſimum) perſonam etiam apud Deos fictam ſuſtinere? Bona verba quæſo. Quoties enim vir ſanctus, ingenii ſimplicis & verè humani, amicum abs ſe abreptum dolet, hominem in primis charum, & quocum diuturna atque intima intererat conſuetudo, etiamſi in omnibus forſan non probatum, nec moribus uſquequaque congruis; offenſiones iſtæ, animique dolores, quantumvis olim acerbi, extincti jam jacent, ſepulchrique unà: ſuavis autem priſtinæ amicitiæ ſuccedit recordatio, & affectus expergefacti reviviſcunt denuò, atque indolem, quanto meliorem, tantò ſtimulant acriùs. Ita planè comparata eſt hominum natura, ut in mortuorum deſiderio amicum ploremus ſeriò, moribus interim depravatis & ignoſcamus faciles, & excuſationes quas poſſumus prætexamus ſeduli. Argumentis hîc in cauſâ nihil eſt opus; teſtem enim mihi quemlibet appello, (immanis niſi ſit & belluinæ prorſus feritatis). Jam verò, quicquid omnium quantum eſt hominum ingenium fert, id procul abeſt, Philoſopho, nedum Marco Philoſophorum principe, ut indignum inducat exiſtimare.

Ibid. Ὅτι ἐστὶν ἐπὶ τοῖς θεοῖς, καὶ ταῖς ἐκεῖθεν παιδείαις, καὶ ἐπινοίαις, (ſeu ut Caſaub. legendum putat ἐπιπνοίαις) μηδὲν κωλύειν ἤδη κατὰ φύσιν ζῆν με]. Hem Antoninum, non tàm Stoici quàm Chriſtiani partes ſuſtinentem; quippe qui Deum agnoſcat naturæ noſtræ virtutis per ſe minùs potenti ſuppetias ferentem; in animum humanum indeſinenter agentem, vel conſiliis præceptiſque dirigentem, vel motibus intus cæcis, & quorum quilibet ſibi ſolus conſcius eſſe poteſt, ſubmonentem; à malis cohibentem inceptis, ſtimulantem ad bona. Quoties itaque quod fieri non debuit in nos admiſſum eſt, id omne noſtræ ipſorum ſive ignaviæ, ſive pervicaciæ Marcus tribuendum cenſet. Nos enim lumini intromiſſo non rarò nebulas ex induſtriâ offundimus; nos auxilia cœlitus indulta reſpuimus; quæque Deus & vult, & nos ut poſſimus facit, irrita iſta atque infecta eſſe volumus. Parum nempe viſum eſt, nec quod paterno infandoque numinis in genus humanum amori faceret ſatis, quæ recta ſunt, quæve ſecus ſemel commonſtrâſſe; niſi & egregium iſtud intimæ miſericordiæ indicium acceſſiſſet, disertè præcipere, aſſiduè commonefacere, greſſum labantibus ſuſtentare, revocare errantes, omnia denique patris in filios pientiſſimi munera ſedulò obire. Locum Lector, en tibi inſignem; & qui in Ethnico te jure habeat attonitum: quem perinde Chriſtiano ſtudiosè perlegendum, temperare mihi non potui, quin ſeriò commendatum darem.

Ibid. Τὸ χαλεπήναντα πολλάκις Ῥουστικῷ μηδὲν πλέον πρᾶξαι. Viden' iterùm Marcum Deo adjuvanti acceptum referentem, quòd in iram accenſus nihil acerbi atque immanis in ſe admiſerit? Cum enim ſuccenſere ſit prorſus humanum, & in rabiem ſævitiamque agi præcipites, vitium haud infrequens; moderari nimirum animo, frænìſque ità compeſcere, ut ne quid atrocius ſuadeat, cujus nos in poſterum jure pœnitebit, id divino debetur beneficio, gratiæque noſtris conatibus aſpiranti; quæ, ut cuique eſt uſus, & in malum irruentes reprimit revocatque, & ad bonum contendentes fæliciùs promovet. Sed ſi cui ſit mirum, modum in irâ ſervatum magnificè adeò ab Antonino efferri; animo ſecum cogitet velim, quantum ſibi licere irati exiſtimare ſoleant. Quantum verò principes præſertim, quorum ut potentia ad damnum inferendum immenſa, ità & affectus plerunque cedere neſcii: his igitur ab iſto turbine corripi proclivius eſſe; correptos verò miſerandum quantum infortunis exitiique, & ſibi & aliis inferre, qui hiſtoriæ veteris monumenta, vel leviter tantùm deguſtârit, ſatis pro comperto non habere non poteſt. Raro enim aut nunquam parvo vel ſuorum, vel inimicorum ſanguine ſtetit Regis iracundia.

Ibid.

Digitized by Google

Ibid. Καὶ τὸ αὐτῷ ἐμοὶ χρείαν ὁμοίαν, ὥς παρ' ἑτέρου μεταλαβεῖν, μὴ συμπεσεῖν | Non ſat habuit, de eo gratias rependere quàm maximas, quòd operis ejus indigentibus abunde ipſi erat unde ſuppeditaret, (cujus tamen & copia, & animus faciendi ab omnium bonorum largitore proveniunt) ſed & illud inſuper divinæ tribuendum indulgentiæ exiſtimavit, quòd non & ipſe ex iis eſſet, qui rerum egeſtate laborantes ab alienâ pendent munificentia. Non fugit ſcilicet virum cordatiſſimum divitias, pauperiem, cæteráque vitæ, quam jam degimus, tum commoda tum incommoda à Deo eſſe omnia. Singulis autem ità diſtribui ſingula, prout ad ipſius gloriæ rationes conducere, & è re noſtrâ fore maximè, ſapientiſſimo voluntatis ejus conſilio viſum fuerit.

Ibid. Τὸ τὴν γυναῖκα τοιαύτην εἶναι, οὑτωσὶ μὲν πειθήνιον, οὕτω δὲ φιλόστοργον, οὕτω δὲ ἀφελῆ | *Riſum teneatis amici!* quorum ad aures Fauſtinæ vel leviſſimam pervenire mentionem contigit? Sed uſque adeò verum eſt apud Poetam

— *Decreus ille Domus ſciet ultimus* —

videtur enim Marcus mores conjugis depravatos, atque infamem libidinem minimè reſciviſſe; quod minùs mirabimur, ſi tum ad illius ſimplex & apertum ingenium, tum ad iſtius vaſrum & aſtutum nimis, animum advertamus. Nec enim iſta formâ magis & corporis venuſtate; quam calliditate animi & ſimulandi artibus præcellebat. Virum ſcilicet nacta in meliorem partem credulum, &, cujus ipſe expers erat, ab omni fraudis ſuſpicione alienum, vanâ amoris fideique inviolatæ ſpecie luſit. Pulchrâ quidem illâ ore tenus, & eò mirum nì magis elaboratâ, quò ficta ſolent veris, & amicis adulatores officiosâ ſedulitate antevertere. Ità enim naturâ comparati ferè ſumus, ut obſequio lactantibus facilem habeamus fidem. Nec novum eſt aut inauditum, vel virum Marco minùs ſimplicem, dolis capi; vel fœminam Fauſtinâ minùs callidam maritum technis illudere. Nam nec quidquam eſt aliud, vel quod apud rerum geſtarum ſcriptores occurrit frequentius interlectitandum; vel reipsâ magis familiare, & naturæ conſentaneum. Et conſtat ſanè plus ſatis genus muliebre ad artes fictas, & ſpeciem externam à verò quam longiſſime diſſitam, per omnem quotidianæ vitæ conſuetudinem ſeſe ſummâ componere induſtriâ. Non me latet Antoninum inter Cæſares à Juliano depictos aliud ab hoc diverſum pro ſe excogitâſſe. Siquidem fœminæ vitiis famoſæ ubi amoris nimii inſimulatus eſt, ad Achillis effatum illud confugiſſe fertur, & ſub tanto peccare exemplo excuſatius duxiſſe, quàm in conjugem durius aliquid quantumvis meritam decernere. Ità enim ille apud Poetarum principem. *Iliad.* 9.

Ἦ μοῦνοι φιλέουσ' ἀλόχους μερόπων ἀνθρώπων
Ἀτρεῖδαι; ἐπεὶ ὅστις ἀγαθὸς καὶ ἐχέφρων
Τὴν αὐτοῦ φιλέει καὶ κήδεται.

An ſoli diligunt uxores articulatâ-voce loquentium
hominum
Atridæ? Cum quiſquis bonus & prudens
Suam ipſius amat & curat —

Quin & quidni ſe ità præberet Marcus, cùm nec apud anteceſſores ſuos deeſſent ejuſdem indulgentiæ exempla? Nam nec tunc temporis primùm Romani Imperatoris uxorem ſe famoſiſſimæ morum turpitudini dediſſe notum eſt. Et mihi quidem vero haud abſimile videtur, Julianum idcirco hanc Marci clementiam cauſatum fuiſſe, quò melius & Adriani, & Veſpaſiani, necnon & Octavii Auguſti mulieres dente obiter Satyrico morderet, atque eandem illis perfidiæ, indomitæque libidinis dicam impingeret.

“ Notam hanc ideò adſcriptam volui, nequid
“ ab erudito animadverſore excogitatum me ne-
“ glectui habere Lector indignaretur. Cæterum,
“ ut quod res eſt breviter exponam; mihi & lau-
“ des ab Antonino in iſtiuſmodi fœminam colla-
“ tæ, & commentum Dacerianum de viro ſimpli-
“ ci, propriique dedecoris minimè gnaro, per-
“ inde ſtuporem injiciunt. Hoc ſaltem pro certo
“ habeo Capitolinum longè aliud viri Elogium in-
“ ſtituiſſe, ob animi æquitatem, & patientiam vel
“ hiſce injuriis inexpugnabilem. Quem cum a-
“ micis deliberâſſe narrat, de ſupplicio ſumendo,
“ vel repudio ſaltem remittendo, ſed Imperii ta-
“ men Romani ab ejus Patre dono dati memorem
“ ad mitiora inclinâſſe animum conſilia. Julium
“ itaque ſi placet, audiamus. *Multi*, inquit, *ferunt*
“ *Commodum omnino ex adulterio natum, ſiquidem Fau-*
“ *ſtinam ſatis conſtat apud Cajetam conditiones ſibi &*
“ *nauticas & gladiatorias elegiſſe; de quâ cum dice-*
“ *retur Antonino Marco, ſut repudiaret, ſi non occide-*
“ *ret; dixiſſe fertur, ſi uxorem dimittimus, reddamus*
“ *& dotem. Dos autem quid erat, niſi Imperium*
“ *quod ille ab ſocero, volente Adriano adoptatus, ac-*
“ *ceperat?* Addit etiam præterea, Antoninum
“ *& ſuos mores ſemper tenuiſſe, & nullius ſuſurra-*
“ *tionibus mutari*; quod viro verè Philoſophico
“ atque omnium affectuum facile compoti erat
“ digniſſimum. Adeo non clam erat Antonino
“ conjugis infamia. Sin minus hanc ab illo re-
“ ſcitam damus fuiſſe, & falſa hæc apud Julium,
“ & inſulſa fatebere omnia. Siquidem ignoti, ut
“ nulla cupido, ità nec dolor aliquis eſſe queat.

Ibid. Τὸ δι' ὀνειράτων βοηθήματα δοθῆναι | Morbos mirum in modum ſanatos & medicinas ægrotis dormientibus per inſomnium edoctas, in veterum Scriptis paſſim enarrari ſatis liquet. Quæ omnia Ethnicorum vulgus adeò ſibi perſuaſa habuerunt, ut fidem hujuſmodi fabulis detrectare,

illis

illis religio eſſet. Hinc pernoctationes iſtæ in delubris Deorum ad captanda ſomnia profectæ ſunt, quas Eſaias Propheta *cap.* 65. Idololatris in probrum vertit. Iſti etenim inter ſepulchra manebant, & in fanis noctes agebant totas, quòd Deos, illic loci præſentes magis & propitios ſeſe experturos, omniaque quorum fieri certiores ex uſu iis erat cumulatius ibi impertitum iri ſperabant. Verùm enimvero ineptias vulgi nihil hâc in re morarer, ſemper nimis creduli, & ſuperſtitionibus penitùs imbuti; niſi & magni nominis viri, animique, quos vel imbecillitatis vel Fidei falsò inſimulare nefas eſt, mira & planè portentoſa quædam de ſuis ipſorum inſomniis seriò deſcripta memoriæ prodidiſſent. Ariſtidem inter cæteros teſtor, cujus ſermones ſacri morbos, dolores, ulcera ſanata, ope balneorum, medicinarum, cataplaſmatum, aliorúmque id genus, quæ Deus (ut ipſi viſum) in ſomnis ſubjecerat; quæque medicis interdum inconſultis, interdum etiam fruſtra reclamantibus, feliciter tamen & præter ſpem omnem ſanitatem ei in integrum reſtituerunt. Syneſius itidem eidem numinis beneficio acceptum refert, quòd, cum in extremum capitis diſcrimen ſemel atque iterum incidiſſet, ſeſe extrahendi rationem & expeditam & fœliciſſimam inter dormiendum edidicerat. De Socratis etiam inſomniis multa accepimus, eáque notiora, quàm ut ſingula enarrando lectori tempus teram.

Ariſt. Rhetor. Serm. ſacr. 1. *cap.* 3.

Vid. Syneſ. περὶ ἐνυπνίων.

Regeres fortaſſe, inſomnia à cauſis pendere phyſicis, vapidis nempe fumis exorta, à ventriculo in cerebrum ſurſum erumpentibus: ea proinde (tantùm abeſt, ut à Dæmone inſinuentur;) à crudo potius corporis habitu, & ſpiritibus munere ſuo perperam defunctis proficiſci. Nam & hoc, quod ad pleramque partem in confeſſo eſt. Quin & pagina ſacra horum tum ſolatia tum terriculamenta infida prorſus atque inania prædicat, & ne fidem his, ut certis futurorum prænuntiis, adhibeamus, diſertè vetat.

Agnoſco lubens; nec quod ad ſomnia attinet vulgaria & quotidiana inficias eo, quin & vana ſint prorſus, & affectibus corporeis conformata. Eandem tamen de univerſis ferre ſententiam vereor ut & temerarium nimis, imò & impium ſit. Nonnulla enim & vera eſſe præſagia, & à Deo rebus noſtris providente mentibus injecta humanis, non eſt quod ambigamus. Hinc & ad divina tàm noctu quàm interdiu documenta animum ſedulò attendere hortatur vir ſanctiſſimus. *Cum loquitur Deus ſemel, etiam bis; per ſomnium, viſionem nocturnam, quum irruit altus ſopor in homines, in dormitationibus ſuper cubile.* Job 33. 15.

Nec temerè nobis exempla Abimelochi; Pharaonis, Joſephi utriuſque, D. Pauli, aliorumque in ſacris literis extitiſſe ſuſpicandum eſt. Quæ omnia ut noſtro inſerviant commodo, danda eſt opera, ut vanis ſecernere vera valeamus; & ne falsâ futilique luſi ſpecie in errorem prolabamur seriò cavendum. Hinc illud à Siracide haud inſcitè monitum: *Ut qui captat umbram & perſequitur ventum, ità eſt qui ſe adhibet ſomniis. Niſi ab Altiſſimo demittantur qui inviſant te, ne adhibeas ad illa cor tuum. Multos enim ſeduxerunt ſomnia, & exciderunt qui ſperabant in illis.* Deum autem ſuos nonnunquam hoc modo inviſere, nec ethnicis inauditum, unde & ille apud Homerum pro rato habuit,

Eccluſ. 34. 2.

Καὶ γάρ τ' ὄναρ ἐκ Διός ἐστι.

Ibid. Καὶ τοῦτο ἐν Καιήτῃ ὥσπερ Χρήσῃ. | Infinitum quantum laborum, quantumque conjecturarum in locum hunc obſcurum, mutilum, ſed & plane inſanabilem, (ut quibuſdam videtur) impenſum eſt; cui tamen unicâ tantum literâ immutatâ medelam adhiberi poſſe adeò non deſpero, ut mirum mihi ſit idem nemini antehac interpretum quod ſciam ſuboluiſſe. Legas itaque velim me authore, ὥσπερ Χρύσῃ. Non quod ſimile quid ſe paſſum memoret Marcus, ac Chryſes Apollini à ſacris apud Homerum obtigiſſe legimus (quæ tamen M. Caſauboni erat ſententia, de vocabulo rectè quidem ſentientis, quoad authoris verò mentem turpiter hallucinati) ſed verbi ſimilitudo virum eruditum hîc loci fefellit. Hoc autem voluiſſe Antoninum nullus dubito, ſeſe & ægrotaſſe pariter, & remedia ad morbum fuiſſe in [illegible] edoctum haud ità pridem Cajetæ, perinde ac olim dum egerat Chryſæ. Chryſam autem villam fuiſſe in Troade ſitam, Apollinem Deum tutelarem nactam, ſatis conſtat; cujus etiam alicubi meminit Homerus. Cætera tum vocabula hîc loci ſuppoſita, tum commenta quæ viri literati fruſtrà procuderunt, à mente Marci prorſus aliena eſſe auſim aſſerere; nec igitur rem in medio relinquere contentus ſum, cum eſſet mihi adeò in promptu dirimendi & rectè [illegible] copia.

Ad

Ad Librum Secundum.

§ 1. ΘΕίας ἀπομοίρας μέτοχον | Animam divini ſpiritus portiunculam, ejuſdémq; prorſus naturæ, autumabant Stoici ; tanquam Deus ipſe è partibus diverſis conſtare poſſet, aut in plura dividi ſuſtineret Ens omnium perfectiſſimum, & uſquequáque ſimplex. Idem etiam Inſtauratus denuò apud Manichæos prodiit in lucem error, cujus faſtum, impium magis an inſanum, ſolidis deturbàrunt rationum momentis, penituſque refutatum dederunt ſancti Patres ; qui ſaniùs & modeſtiùs locuti, animam *Dei non particulam* eſſe, ſed *creaturam*, ſtrenuè contendebant. Dogma ex illo tempore adeo receptum jam & firmiter conſtabilitum, ut animos adverſus morem loquendi Stoicis uſitatum ſatis muniat ; effecéritque, ut, citra periculum erroris inſinuandi, locum iſtæ formulæ apud Chriſtianos etiamdum obtinere poſſint. Quia & fidei noſtræ privilegia, ab Evangelio indulta, commodè ſatis hoc demum modo exponuntur, ſi ad ingentes tantùm promiſſiones, & immortalitatis beatæ ſpem, animum interim advertamus. Itá enim animam & divinam, & divinæ naturæ participem jure merito nuncupare liceat, non prout humano corpori ab ortu inditam, ſed ut Deo gratam atque acceptam : non quoad dotes innatas, & genuinam ſubſtantiam, ſed gratuita Domini benigniſſimi dona poſtliminiò accumulata : Homines ſcilicet ille in ſuam ipſius familiam & cognationem adſciſcere non dedignatus eſt ; gloriæ etiam cœleſtis hæredes ſcripſit ; quæ ut à natura accepta haberent beneficia, nullo modo fieri potuit. In eandem plane mentem Auguſtinus, *In ejus genus adoptandam* (animam ſcilicet) *mirabili dignatione gratiæ, non parili dignitate naturæ* prædicat.

Ibid. Ἀντιπρακτικὸν δὲ τὸ ἀγανακτεῖν καὶ ἀποστρέφεσθαι | Effatum veriſſimum, & quo vix ullum reperias nobis obſervatu dignius. Nec enim actus ſed voluntas reum facit ; & qui damnum inferre in animo ſecum conſtituit, etiam ſi cogitatum perficere nequeat, injuriæ nihilominus in foro interno arguitur. Hæc & rationi conſona noſtræ, & in codice Evangelico diſertè notata videre eſt. Hinc enim Johannes, de eo *qui non diligit fratrem ſuum, quòd in morte manet* pronunciat ; nec non illi, *qui fratrem odio habet homicidii* dicam impingere nullus dubitat.

1 Johan. 3. 14, 15.

§ 2. Ἄφες τὰ βιβλία, μηκέτι σπῶ, οὐ δέδοται. | Eorum, qui bonis literis navant operam, multò pars maxima, ita fere libris evolvendis, artibuſque & ſcientiis ſedulò ediſcendis incumbunt, quemadmodum Martham olim legimus animum ad convivii apparatum adjeciſſe. Implicant nimirum & impediunt ſeſe perplexis rerum ambagibus, id ſolum operosè agentes, ut quàm poſſint plurima percurrant legendo, exhauriantque ; hoc demum negotio ſapientes aliquando evaſuros ſe ſperantes. Cùm tamen veram ſapientiam brevioribus liceat compendiis aſſequi, nec latiùs evagando, ſed domi potius vitam agendo ad eam abſolvendam ſit opus ; hoc ſcilicet unicò, ut nos, noſtráque penitùs perſpecta habeamus. Huc ubi ventum fuerit notitiæ, librorum lectitatio aſſidua ex illo in caſſum recidet. Quin potius ſtudioſa nimis in his occupatio adeo nihil ultrà ad ſapientiam affert momenti, ut variæ diſcordantium inter ſe Authorum ſententiæ operam potius eant perditum, animum perlegentis miſerè diſtrahant, & in novas indies conjiciant moleſtias.

§ 3. Οὐκ ἄνευ φύσεως, ἢ συγκλώσεως, καὶ ἐπιπλοκῆς τῶν προνοίᾳ διοικουμένων | Advertas, obſecro, Lector animum, quàm rectæ rationi, veræque pietati in omnibus congrua notaverit hìc loci Marcus noſter. Nempe non ille ex iis erat, qui Naturam vel productricem rerum, vel conſervatricem, vel denique gubernatricem à Deo planè diverſam, miniméque pendentem ſtatuunt ; ſed omnia ſpiritui intellectu prædito tribuit, & univerſam hanc mundi fabricam non niſi à ſapientiſſimo, & authore condi, & moderatore contineri, pro certo habebat. Naturam igitur opificem quidem agnoſcit, magiſtram negat : ſed præceptori obſequentem vult ; ſed inſtrumentum operi abſolvendo aptiſſimum ; atque ejuſmodi tantùm, ut quæ jubente atque adſpirante architecto, omnia, abſque illo vero ne minimum quidem efficere poſſit. Non latuit ſcilicet Imperii Romani habenas moderantem, quàm parvi, imò nihili fere ſint poteſtates ſubſtitutæ, niſi quod iſtæ decreverint agere, ipſe ad quem ſumma rerum redit, Imperator ſupremus, annuendo reddiderit effectum. Naturam itidem is nôrat bene, quæ ſummo omnium conditori ſubjicitur, ab ipſo pro libitu rebus præfici, ut quæcunque opus eſt mandata exequatur ; nihil autem ſuopte ingenio, vel perficere, vel moliri, abſque quod divina voluntas, & incipienda dictet, & inceptis aſpiret ; & tandem vel

opem

opem ferendo imbecillæ, vel ſaltem permittendo ea quorum vires Phyſicæ potentes ſunt, ut ad umbilicum perducantur, in cauſâ ſit. Hinc particulam ἢ non tam in hoc textu disjunctivam, quàm conjunctivam ſortiri vim cenſeo; ſiquidem ea ad mentem Antonini magis perſpicuè exponendam mihi videtur adhiberi. Quam ejuſmodi eſſe totus opinor, non, ut fixam hanc ordinatamque cauſarum ſeriem, vel à naturâ diverſam memoret, vel utramvis à lege divinâ ſolutam, ſuique Juris artificem innuat; ſed nexu indiſſolubili Dei Max. conſilio adſtrictam, atque ejus arbitrio in omnibus, non obnoxiam modò, ſed & fideliſſimè obtemperantem. Modeſtiùs itaque noſter & conſultiùs, & de naturâ, & de Fato diſſeruit, quàm cætera Stoicorum ſolet diſciplina. Hæc enim adeo ſana exhibuit, ut etiam Θεόπνευστα his accinere oracula audias; quæ vel minutiſſimis quibuſque Deum ita invigilare docent, ut etiam *Capilli Cæſariei capitis* [illegible] *numerentur,*
Mat. 10. *ex illis, ut ne unus quidem cadat in ter-*
Luc. 12. *ram, qui conſpectum fallit, (nedum injuſſu) patris noſtri qui eſt in cælis.*

Ibid. Πρόσεσι δ' ϗ Ἀναγκαῖον.] Sed neque hic loci fatum & neceſſitatem, quam ſibi comminiſcuntur Stoici, ineluctabilem Marcum in animo habuiſſe exiſtimo. Quid enim eſt, quod eventus fatales à conſtitutione divinâ, & Providentiæ legibus (quas vocant) æternis diſſeminare queat? Ferreum verò iſtum fati rigorem, qui à Stoâ eſt, ab Antonini mente plurimùm abhorrere, multæ concurrunt opiniones, quæ ratum ut habeam faciunt; Præſertim cùm iſtoc nullatenus jam antedictis conſiſtere, facile cuivis patere poſſit. Et longè aliter ſane Imperator ſapientiſſimus ſe rebus adverſis opponit. Tribus enimverò potiſſimum argumentis in medium allatis, quæ quicquid denique evenerit quantumlibet acerbi, æquo ferendum animo ſuadeant.

Primum; Quòd nullum prorſus eorum, quæ fortunæ tribui ſolent, eveniat temerè; ſed ad unum omnia à moderatore ſummo regi, dirigi, ſingulíſque conſultò diſponi; moderatore vigilantiſſimo, quem ne minimum quidem fugit; ſapientiſſimo, qui quid ex uſu ſit nobis non poteſt non rectiſſimè dignoſcere; benigniſſimo, humanique generis amantiſſimo, quippe cui nihil bono noſtro ſit antiquius. Gubernatorem igitur talem nacti, quidni quodcunque ipſi viſum fuerit, non toleremus tantùm, ſed, & lubentes excipiamus, & cæteris omnibus ducamus anteponendum?

Secundum Numinis potentiam immenſam, conſtantiámque invariabilem ob oculos ponit, cujus ſancita refigere penes nos non eſt. Imò, quæ ſemel ipſe facere decreverit, immutare, nec penes ipſum eſt ſtatuentem Deum. Anceps ſiquidem conſilii ratio nobis competit ſolis, quorum vel ignorantia, vel incuria, vel affectus tranſverſum agens, vel altera quædam (ut eſt humana natura) imbecillitas, & fluctuare poteſt animo, & denuò reſipiſcere: Deo autem omniſcio, cujus incepta mutari in melius non poſſunt, novas inire rationes, legéſque figere, ſubinde ac refigere, neutiquam dignum eſt. Cùm itaque res noſtræ ut aliter ſe habeant faciendo non ſumus, id unum nobis reſtat, ut quales quales fuerint, ferendo ſimus; nec ab iſto demum torrente ſubmergi nos patiamur, contra quem brachia dirigere nefas eſt.

Tertium hortatur animum jubeamus latiùs excurrere, nè ſeſe quiſque unicum ſpectet, quaſi *totum quid*, & cæteris ſejunctum, ſed Univerſi hujus quantum eſt ut corpus contueatur; ſeipſum autem unam è plurimis cogitet, eamque parvulam admodum ex immenſis, è quibus conflatur natura rerum particulis. Multa autem fieri poſſunt, quæ dum corpori univerſo in commodum cedunt, ſingulis tamen quibus accidunt membris ægritudinem haud parvam, & acerbas moleſtias faceſſant. Jam verò; quid magis abſurdum excogitare queas, quàm, illum, cui totum curæ eſt, corporis ſalutem particulæ cujuſdam volupi poſthabere? Quid autem iniquius, quàm membra ſingula ea detrectare, aut animo reluctanti ſubire, unde magnum capiat Homo commodum. Quicquid autem in commodum cedit, id ſuâpte naturâ malum eſſe nequit; ſi igitur quod obtigit non eſt malum, apage te ignavum cum injuſtis querimoniis tuis; qui id ipſum non ſuſtineas, quod nomine tantùm tenus, quo metum incutiat, habet! Et argumentatio quidem philoſophica ferè ſic ſe habet, quam in ethnico præclaram admodum & laude digniſſimam fuiſſe non eſt diffitendum.

At at (gratias Deo quas poſſumus maximas) multò melius nobiſcum agitur. Nam & hoc ſubtilis quantumcunq; eſt argumentationis, in auras evaneſcit tenues, & inania verba, ſi cum iſtis conferatur, quæ ſacra nobis ſuggerit pagina, malorum remediis. Malorum, inquam; Nam neque Chriſtianum nomen profeſſis adeò acutis eſſe eſt opus, ut à vulgari ſermone abhorreant. Novos ſibi modos loquendi exquirant iſti, quibus falſam obtendere ſpeciem expedit, & rerum imperitos fictis nominibus illudere. Nos & faciem calamitatis fœdiſſimam, & formidoloſam ut quæ maximè, audaces intueri contra, & quæ teneras lædere aures ſolent, ſufferre nomina, imperturbati poſſumus; quoties id nobis in mentem ſubit, quod Deus mentiri neſcius, & certò prædixit, & ſanctiſſimè pollicitus eſt. *Minimè*, ſcil. *paria eſſe, quæ præſenti tempore perpetimur, nedum illi gloria prorſus æſtimanda contra, quæ futurum eſt ut reveletur in nobis:*

bis : Rom. 8. 18. quinetiam &, *Momentaneam levitatem afflictionis noſtræ excellenter excellentis gloriæ pondus æternum nobis eſſe confecturam* : 2 Cor. 4. 17. Hujus itaque ſpei participes mirum nî vicem ſuam non tantùm non doleant, ſed in malis ſuſtinendis fortiter perdurent, & adverſis inexpugnabiles ſeriò triumphent. Id quò minus fiat, hoc unum in causâ eſt, quòd animi mundanis affectibus præpediti, nec pietatis ſtudio, aut futurorum fiduciâ, quibus oportuit, penitùs imbuti, demittunt ſeſe, depreſſique duris ſuccumbunt. Sed & hoc interim in fidei evangelicæ laudem vertitur; quòd ſolamina iſta, ſi non omnium, qui Chriſto nomina dederunt, communia, at huic ſaltem diſciplinæ propria ſemper fuiſſe: quum nec ſcientia aut inſtitutio quælibet philoſophica, quantumvis aliàs ratione atque ſtudio exculta, vitæ immortalis & cœleſtis gloriæ, aut certiores homines facere, aut ſpem vel leviuſculam excitare, potuerit. Deus ipſe, qui ſolus potuit, hæc nobis patefacere dignatus eſt, ſuæque veritati fortunam omnem ſuperandi decus reſervari voluit.

Ibid. Τὴν δὲ βιβλίων δίψαν ῥῖψον, ἵνα μὴ γογγύζων ἀποθάνῃς. | Haud abs re monitum. Scientiæ enim avidos, & librorum nunquam ſatures, vix aut nè vix quidem è vitâ recedere animo ſatis placido, & ſine obmurmuratione reperias: quippe magni aliquid ſemper machinantes, quod mors in medio opere abrumpit. Quos autem ex improviſo opprimit, aut inceptantes interpellat, fieri non poteſt ut non reluctantes & invitos abripiat. Scitè igitur Salomo de voracibus iſtis librorum helluonibus, quibus nunquam expletis ſemper aliquid novi ex ipsâ inveſtigatione ſuboriri ſolet, quod ulteriùs indagandi deſiderio animum accendat: *Multitudini ſapientiæ ineſt multum indignationis, & qui auget ſcientiam adauget dolorem*: Eccleſ. 1. 18.

§ 4. Ὁπόσας προθεσμίας λαβὼν παρὰ τῶν θεῶν, οὐ χρῇ αὐταῖς | Si id ſibi vitio vertit Antoninus, quod ad virtutis occaſiones arripiendas ſe minùs intentum præbuerat, quantò gravius in noſtrum cedet vituperium, quoties rectè vivere ultra diſtuliſſe contigerit, quibus nunquam deeſt idoneus ad ſaniora conſilia revertendi locus? Solicitati nempe ſeriis ab extrà cohortationibus ſurdàm aurem obvertimus: conſcientiæ verò ſtimulis intus excitati animum exprobrantem flocci pendimus: inertes nihilominus & pertinaciter inſani, vitam vel perdimus prorſus, vel noſtro vivimus diſpendio. Nos interim miſeros nimiùm atque ingratos! quibus omnia recidunt incaſſum. Et quid tandem de animis fiet obfirmatis, quos ſpretâ omni domini diſciplinâ, nec Dei vox indeſinenter clamantis revocare, nec ſumma lenitas devincire, nec noſtræ beatitudinis ſpes ad virtutem pellicere queat? Quin Marcum ſaltem contemplemur, Ethnicum Chriſtiani, & ſiquid pudoris ingenui ſit reliquum, effluxi jam temporis, noſtræque incogitantiæ nos tandem pigeat; ut aculeis vel inde ſubditis expergefacti, curſum concitemus in poſterum, atque ab ejus tam inſigni exemplo ut proficiatur operam demus.

Ibid. Δεῖ δὲ ἤδη ποτὲ αἰσθέσθαι τίνος κόσμου μέρος εἶ. | Naturam hujus rerum univerſitatis ideò penſitandam ſuadet, ut cujuſmodi corpus hoc totum ſit, & qualem in illo locum noſmet ſimus ſortiti, meliùs conſtaret: quænam etiam inter partes innumeras convenientia interceſſerit, & quas ipſi partes ſuſceperimus ſuſtinendas. Hæc etenim benè nota ita nos ad omnia, quæ in homines cadere poſſunt, præmunient, ut nihil poſthac inopinatum aut novum evenerit. Quorum autem occurſu hominum plerique obſtupeſcere ſolent, ea abſque omni perturbatione, tranquillo & benè præparato pectore excipiemus.

§ 5. Ὁρᾷς πῶς ὀλίγα ἐστίν, ὧν κρατήσας τις εὔρουν καὶ θεουδῆ δύναται βιῶσαι βίον. | Mitto faſtuoſam Stoicorum vaniloquentiam, cui familiare eſt Sapientem ut Deo nullatenus minorem conſtituat: ſed & hic loci ſubit aliud, quod iſtius diſciplinæ ſupercilium haud parùm ſentit. Quis enim ferat facultates humanæ naturæ, (per ſe heu nimis infirmæ!) uſque adeò evehi, ut virtus perfecta, & cui vel divina beatitudo non invidenda contrà, in parvo ſita prædicetur, atque ità penes quemlibet, ut facili quis negotio eam adipiſci queat? Ad Marcum verò quod attinet, ut ipſum commodè intelligamus par eſt, cùm & ipſi longè aliter hac de re viſum fuiſſe jamdudum conſtet. Nam & præterquàm quod ſæpiuſculè ſupra annotatum eſt; omnem hominum præclarè ſe habendi facultatem Deo præmonſtranti, monenti, adjutanti, referri debere acceptam, haud rarò & alibi diſertè fatetur. Quoties igitur virtutis nos compotes pronuntiat, atque noſtram ſive ignaviam ſive incogitantiam obſtare unam, quò minus ad amuſſim ejus vitam degamus perfectam, indulta iſta cœlitùs adjutoria, (niſi mens me fallit plurimum) neutiquam in hoc operis excluſum ibat. Sed, poſitis hiſce auxiliis, quæ & poni fas eſt, (quum reverà facientibus quod in ſe eſt nunquam non ſint præſtò,) nihil ita adjutis inexpugnabile fore ſtatuit. "Seu potius ut emendatiùs adhuc,
" & normam Veritatis Chriſtianæ propiùs loquamur; nemini, qui ſuo non deficit officio,
" impoſſibile eſſe, eò tenus prodire, atque id efficere, quod Deus pro immenſâ, quâ eſt in imbecillitatem humanam clementiâ, gratum habere, atque æqui boni facere non dedignabitur.

§ 7. Σχολὴν πάρεχε σεαυτῷ τοῦ προσμανθάνειν ἀγαθόν τι | In noſtrâ ſitum eſt poteſtate hoc otii

nobis

nobis dare: at quo tandem pacto fieri poteſt, ut culpâ nos eximant importunæ ſæculi hujuſce curæ, & operoſa (quæ neceſſaria dici ſolent) impedimenta? Qui, inquam, iſtos dimittas abſolutos, qui negotia conqueſti, & in cæteris operoſi, in id unum quod ſui reâpſe eſt muneris, operæ nihil intendunt?

Ibid. *Μὴ ἔχοντες σκοπὸν*.] Stoici Socratem ſecuti id præ cæteris Philoſophorum claſſibus agebant, ut finem certum vivendi fundamenti loco poſitum diſcipulis darent. Id enim eſſe unde univerſæ virtutis, præſertim verò officii quotidianam conſuetudinem ſpectantis, ratio ordiri debeat; & quò demum, tanquam ad ſcopum, ſtudia ſua, inceptáq; omnia dirigere fas eſt. Scopum autem iſtum quem ob oculos nobis ſtatui oportet bonum eſſe publicum; quod ſi aſſequi minus contigerit, at ſemper tamen ſequi ſapientis eſſe aſſerunt, & conatu quantum in ſe eſt efficere maximo, ut omnibus ſe præbeat utilem. Hac verò de re, Antoninus ut mentem explicet, videre eſt in iis quæ ſequuntur.

§ 8. *Τὰς δὲ τοῖς ἰδίας ψυχῆς κινήμασι μὴ παρακολουθοῦντας ἀνάγκη κακοδαιμονεῖν.*] Huc Verſiculus iſte apud Homerum non ineptè referendus, quem Socrates ferè ſemper in ore habuiſſe perhibetur.

Ὅττι τοι ἐν μεγάροισι κακόν τ' ἀγαθόν τε τέτυκται.

Res tuæ domi bene ſe habeant an ſecus fac ſemper intelligas.

Quod ſi ad Philoſophi mentem interpetrari libeat, hoc pro comperto habendum cenſeas, quicquid nobis vel in bonum, vel in malum cedat, id omne naſci domi noſtræ, atque nobis fieri authoribus. Quin & iſto etiam Poetæ abuſus eſt Socrates, qui homines inaniter curioſos ab inutili ſcientiâ, ſtudiiſque avelleret, in quibus laboris atq; tædii inerat plurimum, emolumenti verò parum; avulſis autem, ad aſſiduum Virtutis cultum, propriique pectoris indagationem exquiſitiſſimam, ut animos vehementiùs attraheret.

§ 11. *Κακῷ γὰρ σε οὐκ ἂν περιβάλλοιεν.*] Eodem ferè recidit Catonis de morte contemnendâ Diſſertatio. Quæ nè lectorem habeat malè, animum advertat velim, Stoicis, nihil omnino de iſto, quod hominum genus univerſum etiam poſt obitum manet, judicio edoctis, tertium quendam ſtatum nè minimum quidem ſuboluiſſe. Quin & ſapientis (quem Deo ſoli ſecundum effinxerant ſibi,) in utilitate publicâ perfectionem collocantes, haud incongruum erat, ut ipſius etiam Dei beatitudinem ejuſdem prorſus generis ſtatuerent. Ideam proinde & omnium authore digniſſimam, tum demum ſibi viſi ſunt animo concepiſſe, cum de illo, ut de ſummo, atque immenſo bono, affatim ſeſe in omnia diſpertienti cogitarent. Quando verò eſſentiæ perfectæ & per ſe bonæ malum

Cicer. de Senect.

competere non poteſt; Deum quod reâpſe malum eſt infligere, aut à naturâ benigniſſimâ hominibus eſſe metuendum, Religio illis erat credere. Vide ſis, Lector, quâ tandem ſerie, quibuſque rationum momentis derivata ſit iſta Philoſophorum conſecutio. *Siquidem Dii ſunt*, inquiunt, *nihil nobis grave poſt mortem futurum eſt; nec enim malis nos implicabunt ipſi non mali. Si verò nulli ſunt, nec nos poſt mortem futuri ſumus ipſi; atque hinc etiam ſequitur nihil poſt mortem paſſuros, cùm exiſtentium tantum ſit pati; itaque quocunque te vertas, utrinque occurrunt quæ mortem contemptui habendam ſuadeant.* Ita quidem Stoica, at longè ſecùs Veritas Evangelica. Hæc enim Deum ob oculos ponit bonitatem juſtitiâ temperantem. Omnibus numeris abſolutum, & attributorum (ita enim & loqui & diſtinguere fas eſt, ob noſtri conceptûs infirmitatem) amiciſſimâ conſpirantium inter ſe harmoniâ præcellentem. Reformidandum itaque nobis, perinde ac diligendum Deum; quum non minus rectoris ſit, de rebellibus & impiis pœnas ſumere, quàm morem gerentibus benefacere. Nullus ergo jam incogitantiæ locus, quæ miſeros infinitum quot dare ſolet exitio; nulla de futuro ſecuris excuſatio, cum nec juſtitia divina, nec crimina atque imbecillitas noſtra id ultra patiantur. Nam iſto coram judice nemo hominum non ſiſtetur reus; nec reſtat ſontibus, præterquam in unâ ejus immenſâ clementiâ, & gratuitâ per Chriſtum miſericordiâ, aut ſpes, aut perfugium.

Ibid. *Καὶ τοῖς κατ' ἀλήθειαν κακοῖς ἵνα μὴ περιπίπτῃ ὁ ἄνθρωπος, ἐπ' αὐτῷ τὸ πᾶν ἔθεντο.*] Nec hoc Antonino inſolens, à cujus ſententia abhorrebat aliquid revera mali, præterquam quod vitii arguitur, agnoſcere. Sed & poteſtatem à vitiis temperandi, divinitùs humano generi indultam profeſſus, à faſtu Stoico quàm longiſſimè receſſerat: Qui enim ab iſtâ ſunt ſcholâ, hominem, abſque omni quæ à Deo ſuggeratur ope, & virtuti aſſequendæ, & voluptatum illecebris facilè exuperandis, per ſe ſufficere, autumare ſolent. Enimverò & hæc Antonini ſententia, cæteris licet ejuſdem diſciplinæ aliquanto demiſſior, & veri ſimilior, non eſt tamen ut pro penitus expurgatâ, omniſque periculi experti excipiatur. Adhibenda nempe cautela quædam, & Interpretatio paulò commodior; quod niſi fit, totum id quantumcunque eſt prærogativæ noſtropte tribuit arbitrio, Quod Hæreſis olim Pelagiana in ſe recepit vindicandum. Nec enim ab hujus loci mente videtur alienum, liberi virtute arbitrii cuilibet hominum innati, & à malo deflectere, & bonum præſtare poſſe ſingulos; nec opus eſſe, ut in ſuppetias impotentiæ naturalis auxiliares denuò copias adſciſcamus. Quæ omnia, ut à pietate & veritate, ita etiam à Marci animo diverſum exiſtimo;

Digitized by Google

mo; qui paſſim in ſcriptis ſubſidia cœlitùs in horas, imò vel in momenta, laborantibus nobis atque infirmis ſubmitti; & incœpta omnia quòd fœliciùs peragantur divinis deberi auſpiciis, conſtanter profitetur. Voluit igitur & in hoc textu, (niſi meus me fallit animus,) poteſtatem vitiorum declinandi laqueos hominibus ab origine Deum dono dediſſe; ita tamen ut vires iſtas effractas atque abſumptas cadere, & poteſtatem primam labefactari neceſſe ſit, niſi (Deo poſthac ſuggerente) quod ſemel datum erat virium perenni reficiatur influxu. In hanc ſententiam & res ipſa, & noſtra conditio, & oracula Chriſtiana lubentiſſimè conſentiunt; quam & Marcum noſtrum (vellem ſaltem, imò &) facilè crediderim in animo habuiſſe.

Ibid. *Οὔτ' ἂν τηλικοῦτον ἥμαρτεν.* | En Argumentum ſolidis innixum fundamentis! Errorem conquerimur immanem, Deóque adeò indignum quem toleret, ut hujus univerſi conditorem rectorémque vel inſcitiæ videatur arguere, qui non animadvertat; vel impotentiæ, qui non de medio ſuſtulerit. Inſcitiam criminantes cæcum ſibi fingunt atq; hallucinatum Deum; ſin autem incommodo tam turpi ſciens prudens remedium adhibere noluit, negligentem quod ſuum eſt incuſant, aut noſtris bonis invidum; Quòd ſi deniq; & vidit & voluit, nec potuit tamen in melius redigere, imbecillem fateantur neceſſe eſt & impotentem Deum. Cùm verò deteſtandæ ſit impietatis & ſacrilegii atrociſſimi, de numine tale quid nefando vel ore proloqui, vel corde ſuſpicari; Quid aliud colligendum reſtat, quàm (quod Marcus aſſerit) ſe rem habere ab illo quod vulgus hominum ſentit, longè diverſiſſimam? Externa ſcilicet iſta nos in deterius referre non poſſe; eſſe autem ea ſuâpte naturâ neque bona, neque mala; quod niſi ſi hujuſmodi eſſent, Deum ſecuritati noſtræ meliùs perſpecturum fuiſſe; nec iſta temerè, nullóque prorſus virtutis vitiíve diſcrimine facto, in univerſos æquè diſpertitum iri.

Ib. *Οὔτ' ἄρ' ἀγαθὰ οὔτε κακά ἐστι.* | Habes hic Conſectarium à totius argumentationis ſerie petitum; quicquid enim in iſtâ ſectione diſputatum eſt, huc demum redit omne. Cui tamen, ſtabiliendo dicam an illuſtrando, oracula ſacra ſuos non tantùm adjiciunt Calculos, ſed & iſtud inſuper, tanquam ex abundanti anredictis adjungunt. Mala ſcilicet quæ vulgò habentur, viris cordatis & Deum ſincerè diligentibus, in bonum cedere ſupra quàm quod vel dici poſſit vel excogitari: Bona itidem, quæ nuncupantur, fortunæ, malè moratis, atque prolixâ Dei abuſis Beneficentiâ adeò non proficere, ut ingrati peccatores infinita atque æterna vel inde ſibi concilient mala.

§ 12. *Τῶν πέρα διαβεβοημένα* | Honores nimirùm, imperia, magiſtratus, graviſſima reipublicæ demandata negotia, divitias & opes, nobilitatem generis, & proavos longo deductos ſtemmate, cæteraſque vaniſſimas iſtiuſmodi ineptias hìc loci perſtringit; ob quas, cùm reverâ minimi ſint, homines tamen mente capti ſe ſolent inſolentiùs efferre.

Ibid. *Νοερᾶς δυνάμεως* | Nos miſeros! Nam ſi hæc demum ſint rationalis indicia facultatis, quotuſquiſque eſt, qui hanc in ſeſe facultatem expertus fuerit? Quin igitur hæc ab Antonino benè monita reverà & ſedulò perfecta damus? Námque ita tandem vinculis rerum mortalium diſruptis, in ſolidam & perpetuam libertatem animum cœleſtis proſapiæ nobis vindicare licebit.

Ibid. *Τί εἰσιν οὗτοι ὧν αἱ ὑπολήψεις καὶ αἱ φωναὶ τὴν εὐδοξίαν*, &c.| Populi favorem & plauſus ambientis q^a reprimat impetum nihil ferè efficacius queat excogitari, quàm ſi ſeriò ſecum animo recogiret, quid tandem hominum illi ſint, quorum ſuffragia tantâ captet ſolicitudine; pudeat enim pigeátque virum neceſſe eſt animi tam demiſſi, ſordidæq; ignaviæ. Quid enim honeſto vel indignum magis vel alienum dixeris, quàm ab illis magni æſtimari velle, quos tute magni æſtimare nequeas? quin & de te rectè exiſtimare adeò non gnaris, ut etiam de ſeipſis quod æquum eſt dijudicare neſciant?

§ 14. *Κἂν τρισχίλια ἔτη βιώσεσθαι μέλλῃς.* | Arguta ſatis diſceptatio, & vera quâ nihil magis! Quid enim ineptius, quid abſurdius, quàm de tempore vel præterito, vel futuro, rationes deputare? Siquidem nulla pars temporis, eâ tantùm demptâ quæ in præſentia eſt, reverà exiſtit. Quicquid enim jam fuit, effluxit omne & eſſe deſivit. Quicquid autem mox eſt futurum nondum in rerum naturam profertur; & an noſtrâ unquam interfuerit, aut ad nos uſque pervenerit, omnino incertum eſt. Hinc ergò colligas licet, vitam omnibus eſſe æqualem; quandoquidem hominum ſinguli in ſingula tantùm vivant momenta. Atat nequaquam (inquies) nam & qui juvenis, corpore adhuc atque ætate integris, è vivis abreptus eſt, plus ejus quod reliqui erat perdidit, quàm qui ſenex effætus, & jam ævo confectus deceſſit; nec enim pari de ſpe decidit, annum jam degens octogeſimum, & qui vigeſimum tantùm vix pertigerat. O feſtivum hominis imò & ridiculum caput! vitam nempe non re-ipsâ, ſed ſpe tandem æſtimandam narras: quod perinde eſt, ac ſi rationem ac modum ponamus, quibus res exiſtentes ex modulo non exiſtentium metiri poſſimus. Quicquid enim etiamdum ſperatur, nondum exiſtit. Sed hæc utpote ſatis per ſe manifeſta, nec niſi non animum advertentibus obſcura, miſſa faciamus.

Iſtud

Iſtud potius Lectores rogatos velim, etiam eos qui ſibi in longitudinem proſpicere ſapientiæ laudi ducunt ſuæ: Quæ tandem contentio illorum quæ in præſens ſuavia ſunt, quàm exilia iſta, quam vilia, quàm parvula, quàm denique brevia, imò & inſtantanea, ſi vel omnia quæ fert conditio noſtra in eandem conjicias trutinam, quoties iſta ſuſpendantur contrà, quorum in ſæculo futuro nobis affulſit ſpes? Næ nos hic vitæ umbratili rerum ſpecie ludimur; ſpiſſiſque involuti tenebris, &, dormientium ad inſtar, falſas mutilaſque percipimus imagines, atque ægro perſequimur animo. Mors ſola ſcenam claudit, eripit perſonam, omnemque rebus detrahit fucum; quo vel obtectæ prorſus naturam nos hactenus celarunt ſuam; vel ſaltem illitæ colorem & conditionem ementitæ ſunt. Ità demum vel ſubſtantiâ vel ſuperficie ubique fallimur: At mors, ut ſeſe habeant cuncta, aperit atque commonſtrat: quæque longo jam anxii proſpicimus intervallo, & ſpe tantum præſumere datum eſt, ea omnia in manus nobis quanta quanta ſunt in æternum fruenda tradit. Hæc qui pro compertis haberent, etiam inter Philoſophos non defuerunt; eâque quò magis freti erant fiduciâ, eò fortiùs adverſus mortis terriculamenta, atque inania malorum futurorum præſagia ſe componebant.

Ibid. *Εἰ καὶ τὸ ἀπολλύμενον οὐκ ἴσον* | Hoc eſt: Si brevì morientem cum longævo conferas, diſpares quidem quoad numerum dierum reperies, quoad ſpatium autem quod uterque vivit, omninò pares. Rationem jam anteà expoſuerat; quoniam, ſcilicet, ſingulis vivitur momentis, & præter præſens aut *τὸ νῦν* nihil exiſtit. Cæterùm, nonniſi inter illa ſola quæ exiſtunt, inſtitui poſſe comparationem, certo certius eſt; nec minùs liquet, qui jam prætervolitârunt dies in infinito temporis ſpatio dudum eſſe abſorptos; hos igitur rationum calculos exceſſiſſe; cum nec poſſit infinitum magis & minus, plura & pauciora recipere: Quæcunque ergo infinita ſunt, ea omnia & æqualia ad invicem eſſe neceſſe eſt. Hinc ſanctûs ille Hieronymus haud abs re Nepotianum conſolaturus monet, quàm parùm interſit, diune quis agat in terris, an brevì moriatur. *Etenim inter eum,* (inquit) *qui decem vixit annos, & eum qui mille, poſtquam idem vitæ finis advenerit, & irrevocabilis mortis neceſſitas, tranſactum omne tantundem eſt: niſi quòd ſenex magis onuſtus peccatorum faſce proficiſcitur.* Habent enim peccata aliquid ſejunctum & de proprio, quo ſpoliare nequit dies; nec enim à tempore, quòd exiſtant mutantur, nec cum tempore, in quo fuerant admiſſâ, pereunt funditus, aut evaneſcunt unà.

Epiſt. 3. ad Nepot. conſolat.

§ 15. *Ὅτι πᾶν ὑπόληψις.* | Si Marci mentem rectè aſſecutus ſum, hoc per *ὑπόληψιν eſſe omnia* vult. Senſus nempe noſtros, phantaſiam, animumque nobis ſæpenumero, imò rarò non illudere. Nos autem ideò dolis capi, quòd omnia ex opinione ſuſpendamus, nec ad rerum veritatem accuratius examen caſtigemus. Sic itaque abrepti, (non prout ſuapte ſunt naturà, ſed prout nobis videntur; idque temere ut plurimum & inconſultò ſtatuentibus) perperam ſentimus, pronunciamus, affectus denique moreſque noſtros componimus. Habes itaque obſervationem veram, probatamque nimis. Nec enim iſtis Corinthi Pſeudapoſtolis contigit ſolis, quod ſubmonuit D. Paulus, faſtum eorum adortus, & notitiam falsò ſibi arrogatam; cùm & apud nos, & ubique occurrant frequentes, qui *dum ſibi videntur multa ſcire, aut nondum aliquid nôrunt; aut ſaltem haud ità ſicut oportuit nôſſe.* 1 Cor. 8. 3.

Ibid. *Ἐάν τις αὐτοῦ τὸ νόστιμον μέχρι τοῦ ἀληθοῦς δέχηται.* | Oppidò opportunè; nequis Marcum cum ſceptico in omnibus conveniſſe ſuſpicetur. Laudato itaque Monimo, cui veritatis omnigenæ fundamenta convellere, atque evertere funditùs, in animo erat; idque verbis ità conceptis, ut ne quid omnino certi ſit reliquum; ſed & univerſalium immaterialium pietatem denique Deumque ipſum ſpectantium fides labefactaretur; nè venenum iſtiuſmodi latiús ſerperet, eâdem antidotum manu porrigere viſum eſt. Hinc ut Lectori animum magis expergefaceret, Monimum, quamvis eâ tenus rectè opinantem, quà hìc loci adhibetur, in multis tamen fuiſſe lapſum, nec niſi maximâ evolvendum cautelâ, commonefacto.

§ 16. *Ὑβρίζει ἑαυτὴν ἡ τοῦ ἀνθρώπου ψυχή* | Locus iſti apud Platonem de legibus, *lib.* 5. penè gemellus; quem etiam Marco mentem dum hæc ſcripſerat ſubiiſſe nullus dubito. Complures is rationes enumerat, quibus homines animos ſuos contumeliâ ſolent afficere; è quibus ſi unam aut alteram huc loci tranſtulero id non fore tedio ſperare auſim. "*Dignitati igitur mentis humanæ detra-*
"*hi aſſerit, ſi ad rem faciendam attentiores quam par*
"*eſt, mordacibus diſtorqueri curis patiare; ſi opes in*
"*deliciis habeas, iiſque inſervias, ſi his fretus nihil*
"*non tibi diviti licere exiſtimes, aut genio libidinique*
"*effrænis indulgeas; ſi eorum quæ perperam feceris a-*
"*deò non pudeat, ut omnem à te culpam amovere ſoli-*
"*citus, in alios deditâ operâ conjicias; ſi iſta in te*
"*ſciens volens admiſeris, quorum mox pœnitebit; ſi la-*
"*boribus ſuccumbas victus, nec plagis, morbiſve, cbuſque,*
"*ut verbo dicam, adverſis quibuſcumque fortem opponas*
"*animum. Si vitam magni facias, diemque extre-*
"*mum inter ſumma reponas infortunia; ſi formæ*
"*poſthabeas virtutem, namque eo demùm pacto, cœlo*
"*atque animo non niſi ſecundas; terra autem & cor-*
"*pori*

" *pori primas detuliſti; Si quod legibus rectaque ra-*
" *tioni adverſatur, id omne haud caveas quantum po-*
" *teris ſedulò atque averſiſſimo ſemper animo deſugias;*
" *quicquid verò laudi & virtuti ducitur, in id niſi ma-*
" *nibus pedibuſque contendas, ſummoque proſequare ſtu-*
" *dio.* Cum aliis hujuſmodi, iſthic, quibus per otium licet, notatu dignis.

Ibid. *Ὅταν ὑποκρίνηται καὶ ἐπιπλάστως, καὶ ἀναλήθως τι ποιῇ ἢ λέγῃ.* | Apud Ethnicorum nonnullos (quod nobis jure optimo pudorem incutiat) major videtur veritati morumque ſimplicitati habitus honos, quàm apud hodiernorum complures, qui Chriſtianum in ſe nomen ſuſceperunt. His enim familiare nimis, imò & ſeriò nonnunquam rationum patrocinio propugnatum videas, fallaciis figmentiſque abuti: Haud turpe putant ſcilicet viri ſanctiſſimi, vel ad mendacia confugiſſe, vel perſonam alienam ferre, ubi id ex magno fuerit uſu. Iſti verò utinam Ciceronem in tertio de officiis audire ſuſtinerent; *ex omni* (inquit ille) *vitâ ſimulatio & diſſimulatio tollenda eſt.* &, *ratio igitur poſtulat, ut nequid inſidiosè, nequid ſimulatè, nequid fallaciter.* Nec id à nobis negligendum, quòd inter Philoſophos, quantumvis vel judicio, vel moribus cæteroqui depravatis, vix unum quidem deprehendas, qui fraudes de induſtriâ nectere, involutas verborum ambages ſtudioſè conſectari, conditionibus clanculùm interpoſitis, & ſibi ſoli conſcio reſervatis ludere quibuſcum res erat, aut ipſe ſuſtineret, aut alios ità edoceret. Nedum vafros & verſipelles aſtutè fallentes à mendacio aut dolo malo liberâſſet, aut palam, & ex profeſſo omni exemptum iſſet culpâ. " Erubeſcat, ſi poſſit, Jeſuitarum Schola.

Ibid. *Τῷ τῆς πόλεως καὶ πολιτείας τῆς πρεσβυτάτης λόγῳ καὶ θεσμῷ.* | Locus hic mihi revocat in mentem, bellam ſanè, expreſſamque ſatis naturæ noſtræ imaginem, quâ alicubi ſcriptorum Plutarchus vitæ quotidianæ ſtatum depinxit.
" *Deus* (inquit) *author idemque gubernator om-*
" *nium, infinitæ potentiæ, juſtitiæque inculpatiſ-*
" *ſimæ, opifex mundi peritiſſimus, & rerum provi-*
" *dentiſſimus diſpoſitor, ità noſtra temperavit, ut Deos*
" *hominibus, ſumma imis, omnia denique in unum*
" *juſſerit corpus coaleſcere. Totum adeò hunc terra-*
" *rum cælorumque orbem, ingentem omniumque commu-*
" *nem inſtituit civitatem; hoc nempe conſilio ut ejus*
" *incolæ ſinguli, dum quod ſuum eſt agunt, propriiſque*
" *funguntur officiis, ità demum juſtè, probè, pièque vi-*
" *tam degant.*

§ 17. *Ἡ δὲ οὐσία ῥέουσα.* | Eodem rediiſſe puta & illud Platonis qui humanam (quoad corporis noſtri conditionem,) egregie deſcripſiſſe naturam videtur, cùm *hominem eſſe quod non eſt,* aſſereret. Hæccine definitio an aliis perinde arrideat haud ſat ſcio, me vero quod attinet, miros in illâ lepores contueri videor. Sed nec hujus elegantiæ gloriam Socrati & Platonicis deberi omnem cenſeo, videntur enim ex alieno fonte hauſiſſe. Siquidem Parmenides partes duas, duplicemque in universâ hâc rerum congerie naturam, jam dudum prædicaverat. Fluctuantem alteram, vagam, multiformem, caſibus variis perpetuiſque ictibus obnoxiam, quæque nunquam non immutatur, novaſque induit facies: *Materiam* vult intelligas, quam & idcirco alieni autumat arbitrii, & opinioni ſubjectam. Alteram verò firmam & conſtantem, ſui undique ſimilem, omniſque expertem interitûs; ut verbo dicam, ejuſmodi, quæ & ſemper eſt, & ſemper eadem eſt. Subſtantiam nimirum intelligentem prædicat; ſive Deum. Nec abs re erit hic loci notare, quàm Parmenidi cum ipſo Deo conveniat; ac ſi iſtius Philoſophia ad Amuſſim ſacræ paginæ fuiſſet exacta nomenque iſtud explicando deditam navâſſet operam, quo Jehovah Moſen allocutus nuncupari non dedignatus eſt. *Sum quod ſum. Exod. 3. 14.* Deo quippe competit ſoli ſtabilem eſſe, ſibique ſemper conſtare; cæteris interim omnibus in hoc irrequieto rerum fluxurefluxuque innumeras alternantibus vices & nunquam non in aliud tranſeuntibus: adeò ut iſta ſimul & eſſe, & non eſſe haud injuriâ dixeris.

Ibid. *Ἡ ὑστεροφημία δὲ λήθη.* | Celeberrima enim brevì conticeſcet fama; & memoriam geſtorum præclarè quantumvis diuturnam, ſi in ſempiterna proſpicias ſæcula, iiſque conferas, punctum, aut ne vix punctum temporis durâſſe confitebere.

Ibid. *Ἓν καὶ μόνον φιλοσοφία.* | Per Philoſophiam rerum tàm divinarum quàm humanarum notitiam dictam puta. Eodem fere ſenſu, quo Salomonem *Sapientiæ* vocabulum uſurpâſſe notum eſt. Virtutis tamen præſertim & pietatis ſtudium ſubindicari memineris, quod ſi abſit, næ nominis inanem pompam tibi arrogaveris. Nec enim vel omnium quantum eſt hominum literatiſſimus, aut eſſe reverà ſapiens, aut ritè vocari poſſit, qui non ſit idem vir pius atque bonus.

Ibid. *Ἀνενδῆ.* | Ità ut de proprio ſibi ſit ſatis. Hujuſmodi ſanè ſapientiam magnificè admodum & evehunt Stoici, & ad conciliandum hortantur. Sed fruſtrà, niſi naturæ noſtræ inopi & graviter labefactæ & vires & conſilium miſericors ſuggerat Deus. Quod & alibi jam antehac haud ſemel eſt notatum.

Ibid. *Ἄλλου ποιοῦντος τι ἢ μὴ ποιοῦντος.* | Cave ſis Antoninum de mutuis hominum conſiliis auxiliiſve intelligas, quæ nos ut in rebus gerendis conferamus invicem oportet, prout uſus erit, & officii ratio, & neceſſitas poſtulat. Nec enim quiſquam hominum eſſe poteſt, cui aliorum ſubſidio nullâ inreſit opus; ideóque non nobis ſolùm nati dicimur, quia nec nobis ſolùm vivere fas eſt. Sed

longè

longè ab hoc diverſum voluit Marcus. Quæ enim veram ſpectant beatitudinem, virtutis ſcilicet cultum, & fructus bonorum operum aſſiduos, hæc omnia à nobiſmet proficiſci, nec ab alieno pendere ullâtenus arbitrio, rectiſſimè pronunciat.

Ibid. *Ἔστι πᾶσι δὲ τὸν θάνατον —— ὡς οὐδὲν ἄλλο ἢ λύσιν τῶν στοιχείων, ἐξ ὧν ἕκαστον ζῶον συγκρίνεται.* | Dogma Platonicis perquam familiare; quod tamen ab Empedoclis ſcholâ dudum traductum in ſuam acceperant. Ortum igitur perhibebant durationemque corporum primis ex quibus conflantur elementis unitis inter ſe atque compactis deberi; interitum autem iiſdem ſejunctis tribuebant & diſſolutis: Nihil proinde aut fieri de novo, quod non erat anteà, aut ità perire prorſus, ut in poſterum eſſe deſinat; quia formæ tantùm rerum & facies mutatæ ſunt, accidentibus inverſis ſoſpite interim ſubſtantiâ. Siquidem eadem ſemper extant principia, eadem etiam materia permanſit incolumis utut diverſimode diſpoſita. Omnem itaque productionem de nihilo, omnem itidem in nihilum reductionem ſtrenuè debellabant iſti; quas & Philoſophia etiam hodierna à Scholis ſuis procul ablegat. Rectè igitur Empedocles, rectè etiam Platonici & Stoici; nec enim uſpiam aliter factum eſt, (quod ad vires atque operationes merè Phyſicas) aut unquam fieri potuit; ex quo auctor Omnipotens univerſa de nihilo creavit; rerumque ſucceſſiones materiæ atque motui continendas, propagandaſque, certis agendi legibus præfinitis, deinceps mandavit. Per materiam autem & motum, dum ità uti diximus, agunt, & quatenus ſuis ſe continent finibus, nihil aliud, quam virtutem illam, quæ natura plerunque audire ſolet, intelligendam exiſtimo.

In Librum III.

§. 1. Χρὴ οὖν ἐπείγεσθαι | Feſtinandum aſſerit, ut illa quæ opus ſunt, ediſcantur, atque in promptu ſint. Rogites forſan, quorſum iſta tam laboris plena cognitio; ſpatio præſertim vitæ jam propè decurſo? aut quî vel optimè inſtituti ſe rudibus habeant meliùs, cùm mors fores pulſet? Atqui vel ideò enitendum ſedulò, ut cum ignorantiâ mortis metum expellas ſimul; & quid reverà ſit mori gnarus, placido magis fortique quo virum liberalem decet, adventantem excipias animo.

§ 2. *Χρὴ καὶ τὰ τοιαῦτα παραφυλάσσειν ὅτι καὶ τὰ ἐπιγινόμενα.* | Atheorum hîc loci dogma perſtringit, qui naturam vitii inſimulantes, ex eo quòd nonnulla ibi deformia, ſuperflua alia atque incongrua, alia denique nociva, & in magnum nobis detrimentum vergentia, dignoſcere videantur; argumenta inde ſtruunt, quibus Deum non eſſe prorſus efficiant; vel ſaltem otioſum & noſtrî negligentem, adeòque non ſe rebus immiſcentem humanis, ut nullius omninò curâ tactus omnia forti fortunæ permittat, cæcóque ut labantur curſu contentus ſit. His contrà Marcus; temerè judicium hoc latum eſſe; nam & illa, in quæ culpam adeò vehementer impingunt, vituperio abeſſe procul; Cum nec iſta ſua quædam & utilitas, & venuſtas deficiat, ſintque vel idcircò conſpectu minimè fœda, quòd iſtæ & conditiones, & facies rerum naturæ legibus ad amuſſim conveniant; nec citrà ordinem corporis hujus univerſi perturbatum, & decorem ejus (qui in partium congruentiâ ſitus eſt omnis) turpiſſimè ſpoliatum, à rebus, quarum propriæ ſunt, ſejungi queant. Hâctenus Noſter; & hîc loci pedem ſiſtit prudens: Illa non indigna prædicare contentus, quæ à ſapientiſſimo conditore fiant; abſque quòd ineptias omnes ab iſtâ profectas ſcholâ in ſe reciperet propugnandas. Solent enim nonnunquam & cachinno lectorem concutere Stoici, dum id agunt ſtrenuè ut omnia humano generi ex uſu eſſe probatum dent. Chryſippum nempe ſecuti ducem; etiam Pulices (Chryſippum jam audis) qui ſomnum ignavis excutiant; etiam Mures, & omnem ſpurcam iſtam infeſtámque animantium farraginem, quibus ad curam & diligentiam ſocordes animi acriùs incendantur. Quin & illud inſuper notandum; cùm τὰ ἐπιγινόμενα, (*Supervenientia*) aut *fortuitò* facta, aut *neceſſariò* putentur, Antonino, qui caſus cæcos conſtantiſſimè pernegat, illa omnia pro *neceſſariis* haberi, quæ, juxta phyſicas operationes, ſemper atque ordine certo ſequi ſolent; Pro *fortuitis* autem iſta omnia, quæ præter mentem artificis, aut nullâ apertâ cogente neceſſitate eveniunt. Ità tamen ut hæc etiam cauſas habeant ſuas, quæ noſtrum fugiunt conſpectum, naturales, & ad iſtiuſmodi effecta aptè diſpoſitas. Marci enim mentem qui aſſequi ſtudet, caveat velim ut nequem prorſus eventum Divini Conſilii expertem opinetur.

Ibid. *Εἴ τις ἔχοι πάθος καὶ ἔννοιαν βαθυτέραν πρὸς τὰ ἐν τῷ ὅλῳ γινόμενα* | Appoſitum ſanè ad rem, quo

Digitized by Google

quo nihil magis. Deo enim rerúmque ab ipſo conditarum naturæ inſulſitatem tribuere, puſilli eſt atque parùm cogitantis animi. Inde autem id fieri plerunque conſtat; vel quòd naturam inveſtigandi ſpeciem præ ſe ferentes in ſuperficie hæreant, nec penitiùs cauſas rerum introſpicere ſuſtineant; vel quòd ſingula per ſe ſimplici contemplentur intuitu, nullo interim reſpectu ad illud Totum habito, cujus hæc partes tantum, eæque minutæ admodum, exiſtunt. Ad plura ſcilicet & majora feſtinantibus non datur omnia vel diſquirendi, vel invicèm conferendi otium. Nec omnis Philoſophiæ ſtudioſus, maturus quantumlibet & diligens ſcrutator, negotio habilis & idoneus ſatis cenſendus eſt. Animo nimirum capaci, minimèq; vulgari opus eſt ingenio, per totum hoc naturæ campum ut quis ſpatietur, in occulta penetralia demergat ſeſe, perrepat, anquirat ſingula; ſeriem deinde rerum univerſam perpendat, atque mutuas inter ſe relationes, convenientias, atque utilitates prudens dignoſcat; Animo denique, quocum bene agitur, ſi poſt diuturnam operam & cogitationes altiſſimè defixas, imaginem univerſitatis hujus idoneam concipere queat. Hæc cui contingunt, (quæ reverà perpaucis contingunt) næ ille ordinem pulcherrimum, mirum artificium, ſapientiam exquiſitiſſimam, (& cujus præſtantiæ vel animo aſſequendæ ſe ſentiet prorſus imparem,) prædicabit, ſuſpiciet, demirabitur; quæ omnia Sciolſi, præmaturè de rebus parùm perſpectis ſtatuentes, parvi ſolent pendere. Sed ità commune fert hominum ingenium, ut quæ minus innoteſcunt, graviùs incuſentur; nec enim quidquam aut ſtultitiâ maledicentius, aut Philoſophiâ leviter tantùm tinctis fidentius arrogantiúſq; humano generi nôſſe datum eſt.

Ibid. *Καὶ γρᾳῒ καὶ γέροντι ἀκμήν τινα καὶ ὥραν* | Modeſtè ſatis; præſertim, ſi veſanum iſtud dogma Stoicis familiare reſpicias, qui deformes emarcidæ ſenectutis rugas, venuſtiſſimo juventutis flori præponebant; idque unum quod in deliciis haberetur dignum eſſe autumabant. Quoties autem cujuſquam minus elegantis amore quis exarſerat, ſi facies iſta poſthac venuſtior forte devenerit, penitus omnem nuper deperientis ex illo amorem extingui. Non eſt igitur quod mirere, ſi ſententia quæ à communi hominum ſenſu abhorrebat plurimùm, Authores eruditis viris deridendos propinaverit. His etenim inter jocandum haud inſolens erat Stoicorum diſciplinam culicibus & veſpis componere; quibus ſpreto interim notæ generoſioris vino, acetum & vappa vehementiùs placent.

§ 3. *Τί ταῦτα* | Iſta nempe quæ anteceſſerunt, hominem ſapiunt metu mortis anxium; & ſubmiſſi quicquid eſt animi alienis erigere caſibus pro virili enitentem. Atqui monent ſequentia Marcum in iſtis exemplis parum habere fiduciæ; cùm nec multum referat noſtrâ, quid de aliis factum fuerit an ſciamus. Sic enim potiùs animum inducamus oportet; vitam tanquam peregrè proficiſcentibus pro itinere eſſe, quod conficiendum quidem ſingulis incumbit, ſed ſpatiis inæqualibus. Omnibus interim & velox, & rapidum & anceps, & procelloſum nimis. Nobis utcunq; ſive ſeriùs ſive citiùs littore potitis, & metam noviſſimam attingentibus, quid magis ineptum, abſurdum, & à mente ſanâ alienum excogitari poterit, quàm, ſi ægrè ferentes, quòd in portu navigamus, id impensè exoptemus, ut mari infido ventiſque adverſis liceat iterum ludibrium debere; & labores jam exactos denuò inſtaurare? Hinc, niſi mens me fallit, exempla ad animos adverſus mortis terrores muniendos paululùm quidem afferre momenti innuens, reprimit ſe Marcus, & in aliud argumentum tranſit, percontando, ſed *Quorſum iſta?*

§ 4. *Ὁπόταν μὴ τὴν ἀναφορὰν ἐπί τι κοινωφελὲς ποιῇ* | Idcircò & cogitationes & ſtudia, & Facultates noſtræ ad unam omnes in utilitatem publicam ſunt ſedulò erogandæ, quoniam hæc omnia à Deo accepta tulimus. Ita enim & D. Paulum habes noſtro huic adſtipulantem. 1 *Cor.* 12. 7, *&c.* Qui dona Spiritûs Sancti ad utilitatem collata disertè narrat, vim ſcilicet illam mirificam ab omnium bonorum fonte ideò emanâſſe, ut ejus facti compotes paſſim diffunderent, & ad maxima quæque apti, non ſibi ſolis prodeſſe, ſed & alienæ ſaluti, & communi Eccleſiæ commodo pro viribus inſervire, religioſiſſimè obſtrictos ſeſe intelligerent.

Ibid. *Ἐθιστέον ἑαυτὸν μόνα φαντάζεσθαι, περὶ ὧν εἴ τις ἄφνω ἐπανέροιτο*, &c. | En tibi præceptum planè divinum! ſed cui ſemper exequendo non niſi optimus quiſque par eſſe poterit. Quali enim morum ſanctimoniâ, animo quàm defæcato, penitúſque caſto opus eſt, ut nequid in abditis pectoris penetralibus locum nanciſcatur, quod palàm facere non ſuſtineas? & quæ tecum intus cogites, ſi in apertum provocentur, nec tibi incutiant ipſi pudorem, nec ullo modo lædant alienum?

Ibid. *Ἱερεύς τις καὶ ὑπουργὸς θεῶν, χρώμενος καὶ τῷ ἔνδον ἱδρυμένῳ αὐτῷ.* | Hem! iterum eximiam, veréque magnificam mentis inculpatæ, & ſinceræ virtutis imaginem! quam & Chriſtianos oculis contueri, & ad ejus pulchritudinem ſeipſos componere fas eſt. Quantum enim pietatis ſtudio, morúmque integritati profectum iri opinemur, ſi qui ſacerdotes in ſacrâ nuncupantur paginâ, ſe tales eſſe seriò ſentiant; ſi cultum Spiritui Sancto debitum in cordibus ipſorum inhabitanti præſtare, ſi ab omni impuritate abſcedere longè atq;

abhorrere

abhorrere, nè læſi numinis rei deprehendantur, penſi ſemper, & præ cæteris habeant. Nam & hæc omnia nobis decere D. Petrus non obſcurè indicat, ubi Chriſti nomen profeſſis in memoriam revocat, quòd *Lapides ſint vivi, ædificati in domum ſpiritualem*; necnon & *Sacerdotium ſanctum ad offerendum ſpirituales hoſtias, acceptas Deo per Jeſum Chriſtum.* 1 Pet. ii. 5.

Ibid. *Κἀκεῖνα μὲν καλὰ παρέχεται ταῦτα δ' ἀγαθὰ εἶναι πέπεισται.* | Præceptum veræ Virtutis ergô, ſi quod aliud ſuſpiciendum. In quo vel abſolutiſſima Chriſtianæ perfectionis norma nihil præterea deſideret. Quid enim ultra ad conſummatiſſimam requiras Pietatem, quàm ita animum inducere, quæcunque ſibi deſtinata fuerint, ea ut unuſquiſque optima eſſe credat: ſeipſum verò quod attinet, eniti ſemper, ut quicquid agat, honeſtum ſit; Juſtitiæ ſcilicet rectæque Rationi congruum; acceptum Deo; quod & ſibi deceat, & cæteris proſit?

Ibid. *Δόξης δ' οὐχ ὑπὸ πάντων ἀνθεκτέον* | Plurimum intereſt à quibus lauderis. Iſtos enim, qui paucorum Sapientum ſuffragia præ vulgi favore, & exiſtimatione multorum poſt putanda cenſent, — illam ſui partem viciare contendit * Socrates, cujus Vita in Juſtitiâ ſtat omnis, & cui, nè vero afficiatur damno, ab Injuſtitiâ ſolà metuendum eſt: Sed ut in re tanti animi nè pendeamus, cujuſnam ad laudes eniti nos oporteat incerti, Eccam nobis Regulam! ad cujus amuſſim ſi facta moreſq; aſſiduè dirigamus, Res noſtræ ſe non rectè habere non poſſint. Athletas nempe inter certandum id agere præcipuè ſatis compertum eſt, non ut Coronæ ſpectantium circumfuſis placeant, ſed ut iſtæ quos Brabium decernere penes eſt, Judicibus: Nos itidem, quibus totum hoc quod in terris vivitur pro perpetuo certamine eſt, nomine Chriſtiano inſigniti, & Gloriæ Candidati cœleſtis, ſi legitimè luctamur, id nobis negotii datum putabimus, à Deo ut collaudemur, & exacto tandem labore mercedem conſequamur. Quicquid autem interea temporis de nobis homines prædicaverint, aut neglectui habere, ſi in malam ſit partem, aut ſaltem ſi in bonam, citra ambitum noſtrum, & mantiſſæ tantùm loco, excipere, debemus.

*In Criton.

Ibid. *Οὐδὲ τὸν παρὰ τῶν τοιούτων ἔπαινον ἐν λόγῳ τίθεται, οἵγε οὐδὲ αὐτοὶ ἑαυτοῖς ἀρέσκονται.* | En tibi imaginem Stultitiæ Vitiíque quà nulla vel expreſſior, vel ſtomachum movendo contrà aptior. Mihi ſanè opprobrium hoc vehementiſſimè placet, quòd iſtiuſmodi homines nequeant non ſibi diſplicere. De his enim omnibus dictum puta, quod * in *Creonte* Oedipodem exprobrante legimus.

— — *Αἱ δὲ τοιαῦται φύσεις*
Αὑταῖς δικαίως εἰσὶν ἄλγισται φέρειν.
Sophoc. in Oedip. Tyran.
— — *Nam talia ingenia*
Sibi ipſis maximè moleſta eſſe ſolent.

Sed nec hujus rei cauſam exquirere difficile eſt. Vitium enim, cùm animum corrumpat, motus ciere inteſtinos, & affectus ad rebellandum plus ſatis per ſe proclives, acrius extimulare ſoleat, hominem ægrum, & ſecum ſemper pugnantem privatis implicat diſſidiis; accendit, torquet, miſcet, perturbátque omnia; in tranquillo ut nullus poſſit conſiſtere, aut otii vel tantillo perfrui. Moleſtias denique adeo ſævas faceſſit, ut etiam tunc cum ſecundæ res ſunt maximè, ſaucius animi nunquam ſeriò gaudeat, præ dolorum intus acerbitate, atque irrequieto ſui, Rerúmque ſuarum faſtidio.

* D'Acerium emendatum dedi, qui Tireſiæ id effatum tribuit, memoriâ lapſus.

§ 5. *Μήτε κομψεία τὴν διάνοιάν σου καλλωπιζέσθω.* | Chryſippus in primo Rhetorices monuerat, non tantùm Injucundas Vocalium Coitiones debere aſpernari, nè nimio ſententiam exornandi ſtudio occupata mens, minoris quam fas eſt Rem ipſam, & quæ momenti plus afferunt, habeat penſi; ſed & graviora jubet quædam admittere, ſubobſcuras loquendi formulas, & plurima in Oratione invenuſta, quin & Solæciſmos etiam nondetrectare, quorum paulò delicatiores quàm maximè pudere ſolet. Hæc ille, & tamen Idem alibi in eodem Opere, parùm ſibi cónſtans, non ſimplicitatem modò & puritatem verborum curæ habendam cenſet, ſed & quodcunq; ad ornatiorem reddendam Orationem honeſtè adhiberi poſſit, id omne ſedulo accerſendum decrevit; Imò &, quod magis demirere, Habitum Geſtúmque Corporis Elegantem, Formationem Vocis haud inſuavem, aptos Manuum Motus, Ingenuam Oris Speciem, & Vultum Rei quâ de agitur ſemper accommodatum, in Dicente deſiderat. *Quantum mutatus ab illo!* Hæc quo tandem inter ſe pacto conveniant, viderint illi, quorum de Chryſippi Autoritate vindicandâ ſatagit. Id verò ſatis liquet, Stoicorum Sectam ſpeciem ſemper præ ſe neglectæ Eloquentiæ tuliſſe; quippe quam nugatoriam nimis & futilem, parvíq; animi ducebant, eandémque operoſam, & in quam exornandam Operam Sapiens tempúſq; contereret, minimè omnium dignam.

Ibid. *Μήτε ὅρκου δεόμενος, μήτε ἀνθρώπου τινὸς μάρτυρος.* | Sanctum ſanè & utile in primis Præceptum ſi commodè accipias: ſin autem reſpicis quas Stoici plerunque hac in cauſâ Rationes adferre ſolent, non tam Pietatem forſan, quàm Faſtum ſapere deprehendes. Quorſum enim Juramento ſe obſtringere vel Teſtimonium ſuum alieno firmare Sapienti vetitum ſuſpicare? Nempe

Digitized by Google

horſum. Quoniam ejuſmodi Viro, atque ejus virtuti nimium quantum derogant; Cujus vel Nominis Prærogativam à receptis vulgo eum Legibus eximere, & ſui adeò Juris ſtatuere exiſtimabant, ut contumeliâ ſe quodammodo afficiat, quoties ſe iiſdem conſtringi vinculis patiatur, quæ apud inſidam & profanam plebeculam indagandæ veritati neceſſaria quàm maximè uſu comperta ſunt. Hæc illi ferè de Juramento, Teſtibúſque advocandis, quò minus Sapienti ſuo vel injurato non habeatur fides: Quem igitur ſuî potiùs Fiducia, quàm Pietas in Deum à Jure-jurando arcebat. Nec tamen inficiendum, quin Vir magis Sacramento, quàm Sacramentum Viro fidem facere debeat. Atquî ut nunc dierum vivitur, alias in quotidianâ conſuetudine Rationes Rerum neceſſitas poſtulat. Nec abs re igitur duco, ſi hîc loci, quid hac in causâ Inſtitutio Chriſtiana præſcripſerit, paucis commemorem. Inſtitutio, quæ ut aliis omnibus, ita & Sapientiâ & Conſilio quotquot uſpiam aut ſunt, aut olim adinventæ fuerunt, facile anteit univerſis; & vel idcirco præ cæteris ſuſpicienda, quòd Infirmitatis, Pravitatiſque humanæ miſerta, ad Conditionem noſtram, & Societatis publicæ Commoda ſe Moréſque ſuos componere non dedignata eſt. Hæc igitur nè fidem ullo fallamus perjurio docet, ſed ſummâ ut nos Juramenti Religione adactos ſentiamus: Hinc etiam, nè crebrò, nè temerè, nè laſcivè & in rebus nihili; ſed ut ſeriò, ut ſanctè, ut gravi neceſſitate impulſi, ut tremendam Numinis, Nominiſque Sempiterni Majeſtatem veriti, Sacramenti vinculum animo injiciamus, arctiſſimis Legibus cautum eſt. Hinc Mandatum ut *Sermo noſter omnis ſit Etiam, Etiam; Non, Non. Matth.* v. 33, 37. Nudâ ſcilicet Affirmatione vel Negatione nobis ad invicem conſueſcamus, prout Probos Pióſque decet, quorum de ſinceritate ambigi haud æquum eſt. Attamen ab omni Juramento uſquequaque prohibendo temperavit vel hæc Religio, quo nihil potuit fieri conſultius; quum & idoneus, & neceſſarius, imò & laudabilis, dubio procul omni, Juri-jurando relinquatur locus. Siquidem & *Omni inter homines Controverſiæ* (teſtante Apoſtolo) *hac demum ratione finis imponitur*, & ipſe Deus, qui *nec mutari, nec mentiri poteſt*, quò cumulatiorem *hæredibus promiſſionum adjiceret fiduciam, qua erat pollicitus obſtringere Juramento non detrectavit. Heb.* vi. 16, 17, 18. Summa igitur Rei huc demum redit. Juramento parciùs utendum, nec niſi Charitatis causâ; hæc ubi aliter ſalva eſſe poterit, ab eo ſanctiſſimè abſtinendum. Modeſtè igitur, & in eandem ferè mentem Epictetus, qui Morem hunc non exulare prorſus à vitâ communi jubet, ſed id tantum hortari ducit ſatis. *Epictet. Enchirid. cap.* 44. Ὅρκον παραίτησαι, εἰ μὲν οἷόν τε, εἰς ἅπαν. εἰ δὲ μὴ, ἐκ τῶν ἐνόντων. *Juſjurandum recuſa ſi fieri poteſt, omnino: ſin minus, quantum potes.* Nec illud etiam prætermittendum, quod Veterum nonnullos Herculi in laudem vertiſſe meminimus, illum nempe, ſemel tantummodo, dum ageret in terris, juratum fuiſſe.

Ibid. Ὀρθὸν οὖν εἶναι χρὴ, οὐχὶ ὀρθούμενον | Scitè hoc, & veræ Virtuti adeò neceſſarium, ut abſque eo conſummari nequeat. Cavendum verò, ut, dum rebus externis diffiſi, in animi Bonis ſpem reponunt omnem, nè ſe ſuáque ſuſpiciant arrogantiùs; & propriis freti viribus adjutantis obliviſcantur Dei. Ab eo enim proficiſcitur, & quòd recta velimus, & quòd ea quæ volumus rectè, exequi poſſimus. Nam & ita multoties Antonino perſuaſum haberi jam monui, qui Liberi quidem Hominis Arbitrii ſtrenuum ſe præbuit vindicem, ita tamen ut Divino Auxilio inopiam noſtram ſublevanti nequid intereà laudis debitæ detraxerit.

§ 6. Εἰ μὲν κρεῖττον εὑρίσκεις. | Hem tibi Artificium haud incommodum! Dum enim omnia videtur nobis permittere, & fortiùs animos commovet, & virtutem fæliciùs commendat, quàm ſi vel è Cathedrâ docentis, vel pro Imperio præcipientis partes Marcus ſuſcepiſſet. Hominum enim omnibus præ cæteris arridet Libertas, & ut Bonum eligamus ſæpiſſimè in causâ eſt indulta amplior eligendi pro arbitrio Copia. Ita humanum ferre ingenium, & quantum huic obſecundando profici ſoleat, calluit D. Paulus: qui Artis Oratoriæ probè gnarus, ad Theſſalonicenſium provocat judicium, more huic non abſimili hortatus, *Omnia ut exploratum eant ſedulo, quod autem Bonum eſſe compertum fuerit, id ut conſtanter retineant.* 1 *Theſſ.* v. 21.

Ibid. Κρεῖττον δὲ τὸ συμφέρον. Εἰ μὲν τὸ ὡς λογικῷ, τοῦτο τήρει. | Regula verè aurea! Quæ, ſi ſeriò nobiſcum in animo meditantes, eam ſemper haberemus in promptu, ab obſcœnis Voluptatibus, & exitioſis Vitiorum inſidiis, infandum quantum humanum genus emanciparet: In quas nunc effuſi præcipites, & ſurdam Rationi rectæ aurem obvertimus, & turpem naturæ inurimus maculam, & graviſſimum nobiſmet damnum, falsâ utilitatis ſpecie producti, impingimus.

§ 8. Οὐδὲ ἀσυντελῆ τὸν βίον αὐτοῦ ἡ πεπρωμένη καταλαμβάνει. | Ita ſanè. Quòd enim Mortem conquerimur intempeſtivam, nóſque præmaturè in medio opere abreptos, id omne depravatis tantùm animi affectibus, & falſis Rerum Vitæque ipſius Ideis debemus. Nam ſi quis Rationibus benè ſubductis vivendi ſpatium ad calculos vocaverit, ſummam rerum omnem eò demum redire deprehendet, ut *quomodo* vixerit plurimum quidem interſit, *quamdiu* verò, perparum. Quod igitur

Digitized by Google

igitur hic loci animadvertit Marcus, haud indignum exiſtimo, cui revolvendo ſemel atque iterum animum attendamus. Quamvis enim leviter percurrenti, aliquid forſan parvi & de medio ſumptum videatur, at ſi ſeriò recogites, & examen exquiſitius inſtituas, momentum haud leve ad virtutem allaturum, & eximiâ refertum Sapientiâ compertum iri, pro certò habeo.

Ibid. *Οὐδὲν ἀπεσχισμένον.* | Idoneam inprimis loquendi formulam! Tunc etenim Hominem jure merito *Abſciſſum* dixeris, quoties à cæteris, quæ in unum corpus coaluerunt, ſe divellit. Id autem fit, ſi Leges Æqui Boníque & Jus hominum commune inſuper habeat; ſibi ſoli ſtudens, aliorum ſecurus: Vinculis, quibus Hominum inter ſe Societas continetur, iſthoc diſruptis pacto, & penitus diſſolutis.

§ 9. *Τὴν ὑποληπτικὴν δύναμιν σέβε.* | Facultatem hanc ideò colendam docet Marcus, quòd ab illâ & primæ rerum excipiantur Ideæ, & Opiniones noſtræ profluant. Quum itaque (quod & antehac me memini ſubmonuiſſe) non tàm ad ipſam Rerum naturam, quàm ad iſtas quas animo concepimus Notiones, vita inſtituitur; quomodo ſe habeat Facultas iſta, tùm Affectuum, tùm Actionum Moderatrix ſumma, permagni referre conſtat. Quin & id obiter notandum duxi, Antoninum non illam ſolummodo partem memorare, quæ Corpori accedit propiùs, & *Phantaſia* ſæpenumerò audire ſolet: ſed totam Mentem (aut Intellectum,) quatenus rerum notitiam adipiſcitur, ſive per Imagines in animo conſignatas, ſive aliunde petitam; quæ ita demum adepta judiciis anſam ferendis porrigit.

Ibid. *Ἀπροπτωσίας.* | De vocabuli Ratione fusè ſatis Gatakerus: Quod ad Rem verò ipſam, monitum Lectorem velim, quum omnia Terreſtria in hoc quo nunc vivitur Rerum ſtatu, ambigua, incerta, & ex parte tantùm cognita ſint, nec quidlibet ad imum penitus explorando ſimus, Temerè ſtatuere, atque animum in quàvis ſententiâ pertinaciùs obſirmare, Viri Sapientis Officio convenire neutiquam poſſe. Philoſophorum ad ſummum Cyrenaicorum modeſtiam imitari decet, qui externis parùm confiſi, & de Naturâ & Conditione rerum nihil pronunciare auſi, intrà ſui ipſorum animi Senſum ſe ſemper continebant. Cùm itaq; decernere iis Religio erat, *Ita ſibi videri*, etiam de rebus diligentiſſimè perpenſis, ſat habebant aſſerere. Quanquam & iſtud etiam *Ita videtur*, Antoninum nobis præcidere hic locus oſtendit: nec ſanè injuriâ; Siquidem, poſtquam in partem alterutram animus propendeat, ex illo fælix eſſe deſinis. Affectus enim, & Deſiderium, & Solicitudo, Opinionis aſſeclæ ſunt, nec ab horum te poteris tædio eximere, niſi ab ipſo etiam Aſſenſu animum quodammodo ſuſtineas.

§ 10. *Κατὰ διαδοχὴν ἀνθρωπείαν τάχιστα τεθνηξομένου.* | Locus leporum plenus qui Brevitatem vitæ prætervolitantis notitiámque rerum curſoriam nimis atque imperfectam mirificà depinxit arte; in quo etiam verborum impetum adeò concitatum advertere eſt, ut vel animi vis omnis rapidum Scribentis ſtylum celeritate vix aſſequi valeat.

§ 11. *Οὐδὲν γὰρ οὕτω μεγαλοφροσύνης ποιητικόν.* | " A falſis præſertim Opinionibus humanam proficiſci infælicitatem abundè compertum eſt. His enim præpediti Ignaviæ, Perturbationibus innumeris, atque omnimodæ ægritudini ſubjicimur ultrò. Hinc ad jus faſque violandum impulſi, & tàm doloribus quàm voluptatibus ſuſtinendis impares, duro nimis turpíque premimur ſervitio. Quum è contrà, ſi Marco obſecuti ſingula perpenderemus, atque examine priùs inſtituto quantula ſint reapſe rectè putaremus; quodcunque nobis obtigerit, non tantùm moderarè ferre, ſed & eò uſque habere contemptui facile eſſet, ut nec Graviſſima faceſſant moleſtiam, nec Lætiſſima tantâ apud nos ſint exiſtimatione, ut eapropter vel tantillum à virtute deflectere, unquam operæ ducamus pretium." Quæ deinceps in hoc Capitulo ſequuntur Percontationes Vim hujus Præcepti Exemplis illuſtratam præbent, rationem ad iſtiuſmodi Cogitationes animum inſtituendi præclarè docent; inanes denique metus cæteróſque affectus inordinatos arcendo; vel ſaltem compeſcendo nos præſtabunt idoneos."

§ 14. *Τὰ ὑπομνημάτιά σου.* | Reddendum cenſui per *Les Commentaires de ta Vie*, *Commentarios vitæ tuæ*; (cæteris (fateor) abſonus) ut aliquid hìc loci diverſum intelligatur, ab Excerptis (*τῶν συγγραμμάτων*) quæ ſequuntur. Nam & Antoninum quæ in vitâ ſuâ maximè erant memorabilia, deſcripſiſſe, Filióque, quòd inſtar Archetypi eſſet, ad quod ſe ſuóſque mores componeret, dono dediſſe, accepimus. Sed temporum injuriâ factum eſt, (quod ægrè ferendum) ut Hoc operis ad nos uſque minimè pervenerit.

Ibid. *Σπεῦδε οὖν εἰς τὸ τέλος.* | Stoicis humanorum Studiorum finis hic eſt, ut benè vivendo, & aliis beneſaciendo utilitati publicæ inſerviant. Sed quod in accumulandis theſauris avari ſolent, qui dum plurima corradere geſtiunt, nihil interim ab acervo depromere ſuſtinent; Idem etiam Virtutis & Sapientiæ qui ſe Candidatos autumant Regulas ferè, & Definitiones, Aphoriſmos, & quicquid acuminis habent Philoſophorum Scripta ſolicitè colligunt, excerpúntque: iiſdem tamen inerti Scientiâ gaudentibus, quo tandem pacto aliquam congeſtorum partem in uſus erogare poſſint publicos, nè minimæ quidem curæ eſt.

Ibid. Σαυτῷ βοήθει, εἴ τι σοὶ μέλει σεαυτοῦ. | Benè monuiſti Marce; & oppidò opportunè. Solent enim plerique Omnia ab aliis ſperare, ſuî interim negligentes. Videntur ſcilicet Veritatis Cognitio & Vera Virtus alienæ eſſe operæ, nobiſque otioſis facile competere. Sed Error iſte inprimis excutiendus; nec enim vir bonus eſſe poteſt aut ſapiens, qui is ut fieret non ſedulò enixus eſt: nec exquiſitiſſima vel Inſtituentis Scientia, vel Inſtituendi methodus, quò minùs inertes ignariſque pereant Diſcipuli, obſtare poterit. " Audiant velim & erubeſcant Chriſtianorum vulgus, qui ut ignaviæ " culpam ſuæ à ſe procul amoveant, Paſtores in" cuſare ſolent, iiſque vertere vitio, quòd in Re" rum Divinarum, & Bene vivendi ſtudio Popu" lus parùm profecerit. His contrà jugiter rege" rendum, Σαυτῷ βοήθει. Tibi niſi conſulas, " actum eſt, ilicet, periiſti. In Te uno ſita eſt " iſta ſalus; quam ſi per ſocordiam ſteterit quò " minùs aſſequare, *Perditio tua ex Te* Vitium " hoc familiare nimis nôrunt om-

Hoſ. xiii. 9. *Matth.* xxiii. 37. " nes, qui homines quibuſcum " jam vivitur ubique non prorſus " ignorant: ſed inſulſum interea " loci abſurdúmque ſi quod aliud fateantur ne" ceſſe eſt, etiam qui ſub hoc prætextu excuſa" tiùs peccare videri geſtiunt. Sed uſque adeò " difficile eſt vel ipſas ineptias ab hominum pe" ctoribus avellere, quæ aliquem ſaltem quan" tumvis exilem Ignaviæ Vitioque noſtro fucum " obtendant.

§ 16. Σώματος αἰσθήσεις | Fit enim Senſatio ope Spirituum Animalium. Qui ipſi & Corporei, licet è contextu inprimis ſubtili; & Corporis partes ſunt, Cerebro ſcilicet nervíſque interfuſi. Cùm itaque variis horum motibus organa afficiantur Senſoria, jure meritiſſimo Senſus corpori adjudicantur.

Ibid. Ψυχῆς ὁρμαί. | Per *Animam* hìc loci Inferiorem & Senſitivam tantùm fac ſis intelligas: In quâ Corpori proximâ Appetitus locum ſortiuntur; & innumeræ Affectiones ab externarum rerum Impreſſionibus obortæ.

Ibid. Νοῦ δόγματα. | *Mens* Intelligentem Animam denotat, ſeu quem ſpeciatim *Animum* nuncupare, philoſophis ſolenne eſt. Huic autem Opiniones adſcribi convenit, quia partium cæterarum eſt Imagines excipere, proponere, & repræſentare tantùm: Hujus autem, Judicis ad inſtar, ſecernere, ſtatuere, annuere perceptis, vel reſpuere, & causâ tandem peroratâ, quod par erit aut ſecus; opinari cenſetur.

Ibid. Τὸν νοῦν ἡγεμόνα ἔχειν ἐπὶ τὰ φαινόμενα καθήκοντα. | Argutè admodum. Nec enim ad veram Virtutem ſufficit, ut quæ Hominis ſunt Boni exequamur, niſi & animo Bono. Quo enim conſilio, & quod ob finem etiam, quod bonum eſt agamus, magni refert. Perfidus & flagitioſus, imò & Atheus, eſt quando larvam virtutis induere, atque externa munia obire omnia, nulli detrectabunt; quoties ſcilicet ex uſu illis fuerit, ut pro Probis Piiſque habeantur. Sed hanc diſcriminationis notam ob oculos poſuit Marcus, ad quam, ceu Lapidem Lydium, vel ſeſe quilibet, vel alios vocare poterit explorandos. Ità enim à Reprobo ſincerum ſecretum iri. " Nam hæc verba cum iis quæ perperam disjuncta reperias, (τὸ ἴδιον ἔτι τοῦ ἀγαθοῦ) connecti debere, ſatis per ſe liquet. In partes itaque Gatakerianas me totum transfero; D'Acerio licet, vel aliter ſentiente, vel loci mentem (per incogitantiam, ut ſunt homines etiam eruditi nonnunquam) aliò deflectente.

Ibid. Τὸν δὲ ἔνδον —— δαίμονα μὴ φύρειν, μηδὲ θορυβεῖν ὄχλῳ φαντασιῶν. | In tantâ Viſorum Turbâ atque Congerie, Errores & Perturbationes quin ſcateant fieri non poteſt. Hujuſmodi verò Illuviem Animum contaminare, atque in tranſverſum agere facilè conſtat. Quin & Divinum illum Humani Pectoris Incolam, (Spiritum Sanctum) turpe illud commercium reſpuere, & loco cedere ſpurcis hoſpitibus profanato Pagina Sacra diſertè denuntiat.

In

In Librum Quartum.

§ 1. **MΕΘ' ὑπεξαιρέσεως.** | Duram ſanè admodum, & miſerandam nimis hominum Vicem dixeris, ſi quicquid Boni perficere in Animo habent & Votis, id excideret prorſus, nec, niſi ad Umbilicum perductum, in Rationes illis referretur; Utpote, quibus Impedimenta ſæpenumerò obſtiterint quamplurima, quæ neque quin eveniant, prohibere; nec poſtquam ſe ingeſſerint exſuperare, in eorum ſit poteſtate ſitum. Deus igitur, pro ſummâ, quâ ſemper uſus eſt, Æquitate, & Clementiâ, id omne nobis virtuti ducit, quod ſeriò ſtudemus; Obſtacula verò, quæ nè expletum reddamus efficiunt, provido itâ diſponit conſilio, ut & ipſa novam benè agendi præbeant materiam. Siquidem vel iis, quæ fruſtrà tentavimus, frui licet; cum fruſtratione rectè utentibus etiamſi Rationes ineantur novæ, eadem tamen eſt Mens; & in eodem manentes propoſito, idem manet præmium, & ultimus rerum Exitus. Actus quidem immutatur; Voluntas, & Approbatio non ita: noſtrum enim eſt benè velle, atque animum in id intendere ſedulò, Deo ut obſequamur; ſed quo demum pacto iſtud à nobis obſequium, hoccine mavult, an illo potius præſtari modo, Illius reſert, non Noſtrâ ſtatuere. Eligentes intereà loci quod nobis videtur Illi maximè fore cordi Siquid inopinatum à primo depulerit conſilio, aliâ confeſtim deflectendum eſt viâ; & Providentiam ſequendum Ducem. Námque ita demum, & hoc quod poſſumus, boni conſuletur; & illud, quod præ inopiâ fruſtrà volebamus, nobis nihilominùs lucro deputabitur. Articulum, Lector, iterum atque iterum revolvas velim animo; præclarum inprimis, & qui vel Homini Chriſtiano facem præferat, minimè indignum.

§ 2. **Μηδὲν ἐνέργημα εἰκῇ.** | Nec fruſtrà eſt, quod hoc nobis inculcat. Parva enim perfunctoriè expedire aſſuefactis, in uſum venit paulatim Indiligentia: Nec animum temerè agentem ſæpiùs, ad majora intendere ſeriò, aut altiùs in graviſſimis defigere negotiis mox nobis erit integrum.

§ 3. **Ἤτοι Πρόνοια, ἢ ἄτομοι.** | Ex hoc dilemmate ſic inſtituitur Argumentum. Si Numinis Providentiâ gubernentur omnia, nihil tibi ab illâ metuendum eſt mali. Hoc ex jam antedictis liquet. Sin autem Caſu cæco, & fortuito Atomorum concurſu eveniant omnia, quid à ratione alienius, quàm vicem ſuam dolere; cùm nemo ſit qui querelis tactus res in meliora reducere queat? "Sis itaque Stoicus, ſis Epicureus licet, utrinque tuâ ut ſis ſorte contentus ſuadent rationes non inidoneæ. Cum & illa Injuſtas damnat, & iſta inanes Schola quærimonias."

Lib. 2. 3.

Ibid. **Ἐννοήσας ὅτι ὐκ ἐπιμίγνυται λείως ἢ τραχέως κινουμένῳ πνεύματι ἡ διάνοια.** | Veritatem Phyſicam exquiſitè Marcus expoſuit, Artificio uſus verè Philoſophico. Nam nec inficias eundum eſt, penes nos eſſe, Cogitationem & Mentem à Mechanico Sanguinis impulſu, & Spirituum motibus præcidere. Siquidem quæ ſeorſim habitat, nec iſtis Nervorum affectibus tangitur; quorum ope atque interventu Rerum veſtigia externarum, & quaſi Imagines in cerebro ſignantur. Non patitur Anima; ſed Mediante tantùm Intellectu ſentit, & proinde ſui juris aliquatenus eſſe poterit. Ut ſit tamen, Ingenio forti, & quæ verum à falſo ſecernat Acie, opus eſt. His enim deſtituta, næ illa turpiſſimam ſervit ſervitutem; & momentis Viſorum leviſſimis, quæ turbinis inſtar, fluctuantem exagitant, rurſum-prorſum abripitur miſera. Quod igitur fieri poſſe aſſero, idipſum rariſſimè factum lubens concedo. Nec multum hac in re profeciſſe puto Stoicos, quum iſti, pro faſtu & tumido Diſciplinæ ſuæ Ingenio, modum ſervare neſcii, & Imbecillitatis humanæ minus quàm par erat memores, magna loqui quàm vivere, longè facilius reipsà experta ſunt. Hanc verò haud injuriâ inuſtam illis notam, dabitur ni fallor infrà idoneus probandi locus.

Ibid. **Πρὸ πάντων μὴ σπῶ μηδὲ κατεντείνου.** | Receſſus olim ab Antonino laudatus non inutilis eſſe non poteſt, ſi effrænis Animi Impetus, & vehemens Contentio tecum eant unà; ſi tibi novas faceſſere moleſtias de rebus externis ſolicitus; ſi denique quicquid evenerit adverſi ſtrenuè obniti contrà, pergas. Sic enim à Deo deſciſcere, & cum inexpugnabili Neceſſitate manus conſerere fruſtrà, animum inſtituis. Affectibus igitur, quantum poterit, exuas te primùm oportet; & Providentiæ Decretis te præbeas morigerum; ita tandem & liberum, & bonum Civem futurum. Hæc ſunt, ſi Marci mentem capio, quæ nos hîc loci monitos vult.

§. 4. Eſt

§ 4. **Εἰ τὸ νοερὸν ἡμῖν κοινόν** | Si Antoninum per omnem Rationum ſeriem in longum hìc deductam rectà ſequamur, dogmata illa pro compertis habebimus. Unam ſcilicet eandémque omnium quantum ubique eſt hominum communem, à Naturâ latam, & proinde ſanctiſſimè obtemperandam Legem. Animam verò humanam, ad ſubſtantiam ejus quod attinet, materiæ expertem eſſe, caſibus quibus ſubjici res corporeas notum eſt, minimè obnoxiam; quin & corpori ſuperſtitem, & in æternum duraturam. Conſecutionem habes neceſſariam, & quæ inter Demonſtrationes referri mereatur.

Ibid. *Καὶ ὁ λόγος, καθ' ὃν λογικοί ἐσμεν, κοινός.* | Rectè colligit. Dato enim Rationem non eſſe omnium communem, quorſum Intellectus? qui, cùm circà Rationem verſetur unam, objecto deſtitutus proprio, quod ageret prorſus non haberet. Error itaq; tam immanis in Rerum naturâ nè ſuſpicandus quidem. Demptâ nimirum Ratione, eâdem operâ demitur & Intellectus: Adeò ut nequid ultrà, quod genus humanum à belluino ſecernere queat, nobis ita demum ſuperſit.

Ibid. **Εἰ τοῦτο, καὶ ὁ νόμος κοινός.** | Legem vides à Naturâ cordibus omnium inſitam Antoninum agnoſcere pronum; quîcum & ſenſiſſe D. Paulum liquet, de Gentibus teſtatum, Quòd iſtæ *Naturâ quæ Legis ſunt faciunt, & Legem non habentes, ſibi ipſis ſunt Lex; quòd oſtendunt etiam Opus Legis ſcriptum in cordibus ſuis, " unà teſtimonium reddente ipſorum Conſcientiâ, & cogitationibus ſeſe mutuò accuſantibus, aut etiam excuſantibus." Rom.* ii. 14, 15. Enimverò non deſunt idonea quæ animum inducant Argumenta, Legem Poſitivam, quàm vocant, & Scriptam, ut in Subſidium Naturalis & non Scriptæ credamus adſcitam: novíſque munitam Sanctionibus, quò melius laſcivientem hominum proterviam coerceret; iiſque injiceret peccandi formidinem, qui, (ſpretis ut ſolent quæ vetera & domeſtica ſunt) ad omne nefas proclives devenerant. Nam *& idcircò* (inquit S. Hieronymus) *data eſt Lex per Moſen, quia prima Lex diſſipata eſt.*

Ibid. **Ἐκεῖθεν δὲ ἐκ τῆς κοινῆς ταύτης πόλεως αὐτὸ τὸ νοερὸν ἢ πόθεν;** | Si iſta aliunde profecta comminiſcaris, Totum extra Totum ponis, quod ineptum eſt & abſurdum. Quòd ſi, ut iſto te laqueo expedias, ab ingenti Hâc communiq; omnium Civitate agnoveris exorta, dic ſodes, quonam ſint ſtemmate prognata. Viſibilem tere cauſam, & ſenſibus ſubjectam noſtris? At hoc quî fieri potuerit nullus intelligo. Mundum enim ipſum ab Intelligente aliquo Conditore extructum ſatis conſtat; & proinde, nec minus eſt liquidum, etiam ante Mundum conditum extitiſſe Intellectum. Huic accedit, quòd omnis ſubſtantiæ ſenſibilis, ut & Materialis ſit, neceſſe eſt. Jam verò, quum Similia non niſi Similibus naſcuntur, Materia Animæ Immaterialis Origo eſſe non potuit. Reliquum eſt igitur, ejuſmodi Cauſæ ortum eam debere, quæ cum viſum ſenſúſque omnes corporeos fugiat, Animo tantùm noſtro percipi poteſt ipſa incorporea. Deus autem ſubintelligentiam ſolam cadit unus. A Deo itaque uno rectè colligitur Intellectum, Rationem, Legem denique illam, quibus Gens hominum univerſa & prædita eſt, & ſanctiſſime obſtricta, rivorum inſtar à ſuo fonte, profluxiſſe.

Ibid. **Οὔτω δὲ καὶ τὸ νοερὸν ἥκει πόθεν** | H. e. Nemo ſibi Intellectum dono dedit, quia nihil ſibi ut exiſtat cauſa eſſe poteſt. Ab alio igitur acceptum tulimus; à Deo nimirum, qui quod ſolus habuit, ſolus impertiri potuit. *In ejus enim ſinu reconduntur omnes Veritatis & Scientiæ Theſauri,* Coloſſ. ii. 3. teſtante Apoſtolo. Quos, prout ipſi libitum fuerit, depromi diffundíque, in eos quorum Natura munus egregium capit, confitemur grati. Verentes interim, ne ſubarroganter faciamus, ſi Mentem noſtram utcunque præſtantiſſimam Divinæ mentis effluvium, aut portiunculam, ſimilem uſquequaque, & ejuſdem Subſtantiæ, cum Stoicis dixerimus."

§ 6. **Ταῦτα οὕτως ὑπὸ τῶν τοιούτων πέφυκε γίνεσθαι, ἐξ ἀνάγκης.** | Videtur iſta Marcus, patientiâ ab improborum aliquo nuper læsâ, ſecum animo recogitâſſe; quò magis importunam recentis injuriæ recordationem leniret, conſopirétque. Cæterùm quam ſibi fingit neceſſitatem, ingenium hominum iſtiuſmodi depravatum intelligo. Quin & ita fert omnium natura, ut & Mali in Deteriora, etiam quæ minus probant, ſæpenumero propellantur; & Boni etiam à Bonis inceptis ſe miſerè præpeditos, diſtentóſque ſentiant.

§ 14. **Ἀναληφθήσῃ εἰς τὸν λόγον αὐτοῦ τὸν σπερματικόν.** | In ſinum Numinis rediturum Hominem pronunciat; in quo omnes repoſitæ continentur Ideæ, & Rerum Exemplaria quarumcunque, tàm reverà atque Actu, (ut Scholaſticorum ad morem loquar) quàm Potentiâ tantùm exiſtentium. Hoc enim voluit Plato, Deum, tanquam Architectum Domûs hujus immenſæ, univerſa animo concipere, & ſingula deinceps ad iſta Archetypa accurato effingere Artificio. Dogma ſanè haud temere repudiandum, ſi commodè accipias; & ab iis plerunque inſimulatum vitii, qui rem parùm perſpectam habuerunt. Quod verò hìc loci nobis pollicetur Antoninus, Nos ad Cauſam Rerum Primam, & Rationem Univerſalem, tanquam domum, unde dudum profecti ſumus peregrè, tandem reverſuros, & cum ipſo coalituros Deo; haud multum (putes forſan) ab illâ Sæculi futuri Imagine abludit, quam D. Paulus Corporis Chriſti

Chriſti unionem delineans, Sanctis olim Epheſi agentibus ob oculos exhibuit. *Deum* nempe *ſecundùm gratuitam ſuam Benevolentiam, propoſuiſſe in ſeſe, ut in pleni temporis diſpenſatione recolligeret omnia in Chriſto, tàm quæ in cœlis ſunt, quàm quæ in terrâ.* Epheſ. 1. 9, 10.

§ 15. Πολλὰ λιβανωτοῦ βωλάρια ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ βωμοῦ. | Hem tibi, Lector, humanam Conditionem ad vivum delineatam! Imaginem, quæ nos tanquam Victimas jam fato devotas ad aram ſtatuit. Parum nempe viſum eſt Antonino, mortem omnium communem prædicare, niſi & id adjeciſſet, hâc lege naſci quicquid eſt hominum. Thuris enim inſtar, quod in ſacris iccirco conſpergitur, ut ignibus abſumptum divinos ſpiret odores; Nos itidem univerſos in mundum venire ut mox exeamus: Abſque quo nec finem & conditiones naturæ abſolvi poſſe.

§ 16. Ἐντὸς δέκα ἡμερῶν Θεὸς αὐτοῖς δόξεις, οἷς νῦν θηρίον. | Ad illud forſan Ariſtotelis in primo Politicorum alluſit, quod Solitarium & à Societate alienum, aut Deum, aut Feram habendum pronunciat. Hic verò Plebeculæ Ignorantiam & Levitatem acriter perſtringit, quæ, quoties de vitiis aut virtutibus alienis judicium fertur, citrà limites extremos neſcit conſiſtere. De Principibus præſertim nihil apud hos intereſſe ſolet, quin vel ut Portentoſæ reformidentur Belluæ, vel ut Dii terreſtres ſummâ Religione colantur. Hæc autem, quantum conjicere eſt, in Mentem Marco veniſſe reor, ob Reſcriptum aliquod, quod Populus, (ut ſolet omnia quibus Res in melius mutantur, & veteres faceſſunt corruptelæ) ægrè ferebat. Sic igitur animum adverſus inſani vulgi Clamores obfirmat, malevolentiæ & furori ne locum cedat; cum & ejuſmodi homunciones ſibi nunquam conſtent, ſe cœco impetu ferantur inſtabiles; nec vel Optima quælibet, vel Peſſima, iis diu vel placere, vel diſplicere poſſint.

§ 18. *D'Acerio* xix. Μὴ μέλαν ἦθος περιβλέπεσθαι. | Utinam, & huic ut oportuit, obtemperatum eſſet præcepto; aliena ne curioſi nimis anquiramus Vitia, ut ab iſtis exemplis majorem peccandi licentiam nobiſmet arrogemus. Quoties enim Hoc excuſationis vel turpiſſimis obtendi vidimus flagitiis; *Quod alii in ſe admittere non dubitant, quid eſt quod id non & mihi liceat?* Conſultiùs autem Noſter, qui, quod nos agamus ipſi, id cuique potius animadvertendum hortatur; & *lineæ* (hoc eſt regulæ vivendi) *rectà inſiſtendum,* ut laqueum hunc declinemus; nec alienâ malitiâ audaces facti, ad juſtos tranſeundum limites animos ſumamus. |

§ 19. *D'Acer.* xx. Πλὴν ἄρα δι' οἰκονομίαν τινά. Præ cæteris, quas habet laus & exiſtimatio bona commoditates, ea eſt exoptatiſſima, quòd alios ejuſdem deſiderio impulſos, ad præclara quibus populum demereantur tentanda, vehementiùs ſtimulare ſoleat; atque illos etiam, qui noſtras prædicant virtutes, eas ipſas imitari faciat. Is certè fructus bene agendi ampliſſimus, nec à Stoicâ Severitate, nec ab humilitate Chriſtianâ inhoneſtè expetitur. Procul enim abeſt, ut ei vitio ſit vertendus laudis amor, qui ejus idcircò tantùm ſe præſtitit avidum laudatus, ut aliis proſit magis, & dum Virtutis præmium percipit ſuæ, animos ut adjiciat & diligentiam alienæ.

Ibid. Πάρες γὰρ νῦν ἀκαίρως τὴν φυσικὴν δόσιν. | "*Renonce donc pendant qu'il eſt temps à ce vain preſent*
"*de la nature.* Ità *D'Acerius* | *Miſſum igitur fac, dum adhuc tempus, inane hoc naturæ munus.* In hanc mentem illa traductio, & quæ ſequuntur poſtea". Locus hic in Textu manifeſtò corruptus. Si Antoninum aſſequor, Laudem ille popularem *Naturæ munus inane* appellat, quoniam Vox eſt, & prætereà nihil; Rumor tantùm incertus, & Aeris undulati ſtrepitus; quo tamen & noſtra ſæpiùs intumeſcit ſuperbia. Sed & iſte Tumor inflatus & vilis; cùm ne minimum quidem incrementi rei inde accedat laudatæ; ut in Articulo ſequenti fuſiùs exponetur. Hic mihi ſenſus arridet plurimum. Quanquam nec me fugit pleriſque viſum eſſe, hæc aliter & legere & interpretari; qui & ſenſum hinc eliciunt minime contemnendum. *Omittis,* inquiunt, *intempeſtivè hujus* (Laudis) *gratiâ quod in Te natura* (Deus) *poſuit,* (ut in te ſcilicet uno fœlicitas ſita ſit tua) *dum ab aliorum ſermonibus intereà* (ut ſis felix) *pendes.* Pace tamen Virorum dicam, hanc Textûs quam nobis exhibent emendationem, nec Stylo noſtri Imperatoris congruam, nec loquendi mori Græcis uſitato benè accommodatam eſſe. Quod etiam ſi jam mihi animus eſſet & otium, facili negotio evinci poſſe arbitror.

§ 21. D'Acerio 22. Εἰ διαμένουσιν αἱ ψυχαί, πῶς αὐτὰς ἐξ ἀϊδίου χωρεῖ ὁ ἀήρ. |

"*Oh miſeras hominum mentes, O Pectora cæca!*
Qualibus in tenebris. — Degitur hoc ævi quodcumque eſt!

Iſta verò, licet aliàs haud ineptè, at nuſquam tamen meliori prædicantur jure, quàm de vanis illorum conatibus, qui ſuopte ingenio, atque acie Mentis vel oculatiſſimâ confiſi, certis interim quæ palantes dirigant regulis, & ſolidis rationum quibus innitantur fundamentis deſtituti, in occulta rerum penetrare ſe ſuſcipiunt." Commentum enim hoc, quod tanto ſtudio, & tot vides argutiis ab Antonino elaboratum, quorſum eſt omne, niſi ut humanæ cæcitatem Sapientiæ Lectori commonſtret apertiùs; & quàm penitùs ignorabat iſta, tùm veram Animæ naturam, tùm quis ſit ejus poſt obitam mortem Status? Principiis Diſciplinæ

Stoicæ

Digitized by Google

Stoicæ, quæ, ut Corpora noſtra ex immenſâ materiæ univerſæ congerie, animas itidem noſtras à Spiritu Univerſali exhauſtas autumat, haud incongruum videtur; ut neque Corpora, neque Animas extrà Univerſitatis hujus, unde ortum duxerant, limites tranſcendere poſſe putemus. Quòd ſi aliter ſe res haberet, Subſtantiam utramque, fumi inſtar, diffundi dicendum eſt, qui locum occupat infandum quantum ampliorem, quàm illum, in quo Ignis unde emiſſus eſt continetur. His ita datis, inquam, neutiquam abſurda eſſet Marci Ratiocinatio: Sed & illud non minus conſtat, hæc ita dari minimè debere; atque adeo Principia iſta dudum convulſa, & idoneis refutata argumentis non ſemel, ni fallor, in antedictis, jam jure rejecimus. De Animis intereà loci quæ diſputantur, Somnia & nugæ omnia. Corporis enim eſt & Materiæ quidem ſpatium loci occupare, Animæ itidem & Spiritûs, nullo modo. Quicquid enim eſt ipſum expers materiæ, ſpatium id tenere & plenum ſibi vindicare, nemo eſt Philoſophorum, qui opinatur.

Ibid. *Εἰς τὸν ἀέρα μεθιστάμεναι ψυχαὶ ἐπὶ πόσον συμμείνασαι μεταβάλλεται* | Non deerant apud Veteres, qui Animam humanam crederent in aerem ſe poſt mortem ad tempus recepiſſe. Ut, Depurgatis in iſto diverticulo ſordibus, quas inter nuperum cum Corpore commercium contraxerat, in cœlos tandem reverteretur pura; atque in ſinum Numinis recepta, ubi ab initio fuerat, ibi demum eſſet denuó. Horum commentis haud multum abludere videtur Marcus.

Ibid. Gatak. D'Aceriano 23. *Διαίρεσις εἰς τὸ ὑλικὸν, καὶ εἰς τὸ αἰτιῶδες.* | Per Αἰτιῶδες *(Formam)* Stoicos ſatis conſtat *Spiritum Naturæ* voluiſſe, ſive *Cauſam Efficientem*, ut verbo dicam, *Deum*. Quem ita Materiâ permiſtum penitus atq; confuſum unà cenſebant, ut ab illâ nullo modo divelli, aut ſeorſim exiſtere poſſet. Deum ſcilicet illi ita fere Mundo ineſſe, ut nos Animam corpori credimus. Næ illi Errorem errabant rectæ rationi nimium quantum abſimilem, Veritati autem æternæ divinitùs patefactæ, toto diverſum cœlo. Nobis licet intereà loci Antonini verba ſalvâ etiam veritate uſurpare, ſenſu, modò ſimpliciori accepta; ſiquidem ad rerum Notitiam recta patet via, & aditus omnium facillimus, in Materiam & Formam ſingula dividentibus. Jam verò per *Materiam*, *Eſſentiam* ſive Subjectum rei cujuſque intelligas oportet, per *Formam* autem, iſtud quodcunque eſt, quod inter res invicem diſcrimen ponit, & in cauſâ eſt, cur id de quo quæritur, Hoc potius quàm Illud, & ſit, & nuncupetur. Formas autem quod attinet, haud multum refert, Naturâne illæ an Arte proficiſcantur, Simplices ſint an Compoſitæ.

§ 23. D'Acerio 25. *Ὁ φέρων αἱ σοὶ ὧραι ὦ φύσις.* | Habet enim & Natura Tempeſtates ſuas, ad varios, non minùs quàm quas Annus habet, uſus aptas. Iſtas Infantiam, putà, Adoleſcentiam, Ætatem virilem, & Senectutem.

Ibid. *Ὦ πόλι φίλη Διός.* | *O Urbs amica Jovis!* Quiſquis enim ita animum induxit ſuum, ut univerſum hunc terrarum cœlorúmque orbem Dei eſſe Civitatem credat, quæque uſpiam fiunt, ab eo Gubernatore providè diſponi omnia, æquam is ſemper ſervabit mentem, nihil non in rem ut ſit ſuam diſpenſari memor; & quæ non temerè eveniunt, ſed ſummo ſapientiſſimóque ordinantur Conſilio, perſuaſum habebit ſibi, citrà obmurmurationem aut ægritudinem excipi debere, quin potiùs & læto animo, ulníſque, quod aiunt, ambabus eſſe amplexanda.

§ 24. D'Acer. 26. *Ὀλίγα πρῆσσε φησί, &c. μὴ πολλὰ πρῆσσε, &c.* | Non abs re Diverbium illud Democriti in melius mutandum cenſuit Antoninus; quippe quod non tàm ad Benè agendum, quam ad nihil agendum ſuadere videatur. Moleſtam enim & curioſam nimis dum foràs expulit ſolicitudinem, Inertiæ & Socordiæ aperit oſtium; quæ omnium vitiorum & turpiſſima ſunt, & fœcundiſſima. Animum igitur advertas velim Lector, nè nihil agendo, agas peſſimé. Digna enim ſunt iſta, quæ & revolvas ſeriò, & facias ſedulò, & Authorem talia ſubmonentem multus idcircò venerere.

§ 25. D'Acerio xxvii. *Πείρασον πῶς σοὶ χωρεῖ.* | Non Marcum latuit Ingenium humanum ad mala proclive, & animus pleriſque contumax & præfractus. Conſultò itaque *Sis vir bonus* detrectavit dicere; Hoc enim quod extemplo poſtulet, magnum nimis videri poterat; & odioſum imponere jugum vel primâ facie non ferendum. Satius nempe duxit homines paulatim experiri, & animos reluctantes tractare molliùs Πείρασον, inquit, *Periculum facito tantùm*, ac ſi timidos erigeret, ne ea re prorſus inexpertâ deſperent protinus. Quin & invitos allicit, onus iis iri leve pollicitus; quod & nos ita futurum ſatis ſcimus; Cum & Marcus veriſſimè hìc loci innuat, nihilo nobis ad virtutem, niſi quod poſſumus, opus eſſe; & Pagina Sacra diſerte promittit, ex animo contendentibus venturum in ſubſidia Deum, & quod noſtrum eſt ſincerè velle, id Illius eſſe feliciter effectum dare.

§ 26. D'Acerio xxviii. *Ἑώρακας ἐκεῖνα, ἴδε καὶ ταῦτα.* | Interpretes hìc loci mihi videntur fere omnes hallucinati eſſe. In mentem nimirum ſibi revocat Antoninus, quæcunque tempore jam exacto perpeſſus erat dura; quo magis iſtius ope recordationis & præterita leniret mala, & adverſùs futura ſe fortiter componeret. Quibus ut decet ſubeundis ii proculdubiò ſunt multò paratiores, qui ita animum comparant ad omnia, ut nequid iis accidat novi, aut præterquam quod ipſi ſecum antehac cogitatione dudum præceperant.

Ibid.

Digitized by Google

Ibid. *Ἄπλωσον σεαυτόν.* | Simplicitati, quam nobis commendat Marcus, nihil magis eſt ex adverſo oppoſitum, quàm Angor ille & Impetus animi, quibus affectus quoties vehementius impelluntur, hominem commovent, diſcruciant, & rectæ rationis Imperium depellunt deturbantque.

§ 27. D'Acerio xxix. *Ἢ κυκεὼν, συμπεφορημένος μὲν, ἀλλὰ κόσμος.* | Poſteriorem videtur clauſulam adjeciſſe, quò Dogma Epicureorum daret ludibrio. Illi nempe ornatum rerum pulcherrimum, & ordinem conſtantiſſimum non poſſunt non dignoſcere, at omnia tamen è fortuito Atomorum confluxu naſci, non ſunt etiamdum veriti aſſerere. Ineptiæ quidem iſtæ nulli non manifeſtæ, Quas, etſi res ipſa per ſe ſatis indicat, fatendum tamen loquendi morem Græcis uſitatum, præ cæteris lepidè depinxiſſe; cùm his familiare ſit, &

Mundum, & Venuſtatem, Ordinem,
κόσμος. Partium Convenientiam, & elegantem
Diſpoſitionem, uno eodemque denotare vocabulo.

Ib. *Οὕτως πάντων διακεκριμένων, καὶ διακεχυμένων, καὶ συμπαθῶν.* | Hoc uno ſatis evincitur Argumento Epicuri Hypotheſin eſſe omnium abſurdiſſimam. Mundi enim partes ſi ab initio temerè confluxiſſent, quî tandem fieri potuit, ut contraria contrariis conſpirarent invicem, & elementa diſcrepantia poſitis privatis inimicitiis utilitati communi inſerviendæ mutuam officioſa operam darent? Quin iſta igitur à Sapienti quodam Potentique omnium Domino demulceantur ita temperenturque, ut ſuis ſingula limitibus contenta cæteris ne vim inferant, quiſquis animi non eſt valdè præfracti, nullus aut in dubium vocabit, aut aliunde ut probetur, poſtulabit.

§ 29. D'Acerio xxxi. *Οὐχ ἧττον ξένος, καὶ ὁ μὴ γνωρίζων τὰ γινόμενα* | Ignarus Rerum quæ in Mundo geruntur is eſt, qui attonitus infortuniis hæret animo; quò ſe vertat neſcius; & quod accidit iniquè ferens. Quæ omnia virum parum cogitantem, & Calamitates haud ut par erat proviſas fuiſſe indicio ſunt.

Ibid. *Φυγὰς ὁ φεύγων τὸν πολιτικὸν λόγον* | *Celuy qui refuſe d'obeïr à la Raiſon Univerſelle & Politique, c'eſt à dire, à la Providence. Qui Rationi Univerſali & Politicæ, Divinæ nempe Providentiæ morem gerere recuſat.* Ità cenſui explicandum, quod Marcus voce unicâ Rationem *Politicam* dixerat. Pluribus enim viſum eſt opus, quòd Phraſis iſta Modernis inſolentior parum eſſet perſpicua. Providentiam vero Divinam hoc inſigniri Titulo æquum eſt, quoniam Illa pro Arbitrio quidem ſuo, ità tamen ut ex uſu fore maximè non ſingulis tantùm noſtrî, ſed Toti huic Rerum univerſitati, præviderit, Varios diſpertiatur Eventus. Quod ut aliàs ſæpè fuſiùs exponit, ita & hîc obiter nobis ſubindicare voluiſſe Antoninum totus opinor.

§ 30. D'Acerio xxxii. *Ὁ μὲν χωρὶς χιτῶνος φιλοσοφεῖ.* | Prætextus jam præcidit futiles, quos nonnullis ſolenne eſt ſuæ obtendere ignaviæ, excuſatum iri ſe ſperantes, quòd ad Virtutis ſtudium animos non antehac adjecerint. Cauſatur hic nimirum Inediam, Ægrotat ille, Rudis eſt iſte nec ſuppetit otium eſſe doctiori, Tardo natus eſt alter hebetique ingenio. Frigida nimis & jejuna omnia! Quæ enim cauſantur Impedimenta, adjumentorum in loco ſunt potiùs habenda. Eò enim ardentiùs expetenda eſt Philoſophia, quo quiſque rerum eſt imperitior; eò magis huc confugiendum, quò res ſecundæ ſunt minùs. Illa etenim malorum Medicina eſt optima. Paupertas, Morbi, Ignorantia, quicquid denique Incommodi humana fert natura, hoc uno fiunt leviora pacto.

Ibid. *Ὁ δὲ χωρὶς βιβλίου.* | Cleanthen fortaſſe reſpicit, qui cum præ extremâ rerum inopiâ libros tabulaſque unde emeret non haberet, à Zenone Prælegente excerpta in Lateribus, & Conchis, necnon Oſſibus Bovinis deſcripſiſſe perhibetur.

§ 33. D'Acerio xxxv. *Οὕτως οὖν καὶ τὰ ὀνόματα τῶν πάλαι πολυϋμνήτων* | En tibi quod pungat gloriolæ avidos, ſpeſque illorum inanes labefaciat, qui nomen & honores ſuos in longitudinem iri productum, & ſeros nepotes præclara renunciaturos geſta fruſtrà ſibi pollicentur. Vel ipſum ſcilicet Nomen brevî obſoleſcet, nec quid ſibi velit, aut quinam illi fuerint, capiet Poſteritas. Quorſum igitur famam tam brevî perituram, tam miſerè depereas!

§ 36. D'Acerio xxxviii. *Σπέρμα δ᾽ ὑπονοεῖν τινα πᾶν τὸ ὂν τοῦ ἐξ αὐτοῦ ἐσομένου.* | Idea bella inprimis, & quâ me mirificè oblectatum ſentio. Ità ſcilicet & nos etiam emorientes terrâque conditi, tanquam germina repullulaſcere, & in gemmas emicare de Sepulchris incipimus, largo onuſti fructu mox in die Reſurrectionis futuri.

§ 39. D'Acerio xli. *Κἂν τὸ σωμάτιον τέμνηται, καίηται,* &c. *Ὅμως τὸ ὑπολαμβάνον ἀεὶ τούτων μέρος ἡσυχαζέτω.* | Faſtum iſta & vaniloquentiam Stoicorum redolent omnia. Qui Conditionis humanæ videntur obliti prorſus, dum animam corpori conſociatam adeò ſolutam autumant, & perpeſſionibus conjugis haud obnoxiam, ut vel medios inter Cruciatus Otio poſſit illa & Quiete in ſolidum perfrui. Ipſe vero quod res eſt, quantum ſentio, edicam. Quæ nobis aliunde eveniant anima, ſi peccati manſiſſet expers, & priſtinam naturæ Sanitatem ſervâſſet, quin incolumis non ſuperâſſe tantùm, ſed & ſpreviſſe potuerit, mihi dubio eſt procul. Longe etenim aliter ſe res tunc temporis habebant noſtræ. Senſationibus nempe & Affectibus Univerſis Voluntati Subjectis, & ad ejus obſequendum Arbitrio nunquam non paratiſſimis, nihil erat rectæ Rationi contrarium,

rium, aut animam in Summo Bono perſruendo quod interturbare potuit. Verum ex quo Protoplaſtæ lapſus, & naturæ labes inuſta poſteros in lucem produxit corrupto prognatos ſtamine, & Mens noſtra priſtinam apud Deum exiſtimationem perdidit, & perpeſſionibus corporeis ſubjecta eſt infelix. Ità quidem de nobis factum Philoſophis olim ſuboluit, quos corruptelam illam miſeramque hominum vicem graviter dolentes paſſim eſt videre; unde fuerint iſta minimè intereà loci gnaros. Nos autem fecit ipſe Deus certiores, hæc omnia in ſupplicium Peccati Originalis, & ab iſtâ primi Parentis maculâ per omne genus defluxiſſe. Nec enim Lex eſt ulla juſtior, quàm qui malum in ſe admiſerat pœnas animum dare, tùm ut Doloris acerbitas ſit in criminis quodammodo piaculum; tùm ut Reſipiſcentiæ viam ſtruat, dum à peccato, quod jam tanti conſtitit, in poſterum abſterreat ſupplicium luentem.

Ibid. **Κείσθω μήτε κακὸν τι εἶναι, μήτε ἀγαθὸν, ὃ ὁμοίως δύναται κακῷ ἀνδρὶ καὶ ἀγαθῷ συμβαίνειν.** | Verum hoc quidem, quodque ad imum uſque diſcutienti ſe luculenter probatum dabit; ſed ſubtili opus eſt diſquiſitione, & longis Rationum ambagibus, quæ rem nobis expediant. Et quorſum, obſecro, iſta? aut quid, rere, poſſint dolorem adverſus, aut infamiam, quæ animam in præſentiâ angunt, & omnia proſternunt extemplo argumentorum momenta: Ità ut his nec excogitandis ſit locus, nec excogitatis dolentem ſedandi copia? Fruſtra igitur ad id confugitur diverticuli, quod nos habet malè, illud ne pro malo habeamus. Saniùs multo & ſimpliciùs Divina Veritas, quæ breviori nos compendio, & rei-ipſius Naturæ magis conſentaneo ad Patientiam ducit, & Sententiam de Bonis & Malis æquiorem multò fert. Proſpera & Adverſa ità nuncupari haud ægrè patitur. Sed ut ſint quæ dicuntur, in uſus tamen longe diverſos nobis cedere poſſe contendit. Siquidem id Deo Benigniſſimo acceptum debemus, quòd penes nos eſſe voluit, Rerum ſi minùs Conditionem, at Exitum Saltem & Naturam (quod ad rem facit noſtram) eà tenus determinare, ut Commodi aliquantum vel Incommodi nihil non queat afferre; Cæterùm in meliorem ſingula, an in ſequiorem inflectantur partem, id ex Uſu noſtro aut Abuſu ſingulorum ut pendeat omne. Quoties igitur, Chriſtiane, res tibi minùs ceciderint ex voto, fac ſis memineris, non Philoſophorum more, Animum nihil pati, ſed ità demum pati poſſe, ut vel inde tibi Fælicitatis fructus proventurus ſit olim uberior.

§ 40. D'Acerio xlii. *Ὡς ἓν ζῶον τὸν κόσμον,— συνεχῶς ἐπινοεῖν.* | De erroneo Stoicorum dogmate, quod Deum & Mundum Animalis inſtar animâ & corpore conficti, in idem coaleſcere totum prodidit, alibi eſt dictum. Id unum inſuper adjiciendum cenſui, Errorem iſtum, (quod etiam maxime abſurdis haud eſt inſolens) ab ipſis S. Scripturis perperam intellectis originem fortean traxiſſe. Siquidem Prophetis familiare eſt, Deum de ſe loquentem inducere, quòd Is *ubique ſit*, quòd *Cœlos Terraſque permeet*, quòdque *nullus locus non ſit ejus Numine aut Præſentiâ plenus*. Hæ quidem Locutiones, aliæque quæ frequentes apud Scriptores Sacros occurrunt, rerum divinarum rudibus in animum ſuggerere poterant, Deum Huic Univerſo Animæ vicem præſtare; quam nonnulli Phraſi haud multum huic diverſâ *Totam in corpore toto, & Totam in quâlibet parte* prædicaverant.

§ 42. D'Acerio, xliv. **Οὐδὲν δὲ κακὸν τοῖς ἐν μεταβολῇ γινομένοις** | Hinc colligas vult, nec Mortem in ſe Malam, nec Vitam per ſe Bonam eſſe, cùm altera ſit alterius & Cauſa & Effectum invicem. Ex omni enim Interitu ſit aliquis ortus, & ex nullo non ortu aliquis viciſſim (ut ità dicam) naſcitur Interitus.

§ 45. D'Acerio, xlvii. **Οὐ γὰρ οἷον καταρίθμησίς τις δεῖ ἀπηρτημένως** | Non abs re hæc ſimilitudo. pulchram enim admodùm ejus quod voluit Antoninus imaginem exhibet. Numeri nempe ſibi invicem non connectuntur, (*unde & numerus apud Philoſophos Quantitas diſcreta audire ſolet*) addas licet, vel demas quantum libet, quod reliqui eſt perinde integrum manet. Subſiſtunt enim per ſe Numeri, nec ab antecedentibus ſuffulti, nec ſequentibus facti perfectiores. Quæ verò eveniunt, à Cauſis efficientibus neceſſariò pendent omnia, ſuntque alia ex aliis apta ità & colligata inter ſe, ut ſeorſim exiſtere nequeant. Nos autem ex hàc obſervatione quem percipere debemus fructum, is eſt; Nimirum cùm omnia Divino diſponantur Conſilio, & ad unum dirigantur Finem, (Dei nempe Gloriam à Communi Totius hujus utilitate redundantem,) ut animum firmiter inducamus noſtrum, nihil eorum, quæ nobis obtigerint, aut temere accidere, aut malum eſſe, poſſe.

§ 46. D'Acerio, xlviii. **Ἀεὶ τοῦ Ἡρακλείτου μεμνῆσθαι, ὅτι γῆς θάνατος ὕδωρ γενέσθαι** | Philoſophorum veterum complures, quin & Recentiorum nonnulli Elementa confundi invicem convertique, & in alia facilè tranſire arbitrati ſunt. Quod tamen à vero nimium quantum abhorret. Fefellit nempe viros, quòd Elementa, non in ſe, & quoad ſimplices eorum qualitates, ſed concreta nimis intuiti ſunt, &, qui propiùs vulgari acceſſit, modo. Inde factum, ut quod reverà partes ſecernebat tantùm, pro rei ipſius alteratione haberetur. Separatio autem ut in aliud ſit converſio, quàm longiſſimè abeſt. Sed nec iſta ad accuratum nimis examen vocanda. Sufficit enim in Phyſicis, ſi ſpecies veritatis adſit probabilis, & Res ità deſinat eſſe

eſſe quæ fuerat anteà, ut oculi ſenſuſq; contemplantium habeant, unde jure ſuſpicentur immutatam. Verùm enimverò quicquid tandem de ipſo fiat dogmate, Concluſionem moralem, quam hinc nobis hauriendam Marcus obtulit, & rectiſſimè aſſumi, & nobis uſui fore maximo, ex ſuperius notatis abundè compertum arbitror.

Ibid. D'Acerio, xlix. **Μεμνῆσθαι δὲ ϰ τοῦ ἐπιλανθανομένου ᾗ ἡ ὁδὸς ἄγει.** | Hæc dubio procul omni ad fabulam aliquam referenda ſunt tunc temporis notiſſimam. Nobis autem iſtiuſmodi homunciones depingit, qui, quid ævi ſit hoc quòd jam degitur, (ad cœleſtia nempe contendentibus, pro itinere tantùm, aut brevi inter eundum hoſpitio eſſe) ignari, ſpem omnem in illo collocant, nec ultrà hoc tantilli ſibi proſpiciunt. Hi ſunt reverà, qui via quam inſiſtunt quò tendat obliti ſunt; & quid jam agant, & quid de illis futurum ſit poſthac neſcii: Sed ebriis ſimiles vanis temulenti curis, divagantur, titubant incerto pede, in alienas ſe penetrant ædes, à recto interim tramite, qui ſuam ducit domum, toto aberrantes cœlo.

Ibid. D'Acerio, l. **Τούτῳ διαφέρονται** | Idem & è Sacris haurire eſt fontibus. Deus enim ipſe pleniùs nos & meliùs Philoſophorum quolibet docere non gravatus eſt, ut ſe res habeant noſtræ. *Caro enim concupiſcit adverſus Spiritum.* Galat. v. 17. inquit. Quin & hoc addidit ultrà, quod maximo nobis ſolatio eſſe debet, Spiritum nempe ſuum Spiritui opitulantem noſtro, contra Carnem bellum ſimul inſtaurare. Nos enim certamini per nos minime pares, & quòd cum hoſte potentiori confligatur, & quòd à nobis demum ſtet victoria, ejus auxilio in ſolidum debemus.

§ 47. D'Acerio liii. **Οὕτως ϰ τὸ εἰς πολλοστὸν ἔτος μᾶλλον, ἢ αὔριον μηδὲν μέγα εἶναι νόμιζε.** | Quodcunque enim inter hos intereſſe poterit terminos, adeò reverà exiguum erit, ut minime dignum ſit, quod Vir Bonus & Prudens, cujus eſt altiora ſapere, & æterna meditari, in rationes referre ſuas ſuſtineat. Tantum nimirum abeſt ut æſtimetur magni, quod non omninò deputabitur.

§ 48. D'Acerio liv. **Πόσοι μὲν ἰατροὶ ἀποτεθνήκασι, πολλάκις τὰς ὀφρῦς ὑπὲρ τῶν ἀρρώστων συσπάσαντες** | *Apres avoir tant fait les vains pour avoir gueri quelques malades.* " Ità D'Acerius à noſtro Gatakero ſenſu quàm plurimum diſcrepanti. Siquidem Hic Superbiæ & Oſtentationis, Triſtitiæ Noſter & Deſperationis indicio ſupercilia cenſet contracta: De Ægrotis præter ſpem ſanatis D'Acerius, de jam conclamatis Gatakerus interpretatur. Sed vereor ne prior iſta expoſitio Verbo minus conveniat, quum faſtuoſis non **συσπᾶν**, ſed **ἐπαίρειν** potiùs **τὰς ὀφρῦς**, nî mens me fallit, ſolenne ſit. Et Pauperes, Animo demiſſi, Mœrore confecti **συννενευκότες**, incedere dicantur omnes. Sed ſi cui hæc parum faciant ſatis, ſequatur per me licet ſententiam utramlibet. Quid ſenſerit D'Acerius penſi eſt noſtri animadvertere, rectè ſenſerit an ſecùs, viderint quibus otium eſt; nec enim magna inter ſe committere ingenia animus eſt mihi. Audiamus autem quid vir Eruditus porrò hâc in causâ ad eandem mentem notaverit."

Is (*inquit*) Imperator faſtum Medicis haud ſemel vertit vituperio; Sed nec mirum videri debet, ſi iſti anſam præ cæteris ſeſe efferendi arripiant, quam Amor vitæ omnibus nimius porrigit ampliſſimam. Magnâ enim opus eſt Sapientiâ alienam ut quis Deſipientiam à lucrifaciendo temperet ſibi. Inanem itaque gloriolam irridet Antoninus, Scientiæ innixam nulli Profeſſorum aliquando non inutili. Unde & illud diverbium ei crediderim in mentem ſubiiſſe, *Medice cura teipſum.*

Ibid. **Πόσοι μαθηματικοὶ ἄλλων θανάτους, ὥς τι μέγα προειπόντες** | Ludos facit & Aſtrologos, quos vocant Judiciarios, quorum ineptias haud inſulsè propinat deridendas, dum è vivis exceſſum, tanquam magnum quid & memorabile præſagientes inducit. O Capita hominum feſtiva! Eos, qui eâ nati ſunt lege ut fato fungantur, magnâ prænuntiant pompâ functuros. Præclarum artis abſtruſæ myſterium! quæ in iſta ſe penetrare valeat, & prædicere futura, quæ non fieri non poſſe etiam lippis & tonſoribus notum eſt.

Ibid. **Ὡσπερεὶ ἐλαία πέπειρος γενομένη ἔπιπτεν, εὐφημοῦσα**, &c. | *Perinde ac Oliva maturitatem adepta ceciderit: Naturam* (ſive ut D'Acerio placet magis *Terram,*) *quæ protulit collaudans, arborique è quâ prodiit, gratias agens.* En tibi, Lector, Similitudinem miris undique leporibus venuſtam, quæque & Officium moneat, & animum tibi verâ voluptate perfundat. Ineſt enim & Dignitatis & Congruentiæ plurimum, grato iſti quod Olivæ affingit Marcus ingenio. Nobis autem quod inde proficiendum commendavit hujuſmodi ferè arbitror. Mortem (ſerius eò an citiùs deventum fuerit nihil refert) Maturitatem eſſe tantùm, & tempus in quo decerpatur fructus oppidò opportunum. Cui doctrinæ erit & illud conſectarium fieri nullo modo poſſe, ut quis intempeſtivè moriatur. nec enim crudas præripere ſolet Natura, ſed bene coctas arbori detrahere Olivas. Unde & Eliphaz de Impio peccati pœnas luente, id præter ordinem Naturæ & communem hominum ſortem, at juſto potiùs Dei ultoris judicio obtingere monuit, *Quòd ante diem ejus complebitur, & ramus ejus non vireſcet. Violenter auferet Deus omphacem ejus ut Vitis, & abjiciet ſicut Olea florem ejus.* Job. xv. 32, 33.

§ 50. D'Acer. lvi. *Δι' ὅσων, οἷ' οἵων, ϗ ἐν οἵῳ σωματίῳ* | Mirum ni ex his vel unum aliquod incommodis animum mundo adhærentem avellere, & vivendi afficere tædio ſeriò cogitantem ſit ſatis. Sed aut bene nimis, aut malè, nobiſcum agitur, quòd iſta rariſſimè ſubeant in mentem, vel ſaltem, ubi ſubierint, facilè dilabantur. Quæ tamen omnia revocando quotidianæ ſe præbent occaſiones, & ſedulò revolvendo Blanditiis vitæ delinitis magnum eſt opus.

§ 51. D'Acerio lvii. *Καὶ πάσης οἰκονομίας ϗ χομψείας.* | Innuuntur omnes iſtæ ægritudines Principibus familiares, quas Prudentia Civilis malè comparata, & officioſum peperit Majeſtatis tuendæ Studium. Quæ res, ſiqua alia, curis torquet miſeros, dum perſonâ indutos alienâ, quaſi in Scenam prodire, cogit. Jam verò quam mihi *Diſſimulationem* appellare libuit, Antonino viſum eſt ſatius molliori aliquatenùs vocabulo *οἰκονομίαν*, *Solertiam* ſi placet, ſeu *prudentem morum Compoſitionem* nuncupare. Sed ille quin Fucos nihilominùs & Figmenta ſubaudiverit, quæ ſuadet Adminiſtratio rerum publica, non eſt reliquus dubitandi locus. Cum & hæc adeo Principatui neceſſaria exiſtimentur, ut nè fas quidem ſit Regibus, ab iis qui reverà ſunt, aliquando diverſis non videri. Unde etiam apud Magnates in regulam ferè vivendi ceſſit iſtud, *Vita Principum ficta, & oſtentationi parata.*

In Librum Quintum.

§ 1. *Ὄρθρου ὅταν δυσόκνως ἐξεγείρῃ* | Primo nempe diluculo, quo Operariis & mercede conductis lecto exurgere moris erat. Apud Veteres enim, qui ad Solis ortum, aut primam, (Sextam nobis aut Septimam) uſque horam ſomno indulgebant, deſides & veternoſos haberi ſolitos conſtat.

§ 2. *Ὡς εὔκολον.* | Facile quidem. At omnibus? Minimè gentium. Iſtis utique, qui quid reverà Bonum, & unde petendum ſit, rectè callent dignoſcere.

§ 3. *Μή σε παρενοχλείτω ἡ ἐπακολουθοῦσά τινων μέμψις.* | Huc faciunt & quæ D. Paulus de ſe, ſuiſque Laboris Evangelici Sociis eſt teſtatus. *In omni re approbantes nos ut Miniſtri Dei, per Gloriam & Ignominiam, per Convitia & Laudes.* 2 Cor. vi. 4, 8.

§ 4. *Ὃ φέρει με πέφυκα ϗ εἰς τοιαῦτα ὑποχωροῦντα ἑαυτῷ* | Antoninus qua morum fuerit ſuavitate, Ideæ & Cogitationes ſcriptis ejus familiares ſatis ſunt indicio. Quid enim tibi Indolis modeſtiam & manſuetudinem magis ad vivum depingat, quam quæ is de terra edicere hic loci non eſt gravatus? Se nempe illam qui pedibus calcet indignum prædicando; quæque in uſus illa varios largâ ſuppeditaverat manu, multis adeò abuſum modis, ut pro magno haberi beneficio mereatur, quòd ipſum etiamdum ſuſtineat ingratum. Audias, Lector, velim, quam non demirari ſat ſcio non potes, Majeſtatem Imperatoriam demiſſa de ſe non ſentientem tantùm, ſed & profitentem palam; quæ Omnes quidem fas eſt, ſed quæ vix Unum tamen & alterum vel ab imâ reperias plebe, de ſe profiteri non dedignantem.

§ 5. *Δριμύτητά σε οὐκ ἔχουσι θαυμάσαι* | Jacentes erigere ſtudet Antoninus, quibus animos alienæ fregerunt dotes; quæ cum noſtris ampliores ſint, favorem ſolent & exiſtimationem magnam conciliare; quaſque quòd nobis ſuppetant parciùs, neglectui ut habeamur in cauſa eſſe expoſtulamus. Huic ſcilicet (de naturà minus liberali quiritantem, vicémque dolentem ſuam audis) ut Poeta ſit eximius, datum eſt; Illi, ut Facundiâ polleat Oratoriâ, Rem iſte publicam qui adminiſtret præ cæteris idoneus, inter deliberandum prudens, & graviſſimis negotiis facilè par; Non deficit alter in congreſſu ſuavis, qui miro ingenii acumine familiares non oblectat modò, ſed & in ſtuporem planè dat. Ipſe ego intereà loci, nec Carminibus aptus condendis, nec dicendi peritus, nec Rerum Civilium intelligens, nec ad illos quibuſcum eſt mihi conſuetudo ſermone devinciendos compoſitus. Verùm an iſta Tibi cur animo cadas cauſæ ſint ſatis graves, Antoninus in dubium jure vocat optimo. Quæ Ille hic loci contrà ea jam miſſa facio omnia; mihi aliud præthereà in præſentia ſuccurrit, quod tecum ut perpendas ſeriò vehementer velim. Ut enim ſic ſe habeant omnia; at cogites tamen oportet, quo tandem pacto egregiâ Naturæ liberalitate utantur illi, aut quem inde percipiant fructum, quibus quin invideamus, ægrè nobis temperare poſſumus. Næ illorum, qui præclaris Animi corporiſque ornamentis cumulantur, reperias pleroſque turpibus adeò Virorúmque indignis vacantes, ut nos etiam illa ampliſſima munera eâdem expetere lege puderet.

deret. Imò Grates potiùs Deo ut habendæ ſint quàm maximæ, quòd, cùm præſtantiſſimis augere donis non erat viſum, à graviori tamen Beneficiis minimè vulgaribus abutendi culpâ, (quod ipſum Beneficii loco habendum eſt maximi) nos immunes voluit.

§ 6. Καὶ γὰρ ὀκνεῖ τοι λογικῷ τινι πλεονέκτῃ προσ-γίνεται. | Hem itaque, quæ homines iſtiuſmodi ad gloriam de Beneficiis captandam ſolent abducere! Ingenii nempe nimis eſſe delicati, & quod officio devinctos faſtidientis potius ſpeciem præ ſe ferre videatur, grati ut animi indicia reſpuas. De illis hoc eſſe Malè magis quàm Benè mereri, quibus paria referendi voluptatem adimas: Quòd cùm omnes idcircò naſcuntur ut utiles ſint invicem, non cuiquam eſt committendum, ut quibus ipſe fuit uſui, vices illi ut rependant denuò, nè ſuſtineat; ita enim quòd officio alii defuerint ſuo, per Ipſum tandem ſtetiſſe. Legem deniq; & ipſam Juſtitiam ſanctiſſimè interdicere, ut nè quis beneficiis obſtrictus, cùm ſolvendo ſit nomina, in ære abſcedat alieno. Iſta tamen non tàm Ratione, quàm Rationis ſpecie quâdam probabili abducere, à Marco rectè dicuntur; quâque nullus non avari ſordidiq; animi abduci ſe patitur. Satis enim refutata dedit Noſter, hoc unicum contrà referre contentus. Proximus unde beneficium acceperit, non ſemper expedire ut ſciat; Ut ſciat tamen, & neſcire intereà ſe ſimulet ingratus, nè hoc quidem prohibere, novis illum beneficiis quin cumulare pergamus porró. Quicquid enim de Iſtius Gratitudine fiat, at noſtram ſaltem virtutem omnibus explere numeris & poſſumus & debemus. In hoc igitur ſis totus vult Antoninus, ut nequid, quod Viro bono decet, tibi deficiat. Aliis ſi quod ſuum eſt curæ ſit minùs, tuâ id parum refert, Illi viderint.

§ 8. Οὕτως ἐκ πάντων τῶν αἰτιῶν ἡ εἱμαρμένη τοιαύτη αἰτία συμπληροῦται. | Unam quandam Cauſam ex univerſis confictam cauſis ſtatuit, quò magis Accidentales iſtas, quas Philoſophorum placuit nonnullis in hunc cenſum aſcribere, & Fato adnectere, Cauſarum eximat numero. Cauſa ſiquidem Neceſſaria & *per ſe determinata, certa, una, ſimplex* non eſſe nequit. Accidentales autem, (dato quòd ejuſmodi cauſæ ſint) ſibi nuſquam conſtare poterunt; ſed infinitæ, vagæ, & multiplices ſint oportet; ideò præſertim, quoniam Accidentia varia & quamplurima, quò minus in eodem cohæreant ſubjecto, nihil eſt quod obſtet. Fatum utiq; *Legem à Deo dimanantem*, Dei Comitem indivulſam à Platone dictum accepimus. Chriſtianam ſi requiras loquendi formulam *Divinæ* nuncupatur *Providentiæ Ratio*, & *Voluntas Beneplaciti*, cujus decretum aut eſſe fruſtrà, aut non fruſtrà obſiſti, nullum poteſt.

Ibid. Τῆς συμμονῆς αὐτῆς αἴτιον ἐστί. | Iſta, ſi ad mentem Stoicorum exponas, & falſa ſunt & impia; ſed ſuppetit alia benignior, cujus ope nec ore Chriſtiano efficiantur indigna, Interpretatio. Enimverò morem Deo gerere pervicacia quoties recuſat noſtra, & oculi animorum veritati ejus occluduntur ultrò, ipſi, quantum in nobis eſt, Exitium machinamur Deo.

§ 9. Μὴ σικχαίνειν, μηδὲ ἐξαπαυδᾷν, μηδὲ ἀποδυσπετεῖν. | Id tibi dat negotii Antoninus, ut ad bonam ſpem excitet dejectos animi, ideò quòd virtuti ſtudentibus, & ſedulò enixis, conatus parum ex ſententiâ proceſſerant. Facilè enim fieri poſſe innuit, ut quæ vehementius excupimus, minùs aſſequamur tamen. Verùm imbecillitatem noſtram à recto nos depellere incepto haudquaquam eſt æquum; quin potius Antei inſtar, cui, ut fabulantur Poetæ, novæ ex tellure tactâ ſuccreſcebant vires, ita nobis eſt comparandum, ut quoties propoſito excidere contigerit, fortiores reſurgamus. Nobis, inquam, Chriſticolis præſertim, quibus major & Spes affulſit, & Adjutor ſemper eſt præſto! *Dei enim ipſius in infirmitatibus noſtris perficitur Virtus, & quùm Infirmi ſumus, vel tunc Potentes ſumus.* 2 Cor. xii. 9, 10.

Ibid. Σὺ δ᾽ ἄλλο ἤθελες, ὃ οὐ κατὰ φύσιν. | Et hoc veriſſimum. Nec enim quas nobis indixit Leges Natura Animo & rectæ Rationi vim inferunt ullam. Sed Naturæ potiùs ab Improbis vis oblata eſt maxima, quoties Libidines effrænatæ invitam ſubjiciunt, & Vitia noſtra turpiſſimam indignanti inurunt maculam.

Ibid. Τί γὰρ τούτων προσηνέστερον. | Audin' loquendi formulam Affectibus & Voluptatibus noſtris uſitatiſſimam; ſed jure longè meliori à Philoſopho Virtutis cauſam dicente uſurpatam? Ut ità tandem nos, quibus falsâ ducti ſpecie ad vitia olim impulſi ſumus blanditiis, iiſdem ſolidis rationum momentis, ad Veri Boniſque ſtudium vehementiùs excitaret.

Ibid. Αὐτῆς γὰρ φρονήσεως τί προσηνέστερον, ὅταν τὸ ἄπταιστον καὶ εὔρουν, &c. | Optimè. Animus, quòd rem gerat benè, nec uſquam impingat, à prudentiâ aſſerit proficiſci. Hinc ſequitur, penes homines eſſe ipſos, ut valeant, ut proſperè ſe ferant, cùm ut prudentes ſimus id in noſtro ſitum poteſtate liquet. Sin minùs; fruſtrà eſſet Dominus Chriſtus ſuis perinde præcipiens, *Prudentes ut ſint veluti Serpentes*, ac *Simplices ſicut Columbæ*. Matt. x. 16.

§ 10. Τὰ μὲν πράγματα ἐν τοιαύτῃ τρόπον τινὰ ἐγκαλύψει ἐστίν. | Id Antonino erat in animo, ut omnibus patefaceret, quantum à recta aberraverint viâ, dum in Scientiâ, Opibus, Voluptatibus, Negotiis denique, Rebus, ut verbo dicam, externis quibuſcunque, ſpem collocarent ſuam, & ſummum

ſummum inibi Bonum eſſe hallucinarentur. At iſta reverà Quantilla, quámque nihili prorſus habenda ſunt omnia! Scientia quidnî obſcuritas mera, & levis ad ſummum conjectura? Voluptates & Divitiæ Imbecillitas tantùm, & Vanitas, & Vecordia! Negotia denique onus inutile, & aſſidua animi Ægritudo.

§ 11. *Πρὸς τί ποτε ἄρα νῦν χρῶμαι τῇ ἐμαυτοῦ ψυχῇ;* | Quæſtio minimè omnium iners. Si enim talia de nobis multi ſciſcitaremur, & reſponſa percontanti animo ſincerè, & ut ſe res habet redderemus; vel hoc uno demum pacto quantum ad mores in melius mutandos effici poſſet, haud facilè aut dictu eſt, aut excogitatu.

§ 12. *Οὕτως καὶ οἱ πολλοὶ φαντάζονται τὴν διαφοράν.* | Habet utique etiam vulgus rude, unde vera Bona dignoſcere queat. Illud à naturâ acceptum ferri ſatis conſtat. Iſta autem, cum ſubobſcura ſit, & rerum externarum Ideis involuta, quin & violento affectuum impetu diſtorta, ità fit ut parum proficiat Notitia. Quæ enim Bona ſunt nec meditari ſatagunt plerique, nec nota debito proſequi ſtudio.

§ 14. *Ὁ λόγος καὶ ἡ λογικὴ τέχνη δυνάμεις εἰσὶν ἑαυταῖς ἀρκούμεναι.* | Rationem ad Bonum exequendum per ſe ſufficere contendit: nec rebus opus eſſe adventitiis. Quæ animo adeò non ſunt ad veritatem adjumento, ut ab his, nè in errorem abducant, ſuiſque impediant illecebris, potius metuendum ſit.

§ 15. *Οὐδὲν τούτων ῥητέον ἀνθρώπῳ, ἃ ἀνθρώπῳ καθὸ ἄνθρωπος, οὐκ ἐπιβάλλει.* | Cuivis jure merito ſit mirum, quòd; cum conſtantiſſimæ quibus vera Bona à falſis ſecernantur, omnibus ferè in promptu ſint Regulæ, hominum tamen multò pars maxima de iſtis perperam judicare pergant. Vera nimirum Bona ejuſmodi ſunt, quæ ab hominum naturâ divelli nequeunt; quæ Hominem ſuis abſolvunt numeris; & ad juſtam animæ cogitantis perfectionem perducunt; quæ deniq; non habeas deſpicatui citrà magnum tui dedecus, & meritiſſimum vituperium. En tibi, Lector, Criteria, quæ neq; in Divitias, neque in Gloriam, neq; in Voluptatem cadere poſſunt. Iſtis igitur cum nullo conveniant modo, falſa & ſpecioſa tantùm Bona eſſe iſta certo tibi ſit certius.

Ibid. *Οὐκ ἂν τὸ ὑπερφρονεῖν —— ἐπιβάλλον ἦν.* | In eandem prorſus mentem Longinus, cui, quantum huic inerat Argumento ponderis, ex iis quæ ſequuntur, facilè dixeris conſtitiſſe. *Sciendum* (inquit) *quòd in communi vitâ nihil eſt magnum, cujus Contemptus Magnum quid reputetur; ut, verbi gratiâ, Divitiæ, Honores, Decora, Regna, & quæcunque hercle Tragicum faſtum extrinſecùs adhibitum multum præ ſe ferunt: Non utique prudenti viro Bona eximia videantur, quorum deſpectus Bonum non mediocre cenſeatur. In majore igitur Admiratione & Pretio iis qui hæc ipſa poſſident, illi ſunt, qui quum habere poſſint, quâ ſunt Animi magnitudine, tamen deſpiciunt.*

περὶ ὕψους Cap. (Tan. Fab.) 6.

§ 16. *Οἷα ἂν πολλάκις φαντασθῇς, τοιαύτη σοι ἔσται ἡ διάνοια.* | Nec hoc aliter fieri poteſt. Quod enim cogitamus idipſum & ſumus. Hinc vera, candida an nigra, inuritur nota, & ex hoc uno quid quiſq; ſit Hominis dijudicare eſt. Rationem hem tibi ſatis manifeſtam! Penes nos Cogitationes noſtras in ſolidum eſſe voluit Natura, ("Cogitationem hîc loci cave pro quolibet Intellectûs actu, ſed ſenſu ſtrictiori, pro Morali tantùm, intelligas.") Hinc efficitur, ut, quales eſſe volumus, ii ut eſſemus, nobis ſemper ſit integrum. Animi igitur ſtudia, & Voluntatis tenorem in homine diſtinguendo momenti habere plurimum, æquiſſimum fateare neceſſe eſt. Longinus in Tractatu mox laudato, quò meliùs veram ſublimitatem aſſequamur, *Ingenia*, jubet, *pro virili ad magna aſſueſacere; & dare operam, ut ea tanquam prægnantia & plena reddamus generoſâ audaciâ & animi præſentiâ.* Si hæc, ut in arte quis præſtet Oratoriâ appoſitè præcipiantur, quantò magis virtutem colentibus, ut ad ſummum pertingant Philoſophiæ culmen, & ſedulò inculcanda dixeris, & factu apprimè neceſſaria.

Cap. 8.

Ibid. *Ἔστιν ἄρα καὶ εὖ ζῆν ἐν αὐλῇ.* | Inanes Aulicorum cauſationes, & falſum, quem ignaviæ obducere ſolent ſuæ, abſtergit fucum; dum quæ Aulæ vitio vertunt impedimenta, à ſeipſis proficiſci omnia luculenter oſtendit. Nec iſta Simulatio Antonini aut Aulæ aut Temporibus erat propria; ubique enim perinde & vivitur & ſimulatur. Haud paucos utique reperias, qui, cùm ſe ruri continentes vitam egiſſent ferè inculpatam, in vitia deinde & Aulæ & Urbi familiaria delapſi, moribus mutatis novas conſuetudines, & mutatum obtendunt locum. Hæc aliam nempe vitam, & majorem peccandi licentiam poſtulare. Dum in mediis degitur ſpurcitiis, quidnî alienâ vitientur labe? Vitæ ſcilicet rationem ad eorum quibuſcum agas exemplar exigendam; quòd ſi, Virtus unde exulat, ibi illam ſectere ſolus, & brachia contra torrentem fruſtrà dirigis, & pueris tandem debebis ludibrium. Atquî frigidos iſtos omnes & futiles prætextus damnat Marcus, viro Rationis compoti indignos; cujus eſt officium, naturæ munera quantum poterit excolere, & quæ Animal à Deo ita inſtructum exornatúmque decent, nullibi non & conſtantiſſimè profiteri, & agere ſedulò, & aliis ob oculos ſuſpicienda ponere.

Ibid.

Ibid. Οὐχ' ἕνεκεν ἀλλήλων κατεσκευάσμεθα, &c. | Homines eà ſub Lege naſci, ut ſibi invicem benefacerent, rationibus hiſce evicturus eſt. Lex autem ubique obtinuit, nec cum loco mutatur. Nihil itaque refert, ruri degatur an Aulæ; ſiquidem eadem utrobique teneris lege. Reliquum eſt igitur, in aulâ perinde ac ruri benefaciendum: Jam verò ut benefacias, bene vivas oportet; Ergò etiam in Aulâ bene vivere & potes perinde & debes; Quod erat demonſtandum.

Ibid. Ἀγαθὸν τοῦ λογικοῦ ζῴου κοινωνία | Societas nempe commune illud vinculum eſt, cujus ope connectimur adeò & coaleſcimus unà, ut partes ejuſdem Totius ſe ſinguli cogitare debeant. Ejuſmodi ſanè eſt hæc Societas & Communio, ut nequid cuiquam ſibi ſoli, & de proprio ſit, quod non & aliorum interſit. Quicquid igitur incommodi membrorum aliquod ceperit, Dolor & Detrimentum per omne confeſtim corpus diffluat neceſſe eſt.

§ 18. Οὐδὲν οὐδενὶ συμβαίνει ὃ οὐχὶ ἐκεῖνο πέφυκε φέρειν αὐτῷ. | Tria ſunt, quibus Mala ut æquo feramus animo ſuadet Antoninus. Primum, quòd à naturâ unde ea ferri poſſint habeamus. Secundum, quòd compluſculos reperias eadem indies vel graviora paſſos, abſque tamen quòd ſe malis premi aut miſeros eſſe ſentiant. Tertium, quòd pleroſque præ arrogantiâ & faſtu quodam tragico, perinde dura fortiter tolerare, quin & in ſe acceſſere ultrò, minimè pigeat. Quænam autem & quàm turpis eſt iſta Ignavia, quam animo excutere Vitium & Pertinacia poſſunt, Virtus verò & Officii ratio non poſſunt?

§ 19. Οἷον ἂν κεκινημένη κατασκευάσῃ ἑαυτὴν, τοιαῦτα ἑαυτῇ ποιεῖ τὰ ὑφεστῶτα. | Videri forſan poſſet Antonino potiùs reſcribi debuiſſe αὐτὰ quàm ἑαυτὴν. Quæ *de rebus nempe ipſis*, quàm quæ *de ſeipſo* animus decreverit, ad rem fore magis. Sed Textum ſollicitare non eſt opus. Imò conſultius hoc multo, & expreſſius, quod ad cauſam & originem de Objectis externis ſententiarum attinet. Longè utique omnes aliter de his exiſtimamus; eáque gravia aut leviora, inſuperabilia, aut victu facilia pronunciamus, perinde ac ſpem de nobis & opinionem bonam aut ſequiorem priùs animo concepimus. Permagni itaque refert quid de ſe quiſque ſentiat. Nec mediocre es nactus ad virtutem adjumentum, ſi magna de Te ipſo polliceri audeas.

§ 20. Καθ' ἕτερον μὲν λόγον ἡμῖν ἐστὶν οἰκειότατον ἄνθρωπος. | Quali in Improbos animo eſſe oporteat, hìc nos in ſe docendum recipit. Vitium utique, cùm, quin Homines perinde ſint prohibere nequeat, nec eos quò minùs & ipſi diligamus, obſtare debuit. Amorem nempe communis omnium ſibi vendicat Natura, quâ niſi ſublatâ, nec iſte citra noſtram auferatur culpam. Sunt Homines, inquam, at Improbi tamen & malevoli, & quibus quòd non prolixiùs fecerimus bene, non tàm per noſtram fortean Illiberalitatem, quàm per illorum ſteterit pervicaciam. At iſto tandem pacto, affectum erga eos minùs proclivem (fateor) ſunt meriti, Animum averſum prorſus, & odio flagrantem, nullo modo. Cum his mirum nî ita agendum, ut cum Sole, Lunâ, Ventis, Imbribus, cæteriſque horum ſimilibus uſu ſolet venire: pariter enim ad res noſtras hæc ſe habent omnia. Moras nobis nectere, & impedimenta interjicere poſſunt, quò minùs opus inceptum feliciter exigamus: Animum autem Agentis vitiare, & conſilium in pejus vertere non poſſunt. Agenti vero, quantumvis interturbato, bene tamen volenti, unde ingens ſuppetat ſolatium, haudquaquam deficit. Reſtat igitur vero nos afficere malo Hominum vel Malevolentiſſimos non poſſe. Enimverò quum quod nobis meditantur malum in ſe demum recidat omne, eorum Nequitiæ nos ut miſereſcat potiùs, quàm illa quòd inſenſos nobis reddat, longè æquius eſt. Præceptum ſane ſaluberrimum, nec ſemel tantùm à Marco inculcatum. Quæ etenim huc faciunt plura dudum habuiſti ad *Lib.* iv. *c.* 1.

§ 22. Ὃ τῇ πόλει οὐκ ἔστι βλαβερὸν οὐδὲ τὸν πολίτην βλάπτει. | *Civitatem* nuncupat Mundum; cujus in gratiam fiunt omnia. Quicquid autem ſingulis videtur partibus noxium, id Corporis Univerſi Commodo expedire, jam ſæpius eſt monitum, quàm ut plura hìc ſit dictu opus.

Ibid. Εἰ δὲ ἡ πόλις μὴ βλάπτεται, οὐδὲ ἐγὼ βέβλαμμαι, εἰ δὲ ἡ πόλις βλάπτεται, οὐκ ὀργιστέον τῷ βλάπτοντι. | "Particulam negativam per totam periodum interferere non dubitat D'Accerius, quod olim & Gatakero placuit. Sed textum is poſtea ſollicitare detrectavit, ſenſum ſatis commodum nactus, & à Mente D'Accerii plurimùm diſtantem. Interpretes hoſce inter ſe componere, & uter magis arriſerit ſequi, Tibi, Lector, permitto; cui uterque ut in promptu ſit, curavi. Quæ vero is, quem jam Latinum tibi in manus trado, adnotare perrexerit porrò, hujuſmodi fere ſunt". De privatis tantùm injuriis hæc ab Antonino dicta velim intelligas; quoties nempe à jure licet cedere Tuo, citra aut Jus commune violatum, aut Privatorum alios in diſcrimen vocatos. Hæc etenim, ubi integra eſſe nequeant, à nobis ſtat Stoicorum Sententia. Supplicia nempe de Improbis ſumenda, quin & hæc ut quis exigat læſus, non tam Sævitiæ & Animi in vindictam ferocis, quàm Dilectionis eſſe & Benevolentiæ. Hoc ipſis expedire pœnas luentibus, nequid in poſterum faciant Simile. Expedire & Aliis, ut ab Hominum nequam furore liberati, magis ſint in tuto; & alienis moniri malis.

Digitized by Google

malis juſtitiam diſcant; omni præſertim ſpe ſcelus impune fore, ſi minùs fecerint, penitus ſublatâ. Atque ita quidem hæc ſe res habet; nec enim Præteriti ergò pœna exigitur, cum ſæpiſſimè Damna ejuſmodi fuerint, ut in integrum reſarciri nequeant; ut queant tamen, at Improbi qui hæc intulerat dolore neutiquam penſantur. In futurum utique Lex omnis proſpicit pœnalis, ne cæteri ſcilicet ſerpente Vitiorum tacti contagio, & exemplis impune peccantium audaciores facti, animos in omne nefas ſumant; .& gens humana perruptis quaſi repagulis, præceps ruat in deterius.

Ibid. **Τί τὸ παρορώμενον.** | *En quoy conſiſte cette offenſe, & qu'eſt ce, que c'eſt?*] *Nam quid tandem eſt hoc Injuriæ, & in quo delinqui dixerit?*] Hæc ſunt quibus noviſſimè jam dicta probat, Civitatem nempe non lædi. Ut ſit enim, quod cepiſſe nos opinamur damnum, quantum fieri poterit, maximum; at ſi Te unum cum iſthoc contuleris Univerſo, atque ità deinde rem perpendas; Nova erit rerum facies, &, ſubductis rite rationibus, tantum de priori detrahetur Summâ, ut quod erit reliqui ne hilo quidem æſtimari meruerit. " Ita locum hunc & interpretatus eſt, & notis auxit D'Acerius, in eandem prorſus quam ſuprà monuimus mentem; Veram ſane ſi ſatis per ſe ſpectes, ſed à Textu vulgato nimis alienam".

§ 23. *Οὐδὲν ἑστώς, καὶ τὸ πάρεγγυς, τὸ δὲ ἄπειρον τοῦ τε παρῳχηκότος καὶ μέλλοντος ἀχανὲς ᾧ πάντα ἐναφανίζονται.* | Stoicorum plerique nihil prorſus eſſe in præſenti autumabant; Omnia verò vel Præterita vel Futura. Quod autem præſens vulgo dici ſolet, id, ſi accuratè, & ut Philoſophis decet, loqui velimus, nihil eſſe prætereà, quàm Præteriti finem, & Initium Futuri, adeo ut nequid quod in medio ſubſiſtat, ſuperſit amplius. Ineptum ſane Dogma, & quod Temporis naturam planè peſſundatum ibat: Antonino igitur tam Subtili eſſe haudquaquam placuit. Præſens Ille à nobis quantâ cum celeritate abreptum ſit, per *τὸ πάρεγγυς* indigitare duxit ſatius. Ità enim quod res eſt dixit; Omnia ſcilicet in jugi eſſe fluxu, & vix in manus venire nobis priùs, quàm protinùs ſubtrahantur. Lapſus nempe adeò comparatur iſte, ut quæ ab immenſo Futuri temporis Profundo emergunt ſeſe, in altero Præteriti temporis Profundo continuò ſubmergantur Imaginem rel vivam ſatis & idoneam exhibent iſta, & quam Lectori in optimo collocemus diſpiciendam lumine, bene meritam.

§ 24. D'Acerio xxv. *Μέμνησο τῆς συμπάσης οὐσίας, ἧς ὀλίγιστον μετέχεις.* | Et nervoſa ſimul & venuſta Argumentatio. De cauſis enim efficientibus, variiſque rerum Principiis, quibus condendæ conſervandæque huic quanta quanta eſt cœlorum terrarumque compagi, Divinæ viſum eſt Providentiæ uti, quantilla, quàmque pauca ſunt, quæ ad noſtri ſingulos pertingunt? Hominum tamen plerique, iniquiſſimâ quâ ſunt Philautiâ & Arrogantiâ, ità ſe ſolent componere, tanquam in ſuiipſorum tantùm gratiam facta, ad Ipſos, ut ad ultimum finem referri deberent omnia; Divinam utique ſibi ſoli Providentiam invigilare ſomniat Homuncionum quilibet: Nec quidquam Illi præter id unum eſſe curæ, tota ut volvatur fatorum ſeries, totum ità adminiſtretur Univerſi Corpus, ut particulæ iſti perexiguæ in uſum fore maxime prævideritDeus.

§ 28. *Τῷ γράσωνι μήτι ὀργίζῃ.* | Vitium hic perſtringit, quo non aliud iniquius, & tamen nemini non familiare nimis. Quotus enim eſt quiſque, qui ob ea, quæ natura peccavit ſola, amicis non ſuccenſet; nec interim, dum jure nullo indignari ſuſtinet, amicos (quod fieri debuit potius) eorum quæ ſtomachum movent non gravatur commonefacere? Quæ verò Antoninus de mendis Coporeis, ea ad Animi defectus, pari, imo verò meliori multò jure ſpectare, fac ſis ſemper intelligas.

Ibid. *Σὺ λόγον ἔχεις.* | Cui & Ratio eſt in promptu, & res perſpecta, Illius eſt cæteris antevertere. Nec per officioſum nimis ſilentium committendum eſt tibi, ut aliis ludibrium debeat amicus haud à Te monitus. Ignarus pariter, Imprudens, aut Libidinoſus ſi ſit, id ut ſentiat, corrigatque, maturam ſi dederis operam, Officio Tu functus es tuo. Sin munia inprimis neceſſaria, quoniam minùs fortaſſe ſint grata, obire recuſes, non Amicitiam privatam tantùm, ſed & communem Humani generis Benevolentiam turpiſſimâ adulatione læſiſti. Hujus enim legibus ſanctiſſimè cautum eſt, *Alienum ut Lumen Lumine accendas tuo.*

Ibid. D'Acer. xxix. *Οὔτε τραγῳδὸς, οὔτε πόρνη.* | Articulum hunc cæteris à me ſejunctum, ſequenti adnexum vulgatorum exhibent complures; quin & Interpretum plerique ſenſum hinc nî fallor eruerunt ab Antonini mente alieniſſimum. Is enim, quantum mihi in præſens eſt conjicere, & ab ignavâ demiſſione, & à tumidâ elatione animi temperandum vult. Scortorum moribus propior eſt Illa, quibus nihil aut ſordet, aut pudorem incutit. Tragicos Hæc ſpirat, qui perſonam exuere neſcii, vaniſſimo turgent faſtu, & Thraſones nunquam non agunt. Falſa utrinque occurrit Species, & ſimulatio parùm honeſta; Bono minimè omnium Viro, nedum Principe digna.

§ 30. D'Acer. xxxi. *Ὁ τοῦ ὅλου νοῦς κοινωνικός.* | Mundum ita à Deo conditum eſſe inſtructúmq; conſtat, ut Humani generis commodo inſerviret maximè; quin & genus pariter humanum non ſibi naſci ſolis æquum erat. Naſcimur utique Naturæ

Digitized by Google

Nempe inprimis Authori, unde & Deum diligere, & primum nobis & primarium jure meritiſſimo Officium habetur; Aliis deinde ejuſdem conſortibus Naturæ, ex quo fit, ut ſecundas ſibi poſtulet Proximi Dilectio; *In iſtis utique duobus mandatis tota Lex & Prophetæ & pendent & complentur*, Matt. xxii. 40. Gal. v. 14.

§ 31. D'Acerio xxxii. Πῶς προσενήνεξαι μέχρι νῦν θεοῖς, γονεῦσιν, ἀδελφοῖς.] Vellem adjeciſſet & Subditos. Nec enim Lex ulla apud Principem antiquior eſſe debet, quàm Illa quæ Subditorum jura huic mandat tuenda. Conſcientiam itaque Regiam de Officiis, quæ Deo, Parentibus, Liberis, Domeſticis deberi conſtat ſe percontantem, iſtius quod Regem, quatenus Rex eſt, obſtrictum habuit, mirum ne omnium oportuit obliviſci. Sed Principum pleriſque quantumvis proclive ſit omnia ſibi falſo exiſtimare licita, at de Marco tale quid nefas eſt credere. Hunc itaque Officii Locum eò magis verbis demiror prætermiſſum, cùm illum quin & in animo habuerit, & ſummâ is Religione ſit proſecutus, dubio nihil eſt loci.

Ibid. Καὶ πλήρη ἡ λειτουργία.] En tibi, Lector, Imperatorem, quem jure demirere optimo, ſe ſcilicet idcircò tantùm in terris agere, ut ſuo defungatur munere, aliiſque ſe præbeat utilem, ultrò profitentem.

Ibid. Πόσα ὤφθη καλά.] Examen Antoninus hinc de integro ordirur. Iſthæc autem perinde intelligenda duco, ac ſi dixiſſet; Num tot quæ te oblectent jam antehac præclara vidiſti, ut vehementi admodum diutiùs in terris commorandi deſiderio teneare? Quinam alius huic loco benè quadret ſenſus, norunt alii fortaſſe, mihi fateor, parum liquet.

§ 32. D'Acer. xxxiii. Διὰ τί συγχέουσιν ἄτεχνοι καὶ ἀμαθεῖς ψυχαὶ ἔντεχνον καὶ ἐπιστήμονα.] Planè divina ſunt iſta, & quæ ſatis laudando non ſum; Nonnullis utcunque, qui Doctos profitentur, parum forſan arriſura. At nobis nihilominus ea fuſiùs exponere liceat. Imperator Sapientiſſimus hoc primum omnium ſtatuit, *Unicam tantum eſſe Scientiam*. Illam ſcilicet, quæ ad Dei cognitionem ducit. Nec enim aliud eſt Deus, aliud *Ratio quæ Univerſum hoc adminiſtrat*. Multis intereà loci ſcientias falsò creditas ſtudioſè ſectantibus, haud inſolens eſſe novimus, illos qui Veræ huic incumbunt uni, ludos facere. Nec mihi quidem in dubio eſt, quin ad Antoninum uſque laſciviențium linguarum petulantia dudum pervenerit; Is mirum ni profanum ſæpè aliàs repreſſerat impetum, & hîc loci retundit indignabundus, dum *Rudes* nuncupando & *Imperitas Animas* in ipſos convitia retorquet ſua. Hos itaque interrogatos voluit, meliùs edoctos, & quod longè præſtantius eſt eligentes, quorſum conturbare adeò ſatagant, & loco dimovere importuni. Videtur autem ad illud Heracliti non obſcurè alluſiſſe, qui dum exquiſitæ irridet Scientiæ, ob quam Homeri, Heſiodi, Pythagoræ, Xenophanis, Hecatæi, aliorúmque compluſculorum celebrantur Nomina, id illi vertit vitio, quòd ad Sapientiam nec vel pauluIum quidem conferat momenti, nec Intellectum reverà, excultum magis exornatumque præſtet. A Genuinâ interim Scientiâ nimium quantum diverſa, cujus in eo præſtantia ſita eſt omnis, quòd Spiritum, quo Univerſa reguntur, quantum fas eſt cognoſcat, aut ſaltem in illo ſit ſtudio tota.

§ 35. D'Acer. xxxvi. Εἰ μήτε κακία ἐστὶν αὕτη ἐμὴ, μήτε ἐνέργεια κατὰ κακίαν ἐμήν.] In graviſſimis ubi nobis obvenerint primùm infortuniis, id ſedulò inquirendum, an noſtrâ fuerint culpâ. Id enim ſi ita fieri compertum ſit, non eſt quòd ſeriò plorare vetem. Sin autem innocuos feriant ruinæ, nihil eſt quòd vicem doleamus noſtram, 1 Pet. iii. 14. *Quod ſi contingat, ut propter Juſtitiam patiamur*; adeò non ægrè ferendum, ut ſeriò potiùs triumphare fas ſit, & laudare fortunam noſtram, qui iſto digni honore habeamur.

Ibid. Τίς δὲ βλάβη τῷ κοινῷ.] Societas iſta communis non niſi Injuſtitiâ læditur. Injuſtitiam autem in ſignificatu laxiori ut accipiat Lector monendus eſt; in eo ſcilicet qui omne etiam Impietatis & Vitii genus in ſe complectitur.

§ 36. D'Acer. xxxvii. Κακὸν γὰρ ἔθος.] Seu ut reſcribi debuit potiùs ἔθη. Nec enim tam ipſo detrimento, quàm detrimenti opinione, quæ omnia præter modum exaggerare ſolet, iſtæ exprimuntur lachrymæ. Hæc ſemel atque iterum anhac Marcum ſubmonuiſſe memini.

Ibid. Ἀλλ' ὡς ὁ γέρων ἀπελθὼν τὸν θρέπτου ῥόμβον ἀπῄτει, μεμνημένος ὅτι ῥόμβος, οὕτω καὶ ὧδε.] Locus inprimis egregius. Jam anteà, ne animum abripi temerè, & mali imaginatione alieni vitiari patiamur, disertè præceperat. Id tamen, cùm ſortem iniquam miſerantibus ſolenne ſit, monere pergit porrò, quo tandem fieri poſſit pacto, ut & iſtis levamini ſimus & ſolatio, & ipſi intereà ne affligamur. Non eſſe nimirum opus, ut ad rigorem Philoſophicum, & exquiſitam Veritatis amuſſim ſermo noſter omnis exigatur. Iſtud Subtilitatis nec Illorum dolor, nec Noſtra fert Humanitas. Fruſtrà nempe eris ab animo jam ſaucio & perturbato Mali opinionem avellere meditatus: Fruſtrà, importunum doloris impetum retundens, & Amici ſuſtinens partes, (cujus eſſe creditur dolorem ex alterius dolore concipere) ſi hoc in uno hæreas, *Nihil eſſe prorſus, quod vel ille vel tu doleatis*. Quin potiùs ad illorum te demittas ingenium, nec eodem abuti Sermone, iiſdem pudeat querimoniis. Infortunium ad tempus agnoſcas magnum, licet; ſed ad tempus hoc, & ex compoſito eſſe tantùm, & Te novam induere memineris perſonam. Quod enim gratiâ Magnum dixeris alienâ, ut lugentibus commodus ſias

atque utilis, qui ſolida Rationum momenta nondum capiunt, id paucillum, imò nullum reverà, & apud Te, malum fac ſemper exiſtimes. Ita enim & Parvulis haud gravamur obſequi ; & Senem imitari, qui ad Puerilem ſe captum accommodans, Turbinem ab Alumno, ac ſi res eſſet plurimi, & omnium exoptatiſſima, vehementer ſibi dandum poſtulavit: Haud immemor intereà Turbinem eſſe tantùm ; & in ludicris iſtiuſmodi Illorum quibuſcum res eſt imbecillitati aliquatenus obſecundare, Viro eſſe Sapienti neutiquam indignum. Imaginem autem Senis hujus cum Puero ludentis, ab aliquâ tunc temporis Comœdiâ ſatis notâ petiiſſe Marcum, non vero eſt abſimile.

Ibid. D'Acer. xxxviii. Ἐπεὶ τι σοὶ νῦν καλῶν ἐπὶ τῶν ἐμβόλων.] *Que fais tu donc dans cette Tribune, aux harangues, avec tes beaux diſcours ; & tes Oraiſons funebres ? Quid igitur Tibi cum iſtis roſtris ? Quorſum Orationes comptæ, & Laudationes amicorum funebres ?* " De loco emendando, variiſque Eruditorum hâc in causâ ſententiis, non eſt, quod poſt Gatakerum Lectori moræ ſim ; quin & ejuſdem de mente Antonini cramben recoquere detrecto, quem Dignitatem quandam aut Honores ambientium, vel ambientibus ſuâ ſaltem operâ faventium faſtum putat Ille, & officioſam nimis ſedulitatem perſtrinxiſſe. Videamus ſi placet potiùs, quid ſenſerit D'Acerius, à Noſtrate hìc ſane, ſicubi loci longè diverſiſſimus. " Antonino (inquit) maximæ id ſemper fuit curæ, ut Amicos Cognatóſque demortuos nullis non Officiis & Honoribus proſequeretur, quos aut ſuadebat Pietas, aut Mos induxerat Patrius. Horum nec Iſte quidem in Ultimis cenſendus, quo quis vitâ functorum Virtutes oratione funebri ſuſcepit prædicandas. Jam verò Stoici, qui Conciones publicas (oſtentationis præſertim compoſitas gratiâ,) improbabant maximè ; longè aberat ut iſtis in Amicorum funere Laudationibus veniam darent ; Inutiles nempe rati, & Audientibus periculoſas ; quæque non tam vero Virtutis, quam falſo Suî amore inflatos accenderent animos. Marcus igitur, Senis inſtar ſuperrimè memorati, Notam hìc loci Cenſoriam etiam iſtis inurendam curavit, quæ etiamſi à mente multùm aliena ſuâ, pro Morum tamen quâ erat facilitate, conſuetudini vulgò invaleſcenti obſecutus, vel ipſe, quoties res poſtulabat, facere non eſt dedignatus.

In Librum Sextum.

§ 4. Ἤτοι ἐκθυμιαθήσεται εἴπερ ἥνωται ἡ οὐσία, ἢ σκεδασθήσεται.] De Materiâ hìc loci ad Placita Philoſophorum diſſerit Antoninus. Ex his non deerant, quibus Unam illam eſſe, & uſquequaque Simplicem, viſum eſt. Elementa verò quæ dicuntur, è variis ejus partibus nexis ſimul aptiſque inter ſe compingi. Huic erat conſentaneum, Elementa (ſi ita loqui fas ſit,) tum denique Mortem obire, cùm ſingulæ Vaporis inſtar evaneſcerent partes, & formam exutæ priorem in Primam Materiam reverterentur. Aliis placuit potiùs, Elementa ipſa totidem Rerum Principia prædicare ; à ſe invicem toto genere diverſa, nulloque communis Eſſentiæ vinculo conjuncta. Hos itaque ſi ſequamur duces, ſubſtantiæ iſtis conflatæ Elementis, tum demum propriè dicuntur Mori, ſi, partibus earum disjunctis diſſipatiſque, in ſuum quæque reſolvatur, unde ortum duxerat priùs, Elementum. Particulæ Aereæ, verbi gratiâ, ſi in Aeris, Terreſtres in Terram, ubi denuò remigraverint.

§ 7. Σὺν μνήμῃ Θεοῦ.] Actiones enim noſtræ & Studia univerſa, juſtâ non poſſunt non perfectione deſtitui, & nihili prorſus eſſe, quantumvis in ſe præſtantiſſima, niſi cum Deo & incepta, & peracta, ad eundem ceu finem ultimum demum dirigantur.

§ 9. Κατὰ τὴν τῶν ὅλων φύσιν ἕκαστα περαίνεται, οὐ γὰρ κατ' ἄλλην γέ τινα φύσιν.] Mundum hunc materialem à ſeipſo regi, nemini perſuaſum eſſe poteſt cordato ; quippe quem & Rationis & Senſationis expertem prorſus liquidò novimus. Reliquum eſt igitur, diſponi hunc gubernarique à Naturâ quâdam Materiæ toto genere diverſâ. Illa verò Totius ut ſit Natura neceſſe eſt, quæ Totum & olim condidit, & jam permeat :" Nec enim Natura particularis ; quæ partium vel unam, vel plures pertingit, Univerſo regendo conſervandoque par eſſe potuit. Dato autem quòd ejuſmodi ſit, ab Univerſali Naturâ diſtincta ; at unde Illam dixeris originem traxiſſe ? Si aliam quandam Univerſalem ab hoc Toto ſejunctam ſtatuas, non noſtræ tantùm Rationi contraria, ſed & inter ſe planè pugnantia ſunt iſta. Age verò, te ultrà interrogatum velim, non unde orta fuerit modò, ſed & ubinam exiſtat hæc Natura ? Mundum hunc num ſuo amplior complexu ambiat, an anguſtior ab Illo ſit circumfuſa ?

Utrinque

Digitized by Google

Utrinque Nodi nectantur, à quibus haud facili te expedias negotio. Diverſa enim à Mundo Natura ſi intrà commoretur, Mundum ut peſſundatum eat, quàm illum ut conſervet ſoſpitem, multo abeſt propiùs. Ponatur itaque, ſi placet, extrà mundum. At illum ubinam loci Philoſophum reperias, qui ſpatium & ſubſtantiam Iſto, quod jam Omnia in ſe complecti conceditur, Univerſo diſtincta & capaciora, concipere queat animo? Ex his utique efficitur, Mundum ab eodem & Anthore ſemel fabricatum, & Gubernatore nunquam non adminiſtratum. Quæ qui ſibi perſuaſa habet, næ illi dubio erit procul, quæcunque ſingulis hujus Fabricæ partibus aſſignentur, ea iſtis, neceſſe reverà congrua, & præ cæteris expedire.

§ 10. Ἤτοι κυκεών. | Antoninum, à quo fonte omnia profluxerint, vel leviſſimam in ſe dubitationem admiſiſſe, cave ſis ne ullus exiſtimes. Suggerunt nempe complufcula nulla non hujus Opuſculi Pagina, quæ Authorem à turpi ſuſpicione liberent. Sed id, More diſputantibus uſitato, adverſariorum ſententiæ dandum cenſuit, ut, quò melius Argumenti procederet ratio, Falſum ad tempus pro Vero puteтùr. Eo ſcilicet conſilio, ut Diſciplinam ſive Epicuream, ſive Stoicam ſectantibus, Mortem minimè malam, minimè reformidandam oſtenderet. Poſito itaque, quòd omnia temere & fortuito eveniant, (quod Epicurum ſomniâſſe notum eſt) Poſito itidem Divino diſponi omnia Conſilio; Sententiæ tamen inter ſe inimiciſſimæ hoc in uno ſaltem conveniunt, quòd Utraque Mortem æquo opperiendam animo ſuadeat; Utraque ne *Summum aut metuas diem, aut optes*, diſertè vetat.

§ 11. Ὅταν ἀναγκασθῇς ὑπὸ τῶν περιεστώτων οἱονεὶ διαταραχθῆναι. | Articulus, quo vix alium reperias elegantiorem. Ejus tamen lepores, quoniam omnibus minùs forſan in conſpectum cadunt, accuratius explicare non erit moleſtum. Animadvertendum itaque, res Circumſtantes, quoties negotium nobis faceſſunt, foràs nos evadere, quæ per ſe tranquilla ſunt ſolicitatum, ut externa iſta in doloris remedium cedant. Oleas vero tranſcendentes, ordinem & concentum rerum diſturbamus, nec quem ſortita eſt inter ceteras mundi partes, ſuum ampliùs anima humana ſervavit locum. Iſto etiam pacto Convenientia, & quaſi Continuitas, quæ huic Noſtræ cum Animâ Mundi interceſſit, ſoluta eſt protinus & diſrupta. Cujus commune Hoc eſt vinculum, ut quod ſui eſt officii id illa agat ſedulò, ſibique ſit ſemper par atque conſtans. Plura poſſem, ſed pluribus haud opus eſſe arbitror, ut mentem Antonini ſatis aſſequatur Lector.

§ 12. Εἰ μητρυιάν τε ἅμα εἶχες καὶ μητέρα. | Novercæ Aulam, Philoſophiam vero Matri componens, venuſtam vivamq; ſatis rei Imaginem exhibuit. At apud Hodiernos, (quod in melius vertat Deus) quotuſquiſque eſt, qui non Ordine prorſus inverſo, ad iſta æſtimanda animum inſtituit? Aulâ, Matris in loco & deliciis habitâ, Philoſophiâ interim, (Virtute ſcilicet & Pietate) Novercæ inſtar, ad quam ægrè admodùm, & quantum poteris rariſſimè, nec ſine ſummo re recipias tædio.

Ibid. Δι' ἣν καὶ τὰ ἐκεῖ σοι ἀνεκτὰ φαίνεται, καὶ σὺ ἐν αὐτοῖς ἀνεκτός. | Locus quem bene notes inprimis dignus, in quo Imperator Magnus profitetur lubens, Philoſophiam (quam Virtutem & Pietatem jam ſæpius diximus) penes eſſe unam, & Aulicos Principi toleratu faciles, & illis Principem gratum reddere. Iſthìc uſque adeo, ubi minimè omnium illa colitur loci, ut religioſiſſimè colatur opus eſt maximum.

§ 13. Ὁρᾶ γοῦν ὁ Κράτης τὸ περὶ αὐτοῦ τοῦ Ξενοκράτους λέγει. | Xenocratem Philoſophum auſteri facie, & gravitate adeò ſingulari fuiſſe accepimus, ut in Diverbium venerit; *Xenocrate modeſtior.* Crateti ſeveritatem iſtam, & vultum præ cæteris compoſitum penitius introſpicere libuit, & ad vivum reſecare. Quo facto nihil ſubeſſe Veri, ſed larvam tantùm oſtentandi gratià inductam comperuit. Cum itaque haud parum fraudis & ſimulatæ ſanctimoniæ etiam apud Philoſophos ſit deprehenſum, quid de aliis cogites, & quantum falſæ exiſtimationis ab illis detrahas oportet, ut res ipſa, quomodo ſe habeat, rectè intelligas? His enim qui è vulgo ſunt, aliquid ſemper adjicere de proprio, & ſolenne eſt magis & minùs culpandum. Articulum, ni fallor, agnoſcis Lector, longè quàm primâ viſus eſt facie elegantiorem.

Vide Eraſm. Adag. in Mythol. p. (m. 4) *i. Chil.*

§ 14. Τὰ μὲν ὑπὸ ἕξεως ἢ φύσεως συνεχόμενα. | "Quod ad prius hujus Diviſionis membrum Gatakeri ferè veſtigiis inſiſtit D'Acerius, ad poſterius quod attinet, ecca tibi quæ ſequuntur." Antoninus ſubſtantias animâ præditas in Animalia Rationalia & Irrationalia haud contentus dividere, tres inſtruere Claſſes duxit ſatius. Harum Prima Brutorum omnem complexa eſt familiam. Secunda Generis Humani complures, quibus Anima quidem ſuppetit Rationalis, ità tamen, ut præterquam quod artibus habiles præſtet, & rebus exquiſite effingendis idoneos, nihil ultrà pertingere videatur. Tertia denique Viros verè Sapientes, Animas illuſtres, puras, & lumine plenas, ipſi cognatas & ſimiles Deo, cujus etiam genuinas ſe ſentiunt particulas.

Ibid. Καθὸ τεχνική, ἢ ἄλλως πως ἐντρεχής. | Tertiam hanc tertiæ huic claſſi, utpote vulgaribus

Digitized by Google

ingeniis duobus tantum digitis ſublimiorem; Mechanicam illam ſolertiam, & curioſam rerum minùs utilium indagationem adſcribendam cenſet; quibus qui ſe totos dederint Philoſophaſtros, ſub conficto *Virtuoſorum* nomine recentioribus mos eſt deridendos propinare. Quin & Artium Excultores qui ſe profitentur, quibus Magnum quiddam videtur, Concham, Vas fictile Sinicum, Pictam Tabellam, aut Æs cœlatum debitis (ſi Diis placet) laudibus evehere. Nugarum autem qui ſatagunt iſtarum, quanti quanti ſibi videantur, Animæ tamen Univerſalis & Politicæ, unde dignitas & præſtantia verè humana profecta eſt omnis, participes illos Marcus exiſtimari noluit.

§ 15. *Ὁποῖον γὰρ ἐστὶ τὸ ἅπαξ ἑλκύσαι τὸν ἀέρα καὶ ἀποδοῦναι.*] Quid de ipſo moriendi actu aut mollius excogitari potuit, aut familiarius? In ſingula utique momenta reſpiratur; Eſt autem, quando id à nobis ſit ultimò faciendum; nec repetendus ut olim Aër, ſed tum demùm effundus eſt totus. Huc autem ſi res redit omnis, quàm nullo negotio moriamur, cuivis hinc facile conſtare poterit.

§ 16. *Αἱ δὲ παιδαγωγίαι, αἱ διδασκαλίαι ἐπὶ τί σπεύδουσιν.*] Ad id nempe aut contendunt, aut contendere debent, ut idoneos præſtent ſingulos quod muneris erit ſui ſtrenuè exequendo. Hic verus eſt Inſtitutionis & Diſciplinæ finis, Practicus ſcilicet, qui tamen à pleriſque qui pueros ſuſcipiunt educendos, adeo nunc quibus vivitur dierum neglectui habetur, ut illum complures ne in animo habeant quidem, alii verò non pauci nedum nôrint. Unde & illud haud abs re dictum; *Inſtitutionem hodiernam ad id præcipuè collimare, non ut Bonos aut Sapientes, ſed ut Doctos reddat potius, Ad Rixas & Altercationes ingenioſi, ad Agendum hebetes & tardi efficimur. Virtutem callidè declinare ſcimus, amare & ex animo perſequi neſcimus.*

§ 20. *Ἐν τοῖς γυμνασίοις καὶ ὄνυξι κατέδρυψέ τις.*] Appoſitum hoc, ut nihil ſuprà. Mundus enim nobis pro Campo aut arenâ eſt, ubi animum exercendo perficere debemus. Nos autem, ea eſt vel Ignorantia vel Infelicitas, Exercitationes ludoſque ut in vera & internecina degenerent prœlia, haud rarò committimus. Huic itaque in remedium Stultitiæ, Articulum, quem ob oculos jam habes, adhibendum cenſuit Antoninus.

§ 22. *Ἐγὼ δὲ τὸ ἐμαυτοῦ καθῆκον ποιῶ,* &c.] Rerum hic ſpecies nobis objicit, quæ nos vel inter agendum morari, vel ab officio prorſus ſuſcipiendo diſtinere ſolent; eo nimirum conſilio, ut ubi cujuſmodi ſint animo cogitaverimus, noſtræ nos pudeat Ignaviæ, qui nugis & ineptiis, quæ Virum Bonum & Sapientem neutiquam haberent ſolicitum, Virtutem à ſuo dimoveri loco patimur.

§ 23. *Τοῖς μὲν ἀλόγοις ζώοις, καὶ καθόλου πράγμασι.*] His ut utamur libero jubet animo, illi nimirum innixus argumento, quòd res imperfectas quaſcunque in gratiam & uſum Perfectiorum effinxerit Deus. Cujus Dogmatis adeò liquida eſt Veritas, & humanæ Menti obvia, ut etiam, citra Deum diſertè teſtantem, lumine innotuerit ſuo.

§ 25. *Ἐνθυμήθητι πόσα καθ' ἓν τὸ αὐτὸ ἀκαριαῖον χρόνον γίνεται σωματικὰ ὁμοῦ καὶ ψυχικά.*] "Dotis quæ in Animâ ſimul fiunt, adeò fuſe Gatakerus, ut quæ in eandem planè mentem Noſter Hic annotaverit, adjectis nihil eſt opus. Corporeas autem Operationes quod attinet, is porrò quæ ſequuntur." Nec minus Noſtrùm cuique mira eſſe debent, quæ in corpore facta novimus, provinciam licet nacta brevioribus terminis circumſcriptam. Functiones membrorum variæ, motus agiles & innumeri, Nervorum, quibus iſta adminiſtratur machina, Intentiones diverſæ, uſus ſtupendus: Mutuæ inter ſe partium Convenientiæ; Crebræ imò perpetuæ Mutationes, & intus exortæ & ab extrà factæ; ut verbo omnia, Innumera illa & plane infinita, quæ ſubtiliſſimum & vigilantiſſimum Animadverſorem facilè fugiunt; Hæc omnia mentem adeò ſaltem occupare eſt æquum, ut cum iſta in mortali & finito nunquam non rite peragantur, quæ in mundo eveniunt, quantumvis multa, quantumvis magna & operoſa, ab immensâ tamen Dei potentiâ, facili & plane nullo negotio diſponi poſſe omnia, ut ne fidem ulli detrectemus.

§ 26. *Ἐάν τίς σοι προθῆται, πῶς γράφεται τὸ Ἀντωνίνου ὄνομα.*] Imago iſta, de medio licet ſumpta habet tamen & ſuos lepores, nec ad rem facit minus, quàm quæ Magna ſolent Magnis componere. Marcum igitur hoc voluiſſe exiſtimo: Antonini non ampliùs nomen efficitur, ſi è literis quibus conſtare debuerat, unica tantùm inter ſcribendum prætermittatur: Illorum itidem, quæ Viri Boni officium conſtituunt ſimul, quoties Animus cujuſlibet vel unum habuerit neglectui, Fortuna deficit, & quæ ſuperſunt laude excidunt ſuâ. Ità etiam ſe Legem habere ſatis conſtat, quæ, cùm compluſcula nobis imperet, ſe tamen in ſolidum violatam putat, ſi præceptorum cuivis minùs fecerimus ſatis. Nec enim, quæ ab Antonino monita jam habes, ab illo Jacobi Apoſtoli Axiomate notiſſimo videntur multùm diſtantia, *Jacob.* ii. 10. *Quiſquis totam Legem ſervaverit, impegerit autem in uno, omnibus tenetur,* (reus ſcilicet.)

§ 29. *Αἰσχρόν ἐστιν ἐν ᾧ βίῳ τὸ σῶμά σοι μὴ ἀπαυδᾷ, ἐν τούτῳ τὴν ψυχὴν προαπαυδᾶν.*] Latius patet hæc Animadverſio, quàm Lectorum vulgus, imò (nec enim id dicere gravabor) quàm vel Ipſum facilè Authorem habuiſſe in animo crediderim, Animam in virtutis Studio corpore citiùs

Digitized by Google

cidat deficere, illi notare ſuit ſatis. Corpus enim vires exemplo reficiendas curare, fractis ſemel conatibus nullum cedere, ſed repulſarum patiens animos reſumere denuò, & opponere ſe fortius obſtaculis. Quæ omnia & Animæ, ut ſe Studio ad virtutem haud minùs pertinaci atque invicto accingat, documento eſſe debent. Nobis autem, & id ultrà, quod illi perinde in opprobrium ceſſerit, ſuccurrit obſervandum. In iſtâ nempe quotidianâ Spiritûs contra carnem luctâ, animum concidere priorem, & pro turpiſſimâ omnium ignaviâ, armis confeſtim traditis, hoſti ſe ultrò ſub jugum mittere. Quin & alium ex hoc Effato, eumque haud inutilem eruere nobis ſenſum licebit. Corpus nimirum in Vero ejus Bono, vel itâ ſaltem Viſo, ambiendo, ab inceptis nunquam deſiſtere; Omnia experiri; nec recuſare labores, nec pericula reformidare, nec prætorito defeſſum animum deſpondere: Mentem ex adverſo, Viam Virtutis vix dum ingreſſam nihil non expaveſcere; primâ difficultatis facie turbari prorſus; & priùs quàm eò deventum fuerit, ut quantum poſſit experiatur, herbam dare protinùs, & de victoriâ deſperare.

§ 30. Ὅρα μὴ ἀποκαισαρωθῇς. | "Quod Gatakero viſum eſt infamem Cæſarum Libidinem & Spurciſſima omni genere flagitia notâſſe, id de Tyrannide magis affectatâ, intellectum maluit D'Accrius. Itâ ergò ille". Quò nobis animi ſui ſenſum redderet Antoninus explicatiorem, novum ei libuit de proprio vocabulum cudere. Perinde enim ſonat, ac ſi dixiſſet, *Cave ne Cæſariſſis*, h. e. Ad Crudelem Dominationem, & ad Mores Cæſarum Tyrannicos, longe abſit ut ipſe componas tuos. Imperatorum nempe Sapientiſſimus execrandam iſtam ambitionem, quâ primi Cæſares ſtimulati, populares & patriam juſtâ ſpoliârant libertate, & in ditionem redegerant ſuam, quanto in odio & deteſtatione habuerit, hoc demum pacto optimè deſignatum iri exiſtimavit. Regeras fortaſſe. At qui tandem factum eſt, quòd ille Vir Sanctiſſimus, Jugum à moribus ſuis alieniſſimum, poſtquam damnaverat adeò perhorruerat que, non diffregerit protinus, & priſtina Populo reſtituerit jura? Reſpondeo. Longè aliter ſub Antonino ſe Res habuerunt Romanæ. Poteſtas enim, quæ faceret cum prima in Patricios & Plebem impetum, omnium erat iniquiſſima, conſuetudine tandem ſtabilita, & longo temporis tractu legitima eſt facta. Nec jam aut neceſſarium, aut tutum fuiſſet Leges diu receptas temere refigere; aut Imperium, per ſe licèt injuſtum, ne in melius quidem mutare.

Ibid. Ἐν [illegible]. | Delicatioribus forſan, ut nunc ſunt homines, iſta minùs placeant; qui Antonino laudi ducerent potiùs, ſi ab hoc Encomio temperâſſet ſibi. Me verò quod attinet, qui nec rem parvi pendendam, nec Verecundiam hoc lædi pacto arbitror, quòd & hujus minimè ſit oblitus, & mihi vehementer gratulor, & illi gratias habeo maximas.

§ 31. Ἀνάνηφε καὶ ἀνακαλοῦ σεαυτόν. | Hic loci ſeipſum ſtatim à ſomno videtur allocutus, occaſione ab inſomnio quodam minus jucundo congruenter ſatis arreptâ. Animo igitur ſomnum ſibi jubet ulterà excutere, ut itâ tandem expergefactus totus, de rebus externis dijudicet univerſis perinde ac jam de iſto judicâſſet inſomnio. Verba ſenſûs plena, & quæ acuminis & eloquentiæ Specimen haud mediocre præ ſe ferunt.

§ 32. Τούτων [illegible] περὶ μόνον τὸ παρὸν πραγματεύεται. | Præteritum revocare nefas, Futurum ad nos uſque nondum pervênit: Hoc igitur quod præ manibus eſt curare debemus unum; eoque vehementiùs in id animum intendere, quoniam de præſenti tantùm vocabimur in judicium: Nec enim quales aut olim fuerimus, aut poſthàc fore ſperaverimus, ſed quales ſimus, in iſto demum noſtrâ referet die. In quo quidem Argumento multus eſt D. Hieronymus, Ezechielis Caput Trigeſimum Tertium Commentariis illuſtrans ſuis. Cæterùm, nec itâ tamen de præterito ſecuris eſſe licet, ut quæ olim fecerimus ſecùs, non nobis ſæpenumerò ſubeant in mentem, & veris plorentur lachrymis. Siquidem parum habuit Davides Peccata in poſterum miſſa facere, niſi & crebrâ etiam recordatione animum obfirmâſſet contrà. Nec fruſtrà eſt, quòd mores jamdudum mutatus, mœſtus tamen adhuc inclamaverit, *Defectiones meas ego agnoſco, & Peccatum meum obverſatur mihi jugiter.* Pſal. li. 4.

§ 33. Οὐκ ἔστιν ὁ πόνος τῇ χειρί, οὐδὲ τῷ ποδὶ παρὰ φύσιν, μέχρις ἂν ποιῇ ὁ ποὺς τὰ τοῦ ποδός, καὶ ἡ χεὶρ τὰ τῆς χειρός. | Ratiocinatio ſolidis ſuffulta Argumentis. Itâ ſumus omnes à Naturâ comparati, ut Manus, Oculi, Pedes, ſingula denique corporis membra quod ſui eſt officii nullo exequantur negotio. Quoties autem iis in his deficere contigerit, id aliunde, & præter naturam fit. Quod inde colligit Antoninus, haud minus & ipſum rectæ innititur Rationi. Dum Homo in iis eſt, quæ ad Hominem pertinent, nec æquo ampliùs premitur, nec vero afficitur malo. Sarcinam cauſetur forſan ſuis imparem humeris, at nequicquam & iniquæ ſunt iſtæ querimoniæ. Huc enim ferè & iſta redeunt, ſed leviuſculè tantum immutata, quæ Regum olim conſcripſerat Sapientiſſimus; *Si remiſſè te geras, & dixeris Vires non ſuppetunt; Qui inſpector eſt cordis Ipſe intelligit, & Servatorem animæ tuæ nil fallit. Redditque is homini juxtà opera ſua.* Prov. xxiv. 10, 12.

§ 34. Ἡλίκας ἡδονὰς ἥσθησαν λῃσταί, &c. | Hinc efficitur

efficitur contrà Epicurum, Voluptatem ſummum hominis Bonum eſſe non poſſe; quæ omnibus nullo competit diſcrimine. Dudum enim evicerat Antoninus, ſummum Bonum nihil eſſe iſtiuſmodi, quod in homines nequam & perditos cadere queat.

§ 35. *Οὐχ ὁρᾷς πῶς οἱ βάναυσοι τεχνῖται ἁρμόζονται μὲν ἄχρι τινὸς πρὸς τοὺς ἰδιώτας.* | Capitulum hoc ritè intellectum & prodeſſe plurimùm poterit, & oblectare. Cùm enim Artifices Mechanici artis imperitos ſuæ ineptè cavillantes ſuſtineant, nec tamen iſtis ab incepto dimoventur ineptiis, quin artis rationes enixe nihilominus ſervent & tueantur; Idem contendit Marcus par eſſe, Homo ut in ſuâ, omnium quotquot ſunt uſpiam artium digniſſimâ præſtantiſſimâque faciat conſtanter. Hominis utique Ars id circa unum verſatur, Virtutem ut colat, & bene agat. Huic igitur ut operam det, & quantum poterit incumbat ſedulò, nec ab illâ ſe depelli patiatur fas eſſe, eodem efficitur argumento. Præſertim cum quicquid effutiverit contrà Imperitorum & Scelerum Colluvies, id omne adeò non propoſitum quod mutet dignum, ut ne ægrè quidem ferendum eſſe, exiſtiment qui veram adepti ſunt ſapientiam.

Ibid. *Εἰ δ' ἀρχιτέκτων καὶ ὁ ἰατρός.* | Demirere forſan Antoninum, quòd de Mechanicis & Vulgaribus verba faciens, Architectos & Medicos memoraverit ſimul. Et iſtò ſane pacto parum illius Scientiæ conſultum eſt honori, cui tamen Hominum pars maxima, & olim ceſſerunt, & etiamdum cedere priores non gravantur. Quod Architectos ſpectat, id minus jure ſit mirum, quos Mali multò majoris quàm Boni Humano generi Authores novimus. Ordines enim compoſiti, & exquiſitæ ædificandi formulæ, non tam Commodo noſtro, dum ædes pulchrè extructas moliuntur, quàm, dum luxum ſuadent & ſumptus immodicos, Incommodo ceſſerunt maximo. Medicos autem, quos *Diis ſecundos* nuncupare, & Scientiam, quam cœlo delapſam prædicare non eſt novum, quòd parvi adeo feciſſet Antoninus, quid ſit in causâ haud facile eſſet dictu, niſi Stoicæ gnaris diſciplinæ. Illa enim, præ faſtuoſo externorum omnium deſpectu, Corpus ut ſe haberet, parvi referre autumabat, de Animæ interim unius Salute ſollicita. Nec iſta multum à Platonicâ abhorret Scholâ, quæ in Scientiâ Morali, quâ ad Dei noſtriq; ducimur notitiam, cùm eſſet tota, quicquid erat prætereà aut Artium aut Scientiarum, pro Mechanicis, & nullius prorſus pretii habere non dubitavit.

§ 38. *Τὴν τοπικὴν κίνησιν, καὶ σύμπνοιαν, καὶ τὴν ἕνωσιν τῆς ὕλης.* | Utrumque perinde neceſſarium duxit, & Motum, & Continuitatem Materiæ. Hæc ſi demas, mortua ſunt omnia. Videtur autem iſthic Epicuri de Vacuo dogma datâ operâ depugnare.

§ 40. *Ὄργανον, ἐργαλεῖον, &c. εἰ πρὸς ὃ κατεσκεύασται ποιεῖ, εὖ ἔχει.* | Magna huic ineſt Articulo gratia. Ea Lectori ut ob oculos magis conſpicua ſubjiciatur, paucis tentandum. Aſſerit Antoninus quæ à Peritis formantur Inſtrumenta, uſibus quibus deſtinata ſunt ad amuſſim convenire; hoc autem iſtius ſit Formæ vi, quam ab opifice ſunt adepta pridem; nec opus eſſe, ut qui ſemel apta effinxerat, ſit ſemper illis præſto Opificii adjutor Sui. Si igitur Iſta, vel Abſente Authore, officio ſatis faciunt ſuo, quanto magis Naturæ opera debita ſponte præſtare munia exiſtimandum eſt? præſertim cùm hæc Authore deſtitui nequeant, ſed quem Creatorem habuerunt olim, eundem & Gubernatorem & Cooperatorem habeant indiviſum. Ex his utique cogas vult Antoninus, Hominem, quo Natura non aliud condidit perfectius, ſi præceptis ejus morem gerat ſedulò, ſuâ de ſpe, & ſine proprio decidere non poſſe; Nam & Animam hominis ritè diſpoſitam nihil aliud velle, præterquam quod vult Deus, ſive (ut ad mentem Stoicorum loquar propiùs) Anima Mundi; cujus & Ipſa pars eſt, & cui nexu indiſſolubili adhæret. Idonea vide ſis Lector rationum firmamenta, &, quibus ſi benigniorem paulò interpretationem adhibeas, veritati Chriſtianæ maximè conſentanea.

§ 42. *Οὗτος ὁ εὐτελὴς καὶ γελοῖος στίχος ἐν τῷ δράματι, οὗ Χρύσιππος μέμνηται.* | "Chryſippi verba apud Gatakerum habes, necnon & Plutarchi cenſuram; quibus quæ ſequuntur poſtea ſubjungere viſum eſt D'Accerio. Non hinc efficitur Homines Malos rerum Naturæ neceſſarios; ſed tantùm non inutiles eſſe. Monente Chryſippo ——— Quæ niſi perperam intellexiſſet Plutarchus, næ ille à cenſoriâ ſeveritate temperâſſet ſibi. Quas enim ille cauſatus eſt in hoc argumento difficultates & ineptias minimè ferendas; *Vitium,* (verbi gratiâ) *ſi naturæ in commodum cedat, non amplius Deo adverſari, nec eſſe cur ab illo odio habeatur;* concidunt iſtæ extemplò omnes; nec eſt quòd Chryſippum iſtis expediendo multi laboremus. Rem enim ne minimè quidem tangunt gentium, nec omninò prohibent, Philoſophi effatum illud quin & veriſſimum ſit nihilominus, & laude digniſſimum. Rectiùs itaque Antoninus, & appoſitè ad hanc quæ nunc agitur cauſam; ut nihil excogitari queat aptius. Ut verbo omnia: Cum id in noſtro vertatur arbitrio, Peritiſne placeat magis, an rudibus & ignavis operariis accenſeri; & Facta noſtra an proprio ſplendere laudarique decore velimus, ſeu potiùs deformia ſint adeò atque turpia, ut ex noſtris malefactis benefacta magis niteant aliena; Cum nos, inquam, ſit penes, utrum horum malumus accipere, id agit Marcus, ut Homine nihil indignius eſſe evincat, quàm ſi quis

Digitized by Google

quis ad deteriorem partem animum applicuerit.

§ 43. *Μὴ ὁ ἥλιος τὰ τοῦ ὑετοῦ ἀξιοῖ ποιεῖν;* | In iſtos jam operam confert medicam, qui graviſſimo laborantes morbo, omnia ſolicitè ambiunt, ſorte nunquam ſuâ contenti, nunquam non invidentes alienæ. Argumentum verò ità tandem optimè proceſſurum pollicetur, ſi aliâ ſecum recogitantes, & quomodo ſe habeant cæteræ univerſi hujus partes, ad iſta velint exempla animum componere. Cœleſtia vel primo ſic conſtaret intuitu & Terreſtria Corpora, ſuis incumbere Officiis ſingula, alienis ſe nunquam rebus immiſcere; Munia vero longe diverſiſſima adeò obiri ſedulò, compoſitè, amicè, ut in unum eundemque finem conſpirent univerſa; mutuas invicem operas præſtari, quibus in publicam ſemper aliquantum utilitatem proficitur. Hinc Totius Conſervatio, hinc in Immenſo iſto, quas in hoc humano corpore notavit Apoſtolus, Concordiæ & Commoditates; ut nequa partium, tam variæ licet ſint, tam diſſitæ, & diſcrepantes, (ſi ſeorſim ſpectas) cuiquam tamen è Sociis vel minimæ, probro illud objicere poſſit, *Te mihi non eſt opus.* 1 Cor. xii. 21.

§ 44. *Εἰ μὲν ἐβουλεύσαντο περὶ ἐμοῦ οἱ θεοί,* &c. | Monendus eſt iterum Lector, Antonino de Providentiâ, quam dicunt, Particulari, ne leviſſimam quidem ſubiiſſe dubitationem; ſed ita loqui par erat, probaturo, quòd etiamſi Generalem tantum admiſeris, cui noſtrûm ſinguli minimè eſſent curæ, vel ità tamen quæcunque evenerint æquo ferenda eſſe animo; præſertim cùm ſecum quiſque recolere debeat, iſta ſi minus noſtro-ipſorum privato, at communi tamen Totius Commodo, & aptiſſimè congruere, & ſummopere expedire: Salutem vero Corporis Membrorum cujuſlibet Saluti nimium quantum eſſe anteponendam. Nec hìc tamen ſiſtit pedem Marcus. Id etiam evincendum ultrà in ſe recipit; quòd, ſi quis excors adeò atque impius eſſe poſſet, qui Numinis non Providentiæ modò, ſed & Exiſtentiæ detrectet fidem; vel hoc abſurdiſſimo omnium poſito dogmate, Summum Hominis Bonum non niſi in Virtute & Juſtitiâ reperiri uſpiam poſſe. Aſſertio quidem & vera inprimis, & laudabilis, quæque veſano nonnullorum ex hodiernis Figmento non contrarietur modo, ſed & juſtiſſimum incutiat pudorem. Nec enim monſtra hominum deſunt, qui Chriſticolarum Titulo quantumvis inſigniti, aſſerere tamen non erubeſcunt, quòd, Demptâ in Deum fide, datoque res illum non curare noſtras, nihil eſſet reliqui, quod nos à malo reprimat præterea; nec Legem, nec Sceleris Conſcientiam, nec Virtutis aut Vitii, Juſti & Injuſti diſcrimen ſupereſſe; & proinde privati cujuſque Commoda quocunque quærenda modo, cum quicquid cuivis libuerit, id omne illi non licere non poſſet.

Ibid. *Ἢ μηδὲ θύωμεν, μηδὲ εὐχώμεθα.* | Et iſthìc etiam Marcus, quantum ego aſſequor, artificio eſt uſus minimè vulgari; Conceſſo etenim Impiis quod poſtulaverant, ſuo vel inde vim adſtruit Argumento. Ii utique in horas & agere ſolent & loqui, quæ Divinæ & Exiſtentiæ, & Providentiæ, vel ab invitis tum creditæ, tum reformidatæ manifeſtos peragunt. Haud opus igitur eſt pluribus, ut illos redarguas, quorum ratiocinationes ipſa redarguit quotidiana conſuetudo.

§ 48. *Ὅταν εὐφρᾶναι σεαυτὸν θέλῃς, ἐνθυμοῦ τὰ προτερήματα τῶν συμβιούντων.* | Articulum hunc quoties aut oculis reviſo, aut cogitatione revolvo, incredibili me voluptate, & miris ejus amoribus affectum ſentio. Nos certè nimium felices; ſi ad Antonini ingenium mores componeremus noſtros: Si Amicorum & Contubernalium virtutes in conſpectum ſubjicerentur frequentes, quibus tanquam Tabulis mirâ depictis arte, avidi paſcantur oculi; novaſque explorando venuſtates occupati, magis in dies magiſque oblectentur. Sed pleriſque, ut nunc vivitur, in ſequiorem partem omnia. Pauciſſimi enim Virtutes alienas, vel illas quarum compotes ipſi ſunt, vel quibus deſtituti, intueri ſuſtinent. Tantum in moribus vitiandis turpis poteſt Philautia, cujus Venenum, ceu ſerpentem late contagionem, quò meliùs retundamus, id ſeriò & ſæpenumerò recolendum eſt animo. Illorum nempe quibuſcum intercedit conſuetudo, nobis deputatum iri Virtutes, & quantum ex his profecerimus exemplis, rationem aliquando exacturum Deum: Nam & illorum benefacta eum ideo voluiſſe conſpicua, non ut Inertibus & Otioſis, imò Improbis forſan, aut ludo fiant, aut ſpectaculo ſaltem inutili, ſed quò alios etiam ſuo perſtringerent fulgore; ad Bona & præclara ſtimularent ignavos; jacentes & timidos erigerent; rudibus denique Documento eſſent & Exemplari, ad quod, tanquam ad ſpeculum oculos & animum intendentibus, & mens & vita effingeretur ſua.

§ 54. *Τὸ τῷ σμήνει μὴ συμφέρον,* &c. | Eodem recidit iſtud Proverbiale, quo & illa hìc in cauſâ de Bono Societatis publico, & mutuâ Partium Sympathiâ jam ſæpiùs memorata. Nec itaque jam nota iſta ſatis atque trita Lectori obtuliſſem, niſi ut D. Paulum noſtro conſentaneum exhiberem ſimul; *Sive patitur unum membrum,* (inquit ille) *ſimul dolent omnia membra; ſive honore afficitur unum membrum, congratulantur omnia membra Vos autem eſtis Corpus Chriſti, & Membra particulatim.* 1 Cor. xii. 26, 27.

§ 55. *Εἰ κυβερνῶντα οἱ ναῦται,* &c. | " De iſtiuſmodi videtur locutus, qui illos, à quorum ope vel magnam utilitatem percipere, vel ſe ſoſpites tueri poſſunt ſolà, non neglectui habent tantùm, ſed & reſpuunt præfracti, & conviciis lacerant. Hos omnium perditiſſimos jure merito pronunciat;

ciat; ſive mentem & Rationem Tuam intelligas, ſive Præceptores & Amicos commonefacientes, minùs quàm debuerat auſcultatos[u]. At nobis interim Chriſticolis quid profici poterit, aut quæ tandem ſalutis noſtræ emicabit ſpes, ſi Spiritûs, non Noſtri tantùm, ſed & Sancti de Cœlis Inquilini imperium detrectaverimus? Quis miſeros per mare hujus vitæ naufragiis famoſiſſimum nautas vegat Huic immorigeros Gubernatori? Quis animos ægrotos ſauciosſque miſerum quantum morbo levabit, hunc refugientes, quin & triſtitiâ & quotidianis contumeliis afficientes Medicum?

§ 56. *Ἰκτεριῶσι τὸ μέλι πικρὸν φαίνεται.* | Hoc voluit Antoninus, Hominum plëroſque, quoties quid de rebus externis ſecum ſtatuunt, de proprio nonnihil iſtis tribuere; à Re quidem ipſâ prorſus alienum, at ſui peculiare ingenii; quod in morbis etiam nonnullis ſolenne novimus. Ità enim Aurigine affectis & Color & Sapor, longe ſecùs quàm Oculis Palatoque ſanis videntur. Iſte vero Error, ſicut ab amaræ flavæque bilis nimiâ redundantiâ profectus, quâ & ſalivâ, & Oculi tinguntur humores, Senſibus Animoque fucum facit; haud aliter nec nobis eſſe debet mirum, ſi Mentis male ſanæ & vitiis imbutæ penitùs à Vero abhorreant plurimùm Decreta, & Hominem morbo præoccupatum tranſverſum agant. Hinc utique ſuam de Divitiis Avari, de Honoribus Ambitioſi, de Deliciis Voluptuarii, de Injuriis Iracundi, de Periculis Ignavi & Meticuloſi, de Infortuniis denique Molles, Opinionem præter omnem exaggeratam modum acceptam retulerunt. Quæ omnia &c. à ſanis, & à Diverſo laborantibus morbo, adeò diſſident longè; ut Huic præſertim Cauſæ innitatur forſan iſtius diverbii Veritas, *Quot Homines tot ſententiæ.*

§ 58. *Κατὰ τὸν λόγον τῆς σῆς φύσεως βιοῦν σε οὐδεὶς κωλύσει.* |

O Fortunatos nimium bona ſi ſua norint!

Quid enim illis aut fœlicius, aut liberius eſſe poteſt, quibus ad Divinæ Veritatis normam quin Vitam exigant omnem, nihil eſt quod obſtare queat? Quibus etiam nihil quod minùs ex voto ſit obvenire, quin id ab ipſo Bonorum omnium Authore proficiſcatur? Hinc utique efficitur, quòd ab omni Malo (rite intellecto) immunibus eſſe liceat. Quicquid enim Deo acceptum fertur, id Malum falsò credimus; Vitium autem, quod unum reverà eſt Malum, non niſi à nobis poterit ipſis oboriri.

§ 59. *Οἷοι εἰσὶν οἷς θέλουσιν ἀρέσκειν.* | Quo veſanum gratiæ popularis ambitum cohiberet magis, nonnulla ſuadet hîc loci ſeriò penſitanda. Cogites vult inprimis, quidnam hominum ſint illi, quos tam ſolicitè demereri cupias. Quanti etiam res tam vehementer exoptata tibi conſtiterit, cùm eam adipiſci nequeas, abſque magno tum aliorum, tum & ejus quod apud Te omnium eſſe debuit plurimi, graviſſimo Temporis diſpendio. Quod ſi & Commoda, quæ Te ab officioſâ iſtâ ſedulitate capturum pollíceris, æquâ perpendas lance; quàm vili ſunt iſta, quàm indigna, quæ miniſteriis tàm operoſis, tam inhoneſtis, mercedis habeantur loco? Quin præſertim animo recolas, ævum hoc quod degitur, quàm præceps ſit, quàm rapidum, quàm brevi, medio abſorptum ſervitio in profundo ſe Mortis & Oblivionis gurgite ſubmerſurum. Hæc qui revolvunt ſæpius, fœdiora quàm ut conſpectus ſuſtineri queat, viſuros ſeriò promitto; quæque ſalutarem turpitudinis & ignaviæ pudorem non facere non poſſunt. Nec eſt, quòd nos in iſta pigeat deſcendere, Iſte enim Ambitus morbus eſt vulgi haud quaquam peculiaris; nam & Auguſtus ipſe Antoninus ab eâdem animi demiſſione iiſdem popularis auræ, aut lucri turpibus aucupiis ſibi etiam cavendum indicere non eſt dedignatus

In Librum Septimum.

§ 2. TA' δόγματα πῶς ἄλλως δύναται νεκρωθῆναι, ἐὰν μὴ αἱ κατάλληλαι αὐτοῖς φαντασίαι σβεσθῶσιν | Ab Opinione de rebus Phantaſiæ obvenientibus, & patum ab Intellectu perſpectis temerè judicante, jam antehac ſæpius evictum eſt, Mala noſtra oboriri omnia. Nec ullus dubito, quin idem hîc loci voluerit Antoninus, quantumvis Textum in mentem aliam huic longè diverſam Interpretum nonnulli detorſerint.

Ibid. D'Acer. iii. *Ἀναβιῶναί σοι ἔξεστι.* | Cùm omnia ſint adeò ſibi invicem ſimilia, ut nequid novi fiat ſub Sole, nos eſſe penes autumat Marcus vitam in horas renovare, quæ dudum evenerant nobiſcum animo recolentes. Nec multum intereſſe venturos vixeris annos, an Præteritos revolvas; cùm & iſta quæ jam vidimus ſuo quodque revertantur loco, ab illis quæ mox viſuri ſumus nihilo ferè diſtantia.

§ 3. D'Acer. iv. *Χρὴ δὲ ἐν τούτοις εὐμενῶς μὲν, καὶ μὴ φρυαττόμενον ἑστάναι.* | *Quand on ne peut eviter de s'y trouver, il faut y eſtre avec tranquillité. Quoties his non intereſſe non licet.* Ita Marcum intelligit-

Digitized by Google

telligit D'Acerius. Imperatorem utique Sapientiſſimum minimè latuit, quòd Cœtus iſtiuſmodi, à Viri Sapientis moribus quantumvis alienos, eſt tamen cum detrectare, & habere deſpicatui, ſtudioſum nimis ſaperet, & delicatius quam par eſt vulgaris vitæ, & quotidianæ Conſuetudinis faſtidium.

§ 5. D'Acerio. vi. Εἰ δὲ μὴ ἐξαρκεῖ, &c. | Id nobis inprimis in omni Incepto diſpiciendum, Officii ſit noſtri, necne. Si ſit, manibus pedibuſque obnixè faciendum omnia, qui vel conatibus noſtris vel alieni præſtemus auxilii ope. Sin minus, nec pares nos negotio facile futuros conſtiterit ſatis, aliis concedendum eſt opus, qui melius id poterunt efficere. Hem tibi, Lector, Regulam, quâ vix aliam aut rebus humanis magìs commodam, aut cui pareatur minùs, reperias ullam. Quæcunque enim ſui ſunt muneris, quæque Ætas, Locus, Vitæ Ratio, aut Conditio poſtulant potiſſimùm, illis neglectui & nihilo prorſus habitis, ad aliena, & ſupervacanea intentiori plerique ſe conferunt ſtudio. Quod ipſum tamen minus eſſet moleſtè ferendum, ſi vel iſtis, quæ ultrò recipiunt in ſeſe, rebus gerendis, & communi Bono fæliciter provehendo, ſatis idonei deprehenderentur. Sed is demum graviſſimus & Stultitiæ & Infortunio accedit cumulus, quòd cum nihil non ſibi tentandum quiſque cenſeat, Nemini ferè omnium, aut quantum ipſe poſſit, explorare, aut ſuo ſe modulo metiri ſit curæ.

§ 6. D'Acer. vii. Ὅσοι ἤδη πολυΰμνητοι, &c. | Lepidum ſanè hocce & feſtivum ſatis. Qui Aliis Nomen Immortale pollicentur, quin hominum in animis ſui ipſorum memoria brevi exoleſcat, prohibere nequeunt. Res quidem præclarè geſtas poſteritati conſecrandas in ſe recipiunt; ſatis pro Audacia, cum Scriptis illæ mandentur mox oblivione obruendis. Næ illi Hiſtoriographi & Poetæ, haud multum ab iſtis Homuncionibus abhorrent, qui futurorum dum videri volunt conſcii, fauſta omnia, & montes planè aureos ſtipem ſpargentibus, quâ ſunt fronte, certò præſagiunt; mendicantes interim ipſi nihilominus; & inediâ pene confecti.

§ 7. D'Acer. viii. Μὴ αἰσχύνου βοηθούμενος. | Officio modò functi fuerimus noſtro, parum refert, propriis id viribus, an Ope fiat alienâ. Quod etiam multò magis quàm Antoninus, ut perſuaſum habeamus, fas eſt. Nos, inquam, quibus liquidò ſatis patet, Deum in Die Judicii non tàm Opera noſtra, quàm quæ in nobis Ipſe erat Operatus, præmio cohoneſtaturum.

§ 10. D'Acer. xi. Πᾶν αἴτιον. | *Ce qui eſt ſpirituel. Spirituale.* Ita enim quod Græci *Cauſale* nuncupant, vertere viſum eſt ſatius; quod Principium, à quo Eſſentiam noſtram & Formam acceptam tulimus, denotat. Hoc autem nihil aliud præter Spiritum eſſe totus arbitror.

§ 13. D'Acer. xiv. Οὔπω σε καταληπτικῶς εὐφραίνει τὸ εὐεργετεῖν. | Hujus Vocabuli καταληπτικῶς quò Vis planè mira diſertiùs exprimeretur, Periphraſin illam adhibendam cenſui, *Ce Plaiſir veritable & ſolide, qui reſulte du Sentiment de tout le Corps. Veram iſtam & ſolidam quæ à totius Corporis conſenſu proficiſcitur,* nondum percipis *voluptatem.* Id enim agit Antoninus, ut Membrum, quod cæteris facit bene, eâdem operâ benefacere & ſibi, & eodem affici gaudio, evincat, quo illa quibus benefit perfunduntur. Nec magis ad rem excogitari quid potuit. Verba tamen ſenſùs plena Interpretes ſolicitare non ſunt veriti, Textûs corrigendi dicam, an corrumpendi, intentiori quàm par erat animo.

§ 15. D'Acer. xvi. Ὡς ἂν εἰ ὁ χρυσὸς ἢ ὁ σμάραγδος, ἢ ἡ πορφύρα τοῦτο ἀεὶ ἔλεγεν. | Ne hæc quidem magnifica adeò ſuprà modum cenſenda. Nobis enim ut certum ſit quòd noſtrum eſt præſtare, non magis per omnia Externa, quò minus Viri Boni ſimus ſtare poterit, quàm Aurum ut ne ſit Aurum, &c.

§ 16. D'Acer. xvii. Τὸ ἡγεμονικὸν αὐτὸ ἑαυτῷ οὐκ ἐνοχλεῖ. | De Re ipſâ Lectorem nihil moror, quam in Antedictis ſatis jam probatam dedimus. Quæ tamen Marcus inde cogit, an perinde ſint vera, illud quidem jure ambigitur optimo. Nec enim penes eſt Animam, ex quo Peccatorum Corruptelæ facta eſt obnoxia, ſuæ ſe ſemper ditionis, & in mediis infortuniis liberam placidámque præſtare. Hoc quo reſarciatur priſtinæ Tranquillitatis diſpendium, Divinæ opus eſt Gratiæ Adjumento, quæ nihil ſanè non poteſt. Sed de hâc tam potenti omnium adjutrice Philoſophi Veteres ne ſomniârunt quidem. Vim Animæ inexpugnabilem in eo potiùs ſitam rati, quòd ipſa, cum Dei eſſet particula, corrumpi aut immutari, niſi ſuapte operâ neutiquam poſſet.

§ 17. D'Acer. xviii. Εὐδαιμονία ἐστὶ δαίμων ἀγαθός, ἢ ἀγαθὸν ἡγεμονικόν. | Quod eodem recidit, ac ſi Hominem tum demum felicem prædicâſſet, ubi Animus ejus rectè diſponitur. Hoc enim facto, quod agat poſteà Phantaſia, ſupereſt nihil. Siquidem videt & cognoſcit ſeſe Animus intuitu proprio atque interno; nec fallaci opus eſt iſto, quod res oculis ſubjectas perperam reddit, ſpeculo; quodque non tàm repræſentat, quàm affingit ſibi, & falſum externis obtendit fucum. Hinc ſatis Lectori perſpectum puto, quantum in iſtâ ad Phantaſiam Apoſtrophe leporis inſit & elegantiæ.

§ 18. D'Acer. xix. Φοβεῖταί τις μεταβολήν; | Mutatio Lex eſt omnium antiquiſſima, cujus

Digitized by Google

& Nobis & Univerſæ huic Compagi optimè conſulitur. Nihil itaque homini aut gratius eſſe debuit aut familiarius. Nos intereà loci iniquitatis noſtræ ut pudeat fas eſt, poſtquam ab aliis immutatis commodum haud leve perceperimus, iſtis viciſſim à nobis immutatis profici, ſi ægrè ſuſtineamus. Bellum ita demum inſtauramus denuò, quod iſtis interceſſiſſe fratribus accepimus, inter quos alternis ut imperarent vicibus quando convenerat, qui natu erat minor compos rerum factus injuſto ſe prœlio tueri regnantem, quàm exacto tempore reponere ſceptra maluit. Vices autem noſtras in re qualibet detrectare, omnium eſt invidioſiſſimum.

§ 20. D'Acer. xxi. Ὁ οὐ θέλει, ἢ ὡς οὐ θέλει, ἢ ὃ νῦν οὐ θέλει | Tria in hoc inſinuantur Articulo, quæ unoquoque in Officio conveniant oportet; ſin minus, Perfectum illud, & Suis abſolutum numeris eſſe nequit. Faciendum utique & *Quod* vult Deus, & *quomodo* vult, & *quando* vult. Si vel in harum non primâ tantùm claudicat, ſed quæ poſterius nominantur duæ, quæque inferioris vulgò notæ haberi ſolent Conditiones; mancum eſt & fruſtrà quodcunque aggreſſus fueris. Ut enim id exequi quod Deo perplacet nobis ſit curæ, ſi tamen aut tempore agamus alio quàm vult, aut modo quem is probat parùm, jam non illius, ſed noſtræ hoc eſt voluntati obſequi. Nos itaque perinde ac Antoninum, hæc ut habeant ſolicitos & ſola, & omnia, æquum eſt.

§ 22. D'Acer. xxiii. Ἴδιον ἀνθρώπου φιλεῖν καὶ τοὺς πταίοντας. | Chriſto itaque ut *Inimicos diligamus*, & *benè precemur iis qui nobis maledicunt* præcipienti, non eſt quòd morem gerere ulli gravemur; cum & Ethnicum iſta humanæ naturæ non congrua tantùm maximè, ſed & propria & peculiaria habeamus confitentem. Atque ita quidem ſe res habet. Quiſquis enim Dominum Jeſum naturæ diſſentaneum quid vel juſſiſſe, vel jubere potuiſſe exiſtimat, næ ille totâ errat viâ.

§ 23. D'Acer. xxiv. Δεινὸν γὰρ οὐδὲν τὸ διαλυθῆναι καὶ μεταπίπτειν. | Hoc inde elicitur quòd Natura, ut jam antehac dictum eſt, Totum illud de eâdem effinxerit Materiâ. Materiæ verò, quippe Senſûs experti, diſſolvi nihilo moleſtum eſt magìs, quàm compingi pridem fuerat. Et iſta quidem, Materiam quod ſpectat ipſam, veriſſima ſunt. Ad Nos autem quantum attinet Animâ Senſitivâ præditos, quid tandem ab iſtiuſmodi Ratiocinatione ad dolores levandos promoveri queat? Ut enim Materia nihil doleat, at Anima dolore non perinde immunis eſt. Efficeretur ſanè aliquid, ſi nobis eſſet in proclivi Materiam Animâ ſejungere, atque affectu omni eximere penitùs; veluti veſtimenta arcâ depromere, aut vinum dolio facilè effundimus priùs, quàm vas ipſum diffringatur. Illud quum noſtrâ non ſit in poteſtate ſitum, haud pluribus eſt opus, quibus Stoicos omnem præter modum ſuam venditare *Impaſſibilitatem* evincatur.

§ 24. D'Acer. xxv. Τὸ ὀργιζόμενον τῷ προσώπῳ λίαν παρὰ φύσιν | Articulum ſi per ſe ſpectes venuſtiſſimum Editiones vulgatæ fœdiſſimè deturpârunt, dum proximè ſequentem contexuerunt unà. Id agit Antoninus, ut Iram omnino præter Naturam apertiſſimo commonſtret Argumento. Omne utique Naturæ conſentaneum formam ejus adornare magìs, & amores intuentium excitare; Quod verò naturæ incongruum eſt & contrarium illam dehoneſtare potiùs, & ſpectantibus faſtidium parere. Hinc quid de Irâ ſtatuendum nulli non poteſt conſtare, de quâ rectè notavit Seneca, *Linquit decor omnis Iratos.*

Ibid. D'Acer. xxvi. Εἰ γὰρ καὶ ἡ συναίσθησις τοῦ ἁμαρτάνειν οἰχήσεται, τίς ἔτι τοῦ ζῆν αἰτία; | Sententiam hìc loci Stoicorum exponit, à Platone dudum depromptam, *Satius* nempe *eſſe* Mori, *quàm rudem & vitiis obrutum vivere*; quo & illud etiam Tyrtæi redit, *Aut Virtus aut Mors.* Quam tamen ita nobis exhibuit Imperator Sapientiſſimus, ut plus etiam inde commodi capere, & Senſum illi tum elegantiorem, tum & ampliorem multò adhibere Chriſtianis liceat. Eodem enim recidit ferè, ac ſi dixiſſet, Spatium vitæ nobis idcircò indultum, ut vitiis animum eximamus, inutile demum fore, & graviori ceſſurum incommodo, ex quo corde obfirmati, & Officii negligentiores facti, quid rerum nobis agatur, aut quorſum producatur vivendi copia, fuerimus prorſus obliti. Hoc demum pacto magnam in Capitulo gratiam deprehendes, quod, ſi cum vulgatis legas, crudum nimis & deforme videtur.

§ 25. D'Acer. xxvii. Ἵνα ἀεὶ νεαρὸς ᾖ ὁ κόσμος. | Quoad nempe illum in hoc rerum ſtatu continere viſum Deo fuerit. Ut enim Mundum exiſtimaret æternum, longiſſimè aberat Antoninus.

§ 35. D'Acer. xxxvii. Πλατωνικόν. | Vel hinc, Lector, tibi liquet quod nos forſan dudum monuiſſe memineris, Antoninum quæ ſibi inter lectitandum, aut præ cæteris complacita erant magis, aut uſui fore maximo præſenſerat, ad Memoriæ ſubſidium, charris illinere ſolitum. Ista verò quæ jam Platoni refert accepta, in ſexto de Republicâ Libro reperire eſt. Pag. 486. Edit. Hen. Stephan.

§ 36. D'Acer. xxxviii. Ἀντισθενικόν. | Quod tamen Alexandro tribuit Plutarchus. Si rectè: & Illum vel eo nomine verè Magnum, & in hoc effato Monumentum vel Indis devictis & honorificentius & perennius erectum meritò dixeris.

§ 37.

Digitized by Google

§ 37. D'Acerio xxxix. *Ἀνάγκη δεῖ, τὸ μὲν σχήματος ὑπήκοον ἐᾷ*, &c. | Obſervationem habes & bellam cum primis, & ſenſùs prægnantiſſimam. In Motibus affectuum internis quantumlibet concitatis vultum novit Animus componere, & Speciem ſaltem quandam Tranquillitatis ut præ ſe ferat efficere, cùm tamen Ipſe intereà loci perturbatus, & graviſſimis diſtentus curis ſit. At quo tandem pacto fieri putandum eſt, quod extrà & in aliud agendo ſit facilè par, idem intùs & in ſeſe effectum ut nequeat præſtare? Aliis ut opem largam ſatis & opportunam conferat mutuò, cujus ipſa interim inops ſummâ laboret egeſtate? Et hic quidem Nodus D. olim Auguſtinum implicitum habuit, à quo tamen fæliciter [illegible]ris expedit ſeſe in *Lib. Confeſſ. Artic.* VIII. Cauſam enim ſcrutatus, quamobrem Anima, cum in corpus tantum poſſit, ſit adeò tamen impos ſui, invenit tandem à defectu Voluntatis id omne profectum. Quicquid enim corpori faciendum præcipit, id validè vult, & firmiter injungit; in ſe vero ipſam quoties imperium exercet, hæret plerunque pendetque inſtabilis, & ab incœpto ſe facile dimoveri patitur. In his utique paretur minùs, quoniam & vult quodammodo & non vult ſimul, Animo ſubinde diſtracto divulſoque, & nuſquam ſibi diu conſtanti. Hinc etiam fit, ut Leges vixdum fixæ refigantur protinùs, & rata omnia mandata pro irritis illicò habeantur.

§ 43. D'Acerio xlv. *Μὴ συμπαθεῖν* | Id Stoicis nonnulli vertebant probro, quòd Miſericordiam vitii poſtulare non dubitarent; Illud nempe ne ferendum quidem, aut ullâ dignum exiſtimantes veniâ, ſi qua Philoſophia Sapientiæ perfectionibus illam autumaverit accenſendam; quòd Affectus tam benefici expertem te præſtes. Et mihi ſane in mentem ſuccurrit Phocionis effatum hâc in cauſâ minimè inſicetum. *Perinde* ſcilicet *eſſe, ſiquis humano de pectore miſericordiam, atque Aras de Deorum delubris, ſuſtulerit.* Iſtas autem vituperationes, quantum ego ſaltem conjicio, non tàm ſolidis Rationum fundamentis, quàm ſpecioſâ quâdam ſimilitudine Veri nixas, & Stoicis injuriâ objectas puto maximâ. Nec enim id agit Diſciplina, omnium apud Veteres longè præſtantiſſima, ut Miſericordiæ affectum extinctum eat funditùs, Affectum humanæ præ cæteris Naturæ congruum, & rebus inclinatis maximè ſalutarem. Hoc illi erat quidem in animo, ut Affectum per ſe Bonum moderando, & juſtos intra limites continendo, ne in deterius vergeret, efficeret. Quod quò minùs fieret, & levibus de Cauſis vetuit, & falsâ Malorum opinione cruciari; quin & Commiſerationis noſtræ ſenſum, ab inani & impiâ plerunque lamentatione temperantes, officiis potius tempeſtivis maximè quæ miſeris in commodum & ſolatium cedere poſſint, ut indicandum curemus, præcipit. Nec hoc ſanè qui hortantur, fruſtrà ſunt; cum & Hominum pars magna ſe ſuo feciſſe ſatis Officio arbitrari ſolent, quoties miſeris & egenis illud dixerint, quod nonnullis vituperio ducit Jacobus Apoſtolus, ut *abeant* ſcilicet *in pace, calefiant, & ſaturentur, nec tamen eorum quid dederint, quæ Corpori ſunt neceſſaria*, Jac. ii. 16. Miſericordiam itaque vitii inſimulabant Stoici non Omnem prorsùs, ſed Inutilem tantùm, & Otioſam, & à ratione rectà alienam; quæ, ſcilicet, vel modum ſervare neſcit, vel manum è Sinu, (ut ad Paginæ Sacræ ritum loquar) depromere recuſat. His utique D. etiam Paulum adſtipulantem habes, qui *Flere* quidem *Nos cum flentibus* voluit, ſed Lachrymas ſteriles omninò & inefficaces Deum popoſciſſe, id vero minimè omnium dixit. Audiamus ſi placet Hieronymum Apoſtoli mentem optimè aſſecutum. *Cum flente flere* (inquit ille) *& nihil cùm poſſis flenti conferre, Subſannationis non Pietatis indicium eſt*, quibus & conſentanea ſequuntur iſta, *Is demum, ut pium decet cum vicino flet, qui lachrymas flenti abſtergendas curat.* Ut verbo omnia. Stoici videntur idem ferè quod D. Johannes præcepiſſe, qui Filiis ejus, (Chriſti nempe Nomen profeſſis,) ne diligant alius alium *Sermonibus & Linguâ ſolùm, ſed Operibus & Veritate*, edicit, 1 Joh. iii. 18. Opera nempe Miſericordiæ & probat & ſuadet, tùm Apoſtolus, tùm Philoſophus, ita tamen Uterque, ut dum ægris opem & medelam ipſi adhibemus, ne noſmet eodem corripi morbo patiamur. Iſta verò præcepta adeò non immani Ferarum ingenio mores aſſimilant humanos, ut Bonitati potiùs Divinæ æmulari ſtudeant, quæ Animam alieni miſertam doloris, longè tamen extra periculi jactum ſublimem collocant, & Hominem doloris expertem prorſus, præ inconcuſsâ Sapientiæ tranquillitate, reddendum in ſe recipiunt.

§ 46. D'Acerio xlviii. *Ὦ μακάρει, ὅρα μὴ ἄλλο τι τὸ γενναῖον, καὶ τὸ ἀγαθὸν, ἢ τὸ σώζειν τε καὶ σώζεσθαι.* | Locus de Platonis Gorgia deſumptus, *Pag.* 512. ubi Socratem inducit veras Artis Dicendi commoditates explicantem; Callida autem Argutias validis refutantem argumentis, quibus artes alias huic idcircò poſtputandas narrat, quod & Noſtræ Saluti & Alienæ Facundia præ cæteris optimè conſulat. Reponit Socrates, iſtud Commodi longè minoris eſſe reverà, quàm vulgò æſtimari ſoleat; Nam & Hoc etiam aliis perinde, Mechanicis putà, deberi laudis, quæ tamen nullo plane habentur pretio. Sed, ut Oratoriæ ſit peculiare, at Virtutem conſtar in hoc neutiquam eſſe ſitam, ut vel teipſum, vel alios ſerves quoſvis; fieri etenim poteſt, ut illiciris ſerventur modis, iiſque Virtuti nonnunquam adverſiſſimis: Nec Vitam apud nos vel ipſam tanti eſſe debere, ut quodcun-

que huic expediat tuendæ, id plurimi protinùs duci mereatur. Quid igitur reſtat, quod exiſtimationem ſibi magnam jure poſtulet? Quid denique, nos ut in illo ſimus toti dignum cenſeamus? Juſtitia nempe Una: Quæ ſola Bonos facit, quæ Legibus morem & ipſa gerit, & ut alii gerant, curat ſedulò. Miranda planè ſunt illa. Sed quid illa dicam, cùm & tota Diſſertatio ejuſdem ſit Propaginis, & quæ ab Omnibus Virtutis & Sapientiæ ſtudioſis perlegatur, relegaturque ſæpiùs, digniſſima.

§ 47. D'Acerio xlix. *Περισκοπεῖν ἄστρων δρόμους.* | Aſtrorum curſus non ideò Marcus contemplandos vult, ut otioſo ſuſpicientes animo ſterilem inde capiamus voluptatem; Sed his occupati ſtudiis, quæ non poſſumus non demirari, ad illa ut nos componamus exempla. Nam & Lumina Cœleſtia in ordine ſemper ſuo permanentia, à recto nuſquam deflectunt tramite; Conditori in omnibus morigera, & nobis quò ut tàm Documentis eſſent, quàm Ducibus, in ſublimi emicantia: Locùs elegantiæ plenus, & quem ſi non eodem quo noviſſimè laudatum Patre, at Nobili ſaltem ſtemmate prognatum facile agnoſcis.

Ibid. *Ἀποκαθαίρουσι γὰρ αἱ τούτων φαντασίαι τὸν ῥύπον τοῦ χαμαὶ βίου.* | Egregium hoc, & verum ut nihil ſuprà. Illud utique eſt cogitationum humanarum proprium, ut Animum & Mores Cogitantis effingant, in ſuî paulatim ſimilitudem tractos.

§ 48. D'Acerio, l. *Καλὸν τὸ τοῦ Πλάτωνος.* | Nondum illud mihi apud Platonem occurrit. Sed hoc nimirum voluit Marcus; Nemini Mundum penitùs innoteſcere, niſi deſuper ſpectanti. Loco utique opus eſt edito, ut inde deſpiciamus Totum, juſtas rerum Magnitudines, Modumque, Rationem & Ordinem uno complexi intuitu. Ita etenim nobis demum conſtaret, quæ hîc inter ſe confuſa videntur & contraria, in Commodum cedere, & optimè invicem diſpoſita Naturæ faciem adeò non deformare, ut abſolvant potiùs, & multo reddant elegantiorem.

§ 49. D'Acerio li. *Ὁμοειδῆ γὰρ πάντως ἔσται.* | Præſentia ſiquidem Futurorum tanquam Semina ſunt; quò facit & illud Solomonis in Eccleſiaſte. Eccleſ. i. 9, 10. *Quid eſt quod fuit? Ipſum quod futurum eſt. Quid eſt quod factum eſt? Ipſum quod faciendum. Nihil ſub ſole novum. Nec valet quiſquam dicere, Ecce Hoc recens eſt: Jam enim præceſſit in Sæculis, quæ fuerunt ante Nos.* Cap. iii. 15. Et alibi: *Quod factum eſt ipſum permanet, & quæ futura ſunt jam fuerunt, & Deus inſtaurat quod abiit.*

§ 51. D'Acerio liii. *Καὶ σίτοισι καὶ ποτοῖς*, &c. | Sunt iſti apud Euripidem Verſiculi, quibus id agit ille, ut homunciones ridendos omnibus deteſtandoſque propinaret, qui de vitâ adeo ſunt anxii, ut iſta curent cogitentque ſola, quæ ad hanc protelandam conducunt. In *Potu* ſcilicet *ciboque & id genus cupediis* ſuperſtirioſe ſolliciti, cæterorum negligentes. Sed hæc incaſſum omnia: Inſtat enim hora & ſigno dato eundum vel invitis. Hunc utique Euripidis locum notaverat Antoninus, quò minus in vitium iſtud vitam inhoneſtè trahendi delaberetur. Vita etenim ſi venum daretur pretio, haud tanti Sapiens emendam putaret, ut turpibus adeò & ſervilibus vacaret ſemper Miniſteriis. Nos autem, ut vel Mala nobis proſint aliena, cogitemus velim, quantum in Animam impendi curæ fas ſit, cum Corpus tanto curare ſtudio plerique minime graventur.

§ 53. D'Acerio lv. *Ὅπου ἔργον ἐπιτελεῖσθαι δύναται κατὰ τὸν κοινὸν λόγον, ἐκεῖ οὐδὲν δεινόν.* | Ratio Communis ſive Univerſalis tantundem apud Stoicos valet, quantum ipſe Deus. Deus autem cum nequid poſſit Naturæ ſuæ contrarium, inde efficitur, quæcunque à Deo fiunt, & Utilia, & Bona eſſe omnia.

§ 55. D'Acerio lvii. *Μὴ περιβλέπε ἀλλότρια ἡγεμονικά.* | Nobis ad agendum natis aliena facta anxiè ſcrutari minimè vacat. Ad id potius intendendus animus, ut quæ Ratio fecerit Univerſalis, ea noſtra ipſorum privata comprobet Ratio; Noſtra autem quæ fecerit privata, ut illa viciſſim Communis nulla improbet. Sed iſtis defungi Officiis Anima non poteſt, niſi & Corpori præſit, & ſuæ in omnibus Origini congruenter agat. Optimè ſanè Monitum & Antonini Philoſophiæ accommodatiſſimè.

§ 56. D'Acerio lviii. *Ὡς ἀποτεθνηκότα δεῖ καὶ μέχρι νῦν βεβιωκότα*, &c. | Genuina hujus Articuli Mens ſubobſcura, nî me fallit plurimum, iſthoc demum recidit. Quod, quemadmodum ſi nobis eſſet hodierno die moriendum, nihil eſſet rerum omnium quod efflagitaremus magis, quàm meliùs vivendi ut ſpatium protrahatur; idem, quo nunc ſunt res noſtræ loco, agendum ſedulò. Ut ii nempe ſimus homines, qui potiſſimum eſſe volumus, quantum fieri poterit primum: & conſilia maturando, mortem quantumvis celeriter appetentem prævertamus. Quod ita tandem fiat, ſi Mundo jam mortui, Deo in poſterum vivamus uni. Huc etenim faciunt quæ olim D. Paulus, *Ita & Vos exiſtimate vos mortuos quidem eſſe peccato, viventes autem Deo, in Jeſu Chriſto Domino noſtro.* Rom. vi. 11.

§ 59. D'Acerio lxi. *Ἔνδον ἡ πηγὴ τοῦ ἀγαθοῦ.* | Bona ſcilicet Indoles, & Mens recte diſpoſita, fontis ad inſtar vivi, donec haurias fluit perennis; ſin ceſſas, areſcit illicò, nec ſe diffundit ampliùs. Hæc utique Bonis operibus crebrò repetitis fovenda; quibus dum incumbimus ſtrenui excitatur indies

dies atque reficitur; ſin otioſam permittas, langueſcit protinùs, & brevi extinguitur. Imaginem rei huic ferè geminam ſacra nobis exhibuit Pagina. Ita enim de Gratiâ Divinâ Dominus ipſe Jeſus, *Fontem* illam nuncupans in humano pectore *aquæ Salientis in Vitam æternam*, Joh. iv. 14.

§ 60. D'Acer. lxii. Δεῖ ϗ τὸ σῶμα πεπηγέναι, ϗ μὴ διεῤῥίφθαι | Cap. xix. 30. *Amictus Corporis, & Riſus Dentium, & Ingreſſus Hominis enuntiant de illo*, (inquit Auctor Eccleſiaſtici) Præceptum igitur utile quidem Omnibus, at Illis præſertim qui Aulæ aſſueſcunt apprimè neceſſarium, ſuis dedit hîc loci Antoninus.

§ 61. D'Acerio lxiii. Ἡ βιωτικὴ τῇ παλαιστικῇ ὁμοιοτέρα ἤπερ τῇ ὀρχηστικῇ. | "Illis quæ jam huic adſcripſit Periochæ Gatakerus poteſt & illud accedere." Saltantem, non ad ea tantùm paratum, quæ ſibi ſunt ipſi facienda, ſed & quid ab aliis etiam ſaltantibus unà, fieri debeat, probe gnarum eſſe: Luctantem contrà, præter Animi ſolertiam, Corporis robur, & Generoſam Audaciam, nihil quo præmuniatur, aut ad pugnam paretur in promptu habere poſſe. Quæ ipſe agat non edoctus antea, ſed è re diſcat natâ oportet. Ipſa enim Pugna anſam præbet, ictum vel effugiendo fallendi, vel ferendo fortiter perſeverandi,& utrinque & technas & Vires adverſarii reddendi irritas. Huic non multùm eſt abſimile, quod à D' Paulo accepimus, monente, quod Chriſticolis *lucta ſit non adverſus carnem & ſanguinem, ſed adverſus Imperia & Poteſtates, adverſus Mundi hujus Principes, & Spirituales malitias, quæ ſunt in ſublimi.*

§ 63. D'Acerio lxv. Πᾶσα ψυχὴ ἄκουσα στέρεται ἀληθείας | Et hoc veriſſimum ſæpius inculcat Plato. *Nemo hominum ignorat volens.* Sed vitio in ſervitutem addicti, & cæco abrepti impetu, *Malum quod nolumus, facimus* ſæpenumerò. Infelices ſcilicet, & malum eſſe neſcii. Rom. vii. *Bonum autem quod volumus non facimus*, nihil nempe minus quàm Bonum rati. Ità enim de hâc re ediſſerit D. Paulus; qui etiam Sanctis Jeſu Chriſti Sermonibus concedere recuſantes, non *Superbos tantùm & turgentes, ſed & Ignaros, & nihil Scientes notat*, 1 Tim. v. 4. Timotheum autem, ut ſe gerat erga homines iſtiuſmodi, plurimum intereſſe alibi monet. Cùm *Servum Domini placidum eſſe oportеat, aptum ad docendum tolerantem malos, cum lenitate corripientem eos qui reſiſtunt veritati, experturum ſcilicet, num illis aliquando daturus ſit Deus reſipiſcentiam adcognitionem veritatis*, 2 Tim. ii. 24, 25.

§ 64. D'Acerio lxvi. Ὅταν ἐν τινι τούτων δυσφορῇς λέγε ἑαυτῷ ὅτι πόνῳ ἐνδίδως. | Vide ſis, Lector, quantum in illis ſubit ſalis. Perinde enim eſt ac ſi dixiſſet, *Fateare tandem velim, te tuâ ipſius opinione victum ſuccumbere.* Hominum autem cùm neminem reperias ridiculum adeò atque mollem, quem iſta haud pudeat de ſe predicare, illos mordet, qui verbis quidem multum ab his diverſa, re autem verâ eadem planè ſe paſſos agnoſcunt.

§ 66. D'Acerio lxviii. Πόθεν ἴσμεν εἰ Τηλαύγης, ſeu Τηλαύγους Σωκράτης, &c. | En tibi Capitulum verè Aureum! in quo animi Magnitudinem, & Hominis Perfectionem ad vivum depictam conſpicere liceat, ut Allucinationi hâc in causâ nihil ampliùs ſit loci. Qui igitur ſe Magnos haberi cupiunt, hoc ſe metiantur modulo par eſt, juſto quidem illo, & ab omni adulatione perquam alieno. Hinc tandem facilè conſtabit, jure illam merito exiſtimationem adepti ſint necne, quam tamen ut ne promereatur, & adipiſcatur hominum quilibet, per ſe ſtet unum neceſſe eſt.

Ibid. Τηλαύγης, ſive Τηλαύγους | *Qu'il avoit plus de vertu, que Telanges. Num Telange fuerit præſtantior Socrates.* Ita vertit D'Acerius, quo ductus argumento ſequentia docebunt. Ægidius (inquit) Menagius, cujus fæliciſſimis lucubrationibus plurimum debent humaniores Literæ, in ſuis ad Diogenem Laertium Obſervationibus, locum hunc mihi videtur Apolline ſecundo ſatis emendâſſe. Is enim Adjectivum *Telauges* vulgo putatum, pro Nomine habuit proprio. Quæ quidem Emendatio eò pluris apud nos eſſe debet, quòd Illi primo quem ſciam Omnium, quotquot Antonino operam dederunt ſuam, mendi aliquid hîc loci delituiſſe ſuboluit. Telauges autem iſte Philoſophus ab infimâ erat claſſe, de quo Dialogum quendam compoſuit Æſchines, *Telaugis* nomine inſignitum: Ejuſmodi tamen, ut Elogii habendus ſit an Satyræ potiùs loco, haud injuriâ ambigi poſſit. Hujus etiam meminere & Athenæus, & Libellus iſte, qui Demetrio Phalereo adſcribi vulgò ſolet.

Ibid. Μηδὲ μὴν δουλεύων τινὸς ἀγνοίᾳ | Alienæ tum demum aſſentamur, imò & inſervimus planè inſcitiæ, quoties præ nimis anxio hominum cuiquam vel placendi ſtudio, vel metu diſplicendi, officium prodimus, & menti noſtræ vim illatam patimur; quoties etiam Rerum humanarum momentis ducti, & Veritatis gnari, *illam tamen in Iniquitate*, uti loquitur D.Paulus, *detinemus*, Rom.i.18.

§ 67. D'Acerio lxix. Ἡ φύσις οὐχ οὕτως συνεκέρασεν, &c. | Nam quo tandem fieri potuit pacto, ut res Incorporeæ cum Corporeis & Materialibus iniſtæ coaleſcerent unà? En itaque, quod nobis omnium maximè mirum eſſe debuit; Animam ita per corpus omne diffuſam, ut ne ullum ei terminum hîc vel illîc circumſcribas loci, ſed Numinis ad inſtar præſentem ubique, permeantem, & vivificantem quicquid hujus eſt molis. Hujuſmodi verò Abſtractiones cùm inſolentes nobis ſint nimis

nimis, adeò non (uti debuit) ſæpius & familiariter iteramus, ut vix demum iſta poſſe animum inducamus credere.

Ibid. D'Acerio lxx. *Λίαν ἐνδέχεται θεῖον ἄνδρα γενέσθαι, καὶ ὑπὸ μηδενὸς γνωρισθῆναι* | Auſcultes velim Lector, Auribus Animoque pariter attentiſſimis. Antoninus Opinioni vulgo receptæ ſe fortiter opponit, quæ rumore cumprimis multo, ſplendore etiam & gloriâ haud vulgari, opus eſſe exiſtimat, ad virum cæteris præſtantiorem & verè Magnum conſtituendum. Poteſt enim, (inquit Marcus) dignus eſſe qui ſuſpiciatur, etiamſi vel plebi antecellendi non ſit manifeſtus. Error autem iſte quantum abhorreat à vero, Imperator Sapiens fatetur lubens. Quin & Viros Vitæ Divinæ proximè æmulos præ cæteris latuiſſe compluſculos notiſſimum eſt. Sed quid Homines dicam, cùm & ipſum de induſtriâ latuiſſe Deum, qui Dominus Jeſus quâ ſuam inſtituerit vitam ratione animadvertunt, univerſi nôrunt. Accedit, quòd Athenis etiam in mediâ illâ Altarium & Superſtitionum turbâ, ne ullam quidem Vero Devotam Deo reperit D. Paulus, præter Aram illam Unam *Deo Ignoto* adſcriptam, *Actor* xvii.

Ibid. D'Acerio lxxi. *Μὴ ὅτι ἀπήλπισας διαλεκτικὸς καὶ φυσικὸς ἔσεσθαι, διὰ τοῦτο ἀπογνῷς καὶ ἐλεύθερος.* | Nihil eſt quod nos pudeat, illis quæ noſtrâ non ſunt in poteſtate caruiſſe. Quæ verò in promptu poſuit, & cordibus quaſi noſtris inſeruit Deus, horum ſi nos patimur indigos & expertes vivere, id jure & probro vertendum eſt & vitio. Ea tamen eſt & Cæcitas hominum & pervicacia, ut his Parvi penſis iſta intereà loci maximo habeantur pretio. Quò minùs eſſe debet mirum, ſi quæ homines perperam præ cæteris ſibi eligunt, in graviſſimum illis haud raro ceſſerint incommodum.

§ 68. D'Acerio lxxii. *Ἀβιάστως διαζῆσαι*, &c — *Κἂν πάντες καταβοῶσιν ἅττα βούλονται*; Opinionem iſtam paſſim irrideri notum eſt nimis, nec immeritò ſanè; Cùm quicquid olim Animæ in ſe ſuoſque Affectus Juris erat & Imperii, id omne peſſundedit vitiatæ Naturæ labes, neutiquam niſi Gratiæ unius ope redintegrandum. Iſte tamen Articulus & ferendis infortuniis utilis eſſe poteſt, & elegantiis atque acumine egregius optimo jure haberi.

Ibid. *Τέχνης ἀνθρώπου ἢ Θεοῦ.* | Iſtud ἢ vim disjunctivæ hic loci obtinere nullus exiſtimat, quocirca *De l' homme, & de Dieu Artis Humanæ & Divinæ* vertendum duxit D'Acerius: Id Antoninum velle ratus, quòd hoc etiam Deo cum Hominibus conveniat, ut Bonis Virtutis (ſi ità loqui fas ſit) Operibus, tanquam Arti cuidam, & vitæ Inſtituto utriſque communi, & Ille & Iſti incumbant ſedulò. Hoc, alibi fuſius enarratum licet, & Ideam in pauciſſimis ſublimem non laudare nequeo.

§ 69. D'Acerio lxxiii. *Μήτε σφύζειν, μήτε ναρκᾶν* | Feſtinatio nimirum vel Invidi, vel Temerarii & Præcipitis indicium eſt Animi; Torpor itidem Ignavi & parum Cogitantis. Vide Lector, ſi libet, & per otium licet, quæ nos ad iſtos Horatii Verſiculos, *Epiſt.* 2. *Lib.* 1.

—*Quod ſi ceſſas, aut ſtrenuus anteis*
Nec tardum opperior, nec præcedentibus inſto.

Modus utique inter Temeritatem & Oſcitantiam ſervandus, & ad virtutem contendentibus, nec concitato nimis, nec inerti, ſed cauto, ſed firmo, ſed aſſiduo gradu incedendum eſt.

§ 72. D'Acerio lxxvi. *Ὃ ἂν ἡ λογικὴ*, &c. | Obſervatio uſquequáque egregia. Animus enim ad ampliora natus quicquid nec ſuî ſimile eſt, nec publicæ Societati utile, id omne, quippe quod anguſtum nimis & jejunum, neglectui habendum ſibi & faſtidio, meritò exiſtimat. Quod ſi Animos gens omnis humana ſic inducerent ſuos, Proh quantum curarum inanium, quæ jam ſolicitos nos habent & impeditos, hæc una Cogitatio prorsùs amandaret?

§ 73. D'Acerio lxxvii. *Ὅταν σὺ εὖ πεποιηκὼς ἦς, καὶ ἄλλος εὖ πεπονθὼς, τί ἔτι ζητεῖς τρίτον* | "Recte Ille, at Nobis inclyta magis affulſit ſpes." Nec enim ob Conſcientiam Boni operis tantùm, & ingentem indè profecturam animi voluptatem, ut læti & alacres benefaciamus par eſt; ſed & illâ etiam fiduciâ freti, Deum, quod pollicitus eſt, abundè liberaturum fidem; Illorum nempe, quæ in occulto fecerimus, præmium ſe nobis affatim in propatulo redditurum, *Matth.* vi. 4.

§ 74. D'Acerio lxxviii. *Οὐδεὶς κάμνει ὠφελούμενος· ὠφέλεια δὲ πρᾶξις κατὰ φύσιν.* | Verum illud & ad rem, ut nihil ſuprà. Univerſæ etenim compagi, cujus & Nos partes ſumus, quoties conſulimus bene, in noſtrum id ut ne recidat Commodum, neutiquam fieri poteſt. Hinc utique Sacræ Literæ iſta appoſitè perquam connectunt ſimul, *Bene agere*, & eâdem operâ *Divites fieri in Bonis Operibus*, jubendo, 1 *Tim.* vi. 18. Rectè itaque Clemens Alexandrinus, & *Accipientes dare Beneficium, & Dantes accipere* monuit. Sed inter hominum innumeros ad Rem faciendam heu! nimiùm attentos; (Rem aliunde, imo quocunque modo faciendam,) quàm pauciſſimos reperias, qui ut hoc demum diteſcant pacto diligentem intendant operam.

In

In Librum Octavum.

§ 1. KAὶ τῦτο πρὸς τὸ ἀκενόδοξον. | Exiſtimationem, quam ob Philoſophiæ ſtudium adeptus erat, ancipitem nimis & periculoſam jure merito ſuſpicatur Antoninus. Aurem etim ſi Philautiæ inſuſurranti accommodâſſet facilem, in faſtum atq; Arrogantiam quàm proclive illi fuiſſet incidere? Vitium, omnibus quidem quantum uſpiam eſt hominum incommodum & grave, Principibus verò præ cæteris exitioſum. Hunc igitur quò minùs in ſcopulum impingeret, via ab illis qui naufragium facere ſolent oppoſitâ planè, iter inſtituit ſolertiſſimus Gubernator. Quæ nempe de ſeipſis ſciunt veriſſima, ſed ſcitu minùs forſan jucunda, Iſta Alii ut animum quantum poterit celentur ſuum, ne cogitantibus ægritudinem afferant, ſoliciti cavent; proximos utique fallere haud contenti, niſi in fucos & Sibi faciendos ingentem impendant operam. Marcus contrà, Philoſophus ut is meritò habeatur, æquum eſſe negat; ut ſit autem reverà Philoſophus ne ullo prorſus fieri poſſe modo fatetur. Siquidem his tantùm is jure debetur honos, qui totum vitæ ſpatium, & omne animi ſtudium in unam erogant Virtutem. Quæ cum Otioſis contingant ſolis, ipſum utique à Philoſophiâ perquam abeſſe procul, ad quam ſeriùs quàm par erat animum adjecerat ſuum; & ex quo adjeciſſet graviſſima Reipublicæ Negotia, & nunquam non importunæ curæ, ab illo invitum abſtraxiſſent ſtudio, & quò minùs ad iſtam adſpirare laudem poſſit, etiamdum pergant prohibere. Hanc itaque aliis, quibus eam promereri vacaverit, concedendum potiùs; Contemplationes operoſiores, quæ hominem ſibi vindicant integrum amandandum procul ſtatuit; Sarcinam ut ita tandem in brevius compendium colligeret, & quod per otium poſſit id ſaltem effectum daret. Naturæ, ſcilicet, & rectæ Rationi obſequendo, affectus ſub jugum animo mittendo, Bonum agendo quàm potetit ſtrenuè, Malum religioſiſſime devitando, Divinæ denique Voluntati in omnibus ſe ſuaque permittendo. Is etenim veræ Philoſophiæ finis eſt ultimus, & noſtrì cuilibet, præ animi Impotentiâ modo ne defuerimus officio, demum aſſequendus. En tibi, Lector, quo tedeat hujus Capituli Summa. Egregium ſat ſcio agnoſcis, fac ſis tibi præſtes & Utile. Nam nec parum ſe profeciſſe ſciat, quiſquis Antonini exemplo edoctus, ſe penitus perſpectum habere, &, ſibi haud iniquus Judex, rectam de Virtutibus & Vitiis, Dotibus & Defectibus animi ſui, ſenrentiam dicere poterit.

Ibid. Πεπείρασαι γὸ περὶ πόσα πλανηθείς. | Habet & Salomonem in Eccleſiaſte ſuo hoc itidem confitentem. Fælicitatem verò ſi tanto quæſitam impendio & labore Reges & Potentiſſimi & Sapientiſſimi non erant aſſequendo, Ubinam tandem loci Idiotæ, quibus anguſtior multò & Mens & Res eſt, id ſe Theſauri reperturos ſpetaverint?

Ibid. Οὐκ ἐν Συλλογισμοῖς. | Nam quo potuit hoc fieri pacto? Syllogiſmus, (Ars nempe ratiocinandi omnis) non eſt ipſe Finis, ſed Mediis tantùm annumerandus, quibus ad finem contenditur. In illo igitur, ut ſummum Bonum ponatur, imò ut in illo quis poſitum exiſtimet, adeo eſt à ratione alienum, ut nihil magis. Atque iſthoc ſane ad vanitatem Sciolorum redarguendam; haud indignum judicavi, quod hìc obiter monerem.

§ 2. Καθ' ἑκάστην πρᾶξιν ἐρώτα σεαυτόν, πῶς μοι αὕτη ἔχει; | Huic ſi ut par eſt obtemperatum eſſet Regulæ, Honores & Famam ambientium vanis ſimul & ſolicitis conatibus aliquis ſaltem poneretur Modus. Heus etenim; quò feſtinas Bone Vir? aut quid illud eſt rei, cui vehementi adeo contentione inhias? Quod enim jam agis, ſi hominis ſit Liberi & Sapientis Officium, nihil in eo deſideratur ultrà: Quorſum igitur Operis Boni Conſcientiâ haud contentus, inanem tibi Laudis umbram, & popularem admirationem mercedis loco quæras?

Ibid. Ἰσοτίμως Θεῷ. | Bona facere indeſinenter ſuæ Naturæ vi, & Malum in ſe admittere non poſſe, Deo competunt ſoli, & ſemper. Hominum autem quiſquis huic Univerſæ Virtutis legi obſequitur, ad Dei exemplum animum is moreſque compoſſit ſuos. Id unum atque idem agit, ſed conatu minùs fœlici: Eodem tendit loci, ſed ſecutus longè, & paſſibus infinitum quantum haud æquis. His enim geminum quid Antoninum & antehac ſubmonuiſſe memini, ubi Sapientem eâdem cum Deo in arte verſatum depinxerat:

§ 3. Ἀλέξανδρος δὲ καὶ Γάϊος, καὶ Πομπήϊος τί πρὸς Διογένη καὶ Ἡράκλειτον, καὶ Σωκράτην; | Articulus is Magnorum titulos nimium quantum minuit deprimitque, dum Imperatorum quos unquam viderat hominum vita Invictiſſimos Celeberrimoſque,

rimoſque, Philoſophorum Ternioni pleriſque olim habitorum ludibrio & deſpicatui, non componere ſolum, ſed & poſtputare nullus dubitat. Quin & illud etiam, ſi rationes rectè ſubducantur, de regali Gloriâ haud parum detrahere cenſendum, quòd hanc ſententiam haud aliquis de infimâ tulerit plebe, ſed Antoninus ipſe Imperator Maximus, cui cognita adeò eſt, & penitùs perſpecta Cauſa, ut ad alium quemvis Judicem nefas ſit provocare.

§ 5. Ἀνυποκρίτως. | Principibus id perquam eſt familiare, ut ad diſſimulandum ingenioſiſſimi ad omnia ſe tempora atque ingenia comparent, nec quo ſint in quenquam animo certis patefaciant indiciis. Haud inſcitè Calchas in Iliad. primo.

Κρείσσων γὰρ βασιλεὺς ὅτε χώσεται ἀνδρὶ χέρηϊ
Εἴπερ γάρ τε χόλον γε ϗ αὐτῆμαρ καταπέψῃ
Ἀλλά γε ϗ μετόπισθεν ἔχει κότον ὄφρα τελέσσῃ
Ἐν στήθεσσιν ἑοῖσιν.——

Rex etenim ſævam ad tempus ſi decoquat iram,
Fortior, at memori manet atrox mente ſimultas,
Geſtitque ingentem miſeris infligere cladem.

§ 6. Τὰ ὧδε ὄντα ἐκεῖ μετατιθέναι. | Ad Naturam uſque adeò haud ineptè tranſtuleris, quod Fortunæ olim adſcripſerat Horatius,

Hinc apicem rapax
Fortuna cum ſtridore acuto
Suſtulit, hic poſuiſſe gaudet. Od.xxxiv. Lib.1.

§ 20. Κατωφερομένῳ ἢ ϗ πεπτωκότι. | Hoc inter Imaginem & Rem cui componitur permagnum intereſt, quòd ſæpiùs deflectat. Pila, & præter mittentis mentem decidat; Nobis autem Omnia ex animo diſponentis eveniunt, nec niſi divino in terram delapſi ſumus Conſilio.

§ 21. D'Acer. xxii. Οὐδὲ αὐτὸς τις ἑαυτῷ. | Haud inficetum iſthoc. Ex illis, qui Encomiis nos cumulant ampliſſimis, vix unum & alterum reperias, qui ſibi vel conſtet, vel fidem habeat: Animum adeò aut in horas mutant, aut in nos ſimulant pronum, ad unum ferè omnes. Laudes utique, quibus ſe invicem plerique cohoneſtare ſolent, confictæ prorſus ſunt, & deditâ operâ excogitatæ. Sive ut in eo ne videantur deficere, quod Decôri & Urbanitatis ratio poſtulat; ſive adulationi turpiſſimæ, quæ jam ubique locorum inolevit, ut ipſi etiam gerant morem; ſeu denique, quoniam de illis, quos prolixè adeo demereri ſtudent, falsâ honoris atque officii ſpecie lactatis aliquid ſe ſperent Commodi capturos. Iſta recolens, laudem & magnopere ne expetat Animus, aut adipiſcendæ incumbat totus, quin & ob adeptam ne tibi turgeat, aut ſeſe efferat inſolentior, nitum ni valent efficere.

§ 22. D'Acer. xxiv. Δικαίως ταῦτα πάσχεις. | Seſe pro More alloquitur, nupero quodam commotus infortunio. Id jure fatetur obveniſſe, quo moræ inhoneſtæ, animique ignavi lueret Supplicium. Melius utique cum illo actum eſſet, ſi nihil cunctatus ſtrenuam virtuti navâſſet operam, idque egiſſet unum, ut Vir Bonus, & in omni quantum poterat genere perfectior, indies evaderet. Illud cum voluit minùs, hoc quicquid erat Incommodi calcaris loco adhibitum; ſive ut inerti acceleraret gradum, ſive ut modicis contentum Virtutum incrementis ad majora tentanda ſtimularet, moneretque in hoc ſemper progrediendum Studio, & mediocritatem otioſam ſemper damnandam. Nam & huc facit illud D. Hieronymi notiſſimum. *Perfectum eſſe nolle, delinquere eſt.*

§ 25. D'Acer. xxvii. Λούκιλλα Οὐῆρον. | Lucillam dicit, filiam nempe ſuam, quam Imperatori Vero nuptum ipſe collocaverat. Jam verò, plurima,quæ inter has Animadverſiones occurrunt, ab Antonino jam annis grandiori, & Vitæ ſpatio prope decurſo, conſcripta, ſunt quidem alia quæ non obſcurè innuant; ſed locus iſthic per ſe manifeſtò ſatis evincit.

Ibid. En tibi Iter, quod Virorum, etiam famâ celeberrimorum, Nomina ad oblivionem affectare ſolent. Memoriâ exoleſcunt paulatim, donec tandem in meras devergant fabulas, quibus nec fidem habeant poſteri, nec operæ ducturi ſint pretium perlegendis incumbere.

§ 26. D'Acer. xxviii. Εὐφροσύνη ἀνθρώπου ποιεῖν τὰ ἴδια ἀνθρώπου. | Si vis igitur quidnam Hóminis ſis, dignoſcere, brevi id fieri poterit compendio. Hoc ſcilicet Examine accuratiùs inſtituto, num illam ab Antonino laudatam, an non huic potius contrariam percipere voluptatem geſtias; & harum in utrâ ſummam vivendi fælicitatem colloces.

§ 28. D'Acer. xxx. Πᾶσα γὰρ κρίσις, ϗ ὁρμὴ, ϗ ὄρεξις, ϗ ἔκκλισις ἔνδον. | Vera quidem ſunt iſta, ſi ad literam & ſenſu abſtractiori accipias; ſed longè jam ſecus nobiſcum agitur. Ex quo enim Peccato in Servitutem ſe genus addixit humanum, adeò non rerum Externarum potiti ſumus imperio, ut ne Internæ quidem ſint noſtri penitùs arbitrii. Nec igitur, quin Externæ vim inferant affectibus, atque animi tranquillitatem in ultimum ſubinde diſcrimen adigant, prohibere poſſumus.

§ 30. D'Acer. xxxii. Λαλεῖν ϗ ἐν συγκλήτῳ ϗ πρὸς πάνθ', &c. | Ornatum dicendi genus Stoicorum familia nullius omnino duxit pretii; Socratem nimirum ſecura, qui id non ſolùm eſt aſpernatus, ſed ne ferendum quidem exiſtimabat. Iſtud genus ornatum dico, quod id unum curat, culta ut ſit inprimis & compta oratio, aures animoſque audientium ſuis illecebris quò capter oblectetque magis. Quæ quidem Venuſtas elaborata adeò atque exquiſita, ut quod res eſt dicam, à depravato hominum

hominum more atque ingenio profecta eſt omnis. Si etenim ii eſſemus, quibus eſſe nobis decuit, id demum ageremus, Veritas ut ſe nudam nobis & genuinam daret; & de furtivis coloribus parùm ſolliciti, in argumentis eſſemus toti; Auditores vero quod attinet, hoc uno contenti, ut nec fucum illis, nec ſtomachum aut nauſeam faciamus; Voluptatem interea loci, quæ magno ſæpius illorum percipitur damno, deditâ potius operâ commovere detrectantes. En Sermonem verè virilem, quem Antoninus *Sanum*, quem Socrates *Animorum Medicum* haud injuriâ nuncupandum cenſuit. Sed nobis in ſequiorem partem omnia. Animis auditorum non tam inſtituendis, quam ducendis, opera intenditur. Cui & ipſi etiam audientes viciſſim famulantur fraudi, non tàm Veritatis, ut ſapientiores fiant, quàm Verborum elegantiæ, ut vanâ lactentur voluptate, avidi. Quin Scientiam Arithmeticam & Geometricam, ſi quid affectibus illic noſtris reliquum eſſet loci (quibus in Vero & falſo dijudicando reſtat plurimum,) dudum nil dubito nobis turpiſſime vitiatam dediſſemus; nec vel ipſæ Quantitatis & Numeri rationes humano generi manſiſſent integræ.

§ 35. D'Acer. xxxvii. *Ὥσπερ τὰς ἄλλας δυνάμεις ἕκαστοι τῶν λογικῶν σχεδὸν ὅσον*, &c. | Egregium illud; Deum nobis facultates ſuas ferè omnes impertitum, Naturam ſcilicet Spiritualem, Vitam Immortalem, aliaſque præterea complures; (Quanquam nec illud *ferè* abs re adjecit, cùm nec eandem Divinam Eſſentiam, aut immenſas donaverit Perfectiones) Sed hanc cum primis utilem & verè nobilem indulſit prærogativam, quæ noſtræ renituntur virtuti, in ejus ut uſum atque commodum circumvertere valeamus omnia: Eò utique Opt. Max. Deo ſimillimi; qui etiam Peſſima novit Bene vertere; quæque Voluntati ejus videntur obſtare maximè, ità tandem in Fatis diſponere, ut ad id quidem quod voluit feliciùs & citiùs expediendum, haud parum conferant momenti.

§ 36. D'Acer. xxxviii. *Τοῦτο δὲ κατασμικρύνεται* | Præſens enim in hoc temporis puncto continetur. Nobis quidem Magnum quid aut reformidandum ideò viſum, quia non ſeorſim, ſed cum Præterito & Futuro conjunctum cogitetur, & alienâ mole turgeſcat.

§ 37. D'Acer. xxxix. *Μήτι νῦν παρακάθηνται τῇ τοῦ κυρίου σορῷ Πάνθεια ἢ Πέργαμος.* | "De Textu emendando Gatakerus, de Re ipsâ quæ ſequuntur D'Acerius". Inter Honores Regibus vitâ functis delatos, is eſt in primus habitus, quòd Amici & Familiares ad horum tumulos concederent frequentes, noctes illic dieſque contererent, & in lachrymas effuſi Principem demortuum, & ſortem deplorarent ſuam. Studium id genus inutile, & Superſtitioſum nimis cultum, notat hic loci Antoninus. Id autem præſertim in animo habuit, iſtos honores magni pendere, & ob illos olim defunctis perſolvendos efferre ſeſe interea, ut quàm ineptum atque abſurdum ſit Principes commonefaceret. Nec enim illos quæ ad tumulum fiunt ſenſuros; ut poſſent autem ſentire, & nimium quantam inde percipere voluptatem, at Quidnam obſecro hominum ſunt, qui mortuos tanto proſequuntur Studio? Nonne & ipſi mox morituri; qui nec iſtis erunt brevì perſolvendis ampliùs? Quocunque igitur te vertas, rem vides ſpecioſam forſan, ſed miſeram reverà, & vanam prorſus. Hæc, quantum ego conjicio, voluit Marcus in Articulo cum primis venuſto.

§ 38. D'Acer. xl. *Εἰ δύνασαι ὀξὺ βλέπειν.* | Plurimi ubique ferè occurrunt, qui acuminis ſibi laudem, & ingenium minimè vulgare vindicant; ſeipſos interim hoc demum pacto graviſſimâ affectos contumeliâ neſcii. Cui autem acuminis iſtud cedit Bono, aut quî tandem judicandi, ut peritis decet, ſe præbent manifeſtos? utinam ſane iſta ſe haud ità compararent Ingenia, ut, cùm in hac Acuminis ſui exiſtimatione hallucinentur maximè, tum demum & excuſatiſſimos homines & fæliciſſimos dixeris.

§ 41. D'Acer. xliii. *Ὅταν γένηται σφαῖρος, κυκλοτερὴς μένει.* | Geminum huic apud Horatium videre eſt, cujus Vir ſapiens & Liber perhibetur

—In ſeipſo totus teres atque rotundus,
Externi ne quid valeat per læve morari.

Serm. Lib. ii. Sat. vii.

§ 42. D'Acer. xliv. *Οὐκ εἰμὶ ἄξιος ἐμαυτὸν λυπεῖν.* | Articulus Verbis quidem exiguus, Senſûs autem prægnantiſſimus. Ità mirum ni ſeipſum alloquitur Marcus, male de ſe meritis ſuccenſens, aut difficili quodam implicitus negotio, cum animi impetum vix adhuc eſſet ſuſtinendo. Nos itidem ſimili laborantes morbo ægritudinem pari ratione levare fas eſt. Adeon' eſſe inſanum quenquam aut vecordem, ut dum cæteris omnibus obſequi ſtudet ſedulus, ſibi durus uni, animum excruciet ſuum; & ſuis ex incommodis aliena quærat commoda!

§ 44. D'Acer. xlvi. *Τοῦτον ἰδὲ τὸν χρόνον σεαυτῷ χάρισαι.* | Id monet jam Marcus, quod olim ſibi precatus eſt Horatius

—Ne fluitet dubiæ ſpe pendulus horæ.

Lib. i. Epiſt. xviii.

Sed quod unum potuit, ſibi extemplo largiatur, Bono, dum in manibus eſt, fruendo. Hominum enim plerique, ut eſt inſcitia, quæ adſunt pro iſtis quæ nondum ſunt prorſus ſcientes prudentes commutare non gravantur.

Ibid. *Οὐ λογίζονται ὅτι ἄλλοι τοιοῦτοι μέλλουσιν ἐκείνοις εἶναι, οἷοί εἰσιν οὗτοι οὓς βαρῦνται.* | Argumentatio ſubtilior ſane paulò, ſed ſolidis nihilominùs

 rationum

Digitized by Google

rationum fundamentis innixa. Rem enim ſi quis æquâ perpendat lance, animo nimirum à Cupiditate, & Commodi ratione libero, quî tandem te turpiùs illuſum dederis, quàm ſi famam & plauſus populares affectes, rumuſculos præſertim poſthumos, ſi quàm poteris vehementiſſimo aucupere Studio. Nonne Homines unde iſta tibi polliceris, & ignoti ſunt, & nondum in lucem editi, tum & imperiti, & nihili prorſus, quos ſi nôſſe tibi contigiſſet, nec tute æſtimare, nedum ſufferre poſſes? Infandum quantum hoc à rectâ ratione abhorreat, & quod vel ſecum adeò pugnet, ut rem omnium abſurdiſſimam nec verbis expedire, nec cogitatione aſſequi hominum quiſquam valeat.

§ 45, D'Acer. xlviii. *Ἆρα τῦτο ἄξιον, ἵνα δι' αὐτὸ κακῶς μυ ἔχῃ ψυχή.* | Siquis adeò eſſet ſemper compos ſui, ut de ſingulis examen illud accuratiùs inſtituere poſſet, nihil apud nos tanti futurum arbitror, ob quod mens noſtra ſe habeat malè. Pluris enim hoc eſt externa facere, quorum vel quæ maxima, vel quæ graviſſima vulgò exiſtimari ſolent, quoties nobis obtingunt, ſi animus ignavior paulò cedat locum, atque herbam porrigat, jure quidem merito rogitemus indignabundi

Cui tantum de Te licuit?

§ 47. D'Acer. l *Ἄπιθι ὖν ἐκ τῦ ζῆν εὐμενὴς, ᾗ ϗ ὁ ἐνεργῶν ἀποθνήσκει,* &c. | En quod illis reponas, qui ſe ſolent in riſum vertere, cum iſto vehementioris animi Impetûs propoſito, *Nec vivere mihi eſt cordi, id ne fiat.* Excedas igitur è vitâ, ſed æquo fac excedas animo, eodem utique quo, ſi omnia ex voto proceſſiſſent, eſſes uſus. Quod poſteà adjecit, Viro vel Chriſtiano digniſſimum eſt. Hanc Antonini mentem fuiſſe nullus dubito, quam tamen Interpretes minùs aſſecuti locum nobis fœdè mutilatum dederunt. Id quod idoneis etiam argumentis evincere nobis eſſet in promptu, ſi Criticam in præſens provinciam ornandam ſuſcepiſſemus.

§ 50. D'Acer. liii. *Σίκυος πικρός. ἄφες. βάτοι ἐν τῇ ὁδῷ. ἔκκλινον.* | Id Antonino erat curæ, ut in illorum ne impingeret inſcitiam, qui omnia, quorum Commoditates ipſi non habent compertas, damnare confeſtim nulli dubitant; *Quamobrem iſta in mundo?* rogitantes. Jam verò ne tempus in eo tereret, ut cui quodque Bono ſit, oſtendat; quod & ſibi operoſum nimis, & Lectori graviſſimo fuiſſet tædio, ſatis id habuit monſtrare; Quòd, quæ nobis aut incommoda videntur ſæpiùs, aut ſupervacua, naturæ tamen ex uſu eſſe maximo; Eamque his inſtructam, illa demum in lucem proferre, quorum & elegantiam meritò demiramur, & utilitatem inde haud mediocrem percipimus. Scitum ſane habes Articulum, Viro & Probo imprimis & Philoſopho undique conſentaneum.

Ibid. *Ἀρκεῖται ἐν ϗ χώρᾳ τῇ ἑαυτῆς, ϗ τέχνῃ τῇ ἰδίᾳ.* | Pulchrè dictum. Natura ſcilicet in & per Materiam operatur ſolam. Artificis utique locum nacta; Formæ igitur tantùm illius ab arbitrio pendent; Materiam igitur ſi dempſeris, rerum ne minimam quidem effingere valet Natura. Hinc ergo Dei & Naturæ vires inter ſe quodammodo ſecernere diſcas; & aliqualem ſaltem, minùs perfectam licet, Mundi de nihilo creati Ideam animo concipere. Dei id opificium unius eſſe potuiſſe, citrà, & ſuprà naturam agentis; vel hoc Capitulum efficiet. Sed iſta quæ captum exuperant noſtrum, ſatius eſt ut Fidei deputentur omnia.

§ 52. D'Acerio lvi. *Ὁ μὲν μὴ εἰδὼς ὅτι ἔςι κόσμος, ὐκ οἶδεν ὅπυ ἐςίν.* | Quenquamne hominum rudem adeo & vecordem eſſe, ut an Mundus ſit neſciat! Elementa ſcilicet, Terra, Cœlum, cæteráque quibus compages hæc pulcherrima conficitur ſenſus fugere non poſſunt. Sed longè aliud voluit Antoninus. Scit nempe Mundum eſſe Is unus, qui, Unde fuerit, à Quo formatus olim ac diſpoſitus, Cui denique ſit etiamdum curæ, necnon & Quo communi partes ejus connectantur vinculo, Quem denique in hoc univerſo locum is ipſe ſortitus fuerit, & ad Quid operis à Naturâ conſtituatur, capit cogitatque. Duplex enim iſta notitia, quâ & Mundum noſcis & Teipſum, ità cohæret ſimul, ut hâc parte demptâ, illius etiam ut expers ſis neceſſe eſt. Venuſta quidem illa, & ſani conſilii plena.

Ibid. *Τὶς ὖν φαίνεταί σοι ὁ τὸν τῶν κεκτημένων ἔπαινον,* &c. | An quiſquam eſt Lectorum, qui dum anteceſſis inhæreret, eo demum perventurum ſperaverit Antoninum? Concluſionem improviſam forſan, ſed quâ nihil aut ſolidum magis, aut acutum dixeris. Nam nec vulgari ſæpè aliàs uſus artificio, hanc quaſi Sibi peculiarem is laudem vindicat, ejuſmodi Veritates notiſſimis exſculpendi principiis, quas procul à conſpectu latitantes nonniſi oculatiſſimus quiſque cogitando aſſequi potuiſſet.

§ 54. D'Acer. lviii. *Μηκέτι μόνον συμπνεῖν τῷ περιέχοντι ἀέρι, ἀλλὰ ἤδη ϗ συμφρονεῖν τῷ περιέχοντι πάντα νοερῷ.* | Habet etiam & Suum Anima humana Cœlum natale, purum illud inprimis, & morbis ejus magis aptum levandis, quàm quòd ſolent corporibus ægrotis præſcribere Medici. Et nobiſcum ſane actum eſſet optimè, ſi ægris ad illud pari confugeretur Studio, quo de ſalute anxii ad hoc maturare ſatagunt.

§ 55. D'Acer. lix. *Γενικῶς μὲν ἡ κακία ὐδὲν βλάπτει τὸν κόσμον.* | Malitia ut Mundo obſit generatim, fieri neutiquam poteſt; quippe quæ per ſe ne exiſtit quidem, naturam Accidentis tantùm nacta, & proinde Animæ dum adhæreat noſtræ, illam unam Malo afficit. Quin & ipſa eò tantùm uſque afficitur malo Anima, donec iſtam expuere

Miſeriam,

Digitized by Google

Miſeriam, & periculo expedire ſeſe præ Ignaviâ aut Impotentiâ ceſſaverit ſuâ. Hujus autem Articuli veritatem evicit Epictetus, & rei Imagine ad vivum depictâ rem illuſtravit. Ὥσπερ σκοπὸς (φησὶν) ἐ τίθεται πρὸς τὸ ἀποτυχεῖν, ἔτως ἐδὲ κακοῦ φύσις ἐν κόσμῳ γίνεται. *Quemadmodum* (inquit) *aberrandi causâ meta non ponitur, ſic nec Mali Natura in Mundo exiſtit.*

Enchirid. cap. xxxiv.

Cujus Argumenti vis huc demum recidit. Poſito, quòd Malum reverâ exiſtat, ſequeretur, metæ id vicem nanciſci, apud iſtos qui in ſe ultrò admittunt; ſed Contrarium liquet; id nempe quotquot uſpiam ſunt hominum ſummo conari Studio, ut Malum devitent. Nemo eſt enim, qui Malum ſibi vult, aut animum ad malè agendum qui deditâ inſtituit operâ. Iſtud igitur quoties quemvis affectare contingat, non id eſt Malum quà Malum animo ampleɛti, ſed Malum ſub falsâ Boni ſpecie latitans. Meta utique, ad quam intereà loci contenditur, nonniſi illud ſpecioſum eſt & falsò creditum Bonum. Hæc igitur cùm ita ſe habeant, (quæ quin ita habeant ſeſe dubio non eſt locus) ſi Malum omninò exiſteret, eò demum exiſtere diceremus, quò illud homines defugerent. Quod tantundem eſt, ac ſi idcircò dixeris exiſtere, ut ne exiſtat prorsùs. Eò etenim tandem ut deveniatur neceſſe eſt, & in iſtud impingas ineptiæ omnium abſurdiſſimæ, Metam ideò poni, ne Metæ ſit loco. Oculos ſcilicet animoſque de præmio decertantium, ne ad ſe attrahat; quòd ſi forſan attraxerit, at hoc idcircò fieri tantùm, non quò attingant demum, ſed ab iſto ut quam poterunt longiſſimè aberrent ſcopo.

§ 56. D'Acer. lx. Τῷ ἐμῷ προαιρετικῷ τὸ τοῦ πλησίον προαιρετικὸν ἐπίσης ἀδιάφορόν ἐστιν, &c. | Liberum Arbitrium, cujus ope vel ad bonum ſe, vel ad malum comparent, omnibus ex æquo diſpertita eſt Natura. Ad hoc autem vel illud eligendum nihilo magis ex eo definitur animus meus, quòd vicinus jam idem elegerit. Vis enim iſta eſſet & neceſſitas, cui cum Arbitrii Libertate nequaquam convenire poterit. Hinc ſequitur, Alium quemlibet, Vir Bonus, aut Malus, Fælix aut Infelix ut ipſe ſim, neutiquam poſſe præſtare. Ab illius ſane monitis & Exemplo mihi profici poterit plurimùm, ſive his edoctus ad Bona me ſentiam ſtimulatum acriùs; ſive, ſi is minus rectè vixerit, quæ in illius vitâ diſplicent, ut in meâ emendanda curem ſedulò: Poteſt etiam fieri, ut alieni tactus vitii contagio, ad illius facinora evadam audacior; Atqui Mores meos nec in melius hoc pacto, nec in deterius mutare queam, quin ipſe propriæ voluntatis aſſenſum præbuerim priùs. Nihil eſt utique quod alios incuſemus, aut vicem doleamus noſtram; quorſum enim triſtes incaſſum jactentur querimoniæ, cùm, ut Seneca rectè monet, *Bono loco res humanæ ſunt, quòd nemo niſi vitio ſuo miſer eſt.*

§ 57. D'Acer. lxi. Ὁ Ἥλιος κατακεχύσθαι δοκεῖ καὶ πάντῃ γε κέχυται, ἐ μὴν ἐκκέχυται. | Antoninus hic loci; Imagine perquam eleganti adhibitâ, Animæ nobis naturam, & operandi morem delineat; ſua quî debeat obire munia, & alios ad Sapientiam inſtituere, luculenter ejuſdem imaginis ope docet. Soli utique ſimilis illa, qui dum objecta ſibi corpora illuſtrat, ſuo nativo lumine, nec iſta impertit, nec ſeipſum ſpoliat. Lucem diffundit quidem, aeris quaqua verſum ambientis miniſterio uſus, ſed quicquid interim de propriò eſt, id omne ſibi integrum aſſervat. Radii etiam ſolidis quoties & opacis obvenerint corporibus, non pereunt prorſus, & incaſſum emittuntur, ſed curſu tantum leviter immutato, deſcriptoque Reflexionis, quem nuncupant, Angulo, iſti qui Incidentiæ dicitur æquali, lucem hoc coacti diverticulo aliò tantùm deferunt ſuam. Ita nempe ut & noſtra ſe componat Anima fas eſt. Aliis ut dum facem præfert, aut lumen de lumine accendit ſuo, ab Origine Cœleſti ne divelli ſe patiatur: Ne denique concidat extemplo, aut fruſtrà ſe eſſe ſuſpicetur, quoties illi, quod diffundere geſtit, lumini obſiſtitur. Sed vim & repulſam ſuſtineat fortis, quodque Iſte noluit Homo, in alterum potius, qui capiendo ſit magìs, deflectat Beneficium. Nec enim qui noſtris conatibus renituntur contrà, animum vero afficere damno magìs queant, quàm corpus opacum Solem aut lumine exuere, aut inertem reddere. Id nempe ſibi obeſt ſoli; quod dum alieno opponit ſeſe officio, Autori quidem nihil detrahit, ſibi verò, oblatâ privato luce, & in tenebris adhuc manenti, efficit plurimùm. Huc demum redit Argumentum à Sole petitum. His animum ſi advertas ſedulò, obſirmata inter diſputandum pertinacia, Adverſariorum acrimoniæ, & impetus cedere neſcii, minùs te urent male; Dum omnia hæc æquo ferens animo, quæ Huic forſan incaſſum cefferunt Rationes, Illius in uſum melioribus auſpiciis transferendas curaveris. De ipsâ Similitudine hoc unum reſtat monendum; Solem nempe, non niſi per motum aëra lumen corporibus ſuffundere, nec abſque iſto Medio in nos agere poſſe; Mentem verò humanam lumen ſuum vi ſuâpte diſpertiri, nec illi aliquo opus eſſe Medio, quod agenti ſit adjumento. Animam itaque non tàm Soli, quàm ipſi Deo ſimilem, hâc in causâ jure meritiſſimo prædicaveris.

Ibid. Ἡ γὰρ χύσις αὐτὴ τάσις ἐστίν. | Ex his conjicere eſt, quid Antoninus de Lucis Radiis ſenſerit. Utique nihil aliud, quàm fila quædam tenuiora, & genuinam ſolis Subſtantiam in longum extenſam radios crediſſe. Nec mirum, cùm qui ab iſtâ erant Scholâ Philoſophi, Rerum Phyſicarum

rum Imperiti nimis, lumen Primum à Secundario dignoſcere nulli calluerint. Partes dico Corporis Lucidi, quod Fontis vice fungitur, ab iſto lumine, quod rivorum inſtar, in corpora objecta inde defluxit. Poteſt tamen & huic Imperatoris Ideæ benignior adhiberi Interpretatio, ſi de Materiâ tantùm circa Solem agitatâ locutum dixeris, quæ ſemper, nervi inſtar tenſi, prompta & ad impreſſiones quaſvis apta, actionem à Sole inceptam pergit porrò tranſmittere, & quos ipſe primus ciebat motus, ex omni parte producere.

§ 60. D'Acer. lxiv. Ἄλλως βέλος, ἄλλως νοῦς φέρεται. | Avidam nimis & præcocem animi feſtinationem hic loci damnat, Sapientiæ ſtudioſis inter agendum perquam ſolennem. Dum enim ad Scopum, Jaculi inſtar, rectà contendunt, præ intempeſtivâ acceleratione implicant ſe ſæpe, & impediunt magis; & viam ad metam quò moliuntur vehementiùs, eò ab iſtâ longiùs abſcedunt. Sagittæ quidem eſt ad ſcopum quò dirigitur directo tramite collineare, nec ab iſtâ deflectitur lineâ, niſi quatenus à ſuo aberrat ſcopo. Sed menti noſtræ nec eandem inſiſtere viam licet, nec, ſi liceret, expedit. Omnia illi ſedulò indaganda, nec illud de quo quæritur unum, ſed & alia huic ſimilia & cognata perpendenda; ſic niſi multis diverticulis, & longis ambagibus verum aſſequi non potes, ſi res perſpectas habere penitus animus tibi ſit. Iſte Motus interea Menti noſtræ perinde congruus, & pro recto habendus, ac ille quem Sagittæ familiarem novimus. Tantundem enim efficit; dum ad metam accedit propiùs, etiamſi ab illâ declinare videatur. Inſigne hujus articuli exemplum ipſum habes Platonem. Is inter Dialogos multis & prolixis adeò digreſſionibus indulget, ut ab Incepto non rarò excurrere prorſus, imò Propoſiti vel oblitus videatur; Cordato tamen Lectori & volupi eſt ſæpiùs animadvertere, & mirari ſimul contingit, quàm egregio tandem artificio, qui divagantis, imò incogitantis ferè ſpeciem præ ſe diu tulerat, omnia ad rem perducat; & quæ temerè confuſa eras ſuſpicatus, ea demum ut demonſtrationis vim habeant ſimul ſumpta, qui tandem efficiat. Quin & id adjicere nullus dubito, quiſquis iſta, quæ Platonis parùm gnari otioſa exiſtimare ſolent, aut miſſa fecerit, aut alio, eoque directo ordine diſpoſuerit; illum non de elegantiâ tantùm Platonis, ſed & de argumentorum etiam vi, & rei certitudine haud parùm detracturum.

§ 61. D'Acer. lxv. Εἰσιέναι εἰς τὸ ἡγεμονικὸν ἑκάστου, &c. | Præceptum univerſis utile, ſed Principibus apprime neceſſarium; qui & præ immenſâ ferè Potentiâ nihil non poſſunt, & ſummo abuti imperio nimium ſunt proclives. His, inquam, quò magis pollent eò expedit magis ut aurem animumque dum præbent omnibus facilem, nè temerè tamen vel cuiquam adhibeant fidem, vel de quoquam judicium ferant. Nam nec illis eſſe ſatis debet, ſi quæ vel dixerint vel fecerint Sui, habeant comperta, niſi & ingenium cujuſque habeant perſpectum, & quo iſta dicta & facta fuerint animo, itidem intelligant. Hoc, ni fallor, facit Prius hujus Articuli Membrum. Ad Poſterius quod attinet, Fraudem illud & ſimulationem aſtutam, tàm mores & Actiones externas, quàm Affectus & Cogitationes animi vitiantem, amandandam procul jubet. Iſta dico omnia, quæ Civilis (quam vocant) Prudentia, & Reipublicæ melius adminiſtrandæ Commoditates in Virtutum quidem cenſum adſciſcere non verentur. Sed Scientia tamen Moralis & Divina Veritas, (à quibus id omnium abhorret maximè, ut aut quâvis de cauſâ, vel alienam induas ſpeciem, vel rem quamlibet, vitio contamines,) Vulpinas nihilominus verſutias, & culpæ poſtulant graviſſimæ, & ſummo notant odio & vituperio dignas.

In

In Librum Nonum.

§ 1. Ὁ ἀδικῶν ἀσεβεῖ.] Dogma veriſſimum, idemque ſcitu adeò neceſſarium, ut ejus ne Ethnicos quidem ignaros voluerit Deus. Proximus igitur, ſive à te malè audiat, ſive opis aſflictus indigeat tuæ, quam tamen conferre poſſis: Sive Aliis bonus, at Tibi nequam ipſi, aut nec Tui tantùm ſed & alieni prodigus fueris; ſi Tempus denique & Talenta fidei commiſſa tuæ, vel malè abſumpta, vel otioſa prorſus Spem Domini fefellerint; Pietatis te ſcias, perinde ac Juſtitiæ læſæ obſtrictum crimine. At quantò rectius, (quod noſtrî nos ut pudeat in causâ eſſe debet) de his Antoninus, quàm Chriſtianorum multò pars maxima; qui iſtis parùm habitis penſi in Deum hoc pacto peccari non animum advertunt?

Ibid. Ὁ δὲ ἄκων ψευδόμενος ἀσεβεῖ.] Cogita quantum à Marco iterum nos diſtemus intervallo; qui, reum impietatis dum is vel Involuntarium peragit mendacium, æquiores nos vel Voluntario præſtare, & Speciofas quantum poſſumus excuſationes comminiſci, (Indignum dictu) haud erubeſcimus.

Ibid. Μάχεται γὰρ ὁ ἐπὶ τἀναντία τῆς ἀληθείας φερόμενος παρ' ἑαυτόν.] Plena ſensûs omnia, nec vel unica vox occurrit, quæ ſuo pondere deſtituatur. Hoc utique vult Antoninus: Liberum Arbitrium ſupernè dono datum eſſe, necnon & idoneam Verum à Falſo ſecernendi Facultatem, ejuſmodi ſaltem, quæ æternas Veritatis rationes & regulas dignoſcendo ſatis eſſet. Has autem à Deo fundamenti vice poſitas, aut facis inſtar in omni accenſas pectore, ut illarum ope ad majora & difficiliora progredi valeamus. Hinc ſequitur, Hominum Ignorantiam pro Voluntariâ duci, & vitio illis verti debere; per ipſos ſiquidem quòd ignorent ſtetit, qui Scientiæ media & adjumenta Naturæ ſuffecta, neglectui habuerunt. Quorum utique ſpretorum & effectus, & ſupplicium eſt Animus in poſterum occæcatus; ut mendacium à veritate nequeat amplius internoſcere. Vide ſis, Lector, quantum Scientiæ vel ex hoc uno Dogmate ſe præbeat eliciendum, quantumque quod demirere divinæ Veritatis in Philoſopho Paginæ Sacræ rudi effulſerit.

Ibid. Ἀνάγκη γὰρ τὸν τοιοῦτον μέμφεσθαι πολλάκις τῇ κοινῇ φύσει.] In hunc impegit ſcopulum Pſaltes, à Naufragii periculo non prius liberatus, quàm ad Sacra confugiſſet, & qui pios impioſque maneat exitus, animo ſeriò recoluiſſet. *Mei* (inquit) *pene moti ſunt pedes, pene effuſi ſunt greſſus mei. Quia zelavi ſuper iniquos, pacem peccatorum videns,* &c. *Donec intrem in Sanctuarium Domini, & intelligam in noviſſimis eorum.* Pſal. 73.

Ibid. Συλλαβοῦσά τινας λόγους τῶν ἐσομένων.] Nihil enim niſi prævisum & certis præſtitutum legibus evenire faſſi ſunt Stoici, ſiquidem Deum & præſenſiſſe, & animo quaſi effinxiſſe non futura tantùm, ſed & poſſibilia omnia illis viſum eſt. Primaria verò iſta & Univerſalis (ſi ita loqui fas ſit) Providentia, quin Deus ſe ſingulis immiſceat eventibus, nulla prohibet. Penes enim illum eſt unum qui deſtinaverat, decreta præſtare & perficere ſua. Parum ſcilicet Illi fuiſſet, à primo ſtatim rerum Exordio formâſſe ſemel, atque ordine diſpoſuiſſe omnia; Quod tamen Regibus ſolenne novimus, qui de Legibus ferendis tantùm ſolliciti, latis poſtea permittunt rempublicam. Sed Dei Bonitas nec initium, nec modum, nec finem capit; Eſſentiæ Divinæ comes indivulſa; nec præſens modò, modò abſens; ſed & ſemper & ubique præſtò habemus Deum. Ità tamen adeſt Singulis, ut ne Ullo claudi poſſit aut contineri; ita etiam omnibus providet, ut ad ſingula ſimul pertingat, & virtutem ubique actu & perfectè exerat ſuam.

§ 3. Νῦν δὲ ὁρᾷς ὅσος ὁ κόπος ἐν τῇ διαφωνίᾳ τῆς συμβιώσεως.] Cave iſta intelligas Opinionum diſſidia, quæ de rebus per ſe indifferentibus nunquam non oboriuntur. Alia nempe Marci animum ſubiit eaque gravior, & minus æquè ferenda Sententiarum pugna, momentoſa illa, & ad naturam noſtram ſpectans, quoties utique de Bono & Malo, Juſto & Injuſto, Veritate & Religione utrinque acerrimè diſceptatur. Nec diffitendum, quòd nihil ferè vivendi nos tædio afficiat magis, quàm ſi hujuſmodi diſſenſionibus vexati, quotidianas contumelias ſufferre cogamur, quas vel in noſmet, (ſed id parùm eſt,) imò quas in ipſum Deum, & ſacroſancta illius inſtituta Homines obfirmatè nequam ore ſacrilego evomentes non perhorreſcunt.

§ 5. Ἀδικεῖ πολλάκις ὁ μὴ ποιῶν τι, οὐ μόνον ὁ ποιῶν τι.] Non ad id ſolum natus eſt Homo, ut nequid in ſe admittat Mali, ſed ut aliquid etiam faciat Boni: quod Chriſtus & alibi, & iſthìc præſertim diſertiſſimo nos docuit exemplo, quo Ser-

vus

vus fidei violatæ arguitur, ob Talentum ſibi concreditum, defoſsâ clam terrâ abſconditum; ſoſpitem nempe integrámque reſtituere pecuniam parato, nihil profuit non perdidiſſe. Quiſquis enim otioſum & inutile patitur, is reverà Talentum non adauctum perdere cenſetur.

§ 7. Σβῆσαι ὁρμήν. | Is denique Appetitum cohibet comprimítque, qui juſtos ne tranſiliat limites cavet; qui Bono ut conſulat & ſubſerviat publico, curat; qui denique ſingula, quanti reverâ ſunt facit; ipſa verò exoptatiſſima non temere, & ſine exceptione deſiderat.

Ibid. Σβέσαι ὄρεξιν. | Hoc ideò dictum putà, quod quæ Hominum vulgùs vehementer expetit, qualia ſint, aut quo tandem evaſura prorſus ignorans.

§ 8. Εἰς δὲ τὰ λογικὰ μία νοερὰ ψυχὴ μεμέρισται. | Hæc, ſi ad Stoïcum rigorem exegeris, à Vero abhorrent plurimùm; Animam nempe Intelligentem ſi ipſius Dei particulam credideris. Habent tamen & ſuum pondus, modò commodum adhibeas ſenſum, & rem penitiùs introſpicias. Eâdem ſcilicet ſpecie omnibus quotquot uſpiam ſunt Hominum ſuppetit Anima, nec aliàs diverſam cenſendum, niſi quatenus à ſe invicem diſtent ſinguli, vel diverſis dono omnium præſtantiſſimo uſi modis, vel diverſas divinæ Gratiæ Dotes inſuper adepti.

§ 9. Καὶ οἷον ἔρωτες. | Rectè quidem *Quaſi Amores* dixit, quoniam veros Affectus Brutis competere Stoica conſtanter pernegabat Schola. His tamen Motus quoſdam à Naturâ inditos, qui Affectuum ſimilitudinem præ ſe ferebant, nulla dubitabat agnoſcere. Affectus porrò cùm apud illos nihil eſſent prætereà, quàm Ratio variis attemperata modis, & proinde Rationis Comites, & Indicia connata, Brutis hos concedere, Religio illis erat. Hinc ſatis liquet priſca quædam & minimè contemnenda Philoſophiæ veteris veſtigia, Hodiernæ & conſenſiſſe, & facem prætuliſſe. Bruta utique nihil ultrà Mechanicam naturam ſortita, non heri tantum aut nudiuſtertiùs, credebant Phyſici.

Ibid. Ἀλλ' ὅμως καίτοι φεύγοντες περικαταλαμβάνονται. | Veriſſimum hoc, & efficiendo quod in animo habuit Marcus perquam idoneum; quod tamen humano generi nihilominùs in commodum parum cedere ſolet. Ineſt quidem Societatis Vehemens Appetitus. At quorſum? & quid inde efficitur? Nam à rectâ Ratione nihilominùs deficitur; Bonorum ſcilicet Commercium detrectantes, appetentes Malorum, Conſuetudines plerique, vel ipſâ ſolitudine deteriores adſciſcere ſibi ſatagunt.

§ 10. Φέρει καρπόν.——ἀλλὰ ἡ συνήθεια κυρίως τέθειται ἐπὶ ἀμπέλου. | Videtur ſibi Antoninus metaphoram de Fructu ferendo ad Homines primus tranſtuliſſe; quod ſi minùs credidiſſet, non eſt quòd ſe tam ſolicitus excuſatum iret. Hinc certo colligas, in Literis eum Evangelicis, vel parum admodum, vel ne omnino quidem verſatum, quibus hanc loquendi formulam in pauciſſimis familiarem nemo non novit.

Ibid. Ὁ λόγος δὲ καὶ κοινόν, καὶ ἴδιον καρπὸν ἔχει. | Fructus iſti putres, qui Publico nihil proſunt, à rectâ ratione non proficiſcuntur, ſed arborem arguunt Vitii. Ratio enim, cùm omnium ſit hominum communis, omnibus ut proſit, & communi Bono incumbat tota, æquum eſt. Axioma præclarum, & quod, ſi ad hanc regulam & nos & alios exigamus, quid quiſque ſit hominis facile oſtendat. Eodem enim recidit Servatoris noſtri monitum. *A Fructibus eorum cognoſcetis eos.* Matt. 7. 20.

§ 11. Μέμνησο, ὅτι πρὸς τοῦτο ἡ εὐμένειά σοι δέδοται. | Quid enim de Clementiâ, cæteriſque quæ circa contumelias & injurias verſantur Virtutibus factum iri exiſtimas? Otioſis ſcilicet, & plane nullis futuris, ſi materiam, & arenam in quâ ſe ſtrenuè exerceant, hominum nempe nequam Malitiam, de medio ſuſtuleris.

Ibid. Ἔξεστι δὲ καὶ σοί, εἰ εἰπέ, τίς ὁ κωλύων | Rationem ſi perpendas, momenti permultum ad Benignitatem & Clementiam conferentem agnoſces, Nec enim quiſquam eſt, qui, his ritè cogitatis, idoneam ſibi in delinquentes ſæviendi, & odii immortalis excuſationem cominiſci queat.

§ 12. Πόνει, μὴ ὡς ἄθλιος. | A Querimoniis ſcilicet tempera tibi, nec humeros oneri impares ferendo criminare, Puſilli enim animi ſunt iſta, & honeſto minimè digna. Longè ſecùs de Laboribus exantlatis, & Sui ſimilis Hercules ille Sophocleus.

Ἀλλ' ἀστένακτος αἰὲν εἱπόμην κακοῖς. Trachin.
Me vidit nemo ulli ingemiſcentem malo.

§ 14. Πάντα ταὐτά. | Eadem utique ſemper agitur fabula; quâ ſemel peractâ, & ad extremum Dramatis Scenam perductâ, nihil reſtat prætereà, niſi ut eadem inſtauretur denuò, & aſſidentibus Crambe jam ſæpiùs recocta iterum atque iterum apponatur.

§ 16. Ἐν ἐνεργείᾳ τὸ τοῦ λογικοῦ πολιτικοῦ ζῴου κακὸν καὶ ἀγαθόν. | Diſtinctioni hic locus eſt oppidò opportunus, ad rem de quâ agitur illuſtrandam, perquam neceſſariæ. Genus enim humanum & Publicam ſi ſpectes Societatem, Bonum & Malum in Agendo poſitum omne rectiſſimè narrat Antoninus: Quæ verò quiſque animo ſentiat, adeò referre parvi, ut Opiniones meras Adiaphoris accenſendas jure optimo ſtatuat. At verò: Si ſuamipſius cujuſque Animam cogites, Pietatem, & illud quo tenemur adverſus Deum Officio, nimiùm quantum

Digitized by Google

quantum ſe res habet ſecùs. Namque ita tandem, ſi minus poterit Bonum Recta, at Malum tamen erronea & impia præſtare poteſt animi Sententia. Ab iſto ſiquidem fonte corrupto profluunt peccatorum ſordes, quod haud ſemel ſubmonuit Chriſtus; *Arbores nimirum ſingulas fructus ſui germanos edere, & ab ipſo Corde non malas tantùm Cogitationes, ſed & omnigena exire flagitia, & quæcunque hominem vitio contaminare ſolent.* Matt. vii. 21. xv. 18, 19, 20.

§ 20. **Τὸ ἄλλου ἁμάρτημα ἐκεῖ δεῖ καταλιπεῖν.**] Delictum alienum nec intereſt meâ, nec mihi ut obſit fieri poteſt, cùm nec malum me reddere, nec vitii arguere poſſit, niſi & ipſe aſſentiendo effecero meum. Apud iſtum igitur relinqui vult Marcus, qui id in ſe admiſerat; nec vel proferendum palàm, niſi id à nobis ſalus aut utilitas exigat aliena; quò nempe pervulgati Contagio ſerpat minùs. Iſta tamen ut ne officioſa nimis ſit divulgatio ſedulò cavendum, ne quid, præterquam cui ſcitu neceſſarium aut valde utile ſit, edixeris; ne denique criminandi animo; Invidioſa enim res eſt & indecora, nullâ urgente neceſſitate, aliena in propatulo vitia collocare.

§ 22. **Τρέχε ἐπὶ τὸ ἑαυτοῦ ἡγεμονικὸν, καὶ τὸ τοῦ ὅλου, καὶ τὸ τούτου.**] Hæc Hominis officium in ſe complectuntur omne, in tres Chriſtianis uſitatiſſimos diviſum Locos. Primum ſcilicet ad Deum pertinentem; Secundum ad Noſmetipſos; Tertium denique quo ad Proximum devincti tenemur.

§ 23. **Ὥσπερ αὐτὸς σὺ πολιτικοῦ συστήματος συμπληρωτικὸς εἶ.**] Præclara ſanè Argumentatio, nec minus egregium quo nititur Fundamentum. Homini quidem, qui à communi Societate divelli ne unum quidem oculorum ictum poteſt, non eſſe committendum, ut vel unum quidquam agat, unde non aliquantulum ſaltem fructûs Societas humana percipiat. Vitæ nimirum civilis Officia in Omnibus, & quæ cæteris Omnibus, exequenda. Quæ ſecus fecerit, adeò non utilia aut honeſta fore, ut ne culpâ quidem careant, ſed Officii inſuper habiti olim apud Dominum poſtulatura. Huc etenim & illud facere à Servatore monitum, nonnullis viſum eſt. *Dico vobis, quodcunque verbum otioſum loquuti fuerint homines, de eo reddituros rationem in Die Judicii* Matt. 12. 36.

§ 24. **Ὥστε ἐναργέστερον σεραπτοσεῖν τὸ τῆς νεκυίας.**] Locum hunc in paucitſimis obſcurum fuiſſe cenſebit, quiſquis Interpretes, adhuc quos ſciam omnes, in eo expediendo fruſtrà fuiſſe cogitat. Quod & ego ſatis pro comperto mihi videor habere, abſque tamen quòd de illò conclamatum eſſe prorſus exiſtimem. Senſum enim præclarum hinc exculpi poſſe, & me ſecundo ſatis Apolline huic eruendo incubuiſſe ſpero. Ulyſſes ut ad Inferos deſcenderit, & quam cum mortuis conſuetudinem habuerit, fusè in Odyſſeïdos undecimo depingi, (cui Libro nomen etiam Νεκυία, idcircò adhæſit) Lectorum nemini non notum arbitror. Hinc itaque ſuam videtur Imaginem mutuò ſumpſiſſe Antoninus. Quicquid utique rerum humanarum agitur, Scenam id omne & Spectaculum eſſe tantùm; nec tàm res ipſas, quàm rerum Repræſentationes. Adeò ut nobis hactenus cum Inferis conveniat, quòd utrobique in conſpectum exhibeantur Umbræ, & Inania rerum Simulachra. Hoc uno tamen dempto, quòd nobis hìc loci craſſa & palpanda obveniunt, illìc exilia, & quæ tactum omninò fugiant. Et dixerat ſanè pridem in Ajace Sophocles.

> Ὁρῶ γὰρ ἡμᾶς οὐδὲν ὄντας ἄλλο πλὴν
> Εἴδωλ' ὅσοιπερ ζῶμεν, ἢ κούφην σκιάν.
> *Video enim nos homines nihil aliud eſſe quàm*
> *Simulachra, quicunq; vivimus, & manem umbram.*

Sed iſti verſiculo leporum & ſalis haud parum Antoninum adjeciſſe, Lectori cordato facilè conſtabit.

§ 25. **Ἴδε ἐπὶ τίνα ποιότητα τὰ αἴτια.**] Perſonam Rebus perinde ac Hominibus detrahas oportet, ſi, quales reverà ſint ſcire tibi ſit animus. Quod ità demum fiet, ſi Formam ſingulorum à Materiâ diſcretam ſeorſim contemplere. Nam quòd vel odio, vel amore incendimur; quòd metu torqueamur, aut voluptate perfundamur, id Formæ plerunque debetur uni; & Ideæ inde animo conceptæ.

§ 26. **Ἀνέτλης μυρία διὰ τὸ μὴ ἀρκεῖσθαι τῷ σῷ ἡγεμονικῷ.**] Non Innumera tantùm, ſed Mala ad unum omnia, quibus hominum diſcruciatur vita, ab iſtâ proficiſci causâ non injuriâ aſſerere potuiſſet.

§ 27. **Δι' ὀνείρων, διὰ μαντειῶν.**] De Inſomniis jam dictum eſt ſuprà. Vaticinia quòd attinet, Antoninum his fidem adhibuiſſe pronum, plus ſatis conſtat. Siquidem parum abfuit, quin per ſuperſtitioſam nimis horum venerationem, ſe, ſuáque omnia, & Romanum Imperium, cum hoſte dimicans, iſſet perditum.

§ 2[illegible] **Ἤτοι ἐφ' ἕκαστον ὁρμᾷ ἡ τοῦ ὅλου διάνοια. — ἢ ἅπαξ ὥρμησε.**] Disjunctionis iſtius membra ſe neutiquam excludunt mutuò. Nam & Prius verum eſt, & Poſterius. Impreſſit quidem motum, & ad opus applicuit ſe olim Providentia; quo tamen facto motis cooperari etiamdum nulla ceſſat; ſed omnibus ubique loci Agentibus & præſentem ſeſe, & adjutricem præbet. Quod & alibi monuimus.

§ [illegible] D'Acerio xxxi. **Ὡς εὐτελῆ δὲ καὶ τὰ πολιτικὰ ταῦτα, — καὶ ὡς οἴεται φιλοσόφως πρακτικὰ ἀνθρώπεια.**] A Sophiſtarum nonnullis nobis cenſuit cavendum, qui tàm Politicæ quàm Moralis Scientiæ præ ſe ferentes ſpeciem, utramque ſibi laudem ambiebant. Quin & has ità conciliatum

tum ibant invicem, ut Principes inſtituendos in ſe reciperent, *Secundum Artem* quod dici ſolet, imperitare edoctos, ad Adminiſtrationis itaq; Publicæ argutias Philoſophiæ dogmata componebant. Promiſſa is jure ridet, ut inania & ſubtilia nimis. Quiſquis enim bene imperare ſtudet, civilem is prudentiam in eo præſertim poſitam intelligat, quæ Deus juſſit, illa ut agat, & ſola, & ſedulò. Hoc demum uno Ethicæ & Politicæ inter ſe conveniet pacto. Nec pluribus, aut exquiſitâ magis opus eſt arte, cùm vel hæc Sola Regula Imperatori bono ſit ſatis. Diſcordes autem inter ſe qui in gratiam reponere volunt Scientias, (quod ſolent imperiti, & officioſè ſeduli,) offenſiones quas lenire ſatagunt accendunt magis. Neque enim, ut nunc vivitur dierum, vel huic, vel illi concedas quidquam, quin alteram plus æquo deferas; & alieno impendio, alteri compares commodum.

Ibid. Μηδὲ τὴν Πλάτωνος πολιτείαν ἔλπιζε. | Quoties in Sophiſtas hìc loci notatos, & futilem eorum ſubtilitatem illudi contigerat, ad Platonis de Republicâ Libellum confugere ſolenne illis erat. Huic utique objectioni & Homuncionum iſtiuſmodi grandiloquentiæ ut obturetur os, Rempublicam, qualem depinxit Plato, in terris ne ſperare quidem fas eſſe, (Tantum abeſt ut quis actu effingat,) reſpondet Antoninus. Illam itaque Ideam Deo ſoli, qui nihil non poteſt, perficiendam relinquamus; Hominum ſiquidem & Principum vel Potentiſſimos tantum de ſe promittere, extremæ eſſet dementiæ. Horum utique Leges & Authoritatem, quantæ quantæ ſint, Mentes tamen Subditorum, atque Animi Sententiæ fugiant, fallantque neceſſe eſt. Accedit, quòd ipſe Plato ſpeciem hanc ita expreſſiſſe videatur, non eo conſilio, Principes & Reſpublicæ ut hoc ſe modulo metirentur; ſed Imaginem pulcherrimam & uſquequaque perfectam ob oculos ponentes, ſimilitudinem ſaltem aliqualem, & quantam vitæ humanæ patitur ratio, ut aſſequi poſſent; Vitia verò & Defectus quibus ſingula urgentur Imperia, ut eò faciliùs & adverti queant & emendari; quin & Virtutes etiam & Præſtantias, quas minùs forſan perfectas adepta ſunt, ut Reges cum iſto contendentes Archetypo, & ſentiant, & excolant, & quantum fieri poterit, promoveant. Quid igitur, forſan rogites, Principi faciendum, qui Rempublicam eò uſque perfectionis & felicitatis adduci poſſe, ne ſperare quidem eſt auſus? Id nempe unum, ut ad id quod in ſe eſt ſtrenuus intendat animum, Deo ſe præſtet in omnibus morigerum, & quæ nec vis nec ſapientia humana efficere valeat, ea ut omnia ſuâ mactus virtute Dei Opt. Max. committat commendetque Curæ & Conſilio.

Ibid. Χωρὶς δὲ δογμάτων μεταβολῆς τί ἄλλο ἢ δουλεία στενόντων | Rectè monitum. Principibus nihil ſupereſt, quod à mentis parùm ſanæ ſubditis ſperent, præter obſequium ſimulatum tantùm, vel à ſupplicii metu, vel lucri ſpe profectum. Iſtos verò mentis eſſe parum ſanæ exiſtimo, qui Verum à Falſo, Juſtum ab Injuſto ſecernere, Quid deceat & oporteat, dignoſcere non valent. Socrates utique id in ſe non immeritò ſuſcepit probandum, quòd, quò quiſque doctior eſt & ſapientior, eò ſit Imperanti obſecuturus libentius. Quod ſi verum eſt (& eſt dubio procul omni veriſſimum) inde efficitur, Principes tum demùm optime rebus ſuis conſulere, cum Bonarum Literarum Studiis Fautores & Patronos ſe præſtent maximè propitios. Ab his mirum nî ſolio Regali, non modo Fulgor & Decus, ſed & ſalus, & Stabilitas, & Tutamen ingens accedit.

Ibid. Ὕπαγε νῦν καὶ Ἀλέξανδρον, &c. | In his ſe jactare exemplis Sophiſtarum turbæ familiare erat; & Viros ſuæ, quam præ ſe ferebant, Artis regnandi peritos prædicare. Rem ad accuratius examen vocatam noluit Antoninus; ne quid in tanta nomina peccare videretur. Quod vero miſſum fecerat, ipſe haud obſcurè innuit, *videant Iſti* jubendo, fuerintne vel illi Principes, quales exiſtimari vellent maxime, & quotidianæ vitæ conſuetudo an morum Gravitati tantopere laudatæ congruerit. Nam Philoſophicam unicam eſſe Gravitatem opinandum, cum & Tragicam prætereà & Theatricam, oſtentationi compoſitam, fictam omnem & elaboratam novimus. Juſtitia verò fraudis omnino expers, & intemerata eſt, & ſimulare neſcia, & ſibi ſemper conſtans.

Ibid. Ἁπλοῦν ἐστὶ καὶ αἰδῆμον τὸ φιλοσοφίας ἔργον. | Viden' Lector Antoninum, ut ſe paucis graphicè depinxerit? Gravitatem faſtuoſam iſtius putat Principis, qui Scientiæ Civili primas, Morali vero & Divinæ non niſi ſecundas partes tribuit. Modeſtiam ex adverſo & Morum Simplicitatem Illi peculiares reponit, cui Religio & Virtus in primis habentur, Artes verò Politicæ eà tantùm tenus ducuntur laudi, quà Dei & Naturæ Præceptis nullæ repugnant. Aberat utique quàm longiſſimè Marcus ab iſtâ Politicorum ſententiâ comprobandâ, quæ Res adminiſtrantibus publicas nihil fere non licere; Imperio potitis à communi ſcilicet Juſtitiæ ſolutis Lege, novas & liberiores rationes excogitandas; Religionem autem, & Mentis ſibi conſciæ reverentiam, & præſtitum in omnibus Deo obſequium adeò non Imperantibus prodeſſe autumat, ut quàm maximè officiant. Nec his animum vacare poſſe ineptiis, niſi & ſuo & Reipublicæ ſummo periculo.

§ 31. D'Acer. xxxiii. Ὁρμὴ καὶ πρᾶξις. | Juſtitia in quo poſita ſit paucis docet. Actiones ſcilicet ut culpâ vacent parùm refert, niſi & Intentiones, & Cupiditates puræ ſint, & Injuriæ criminis expertes.

§ 34.

§ 34. D'Acer. xxxvi. *Οἷοι οἴακες.* | En Judicium! quo nemo unquam aut æquius tulerit aut prudentius. Atat, quantum eſt hominum iſtiuſmodi, & quam vano ſe efferunt faſtu; tanquam ab ipſis ſive laudantibus, ſive vituperantibus, Bonum & Malum alienum penderet omne?

§ 35. D'Acer. xxxvii. *Τὶ ἂν λέγεις ὅτι ἐγένετό τε πάντα, καὶ ὅτι πάντα ἀεὶ κακῶς ἕξει.* | Petulantiam atque Impietatem notat Antoninus, qui Mundi hujus ordinem vitii inſimulare non verentur; ſed temerè & fortuitò fieri omnia, perfrictâ quà ſunt fronte, contendunt. Hoccine eſt Hominis? Hoccine Vermiculi, Terræ ſcilicet & Cineris Officium, Deum ut in judicium provocet, quæ verò, non vires modò, ſed & captum plane exſuperant, de iis quòd perperam atque inconſulto fiant, decretoriè ut audeat ſtatuere? ſcilicet Naturam iſte Univerſalem, à quâ & ipſe conditus eſt, privato ſubjicere, examini, & ſtultitiæ manifeſtam peragere, in ſe recipit, qui hæc audet. Effectum mirum nì ſuâ ſe Causâ ſapientius jactat & præſtantius. Proh cæcam & ſacrilegam Homunculi arrogantis audaciam!

Ibid. *Ἀλλὰ κατακέκριται ὁ κόσμος ἐν ἀδιαλείπτοις κακοῖς συνέχεσθαι.* | Quod ne ſupponendum eſt quidem fieri ullo poſſe pacto. Nec enim in Deum tàm Optimum quàm Maximum immanitatis iſtud cadere cenſendum eſt, ut Operum ſuorum quodvis eò tantum effingeret, quo miſerum reddat. Quin itaque rem ut ſe habeat rectè dijudicemus; & ipſam Maledictionem, unde omnia proveniunt inſortunia atque incommoda, non Dei operibus annumerandum, aut Illi tribuendum Authori, ſed ab ipſo Homine exortam cogitemus. Nam, quòd Antonino quidem minus ſuboluit, Peccati eſt iſta Supplicium, & ab hâc unicâ profectâ Causâ. Sed ſi Deum adhuc Authorem obtundas, at memineris velim, iſtud non Creatoris eſſe Voluntarium, ſed Judicis in ſolidum & Gubernatoris Opus, coactum quodammodo & neceſſarium. Hinc illa Dæmonis in Mundum Poteſtas. Deus autem adeò non perditum & damnatum voluit Mundum, ut, reſtituendi ſervandique ejus gratiâ, Humanam in ſe ſuſcipere Naturam, & morte omnium contumelioſiſſimâ affici, non fuerit ipſe gravatus.

§ 38. D'Acer. xli. *Εἰ μὲν ἥμαρτεν, ἐκεῖ τὸ κακόν, τάχα δ' οὐχ ἥμαρτεν.* | Facta expendere aliena, ex æquo præſertim & bono æſtimare, res eſt omnium difficillima. Tutiùs itaque multò & conſultiùs Illi, quibus omne prorſus judicium de rebus iſtiuſmodi ferre religio eſt; ne ſibi dum minùs temperant licentiam alieno arrogent diſpendio. Ab iſtis itaque ſeu perperam, ſeu temerè prolatis quò magis caveant nomine Chriſtiano inſigniti, Dominus ipſe firmiter injungendo præcepit ſuis, *Ne judicent*; Quod tamen ſi facere nihilominus præſumpſerint, & cujo & quanto id facturi ſint periculo, ut ibidem oſtenderet, adjicere viſum eſt, *Ut ne judicemini. Quo enim judicio judicatis judicabimini, & quâ menſurâ metimini, eadem contrà metietur vobis.* Matth. vii. 1, 2. Sed quorſum Proximum culpæ poſtules, vel temet ipſo fortean minùs obnoxium? Nam *Qui loquitur contra fratrem, & damnat fratrem, loquitur contra Legem, & damnat Legem.* Jacob. iv. 11. Dato tamen, illum quid peccâſſe at ſibi nimium peccavit uni, ſuoque ipſius, non tuo damno. Fieri tamen poteſt, ut ne peccaverit quidem; Judicium igitur Dei te ſatius eſt expectare, qui omnium gnarus cùm ſit, & Cordium Scrutator, univerſis ſecundum Opera ſua redditurum, & quod Judicem decet officio neutiquam defuturum pro certo habeas.

§ 39. D'Acer. xlii. *Τὶ τῷ ἡγεμονικῷ λέγεις τέθνηκας, ἐφθάρσαι;* | "D'Acerius hîc loci (ſiquis alius) pene deſperati, Caſaubonum ſecutus eſt; cujus emendationes apud Gatakerum videre eſt. Rem verò ipſam ità pergit porrò exponere". Quoties *Peris* dixeris, de Anima dictum puta. Quippe quod Animæ competat ſoli, Corpori enim quantumvis immutato, ut pereat tamen, contingere non poteſt. At ſimul cogites velim, quàm ineptæ ſint iſtæ & quàm inanes querimoniæ. Nam & ipſa cùm expers materiæ ſit, Anima, ut etiam ab Interitu procul & immunis ſit, oportet; nec illi metuendum eſt ne divulſis denique diſſipatiſque particulis, illa pereat unà; quæ non ab his mutuò connexis & coaleſcentibus originem aut formam ſuam traxerat. Rectè ſane procedit Argumentum, ſi rem ſerio deſpicias; ſed cùm hominum pleriſq; adeò eſſe ſubtilibus minimè contingat; hanc iſtis ratiocinationibus accenſendam arbitror, quas inter ſublimia atque Arcana Philoſophiæ recondita collocatas, pauci admodum mentis humanæ viribus aſſequi valeant. "Gratiæ itaque Benigniſſimo Deo, eò prolixiùs agendæ ſunt, qui noſtræ miſertus imbecillitatis, Animam Immortalem in Scriptis ipſe θεοπνεύστοις luculenter narravit; Veritati ejus fa[illegible] & mentiri neſciæ, certo ſcilicet atque omnium validiſſimo, Fundamento ut innixa Fides noſtra quæ cogitando ægrè capere poſſumus, credendo facilè amplectamur".

§ 40. D'Acer. xlii. *Τίς δέ σοι εἶπεν, ὅτι οὐχὶ καὶ εἰς τὰ ἐφ' ἡμῖν οἱ θεοὶ συλλαμβάνονται.* | Egregius ſane Locus, nec levi tantum oculo perſtringendus. Antoninum enim Veritatis Chriſtianæ rudem, Divinæ Gratiæ, (vel ſemet inſcio) vindicem nactus es, & Aſſertorem minimè contemnendum. Hem itaque disertè profitentem, Voluntatis Libertate quidem hominum generi conceſſa, noſtræque primitùs inſitâ naturæ, & facultate cuique quod ſuum eſt præſtandi, & Virtutem

Digitized by Google

tem excolendi feciſſe Deum copiam. Quin & perrexiſſe porrò; quodque ut facere poſſimus pridem dederat, id ut velimus etiam, jugi opis ejus acceſſu, efficere. Ita tamen efficere, ut ne nuperæ illæ vires ſuffectæ, priſtinis animi facultatibus officerent, ſed Arbitrium Homini relinquerent adhuc, ſervarentque integrum. Ea enim eſt influxûs Divini ſuavitas, ea lenitas inenarrabilis, ut Animos vi nullâ cogat, trahátve, ſed demulceat, ſed flectat, ſed ſuis (ſit verbo venia) blandis, ſuprà quàm quod dici poteſt, illecebris, ad virtutem pelliceat volentes. In hoc itaque ſita eſt ejus efficacia, ut ita demùm adjuti, non eligendi facultate ſpoliemur; ſed illa proni promptique eligamus, quæ, abſque hic eſſet adjumento, minime omnium elegiſſemus.

§ 41. D'Acer. xliv. *Τῷ τοῦ προσποιοῦντι ἀεὶ ἢ τοῦ ὀργάνου δι' ὃ προσάγεται.* | Nobis id inprimis videndum, quam præſertim ob cauſam hic terrarum degatur. Corporis & Animæ ſalus annon præ cæteris omnibus ſpectanda, curæque eſſe debeat. Quod cuivis facilè adeò patet, ut dubio nihil reſtet loci. Id enim agendum eſt unum, ut quæ ob oculos habemus, ut propoſitum vivendi ſcopum cogitantes, mores noſtros actioneſque ſingulas his congruentes rationibus componamus; apta denique media ut curemus adhibenda, & ejuſmodi tantùm, quæ ad finem ultimum & homine dignum, nos tandem perducere queant.

§ 42. D'Acer. xlv. *Ὡς εἰ ὁ ὀφθαλμὸς ἀμοιβὴν ἀπῄτει, ὅτι βλέπει.* | Appoſitum id ab Hieronymo notatum. "Sicut ſingula Corporis membra, citrà mercedis intuitum, ſuis fungi officiis non gravantur; Nobis itidem convenire, qui in Corpore multò præſtantiori membrorum vices ſuſtinemus, ut munia gratuitò obeamus læti; nec alio quovis præter Bonum Commune opus eſſe debere ad benè faciendum incitamento.

In Librum Decimum.

§ 1. ΕΣΗ, *φανερωτέρα τοῦ περικειμένου σοι σώματ@.* | Animam Corpore dilucidiorem fieri poſſe non eſt quod miremur, ſi immortalem Illam & permanentem, naturæ immutabilis, quæque ſemper conſtet ſibi: iſtud verò varium & in horas mutabile, ſibi nunquam ferè non diverſum vitam porro nactum non brevem & tantùm caducam, ſed acceptam mutuò, & aliunde adſcitam, cogitaverimus. Jam verò Anima tum demum dilucida facta cenſenda eſt, cum officio eam defungi, cùm Originis memorem ſtemmate tam nobili ſe dignam præſtare, cùm ad Formam Primitivam, Perfectum ſcilicet rerum omnium Exemplari mente divinâ conceptum, ſummo ſe ſtudio adjungere ipſam, & componere, manifeſtò liquet. Obſcuram viciſſim & perſpectu difficilem dixeris, ſi in corpus demerſa tota, à Facultate ſenſitivâ adeò abeſt propè, ut Subſtantiam ibi ſublimem, & ratione nobilitatam fruſtrà quæras. Hoc enim animus humanus cum Deo commune habet, quòd cum oculis corporeis Neuter ſit cernendus, ex operibus tamen ſuis palàm ſe faciat uterque, ut ne mundus quidem ipſe ſe magis præbeat conſpicuum.

Ibid. *Ὅτι πάντα σοι πάρεστι.* | Omnia tum Animo adeſſe putandum, cum Deo ſit conjunctiſſimus, atque ejus Amore & Studio uſquequaque plenus.

§ 2. *Παρατήρει τί σοῦ ἡ φύσις ἐπιζητεῖ, ὡς ὑπὸ φύσεως μόνον διοικουμένου.* | Monitum quod nobis ex uſu eſſe maximo, modò obſequi velimus, poterit. Regulam nempe certiſſimam præſtantiſſimamque complexum, quâ licita ab illicitis dignoſcere valeamus. Sed cogitatum ſimul id velim, Deo quàm clementi & benigno utamur, quámque bono ſint loco res noſtræ, quibus nihil eſt vetitum, niſi quod in nos admiſſum naturæ noſtræ vel Animali, Rationali nociturum ſit. A vel quibus autem natura non læditur, ea licere omnia pro certo habendum.

§ 3. *Φέρειν πέφυκας σὺ ὑπομένειν.* | Si id Philoſophis ſolatio eſſe potuit, at quanto magis Chriſtianis gratulandum, quibus ſuppetunt Malorum levamina, ab iſto longe diverſa? Certis nimirum & indubitatis exploratum habent illi argumentis, *Brevia* quæ vitam hanc caducam angunt *incommoda*, *gloriam* iſta paſſis *ſempiternam* atque *immenſam* tandem aliquando eſſe *confectura*. 2 Cor. 4. 17.

§ 7. *Εἴτε κατὰ περίοδον ἐκπυρουμένου εἴτε*, &c. | Qui ab Academiâ erant, & à Stoâ Philoſophi, cùm in Sacras Literas (quantum ego conjicio) fortè incidiſſent, Mundum inde in extremo deflagraturum die, novos autem Cœlos, & novam tum poſteà terram fore, inibi didicerant. Mente verò Spiritûs Sancti parùm intellectâ, quicquid aut ipſorum Placitis priùs receptis, aut vanis animi incerti cogitationibus convenerat maximè, id ferè hâc in cauſâ deinde commenti ſunt. Ex illis nonnulli Mundum multis renovatum vicibus, at

Digitized by Google

flammis tandem iri penitùs abſumptum; Alii renaſcentem jugiter, in æternum permanſurum, nec crebris incendiis (quæ & futura agnoſcebaut) tam abſorbendum, quàm ſordibus expurgandum, quibus tandem reſtinctis, omnia in priſtinum reverſura locum ſomniabant. De flammis tamen expiatoriis viderint eruditi; ecquid illis anſæ porrexerit Eſaias, Babylonem peccatis fœdiſſimè conſpurcatam ſic olim allocutus. *Habes carbones ignis, ſede ſuper eos, hi tibi erunt auxilio*, Iſai. xlvii. 13, 14. "Ita quidem Lxx: Senes ſed longe aliter Hebræa veritas, *Non*, inquit, *prunæ ad calefaciendum ſe, focus ad ſedendum coram eo ſic fuerunt tibi quibus laboráſſe.*" Sed ut unde deventum erat redeamus. Omnia, inquam, in priſtino ſtatu futura denuò autumabant, Socratem verbi gratiâ reviſturum, & ab Anyto Melitoque fore ut iterum inſimuletur, ab eodem etiam Judicum conceſſu iniquiſſimum capitis luat ſupplicium. Imaginem in iſtis videre eſt Chriſtianæ Reſurrectionis perperam intellectæ & Veritatem hominum deliramentis deformatam quos nondum de Philoſophiæ tenebris, ad eximiam Evangelii Lucem dignatus erat Deus accerſere.

Ibid. Ὑπόδυ δὲ, ὅτι ἐκεῖνό σε λίαν περισπλέκει. | Corpora noſtra mutari in horas, & ab illis eſſe longè diverſa quæ naſcentibus fuerant, cùm primâ ſit facie durum nimis, & quod paucis fidem faciat; ad captum vulgi ſe demittit Antoninus. Supponit itaque quod plerique ſibi perſuaſum habent, à Vero quantumvis alienum. Quod tamen eo facit libentiùs, quoniam ab iſtâ conceſſione rei de quâ agitur probandæ nihil eſſet periculi metuendum. Dato enim, quod idem nobis etiamdum ſit corpus, quod à parentibus traditum accepimus, at illud tamen iri nequit inficias, & creſcere id, & enutriri, & vivere non poſſe, niſi nova accedit materies, niſi & immutetur poſtquam acceſſerit, & iſtâ mutatione labantem ſuſtineat & renovet molem. Quin & id etiam ut elargiare oportet, & Novam iſtam, & illam priſtinam materiam mutationem adhuc aliam manere; Mortem dico quæ utramque mox in ſua cujuſque Elementa remiſſura eſt. Hoc, nî mens me fallit, voluit Antoninus, cujus animum ſi ſim aſſecutus, loco prius in quo hærere viſi ſunt, aut hallucinati Interpretes, gaudeo me lucis aliquantum contuliſſe.

§ 8. Ὀνόματα θέμενος σαυτῷ ταῦτα ἀγαθὸς, αἰδήμων, | Pravum præfractumque Hominis ingenium vel hinc advertas, qui, quod poſſunt, reſpuunt; quod nequeunt efficere, id ſummo proſequuntur ſtudio. Speciosa nomina & laudem virtutis immortalem promereri poſſunt, id utique nolunt: Mereri, inquam poſſunt, alii verò ut pro meritis Titulos, & laudes tribuant debitas, id efficere non poſſunt. Huic tamen uni totis viribus incumbunt. Quin & ab aliis ſi id conſequi potuiſſent, Quid inde capiendum eſt Commodi? Siquidem bene merentibus, ne: omnibus contingit, nec ſolis, ut Audiant bene. Hoc interim Nihili, Hoc Incertum in votis eſt; Illo & Certo, & vere Magno, neglecto fere, & ubique contemptui habito.

Ibid. Ἐὰν δὲ αἴσθῃ, ὅτι ἐκπίπτεις, ἄπιθι θαῤῥῶν εἰς γωνίαν τινα | Hoc Iſtos præſertim mordet, qui quoniam Virtutes ſe poſſe aſſequi univerſas deſperant, ne ulli prorſus omnium ſtudent. Quo quid à mente ſanâ abhorret magis? Virtutes enim opem ſibi mutuò & incrementum ferunt, & aliæ paulatim ex aliis naſcuntur. Nec ea eſt humanæ Naturæ ſors, ut ad culmen nobis ſemel, & per ſaltum (quod aiunt) perventum fuerit; ſed clivus iſte abruptus pedetentim conſcendendus; nec quiſquam eſt Bonus aut Sapiens, quin Is ut eſſet, multo illi labore, & longo temporis Impendio ſteterit.

§ 9. Μῖμος, πόλεμος, πτοία. | Ex his vel una quævis ſufficit, animam à Deo abſtrahendo, niſi arctiſſimo illi nexu ut conſtringatur, operam demus. Quod ſi fuerit factum, omnia nobis deperdendis fruſtrà erant, cum, teſtante Apoſtolo, Nihil prorſus, *Neque Mors, neque Vita, neque Angeli, neque Principatus, neque Præſentia, neque Futura, neque Ulla alia Res creata ſeparare nos valeat à Charitate Dei, quæ eſt in Chriſto Jeſu Domino noſtro*, Rom. viii. 38, 39.

Ibid. D'Acer. x. Ὁπόσα ὁ φυσιολογητὴς φαντάζῃ καὶ παραπέμπεις | "Caſaubonus, ut ſolet, ſecutus, qui pro ὁπόσα legendum πόσα cenſuit novam hinc orditur Periocham D'Acerius; Senſu à vulgatis quàm alieno vide ſis apud Gatakerum, Nobis intereà Noſtri veſtigiis inſiſtendum." Anceps, " inquit is, " & periculoſa nimis res eſt Philoſophiæ Naturalis ſtudium, quod, oculos dum in res merè corporeas intentos detinet, Animum interim ab Intellectuali illâ & Incorporeâ Naturâ detorquet, Solo Vero, & Bono, & Uno; Dei nempe nos facit immemores, & immenſis ejus perfectionibus quò minùs immoremur, prohibet: Hinc mirum ni D. Paulus *à Philoſophiâ & inani Deceptione cavendum* monuit, *Coloſſ.* ii. 8. Quanquam nec Antoninum Scientiam hanc in ſolidum amandâſſe exiſtimem. Nam & inde haud parum capitur commodi, Theoriæ modo Praxin adhibeamus comitem; & Mundi hujus Ornatum atque Ordinem ſtupendum planè, eâ ratione, eoque contemplemur conſilio, ut ad Cultum Deo præſtandum ad Sapientiam ejus & Potentiam piè quantum poſſumus ſuſpiciendam demirandamque aptiores facti, nos inde profeciſſe plurimum ſentiamus.

Ibid. Αὐθάδης σώζεσθαι λανθάνον, καὶ κρυπτόμενον | Rectè ſtatuit. Duo ſiquidem hic loci in ſe ſuſceperat probanda; utrumque notatu digniſſimum.

Digitized by Google

mum. Primum, Quòd Voluptas à Rerum Phyſicarum Notitiâ profecta, nec pura eſſe poteſt, nec Plena, niſi & Actiones inde enaſcantur genuinæ, quæ ortum & parentem prodant ſuum. Cui conſentaneum & Secundum, Voluptatem non rectè æſtimari, quoties de externis ejus indiciis tantùm fertur Sententia: Externa nimirum iſta veram Hominis naturam nec conſtituunt, nec pertingunt quidem. Tanti proinde habenda ſunt ſingula, quanti ipſum Hominem juvando ſunt, Animam ſcilicet & Mentem veris, ſolidis & inculparis perfundendo gaudiis. Hinc ſequitur Axioma illud vulgare

Scire tuum nihil eſt niſi Te ſcire hoc ſciat Alter.
Perſ. Sat. 1.

Inanes tantùm & ineptos ſapere, qui quod intus reperire nequeunt, id foris incaſſum requirunt. Voluptatis intereà loci ſincere, quæ à Sapientiâ proficiſcitur rudes iſti ſunt prorſus & inexperti. Latet quidem illa, ſed eò magis liquida eſt & intemerata in animo recondita, ſed ipſum reconditem mirifico ſuî ſenſu demulcet, oblectatque.

Ibid. D'Acer. xi. Καὶ τίνες δύνανται αὐτὸ διδόναι τε καὶ ἀφαιρεῖσθαι | Hæc ſecum animo quiſquis recolit à rebus finitis incertiſque (cujuſmodi omnes ad unam ſunt res Creatæ) animum haud magno abſtrahet negotio; & ad Deum adjiciet Unum. Illum ſiquidem penes eſt unum, & dare omnia, & auferre, pro libitu ſuo.

§ 11. D'Acer. xiii. Εὐθείας περαίνοντι ἕπεσθαι Θεῷ. | Is *rectà proficiſci* cenſendus eſt, qui nihil non Juſtum facit, & Legibus *Agens* obtemperat; Is denique *Deum ſequi*, qui quicquid decreverit Ille æqui boni conſulit, & ad Voluntatem Divinam *Patiens* animum comparat ſuum. Utrumque conjunxit Antoninus, haud abs re ſanè, à ſe enim quantumvis diſtantia videantur, aut reverà diſtent, ità tamen ſibi mutuam præſtant opem, ut Virtutum alia nunquam non alteri ſubveniat. Qui verò in Illâ minùs ſe præbuit ſtrenuum, in Iſtâ itidem ut ſe det turpiter neceſſe eſt.

§ 12. D'Acer. xiv. Τίς ὑπονοίας χρεία, παρὸν σκοπεῖν τί δεῖ πραχθῆναι | Nihil Omnibus quidem, at Principibus præſertim, periculoſum eſt magis, quàm leves iſtæ Suſpiciones, quas abundans ſæpe ſolet & anxia nimis Cautela animo ſubjicere. Siquid agere debemus, ſatis conſtat hoc fortiter agendum, nec quid deinde ſit futurum, ſolicitos eſſe Decet. Sin minus quid expediat per te noveris, conſilium ab aliis petendum. Scrupuli verò inanes & ſuperſtitioſi, *At ità demum hoc forſan*, vel *illud eveniet* abjiciendi illicò, quippe qui & Animum ſuſpenſum teneant, & ab Incepto alieni omnino ſint.

Ibid. Ἐπεί τι ἦγε ἀποστάντος ἀπὸ τούτου. | Quoties animi pendentibus, quod fieri debuit omittitur, aut à juſto præ Ignaviâ deſiſtitur incœpto, in gravius multò damnum impingimus, quàm quodvis à rebus profectum externis infligere poſſet infortunium. Locum hunc ex ſenſuin prorſus exiſtimo, ſi Codices ſequimur vulgatos; Unde ut aliquid ſaltem erui poſſet, hactenus eum in me mutandum ſuſcepi, ut de meo βλαβερὸν δὲ adjicerem. Quæ ſi aliis arriſerint minus, ſupereſt & illis eadem in Textu depravatiſſimo, quod è re ſit magis excogitandi Copia.

Ibid. D'Acer. xv. Φαιδρὸν ἅμα καὶ συνεστηκὸς ὁ τῷ λόγῳ κατὰ πᾶν ἑπόμενος | Articulum ("ità enim ſeorſim diſtinxit D'Acerius") habes eximium. Quicquid agitur rerum, ſi cum tumultu, & ſtrepitu, & animo agas perturbato, rationem tibi deficere, id certo eſt indicio. Quod enim de Deo Pagina Sacra, illum nec in Turbine, nec in Procellis, ſed lene potiùs ſpirante Zephyro Numinis præſentiam exhibitam voluiſſe; de Sapientiâ itidem pari poteſt jure prædicari. Suavis illa per ſe & placida, turbam fugit, & ab impetu abhorret plurimum; in tranquillo degit, & Animus quo ſe habet melius, eò minus ut concitatus ſit & ſui inops, ſemper facit.

§ 13. D'Acer. xvii. Τοιοῦτοι μὲν ἐπὶ τῆς κλίνης, τοιοῦτοι δὲ ἐπὶ τῆς τραπέζης. | Iſtis ſane ſolenne eſt morum agere Cenſores, & de alienâ, ut luber, famâ decernere, quos ſi in occulta domûs ſequi liceret, & quid illis clam teſtibus ſiat ediſcere; vel ſi Lucerna, (ut olim luſit Lucianus) nocturnas poſſet Libidines, & quæ ſuadent Solitudo & Tenebræ inhoneſta, verbis explicare, ampla ſatis inde ſuppeteret vices referendi materia. Larvâ etenim ſeveræ virtutis detractâ, ita omnibus eſſet palam, iſtiuſmodi Simulatores, à jus in aliena facta dicendo præ cæteris ſibi maximè temperare debuiſſe.

Ibid. Οἷα δὲ κλέπτοντες, οἷα δὲ ἁρπάζοντες. | Idea cumprimis bella & ſalis plena. Ab iis etenim ex rapto plane vivitur, qui eo proceſſerunt inſolentiæ, ut ſingulis Laudem & Vituperium pro Arbitrio decernant ſuo. Illud quòd Forum agant nullâ authoritate muniti, miſſum in præſens facio. hoc potiùs advertendum animo, quàm iniquè cauſas dijudicent, de quibus illos omnino judicare haud eſt æquum. Solenne ſcilicet habent, peſſimo omnium furto, alienis detrahere laudibus, quo faciliùs ex harum detrimento, aliquid incrementi accedat Suis. Quin & Prærogativam Deo, ſiqua alia peculiarem arrogare non verentur ſibi, illam nempe quâ cordium is agit ſcrutatorem & de intimis animi Cogitationibus ſtatuit. Damnant etiam Legem, quod olim à Jacobo notatum memoravimus) & ipſam in jus rapiunt Juſtitiam. Jam verò Sacræ Literæ rapinæ iſtum arguunt, qui *ſe parem cum Deo autumare auſus fuerit*, Phil. ii. 6.

Digitized by Google

Id autem eſt ſe parem, imo vel ipſo Priorem Deo æſtimare, Proximos ad noſtrum Tribunal ſiſtere, & in quos juris nihil nobis eſt, eorum de factis pro imperio cognoſcere & ſtatuere.

Ibid. *Μέρει δὲ γίνεται, ὅταν θέλῃ πίστις, αἰδὼς,* &c. | Quò nihil argumento deeſſe poſſet, quod hominum iniquam ſimul & veſanam arrogantiam ad vivum depingat, illud etiam viſum eſt Antonino, tanquam ex abundanti, adjicere. Rapina iſta, ſi in manus aut pedes eſſet admiſſa, excuſatiorem paulò dixeris; Id verò omnium eſt flagitioſiſſimum, quâ ſui parte egregias ſibi & præſtantiſſimas comparare eſt Virtutes, illius ut ope noxam potius & reatum ingentem Injuſti Falſique homines deditâ operâ impingant ſibi.

§ 15. D'Acer. xix. *Ζῆσον ὡς ἐν ὄρει.* | Id nî fallor vult. Ità eſſe cuique vivendum ac ſi quocunque degas in loco, is omnium & amœniſſimus, & ſibi exoptatiſſimus eſſet. Editiores enim Loci, & Domicilia in montium verticibus extructa, apud Veteres præ cæteris magno habiti pretio notiſſimum eſt. " Quanquam aliter Gatakerum periochen hanc accepiſſe Lectorem minimè fugit, cui uter ad mentem Antonini propiùs, dijudicandum relinquo.

Ibid. D'Acer. xx. *Εἰ μὴ φέρουσιν, ἀποκτεινάτωσαν.* | Platonis illud Marcum in animo habuiſſe nullus dubito. Socratem is induxerat, Homines Juſtitiæ quàm infenſi ſint, referentem. Tanto nimirum illos odio eam atque adverſatione habere, ut ſi ipſa ſe Juſtitia humanam induta figuram, oculis corporeis cernendam exhiberet, ne impune quidem eſſet factura; Sed Virtutis tam eximiæ impatientes, morte quam poterant atroci & contumelioſâ maximè, homines illam mulctaturos autumat.

§ 19. D'Acer. xxiv. *Περὶ ὀλίγου δὲ ἰδέλλον πόσοις, καὶ δὲ οἷα.* | Nobis etiam haud ineptè in eos, qui inſolentiùs efferunt ſeſe, & Dominatum ſibi vindicant, iſta docet Antoninus transferenda, quæ Davus olim ille Horatiànus, Imperium Hominis detrectans vitiis irretiti, & ſui parum potentis,

Tune mihi Dominus Rerum imperiis hominumque
Tot tantiſque minor? quem ter Vindicta quaterque
Impoſita haud unquam miſerâ formidine privet?

Serm. Lib. 2. Sat. 7.

§ 20. D'Acer. xxv. *Τότε συμφέρει, ὅτε ἐκείνη φέρει* | Illorum redarguit errorem qui res olim forſan ex uſu futuras faſſi, calamitoſas tamen in præſens criminantur. Is contrà, ubi primum agere quid decreverit Natura, ex illo nobis eſſe uſui contendit. A Naturâ enim ſuum cuique tempus præſtitui; idoneum apprimè & congruum. Adeo ut nequid unquam ſit ab illâ Factum, niſi, & quod fieri debuit, & quando fieri debuit maxime!

§ 23. D'Acer. xxviii. *Τὰ τοῦ Πλάτωνος, σηκὸν ἐν ὄρει* | Locum habes in Theæteto, Socratem nempe Commoditates & Prærogativas enarrantem, quibus & Magnates gaudent & Philoſophi; & ob quas vel Hi vel Illi potius anteponendi videantur. *Ἄγροικον δὲ καὶ ἀπαίδευτον ὑπὸ ἀσχολίας οὐδὲν ἧττον τῶν νομέων τὸν τοιοῦτον ἀναγκαῖον γίγνεσθαι, σηκὸν ἐν ὄρει τὸ τεῖχος περιβεβλημένον.* *Itaque & hujuſmodi Philoſophum neceſſe eſt propter nullam negotiorum exercitationem, non minus ruſticum & imperitum eſſe, quàm Paſtores. Utpote qui perinde mænibus in Urbe, ac illi Cautæ ſepto in monte circundetur.* Edit. Serran. P. 147. Ad illa verò Marcum idcircò alluſiſſe arbitror, quò nobis inde colligendi locum daret, quòd cum Sapiens in medio Urbis tumultu, ruris ſibi delicias, & ſolitudinem ſervet integram, Animi Tranquillitas, ab hominum itidem quolibet, qui ſibi non ponit obicem, & reperiri poſſit ubibuis loci, & facilè conſervari.

§ 25. D'Acer. xxx. *Κύριος δὲ ὁ νόμος* | *Lex,* vel quod Marco tantundem eſt, *Deus.* Is nempe Lex eſt vivens, immutabilis, & ſempiterna. Unde & Legem à Platone *Sapientum Deum,* & à Socrate in Minoe *τοῦ ὄντος ἐξεύρεσιν,* *Inventionem ejus quod eſt* nuncupatam auguror.

§ 26. D'Acer. xxxi. *Ὡς καὶ τὴν βρίθουσαν καὶ τὴν ἀνωφερῆ ὁρῶμεν.* | Vis illa Naturalis, (Plaſticam vocant,) cujus ope ſtupenda planè iſta Fœtûs & generandi, & efformandi, & ad maturitatem uſque perducendi myſteria ritè peraguntur, oculos longè fugit corporeos; nec niſi animo eam omninò videndam objicimus: Pariter ſe habet & illa, quâ corpora ſive ſurſum, ſive deorſum feruntur. Unde eruditis haud levis ſemper animum ſubiit dubitatio quâ demum de causâ facultas hæc originem traxerit; Ipſa etenim Corpora nec Gravitate per ſe, nec Levitate prædita ſatis conſtat. Videndum itaque, an inde fiat, quod Omnia ſui ſimilium appetentia, his præſertim conſociare ſe, & tanquam in amplexus ruere avidè contendant, quod Stoicis placuit magis: An, quod Aliis Vero viſum eſt ſimilius, id omne Terræ circa ſuum centrum motæ ſit potiùs tribuendum; quæ dum rapidiſſimâ rotatur agitatione, partes ſuæ molis Univerſas à Centro abigit quodammodo arcetque. Iſtæ igitur Particulæ vel longiùs inde abſunt vel propiùs, velociùs etiam aut ſegniùs capeſſunt fugam, quo ſe aut fortiùs impulſas, aut placidè magis, motas ſentiunt. Quibus Motûs imprimitur minus, illa ab aliis magis motis magnâ vi pulſæ recidunt illicò: & ex caſu tam ſubito, tamque violento, nomen & exiſtimationem Corporum graviorum adipiſcuntur. Horum enim peculiare vulgò perhibetur, Centrum versùs deſcendere, & ab illo ægrè avelli.

Digitized by Google

§ 29. D'Acer. xxxiv. *Ἐρώτα σεαυτὸν, εἰ ὁ θάνατος δεινὸν διὰ τὸ τούτου στέρεσθαι.* | Si ſingulis ſeorſim ad examen vocatis, ſuo tantùm unum quodque penderemus pondere, ex iſtis omnibus, quæ moribundos male habent, vix ullum reſtaret, quod tanti apud nos eſſet, ut ejus unius gratiâ, vel vitæ incommoda ſuſtinendas vel mortem moleſtè ferendam exiſtimaremus.

§ 31. D'Acer. xxxvi. *Καὶ ἐφ' ἑκάστου τὸ ἀνάλογον.* | Ad idoneam fragilitatis humanæ recordationem id forſan videatur ſatis, Omnes ut Præclaros præſertim qui antehac è vivis exceſſerunt, animo Viros recolas. Sed cùm ii ſumus, qui nos noſtraque, alienis anteferenda habeamus univerſi, hinc fit, ut iſta fortiùs animum commoveant Exempla, quibuſcum aliqua nobis interceſſit vel neceſſitudo, vel Conditionis, vel Eventuum Analogia. Quod huic locum dedit conſilio, ut in alios ſine delectu quodam, tanquam in ſpeculum inſpicientes, quid nobis & futurum ſit, & facto opus, aptiùs, & veriùs, & faciliùs ediſcamus.

Ibid. *Τὸ ἅπαξ μεταβολὴν ἐκείνην ἔσεσθαι ἐν τῷ ἀπείρῳ χρόνῳ* | Viſum eſt Sroicis, Mundum ſæpiùs, vel potiùs ſemper repetitis vicibus refici, & renovari. Imaginem etiam aliquam ſubobſcuram licet, Reſurrectionis à mortuis, animo eos effinxiſſe, inducit ut credam Locus in Chryſippi de Providentiâ Libello in pauciſſimis memorabilis. *Hæc* (inquit ille) *quum ſic ſe habeant, ſatis conſtat id, nec rerum naturæ, nec rationi rectæ repugnare, ut temporum Periochis olim revolventibus, in eandem poſt obitum rurſus, & Formam & Conditionem revertamus.* Ab Sroicis ramen non eadem omninò quæ nunc ſunt renaſcitura, ſed illis ſimilia tantùm; (Non eundem verbi gratiâ, Socratem, ſed huic & virtute & fortunâ geminum) videtur potiùs placuiſſe.

§ 33. D'Acer. xxxviii. *Κρείττων γίνεται ὁ ἄνθρωπος καὶ ἐπαινετώτερος, ὁ ὀρθῶς χρώμενος τοῖς προσπίπτουσιν.* | Iſta enim Infortunia, Ignis ad inſtar, quo aurum excoquitur, defæcatiorem virum & nitidiorem præſtant. Sanctior ità demum & auguſtior factus, haud inepè de ſe dici poſſe ſentit, quod olim de Mario Florus, *Redit ab Africâ Marius clade major, ſiquidem Carcer, Catenæ, Fuga, Exiliaque horrificaverant dignitatem.*

Lib. III. C. 21.

Ibid. *Οὐδὲν βλάπτει νόμον* | *Legem* Ordinem ſcilicet rerum à Deo conſtitutum nequaquam perturbant aut Univerſi faciem deturpant hominum infortunia. Elegantiæ ſiquidem & ad Bonum commune convenientiæ tantundem habent res adverſæ quantum quæ ſecundæ ſunt maximè. Sunt enim & iſtæ in manu Dei poſitæ & ejus Inſtrumentorum perinde funguntur viæ; ad opera tam Bonitatis quam Juſtitiæ exequenda pariter aptæ; ſive ut his ſpectatâ magis effulgeat Bonorum virrus, ſive Improborum Malitiæ ur aliquis ponatur modus. Præclara ſane, & quæ Animum verè Philoſophicum ſapit Ratiocinatio.

§ 36. D'Acer. xli. *Τινὲς ἀσπαζόμενοι τὸ συμβαῖνον κακόν.* | Antoninum iſta locutum cave mortem in Malorum cenſu repoſuiſſe exiſtimes; ſed vulgi potius ingenio Sermonem attemperâſſe, qui Mortem Malorum graviſſimum ſupremumq; rati; quoties Inimicos, aut ſibi Incommodos è medio ſublatos videant, vehementer ſolent gaudere. Quod non Puſilli tantùm, ſed & Malevoli, & Immanis animi certiſſimo eſt indicio.

Ibid. *Χαλεπὸς μὲν οὐδενὶ ἡμῶν ἦν* | Is enim eſt vir Bonus, ut Peccata licet damnet, & ſummo habeat odio, ipſi tamen peccanti æquum ſe ſemper & Benevolum præſtet. *Inſectatur* nempe *Vitia, non Homines, non caſtigat errantes, ſed emendat.*

Plin. Lib. I. Epiſt. 10.

Ibid. *Ἐφ' ἡμῶν δὲ πόσα ἄλλα ἐστι, δι' ἃ πολὺς ὁ ἀπαλλακτιῶν ἡμῶν;* | Cum iſta Imperatorem eximium adeò, & ſuis meritò dilectiſſimum ſubierit Cogitatio, quid demum pleriſque & vulgaribus opinandum? Me vero in hâc Perioche delectant plurimùm, quæ ubique nitent, Ingenii Manſuetudo, & mira in Alios Benevolentia; In Ethnico quidem eò impenſiùs laudandæ, quòd etiam apud Chriſti nomen profeſſos occurrant (heu!) parùm frequentes.

Ibid. *Μὴ μέντοι διὰ τοῦτο ἔλαττον εὐμενὴς αὐτοῖς ἄπιθι.* | En quantum Cautelæ, ne quid in Charitatis peccetur Legem; ſi quæ nobis in Mortis ſolatium adhibemus remedia, ad odium vel Inimiciſſimi cujuſvis impulerint.

§ 38. D'Acer. xliii. *Ἐκεῖνο, εἰ δεῖ, ἄνθρωπος.* | Animam dicit. *Mens* enim *cujuſque eſt quiſque*; Corpus autem, ſi accuratè loqui velimus, non tàm Homo eſt, quàm Hominis Inſtrumentum. Huic non illud puto multum abſimile, quod D. Petrus, 1 Epiſt. iii. 4. *Occultum cordis hominem* nuncupat.

In

Digitized by Google

In Librum Undecimum.

§ 1. T Οὗ καρπὸν ὃν φέρει αὐτὴ καρποῦται.| Vox iſthæc *Fructus* ubi quid ab Animâ prolatum denotet, eodem prorſus recidit, quo formulæ loquendi Scriptoribus Sacris uſitatiſſimæ. Nam & Illis eti-
Epheſ. v. 9. am familiares novimus, *Fructus Lucis*,
Hebr. xii. 11. *Fructus Juſtitiæ*, *Fructus Spiritûs*; qui-
Gal. v. 22. bus ex adverſo opponi ſolent *Fructus*
Rom. vi. 21. *Peccati*, *&* *Affectus Carnis*. Hos eti-
vii. 5. am Tenebras, Injuſtitiam, & Malitiam audire, haud infrequens eſt aut ignotum. *Spiritûs* autem *Fructus* laudati contrà *hujuſmodi ſunt. Dilectio, Gaudium, Pax, Longanimitas, Benignitas, Manſuetudo, Bonitas, Fides, Juſtitia, Sapientia, Temperantia.* Jam vero inter Hos & Illos intereſt plurimùm, quoad iſta præſertim duo, hîc loci haud abs re notanda. Prius attigit Antoninus, Animam nempe & ſe, & ſuis quos profert Fructibus frui & gaudere; Cùm Corpus Carnis Fructibus haud perinde fruatur; ſed ad ritum Animantium cæterorum ſe habeat, in quibus nec Ovibus ſua proſunt vellera, nec mella Apibus. Poſterius, ad Fructûs durationem attinet; Qui carnis ſunt, brevî utique interituri, cum illâ pereunt fundirùs; Quos autem carpit Spiritus, perennes carpit & perpetuos; ipſe omnis Expers interitûs, illis perinde ſempiternis nunquam non gaviſurus. Has utinam Differentias, Eſſentiales quidem illas & Immutabiles, perpenderemus feriò. Quod qui ex animo fecerit, illum & Periochen hancce pulcherrimam habiturum & impenſam quantum poterit præſtantioribus navaturum operam, nullus dubito.

Ibid. Τὸ μηδὲν ἑαυτῆς προτιμᾶν.| Ex omnibus hîc terrarum degentibus, Anima humana, & in ſe longè præſtantiſſima & à nobis jure merito maximo habenda eſt pretio. Quoties enim rebus illam Corporeis poſtponimus, (quem quidem Errorem ſæpe ſæpius erramus) in illorum demerſi vanitatem, nobis inurimus maculam. Hanc autem cæteris quod oportet anteferentes, ad Deum accedimus propiùs, cognatione quâdam arctiori illi conjuncti; quin & imperii quodammodo cum Illo conſortes, qui, Terreſtria deſpiciens, univerſa ſubmittit ſibi.

Ibid. Οὕτως ἄρ' οὐδὲν διήνεγκε λόγος ὀρθὸς, καὶ λόγος δικαιοσύνης.| Miram in hoc loco deprehendere videor Sapientiam ſublimem quidem & reconditam ut Interpretum pleroſque verus fugerit ſenſus. Id vero, nî & mens me fallit mea voluit Antonius; Parem eò uſque & Animæ noſtræ, & Legis eſſe Sortem, & idonea utrique ſuppetere Argumenta, cur ſe cæteris putet præſtantiorem. Utramque nempe nihil eſſe aliud præter *Veritatem*, & *Juſtitiam perfectiſſimam*. Unde cogas licet Animam eandem eſſe cum Lege, cum utrjuſque Ratio eadem ſit. Hinc jus & poteſtas omnia judicandi, cum ipſa intereà loci, nullius ſit judicio obnoxia; Quibus etiam prærogativis Lex gaudet, Anima vero niſi & ipſa Lex eſſet, iiſdem gaudere non poſſet. Quod vero Marcus Animæ (à Deo nimirum inſtitutæ) tribuit, idem & D. Paulus Spirituali (quem nuncupat,) *Quòd omnia* ſcilicet *dijudicet, ipſe vero à nemine dijudicetur*, 1 Cor. ii. 15. " Idem utique cum Deo ſentit Vir Spiritu Sancto imbutus, nec illum ſecutus ducem aut errare poteſt, aut ab alio quopiam redargui. Quod Apoſtolis aliiſque Θεοπνεύστοις contigiſſe exploratum habemus ſatis.

§ 2. Ἐὰν τὴν ἐμμελῆ φωνὴν καταμερίσῃς εἰς ἕκαστον τῶν φθόγγων.| Argumentum ſi accuratùs diſcutias, idoneum ſatis; Cui tamen declinando haud una ſuppetit Ratio. Quidnî enim Reſpondemus contrà, Muſicæ concinnitatem in Sonis non verti ſingulis, ſed in multorum apto concentu; cum compluſculi ſimul commiſſi, & juſtis rationibus ad invicem & diſtantiis diſtincti, aurem pertingant ſuaviter demulceantque. Cum denique Harmonia quam vocant inde conſletur, eáque major, vel minor, quò perfectiores, aut minus perfectæ ſunt iſtæ Sonorum Commiſſuræ, & ab Unitate ſeu numeris ſuis omnibus abſolutâ Concordia, aut longius abſcedant, aut ad eam accedant propiùs. Carminum etiam ſimilem agnoſcis Rationem, quorum venuſtatem, ſingulas aut penſans Syllabas, aut pronunciando disjunctas fruſtrà eris requirens. Hæc enim à Totâ pariter compage proficiſcitur, cujus numeroſa verborum congruentia variis ex muſis & partibus confecta in amorem ſuî rapit, & mixtâ quâdam perfundit voluptate. Hinc utique efficitur, cum harum Rerum Laus & præſtantia particulis ſeorſim, quantumvis rectè diſpoſitis, minimè conſtet; parum appoſita, quibus Mundi Contemptum ſuadeat, præbuiſſe illas Marco exempla. Huic tamen ità occurretur Objectioni, ſi quod in Muſicâ & Poëſi veriſſimum haud diffitemur,

temur, Antonini tamen Argumenta convellere id pernegemus. Elegantiæ nempe Muſicæ & Poeſi peculiares, cæteriſque quæ ſenſibus corporeis percipiuntur, mancæ ſunt & imperfectæ. Nam & id ipſum quòd elegantes ſint, aut habeantur, non ſuæ habent ditionis ſed à loco, tempore, & aliis quibuſdam inter ſe conſpirantibus, id pendet totum. Accedit, quòd Particulis iſtæ conſtent ſucceſſivis, quæ ſe mutuò propellentes, perficienteſque, exiſtere ſimul nequeant; Hinc Imaginem veræ illius Æqualitatis in quâ unâ Exemplar conſiſtit Venuſti abſolutum, rudem tantùm & debilem Imaginem repræſentare valeant. In illâ igitur Venuſto & Decoro Primo, qui aciem Intellectûs defixerit, breves iſtos & adventitios lepores, quorum Decor omnis in tranſitu eſt, facile contemnet. Nec id tamen præter mittendum, Muſicæ id laudis jure deberi, quod ex omni inferiorum, quæque ſenſibus percipiuntur voluptatum, & leporum cenſu, illi ut primæ deferantur æquum eſt. Nec quævis eſt alia, quæ Animum dulci perinde deliniat & puro voluptatis ſenſu. Adeo ut hanc vel ignorare prorſus, vel non habere in deliciis, &, quo Virum gravem decet, favore & ſtudio proſequi, vitio vel indolis parùm ingenuæ, vel minus liberaliter inſtitutæ, apponi debere exiſtimem.

Ibid. *Χωρὶς ἀρετῆς, καὶ τῆς ἀπ᾽ ἀρετῆς.* | Inter hæc & antedicta id intereſt diſcriminis, quod Virtutis & Bonarum Actionum Spiritualis quodammodo, & abſtractus ſit Decor, Pulchritudo quæ ſenſus fugit corporeos, & Animo cernitur ſolo. Hinc fieri cenſendum, quòd Verum illud & Unum, unde Venuſtas & Decorum omne proficiſcitur, in his magis ad vivum depingatur, quæ Legibus corporeis ſoluta ſunt. Nec enim nitidam pariter aut Auguſtam Ideam in craſſioribus & Materialibus patitur Natura.

§ 3. *Μὴ κατὰ ψιλὴν παράταξιν, ὡς οἱ Χριστιανοὶ.* | Haud facile dictu eſt, quid huic locum dederit cogitando; aut quando obfirmatam adeò patientiam Chriſtianis affinxerit; cùm is eſſet Antoninus, qui Veritatis Profeſſores nunquam non perſequi detrectaverit. Ipſa ſi ſpectes verba, Martyrum exempla cruces & flammas intrepidè perpeſſorum ob oculos illi quotidie verſata dixeris: Nec tamen, illo Imperante, ubi is agebat loci, quenquam accepimus fidei ergò Chriſtianæ Capitis damnatum ſupplicio. At, quantum mihi conjicere eſt, iſtis hæc Cenſura convenit temporibus, cum inteſtinâ diſcordiâ & civili bello expergefactus Ethnicorum furor, & in omne nefas audax, in Chriſtianos Aſiaticos & Gallicos ſæviebat. Horum utique, quos populi veſanæ licentiæ devotos in audiverat Marcus, firma atque imperterrita, etiam inter moriendum & exquiſitiſſimos cruciatus læta & victrix Animi Conſtantia ad illum delata pro merâ obſtinatione habebatur. Quod illis tamen præſertim tribuendum cenſeo, qui, vel unde & qualis eſſet hac vera Animi Magnitudo neſcii, vel Chriſtianis infamiæ notam inurere Studentes, eorum etiam virtutes falsò criminabantur. Hinc itaque is fælicem hominis vicem prædicat, qui mortem contemnere, non temerè, aut præ animi pervicaciâ, ſed rationum momentis & ſano præmunitus judicio poſſit. Dogma ſi per ſe ſpectes veriſſimum, mores autem Chriſtianorum quod attinet, & mortem ab illis ſtrenuè exceptam, injurium admodum & erroneum. Sed ità ſolent, quibus falſis opinionibus præpedita mens, ut ne quid rectè dijudicent, facit. Illa ſiquidem Martyrum immota Conſtantia, & mors placida, validis rationum fundamentis innixa eſt. Ejuſmodi quidem, quæ cum humanum exſuperarent ingenium, minus eſſe debuit mirum, ſi Ethnici divinæ lucis expertes, haud illas erant aſſequendo ſatis.

Ibid. *Καὶ σεμνῶς.* | Ad veram Gravitatem multa requiruntur. Decorum ſcilicet & Ordinem in omnibus ruendum, Forti agendum animo, nec periculorum appetenti, nec pavore ſegni; Urgens etiam neceſſias, Finis viro digni intuitus, qualis quidem citrà Utilitatem alienam conſtitui nullus poteſt. Chriſtianis id verti ſæpè vitio notum eſt, quòd ultrò ſe ſuppliciis dederint frequentes, nec mortem tàm excipere, aut etiam contemnere, quàm ſolicitos ambire animum induxerint ſibi. Hinc iſtæ Philoſophorum Contumeliæ, hinc Conſtantiæ vituperia, ſed ab iſtis tantum profecta, qui quid ageretur rerum ignari, ſuo metiri alios modulo non ſunt veriti. Quod enim nullâ neceſſitate fit, eo in prudentiam quàm graviſſimè peccatur, nec tanti Animi impetu temerario, & levi factum Incogitantiâ cenſendum. Chriſto vero adſcriptos, quæ tandem urgere potuit neceſſitas gravior, quàm Militiæ ut Munus abſolvant ſuæ, in capitis etiamſi diſcrimen ſeſe eſſet committendum, Morte enim ita, ut decuit, obitâ, incaſſum ceſſit Dæmonis dolus, & quò graviori perculſæ ſunt Res Adverſarii iſtius damno, eâdem etiam operâ ditioni Domini ſui tantò uberius acceſſit incrementum.

Ibid. *Ὥστε καὶ ἄλλον πεῖσαι ἀτραγώδως.* | Rectè. Nec enim ex illis quæ faſtu facta novimus, exempla nobis ſumere ſolenne eſt. Sed Juſtitia potiùs, & Neceſſitas conſilio ſublevata, & gravis Animi Deliberatio in Imitationem trahunt ſui. Sed Pompæ & Vani faſtès Chriſtianos poſtulari minimè omnium oportuit, quem ii eſſent præſertim, qui in Animo humili, & ab Oſtentatione abhorrenti plurimùm, laudem & Virtutem ponebant omnem; nec aliter ſe Servos Jeſu Chriſti credebant, ni ſi hominum encomia adeò non captaverint, ut neglexerint quidem & ſpreverint, in illâ ſcilicet glo-

riâ

Digitized by Google

ſiâ quærendâ Toti, quæ ab uno proficiſcitur Deo.

§ 6. *Μετὰ δὲ τὴν τραγῳδίαν, ἡ ἀρχαία κωμῳδία παρήχθη.* | Quò melius quòd voluit Antoninus, de novo veterique Comœdiæ genere intelligas, vide ſis quæ nos Horatio in Arte Poeticâ adſcripſimus, ad Verſ. 281. & ſequent.

Ibid. *Ἡ μέση κωμῳδία.* | Comœdia vetus eò uſque perduravit, donec Lyſander Athenis rerum eſſet potitus: Media ad Alexandri Magni tempora pertigit; Nova etiamdum locum obtinet.

Ibid. *Ἡ νέα, ἣ ἐπὶ τὴν ἐκ μιμήσεως φιλοτεχνίαν ὑπερρύη.* | In Comœdiâ quidem tùm Veteri, tum Mediâ nihil inerat Mimici. Iſta enim nec in Perſonis, nec in Rebus ipſis ficti quid in ſe admiſit. Nominibus quidem confictis uſa eſt, & Civium Præſtantiorum Mores exhibuit populo ſpectandos; ſed has extrà Conditiones, à veritate vel latum unguem deflectere, religio erat. Nova autem, eadem premere veſtigia dedignata, & plus ſibi rata licuiſſe, de Veritate parùm ſollicita, & Nomina & Materiam de integro effinxit ſibi. Jure igitur in Mimicum hæc delapſa artificium perhibetur, cùm non ſit jam Vitæ communis Narratio, ſed velut Umbra quædam & Species tantùm. Hoc itaque genus veritate ſpoliatum damnandum cenſuit hìc loci Marcus.

Ibid. *Ἡ ὅλη ἐπιβολὴ τῆς τοιαύτης ποιήσεως καὶ δραματουργίας πρὸς τίνα πότε σκοπὸν ἀπέβλεψε.* | "Iſte finis quis tandem ſit cogitandum ſeriò edixit Marcus." D'Acerius autem his ſeorſim poſitis interrogandi affixit notam atque ità demum Antonini Mentem pergit porrò explicare". Veteri quidem & Mediæ finem nunquam fuiſſe utilem haud diffitetur; cùm iſtius generis Comœdiæ moribus emendandis prodeſſent maximè; Novæ non itidem; utpote quæ populo non tàm corrigendo, quàm oblectando, & inani ducendo ſpecie (Antonino Judice) ſtudeat. Veterum uſque adeò aſperitatem comi mollique recentiorum obſequio antehabendam ſtatuit; illam acerbè utilem, hanc autem nulli prorſus bono jucundam prædicans. Quod Perſarum Rex olim de Ariſtophane, *Illius Conſiliis & fortiores Athenienſes, & hoſtibus Superiores factos*, minoris putandum arbitror, quam hæc Antonini ſit approbatio. Quo magis illis eſt condonandum, qui id agunt, ut extorrem iſtum, & exoletum dudum Drammatis morem reſtituant denuò. Sed & illud ut animo advertat monendus eſt Lector, quod ſi fecerit minùs, Antoninum forſan Erroris ſibi Authorem ſit habiturus, Comœdiam ſcilicet, nec *Veterem* nec *Mediam* abſolute & per ſe laudari, ſed Comparatione tantùm inſtitutâ, quâ *Novæ* autecellendi manifeſtæ ſint. Nec enim Marci aut Ingenio convenit, aut Diſciplinæ, hominum ut vitia proferantur palàm, & Spectantibus ludo jocoque fiant; Quod & Divinis & humanis legibus adeò repugnare, ut nihil ſupra. Noſtrum minimè omnium fefellit. Id utique ſibi dedit negoti, Novam ut oſtenderet Comœdiam culpæ haud minùs, imò multò magis obnoxiam quam Vetuſtiora Drammatis exempla, quæ tamen ut Theatro indigna, Ætas præſens amandaverat. Quin & ipſam etiam Tragœdiam longè eſt ut ab omni eximat cenſurâ; ſiquidem Marco, affectibus modum poni, parum videbatur, niſi & cum Stoicis, eliminandos eos evellendoſque pectoribus humanis, vel (quod eodem ferè recidit) otioſos omninò & inertes eſſe debere decerneret. Quæ huc faciunt plura Lectori occurrant, inter Animadverſiones in Ariſtotelis de Poeſi Libellum.

§ 7. *Πῶς ἐναργὲς παρίσταται, τὸ μὴ εἶναι ἄλλον βίον ὑπόθεσιν εἰς τὸ φιλοσοφεῖν οὕτως ἐπιτήδειον.* | Præ tot diſciplinis inter ſe diſſentientibus. Multi olim de veritate aſſequendâ deſperantes, omnem Philoſophiæ curam abjiciebant; id ſatius arbitrati in tranquillo conſidere, quam ſi Iter magna inſtituant negotio, quam potiſſimum inſiſtendum ſit viam incerti. Huic itaque, quo maturius medeatur malo, ſuæipſius Vitæ inſtituto penitiùs introſpecto, ad Sapientiam ſatis eſſe illud idoneum certiſſimis comperit indiciis. Hunc etenim cum ſibi ſemper Scopum poſuiſſet, Deum & Proximum, ut Charitate quàm potuit maximâ proſequeretur; id unum erat reliquum, ut in illis perſeverans ſe daret præclarè, & Bonorum Operum fructum ampliſſimum curaret indies edendum.

§ 8. D'Acerio ix. *Ὁμοθαμνεῖν μὲν, μὴ ὁμοδογματεῖν δέ.* | "De Textu, & perioche ab antegreſſis diſtinguendâ, quin & variis loci interpretationibus, Gatakerus jam fusè ſatis. Noſter verò quid hâc in causâ ſenſerit, docebunt ſequentia. Vulgi de Juſtitiâ, Pietate, & Deo, quas animo concipere ſolent Opiniones à Vero ut plurimum abhorrent. Ab his itaque cavendum, cogitando, quòd Charitatis vinculum commune, quantumvis conſtrictos teneat, & in eandem quodammodo Arborem ut univerſi coaleſcant, faciat; Mens tamen, iſtis ſoluta legibus ſui eſſe juris haudquaquam deſinat. Nec id igitur nobis eſt committendum, ut, Rationis Prærogativâ turpiſſimè proditâ, ſententias noſtras alienis ſubjectas, aut obſequio deditas patiamur. Siquidem iſto demum pacto, qui nobis in Salutem & Commodum cedere debuiſſet, graviſſimo futurus eſt damno, & certiſſimo veritatis exitio Amor mutuus, & Benevolentiæ Affectus.

§ 10. D'Acerio xi. *Οὐκ ἔςι χείρων οὐδεμία φύσις τέχνης, καὶ γὰρ αἱ τέχναι τὰς φύσεις μιμοῦνται.* | Id omnium eſt Artium commune, ut quæ minùs ſunt perfecta, in perfectiorum gratiam operentur. Natura utique univerſa cujus ad exemplar, Ars omnis ſe ſtudet componere, in id etiam cogitatio-

Digitized by Google

nem intendit ſuam. Quod ubi perſuaſum tibi, & perſpectum habeas, en genuinam Juſtitiæ Proſapiam! Quorſum enim illa? aut quid tandem ſibi vult? Hoc unum ſcilicet, ut vilia ſubjiciat Præſtantioribus. Egregium ſanè Capitulum in quo & validiſſimis ſimul, & maximè perſpicuis orationibus evincitur, Juſtitiam non à Legibus humanis ortam omnem, ſed à Jure Naturali, Divino huic rerum univerſitati coævam, imò potiùs illâ nimium quantum ætate grandiorem, ab ipſo immediate profluxiſſe Deo.

Ibid. *Οὐ γὰρ τηρηθήσεται τὸ δίκαιον ἐὰν ἤτοι διαφερώμεθα πρὸς τὰ μέσα.* | Hinc ſequitur minùs perfecta in eorum quæ ſunt magis gratiam fieri, quoniam iſtis ſi primæ deferantur partes, læditur illicò Natura, & rerum interturbatur Ordo. Mihi quidem magno eſt volupi animo verſare mecum, quot & quanta nobis ſe præbeant, explicita magìs & cogitantibus obvia, hujus unius ope (modo ritè intellecti) dogmatis, & ad veritates inde deductu faciles accommodati.

§ 12. D'Acer. xiii. *Σφαῖρα ψυχῆς αὐτοειδής.* | Anima quam ob rem Sphæræ componatur, jam alibi notatum. Elegantem tamen in pauciſſimis Periochen, quin illuſtrando aliquid conferam operæ temperare mihi nequeo. In corpus rotundum ſi lucem intromiſeris, Gibboſæ ejus particulæ Interſtiria quædam efficient ſubobſcura; per hos enim gibbos ſtetit, quo minus per Corpus omne ſe pariter lumen diffunderet. Haud ſecus cum Animâ itidem actum puta, quæ ſi ſibi ſimilis, & rotunda tota, Lumen divinitus ſuffuſum excipit ubique lucida. Sed ex quo vitiis depravata ſibi facta eſt diſpar, & difformis, obſtruuntur extemplo radii cœleſtis, & caligo paulatim inducitur, donec obruta tandem tenebris oberret, & Rerum aliarum, & Suî notitiâ penitus ſpoliata.

§ 13. D'Acer. xiv. *Οἷος ὁ Φωκίων.* | "Tribus à Gatakero memoratis, & illud de Phocionis morte adjecit D'Acerius". Cicutæ nempe poculo, à quatuor aliis quibus moriendum erat unà, epoto, & Carnifice niſi ſoluto veneni pretio miſcere denuò recuſante, ex amicis illum quendam allocutum, Argenti ut id paululum homuncioni numeraret oràſſe, quando Athenis ipſa mors daretur venum. Hæc omnia, ſi placidè, & ex animo dicta, mortem depingunt ab Antonino laudatam. Quid enim aut Benevolentiæ indicium luculentius, quàm id Filio in mandatis dediſſe, à Charitate & Officio ergà populares, ut paternæ indignatus neci, nunquam excidere ſe pateretur? Athenienſibus autem quid magis opportunum, quàm Crudelitatem ſimul & Avaritiam deteſtandam dehortari, quæ Capitis mulctandos ſupplicio ad mortem ſibi propriis comparandam ſumptibus adigebant. Sed iſta ſi Ironicè tantùm & Scepticè fuerit effatus, (cujus Antonini Mentem ſuſpicio haud levis inceſſerat) non tàm laude quàm vituperio digna exiſtimat. Morientem utique nil niſi grave & ſincerum decet; &, quibus perraro eſſet condonandum, Simultas, Jocus, & Simulatio, ab extremo vitæ actu abeſſe debent longiſſimè.

§ 15 D'Acer. xvi. *Ὡς σαπρὸς, καὶ κίβδηλος, &c* | Rectè quidem monuit, iſtas loquendi formulas, quantumvis uſitatas, eſſe tamen Viro honeſto neutiquam dignas: Nec aliter ſentit ſapiens; ſed invaluit conſuetudo, & quæ nulli probamus, præ more recepto, & animi incogitantiâ, facillime in nos admittimus.

Ibid. *Ἐπιτήδευσις δ' ἁπλότητος σκαλμή ἐστιν.* | Eodem redit, quod vetus illud & bene notum, *Pejor eſt Odio Amoris Simulatio.*

§ 16. D'Acer. xvii. *Εἰ δὲ κατὰ φύσιν, ζήτει τί ἐστι κατὰ τὴν σὴν φύσιν, καὶ ὅτι τοῦτο σπεῦδε.* | Id pro comperto ſatis habuit Antoninus, nihil omnino præter Naturam fieri; ſed aliquantum tamen noſtræ concedit imbecillitati, & anticipatis opinionibus. Cum id & ſalvo dogmate ſuo condonari poterat, & præceptis inde deductis obſequium conciliare. Dato igitur, præter naturam obvenire nonnulla, at noſtri id eſſe officii ſtatuit, quod Naturæ ſit congruum, ut id ſummo proſequamur Studio. Hoc autem ità tantùm aſſequi poteris, ſi Naturæ univerſali Te Tuaque commendes omnia, committaſque lubens. Quòd perinde eſt, ac ſi Deo in omnibus ſubjectum, & ejus voluntati toto conſentientem conſpirantemque animo dixiſſet.

§ 17. D'Acer. xviii. *Ὡς οὐδὲν κακὸν συμβαίνει.* | In mortis Remedium id nobis cogitandum vult, Rem nullam in pejus mutari, aut ad nihilum poſſe redigi. Attat Alia quidem ſunt, eaque omnium graviſſima, à quibus Juſti eximuntur ſoli, quorum ſcilicet peccata Deus non illis deputaverit exitio. Sed iſta Philoſophos latuiſſe non eſt mirum; cum Veritate Chriſtianâ deſtituti, Ideam vel nullam, vel falſam nimis & obſcuram tantùm eorum quæ poſt obitum futura ſunt, animo conceperint.

§ 18. D'Acer. xix. *Ἀχθόμενοι γοῦν ἀκούοντες ἄδικοι.* | In promptu eſt Ratio. Injuria enim & Ingratitudo cum voluntarium inſinuent Virtutis & Officii defectum; nec homines, ſeſe vel inſciis, vel invitis, ii vel ſint, vel videri mercantur, has ſibi jure objici culpas nemo eſt, qui lubens fateatur. Cui conſentaneum eſt, ut vel ſuſpiciones, vel vituperia præſertim ejuſmodi, & illum qui poſtulatur urant malè, & quod à poſtulante iniquè ipſo actum ſit, nunquam non poſtulato videntur.

Ibid. *Πολλὰ γὰρ κατ' οἰκονομίαν γίνεται.* | Appoſitum ſanè, quò plurima priùs edocendos oſtenderet, quam de facto alieno pronunciandi ſimus compotes.

Quæ

Digitized by Google

Quæ cùm adeò ſint impedita, & ſcitu difficilia, ut vix unquam aſſequi poſſis, conſultius eſſe multò, quodque probo & prudenti Viro decet magis, ab omni potiùs hujuſmodi in cauſis Judicio ſibi temperare. Obſervatio huic ferè gemina Virum ex hodiernis celeberrimum, eò uſque inpulit, ut multa diceret Inſtituta & Conſilia, quæ riſum ſpectantibus fortean moveant, adeò tamen non abſurda eſſe aut inepta, ut ſi valida quibus nituntur, rationum fundamenta cernere poſſemus, Prudentia potiùs Agentis planè demiranda, cogitantes eſſet in ſtuporem datura.

Ibid. *Φυλακτέον, δ᾽ ὁμοίως τοῦ ὀργίζεσθαι τὸ κολακεύειν αὐτούς.* | Ne Lenitas & comis animi Candor in turpem adulationem deflueret, & ignavum in peccantes obſequium, id disertè cavendum haud abs re monuit Antoninus. Hominum enim pleriq; modum ſervare neſcii; dum ſtudioſè nimis vitant Vitia, in contraria præcipites ſe dare ſolent. Id ne nobis committatur, quanto in hac causâ fiat periculo cogitandum. Ab Aſſentatione ſcilicet perinde ac ab Aſperitate nimiâ metuendum; Et illi quicum agitur, & humanæ Societatis in damnum & exitium, utramque cedere pro certo habendum. Et hoc, & illo periimus pacto, nec quid eſt quod demas diſcriminis, niſi illud unicum, quod non pariter utrinque pereamus.

Ibid. *Ὅσῳ γὰρ ἀπαθείᾳ τῶν οἰκειότερον, τοσούτῳ καὶ δυνάμει* | In ſolidis id corporibus liquet maximè; quorum quæ fortiora dicuntur, firma magis ſunt & in ſe collecta; & ictibus externis fractu difficilia. Sed Antoninum cave, de Animi hebetudine, aut ſenſibus obſtupefactis intelligas. Nos indolentes, hoc eſt, adeò tantum Senſus expertes voluit, ut ab externis læſi ne nobis videamur. Quæ quidem animi ſententia, & fortiorem Virum & Tutiorem præſtabit, quàm potuiſſet unquam Stupor & mera quam vocant malorum Inſenſibilitas.

§ 19. D'Acer. xx. *Τέσσαρας μάλιστα τροπὰς τοῦ ἡγεμονικοῦ παραφυλακτέον.* | Affectiones iſtæ, quantum ego conjicio, ſunt Suſpicio, Maledicentia, Diſſimulatio ſive Mendacium, & Intemperantia. Pluribus huic Articulo non eſt opus, quem tamen, cum lucis adſcititiæ indigeret maximè, obſcurum nimis paſſi ſunt Interpretes.

§ 20. D'Acer. xxi. *Τὸ πνευματικόν σου καὶ τὸ πυρῶδες.* | "A Gatakero adnotatis adjicit D'Acerius ſequentia." Opponas forſan, ne Elementa ipſi immorigera eſſe queant, Deum prohibuiſſe Creatorem; Rationi verò noſtræ cum eligendi poteſtate, peccandi etiam ſimul feciſſe Copiam. Illud autem vereor, ne nos adeò culpa non liberet, ut graviori potius Injuriæ obſtringat crimine. Noluit ab Hominibus neceſſitate coactis obſequium ſibi præſtari Deus, eò nimirum Conſilio, ut Amoris attracti delinimentis & lubentiores præſtare, & ſponte præſtantes noſtrâ Virtutis adipiſci præmium poſſemus. Nos perditos intereà loci atque Ingratos! Si tanti immemores beneficii, quod ad obſequium perfectius ſtimulare nos acrius debuiſſet, Jure illo in noſtrum verſo exitium, ad defectionem omnium impiam maximè, & deteſtandam abutimur; atque illam nobis arripimus gehennam, quàm niſi ſcientes volentes perpeti non poſſumus.

Ibid. *Μᾶλλον δὲ πρεσβύτερα τῶν δικαίων πραγμάτων.* | Cauſæ utique ſuis ut ſint Effectis priores neceſſe eſt. Demptis verò Pietate & Æqualitate, (nam & iſthoc Animus redit *Æquus*) Juſtitiæ nihil erit ſuper inter homines loci. Ipſa autem ſi exulet Juſtitia, Actiones ſimul juſtæ, ut amandentur oportet.

§ 21. D'Acer. xxii. *Ὑπόληψις ὁμοία τῶν ποσῶν δή τινων, τουτέστι τῶν κοινῶν* | Veriſſimum illud, ad quod tamen Animum pauci intendimus. De Rebus, quænam Vera Bona dici & exiſtimari potiſſimùm mereantur, parùm hominibus inter ſe convenit. Divitias alii, alii Gloriam, hoc cohoneſtant titulo; Quod verò ad Bonum facit commune, id collaudant ad unum omnes. Nemo enim, etiam Injuſtorum, eſt, Societati quæ noverit humanæ expedire, ea vera eſſe Bona, qui non vel invitus agnoſcat. Hinc efficitur, hæc ſola Sapientes ſibi expetenda arbitrari, hinc etiam ſuppetit Ratio minimè contemnenda, Charitatem quamobrem cæteris omnibus antehabere virtutibus ſolenne ſit. Nec id prætermittendum, ſalutaria quæ hinc erui poſſent Dogmata vel integro ſi in unum congerantur ſufficere Libello.

§ 23. D'Acer xxiv. *Σωκράτης τὰ τῶν πολλῶν δόγματα Λαμίας ἐκάλει.* | Ne eandem ſæpiùs cantilenam caneremus ſatius duximus Lectorem, ad illa quæ nos ad Horatium de Arte Poeticâ, amandare.

§ 28. D'Acer. xxix. *Οἷος ὁ Σωκράτης,* &c. | Xantippen, quam moleſta fuerit marito, omnes nôrunt; Quam ut verberibus caſtigaret, cùm è familiaribus quidam hortaretur, is ſe ſuis & conjugis Jurgiis alienam minimè paraturum voluptatem reſpondit. Hoc monet Marcus, quò magis id animo recurrat ſæpiùs, quàm ridiculum ſit & abſurdum, Populo ſi quid in oculos ſubjiciamus, quod aliis cachinnum moveat, noſtro interim impendio. Si igitur domeſtico aliquo contingat neſciis urgeri incommodo, quanto id alios celare conſultius eſt; quàm proferendo palàm ludibrium debere; ut oneri tamen ne detrahatur quicquam, imò adjiciatur plurimum.

§ 30. D'Acer. xxxi. *Δοῦλος πέφυκας, οὐ μέτεστί σοι λόγου.* | Verſiculum à Tragico quodam deſum-

Digitized by Google

ptum huc loci idcircò tranſtulit Antoninus, quò in animum revocaret, Affectibus qui ſe dedunt, & Virtutem habent neglectui, priſtino ſe Jure ſpoliare, nec ſuffragium, aut alia quævis hominum Liberorum privilegia, quæ virtuti competere poſſunt uni, ſibi in poſterum vindicare eos debere. Quod fuſiùs à nobis tractatum ad Horat. Epiſt. 6. Lib. 1.

§ 31, 32. D'Acer. xxxii.

——— Ἐμὸν δ' ἐγέλασσε φίλον κῆρ,
Μέμφονται δ' ἀρετὴν χαλεποῖς βάζοντες ἔπεσσιν.

Verſiculum ab Heſiodo petitum Homerico alteri adjunxit Marcus, quò nobis oſtenderet, Philoſophorum iſtos fatuos inſulſoſque, qui Virtuti maledicunt, nihil eam aliud præter nomen inane, & merum eſſe hominum figmentum contendentes, adeò non ipſi faceſſere moleſtias; ut ſe potiùs ſuamque ſtultitiam ludos faciant. Ridendi enim magis, quàm vel audiendi, vel cum ſtomacho excipiendi ſunt iſtiuſmodi Scioli.

§ 33. τοιοῦτος ὁ παιδίον ζητῶν ὅτε οὐκ ἔτι δίδοται.| His forſan locum dederat, Filius ejus Verus, inter Medicorum manus, præmaturâ abreptus morte.

§ 34. Οὐδὲν δύσφημον φυσικὸν πρὸς ἔργον σημαντικόν.| Ultrà etiam proferre pedem poſſumus, & cum Oreſte illo dum mortuum ſimularet, dicere,

Δοκῶ μὲν οὐδὲν ῥῆμα σὺν κέρδει κακόν.
Exiſtimo nullum verbum commodum & utile turpe eſſe.

Morte autem nihil repetias, vel Naturæ magis, vel Utilitati conſentaneum. Hominum vulgo quantumvis huic reclamante veritati.

§ 38. Οὐ περὶ τοῦ τυχόντος ὁ ἀγὼν, ἀλλὰ περὶ τοῦ μαίνεσθαι ἢ μή.| Ita quidem. Vita enim omnis Exercitatio quædam, & Certamen eſt perpetuum, in quo ſi à nobis ſteterit Victoria, Præmium reportamus ampliſſimum Sapientiam: Sin Hoſti ſuccumbimus, Stultitia & Inſania nobis in Ignaviæ ſunt ſupplicium. Ita enim res humanæ comparatæ ſunt, ut quod ſocordibus eſſe poſſit ſolatio nihil inter hæc extrema interſit Medii. Verba autem hic laudata loci, ab Epicteto referuntur accepta.

In Librum Duodecimum.

§ 2 Μόνῳ γὰρ τῷ ἑαυτοῦ νοερῷ μόνων ἅπτεται τῶν ἐξ ἑαυτοῦ εἰς ταῦτα ἐῤῥυηκότων.| Perioche obſervatu digniſſima. Id utique innuit Marcus, quòd Spiritus Dei quum iſtiuſmodi tantum impertiat ſeſe, quæ ſuî ſunt ſimilia, Immortalia dico & Spiritualia, Materiâ (tanquam Cortice tantùm, aut ſordido rerum integumento) inſuper habitâ, idem à nobis ut fiat pariter, inſigni hoc eſſe documento. Anima ſiquidem ad hoc perfectiſſimum compoſita exemplar, ut ſuî gaudeat ſimilibus, Corporea verò & Terreſtria dedignetur, æquiſſimum eſt. Ita tandem arctiſſima neceſſitudine ipſi, unde & originem traxerat, Deo conjuncta, & virtutem in deliciis habere unam, cætera verò negligere & vili pendere, familiare illi futurum.

§ 3. Ὥστε τὴν συνειμαρμένων ἐξῃρημένην καθαρὰν τὴν νοερὰν δύναμιν ἀπόλυτον ἐφ' ἑαυτῆς ζῆν.| Non id voluit, Menti noſtræ quò vivat libera, Providentiæ jugum eſſe excutiendum, & ſuæ unius ut ſit dictionis; ſed potius à Rerum materialium vinculis, ut quantum poterit expediat ſeſe; quæ & ipſam etiam Mentem, quantumvis immaterialem, ſuo ſolent haud ratò impetu abripere. Donec enim in cœnum demerſa in iſtis hæret omnis, eâdem ut deferatur Tempeſtate, & in carnales affectus ipſa delabatur neceſſe eſt. Iſta itaque quò ſe ſervitute liberet, & miſeriâ; ſua ſibi vindicanda eſt Dominatio; quæ ita demum recuperatur, ſi ad Deum, unde defecerat, reverſa, pietatis & Amoris nexu in poſterum indivulſo adjungat ſeſe, & voluntati ejus in omnibus placido modeſtoque acquieſcat animo.

§ 5. Ἐπειδὰν ἅπαξ ἀποθάνωσι, μηκέτι αὖθις γίνεσθαι| Capitulum cumprimis elegans & grave, in quo Antoninum ſuſpicias, non Providentiæ & Bonitatis incertum, aut minus quàm par erat, Religioni credulum. Sed in Dei potius Conſilio & Benignitate ſummâ fretum fiduciâ, quodcunque is decreverit æquo excipientem animo, & ejuſmodi quod omnium fieri debuit maximè exiſtimantem.

Ibid. Εἰ γὰρ δίκαιον ἦν ἂν καὶ δυνατόν.| *Æquiſſimum* id eſſe omnium, Homines de Morte ut aliquando reſurgant, idoneis nititur Argumentis à Paginâ Sacrâ facilè petendis: Juſtiſſimo enim Deo convenit, Sceleris ſupplicium Improbos luere, Bonos autem Virtutis ampla reportare præmia; quæ

In,

Digitized by Google

in hoc rerum quo nunc vivitur ſtatu, neutiquam facta conſtat. Jam verò, dato quod Juſtum ſit, ex Antonini principiis Poſſibile idem eſſe, reſtat colligendum. Qui verò Argumentum ſpiſſis Ignorantiæ, Ethnicæ tenebris involutus, ſic tamen inſtituere potuit; qualem cenſes, & quàm oculatum futurum, Chriſtianâ veritate imbutus, quæ his poſitis inſtrui poſſint Dogmata, quàm latè pateant, & quantum habeant Virtutis, ſi penitùs perſpecta habuiſſet?

Illud intereà loci cumprimis advertendum, quòd Antoninum minimè omnium prohibuerit Rei ipſius Impoſſibilitas aliqua præſumpta animo, quò minus Mortuorum Reſurrectio fidem illi faceret. Nam nec illa quidem, ad quam ſeſe adjunxerat Philoſophiæ Diſciplinam, ab iſtâ Sententiâ multùm abhorruiſſe cenſenda eſt. Utique D. Paulum hoc Dogmatis Athenis annunciantem quomodo exceperint, memorat S. Lucas, *Diſceptâſſe* nimirum *eum hac in Causâ cum Stoicorum & Epicureorum quibuſdam; qui, quum audîſſent Reſurrectionem mortuorum; Alii quidem cavillabantur, alii verò dicebant, audiemus te rurſus de hac re.* Act. 17. 18, 32. Cavillatos quidem Epicureos facilè crediderim, Stoicos autem aliud potiùs, quò hæc ipſis exponerentur fuſiùs tempus opportunum efflagitâſſe; utpote quorum Placita à doctrinâ D. Pauli abeſſent propiùs, quàm quæ amplexa eſt, vel Epicuri, vel quælibet alia Philoſophorum Schola. Idem etiam Paulus, nihil hîc in re quod naturæ repugnaret gnarus ſatis, En quantâ fretus fiduciâ, ſermonem coram Agrippâ & Feſto habuerit; ad illos nempe delato Cauſæ judicio, *Quid eſt*, inquit, *quod incredibile vobis videatur, Deum mortuos excitare?* Act. 26. Atat, quantò illos ad hanc Sententiam pariores vel unius Rationis ductu videre eſt; eò magis ſui pudeat pigeatque multos fas eſt, qui dum Chriſti in ſe nomen ſuſcipiunt, Reſurrectionis tamen fidem majori à ſe amoliuntur ſtudio, & in dubium revocare ſatagunt vehementiùs, quàm vel ex ipſis Paganis quibuſdam olim erat mos.

Ibid. *Οὐκ ἂν δ' οὕτω διελεγόμεθα τοῖς θεοῖς, εἰ μὴ ἄριστοι καὶ δικαιότατοι εἶεν.* | Ejuſmodi Diſceptationes, quibus quæ vel fiant, vel fieri debeant, ſolicitâ quærimus indagine, Opinionem Juſtitiæ & Bonitatis Divinæ jamdudum animo præſumptam oſtendunt ſatis. Quod ſi aliter viſum fuiſſet, iſtis *Qui fieri poteſt ut Diis* &c. percontandis nil ſupereſſet loci Aliam tamen Interpretationem verba capiunt iſta, eamque nequaquam incommodam. Quid enim ſi illorum loco, *Nos non de jure cum Deo diſceptaremus*, reponatur, *Si ſecus eſſet, ut de jure ſecum diſceptaremus, neutiquam permiſſurus eſſet Deus?* Atqueità demum iſthoc Marci redibit Argumentatio. Pro ſummâ quâ eſt æquitate & clementiâ, id noſtræ imbecillitati condonandum voluit Deus, cum illo ut dicamus cauſam; quæ nos malè habent dubia ponamus; de illius denique Providentiâ inquiramus, quo jure fiant ſingula, & quibus is ductus argumentis fecerit, ut cogitando rationes (modeſto modò & minimè procaci animo) exigamus. Iſta verò niſi à Deo ſummoperè Juſto Bonoque neutiquam nobis indulta fuiſſet Copia; ideò nimirum indulta, quod ſua & rectiſſima & æquiſſima noverit omnia, nos autem quo introſpiciamus propiùs, & dilecturos ejus Conſilia, & demiraturos magis. Ita enim eluceſcit Sapientia, parùm cogitantibus nimis ignota, & illud à Davide pronunciatum comprobatur luculentius, *Fieri nempe, ut juſtificetur Deus in ſermonibus, & vincendi manifeſtus ſis, cum judicatur.* Pſal. 51. 4.

§ 7. *Ὁποῖον δεῖ καταληφθῆναι ἀπὸ τοῦ θανάτου καὶ σώματι καὶ ψυχῇ* | Nec enim officio facit ſatis, qui Animæ cogitationes ut puræ ſint, operam dat, niſi & Corpus etiam mundum, & ab omni peccati labe immune præſtiterit Deo. Namque ita viſum eſt D. Paulo, *ut Corpora etiam noſtra ſiſtamus* adhortari, *hoſtiam vivam, ſanctam, acceptam Deo.* Rom. 12. 1.

§ 11. *Ἡλίκην ἐξουσίαν ἔχει ἄνθρωπος.* | Ingens quidem eſt Homini Poteſtas, tanta nempe ut optimo res noſtras eſſe loco, modò ritè utamur, fatendum. Hæc verò quanta quanta eſt, non propriis eam viribus affecuti ſumus, ſed à Benigniſſimo Adjutore Deo omnem tulimus acceptam.

§ 12. *Τὸ ἑξῆς τῇ φύσει, μήτε θεοῖς μεμπτέον.* | Naturam enim Deo in omnibus morigeram, Deum autem nihil non æquiſſimum & optimum, & facere & velle, memineris ſemper oportet.

§ 14. *Ἡ πρόνοια ἱλάσιμος.* | Ejuſinodi nimirum Providentiam, quum & Antoninus, & Stoicorum conſultiores modeſtioreſque crediderunt; Credunt itidem Chriſtiani; nec tamen Naturæ Divinæ aut detrahi immutabilitatem, aut Conſtantiam & Æquitatem læſam, idcircò quod precibus ſe facilem flexu præbeat, deputandum.

§ 15. *Ἡ δὲ ἐν σοὶ ἀλήθεια, καὶ δικαιοσύνη καὶ σωφροσύνη προαποσβεσθήσονται.* | Nos Lucernæ ſumus viventes, Lumen autem quo & accendimur & aliis prælucere debemus non niſi noſtrâ extinguitur culpâ. Noſtri enim eſt Officii, Charitatis & Bonorum operum ſupplemento flammam fovere, & ut indies effulgeat magis curare.

§ 19. *κρεῖττόν τι καὶ δαιμονιώτερον ἔχεις ἐν σεαυτῷ τῶν τὰ πάθη ποιούντων.* | Affectus in iſtâ Animæ parte, quæ Animalis vulgò audit, naſcuntur. Spiritus nimirum Animales rerum externarum impulſu agitati, animum etiam concitant commoventque unà. Iſtos autem Spiritus, *Fidicularum* nomine indigitat Antoninus, quoniam his extrà Mentem poſitis, perinde ac nervis lignum

num mobile, motu non noſtro ducimur, ſed alieno. At præſtantiorem intereà loci facultatem vel inde liquet nobis ſuppetere, quòd etiam inter affectus excitandum aliud quiddam Animus ſentiat præteteà, quòd affectus in judicium vocare, exultantes comprimere, rebelles debellare & ſuæ ditionis facere in ſe recipiat. Quæ omnia poteſtatem his Affectibus & ſuperiorem, & quodammodo contrariam à Naturâ nobis inditam liquidò deſignant.

§ 23. D'Acer. xxv. Θεοφόρητος ὁ φερόμενος κατὰ ταὐτὰ Θεῷ. | Nihil aut in ſe verius, aut ad noſmet explorandos efficacius. Hujus enim, tanquam Teſſeræ cujuſdam ope, & quidnam ſimus hominum experiti, & quo tandem ducamur Spiritu, ſemper nobis etit in promptu dijudicare.

§ 24. D'Acer. xxvi. Ἐπὶ τούτοις ὁ τῦφος. | Cùm res humanæ variæ ſunt adeò & incertæ, ut omnia temerè obvenire non raró Sapientum animis inciderit ſuſpicio; Cúmque ſit nihil prorſus, quod vel Terra capit, vel Aeris Regio, vel Æther ſublimis Naturæ aut diverſæ, aut Caſibus iiſdem, & Corruptionis legibus immunis, quid tandem eſt, obſecro, quod te efferas adeò, aut quænam arrogantiæ idonea ſuppetit materia? Hominibus quidem illud potius crediderim dolendum, quod ſe tam valido, tam univerſo Corruptionis & Miſeriæ torrente, implicitos ſentiant, & ſimul abreptos.

§ 26. D'Acer. xxviii. Ὅτι ὁ ἑκάστου νοῦς θεός. | Animus noſter neutiquam pro Deo habendus, ſed quod Nobis & in honorem, & commodum ceſſerit, quam maximum, & præclarum is Dei Opiſicium eſt, & Domicilium illi Dilectiſſimum.

§ 27. D'Acer. xxix. Πᾶν οἷον Φάβιος Κατυλλῖνος ἐπ' ἀγρῷ, Λούκιος Λοῦπος, καὶ Στερτίνιος, καὶ Τιβέριος ἐν Καπρείαις, καὶ Οὐήλιος Ῥοῦφος. | Quicquid aliis viſum fuerit, mihi fateor Tiberius hic loci memoratus, haud levem incuſſit ſuſpicionem, cæteros etiam notatos ſimul ejuſdem fuiſſe farinæ, & ideò ſe contuliſſe rus, ut à Turbâ & oculis ſemoti, turpem degerent & infamem degiſſe vitam, quaſi ſuas Tiberius nobilitaverit Capreas. Ibi is frænis Libidini ſolutis, & in omne genus ſpurcitiam demerſus, luxum & laſciviam tanto apparatu, & pompâ tam ſolenni inſtituit ut novum quoddam Munus & turpe Miniſterium excogitaret ſibi *Magiſtri voluptatum* Titulo cohoneſtandum.

§ 28. D'Acer. xxx. Οὐδὲ τὴν ψυχὴν τὴν ἐμαυτοῦ ἑώρακα, καὶ ὅμως τιμῶ. | Materiæ proprietates ſedulò perpendenti, non eſt quod Animæ Exiſtentia in dubio ſit; utpote quæ ſe oculis animorum exhibeat, vel quovis corpore apertiùs conſpiciendam. Hinc jure optimo à Marco dictum meminimus, *Ecquando futura es, O Anima, Simplex una nuda, & Corpore te ambiente dilucidior?* Lib. X. I. Pari itidem ratione Animæ Naturam & Facultates ubi ſeriò cogitaveris, aut oculos tibi animi eruas neceſſe eſt, aut Dei illic exiſtentiam & liquido cernas, & firmiter credas. Deus enim animæ ut Anima ferè Corpori præeſt potior. Quorum neutrum licet oculis aſſequi corporeis valeamus, at mentis tamen acie utrumque non poſſumus non videre. Ità demum quod craſſa nequit compages, Proprietates & Operationes conſpicuæ plus ſatis, & tantùm non palpandæ cogitationi videndum ſubjecerunt.

§ 30. D'Acer. xxxii. Ἓν φῶς ἡλίου | Id agit ut Proximi dilectionem ita naturæ conſentaneam oſtendat, ut Appetitus, quo in illam Anima fertur Rationalis, major ſit, & vehementior, quàm cui Impetum poſſis compeſcere niſi & ingenio tuo vim ſimul inferas, & cum Naturâ bellum geras. Nec idoneis deficitur argumentis.

Ibid. Μία νοερὰ ψυχὴ κἂν διακεκλεῖσθαι δοκῇ. | Ad Placita Stoicorum jam loquentem audis Antoninum; quibus Animæ Rationales divinæ Eſſentiæ Particulæ ſunt viſæ. Iſthoc ii licet aſſeruerint perperàm, id tamen nemo ibit inficias, Animas omnes ejuſdem prorſus eſſe Naturæ; nec niſi unam eſſe Specie; quantumvis numero plures. Hoc autem poſito, rectà procedit Marci Argumentatio.

Ibid. Πνεύματα δὲ καὶ ὑποκείμενα ἀναίσθητα, καὶ ἀνοικείωτα ἀλλήλοις. | Perplexum habes & obſcurum in primis locum, cujus an mihi detur nodos expedire tentandum. Per *Formam* itaque in Subſtantià Rationali, Animum ſive intellectum; in Rationis experte, Animam Senſitivam; in Vegetantibus & Inanimatis, quod Principium dicitur Unionis, ſeu quo continetur Eſſentia vinculo, voluiſſe Noſtrum arbitror. Jam verò in iſtis, Naturâ nimium quantum diverſis, Formam & Materiam, ſi per ſe tantùm & ſimpliciter ſpectes, nullâ communi cognatione, aut neceſitudinis vinculo conjunctas narrat; ne mutuæ quidem Societatis capaces. Deum vero quò magis immenſa Numinis emicaret Potentia, invitas quantumvis & reluctantes, arctis tamen nexibus, compoſuiſſe, & ut poſteà in Unam Subſtantiam coaleſcerent, juſſiſſe. Cæterùm Animæ Rationalis conditionem ab hâc diverſam eſſe plurimùm. Hæc à Communione ſiquidem adeò non abhorret, ut ſe ſimili adjungere ſummopere gaudeat; idque Studio & Affectu vehementi perpetique, quod nihil reſtinguere prorſus poſſit; Naturali vero & congruo, nemo uſpiam hominum ab illo alienus eſſe queat.

§ 32.

§ 32. Πόσον δὲ μέρος τῆς ὅλης ψυχῆς. | Animam hic loci Univerſam, cave illam intelligas Univerſalem, qualis apud Stoicos audire ſolet Deus. Huic etenim nullo modo convenit iſtius portiunculæ (cujus compotes facti ſumus ſinguli) Contemptus, cum illa Auguſtiſſimâ Animæ Ideâ, quâ portiuncula iſthæc ipſius Dei pars, imò ipſiſſimus depingitur Deus. Dei utique vel particulam habere deſpicatui, & læſi Numinis reos facit, & Marci dogmatis neutiquam conſtare poterit. Anima igitur Univerſa hic loci laudata nihil aliud ſonat, præter Animam Mundi Vitalem, unde tanquam de Fonte quodam communi perennique, Spiritus omnium Animales hauriri, & ut opus erat cuique fluxiſſe, Stoicis placuiſſe accepimus. Eodem recidit, quod jamjam adnotavimus, de *Unicâ tantùm, licet innumerabilibus diſpeſcatur, & in plures dirimi videatur, Animâ.* Sed ut Antonini me minimè fefellerit ſcopus, Parvi ſcilicet pendenda, quæ particularum tantùm funguntur vice quæque ſi ad Totum Hoc componas, ne hili quidem locum obtinent; vereor tamen, ut is parum validis innixus rationibus id in præſens ſuadeat. Quid enim obſtat, quò minùs Animam Senſitivam magni faciam tamen? Ut enim perexigua ſit, at mihi ſufficit nihilominùs; Nec ullo quod ſentiam urgeor incommodo, quia cumulatiorem impertire Natura non ſuſtinuit. Nonne illud extremæ eſt dementiæ, (& ſane huic prorſus gemina eſt) lumen ideò aſpernari, quod eorum qui quaqua verſum diffluunt radios anguſta nimis Oculorum foramina perquam paucos capiant? Sed Antonino ſatis eſt, ſi minùs in omni, at uno ſaltem ut ſenſu vera ſint iſta. Et habent ſanè veriſſimum, eumque Authoris menti, & propoſito commodum ſatis.

§ 33. D'Acer. xxxv. Πῶς ἑαυτῷ χρῆται τὸ ἡγεμονικόν. | Heu quantum noſtri pleriſque & quàm meritum incuteret pudorem, quæſtio illa, ſæpiùs, quæ debuit, ſingulis diebus repetita.

Ibid. Ἐν γὰρ τούτῳ τὸ πᾶν ἐστι. Non illud utique aut Primum omnium aut Maximum ſed planè Omne ut ipſum habeatur unum fas eſt. Nobis autem in ſequiorem partem omnia. Siquidem quæ ſuo tantùm Commodo ſtudere debuit, in corpore curando tota eſt Anima. Et, quod nobis aut dolendum eſt aut vitio vertendum maximo. Nemo fere hanc aut alloquitur, aut ad agendum ſtimulat, niſi eo tantùm Conſilio, ut Corpori prodeſſe poſſit, & illi molliùs atque lautiùs tractando impigrè magis inſerviat.

§ 35. D'Acer. xxxvii. Ὦ, εἰ ἴσον ἐστὶ τὸ πλείοσι ἢ ὀλιγωτέροις, &c. | Rectè quidem. Nec enim intereſſe quid putandum, Cùm (quod jam alibi monuimus) non quamdiu, ſed quales vixerimus in extremo referet die: Et Hominum Fidem Virtuteſque, ex Actionum non Numero, ſed Qualitate potiùs, & Pondere æſtimandas abunde conſtat.

§ 36. D'Acer. xxxviii. Ἄνθρωπε, ἐπολιτεύσω ἐν τῇ μεγάλῃ ταύτῃ πόλει. | Mundo ſcilicet; quem magnam nobis exhibet Civitatem cogitandum, in quâ Aliæ quæ vulgò nuncupantur Civitates, Diverſoriorum tantùm, ſeu Domiciliorum tuentur partes; Quò magis illius & Legibus obſequi, & Saluti conſulere; jura denique omnia ſummâ religione ſervare, colere, tueri, & præ municipalibus quibuſvis chara maximè, & ſancta exiſtimare debemus.

Finis Annotationum D'Acerii.

Exorandus eſt Lector, Benevolus, ut pro ſolito candore Editoris Abſentiæ & Negotiis graviſſimis Errata condonet; quæ verò ſequuntur, ne inter legendum faceſſant moleſtiam, ut calamo emendet in Vita M. Antonini.

PAg. 1. lin. 13. poſt *omnia*, pone; 11. 17. *qui*, *ſimul*. *l.* 44. poſt *ſapientia* dele, 3. 6. poſt *habuit* dele, *l.* 26. *praeunte*. *l.* 35. *Albenum*. 5. 9. *etiam*. *l.* 36. ante *pone* del., 9. 45. *me ut eos non ciere Co.* 10. 15 *copias*. 13. 10. del. *ſi*. 15. 18. poſt *hac* del., 16. 31. del. *ut*. *l.* 50. *accederet*. 17. 3. *antecelluit*. 19. 23. *in ſe*, ibid. *quorum*. 20. 37. *depulſis*. 21. 15. *fecerit*. 23. 15. *ordinar*, del. *eſt*. 27. 46. *Pratie*. 28. del. *ut*. 29. 10. *vigentem*. 11. *aggrederetur*. 24. *Imperatoria*. 26. *ſcuta*. 32. 110 *in* leg. *irt.* pro *iri* leg. *is*. 34. 8. τὸ *l.* 13. del. X. 35. 6. *id*. 36. 11. *mordax*. *l.* ult. *Conſolatu*. 37. 38. *in Syriam*. 38. 23. *quam*, *quoties*. 39. &. 43. 9. *eis*. 42. 12. *Commodus*. 43. *ani*.

Corrigenda in Notis D'Acerianis.

☞ *a* Notat primam Paginarum columnam, *b* ſecundam.

PAg. 2. *b* lin. 9. *ſermone*. 3. *a* 30. ἰλλαίνας. 4. *b* 40. *etiam tum*. 5. *b* 49. *infortunii*. 7. *a* 16. poſt *ſacri* adde *narrant*. 10. *a* 12. dele *quod*. ibid. 25. *faturos*. 16. *a* 45. *deperemitis*. 18. *a* 13. *inficiendam*. 20. *b* 16. *quem ob*. 21. *b* 12. *experti*. 22. *a* 11. *quam deleta nota*. 21. *a* 37. *ſed*. 29 *b* 46. *in noſtrâ*. 31. *b* 53. *dilectionis*. 35. *b*. 9. *te*. 36. *b* 11. dele *ut*. 38. *a* 25. dele *comma* poſt *eſſe*. 39. *a* 41. *poſſet*. 41. *b* 43. *Callistis*. 48. *a* 18. πλίνθια. 57. *b* 46. *amplectatur*. 58. *a* 11. *pellicat*. 58. *b* 30. lege *vel Rationali nociturum ſit*. *A quibus autem*. 60. *a* 17. *ſincera*. ibid. *b* 4. *re ſenſum*. 61. *a* 10. dele *imaginem*. ibid. *b* 51. *quam ſi*.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google